BIBLIOTECA NAZ.
XVIII
H
76
NAPOLI

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XVIII
H
76
NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

MARTINI
BONACINÆ
MEDIOLANENSIS,
SACRÆ THEOLOGIÆ, ET J. U. D.
COMITIS PALATINI,
Et utriuſque Signaturæ Referendarii Apoſtolici,

OPERUM DE MORALI THEOLOGIA,
ET OMNIBUS CONSCIENTIÆ NODIS,
TOMUS TERTIUS.
De Cenſuris omnibus Eccleſiaſticis in particulari,

IN QUO

Non ſolùm de Cenſuris in Bulla Cænæ, à S. D. N. Papa Urbano VIII. editis, verùm etiam de variis Gregorii XV. & Urbani VIII. necnon de aliis omnibus Excommunicationibus, Suſpenſionibus, & Interdictis à jure communi latis, ad hanc uſque diem clara methodo ſigillatim, & accuratè diſſeritur.

Additis ſuo quoque loco propoſitionibus hactenus damnatis.

BIBLIOTECA NAZIONALE

VENETIIS, MDCCXVI.
Apud Jacobum Tomaſinum.

SUPERIORUM PERMISSU.

I N D E X

Continens ſingulas Diſputationes, Quæſtiones, Sectiones, Puncta, Paragraphos, & Difficultates, quæ in hoc Tertio Tomo continentur.

DISPUTATIO I.

De cenſuris in Bulla Cœnæ contentis. pag. 1

QUÆSTIO I.

De iis, quæ in proœmio hujus Bullæ continentur, & communia ſunt cenſuris deinceps tradendas. ibid.

Punct. 1. De varia hujus Bullæ quoad nomen ſignificatione, & ipſius origine. ibid.

2. De cauſa efficiente Bullæ, ſeu cenſurarum, quæ in Bulla continentur. 2

3. De cauſa formali hujus Bullæ, ſeu cenſurarum, quæ in Bulla continentur. 3

4. De cauſa materiali, & finali hujus Bullæ, ſeu cenſurarum. 6

5. De duratione hujus Bullæ, & multiplicatione cenſurarum, quæ in ea continentur. ibid.

QUÆSTIO II.

De prima excommunicatione in Bulla Cœnæ contenta contra hæreticos, legentes ipſorum libros, & ſchiſmaticos. 6

Punct. 1. Quid ſit hæreſis. ibid.

2. An ob hæreſim incurratur excommunicatio, & quis ab ea poſſit abſolvere. 8

3. Utrùm qui recipiunt, credunt, aut favent hæreticis, excommunicationem incurrant. 10

4. Utrùm qui libros hæreticorum, aut aliorum prohibitos legunt, retinent, imprimunt, vel defendunt, ligentur excommunicatione. ib.

5. De pœna excommunicationis contra ſchiſmaticos. 13

QUÆSTIO III.

De ſecunda excommunicatione, quæ in appellantes ab ordinationibus, ſeu mandatis Papæ ad futurum Concilium fertur, his verbis: Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, &c. 15

Punct. 1. Quid ſit appellatio, & qua de cauſa his prohibeatur. ib.

2. Quam pœnam incurrant appellantes ab ordinationibus Papæ. ib.

QUÆSTIO IV.

De excommunicatione lata contra piratas, & eorum receptatores, ac fautores. 17

Punct. 1. Quænam perſonæ ligentur excommunicatione hujus canonis. ibid.

2. Quænam actiones in hoc canone ſub excommunicatione prohibeantur. 19

QUÆSTIO V.

De excommunicatione lata contra eos, qui naufragantium bona ſurripiunt. 20

Punct. 1. Quodnam ſit ſubjectum illius cenſuræ latæ contra ſurripientes naufragantium bona. ibid.

2. Quænam ſit materia illius excommunicationis latæ contra ſurripientes naufragantium bona. 21

3. Quorum eſſe debeant bona, quæ rapiuntur, ut hujus canonis cenſura incurratur. 22

4. Quandonam capientes naufragorum bona ab hac cenſura excuſentur. ibid.

QUÆSTIO VI.

De excommunicatione, quæ contrahitur propter impoſitionem, auctionem, vel exactionem pedagiorum, ſeu gabellarum. 23

Punct. 1. Quid ſit pedagium, gabella, portorium. ibi.

2. Quænam ſit materia hujus canonis, ſeu quænam actiones ſub cenſura in hoc canone prohibeantur, imponendo pedagium, augendo &c. 24

3. Quodnam ſit ſubjectum, ſeu in quas perſonas hujus canonis cenſura feratur, ob impoſitionem, auctionem, & exactionem pedagiorum, & gabellarum. ibid.

QUÆSTIO VII.

De excommunicatione, quæ contrahitur ob falſificationem litterarum Apoſtolicarum. 27

Punct. 1. Quid nomine ſupplicationis, & litterarum Apoſtolicarum, & quid nomine falſificationis intelligatur. ibid.

2. Quænam ſit materia hujus cenſuræ, ſeu quænam actio ſub cenſura prohibeatur. ibid.

3. Quodnam ſit ſubjectum, ſeu cōtra quas perſonas excommunicatio hujus canonis feratur ob falſificationem litterarū Apoſtolicarum. 24

QUÆSTIO VIII.

De cenſura excommunicationis, quæ imponitur deferentibus, vel tranſmittentibus ad infideles, equos, arma, ferrum, ſeu metallum, lignamina, canapem, & ſimilia uſui bellico accommodata. 29

Punct. 1. Quænam ſit materia proxima hujus cenſuræ, ſive quænam actiones in hoc canone ſub excommunicationis cenſura interdicantur. ibid.

2. Quænam ſit materia, quæ deferri prohibetur, & quodnam ſit ſubjectum hujus cenſuræ, ſeu quænam perſonæ excommunicationem incurrant ob actiones in primo puncto enumeratas. 30

3. De iis, ad quos arma, & alia præfata deferri, vel tranſmitti prohibentur. 33

4. De cauſis excuſantibus ab incurrenda cenſura in hoc canone contenta. 34

QUÆSTIO IX.

De excommunicatione lata contra eos, qui impediunt advehentes victualia, & alia neceſſaria ad Romanam Curiam. 37

Punct. 1. Quænam ſit materia hujus cenſuræ, ſeu quænam actiones ſub cenſura prohibeantur, & quam malitiam habeant. ibid.

2. Quodnam ſit ſubjectum hujus cenſuræ, ſeu quinam præfatam cenſuram incurrant impediendo victualia, & alia neceſſaria ad Romanam Curiam deferri. 39

De cauſis excuſantibus ab incurrenda hujus canonis cenſura. 41

QUÆSTIO X.

De excommunicatione lata contra eos, qui accedentes ad Curiam Romanam, vel ab ea recedentes, vel in ea commorantes interficiunt, mutilant, ſpoliant, capiunt, vel detinent. 42

Punct. 1. Quænam ſit materia proxima hujus cenſuræ, ſeu quænam actiones in hoc canone ſub excommunicatione prohibeantur. ib.

2. Quodnam ſit hujus cenſuræ ſubjectum, ſeu contra quas perſonas iſta excommunicatio feratur. 47

QUÆSTIO XI.

De excommunicatione lata contra lædentes Romipetas, aut peregrinos ad Romanam Urbem devotionis gratia proficiſcentes, vel in ea morantes, vel recedentes. 50

Punct. 1. Quænam ſit materia hujus cenſuræ, ſeu quænam actiones ſub excommunicatione in hoc canone prohibeantur. ibid.

2. Quodnam ſit ſubjectum hujus cenſuræ, ſeu quiſnam præſentis canonis excommunicationem incurrat occidendo, vulnerando, ſpoliando, &c. 52

3. Contra quas perſonas præfatæ actiones homicidii, vulnerationis, ſpoliationis, &c. fieri debeant, ut excommunicationis pœna incurratur. ibid.

4. Quibus de cauſis vexantes occidendo, vulnerando, ſpoliando Romipetas, ſeu peregrinos, ab illius excommunicationis cenſura excuſentur. 56

QUÆSTIO XII.

De undecima excommunicatione, quæ contrahitur offendendo S. R. E. Cardinales, & alios Prælatos. ibid.

Punct. 1. Quænam ſit materia hujus excommunicationis, ſeu quænam actiones in hoc canone prohibeantur. ibid.

2. Contra quas perſonas occiſio, mutilatio, & aliæ actiones in hoc canone damnatæ fieri debeant, ut cenſura incurratur. 59

3. De ſubjecto hujus cenſuræ, ſeu contra quas perſonas excommunicatio hujus canonis feratur. 61

4. Utrùm non ſolùm in hac Bulla, verùm etiam alibi jure communi, lata ſit excommunicatio, contra offendentes Cardinales, & Epiſcopos. 63

QUÆSTIO XIII.

De excommunicatione lata contra offendentes eos, qui ad Romanam Curiam recurrunt cauſa negotiorum. ibid.

Punct. 1. Quænam ſit materia hujus canonis, ſeu quænam actiones hic fieri prohibeantur contra perſonas, quæ in Romana Curia cauſas agunt, vel negotia. ibi.

2. Contra quas perſonas præfatæ actiones occidendi, percutiendi, vel ſpoliandi fieri debeant, ut cenſura incurratur. 65

3. Quodnam ſit hujus cenſuræ ſubjectum, ſeu contra quas perſonas excommunicatio hujus canonis lata ſit. 67

4. Utrùm cenſura hujus canonis, alio in jure ſit expreſſa. 68

QUÆSTIO XIV.

De excommunicatione contra eos, qui prætextu appellationis à gravamine, aut executione litterarum Apoſtolicarum ad laicam poteſtatem recurrunt, & dictarum litterarum executionem impediunt, & accedentes ad Curiam Romanam pro negotiis proſequendis, gratiis, & litteris impetrandis prohibent. 69

Punct. 1. Quænam ſit materia hujus primæ partis, ſeu quænam ſint actiones in prima hujus canonis parte prohibitæ, & quodnam ſit ſubjectum excommunicationis in hoc canone contentæ, contra recurrentes ad laicam poteſtatem, &c. ibid.

2. Quænam ſit materia ſecundæ partis, ſeu quænam actiones in ſecunda hujus canonis parte, ſub excommunicatione prohibeantur, & quodnam ſit ſubjectum hujus excommunicationis editæ contra impedientes executionem litterarum Apoſtolicarum. 72

3. Quænam ſit materia tertiæ partis hujus canonis, ſeu quænam actiones hic prohibeantur, & quodnam ſit ſubjectum hujus excommunicationis editæ contra eos, qui prohibent, ne quis ad Romanam Curiam pro ſuis negotiis accedat, ne litteras impetret, vel ne impetratis utatur, &c. 75

QUÆSTIO XV.

De excommunicatione contra eos, qui cauſas à Judicibus Eccleſiaſticis avocant, vel earum curſum, aut executionem litterarum Apoſtolicarum, aliarumque expeditionum impediunt. 77

Punct. 1. De materia hujus excommunicationis, ſeu de actionibus, propter quas incurritur præſentis canonis excommunicatio, edita

Digitized by Google

contra avocantes cauſas à Judicibus Eccleſiaſticis, vel eorum jurium, aut expeditionem litterarum Apoſtolicarum impedientes, &c. ibid.
2. De ſubjecto, ſeu perſonis, quæ vinculo huius cenſuræ irretiuntur. 80
3. Utrùm hæc cenſura alibi expreſſa reperiatur. ibid.
4. Utrùm avocantes cauſas ſpirituales, vel ſpiritualibus annexas, aut Apoſtolicarum litterarum executionem impedientes, poſſint aliquibus de cauſis ab excommunicatione huius Bullæ excuſari. 81
§. 1. Utrùm laici ex privilegio Summi Pontificis avocantes cauſas Eccleſiaſticas, & ſpirituales à Judicibus Eccleſiaſticis à cenſura huius canonis incurrenda excuſentur. ibid.
§. 2. Utrùm impedientes cauſarum Eccleſiaſticarum curſum, aut executionem litterarum Apoſtolicarum, prætextu ſupplicationis Summo Pontifici exhibendæ, ab excommunicationis pœna excuſentur. ibid.
§. 3. Utrùm conſuetudo, ſaltem immemorabilis, excuſare poſſit laicos Judices cauſas Eccleſiaſticas ad ſe avocantes, ſeque in earum cognitionem intromittentes. 82
§. 4. Utrùm neceſſitas, ſeu defenſio, ſeu prætextus, prohibendæ violentiæ, iniuriæ, ſeu damni excuſet laicos Judices ab excommunicatione Bullæ, avocando cauſas à Judicibus Eccleſiaſticis, aut alia hic vetita faciendo. 83
§. 5. Utrùm prætextus Bullæ aliquibus in locis non publicatæ, aut non acceptatæ, ſufficientem excuſationis cauſam ab incurrenda excommunicatione afferat. 87

QUÆSTIO XVI.

De excommunicatione contra trahentes, vel trahi procurantes perſonas Eccleſiaſticas, ad ſæculare tribunal, & contra facientes ſtatuta, quibus Eccleſiaſtica libertas læditur, & diminuitur. ibid.

SECTIO I.

Circa primam canonis partem, in qua prohibetur violatio libertatis fori per trahionem perſonarum Eccleſiaſticarum ad laicale tribunal. ibid.
Punct. 1. Quid ſit libertas Eccleſiaſtica, quæ lædi prohibetur. 88
2. Quo jure libertas Eccleſiaſtica inducta ſit. ibid.
3. Quænam perſonæ appellandæ ſint Eccleſiaſticæ, ita ut libertatis Eccleſiaſticæ privilegio gaudeant, & ad laicale tribunal trahi non poſſint. 90
4. Quibus actibus in prima huius canonis parte vetitis libertas Eccleſiaſtica violetur, ſeu quænam ſit materia hujus canonis, editi contra trahentes Eccleſiaſticos ad laicale tribunal, &c. 92
5. Quænam perſonæ contra libertatem in prima huius canonis parte præſcriptam faciant, trahendo, vel trahi faciendo Eccleſiaſticos ad ſæculare tribunal, ſeu quodnam ſit hujus cenſuræ ſubiectum. 94
6. Utrùm dentur aliqui caſus, in quibus laicus excommunicationis gladio non feriatur, Eccleſiaſticas perſonas ad ſuum tribunal trahendo. 97

SECTIO II.

Circa ſecundam hujus canonis partem, in qua prohibentur aliquæ actiones, quibus libertas Eccleſiaſtica per ſtatuta, vel ordinationes, aut ipſarum uſum diminuitur. 101
Punct. 1. Quænam actiones in ſecunda hujus canonis parte prohibeantur, ſeu quænam ſit materia excommunicationis hac parte expreſſa. 102
2. Quænam decreta, vel ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam, ſeu contra jura Eccleſiarum cenſeantur. 103
3. De ſubiecto iſtius excommunicationis, ſeu quænam perſonæ cenſura huius canonis afficiantur ob violationem libertatis Eccleſiaſticæ, & jurium Sedis Apoſtolicæ, aliarumque Eccleſiarum occaſione, ſtatutorum, & decretorum. 108
4. Utrùm excommunicationis pœna contra eos, qui libertatem Eccleſiaſticam ſtatutis, aut præceptis lædunt, alibi expreſſa reperiatur, & quomodo ab excommunicatione hujus canonis differat. 109

QUÆSTIO XVII.

De excommunicatione contra impedientes Prælatos, ne ſua jurisdictione Eccleſiaſtica utantur. 111
Punct. 1. Quænam ſit materia huius cenſuræ, ſeu quænam actiones, Eccleſiaſticæ juriſdictionis contrariæ in hoc canone prohibeantur. ibid.
2. De ſubiecto, ſeu perſonis, contra quas huius canonis excommunicatio lata eſt, ob recurſum ad curias ſæculares, &c. 116
3. Utrùm excommunicatio contra turbantes, ſeu impedientes, juriſdictionem Eccleſiaſticam alibi expreſſa reperiatur. ibid.

QUÆSTIO XVIII.

De excommunicatione, quæ contrahitur, tum ob uſurpationem juriſdictionis, redditum, fructuum, & proventuum ad Summum Pontificem, vel ad alias perſonas Eccleſiaſticas pertinentium; tum ob eorundem ſequeſtrationem ſine legitima Superiorum licentia. 117
Punct. 1. Quænam ſit materia huius cenſuræ, ſeu quænam actiones in hoc Canone prohibeantur, videlicet uſurpando, vel ſequeſtrando juriſdictionem, redditus Eccleſiaſticos, &c. ibid.
2. Quænam res uſurpari, vel ſequeſtrari debeant, ut cenſura huius Canonis incurratur. 118
3. De ſubiecto huius cenſuræ, ſeu contra quas perſonas hujus Canonis cenſura feratur ob uſurpationem juriſdictionis, fructuum, &c. 122
4. Utrùm bonorum Eccleſiaſticorum acceptatio, & uſurpatio non ſolum in Bulla, verùm etiam in aliis locis vetita, & interdicta ſit. 124

QUÆSTIO XIX.

De excommunicationibus contra imponentes decimas, taleas, & alia onera Eccleſiaſticis perſonis, Eccleſiis, Monaſteriis, & earum fructibus. 125
Punct. 1. Quænam ſit materia huius cenſuræ, ſeu quænam actiones in hoc canone ſub excommunicationis pœna interdicantur. ibid.
2. Quodnam ſit ſubiectum iſtius excommunicationis, ſeu quænam perſonæ excommunicationi hujus canonis ſubjiciantur, imponendo tributa, aliave onera Eccleſiaſticis, & ipſorum bonis, & proventibus, aut impoſita recipiendo, aut alia ratione ad illorum exactionem concurrendo. 128
3. Quibuſnam tributa, ſeu onera imponi ſub excommunicationis pœna in hoc canone vetitum ſit. 129
§. 1. Quibuſnam perſonis, locis, & bonis vetitum ſit onera imponere. ibid.
§. 2. Quo jure vetitum ſit laicis collectas, & onera Eccleſiaſticis imponere. 131
§. 3. In quibus caſibus licitum ſit collectas, & onera Eccleſiaſticis imponere. 133
4. Utrùm excommunicatio contra imponentes collectas Eccleſiis, vel Eccleſiaſticis perſonis, non ſolum in hac Bulla Cœnæ, verùm etiam alibi expreſſa reperiatur. 136

QUÆSTIO XX.

De excommunicatione contra Judices ſæculares, qui ſe interponunt in cauſis capitalibus, ſeu criminalibus contra Eccleſiaſticas perſonas. 137
Punct. 1. Quænam ſit materia iſtius excommunicationis, & quænam actiones in hoc canone ſub excõmunicationis pœna interdicantur. ib.
2. Quodnam ſit ſubiectum iſtius excommunicationis, ſeu quænam perſonæ interponentes ſe in cauſis criminalibus contra Eccleſiaſticos, excõmunicationi ſubiiciantur proceſſando, banniendo, &c. 139
3. Utrùm dentur aliqui caſus interponentes ſe in cauſis criminalibus contra Eccleſiaſticas perſonas ab excommunicatione iſtius canonis immunes fiant. 140
§. 1. Utrùm Epiſcopo liceat familiam armatam habere ad exercenda ſuæ juriſdictionis munera. 141
§. 2. Utrùm Epiſcopus, aliuſve Judex ordinarius, vel delegatus, dum ſuam juriſdictionem, ſeu ſententiam per ſuos Miniſtros exercere non poteſt, brachium ſæculare implorare valeat, & ſæculares Judices ad præſtandum auxilium cogere queat. 142
§. 3. Utrùm ſæculares teneantur auxilium Eccleſiaſtico Judici petenti concedere, etiam non examinata cauſa, aut viſo proceſſu. ibid.

QUÆSTIO XXI.

De excommunicatione contra invadentes, & occupantes Civitates, terras, loca, aut jura Eccleſiæ Romanæ, vel juriſdictionem illius uſurpantes, aut vexantes. 143
Punct. 1. Quænam ſit materia iſtius excommunicationis, ſeu quænam actiones in hoc canone ſub excõmunicationis pœna prohibeatur. ib.
2. Quodnam ſit iſtius excommunicationis ſubiectum, ſive quænam perſonæ cenſuram huius canonis incurrant, invadendo, vel uſurpando bona, vel jura Eccleſiæ Romanæ, aut ſupremam illius juriſdictionem perturbando, &c. 146
3. Quænam Civitates, loca, jura, & juriſdictiones invadi, occupari, vexari, aut uſurpari in hoc canone interdicantur. ibid.

QUÆSTIO XXII.

De iis, quæ pertinent ad durationem, abſolutionem, revocationem privilegiorum, ac conſuetudinem, promulgationem, & reverentiam hujus Bullæ. 147
Punct. 1. De duratione Bullæ. ibid.
2. De abſolutione cenſurarum, quæ in Bulla Cœnæ continentur. 148
3. De pœnis contra abſolventes à caſibus Bullæ. 152
4. De iis, quæ obſervanda ſunt in abſolutione ab excommunicationibus Bullæ recipienda ab eo, qui excommunicationem contraxit, ut abſolutio ſubſiſtat. 154
5. De revocatione privilegiorum, conſuetudinem, & præſcriptionum. 155
6. De publicatione Bullæ. 156
7. De obligatione, qua nonnulli tenentur tranſumptum Bullæ apud ſe tenere, legere, percipere, fidem habere, non infringere, aut violare. 157

DISPUTATIO II.

De excommunicationibus omnibus in particulari extra Bullam Cœnæ Domini.

QUÆSTIO I.

De iis, quæ ſervanda ſunt in monitoriis, vel edictis, ad aliquem denunciandum, vel ad reſtitutiones faciendas editis. 159
Punct. unic. De excommunicatione, quæ ab homine fertur ad reſtitutiones faciendas. ibid.

QUÆSTIO II.

De excommunicationibus nemini reſervatis, quæ ut plurimùm ſunt communes omnibus. 161
Punct. 1. De excommunicatione contra laicos, qui oblationes, intra Eccleſiam factas, de Eccleſiis auferunt, & ſibi uſurpant. ibid.
2. De excõmunicatione contra cogentes fœminã ad Religionem. 162
3. De excõmunicatione contra retrahentes fœminas à Religione. 163
4. De excommunicatione contra impedientes viſitatores Monialium in ſuo munere. ibid.
5. De excommunicatione contra eos, qui vocati ad dirigendas Moniales in electionibus non abſtinent ab iis, ex quibus diſcordiæ oriri, vel ortæ nutriri poſſunt circa electiones. 164
6. De excommunicatione contra cogentes ad matrimonium. 165

7. De

Digitized by Google

7. De excommunicatione contra contrahentes matrimonium in caſibus prohibitis in Clement. unic. de conſang. 166
8. De excommunicatione contra negantes matrimonia clandeſtina ante Tridentinum celebrata valida fuiſſe, aut matrimonium à filiis familias, inconſulto patre, celebratum validum eſſe. 168
9. De excommunicatione contra raptores mulierum, & præbentes illis conſilium, auxilium vel favorem. ibid.
10. De excommunicatione contra procurantes abortum fœtus animati. 169
11. De excommunicatione contra aperientes litteras à Papa conceſſas ante coronationem. 170
12. De excommunicatione contra perſequentes hoſtiliter Cardinales. 171
13. De excommunicatione contra vexantes Inquiſitores, alioſque Sancti Officii miniſtros. ibid.
14. De excommunicatione contra præſumentes docere, vel pertinaciter aſſerere, habenti conſcientiam peccati mortalis neceſſariam non eſſe confeſſionem ante ſumptionem Euchariſtiæ. 172
15. De excommunicatione contra eos, qui abſolutionem, vel revocationem alicujus cenſuræ per vim, aut metum extorquent. ibid.
16. De excommunicatione contra imprimentes libros ſine Superiorum licentia. 173
17. De excommunicatione contra præſumentes edere gloſſas, commentarios, & annotationes in Decreta Concilii Tridentini. 176
18. De excommunicatione contra impedientes juriſdictionem Eccleſiaſticam, vel Eccleſiaſticos Judices, illa utentes. 177
19. De excommunicatione contra eos, qui præſumunt perſe, vel per alios gravare ſpoliando bonis, aut alias injuſte perſequendo, Electores Eccleſiaſticos, ſeu electrices, vel ipſorum conſanguineos, vel Eccleſias, vel Monaſteria, vel ipſorum bona, eò quòd noluerint eligere illum, pro quo rogabantur, ſeu inducebantur. ibid.
20. De excommunicatione contra laicos, qui compellunt perſonas Eccleſiaſticas ad ſubmittēda bona Eccleſiarū laicis, vel qui uſurpant aliquid ultra pactum, aut ultra naturam cōtractus ſubmiſſionis bonorum abſque legitima licentia Papæ, & conſenſu Capituli. 174
21. De excommunicatione contra exigentes, ſeu extorquentes pedagia, & alia tributa ab Eccleſiis, & Eccleſiaſticis perſonis. 179
22. De excommunicatione contra concedentes repreſſalias, aut extendentes conceſſas adverſus perſonas Eccleſiaſticas. 180
23. De excommunicatione contra eos, qui in Eccleſiis, Monaſteriis, aut piis locis regalia, cuſtodiam, aut titulum defenſionis de novo uſurpare conantes, jura, aliave bona earumdem Eccleſiarum, & aliorum piorum locorum vacantium bona uſurpare præſumunt, & contra Clericos earumdem Eccleſiarum, aliaſque perſonas eorumdem locorum piorum, quæ id fieri procurant. 181
24. De excommunicatione contra præſumentes impedire ſequeſtrationem ab Ordinario fieri circa beneficium poſt latam ſententiam in Curia Romana contra poſſeſſorem beneficii, qui beneficium per triennium pacificè non poſſedit, & contra eos qui fructus ſequeſtratos occupare præſumunt. 182
25. De excommunicatione contra eos, qui moleſtiam inferunt Collegio, & deputatis fabricæ Sancti Petri. ibid.
26. De excommunicatione contra fœminas ſtatum Beguinarum aſſumentes, vel in eo perſeverantes. 183
27. De excommunicatione contra profitentes fictam Religionem Fraticellorum, Bizochorum, ſeu Beguinorum, & contra Prælatos, qui eos admitenut. ibid.
28. De excommunicatione contra eos, qui Fratres Ordinis Prædicatorum conveniunt coram Judice ſæculari, vel Eccleſiaſtico, non propoſita priùs cauſa Superiori ipſorum Fratrum ex Leone X. ib.
29. De excommunicatione contra pingentes, vel inficientes Agnos Dei, vel retinentes ſic infectos, & venales proponentes. ibid.
30. De excommunicatione contra eos, qui ſcienter præſumunt ſepelire hæreticos, vel eorum receptatores, ac fautores. 184
31. De excommunicatione contra eos, qui tempore interdicti ſepeliunt mortuos in loco ſacro in caſibus à jure non conceſſis, aut qui etiam alio tempore ſepeliunt publicos excommunicatos, aut interdictos, aut uſurarios. 185
32. De excommunicatione contra Magiſtros, ſeu Doctores, qui Religioſum poſtquam dimiſit habitum, medicinam, aut leges, docere, aut in ſcholis retinere præſumunt. 186
33. De excommunicatione contra mandantes aliquem occidi per aſſaſſinos, aut receptantes, defendentes, aut occultantes hujuſmodi aſſaſſinos. 187
34. De excommunicatione contra eos, qui Cardinalibus in Conclavi exiſtentibus litteras, vel Nuncium mittunt, vel ſecreto loquuntur. 188
35. De excommunicatione contra partem, quæ procurat, ut conſervator de aliis, quàm de manifeſtis injuriis, ſe intromittat. 190
36. De excommunicatione contra eos, qui aliquid confingunt; vel fraudem committunt, ut Judex ad fœminam perſonaliter ſe conferat, ad ejus teſtimonium ferendum. 191
37. De excommunicatione contra Magiſtros, & ſcholares Academiæ Bononienſis, qui aliorum hoſpitium conducunt infra tempus conductionis ſine licentia inquilinorum. 192
38. De excommunicatione contra divinatores, exercentes ſortilegia, invocantes dæmonem, aut conſulentes divinatores, &c. ibid.

QUÆSTIO III.

De excommunicationibus Papæ reſervatis, quæ ſunt communes omnium

perſonis. 194
Punct. 1. De excommunicatione contra ambientes Papatum, aut tractantes de electione futuri Pontificis, vivente adhuc Pontifice, eoque inconſulto. ibid.
2. De excommunicatione contra facientes ſponſiones, ſeu excommiſſas ſuper vita, morte, & futura electione Summi Pontificis, aut ſuper promotionibus Cardinalium. 195
3. De excommunicatione contra eos, qui litteras, ſcriptum, nuncium, notam, aut ſignum ad exiſtentes in Conclavi mittunt, vel recipiunt, vel è contra. 196
4. De excommunicatione contra habentes literas Apoſtolicas falſas, ſi intra viginti dies illas non deſtruant, vel non reſignent. ibid.
5. De excommunicatione contra eos, qui in litteris Apoſtolicis, ut illarum expeditionem gratis aſſequantur, fingunt ſe nepotes, fratres, aut familiares continuos commenſales Cardinalium, aut aliorum, quorum litteræ ex privilegio, vel conſuetudine gratis expediri ſolent. 197
6. De excommunicatione lata contra percuſſores Clericorum. ibid.

SECTIO I.

Quænam ſit materia iſtius excommunicationis, ſeu quænam actiones ſub excommunicatione prohibeantur in hoc textu. ibid.
§. 1. In quo explicatur materia, ſeu actio principalis excommunicationis. 198
§. 2. In quo explicatur materia minus principalis, ſeu actiones acceſſoriæ, ob quas hujus Canonis excommunicatio incurritur. 199

SECTIO II.

De ſubjecto iſtius excommunicationis. 200

SECTIO III.

Quænam perſonæ gaudeant privilegio Canonis, ita ut, qui eas percutit, & vim infert, in excommunicationem hujus Canonis incidat. 205

SECTIO IV.

Quandonam injiciens manus violentas in Clericum excuſetur ab excommunicatione. 202

SECTIO V.

Quis poſſit abſolvere ab excommunicatione, ob Clerici percuſſionem contracta. 204
7. De excommunicatione contra offendentes Cardinales, & Epiſcopos. 207
8. De excommunicatione contra ſcientes, & non revelantes conſpirationem in perſonam alicujus Cardinalis. 208
9. De excommunicatione contra occupantes bona Cardinalium in Conclavi exiſtentium, aut etiam alias ipſorum domum invadentes, & aliquid hoſtiliter diripientes, aut vulnerantes aliquem ibi exiſtentem. ibid.
10. De excommunicatione contra occupantes bona Montium Pietatis, Eccleſiæ, Beneficii, aut alterius pii loci. 209
11. De excommunicatione contra eos, qui ſcripturas Cameræ Apoſtolicæ retinent, aut retinentes non revelant. ibid.
12. De excommunicatione contra effringentes, & ſpoliantes Eccleſias. ibid.
13. De excommunicatione contra auferentes, vel retinentes lapides, vel alia ornamenta Eccleſiarum, aut præſtantes conſilium auferenti, vel retinenti, aut non revelantes. 211
§. Incidens. De excommunicatione contra extrahentes reliquias ex cœmeteriis, cryptis, vel catacumbis, intra, vel extra Urbem exiſtentibus. ibid.
14. De excommunicatione contra imponentes, vel exigentes tributa à Clericis, aliiſque perſonis Eccleſiaſticis. 212
15. De excommunicatione contra vexantes eos, qui cenſuram in aliquem tulerunt. ibid.
16. De excommunicatione contra violantes immunitatem Eccleſiaſticam locis ſacris conceſſam. 213
§. 1. Quid nomine immunitatis intelligatur, & cur Eccleſiaſtica nuncupetur. ibid.
§. 2. Quo jure introducta ſit immunitas Eccleſiaſtica. ibid.
§. 3. Quos effectus pariat immunitas Eccleſiaſtica. 214
§. 4. Quibus locis competat immunitas, ita ut delinquens ab illis extrahi non poſſit. 216
§. 5. Quænam perſonæ gaudeant immunitate Eccleſiæ. 219
§. 6. Utrùm latrones, graſſatores viarum, & depopulatores agrorum immunitate priventur. 221
§. 7. Utrùm occidentes, vel mutilantes in Eccleſia immunitate gaudeant. ibid.
§. 8. Utrùm proditoriè aliquem occidens Eccleſiaſtica immunitate careat. 222
§. 9. Utrùm reus aſſaſſinii Eccleſiaſtica immunitate privetur. 223
§. 10. Utrùm reus hæreſis Eccleſiaſtica immunitate careat. 224
§. 11. Utrùm reus criminis læſæ majeſtatis immunitate gaudeat Eccleſiaſtica. 225
§. 12 Utrùm confugiens ad Eccleſiam tradendus ſit curiæ ſæculari in caſibus Bullæ. 226
§. 13. Quam culpam, & pœnam incurrant violantes immunitatem 228.
§. 14. Quænam ſit materia, & ſubjectum iſtius culpæ, & pœnæ impoſitæ contra violantes immunitatem. 229
§. 15. De cauſis excuſantibus ab hac excommunicatione contra violatores immunitatis impoſita. 230
§. 16 Quis poſſit ab hac excommunicatione abſolvere. 231.

17. De excommunicatione contra exigentes juramenta illicita, impoſſibilia , damnoſa , vel contraria libertati Eccleſiaſticæ , aut Decretis Concilii Tridentini. 232
18. De excommunicatione contra præſumentes turbare, vel impedire ea , quæ ſtatuta ſunt pro Eccleſia Toloſana. ibid.
19. De excommunicatione contra impedientes executionem litterarum ſacræ Pœnitentiariæ . 233
20. De excommunicatione contra violantes interdictum in certis caſibus. ibid.
21. De excommunicatione contra participantes in crimine crimino ſo. 236
22. De excommunicatione contra excommunicatos à delegato perſeverantes in excommunicatione per annum. 237
23. De excommunicatione contra abſolutos in articulo mortis aut tempore impedimenti , non præſentantes ſe legitimo Superiori , à quo aliàs abſolvendi erant , & contra abſolutos à Papa , vel Legato ſub conditione , & onere ; ſed poſtea conditionem , & onus non adimplent . ibid.
24. De excõmunicatione cõtra Simoniacos in ordine, & beneficio. 238
25. De excommunicatione contra committentes Simoniam confidentialem in beneficiis , &c. 241
26. De excommunicatione contra petentes, vel exigentes aliquid in collatione, aliave proviſione beneficiorum Eccleſiaſticorum, vel admiſſione ad illorum poſſeſſionem. 243
27. De excommunicatione contra dantes, vel promittentes aliquid nunciantibus proviſiones à Sede Apoſtolica factas , &c. 244
28. De excommunicatione contra eos , qui pro beneficiis obtinendis ſeipſos pro aliis in examine ſupponunt , aut beneficium impetrant pro aliis cum oblatione penſionis , aut cum ſpe annuæ penſionis , aut alicujus commodi temporalis , aut beneficia impetrant pro ſeipſis cum animo illa reſignandi in favorem aliorum . ibid.
29. De excommunicatione contra dantes , vel recipientes aliquid ex pacto pro ingreſſu in Religionem. 245
30. De excommunicatione contra eos , qui ob quæſtum publicant, vel concedunt Indulgentiam , aut facultates abſolvendi. 247
31. De excommunicatione contra dantes aliquid , vel recipientes, promittentes, vel promiſſionem acceptantes pro gratia, vel juſtitia, obtinendâ in Curia Romana . Item contra præbentes conſilium , auxilium , vel favorem contra ſcientes , & non revelantes eos , qui ex pacto tacito , vel expreſſo dant , vel recipiunt aliquid pro dicta gratia , vel juſtitia obtinenda in Curia Romana. 248
32. De excommunicatione contra dantes, promittentes , recipientes, &c. pro gratia , vel juſtitia etiam extra Curiam Romanam in locis Sedi Apoſtolicæ immediate , vel mediatè in temporalibus ſubjectis. 266
33. De excommunicatione contra docentes fieri poſſe confeſſionem ſacramentalem per litteras, ſeu nuncium Confeſſario abſenti, & abſolutionem à Confeſſario abſenti obtineri , &c. 257
34. De excommunicatione contra impugnantes Beatiſſimæ Virginis Mariæ Conceptionem , & contra damnantes de hæreſi , vel mortali peccato eos, qui aſſerunt Beatiſſimam Virginem in originali peccato conceptam fuiſſe. ibid.
35. De excommunicatione contra impugnantes inſtitutum , & conſtitutiones Societatis Jeſu. 260
36. De excommunicatione contra conficientes libellos famoſos , aut aliqua ſcripta contra Ordinem Prædicatorum , aut Franciſcanorum , aut injurias aliquas eis inferentes , aut recipientes apoſtatas , &c. 261
37. De excõmunicatione contra impedientes, aut prohibentes ingreſſũ Religionis iis, qui ad Congregationem Monachorum Beatæ Mariæ Montis Oliveti Ordinis S. Benedicti ſe transferre cupiunt. 262
38. De excommunicatione contra fœminas ingredientes Monaſteria Religioſorum , & contra alios quoſcunque ingredientes Monaſteria Monialium. ibid.
39. De excommuoieatione contra accedentes ad Sepulchrum Domini abſque licentia Papæ . ibid.
40. De excommunicatione contra eos , qui quoslibet libros , & codices impii Thalmud , & alia quæcumque librum volumina , & ſcripta à conſtitutione Summorum Pontificum damnata , habent , legunt , &c. 263
41. De excommunicatione contra ſuadentes Papæ , ut infeudet , aut alienet Civitates, & loca Sanctæ Romanæ Eccleſiæ quovis prætextu id faciant. ibid.
42. De excommunicatione contra extrahentes frumentum, blada, legumina , & alia id genus , extra ſtatum Eccleſiaſticum , aut a locis immediate ſubjectis Eccleſiæ Romanæ ad loca mediate ſubjecta. 264
43. De excommunicatione contra incendiarios . 268
44. De excommunicatione contra deferentes alumina ex partibus infidelium ad fideles . ibid.
45. De excommunicatione contra exenterantes corpora defunctorum , ne alibi ſepeliant . 269
46. De excommunicatione coo tra eos , qui Chriſtianos in locis Turcarum inventos capiunt , aut libere eos abire non permittunt . 270
47. De excommunicatione contra offendentes Rectores, vel Officiales provinciæ Marchiæ Anconitanæ, ſubjectæ Sedi Apoſtolicæ. ibid.
48. De excommunicatione , quæ cauſa duelli contrahitur . 271
49. De excommunicatione contra eligentes aliquem in Senatorem, Rectorem , vel Officialem urbis Romæ , abſque ſpeciali Summi Pontificis facultate , &c. 277
50. De excommunicatione contra falſificantes monetas in Regno Franciæ , aut falſas ſcienter introducentes. 278
51. De excommunicatione contra revocantes exules ab exilio , concedentes ſalvum conductum , receptantes , auxilium , conſilium , vel favorem præbentes. ibid.

QUÆSTIO IV.

De excommunicationibus non reſervatis contra Clericos . ibid.
Punct. 1. De excommunicatione contra Clericos in ſacris exiſtentes, qui matrimonium contrahere præſumunt. ibid.
2. De excommunicatione contra impugnantes in concionibus , aut diſputationibus , Montem Pietatis. 279
3. De excommunicatione contra abſolventes à caſibus in Bulla Cœnæ contentis . ibid.
4. De excommunicatione contra eos , qui in Civitate diverſarum linguarum , & rituum , munus adminiſtrandi ſuſcipiunt ſine conſenſu Epiſcopi. ibid.
5. De excommunicatione contra Sacerdotes præſumentes recipere præfecturam ſæcularem , eamque poſt admonitionem non dimittentes. 280
6. De excommunicatione contra Sacerdotes, alioſque Clericos dignitatem , aut perſonatum habentes , qui legibus , aut phyſicæ operam navant . 281
7. De excommunicatione contra Clericos intereſſentes agitationi taurorum , & ferarum . 282
8. De excommunicatione contra fictè reſignantes , vel permutantes beneficia , 283
9. De excommunicatione contra Clericos, qui domos uſurariis alienigenis locant , aut alio titulo concedunt . ibid.
10 De excommunicatione contra Clericos , & Religioſos habentes curam Eccleſiarum , ſi procuraverint , ut regalia jura , & loca Eccleſiarum vacantium ab aliis occupentur. 284
11. De excommunicatione , & pœnis contra alienantes bona Eccleſiaſtica, aut illa recipientes ſine juſta cauſa , & ſolemnitate, ac conſenſu Summi Pontificis. 285

QUÆSTIO V.

De excommunicationibus contra Clericos Papæ reſervatis . 286
Punct. 1. De excommunicatione contra obtinentes Eccleſias Parochiales cum juramento inſerviendi perſonaliter infrà certum tempus , ſed poſtea juramentum non adimplentes. ibid.
2. De excommunicatione contra Prædicatores , Sacram Scripturam interpretantes , juxta ſenſum contrarium proprio ſenſui , & interpretationibus Doctorum , ab Eccleſia, vel uſu approbatorum , aut prædicantes tempus præfixum Antichriſti , vel judicii , aut ſuas inſpirationes , vel revelationes. ibid.
3. De excommunicatione contra participantes cum excommunicatis à Papa , eoſque admittentes ad Divina Officia. 287
4. De excommunicatione contra inducentes aliquem voto , juramento , vel promiſſione ad eligendam ſepulturam apud eorum Eccleſias , vel non mutandam jam electam . 288
5. De duplici excommunicatione. Prima contra Commiſſarios , & Judices delegatos Sedis Apoſtolicæ , concedentes alienationem bonorum Eccleſiaſticorum fieri in detrimentum Eccleſiarum . Secunda contra alios doloſè , vel ſcienter procurantes hujuſmodi alienationem aut alienationis Decretum. 289
6. De excommunicatione contra Eccleſiaſticos , qui perſonas Eccleſiaſticas coram Judice laico conveniunt . 290
7. De nonnullis aliis excommunicationibus præter ſuperiùs enumeratas contra Clericos . ibid.

QUÆSTIO VI.

De excommunicationibus non reſervatis contra Epiſcopos , & Prælatos , Eccleſiaſticos . 291
Punct. 1. De excommunicatione contra Epiſcopum , qui in Civitate , vel Diœceſi diverſarum linguarum , propria authoritate ſuſcipit munus adminiſtrandi . ibid.
2. De excommunicatione contra majorem Pœnitentiarium , & Officiales Pœnitentiariæ præſumentes intromittere ſe in expeditionibus prohibitis in Bulla Pii IV. ibid.
3. De excommunicatione contra Nuncios Apoſtolicos , & alios ex cauſa quavis tranſmiſſos ad Imperatorem , Reges , Duces, alioſque Principes impetrantes ab ipſis litteras , aut favores vocales ad dignitates obtinendas . ibid.
4. De excommunicatione contra Epiſcopos , alioſque Prælatos Romam latenter venientes , & ab ea recedentes , non obtenta à Papa diſcedendi licentia . 293

QUÆSTIO VII.

De excommunicationibus reſervatis contra Cardinales , Epiſcopos , Prælatos , & Officiales Eccleſiaſticos . 294
Punct. 1. De excommunicatione contra delinquentes in electione Summi Pontificis , vel occaſione Papatus. ibid.
§. 2. De excommunicatione contra Cardinales committentes Simoniam in electione Papæ . 295
§. 2. De excommunicatione Summorum Pontificum Gregorii XV. & Urbani VIII. contra Cardinales non ſervantes formam , in eligendo Summo Pontifice præſcriptam , aut præſumentes aliquid facere , vel attentare contra ipſam Bullam , quæ incipit , *Æterni Patris* . ibid.
2. De excommunicatione contra Cardinales revelantes ea , quæ Papa in conciſtorio , aut alia occaſione ſub ſecreto tegenda expreſsè indicavit . 297

3. De

Digitized by Google

3. De excommunicatione contra Epiſcopos, alioſque Prælatos qui privant beneficiis Curiales, ſeù Officiales Papæ, vel Sedis Apoſtolicæ. 298

4. De excommunicatione contra Epiſcopos, alioſque collatores beneficiorum, non ſervantes ſuſpenſionem contractam ob indebitam admiſſionem reſignationis, vel collationis beneficii. ibid.

5. De excommunicatione contra Inquiſitores Epiſcopis inferiores, eorumque ſubſtitutos, qui delinquunt in ſuo officio per omiſſionem, aut injuſtam vexationem. 299

6. De excommunicatione contra Officiales Pœnitentiariæ accipientes aliquid etiam ſponte oblatum, aut alia ratione occaſione conceſſionum, ſeu expeditionum. 330

7. De excommunicatione contra Miniſtros Cameræ Apoſtolicæ, deficientes in reddendis integrè computis, & rationibus. 301

8. De excommunicatione contra Rectores, & Gubernatores Civitatum, aliorumque locorum ſtatus Eccleſiaſtici recipientes munera, præter eſculenta, & poculenta, & contra eos, qui præfata munera tradunt. ibid.

QUÆSTIO VIII.

De excommunicationibus non reſervatis contra Religioſos. 302

Punct. 1. De excommunicatione contra Religioſos, qui ex vi ſuæ regulæ, ſeù profeſſionis bona, ſeu redditus ad congruam ſuſtentationem habere non poſſunt, ſi aliquem ad profeſſionem admittant, vel novam domum, ſeù loca acquirant, vel jam habita alienent ſine licentia Sedis Apoſtolicæ. ibid.

2. De excommunicatione contra Mendicantes recipientes novas domos, vel alienantes jam receptas ſine licentia Papæ. ibid.

3. De excommunicationibus contra nonnullos Religioſos ſine debita licentia transferentes ſe ad alias Religiones, vel eos admittentes. ibid.

4. De excommunicatione contra Religioſos faventes ſtatui Beguinatum. 304

5. De excommunicatione contra Religioſos profeſſos matrimonium contrahentes. ibid.

6. De excommunicatione contra Religioſos profeſſos temere habitum dimittentes. ibid.

7. De excommunicatione contra Religioſos è clauſtro exeuntes ad audiendas leges, aut medicinam, & intra bimeſtre non redeuntes. 308

8. De excommunicatione contra Religioſos ad ſtudia accedentes abſque licentia ſui Prælati, & conſilio conventus, vel majoris partis. 310

9. De excommunicatione contra Monachos, & Canonicos Regulares adeuntes Curias Principum ad nocendum ſuis Prælatis, aut Monaſteriis. 311

10. De excommunicatione contra Religioſos cujuſvis Ordinis, & alios prædicantes, vel privatè pronunciantes indulgentias Sanctæ Mariæ ad Populum in Urbe excedi ad ſæculares viſitantes Eccleſias privilegiatorum. 313

11. De excommunicatione contra Fratres, & Moniales Sanctæ Claræ utentes Bullis Cruciatæ ſine Superiorum licentia. ibid.

12. De excommunicatione contra Religioſos uſurpantes ſibi decimas, vel earum ſolutionem impedientes, vel non permittentes. ibid.

13. De excommunicatione contra retrahentes auditores à ſolutione decimarum, vel negligentes ſuadere, ut ſolvant, & præſumentes prædicare nondum purgata præfata negligentia. 314

14. De excommunicatione contra Religioſos non ſervantes interdictum, vel ceſſationem à divinis, quam ſervari vident à Cathedrali, vel à matrice, ſeù Parochiali Eccleſia. 315

15. De excommunicatione contra Religioſos Mendicantes, & Parochos non ſervantes pacem inter ſe factam. 317

16. De excommunicatione contra Monachos tenentes arma intra ſepta Monaſterii. 318

QUÆSTIO IX.

De excommunicationibus contra Religioſos Papæ reſervatis. ibid.

Punct. 1. De excommunicatione contra Religioſos Mendicantes, tranſeuntes ad Ordines Monaſticos, exceptis Cartuſianis. ibid.

2. De nonnullis excommunicationibus contra nonnullos Religioſos admittentes alios ad ſuam Religionem ſine debita facultate, aut deferentes alienum habitum, aut detrectantes obedientiam Superiorum. 320

3. De excommunicatione contra detinentes in ſuis Monaſteriis Apoſtatas Ordinis Prædicatorum. ibid.

4. De excommunicatione contra Minores de Obſervantia ſubornantes pro ſe, vel pro alio in electionibus, aut procurantes favorem extra Religionem ad officium in Religione obtinendum. ibid.

5. De excommunicatione contra Religioſos adminiſtrantes ſine ſpeciali Parochi licentia ſacramenta Extremæ unctionis, vel Euchariſtiæ, vel ſolemnizantes matrimonium, aut abſolventes ſine debita facultate ab excommunicationibus reſervatis, aut à pœna, & culpa. 321

6. De excommunicatione contra Fratres minores, qui tempore interdicti admittunt fratres, vel ſorores tertii Ordinis ad audienda officia. 324

7. De excommunicatione contra Superiores Ordinum Religioſorum non denunciantes ſuos Religioſos hæreticos, vel de hæreſi ſuſpectos. 325

8. De excommunicatione contra Religioſos euntes ultra mare ſine licentia ſui Superioris. ibid.

9. De excommunicatione ob violationem clauſuræ. 326

QUÆSTIO X.

De excommunicationibus non reſervatis contra Judices, Magiſtratus, & dominos temporales. ibid.

Punct. 1. De excommunicatione contra dominos temporales, alioſque Rectores, & officiales Civitatis, in qua electio Summi Pontificis facienda eſt, ſi obſervari non faciant ea, quæ præſcribuntur in *cap. ubi periculum de electione in 6.* ibid.

2. De excommunicatione contra violantes exemptionem ordinum mendicantium pro eorum perſonis, bonis, colonis, mercibus, & animalibus à ſolutione gabellarum, & quarumcumque contributionum, oneroque hoſpitandi milites. 327

3. De excommunicatione contra facientes ſervari ſtatuta, & conſuetudines libertati Eccleſiaſticæ contrarias, vel non facientes deleri dicta ſtatuta de capitularibus ſuis infra duos menſes poſt ſcientiam ejus, &c. ibid.

4. De excommunicatione contra dominos ſæculares qui ſuis ſubditis interdicunt, ne cum prælatis, aut aliis perſonis Eccleſiaſticis contractus ineant vel communia obſequia exhibeant. 328

5. De excommunicatione contra eos, qui intra menſem poſt habitam criminis cognitionem obſervari non faciunt conſtitutionem *c. felicis de pœnis in 6.* contra inſequentes Cardinales. ibid.

6. De excommunicatione contra Principes, & alios dignitatem ſæcularem habentes, qui poſt trinam admonitionem negligunt ſui officii munus obire. 329

7. De excommunicatione contra Magiſtratus ſæculares non præbentes Epiſcopis auxilium circa clauſuram Monialium. 330

8. De excommunicatione contra dominos temporales reſiſtentes Epiſcopis, & inquiſitoribus, ſeu impedientes Officium S. Inquiſitionis. ibid.

9. De excommunicatione contra Magiſtratus, & officiales non obedientes Cardinalibus Congregationis SS. inquiſitionis. 331

10. De excommunicatione contra inquiſitores, & Commiſſarios ipſorum, & Epiſcoporum ſeu capitulorum extorquentes pecuniam prætextu officii, aut applicantes fiſco bona Eccleſiæ. 332

11. De excommunicatione contra procurantes officia correctoria Cancellariæ Apoſtolicæ, & litterarum minoris juſtitiæ, ſeu contradictarum intromittentes ſe in cauſis ipſis interdictis à Pio IV. 333

12. De excommunicatione contra Legatos, Vicelegatos, Gubernatores, Judices, Officiales, & Commiſſarios, qui præſumunt ſe in officiis Notariatuum per Cameram venditis, aut vendendis, aut in ſcripturis in præjudicium Notariorum per ſe, vel per alios intromittere, aut Notarios illa officia tenentes vexare. 334

13. De excommunicatione contra Rectores, Gubernatores, alioſque officiales, & miniſtros, qui pœnas, & mulctas pecuniarias, & confiſcationes alteri applicant, quàm Cameræ Apoſtolicæ. ibid.

14. De excommunicatione contra DD. univerſitatum, gymnaſiorum, & alios facultatem Doctorandi habentes, ſi patiantur aliquem ad cathedras, vel ad gradum aliquem promoveri non facta fidei profeſſione. 335

15. De excommunicatione contra Dominos, alioſque officiales foventes uſuras, aut compellentes ad ſolutionem uſurarum. ibid.

16. De excommunicatione contra deferentes, vel deferri concedentes in ſtatu Eccleſiaſtico arma brevioris menſuræ trium palmorum. 337

17. De nonnullis aliis excommunicationibus contra Principes, & Dominos temporales. 338

QUÆSTIO ULTIMA.

De excommunicationibus reſervatis contra Dominos temporales. ibid.

DISPUTATIO III.

De ſuſpenſionibus omnibus in particulari. 338

QUÆSTIO I.

De ſuſpenſionibus, quæ ob malam ordinum ſuſceptionem, vel illorum exercitium incurruntur. ibid.

Punct. 1. De ſuſpenſione contra recipientem ordines ante legitimam ætatem. ibid.

2. De ſuſpenſione contra eum, qui ordines per ſaltum ſuſcepit. 340

3. De ſuſpenſione contra recipientes ordines extra tempora à jure præſcripta. 341

4. De ſuſpenſione contra recipientes ordines, non ſervatis debitis temporum interſtitiis. 343

§. 1. De recipiente, vel conferente plures ordines eodem die. ibid.

§. 2. De ſuſcipientibus ordines non ſervatis temporum interſtitiis. 344

5. De ſuſpenſione contra ſuſcipientes ordines ſimoniacè. ibid.

6. De ſuſpenſione lata contra eum, qui ordines ſuſcepit, dum vinculo cenſuræ obſtrictus eſt. 346

7. De ſuſpenſione contra conjugatos ſuſcipientes ordines ſacros. 347

8. De ſuſpenſione contra recipientes ſacros ordines abſque ullo titulo. 349

9. De ſuſpenſione lata contra ſuſcipientem ordines ab Epiſcopo, qui Epiſcopatui renunciavit. 353

10. De ſuſpenſione, quæ incurritur ſuſcipiendo ordines, conſecrationem Epiſcopalem ab Epiſcopo excommunicato, ſuſpenſo, interdicto, irregulari, ſimoniaco, hæretico, vel ſchiſmatico. 354

11. De ſuſpenſione, quæ contrahitur ſuſcipiendo ordines ab alieno Epiſcopo ſine licentia proprii Epiſcopi, & ſine litteris dimiſſoriis, aut commendatitiis, ſeu teſtimonialibus. 356

12. De ſuſpenſione, quæ contrahitur ſuſcipiendo ordines à proprio Epiſcopo extra Diœceſim abſque licentia Epiſcopi, in cujus Diœceſi ordines conferuntur. 359

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆSTIO II.

De ſuſpenſionibus contra Epiſcopos, & alios Prælatos delinquentes in ordinatione, & Pontificalibus. ibid.

Punct. 1. De ſuſpenſione contra Epiſcopum præſumentem conferre primam tonſuram infanti. ibid.

2. De ſuſpenſione cõtra Epiſcopum, qui injuſtè ordinat invitum. 360

3. De ſuſpenſione contra Epiſcopum, qui ordinat Sacerdotem indignum, ſeu minus idoneum. ibid.

4. De ſuſpenſione contra Epiſcopum, vel alium præſumentem conferre tonſuram illiterato. ibid.

5. De ſuſpenſione contra Epiſcopum, aut alium præſumentem conferre tonſuram conjugato. 361

6. De ſuſpenſione contra eum, qui Clerico bigamo, aut ei, qui pœnitentiam publicam peregit, ordines confere. ibid.

7. De ſuſpenſione contra Epiſcopum, aut alium præſumentem conferre tonſuram, vel ordines alicui non ſibi ſubdito abſque licentia ſui Superioris. ibid.

8. De ſuſpenſione contra conferentem duos ſacros ordines eodem die, aut duobus diebus continuato ieiunio. 362

9. De ſuſpenſione contra conferentem ordines alicui ſine ſufficienti titulo, cum pacto, ut ordinatus nihil ab eo petat in defectum beneficii, vel patrimonii. ibid.

10. De ſuſpenſione contra Epiſcopum, qui ordines confert alicui Religioſo ante profeſſionem, ſeu votum ſolemne. ibid.

11. De ſuſpẽſione cõtra cõferẽtes ordines, vel tõſurã ſimoniacè. ibid.

12. De ſuſpenſione contra Epiſcopum exercentem Pontificalia in aliena Diœceſi abſque expreſſa licentia Ordinarii loci. 363

QUÆSTIO III.

De ſuſpenſionibus, quæ incurruntur, exercendo functiones ordinum contra juris diſpoſitionem. 364

Punct. 1. De ſuſpẽſione lata cõtra Clericũ exercentẽ fũctiones ordinum in loco interdicto, aut faciẽtẽ in præfato loco celebrari. ibid.

2. De ſuſpenſione contra Sacerdotem, vel Epiſcopum omittentem ſine gravi cauſa Miſſam inchoatam. 365

3. De ſuſpenſione contra Sacerdotem celebrantem Miſſam, & in ea non communicantem. ibid.

4. Contra Confeſſarios non ſervantes formam à Congregatione Apoſtolica præſcriptam in confeſſionibus audiendis. 366

5. De ſuſpenſione contra Parochum, vel alium Sacerdotem ſæcularem, vel regularem, qui ſponſos in matrimoniũ cõjungit, vel benedicere audet abſque licentia Parochi, ad quẽ hoc munus pertinet. 367

6. De ſuſpenſione contra recipientẽ oblationes ab uſurario, aut illum ſepelientem, & contra accipientem eleemoſynas à violatore, ſeu raptore publico Eccleſiarum, & cõtra aſſiſtentẽ ipſius ſepulturæ. 368

QUÆSTIO IV.

De ſuſpenſionibus ob delicta circa beneficia, ſeu occaſione beneficiorum, aut bonorum Eccleſiaſticorum. 369

Punct. 1. De ſuſpenſione contra eligentes Epiſcopos, aut curatores animarum, non ſervata debita forma. ibid.

2. De ſuſpenſione contra admittentes reſignationem, non ſervata forma Pii V. 370

3. De ſuſpenſione contra compromiſſarium eligentem indignum in Epiſcopum, vel ad dignitatem ſuperiorem Epiſcopatu. 371

4. De ſuſpenſione ſaltem comminatoria contra confirmantem electionem indigni ad curam animarum. ibid.

5. De ſuſpenſione, tam contra præſumentes eligere ad beneficia Eccleſiaſtica cum abuſu poteſtatis ſæcularis quam contra conſentientes hujuſmodi electioni. 372

6. De ſuſpenſione contra Epiſcopũ, qui electũ ad Epiſcopatum, vel ad dignitatẽ Epiſcopatu majorẽ confirmat, vel conſecrat, nõ præmiſſa inquiſitione, an is, qui appellationẽ in electione interpoſuerat apud Sedem Apoſtolicam, & poſtea renunciaverat appellationi, renunciaverit appellationi abſque gravi pravitate. 373

7. De ſuſpenſione contra Epiſcopum, qui Religioſum abſque licentia ſui Superioris promovet ad Clericatum, vel majorem Monaſterii in ſuo Monaſterio conſtituit. 374

8. De ſuſpenſione contra electores Epiſcoporum, qui electionem electo non præſentant infra octo dies, poſtquam eam commodè illi præſentare potuerunt. ibid.

9. De ſuſpenſione contra impugnantes electionem, poſtulationem, vel aliam proviſionem, opponendo aliquid in perſonam electi, vel proviſi, ſed poſtea deficientes in probatione. 375

10. De ſuſpenſione contra Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, Priores, alioſque Monaſteriorum Prælatos, promotos à Sede Apoſtolica, aut ab ea recipientes munus confirmationis, conſecrationis, vel benedictionis, & poſtea adminiſtrationem bonorum Eccleſiaſticorum ſine litteris Apoſtolicis recipientes 376

11. De ſuſpẽſione contra Epiſcopos, alioſque Prælatos Epiſcopis Superiores nõ ſervãtes Extravagãtẽ *ſuſcepti regiminis*, quę eſt Jo. XXII. io tit. *ne Sede vacante*, circa perceptionem fructuũ vacantium. ibid.

12. De ſuſpenſione contra Epiſcopos, alioſq; Prælatos privantes beneficiis eos, qui in Romana Curia commorantur. 377

13. De ſuſpenſione contra Prælatos, tam ſæculares, quàm Regulares procurantes Clericos capi à dominis temporalibus, ut beneficia reſignent, vel ut citati ad Sedem Apoſtolicam non accedant, & contra ipſoſmet citatos procurantes capi, ne ſtatuto tempore comparere valeant. ibid.

14. De ſuſpenſione contra eum, qui Eccleſiam ſibi commiſſam pro alienis debitis gravare præſumit. 379

15. De ſuſpenſione contra occupantes bona Eccleſiæ Sede vacante pertinentia ad ipſam Eccleſiam, vel ad Prælatum defunctum, vel ad ſucceſſorem. 380

16. De ſuſpenſione contra Prælatos, qui bona Eccleſiarum laicis ſubmittunt, & contra Clericos, qui non denunciant Prælatos præſumentes præfata bona laicis ſubmittere. 381

17. De ſuſpenſione contra Epiſcopum, vel Abbatem alienantem bona Eccleſiaſtica abſque licentia Summi Pontificis, aut non ſervata forma Extravag. *Ambitioſæ, de rebus Eccleſiæ non alienandis*. 382

18. De ſuſpenſione contra Epiſcopos, & alios delegatos conſentientes alienationi bonorum Eccleſiaſticorum per ſordes. ibid.

QUÆSTIO V.

De ſuſpenſionibus latis contra Judices Eccleſiaſticos, ſæculares, vel regulares in judiciis, vel ſententiis ferendis delinquentes. ibid.

Punct. 1. De cenſura ſuſpenſionis, & interdicti contra ferentes cenſuram ſine debita ſolemnitate. 383

§. 1. De cenſura interdicti per menſem ab ingreſſu Eccleſiæ, lata contra eum, qui excommunicationis ſententiam profert abſque prævia competenti admonitione. ibid.

§. 2. De ſuſpenſione ab ingreſſu Eccleſiæ, & divinis per menſem contra Judicem Eccleſiaſticum ferentem cenſuram excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti ſine ſcriptis, vel ſine expreſſione cauſæ, aut non tradentem, ſi requiſitus fuerit, exemplar, ideſt copiam ſententiæ intra menſem. 384

2. De ſuſpenſione ab officio contra Conſervatores, qui de aliis, quàm de manifeſtis injuriis ſcienter cognoſcunt. 386

3. De ſuſpenſione contra Judicem Eccleſiaſticum, qui per gratiam, vel ſordes aliquid facit in judicio contra conſcientiam, & juſtitiam, & damnum partis. 387

4. De cenſura ſuſpenſionis, & interdicti contra viſitatores ordinarios, qui occaſione viſitationis aliquid ultra victualia accipiunt. 388

5. De ſuſpenſione ad ſex menſes ab officio doctorandi lata contra promoventes ad Doctoratum, vel magiſterium, niſi juramentum prius extorqueant à promovendis, ut in ſolemnitate recipiendi doctoratum, vel magiſterium non expendant ultra ſummam trium millium Turonenſium argenteorum. 390

6. De ſuſpenſione contra Epiſcopum, qui poſt celebrationem Concilii Provincialis non convocat Abbates, Præsbyteros, & Clericos, & univerſam ſuæ Diœceſis plebem, ut illis referat geſta in Concilio Provinciali. ibid.

7. De ſuſpenſione contra Epiſcopos, alioſque Prælatos Epiſcopis Superiores, qui præſcriptis temporibus ad Apoſtolorum limina non accedunt. 391

8. De ſuſpenſione contra Epiſcopos, & alios Epiſcopis Superiores, ob quæſtum publicantes, vel concedentes indulgentiam, vel facultates abſolvendi. ibid.

9. De ſuſpenſione contra Archiepiſcopum, vel Epiſcopum relaxantem incendiariis pœnam ipſis impoſitam *in cap. peſſimam*, 23. q. 8. 392

10. De ſuſpenſione contra Epiſcopos alioſque Prælatos Epiſcopis Superiores, ut Patriarchas, & Archiepiſcopos, qui ex odio, gratia, amore, vel lucro, ſeu commodo temporali omittunt procedere contra ſuſpectos, vel diffamatos de hæreſi, aut temere vexant alium imponendo illi notam, vel ſuſpicionem hæreſis, vel impedimenti ab eo illati in officio inquiſitionis. ibid.

11. De ſuſpenſione contra Epiſcopum, qui neceſſariam correctionem non adhibet contra ſimoniacos in Sacramentis, vel ordinibus. ibid.

QUÆSTIO VI.

De ſuſpenſione contra Epiſcopos, Prælatos, & alios, ob alia delicta diſtincta à præcedentibus.

Punct. 1. De ſuſpenſione contra Epiſcopum concubinarium non reſipiſcentem poſt admonitionem Synodi Provincialis. ibid.

2. De ſuſpenſione contra Epiſcopos, alioſque Prælatos Pontificali dignitate præditos ingredientes Monaſteria Monialium ſibi ſubjecta extra caſus neceſſitatis. ibid.

3. De ſuſpenſione, tam contra eos, qui juramentum præſtant de tenendo ſchiſmate, quam contra ipſos ſchiſmaticos. ibid.

4. De ſuſpenſione contra impugnantes Immaculatæ, ac B. V. Conceptionem, vel in alterutram partem diſputãtes, aliam refellendo. 393

5. De ſuſpenſione contra Epiſcopos, Archiepiſcopos, & Patriarchas locantes, aut alia ratione concedentes domos manifeſtis uſurariis alienigenis, ſcientes eos illis abuſuros ad fœnus, quaſi ex officio exercendum. ibid.

6. De ſuſpenſione contra Clericos utentes veſtibus prohibitis. 394

7. De ſuſpenſione comminatoria, & aliis pœnis contra eos, qui imagines eorum, de quibus fama, vel opinio ſanctitatis, vel martyrii invaluit, proponunt cum laureolis, radiis, vel ſplendoribus, aut libros continentes geſta, miracula, revelationes, vel beneficia tanquam ipſorum interceſſionibus obtenta publicant, aut tabellas, ſeu imagines fictas, pictas, vel exculptas appendunt, aut lampades, ſeu lumina ad ipſorum ſepulchra ſine debita facultate accendunt. 395

QUÆSTIO VII.

De nonnullis ſuſpenſionibus, quæ ab aliquibus Doctoribus aſſeruntur, & aſſeruntur; ſed ab aliis refelluntur, & reiiciuntur. ibid.

Punct. 1. Utrùm publicus peccator ſit ipſo facto ſuſpenſus. 396

2. Utrùm committens nefandum Sodomiæ crimen ſit ipſo jure ſuſpenſus. ibid.

3. Utrùm

3. Utrùm Clericus raptor mulieris ſit ipſo iure ſuſpenſus. ibid.
4. Utrùm Clericus publicus, ſeu notorius concubinarius, vel fornicator, ſit ipſo iure ſuſpenſus. ibid.
5. Utrùm ſimoniacus in beneficio, ſit ipſo iure ſuſpenſus. 397
6. Utrùm Clericus provocans ad duellum, vel in eo pugnans, ſit ipſo iure ſuſpenſus. ibid.

QUÆSTIO VIII.

De ſuſpenſionibus contra Religioſos. 398

Punct. 1. De ſuſpenſione contra Religioſos, qui ad Ordines ſacros nondum facta profeſſione promoventur. ibid.
2. De ſuſpenſione contra Abbates, aliosque Prælatos Religioſorum à Sede Apoſtolica promotos, accipientes adminiſtrationem ſuarum Eccleſiarum abſque litteris authenticis ejuſdem Sedis. ibid.
3. De ſuſpenſione contra Abbates, & alios quoſcumque concedentes litteras dimiſſorias aliis, quàm Religioſis ſibi ſubditis. ibi.
4. De ſuſpenſione contra Religioſum coniungentem in Matrimonium, aut benedicentem ſponſos alienæ Parochiæ, abſque facultate proprii Parochi, vel Ordinarii. 399
5. De ſuſpenſione contra Religioſos mendicantes, qui admittunt aliquem ad profeſſionem nondum expleto probationis anno. ibi.
6. De ſuſpenſione contra Religioſos pecuniam, vel munera in viſitatione recipientes. 401
7. De ſuſpenſione ab officio contra Prælatos Religioſos præſidentes Monaſteriis, Prioratibus, Eccleſiis, vel adminiſtrationibus, ſi iura, redditus, aut poſſeſſiones alicui concedant. ibi.
8. De ſuſpenſione contra Religioſos, qui iniquè ſibi uſurpant decimas Eccleſiarum, eaſque intra duos menſes non reſtituunt, aut prohibentes eas ſolvi, & intra menſem à prohibitione, ſeu impedimento non deſiſtunt. ibid.
9. De ſuſpenſione ab officio prædicandi, contra Religioſos non admonentes pœnitentes de onere ſolvendi decimas, poſtquam à Rectoribus Eccleſiarum requiſiti fuerint, ut admoneant. 402
10. De ſuſpenſione contra Prælatos Religioſorum non ſatisfacientes, intra menſem partibus læſis, quoties ad ipſos Prælatos aliquid pervenit occaſione exceſſuum commiſſorum à ſuis Religioſis, & requiſiti ſatisfactionem infra menſem non præſtiterunt. ibid.
11. De ſuſpenſione, ſeu irregularitate contra apoſtatas à Religione, &c. 403
12. De ſuſpenſione ab executione ordinum contra Religioſum à Religione eiectum. 404
13. De ſuſpenſione contra Religioſos præſumentes introducere mulieres in Monaſteria. 405
14. De ſuſpenſione contra Monachos nigros non utentes habitu, & veſtitu juxta formam præſcriptam *in Clem. 1. §. ſi quis autem de ſtatu Monachorum.* ibid.
15. De ſuſpenſione contra Monachos nigros, qui venationi, aut aucupationi clamoroſæ, aut aliis cum canibus, aut avibus ex propoſito interſunt. ibid.
26. De ſuſpenſione contra Fratres Prædicatores, præſumentes perturbare Officium Inquiſitionis contra hæreticos exercitum à Fratribus minoribus. 406
17. De ſuſpenſione contra Fratres Ordinis Prædicatorum promotos ad Prælaturam, ſi poſtquam promoti fuerint ad Epiſcopatum, vel ad aliam Prælaturam, ſuſcipiant conſecrationem, antequam reſtituant ordini libros, & alia, quæ tempore promotionis habebant. ib.

QUÆSTIO IX.

De ſuſpenſionibus contra Capitula, & Conventus. Ibid.

DISPUTATIO IV.

De interdictis in particulari. ibid.

QUÆSTIO I.

De interdictis perſonalibus generalibus. ibid.

Punct. 1. De interdicto contra eos, qui cauſam dederunt interdicto locali. ibid.
2. De interdicto contra Capitulum, quod Sede vacante litteras dimiſſorias concedit infrà annum à die vacationis alicui, qui nõ ſit arctatus ratione beneficii recepti, vel recipiendi ex Trid. *ſeſſ. 7. c. 10.* ibid.
3. De interdicto contra univerſitates imponentes, exigentes, vel recipientes taleas, decimas, ſeu alia tributa, aut conſilium, auxilium, vel favorem præbentes, *cap. Clericis de immunitate.* ibid.
4. De interdicto contra univerſitatem, quæ concedit repreſalias, vel conceſſas extendit contra perſonas Eccleſiaſticas, vel ipſarum bona, etiam prætextu cujuslibet conſuetudinis, niſi conceſſionem, vel extenſionem revocet infra menſem. ibi.
5. De interdicto contra Univerſitatem, Capitulum, & Collegium, quod à ſententiis Summi Pontificis appellat ad futurum Concilium generale, aut conſilium, vel favorem præbet. 407
6. De interdicto contra præſumentes perturbare, vel impedire ea, quæ pro Eccleſia Toloſana ſtatuta ſunt in *Extravag. ſalubriter de præbendis.* ibid.
7. De interdicto contra Capitulum, univerſitatem, vel Collegium non ſervantes Conſtitutionem Joannis XXII. circa perceptionem fructuum beneficiorum vacantium, juxta *Extravag. unicam de Sede vacante.* ibid.
8. De interdicto contra Collegiũ, vel Univerſitatẽ, quæ uſurariis manifeſtis permittit cõducere domũ in terris ſuis ad fœnus exercẽdũ. ib

QUÆSTIO II.

De interdictis perſonalibus ſpecialiter latis; & nonnullis etiam generalibus, ſeu mixtis. ibid.

Punct. 1. De interdicto contra ferentem excommunicationem abſque prævia admonitione, & teſtibus, *c. ſacro de ſentent. excomm.* ibi.
2. De interdicto contra recipientem Epiſcopatum, Abbatiam, vel aliam dignitatem de manu laici. ibid.
3. De interdicto contra Epiſcopos, & Abbates, qui in alienatione bonorum Eccleſiaſticorum non ſervant formam præſcriptam *in Extravag. Ambitioſæ de rebus Eccleſ. non alienandis.* 408
4. De interdicto contra Epiſcopos, & Epiſcopis Superiores aliquid ſibi uſurpantes ex redditibus Eccleſiaſticis beneficiorum vacantium, c. *præſenti de officio Ordinarii in 6.* ibid.
5. De interdicto contra Judices Eccleſiaſticos, qui Officiales Romanæ Curiæ, aut aliàs in Romana Curia pro ſuis negotiis exiſtentes privant beneficiis, eaque aliis conferunt. *Extrav. de privilegiis.* ib.
6. De interdicto contra quoſcunque, qui interdictum locale generale violant, celebrando, aut faciendo celebrare divina in locis interdictis, aut qui admittunt excommunicatos publicè, vel interdictos ad Divina Officia, ſeu Eccleſiaſtica Sacramenta, vel Eccleſiaſticam ſepulturam. ib.
7. De interdicto contra Metropolitanum, qui per Nuncium, aut litteras non defert intra ſex menſes Epiſcopos ſuffraganeos, abſque juſta, & rationabili cauſa non reſidentes ultra annum, & contra Epiſcopum ſuffraganeum antiquiorem reſidentem, qui non defert Metropolitanum ultra annum non reſidentem. 409
8. De interdicto contra Patriarchas, Archiepiſcopos, & Epiſcopos accipientes occaſione viſitationis aliquid ultra victualia. ibid.
9. De interdicto contra Prælatos edentes, ſeu publicantes gloſſas, ſcholia, aut interpretationes circa Concilium Tridentinum, abſque licentia Papæ. ibi.
10 De interdicto contra Presbyteros, Diaconos, vel Subdiaconos, qui in crimine fornicationis jacent. ibid.
11. De interdicto ab ingreſſu Eccleſiæ contra Capitula, Collegia, Societates, Congregationes, & locorum piorum Superiores, & alios, ad quos pertinet, ſi non auferunt capſam cum inſcriptione, *Pro eleemoſynis Miſſarum*, dum alio celebrandarum Miſſarum onere detinentur, aut ſi pecunias acceptas pro perpetuo onere celebrandarum Miſſarum non deponant, apud ædem ſacram, vel perſonam fide dignam, & idoneam, ut quamprimum in bonis immobilibus frugiferis implicetur. ibi.
12. De interdicto contra conferentes ordines ſimoniacè. 412
13. De interdicto contra Cardinales, Epiſcopos, & alios Prælatos recipientes beneficia, vel penſiones in confidentiam. ibid.

QUÆSTIO III.

De interdictis localibus generalibus, & ſpecialibus. ibid.

Punct. 1. De interdicto contra Civitatem, cujus domini temporales, Rectores, & officiales nõ obſervant ea, quæ ſervanda ſunt in electione Summi Pontificis, quoties Summus Pontifex mortuus eſt in illa Civitate, & in ea futuri Pontificis electio facienda eſt. ibi.
2. De interdicto contra Civitatem, caſtrum, vel locum, cuius Collegium, aut Univerſitas exigit, ſeu extorquet, aut ſolvere compellit per ſe, vel per alium, ſuo, vel alieno nomine pedagia, vel guidagia, aut exactiones ab Eccleſiis, vel Eccleſiaſticis perſonis, exceptis rebus, quas cauſa negotiationis deferunt. ibid.
3. De interdicto contra Civitatem, quæ inſequentibus hoſtiliter Cardinales auxilium, conſilium, vel favorem præbet, aut huiuſmodi delinquentes intra menſem punire negligit, dum punire poteſt, *c. felicis de pœnis in 6.* ibi.
De interdicto contra territorium, & loca illius, qui iniurioſè, aut temerè Epiſcopum percutit, capit, bannit, vel hoc fieri mandat, conſulit, vel ratum habet. ibid.
5. De interdicto contra Regna, terras, & loca eorum, qui impedire præſumunt Legatum, ſeu Nuncium Summi Pontificis, ne terras ſibi ſubiectas ingrediatur. 413
6. De interdicto contra terras Eccleſiaſticorum, qui per menſem animo indurato perſtiterint in cenſura contracta, eò quòd permiſerint uſurarium manifeſtum in terris ſuis commorari ad fœnus exercendum, ipſorum enim terræ Eccleſiaſtico interdicto ſubiiciuntur, quandiu in illis terris uſurarii commorantur, *c. uſurarum de uſur. in 6.* 414
7. De interdicto contra locum, in quo ſcienter ſepultus fuit hæreticus, aut eius receptator, defenſor, vel fautor. ibid.

Generalia præcepta, quæ ſingulis excommunicationibus, & cenſuris accommodari poſſunt, in peculiari volumine tradidi. Nunc gradum facio ad explicandas ſigillatim cenſurarum pœnas, quæ jure communi latæ ſunt: & quia præcipuum tenent locum excommunicationes, quæ in Bulla Cœnæ continentur, ab ipſis exordium ſumam, relata priùs ſummaria tabella excommunicationum in præfata Bulla contentarum, ipſum verò Bullæ textum paulatim referam in explicatione ſingularum excommunicationum.

SUM-

Digitized by Google

SUMMARIA TABELLA EXCOMMUNICATIONUM

In Bulla Cœnæ contentarum.

EXCOMMUNICATIO PRIMA fertur.

Contra
- Quoſcumque hæreticos, & Apoſtatas à fide.
- Credentes hæreticorum.
- Acceptatores.
- Fautores.
- Defenſores.
- Legentes ſcienter, Retinentes, Imprimentes, Defenſores quomodolibet. — Libros hæreticorum continentes hæreſim, aut tractantes de Religione.
- Schiſmaticos, & ſubtrahentes ſe ab obedientia Summi Pontificis.

EXCOMMUNICATIO II.

Principaliter contra appellantes ab ordinationibus, ſeu mandatis Papæ ad futurum Concilium Generale.
Acceſſoriè contra dantes auxilium, & favorem ad appellandum.
Singulares perſonæ excommunicantur, univerſitates verò, & Capitula interdicuntur.

EXCOMMUNICATIO III.

Principaliter contra Piratas, Curſarios, & Latrunculos maritimos. — Diſcurrentes mare Summi Pontificis, præcipuè à monte argentario ad Terracinam.

Acceſſoriè contra
- Receptatores,
- Fautores,
- Defenſores,

— Eorundem piratarum, Curſariorum, & Latrunculorum maritimorum.

EXCOMMUNICATIO IV.

Contra ſurripientes bona Chriſtianorum naufragantium, etiamſi hæc bona exiſtant in ipſis navibus, vel ſint ejecta, ſive in mari, ſive in littore inventa, & hoc militat non ſolùm in mari Pontincio, verùm etiam in alio quolibet.
Privilegium, conſuetudo, immemorabilis temporis poſſeſſio: aut alius quicumque prætextus ab hac cenſura non excuſat.

EXCOMMUNICATIO V.

Contra
- Imponentes nova pedagia, ſeu gabellas in terris ſuis.
- Eadem augentes.
- Exigentes prohibita imponi, vel augeri.

Excipiuntur ſupremam habentes poteſtatem in terris ſuis, ſeu qui hoc poſſunt jure ſibi permittente, vel Summo Pontifice concedente.

EXCOMMUNICATIO VI.

Contra
- Falſificantes,
- Falsò fabricantes,
- Falsò ſignantes

— Litteras, Supplicationes. — Summi Pontificis. Vicecancellarii. Vices ipſorum gerentium.

EXCOMMUNICATIO VII.

Contra
- Deferentes, ſeu Tranſmittentes
  - Equos, Arma, Ferrum, Filum ferri, Stannum, Chalybem, Omnia genera Metallorum, — Ad Saracenos, Turcas,
  - Lignamina, Cannabem, — & alios Chriſtiani nominis hoſtes, Ad hæreticos expreſsè, vel nominatim declaratos à Sede Apoſtolica,
  - Funes ex cannabe, vel alia materia,
  - Materiam funium,
  - & alia hujuſmodi quibus Catholici impugnantur.
- Facientes certiores prædictos hoſtes de rebus concernentibus ſtatum Reipublicæ Chriſtianæ, in damnū Chriſtianorum, aut Catholicæ Religionis, ſive certiores faciant per ſe, ſive per alios.
- Dantes auxilium, Conſilium, Favorem, — Prædictis hoſtibus in damnum Chriſtianorum.
- Privilegia prædictis non ſuffragantur, quia revocantur.

EXCOMMUNICATIO VIII.

Principaliter contra
- Impedientes eos, qui victualia, & alia ad uſum Romanæ Curiæ adducunt.
- Invadentes eos, qui prædicta advehunt.
- Prohibentes, ne prædicta deferantur.
- Perturbantes, ne adducantur.

Acceſſoriè contra defendentes per ſe, vel per alios, qui prædicta faciunt.

EXCOMMUNICATIO IX.

Contra
- Interficientes, Mutilantes, Spoliantes, Capientes, Detinentes, — Per ſe, vel per alios — Venientes ad Curiam. Morantes in Curia. Recedentes à Curia.
- Uſurpantes ſibi juriſdictionem ordinariam, vel delegatam Summi Pontificis, vel Judicum ipſius ad præſtandas præfatas actiones contra morantes in Curia.

xx

Digitized by Google

EXCOMMUNICATIO X.

Principaliter contra
- Interficientes,
- Mutilantes,
- Vulnerantes,
- Detinentes,
- Capientes,
- Deprædantes,

- Romiperas, ſeu peregrinos ad Urbem accedentes,
- Morantes in Urbe,
- Recedentes ab Urbe,

} Cauſa devotionis, ſeu peregrinationis,

Acceſſoriè contra dantes auxilium, conſilium, vel favorem præfatis delinquentibus.

EXCOMMUNICATIO XI.

Principaliter contra
- Interficientes.
- Mutilantes,
- Vulnerantes,
- Percutientes.
- Capientes.
- Carcerantes.
- Retinentes.
- Hoſtiliter inſequentes.
- Ejicientes ex Diœceſibus, territoriis terris, ſeu dominiis,
- Cardinales.
- Patriarchas.
- Archiepiſcopos.
- Epiſcopos.
- Legatos Sedis Apoſtolicæ.
- Nuncios.

} **Acceſſoriè contra**
- Mandantes.
- Ratum habentes.
- Auxiliantes.
- Conſulentes.
- Faventes.

EXCOMMUNICATIO XII.

Principaliter contra
- Occidentes,
- Percutientes,
- Spoliantes,

} Per ſe, vel per alios.

- Recurrentes ad Romanam Curiam ob lites, & negotia.
- Procurantes in iiſdem cauſis, & negotiis.
- Geſtores negotiorum,
- Advocatos.
- Procuratores,
- Agentes.
- Auditores deputatos ſuper præfatis negotiis.
- Judices, videlicet ordinarios, vel delegatos.

Acceſſoriè contra
- Committentes id fieri,
- Exequentes per alios,
- Procurantes,
- Dantes, auxilium, conſilium, aut favorem.

} Directè, vel indirectè.

EXCOMMUNICATIO XIII.

Contra
- Recurrentes ad laicam poteſtatem prætextu appellationis à gravamine, vel futura executione litterarum Sedis Apoſtolicæ, & Judicum Apoſtolicorum.
- Facientes præfatam appellationem admitti à laica poteſtate, etiam inſtante fiſci Procuratore, vel Advocato.
- Facientes capi litteras Apoſtolicas, citationes, inhibitiones, & alia decreta laica poteſtate.
- Facientes præfata ab eadem poteſtate detineri.
- Impedientes, vel prohibentes prædictarum litterarum executionem.
- Impedientes inſtrumenta, vel acta confici ſuper executione dictarum litterarum, } Per ſe, vel per alios, publicè, vel occultè.
- Impedientes illa tradi parti, cujus intereſt.
- Capientes,
- Percutientes,
- Vulnerantes,
- Carcerantes,
- Retinentes,
- Ejicientes ex Civitatibus, locis, & Regnis,
- Spoliantes bonis,
- Perterrefacientes,
- Concutientes,
- Comminantes,

  } Per ſe, vel per alios, publicè, vel occultè,
  - Partes actrices,
  - Agentes partium,
  - Conſanguineos,
  - Affines,
  - Familiares,
  - Notarios,
  - Executores,
  - Subexecutores dictarum litterarum.
- Præſumentes prohibere,
- Præſumentes ſtatuere,
- Præſumentes mandare.

  } Directè, vel indirectè,
  - Ne quis ad Curiam accedat; vel recurrat.
  - Vel ne litteras impetret, vel impetratis utatur.
- Præſumentes retinere litteras Apoſtolicas apud ſe, vel per Notarium, vel aliàs quomodolibet.

Litteræ Apoſtolicæ non ſolùm ſunt Bullæ, verùm etiam brevia, litteræ ſacræ Pœnitentiariæ, juxta probabilem ſententiam, citationes, inhibitiones, ſequeſtra, monitoria, proceſſus executoriales, & alia quælibet decreta Summi Pontificis, Legatorum, Nunciorum, Præſidentium, Auditorum Cameræ Apoſtolicæ, Commiſſariorum, Judicum, & Delegatorum Apoſtolicorum.

EXCOMMUNICATIO XIV.

Principaliter contra omnes cuiuſcumque dignitatis Eccleſiaſticæ, vel ſæcularis, etiam Regiæ, & imperialis authoritate propria, & de facto.
- Avocantes cauſas ſpirituales, vel ſpiritualibus adnexas, ut beneficiales, decimarum, & ſimilium.
  - Ab Auditoribus Curiæ Romanæ.
  - A Commiſſariis Apoſtolicis.
  - Vel ab aliis Judicibus Eccleſiaſticis.
- Impedientes earundem cauſarum,
  - Curſum, vel audientiam,
  - Perſonas,
  - Capitula,
  - Conventus,
  - Collegia,

  } Volentes proſequi prædictas cauſas.
- Interponentes ſe tanquam Judices de cognitione huiuſmodi cauſarum.
- Compellentes partes actrices, quæ committi fecerunt huiuſmodi cauſas ad revocandum, vel revocare faciendum.
  - Citationes,
  - Inhibitiones,
  - Alias litteras in huiuſmodi cauſis decretas.
- Compellentes eaſdem partes
  - Ad faciendum eos, contra quos tales inhibitiones emanarunt abſolvi à cenſuris, & pœnis in illis contentis.
  - Vel ad conſentiendum eos à prædictis cenſuris, & pœnis abſolvi.
- Impedientes quomodolibet executionem litterarum Apoſtolicarum executorialium proceſſuum, & decretorum.

Acceſſoriè contra
- Præſtantes favorem, conſilium, aſſenſum,
- Mandantes, ſeu facientes, per alios actiones principaliter prohibitas, auctoritate propria, & de facto.

Ab hac cenſura non excuſat prætextus exemptionum, privilegiorum Apoſtolicorum, violentiæ prohibendæ, illarum prætenſionum; aut eius ſupplicandi Papæ, niſi re ipſa ſupplicent, & ſupplicationem proſequantur.

Digitized by Google

E X C O M M V N I C A T I O XV.

Contra
- Trahentes, Trahi facientes, Trahi procurantes,
  - Directè, vel indirectè, Ex officio, vel ad inſtantiam partis, vel aliorum,
    - Perſonas Eccleſiaſticas, Capitula, Conventus, Collegia.
      - Ad ſuum Tribunal, Audientiam, Cancellariam, Conſilium, Parlamentum.
- Facientes, Ordinantes, Publicantes,
  - Statuta, Ordinationes, Conſtitutiones, Pragmaticas, Alia quævis decreta,
    - Quibus Eccleſiaſtica libertas aliquo modo directè, vel indirectè, tacitè, vel expreſsè,
      - Tollitur, Læditur, Deprimitur, Reſtringitur, aut iuribus Sedis Apoſtolicæ, vel aliarum Eccleſiarum præiudicatur.
- Utentes ſtatutis, vel ordinationibus contra libertatem Eccleſiaſticam.

E X C O M M V N I C A T I O XVI.

Principaliter contra
- Impedientes
  - Epiſcopos, Prælatos, Aut alios Judices Eccleſiaſticos ordinarios.
    - Ne iuriſdictione ſua Eccleſiaſtica utantur contra quoſcumque, iuxta diſpoſitionem ſacrorum canonum, & conſtitutionum Eccleſiarum.
- Recurrentes ad Curias ſæculares ad eludendum fori Eccleſiaſtici iudicium.
- Procurantes à Curiis ſæcularibus prohibitiones, ſeu mandata, etiam pœnalia contra ſententias Doctorum, Judicum ordinariorum, vel delegatorum.
- Decernentes dicta mandata, ſeu prohibitiones.
- Exequentes huiuſmodi mandata.

Acceſſoriè contra
- Dantes in eiſdem auxilium.
- Conſilium.
- Patrocinium.
- Favorem.

E X C O M M V N I C A T I O XVII.

Contra
- Uſurpantes, Sequeſtrantes ſine legitima facultate.
  - Juriſdictionem, Fructus, Redditus, Proventus,
    - Pertinentes.
      - Ad Summum Pontificem, Ad Sedem Apoſtolicam, Ad quaſcumque alias perſonas Eccleſiaſticas.
        - Ratione Eccleſiarum. Monaſteriorum. Aliorum Beneficiorum Eccleſiaſticorum.

E X C O M M V N I C A T I O XVIII.

Principaliter contra omnes cuiuſcumq; omninò dignitatis.
- Imponentes, & exigentes, per ſe, vel per alios, directè, vel indirectè.
  - Decimas, Collectas, Taleas, Præſtantias, Alia onera,
    - Clericis.
    - Aliis perſonis Eccleſiaſticis.
    - Bonis Eccleſiarum, Monaſteriorum, & aliorum beneficiorum Eccleſiaſticorum.
    - Fructibus.
    - Redditibus.
    - Proventibus prædictorum.
- Recipientes ſic impoſita, etiamſi recipiant à ſponte dantibus.

Acceſſoriè contra omnes cuiuſcumque prorſus dignitatis.
- Provocantes. Præſtantes.
  - Auxilium. Conſilium. Favorem.

E X C O M M V N I C A T I O XIX.

Contra
- Quoſcunque Magiſtratus, Judices, Notarios, Scribas, Executores, Subexecutores, Conſiliarios, Senatores, Præſidentes, Cancellarios, Vicecancellarios, Alios quovis nomine nuncupatos.
  - Interponentes ſe in cauſis capitalibus, ſeu criminalibus, contra perſonas Eccleſiaſticas.
    - Proceſſando, Banniendo, Capiendo, Proferendo ſententias, Exequendo, Excedendo terminos licentiæ Apoſtolicæ. Abutendo præfata licentia,
      - Sine licentià Sedis Apoſtolicæ.
        - Speciali: Specifica. Expreſſa.

E X C O M M V N I C A T I O XX.

Principaliter contra præſumentes.
- Per ſe, vel per alios directè, vel indirectè, in totum, vel in partem,
  - Invadere, Deſtruere, Occupare, Detinere,
    - Civitates, Terras, Loca, Jura,
      - Eccleſiæ Romanæ mediatè, vel immediatè ſubiecta.
  - Uſurpare, Perturbare, Retinere, Vexare,
    - Supremam iuriſdictionem in dictis locis.

Acceſſoriè contra
- Adhærentes, Auxiliantes, Conſulentes, Faventes,
  - Quomodolibet.

E X C O M M V N I C A T I O XXI.

Contra abſolventes à præfatis excommunicationibus, ſine debita facultate; quamquam iſta excommunicatio non eſt reſervata ex vi Bullæ præcisè.

MAR-

Digitized by Google

MARTINI BONACINÆ
SACRÆ THEOLOGIÆ, ET J. U. D. EQUITIS &c.
TRACTATUS
DE CENSURIS
OMNIBUS ECCLESIASTICIS IN PARTICULARI.
DISPUTATIO PRIMA.

De Cenſuris in Bulla Cœnæ contentis.

HÆc Bulla in tres dividitur partes. Prima pertinet ad procemium, in quo Summus Pontifex cauſas, quibus ad has cenſuras ferendas maturo conſilio adductus eſt, aperit. Secunda continet cenſuras in particulari contra certum perſonarum genus, exercentium actiones in Bulla vetitas. Tertia nonnulla ad validam iſtarum excommunicationum abſolutionem, durationem, promulgarionem, & reverentiam pertinentia recenſet. Ego igitur, ut debito progrediar ordine, in primis, & ante omnia explicationem eorum aggrediar, quæ ad procemium pertinent, & communia ſunt cenſuris Bullæ, in particulari poſtea tradendis. & exponendis.

QUÆSTIO PRIMA.

De iis, quæ in procemio hujus Bullæ continentur, & communia ſunt cenſuris deinceps tradendis.

IN hac diſputatione quinque principaliter explicabo.
Primò variam Bullæ ſignificationem, & ipſius originem.
Secundò cauſam ipſius efficientem.
Tertiò formalem.
Quartò materialem.
Quintò durationem, & multiplicationem cenſurarum, quæ in hac Bulla continentur.

PUNCTUM I.

De varia hujus Bullæ quoad nomen ſignificatione, & ipſius origine.

1 *Bulla eſt ſcriptura in membrana deſcripta plumbo funibus pendente Dicitur Bulla ob appoſitionem plumbi, in quo ſunt expreſſa capita SS. Petri, & Pauli Apoſtolorum ad differentiam Brevium, quibus apponitur cera, non plumbum; & hæc dicuntur Brevia à brevi, & compendioſa ſcriptura in iis contenta, & à cera, qua ſignantur annulo Piſcatoris.*

2 *Duplex eſt genus Proceſſus; 1. quod conſuevit fieri examinatis teſtibus, & ſervata ſolemnitate à jure præſcripta contrà citatos delinquentes; 2. Fit in genere contra eos, qui in futurum nonnulla criminea patraverint: hoc ſecundo modo Bulla Cœnæ vocatur Proceſſus, ſeu litteræ Proceſſus.*

3 *Uſus Bullæ Cœnæ eſt antiquiſſimus, & de ipſius origine non conſtat.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 BUlla nihil aliud eſt, quam ſcriptura in membrana deſcripta plumbo funibus pendente. Dicitur autem *Bulla* ob appoſitionem plumbi, in quo Sanctorum Apoſtolorum Petri, & Pauli capita impreſſa ſunt, ad differentiam Brevium, quibus plumbum non apponitur, ſed cera, litteræ enim Apoſtolicæ in duplici differentia ſunt. Aliæ dicuntur Brevia; quia brevi, & compendioſa ſcriptura continentur, & ſola cera ſignantur annulo piſcatoris, ideſt, ſigillo, quod à Sancto Petro, qui piſcator erat, veriſimiliter creditur adhibitum fuiſſe. Aliæ dicuntur Bullæ à plumbea Bulla illis appenſa, & ob id non cenſentur expeditæ antequam illis appoſitum fuerit plumbum, eo verò appoſito perfectæ, & expeditæ exiſtimantur. Ut hoc clarius intelligatur, obſerva *Bullam* ſignificare tumorem illum, qui ex aqua ebulliente, vel ex pluvia cadente formatur, & ſtatim deſinit, & evaneſcit, ex quo tritum illud ſermone proverbium originem traxit, *Homo bulla*, ad indicandam humanæ vitæ brevitatem, & vanitatem.

Rurſus Bulla apud antiquos erat inſigne aureum, quod viri triumphantes præſeferebant; ſed proceſſu temporis Bullam auream ad collum deferebant, ut humanæ vitæ memores eſſent Bulla verò apud ſcriptores ſignificat ſigillum, quo utimur ad muniendam ſcripturam. Ita Alex. *to. 1. conſ.* 215 quem citat, & ſequitur Gregorius Sayrus *de conſ. lib. 3. c. 3. n. 3.* Alterius *lib. 5. diſp. 1. c. 3.* Ludovicus Gomez *in regul. utriuſque ſignaturæ compend. circa medium*. Duardus *lib. 1. c. 1. q. 4. n. 4.* Fillincius *tract. 16. c. 1. n. 3.* Rebuffus *de benef. tit. Bullæ novæ*, n 11 & *ſeqq. pag. mihi* 144. Alterius *de cenſuris diſp. 1. c. 1 lib. 5. de excom. Bulla* Alexander Scotus *in dictionario jur. verb. Bulla.* Appellantur etiam *litteræ*: quia cùm omnia Principum reſcripta generico nomine litteræ dicantur, idem ſibi nomen iſtæ vendicare poſſunt.

Aliquando vocantur *litteræ*, cum addito *Apoſtolicæ*; quia factæ ſunt à Summo Pontifice, S. Petri Apoſtolorum Principis ſucceſſore.

Vocantur etiam *proceſſus*; ſeu *litteræ proceſſus*; quia per modum proceſſus à Summo Pontifice fiunt. Ut hoc meliùs intelligatur.

2 Adverte duplex eſſe genus proceſſus. Alterum fieri conſuevit examinatis teſtibus, & ſervata ſolemnitate à jure præſcripta contra citatas perſonas, quæ jam deliquerunt. Alterum fit in genere contra eos, qui in futurum nonnulla crimina perpetraverint: hoc poſteriori modo non priori, Bulla Cœnæ vocatur proceſſus, ſeu litteræ proceſſus: illa autem particula *proceſſus*, in ſingulari, & in plurali accipi poteſt. Si accipiatur in ſingulari, erit genitivi caſus, nec ulla adiicietur virgula inter, litteræ, & proceſſus: ſi in plurali; erit nominativi caſus, & virgula adiicienda erit, ita ut hic ſenſus gignatur, litteræ, ſeu proceſſus. Hunc poſteriorem ſenſum magis

Digitized by Google

magis approbat Leonardus Duardus *lib.1 c.4. q.1. n.1.* Ego verò magis approbo primum; tum quia nulla ſolet interponi virgola: tum quia in Bulla non diceretur *lecta*, ſed *lecti*; adjectivum enim proximiorem terminum, cui accommodatur, appellat. Verum hæc quæſtio eſt de nomine. Denique vocatur *Bulla Cœnæ*, ſeu *Bulla in Cœna Domini*, quia feria quinta Hebdomadæ Sanctæ in qua Chriſtus cœnam Diſcipulis fecit, editur, & promulgatur, *ut puncto ſeq. clarius explicabo per totum*.

SECUNDA PROPOSITIO.

3 USus Bullæ antiquiſſimus eſt, & de ipſius origine non conſtat; ita DD ferè communiter; quamquam Sayrus *lib.3. c.1, n.1.* & Duardus *lib.1 c.4. ..1 ad finem*, putant Toletum in hac fuiſſe opinione, ut ſenſerit hanc Bullam originem traxiſſe à Martino V. qui fuit anno 1420 ſed hoc falsò adfingitur Toleto, cùm ipſe *lib.1, c.19. n.4.* in hæc verba loquatur.

Adnotandum eſt, proceſſus hos antiquos eſſe, & Romanos Pontifices ſolitos fuiſſe eos à multis annis publicare: nam in Vaticana bibliotheca reperiuntur proceſſus Gregorii VI. qui vixit anno Domini 1370. Imò alii Doctores ſimpliciter exiſtimant, hujus Bullæ originem ignorari: nam Hoſtienſis *lib.5. de crimine falſ § qualiter commit tatur*, *v. porrò*, qui fuit anno 1255 meminit conſuetudinis edendi has litteras, conſequenter ſignum eſt, Bullam extitiſſe ante Gregorium VI Duardus *loco cit* Sayrus *lib.3. c.1. n. 7.* & ſeqq. Filliucius *tract.15 c.1. q.2. n.4.* Alterius *diſp.1. c.3.*

PUNCTUM II.

De cauſa efficiente Bullæ, ſeu cenſuratum, quæ in Bulla continentur.

1 *Summus Pontifex eſt cauſa efficiens hujus Bullæ.*
2 *Conditor Bullæ appellatur his nominibus; 1. Sanctiſſimus ratione muneris, & dignitatis, & ratione ſanctitatis, qua alios præcellere debet; 2 Dominus noſter ratione ſupremæ poteſtatis; 3 Papa ſcilicet Pater Patrum; 4 Epiſcopus ratione muneris Epiſcopalis, & Curæ paſcendi Fideles in toto orbe.*
3 *Servum ſervorum in Bulla Pontifex ſeipſum appellat: ex humili ſui exiſtimatione, exemplo Chriſti, & ut vices gerit Apoſtolorum Petri, & Pauli, qui meritò vocantur ſervi Dei.*
4 *Non licet præciſa Baptiſmi occaſione, nomen ſibi proprium privata auctoritate immutare ſine ſuperioris licentia.*
5 *Liberum eſt Summo Pontifici, quod ſibi velit nomen aſſumere.*
6 *Summus Pontifex non tenetur ſibi nomen immutare.*
7 *Mutatio nominis reſpectu Summi Pontificis initium traxit à Sergio Papa.*
8 *Fuit introducta nominis mutatio; 1. ad dimittendam primi nominis turpitudinem; ſi qua ineſt; 2. ad indicandum aliquod myſterium dignitati conveniens; 3. ad oſtendendam anteactæ vitæ mutationem.*
9 *Summus Pontifex non debet ab alio nominis ſui mutationem expectare, ſed id ipſe imponere.*
10 *Bulla Cœnæ vim haberet, etiamſi Summus Pontifex in ea ſibi nomen non immutaret.*
11 *Summi Pontificis nomen in Bulla exponitur, ut ſciatur, a quo emanaverit Bulla*
12 *Proponuntur rationes ad oſtendendum, non eſſe valida geſta Summi Pontificis ante coronationem.*
13 *Oppoſita ſententia eſt vera, & reſpondetur rationibus in contrarium.*

PRiùs oſtendam, utrùm Summus Pontifex ſit cauſa efficiens Bullæ, & incidenter, quibus nominibus Summus Pontifex appelletur, indicabo. Secundò, utrum Summus Pontifex Bullam edere poſſit ſtatim ac electus eſt: etiamſi Pontificatus inſignia in coronatione nondum acceperit.

PRIMA PROPOSITIO.

1 CAuſa efficiens hujus Bullæ eſt Summus Pontifex, qui eam pro tempore edit. Ratio eſt, quia ille dicitur cauſa efficiens Bullæ, à quo cenſuræ in ea contentæ imponuntur: cenſuræ autem in Bulla contentæ imponuntur à Summo Pontifice, pro tempore; ut conſtat ex iis verbis. *Urbanus VIII Epiſcopus ſervus ſervorum, &c.* & ex antecedentibus. *Litteræ proceſſus Sanctiſſimi Domini noſtri*.

Quæres quibus nominibus conditor Bullæ appelletur; in præcitatis enim verbis, multa nomina continentur.

Reſpondeo Summum Pontificem Bullæ conditorem variis nominibus vocari; aliquando vocatur Chriſti Vicarius, qui Chriſti vices in terris gerit; aliquando vocatur Petri ſucceſſor, quia in locum B. Petri Principis Apoſtolorum ſuffectus eſt. Aliis etiam nominibus aliquando appellatur: ſed his prætermiſſis, hic ſolum explicabo nomina, & ipſorum cauſas, quibus Summus Pontifex ſe ipſum in hac Bulla nuncupat.

2 Primò igitur Summus Pont. nomine Sanctiſs. appellatur, ut patet ex illis Bullæ verbis *litter. proceſſus S.D.N* Duplici autem de cauſa hoc nomine vocatur. Prima eſt ratione muneris, & dignitatis, quia ad ipſum principaliter pertinet theſaurum indulgentiarum, & ſuffragiorum Eccleſiæ diſtribuere, cenſuras ferre, & abſolvere, & Chriſti gregem paſcere, & inſtituere, juxta illa verba Chriſti, *paſce oves meas*, & ex iis, quæ ego tradidi de indulgentiis, & aliis in locis. Secunda eſt ratione ſanctitatis, qua cæteris antecellere debet: ſicut n. Sacerdotes; aliiq; viri Eccleſiaſtici vitæ ſanctitate aliis prælucere debent, Matt 5. *Vos eſtis lux mundi;* ità Summus Pontifx ſanctimonia, probitate, vitæ exemplo, morum honeſtate, & integritate omnibus Chriſti fidelibus præire debet; hac de cauſa Leonem I. à Patribus Concilii Chalcedonenſis Sanctiſſimum, & Beatiſſimum primò appellatum fuiſſe, obſervat Duardus *lib.1 c.4. q. n.n.* 10 Azorius *1. p. lib.4 c.4. q.2 ſub fin* ubi hoc colligit ex epiſtola ad Hormiſdam Papam, quæ manuſcripta in bibliotheca Vaticana reperitur.

Secundò Summus Pontifex non ſolum vocatur Sanctiſſimus, verùm etiam Dominus noſter, ut patet ex præcitatis verbis. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex ſupremam in hac militante Eccleſia poteſtatem habet: tum quia ipſe iudicat omnes, & à nemine iudicatur, *c. cuncta per mundum* 9 *q.3.* tum quia ipſo præſente, reliquæ dignitates etiam ſæculares conquieſcunt, *r. volente, de off. deleg.* ut inſuis proſequitur Duard. *loc. cit.* hoc titulo Hormiſdam Papam, in Concilio Epheſi congregato, Dominum noſtrum vocatum fuiſſe, innuit Duard *loc. cit.* Azor *2 p. li.4 c.4 q 1. & 2.* Tertiò Summus Pont. appellatur Papa, id eſt, Pater patrum, ipſe n. principem locum inter Patres, Epiſcopos, Archiepiſcopos, Patriarchas, alioſque primates tenet, & quamvis priſcis temporibus nomen Papæ tribueretur etiam Epiſcopis, proceſſu tamen temporis, & Gregorii VII præcepto, anno 1073. in Synodo Romæ habita, vj Kal. Martij receptum eſt, ut nullus præter Romanũ Pontificem, Papæ nomine vocaretur teſte Axor *loc. cit. quæſt 2 ſub finem*, Duardus *lib.1. c.4 q.7.*

Quartò appellatur Epiſcopus: ratio eſt, quia illi maxime conveniunt munera, & opera Epiſcoporum; nam Epiſcopi nomen à Græco in Latinum ſermonem tranſlatum, ſignificat ſpeculationem *c. clericus, diſtinct.* 21. vel ſuper intendentem, *c. quis Epiſcopatum* 8 *q.* 10. ſumpta etymologia ab iis, qui apud Ethnicos Epiſcopi vocabantur. Epiſcopi n. apud Ethnicos illi dicebantur, quibus cura panis, & aliarum rerum ad cibum pertinentium impoſita erat, ut patet *ex l. munerum ff de muner.* vide Azorium *2 p. lib.3. c.27 q.1*, Summus igitur Pontifex jure merito Epiſcopus vocatur; quia eſt ſupremus ſpeculator, & ſuper intendens, ipſique cura paſcendi fideles incumbit, juxta illud Ioannis *c. ult paſce oves meas.* Addo Epiſcopi nomen Summo Pontifici iure merito accommodari; quia iuriſdictionem, & poteſtatem Epiſcopalem in toto orbe exercere poteſt, ob id ipſe, & non alius œcumenicus Epiſcopus, id eſt, univerſalis, ſupremus, ac ſũmus Antiſtes vocari poteſt, ut pluribus oſtendit Azorius *li.4. c.4 q* 3. Alias huius nominis congruentes rationes enumerat Duardus *li.1 c. 5. q.2 n.2 & ſeqq.* ſed aliæ mihi magis probantur.

3 Quintò ſolet ſe Summus Pontifex in Apoſtolicis litteris ſervus ſervorum vocare, ut ex ipſo huius Bullæ initio manifeſtè apparet. Ratio cur hoc ſe nomine appellet, deſumitur primo ex humili ſui ipſius exiſtimatione, & Chriſti exemplo, qui *ſe ipſum exinanivit formam ſervi accipiens*, aliiſque hanc rationem præſcripſit, ut *qui maior eſt veſtrum, fiat ſicut veſter miniſter*, & iuxta illud, *cum omnia feceritis, dicite, quia ſervi inutiles ſumus*.

Secundò; quia Summus Pontifex vices gerit Apoſtolorum Petri, & Pauli, qui ſervi Dei iure merito vocari poſſunt; cùm autem Pontifex in hoc munere obeundo Apoſtolis inſervire dicatur, potuit hac ratione ſervum ſervorum ſe appellare. Ita Gloſſ. & alii *in proœmio 6. decret.* Hinc originem illa duo carmina traxerunt.

Servierant tibi Roma priùs domini dominorum,
Servorum ſervi nunc tibi ſunt domini.

Alias congruentias percenſet Duardus *lib.1 c.5 q.3.* quas apud ipſum conſulere poteſtis, præcipuæ enim ſunt illæ, quas attuli, & præſertim prima, propter quam Gregorius I. honorificas appellationes humilitatis affectu repudians ſervum ſervorum ſe ipſum appellare incipit, teſte Azorio *lib.4. c.4. q 2. ad finem* Ioann. Andr. *apud gloſſ. proœmio 6. decreti in v. ſervus ſervorum Dei*, Duardo n.7. Botero *in dictis virorum illuſtrium*, & aliis.

4 Sextò Summus Pontifex, cujus Bullam explicandam ſuſcepimus vocatur Urbanus VIII ad diſtinctionem aliorum Pontificum, qui hoc nomen ſaltem quoad omnia, non habuerunt. Ratio impoſitionis hujus nominis ab ipſa pendet Summi Pontificis voluntate, quia nominis impoſitio eſt ad placitum hominum, niſi humana lege prohibeatur: Summus autem Pontifex legi humanæ quoad vim coactivam ſubditus non eſt. Hac occaſione obiter obſerva, baptizando, rationis uſum habenti, aut ipſius parentibus, liberum quidem eſſe nominis electionem facere; præciſa tamen ea occaſione non licet ob periculum fraudis cuiquam ſibi nomen immutare, abſque ſuperioris facultate, nominis n. mutatio ad ſuperiorem pertinet, ut poſt Philippum Francum *in proœmio 6. decret. obſervat.* Duardus *li.1. c.* 4. *q.5. n.14* & alii, quos retuli de Sacramentis, *diſp.2 q.2 punct.4. n.* 29. *1.* 1. Ex quo patet à fortiori licitam non eſſe fraudulentam nominis mutationem, præſertim cùm hæc interdicatur *l. c. &c. de mutat. nomin.* præſumitur autem fraudulenta nominis mutatio, quoties quis in particulari caſu curat eo ſe nomine appellari, quo generaliter, & ut plurimum vocari non conſuevit. Vide Francum *loco citato* Bartol. *in l. demonſtratio ff. de condit. & demonſt.* Duardum *loc. cit.*

5 Ex dictis infertur liberum eſſe Summo Pontifici aſſumere quod ipſe voluerit nomen, abſque alterius licentia; quia nullum in terris ſuperiorem agnoſcit, nec in alicuius fraudem nomen ſibi immutat.

6 Sed

Digitized by Google

6 Sed modò dubium eſt primò, utrùm Summus Pontifex teneatur ſibi nomen immutare, dum ad Pontificatum evehitur.

Reſpondeò negativè, ratio eſt, tum quia Summi Pontifices initio naſcenti Eccleſiæ nomen ſibi non immutabant; ergo ſignum eſt nullum circa nominis mutationem extare præceptum, tum quia non poteſt ullum jus naturale, divinum, vel humanum afferri, quo nominis mutatio præcipiatur.

Obiicies 1. Chriſtus immutavit nomen Petro; cùm .n. antea Simon vocaretur, Chriſtus illi nomen Petri impoſuit, Matt. 16. *Beatus es Simon Bariona, &c. & ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*; ergo Summus Pontifex obligandus videtur ex divino præcepto ad mutandum ſibi nomen, dum ad Apoſtolicam Sedem promovetur, ex factis .n. divina obligatio colligitur, cum omnis Chriſti actio ſit noſtra inſtructio, *c. Deus omnipotens, 2. q. 1. & c. ſignificaſti, de elect.*

Reſp. negando conſequentiam; non enim ex quolibet Chriſti facto colligitur obligatio, ut in ſimili docui de Euchariſtia *diſp. 4. q. 2. p. 4. n. 1, 2, 3. verſic. Neque ex eo*, alioquin Euchariſtia ſemper in veſperis conficienda eſſet, & quoties conficitur, aliqui communicandi eſſent. Cur autem Chriſtus nomen Petro immutaverit, conſtabit ex dicendis nu. 8.

Obiicies 2. nullus Summorum Pontificum ſolet nominis mutationem prætermittere, nam Urbanus VIII. vocabatur Maffeus, Gregorius XV. Alexander, Paulus V. Camillus. Clemens VIII. Hippolytus, Sixtus V. Felix, & ſic de cæteris, ergo ſignum eſt aliquam obligationem circa nominis mutationem extare.

Reſp. negando conſequentiam, tum quia nulla lex hujuſmodi obligationem continens aſſignari poteſt, tum quia ſicut ex omiſſione aliorum Summorum Pontificum, qui in primordiis Eccleſiæ nomen ſibi non immutabant, nullum arguitur peccatum, ita nullum affirmari debet præceptum ex nominis mutatione poſtmodum introducta, & uſu recepta, peccatum enim eſt contra præceptum.

7 Secundò dubium eſt, quandonam inceperit hæc nominis mutatio.

Reſpondeo præciſa mutatione nominis Petri, incepiſſe à Sergio Papa, cui cùm antea proprium nomen eſſet Oſporci, Sergii nomen impoſitum fuit, ut in Chronicis Martini apud Archidiaconum *in proœm. 6 libr. decret.* ab eo tempore reliqui Summi Pontifices nomen ſibi mutari curarunt.

8 Tertiò dubium eſt, qua de cauſa introducta fuerit hæc nominis mutatio. Reſpondeo fuiſſe 1. ad mittendam alterius nominis turpitudinem, ſi fortè contingat, ut quis minus honeſto nomine antea vocaretur, ut de Sergio Papa dictum eſt n. 7.

Secundò ad indicandum aliquod myſterium dignitati conveniens, ut cum D. Petro factum fuit; cùm enim antea Simon appellaretur, Chriſtus Petrum in futurum vocari voluit, quia ipſi tanquam ſolidæ, & firmæ petræ Eccleſia, & univerſa fidelium congregatio inniti debebat. Matt. 16. *& ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.*

Tertio ad oſtendendam anteactæ vitæ mutationem, & novi hominis inſtitutionem.

9 Quartò dubium eſt, utrùm Summus Pontifex debeat ipſe ſibi nomen imponere, an potiùs ab alio nominis impoſitionem expectare debeat.

Reſpondeo ipſum debere ſibi nomen imponere. Ratio eſt, quia nominis impoſitio ad ſuperiorem pertinet. Summus autem Pontifex nullum in terris ſuperiorem agnoſcit. Ita Francus *loc. ſuprà cit.* Duardus *n.* 14.

10 Quintò dubium eſt, utrum Bulla Cœnæ vim habeat, etiamſi nomen Summi Pontificis illam edentis non apponatur. Hanc difficultatem pluribus tractat Duardus *lib. 1. c. 4. q. 6.* hac diſtinctione adhibita, vel conſtat de intentione Summi Pontificis volentis Bullam Cœnæ inſcribi abſque nomine, vel non conſtat. Si non conſtat, invalida eſt, quia præſumitur falſa; conſequenter qui ea non ſervat, non ligatur cenſuris in ea contentis. Si verò conſtat, valida eſt, quia Summus Pontifex non tenetur ſtylo, vel conſuetudini Curiæ: ſed illam immutare, & variare poteſt.

Ego verò breviter reſpondendum cenſeo hujuſmodi Bullam à Summo Pontifice editam validam eſſe, conſequenter afficere, & obligare, præſertim ſi, ut moris eſt, edatur Summo Pontifice præſente, Cardinali Diacono publicationem faciente, & magna populi copia aſtante. Ratio eſt, tum quia lex vim habet ab intentione legislatoris, non ab expreſſione nominis ipſius conditoris, tum quia de ratione legis non eſt ſcriptura, ut idem Duardus fatetur, ergo neque nominis expreſſio, tum quia in dubiis judicandum eſt potiùs in favorem actus, ut valeat, quam pereat; tum quia nullo jure conſtat Summum Pontificem obligari ad hujuſmodi expreſſionem, cùm non ipſe facultatem à ſtylo, ſed ſtylus ſuas vires à ſummi Pontificis conſenſu accipiat.

Ex quo licèt inferre primò contra Duardum, tranſgreſſorem ligari cenſuris in hujuſmodi Bulla expreſſis.

Secundò hujuſmodi Bullam in foro externo non eſſe præſumendam falſam, quoties conſtaret illam à Summo Pontifice editam fuiſſe; quamvis fortè aliquis de ipſius voluntate, & intentione dubitaret. Idem dici poteſt de aliis reſcriptis, quoties ſciretur, Summum Pontificem illam admiſiſſe, & conſenſiſſe; Summus .n. Pontifex non ſolùm verbis verùm etiam factis derogare poteſt legibus, & ſuæ Curiæ ſtylo.

Si verò non conſtaret, à Sum. Pont. admiſſa, & conceſſa fuiſſe, judicium ferendum eſſet contra valorem hujuſmodi reſcriptorum, quia ex conſueto Curiæ ſtylo præſumerentur ſubreptitia, & falſa, quamvis is, cui de validitate reſcripti conſtaret, eo uti poſſet, fieri enim poteſt, ut quis conſcius ſit voluntatis ſummi Pontificis, & valoris, quamvis illum in judicio probare nequeat, ob conſuetum Curiæ ſtylum, vel aliis de cauſis præſumptionem contrariam inducentibus.

Tertio etiamſi darem hujuſmodi Bullam defectu expreſſionis nominis, aut alia de cauſa non ſubſiſtere, nihilominus tranſgreſſores afficiuntur cenſuris, non vi præfatæ promulgationis, ſed præcedentium; cùm enim Bulla vim habeat legis, nec extinguatur morte conditoris, ſequitur Bullam vim obligandi habere, quatenus ab antecesſoribus lata fuit: quãvis fortè detur caſus, ut invalida ſit, quatenus ab hoc Summo Pontifice emanat. Hoc tamen intelligendum eſt, niſi Bulla invalida ad aliquos caſus extendatur, quos præcedens non continebat; tunc .n. perſpicuum eſt præfatam Bullam, quoad illos caſus non obligare, quia actus invalidus nihil operatur, nec ullum præſtat impedimentum, quod de jure non ſortitur effectum.

11 Sextò dubium eſt, cur Summi Pontificis nomen in Bullis apponatur.

Reſpondeo apponi ut ſciatur à quo emanaverint.

SECUNDA PROPOSITIO.

12 SI aliquis Summorum Pontificum Bullam ante coronationem ederet, validè ageret, illaque ab omnibus ſervanda eſſet, ac ſi poſt coronationem edita fuiſſet. Hæc propoſitio licèt quoad Bullam, cujus explicationem proſequor, difficultate careat, cum poſt accepta à S D N Urbano VIII coronationis inſignia emanaverit: nihilominus hanc paucis hic explicandam duxi, tum ob caſum poſſibilem, tum ob dubia, quæ circa alia Summorum Pontificum reſcripta ſuboriri poſſunt. Solutio autem iſtius difficultatis ab ea quæſtione pendet, in qua quæritur, utrùm Summus Pontifex, ſtatim poſt electionem, ſummam habeat auctoritatem, eaque legitimè fungi poſſit, etiam ante coronationem.

Ratio dubitandi eſt primò, quia ſicut Archiepiſcopus, ſine pallio, nec Archiepiſcopi nomen ſibi vendicat, nec ea, quæ ſunt ordinis Epiſcopalis, rectè exequitur, *cap. 3. extra de auct. & uſu pallii, & c. quòd ſicut* 28 *extra de elect. ita, &c.*

Secundo, quia Imperator, corona nondum ſuſcepta, plenitudine poteſtatis caret, nec Imperator dicitur, *l. antepen. ff. de mil. teſtam.* ergo neque Summus Pontifex plenitudinem poteſtatis habet ante coronationem.

Tertiò, quia Summus Pontifex à duabus Cardinalium partibus electus, licèt ante coronationem reſcripta concedat: nihilominus non ſe ſubſcribit Epiſcopum, ſed electum Epiſcopum, nec utitur Bulla pro ſigillo integra, ſed dimidiata: nam in ea parte, in qua Summi Pontificis nomen deſcribi ſolet, nihil imprimit: ergo aliquid poteſtatis Sum. Pontifici deeſſe videtur ante coronationem.

13 His minimè obſtantibus, dicendum omnino eſt, Summum Pontificem poſſe poſt electionem omnia præſtare, ac ſi coronationis inſignia accepiſſet. Ratio eſt primò, quia Imperator poſt electionem eſt legitimus Imperator, etiam nondum inunctus, vel coronatus, nec novum jus per coronationem acquirit, ut patet exemplo Alberti, & Maximiliani, qui nec inuncti, nec coronati fuerunt, & tamen Imperii munus obierunt, ut pluribus oſtendit Reſtaurus Caſtaldus *in tract. de Imperatore q. 46 to. 16 tractatuum.* Alterius *lib. 5. diſp. 22. c. 8 ad fin. verſ. ad hoc.* Antonius Siculus *in trac. de poteſtate, & excellentia regia q. 88* ubi teſtatur de communi. Martin. Laudenſis *in opuſc. de Principe, notab.* 27 Corneus *conſ. 1. lib. 3. contra Felinum c. nam te, de reſcriptis*, Baldum *in l. fin. C. de quadrien. præſcript.* & alios arbitrantes, Imperatorem poſt electionem habere generalem adminiſtrationem, non autem plenitudinem poteſtatis.

Secundò, quia præpotens Deus, facta à duabus Cardinalium partibus Summi Pontificis electione, confert illi plenariam, & Apoſtolicam auctoritatem, *in nomine Domini*, 23. *diſt. ergo* fruſtra requiritur coronatio.

Tertiò, quia id expreſsè decernitur in Extravaganti *ultim. de ſententia excom.* ubi contra eos, qui litteras ſuper quibuſcumq; negotiis à Summo Pontifice ante coronationem conceſſas impugnare præſumunt, ſententia excommunicationis pronunciatur. Ita Epiſcopus Gerunden *in lib. de corona fol.* 27 Sayrus *lib. 3. c. 35. num.* 19. Suarez *de cenſur.* 23 *ſect. 6. n. 1. & ſeq.* Filliuc. *tr. 14. c. 5. q. 7.* Reſtaurus Caſtaldus *loco cit. n.* 3 Alterius *loco cit.* & alii communiter.

Ad primam dubitandi rationem negatur conſequentia. Ratio diſparitatis eſt, quia de Archiepiſcopo ita in jure ſancitum eſt: non autem de Summo Pontifice, qui neminem in terris ſuperiorem habet, nec ad Pontificias ſanctiones ex vi coactiva tenetur.

Ad ſecundam patet reſponſio, ex prima ratione ad meam ſententiam comprobandam allata.

Ad tertiam negatur conſequentia: nam ex antecedenti propoſitione, non colligitur defectus poteſtatis, ſed voluntatis. Summus enim Pontifex vult ante coronationem conſuetas Eccleſiæ ceremonias ſervare, & aliquid coronationi, quæ magna cum pompa, & lætitia celebratur, deferre.

PUNCTUM III.

De cauſa formali hujus Bullæ, ſeu cenſurarum, quæ in Bulla continentur.

1 Cauſa formalis ſunt verba, & ſolemnitas, quæ in ferenda Bulla ſervatur.

Digitized by Google

2 *Bulla vocatur* litteræ lectæ in d ie Cœnæ, *eo quod eo die legi, & promulgari conſuevit.*
3 *Hæc Bulla non valet, ſi non legatur, niſi alia ratione promulgetur.*
4 *Principes nequeunt promulgationem, aut acceptationem Bullæ impedire.*
5 *Bulla valida eſſet, etiamſi promulgaretur ſine data anni, & diei.*
6 *Si Bulla ederetur ſine data anni, & diei non fidem faceret in judicio apud eos, apud quos de ipſius editione non conſtaret.*

UNICA PROPOSITIO.

1 CAuſa formalis ſunt verba, & ſolemnitas, quæ in ferenda Bulla ſervatur. Hęc propoſitio patet ex dictis de cenſuris in genere *diſp.* 1. *q.* 1 *p.* 7 *n.* 1. *& ſeqq. t.* 1. quibus autem verbis, & qua ſolemnitate hæc Bulla edatur, colligitur ex ipſius Bullę contextu, & tenore: ſicut etiam ex dictis de legibus conſtat, quę ſolemnitas, ſeu forma ſervanda ſit in condendis legibus, hic ſolùm nonnullas difficultates explicabo, occaſione ſumpta ab ipſiſmet Bullę verbis.

2 Prima difficultas eſt, cur iſta Bulla vocetur litterę lectę in die Cœnę Domini.

Reſpondeo hoc nomine vocari, quia eo die legi, & promulgari conſueverunt; antiquitus enim feria quinta in Cœna Domini, die Aſcenſionis, die dedicationis Baſilicæ Apoſtolorum Petri, & Pauli, & in octava S Martini generales quidam proceſſus contra hæreticam pravitatem edi, & promulgari conſueverunt, *in gloſ. clem. eat.* 1. *de Judic.* Hoc verò tempore ſolùm in die Cœnæ, coram Summo Pontifice, magno populi cætu adſtante, & uno ex Cardinalibus Diaconis publicationem faciente leguntur, & publicantur.

3 Secunda difficultas eſt, utrùm hæc Bulla valeat etiamſi non legatur.

Reſpondeo non valere, donec ſolemniter legatur, aut alia ratione promulgetur. Ratio eſt, quia de ratione legis eſt promulgatio, ut cum D. Th. Sylveſtro, Navarro, Vaſquez, Azorio, Salas Suarez, & aliis, contra Panormitanum, & alios docui de legibus, *diſp.* 1. *q.* 1. *punct.* 4. *n.* 6. *& ſeqq. t.* 2. ubi etiam reſpondi *ad c.* 1. *de poſtulat. Prælatorum.* ubi dicitur ad obſervantiam legis ſufficere, ut ſufficienter edatur, aut promulgetur. Videnda ſunt, quæ ibi tradidi, ne aliena à propriis locis tradere videar. Ibi etiam docui, utrùm lex obliget, ubi uſu recepta non eſt, & *q.* 15. *p.* 4. § 5. *n.* 2. *t.* 3. oſtendam, utrum Bulla obliget, ubi non eſt acceptata.

4 Sed modò dubium ſupereſt, utrùm Principes, aut Reges promulgationem Bullæ Cœnæ, aut illius acceptationem, & obſervantiam impedire poſſint in ſuo regno, ſeu principatu. Solutio iſtius difficultatis facilè colligi poteſt ex dictis de legibus, *diſp.* 1. *q.* 1. *punct.* 3. *n.* 5. *t.* 2. *& diſp.* 10 *q.* 2. *punct.* 1. § 1. *& ſeqq. t.* 2. hic nihilominus breviter, & in ſpecie examinanda eſt.

Reſpondeo Principes, aut Reges, etiamſi nullum in temporalibus ſuperiorem agnoſcant, impedire non poſſe; quin Bulla in ſuo territorio publicetur, acceptetur, & obſervetur. Ratio eſt, tum quia Principes, & Reges ſubditi ſunt poteſtati ſpirituali Summi Pontif. juxta illud Bonaf. VIII. in extravaganti, unam ſanctam, ubi ſic loquitur: *oportet gladium eſſe ſub gladio, & temporalem auctoritatem ſpirituali ſubjici poteſtati; & c. nunquam* 96 *diſtinct. c.* 6 *Imperator, & c. cum ad verum, ead. in diſtinct.* Sed fulminatio cenſurarum pertinet ad poteſtatem Summi Pontificis ſpiritualem, ut patet ex dictis de cenſuris *in communi diſp.* 1. *q.* 1 *p.* 2. *n.* 1. *& ſeqq. t.* 1. & ex communi Doctorum ſententia; qualis enim eſt poteſtas ferendi cenſuras, talis eſt uſus illius poteſtatis; ergo Principes, & Reges ſubditi ſunt fulminationi cenſurarum: ergo illarum publicationem impedire non poſſunt, publicatio enim eſt medium conducens ad fulminationem cenſurarum, & ad uſum hujus poteſtatis ſpiritualis, ut cenſuræ innoteſcant, timeantur, & evitentur: tum quia ipſos Reges, & Principes Summus Pontifex ligare poteſt cenſuris, Chriſtus enim Petro, & ejus ſucceſſoribus abſolutè dixit, *paſce oves meas, & quodcumq; ligaveris ſuper terram, erit ligatum, & in cælis*; ergo à fortiori ligare poterit cenſuris alios inferiores, temporali Principum ſæcularium poteſtati ſubjectos; ergo impediri non poterit in publicatione cenſurarum: nam cui conceditur finis, concedi etiam debent media: tum quia ex communi Doctorum ſententia, quos retuli de legibus, *diſp.* 1. *q.* 1 *p.* 3. *n.* 5. *t.* 2. Summus Pontifex poteſt condere, ſaltem indirectè, leges politicas, & civiles totum orbem obligantes in ordine ad ſalutem animarum: ergo à fortiori concedere poterit leges Eccleſiaſticas, continentes cenſuras, quibus fuga peccatorum, emendatio delinquentium, & ſalus animarum ſpiritualis intenditur, & procuratur: tum quia totum orbem Summo Pontifici pro territorio inſervire, commune eſt omnium axioma: quod colligitur ex *c. novit. de jud.* (quilibet autem in ſuo territorio exercere poteſt actus, qui ſuæ juriſdictionis limites nõ excedant) tum quia hæc eſt communis Catholicorum Principum conſuetudo, & nullus unquam in Eccleſia extitit caſus: quo Principes ſæculares Catholici ſuam interpoſuerent auctoritatem, contra Summi Pontificis in ſpiritualibus poteſtatem, & juriſdictionem: & ſi praxis judicandi circa ſpiritualia apud aliquos invaluit, privilegio, & auctoritate Sedis Apoſtolicæ idipſum factum eſſe inveniemus. Ita ſentire videntur Valentia, Vaſq Salas, Bellarminus, & alii, quos retuli *de legib. & in octavo Decalogi præcepto locis ſupra citatis*; aſſerentes litterarum Apoſtolicarum executionem à laica poteſtate impediri non poſſe, & in ſpecie Marius Alterius *tom.* 1. *lib.* 5. *diſp.* 1. *cap.* 8. & Duardus *lib.* 3. § 7. *quæſt.* 3.

Objicies primò, nullus poteſt eſſe judex in propria cauſa, *l.* 1. *C. ne quis in ſua cauſa judicet*; ſed quæ in Bulla continentur, majori ex parte pertinent ad propriam Summi Pontificis cauſam, nempè ad conſervandum Sedis Apoſtolicæ auctoritatem; ergo Summus Pontifex non poteſt in caſibus Bullæ Cœnæ judicare, aut punire, conſequenter Bulla invalida eſt, & conſequenter à Principibus rejicienda, & non admittenda.

Reſpondeo primò, negando Summum Pontificem non poſſe in iis, quæ præcipuam ipſius auctoritatem lædunt, judicare, ſicut Reges, & ſeculares jus habent judicandi, & puniendi eos, qui ſibi vim, vel injuriam inferunt, ipſorumque bona regio fiſco adjudicandi *l. proximè ff. de his, quæ in teſtamento delentur.*

Reſpondeo ſecundò Summum Pontificem non judicare in cauſa propria, ſed in delicto alieno, ad quod avertendum, & puniendum facultatem habet; quilibet enim legitimus ſuperior poteſt, juxta limites ſuæ facultatis, crimina prohibere, bono publico conſulere, & violatores ſuæ poteſtatis punire.

Objicies ſecundò, quæ continentur in Bulla non ſunt aliquid ſpirituale, non enim ſunt aliquid divinitus inſtitutum, ut ſunt ſacramenta, ergo Principes ſeculares poſſunt illorum uſui, & publicationi obſtare.

Reſpondeo, quæ continentur in Bulla, pertinere ad poteſtatem ſpiritualem a Chriſto Eccleſiæ collatam, ſunt enim uſus, & exercitium juriſdictionis Eccleſiaſticæ, quam Summo Pontifici à Deo immediatè communicatam eſſe docui *de cenſuris, diſp.* 1. *q.* 1 *punct.* 2. *n.* 1. *& ſeqq. t.* 1. initio, in tertia editione, & colligitur *ex c. novit. de jud.* conſequenter Principes ſeculares nequeunt in materia cenſurarum ſuam interponere auctoritatem.

Objicies tertiò, poteſtas Principum ſecularium prior eſt auctoritate Eccleſiaſtica; hæc enim ſolummodo cępit poſt aſſumptam à Deo humanitatem; ergo illa non poteſt ab hac impediri; & conſequenter ſi Principes ſeculares Bullam Pontificiam ſuis ſubditis minus utilem, aut pernicioſam concordię Reipublicę eſſe cognoverint curare, & conari poterunt, ne promulgetur; alioquin in publica erga ſubditos adminiſtratione, & regimine impediri poſſunt.

Reſpondeo duplicem eſſe poteſtatem, unam laicam, & ſecularem, alteram Eccleſiaſticam, & ſpiritualem, & licèt ſecularis prior ſit Eccleſiaſtica; tamen Eccleſiaſticę poteſtati obeſſe, aut contraire non poteſt, quod ſi fortè daretur caſus, in quo re ipſa Bullę promulgatio allatura eſſet cõmuni Reipublicę paci perturbationem, & damnum, Principes ſeculares non poſſent ſibi jus facere; ſed ſupplices libellos Summo Pontifici exhibere, illiſque cauſam non promulgandę Bullę aperire deberent, ut infra clariùs oſtendam.

Objicies quartò, Bulla fertur per modum proceſſus; ſed proceſſus factus ſine citatione eſt invalidus; ergo Bulla invalida eſt; ergo Princeps ſecularis non tenetur illi aſſentire, ſed poteſt illi tanquam invalidę reſiſtere, contradicere, & curare, ne à ſuis ſubditis recipiatur, & in uſum reducatur.

Reſp. proceſſum factum ſine citatione invalidum eſſe, quoties jus defenſionis competit reo contra proceſſum. Hic autem, ſi pars adeſſet, non poſſet impedire Bullæ uſum, conſequenter ad hunc proceſſum non requiritur citatio; duplex eſt enim genus proceſſus, unum in particulari contra certas, & determinatas perſonas, quæ jã deliquerunt; alterũ in genere cõtra futuros delinquẽtes, cujuſmodi Bulla noſtra cenſetur. Ad primũ genus proceſſus requiritur citatio; non verò ad ſecundum: conſtat enim in cenſuris generaliter ferẽdis nullam citationem adhiberi. Ita Joannes Monachus *in cap.* 2. *de conſtit. lib.* 6 & alii, quos citat, & ſequitur Alterius *loc. cit. ad* 4. ubi etiam has objectiones, & argumenta proponit, & diſſolvit.

5 Tertia difficultas eſt, utrum hæc Bulla obliget, ſi edatur ſine data anni, & diei.

Reſp Bullam, ſi ſolemniter edatur, & publicetur eo pacto quo nunc edi, & publicari conſuevit, validum videri: etiamſi data diei, & anni non apponeretur. Ratio eſt, tum quia Summo Pontif. non deeſt auctoritas, & facultas condendi leges, & obligandi, non ſervata hac ſolemnitate: tum quia multæ leges in ſacris canonibus recenſentur, in quibus non extat data: tũ quia in prima *conſt. C. in ver. & ſi qua earum*, dicitur, *leges, ſeu conſtitutiones ſine die, & conſule valent*, tum quia non eſt præſumendum Summum Pontificem velle actum invalidum facere, & fideles deludere, tum quia Summus Pontifex non obſtringitur legibus Principum ſæcularium, aut etiam Eccleſiaſticorum quo ad vim coactivam, ergo ipſius leges non fiunt irritæ ob omiſſam ſolemnitatem jure civili, vel etiam canonico in aliis legibus præſcriptam. Ita ex parte Bartolus *in tract. de repraſ. in v. data*, ubi aſſerit, hoc diligenter eſſe animadvertendum præter leges, & ſtatuta nonnullarum communitatum, contra Marium Alterium in expoſitione Bullæ *diſp.* 2 2. *c.* 8 *clauſula ult. col.* 5. *verſ. hic quæri poteſt.* Duard. *lib.* 1. *c* 4. *q.* 9. & alios aſſerentes leges antiquas validas eſſe, non autem leges, quæ de novo emanant. Vide Alterium *loco cit.* ubi plura circa datam diei, & anni, & loci diſſerit.

Neque obſtat, *ſi quæ C. de diverſ. reſcript.* ubi dicitur privilegia, quæ in corpore juris non continentur, invalida eſſe, ſine die, & conſule. Reſpondeo enim ibi ſermonem eſſe de privilegiis Imperialibus, nos autem loquimur de legibus Summi Pontificis, qui jure Cæſareo in ſuis legibus non ligatur.

6 An autem hujuſmodi litteræ fidem facerent in judicio apud eos, quibus compertum non eſſet Summo Pontif. præfatam Bullam ſine data diei, & anni edidiſſe, alia ratio eſt: forum enim externum in præ-

Digitized by Google

in præſumptione falſitatis fundari poteſt, de qua te videri poteſt Romanus *conſ.* 231. quem etiam citat Duardus *loc. cit. n.* 7.

P U N C T U M. IV.

De cauſa materiali, & finali hujus Bullæ, ſeu cenſurarum

1 *Actiones in hac Bulla deſcriptæ ſunt cauſa materialis excommunicationum Bullæ Cœnæ.*
2 *Subjectum ſunt omnes, & ſinguli exercentes actiones in hac Bulla prohibitas.*
3 *Tribus de cauſis Summus Pontifex hanc Bullam edere ſolet; 1. ut pura ſervetur Fides Catholica; 2. ut ſervetur unio fidelium; 3. ut ſervetur ſocietas inter ipſos fideles.*

PRæmittendum eſt, cauſam materialem cenſuræ duplicem eſſe, proximam ſcilicet, & remotam, cauſa materialis proxima eſt illa, circa quam verſatur lex continens cenſuram: hæc autem eſt actio, quæ prohibetur, vel omiſſio, ut eſt, v. g. aſſenſus contra fidei articulos, inobedientia, &c. cauſa materialis remota eſt ſubjectum, cui prohibetur actio, ut patet ex regulis generalibus traditis *de cenſuris in communi diſp.* 1. *q.* 1. *punct.* 4. *n.* 1. *& ſeq.* 1. 1.

PRIMA PROPOSITIO.

1 CAuſa materialis proxima hujus Bullæ ſunt actiones, quæ in ea vetantur, vel præſcribuntur. Ratio eſt, quia illa eſt cauſa materialis alicujus legis, circa quam amplectendam, vel dimittendam verſatur lex: Bulla autem verſatur circa actiones in ea expreſſas, ut circa hæreſim, inobedientiam, &c.

SECUNDA PROPOSITIO.

2 CAuſa remota, ſeu ſubjectum cenſuratum Bullæ, ſunt omnes, & ſinguli perſonæ, quæ actiones in hac Bulla prohibitas exercent, ſive ſint viri, ſive fœminæ, ſive laici, ſive religioſi, vel Eccleſiaſtici, etiamſi Epiſcopatus, vel Cardinalatus dignitate fulgeant, ut patet ex dictis *de legib. diſp.* 1 *q.* 1. *punct.* 6. *n.* 1. *& ſeq.* 1 2. *& de cenſur. in gen. diſp.* 1. *q.* 1. *punct.* 4. *n.* 1. *& ſeqq.* 1. *v.* cum Azor. Salas, Ugolin. & aliis, quibus adde Filliuc. *tract.* 16 *n.* 21. Alterium *diſp.* 8 *c.* 1. *& diſp.* 9. *c.* 1. *ſol.* 4 *&* 9 *verſ. ſtatus*, Duard. *can.* 8. *q.* 10 *n.* 14. & alibi pluribus in locis, Ugolin. & alios Bullæ commentatores, quos in explicatione ſingulorum ferè canonum adducam. An autem Reges, vel Imperator comprehendantur in iis caſibus, in quibus aliqua ratione non exprimuntur, infra pluribus in locis explicabo, præſertim cum loquar de excommunicatione ob violationem clauſuræ, *q.* 4. *p.* 1. *n.* 4. *s.* 1. ubi dixi probabiliter comprehendi.

TERTIA PROPOSITIO.

3 TRiplici de cauſa Summus Pontifex hanc Bullam edere ſolet. Prima eſt, ut pura, & integra ſervetur fides Catholica, ſine qua impoſſibile eſt placere Deo, *ad Hebr.* 11. Hæc autem fides maximè ſervatur prohibitione hæreſis, ſchiſmatis, lectionis librorum errores contra fidem Catholicam continentium, ut habetur in prima clauſula primi canonis hujus Bullæ.

Secunda eſt, ut ſervetur unio fidelium cum Chriſto, ejuſq; Vicario in terris, quæ unio violatur per ſchiſma, per receſſum ab obedientia Summi Pontificis, per negationem primatus, & appellationem ad futurum Concilium, per falſificationem litterarum Apoſtolicarum, per læſionem perſonarum Eccleſiaſticarum, per vim, & injuriam illatam iis, qui ad Romanam Curiam accedunt, vel in ea commorantur, vel ad illam neceſſaria deferunt, per uſurpationem Eccleſiaſticæ juriſdictionis, per invaſionem urbis, aut alterius loci Eccleſiæ ſubjecti:

Tertia eſt, ut ſervetur ſocietas ſine offenſione inter ipſoſmet fideles, ita ut alter alteri offenſionis cauſam non præbeat. Hæc autem ſocietas læditur de prædatione, & latrociniis maritimis impoſitione onerum debitorum, violatione immunitatis, & libertatis Eccleſiaſticæ, & ſimilibus, quæ ſingillatim in ſequentibus explicabuntur.

P U N C T U M V.

De duratione hujus Bullæ, & multiplicatione cenſurarum, quæ in ea continentur.

1 *Bulla tenet, donec alia edatur.*
2 *Cenſuræ Bullæ videntur potius latæ à jure, quam ab homine.*
3 *Cenſuræ Bullæ non iterantur iterata publicatione Bullæ.*
4 *Caſus alias expreſſi in jure, & ſimul in Bulla Cœnæ remanent ſub diſpoſitione juris communis, ſi modò in Bulla reticeantur.*
5 *Caſus juris in Bulla expreſſi requirunt reſervationem Bullæ.*
6 *Qui excommunicationem contraxit ob crimen alias in Bulla expreſſum, remanet excommunicatus, donec abſolvatur: etiamſi poſtmodum caſus ille in Bulla non amplius exprimatur.*

DUo principaliter in hoc puncto explicabo
Primò, quandiu duret Bulla, ſeu cenſuræ in ea contentæ.
Secundò, utrùm cenſuræ multiplicentur multiplicata Bullæ promulgatione, & editione.

PRIMA PROPOSITIO.

1 BUlla vim habet, & perſeverat, donec alia de novo edatur, & promulgetur. Hæc propoſitio perſpicuè conſtat ex illa ejuſdem Bullæ clauſula ſub finem, *volentes præſentes noſtros proceſſus durare quouſque alii publicentur.*

Hinc ſequitur, primò, præcedentem Bullam non extingui condita alia, ſed nondum promulgata; quia Bulla viget donec alia publicetur: Objicies, in Bulla dicitur hos proceſſus durare, donec alii fiant, aut publicentur.

Reſpondeo particulam, *aut*, in hoc loco debere intelligi declarativè, non copulativè, ut ſuo loco probabo.

Secundò, Bullam non extingui, dum Summus Pontifex à ſe Pontificatum abdicat, juxta *cap.* 1 *de renunciatione lib.* 6 Bulla. n. vim habet, donec alia promulgetur.

Tertiò, Bullam non extingui, ſi contingat Papam ab hoſtibus capi.

Quartò, Bullam non ceſſare morte Summi Pontificis.

2 Hic colligi poteſt ſolutio illius quæſtionis, in qua quæritur, utrùm cenſuræ, in Bullæ Cœnæ contentæ, dici debeant latæ à jure, an potiùs ab homine.

Reſpondeo dici potius debere latas à jure, quàm ab homine. Ratio eſt, tum quia habent propriam legis, & conſtitutionis à jure latæ naturam; propria enim legis, ſeu conſtitutionis à jure latæ natura eſt, ut non extinguatur mortuo conditore: iſtæ autem cenſuræ non extinguuntur mortuo conditore, ſed eo extincto adhuc perſeverant, donec alia Bulla edatur, ut apertè conſtat ex præfatis verbis quæ in Bulla hiſce temporibus apponi conſueverunt, *volentes præſentes noſtros proceſſus quouſque alii publicentur durare, &c.* tum quia multæ ex præfatis cenſuris in ſacris canonibus expreſſæ reperiuntur, ut eſt illa contra percuſſores Eccleſiaſticorum, *cap. ſi quis ſuadente* 17. *qu.* 4. contra eos qui Romipetis moleſtias inferunt, *cap. ſi quis Romipetas.* 24 *qu.* 3. contra hæreticos, *cap. excommunicamus* 1 *&* 2 *de hæret.* contra imponentes nova pedagia, *c. quoniam de immunit. Eccleſ. in* 6. contra eos, qui prohibita ad hoſtes deferunt, *c. ita quorundam, de Judæis.* Ita Navarrus *c.* 27. *n.* 73. ubi ait ob perpetuitatem dicendas eſſe à jure. Vivaldus *in explicat. Bullæ, clauſula, volentes*, Ariſmenus Tepatus, & Joſeph Ludovicus, quos citat, & ſequitur Joannes Salas *de leg. diſp.* 1 *ſect.* 9 *n.* 62 *verſ. eſt ergo.* Alterius *lib.* 5 *diſp.* 1. *c.* 4. *verſ. Dico ſecundo, & diſp.* 2 *c.* 1. *ver. volentes.* Duardus *lib.* 1. *c.* 3 *q.* 7. *concl.* 3 *num.* 18 Suarez *de legibus lib.* 1. *c.* 10. *n.* 15 licèt ex parte diſſentiat *de cenſuris diſp.* 21 *ſect.* 1. *n.* 2 Avila *2 p. cap.* 1. *dub. unico, verſ. rogas* Sayrus *c.* 4 *n.* 13. licèt oppoſitum ſentiat *lib.* 3. *cap.* 1. *n.* 18. & alii, quos retuli *de cenſuris in genere diſp.* 2. *quæſt.* 1 *punct.* 2 *ad finem. n.* 4. *tom.* 1. contra Becanum *in tractatu de fide cap.* 15. *q.* 8 *n.* 6 Sotum *in* 4 *diſtinct.* 22 *quæſt.* 2. *art.* 3. Toletum *lib.* 1. *cap.* 18. & alios apud Filliucium *tract.* 15. *cap.* 1. *q.* 4 *n.* 7 apud Becanum *loco cit.* apud Alterium *loco cit.* & apud alios præcitatos DD. & contra Reginaldum *lib.* 9. *n.* 230. ubi aſſerit nec eſſe propriè ab homine, nec propriè a jure, ſed medii cujuſdam generis.

Objicies 1. hæ litteræ vocantur *proceſſus*; ſententiæ autem in proceſſu latæ non dicuntur à jure, ſed ab homine.

Reſpondeo ad cognoſcendum, an aliqua cenſura dicenda ſit à jure lata, vel ab homine, non eſſe inſpiciendam nominis etymologiam, ſed potiùs rationem, & rei naturam. Hæ autem cenſuræ naturam habent pœnæ à jure latæ.

Objicies ſecundo, veteres cenſuræ per novæ Bullæ promulgationem ceſſant; conſequenter, ſi quid in poſteriori omittatur, ſtatim deſinit obligare, etiamſi expreſsè non revocetur; ergo ſignum eſt iſtas cenſuras non à jure, ſed ab homine latas eſſe, cum lex, & jus, etiamſi & ſæpiùs circa eandem rem feratur, non deſinat; niſi revocetur per poſteriorem, aut niſi aliquid illi contrarium decernatur.

Reſpondeo ceſſare, quia Summus Pontifex, & uſus ita interpretatus eſt; non tamen hinc ſequitur, quin cenſuræ in Bulla Cœnæ dici non debeant à jure latæ, cum ex ſe perpetuo duraturæ ſint, & ad perpetuam rei memoriam edantur.

Ex dictis colligitur differentia inter Bullas, quæ priſcis temporibus edebantur, & inter eas, quæ hoc tempore promulgantur, quòd illæ dicebantur ab homine, iſtæ à jure.

PRIMA PROPOSITIO.

3 CEnſuræ non multiplicantur iterata publicatione, & editione Bullæ Cœnæ. Ratio eſt, quia antecedentes ceſſant adveniente nova Bullæ publicatione; ergo cenſuræ non multiplicantur iteratis publicationibus, alioquin antecedentes non ceſſarent: ſed adhuc vires haberent adveniente nova Bullæ publicatione. Addo neq; cenſuras, quæ in corpore juris continentur, & in hac Bulla reperiuntur, iterari, & multiplicari; conſequenter facientem aliquid, cujus prohibitio habetur in corpore juris, & in Bulla Cœnæ, non ligari pluribus excommunicationibus (modò plura hujus Bullæ capita non tranſgrediatur, tunc enim perſpicuum eſt ligari pluribus cenſuris; tum quia unaquæque cenſura diſtincta eſt ab alia; tum quia cauſa diverſa diverſum producit effectum.) Ratio autem, cur faciēs aliquid, quod in hac Bulla, & in corpore juris vetitū eſt, unam tantummodò cenſuram incurrat, eſt, tum quia conditores corporis juris & hujus Bullæ eandem habent poteſtatem: quando autem aliquid ſub cenſura ejuſdem ſpeciei prohibetur à pluribus ſuperioribus, eandem poteſtatem habentibus, non multiplicantur cenſuræ, juxta numerum ſuperiorum, ut docui *de cenſuris in genere diſp.* 1. *q.* 1. *punct.* 5. *n.* 11. *& ſeqq. tom.* 1. cum Ugolino, Suarez, Coninch, Filliucio, Sayro, & aliis. Tum quia proferens excommunicationem, quæ ob eandem cauſam etiam in jure lata eſt, non præſumitur velle novam cenſuram ferre; ſed expreſſam in jure declarare, & ſuo præcepto

quodammodo corroborare,ſeque illi accommodare, niſi aliud exprimat, nam pœnæ mitius explicandæ ſunt. Ita Navarrus *in cap. ita quorundam, de Iudæis, notabili* 11. *in gloſ. ult. n.* 4. & 37. Suarez *diſp.* 21.*ſect.*1.*n.*3 & *ſeqq.*Reginaldus *lib.* 9.*nu.*228.*ad finem.* Filliucius *nu.* 13. & alij, quos retuli *de cenſuris loc. cit. n.* 11. *et* 12. *tom.* 1.

4 Sed modò dubium eſt primò, quid ſentiendum ſit de illis caſibus, qui jure communi, & ſimul etiam in Bulla aliàs continebantur, ſed modò, dum Bulla iteratur, ex parte, vel in totum in Bulla reticentur.

Reſpondeo illos remanere ſub diſpoſitione juris communis eo pacto, quo uſu recepti erant ante Bullæ conſtitutionem; cum n. diſpoſitio, quoad illos caſus, ceſſet per iterationem alterius Bullæ, in qua non exprimuntur, ut ſuppono, ſequitur antiquiora jura eum retinere ſtatum, quem ante Bullæ iterationem habebant. Ita Sayrus *lib* 3.*c.*2.*n.*5 Filliucius n 16.Navarrus *loc.cit n.*13.*et ſeqq.* Reginaldus *lib.* 9. *n.* 128.

Imò Sayrus, & Filliucius adducunt priora privilegia, quibus per Bullam derogatum eſt, ſi Bulla iterum edatur, ſine derogatione privilegiorum, reviviſcere, quia revocatio privilegiorum vim habebat ex diſpoſitione Bullæ; ergo ceſſante Bulla, per quam revocata fuerant, ceſſat revocatio. Verùm hæc ampliatio, ſeu additio mihi diſplicet; quia illa privilegia iam erant ſublata, & extincta per priores Bullas,privilegium autem extinctum non reviviſcit, abſque nova ipſius conceſſione.

Ad rationem in contrarium reſpondeo, revocationem privilegiorum ſortitam fuiſſe ſuum effectum, ſtatim ac Bulla ipſorum revocatoria publicata fuit: privilegium autem revocatum, & extinctum lapſu temporis non reviviſcit,niſi iterum concedatur. Quamobrem omiſſione clauſuræ revocationis privilegiorum, ceſſat quidem cauſa deſtructionis ipſorum privilegiorum; ſed non ſufficienter ponitur cauſa conſtructionis, & reviviſcentiæ.

5 Secundò dubium eſt, utrùm caſus in jure expreſſi, qui in hac Bulla innovantur, reſervationem Bullæ ſortiantur.

Reſpondeo varias eſſe in hac re Doctorum ſententias, de quibus infrà,ubi agam de nonnullis juribus,quæ in hac Bulla innovantur, & de abſolutione ab his cenſuris. q.22 *p.*1.& *ſeqq.*

6 Tertiò dubium eſt,utrùm is, qui excommunicationem contraxerat,ob delictum in Bulla Cœnæ prohibitum,remaneat adhuc excommunicatus,& abſolutione indigeat,etiamſi poſtea contingat, ut Summus Pontifex,dum Bullam edit,huiuſmodi delictum amplius in Bulla non comprehendat.

Reſpond. remanere excommunicationem,donec abſolvatur quia excommunicatio ſemel contracta ſecum trahit ſuum effectum, & ſemper ligat, donec per abſolutionem auferatur: ideo omiſſio illius cenſuræ efficit,ut delinquentes in futurum non ligentur excommunicatione,non autem ut illi qui antea deliquerunt,abſoluti cenſeantur.Ita Alterius *lib.* 5.*diſp.*2.*c.*6.*ad fin.*Reginaldus,Sayrus, Filliucius, & alii *locis cit.*omiſſis aliis,quos retuli *de irregularitate q.*5 *punct.* 1. *h.* t. *in* 4. *editione* 1. t.ubi in praxi ita ſervandum eſſe innui,quamvis in contrarium nonnullæ rationes afferri poſſint,ut ibidem oſtendi.

QUÆSTIO II.

De prima excommunicatione in Bulla Cœnæ contenta contra hæreticos, legentes ipſorum libros, ſchiſmaticos.

IN hac prima excommunicatione multa perſonarum genera comprehenduntur;nempe hæretici,eorumdem credentes,receptatores,& fautores,legentes libros eorundem hæreſim continentes, aut de religione tractantes,tenentes hujuſmodi libros,aut imprimentes ac denique ſchiſmatici, & inobedientes Summo Pontifici, ut patet ex ſequentibus Bullæ verbis.

Excommunicamus,& anathematizamus ex parte Dei omnipotentis Patris & Filii,& Spiritus Sancti,auctoritate quoque Beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli,ac noſtra,quoſcumque Huſſitas,VViclephiſtas,Lutheranos,Zuinglianos,Calviniſtas,Hugonottas, Anabaptiſtas, Trinitarios, & à Chriſtiana fide Apoſtatas, ac omnes, & ſingulos alios hæreticos, quocumque nomine cenſeantur, & cuiuſcumque ſectæ exiſtant, ac eorum credentes, receptatores, fautores, & generaliter quoslibet illorum defenſores, ac eorundem libros hæreſim continentes, vel de religione tractantes, ſine auctoritate noſtra, & Sedis Apoſtolicæ ſcienter legentes, aut retinentes, imprimentes, ſeu quomodolibet defendentes, ex quavis cauſa publicè, vel occultè, quovis ingenio, vel colore: nec non ſchiſmaticos, & eos, qui ſe à noſtra, & à Romani Pontificis pro tempore exiſtentis obedientia pertinaciter ſubtrahunt, vel recedunt.

Ut gradatim incedam, quinque principaliter explicabo, in hac quæſtione.

Primò, quid ſit hæreſis.

Secundò, an ob hæreſim incurratur excommunicatio.

Tertiò, an excommunicatio incurratur ob favorem, & receptionem hæreticorum.

Quartò, an incurratur ob lectionem, retentionem, impreſſionem, & defenſionem librorum vetitorum.

Quintò an ob ſchiſma. Et quamvis hæc eadem alibi tradiderim, nihilominus quia huius loci ſunt maximè propria, hic eadem nonnullis additis referre decrevi.

PUNCTUM I.

Quid ſit hæreſis.

1 *Hæreſis eſt voluntarius error intellectus cum pertinacia contra aliquam fidei veritatem.*
2 *Catechumenus dici poteſt hæreticus, ſed non ſubiacet pœnis.*
3 *Eſt hæreticus, qui dubitat poſitivè circa fidei veritatem.*
4 *Eſt hæreticus, qui non credit articulum ſibi revelatum.*
5 *Eſt hæreticus negans Chriſtum eſſe viſibilem.*
6 *Non eſt hæreticus, qui ex ignorantia craſſa errat circa fidem, ſed eſt paratus corrigi cognita veritate.*
7 *Hæreſim committit, qui errat ex ignorantia craſſa, & adhuc erraret, ſi ſciret errorem illum eſſe contra fidem.*
8 *Apoſtata à fide eſt hæreticus, & triplex eſt Apoſtata; 1. à fide; 2. à Religione: 3. à Clericatu.*
9 *Hæreticus eſt, qui negat hunc eſſe verum Papam.*
10 *Eſt de fide adeſſe nunc Chriſti corpus ſub ſpeciebus conſecratis in Eccleſia Dei.*
11 *Pontificum aliquam fœminam fuiſſe fabuloſum eſt.*
12 *Papa non poteſt eſſe hæreticus, & errare in rebus fidei; ut Papa eſt, quamvis poſſit ex ignorantia tamquam privatus Doctor errare.*

UNICA PROPOSITIO.

1 HÆreſis eſt voluntarius error intellectus cum pertinacia cōtra aliquam fidei veritatem. Dicitur *error voluntarius*, quia peccatum ſine conſenſu,& voluntate non committitur,hac de cauſa,qui circa res fidei errat involuntariè,non admittit peccatum hæreſis,& qui invitus patitur tentationes hæreticas,ſeu contra fidem, non eſt hæreticus, quia defuit voluntarium. Signum autem ad iudicandum de ſuiſſe voluntarium, eſt triſtitia, quam tentatione hæreſis vexatus ſentit in ipſo conflictu, aut ſtatim poſt conflictum, nam qui alicui errori voluntarie cum pertinacia aſſentitur, non ita facile reſipiſcit. Ita Sanch. *in ſumma lib.* 2.*c.* 7.*n.*14.Filliuc.*tract.*16.*c.*2 *nu.* 24.& 26 & alii communiter.

Dicitur *error intellectus*, quia ſicut actus fidei eſt actus, ſeu aſſenſus intellectus;ita hæreſis,quæ eſt contraria fidei, eſt error ipſius intellectus:ex quo fit,ut ſi quis proferat propoſitionem hæreticam ſine aſſenſu intellectus,non dicatur hæreticus,nec ſubiacet excommunicationi latæ contra hæreticos. Ita communiter DD.

Dicitur *cum pertinacia*,quia ſi quis erret circa res fidei, etiam culpabiliter,non dicitur hæreticus,niſi pertinaciam habeat. Pertinacia autem non eſt attendenda penes durationem temporis,aut ob firmā perſiſtentiam in errore;ſed ex cognitione,& animadverſione definitionis Eccleſiæ contraria illi errori;unde ille dicitur hæreticus,qui aliquid ſentit contra fidem, ſciens contrarium teneri ab Eccleſia Catholica, quamvis non perſeveret in tali errore. Hæreticus etiam eſt, qui aliquid ſentit contra definitionem Eccleſiæ; ſed ita affectus eſt, ut contrarium ſenſurus ſit, ſi argumentis convincatur, aut ſi res illi proponatur à viro docto nam iſte recedit à definitione Eccleſiæ, ſciens ab illa contrarium teneri. Ita Vaſquez 1. 2. *diſp.* 26. c. 4. & alii.

2 Ex dictis colligi poteſt primo Catechumenum negantem aliquem fidei articulum dici poſſe hæreticum,iuxta Caſtro *de iuſta hæret. punc.*8.Suar.*to.*5.*diſp.*5.*ſect.*2.*n.*4.Bonem.2.2.*q.*11.*art* 2.Ratio eſt, quia ſentit aliquid contra definitionem Eccleſiæ: cum pertinacia, ut ſuppono.Juxta verò Cajet.2.2 q.10.*art.*5.Tolet.*in ſumm c.*3 *lib.* 4. *n.*5 Filliuc.*tract.*16.*cap.*2.*n.*22.Sayr *lib.*3.*c.*6.*num.* 11. Duard. *lib.* 2. *in can.*1.*q.*21.*nu.*3.& alios,non eſt hæreticus Sed iſti DD.meo judicio, conciliari poſſunt hoc modo,ut primi dicant,eum eſſe hæreticum, qui ſimpliciter ſentit aliquid contra definitionem Eccleſiæ;ſecundi verò ſentiant illum eſſe hæreticum,qui ſentit aliquid contra definitionem Eccleſiæ,poſtquam ſolemniter profeſſus eſt fidem in Baptiſmo,vel Catechiſmo,cùm autem Catechumenus nondum ſit profeſſus fidem ſolemniter,non poteſt dici hæreticus hoc ſecundo modo, ſed primo;verum tamen eſt ſecundum omnes DD. Catechumenum negantem aliquem fidei articulum non ſubiici pœnis ab Eccleſia latis contra hæreticos;quia nondum eſt ſubditus iuriſdictioni Eccleſiæ,ut patet ex dictis *de cenſuris in genere diſp.* 1. *q.* 1. *punc.* 4. *n.* 7. *tom.* 1. Eodem pacto fictè, aut invalidè baptizatos non ſubiacet Eccleſiæ pœnis negando aliquem fidei articulum, ut patet ex ratione proximè allata.

3 Secundò eum, qui poſitivè dubitat in rebus fidei, eſſe hæreticum,ut ſi dubitet aliquam rem fidei eſſe incertam,& dubiam.Ratio eſt, quia voluntariè errat contra fidei veritatem iudicando incerta eſſe,& dubia,quæ certa ſunt,& vera.Ita Valentia 2.2 *diſp.* 1.*quæſt.*11. *punct.*1.Sylveſt.*verb.hæreſis,q.*3.Filliucius *n* 28.Duar.*lib.*2.*in canon.* 1. *q.* 23.Reginaldus *lib.* 9.*num.*237.Azorius *lib.*8. *c.* 9. *quæſt.* 6. Toletus, & alii.

4 Tertiò eum, qui non credit aliquem articulum ſibi ſpecialiter revelatum,eſſe hæreticum,& affici pœnis hæreticorum; quia negat veritatem fidei cum pertinacia.Ita Sanch *loco cit.n* 32. contra Azor. *loc.cit.quæſt.*4 exiſtimantem iſtum non affici pœnis hæreticorum, & contra nonnullos alios non improbabiliter exiſtimantes iſtum,in rigore loquendo, non eſſe hæreticum, quia nihil ſentit contra ullam veritatem ab Eccleſia propoſitam.

5 Quartò, illum præſumi hæreticum, qui negat propoſitionem, quæ deducitur evidenter ex una propoſitione de fide, & altera naturali; nam propoſitio deducta ex his duabus propoſitionibus eſt

Digitized by Google

eſt de fide. Undè, qui negat Chriſtum eſſe riſibilem, eſt hæreticus, quia hæc propoſitio deducitur ex una propoſitione naturali: Omnis homo eſt riſibilis, & ex altera de fide; ſed Chriſtus eſt homo, ex quibus evidenter infertur; ergo Chriſtus eſt riſibilis, conſequenter negans Chriſtum eſſe riſibilem eſt hæreticus, & incurrit excommunicationem proferendo exteriùs hanc propoſitionẽ; Chriſtus non eſt riſibilis. Ita Sanch *lib.* 1. *c.* 8. *n.* 12. & alii recentiores.

6 Quintò eum non eſſe hæreticum, qui ex ignorantia craſſa errat circa res fidei; ſed ita eſt affectus, ut ſit paratus corrigi, ſeu obedire Eccleſiæ, cognito errore, ſeu cognita rei veritate, ſeu definitione Eccleſiæ. Ratio eſt, quia hæreſis eſt error voluntarius cum pertinacia contra veritatem fidei, qui autem errat circa res fidei ex ignorantia craſſa, ſed eſt paratus obedire, & corrigi, cognito errore, non dicitur habere voluntarium errorem cum pertinacia, licèt admittamus illum errorem eſſe voluntarium in cauſa, & culpabilem, ſimulq; habere malitiam, quæ reducitur ad hæreſim: ſicut alia peccata commiſſa ex ignorantia culpabili, reducuntur ad eam ſpeciem, ad quam pertinerent, ſi facta fuiſſent ſcienter, ut patet ex dictis *de peccatis diſp.* 2. *q.* 8 *p.* 3. n. 29. *vo.* 2. non tamen admittemus illum errorem habere gravitatem hæreſis, quæ conſiſtit in voluntario errore cum pertinacia, contra definitionem Eccleſiæ.

7 Rogabis an hæreſim committat, qui ex ignorantia craſſa errorem aliquem profert contra fidem, quem adhuc voluntariè proferret, ſi ſciret illum eſſe contra fidem, & definitionem Eccleſiæ.

Reſpondeo affirmativè, quia cenſetur ſufficienter pertinax contra Eccleſiam; ex quo patet à fortiori, quid dicendum ſit de errore contra veritatem fidei contingente ex ignorantia affectata: ut ſi quis eligit neſcire res fidei, ut liberiùs erret in fide: hic enim dicitur habere ignorantiam affectatam, & eſt hæreticus poſtquam commiſit aliquem errorem contra fidem. Ratio eſt primo, quia ille error eſt voluntarius cum pertinacia, cùm proferens velit errare in fide, nec velit obedire Eccleſiæ, Secundò, quia talis ignorantia non minuit, ſed auget gravitatem delicti, ut patet ex alibi dictis *de pecc. diſp.* 2. *q.* 8. *p.* 3. *n* 20. *vo.* 2. Si verò aliquis affectet, ſeu neglirat neſcire res fidei, non ut liberius erret in fide, ſed ex tædio, & negligentia addiſcendi, vel ob aliam cauſam, non eſt verus hæreticus: non enim dicitur errare cum pertinacia, cùm ſit paratus corrigi ab Eccleſia, nec quidquam ſentire velit contra Eccleſiæ definitionem. Verum quidem eſt illum errorem reduci ad hæreſim, non tamen habet gravitatem hæreſis, nec ſubjicitur pœnis contra hæreticos latis, quia deficit pertinacia. Ita Arrag 2. 2. *q.* 11 *art.* 2. Sayrus *lib.* 2. *c.* 9. n. 20. & alii Ex quo patet in confeſſione explicandum eſſe affectum, quem quis habebat, quando errorem protulit ex ignorantia craſſa, vel affectata: ſicut etiam inquit Valentia *diſp.* 1. *qu.* 10. *punct.* 3. explicandus eſt numerus, & qualitas articulorum, quos quis negavit: ſicut explicanda eſt quantitas furti. Sed de hac ſatis *in tract. de pœnis, diſp.* 5. *q.* 5. *ſect.* 1 *punct.* 2. §. 3 *difficult.* 3. *n.* 1. & *ſeqq. vo.* 1.

8 Sextò colligitur apoſtatam à fide ſubjacere pœnis hęreticorum nam apoſtata eſt verus hæreticus deſerendo veram fidem. Duardus *lib.* 2. *q.* 13. Filliuc *n.* 28. & alii.

Hac occaſione advertendum eſt, triplicem eſſe apoſtaſiam. Prima eſt à fide, ſecunda à clericatu, tertia à religione. Apoſtata à fide dicitur ille, qui totam fidem Catholicam deſerit, Apoſtata à religione dicitur, qui facta profeſſione per tria vota deſerit religionis habitum, animo illum non amplius recipiendi: non tamen dicitur apoſtata ſi tranſeat ad aliam religionem.

An verò ſit excommunicatus non ingrediendo arctiorem, conſtat non eſſe. Apoſtata à clericatu dicitur ille, qui clericalem habitum dimittit animo non ampliùs recipiendi. Vide quæ dixi *de clauſura q.* 2. *punct.* 11. §. 1 & *ſeqq.* & *ſucceſſivè vo.* 1. & quæ tradit Duardus *lib.* 2. *in canon.* 1. *q.* 13. & *ſeqq.*

9 Septimo probabiliter ſuſtineri poſſe, illum eſſe hæreticum, & conſequenter excommunicatum in Bulla Cœnæ, qui negat hunc Summum Pont. Urban. VIII. eſſe verum Papam, & caput Eccleſiæ, poſtquam ſufficienter proponitur, ſeu poſtquam conſtat ipſum eſſe ritè, & canonicè electum. Ratio eſt, tum quia in ſententia multorum DD. de fide eſt, hunc eſſe verum Papam, & patebit ex rationibus proximè adducendis: ergo hæreſim committit, qui negat hunc eſſe verum Papam, negans enim propoſitionem de fide, hæreticus eſt. Tum quia, dum hæretici Eccleſiæ reconciliantur, ex conſtitutione Martini V. interrogari debent, an credant Pontificem pro tempore eſſe verum Pontificem ſucceſſorem beati Petri, & Chriſti Vicarium: ergo ſignum eſt hunc eſſe fidei articulum. Tum quia tota Eccleſia credit, & tenet hunc eſſe verum Papam: ergo id credit fide divina, non verò humana: alioquin falli poſſet, cum fidei humanæ falſum ſubeſſe poſſit. Tum quia id quod Summus Pontifex definit, & declarat tanquam de fide credendum, non eſt credendum fide humana, ſed divina; ergo etiam fide divina credendum eſt, ipſum eſſe verum Pontificem, Petri ſucceſſorem, & Chriſti Vicarium in terris; alioquin obligaremur ad credendum fide divina judicium hujus Pontificis, quem fide ſolum humana crederemus eſſe verum Papam, Sancti Petri ſucceſſorem. Præterea dum Summus Pontifex aliquid de fide credendum definit, infallibilem habet Spiritus Sancti aſſiſtentiam; alioquin poſſet nobis aliquid fide divina credendum proponere, quòd re ipſa credendum non eſſet, quod rectæ gubernationi Eccleſiæ, & divinæ providentiæ adverſatur, ſed qui habet infallibilem Spiritus Sancti aſſiſtentiam, eſt verus Papa, illique credere debemus, nam pſeudoPapa non habet aſſiſtentiam Spiritus Sancti, illiq; non debemus credere; non enim credere debemus pſeudoProphetis, & pſeudoChriſtis, Matth. 24. Tum quia ex una propoſitione de fide, & altera moraliter certa, in ſententia multorum Doctorum, contra Suarez, & alios, inferri poteſt ſyllogiſmum Theologicum concluſio, quæ fide divina credatur, non quidem, ut illata per ſyllogiſmum, (aſſenſus enim concluſionis non eſt aſſenſus fidei,) ſed ut explicata per alias propoſitiones; talis autem concluſio eſt illa: Qui canonicè electus eſt in Papam, eſt verus Papa; ſed hic canonicè electus eſt, ergo eſt verus Papa. Tum quia ſi fide non conſtat hunc eſſe verum Papam, neque conſtare poteſt hoc eſſe verum Concilium, nam verum Concilium formaliter includit verum Papam, ſed negans hoc eſſe verum Concilium, eſt hæreticus, non minus, ac ſi negaret, vera eſſe quatuor Evangelia, teſte Magno Gregorio; ergo, &c. Ita Azor 2 *p. lib.* 5. *c.* 5. *quæſito* 4. Suarez *in tractatu de fide, ſpe, & charitate diſp.* 10. *ſect.* 5. n. 2. & alii recentiores Magiſtri Societatis Jeſu, contra Cajetanum 2. 2. *q.* 1. *art.* 3. *in reſponſione ad* 4. Bannem 2. 2. *q.* 1 *art.* 10 *in prioribus commentariis dub.* 2. *ad* 2. Cordubam *lib.* 1. *q.* 17. §. 2., & alios, apud præcitatos DD.

Dixi, *poſtquam ſufficienter proponitur*; quia qui negaſſet hunc eſſe verum Papam, antequam ei ſufficienter proponeretur non peccaſset, nec fuiſset hęreticus, nam qui facile credit, levis eſt corde: tunc autem ſufficienter proponitur, dum conſtat ritè, & verè electum eſse; vel, ut ait Suarez *n.* 6. dum moraliter conſtat illum eſse acceptatum à tota Eccleſia, & pacificè poſſidere primatum, atque adeò poſse obligare omnes fideles ad credendum quidquid definierit.

10 Objicies primò, non minus de fide eſt, nunc adeſse Chriſti corpus ſub ſpeciebus conſecratis in Eccleſia Dei, in qua eſt verũ ſacerdotium, ſacrificium, & ſacramẽtũ, quam eſse verum caput Eccleſiæ; ſed non eſt de fide has ſpecies in particulari eſse vere conſecratas, & verũ Chriſti corpus cõtinere: ergo neque de fide eſt, hunc eſse verũ Papã, caput Eccl. ſucceſsorem Beati Petri, & Chriſti Vicarium. Reſpondeo, conceſsa majori propoſitione, negandam eſse conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia nullum ſequitur inconveniens ex ignorantia, quod hæ ſpecies non ſint conſecratæ: magna autem in Eccleſia perturbatio ſequitur, ſi neſciatur, quiſnam ſit Eccleſiæ caput; via enim, & aditus aperitur ſchiſmaticis, & hęreticis, contendentibus ſuos paſtores veros eſse paſtores, & caput Eccleſię Propterea opus eſt, ut fide ſupernaturali, cui falſum ſubeſse non poteſt, credatur hunc eſse verum Eccleſię caput.

Objicies ſecundo, non poſsumus credere fide divina hunc eſse verum Papam, niſi etiam credamus, eum eſse baptizatum; ſacerdotem, & canonicè electum, ſed nobis non conſtat eſse baptizatum, eſse ſacerdotem, & canonicè electum, ergo neque conſtat fide divina eſse verum Papam.

Reſpondeo primò, ex hoc argumento dumtaxat ſequi Spiritum Sanctum, qui Eccleſię aſſiſtit, non permiſsurum, ut is in Papam eligatur, & habeatur in tota Eccleſia qui non ſit baptizatus, ſacerdos, & legitimè electus.

Reſp. ſecundò non videri abſurdum, aſserere de fide eſse, Papam eſse baptizatum, & Sacerdotem, quia hic eſt articulus cum noſtro conjunctus: dato enim uno articulo fidei, dari etiam debent cætera cum illo neceſsariò connexa ſicut dato tanquam de fide, quod Chriſtus fuerit verus homo, concedendum eſt etiam de fide habuiſſe cor, ſanguinem in venis, & alia, quę homini neceſſaria ſunt.

Reſpondet tertiò Suarez has conditiones per ſe primò non pertinere ad fidem, ſed eſſe quaſi concluſiones Theologicas, quę conſecutione quadam inferuntur: ſicut enim ex fine arguuntur media, ita ex eo, quod Deus Eccleſiæ conceſſit, ut nunquam erret in rebus fidei, & vera ſemper utatur regula, ita etiam ſua infallibili providentia diſpoſuiſſe cenſetur, ne unquam erret in electione illius, qui ad hanc dignitatem eligitur, ſed eligat eum, qui pręditus ſit conditionibus ad eam neceſſariis. Hæc reſponſio quoad ſubſtantiam coincidere videtur cum duabus, quas ego attuli, & in hoc ſolum differre videtur, quòd Suarez negat concluſionem Theologicam eſſe objectum fidei, quod a pluribus aliis D. negatur; quamvis enim cõcluſio Theologica, deducta, ex una de fide, & altera moraliter certa, non ſit de fide, ut deducta nihilominus ut explicata per alias propoſitiones, poteſt eſſe objectum fidei, ut alibi, Deo favente, oſtendam.

Objicies tertiò, ita ſe habet Summ. Pontifex reſpectu eorum, quę credenda Eccleſię proponit, ſicut ſe habet Concionator, qui fidem Barbaris explicat, & verbum Dei proponit; ſed barbari non credunt fide infuſa vera eſſe, quę concionator proponit; ſed per conjecturas indicant ipſum non fallere, ergo neque fide Divina credenda ſunt, quę Summ Pontiſ. proponit, conſequenter neque fide Divina credendum eſt hunc eſse verum Papam.

Reſp. negando paritatem, nam Summus Pontiſ. ſe habet, tanquam judex, & interpres Dei; conſequenter illius judicium falli non poteſt. Concionator verò non eſt certus judex, & interpres, ſed fieri poteſt, ut fallatur, & proponat, tanquam de fide credendum, quod re ipſa credendum non ſit.

11 Objicies quarto, qui vitas Pontificum ſcripſerunt, affirmant Joannem VIII. fuiſſe fœminam, ſed fęmina incapax eſt ſacerdotii, & Papatus, ergo non eſt de fide hunc eſſe verum Papam; quia fidei non poteſt ſubeſſe falſum.

Reſpondeo id omnino fabuloſum, eſſe, confictum ab hęreticis; & multis mendaciis adornatum, ut pluribus oſtendit Cardinalis Bellarminus *lib.* 3. *de Romano Pontifice cap* 24. Honufrius in annotationibus apud Platinam, & fuſiſsime Georgius Scherer Sacerdos So-

Digitized by Google

cietatis Jeſu, qui hac de re peculiarem tractatum Viennæ impreſſum edidit.

Obiicies quintò, Deus nunquam revelavit hunc hominem eſſe verum Pontificem, & Eccleſiæ caput; ergo non eſt de fide hunc eſſe verum Papam; ergo non eſt hæreticus, qui hanc propoſitionem negat.

Reſpondeo, Deum revelaſſe hunc eſſe verum Papam, dum revelavit Petrum eſſe caput Eccleſiæ, dum enim revelavit Petrum eſſe caput Eccleſiæ, ſimul etiam generaliter de omnibus ejus ſucceſſoribus revelavit, ut benè Suarez *in tract. de fide, diſput.* 10. *ſect.* 5. *n.* 6., & ſicut fide credendum eſt, hanc eſſe veram Eccleſiam, licèt Deus in individuo, & in particulari hoc non revelaverit, ſed in genere; ita fide credendum eſt, hunc eſſe verum Eccleſiæ caput, & quilibet tenetur credere, poſtquam ritè, & ſufficienter propoſitum fuit.

Obiicies ſextò, aliquando contingit, ut is pro vero Pontifice haberetur, qui re vera non erat, ut tempore anticipatus, ergo non eſt de fide hunc eſſe verum Papam, quia hæc eſt res, cui poteſt ſubeſſe falſum: fidei autem falſum ſubeſſe non poteſt, alioquin Deus falſitatis auctor eſſe poſſet, quod eſt contra fidem.

Reſpondeo nunquam accidiſſe, ut tota Eccleſia exiſtimaverit, aliquem eſſe verum Papam, qui re ipſa talis non eſſet, licèt aliquoties pro tempore non agnoverit verum, & certum Paſtorem: aliud autem eſt, non agnoſcere verum Paſtorem, aliud conſpirare, & conſentire in aliquem, tanquam in Paſtorem, qui re vera non ſit. nam dum Eccleſia non agnoſcit verum Paſtorem, & caput, non exponitur periculo falſorum dogmatum (cum ea, quæ tunc temporis fiunt, certa non exiſtimentur, donec per indubitatum Papam decernantur;) ſicut exponeretur, ſi falſum Paſtorem, tanquam verum, & certum agnoſceret, & reciperet.

Obiicies ſeptimò, negans hunc eſſe verum Papam, non punitur tanquam hæreticus; ergo re ipſa non videtur hæreticus.

Reſpondeo negando conſequentiam in noſtra ſententia. Ratio autem, cur non puniatur tanquam hæreticus, eſt, quia ſententia, quam ego ſequor, non eſt explicitè definita ab Eccleſia, & multos habet contrarios DD. In ſententia tamen omnium dicendum eſt, illum, qui negat hunc eſſe verum Papam, illique obedientiam præſtare negligit, ſciſmaticum eſſe, & ſchiſmaticorum pœnis ſubiici, de quibus infrà in hac *q. punct.* 5. *n.* 1. *& ſeq. t.* 3.

15 Sed modò dubium eſt, utrum Summus Pontifex poſſit errare in fide, & in hæreſis crimen incidere. Pro ſolutione iſtius difficultatis.

Notandum eſt primò, Papam dupliciter conſiderari poſſe. Primò ut Papam; ſecundò, ut privatam perſonam. Tunc conſideratur ut perſona privata, quando aliquid dicit, vel facit tanquam privatus auctor, ut ſi librum interpretetur, aut quæſtionem tractet, non dicens ſe Apoſtolica auctoritate loqui; imò quando definit aliquem articulum, illumque aliqua verborum circumlocutione adornat, & nonnulla addit, quæ tanquam de fide definire non intendit, reſpectu eorum, quæ adduntur, dicitur privatus Doctor.

Notandum eſt ſecundò, ea quæ definiuntur à Papa, eſſe in duplici differentia. Alia ſpectant ad totam Eccleſiam, ut ſunt definitiones fidei, & morum; alia ſpectant ad particulares perſonas, ut ſunt controverſiæ facti, ut quando controvertitur, an talis ſit irregularis, &c. Hic non loquimur de definitione in controverſiis ad particulares perſonas pertinentibus; quia in iſtis poteſt Papa errare ex falſa informatione teſtium, aut alia ex cauſa, ut ſentiunt communiter DD. Sed loquimur de definitionibus ad totam Eccleſiam ſpectantibus. His poſitis.

Reſpondeo primò, Papam poſſe tanquam privatum Doctorem ex ignorantia in rebus fidei falli, & errare. Ratio eſt, quia non conſtat hoc ei privilegium collatum eſſe, ut tanquam privatus Doctor errare nequeat ex ignorantia, præſertim cum Summi Pontifices non ſemper æquè docti ſint, & contrarias aliquando habeant opiniones, ut patet in Joan. XXII. qui exiſtimabat animas non viſuras Deum ante diem Judicii; non tamen hinc ſequitur ipſum eſſe hæreticum, quia hæreſis ſupponit contumaciam. Ob id

Reſpondeo ſecundò, Summum Pontificem non poſſe eſſe hæreticum, neque ut Pontificem, neque ut privatum Doctorem conſequenter neque poſſe in controverſiis fidei, & morum errare, aut in hæreſim labi. Ratio eſt, quia Summus Pontifex eſt ſucceſſor D. Petri; ergo debet habere eandem auctoritatem, poteſtatem, & dignitatem, quam habebat D. Petrus; alioquin non diceretur D. Petri ſucceſſor: Petro autem collata fuit infallibilitas rerum fidei. Matth 16. *Ego dico tibi; quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi,* id eſt hæreſes, *non prævalebunt adverſus eam,* & Lucæ 22. *Oravi pro te Petre, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando converſus confirma fratres tuos,* quomodo autem poſſet in fide fratres ſuos confirmare, ſi labe hæreſis infectus eſſet? Ita Suarez *in tract. de fide diſ.* 10. *ſect* 6. *dub* 4. *n.* 12. Pichius *lib* 4. *hierarch. c.* 8. Simancas *de Catholic. inſtitut. tit.* 12. *n.* 14 Bannes *in p.* 2 2. *q.* 1. *art.* 10. *concluſ.* 4. Azor. Bellarm. & alii locis proximè citandis, contra Turrianum *in tract. de fide, diſp.* 16. *dub.* 2. Valentiam in Analyſi fidei, Cajet., & alios apud præcitatos DD. exiſtimantes, Papam ut privatam perſonam, poſſe hæreticum eſſe.

Hinc colligi poteſt primò, nullum Romanorum Pontificum fuiſſe hæreticum, ut bene oſtendit Azorius *tom* 2. *lib* 5. *c.* 5. Bellarminus *lib* 4. de Romano Pontifice, *c* 9 *& ſeqq* & Baronius *to.* 2. & 10. ubi reſpondent ad argumenta, & exempla nonnullorum Pontificum, quæ in contrarium afferri poſſent, ut de Marcello, Victore, Liberio, &c. quæ ego libens prætermitto, cùm apud præcitatos DD. videri poſſint.

Secundò non eſſe curandum de ea quæſtione, in qua quæritur, quid faciendum eſſet de Summo Pontifice, ſi in hæreſim laberetur, de qua Farinacius *in tract. de hæreſ.* nam in noſtra ſententia non poteſt eſſe hæreticus; ergo fruſtrà quæritur, quid de eo faciendum ſit, ſi in hæreſim incidat: non eſt tamen improbabilis ſententia nonnullorum exiſtimantium, Papam ut privatum hominem, poſſe in hæreſim incidere, hanc ſententiam ſequuntur Bannes, Cajetanus, Valentia, Aluyſius Turrianus, Canus, Sotus, & alii, ubi etiam oſtendunt Papam hæreticum deponendum eſſe, & quomodo Concilium in tali eventu poteſtatem in Papam haberet. Vide Suarez, Turrianum, Farin. Valent. & præcitatos DD. Neque obſtant nonnulli textus, qui contra nos afferri poſſent. Reſpondetur enim illos intelligendos eſſe, poſita probabili opinione aſſerentium Papam poſſe in hæreſim labi, non autem definiunt, an labi poſſit, necne.

PUNCTUM II.

An ob hæreſim incurratur excommunicatio, & quis ab ea poſſint abſolvere.

1 *Multis pœnis hæreticus afficitur; 1. amiſſionis bonorum; 2. infamiæ; 3. irregularitatis; 4. excommunicationis &c.*
2 *Hæreticus incurrit excommunicationem Bullæ Cœnæ.*
3 *Hæreticus mentalis abſolvi poteſt à quolibet Confeſſario approbato.*
4 *Non ligatur excommunicatione hæreticus, qui non aperit caput ſacris imaginibus.*
5 *Non ligatur excommunicatione hæreticus, qui dicit: Peream, niſi ita eſt.*
6 *Excommunicationem incurrit, qui hæreſim pronunciat per verba æquivoca.*
7 *Qualibet manifeſtatio hæreſis ſufficit ad incurrendam excommunicationem; ſi proveniat ab animo hæretico.*
8 *Decreto Tridentini derogatur ſine illorum expreſſa mentione.*
9 *Hæretici vitandi non ſunt, niſi ſint nominatim denunciati excommunicati.*
10 *Hæreticus adhiberi non poteſt ad ſuſcipiendum infantem de ſacro fonte.*
11 *Abſolvere ab excommunicatione ob hæreſim contracta poteſt ſolùm Summus Pontifex.*

1 NOtandum multis pœnis affici hæreticum, ut pœnam amiſſionis bonorum, irregularitatis, excommunicationis, &c. Hinc tantùm agam de excommunicatione: quia hæc ſola ad rem præſentem facere videtur. Pœnam irregularitatis explicavi *in tract. de irregularitate diſp.* 7. *q.* 3. *p.* 7. *n.* 2. *& ſeqq. t.* 1. Quæ de amiſſione bonorum dici poſſent, facilè colliguntur ex dictis *de contract. lib. de confiſcatione bonorum diſp.* 3. *q.* 8. *p. ult.* §. 1. *n.* 2. *& ſeqq. tom.* 2. Alias etiam pœnas ſuis locis explicavi; omnia enim ſuis locis tradenda ſunt, ut confuſionis tædium, & prolixitatis faſtidium evitetur.

PRIMA PROPOSITIO.

2 HÆreticus, qui ſuam mentem exteriùs ſufficienter manifeſtat verbis, aut ſignis, incurrit excommunicationem Bullæ Cœnæ Papæ reſervatam, etiamſi ſuam mentem occultè manifeſtet. Quod incurrat excommunicationem, clarum eſt in jure *c. ad abolendam, c. excommun. de hæret. c. quicumque de hæretic. in* 6. *& in hoc canone Bullæ Cœnæ.* Ut hæc propoſitio clariùs intelligatur, examinandæ ſunt ſingulæ ipſius particulæ.

Dixi, *ſuam mentem exterius manifeſtat,* quia ſi quis interiùs aliquid ſentiat contra fidem, ſed nullum ſignum animi ſui exteriùs exhibeat, non incurrit excommunicationem. Ratio eſt, tum quia Eccleſia non habet juriſdictionem in actus merè internos: tum quia Eccleſia nunquam excommunicavit hæreticum purè mentalem; ergo ſignum eſt hæreticum purè mentalem non poſſe ab Eccleſia excommunicari; cùm Eccleſia omnem conatum adhibeat in amputandis hæreſibus. Ita Azorius 1. *part. lib.* 3. *c.* 10. *q.* 3. Sanchez *in opere morali lib.* 2. *c.* 8. Duardus *lib.* 2. *in canon.* 1. *q.* 24., & alii communiter, contra Roſellam, Gloſſam, & alios apud Azorium *loco cit.*

3 Hinc ſequitur hæreticum purè mentalem poſſe à quolibet approbato confeſſario abſolvi. Ratio eſt, quia hæreſis eſt reſervata ſolum ratione excommunicationis; hæc autem non incurritur ab hæretico purè mentali. Ita Arragonius 2. 2. *q.* 11. *art.* 3. & alii communiter.

Dixi, *ſufficienter exteriùs manifeſtat,* quia ſi quis hæreſim mente revolvens, aliquod ſignum exteriùs faciat, ex quo attentis ſimul aliis circumſtantiis occurrentibus, non poſſit humano more cognoſci hæreſis, non incurrit excommunicationem, quia non ſufficienter exteriùs manifeſtat mentem ſuam, cùm per illud ſignum non poſſit hæreſis ab aliquo cognoſci, nec proferens judicari hæreticus, conſequenter neque poteſt puniri pœna excommunicationis. nam illa hæreſis ita cenſetur occulta, ac ſi omnino eſſet interna, ut contingit quando aliquis fornicatur credens fornicationem licitam eſſe. Ita Azorius 1. *p. lib.* 8. *c* 9. *q.* 12. Bannes 2. 2. *q.* 11 *ar.* 4. Duardus *n* 16. Filliucius *n.* 49 Garzias *de benefic. part.* 11 ubi in hanc ſententiam 24. DD. percenſet, & alii contra nonnullos alios.

4 Ex quo inferunt DD. primò, non incurri excommunicationem ab eo, qui mente revolvens ſuam hæreſim, non aperit caput imaginibus Sanctorum, vel auguſtiſſimo Euchariſtiæ Sacramento, aut non genuflectit, eo quòd non credat adeſſe Corpus Chriſti, aut ima-

gines

Digitized by Google

gines eſſe adorandas. Secus dicendum eſt ſi non aperiat caput, dum hoſtia elevatur; tunc enim illius hæreſis concipitur ab adſtantibus, & ipſe præſumitur hæreticus. Idem de eo ſentiendum putat Sanchez, qui ex interna hæreſi nunquam ingreditur templum, hic enim exteriùs ſufficienter præſumitur hæreticus ex omiſſione.

5 Secundò non incurri excommunicationem ab eo, qui mente revolvens hæreſim profert verba imperfecta, ut ſi dicat, ita eſt, vel peream, ni ità ſit. Idem dic ſi annuat capite, aut femur percutiat, nam hæc ſigna ſunt indifferentia, cum non magis ſignificent hæreſim quam aliquid aliud; quis enim hæc ſigna inſpiciens judicaret hæreſim? Ita DD. citati contra Garziam *n.* 105.

Tertiò eum non eſſe excommunicatum, qui credens Chriſtum non eſſe hominem, hæc verba ſolum profert: Verè non eſt homo, ſicut neque eſt excommunicatus, qui ſuam hæreſim exprimit per characteres, vel notas à ſe impoſitas, quando tales characteres à nullo alio percipi poſſunt. Idem dic de eo, qui ex interna hæreſi prorumpit in blaſphemiam non hæreticalem, nam blaſphemia non hæreticalis non ſignificat hæreſim, nec præſumitur hæreſis. Ita Sanchez *c.* 8. *n.* 14. *loc. cit.* & alii communiter.

6 Quartò eum eſſe excommunicatum, qui ſuam hæreſim pronunciat per verba æquivoca, ſeu amphibologica; quia verè manifeſtat hæreſim per verba ſufficienter exprimentia internam hæreſim. Ita Suarez *to.* 5. *de cenſuris diſp.* 4. *ſect.* 3. *n.* 17. & alii.

7 Rogabis, an quælibet manifeſtatio hæreſis, quæ ſufficienter ſignificat hæreſim, ſufficiat ad incurrendam excommunicationem, contra hæreticos latam.

Reſpondeo ad incurrendam excommunicationem ſufficere manifeſtationem, quæ animum oſtendit hæreticum; modo illa manifeſtatio proveniat ab interna hæreſi, cum qua integret unum peccatum. Ex quo fit ut legens, tranſcribens, aut diſputando pronuncians hæreſim, quam antea tenebat, non incurrere excommunicationem, ſi eam legat, vel tranſcribat, vel pronunciet abſque animo aſſerendæ hæreſis; nam illa manifeſtatio non oſtendit animum hæreticum, nec eſt mala malitia hæreſis; excommunicatio autem contra hæreticos lata incurritur ob hæreſim manifeſtatam per aliquod ſignum externum, cui communicatur malitia hæreſis ab actu interno. Similiter ſequitur non eſſe excommunicatum, qui ſuam hæreſim manifeſtat amico, vel confeſſario, non animo aſſerendæ hæreſis; ſed animo capiendi conſilium, vel confeſſionis faciendæ, nam talis manifeſtatio non eſt peccatum exteriùs hæreſis, quamvis habere poſſit malitiam ſacrilegii, ſi fiat in confeſſione, ſine debito dolore requiſito ad Pænitentiæ Sacramentum ſuſcipiendum. Præterea non eſt excommunicatus, qui dicit ſe aliàs talem hæreſim habuiſſe, ſicut non eſt peccatum perjurii dicere ſe alias perjuraſſe. Qui verò hæreſim profert in ſomnis, vel ebrietate, quam ante ſomnum interiùs conceperat, juxta probabilem aliquorum ſententiam videtur excommunicatus, ſi antea cognovit ſe ſolitum eſſe hæreſim proferre, & non adhibuit diligentiam ad eam non proferendam. Ratio eſt, quia illa manifeſtatio eſt mala in cauſa proveniens ab interna hæreſi, & imputatur ad culpam hæreſis, ſicut ad culpam imputantur cætera peccata, quæ prævidentur ſecutura in ſomno, vel ebrietate, niſi adhibeatur diligentia ad ea præcavenda: inde ſicut percutiens Clericum in ſomnis eſt excommunicatus, ſi prævidit percuſſionem, & non cavit, ita excommunicatus videtur, qui hæreſim interiùs habuit, quam ſe in ſomnis prolaturum prævidit, & non cavit. Sed mihi probabilius videtur cum Sanchez *l.* 8. *n.* 24. Duardo *q.* 24. *n.* 19., & aliis non eſſe excommunicatum, nam excommunicatio videtur impoſita ob hæreſim formalem, non verò ob ſolam materialem, qualis eſt propoſitio hæretica in ſomnis prolata. Nec eſt eadem ratio de percuſſione Clerici contingente in ſomno, vel ebrietate, nam ipſa percuſſio per ſe, & directè eſt prohibita ſub excommunicatione; prolatio verò hæreſis non eſt prohibita ſub excommunicatione, niſi quatenus habet adiunctam malitiam hæreſis internæ, quam exteriùs producit, & manifeſtat.

Dixi in propoſitione, *incurrit excommunicationem Bullæ Cœnæ*, ut advertamus excommunicationem iſtam contra hæreticos non eſſe a jure divino, ſed humano, ut patet ex dictis de cenſuris, *in communi diſp.* 1. *q.* 1. *p.* 2. *n.* 2. *to.* 3. & ita ſentiunt plures DD. apud Azorium *c.* 20. *q.* 2. apud Sayrum *lib.* 1. *c.* 4. *n.* 8. & apud Duardum *lib.* 2. *in can.* 1. *q.* 18. *n.* 4. contra nonnullos alios apud præcitatos DD.

Dixi excommunicationem Papæ reſervatam, quia abſolutio ab excommunicatione ob hæreſim reſervatur Papæ in Bulla Cœnæ, ibi, *& cujuſvis Concilii decreta*; ubi tollitur facultas Epiſcopis in Concilio conceſſa. Quamvis olim poſſent Epiſcopi per ſe ipſos abſolvere ab hæreſi occulta, propter facultatem ſibi conceſſam in Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 6. *de reformatione*, ut clarius conſtabit ex dicendis ad finem Bullæ *q.* 22. *punct.* 2. *n.* 1. *& ſeqq.*

8 Obiicies, Decreto Tridentini non derogatur, niſi illius expreſſa mentio fiat; ergo Epiſcopi poſſunt adhuc ab excommunicatione ob hæreſim contracta abſolvere, modò delictum ſit occultum.

Reſpondeo negando antecedens. Ut hæc reſponſio meliùs intelligatur.

Obſervandum eſt non levem difficultatem inter DD. eſſe, utrùm ad revocationem alicujus Decreti in ipſo Concilio contenti requiratur derogatio expreſſa, vel potiùs ſufficiat tacita, qualis hæc eſſe videtur, non obſtantibus conſtitutionibus Apoſtolicis. Nonnulli DD. quos retuli de legibus *diſp.* 1. *q.* 3. *punct.* 8. §. 3. *n.* 12. *& ſeqq.* *y.* 2. aſſerunt Decreto Tridentini non cenſeri derogatum, niſi expreſſa mentio ejuſdem Concilii, vel ſaltem Conciliorum in genere, fiat. Sed contrariam ſententiam recentiores DD. Romanæ Curiæ ſectatores tuentur, aſſerentes decretis Conc. Tridentini cenſeri derogatum per clauſulam generalem, *non obſtantibus conſtitutionib. Apoſtolicis*, & multo magis ſi dicatur, *non obſtantib. cujuſvis Concilii decretis*. Ratio deſumitur ex eodem Tridentino *ſeſſ.* 25. *cap.* 21. ubi dicitur, *omnia, & ſingula, quæ ſub quibuſcumque clauſulis, & verbis in hoc ſacro Concilio ſtatuta ſunt, ſancta Synodus declarat, ita decreta fuiſſe, ut in his ſalva ſemper auctoritas Sedis Apoſtolicæ, & ſit, & eſſe intelligatur.* Quamobrem dicendum cenſeo, expreſſam Concilii derogationem non requiri; quia dum Summus Pontifex aliquid decernit contra Tridentini decretum dicendum eſt potius uti facultate ſibi reſervata, quam aliquid contra Trident. diſpoſitionem facere, ut ex praxi, & ſtylo Romanæ Curiæ obſervat Gonzalez *de reg.* 8. *gloſſ.* 6. *n.* 180. Filliucius *num.* 320. *tract.* 16. Rota in una Bononien. prioratus 9. Junii 1606. coram R. D. Manasnedo. Idemque colligitur ex alia Rotæ deciſione in una penſionis Sancti Angeli, 16. Decemb. 1594. coram Cardinali Pamphilio, in qua deciditur, validam eſſe reſervationem penſionis (modò Summus Pontifex conſcius ſit valoris) poſitam ſuper Epiſcopatu, cujus redditus ſummam mille ſcutorum aureorum non excedunt, etiamſi in Concilio Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 13. habeatur, hujuſmodi Epiſcopatum nullis penſionibus, aut reſervationibus fructuum gravandum eſſe. Imo Pius V. anno 1570. motu proprio, quem ad verbum refert Garzias *de benef.* 4. *p. c.* 5. *n.* 33. declaravit, in conceſſionibus Apoſtolicis propria manu Papæ ſignatis, non opus eſſe ſpeciali, aut generali derogatione Concilii Tridentini. Idemque tenet Sacra Cardinalium Congregatio, teſte eodem Garzia *n.* 34. modo ſupplicatio manu Papæ ſignata fuerit. Ratio hæc eſſe poteſt, tum quia Summus Pontifex facultatem ſibi reſervavit in Concilio Tridentino *loc. cit.* Tum quia Summus Pontifex non præſumitur ignorare Decreta Concilii Tridentini, quod ſinguli Prælati ſemper præ manibus habere debent.

Ex dictis igitur patet, Epiſcopos non poſſe hoc tempore ab excommunicatione ob hæreſim contracta, & ab aliis cenſuris in Bulla Cœnæ contentis, abſolvere; quia ad calcem ejuſdem Bullæ habetur clauſula, non ſolum tacitè, verum etiam expreſsè derogatoris cujuſvis Concilii.

Dixi, *quamvis eam occultè manifeſtet*, ut ſciamus excommunicationem incurri ab eo, qui hæreſim ſolus profert, nullo alio præſente. nam illa hæreſis eo modo manifeſtata ſubiicitur juriſdictioni, & judicio Eccleſiæ; quamvis non poſſit in judicio probari defectu teſtium, quod eſt per accidens, ut conſtat in aliis delictis prohibitis ſub cenſura, in quibus cenſura contrahitur, etiamſi delicta occultè perpetrentur. Ita Simancas *de Catholic. inſtitut. tit.* 42. *num.* 7. Azor. *c.* 10. *q.* 4. Filliucius n. 28. Sanchez *in opere morali lib.* 6. *cap.* 16. *n.* 103. & alii communiter.

9 Quæres, an hæretici, qui ſuam hæreſim ſufficienter exteriùs protularunt, vitandi ſint, cum ſint excommunicati, ſeu utrùm poſſimus communicare cum hæreticis.

Reſpondeo hujus quæſiti ſolutionem colligi ex dictis de excommunicatione in communi; *diſp.* 2. *q.* 2. *p.* 1. §. 1. n. 2. *verſu quarto requiri to.* 1. nihilominus hic breviter dico, non eſſe vitandos, niſi ſint nominatim denunciati excommunicati. Ratio eſt, quia in Concilio Conſtantienſi *in c. ad evitanda*, conceſſum eſt fidelibus, ut non teneantur vitare excommunicatos, qui non ſunt nominatim denunciati, aut notorii Clericorum percuſſores; ergo non tenemur; quantum eſt ex vi excommunicationis vitare hæreticos, licèt notorios, ut Lutheranos, qui generaliter excommunicantur in Bulla Cœnæ; ſed poſſumus cum ipſis conſuetudinem habere, loqui, orare, ſacramenta recipere, ſecluſo ſcandalo, & intentione favendi hæreticis, ut hæretici ſunt. Ita Suarez *tom.* 5. *diſp.* 18. *ſect.* 1. *concluſ.* 5. Filliucius *tract.* 16. *c.* 2. *n.* 30. Duardus *lib.* 2. *in canon.* 1. *q.* 8. & aliis commun.

10 Addit tamen Azor. *lib.* 8. *cap.* 11. *quæſt.* 7. non poſſe adhiberi hæreticum ad ſuſcipiendum filium de ſacro fonte. quod etiam ego ſentio, quia ad patrinum pertinet inſtruere filium ſuſceptum in rebus fidei, quod non præſtabit hæreticus. Idem docet Sanchez *lib.* 2. *c.* 9. n. 12. ubi refert. Navarrum, & alios.

SECUNDA PROPOSITIO.

11 ABſolutio ab excommunicatione ob hæreſim contracta, Summo Pontifici reſervata eſt, ut patet ex verbis hujus Bullæ ad finem, *q.* 22. *p.* 2. *n.* 1. *& ſeqq. tom.* 3. conſequenter nullus, quamvis Epiſcopali dignitate fulgeat, poteſt hoc tempore abſolutionem ab hæreſi conferre; quia privilegium Epiſcopis conceſſum in Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 6. revocatum fuiſſe docui de cenſuris *diſp.* 1. *qu.* 3. *punct.* 2. *n.* 1. *verſu occaſione to.* 1. cum Sanchez, Molina, & Farinacio, *& in hoc puncto* n. 7. & conſtat ex illis Bullæ verbis, *& cuiuſcunque Concilii*.

Farinacius tamen *tract. de hæreſ. q.* 92. §. 4. *n.* 52. poſt gloſſam in *c. excommunicamus* 1. §. *credentes, ad fin. verſ. & licet.* Hoſtienſem *n.* 24. *verſ. & dato*, Felinum, & alios, obſervat, Epiſcopos, licèt non poſſint hoc tempore ab excommunicatione ob hæreſim contracta in foro conſcientiæ directè abſolvere; nihilominus poſſe in foro externo, & in ſua diœceſi hæreticos inquiſitos, & pœnitentes ad fidem redeuntes recipere, Eccleſiæ reconciliare, illiſque pœnitentiam iniungere, talemque abſolutionem prodeſſe, etiam in foro interiori, ſic enim probat *textus in c. ut officium, in principio, verſ. ſi verò, de hæreti.*

reticis in 6 illis verbis, abſolutionis beneficium impendatis, & injungatis eidem, quod injungi talis conſuevit, hæc ſunt ipſiſſima Farinacii verba, qui idem aſſerit *de Inquiſitore num.* 54. dicens Inquiſitorem non poſſe quidem directè in foro conſcientiæ abſolvere; poſſe verò in foro exteriori, dum judicialiter procedit, & cognita cauſa pœnitentem Eccleſiæ reconciliat, præmiſſa per pœnitentem abjuratione: eandem facultatem extendit erga credentes, receptantes, defenſores, & fautores hæreticorum, *ex c. ut officium, citato, ubi dicitur.* (Si verò aliquis ex prædictis hæretica labe primitus abjurata, venire voluerit ad Eccleſiæ unionem, ei juxta formam Eccleſiæ abſolutionis beneficium impendatis.) Vide Sanchez *in opere morali, lib.* 2. *c.* 12. *n.* 1. *& ſeq.* Farinacium *loco cit. n.* 54. Pegnam *loco cit.* alioſque DD quos ad finem Bullæ adducam, ubi hanc quæſtionem fuſius explicabo *q.* 22 *punct.* 2.

* Diana parte 12. reſolutione ultima habet Decretum Alexandri VII Decernentis facultatem abſolvendi à crimine hæreſis in Jubilæis, vel aliis ſimilibus conceſſionibus non cenſeri comprehenſam, niſi expreſſis verbis concedatur facultas abſolvendi ab hæreſi.

PUNCTUM III.

Utrùm qui recipiunt, credunt, aut favent hæreticis, excommunicationem incurrant.

1 *Hæreticorum receptatores, fautores, defenſores, &c. ligantur excommunicatione.*

2 *Nomine credentium intelliguntur, qui fidem præſtant erroribus hæreticorum; nomine fautorum, receptatorum, & defenſorum intelliguntur, qui recipiunt, favent, vel defendunt hæreticos formaliter, ſcilicet intentione favendi hæreſi, & ex motivo hæreſis.*

3 *Credens, recipiens, &c. non ligatur excommunicatione ante ſecutum effectum.*

UNICA PROPOSITIO.

1 POEna excommunicationis, quæ lata eſt contra hæreticos, extenditur ad credentes, receptatores, fautores, & defenſores hæreticorum, ſecuto effectu. Hæc propoſitio patet ex verbis Bullæ ſuprà citatis, *& ex c. excommunicamus* 1. *§. credentes de hæreticis.*

2 Quæres primò, quinam veniant nomine credentium, fautorum, receptatorum &c.

Reſpondeo nomine credentium intelligi eos, qui fidem præſtant erroribus hæreticorum; conſequenter excommunicationi contra hæreticos latæ ſubiiciuntur, modò fidem, quam ipſorum erroribus adhibent, verbis, aut ſignis exteriùs manifeſtent. Item credentes hæreticorum dicuntur illi, qui licèt diſtinctè non præſtent aſſenſum erroribus hæreticorum; confusè tamen putant illorum doctrinam eſſe veram; conſequenter aliquo pacto dici poſſunt hæretici, ut accidit quando quis dicit: Volo mori in fide Lutheri, nomine verò receptatorum, fautorum, & defenſorum intelliguntur, qui recipiunt, favent, vel defendunt hæreticos formaliter, id eſt, quatenus hæretici ſunt, ſeu ex motivo hæreſis, ſeu intentione favendi hæreſi, hoc eſt enim favere hæreticis formaliter, ut inquiunt communiter DD. Unde ſi quis beneficium faciat hæretico ratione amicitiæ, vel conſanguinitatis, vel metus, exempli gratia, illum occultando ob amicitiam, ne à judice capiatur, non dicitur favere hæretico, ut hæreticus eſt, quia non favet intentione, ſeu ex motivo hæreſis, ſed ob amicitiam. Quando verò dubitatur an aliquis acceptaverit conſanguineum, ut hæreticum, vel amicum, præſumitur receptaſſe ut amicum, ob naturalem affectionem, & inclinationem ad ſanguinem. Ita Graffius 1. *p. lib.* 4. *c.* 18. *n.* 35. & alii. Secus ſi receptatos ſit extraneus, ut cum Azorio oſtendit Duardus *lib.* 2. *q.* 28. *n.* 15. *& ſeq.* tunc enim non adeſt naturalis affectio, & inclinatio.

3 Quæres ſecundò, utrùm credens, receptans, vel favens incidat in excommunicationem, nondum ſecuto effectu hæreſis: ut ſi quis teſtimonium dicit in favorem hæretici, aut ſi quis hæreticum occultavit, ne caperetur, ut poſſet hæreſim diſſeminare, ſed hæreticus captus, aut alia ratione impeditus non potuit diſſeminare hæreſes.

Reſpondeo non incidere in excommunicationem, nondum ſecuto effectu. Ratio eſt, tum quia ſicut mandans percuti Clericum, non incurrit excommunicationem, non ſecuta percuſſione, ita, &c. Tum quia quando aliquis effectus prohibetur ſub excommunicatione, & minus principaliter prohibetur mandatum, vel conſilium, vel favor, non incurritur excommunicatio ab eo, qui mandavit, vel conſuluit, &c. niſi ſecuto effectu, ut docui de cenſuris in genere *diſp.* 1 *q.* 1. *p.* 6. *n.* 1. *& ſeqq. to* 1. In noſtro autem caſu principaliter prohibetur hæreſis, & acceſſoriè favor, & conſilium, ut patet ex contextu Bullæ, ubi primo loco enumeratur hæreſis, & poſtea in ejus deteſtationem enumerantur fautores. Ita Suarez *tom.* 5. *de cenſuris, diſp.* 21. *ſect.* 2. *n.* 8. Fillincius *n.* 30 Sanchez *lib* 2. *c.* 10. *n* 9. & alii contra Sayrum *lib* 3. *c.* 5. *n* 4. Duardum *lib* 2 *in canon.* 1. *q.* 31. *n* 2. Non eſt tamen neceſſe, ut hæreticus, cui favor præſtatur, ſit denunciatus excommunicatus; nam talis favor non prohibetur ratione excommunicationis, ſed ratione hæreſis, & poteſt dari caſus, ut aliquis ſit hæreticus, licèt non ſit excommunicatus; ut quando quis ſcit errorem ſuum eſſe contra definitionem Eccleſiæ, ſed neſcit latam eſſe excommunicationem contra hæreticos: in quo caſu fautor illius dicitur fautor hæretici, illique favendo ex intentione hæreſis contrahit excommunicationem. Ita Suarez *loco citato, n.* 9. Fillincius *tract.* 16. *c.* 2. *q.* 5. *n.* 36. & 39. Duardus *lib* 2 *in can.* 1. *q.* 3 *verſ ſecunda ſententia*, & Sanchez in ſumma, *lib.* 2. *c.* 10 *n.* 6. contra Ugolinum de cenſuris Papæ reſervatis 2. *p. c.* 1.

Utrùm verò licitum ſit ſupplices libellos in favorem hæretici exhibere, ut liberetur, conſtabit ex dicendis infrà *q.* 9. *punct.* 2. *n.* 24. *to.* 3. ubi dixi, quod protegens poſt ſecutum effectum excuſatur à cenſura.

PUNCTUM IV.

Utrùm qui libros hæreticorum, aut aliorum prohibitos legunt, retinent, imprimunt, vel defendunt, ligentur excommunicatione.

1 *Libri hæreticorum ſunt alii; & alii non hæreticorum; alii tractant de Religione, aut hæreſim continent, alii non tractant de Religione neque hæreſim continent. Libri hæreticorum continentes hæreſim, vel tractantes de Religione damnantur in bulla cœnæ, cæteri vetiti ſunt in indice librorum ſub pœna excommunicationis.*

2 *Legens, aut retinens libros prohibitos ligatur excommunicatione;*

3 *Legens librum hæreſiarchæ excommunicatione ligatur.*

4 *Ligantur legentes libros, & ſcripta continentia divinationes, & ſortilegia.*

5 *Legentes libros vetitos ob excitationem ad turpem libidinem veneream excommunicatione non afficiuntur.*

6 *Legentes ſcholia, ſeu additiones hæreticorum contenta in libris Catholicorum ſubjacent excommunicationi in indice.*

7 *Incurrit excommunicationem legens, retinens, imprimens, aut defendens libros hæreticorum tractantes de religione, aut hæreſim continentes ſi ſcienter hæc faciat.*

8 *Ignorantia craſſa excuſat niſi ſit conjuncta cum ingenti temeritate.*

9 *Excuſat ignorantia affectata.*

10 *A Summo Pontifice obtinenda eſt facultas legendi libros hæreticorum.*

11 *Requiritur, ut aliquis legat per ſe ipſum.*

12 *Ligatur excommunicatione, qui oculis tantùm percurrit.*

13 *Ad incurrendam excommunicationem non requiritur, ut legens intelligat.*

14 *Parvitas materiæ excuſat.*

15 *Retinens libros prohibitos incurrit excommunicationem, quovis fine retineat.*

16 *Retinens unum folium incidit in excommunicationem.*

17 *Retinens librum hæreticum præſumitur hæreticus, ſi ab eo fuerit compoſitus.*

18 *Habens librum hæreticum tenetur illum tradere Inquiſitoribus.*

19 *Impreſſores ligantur excommunicatione quomodocumque concurrant ad impreſſionem.*

20 *Defendens libros hæreticorum afficitur excommunicatione, quovis modo defendat.*

21 *Intelligitur particula*, libros hæreticorum, *de libris, quorum auctor eſt hæreticus.*

22 *Intelligitur particula*, continentes hæreſim, aut tractantes, &c. *de libris qui verò contineant hæreſim, vel tractent de religione.*

1 NOtandum libros prohibitos eſſe in duplici differentia. Alii ſunt hæreticorum, alii non hæreticorum. Rurſus libri hæreticorum, aut tractant de religione, aut hæreſim continent; aut neque tractant de religione, neque hæreſim continent. Libri hæreticorum continentium hæreſim, vel tractantium de religione, vetiti ſunt in Bulla Cœnæ; qui verò neque hæreſim continent, neque tractant de religione, non ſunt vetiti in Bulla Cœnæ, ſed in Indice librorum prohibitorum; ubi etiam ſub excommunicatione legi, vel retineri prohibentur libri aliorum auctorum damnati ob hæreſim, vel ſuſpicionem falſi dogmatis.

Verùm ut in hac re, quæ ſatis implicita videtur, clara methodo progrediar, priùs agam de prohibitione, & excommunicatione Indicis; poſtea de prohibitione, & excommunicatione Bullæ.

PRIMA PROPOSITIO.

2 QVi legit, aut retinet libros hæreticorum, vel alterius cujuſvis auctoris, damnatos, atque prohibitos ob hæreſim, aut ob falſi dogmatis ſuſpicionem, incurrit excommunicationem Indicis. Hæc propoſitio conſtat ex Indice librorum prohibitorum, regula decima; ubi dicitur, *quòd ſi quis libros hæreticorum, vel cujuſvis auctoris ſcripta ob hæreſim, vel ob falſi dogmatis ſuſpicionem damnata, atque prohibita legerit, ſive habuerit, ſtatim in excommunicationis ſententiam incurrat.* Hæc autem excommunicatio nulli reſervata eſt; ſed jure communi poteſt à quolibet confeſſario auferri, quia in præfato indice librorum prohibitorum regula 10. ad finem, nulla imponitur reſervatio, ab excommunicatione autem non reſervata quilibet confeſſarius approbatus jure communi abſolvere poteſt, *c. nuper, de ſententia excommunicationis.* Hoc tamen limita.

Primò, modò ſi libri hæreticorum non contineant hæreſim, neque tractent de religione, quia ſi continent hæreſim, aut tractant de religione, incurritur excommunicatio Papæ reſervata legendo, aut retinendo dictos libros, ut dicetur in ſecunda propoſitione *n.* 7. *& ſeqq.*

Secundò limita, & intellige de libris prohibitis ob hæreſim, vel

falſi

alſi dogmatis ſuſpicionem, quia ſi alio nomine ſiet prohibiti, non incurritur excommunicatio ab eo, qui illos legit, vel retinet, modò non ſint libri hæreticorum, ut dictum eſt. Ratio eſt, quia excommunicatio non incurritur, niſi ſit in jure expreſſa excommunicatio contra eos, qui legunt, vel retinent libros interdictos alio titulo, quam jam expreſſo, nam in præcitata indicis Bulla, poſt prælegata verba ſic habetur, *qui verò libros alio nomine interdictos legerit, vel habuerit, præter mortalis peccati reatum, quo afficitur, judicio Epiſcoporum ſeverè puniatur*. Ex quibus verbis clarè colligitur non eſſe latam pœnam excommunicationis.

3 Ex dictis ſequitur primò legentem librum hæreſiarchæ ſubjacere huic excommunicationi; etiamſi præfatus liber non contineat hæreſim, neque tractet de religinoe, nam dicitur legere librum hæretici damnatum *in regula* 2. *indicis initio*. Idem valet in eo, qui legit librum alicujus hæretici nondum approbatum, & examinatum à Theologis Catholicis juſſu Epiſcopi, & Inquiſitoris; hic enim dicitur legere librum hæretici prohibitum in præfata *regula* 2. *indicis verſ. qui verò*. Rurſus idem militat in legente librum catholicè conſcriptum, cujus auctor in hæreſim poſteà lapſus eſt, & liber nondum ab Inquiſitore generali permiſſus eſt, hujus enim auctoris liber dicitur, liber hæretici prohibitus in præfata regula 2. indicis ad finem.

4 Secundò eadem cenſura affici legentes libros, & ſcripta continentia divinationes, & ſortilegia, ut ſunt libri, & ſcripta Geomantiæ, Hydromantiæ, Æromantiæ, Piromantiæ, Onomantiæ, Chiromantiæ, Necromantiæ; ſeu libros & ſcripta, in quibus continentur ſortilegia, veneficia, auguria, auſpicia, & incantationes artis magicæ, quibus aſſertur modus recedendi à Catholica fide, adorandi Dæmones, & ſimilia veræ fidei contraria. Ratio eſt, quia hujuſmodi libri in indice reg. 9. vetiti ſunt ob hæreſim, vel ſaltem ob falſi dogmatis ſuſpicionem. Imò legentes hujuſmodi libros afficiuntur excommunicatione Bullæ Cœnæ, quoties iſti ſunt libri hæreticorum: ſimulque hæreſim continent, ut conſtabit ex ſecunda propoſitione *num.* 7. *& ſeqq.* & ita in dubio judicandum eſt, quia auctores Necromantiæ in foro externo præſumuntur hæretici, ex Farinacio *to. de hæreſi q.* 181. *n.* 36. & Duardo *q.* 45. *concl.* 4. *n.* 6. Idem autem eſt judicium fori externi, & interni, dum forum externum falſa præſumptione non nititur: fieri tamen poteſt, ut legentes hujuſmodi libros non incurrant excommunicationem Bullæ, quoties veriſimiliter credunt auctores hujuſmodi librorum non fuiſſe verè hæreticos, id eſt, habuiſſe errorem in intellectu. Ratio eſt, tum quia ad incurrendam excommunicationem Bullæ opus eſt, ut libri in ea vetiti ſcienter legantur, id eſt, ut legens ſciat eſſe librum hæretici, & hæreſim continere, juxta Ugolinum, & alios, tum quià quamplures Magi reperti ſunt, qui non fuerunt hæretici, eo quòd aſſenſum non præſtarent iis, quæ ſcripſerunt; ſed exiſtimarunt dogmata eſſe impia, & à vera fide aliena. Vide Duardum *loco cit. concl.* 4. Ugolinum *hic in expoſitione Bullæ* § 2. Antonium de Souſa *hic c.* 2. *diſp.* 13. & Alterium *lib.* 5. *diſp.* 2. *c.* 6. *ad finem*, *& c.* 7. *dub.* 3.

5 Tertiò legentem libros vetitos ob excitationem ad turpem, & veneream libidinem, non ſubjacere vinculo excommunicationis, quia non legit libros hæreticorum, aut libros vetitos ob hæreſim, vel ob ſuſpicionem falſi dogmatis, ſed potius ob periculum ſuccumbendi venereæ voluptati. Ita Duardus *loc. cit. n.* 19. Alterius *lib.* 5. *diſp.* 2. *c.* 7. *dub.* 4.

6 Quartò legentes ſcholia, ſeu additiones hæreticorum, quæ continentur in libris Catholicorum, ſubjacere excommunicationi latæ in indice, quia legit ſcripta damnata ob hæreſim, vel ob falſi dogmatis ſuſpicionem, ut dicitur in regula 10. indicis. Ita Duardus *lib.* 2. *in can.* 5. *q.* 83. *n.* 4. Imò Suarez *tom.* 5. *de cenſuris diſp.* 21. *ſect.* 1. *n.* 11. & Alterius in Bulla Cœnæ *lib.* 5. *cap.* 6. *dub.* 1. *col.* 5. putant legentem hujuſmodi ſcholia affici excommunicatione Bullæ Cœnæ; quando ſcholia adeò copioſa, & multa ſunt, ut liber potiùs conſtituatur ex ſcholiis, & annotationibus, quam ex textu. Sed oppoſitum mihi magis probatur, quia liber, cui multa ſcholia addita ſunt, nomen non accipit ab annotationibus, ſed ab auctore textus; quamobrem ſummam D. Thomæ non appellamus librum Cajetani, quamvis majori ex parte conſtet ex commentariis, illis à Cajetano additis. Ita Sanchez *in opere morali lib* 2. *cap.* 10. *n.* 15. Duardus *loco cit. qu.* 42. *n.* 2. Navarrus apud Suarez *loc. cit.* Antonius de Souſa *in expoſitione Bullæ c.* 18. *diſp.* 13. *n.* 7.

An verò legens librum vetitum excuſari poſſit à cenſura ob materiæ parvitatem, conſtabit ex infrà dicendis *n.* 14. *ubi affirmativè reſpondeo*.

SECUNDA PROPOSITIO.

7 QVI ſcienter, & abſque Summi Pontificis licentia publicè, vel occultè legit, aut retinet, aut imprimit, aut alio quovis modo defendit libros hæreticorum tractantes de religione, aut hæreſim continentes, incurrit excommunicationem Bullæ Cœnæ Papæ reſervatam, quamvis legat, vel retineat, vel imprimat curioſitatis gratia, & abſque pravo animo. Hæc propoſitio patet ex ſuprà citatis Bullæ verbis. Sed ut clariùs intelligatur, nonnulla circà ſingulas hujus propoſitionis particulas advertenda ſunt.

8 Dixi, *ſcienter*, ut advertas eum, qui ex ignorantia craſſa legit libros, quos neſcit eſſe libros hæreticorum, aut ſcit quidem eſſe libros hæreticorum, ſed neſcit continere hæreſim, aut tractare de religione, non incurrere dictam excommunicationem, quia ad eam incurrendam requiritur ſcientia. Sanchez *lib* 2. *cap.* 10. *n.* 38. Duardus *lib.* 2. *q.* 36. *n.* 3. Ugolinus *hic* § 2. *verſ. primum* Antonius de Souſa *hic diſput.* 13. *n.* 8. *ad finem*. Alterius *lib.* 5. *diſput.* 2. *c.* 6. *verſ. quare*.

9 Si quæras an ignorantia affectata excuſet? Reſpondetur non excuſare, juxta Alterium *c.* 8. *quæſito* 3. Suarez, & alios, ſed mihi probabilior videtur ſententia Sanchez *c.* 10. *n.* 32. Duardi *q.* 37. *n.* 5. & aliorum aſſerentium ignorantiam craſſam, & affectatam excuſare. Ratio eſt, quia qui aliquid facit ex ignorantia, etiam affectata, non dicitur ſcienter facere; ſcientia enim quamlibet ignorantiam excludit, hoc tamen limita, modò ignorantia non ſit conjuncta cum ingenti temeritate; tunc enim cenſetur adeſſe ſcientia. Ingens temeritas dicitur, quando habetur magna ſuſpicio pravitatis libri.

10 Dixi, *abſque Summi Pontificis licentia*, quia, ut aliquis excuſetur à prædicta excommunicatione, requiritur licentia Summi Pontificis, ut patet tum ex verbis Bullæ Cœnæ: tum ex brevi Julii III. quod incipit, *cùm meditatio*, & refertur ad finem Directorii Inquiſitoris fol. 115. & ex Bulla Pii IV. cujus initium eſt, *cùm pro munere*, quibus revocantur aliæ facultates etiam Epiſcopis, Archiepiſcopis, & aliis conceſſæ legendi, & retinendi libros hæreticos, ſeu de fide ſuſpectos, exceptis Inquiſitoribus, Commiſſariiſque, ſuper hæretica pravitate ab Apoſtolica Sede, pro tempore deputatis, durante illa deputatione. Ex quo ſequitur non ſufficere licentiam Inquiſitoris, aut etiam Epiſcopi, ſecluſo caſu magnæ neceſſitatis, in quo Summus Pontifex adiri non poſſit; tunc enim Papa non præſumitur Epiſcopo facultatem diſpenſandi adimere, ut patet ex dictis de legibus *diſp.* 1. *q.* 2. *p.* 1. *n.* 17. *verſic.* 3. *quandò pag.* 67. *to.* 1. Ita Graſſius *loco cit. n.* 4. Reginaldus *n.* 55. & alii apud Duardum *q.* 53. Facultatem verò legendi libros, tantummodò per indicem Concilii Tridentini, per ſe loquendo, concedere poteſt Epiſcopus, & generalis Inquiſitor, quia hæc facultas ipſis in indice non aufertur: imò potiùs ipſis permittitur, jus tradēdi hujuſmodi libros viris doctis expurgandos, & conſequenter legendos. Ita Reginaldus *lib.* 9. *n.* 255. Alterius *lib.* 5. *diſp.* 2. *cap.* 6. *col.* 2. *verſ.* 3. Hoc tamen intellige, niſi adſit peculiaris aliqua prohibitio. Imò Antonius de Souſa *diſp.* 15. *n.* 5. *poſt* Pegnam *in directorio* 2. *p. to.* 3. § *nihilominus*, *fol.* 9. putat ſubſtitutos Inquiſitorum, ſeu Commiſſarios ab Inquiſitoribus deputatos poſſe libros hæreticorum legere, quia hujuſmodi Commiſſarii cenſentur à Sede Apoſtolica inſtituti. Sed hoc ego difficulter conceſſerim, quia facultas legendi libros hæreticorum conceditur Inquiſitoribus, & Deputatis à Sede Apoſtolica; Inquiſitor autem non eſt Sedes Apoſtolica: hoc tamen intellige primò, niſi Inquiſitor peculiare privilegium habeat: tunc enim perſpicuum eſt, poſſe facultatem concedere juxta præſcriptos privilegii limites. Secundò intellige, modò non ſint Commiſſarii authoritate Sedis Apoſtolicæ creati; iſti enim excipiuntur in Bullis Julii III. & Pii IV. Ita Alterius *cap.* 6. *col.* 3. *verſ. hæc prohibitio*. An autem qui ab Epiſcopo, vel Inquiſitore facultatem habet legendi aliquem librum, poſſit eundem in alia diæceſi legere, conſtat ex dictis de legibus *diſp.* 1. *q.* 3. *punct.* 6. *n.* 10. *to.* 2. ubi affirmativè reſpondi cùm Sanchez, Navarro, Suarez, & aliis, quibus adde Reginaldum *loco cit.*

11 Dixi in propoſitione *legit*, ut adverterem, ad incurrendam prædictam excommunicationem requiri, ut aliquis per ſe ipſum legat; hic enim propriè dicitur legere. Ex quo ſequitur primò eos ab excommunicationis pœna excuſari, qui famulos, vel alios legentes audiunt; quamvis audiens ſit cauſa, cur famulus, vel alius ſibi audienti legat, nam Bulla loquitur de legente, non verò de audiente, vel conſulente, qui non dicitur propriè legere, ſicut nec dicitur legere, qui memoriter recitat; famulus verò, vel alius qui juſſu alterius legit dictos libros, non excuſatur à peccato, & ab excommunicatione, niſi hoc faciat ex metu gravi; modò metus non ſit incuſſus in contemptum fidei, vel Eccleſiæ, ut patet ex dictis de cauſis excuſantibus à cenſuris *in communi diſp.* 1. *q.* 2. *p.* 3. *n.* 1. *& ſeqq. to.* 1. Ita Sayrus *lib.* 3. *c.* 5. Antonius de Souſa *cap.* 2. *diſp.* 4. Reginaldus *n.* 251. Duardus *q.* 48. Sanchez, Navarrus, Ugolinus, & alii apud Filliucium *tract.* 16. *c.* 2. *quæſito* 8. *n.* 45. & apud alios præfatos Doctores contra Sayrum *lib.* 3. *c.* 15. *n.* 14. & Graſſium *lib.* 4. *deciſ. cap.* 18. *n.* 34. Alterium *cap.* 6. *dub.* 2. exiſtimantes eum, qui in cauſa eſt, ut alter legat, vel in lectione perſiſtat, excommunicationis vinculo irretiri.

12 Secundò ſequitur, eum ligari excommunicatione, qui oculis percurrit, quæ in libro vetito continentur; etiamſi lingua nihil exprimat, hic enim juxta communem loquendi uſum dicitur legere; nec lectio in prolatione verborum conſiſtit. Ita Graſſius 1. *par. deciſ. lib* 4. *cap.* 18. *n.* 45. Ugolinus *hic verſ. ac verum libros* §. 1. *verbo quanto*. Antonius de Souſa *diſp.* 13. *n.* 9. & alii.

13 Tertiò ſequitur excommunicationem ab eo incurri, qui prædictos libros legit; etiamſi non intelligat quæ legit. Ratio eſt, tum quia hic juxta communem loquendi uſum dicitur legere: tum quia Bulla in deteſtationem hæreſis, intendit penitus prohibere lectionem hujuſmodi librorum, cùm hæreſis ſerpat ut cancer: tum quia ſicut retinens incurrit excommunicationem, etiamſi non legat nec intelligat, ita etiam legens licèt non intelligat. Et quamvis lectio non noceat legenti; quia non intelligit, poteſt tamen nocere audientibus, propterea imperitus Græcæ, ſeu Latinæ linguæ, legendo librum vetitum Latinè, vel Græcè conſcriptum, non videtur excuſandus ab excommunicatione: quamvis illum excuſet Sanch. *lib.* 1. *c.* 10. *n.* 51. & Duardus *q.* 47. *n.* 9. Ugolinus hic *verſic, ac verum libro* 1.

Digitized by Google

bro 1. §. 1. *verb. quinto*, Antonius de Souſa *diſput*.13. *n*. 5. An verò retinens librum de rebus ſacris tractantem ſine nomine auctoris, incidat in excommunicationem Concilii Tridentini *ſeſſ*. 4. *de editione ſacrorum librorum*, conſtabit ex dicendis ſuo loco *de cenſuris in particulari diſp*.2. *q*.2. *p*.16. *n*.1. *& ſeqq.* ubi oſtendam incidere, niſi liber examinatus, & approbatus fuerit ab Ordinario.

14 Sed modò dubium eſt, utrùm parvitas materiæ excuſet.

Prima ſententia eſt Ugolini *verſ. octavo.* Toleti *lib*.1. *in ſumma; in explicatione Bullæ excommunicatione* 1. *n*.24. & aliorum exiſtimantium parvitatem materiæ non excuſare. Ratio eſt, quia fieri poteſt, ut aliquis legendo unam ſolam lineam, vel duas, imbibat errorem.

Secunda ſententia, quæ mihi probabilior videtur, affirmat parvitatem materiæ excuſare. Ita Alterius *cap*. 6. *dub*.4. & alii ſtatim citandi. Ratio eſt, quia, ſicut in reliquis materiis, ut plurimum datur parvitas materiæ: ita etiam in lectione librorum: propterea qui legit tres, vel quatuor lineas, excuſatur à Reginaldo *n*. 254. Graſſio *loco cit*. *n*.45. qui legit decem, excuſatur à Sayro *lib*. 3. *de excommunicatione c*.5. *n*.12. Imò Sanchez *c*.10. *n* 31. & Duardus *q*.46. *n*. 4. excuſant legentem integram paginam. Sed hoc mihi non probatur, quia videtur materia gravis, ſi pagina grandior ſit.

Ad rationem primæ ſententiæ reſpondeo, ad incurrendam excommunicationem requiri, ut lex Eccleſiaſtica in materia gravi violetur: non violatur autem in materia gravi, ſi duæ parvæ lineæ legantur, etiamſi fortè ex illarum lectione grave damnum ſequatur.

15 Dixi in propoſitione, *retinens*, ut adverterem iſtam excommunicationem non ſolùm incurri à legente, verùm etiam ab eo qui retinet dictos libros, ſive eos retineat curioſitatis gratia, ſive ad eos confutandos; ſive eos retineat in domo propria, ſive in aliena, ſive nomine proprio, ſive alterius, his enim omnibus modis dicitur liber retineri. Hac de cauſa vendentes caſeum, vel aromata, incurrunt excommunicationem retinendo dictos libros, ut eorum foliis involvant caſeum, vel aromata. Ita Ugolinus *par*.2. *cap*. 1. Graſſius 1. *part. deciſ. lib*.4. *cap*.18. Sanchez *n*.52. Duardus *lib*.2. *in can*.1. *q*.51. *n*.17. Antonius de Souſa *diſp*.15. *n*.2. Alterius *lib*.5. *c* 7. *verſ. tenentur*, & alii, excuſari tamen poteſt, qui dictos libros retinet ad breve tempus, e. g. ad unam, vel alteram horam, vel etiam ad unum, vel alterum dierum, juxta Sanchez *n*. 5. quamvis adſit opportunitas eos conſignandi ſuperiori; nam retentio unius, vel duorum dierum, juxta Sanchez *n*.55. Duardum *q*.51. *n*.33. Reginaldum *lib*.9. *n*.256. cenſetur materia modica, & brevis retentio; conſequenter non videtur ſufficiens ad incurrendam excommunicationem. Hinc fit à fortiori excuſandos eos, qui retinent dictos libros, expectantes opportunitatem illos conſignandi ſuperioribus, ille enim contrà prohibitionem retinere dicitur, qui, oblata opportunitate, ad Inquiſitores non defert. Ita Antonius de Souſa *diſp*.16. *n*.2. & alii Doctores citati.

16 Sed modò dubium eſt primò; utrùm iſta excommunicatio extendatur ad eos, qui partem tantùm, vel unum folium dictorum librorum retinent.

Ugolinus, & Filliucius *locis cit*. affirmativè reſpondent. Ratio eſt, tum quia, ſicut legens unum folium incurrit excommunicationem, ita eam incurrit retinens; tum quia liber unico folio contineri poteſt, præſertim ſi plicetur. Sanchez verò excuſat retinentem unum tantummodo folium; quia folium videtur parva materia, reſpectu retentionis. Sed hæc ratio facilè ſolvitur, quia ſicut eſt materia gravis reſpectu lectionis; ita reſpectu retentionis.

17 Secundò dubium eſt, utrùm retinens librum hæreticum, cenſendus ſit hæreticus.

Reſpondeo diſtinguendo, vel liber, qui apud aliquem invenitur, ab eo compoſitus eſt, vel ab alio; ſi liber hæreticus ab ipſo compoſitus eſt, retinens in foro externo præſumitur hæreticus. Ratio eſt, tum quia, ſicut hæreticus eſt, & præſumitur, qui hæreſim cum pertinacia profert, juxta illud Lucæ 19 *De ore tuo te judico*, & Matthæi 12. *Ex abundantia cordis os loquitur. Ex verbis tuis juſtificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis*; Ita etiam à fortiori, qui librum hæreticum componit. Major enim animi firmitas, & obſtinatio illi ineſſe cenſetur, qui librum hæreticum componit, quam qui data occaſione hæreſim ex animo profert. Si verò liber hæreticus non eſt compoſitus ab eo, apud quem invenitur: is apud quem invenitur, incurrit ſuſpicionem de fide, magis, vel minus, habita ratione circumſtantiarum concurrentium, perſonæ, qualitatis libri, & ſimilium. Ratio eſt, tum quia ſic habetur in Bulla Pii IV. quæ incipit, *Dominici gregis*; tum quia ſuſpicio deſumitur ex conjecturis; una autem ex conjecturis inducentibus ſuſpicionem de fide, eſt amplecti, vel retinere apud ſe arma fidei contraria, qualis eſt liber hæreticus. Vide Pegnam *in directorio commento* 3. §. *horum tamen ſententia*, & §. *ſed alter caſus* Graſſium 1. *parte lib*.4. *dec*. *c*.18. *n*. 36. Antonium de Souſa *hic c*.2. *diſp*. 19. Simancam *de Catholica inſtitut*. *c*. 38. *num*.13. Alterium *lib*.5. *diſp*.2. *cap*.7. *col*. 1. *verſic. ſed dubitare poſſet quis*.

* *Die* 18. *Martii* 1666. *Alexander VII Damnavit infraſcriptam propoſitionem. Libri prohibiti donec expurgentur poſſunt retineri uſque dum adhibita diligentia corrigantur.*

18 Tertiò dubium eſt, utrùm habens librum hæreticum teneatur illum tradere, vel ipſe poſſit eum comburere.

Reſpondeo, per ſe loquendo, teneri tradere Inquiſitoribus, ut conſtat ex quodam motu proprio Julii III. qui incipit, *cùm meditatio*. Ita Azorius *lib*.8. *cap*.19. *quæſito* 31. Sanchez *n*.56. Duardus *q* 52. Antonius de Souſa *diſp*. 15. *n* 4. Alterius *diſput*.2. *c*.7. *dub*.2. & alii, quamvis non deſint, qui excuſent comburentes propria auctoritate, aut tradentes iis qui eos legere poſſint, nam fini legis hoc pacto ſatisfaciunt. Ita Campegius apud Zanchinum *de hæret*. *cap*. 7. Filliucius *n*.85. & alii, quorum opinio in hac materia probabilis eſt, quia aliquando fieri poteſt, ut edictum juſta de cauſa feratur, obligans ſub cenſura ad conſignandos actualiter libros ipſiſmet Inquiſitoribus, præceptum enim juſta de cauſa latum obligat. Verum ex vi Bullæ Cœnæ, qui librum hæreticum propria auctoritate comburit, non ligatur hac cenſura, quia non dicitur retinere: niſi fortè antea retinuerit, & ob id cenſuram contraxerit. Ita Sanchez *loco cit*. Antonius de Souſa *loco cit*. & alii.

19 Dixi *imprimis*, ut adverterem hanc excommunicationem extendi ad impreſſores.

Sed modò dubium eſt, quinam vocari debeant impreſſores.

Reſpondeo illos vocandos eſſe impreſſores, qui communi modo loquendi dicuntur imprimere, & ad impreſſionem proximè concurrunt, qualis dicitur primò auctor libri, vel alius tradens librum ad imprimendum. Secundò dominus officinæ, de cujus mandato liber imprimitur. Tertiò illi omnes, qui concurrunt ad componendos ſimul characteres, qui chartam humectant, vel typis excutiunt. Vide Sayrum *lib* 3. *cap*. 5. Ugolinum *loco citato*. Alterium *lib*. 5. *diſp* 2. *cap*. 8. Filliucium *num*. 46. Duardum *quæſt*. 54. *lib*. 2. *in can*. 1. Graſſium, Sanchez, & Toletum *locis citatis*, Antonium de Souſa *hic cap*.2. *diſp*.17. ubi contra Ugolinum *in verb. imprimentes* §.2. *verſ*. 2. nomine imprimentium putat etiam comprehendi eos, qui exemplar impreſſum, ſeu typos corrigunt. Idem aſſerit de eo, qui hæreticorum libros ſcribit, ut imprimantur. Sed hoc ſecundum non approbo, quia ſcribere non eſt imprimere: ſcribens tamen incurrit excommunicationem tanquam fautor hæretici.

20 Dixi, *aut quovis modo defendit*, ut adverterem hac excommunicatione comprehendi eum, qui quovis modo ſcienter defendit libros hæreticorum, ut ſi affirmet illos non eſſe pravos, non eſſe ſubiiciendos igni, vel ſi impediat, ne ab Inquiſitoribus inveniantur, vel comburantur, vel ſi apologiam componat in defenſionem libri, & hoc extenditur ad eos, qui defendunt dictos libros diſputationis gratia, nam Bulla excommunicat defendentes, quovis modo; non tamen videtur comprehendi, qui laudat ſtylum, & ingenium auctoris, non enim dicitur defendere librum hæreticum; ſicut neque dicitur defendere, qui laudat bonam doctrinam, quæ in eo continetur; ſed non quatenus in eo continetur: aut qui dicit, hic liber bonus eſſet, niſi hæreſis inſerta fuiſſet; aut hic liber bonus eſt, diſplicente mihi hæreſi, nam hic non dicitur proprie defendere, cùm ſimul indicet eſſe reprobatione dignam ob hæreſim, in eo libro contentam. Ita Ugolinus *in expoſit. Bullæ cap*. 1. *verſ. eorum quomodolibet*, *num*.2. *ad finem*, Sanchez *lib*. 2. *cap*.10. *n*.58.

21 Dixi, *libros hæreticorum*, quia ad incurrendam excommunicationem Bullæ opus eſt, ut libri qui leguntur, retinentur, vel defenduntur, ſint libri, quorum auctores ſint hæretici.

Hinc ſequitur primò eos, qui legunt, vel retinent libros Magorum, ſeu magicæ artis, ut ſic, non ligari excommunicatione Bullæ, quia Magi præcisè non ſunt hæretici, quamquam tempore Pii V. hic caſus etiam in Bulla exprimebatur. An autem ligetur excommunicatione Judicis, ſuprà explicatum eſt *n*. 4. *ubi affirmativè reſpondi*.

Secundò eos, qui legunt, vel retinent libros Catholicorum, in quibus referuntur, vel inferuntur errores, vel annotationes hæreticorum, non affici excommunicatione Bullæ; etiamſi legant animo imbibendi errores, nam iſti non ſunt libri hæreticorum. Ita Suar. *loc cit. ſect* 2. *n*.10. Azorius *q*.16. *q*.2. Sanch. *n*.23. Reginaldus *lib*. 9. *n*.253. Duardus *q*.43, & 45. Filliucius *tract*.16. *cap*.2. *quæſt*. 9. *n*. 41. Antonius de Souſa *diſput*. 13. *n*. 7. & 8. Alterius *lib*. 5. *diſp*. 2. *cap*.6. *col*. 5. *dub* 1. & alii.

Tertiò eos, qui legunt libros Cathecumenorum, vel infidelium non baptizatorum, in quibus continentur errores contra fidem, non ligari excommunicatione Bullæ, juxta Sanchez *n*.22. Duardum *lib*. 2. *q*.35. *num*.3. & *ſeqq*. Antonium de Souſa *loco cit*. & alios, quia Cathecumenus errans contra fidem, juxta hos Doctores non eſt hæreticus; conſequenter ejus libri, continentes errorem contra fidem, non dicuntur libri hæreticorum. Sed juxta alios Doctores dicentes Cathecumenum poſſe eſſe hæreticum, dicendum eſt comprehendi, exceptis iis libris, qui paſſim ſunt permiſſi, licèt in iis aliqui errores ſint admixti.

Quartò in excommunicatione Bullæ comprehendi, qui legunt librum hæretici nondum typis impreſſum, ſive legat proœmium libri, ſive præfationem, ſive epiſtolam ad lectorem, & hoc verum eſt etiamſi hæreticus nondum ſit condemnatus, juxta Sanch. *num*. 24. contra Graſſium *num*. 43. exiſtimantem requiri, ut legatur liber hæretici condemnati, alioquin non incurritur excommunicatio Bullæ. Addit tamen Sanch. *num*. 29. Duardus *quæſt*. 44. *n*. 6. Antonius de Souſa *hic cap*.2. *diſp*.13. *num* 5. contra Ugolinum §. 1. *verſiculo nono*, eum excuſari, qui legit epiſtolam, ſeu brevem aliquam compoſitionem, in qua ſit inſertus hæretici error, modò illa compoſitio, communi loquendi modo, uno folio contineatur, nec dicatur liber, nec ſit pars libri nam verſamur in excommunicatione, quæ eſt odioſa, conſequenter reſtringenda. Sed de hac re ſupra *n*. 14. & 15.

Quintò illum non comprehendi, qui legit librum Catholici, in

quo

Digitized by Google

… per ignorantiam inſertus eſt aliquis error contra fidem, nam ta-
… liber non dicitur liber hæretici, & hoc verum videtur, etiamſi
… ctor illius libri in hæreſim lapſus ſit, poſtquam illum librum edi-
…, quia hic non dicitur liber hæretici formaliter, ſed Catholici,
… poſtea reus hæreſis effectus eſt. Ita Antonius de Souſa *diſp.* 13. *n.*
… incidit tamen in excommunicationem Indicis qui hujuſmodi li-
… m legit, ut patet ex ſuprà dictis *n.* 4.

12 Dixi, *libros hæreſim continentes, vel de religione tractantes*, quia ad … currendam excommunicationem Bullæ, non ſufficit ut legatur, … retineatur liber cujuſvis hæretici, ſed ut legatur liber hæreti… qui tractet de religione, vel contineat hæreſim, ut patet ex Bul… Ille liber dicitur tractare de religione, in quo ex profeſſo, & … tantum incidenter, ſeu obiter diſſeritur de re ſacra, ut de Sa… Scriptura, de articulis fidei, de rebus ad cultum Dei, vel San… rum ſpectantibus, vel de Theologia ſcolaſtica; ſecus ſi de hiſto…, vel Philoſophia, vel inferioribus artibus. Suarez *n.* 10. Sanchez … 4. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 5. *n.* 12. Ant de Souſa *diſp.* 13 *n.* 9. Duardus *lib.* … *quaſt* 41. Alterius *lib.* 5. *diſp.* 2. *cap.* 6. *col.* 4. Ex quo ſequitur excom… nicationem Bullæ ab iis incurri, qui legunt libros hæreticorum … ctantes de religione, aut continentes aliquam hæreſim. Amplia … mo, etiamſi legens ſit ipſe auctor libri, aut etiamſi liber unam … tùm hæreſim contineat; adhuc enim dicitur legere librum hæ… ici continentem hæreſim. Ita Doctores citati.

Amplia ſecundò, etiamſi liber non tractet de hæreſi ex profeſſo, … etiamſi argumentum libri non ſit de hæreſi; ſufficit enim ut … reſim contineat, aut de religione tractet, ut patet ex verbis Bul…, licèt Graſſius *n.* 40. & 82. Antonius de Souſa *diſp.* 13 *n.* 2. *ad fi*…, & alii velint, ut liber tractet de hæreſi ex profeſſo, aut de … igione.

Amplia tertiò, etiamſi legatur ea pars libri, in qua hæreſis non … expreſſa; ſufficit enim, ut legatur aliqua pars libri, in quo hære… contineatur; nam adhuc dicitur legi liber hæretici.

Addo cum Alterio *cap* 6 *verſ quare*, Sanchez, & Suarez *loc. cit.* … verum eſſe, etiamſi hæreſis deleta ſit, ut patet in allata ratio…, verùm ſi detur caſus, ut aliquis hæreticus varios tractatus edi… it redactos in diverſa volumina, in quorum uno contineatur hæ…s, & non in alio incurritur excommunicatio legendo, vel reti… ndo volumen, in quo hæreſis non continetur, quia non dicitur … liber continens hæreſim, vel tractans de religione.

Ex dictis in præcedentibus colligitur ad incurrendam excommu… cationem Bullæ ob lectionem librorum vetitorum, tres conditio… requiri. Prima eſt, ut auctor libri, qui legitur, ſit hæreticus. … unda, ut contineat hæreſim, vel tractet de religione; ideò ſi … tur libri eſt hæreticus, ſed liber hæreſim non continet, aut non … ctat de religione, legendo non contrahitur excommunicatio. … rtia eſt, ut ſcienter legatur, omnes iſtæ conditiones in præce… ntibus explicatæ ſunt.

Hoc agendum eſſet de obligatione, & pœnis confiſcationis bo… um contra hæreticos editis; ſed de his egi *in tract. de contractibus* 3. *q.* 8. *punct. ult.* § 1. *n.* 1. *& ſeq. tom* 2.

Rurſus agendum eſſet de obligatione, & pœnis contra eos, qui … reticos ſanctæ Inquiſitionis officio non denunciant; ſed ab hujus explicatione ſuperſedeo, quia ſatis diſſerui in lib. *variar. tracta… tum diſp.* 6. *punct.* 2. *n.* 1. *& ſeqq. to.* 1. ad ibi dicta me remitto.

PUNCTUM V.

De pœna excommunicationis contra Schiſmaticos.

Sciſma quo ad nomen ſignificat ſciſſuram.

1 *Sciſma eſt voluntaria, & pertinax ſubtractio, & ſeparatio ab obedientia univerſalis Eccleſiæ, vel Summi Pontificis, qui Principem in Eccleſia locum tenet.*

1 *Infertur primò non eſſe ſciſmaticum Religioſum ſe ſubtrahentem ab obedientia ſui Prælati; ſecundò neque eum qui recedit ab obedienti a Epiſcopi, vel particularis Eccleſiæ; 3. neque peccantem mortaliter; 4. neque excommunicatum; 5. neque inobedientem Pontifici ob aliquam injuriam, vel quia res præcepta ſibi ſit gravis, vel incommoda, neque inobedientem Pontifici tanquam domino temporali; vel ſi probabiliter putet non eſſe legitimum Papam.*

4 *Schiſma eſt peccatum mortale ex ſuo genere.*

5 *Schiſma non poteſt eſſe peccatum veniale ex parvitate materiæ.*

6 *Schiſma unam tantummodo malitiam habet per ſe loquendo.*

7 *Poteſt ſchiſmaticum abſolvere, qui poteſt abſolvere in bulla cœnæ.*

8 *Sciſmaticus afficitur primò pœna privationis Eccleſiaſticæ poteſtatis, 2. pœna excommunicationis reſervatæ in bulla cœnæ.*

9 *Schiſmatici ſtatim privantur juriſdictione ſi ſint nominati.*

10 *Schiſmaticus ligatur excommunicatione, & ſtatim denuntiatus.*

1 *Schiſmaticus incurrit pœnam inhabilitatis ad beneficia.*

2 *Schiſmaticus non incurrit ipſo facto privationem beneficiorum priùs adeptorum præciſo alio delicto.*

3 *Schiſmaticus non incurrit irregularitatem, quandiù delictum non ſit notorium.*

4 *Incurrit ſuſpenſionem Ordines, vel beneficia à ſchiſmatico ſuſpenſionem ipſo facto, & eſt privandus beneficio.*

Schiſma eſt nomen Græcum, quòd Latinè *ſciſſura* vertitur, ut ex Iſidoro *lib.* 8. *Etymologiarum cap.* 3. tradit S. Thomas 2. 2. *quaſt* 39. *ar.* 1. Dicitur autem *ſciſſura*, quia ſeparat Chriſti fideles à ſuo capire, ut patet ex dictis *de charitate*, *in tractatu de legibus diſp.* 3. *quaſt* 4. *puncto ultimo*, § 5. *n.* 1. *& ſeq. to.* 2. quæ hic paucis additis, vel mutatis, repetenda cenſeo, quia ad intelligentiam hujus primi canonis, & excommunicationis in ſchiſmaticos latæ neceſſari ſunt. Quamobrem hic tria principaliter explicabo.

Primò, quid ſit ſchiſma.

Secundò, quale peccatum.

Tertiò, quibus pœnis puniatur.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Schiſma eſt voluntaria, & pertinax ſubtractio, & ſeparatio ab obedientia univerſalis Eccleſiæ, vel Summi Pontificis, qui principem in Eccleſia locum tenet. Ita communiter DD. cum S. Thoma 2. 2. *q.* 39. *art.* 1.

3 Hinc ſequitur primò religioſum, qui ſe ſubtrahit ab obedientia ſui Prælati, & civem, qui Principem ſuum denegat, non eſſe ſchiſmaticum, quia non ſubtrahit ſe ab obedientia univerſalis Eccleſiæ, vel Summi Pontificis. Ita Reginaldus *lib.* 17. *n.* 112. Sanchez in ſumma *lib.* 2. *cap* 36. *n.* 6. & alii communiter.

Secundò eum, qui recedit ab obedientia Epiſcopi, vel particularis Eccleſiæ, ſeu diœceſis, non eſſe propriè ſchiſmaticum, quia ſchiſma eſt rebellis diviſio, & ſeparatio ab Eccleſia univerſali, vel ab ipſius capite. Ita Ugolinus *de cenſuris Papæ reſerv.* 2. *par. cap.* 1. *n.* 3. Reginaldus *loco cit.* Azorius 1. *part. lib.* 8. *c.* 20. *qu.* 4. Sanchez *loco cit. n.* 6. Duardus in Bullam Cœnæ *lib* 2. *q* 56. *n.* 5. contra Valentiam 2. 2. *diſp* 2. *q* 15. *punct* 1. *poſt.* 3. *propoſitionem*. Petrum de Lorca 2. 2. *quaſt* 39. *ar* 4. *diſp* 48. *n.* 11.

Tertiò, eum, qui per peccatum mortale ſeparatur ab unione charitatis, quo Chriſti fideles vinculo charitatis inter ſe cum Deo connectuntur, non mereri notam ſchiſmatici, quia hæc eſt impropria ſeparatio, & ſubductio ab Eccleſia, ſeu ab ipſius capite, ut caput eſt. Ita Reginaldus *lib.* 9. *n.* 258.

Quartò eum non cenſeri propriè ſchiſmaticum, qui per excommunicationem arcetur à communi fidelium cœtu; hic enim non intendit ſe ab obedientia univerſalis Eccleſiæ, vel Summi Pontificis ſubtrahere; ſed in pœnam delicti repellitur ab hominum conſortio. Ita Reginaldus *lib.* 9. *n.* 258. Alterius *diſp.* 2. *c.* 9. *col.* 5. Antonius de Souſa *diſp.* 18. *n.* 7. & alii communiter.

Quintò eum non cenſeri ſchiſmaticum, qui ob offenſam, quam à Summo Pontifice paſſus eſt, non vult ipſius præceptis morem gerere; nam hic non dicitur rebellis Summo Pontifici, ut Pontifex eſt; ſed animo vindictæ, vel ex pravo in perſonam Summi Pontificis affectu retrahit ſe ab ipſius ſubjectione, quamvis recognoſcat ipſum tanquam Chriſti Vicarium, & Principem univerſalis Eccleſiæ, ut ſuppono. Ita Reginaldus *loco cit. n.* 259. Alterius *loc. cit.* & alii.

Sextò, eum non appellari ſchiſmaticum, qui rem à Summo Pontifice præſcriptam non vult adimplere, quia ſibi gravis, vel incommoda eſt: hic enim non recedit ab obedientia Summi Pontificis, ut Summus Pontifex eſt, vel ut caput Eccleſiæ; cùm ipſum adhuc recognoſcat tanquam ſuperiorem. Ita S. Thom. *loc. cit.* Reginaldus *lib.* 9. *n.* 26. Cajetanus 2. 2. *qu.* 39. *art.* 1. *dub.* 2. Bannes *ibid. ad finem.* Sanchez *num.* 3. Valentia *loco cit. propoſitione* 3. Azorius, & Ugolinus *locis cit.* Alterius *col.* 5. & Leonardus Duardus *loco cit.* Hoc tamen limitandum eſt, modò non præſtet aliquod opus, quo indirectè oſtendat ſe à Summo Pontifice ſubtrahere, hic enim eſt ſchiſmaticus.

Septimò ſubditum juriſdictioni temporali Summi Pontificis non cenſeri propriè ſchiſmaticum, ſi nolit ipſi ſubjici, tanquam illius loci domino; ſed alteri Principi ſubjectionem, & obedientiam præſtare intendat, hic enim non eſt rebellis à Summo Pontifice; ut eſt caput Eccleſiæ, ſed ut eſt illius loci Princeps: ſchiſma autem non eſt rebellio formaliter in Papam, ut Papa eſt, ſeu quatenus eſt ſupremus Chriſti Vicarius. Ita Ugolinus *loco cit. n.* 4. Sanchez *num.* 4. Azorius *q.* 4. & alii DD. citati.

Octavò illum non eſſe ſchiſmaticum, qui ſubtrahit ſe ab obedientia illius, quem probabiliter putat non eſſe legitimum Papam; hic enim non recedit ab obedientia Summi Pontificis, ſed hujus perſonæ, quam putat ad Sedem Pontificiam non fuiſſe legitimè electam. Ita Valentia *loco cit. propoſitione* 5. Alterius *lib* 5. *diſp* 2. *c.* 9. *verſ. ſi taliter*. Sanch. *n* 3. Azorius, Ugolinus, & alii *locis cit.*

Secus dicendum eſt, ſi ab obedientia, & ſubjectione Pontificis canonicè electi ſe ſubtrahat, & adhæreat alteri non canonicè electo: aut ſi recedat ab utroque, dum duo fuerunt electi, & non conſtat quiſnam legitimè Pontificatum teneat; quamvis enim in dubio nequeat alteri eorum, tanquam certo Pontifici adhærere, (dubium enim pro certo non eſt habendum,) debet tamen utcumque, tanquam dubium Chriſti Vicarium in terris habere, donec decernatur, quiſnam illorum legitimus, & verus ſit Petri ſucceſſor, & Pontifex: in dubio autem, quando non conſtat de legitima alterius electione, recurrendum eſt ad Concilium generale, ut ab ipſo diiudicetur, & definiatur, quiſnam ſit verus Pontifex; nullus enim congruentior modus aſſignari poteſt, ad hanc antipapatus litem dirimendam, quam Concilii generalis judicium, cujus definitioni, qui ſtare noluerit, ſchiſmaticus habendus erit, & ſchiſmaticorum pœnis ſubiiciendus, *cap. licet*,

ſect de elect. vide Cajetanum verb. ſchiſma, Sayrum lib 3. c. 5. ad finem, Reginaldum lib. 9. n. 260. Duardum in Bulla Cœnæ, n. 10. Alterium loc. cit. cap. 9. Sanchez, & alios DD. citatos.

An verò Summus Pontifex, qui fuit canonicè electus, teneatur tempore ſchiſmatis cedere Papatui, ſi aliter pax in Eccleſia eſſe nequeat, videri poteſt apud Turrecrematam lib. 4. ſum. c. 13. & apud Alterium loco cit. verſ. quæris iterum. Ubi docent non teneri ex juſtitia, quia utitur jure ſuo; teneri verò ex charitate, quia quilibet ſaltem ex charitate tenetur bonum commune præferre privato.

Nonò illum eſſe ſchiſmaticum, qui recedit à Summo Pontifice, aut avocat alios à ſubiectione Summi Pontificis, ut Summus Pontifex eſt, aut qui non vult cum aliquibus communicare hac ſolùm de cauſa, qui ſunt ſubditi Papæ, ut Papa eſt: nam hic facit aliquid intentione ſubtrahendi ſe à Sede Apoſtolica, & facto ipſo eſt reus ſchiſmaticus. Ita Reginaldus lib. 9. nu. 259. Ant. de Souſa diſp. 18. nu. 4. & alii.

Decimò illum eſſe ſchiſmaticum, qui, contempto Summo Pontifice, facit, aut facere intendit Synodos generales, aut qui gerit ſe ut Papam, & caput Eccleſiæ, cùm non ſit canonicè electus; hoc enim pacto ſubtrahit ſe a ſubiectione Summi Pontificis: ſicut enim reus eſt damni, qui damni cauſam dat, aut qui facit opus, ex quo damnum facile ſequi poteſt; ita reus eſt ſchiſmatis, qui facit aliquid, ex quo ſequitur diviſio, & ſeparatio ab univerſali Eccleſia, vel à capite. Ita Cajetan. verb ſchiſma. Valentia loc cit. Sanchez nu. 5. Bannes 2. 2. q. 39. art. 5. dub. 1. ad tertium argumentum. Duardus loc. cit. n. 7. Reginaldus lib. 9. n. 259. Ugolinus loc. cit. 3. 1. n. 1. Suarez de cenſuris diſp. 21. ſect. 2. n. 13. Alterius c. 9. cit. col. 3. verſ. ſecundò. Antonius de Souſa diſp. 18. n. 4.

Undecimò illum eſſe ſchiſmaticum, qui ſpirituales actiones facit, ut ieiunium, eleemoſynam, orationem, intendens illas facere, non ut eſt pars Eccleſiæ Catholicæ, ſed ut ſeiunctus ab Eccleſia, ac ſi ipſe quoddam totum ab Eccleſia ſegregatum conſtitueretur: ſic enim recedit ab univerſali Eccleſia, conſequenter etiam à capite, cum membra, & caput ſint inter ſe connexa. Ita Valentia loc. cit. poſt primam propoſitionem. Sanchez loc. cit. n. 2. & alii.

SECUNDA PROPOSITIO.

4 Schiſma eſt peccatum mortale graviſſimum ex ſuo genere. Ratio eſt, tum quia adverſatur charitati, cuius proprium eſt unire, & conciliare: tum quia graviſſimis pœnis punitur, ut patebit ex dicendis in ſequenti propoſitione. Ita Valentia 2. 2. diſp. 3. q. 35. punct. 1. propoſit. 2. & punct. 2. in princ. Sanchez loc. cit. Reginaldus lib. 17. n. 213. & alii communiter.

Dixi, ex ſuo genere, ut innuerem ob indeliberationem, & imperfectam advertentiam fieri poſſe veniale, ut patet ex regulis generalibus traditis in tract. de peccatis, diſp. 2. q. 3. p. 5. n. 1. & 2. Utrùm verò ſchiſma ſit peccatum gravius hæreſis, videri poteſt apud S. Th. 2. 2. q. 39. a. 2. apud Valentiam punct. 2. & apud alios commentatores S. Thomæ.

5 Sed modò dubium eſt primò, utrùm ſchiſma fieri poſſit peccatum veniale ex parvitate materiæ.

Reſpondeo negativè, ut patet à ſimili in hæreſi, aut blaſphemia; nam ſchiſma conſiſtit formaliter in diviſione, & rebellione ab unitate univerſalis Eccleſiæ, aut capitis: rebellio autem, & diviſio ab huiuſmodi unitate, in quavis materia reperiatur, graviſſimam continet inordinationem. Ita Valentia loc. cit. punct. 2. in princ. & Sanchez loc. cit. Cajetanus, & alii apud Valentiam.

6 Dubium eſt ſecundò, utrùm ſchiſma unam tantummodo malitiam habeat.

Reſpondeo per ſe, & ex ſuo genere, continere malitiam contra charitatem, ſi præcisè ſpectetur ſchiſma, quatenus dicit ſeparationem à capite, vel ab univerſali Eccleſia ſine errore intellectus, aut ſine contemptu ſpeciali, nam addito ſpeciali contemptu, aut errore intellectus, contineret malitiam ſpecialis inobedientiæ, aut hæreſis. Fieri tamen poteſt, ut aliquis renuat ſubiici Summo Pontifici, aut Eccleſiæ, etiamſi credat Summum Pontificem eſſe verum Chriſti Vicarium in terris, & fidem interiùs præſtet omnibus fidei articulis, qui ab Eccleſia credendi proponuntur; conſequenter fieri poteſt, ut ſchiſma reperiatur ſine hæreſi quamvis hæreſis eſſe nequeat ſine ſchiſmate: omnis enim hæreticus recedit ab univerſali Eccleſia, quatenus renuit omnibus, & univerſis fidei articulis ab ea propoſitis aſſenſum præbere. Ita Reginaldus lib. 17. nu. 1. t. & lib. 9. n. 258. Sayrus loc. cit. nu. 2. Turrianus 2. 2. q. 39. art. 2. dub. unico Petrus de Lorca 2. 2. q. 89. ar. 4. diſp. 48. nu. 7. Alterius loco cit. Duardus lib. 2. q. 56. n. 4. & alii communiter, teſte Sanchez loco cit. n. 8. cum S. Thoma 2. 2. q. 39. ar. 1. ad tertium.

7 Hinc colligitur, habentes facultatem abſolvendi a caſibus Bullæ Cœnæ, poſſe ſchiſmaticos abſolvere; tum quia hoc proprium eſt excommunicationis contractæ ob hæreſim, ut auferri nequeat abſque ſpeciali expreſſione, iuxta Suarez, & alios, quos retuli de cenſuris in communi diſp. 1. q. 3. p. 1. n. 14. & 1. quibus adhæret Sanchez loco ibi allegato, & in Decalogo lib. 2. c. 36. n. 178. non requiritur ergo ſpecialis expreſſio ſchiſmatis in facultate abſolvendi, tum quia facultas generalis generaliter explicanda eſt.

TERTIA PROPOSITIO.

8 Schiſmaticus multis pœnis afficitur. Prima eſt pœna privationis Eccleſiaſticæ poteſtatis, c. didicimus, ſtatim citando. Ut hoc clariùs intelligatur, advertendum eſt duplicem eſſe poteſtatem, unam ordinis, alteram iuriſdictionis. Poteſtas ordinis fundatur in charactere, quem in anima indelebiliter, & inſeparabiliter imprimi conſtat ex dictis de pœnitentia diſput. 5. q. 7. ſect. 5. punct. 1. n. 6. & 1. & de ſacram. ordinis, diſp. 8. q. unic. p. 6. n. 3. & 4. & 1. conſequenter dicendum eſt, ſchiſmaticum non privari poteſtate Ordinis, etiamſi denunciatus ſit excommunicatus. Ita S. Thomas 2. 2. q. 39. ar. 3. Bannes ibid. Duardus n. 14. Suarez de cenſuris diſp. 23. ſect. 3. n. 4. Azorius 1. part. lib. 8. c. 20. punct. 9. & alii quamplures, quos citat, & ſequitur Valentia t. 3. diſp. 3. q. 15. punct. 3. initio, omiſſis iis, quos in ſimili retuli de ſacramentis, locis citatis, & de cenſuris, diſp. 2. q. 2. punct. 2. 3. 4. n. 5. & 1. Poteſtas verò iuriſdictionis, qualis eſt facultas abſolvendi, excommunicandi, indulgentias concedendi, beneficia conferendi, &c. confertur ab Eccleſia, & hac poteſtate carent ſchiſmatici in pœnam tanti delicti, c. didicimus, 24. q. 1. ubi dicitur, didicimus omnes hæreticos, & ſchiſmaticos nihil habere poteſtatis, & iuris. Ratio eſt, quia cum ſchiſmatici voluntariè ſe retrahant ab Eccleſia, & ab ipſius capite, par non eſt, ut fruantur fructu juriſdictionis, qui ab Eccleſia, & ab ipſius capite in Eccleſiæ membra derivat.

Ex quo ſequitur invalidam eſſe ſacramentalem abſolutionem collatam à ſchiſmatico, ſaltem poſtquam nominatim denunciatus fuerit ſchiſmaticus: nam abſolutio collata ſine iuriſdictione non ſubſiſtit.

9 Dixi, ſaltem poſtquam nominatim denunciatus fuerit ſchiſmaticus; nam diſſenſio eſt inter Doctores, an ſchiſmaticus careat iuriſdictione, antequam nominatim denunciatus fuerit ſchiſmaticus. Azor. enim loco cit. q. 9. ad finem, cui adhærere videntur. Valentia loc. cit. verſ. tertia ſententia, & alii, putant ſchiſmaticos, quatenus tales ſunt, juriſdictione carere: quamvis nondum denunciati fuerint, nam ſunt extra Eccleſiam, utpote rebelles Eccleſiæ, nolentes ſe ipſos Eccleſiæ, aut ipſius capiti ſubiicere. Alii verò probabilius putant non carere iuriſdictione, niſi poſtquam denunciati fuerint; nam ex Concilio Conſtantienſi, cuius conſtitutionem refert Toletus lib. 1. c. 23. n. 2. Sotus in 4. diſt. 12. q. 1. ar. 4. & noviſſime Coriolanus in compendio Conciliorum, in Concilio Conſtantienſi ad finem, colligi videtur nullum eſſe vitandum ex vi prohibitionis Eccleſiaſticæ, niſi notorius ſit Clerici percuſſor, aut niſi nominatim denunciatus ſit reus perpetrati delicti, cui adiuncta eſt communionis privatio. Ita Duardus in comment. Bullæ lib. 2. c. 56. n. 13. ad finem, & alii, quos tacito nomine refert Azorius loco cit. Alterius c. 9. col. 3. verſic. quæret tamen quis. Idem ſentire videntur quamplures DD. apud Valentiam loc. cit. verſ. hanc primam ſententiam. Vide, quæ in ſimili dixi de cenſuris, diſp. 2. q. 5. punct. 2. n. 11. tom. 1.

An verò valida ſit abſolutio, aut alius actus pertinens ad iuriſdictionem factus ab eo, quem populus communi errore, aut titulo colorato ſchiſmaticum eſſe ignorabat, patet ex dictis de cenſuris, diſp. 2. q. 2. punct. 2. §. 4. n. 1. & ſeqq. & ex dictis de matrimonio q. 2. punct. 8. & 5. & præter Doctores ibi citatos idem nobiſcum tradit Valentia loco cit. punct. 3. verſ. & videtur.

10 Secunda eſt pœna excommunicationis, quam ſchiſmaticus ipſo facto incurrit, ut patet ex Bulla Cœnæ hic excomm. 1. ſub finem. & 3. quamvis alias in dubium verteretur, an omnes ſchiſmatici excommunicationis pœnæ ipſo facto ſubiicerentur.

Ex quo ſequitur eos, qui nolunt ſubiici Eccleſiæ, aut recedunt ab obedientia Papæ, ut Papa eſt, ligari vinculo excommunicationis; nam hic in Bulla Cœnæ, excomm. 1. ad finem, dicitur, excommunicamus, & anathematizamus ſchiſmaticos, & eos, qui ſe à noſtra, & à Romani Pontificis pro tempore exiſtentis obedientia pertinaciter ſubtrahunt, vel recedunt.

Obſerva tamen primò, eum, qui non obtemperat præcepto Papæ, eo quòd illius præcepti obſervantia ſibi commoda non ſit, aut quia perſonam Summi Pontificis pravo animi affectu proſequitur, non ſubiacere excommunicationi, modò non intendat ſe ab illius obedientia ſubtrahere, ut Papa eſt, hoc enim non eſt propriè ſchiſmaticus nec dicitur formaliter recedere ab obedientia Papæ. Ita Ugolinus loco cit. n. 9. Toletus lib. 4. c. 15. ad finem, Azorius loc. cit. quæſito 5. Sanchez loco cit. nu. 12. Suarez tom. 5. de cenſuris, diſp. 2. ſect. 2. nu. 52. Turrianus tomo de hæreſi, quæſt. 184. a. 39. Alterius loco cit. col. 3. Duardus n. 16. ubi etiam agunt, an ſchiſmatici priventur privilegio fori, contra Antonium de Souſa diſp. 18. n. 5.

Dices, Summus Pontifex in Bulla Cœnæ non ſolùm excommunicat ſchiſmaticos, verùm etiam eos, qui recedunt ab obedientia Summi Pontificis; ergo ne dicamus Summum Pontificem ſuperflue locutum fuiſſe (cum recedentes ab obedientia Papæ, ut Papa eſt, nomine ſchiſmaticorum comprehendantur,) dicendum eſt, non ſolùm recedentes formaliter ab obedientia Papæ, ligari excommunicatione; verùm etiam alios quoſcumq; qui præceptis renuunt, quovis prætexto, obedire; alioquin fruſtrà adderentur illa verba, & eos, qui ſe à noſtra, vel Summi Pontificis pro tempore exiſtentis obedientia pertinaciter ſubtrahunt.

Reſpondetur illa verba non ſuperfluè apponi, ſed maioris perſpicuitatis gratia, & ad majorem terrorem incutiendum, ut homines retrahantur à peccato ſchiſmatis, quod ut plurimum contingit per receſſum ab obedientia Papæ. Ita Ugolinus, & Sanchez locis citatis Alterius in explicatione Bullæ, c. 9. verſic. dubium occurrit. Leonard. Duardus in expoſitione Bullæ, lib. 2. q. 56. n. 16.

Obſerva ſecundò eum, qui ſolum recedit ab obedientia alicuius particularis Epiſcopi; non ſubiacere huic excommunicationi, ut

patet

et ex dictis in præcedentibus *in hoc puncto propoſit. 1. n. 3. verſic. ſe-cundò* ex quibus etiam patet, quid ſentiendum ſit in nonnullis aliis ſibus.

Obſerva tertiò ſchiſmaticum, qui ſolo animo intendit ſe ſub-trahere ab obedientia Papæ non affici hac excommunicatione; nam incurrendam excommunicationem non ſufficit actus internus. ua dicendum eſt de eo, qui ſchiſma factis, aut verbis, aut alio io externo manifeſtat. Ita Sayrus *lib. 3. cap. 5. n. 21. ad finem.* San-ez *loco cit. n. 15.* Toletus *lib. 1. cap. 20 ſub finem*, Duardus *num.* 17. iiſma enim ſatis conſummatur in externo opere. Ideo ligatur hac ſura, qui facto exteriori indicat ſe recedere ab obedientia Papæ, amvis in mente non intendat recedere, nam delictum ſchiſmatis nſiſtit in ſubtractione ab obedientia Papæ; ſubtractio autem con-gere poteſt non ſolùm cum actu interno ſe ſubtrahendi, verum am cum ſolo externo opere, ut conſtat ex illationibus ſuperiùs atis *in 1. propoſitione n. 2. & ſeqq.*

Hinc patet primò, eos ligari hac cenſura, qui in Anglia externæ edientiæ ſigna exhibent erga Regem, quibus indicare præſumun-r, ipſum eſſe Chriſti Vicarium in ſpiritualibus, qualem ipſe ſe tat, etiamſi interiùs in mente ſentiant ipſum non eſſe Chriſti carium, nam facto, & opere externo, ſeu indirectè recedunt à rò Eccleſiæ capite. Ita Sanchez *loco cit. n.* 14. Duardus *loco cit. n.* Suarez *de cenſuris, diſp. 21. ſect. 2. n. 13.* Alterius *c. 9. col. 6. verſ. idem licat*, & alii.

Secundò patet differentia inter excommunicationem, quæ ob reſim contrahitur, & inter excommunicationem, quæ ob deli-m ſchiſmatici incurritur; nam excommunicatio ob hæreſim non ntrahitur, niſi adſit error in mente, (nullus enim eſt hæreticus, i aliqud in mente ſentiat contra fidem;) excommunicatio verò ſchiſma contrahitur ſolo exteriori opere (ſchiſma enim ſufficien-r in ſua ſpecie completur per exteriorem actum; etiamſi non ad-intentio ſubtrahendi ſe ab obedientia Papæ, ſchiſma ſufficien-r committitur, non ſolùm directa intentione ſubtrahendi ſe ab edientia Papæ; verùm etiam indirecta, qua quis opere externo ſe gerit, ac ſi Papæ ſubjectus non eſſet. Ita Sanchez, Suarez, ardus, & alii *locis cit.* quibus adde Antonium de Souſa *hic in Bul. Cœnæ diſp. 19. n 8.*

Obſerva quarto, hac cenſura non ligari fautores, receptatores; t defenſores ſchiſmaticorum: nam in odioſis non eſt facienda ex-nſio ultra verborum proprietatem, & ſignificationem; in Bulla tem Cœnæ non ſignificatur hac cenſura ligari fautores, & rece-atores, ſicut exprimuntur fautores, & receptatores hæretico-m. Ita Suarez *loco cit. n. 14.* Sanchez *loco cit. n. 16.* Alterius *in expo-ſone Bullæ cap. 9 ſub finem verſ. ſecundò.* Antonius de Souſa *diſp. 19. n.* Duardus *loc. cit. n. 8.* & alii, quos in ſimili retuli de cenſuris *in mmuni diſp. 1. q. 1. punct. 6 n. 1 & ſeqq. to. 1.* ligantur tamen excom-nicatione contenta in conſtitutione Pauli V. quæ incipit; *Cum Apoſtolatus officio*, ubi etiam habentur aliæ pœnæ; hæc tamen communicatio Pauli IV. jure communi non eſt reſervata, conſe-enter ejus abſolutio conferri poteſt à quolibet approbato Con-ſario, niſi alicubi extet peculiaris prohibitio, qualem Mediolani tare docui *de cenſuris diſp. 1. q. 3. punct. 1. n. 6. to. 1.*

An verò participans, ſeu favorem præſtans ſchiſmatico denun-to excommunicato incurrat excommunicationem, latam contra ticipantes in crimine criminoſo, patet *ex cap. nuper, de ſententia communicationis*, & ex regulis generalibus alibi traditis, *in tract. de ſur. in communi diſput. 2. q. 2. p. 6. §. 1. n 8. to. 1.* ubi oſtenſum eſt in-rrere, modò participet in crimine cum excommunicato vitando t extravag. *ad evitanda.*

11 Tertia pœna eſt inhabilitas ad beneficia in futurum conſe-enda, *cap. quia diligentia, de electione*; & hoc procedit, etiamſi iiſmaticus pœnitentiam delicti egerit; pœnitentia enim non tollit abilitatem *cap. quia diligentia, cit.* eam tamen tollit diſpenſatio mmi Pontificis; ſicut enim Summi Pontificis auctoritate induci-r, ita etiam ejuſdem facultate aufertur.

Addo eam poſſe per Epiſcopum auferri, quamdiu delictum eſt oc-ltum, juxta Concilii Tridentini diſpoſitionem, *ſeſſ. 24 c. 6.* Ubi ceruitur, Epiſcopum poſſe in quibuſcumque caſibus occultis, am Papæ reſervatis, abſolvere quoſcumque delinquentes. Ita nchez *loc. cit. n. 18* Idem innuit Henriquez *libr. 13. cap. 56. num. 1. gloſſ. littera F.* dum aſſerit, quamlibet inhabilitatem ad beneficia delicto occulto provenientem, poſſe per Epiſcopum auferri. Vi-nda ſunt quæ in ſimili dixi de abſolutione cenſurarum *diſp. 1. q. 3. n. 1. & ſeqq. to. 1.* & diſpenſatione irregularitatis, *diſp. 7. q. 5. p. n 3. & ſeqq. to. 1.*

12 Sed modò dubium eſt primò, utrùm ob ſchiſma non ſolùm in-rratur inhabilitas ad beneficia in futurum conſequenda, verùm iam inducatur ipſo facto privatio beneficiorum quæ ſchiſmaticus te ſchiſma poſſidebat.

Reſpondeo negativè, ſi loquamur de ſolo ſchiſmate non habente neaum hæreſis crimen. Ratio eſt, quia non eſt imponenda pœna, ſi jure habeatur. Nec obſtat *cap. quia diligentia*, cùm non loquatur beneficiis adeptis, ſed de adipiſcendis. Ita Sanchez *loco cit. n 19.* ntra Rebuffum *in praxi beneficiorum, tit. de modis amittendi beneficia* 19. & alios.

Dixi, *ſi loquamur de ſolo ſchiſmate non habente annexum hæreſis crimen*; m quid ſentiendum ſit de crimine hæreſis, ſatis conſtat ex dictis *legibus diſput. 1. quæſt. 1. punct. 7. §. 2. q. 1. n. 6. & ſeqq. to. 2.* ubi etiam oſtendi, eo qui privationem beneficii contraxit, teneatur ſe pro-pria ſponte beneficio abdicare, non expectata ſententia criminis de-claratoria, & negativè reſpondi.

Obſerva tamen, quòd licet ſchiſma reperiri poſſit ſine hæreſi, ut plurimum tamen adiunctam habet hæreſim, propterea ſchiſmatici incurrunt ſuſpicionem hæreſis, conſequenter debent abjurare ſchi-ſma, ut docet Pegna, & alii, quos citat, & ſequitur Duardus *hic lib. 2. q. 56. n. 12. in expoſitione Bullæ Cœnæ*

13 Secundò dubium eſt, utrum ſchiſmaticus non ſolùm incurrat inhabilitatem ad beneficia, verùm etiam irregularitatem.

Reſpondetur negativè, modò crimen non ſit notorium. Ratio eſt, quia non eſt ponenda irregularitas, niſi in jure expreſſa habea-tur; in jure autem nulla habetur irregularitas contra ſchiſmaticos. Ita Suarez *tom. 5. de cenſuris diſp. 53. ſect. 2. n 7.* Sanch *loco cit num. 20.* Sayrus *de cenſuris lib. 7. c. 12. n. 16.* contra Maiolum *de irregularitate lib. 5. c. 46. n 4.* Azorium *loco cit. q. 8.* Duardum *lib. 10 q. 65. num. 11.* & alios apud præcitatos DD.

Dixi, *modo delictum non ſit notorium*, nam commune eſt omnibus criminibus notoriis depoſitione dignis, ut irregularitatem pariant, donec infamia per pœnitentiam abſolvatur, ut docui *de irregularita-te diſp. 7. q. 3. punct. 1. n. 1. & ſeqq. to. 1.* cum Navarro, & aliis, quibus adhæret Sanchez *loco cit. n. 20.*

14 Tertiò dubium eſt, quam pœnam incurrant, qui ordines, vel beneficia à ſchiſmaticis ſuſcipiunt.

Reſpondeo primò, ſuſcipientem Ordines incurrere ſuſpenſionem ab uſu Ordinum à ſchiſmaticis ſuſceptorum *c. 1. de ſchiſmatic.* ubi ir-ritantur collationes Ordinum, non quia collatio Ordinum, quoad ſubſtantiam, non teneat; ſed irritantur quoad uſum, quatenus ſcienter recipiens Ordinem à ſchiſmatico impeditur, ne illos exer-ceat. Ita Duardus *n 14.* Lorca *loco cit. n 16.* Suarez *de cenſ. diſp. 23. ſect. 3. n. 4* Sanch. *loco cit. n 20.* & alii.

Reſpondeo ſecundò, ſuſcipientem beneficium, vel dignitatem à ſchiſmatico, privandum eſſe beneficio, vel dignitate Eccleſiaſti-ca, *c. 1. de ſchiſmaticis.* Vide Suarez, & Sanchez *loc. cit.* An verò hæc procedant, quamdiu ſchiſmaticus non eſt denunciatus, *patet ex di-ctis n. 9. ubi negativè reſpondi diſp. 1. q. 3. q. 1. & ſeqq. per totam quæſt. to. 1. de Sacram. Pœnit. diſp. 5. q. 7. ſect. 5. p. 5. §. 2. n. 1. & ſeqq. to. 1. & ſupra p. 2. n. 11. tom. 3.*

Hic agendum eſſet de abſolutione excommunicationis, ob ſchiſ-ma, aut ob alias cauſas in hoc canone expreſſas, contractæ; ſed de his apertior locus erit ad finem Bullæ *in hac diſp. 1. q 22. p. 2. 3. & 4. per totum*, præterquam quòd *in tract. de cenſuris in genere*, & alibi de hac re ſufficienter actum eſſe videtur.

QUÆSTIO III.

De ſecunda excommunicatione, quæ in appellantes ab ordinationibus, ſeu mandatis Papæ ad futurum Concilium fertur his verbis.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & ſingulos, cuiuſ-cumque ſtatus, gradus, ſeu conditionis fuerint. Univerſitates verò, Col-legia, & Capitula, quocumque nomine nuncupentur, interdicimus ab or-dinationibus, ſeu mandatis noſtris, ac Romanorum Pontificum pro tempo-re exiſtentium, ad univerſale futurum Concilium appellantes, nec non eos, quorum auxilio, vel favore appellatum fuerit.

IN hac quæſtione duo principaliter explicabo.

Primò quid ſit appellatio, & cur vetita ſit in hac Bulla.

Secundò, quàm pœnam incurrant appellantes, & ad illam coo-perantes: ſeu quinam ligentur cenſura hujus canonis.

PUNCTUM I.

Quid ſit appellatio, & qua de cauſa hic prohibeatur.

Appellatio eſt de minori Judice ad majorem provocatio.

Appellatio ab Ordinationibus Papæ vetita eſt ob injuriam, quæ Sedi Apoſtoli-cæ irrogatur.

PRIMA PROPOSITIO.

1 APpellatio eſt de minori judice ad majorem provocatio. Ita Gloſſa *in c. non potamus, de cenſur. lib. 6.* & alii communiter *tit. de appellat* Plura de appellatione, & conditionibus ad eam requi-ſitis, explicavi de cenſuris in genere *diſp. 1. q. 2. p. 2. nu. 1. & ſeq. tom. 1.* quæ ibi videri poſſunt, ſi lubet.

SECUNDA PROPOSITIO.

2 APpellatio à mandatis, vel ordinationibus Summi Pontificis, prohibetur ob injuriam, quæ Sedi Apoſtolicæ per hujuſ-modi appellationem irrogatur; cùm enim appellatio fiat à minori ju-dice ad majorem, appellans ab ordinationibus, vel mandatis Papæ ad futurum Concilium inducere videtur ſchiſma, & rebellionem in Eccleſia. Ob id Julius II *in extravag. ſuſcepti regiminis*, hujuſmodi ap-pellantes jubet, tanquam ſchiſmaticos, & malè de fide ſentientes haberi, judicat enim Concilium generale auctoritatem habere ſu-

pra

Digitized by Google

pra Papam, quod eſt falſum; cùm omnia Concilia Romanæ Eccleſiæ auctoritate facta ſint, & ab ea robur accipiant, ut dicitur *in cap. ſignificaſti, de elect.* Ita communiter Doctores.

PUNCTUM II.

Quam pœnam incurrant appellantes ab ordinationibus Papæ.

1 *Omnes appellantes ab ordinationibus, ſeu mandatis Papæ ad futurum Concilium, vel præſtantes auxilium, vel favorem, ligantur excommunicatione.*

2 *Appellantes ab ordinationibus Epiſcoporum non ligantur excommunicatione.*

3 *Non ſolùm appellantes ab ordinationibus Papæ, ut Papa eſt; verùm etiam, ut Princeps temporalis, excommunicatione ligantur.*

4 *Appellans ad futurum Papam, vel ad Concilium generale præſens, non ligatur excommunicatione Bullæ.*

5 *Appellans ad Concilium Provinciale, vel Synodale, non ligatur hac cenſura.*

6 *Appellans à Concilio Cardinalium ad futurum Pontificem non ligatur hac cenſura.*

7 *Non ſolum appellans, verùm etiam auxilium, vel favorem præſtans, excommunicatur.*

8 *Appellatio principaliter prohibetur, auxilium, & favor acceſſoriè.*

9 *Conſulentes appellationem non ligantur excommunicatione Bullæ, ſed excommunicatione Julii II. à qua poteſt abſolutio conferri virtute privilegiorum.*

10 *Appellans ab ordinationibus Papæ ad futurum Concilium ligatur excommunicatione; etiamſi appellet ab ordinationibus injuſtis, ſecus ſi contradicat executioni ſententiæ.*

11 *Capitula, & Univerſitates appellantes ab ordinationibus Papæ ad futurum Concilium, ſubiiciuntur interdicto perſonali, & hoc verum eſt, etiamſi Capitulum ipſum non appellet, ſed appellanti favorem, vel auxilium præſtet.*

12 *Epiſcopus ſi unus de Capitulo, & appellationi à Papa ad Concilium concurrat, tanquam unus de Capitulo non incurrit interdictum; ſi verò concurrat tanquam particularis perſona, excommunicationem incurrit.*

13 *Præſtans auxilium, vel favorem ad reſiſtendum præceptis, poſt interpoſitam appellationem, non ligatur excommunicatione. Idem dico de ratum habente.*

UNICA PROPOSITIO.

1 OMnes, & ſinguli, cujuſcumque gradus, & conditionis ſint appellantes ab ordinationibus, ſeu mandatis Papæ ad futurum Concilium generale, aut favorem, vel auxilium præſtantes, ligantur vinculo excommunicationis, quicumque illi ſint, modò non ſint Univerſitates, Capitula, vel Collegia; hæc enim ligantur interdicto. Hæc propoſitio potius explicatione indiget, quam probatione, cum expreſsè habeatur in præcitatis Bullæ verbis.

Dixi, *omnes & ſinguli*, ut adverterem hanc pœnam ad quoslibet in hac re delinquentes extendi, ut patet tum ex regulis generalibus *q. 1. allatis, p. 4. n. 2. to 3.* tum ex præcitatis Bullæ verbis.

2 Dixi, *ab ordinationibus Summi Pontificis*, ad diſtinctionem eorum, qui ab ordinationibus Epiſcoporum, aut aliorum appellant ad alios Epiſcopos; iſti enim non dicuntur appellare ab ordinationibus Papæ ad futurum Concilium generale, ut dicitur in Bulla.

Dixi, *ab ordinationibus, ſeu mandatis*, ut indicarem comprehendi non ſolum appellantes à ſententiis particularibus, verùm etiam ab aliis generalibus quibuſcunque admonitionibus, cenſuris; pœnis; quia hæ omnes nomine ordinationum veniunt. Ita Alterius *in expoſit. hujus canon. quæſt.* 4. Duardus *lib. 2. in canon. 2. q. 7. n. 6.* Ugolinus *ibid. verſ.* 5.

3 Rogabis, utrùm hac cenſura ligentur ſolùm, qui ab ordinationibus Summi Pontificis, quia Summus Pontifex eſt appellant, an etiam, qui appellant ab ipſius ordinationibus, vel mandatis, jurisdictionem ipſius temporalem, ſeu qua Princeps temporalis eſt, concernentibus.

Reginaldus *lib. 9. diſp. 363. verſ. notandum tertiò*, putat eos ſolùm hac cenſura ligari, qui appellant à ſententiis Papæ in cauſis ſpiritualibus, aut in iis quæ ſunt ſpiritualibus adnexæ, quia iſtæ ſolæ pertinent ad Papam, ut Papa. Secus dicendum putat de cauſis temporalibus. Opinio Reginaldi his rationibus probari poteſt, tum quia verba formaliter accipienda ſunt; illa autem verba canonis, *Noſtris, & Romanorum Pontificum*, &c. juxta formalem ſignificationem intelligi non poſſunt niſi de Papa, ut Romanus Pontifex eſt, tum quia hæc cenſura impoſita eſt ad vitandum ſchiſma, & ad rebellionem in Eccleſia per appellationem ad futurum Concilium, cùm per hujuſmodi appellationem ſignificetur Summum Pontificem non habere ſupremam in Eccleſia poteſtatem; ſed ipſum eſſe Concilio generali inferiorem; cùm autem per appellationem in temporalibus non ſit periculum hujuſmodi ſchiſmatis, & rebellionis (non enim implicat Summum Pontificem in temporalibus ſubiici Principi temporali, cùm terras donatione acceperit à Principibus ſecularibus, qui potuiſſent eas ſub hac conditione donare, ſibique jus in hac parte reſervare;) ſequitur appellantes in cauſis temporalibus ab ordinationibus Papæ, non ligari his pœnis: præſertim cùm in materia pœnali ſtricta interpretatio facienda ſit. Propter has rationes, quæ mihi eo tempore occurrunt, non exiſtimo improbabilem Reginaldi opinionem.

Nihilominus probabilius arbitror appellantem ab ordinationibus, ſeu mandatis Summi Pontificis, etiam in cauſis temporalibus, ad Concilium generale, ligari hac cenſura. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex abſolutè excommunicat appellantes à ſuis ordinationibus, ſeu mandatis, ibi, *ab ordinationibus, ſeu mandatis noſtris*, ubi autem jus non diſtinguit, neque nos diſtinguere debemus, *l. 1. §. generaliter, de leg. præſt. & l. de pretio ff. de pub. in rem act.* tum quia, ſicut Summus Pontifex excommunicat piratas in mari Pontificio diſcurrentes, quod ad Summum Pontificem, ut Princeps temporalis, pertinet; ita non repugnat Summum Pontificem excommunicaſſe appellantes ab ordinationibus, ſeu mandatis ab ipſo factis, ut Princeps temporalis eſt. Ita ſentire videntur communiter DD. dum abſolutè, & ſine diſtinctione loquuntur.

Ad primam rationem in contrarium reſpondeo, verba accipi debere juxta univerſalem, & abſolutam ſignificationem, quam præferunt.

Ad ſecundam reſpondeo primò, cauſam finalem adæquatam præfatæ diſpoſitionis eſſe, ut evitetur injuria auctoritatis Pontificiæ; inadæquatam verò, ſeu præcipuam, ut vitetur rebellio, & ſchiſma in Eccleſia: quamvis ergo per appellationem in cauſis temporalibus non ſubeſſet cauſa ſchiſmatis; tamen ſubeſſet periculum injuriæ, cùm à ſupremo Principe non detur ad alium appellatio.

Neque obſtat, quòd Summus Pontifex terras ſibi ſubditas donatione à Principibus ſecularibus acceperit; nam re ipſa ſimpliciter accepit, & abſolutè eſt Dominus, & ſupremus Princeps, illique fit injuria per appellationem ad illum.

Reſpondeo ſecundò circa legis intelligentiam ſtandum eſſe verbis legis abſolutè prolatis, & juxta propriam ſignificationem acceptis.

4 Dixi in propoſitione, *ad futurum Concilium*, nam ſi quis appellaret ad futurum Papam, vel ad Concilium generale præſens, excuſari poſſet ab hac cenſura quia in pœnis non eſt facienda extenſio ultra propriam verborum ſignificationem, *cap. odia, de reg. jur. in 6.* Bulla autem, juxta propriam verborum ſignificationem intelligitur de appellantibus ad futurum Concilium, non verò ad præſens, vel ad Papam ſucceſſorem: & quamvis etiam appellans ad Concilium generale præſens, injuriam Sedi Apoſtolicæ faciat, non tamen excommunicationis pœna ligatur, ut patet ex ratione proximè allata. Ita Sayrus *lib. 3. cap. 6. num. 4.* Reginaldus *num.* 293. Fillincius *n.* 56 Duardus *quæſt. 7. num.* 10. contra Gambaruptam *hic cap. 2. num.* 15.

5 Dixi, *ad Concilium generale*, ut excluderem appellantes ad Concilium Synodale, vel Provinciale; de his, non loquitur Bulla, & in pœnis benigna, & ſtricta interpretatio facienda eſt. Ita DD. cit.

6 A fortiori non ligantur appellantes à Collegio Cardinalium ad futurum Summum Pontificem, vel a Concilio ad Summum Pontificem. Secus ſi à Concilio, cui Papa intereſſet, appellarent ad aliud Concilium generale; tunc enim dicerentur appellare ab ordinationibus Papæ ad futurum Concilium.

7 Dixi, *aut favorem, vel auxilium præſtans*, quia non ſolum appellantes, verùm etiam favorem, vel auxilium quovis pacto præſtantes, (modò favor, & auxilium influant ad appellandum) pœnam excommunicationis incurrunt, ut in Bulla dicitur.

8 Obſerva tamen contra Duardum *q.* 6. hanc eſſe differentiam inter appellationem, & auxilium, vel favorem, quòd appellatio principaliter prohibetur, auxilium verò & favor acceſſoriè, ut clarè conſtat, tum ex illis verbis, *quorum auxilio, vel favore appellatum fuerit*, tum ex re ipſa, cum favor, & auxilium interdicatur ſolùm ratione appellationis; conſequenter præſtans auxilium, vel favorem, non ligatur excommunicatione, nondum ſecuta appellatione, nam ad incurrendam cenſuram neceſſarius eſt effectus, ſeu actio principaliter prohibita, ut patet ex regulis generalibus traditis *de cenſuris in genere diſp. 1. quæſt. 1. punct. 3. n. 12. & ſeqq. tomo 1.* Ita Suarez *num.* 16 Duardus *lib. 2. in canon. 2. quæſt. 2.* licèt oppoſitum ſentiat in caſu allato Navarrus *cap. 27. num.* 58. Sayrus *loc. cit. num.* 6. Filliucius *n.* 56 Sebaſtianus Medices *in ſumm. peccat. Capit. tit. 9 quæſt. 78. num.* 13. Ugolinus *in expoſit. hujus can. ad finem pag. mihi* 124.

Ex dictis ſequitur Advocatos, tabelliones, teſtes, alioſque favorem, vel auxilium præſtantes ad appellandum, in hanc cenſuram incurrere, ſecuta appellatione: Ita Ugolinus *loco cit. ſub finem, pag. mihi* 125. Duardus, & alii præcit. Doctores.

9 Sed modò dubium eſt primò, utrùm conſulentes appellationem incurrant excommunicationem.

Reſpondeo non incurrere excommunicationem hujus canonis; tum quia in hoc canone non exprimuntur conſulentes, & Summus Pontifex dum excommunicationem ad conſulentes extendi cupit, illos exprimit, ut patet in reliquis caſibus, tum quia ſi conſulentes exprimuntur, maximè illis verbis, *quorum auxilio, vel favore appellatum fuerit*: cùm autem conſilium præciſè ſumptum diſtinguatur ab auxilio, & favore (favor enim, & auxilium, propriè loquendo ſunt actiones exteroræ, quibus alter juvatur ad aliquid faciendum; conſilium verò eſt opus ſpirituale, & ab intrin-

rinſeco dirigens intellectum) ſequitur conſulentes illis verbis non comprehendi. Ita Vivaldus *loco cit.* Sayrus *n.* 6. Reginaldus *lib. n.* 263. Ugolinus *in expoſitione hujus canonis ſub finem, verſ. excipiuntur non.* Filliucius *n.* 56. Suarez *num.* 17. & alii Doctores citati contra Navarrum *loco citato*. Ugolinum *loco citato, verſ. nec tamen*, & Gamrupcam *hic cap.* 2 *n.* 10. Verùm, licèt conſulens non ligetur excommunicatione Bullæ Cœnæ, ligatur tamen excommunicatione Papæ reſervata à Julio II. *in extravag. ſuſcepti regiminis*, & Pio II. in Bulla, quæ incipit *execrabilis*, anno 1459. Calendas Februarii, quamquam illius abſolutio conferri poteſt virtute privilegiorum, virtute quorum non licet abſolvere à caſibus Bullæ, ut alibi oſtenſum eſt *in hac diſp.* 1. *q.* 22. *p.* 5. *n.* 1. *& ſeqq. to.* 3. Ita Filliucius, Sayrus, Vivaldus *locis citatis*. Duardus *q.* 7. *n.* 8. Ugolinus *verſic. quoad tertiam*.

Hac eadem excommunicatione *in extravag.* Julii II. ligantur decernentes, deliberantes, vocem dantes, & approbantes aliorum dicta; ut ſi dicant poſſe, licere, aut debere appellare. Ita Doctores citati, qui ex præfata extravag. obſervant, eum, qui conſulit hoc licere, ligari excommunicatione, etiamſi appellatio ſecuta non fuerit.

10 Secundò dubium eſt, utrùm appellans ab ordinationibus Summi Pontificis ad futurum Concilium ligetur hac cenſura, etiamſi appellet ab ordinationibus injuſtis, aut factis ex ira, vel animi perturbatione.

Reſpondeo ligari, tum quia Bulla generaliter loquitur de appellantibus ab ordinationibus; tum quia militat eadem ratio, ob quam Summus Pontifex hanc pœnam tulit; & quiſque debet potius privatum damnum pati, quam gravem Sedi Apoſtolicæ injuriam inferre. Ita Reginaldus *n.* 263. *ad finem*, (quamquam hic aliquam excuſationem admittit, dum injuſtitia evidens eſt.) Filliucius *n.* 52. Suarez *diſp.* 21. *ſect.* 2. *n.* 25. Duardus *q.* 7. *num.* 5. Secus dicendum arbitror de eo, qui executioni ſententiæ contradicit: ut ſi quis injuſtè privatus ſit regno, & privationis executionem per vim impediat; hic enim non dicitur appellare ad futurum Concilium generale, ſed vim vi repellere. Ita Ugolinus *loco cit.* §. 1. *n.* 6. Duardus *quæſt.* 3. *num.* 18. & alii.

11 Tertiò dubium eſt, quam pœnam incurrant Capitula, & Univerſitates contra hunc canonem delinquentes.

Reſpondeo ligari interdicto, ut patet ex verbis Bullæ: cùm enim Univerſitas non poſſit excommunicari, *cap. Romana, de ſentent. excom. in* 6. poſſit autem interdici; meritò Summus Pontifex in Collegia, Univerſitates, & Capitula pœnam interdicti ipſo jure tulit; & hoc interdictum eſt perſonale, de quo plura Duardus *lib.* 2. *in can.* 2. *qu.* 4. *n.* 6. quæ hic ego prætermitto, cum ſufficienter ſuis locis explicata ſint. Hoc interdicto ligantur Capitula, etiamſi non omnes, ſed tantummodo major pars concurrerit: nam factum à majori parte cenſetur factum à toto Capitulo, *c. cùm inter Canonicos, in princip. de elect.* Ita Ugolinus §. 1. *verb. univerſitates*. Duardus *quæſt.* 7. *num.* 22. & alii.

Addo cum Ugolino *loco cit. n.* 3. Duardo *loc. cit.* Capitulum hoc interdicto ligari, etiamſi ipſum Capitulum non appellet, ſed ſolùm præſtet favorem appellanti, quia una pars legis aliam declarat, & Summus Pontifex intendit non ſolum ligare appellantes, verùm etiam auxilium, vel favorem præſtantes.

12 Rogabis, utrùm Cardinalis, vel Epiſcopus Canonicatum habens (fieri enim poteſt, ut Epiſcopus unus ſit ex Canonicis, *cap. à collatione, de appell. in* 6.) ſi concurrat cum Capitulo, tanquam unus de Capitulo, ad appellandum ab ordinationibus Summi Pontificis ad futurum Concilium, ligetur interdicto.

Reſpondeo negativè: quamvis enim interdicto Capitulo cenſeantur interdicti Clerici, aliique Capitulum conſtituentes; non tamen interdictus eſt Epiſcopus, qui ſit unus ex Canonicis illius Capituli. Ratio eſt, quia Epiſcopus, & alii majores Prælati non ligantur interdicto; niſi ſpecialiter exprimantur, *cap. quia periculoſum, de ſentent. excommun. in* 6. In hoc autem canone, ubi ſermo eſt de interdicto, non exprimuntur Epiſcopi, ſed ſimpliciter Univerſitates, Capitula, & Collegia. Ità Sayrus *lib.* 4. *c.* 12. *n.* 2. 4. *&* 5. Duardus *loco cit. q.* 5. *n.* 2. *& ſeqq.* Ugolinus *tab.* 1. *c.* 17. §. 7. *num.* 12. & alii apud præcitatos DD. omiſſis iis, quos ego ſuo loco retuli *in tract. de cenſur. in genere diſp.* 1. *q.* 1. *p.* 3. *n.* 85. *to.* 1.

Hoc tamen intellige, modò Epiſcopus ad appellationem concurrat tanquam unus de Capitulo: nam ſi ſeorſim concurrat, tanquam particularis perſona, ligatur excommunicatione, ut ſi Epiſcopus concurrat dum Capitulum non eſt legitimè congregatum, ſeu quando multi ſeorſim concurrunt ad appellationem; tunc enim non concurrunt ut Capitulum, ſed ut ſingulares perſonæ: ſingulares autem perſonæ, quæcumque illæ ſint, appellantes, vel favorem, aut auxilium præſtantes ad appellandum, ligantur excommunicatione hujus Bullæ, ut ſuperiùs dictum eſt. Ita Duardus *loco cit. n.* 5. *&* 28. *& ſeqq.* Sayrus *loco cit. n.* 8. ubi ex communi DD. ſententia docet Epiſcopos ligari quidem excommunicatione lata à jure, vel ab homine abſque ſpeciali Epiſcoporum mentione; non verò interdicto, vel ſuſpenſione, quod etiam ego *de legibus diſp.* 1. *quæſt.* 1. *part.* 6. *num.* 1. *& num.* 35. *tom.* 2. *& de cenſuris in genere diſp.* 1. *quæſt.* 1. *part.* 3. *num.* 15. *tom.* 1. pluribus allegatis DD. comprobavi.

13 Quartò dubium eſt, utrùm præſtans favorem, vel auxilium ad reſiſtendum præceptis poſt interpoſitam appellationem, ligetur pœnis hujus canonis.

Reſpondeo negativè, quia in Bulla ſermo eſt de appellantibus, vel dantibus auxilium, vel favorem ad appellandum, non verò de actionibus appellationem ſubſequentibus; idem valet in ratihabitione, ſeu approbatione appellationis jam interpoſita. Ita Suarez *loc. cit. n.* 16. Duardus *q.* 7. *n.* 38. & alii.

QUÆSTIO IV.

De excommunicatione lata contra piratas, & eorum receptatores, ac fautores.

Excommunicatio contra piratas, & ipſorum fautores his verbis habetur: *Item excommunicamus, & anathematizamus omnes piratas, curſarios, ac latrunculos maritimos diſcurrentes mare noſtrum, præcipuè à monte Argentario uſque ad Terracinam, ac omnes eorum fautores, receptatores, defenſores.*

Occaſione hujus cenſuræ duo principaliter explicanda ſunt.

Primum eſt, quænam perſonæ ligentur hac pœna.

Secundum, quæ actiones ſub excommunicatione prohibeantur.

PUNCTUM I.

Quænam perſonæ ligentur excommunicatione hujus canonis.

1 *Subjectum hujus cenſuræ ſunt piratæ, curſarii, & latrunculi maritimi.*

2 *Piratæ dicuntur, qui quaſi ex officio, bello non indicto, nauticum latrocinium exercent, ſeù animo deprædandi ſe negotiationi dederunt, ſeù qui verſantur principaliter in agendis prædis in mari.*

3 *Qui cauſa negotiationis navigant, ſed oblata opportunitate deprædantur, non ligantur excommunicatione.*

4 *Non ſunt excommunicati, qui in dicto bello, etiam injuſto, deprædantur.*

5 *Qui clam ſurripit, aut ſuborta rixa alium in mari occidit, non afficitur excommunicatione Bullæ.*

6 *Latro dicitur à latere, eo quod à latere egrediatur ad prædandum.*

7 *Recipiens aliquem in navim, ut in altum ducat, & vita, vel rebus privet, excommunicationem incurrit.*

8 *Qui navigationem ſuſcipit cauſa navigandi, & ſimul deprædandi, excommunicatus eſt etiamſi animum habeat agendi prædas contra unam ſolùm nationem.*

9 *Qui deprædantur ſolum in lacu, aut fluvio, non incurrunt excommunicationem, etiamſi naves ex mari venientes ibi expectent. Secus ſi naves per mare inſequantur, eaſque in flumen receptas ſpolient.*

10 *Agentes prædam contra infideles non baptizatos, non incurrunt excommunicationem. Idem valde probabiliter dici poteſt de ſpoliantibus hæreticos.*

11 *Spolians infideles advehentes merces ad portum fidelium cum privilegio, ſeu ſalvo conductu, excommunicationem incurrit, juxta probabilem ſententiam.*

12 *Spolians infideles advehentes merces in utilitatem fidelium ligatur excommunicatione. Secus ſi ſpoliet advehentes merces in damnum fidelium.*

13 *Spolians naves fidelium mercibus infidelium onuſtas non ligatur excommunicatione, modò id faciat ſine damno fidelium.*

14 *Pirata fidelis, ſi mare Pontificium diſcurrat animo ſolùm deprædandi infideles, non ligatur excommunicatione. Secus ſi animum habeat deprædandi quoſcunque.*

15 *Perſonæ acceſſoriæ iſtius excommunicationis ſunt receptatores, fautores, & defenſores.*

16 *Receptatores, vel fautores non ligantur excommunicatione antequam piratæ ingreſſi fuerint mare.*

17 *Præſtans opem piratis ex metu gravi excuſatur à cenſura, licèt à peccato non excuſetur, ſi auxilium ferat ad rem intrinſecè malam.*

18 *Remigantes in triremibus Turcarum aggredientium naves Chriſtianorum excuſantur à mortali, & à cenſura, ſi id faciant ex metu gravis damni.*

19 *Inſervientes piratis excommunicationem incurrunt.*

20 *Occultans, vel retinens bona à piratis ablata, per ſe loquendo, non afficitur excommunicatione.*

21 *Excipiens piratam domi titulo conſanguinitatis, vel amicitiæ, non ligatur excommunicatione.*

Perſonæ, quæ cenſura iſtius canonis afficiuntur, aliæ ſunt principales, aliæ acceſſoriæ; prius loquar de principalibus poſtea de acceſſoriis.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Perſonæ principales, quæ excommunicatione feriuntur in hoc canone, ſunt piratæ, curſarii, & latrunculi maritimi. Hæc propoſitio patet ex verbis Bullæ præallegatis: ut autem clariùs intelligatur; nonnullæ difficultates explicandæ ſunt.

2 Prima difficultas eſt, quinam dicantur piratæ. Angelus *v. pirata* putat omnes in mari, aut flumine deprædantes, ſine bello juſto, dici

Digitized by Google

dici poſſe piratas; cum hac tamen differentia, quòd deprædantes in mari ſine juſto bello ligantur excommunicatione hujus canonis, non verò deprædantes in flumine, quia in Bulla dicitur *Pirata*, *vel latrunculi maritimi*.

Sylveſter *verb. excom. n.* 55. Graff. 1. *par. decif. lib.* 4. *c.* 18. *n.* 63. *& ſeq.* Cajetanus *verb. excom. cap.* 18. putant, piratas, curſarios, & latrunculos maritimos idem ſignificare: piratæ enim vulgo dicuntur, *Corſari*; latrunculi verò maritimi ſunt parvi piratæ; quaſi piratæ ſint majores latrones, qui navibus, aut biremibus, vel triremibus in mari utuntur; latrunculi verò, qui exiguo navigio, & parvo apparatu prædantur. Verum tamen eſt nonnullas conditiones ad conſtituendum piratam aſſignari à Sylveſtro, quas etiam enumerat, & ſequitur Duardus *lib* 2. *in can.* 3. *q.* 2. *n.* 4. Sayr. *lib.* 4. *c.* 7. *n.* 4. eas tamen reiicit Suarez *diſp.* 21. *ſect.* 2. *n.* 24. *& ſeqq.* Reginal. *lib.* 9. *n.* 264. Navarr. *ex parte c.* 27. *n* 29.

Quamobrem illis omiſſis, ut de more brevitati conſulam, arbitror cum Suarez *loc. cit.* Sayro *n.* 3. Navarro *loco cit.* illos dici piratas, vel latrunculos maritimos, qui quaſi ex officio, bello non indicto, nauticum latrocinium exercent, ſeu animo deprædandi ſe negotiationi dederunt, ſeu qui verſantur principaliter in agendis prædis in mari.

Ex hac definitione colligitur ſolutio multorum caſuum.

3 Primò eos, qui navigant cauſa negotiationis, ſeu mercaturæ, ſed oblata opportunitate deprædantur, non ligari hac pœna. Ratio eſt, quia piratæ, vel latrunculi maritimi, juxta communem ſententiam, dicuntur illi, qui quaſi ex officio nauticum latrocinium exercent; ſeu ſe navigationi dederunt animo deprædandi: non autem illi, qui aliquando ſolùm, & incidenter deprædantur. Ita Suarez *loco cit. n.* 25. Filliucius *n.* 74. *ad fin. &* 82. Navarrus *loc. cit.* contra Reginaldum *lib.* 9. *n.* 264. *ad fin.* Sayrum *n.* 3. & alios, aſſerentes hoc comprehendi ſub verbo *latrunculos maritimos*, eò quòd latrocinium maritimum committant.

4 Secundò eos non incidere in pœnas hujus Bullæ, qui in dicto bello juſto, vel etiam injuſto, res adverſariorum capiunt. Ratio eſt, quia licèt injuſtitiam committant injuſtè privando adverſarios bonis ſuis in bello injuſto, nihilominus hoc delictum non dicitur propriè furtum, ſeu rapina, à qua denominatur quis pirata, vel latro: furtum enim, aut rapina fit ſolùm titulo rapiendi rem alienam; illud verò delictum non fit ſolo animo accipiendi rem alienam, ſed titulo belli, ſeu prætextu vindictæ, ſeu pœnæ, aut defenſionis; conſequenter deprædantes in bello injuſto non dicuntur piratæ, vel latrones, ſed hoſtes, *l. hoſtes, ff. de cap. & l. hoſtes, ff. de verb. ſignif.* conſequenter non ligantur pœnis contra piratas, & latrunculos maritimos impoſitis. Ita Navarrus *loc. cit.* Filliucius *n.* 82, & 83. Suarez *loco cit. num.* 24. *ad finem.* Duardus *quæſt.* 2. *num.* 5. & 6. Sayrus *num.* 3. contra Angelum, Cajetanum, & Reginaldum *locis citatis*.

Hinc patet quid dicendum ſit de Britannis, aliiſque Catholici Regis Hiſpaniarum hoſtibus, qui naves Indicas ingenti pecuniæ ſumma onuſtas deprædari conantur: ſi enim id faciunt tantummodo prætextu belli, excuſari poſſent ab hac excommunicatione, quia in hac parte potius dici poſſent hoſtes, quam piratæ; verùm quia hoc indifferenter agunt, notam excommunicationis non evadunt, ſunt enim piratæ, & maritimum latrocinium committunt. Ita Suarez *n* 24. Filliucius *n.* 84. hoc tamen intellige juxta dicenda puncto ſequenti, *difficultate tertia n.* 4.

5 Tertiò eos, qui recreationis gratia, vel alia de cauſa navigant, ſed inter ipſos ſuborta rixa aliquem occidunt, non ligari pœna hujus canonis, quia non dicuntur latrones maritimi, vel piratæ. Ita Alterius *c.* 3. *dub.* 5. Duardus *q.* 8. *can.* 3. & alii DD. cit.

Idem dic de eo, qui clam ſurripit, hic enim non vocatur latro, latrocinium enim importat vim, & violentiam, & latrones dicti ſunt à latendo, eo quòd latent in locis occultis, & poſtmodum publicè aggrediuntur, & rapiunt. *gloſſ. in leg. hoſtes, ff. de verb. ſignific.* Alii etiam putant.

6 Latrones dici à latere, eò quòd è latere aggrediantur ad prædandum, ſeu ſpoliandum viatores: hac de cauſa ſatellites Imperatorem olim comitantes, vocabantur latrones, quaſi laterones, ſeu aſſiſtentes à latere, ut inter alios obſervat Duardus *q.* 2. *n.* 2.

7 Quartò eum, qui aliquem in navim recipit, hoc animo, ut in altum deferat, ibique ipſum vita, vel rebus ſpoliet, ligari hac pœna quia hic dicitur maritimum latrocinium committere, & mare diſcurrere animo occidendi, vel prædandi. Ita Alterius *cap.* 3. *dub.* 5. Reginaldus *n.* 265. Duardus *q* 8. ubi idem dicendum putant de eo, qui aliquem ſincerè in navim admiſit, ſed poſtea mutata voluntate occidit, aut ſpoliat, hic enim utitur mari ad ſuum delictum patrandum. Ego verò hunc caſum non facilè admiſerim, quia quaſi ex accidenti utitur mari ad ſuum delictum; Secus ſi delinquens poſt voluntatis mutationem adhuc in altum duxerit eum quem occidit, vel ſpoliavit animo occidendi, vel ſpoliandi: tunc enim dicitur pirata, cùm per ſe utatur mari ad ſuum delictum.

8 Quintò eum, qui ſe navigationi dedit, non ſolum cauſa belli, verum etiam cauſa diſcurrendi, ut videlicet non ſolùm hoſtes, verùm etiam alios prædetur, incurrere cenſuram hujus canonis quia huic convenit ratio piratæ. Ita communiter DD.

Idem dic de eo, qui navigationem inchoavit cauſa belli, vel mercaturæ, ſed poſtea incipit mare diſcurrere animo prædandi: hic enim ſtatim ac incipit hoc animo mare diſcurrere; piraticam exercet, & dicitur effectus pirata. Ita Filliucius *n.* 83. Reginaldus *num.* 265. & Suarez *loco cit.* qui jure merito idem extendunt ad eum, qui ſemel tantum eam navigationis actionem dirigit ad deprædandum, quia ex unico actu poteſt quis pirata denominari. Idem valet in eo, qui navigationem inſtituit animo deprædandi unam tantùm nationem, e. g. Hiſpanos ex India venientes, huic enim piratæ nomen, vel ſaltem maritimi latronis, convenit. Ita præcitati DD. contra Sylveſtr. & alios *locis cit.*

9 Sextò eos, qui in lacu, aut in fluminibus ſolum prædantur, non ligari excommunicatione Bullæ, quia hac ligantur ſolum diſcurrentes mare, & latrocinium maritimum exercentes. Ita communiter DD. Idem, meo judicio, ſentiendum eſt de iis, qui verſantur ſolum in fluminibus in agendis prædis, ſed data, vel etiam expectata occaſione alicujus navis è mari venientis, & flumen ingredientis, eam ſpolians; iſti enim non diſcurrunt mare pontificium, nec oppoſitum ſentiunt Reginaldus *n.* 266. quanquam hujuſmodi prædones fluviales puniuntur *in cap.* 3. *de raptoribus*, *pœna excommunicationis comminatoria*, ibi enim ferri mandatur excommunicatio contra eos, qui Romanos, aut alios Chriſtianos pro negotiatione, aut aliis honeſtis cauſis navigio vectos aut capere, aut rebus ſuis ſpoliare præſumunt. Ita Suarez *n.* 25. Filliucius *n.* 74. & 79. Illi verò, qui navim in mari inſequuntur, eamque ſpoliant, poſtquam ſe cauſa defenſionis in flumen, vel cauſa cibi, aut quietis ad terram recepit, adoriuntur, & bonis privant, incurrunt iſtam excommunicationem, quia dicuntur piratæ mare diſcurrentes. Idem valet in iis, qui ſe in flumine, vel ſinu, aut ſcopulo abdiderunt ut navigantes incautos, vel non animadvertentes ipſorum inſidias, aggrediantur; iſti enim dicuntur piratæ, & latrunculi maritimi, quia mare ingreſſi ſunt animo deprædandi. Ita Filliucius *n* 86. Reginaldus *loco cit.* Alterius *ex parte cap.* 3. *dub.* 2. & 3. Duardus *can.* 3. *quæſt.* 9. & 10

10 Secunda difficultas eſt, utrum iſta excommunicatio non ſolùm feratur in eos, qui verſantur in prædis contra Chriſtianos, & fideles agendis, verum etiam contra infideles.

Reſpondeo diſtinguendo, aut verſantur animo deprædandi tam fideles, quam infideles, aut animo deprædandi utroſque, ſeu quoſlibet indifferenter, ſubiiciuntur huic pœnæ, ob rationem ſæpiùs repetitam, ſi verſentur eo ſolùm fine, ut infideles ſpolient, non ſubjacent huic pœnæ, juxta probabiliorem ſententiam. Ratio eſt, tum quia finis, & intentio Summi Pontificis eſt, ut conſulatur indemnitati Chriſtianorum, mare Sedis Apoſtolicæ navigantium: indemnitati autem Chriſtianorum conſulitur, excommunicando eos, qui Chriſtianos inſequuntur, & ſpoliantur, tum quia par eſt ut æquitas, & juſtitia ſervetur, tam inter offendentes, quam inter eos, qui offenduntur: ſicut ergo infideles qui offenduntur, ſi piraticam exerceant, non incurrunt pœnam excommunicationis (infideles enim non baptizati non ſubiiciuntur juriſdictioni Eccleſiæ ſpirituali, ut ſuo loco probatum eſt; *in tractatu de legibus diſp.* 1. *q.* 1. *p.* 6. *n.* 2. *tom.* 2.) ita neque fideles piraticam exercentes contra infideles, pœnam excommunicationis incurrunt, tum quia inter Catholicos, Turcas, & hæreticos ſemper viget actuale, vel habituale bellum; qui autem adverſarium ſpoliat in dicto bello, non incurrit pœnam hujus Bullæ, ut ſuperius dictum eſt. Ita Toletus *in explicatione Bullæ* §. 2. *in fine.* Suarez *n.* 21. *verſ. in contrarium.* Filliucius *num.* 78. Sayrus *cap.* 8. *num.* 7. Vivaldus *in expoſitione Bullæ n.* 29. Imò Filliucius *num.* 90. Sayrus *n.* 9. Reginaldus *n.* 270. Vivaldus *n.* 30. Duardus *qu.* 5. *n.* 2. putant vetitum non eſſe ſub cenſura ſpoliare hæreticos, præſertim illos, qui damnum Catholicis inferunt, quales ſunt hæretici Angliæ, & Flandriæ. Ratio eſt, quia æquum non eſt, ut qui Eccleſiam totis viribus oppugnant, armis Eccleſiæ ſpiritualibus protegantur, & defendantur. Hæc opinio valdè probabilis eſt, quanquam ad iſtam rationem reſponderi poſſet hinc ſolùm colligi hos dignos eſſe, qui non protegantur, de facto tamen protegi ob legem univerſalem, qua piratæ excommunicantur.

11 Majus dubium eſt primò de Chriſtianis, qui ſpoliant infideles advehentes merces ad portum, & terras Chriſtianorum, habentes ſecuritatis privilegium, ſive ſalvum conductum, ut vulgò dicimus.

Reſpondent Duardus *loc. cit. in reſponſione ad tertium argumentum*, Suarez, & Filliucius *locis citatis*, ſpoliantes hujuſmodi infideles huic pœnæ non ſubjacere, licèt digni ſint pœna corporali, vel etiam ſpirituali, ab Eccleſiaſtico judice infligenda *c. excommunicationis*, *de raptoribus*. Sed oppoſitum mihi probabilius videtur. Ratio eſt, tum quia hujuſmodi deprædatio vergit in damnum, & injuriam Principum, qui ſecuritatis fidem dederunt, tum quia injuſtè ſpoliant, & faciunt contra Summi Pontificis intentionem, excommunicantis maritimos latrunculos, tum quia iſti juxta communem loquendi modum dicuntur piratæ, vel ſaltem latrunculi maritimi. Ita ſentire videtur Ugolinus *loc. cit.* §. 2. *ad finem*, loquens de ſpoliantibus Judæos in terris Chriſtianorum pacificè viventes.

12 Secundò dubium eſt, utrùm Chriſtiani ſubjaceant huic pœnæ dum ſpoliant infideles advehentes merces fidelium.

Reſp. diſtinguendo, vel advehunt merces fidelium in ipſorum fidelium utilitatem, & commodum, vel in detrimentum ipſorum fidelium Si advehunt merces fidelium in ipſorum utilitatem, ſubjacent huic pœnæ, quia dicuntur potius piraticam contra fideles, quam contra infideles agere, & potius Catholicos, quam infideles ſpoliare, niſi fortè dum accipiunt, animo parati ſint ad reſtitutionem

fide-

Digitized by Google

fidelibus faciendam, poſtquam cognoverint ad ipſos bona ablata pertinere. Si verò advehunt merces fidelium in damnum, & iniuriam ipſorum fidelium, ut ſi abducant merces, quas Chriſtianis abſtulerunt, cenſeo pœnam huius Bullæ non incurrere, tum quia iſti non dicuntur prædas de fidelibus, ſed de infidelibus agere, tum quia nihil faciunt contra voluntatem dominorum: domini enim, quorum bona infideles abſtulerant, malunt ea bona à fidelibus, quam ab infidelibus poſſideri, & quamvis fortè admitteremus ſubtrahentes ab infidelibus bona, quæ ipſi infideles iniuſtè à fidelibus abſtulerant, obligari ad reſtitutionem, (de qua re alibi egi, *in tract. de reſtitut. in particulari diſp.* 2. *q. ultim. ſect.* 3. *p. ult.* §. 3. *n.* 22. 23. *&* 24 *t.* 2.) non tamen hinc ſequitur ſubtrahentes huiuſmodi bona ab infidelibus, ligari excommunicatione, quia hæc lata eſt in eos, qui iniuſtè ſpoliant, & latrocinium contra dominorum voluntatem exercent, non verò in eos qui iniuſtè retinent. Ita Alterius *cap.* 4. *dub.* 6. Reginald. *nu* 267. *ad finem*, & alii, hoc tamen intelligitur, niſi mare diſcurrant animo deprædandi etiam fideles; nam tunc perſpicuum eſt hac de cauſa ligari, iuxta infra dicenda *n.* 14.

13 Tertiò dubium eſt, utrùm banc pœnæ evadant, qui navim Chriſtianorum mercibus infidelium onuſtam invadunt, & ſpoliant.

Reſpondeo diſtinguendo, vel id faciunt, non illato fidelibus damno, vel damno ipſis illato. Si hoc faciunt damno fidelibus illato, ut ſi non ſolùm bona infidelium, verùm etiam navim, aut bona fidelium abduxerunt, ligantur excommunicatione; quia piraticam contra fideles agunt. Idem nonnulli DD. ampliandum putant dum auffertur merces infidelium, pro quarum ſecuritate fideles fideiuſſionem præſtiterant, nec alias ipſis à Principe vetitum erat merces infidelium advehere, aut pro ipſarum ſecuritate fideiubere, ut patet ex proximè allata ratione. Ita Reginaldus *n.* 270. Alterius *cap.* 2. *col.* 4. *in principio*. Sed quid mihi in bac ampliatione ſentiendum ſit, conſtabit ea dicendis *quaſt. proximè ſequenti*. Si verò nullum fidelibus damnum inferant, ut ſi merces tantummodò infidelium abducant, relicta fidelibus navi, aliiſque ipſorum mercibus, cenſuram ob huiuſmodi ſpoliationem non incurrunt, quia maritimum latrocinium non exercent contra fideles. Ita Reginald. *num.* 267. *&* 270. Hoc tamen limitari poteſt, modò navis aſſecurata non ſit à fidelibus; tunc enim damnum inferretur fidelibus, cùm periculum rei aſſecuratæ ſtet penes aſſecurantem. Sed de bac limitatione infrà *q.* 5. *p.* 3. *n.* 4 *t.* 3.

14 Quartò dubium eſt, utrùm pirata fidelis ſpolians alterum piratam excommunicationem huius canonis contrahat.

Reſpondeo diſtinguendo, vel pirata mare Pontificium diſcurrit intentione ſolùm deprædandi, occidendi, vel ſpoliandi alterum piratam, vel intentione etiam ſpoliandi alios fideles, quos iuſtè ſpoliare non poteſt. Si mare diſcurrit intentione ſpoliandi, vel occidendi tantummodo piratam, non incurrit excommunicationem, tum quia licitum eſt piratas occidere, & ſpoliare, *cap. ſi quis* 23. *q.* 3. tum quia piratæ æquiparantur hoſtibus fidei, & Principis, ex Baldo *in authent. navigia. C. de furtis*. Si verò diſcurrit mare Pontificium animo ſpoliandi non ſolum piratas, verùm etiam alios, incidit in excommunicationem, quia exercet actionem in Bulla vetitam ſub excommunicationis pœna ipſo facto incurrenda. Iuxta hanc diſtinctionem conciliari poſſunt Doctores, quorum nonnulli partem affirmantem, alii negantem tueri conantur. Ugolinus *enim cap.* 3. §. 2. *verſ.* 2. Filliucius *tract.* 16. *c.* 4. *nu.* 91. Graſſius *loco cit. nu.* 65 *putant non ligari*, Alterius *verò in expoſitione huius canonis cap.* 3. Gambarupta *hic c.* 3. *o.* 3. & Duardus *can.* 3 *q.* 6. *& can.* 4. *q.* 4. affici putant.

SECUNDA PROPOSITIO.

15 PErſonæ acceſſoriæ, quæ hac excommunicatione ligantur ſunt receptatores, fautores, & defenſores piratarum, aliorumque maritimorum latrunculorum per mare diſcurrentium. Hæc propoſitio patet ex verbis Bullæ præcitatis.

16 Dubium tamen eſt primò, utrùm fautores, vel receptatores huiuſmodi piratarum ligentur hac pœna antequam illi, quibus auxilium præſtiterunt ad piraticam, ingreſſi ſint mare, & piraticam inceperint exercere.

Reſpondeo non ligari, antequam piratæ mare ingreſſi fuerint. Ratio eſt, quia cauſa acceſſoria non ligatur cenſura, nondum adimpleto actu principali, ob quem cenſura impoſita eſt: cenſura autem impoſita eſt ob latrocinium maritimum, vel ſaltem ob maritimam diſcurſionem animo patrandi latrocinii, ut clarius conſtabit ex dicendis *puncto ſeq. n.* 2. *& ſeqq.* Contrarium docet Duardus *loc. cit. quaſt.* 12. *n.* 3. putans fautores principaliter excommunicari, & excommunicatione ligari, non ſecuta diſcurſione. An verò conſulentes ligentur eadem pœna, qua fautores, patet ex dictis *q.* 3 *p.* 2. *nu.* 9. *t.* 3. *ubi dixi non ligari*. Ita Sayrus *nu.* 7 contra Navarrum *cap.* 27 *n.* 59. & Sebaſtianum Medices *par.* 2. *tit.* 9. *quaſt.* 78. *n.* 131. Gambarupta *hic cap.* 3. *n.* 4.

17 Dubium eſt ſecundò, utrùm qui per metum auxilium, vel opem præſtant piratis, incurrant pœnam excommunicationi.

Reſpondeo diſtinguendo, vel auxilium præſtant per metum gravem, vel ſine metu gravi. Item vel præſtant opem in re indifferenti, vel in re intrinſecè mala: ſi opem per metum gravem præſtant, excuſantur ab excommunicationis pœna, quamvis graviter peccent contra ius naturæ, ſi cooperentur damno alterius, ſeu ſi actionem intrinſecè malam exerceant. Ratio eſt, quia metus gravis excuſat ab incurrendis cenſuris, quamvis non excuſet à peccato contra ius naturæ, ſeu ab actione intrinſecè mala, ut dictum eſt *de cenſuris in genere diſp.* 1. *q.* 2. *p* 3 *n* 2 *& ſeqq t.* 1. *de peccatis q ultim. p.* 2. *n.* 3. *& ſeqq. t.* 2 *& de reſtit. in genere diſp.* 1 *q* 2 *punct* 10. *n.* 4 *tom.* 2. cenſura enim lata eſt ab Eccleſia, quæ non cenſetur velle eum gravi detrimento ſub cenſura obligare, niſi aliter ex circumſtantiis appareat. Si verò ſine metu gravi opem præſtant, ligantur pœna excommunicationis, quia Eccleſiæ præcepta obligant, ſaltem cum levi damno. Ita communiter DD. Utrum verò Eccleſia obliget aliquando, vel obligare poſſit ſub cenſura cum periculo gravis damni, aut vitæ, patet ex dictis *de cenſuris diſput.* 1 *q.* 2 *punct.* 3. *n* 2. *& ſeqq. t.* 1. *& ex dictis de legibus diſp.* 2. *q.* 8. *punct.* 2. *n.* 3. *& ſeqq t.* 2 *& de reſtitutione diſp.* 1. *quaſt.* 2. *punct.* 10. *n.* 4. *t.* 2.

18 Hinc ſequitur primò remigantes in triremibus Turcarum, aggredientium naves Chriſtianorum, non ligari pœna cenſuræ quoties grave damnum paterentur non remigando. Ratio eſt, tum quia actionem ex ſe indifferentem exercent, tum quia metu gravi coguntur id facere: metus autem gravis excuſat à cenſuris, fieri tamen poteſt ut peccent contra ius naturę ſi ad prędandum cooperentur, illa enim eſt actio intrinſecè mala. Ita Filliucius *num.* 76. Navarrus *cap* 27. *n.* 63 Sayrus *lib.* 3. *cap* 7. *nu.* 8. Gambarupta *hic cap.* 3. *nu.* 4. Suarez *diſp* 21 *ſect.* 2. *nu.* 62. Coninchus, Salas, & alii quos retuli *de cenſuris, & de legibus, locis cit.* contra Duard. *ex parte lib.* 2. *can.* 3. *q.* 13. *tonel* 3. *nu.* 22. *& ſeqq.* Sanch. & alios, quos retuli *de cenſuris, & de legibus, locis cit.*

19 Secundò ſequitur inſervientes piratis, e. g. milites, gubernatores, aliosq; ſimiles in bac excommunicatione comprehendi quia etiam ipſi appellari poſſunt piratæ, vel ſaltem ad fautores, vel defenſores revocantur. Ita Fill *n* 76 Nav. & Sayr *loco cit.*

20 Dubium eſt tertiò, utrùm in banc pœnam incurrant non ſolùm qui piratas recipiunt, vel defendunt; verum etiam qui bona ab ipſis ablata occultant, vel retinent.

Reſpondet affirmativè Ugolinus *in expoſitione huius Bullæ cap.* 3. §. *receptatores n.* 1. *poſt* Rebuffum *in praxi beneficiorum, in expoſit. Bullæ art.* 2. *verſ auxilium* Ratio eſt, quia ſicut furti tenetur qui res furtivas à fure ſciens accepit, *Inſtit de oblig quæ ex delicto naſcuntur* §. *conceptum, in fine;* ita de latrocinio, & favore piratarum tenetur qui res à piratis accepit.

Ego verò dicendum cenſeo accipientes huiuſmodi bona præcisè non ligari excommunicatione Bullæ, niſi piratæ ob id animoſiores fiant ad latrocinia maritima committenda, vel ſecuritatem inde arripiant, vel commodiùs res captas retinere poſſint Ratio eſt, quia licèt in foro externo puniantur tanquam participes latrocinii, & cooperatores piratarum; in foro tamen conſcientiæ non ligantur excommunicatione, niſi cum allata limitatione, quia ad incurrendam hanc pœnam opus eſt, ut faveant piratis formaliter.

21 Ex quo fit, ſi quis titulo conſanguinitatis, vel amicitiæ piratam domo excipiat, habentem res iniuſtè ablatas, non ligetur hac pœna, quia non dicitur favere piratæ formaliter, hac eadem de cauſa ubi lege cautum eſt ſub excommunicatione ne Clerici tormentum igneum domi retineant, ſi conſanguineum, aut alium, qui huiuſmodi armorum genus deferre ſolet, in domum ſuam recipiat, non ligatur excommunicatione, quia tantummodo per accidens dicitur huiuſmodi tormentum domi retinere.

PUNCTUM II.

Quænam actiones in hoc canone ſub excommunicatione prohibeantur.

1 *Actiones hic prohibitæ aliæ ſunt principales ſcilicet latrocinium maritimum aut diſcurſus per mare Pontificium animo deprædandi, aliæ acceſſoriæ ſcilicet favor, defenſio, & receptio.*

2 *Ingreſſus in mare animo deprædandi, ſufficit ad incurrendam excommunicationem, etiamſi deprædatio actualiter ſecuta non fuerit.*

3 *Ingrediens mare animo deprædandi, toties excommunicationem incurrit, quoties exercet actiones diſcurrendi moraliter interruptas.*

4 *Solus diſcurſus piraticus in mare immediatè, vel mediatè ſubiecto Summo Pontifici, excommunicatione punitur, non verò diſcurſus in alieno mari.*

UNICA PROPOSITIO.

1 ACtiones in hoc canone prohibitæ aliæ ſunt acceſſoriæ, & aliæ principales Principales ſunt latrocinium maritimum, aut diſcurſus per mare Pontificium animo deprædandi. Acceſſoriæ ſunt favor, defenſio, & receptio. Hæc propoſitio patet ex verbis Bullæ, & ex dictis puncto præcedenti *num.* 1. *&* 2. *& num.* 15. *& ſeqq.* Ut autem clariùs intelligatur, nonnullæ difficultates proponendæ ſunt, & diſſolvendæ.

2 Prima eſt, utrùm ingreſſus in mare ſufficiat ad incurrendam excommunicationem, etiamſi nondum ſecuta ſit ſpoliatio, mutilatio, vel occiſio.

Reſpondeo affirmativè. Ratio eſt, tum quia diſcurſus maritimus animo ſpoliandi factus, principaliter in hac Bulla prohibetur, ut patet conſideranti verba ipſius Bullæ ſuperiùs citata, cenſura autem incurritur adimpleto actu principaliter vetito ſub cenſura, tum quia dū Summus Pontifex ad incurrendam cenſuram requirit mutilationem, homicidium, vel ſpoliationem, id exprimere ſolet. Ita Reginaldus *num.* 265. Suarez *diſp.* 21. *ſect.* 2. *num.* 19. *ad finem.* quamvis ipſe non audeat abſolutè de hoc iudicium ferre. Fil-

liucius *n.* 75. Ugolinus *cap* 3. §. 5. *n.* 1. Graſſius 1 *part. lib.* 4. *cap.* 18. *n.* 67. Duardus *lib.* 1 *can.* 3 *q.* 4. *n.* 2. contra Sayrum *lib.* 3. *cap.* 7. *n.* 5. & alios apud Ugolinum, *loco cit.*

3 Hinc patet differentia inter Bullam Julii II. & Gregorii XIII. & inter Bullam Clementis VIII & Pauli V. & ſubſequentium Pontificum, quòd in Bulla Julii II. & Gregorii XIII. exprimebantur mutilatio, occiſio, deprædatio, & ſpoliatio; in Bulla autem Clementis VIII. & Pauli V. & ſubſequentium Pontificum non exprimitur; conſequenter non præexigitur ad incurrendam excommunicationis pœnam, ſed ſufficit ingreſſus in mare animo prædandi; cùm hæc ſit actio principaliter in hac Bulla prohibita, nec ullus alius effectus præſcribatur. Ita Suar. & Filliuc. *locis cit.*

Secunda difficultas eſt, utrùm toties excommunicatio incurratur, quoties pirata mare Pontificium diſcurrit animo prædandi.

Reſpondeo toties incurrere, quoties exercet actiones diſcurrendi moraliter interruptas, nam quælibet actio vetita ſub excommunicatione ſufficit ad incurrendam excommunicationem, ſicut pluties Clericum percutiens plures contrahit excommunicationes. Ita communiter DD. quos retuli *de cenſuris in genere diſp.* 1. *q.* 1. *p.* 5. *n.* 2. *& ſeqq. to.* 1. *de irregularitate, diſp.* 7 *q.* 4. *p.* 1. *n.* 24. *& ſeqq. to.* 1. quibus adde Duardum *loc. cit. q.* 11. contra Ugolinum *loco cit. c.* 5. §. 5. *num.* 1. *pag. mihi* 128 exiſtimantem excommunicationem iterari ſolùm per mutationem actuum voluntatis.

4 Tertia difficultas eſt, utrùm ſub excommunicatione prohibeatur diſcurſus piraticus in quolibet mari, an tantummodo in Pontificio.

Reſpondeo ſub excommunicatione prohiberi ſolum diſcurſum in mari quod Sedi Apoſtolicæ immediatè, vel etiam mediatè ſubeſt. Ratio eſt, tum quia reliqua maria habent proprios dominos, à quibus cuſtodiuntur, & defenduntur, tum quia ſic colligitur ex propria verborum ſignificatione; in Bulla enim legitur, *piratas, & latrunculos maritimos diſcurrentes mare noſtrum, præcipuè à monte Argentario uſque ad Terracinam*, mare .n. quod inter montem Argentarium, & Terracinam jacet, immediatè ſubjacet Sedi Apoſtolicæ, conſequenter piratæ illud diſcurrentes incidunt in excommunicationem. Imò etiam in eandem incidunt diſcurrentes mare mediatè ſubjectum Sedi Apoſtolicæ, ut clarè colligitur ex illa loquendi forma, *diſcurrentes mare noſtrum, præcipuè à monte Argentario uſque ad Terracinam*, ſupponit ergo Summus Pontifex non ſolum diſcurrentes mare interjacens montem Argentarium, & Terracinam, quod immediatè ſubeſt ipſius cuſtodiæ, verùm etiam diſcurrentes aliud mare, quod ad Sedem Apoſtolicam aliqua ratione pertineat, quale nonnulli DD. dicunt eſſe mare Thyrrenum, ſeu Jonicum. Ita Filliucius *n.* 75. Duardus *lib.* 3. *can.* 3. *quæſt.* 3. Ugolinus *in expoſit. hujus Bullæ cap* 3. §. 2. *verſ. tertio.* Tuletus *lib.* 4. *cap.* 20. *verſ. advertendum*, contra Suarez *diſp.* 21. *ſect.* 2 *n.* 18. *ad finem.* Graſſium 1. *p. deciſ. lib.* 4. *c.* 18. *n.* 67. Alterium *in expoſit. hujus canon. cap* 2. & alios, arbitrantes piratas diſcurrentes quodcunque mare, ſaltem Chriſtianorum, & præcipuè Papæ, ligati excommunicatione.

Ex noſtra ſententia ſequitur diſcurrentes mare Venetorum, aut Indorum, non ligari hac cenſura, quia non dicuntur diſcurrere mare, quod ad Summum Pontificem immediatè, vel mediatè pertineat. Ita Ugolinus, & Duardus *locis cit.* contra Suarez, Graſſium, & alios, quorum ſententia probabilis eſt.

QUÆSTIO V.

De excommunicatione lata contra eos, qui naufragantium bona ſurripiunt.

DUplex extat excommunicatio contra ſurripientes naufragantium bona.

1 Prima eſt *in c. excommunicationi, de raptorib.* ubi ſic habetur: *Qui Chriſtianos naufragium paſſos damnata cupiditate ſpoliant rebus ſuis, niſi ablata reddiderint, excommunicationi ſe noverint ſubjacere.*

2 Secunda habetur in Bulla Cœnæ, in hæc verba: *Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & ſingulos, qui Chriſtianorum quorumcumque, navibus tempeſtate, ſeu in tranſverſum, ut dici ſolet, jactatis, vel quoquo modo naufragium paſſis, ſive in ipſis navibus, ſive in eiſdem ejecta, mari, vel in littore inventa, cuiuſcumque generis bona tam in noſtris Tyrrheni, & Adriatici, quam in cæteris cuiuſque maris regionibus, & littoribus; ſurripuerint. Ita ut nec ob quodcumque privilegium conſuetudinem, aut longiſſimi etiam immemorabilis temporis poſſeſſionem, ſeu alium quemcumque prætextum excuſari poſſint.*

Ut hic canon gradatim explicetur, quatuor explicanda propono.

1 Primum eſt, quodnam ſit ſubjectum hujus cenſuræ, ſeu contra quas perſonas feratur iſta excommunicatio.

2 Secundum, quænam ſit materia hujus excommunicationis, ſeu quænam actio ſub excommunicatione prohibeatur.

3 Tertium eſt, quorum eſſe debeant bona, quæ capiuntur, ut præſens excommunicatio incurratur.

Quartum, quandonam capientes bona naufragantium excuſentur ab hac pœna incurrenda.

PUNCTUM I.

Quodnam ſit ſubjectum iſtius cenſuræ latæ contra ſurripientes naufragantium bona.

1 *Omnes, & ſinguli etiam hæretici ſurripientes bona Chriſtianorum naufragantium ligantur excommunicatione hujus canonis.*

2 *Non ſolum ſurripientes clam, & occultè hujuſmodi bona; verum etiam rapientes per vim, hac excommunicatione afficiuntur.*

3 *Conſulentes, receptatores, & fautores ſurripientium hujuſmodi bona non incidunt in iſtiuſmodi excommunicationem.*

4 *Fautor, ſeu auxiliator incurrit iſtam excommunicationem cooperando contactu phyſico.*

5 *Accipiens hujuſmodi bona in cuſtodiam à ſurripientibus non incurrit hanc cenſuram.*

6 *Non afficitur excommunicatione, qui bona titulo depoſiti accipit ab ipſo naufragium paſſo, etiamſi ea poſtea reſtituere nolit.*

UNICA PROPOSITIO.

1 OMnes, & ſinguli, qui bona Chriſtianorum naufragorum in mari, aut in littoribus exiſtentia ſurripiunt, contrahunt pœnam excommunicationis in Bulla Cœnæ. Hæc propoſitio perſpicua eſt ex verbis Bullæ.

Dixi, *omnes & ſinguli*, ut indicarem hanc pœnam ad quoſcumque extendi, non ſolùm ad Catholicos, ut patet ex regulis generalibus ſuperiùs traditis *q.* 1. *p.* 4. *n.* 2. *tom.* 3. verùm etiam ad hæreticos Chriſtianorum bona ſurripientes, nam etiam iſti ſubditi ſunt poteſtati, & juriſdictioni Eccleſiæ, conſequenter afficiuntur pœnis ab Eccleſia impoſitis. Secus dicendum eſt de infidelibus, qui Sanctum Baptiſma nondum ſuſceperunt; iſti enim non ſubiiciuntur legibus Eccleſiæ ſpiritualibus, ut ſuo loco oſtenſum eſt *in trac. de cenſuris in genere diſp.* 1. *q.* 1. *p.* 4. *n* 7. *to.* 1. conſequenter neque ligantur pœnis Eccleſiaſticis. Ita Ugolinus *hic cap* 4. §. 9. *verſ. nam pirata.* Alterius *hic cap.* 2. Duardus *hic quæſt.* 1. *n* 2. Filliucius, Reginaldus, & alii *locis proximè citandis.* An verò communitas ſurripiens naufragorum bona ligetur hac cenſura, oſtendam *q.* 6. *punct.* 3. *n* 8. *to.* 3. ubi reſpondi, probabiliter non incurrere.

2 Sed modò dubium eſt primò, utrùm non ſolum ſurripientes hujuſmodi bona clam, & occultè, verum etiam rapientes per vim, ligentur hac pœna. Ratio dubitandi eſt, quia rapere eſt rem alterius per vim auferre, *l. quo naufragium, ff. de incend. ruin. naufragi*, ſurripere verò eſt clam, & occultè capere ſeu latenter rem auferre, invito domino, *l. quo naufragium, citata, & l. ſi debitor ff. de furtis.* Summus autem Pontifex loquitur de ſurripientibus, ibi, *ſurripuerint*, & in pœnis non eſt facienda extenſio.

Reſpondeo non ſolum clam auferentes, ſeu ſurripientes hujuſmodi bona; verùm etiam per vim rapientes vinculo hujus cenſuræ obſtringi. Ratio eſt, quia licèt furtum, quod committitur ſurripiendo, non ſit rapina, ut docui *de reſtitut. in particulari diſp.* 2. *qu.* 8. *p.* 1. *n.* 3. *to* 2. cum S. Thoma, & aliis, & conſtat *ex l.* 1. *ff. de furtis*, nihilominus rapina eſt furtum, quia includit furtum, & peculiarem malitiam illi ſuperaddit ratione violentiæ, cum rapina committatur ſciente domino, & contradicente. Ita Duardus *lib.* 2. *can.* 4. *q.* 16. *n.* 4 *& ſeqq.*

Ad rationem dubitandi reſpondeo Summum Pontificem loqui de ſurripientibus, conſequenter etiam de raptoribus, cùm rapientes ſint etiam fures, licèt non omnes fures dicantur rapientes; rapina enim non ſolum malitiam furti, verùm etiam graviorem culpam, neceſſariò in confeſſione aperiendam includit.

3 Secundò dubium eſt, utrùm hæc pœna extendatur ad conſulentes fautores, & receptatores ſurripientium hujuſmodi bona

Suarez *diſp.* 21. *ſect.* 2. *n.* 32. Filliucius *tract.* 16. *c.* 4. *quæſita* 14. *n.* 101. & Alterius *hic cap.* 3. putant conſulentem non ligari, præſtantem verò auxilium, vel favorem ligari, quia per ſe, ac proximè cooperatur tali crimini, conſequenter ſpoliator, ac latro dici poteſt.

Idem ſentiendum putat de receptatore, ſeu potiùs participe bonorum, quoties non eſt merus receptator perſonæ, ſed eſt particeps bonorum ſurreptorum, ut ſi inter ipſum, & ſurripientium bona ſurrepta dividantur, ita tamen ut ſciat hujuſmodi bona ſurrepta fuiſſe iis, qui naufragium paſſi ſunt. Idem arbitratur de mandante.

Ego verò cenſeo hujus canonis pœnam ad conſulentem, jubentem, mandantem, ratum habentem, præſtantem auxilium, vel favorem, aut recipientem bona jam ablata non extendi. Ratio eſt, tum quia verſamur in materia pœnali, in qua non eſt facienda extenſio ultra propriam verborum ſignificationem: ſurreptio autem juxta propriam ſignificationem importare videtur actionem phyſicam, qua res aliena actu ſurripitur, tum quia Summus Pontifex dum vult cenſuram contra fautores, receptatores, alioſque morales cooperatores extendere, ſolet id exprimere, ut patet in aliis cenſuris hujus Bullæ. Ita Ugolinus *hic c.* 4. §. 2. *verſ.* 10. Duardus *hic q.* 23. *n.* 44.

Ad rationem Suarez reſpondeo hujuſmodi receptatorem, vel fautorem, vel mandantem non eſſe propriè ſpoliatorem phyſicè, ſed moraliter; ſicut etiam eſt conſultor, qui licèt reus ſit ejuſdem ſpeciei malitiæ, & in defectum cauſæ principalis obligetur ad reſtitutionem, tamen non ligatur pœnis contra faventes impoſitis, cenſura enim loquens de cauſa phyſica, efficiente, non eſt, ad moralem extendenda, & loquens de favore, non intelligitur de

man-

Digitized by Google

mandante, ut patet ex regulis generalibus traditis *de cenſuris in communi diſp. 1. q. 1. p. 6. n. 1. & ſeqq. to. 1.*

4 Hoc tamen limitandum eſt, modò fautor, ſeu auxiliator contactu phyſico non cooperetur ad rem alienam auferendam, nam qui hoc pacto cooperatur, propriè loquendo, dici poteſt ſpoliator, & latro: ut ſi famulus, aut alius opem ferat domino, aut alteri ad naufragorum bona auferenda: aut ſi quis funes, aut alia inſtrumenta deferat, alter aſſiſtat, & alius transferat. Idem probabiliter dici poteſt de eo, qui navim latroni accomodat ad bona ſurripienda cum pacto ea dividendi.

Ex dictis in hac dubitatione colligitur primò conſultorem, aut fautorem, aut receptatorem captoris hujuſmodi bonorum, non ligari pœna hujus canonis.

5 Secundò eum non ligari, qui hujuſmodi bona in cuſtodiam accipit à ſurripientibus, nam licèt peccet accipiendo (niſi fortè accipiat animo illa reſtituendi veris dominis, quibus ea reſtituere tenetur, juxta *l. 3. §. non tamen ff. de incend. ruin. naufrag.*) non tamen incidit in hanc excommunicationem. Ratio eſt, tum quia non dicitur ſurripere, ut habetur in Bulla, tum quia dum Summus Pontifex intendit cenſura ligare eos, qui recipiunt bona ab aliis rapta, ſeu accepta, ſolet hoc exprimere, ut patet ex Bulla Gregorii XIII. qui hos expreſſit; reliqui verò Pontifices ſubſequentes non expreſſerunt. Ita Filliucius *n. 98.* Additionator ad Quarantam *v. bonum naufragantium, verſic. certè limitatur*, contra Suarez *loco cit. n. 33.*

6 Addo eum non ſubiici excommunicationi, qui bona titulo depoſiti accepit à domino naufragium paſſo, & poſtea denegat depoſitum, quod à domino per teſtes probari non poteſt. Ratio eſt, quia hic non dicitur ſurripere, cùm accipiat tradente domino, ſed in juſtitiam committit contra obligationem depoſiti. Ita Additionator ad Quarantam *v. bona naufragantium verſiculo 3.* Duardus *q. 9. num. 1. quamquam ex parte diſſentiat c. 4.*

PUNCTUM II.

Quænam ſit materia iſtius excommunicationis latæ contra ſurripientes naufragantium bona.

1 *Simplex ſurreptio, id eſt, injuſta acceptio bonorum naufragantium in mari, vel in littore inventorum eſt materia hujus cenſuræ.*

2 *Ad incurrendam iſtam excommunicationem ſufficit ſurreptio, & non eſt neceſſaria mora in reſtituendo.*

3 *Surripiens bona naufragorum, & poſtea illorum reſtitutionem differens, ligatur excommunicatione Bullæ, & excommunicatione contenta in* cap. excommunicationi, de raptoribus.

4 *Non ſufficit qualibet acceptio ad hanc cenſuram incurrendam, ſed requiritur actio injuſta contra paſſos naufragium.*

5 *Qui naufragorum bona accepit bona fide, comperta rei veritate tenetur reſtitutionem facere ſub excommunicatione contenta* in cap. excommunicationi, de raptoribus.

6 *Surreptio bonorum facta ante naufragium, vel in ipſa naufragii trepidatione, non ſufficit ad iſtam excommunicationem incurrendam.*

7 *Iſta excommunicatio non incurritur ſurripiendo naufragorum bona in flumine, aut lacu, aut extra littus maris ejecta.*

8 *Non ſufficit qualibet ſurreptio, ſed ea, quæ fit ex bonis navium, quæ aliquo modo naufragium paſſa ſunt.*

9 *Surripiens bona in mari levandæ navis gratia projecta excommunicationem incurrit.*

10 *Excommunicatur, qui navim ipſam jam exoneratam, vel navis inſtrumenta ſurripit.*

UNICA PROPOSITIO.

1 Simplex ſurreptio, id eſt, injuſta acceptio bonorum naufragantium in mari, vel in littore inventorum, eſt materia hujus cenſuræ, hæc enim eſt actio ſub excommunicatione hujus Bullæ prohibita. Hæc propoſitio patet ex verbis Bullæ ſuperiùs allatis, in quibus actio ſurripiendi prohibetur, nec alterius actionis ulla fit mentio.

Occaſione hujus propoſitionis quintuplex difficultas diſſolvenda occurrit.

Prima eſt circa illa verba, *ſimplex ſurreptio*.

Secunda eſt circa illa, *injuſta acceptio*.

Tertia, quarta, & quinta circa illa, *naufragantium in mari, vel in littore inventorum*.

2 Prima igitur difficultas eſt, utrùm ad hanc cenſuram incurrendam ſola ſurreptio ſufficiat, an etiam requiratur mora in reſtituendo.

Reſpondeo ſufficere ſurreptionem, quia Summus Pontifex abſolutè fert excommunicationem ob ſurreptionem, nulla facta mentione moræ in reſtitutione facienda. Ita Sayrus *lib. 3. cap. 8. num. 3.* Suarez *loco cit. n. 29.* Filliucius *quæſtio 13. n. 99.* Reginaldus *lib. 9. n. 268.* Toletus *lib. 1. c. 21.* Gambarupta *hic c. 4. n. 3.* Duardus *hic quæſt. 1. n. 7.* Ugolinus *cap. 4. §. 1. verſ. 11.* contra Cajetanum *verb. excommunicatio cap. 23.* Navarrum *cap. 27. n. 118.*

Ex quo ſequitur ſurripientem naufragantium bona, hac cenſura ligari; etiamſi fortè quamprimum reſtituat.

3 Rogabis, utrùm qui bona naufragorum ſurripit, & poſtea diutius differt reſtitutionem duplicem cenſuram incurrat, unam in Bulla Cœnæ ob ſurreptionem, alteram *in c. excommun. de raptoribus*.

Ratio dubitandi eſt, quia non multiplicantur cenſuræ ob actiones prohibitas in jure, & in Bulla Cœnæ, ut ſuperiùs dictum eſt *quæſt. 1. p. 5. n. 5. to. 3.*

His non obſtantibus probabilius mihi dicendum videtur cum Suarez *loco cit. n. 38.* Filliucio *n. 99.* Duardo *lib. 2. can. 4. q. 2. n. 10.* Alterio *hic cap. 2. col. 1.* duplicem cenſuram incurri. Ratio eſt, quia adeſt duplex delictum: & duplex contumacia ſub cenſura prohibita: nec eadem actio prohibetur in Bulla, & in *cap. excommunicationi, de raptor.* nam in Bulla ſub excommunicatione ſimpliciter prohibetur ſurreptio, ſeu latrocinium; in *cap. verò excommunicationi, de raptorib.* interdicitur moroſa retentio. Hæc tamen differentia eſt inter excommunicationem Bullæ, & excommunicationem *cap. excommunicationi de raptor.* quòd hæc nulli eſt reſervata, illa verò Papæ.

Ad rationem dubitandi reſpondeo cenſuras non multiplicari, dum in Bulla fertur cenſura ob eandem cauſam, ob quam lata eſt cenſura in jure: in hoc autem caſu lata eſt ob diverſam cauſam, illa ob ſurreptionem, hæc ob retentionem, quæ ſufficit ad hanc cenſuram incurrendam, quoties quis oblata reſtituendi occaſione non reſtituit; is enim dicitur eſſe in mora culpabili, ſufficiente ad cenſuram incurrendam, dum moraliter poteſt reſtituere, & non reſtituit. Ita Alterius *hic cap. 1.* Duardus, & Filliucius *locis cit.*

4 Secunda difficultas eſt, utrùm quælibet acceptio, vel ſurreptio ſufficiat ad hanc cenſuram incurrendam.

Reſpondeo negativè, niſi actio ſit injuſta contra paſſos naufragium, nam de hac ſolùm ſermo eſt in Bulla. Quamobrem, qui bona capit naufragorum, animo illa reſtituendi vero domino, in hanc cenſuram non incurrit, quia actio non eſt injuſta, nec accipiens quidquam retinet invito domino, qui nullum, ob id damnum patitur.

Idem valet ſi ea interim uti velit, probabiliter credens ſe comperto domino potentem eſſe ad ſolvendum, nihil enim facere videtur cum notabili damno domini: ſecus ſi credat ſe non fore potentem ad reſtituendum comperto domino, aut dominum paſſurum damnum ex rei uſu, hic enim dicitur ſurripere cum damno domini. Ita Duardus *q. 10.* Sayrus *n. 4.* & alii communiter.

5 Addo eum, qui aliquid accipit ſciens alienum, ſed neſciens eſſe naufragantium, non incurrere hanc cenſuram, quia non videtur formaliter agere contra hunc canonem, cùm probabiliter ignoret hæc eſſe naufragantium bona; ut ſuppono. Ita Suarez *n. 29.* Reginaldus *n. 268. ad fin.* Obſervat tamen Reginaldus iſtum, poſtquam cognovit hæc eſſe naufragorum bona, incidere in excommunicationem Bullæ, ſi ſtatuat hujuſmodi bona retinere. Ego verò arbitror non incidere in excommunicationem hujus Bullæ, ſed in excommunicationem *cap. excommunicationi, de raptor.* Ratio eſt, quia in hac Bulla ſermo eſt de ſurripientibus, non de retinentibus; *in cap. autem excommunicationi* mentio habetur de retentione, ibi, *niſi ablata reddiderint*, conſequenter hic ligabitur excommunicatione, *c. excommunicationi, de rapt.* quamquam poterit jure communi à quolibet confeſſario abſolvi, juxta *cap. nuper, de ſent. excommun.* Ita Sayrus *num. 4.* Cajetanus, Navarrus, & Suarez *locis cit.* Filliucius *n. 95.* Reginaldus *n. 269.*

6 Tertia difficultas eſt, utrùm ſurreptio bonorum, facta ante naufragium, vel in ipſa naufragii trepidatione, vetita ſit ſub excommunicatione.

Reſpondeo negativè, quia Summus Pontifex loquitur de iis, qui ſurripiunt, navibus in tranſverſum jactatis, & naufragium paſſis, & cùm verſemur in materia pœnali, non eſt facienda extenſio ultra propriam verborum ſignificationem. Ita Ugol. *hic c. 4. §. 2. verſ. 9.* Reginald. *num. 273.* Graff. *p. 1. deciſ. lib. 4. cap. 18. num. 62. verſ. 6.* contra Duard. *hic qu. 7. num. 1. & ſeqq.* Ob id Reginaldus ab hac cenſura excuſat accipientem bona, quæ cauſa levandæ navis projiciuntur à nautis, dum nulla eſt tempeſtas, ſed eam metuunt, vel navis periculum abſque tempeſtate timent. Neque obſtat *l. Pedius ff. de incend. ruin. naufr.* ubi habetur, eos dici poſſe ex naufragio rapere, qui cùm nondum naufragium fiat in ipſa naufragii trepidatione rapiunt. Reſpondetur enim non ſtrictè, & propriè dici poſſe ex naufragio rapere; ſicut etiam conſulens furtum dicitur furari, & tenetur ad reſtitutionem, ſed propriè non eſt fur, nec afficitur cenſuris contra fures latis, ſi quæ latæ eſſent.

7 Quarta difficultas eſt, utrum ſub excommunicatione Bullæ non ſolùm vetita ſit ſurreptio bonorum naufragantium in mari, verùm etiam ſurreptio bonorum naufragantium in flumine, vel lacu.

Reſpondeo vetitam eſſe tantummodò ſurreptionem bonorum in littore inventorum, vel naufragantium in mari. Ita Filliuc. *num. 97.* Regin. *n. 270. ad fin.* Duardus *q. 8.* Ratio eſt, quia legibus, præſertim in materia pœnali, non eſt facienda extenſio ultra propriam verborum ſignificationem: in Bulla autem ſignificatur eos tantum hac pœna ligari, qui ſurripiunt ex bonis in mari, aut in littore inventis.

Hinc ſequitur primò ſurripientem naufragorum bona extra littus maris, e.g. in civitatem vi ventorum tranſmiſſa, non affici hac excommunicatione, quia in Bulla ſermo eſt de ſurripientibus naufragorum bona in mari, vel in littore inventa. Ita Duardus *q. 8.* contra Graſſium *n. 74.*

Secundò ſequitur contra Filliucium *loco cit.* eum hac pœna non ligari, qui ſurripuit bona in flumine inventa, etiamſi naufragium

Digitized by Google

factum ſit in ipſo fluminis ingreſſu, modò naufragium factum ſit intra alueum ipſius fluminis, & bona delata non ſint intra maris ambitum, vel ad littus maris. Ratio eſt, quia non dicuntur ſurripi bona naufragantium, in mari, aut in littore inventa.

Secus dicendum eſt ſi naufragium fiat in portu, aut in alio maris loco, quodcunque mare illud ſit: nam verba Bullæ generalia ſunt, ibi, *tam in noſtris Tyrrheni, & Adriatici, quàm in cæteris cujuſque maris regionibus, & littoribus.*

Nec obſtat, quod quis rapiat hujuſmodi bona in ſuo mari, vel in ſuo littore; ſufficit enim perſonam, quæ delinquit, ſubjectam eſſe poteſtati Summi Pontificis, cui totus orbis pro territorio inſervit, *c. novit. de judic.* Ita Ugol. §. 1. *ad fin.* & alii communiter.

8 Quinta difficultas eſt, utrum ſub excommunicatione prohibeatur quælibet ſurreptio bonorum quacunque ratione in mari inventorum.

Reſpondeo non prohiberi quamlibet ſurreptionem, ut dicetur in quarto puncto *n. 1. & ſeqq.* ſed eam, quæ ſit in bonis navium, quæ jactatæ ſunt, & quoquomodo naufragium paſſæ: ut ſi navis naufragium, eò quòd appulerit in Syrtes, vel ſcopulam inculpabiliter, aut etiam ex incuria nautarum, vel vi ventorum fracta fuerit, aut vetuſtate in mare diſſoluta ſit.

Secus dicendum putat Filliuc. *n. 89.* de bonis illius navis, quæ bombardis ab hoſtibus diſrupta fuit, vel incendio periit.

Sed contrarium mihi probabilius videtur cum Ugolino *c. 4. §. 1. verſ. 3.* Vivaldo *caſu 4 n. 18* Duardo *hic q. 6. n. 3* quia navis hoc pacto diſrupta naufragium aliquod patitur: Summus autem Pontifex loquitur de quolibet naufragio, ibi, *quoquomodo naufragium paſſis.*

9 Addo idem ſentiendum eſſe de bonis, quæ gratia levandæ navis in mare projecta ſunt. Ratio eſt; tum quia Summus Pontifex generaliter excommunicat ſurripientes bona è navibus ejecta: tum quia hæc in mare projiciuntur, ob naufragii periculum, tum quia horum bonorum dominium remanet apud priores dominos, qui ea projecerunt animo ea em poſtea perquirendi, & conſequendi cùm potuerint, *l. qui levandæ, ff. ad leg. Rhodiam de jactu.* Ita communiter DD. Hoc tamen intelligendum eſt juxta dicta *in 3. diffic. n. 6.* ubi hoc limitandum cenſui in acceptis ante naufragium.

10 Rurſus addo hoc idem valere non ſolùm ſi capiantur bona, quæ navibus vehebantur; verùm etiam ſi capiatur ipſamet navis jam exonerata, aut ipſius inſtrumenta, ut remi, anchoræ, funes: nam verbum illud, *cujuſcunque generis bona*, generale eſt, & conſequenter omnia complectitur. Ita Ugolinus *hic §. 2. verſ. 5.* Alterius *hic c. 2. dub. 5.* Duardus *q. 3. n. 3*

PUNCTUM III.

Quorum eſſe debeant bona, quæ rapiuntur, ut hujus canonis cenſura incurratur.

1 *Bona debent eſſe Chriſtianorum, ut cenſura hujus canonis incurratur.*

2 *Hoc tamen limitatur, modò Chriſtiani ipſi non ſint piratæ, nec bona ad infideles deferant, contra Eccleſiæ prohibitionem.*

3 *Capiens bona infidelium non afficitur excommunicatione Bullæ.*

4 *Rapiens bona Chriſtianorum excommunicationem incurrit; etiamſi prædicta bona navibus infidelium veherentur, vel etiamſi ab infidelibus fuerint aſſecurata.*

5 *Capiens bona hæreticorum non incidit in excommunicationem Bullæ.*

UNICA PROPOSITIO.

1 AD incurrendam hujus Bullæ cenſuram, opus eſt ut ſurripiantur bona Chriſtianorum, quicunque illi ſint. Ratio eſt, quia de his tantummodo ſermo eſt in Bulla, ibi, *Chriſtianorum quorumcunque.*

2 Hæc propoſitio limitanda eſt primò, modò Chriſtiani, quorum bona ſurripiuntur, non ſint piratæ: nam piratæ ſunt diffidati, & hoſtibus æquiparantur, conſequenter bonis ſpoliari poſſunt, ut patet ex dictis *q. præcedenti punc. 1. prop. 1. dub. 4. num. 14. to. 3. idemque tradit* Filliucius *n. 91.* Duardus *hic quæſt. 4.* & alii communiter. Hoc tamen ſublimita cum Duardo *q. 4. n. 12.* niſi bona illa eadem numero eſſent Chriſtianorum, & injuſtè à piratis ablata; tunc enim ſurripiens hujuſmodi bona poſt naufragium, animo ſibi applicandi, ligaretur cenſura, quia furtum committeret, & uſurparet ſibi bona Chriſtianorum.

Secundò limita, modò bona Chriſtianorum non deferrentur ad infideles contra Eccleſiæ prohibitionem, ut ſunt arma, & alia, de quibus infra, *q. 8. per totam tom 3.*

3 Ex dictis ſequitur primò, capientem bona infidelium non affici cenſura hujus Bullæ.

4 Secundò hanc pœnam incurri, ſi rapiantur bona Chriſtianorum, etiamſi navibus infidelium veherentur; parum enim refert, an bona Chriſtianorum navibus fidelium, an infidelium veherentur. Ita Duard. *q. 3.* Sayrus *loc. cit.* Filliuc. *n. 88.*

Hoc tamen nonnulli DD. limitant, niſi bona fidelium eſſent ab infidelibus aſſecurata, tunc enim damnum potius infidelibus quam fidelibus afferretur, cùm periculum rei aſſecuratæ ſit penes aſſecurantem. Ita Regin. *n. 270.* Alterius *hic c. 2. verſic. verum*, Duard. *in ſimili lib. 2. canon. 10. q. 3. n. 4.*

Verùm hæc limitatio reiici poſſet, dicendo Summum Pontificem excommunicare ſurripientes bona Chriſtianorum: hic autem capiuntur bona Chriſtianorum, quamvis Chriſtiani quaſi per accidens damnum non patiantur ob aſſecurationem infidelium. Ita Duardus *q. 3. n. 13.* Ugolinus *in ſimili cap. 10. §. deprædantes, n. 3.*

Tertiò idem valere ſive bona deferrentur biremibus, ſive aliis navibus grandioribus, vel etiam parvis, ut cymbis, & ſcaphis, nomen navis hoc in loco generaliter accipitur pro quolibet navigio. Ita Filliuc *loc. cit.* Graſſius *lib. 4. dec. cap. 18. n. 71.* Regin. *lib. 9. num. 268* Duard. *q. 5. n. 1.*

5 Quartò capientem bona hæreticorum non incidere in hanc cenſuram. Ratio eſt, tum quia nomine Chriſtianorum in favorabilibus non veniunt hæretici, *cap. ſicuti, de hæret.* tum quia præſumendum non eſt, per ſe loquendo, Eccleſiam velle eos, qui totis viribus ipſam oppugnant, ſpiritualibus Eccleſiaſticæ juriſdictionis armis protegere, & tueri. Ita Sayr. *lib. 3. c. 8. n. 7* Reginald. *num. 270. ad fin.* Ugolin *in expoſit. canon.* Alter. *hic c. 2. dub. 7.* Vivald. *ibid. n. 30.* Filliuc. *n. 90.* Duard. *hic q. 3. n. 6.*

PUNCTUM IV.

Quandonam capientes naufragorum bona ab hac cenſura excuſentur.

1 *Surripiens bona naufragorum excuſatur ab hac cenſura, quoties excuſatur à mortali culpa.*

2 *Qui rem modicam accipit, excommunicationem Bullæ non incurrit.*

3 *Probabile eſt ad incurrendam excommunicationem requiri valorem duorum aureorum.*

4 *Ignorantia iuris, & facti excuſat.*

5 *Accipiens animo reſtituendi vero domino non incurrit excomm. Bullæ, etiamſi poſtea re ipſa non reſtituat, ſed afficitur excommunicatione c.* excommunicationis, de raptoribus.

6 *Ab hac cenſura excuſatur accipiens bona, quæ probabiliter credit pro derelictis haberi.*

7 *Bona pro derelictis haberi cenſentur primo ſi proiiciens nolit ea amplius cum rebus ſuis haberi; 2. ſi dominus proiecit eo tempore, quo nullum gravis tempeſtatis periculum imminebat; 3. ſi proiiciat rem ſtatim perituram; 4. quando dominus neque per ſe, neque per alios curat bona recuperare poſtquam in locum tutum ſe recepit.*

8 *Ab hac cenſura non excuſat conſuetudo, vel privilegium, niſi fortè iuſta de cauſa conceſſum ſit.*

9 *Summus Pontifex aliquando poteſt privilegia, & leges Principum ſæcularium revocare.*

10 *Surripiens naufragorum bona non excuſatur titulo præſcriptionis.*

11 *Prætextus non excuſat; nomine prætextus intelligitur cauſa non ſolum ficta, ſed etiam vera dummodo ſit iniuſta.*

UNICA PROPOSITIO.

1 SUrripientes bona naufragorum excuſantur ab hac cenſura, quoties excuſari poſſunt à mortali culpa, & injuria contra naufragos. Ratio eſt, quia ad incurrendam excommunicationis pœnam requiritur mortalis culpa, ut patet ex regulis generalibus traditis *de cenſuris in genere diſp. 1. q. 1. p. 3. n. 1. & ſeqq. to. 1.*

Hinc colligi poteſt ſolutio multorum caſuum.

2 Primò illum excuſari ab hac cenſura, qui rem modicam non ſufficientem ad mortale peccatum furti ſurripetet, niſi fortè etiam alii de communi conſenſu, vel ſcientia alieni furti modicas res auferrent, quæ ſimul ſumptæ materiam notabilem conſtituerent, juxta dicta *de reſt. in particulari diſp. 2. q. 8. p. 2. num. 1. & ſeqq. to. 2.* Ita Ugolin. *§. 2. ver. 7* Gambarupta *n. 7.* Filliuc. *n. 95. ad fin.* Duard. *qu. 11 & 12.* quamvis à me diſſentiat ex parte, cujus fundamenta hic non reiicio, cum ſufficienter ſolvi poſſint ex dictis de reſtitutione; exiſtimat enim.

3 Ad incurrendam excommunicationem requiri valorem duorum aureorum. Idem tenet Sayrus *de cenſuris lib. 1. cap. 9. num. 33.* Quaranta *v. bona naufragantium.* Filliuc. *in ſimili de muneribus religioſorum.*

Neque obſtat Trid. *ſeſſ. 25. c. 3. de reformat.* quia non loquitur ad rem noſtram, ſed de facultate, quam Epiſcopis permittit, excommunicandi eos, qui res jam ſubtractas, vel inventas non reſtituunt. Valdè tamen probabilis eſt Duardi opinio *q. 1. n. 5.* & aliorum *locis cit.* quam inferiùs probabiliter ſuſtineri poſſe oſtendam: nam ex Concilii conſtitutione non debet excommunicatio ferri pro re vulgari: res autem, quæ quantitatem duorum aureorum non attingit, vulgaris dicitur, *l. ſi oleum §. finali, cum l. ſeq. ff. de dolo mal.* conſequenter neque Summus Pontifex præſumitur voluiſſe in re leviori excommunicare.

4 Secundò illum excuſari, qui naufragorum bona ſurripuit, invincibiliter ignorans vetitum eſſe ſub cenſura, aut probabiliter credens id eſſe licitum, aut credens quidem aliena eſſe, ſed neſciens eſſe naufragorum bona; hic enim formaliter non peccat contra naufragium paſſos, ut ſuperiùs dictum eſt *n. 1.* cum Suarez, & aliis, contra Gambaruptam *c. 4. n. 8.*

5 Tertiò illum excuſari, qui animo reſtituendi vero domino accipit, etiamſi poſtea mutata voluntate intendat ſibi retinere, hic enim ſub cenſura prohibetur ſurreptio, non retentio, quamquam hic incidat in excommunicationem *c. excommunicationi, de rapt.* ut ſuperiùs dictum eſt *punct. 2. n. 3. to. 3.*

6 Quar-

6 Quartò excuſari accipientem bona, quæ probabiliter credit pro derelictis haberi. Ratio eſt, tum quia nihil retinet invito domino, cùm dominium ab ipſo ſit abdicatum: tum quia bona derelicta ſiunt primi occupantis. *Inſtit. de rerum diviſ. §. alia ſunt*.

Neque obſtat, quod in Bulla dicitur, ſurripientem nullo prætextu excuſari poſſe, tum quia Bulla loquitur de ſurripiente, accipiens autem bona derelicta non dicitur ſurripere: tum quia nomine prætextus intelligitur cauſa iniuſta: qui autem bona derelicta retinet, non habet cauſam iniuſtam retinendi.

7 Rogabis, quænam bona pro derelictis habeantur?

Reſp. id prudenti iudicio ex circumſtantiis colligendum eſſe.

Prima deſumitur ex verbis proiicientis, ut ſi proiiciens dixit nolle ea amplius cum ſuis ſuis haberi, nullum enim certius ſignum haberi poteſt, quam proteſtatio ipſius domini.

Secunda ex tempore, ut ſi dominus bona ſua proiecit eo tempore, quo nullum gravis tempeſtatis periculum imminebat.

Tertia ex modo proiiciendi, ut ſi librum apertum in mari proiecit, aut veſtes omnino ſolutas. Secus ſi librum clauſum, aut pannis involutum abiecit.

Quarta ex loco, ut ſi dominus prope portum paſſus ſit naufragium, & poſtquam in portum ſe recipit, neque per ſe, neque per alios curet bona illa recuperare.

Quinta, iuxta multos DD eſt ſi proiiciatur res, quæ facilè peritura ſit, aut recuperatu difficilis, aut facilis ed corrumpendum: ut ſi in mare proiiciatur farina, vel ſaccharum, vel mala punica, ficus, & ſimilia, quæ diſſoluuntur, & corrumpuntur, vel ſi metallum abiiciatur, quod ob ſui gravitatem profundum petit. Ita Sayr. *lib. 3. c. 8. n.* 9. ubi plures alios DD. refert Filliucius *loc. cit. n. 93. & 96.* Alterius *in expoſitione huius canon cap. 2. dub. 9* Ugolinus *hic, c. 2. verſ. 12.* Graff. *lib. 4. c. 18. n. 74.* Duardus *hic q. 13.* Reginald. *lib. 9. n. 271.*

Verùm hæc quinta conditio mihi non probatur, quoties apparet proiicientem nolle illa bona pro derelictis habere, etiamſi alioquin facilè peritura ſint. Ratio eſt, tum quia nullus facilè præſumitur velle ſuum prodigere, & iactare, *l. cum de indebito ff. de condict. indebit.* tum quia res mea manet mea quamdiu conſumpta non eſt, ut docui, *de reſt. diſp. 1. quæſt. 3. punct. 5. num. 7. & ſeqq.* tum. conſequenter domino reſtituenda eſt, ſoluto recuperanti debito laboris pretio. Ita Gambarupta, *cap. 4. num. 5.* ideinque tradit Ugolinus *in expoſit. huius canon c. 4. §. 2. n. 3.* Vivaldus *in Cand. labro caſu 4. n. 34. in expoſit. Bullæ*, Duardus *hic q. 14.* quamquam iſti DD. aliter ſentiendum putant de re, quæ talis naturæ eſt, ut ſi ablata nõ fuiſſet, dominio extincta fuiſſet, nec ad littor perveniſſet.

8 Quæres, utrùm ab hac cenſura incurrenda excuſare poſſit conſuetudo, vel privilegium capiendi huiuſmodi bona?

Reſpondeo non excuſare, quia in Bulla revocantur quælibet privilegia, abrogatur conſuetudo, & invalida redditur uſucapio non ſolùm longiſſimi, verùm etiam immemorabilis temporis.

Hinc ſequitur primo, privilegium, alicui à Principe iniuſtè conceſſum ad acquirenda huiuſmodi bona, invalidum eſſe, ſicut etiam invalidæ ſunt leges, quibus Principes huiuſmodi bona fiſco addicunt, iuri enim naturæ adverſantur, cùm ius naturæ non dictet afflictionem afflicto addendam, aut dominum ſine iuſta cauſa rebus ſuis ſpoliandum eſſe, conſequenter tuti non ſunt Principes, qui ea ſibi applicant, niſi fortè intentionem habeant reſtituendi dominis comparentibus, illis autem non comparentibus, tenentur in pios uſus erogare: cùm bona incerta cenſeantur iuxta dicta *de reſtitutione in genere diſp. 1. q. 4. p. 4. n. 1. & ſeqq. c. 2.* Ita Caiet. *v. excomm. c. 23.* Duardus *q. 19. & 20.* Navarrus *c. 27. n. 118.* Tabiena *excomm. 5. caſu 25.* Paludanus, & alii apud Sayrum *n. 7.* quamquam Paludanus, Tabiena, & Sayrus putant de conſenſu Epiſcopi applicari poſſe fiſco ad defenſionem dominis non comparentibus.

Dixi in illatione, privilegium à Principe iniuſtè conceſſum, quia ſi privilegium rationabiliter à Principe concedatur, non videtur invalidum, ut ſi accurrentibus cum vitæ periculo ad ſublevandos nautas in evidenti ſubverſionis periculo conſtitutos, & auxilium implorantes, privilegium conceſſum ſit, quo aliqua bona naufragium paſſa retinere valeant: nam periculum, cui ſe accurrentes ſubiiciunt, pretio æſtimabile eſt, & præmium meretur. Idem valet ſi ſtatuto, vel conſuetudine id concedatur; quamvis enim recuperans aliena bona cum proprio vitæ periculo teneatur ad illorum reſtitutionem, detracta laboris, & periculi æſtimatione: hæc enim pretio digna ſunt, ut cum Navarro, Rebello, Molina, & aliis inmui *de reſtit. diſp. 1. qu. 3. punct. 5 ad fin. n. 9. & u.* quibus adde Alterſom *loc. cit. dub. 1. & 2.* Duardum *q. 25.* Ugolinum *§. u. n. 3.* Graſſium *loc. cit.* nihilominus ſtatuto, vel conſuetudine induci poteſt, ut bona acquirantur accurrentibus ad ſalvandam vitam naufragorum auxilium implorantium. Ita Duardus *lib. 1. can. 4. q. 17. n. 4.* Gambarupta *c. 4. n. 6.* Vivald. *n. 34.* & alii quamplures, quos ego retuli, *de reſtit. diſp. 1. q. 4. punct. 5. ad finem n. 9. & 2.*

9 An autem Summus Pontifex revocare poſſit privilegia, vel leges à Principibus ſæcularibus latas, patet ex dictis de legibus, *quæſt. 1. p. 2. n. 18. & 2.* ubi dixi poſſe, quoties huiuſmodi leges, vel privilegium ſunt contra ius naturæ, vel divinum, ſeu quando id conducit ſaluti animarum: nam Summus Pontifex univerſalem habet iuriſdictionem in iis, quæ ad ſalutem animarum pertinent. Ita præter DD. *in tit. de legibus relatos*, docet Navarrus *in c. novit, de iudic. notab. 3. n. 21. & ſeqq.* Ioan. Andreas *in c. extirpandæ, de præbend.* Francus, & alii apud Duardum *q. 18. n. 9. & ſeqq.*

Bonacina Sum. Mor. Tom. III.

10 Secundò ſequitur ſurripientem non juvari titulo præſcriptionis, ſeu potius uſucapionis, quæ eſt poſſeſſio rei mobilis tempore à lege definito: nam Summus Pontifex prohibet hunc excuſationis titulum, præſertim cùm poſſeſſor malæ fidei nullo tempore, præſcribat; An autem ſucceſſor ſingularis, aut alius, quia jure emit, poſſit rem emptam ſpatio 36 vel 40. annorum uſucapere; conſtat ex dictis *de præſcriptione in tract. de reſtitutione in genere diſp. 1. q. ultim. p. 2. §. u. n. 21. & 2.* ubi affirmativè reſpondi, cum Molina, Leſſio, Covarruvia, & aliis, quibus adde Duardum *loco cit. q. 21.*

11 Tertiò non excuſari ſurripientem ab excommunicatione, etiamſi excuſatione dignum ſe arbitretur aliquo prætextu, ideſt, ſub prætextu, ſeu velatione alicujus cauſæ fictæ, vel etiam veræ, ſed injuſtæ, prætextus enim ſignificat cauſam, non ſolùm fictam, & ſimulatam, verùm etiam veram *c. ſuborta de tranſact. & l. ſub prætextu, C. de tranſact.* hoc tamen intellige, modò prætextus, ſeu cauſa, quæ allegatur, ſit injuſta: nam ſi cauſa juſta ſit, ut quia accepit bona derelicta, aut quia cum periculo vitæ præfata bona acquiſivit, ſtatuto, vel conſuetudine id ſibi concedente excuſatur juxta ſuperius dicta.

QUÆSTIO VI.

De excommunicatione, quæ contrahitur propter impoſitionem, auctionem, vel exactionem pedagiorum, ſeu gabellarum.

Totam hujus canonis materiam tribus punctis explicabo. In primo oſtendam, quid ſit pedagium, ſeu gabella. In ſecundo quænam ſit materia hujus cenſuræ, ſeu quænam actiones ſub cenſura prohibeantur.

Tertiò quodnam ſit hujus excommunicationis ſubjectum, ſeu in quas perſonas iſta excommunicatio feratur, quæ his verbis in Bulla continentur: *Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, qui in terris ſuis nova pedagia, ſeu gabellas, præterquam in caſibus ſibi à jure, ex ſpeciali Sedis Apoſtolicæ licentia permiſſis imponunt, vel augent, ſeu imponi, vel augeri prohibita exigunt.*

PUNCTUM I.

Quid ſit pedagium, gabella, portorium.

1 *Pedagium quod dicitur à pede eſt quoddam tributum, quod pro tranſitu perſonæ per aliqua loca ſolvitur ad reparationem, vel conſtructionem pontium, viarum, navium.*

2 *Gabella ſtrictè loquendo eſt tributum quod pro mercibus invectis perſolvitur.*

3 *Portorium quod à porta nomen accepit eſt ſpecies gabellæ quod ſolvitur pro rebus, quæ navi deferuntur ad aliquem locum, vel ab aliquo loco aſportantur, vel per aliquem locum transferuntur.*

4 *Nomine pedagii, guidagii, portorii, ſeu gabellæ, ac vectigalis non veniunt taxæ, taleæ, collectæ, præſtantia, perticatus, domus panis, & his ſimilia.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 Pedagium, quod dicitur à pede, nihil eſt aliud, quàm quoddam tributum, quod pro tranſitu perſonæ per aliqua loca ſolvitur, ad reparationem, vel conſtructionem pontium, viarum, navium. Solet etiam dici guidagium, quod eſt tributum, quod pro cuſtodia, & ſecuritate viarum à tranſeuntibus ſolvitur. Ita communiter DD.

SECUNDA PROPOSITIO.

2 Gabella, ſeu vectigal, ſi propriè, & ſtrictè loquamur, nihil eſt aliud quam tributum, quod pro delatione, ablatione & translatione, aut venditione rerum, ſeu mercium ſolvitur, vel ut alii dicunt, eſt tributum, ſeu vectigal, quod pro mercibus invectis perſolvitur, vulgari, tritoque nomine appellatur datium, aut duana, ſeu dogana.

Dixi *ſi propriè, & ſtrictè loquamur*, quia nomen gabellæ latiùs acceptum, extenditur ad penſionem, cenſum, guidagium, pedagium, porturium, taleas, collectas, & ſimilia, quid autem ſit penſio, & cenſus; conſtat ex dictis ſuis locis, *q. 19. p. 1. & ſeqq.* nihil enim aliud ſunt quam jus exigendi certam quantitatem ex bonis alienis, quid verò ſit taxa, vel talea, ſtatim aperiam.

TERTIA PROPOSITIO.

3 Portorium, quod à porto nomen accepit, eſt ſpecies gabellæ, ſeu vectigalis, quod ſolvitur pro rebus, quæ navi deferuntur ad aliquem locum, vel ab aliquo loco aſportantur, vel per aliquem locum transferuntur. Ita poſt Alex. *in leg. cenſoria, ff. de verb. ſignif.* & poſt Sylveſtrum, Angelum, Tabienam, & alios in *v. gabella, pedagium*, obſervant Ugolinus *in expoſit. Bullæ c. 5. n. 4.* Rebuffus *in praxi benef. in expoſit. Bullæ art. 3.* Tolet. *ibidem excomm. 3.* Sayrus *lib. 3. cap. 9. n. 4.* Duardus *lib. 2. can. 5. q. 4.* Graſſius *1. p. deciſ. lib. 4. c. 18.* Suarez *in part. diſp. 21. ſect. 2. n. 41.* & alii communiter.

4 Ex dictis igitur liceat inferre taxas, taleas, collectas, præſtantias, & his ſimilia, non contineri ſub nomine pedagii, ſeu gabellæ, ac vectigalis ſtrictè accepti, ut patet ex natura, & fine hujuſmodi

Digitized by Google

onerum, & tributorum, pedagium enim ſolvitur ad reparationem viarum, pontium, vel navium: guidagium pro ſecuritate viarum, portorium pro porto, aut portus tranſitu; vectigal, ſeu gabella pro mercibus vehendis, vel invectis. Talea verò præſtantia, taxa, & collecta idem ſignificant, & nihil aliud ſunt, quam pecunia, ſeu pretium, ſeu compoſitio, ſeu onus, ſeu tributum, quod ſolvitur ſervata proportione ſubſtantiæ cujuſque, ut benè obſervat Sayrus *n.* 10. Duard. *q.* 4 *n.* 7. Suar. *diſp.* 21. *ſec.* 2. *n.* 41. *verſ. alia verba*, poſt Syl. Tabienam, & alios *loc. cit.*

Idem dic de onere, quod alicubi perticatus dicitur, aut de gravamine, quod pro domibus ſolvitur, & de his ſimilibus, quæ, propriè loquendo, ſub nomine pedagii, aut vectigalis non continentur.

Rurſus inferri poteſt nomine pedagii, aut gabellæ non comprehendi domum panis, in qua dominus loci, vel communitas deponi mandat victualia, & facultatem eam vendendi uni concedit, nam huic non convenit ratio vectigalia, & potiùs dici debet monopolium, quam vectigal. Ita Filliuc. *n.* 110. com Hoſtienſi, & alios contra Graſſium *loc. cit. n.* 79: Duardum. *n.* 9.

Hæc diligenter advertenda ſunt pro ſolutione multorum caſuum.

Ex his enim colligitur legem pœnalem, & conſequenter hunc noſtrum canonem loquentem de pedagiis, & gabellis, explicandum eſſe tantummodo de pedagio, guidagio, vectigali, ſeu gabella, & portorio propriè acceptis, non verò de taxa, taleis, collectis, præſtantiis, perticatu, gravamine domus juxta veriorem ſententiam, quam ſequitur Ugolinus *loco cit.* §. 3. *ad finem ver. poſtremò*. Cajetanus *v. excommunicatio c.* 71. Duard. *loc. cit.* Suarez *diſp.* 21. *ſect.* 2. *n.* 41. *ad finem*, & Filliucius *ex parte num.* 107. ubi probabiliter, excommunicatione jure communi excuſari poſſe putat communitatem recognoſcentem ſuperiorem, ſi collectam pro ſuis neceſſitatibus imponat. Reginald. tamen *lib.* 9. *n.* 284. *& ſeqq.* & Filliucius *n.* 108. putant imponentem collectas ſine licentia ligari hac cenſura, modò imponens ſupremam poteſtatem non habeat.

PUNCTUM II.

Quænam ſit materia hujus canonis, ſeu quænam actiones ſub cenſura in hoc canone prohibeantur, imponendo pedagium, augendo, &c.

1 *Materia hujus cenſuræ ſunt impoſitio novi pedagii, auctio, & illius exactio.*

2 *Dicitur impoſitio novi pedagii, ſeu gabellæ, quæ nunquam in eo loco fuit impoſita.*

3 *Nomine auctionis intelligitur augmentum tributi ſolvendi à tranſeuntibus aut res aliquas vendentibus.*

4 *Ligatur hac cenſura is, qui obtenta facultate gabellam imponendi ſuper una re, imponit ſuper alia.*

5 *Nomine exactionis intelligitur actio qua quis ab invito tributum noviter impoſitum ſine legitima imponendi auctoritate extorquet.*

6 *Exactio prohibetur eadem excommunicatione, qua impoſitio, & auctio.*

UNICA PROPOSITIO.

1 MAteria hujus cenſuræ, ſeu actiones ſub hac cenſura prohibitæ, ſunt impoſitio novi pedagii, ſeu gabellæ auctio, & illius exactio. Hæc propoſitio conſtat ex illis Bullæ verbis, *imponunt, vel augent, ſeu imponi, vel augeri prohibita exigunt*. Ut ſingulæ iſtius propoſitionis particulæ clarè intelligantur, explicandæ ſunt ſubſequentes quæſtiones.

2 Quæres primò, quænam dicatur impoſitio novi pedagii, ſeu gabellæ, ſeu quodnam dicatur novum pedagium, ſeu vectigal.

Reſpondeo illud dici novum, de cujus impoſitionis initio non extat memoria, ſeu quod nunquam in eo loco fuit impoſitum: dicitur autem novum reſpectu loci, in quo exigitur, non habita ratione alterius loci, fieri enim poteſt, ut alibi vetus ſit, & licitum, hic autem novum, & illicitum, ut benè Ugolinus *hic* §. *ſeu imponi verſic.* 3. Duardus *q.* 9. & alii communiter. Illud verò vetus, & antiquum vectigal dicitur, cujus impoſitionis origo memoriam hominum excedit, illa igitur illicita, & invalida ſunt vectigalia, quæ noviter impoſita ſunt ſine legitima facultate: illa verò licita, quæ à legitimo ſuperiore impoſita ſunt, vel quorum initium memoriam hominum tranſcendit, poſſeſſio enim immemorabilis arguit juſtum titulum, nempe privilegium, aut aliam juſtam cauſam, ut communiter fatentur Theologi, & Juriſperiti. Ita Sayrus *n.* 12. Ugolinus *hic c.* 5 *initio num* 6. Graſſius 1. *par. lib.* 4. *cap.* 18. *n.* 79. Duardus *hic quæſt.* 2. Alterius *hic cap.* 2. Filliucius *tract.* 16. *c.* 5: *num.* 14. Reginaldus *lib.* 9. *cap.* 16. *num.* 283. & hoc diligenter obſervandum eſt pro iis, qui vectigalia exigunt, cùm alioquin ex ſe poteſtatem non habeant imponendi vectigalia, nam in habentibus facultatem imponendi vectigalia, non eſt inſpiciendum, an vectigal novum ſit, an vetus, cùm ipſi jus habeant novum imponendi, & vetus augendi, quibus autem hoc jus competat, conſtabit ex dicendis *in* 3. *punct. n.* 1. competere habenti jus, vel facultatem.

Ex dictis igitur conſtat, quænam dicatur impoſitio novi vectigalis, quæ ſub excommunicatione in hac Bulla prohibetur.

3 Quæres ſecundò, quid nomine auctionis intelligatur, & utrum ſub eadem pœna cadat auctio vectigalis, ſub quam cadit impoſitio.

Ad primam partem reſpondeo, nomine auctionis intelligi augmentum gravaminis, ſeu tributi ſolvendi à tranſeuntibus, aut res aliquas vendentibus.

Ad ſecundam reſpondeo cadere ſub eadem excommunicationis pœna, ut patet, tum ex verbis Bullæ, tum quia vectigal, quo pars augetur, cenſetur novum, cùm pars præexiſtens ſit illi accidentaria, ſicut autem prohibetur impoſitio novi vectigalis, ne ſubditorum pecuniæ à Principibus exhauriantur, ita par fuit, ut auctio veteris ſub eadem pœna interdiceretur. Ita Syl. *v. excomm. c.* 7. *num.* 19. Duard. *loc. cit. & q.* 8. *& q.* 13. *verſ.* 10. Graſſ. *loc. cit.* Suar. *loc. cit.* Tolet. *lib.* 1. *c.* 21. *n.* 11. Sylv. *v. gabell.* 3. *n.* 7. Regin. *n.* 184. & alii apud præcitatos DD. contra Armilliam *in ſumma, v. gabella q.* 8. & alios quatenus arbitrantur auctionem tributi non eſſe impoſitionem tributi, conſequenter non ſubjacere pœnæ contra impoſitionem latæ, niſi exprimatur.

4 Hinc colligere licet illum hac cenſura ligari, qui obtenta facultate imponendi gabellam ſuper una re, imponit ſuper alia, vel qui imponit majorem, quam ſibi conceſſum fuerit, hæc enim eſt impoſitio novi vectigalis. Ita Filliuc. *q.* 3. *n.* 106. & alii DD.

5 Quæres tertiò, quid nomine exactionis intelligatur, & utrum exactio eadem excommunicationis pœna prohibeatur, qua impoſitio.

Ad primam quæſtionis partem reſpondeo, nomine exactionis in hoc loco intelligi actionem, qua quis ab invito tributum noviter impoſitum ſine legitima imponendi auctoritate extorquet, nam *exigere* eſt aliquod extorquere ab eo, qui invitus, ſeu involuntariè mixtè tradit, ſeu qui ſolvere nollet ſi poſſet *leg. ſolvendo ff. de negot. geſtis*. Ita Sayr. *loc. cit. n.* 8. Cajet. *v. excommunicatio, cap.* 39. *&* 71. Suar. *n.* 43. Filliuc. *n.* 112. Regin. & Navarrus *loc. ſtatim cit.* Duardus *q.* 9. *n.* 1. & alii, apud Sayrum *loc. cit.* & apud Ugol. *c.* 5. §. *qui nopus*.

Is igitur invitus ſolvere dicitur, regulariter loquendo, qui aliquid tradit petenti tanquam ſibi debitum, ſeù qui ſolvere nollet, ſi poſſet. Si verò tradat ex amore, vel animi liberalitate; aut ſponte non rogatus, dicitur donare; conſequenter hujuſmodi acceptio non eſt vetita, quamquam pauci ſunt, qui donare præſumantur, nullus enim ferè traderet, niſi peteretur, tanquam ex debito, vel niſi periculum alicujus incommodi ſibi timeret. Ita Cajet. & Sayr. *loc. cit.* Navarr. *c.* 27. *n.* 61. Duard. *q.* 9. Regin. *n.* 276. *ad fin.* Tolet. *lib.* 1. *c.* 22. *n.* 13. Gambarupta *hic c.* 5. *n.* 10. & apud præcitatos DD.

6 Ad ſecundam quæſtionis partem reſpondeo exactionem eadem excommunicationis pœna vetari, qua impoſitio, & auctio. Probatur tum ex verbis Bullæ ſuperiùs citat. ibi; *vel augeri prohibita exigunt*: tum ex fine, & intentione Summi Pontificis: cùm enim Summus Pontifex intentionem haberet conſulendi indemnitati, & libertati ſubditorum, ne magis, quàm par ſit, gravarentur, & ne ipſorum pecuniæ exhaurirentur, operæ pretium fuit, ut non ſolùm impoſitio, vel auctio gabellæ ſine legitima auctoritate impoſitæ, ſub pœna excommunicationis interdiceretur, verùm etiam exactio, ſine qua vana, & inutilis redderetur impoſitio, & auctio gabellarum: hæc ratio potiùs indicat finem, & congruentiam diſpoſitionis, quàm diſpoſitionem ipſam, & excommunicationis impoſitionem, quæ magis ex prima, quàm ex ſecunda ratione colligitur.

PUNCTUM III.

Quodnam ſit ſubjectum, ſeu in quas perſonas hujus canonis cenſura feratur, ob impoſitionem, auctionem, & exactionem pedagiorum, & gabellarum.

1 *Incidunt in hanc cenſuram omnes, qui in ſuis terris, imponunt, augent, vel exigunt pedagia, ſeu gabellas in caſibus ſibi à jure non permiſſis.*

2 *Gabellas imponere poſſunt, abſque periculo cenſuras contrahendi illi, qui in ſuis terris nullum ſuperiorem in temporalibus agnoſcunt, uti 1. Pontifex; 2. Imperator, 3. Rex; 4. Dux Florentiæ, aliique conſimiles; 5. Reſpublica libera, & perfecta, ut Veneta, Januenſis &c.*

3 *Ille poteſt veſtigalia imponere, qui facultatem habet à ſupremo Principe.*

4 *Summus Pontifex poteſt alteri gabellam imponendi facultatem concedere, quoties bono ſpirituali expedire judicaverit.*

5 *Probabile eſt tyrannos uſurpatione regni poſſe abſque excommunicatione gabellas imponere, quoties poſſident locum, cui alias competebat jus imponendi vectigalia: contrarium ſuſtinet Auctor.*

6 *Tyrannus ſolo regimine, & adminiſtratione, juxta probabiliorem ſententiam excommunicatione ligatur gabellas injuſtè imponendo.*

7 *Princeps juſtam habens cauſam imponendi gabellam in ſuo territorio, ſi eam præſcribat ſolvi non ſolùm à laicis ſed etiam à religioſis, in excommunicationem hujus canonis incidit, juxta probabiliorem ſententiam contra Auctorem.*

8 *Communitas, quæ gabellam imponit, non incurrit excommunicationem, juxta probabilem ſententiam.*

9 *Imponens gabellas in terris alienis non incurrit excommunicationem.*

10 *Jubens, mandans, vel conſulens nova tributa imponi, non ligatur hac cenſura, juxta probabilem ſententiam.*

11 *Ex præcedentibus infertur 1. imponentes, vel augentes in terris ſuis*

vecti-

Digitized by Google

vectigalia ſine legitima facultate ligari excommunicatione ; 2. *Communitatem imponentem gabellas probabiliter non incurrere excommunicationem* ; 3. *imponentem gabellas in terris alienis non affici hac pœna* ; 4. *Neque hac pœna affici mandantes vel conſulentes* ; 5. *non ſubiici huic cenſuræ imponentes taxas*.

2 *Qui gabellas antiquitus impoſitas, ſeu aliqua de cauſa intermiſſa de novo exigit, non ligatur hac cenſura.*

3 *Qui pro fluminis tranſitu pretium exigit, non afficitur hac cenſura. Idem valet in facultate concedendi, tenendi cymbam, qua viatores transferuntur.*

4 *Excommunicatio non extenditur ad eos, qui viatores aggrediuntur, & pecunias ipſis extorquent, fingentes ſe gabellarum exactores eſſe.*

5 *Exactor vectigalium, qui aliquid ſupra taxam à Principe præſcriptam exigit, cenſuram huius canonis non contrahit, iuxta probabilem auctorum ſententiam.*

6 *Qui capit defraudantes gabellas, ipſoſque ad exactores ducit non ligatur excommunicatione in ſententia probabili.*

7 *Reformans vectigalia iam impoſita non ſubiicitur vinculo huius cenſuræ, modo rem aliam maioris valoris non exigat, aut ſolvi imponat.*

8 *Exigens per metum gravem, aut probabiliter ignorans iniuſtitiam vectigalis, excommunicationem non incurrit.*

9 *Subditi dubitantes de iuſtitia vectigalis tenentur ad illius ſolutionem.*

UNICA PROPOSITIO.

OMnes, qui in terris ſuis imponunt, augent, vel exigunt pedagia, vel gabellas in caſibus ſibi à iure, vel ex ſpeciali a Sedis Apoſtolicæ auctoritate non permiſſis, in excommunicationem huius canonis incidunt. Hæc propoſitio non indiget probatione; cùm evidenter conſtet ex verbis Bullæ, ſed potius explicanda eſt in ſolutionibus ſubſequentium difficultatum.

1 Prima difficultas eſt, quinam gabellas imponere poſſint, ita ut hanc cenſuram non incurrant gabellas imponendo.

Reſpondeo illos poſſe gabellas imponere, qui in ſuis terris ſupremam habent facultatem, nullumque ſuperiorem in temporalibus agnoſcunt. Ratio eſt, quia cum huiuſmodi perſonæ ſupremam habeant poteſtatem circa regimen, & adminiſtrationem, & impoſitio vectigalium ſit effectus ſupremæ iuriſdictionis, *c. innovamus, de cenſ.*, & *cap. ſuper quibuſdam, de verb. ſignif.* par eſt, ut vectigal imponere valeant, quo alantur, & dignitatis onera ferre, & periculis occurrere poſſint: tum, quia in iure nulla extat contra huiuſmodi perſonas prohibitio. Ita Doctores ſtatim citandi, & præterea Molina, Navarrus, Toletus, Suarez, Uaſquez, & alii, quos retuli *de contr. diſp. 2. q. 9. punct. 1. n. 1. 2.*

Hinc ſequitur primò, Duces, Comites, Barones, Marchiones, Dominos, aliosque poteſtatem ſuperiorum Principum non habentes, non poſſe gabellas imponere, conſequenter vinculo huius cenſuræ obſtringi gabellas imponendo. Ita Pius V. teſte Toleto *lib. 1. c. n. 10. ad fin.*

Secundò Summum Pontificem, Imperatorem, Regem, Ducem Venetiæ, aliosque ſupremos Principes, ſuperiorem non agnoſcentes, poſſe in ſuis terris vectigalia imponere, ut fuſius probat Sayrus *loco cit. n. 15. & ſeqq.* Duardus *q. 5.* Filliucius *n. 104.* Suarez *diſp. ſect.* e. *num.* 36. Toletus *lib. 5. c. 73. n. 1.* Gambarupta *hic c. 5. n. 4.* Alius, & alii, quos retuli *de contract. diſp. 2. q. 9. punct. 1.* Eadem facultas conceditur Concilio generali *in c. ſuper quibuſdam, de verbor. ſignific.*

Tertiò Reſpublicas liberas, & perfectas poteſtatem imponendi vectigalia habere, qualis eſt Reſp. Veneta, Ianuenſis, aliæq; ſimiles Reſpublicæ vel civitates, ſupremam auctoritatem habentes: ſicut enim huiuſmodi facultatem in Principem transferunt, ita eandem per ſe ipſas exercere poſſunt, modò maior communitatis pars conſentiat, & ſuam auctoritatem in Principem non tranſtulerint. Ita DD. *cit.* & alii apud Duardum *q. 6. n. 4.* apud Gambaruptam *loc. cit.* & apud alios præcitatos DD.

2 Quartò facultatem imponendi vectigalia competere iis, quibus data eſt à ſupremis ipſorum Principibus facultas illas imponendi: ſicut enim quis poteſt gravamen imponere: ita etiam illius imponendi facultatem alteri dare in locis ubi de iure in hac re ſubiectis.

Idem dici poſſe de iis, qui huiuſmodi facultatem immemorabili conſuetudine præſcripſerunt, probabilis eſt multorum DD. opinio, quam ſequitur Medina *de reſtit. q. 13.* Sayrus *nu. 17.* Reginald. *nu. 283.* Ulterius *hic c. 2.* Ugolinus *hic §. 1.* Duardus *hic qu. 2. nu. 4. & qu. 6. n. 8. 9. & q. 7. n. 6.* Panormitanus, Sylveſter, & alii contra Bartolum, & alios apud Salas *de legibus diſp. 15. ſect. 10. n. 118.* apud Sayrum *loc. cit.* & apud Vaſquez *in opuſc. c. 6. §. 1. & 6. n. 65.* Nihil enim obſtat, quominus iſta facultas præſcribi poſſit; ſed de hac re alibi *de reſtit. in genere diſp. 8. qu. ultim. p. n. §. 2. nu. 31. verſic. ſecundò dubium eſt.* 1. 2.

3 Maius dubium eſt, utrùm Summus Pontifex poſſit alteri in temporalibus ſibi non ſubdito facultatem ad gabellas imponendas concedere.

Reſp. poſſe, quoties id bonò ſpirituali expedire iudicaverit, ut in ſimili probavi *de legibus, quæſt. 5. punct. 3. n. 34. tom. 2.* & ex eo rectè deducitur, quòd Chriſtus Dominus, qui conſtitutus eſt à Patre Rex ſuper Sion montem ſanctum eius: ſuper ſanctam, inquam Eccleſiam, conceſſit ſuo in terris Vicario, Romano Pontifici, generalem facultatem in ſpiritualibus, quantam ferunt illa verba. *Paſce oves meas*, & illa alia. *Quodcumque ligaveris, ſuper terram erit ligatum, & in cælis, & quodcumque ſolveris ſuper terram erit ſolutum, & in cælis*, & conſequenter conceſſit eidem ſuo Vicario facultatem circa ea omnia, quæ ad ſpiritualis iuriſdictionis exercitium poſſunt neceſſaria, vel opportuna media eſſe; cuiuſmodi eſt hoc, de quo agitur. Et ita pleriq; *quos retuli loco ſuper citato, & hic qu. 5 p. 4. n. 9. p. 26.*

5 Quintò ſequitur Tyrannū, iuxta probabilem nonnullorum ſententiam, quam ſequitur Filliucius *num. 109.* incidere in excommunicationem huius canonis, gabellam imponendo, quia caret poteſtate, & iure; (loquimur autem de Tyranno uſurpatore regni, ſeu principatus: nam de Tyranno ſolo regimine, & adminiſtratione, alia difficultas eſt, quam hic ſtatim explicabo.)

Dixi *iuxta probabilem nonnullorum ſententiam*, ut adverterem oppoſitum mihi verius videri. Ratio eſt, tum quia ad incurrendam hanc cenſuram opus eſt, ut imponens gabellam eam imponat in terris ſuis: ſed loca, in quibus Tyrannus gabellas imponit non ſunt ipſius Tyranni, alioquin dici non poſſet Tyrannus uſurpatione regni quod poſſidet, & occupat: tum quia, licet iniquè poſſideat regnum, nihilominus Reſpublica præſumitur ius illi conferre: ſicut enim Reſpublica poſſet leges ferre, & vectigalia imponere, ita præſumitur eandem facultatem in Tyrannum transferre ad vitanda graviora incommoda, ut in ſimili docui *de legib. diſp. 1. q. 1. punct. 7. §. 2. n. 12. & ſeqq. to. 2.* cum Leſſio, Salas, Aragonio, Salonio, Banne, & eius contra Sotum, & Suarez.

Secus dici poſſet de Tyranno, qui poſſidet aliquod oppidum, ſeu caſtrum, cui alias non competit ius imponendi vectigalia: ſicut enim huiuſmodi oppidum non poteſt gabellas imponere, ut ſuppono, ita neque facultatem ad illas imponendas in alterum transferre valet, iuxta vulgatam regulam, *Nemo plus iuris in alterum transferre poteſt, quàm ipſe habeat*, conſequenter gabella ab ipſo impoſita non tenet. Verùm tamen probabile mihi videtur, hunc ligari cenſura, quia non imponit vectigalia in terris ſuis.

6 Sed modò dubium eſt, utrum Tyrannus ſolo regimine, & adminiſtratione, qui ſc. iuſtè poſſidet regnum, ſed iniquè ſubditos vexat bonis ſpoliando, aut iniuſtè gravando contrahat hanc pœnam, ſi vectigalia poteſtatem ſuam excedentia imponat, cùm alias gaudeat poteſtate ad gabellas iuſtè imponendas.

Eadem difficultas fieri poteſt in aliis Principibus, iniuſta vectigalia imponentibus. Ugolinus *hic §. 3 verſ. 4.* Toletus *hic lib. 1. c. 22. num. 9. ex communicatione 5.* Filliucius *num. 105* Reginaldus *num. 274.* Navarrus *cap. 27 num 61.* Sayrus *cap. 9. nu. 7. lib. 3* putant contrahere. Sed oppoſitum mihi verius videtur cum Suarez *diſp. 21. ſect. 2. num. 37. verſ. hinc verò* Sylveſtro *5. gabella 3. num. 7.* S. Antonin. *2. p. tom. 1. cap. 23. §. 7.* Graſſis *1. part. lib. 4. c. 18. n. 80.* Duardo *hic qu. 6.* & aliis arbitrantibus, Regem, ſeu Principem teneri hac cenſura, dum gabellas iniuſtè imponit. Ratio eſt, quia à Summo Pontifice ſimpliciter, & abſolutè excommunicantur, qui gabellas imponunt in caſibus ſibi e iure non conceſſis, ut diſertè conſtat ex verbis Bullæ. Sed Principi conceſſum non eſt iure, ut gabellas iniuſtè imponat, ius enim iniuſtitiam fovere, nec actus iure naturæ invalidos approbare, aut validare poteſt, ergo Princeps iniuſtè gabellas imponens excommunicatur.

7 Hinc ſolvi poteſt illa difficultas, quæ quæritur, utrum Princeps habens iuſtam cauſam imponendi gabellam in ſuo territorio, ſi eam imponat, ſimulque præſcribat eam ſolvi non ſolùm à laicis, verùm etiam à religioſis, ſeu clericis, incidat in hanc cenſuram.

Reſpondet Suarez, & alii locis ſtatim citandis, & ex diſpoſitione huius canonis præcisè non incidere in hanc cenſuram, quia Rex imponit gabellam in ſuis terris in caſu ſibi permiſſo, id eſt, ex cauſa iuxta, ut ſupponitur, e. gr. ad impediendos inimicorum incurſus, ad defenſionem regni, vel ad reparationem viarum, &c. conſequenter impoſitio gabellæ quoad ſubſtantiam eſt iuſta, licet quoad modum, ſeu quoad perſonas dicatur iniuſta; Summus enim Pontifex non prohibet circumſtantiam modi ſub excommunicatione, ſed impoſitionem in caſu non permiſſo: caſus autem non permiſſus eſt, ſi imponatur ſine poteſtate, ſeu ſine iuſta cauſa. Ita Gambar. *n. 84* Reginald. *n. 276.* Navarr. *c. 27. n. 61.* Suar. *n. 30.* Sayr. *lib. 3. c. 9. n. 21.* Caiet. *excommunicatio c. 71* & alii apud Sayrum *loc. cit.*

Idem dicendum cenſet Ugolinus *c. 5. ad finem verſ. 3. pag. 164.* ſi Princeps habens iuſtam cauſam imponendi gabellam, eam imponat, illamque perſolvi mandat à privilegiatis, ſeu exemptis, ut patet ex allata ratione.

Secus dicendum eſt in omnium ſententia, ſi Princeps nullam habens iuſtam imponendæ gabellæ cauſam, eam imponat, ſive illam præcipiet ſolvi tantummodo à ſubditis, ſive etiam à clericis, ſive exemptis; tunc enim dicetur gabellam imponere in caſu non permiſſo. Ita Suar. *n. 40* Graff *n. 48* Sayr. & alii *loco cit.*

Dixi *ex diſpoſitione huius canonis præcisè*, quia præfati DD. putant imponentes, vel exigentes gabellas a clericis incurrere cenſuram inferiùs explicandam *can. 18* vel ſaltem cenſuram contentam in *c. quamquam, de cenſibus*: hanc verò non incurrere.

Ego verò cenſeo, præfatum Principem gabellam clericis imponentem, etiamſi alias ſimpliciter habeat cauſam imponendæ gabellæ, incurrere cenſuram huius canonis. Ratio eſt, quia Summus Pontifex generaliter excommunicat imponentes gabellas ſine

Sum-

Digitized by Google

Summi Pontificis licentia, in caſibus ſibi non permiſſis: ſed præfatus Princeps non imponit gabellas in caſibus permiſſis, ſed potiùs prohibitis, *c. quanquam, de cenſibus c. minus, & in aliis textibus, tit. de immunit.* ergo Summus Pontifex hunc excommunicat. Ita Cajet. *v. excom. c. 71.* Duard. *hic q. 6. n. 16. & ſeq. & q. 10. num. 1.* Tolet. *lib. 1. cap. 22. num. 12.*

Neque obſtat aliam excommunicationem haberi *canon.* 18. hujus Bullæ, contra exigentes taleas à clericis; nam illa reſtringitur ad ibi expreſſa, ut loquitur de exigentibus taleas, & alia ibi expreſſa: hæc verò univerſalior eſt, & loquitur de quibuſcumque imponentibus, augentibus, vel exigentibus gabellas in caſibus non permiſſis.

Ad rationes in contrarium reſpondeo, præfatum Principem imponentem vectigal in caſu non permiſſo, conſequentèr ligari excommunicatione. Oppoſita tamen opinio probabilis eſt, & ſequens illam ſuſtinere poſſet exigentes nova tributa, alioquin juſta ex parte materiæ materialis, & ex parte cauſæ efficientis, ſed injuſta ex parte perſonarum, à quibus exigitur, ut quia plus ab uno exigitur, quam ab alio, aut quia exigitur à privilegiato, & exempto, non incidere in hanc excommunicationem, niſi fortè privilegiatus ſit clericus, tunc enim perſpicuum eſt, exigentem à clericis ligari ſaltem excommunicatione: *c. quamquam de cenſibus*, ut etiam oppoſita ſententia concedit.

8 Secunda difficultas eſt, utrum communitas imponens vectigalia incurrat excommunicationem? Ratio dubitandi eſt, quia communitas non excommunicatur, *c. Roman. de ſent. excomm. in 6.* licèt interdici poſſit *ut in tract. de cenſur. excommuni. diſp. 1. qu. 1. p. 4. n. 11. tomo 1.* oſtenſum, eſt, Filliuc. *tract. 26. cap. 5. q. 1. num. 102.* Reginald. *num. 275.* Ugolinus *hic §. 1.* Alterius *in expoſitione hujus can. cap. 4. dub. 3.* Saytus *loco cit.* reſpondent univerſitatem collectivè ſumptam non excommunicari: ſingulos verò de communitate, culpam in re admittentes, excommunicari, quia ſufficienter determinantur per actionem, qua ad gabellæ impoſitionem cooperantur. Hæc opinio probabilis eſt, tum ob allatam rationem, tum ob praxim, de qua teſtatur Alterius *loco cit.* Quamquam oppoſita ſententia mihi non videtur improbabilis, ſicut neque improbabile eſt, quod tradunt Ugolinus *c. 4. § 2. num. 1.* Duardus *lib. 2. in canon. 4. qu. 23. n. 45.* & alii quos ſupra retuli, aſſerentes communitatem, naufragorum bona ſurripientem, non ligari excommunicatione lata contra ſurripientes naufragorum bona. Idem in terminis propoſitæ difficultatis tradit idem Duardus *hic can. 5. q. 6. n. 9. & ſeq.* licèt trepidet, & in praxi ſuſtinendam putet oppoſitam ſententiam.

Ratio ergo, cur communitas hac excommunicatione non ligetur, eſt, tum quia non afficitur excommunicatione, niſi exprimatur, *c. Roman.* [illegible] tum quia cum ipſa communitas bonum publicum reſpiciat, ex privatis perſonis conſtet, non præſumitur velle pecuniam privatorum exhaurire, conſequenter, neq; Summ. Pont. cenſetur velle illam excommunicare, niſi exprimat.

9 Tertia difficultas eſt, utrùm imponens gabellas in terris alienis, excommunicationem hujus canonis incurrat. Exemplum eſſe poteſt, ſi Rex extraneo facultatem concedat imponendi vectigalia in proprio ipſius Regis territorio, vel in alieno.

Reſpondetur negativè; quia Summus Pontifex excommunicat imponentes gabellas in ſuis terris: hic autem non imponit gabellas in ſuis terris, ſed alterius.

10 Quarta difficultas eſt, utrum jubentes, mandantes, vel conſulentes nova tributa imponi, ligentur excommunicatione hujus canonis.

Reſpondetur negativè, quia non exprimuntur, & ex regulis generalibus *traditis de cenſur. in communi diſp. 1. q. 1. p. 6. n. 1. & ſeqq. ſ. 1.* conſtat cenſuram latam contra facientes non extendi ad jubentem, mandantem, vel conſulentem. Ita Ugolin. *hic c. 5. § 3. verſ. quarto*, Duardus *hic q. 6. n. 30.* idem dicendum videtur de illis, qui mandant, vel conſulunt exigi; nam canon hic loquitur de imponentibus, augentibus, & exigentibus qui autem mandat, vel conſulit exigi non dicitur verè, & propriè exigere.

Neque obſtat regula: *Qui per alium facit, per ſe ipſum facere cenſetur*, non enim dicit, qui per alium facit, per ſe ipſum facit; ſed cenſetur facere per ſe ipſum [illegible], interpretativè, & quaſi metaphoricè, ſeu moraliter; [illegible] autem verſamur in materia pœnali, non eſt facienda extenſio ultra propriam verborum ſignificationem. Quamobrem verum eſt mandantem, vel conſulentem graviter delinquere, & graviſſimis pœnis dignum eſſe; non tamen ex verbis noſtri canonis colligitur excommunicatum eſſe; nam Summus Pontifex id expreſſiſſet, dicendo, *per ſe, vel per alium*, ſeu *directè, vel indirectè*. Ita ex parte ſentire videtur Duard. *hic q. 13. n. 4.* quamvis in fine oppoſitum innuat, ſicut etiam oppoſitum, tenet Suar. *diſp. 21. ſect. 2. n. 4.* Ugolin. *hic 9. ſeu impon. vel augent. verſ. 4. & 6.* Navarr. *c. 27. n. 71.* [illegible] *1. p. lib. 4. c. 18. n. 83.* Sayr. *c. 9. n. 8.* Regin. *lib. 9. n. 276.* & alii communiter, aſſerentes hac cenſura ligari exigentes per ſe ipſos, aut famulos præpoſitos ad exigendum, alioſque miniſtros, qui exactioni cooperantur, ut qui recipiunt pecunias, qui ſcribunt, qui explorant ea, quæ feruntur, &c. Horum DD. opinio circa mandantem probabiliſſima eſt propter auctoritatem, imò in praxi ſuſtineri deberet, ſi conſtaret in praxi receptam eſſe: uſus enim, & praxis eſt optima legis interpres.

11 Ex dictis in præcedenti colligitur ſolutio multarum difficultatum.

Primò imponentes, vel augentes in terris ſuis vectigalia ſine legitima facultate, ligari excommunicatione: idem valet, juxta meam ſententiam, ſi imponant, vel augeant ſine juſta cauſa, vel ſi eam imponant ſolvendam ab exemptis, ut conſtat ex dictis occaſione primæ difficultatis *n. 7. pag. præcedenti*.

Secundo communitatem, juxta probabilem ſententiam, non ligari hac pœna gabellas imponendo, quamquam fieri poteſt, ut graviter peccet, & alicubi peculiariter interdictum eſt taxas, aut gabellas imponere.

Tertiò imponentem gabellas in terris alienis, non ligari hac pœna. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex loquitur de imponentibus in terris ſuis, tum quia imponens gabellas in terris alienis facilius cohiberi, & ab injuſta vexatione retrahi poteſt à legitimis ſuperioribus.

Quartò mandantem, vel conſulentem imponi, vel exigi gabellas, non teneri vinculo hujus cenſuræ, ut in quarta difficultate probatum eſt, & explicatum eſt *n. 10.*

Quintò imponentem taxas non ſubjacere huic pœnæ, ut patet ex dictis in prima propoſitione. Secus dic de imponente novas gabellas ſine legitima facultate, aut illas exigente, id eſt, recipiente ab invitis, qui autem novas gabellas imponere dicantur, patet ex dictis in 2. puncto *n. 2. & 3.* illud eſſe novum, quod nunquam fuit impoſitum.

12 Sextò eos non affici hac excommunicatione, qui gabellas antiquitùs impoſitas, ſed aliqua de cauſa intermiſſas, de novo exigunt, ut ſi oppidum inique detentum fuit ab aliquo, aut diu caruit legitimo Principe, ob idque gabella non fuit ſoluta, ſed poſtea legitimo Principe comparente, vel conſtituto iterum exigitur; aliud enim eſt gabellam noviter imponere, aliud antiquitùs impoſitam noviter exigere. Primum interdicitur, ſi fiat ſine facultate, ſecundum non prohibetur: Ita Ugol. *hic §. 1. n. 5.* Duardus *q. 13. n. 7. verſ. 4.* Sayr. *l. 4. c. 9. n. 12. poſt Syl. v. gabella 2. n. 5.*

13 Septimò hac cenſura non comprehendi eos, qui pro fluminis tranſitu pecuniam exigunt, iſti enim pecuniam non recipiunt titulo, ſed potius in mercedem, & ſtipendium proprii laboris, quem tranſeuntibus locare præſumuntur.

Ob id etiam nonnulli DD. excuſandum putant terræ dominum, qui pretio facultatem alicui facit tenendi cymbam, & tranſvehendi viatores: ſicut enim id per ſe ipſum, vel per famulos facere poſſet; ita etiam, ut hoc à conductore fiat, concedere poteſt. Ita Joannes Andreas, & alii; quos ſequitur Filliuc. *tr. 16. c. 5. n. 111.* Idem valet in eo, qui pecuniam à viatore accipit, ut ipſum per aliqua loca tutum, & ſecurum ducat, hoc enim non eſt vectigal, ſed pretium operis, quam viatori locat, & ad quam locator non tenetur. Ita Ugolinus *cap. 5. ſub fin. verſ. ſextò* Duardus *q. 13. ad fin. verſ. ſextò limitatur*.

14 Octavò hanc pœnam non extendi ad eos, qui aggrediuntur viatores, & ab ipſis pecuniam extorquent, fingentes ſe gabellarum exactores eſſe: tum quia iſta excommunicatio videtur lata in eos, qui auctoritative gabellas imponunt, aut exigunt; exiſtimantes ea ſibi jure deberi: tum quia iſti potius dicuntur furtum, & rapinam committere, quam gabellam exigere. Ugolin. *loco cit. ad fin.* Duard. *loc. cit. verſ. quinto* Rebuffus *in expoſitione hujus Bullæ*.

15 Immò non videtur improbabile exactorem vectigalium, qui aliquid plus exigit, quam à ſuperiore præſcriptum ſit, non ligari excommunicatione, tum quia Rebuffus, & alii putant in Bulla excommunicari ſolum imponentes vectigalia, vel augentes ſine legitima facultate, vel exigentes impoſita, vel aucta publica auctoritate abſque ſuperiorum licentia: iſte autem non exigit aucta publica auctoritate, ſed ipſe privata auctoritate extorquet: tum quia hæc eſt potius rapina, & furtum, quam exactio gabellæ, cujus repetitionem, & compenſationem à Principe petere poteſt is, qui ab exactore fuit injuſtè damnificatus, hæc opinio mihi probabilis videtur, quamvis Filliuc. *n. 113.* & alii oppoſitum ſentiant.

16 Nonò eos, qui non exigunt gabellas, ſed capiunt defraudantes gabellas, ipſoſq; ad exactores ducunt, non ligari excommunicatione, iſti enim non dicuntur exigere, licet ad exactionem aliqua ratione cooperentur. Oppoſitum tamen valdè probabile eſt, idemq; ſuſtinet Ugolin. *verſ. ſeu impone, n. quinto, pag. 162.* & Duardus *hic q. 13. n. 5.* & alii quos retuli *n. 10.*

17 Decimò reformantem vectigalia jam impoſita, ut ſi loco tritici, aut olei, aut vini pecuniam æqualis valoris exigat, aut ſolvi mandet, non ſubjici vinculo excommunicationis, hic enim propriè non dicitur novum vectigal imponere, vel exigere, ſed aliquid circa modum immutare, contra prohibitionem juris in *l. vectigalia ff. de public. & vectigal.* Ita Filliuc. *n. 110.* Secus ſi pecuniam, vel rem aliam majoris valoris exigat, aut ſolvi imponat; nam ratione exceſſus, & augmenti dicitur novum vectigal imponere, vel exigere.

18 An verò exigentes per metum gravem, aut probabiliter ignorantes injuſtitiam vectigalis excuſentur a cenſuris, & à peccato, patet ex regulis generalibus traditis de cenſuris in genere *diſp. 1. q. 2. p. 5. n. 6. 7. & ſeqq. & p. 3. n. 2. & ſeqq. ſ. 1. & de peccatis diſp. 2. q. ult. p. 3. n. 1. & ſeqq. & p. 2. n. 3. & ſeqq. ſ. 2.* ubi dixi excuſari.

19 Utrum verò ſubditi dubitantes, vel probabiliter opinantes gabellas injuſtas eſſe, teneantur eas ſolvere, & exactores Principum poſſint cum tali dubio illas exigere, conſtat ex dictis de reſtitut. *in particul. diſp. 2. q. 9. p. 1. num. 7. tom. 2.* ubi dixi teneri, ubi explicavi ea, quæ faciunt ad obligationem ſolvendi gabellas, vel ad reſtituen-

netidom dum gabella non fuit ſoluta. Videri poſſunt, quæ ibi didi, cùm hujus loci propria non ſint.

QUÆSTIO VII.

excommunicatione, quæ contrahitur ob falſificationem litterarum Apoſtolicarum.

Ria principaliter explicanda ſunt in hac quæſtione.

Primò, quid intelligatur nomine Bullæ, vel ſupplicationis, ns falſificatio ſub excommunicatione prohibetur, & quid nomine ficationis.

ecundò, quænam ſit materia hujus excommunicationis, ſeu enam actio ſub cenſura prohibeatur.

ertiò, quodnam ſit ſubjectum, ſeu quinam ligentur hac cenſuquæ in hæc verba profertur: *Item excommunicamus, & anathetizamus omnes falſarios litterarum Apoſtolicarum, etiam in forma brevis, ſupplicationum, gratiam vel juſtitiam concernentium, per Romanum tificem, vel S. R. E. Vicecancellarium, ſeu gerentes vices, eorum, aut de ato ejuſdem Romani Pontificis ſignatarum, nec falsò fabricantes litteApoſtolicas, etiam in forma brevis, & etiam falsò ſignantes ſupplicatioiuſmodi, ſub nomine Romani Pontificis, ſeu Vicecancellarii, aut geium vices prædictorum.*

PUNCTUM I.

Quid nomine ſupplicationis, & litterarum Apoſtolicarum, & quid nomine falſificationis intelligatur.

Litteræ Apoſtolicæ dicuntur illæ, quæ expediuntur nomine Papæ, ſive ſint Bullæ, ſive Brevia. Differunt inter ſe Bullæ, & Brevia, quod Bullæ expediuntur plumbeo ſigillo, Brevia cera rubea ſignantur annulo Piſcatoris.

Litteræ Sacræ Congreg. Pœnitentiariæ, Datariæ Epiſcoporum, &c. non comprehenduntur ſub nomine litterarum Apoſtolicarum.

Nomine falſificationis in hoc loco intelliguntur additio, mutatio, vel detractio aliqua in prædictis litteris, Brevibus, ſeu ſupplicationibus, per quam reddatur falſa ſcriptura, & poſitum ſeu conceſſum cenſeatur, quod conceſſum non erat.

His modis falſificatio contingit; 1. aliquid addendo, ſcribendo, vel ſubſcribendo; 2. radendo, ſecando, levando; 3. ſigillum verum falſis litteris apponendo; 4. fabricando falſas litteras, vel ſignando falſo ſigillo, vel vero, ſed ſine licentia illius, ad quem ſpectat.

PRIMA PROPOSITIO.

Litteræ Apoſtolicæ dicuntur illæ, quæ nomine Summi Pontificis expediuntur, ſive ſint Bullæ, ſive brevia: hæc autem rentia eſt inter Bullas, & brevia, quòd Bullæ plumbeo ſigillo dinutur: brevia verò cera rubea annuli Piſcatoris. Supplicaes verò dicuntur illæ petitiones, quæ in ſcriptis Summo Poni, aut Vicecancellario, aut alteri vicem ipſorum gerenti exhitur, ad obtinendam gratiam, e.g. diſpenſationem, indulgentias, ad obtinendam juſtitiam, e. g. ut cauſa alicui mandetur defiida. Ita RegInal. *tr. 9. c. 7. num.* 287. Alter. *hic cap.* 1. Suarez at *ſect.* 2. *n.* 45. Ugolin. *hic* Duard. *hic q.* 1. *num.* 3. & alii commur.

Hinc ſequitur litteras Sacræ Congregationis Cardinalium, Pœnitentiariæ, aut Epiſcopi, aut Nuntii, aut Legati à latere, Datarii, non comprehendi ſub nomine litterarum, vel ſupplionum Apoſtolicarum, aut Vicecancellarii, aut gerentium vices dictorum, quia non expediuntur nomine Papæ, aut Vicecanarii, ſed nomine ipſorum Commiſſariorum. Ita Navarrus *c.* 27. *n.* Alterius *diſp.* 7. *lib.* 5. *c.* 1. *verſ. hinc ſequitur.* Suarez *n.* 49 Regin. *num.* Duardus *lib.* 2. *can.* 9 *q.* 1. *num.* 5. & *q.* 10. *n.* 16. Ugolin. *hic* 5. 3 *n* 6. ffius *n.* 94. Gambarupta *hic c.* 6. *n* 8. quamquam Duardus *q.* 10. *n.* 28. itat, an falſificantes litteras Legati à latere incidant in hanc uram, quia Legatus à latere vices gerit Summi Pontificis; ſed oſitum mihi probabilius videtur, dum litteræ Legati non expeitur nomine Summi Pontificis, ut dictum eſt.

SECUNDA PROPOSITIO.

Nomine falſificationis in hoc loco intelligitur additio, mutatio, vel detractio aliqua à præfatis litteris, vel ſupplionibus; nam falſa redditur ſcriptura quoties aliquid additur, minuitur, quod antea poſitum, ſeu conceſſum non erat; ergo dici debet falſificatio, qua aliquid additur, vel minuitur, quod ea non erat.

Hoc autem multis modis contingere poteſt. Primò aliquid addo, ſeu ſcribendo, vel ſubſcribendo. Secundò radendo, ſecan-, aut levando. Tertiò ſigillum verum falſis litteris apponendo, artò fabricando falſas litteras ſignando falſo ſigillo, vel etiam veſed ſine conſenſu illius, ad quem ſpectat. Ugolinus, Alterius. ardus, Reginaldus, Suarez, Gambarupta, Sayrus, & alii comniter in hunc canonem.

PUNCTUM II.

Quænam ſit materia hujus cenſuræ, ſeu quænam actio ſub cenſura prohibeatur.

1 *Materia eſt fabricatio, falſificatio, & ſignatio litterarum Summi Pontificis, &c.*

2 *Illa eſt materia ſufficiens huius cenſuræ, qua mutatur ſenſus à concedente intentus.*

3 *Ad cognoſcendam materiæ parvitatem, aut gravitatem, non eſt attendenda verborum quantitas, ſed ſignificatio.*

4 *Corrigens errorem Gramaticæ, non incurrit iſtam excommunicationem.*

5 *Addens aliquid licèt modicum mutans ſenſum a Summo Pontifice intentum excommunicationem incurrit: etiamſi parti, aut fiſco grave damnum inde non ſequatur.*

6 *Extendens tempus in litteris expreſſum excomm. ligatur.*

7 *Corrigens litteras, juxta Summi Pontificis mentem excommunicationem non contrahit, hæc tamen correctio non poteſt fieri privata authoritate, ſed eſt facienda authoritate officialis.*

Duo breviter explicabo.

Primò, quænam ſit materia, ſeu actio prohibita ſub cenſura.

Secundò, utrum quælibet materia, ſeu actio prohibita, ſufficiens ſit ad incurrendam cenſuram.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Materia, ſeu actio prohibita ſub hac cenſura, eſt falſa fabricatio, falſificatio, & ſignatio litterarum, ſeu ſupplicationum Summi Pontificis, aut Vicecancellarii, vel alterius vices ipſorum gerentis: hæc propoſitio patet ex ipſo Bullæ textu; quid autem nomine falſificationis intelligatur, & quot modis contingat, dictum eſt puncto præcedenti.

SECUNDA PROPOSITIO.

2 Illa materia, ſeu actio, ſufficiens eſt ad hanc cenſuram incurrendam, qua mutatur ſenſus a concedente intentus. Ratio eſt, tum quia hæc cenſetur materia notabilis, & pertinens ad ſubſtantiam litterarum, vel ſupplicationum, quæ in verborum ſignificatione conſiſtit: tum quia hæc eſt vera, & formalis falſificatio. Materia autem hujus cenſuræ eſt falſificatio litterarum, & ſupplicationum.

3 Ex quo ſequitur, ad cognoſcendam in hac re materiæ gravitatem ſufficientem ad cenſuram, non eſſe attendendam verborum quantitatem, quæ additur, vel detrahitur, ſed ſignificationem; nam fieri poteſt, ut additione unius verbi, puncti, vel apicis mutetur ſenſus à Papa intentus, aliquando verò non mutetur mutatione nonnullarum litterarum: juxta illud *in c. ex conſcientia, de crimine falſi*: ubi dicitur propter paucarum litterarum raſuram, in loco non ſuſpecto reſcriptum non probari falſum; ergo non eſt attendenda verborum quantitas, ſed ſignificatio.

4 Secundò ſequitur, illum non ligari cenſura contra falſarios lata, qui errorem Grammaticæ corrigit, aut etiam, qui verba aliqua addit, vel detrahit, quibus additis, vel detractis, adhuc remanet ſenſus à Papa intentus: hæc enim non videtur materia ſufficiens ad incurrendam cenſuram, cùm non adſit formalis falſificatio, nec quidquam fieri videatur notabiliter contrarium intentioni Summi Pontificis. Secus ſi verborum ſenſus mutetur: aut Bulla ex invalida fiat valida præſumatur magis valida. Ita Navarrus *loco cit. n.* 62. Graſſius *p.* 1 *lib* 3. *c.* 18 *n.* 78 Toletus *dub.* 2. Alterius *hic c.* 2 Fillinc. *tr.* t 90. Duardus *hic q.* 7 Suar. *diſ.* 21 *ſect* 1 *n.* 46 Reginald. *n.* 288. Ugolin. *hic* 5. 2 Sayr. *n.* 21 Gambarupta *hic c.* 6 contra Panorm. *c. ex litteris, de fide inſtrum.* & alios apud præcitatos DD.

Nec obſtat, quòd alias Summo Pœnitentiario privilegium abſolvendi concederetur ab excommun. etiam ſenſu non mutato; nam multa privilegia conceduntur ad pacandam ſcrupuloſorum, vel contrariæ ſententiæ adhærentium conſcientiam. Aliam reſponſionem affert Duardus, quæ difficultatem non tollit.

5 Tertiò illum huic cenſuræ ſubjici, qui aliquid, quamvis modicum, addit, vel detrahit, cujus additione, vel detractione ſenſus verborum à Summo Pontifice intentus variatur, etiamſi fortè parti, vel fiſco grave damnum inde non ſequatur. Ratio eſt, tum quia ſequeretur nullum peccatum, vel cenſuram incurri, dum falſificantur litteræ Pontificis, quoties illarum falſificatio in nullius damnum vergit; tum quia hic eſt verè falſarius: tum quia licèt falſificatio, per ordinem, ad partem, vel ad fiſcum, gravem jacturam non pariat; per ordinem tamen ad ſuperiorem, cujus auctoritas falſificatione formali litterarum contemni videtur, gravis ipſi injuria irrogatur, ſufficiens ad excommunicationem incurrendam. Ita ſentire videtur Alterius *lib.* 5. *diſp.* 7. *c.* 2. *verſ. cùm enim*. Oppoſitum tamen non ſine probabilitate docet Suarez *loc. cit.* Graff. *hic n* 87. Cajet. *verb. falſarius*. Duardus *loco cit. num.* 2. & *quæſt.* 10. *num.* 7. Navarrus *loco cit.* & alii.

6 Quartò illum hac cenſura ligari, qui extendit tempus in litteris expreſſum; ut ſi Summus Pontifex litteras conceſſas ad triennium, & impetrans mutavit in quinquennium. Ita communiter DD.

7 Quintò

7 Quintò illum probabiliter excuſari poſſe, qui litteras corrigit iuxta mentem Summi Pontificis: ut ſi ſcriptor aliquid aliter expreſſit, quam in ſupplicatione à Papa conceſſum ſit; cùm enim corrigens litteras, iuxta ſupplicationem à Papa ſignatam, non videtur propriè litteras falſificare, ſed potius falſitatem tollere: ut ſi in ſupplicatione dicebatur, Caio Bergomen. & ſcriptor ſcripſerit, Caiu Brixien. vel ſi in ſupplicatione exprimebantur quartus conſanguinitatis gradus, & Notarius appoſuit affinitatis; tunc enim corrigens iuxta ſupplicationem non incurrit excommunicationem, quia non falſificat; ſed falſitatem tollit, & veritatem apponit. Ita Duardus, Sayrus, Reginaldus, Ugolinus, Gambarupta, & alii contra Suarez *loc. cit. n. 47 verſ. alio modo.* Alter. *loc. cit. prop. 8 pag. mihi* 512. Quamquam cavendum eſt, ne hæc correctio fiat propria auctoritate, ſed facienda eſt per officiales, ſeu Notarios ad hoc in Curia deputatos; niſi fortè difficilis ad ipſos aditus eſſet, ut obſervant præfati DD.

PUNCTUM III.

Quodnam ſit ſubiectum, ſeu in quas perſonas excommunicatio huius canonis feratur ob falſificationem litterarum Apoſtolicarum.

1 *Omnes falsò fabricantes, ſignantes, & falſificantes litteras Summi Pontificis, &c. ſubiiciuntur huic excommunicationi.*

2 *Et hoc verum eſt, etiamſi falſificent litteras, quibus nullus unquam utetur. Secus ſi adſit parvitas materiæ, aut ſi litteræ iam evanuerint modò ob falſificationem robur non acquirant.*

3 *Obtinens à Summo Pontifice litteras invalidas ob defectum expreſſionis, excommunicationem non incurrit.*

4 *Idem dic de impetrante litteras mentito ſibi nomine.*

5 *Idem valet in comburente, aut dilacerante litteras Apoſtolicas ita ut ad uſum adhiberi nequeant alio ſenſu, quàm Summus Pontifex intenderit.*

6 *Retinens apud ſe litteras falſificatas non remanet excommunicatus excommunicatione Papæ, ſed potius Ordinarii, ſi ea ab Ordinario lata ſit, iuxta* c. dura de crimine falſi.

7 *Utens litteris falſificatis non remanet excommunicatus excommunicatione Bullæ, ſed contrahit excommunicationem* c. ad falſariorum, de crimin. falſi; *modò utens ſit laicus; & ſi eſt clericus, eſt privandus officiis, & beneficiis; qui ſi per ſe falſitatem exerceant, ſunt deponendi, & tradendi brachio ſæculari.*

8 *Favens, conſulens, aut mandans falſificationem, non incurrit excommunicationem huius canonis, ſed excommunicationem* capit. ad falſariorum.

9 *Falſificans litteras Apoſtolicas incurrit excommunicationem; etiam ſi præfatæ litteræ invalidæ ſint ob ſurreptionem.*

10 *Falſificans litteras à Summo Pontifice ſcriptas, tamquam à perſona privata immunis eſt ab hac cenſura.*

11 *Falſificans litteras Apoſtolicas excommunicatione afficitur, licèt illis poſtea non utatur, modò litteræ iam ſint expeditæ.*

12 *Incipiens litteras falſificare, ſed non perficiens, excommunicationis pœnā evadit.*

13 *Falſificans litteras animo illis non utendi, ſed perdendi, & deſtruendi non incurrit excommunicationem, iuxta ſententiam auctoris.*

UNICA PROPOSITIO.

1 SUbiectum huius excommunicationis ſunt omnes falsò fabricantes, ſignantes, & falſificantes litteras, vel ſupplicationes Summi Pontificis, aut Vicecancellarii, aut gerentium vices ipſorum. Hæc propoſitio perſpicua eſt ex textu, & ex dictis in præcedentibus punctis. Ratio eſt, quia illud eſt ſubiectum huius cenſuræ, quod præſtat actiones in hac Bulla prohibitas, qui autem falsò fabricant, falsò ſignant, vel falſificant litteras Summi Pontificis, aut Vicecancellarii, aut gerentium vices ipſorum, præſtant actiones in hac Bulla vetitas.

2 Hæc propoſitio intelligenda, & limitanda eſt, ni ſi parvitas materiæ excuſet, ut dictum eſt puncto præcedenti *n.* 3. ubi etiam explicatum eſt, quænam dici poſſit materia gravis. Secundò, niſi id caſu fiat, hæc enim non eſt vera falſificatio; imò Reginald. *n.* 288. *ad finem*, putat idem valere, cùm quis falſificat litteras, quibus nemo unquam utetur; Idem ſentire videntur DD. quos retuli puncto præcedenti *n.* 5 Sed hoc mihi diſplicet, quia hæc eſt vera falſificatio Tertiò limitatur cum Navarro, Vivaldo, & aliis apud Reginald. *n.* 289 & ab Ugolino a. & Duard. *q.* 6. modò non falſificentur litteræ, quæ iam evanuerint, perinde enim eſt, ac ſi litteræ amplius non ſint, cùm iam evanuerint; hoc tamen ſublimitat; modò non ita falſificentur, ut in futurum utiles reddantur; tunc enim mutatur ſenſus à Papa intentus; conſequenter eſt vera litterarum Apoſtolicarum falſificatio: ut ſi Summus Pontifex privilegium ad quinquennium conceſſit, & impetrans, eo elapſo, quinquennium mutavit in ſeptennium, decennium, &c.

3 Ex dictis in hac propoſitione colligi poteſt.

Primò, obtinentem à Summo Pontifice litteras, quæ invalidæ ſint ob taciturnitatem veri, vel expreſſionem falſi, non incurrere excommunicationem, quamvis illis utatur, quia hic non dicitur falsò fabricare, ſignare, vel fabricare, ſed obtinere litteras, quæ verè Pontificiæ ſunt, licet invalidæ ob defectum expreſſionis. Ita Suarez *n.* 50. Gambarupta *hic n.* 7. Navarrus *c.* 27. *n.* 60. Alterius *hic c.* 4. *dub.* 4 Reginaldus *n.* 290 Sylveſter. Caietanus, & alii quamplures, apud Sayrum *lib.* 3. *c.* 10 *n.* 5. quos etiam ſequitur Duardus *q.* 4. *n.* 4. *verſ. unde* Utrum verò falſificans huiuſmodi litteras in hanc cenſuram incidat, dicam *n.* 9.

4 Secundò impetrantes litteras mentito ſibi nomine, id eſt, ſub nomine alieno, quod ſibi falsò imponunt, non ligari hac cenſura, quia obtinent veras litteras Apoſtolicas; quamvis incurrant notam falſarii proprii nominis. Ita Filliuc. *tract.* 16. *c.* 8. *quæſtio* 2. *n.* 186 Duardus *q.* 4 *n.* 5 *verſic. ſecundò infertur*, & alii apud Sayr. *n.* 5.

5 Tertiò comburentem, aut dilacerantem litteras Apoſtolicas non puniri pœna huius cenſuræ, quia non dicitur falſificare. Ita communiter Doctores. Hoc tamen ego intelligo modò non auferatur pars aliqua modica, ex cuius ablatione uſus litterarum non tollatur, ſed adhuc ad uſum adhiberi poſſint alio ſenſu, quam Papa intenderit, quamquam hæc potiùs dicitur mutatio, & falſificatio, quam dilaceratio; dilaceratione enim propriè accepta tollitur valor, & uſus litterarum.

6 Quartò retinentem apud ſe litteras falſificatas non teneri excommunicatione huius canonis, quia in Bulla non eſt ſermo de retinentibus: quamquam fieri poteſt, ut excommunicationem ab Ordinario impoſitam incurrat quoties ea lata eſt ab Ordinario contra eos, qui dictas litteras intra viginti dies non deſtruunt, vel reſignant, iuxta *c. dura, de crimine falſi* Ita Duardus *q.* 2. *n.* 19. Suarez *n.* 49. Reginald. Gambarupta, & alii *locis cit.* & hæc excommunicatio, ſi lata ſit, reſervatur Summo Pontifici ex *c. dura, cit.* Vide quæ infra tradam *diſp.* 2. *q.* 3 *p.* 4 *n.* 1. *& ſeqq.* ubi de hac re ex propoſito agam in explicatione *c. dura, cit.*

7 Quintò utentem litteris falſificatis non ligari hac pœna, quia nulla de utentibus mentio in Bulla reperitur: quamquam his ſcienter, vel cum ignorantia mortaliter culpabili utens contrahit excommunicationem, *c. ad falſariorum, de crimine falſi*, ſi laicus ſit; ſi verò clericus, privandus eſt officiis, & beneficiis Eccleſiaſticis, ut bene obſervant Panorm *in d. c. n.* 6 Suar. *n.* 4. Alter. *c.* 4. *du.* 5. *& c.* 5. Filliuc. *n.* 158. Duard. *q.* 2. *n.* 2 & alii. Imò clerici, qui per ſe falſitatem exercuerint, degradandi ſunt, & brachio ſeculari tradendi, ut iuxta conſtitutiones puniantur. Notandum tamen eſt illud verbum, *exercuerint*, quod frequentiam indicare videtur.

8 Sextò fautores, conſulentes, aut mandantes falſificationem, non comprehendi in hac Bulla, quia non eſt facienda extenſio ultra propriam verborum ſignificationem. Verum tamen eſt ligari excommunicatione in *c. ad falſariorum*, contenta, quæ nulli reſervata eſt, quia ibi excommunicantur non ſolùm, qui per ſe, verùm etiam, qui per alium falſitatis vitium exercent cum fautoribus, & defenſoribus, Ita Suarez *n.* 48. *&* 49. Filliucius *n.* 188. Graffius 1 *p. deciſ. lib.* 4. *c.* 18 *n.* 95 Ugolinus *hic* § 2. Alterius *hic c.* 4. *dub.* 3. Reginaldus *n.* 289. ubi contra nos addere videtur, mandantes non ſolùm ligari pœna *c. ad falſariorum*, ſed etiam excommunicatione huius Bullæ, quod etiam ſentiunt Vivaldus, & alii apud Sayrum *n.* 7 & apud Duardum *lib.* 2. *in canon* 6. *q.* 3 *verſic.*

9 Septimò falſificantes litteras Apoſtolicas ſubiacere huic excommunicationi; etiamſi fortè huiuſmodi litteræ Apoſtolicæ ſint invalidæ ratione ſurreptionis, aut iniuſtitiæ, aut alia de cauſa, modò litteræ completæ ſint, nam hic verè dicitur litteras Apoſtolicas falſificare. Ita Alterius *c.* 3. *ad finem*, *& c.* 4. *dub* 6 contra Duardum *q.* 5. *n.* 2. *& q.* 10 *ad finem*. Ubi aliter ſentit de falſificantibus litteras iniuſtas, aut alia ratione invalidas;

10 Octavò falſificantem litteras, quas Summus Pontifex, tamquam perſona privata ſcribit, non ligari excommunicatione, ut ſi amico ſcribat, ut ad ſe inviſendum accedat. Ratio eſt, quia iſtę non dicuntur litterę Apoſtolicę, propriè loquendo, & in pœnis mitior interpretatio facienda eſt. Ita Ugol. *hic* 2. *n.* 5. *verſ.* 6. ubi hoc notandum ait Duard. *q.* 10 *n.* 15. Secus ſi litteræ ſcribantur, tamquam a perſona publica, ſeu tamquam a Summo Pontifice, etiamſi Summus Pontifex tantummodò electus ſit, ſed nondum conſecratus, ut benè Ugolinus *hic* 9. 1. *ad finem* Duard *hic q.* 10 *verſ.* 3. Ratio eſt, quia Summus Pontifex iuriſdictionem acquirit per electionem. Panormitan. *c. licet, de electione*, conſequenter falſificans ipſius litteras poſt electionem dicitur litteras Apoſtolicas falſificare.

11 Nonò illum affici excommunicatione, qui litteras, vel ſupplicationes falſificat, quamvis illis poſtea non utatur; hic enim verus eſt falſificator. Ita communiter DD.

Quid autem ſentiendum ſit de eo, qui falſificat animo ſtatim dilacerandi, oſtendam *n.* 13.

Hoc tamen intelligendum eſt modò litteræ iam ſint expeditæ, id eſt, ſignatæ, & munitæ ſigillo, ſeu plumbo. Ratio eſt, quia verſamur in materia pœnali, in qua ſtricta interpretatio facienda eſt; Summus autem Pontifex loquitur de falſificantibus litteras Apoſtolicas, & illæ non appellantur literæ Apoſtolicæ, quæ nondum ſunt perfectæ, ſeu quibus deeſt aliqua conditio, ut litteræ Apoſtolicæ dicantur, ſicut illud non eſt teſtamentum, in quo eſſentialis defectus reperitur. *l. Paulus, ff de verb. ſignific.* Ita Alterius *loc. cit. c.* 4. *dub.* 6. Sayrus *loc. cit n.* 11. Duardus *q.* 6. *n.* 2. *& q.* 10. *n.* 21. Ugolinus *hic* § 2. *ad fin. num.* 7.

Dices, ergo neque ligabitur excommunicatione, qui falſificat litteras Apoſtolicas, quas obtinuit, tacendo id, quod exprimendum erat, aut falſum ſpecificando, cùm iſtæ litteræ ſubreptitiæ ſint, & invalidæ.

Reſp.

Reſpondeo negando hanc conſequentiam, quia licet iſtæ litteræ careant effectu, & validitate, ob ſubreptionem, nihilominus ſunt veræ litteræ Apoſtolicæ; conſequenter, qui eas falſificat, excommunicationem hujus canonis incurrit. Ita Alterius *loco cit. dub.* 6. & alii, quidquid in contrarium ſentire videatur Duardus *hic quæſt.* 10. *ad finem*.

12 Decimò illum non teneri excommunicatione hujus canonis, qui litteras falſas fabricare cæpit, ſed pœnitentia ductus ab inchoato opere deſtitit, antequam litteras perficeret. Ratio eſt, quia non dicitur falſas litteras Apoſtolicas fabricaſſe, cum illæ ſolum Apoſtolicæ litteræ dicantur; quæ perfectæ ſeu ad quas nihil aliud requiritur, juxta Curiæ ſtylum, & conſuetudinem. Ita Alterius *c.* 3. *ſub finem*. Duardus *qu.* 10. *num.* 21. Idem dici poteſt de eo, qui verbum aliquod abraſit animo addendi aliud, ſed pœnitentia ductus non addidit, ſed prius verbum iterum appoſuit. Ratio eſt, quia non dicitur propriè falſificatur, cùm idem in litteris ſenſus perſeveret, appoſitione verbi antea ſubtracti. Ita Reginaldus *num.* 288. Graffius *num.* 94. Duardus *num.* 10. *num.* 3. Ugolinus §. 5. *verſ. tertiò*. Dices, ſtatim ac prius verbum abraſum fuit, mutata fuit verborum ſignificatio; ergo ſtatim contracta fuit excommunicatio.

Reſpondeo non cenſeri mutatam verborum ſignificationem quamdiu actio completa non fuit: actio autem non fuit completa ſolum detractione primi verbi, quod ſubtractum fuerat, intentione addendi aliud, diſtinctam habens ſignificationem.

13 Addit Alterius *hic c.* 4. *dub.* 2. Duardus *qu.* 10. *num.* 2. poſt Sylveſtrum *verb. excommunicatio* 7. *n.* 8. eum, qui falſificat litteras animo illis non utendi, ſed ſtatim perdendi, & deſtruendi, non affici excommunicatione, quia verè noluit corrigere qui animum habuit ſtatim lacerandi: ſed oppoſitum mihi probabilius videtur, tum quia hic verè dicitur litteras Apoſtolicas falſificare: tum quia Eccleſia non punit animum internum, ſed actum externum peccaminoſum: tum quia, ubi jus non diſtinguit, neque nos diſtinguere debemus.

QUÆSTIO VIII.

De cenſura excommunicationis, quæ interponitur deferentibus, vel tranſmittentibus ad infideles equos, arma, ferrum, ſeu metallum, lignamina, canapem, & ſimilia uſui bellico accommodata.

EXcommunicatio iſtius canonis in hæc verba fertur *Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui ad Saracenos, Turcas, & alios Chriſtiani nominis hoſtes, & inimicos vel hæreticos per noſtras, ſive hujus ſanctæ Sedis ſententias expreſsè, vel nominatim declaratos deferunt, ſeu tranſmittunt equos, arma, ferrum, filum ferri, ſtannum; chalybem, omniaque alia metallorum genera, atque bellica inſtrumenta, lignamina, canapem, funes, tam ex ipſo canape, quam ex quacumque alia materia, & ipſam materiam, aliaq; hujuſmodi, quibus Chriſtianos, & Catholicos impugnant, nec non illos qui per ſe, vel alios de reb. ſtatum Chriſtianæ Reipublicæ concernentibus in Chriſtianorum perniciem, & damnum, Perſas, Turcas, & Chriſtianæ religionis inimicos, necnon hæreticos in damnum Catholicæ religionis certiores faciunt, illiſque ad id auxilium, conſilium, vel favorem quomodolibet præſtant, Non obſtantibus quibuſcumque privilegiis, quibuſvis perſonis, Principib. Rebuſpublicis per nos, & Sedem prædictam hactenus conceſſis, de hujuſmodi prohibitione expreſſam mentionem non facientibus.*

Quatuor principaliter explicanda ſunt in hac quæſtione.

Primò, quænam ſit materia proxima hujus cenſuræ, ſeu quænam actiones hic prohibeantur.

Secundò, quænam ſit materia, quæ deferri prohibetur, & quodnam ſit ſubjectum hujus prohibitionis, & cenſuræ, ſeu quænam perſonæ huic cenſuræ ſubjaceant.

Tertiò, erga quos homines præfatæ actiones, prædictis perſonis ſub excommunicatione interdicantur.

Quartò, utrùm aliquis excuſari poſſit ab hac cenſura, titulo privilegii, vel alterius cauſæ.

PUNCTUM I.

Quænam ſit materia proxima hujus cenſuræ, ſive quænam Actiones in hoc canone ſub excommunicationis cenſura interdicantur.

1 *Enumerantur actiones, quæ ſunt materia hujus cenſuræ ſcilicet; 1 deferre, ſeu tranſmittere equos, arma, ferrum, filum ferri, ſtannum, vel alia metallorum genera, lignamina, canapem, funes, & alia ad Hoſtes catholicæ religionis, quibus ipſimet catholicos impugnant; 2 certiores facere Turcas, vel Hoſtes fidei noſtræ per ſe, vel per alium, vel hæreticos, de rebus ad ſtatum Reipublicæ Chriſtianæ ſpectantibus in damnum Chriſtianorum, & Catholicæ Religionis; 3 auxilium, conſilium, & favorem præbere præfatis hoſtibus Chriſtianæ Religionis in damnum Chriſtianorum.*

2 *Actiones in hoc canone interdictæ maiori ex parte in iure ſunt expreſſæ.*

3 *Conſilium, auxilium, & favor ſunt actiones in hoc canone principaliter prohibitæ, etiam præciſa delatione, & tranſmiſſione armorum.*

4 *Auxilium, & favor in revelatione ſecreti ſunt materia huius cenſuræ, modò revelatio re vera ſequatur in ſententia Auctoris.*

5 *Actiones in hoc canone prohibitæ continent malitiam ſacrilegii, & iniuſtitiæ.*

6 *Exercens actiones in hoc canone prohibitas, tenetur ad reſtitutionem damni Reipubl. Chriſtianæ.*

DUo explicanda ſunt in hoc puncto.

Primò, quænam actiones hic prohibeantur.

Secundò, quot peccata contineant actiones hic vetitæ.

PRIMA PROPOSITIO.

1 ACtiones, quæ ſub excommunicatione, ipſo facto in hoc canone prohibentur, ad tria capita revocantur.

Primum eſt deferre, vel tranſmittere equos, arma, ferrum, filum ferri, ſtannum, chalybem, omniaque alia metallorum genera, item lignamina, canapem, funes ex canape, vel ex alia materia, & ipſam materiam funium, & alia hujuſmodi, quibus Catholicæ religionis hoſtes Chriſtianos, & Catholicos impugnant.

Secundum eſt per ſe, vel per alios certiores facere Turcas, aliosque Chriſtianæ religionis inimicos, vel hæreticos de rebus ſtatum Reipublicæ Chriſtianæ concernentibus, in damnum Chriſtianorum, & Catholicæ religionis.

Tertium eſt auxilium, conſilium, & favorem prædictis Chriſtianæ religionis hoſtibus in damnum Chriſtianorum præſtare, hæc propoſitio ex ipſius Bullæ verbis, quæ initio adduxi, clarè conſtat, & ex iis, quæ in ſequentibus punctis tradentur, evidentiùs eluceſcet.

2 Hinc ſolùm advertendum cenſeo, præfatas actiones, ſaltem majori ex parte expreſſas etiam eſſe jure communi, *cap. ita quorundam, de Judæis*: ubi ſub excommunicatione, & aliis pœnis prohibitum eſt deferre arma, ferrum, & lignamina galearum ad Saracenos. *In c. ſignificavit excommunicantur, qui merces prohibitas ad Saracenos deferunt* ſive per nuncios mittunt. *In ca. ad liberandum*, eodem titulo, excommunicantur vendentes triremes, vel naves, *& in Clementina* 1. *de Judæis* prohibetur arma, victualia, mercimonia in Alexandriam, ac loca Saracenorum terræ Ægypti deferre, portare, promittere, vel extrahere, vel permittere, quod extrahantur de partibus Chriſtianorum, ut eo deferantur, vel conſilium, vel auxilium dare. Ex quo patet deferre victualia, vetitum eſſe in hac Clementina, licet non ſit vetitum in Bulla Cœnæ, ut benè Suarez *num.* 52. contra Navarrum *num.* 63. *in cap. ita quorundam, de Judæis*.

3 Quæres, utrùm conſilium, auxilium, vel favor ſint actiones principaliter prohibitæ, an tantùm acceſſoriæ ad delationem, & tranſmiſſionem. Nonnulli Doctores reſpondent acceſſoriè prohibitas eſſe, non verò principaliter, ut in ſimili dictum eſt de receptatoribus, & fautoribus hæreticorum; *in hac* 1. *diſp. quæſt.* 2. *part.* 3. *num.* 3. *tom.* 3. nam Summus Pontifex principaliter prohibet delationem, & tranſmiſſionem, & in illius delationem eodem tenore verborum prohibet conſilium, auxilium, vel favorem.

Sed longe verius eſt, iſtas actiones principaliter prohibitas eſſe, etiam præciſa delatione, & tranſmiſſione armorum. Ita Suarez *loco cit. num.* 59. Filliucius *quæſito n.* 153. Ugolin. *hic* Alterius *cap.* 10. *in verbo, illiſque*. Duard. *lib.* 2. *canon.* 7. *quæſt.* 16. *num.* 4. & alii communiter.

Ratio eſt, quia ſi Summus Pontifex voluiſſet ſolùm acceſſoriè prohibere conſilium, auxilium, & favorem, dixiſſet, dantes conſilium, auxilium, vel favorem ad ea, id eſt, ad ſupradictas actiones prohibitas: ſed cùm Summus Pontifex dixerit, *dantes auxilium, vel favorem illis*, id eſt, infidelibus, de quibus proximè ſermo fuerat, ad id, hoc eſt, in damnum Chriſtianorum, videtur principaliter ad conſilium, auxilium, & favorem reſpexiſſe, & eodem pacto has actiones, prohibuiſſe, quo ad eundem finem præcedentes prohibuerunt.

Hinc patet reſponſio ad rationem in contrarium, neq; eſt eadem ratio de receptatoribus, & fautoribus hæreticorum, nam ex contextu hujus canonis colligitur, conſilium, & favorem in hoc canone principaliter prohiberi, non verò favorem in materia hæreſis, ut ſuo loco oſtenſum eſt in hac *diſp.* 1. *q.* 2. *p.* 3.

4 Major difficultas eſt, utrùm auxilium, vel favor in revelatione ſecreti hic prohibeatur ſub cenſura, ſaltem acceſſoriè, hoc eſt utrum adjuvans ad revelandum vinculo hujus cenſuræ obſtrictus maneat, Suar. *de cenſur. diſp.* 21 *ſect.* 2. *n.* 38. Filliucius *q.* 150. exiſtimant ipſam revelationem infidelibus factam prohiberi ſub cenſura; non verò ſi revelatio fiat Catholico, ut infidelib. revelet: nam in Bulla dicitur, *Nec non illos, qui per ſe, vel per alios de rebus ſtatum Reipublicæ concernentibus in Chriſtianorum perniciem, & damnum ipſos Turcas, & Chriſtianæ religionis inimicos, necnon hæreticos in damnum Catholicæ religionis certiores faciunt, illiſque ad id auxilium, conſilium, vel favorem quomodolibet præſtant*: Ex quorum verborum contextu patet, particulam *illiſque* referri ad hoſtes, & infideles, conſequenter revelantes infidelibus, & hoſtibus ligari cenſura, non vero eos, qui

dant

dant conſilium, vel favorem alicui Chriſtiano, ut ſecreta infidelibus revelet.

Sed mihi probabilius videtur, non ſolùm revelantes ſecretum infidelibus, verùm etiam eum, qui eſt in cauſa, ut alter revelet, ſubiici excommunicationi, modò revelatio re vera ſequatur. Ratio eſt, quia in Bulla non ſolùm habetur clauſula, *per ſe, vel per alios*: ſed etiam particula, *quomodolibet*, quæ referri poteſt ad omnes actiones præcedentes prohibitas, cùm ergo in præcedentibus prohibita eſſet revelatio ſecreti, videtur etiam prohibita cooperatio. Ita Ugolinus *hic verſic. 2. afficit.* Duard. *qu.31. num 2. ad fin. & q.34. n.2.* Alter. *lib.5. diſp.8. cap.10. col. 2. verſ. ſed modò per mirandum.* Filliuc. *qu.10. n.154.* licèt ſibi contrarius videatur *num.* 150. Ex quo patet à fortiori revelantes per nuntium incurrere excommunicationem, ut patet, tum ex particula; *quomodolibet*, tum ex aliis verbis antecedentibus, *per ſe, vel per alios.* Ob id etiam nuntius incurrit, quia etiam ipſe revelat, ſeu adiuvat, & cooperatur in fide, & auctoritate mittentis. Hac etiam de cauſa probabiliùs cenſeo, deferentem litteras, in quibus rationabiliter ſuſpicatur revelationem ſecreti contineri, ſubiici huic cenſuræ, dicitur enim auxilium præſtare, & moraliter revelare, ſicut, qui ignem admovet, & applicat, dicitur comburere. Ita Suarez *loc. cit. n.58.* Filliuc. *n.150.* Duard. *qu. 31. n.1. & q.38. num.16.* Ugolin. *hic in verbo, nec non illos, verſic. ſecundo.* Idem probabiliter dici poteſt de eo, qui de præfatis cum aliis loquitur, prævidens ipſos infidelibus revelaturos; quamvis hoc illis non mandet, ut in ſimili patet ex dictis *de irregularitate diſp. 7. qu. 4. & 8. per totum to.1.* ubi plures caſos adduxi.

Dixi, *modò revelatio re ipſa ſequatur*; nam ſi nuntius in via captus ſit, aut occiſus, aut litteræ interceptæ, antequam ad hoſtes pervenirent, revelans non ligaretur: ut in ſimili probabo de mandante, *n.22. to.3.* hic enim non dicitur certiores facere hoſtes. Ita Ugolinus, & Duardus *locis cit.*

SECUNDA PROPOSITIO.

5 Actiones recenſitæ in prima propoſitione duas ſaltem ſpecie malitias continent. Prima eſt ſacrilegium, quia Summus Pontifex præfatas actiones prohibet, ne damnum Catholicæ religioni inferatur, actio autem ſuam malitiam à fine accipit. Sicut ergo actio contra religionem Catholicam impia eſt, & ſacrilega, ita etiam præfatas actiones ſacrilegii labem continere dicendum eſt. Ita Cajetanus *verb. excommunicatio, c. 20.* Sayrus *lib. 3. c. 11. num. 2.* Filliucius *tract. 16. c. 6. n. 127.* & alii.

Secunda malitia eſt culpa injuſtitiæ; opus enim injuſtum contra Rempublicam agit, qui aliquam ex prædictis actionibus facit, in præjudicium Reipublicæ Chriſtianæ. Sicut contra juſtitiam peccat, qui gladium Petro accommodat, prævidens ipſum ad necem alteri inferendam gladio abuſurum, cenſetur enim cauſa injuſta damni Reipublicæ Chriſtianæ inde probabiliter eventuri. Hæc doctrina mihi probabiliſſima videtur, quam à fortiori ſuſtinere cogunt, Medina, Petrus Navarrus, Azorius, Reginaldus, & alii, quos retuli *de contractibus, diſp.3. q.2. punct. 5. n.4. to.2.* & alibi damnantes de peccato injuſtitiæ eos, qui monopolium exercent, aut qui ad damnum cooperantur.

6 Hinc colligi poteſt exercentes præfatas actiones teneri ad reſtitutionem damni Reipublicæ Chriſtianæ ab hoſtibus ea de cauſa illati, nam cauſa injuſta damni tenetur ad reſtitutionem damni, ſervato tamen ordine, & regulis reſtitutionis, quas in tractatu *de contractibus tradidi, diſp.1. q.8. p.8. per totum tom.2.* ob id in *c. ad liberandum, de Judæis* hæc pœna deferentibus arma, & alia neceſſaria ad impugnandos Chriſtianos imponitur, ut ſcilicet ad gremium Eccleſiæ non admittantur, niſi priùs in ſubſidium Terræ Sanctæ reſtituant totum id, quod lucrati ſunt in mercimonio, & tantumdem de ſuo, & ſi non ſunt ſolvendo, ita puniantur, ut alij deterreantur. Eadem pœna imponitur *in extravag. de Judæis, c. multa mentis.*

PUNCTUM II.

Quænam ſit materia, quæ deferri prohibetur, & quodnam ſit ſubjectum hujus cenſuræ, ſeu quænam perſonæ excommunicationem incurrant ob actiones in primo puncto enumeratas.

1 *Materia ſunt equi, cameli, aſini, muli, boves, &c.*
2 *Item arma tam offenſiva, quam defenſiva ſive inſtrumenta ad uſum bellicum.*
3 *Cultri ad cibos, vel calamos ſcindendos non ſunt materia huius cenſuræ.*
4 *Inſtrumenta fabri ferrariorum, agricolarum, &c. non ſunt materia remota huius cenſuræ.*
5 *Ferrum, tam factum, quam nondum perfectum, infidelibus deferri in hoc canone prohibetur. Idem dic de ſtanno, pecunia, & omni alio metallorum genere. Idem dic de omnibus bellicis inſtrumentis, & materia funium.*
6 *Victualia, & veſtimenta in hac Bulla comprehenduntur, ſi deferuntur eo tempore, quo poſſunt inſervire ad impugnandos Hoſtes.*
7 *Tradens lecticam, ſellam, & alia huiuſmodi ad animi relaxationem inſervientia, excommunicationem hujus canonis non incurrit.*
8 *Deferentes, vel tranſmittentes arma, & alia ſimilia, ſunt ſubiectum huius cenſuræ.*
9 *Et hoc verum eſt etiamſi deferant abſque prava intentione.*
10 *Idem extenditur ad perſonas cuiuslibet dignitatis.*
11 *Deferens pecuniam ligatur hac cenſura, ſaltem ſi deferat tempore belli.*
12 *Alchimiſta tradens ſecretum conficiendæ pecuniæ, ligatur hac cenſura, quoties prævidet damnum Chriſtianis ſecuturum.*
13 *Chriſtiani militantes in caſtris, vel navibus infidelium contra Chriſtianos, ſubiiciuntur huic excommunicationi etiamſi ſint ſubditi infidelibus.*
14 *Chriſtiani decertantes in caſtris infidelium contra alios infideles non afficiuntur hac cenſura.*
15 *Permutans equos validos pro invalidis, aut arma apta pro ineptis cenſuram incurrit, etiamſi prædictos equos, vel arma à locis infidelium antea extraxiſſet modo talis permutatio ſit in damnum Chriſtianorum.*
16 *Tradens, vel tradi conſulens oppidum, vel arcem infidelibus, cenſuram hujus canonis incurrit.*
17 *Chriſtianus vendens in ſua domo, vel ſtatu ſui Principis arma infidelibus, ſubiicitur huic cenſuræ in ſententia Auctoris.*
18 *Nautæ, multones, & ſimiles, arma, & alia hic prohibita infidelibus deferentes, vel tranſportantes ipſos infideles cum ſuis armis, aut accomodantes naves, equos, vel ſervos ad deferendum gladio hac cenſura feriuntur.*
19 *Princeps Chriſtianus bellum inferens adverſus alium Principem Chriſtianum, ut deſiſtat ab obſidione, vel bello contra Turcas aliosq; infideles, laqueo iſtius excommunicationis ſuſpenditur.*
20 *Idem militat, in Principe, qui arma ex ſuis partibus extrahi permittit, ſciens illa infidelibus deferri; ſi ſint arma eiuſdem Principis, vel teneatur ex iuſtitia impedire.*
21 *Idem valet in Principe, qui petitum tranſitum infidelibus ad deprædandos Catholicos proficiſcentibus permittit.*
22 *Mandans arma infidelibus deferri, vinculo ligatur huius cenſuræ.*
23 *Mandans arma infidelibus deferri, non ligatur hac cenſura, ſi arma re ipſa non deferantur.*
24 *Conſulens infidelibus aliquid in damnum Chriſtianorum incurrit excommunicationem.*
25 *Conſulens infidelibus aliquid in damnum Chriſtianorum excommunicationem huius canonis incurrit, etiamſi nullum damnum Chriſtianis inde ſequatur in ſententia aliquorum DD. contrarium non improbabiliter ſuſtinet Auctor.*
26 *Conſulens non ligatur hac cenſura, quoties ſuo conſilio non influit, ut quia infideles parati erant damnum inferre.*
27 *Conſulens ſe tanquam excommunicatum gerere debet, quoties dubitat, an ſuo conſilio influxerit in damnum.*
28 *Ratam habens delationem armorum ad infideles non obſtringitur cenſuris canonis.*
29 *Certiores faciens infideles de ſtatu temporali Reipublicæ Chriſtianæ etiam particularis, vel civitati in damnum Chriſtianorum excommunicationem incurrit.*
30 *Idem valet in eo, qui certiores facit hæreticos de rebus ad ſtatum Reipub. pertinentibus in damnum catholicæ religionis.*
31 *Tradens arma infidelibus in terris Chriſtianorum excommunicationem incurrit, iuxta probabiliorem ſententiam.*

Explicatis actionibus, quæ ſunt materia proxima hujus cenſuræ, explicanda modò eſt:

Primò materia remota, ſeu circa quam illarum actionum.

Secundò materia ſubjectiva, ſeu potius ſubjectum hujus cenſuræ.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Materia, quæ deferri prohibetur, ſunt primò equi: ut expreſſum eſt in Bulla, item cameli, aſini, muli, boves; licèt enim hæc animalia nomine equorum in rigore non veniant comprehenduntur tamen ſub illis verbis, & alia bujuſmodi, & qui ea tranſmitteret ad infideles, auxilium illis præſtare proculdubio diceretur. Ita Alterius *lib.5. diſp. 7. col. 1.* Duardus *canon. 7. q.19.* Ugolinus *hic, verbo arma, pag* 207 Filliuc. *n.134* Vivaldus *hic caſu 7. num.4.* Sayrus *lib 3. c.11. n.7.* Graffius *lib 4. cap* 18. Navarrus *in manuali cap. 27. n 63* Gambarupta *hic caſu 7. n.10.* contra Reginaldum *lib.9. c.18 num* 294.

2 Secundò arma ſive offenſiva, ſive defenſiva; verbum. n. generale eſt. Nomine armorum, intelligantur inſtrumenta per ſe inſtituta ad uſum bellicum, ſive publicum, ſive privatum: ut ſunt haſtæ, ſcopuli, bombardæ, galeæ, enſes, pugiones, glandea pilæ, pulvis tormentarius, ſulphur, pix, ſalnitrum, fuſtes, cuſpide munitæ, & ſimilia uſui bellico accommodata, ſive ad offenſionem inſerviant, ſive ad defenſionem, ſecus dic de lapidibus, aut lignis, quia hæc non ſunt per ſe inſtituta, & arte facta ad uſum bellicum, ſed ſunt inſtrumenta quaſi naturalia, nec juxta communem loquendi uſum ſub armorum nomine veniunt.

3 Cultri verò ad cibos, vel calamos ſcindendos non comprehenduntur, ex communi Doctorum ſententia, quia juxta communem loquendi modum non vocantur arma; niſi fortè culter adeò grandis ſit, ut in bello deſervire poſſit: tunc enim ſub armorum genere comprehendi poteſt, Bartolus *in lib. 1. §. ad leg. Jul. de vi publ* Abbas *in cap clericum, de vita, & honeſtate clericorum, n.7.* & alii apud Alterium *loco cit. col.3.* & Duard. *q.20. num.5.* Suar. *diſp. 23. ſect. 5. num.8.* Filliucius *tract.*

Digitized by Google

tract 14.*c*.8.*n*.142. Sayrus *lib*. 3.*c*.33.*n*. 29. Ex quo patet, quid dicendum ſit de geſtantibus huiuſmodi cultros in iis locis, in quibus ſub excommunicatione, vel ſub aliis pœnis armorum delatio prohibetur.

4 Addo inſtrumenta, quibus fabriferrarii, fabrilignarii, agricolæ aliique artifices in ſuarum artium exercitio utuntur, non comprehendi ſub armorum nomine, conſequenter illum, qui ea defert ad infideles, non ligari hac cenſura, niſi fortè tantæ quantitatis ſint, ut ex iis inſtrumenta bellica, facilè fieri poſſint, tunc.n ligatur, quia ferrum, ſeu materiam vetitam ad infideles defere, ex Navarro *in c.quorundam, notab* 9 *de Iudæis*. Filliuc.*n*.135. Ugolino *verb. arma*, *n*.2 Duardo *q* 20. Sayro *loco cit* *n* 28. Gambarupta *caſu* 7.

5 Tertiò, ferrum, ſive factum ſit ſive nondum factum, ut ſunt virgæ, laminæ, & globi ferrei. Idem dic de vena ferri, quia licèt ipſa non ſit ferrum actu, ſeu ferrum purum, & mundum; nihilominus ſaltem comprehenditur ſub illis verbis, *& aliis huiuſmodi*, quia maximè poteſt inſervire ad impugnandos Chriſtianos. Ita Suar. *n*.55 citans Sylveſtrum *excomm*.7 Filliucius *n*.138. Sayrus *loc.cit* *n*.29. Ugolinus *loc.cit.verb.ferrum* Alter *loco cit*.*c*.6.*col* 5.*dub*.2. Duardus *q*.21 Coriolanus *in expoſitione Bullæ*, *verſ. adde*, & alii communiter, licèt non conveniant, an vena ferri ſub nomine ferri comprehendatur, ut Navarrus *in c.ita quorundam, notab*.6.*n*.8.& Reginald.*n*.296. Gambarupta *caſu* 7 *n*.13.

Quartò omnia genera metallorum, ut ſtannum, chalybs, argentum, aurichalcum, æs, & ſimilia. Idem cenſeo de pecunia, tum quia eſt aliquod metalli genus; quamquam oppoſitum oſtendere conatur Duardus *q*.22.*n*.3.*& ſeq & q* 38.*n*.9 tum quia maximè inſervit bello ad oppugnandos hoſtes Quapropter à Carolo V. roganti, Iacobus Medices, & Iacobus Triultius à Ludovico XI. Gallorum Rege; quid ad belli apparatum opus eſſet, pecuniis, repetito ter hoc nomine, opus eſſe dixerunt: tum quia prohibita frumenti transportatione, cenſetur etiam prohibita delatio farinæ, ut docet Vivius *in ſuo ſyl.opin*.65 quem citat, & ſequitur Ugolinus *in verb. omniaque alia metallorum genera, pag* 216 *ergo*, *&c*. Ita Filliucius Reginaldus, Gambarupta, Suarez *locis cit*. Ugolinus, & alii.

An verò Alchimiſta tradens ſecretum conficiendi metalla comprehendatur in hac Bulla, conſtabit ex infra dicendis *n*.21. *pag. ſeqq*. ubi dicam comprehendi, ſi reſultet damnum Chriſtianis.

Quintò bellica inſtrumenta, ut tympana, tubæ, fiſtulæ, cornua, & alia hujuſmodi, quibus milites ad bellum excitantur, vel inſtruuntur. Item ſcalæ ad conſcendendos muros, currus, manus ferreæ, quibus naves detinentur, ne aufugiant. Ita Sayr.*n*.30. Duardus *q*.24. Ugolinus *in verb.bellica inſtrumenta*. Alter.*c*.7 *col*.7.

Sextò lignamina, funes, & materia funium, & alia huiuſmodi, quæ ad bellum deſervire poſſunt, ſeu quibus infideles mediatè, vel immediatè uti poſſunt ad impugnandos Chriſtianos. Ita DD. citati.

6 Sed modò dubium eſt, utrùm victualia, & veſtimenta in hac Bulla comprehendantur;

Navarrus *in c.quorundam*, *n*.63.& Duard.*can*.7 *q*. 29. exiſtimant victualia in hac Bulla prohiberi, quia in hac Bulla generaliter excommunicantur deferentes prohibita; cùm autem delatio victualium prohibita ſit *in Clem*. 5.*de Iudæis*, ſequitur deferentem victualia ligari cenſura huius Bullę.

Sed mihi diſtinguendum videtur, vel victualia deferuntur eo tempore, quo moraliter loquendo, non poſſunt bello inſervire vel eo tempore, quo moraliter poſſint inſervire. Si primum victualia non comprehenduntur in hac cenſura, quia nullum verbum in Bulla reperitur, quod ad victualia hoc pacto intellecta, extendatur. Ex quo patet reſponſio ad argumentum Navarri; falſum enim eſt in Bulla certum verbum complectens ea omnia, quæ per alia iura vetita ſunt, ut benè obſervat Suarez *n*.52. *ad finem*, Coriolanus *hic verſ adverte:* ob id deferens victualia non incurrit cenſuram reſervatam in Bulla Cœnæ, ſed in Clementina cit.

Si ſecundum, ideſt, ſi victualia deferuntur eo tempore, quo moraliter loquendo, inſervire poſſunt ad impugnandos Chriſtianos, comprehenduntur in Bulla Cœnæ, tunc enim ſunt quaſi inſtrumenta, & auxilia belli; & contineri videntur ſub illis verbis, *atque bellica inſtrumenta, & funes, ex quacumque materia, & ipſa materia, & alia huiuſmodi, quibus Chriſtianos, & Catholicos impugnant*: vel ſaltem continentur ſub illis verbis, *præſtantes auxilium*. Ita Suarez *n*.56. Filliucius *n*.139 Vivaldus *hic* *n* 14. Duardus *q*.8.*n*.3.*& q*.38 *n*. 9.

Hinc patet, quid dicendum ſit de veſtimentis, & materiis, eorum, ac denique de aliis omnibus, quibus tam in pace, quam in bello infideles utuntur; in his enim reſpondendum eſt cum eadem diſtinctione, quamvis Vivaldus, & Duardus multis in locis ex parte diſſentiant.

7 Approbo tamen, quod tradit Vivaldus *hic*, *n*.52. & Duard.*q*.26. *n*.4. aſſerentes eum non affici hac cenſura, qui traderet lecticam, ſellam, aut naviculas ad animi relaxationem inſervientes, quia hæc non inſerviunt ad impugnandos Chriſtianos. Imò Duardus *loco cit*. & alii exiſtimant tradentem naves, aut alia, hic ſolum generaliter prohibita, non ligari cenſuris huius canonis, ſi tempore pacis abſq; prava intentione tradat, ſed ego cum præfata diſtinctione cenſeo reſpondendum, tum in prædictis, tum in conſimilibus caſibus.

SECUNDA PROPOSITIO.

8 Subiectum huius cenſuræ ſunt, qui deferunt, vel tranſmittunt arma, equos, metalla, funes, & ſimilia, quæ in prima propoſitione explicata ſunt ad Turcas, Saracenos, & alios Chriſtiani nominis hoſtes, vel etiam ad hæreticos expreſſè, vel nominatim à Summo Pontifice declaratos.

Secundò, qui per ſe, vel per alios certiores faciunt præfatos hoſtes, & hæreticos de rebus concernentibus ſtatum alicuius Chriſtianæ Reipublicæ, in damnum Chriſtianorum, & religionis Catholicæ quid autem nomine ſtatus Reipublicæ Chriſtianæ, aut religionis Catholicæ intelligatur, conſtabit ex infrà dicendis in hoc punct. *nu*. 29. venire non ſolum totam Chriſtianitatem, ſed etiam Regnum particulare; Provinciam, vel Civitatem Chriſtianorum, Communitates, aut oppida.

Tertiò, qui prædictis hoſtibus, & hæreticis auxilium, conſilium vel favorem in damnum Chriſtianorum quomodolibet præſtant. Hæc propoſitio clarè exprimitur in Bulla.

9 Amplia prædicta primò, etiamſi deferens, abſque prava intentione deferret, defectus enim, ſeu carentia pravæ intentionis non tollit contumaciam, & tranſgreſſionem præcepti Eccleſiaſtici. Ita Navarrus *in c. quorundam*, *de Iudæis*; *notab*. 8. n. 18. *&* 41. *& in manuali*, *c*. 23 *n*. 63. Duardus *hic q*. 2, *n*. 15. *& q*. 38. *num*. 7. Hoc tamen intellige modò non adſit probabilis ignorantia hæc enim excuſat, ut patet ex regulis generalibus traditis de peccatis *diſp*.2.*q*.8 *p*. 3.*nu*.1.*& tom*.2.

10 Amplia ſecundò, ad quoſcumque præfata facientes, quacunque dignitate fulgeant; nam Bulla loquitur per particulam *omnes*, quę omnes includit *l Iulianus*, *ff. de legat*. 2. & mentionem facit etiam de Principibus. Ita Duardus *q*.38.*n*.2.

11 Hinc ſequitur primò deferentes pecuniam, & alia quę in prima propoſitione recenſita ſunt, ligari hac cenſura, ſaltem ſi tempore belli deferant.

12 Maior difficultas eſt, utrùm Alchimiſta, tradens ſecretum cõficiendi pecuniam, vel alia metallorum genera, ligetur hac cenſura.

Reſpondeo ligari quoties prævidet ex revelatione, ſeu traditione talis ſecreti damnum Chriſtianis ſecuturum; tunc enim dicitur auxilium, aut conſilium infidelibus præſtare in damnum Chriſtianorum. Ita Vivaldus *hic num*. 10. *in ult. editione*, & Duardus *canon*. 7. *quæſt* 23. *ad finem*, ubi cenſet hunc ſolùm incurrere, ſi tempore belli malo animo formali, aut virtuali huiuſmodi ſecretum ad hoſtes tranſmittat.

13 Secundò ſequitur Chriſtianos militantes in caſtris; vel navibus infidelium, contra Chriſtianos excommunicari in Bulla Cœnę, quia dicuntur conſilium infidelibus dare, & hoc verum eſt, etiamſi præfati Chriſtiani ſint ſubditi ipſorum infidelium, quorum nomine bellum contra Chriſtianos geritur, ut patebit ex dicendis. An vero ob periculum gravis incommodi excuſari poſſint ab hac cenſura, conſtabit ex infrà dicendis *punct*. 4 *numer*. 7. *tom*. 3. ubi affirmativè reſpondebo. Idem dic de Chriſtianis, qui ex Chriſtianorum exercitu fugiunt ad Turcas, ex Sayro *n*.17. Reginaldo *n* 300. Navarro *Notab*.8.*n*.33. Duardo *q*.38 *n*.2.

14 Chriſtiani verò decertantes in caſtris infidelium contra alios infideles non afficiuntur hac cenſura, quia non dicuntur impugnare, vel auxilium præſtare infidelibus contra Chriſtianos. Ita Filliucius *ex parte num*. 131. *&* 141. Navarrus *in cap. ita quorundam* *notabili* 4. *num*. 15. *de Iudæis* Alter, *lib*. 5. *diſp*. 8. *cap*. 2. *quæſt*. 4. Idem dic de tradentibus arma præfatis infidelibus pugnantibus contra alios infideles, quoties rationabiliter putant ipſos non uſuros illis contra Chriſtianos, ut patet ex allata ratione; quamvis poſtea per accidens contingat, ut illis contra Chriſtianos utantur: id enim per accidens ſequitur reſpectu tradentis, cùm id rationabiliter non timeret, nec eradiderit arma hoſtibus. Ita Filliucius *n*.131. Duardus *q*.6.*n*.9 *& q*.14.*n*.2. Navarr *loco cit*.

15 Tertiò permutantes cùm Infidelibus equos validos pro invalidis, aut arma utiliora, & aptiora pro ineptis, vel longè deterioribus, incurrere cenſuram, quoties talis permutatio in damnum Chriſtianorum vergere poteſt, & hoc verum eſt, etiamſi illa arma, vel equos antea extraxiſſet ex locis ipſorum infidelium, ſeu ea comparaſſet contractu emptionis, vel alio titulo; adhuc .n. permutationem exercet cum damno Chriſtianorum, ut ſuppono. Ita Navarrus *loco cit num*.23 Sayrus *num* 27 Filliucius *n* 140 Azorius 1 *p lib*. 8. *c*.23.*q*.9. Duardus *hic q*.9 *n*.1 Reginald *lib* 9 *c*.18 *n* 298. Vivaldus *hic caſu* 7. *n*.13. Gambarupta *hic caſu* 7.*n* 12 *&* 17.

Secus ſi equum imbellem pro robuſto, & domito, aut arma minus apta cum aptioribus commutaret, etiamſi valori exceſſum pretio compenſaret: tunc enim non videretur actionem Chriſtianis noxiam exercere, neque diceretur arma Chriſti hoſtibus deferre, ſed potius auferre, ut benè Navarrus *loco cit*. *notab*. 8. *num*. 23. *verſ*. 10. Sayrus *n*. 27.

16 Quartò eos, qui tradunt, vel tradi conſulunt arcem, vel oppidum infidelibus; incurrere cenſuram huius canonis, iuxtà probabiliorem ſententiam, tum quia ſicut incurrunt tradentes arma, quibus arces oppugnantur; ita multo magis ex Summi Pontificis intentione excommunicari videntur, qui tradunt ipſas arces, oppida, vel civitates, præſertim cùm in ipſis arcibus, & oppidis etiam arma, & inſtrumenta bellica reperiantur: tum quia dicuntur

Digitized by Google

cuntur auxilium infidelibus ad impugnandos Catholicos dare. Ita Navarrus *loco cit. n.* 34 Saytus *n.* 17. *ad fin.* Filliuc. *n.* 142. Reginald. *lib.* 9. *c.* 16. *n.* 300.

17 Quintò Chriſtianum ſubditum Principi infideli, aut Catholicum ſubjectum Principi hæretico nominatim declarato, non ligari, juxta nonnullos Doctores, hac cenſura, ſi ex ſua domo, vel civitate transferat arma, ferrum, & alia ad infideles, vel hæreticos eidem Principi ſubjectos, quia hic non dicitur propriè deferre ad infideles, vel hæreticos, cùm præfata jam exiſtant in territorio, & dominio Principis Infidelis. Ut autem, quis cenſeatur deferre modo in hac Bulla vetito, debet habitare apud Chriſtianos, & non eſſe ſubditus Principi infidelium. Ita Filliuc. *quæſt.* 2. *n.* 132. Sylveſt. *verb. excommun.* 7. *n.* 64. Tabiens *excomm.* 6. *n.* 7. Reginald. *n.* 300. & alii apud Sayrum *n.* 19. quibus adde Alter. *hic diſp.* 8. *cap.* 2. *ad finem*: ubi conatur oſtendere, & probare Chriſtianos commorantes in terris Turcarum non ligari hac cenſura, ſi fabricent arma, & Turcis vendant; quia hæc prohibitio, & aliæ ſimiles non extenduntur ad ſubditos infidelium, ſed ad Principes Chriſtianos, & eorum ſubditos.

Sed mihi probabilius dicendum videtur, talem Chriſti fidelem hac cenſura ligari quoties ex translatione armorum damnum ſequitur Chriſtianis, quamvis enim admitterem iſtum nõ dici propriè deferre ad infideles, nihilominus dicitur præſtare auxiliũ in damnum Chriſtianorum, & ſicut Chriſtiani, qui Principi infideli ſubjecti ſunt, vinculo hujus cenſuræ detinentur, quoties abſque rationabili cauſa eidem Principi in bello inſerviunt contra Chriſtianos; ita etiam ligantur ſi arma deferant infidelibus eidem Principi ſubjectis cum damno Catholicorum, ſive deferant ex oppido Chriſtianorum ad infideles, ſive ex oppido infidelium ad aliud, modò juſtam non habeant excuſationis cauſam. Ita Tolet. *lib.* 1. *c.* 23. *num.* 6. Duard *lib.* 1. *n.* 7. *q.* 8. Regin. *lib.* 9. *c.* 18. *n.* 300. Navar. *notab.* 6. *n.* 27. Sayr. *n.* 19 & alii, quos referam *n.* 31.

18 Sextò nautas, muliones, & his ſimiles deferentes arma, vel alia hic prohibita infidelibus, aut tranſportantes ipſos infideles cum ſuis armis, incidere in cenſuram, quia iſti deferunt, vel ſaltem adjuvant. Ita Navarrus, Reginaldus, Ugolinus, & alii. Idem dic de accommodantibus naves, currus, equos, vel ſervos ad deferendum, quia favent, & adjuvant. Ut benè Ugolinus *hic c.* 7. *initio num.* 7. *ad fin.* & Duardus *q.* 15. *n.* 6 & *q.* 38. *n.* 3. & alii.

19 Septimò Principem Chriſtianum, qui bellum infert adverſus alium Principem Chriſtianum, ut deſiſtat ab obſidione, vel bello contra Turcas, ligari hac cenſura, quia infidelibus, auxilium ferre dicitur in damnum Chriſtianorum. Ita Alter. *c.* 10. *col.* 2. *ad fin.* Navarr. *notab.* 8. *n.* 6. & Duard. *q.* 34. *n.* 3. Regin. *n.* 298. qui hoc idem ſentiendum putat.

20 Primo de Principe, qui arma extrahi permittit ex ſuis partibus, ſciens illa infidelibus deferri, ſed hoc ego non facilè admiſerim, quoties arma non ſunt ipſius Principis, aut quoties non tenetur ex juſtitia damnum Chriſtianorum impedire, ut in ſimili patet ex dictis *de cenſuris diſp.* 7. *q.* 4. *punct.* 8. *n.* 37. & *ſeq. t.* 1. quamquam non excuſatur à gravi culpa, ut ibidem; & alibi pluribus in locis docui.

21 Secundò de Principe, qui tranſitum infidelibus ad deprædandos Catholicos proficiſcentibus permittit; aut non prohibet. Sed mihi diſtinguendum videtur, vel petitus tranſitum concedit, vel non petitus negativè ſe habet, & non prohibet. Si petitus tranſitum concedit tacitè, vel expreſsè, ligatur hac cenſura; quia dicitur favorem, vel auxilium infidelibus præſtare. Si non petitus negativè ſe habet, non incurrit, quia non dicitur auxilium, vel favorem præſtare, nam favor, conſilium, & auxilium importare videntur actionem, ſeu cooperationem phyſicam, vel moralem: hic autem negativè ſe habendo, ſeu permittendo, dum ex juſtitia non tenetur impedire, non exercet actionem phyſicam, vel moralem in damnum Chriſtianorum, quamvis aliundè peccare poſſit contra charitatem, & contra ſtrictiſſimam naturæ obligationem de damnis proximi, & præſertim Catholicæ religionis impediendis.

22 Octavò mandantem arma infidelibus deferri, hujus cenſuræ vinculo ligari; tum quia mandare, nihil eſt aliud, quam per alios facere, ſeu tranſmittere: in hoc autem canone, non ſolùm excommunicantur deferentes; id eſt portantes, ſive facientes per ſe ipſos; verùm etiam tranſmittentes, id eſt, deferentes per alios, ſive mandantes; tum quia etiamſi daremus, hos non contineri ſub verbo, *transferentes*, dicendum ſaltem eſſet comprehendi ſub verbo *præſtantes auxilium, vel favorem*. Ita Rebuffus in explicatione Bullæ. *art.* 5 *in v. deferunt*, quem citat, & ſequitur Ugolin. *hic cap.* 7. *num.* 3. Azor. *loco cit. quæſt.* 13. Alter *hic cap.* 10. *verſ.* & *primò*, *col.* 3. Duard. *qu.* 15. *nu.* 2. & *ſeq.* contra Sayr. *lib.* 3. *cap.* 11. *num.* 25. & Tolet. *cap.* 23. *n.* 7. *verſ. aliud dubium*.

Objicies, cenſura lata contra facientes non comprehendit mandantes, ut patet ex regulis generalibus traditis de cenſuris *in communi diſp.* 1. *q.* 2. *p.* 6 *n.* 1. & *ſeq. t.* 1. cum communi Doctorum ſententia, contra Sylveſtrum *v. excommunicatio* 7 *num* 24. & Panormitanum *in cap. mulieres num.* 9 & *ſeqq. de ſententia excomm.* ergo neque de cenſura lata contra deferentes, vel tranſmittentes extenditur ad mandantes.

Reſpondeo cenſuram, latam contra facientes, non extendi ad mandantes, quando dubium eſt, an ſuperior ligare voluerit mandantes, vel quando id ſufficienter non expreſſit; in noſtro autem caſu ſufficienter expreſſit mandantes, ut patet ex duplici ratione allata.

23 Major difficultas eſt, utrum mandans arma deferri, ligetur hac cenſura, ſi re ipſa non deferantur.

Reſpondeo negativè, tum quia actio, quæ hic principaliter prohibetur, eſt adjuvare infideles: mandatum autem eſt actio neceſſoria ferenti opem immediatè, & cenſura non incurritur ob ſolam actionem acceſſoriam, ſeu non ſecuto effectu prohibito ſub cenſura; effectus autem non dicitur ſecutus, dum mandatum executionem non obtinuit; id eſt, quamdiu mandatarius re ipſa non detulit: tum quia deferens arma ad infideles, & non tradens, non ligatur: ergo neque ligatur mandans, antequam mandatarius re ipſa detulerit. Ita Duardus *quæſt.* 16. *num.* 7. Alter. *l.* 5. *c.* 10. *col.* 3. *verſ. non eſt autem*.

Utrùm verò mandans, vel conſulens ligetur cenſura revocato mandato, vel conſilio, patet ex regulis generalibus traditis *de cenſur. loc. cit.* & *reſtit. in gener. diſp.* 1. *q.* 2. *p.* 6. *n.* 3. & *ſeqq. tom.* 2. & *ex objectione proximè ſeq.*

Objicies, qui auxilium præſtat infideli, ligatur hac cenſura ex Ugolino *hic in verbo*, *illiſque verſ. poſtremo*. Duardo *quæſt.* 34. *num.* 4. Alterio *loco cit. col.* 2. initio; etiamſi infideles damnum non inferant; ergo etiam ligatur, quia mandavit, licèt mandatarius non detulerit.

Reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia qui dedit auxilium, præſtitit actionem principaliter hic vetitam. Idem nonnulli Doctores ſentiendum putant de eo, qui conſilium dedit infideli ad damnum inferendum Catholicis; etiamſi infidelis non ſit motus eo conſilio, hic enim fecit actionem principaliter prohibitam. Sed quid ego ſentiam, dicam *n.* 26. Qui verò conſilium alteri commiſit, ut deferret infideli, cui poſtea non fuit delatum, ob revocationem conſilii, vel alia de cauſa, non incidit in excommunicationem, ut patet, tum ex rationibus allatis de mandante, tum quia in textu dicitur, *illis, qui ad id conſilium præſtant*: hic autem non dicitur conſilium infideli præſtitiſſe.

24 Nonò eum, qui conſulit infidelibus aliquid in damnum Chriſtianorum, incurrere præfatam excommunicationem: ut ſi conſulat turres ædificari, bombardas aſportari, & ſimilia: nam hæc vergunt in damnum Chriſtianorum; in Bulla autem excommunicantur, qui conſilium, auxilium, vel favorem præſtant in damnum Chriſtianorum. Ita communiter DD.

25 Adducunt primò Ugolinus *in verbo*, *illiſq; n.* 1. *verſ. poſtremo pag.* 209. & Duardus *q.* 38. *n.* 20. conſulentem, vel auxiliantem ligari præfata excommunicatione; etiamſi nullum Chriſtianis damnum ſequatur, tum quia deferens, arma ligatur, etiamſi nullum damnum ab infidelibus poſtea inferatur; tum quia Summus Pontif. ſimpliciter ſub excommunicatione prohibet conſilium, auxilium, & favorem; nec reſpexit ad actuale damnum; ſed ſolùm inſpexit conſilium, vel auxilium præſtitum eſſe, ut colligi videtur ex illa particula, *quomodolibet*. Idem etiam ſentiunt de revelantibus ſecreta. Ugolinus *hic v. necnon illos verſ.* 6. Duard. *q.* 38. *n.* 17. & alii, quorum opinio valde probabilis eſt.

Oppoſita tamen opinio mihi non videtur improbabilis, tum quia cenſura non incurritur, niſi ſecuto effectu ſub cenſura prohibito effectu autem ſub cenſura prohibitus in hoc canone non cenſetur adeſſe, donec ab infidelibus aliqua actio Chriſtianis damnificativa fiat, cujuſmodi eſt turrim ædificare, &c. tum quia mandans, vel conſulens percuti clericum non ligatur cenſura canonis, niſi ſecuta clerici percuſſione; ergo neque ligatur conſulens aliquid infidelibus in damnum Chriſtianorum, niſi re ipſa ſequatur aliqua actio, ex qua Chriſtianis damnum aliquod irrogatum eſſe cenſetur, tum quia licèt auxilium, & conſilium non ſit actio acceſſoria delationi, & tranſmiſſioni, ut ſupra tradidi *punct.* 1. *n.* 3. *t.* 3. eſt tamen acceſſoria damno, cujus intuitu prohibetur, ut patet ex illa particula, *ad id*, cenſura autem non incurritur ob ſolam actionem acceſſoriam, niſi aliud de mente legislatoris ex verbis diſpoſitionis ſufficienter colligatur. Ita ſentire videntur Suarez, & Sanchez, quos in ſimili retuli *de receptatoribus*, & *fautoribus hæreticorum in hac diſp* 1. *q.* 2 *p.* 3. *n.* 3 *t.* 3.

Hinc patet reſponſio ad rationes Ugolini, & Duardi.

Ad primam reſpondeo, deferentem arma ſtatim ligari; quia armorum, & aliorum in hoc canone expreſſorum delatio per ſe, & directè interdicta eſt ſub excommunicatione, modò infidelibus hæc tradita ſint, ut patet conſideranti ſenſum verborum.

Ad ſecundam reſpondeo, Summum Pontificem nolle ſimpliciter eum excommunicationi ſubjicere, qui conſilium, vel favorem præſtat, ſed qui hoc facit in damnum Chriſtianæ Reipublicæ, & Catholicæ religionis, & illa particula, *quomodolibet*, adhibetur non ad excludendum actuale damnum, ſed ad indicandum hac cenſura ligari, eum qui conſilium, auxilium, vel favorem quavis ratione præſtat, id enim multis modis fieri poteſt, quos homo ſuo ingenio invenit, ſed legiſlator non excogitavit, conſequenter nec ſpecialibus verbis exprimere voluit.

26 Addit ſecundò Ugolinus conſulentem ligari, etiamſi infideles abſq; ipſius conſilio ad damnum inferendum parati eſſent. Sed oppoſita ſententia probabilior eſt; quia hujuſmodi conſilium; nullum præſtat effectum, nullumque Chriſtianis damnum infert, nec perfectam conſilii rationem habet, ut in ſimili probavi *de cenſuris in communi diſp.* 7. *quæſt* 4 *punct.* 8. *num.* 19. *t.* 1. cum Avila, Henriquez,

Conin-

Digitized by Google

Conincho, Sayro, & aliis, quibus adde Duardum *hic q.38. n.20. verſ. tertiò*. Hoc tamen intelligendum eſt, modo conſulens non ſit in cauſa, ut infideles alias parati, citiùs, vel faciliùs, vel crudeliùs damnum inferant; tunc enim conſilium hac in parte efficax eſt.

27 Utrùm verò cenſendus ſit excommunicatus, qui conſilio infidelibus dato, dubitat infideles ipſius conſilio motos eſſe ad inferendum damnum. Patet ex dictis in ſimili *de cenſuris diſp.7. q.1. punct.5. n.2. & ſeqq.* in ultimis editionibus, ubi cum Maſcardo, Sayro, & aliis oſtendi cenſendum eſſe excommunicatum, quia juris præſumptio eſt contra ipſum.

28 Decimò eum, qui ratam habet delationem armorum ad infideles, non obſtringi cenſura hujus canonis. Ratio eſt, tum quia excommunicatio non incurritur, niſi præſtetur actio prohibita ſub cenſura, qui autem ratam habet delationem armorum, non præſtat actionem hic prohibitam, nullum enim de ratificatione verbum in hoc canone habetur, & ratihabitio poſterior eſt actione prohibita, tum quia regula generalis eſt cenſuras, aliaſque pœnas Eccleſiaſticas non extendi ad ratum habentes, niſi exprimantur, ut patet ex dictis *de cenſuris in communi diſp.7. q.4. p.8. n.42. tom.1.* ubi etiam explicavi, quandonam ratihabitio comparetur mandato. Ita in ſpecie Duardus *q.17. n.5. & ſeqq.* Alter. *hic c.10. col. 6. ad finem, & 7. verſ. ſupereſt*, quamvis iſte non abſolutè, ſed ſub diſtinctione loquatur.

29 Undecimò eum, qui certiores facit infideles de ſtatu Reipublicæ Chriſtianæ in damnum Chriſtianorum, incidere in hanc pœnam. Obſerva tamen, ſtatum, de quo certiores fieri non debent hoſtes infideles, eſſe ſtatum temporalem; non ſolùm totius Chriſtianitatis, ſed etiam uniuſcujuſque particularis regni, provinciæ, vel civitatis in particulari: nam in Bulla non dicitur de rebus concernentibus ſtatum totius Reipublicæ Chriſtianæ, ſed Chriſtianæ Reipublicæ, hoc autem verificatur de quolibet oppido, & communitate. Quamobrem, qui infideles aliquos admonet, talem arcem non eſſe ritè munitam, facileque capi poſſe, ligatur hac cenſura, quia certiores facit infideles de rebus ſtatum Chriſtianæ Reipublicæ concernentibus in damnum Chriſtianorum. Secus, ſi certiores faciat ſolum in damnum alicujus particularis perſonæ: nam cenſura fertur ob admonitionem pernicioſam Chriſtianis, id eſt, regno, provinciæ, civitati, vel oppido. Ita Sayrus *c.11. n.35.* Ugolinus *hic n.2.* Duardus *q.30.*

30 Duodecimò eum, qui certiores facit hæreticos de rebus pertinentibus ad ſtatum Chriſtianæ Reipublicæ in damnum Catholicæ religionis, ſubiici pœna excommunicationis: ut ſi admoneat eligendum eſſe Principem Catholicum, cujus electionem impedituri ſint hæretici, ut eligatur hæreticus, aut ſi hæreticis ſignificet in tali urbe magnam eſſe rerum caritatem, & inopiam, quo cognito hæretici illam urbem occupant, hoc enim valdè vergit in detrimentum Catholicæ religioni, cùm ex dominio hæreticorum magnum Chriſtianæ religioni impendeat periculum, hæreſis enim graſſatur, & ſerpit ut cancer. Ita Ugolin. *hic n.2.* Duard. *q.30. n.2.* Reginald. *lib.9. c.18. n.304.*

31 *Sed* modo circa prædicta difficultas remanet, utrùm qui arma, vel alia in Bulla expreſſa tradit infidelibus in terris Chriſtianorum vendendo, vel permutando, incurrat hanc cenſuram: Prima ſententia eſt negativa. Ratio eſt, tum quia in Bulla Cœnæ prohibetur delatio, vel tranſmiſſio, hic autem non videtur deferre, vel tranſmittere ad infideles, cùm ea vendat arma in terris Chriſtianorum, & in materia cenſurarum verba accipienda ſunt juxta propriam ſignificationem, ne in pœnis latior interpretatio fiat: tum quia, etiamſi vendens præſata faciat contra finem legis Summi Pontificis, non tamen facit contra legem, quia non exercet actionem à Summo Pontifice in Bulla prohibitam, conſequenter non ligatur cenſura, quamvis fortè peccet contra jus naturæ obligans ad pugnandum pro patria, & ad eam non impugnandum. Ita Navar. *loco cit. n.41.* Cajet. *loc. cit. c.20.* Tolet. *lib.1. cap.23. n.5. verſ. primum dubium.* Sayr. *n.26.* Azor. *to.1. lib.8. c.23. q.7.* Gambarup. *hic caſu 7 n.18*

Secunda ſententia, quæ mihi probabilior videtur; eſt Sylveſtri *n. excom. n.64.* Filliucii *n.144.* Duardi *q.7. n.3. & q.18. n.2.* Ugolini *hic n.4.* Alterii *hic c.2. quæſito 3. col.3. & c.3.* affirmantium incurrere. Ratio eſt, quia non ſolùm excommunicantur deferentes, vel tranſmittentes, verum etiam præſtantes auxilium infidelibus ad impugnandos Chriſtianos: iſti autem præſtant auxilium tradendo arma, quibus infideles probabiliter judicantur uſuri contra Chriſtianos, ut ſuppono.

Hinc ſequitur primò, vendentes navem, *ſive* triremem infidelibus in portu Chriſtianorum, incurrere hanc cenſuram, tanquam præſtantes auxilium. Ita Alter. *cap. 3. verſ. ſed dubitari poteſt.* Filliuc. & *alii loc. cit.* licet Navar. Cajet. & Tol. oppoſitum ſentiant ex vi hujus canonis, quamvis comprehendantur in *c. ad liberandum, de Judæis*, ubi non ſolùm excommunicantur deferentes, verùm etiam vendentes.

Secundò eos ligari hac cenſura, qui Romæ vendunt arma, Judæis, ibi habitantibus, quoties probabiliter ſuſpicantur arma ab ipſis emi in damnum Chriſtianorum, e. g. ut ea tranſmittant ad alios infideles: ſecus ſi vendant ad ſuos. Ratio autem probabiliter ſuſpicandi arma à Judæis emi in damnum Chriſtianorum, hæc eſſe poteſt, ſi Judæi clanculum emant, ſi emant in magna quantitate, ſi emant haſtas, bombardas, & ſimilia, tunc enim veriſimile eſt, ab ipſis non emi in proprium ipſorum uſum, ſed ad impugnandos fideles, ſeu ad ea tranſmittenda infidelibus in damnum Chriſtianorum. Ita Regin. *lib.9. n.302.* Navarr. *loc. cit. notab. 4.* Filliuc. *n.129.* Alter. *lib.5. diſp.8. c.2. col.3. ad fin.* loquens de Saracenis habitantibus in terris Chriſtianorum, *& c.3. col.2.* Vendens verò enſem Saraceno, vel Turcæ, qui ſervus eſt Chriſtiani, non ligatur hac cenſura, quia vendit ad illius uſum, nec ullum Chriſtianis damnum ſequitur. Ita Alter. *c.2. q.3. ad finem.*

PUNCTUM III.

De iis, ad quos arma, & alia præfata deferri, vel tranſmitti prohibentur.

1 *Enumerantur varia perſonarum genera, ad quas, arma, & alia hic prohibita deferri non poſſunt; & ſunt Saraceni, Turcæ, Tartari, Mauri, Judæi, Athei, Apoſtatæ à Fide, Hæretici, aliique perſecutores Chriſtiani nominis, declarati à Sede Apoſtolica ut tales.*

2 *Infideles, qui non ſunt hoſtes Chriſtiani nominis, non comprehenduntur in hac Bulla.*

3 *Deferens arma ad hæreticos ab Epiſcopo, Nuncio, vel alio Prælato declaratos; non verò à Papa, vel ab ejus officialibus, excommunicationem non incurrit.*

4 *Item non incurrit deferens arma ad hæreticos notorios, & manifeſtos, ſed non expreſsè, & nominatim à Sede Apoſtolica declaratos, licèt actu, vel habitu Catholicos impugnent.*

5 *Dicuntur hæretici expreſsè, & nominatim à Sede Apoſtolica declarati, qui aliquo ſigno ſunt indicati.*

6 *Deferens arma ad Catholicos Principi infideli ſubjectos non ligatur hac cenſura, niſi ille Princeps ſit futurus fortior contrà Chriſtianos.*

7 *Deferens arma ad ſchiſmaticos pugnantes contra Eccleſiam non ligatur cenſura hujus canonis.*

UNICA PROPOSITIO.

1 QUatur perſonarum genera in hac Bulla exprimuntur, quibus vetitum eſt deferre arma, & alia in ſecundo puncto recenſita.

Primò, Saraceni illi Mahumetanæ perfidiæ ſectatores, qui in Alexandria Ægypti, vel etiam in Aſia, præſertim versùs maritimas partes degere conſueverunt.

Secundò Turcæ, qui Aſiam, præſertim Meſopotamiam, Syriam, Arabiam, vel etiam alias orbis oras inhabitant.

Tertiò alii Chriſtiani nominis hoſtes, ut ſunt Tartari, Mauri, & Judæi habitantes in terris infidelium, qui nomini Chriſti valdè ſunt infenſi, & infeſti, & Eccleſiam acriter oppugnarent, ſi potentia, & viribus valerent. Idem dic de aliis infidelibus, & paganis, qui Chriſtianos deteſtantur, quia Chriſtiani ſunt; iſti enim ſunt Chriſti nomini hoſtes, quales ſunt nonnulli ex Indis. Idem valet in Atheis, in Apoſtatis à fide Chriſtiana. Ita Navarr. *in c. ita quorundam de Judæis, notab.64.* Sayrus *c.9. n.14. & ſeq.* Filliuc. *n.128.* Reginald *lib.9. c.18. num. 293.* Gambarup. *hic caſu 7. n.5. & ſeq.* Alter. *lib.5 can.2. col.3.* Duard. *q.3. n.5.* & alii communiter.

2 Illi verò infideles, qui non ſunt hoſtes Chriſtiani nominis, non comprehenduntur in hac Bulla: nam Bulla non prohibet præſata deferri ſimpliciter ad infideles, ſed quatenus ſunt hoſtes actu, vel habitu; tales autem ſunt, qui ob Chriſtianiſmum bellum cum Chriſtianis gerunt, vel geſſerunt, vel animo parati ſunt ad illud gerendum. Ita Rebuffus, quem citat, & ſequitur Suarez *num.65.* Filliuc. *num 129. quæſito 3. & 5* Alter *hic c.2. col.7.* Navar. *loco cit. notab 4. num 1* Regin. *n.293* Ugolin. *§.1. n.7.* Duard. *q.3. n.6.* Gambarup *hic c.7. n.9.* Secus dicendum eſt de infidelibus, qui Chriſtianos impugnant; non ob Chriſtianam religionem; ſed ob injuriam à Chriſtianis acceptam, vel ob juſtam aliam cauſam, ut quia Chriſtiani bona ipſorum inique occuparunt. Ita DD. citati.

Obſerva tamen, illos etiam dici hoſtes, qui fœdere pacis cum aliquibus Chriſtianis conjuncti ſunt, non verò cum aliis, ut inter Venetos, & Turcas, ex Filliucio *num. 148.* Turcæ enim ſunt hoſtes Chriſtiani nominis, utiamſi pacem cum Venetis habeant.

Quartò hæretici expreſsè, vel nominatim declarati à Sede Apoſtolica, quamvis enim iſti non ſint inimici nominis Chriſti, ſunt tamen inimici Catholicæ religionis, eamque odio habent, proſequuntur, & totis viribus impugnare, & extirpare conantur, expreſſimque in Bulla hiſce temporibus continentur, quamvis in Bulla Greg. XIII. non eſſent expreſſi, & ob id Navarr. & Tolet, qui tunc temporis vivebant, aliquando exiſtimarunt illos non comprehendi. Hinc ſequitur.

3 Primò, deferentes arma ad hæreticos, qui non à Sede Apoſtolica, ſed ab Epiſcopo, vel Nuncio, vel Inquiſitore, vel alio Prælato, vel Judice declarati ſunt hæretici, non incidere in hanc cenſuram, quia Summus Pontifex hanc cenſuram extendit ſolum ad eos, qui per ſententiam ipſius Summi Pontificis, & Sedis Apoſtolicæ declarati ſunt. Obſerva tamen nomine ſententiæ à Sede Apoſtolica latæ, non ſolùm intelligi eam, quæ immediatè fertur à Papa, ſed etiam, quæ fertur ab officialibus, aut delegatis Summi Pontificis intra Curiam Romanam, vel ubi Papa reſidet: nam quidquid iſti agunt, poteſtate, & juriſdictione Papæ agunt, & Sedes Apoſt. dicitur eſſe in loco, ubi Papa reſidet, vel ubi Curia remanet recedente Summo Pontifice, *Clement. ne Romani §. ſanè, de elect.* contingit enim aliquando Curiam alicubi eſſe, & alibi Summum Pontificem; *Clement. cit.* Ita Alter. *diſp. 8. lib. 5. cap. 2. verſ. ſed quæres*

Digitized by Google

aliquis. Duard.*q* 4 *n.*6. Navarrus, & alii, & quos in ſimili retuli *de datis, & acceptis pro gratia, vel juſtitia in Romana Curia. diſp.*2.*q.*3.*p.*3*r. num* 5. & 6. *r.*3.

4 Secundo deferentes arma ad hæreticos notorios, & manifeſtos (non ligari hac cenſura, quia iſti non dicuntur hæretici expreſsè, vel nominatim à Sede Apoſtolica declarati. Ita Alter. *loco cit. quæſt. ult.* Tolet Filliuc & alii DD ſtatim citandi contra Ugolin. *hic nu.* 6. Vivald. *n* 2. Duard. *quæſt* 4. quàmquam hoc limitatur à Filliuc. *num.* 13a. ab Alterio, Duardo, & aliis, modo tales hæretici non impugnent actu, vel habitu Catholicos; tunc enim putant comprehendi ſub illa clauſula, (& alios Chriſtiani nominis inimicos.) Ego verò hanc limitationem non valide approbo, tum quia illa clauſula extendi videtur ſolùm ad infideles, & paganos, non verò ad hæreticos, qui poſtea in ſequentibus verbis exprimuntur: tum quia hæretici ſunt quidem inimici Catholicæ religionis, non verò Chriſtiani nominis, cùm & ipſi ſe Chriſtianos jactent.

5 Sed modò dubium eſt, quinam dicantur hæretici expreſsè, vel nominatim à Sede Apoſtolica declarati.

Duard *q* 4 *n.*2. *& ſeqq.* Vivald. *lo o cit num.* 2. & alii putant illos dici expreſsè declaratos, qui in genere declarati ſunt, ut ſunt Lutherani, Zuingliani, Calviniſtæ, Huſſitæ. Nominatim vero, qui expreſſo nomine, ut Lutherus, Calvinus, Zuinglius. Ex quo infert idem Duardus deferentes arma Lutheranis, modo in Germania exiſtentibus, qui nominatim declarati non ſunt, ligari hac cenſura, quia Summus Pontifex loquitur per particulam diſjunctivam, vel; conſequenter ad incurrendam hanc cenſuram ſufficit alteram partem verificari, id eſt, arma deferri hæreticis nominatim, vel expreſsè declaratis, cùm autem Lutherani in genere declarati ſint expreſsè, ideſt, aperte, & manifeſtè, juxta *c.*1. *de conſtit. in* 6 *& c ſi cui nulla, de præb.* ſequitur deferentes arma Lutheranis incidere in hanc cenſuram.

Sayrus *lib.*3.*c* 11. *n* 16. Tolet. *lib* 1. *c.*23. *n* 5. *verſ. adverte.* Filliuc *n.* 2626. arbitrantur eos ſolum ligari, qui deferunt arma hæreticis expreſsè, & nominatim declaratis, ut fuit Regina Angliæ.

Ego verò cenſeo non opus eſſe, ut hæretici ſint nominatim, id eſt, expreſſo nomine declarati; ſed ſatis eſſe, ut alio ſigno, & æquivalente nomini proprio indicati ſint, ut ſi in ſententia excommunicationis dicatur; Declaramus hæreticum illum, qui fungitur tali munere, vel qui in tali loco verba hæretica protulit, vel qui tali libello auctoritatem Pontificiam impugnavit, hic enim dicitur expreſsè declarati, licèt nomen ipſius proprium non exprimatur. Hoc pacto ritè ſalvatur textus Bullæ alternativè loquentis. Ita Alterius *loco cit. verſ poſtremo.* Ad argumentum Duardi reſpondetur Lutheranos; & ſimiles nondum eſſe nominatim, ſeu expreſsè declaratos, ſed in genere, cùm nulla ſententia extet, quæ manifeſtè declaret hos eſſe hæreticos; quamvis in genere manifeſtè conſtet Lutheranos, aliosque hæreticos in Bulla Cœnæ excommunicari, & Lutherani in Concilio Tridentino non ſemel tanquam manifeſti hæretici pronuncientur.

6 Quæres 1. utrum deferens arma ad Catholicos Principi infideli, vel etiam hæretico nominatim declarato ſubjectos, hanc cenſuram incurrat.

Reſpondeo negativè, modò putet ipſos Chriſtianos uſuros illis armis contra Principem infidelem, vel hæreticum. Ratio eſt, quia non dicitur arma deferre ad hæreticos, vel infideles, neque damnum Catholicis infert.

Hoc tamen limitandum eſt, modò probabiliter non credat Principem delatione illorum armorum potentiorem futurum ad impugnandos Chriſtianos, ut quia ſubditos ſpoliabit armis, vel compellet ad pugnam contra Catholicos; tunc enim deferentes incurrunt, quia auxilium mediatè præſtant Principi infideli, vel hæretico nominatim declarato, & in Bulla vetitum eſt auxilium quomodolibet præſtare infidelibus Chriſtiani nominis hoſtibus. Ita Alter *v.* [illegible] *poſtulabit quis.* Duard. *loco cit. q* 4. *ad finem, & q.*6. *n* 2. Filliuc. *n.* 129. Ug[illegible] n. *hic n.* 6. *verſ. hæretici demum.*

Idem dicendum arbitror de eo, qui arma, aut alia hic prohibita defert ad Principem Chriſtianum, qui fœdus habet cum infidelibus, præſtandi ipſis opem contra Chriſtianos, etiam occaſione religionis, hic enim ligatur, quoties rationabiliter timet præfatum Principem armis illis uſurum in auxilium prædictorum infidelium contra Chriſtianos. Ita Navarr. *in c. ita quorundam, n.* 27. *de Judæis*, Duard. *quæſt.* 6. *num.* 6.

7 Quæres ſecundò, utrùm deferens arma ad ſchiſmaticos pugnantes contra Romanam Eccleſiam ligetur cenſura hujus canonis.

Reſpondeo negativè, quia ſchiſmaticus, propriè loquendo, non eſt hæreticus declaratus, ut ſuppono, neque eſt Chriſtiani nominis hoſtis; ſed inobediens Summo Pontifici: verba autem in materia pœnali ſtrictè accipienda ſunt. Ita Duardus *lib.* 7 *can.* 1. *q.* 5. *nu.* 3. contra Vivaldum *in expoſitione huius canonis, caſu* 7. *num.* 3. regulariter tamen ſchiſmatici ſunt etiam hæretici, ut patet ex dictis *q.* 2 *punct.* 5. *nu.*6. *num.*3.

P U N C T U M IV.

De cauſis excuſantibus ab incurrenda cenſura in hoc canone contenta.

1 *Parvitas materiæ excuſat.*
2 *Imperfectio actus excuſat.*
3 *Deferens arma ad infideles, ſed non tradens, excuſatur ab hac cenſura, niſi deveniant arma ad manus illius, ad quem mittuntur.*
4 *Tradens ferrum artifici infideli, ut ex eo arma ſibi conficiat, non incidit in hanc cenſuram.*
5 *Admonens Turcas aliosve infideles de rebus ipſis antea notis, excuſatur ab hac cenſura.*
6 *Metus gravis damni excuſat ab hac cenſura.*
7 *Chriſtiani in navibus Turcarum metu mortis navigantes excuſantur ab hac cenſura.*
8 *Hoc tamen probabiliter limitari poteſt; modo ipſis non remigantibus damnum Chriſtianis adhuc ſequeretur.*
9 *Detegens infidelibus ſecreta Chriſtianæ Reipublic. vi tormentorum excommunicationem non evadit, juxta probabiliorem ſententiam, ſi verbis amphibologicis poſſit interrogantes eludere.*
10 *Præſtans auxilium, conſilium, vel favorem infidelibus contra Principem Chriſtianum, ne ita fortis, & potens fiat, vel ei nulla potentia reſiſti nequeat, excommunicationem incurrit.*
11 *Nonnulli caſus per EpyKeiam excipiuntur, in quibus deferentes arma infidelibus ab hac cenſura excuſantur; ut numeris ſeqq.*
12 *Deferens arma, pecuniam, & alia infidelibus pro redemptione captivorum, excuſatur, per ſe loquendo, ab hac cenſura; modò redimentes non poſſint commodè captivos redimere rebus non prohibitis, & prohibita non tradantur in tanta quantitate, ut longè majus damnum ſequatur Chriſtianæ Reipublicæ.*
13 *Item deferens arma pro neceſſaria ſui, vel ſuorum defenſione, excuſatur ab hac cenſura.*
14 *Excuſatur deferens, ſeu permutans in utilitatem Chriſtianorum.*
15 *Deferens ex privilegio Summi Pontificis prædicta excuſatur; modò in privilegio fiat expreſſa mentio huius prohibitionis.*
16 *Deferens merces, aut victualia infidelibus abſque privilegio excuſatur ab excommunicatione hujus Canonis, ſed incurrit illam contentam in cap.* olim de Judæis; *& in extrav.* multo de Jud.
17 *Enumerantur pœnæ impoſitæ contra deferentes prohibita ad Saracenos, & ſunt; 1. præter excommunicationem privatio bonorum, & à capientibus fiat ſervus; 2. perpetua infamia; 3. incapacitas teſtamenti activa, & paſſiva; 4. inhabilitas ſuccedendi tam ex teſtamento, quam ab inteſtato; 5. annullatio cujuſcumque legitimi actus quo ad officia, & exercitium illorum; 6. jure civili eſt indicta pœna publicationis bonorum contra eos, qui barbaris arma vendunt, vel Barbaros, & Turcas inſtruunt ad conſtruendas merces.*

QUamvis ſolutio hujus puncti facile colligi poſſit ex dictis de legibus, de peccatis, & de cauſis excuſantibus a cenſuris in communi hic nihilominus occaſione nonnullarum difficultatum, quæ circa hunc canonem in ſpecie proponi ſolent, nonnulla breviter attingam, & paucis diſſolvam.

Primum eſt, utrùm parvitas materiæ excuſet.

Secundum imperfectio actionis: e. g. ſi quis arma deferat ad infideles, ſed non tradat: vel ſi conſilium præſtet; ſed nullum poſtea damnum ſequatur.

Tertium eſt metus.

Quartum eſt EpiiKeia.

Quintum eſt privilegium, omiſſis aliis cauſis, quas locis ſupra citatis in genere tradidi.

PRIMA PROPOSITIO.

1 PArvitas materiæ excuſat ab hac cenſura incurrendà. Ratio eſt, quia ad incurrendam excommunicationis pœnam, requiritur gravis culpa, parvitas autem materiæ excuſare poteſt à gravi culpa. Ita Navarr. *in c. ita quorundam, notab* 8. *num.* 31. *de Judæis.* Sayr. *loco cit. num.* 23. Vivald. *in expoſit. Bullæ Cœnæ, num.* 12. Filliuc. *quæſ.*6. *num.* 146. Duard. *can.* 7. *q.* 15. *n.* 8. Reginald *lib* 9. *c.* 18. *num.* 298. Quamquam magna prudentia opus eſt in dijudicanda materiæ parvitate, vel gravitate, illa enim cenſenda eſt gravis materia, ex qua notabile damnum ab hoſtibus judicio prudentis viri afferri poteſt: levis vero, ex qua leve damnum timetur. Hac de cauſa, qui titulo gratitudinis, vel ob negotia benè geſta pugionem, galeam, vel arcum, vel aliud id genus donaret infidelibus, non ligaretur cenſura ob materiæ parvitatem. Navar. *n.* 22. Sayr. *n.* 17 Regin. *loc. cit.* Secus ſi donaret equum, vel unam hominis armaturam, vel navim, vel triremem, hæc enim non videtur levis materia. Idem dic ſi traderet galeam, vel aliquod armorum genus, quod apud infideles paſſim non habetur, indeque infideles occaſionem acciperent fabricandi, vel aliunde advehendi conſimilia arma cum detrimento Chriſtianorum. Ita DD. cit. Addit Navarr. *n.* 29. Duard *q.* 15. *n.* 8 Sayrus *n.* 23. eum, qui daret ferrum infideli in remotis Æthiopiæ regionibus, quo infidelis uſurus eſſet ad clavos domui perficiendæ neceſſarios, non affici hac cenſura, quia hæc videtur materia parva, indeque damnum Chriſtianis non timetur. Sed hoc mihi non probatur, quia in legibus Eccleſiaſticis non eſt ſimpliciter ſpectandus finis præcepti, qui non cadit ſub præceptum, ſed materia, ſeu actio ipſa prohibita, hic autem prohibetur delatio illius materiæ, qua infideles Chriſtianos impugnant. Ita ſentire videtur Alter *hic c.*3. *verſ.* ra Ugolin. *hic n.*8. Duard. *q* 14. *n.* 3. & alii, exiſtimantes eum, qui defert arma infidelibus, non ad impugnandos Chriſtianos, ſed alia de cauſa, ligari hac cenſura,

SECUNDA PROPOSITIO.

2 IMperfectio actus ſub cenſura prohibiti excuſat à cenſura incurrenda. Ratio eſt, tum quia materia cenſurarum eſt pænalis, conſequenter odioſa, conſequenter reſtringenda, *cap. odia, de regulis iuris, in 6.* tum quia verba cum effectu accipienda ſunt, niſi aliud conſtet de mente legiſlatoris. Ita Navar. *loc. cit. num. 29. verſ. decimoquinto.* Reginaldus *nu.* 298. Sylveſter, Angelus, Tabiena apud Sayrum *num.* 21 Filliuc. *quæſito 7 num.* 143. Vivald *hic in fine huius canonis*, Duard. *quæſt.* 10. *n.* 6. contra Alter. *hic c. 4. propoſitione 3. & 4.* Ugol. *hic* §. 1. *nu.* 12. & alios.

3 Hinc ſequitur 1. eum, qui arma ad infideles detulit, ſed non tradidit, non ligari hac cenſura, ut patet; tum ex rationibus allatis, tum quia tranſlatio non dicitur perfecta niſi res perveniat ad eum, ad quem deſtinata erat, propterea litteræ non dicuntur ad me delatæ, vel tranſmiſſæ, niſi re ipſa mihi tradantur. Ita Doct. ſtatim cit. contra Ugolinum, & Alterium *loc. cit.* Secus ſi res tradita ſit infidelibus, ſed ſtatim repetatur; cenſura enim contracta eſt traditione rei, nec delictum deſinit eſſe perfectum ob recuperationē. Ita Navarrus *num.* 29. Vivald. *num. 17. in novis.* Ugolin. *hic c. 7. nu.* 13. Sayr. *n.* 17. *verſ. etiam.* Duard. *q.* 10. *n.* 11. Regin. *n.* 298. & alii apud præcit. DD.

4 Maior difficultas eſt, utrum tradens ferrum artifici infideli, ut ex eo ſibi arma conficiat, ligetur hac cenſura.

Reſpondeo negativè, quia ferrum moraliter loquendo non dicitur traditum infideli iuxta mentem Summi Pontificis, nec dicitur tradi alteri, quod quis tradit animo ſtatim repetendi, & reipſa ſtatim recuperaturus *eſt l. aliud eſt capere, ff. de verb. ſignif.* Ita Ugolin. *hic* §. 1. *nu. 7. ad finem, pag.* 193. Duard. *q. 14. ad finem.* Secundo ſequitur eum, qui mandavit arma ad infideles deferri, non ligari cenſura, ſi mandatarius ipſa non detulit, quia mandatum eſt acceſſorium actui principali, & effectus nondum eſt ſecutus, ut ſupra *punct. 3 n. 23. ſ.* 3. cum Alterio, & Duardo fuſiùs oſtendi.

Tertiò eum, qui revelat alicui Chriſtiano ſecreta Reipublicæ Chriſtianæ, ut ea detegat infidelibus, non ligari cenſura, antequam Chriſtianus detegat. Ita Duard. & Alter. *loc. cit.* & alii, quos *punct. n. 4. ſ.* 3. retuli.

5 Quartò hac cenſura non ligari eum, qui Turcas aliòſve infideles certiores facit de iis, quæ ipſis iam nota erant, modò nihil novi addat. Ratio eſt, quia non facit actum completum, ſub cenſura prohibitum, cùm non dicatur certiores facere infideles: nam qui certus eſt, certificari amplius non poteſt, *c. cùm, qui certus, de reg. iur. in 6.* Ob id à peccato detractionis excuſatur, qui de occultis alterius, delictis loquitur cum illo; cui ea cognita, & perſpecta erant ut patet ex dictis *de reſtitutione in particulari diſp. 2. q. 4. p. ultimo n.* 10. *t.* 2. Ita Duard. *q. 33. n.* 2 contra Ugolin. *hic* §. 1. *n.* 13. *p. mihi* 199. Alter *lib. 5. diſp. 8. col. 5. verſ. ſed quæret aliquis.*

Obiicies, deferens arma ad infideles ligatur hac cenſura; etiamſi infideles illis armis non indigeant, aut illis armis non utantur ad impugnandos Chriſtianos; ergo etiam ligatur referens ſecreta infidelibus antea nota. Reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia ille præſtat actionem prohibitam ſub cenſura: defert arma ad infideles, quod principaliter vetitum eſt ſub excommunicatione: hic verò non dicitur certiores facere infideles, conſequenter non ligatur cenſura lata contra eos, qui certiores faciunt infideles.

TERTIA PROPOSITIO.

6 MEtus gravis damni excuſat ab hac cenſura, niſi fortè damnum valde grave Reipublicæ præponderet. Ratio eſt, quia Eccleſia ſuis præceptis, regulariter loquendo, non obligat cum gravi damno, vel incommodo, ut alibi probavi *loco ſtatim citando.*

An verò poſſit aliquando cum gravi detrimento obligari, patet ex dictis *de cenſuris diſp. 1. q. 2. punct. 3. n. 2. t. 1. & fuſius in tractatu de peccatis diſp. 2. q. 8. punct. 2. n. 3. & ſeqq. t. 2.* poſſe.

7 Ex hac propoſitione ſequitur, Chriſtianum in navibus Turcarum metu mortis navigantem contra Chriſtianos excuſari poſſe ab hac cenſura, ſaltem ſi ipſo non remigante, damnum nihilominus Chriſtianis inferretur, quia per metum gravem exercet actionem ex ſe indeferentem, ut cum Molina, Sanch. Leſſ. Rebell. Azorio, Regin, Vaſquez, & aliis docui *de reſtitutione diſp. 1. q. 2. punct. 10. n. 4. tom. 2. & diſp. 2. quæſt. 2. punct. unico per totam tom. 2. de peccatis, & de cenſuris loco citato* contra Ugolin. *in expoſitione huius canonis* §. 1. *denunciantibus verſic. tertiò afficit*, & alios, quos innui *locis cit.* ubi etiam quæſivi, utrum teneatur ad reſtitutionem damni, inde ſecuti. Idem dici poteſt de iis, qui metu mortis, vel alterius gravis damni deferunt arma, vel alia prohibita ad infideles. Ita Navarrus *in cap. ita quorundam, notabili 8. num.* 26. Sayrus *lib. 3. cap. 11. num.* 18. Duard. *hic quæſt.* 12. Idem etiam dici poteſt de iis, qui naves armis onuſtas, aut arcem armis inſtructam metu mortis aufugientes dimittunt, & derelinquunt, ita ut ab infidelibus cum detrimento Chriſtianorum capiatur. Ita Duardus *q.* 13.

8 Dices, *ſaltem ſi ipſo non remigante, damnum Chriſtianis nihilominus inferretur*, quia ſi damno, ipſo non remigante, impediretur, probabile quidem eſt non ligari cenſura huius canonis ut patet, tum ex argumento allato, tum ex rationibus ad ſolutionem ſequentis difficultatis afferendis pro prima ſententia, probabile tamen etiam eſt ligari, quia licet Eccleſia regulariter loquendo non obliget ad obſervandum præceptum cum gravi damno proprio, tamen poteſt obligare, & præſumitur obligare, quoties ex tranſgreſſione legis damnum longe maius Reipublicæ infertur, ut patet ex dictis *de cenſuris, & de peccatis locis n. 6. citatis* bonum enim commune præponderat privato, illiuſque intuitu probabile eſt, Summum Pontificem intonaiſſe excommunicationem facientibus aliquid cum infidelibus in damnum Reipublicæ Chriſtianæ, vel Catholicæ religionis. Ita Regin. *lib. 9. c. 18. n.* 299 Sanch. & alii, quos retuli *de peccatis loc. n. 6. cit.* contra Saytum *c. 11. n.* 18.

9 Major difficultas eſt primò, utrum qui vi tormentorum detegit infidelibus ea, quæ ſtatum Chriſtianæ Reipublicæ concernunt, hoc anathemate feriatur.

In hac difficultate ſententias aliorum proponam, deindè quid ego ſentiam explicabo.

Prima ſententia negativa eſt Duardi *lib. 2. can. 7. q.* 32. Valentiæ, Salas, & aliorum, quos retuli *de peccatis, & de cenſuris loc. n. 6. citat.* Ratio eſt primò, quia hic non dicitur contumax contra præceptum Eccleſiæ, cùm Eccleſia non obliget cum gravi damno. Secundò, quia in hoc canone excommunicantur, qui certiores faciunt infideles de rebus ad ſtatum Chriſtianæ Reipublicæ ſpectantibus: hic autem non dicitur certiores facere infideles; ſed ſecreta vi tormentorum ab ipſo inveſtigantur, & extorquentur, *l. edictum, ff. de q. & is, in rigore loquendo*, dicitur alterum certiorem facere, qui aliquid per nuntium, vel per litteras ſignificat, ut ex Cicerone, & Plauto conatur oſtendere Duard. *loc. cit. num.* 4. in materia autem pænali verba rigoroſè accipienda ſunt.

Secunda ſententia affirmativa eſt Alterii *lib. 5. diſp. 8. cap. 9. col. 6. quæſito* 2. Ugolini *hic* §. 1. *denunciantibus, verſ. 3. afficis pag.* 225. Vaſquez, Sylveſtri, Azorii, Becani, & aliorum, quos retuli *de reſtit. de peccatis, & de cenſuris, loc. cit.* Ratio eſt, tum quia Eccleſia poteſt obligare ſub cenſuris ad vitandum grave damnum commune, quod quilibet iure naturæ tenetur præcavere, cùm enim hic graviter peccet contra ius naturæ, obligans ad non oppugnandam patriam, ſeu rempublicam, puniri poteſt pæna cenſuræ, oppugnando; ſeù aliquid faciendo cum gravi damno communi, ergo etiam in hoc caſu Eccleſia præſumitur obligare, & tranſgreſſorem pœna cenſuræ punire; cum intendat præcavere damnum Chriſtianorum, & eos excommunicare, qui quovis modo auxilium, vel favorem infidelibus præſtant in damnum Catholicæ religionis, vel Reipublicæ Chriſtianæ, tum quia is, qui præfata revelat, non dicitur metum pati in revelatione, cum in ipſius poteſtate poſitum ſit uti verbis amphibologicis in quem voluerit ſenſum ſicque interrogantes iure licito deludere, ut patet ex dictis *in 8 Decalogi præcepto diſp. 10 p. 2. numer. 1 & ſeqq. & p. 3. numer. 4. & ſeqq. tom.* 2 vide etiam *de reſtit. in particul. diſp. 2 quæſt. 2 p. unic. num. 8. & quæſt. 4 p. 10 num. 10. tom.* 2. tum quia ſicut, qui baptizatum rebaptizat per metum, incurrit irregularitatem, quia poſito metu poteſt baptizare, & non baptizare, cum Baptiſmus non ſolum pendeat ab actione externa, ſed etiam ab intentione, à qua baptizans poteſt deficere ſi vult, ut docui de *cenſuris diſp. 7. quæſt. 3 punct. 3. numer. 7. t. 1. ita, &c.*

Sed mihi diſtinguendum videtur, vel revelans poteſt verbis amphibologicis eludere interrogantes, & ſic tormenta evadere, vel non poteſt: ſi poteſt eludere, & evadere tormenta, adhibitis verbis amphibologicis, incurrit cenſuram revelando ſecreta. Ratio eſt, quia non dicitur ſecreta revelare per metum gravem, is enim non dicitur vim, vel metum gravem pati, qui ab eo facili negotio poteſt ſe liberare, ut patet ex dictis *de peccatis diſput. 2 quæſt. 8. p. 2. numer. 1. 5. 6. ex. tom.* 2 & de matrimonio, *quæſt. 3 p. 8. numer. 1. & ſeqq. tom. 1.* Si verò nequeat eludere, ſed rationabiliter credat ſe acriter torquendum ab infidelibus, donec ipſos de rebus ad Chriſtianæ Reipublicæ ſtatum pertinentibus certiores fecerit, probabile quidem eſt revelantem ſecreta tormentorum metu non ligari cenſura, quia Eccleſia non videtur obligare fideles ſub cenſura cū tam gravi damno. Valde tamen etiam probabile eſt obligare, ut conſtat ex rationibus, quas in comprobationē ſecundę ſentētię adduxi.

Ad primam rationem primæ ſententiæ, quatenus huic noſtræ diſtinctioni obſtat, reſpondeo dici contumacem contra præceptum Eccleſiæ, quoties damnum Chriſtianorum æquivocatione præcavere poteſt, vel quoties damnum valde grave Chriſtianorum ſua morte poteſt impedire.

Ad ſecundam rationem reſpondeo, iuxta communem loquendi modum, poſſe aliquem, non ſolum per litteras, vel per nuntium, ſed etiam in præſentia certiorem fieri, ſive denuncians ſponte aperiat, ſive involuntariè mixte, præſertim ſi ea, quæ vi tormentorum detexerat, tranſactis tormentis ratificet, & probet.

10 Secundò difficultas eſt, utrum excommunicatione ligetur qui favorem, auxilium, vel conſilium præſtat infidelibus contra Principem Chriſtianum, ut ita fortis, & potens fiat, ut ei aucta potentia reſiſti nequeat.

Ratio dubitandi eſt primò, quia licitum eſt Principi Catholico uti opera infidelium, illiſque arma tradere occaſione belli, quod ipſe gerit contra alium Catholicum Principem, ergo etiam licitum eſt auxilium præbere infidelibus contra Principem Catholicum, qui ſuperatis infidelibus probabiliter creditur arma ſuſcepturus contra alios Principes Catholicos, illoſque profligaturus, & ſuperaturus: nam par ratio videtur.

Secundò, quia licitum eſt cuique ſe, ſuaq; tueri, & defendere *l. ut vim ff. de juſtit. & jure*; ſed qui præſtat auxilium infidelibus contra Principem Catholicum, ne potentior fiat, videtur ſe, aut ſua tueri; cùm hoc non faciat intentione præſtandi auxilium, & favorem infidelibus in damnum Chriſtianorum, & Catholicæ religionis; ſed ne Principis Chriſtiani vires augeantur cum periculo aliorum Principum.

Tertiò, quia quidam Gallorum Princeps fœdus cum Turcis iniit, teſte Navarro *in c. ita quorundam, notab. 4. n. 17. de Judæis* Ugolino, & Duardo *locis proximè citandis*, cum autem in facto Principis delictum præſumi non debeat, dicendum videtur licitum eſſe fœdera cum infidelibus inire, illiique opem, & auxilium præbere contra Principem Catholicum, de cujus potentia rationabiliter timetur.

Quartò, quia Principi Catholico contra alium Principem Catholicum prælianti opem ferre poſſum; ergo etiam Principi infideli, præſertim, ſi id faciam ad vitandum grave mei Principatus, vel Reipublicæ incommodum.

His minime obſtantibus contrarium longè verius, & ſuſtinendum arbitror. Ratio eſt, tum quia infideles, ut plurimum injuſtum, & iniquum bellum contra Chriſtianos Principes gerunt; nullo autem jure conſtat licitum eſſe favere, & cooperari actioni iniquæ, & injuſtæ: tum quia Summus Pontifex in ſua Bulla excommunicat eos, qui infidelibus, vel hæreticis à Sede Apoſtolica denunciatis auxilium, vel favorem quomodolibet, præſtant qua loquẽdi forma excludere voluit omnem tergiverſandi rationem, tum quia in præfato caſu non licet ipſis fidelibus bellum proprio nomine contra præfatum Principem Catholicum gerere; ergo neque licèt infidelibus contra præfatum Principem auxilium, vel favorem exigere, cùm par ratio videatur; præſertim cùm is, qui auxilium infidelibus contra Principem Chriſtianum præſtat, non ſolùm indirectè, ſed directè ipſum Principem lædere videatur; lædit enim his armis, ſuis militibus, vel ſuis pecuniis: tum quia ſi hoc eſt licitum eſt, maximè, ut ſe, ſuaque tueatur. Sed hæc ratio non obſtat, ut patet ex regulis generalibus traditis *de reſtitut. in particulari diſp. 2. q. ult. ſect. 5. p. ult.* . n. 3. r. a. ubi de bello, nam licitum eſt ſolùm alterum oppugnare, & vim inferre, dum vis ab altero ſibi injustè infertur, ex communi Doctorum ſententia, quod hic non accidit; ut ſuppono. Ita Ugolinus *hic c. 7. §. ult. ſub finem, n. 4.* Duard. *hic q. 35. n. 2.* & alii. Reſpondendum modo ſupereſt ad rationes dubitandi initio allatas.

Ad primam reſpondetur primò ab aliquibus Doctoribus, ut à Cacherano Oſaſcho *in diſp. An Principi Chriſtiano, &c.* & ab aliis, negari, licitum eſſe Principi Chriſtiano convocare infideles ad bellum, conſequenter prima ratio in hac ſententia nihil probat, negato enim antecedente nihil inferri poteſt, cùm concluſio in præmiſſis virtualiter ſaltem contineatur, ut ſuppono ex Philoſophia.

Reſpondeo ſecundò conceſſo antecedente, ut etiam conceſſi *in tract. de contract. diſp. 2. quæſt. ultima ſect. 1. punct. ultimo* §. 2. *quæſito* 2. n. 9. *to. 2.* cum Valentia, Reginaldo, Rodriquez, & aliis quibus adde Alterium *to. 1. lib. 5. diſp. 8. cap. 5. col. 8. dub. 7.* ubi teſtatur de communi Theologorum ſententia, & Duardum *lib. 2. canone 7 quæſt.* 36. *num.* 18. qui plures alios Doctores nominatim percenſet, conceſſo, inquam, antecedente, præciſo ſcandalo, & periculo fidei nego conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, tum quia Princeps Catholicus, qui bellum juſtum gerit, actionem juſtam exercet: licitum autem eſt actioni juſtæ cooperari, & aliorum auxilium ad illam exercendam implorare. Princeps verò infidelis, ut plurimum injuſtè Chriſtianos oppugnat, & iniquè impugnat; tum quia jure naturali, civili, & canonico permittuntur ea, quæ ad ſui defenſionem neceſſaria ſunt, *l. ut vim. ff. ad leg. Aquil. c. ſi verò, de ſententia excomm. & c. Dilecto, eodem tit.* Cui autem aliquid conceditur, cenſentur etiam conceſſa media, ſed advocatio infidelium eſt medium ad ſui defenſionem, ergo: tum quia Summus Pontifex prohibet arma infidelibus tradi in damnum Chriſtianorum; Chriſtianus autem Princeps convocans infideles in ſui defenſionem, & auxilium, non tradit arma, vel auxilium infidelibus in damnum Chriſtianorum, ſed in commodum, & utilitatem: nam juſtam ſui, ſuorumque defenſionem principaliter intendit, licèt inde ſequatur damnum Principis Chriſtiani, nec poſtmodum arma infidelibus relinquit, prævidens ipſos præfatis armis in perniciem Chriſtianorum abuſuros, ut ſuppono, cum Nav. *in cap. ita quorundam, de Judæis, num.* 15. Regin. *lib. 9. c. 18. num.* 301. Duardo *loco cit. nu.* 53. & aliis.

Ad ſecundam reſpondeo licitum eſſe, ſe ſuaque tueri cum invaſione; & morte inimici, dum vis ab eo infertur; non verò licitum eſſe inimicum prævenire, nec tranſgredi moderamen inculpatæ tutelæ, in noſtro autem caſu non infertur vis Principi, qui auxilium infidelibus præſtat, nec ipſe juſtum gerit bellum contra Principem, qui ab infidelibus oppugnatur ut ſuppono.

Ad tertiam reſpondeo fœdus cum infidelibus contra Principem Catholicum à Principe Catholico iniri poſſe, dum iniquè ab eo impugnatur, ut ſuprà probatum eſt; tunc enim fœdus initur ob neceſſariam ſui defenſionem, nec obſtat probabilis ſuſpicio, quia timeo damnum mihi à Principe Catholico inferendum ſi victoriam de infidelibus retulerit, quia non ſunt facienda mala, ut eveniant bona.

Ad quartam negatur conſequentia. Ratio diſparitatis eſt, quia Summus Pontifex ſub excommunicatione interdixit opem infidelibus ferre in damnum Chriſtianorum, non verò fidelibus contra fideles.

QUARTA PROPOSITIO.

11 IN iis caſibus, qui per Epiikeiam cenſentur excepti, locus eſt excuſationi ab hac cenſura: lex. n. non excedit legiſlatoris voluntatem, à qua robur, & vires accepit, ut cum Suarez, Salas, & aliis docui *de leg. diſp. 1. qu. 1. punct. ult.* 5. n. n. 8. *& ſeq. t. 2.* ubi etiam explicavi, primò ex quibus modis, & rationibus colligi poſſit caſum aliquem a legiſlatore per Epiikeim exceptum eſſe. Secundo in dubio quid faciendum ſit.

12 Ex dictis ſequitur primò deferentem ad infideles arma, pecuniam, vel alia pro redemptione captivorum, non ſubjacere huic cenſuræ: tum quia hic caſus per Epiikeiam exceptus eſt, cum majus commodum Chriſtiani ſentiant ex redemptione captivorum; tum quia uſo receptum eſt, ut captivi redimantur, delata ſaltem pecunia, quæ inter prohibita primum ſibi locum vindicare videtur; tum quia hoc clarè videtur expreſſum *in c. ſignificavit; de Judæis.* quamvis ille textus loquatur ſolum, poſt factam treguam. Ita Navarrus *in c. ita quorundam notab. 8 n. 26. de Judæis.* Vivaldus *hic n.* 63. in antiquis, in novis verò *n.* 16. Filliucius *tract.* 16. *c.* 6. *quæſito 7. num.* 145. Alterius *diſp. 8. c. 5. col. 4. & 5.* Reginald. *n.* 299. Duardus *q. 15. n. 4. & ſeq.* Sayrus *n. 34. ad finem.* Ugolinus *hic* §. 1. *n. 11 pag. 169. & ſequentibus*, ubi hanc rem fusè proſequitur (frequenter cito paginas Ugolini, quia, quæ ab ipſo traduntur, non facilè poſſunt inveniri) quamquam multi ex præfatis Doctoribus id tempore belli minimè fieri poſſe exiſtimant.

Hoc tamen limitandum cenſeo modo redimentes commodè nequeant captivos redimere rebus non prohibitis, nam ſi aliis rebus non prohibitis redimere valeant, ex quibus damnum Chriſtianis inferri nequeat, arbitror redimi non poſſe delatione rerum prohibitarum; tunc enim non eſt locus exceptioni per EpiiKeiam, cum ceſſet neceſſitas deferendi.

Secundò modò prohibita non tradantur in tanta quantitate, ut ex ipſorum traditione longe plus damni ſequatur Reipublicæ Chriſtianæ, quam commodi ex redemptione, ut ſi redimendus ſit vir imbellis, in re militari non verſatus; qui redimi nequeat ſine magna rerum prohibitarum quantitate. Ratio eſt, tum quia in tali caſu bonum commune præferendum eſt privato, tum quia *in cap. ſignificavit*, permittitur aliquid deferri, qui modus loquendi non arguit permiſſionem magnæ quantitatis, ex Ugolino *loco cit. n. 11. ſub finem* Duardo *n.* 11. Reginaldo *loco cit.* parvitatem, vel magnitudinem quantitatis in hoc caſu pendendam exiſtimo ex qualitate perſonæ, quæ redimitur ſpectatis temporis, & belli circumſtantiis, cùm enim Summus Pontifex quantitatem non definiat, illam viri prudentis judicio definiendam, conſideratis conſiderandis, reliquit.

13 Secundo ſequitur deferentem arma pro neceſſaria ſui, vel ſuorum defenſione, vel pro rebus magni momenti conſervandis non incurrere in cenſuram, ſuperior enim non præſumitur obligare cum tanto rigore, vel incommodo, ut à ſimili patet ex dictis *de metu in tract. de pecc. diſp. 2 q. 8. p. 2. n. 1. & ſeqq. tom. 1. & de matrim. quæſt. 3. par. 8. num. 1. & ſeqq. tom. 1.* Ita Sayrus *lib. 3. cap. 11. n. 34. ad finem, verſ. quarto* Filliuc. *loco cit. num.* 147. Ugolinus §. 1. *num.* 6. Duardus *quæſt.* 36. & *q.* 38. *num.* 14.

14 Tertio excuſari deferentem, ſeu permutantem in utilitatem, & commodum Chriſtianorum, ut ſi permutet equum debilem Pro ſtrenuo. Ita Navarr. *n.* 23. *notab.* 8. Sayr. *loco cit. verſ. ſecundo.* Reginald. *num.* 301. Gambarupta *hic c.* 6. Filliucius, & alii, quos ſupra retuli. Ratio eſt, quia utiliter geritur negotium Chriſtianorum, quorum intuitu decreta eſt præfata cenſura: conſequenter hic caſus videtur per EpiiKeiam exceptus. Pari de cauſa probabiliter aliqui ſentiunt, eum excuſari poſſe, qui arma Saracenis deferret, prævidens plus commodi ex pretio, & pecuniis armorum percepturos Chriſtianos, quam incommodi ex delatione armorum. Ita Reginald. *n.* 301. Verum in hac re non ſunt laxandæ habenæ, quia fieri poſſet, ut multi hunc ſibi titulum excuſationis adſcriberent, allecti ſpe lucri, & à fortiori reiiciendam cenſeo Duardi opinionem *qu.* 38. *n.* 15. probabiliter exiſtimantis, non incurri excommunicationem, ſi arma infidelibus deferantur, dum infideles illis non indigent.

QUINTA PROPOSITIO.

15 QUi ex privilegio Summi Pontificis arma, vel alia prohibita defert ad infideles, non ligatur hac cenſura, modò in ipſo privilegio hujus prohibitionis expreſſa mentio contineatur. Ratio eſt, quia excommunicatio pendet ab intentione, & voluntate Summi Pontificis; ſi ergo Summus Pontifex privilegio aliquem eximat, dicendum eſt, exemptum immunem eſſe ab excommunicatione: tum quia legitimus ſuperior, & legiſlator poteſt in ſuis legibus diſpenſare *cap. per venerabilem, qui fil. ſint legit.* & patet ex dictis *de diſpenſationib. in tract. de l. diſp. 1. q. 2. p. 1. n. 1. & ſeqq. tom. 1.* ergo etiam Summus Pontif. poteſt in hac conſtitutione diſpenſare; tum quia Summus Pontif. alias cum Januenſibus diſpenſavit, teſte Tabiena *v. excomm. 6. n. 5.* Alter. *c. 11. col. 2.* Tolet. *c. 23. n. 14.* Gambar. *hic c. 6. ad fin.* & aliis; ergo ſignum eſt diſpenſari poſſe à Summo Pontifice, alioquin non diſpenſaſſet.

An

Digitized by Google

As autem ilicitè , aut validè diſpenſet, dum non habet juſtam diſpenſandi cauſam, aut cum his, qui arma, aut alia prohibita defert ad infideles cum peccato contra jus naturæ, patet ea dictis *de diſpenſation. loc. cit. p. 8. n. 1. & ſeqq. ſ. 2.* valdè quidem in ſua lege, ſed non licitè diſpenſare. In jure verò naturæ neutro modo diſpenſare, quia jus naturale ab eo non pendet, nec ipſius poteſtati ſubjectum eſt; ut probavi de legibus, ubi cum communi Doctorum ſententia excepi caſus juramenti, voti, matrimonii rati, & ſimilium, quæ obligationem humanam adjunctam habent, quamquam etiam in aliis caſibus, in quibus debitum eſt de obligatione juris naturalis, declarare poteſt, jus naturale non obligare, & conſequenter aliquid permittere, ut benè Alterius *hic c. 5 t. col. 3. dub. 2.*

Hinc ſequitur eum, qui ex privilegio arma, & alia prohibita ad infideles defert non ligari hac cenſura, licet fortè fieri poſſit, ut aliquando peccet contra jus naturę, & divinum.

Dixi in propoſitione, *modo ipſo privilegio hujus prohibitionis expreſſa mentio fiat*, quia privilegium, in quo hæc prohibitio non exprimitur explicitè, vel æquivalenter, invalidum eſt; quia Summus Pontifex irritum reddit quodlibet privilegium, aliter conceſſum, ut benè Tolet. *lib. 1. cap.* 23. *n.* 14. Alter. *lib. 5. diſp.* 8. *c.* 11. *col.* 2. Duard. *can. 7. q.* 37. *concl. 5.*

Hoc tamen intelligitur de privilegiis ſpectantibus ad delationem eorum, quæ in hoc canone vetita ſunt, quæ ſc. uſui bellico mediatè, vel immediatè ſerviunt. Quamobrem privilegia exercendi commercia, aut deferendi merces, & victualia, & alia, quæ in hoc canone prohibita non ſunt, non requirunt præfatam mentionem, neq; hic revocata cenſentur, cùm de hujuſmodi privilegiis Sum. Pont. hic non loquatur.

16 Utrum verò deferens merces, aut victualia Infidelibus abſque privilegio Summi Pontificis ligetur excommunicatione, patet ex ſupradictis cum diſtinctione *punct. 2. n. 6. tom. 3.* non ligari excommunicatione hujus canonis, ſed alia, quæ habetur *in c. quod olim, de Judæis, & extravaganti, multa de Judæis*, & hoc valet etiamſi deferant ex privilegio ſuorum Principum ſæcularium, quia ſæcularis Princeps diſpenſare non poteſt in jure Canonico, & Eccleſiaſtico. Ita Duardus, & Alterius *loco cit.* Plura de poteſtate, & forma revocandi privilegia tradidi *de legib. diſp. 1. q. 3. p. 8. §. 3. per totam 1. 2. quæ hic opus non eſt repetere.*

Ex dictis igitur in præcedentibus punctis conſtat, quandonam deferens arma, vel alia prohibita per ſe, vel per alios hoſtibus Chriſtiani nominis, & hæreticis expreſsè declaratis, aut præfatis ſecreta ſtatum Chriſtianæ Reipublicæ concernentia revelans, aut illis auxilium, conſilium, vel favorem præbens, incidat in excommunicationem.

17 Prædictis addendum cenſui, præter excommunicationem alias pœnas in jure lataſeſſe contra deferentes prohibita ad Saracenos; nam *in c. ita quorundam, de Judæis*, bonis privari debent a Principibus, & in ſervitutem à capientibus redigi, *& in extravag. multa, eodem tit.* additur perpetua infamia, incapacitas teſtamenti activa, & paſſiva inhabilitas ad ſucceſſiones tam ex teſtamento, quàm ab inteſtato, publica officia ipſis denegantur, non poſſunt ullos actus legitimos exercere, tanquam excommunicati, & hoſtes Catholicæ fidei publicè denunciandi ſunt diebus Dominicis, & feſtivis. Præterea jure civili *in l. nemo, C. quæ res export. non deb.* indicta eſt pœna publicationis bonorum contra eos, qui barbaris arma vendunt. Eadem pœna extenditur ad eos, qui barbaros, & Turcas ad conſtruendas naves inſtruunt, *l. fin. C. de pæn.* Vide Duardum *lib. 2. can. 7. q. 1. n. 19. & q. 38. n. 8.* Alterium *lib. 5. diſp. 8. c. 2. col. 2.*

QUÆSTIO IX.

De excommunicatione lata contra eos, qui impediunt advehentes victualia, & alia neceſſaria ad Romanam Curiam.

TENOR BULLÆ.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes impedientes, ſeu invadentes eos, qui victualia, ſeu alia ad uſum Romanæ Curiæ neceſſaria adducunt, ac etiam eos, qui ne ad Romanam Curiam adducantur, vel afferantur, prohibent, impediunt, ſeu perturbant, ſeu hæc facientes defendunt per ſe, vel alios, cujuſcumque fuerint ordinis, præeminentiæ, conditionis, & ſtatus, etiamſi Pontificali, ſeu regali, aut alia quavis Eccleſiaſtica, vel mundana præfulgeant dignitate.

TRia principaliter in hac quæſtione explicabo.

Primò, quænam ſit materia hujus cenſuræ, ſeu quænam actiones hic prohibeantur, & quam malitiam habeant.

Secundò, quodnam ſit ſubjectum, ſeu quænam perſonæ hanc cenſuram incurrant.

Tertiò, quibus de cauſis ab hac cenſura incurrenda excuſari poſſint.

PUNCTUM I.

Quænam ſit materia hujus cenſuræ, ſeu quænam actiones ſub cenſura prohibeantur, & quam malitiam habeant.

1 *Materia hujus cenſuræ ſunt actiones in hoc canone ſub cenſura vetitæ, quarum aliæ ſunt principales, aliæ acceſſoriæ. Principales ſunt; 1. impedire, ſeu invadere eos, qui victualia, vel alia neceſſaria ad uſum Curiæ Romanæ adducunt; 2. prohibere, impedire, vel perturbare, ne præfata ad Romanam Curiam advehantur. Acceſſoriæ ſunt, per ſe, vel per alios defendere illos, qui prædicta committunt.*

2 *Significat verbum*, impedire *actionem, qua quis alteri obſtat, ſeu detinet vi metu, vel alia ratione.*

3 *Nolens res ſuas vendere, aut donare, ut ad Romanam Curiam deferantur, non comprehenditur ſub hac cenſura.*

4 *Retrahens metu mendacii, vel alia ſimili ratione adducentem victualia ad uſum Romanæ Curiæ, cenſuram hujus canonis incurrit.*

5 Invadere *eſt aggredi, ſeu impetum inferre, ut injuriam inferat.*

6 Prohibere *eſt verbis impedire publica, vel privata auctoritate.*

7 Perturbare *eſt obſtare verbis, vel factis quovis modo.*

8 *Nomine victualium intelliguntur ſpectantia ad victum, & veſtitum.*

9 *Neceſſaria ad uſum Romanæ Curiæ dicuntur; 1. ea, quæ ſpectant ad neceſſarium, vel decentem ſtatum Curialium vel etiam ad honeſtam ipſorum, & familiæ recreationem; 2. ea, quibus Curiales in ſuis obeundis muneribus, & negotiis exercendis utuntur. Nomine eorum, quæ pertinent ad neceſſarium, vel decentem ſtatum Curialium non veniunt tamen canes, accipitres, ſimiæ, pſittaci, taxilli, aleæ, & conſimilia.*

10 *Litteræ, & conſequenter impedientes tabellarios ſub hac cenſura non comprehenduntur, niſi contineant chirographa ad Cambia pro uſu Curiæ.*

11 *Appellatione Romanæ Curiæ venit Summum Eccleſiæ Tribunal, ſeu Audientia Papæ ipſo abſente, vel præſente. Romana Curia conſtat non tantum Summo Pontifice, ſed etiam Cardinalibus, Auditoribus, Iudicibus, aliiſque miniſtris audientiæ cauſarum, & litterarum Apoſtolicarum, ipſorum, familiaribus, litigantibus, aliiſque Romam venientibus ad negotia peragenda coram officialibus Papæ.*

12 *Non incidit in hanc cenſuram impediens victualia convehi ad Urbem abſente Summo Pontifice, ſi non adſit ibi Curia, incurrit tamen aliam extra Bullam.*

13 *Inter excommunicationem Bullæ Cœnæ, & aliarum conſtitutionum editarum à Clement. VII. Pio V. & Greg. XIII. contra impedientes advehi neceſſaria ad Urbem, eſt multiplex differentia: 1. excommunicatio Bullæ cœnæ omnes afficit, alia verò ſolùm Barones, & Domicellos poſſidentes oppida, & terras infra 50. miliaria ab Urbe, ſeu juxta Greg. XIII. omnes ſedi Apoſtolicæ mediatè, vel immediatè ſubjectos; 2. Bulla Cœnæ reſpicit delationem cujuslibet rei neceſſariæ ad uſum Curiæ, altera conſtitutio comprehendit ſolùm triticum, legumina, & omnis generis frumenta, & fruges; 3. Bulla reſpicit commodum Curialium, altera commodum omnium exiſtentium Romæ; 4. Bulla Cœnæ non ligat ementes victualia ultra ſui, & familiæ ſuſtentationem, aut uſum, niſi fiat pravo animo impediendi delationem iſtorum ad Curiam; altera verò afficit ementes ultra ſui, & familiarium uſum unius anni, vel ad illa loca præterquam ad Urbem ſine ſpeciali licentia transferentes.*

14 *Nomine frumenti intelligitur farina, aut etiam panis in ſententia aliquorum; contrarium ſuſtinet Auctor reſpectu panis.*

15 *Continent actiones in hoc canone prohibitæ malitiam ſacrilegii, & ex natura actionis poſſunt continere injuſtitiam, & alias malitias pro diverſitate circumſtantiarum.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria proxima hujus cenſuræ, ſunt actiones in hoc canone ſub cenſura vetitæ; ut ex regulis generalibus conſtat. Harum autem actionum aliæ ſunt principales, aliæ acceſſoriæ.

Principales ſunt primò impedire, ſeù invadere eos, qui victualia, ſeu alia ad uſum Romanæ Curiæ neceſſaria adducunt. Secundò prohibere, impedire, ſeu perturbare, ne prædicta ad Romanam Curiam advehantur.

Acceſſoriæ ſunt per ſe, vel per alios defendere illos, qui prædicta faciunt, ut ſatis clarè in ipſamet Bulla declaratur. Ut autem ſingula clariùs, & diſtinctiùs intelligantur, explicabo ſingula verba in hac Bulla expreſſa.

2 Dubium ergo eſt primò, quid ſignificet verbum illud *impedire*.

Reſpondeo ſignificare actionem, qua quis alteri obſtat, ſeu detinet, ſive hoc faciat per vim, ſive per metum, ſive alia ratione. Ita Ugolinus *hic c. 8. num. 1. pag. 232.* Duardus *can. 8. q. 2.* Alterius *diſp. 9. c. 4. col. 2. verſ. item.*

3 Hinc ſequitur primò illum, qui non vult res ſuas vendere, vel donare, ut ad Romanam Curiam deferantur, non comprehendi ſub hac cenſura; etiamſi hoc faciat ne ad Curiam deferantur, nec aliæ adſint, quæ adduci poſſint. Ratio eſt, quia verba, præſertim in materia pœnali, propriè accipienda ſunt, *l. quidquid aſtringendæ, ff. de verbor. oblig.* niſi oppoſitum conſtet de mente diſponentis, *l. non aliter, ff. de leg. 3.* Qui autem non vult vendere, vel donare, propriè loquendo, non dicitur impedire, cùm hoc verbum potiùs

indicet actionem impedimenti, & moleſtiæ, quam negationem actionis. Ita Suarez *de cenſuris diſp.*21 *ſect* 2.*n.* 94. *verſ. ut autem.* Duardus *q.*2.*n.*2 Alterius *diſp* 9 *c.*4.*col.*2.*verſ.item.* Nec obſtat prava intentio, quia ad incurrendam cenſuram requiritur actio ſub cenſura prohibita, & non ſufficit animus contra finem legis, niſi lex ipſa violetur per actionem in Bulla expreſſam, ut benè Alterius *loc. cit.*

4 Secundò illum, qui mendaciis, metu, deceptione, aut alia ratione iniqua in cauſa eſt, ut adducens victualia, aut alia ad uſum Romanæ Curiæ neceſſaria, ab incepto deſiſtat, ligari hac cenſura, quia facit actionem in hoc canon. interdictam, dicitur.n. impedire. Ita Alterius *diſp* 8.*c.*1.*col.*4. *verſ. Itaq; excommunicatio*. Ugolinus, & Duardus *loc. cit.*

5 Dubium ſecundò eſt, quid ſit *invadere*.

Reſpondeo idem eſſe, ac contra aliquem ire, ideſt, vim, ſeu impetum inſerre, ſeu in aliquem irruere, ſeu aggredi, ut illum ſpoliet, inter ciat, vel damnum, ſeu iniuriam inferat, iuxta illud Virgilii 2 Æneidos.

Invadunt urbem ſomno, vinoque ſepultam.

Ita Ugolinus *loco cit* n.3.*verſ invadere.* Duardus *loco cit.q* 2.*n.*6. Gambarupta *hic c* 8 *n* 4 & alii

Ex quo patet hoc verbum *invadere* importare vim, ſeu actionem violentam in alterum, conſequenter eum, qui muliones, vel nautas, victualia advehentes ad Romanam Curiam interficit, ne præſata adducant, comprehendi ſub prohibitione huius canonis, quia vere invadit, & vim infert adducentibus victualia, quatenus victualia deferunt, ut clarius infrà explicabitur *n. ſeq.*

6 Tertiò dubium eſt, quid ſit *prohibere*.

Reſpondeo idem eſſe, ac verbis impedire, ſeu id fiat auctoritate publica, ſeu privata Ita Ugolinus *c.*8.§ 3 *verſ.decimo pag.*239. Duard.*q.*7.*n* 1.*& q.*10 *n* 8 ob huius verbi ſignificationem cenſet Ugolinus dominum civitatis, qui ſuis militibus mandat, ut non permittant deferri victualia ad Romanam Curiam, incurrere cenſuram huius canonis; ſed quid mihi in hoc caſu ſentiendum ſit, infra explicabo *q. ſeq.n.*21.*&* 3 ubi contrarium ſuſtineo.

7 Quartò dubium eſt, quid ſignificet verbum *perturbare*.

Reſpondeo idem ſignificare, ac ſimpliciter impedire, ſeu quovis modo obſtare verbis, vel factis. Ita Ugol.*c.*8.*verſ.ac etiam eos.* Duard. *q.* 7. *num* 5. & alii.

8 Quintò dubium eſt, quid nomine victualium intelligatur, & quænam res ad uſum Romanæ Curiæ neceſſariæ dicantur.

Reſpondeo victualium nomine intelligi ea, quibus ad eſum, potum, & veſtitum utimur, *l.verbo victus,& l.cetera,de verb.ſignif.* huiuſmodi autem ſunt triticum, farina, panis, legumina, oleum, olera, ova, caſeus, carnes, piſces, vua, iuncus, medicinæ, & his ſimilia, item ſericum, lana, linum, & ſimilia, quibus veſtes confectæ ſunt, vel confici poſſunt. Ita Alterius *diſp* 9 *c.*2.*col.*2.*&* 3 Baldus, Cynus, & Azorius, quos retuli *in quarto Decalogi præcepto diſp.*6 *.q.unica puncto* 6.§.1.*n.*1. *tom.* 2. Ugolinus, Duardus, Filliucius, & alii communiter.

9 Alia verò ad uſum Romanæ Curiæ neceſſaria dicuntur primò, quæ pertinent ad neceſſarium, vel decentem Curialium ſtatum, ut pecunia, equi, muli, fœneum, hordeum, paleæ, candelæ, ligna, ac deniq; alia ſpectantia ad victum, veſtitum, habitationem, vel etiam ad honeſtam recreationem ipſorum Curialium vel familiæ.

Secundò ea, quibus Curiales utuntur in ſuis muneribus obeundis, & negotiis exercendis, ut papyrus, cera, plumbum, ferrum, filum, & ſimilia. Ita DD. citati, prædictorum tamen nomine non comprehenduntur canes, & accipitres venationi inſervientes; quia non ſunt neceſſarii ad neceſſarium, vel decorum Curialium ſtatum; præſertim cùm venatio Eccleſiaſticis interdicatur, ut ſuo loco probavi *de reſtitut. in particul. diſput.* 2. *quæſt. ult. ſect.* 1. *part.* 5. *numer.* 2. *tom.* 2. Idem dic de ſimiis, pſittacis, taxilis, aleis, & aliis huiuſmodi, quia non videntur neceſſaria ad decentem Curialium ſtatum, conſequenter, qui prohibet, ne præſata ad Romanam Curiam deferantur, non incidit in hanc cenſuram; quia cui verba diſpoſitionis non conveniunt, nec diſpoſitio convenire debet, *l.* 1. §. *toties,ff. de damno infecto*. Ita Duardus *qu.* 5. *num.* 4. Ugolinus *hic* 6. 4. *col.* 3. *&* 4. Alterius *c.* 4 *col.* 3. *& qu.* 10. *n.* 59. addens idem ſentiendum eſſe de muſicis inſtrumentis, & aliis ad delectationem facientibus; ſed hoc mihi non probatur ſaltem de muſicis inſtrumentis, & ſimilibus, quæ ad honeſtam animi relaxationem faciunt, cum hæc uſui honeſtorum hominum conveniant, & natura noſtra relaxatione indigeat.

10 Maior difficultas eſt, utrum litteræ in hoc canone comprehendantur, conſequenter, utrum qui tabellarios impedit, ne litteras Romam deferat, afficiatur hac cenſura.

Reſpondendum videtur negativè cum præfatis Doctoribus, quia litteræ non pertinent ad victualia, vel ad uſum Romanæ Curiæ Hoc tamen mihi limitandum videtur, niſi præfatis litteris inſerta ſint chirographa, quibus pecunia ad Curiam cambiatur: nam huiuſmodi chirographa, maximè neceſſaria ſunt uſui Curialium; & ſicut impediens deferentem pecuniam ad Curiam obſtringitur vinculo excommunicationis, ut præfati Doctores concedunt, ita obſtringi videtur impediens deferentem præſata chirographa, quibus pecunia Romam virtualiter transfertur, & tranſmittitur.

11 Sextò dubium eſt, quid veniat appellatione Romanæ Curiæ, cuius intuitu ſub excommunicatione prohibetur, ne victualia, & alia ad uſum Curiæ neceſſaria deferri impediantur.

Reſpondeo intelligi locum ſummi tribunalis, ſeu potius ſummum Eccleſiæ tribunal, ſeu audientiam Papæ, ipſo præſente, vel etiam abſente. Dico etiam abſente; quia fieri poteſt, ut Summus Pontifex in uno loco exiſtat, & alibi Curia. *Clement. ne Romani*, §. *ſanè de electione, verſ. ne tamen adiecto*. Quamobrem ſi Summus Pontifex deambulandi cauſa, aliquem locum accedat ſine ſua audientia, dicitur ibi eſſe Summus Pontifex ſine Curia, quia ad Romanam Curiam conſtituendam, non ſufficit perſona Summi Pontificis, contra Alterium *cap.* 3. *&* Filliuc. *loco cit.* Gambaruptam *hic cap.*8.*n.*6. *ad finem.* Fieri tamen poteſt, ut Romana Curia duobus in locis reperiatur, ut ſi Summus Pontifex ad aliquem locum ſe transferat cum nonnullis officialibus & miniſtris, & nonnullos etiam Romæ dimittat ad cauſas, & negotia expedienda. Quamobrem Pius II. Romanis, de ipſius diſceſſu ab Urbe conquerentibus, ob timorem Curiæ amittendæ, ſtatuit, ut ipſe refert in ſuis conſtitutionibus, ut nonnulli Cardinales, Auditores Rotæ, Advocati, & alii lites proſequentes, in Urbe remanerent, quandiu ipſe abeſſet, indicans velle Curiam, non minus Romæ, quam ſecum eſſe.

Ex quo licet inferre Curiam Romanam cōſtare, non ſolùm Summo Pontifice tanquam capite, ſed etiam Cardin. Auditoribus, judicibus, aliiſque miniſtris, & officialibus audientiæ cauſarum, & litterarum Apoſtolicarum, ipſorum familiaribus, litigantibus, aliiſque Romam venientibus, ob negotia, coram officialibus Summi Pontificis expedienda; nam omnes iſti ad ſummum Eccleſiæ tribunal, ſeu audientiam Papæ aliqua ratione pertinent. Vide Alterium *diſp.*9. *cap.*3. *col.*4. *verſ. his præmiſſis*. Duard. *hic quæſt.* 6. Ugolinus *hic* §.2. Sayrum *lib.*5.*cap.*12. *num.* 3. Filliuc.*tract.*16. *cap* 7. *qu.* 4. Graſſium *l* 4. *dec.c.*18. *n* 95. Regin.*l.*9.*c.*19. *num.* 306 & alios quos retuli *de datis, & promiſſis in Romana Curia in tract. de legibus diſp.* 10. *qu.*2. *punct.* 8. §. *uncid. per totum*, *tomo* 2. & infra *quæſt.* 10. *punct.* 1. *num.* 2. *tom.*3.

Hinc ſequitur eum, qui dum Summus Pontifex Ferrariæ, aut alibi cum ſua audientia, ſive Curia reperitur, prohibet victualia ad eum locum deferri, ligari hac cenſura. Ita Ugolin.§.4 Duard.*q.* 10 *n* 10. Gambarupta *c.*8.*ad finem*, & alii Doctores citati. Idem dic de eo, qui tunc temporis prohibet victualia Romam deferri, abſente Summo Pontifice, modo ipſo abſente, Romæ manſerint nonnulli officiales, vel judices ad cauſas, nomine Summi Pontificis, expediendas: nam Curia etiam Romæ exiſtit, cum eadem ſit ratio totius, & partis, *l quæ de tota, ff.de rei vendic.* Ita Ugolinus *c.*8. §.3.*verſ.octavò col* 5.*&* §.4 *verſ.*4. Duardus *q.* 10. *n* 8. & alii Doctores citati. Secus ſi abſente Summo Pontifice Curia ſimpliciter transferatur; tunc enim

12 Impediens, ne ad Urbem victualia convehantur non incidit in hanc excommunicationem, quia Summus Pontifex non prohibet impediri delationem ad Urbem Romam ſimpliciter, ſed ad Curiam Romanam, tunc autem Romæ Curia non exiſtit, cùm alio tranſlata ſit, ut ſuppono. An verò aliam incurrat, patet ex conſtitutionibus Clement. VII. Pii V. & Gregor. XIII. nam in conſtitutione Clement. VII. in qua confirmat aliam Sixti IV. & Julii cavetur, ne Barones, & Domicelli Romani, ac quæcumque aliæ perſonæ, tam Eccleſiaſticæ, quam ſæculares, cujuſcumque dignitatis exiſtentes, etiam Cardinalatus honore fulgentes; oppida, terras, & villas, infrà quinquaginta miliaria à dicta Urbe poſſidentes, ab eorum ſubditis frumenta, & blada præterquam pro uſu, & neceſſitate victus domus eorum emere, & ad dictam Urbem deferri interdicere, & prohibere, præſumant; aut ad alia loca, quam ad eandem Urbem, abſque ſpeciali ipſius, ſeu Cameræ Apoſtolicæ licentia, quæ ipſi innotuerit, deferre audeant, vel in præmiſſis, auxilium, conſilium, vel ſavorem publicè, aut occultè, directè, aut indirectè, quovis quæſito colore præſtare attentent. Alioquin contra facientes, videlicet Barones, ac communitatum, & univerſitatum ſingulares perſonæ excommunicationis ſententiam eo ipſo incurrant, à qua ab alio, quam à Summo Pontifice, & facta de eo ſpeciali, & expreſſa mentione, præterquam in mortis articulo conſtituti, abſolvi non poſſint. Archiepiſcopi verò, Epiſcopi, aut alii Prælati ſuſpenſionem à divinis contrahant. Eandem conſtitutionem confirmarunt, & innovarunt Pius V. & Gregor. XIII. contra quoſcunque mediatè, vel immediatè ſubjectos Sedi Apoſtolicæ, extrahentes frumenta, legumina, &c. contra eos, qui per ſe, vel per alios aggravant, vel impediunt illos, qui ad Urbem Romam afferunt, & contra eos, qui triticum, legumina, & cujuſcumque generis frumentorum, & frugum quantitatem emunt, ultra uſum unius anni pro ſe, ſuiſque familiis. Vide Alterium *diſp.*9.*c.*4. & Duardum *can.*8.*q.*5.*& q.* 10. qui benè obſervant ex his conſtitutionibus conſtare, eos, qui triticum, vel alias fruges ad almam Urbem deferri quovis pacto impediunt, ligari excommunicatione, etiamſi contingat Curiam ab Urbe Roma penitus diſcedere; nam iſtæ conſtitutiones in favorem Urbis directè conditæ ſunt.

13 Magna tamen differentia eſt inter excommunicationem Bullæ Cœnæ, & harum conſtitutionum. Primò, quia excommunicatio Bullæ Cœnæ omnes afficit, hæc verò ſolùm Barones, & Domicellos poſſidentes oppida, & terras infra quinquaginta miliaria ab Urbe, vel juxta conſtitutionem Gregorii XIII. omnes Sedi Apoſtolicæ mediatè, vel immediatè ſubjectos. Secundò excommunicatio Bullæ reſpicit delationem quarumcunque rerum ad uſum Curiæ neceſſariarum; hæc verò ſolùm triticum, legumina, & omnis

generis

Digitized by Google

generis frumenta, & fruges. Tertia excommunicatio Bullæ reſpicit commodum Curialium, hæc verò omnium Romæ exiſtentium. Ob id impedientes deferri prædictas fruges Romam, ſive ad Curiales, ſive ad alias quaslibet privatas perſonas, incurrit excommunicationem in his conſtitutionibus expreſſam. Quartò excommunicatio Bullæ non ligat ementes victualia ultra ſui, & familiæ uſum; niſi fortè id faciant malo dolo, ideſt, intentione impediendi delationem illorum ad Romanam Curiam; hæc verò afficit ementes ultra ſui, & familiarium uſum unius anni, vel ad alia loca, præterquam ad Urbem, ſine ſpeciali licentia transferentes.

14 Utrùm verò nomine frumenti intelligatur etiam farina, aut panis ex ea confectus, diſſenſio eſt inter DD. de qua re ego infrà in explicatione Bullæ Pauli V *diſp.2.q.3.p.42. per totum*, contra eos, qui frumenta, blada, legumina, & oleum extrahunt, vel extrahi faciant à ſtatu Eccleſiaſtico, extra illum, vel etiam à locis immediatè ſubiectis Eccleſiæ Romanæ ad loca eidem Eccleſiæ mediatè ſubjecta. Loca immediatè ſubiecta Eccleſiæ Romanæ ſunt illa; quæ ab ipſa reguntur, ſeu ad quæ Eccleſia Romana mittit gubernatores, prætores, ſeu officiales, mediatè ſubiecta ſunt illa, quæ alteri dominio data ſunt in feudum Eccleſiæ, ut benè Filliuc. *tract.15.c.6.q.9.n.157.* & alii, quos referam *q.21.p.1 per totum*.

In explicatione eiuſdem Bullæ Pauli V. oſtendam, utrùm extrahentes frumentum ad proprium uſum, ſaltem unius diei, incurrant excommunicationem. Præterea explicabo, utrum illa excommunicatio reſervata ſit; dicam enim iure ſcripto reſervatam non eſſe, quamquam ſtylo Curiæ, & Summi Pontificis approbatione factam fuiſſe reſervatam, teſtatur Filliucius *tract.14.c.6.q.10.n.69.ad fin.*

Sed contrarium à viris fide dignis, confeſſiones in Urbe excipientibus, accipi, licèt enim Filliucius, & alii putent iſtam excommunicationem ex conſuetudine reſervatam fuiſſe; contrarium tamen alii ſentiunt, & abſolvunt. Tum quia conſuetudo eſt aliquid facti; conſequenter non præſumitur, niſi probetur, ea quæ non probata ſtandum eſt iuris diſpoſitioni, in qua huiuſmodi reſervatio non extat. Tum quia in materia pœnali non eſt facienda extenſio, & facilius eſt reſervationem impoſitam per conſuetudinem auferre, quam non impoſitam inducere.

SECUNDA PROPOSITIO.

15 ACtiones in hoc canone interdictæ ex vi huius prohibitionis malitiam ſacrilegii continere videntur. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex in commodum, utilitatem, & honorem Curialium, Sedi Apoſtolicæ inſervientium, vetuit, ne Romana Curia in victualibus offendatur: tum quia ſicut ſacrilegium ab eo committitur, qui ſibi bona Eccleſiaſticorum uſurpat, aut qui Eccleſiaſticos coram laico iudice convenire contendit, vel ſimilia facit in damnum Eccleſiaſticorum; ita ſacrilegium ab eo incurritur, qui Sedem Apoſtolicam, ſeu Romanam Curiam in ſuis victualibus, aliiſque ad ipſius uſum pertinentibus lædit. Ita Caietanus *v. excommunicatio, c.19* Sayrus *lib.3.c.2.n.2.* Filliucius *tract.16.c.7.q.1.n.255* Reginald. *lib. 9.n.307.c.19.* Duardus *q.10.n.3.* & alii.

Dixi in propoſitione, *ex vi huius canonis*, quia ex natura actionis fieri poteſt, ut iniuſtitiæ labem ut plurimum adiunctam habeant, ut ſi quis minis, vi, metu, fraude, & alio ſimili pacto impediat victualia ad Romanam Curiam transferri: fieri etiam poteſt, ut alia ſpecie malitia huic peccato adiungatur, pro diverſitate circumſtantiarum, ut patet ex regulis generalibus traditis de peccatis *diſp.2.q.4.p.3.n.1.& ſeqq. tom.2.*

P U N C T U M II.

Quodnam ſit ſubiectum huius cenſuræ, ſeu quinam præfatam cenſuram incurrant impediendo victualia, & alia neceſſaria ad Romanam Curiam deferri.

1 *Omnes iniuſtè impedientes, vel invadentes eos, qui victualia, vel alia ad uſum Romanæ Curiæ adducunt, huic cenſuræ ſubiiciuntur.*

2 *Impediens deferentes victualia, non quatenus ad Romanam curiam deferuntur, ſed alio titulo, excuſari poteſt ab hac cenſura, iuxta DD. hic relatos.*

3 *Iſta excommunicatio extenditur ad omnes cuiuſcumque dignitatis.*

4 *Item ad eos, qui impediunt deferentes oves, capras, gallinas, &c.*

5 *Idem valet de impedientibus eos, qui nondum deferre ceperunt, ſed deferre volebant.*

6 *Idem militat, etiamſi ea, quæ deferuntur, emi non ſoleant à Curialibus, ſed ab aliis incolis eiuſdem loci.*

7 *Item ſi impediat auctoritate privata, vel publica.*

8 *Gubernator provinciæ, vel civitatis, qui triticum ex ſua ditione extrahi prohibet, nec ad Rom. Curiam deferri permittit, ut ſuæ provinciæ conſulat, excuſatur ab hac cenſura.*

9 *Spolians pecuniis proficiſcentem ſine victualibus ad Rom. Curiam excuſatur ab hac cenſura.*

10 *Idem valet, ſi ſpoliet pecuniis proficiſcentem cum victualibus, modò victualia non auferat, limita primò modò non ſpoliet animo impediendi delationem victualium; modò pecunia deferatur ad uſum, & commodum deferentis, non verò ad uſum alicuius Curialis; 3. modò non interficiat, aut vulneret.*

11 *Excuſatur is, qui non vult res ſuas vendere Romam transferendas.*

12 *Non excuſatur ſpolians victualibus, quæ deferebantur ad uſum certæ perſonæ; ſi illa perſona ſit ex Curialibus.*

13 *Compellens deferentem victualia ad ſolutionem vectigalis excuſatur ab hac cenſura, modò vectigal ſit iuſtum.*

14 *Invadens deferentem victualia ob privatas inimicitias excuſatur.*

15 *Subtrahens è manibus furis equum ſibi furto ſublatum excuſatur.*

16 *Item excuſatur, emens victualia ab eo, qui ea ad Curiam deferebat, modò non emat, ne deferantur ad Curiam.*

17 *Item excuſatur tradens in carcerem deferentem victualia ob crimen, vel debitum.*

18 *Impediens deferri piſces putridos ad Romanam Curiam excuſatur.*

19 *Princeps impediens deferri victualia ad Rom. Curiam abſque iuſta cauſa excommunicationem incurrit.*

20 *Princeps, per cuius territorium victualia ad Rom. Curiam advehuntur, poteſt impedire, & detinere, ut illa in ſuorum ſubditorum uſum impendat, ſi ſint in extrema neceſſitate, & Curia non laboret maiori, vel pari neceſſitate.*

21 *Mandans, vel conſulens prohiberi delationem victualium, iuxta probabiliorem ſententiam excuſatur ab hac cenſura.*

22 *Non ex vi huius Canonis, ſed ex aliis iuribus præter excommunicationem incurrunt impedientes tranſlationem victualium ad Rom. Curiam, ſi ſint Barones, aut alii, qui terras, vel oppida in feudum, vel alio titulo retinent à Sede Apoſtolica privantur domino dictorum Feudorum; Terræ vero, & oppida ſubiiciuntur Eccleſiaſtico interdicto. Si perſiſtant ultra ſemeſtre contumaciter in ſuo propoſito, ſtatim privantur, & ipſo iure civitatibus, oppidis, &c. & redduntur inhabiles ad illa, & alia obtinenda.*

23 *Defendentes per ſe, vel per alios præfata facientes excommunicationem incurrunt, & mandans defendi incurrit ſecuto affectu.*

24 *Defendens, ſeu protegens poſt ſecutum effectum impedimenti, vel evaſionis, excuſatur ab hac cenſura, modò delinquens ob huiuſmodi defenſionem non fiat animoſior ad hæc crimina impoſterum patranda.*

CUm duo perſonarum genera in hoc canone exprimantur, principales ſcilicet; & acceſſoriæ, de utriſque per diſtinctas propoſitiones agendum eſt.

PRIMA PROPOSITIO.

1 SUbiectum huius cenſuræ ſunt omnes iniuſtè impedientes, vel invadentes eos, qui victualia, vel alia ad uſum Romanæ Curiæ neceſſaria adducunt, vel ne præfata ad Romanam Curiam deferant, impediunt, vel prohibent, ſaltem quatenus ea ad Romanam Curiam deferuntur, vel per ſe, vel per alios hæc facientes defendunt. Hæc propoſitio ex verbis Bullæ, & ex iis, quæ puncto præcedenti tradidi, perſpicuè conſtat, & potius explicatione multorum caſuum, quàm probatione indiget.

Dixi, *omnes*, ut indicarem hanc cenſuram generalem eſſe, & ad quoſcumque extendi, excepto conditore, ut patet ex regulis generalibus *traditis de legibus diſp.1.q.1.p.6.n.1.& ſeqq.t.2.*

Dixi, *iniuſtè impedientes*, tum quia, qui iure licito impediunt, non ligantur hac cenſura: nam cenſura non incurritur, niſi ob gravem culpam: tum quia dum prohibetur moleſtiam, vel impedimentum afferri, intelligitur de iniuſto impedimento, quod prava intentione affertur, non verò de moleſtia iure allata, *gloſſ. in c.1 verb. inferatis, de ſtatutis monachorum*, Baldus, Alexand. Ruinus, & alii apud Alterium *diſp.9.c.4.col.1.* Ugolin. Suarez, Duard. Reginald. Sayrus, Filliuc. & alii *locis ſtatim citandis*.

2 Dixi, *ſaltem quatenus ad Romanam Curiam deferuntur*, quia ſi quis alio titulo invadat, vel impediat, vinculo huius cenſuræ, iuxta communem Doctorum ſententiam, non obſtringitur. Ratio eſt, tum quia verba formaliter accipienda ſunt: tum quia maleficia ex propoſito, & fine diſtinguuntur, tum quia ſicut recipiens domi hæreticum alio titulo, quàm favendi hæreſi, non ligatur cenſura contra receptatores hæreticorum impoſita, ut ſupra ſuo loco probavi *q.2.p.3.n.2.& 3.* invadens, vel impediens deferentem victualia, non animo impediendi victualium tranſlationem ad Romanam Curiam, ſed alio fine, non incidit in hanc pœnam. Ita Navarrus *in manuali, cap.27.num.64.* Caiet. *verb. excommunicatio, cap.19.* Suar *diſp.21.ſect.2.nu.63.* Filliucius *quæſt.2.* Sayr *lib.3.cap.12.n.4* Reginald. *lib.9.cap.19.n.306.* Graff *lib.4.deciſ.c.18 n.69.* Duard. *q.10.n.11.can.8.& q.32.n.2.* Vivald. *n.12.in ultima impreſſione*, licèt contrarium ſentire videatur Ugolinus, quem referam *n.14.*

Dixi, *iuxta communem ſententiam*, quia quid ego ſentiam explicabo *q ſequenti punct.3.n.13.* ubi dicam incurrere.

3 Ex dictis in hac propoſitione ſequitur primò, omnes cuiuſcumque dignitatis, & conditionis homines, qui præfatas actiones exercent, ligari hac cenſura, ſive ſint Epiſcopi, ſive Cardinales, ſive regali, vel Imperiali dignitate præditi, ut in textu dicitur, nam dictio, *omnes* neminem excludit, *l. texteribus*, & *l. Julianus, ff. de legat.3.* Ita Alterius *diſp.9.c.1.colum 4. ſub finem*, Duardus *can.8.q.10.n.1.& ſeqq.* Toletus *lib.1.cap 26. num.1.* & alii communiter, & hoc valet, primò etiamſi impedientes Summo Pontifici in temporalibus ſubjecti non ſint, nam Summus Pontifex juriſdictionem ſpiritualem in totum orbem exercet, & ſacrilegium, quod impediendo delationem victualium ad Sedem Apoſtolicam committitur, poteſtati Summi Pontificis ſpirituali ſubiicitur. Ita Navarr. *in cap. novit, notab.6. num 40. de Judæis*, quem citat, & ſequitur Duardus *q.10.n.3.* Secundò valet, etiamſi deferentes ſolùm impediantur,

& res ipſæ noo auferantur, nam Summus Pontif. principaliter prohibet impedientes, vel invadentes, net requirit rerum delatarum ablationem. Ita Duard. *n.* 4 *q.* 10. Ugolin. §. 3 *verſ.* 5.

4 Secundò, eos ligari, qui deferentes oves, capras, gallinas, caſeum, lac, & alia ad uſum pertinentia, impedinnt, ſive deferant curru, ſive navibus, ſive jumentis, ſive humeris, nam verba textus his ritè accommodantur.

5 Idem dic non ſolùm de impedientibus eos, qui actu præfata deferunt, ſeu adducunt, ſed etiam de impedientibus eos, qui deferre volunt, ſed nondum deferre cœperunt, quia Summus Pontifex non ſolùm excommunicat impedientes deferentem, ſed etiam illos, qui prohibent, ne præfata adducantur, & afferantur. Ita Ugolinus *c.* 9 *verſ. ac etiam eos n.* 1. *pag* 243 Duardus *q.* 10. *nu* 8. & 9. Alterius *c.* 5 *co.* 3. *verſ. octavo alia.*

6 Tertiò, eos ligari, qoi deferentem victualia Romam impediunt; etiamſi fortè Curiales ea emere non ſoleant, ſed ſolùm alii incolæ illius loci, in quo Romana Curia reſidet; ut ſi quis impediat ferentem magnam piſcium, aut mercium copiam quas mercatores, qui annonam faciunt, immediatè emere ſolent; non verò Curiales. Ratio eſt, quia hæc deferuntur ad uſum Romanæ Curiæ; nam ad uſum Romanæ Curiæ deferri dicuntur, non ſolùm ea, quæ immediatè Curialibus traduntur, ſed etiam, quæ uſui Curiæ inſerviunt, vel quæ apta ſunt Curiæ inſervire, & Romam deſeruntur animo illas vendendi, ſeu tradendi Curialibus, aliiſque ea emere, vel recipere volentibus. Ita Filliucius *tract.* 16. *c.* 7. *q.* 2. *n.* 156.

7 Quartò, eos ligari, qui victualia Romam transferenda impedit, ſive impediat vi, ſive metu, ſive detentione in carcere, ſive auctoritate privata, ſive publica; cùm enim Bulla non diſtinguat, neque nos diſtinguere debemus, hoc tamen intellige, modò juſtam non habeat detinendi, ſeu impediendi cauſam, ut ſuprà dictum eſt *n.* 2. nam qui juſtam habet impediendi cauſam, non dicitur iniquè impedire: ſed jure ſuo utitur. Ita Ugolin. *loco cit.* §. 3. *ſub fin. verſ. decimò* Duard *q.* 10 *n.* 8. & alii.

Obſerva tamen Principem, aut alium impedientem non excuſari ab hac cenſura; quoties practicè dubitat de juſta impediendi cauſa; cùm enim de præcepto Summi Pontificis conſtet, illudque poſſideat, obſervari debet, & in ipſius favorem judicandum. Ita Suarez *to.* 5. *de cenſuris diſp* 20 *ſect* 2. *n.* 64. Duard. *q.* 10. *nu.* 11. Filliuc. *tract.* 15. *c.* 7. *q.* 2. *n.* 156 & alii quos retuli *de conſcientia dubia in tract. de peccatis diſp.* 2. *q.* 4. *p.* 7. *n.* 3 & *ſeqq ſ.* 2.

8 Quintò, gubernatorem alicujus provinciæ, vel civitatis, qui triticum ex provincia, vel ditione ſua extrahi prohibet, nec deferri permittit ad Romanam Curiam, ut ſuæ provintiæ, vel civitati conſulat, non ligari hac cenſura, quia non impedit injuſtè, ſed jure licito, cum teneatur damnum ſuæ provinciæ, vel civitatis præcavere. Et quamvis triticum, ob ipſius prohibitionem ad Romanam Curiam non adducatur: id tamen eſt quaſi per accidens, & præter ipſius intentionem; In moralibus enim attenditur id, quod eſt per ſe, non verò id, quod eſt per accidens *l. non omnes, ff. ſi cert. pet.* Idem dic de gubernatore, vel cuſtode Urbis, qui volentem ad Romanam Curiam, dum peſte laborat, proficiſci, prohibet, ne proficiſcatur, ſi periculum ſit, ut rediens Urbem inficiat. Idem dic, ſi deferentem victualia impediat, ne in latrones, & in flumen incidat, vel ne morbus, quo detinetur, ingraveſcat. Ita Alter. *loco cit.* Ugol. *cap.* 8. Vivald *hic n.* 6. *in nova editione*, Gambaropta *c.* 8. *num.* 3. & alii Doctores citati.

9 Sextò, eum non ligari cenſura hujus canonis, qui Romam proficiſcentem ſine victualibus, aliiſque ad Romanæ Curiæ uſum neceſſariis, ſpoliat pecuniis. Ratio eſt, quia non dicitur invadere, vel impedire deferentem victualia, cum illa pecunia, ſeu veſtes non deferantur ad uſum Curialium; ſed ad proprium deferentis commodum, & utilitatem, ut ſuppono. Ita Alter. *diſp.* 9. *c.* 2. *ad finem*, Vival. Sayr. & Reginal. *loco cit* & hoc verum videtur, etiamſi is, qui ſpoliatur pecuniis, ſit Curialis; nam ex verbis Bullæ ſatis apparet; ad incurrendam hanc cenſuram requiri, ut is, qui invaditur, vel impeditur, deferret victualia ad uſum Curiæ, id eſt ad perſonas diſtinctas ab ipſo deferente: delatio .n. ad Curiam importare videtur diſtinctionem perſonarum, nullus enim; propriè loquendo, dicitur aliquid deferre ad ſe ipſum, cum ipſe in ejus poſſeſſione jam exiſtat.

10 Sed modo dubium eſt, utrùm qui deferentem victualia ſpoliat pecuniis, non ablatis victualibus, incidat in hanc cenſuram. Ratio dubitandi eſt, quia iſte dicitur invadere deferentem victualia ad Romanam Curiam, & ad hanc cenſuram incurrendam non eſt opus, ut ipſamet victualia auferantur, ut ſupra dictum eſt *p. præced.* Ita Alterius, Duardus, & Ugolinus *locis proximè citandis*. Mihi reſpondendum videtur non incurrere cenſuram hujus canonis. Ratio eſt, quia hæc cenſura incurritur ob ſacrilegium, quo Romana Curia offenditur in victualibus, & aliis ad ipſius uſum pertinentibus. In hoc autem caſu, non offenditur in victualibus, aut aliis ad uſum Romanæ Curiæ pertinentibus, cùm hæc non auferantur, ut ſuppono, & quaſi per accidens victualium delatio impediatur. Ita Vivald. *loco cit. num.* 13. *in novis* Reginald. *n.* 307. Sayr. *loco cit. num* 4. contra Ugol. §. 4. *verſ. tertiò*, Alter. *diſp.* 9. *c.* 3. *dub.* 1. & 2. Duard. *can.* 8. *q.* 10. *num.* 18.

Hoc tamen intellige primò, modò non ſpoliet animo impediendi delationem victualium tunc enim ligatur, ob id ſpoliatus pecuniis, victualia ad Romanam Curiam non deferat. Ratio eſt, qui ſua actione injuſtè impedit delationem victualium ad Romanam Curiam.

Secundò intellige, modò pecunia deferatur ad uſum, & commodum ipſius deferentis, non verò ad uſum alicujus Curialis; nam ſi deferatur ad uſum Curialis, ſpolians afficitur hac cenſura, quia offendit Curiam in iis, quæ ad ipſius uſum ſpectant.

Tertiò intellige, modò non interficiat, aut vulneret, hac enim actione dicitur propriè invadere, & impedire delationem victualium.

11 Septimò, eum non ligari, qui res ſuas vendere non vult, transferendas ad Romanam Curiam, etiamſi fortè deſint aliæ; nam hic non dicitur propriè impedire, cùm nullam actionem poſitivam exerceat, ſed potiùs negativè ſe habere videatur. Ita Suarez, & Reginald. *loc. cit.* Alterius, & alii, quos retuli *p.* 1. *dub.* 1. *n.* 2. & 3.

12 Octavò, eum incurrere, qui ſpoliat aliquem victualibus, quæ ab ipſo deferebantur ad uſum certæ perſonæ, ſi ea ſit ex Curialibus, ſeu familia Curialium. Ratio eſt, quia dicitur impedire deferentem victualia ad uſum Romanæ Curiæ; Curia enim accipitur pro hominibus Curiam conſtituentibus. Ita Ugol. *c.* 8. §. 3 *verſ. ſexto*, & § 4. *ver.* 3. Alter. *diſp* 8. *c.* 4. *dub.* 2. nec puto diſſentire Vivald. *loco cit. num.* 74. Duard. *q.* 10. *n.* 6 & 18. Reginald. *n.* 307. Sayrum *n.* 4. contrarium aſſerentes ſine diſtinctione, & non ſine magna probabilitate.

Dixi, *ſi ea ſit ex Curialibus*, quia ſi is, ad quem deferebantur, Curialis non ſit, probabilius arbitror, non incurrere, quia non dicitur impedire deferentes victualia ad uſum Romanæ Curiæ. Ita Alterius, & alii præfati Doctores, contra Ugolinum *loc. cit.* an verò aliam excommunicationem incurrant, patet ex dictis *p.* 8. *dub.* 6. *n.* 12. & *ſeqq. c.* 3. aliam incurrere.

13 Nonò, non incurrere, qui deferentem victualia compellit ad ſolutionem vectigalis: etiamſi pro ſolutione vectigalis, aliquota victualium pars ſolvenda ſit, non enim injuſtè impedit. Idem militat in exactore vectigalium, qui omnes res Romam deferendas aufert in pœnam non ſoluti vectigalis. Ita Vivald. *n.* 70. & *in novis n.* 4. Reginald. *n.* 307. Duard *q.* 10. *n* 14 Gambarup. *cap.* 8. *n.* 5. Hoc tamen intelligendum eſt, modò vectigal ſit juſtum, alioquin exactores, præciſa bona fide, non excuſarentur, quia non dicerentur, juſtam habere cauſam.

14 Decimò, non incurrere, qui ob privatas inimicitias invadit deferentem victualia ad Romanam Curiam, tum quia hic non impedit formaliter deferentem victualia: ſed primariò, & per ſe intendit ex illo, tanquam ex inimico vindictam capere, in moralibus autem attenditur id, quod eſt per ſe, non verò, quod eſt per accidens *l. non omnes, ff. ſi certum petat.* tum quia recipiens domi hæreticum ob conſanguinitatem, vel amicitiam non animo favendi illius hæreſi, non ligatur cenſura contra receptatores hæreticorum lata, ita invadens, vel occidens deferentem victualia, non animo impediendi delationem victualium, ſed ut vindictam ex eo ſumat, non ligatur cenſura, contra impedientem translationem victualium impoſita. Ita Vivald *n.* 12. *in novis*, & Sayrus *loco cit.* Durd. *can.* 8. *q.* 10. *n.* 17. contra Ugol. *c.* 8. §. 4. *verſ. tertiò*.

15 Undecimò, eum non incurrere, qui equum ſibi furto ſublatum ſubtrahit è manibus furis, illum ad Romanam Curiam adducentis: non enim iniquè impedit, cùm jus habeat ad rem ſuam recuperandam, illamque repetere poſſit ubicunque exiſtat, *l. in civilem ff. de furtis*, & patet ex regulis generalibus traditis *de reſtit. in particul. diſp.* 2. *q. ulc ſect.* 1. *p.* 10. *n.* 1. & *ſeqq ſ.* 2.

16 Duodecimò, eum excuſari, qui emit victualia ab eo, qui ea ad Curiam deferebat, non ſolùm ſi ea emat in ſui, & familiæ uſum: verùm etiamſi emat, ut vendat cum lucro, hic enim utitur jure ſuo, ſibique conſulit, & per accidens dicitur impedire delationem victualium ad Romanam Curiam. Secus ſi emat hac intentione, ne ad Romanam Curiam deferantur: tunc enim principaliter agit contra hunc canonem, & propriè dicitur impedire. Ita Alterius *c.* 4 *col.* 3 *verſ. ſed ſi quærat aliquis*, Suar. *diſp.* 21. *n.* 64. *ſect.* 2. Regin. *n.* 307. Duard. *q.* 1. *n.* 2.

17 Decimotertiò, eum excuſari, qui deferentem victualia in carcerem tradit, vel detrudi facit ob patratum crimen, vel ob debitum ſibi ab eo perſolvendum, & hoc verum videtur, etiamſi occaſionem illam detrudendi in carcerem arripiat eo tempore, quo ille victualia Romam deferebat. Ratio eſt, quia utitur jure ſuo, & impedimentum delationis victualium non eſt intentum, ſed per accidens ſequitur, præter impedientis intentionem. Ita Duardus *q.* 10. *num.* 14. & alii.

18 Decimoquartò, eum excuſari, qui victualia corrupta, ut piſces putridos, ad Romanam Curiam deferri impedit, ne emptores decipiantur, vel damnum patiantur, tunc enim non dicitur iniquè impedire, nec damnum Curiæ inferre, ſed potius commodum. Ita Vivald. *hic n.* 7. *in novis*. Duard. *q.* 10. *n.* 15.

19 Decimoquintò, Principem hac cenſura ligari, qui deferentem ad Romanam Curiam victualia impedit, vel invadit abſque juſta cauſa, ſive illa victualia ex ipſius territorio extraherentur, ſivè aliundè adveherentur, ut ſi impediat, ne per ſuum territorium tranſeat. Ita Ugolinus *n.* 2. Duard. *q.* 2. *n.* 5.

Dixi, *abſque juſta cauſa*, nam juſta interveniente cauſa, e.g. titulo impediendæ charitatis, & inopiæ in ſuo territorio, impedire poteſt, ut jam probatum eſt.

20 Sed modò dubium eſt, utrùm victualia, quæ ex alieno territorio ad Romanam Curiam advehuntur, poſſit Princeps, per cujus territorium, & principatum tranſeunt, impedire, & detinere, ut ea in uſum ſuorum ſubditorum impendat, & inſumat, dum in ſuo principatu gravis annonæ caritas urget.

Reſpondent affirmativè Ugolin. *cap 8. col 3. verſ. non dolo malo*, & Duard. *lib. 2. can. 8. q. 4. n. 2.* Ratio eſt; quia neceſſitas non habet legem, ſed ipſa ſibi legem facit; *cap. ſicut non, de conſecrat. diſt. 1. & c. quod non eſt licitum, de regulis juris*: tum quia metus gravis incommodi excuſat à cenſuris: tum quia *cap. diſcipulus, de conſecrat. diſt. 5.* Chriſtus excuſat diſcipulos evellentes, & edentes ſpicas, quia id fame coacti faciebant: tum quia ordinata charitas à ſe ipſo incipit, & à proximioribus, ut probatum eſt *in tract. de legib. diſp. 3. q. 3. pun. 5. & 6. per totum, & ſeqq. to. 2.*

Sed mihi diſtinguendum videtur, vel Curia majori, vel pari laborat neceſſitate, vel non laborat. Item vel neceſſitas ſubditorum illius Principis eſt extrema, vel non eſt extrema.

Si neceſſitas eſt extrema, poteſt Princeps victualium translationem impedire, & in uſum ſuorum ſubditorum inſumere, tum quia neceſſitas extrema facit omnia communia, ut cum S. Thoma, & aliis Doctoribus docui *de contractibus, diſp. 2. q. 8. punct. 3. n. 3. tom. 2.* tum quia id probant rationes Ugolini, & Duardi. Hoc tamen intelligitur, modò Curia in pari egeſtate non exiſtat, ut patebit ex ratione, & limitatione proximè tradenda.

Si verò neceſſitas ſubditorum Principis non eſt extrema, ſed tantummodò gravis, probabile eſt Principem poſſe victualia, Romam deferenda, impedire ad uſum ſuorum ſubditorum, quia magnum jus Principibus à natura tributum eſt ad proſpiciendum bono communi, cujus curam ſuſceperunt. Hoc tamen intelligitur, cæteris paribus, id eſt, modò Curia Romana in æquali neceſſitate non exiſtat; nam ſi Curia Romana, ad quam victualia deferebantur pari, vel majori neceſſitate laboret, cenſeo Principem non poſſe victualium delationem impedire. Ratio eſt, tum quia in pari neceſſitate melior eſt conditio poſſidentis, vel majus jus habentis; Curia autem jus majus habet, cùm in ipſius commodum victualia deferrentur, & ipſius uſui deſtinata eſſent: tum quia privatus non poteſt in gravi neceſſitate res alienas ſibi applicare, ut patet ex dictis *de reſtitutione, loco cit. num. 5. tom. 2.* cum probabiliori ſententia, ergo neque Princeps poteſt in præſato caſu victualia, quæ Romam in commune commodum advehebantur, detinere, ut in ſuorum ſubditorum uſum impendat.

Ad rationes in contrarium, quatenus præfatæ diſtinctioni obſtare poſſunt.

Ad primam reſpondeo, neceſſitatem non habere legem, modò neceſſitas ſit extrema, cætera ſint paria.

Ad ſecundam reſpondeo, metum gravem non ſemper excuſare, *ut q. praced. dictum eſt in p. 4. n. 9. t. 3.*

Ad tertium reſpondeo, diſcipulos excuſari, tum quia Chriſtus, qui ratione perſonæ divinæ ſupremum, & eminens dominium habebat, poterat jus in Apoſtolos transferre: tum quia fieri poteſt, ut materia parva eſſet; ita ut domini non cenſerentur rationabiliter inviti: tum quia diſcipuli extrema laborabant, cùm alium non haberent cibum.

21 Quæres primò, utrum mandans, vel conſulens prohiberi, vel perturbari delationem victualium, vel deferentem invadi, vel impediri, incurrat in hanc cenſuram.

Reſpondeo duplicem eſſe Doctorum ſententiam.

Prima eſt Ugolini *c. 8. a 2. verſ. immediatè, col. 3.* affirmantis dominum, qui mandat ſuis militibus, ut victualia ad Romanam Curiam deferri non permittant, incurrere hanc cenſuram. Ratio eſt, quia hic propriè videtur prohibere, & dolo malo impedire. Quamobrem *in l. 1. §. fecisse, ff. de eo per quem factum erit*, ſic habetur: *feciſſe dolo malo non tantum is putatur, qui ſuis manibus, vel per ſuos retinuerit, verum, qui alios quoque rogaverit.* Idem cenſet Vivaldus de eo, qui alteri conſilium dat ad impediendos, vel invadendos deferentes victualia.

Secunda ſententia, cui tanquam probabiliori adhæreo, eſt Duardi *can. 8. q. 3. & 9. qu. 40. num. 21.* negantis mandantem, vel conſulentem incurrere. Ratio, tum quia cenſura lata contra facientes non afficit mandantes, vel conſulentes, ut patet ex regulis generalibus traditis de cenſuris in communi *diſp. 1. qu. 1. p. 6. n. 5. & ſeqq. to. 5.* nam qui mandat, non dicitur facere phyſicè, ſed moraliter, non enim ipſe facit, ſed præſcribit, ut fiat, & qui conſulit alteri, ut impediat, vel invadat, non dicitur impedire, vel invadere, propriè loquendo, ſed ſolùm moraliter, & remotè: tum quia Summus Pontifex volens huic excommunicationi eos ſubjici, qui defendi mandant delinquentes contra iſtam conſtitutionem, dixit, per ſe, vel per alios; cùm autem id non expreſſerit in aliis caſibus, ſatis indicavit nolle mandantes hac cenſura ligari, præſertim cùm in materia pœnali verſemur.

Ad rationem primæ ſententiæ reſpondeo, mandantem non dici propriè, & phyſicè impedire, ſed moraliter, ad incurrendam autem cenſuram non ſufficit actio, & cooperatio moralis, ſed requiritur phyſica, niſi aliud exprimatur.

22 Quæres ſecundò, utrùm impedientes prædictorum translationem ad Romanam Curiam, incurrant alias pœnas, præter cenſuram hujus canonis.

Reſpondeo ex vi hujus canonis incurrere ſolùm excommunicationem, quia nulla alia pœna hic exprimitur; ex aliis verò juribus Barones, aut alii, qui terras, vel oppida in feudum, vel alio titulo retinent à Sede Apoſtolica, privantur dominio dictorum feudorum; terræ verò, & oppida ſubjiciuntur Eccleſiaſtico interdicto. Imò perſiſtentes ultra ſex menſes contumaciter in ſuo propoſito, ex tunc ipſo jure privantur omnibus civitatibus, oppidis, villis, feudis, & juribus, quæ ab Eccleſia Romana, vel ab aliis obtinebant, & ad illa, & alia obtinenda inhabiles efficiuntur. Ita Clemens VIII. anno 1527. in Bulla edita pro abundantia rei frumentariæ, & agriculturæ exercendæ, quam conſtitutionem confirmavit Pius V. anno 1566. motu proprio *de privilegiis artis agriculturæ*, & Gregorius XIII. anno 1578. Pontificatus ſui VI. in Bulla edita contra extrahentes frumenta, legumina, &c. eandem extendit ad quoſcumque Sedi Apoſtolicæ mediatè vel immediatè ſubjectos, qui per ſe, vel per alios directè, vel indirectè perturbare, vel prohibere audent; ne præfata ad urbem Romam afferantur. Vide Alterium *lib. 5. diſp. 9. cap. 5.* Duardum *hic q. 1. num. 2. & quæſt. 10. num. 10.* & ea, quæ inferiùs tradam de excommunicatione contra extrahentes frumentum, blada, legumina, & oleum *diſp. 2. q. 3. p. 42. per totum.*

SECUNDA PROPOSITIO.

23 HAc cenſura ligantur, non ſolum illi, qui præfata faciunt, ſed etiam, qui per ſe, vel per alios præfata facientes defendunt. Hæc propoſitio ſatis clarè, & diſtinctè in ipſamet Bulla explicatur.

Hinc ſequitur primò, eum ligari excommunicatione, qui defendit, id eſt, protegit aliquem, ut tutò, & liberè invadat deferentes victualia, aut impediat, ne præfata ad Curiam adducantur, hic enim propriè dicitur defendere. Ita Alterius *c. 5. ad fin.*

Secundò eum hac cenſura ligari, qui præfata facientes defendi mandat; nam in Bulla dicitur, *hæc facientes defendunt per ſe, vel per alios*; qui autem mandat, facit per alios. Ita Duardus *canon. 8. q. 8. ad finem*, referens Avilam *de cenſuris, part. 2. cap. 5. diſp. 3. dub. 2. concl. 2.*

Hoc tamen intelligitur primò, modò ſequatur effectus, id eſt modò defendat eum, qui re ipſa invadit, vel impedit delationem victualium: nam iſta actio defenſionis eſt acceſſoria; excommunicatio autem lata ob actionem acceſſoriam non incurritur effectu non ſecuto, ut ſæpiùs dictum eſt. Ita Alterius *cap. 5. ad finem diſp. 9.* & alii, quos in ſimili retuli *de excommunicatione contra fautores hæreticorum impoſita q. 2. p. 3. n. n. to. 3.*

Secundò intellige de iis, qui facto impediunt; nam qui jure impedit, non ligatur, quia defenſio juridica nulli denegatur. Ita Alterius *loco cit.* Gambarupta *hic cap. 5. num. 29.* ubi alios refert in ſimili loquentes *de injuſtè damnatis de hæreſi.*

24 Addit idem Alterius eum, qui defendit, ſeu protegit ſolùm poſt ſecutum effectum impedimenti, vel invaſionis, non ligari hac cenſura, ut ſi eum defendat, ne ob invaſionem factam, vel ob impedimentum illatum capiatur à ſatellitibus, vel non puniatur. Ratio eſt, quia Summus Pontifex excommunicat eos, qui per ſe, vel alios defendunt hæc facientes, id eſt, invadentes delatores victualium, vel impedientes, ne victualia ad uſum Curiæ deferantur; qui autem defendit poſt ſecutum effectum, non dicitur defendere invadentes delatores victualium, vel impedientes ipſorum translationem ad uſum Curiæ, cùm enim iſta actio defenſionis, prohibita ſub cenſura, ſit acceſſoria principalibus actionibus, opus eſt ad incurrendam cenſuram, ut ipſa ordinetur, & fiat in ordine ad actiones principaliter prohibitas, ſecuto autem effectu invaſionis, vel impedimenti delationis victualium, non poteſt defenſio ordinari ad actiones principaliter prohibitas; cum actio principalis jam præceſſerit, ſuumque effectum ſortita ſit conſequenter hæc dicitur potius defenſio perſonæ, quàm delicti.

Hæc opinio probabilis mihi videtur, ſed eam intelligendam cenſeo cum hac limitatione, modò delinquens ob hujuſmodi defenſionem non fiat animoſior ad hujuſmodi crimina in poſterum patranda, tunc enim defenſor id prævidens non evadit excommunicationem, quia non ſolùm dicitur defendere perſonam delinquentis, ſed etiam aliqua ratione in cauſa eſt, ut delictum ſub cenſura vetitum poſtea committatur.

PUNCTUM III.

De cauſis excuſantibus ab incurrenda hujus canonis cenſura.

1 *Impediens ex juſta cauſa non ligatur hac cenſura.*
2 *Impediens in dubio præſumendus eſt injuſtè; non juſtè impediviſſe, ſi ſit perſona privata, ſi perſona publica, præſumitur juſtè impedire.*
3 *Parvitas materiæ excuſat.*
4 *Cenſetur materia parva, illa, quæ ut talis eſt definita judicio prudentis viri.*

SOlutio iſtius puncti facilè colligitur, tum ex regulis generalibus, tum ex dictis in quæſtionibus præcedentibus. Hic ſolùm difficultas eſſe poteſt.

Primò de impediente ex juſta cauſa.

Secundò de parvitate materiæ.

PRI-

Digitized by Google

PRIMA PROPOSITIO.

1 IMpedient ex juſta cauſa non ligatur hac cenſura. Ratio eſt quia cenſura gravis non incurritur, niſi ob mortale peccatum, ut patet ex dictis *de cenſuris in genere diſp. 1. q. 1. p. 3. a. 2. & ſeqq. t. 1.* qui autem juſta de cauſa impedit, non peccat mortaliter. Hæc propoſitio multis exemplis explicata eſt puncto præcedenti, quæ hic iterum repetere opus non eſt.

An verò dubitans ſe juſtam habere impediendi cauſam excuſetur, patet ex dictis *puncto præcedenti illatione 4. num. 7. verſ. obſerva non excuſari*.

2 Sed modò difficultas eſt, utrùm in dubio præſumendum ſit impedientem juſtè impediviſſe. Solutio iſtius difficultatis potiùs pertinet ad forum externum, quam ad forum conſcientiæ, in quo ſtandum eſt dictis *pœnitentis*, *ut per ſe patet ex natura Sacramenti Pœnitentiæ*.

Alterius, *lib. 5. diſp. 9. c. 1. col. 3. verſ. ſed poſtulabis*, cui adhærere videtur Duardus *can. 8. q. 2. n. 5. verſ. hac eadem*, reſpondet, ad eum qui fuit impeditus, & petit impedientem puniri, pertinere onus probandi impedimentum injuſtè illatum fuiſſe. Ratio eſt, tum quia actori incumbit onus probandi, *actor. 6. q. 5.* quilibet enim præſumitur bonus, niſi contrarium probetur, *c. olim de reſtitut. ſpoliat.* tum quia ſi Clericus ab oſtiario, ſeu officiali Principis percuſſus agat contra officialem, debet ipſe probare officialem ex odio percuſſiſſe, ut docet *Innocent. in cap. ſi verò 1. num. 9. de ſententia excomm.* ergo etiam, &c.

Sed mihi diſtinguendum videtur, vel qui impedit, publicam gerit perſonam, vel privatam. Si publicam, præſumitur juſtè impediviſſe, niſi oppoſitum ex circumſtantiis colligitur; conſequenter probatio pertinet ad impeditum. Ratio eſt, tum quia in facto publicæ perſonæ, ſeu Principis, non præſumitur delictum; cum enim juriſdictione, & poteſtate publica gaudeat, præſumitur ſuo jure uſus: tum quia ad hoc faciunt rationes allatæ pro ſententia Alterii. Si verò impedient privata perſona ſit, ſufficit, ut impeditus probet ſe impeditum, dum victualia Romam deferret. Ratio eſt, quia cum impedient jus non habeat impediendi, præſumitur injuſtè impediviſſe, ſtatim ac conſtat de ſubſtantia impedimenti, conſequenter ipſe probare debet ſe id de jure feciſſe.

Ad primam rationem in contrarium, reſpondeo actori incumbere onus probandi ſubſtantiam criminis, non verò illius qualitatem, quoties, probata ſubſtantia, qualitas ſufficienter præſumitur.

Ad ſecundam reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia officialis præſumitur id ex officio feciſſe jure ſibi permittente turbam arceri, ut patet ex dictis de cenſura excommunicationis, quæ ob percuſſionem Clericorum contrahitur *diſp. 2. qu. 3 p. 6. ſect. 4. n. 15. to 3.* conſequenter aſſerens officialem injuſtè percuſſiſſe, probare debet.

SECUNDA PROPOSITIO.

3 PArvitas materiæ ab hac cenſura excuſat. Ratio eſt, quia parvitas materiæ excuſat à mortali culpa, ut oſtendi in *tract. de peccatis diſp. 2. q. 3. p. 3. a. 10. & ſeqq. tom. 2.* ergo excuſat etiam ab excommunicatione, quæ gravem culpam ſupponit.

4 Sed modò difficultas eſt, quænam cenſeatur parvitas materiæ.

Reſp. magnitudinem, & parvitatem materiæ judicio prudentis viri definiendam eſſe, cùm enim Summus Pontifex illam non exprimat, prudentis viri arbitrio diffiniendam relinquit.

Hinc ſequitur primò, eum, qui impedit deferri ea, quæ ad conſtituendam quantitatem mortalis peccati in furto non ſufficiunt, non cenſeri materiam ſufficientem ad incurrendam iſtam excommunicationem. Imò multi DD. arbitrantur eam quantitatem, quam quis per ſeipſum defert, vel etiam unum, vel alterum animal quod quis ad vendendum ducit, non eſſe materiam ſufficientem. Ita Filliuc. *tract. 16. c 7 q. 3. n. 160.* ubi viros doctos Romæ ita ſenſiſſe teſtatur, & idem à ſimili ſentire videntur Navarr. & alii, quos in ſimili retuli *in octavo Decalogi præcepto diſp. 10. q. 2 p. 8. §. inſid. num 12. & ſeqq. to. 2.* dum loquerer de excommunicatione, quæ contrahitur ob res datas, vel promiſſas pro gratia, vel juſtitia in Romana Curia obtinenda. Et ratio hæc eſſe poteſt, quia Summus Pontifex hanc cenſuram impoſuit, ut conſuleret bono Curialium; bonum autem Curialium notabiliter non læditur ob defectum præfatæ quantitatis. Ob id in *tract. de reſtit. in partic. diſp 2. q 8 p 1. n. 9. & 10. tom. 2.* docui ad incurrendum mortale peccatum, ob damnum communitati illatum, materiam longè majorem neceſſariam eſſe, quam in damno contra privatas perſonas.

Secundo ſequitur illum excuſari, per ſe loquendo, qui ſolùm per aliquas horas in cauſa fuit, ut victualium delatio differretur; parvitas enim materiæ non ſolùm ex quantitate rei, verùm etiam ex magnitudine temporis pendenda eſt. Ita Ugolinus *§. 3 verſic. 9.* Graſſius *lib. 4. cap. 18 n 96.* Reginald. *lib. 9. c. 19. n. 306.* qui ſpatium unius horæ modicum tempus in hac materia arbitrantur.

Tertiò eum ligari, qui in cauſa eſt, ut tot animalia non adducantur, quæ ad gregem conſtituendum ſufficerent; hæc enim eſt materia gravis. Ita Filliuc. *loc. cit.*

Quartò eum ligari hac excommunicatione, per ſe loquendo, qui deferri prohibet ea, quæ navi vel curru deferuntur, hæc enim judicio prudentis viri materia notabilis exiſtimatur.

Idem de ea quantitate, quam equus onuſtus Romam defert, ſentiendum putat Fill. *loc. cit. n. 160.* Sed hoc, univerſaliter, loquendo, non approbo, nam ligna, calx, olera, & his ſimilia, quæ uno equo deferuntur, non videntur materia ſufficiens ad hanc cenſuram incurrendam. Ideò in caſibus particularibus ſtandum erit judicio prudentis viri, ut ſupra dictum eſt.

QUÆSTIO X.

De excommunicatione lata contra eos, qui accedentes ad Curiam Romanam, vel ab ea recedentes, vel in ea commorantes interficiunt, mutilant, ſpoliant, capiunt, vel detinent.

VErba iſtius canonis hæc ſunt.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui ad Sedem Apoſtolicam venientes, & recedentes ab eadem ſua, vel aliorum opera interficiunt, mutilant, ſpoliant, capiunt, detinent, necnon illos omnes, qui juriſdictionem ordinariam, vel delegatam à nobis, vel noſtris judicibus non habentes, illam ſibi temerè vendicantes, ſimilia contra morantes in eadem Curia audent perpetrare.

Duo principaliter explicabo in hac quæſtione.
Primò, quænam ſit materia iſtius canonis.
Secundò, quodnam ſit ſubjectum.

PUNCTUM I.

Quænam ſit materia proxima hujus cenſuræ, ſive quænam actiones in hoc canone ſub excommunicatione prohibeantur.

1 *Materia hujus cenſuræ eſt interficere, mutilare, ſpoliare, capere, detinere accedentes ad Sedem Apoſt. vel recedentes.*

2 *Nomine Sedis Apoſtolicæ intelligitur Pontifex; quatenus juriſdictionem habet non ſolum ſpiritualem, ſed etiam temporalem.*

3 *Illi dicuntur venientes, qui intuitu negotiorum in Curia tractandorum iter inchoarunt animo accedendi ad Romanam Curiam, ut ſi Romam veniant cauſa ſolvendi tributum, decimas debitas Summo Pontifici, impetrandi beneficium, penſionem, officium, vel aliam gratiam.*

4 *Is non dicitur veniens, qui arrepto jam itinere mutavit propoſitum, aut longo tempore inchoato itinere deſtitit.*

5 *Is non dicitur ad Sedem Apoſtolicam venire, qui Romam venit putans hic Curiam adeſſe, cùm alibi exiſtat ex ſuppoſitione.*

6 *Illi dicuntur recedentes qui acceſſerant Sedem Apoſtolicam, cauſa negotiorum in Curia expediendorum.*

7 *Non ligatur hac cenſura occidens, vel mutilans vagabundum à Sede Apoſtolica recedentem.*

8 *Occidens, vel mutilans eum, qui in Curia morabatur, non afficitur excommunicatione.*

9 *Occidens, vel mutilans recedentem à Sede Apoſtolica in hanc cenſuram non incurreret, ſi in Bulla de recedentibus nulla mentio fieret.*

10 *Dicitur interficere qui mortem alteri infert gladio, baculo, ſaxis, veneno, vel alia ratione.*

11 *Ligatur hac cenſura, qui non habet voluntatem interficiendi, ſed ſolum leviter percutiendi, ſi re ipſa homicidium ſequatur.*

12 *Non ligatur hac cenſura leviter percutiens ſi percuſſus ex propria culpa pereat, vel incuria medicorum, qui tenentur ſolum ex charitate; ſecus ſi ex officio.*

13 *Ligatur interficiens unum duntaxat hominem ad Romanam Curiam accedentem.*

14 *Verbum mutilare ſignificat abſciſſionem, ſeu obtruncationem, & ſeparationem alicujus membri à corpore.*

15 *Membrum dicitur ea corporis pars, quæ proprium habet officium diſtinctum ab aliis partibus, ut oculos, manus, pes, auris, virile membrum.*

16 *Abſcindens aliquam carnis partem, aut verberans, & c. non afficitur hac cenſura.*

17 *Abſcindens membrum jam debilitatum excomm. incurrit.*

18 Spoliare *eſt invitum exuere bonis fortunæ ut veſte, pecunia.*

19 *Clam ſurripiens, aut dolo curans ſibi pecuniam tradi ab accedentibus ad Sed. Apoſtolicam, non afficitur hac cenſura.*

20 *Exules, ſeu latrones, qui viatores ad Sedem Apoſtolicam accedentes ſpoliant, iſtam excommunicationem incurrunt.*

21 *Rapiens uxorem, filios, vel ſervos, quos accedens ad Sedem Apoſtolicam ſecum ducebat, excommunicatione ligatur.*

22 *Familiares dicuntur perſonæ liberæ, quæ ſe ipſas mercede obſtringunt ad aliquod honeſtum ſervitium, & obſequium.*

23 *Verbum* capere *ſignificat perſonaliter detinere accedentes ad Sedem Apoſtolicam, aut recedentes.*

24 *Capiens aliquem ex familia accedentis, vel recedentis, à Sede Apoſtolica excommunicatus eſt.*

25 *Deprædantes muliones accedentium ad Curiam excommunicationem non incurrunt modo non ſint in comitatu dominorum.*

26 *Qui perſonaliter aliquem comprehendit, ſed illum poſtea liberum dimittit, excommunicationem hujus canonis incurrit. Secus ſi conatus eſt tan-*

tantummodò capere, ſed non capit.

27 *Juſtè capiens accedentem ad Sedem Apoſtolicam non punitur pœna excommunicationis.*

28 *Vicarius Generalis Epiſcopi capiens, vel retinens Religioſum aliquem confugientem ad Sedem Apoſtolicam ſine licentia ſui ſuperioris non ligatur excommunicatione, & debitor dicitur fugitivus non ſolum quando actu fugit verum etiam quando probabiliter dubitatur de fuga ex ſolis conjecturis.*

29 *Capiens aliquem de mandato ſuperioris non incurrit excommunicationem.*

30 *Capiens aliquem, vel domo includens, ne ab hoſtibus capiatur, excommunicationi non ſubiicitur.*

31 *Parvitas materiæ excuſat, & contingit, quando quis capit aliquem ſtatim illum dimiſſurus.*

32 *Verbum detinere ſignificat captum, ſeu morari, & impedire.*

33 *Qui præcepto impedit, ne domo quis, vel alio loco exeat, & conſequenter, ne ad Sedem Apoſtolicam accedat, excommunicationem non incurrit.*

34 *Uſurpantes ſibi iuriſdictionem contra morantes in Curia Rom. eos occidendo, mutilando, ſpoliando, capiendo, detinendo, excommunicationem incurrunt, modò id auctoritativè faciant.*

35 *Facientes præfatas actiones contra accedentes ad Romanam Curiam privata auctoritate excommunicationem incurrunt.*

36 *Facientes verò eaſdem privata auctoritate contra commorantes in Curia non incurrunt.*

37 *Epiſcopus, vel alius Prælatus, qui præfatas actiones præſtat contra aliquem ex ſibi ſubditis in curia commorantes excommunicationem contrahit.*

38 *Officiales Papæ non ligantur excommunicatione, præfatas actiones faciendo contra Commorantes in Curia.*

39 *Ad incurrendam iſtam excommunicationem requiritur ſcientia, & non ſufficit ignorantia.*

40 *Commorantes in curia dicuntur qui in Curia requiruntur ad negotia expedienda.*

41 *Sedes Apoſtolica differt rigorosè loquendo à Curia, nam Curia accipitur pro Tribunali Summi Pontificis, quod poteſt duobus in locis eſſe ſcilicet Romæ, abſente Papa, & alio in loco ubi Papa ſit; ſedes verò Apoſtolica accipitur pro Eccleſia Romana cuius caput eſt Pontifex, & ſolum exiſtit, ubi Papa reperitur.*

42 *Suadens præfatas actiones fieri excommunicationem incurrit.*

43 *Hoc tamen intelligitur, modò ſecutus ſit effectus.*

44 *Interficiens de mandato ſuperioris iuriſdictionem non habentis excommunicationem incurrit in ſententia Auctoris.*

CUm iſta excommunicatio lata ſit in favorem Sedis Apoſtolicæ, ne lædatur in perſonis, quæ ad ipſam confugiunt, vel in Curia morantur.

Primò loquar de actionibus, quibus vexantur accedentes ad Sedem Apoſtolicam, vel recedentes.

Secundò de actionibus quibus læduntur ii, qui in Romana Curia moram trahunt, uſurpata contra ipſos juriſdictione.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria hujus cenſuræ eſt ſacrilegium, quo Sedes Apoſtolica læditur interficiendo, per ſe, vel per alios, mutilando, ſpoliando, capiendo, vel detinendo eos, qui ad ipſam Sedem Apoſtolicam veniunt, vel ab ea recedunt. Hæc propoſitio in ipſamet Bulla diſtinctè ſatis explicatur. Ratio autem hujus diſpoſitionis eſt, tum quia ſi accedentibus, vel recedentibus à Romana Curia impunè damnum inferri permitteretur; non leve damnum Sedes Apoſtolica pateretur; nam extranei illius acceſſum pertimeſcerent, & à negotiis in Curia Romana pertractandis, & expediendis retraherentur, tum quia par eſt, ut qui ſe protectioni Eccleſiæ ſubiiciunt, Eccleſiæ armis protegantur, & defendantur.

Ut hæc propoſitio clarius, & diſtinctiùs intelligatur, explicandæ ſunt ſingulæ ipſius particulæ.

2 Quæres igitur primò, quid nomine Sedis Apoſtolicæ, hoc in loco intelligatur. Alterius *diſp.* 10. *cap.* 2. *dub.* 4. Reginaldus *lib.* 9. *n.* 308. conatur oſtendere, nomine Sedis Apoſtolicæ intelligi Papam, ut Papa eſt, id eſt, quatenus eſt Paſtor, & caput totius Eccleſiæ Catholicæ, juriſdictionem ſpiritualem à Chriſto acceptam exercens. Vel intelligi audientiam Papæ, ut Papæ, id eſt, ut complectitur officiales, & miniſtros Sedis Apoſtolicæ. Ratio eſt, quia verba formaliter accipienda ſunt, *l. in delictis*, §. *extraneus*, *ff. ad legem Aquiliam*. Sedes autem Apoſtolica formaliter accepta eſt illa, quæ fuit à Chriſto inſtituta, antequam Papa regnum temporale acquireret. Idem tenent Navarrus, & Molina quos retuli *in* 8. *Decalogi præcepto*, *diſp.* 10. *qu.* 2. *punct.* 8. §. *unico*, *num.* 4. *to.* 2. & ſuprà *qu.* 9. *n.* 11. *tom.* 3.

Ex hac ſententia ſequitur occidentem eos, qui ad Summum Pontificem accedunt, tanquam Principem temporalem, ſeu ut officium temporale conſequantur, non affici pœnis hujus canonis.

Sed mihi dicendum videtur, nomine Sedis Apoſtolicæ intelligi Summum Pontificem quatenus juriſdictionem habet non ſolùm ſpiritualem verùm etiam temporalem. Ratio eſt, tum quia verba accipienda ſunt, juxta communem loquendi uſum; tum, quia nomine Sedis Apoſtolicæ intelligitur Curia Romana, ut idem Papa clarè explicat in hoc canone: at Curia Romana non ſolùm ſignificat audientiam Papæ ſpiritualem, ſed etiam temporalem; ergo, &c. Ita Duardus *hic qu.* 1. *n.* 2. Filliuc. *tract.* 15. *cap.* 6. *qu.* 3. *n.* 139. ubi teſtatur de praxi pœnitentiariæ, & *tract.* 26. *cap.* 7. *qu.* 6. *n.* 164. Azorius, & alii, quos retuli *in* 8. *Decalogi præcepto*, *loc. cit.* quamquam valdè probabilem arbitror Alterii, & aliorum opinionem.

3 Quæres ſecundò, quinam dicantur venientes ad Sedem Apoſtolicam.

Reſpondeo illos dici, qui ratione Summi Pontificis, ſeu intuitu negotiorum in Curia tractandorum, iter inchoarunt animo accedendi ad Romanam Curiam, cauſa negotiorum apud Summum Pontificem, ut dictum eſt. Si verò alia de cauſa Romam accedant, quam ratione negotiorum in Curia gerendorum, non dicuntur venientes ad Sedem Apoſtolicam, ſeu ad Curiam Romanam: verba enim formaliter accipienda ſunt. Ita Cajet. *verb. excommun. cap.* 14. Navarrus *in manuali*, *c.* 27. *n.* 65. Toletus *lib.* 1. *c.* 26. *dub.* 1. *n.* 3. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 13. *n.* 3. Alterius *diſp.* 10. *cap.* 1. *col.* 4. Duardus *canon.* 9. *q.* 1. Coriolanus *hic verſ. adverto.* Ugolinus *hic c.* 9. Filliucius *tract.* 16. *c.* 7. *q.* 6. *n.* 164.

Ex quo ſequitur primò eos, qui Romam veniunt cauſa ſtationum, & indulgentiarum, aut cauſa Urbis inviſendæ, non appellari venientes ad Sedem Apoſtolicam: Idem dic de illis, qui Romam veniunt abſente Summo Pontifice, & ipſius Curia ab Urbe Roma. Ita Doctores citati, quamquam, qui hos vexant, alio titulo excommunicationem incurrant, ut conſtabit ex infrà dicendis *part.* 11. *per totam tom* 3.

Secundò, eos dici ad Sedem Apoſtolicam accedere, qui negotium cum Summo Pontifice mediatè, vel immediatè habent, ut ſi Romam veniunt cauſa ſolvendi tributum, aut decimas Summo Pontifici debitas, vel cauſa impetrandi beneficium, penſionem, breve indulgentiarum, officium, vel gratiam, & quid ſimile, etiam temporale, ut dictum eſt contra Alterium *loco cit.* & contra Duardum ſibi contrarium *q.* 37. *n.* 7. Reginaldum, & alios.

4 Sed modò dubium eſt, utrùm illi dicantur venientes, qui arrepto jam itinere propoſitum veniendi mutarunt, aut longo tempore ab inchoato itinere deſtiterunt.

Reſpondeo negativè. Ratio eſt, quia in Bulla dicitur, *venientes, & recedentes*, quibus verbis ſignificatur actio, ſeu motus progreſſivus continuus ad locum; qui autem veniendi voluntatem mutat, aut alienis negotiis longo temporis intervallo detinetur non dicitur progredi, ſeu accedere ad locum, niſi revocata voluntate, aut dimiſſis illis negotiis iterum Romam versùs iter arripiat.

Ex quo licet inferre, non incurri excommunicationem ab eo, qui interficit, ſpoliat, vel detinet eum, qui ſolùm decreverat iter ſuſcipere ad Curiam, aut qui ad Curiam cauſa negotiorum in Curia accedebat; ſed veniendi voluntatem mutaverat, aut longo tempore iter intermiſerat. Ratio eſt, quia non dicebatur amplius Romam venire; ſtandum tamen eſt judicio prudentis viri adiudicandum, quodnam cenſeatur longum, vel breve tempus in hac materia, ut quis dicatur veniens, vel recedens; fieri namque poteſt, ut unum, & idem temporis ſpatium breve, & longum cenſeatur ad conſtituendum unum actum continuum, vel diſcontinuum, & interpolatum, ut benè cum Jaſone *in l.* 1. §. *qui præſens*, *num.* 8. & 9. *ff. de verborum obligat. obſervat.* Alterius *diſp.* 10. *cap.* 2. *verſ. quæret aliquis*, *col.* 4. Duardus *q.* 1. *n.* 3.

In hac igitur materia licèt aſſignari non poſſit certus dierum numerus ad cognoſcendum longum, vel breve intervallum, ſed judicio prudentis, vel ſuperioris ſtandum ſit, & in dubio petenda ſit abſolutio, *c. venerabilibus*, *de ſententia excomm. lib.* 6. *cap. ſolet*, *eodem titulo*.

Nihilominus vir prudens, vel ſuperior, debet præcipuè inſpicere cauſam interruptionis, & intervalli. Quamobrem non cenſetur longum tempus, dum quis legitimo impedimento, ſeu neceſſitate detentus iter inchoatum proſequi non potuit, ut ſi in pravam incidit valetudinem, ob quam alicubi diutius commorari coactus fuit; nam legitimè impedito non currit tempus. Secus ſi legitimo ceſſante impedimento, vel cauſa, plures dies inſumpſit in re aliqua longè diverſa ab itinere, nec ordinata mediatè, vel immediatè ad iter peragendum, ſeu ad finem, cujus intuitu iter ſuſceperat. Vide Alterium *diſp.* 10. *c.* 2. *col.* 2. & 3. *dub* 2. per totum ubi hanc rem prolixè proſequitur, Ugolinum *c.* 9. §. 2. *n.* 1. & Duardum *can.* 9. *q.* 1. *num.* 2. & 3.

Hinc patet, quid dicendum ſit de recedentibus.

5 Secundò dubium eſt, utrùm ille dicatur veniens ad Sedem, ſeu Curiam Apoſtolicam, qui Romam proficiſcitur, putans ibi Curiam eſſe, cujus intuitu Romam versùs iter arripit; cùm tamen Curia alibi ſit, ut ſuppono. Ugolinus *c.* 9. §. 1. *n* 3. *verſ.* 7. *ad finem.* Duardus *can* 9. *q.* 37. *n* 4. affirmativè reſpondent, quia intentionem habet eundi ad Sedem Apoſtolicam, & ut ad illam ſe conferat iter arripit eſto erret.

Sed oppoſitum mihi probabilius videtur, conſequenter arbitror inferentem huic injuriam non ligari cenſura hujus canonis. Ratio eſt, quia ad incurrendam cenſuram requiritur factum prohibitum ſub cenſura; factum autem prohibitum ſub cenſura eſt injuria contra accedentes ad Sedem Apoſtolicam; hic autem re ipſa non accedit ad Sedem Apoſtolicam, ſed ad Urbem, in qua non eſt Curia Apoſtolica, ut ſuppono. Secus dic, ſi arripiat animo accedendi ad

Sedem

Digitized by Google

Sedem Apoſtolicam, ubicumque exiſtat; tunc enim animo, & re accedit ad Sedem Apoſtolicam.

Hinc patet quid dicendum ſit de eo, qui offendit aliquem, quem putabat Romam proficiſci, ſed re vera aliò progrediebatur.

6 Quæres, tertiò, quinam recedentes dicantur in hoc canone, utrùm ſcilicet illi omnes ſub excommunicatione comprehendantur, qui à Sede Apoſtolica diſcedunt; an illi tantùm, qui cauſa negotiorum ad Sedem Apoſtolicam acceſſerunt, deinde peractis negotiis ad ſuos revertuntur.

Reſpondendum videtur illos ſolùm intelligi, qui ad Sedem Apoſtolicam acceſſerant cauſa negotiorum in Curia expediendorum. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex hoc canone intendit conſulere indemnitati eorum, qui ad Sedem Apoſtolicam confugiunt, ne timore damni in via inferendi, ab acceſſu retrahantur; potuiſſent autem retrahi non ſolùm, ſi periculum in acceſſu immineret, verùm etiam in receſſu, ob id jure merito Summus Pontifex voluit anathemati ſubiicere vexantes illos, qui negotiorum cauſa in Curiam Romanam ſe contulerant, & peractis negotiis ad ſuos redeunt lares, tum quia ſi Summus Pontifex voluiſſet diverſas perſonas indicare, uſus fuiſſet particula, *vel*, quæ poni ſolet inter diverſa, ex Gonzalez *ad regulam* 8. *Cancel. gloſ.*48. *num.*17. *& gloſ.*52. *n.*3. Ferr. *in Conſtitut. Cathol. gloſ.*4 *n.*122. & alii apud Auguſtinum Barboſam *de dictionibus*, *dict.* 360. & apud Alterium *diſp.*10. *cap.*2. *verſ.*2. Cùm verò Summus Pontifex uſus ſit dictione, *&*, quæ regulariter eſt conjunctiva, & copulativa, ut ex *l. ſi quis ita ſtipulatus*, *ff. de verborum obligat.* & *l. Titio textores*, §. *nihil. ff. de legat.*1. & aliis auctoribus obſervat Tuſchus *tom.*2. *concluſ.*274. *n.* 1. Menochius *conſ.* 117. & alii communiter, ſequitur Summum Pontificem nomine recedentium voluiſſe eos ſolùm exprimere, qui ad Sedem Apoſtolicam venerant, gratia ſcilicet negotiorum, tum quia verbum *recedo*, opponitur verbo *accedo*, ſeu *venio*; ergo illi dicuntur recedentes, qui jam acceſſerunt; alii verò, qui non acceſſerant, non dicuntur, propriè loquendo, recedere, ſed diſcedere, proficiſci, vel abire. Ita Alterius *loco cit.* & Duardus *q.*2. *n.*5. *& ſeqq.* Ugolinus §. 2.

7 Hinc ſequitur primò eum non ligari excommunicatione hujus canonis, qui mutilat, vel occidit vagabundum à Sede Apoſtolica recedentem, nam ſtatim ac Roma egreſſus eſt animo redeundi, amittit privilegium hujus canonis, nam domicilium habere cenſetur, ubi reperitur, cùm nullibi certum habeat domicilium, ſed ipſi totus orbis inſerviat loco domicilii. Ita Duardus *q.*73. *n.*14. Ugolinus *c.* 9. §.2. & alii communiter.

8 Secundò ſequitur eum non affici hac cenſura, qui mutilat, occidit, vel ſpoliat aliquem diſcedentem à Sede Apoſtolica, ad quam non venerat ad negotia tractanda, ſed in Curia morabatur. Ita Doctores citati.

Neque obſtat ipſos Curiales poſitos eſſe ſub protectione Summi Pontificis, conſequenter hanc cenſuram extendendam eſſe ad illos, qui eos in receſſu à Curia vexant. Reſpondeo enim negando hanc extenſionem; tum quia Bulla loquitur de accedentibus ad Sedem Apoſtolicam pro negotiis; non verò de commorantibus in Curia, tum quia Gregorius XIII. in ſua Bulla expreſſit etiam commorantes in Curia, reliqui verò Pontifices non expreſſerunt, conſequenter non gaudent protectione hujus canonis, mutatio enim verborum legis aliquid operari debet. Ita Alterius *loco cit. verſ. ſecundò*, & Duardus *loco cit. n.*28.

Tertio ſequitur, illum cenſura hujus canonis affici, qui, recedentem à Curia, ad quam venerat cauſa negotiorum, vexat, occidendo, mutilando, &c. nam hic ſub verbis canonis comprehenditur, in canone enim dicitur, *venientes*, & *recedentes*, quæ dictio conjugit diverſa, efficitque, ut utrumque copulatum æquè principaliter vetitum ſit, *l. ſi mihi*, *& Titio*, *ff. de verb. oblig.* Menoch. *conſil.*65 *n.* 35. Bartolus *in l. Titia textores*, §. 1. *ff. de leg.* 1. & alii apud Barboſam *de dictionibus dict.* 93. *n.*4. & apud Alterium *loco cit. verſic. ſecundò copula*, *ad finem*.

9 Obiicies contra dicta in tertio quæſito, verba non ſuperfluè ponuntur, ſed aliquid operari debent, *cap. ſolitæ*, *de majoritate*, *& obedientia*; ſed privilegium eundi ad aliquem locum, cenſetur etiam conceſſum ad redeundum, quamvis nihil aliud exprimatur, nam ire, & redire æquiparantur in jure, *c. magnæ*, *de voto*, *cap. finali*, *de treuga*, *& pace*, & *cap. quia diverſitatem*, *de conceſſion. præb.* Felinus *in cap. finali*, *de treuga*, *& pace*; cùm ergo accedentes ad Sedem Apoſtolicam gaudent privilegio, ne offendantur in receſſu, quamvis nulla de receſſu mentio fieret in Bulla, ſequitur, per verbum, *recedentes*, non ſolùm intelligi eos, qui ad Romanam Curiam cauſa negotiorum acceſſerant, ſed etiam eos, qui morabantur in Curia, ad quam non venerant cauſa negotiorum in Curia tractandorum.

Reſpondeo verbum *recedentes* non ſuperfluè poni, etiamſi ſolum illud interpretemur, juxta ſenſum à nobis traditum; ponitur enim ſaltem ad clariorem intelligentiam, & ad dubia, quæ in materiam cenſurarum ſuboriri poſſent; controverſia enim eſt inter Doctores, utrùm vexans recedentem ligetur excommunicatione lata contra vexantes accedentem ad aliquem locum, ſi in cenſura non exprimatur vexans recedentes; quamvis enim Rebuffus *in explicatione hujus canonis artic.*5. *in verbo recedentes*, Ugolinus *hic* §. 2. *n.* 1. Duardus *canone* 10 *q.*14. affirment incurrere, ob rationem in obiectione allatam; nihilominus oppoſita ſententia non caret probabilitate, quia in materia cenſurarum non valet extenſio de caſu ad caſum, vel à majori ad minus, vel à minori ad majus; ſed verbis diſpoſitionis ſtandum eſt.

10 Quæres quartò, quinam dicatur interficere.

Reſpondeo illum dici, qui mortem alteri infert gladio, baculo, ſaxis, veneno, aut alia ratione.

11 Sed modò dubium eſt primò, utrùm interficiens accedentem ad Sedem Apoſtolicam, cujus interficiendi voluntatem non habebat, ſed ſolum leviter percutiendi, incurrat excommunicationem hujus canonis.

Reſpondeo affirmativè. Ratio eſt, tum quia homicidium huic imputatur, cùm exercuerit actionem periculoſam, ex qua mors re ipſa ſecuta eſt, ut ſuppono, tum quia hic eſt irregularis ob homicidium; ergo etiam eſt excommunicatus. Ita Doctores quos retuli *de cenſuris diſp* 7.*q.*4 *punct.* 8.*&* 9.*n.*1 *& ſeqq. per totum & ſeqq.ſ* 1. quidquid in oppoſitum ſentiat Duardus *lib.*2.*canon.*9.*q.*9. & Alterius *diſp.*10. *c.* 4 *col.*3.*verſic. rurſus.*

Secus dicendum eſt de illo, qui accedentem ad Curiam ex ſolum percuſſione percuſſit, quæ nullo modo apta ad mortem inferendam ſed caſu accidit, ut percuſſus fugiendo lapſus ſit in parietem, & fracto capite interierit, modò hoc à percutiente prævisum non fuerit, ut docui *de contractibus diſp.*2.*q. ultima*, *ſect.*2 *punct.*2.*n.*1. *ſ.* 2.

12 Utrùm verò, qui leviter percuſſit, ſed percuſſus ex propria culpa, vel ex incuria, & negligentia medicorum mortuus eſt, dicatur interficere, & conſequenter ligetur cenſura huius canonis, conſtat ex dictis *de contractibus loco cit.*,*n.*4 *& de cenſuris diſp.*7.*q.*4. *punct.*7. *n.*16.*ſ.*1. quæ per lectorem videri poſſunt.

Idem ex dictis *de cenſuris loco cit. punct.*8.*n.*28.*ſ.*1. conſtat, utrùm omnes cooperatores homicidii ſint rei homicidii, & conſequenter cenſuræ huius canonis, ſive omnes de communi conſenſu lethaliter percuſſerint, ſive aliqui leviter, & nonnulli graviter, etiam abſque conſenſu. Videantur, quæ ibi tradidi, & præſertim Doctores ibidem à me relati, videri etiam poteſt Duardus *canone* 9.*q.*12.*&* 13. & Alterius *diſp.*10.*c.*4.*col.*3.*verſic. rurſus*, *& dub.*3.

13 Secundò dubium eſt, utrùm interficiens unum tantùm hominem ad Romanam Curiam accedentem violet hunc canonem, & ſubiiciatur cenſuræ in eo expreſſæ. Ratio dubitandi eſt, quia noſter canon loquitur in plurali, qui ad Sedem Apoſtolicam accedentes, & ab ea recedentes; in pœnalibus autem, & odioſis non eſt facienda extenſio.

Nihilominus ſuſtinendum eſt, occidentem unum hominem, reum eſſe violationis noſtri canonis, conſequenter ſubiici excommunicationi in eo expreſſæ. Ratio eſt, tum quia ſequeretur etiam imponentem unam tantummodo gabellam ſine legitima ſuperioris facultate non ligari cenſura Bullæ; in qua in numero plurali excommunicantur imponentes novas gabellas; tum quia conſtitutio lata contra blaſphemantes Sanctos, afficit eum, qui unum tantummodo ſanctum blaſphemant, licèt nonnulli Doctores apud Duardum oppoſitum ſenſerint, & excommunicatio contra iniicientem manus violentas in clericum, ligat eum, qui una tantùm manu vim infert, & ſic de cæteris: tum quia hic eſt uſus, & praxis; uſus autem, ſeu praxis, & conſuetudo eſt legitima legis interpres. Ita Duardus *quæſt.* 12.

Ad rationem dubitandi reſpondeo Summum Pontificem in numero plurali exprimere perſonas, quæ vexantur, non quia opus ſit ad incurrendam cenſuram plures numero perſonas vexari, ſed quia numero plurali expreſſerat eos, qui vexant accedentes ad Sedem Apoſtolicam. Sicut ergo ad incurrendam hanc cenſuram non eſt opus, ut multi ſimul occidant, aut mutilent; ita neque requiritur, ut multi occidantur, vel mutilentur, &c. quamobrem ſingula ſingulis accomodanda ſunt, ita ut hæc cenſura incurratur non ſolùm, dum plures interficiunt plures, verùm etiam, dum ſinguli ſingulos ut benè Duardus *loco citato* in reſponſione ad primum argumentum.

14 Quæres tertiò, quid ſignificet verbum *mutilare*.

Reſpondeo ſignificare abſciſſionem, ſeu obtruncationem, & ſeparationem alicuius membri à corpore. Ratio eſt, tum quia ſic colligitur *ex c. penultimo*, *de corpore vitiatis*, ubi manu altera privatus dicitur mutilatus, tum quia mutilatio comparatur homicidio *Clement. ſi furioſus*, *de homicidio*, hac ſcilicet de cauſa, quia eſt partialis, ſeu particularis occiſio, ſcilicet membri; non enim quælibet abſciſſio dici debet partialis occiſio, in rigore loquendo. Ita Alterius *diſp.*10. *c.*3.*col.*2. *verbo mutilare.* Ugol. *his in verbo mutilat.* Duardus *hic q.*14. Suarez *diſp.*44.*ſect.*2. Avila, Molina, & alii, quos retuli *de conſ. diſp.*7.*q.*4. *punct.*8.*n.*3. *ſ.* 1. emiſſis quampluribus aliis apud præfatos Doctores, contra Panormitanum, *in c. cùm illorum*, *de ſent. excom.* Sylveſtrum *verbo homicidium* 3. *quæſito* 3. & alios arbitrantes mutilare, non eſſe membrum abſcindere, ſed impedire officium membri: ut ſi quis ita membrum alterius debilitet, ut eo uti non poſſit.

15 Sed modò dubium eſt, quodnam dicatur membrum cujus mutilatione incurritur cenſura huius canonis.

Reſpondeo juxta dicta *de cenſuris loco cit. n.* 3. membrum appellari eam corporis partem, quæ proprium habet officium diſtinctum ab aliis partibus, ut eſt oculus, manus, pes, auris, virile membrum, non verò digitus, ungues, dentes, barba, capilli, teſtes, nates, pars aliqua carnis, aut copia ſanguinis, auricula, id eſt, cartilago illa externa, qua defenditur naris, & facies ornatur. Ita Suarez, & Duardus *locis cit.* Navarrus, Covarruvias, Avila, & alii quamplures quos retuli *de cenſuris loco cit.* contra Alterium *c.* 4. *dub.* 5. Caietanum, & alios, quibus adde Ugolinum *hic de cenſuris Summo Pontifici reſervatis c.*9. *verb. mutilant n.* 3.

16 Hinc

Digitized by Google

16 Hinc ſequitur primò illum non ſubiici huic excommunicationi, qui partem aliquam carnis abſcindit, capillos, vel barbam, aut dentes evellit, aut digitum, vel aliquam alicujus membri partem abſcindit, aut verberat. Ratio eſt, quia non dicitur mutilare juxta propriam verbi ſignificationem. Idem dic de illo, qui accedenti ad Sedem Apoſtolicam membrum debilitat ſine abſciſſione, etiamſi ob id membrum ad ſuam cooperationem inutile efficiatur; hic .n. non dicitur mutilare, licèt is, qui hoc pacto debilitatus eſt, ſanus dici non poſſit, ut dicitur *in l. Idem Officius, ff. de ædilit. edict.* cujus legis auctoritate nituntur Panorm. & alii adverſarii ad probandum, mutilare non eſſe membrum abſcindere, ſed ita percutere, ut membrū ad ſui officium maneat impeditum. Verum ex dicta colligitur ſolùm non eſſe ſanum. Ita Doctores cit. Idem militat in eo, qui partem manus alteri abſcindit, qua conſolidata abſciſſus non eſt inhabilis effectus ad operationes. Idem valet in eo, qui claudum efficit, nullo membro abſciſſo, aut qui lumen oculorum adimit, non ejecto oculo. Idem contra Alterium *c. 4. dub. 5.* Duardum *q. 15. n. 22.* & alios, ſentiendum arbitror de eo, qui partem aliquam membri præcidit, qua præciſa membrum ad ſuam operationem inutile effectum eſt; hic enim, propriè loquendo, non dicitur mutilare, niſi fortè pars, quæ remanet, exigua ſit, & modica reſpectu abſciſſæ, hæc enim, communiter loquendo, dicitur mutilatio. Ita communiter Doctores, teſte Alterio *c. 3. verſ. mutilant*.

17 Secundò ſequitur illum affici excommunicatione, qui proficiſcenti ad Sedem Apoſtolicam abſcindit manum, vel aliud membrum jam aridum, & inutile ad ſuas operationes, nam hic dicitur hominem mutilare, cùm membrum, licet aridum, ſit membrum hominis, & pertineat ad integritatem, & decorem corporis. Ita Alterius *loco cit.* Duardus *q. 18.* & alii, quos retuli *de cenſuris loco cit. punct. 8. n. 3. tom. 1.* contra Suare *tom. 5. diſp. 44. ſect. 2. num. 55.* cujus opinio probabilis eſt. Secus ſi præſcindat cadaver alicujus hominis, qui ad Sedem Apoſtolicam accedebat, & in via obiit. Ratio eſt quia Summus Pontifex excomm. mutilantes homines ad Sedem Apoſtolicam accedentes, hic autem non dicitur mutilare hominem, ſeu præſcindere membrum humanum, ſed cadaveris. Ita Suarez *loco cit.* Duardus *q. 19.* & alii, quos retuli *de cenſuris, loco cit.* contra Majolum *lib. 5. de irregular. c. 50. n. 8.* & alios.

18 Quæres quartò, quid ſignificet verbum *ſpoliare*.

Reſpondeo idem eſſe ac invitum exuere bonis fortunæ, ut veſtibus, pecuniis, armis, equis, *l. bona fides, verſ. latro ſpolia, quæ mihi abſtulit, ff. depoſit. & l. 1. ff. de donat. inter vir. & uxor.* Et quamvis verbum *ſpoliare*, aliquando ſignificet exuere bonis, non ſolùm mobilibus, verùm etiam immobilibus, *c. tranſmiſſa, c. ſæpè, de reſtit. ſpoliator.* hoc tamen in loco ſignificat injuſtè exuere bonis mobilibus, nam Summus Pontifex hunc canonem edidit, ne accedentes ad Roman. Curiam ſpolientur bonis, quæ ſecum deferunt. Verùm tamen eſt aliquem bonis ſpoliari non ſolùm ſi pluribus, verùm etiam ſi unica re exuatur, ſicut bona dicuntur rapta, etiamſi res una tantùm rapta fuerit, *l. Prætor. §. bona verſ. ſpoliat.* Ugolinus *hic cap. 9. verſ. ſpoliat n. 3.* Duardus *canon. 9. q. 20.*

Ex dictis ſequitur rapientem veſtem, pecuniam, equum, vel alia, quæ accedentes ad Sedem Apoſtolicam ſecum deferunt, ligari cenſura hujus canonis (niſi materiæ parvitas, vel ignorantia excuſet, juxta regulas generales *traditas de pecc. diſp. 2. qu. 3. p. 3. n. 10. & ſeqq.* & ibi *q. 8. p. 3. n. 12. & ſeqq. tom. 2.*) nam omnia nomine bonorum mobilium continentur. Idem ſentiendum arbitror de ſcripturis, quia bona mobilia appellari debent, cùm ſub dominio hominum exiſtant, & ad uſum hominum inſerviant: & ſicut jura, & actiones vocantur bona, *l. bonorum, ff. de verborum ſignif.* ita etiam vocari debent ſcripturæ, quibus bona acquiruntur, defenduntur, & conſervantur. Ita Duardus *q. 22.* & alii.

19 Sed modò dubium eſt primò, utrum clam ſurripiens, aut dolo curans ſibi pecuniam tradi ab iis, qui cauſa negotiorum ad Sedem Apoſtolicam accedunt, dicatur ſpoliare, & conſequenter in cenſuram hujus canonis incidere.

Reſpondeo negativè. Ratio eſt, quia ſpoliare non eſt furari, ſed potiùs rapinam, & deprædationem committere, quæ quoddam violentiæ genus importat, ut patet ex dictis *de reſtit. in partic. diſp. 2. q. 8. p. 1. n. 3. tom. 2. & ex cap. excommunicationi, de raptor.* Ita ſentire videtur Alterius *verſ. ſpoliat, citato, ſub finem.* Duardus *qu. 21.* quamvis idem Alterius loco ſtatim citando oppoſitum clarè ſentiat.

20 Hinc ſequitur contra Ugolinum *loco cit. n. 4.* & Alterium *diſp. 11. cap. 1. col. 5. verſic. deprædantes*, illum non affici cenſura hujus canonis, qui furtim crumenam ſubtrahit, quia non dicitur ſpoliare; latrones verò, vel exules, qui viatores ad Sedem Apoſtolicam proficiſcentes aggrediuntur, illiſque bona mobilia eximunt, in hoc canone comprehenduntur, ſaltem ſi hoc faciant in accedentes, ut accedentes ſunt, ut infra dicetur *qu. 11. per totam tom. 3.* Ratio eſt, quia dicuntur ſpoliare, & hoc verum eſt, ſive ſubtrahant veſtes, ſive pecunias, ſive equos, vel alia, quæ accedentes ad Sedem ſecum afferunt, niſi parvitas materiæ excuſet, ut ſupra dictum eſt *n. 18. verſ. ex dictis.* Idem ſentiendum arbitror non ſolùm, ſi bona, quibus ſpoliantur, jure dominii poſſideant, verùm etiam titulo depoſiti, vel cuſtodiæ, vel commodati, adhuc enim dicuntur ſpoliari. Et hoc verùm videtur, etiamſi ſpolientur ab iis, qui ea bona ad talem uſum accommodarunt, ut patet ex dictis *de reſtitutione in genere diſp. 5. q. 4. p. 1. num. 1. & ſeqq. tom. 2.* Idemque ſuſtinet Ugolinus *hic in verbo ſpoliat. n. 6.* Duardus *can. 9. q. 37. n. 3* & Alterius *diſp. 10. dub. 6.*

21 Secundò dubium eſt, utrùm rapiens uxorem, filios, vel ſervos, quos accedentes ad Curiam ſecum ducunt, ligetur cenſura hujus canonis, tanquam ſpoliator; vel tanquam tranſgreſſor iſtius canonis.

Quatuor ſententiæ in hac difficultate aſſignari poſſe videntur.

Prima ſententia eſt negativa. Ratio eſt primò, quia hæc cenſura lata videtur contra eos, qui ſubtrahunt bona fortunæ; homo autem non videtur inter bona fortunæ computandus ob ipſius dignitatem, & excellentiam; alioquin in teſtamento, quo quis alteri omnia bona ſua relinquit, comprehenderentur uxor, filii, &c. quod falſum eſt.

Secundò, quia Summus Pontifex videtur hic ſolum voluiſſe prohibere ne furtum, vel rapina, homicidium, mutilatio, vel detentio contra accedentes ad Sedem Apoſtolicam committatur, ſubtractio autem uxoris, filii, vel ſervi non furtum, vel rapina, &c. ſed peculiari nomine appellatur in jure plagium, quod præcipuis pœnis in jure punitur, ut benè oſtendit Molina Theologus *tract. 2. de juſt. diſp. 684. n. 7.*

Tertiò, quia is dicitur ſpoliari, cui eripiuntur ea, quæ ſub ipſius dominio ſunt, ſed homo non eſt ſub dominio alterius.

Quartò, quia in materia odioſa facienda eſt ſtricta verborum interpretatio, verbum autem ſpoliandi, juxta ſtrictam interpretationem, videtur ſolùm extendi ad ea, quæ aliqua ratione perſonam illius, qui ſpoliatur, tegunt, vel attingunt, vel ab ipſo, vel ab aliis de ipſius mandato deferuntur, dum ſimul iter peragunt, ut eſt pecunia, & ſimilia.

Secunda ſententia eſt Ugolini *hic in verbo ſpoliant n. 5.* Duardi *hic q. 23.* & aliorum affirmantium, eum, qui aufert uxorem, filios, vel ſervos, quos accedens ad Sedem Apoſtolicam ſecum ducebat, ligari cenſura hujus Bullæ. Ratio eſt, tùm quia is ligatur hac cenſura, qui accedenti ad Sedem violenter ſubtrahit ipſius bona: ſed uxor, & filii dicuntur eſſe in bonis præcipuis mariti, & patris, bona enim alicujus non ſolùm dicuntur ea, quæ ſub ipſius dominio ſtrictè accepto ſunt; ſed etiam illa, ad quæ habet actionem, petitionem, & proſecutionem, *l. bonorum. 1. ff. de verb. ſignif.* maritus autem actionem habet in uxorem, eſt enim caput uxoris, & uxor ſub mariti poteſtate exiſtit, quoad gubernationem, & obſequia domeſtica, Geneſis 3. *ſub viri poteſtate eris*; & vocatur quaſi famula viri, *cap. hæc imago, & c. mulierem. 33. q. 5.* Panormit. *in cap. non eſt, n. 6. deſponſal.* Covarr. 4. *decret. 2. p. c. 7.* Sanchez *lib. 9. de matrim. diſp. 4. n. 9. & 10.* tum quia ſubtrahens filiam reſiſtentibus parentibus, aut illis, ſub quorum cura eſt; committit raptum, ut docui *de matrimon. q. 4. punct. 18. n. 1. tom. 5.* raptus autem eſt ſpolium; ſpolium enim eſt genus, ſub quo raptus, tanquam ſpecies ſub genere, continetur.

Tum quia ſubtrahens equum commodatum, quo utitur is, qui ad Sedem Apoſtolicam accedit, incidit in hanc cenſuram: ergo etiam incidit abducens filium, vel uxorem, quorum opera utitur maritus, & pater.

Tum quia Summus Pontifex conſulere voluit accedentibus ad Sedem Apoſtolicam, ne timore damni in via recipiendi retraherentur; non ſufficienter autem conſuluiſſe adiecta pœna illis, qui facultates eripiunt, non autem abducenti uxorem, vel filios, quorum jactura longè gravior eſt, & major; & plagium enim dictum eſt à plaga, & dolore, quo afficiuntur illi, qui rapiuntur, aut parentes, aut domini talium filiorum, vel mancipiorum, ut benè obſervat Molina *loco cit. n. 7.*

Tertia ſententia eſt Alterii *diſp. 10. cap. 2. col. 5. verſic. quoad famulos*, & Duardi *q. 37. n. 5. verſic. 14.* cum diſtinctione loquentium hoc pacto. Vel infertur injuria illis, ſine quibus domini, & principales ad Sedem Apoſtolicam commodè venire non poſſunt; vel infertur illis, quorum opera domini, ſeu principales ad iter peragendum non indigent. Si infertur injuria illis, ſine quibus principales ad Sedem Apoſtolicam commodè venire non poſſunt, inferens injuriam occidendo, mutilando, vel ſpoliando, ligatus cenſura hujus canonis. Ratio eſt, quia privilegium domino conceſſum extenditur ad familiares, & domeſticos, quoties dominus ſine domeſtis, & familiaribus privilegio uti non poteſt, *cap. licèt, verſ. cùm conceditur, de privil. lib. 6.* Si verò injuria infertur illis, quorum opera domini, ſeu principales non indigent ad iter peragendum, inferens injuriam non ligatur excommunicatione, quia privilegium ſecuritatis ab Eccleſia conceſſum ad ipſos extendi non videtur, ut colligitur *ex c. licèt cit.* Verùm quæ dicta ſunt in hac tertia ſententia, valent ad probandum ipſoſmet comitantes gaudere privilegio hujus canonis, non autem id, quod hic diſputatur.

Hinc patet quid dicendum ſit de illis, qui comitantur euntem ad Sedem Apoſtolicam, ſed non ſunt familiares euntis.

22 Familiares vocantur perſonæ liberæ, quæ ſe ipſas mercede obſtringunt ad aliquod honeſtum ſervitium, & obſequium, ex Franco *in cap. finali, n. 14. de verb. ſignific.* & ex aliis, quos ſequitur Alterius *l. cit. & diſp. 11. c. 4. col. 4. dub. 6.*

Quarta ſententia, quam ego conſtituendam puto, affirmat eum, qui rapit familiares, vel alios, quos dominus, intuitu negotiorum in Curia tractandorum, ſecum ducit, vel Romam mittit, affici hac excommunicatione, non tanquam ſpoliatorem domini, ſeu principalis, ut vult ſecunda ſententia, ſed potiùs tanquam exactores accedentes ad Sedem Apoſtolicam. Ratio eſt, tum quia omnes iſti dicuntur ad Sedem Apoſtolicam venire, cum ad eundem finem veniant,

Digitized by Google

veniant, ob quam dominus, ſeu principalis Romam ſe confert, licet ex primario fine obſequium domino præſtare intendant. Tum quia ſicut familiaris alicujus familiaris Papæ præſumitur familiaris Papæ, & inſerviens Legato Summi Pontificis cenſetur Summo Pontifici inſervire, *ex Rota Romana in cauſa Romana S. Petri 8. Aprilis* 1622. *verſ. placebat etiam coram R. D. Pirovano*, ita etiam inſerviens venienti ad Sedem Apoſtolicam cauſa negotiorum, dicitur venire cauſa negotiorum à domino tractandorum.

Idem ſentiendum arbitror non ſolùm de familiaribus pretio conductis, verùm etiam de patre, filiis, & uxore, modò cauſa negotiorum ducantur, vel mittantur, militat enim in omnibus eadem ratio.

Dixi, *cauſa negotiorum*, quia ſi dominus aliquem, e. g. filiam, vel filium Romam ducat, in monaſterio, vel collegio ſiendum, & inſtruendum; vel ut almæ Urbis ornamenta inſpiciat, veniant hujuſmodi filium non videtur incidere in iſtam excommunicationem; quia non dicitur occidere, mutilare, capere, vel detinere accedentem ad Sedem Apoſtolicam, cùm hic alio fine Romam proficiſcatur, quam cauſa negotiorum, neque incurreret tamquam ſpoliator ſubtrahendo patrem filio; quia verbum *ſpoliare*, juxta communem loquendi uſum, non accipitur in hoc ſenſu, ut patet ex rationibus in prima ſententia allatis *n.* 21. Hinc patet idem dicendum eſſe de extraneis, qui dominum, ſeu principalem comitantur cauſa ſolùm urbanitatis, vel obſequii, aut pretio conducti; modò ab iſtis non ſubtrahantur res domini; tunc enim dominus ipſe diceretur ſpoliari, ſi res ipſius auferrentur in ipſo comitatu, ut infrà dicetur de mulionibus *n.* 25.

Ad primam rationem primæ ſententiæ, quatenus nobis adverſatur reſponderi poſſet primò, juxtà ſecundam ſententiam, uxorem, & filios inter præcipua bona connumerari, & licèt non acquirantur illi, cui omnia bona defuncti relinquuntur, hoc accidit, quia morte teſtatoris ſolvuntur ab onere, & ſubjectione, qua erga ipſum antea tenebantur, & quia teſtator poteſt ſolùm in alterum tranſmittere ea, quorum dominium, & liberam diſponendi facultatem habet; non habet autem abſolutum dominium uxoris, & filiorum.

Reſpondeo ſecundò; juxta meam ſententiam, præfatum delinquentem comprehendi hac cenſura, quoties vexat accedentes ad Sedem Apoſtolicam.

Ad ſecundam reſponderi poſſet primò juxta ſecundam ſententiam, Summum Pontificem ſub cenſura generaliter prohibuiſſe ſpoliationem accedentium ad Sedem Apoſtolicam: ſpoliatio autem contingit non ſolùm dum pecunia, aut veſtes, vel ſimilia per vim auferuntur, verùm etiam, dum uxor, vel filius, patri, vel marito repugnanti ſubtrahuntur, nam rapina, & plagium ſub ſpoliatione, tamquam ſpecies ſub genere continentur. An autem hoc crimen dicendum ſit rapina, vel plagium, conſtat ex propria cujuſque nominis ſignificatione, nam plagium propriè committitur, dum aliquis rapitur, ut in ſervitutem inique redigatur, aut vendatur. Vide Molinam *l. cit.* & Azor. 3 *p. lib.* 5. *c.* 12.

Reſpondeo ſecundò, delinquentem ligari hac cenſura; quatenus ſpoliat, vel detinet accedentes ad Sedem Apoſtolicam.

Ad tertiam, & quartam patet reſponſio ex dictis: ſicut etiam ad rationes ſecundæ, & tertiæ ſententiæ, quatenus nobis aliqua ex parte opponuntur, facilè reſpondetur ex dictis.

23 Quæres quintò, quid ſignificet verbum, *capere*.

Reſpondeo omiſſis variis hujus verbi ſignificationibus, quas refert gloſſa *in extravag. unica, verb. capere, de privil. inter Extravag. Joannis XXII* hoc loco idem ſignificare, ac perſonaliter detinere, ſeu manibus comprehendere venientes ad Sedem Apoſtolicam, aut recedentes ſicut etiam hoc eodem pacto accipitur *in cap. cùm Epiſcopus, de offic. ordin. lib* 6. *cap. ad Apoſtolicæ, de re judicata, cap. ut fama, extra de ſent. excommun.* & alibi pluribus in locis, relatis à gloſſa *loc. cit.* & ab Alterio *diſp.* 10. *cap* 3. *col.* 4 *verſ. cupiunt*.

Hinc ſequitur eum, qui perſonaliter comprehendit accedentes ad Sedem Apoſtolicam, vel recedentes, ſubjici pœnia hujus canonis. Ita communiter DD.

24 Addo cum Alterio *loco cit.* Ugolino *in verbo ſpoliant*. Duardo *q.* 73. *n.* 3. Idem ſentiendum eſſe, ſi capiatur aliquis ex familia accedentium, vel recedentium à Sede Apoſtolica. Ratio eſt, tum quia ſicut ſpolians aliquem ex familia accedentium comprehenditur ſub diſpoſitione hujus canonis, ut dictum eſt *dub* 2. *hic n.* 3. ita etiam capiens; tum quia privilegium domino conceſſum, cenſetur conceſſum familiæ, *cap. licèt § finali, de privil. lib.* 6. tum quia familiares dicuntur venire ad Sedem Apoſtolicam cauſa negotiorum; quamvis illa non ſint per ipſos immediatè tractanda, ſed à dominis, quibus inſerviunt, & famulantur. Imò Duardus, & Ugolinus *locis cit.* arbitrantur cenſuram iſtam extendi ad eos, qui deprædantur muliones accedentium ad Curiam, modò ſciant res illas eſſe accedentium ad Curiam.

25 Sed hoc mihi non probatur, quia non dicuntur ſpoliari accedentes ad Sedem Apoſtolicam, cum muliones Romam adeant ad ſarcinas tranſferendas, non ad negotia, ut ſuppono, hoc tamen limita, niſi muliones ſint in comitatu dominorum; tunc enim ipſi domini cenſentur ſpoliari, dum accedunt ad Sedem Apoſtolicam, *ut qu. ſequenti oſtendam p.* 1. *n.* 12. *tom.* 3.

26 Sed modò dubium eſt utrum, qui aliquem perſonaliter comprehendit, ſed illum poſtea liberum dimittit, dicatur capere, & conſequenter ligetur excommunicatione hujus canonis.

Reſpondeo affirmativè, niſi juſtè id egerit, aut niſi parvitas materiæ, judicio prudentis, excuſet. Ratio eſt, quia actus perſonali comprehenſione fuit conſummatus. Ita Alterius *loco cit.* & alii, quos in ſimili retuli *qu.* 8. *punct.* 4. *n.* 3. *tom.* 3. contra Duardum *q.* 25. *n.* 1. & 3. aliter ſentientem de eo, qui capit, ſed retinendi animum non habet.

Secus dicendum eſt de illo, qui conatus eſt capere, ſed actualiter non cepit. Ratio eſt, tum quia *capere* eſt perſonaliter, & actualiter apprehendere: tum quia verba legis intelligenda ſunt cum effectu, *l. ſi per alium, §. decere, ff. ne quis eum, qui in jus vocand. eſt cap. hæc autem verba, de pænit. diſt.* 1. Ita Alterius *loco cit.* & alii, quos retuli *in regulis generalibus de cenſuris in commun. diſp.* 1. *q.* 1. *p.* 3. *num.* 11. & *ſeqq. tom.* 1.

27 Dixi in reſponſione, *niſi juſtè id egerit*, nam juſtè capiens non ligatur cenſura, cum hæc mortale peccatum ſupponat, ut ſuo loco probatum eſt.

Hinc ſequitur primò, illum non incidere in hanc cenſuram, qui accedentem ad Sedem Apoſtolicam perſonaliter capit ob delictum in ſua ditione patratum. Ratio eſt, quia non capit injuſtè ſed juſtè, tanquam delinquentem, cui Summus Pontifex favere non intendit. Ita Uivaldus *hic n.* 82. *in veteri impreſſione, & nova n.* 6. Reginaldus *lib* 9. *cap.* 19. *n.* 310 Alterius *loco cit. verſ. quæret*. Ugol. *cap.* 9. *§.* 1. *n.* 4. Duardus *q.* 37. *n.* 8. & alii qui hoc idem jure merito ſentiendum putant de Abbate, qui capit Monachum fugitivum, & Apoſtatam aſſerentem ſe velle Sedem Apoſtolicam adire.

28 Vicarius generalis Epiſcopi capiens, vel retinens Religioſum aliquem confugientem ad Sedem Apoſtolicam ſine licentia ſui ſuperioris, juxta Bullam Sixti V. de regul. apud Vivaldum *loco cit. n.* 8. *in novis*, non incurrit excommunicationem capiendo. Idem valet de eo, qui ſuum debitorem de fuga ſuſpectum, ad Sedem Apoſtolicam venientem, capit privata auctoritate, dum commodè judicem adire non poteſt, ut de ipſius licentia capiat; videtur enim uti jure ſuo, cui non præſumit Eccleſia velle damnum inferre; ſicut etiam ex communi Doctorum ſententia clericus de fuga ſuſpectus capi poteſt ſine excommunicatione, ut quamprimum Epiſcopo conſignetur, teſte Alterio *c.* 4. *dub.* 7. ubi refert Jaſonem, Innocentium, Panormitanum, & alios, ubi etiam cum Baldo *in l. pignoris. C. de pignoribus*, Felino, Jaſone, & aliis docet debitorem vocari fugitivum, non ſolùm quando actu fugit, verùm etiam dum præparat ſe ad fugam.

29 Imò etiam quando probabiliter dubitatur de fuga ex ſolis conjecturis, licèt aliter non probetur; ſed de hac re alibi *in* 8. *Decal. præcepto diſp.* 10 *q.* 2. *p.* 1. *§.* 1. *n.* 11. *tom* 2. *verſ. addunt Decianus*.

30 Secundò ſequitur, eum non affici hac excommunicatione, qui de mandato ſuperioris, ſeu judicis capit venientem ad Sedem Apoſtolicam, ut patet, tum ex rationibus allatis; tum quia non peccat mortaliter, ut ſuppono: tum argumento textus in *cap. ſi clericos, de ſent. excomm. lib* 6. & *c. fama, eodem tit.* Ita Alterius *loco cit.* Ugolinus *num.* 3 *in verbo, detinent*, Vivaldus, & alii.

31 Tertiò, eum non contrahere excommunicationem, qui accedentem ad Sedem Apoſtolicam violenter capit, aut domo includit, ne ab hoſtibus capiatur, tum quia non injuſtè capit, vel detinet: tum quia utiliter gerit negotium illius, in cujus commodum Summus Pontifex hunc canonem edidit. Ita S. Antoninus, quem in ſimili citat, & ſequitur Alterius *loc. cit.*

32 Dixi, *aut niſi parvitas materiæ excuſet*; parvitas enim materiæ à mortali excuſat, & conſequenter à cenſura, ideo, qui aliquem capit, ſtatim illum dimiſſurus, probabile eſt non obſtringi vinculo hujus cenſuræ: quia moraliter loquendo, non videtur capere, *l. non videtur* 32 *de reg. jur.* Ita Duardus *loco cit.* Verùm quid mihi in hoc caſu ſentiendum ſit, conſtat ex dictis *quæſt.* 8. *puncto* 4. *num.* 3. *tom.* 3.

33 Quæres ſextò, quid ſignificet verbum *detinere*.

Reſpondet Duardus *qu.* 25. idem eſſe, ac manu, vel ligamine tenere, ſeu cuſtodiæ, vel carceri tradere. Ego verò cenſeo idem eſſe, ac captum detinere, ſeu morari, & impedire; cùm enim fieri poſſit, ut accedens ad Curiam impediatur ab itinere, vel quia ab aliquo capitur, vel quia captus detinetur; Summus Pontifex voluit utramque actionem capiendi, & detinendi ſub cenſura prohibere. Ita Alterius *loc. cit. verb. detinere*.

34 Sed modò dubium eſt, utrum, qui præcepto impedit, ne domo, vel alio loco exeat, conſequenter, ne ad Sedem Apoſtolicam accedat, ligetur excommunicatione.

Reſp. negativè cum Duardo *loco cit. n.* 3. & 4. contra Alterium *loco cit.* & *c.* 4. *dub.* 8. Ugolinum *hic in verb. detinent. num.* 1. & eundem Duardum *q.* 31. *n.* 2. exiſtimantes eum incidere in hanc excommunicationem, qui quacunque ratione dolo malo moratur venientes ad Sedem Apoſtolicam. Sed ratio mea eſt, quia *detinere* videtur importare actionem phyſicam violentam contra perſonam captam, & cùm verſemur in materia pœnali, extenſionem cavere debemus; impedire autem præcepto non eſt detinere, ſed potius arreſtare: arreſtatio enim contingit ſine manuum injectione, captio fit cum manuum injectione: detentio verò manuum injectionem ſupponere videtur, ex Abbate in *Clem. multorum, de hæreticis, in verbo capere*, Duardo, & aliis.

Hinc patet, quid dicendum ſit de eo, qui non violenta actione,

ſed

Digitized by Google

ſed tantummodò verbis minatoriis in cauſa eſt, ut aliquis ad Sedem Apoſtolicam non accedat; probabiliter enim ſuſtineri poſſe videtur, non incidere in hanc excommunicationem, licèt graviter peccet. Contrarium docet Alterius *diſp.* 10. *cap.* 4. *dub.* 8. *quem ſequi videtur* Duardus *q.* 31. *n.* 2. & 3. & alii.

SECUNDA PROPOSITIO.

35 MAteria hujus cenſuræ non ſolùm eſt ſacrilegium, quo Sedes Apoſtolica læditur occidendo, mutilando, ſpoliando, capiendo, vel detinendo accedentes ad Sedem Apoſtolicam, vel ab ea recedentes: verùm etiam eſt ſacrilegium, quo eadem Sedes offenditur, prædictas actiones exercendo auctoritativè, uſurpata temerè juriſdictione contra prædictas perſonas, in Curia Sedis Apoſtolicæ morantes, cauſa negotiorum in ea expediendorum. Hæc propoſitio ſatis apertè conſtat ex textu, ibi, *Nec non illos omnes, qui juriſdictionem ordinariam, vel delegatam*, &c.

Dixi, *auctoritativè*, quia ſi quis morantes in Curia ſpoliet, vel alia ex præfatis actionibus tanquam privatas perſonas vexet, non afficitur cenſura hujus canonis; quia Summus Pontifex loquitur de iis, qui hæc faciunt auctoritativè, vendicantes ſibi juriſdictionem ordinariam, vel delegatam, quam non habent. Ita Cajetanus *verb. excommunicatio*, *c.* 15. Suarez *lib* 3. *c.* 12. *n.* 4. Ugolinus *hic verſu, nec non illos*, *n.* 2. Suarez *diſp* 21. *ſect* 2. *n.* 66. Toletus *lib* 1. *cap.* 26. *num.* 4. *verſ. aliud dubium*, Duardus *can.* 6. *q.* 33. *n.* 6. Alterius *lib.* 5. *diſp.* 10. *c.* 5. *col* 2. Filliucius *tract.* 16. *c.* 7. *quæſtio* 5.

Hinc ſequitur eum, qui commorantes in Curia ſuborta rixa interfirit, aut furando ſpoliat, non affici hac cenſura, quia id non facit auctoritativè.

36 Ex quo patet differentia inter eum, qui prædictas actiones facit contra accedentes ad Curiam, vel recedentes, & inter eum, qui eas facit contra commorantes: nam, qui eas facit contra commorantes, non incurrit excommunicationem, niſi eas faciat auctoritativè; qui verò eas facit contra accedentes, incurrit, ſive eas faciat auctoritate privata, ſive publica. Ita Doctores citati.

Dixi, *uſurpata juriſdictione*, quia in textu dicitur, *juriſdictionem ſibi temerè vendicantes*, ideo ſi quis juriſdictionem alibi quidem habeat, ſed non in curia Romana, obſtringitur vinculo iſtius excommunicationis, ſpoliando, capiendo, vel detinendo commorantes in Romana Curia. Ratio eſt, quia hæc facit uſurpata juriſdictione.

37 Hinc ſequitur Epiſcopum, vel alium Prælatum, qui aliquam ex præfatis actionibus præſtat contra aliquem ex ſibi ſubditis, in Curia commorantem, contrahere excommunicationem, tum quia uſurpat ſibi juriſdictionem, quam in ſubditum, quamdiu in Curia moratur, non habet, cùm ille ſub protectione Summi Pontificis exiſtat, & privilegio venientium ad Sedem Apoſtolicam gaudeat, *cap. quia diverſitatem, de conſec. præbend.* & *cap ſtatutum*, §. *præferendo, de præſcript. lib.* 9. tum quia Summus Pontifex excipit ſolum eos, qui poteſtatem in prædictos exercent; habentes juriſdictionem ab ipſo Papa, vel ipſius judicibus, Epiſcopus autem non habet hanc juriſdictionem à Papa, vel ab ejus officialibus, ut benè obſervat Alter. *loc. cit. verſ. quæret quis*.

38 Ex quo licet inferre à contrario, officiales Papæ non ligari hac cenſura, ſi actiones aliquas prohibitas præſtent contra morantes in Curia, quia licèt iniquè agant, & juriſdictionis ſuæ terminos excedant, nihilominus juriſdictionem habent in Curia. Ita Alter. *loc. cit.* Duar. *q* 33. *ad finem*.

39 Dixi in propoſitione *temerè*, quia ſi quis bona fide, vel etiam cum ignorantia vincibili craſſa, vel affectata, putans ſe juriſdictionem habere, aliquam ex prædictis actionibus præſtet contra morantes in Curia, non incidit in pœnam hujus canonis, quia non temere ſibi vendicat juriſdictionem; particula enim *temerè* includit ſcientiam, audaciam, fraudolentiam, ac dolum *c per venerabilem, qui fil. ſint legit.* *Ita* Duard *q.* 33. *n.* 1. Vivald. *hic*. Alterius *c.* 5. *col.* 3. *verſ. illam ſibi*, & *col.* 5. *verſ. audent*. Ugolinus *loc. cit.* Sanchez, & *alii*, quos ſuo loco retuli de cenſuris in genere, *diſp.* 1. *qu.* 2. *p.* 1. *n.* 10. & *ſeqq. tom.* 1. & alibi contra Suarez, Filliucium, & alios.

Dixi, *contra prædictas perſonas in Curia morantes*, id eſt, exiſtentes in Curia ad peragenda negotia apud Sedem Apoſtolicam; nam Summus Pontifex de illis loquitur, qui ad Sedem Apoſtolicam veniunt negotiorum cauſa, ibique poſtea morantur intuitu negotiorum.

40 Quamobrem nomine commorantium in Curia hoc in loco, non intelliguntur illi, qui in curia degunt, ut Summo Pontifici, Cardinalibus, Prælatis, vel aliis Curiæ officialibus inſerviant, vel aliud quid agant; ſed qui in Curia reperiuntur ad negotia expedienda: nam ex præcedentibus verbis ſumitur explicatio, & intelligentia ſubſequentium, *l ſi ſervus plurium*, §. *fin ff. de leg.* 1. in præcedentibus autem Summus Pontifex loquutus fuerat de accedentibus ad Sedem Apoſtolicam cauſa negotiorum in Curia tractandorum; ergo etiam in ſubſequentibus agit de morantibus in Curia cauſa negotiorum. Ita Alterius *diſp.* 10. *c.* 2. *col.* 1. & *c.* 5. *col.* 4. *verſic. morantes*, Duardus *q.* 34. & *q.* 37. *n.* 13. Ugolinus in verbo, nec non illos, contra Toletum *lib* 1. *c.* 26. *n.* 4. Filliucium, & *alios*.

Nomine Curiæ, hoc in loco, intelligitur Sedes Apoſtolica, ut patet, tum ex ipſo textu, tum ex ſupradictis *in hac* 1. *diſp. q.* 9. *p.* 1. *num.* 11. *tom.* 3.

41 Quamquam in rigore loquendo, non eſt idem Sedes Apoſtolica, & Curia Romana, nam Curia accipitur pro audientia Papæ, ſeu pro tribunali Summi Pontificis, quod duobus in locis eſſe poteſt, ſcilicet Romæ abſente Papa, & alio in loco, ubi ſit Papa, ut ſæpius docui. Sedes verò Apoſtolica, per antonomaſiam, jure antiquo accipi conſuevit pro Eccleſia Romana, cujus caput eſt Summus Pontifex, Vicarius Chriſti, & ſucceſſor Petri, & uno tantùm in loco exiſtit; nempe ubi Papa reperitur: vide Alterium *diſc.* 10. *c.* 1. *col.* 2. *verſ. ad Sedem*, ubi hanc rem fusè proſequitur, ut plurimum tamen Sedes Apoſtolica accipitur pro Rom. Curia.

42 Sed modo dubium eſt, utrùm hac cenſura ligetur non ſolùm is, qui præfatas actiones contra morantes in Curia facit; verùm etiam judex, qui eas fieri mandat.

Reſpondeo affirmativè ſecuta actione. Ita Alterius *diſp.* 10. *cap.* 5. *col.* 5. *verſ. ſed difficultas*, Filliucius *tract.* 16. *cap.* 7. *q.* 5. & 8. Duardus *canon.* 9. *q.* 35. Ratio eſt, tum quia hujuſmodi actiones fieri conſueverunt potius per alios, quam per ipſoſmet judices, juriſdictionem ſibi uſurpantes: tum quia Summus Pontifex intendit illos excommunicare, qui eas actiones auctoritativè faciunt contra morantes in Curia, quos in præcedentibus fieri ſub excommunicatione vetuit contra accedentes in Curiam, vel recedentes: nam Summus Pontifex utitur his verbis, *ſimilia contra morantes in eadem Curia audent perpetrare*, quæ loquendi forma refertur ad præcedentia, & indicat ſimilitudinem actionum, non ſolùm quoad ſubſtantiam, ſed etiam quoad modum; non enim afferri poteſt ratio, cur potius ad ſubſtantiam actionum, quàm ad modum referantur, ſed in accedentibus ſub excommunicatione fieri vetuit præfatas actiones, non ſolùm per ſe, verùm etiam per alios contra accedentes ad Curiam, vel recedentes, (inquit enim Summus Pontifex, *ſua, vel aliorum opera interficiunt*, &c) ergo etiam excommunicare intendit non ſolùm eos, qui præfatas actiones exercent per ſe; verùm etiam qui eas fieri mandant, id eſt, per alios faciunt. Ita Alter. *diſp.* 10. *cap.* 5. *verſic. ſed difficultas oritur*. Ugol. *hic cap* 9. *verſ. necnon illos*, *n.* 2. Duard. *can.* 9. *q.* 35. *n.* 2. & *ſeqq* Suar. *de cenſuris*, *diſp.* 21. *ſect.* 2. *n.* 66. *ad finem*.

43 Dixi, *ſecuta actione*, quia cenſura non incurritur, niſi ſecuto effectu prohibito ſub cenſura, ut patet ex regulis generalibus, *traditis de cenſuris in communi diſp.* 1. *q.* 1. *p.* 3. *n.* 12. & *ſeqq. tom.* 1. effectus autem prohibitus ſub cenſura non eſt mandatum ſimpliciter, ſed interfectio, mutilatio, &c. facta per ſe, vel per alium. Ita Alter. *loco cit. c.* 5. *ad finem*. Duard. *q.* 4. *n.* 2. Filliuc. *quæſtio* 8. *n.* 170.

44 Major difficultas eſt, utrùm interficiens de mandato ſuperioris juriſdictionem non habentis à Papa, vel ab ipſius officialibus, ligetur hac cenſura? Ratio dubitandi eſt, quia executor non agit auctoritativè, nec ſibi juriſdictionem uſurpat; Summus autem Pontifex loquitur de illis, qui præfatas actiones prohibitas agunt, non habentes juriſdictionem ordinariam, vel delegatam à Papa, vel ab ejus officialibus.

His non obſtantibus, arbitror ligari cenſura, quia etiam ipſe dicitur agere auctoritativè, nempè auctoritate, & poteſtate accepta ab eo, qui præcipuam juriſdictionem uſurpavit, cujus nomine delictum exequitur: hoc tamen intellige, modò non excuſetur ob aliquod ignorantiæ genus: nam in textu habentur hæc duo verba, *temere*, & *audent*, quæ indicant audaciam, ſcientiam, & dolum. Ita Alterius *loc. cit.* Duardus *q.* 26. *n.* 3. & *q.* 35. *n.* 5. Suarez *loc. cit. n.* 66. *ad finem*, & alii communiter.

PUNCTUM II.

Quodnam ſit hujus cenſuræ ſubjectum, ſeu contra quas perſonas iſta excommunicatio feratur.

1 *Huic cenſuræ ſubjiciuntur omnes, qui actiones, in præcedentibus expreſſas faciunt.*
2 *Mandans, vel jubens præfatas fieri, excommunicatur ſecuto effectu.*
3 *Mandans præfatas actiones excommunicationem incurrit; etiamſi in gratia exiſtat tempore executionis mandati.*
4 *Mandans verbera, incurrit excommunicationem, ſecuto homicidio, vel mutilatione, vel ſi per verbera impediatur iter.*
5 *Dans conſilium, vel favorem non ligatur excommunicatione.*
6 *Ratas habens præfatas actiones excomm. non incurrit.*
7 *Qui non impedit, excommunicationem non contrahit.*
8 *Occultans arma vel denegans accedentium ad Sedem Apoſtolicam non remanet excommunicatus ſecuta illorum morte, vel mutilatione, etiamſi prævidérit, quod potuiſſent ſe tueri contra aggreſſores.*
9 *Ad incurrendam iſtam excommun. ſufficit una ex præfatis actionibus.*
10 *Qui plures actiones præſtat, unam contrahit excommunicationem ſi hæ actiones patrentur contra eandem perſonam ſine interruptione morali.*
11 *Occidens, vel mutilans plures uno ictu, pluribus non afficitur excommunicationibus, ſed una in ſententia Auctoris.*
12 *Occidens, ſpolians, mutilans Turcam, aliumve infidelem, cenſuram hujus canonis incurrit in ſententia Auctoris contra alios.*
13 *Ad incurrendam iſtam excommunicationem non opus eſt, ut prædictæ actiones fiant in accedentes ad Sedem Apoſtolicam, ut accedentes ſunt, & non ex alia cauſa. Hanc ſententiam in praxi conſulendam aſſerit Auctor; tam affirmativam tamen, quam negativam problematicè idem ſuſtinet.*

UNICA PROPOSITIO.

1 SUbiectum huius cenſuræ ſunt omnes, & ſinguli, qui per ſe, vel per alios interficiunt, vel mutilant, vel ſpoliant, vel capiunt, vel detinent Catholicos accedentes ad Sedem Apoſtolicam, vel recedentes, aut qui uſurpata temerè auctoritate præfatas actiones per ſe, vel per alios contra morantes in Curia audent perpetrare. Hæc propoſitio ſatis clarè in ipſamet Bulla exprimitur; conſequenter potius explicatione ſingularum partium, quam probatione indiget.

Dixi, *omnes, & ſinguli*, ut innuerem hac cenſura omnes cuiuſcumque conditionis homines cenſuræ capaces obſtringi; nam in textu habetur particula, *omnes*, quæ cùm generalis ſit, generaliter intelligenda eſt. An verò afficiat Reges, & Imperatorem, patet ex dictis de clauſura *q.4.p.1.n.4.t.1.* ubi dixi probabiliter non affici, & alibi pluribus in locis.

2 Dixi, *per ſe, vel per alios*, ut innuerem non ſolùm illos, qui per ſe ipſos præfatas actiones exequuntur, ſubiici huic cenſuræ; verùm etiam illos, qui mandant, vel iubent: nam in textu dicitur, *ſua, vel aliorum opera, &c.* Ita Ugol. *§.1.n.1. verſ. item excommunic.* Duard. *c.9. q.4* Alter. & alii.

Hoc tamen limite primò, modò ſecuta ſit actio homicidii, vel mutilationis, &c. quia cenſura non incurritur, nondum ſecuto effectu prohibito ſub cenſura, ut ſuo loco docui *in trac. de cenſur. in genere diſp.1.q.1 p.3.n.12.& ſeqq. t.1.*

3 Secundò, modò mandatum revocatum non fuerit; nam effectus revocato mandato non imputatur mandanti; cùm ipſe non cenſeatur influere in effectum prohibitum ſub cenſura, modò revocatio innotuerit mandatario; nam ſi mandans effectum, ſub cenſura mandanti prohibitum, & mandans conetur mandatum revocare ſed revocatio non perveniat ad aures mandatarii, arbitror mandantem ligari cenſura, quia ſuo mandato influit in effectum ſub cenſura prohibitum, etiamſi eo tempore, quo mandatum executioni mittitur, mandans in gratia exiſtat, ut cum communi Doctorum ſententia docui *de cenſuris diſp.1.q.1 pun.6 n.6.t.1.* contra Alter. *diſp. 8. c.10.& diſ.10.t.3.col.2.verſ tertiò.* Duard. *lib.2. can. 9 q. 5. n. 1. & ſeqq.* Avil. *2.par.c.5.diſp.3.dub.7* Filliucius *tract 11.c 8.quæſtio 13.n* 167. & alios.

4 Tertiò limitatur à Duardo *q.6* modo mandans reipſa mandaverit occidere, ſpoliare, &c. nam ſi mandavit tantum verberare, mandans non videtur reus huius cenſuræ, quia Summus Pontifex excommunicat eos, qui ſua, vel aliorum opera occidunt, mutilant; &c. ergo iſta excommunicatio extendi non debet ad mandantes verberari, etiamſi fortè occiſio, vel mutilatio ſequatur; ſicut enim verberans non dicitur interficere, vel mutilare, ita neq; mandans verberare, dicitur mandare interfici, vel mutilari. Neque eſt par ratio de irregularitate, quam perſpicuum eſt ab eo contrahi, qui expreſsè mandat aliquem verberare, expreſſè inhibendo ne occidatur ullatenus, vel membro aliquo mutiletur nam hic caſus de irregularitate expreſſus eſt *in cap fin de homicid lib.* 6. & in pœnalibus non eſt facienda extenſio à maiori ad minus, vel à minori ad maius, ut alias docui. Ita Duard. *loc. cit.* Azorius, & alii quos retuli *de reſtitutione diſput. 1. qu 2. punct. 6 num. 7 tom* 2. contra Clavem Regiam, & alios. Verùm iſta tertia limitatio mihi diſplicet in hoc canone; tum quia, ſicut qui percutit, aut vulnerat, ſed non occidit mutilat, ſpoliat, aut capit, ligatur hac cenſura, etiam in ſententia eiuſdem Duardi *q. 31. n. 2* quoties vulnera, aut verbera talia ſunt, ut vulneratus, aut percuſſus commodè nequeat, ſaltem per aliquod tempus, iter peragere ſua, &c. tum quia, quamvis mandans verberari accedentem ad Sedem Apoſtolicam non incurrat excommunicationem, tanquam mandator homicidii, vel mutilationis, videtur tantum eam incurrere tanquam mandans impedire; perſpicuum enim eſt huiuſmodi verberibus ineptum reddi ad iter commodè perficiendum, ut ſuppono.

5 Sed modò dubium eſt primò, utrùm auxilians, ſavens, aut conſulens præfatas actiones, incurrat cenſuram huius canonis.

Reſpondeo negativè. Ratio eſt, tum quia nullum in hoc canone verbum reperitur, quod ad conſulentes, vel fautores referatur: nam in hoc canone dicitur, *ſua, vel aliorum opera interficiunt, mutilant, &c.* qui autem dat conſilium, ſavorem, vel auxilium ad occidendum, vel mutilandum, non dicitur ſua opera interficere, vel mutilare: nam hoc nomen, *opera*, iuxtà propriam ſignificationem, non adhibetur ad ſignificandum conſilium, ſavorem, vel auxilium: ſed actionem, induſtriam, aut laborem ipſius operantis, conſequenter hac cenſura ligatur is ſolum, qui actionem mutilationis, vel homicidii exercet, vel qui actione alterius utitur iubendo, vel mandando, non verò conſulendo, ſavendo, vel auxiliando: tum quia in Bullis antiquioribus, ut in Bulla Gregorii XIII. extabant illa verba, *dantes auxilium, conſilium, vel ſavorem, vel qui talia fieri mandant*. Cum autem ea verba à Sixtò V. ablata ſint, conicere poſſumus Summum Pontificem nolle amplius hac cenſura ligare conſulentes, auxiliantes, vel ſaventes; quando enim variantur verba, etiam diſpoſitio variari cenſetur, & quando ceſſant verba legis, etiam diſpoſitio ceſſare debet. *l. 4. . prætor.* & ibi *Alex ff. de damn. infect.* tum quia, dum Summus Pontifex intendit excomm. vinculo ligare conſulentes, vel auxiliantes, ſolet eos exprimere, ut patet in quamplurimis aliis caſibus noſtræ Bullæ, & alibi multis in locis. Ita Suarez *diſp 21. ſect.2.num.*66. Alterius *diſp.50.cap.3.col.1.& 2. verſ. ſed videndus* Duardus *can.9 q.4 num.5.& q.8.num.*12. Fil. *trac.16.cap.7. qu.5.num.*163. Hoc tamen intellige, modò non adſit cooperatio ad actionem hic prohibitam, interficiendo, vel mutilando, tunc enim perſpicuum eſt auxiliantem incurrere excommunicationem, ut per ſe patet. Ita Alterius, & Suarez *loc. cit*

6 Secundò dubium eſt, utrùm ratam habens aliquam ex præfatis actionibus, in hoc canone prohibitis, ligetur cenſura huius canonis.

Reſpondeo negativè. Ratio eſt, quia in hoc canone excommunicantur, qui per ſe, vel per alios occidunt, mutilant, &c. qui autem ratum habet homicidium, vel mutilationem, non dicitur occidere, vel mutilare: nam ratihabitio eſt poſterior facto; conſequenter illius cauſa eſſe non poteſt, cùm cauſa prior ſit effectus. Neque obſtat ratihabitionem comparari mandato: tum quia aliud eſt comparari, aliud eſſe; tum quia ratihabitio non comparatur mandato, niſi in caſibus in iure expreſſis; ut docui de cenſuris *in communi diſp 2 q 4.p 1.§.2.n.10.t.1.*& alibi pluribus in locis, cum communi DD. ſententia.

7 Tertiò dubium eſt, utrùm qui non impedit actiones in hoc canone prohibitas, excommunicationem huius canonis incurrat.

Reſpondeo negativè; etiamſi aliàs teneatur ex charitate, vel iuſtitia impedire Ratio eſt, quia etiamſi is, qui tenetur impedire reus ſit culpæ non impediendo, nihilominus non afficitur cenſura contra exercentes aliquam actionem poſitivam impoſita, in noſtro autem caſu, cenſura impoſita eſt contra eos, qui aliquam ex prænominatis actionibus præſtant, non verò contra eos, qui non impediunt: nam qui non impedit, non facit actionem hic prohibitam ſub cenſura: ſed negativè ſe habet. Ita Duardus *lib 2.can.9 q.8.n.7.& ſeqq.*

Obiicies, qui non impedit homicidium, quod ex iuſtitia tenetur impedire, non ſolùm obligatur ad reſtitutionem, ut docui de reſtitutione *in genere diſp. 1. qu. 2.p.11, nu. 2. tom.* 2 verùm etiam incurrit irregularitatem, ut oſtendi *de cenſuris diſp. 7. q. 4 punct. 8. n.* 37. *tom.* 1. cùm probabiliori ſententia, præterea, qui clerici percuſſionem permittit, quam impedire poteſt, incurrit excommunicationem latam contra percuſſores clericorum, *c. quantæ, de ſent. excom.* ergo etiam qui poteſt præfatas actiones impedire, incurrit excommunicationem non impediendo.

Reſpondo negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, tum quia ad obligationem reſtitutionis inducendam ſufficit mortale peccatum contra iuſtitiam cum damno proximi, & ad incurrendam irregularitatem ſufficit moralis cooperatio poſitiva ad homicidium: nam qui non præſtat actionem poſitivam, quam erga aggreſſum præſtare debet; privat ipſum oppreſſum iure ſuo, & auxilio ſibi neceſſario, conſequenter videtur in ipſius homicidium influere: tum quia in irregularitate ita uſu, & conſuetudine receptum eſt; in dubiis autem ſtandum eſt uſui, & conſuetudini, cùm hæc ſit legitima iuris interpres.

Ad id, quod dicitur de permittente clerici percuſſionem reſpondeo, hunc eſſe caſum particularem in iure expreſſum, ſaltem pro foro externo *in c. quantæ*, in materia autem pœnali non eſt facienda extenſio de uno caſu ad alium.

Ex dictis in hoc dubio ſequitur primò, eum, qui præfatas actiones non impedit, dum contra clericum fiunt non ligari cenſura huius canonis, licet ligetur cenſura lata contra percuſſores clericorum *c. ſi quis ſuadente diabolo* 12. *q* 4. *nam in capit quantæ cit.* excommunicatio lata contra iniicientes manus violentas in clericos extenditur ad non impedientes, dum ex iuſtitia tenentur impedire, ut docui *de cenſuris diſp.2.q.4.punct.*1. . *n* 8 *t.1.* cum Molina, & aliis; excommunicatio verò huius canonis ex nullo iure conſtat extendi ad non impedientes.

8 Secundò eum, qui arma accedentium ad Sedem Apoſtolicam occultat, aut illis denegat, prævidens fore, ut armis traditis potuiſſent ſe tueri contra aggreſſores, non incidere in hanc cenſuram quamvis enim in foro conſcientiæ graviter peccet, etiam contra iuſtitiam, dum iniuſte renuit arma domino tradere: nihilominus ipſe non occidit, neque mutilat Idem ſentiendum putat Duardus *num.* 11. de eo, qui aſſiſtit homicidio, non ut feriat, ſed ut opem ferat delinquentibus. Sed hoc mihi diſplicet, ſi ob ipſius aſſiſtentiam delinquentes animoſiores fiunt ad occidendum, vel mutilandum: nam in hoc caſu comparatur homicidis, ipſique homicidium imputatur, non ſolùm quoad culpam, ſed etiam quoad actionem phyſicam.

9 Dixi in propoſitione, *interficiunt, vel mutilant, &c.* ut innuerem ad incurrendam excomm huius canonis, non requiri omnes præfatas actiones ſimul; ſed unam earum ſufficere. Ratio eſt, quia licet Summus Pontifex explicite non loquatur per particulam alternativam, vel, tamen eundem ſenſum efficit; ut ſufficienter colligitur ex fine, ſeu ex ratione legis, quæ dicitur anima legis, *l. non dubium, C. de legat*. Sicut enim corpus dirigitur ab anima; ita lex à ratione, ab eaque interpretationem accipit *c., intelligentia de verborum ſignificatione*. Ratio autem, ſeu finis huius legis, & canonis fuit cavere, ne accedentes ad Sedem Apoſtolicam impediantur, cum autem per unam, vel alteram ex præfatis actionibus impediri poſſint, fateri debemus ſenſum huius canonis alternativum eſſe, conſequenter unam, vel alteram actionem ſufficere ad incurrendam iſtam excommunicationem: nam ad veritatem propoſitionis alternativæ ſatis eſt, alteram partem veram eſſe *r. in alternativis, de regulis iuris in* 6. Menoch. *de præſump. lib.6.q.83.n.6.*& alii communiter.

10 Sed

10 Sed modò dubium eſt primò, utrum qui plures actiones in hoc canone prohibitas facit, unam, vel plures excommunicationes incurrat.

Reſpondeo ſolutionem huius difficultatis conſtare ex dictis *de cenſuris in genere diſp. 1. quæſt. 1. punct. 5. n. n. 1. t.* ubi oſtendi unam tantum incurrere, ſi eas actiones exerceat contra eandem perſonam, abſque morali interruptione; tunc enim cenſetur una tranſgreſſio moraliter, & unum delictum ea eodem motivo prohibitum. Secus ſi cum morali interruptione; tunc enim cenſentur plura delicta, conſequenter tot cenſuræ incurruntur quot ſunt actiones moraliter interruptæ. Ita Alter. *diſp. 10. cap. 4. col 4 dub 4.* Sayrus *lib. 1. c. 10. n. 9.* Duardus *hic q. 28* Suarez, Ugolinus, & alii quos retuli *de cenſuris loc. cit.* Vide dicenda *q ſeq. punct. 3. n. 16. t. 3.*

11 Secundò dubium eſt, utrùm qui aliquam ex præfatis actionibus contra plures ſimul exercet, ut ſi mandet plures interfici, aut ſi uno ſcolpi ictu plures petat ad necem, plures excommunicationes incurrat? Alter. *loco cit. c. 4. col. 5. verſ. item plures*. Sayr. *lib. 1. c. 10. n. 9.* Duard. *q. 29.* Ugol. *hic v. detinent n. 4. col. 5. verſ. ad quid*, & alii reſpondent tot cenſuras incurrere, quot ſunt homines, qui occiduntur, vel mutilantur, vel detinentur. Ego verò *in tractatu de cenſuris loco citato num. 7. quæſt. 3. c. 1.* cum Suarez docui probabiliter ſuſtineri poſſe unam dumtaxat excommunicationem incurrere, quia videtur unum tantummodò peccatum, & unam numero tranſgreſſionum committere, ut ibidem multis exemplis probavi; ubi etiam nonnullas alias quæſtiones ibidem explicavi, à quibus hic ſuperſedeo, cùm ad doctrinam de cenſuris in genere pertineant.

Dixi in propoſitione: *Catholicas accedentes*, *&c.* ut innuerem, hac cenſura obſtringi eum, qui præfatas actiones facit contra Catholicos cujuſcunque gradus, & conditionis exiſtant: nam propoſitio indefinita æquipollet univerſali, ut pluribus docet Fulmus *in c. innovamus, de treuga, & pace*.

Utrùm verò eandem cenſuram incurrat, qui injuriam infert uxori, filiis, aut familiaribus accedentium ad Sedem Apoſtolicam, patet ex ſuprà dictis *puncto præcedenti num. 21. & ſeq. tom.* 3. ubi affirmativè reſpondi.

12 Major difficultas eſt, utrùm in eandem cenſuram incidat, qui præfatas actiones præſtat contra infideles; exempl. g. contra Judæos, Turcas, hæreticos, in hac difficultate diſſenſio eſt inter DD.

Prima ſententia negativa eſt Duardi *lib. 2. canone 9. quæſ.* 24. Covarruviæ, Ambroſini, & aliorum, quos in ſimili retuli *in trac. de legibus diſp. 3. quæſt. 7. p. 6. ſ. 4. n. 9. tom. 2.* & plures alios refert, & ſequitur Petrus Gambarupta *de immunitate Eccleſiarum lib. 4. cap. 7. & 8.* Farinacius *de carceribus, & carceratis quæſt. 28. n. 68* Ratio eſt, tum quia ipſi infideles non incidunt in hanc cenſuram, dum mutilant, ſpoliant, vel capiunt fideles ad Sedem Apoſtolicam accedentes: ergo neque fideles incidunt, dum mutilant, ſpoliant, vel capiunt infideles, par enim eſſe debet omnium ratio, & conditio, tum quia veriſimile non eſt Eccleſiam velle eos, qui ſub ipſius poteſtate, & juriſdictione non exiſtunt gravi cenſurarum gladio tueri, & par non eſt, ut is ab Eccleſia protegatur, qui ejus gremio, tutelæ, ac fidei committere ſe ipſum recuſat, ut argumentatur Covarr. *2. var. c 20. n. 11. verſ.* 13.

Secunda ſententia affirmativa eſt Alterii *diſp. 10. cap. 2. col 4. dubio* 3. Ugol. *in expoſitione hujus canonis in verbo, ſpoliant, n.* 4. Marii Italiæ *in tract. de immunitate lib. 1. cap. 3. ſ. 3.* Filliuc. *tract. 16. cap 5. nu.* 20. Vivald. *hic caſu 9. n. 5. in novis.* Sylveſt. *ver. immunitas 3. n. 2.* & aliorum, quos retuli *in tract. de legibus loco citato*, & nonnullos alios referam *quæſt. ſequenti punct 3. num 20 to. 3.* Ratio eſt: tum quia Summus Pontifex abſolutè, & indiſtinctè loquitur; ubi autem jus non diſtinguit, neque nos diſtinguere debemus, *gloſſ. in l. de pretio ff. de Publiciana in rem actione*: tum quia finis Eccleſiæ in hac conſtitutione eſt, ut illis, qui apud Summum Pontificem negotia tractaturi ſunt, liber, & ſecurus pateat aditus, cùm autem hic finis non ſolùm ſubſiſtat reſpectu fidelium ad Sedem Apoſtolicam confugientium; verùm etiam reſpectu infidelium (Eccleſia enim non ſolùm Chriſtianos, & Catholicos benignè, & humaniter excipit, verùm etiam infideles, ad ipſam confugientes admittit, nullique gremium claudit, *c. ſuper eo, de hæret. lib. 6.* & *c. duo iſta 23. quæſt. 4.* & *c. ſedes, de reſcriptis*, ubi inquit Innocentius: *Sedes Apoſtolica conſuevit exhibere ſe petentibus liberalem*) ſequitur non ſolùm fideles, verùm etiam infideles gaudere privilegio ſecuritatis in hoc canone indiſtinctè conceſſo.

Hæc ſecunda ſententia mihi probatur, tum propter allatas rationes; tum quia ſicut infideles confugientes ad Eccleſiam gaudent immunitate Eccleſiæ, dum fieri volunt Chriſtiani, ut docui *de legibus, loco citato diſp. 3. q. 7. p. 6. ſ. 4. n. 9. to. 2.* cum Baiardo, Suarez, & aliis, quos etiam ſequitur Alexander Pelegrinus *tract. de immun. c. 12. dub. 1.* ita etiam gaudere debent privilegio ſecuritatis, dum ad Sedem Apoſtolicam negotiorum cauſa confugiunt.

Hinc patet quid dicendum ſit de excommunicatis, & aliis quavis cenſura obſtrictis. Imò etiam de hæreticis, quamvis iſti non gaudeant privilegio immunitatis in crimine hæreſis, ut *loc. cit.* oſtendi, ob exceptionem in Bulla Greg. XIII. expreſſam. Vide tradenda *ſeq. q. punct. 3. n. 62. tom. 3.*

Ad primam rationem primæ ſententiæ reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia infideles incapaces ſunt cenſuræ, & non ſubiiciuntur judicio Eccleſiæ, juxta illud 1. Corinth. 5. *Quid mihi de his, qui foris ſunt?* conſequenter non ligantur cenſuris Eccleſiaſticis. Chriſtiani verò vexantes fideles, vel infideles ad Romanam Curiam proficiſcentes, ſubiecti ſunt poteſtati Eccleſiæ, conſequenter etiam pœnis ab ea impoſitis, quoties crimen ſub pœna prohibitum perpetrare audent, conſequenter non eſt par omnium ratio: ſicut neque æqualis conditio in irregularitate ob homicidium; certum enim eſt fidelem, qui occidit infidelem, irregularem eſſe; infidelem verò qui fidelem, vel alium infidelem interficit, non eſſe irregularem, utpotè irregularitatis incapacem ante Baptiſmum, ut docui *de irregularitate diſp. 7. quæſt. 1. in princ. n. 4. tom. 1.*

Ad ſecundam reſpondeo ex rationibus pro ſecunda ſententia allatis ſatis apertè nobis conſtare de mente Summi Pontificis, abſolutè loquentis, & humaniter admittentis quoſcumque ad ſe confugientes, conſequenter ex interpretativa ipſius voluntate non levem conjecturam deſumimus, ad explicandam univerſaliter conſtitutionem, indiſtinctè, & generaliter ab ipſo editam.

Dixi in propoſitione, *accedentes ad Sedem Apoſtolicam*, ut indicarem hanc cenſuram non incurri, dum occiduntur proficiſcentes ad almam Urbem alia de cauſa, quam intuitu negotiorum in Curia Summi Pontificis tractandorum, ut patet ex dictis *punct. 1.* ubi nonnulla dubia explicavi *n. 3. & ſeqq. to.* 3.

13 Sed modò dubium eſt, utrùm ligetur hac cenſura, qui aliquam ex prædictis actionibus facit in accedentes ad Sedem Apoſtolicam non quatenus accedentes ſunt, ideſt, quatenus ad Curiam Romanam proficiſcuntur cauſa negotiorum, ſeu non ob odium recurſus ad Sedem Apoſtolicam, ſed ob inimicitias aliundè contractas, ſeu ex ira, vel voluntate furandi, vel alia de cauſa.

Prima ſententia affirmat incurrere. Ratio eſt, tum quia injurioſè percutiens clericum ligatur cenſura, etiamſi non intendat percutere ex pravo affectu clericatus, *cap. ſi quis ſuadente diabolo 17. quæſt. 4* ergo etiam interficiens, vel mutilans accedentem ad Sedem Apoſtolicam ligatur hac cenſura, quamvis non interficiat, vel mutilet intuitu acceſſus ad Sedem Apoſtolicam, ſed alia injuſta de cauſa: tum quia ubi jus non diſtinguit neque nos diſtinguere debemus, *l. de pretio ff. de Publ. in rem actione*, & jus generaliter loquens, generaliter intelligendum eſt, *lib. 1. ſ. generaliter, ff. de legat. præſt.* Summus autem Pontifex videtur generaliter interdixiſſe ſub pœna excommunicationis ipſo facto ne accedentes ad Sedem Apoſtolicam interficiantur, mutilentur &c. alioquin non ſufficienter conſultum eſſet proficiſcentibus ad Romanam Curiam, ſi impunè vexari permitterentur. Hanc ſententiam ſequitur Ugolinus *cap 9. ſ. 1. num. 3. verſ* 8. Alphonſus Vival. *hic nu.* 81. in antiqua impreſſione, in novis verò *num.* 2 licèt obſcurè loquatur Reginaldus *lib. 9. cap. 19 num. 309* Alterius *in ſimili diſp. 11. cap. 1. ad finem verſ. neque opus*: affirmantes interficientem, mutilantem, ſpoliantem, capientem, vel detinentem eum, qui ad Romanam Curiam accedit; affici hac cenſura, quamvis id non faciat ex odio Romanæ Curiæ, ſeu intuitu acceſſus ad Romanam Curiam, ſed vel ob privatas inimicitias, vel animo lucri, vel alia de cauſa.

Secunda ſententia aſſerit ad incurrendam hanc cenſuram opus eſſe, ut prædictæ actiones fiant in accedentes ad Sedem Apoſtolicam, ut accedentes ſunt, id eſt ex odio Curiæ, ſeu in deteſtationem recurſus ad Curiam, vel ne adverſarius jus ſuum in Curia proſequatur, vel ne ſibi moleſtiam inferat in Curia. Secus ſi id faciat ob privatas inimicitias aliundè contractas, vel alia de cauſa. Ratio eſt, tum quia recipiens hæreticum non ligatur hac cenſura; niſi illum recipiat intuitu hæreſis, & qui impedit victualia deferentem ad Curiam, non incidit in excommunicationem, ſi ob inimicitias occidat, vel alia ratione impediat, quam quia victualia defert ad Romanam Curiam, ut ſuprà dictum eſt *quæſt. 9. punct. 2. n. 2. &c. tom.* 3. tum quia verba formaliter accipienda ſunt præſertim in materia pœnali, in qua ſtricta interpretatio facienda eſt. Ita Duardus *can. 9. n. 1. & can. 10. quæſt. 10. n. 2. & ſeq.* Cajet. *verb. excom. c. 15.* Gambarupta *hic c. 9. n. 1.* Graſſius, & alii apud Duardum *n. 4.* & alii quamplures, quos in ſimili retuli *q. antecedente punct. 2. nu. 2. tom.* 3. Imò Duard *q. 37. n. 7.* & alii putant eum, qui injuriam infert accedenti ad Papam, ut temporalem dominum, non incidere in excommunicationem hujus canonis.

Utraque ſententia probabilis eſt, & probabiliter ſuſtineri poteſt, quamquam ego probabiliorem, & in praxi conſulendam arbitror primam ſententiam. Qui tamen ſuſtinere cupit ſecundam.

Ad primam rationem primæ ſententiæ reſpondebit, in jure ſimpliciter excommunicari percutientem clericum ſuadente diabolo, dicitur autem quis percutere ſuadente diabolo, quoties eum mortali culpa injurioſè percutit, In noſtro verò caſu non excommunicantur, qui ſimpliciter mutilant, vel occidunt homines: ſed qui mutilant, vel occidunt homines accedentes ad Sedem Apoſtolicam, cujus favore, & intuitu lata eſt iſta excommunicatio.

Ad ſecundam reſpondebit, in lege generaliter, & indiſtinctè loquente locum eſſe interpretationi, diſtinctioni, & limitationi, quoties ita poſtulat ratio, aut formalis verborum ſignificatio, neque ob id negandum eſt conſultum eſſe accedentibus ad Sedem Apoſtolicam, ſufficienter enim illis conſultum eſt impoſita excommunicationis pœna iis, qui eos vexant intuitu Romanæ Curiæ, ſi verò alio fine vexent, aliis pœnis punire debent pro quantitate criminis.

An verò occidens, vel mutilans accedentem ad Sedem Apoſtolicam, in dubio præſumendus ſit occidiſſe, ut accedentem.

Reſpondeo affirmativè, ſi ex habitu, colluquiu, vel alia via cognoſcebat illum, quem occidit, vel mutilavit, de iis eſſe, qui Sedem Apoſtolicam adeunt, ut patet ex dictis *quæſ præced. puncto* 3. *n.* 2.1.3 contra Alterium *ibi citatum*.

Qui verò ſuſtinere intendit primam ſententiam, ad primam rationem ſecundæ ſententiæ reſpondere poterit negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia receptio hæretici non eſt principaliter prohibita, ſed ſolùm acceſſoriè in deteſtationem hæreſis, conſequenter recipient alio fine non ligatur cenſura contra receptatores hæreſicorum lata, actiones verò homicidii, mutilationis, ſpoliationis, &c. videntur in hoc canone principaliter prohibitæ, conſequenter quavis intentione iniqua fiant, ſufficiunt ad incurrendam excommunicationem.

Ad ſecundam reſpondeo ſalvari formalem verborum ſignificationem, quavis iniqua intentione præſatæ actiones fiant, quia verum eſt dicere, ſpoliatum, mutilatum, aut interſectum fuiſſe virum ad Curiam accedentem, etiamſi occiſus fuerit ob privatas inimicitias, & cùm Summus Pontifex non loquatur cum reduplicatione, fruſtra pos reduplicationem requirimus, & ſine ſufficienti ratione aſſerimus, opus eſſe, ut iniuria inferatur accedentibus ad Sedem Apoſtolicam, ut accedentes ſunt. Vide dicenda *q. ſeq. punc.* 4. *n.* 3 *c.* 3.

Dixi in propoſitione, *aut qui uſurpata temerè auctoritate præfatas actiones per ſe, vel per alios contra morantes in Curia audeat perpetrare*, quia excommunicatio non ſolum incurritur ab iis, qui actiones in præcedentibus enumeratas faciunt contra accedentes ad Sedem Apoſtolicam; verùm etiam ab iis, qui eas præſtant contra morantes in Curia cauſa negotiorum, modò id ſcienter agant cum temeraria juriſdictionis uſurpatione ut patet ex dictis 1. *punct propoſ* 2. *n.* 35. & *ſeq.* 1.3 ubi ſingulas ſecundæ partis iſtius propoſitionis particulas ſufficienter explicavi.

Hic modò agendum eſſet de cauſis excuſantibus ab hac cenſura, ſed quia iſtæ facilè colligi poſſunt ex dictis *q.* 9 *p.* 3 *per totum* 1.3 & *de cenſ. in genere diſp.* 1. *q* 2. *p.* 1. & *ſeqq per totum* & *ſqq* 8. 1 gradum faciam ad explicandam decimi canonis excommunicationem.

QUÆSTIO XI.

De excommunicatione lata contra lædentes Romipetas, aut peregrinos ad Romanam urbem devotionis gratia proficiſcentes, vel in ea morantes, vel recedentes.

DEcima excommunicatio Bullæ fertur in hæc verba; *Item excommunicamus, & anathematizamus omnes interficientes, mutilantes, vulnerantes, detinentes, capientes, ſeu deprædantes Romipetas, ſeu peregrinos ad Urbem cauſa devotionis, ſeu peregrinationis accedentes, & in ea morantes, vel ab ipſa recedentes, & in his dantes auxilium, conſilium, vel favorem.*

Quatuor principaliter in hac quæſtione explicabo.

Primò, quænam ſit materia huius cenſuræ; ſeu quænam actiones ſub excommunicatione prohibeantur in hoc canone.

Secundò, quodnam ſit huius cenſuræ ſubiectum.

Tertiò, contra quas perſonas actiones in hoc canone probibitæ fieri debeant, ut hujus cenſuræ pœna incurratur.

Quartò, quibus de cauſis exercentes præſatas actiones contra Romipetas ab illius excommunicationis vinculo excuſentur.

PUNCTUM I.

Quænam ſit materia hujus cenſuræ, ſeu quænam actiones ſub excommunicatione in hoc canone prohibeantur.

1 *Explicatur materia, ſeu actiones in hoc canone principaliter probibitæ, & ſunt ſacrilegium commiſſum contra Romipetas interficiendo, mutilando, vulnerando, detinendo, capiendo, vel deprædando.*

2 *Jure antiquo vetitum erat ſub excommunicatione vexare peregrinos Hieroſolymitanos.*

3 *Significat verbum* vulnerare *ſauciare, ferire, & conſequenter vulnus inſligi dicitur, cum pars aliqua corporis ſcinditur.*

4 *Extrahens modicam ſanguinis copiam ſua percuſſione excommunicationem incurrit, ſi actio non ſit ſufficiens ad mortale.*

5 *Dubitans an ſua percuſſio, ſufficiat ad conſtituendam vulnus, probabiliter non remanet excommunicatus.*

6 *Summus Pontifex in hac Bulla expreſſit interficientes, & mutilantes; cum alioquin ſufficienter expreſſi cenſeantur in verbo,* vulnerantes, *eo quod poſſit quis occidi ſine vulnere, & ad majorem claritatem.*

7 Deprædati *ſignificat, iniuſtè, & violenter rem alterius auferre.*

8 *Obſidentes vias, & adorientes Romipetas, illiſque pecuniam, veſtes, & alia ſubtrahentes, excommunicantur in hoc canone.*

9 *Qui filios, vel uxores Romipetarum abducit, in excommunicationem incurrit.*

10 *Qui clam, aut furtim pecuniam, aut alia Romipetis ſubtrahit, excommunicationem huius canonis non incurrit.*

11 *Excommunicationem non incurrit, qui peregrinum iam ab alio occiſum ſpoliat.*

12 *Spoliant muliones Romipetarum ſarcinas deferentium excommunicationem incurrit, ſi muliones comitabantur ipſos Romipetas, vel in ſe ſuſceperint periculum rei, quæ defertur.*

13 *Materia, minus principalis, ſeu actiones acceſſoria probibitæ ſunt ſacrilegium contra Romipetas cauſa devotionis Romam adeuntes commiſſum præbendo auxilium, favorem vel conſilium ad occidendum, mutilandum, vulnerandum, capiendum, detinendum, ſeu prædandum Romipetas.*

14 *Ille dicitur auxilium, vel favorem præſtare, qui poſitivè influit, & actualiter ferendo opem aliqua ratione ad prædicta delicta committenda.*

15 *Præſtans auxilium, favorem, vel conſilium, non incurrit excommunicationem, nondum ſecuta actione principaliter probibita.*

CUm aliquæ actiones principaliter, & aliquæ acceſſoriè in hoc canone prohibeantur, primo loco agam de iis, quæ principaliter interdicuntur, ſecundo de iis, quæ acceſſoriè vetantur.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria principalis bujus cenſuræ, ſeu actio principaliter prohibita, eſt ſacrilegium, quod committitur contra Romipetas, interficiendo, mutilando, vulnerando, detinendo, capiendo, vel deprædando. Hæc propoſitio ſatis clarè conſtat ex textu. Ratio ejus hæc eſſe poteſt, quia cùm peregrini devotionis gratia Romam proficiſcantur, & religionis ſpecimen exhibeant, jure merito Eccleſia debet illos gladio cenſurarum tueri, & in ſui protectionem ſuſcipere, conſequenter qui aliqua prædictarum, vel inferiùs aſſignandarum actionum eos vexant, ſacrilegii culpam, & hujus canonis pœnam incurrunt, cùm lædat eos, qui Eccleſiæ protectione, & ſecuritatis privilegio gaudent. Ita Cajetanus *verb. excommunicatio cap* 13. Saytus *lib.* 3. *c.* 14. *n.* 2. Filliucius *tract.* 16. *cap.* 5. *q.* 7. *n* 119.

2 Hæc eadem cenſura jure antiquo lata erat, ut patet Bulla Martini V. apud Sylveſtrum *verſ excomm n* 14. *excomm.* 29. ex Bulla Julii II *Caiet. verb. excomm c.* 13. & ex Bullis aliorum Summorum Pontificum, quas innuunt Alterius *lib* 5. *diſp.* 11. *c.* 1. & 6. Duardus *can* 10 *q* 1 Saytus *lib* 3 *cap.* 17. Navarrus in manuali *cap.* 27. *n.* 65. & alii paſſim, qui hanc differentiam inter recentes, & inter antiquas Bullas obſervant, quòd in antiquis excommunicabantur etiam vexantes peregrinos Hieroſolymitanos, & ipſorum bona fiſco addicta erant, in novis verò excommunicari ſolùm conſueverunt, qui Romipetas, ſeu peregrinos ad Urbem cauſa devotionis accedentes vexant.

Ut allata propoſitio clariùs, & diſtinctiùs intelligatur explicandæ ſunt actiones, quæ hic principaliter prohibentur, omiſſa expoſitione horum verborum, *interficere, mutilare, capere, & detinere*, cùm de his in præcedenti *q. pun* 1. *n.* 10 14. 18. & 23. *tom.* 3. ſufficienter egerimus.

3 Quæres igitur primò, quid ſignificet verbum *vulnerare*.

Reſpondeo idem eſſe, ac ſauciare, ſeu vulnus infligere, ſive, ut vulgò dicimus, ferire; tunc autem dicitur vulnus infligi, cum pars aliqua corporis ictu ſcinditur, ſeu aperitur, & ſeparatur, *l. ſi ſervus, §. inquit lex ff. ad legem Aquil.* ex quo patet differentia inter vulnerationem, & percuſſionem, quòd percuſſio contingere poteſt ſine vulnere, id eſt, ſine ſciſſura, & ſeparatione in corpore cum ſolo tactu cutis violento, vulnus verò infertur dum cutis ſcinditur, & ictu aliqua pars corporis aperitur; cùm autem pars corporis aperiri non ſoleat ſine ſanguinis effuſione, ſequitur vulnus eſſe non poſſe ſine ſanguinis emiſſione, nec quemquam vocari vulneratum, niſi ita percutiatur, ut ea percuſſione ſanguis effluat, ut ex communi Doctorum ſententia *in cap. propoſuiſti, de conſec. Eccleſ. obſervant.* Altetius *diſp.* 11. *cap.* 1. *col.* 1. Vivaldus *in expoſ. huius canonis n.* 3. Duardus *hic q.* 2. & *q.* 28. *n.* 10. Gambarupta *hic c.* 10. *n* 6.

Hinc ſequitur excommunicatione bujus canonis non ligari eum, qui peregrinum ad Urbem proficiſcentem verberat, ſeu percutit ſine vulnere, & ſanguinis effuſione, ut ſi virga, baculo, pugnis offendat. Ratio eſt, tum quia, dum Summus Pontifex excommunicationem contra percutientes ferre intendit, addere ſolet *percutientes*; tum quia non eſt idem percutere, & vulnerare ut oſtenſum eſt; ergo excommunicatio lata contra vulnerantes non ligat ſimpliciter percutientes: nam in pœnis verba ſtrictè, & propria ſignificatione accipienda ſunt *cap. in pœnis, de regul. iur. in* 6. & interpretatione legum pœnæ molliendæ ſint potius quam exaſperandæ, *l. interpretatione ff. de pæn.* Ita Alterius *loco cit. cap.* 1. *col.* 4. *dub.* 4. Duardus *lib* 2. *can.* 10. *q* 2. *n* 2 Ugolinus *q* 10. *verſ. vulnerantes num.* 2. Filliuc. *tract* 16. *c* 4. *q.* 9. *n.* 124. Gambarupta *loco cit.* Vivaldus *hic caſu* 10. *n.* 3. *in novis*.

Amplia id procedere, etiamſi ex percuſſione aliqua carnis contuſio, tumor, livor, vel macula in cute appareat, militant enim eædem rationes. Hoc tamen probabiliter limitari poteſt, niſi tumor talis ſit, ut ejus cauſa cutis interius ita aperiatur, & neceſſe ſit medicum adhibere, quod partem ictu percuſſam artificiosè adaperiat ad extrahendam ſaniem; tunc enim percuſſio cauſa eſt ſciſſionis, & ſeparationis in corpore, *l. ſi ſervus ff. ad legem Aqui.* Ita Duardus, Gambarupta, & Alterius *locis cit.*

Secundò contundentem ora pugnis, abſque ulla ſciſſione, & ſeparatione in corpore non ligari cenſura hujus canonis, quia, propriè loquendo, non dicitur vulnerare. Idem dici poteſt de eo, qui os in brachio, vel femore perfringit abſque ſciſſione carnis, & ſanguinis effu-

Digitized by Google

effuſione, hic enim non dicitur vulnerare. Ita Duardus, Gambarupta, & Alterius *locis cit.*

4 Sed modò dubium eſt primò; utrùm vulnerare dicatur, qui modicam ſanguinis copiam ſua percuſſione extrahit. Ratio dubitandi eſt, tum quia *in tract. de matr. q. 4. punct. ult. n. 20. t. 1.* magnam ſanguinis copiam ad polluendam Eccleſiam requiri docui, juxta communem Doctorum ſententiam, ergo etiam ad incurrendam excommunicationem ob vulnus inflictum peregrinis Romam devotionis gratia proficiſcentibus, magna ſanguinis copia requiritur, tùm quia ſtatutum puniens vulnus intelligitur de magno vulnere, non de levi, & modico, Bald. *l. ult. C. de ædilit. act.*

5 Reſpondeo non dici vulnerare, neque cenſuram incurrere, ſi ſanguinis effuſio adeo modica, & exigua eſt, ut judicio prudentis viri ad mortalem culpam ſufficiens minimè cenſeatur. Ratio clara eſt, quia ad incurrendam excommunicationem mortalis culpa requiritur. Secus ſi ad mortalem culpam pertingat, ad quam, regulariter loquendo, pertingere ſolet præciſa inadvertentia, defenſione, & juſta cauſa: nam Summus Pontifex indiſtinctè loquitur de vulnerantibus, nec ullum verbum de ſanguinis effuſione fecit; ſufficit ergo quælibet vulneratio mortaliter peccaminoſa, ut bene Alterius *loco citato c. 1. col. 3. dub. 1.* contra Gambaruptam *c. 10. nu. 5.*

Si verò adhibita debita diligentia dubitetur, an percuſſio ſufficiat ad conſtituendum vulnus. Alterius *loco citato* exiſtimat percutientem cenſendum eſſe excommunicatum; quia tutior pars eligenda eſt. Idem ſentire videntur Suarez, Azor. Rebellus, & alii, quos retuli *de cenſuris diſp. 2. quæſt. 2. punct. 6. §. 2. num. 49. tom. 1.* Sed oppoſitum mihi probabilius videtur, ut docui *loco citato* cum Sanchez, & aliis: tum quia in dubio melior eſt conditio libertatem poſſidentis, tum quia in foro externo non præſumitur vulnerator, cùm in dubiis favendum ſit reo, *reg. cum conſ. de reg. jur. in* 6. Dices, quando dubitatur an percuſſio clerici gravis ſit, vel levis, judicanda eſt gravis, Extravaganti, quæ incipit *per litteras*, apud Navarrum *cap. 27. n. 91.* ergo etiam in hoc caſu, quando dubitatur, an percuſſio gravis ſit, & ſufficiens ad rationem vulneris, judicanda eſt gravis, & ſufficiens ad vulnus conſtituendum.

Reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia id ſpecialiter præſcribitur in præfata Extravaganti, ſuppoſita tamen mortali culpa, in pœnis autem non eſt facienda extenſio ab uno caſu ad alium. Vide quæ tradidi *de cenſuris loco cit. & diſp. 2. quæſt. 4. punct. 5. nu. 8. tom. 1. & diſp. 7. quæſt. 1. punct. 4. in primis editionibus, in poſterioribus verò puncto 5. n. 2. t. 1.*

Ad primam rationem dubitandi reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia ad polluendam Eccleſiam requiritur ſanguinis effuſio, effuſio autem importat aliquam ſanguinis copiam, & abundantiam; vulnus verò ſubſiſtere poteſt abſque ſanguinis effuſione, cùm vulnus dicatur à ſciſſura, & ſciſſione in corpore, non verò à ſanguinis fluxu, & effuſione.

Ad ſecundam ex teſtimonio Baldi deſumptam reſponderi poteſt primò, hanc eſſe privatam unius Doctoris opinionem. Secundò Baldum loqui de pœnis in foro ſeculari, quæ ne judicia, & lites nimium multiplicentur, pro levibus delictis, ut plurimum non irrogantur. Tertiò ſtatutum puniens vulnus intelligi debere de magno vulnere, non de vulnuſculo, & levi raſura, quæ ad mortalem culpam non accedat, ut ſi una tantum, vel altera gutta ex vulnuſculo fluxerit, ſervato viri prudentis judicio.

6 Secundò dubium eſt, cur Summus Pontifex in hac Bulla expreſſerit interficientes, & mutilantes, cùm illi ſufficienter comprehendi videantur in verbo *vulnerantes*; omnis enim qui interficit, vel mutilat, etiam vulnerat.

Reſponderi poteſt Primò, dari poſſe caſus, in quibus aliquis occidi poteſt abſque vulnere, ut quando quis vinculo ad collum appoſito necatur, & ſine ſanguinis effuſione ſuffocatur, aut quando veneno interimitur.

Reſpondeo ſecundò; etiamſi omnis mutilatio ſub nomine vulneris comprehendatur; nihilominus Summus Pontifex eam clarioribus verbis indicare voluit progrediendo à gravioribus delictis ad leviora, ob id primo loco expreſſit interficientes. Secundò mutilantes. Tertiò vulnerantes, & ſic deinceps, ut bene Alterius *diſp. 11. c. 1. co. 3. quæſt. 2.*

7 Quæres ſecundò, quid ſignificet verbum, *deprædari*.

Reſpondeo idem eſſe, ac injuſtè, & violenter rem alterius deferre, nam hoc verbum ſuam trahit originem à prædone: prædo autem is dicitur, qui bello non indicto graſſatur, & prædam per vim agit. Alio nomine vocatur latro, ut patet *ex l. hoſtes, ff. de ver. ſig. & hoſtes, ff. de capt. & poſt. reverſ.* ubi ſic habetur, *hoſtes ſunt, quibus bellum publicè populus Romanus decrevit, vel ipſi populo Romano; cæteri vero latrunculi, vel prædones appellantur.*

8 Hinc ſequitur primò, illos ſub cenſura huius canonis comprehendi, qui vias obſident, & adoriuntur Romipetas, illiſque per vim pecuniam, veſtes, vel alia bona ſubtrahunt. Ita communiter Doctores hunc canonem interpretantes. Imò Duardus *hic can. 10. q. 3. n. 1.* idem ſentiendum arbitratur.

9 De eo, qui filios, vel uxores Romipetarum per vim abducit, quod ego in hoc caſu facilius admitto, quam in excommunicatione præcedentis canonis, ob variam verborum ſignificationem; nam in præcedenti canone excommunicatio lata eſt contra ſpoliantes; in hoc verò contra deprædantes, prædo autem non ſolum is dicitur, qui res aufert; verùm etiam, qui homines in ſervitutem redigit, privata auctoritate; ut ex præcitatis juribus non obſcurè colligitur, & hoc à fortiori in ſententia omnium fatendum eſt, ſi uxor, & filii cauſa devotionis Romam cum patre adibant; tunc enim in Romipetarum numerum adſcribendi ſunt, conſequenter privilegio ſecuritatis Romipetis conceſſo gaudent. Vide quæ tradidi in ſimili *quæſtione præced. punct. 1. n. 21. & infrà punct. 3. propoſit. 1. n. 2. & ſeqq.*

10 Secundò illos non ligari hac cenſura, qui furtim pecunias, vel alias res ſurripiunt. Ratio eſt, quia furari potius, quam deprædari dicuntur, cùm res non violenter, ſed clam rapiant. Ita Ugolinus *hic cap. 10. verſic. deprædantes, n. 5.* Alterius *diſp. 11. c. 1. col. 5.* Duard. *qu. 3. n. 2.* Filliucius *tract. 16. c. 5. q. 9. n. 124.*

Neque obſtat *l. ſi urbana prædia, ff. de cond. indeb. & l. ſi pignore, §. ſi prædo, ff. de pign. act.* in quibus quilibet injuſtus, & malæ fidei poſſeſſor, qui res alienas rapit, prædo appellatur; reſpondeo enim nomen prædonis in præcitatis juribus metaphoricè, & non in propria ſignificatione uſurpari, ut bene Alterius *loco cit.*

11 Tertiò eum non affici hac cenſura, qui peregrinum jam ab alio occiſum veſtibus, vel pecuniis ſpoliat. Ita DD. citati. Ratio eſt, quia mortuo nullam vim infert, nec deprædatur; vis enim, ſeu violentum eſt à principio extrinſeco reſiſtente paſſo, ut ait Ariſtoteles, & Philoſophi communiter.

12 Quartò eum incidere in hanc cenſuram, qui muliones, Romipetarum ſarcinas, & bona deferentes deprædantur. Ratio eſt, quia ipſi Romipetæ ſpoliari cenſentur, cùm ipſis dominis invitis, & contradicentibus damnum infertur; alioquin nobiles viri, qui per alios veſtes, & alia bona deferunt, hoc privilegio non gauderent, quod abſurdum videtur, ut benè argumentatur Ugolinus *loco cit. n. 3.* Duardus *q. 3. n. 3.*

Hoc tamen limitari poſſe videtur primò, modò muliones ſimul cum dominis iter agant; nam ſpolians mulionem ſeorſum iter agentem non videtur deprædari Romipetas, ſeu peregrinos cauſa devotionis, nam ſpoliatio mulionis reſpectu domini non eſt deprædatio, cùm fiat ipſo abſente Romam adire cauſa devotionis.

Secundò limitatur à Duardo *n. 4.* Ugolino *loco cit. n. 3.* modò muliones periculum rerum, quas deferunt, in ſe non ſuſceperint; nam ſpolians muliones, qui periculum rerum in ſe ſuſceperunt, dicitur potius prædari muliones, quam dominos, qui periculum rerum in muliones rejecerunt. Sed quid mihi in hac limitatione ſentiendum ſit, patet ex ſupradictis *in excommunicatione 4. lata contra piratas puncto 1. propoſit. 3. illat. 2. n. 9.* ubi contrarium ſententiam cum præfatis Doctoribus in ſimili ſuſtinui.

SECUNDA PROPOSITIO.

13 MAteria minus principalis, ſeu actio in hoc canone acceſſoriè prohibita, eſt ſacrilegium, quod contra Romipetas, ſeu peregrinos devotionis cauſa Romam peragrantes committitur præbendo auxilium, favorem, vel conſilium, ad occidendum, mutilandum, vulnerandum, capiendum, detinendum, ſeu prædandum Romipetas, ut clare conſtat ex ipſa Bulla.

14 Sed modò dubium eſt primò, quiſnam dicatur auxilium, vel favorem in hoc caſu præſtare.

Reſpondeo illum dici, qui opem aliqua ratione confert ad præfata delicta, modò in ipſamet delicta actualiter, & poſitivè influat. Quamobrem, qui pecuniam, vel arma ad hujuſmodi delicta patranda commodat, aut qui crimen perpetrantibus aſſiſtit, ne metu retrahantur, dicitur auxilium, aut favorem præſtare; qui verò ſimul cum aliis vulnerat, capit, aut deprædatur, non dicitur ſolùm auxiliari, aut favere; ſed cooperari ſubſtantiæ delicti, & delictum ipſum tanquam cauſa principalis committere. Ita Ugolinus *c. 10. verſic. & in his dantes, num. 1.* Duardus *q. 16.* & Alterius *diſp. 8. cap. 10* ubi de horum terminorum intelligentia copiosè diſſerit.

Utrùm verò conſulens præfata crimina incidat in excommunicationem, quoties ipſius conſilium non fuit efficax, id eſt, quoties, vulnerans, ſpolians, vel capiens ex conſilio motus non eſt ad crimen patrandum, patet *ex regul. gener. traditis de cenſuris in genere diſp. 1. q. 1. p. 6. n. 2. & ſeqq. to. 1.* non incurrere, & in ſimili in præcedentibus hujus Bullæ excommunicationibus.

15 Secundò dubium eſt, utrùm auxilium, favorem, vel conſilium præbens ad vulnerandum, capiendum vel ſpoliandum, ſtatim ligetur excommunicatione, nondum ſecuto delicto, cujus intuitu, auxilium, favor, vel conſilium datum fuit. In hujus difficultatis explicatione duplicem ſententiam aſſignabo.

Prima eſt Duardi *lib. 2. can. 10. q. 17. n. 2.* ubi conatur oſtendere præſtantem auxilium, favorem, vel conſilium, ſtatim ligari excommunicatione, nondum ſecuto effectu. Ratio ipſius præcipua eſt, quia auxilium, favor, & conſilium æquè principaliter prohibentur, ac mutilatio, vulneratio, & deprædatio; nam Summus Pontifex iſtas omnes actiones conjungit per particulam, *&*; natura autem hujus particulæ eſt copulare, & conjungere præcedentia cum ſubſequentibus, nec non efficere, ut copulatum æquè principaliter veniat, ex gloſſa *in cap. quærelam, de ſimon.* Panormitano *ibidem n. 5.* Jaſone, & aliis. Si ergo iſtæ omnes actiones æquè principaliter prohibentur, ſequitur aliqua ipſarum præſtita ſtatim excommunicationem incurri.

Secunda ſententia, cui tanquam probabiliori adhæreo, eſt Al-

Digitized by Google

terii *diſp.15 cap. 5. ſub finem verſ. & in his dantes*. Ugolini *cap. 10. verſic. & in his dantes, num. 1. & 2.* Filliucii *tract. 16. cap. 5 q. 10. num. 126* rſſerentium drntes conſilium, auxilium, vel favorem non ligari excommunicatione, nondum ſecuta motilrtione, vulnerrtione, detentione, vel deprædrtione. Ratio eſt, tum quir, qui Romipetrm vulnerrre, vel deprædrri conxtur, ooo ligatur hac cenſura ante vulnerationem, vel deprædationem, ergo neque præbeor ruxilium, favorem, vel conſilium ligatur hac cenſorx xote præfatas actiones tum quir ruxilium, frvor, & cooſilium oon per ſe primò, & principaliter probibentur, ſed io deteſtrtionem mutilrtionis, vulnerations, & alirrum actionum, quibur vir, & actualis violenria Romipetis infertur, ut apertè conſtat ex verbir Bullæ, ibi *& in his dantes auxilium, conſilium, vel favorem*. Ex regulir rutem generalibus, rraditir de cenſurir in genere *diſp. 1 q. 1. p. 6 n. 1 & ſeqq. ſ. 1. & ibi p. 3. n. 12 & ſeqq. ſ. r.* & rlibi pluribus in locis, conſtat cenſuram non incurri ob actiones acceſſoriè, & minus principaliter prohibitar, nondum ſecuto effectu.

Ad rrtionem primæ ſententiæ reſpondeo ruxilium, conſilium, vel favorem non æquè principaliter prohiberi, ac mutilationem, vulnerationem, &c. nec obſtat particula illr copulativr, &, tum quia ex verbis, & modo loquendi conſtat quo pacto iſtæ actiones prohiberntur, tum quia dictio, & ſæpe ſumitur pro diſiunctiva, *vel*, ex Gonzalez *ad regul.* 8. Cancellar. *gloſſ.* 3. *num.* 14 & rlitr quos recenſet Auguſtinus Barboſa *de dictionibus, dictione* 93. *num* 18. conſequenter diſiungit caſus, &, diſpoſitionem rmpliat ad diverſr, juxta ſubjectam materiam ex Doctoribur citrtis, & ex Rotx Romana apud Farinacium *deciſ.* 770. *num.* 4 io noſtro autem caſu hanc dictionem diſiunctivè rccipiendam eſſe, omninò fateri debet etiam ipſe Duardus, rlioquin ſequeretur hanc cenſurrm non incurri, niſi rb iir, qui occidunt, mutilant, vulnerant, crpiunt, & deprædantur, & ſimul auxilium, conſilium, vel favorem præſtant.

PUNCTUM II.

Quodnam ſit ſubjectum hujur cenſuræ, ſeu quiſnam præſentis canonir excommunicationem incurrat occidendo, vulnerando, ſpoliando, &c.

1 *Perſonæ, quæ cenſura hujus Canonis ſubjiciuntur, ſunt omnes, & ſinguli injuſtè interficientes, mutilantes, vulnerantes, detinentes, capientes, deprædantes Romipetas ad Urbem accedentes cauſa devotionis, vel in ea morantes, vel recedentes, & in his dantes conſilium, auxilium, vel favorem.*

2 *Juſtè occidens, vel ſpolians non incurrit excommunicationem.*

3 *Romipeta, ſeu peregrinus excommunicationem incurrit occidendo, ſpoliando, &c. alium Romipetam, ſeu peregrinum.*

UNICA PROPOSITIO.

1 OMnes, & ſinguli injuſtè interficientes, mutilantes, vulnerantes detinentes, capientes, deprædrntes, Romipetar, ſeu peregrinos, rd Urbem cauſa devotionir, vel peregrinationir accedentes, vel io er morantes, vel recedentes, vel in his dantes auxilium, cooſilium, vel favorem, excommunicationem præſentis canonir Incurrunt. Hæc propoſitio à nullo negari poteſt, niſi rb iis, qui Summi Pontificis auctoritatem temerè, & impudenter impugnant; initirur enim verbir à Summo Pontifice prolrtir.

Dixi, *omnes, & ſinguli*, ut innuerem hanc cenſuram extendi rd omnes cujuſcis conditionis homines, modò, cenſuræ capaces ſint, ut patet tum ex dictis in præcedentibus quæſtionibus, tum er traditis *de cenſuris in genere diſp. 1. quæſt. 1. part. 4. num. 1. & ſeqq. tomo 1.* An verò rfficiat Reges, aut Imperatorem, patet ex dictir *de clauſura q. 4. part. 1. n. 4.* ubi dixi, probabiliter non affici, & alibi.

2 Dixi *injuſtè*, quia juſtè vulnerans, vel occidens non ligatur excommunicatione, ut ſi occidat xd ſui defenſionem cum moderamine inculpatæ tutelæ, vel ſi tanquam exulem, & proſcriptum interficiat in territorio Principis, in quo impunè, & licitè exuler occidi poſſint. Ita Ugolinus *hic* §. 2. Fillinc. *tr.* 16. *c.* 5. *q.* 9. *num.* 2a1. Duardus *quæſt.* 18. *n.* 9. Vivaldur *hic* Sayrus *lib.* 3. *c.* 14. *n.* 8. Reginaldus *lib.* 9. *cap.* 19. *num.* 3 tr.

3 Hinc ſolum dubium occurrit explicandum, utrùm Romipeta, ſeu peregrinus, qoi alium peregrinum injuria afficit, in hanc cenſuram incidat, ſicut reliquos incidere diximus.

Reſpondeo affirmativè. Ratio eſt, tum quia clericus, qui xlium clericum percutit, incurrit excommunicrtionem, *cap. ſi quis ſuadente diabolo* 17. *quæſt.* 4. ergo etiam peregrinus incurrit occidendo, vulnerando, capiendo, vel alias actiones in hoc canone prohibitas in rlium peregrinum exercendo, tum quia Summus Pontifex generaliter, abſolutè, & indiſtinctè loquitur; ergo generaliter, & indiſtinctè intelligendus eſt.

Amplix, ſive id faciat ex propoſito, data operx, ſive in rixa perculſus ira, & calore iracundiæ motus; militant enim eædem rrtiones, modò non adſit tanta animi perturbatio, quæ animadvertentiam, & conſenſum ad mortale peccatum requiſitum auferrt, ut patet ex regulir generalibus *traditis de pecc. diſp.* 1. *quæſt.* 3. *par.* 5 *num.* 1. *tom.* 2. Ita Duardus *quæſt.* 7. *num.* 1. Filliocius *num.* 123. Alrerius *diſp.* 10. *cap.* 4. *dub.* 3. contra Vivaldum *in expoſitione huius canonis ad finem num.* 13. ubi graviſſimos Romanæ Curiæ Doctores ſuæ ſententiæ adhæſiſſe teſtatur: verum quod ego dixi omnino ſuſtinendum eſt, cùm hoc tempore in Bullr Summi Pontificir non requirrtur, ut injuria ea propoſito inferatur; ſicut tempore Cajetani, Navarri, & Virldi io Bullr Gregorii XIII. exprimebatur, & requirebatur, conſequenter nunc ſufficir injuriam hoc canone expreſſam peregrinir fieri cum rdvertentia ad mortrle peccatum ſufficiente: quamvir ex propoſito, & directa voluntario non fiat.

Obiicies, quod favore alicujuſ inductum eſt; non debet in ipſius damnum retorqueri, *l. quod favore, C. de leg.* ſed favore peregrinorum lrta eſt excommunicatio hujur canonir: ergo non debemus rſſerere peregrinos, contrr præſentem conſtitutionem delinquentes excommunicatione hujor canonir rffici.

Reſpondeo hunc canonem favore peregrinorum latum eſſe, ne injuriis afficiantur, vel impediantur, non verò, ut in rliis afficiant, vel impediant alios, hac enim in parte canon illis non ſuffragatur.

Alirs difficultates, quæ in hoc puncto explicari poſſent, explicabo in puncto ſubſequente, cujur expoſitionem, Deo duce, aggredior.

PUNCTUM III.

Contra quas perſonas præfatas actiones homicidii, vulnerationis, ſpoliationis, &c. fieri debeant, ut excommunicationis pœnr incurratur.

1 *Ut cenſura huius canonis incurratur, opus eſt, ut homicidium, ſpoliatio, &c. fiant contra Romipetas, ſeu peregrinos ad Urbem cauſa devotionis accedentes.*

2 *Romipeta dupliciter accipitur; 1. latè prò eo, qui quavis cauſa proficiſcitur ad Urbem; 2. ſtrictè prò eo, qui Romam cauſa devotionis accedit: Ita Peregrinus dupliciter conſideratur; 1. latè prò eo, qui extra patriam verſatur, & vocatur alio nomine Hoſpes, Advena, Forenſis; 2. ſtrictè prò eo, qui cauſa devotionis ad limina Apoſtolorum, vel ad alia ſacra accedit. Hoc ſecundo modo accipitur Romipeta in hoc Canone.*

3 *Occidens, vel mutilans proficiſcentem ad Urbem cauſa devotionis excommunicationem incurrit, etiamſi ibi non exiſtat Papa.*

4 *Lædens Civem Romanum ſacra Urbis loca viſitantem, non incurrit excommunicationem, modo ille Civis alibi non habitet.*

5 *Offendens famulos, ſeu familiares accedentes ad Urbem, afficitur excommunicatione, quoties famuli, ſeu familiares ſunt in comitatu domini; modò & ipſi iter habeant cauſa non famulatus, ſed devotionis.*

6 *Vexans peregrinos ad ſanctum Jacobum Compoſtellanum, vel ad Domini ſepulchrum, vel ad ædem Lauretanam non incurrit excommunicationem.*

7 *Vetans peregrinum volentem ſolùm loca ſacra viſitare extra Urbis mænia exiſtentia, non incurrit excommunicationem iuxta ſententiam auctoris contra alios.*

8 *Dicitur cauſa devotionis, vel peregrinationis ad Urbem accedere, qui accedit animo colendi Deum, vel Sanctos.*

9 *Limina Apoſtolorum idem ſignificant, quod Roma, ſeu Urbs in hoc canone.*

10 *Differunt devotio, & peregrinatio, quod devotio eſt actus religionis interior, peregrinatio eſt actus exterior.*

11 *Pergens Romam ad viſitandas Eccleſias dicitur peregrinus cauſa devotionis.*

12 *Idem dic de eo, qui Romam adit cauſa adimplendi votum.*

13 *Secus de eo, qui cauſa negotii, vel litis Romam proficiſcitur.*

14 *Qui Romam venit cauſa negotii, & devotionis ſimul, gaudet hoc privilegio; ſi primario, ſecus ſi ſecundario intendat devotionem.*

15 *Poſſumus diſcernere finem principalem à minus principali ex eo, quod finis principalis eſt ille, cujus intuitu, quis operatur, & quo ſublato opus non fieret.*

16 *Vexans eum, qui Romam proficiſcitur cauſa devotionis, & ſimul cauſa negotii in Curia peragendi, unam tantùm excommunicationem incurrit, juxta ſententiam auctoris.*

17 *Afficiens injuriis hic veritis clericum, ſeu religioſum peregrinationis gratia Romam proficiſcentem ſine licentia ſuperioris excommunicationem incurrit.*

18 *Clericis, & religioſis interdicta eſt peregrinatio ſine licentia ſuperioris ſuſcepta.*

19 *Clerici, & religioſi poſſunt peregrinationem Romam versùs ſuſcipere cauſa proſequendæ appellationis, aut vitandæ gravis, & injuſtæ vexationis.*

20 *Occidens, mutilans, aut ſpolians Turcam, hæreticum, vel excommunicatum Romam devotionis gratia proficiſcentem, excommunicationem incurrit.*

21 *Vexans actionibus prædictis commorantes in Urbe cauſa devotionis excommunicatur.*

22 *Vexans aliqua ex præfatis actionibus incolas urbis Romæ non ligatur excommunicatione.*

23 *Vexans aliqua ex præfatis actionibus recedentes ab Urbe, ad quam cauſa devotionis venerunt, ſubiicitur excommunicationi.*

24 *Qui Romam acceſſerat cauſa devotionis, ſed poſtea nulla ibi pia opera exercuit, non fruitur privilegio huius canonis, dum recedit.*

25 *Peregrinus, qui poſtquam loca inviſit, nollet ea viſitaſſe, & peregrinationem ſuſcepiſſe, non fruitur privilegio huius canonis, iuxta ſententiam auctoris, dum ad ſuos revertitur.*

26 Qui

16 *Qui inchoato Romam verſus itinere domum revertitur, ut aliquid ibi faciat, non fruitur hoc privilegio, juxta ſententiam auctoris.*

OB injuriam triplici perſonarum generi illatam incurritur cenſura hujus noſtri canonis.

Primum perſonarum genus ſunt peregrini Romam devotionis gratia proficiſcentes.

Secundum iidem in Urbem morantes.

Tertium recedentes ab Urbe. De ſingulis per diſtinctas propoſitiones in ſequentibus agam.

PRIMA PROPOSITIO.

1 UT cenſura hujus canonis incurratur, opus eſt, ut aliquæ ex præfatis actionibus fiant contra Romipetas, ſeu peregrinos ad Urbem cauſa devotionis, ſeu peregrinationis accedentes; Hæc propoſitio aliqua potius explicatione, quàm probatione indiget, cum unicuique textum inſpicienti clara ſit, & perſpicua.

2 Quæres primò, quiſnam dicatur Romipeta in hoc loco.

Reſpondeo illum dici, qui cauſa devotionis Romam pergit; nam hoc nomen *Romipeta* dupliciter accipitur; primò latè, & univerſaliter pro eo, qui quavis cauſa proficiſcitur ad Urbem, ut ipſummet nomen apertè indicat. Secundò ſtrictè, & preſsè pro eo, qui Romam cauſa devotionis accedit, ut ex ſubſequentibus verbis hujus canonis apertè declaratur. Sicut etiam *peregrinus*, qui à peregrinando nomen duxit, dupliciter accipitur. Primò latè pro eo, qui extra patriam verſatur, & alio nomine vocatur extraneus advena, hoſpes, forenſis, *l. cives, C. de incol. l.* 10. Secundò ſtrictè, & preſsè accipitur pro eo, qui cauſa devotionis ad limina Apoſtolorum, vel ad alia loca ſacra accedit, ut clarè Summ. Pontifex in Bulla exprimit. Romipetæ igitur, ſeu peregrini ſecundo modo accepti gaudent privilegio hujus canonis, & ſub protectione Sedis Apoſtolicæ ſecuri conſiſtunt, *c. arguta* 2. *q.* 6. & alibi pluribus in locis relatis ab Alterio *loco cit.* ubi peregrinorum privilegia recenſet. Ita Cajetanus *in ſumma ver. excomm. c.* 53. *prope finem*, Sayrus *de cenſuris lib.* 3. *c.* 14. *n.* 6. Filliucius *tract.* 16. *c.* 5. *q.* 8. *n.* 120. Alterius *diſp.* 11. *c.* 2. *col.* 1. & 2. Duardus *canon.* 10. *q.* 4. Anton. de Souſa *hic c.* 11. *n.* 4. & alii communiter, & hoc valet.

3 Etiamſi Romæ, ad quam peregrini ſe conferunt, Curia Romana non exiſtat, ut ſi Summus Pontifex abſit, & ſecum Curiam tranſtulerit. Ratio eſt, quia Summus Pontifex loquitur de accedentibus ad Urbem, non verò ad Curiam. Ita Cajet. *verb. excomm. cap.* 11. *verſ. nota*. Ugolinus *hic* §. 2. *ad finem.* Regin. *n.* 351 Duardus *q.* 4. *n.* 4. Navarrus *c.* 27. *n.* 65. Vivaldus *hic n.* 8. *in nova impreſſione*, Antonius de Souſa *hic c.* 11. *n.* 4.

4 Hinc ſequitur primò eum, qui aliqua prædictarum actionum, lædit civem Romanum Sacra Urbis loca viſitantem non affici hac cenſura, quia non offendit peregrinum, ſeu Romipetam, qui verò civem Romanum alibi inhabitantem, ſed Romam, ubi domicilium habet, devotionis cauſa venientem vexat, afficitur hac cenſura; qui Romipetam offendit, quamvis, ſtrictè loquendo, non dicatur offendere peregrinum: latius enim patet nomen Romipetæ, quàm peregrini, ut per ſe patet. Ita Doctores cit.

5 Secundò eum, qui offendit famulos, vel familiares, comitantes dominum devotionis cauſa Romam proficiſcentem, affici excommunicatione, quia etiam ipſi ad Urbem cauſa devotionis peregrinari cenſentur. Ita Ugolinus, Duardus, Alterius, & alii, quos in ſimili *quæſt. præcedente p.* 1. *num.* 24. *tom.* 3. *recenſui*. Imò Alterius *diſp* 12. *c* 4. *dub.* 6 & Duardus *canon.* 10. *q.* 16. *n.* 5.

Idem ſentiendum putant, etiamſi prædicti familiares intentionem habeant non peregrinandi cauſa devotionis, ſed ſolùm obſequii cauſa erga dominum; quia privilegium domino conceſſum extenditur ad familiares, *c. licet de privilegiis lib.* 6.

Sed oppoſitum in hoc caſu mihi probabilius videtur, quia in materia pœnali, præſertim cenſurarum, non eſt facienda extenſio ultra verborum ſignificationem: verba autem hujus canonis ſignificant, illos ligari excommunicatione, qui vexant accedentes Romam cauſa devotionis: non verò cauſa famulatus. Neque ob id privilegium inutile redditur, quia prodeſt famulis, & dominis accedentibus cauſa devotionis, neque adeſt neceſſitas extendendi privilegium ſecuritatis ad ipſos, dum cauſa devotionis peregrinari non intendunt. Hinc patet reſponſio *ad c. licet, cit.*

6 Tertiò eum, qui peregrinos ad ſanctum Jacobum Compoſtellanum, vel ad Sacrum Chriſti Domini ſepulcrum, vel ad ædem Lauretanam proficiſcentes offendit, non ſubiacere huic excommunicationi, quia iſti non ſunt Romipetæ, ſeu peregrini ad Urbem; nomine enim Urbis, per antonomaſiam, dicitur Roma, *cap. Alphenus* 87. *ff. de verb. ſignif.* ſicut ſi ſermo ſit de jure civili ſimpliciter, jus Romanorum intelligitur, *Inſtit. de iur. nat. gen. & civil.* §. *ſed ius quidem civile*. Ita Doctores citati.

7 Quartò eum, qui peregrinum cauſa devotionis, volentem ſolùm accedere ad ſanctum Laurentium extra mænia Romæ, vel ad ſanctum Sebaſtianum, vel ad tres fontes, vel alias Eccleſias in territorio Romano exiſtentes, & Urbi contiguas, & adiacentes, offendit, vinculo hujus cenſuræ obſtringi, juxta probabilem nonnullorum, quam ſequitur Alterius *diſp.* 11. *cap.* 3. *col.* 3. *qu.* 2. Duardus *canon.* 10 *quæſt.* 5. *num.* 2. *& ſequentibus*. Ratio eſt, quia dicitur offendere Romipetam, ſeu peregrinum ad Urbem devotionis cauſa accedentem, quamvis Romam non ingrediatur, Urbs enim, inquiunt ipſi, accipitur, hoc loco pro territorio, non quidem ut territorium dicit comitatum, & diſtrictum, ſeu diœceſim, ſed ut dicit univerſitatem agrorum intra fines civitatis.

Dixi, *juxta probabilem nonnullorum opinionem*, quia oppoſitum mihi probabilius videtur. Ratio eſt, quia verſamur in materia cenſurarum, ſeu pœnali, in qua verba accipienda ſunt juxta arctiorem ſignificationem, *c. ſtatutum, de electione*; nomine autem Urbis, juxta propriam, & ſtrictam ſignificationem, ea tantùm loca veniunt, quæ intra mænia continentur, ex Panormitano *in cap. Rodulphus, n.* 4. Felino *num.* 11. *de reſcrip.* Quare licèt demus in materia favorabili nomine Urbis intelligi univerſitatem agrorum cujuſque civitatis: hic tamen verſamur in materia, quæ licèt favorabilis ſit reſpectu peregrinorum; odioſa tamen eſt reſpectu delinquentium, conſequenter juxta naturam pœnarum, & cenſurarum mitius explicanda eſt, conſequenter mihi probabilius videtur excommunicationem non incurri vulnerando eum, qui ſolùm decreverat loca ſacra extra muros Urbis exiſtentia inviſere.

Obiicies, interdicta civitate cenſentur etiam interdicta ſuburbia; ergo etiam excommunicatio lata contra vexantes eos, qui ad Urbem proficiſcuntur, cenſetur lata contra vexantes eos, qui ad ſuburbia, & loca contigua, & quaſi adiacentia pergunt.

Reſpondeo negando conſequentiam, quia à diſparatis non valet illatio, præſertim in materia pœnali. Ratio autem diſparitatis eſt, quia circa interdictum extat juris diſpoſitio, & extenſio, *cap. ſi civitas, de ſententia excommunic. in* 6. non verò in noſtro caſu.

8. & 9. Quæres ſecundò, quiſnam dicatur cauſa devotionis, vel peregrinationis accedere ad Urbem, ſeu Romam, ſeu etiam ad limina Apoſtolorum, (nam quando de peregrinatione agitur: pro eodem accipiuntur limina, & Roma, ſeu Urbs: ubi verò de alia re tractantur, limina Apoſtolorum non accipiuntur pro urbe Roma, in qua glorioſiſſima Sanctorum Apoſtolorum Petri, & Pauli corpora requiſcunt, ſed pro Papa, aut Curia Romana, juxta materiam, de qua agitur *cap. ego N. de jurejur.* & ibi Doctores communiter, quos citat, & ſequitur Alter. *lib.* 5. *diſp* 11. *cap.* 3. *col.* 3.)

Reſpondeo illum dici cauſa devotionis, vel peregrinationis accedere, qui Romam pergit animo colendi Deum in ſe ipſo, vel in Sanctis. Devotio eſt affectus circa ea, quæ ſunt divini cultus ſeu eſt actus religionis, quo voluntas intendit Deum colere, & honorare, vel, ut inquit S. Thom. 2. 2. *q* 82. eſt promptus voluntatis affectus ad aliquid efficiendum propter obſequium, honorem, & cultum Dei. Hoc tamen in loco cauſa devotionis non ſumitur, ut diſtincta à cauſa peregrinationis, ſed pro eadem uſurpatur, ut patet ex illa particula, *ſeu*, quæ cum hic ponatur inter duo ſimilia, non diſiunctivè accipitur; ſed expoſitivè ad declaranda præcedentia, ut notat Gloſſ. *in cap bonæ, de poſtulat.* Rota Romana apud Seraphinum *prælat. dec* 393. *n.* 9. Panormit. *in cap. bonæ, n.* 17. & alii apud Auguſt. Barboſ. *de diction. dictione* 312. *n.* 3. & apud Alter. *lib.* 5. *diſp.* 11. *c.* 3. *col.* 4. *verſic. cauſa devotionis*.

10 In hoc tamen differunt devotio, & peregrinatio, quod devotio eſt actus interior religionis, peregrinatio eſt actus illius exterior, ſeu effectus, ac ſignum; nam ſi hominem more peregrinorum indutum, & Eccleſias viſitantem inſpiciam, illum Romam cauſa devotionis adveniſſe, & eſſe peregrinum confeſtim judicabo. Ita Cajetanus *verb. excom. c.* 13. Ugolinus *c.* 10. *n.* 6. *circa medium*. Alterius *loco cit.* Duardus *q.* 6 *n* 2. Filliucius *tract.* 16. *c.* 5. *q.* 8.

11 Ex dictis ſequitur primò, illum, qui Romam pergit ad viſitandas Eccleſias, venerandas reliquias, vel indulgentias conſequendas, dici Romam pergere cauſa devotionis, ſeu peregrinationis; nam iter ſuſcipit ex affectu inſerviendi Deo, ſeu vacandi cultui divino; conſequenter qui hunc vexat, ligatur excommunicatione. Ita DD. cit.

12 Secundò eum, qui cauſa adimplendi votum, vel pœnitentiam à confeſſario, vel alio judice Eccleſiaſtico impoſitam Romam adit, dici cauſa devotionis Romam adire; tum quia voluntas ad implendi votum, vel pœnitentiam includit affectum exequendi aliquid, quod eſt divini cultus, tum quia præſumendum eſt Summum Pontificem loqui juxta communem loquendi uſum, peregrinus autem qui ad Urbem accedit cauſa adimplendi votum, vel pœnitentiam, juxta communem loquendi uſum, dicitur Romam accedere cauſa devotionis, ſeu devotam peregrinationem ſuſcipere. Ita Vivald. *n.* 9. Alter. *diſp.* 11. *c.* 3. *ad fin.* Filliuc. *tract.* 16. *cap.* 5. *n.* 120. quidquid dicat Duardus *q.* 8. *n* 7. *& ſeq.*

13 Tertiò eum, qui cauſa proſequendæ litis, vel alterius negotii Romæ peragendi, Romam venit, non dici ad Urbem cauſa devotionis venire, conſequenter eum, qui hunc vulnerat, cenſuram hujus canonis non incurrere.

Dico *huius canonis*, quia fieri poteſt, ut cenſuram alterius canonis contrahat, juxta dicta *q. præcedenti per totam*, *pag.* 48. ſi videlicet Romam tendat cauſa negotii in Curia tractandi ut ibidem explicavi.

14 Sed modò dubium eſt primò, utrum, qui Romam venit non ſolum cauſa negotii, verum etiam cauſa devotionis, gaudeat privilegio hujus canonis, ut ſi veniat Romam, ut Eccleſias viſitet, & ſimul amici conſpectu fruatur, vel ut chirothecas emat, vel ut appellationem proſequatur, vel ob alia negotia.

Reſpondeo primò, ſi principaliter Romam adire intendit cauſa devotionis, & ſecundariò, ſeu impulſivè alia de cauſa vexans

hujuſmodi peregrinum incidit in excommunicationem, quia dicitur vexare Romipetam, ſeu peregrinum ad Urbem cauſa devotionis accedentem; nam ſecundarii finem, ſeu cauſæ impulſivæ, non tollunt rationem finis primarii, à quo actio ſpecificatur, & pendet; actio enim ſpecificatur ab eo, quod principaliter agitur, *l. qui injuriæ, in principio. ff. de furtis*, & *c. cum voluntate, de ſent. excom.* Idem ſentiendum arbitror, ſi peregrinus non ſolum cauſa devotionis, verum etiam ſi ob alios fines æquè principaliter, vel etiam minus principaliter Romam adire intendit; nam etiam in hoc caſu vexans hujuſmodi Romipetam ligatur excommunicatione, tum quia dicitur vexare accedentem ad Urbem cauſa devotionis; nam unus, & idem actus plures fines habere poteſt, nec ratio unius finis deſtruit alium; poteſt enim quis ob varia variarum virtutum motiva, ſeu fines præſtare unum, & eundem actum, qui à ſingulis motivis ſingulorum virtutum honeſtatem induat, ut communiter concedunt Theologi: tum quia Summus Pontifex excommunicat eos, qui peregrinos vexant nec diſtinguit, an deinceps alia negotia peragant, præſertim cum nullus ferè Romam veniat, quin ſimul aliquid aliud agat.

Reſpondeo ſecundò, ſi peregrinus Romam adire intendat, ut amici conſpectu fruatur, vel ut appellatione proſequatur, vel ob alia negotia principaliter, ſeu tanquam ob cauſam finalem; ſecundariò verò cauſa devotionis, tanquam ob cauſam impulſivam, vexans hujuſmodi peregrinum non afficitur iſta excommunicatione: quia non dicitur vexare peregrinum ad Urbem cauſa devotionis, proficiſcentem, actio enim ſuam ſpeciem ſumit ab actu primario, non à ſecundario, & in qualibet actione inſpicitur id, quòd principaliter agitur, *cap. cum voluntate, de ſent. excommunic.* Confirmatur, quia ſi veniens Romam principaliter cauſa negotiorum, & ſecundariò cauſa devotionis, vocari poſſet peregrinus cauſa devotionis, ſequeretur omnes Romam accedentes vocandos eſſe peregrinos, conſequenter omnes privilegio hujus canonis gaudere, cum nullus ferè Romam veniat, qui pro temporis opportunitate aliquas Eccleſias non viſitet, & aliquod pietatis, & devotionis opus non præſtet. Ita Ugolinus *in explicatione hujus can. §. 1. num. 1.* Alterius *cap. 4. dub. 7.* Duardus *quæſt. 6. num. 3. & quæſt. 9. n. 1. & ſeq.* Vivaldus *hic num. 8.* Filliucius *tract. 16. cap. 5. quæſito. 8.* Anton. de Souſa *hic c. 11. n. 5.* quamvis iſti DD. mecum in omnibus non conveniant: id enim ſolùm admittunt, quando devotio eſt cauſa principalis, vel æquè principalis; non verò quandò eſt finis minus principalis.

15 Rogabis, quo pacto diſcernere poſſimus finem principalem à fine ſecundario, ſeu cauſam finalem à cauſa impulſiva, ut judicium feramus, an peregrinus cauſa devotionis, vel potiùs cauſa alieni negotii Romam veniat, & privilegio hujus canonis gaudeat. Omiſſa reſponſione Alterii, Navarri, & aliorum, quæ mihi non probatur.

Reſpondeo finem, illum dici, qui eſt cauſa ſubſtantiæ actionis, ſeu cujus gratia fit opus, & quo ſublato opus non fieret, ut ſi Canonicus choro interſit, ut percipiat diſtributiones, (poteſt enim hoc fine abſque ſimonia intereſſe, non quidem, ut illas percipiat, tanquam pretium divini officii, alioquin labem ſimoniæ committeret, ſed ut quid adnexum divino officio ad ſui ſuſtentationem) diſtributiones dicuntur cauſa finalis intereſſentiæ; quia ſublatis diſtributionibus non intereſſet; niſi fortè interſit ob diſtributiones, & ſimul ob divinum cultum, cui principaliter vacare debet, nam eadem actio plures fines partiales habere poteſt; quorum ſinguli ſunt ipſius actionis cauſa; ita ut actio ab omnibus tanquam à fine adæquato pendeat, ut ſupra dicebam. Finis verò ſecundarius, ſeu cauſa impulſiva illa eſt, quæ non eſt cauſa actionis; ſed impellit, & excitat ad actionem, & ea cauſa non poſita adhuc actio fieret: ut ſi quis Romam eat, ut limina inviſat, & amicum viſitet: ſed ita ſit affectus, ut limina inviſeret, etiamſi amicus ibi non adeſſet, viſitatio liminum eſt cauſa finalis, viſitatio verò amici eſt cauſa impulſiva, ſi peregrinus ita ſit affectus, & animo paratus, ut Romam non adiret, niſi limina adeſſent. Hanc rem pluribus explicavi *de contractibus, diſp. 3. quæſt. 1. p. 2. §. 2. num. 8. & ſeq. tom. 2.* & alibi, propterea non eſt opus hic diutius in explicatione horum terminorum immorari.

16 Secundò dubium eſt, utrùm vexans eum, qui non ſolùm cauſa devotionis, verùm etiam cauſa negotii in Curia peragendi ad Urbem accedit, duplicem incurrat cenſuram, unam ob injuriam peregrino illatam; alteram ob injuriam factam accedenti ad Sedem Apoſtolicam cauſa negotii in Curia tractandi.

Reſpondent Vivaldus *hic num. 8.* Duardus *hic quæſt. 9. num. 1. & 2.* duplicem cenſuram incurrere. Ratio eſt, quia delinquit contra utrumque canonem. Imò ſi offendat clericum Romam ob utrumque finem accedentem, triplicem excommunicationem contrahit, duas ſcilicet in Bulla Cœnæ expreſſas, tertiam verò *in c. ſi quis ſuadente diabolo 17. q. 4.*

Hoc tamen præfati Doctores limitant, modò peregrinus æquè principaliter accedat Romam cauſa negotii, & cauſa devotionis; nam ſi principaliter accedat cauſa negotii, ſecundario cauſa devotionis, incurrit ſolùm cenſuram præcedentis canonis, ſi accedat principaliter cauſa devotionis, ſecundariò cauſa negotii, obſtringitur ſolùm vinculo hujus cenſuræ: ſed quidquid ſit de hac modificatione, & limitatione, de qua dictum eſt ad calcem primi quæſiti *num. 2.*

Reſpondendum mihi videtur unam tantùm cenſuram incurrere, quia unum delictum committit, & unam numero tranſgreſſionem ex eodem motivo interdictam, nam Summus Pontifex ex eodem motivo ſecuritatis intendit conſulere, & proſpicere accedentibus ad Urbem cauſa negotiorum, cauſa devotionis, ut ſingulis ad Urbem vel ad Curiam ſecutus, & liber aditus pateat. Ob id Doctores communiter aſſerunt vexantes eos, qui Romam tendunt cauſa negotiorum, vel cauſa devotionis, ſacrilegium committere, quia videlicet lædunt eos, qui ſub Eccleſiæ protectione conſtituti ſunt, ſicut ſurripiens in Eccleſiis committit ſacrilegium, quia injuriam loco ſacro facit, cujus intuitu rès in Eccleſia exiſtentes tutas eſſe Summus Pontifex intendit, ut docui de ſacrilegio in primo Decalogi præcepto *diſp. 3. q. 6. p. unic. n. 23. t. 2.*

Oppoſita tamen opinio probabilis eſt, ad cujus rationem reſponderi poteſt, utrumque canonem, ex eodem motivo ſecuritatis præſtandæ Chriſti fidelibus Romam pergentibus, conditum eſſe: cenſuræ autem non multiplicantur ob multiplicationem legum ex eodem motivo editarum. Secus ſi offendatur clericus; immo enim peculiaris cenſura incurritur, quia percuſſio clericorum ſpeciali quadam ratione vetita eſt in honorem ordinis, & ſtatus Eccleſiaſtici, ut alibi dictum eſt *de cenſ. in genere. diſ. 2. q. 4. p. 1. n. 1. & ſeq. t. 1.*

Ex quo fit, ut qui clericum Romam cauſa devotionis venientem vulneravit, debeat in obtinenda abſolutione utramque circumſtantiam explicare; alioquin abſolutus ſolùm remanet ab eo, cujus cauſam expreſſit *c. qui pro cauſa, de ſentent. excom.* & patet ex dictis *de cenſ. in comm. diſp. 1. q. 3. p. 6. n. 1. & ſeqq. to. 1. & de diſpenſationibus in trac. de legibus, diſp. 1. q. 2. p. 4. n. 1. & ſeqq. t. 2.*

17 Tertiò dubium eſt, utrùm injuriis in hoc canone vetitis afficiens clericum, vel religioſum, peregrinationis gratia Romam proficiſcentem, ſine ſuperiorum licentia, ligetur hac cenſura.

18 Prò ſolutione iſtius difficultatis advertendum eſt, clericis interdictum eſſe peregrinari, & diſcedere à propria diœceſi, etiam devotionis cauſa, abſque ſuorum Prælatorum licentia, *c. non oportet, de conſecrat. diſt. 5.*

Amplia primò, etiamſi peregrinari intendat cauſa ſtudii *cap. relatum, de clerico non reſid.* aut cauſa voti: ſicut enim illis vetitum eſt peregrinationem vovere; ita etiam à fortiori ſuſcipere ſine ſuperiorum licentia, *cap. magna, de voto, & cap. non oportet, cit.* Ita Burgas *in tract. de irreg. p. 5. in tit. de peregrinis, & ignotis, n. 5.* Alterius *diſp. 11. cap. 4. dub. 4.* Duardus *hic qu. 16.* Carolus de Graſſis *in tract. de effect. clericatus, effectu 25.*

Amplia ſecundò, non ſolùm in clericis ſimplicibus, verùm etiam à fortiori in iis, qui beneficia poſſident; cùm enim frequenter accidat, ut celebrationi divinorum officiorum, & Sacramentorum adminiſtrationi operam dare debeant, jure merito interdicitur ipſis peregrinatio; quamvis ex ſua natura utilis ſit, honeſta, & fructuoſa, ut patet *ex Concilio Trid. ſeſſ. 25. in princip. in decreto de invocatione, & veneratione reliquiarum*, & pluribus docet Alterius *loco cit. cap. 2.* Et hoc multo magis militat in Epiſcopis, qui peregrinari nequeunt ſine licentia Papæ, ut patet ex allatis rationibus, & *ex cap. magna, de voto, & authent. de ſanctiſſ. Epiſcop. §. interdicimus.* Idem etiam aſſerendum eſt *de religioſis, cap. non oportet, & cap. magna, citatis.* Cum enim obedientiam ſuis ſuperioribus voverint, par eſt, ut à ſuperiorum voluntate in ſuis actionibus morem gerant, & obſequantur. Ita DD. Imò in præcitatis juribus cautum etiam eſt, ne laici, non obtentis ab Epiſcopo litteris commendatitiis, peregrinentur: nam Epiſcopi eſt ferre judicium an peregrinationem ſuſcipere expediat, quanquam in laicis hæc licentia potius ex honeſtate, & decentia, quam ex præcepto requiritur, conſuetudine teſte.

19 Hæc tamen limitantur, niſi peregrinationem ſuſcipiant Romam versùs ad proſequendam appellationem, vel ad evitandam gravem, & injuſtam vexationem, tunc enim licitum eſt Papam, non verò alium ſuperiorem adire, etiam invito Prælato, *c. omnes oppreſſi 2. q. 6.* Ita DD. citati. His præmiſſis.

Ad propoſitam difficultatem reſpondeo clericos, vel religioſos gaudere privilegio hujus canonis, & conſequenter eos, qui præfatis, Romam peregrinationis gratia proficiſcentibus, injuriam inferunt, ligari excommunicatione. Ita Alterius *diſp. 11. cap. 4. col. 4. dub. 5.* contra Duard. *can. 10. quæſt. 15. num. 3. & ſeq.* Ratio eſt, tum quia ſi clericus anno ſancto ſine licentia Epiſcopi Romam pergat, ut fruatur Jubileo, ipſius fructu non privatur, ex Joanne de Anna *in tract. de Jubil.* & aliis. Item qui tempore Jubilei delinquit ſpe obtinendi remiſſionem virtute Jubilei, frui poteſt Jubileo, ut docui *de pœnitent. diſp. 5. q. 7. ſect. 5. p. 5. §. 2. n. 16. t. 1.* cum communi Doctorum ſententia. Imò qui privilegio abutitur, non ſtatim privilegium amittit, licèt dignus ſit, qui eo privetur, ut docui de privilegiis *in trac. de legib. diſp. 1. q. 3. p. 8. § 7. n. 1. & ſeqq. t. 2.* ad finem. Item ſcrupuloſus, qui vovit non emittere vota ſine confeſſarii conſenſu, validè poſtea vovet, non requiſito confeſſarii conſenſu, & qui jurat ſe domum non venditurum, validè eam vendere poteſt, licèt contra juramentum faciat. Rurſus beneficiarius criminoſus, qui divinum officium coram Prælato recitat, non ſolum ut Deum laudet, verùm etiam, ut vir probus ab ipſo judicetur, vel ut hac ratione beneficium extorqueat, ſatisfacit præcepto divini officii, & dicitur actum orationis, vel etiam devotionis præſtare, ergo à pari, &c. tum quia Summus Pontifex abſolutè & indiſtinctè privilegium ſecuritatis concedit accedentibus ad Urbem cauſa devotionis à

ſed

Digitized by Google

ſed clericus accedit cauſa devotionis; videlicet ex affectu ad Deum ut Deum laudet, ſacras Eccleſia viſitet, Sanctorum reliquias colat ergo fruitur privilegio. Neq; obſtat peregrinationem fieri cum peccato; reſpondetur enim peccatum non tollere propriam actus peregrinationis rationem alioqoin etiam qui Rumam peregit animo viſitandi ſacras reliquias, & ſimul ſubtrahendi peconias ſociis in via, vel animo patrandi aliquod delictum in Curia, non diceretur Romam cauſa peregrinationis pergere, & privilegio ſecuritatis gaudere, qood non videtur admittendum. Quamquam dignus eſt, ut privilegio privetur ob pravam intentionem, & circumſtantiam, quæ actum peregrinationis illicitum efficit, & peccaminoſum.

Hinc patet reſponſio ad rationes, quibus Duardus contrariam ſentenaiam ſulcire, & ſuſtinere cooatur.

20 Quartò dubium eſt utrùm veaana paganum, Iudæum, hæreticum, vel excommunicatum, vel alia obſtrictum cenſura, accedenaem ad Urbem cauſa converſionis, vel cauſa devotionis, incidat in iſtam eacommooicatiooem.

Reſpondeo affirmativè cum Ugolino *hic* §. *1. nu. 1. verſ.* 4. 5. & 6. *p.* 269. Fillincius *tr.* 16. *c.* 5. *q.* 8. *n.* 120. Duardo *lib.* 2. *cap* 10. *q.* 18. *n.* 2. Alterio *diſp.* 15. *c.* 4. *dub.* 1. *a.* 3. & 4. Antonio de Souſa *hic c.* 11. *n.* 2. Ratio eſt quia cui cunveoit ratio diſpoſitionis, coovenit etiam ipſa diſpoſitio *argum. l. nos accuſare*, §. *omnibus ff. de accuſat. l. ſi verò* 65. §. *de viro ff. ſolut. matrim.* & *c. cùm ſecundum* § *fin. de hæret. lib.* 6. præſatis autem perſoois convenit ratio diſpoſitionis, ut inductione io ſiogulis clare oſtendi poteſt.

Primò enim infideles Baptiſmu careotes poſſunt Romam venire, ut præcepta fidei doceantor, Baptiſmum ſuſcipiant; poſſunt Eccleſiac iovíſere, in ipſis orationes ad Deum ſondere, & divinis officiis etiam Miſſæ uſque ad certam partem, intereſſe, *c. Epiſcopus, de conſecratione diſtinct.* 2.

Secundo hæretici Romam venire poſſunt, ut, abſolutione, & reconciliatione obtenta, ſacras Eccleſiaa viſitent, & alia quamplurima pietatia, & devotiooia opera io Urbe præſtent.

Tertiò excommonicati, etiamſi communium Eccleſiæ ſuffragiorum, aut indulgentiarum capaces minimè ſint, nihilominus poſſunt in Eccleſiis privatim orare, ut patet ea dictis *de cenſur. in genere diſp* 2 *qu.* 2 *p.* 3. §. 2. *num.* 8 *to* 1. Idem ſervata proportione dicendum eſt de ſuſpenſo, vel interdicto, & à fortiori de irregulari, ut conſtat ea dictis *de cenſ. in genere diſp.* 3. *p.* 2. *nu.* 2. & *ſeqq. tom.* 1. *diſp.* 5. *p.* 3. & *ſeqq. per totum, à tom.* 1. & *diſp.* 7. *quæſt.* 1. *p.* 4. *per totum tom* 1. quibus in locis ſiogulos harum pœnarum Eccleſiaſticarum effectus explicarem.

SECUNDA PROPOSITIO.

21 Non ſolùm qui occidunt, mutilant, vulnerant, vel alias actiones in hoc canone vetitas faciunt contra accedentes ad Urbem, ligantor excommuoicatione huios canonis; verum etiam qui prædicta faciunt contra morantes io Urbe cauſa devotionis; ſic enim clarè habetur in hoc canone, cuius verba initio iſtius *quæſt. retuli*.

22 Hoc tamen iotellige, modò morantes in Urbe ſint Romipetæ, ſeu peregrini cauſa devotionis ad Urbem Romam, quia de his tantum ſermo eſt io noſtra Bulla, ut benè Caiet. *ver. excommunicatio c.* 13. Alter. *lib.* 5. *diſp* 11. *c.* 3. *col.* 3. *verſ. quamobrem*. Vivaldus *hic caſu* 10. *n.* 10. Duardus, Ugolious, & alii communiter: quapropter, qui iocolam Urbis vulnerat, non ligatur hac cenſura, quia non offendit peregrioom, ſeu Romipetam cauſa devotionis, & hoc verum eſt, etiamſi incola Urbis ea opera eaerceat, quæ ſunt propria peregrinorum, adhuc eoim vocari non poteſt peregrinus. Ita Alterius *lib.* 5. *diſp.* 11. *c.* 5. *q.* 3 Gambarupta *c.* 10 Antonius de Souſa *hic c.* 11 Duardus *q.* 11. Ugolinus, Vivaldus, & alii communiter.

Ex dictis ſequitur, civem Mediolanenſem, qui Romam peregrinatur cauſa devotionis, non poſſe ſine eacommonicatiooe vexari vulneratione, aut deprædatione, quamdiu Romæ commoratur cauſa peregrinationis. Idem dic de cive Romaoo, qui, dum alibi habitationem habet, inde ſe transfert Romam cauſa devotionis, ut ſic enim vocari poteſt Romipeta cauſa devotionis, ut diai in prima illatione poſt primum quæſitum *n.* 4. Si verò, abſoluta devotiooe, intendat Romæ manere, non gaodet amplius hoc privilegio, nec vocari poteſt Romipeta, ſeu peregrinus: nam Summus Pontifex hoc privilegium peregrinis coocellit ſolum pro tempore, quo vocari poſſunt, & ſunt peregrini.

Quamobrem, qui Romam cauſa devotionis ſe contulit, ut peregrinus, deinde Urbis pulchritudine, vel etiam pietate allectus decrevit Romæ domicilium conſtitoere, ut frequentiùs loca ſacra inviſere poſſit, Sanctorum reliquias venerari, & ſimilia pietatis opera præſtare, non gaudet amplios privilegio huius canonis, quia ſtatim ac conſtituit domicilium, id eſt, ſtatim ac incipit Romæ habitare, animo ibi perpetuò manendi, deſinit eſſe peregrinus, & fit incola, & habitator Urbis; conſequenter, qui eum lædit, cenſuram huius canonis uoo contrahit. Ita Alterius, Duardus, Vivaldus, Antonius de Souſa, & alii *locis cit.*

TERTIA PROPOSITIO.

23 Non ſolùm vexaos peregrinos accedentes ad Urbem, vel in ea morantes cauſa peregrinationis, ſeu devotionis, incurrit eacommunicationem; verùm etiam, qui vexat recedentes ab ea. Hæc propoſitio clarè conſtat ea textu, in quo Summus Pontifex idem privilegium ad peregrioos ab Urbe recedentes extendit, quod ad Urbem devotionis gratia proficiſceotibus coonceſſerat. Ita communiter DD.

An verò peregrini ab Urbe recedentes boc privilegio gauderent ſi de ipſis nulla expreſſa mentio facta fuiſſet conſtat ex dictis *qu. præcedenti p.* 1. *qu.* 3. *ad finem, poſt propoſitionem primam num.* 6. *tom.* 3. ubi negativè reſpondi.

24 Ex dictis colligi poteſt primò, eum, qui Romam cauſa peregrinationis, & devotionis acceſſit: ſed dum ibi moraretur, nulla devotionis opera ſecit, non gaudere privilegio huius canonis, dum ad ſuos revertitur, conſequenter eum vulnerantem in excommunicationem boius canonis noo incidere. Ratio eſt, qoia Summus Pontifex eacommunicat vexantes peregrinos ad Urbem cauſa devotionis accedentes, vel recedentes: hic autem, ob propoſiti, & voluntatis mutatinoem, non vocatur amplius peregrinus cauſa devotionis; ſicut is, qui iter inchoat animo accedendi Romam cauſa peregrinationis, quamdiu in hac voluntate perſiſtit, vocatur peregrious; ea verò mutata, peregrini oomen non meretur, nec privilegio huius canonis gaudet; quia principali ſublato tollitur acceſſorium, *c. acceſſorium, de regul. iuris*, & ceſſante cauſa ceſſant omoia, quæ ratione illius conceduntur, *c. cùm ceſſante, de appellationibus*. Ita Ugolin. *hic in verbo, vel ab ipſa recentes.* Alterius *diſp* 11. *c.* 5 *col.* 2 *quæſit.* 2 Duardus *q.* 13.

Obiicies contra iſtam illationem, is, qui cauſa devotionis ad Urbem acceſſit, ſed morbo correptus Eccleſias inviſere, & pietatis opera, quæ decreverat, eaercere non potuit, neque infecta domum redire coactus eſt, gaudet privilegio huius canonis; & qui eum in reditu vexat, incurrit eacommuoicationem: ergo incurrit etiam excommunicationem io propoſito caſu, cùm par ratio eſſe videatur.

Reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia in primo caſu, qui Romam cauſa devotionis acceſſit, ſed ibi nulla pietatis opera ſua culpa præſtitit, vocari non debet peregrinus cauſa devotionis, cum voluntatem, & propoſitum circa devotionem mutaverit: devotio enim formaliter conſiſtit io actu interno, ſeu in affectu circa pia divini cultus opera: in ſecundo verò caſu eſt, & vocatur peregrinus, cùm ad Urbem cauſa devotionis acceſſerit, nec propoſitum mutaverit, licet morbo impeditus opera eaequi, & perficere non potuerit: conſequenter privilegio peregrinorum privari non debet. Ita Alterius *c.* 5. *dub.* 1. Ugolinus, & Duardus *locis cit.* Verum tamen eſt, hunc non conſequi indulgentias viſitantibus loca ſacra conceſſas: quia non præſtat opera ad conſecutionem indulgentiarum præſcripta, ut ſuppono, hoc enim indulgeotiarum proprium eſt, ut non obtineantur, non præſtitis iis, quæ Summus Pontifex iniunait: niſi aliud in privilegio indolgeotiarum expreſſum ſit, ut docui ſuo loco de indulgentiis, idemque ſuſtinet Alterius, & Duardus *loc. citat.*

Secundò ſequitur recedentem ab Urbe, ad quam devotionis gratia peregrinationem ſuſceperat, gaudere privilegio huius canonis, donec ad ſuos redeat, etiamſi in reditu, vel acceſſu ad amicum divertat, aut etiamſi divitius io itinere; vel in Urbe moretur ob morbum, vel ob aliam iuſtam cauſam, iuxta dicta *quæſt. præcedenti p.* 1. *num.* 35. & *ſeqq. tom.* 3. Ita Ugolinus *loco cit.* Filliucius *n.* 121. Sayrus *n.* 6. Doardus *q.* 12. Antooius de Souſa *hic diſp.* 69. *n.* 4 & alii. Ratio eſt, quia ſicut cenſetur accedens, & peregrinus ſtatim ac domo egreſſus, iter Romam versùs ſuſcipit: ita cenſetur revertens, ſeu rediens quouſq; Roma relicta domum reverſus ſit: nam quod operatur propoſitum in propoſito, operari etiam debet oppoſitum in oppoſito, *argum. l. fin.* §. *fin. ff. de leg.* 3. Imò Ugolinus *loc. cit. exiſtimat*.

25 Huiuſmodi peregrioom redeuntem privilegio huius canonis frui, etiamſi poſtquam pia loca inviſit, nollet viſitaſſe, & peregrinationem ſuſcepiſſe. Ratio eſt, quia devotionis cauſa Romam venit, & quæ pietatis erant præſtitit, & quod factum eſt infectum reddi non poteſt *l. in bello.* §. *inſicliat ff. de cap.* & *poſtlim. reverſ.*

Sed oppoſitum bic hoc ultimo caſu mihi probabilius videtur, ut patet ex rationibus allatis io prima illatione *num.* 25. hic enim retractatione voluntatis vocari non poteſt amplius peregrinus cauſa devotionis, conſequenter privilegio, devotionis cauſa peregrinis conceſſo, gaudere oon videtur; quamdiu in ea voluntatis retractatione perſeverat: ſicut .o. accedens, ſi inchoato itioere pæniteat iter ſoſcepiſſe, privilegio non gaudet, licèt re ipſa devotionis cauſa itioeri ſe dederit, & dicatur peregrinos denominatione extrinſeca ab actu præterito; ita neque gaudet, qui peracto ad Urbem itinere, renuit illud ſuſcepiſſe; nam quod operatur propoſitum in propoſito operari debet oppoſitum in oppoſito.

Ad argumentum Ugolioi reſpondeo, inde ſolum colligi ipſum eſſe peregrioum denomioatione extrinſeca, & gauiſum fuiſſe privilegio; non verò nunc eſſe peregrinum cauſa devotionis; illique ſecuritatis privilegium ſuffragari; id enim ſuæ culpæ imputare, & adſcribere debet.

26 Tertiò eum, qui inchoato itinere domum revertitur, ut

Digitized by Google

aliquid faciat, vel accipiat, quod domi oblitus fuerat, non gaudere privilegio hujus canonis, quamdiu domum revertitur; conſequenter, qui eum in reditu vulneraret, in excommunicationem hujus canonis non incideret. Ratio eſt, quia cui non conveniunt verba diſpoſitionis, neque diſpoſitio convenire debet: huic autem non conveniunt verba hujus diſpoſitionis, quia canon loquitur de vexantibus accedentes ad Urbem, vel ab ea recedentes: hic autem non accedit ad Urbem, cùm domum redeat, neque recedit ab Urbe, cùm ad illam nondum pervenerit. Contrariam tamen ſententiam valde probabilem arbitror, quam ſequitur Ugolinus *hic c.* 10. §. 1. *verſ. tertiò efficit.* Duardus *q.* 12. & eidem adhærere videtur Alterius *c.* 5. *dub.* 1.

PUNCTUM IV.

Quibus de cauſis vexantes occidendo, vulnerando, ſpoliando Romipetas, ſeu peregrinos ab iſtius excommunicationis cenſura excuſentur.

1 *Ignorantia invincibilis iuris, facti, vel pœnæ excuſat.*

2 *Ignorantia probabilis probatur in foro externo per iuramentum delinquentis, quoties non adſit præſumptio contra ipſam.*

3 *Vexans peregrinum incurrit excommunicationem, etiamſi eum vexet non ut peregrinum ad Urbem.*

4 *Juſta cauſa vulnerandi, capiendi, &c. excuſat ab hac cenſura.*

5 *Occidens, ſpolians, &c. peregrinum in adulterio deprehenſum cum propria uxore, vel filia, non excuſatur ab hac cenſura, iuxta mentem auctoris, ſaltem dum vulneratur peregrinus inventus turpiter cum alia, quam cum propria uxore.*

6 *Parvitas materiæ excuſat, magna tamen prudentia utendum eſt in diiudicanda parvitate materiæ.*

SOlutio iſtius puncti facilè colligi poteſt, tum ex dictis de cenſuris in genere *loc. ſtatim citando*, tum ex traditis in præcedentibus quæſtionibus. Ob id tria ſolùm in hoc puncto breviter attingam.

Primò an ignorantia excuſet.

Secundò juſta cauſa.

Tertiò parvitas materiæ.

PRIMA PROPOSITIO.

1 IGnorantia invincibilis, & probabilis juris, facti, vel etiam pœnæ, excuſat ab iſta excommunicatione. Ratio eſt, quia cenſuræ ferri conſueverunt contra contumaces, contumax autem non eſt, qui probabili laborat ignorantia, ut patet ex regulis generalibus allatis *de cenſ. diſp.* 1. *q.* 2. *p.* 1. *n.* 6. *& ſeqq. p.* 414. *to.* 1. *& de peccatis diſp* 2. *q.* 8. *p.* 3. *n.* 8. *& ſeqq. tom.* 2. ubi etiam oſtendi, & reprobavi ſententiam non ſolùm Alterii pluribus in locis, verum etiam quamplurimorum aliorum Doctorum arbitrantium ignorantiam non excuſare, quoties quis ignorat id, quod ſcire tenebatur. Vide quæ dixi *de peccatis, diſp* 2. *q.* 8. *punct.* 3. *n.* 8. *& ſeqq. tom.* 2.

2 Quo verò pacto ignorantia probabilis probetur, & cui onus probandi incumbat, videri poteſt apud Alterium *lib.* 5. *diſp* 10. *c.* 4. *dub.* 1. *col.* 2. apud Maſcardum *de probat. to.* 2. *concl.* 88. Duard. *lib.* 2. *can.* 9. *q.* 27. *n.* 15. & paſſim apud Juriſtas, & alios quos retuli *in tract. de legibus, diſp* 2. *q.* 8. *p.* 3. *n.* 13. *tom.* 2. ubi dixi, quod ſi ſpectatis circumſtantiis dubitetur, an legem ignoraverit, & non adſit plena præſumptio contra ipſum, quod legem ſciverit, aut illam craſsè ignoraverit, ſufficere ipſius juramentum.

Ex dictis in hac propoſitione ſequitur prædones, & graſſatores viarum excuſari poſſe ab excommunicatione, dum aliquem aggrediuntur, qui nullum peregrinationis ſignum exhibet, nec ipſius aliundè notum eſt peregrinum ad Urbem eſſe. Secus ſi peregrinus conſueta peregrinorum inſignia, & habitum deferat: tunc enim graſſatores facilè conjicere poſſunt illum eſſe peregrinum ad Urbem, vel ſaltem ſufficientem habent dubitandi rationem, an peregrinus ſit, conſequenter rei veritatem inquirere, & inveſtigare tenentur, conſequenter poſita cognitione cenſuræ contra vexantes Romipetas impoſitæ, excuſari non poſſunt ab excommunicatione.

3 Major difficultas eſt, utrùm excuſetur ab excommunicatione, qui poſita cognitione cenſuræ, & peregrinationis ad Urbem vexat peregrinum, non ut peregrinus eſt ad Urbem, ne ſcilicet Romam ſe conferat, peregrinationis, & devotionis gratia; ſed ob privatas inimicitias, vel alia de cauſa. Duardus *lib.* 2. *can.* 10. *quæſt.* 10. cum Vivaldo, Navarro, & Sayro conatur oſtendere non incurrere. Et hæc ſententia probari poteſt rationibus allatis *q. præcedenti de confugientibus ad Sedem Apoſtolicam p.* 2. *n.* 13. *tom.* 3.

Sed oppoſitam ſententiam probabiliorem, & in praxi conſulendam cenſeo, ut patet ex dictis *q.* 10. *punct.* 1 *cit. n.* 13. *tom.* 3. eamque ſequitur Reginald. *lib.* 9. *c.* 19. *n.* 311. Alterius *lib.* 5. *d.* 11. *cap.* 1. *ad fin. verſ. neque opus eſt.*

SECUNDA PROPOSITIO.

4 IUſta cauſa vulnerandi, aut capiendi, aut alias actiones in hac Bulla expreſſas exercendi, excuſat ab excommunicatione. Hæc propoſitio patet ex ſupradictis *punct.* 2. *num.* 2 *&* 3. & alibi *pluribus in locis*; ideò ſi judex ſervato juris ordine peregrinum delinquentem detineri, vel ſuſpendi jubeat, aut ſi quis ad ſui defenſionem peregrinum cum moderamine inculpatæ tutelæ vulneret, vel occidat, non incurrit excommunicationem.

5 Item ſentiendum putat Vivaldus *hic caſu* 15. *num* 5. *in novis* & Duardus de eo, qui peregrinum in adulterio deprehenſum cum uxore, matre, ſorore, vel filia vulneraret, modò vulneret incontinenti, ut patet à ſimili de percuſſione clerici turpiter cum præfatis inventi, *ex c. ſi verò, de ſententia excommunicationis*. Ratio eſt, quia Eccleſia judicat percutientem ex magno paſſionis impetu id agere, & potius humano quodam modo ſe defendere, & proprium honorem tueri, quam violentas, injurioſas manus in alterum injicere. Ita Duardus *q* 10 *n* 10. Vivaldus *loc. cit.* & alii quos in ſimili retuli, *de uxoricidio in tract. de matrimon. q.* 3 *punct.* 14. *n.* 16. *tom.* 1. *& de cenſuris*, dum loquerer de excommunicatione, quæ ob violentas manus in Clericos contrahitur, *diſp.* 2. *q.* 4 *punct* 4. *n.* 6. *t.* 1.

Sed oppoſitum mihi probabilius videtur ſaltem, dum vulneratur peregrinus turpiter inventus cum alia, quàm cum propria uxore. Ratio eſt, quia *in c. ſi verò, cit.* ſermo eſt de percutiente Clericum non de percutiente peregrinum: diſpoſitum autem in uno caſu, non eſt trahendum ad alium in verbis diſpoſitionis non expreſſum. Vide dicenda *q. ſeq. puncto* 3. *n.* 5. *t.* 3.

An autem in dubio præſumendus ſit quis juſtè, vel injuſtè vexaſſe, conſtat ex ſupradictis de impedientibus delationem victualium ad Urbem *q* 9 *p* 3. *n.* 2. *t.* 3. ubi dixi in dubio præſumi injuſtam vexationem, ſi agatur de perſona privata, non verò ſi de publica.

TERTIA PROPOSITIO.

6 PArvitas materiæ cenſetur cauſa ſufficienter excuſans ab excommunicatione in iis caſibus, in quibus parvitas materiæ dari poteſt. Ratio eſt, quia ſicut parvitas materiæ excuſat à mortali culpa; ita etiam ab excommunicatione, quæ mortalem culpam ſupponit. Magna tamen prudentia opus eſt in dijudicanda materiæ magnitudine, vel parvitate præſertim cùm fieri poſſit, ut actio, quæ in uno caſu levis exiſtimatur, gravis in alio jure merito cenſeatur.

Utrùm verò detinens, ſeu vexans peregrinum gravi metu compulſus, aut alia cauſa ductus excuſetur, patet ex ſæpiùs traditis aliis in locis excuſari, quæ inde petenda ſunt, & ſuis quæque locis accommodanda, ne ſæpiùs eadem repetere cogar.

QUÆSTIO XII.

De undecima excommunicatione, quæ contrahitur offendendo S. R. E. Cardinales, & alios Prælatos.

EXcommunicatio undecima his verbis exprimitur.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes interficientes, mutilantes, vulnerantes, percutientes, capientes, carcerantes, detinentes, vel hoſtiliter inſequentes S. R. E. Cardinales, ad Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Sedis Apoſtolicæ Legatos, vel Nuntios, aut eos à ſuis diœceſibus, territoriis, terris, ſeu dominiis eiicientes: nec non ad mandantes, vel ratihabentes, ſeu præſtantes in eis auxilium, conſilium, vel favorem.

Quatuor præcipuè in hac quæſtione explicare conabor.

Primò, quænam ſit materia hujus excommunicationis, ſeu quænam actiones in hoc canone prohibeantur.

Secundò, contra quas perſonas præfatæ actiones fieri debeant, ut cenſura incurratur.

Tertiò, quodnam ſit ſubiectum hujus canonis, ſeu quænam perſonæ ligentur excommunicatione.

Quartò, utrùm cenſura hujus canonis alibi etiam repetatur.

PUNCTUM I.

Quænam ſit materia hujus excommunicationis, ſeu quænam actiones in hoc canone prohibeantur.

1 *Sacrilegium, quo Cardinales, & alii Prælati in hoc Canone expreſſi offenduntur per aliquam actionem prohibitam eſt materia principalis iſtius excommunicationis.*

2 Percutere *eſt verberare manu, pugno, alapa, ſaxo, baculo &c.*

3 *Auferens pallium Cardinali, aut frangens, non ligatur hac cenſura; ligatur tamen illa in cap.* ſi quis ſuadente diabolo.

4 *Carcerare, eſt cuſtodire aliquem in aliquo loco, ne aufugiat, ſeu trudere in aliquem locum, & cuſtodire, ne exeat. Capere eſt, aliquem comprehendere, manu, vinculo, vel alia ratione. Detinere eſt aliquem de facto tenere.*

5 *Inſultum faciens ad domum Cardinalis ligatur hac cenſura, ſi hoc faciat, ut illum ibi cuſtodiat; ſecus ſi ob verecundiam.*

6 Hoſtiliter inſequi *eſt, aliquem iniuſtè ſequi animo nocendi.*

7 Eiicere *eſt aliquem jam receptum expellere.*

8 *Non admittens, vel impediens Legatos, vel Nuncios ingredi terras ſibi ſubiectas non ligatur hac cenſura; ſed alia in extrav. Io. XXII. ſupra gentes non reſervata.*

9 *Prohibetur in hoc loco eiectio, ſeu expulſio à diœceſibus, territoriis, terris, ac dominiis ipſorum Prælatorum.*

10 *Nomine Diœceſis intelligitur Univerſitas locorum, cujus iuriſdictio in ſpiritualibus demandata eſt unico Prælato.*

11 Re-

Digitized by Google

11 *Nomine Territorii venit Univerſitas agrorum intra fines cujuſcumque Civitatis, terræ, caſtri, ſeu oppidi exiſtenti.*

12 *Nomine terræ venit Civitas, Villa, Caſtrum, Oppidum.*

13 *Nomine dominii venit locus, qui ſub juriſdictione unius domini exiſtit.*

14 *Expellens Prælatum à domo Principis non ligatur hac cenſura.*

15 *Eiiciens Nuntium, vel Epiſcopum à loco, in quo juriſdictionem exercere poteſt, afficitur hac cenſura.*

16 *Eadem afficit eiicientes Cardinales ab Eccleſiis ſuis titularibus.*

17 *Eiiciens Epiſcopum à terris patrimonialibus excommunicationem incurrit, juxta probabiliorem ſententiam.*

18 *Eiiciens Epiſcopum à regno, qui Epiſcopatui renunciavit, excommunicationem incurrit.*

19 *Ad incurrendam iſtam excommunicationem ſufficit, ut eiectio fiat verbis, aut factis.*

20 *Materia minus principalis hujus cenſuræ eſt ſacrilegium, quo quis Cardinales, aliosque Prælatos in hoc Canone expreſſos offendit mandato, ratihabitione, auxilio, conſilio, vel favore circa actiones principaliter prohibitas.*

21 *Mandare eſt, onus, officium, munus alteri imponere, ſeu iubere, rogare, aut committere alteri aliquid fieri gratis, vel pretio, expreſsè, aut tacitè.*

22 *Nomine Ratihabitionis intelligitur approbatio alicuius actionis ſuo nomine factæ. Ad incurrendam hanc cenſuram ob ratihabitionem requiritur; 1. ut actio, quæ approbatur, ſit facta nomine approbantis; 2. ut actio approbetur aliquo actu externo, ut verbis, nutu, ſigno æquipollenti, 3. ut approbans factum, fuerit habilis ad illud patrandum, vel mandandum, quando fuit patratum.*

23 *Verbum duplicem habens ſignificationem, genericam ſcilicet, & ſpecificam, in pœnalibus accipiendum eſt in ſpecifica ſignificatione.*

24 *Excommunicatio, quæ ob ratihabitionem incurritur, ab eo tempore incurritur, quo crimen ratihabetur.*

25 *Qui factum in hoc canone prohibitum à principio improbavit, & poſtmodum approbat, excommunicationem incurrit, iuxta ſententiam auctoris.*

26 Auxiliari *eſt actus, quo quis fert opem ad patrandum delictum v.gr. dando arma, miniſtros, detinendo, exhibendo pecuniam &c.*

27 Conſulere *eſt actus, quo quis ſuadet modum committendi delictum, docet ſecuritatem, utilitatem oſtendit.*

28 *Ut excommunicatio propter conſilium incurratur, opus eſt ut influat in opus prohibitum.*

29 Favere *eſt actus, quo quis commodum præſtat, ſeu iuvat ad finem ab alio intentum.*

30 *Ad incurrendam excommunicationem huius Canonis propter favorem, requiritur, ut favoris actio influat in opus prohibitum.*

CUm materia hujus cenſuræ alia ſit primaria, alia ſecundaria, & acceſſoria, prius agam de primaria, poſtmodum de acceſſoria, & ſecundaria.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria primaria hujus cenſuræ eſt ſacrilegium, quo Cardinales, & alii Prælati in hoc canone expreſſi offenduntur per aliquam actionem hic principaliter prohibitam. Ratio eſt, quia materia primaria alicujus cenſuræ eſt illa, quæ ſub cenſura primariò prohibetur; ſed id quod ſub cenſura in hoc canone primariò prohibetur, eſt præfatum ſacrilegium; ergo præfatum ſacrilegium eſt materia primaria hujus cenſuræ. Ita Cajetanus, Sayrus, Reginaldus, Graſſius, Filliucius, & alii communiter *locis infra citandis*.

Hoc autem ſacrilegium conſiſtit in actionibus hic principaliter prohibitis, quæ ſunt interficere, mutilare, vulnerare, percutere, carcerare; detinere, hoſtiliter inſequi; & eiicere ex diœceſibus, terris, ſeu dominiis; quid autem unaquæq; iſtarum actionum ſignificet, patet ex dictis *in præcedentib. quæſtionibus 9. par. 1. per totum par. 2. num. 5. & ſeqq. tom.* 3. exceptis nonnullis, quas hic explicabo.

2 Dubium ergo eſt primò, quid ſignificet *percutere*.

Reſpondeo idem eſſe, ac cum dolore cædere, ſeu verberare, ſeu corporaliter pulſare manu, pugno, ſeu alapa, virga, baculo, ſaxo, flagello, vel alio inſtrumento, *l. lex Cornelia. ff. de iniur.* Ita Ugolinus *c. 10. verb. vulnerantes, n. 1.* Duard. *lib. 2. ca. 1. q.* 3. Alterius *lib. 5. diſp. 12. c. 4. col. 1. verſ percutientes*.

3 Hinc colligi poteſt, eum qui pallium, quod Cardin. defert, aufert, vel frangit, aut qui in faciem conſpuit, vel aquam in ipſum infundit, non ligari cenſura hujus canonis, quia non dicitur ipſum percutere. An verò dicatur violentas manus iniicere, & ob id cenſuram canonis, ſi quis ſuadente diabolo 17. q. 4. contrahat, patet ex dictis ſuo loco de cenſuris in communi *diſp. 2. q. 4. p. 1. §. 1. nu. 1. & ſeqq. t.* 1. incurrere, quia vim perſonæ infert, latiùs enim patet vim inferre, quàm percutere.

4 Dubium ſecundò eſt, quid ſit *carcerare*, *capere*, & *detinere*.

Reſpondeo *carcerare* nihil aliud eſſe, quam aliquem in aliquo loco cuſtodire, ne aufugiat, ſeu trudere in aliquem locum, & cuſtodire, ne exire poſſit; ad hunc enim finem carcer inventus eſt *l. 1. ff de cuſt. reor. & c. quamvis, de pœnis, lib.* 6. Ita Alterius *loco cit. col. 2. verſ. carcerantes*. Ugolinus *hic cap. 15. verſic. capientes, num. 11. & ſeqq.* Duardus *q. 4.*

Capere idem eſt, ac aliquem comprehendere manu, vinculo, vel alia ratione.

Detinere idem eſt, ac morari, ſeu de facto aliquem tenere; etiamſi detinens illum non ceperit: fieri enim poteſt, ut quis aliquem capiat, illumque alteri detinendum tradat. Ob id Summus Pontifex non ſolùm ſub excommunicatione vetuit capere: verùm etiam detinere, vel carcerare, & hoc verum eſt, ſive id fiat publica, ſive privata auctoritate; quia Summus Pontifex ſine diſtinctione loquitur; conſequenter indiſtinctè intelligendus eſt. Ita Ugolinus, & Duardus *loco cit.* Filliuc. *tr. 16 c. 9 q. 3 n* 236.

5 Qui verò inſultum facit Cardinali, vel alteri Prælato ad domum, vel illum in domo obſidet, non ut illum ibi cuſtodiat ſed ut verecundiam inferat, vel contumeliis afficiat, non dicitur capere, carcerare, vel detinere, conſequenter comprehendi non videtur in hac Bulla. Ita Innocentius, & alii, quos citat, & ſequitur Sayrus *lib. 3. c. 35. n. 6. & q. 10. n.* 3. Filliuc *tr. 16 c. 9. quæſito 7 n* 245. Duardus *q. 4. ad finem, & q. 5. n* 3. Ugolinus *hic verbo, vel hoſtiliter inſequentes, n. 5. & ſeqq.* Angelus, & alii apud Sayrum, contra Alterium *hic lib. 5. diſp. 12. c. 4. col 5. verſ. hac opinio*.

6 Dubium eſt tertiò, quid ſignificet *hoſtiliter inſequi*.

Reſpondeo idem eſſe, quod hoſtili more proſequi aliquem, tanquam hoſtem capitalem, ſeu publicè, & manifeſtè: hoſtes enim publicè, & manifeſtè proſequuntur animo nocendi, Quamobrem hoſtiliter inſequi in hoc caſu, nihil aliud ſignificare videtur, quam aliquem injuſtè inſequi animo nocendi ipſo advertente, ſibique cavente, ſeu fugiente, ut manus inſequentis evadat. Ita Sylveſter *verb excommunic. 7. n. 23.* S Antoninus *3 p tit. 24 c. 2.* Navarr. *conſil. 31, n. 4. de ſententia excomm.* Filliuc. *tr. 16. c. 9. q. 8. n.* 246. Doard. *q. 5 n. 1.* Sayrus *c. 15. n* 7. Antonius de Souſa *c. 12. diſp. 59 nu. 2.* Ugolinus *hic verſ. vel hoſtiliter inſequentes*. Reginaldus *lib. 9. c. 20. num.* 313. Alterius *ex part. c. 4 citato, col. 3. & 4.*

Hinc ſequitur primò, eum, qui aliquem inſequitur animo vulnerandi, vel capiendi, vel carcerandi, vel ſpoliandi, vel alia ratione lædendi, dici hoſtiliter inſequi, quia hæc hoſtes inſequentes faciunt; conſequenter, qui hoc pacto inſequitur, ligatur excommunicatione hujus canonis; etiamſi actualis vulneratio, carceratio, vel ſpoliatio non ſequatur: ſola enim actio inſequendi ex ſe iniurioſa eſt, & hic principaliter prohibita. Ita Alterius, *quæſito* 3. Duardus, Filliucius, & alii *locis cit.*

Secundò ſequitur eum, qui Cardinalem perſequens telum, vel ſaxum proiicit, ut ipſum interficiat, vel detineat, obſtringi vinculo hujus cenſuræ, licèt ipſum non attingat; quia hæc eſt hoſtilis inſecutio Idem dic de eo, qui Cardinalem domi obſidet, ut eum detineat, mutilet, vel occidat, ut patet ex allata ratione. Secus ſi ſolùm paret ſe ad inſequendum, aut ſi obſideat, vel inſequatur ſolùm, ut verecundia, aut verbis contumelioſis afficiat; Summus enim Pontifex ſub excommunicatione prohibet actualem inſecutionem: actualis autem inſecutio non verba, ſed factum ſignificare videtur. Ita Ugolinus, Duardus, & alii *locis cit.* contra Alterium *loco cit. ex parte*.

7 Dubium eſt, quartò, quid ſignificet *eiicere*.

Reſpondeo idem eſſe, quod aliquem antè receptum expellere. Ex quo ſequitur, non idem eſſe eiicere, & non admittere; conſequenter excommunicationem latam contra eiicientes non afficere eos, qui non admittunt. Ita Filliucius, Ugolinus, Duardus, Alterius, & alii locis proximè citandis,

8 Extat tamen *in extravagante; ſuper gentes, Joann. XXII* de conſuetudine, inter communes, excommunicatio contra non admittentes, vel impedientes Legatos, & Nuncios Apoſtolicos ingredi terras ſubjectas, hæc tamen excommunicatio non eſt reſervata, & ſolùm afficit impedientes; non verò mandantes, conſulentes, &c. Ita Alterius *diſp. 12. c. 4. ad fin.* Duardus *hic qu 9. ad fin.* Toletus *lib. 5. c. 25. verſ. undecima*.

9 Rogabis primò, quænam ejectio hoc in loco prohibeatur.

Reſpondeo prohiberi expulſionem à diœceſibus, territoriis, terris, ſeu d[illegible]oiis ipſorum Prælatorum, ſic enim textus apertè indicat, ibi[illegible] *eos ex ſuis diœceſibus*, &c.

10 Nomine Diœceſis intelligitur univerſitas locorum, ſeu territorium, cujus juriſdictio in ſpiritualibus, & gubernatio unico Prælato demandata eſt *c. Epiſcopus 7. q. 1. c. ſacrorum 73. diſt. & cap. 1. de offic. ordin.*

11 Territorium, ſtrictè loquendo, eſt univerſitas agrorum, intra fines cujuſcumque civitatis, terræ, caſtri, ſeu oppidi exiſtentium, *l pupillus, §. territorium, ff. de verb. ſignific.*

12 Appellatione terræ intelligitur civitas, villa, caſtrum, oppidum, *c. cùm in partibus, in fin de verb ſignific.*

13 Nomine dominii, ſignificatur locus, qui ſub juriſdictione unius domini exiſtit; nam dominium, & juriſdictio æquiparantur, *l. qui furem, ff. de ſtat. hom.* voluit autem Summus Pontifex hæc omnia nomina percenſere, ut clarum, & manifeſtum fieret, quandonam cenſura ob ejectionem incurratur.

14 Hinc ſequitur primò, expellentem prælatum à palatio Principis non ligari cenſura hujus canonis; quia non dicitur expellere à territorio, terra vel domino ipſius Prælati ejecti. Ita Suarez *diſp. 21 ſect. 2. n* 70. Duard. *li 2. canone 11. q. 4. n* 6. Sayrus *lib 3. c. 15 n.* 8 Filliucius *n.* 248. Reginald *li 9. n* 313. Navarr *c 27 n.* 67.

15 Secundò eiicientem Epiſcopum, aut Nuncium è territorio in quo juriſdictionem habet, ſeu in quo munus, & officium ſuum obire

Digitized by Google

obire debet; affici excommunicatione hujus Bullæ, quia eiicit à diœceſi, territorio, aut terra ipſius ejecti; cùm enim Summus Pontifex dicat, *eiicientes eos à ſuis diœceſibus*, &c. illa particula ſuis, relationem, & ordinem dicit ad illam particulam *eos*, ideſt, Prælatos: diœceſes autem, & territoria dicuntur eſſe Prælatorum, quatenus in illis jus aliquod, vel juriſdictionem habent, vel munus ſuum obire debent. Ita Panormitanus *in cap. pro illorum, num* 2. *de præbend.* Alterius *cap.* 4 *ſub finem, verſ. ſed peret aliquis*. Ugolinus *hic* §. 1. *num.* 4. *quæſt.* 9. *num.* 6 *& ſeq. & q.* 4. *n.* 6. contra Filliucium *tract.* 16. *c.* 9 *quæſt.* 9. *n.* 248.

16 Tertiò ſequitur eiicientem Cardinales ab Eccleſiis ſuis titularibus excommunicationem incurrere; quia expellit à dominio, ſeu locis, in quibus juriſdictionem, & dominium habent. Ita ſentire videtur Alter. *c.* 4. *col.* 11. *verſ ſeu dominii*.

Quartò eiicientem prædictos Prælatos à locis, in quibus nullum habent jus, vel poteſtatem, non ligari excommunicatione huius canonis; quia non dicitur expellere Prælatos à ſuis diœceſibus, territoriis, vel dominiis. Ita Navar. *c.* 27. *n.* 67. *verſ quinta* Filliuc. *loco cit.* Alter. *loco cit* & alii.

17 Major difficultas eſt, utrùm eiiciens præfatos Prælatos à terris, in quibus poteſtatem habent titulo patrimonii, ſeu hæreditatis, vel in quibus nati ſunt, vel domicilium habent, incidat in hanc excommunicationem.

Reſpondendum mihi probabilius videtur cum Alterio *loco citato*, contra Ugolinum, & Duardum *locis cit.* in excommunicationem incidere, quia in hoc caſu verificantur verba canonis, abſolutè excommunicantis eiicientem præfatos Cardinales, vel Prælatos à terris ſuis: terra enim, quæ alicui titulo patrimonii, hæreditatis, originis, vel domicilii competit, juxta communem, & vulgarem loquendi modum, dicitur ſua.

Objicies, Summus Pontifex iſtam excommunicationem impoſuit favore dignitatum, alioquin ipſarum mentio fruſtra hic facta fuiſſet: ergo, ut quis excommunicationem contrahat, debet expellere Prælatum à loco, in quo ſpiritualem, vel temporalem juriſdictionem habeat ratione dignitatis: non verò titulo patrimonii, vel alia ratione.

Reſpondeo, etiamſi Summus Pontifex in gratiam dignitatis hoc privilegium conceſſerit: nihilominus, cùm abſolutè, & indiſtinctè loquatur, par non eſt, ut nos hoc privilegium ad terras, ratione dignitatis aliqua ratione ſubjectas, reſtringamus.

18 Quintò ſequitur expellentem à regno Epiſcopum, qui Epiſcopatui renunciavit, affici excommunicatione Bullæ, etiamſi hujuſmodi Epiſcopatus poſt renunciationem nullam ibi juriſdictionem habeat ordinariam, vel delegatam; dicitur enim expelli à ſua diœceſi, vel terra, quia nomine terræ intelligitur, locus, in quo Epiſcopus vivit, vel munus ſuum exercet. Ita Alterius *c.* 3. *dub* 2. Antonius de Souſa *diſp* 67. *n.* 5. & alii apud Alterium *loco cit.* quamvis contraria opinio carere non videatur probabilitate.

19 Rogabis ſecundò, utrùm ejectio hic ſub excommunicatione prohibita, fieri debeat facto, an ſufficiat verbis, ſeu præcepto, ſeu minis

Reſpondeo ſufficere verbis; quia ſolis verbis comminatoriis poteſt quis è loco expelli: requiritur tamen actus, id eſt, ut Prælatus ob minas actu relinquat diœceſim, & recedat, nam verba intelligi debent cum effectu, *c. relatum, de cleric. non reſid.* Ita Duardus, & Alterius *locis cit.* Filliuc *n* 248 *& ſeqq.*

Hinc ſequitur judices præcipientes Epiſcopo, ut è regno, vel diœceſi, vel urbe exeat, ſecuto effectu ligari excommunicatione. Idem dic de lictoribus mandata exequentibus, quia iſti omnes dicuntur Epiſcopum è ſua diœceſi, vel terra eiicere. Ita DD. cit.

SECUNDA PROPOSITIO.

20 MAteria minus principalis, ſeu acceſſoria hujus cenſuræ eſt ſacrilegium, quo quis Cardinales, alioſque Prælatos, in hoc canone expreſſos, offendit, mandando, ratum habendo, auxilium, conſilium, vel favorem præbendo in actionibus principaliter prohibitis, quas in prima propoſitione explicavi. Quamobrem actiones minus principales, ſeu acceſſoriæ ſunt mandatum, ratihabitio, auxilium, conſilium, vel favor circa actiones principaliter prohibitas.

21 Sed modò dubium eſt primò, quid ſit *mandare*.

Reſpondeo idem eſſe, ac munus, officium, ſeu onus alteri imponere, ſeu jubere, rogare, aut committere alteri aliquid fieri gratis, vel etiam pretio, tacitè, vel expreſſè, juxta dicta *de reſtitutione in genere diſp.* 1. *q.* 2 *p.* 6. *n* 9. *t.* 2. *& de cenſuris in communi diſp.* 1. *p.* 6. *n.* 2 *& ſeqq.* t. 1. quæ hic non eſt opus repetere. Ubi etiam oſtendi, utrùm mandans, revocato mandato, vel facta mandati pœnitentia, ligetur excommunicatione, ſi effectus ſub excommunicatione prohibitus ſequatur vi prioris mandati.

22 Secundò dubium eſt quid ſit *ratum habere*.

Reſpondeo idem eſſe, quod approbare aliquam actionem ſuo nomine factam quod ut clarius intelligatur.

Advertendum eſt, ad incurrendam excommunicationem ob ratihabitionem nonnullas conditiones requiri.

Prima eſt, ut actio, quæ approbatur, facta ſit nomine approbantis; cùm enim ratihabitio dupliciter accipiatur, primo latè pro qualibet approbatione, & conſenſu in actum præteritum, *l.* 1. *C ſi major factus ratum habuerit*, *& leg. quod cum* 12. *ff. rem ratam haberi* Secundò ſtrictè, & preſſè pro approbatione alicuius actionis ſuo nomine factæ, *reg* 9. *&* 10. *de regul. iur. in* 6. & *c. cum quis, de ſententia excommunicationis*. In hoc loco ſermo eſt de ratihabitione ſecundo modo accepta, quæ propriè ratihabitio dicitur; cum enim in materia pœnali verſemur, verba ſtrictè accipienda ſunt, juxta propriam, & ſtrictam ſignificationem; & quando.

23 Verbum aliquod duplicem admittit ſignificationem, unam genericam, alteram ſpecificam, in pœnalibus, & odioſis ſumendum eſt in arctiore, & ſpecifica ſignificatione, ex Panormit. *in cap. Rodulphus n.* 3. *de reſcript.*

Addo ad ratihabitionem propriè acceptam requiri, ut approbetur actio tanquam ſuo nomine facta. Quamobrem ſi quis approbet aliquam actionem, & de illa gaudeat; neſciens ſuo nomine factam, non dicitur propriè ratum habere, licèt graviter peccet ob conſenſum, & affectum ad peccatum, nam ad ratihabitionem non ſolùm requiritur, ut approbetur materiale factum; ſed etiam ipſius qualitas, quòd ſcilicet factum ipſius nomine geſtum ſit, *c. ratum, de regul iur. in* 6. Ita Sylveſter *verb. conſenſus n.* 6. Antonius de Souſa *hic diſp.* 64 Duardus *hic q.* 15. Alterius *c* 6 *col* 7. Regin. *n.* 314. Navarrus, Suarez, Molina, & alii, quos retuli *de cenſuris diſp.* 2 *q.* 4 *punct.* 1. §. 2 *n.* 10 *t.* 1.

Secunda conditio eſt, ut factum approbetur aliquo actu externo, ut verbis, nutu, vel ſigno æquivalenti; cenſura enim non incurritur ob actum merè internum; quia Eccleſia non judicat de merè internis, *c ex tua, de ſimon.*

Dixi, *vel aliquo æquivalente*, ut indicarem ad ratihabitionem non opus eſſe approbatione explicita; ſed ſufficere implicitam, quæ conſiſtit in aliquo facto, vel etiam omiſſione, ut ſi quis audeat Prælatum aliquem nomine alterius detinere, & is, cuius nomine detinetur, taceat, nec curet dimitti: cum poſſit, & teneatur, ut ſuppono; hic enim facto approbat *c* 1 *ut lite non conteſtata*. Ita Sylveſter *loco cit.* Antonius de Souſa *c.* 12. *diſp.* 64. *n.* 5. Suarez *diſp* 21 *ſect.* 2. *n.* 71. Alterius *c.* 6. *col.* 6. Filliucius *tra.* 16. *c.* 9 *quæſit* 4 *ad fin.* Quamquam hic potius dicitur mandare, quam ratum habere, quia ratihabitio videtur eſſe de præterito Ita Ugolinus *verſ. vel rata habentes, ad finem*.

Tertia eſt, ut qui ratum habet factum ſub cenſura prohibitum, habilis fuerit ad illud perpetrandum, ſeu mandandum eo tempore, quo perpetratum eſt, nam ratihabitio fictione iuris retrotrahitur, & comparatur mandato, & virtuale quoddam mandatum cenſetur. Non poteſt autem rationem virtualis mandati habere; niſi is, qui mandavit, habilis eſſet tempore facti ad illud perpetrandum: cum enim hæc ſit iuris fictio, par eſt, ut ſolùm ſuper materiam habilem, & poſſibilem cadat. Bart. *in l. ſi quis pro tempore ff. de uſucap* Sylveſter *loco cit.* Antonius de Souſa *c.* 12. *diſp.* 64. *n.* 2. Duardus *hic q* 15 Navarrus, Avila, Molina, & alii, quos retuli *de cenſuris loco cit diſp.* 2 *q* 4 *p* 1. §. 2 *n.* 10 *t.* 1.

Hinc ſequitur primò eum, qui approbat percuſſionem, vel detentionem Cardinalis, ſua contemplatione factam, non ligari cenſura huius canonis, ſi percuſſio perpetrata fuit eo tempore, quo is, qui approbat, amens erat, vel infans. Verùm ſi Cardinalis contemplatione infantis diutius detineatur, donec infans ſufficientem rationis uſum nactus ſit, tuncque cognoſcat Cardinalem ſuo nomine detineri, & ſciat ſe poſſe, & debere illum dimittere, vel remedium adhibere ad illum dimittendum, ex tunc afficitur hac cenſura; quia ratam habet detentionem ſuo nomine factam, vel potiùs eam tacitè mandat; conſequenter, licèt non incurrat excommunicationem approbando detentionem, ut ab initio factam, incurrit tamen approbando continuationem, id eſt detentionem habentem tractum ſucceſſivum: ſicut enim ſi carceratio aut alia actio, habens tractum ſucceſſivum ab initio non ſit facta nomine alicuius, ſed poſtea nomine alicuius continuetur, is qui novit eam ſuo nomine continuari, afficitur cenſura, qui ratam habet detentionem talis perſonæ, ita Suarez, Duardus, & Filliucius *locis proximè citatis*, ita &c.

24 Obſerva tamen excommunicationem, quæ ob ratihabitionem incurritur, non contrahi ab eo puncto, quo delictum perpetratum eſt; ſed ab eo, quo ratum habetur crimen. Ratio eſt, quia cenſura eſt pœna: pœna autem non incurritur, antequam delictum committatur; cum autem is, qui ratum habet crimen, non deliquerit ante ratihabitionem, ſequitur non ligari cenſura ante ratihabitionem, ut docui *de cenſuris loco cit. t.* 7. *diſp.* 2. *q.* 4. *p.* 1. §. 2. *num.* 10 *tom.* 1. idemque præter Doctores ibi citatos, docent Tabiena *excommun.* 5. *caſu* 1. *n.* 45. Ugolinus, & Duardus *locis cit.* Alterius *verſ ſed quærunt*, & alii communiter.

Objicies, ratihabitio, retrotrahitur, & comparatur mandato, *cap. ratihabitionem, de regul iur. in* 6. ob id contractus ſub ratihabitione celebratus, accedente ratihabitione ſubſiſtit, ac ſi ab initio celebratus fuiſſet, ex communi Doctorum ſententia, ergo etiam excommunicatio ob ratihabitionem impoſita, accedente ratihabitione ligabit ab eo tempore, quo delictum perpetratum fuit.

Reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſparitat. eſt, quia in contractibus conditionalibus id ſpeciali jure ſancitum eſt, ut ſuo loco oſtendi *de contractib. diſp.* 3. *quæſt.* 2. *part.* 1. *num.* 6. *tomo* 2. cenſuræ verò hoc pacto retrotrahi non poſſunt, quia ſupponunt delictum, & non niſi patrato delicto, incurruntur, ſuumque effectum non ſuſpendunt, *cap. licet, de ſententia excommunic. & c. paſtorali, de appell.*

Secundò a fortiori ſequitur eum non affici cenſura, qui detentionem Cardinalis, ſuo nomine factam, non approbat. ſed potius improbat;

probat;

Digitized by Google

probat; quia hic non dicitur ratum habere.

25 Maior difficultas eſt, utrùm, qui à principio factum improbavit, poſtea verò approbavit, ligetur cenſura.

Reſpondet negativè Federicus de Senis *conſ.* 238. Marianus Socinus *in cap. ſicut tuit, num.* 17. *de ſimon* & alii, quos citat, & ſequitur Alterius *loco cit. verſic ſecundò obiicis*, Ugolinus *loco cit. num.* 6 & Antonius de Souſa *diſp.* 64. *num.* 5. Duardus *qu.* 16. loquendo actibus non habentibus tractum ſucceſſiuum. Ratio eſt, tum quia factum intelligitur de prima vice *l. boves §. hoc ſermone ff. de verbo ſignific.* tum quia, ſicut qui ſtatim ab initio approbat, ligatur excommunicatione, etiamſi poſtea reprobet, ita non ligatur excommunicatione, qui ab initio reprobat, licet, poſtea approbet, ut quod operatur propoſitum in propoſito, operetur oppoſitum in oppoſito.

Sed oppoſitum mihi verius, & probabilius videtur. Ratio eſt, tum quis hic verè dicitur ratum habere delictum ſuo nomine factum, tum quia, ſicut irregularitatem contrahit, qui ab initio mandatum occidendi reſpuit, & illud poſtea acceptavit, & executioni dedit, ut cum eodem Ugolino, Suarez, & aliis docui *de irregul. diſp.* 7. *q* 4 *punct.* 8 *num.* 17. *tom.* 1. ita, &c.

Ad rationem in contrarium reſpondeo, factum intelligi de prima vice, qua committitur: in noſtro autem caſu delictum committitur, dum approbatur, etiamſi poſtmodum reprobetur, vel antea reprobatum fuerit; tunc .n. adimpletur conditio, ſub qua lata fuit cenſura, & ſicut, qui delictum ab initio approbat, ſtatim ligatur, quia cenſura ſecum trahit ſuum effectum; conſequenter deſinere non poteſt per retractationem ſubſequentem; ita ligatur cenſura, qui approbat, quamvis antea reprobarit; quia tunc conditio cenſuræ incurrendæ adimpletur, cuius effectus per reprobationem antecedentem non tollitur, nec impeditur.

26 Tertiò dubium eſt, quid ſit *auxiliari* in hoc caſu.

Reſpondeo eſſe actum, quo quis opem fert ad patrandum delictum in hoc canone damnatum; id autem contingere poteſt dando arma, vel alia inſtrumenta ad patrandum delictum, aut accommodando miniſtros, ſeu homines ad Prælatum, e. g. detinendum, aut exhibendo pecuniam, aut occultando aliquem; ut data opportunitate inde valeat exire ad aliquem Prælatum interficiendum. Ita Ugolinus *hic in v. præſtantes auxilium*. Duardus *qu.* 17. Antonius de Souſa *diſp.* 62. *num.* 6. Alterius *diſp.* 12. *cap* 6. *col.* 16. & 17. *verſ. ſeu præſtantes eis auxilium*.

27 Quartò dubium eſt, quid ſit *conſulere*.

Reſpondeo eſſe actum, quo quis ſuadet, verbis impellit, vel modū patrandi delictum docet, aut ſecuritatem aperit, aut utilitatem ſecuturam oſtendit *l. in act. ff. de furt. & l. ſæpe ff. de verb. ſignif.*

Hinc colligi poteſt, quandonam quis dicatur, conſulere actiones in hoc canone vetitas, & conſequenter cenſuram huius canonis incurrat.

28 Obſerva tamen ad cenſuram incurrendam opus eſſe, ut conſilium influat in effectum, id eſt, ut ſit cauſa effectus. Ob id, qui homicidium Epiſcopi conſulit alicui iam parato eundem occidere, non obſtringitur excommunicatione, modò re ipſa ſuo conſilio, nulla ratione moveat delinquentem ad patrandum crimen, ut patet ex dictis *de cenſuris in communi diſp.* 1. *qu.* 1 *p.* 6 *n.* 2. *& ſeqq. tom.* 1. *& de reſtit. in genere diſp.* 1. *qu.* 2 *p.* 6. *n* 2. *& ſeqq. to.* 2 *& de reſtitut.* ubi etiam oſtendi eum, qui parato maius damnum alicui inferre, ſuadet minus eidem inferre, non eſſe reum delicti. Videnda ſunt, quæ ibi tradidi, ne ſæpiùs idem repetatur.

29 Quintò dubium eſt, quid ſit *favere*.

Reſpondeo idem eſſe, quod commodum, ſeu utilitatem præſtare, ſeu aliquid facere conferens, & iuvans ad finem ab alio intentum. Quamobrem, qui commendat, vel laudat delinquentem, ut delictum committat, aut qui eundem tuetur, comitatur, vel alia ſimili ratione adiuvat, ut crimen totò perpetret, dicitur favere; conſequenter cenſuris contra fautores in tali crimine latis obſtringitur. Ita Ugolinus *v. vel favorem*. Antonius de Souſa *diſp.* 62. *n* 6. Duardus *diſp.* 17. *n.* 4. Alterius *diſp.* 12. *cap.* 6. *ſub finem verſ. vel favorem*.

30 Opus tamen eſt, ad incurrendam cenſuram, ut favor influat in effectum, nam ſi delinquens ſine illo favore delictum adhuc commiſſurus erat, præſtans favorem non ligatur cenſura, ut in ſimili dictum eſt de conſulente. Ita Gloſſ. *in Clemen.* 1. *verbo defenſaverit, verſ. circa tertium, de pæn.* Sylveſter *v. excomm.* 7. *n.* 44. *excommunicatione* 15. Alterius *c.* 6. *col.* 32. *verſ. non incurritur*. Sayrus *c.* 15. *n.* 13. & alii, quos in ſimili retuli de conſulente, & adiuvante, in materia irregularitatis.

PUNCTUM II.

Contra quas perſonas occiſio, mutilatio, & aliæ actiones in hoc canone damnatæ fieri debeant, ut cenſura incurratur.

1 *Ad incurrendam cenſuram opus eſt, ut actiones ſeu aliqua illarum fiant contra perſonas in canone expreſſas.*

2 *Nomine Cardinalium intelligitur, qui ad Cardinalatus gradus electus eſt à Summo Pontifice, & conſenſum præſtitit electionis.*

3 *Rubeus galerus ad ſubſtantiam Cardinalitiæ dignitatis non pertinet.*

4 *Patriarcharum nomine, qui pluribus Provinciis præſunt, alio nomine vocantur Primates.*

Item Archiepiſcoporum nomine intelliguntur illi Epiſcopi qui uni Provinciæ, & Epiſcopis illius Provinciæ præſunt, & dicuntur Metropolitani.

Item Epiſcoporum nomine veniunt illi, qui uni Civitati, & Diœceſi præſunt.

5 *Excommunicatio lata contra vexantes Epiſcopos, non afficit vexantes Archiepiſcopos, iuxta nonnullos DD. ſed oppoſitum auctori probabilius videtur.*

6 *Vexans Cardinalem non afficitur excommunicatione lata contra vexantes Epiſcopos præcisè.*

7 *Interficiens, vel capiens Epiſcopum tantum modo electum, & confirmatum, ſed nondum conſecratum, non afficitur excommunicatione in ſententia probabiliori.*

8 *Interficiens Epiſcopum ſuſpenſum, excommunicatum, vel degradatum afficitur excommunicatione huius canonis; Item afficitur, etiamſi Epiſcopatui, & dignitati renunciaverit. Item afficitur, ſi aliquam ex dictis actionibus exerceat in Cardinalem verbaliter depoſitum, hæreticum, vel ſchiſmaticum, antequam declaretur reus talis criminis.*

9 *Nomine Legatorum, & Nunciorum veniunt, qui ad Principes negotiorum cauſa à Summo Pontifice mitti ſolent. Alii dicuntur Legati à latere, & ſolent eſſe Cardinales. Alii dicuntur, & ſunt qui obtinent dignitatem Epiſcopalem, cui ex conceſſione Summi Pontificis adnexum eſt Legati privilegium. Alii ſunt miſſi, & hi propriè vocantur Nuncii. Hi omnes gaudent privilegio huius canonis durante legatione.*

10 *Legati, ſeu Nuncii, gaudent hoc privilegio, dum redeunt à legatione, & nunciatione.*

11 *Occidens, vel detinens clericum, vel religioſum de familia Card. Epiſcopi, vel Nuncii, non ligatur hac cenſura, etiamſi id faciat in præſentia, & contemptum ipſorum.*

12 *Ligatur excommunicatione* cap felicis, de pœnis, *modò qui offenditur, ſit clericus, vel Religioſus, & ſit familiaris Papæ, vel Cardinalium; imnò in ſententia Auctoris nulla incurritur excommunicatio præcisè ex* cap. fælicis.

13 *Familiares Papæ, aut Cardinalium dicuntur, qui ſe in obſequium illorum tradiderunt, & ab iis victum recipiunt.*

UNICA PROPOSITIO.

1 UT cenſura hujus canonis incurratur, opus eſt, ut aliqua actionum hic vetitarum fiat contra perſonas hic expreſſas; cenſura.n. non ligat ultra mentem conditoris verbis expreſſam: perſonæ autem hic expreſſæ ſunt Cardinales, Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Legati, & Nuncii, ut patet ex textu.

2 Quæres primò, quinam Cardinalium nomine intelligantur in hoc loco.

Reſpondeo nomine Cardinalium S. R. E. venire eos, qui ad Cardinalatus gradum electi ſunt à Summo Pontifice, & conſenſum electioni præſtiterunt, nam electione, ſeu nominatione Summi Pontificis, & aſſenſu electi creantur Cardinales. Ita communiter Doctores.

3 Ex quo ſequitur primò rubrum galerum ad ſubſtantiam Cardinalitiæ dignitatis non pertinere; conſequenter mutilantem, capientem, vel hoſtiliter inſequentem Cardinales, affici excommunicatione hujus canonis; quamvis Cardinales galerum nondum obtinuerint, aut in Conſiſtorio loqui non permittantur; nam re ipſa ſunt Cardinales, & ſuo ſuffragio ad Summi Pontificis electionem concurrere poſſunt, ut patet ex Bullis Summorum Pontificum, in quibus de Summi Pontificis creatione, Sede vacante, tractatur. Ita Palud. *in* 4. *diſt.* 18. *quæſt.* 3. *art.* 2. *caſu* 16. Sayrus *lib.* 3 *cap* 15. *num.* 3. Duardus *can.* 2. *qu.* 6. *num.* 2. Filliucius *tract.* 16. *cap.* 9. *quæſito* 5. *num.* 139. Antonius de Souſa *c.* 12. *diſp.* 60 *n.* 2. Ugolinus *hic c.* 11. §. 2. *n.* 1. *& ſequentes*.

Secundò ſequitur, interficientem Cardinales Eccleſiæ S. Jacobi Compoſtellani, vel Ravennatenſis, aut Canonicos ordinarios Metropolitanæ Eccleſiæ Mediolanenſis, qui in antiquis juribus ſcripturis Cardinales minores nuncupabantur, non affici excommunicatione hujus canonis; quia iſti non ſunt Cardinales Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, ut dicitur in texto. Imò, etiamſi in textu non adderentur hæc verba, S. R. E. nihilominus tacitè ſub intelligerentur; quia nomine Cardinalium, communi modo loquendo, intelliguntur Cardinales S.R.E. Ita Marius Alterius *diſp.* 12. *cap.* 2. *col.* 2. Filliucius, & alii.

De Cardinalium poteſtate, & auctoritate, præſertim Sede vacante, nonnulla egi *in tractatu de legib. diſp* 1 *q.* 1. *punct.* 3. *num.* 16. *to.* 2. cum Sebaſtiano Medice; Salas, & aliis, quæ ibi videri poſſunt dum opus fuerit, ſimulque conſuli poterit Sylveſter *verb. Cardinales, & verb. electio* 3. *q.* 3.

4 Quæres ſecundò, quinam veniant nomine Patriarcharum, Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum.

Reſpondeo nomine Patriarcharum intelligi illos, qui pluribus provinciis præſunt alio nomine vocantur primates, *cap. provinciæ, diſt.* 99. & primum locum inter Epiſcopos, poſt Summum Pontificem, tenent; dicuntur autem Patriarchæ; quaſi Summi Patres, *c. cleros*, 21. *diſtinct.* Nomine Archiepiſcoporum, qui etiam Metropolitani nuncupantur, veniunt illi Epiſcopi, qui uni provinciæ, & Epiſcopis ejuſdem provinciæ præſunt. Epiſcopi verò dicuntur illi, qui

qui uni civitati, & diœceſi præſunt, *cap. cleros*, §. *Epiſcopus*, *diſt.* 21. Ex quo patet Epiſcoporum ordinem (præciſo Summo Pontifice, qui Sacerdotum in hac vita degentium Princeps eſt) tripartitum eſſe, unus eſt Patriarcharum, alter Archiepiſcoporum, poſtremus Epiſcoporum.

5 Hinc inferunt Alterius *hic c.* 3 *col.* 1 Duardus *hic q.* 6. *num.* 9 excommunicationem latam contra vexantem Epiſcopos, non ligare vexantem Archiepiſcopos, & Patriarchas, quia excommunicatio non excedit perſonas expreſſas; quamvis enim in iis, quæ ſpectant ad ordinem Epiſcopalem, ſeu ad officium Pontificale, nomine Epiſcoporum veniant Archiepiſcopi, & Patriarchæ tam in favorabilibus, quam in pœnalibus, (cum enim omnes eundem ordinem habeant, nec inveniatur ordo ſuperior Epiſcopatu, ſequitur expreſſis Epiſcopis, cenſeri etiam expreſſos ſuperiores eundem ordinem habentes, in iis, quæ ad ordinem, & pontificale officium pertinent ex gloſſa *in cap. quia periculoſum verbo Epiſcopus*, *de ſentent. excommun.* Geminiano, & Franco ibidem.) nihilominus in iis, quæ ratione dignitatis, & perſonæ conceduntur, nomine Epiſcoporum non ſemper continentur Archiepiſcopi, & Patriarchæ, conſequenter, ſi Summus Pontifex in hac Bulla de Epiſcopis ſolùm mentionem feciſſet, interficiens Archiepiſcopum, vel Patriarcham, non incideret in excommunicationem Bullæ.

Sed oppoſitum mihi probabilius videtur; tum quia nomen Epiſcopi in genere ſumptum complectitur etiam Archiepiſcopos, & Patriarchas, cum verè Epiſcopi ſint, tum quia hic canon etiam in ſententia Duard. *q* 8. Alterii *c.* 3. & aliorum editus eſt intuitu conſecrationis, & ordinis Epiſcopalis, non ratione dignitatis, & juriſdictionis, præcisè; alioquin interficiens Epiſcopum ſolùm confirmatum, ſed nondum conſecratum, ligaretur cenſura hujus canonis, quod ipſi negant, eò quòd Epiſcopus confirmatus juriſdictionem Epiſcopalem habeat, non verò ordinem; cùm ergo in iis, quæ ordinem, & Pontificalia reſpiciunt, appellatione Epiſcoporum comprehendantur Archiepiſcopi, & Patriarchæ; ſequitur, vexantem Patriarchas, & Archiepiſcopos ſubiici huic cenſuræ, etiamſi in Bulla dumtaxat de Epiſcopis fieret expreſſa mentio, non verò de Archiepiſcopis, & Patriarchis. Horum tamen omnium Summus Pontifex expreſſè meminit ad majorem declarationem, & ad tollenda dubia, ne quis ignorantiæ prætextu ſe tueri prætendat. Secus dic, ſi de Cardinalibus explicitè locutus non fuiſſet.

6 Quamvis enim Cardinalis Epiſcopum dignitate præcedat; nihilominus Cardinalis, ut ſic, non eſt Epiſcopus, ſed ab Epiſcopo formaliter differt; conſequenter, qui antiquioribus temporibus, dum in Bullis ſermo de Cardinalibus non habebatur, vexabat Cardinales, non ligabatur excommunicatione Bullæ Cœnæ. Ita Alter. & Duard. *loc. cit.*

7 Sed modò difficultas eſt primò, utrùm interficiens, vel capiens Epiſcopum electum tantum, & confirmatum, ſed non conſecratum, ligetur excommunicatione Bullæ. Ratio dubitandi eſt, tum quia hæc conſtitutio favorabilis eſt Epiſcopis, conſequenter extendenda videtur ad Epiſcopos, dumtaxat confirmatos, ſe nondum conſecratos, tum quia Epiſcopus confirmatus verè, & propriè videtur Epiſcopus; gaudet enim juriſdictione Epiſcopali, & actus juriſdictionis exercere poteſt, *cap. ut ſi clerici de judic. iis*, & *cap. nihil*, *de electione*, hujus ſententiæ eſt Graſſius 1. *par. lib.* 4. *deciſ. cap.* 18. *num.* 102.

Sed oppoſita ſententia communior, & probabilior eſt Cajetani *verb. excommunic. cap.* 12. Navarri *cap.* 27 *num.* 67. 8 Suarez *diſp.* 21 *ſect.* 2. *num.* 69 *ad finem.* Ugolini *hic in verbo*, *ac Patriarchas*, *num.* 3 Alterii *hic c.* 3 *dub.* 1 & *ſeqq.* Sayri *lib.* 3. *c.* 15. *n.* 4. Antonii de Souſa *hic c.* 12 *diſp. c.* 1. *num.* 3. Vivaldi *hic caſu undecimo*, *num.* 8. Gambaruptæ *hic cap.* 11. *num.* 11 Duardi *hic qu.* 8. Reginaldi *lib.* 9 *cap.* 20. *num.* 314 Filliucii *tract.* 6. *quæſt.* 5. *n.* 240 Panormit. Felini, Cardinalis, & aliorum apud Alterium, *locis cit. dub.* 2. & apud Souſam *num.* 4 aſſerentium Epiſcopum non conſecratum non gaudere privilegio hujus canonis, etiamſi poſſeſſionem adeptus ſit; conſequenter offendentem hujuſmodi Epiſcopum hac excommunicatione non ligari. Ratio eſt, tum quia Epiſcopus confirmatus, ſed nondum conſecratus, non eſt verè, & propriè Epiſcopus, cum careat charactere Epiſcopali, qui per conſecrationem confertur, tum quia verſamur in materia pœnali cenſurarum, in qua non eſt facienda extenſio, *cap. odioſa*, *de regul. jur.* tum quia ſicut is, qui Archiepiſcopatum adeptus eſt, non poteſt Archiepiſcopus appellari ante pallii receptionem, *cap. tranſmiſſam*, *de elect.* & *cap. niſi ſpecialis*, *de auctor. & uſu pallii*. conſequenter, qui illum offendit, non incurrit excommunicationem hujus canonis (niſi fortè conſecratus ſit, tunc enim privilegio Epiſcopi gaudet, ut bene Alter. *cap.* 3. *dub.* 4. Duardus *hic q.* 8. *n.* 9. & alii:) ita neque is, qui Epiſcopatum obtinuit ſtrictè, & propriè loquendo, appellari poteſt Epiſc. ante conſecr.

Ad rationes dubitandi facilis eſt reſponſio ex rationibus à me adductis ad noſtram ſententiam comprobandam.

8 Secundò difficultas eſt, utrùm interficiens Epiſcopum ſuſpenſum, excommunicatum, irregularem, vel degradatum verbaliter, incidat in excommunicationem hujus canonis.

Reſpondeo affirmativè, quia hic verè eſt Epiſcopus, cùm ordinem Epiſcopalem retineat, ut patet ex dictis de ſacramento ordinis *in tract. de ſacram. diſp.* 8. *q. unic. p.* 1. *num.* 2. & *ſeq. tom.* 1. character enim indelebiliter imprimitur, & in anima permanet. Idem dicendum eſt de Epiſcopo, qui loco, Epiſcopatui, & dignitati renunciavit; hic enim characterem Epiſcopalem retinet, & ordines quoad ſubſtantiam validè confert. Ita Alterius *cap.* 3. *dub.* 6. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 15 *num.* 4 Duardus *quæſt.* 8. *num.* 5. & *ſeqq.* Reginaldus *lib.* 9. *num.* 313. Ugolinus *hic cap.* 11. §. 1. *num.* 1. *ad finem*, in ſimili loquens de Cardinali verbaliter ſolùm depoſito, vel hæretico, vel ſchiſmatico, antequam hujuſmodi criminis reus declaratus ſit. Secus dic de degradato realiter, quia hic omnibus clericorum privilegiis privatur, *cap. degradatio*, *in fin. de pæn. lib* 6. Ita Ugolinus, §. 2. *num.* 18. Duardus *hic qu.* 22. *num.* 18. *ad finem* Alterius *cap.* 3. *dub.* 6. *verſ. quæres*.

9 Quæres tertio, quinam appellatione Legatorum, & Nunciorum comprehendantur.

Reſpondeo eos comprehendi, qui ad Principes negotium gratia à Summo Pontifice mitti conſueverunt; horum autem alii dicuntur Legati à latere, & hi Cardinales hoc tempore eſſe ſolent, *cap. ad eminentiam*, *de ſententia excommunic.* Alii dicuntur nati, & hi ſunt, qui Epiſcopalem dignitatem conſequuntur, cui ex conceſſione Summi Pontificis adnexum eſt Legati privilegium, *cap.* 1. *de offic. legat.* & *c.* 1 *de appellat.* Alii verò ſunt miſſi, & hi proprio, & in uſu recepto vocabulo Nuncii appellantur *c.* 1. *de offic. legat. in* 6. Ita Hoſtienſis *in ſumm. de offic. legat.* Ugolin *hic c.* 11. *n.* 9 Duard. *hic q.* 7. Filliuc. *n.* 241 Salas *de legibus diſp.* 8. *ſect.* 11. *num.* 51. iſti ergo gaudent privilegio hujus canonis, donec legationem compleverint, vel dignitate privati ſint, ut bene Alterius *cap.* 3. *dub* 6 *ad finem.* ubi etiam idem Alterius *dub.* 6. Duardus, & alii poſt Gambaram *de offic. leg. lib.* 1. *c.* 2 obſervant.

10 Hujuſmodi Legatos, ſeu Nuncios, ſtatim ac Urbis porta egrediuntur, gaudere privilegiis, & prærogativis Legatorum, non ſolùm dum ad præfixum locum accedunt, verum etiam dum redeunt: etiamſi interim alicubi moram trahant, quia privilegium eundi ad aliquem locum, cenſetur etiam conceſſum ad redeundum. Sed hoc ego, univerſaliter loquendo, non facilè admiſerim in materia ſaltem pœnali, & odioſa, in qua verba inſpicienda, & obſervanda ſunt; cum enim fieri poſſit, ut quis legationem compleverit, vel dignitate privatus ſit, dum Romam redit, aſſerendum non videtur, eum tunc temporis privilegio hujus canonis frui; niſi idem ſit Epiſcopus, & in hac parte privilegio hujus canonis gaudeat.

Ex dictis in hoc puncto colligi poteſt, & quænam perſonæ privilegio hujus canonis gaudeant; hic enim canon illis tantummodò ſuffragatur, quorum mentionem Summus Pontifex fecit, non verò aliis. Ex quo fit, ut interficiens clericum, vel alium ſacerdotem, vel religioſum vinculo hujus cenſuræ non obſtringatur, quia hic non eſt Cardinalis, Epiſcopus, &c.

11 Hic ſolum ſupereſt dubium, utrum in hanc excommunicationem incidat, qui clericum, vel religioſum de familia alicujus Cardinalis, Epiſcopi, vel Nuncii occidit, vulnerat, vel aliis actione in hoc canone damnata vexat.

Reſpondeo non incidere; etiamſi id faciat coram Cardinali, Epiſcopo, vel Nuncio, & ipſorum intuitu, ſeu in contemptum ipſorum. Ratio eſt, quia cenſura non ligat ultra mentem conditoris verbis expreſſam: hic autem non exprimuntur hujuſmodi familiares, ſed Cardinales, & alii Prælati, quibus hoc privilegium, ratione dignitatum conceſſum eſt, quamvis ergo vulnerans familiarem alicujus Cardinalis, vel Epiſcopi, intuitu ipſos graviter peccet, & injuriam etiam ipſimet Cardinali, vel Epiſcopo inferre cenſeatur: non tamen cenſura hujus canonis punitur: quia non eſt contumax contra hunc canonem, neque in hoc canone exprimitur, quod autem conſtitutio non dicit, neque nos dicere debemus, *l. ſi verò*. *de viro* . *ff ſolut. matrim.* & *l. unic.* *ad deficientes*, *C. de caduc. tollen.* Ita Marius Alterius *hic lib.* 5 *diſp.* 12. *c.* 3. *dub.* 7. *colum.* 13. Antonius de Souſa *hic c.* 12. *diſp.* 66. *n.* 3 Duardus *li.* 2. *can.* 11 *q.* 10. *n.* 1. & *ſeqq.* contra Armillam *ver. excommunicatio*, *de excommun.* 2. *contra infeſtatores Cardinalium*, Vivaldum *hic in Candelabro n.* 86 *in antiquioribus*, Sayrum *lib.* 3. *c.* 15. *n.* 3, & alios.

12 Obſervant tamen DD ferè communiter offendentem aliquem ex familia Papæ, aut Cardinalium affici excommunicatione, *c. felicis*, *de pæn.* Hoc tamen intelligitur primo, modo qui offenditur, ſit clericus, vel religioſus; textus enim non loquitur de familiaribus laicis Cardinalium, aut Papæ, ſed de familiaribus clericis, & religioſis. Secundo intelligitur, & limitatur, modò ſint familiares Papæ, vel Cardinalium, de his enim ſermo eſt in præfato capitulo, non verò de familiaribus Patriarcharum, vel Epiſcoporum, contra Navarrum *ca.* 27 *n.* 69 Antonium de Souſa *loco cit.* Duardum *qu.* 28. *num.* 16.

Addunt tamen hanc excommunicationem *ca. felicis cit.* non eſſe Papæ reſervatam: quia reſervatio extendenda non eſt ultra caſus expreſſos: hæc autem reſervatio non eſt ibi expreſſa. Ita Geminian. *in cap. felicis*, *cit.* Sylveſter, & alii, quos citat, & ſequitur Alterius *loco citato dub.* 7. Duardus *qu.* 10. *ad finem*, contra Antonium de Souſa *loco citat.* Ego verò non ſolum exiſtimo iſtam excommunicationem, ſi qua fortè lata eſt, contra offendentes familiares Papæ, aut Cardinalium non eſſe reſervatam, verùm etiam probabilius cenſeo nullam contra ipſos in præfato textu excommunicationem extare, quia nullum ibi verbum excommunicationis contra ipſos reperitur; ſed tantummodo decernitur, ut offendentibus familiares Papæ, aut Cardinalium imponatur pœna pro qualitate culpæ ibi, *proportionetur pœna de-*

Digitized by Google

na delicto, ita quod vindicta ex æquo exceſſu reſpondente, ab offenſa noſtrorum cohibeantur deinceps manus temerariæ in formidine ultionis.

53 Qui autem dicendi ſint familiares Papæ, aut Cardinalium, alibi pluribus in locis explicavi, & declaratur *in c. fin. de verborum ſignific. in fine*, illi enim dicuntur familiares, qui ſe ſe in obſequium alicuius Principis tradiderunt, & ab eo victum recipiunt; etiamſi extra domum degant, modo in neceſſariis domi, aut foris adſint. Hæc autem familiaritas, ſicut contrahitur conſenſu domini recipientis, & ipſius recepti; ita Alterius renunciatione diſſolvitur, ſicque familiaritatis privilegium ceſſat, *argument. l. item in legato, §. penul. ff. de legat. 3. & leg. 2. & 3. ff. de aur. & argent. legat.* vide Geminianum *in c. felicis, cit. n.* 8. & 9. Ancharanum *n.* 3. Gomezium *ad regul. Cancellar. q.* 53. *verſic. eſt tamen ulterius.* Cochior *ad regul.* 30. *Cancellar. verb. beneficia familiaris* Cardin. *pag.* 352. Alterium *loco cit.* & *deciſiones Rotæ infinitis in locis.*

PUNCTUM III.

De ſubiecto huius cenſuræ, ſeu contra quas perſonas excommunicatio huius canonis feratur.

1 *Perſonæ, quæ ſubiiciuntur huic cenſuræ ſunt omnes occidentes, vulnerantes, capientes, carcerantes, detinentes, hoſtiliter inſequentes, vel à ſuis terris, aut dominiis eiicientes ſine iuſtâ cauſa, & cum lethali culpa, Cardinales, Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, vel Nuncios effectu tamen ſecuto.*

2 *Cardinalis, Epiſcopus, vel Nuncius occidens, vel capiens alium Cardinalem, Epiſcopum, vel Nuncium, ſubiicitur huic excommunicationi.*

3 *Cardinalis ſeipſum ferro, veneno, vel alia ratione occidens percutiens, aut vulnerans, non incurrit excommunicationem, iuxta probabilem ſententiam auctoris.*

4 *Iuſtè occidens, vel percutiens Cardinales, &c. non ligatur hac cenſura: Item ſi illos detineat, non ut detineat, ſed ut caſtrum iuſtè obtineat.*

5 *Occidens, aut percutiens Cardinales, vel Epiſcopum turpiter inventum cum propria matre, uxore, aut filia, excommunicationem incurrit, iuxta probabilem auctoris ſententiam.*

6 *Ad incurrendam huius canonis excommunicationem culpa gravis requiritur, cum cognitione canonis, & perſonæ.*

7 *Ignorantia excuſat, ſi ſit ignorantia probabilis, ſeu invincibilis.*

8 *Ad incurrendam iſtam cenſuram, neceſſarius eſt effectus.*

9 *Mandans, ratum habens, conſulens, favens, & auxilians præfata delicta, excommunicationem incurrit.*

10 *Excommunicatio non incurritur ſtatim præſtito conſilio, auxilio, vel favore, nondum ſecuto effectu principali.*

11 *Mandans, aut conſulens incurrit excommunicationem etiamſi pænitentiam egerit. Item incurrit mandans, etiam revocato mandato, ſi revocatio non innotuit mandatario. Item incurrit conſulens, etiamſi conſilium revocaverit, & revocatio innotuerit, modo conſilium non fuerit falſum. Item incurrit mandans, etiamſi præmiſerit omnem diligentiam prò revocando mandato, ſed verò revocationem non potuit indicare mandatario. Non incurret tamen mandans, ſi moriatur, antequam mandatarius exequatur mandatum.*

12 *Mandans percuti unum Epiſcopum, non incurrit excommunicationem, ſi mandatarius alium Epiſcopum percutiat.*

13 *Defendens, vel receptans delinquentem contra hunc canonem ante patratum delictum ſubiicitur huic excommunicationi, modò ex receptione, vel defenſione committitur delictum, aut in fieri conſervatur, ſi recipit, vel defendit patrato iam delicto, non afficitur excommunicatione huius canonis.*

14 *Defendens, vel receptans percutientem Cardinales, vel Epiſcopos, non ligatur cenſura huius canonis, ſed* c. felicis, & Clement. ſi quis, de pœnis.

15 *Iuſtè defendens præfatos delinquentes non incurrit excommunicationem.*

16 *Qui non impedit percuſſionem Cardinalis, vel Epiſcopi, cum poſſit impedire, non incurrit excommunicationem, iuxta ſententiam auctoris, niſi conſentiat cooperando.*

17 *Qui non revelat conſpirationem in Cardinales, excommunicationem incurrit latam à Pio V.*

18 *Sciens conſpirationem in perſonam Cardinalis, non poteſt de rigore iuris corrigere privatim delinquentem ut deſiſtat, ſed ſtatim tenetur illum Summo Pontifici, vel Epiſcopo denunciare. Inſpecto tamen uſu, & praxi non videtur hæc conſtitutio obligare cum tanto rigore.*

CUm actiones in hoc canone prohibitæ, aliæ ſint principales, & aliæ acceſſoriæ, ut ſuprà dictum eſt, ſequitur etiam perſonas, quæ contra iſtam conſtitutionem delinquunt, alias aliquando acceſſorie in delictum influere, & excommunicatione ligari. Prius loquar de perſonis primi generis, deinde poſterioris.

PRIMA PROPOSITIO.

1 OMnes ſine iuſta cauſa, & cum lethali culpa, contra hunc canonem occidentes, vulnerantes, capientes, carcerantes, detinentes, hoſtiliter inſequentes, vel à ſuis terris, vel dominiis eiicientes Cardinales, Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, vel Nuncios, in excommunicationem huius canonis incidunt, effectu ſecuto. Hæc propoſitio ſatis clara, & perſpicua eſt ex ipſo textu; qui univerſaliter, & indiſtinctè loquitur de iis, qui aliquas actiones in hoc canone damnatas præſtant.

Hinc ſequitur primò, homines, cuiuſcumque ſexus, & conditionis exiſtant ligari hac cenſura, quoties delictum in hoc canone interdictum committunt, ſive ſint maſculi, ſive fœminæ, ſive privati ſint homines, ſive publici; ſive ſenes, adulti, ſive infantes, modò rationis uſu polleant, nec per ignorantiam, vel aliam iuſtam cauſam excuſentur, textus .n. abſolutè loquitur, & lex abſolutè loquens extenditur ad omnes ſubiectionis legum capaces; niſi fortè privilegio excipiantur, aut peculiari nota digni ſint. Ita Ugolinus *hic c.* 11. §1. *n.* 1. Duardus *can.* 11. *q.* 22. *n.* 1. & 2. & alii, quos in ſimili retuli *de legib. diſp.* 1. *q.* 1. *punct.* 6. *n.* 10. & 2.

2 Secundò ſequitur Cardinalē offendentem aliqua iſtarum actionum alium Cardinalem, Epiſcopum, vel Nuncium, affici excommunicatione huius canonis; quia delinquit contra canonem, & licèt ipſe privilegio gaudeat, ne ab aliis offendatur: non tamen privilegium illi ſuffragatur, ut alios impunè offendere valeat. Ita Ugolinus *loco citato* Duardus *loco cit.* & alii quos in ſimili retuli *q. præced. punct.* 2. *n.* 3. & 3.

3 Tertiò probabiliter ſuſtineri poſſe, Cardinalem, qui ſe ipſum ferro, veneno, laqueo, vel alia ratione vulnerat, aut percutit, ſubiici huic excommunicationi, quia facit actionem in hoc canone interdictam ſub excommunicatione, nec ipſe cedere poteſt privilegio huius Bullæ, quia hæc Bulla in favorem dignitatis edita eſt: nullus autem cedere poteſt favori, in gratiam alterius, conceſſo, & ſicut clericus ſe ipſum percutiens non eximitur ab excommunicatione canonis, *ſi quis ſuadente diabolo* 17. *q.* 4. ita neque Cardinalis, Epiſcopus, vel Nuncius liber erit ab excommunicatione Bullæ, ſi ſe ipſum vulneret, vel percutiat: militat .n. in his caſibus eadem ratio. Ita Ugolinus *loco cit.* Tabiena *in v. excommunicatio* 5. *caſu* 5. *n.* 92. Idem innuit Alterius *diſp.* 12. *c.* 3. *dub.* 2. Duardus *hic q.* 8. *n.* 8. & *q.* 22. *num.* 2.

Contrarium tamen mihi non videtur improbabile; tum quia ſcienti, & volenti non fit iniuria *l. nemo præſumitur, ff. de reg. iur.* & *c. ſcienti, eodem tit. in* 6. tum quia quod favore alicuius inductum eſt, non debet in ipſius damnum retorqueri *l. nulla iuris ratio* 24. *ff. de leg. quod favore, C. eodem tit.* & *c. quod ob gratiam* 61. *de reg. iur. in* 6. tum quia Summus Pontifex in hoc canone loqui videtur de exercentibus iſtas actiones in diſtinctas perſonas, carceratio .n. hoſtilis inſecutio, & eiectio ſupponunt diſtincta ſubiecta, ergo idem dicendum videtur de vulneratione, & percuſſione, quia una pars diſpoſitionis aliam explicat.

Ad rationem in contrarium reſpondeo, privilegium huius canonis latum eſſe in favorem dignitatis, quam Cardinales, Epiſcopi & Nuncii ſuſtinent, non vero ſimpliciter, & abſolutè, & in genere in favorem Eccleſiaſticæ dignitatis; alioquin offendens Abbates, & alios Prælatos Eccleſiaſticos, in hoc canone non expreſſos, ſubiiceretur huic excommunicationi, quod nullus dicere poteſt. Ex quo patet differentia inter hunc canonem, & illum, *ſi quis ſuadente diabolo.* Imò nonnulli DD arbitrantur, neque clericum affici excommunicatione canonis, *ſi quis ſuadente*, dum in ſe ipſum manus violentas iniicit.

4. Dixi in prima propoſitione, *ſine iuſta cauſa*, quia ſi qui iuſtam habeat, percutiendi cauſam, ut ſi ad ſui, ſuorumque defenſionem pudicitiæ, vel bonorum cum moderamine inculpatæ tutelæ, Epiſcopum, vel Cardinalem percutiat, vel occidat, eximitur ab excommunicatione, quia non percutit iniuſtè, & cum lethali culpa, cenſura enim ſupponit lethalem culpam. Ita Suarez *diſp.* 21. *ſect.* 2. *n.* 69. Ugolinus *hic* §. 1. Navarr. *c.* 27. *n.* 67. Duard. *q.* 11. & 22. *n.* 16. Alter. *hic c.* 5. *dub.* 1. Sayr. *lib.* 3. *c.* 55. *n.* 5. Gambarup. *hic c.* 11. *n.* 5.

Item ſi quis Cardinalem, vel Epiſcopum obſideat, non ut illum detineat, vel in carcerem coniiciat, ſed ut caſtrum iuſtè obtineat, non ligatur hac cenſura, quia iuſtam habet cauſam id faciendi, iureque ſuo utitur, ut ſuppono. Si verò obſideat ad caſtrum iniuſtè obtinendum, probabilius cenſeo excommunicatione ligari, quia hæc videtur hoſtilis inſecutio: id enim hoſtes communiter peragere ſolent. Ita Alterius *diſp.* 12. *c.* 4. *quæſito* 1. *col.* 6. *in fine*, contra Duardum *q.* 22. *n.* 23. quamvis iſti Doctores alio nitantur fundamento, aliaque via incedant.

Sed modò dubium eſt, utrùm cauſę, quibus percutiens clericum excuſatur ab excommunicatione *in c. ſi verò* 1. & 2. *de ſent. excomm.* iuſtæ, & ſufficientes cenſeantur ad excuſandum etiam percutientem Cardinales, Epiſcopos, & Nuncios: ut

5 Si quis occidat, aut percutiat Epiſcopum turpiter inventum cum propria matre, uxore, vel filia.

Vivaldus *hic n.* 5. & *ſeq.* Ugolinus, & Duardus *locis cit.* affirmant ſufficere. Ratio eſt, quia qui Epiſcopum, vel alium incontinenti percutit, in præfatis caſibus non præſumitur percutere ſuadente diabolo, aut violenter opprimere; ſed ex vehementi paſſionis impetu agere, & proprium honorem humano quodam modo tueri; conſequenter non videtur contumax contra Bullam.

Sed oppoſita ſententia tutior eſt; eamque ſequitur Alterius *diſp.* 12. *c.* 5. *dub.* 3. Ratio eſt, tum quia hic canon abſolutè excommunicat offendentes Cardinales, & alios Prælatos hic expreſſos, abſque exceptione cauſarum *in c. ſi verò* 1. & 2. *de ſent. excommunicationis contentarum*

rum; ergo fruſtra nos excipimus hujuſmodi cauſas, verba enim generaliter prolata, generaliter intelligenda ſunt, juxta propriam verborum ſignificationem, etiam in materia pœnali, & odioſa *l. de pretio, ff. de public. in rem action. & cap. ſolita, in fin. de maioritate, & obedientia*, tum quia percutiens clericum turpiter inventum cum filia ligaretur excommunicatione canonis, *ſi quis ſuadente diabolo 17. quæſt. 4.* niſi exciperetur *in cap. ſi verò 1. & 2. de ſententia excommunic.* ergo etiam excommunicatione Bullæ ligatur percutiens Epiſcopum in hujuſmodi crimine inventum, cùm hic nullibi exceptus reperiatur, & exceptio in uno caſu non ſit ad alium trahenda.

Hinc patet reſponſio ad rationem Vivaldi, Duardi, & aliorum, quorum ſententia probabilis quidem eſt; ſed noſtra in praxi tutior, & probabilior. Vide dicta in ſimili *quæſt præced. punct. 4. n. 5. t. 3.*

6 Dixi in propoſitione, *cum lethali culpa*, ut adverterem, ad incurrendam excommunicationem, culpam gravem requiri, ut ſuo loco probavi *de cenſuris in genere diſp. 1. q. 1. par. 3. num. 6. & ſeqq. tom. 1.* Quamobrem qui actionem aliquam venialiter tantùm culpabilem ob materiæ levitatem, facit, non ſubiicitur excommunicationi: ut autem materia, ſeu actio levis cenſeatur non ſolùm inſpicienda eſt corporalis læſio; verùm etiam iojuria, quæ per hujuſmodi actionem irrogatur: fieri n. poteſt, ut actio phyſicè, & entitativè leviſſima ſit, & nihilominus ſecundùm moralem exiſtimationem, gravem injuriam contra honorem inſerat, conſequenter ad incurrendam excommunicationem ſufficiat, ut docui *de excommunicatione, quæ ob violentas manus in clericos incurritur in tract. de cenſur. in genere diſp. 2. q. 4. p. 5. num. 8. tom. 1.* Idemque docet Alterius *hic cap. 5. dub. 1.*

Dixi, *contra hunc canonem*, ut adverterem non quamlibet gravem culpam ſufficere ad incurrendam hujus canonis excommunicationem, ſed requiri lethalem culpam contra hunc canonem: tunc autem cenſetur lethalis culpa contra hunc canonem, quando quis illius cognitione habita lædit perſonas hic expreſſas, cognita ab ipſo lædente perſonæ qualitate. Secus ſi canonis, perſonæ, vel qualitatis ignorantia laboret, ut docui *de cenſ. in genere diſp. 1. q. 2. p. 1. n. 6. & ſeqq. tom. 1.*

7 Hinc ſequitur illum, qui percutit Cardinalem, probabiliter ignorans hanc diſpoſitionem, non affici excommunicatione; quia laborat probabili ignorantia juris.

Item, ſi quis percutiat Cardinalem nocte incedentem, vel mutato habitu, *neſciens* illum eſſe Cardinalem, non ligatur excommunicatione hujus canonis; etiamſi alias mortaliter peccet. Ratio eſt, quia ignorat qualitatem perſonæ, conſequenter non videtur contumax, & formaliter delinquens contra hunc canonem. Ita Suarez *diſp. 21. ſect. 2. n. 69.* Alterius *diſp. 12. c. 5. dub. 2.* Duardus *hic q. 11. n. 2. & q. 22. n. 16.* Ugolinus *hic in v. ſeu præſtantes auxilium, num 4.* Sayrus *n. 5.* & alii.

Utrùm verò intendens percutere Epiſcopum incurrat iſtam excommunicationem, ſi re ipſa eum non percutiat, ſed alium, dictum eſt *de cenſuris in genere diſp. 1. quæſt. 2. part. 5. num. 20. tom. 1.* ubi etiam nonnullas alias difficultates, quæ hic explicari poſſent, diſſolvi. Sed ibi conſulendæ ſunt, cum ad regulas generales de ignorantia excuſante ab excommunicatione pertineant.

8 Dixi in propoſitione, *ſecuto effectu*; quia verba cum effectu intelligenda ſunt, ut dictum eſt in 1. *puncto num. 20. & ſeqq. tom. 3.* Quamobrem qui conatur percutere, capere, vel detinere, aut qui proponit inſequi, vel eiicere, ſed re ipſa non inſequitur, vel non eiicit, iſtam excommunicationem non incurrit. Ita communiter DD.

SECUNDA PROPOSITIO.

9 NOn ſolùm interficientes, vulnerantes, percutientes, capientes, detinentes, hoſtiliter inſequentes, vel eiicientes Cardinalem, & alios Prælatos, de quibus in hoc canone ſermo eſt, vinculo cenſuræ obſtringuntur, verùm etiam mandantes, ratum habentes, ſeu præſtantes in præfatis actionibus, auxilium, conſilium, vel favorem. Hæc propoſitio patet ex textu.

10 Quæres 1. utrùm mandans, conſulens, auxilians, vel favens principaliter excommunicetur, ita ut ſtatim præſtito mandato, conſilio, vel auxilio ligetur vinculo excommunicationis; etiamſi nondum ſecutus ſit effectus mandati, conſilii, vel auxilii.

Reſpondeo non ligari, antequam mandatarius, vel conſultus rem perfecerit, & executioni tradiderit. Ratio eſt, tum quia, dum ſuperior principaliter excommunicat facientes, & in odium delicti conſtitutionem extendit ad mandantem, conſulentem, faventem, vel auxiliantem mandans, conſulens, auxilians, vel favens excommunicationem non contrahit, nondum ſecuto effectu. In noſtro autem caſu, Summus Pontifex primò excommunicat interficientes, vulnerantes, percutientes, &c. Deindè excommunicationem extendit ad mandantes, &c. tum quia verba abſolutè prolata intelligenda ſunt cum effectu, *cap. relatum, de clerico non reſident.* tum quia Summus Pontifex excommunicat mandantes, vel conſilium vel favorem præſtantes ad ea, quæ antea ſub excommunicatione prohibuerat, ibi, *nec non ea mandantes*, &c. ſed antea prohibuerat ſub excommunicatione actualem occiſionem, vulnerationem, percuſſionem, &c. ibi *interficientes, vulnerantes, percutientes*, &c. quæ actualem offenſionem important; ergo etiam in poſteriori parte videtur ſolùm prohibere mandatum, conſilium, vel favorem cum actuali occiſione, vulneratione, percuſſione, &c. præſertim cum illa dictio, *necnon* quæ in textu habetur, reſolvatur in copulam, &, repetatque omnes qualitates præcedentes, ex Bartolo, *l. Seio, ff. de fide inſtrument.* & alii communiter. Ita Sylveſter *verb. excommunicat. 7. nu. 44.* Tabiena *verbo, excommunicatio 5. caſu 2. num. 4.* Vivaldus *hic num. 89. in antiq. in novis verò num. 9.* Alterius *diſp. 12. c. 6. vol. 4. difficult. 1.* ubi refert Rebuffum, & alios. Ugolinus *hic in verbo, nec non ea mandantes, §. 2. n. 1.* Sayrus *lib. 3. c. 15. num. 9.* Antonius de Souſa *diſp. 63. n. 2.* & alii contra Duardum *lib. 2. canon. 11. qu. 12. num. 1. & ſequens*, exiſtimantem iſtas actiones principaliter prohiberi.

11 An verò mandans, vel conſulens incurrat excommunicationem, quoties mandatum, vel conſilium revocavit, vel pœnitentiam delicti peregit, vel præmiſit diligentiam ad revocandum delictum, ſed revocationem mandatario ſignificare non potuit, vel mortuus eſt ipſe mandans: antequam mandatarius rem perficeret, & executioni traderet, conſtat ex dictis *de cenſuris in genere diſp. 1. q. 1. p. 6. num. 2. & ſeqq. tomo 1. & ibi diſp. 2. quæſt. 4. p. 1. §. 2. num. 1. & ſeqq. tom. 1.* ubi in primo caſu negativè, in ſecundo affirmativè reſpondi, & *alibi pluribus in locis*, à quorum repetitione abſtinendum cenſeo, cùm ibi commodè conſuli, & videri queant; faciunt enim ad regulas generales.

12 Hic ſolùm ſuboritur dubium, utrum mandans percuti unum Epiſcopum, incurrat excommunicationem, ſi mandatarius percutiat alium Epiſcopum.

Reſpondeo negativè. Ratio eſt, quia, quæ mandatarius agit ultra terminos mandati, non imputantur mandanti, *l. diligenter, ff. mandati*, conſequenter mandans non tenetur de percuſſione hujus Epiſcopi; conſequenter non ligatur excommunicatione impoſita contra mandantes percuſſionem Epiſcoporum. Ita Ugolinus *hic ver. necnon ea mandantes §. 2. n. 7.* Alterius *c. 6. col. 3. & 4. verſ. oportet*, Marianus, Socinus, & alii apud Ugolinum *loco cit. n. 7.* Axorium 3. *p. lib. 2. c. 8. verſ.* contra Duardum *q. 14.* ubi oppoſitam ſententiam veriorem arbitratur.

Utrùm verò conſulens, ratum habens, auxilium, vel favorem præſtans, vinculo hujus cenſuræ innodetur, patet ex dictis *punct. 1. n. 20. t. 3.* incurrere hanc cenſuram.

13 Quæres ſecundò, utrùm defenſor, vel receptator interficientis, vel percutientis Cardinalem Epiſcopum, vel Nuncium, cenſura hujus canonis obſtringatur.

Reſpondeo diſtinguendo, vel recipit, & defendit illum ante patratum delictum, vel patrato delicto. Si recipit illum, vel defendit ante patratum delictum, ligatur excommunicatione, quoties ex receptione, vel defenſione delictum committitur, vel in fieri conſervatur. Ratio eſt, quia hujuſmodi receptator verè dicitur auxilium, & favorem ſua receptatione, ſeu defenſione ad patrandum delictum præſtare conſequenter incidit in excommunicationem hujus canonis latam contra præſtantes auxilium, vel favorem ad aliquod crimen in hoc canone expreſſum.

Si verò recipit, vel defendit illum poſt patratum crimen, vinculo hujus excommunicationis non innodatur. Ratio eſt, quia Summus Pontifex in hoc canone intendit eos excommunicatione afficere, qui auxilium, conſilium, vel favorem præſtant ad patrandum delictum, ut patet ex illis verbis, *præſtantes in eis auxilium*, &c. qui autem recipit, vel defendit poſt patratum crimen non dicitur auxilium præſtare ad patrandum delictum, etiamſi delinquentem recipiat, vel defendat. Suppono enim delictum jam patratum, & completum eſſe, neque nomine defendentis, vel receptantis commiſſum fuiſſe. Ita Navarrus *cap. 27. num. 67. verſ. ſexto*. Alterius *diſp. 12. cap. 6. col. 18. puncto 2. & col. 22. verſ. ſed quæri*. Duardus *can. 11. qu. 17. num. 6.* Antonius de Souſa *diſp. 65. nn. 3. & 4.* Reginaldus *lib. 9. n. 314.* Suarez *diſp. 21. ſect. 2. c. 72.* Filliucius *tract. 16. cap. 9. puncto 6. ad finem n. 243.*

14 Excipe ab hac doctrina eum, qui recipit, vel ſcienter defendit inſequentem, percutientem, vel capientem Cardinalem; hic n. afficitur excommunicatione expreſſa *in ca. felicis, de pœn. in 6.* eadem excommunicatio extenditur ad eum, qui defendit percutientem, bannientem, aut capientem Epiſcopum. *Clem. 1. ſi quis, de pœnit.* de qua re infrà *diſp. 2. q. 2. p. 12. t. 3.*

15 Hoc tamen intellige primò, de injuſtè defendente, nam juſtam defenſionem non præſumitur ſuperior velle prohibere, ut ſi quis putans reum criminis innocentem eſſe, intendat illum tanquam innocentem ex juris diſpoſitione probare, licèt poſtea reus & nocens re ipſa comperiatur. Ita Sylveſter *verb. excommunic. 7. § 46. verb. 3.* Cardin. *in Clement. 1. num. 12. q. 14.* Duardus *hic q. 1. n. 6.* Gloſſa *in c. felicis, citato*.

Secundò intellige de iis, qui abſque iuſta cauſa recipiunt, vel defendunt, nam quod ex juſta cauſa ſit, prudenter fieri cenſetur, nec ad culpam, vel pœnam imputatur. Quamobrem qui reum hujus criminis defendit, vel recipit, ne ab aliquo privata auctoritate, & iniquè lædatur, non ſubiicitur pœnis *cap. felicis, vel Clement. 1. cit.* nam quilibet poteſt opem ferre, ne proximus iniuria afficiatur, *c. dilectus, de ſentent. excommun. lib. 6.* Ita Gloſſa Sylveſter, & alii *loc. cit.*

Imò præfati Doctores idem ſentiendum putant de recipientibus delinquentes, non tanquam delinquentes; ſed titulo conſanguinitatis, & affinitatis, quia licèt huiuſmodi recipientibus non omnino abſo-

Digitized by Google

abſolvantur, tamen nō adeò gravi pœna puniuntur ſicut extranei, *l.* 1. *&* 2 *ff de iis, qui latron. occult.* & patet ex dictis *de receptatoribus hæreticorum in hac diſp.* 1 *q.* 2 *p.* 3. *n.* 2.

16 Quæres 3. utrum qui percuſſionem, vel aliud delictum in Cardinalem, Epiſcopum, vel Nuncium committi non impedit, cum alioqui commode impedire valeat, in excommunicationem hujus canonis incurrat. Ugolinus *hic in verbo, vel favorem.* Alterius *lib. 3. diſp. 12. c. 6. col. 10. propoſitione 1. & col. 18 propoſitione 5.* Duardus *hic q. 18 nu. 1. & ſequentibus*, exiſtimant incurrere. Ratio eſt primò, quia iſta excommunicatio afficit præſtantes favorem, qui autem poteſt impedire, & non impedit, præſertim dum ex officio, vel ex iuſtitia impedire tenetur, cenſetur favorem præſtare, & cooperari delicto, ut apertè colligitur ex *cap. quantæ, de ſententia excommunicationis*, ubi habetur, quod hi delinquentibus favere dicuntur, qui cum poſſint, manifeſto facinori deſinunt obviare, ex *cap. qui poteſt 23. qu. 3.* ubi dicitur, *qui poteſt obviare, & perturbare perverſos, & non facit, nihil aliud eſt, quam favere eorum impietati; nec enim caret ſcrupulo, qui manifeſto facinori deſinit obviare*, & ex *cap. non in inferenda 23. quæſt.* 3 ubi dicitur, *qui non repellit à ſocio iniuriam, ſi poteſt, tam eſt in vitio, quam ille, qui facit.* Secundò, quia qui clerici percuſſionem non impedit, dum eam ex iuſtitia impedire tenetur, afficitur excommunicatione can *ſi quis ſuadente*, ut patet *ex cap. quantæ, citato*, ergo etiam excommunicatione afficitur, qui delictum in hoc canone damnatum non prohibet, dum commodè poteſt prohibere, hęc ſententia probabiliſſima eſt.

Sed mihi probabilius videtur, eum, qui non prohibet delictum hujus canonis, non affici excommunicatione hujus canonis, prohibendo præciſe; niſi forte conſentiat cooperando, & auctoritatem præſtando. Ratio eſt, tum quia communiter approbati ſolet *reg. iur. in l. culpa caret, ff de reg. iur.* in qua dicitur, neminem ea ſola ſcientia, & notitia criminis teneri; tum quia in hoc canone excommunicantur patrantes delictum, vel præſtantes auxilium, conſilium, aut favorem ad illud patrandum: qui autem non impedit, propriè loquendo, non præſtat auxilium, conſilium, vel favorem, cùm negativè ſe habeat; auxilium verò, conſilium, & favor poſitivum influxum importare videntur, tum quia verſamur in materia pœnali, & odioſa, in qua ſtricta interpretatio facienda eſt, tum quando Summus Pontifex vinculo excommunicationis ligare intendit non impedientes, ſolet eos exprimere, *ut in c. quantæ, de ſententia excommunic.*

Dixi, *niſi fortè conſentiat cooperando, aut auctoritatem præſtando*, nam ſi quis ſua taciturnitate in cauſa ſit, ut delinquentes animoſiores, & promptiores fiant ad patrandum delictum, ſeu auctoritatem ſuam præſtet, reus eſt excommunicationis; quia auxilium, & favorem delicto præſtat.

Ad primam rationem in contrarium reſponderi poteſt, illam procedere ex præſumptione fori externi, aut, dum auctoritas præſtatur delicto quod non impeditur. Secus ſi non impediens negativè tantum ſe habeat, hic enim, propriè loquendo, non dicitur favorem præſtare.

Ad ſecundam reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia circa non impedientem clerici percuſſionem extat peculiaris conſtitutio *in ca quantæ, citato.* Quamquam etiam ad illum textum non improbabiliter reſponderi poſſet, procedere ſolum, vel quoad præſumptionem fori externi, vel dum auctoritas, vel conſenſus præſtatur in percuſſionem, juxta Gloſſam *in cap. quantæ, cit. ad finem.*

27 Excipiendus tamen eſt ab hac ſententia caſus, in quo quis ſciens aliquem in perſonam alicujus Cardinalis conſpiraſſe, tacet, dum patefacere poteſt: hic. n. incidit in excommunicationem, & pœnas à Pio V. inflictas in Bulla, quæ incipit, *infelicis ſæculi*, edita anno 1569. 14. Kalend Januar. occaſione mortis attentatæ contra D. Carolum Borromæum Eccleſiæ Mediolanenſis Archiepiſcopum & S. R. E. Cardinalem. In qua conſtitutione præſcribitur, ut quiſquis quovis modo cognoverit, ſive ex litteris ſcripturis, cætu, conatu, concurſu, inſidiiſque, aliiſque ſignis, & iudiciis qualemcumque ſcientiam habuerit, vel etiam coniecerit, vel intellexerit quempiam auctorum, adminiſtratorum, vel conſciorum coniurationis, ſeu conſpirationis, aut commiſſi, committendive criminis in perſonam Cardinalis, teneatur quamprimum id Romano Pontifici, ſi in Curia fuerit, ſin autem, ordinario loci, vel ſi Cardinalis ipſe ordinarius extiterit, propinquiori Epiſcopo, etſi crimen nondum commiſſum fuerit; etiamſi ipſi Cardinali quanto citius revelare, & quicunque etiam non ſubditus, & omninò extraneus hac in re defecerit, eujuſcunque dignitatis fuerit, excommunicationis laqueo innodatus remaneat, pariterque maieſtatis reus infamis, & omnes pœnas *in c. felicis, de pœnis in* 6. inflictas en ipſo incurrat.

28 Circa hunc caſum ſeu conſtitutionem Pii V. hic obiter quæri poſſet, utrum ſciens hujuſmodi conſpirationem in perſonam Cardinalis poſſit admonere conſpiratores, ut deſiſtant, ita ut ſi ob admonitionem credat illos a patrando delicto deſtitutos, eximitur ab onere denunciandi delinquentem Summo Pontifici, vel Epiſcopo, ut dicitur in Bulla Pii V.

Duardus *loco cit n.* 12. *& ſeqq.* exiſtimat præmittendam eſſe admonitionem delinquenti, dum ſperatur profutura, nec periculum eſt in mora. Imò ſentire videtur eum, qui correctione retrahit, delinquentem à crimine, non eſſe reum excommunicationis, etiamſi crimen ipſum non denunciet.

Ego verò de rigore juris exiſtimo eum, qui novit hujuſmodi crimen in perſonam Cardinalis patrari, vel patratum eſſe, teneri delinquentem Summo Pontifici, vel Epiſcopo denonciare, ut dicitur in Bulla Pii V. Ratio eſt, quia, quoties denunciatio, vel accuſatio præcipitur in pœnam delinquentis, & ob commune bonum, facienda eſt, ſive delinquens privata correctione emendetur, ſive non. In hac autem conſtitutione Pii V. præſcripta videtur revelatio in pœnam delinquentis, & ob commune bonum, quod offenſione Cardinalium violatur; ut colligitur ex verbis conſtitutionis, quibus præcipiuntur delinquentes revelari, non ſolùm ante patratum crimen; verùm etiam crimine perpetrato. Ita Alterius *can* 6. *col.* 20 *verſ.* Cajet. *pag* 629. & alii quos retuli *in libro variar tractat. diſp.* 6. *per totam, tomo* 1. *& de cenſuris in particul. diſp* 2. *quæſt.* 3. *p* 31. *num.* 43. *& ſeqq tom.* 3. dum loquerer de excommunicatione, quæ contrahitur non revelando crimen commiſſum contra conſtitut. Bonif. VIII.

Dixi in mea reſponſione *de rigore juris*, quia ſi uſum, & praxim reſpiciamus, nonnulli DD arbitrantur iſtam conſtitutionem non obligare; putant. n. illam uſu receptam non fuiſſe ob præcepti difficultatem: nam homines ab hujuſmodi delationibus maximè abhorrent. Ita Filliuc. *tract.* 14 *c.* 6 *quæſito* 11. *n* 97. *verſ* 8.

An verò, qui cognitionem hujuſmodi criminis habet, illudque nulla ratione probare poteſt, teneatur adhuc denunciare, patet ex dictis *in* 8 *Decalogi præcepto diſp.* 10 *qu.* 2. *punct.* 5. *n.* 9 *& ſeqq. tomo* 2. *& loco cit. in lib. variar. tract p.* 1. 5. 4. *num.* 1. *& ſeqq. tom.* 1. ubi negativè reſpondi.

PUNCTUM IV.

Utrum non ſolum in hac Bulla verum etiam alibi jure communi, lata ſit excommunicatio, contra offendentes Cardinales, & Epiſcopos.

1 *Jura, in quibus excommunicatio fertur ob cauſas in hac Bulla expreſſas ſunt;* 1. Cap. ſi quis ſuadente Diabolo 17. q. 4. *ubi excommunicantur percutientes Clericos.* 2 Clement. ſi quis ſuadente de pœnis, *ubi excommunicatione feriuntur percutientes, capientes, bannientes Epiſcopos, & mandantes hujuſmodi actiones;* 3 Cap. Fœlicis de pœnis in 6. *ubi excommunicantur hoſtiliter inſequentes, percutientes, capientes Cardinales, mandantes, ſocios, ratum habentes, conſulentes, faventes, recipientes, & defendentes etiam poſt factum; ibique extant etiam pœna infamiæ, banni, publicationis bonorum, privationis beneficiorum;* 4. *Bullæ Pii V. quæ incipit* infœlicis ſæculi, *in qua excommunicatio, & pœna capitis* Fœlicis *extenduntur ad ſcientes, & non revelantes conſpirationem in Cardinalem.*

2 *Exercens aliquam actionem prohibitam in hac Bulla, & in aliis iuribus, non incurrit plures excommunicationes.*

3 *Cardinalis, Epiſcopus, vel Nuncius, declarare poteſt, delinquentem in hanc cenſuram incurriſſe, quando delictum eſt notorium.*

4 *Poteſt quis in propria cauſa ius dicere quando crimen eſt notorium, pœna eſt à jure determinata, nec requiritur probatio, vel cognitio cauſæ nec ſententia ſolemniter in ſcriptis, ſed ſola declaratio, & urget neceſſitas nec patet aditus ad ſuperiorem.*

UNICA PROPOSITIO.

1 MUltis in locis lata eſt excommunicatio contra offendentes Cardinales, & Epiſcopos. Primò enim lata eſt *in c. ſi quis ſuadente diabo* 17 *q* 4. ubi generaliter fertur excommunicatio, contra percutientes clericos. Nomine autem clericorum, in materia Epiſcopis favorabili, comprehenduntur Epiſcopi. *l presbyteros, C. de Epiſcop. audient.* Imò etiam Cardinales, præſertim cùm nullus ad Cardinalatus apicem evehatur, qui tonſura initiatus non ſit.

Secundò *in Clem. ſi quis ſuadente, de pœnis*, extat excommunicatio contra percutientes, capientes, & bannientes Epiſcopos, & contra mandantes hujuſmodi actiones. Imò ad hoſce delinquentes extenduntur pœnæ, quæ *in c. felicis, ſtatim citando*, latæ ſunt, contra offendentes Cardinales, ut mox oſtendam.

Tertiò *in c. felicis, de pœnis in* 6. habetur excommunicatio contra eos, qui Cardinalem hoſtiliter inſequuntur, percutiunt, capiunt, vel hæc facientis, vel fieri mandantis ſocii ſunt, vel ratum habent, vel conſulunt, vel favent, aut poſtea recipiunt, vel ſcienter defendunt.

Ex quo patet excommunicationem iſtius capitis latiùs patere, & univerſaliorem eſſe excommunicatione Bullæ, cùm illa ad receptatores, & defenſores extendatur, non verò illa, ut *punct antecedenti quæſito* 2. *n.* 13 *c.* 3. oſtendi. Ubi etiam explicavi quandonam receptator, & defenſor, ob defenſionem, vel receptationem delinquentis contrahat excommunicationem.

Addo alias etiam graviſſimas pœnas, ut infamiæ, banni, publicationis bonorum, privationis beneficiorum, & ſimilium, adiici. In præfato *c felicis*, in noſtra verò Bulla, ſola excommunicatio exprimitur.

An verò civitas, oppidum, & caſtrum auxilium, conſilium, vel favorem præbens hujuſmodi delicto contra Cardinales, vel Epiſcopos, ligetur interdicto, patebit ex dicendis *de interdicto, caſibus particularibus diſp.* 2. *quæſt.* 3. *part.* 3. *& 4 per totum verſùs finem huius tomi*, ligari.

Quartò per Bullam Pii V. quæ incipit, *infelicis ſæculi*, edita anno 1569.

Digitized by Google

no 1569. 14. Kalend. Januar. excommunicatio, & pœna, *c. felicis*, extenduntur ad eos, qui conſpirationem in Cardinalem, ſciunt, & non revelant, de qua re puncto præcedenti ad finem.

2 Hic ſolùm quæri poſſet primò, utrùm exercens aliquam actionem ſub excommunicatione prohibitam in hac Bulla, & in jure antiquo, tot excommunicationes incurrat, quot ſunt leges illam actionem ſub excommunicatione prohibentes.

Reſpondet negativè Alterius *lib. 5. diſp. 12. cap. 1. col. 6. ſub finem*. Sayrus *li. 1. c. 10. n. 11.* Duardus *canone 12. q. 4. n. 3.* & alii. Ratio eſt, quia non tot cenſuræ incurruntur, quot ſunt leges eandem actionem ſub eadem cenſura prohibentes ex eodem motivo, & cauſa, modò cenſuræ latæ ſint à ſuperiore eandem poteſtatem, & juriſdictionem habente: in noſtro autem caſo cenſuræ, latæ ſunt à ſuperiore ejuſdem auctoritatis, nempè à Summo Pontifice, & ex eodem motivo.

Hæc ſententia mihi placet, & eſt conformis iis, quæ ego tradidi *de cenſuris in genere diſp. 1. q. 1. p. 5. num. 11. & 1.* cum communi Doctorum ſententia, quæ conſulenda ſunt, ut hæc doctrina melius percipiatur. Verum tamen eſt, eum, qui excommunicationem contraxit variis juribus inflictam, acriori correctione dignum eſſe, & majori pœnitentia plectendum: quamvis n. pluralitas legum ex eodem motivo conditarum ſpecificam peccatorum diverſitatem non inducat, graviorem tamen culpam intra latitudinem ejuſdem ſpeciei indicat, ob pravum peccatoris affectum, qui duriorem, & obſtinatiorem habet voluntatem.

3 Quæres ſecundò, utrùm Cardinalis, Epiſcopus, vel alius Prælatus percuſſus, vel aliter offenſus declarare poſſit offendentem pœnam excommunicationis incurriſſe.

Reſpondeo diſtinguendo, vel delictum eſt notorium, vel non eſt notorium. Si delictum non eſt notorium, Prælatus non poteſt declarare offendentem in excommunicationem huius canonis incidiſſe. Ratio eſt; quia in propria cauſa nemo judex, aut arbiter eſſe poteſt, *l. 1. C. ne quis in ſua cauſa jud. l. penult. ff. de arbitr. & l. qui juriſdictionem, ff. de juriſdict. omnium iudic.* ubi habetur neminem poſſe judicium exercere, ſeu jus dicere in cauſa propria, vel ſuorum ut uxoris, liberorum, libertorum, vel cæterorum, quos ſecum habet.

Si verò delictum eſt notorium, poteſt Cardinalis, Epiſcopus, vel alius Prælatus offenſus in loco, in quo iuriſdictionem habet, declarare offendentem laqueo excommunicationis innodatum eſſe. Ratio eſt, quia licèt nullus regulariter loquendo, poſſit in propria ius dicere contra offendentem: nihilominus id fallit, dum delictum eſt notorium, & pœna eſt à iure determinata: cum enim in notoriis non exigatur cognitio cauſæ, *cap. manifeſta 2. quæſt. 1.* aut alia probatio, vel ſententia in ſcriptis ſolemniter proferenda; ſed ſolùm declaratio, *cap. cum ſecundum, in fine, de hæret. lib. 6.* non eſt à ratione alienum, ut offenſus judicium exerceat in eum, qui publicè iniuriam intulit, & pœnam à iure determinatam ſuo delicto promeritus eſt; nam ipſe Prælatus non infligit pœnam, neque fert ſententiam condemnatoriam; ſed declaratoriam ſolùm, & denunciatoriam, neque eſt propriè judex, ſed juris executor: ſupponimus enim pœnas à ſacris canonibus inflictas adversùs tales tranſgreſſores; conſequenter latam eſſe ſententiam, quæ ſecum trahit executionem, & reum per denunciationem non magis ligari, quam antea eſſet, *cap. paſtoralis, de appellationibus*. Si verò factum quidem notorium eſt, ſed aliqua ratione dubitatur utrum excommunicatio contracta ſit, tutius, & convenientius eſt huiuſmodi declarationem fieri à ſuperiore, ut omnis ſuſpicio iniquæ declarationis auferatur. Ita Francus *in c. felicis cit. n. 6.* Alterius *loco cit. vol. 3. verſic. ad hunc igitur*. Duardus *num. 4.* Videri poteſt Iaſon. *in d. l. qui juriſdictioni*. Panormitanus *in c. ex parte, de verborum ſignific.* Innocentius *ibid.* Francus *loco cit.* Geminianus *in c. 1. de pœn. lib. 6.* Alterius *hic li. 5. diſp. 12. c. 7. col. 1. & ſeq.* ubi etiam agit, utrùm Cardinalis, & Prælatus privilegiatus poſſit ab eadem excommunicatione abſolvere, Duardus *hic q. 20.* & DD. communiter *in c. felicis cit.* ubi prolixè ſatis agunt.

4 Quandonam poſſit quis jus dicere in propria cauſa; quod.

Reſp. poſſe aliquem in propria cauſa jus dicere, quando neceſſitas urget, nec poteſt haberi recurſus ad Superiorem & alio capite crimen Delinquentis eſt notorium, pæna eſt à jure determinata, nec requiritur probatio, aut cognitio cauſæ, nec ſententia ſolemniter in ſcriptis, ſed ſola declaratio.

QUÆSTIO XIII.

De excommunicatione lata contra offendentes eos, qui ad Romanam Curiam recurrunt cauſa negociorum.

TExtus Bullæ hic eſt: *Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui per ſe, vel per alios perſonas Eccleſiaſticas quaſcumque, vel ſeculares ad Romanam Curiam ſuper eorum cauſis, & negotiis recurrentes, ac illa in eadem Curia proſequentes, aut procurantes, negotiorumque geſtores, Advocatos, procuratores, & agentes, ſeu etiam auditores, vel Judices ſuper dictis cauſis, vel negotiis deputatos, occaſione cauſarum, vel negotiorum hujuſmodi occidunt, ſeu quoquo modo percutiunt, bonis ſpoliant, ſeu qui per ſe, vel per alios directè, vel indirectè delicta hujuſmodi committere, exequi, vel procurare, aut eiſdem auxilium, conſilium, vel favorem præſtare non verentur, cuiuſcumque præeminentiæ, & dignitatis fuerint.*

Quamvis Summus Pontifex *canone 9.* excommunicationem tulerit contra eos, qui per ſe, vel per alios offendunt accedentes ad Romanam Curiam, vel in ea morantes, vel ab ea recedentes, ut ſuperius explicavi, nihilominus hic excommunicationem extendit, non ſolum ad eos, qui occidunt, percutiunt, vel ſpoliant accedentes per ſe ipſos Romam cauſa negotiorum, vel tranſmittentes, procuratores, negotiorum geſtores, Advocatos, procuratores, & agentes, ſeu etiam auditores, vel Judices ſuper dictis cauſis, vel negotiis deputatos: verùm etiam ad eos, qui ad hæc facienda directè, vel indirectè cooperantur, aut auxilium, conſilium, vel favorem præſtare præſumunt.

Ex quo patet differentia inter nonum canonem, & hunc in ordine undecimum; de quo hic agere incipio, & quatuor gradatim quæram.

Primò, quænam ſit materia hujus excommunicationis, ſeu quænam actiones hic fieri prohibeantur.

Secundò, contra quas perſonas præfatæ actiones fieri debeant, ut cenſura incurratur, ſeu quænam perſonæ hujus canonis privilegio gaudeant.

Tertiò, quodnam ſit hujus cenſuræ ſubjectum, ſeu quinam hujus canonis cenſura ligentur.

Quartò, utrùm hæc cenſura in jure alibi reperiatur.

PUNCTUM I.

Quænam ſit materia hujus canonis, ſeu quænam actiones hic fieri prohibeantur contra perſonas, quæ in Romana Curia cauſas agunt, vel negotia.

1 *Materia principalis contenta in hoc Canone ſub pœna excommunicationis eſt ſacrilegium commiſſum, occidendo quovis modo, vel percutiendo, & ſpoliando confugientes per ſe, vel per alios ad Sedem Apoſtolicam cauſa negotiorum, vel ipſorum procuratores, Actores, Advocatos, vel Iudices.*

2 *Excommunicatio contrahitur percutiendo accedentem ad Romanam Curiam, ſive percuſſio fiat pugnis, ſive alapa, ſive virga, etiam ſine vulnere.*

3 *Conſpuens in faciem, aut aquam è feneſtra emittens contra proficiſcentem ad Rom. Curiam, aut rumpens pallium excommunic. non incurrit.*

4 *Subtrahens veſtes, pecuniam, & alia proficiſcenti Romam excommunicationi ſubiicitur, etiamſi proficiſcens eas res non ſecum deferret, ſed domi reliquiſſet: In hoc differt hic Canon à nono Canone, quod ibi excommunicantur, ſolum ſubtrahentes bona mobilia accedentium ad Sedem Apoſtolicam; hic verò etiam ſubtrahentes immobilia, vel domi retenta.*

5 *Afficiens contumeliis, aut detrahens de proficiſcente ad Romanam Curiam, laqueo iſtius excommunicationis innodatur, etiamſi ſcriptis detrahat.*

6 *Auferens bona proficiſcenti ad Curiam Romanam, non incidit in hanc cenſuram, quoties ea titulo iuſto compenſationis aufert etiamſi id occaſione cauſarum ageret, modò non accipiat aliquid ultrà ſibi debitum.*

7 *Excommunicatio iſtius canonis non incurritur ob ſubtractionem bonorum, niſi ſubtractio fiat ratione cauſarum in Romana Curia agendarum.*

8 *Materia minus principalis, ſive actiones Acceſſoria ſub cenſurà prohibita in hoc canone ſunt ſacrilegium, quod committitur mandando, exequendo, procurando occiſionem, percuſſionem, vel ſpoliationem huiuſmodi perſonarum, & in eis auxilium, conſilium, vel favorem præbendo.*

9 *Omnes iſtæ actiones acceſſoriæ ut excommunicationis vinculo obſtringantur, debent poſitivè in effectum, & efficaciter influere. Hinc conſulens delictum jam parato illud committere non ſubiacet cenſuræ.*

MAteria huius canonis, ſeu actiones in hoc canone damnatæ, aliæ ſunt principales, aliæ acceſſoriæ. Priùs agam de principalibus, poſtmodum de acceſſoriis.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria principalis, & primaria huius canonis, eſt ſacrilegium, quod committitur occidendo, percutiendo, vel ſpoliando, confugientes per ſe, vel per alios cauſa negotiorum ad Sedem Apoſtolicam, vel ipſorum procuratores, actores, Advocatos, vel judices ut *in 2. punc.* explicabo. Ratio cur his actionibus ſacrilegium committatur eſt, quia perſonæ ſub protectione Eccleſiæ exiſtentes offenduntur actionibus ſpecialiter in hoc canone interdictis. Ita Cajet. *in ſumm. verb. excomm. 15* Filliucius *tr. 16. c. 7. q. 9. nu. 172.* Sayrus *li. 3. c. 15. n. 1.* Antonius de Souſa *c. 13. in notationibus circa textum.* Alter. *diſp. a 3. c. 1. initio*.

Quid autem ſit *occidere, percutere, & ſpoliare*, patet ex dictis in præcedentibus quæſtionibus præſertim *q. 10. p. 1. n. 10. & ſeqq.* eſſe mortem inferre, invitum exuere bonis &c.

Hinc ſequitur primò actionem, qua quis alterum interficit gladio, veneno, aut alia ratione, ſubiici pœnæ huius canonis, quia exercet actionem in hoc prohibitam; dicitur enim occidere recurrentem ad Sedem Apoſtolicam pro ſuis negotiis, ut ſuppono.

2 Secundò percuſſionem in hoc canone prohiberi, ſive fiat pugnis, alapa, fuſte, vel alia ratione, etiam ſine vulnere; quia hæc eſt

vera,

Digitized by Google

gra, & propriè dicta percuſſio. Ita Ugolinos *hic verſ. quoquo modo percutiens n. 7.* Alterius *diſp. 13. c. 3. col. 4 verſ. ſeu quoquo modo*. Duard. *in q. 5. n. 1.* contra Vivaldum *hic n. 4.* exiſtimantem eum, qui alapa percutit, non ligari hac excommunicatione.

Addo à fortiori prohibitam cenſeri vulnerationem, aut mutilationem, percuſſio enim non ſolùm ea dicitur, quæ nullum vulnus, vel mutilationem infert, verùm etiam ea, quæ cum vulnere, vel mutilatione conjuncta eſt: ob id Summus Pontifex particulam illam adjicit, *quoquo modo percutiens*, ut quemlibet percuſſionis modum complecteretur. Ita DD citati.

3 Secus dicendum arbitror de actione conſpuendi in faciem, aut aquam ex feneſtra immittendi, aut rumpendi pallium, quia hæc faciens, juxta communem loquendi modum, non dicitur percutere; excommunicationem tamen canonis, *ſi quis ſuadente diabolo* 17. *q.* 4 incurrit, ſi hæc in clericos faciet; licèt enim non dicatur, ſtrictè loquendo, percutere, dicitur tamen vim, ſeu violentas manus inferre. Ita Vivaldus, Duardus, & alii *locis cit.*

4 Tertiò actionem, qua quis alteri Romam proficiſcenti aufert veſtes, pecuniam, vel alias res mobiles, vel etiam immobiles, ut ſi aliquem privet domo, agro, aut vinea, cadere ſub prohibitionem hujus canonis, ſive illas res ſpoliatus ſecum deferret, ſive non. Idem dic de eo, qui ſpoliat jure, vel ſervitute. Ratio eſt, tum quia canon abſolutè loquitur de ſpoliatione bonorum, facta occaſione negotiorum, ergo abſolutè intelligendus eſt de ſpoliatione quorumcumque bonorum *l. de pretio, ff. de publiciana in rem actione*. Tum quia interdicta eſt ſpoliatio recurrentium ad Curiam Apoſtolicam, ut liber illis ad eam aditus pateſiat, liber autem aditus illis ad Romanam Curiam non pateret, niſi etiam in bonis immobilibus domi relictis, & in juribus, & ſervitutibus privilegio hujus canonis protegerentur, nam timore bonorum, quæ domi reliquerunt, amittendorum retrahi facilè poſſent ab acceſſu, vel recurſu ad Sedem Apoſtolicam.

Ex quo patet differentia inter hunc, & nonum canonem, quòd in nono canone excommunicātur ſolum ſubtrahētes bona accedentium ad Sedem Apoſtolicam: cùm autem accedentes ad Sedem Apoſtolicam non deferant ſecum bona immobilia; ſequitur Summum Pontificem, ibi intelligi ſolùm de bonis mobilibus, quæ accedentes deferunt. In hoc verò canone excommunicantur ſubtrahentes bona recurrentium ad Sedem Apoſtolicam, & cum poſſit quis ad Curiam Romanam recurrere per alium, vel per litteras, ipſo domi remanente, par eſt, ut protegatur tam in bonis, quæ ſecum defert, quàm in iis, quæ domi reliquit, præſertim cùm Summus Pontifex abſolutè dicat, bonis ſpoliant. Ita Alterius *lib. 3 diſp. 13. ca. 1. col. 5.* Ugolinus *hic in verbo bonis ſpoliant. n. 1.* Duardus *hic q. 7. nu. 1. & ſeqq.* ubi idem putat de ſubtrahente uxorem, ſervos, vel filios. Sed quid mihi in hac re ſentiendum ſit, patet ex dictis *in expoſitione noni canonis, qu. 10. puncto 1. n. 12 ſ. 3.*

5 Major difficultas eſt, utrùm in hoc canone prohibeatur actio, qua quis recurrentem ad Sedem Apoſtolicam verbis contumelioſis afficit, famam, vel honorem voce, vel ſcriptis ſubtrahit, ob talem recurſum. Ratio dubitandi eſt, tum quia in hoc canone excommunicantur ſpoliantes bonis: qui autem infamat, vel honorem ſubtrahit, dicitur bonis ſpoliare: nam bona ea dicuntur, quæ ſunt in noſtra poteſtate, & dominio: fama autem eſt in noſtro dominio, & libertate; quilibet enim eſt ſuæ famæ dominus, illamque aliquando prodigere poteſt, ut patet ex dictis *de reſtitut. in particul. diſp. 2. q. 4. p. 10. n. 1. & ſeqq. ſ. 2.* Tum quia verbum ſpolio, ad ſignificandam famæ ablationem adhiberi ſolet, ex Marco Tullio in oratione pro Publio Quintio, ubi ſic loquitur; *Neceſſe eſt, iſte, qui amicum, ſocium, affinem, fama, & fortuna ſpoliare conatus eſt, vanum ſe, & perfidioſum, & impium eſſe fateatur.*

His non obſtantibus probabilius cenſeo actionem, qua quis alterum infamat, vel honorem aufert, in hoc canone ſub excommunicatione non prohiberi. Ratio eſt, quia ex ſignificatione verborum, maximè inſpiciendus, & attendendus eſt communis loquendi uſus, & praxis: verbum autem *ſpoliare* communiter adhiberi non ſolet ad ſignificandam famæ ablationem, & cùm verſemur in materia pœnali, & odioſa cenſurarum, ſtricta verborum interpretatio facienda eſt juxta communem loquendi uſum, ut patet ex dictis *de legibus diſp. 1. q. 1. p. 8. nu. 1. & ſeqq. ſ. 2.* Ita Alterius *diſp. 13. cap. 2. ſub finem verſ. ex his*, Duardus *hic q. 5. num. 53.* Ugolinus *hic verbo, ſeu quoquo modo percutiens.* Vivaldus *hic num. 4.* & in antiquioribus *num. 91.* Antonius de Souſa *hic diſp. 70. n. 5.* licèt contrariam ſententiam probabilem putet.

Ad rationes dubitandi reſponſio patet ex rationibus à me allatis: afficere enim aliquem contumeliis, non eſt ſpoliare, juxta frequentiorem ſermonis uſum.

6 Secundò difficultas eſt, utrum actio qua quis alteri res aufert compenſationem ſibi faciendam, ſub prohibitionem, & excommunicationem hujus canonis cadat.

Reſpondeo negativè, modò non accipiatur aliquid ultra debitum. Ratio eſt, tum quia in hoc canone vetita eſt ſpoliatio; actio autem, qua quis rem alienam ad compenſationem accipit, non eſt ſpoliatio, ſed compenſatio, ſeu acceptio rei ſibi debitæ. Tum quia in hoc canone fertur excommunicatio contra eos, qui ſpoliant recurrentes ad Sedem Apoſtolicam occaſione cauſarum, ut in tertia difficultate explicabo: hic autem non accipit occaſione cauſarum: ſed animo recuperandi, quod ſibi debitum eſt. Imo etiamſi id occaſione cauſarum ageret, alias non facturus, non propterea excommunicationi ſubiceretur, quia actionem injuſtam non exercet, nec pravus animus actionem compenſationis injuſtam reddit, modo notabiliter non excedat cum mortali culpa: tunc enim ligatur excommunicatione, ratione exceſſus, cauſa negotiorum facti, quia injuſtè ſpoliat cauſa negotiorum. Ita Alterius *loco cit. c. 1. col. 6. verſ. ex dictis patet.* Vivaldus *hic caſu 4. n. 8. & caſu 12 n. 4 in novis.* Duard. *hic q. 7. n. 4.* Ugolinus *hic verſ. bonis ſpoliant n. 2.* Antonius de Souſa *diſp. 71. n. 2.* & quamplures alii quos in ſimili retuli *in lib. varior. tr. diſp. 6. p. 1. §. 6. n. 1. & ſeqq. ſ. 1* dum loquerer de iis, qui non revelant delinquentes, quos per edicta ſuperiorum denunciare jubemur.

Neque obſtat compenſationem cum ſcandalo fieri: quia ſcandalum reddit actionem illicitam, ſed non injuſtam, nec compenſationis rationem aufert. Ita Antonius de Souſa *loco cit.* contra Duardum, Alterium, & Vivaldum *loco cit.*

7 Tertiò difficultas eſt, utrum quælibet injuſta uſurpatio, & ſubtractio in hoc canone ſub excommunicatione prohibeatur.

Reſpondeo negativè, ſed opus eſſe, ut ſubtractio fiat occaſione cauſarum, id eſt, ut recurrens bonis ſpolietur; quia ad Sedem Apoſtolicam recurrit. Secus ſi ex aliis motivis, & occaſionibus ſpolietur. Ratio eſt, quia Summus Pontifex eos ſolùm excommunicat, qui recurrentes ad Sedem Apoſtolicam per ſe, vel per alios, ſuper eorum cauſis, & negotiis, occaſione cauſarum, vel negotiorum occidunt, percutiunt, vel ſpoliant; ergo opus eſt, ut præfatæ actiones intuitu cauſarum, ſeu negotiorum fiant. Ita Alterius *loco cit. col. 5 verſ. ex dictis*, Fillinc. *tr. 16 c. 7 q. 10 n. 173.* Ugolinus *hic §. 2. verſ. 4.* Graſſius *l. 4 dec. n. 104* Vivaldus *loco cit. n. 92. in antiquis, in novis verò n. 3.* Regin. *lib. 9 c. 20 n. 315* Duardus *q. 7. n. 3* Antonius de Souſa *hic in expoſitione textus, verſ. circa hanc*, Sayrus *c. 16. n. 4* Cajetanus *c. 15.* Suarez *diſp. 21. ſect. 2. n. 73.*

Hinc ſequitur primò, fures, aut latrones, qui recurrentes ad Sedem Apoſtolicam ſpoliant, vel occidunt, non affici excommunicatione hujus canonis; quia id agunt animo deprædandi, non autem occaſione cauſarum, vel negotiorum, ut in textu dicitur. Ita Alterius, & Duardus *locis cit.* Ugolinus *hic verſ. bonis ſpoliant, n. 2.* Vivaldus, Graſſius, & Regin. *locis cit.*

Secundò ſequitur eum, qui recurrentem ad Sedem Apoſtolicam occidit, non cauſa negotiorum, ſed ob privatas inimicitias, aliunde ortas, non affici excommunicatione hujus canonis; quia non occidit cauſa negotiorum. Ita DD. citati. Secus ſi occidat intuitu diſpenſationis, conſecutionis beneficii, aut abſolutionis in Romana Curia obtinendæ: hic enim dicitur occidere cauſa negotiorum. Ita Ugolinus *hic n. 5.*

SECUNDA PROPOSITIO.

8 Materia minus principalis, & acceſſoris hujus cenſuræ eſt ſacrilegium, quod committitur ab iis, qui occiſionem, percuſſionem, vel ſpoliationem prædictarum perſonarum præſumunt mandare, exequi, vel procurare, aut in eas auxilium, conſilium, vel favorem præſtare. Hæc propoſitio clara eſt ex textu, & clarior fiet exemplis, & illationibus in tertio puncto adducendis.

9 An verò iſtæ actiones debeant in effectum poſitive influere, ut pœna hujus cenſuræ puniantur, patet ex ſupradictis in ſuperioribus quæſtionibus, debere poſitivè influere. Quamobrem conſulens delictum alicui, qui firmiter in mente ſua decreverat illud delictum committere, non incurrit excommunicationem; quia non influit, quamquam ſi dubitetur, an ſuo conſilio influxerit, præſumitur influxiſſe, ut alibi docui *de reſtit. in gen. diſ. 1. q. 2. p. 4. n. 1. & ſeq. ſ. 2.* Idemque docet Alterius *hic c. 2. dub. 2.*

PUNCTUM II.

Contra quas perſonas præfatæ actiones occidendi, percutiendi, vel ſpoliandi fieri debeant, ut cenſura incurratur.

1 *Perſonæ, quæ in hoc canone offendi prohibentur ſunt novem; 1. Recurrentes ad Romanam Curiam in ſuis cauſis, & negotiis; 2. Proſequentes cauſas in Romana Curia; 3. Procurantes cauſas in Curia Romana & 4. Procuratores; 5. Negotiorum geſtores; 6. Actores; 7. Advocati; 8. Auditores; 9 Judices.*

2 *Ille dicitur ad Romanam Curiam recurrere, qui per ſe ipſum, vel per alium, aut per litteras negotium tractat per viam appellationis, aut principalis petitionis, vel cauſa diſpenſationis, aut conſecutionis Beneficii, & conſimilium, & hos offendens, ſive Romæ, ſive alibi ſubjacet excommunicationi hujus canonis.*

3 *Offendens infidelem ad Sedem Apoſtolicam recurrentem excommunicationem contrahit.*

4 *Recurrens ad Sedem Apoſtolicam non fruitur privilegio hujus canonis abſolutis ſuis negotiis.*

5 *Recurrenti ad Sedem Apoſtolicam privilegium hujus canonis non ſuffragatur, dum ad ſuos revertitur lares in ſententia Auctoris.*

6 *Nomine Romana Curia venit Summus Pontifex non ſolùm quatenus juriſdictionem habet ſpiritualem, verum etiam temporalem: Hinc ſubjacet huic cenſuræ offendens recurrentem ad Romanam Curiam ſive ob cauſas ſpirituales, ſive temporales.*

7 *Proſequi cauſam in Romana Curia dicuntur illi, qui negotium jam inchoatum agunt. Illi dicuntur Procurantes, qui opem, vel operam præſtant, ut negotium expediatur.*

8 *Differentia inter Procurantem, & Procuratorem eſt, quod Procurans*

ratus eſt quilibet cooperans ad negotii expeditionem . Procurator verò dicitur ille, qui publico, & authentico inſtrumento conſtitutus eſt; & in judicio comparere poteſt agendo partes principalis , cujus vices gerit . Negotiorum geſtor , vel Actor , dicitur qui negotia alterius tractat , etiamſi mandatum non habet : Hoc nomine veniunt Tutores , Curatores , Syndici , & conſimiles negotia peragentes in Curia Romana .

9 *Dicuntur Advocati , qui cauſæ patrocinium ſuſcipiunt , & oſtendunt , quid de iure faciendum ſit, Accedens Romam , ut Advocati munus exerceat , non gaudet privilegio huius Canonis .*

10 *Dicuntur Auditores , qui habent curam audiendi , & examinandi cauſas .*

11 *Dicuntur Judices , qui cauſas jure ordinario , vel delegato cognoſcunt , & decidunt .*

12 *Occidens , vel ſpolians judicem , Advocatum , vel procuratorem extra Romanam Curiam exiſtentem cauſa negotii , quod in Romana Curia peragitur ligatur excommunicatione ; ſi negotium ab iſtis agatur , ſeu procuretur in Romana Curia .*

13 *Percutiens , vel ſpolians conſanguineos recurrentes ad Romanam Curiam , non plectitur cenſura hujus canonis .*

UNICA PROPOSITIO.

1 PErſonæ , quæ in hoc canone offendi prohibentur , & privilegio hujus canonis gaudent, ſunt novem .

Primò recurrentes ad Romanam Curjam in ſuis cauſis , & negotiis , id eſt , confugientes ad tribunalia Summi Pontificis per viam appellationis , aut per viam principalis petitionis, aut cauſa diſpenſationis , vel conſecutionis beneficii , & ſimilium .

2 Rogabis quiſnam dicatur ad Rom. Curiam recurrere .

Reſp. non ſolùm illum dici ad Romanam Curiam recurrere , qui ſeipſum perſonaliter confert ad Romanam Curiam , ut ibi negotia ſua tractet ; verùm etiam illum, qui alium tranſmittit , vel per litteras negotium tractat . Ratio eſt , tum quia , juxta propriam verborum ſignificationem , is ad aliquem judicem , vel ad aliquod tribunal recurrere dicitur , qui cauſas , vel negotia illic peragenda , & tractanda transfert ; quamvis ſeipſum illuc perſonaliter non conferat , *c. licet ex ſuſcepto , de foro compet. c. qualiter, de accuſat. & cap. cum ex litteris , de reſtitut. ſpoliat.* Tum quia in textu dicitur , *recurrentes per ſe, vel per alios* , quæ verba , cùm bis ponantur , primo loco referuntur ad recurrentes , ſecundo ad patrantes crimina . Is autem dicitur per alium recurrere , qui alium tranſmittit , vel per litteras negotium tractat . Ita Doctores ſtatim citandi . Incola verò civitatis , vel loci , in quo eſt Romana Curia , non dicitur ad Curiam recurrens , conſequenter privilegio hujus canonis non gaudet; niſi fortè partes recurrentis agat . Ita Sayrus *in explicatione huius canonis li. 3. c. 16. n. 5.* Antonius de Souſa *c. 13. diſ. 68. n. 2* Regin. *l. 9 n. 316.* Duardus *ca. 12. q. 3. n. 1.* Alterius *diſp. 13. c. 3. verſ. per ſe , vel per alios , & verſ. recurrentes,* Ugolinus *ex parte §. 1. verſ. 6.* licet idem Ugolinus *hic § 1. n. 3. ver. 5. in excommunicationem* , arbitretur huic excommunicationi non ſubiici offendentem eos , qui per litteras negotia ſua agunt . Quæ opinio improbabilis non videtur , quoties quis tranſmittit litteras , vel conſilia ipſimet judici ; quia tunc probabiliter dici poteſt non recurrere ad Romanam Curiam per ſe , vel per alios , ſed per litteras, & ſcripturas .

Ex dictis ſequitur 1. offendentem eos , qui ad Romanam Curiam recurrunt pro negotiis , & cauſis , affici excommunicatione , ſive offendat Romæ , ſive alibi , hic enim dicitur offendere currentem ad Romanam Curiam ; & hoc verum eſt, etiamſi is , qui offenditur , ſit laicus , vel Eccleſiaſticus , excommunicatus , ſuſpenſus, interdictus, irregularis , aut etiam hæreticus , modò ad Curiam ſe conferat , cauſa negotiorum in Romana Curia agendorum .

3 Imò idem ſentiendum arbitror, ſi offendatur infidelis, nondum Baptiſmi lavacro inſignitus : Summus enim Pontifex abſolutè loquitur de recurrentibus ad Romanam Curiam . Ita Ugolinus *hic §. 1. n. 2. verſ. quinto* . Alterius *diſp. 13. c. 3. col. 3.* & alii , quos ſuprà retuli *ca. 10 q. 11 punct. 3. n. 20. t. 3.* contra Duard. *hic q. 6.* aliter ſentientem de offendente infidelem, nondum baptizatum .

Secundò ſequitur non affici excommunicatione offendentem eum, qui ad Romanam Curiam accedit, non cauſa negotiorum; ſed alia de cauſa , ut animi gratia . Ita Ugolinus , §. 1. n. 3. *verſ. 3.* Duardus *q. 9. n. 9* & alii .

4 Major difficultas eſt, utrùm privilegio hujus canonis gaudeat recurrens ad Sedem Apoſtolicam in ſuis negotiis , ipſis jam abſolutis , & terminatis .

Reſp. non gaudere , quia Summus Pontifex privilegium concedit recurrentibus ad Sedem Apoſtolicam : hic autem , abſoluta cauſa , non dicitur recurrens , ſicut in ſimili patet ex dictis *quæſt. 11. p. 3. n. 24. tom 3.* de offendentibus peregrinos , qui cauſa devotionis Romam acceſſerunt : ſed domum jam redierunt . Ita Antonius de Souſa *diſp. 68. n. 3.*

Ex quo ſequitur eum, qui hujuſmodi recurrentem , peractis jam cauſis , non ſubiici huic excommunicationi , etiamſi illum occidat intuitu negotiorum .

5 Secundò difficultas eſt, utrùm recurrens ad Sedem Apoſtolicam peractis, & terminatis negotiis , gaudeat privilegio hujus canonis , ſaltem donec domum redierit .

Antonius de Souſa *loco cit.* Duardus *hic qu. 8.* Ugolinus *hic verſ. ac illa , pag. 343.* Alterius *c. 3. col. 4.* putant gaudere, tum quia privilegium alicui conceſſum ad eundum , cenſetur etiam conceſſum ad redeundum , tum quia non eſſet ſufficienter conſultum confugientibus ad Sedem Apoſtolicam ; ſi abſoluto negotio impunè occidi, aut percuti poſſent ; nam retrahi , & retardari poſſent ab acceſſu timore damni , terminata cauſa , incurrendi .

Sed oppoſitum mihi probabilius videtur . Ratio eſt , quia licèt privilegium eundi cenſeatur , regulariter loquendo , conceſſum etiam ad redeundum ; nihilominus in materia cenſurarum ſtandum eſt verbis diſpoſitionis , & in ipſis ſtricta interpretatio facienda eſt, cùm autem is , qui negotium , & cauſam abſolvit , non dicatur ampliùs recurrens ad Sedem Apoſtolicam , ſequitur iſtum abſolutis negotiis non gaudere privilegio huius canonis: etiamſi domum nondum redierit ; tum quia , qui domi manſit , & cauſam per alium in Curia peragendam curavit , ſtatim abſoluta cauſa non dicitur amplius recurrens: ergo neque dici debet recurrens is , qui finito negotio domum revertitur .

An verò is gaudeat privilegio canonis noni , ibi explicatum eſt *q. 10 per totam t. 3.* gaudere, ille enim loquitur etiam *de recedentibus*. Ita Alter. & Duard. *locis cit.*

Ad primum rationem in contrarium reſpondeo , in materia cenſurarum ſtandum eſſe verbis cenſuræ , quæ ſtrictè explicanda ſunt , non verò amplianda ultra propriam ipſorum ſignificationem, conſequenter , ſi de accedentibus loquantur, non ſunt ad recedentes trahenda , & extendenda .

Ad ſecundam reſpondeo ſufficienter conſultum eſſe , iuxta mentem Summi Pontificis, Summus autem Pontifex intentionem ſolùm habuit auferendi impedimenta proxima , quibus acceſſus ad Romanam Curiam impeditur , non autem remota . Neque hinc ſequitur recedentes impunè occidi , quia delinquentibus irrogatur pœna aliis iuribus ſancita , quamvis pœna huius canonis non plectantur .

6 Tertiò difficultas eſt , quid nomine Romanæ Curiæ intelligatur , ad quam recurrentes offendi prohibentur ſub excommunicatione .

Hæc difficultas in præcedentibus explicata eſt , hic ſolùm remanet dubium, utrùm nomine Romanæ Curiæ intelligatur audientia ſeu tribunal Summi Pontificis , ut Pontifex eſt , an etiam , ut dominus, & Rex temporalis .

Reſpondeo intelligi tribunal Summi Pontificis , non ſolùm ut Summus Pontifex eſt, juriſdictionem habens ſpiritualem; ſed etiam ut Rex , ſeu Princeps temporalis eſt. Ratio eſt , tum quia Summus Pontifex abſolutè loquitur de Curia Romana, nulla facta diſtinctione, ergo neque nos diſtinguere debemus *l. de pretio ff. de publ. in rem act.* Tum quia conceſſiones temporales , aut feudales , expediuntur nomine Sedis Apoſtolicæ , cui applicatum , & adiectum fuit temporale dominium ; ergo ſignum eſt , nomine Curiæ , vel Sedis Apoſtolicæ non intelligi tribunal Summi Pontificis , quatenus iuriſdictionem habet ſpiritualem ; ſed etiam quatenus temporali dominio gaudet . Tum quia hic eſt uſus , & praxis ſacræ Pœnitentiariæ , teſte Filliucio *tract. 16. cap. 7. quæſito 10. n. 176.* cui adde alios , quos retuli *de datis , & promiſſis pro gratia , vel iuſtitia in Romana Curia obtinenda diſp. 2. q. 3. p. 31. num. 5. t. 3.* contra Molinam , Navarrum , Alterium & alios , quos non ſolùm ibi , verùm etiam in præcedentibus quæſtionibus adduxi .

Hinc ſequitur percutientem , vel ſpoliantem eum , qui ad Romanam Curiam confugit ob cauſas , ſeu negotia , in excommunicationem huius canonis incurrere, ſive cauſæ illæ ſpirituales ſint, ſive temporales , ſive civiles , ſive criminales . Ita Ugolinus §. 1. *verſ. ſeptimo* . Filliucius *loc. cit.* Duardus *can. 12. q. 1. n. 4.*

Et hoc verùm eſt ubicumque Romana Curia exiſtat, ſive Romæ, ſive alibi, & ad quoſcumque Iudices recurrat, modò ſint Iudices Romanæ Curiæ. Ita Ugolin. *hic §. 1. n. 2 verſ. ſexto.* Filliuc. *n. 174.* & alii quos in ſimili in præcedentibus retuli .

Hinc tranſeamus ad explicandas alias perſonas , quæ privilegio huius canonis gaudent .

7 Secundò igitur perſonæ, quæ hoc privilegio gaudent, ſunt proſequentes, aut procurantes cauſas , ſeu negotia in Romana Curia . Quamobrem, qui aliquem, actione hic veritâ, poſtquam recurſum habuit ad Curiam Romanam, offendit, incidit in excommunicationem Illi dicuntur proſequentes, qui cauſam , ſeu negotium iam inchoatum agunt . Procurantes ii cenſentur , qui ſuam præſtant operam , ſeu opem , vel cooperationem , ut cauſa , ſeu negotium expediatur. Ita Ugolin. *loc. cit. n. 7.* Alter. *c. 3. col. 3.* Duard. *q. 1. n. 5.*

8 Tertiò , Procuratores , negotiorum geſtores , & actores . Hæc autem differentia eſt inter procurantes, & procuratores, quòd procurantes dicuntur omnes , qui ad negotii , vel cauſæ expeditionem cooperantur . Procurator vero , qui publico , & authentico inſtrumento conſtitutus eſt , & in iudicio comparere poteſt , agendo partes principalis , cuius vices gerit . Ita Sayrus *lib. 3. c. 16. ad finem* . Duardus *loc. cit.* n. 5. Ugolinus *hic verſ. negotiorum geſtores* , *n. 3.* Alterius *c. 3 col. 6.* Reginald. *lib. 9. c. 20. n. 317* Negotiorum geſtor, vel actor dicitur, qui negotia alterius tractat , etiamſi mandatum non habeat . Vide præcitatos DD.

Hinc ſequitur eum, qui aliquem ad Romanam Curiam recurrentem , vel eius adminiſtros, & cooperatores ad cauſam, vel negotium expediendum offendit , ligari cenſura huius canonis , ſive dicatur procurator , ſive procurans , ſive negotiorum geſtor , ſeu actor, ſeu agens , ſeu alio nomine vocetur. Summus enim Pontifex præfata nominata adiecit , ut oſtenderet hac excommunicatione non ſolùm ligari offendentem recurrentes ad Romanam Curiam verùm

etiam

Digitized by Google

etiam ipſorum defenſores in Romana Curia, quovis nomine appellentuc.

Ex quo patet, quid dicendum ſit de tutoribus, curatoribus ſyndicis, aliiſque conſimilibus, qui cauſas recurrentium ruentur.

9 Quartò advocati. Hi autem dicuntur, qui cauſæ patrocinium ſuſcipiunt, & quid de jure faciendum ſit, oſtendunt, *l. ſancimus, C. de advocatis diverſ. jud. l. 1 ff. de poſtulat.* Ira Alteriua *loco cit. verſ. advocatos*, Duardus, & Ugolinus *locis cit.* qui tamen bene obſervant eum, qui Romam accedit animo exercendi munus Advocati in genere, non gaudere privilegio hujuscanonis, quia Summus Pontifex loquitur de illis, qui Advocati munus eaercent in favorem eorum, qui recurſum actu habent ad Romanam Curiam, ut patet ea illo verbo *recurrentes*.

10 Quintò, Auditores. Iſti autem ſunt, quibus cura demandatur cauſam audiendi, & examinandi, *c. ſuper quæſtionum 4. intentionis, de offic. deleg.* non tamen poſſunt cauſam definire, niſi delegatam facultatem habeant. *Clem. auditor, de reſcriptis*. Plura ad Auditoris officium ſpectantia videri poſſunt apud Specul. *in titulo de auditore*, Zabarellam *in Clem. auditor.* Joannem Andream *in c. ſolent ff. de ſent. excommunication.* Ugolinum *hic verſ. ſeu etiam auditores*, Alterium & Duacdum *loc. cit.*

11 Sextò, Judicet. Iſti autem ſunt, qui cauſas jure ordinatio, vel delegato cognoſcunt, & decidunt.

Ex quo ſequitur offendentem Judicem, qui cauſam recurrentia ad Romanam Curiam cognoſcit; aut definire debet, ligari cacommunicatione, & hoc verum putant Alterius *diſp. 13. c. 3. col. 7. verſ. vel Judices*. Ugolinut *c. 12. ad finem, verſ. ſeu etiam auditores, n. 3* Reginald. *lib 9. n. 316.* Filliucius *n. 174.* non ſolùm ſi hujuſmodi Judea, vel etiam Advocati, procuratores, actores, vel ſollicitaturea Romæ exiſtant, verùm etiamſi.

12 Extra Curiam degant: Summua enim Pontifex cauſas recurrentium ad Sedem Apoſtolicam frequenter remittere ſolet ad Epiſcopos, alioſve judices ordinarios, vel ab ipſo delegatos extra Romanam Curiam, & cùm abſolutè, & indiſtinctè loquatur de judicibus, Advocatis, procuratoribus, & aliis, ſine diſtinctione intelligendus videtur, *c. ſi Romanorum, diſt. 19. & l. de pretio, ff. de public. in rem actione*.

Sententia iſtorum Doctorum mihi probatur, cum hac tamen limitatione, modo cauſa, ſeu negotium ab iſtis agatur, ſeu procuretur in Curia Romana. Ratio eſt, quia Summus Pontifex loquituc de offendentibus recurreotes ad Romanam Curiam, ac illorum negotia in eadem Curia proſequentes, aut procurantes, &c. ubi notanda eſt illa clauſula, *ac illa in eadem Curia*, quæ referti videtur ad omnia ſubſequentia, ut in ſimili alias docui cum Sanchez, & aliis *diſp. 2. q. 3. p. 31. n. 10. r. 3.*

Ex quo ſequitur primò eum, qui partes recurrentis ad Romanam Curiam agit, ſeu procurat non in Romana Curia, ſed alibi, non gaudere privilegio hujus canonis: conſequenter, qui eum offendit, noo ligatur cenſura hujus canonis; quia non offendit procurantes in Romana Curia. Secus ſi procurent in Romana Curia: licèt fortè contigerit eos, à Romaoa Curia recedere, poſt breve tempus ad eam redituros: negari.n. non poteſt, quin iſti procurantes in Romana Curia cenſeantur. Ita Filliucius *n. 174.*

Secundò eum, qui offendit Judicem extra Romanam Curiam exiſtentem, cui de mandato Summi Pontificis impoſita eſt cauſæ cognitio, & definitio, conrrahere excommunicationem; quia offendit Judices Romanæ Curiæ. Ita DD. citati.

13 Quæres, utrùm percutiens; vel ſpolians fratres, filios, aut alios conſanguineos recurrentium ad Sedem Apoſtolicam, vel procuratorum, vel Iudicum, ligetur excommunicatione hujus canonis.

Reſpondeo negativè, etiamſi id faciat occaſione cauſarum, vel negotiorum. Ratio eſt, quia nullus de his ſermo eſt in hoc canone. Ita Filliucius *n. 177. ad fin.*

PUNCTUM III.

Quodnam ſit hujus cenſuræ ſubjectum, ſeu contra quas perſonas excommunicatio hujus canonis lata ſit.

1 *Perſonæ, quæ huic cenſuræ ſubiiciuntur ſunt omnes, & ſinguli cuiuſvis gradus, & conditionis injuſtè occidentes, percutientes, aut bonis ſpoliantes recurrentem ad Romanam Curiam cauſa negotiorum aut alios offendi prohibitos in hoc canone, modo occidant, percutiant, aut ſpolient ex cauſa negotiorum.*

2 *Juſtè occidens, vel ſpolians recurrentem ad Romanam Curiam excuſatur ab hac cenſura incurrenda.*

3 *Iniuſtè percutiens, vel ſpolians iniuſtè recurrentem ad Sedem Apoſtolicam, excommunicationem huius canonis incurrit, juxta ſententiam auctoris.*

4 *Omnes, & ſinguli qui per ſe, vel per alios, directè, vel indirectè præfata delicta committunt, exequuntur, procurant, aut in iiſdem auxilium, conſilium, vel favorem præſtare præſumunt ad occidendum, vel bonis ſpoliandum recurrentem ad Sedem Apoſtolicam cauſa negotiorum, aut alias perſonas ſuprà enumeratas vinculo huius cenſuræ obſtringuntur.*

5 *Ad incurrendam hanc excommunicationem in præcedenti propoſitione aſſertam n. 4. requiritur, ut ſit ſecutus effectus, ſeu actio principaliter prohibita.*

6 *Requiritur etiam ad hanc excommunicationem ſcientia, & præſumptio. Ignorantia quamvis culpabilis excuſat ab hac cenſura incurrenda.*

7 *Subiacet huic excommunicationi imponens, præcipiens, iubens, mandans tacitè vel expreſsè occiſionem, percuſſionem, vel bonorum ſpoliationem.*

8 *Iniuſtè accuſans de falſo crimine recurrentem ad Curiam Romanam cauſa negotiorum, aut illum falſis teſtibus convincens de aliquo crimine ſubiacet excommunicationi, ſi ex ea accuſatione, mors, percuſſio, vel bonorum ſpoliatio ſequatur accuſato iniquè, & intuitu negotiorum.*

9 *Volens recurrere ad Curiam Romanam ſi quis ſuadeat viam, quam novit obſideri à latronibus, & recurrens occidatur ab ipſis, percutiatur, vel ſpolietur, ſuadens ſubiacet excommunicationi. Item ſi equum, cui inſidet recurrens ad Romanam Curiam quis impellat in flumen, & inſidens moriatur. Item ſi quis detrahat de recurrente ad Romanam Curiam, & ex detractione ſequatur recurrenti mors, percuſſio, vel ſpoliatio, detrahens erit excommunicatus.*

10 *Ratas habens actiones in hoc canone prohibitas, non obſtringitur vinculo huius cenſuræ.*

11 *Item non obſtringitur non impediens præfata delicta, modo quaſi auctoritative non aſſiſtat.*

12 *Faciens plures actiones in hoc canone damnatas plures excommunicationes incurrit, ſi datur interruptio moralis.*

13 *Percutiens clericum Romam cauſa negotiorum proficiſcentem duplicem incurrit excommunicationem.*

SIcut duo actionum genera in hoc canone prohibentur: ita etiam duplex perſonarum genus excommunicarur. Aliud eſt exercentium actiones principales, & primarias: aliud acceſſorias, & quaſi ſecundarias. De utriſque in duplici propoſitione diſſeram.

PRIMA PROPOSITIO.

1 OMnes, & ſinguli, cujuſcunque gradus, & conditionis exiſtant, excommunicationem incurrunt, injuſtè occidendo, percutiendo, aut bonis ſpoliando recurrentes ad Romanam Curiam cauſa negotiorum, vel illas proſequentes, procuratores, actores, Advocaros, vel Iudices, modò occidant, percutiant, vel ſpolient cauſa negotiorum, ut ex ipſo textu, & ex dictis in præcedentibua ſufficienter conſtat. Secus dicendum eſt de iis, qui abſque prævia occiſione, percuſſione, vel ſpoliatione impediunt, ne quis ad Curiam recurrat, vel cauſas, aut negotia apud Curiam proſequatur. Ratio eſt, quia Summus Pontifex non loquitur de impedientibus ſimpliciter, ſed de occidentibus, percutientibua, & ſpoliantibus, aliiſque ad hæc crimina cooperantibus. An verò prohibens, vel impediens, ne quis ad Romanam Curiam pro ſuis negotiis accedat, excommunicationem alio titulo incurrat, patebit ex dicendis *quæſtione ſeqq. p. 3. n. 1. & ſeq. r. 3.* incurrere.

Dixi, *omnes, & ſinguli*, ut indicarem hanc cenſuram univerſalem eſſe, & ad quoſcunque extendi, ſive maſculos, ſive fœminas, ſive ſenes, ſive adoleſcentes, doli tamen capaces, ſive infimæ ſortis homines, ſive in dignitate conſtitutos, ſive publica, ſive privata auctoritate id agant: Summus Pontifex abſolutè, & univerſaliter loquitur, ut patet, tum ex illis verbis canonis, *omnes illos*, tum ex illis, *cuiuſcumque præeminentiæ, & dignitatis fuerint*. Ita communiter Doctores hujus canonis interpretes.

2 Dixi, *iniuſtè*, ut oſtenderem non qualemcumque percuſſionem, occiſionem, vel ſpoliationem recurrentis ad Sedem Apoſtolicam; pœna excommunicationis puniri, ſed injuſtam. Quamobrem, qui recurrentem ad Sedem Apoſtolicam, vim vi repellendo, ad neceſſariam ſui defenſionem occidit: non contrahit excommunicationem. Ratio eſt, tum quia non occidit iojuſtè, tum qoia non dicitur occidere intuitu cauſarum, & negotiorum, ut dicitur in textu. Recurſus, qui aliquem criminaliter accuſat de vero crimine, & ob accuſationem cauſa eſt mortis, percuſſionis, vel ſpoliationis bonorum, aut qui accuſatum morti judicialiter adjudicat, non ſubiicitor huic excommunicationi, quia utitur jure ſuo, & juſtè agit. Item qui proſcriptum ad Romanam Curiam venientem, ad quam venire non poteſt, non obtenta à Principe facultate, occidit, non remanet excommunicatus, quia id jure ſibi permittente agit, ut ſuppono ex dictis *de homicidio in tract. de reſtit. in particul. diſ. 2. q. ult. ſect. 1. p. 2. n. 1. & 2. r. 2.* & hoc probabiliter ſuſtineri poteſt, non ſolùm ſi illum occidat intuitu negotiorum, ſeu cauſarum tractandarum: hic enim principaliter inſpicienda eſt actio externa, quæ jure permittente, juſta eſt; licèt interior affectus pravus ſit. Ita ſentire videtur Ugolinut *hic §. 1. n. 3.* Sayrus *c. 16. art. 5.* Duardus *qu. 2. ad finem, verſic. minus quoque*. Antonius de Souſa *hic cap. 13 diſp. 69. n. 2.* Regin. *n. 315. notabili 3* Filliuc. *tr. 16. c. 7. n. 179.*

3 Major difficultas eſt, utrùm qui injuſtè accuſat, percutit, vel ſpolians recurrentem injuſtè ad Sedem Apoſtolicam, ſubiiciatur huic excommunicationi.

Rebuffus *in praxi beneficiorum, in expoſitione Bullæ, art. 9. in verb. recurrentes*, Reginaldus *lib 9. n. 319* Duardus *q. 9. n. 9. verſ. 5.* & Antoninus de Souſa *c. 13. diſp. 69. n. 5. & ſeq.* exiſtimant non ſubiici, modò percutiatur is, quem certò conſtat, non habere jus in foro externo, vel conſcientiæ confugiendi ad Sedem Apoſtolicam. Ratio eſt quia ſicut non præſumitur Summ. Pontifex velle cauſis injuſtis favere, ita

Digitized by Google

neque injuſtè recurrentibus: & ſicut recurrens injuſtè id facit, ita neque beneficin gaudet. Secus ſi cauſa dubia ſit: tunc enim ſuperiori competit jus decidendi, an recurſus juſtus ſit, vel injuſtus, & poſſeſſio pro recurrente ſtare videtur.

Ego verò probabilius ſentio eum, qui actionem hic vetitam facit contra injuſtè recurrentem ad Sedem Apoſtolicam, ligari excommunicatione hujus canonis. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex abſolutè, & indiſtinctè loquitur de recurrentibus ad Romanam Curiam ob cauſas, ſeù negotia; ergo indiſtinctè intelligendus eſt *c.ſolitæ, §.fin.de maior.& obed.* tum quia fieri poteſt, ut recurrens bona fide recurrat, putans ſe juſtam proſequi cauſam; ergo par eſt, ut privilegio hujus canonis protegatur, tum quia percutient in tali eventu peccat contra juſtitiam, ut dictum eſt *de reſtitut.in particul. diſp.2.q.ult.ſect.1 p.7 n.1 s.2.* ergo ligatur pœna hujus canonis, lata contra eos, qui injuſtè percutiunt recurrentes ad Romanam Curiam, tum quia aperiretur via delictis, cùm pars paſſione ducta ferè ſemper exiſtimet, partem adverſam nullum prorſus jus habere, & iniquè litem proſequi. Ita Alterius *diſp 13 c.3 col 4. verſic.* Petrus Rebuffus. Ugolinus *hic §.1 n 3. ſub finem, verſ ſeptimò*, & alii.

Ad rationem in contrarium reſpondeo, Summum Pontificem abſolutè loqui; conſequenter præſumi quoſcumque ad Curiam Romanam recurrentes tueri, ne via delictis aperiatur.

SECUNDA PROPOSITIO.

4 NOn ſolùm qui accedentes ad Sedem Apoſtolicam cauſa negotiorum, vel alias perſonas ſuperiùs recenſitas occaſione cauſarum, vel negotiorum occidunt, percutiunt, vel bonis ſpoliant, cenſura hujus canonis innodantur, ut ſuprà oſtenſum eſt; verum etiam, qui per ſe, vel per alios, directè, vel indirectè præfata delicta committere, exequi, vel procurare, aut in eiſdem auxilium, conſilium, vel favorem præſtare præſumunt; ſic enim in Bulla iiſdem ferè verbis habetur.

5 Hæc tamen propoſitio intelligitur primò, ſecuto effectu. Ratio eſt, tum quia quando aliquæ actiones principaliter, & aliquæ acceſſoriè prohibentur ſub excommunicatione, excommunicatio non incurritur, nondum ſecuto effectu principaliter ſub cenſura prohibito: effectus autem principaliter prohibitus eſt occiſio, percuſſio, & ſpoliatio mandatum verò, auxilium, conſilium, & favor acceſſorii, tantùm prohibentur, ut ſatis clarè patet ex illis verbis, *aut in eiſdem auxilium*, &c. aliud enim eſt auxilium, conſilium, vel favorem præbere ad delicta committenda; aliud in ipſis delictis, tum quia verba intelligenda ſunt cum effectu, præſertim in materia pœnali, niſi aliter de mente diſponentis conſtet. Ita Alterius *lib.3.c.2. col. 2 verſ.vel procurare*, Ugolinus *hic §.1.ad finem, n.3.verſ.poſtremo*, contra Duardum *ca 11.q.9.n.5.& ſeq.*

6 Secundò intelligitur, modò id ſcienter fiat: nam Summus Pontifex utitur his verbis, *præſtare non verentur*, quæ loquendi forma importat præſumptionem, & ſcientiam. Quamobrem qui ex inconſideratione conſilium præbet ad occidendum recurrentem ad Sedem Apoſtolicam, aut qui ex culpabili ignorantia neſcit aliquem ad Romanam Curiam recurrere, non ligatur excommunicatione, ſi illum occidat; quia Summus Pontifex ſcientiam requirit. Ita Duar. *q.9.n.9 ad fin.* Alter. *c.2 ſub finem.* Regin *n.317.*

7 Hinc ſequitur primò hac excommun. non ſolùm ligari eum, qui per ſe ipſum hujuſmodi delicta perpetrare audet; verùm etiam, qui imponit, præcipit, jubet, vel mandat tacitè, vel explicitè: is enim dicitur per alios committere directè, vel indirectè.

8 Secundò eum, qui aliquem ad Romanam Curiam recurrentem injuſtè de crimine accuſat, aut falſis teſtibus de aliquo crimine convincit, incidere in excommunicationem, ſi ex illa accuſatione mors, percuſſio, vel bonorum ſpoliatio ſequatur illi, qui iniquè accuſatus eſt intuitu negotiorum in Curia agendorum. Ratio eſt, quia hic, ſaltem indirectè, cauſa eſt occiſionis, percuſſionis, vel ſpoliationis. Ita Reginald. *n.318.* Filliucius *n.179.* Sayrus *c.16. n.4.* & alii DD. citati.

9 Tertio eum, qui ad Romanam Curiam confugere volenti ſuadet, ut tali via, quam ſuadens novit à latronibus, & graſſatoribus obſideri, tranſeat, ligari excommunicatione hujus canonis, ſi confugiens ad Romanam Curiam à latronibus occidatur, percutiatur, vel ſpolietur. Ratio eſt, quia hic, ſaltem indirectè, cauſa eſt hujuſmodi. Idem à fortiori dicendum cenſeo de eo, qui equum proficiſcentis ad Romanam Curiam impellit in fluvium, in quem inſidens corruit, & aquarum copia opprimitur, & ſuffocatur. Ita Ugolinus *hic §.1.n.1 verſ.3.* Duardus *ca.9 n.4.* Reginaldus *num.318.* Alterius *hic cap.2.verſ ſeu qui*, referens Bartolum, & alios, ubi etiam cum gloſſa idem optimè extendit ad eum, qui aliquem gravat, vel moleſtiis afficit ad hunc finem, ut hujuſmodi crimina perpetret: Idem militat in eo, qui de aliqua perſona apud alterum detrahit, & gravia mala narrat, quibus audiens movetur ad perſonam illam occidendam, percutiendam, vel ſpoliandam. Ita Regin. *n.318.*

10 Quæres primò, utrùm ratas habens præfatas actiones, incidat in excommunicationem hujus canonis.

Reſpondeo duplicem ſententiam in hac quæſtione aſſignari poſſe.

Prima eſt affirmativa Alterii *diſp.31.c.2.col.2 verſ quæret quis.* Ratio eſt, tum quia is, cujus intuitu delictum committitur, & illud poſtea ratum habet, videtur indirectè cauſa delicti, qui autem directè, vel indirectè eſt cauſa delicti in hoc canone prohibiti, cenſuram hujus canonis incurrit, tum quia ratihabitio comparatur mandato *regul.ratihabitionem, de regul.iur.in 6* mandans autem ſubiicitur pœnæ huius canonis.

Secunda ſententia, quam veram, & ſuſtinendam cenſeo, eſt negativa Duardi *hic can.11 q.9.n 3.verſ.imò* Alter; Ugolini *hic §.1.n.1. verſ.item locum.* Filliucii *tract.16.c.7 q.1 a.n.181.* aſſerentium illum, qui ratas habet præfatas actiones, non ſubiici excommunicationi. Ratio eſt, tum quia in pœnis ſtricta interpretatio facienda eſt, iuxta propriam verborum ſignificationem: in hoc autem canone nullum extat verbum indicans illum, qui ratas habet huiuſmodi actiones, puniri pœna excommunicationis; nam illa verba, *per ſe, vel per alios directè, vel indirectè*, connotant poſitiuum influxum, & cooperationem ad actum prohibitum. Rati autem habitio eſt poſterior actu, conſequenter in actum poſitivè influere non poteſt, tum quia ratihabitio non eſt mandatum, ſed fingitur, & aſſimilatur mandato: in cenſuris autem non valet argumentari à ſimili; ſed ſtandum eſt verbis ipſis diſpoſitionis, ut docui *de cenſuris in genere diſp.1.q.1 p.1. n. 6.& ſeqq s.1.*

Ex his duabus rationibus, patet reſponſio ad rationes primæ ſententiæ.

11 Quæres 2. utrùm qui non impedit præfata delicta, quæ alioquin impedire poſſit, vinculo huius cenſuræ irretiatur.

Alterius *loc.cit.c.2.col 3.dub.3* Duard. *loc.cit.n 7* Filliuc. *n 182.* aſſerunt perſonam publicam, quæ iuriſdictionem, & poteſtatem habet, vinculo huius cenſuræ irretiri, non impediendo, cùm alioquin impedire poteſt. Idem ſentiendum putant de perſona privata, quoties dolo malo permittit: ſecus ſi permittat ex negligentia.

Sed oppoſitum mihi probabilius videtur, ut in ſimili docui *q.præcedent p.3 n.16. s.3.* Ratio eſt; quia ad hanc cenſuram incurrendam neceſſarius videtur actus aliquis poſitiuus in crimen prohibitum, ut examinanti verba textus liquidò conſtabit. Qui autem non impedit, nullum poſitiuum actum in crimen prohibitum exercet, cum negativè ſe habeat, nec magis in delictum influat, non impediendo pravo animo, quam ex ſola culpabili negligentia.

Hoc tamen intelligitur, modò quaſi auctoritativè non aſſiſtat, tunc enim delinquens animoſior fit ad delictum patrandum: conſequenter aſſiſtens cenſetur auxilium, vel favorem præſtare.

12 Quæres tertiò, utrùm faciens plures actiones in hoc canone damnatas, plures cenſuras incurrat.

Reſpondeo ſolutionem conſtare ex dictis *de cenſuris in genere diſp.1. q.1.p.5.n 2.& ſeqq s.2* ubi docui tot eſſe cenſuras quot ſunt tranſgreſſiones formaliter, & moraliter.

13 Quæres 4. utrùm percutiens clericum ad Romanam Curiam recurrentem cauſa negotiorum, non ſolùm ligetur excommunicatione huius canonis, verùm etiam *c.ſi quis ſuadente diabolo 17.q.4.*

Reſp. affirmativè, tum quia duas leges, cenſuram excommunicationis continentes, & ex variis motivis latas violat: hæc.n. edita eſt non ſolùm favore perſonarum recurrentium, verùm etiam cauſarum, ne ipſarum expeditio vel executio impediatur, ſeu favore Romanæ Curiæ, ut ad illam ſingulis liber aditus pateat. Illa verò *in c.ſi quis*, condita eſt in honorē ordinis Eccleſiaſtici, tum quia, ſicut exercens aliquam actionem in multis canonibus huius Bullæ, & ex variis motivis interdictam, ligatur multiplici excommunicatione ita, &c. Alter. *hic c.1.col.3.verſ ſed dicet aliquis.* Duardus *q.4.* Tolet. *lib.1. c.27.n.2.verſ.dubium eſſe poteſt.* Ugolinus *hic c.12.§.1.n.1.verſ.4.* Vivaldus *caſu 11.n.2.in novis*, & alii communiter.

PUNCTUM IV.

Utrùm cenſura huius canonis, alio in iure ſit expreſſa.

1 *Textus, in quibus excommunicatio expreſſa reperitur contrà vexantes proficiſcentes ad Romanam Curiam præter excommunicationem huius canonis, ſunt; 1. Concilium Conſtantienſe cap. quod incipit Sacroſancta Synodus, & Concil. Baſileenſe, ubi excommunicantur etiam invaſores, & ſpoliatores accedentium ad Concilium generale, vel ab eo recedentium; & Terræ, loca, Civitates, oppida, caſtra, & villæ huiuſmodi delinquentium, vel receptatorum, vel faventium ſubiiciuntur eccleſiaſtico interdicto, & impedientes, ne hæ perſonæ accedant ad Concilium denuntientur ſolemniter omnibus diebus feſtis & abſolutio eſt Pontifici reſervata extra mortis articulum, & in articulo mortis poſſint abſolvi præſtita tamen cautione ſufficienti: & abſolvere præſumentes interdicuntur ab officio prædicandi, audiendi confeſſiones &c. 2. Adeſt alia conſtitutio ab Eugenio IX. de privilegiis contra ſuperiores, & ordinarios præſumentes procedere contra exiſtentes in ſervitio Papæ, vel Sedis Apoſtolicæ, vel contra venientes ad Sedem pro ſuis negotiis, vel contra ibi morantes durantibus negotiis, vel ab ea recedentes; omnia eorum attentata ſunt irrita, & qui ſe in his intromittunt ipſo facto ſunt excommunicati, ſuſpenſi, & interdicti.*

UNICA PROPOSITIO.

1 CEnſura huius canonis non ſolùm in hac Bulla, verum etiam alibi promulgata reperitur.

Primo enim refertur in Concilio Conſtantienſi *ſeſſ. 15. in c. quod incipit, ſacroſancta Synodus*, & in Concil Baſileenſi *ſeſſ. 1. in c. ſacroſancta generalis Synodus.* In quibus Conciliis eadem excommunicatio extenditur ad invaſores, ſeu ſpoliatores accedentium ad Concilium generale, vel ab eo recedentium, adiectis ſimul aliis pœnis con-

Digitized by Google

ontra terras ſic impedientium, modò non ultra unam diæceſim contineant. Item civitates, villæ, caſtra, oppida, & quælibet alia loca, in quibus patratores huiuſmodi exceſſuum, ſeu eorum receptatores, vel ipſis conſentientes, faventes, aut dantes auxilium, conſilium, vel favorem, publicè morantur, & loca in quibus perſonæ huiuſmodi detentæ fuere, ne venire poſſint ad Concilium, omnia ſupponuntur Eccleſiaſtico interdictu, & iubetur, ut ipſi impedientes omnibus diebus feſtis pulſatis campanis, & candelis accenſis denuncientur, nec ab alio, quam à Romano Pontifice abſolvi poſſunt, excepto mortis articulo, modò etiam, nec ſufficientem præſtent cautionem obediendi Eccleſiæ. Eaſdem pœnas incurrunt illi, qui eos abſolvere præſumunt, & interdictum ab officio prædicationis, lectionis, ſacramentorum, & audiendarum confeſſionum incurrunt. Vide Cardinalem Iacobatium *lib. 5. de Concil. art. 5.* Alterium *lib 5 diſp. 13. c. 3. ad finem.*

Neque obſtat dicere, Concilium Baſileenſe non fuiſſe legitimum & à Summo Pontifice approbatum. Reſpondeo enim quo ad illa acta, quæ ad cenſuras, irregularitatem, & cauſas beneficiales attinent, confirmatum fuiſſe à Nicolao V. teſte Azorio, & Coriolano, in Chronologico, ubi de hoc Concilio agit, & in compendio Conciliorum, & apertè conſtat ex Bulla Nicolai V. circa approbationem huius Concilii *col.* a.

Secundò reperitur alia conſtitutio, aliquo tamen pacto à diſpoſitione noſtri canonis diverſa, *in extravagants, divina*, Eugenii IX. *de privilegiis*, in qua præſcribitur, ut ordinarii, aliive ſuperiores non procedant, nec excommunicare, ſuſpendere, vel privare officio, vel beneficio, vel aliam ſententiam ferre præſumant contra officiales, pro tempore exiſtentes in obſequiis Papæ, vel Sedis Apoſtolicæ; nec contra alios venientes ad Sedem Apoſtolicam pro ſuis, vel eorum cauſis proſequendis, nec in ea morantes, dum durat proſecutio cauſarum, vel ab ea recedentes, & ſi quæ attentant, ſunt irrita, & ſi quomodolibet privant, vel privatos declarant beneficiis, vel illa aliis conferunt, vel ad hoc ſe intromittunt, tam dantes, quam recipientes, ipſo facto ſunt excommunicati, ſuſpenſi, & interdicti, non obſtantibus quibuſcumque privilegiis, vel Conciliis etiam generalibus.

QUÆSTIO XIV.

De excommunicatione contra eos, qui prætextu appellationis à gravamine, aut executione litterarum Apoſtolicarum ad laicam poteſtatem recurrunt, & dictarum litterarum executionem impediunt, & accedentes ad Curiam Romanam pro negotiis proſequendis, gratiis, & litteris impetrandis prohibent.

EXcommunicatio huius canonis in hæc verba fertur:

Item excommunicamus, anathematizamus omnes tam Eccleſiaſticos, quam ſæculares, cuiuſcumque dignitatis, qui prætexentes frivolam quandam appellationem à gravamine, vel futura executione litterarum Apoſtolicarum, etiam in forma Brevis, tam gratiam, quàm iuſtitiam continentium necnon citationum, inhibitionum, ſequeſtrorum, monitoriorum, proceſſuum, executorialium, & aliorum decretorum à Nobis, & à Sede prædicta, ſeu Legatis, Nunciis, Præſidentibus Palatii noſtri; & Cameræ Apoſtolicæ Auditoribus, Commiſſariis, aliiſque Iudicibus, & Delegatis Apoſtolicis emanantium, quæ pro tempore emanaverint, aut alias ad Curias ſæculares, & laicam poteſtatem recurrunt, & ab ea inſtante etiam fiſci Procuratore, vel Advocato, appellatione huiuſmodi admitti, ac litteras, citationes, inhibitiones, ſequeſtra, monitoria, & alia prædicta capi, & retineri faciunt, quive illa ſimpliciter, vel ſine eorum beneplacito, & conſenſu, vel examine executioni demandari, aut ne Tabelliones, & Notarii ſuper huiuſmodi litterarum, & proceſſuum executione, inſtrumenta, vel acta conficere, aut confecta parti cuius intereſt tradere debeant, impediunt, vel prohibent, ac etiam partes, ſeu eorum agentes, conſanguineos, affines, familiares, notarios, executores, ſub executores litterarum, citationum, monitoriorum, & aliorum prædictorum capiunt, percutiunt, vulnerant, carcerant, detinent, ex civitatibus, locis, & regnis eiiciunt, bonis ſpoliant, perterrefaciunt, concutiunt, & comminantur per ſe, vel alium, ſeu alios, publicè, vel occultè, quive aliàs quibuſcumque perſonis in genere, vel in ſpecie, ne pro quibuſvis eorum negotiis proſequendis, ſeu gratiis, vel litteris impetrandis ad Romanam Curiam accedant, aut recurſum habeant, ſeu gratias ipſas, vel litteras à dicta Sede impetrent, ſeu impetratis utantur, directè, vel indirectè prohiber, ſtatuere, ſeu mandare, vel eas apud ſe, aut notarios, ſeu tabelliones, vel alias quomodolibet retinere præſumunt.

Hic canon communiter a Doctoribus in tres partes dividi ſolet: In prima agitur de iis, qui prætextu appellationis à gravamine; vel futura executione litterarum Apoſtolicarum recurrunt ad laicam poteſtatem, ab eaque appellationem admitti, aut præfatis litteras capi, & retineri faciunt.

In ſecunda agitur de iis, qui dictarum litterarum executionem aliqua ratione impediunt, vel prohibent.

In tertia de iis, qui accedentes ad Romanam Curiam pro negotiis proſequendis, gratiis, vel litteris impetrandis, directè, vel indirectè prohibent, ne accedant, vel recurrant, vel ne impetratis utantur, vel dictas litteras apud ſe, vel apud alios quomodolibet retinere præſumunt.

De his ſingulis in ſequentibus punctis ſingillatim agam, variato aliquantis per ordine, quem in præcedentibus ſervandum dixi.

Sed prius obſerva hanc eandem excommunicationem latam eſſe *in c quoniam de immunitate Eccleſiarum*, quæ pluribus verbis proponitur, & amplificatur, non tamen eſt reſervata; ſed de hac alibi præſertim *excomm. 16. q. 17 p. 3. n. 1. & ſeqq. t. 3.*

PUNCTUM I.

Quænam ſit materia huius primæ partis, ſeu quænam ſint actiones in prima huius canonis parte prohibitæ, & quodnam ſit ſubiectum excommunicationis in hoc canone contentæ, contra recurrentes ad laicam poteſtatem, &c.

1 *Materia excommunicationis huius primæ partis conſiſtit; 1 in ſacrilegio, quod committitur recurrendo ad laicam poteſtatem prætextu frivolæ appellationis à gravamine, vel futura executione litterarum Apoſtolicarum; 2 faciendo admitti huiuſmodi appellationes à laica poteſtate, inſtante etiam Fiſci Procuratore, vel Advocato; 3. faciendo capi, vel retineri præfatas litteras à laica poteſtate.*

2 *Perſonæ, quæ incurrunt excommunicationem recurrendo ad Curias ſæculares ſunt omnes tam laici, quam eccleſiaſtici, ſive hæc faciant auctoritate publica, ſive privata.*

3 *Frivolæ appellationis nomine intelligitur, quæ fit ſine legitima, & ſufficienti cauſa.*

4 *Non licet ad laicos confugere, dum Eccleſiaſticus iudex adiri non poteſt, niſi quis ſit inter Infideles.*

5 *Non licet ad laicos confugere ad vim expellendam.*

6 *Conſuetudo immemorabilis confugiendi ad laicos non excuſat.*

7 *Implorare auxilium laicorum tanquam privatarum perſonarum ad iniuriam repellendam, ſeu ad neceſſariam ſui defenſionem, non videtur in hoc canone interdictum ſub excommunicatione.*

8 *Laicus poteſt ad Eccleſiaſticum in defectum ſæcularis Iudicis confugere.*

9 *Litterarum Apoſtolicarum nomine intelliguntur Bullæ cum plumbo expeditæ, vel Brevia, ſive gratiam, ſive iuſtitiam contineant.*

10 *Nomine litterarum Apoſtolicarum veniunt citationes. Citatio eſt vocatio in ius, ſive fiat per nuncium, ſive per epiſtolam, ſive voce præconis, ſive per edictum in loco publico.*

11 *Nomine Apoſtolicarum litterarum intelliguntur inhibitiones. Inhibitio eſt mandatum ſuperioris, quo prohibet, ne aliquid faciat inferior, aut captum proſequatur.*

12 *Veniunt nomine litterarum Apoſtolicarum ſequeſtra. Sequeſtrum eſt mandatum, ſive facultas conceſſa auctoritate Iudicis ad deponendum apud alium rem aliquam, de qua eſt controverſia.*

13 *Monitorium venit nomine litterarum Apoſtolicarum. Monitorium eſt præceptum à Iudice factum ſine cognitione cauſæ cum clauſula ſi* ſenſeris te gravatum.

14 *Proceſſus nomine litterarum Apoſtolicarum intelligitur, & Proceſſus eſt ſcriptura continens acta Iudicii per publicam perſonam fideliter conſcripta.*

15 *Litteræ executoriales, quæ ſunt illæ, quibus aliquid alteri committitur exequendum, veniunt nomine litterarum Apoſtolicarum.*

16 *Decreta inſuper quæcumque veniunt nomine litterarum Apoſtolicarum, & nomine aliorum Decretorum intelliguntur ea omnia, quibus aliquid decernitur à Summo Pontifice, vel aliis Iudicibus Apoſtolicis, quamvis non ſint Bullæ, Brevia, Citationes, & alia ſuperius enarrata.*

17 *Supplicationes ſignatas comprehendi videntur ſub nomine decretorum.*

18 *Nomine litterarum Apoſtolicarum non ſolùm intelliguntur illæ, quæ à Summo Pontifice conceduntur verùm etiam aliæ, quæ emanant à perſonis in hoc canone expreſſis. Perſonæ hic expreſſæ ſunt; 1. Papa; ſecundo Sedes Apoſtolica, cuius nomine intelliguntur Pontifices præceſſores, vel ſucceſſores, a quibus dictæ litteræ emanarunt, vel emanabunt; 3. Legati, & Nuncii; 4 Præſidentes Palatii, & Cameræ Apoſtolicæ, uti ſunt Cardinalis, Camerarius, Clerici Cameræ, aliique Cameræ officiales; 5. Auditores, Commiſſarii, aliique Iudices, & Delegati Apoſtolici.*

19 *Collegium Cardinalium non venit nomine Apoſtolicæ in ſententia Auctoris.*

20 *Confugiens ad Curiam ſæcularem, & ab ea petens admitti appellationem a decreto lato ab Epiſcopo vel eius Vicario, vel ab alio Prælato non incurrit excommunicationem huius canonis.*

21 *Impediens apud Iudicem laicum litteras Iudicum Apoſtolicorum Romæ, vel alibi exiſtentium, incurrit excommunicationem.*

22 *Impediens executionem litterarum Pœnitentiariæ excommunicationem incurrit etiam ex conſtit. Iulii III.*

23 *Item incurrit impediens litteras Congregationis Cardinalium, quæ de Mandato Papæ ſcribuntur cum obligatione ad illas ſervandas.*

24 *Non ſolùm interponens appellationem apud Curiam ſæcularem, verùm etiam alia ratione recurrens ad illam ad impediendam executionem litterarum Apoſtolicarum, excommunicationem incurrit.*

25 *Laici facientes appellationem admitti ab Eccleſiaſticis iudicibus, excommunicationem non incurrunt.*

Digitized by Google

626 *Non ſolum interponens appellationem, verùm etiam confugiens alia ratione ad laicam poteſtatem prò impedienda executione litterarum Apoſtolicarum excommunicatione ligatur. Ampliatur hæc propoſitio; 1. ſive recurrens ſit laicus, ſive Eccleſiaſticus: 2. ſive ad poteſtatem laicam recurrat in ſpiritualibus, ſive in temporalibus; 3. etiamſi recurrat ad laicos Iudices ſubditos Eccleſię, & à Summo Pontifice conſtitutos; 4. etiamſi recurrat ad Prælatum Eccleſiaſticum habentem ſolùm temporalem, & laicam ditionem; 5. etiamſi Iudex laicus non admittat interpoſitam appellationem.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteris huius primæ partis eſt ſacrilegium, quo Sedis Apoſtolicæ auctoritas violatur. Primò, recurrendo ad Curias ſæculares, & laicam poteſtatem, prætextu frivolæ appellationis à gravamine, vel futura executione litterarum Apoſtolicarum. Secundò faciendo admitti huiuſmodi appellationes à laica poteſtate, inſtante etiam fiſci procuratore, & Advocato. Tertiò faciendo capi, vel retineri prædictas litteras ab eadem laica poteſtate. Hæc propoſitio ex verbis textus apertè conſtat, & potius aliqua ſingularium partium explicatione, quam probatione indiget.

Quod huius canonis materia ſit ſacrilegium, patet, quia ſacrilegium committitur, quoties Sedis Apoſtolicæ auctoritas, & iuriſdictio violatur: hic autem violatur auctoritas, & iuriſdictio Sedis Apoſtolicæ; quia ipſa negligitur, & poteſtati laicæ præfertur, appellatio enim non eſt a ſuperiore ad minorem, ſed a minore iudice ad ſuperiorem provocatio, *c. placuit* 2. *q.* 2. non è contra Ita Caiet. *verbo excommunicatio, c.* 29 Sayrus *lib.* 3. *c* 17. *n.* 2. Reginaldus *lib* 9. *c.* 21. *n.* 320 Filliuc *tract.* 16 *c.* 8 *q.* 4 *n* 198. Duardus hic, & alii DD communiter, qui in huius canonis expoſitionem ſcripſere.

Quòd autem hoc ſacrilegium committitur recurrendo ad laicam poteſtatem, aut curando appellationem à laica poteſtate acceptari, vel litteras Apoſtolicas capi, vel retineri, perſpicuum eſt, tum ex huius canonis diſpoſitione, in qua huiuſmodi ſacrilegium anathemate punitur, tum ex ratione proximè allata, tum quia alibi etiam vetitum eſt ab Eccleſiaſticis iudicibus ad laicos appellare, *c. qualiter, & quando, de iudic. c. ſi quis clericum, & c. clericum* 11. *q.* 1. & alibi.

Hinc ſequitur primò non ſolùm prohibitam eſſe actionem, qua quis motu proprio ad Curiam ſæcularem recurrit, & ab ea obtinet appellationem admitti, verùm etiam illam, qua id facit conſilio, ſuaſione, & opera Advocati vel procuratoris fiſci nam in textu dicitur, *& ab ea*, id eſt, à laica poteſtate, *inſtante etiam fiſci procuratore, vel Advocato, appellationes huiuſmodi admitti*, &c. Ita Alterius *c.* 1. *ad finem.* Duardus *q.* 4 Ugolinus *hic* §. 1. *n.* 1. *verſ. ſeptimò.* Idem dic de actione, qua quis litteras Apoſtolicas capi, & retineri facit; ut in canone habetur, ibi, *litteras, & alia prædicta capi, & retineri faciunt.*

SECUNDA PROPOSITIO.

2 SUbjectum cenſuræ hujus canonis ſunt omnes, & ſinguli tam laici, quam Eccleſiaſtici, qui prędictas actiones vetitas faciunt. Hęc propoſitio patet ex illis verbis, *anathematizamus omnes tam Eccleſiaſticas, quam ſæculares cujuſcumque dignitatis, &c.*

Amplia, non ſolùm ſi illas faciant auctoritate publica verùm etiam privata. Ratio eſt, quia non ſolùm excommunicantur recurrentes, ſed etiam facientes appellationem acceptare, capere, &c. ſed iſtę actiones fieri ſolent à particularibus perſonis, cùm magiſtratus ad inſtantiam alicujus particularis hęc preſtent; ergo hic comprehenduntur non ſolùm, qui pręfata faciunt auctoritate publica, verùm etiam qui privata. Ita Navarrus *c.* 27. *n.* 68. Ugolin. *verſ. quivis illa col.* 6. *verſ poſtremo.* Vivaldus *hic n.* 95. Antonius de Souſa *diſp.* 72. *n.* 3. Alterius, & alii.

3 Quęres primò, quid nomine frivolę appellationis hoc in loco intelligatur.

Reſp. eam intelligi, quę fit ſine legitima, & ſufficiente cauſa, *c. cum appellationib. frivolis, de appellat. lib.* 6. aut quę invalida eſt, inanis, vana, & nullius momenti.

Ex quo ſequitur à contrario ſenſu illam non cenſeri frivolam, quę ex juſta cauſa, & validè fit, quamquam ferè nunquam contingere poteſt, ut adſit ſufficiens cauſa appellandi à judicibus Summi Pontificis ad laicam poteſtatem; etiamſi reus putet ſe à Summo Pontifice iniquè vexari, & opprimi, ut cùm Azorio, Farinacio, Deciano, Molina, Ambroſino, & Salas docui *de legib. diſp.* 10 *q* 2. *punct.* 2. §. 1. *n.* 10. *& ſeqq. t.* 2. quibus adde Alterium *hic diſp.* 14. *c.* 1. *col.* 2. Duardum *hic q.* 2. *n.* 1. Filliucium *hic c.* 8. *quæſtio* 6. Saytum *c.* 17. *n.* 5. *ex parte.* Mirandam *de ordine jud. q.* 30. *art.* 22. *concl.* 3. ubi frivolam appellationem eam eſſe dicit, quę vana eſt, & nullius momenti, Antonium de Souſa *diſp.* 74 *n* 2 & 3.

Hinc ſequitur eum affici excommunicatione hujus canonis, qui prętextu, ſeu ſpecie appellationis à violentia, ſeu gravamine, vel futura executione litterarum Apoſtolicarum recurrunt ad Curias ſeculares, ut dicitur in textu, & hoc verum cenſeo, etiamſi id faciant ad neceſſariam ſui defenſionem, vel ad manifeſtam injuriam Eccleſiaſtici, & Apoſtolici judicis propulſandam. Ratio eſt tum quia Summus Pontifex excommunicat eos, qui quovis modo, in prejudicium juriſdictionis Eccleſiaſticę ad Curiam ſecularem recurrunt, ut infrà oſtendam *q. ſeq. per totam* tum quia frivolam prętexunt appellationē, recurrendo ad laicā poteſtatē frivola enim appellatio ea dicitur, quę fit ſine juſta cauſa, aut invalidè, inaniter, & iniquè.

Appellatio autem, quę fit à judicibus Eccleſiaſticis ad Curias ſæculares, inanis eſt; iniqua & invalida; & fit ſine juſta, & ſufficienti cauſa, tum quia hujuſmodi appellatione ordo juriſdictionis perturbatur, nam legitima appellatio eſt illa, quæ fit ab inferiore ad ſuperiorem *c. a. omnis oppreſſus, c. ſi quis, & c. placuit* 2. *q.* 6. ergo illa non eſt legitima; ſed inanis, levis, & frivola, quæ non fit ad ſuperiorem judex autem ſecularis ad quem fit appellatio, non eſt ſuperior judice Eccleſiaſtico, tum quia per hujuſmodi recurſum datur occaſio Curię ſeculari uſurpandi juriſdictionem Apoſtolicam, ut colligitur *ex c. ſi quando, de offic. delegat.* ideò, dum judex Eccleſiaſticus injuriam infert, adeundus eſt ſuperior Eccleſiaſticus, & in defectum omnium adiri debet Papa per viam appellationis, aut per ſupplices libellos: non verò adiri debet judex ſæcularis, quia jus Eccleſiaſticę libertatis violari non debet, etiam ad alicujus innocentis damnum impediendum: libertas n. Eccleſiaſtica in commune bonum Eccleſiaſtici ordinis inſtituta fuit, & bono privatorum præponderat, damnoque innocentis occurri poteſt adeundo ſuperiores Eccleſiaſticos, aut Summum Pontificem.

4 Utrùm verò, dum judex Eccleſiaſticus, aut Summus Pontifex adiri non poteſt, liceat ad laicos confugere, patebit ex infrà dicendis *numeris ſeqq. & q.* 15. *p.* 4. §. 3. *num.* 1. *& ſeqq. tom.* 3. & conſtat ex dictis *de legibus loco proximè citando*, ubi etiam oſtendi quomodo ſe gerere debeat it, qui ſe à Summo Pontifice inquè opprimi putat. Vide Filliucium *loco cit.* Alterium *diſp.* 15. *cap.* 3. Duardum, Azorium, & alios quos retuli *diſp.* 10. *q.* 2. *p.* 1. §. 1. *n.* 10. *& ſeqq. t.* 2. *de legibus*, contra Covar. & alios *ibidem allegatos*, ubi etiam oſtendi, an aliquando liceat clericis ad Curias ſæculares confugere, ſaltem in locis hæreticorum, aut aliorum infidelium, ubi nulla alia ſupereſt ſibi conſulendi via, ubi negativè reſpondi.

5 Obiicies primò contra ea, quæ diximus in hac illatione. Licitum eſt cuique vim vi repellere, & innocentis cauſam ſuſcipere, *l. ut vim, ff. de juſtitia, & jure* ſed judex Eccleſiaſticus, aut Summus Pontifex vim infert, ut ſuppono; ergo repelli poteſt: non poteſt autem alia ratione repelli, quam adeundo laicam poteſtatem; ergo licitum eſt laicam poteſtatem adire; conſequenter laica poteſtas poterit, & tenebitur innocentem ad ſe confugientem tueri, & appellationem admittere.

Reſpondeo primò juxta dicta *de legibus loco citato*, licitum eſſe vim vi repellere, quoties id fieri poteſt ſine graviori damno, & incommodo; gravius autem incommodum in tali evento ſequitur adita ſeculari Curia; quia Eccleſiaſtica juriſdictio læditur, & reipublicę perturbatio inde facile ſequitur, & ſicut innocens non poteſt ſe tueri occidendo aggreſſorem, quoties ex morte aggreſſoris notabile damnum reipublicæ ſequitur, ut docui de homicidio *in tract. de reſtitut. in particul u quæſt. ult. ſect.* 1. *p.* 3 *n.* 3. *verſic. Quarta. tom.* 2. cum communi Doctorum ſententia; ita neque licèt ad Curiam ſecularem appellare, quoties ex hujuſmodi appellatione libertati Eccleſiaſticæ prejudicium affertur: hæc enim præferenda eſt bono privato, vel etiam publico ſeculari, per ſe loquendo, quia cæteris paribus jus Eccleſiaſticum preſtantius eſt jure ſeculari, & libertas Eccleſiaſtica in commune bonum Eccleſiaſticorum inducta fuit.

Reſp. ſecundò, licitum eſſe vim vi repellere, modò ſervetur moderamen inculpatæ tutelę, hic autem non ſervatur moderamen inculpatæ tutelæ, quia invaſus poteſt alia ratione ſe tueri confugiendo ad ſuperiores judices Eccleſiaſticos, ad quos talis cauſę cognitio ſpectat. Vide quę tradidi *de homicid. ad ſui defenſionem facto in tr. de reſtit. diſp.* 2. *q. ult. ſect.* 1 *punct.* 8. *n.* 1 *& ſeqq. t.* 2.

Objicies ſecundò, Summus Pontifex hic ſolùm excommunicare videtur eos, qui ad Curias ſeculares confugiunt prætexentes frivolam appellationem, ergo qui ad pręfatas Curias confugiunt ad injuriam propulſandam, non ſubiiciuntur excommunicationi, quia iſti frivolam appellationem non prætexunt, ſed veram, nam prętextus appellationis imaginem, & ſpeciem appellationis importat, non veram appellationem, prætextus enim eſt fictio, figura, ſpecies, ſeu velamen, quo quis adduci ſe fingit ad aliquid agendum, cùm tamen alia cauſa ducatur, & moveatur: in hunc enim ſenſum Suetonius in vita Cæſaris, & in vita Tiberii, utitur verbo *prætextus*, & prętetea Virgil. 4 Æneidos.

Conjugium vocat, hoc prætexit nomine culpam.

& Cicero in Piſonem. *Nemo poteſt exercitum apertè petere, ut non prætexat cupiditatem triumphi.*

Reſp. primò hic prohiberi quemlibet recurſum à judicibus Eccleſiaſticis ad laicam poteſtatem, ut infra oſtendam *num ſeq.*

Reſpondeo ſecundò cum Azorio 1. *p lib.* 5. *c.* 12. *col* 9. *q.* 1. *ſub fin. verſ. unum eſt*, Duardo *hic q.* 3 *n.* 10. Filliuc. *tract.* 16 *ca.* 10. *quæſito* 4. *n.* 154. nomen prætextus adhiberi non ſolùm ad ſignificandam fictam cauſam, verùm etiam veram *l. ſub prætextu, C. de tranſact. cap. inter monaſterium, de re judicata, & cap. ſuborta, eodem tit.* conſequenter in hoc canone non ſolùm excommunicantur illi, qui ficta, & ſimulata cauſa ad laicam poteſtatem appellant, verùm etiam qui id re ipſa faciunt cauſa injuriæ judicis Eccleſiaſtici propulſandę. Ratio eſt, tum quia non habent juſtam, & ſufficientem appellandi cauſam ab Eccleſiaſticis ad laicos: tum quia appellatio, quæ ab Eccleſiaſticis judicibus ad laicam poteſtatem fit, frivola appellatio, ſeu pretextus frivolę appellationis vocatur. Neque nomen frivolę appellationis exuit, etiamſi ex aliqua cauſa, utpotè ad injuriam Eccleſiaſtici judicis propulſandam inſtituatur, adhuc enim ſacrilega eſt, injurioſa, irrita, & invalida, cùm ab Eccleſiaſticis judicibus ad

laicos

Digitized by Google

laicos non detur appellatio, frivola enim appellatio idem eſt, quod appellatio vana, & nullius momenti, quamvis appellans ea aliqua cauſa, non tamen ſufficienti, moveatur ad eam interponendam. Propterea ille dicitur frivolam appellationem præteſere; qui appellationem vanam, & inutilem, & ſine ſufficienti cauſa adducit, quidquid in contrarium ſentire videatur Cevallos, Antonius de Souſa, & alii *locis infrà citandis*.

6 Obiicies tertiò, alicubi extat conſuetudo immemorabilis confugiendi ad laicos ad propulſandam iniuriam ab Eccleſiaſticis illatam; conſuetudo autem immemorabilis damnanda non videtur, quia præſumptionem privilegii parit, & vim privilegii habet *cap. ſuper quibuſdam, de verb. ſignific. c. unico, de præſcript. in 6. l. hoc iure §. ductus aquæ ff. de aqua quotidiana, & æſtiva*. Præterea conſuetudine poteſt induci, quod privilegio concedi poteſt ex Cardin. Tuſco *tom. 2. lit. C. concluſ.* 808. Decio *conſil.* 589. & 649. & alii. Sed privilegio Summi Pontificis concedi poteſt facultas recurrendi ad laicam poteſtatem, ergo huiuſmodi facultas etiam conſuetudine induci poteſt.

Reſpondeo cum Azorio *loco cit. col.* 10. *verſic. ſed obiiciunt*. Duardo *hic q. 5. n. 4.* Antonio de Souſa *diſp.* 76. n. 5. & aliis non poſſe huiuſmodi conſuetudinem induci, vel inductam admitti, & tolerari abſque conſenſu Summi Pontificis. Ratio eſt, tum quia conſuetudo præſcribi non poteſt cum mala fide, & incapacitate ſubiecti, id eſt, dum ſubiectum non eſt capax illius, quod per conſuetudinem inducitur: ſed laicus non eſt capax Eccleſiaſticæ poteſtatis, ergo laicus non poteſt huiuſmodi poteſtatem acquirere per conſuetudinem tum quia conſuetudo induci non poteſt, quoties ipſa revocatur, & reprobatur: perpetuis autem ferè temporibus, iure antiquo, & ſingulis ferè annis in Bulla Cœnæ reiicitur, reprobatur, & revocatur huiuſmodi conſuetudo, ut patebit ex infrà dicendis *q. c. 3. p. 4. §. 3. n. 1. & ſeqq. ſ. 3.* & conſtat ex dictis *de legibus, diſp.* 10. *q.* 2. *punct. 5. §. 1. & ſequentib. tom* 2. ubi alias obiectiones, quæ hic adduci poſſent, attuli, & diſſolvi.

Ex quo patet privilegium aliquando plus poſſe, & prodeſſe, quam conſuetudinem. Ita Ioann. Andreas in *cap. 2. de præbend. in* 6. Filliuc. *cap. 10. num.* 255. Innocentius, Panormit. Felinus, & alii apud Azorium *lib. 5. cap. 12. col. 10. verſic. ſed obiiciunt*, & complures alios enumerat Carolus de Graſſis *de effectibus clericatus, effectu 1. num.* 375. & *ſequent.*

7 Rogabis, utrùm qui ad repellendam iniuriam, ſeu ad neceſſariã ſui defenſionem, auxilium laicorum implorat, tanquam privatarum perſonarum, incidit in excommun. huius canonis.

Reſpondeo negativè. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex excommunicat eos, qui ad Curias ſæculares, ſeu ad laicam poteſtatem recurrunt. Curia autem ſæcularis, ſeu laica poteſtas, formaliter loquendo, ea dicitur, quæ iuriſdictionem publicam exercet: hic autem ſuppono, iſtum ad laicos confugere tanquam ad privatas perſonas tum quia defenſio licita eſt, & de iure naturæ, ſervatis debitis conditionibus, Clement. *paſtoralis, de ſententia, & re iudicata*. Ita Rodriquez 1. *part. ſummæ, c.* 156. *nu* 8 Vega *in ſumm tom 1. c* 29 *caſu 1. nu. fin.* Duardus *hic q. 3. n 9 & q 9 n* 4 Antonius de Souſa *hic diſp* 74. *n 1. & diſput. 73. n. 5. & ſequentib.* Filliucius *tract.* 16. *cap* 8. *quæſito 5. n.* 200. Sayrus *lib. 3. cap. 18 n* 9. Idemque à fortiori ſuſtinere debent illi Doctores, qui arbitrantur licitum eſſe, dum ex litterarum Apoſtolicarum executione grave damnum alicui iniuſtè infertur, nec adeſt Eccleſiaſticus iudex, qui poſſit, & velit huic incommodo occurrere, licitum, inquam, eſſe ad Curiam ſæcularem recurrere ad huiuſmodi damnum impediendum, donec res Summo Pontifici deferatur. Ita Sayrus *loco cit.* Covar & alii apud Carolum de Graſſis *loco cit. nu* 390. *& ſeqq. &* 396 apud Antonium de Souſa *diſp 7 n 3 & diſp 78 n.* 5. apud Cevallos *tract. de cognit. per viam vio ontiq in proœmio, ſ.* 10. n. 39 apud Salas *diſp* 14 *ſect.* 12 *ſed de hac re infrà q ſequenti.*

8 An verò ex oppoſito licitum ſit laico ad Eccleſiaſticum iudicem, in defectum iudicis ſæcularis, confugere, patet ex dictis *de legibus loco citato*, ubi affirmativè reſponſum eſt, idemque, præter Doctores ibi citatos, tenet Marta *de iuriſdict. p. 3. c. 8. n.* 39. *& ſequenti*, Reginaldus *lib. 9. n.* 329. Andreas, & alii apud Antonium de Souſa *c. 14 diſp 75. n.* 11. & apud Carolum de Graſſis *loco citato*, contra Cevallos *pract. q. com. 4. q 897 in diſcurſu ad Regem n.* 50.

9 Quæres quintò, quid nomine litterarum Apoſtolicarum, à quibus ad laicam poteſtatem appellare non licet, intelligatur.

Reſpondeo complures intelligi.

Primò intelliguntur Bullæ, quæ plumbeo ſigillo muniri conſueverunt, ut alibi oſtendi.

Secundò Brevia, etiamſi gratiam, vel iuſtitiam contineant, cùm enim litteræ Apoſtolicæ aliæ ſint Bullæ, quæ primò, & principaliter litterarum Apoſtolicarum nomen ſibi vendicant, aliæ verò in formam Brevium conſcribantur, & cùm diſſenſio inter Doctores eſſe poſſit, an Brevia nomine litterarum Apoſtolicarum venire debeant, præſertim in materia pœnali cenſurarum, ideo Summ. Pontifex ad dirimendas lites addit, *etiam in forma Brevis*. Et quia litterarum aliæ iuſtitiam continent, ut ſunt litteræ, quæ ad lites conceduntur: aliæ continent gratiam, ut ſunt litteræ, quibus Papa confert, aut conferri mandat beneficium, Summus Pontifex utramque litterarum ſpeciem expreſſit: conſequenter excommunicationi ſubiicit eum, qui ad ſæcularem Curiam confugit, ut litterarum Apoſtolicarum executionem impediat, ſive litteræ in forma Bullarum, ſive in forma Brevis conſcriptæ ſint, ſive gratiam contineant, ſive iuſtitiam.

10 Tertiò, nomine litterarum Apoſtolicarum intelliguntur citationes. Citatio nihil aliud eſt quam vocatio in ius, ſive fiat per nuncium, ſive per epiſtolam, ſive voce præconis, ſive per edictum in loco publico *l. 1. ff. de in ius vocand.* Ita Alciatus *in rubrica C. de in ius vocand.* Alterius *diſp. 54. c. 1 col.* 3 Ugolinus *hic n. 1.* Duard. *hic q. 1. n. 2.* Filliucius *tract. 16. c. 8. q. 5 n* 198 & alii.

11 Quartò, inhibitiones. Inhibitio autem eſt mandatum ſuperioris, quo prohibet, ne aliquid faciat inferior, aut cæptum proſequatur. Ita Doctores citati.

12 Quintò, ſequeſtra. Sequeſtrum hoc in loco eſt mandatum, ſeu facultas auctoritate iudicis conceſſa ad rem aliquam, de qua controverſia eſt, apud alium deponendam. Quamquam Duardus, Ugolinus, & Filliucius nomine ſequeſtri, rem ipſam apud ſequeſtrum depoſitam intelligant.

13 Sextò, monitorium. Monitorium autem eſt præceptum à iudice factum ſine cognitione cauſæ, cum clauſula, *ſi ſenſeris te gravatum*.

14 Septimò, proceſſus. Eſt autem proceſſus ſcriptura continens acta iudicii per publicam perſonam fideliter conſcripta *cap. quoniam contra, de probat.* Ita Alterius *loc. cit. col.* 4. Duard. *n.* 6.

15 Octavò, litteræ executoriales, quibus ſcilicet aliquid alteri committitur exequendum.

16 Nonò, alia decreta. Nomine autem aliorum decretorum intelliguntur ea omnia, quibus aliquid decernitur à Summo Pontifice, vel ab aliis iudicibus Apoſtolicis, etiamſi non ſint Bullæ, Brevia, citationes, & ſimilia. Vide præcitatos DD. ſi lubet.

17 Hinc ſequitur ſub præfatis litteris Apoſtolicis probabiliùs comprehendi ſupplicationes ſignatas, quia ſaltem ſub generali nomine decretorum comprehendi videntur. Ita Filliucius *n.* 198. cuius opinionem probabiliſſimam cenſeo, contra Reginaldum *lib. 9. c. 21. n.* 330. exiſtimantem, ſupplicationes Apoſtolicas concernentes gratiam, vel iuſtitiam, per Rom Pont. vel S R E. Vicecancellarium, ſeu per gerentes eorundem vices, aut de mandato eiuſdem Romani Pontificis ſignatas, & datas, hoc loco non comprehendi, conſequenter impedientem illarum executionem non affici excommunicatione lata in ſecunda parte huius canonis; contra impedientes executionem litterarum Apoſtolicarum.

18 Sed modò dubium eſt, utrùm nomine litterarum Apoſtolicarũ hoc in loco, illæ ſolùm intelligantur, quæ ab ipſomet Summo Pontifice immediatè emanant, an etiam, quæ ab aliis iudicibus.

Reſp. intelligi eas, quæ à perſonis in hoc canone expreſſis emanarunt. Perſonæ autem hic expreſſæ ſunt.

Primò ipſe Summus Pontifex, huius Bullæ auctor. Secundo Sedes Apoſtolica, cuius nomine intelliguntur reliqui Pontifices, a quibus præfatæ litteræ, ſeu decreta emanarunt, vel emanabunt.

19 Imò Alterius *hic c 1 col.* 5. & Ugolinus *hic §. 5. nu. 1. verſic. quartò amplificatur*, Duard. *hic q.* 9 *nu.* 3 nomine Sedis Apoſtolicæ comprehendi putant collegium Cardinalium, conſequenter eos vinculo excommunicationis ligari, qui ad impediendas litteras, vel decreta collegii Cardinalium ad Curiam ſæcularium recurrunt. Ratio eſt, tum quia Sedes Apoſtolica nunquam moritur. *cap. ſi gratiosè, de reſcriptis*, tum quia veroſimile non eſt Summum Pontificem voluiſſe privilegium huius canonis concedere aliis iudicibus inferioribus, non autem collegio Cardinalium, quod præſtantioris dignitatis eſt, & excellentiæ.

Sed oppoſitum mihi probabile videtur; quia verſamur in materia pænali, in qua ſtricta verborum interpretatio facienda eſt, iuxta propriam verborum ſignificationem. Nomine autem Sedis Apoſtolicæ, propriè loquendo non intelligitur collegium Cardinalium: & licet Sedes Apoſtolica non dicatur mori, mortuo Summo Pontifice; ſicut neque dignitas Epiſcopalis dicitur mori mortuo Epiſcopo, nihilominus dicitur vacare, conſequenter non reſidet penes collegium Cardinalium. Hoc tamen limitandum eſt in iis, quæ collegium Cardinalium facit de mandato Papæ, ſeu ex facultate Sedi Apoſtolicæ, ut regulariter facere conſuevit: in his enim collegium Cardinalium venit ſaltem nomine iudicum, & delegatorum Apoſtolicorum, de quibus in Bulla ſermo eſt, conſequenter impediens executionem litterarum ſacri collegii excommunicationem incurrit.

Tertiò Legati, & Nuntii. Quis autem Legatus, & Nuncius dici debeat, conſtat ex dictis *in præcedentibus quæſtionibus præſertim q. 12 p. 2. n 9. ſ. 3.* illos venire nomine Legati, qui ad Principes negotiorum gratia à Summo Pontifice mitti conſueverunt, & iſtorum alii dicuntur Legati à latere; Alii nati, & hi obtinent dignitatem Epiſcopalem, cui ex conceſſione Papæ eſt adnexum Legati privilegium; Alii miſſi, & hi Nuncii dicuntur.

Quartò Præſidentes Palatii, & Cameræ Apoſtolicæ, quales ſunt Cardinalis, Camerarius, Clerici Cameræ, aliique officiales eiuſdem Cameræ.

Quintò Auditores, Commiſſarii aliique iudices, & delegati Apoſtolici, ut patet ex ipſiſmet Bullæ verbis.

20 Hinc ſequitur primò, eum, qui ad Curiam ſæcularem confugit, & ab ea petit admitti appellationem à decreto lato ab Epiſcopo, vel eius Vicario, vel ab alio Prælato, non affici cenſura huius canonis; quia non impedit executionem litterarum Sedis Apoſtolicæ, & eius officialium, de quibus in hoc canone ſermo eſt. Ita Ugolinus *hic §. 1. n. 2. verſ. 2.* Alterius *hic c. 1. col* 6. *verſ. hinc ſequitur.* Duardus *hic q.* 9. n. 3 Filliucius *tract. 16. cap. 8 quæſito 3. n.* 200.

21 Secundò eum ligari excommunicatione, qui apud laicam poteſtatem impediri curat litteras iudicum Apoſtolicorum Romæ

commorantium, aut alibi exiſtentium, ut ſunt Legati, Nuncii, & alii judices à Sede Apoſtolica delegati. Ugolinus 9.1. *verſ. quartò ampliſicatur*, Duardus *hic q.9 n.3.* Filliuc. *n* 198.

22 Idem probabiliter dicendum arbitror de litteris Pœnitentiariæ, tum ex conſtitutione Julii III *Rationi congruit*, tum quia expediuntur à Summo Pœnitentiario, tanquam à Præſidente, vel delegato à Papa. Ita Doctores citati, contra Reginaldum *lib.9. n.*330.

23 Idem probabilius dicendum arbitror de litteris Congregationis Cardinalium, expoſitioni Concilii Tridentini præfectorum, quoties de mandato Papæ ſcribuntur, cum obligatione ad iſtas executioni mandandas, & obſervandas; etiamſi nomine Congregationis ſcribantur, & ab aliquo Cardinalium ſubſcribantur. Ratio eſt, quia hujuſmodi Cardinales in tali eventu ſunt judices à Summo Pontifice delegati, non ſolùm ad declarandum, verùm etiam ad jus dicendum in tali eventu, conſequenter hujuſmodi litteræ emanare dicuntur a delegatis Apoſtolicis. Contrarium tenet Reginaldus *loco cit. n* 331.

Dixi, *quoties de mandato Papæ ſcribuntur cum obligatione ad illas ſervandas*, nam ſecus dicendum arbitror de litteris Congregationis, quibus ſimpliciter locus Concilii explicatur. Ratio eſt, quia ſacra Congregatio non intendit his litteris obligationem inducere: ſed liberam relinquit eas ſequendi facultatem, ut docui *de legibus q.1 punct.* 3. *n* 26 *to a verſ Dixi*.

24 Quæres tertiò, utrùm non ſolùm qui appellationem apud Curiam ſæcularem interponunt; verùm etiam qui alia ratione ad ipſam recurrunt, incidant in excommunicationem hujus canonis. Ratio dubitandi eſt, tum quia quamplures Doctores loquuntur ſolùm de appellantibus ad Curiam ſæcularem, & facientibus capi, vel detineri litteras Apoſtolicas; tum quia Summus Pontifex eorum tantummodo meminiſſe videtur, qui prætexentes frivolam appellationem recurrunt ad laicam poteſtatem, ab eaque appellationem admitti, ac litteras; vel alia decreta Apoſtolica capi, vel detineri faciunt.

His non obſtantibus cenſeo non ſolùm eum, qui appellationem interponit; verum etiam qui alia ratione confugit ad laicam poteſtatem ad impediendam præfatarum litterarum executionem, vinculo hujus cenſuræ obſtringi. Ratio eſt, quia Summus Pontifex non ſolùm excommunicat prætexentes, & interponentes appellationem apud Curiam ſæcularem; verùm etiam alias recurrentes, id eſt, alio caſu, & alio quocumque modo hoc enim ſignificat illa particula; *alias* ut conſtat *ex l denique*, §. *interdum*, *ff. de pecul. legat.* & *leg.*1.§. *ſive autem ff de aqua quotidiana*, & *æſtiva*. Idemque notant Hondedeus *conſil* 71. *num.*32. *tom* 2. Cœnedus *pract. q ſingul* 62. *n.*5. Caputaquen. *dec.* 210. *num.*5 *p.*1. & alii apud Barboſam *de dictionibus*, *dictione* 9. apud Gratum *dictione* 9. & apud Alterium *hic c.*2. *ed.*2. *ſub fin.*

Hinc ſequitur primò, puniri excommunicatione hujus canonis, qui ut impediat executionem litterarum, aliorumve decretorum Summi Pontificis, vel aliorum judicum Apoſtolicorum, recurrit ad laicam poteſtatem appellando, aut ſupplicationem porrigendo, aut ſeculare brachium invocando, aut alio quovis modo. Ita Alterius *loco cit.* Duard *hic q.*2.*n.*1. Fill *tr.*16.*c.*8.*q.*5.*n.*199. Ugolinus *hic* §.1.*n.*1.*verſ.ſecundo loco*.

Secundò ſequitur illum, qui ad laicos judices recurrit ad impediendam litterarum Apoſtolicarum executionem, ligari excommunicatione hujus canonis, ſive appellationem apud ipſos interponat, ſive ipſorum opera utatur, ut ipſi auctoritativè faciant appellationes ab Eccleſiaſticis judicibus admitti; hic enim dicitur ad laicam poteſtatem recurrere, prætextu appellationis. Et hoc valet, ſive præfati judices dictam appellationem ab Eccleſiaſticis judicibus admitti faciant viva voce, ſive litteris hortatoriis, auctoritativè, & ſub nomine officii ſcriptis. Secus ſi recurrens id fieri curet privato ipſorum nomine, & titolo amicitiæ; quia tunc non dicitur recurrere ad Curias ſæculares, ſeu ad laicam poteſtatem formaliter. Ita Filliucius *num.*190. & *ſequent.*& alii, quos retuli *in hoc punct.* 1. *verſ. rogabis*, *n.*7 *p*49.

25 An verò ipſi judices laici, dum præfatam appellationem ab Eccleſiaſticis judicibus admitti faciunt, incidant in iſtam excommunicationem.

Puto non incidere; quia appellationem ipſi non admittunt, neque litterarum Apoſtolicarum executionem impediunt ſimpliciter, vel ſecundùm quid; quia videlicet non requirunt beneplacitum, proprium conſenſum, vel examen, ut dicetur in explicatione ſecundæ partis hujus canonis.

26 Ex dictis igitur conſtat, non ſolùm eum, qui appellationem interponit; verùm etiam qui alia ratione confugit ad laicam poteſtatem pro impedienda litterarum Apoſtolicarum executione, ligari excommunicatione.

Amplia primò; ſive recurrens ſit laicus, ſive Eccleſiaſticus, quia de his omnibus canon hic noſter loquitur.

Amplia ſecundò, ſive recurrat ad laicam poteſtatem in cauſis ſpiritualibus, ſive in temporalibus, & profanis. Ratio eſt, quia Summus Pontifex non diſtinguit, ſed abſolutè loquitur; conſequenter neque nos diſtinguere debemus *l. de pretio ff. de public in rem actione*. Ita Ugolinus *hic* §.1. *num.*1.*verſ.quinto*, Filliucius *loco cit. num.*199. & alii.

Amplia tertiò, etiamſi judices laici, ad quos quis confugit, ſint ſubditi Eccleſiæ, & a Summo Pontifice conſtituti; ut ſunt gubernatores civitatum, nam iſti poteſtate laica gaudent; conſequenter ad ipſos recurri non poteſt. Ita Ugolinus *loco cit. verſ. poſtremo*. Filliucius *num.*199.

Amplia quartò, etiamſi ad Prælatum Eccleſiaſticum habentem ſolùm ditionem temporalem, & laicam, confugiat. Secus ſi Eccleſiaſticam ſolam habeat, vel Eccleſiaſticam, & laicam ſimul, & ad illum non confugiat, quatenus laicam poteſtatem habet, nam Summus Pontifex loquitur de recurrentibus ad Curias ſæculares, & laicam poteſtatem; non verò ad judicem Eccleſiaſticum. Ita Ugolinus *loco cit n* 2 *verſ.tertio*. Filliuc. *n.*196. Suar. *diſp.*21 *ſect.*2. *n* 76.

Amplia quinto, etiamſi laicus judex interpoſitam appellationem non admittat, Summus enim Pontifex abſolutè loquitur de recurrentibus ad Curias ſæculares, & laicam poteſtatem, & non requirit appellationis admiſſionem. Ita Filliucius *num.*199. & alii, quos retuli *n* 24.

Ad primam rationem dubitandi allatam *n.* 24. reſpondeo primò, præfatos DD. dum loquuntur de interponentibus appellationem non excludere confugientes alia ratione. Secundò, nomine appellationis intelligere quemlibet modum, & rationem, qua quis ad Curias ſæculares recurrit.

Ad ſecundam patet reſponſio ex illa particula, *alias recurrentes*.

PUNCTUM II.

Quænam ſit materia ſecundæ partis, ſeu quænam actiones in ſecunda hujus canonis parte ſub excommunicatione prohibeantur, & quodnam ſit ſubjectum hujus excommun. editæ contra impedientes executionem litterarum Apoſtolicarum.

1 *Materia excommunicationis contenta in hac ſecunda parte eſt; Sacrilegium; quod committitur; 1. impediendo abſolutè, & ſine ulla conditione, vel clauſula executionem litterarum Apoſtolicarum; 2 impediendo ſecundum quid, ideſt ne dictæ litteræ executioni tradantur, niſi de conſenſu, beneplacito, vel examine poteſtatis laicæ; 3. impediendo, ut Tabelliones, & Notarii conficiant acta, vel inſtrumenta ſuper executionem harum litterarum, & proceſſuum; 4. impediendo, ne talia acta, vel inſtrumenta confecta ſuper executione harum litterarum tradantur parti; 5. capiendo partes actrices, vel earum agentes, conſanguineos, affines, familiares, Notarios, executores, aut ſubexecutores litterarum, & aliorum decretorum Apoſtolicorum; 6. aliquam ex prædictis perſonis percutiendo; 7. vulnerando; 8. carcerando; 9. detinendo; 10. ex Civitatibus, locis, & regnis eiiciendo: 11. bonis, ſive mobilibus, ſive immobilibus ſpoliando: 12. perterrefaciendo, ſeu metum gravem incutiendo; 13. concutiendo, ſive metum inferendo nomine alterius; 14. comminando.*

2 *Non incurrit excommunicationem, qui petit litteras Apoſtolicas ſibi exhiberi, ut illas præcisè examinet, modò illas non impediat.*

3 *Litteris Apoſtolicis non obediens, aut conſenſum non præſtans, non incurrit excommunicationem.*

4 *Impediens litterarum Apoſtolicarum executionem in aliquo caſu, in quo rationabiliter putat illas locum non habere, non incurrit excommunicationem.*

5 *Affinium, & conſanguineorum nomine non comprehenduntur cognati cognatione legali, aut ſpirituali, aut habentes impedimentum publicæ honeſtatis.*

6 *Familiarium nomine intelliguntur Uxor, filii, famuli, ſervi, &c. ſeu domeſtici, qui alicui ſubſunt tanquam capiti, & ab eo victum recipiunt.*

7 *Coloni non recenſentur inter familiares.*

8 *Ad incurrendam excommunicationem hujus canonis 13 opus eſt, ut offendantur perſonæ hic expreſſæ occaſione litterarum Apoſtolicarum, citationum, &c.*

9 *Perſonæ, quæ huic excommunicationi ſubiiciuntur, ſunt omnes, qui prædictas actiones enumeratas n.1 committunt.*

10 *Impedientes executionem litterarum Apoſtolicarum excommunicationem incurrunt, ſive id faciant publica, ſive privata auctoritate.*

11 *Impedientes prædictarum litterarum executionem incurrunt excommunicationem, ſive id faciant per ſe, ſive per alios, ſive publicè, ſive occultè.*

12 *Ratum habens actionem impediendi executionem prædictarum litterarum non incurrit excommunicationem.*

13 *Conſulens impedire præfatam actionem non incurrit excommunicationem.*

14 *Princeps impediens poſſeſſionem beneficii capi abſque ſuo beneplacito excommunicationem incurrit: modo id non faciat ex privilegio Papæ.*

15 *Impediens ne executor, cui litterarum Apoſtolicarum executio demandata eſt, civitatem ingrediatur, ubi eſt facienda executio, excommunicationem incurrit: Item incurrit Judex aſſiſtens impedienti.*

16 *Impediens executionem litterarum Apoſtolicarum iurispatronatus derogantium facit contra diſpoſitionem hujus canonis.*

17 *Magiſtratus impediens litteras Apoſtolicas executioni mandari, antequam adveniat conſenſus ſui Principis remanet excommunicatus.*

18 *Clerici ſeu Eccleſiæ Prælati non utentes litteris à Summo Pontifice ſibi conceſſis, Item Notarii, executores, recuſantes tradere*

inſtru-

Digitized by Google

inſtrumenta, vel conficere, vel aliquid tentantes antequam accedat Principis, vel Magiſtratus beneplacitum, vel examen, excommunicationem hujus canonis non incurrunt.

19 *Princeps laicus, ſive Magiſtratus dubitantes de veritate, vel falſitate litterarum Apoſtolicarum non excuſantur ab excommun. huius canonis incurrenda, ſi illarum executionem impediant auctoritatiuè tum prætextu cognoſcendæ veritatis.*

20 *Laicus nonpoteſt auctoritatiuè litteras cognoſcere, & illarum executionem impedire; etiamſi conſtet illas ſurreptitias, & invalidas eſſe, & ſolùm excuſatur ſi executio impediatur, donec informetur Pontifex.*

21 *Judex laicus cui conſtat litteras Apoſtolicas ſurreptitias eſſe, poteſt dum aditus ad ſuperiorem Eccleſiaſticum non patet, illam executionem impedire, & interim Summum Pontificem certiorem cum humilitate facere.*

22 *Clericus moram trahens in locis Hæreticorum, ubi nulli ſunt Judices Eccleſiaſtici juriſdictionem Eccleſiaſticam exercentes debet adire Summum Pontificem, ſi poteſt adiri, ut remedium neceſſitati præbeat, ſi adire Pontificem non poteſt, vel conſultus nolit remedium adhibere, nec detur locus exequendi mandata, faciat, quod recta ratio dictat.*

23 *Principes laici non poſſunt litteras Apoſtolicas petere, ut illas auctoritatiuè cognoſcant.*

24 *Princeps laicus non incurrit excommunicationem petendo litteras à Legato, ut ſciat, & auctoritatiuè iudicet an verus ſit Legatus, vel non: Legatus tamen tenetur litteras ſuæ legationis exhibere, ut à Principe, & populo cognoſcatur ut talis.*

25 *Princeps laicus non incurrit excommunicationem petendo ſibi litteras exhiberi, ut eas examinet, & recognoſcat; non autem ut illarum executionem impediat.*

26 *Princeps laicus, vel Magiſtratus ſæcularis petens ſibi exhiberi litteras Apoſtolicas, ut hac ratione moram inducat illarum executioni, vel non intendens illas executioni mandari, niſi poſt ipſius examen, & approbationem, excommunicationem incurrit.*

27 *Licitum eſt Principis conſenſum petere, ut maior auctoritas, & facilior fides à populo litteris Apoſtolicis præſtetur.*

28 *Prohibens, vel impediens litteras executioni mandari, aut inſtrumenta ſub harum executione confici, vel confecta parti tradi, excommunicationem incurrit, etiam non ſecuto actuali, & reali impedimento.*

29 *Ad incurrendam huius partis excommunicationem requiritur ſcientia, ſeu præſumptio.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria ſecundæ partis iſtius canonis eſt ſacrilegium, quod committitur.

Primo ſimpliciter impediendo litterarum Apoſtolicarum executionem, id eſt, impediendo ſine ulla conditione, vel clauſula, ne præfatæ litteræ executioni tradantur.

Secundò impediendo ſecundùm quid, ne ſcilicet prædictæ litteræ executioni mandentur ſine beneplacito, conſenſu, vel examine poteſtatis laicæ.

2 Obſerva tamen primò, illum non delinquere contra hunc canonem, qui petit præfatas litteras ſibi exhiberi, ut illas examinet, modò hac ratione litterarum Apoſtolicarum executionem non impediat, ut infrà probabo *n. ſeqq.*

3 Obſerva ſecundò, illum non affici excommunicatione hujus canonis, qui ſimpliciter non paret litteris Apoſtolicis, aut ſuum conſenſum non præſtat; aliud enim eſt non parere litteris, aliud executionem illarum impedire, impediendo, e. g. illas publicari aut parti intimari, aut fidem de publicatione dari: à diverſis autem non fit illatio, *l. Papinianus exuli ff. de minor.* Ita Navarrus *conſil. 36. de ſententia excommunicat.* Alterius *diſp. 14. cap. 2. dub. 3. sol. 4.* Duardus *hic q. 9 num. 10. & ſequenti.* Reginald. *lib. 9. c. 21. num. 324.* ubi aſſerit hoc valere, etiamſi illi, contra quos litteræ Apoſtolicæ emanarunt, renuant illis hoc colore, ſeu titulo obedire, quòd Principis, ſeu Curiæ conſenſus non ſit obtentus. Ratio eſt, quia iſti, propriè loquendo, non dicuntur impedire, vel prohibere.

4 Obſerva tertiò illum non ligari hac excommunicatione, qui litterarum Apoſtolicarum executionem aliquo caſu impedire conatur, in quo rationabiliter putat illas locum non habere. Ratio eſt, tum quia hic non peccat mortaliter, conſequenter neque ſubiicitur excommunicationi, quæ mortale peccatum ſupponit: tum quia ſequeretur Procuratores, Advocatos, alioſque, qui præfatas litteras alio ſenſu intelligunt, quam re ipſa intelligi debeant affici excommunicatione, quod non videtur admittendum *l. nam quod abſurdum, ff. de bonis liberi.* Ita Duard. *q. 9. n. 14.*

Tertiò hoc ſacrilegium committitur impediendo, ne tabelliones, & notarii conficiant, acta, vel inſtrumenta ſuper executione hujuſmodi litterarum, & proceſſuum.

Quartò impediendo, ne inſtrumenta, vel acta confecta ſuper executione hujuſmodi litterarum tradantur parti, cujus intereſt.

Quintò capiendo partes actrices, vel ipſarum agentes, conſanguineos, affines, familiares, notarios, executores, vel ſubexecutores litterarum, aliorumve decretorum Apoſtolicorum, de quibus *punct. præced. n. 21. & ſeqq.* legimus. Has perſonas Summus Pontifex expreſſit, quia contingere aliquando ſolet, ut qui ipſos impetrantes litteras Apoſtolicas vexare non poteſt, vexet conſanguineos, affines, vel familiares, ut hoc pacto litterarum Apoſtolicarum executionem impediat. Qui autem dicantur agentes, vel actores, omnibus perſpicuum eſt. Qui autem ſint conſanguinei, vel affines explicavi *in tract. de matrim. q. 3. punct. 5. & 12. n. 1. & n. 8. t. 1.* quibus in locis docui, illum eſſe conſanguineum, qui ab eodem proximo ſtipite deſcendit per carnalem propagationem; illum verò eſſe affinem, qui eſt conſanguineus perſonæ cognoſcenti, vel perſonæ cognitæ per copulam in vaſe debito habitam; Et ad hunc locum horum terminorum explicatio propriè pertinet.

5 Obſerva tamen nomine affinium, & conſanguineorum non comprehendi cognatos cognatione legali, aut ſpirituali, aut habentes impedimentum publicæ honeſtatis: quia iſti, propriè loquendo, non ſunt conſanguinei, ſive affines, ut ex iis, quæ tradidi *de matrimonio q. 3. citata*, manifeſtè conſtat, conſequenter qui occaſione litterarum Apoſtolicarum hos caperet, aut vexaret, in excommunicationem hujus canonis non incideret. Et hoc idem ſentiendum putat Duardus *q. 7. n. 7. de offendentibus affines, ex copula illicita.* Sed oppoſitum mihi probatur; quia etiam iſti, juxta communem loquendi uſum, & ſacrorum canonum ſeoſum affines vocantur; conſequenter exercens contra ipſos actionem hic prohibitam excommunicationem incurrit, ad quem autem uſque gradum affinitas ex illicita copula protendatur, ex dictis *de matrimonio q. 3. p. 12. n. 6. tom. 1.* conſtat protendi uſque ad duos gradus incluſivè ex Conc. Trident.

6 Major difficultas eſt, quod nomine familiarium hoc in loco intelligatur.

Reſpondeo intelligi domeſticos, qui alicui, tanquam capiti ſubſunt, ab eoque victum recipiunt, & vitam ſimul degere conſueverunt, cujuſmodi ſunt uxor, filii, ſervi, famuli, ut in ſimili docui *de cenſuris diſp. 5. pun. 4. n. 23. t. 1. & ibid. de cenſur. in genere diſp. 2. q. 2. p. 6. §. 2. n. e5. & ſeqq. t. 1.*

7 Imò Duardus *hic q. 7. n. 33.* putat etiam colonos inter familiares connumerari: conſequenter eum, qui colonos prædictarum perſonarum capit, cenſura hujus canonis obſtringi.

Sed oppoſitum mihi probabilius videtur; quia coloni nec in eadem domo degere, nec victum à domino, tanquam ab ejuſdem familiæ capite recipiunt, nec juxta vulgarem loquendi uſum familiares vocari ſolent.

Sextò, hoc ſacrilegium committitur aliquam ex præfatis perſonis percutiendo.

Septimò, vulnerando.

Octavò, carcerando.

Nonò, detinendo.

Decimò, ex civitatibus, locis, & regnis eiiciendo.

Undecimò; bonis ſpoliando, ſive bona mobilia ſint, ſive immobilia, nam in canone ſermo eſt abſolutè de bonis. Quid autem ſit ſpoliare, eiicere, detinere, capere, vulnerare, & percutere, in præcedentibus quæſtionibus explicatum eſt præſertim *q. 1 e. p. 5. n. 1. & ſeqq. tom. 3.* ubi dixi; Percutere idem eſſe ac verberare; Capere, eſſe, aliquem comprehendere; Detinere, eſſe aliquem de facto tenere; Eiicere, idem eſſe, ac aliquem anteà receptum expellere; Vulnerare, idem eſſe ac ſauciare, vulgò ferire. *Vide q. 11. p. 2. n. 3. t. 3.* Spoliare, idem eſſe, ac invitum exuere bonis fortunæ, ut veſtibus &c. *Vide q. 10. p. 5. n. 18 t. 3.*

Duodecimò, perterrefaciendo, modò terror, ſeu metus gravis ſit, tum quia jure metus levis rationem habere non ſolent, ut alibi cum communi Doctorum ſententia docui *de matrim. q. 3. p. 8. n. 8. t. 2. Verſic. Dixi celebratum per metum gravem, & de ſponſal. q. 2. p. 9. n. 6. p. 1. ac de voto in ſecundo Decal. præcepto, q. 2. p. 3. 3. 8. n. 2. & ſeqq. tom. 2.* tum quia excommunicatio ſupponit actionem mortaliter peccaminoſam. Ita Ugolinus *verſ. quive illa col. 5. n. 2. v. excommunicationem*, Filliucius *tract. 16. cap. 8. quæſito. 6. n. 210.* Alterius *hic cap. 3. verſic. capiunt.*

Decimotertiò concutiendo, id eſt, nomine alterius metum inferendo.

Decimoquartò comminando.

8 Obſerva tamen ad incurrendam excommunicationem ob iſtas actiones opus eſſe, ut perſonæ, quas expreſſi in verbo, capiendo, offendantur occaſione dictarum litterarum, citationum, &c. Secus ſi alia de cauſa offendantur, ut ſi occidantur ob privatas inimicitias, ſpolientur lucri cauſa, è locis eiiciantur timore incommodi ab ipſis recipiendi, niſi eiiciantur, &c. Ratio eſt, quia ex verborum contextu apertè conſtat intentionem Sum. Pontificis hanc eſſe, ut præfatæ perſonæ non offendantur occaſione prædictarum litterarum, citationum, &c. ergo ſi alia de cauſa offendantur, excommunicatio non incurritur, actus enim agentium non operatur ultra intentionem eorum *l. non omnes ff. ſi certum petatur*, & incluſio unius eſt excluſio alterius *l. cum prætor. ff. de iudic. & cap. nonne, de præſumpt.* Ita Ugolinus *hic verſ. qui ut illa, ſub finem verbo, excipitur tamen.* Toler. *hic excommunicatione 9. n. 4. verſ. & intelligitur.* Corinlanus *hic ad finem verſic. excipitur tamen.* Duardus *hic. qu. 9. n. 14.* Reginald. *lib. 9. c. 21. n. 320.*

Ex dictis igitur conſtat materiam ſecundæ partis hujus canonis eſſe actiones ſacrilegas contra libertatem Eccleſiaſticam hic expreſſas: iſtæ autem ſunt prohibere, ſeu impedire executionem litterarum Apoſtolicarum ſimpliciter, vel ne executioni tradantur abſque conſenſu, vel beneplacito Principis, ſeu magiſtratus. Impedire

Digitized by Google

dire ne acta; vel inſtrumenta ſuper executione prædictarum litterarum conficiantur, vel ne parti, cujus intereſt, tradantur, capere perſonas prædictas, vel eas percutere, vulnerare, carcerare, detinere, ejicere, bonis ſpoliare, perterrefacere, concutere, comminari.

SECUNDA PROPOSITIO.

9 Subjectum hujus cenſuræ ſunt omnes illi, qui præfatas actiones præſtant.

10 Amplia primò, ſive eas præſtent auctoritate publica, ſive privata. Ratio eſt, quia Summus Pontifex abſolutè loquitur de impedientibus, vel prohibentibus: non ſolùm autem magiſtratus, ſed etiam particulares perſonæ impedire poſſunt. Ita Navarrus *cap 27. num. 68 verſ quinta*. Vivaldus *hic num. 95. in antiquis*. Ugolinus *hic verſ. quive illa col. 6. verſ poſtremo* Anton. de Souſa *diſp. 72. num. 3.* Alterius *locis citatis*. Duardus *q 9 num. 5* Reginaldus *num. 328.* contra Sayrum *lib 3. can. 17 n 6* Graſſium *lib. 4. c. 18. n. 107.* Filliucium *tract. 16 cap 8 quæſito 7 n. 202* quorum opinio non videtur improbabilis. Sicut enim recurrens ad laicos tanquam ad perſonas privatas, non afficitur iſta excommunicatione, ut dictum eſt *punc. 2. n. 7. to. 3.* ita, &c. Verùm ad hanc rationem reſponderi poſſet negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia Summus Pontifex in hac parte abſolutè loquitur.

11 Amplia ſecundò, ſive hæc faciant per ſe, ſive per alios, ſive publicè, ſive occultè, nam Summus Pontifex ad finem ſecundæ partis hujus canonis adjecit hæc verba; *per ſe, vel alium, ſeu alios; publicè, vel occultè*, quæ verba referuntur ad omnes actiones in hac propoſitione expreſſas: hæc enim eſt natura clauſulæ in fine adjectæ, ut ad omnia antecedentia, in quibus eadem ratio militat, referatur. Libertas autem Eccleſiaſtica violari poteſt non ſolum, dum quis præfatas actiones per ſe ipſum publicè, vel occultè exercet; verùm etiam, dum per alium, ſeu alios; conſequenter qui præfatas actiones per ſe, vel per alium facit, publicè, vel occultè, vinculo hujus cenſuræ irretitur.

Ex dictis ſequitur primò, non ſolùm eum, qui acta impedit, aut capit, aut ad Curiam ſæcularem, ſeu ad ſæcularem Principem recurrit, ut litterarum Apoſtolicarum executionem impediat, affici hac excommunicatione; verùm etiam illum, qui alteri mandat, ut recurrat, vel litterarum executionem impediat; capiat, &c Ratio eſt, quia excommunicatio fertur in eos, qui per ſe, vel per alium, &c Ita Alterius *loco cit dub 4.* Filliucius *num 202* Antonius de Souſa *diſp. 73. n 3.* contra Vivaldum *hic n. 93. in antiquis*, exiſtimantem mandantes hic non excommunicari.

12 Imò Ugolinus *verſ. quive illa* Alter. *loco cit.* Nav. *conſ. 57 de ſentent. excomm.* Coriolanus *hic verſ. quæ excomm.* idem ſentiendum putant de ratum habente: ſed hoc mihi diſplicet, quia ratihabitio non eſt mandatum, nec qui ratas habet præfatas actiones dicitur illas per ſe, vel per alium facere, ſed approbare quod alter ſuo nomine fecit, ut patet ex dictis in præcedentibus quæſtionibus præſertim *qu. 53. p. 3. n. 10. t. 3.* Ita Duardus *hic q 9. n. 9 ſed cum dubio*.

13 Addo etiam conſulentem non ligari hac excommunicatione, tum quia non ſufficienter exprimitur, & dum Summus Pontifex excommunicationem ad conſulentes extendere intendit, ſolet id exprimere. Ita Vivaldus, & Antonius de Souſa *locis cit.* tum quia illa verba, per ſe, vel per alium, non verificantur de conſulente, ut alias docui *de cenſur. in genere diſp. 1. q. 1 p 6 num 1. t 1.* An verò conſulens ligetur excommunicatione ſubſequentis canonis *cap quoniam, de immunit.* ſuo loco explicabo *q. 15. p. 1. num 33 tomo 3.* ligari ſecuto effectu.

14 Secundò Principes, qui non permittunt clericos poſſeſſionem beneficii à Sede Apoſtolica obtenti capere abſque ſuo conſenſu, & beneplacito, affici excommunicatione hujus canonis, niſi id faciant ex privilegio Summi Pontificis. Ita communiter Doctores.

15 Tertiò illum affici excommunicatione hujus canonis, qui prohibet, ne executor, cui litterarum executio demandata eſt, ingrediatur civitatem, vel locum, in quo executio facienda eſt. Ratio eſt, quia hic dicitur ſimpliciter prohibere litterarum Apoſtolicarum executionem. Ita Alterius *diſp 14. c. 2 col 3. verſ poſtulabat* Filliucius *nu 202* Duardus *q 9. n. 7 & ſequenti*, Ugolinus *hic verſ quive illa, verbo quarto*.

Idem dic ſi parti principali, reſiſtenti executioni litterarum Apoſtolicarum, judex laicus aſſiſtat, & ſua aſſiſtentia in cauſa ſit, ut executio impediatur. Ita Filliuc *n 203.*

16 Quartò ſequitur eum ligari excommunicatione, qui executionem impedit litterarum Apoſtolicarum juri patronatus laicorum derogantium, aut continentium penſionem externis clericis ſolvendam, et ſi penſio ſolvenda Italo per Hiſpanum præſcribatur. Ita Filliuc *tract 16 cap 8 quæſit 6 n 204* Duardus *hic can. 9. q 5. num 3.* & alii, quos retuli *de legibus diſp. 10. quæſt. puncto 1. q. 1. num. 13. tomo 2.* ubi hoc prolixè ſatis explicavi contra Covarroviam *pract. quæſtionum cap 36.* & alios apud Salas *loco ſuprà citato*, & apud Antonium de Souſa *diſp 75.* qui contrarium uſum in aliquibus locis receptum excuſant, tum ob immemorabilem conſuetudinem, tum ob privilegium à Sede Apoſtolica conceſſum. Verùm hanc conſuetudinem admitti non poſſe oſtendi *puncto præcedenti num. 5. t. 3. in ſolutione ad ſecundam objectionem*. Præterea aſſerenti ſe habere privilegium, incumbit onus oſtendendi, ſeu probandi, nam privilegium non præſumitur, niſi probetur, ſaltem per famam *cap. contra morem diſt 100. c porrò, & c. paſtoralis, de privileg.* Ratio eſt, quia quilibet juri communi ſubjectus cenſetur, niſi peculiari facultate eximatur, præſertim in hac materia, in qua jus Eccleſiaſticum poteſtati laicæ reſiſtit Vide Martam *de juriſdict. p 2. c. 5. & c 40. n. 18.* Azorium *loco cit c. 12.* Carolum de Graſſis *effectu 1. n. 381.* Duardum *loco cit. q 5. num. 5.* Maſcardum *de probat.* Filliucius *tract. 16. c. 10. num. 258.*

17 Quintò magiſtratum, qui prohibet litteras, executioni tradi, antequam adveniat ſui Principis conſenſus, vel examen, affici excommunicatione hujus canonis. Ratio eſt, tum quia conſenſus magiſtratus, & Principis pro eadem re accipitur, & quaſi unum, & idem utriuſque videtur eſſe tribunal. tum quia iſti dicuntur impedire uſum litterarum impetratarum, ut dicetur in tertio puncto, in expoſitione tertiæ partis hujus canonis *n. 1. & ſeqq.* Ita Alterius *diſp. 14. c 2. col 3 dub. 2.* Reginald. *n. 321.* Duardus *hic q. 9. n. 10.* Quamquam iſti Doctores alias rationes afferant, quæ non valde convincunt.

18 Sextò clericos, ſeu Prælatos Eccleſiæ, ad quos frequenter litteræ Apoſtolicæ dirigi ſolent, non incidere in iſtam excommunicationem, ſi præfatis litteris non utantur, aut executioni non tradant, antequam Principis, vel magiſtratus beneplacitum, conſenſus, vel examen accedat. Ratio eſt, quia Summus Pontifex excommunicat eos, qui impediunt, vel prohibent executionem aut uſum, non verò eos, qui non exequuntur aliud autem eſt impedire, vel prohibere, aliud non exequi. Ita Reginaldus *n. 327.* Alterius, Duardus, & alii, quos retuli *propoſitione prima verſic. obſerva ſecundò, num 3.*

Ex quo inferri poteſt Judices inferiores, capitaneos, lictores, ſatellites, aliosque ſimiles rogatos ad ferendum auxilium pro dictarum litterarum executione, non ligari hac cenſura, ſi opem ferre renuant: iſti enim non dicuntur impedire, vel prohibere, ſed non exequi.

Idem valet in notariis, executoribus, & ſubexecutoribus prædictarum litterarum, qui acta, vel inſtrumenta ſuper illarum executione conficere, aut confecta parti recuſarent tradere, niſi habito Principis, vel magiſtratus beneplacito, vel examine, ut patet ex proximè allata ratione. Secus ſi impediant, vel prohibeant, ne inſtrumenta, vel acta ab aliis conficiantur, vel non tradantur parti, cujus intereſt, aut ſi impediant, vel prohibeant, ne alter litteras Apoſtolicas executioni ſimpliciter mandet, vel ſine conſenſu Principis, vel magiſtratus.

19 Sed modò difficultas eſt primò, utrùm quando dubitatur litteras Apoſtolicas ſurreptitias eſſe, & invalidas, licitum ſit magiſtratui, ſeu Principi ſæculari prædictarum litterarum executionem impedire, donec cognoſcat, an veræ ſint, vel falſæ: et ſi dubium ſit, an Summus Pontifex in conceſſione beneficii juriſpatronatus, juri patronorum derogare intendat.

Reſpondeo magiſtratum ſæcularem, ſeu laicam poteſtatem non poſſe in tali eventu litterarum Apoſtolicarum executionem impedire, aut de illarum validitate, auctoritativè diſcutere. Ratio eſt, tum quia id expreſsè colligitur ex verbis Bullæ, in qua prohibetur recurſus ad laicam poteſtatem prætextu appellationis à violentia, ſeu gravamine, vel executione litterarum Apoſtolicarum, ſimulque cavetur, ne hujuſmodi litterarum executio impediatur, tum quia litteræ Apoſtolicæ, juxta ſacros canones, & Eccleſiaſticas diſpoſitiones diſcutiendæ ſunt, ergo par eſt, ut illarum diſcuſſio, judicium, & recognitio ab Eccleſiaſtico judice fiat, tum quia cavendum eſt periculum violandæ libertatis Eccleſiaſticæ: magnum autem periculum violandi libertatem Eccleſiaſticam immineret conceſſa laicis facultate diſcutiendi, & cognoſcendi auctoritativè de veritate Bullarum, ſeu litterarum Apoſtolicarum, tum quia, ſicut unus Rex non poteſt abſque peccato injuſtitiæ litteras alterius Regis cognoſcere: ita multo minus cognoſcere poteſt litteras Apoſtolicas, cùm Papa juriſdictionem ſuam à Chriſto habeat, non minus independenter à laica poteſtate, quam Rex ſæcularis ab alio Rege, tum quia laicus non poteſt eſſe competens judex inter perſonas Eccleſiaſticas, aut in cauſis Eccleſiaſticis, etiam ex prorogata juriſdictione, *c. nullus, & c. ſi diligenti, de foro compet. cap. ſi clericus 11. q 1.* nec conſuetudo poteſt hujuſmodi juriſdictionem conferre. Ita Panor. *in c. quando, de conſuetud* Antonius de Souſa, Azor, Duardus, Felinus, & alii *loc. cit.* contra Covarr *pract q. c. 35. n 4.* Driedonem *lib. 2. de libert. c. 2.* & alios *loc. cit.*

20 Addo laicos non poſſe auctoritativè cognoſcere, aut impedire litterarum Apoſtolicarum executionem, non ſolùm ſi dubitetur, verùm etiam ſi conſtet ipſas ſurreptitias eſſe, & invalidas, ut patet ex rationibus proximè allatis, niſi fortè executio litterarum impediatur, donec Summus Pontifex informetur, ut dicetur numero ſequenti. Quamobrem, ſi dubitetur de validitate litterarum Apoſtolicarum, vel etiam de illarum invaliditate conſtet, non poſſunt laici litterarum executionem impedire; ſed de illarum ſurreptione, ſeu invaliditate opponere poſſunt coram Eccleſiaſtico judice, cujus eſt Apoſtolicas litteras examinare, diſcutere, & recognoſcere, vel etiam Summo Pontifici ſupplicationem exhibere, modò ſupplicationem coram Sede Apoſtolica legitimè proſequantur. Ita DD. citati contra Cevallos *pract. quæſtionum qu. 897.* Covarr. & alios.

21 Verùm ſi detur caſus, ut aditus ad Judicem Eccleſiaſticum non pateat, periculumque ſit in mora gravis damni, ſi litteræ Apoſtoli-

Digitized by Google

ſtolicæ ſurreptitiæ, & invalidæ executioni tradi permittantur, concedi poteſt magiſtratum, cui manifeſtè conſtat litteras eſſe ſurreptitias, poſſe illarum executionem impedire, & interim du hac re cum humilitate, & obedientiæ affectu certiorem facere Summum Pontificem, ut in explicatione ſequentis canonis oſtendam *q. ſeq. p. 4. n. 2. r. 3.* Ratio eſt, tum quia veroſimile eſt Summum Pontificem nolle in tali eventu excommunicationis gladio ferire eum qui tuetur innocentem, grave damnum alioquin injuſtè perpeſſurum, quod alia ratione vitari non poteſt, niſi à laica poteſtate protegatur, ut ſuppono, tum quia ſic colligitur *ex cap. ſi quando, de reſcriptis*, ubi decernitur reſcripto parendum eſſe vel cauſam rationabilem aſſignari debere, cur non pareatur. Ita Simancas *de Catholicis inſtit. 25. de pœnis n. 34.* Victoria *de auctoritate Papæ propoſit. 22.* Antonius de Souſa *diſp. 76. n. 2.* Sayrus *lib. 3. c. 17. n. 5* Coriolanus *hic verſ. hoc ſuppoſito*, Graſſius *lib. 4. dec. c. 18. nu. 108* Reginald. *lib. 9. n. 321.* Toletus *excommunicatione 9.* Ambroſinus, Decianus, & alii quos retuli *in tract. de legib. diſp. 10. q. 2. punct. 1. §. 1. num. 12. t. 2.*

22 Hinc colligi poteſt ſolutio illius difficultatis, qua quæritur, quid facere poſſit clericus, dum in locis hæreticorum moram trahit, ubi nulli ſunt judices Eccleſiaſtici juriſdictionem Eccleſiaſticam exercentes.

Reſpondeo adeundum eſſe Summum Pontificem, ſi adiri, & conſuli poteſt, ut remedium adhibeat, & neceſſitati conſulat, ipſe enim eſt ſupremus judex, nec alius ibi propinquior adeſt, ut ſuppono, & hoc præſertim valet, dum caſus aliquis, & durabilis, & valde generalis in aliqua provincia. Si verò Summus Pontifex conſuli nequit, aut conſultus remedium nolit adhibere, aut locus non detur exequendi ipſius mandata, faciendum eſt, quod recta ratio dictat quia caſus ad terminos juris naturalis, vel gentium revocatur; conſequenter faciendum eſt, quod recta ratio, ſeu naturale lumen ſecundùm rectam rationem dictat. Ita Farinacius, Azor, Decianus, Molina, Salas, Ambroſinus, quos retuli *de legib. diſp. 10. q. 2. punct. 1. §. 1. n. 12. ſub fin. t. 2.* Filliucius *tract. 18. c. 8. quæſito 5. n. 197.* Suarez *in tract. de fidei defenſione lib. 4. de immunit. cap. 34. num. 9.* Alterius *de cenſur. lib. 5. diſp. 15. c. 3. col 7. verſ. rurſus.* Addit Suarez clericum in tali eventu conveniri poſſe coram judice laico jure defenſionis; quia hic eſt ſuavior modus ſe defendendi, conſervandi jus ſuum, aut recuperandi, aut etiam communi bono conſulendi; idemque in fortioribus terminis admittunt Covarr. Diaz, Cevallos, & alii, quos ſupra retuli. Verùm quid mihi in hoc caſu ſentiendum ſit, patet ex dictis in præcedentibus, & conſtabit ex dicendis *quæſt. ſequenti punct. 4. §. 4. n. 8. & ſeqq. tom. 3.* Quamvis enim probabilis ſit ſententia Suarez, & aliorum, nihilominus probabilius cenſeo clericum non poſſe coram laico judice, tanquam judice competente, judicialiter conveniri, tum ob præjudicium libertatis Eccleſiaſticæ, quæ bono privatorum, regulariter loquendo, præfertur, tum quia neceſſitas ſola non confert juriſdictionem, tum quia non ſunt facienda mala, ut eveniant bona. Dico judicialiter: quia ſi quis non intendat illum judicialiter convenire, tanquam coram judice, Eccleſiaſticam juriſdictionem habente; ſed quaſi privata judicis opera uti, procul dubio excuſatur; etiamſi fortè judex inde occaſionem arripiat judicialiter, & ex officio procedendi; conveniens enim clericum in tali eventu non cenſetur actibus judicialibus contra clericum cooperari; ſed permittere, ut ſibi conſulat, ut patet ex regulis generalibus traditis *de peccatis diſp. 2. q. 4. p. 2. §. unico n. 22. & ſeqq. t. 2.*

23 Secundò difficultas eſt, utrùm Principes laici poſſint litteras Apoſtolicas à Legato, vel Nuncio Summi Pontificis exigere, ut cognoſcat, an verus ſit Summi Pontificis Nuncius, vel Legatus.

Reſpondeo Principem laicum non poſſe hujuſmodi litteras, quaſi ex propria poteſtate exigere, non ſolùm dum vult illarum executionem impedire, ut ſuperiùs oſtenſum eſt; verùm etiam, dum illas auctoritativè recognoſcere intendit. Ratio eſt, quia auctoritativa recognitio hujuſmodi litterarum ad Eccleſiaſticum judicem ſpectat; laicus enim non eſt competens judex inter Eccleſiaſticas perſonas, neque in cauſis Eccleſiaſticis, etiam ex prorogata juriſdictione, *c. nullus*, & *c. ſi diligentes, de foro compet.*

Dixi, *ut auctoritativè recognoſcat*; quia ſi id ſolum faciat, ut ſciat, an verè Legatus ſit, petere poteſt à Legato litteras ſuæ juriſdictionis.

24 Imò etiam ipſe Nuncius, ſeu Legatus tenetur litteras ſuæ legationis teſtes, exibere, non ut à Principe laico auctoritativè judicentur, ſed ut ipſe Princeps, & populus cognoſcant eum eſſe Summi Pontificis Nuncium, ſeu Legatum; non enim veroſimile eſt Summum Pontificem velle, ut aſſerenti ſe ipſius Nuncium eſſe, ſtatim fides præſtetur, antequam ſuæ legationis diploma protulerit, & oſtenderit, præſertim cùm fieri poſſit, ut quis, falſis litteris, aut ſine litteris, legationis munus ſibi iniquè uſurpet, quòd ſi probabile dubium ſuboriatur, an hujuſmodi litteræ veræ ſint, vel falſæ, non tenebitur Princeps, aut populus ipſi tanquam Nuncio obedire, donec de litterarum Apoſtolicarum veritate conſtet, ut docui *de legibus, diſp. 10. q. 2. punct. 1. §. 1. n. 15. t. 2.* cum Azorio, eoi adde Martam *de juriſdict. 2. p. c. 35. n. 2. & ſequentibus.* Maſcardum *de probat. concl. 491.* Antonium de Souſa *hic diſp. 76.* Duardum *hic q. 5. n. 6.* Coriolanum *hic excommun. 14. ad finem verſ. petes.* Graſſium *t. p. li. 4. c. 18. n. 120.* & Alterium *lib. 5. diſp. 12. c. 3. col. 6. du. 5. verſ. quæres quis*, ubi cum Gambaro *lib. 1. de offic. legati, cap. 3.* Panor. Bartolo, & aliis differentiam aſſignat inter Legatum Apoſtolicum Cardinalem, & alium, qui Cardinalis non eſt, quòd Cardinali aſſerenti ſe Legatum vivæ vocis oraculo creatum eſſe, aut litteras legationis amiſiſſe, credendum eſt, non verò alteri.

25 Sed modò dubium eſt, utrùm Princeps laicos, ſeu magiſtratus ſæcularis incidat in excommunicationem hujus canonis, ſi litteras Apoſtolicas petat ſibi exhiberi, non ut illarum executionem impediat, ſed ut illas examinet, & recognoſcat.

Reſpondeo negativè. Ratio eſt, quia Summus Pontifex excommunicat impedientes ſimpliciter litterarum Apoſtolicarum executionem, aut prohibentes, ne prædictæ litteræ executioni tradantur ſine beneplacito, conſenſu, vel examine laicæ poteſtatis, non verò examinantes.

26 Hoc tamen intellige, modò litterarum Apoſtolicarum executioni moram hac ratione non inducant, vel non intendant, ut non aliter executioni mandentur, quam poſt ipſorum examen, vel approbationem. Ita Antonius de Souſa *diſp. 76. num. 9.* Regin. *l. 9. n. 325. & ſequenti* Alterius *diſp. 14. c. 2. col 3. verſ. notandum eſt ſecundò*, & Duardus *hic q. 5. n. 7. ſub fin.* qui etiam addunt.

27 Licitum eſſe Principis conſenſum petere, ut major auctoritas, & facilior fides à populo litteris præſtetur, aut alia ſimili de cauſa, conſequenter Principem in tali eventu poſſe ſubſcribere, *placet, fiat, exequatur*, & ſimilia. Quamobrem ſi Princeps ab alio requiſitus litteris Apoſtolicis ad majorem cautelam, ſeu ad majus robur ſubſcribat, aut illis ſub temporalibus pœnis obtemperari præcipiat, & executoriales litteras ad hunc finem concedat, non obſtringitur vinculo hujus cenſuræ, etiamſi ob hujuſmodi conſenſum, ſeu beneplacitum aliquam pecuniam exigi jubeat. Ita Reginal. & alii.

28 Tertiò difficultas eſt, utrùm qui prohibent, vel impediunt præfatas litteras executioni mandari, aut inſtrumenta, vel acta ſuper hujuſmodi litterarum executione confici, aut confecta tradi parti, cujus intereſt, ligentur excommunicatione, non ſecuto reali impedimento, ſeu non poſito effectu: ut ſi quis prohibuit litteras Apoſtolicas executioni tradi, & tamen non obſtante prohibitione executioni traditæ ſunt. Ratio dubitandi eſt, quia verba, præſertim in materia pœnali, intelligenda ſunt cum effectu, ut patet ex regulis generalibus traditis *de cenſuris in genere diſp. 1. q. 1. p. 3. num. 12. & ſeqq. to. 1.* niſi aliter ex verbis de mente legiſlatoris conſtet.

His non obſtantibus probabilius cenſeo ad incurrendam iſtam excommunicationem non requiri actuale, & reale impedimentum, ſeu effectum prohibitionis. Ratio eſt, quia Summus Pontifex loquitur ſub disjunctione *impediunt, vel prohibent*, ergo non requirit, ut prohibitionem ſequatur reale impedimentum; ſed impedimentum ipſum attentatum, ſeu prohibitio ſola ſufficit, nam qui executionem litterarum prohibuit, dicitur prohibuiſſe, etiamſi litteræ Apoſtolicæ, non obſtante prohibitione, ſuum ſortitæ ſunt effectum.

Ex quo ſequitur, eum ſubiici huic excommunicationi, qui edicto, vel ſtatuto generali, vel particulari prohibet, ne litteræ Apoſtolicæ ſine ſuo conſenſu, vel beneplacito in executionem mittantur, aut inſtrumenta parti tradantur, &c. Ita Regin. *lib. 9. c. 21. n. 323.* ubi tamen ipſe opinatur.

29 Ad hanc cenſuram incurrendam non requiri præſumptionem, quod ego non admitto; quia in textu dicitur, impediunt, vel prohibent, non autem dicitur, impedire, vel prohibere præſumunt, vel audent, vel non verentur, & ſimilia.

Ad rationem dubitandi reſpondeo ex verbis Bullæ ſatis conſtare, ad incurrendam iſtam excommunicationem non opus eſſe, ut prohibitionis effectus adſit, & ut prohibitionem ſequatur reale impedimentum; ſed alterutrum ſufficere.

P U N C T U M III.

Quænam ſit materia tertiæ partis hujus canonis, ſeu quænam actiones hic prohibeantur, & quodnam ſit ſubiectum hujus excommunicationis editæ contra eos, qui prohibent, ne quis ad Romanam Curiam pro ſuis negotiis accedat, ne litteras impetret, vel iis impetratis utatur, &c.

1 *Materia hujus excommunicationis eſt ſacrilegium contra Sedem Apoſtolicam, quod committitur aliqua iſtarum actionum; primo præſumendo directè, vel indirectè prohibendo, ſtatuendo, mandando in genere, vel in ſpecie, ne quis ad Romanam Curiam accedat pro quibuſvis ejus negotiis proſequendis, ſeu gratiis, vel litteris impetrandis, ſeu ne gratias ipſas, vel litteras à Sede Apoſtolica impetret, vel impetratis utatur: ſecundo præſumendo prædictas litteras apud ſe retinere, vel apud Notarios, vel alias quomodolibet.*

2 *Ad incurrendam hujus tertiæ partis excommunicationem requiritur ſcientia, ſeu præſumptio.*

3 *Perſonæ, quæ ſubiacent huic excommunicationi, ſunt qui publica, vel privata auctoritate injuſtè audent directè, vel indirectè in genere, vel in ſpecie committere prædictas actiones.*

4 *Non ſolùm prohibens, aut alias actiones hic vetitas faciens, incurrit excommunicationem tas faciendo publica, verùm etiam privata auctoritate, ſive auctoritate laica, ſive eccleſiaſtica.*

5 *Juſtè impediens, ne quis ad Romanam Curiam accedat, non incurrit excom-*

Digitized by Google

excommunicationem, niſi impediat ratione litterarum, vel gratiarum Apoſtolicarum.

6 *Injuſtè impediens, ne quis ad Romanam Curiam accedat, non incurrit excommunicationem, niſi impediat ratione litterarum, vel gratiarum Apoſtolicarum.*

7 *Non ſolùm impediens directè, verùm etiam indirectè recurſum ad Romanam Curiam, excommunicationis pœna punitur.*

8 *Non ſolùm impediens aliquem in particulari, ne ad Romanam Curiam accedat, excommunicationem incurrit, verùm etiam, qui in genere præſcribit, ſeu ſtatuit, ne aliquis accedat.*

9 *Impediens quovis pacto aliquem ne ad Romanam Curiam accedat, aut recurrat pro quolibet ſuo negotio, vel gratia, vel litteris impetrandis ligatur excommunicatione; ſub nomine negotiorum, gratiarum, & litterarum comprehenduntur, qui recurſum habent pro beneficio, penſione, abſolutione, diſpenſatione, officio Eccleſiaſtico, vel ſæculari, aſſignatione Judicis, vel alia cauſa gratiæ, vel juſtitiæ; ſecus ſi accedat cauſa inſpiciendi curiam, amicum inviſendi, vel munus offerendi &c.*

10 *Impediens, ne aliquis ſuum negotium in Romana Curia tractet per litteras, quod tractare decreverat, excommunicationi ſubiicitur.*

11 *Injuſtè impediens, ne quis ad Romanam Curiam perſonaliter accedat, remanet excommunicatus, etiamſi impeditus idem negotium in eadem Curia tractet per litteras, vel nuncium.*

12 *Scienter intercipiens litteras excommunicationem incurrit, ſi inde advertat negotium in Romana Curia impediri.*

13 *Epiſcopus, vel etiam alius injuſtè impediens, ne quis diſpenſatione, aliove privilegio in Romana Curia obtento utatur excommunicationem non evadit.*

14 *Epiſcopus prohibens ex juſta, & rationabili cauſa ne litteræ Apoſtolicæ, quæ ad ipſum mittuntur, demandentur executioni non incurrit excommunicationem.*

15 *Ille incurrit excommunicationem, qui litteras Apoſtolicas non tradit, aut mandat retineri ne tradantur illis quorum intereſt.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAterie tertiæ partis hujus canonis, quæ incipit ibi, *quive aliàs*, eſt ſacrilegium contra Sedem Apoſtolicam, quod committitur aliqua iſtarum actionum.

Prima eſt præſumere directè, vel indirectè prohibere, ſtatuere, aut mandare in genere, vel in ſpecie, ne quis ad Romanam Curiam accedat, vel recurſum habeat pro quibuſuis ejus negotiis proſequendis, ſeu gratiis, vel litteris impetrandis, ſeu ne gratias ipſas, vel litteras à Sede Apoſtolica impetret, ſeu ne impetratis utatur.

Secunda eſt præſumere prædictas litteras apud ſe retinere, vel apud notarios, ſeu tabelliones, vel alias quomodolibet. Hæc propoſitio conſtat ex verbis Bullæ, & clariùs conſtabit ex dicendis in ſecunda propoſitione.

2 Hic ſolùm obſerva, non quamlibet iſtarum actionum ſufficere ad incurrendam hujus canonis excommunicationem, niſi adſit præſumptio, temeritas, audacia, ſeu ſcientia. Ratio eſt, quia Summus Pontifex requirit præſumptionem, ut ſcilicet actio fiat ab eo, qui ſcit actionem, quam præſtat, vetitam eſſe ſub excommunicatione: præſumptio enim requirit ſcientiam, conſequenter excludit quamcunque ignorantiam, niſi fortè ignorantia cum ingenti temeritate conjuncta ſit, ut alibi cum Sanchez docui *de cenſur. in genere diſp. 1. q. 2. p. 1. num. 10. tom. 1. verſic. Addo non improbabiliter.* Quamobrem qui aliquam ex præfatis actionibus præſtat ex ignorantia culpabili, craſſa, vel etiam affectata, vinculo hujus excommunicationis non ligatur. Ita Duardus *hic q. 9. num. 17.* Alterius *diſp. 14. c. 3. ad finem verſ. illud ſolùm.* Reginald. n. 33e. Sanchez, & alii, contra Filliucium *tract. 16. c. 8. quæſito 7. n. 206.* exiſtimantem ignorantiam craſſam non excuſare.

SECUNDA PROPOSITIO.

3 QVi auctoritate publica, vel privata injuſtè audent directè, vel indirectè, in genere, vel in ſpecie prohibere, ſtatuere, vel mandare, ne quis ad Romanam Curiam accedat, vel recurſum habeat pro ſuis negotiis proſequendis, ſeu gratiis, et litteris impetrandis, vel ne gratias ipſas, aut litteras à Sede Apoſtolica impetret, ſeu ne impetratis utatur, aut qui audent prædictas litteras retinere apud ſe, vel apud notarios, ſeu tabelliones, vel alias quomodolibet, ſubiicitur excommunicationi hujus canonis; ſic enim clarè ſatis, & apertè in hoc canone decernitur, & ſtatuitur.

4 Dixi, *qui auctoritate publica, vel privata*, ut advertere m, eum ſubiici excommunicationi, qui prædicta facit quavis auctoritate, publica ſcilicet, vel privata, vel laica, vel Eccleſiaſtica; canon enim generaliter, & indeterminatè loquitur. Ita Navar. *cap. 27. n. 68.* Duard. *q. 9. n. 18.* & alii contra Ugolin. *hic verſ. quive alias n. 1. verb. qua excommun.* ubi exiſtimat in hac tertia canonis parte ſermonem eſſe de perſonis juriſdictionem habentibus. Quamquam idem Ugolinus, ſi bene examinetur, in noſtram ſententiam trahi poteſt, ne contrarie ſibi dixiſſe videatur.

5 Dixi, *injuſtè*; quia ſi quis juſta de cauſa impediat, ne quis ad Romanam Curiam accedat, vel recurrat, non incidit in excommunicationem; quia excommunicatio lethalem culpam ſupponit. Quamobrem qui Titium impedit, ne ad Sedem Apoſtolicam ſe conferat, eò quòd timeat ipſum ab inimicis, aut à latronibus in via occidendum, vel ſpoliandum, non afficitur excommunicatione. Idem dic de Principe, qui edicto cavet, aut alia ratione prohibet, ne ſui ſubditi Romam pergant, quia novit ibi peſtem graſſari, aut quia ipſorum opera ad præcavendum grave damnum indiget. Ita Alterius *diſp. 14. c. 3. col. 4. verſ quarto notandum* Duardus *hic q. 9. num. 16. verſic. ſic ampliata.* Ugolinus *hic verſ. quive alias, col. 4. in verbo, excipitur.*

6 Addo ad incurrendam iſtam excommunicationem non ſatis eſſe, ut quis euntem ad Romanam Curiam injuſtè ſimpliciter impediat; ſed opus eſſe, ut impediat occaſione litterarum, vel gratiarum Apoſtolicarum: nam Summus Pontifex non excommunicat impedientem abſolutè, ſed impedientem, ne quis ad Romanam Curiam accedat, vel recurrat pro negotiis proſequendis, gratiis, vel litteris, impetrandis, aut ne impetratis utatur; ad incurrendam autem cenſuram neceſſaria eſt ipſamet actio cum ea qualitate, quam ſuperior præſcripſit. Ita Duardus, & Ugolinus *loco cit.* & alii, quos in ſimili in præcedentibus retuli *quæſt. 9. par. 2. num. 2. & q. 10. & p 2 n. 13 & 3.*

Dixi, *audent*; quia ad incurrendam excommunicationem ob actiones in hoc puncto expreſſas, requiritur præſumptio, ſeu ſcientia, ut dictum eſt in prima propoſitione *n. 1.*

7 Dixi, *directè, vel indirectè*, quia Summus Pontifex non ſolum intendit eum excommunicationis gladio ferire, qui aliquem directè ab acceſſu, vel recurſu ad Romanam Curiam avertit; verum etiam qui indirectè in cauſa eſt, ne ad illam accedat, vel recurrat, ut ſi alicui litem iniquè intentet, vel impedimentum per ſe, vel per alium apponat, quo detineatur, ita ut ad Sedem Apoſtolicam accedere, vel recurrere non valeat. Ita Alterius *cap. 3. col. 3. & 4. ver. hic animadvertendum*, Duardus *hic q. 9. nu 15* Ugolinus *hic verb. quive alias, verbo quinto*, Filliucius *num.* 207. contra Reginaldum *ex par. num.* 332. quatenus aſſerit eos non excommunicari, qui quæſito aliquo colore, dolo, arte, & fraude impediunt aliquem, ne ad Romanam Curiam pro cauſis, vel gratiis accedat, aut gratias, vel litteras impetret.

8 Dixi, *in genere, vel in ſpecie*, quia non ſolùm excommunicatur is, qui huic vel illi mandat, vel præcipit, ne ad Romanam Curiam accedat; verùm etiam qui edicto, vel mandato generali præſcribit; ne quis ad Romanam Curiam ſe conferat, ſeu ne alios judices adeat. Ita DD. citati.

9 Ex dictis ſequitur primò, eum puniri pœna excommunicationis, qui quovis pacto impedit aliquem, ne ad Romanam Curiam accedat, aut recurrat pro quolibet ſuo negotio, vel gratia, vel litteris impetrandis, ut pro beneficio, penſione, abſolutione, diſpenſatione, officio Eccleſiaſtico, vel etiam ſæculari, pro aſſignatione judicis, vel pro alia cauſa gratiæ, vel juſtitiæ: hæc enim omnia comprehenduntur ſub nomine negotiorum, gratiarum, & litterarum. Ita Ugolinus *loco cit verſ 3. officio*, Duard. *loco cit. n. 15. verſ. quintò*, Alterius *loco cit verſ ſecundo notandum.*

Secus dicendum arbitror de impediente volentem ad Curiam accedere; ut Curiam inſpiciat, ut curialem amicum inviſat, ut munus afferat, vel quid ſimile faciat. Ratio eſt, quia hic non impedit acceſſum, vel recurſum pro negotio apud Curiam tractando, vel pro gratia, vel litteris impetrandis. Ita Alterius *loco cit.* contra Duardum, & Ugolinum, exiſtimantes illum affici excommunicatione, qui impedit volentem ad Curiam accedere, ut librum Romano Pontifici dicatum offerat, & donet.

10 Secundò ſequitur hanc excommunicationem ab eo incurri, qui in cauſa eſt, ne quis negotium ſuum, quod per litteras in Romana Curia tractare decreverat, non tractet. Ratio eſt, quia impedit recurſum ad Romanam Curiam pro negotiis: recurſus enim fit per litteras, vel Nuncium, etiamſi recurrens domo non exeat, ut in præcedentibus quæſtionibus oſtendi præſertim ſupra *n. 7.*

11 Idem probabiliter dicendum arbitror de eo, qui volentem ad Romanam Curiam cauſa negotiorum, vel gratiarum proficiſci, injuſtè in cauſa eſt, ne proficiſcatur, etiamſi impeditus negotium per litteras, vel per Nuncium in Romana Curia poſtea tractet. Ratio eſt, quia Summus Pontifex alternativè loquitur de impediente accedentem, vel recurrentem: hic autem impedit accedentem; conſequenter iniquè cauſa eſt, ne liber huic ad Romanam Curiam aditus pateat.

12 Idem ob eandem rationem cenſeo de eo, qui alterius litteras ad negotium in Romana Curia tractandum ſcienter intercipit, & ob id in cauſa eſt, ut alter ab inchoato negotio deſiſtat; vel ut ad Sedem Apoſtolicam perſonaliter accedere cogatur, ne litteris in futurum interceptis damnum patiatur; hic enim indirectè ſaltem impedit recurſum, quamvis indirectè ſit cauſa perſonalis acceſſus.

13 Tertiò eum affici excommunicatione, qui præſumit impedire, ne quis gratias, vel litteras Apoſtolicas impetret, vel ne impetratis utatur. Quamobrem ſi Epiſcopus ſpurium, qui diſpenſationem circa natalium defectum impetravit, ad ordines admittere nolit, incidit in excommunicationem, modò aliud non obſtet, quo Epiſcopus adducatur ad non promovendum. Item ſi beneficii à Romano Pontifice collati poſſeſſionem capi iniquè impediat, aut ſi ad gratiam, quam quis à Summo Pontifice obtinuit, renuat admittere, in excommunicationem hujus canonis incidit.

Hoc

Digitized by Google

Hoc tamen intellige, niſi Epiſcopus juſta de cauſa id faciat, ut ſi aliqua ſigna falſitatis, vel ſurreptionis ſubeſſe dubitet: tunc enim ſuſpendere poteſt prædictarum litterarum executionem, donec admonito Summo Pontifice conſtiterit de veritate. Ita Ugolinus *hic verſ. quive alias, num. 3.* Alterius *loco citat. verſ. ſextò notandum.* Duardus *hic q. 9. n. 18.* Reginaldus *lib. 9. n. 328.*

14 Imò Reginaldus *loco cit.* exiſtimat Epiſcopum, qui litteras Apoſtolicas abſque ſuo conſenſu, vel examine executioni tradi prohibet, non ligari excommunicatione, ſi id faciat, non ut litterarum Apoſtolicarum executionem impediat; ſed ut agnoſcat, an veræ ſunt, vel falſæ. Ratio eſt, quia nihil agere videtur contra rationabilem Summi Pontificis intentionem, ne via fraudibus aperiatur. Hæc opinio mihi probatur, quoties litteræ ad ordinarios diriguntur, vel quoties aliqua ſubeſt juſta, & rationabilis cauſa, quæ id licitè fieri ſuadet. Secus ſi in litteris præſcribatur, ut non obſtante Epiſcopi voluntate in executionem mittantur, tunc enim Epiſcopus, id ſciens, executioni litterarum nulla ratione obſtare poteſt.

15 Quartò ſequitur eum contrahere excommunicationem, qui litteras Apoſtolicas non tradit illis, quocum intereſt, aut mandat eas apud publicos ſcribas, ſeu tabelliones, ſeu alios retineri, ne tradantur illis, ad quos pertinent. Ita DD. citati. Ratio eſt, quia impedit ne litteris impetratis utantur.

QUÆSTIO XV.

De excommunicatione contra eos, qui cauſas à judicibus Eccleſiaſticis avocant, vel earum curſum, aut executionem litterarum Apoſtolicarum, aliarumque expeditionum impediunt.

TENOR BULLÆ.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & ſingulos, qui per ſe, vel alios auctoritate propria, ac de facto quarumcumque exemptionum, vel aliarum gratiarum, & litterarum Apoſtolicarum prætextu, beneficiales, & decimarum, ac alias cauſas ſpirituales, & ſpiritualibus annexas, ab Auditoribus, & Commiſſariis noſtris, aliiſque judicibus Eccleſiaſticis avocant, illorumque curſum, & audientiam, ac perſonas, Capitula, Conventus, Collegia, cauſas pias proſequi volentes impediant, ac ſe de illarum cognitione tanquam judices interponunt. Quive partes actrices, quæ illas committi fecerunt, & faciunt ad revocandum, & revocari faciendum citationes, vel inhibitiones, aut alias litteras in eis decretas, & ad faciendum, vel conſentiendum eos, contra quos tales prohibitiones emanarunt, à cenſuris, & pœnis in illis contentis abſolvi, per ſtatutum, vel alias compellunt, vel executionem litterarum Apoſtolicarum, ſeu executorialium, proceſſuum, & decretorum prædictorum quomodolibet impediunt, vel ſuum ad id favorem, conſilium, aut aſſenſum præſtant, etiam prætextu violentiæ prohibendæ, vel aliarum prætenſionum, ſeu etiam donec ipſi ad nos informandos, ut dicunt ſupplicaverint, aut ſupplicari fecerint, niſi ſupplicationes hujuſmodi coram Nobis, & Sede Apoſtolica legitimè proſequantur; etiamſi talia committentes fuerint Præſides Cancellariarum, Conſiliorum, Parlamentorum, Cancellarii, Vicecancellarii, Conſiliarii, vel extraordinarii quorumcumque Principum ſæcularium; etiamſi Imperiali, Regali, Ducali, vel alia quacumque præfulgeant dignitate, aut Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, Commendatarii, ſeu Vicarii fuerint.

Hujus canonis explicationem quatuor punctis complectar.

In primo, agam de materia hujus excommunicationis, ſeu de rationibus, propter quas iſta excommunicatio incurritur.

In ſecundo, de ſubjecto, ſeu perſonis, quæ vinculo hujus cenſuræ irretiuntur.

In tertio, utrùm hæc cenſura alibi expreſſa reperiatur.

In quartò de cauſis ab hac cenſura excuſantibus.

PUNCTUM I.

De materia hujus excommunicationis, ſeu de actionibus propter quas incurritur præſentis canonis excommunicatio, edita contra avocantes cauſas à judicibus Eccleſiaſticis, vel eorum jurium, aut expeditionem litterarum Apoſtolicarum impedientes, &c.

1 *Materia hujus cenſuræ eſt ſacrilegium quo Sedes Apoſtolica in ſua juriſdictione violatur per aliquas actiones in hoc canone expreſſas.*
2 *Avocatio cauſæ nihil aliud eſt, quam cognitionem cauſæ apud alios Judices pendentem ad ſe trahere, & revocare.*
3 *Qui conatus eſt cauſas à judicibus Eccleſiaſticis avocare, ſed re ipſa non avocavit, excommunicationem non incurrit.*
4 *Ad incurrendam excommunicationem neceſſe eſt, ut cauſæ avocentur ad Judicem ſæcularem, quæ jam introductæ erant coram Eccleſiaſtico Tribunali.*
5 *Avocatio cauſarum auctoritativè fieri debet, ut cenſura incurratur.*
6 *Avocatio cauſarum, an ſufficiat ad incurrendam excommunicationem, ſive fiat auctoritate laica, ſeu Eccleſiaſtica.*
7 *Prima ſententia affirmat.*
8 *Secunda ſententia abſolutè negat.*
9 *Sententia Auctoris affirmat avocationem cauſæ ſufficere ad incurrendam excommunicationem ſi fiat per eum, qui fungitur auctoritate laica; ſecus ſi fiat ab eo quatenus juriſdictionem Eccleſiaſt. exercet.*
10 *Probabile eſt avocationem cauſarum non ſufficere ad incurrendam excommunic. ſi propria auctoritate fiat abſque prætextu privilegii.*
11 *Avocatio cauſarum vetita eſt ſub excommunicatione ſolùm ſi fiat à judicibus Sedis Apoſtolicæ; non verò ſi fiat ab aliis judicibus.*
12 *Avocatio cauſarum ſpiritualium, vel eis annexarum ad laica tribunalia vetita eſt etiam quando judices Eccleſiaſtici negligentes ſunt in hujuſmodi cauſis cognoſcendis.*
13 *Cauſæ in quibus vetitum eſt à Judicibus Eccleſiaſticis cauſas avocare ſunt cauſæ ſpirituales, vel illis adnexæ.*
14 *Cauſæ ſpirituales ſunt illæ in quibus de jure ſpirituali agitur.*
15 *Cauſæ ſpiritualibus adnexæ ſunt illæ, quæ cum re ſpirituali connexionem habent, ut jus patronatus.*
16 *Cauſa in qua agitur de beneficii poſſeſſione, ſi eſt de titulo eſt ſpiritualis; ſi de fructibus eſt temporalis.*
17 *Cauſarum ſpiritualium curſus impediri non poteſt.*
18 *Impediens curſum cauſarum Eccleſiaſticarum non incurrit excommunicationem; niſi etiam ſe tanquam judicem in earum cognitione interponat.*
19 *Cauſarum curſus auctoritate impediri debet, ut cenſura incurratur.*
20 *Interponens ſe, ut Judex in cognitionem cauſarum ſpiritualium excommunicatur.*
21 *Compellens partes actrices ad revocandum, vel revocari faciendum, &c. excommunicationem incurrit.*
22 *Nomine partis actricis intelligitur is, qui Judici Eccleſiaſtico prædictas cauſas committi fecit.*
23 *Compellens auctoritativè partes actrices ad conſentiendum abſolutioni, excommunicatur.*
24 *Inducens via judiciaria, precibus, vel promiſſionibus ad conſentiendum abſolutioni, non incurrit excommunicationem.*
25 *Compellens judicem ad impendendam abſolutionem non incurrit excommunicationem hujus canonis, ſed illam, quæ habetur in capitulo unico de his, quæ vi, &c.*
26 *Impediens auctoritate judiciaria executionem litterarum Apoſtolicarum excommunicationem incurrit.*
27 *Impediens non ſolum executionem litterarum Apoſtolicarum, verum etiam aliorum judicum Eccleſiaſticorum excommunicat. ſubjicitur.*
28 *Mandans cauſas ſpirituales, à judicibus Eccleſiaſticis avocari ipſarum curſum impedire, &c. excommunicationem ſubit.*
29 *Materia acceſſoria hujus canonis eſt ſacrilegium conſiſtens in actionibus acceſſoriis quales ſunt favor, conſilium &c.*
30 *Ratum habens avocationem cauſarum ſpiritualium à judicibus Eccleſiaſticis non incurrit excommunicationem.*
31 *Eccleſiaſticus, qui ſponte patitur ſe trahi pro cauſis ſpiritualibus ad Judices ſæculares, non afficitur excommunicatione, juxta ſententiam auctoris.*
32 *Conſulens, fovens, aut mandans cauſas ſpirituales, à judicibus Eccleſiaſticis avocari, non incurrit excommunicationem effectu nondum ſecuto.*

Materia hujus cenſuræ alia eſt primaria, & principalis: alia quaſi ſecundaria, & acceſſoria. De utraque diſtinctis propoſitionibus in hoc puncto diſſeram.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Materia hujus cenſuræ eſt ſacrilegium, quo Sedes Apoſtolica in ſua juriſdictione violatur per aliquas actiones in hoc canone expreſſas. Ita communiter DD. Actiones autem in hoc canone expreſſæ ſunt iſtæ.

Prima auctoritate propria, ac de facto avocare cauſas ſpirituales, vel ſpiritualibus adnexas ab Auditoribus, & Commiſſariis Sedis Apoſtolicæ.

2 Sed modò dubium eſt primò, quid ſit avocare cauſas.

Reſpondeo idem eſſe, quod cognitionem, ſeu definitionem cauſarum, apud alios judices pendentium ad ſe trahere, & revocare. Hoc autem tripliciter contingere poteſt. Primò, expreſsè trahendo ad ſe cauſas apud alios pendentes, ut ſi judex ſæcularis partes coram Eccleſiaſtico judice litigantes actualiter citet ad proſequendam cauſam coram ſuo tribunali. Secundò prohibendo primo judici, coram quo agitur, ne amplius in ea cauſa procedat, ſeu ne ſe ingerat, vel intromittat. Tertiò inhibendo partibus, ne cauſam coram primo judice proſequantur. Ita DD. *in c. ut noſtrum, de appellationibus*, quibus adde Ugolinum *hic c. 14. §. 1.* Alterium *diſp. 15. c. 1.* Duardum *hic canon. 14. q. 7. n. 1. & ſequenti, & q. 13. nu. 2.* Filliuc. *tract. 16. c. 10. q. 2. n. 245.*

3 Hinc ſequitur primò, illos non affici hac excommunicatione, qui conati ſunt avocare, ſed re ipſa non avocarunt. Ratio eſt, tum quia in hoc canone ſermo eſt de avocatione, tum quia verba cum effectu intelligenda ſunt. Ita Ugolinus *hic §. 1. ad finem*, Duardus *q. 13. num. 7.*

4 Secundò ſequitur; ad incurrendam excommunicationem, de qua hic agimus, opus eſt, ut avocentur ad ſæculare tribunal cauſæ, quæ jam coram Eccleſiaſtico tribunali introductæ fuerant: qui enim cauſas ſpirituales nondum introductas apud judices Eccleſiaſticos agit, non dicitur illas à judicibus Eccleſiaſticis avocare. Ita Duardus *hic q. 5. n. 30.* contra Ugolinum *loco cit. verſic. ſeptimò*, Filliucium *n. 253.* & alios.

An autem hic contrahat excommunicationem ſubſequentium cano-

canonum agendo cauſas, quæ ad Eccleſiaſticos pertinent, inferius oſtendam contrahere *in quæſt. ſeqq. pag. 100 & ſeqq.*

5 Secundò dubium eſt, utrùm avocatio cauſarum auctoritativè fieri debeat, ut hæc cenſura incurratur.

Reſpondeò affirmativè; nam in textu dicitur, *auctoritate propria, & prætextu exemptionum, vel aliarum gratiarum, ac litterarum Apoſtolicarum*, quibus auctoritas conferri ſolet. Ita Antonius de Souſa *hic diſp. 77. n. 5.* Sayrus *lib. 3. c. 18. n. 5. ad finem.* Soarez *diſp. 21. ſect. 2. n. 75.* Duardus *hic q. 3. n. 1.* Coriolanus *hic verſ. benè verùm*, Reginaldus *lib. 9. c. 12. n. 335.* & alii communiter.

6 Tertiò dubium eſt, utrùm avocatio cauſarum à judicibus Eccleſiaſticis vetita ſit non ſolùm ſi fiat auctoritate laica, verùm etiam ſi fiat auctoritate Eccleſiaſtica; ut ſi Princeps ſæcularis, vel etiam Eccleſiaſticus, ut Epiſcopos, vel Cardinalis, juriſdictionem Regis in ipſius Curia exercens, ad ſe trahat cauſam, quæ coram Nuncio, vel Commiſſariis Sedis Apoſtolicæ agitur, dicitur avocare cauſam auctoritate laica. Si verò ſimplex Epiſcopus avocet cauſam ad judices Sedis Apoſtolicæ, vel ad alium Epiſcopum pertinentem, dicitur avocare auctoritate Eccleſiaſtica.

Reſpondeo, triplicem ſententiam in hac difficultate aſſignari poſſe.

7 Prima eſt Reginaldi *loc. cit. num. 335.* Filliucii *tract. 16. cap. 10. quæſt. 2. n. 253.* & aliorum, quorum opinionem probabilem putat Sayrus *lib. 3. ca. 18. n. 5.* aſſerentium avocationem cauſarum vetitam eſſe quavis auctoritate fiat. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex generaliter loquitur de avocantibus ſine debita auctoritate cauſas apud judicem Eccleſiaſticum pendentes, neque in textu eſt ullum verbum, quo hæc prohibitio ad exercentes laicam poteſtatem reſtringatur, tum quia materia hujus excommunicationis eſt ſacrilegium, quo Sedes Apoſtol. aut Eccleſia in ſua juriſdictione violatur; at Sedes Apoſtolica, aut Eccleſia violari poteſt in ſua juriſdictione, non ſolùm ſi avocatio fiat auctoritate laica; verùm etiam ſi fiat auctoritate Eccleſiaſtica: utroque enim modo Eccleſiaſtica juriſdictio lædi, & uſurpari poteſt, tum quia Summus Pontifex expreſsè excommunicat facientes vetita in hoc canone, ſive ſæculari dignitate præfulgeant, ſive ſint Archiepiſcopi, Abbates, Commendatarii, ſeu Vicarii: ſed iſti auctoritate Eccleſiaſtica gaudent: ergo avocatio cauſarum vetita eſt non ſolùm ſi fiat auctoritate laica, verùm etiam ſi fiat auctoritate Eccleſiaſtica.

8 Secunda ſententia eſt Navarri *c. 27. n. 70.* Sayri *loco cit. num. 5.* Sebaſtiani Medices *in ſumm. tit. 9. c. 78. n. 18.* exiſtimantium avocationem cauſarum à judicibus Eccleſiaſticis vetitam eſſe ſolùm ſi fiat auctoritate laica. Ratio eſt, quia in hoc canone ſermo eſt de avocantibus cauſas ſpirituales, vel ſpiritualibus adnexas à judicibus Eccleſiaſticis. Et ſi canon iſte ritè perpendatur juxta Summi Pontificis intentionem, videtur editus ſolùm contra eos, qui laica fungentes poteſtate Eccleſiaſticam juriſdictionem ſibi uſurpant prætextu exemptionum, & privilegiorum Apoſtolicorum.

9 Tertia ſententia, quæ mihi probabilior videtur, diſtinguit, vel avocatio cauſarum à judicibus Eccleſiaſticis fit per eum, qui fungitur auctoritate Eccleſiaſtica. Si fit per eum, qui fungitur auctoritate Eccleſiaſtica, non eſt ſufficiens ad incurrendam hujus canonis excommunicationem, modò fiat ab eo quatenus Eccleſiaſticam juriſdictionem exercet, ut patet ex ratione ſecundæ ſententiæ; quia Summus Pontifex in hoc canone loqui ſolùm videtur de iis, qui juriſdictionem laicam exercent avocando cauſas à judicibus Eccleſiaſticis.

Si verò avocatio fit per eum, qui fungitur auctoritate laica, perſpicuum eſt ſufficere ad incurrendam hujus canonis excommunicationem etiamſi fiat ab eo, qui alias habet juriſdictionem Eccleſiaſticam: ut ſi avocatio fiat ab Epiſcopo, vel Cardinali, qui jure patrimonii laicalem Principatum habet, aut in Curia ſæcularis Principis temporalem adminiſtrat juriſdictionem. Ratio eſt, tum quia hic offendit Eccleſiam, vel Sedem Apoſtolicam introductione alienæ poteſtatis, tum quia in hoc canone ſermo eſt etiam de Epiſcopis, Archiepiſcopis, Abbatibus, & Vicariis, &c. ſed iſti non comprehenduntur quatenus Eccleſiaſticam juriſdictionem exercent; ergo ſaltem comprehenduntur quatenus laica poteſtate funguntur. Ita Alterius *diſp. 15. cap. 1. verſ. omnes, & ſingulos*, Suarez *diſ. 21. ſect. 2. n. 76.* Duardus *hic quæſt. 4. n. 1. concl. 2.* & 3. Antonius de Souſa *hic c. 15. diſp. 77. n. 3. & 4.*

Ad primam rationem primæ ſententiæ reſpondeo, Summum Pontificem loqui de iis, qui auctoritate laica cauſas judicum Eccleſiaſticorum ad ſe trahunt.

Ad ſecundam reſpondeo, materiam hujus cenſuræ eſſe ſacrilegium, quo Sedes Apoſtolica, aut Eccleſia offenditur ab iis, qui poteſtate laica juriſdictionem Eccleſiaſticam in cauſis ſpiritualibus, vel illis annexis ſibi uſurpant.

Ad tertiam reſpondeo Summum Pontificem excommunicare non ſolùm laicos; verùm etiam Eccleſiaſticos, modò cauſas judicum Eccleſiaſticorum ad ſe avocent quatenus auctoritate judiciaria laica fulgent.

10 Quarto dubium eſt, utrùm avocatio cauſarum facta auctoritate propria, abſque prætextu privilegii Apoſtolici ſufficiat ad incurrendam iſtam excommunicationem.

Reſp. probabiliter ſuſtineri poſſe cum Suarez *diſp. 21. ſect. 2. n. 75.* Coriolano *hic verſ. benè verùm*, ad incurrendam iſtam excommunicationem opus eſſe, ut prædictæ cauſæ avocentur, vel impediantur non ſolùm auctoritate judiciaria; verùm etiam prætextu litterarum Apoſtolicarum. Ratio eſt, tum quia utrumque proponitur ſub eadem continuata oratione, nec ulla dictio additur, quæ iſta ſeorſum, & disjunctivè accipi oſtendat, tum quia verſamur in materia pœnali cenſurarum, in qua ſtricta interpretatio facienda eſt, juxta propriam verborum ſignificationem. Ideo dicendum eſt Summum Pontificem excommunicare eos, qui cauſas à judicibus Eccleſiaſticis avocant, vel illarum curſum impediunt auctoritate judiciaria; prætextu litterarum, ac gratiarum Apoſtolicarum, ſeu exemptionum, quas Summus Pontifex ſupponit falsò confingi, vel eas revocat, irritat, & nullis roboris eſſe declarat, niſi fortè privilegia cum hac limitatione conceſſa ſint, ut revocata non cenſeantur, niſi in revocatione ſpecialis de ipſis mentio fiat, juxta ea quæ tradidi *de privilegiis, in tract. de legibus diſp. 1. q. 3. p. 8. §. 3. num. 11. & ſeqq.* Idem ſentire videtur Filliuc. *tract. 16. cap. 10. q. 2. n. 44.* dum ait in hac Bulla excommunicari omnes avocantes cauſas prædictas tam ſub vero, quam ſub ficto prætextu exemptionis, & privilegiorum Apoſtolicorum; quia etiamſi Sedes Apoſtolica alias conceſſiſſet hujuſmodi privilegia, in hac Bulla eadem revocat, annullat, & nullius momenti eſſe declarat.

Ex hac ſententia ſequitur eum, qui prædictas cauſas avocat, vel illarum curſum impedit de facto, auctoritate propria, abſque prætextu privilegii, iſta excommunicatione non ligari.

Contrarium docent Alterius *hic diſp. 15. cap. 1. col. 2. verſ. quarumcumque exemptionum*, Duardus *hic quæſt. 3. num. 2. & quæſt. 13. num. 1.* Reginaldus *lib. 9. cap. 12. num. 336.* & alii, arbitrantes avocationem prædictarum cauſarum auctoritativè factam ſufficere ad incurrendam iſtam excommunicationem: etiamſi facta non ſit prætextu privilegii Apoſtolici. Ratio eſt, quia excommunicatur, qui hoc facit auctoritate propria: qui autem id faceret prætextu exemptionis, & privilegii, non diceretur id facere auctoritate propria: ergo neceſſe non eſt ad incurrendam iſtam excommunicationem, ut id faciat prætextu privilegii.

Verùm ad hanc rationem reſponderi poteſt eum id facere auctoritate propria, etiamſi id faciat prætextu privilegii: cum enim privilegium nullum ſit, non dicitur alia ratione id facere, quam propria auctoritate.

11 Quintò dubium eſt, utrùm avocatio cauſarum ſpiritualium, vel quaſi ſpiritualium, vetita ſit ſub cenſura hujus canonis, non ſolùm ſi cauſæ avocentur à judicibus Sedis Apoſtolicæ; verùm etiamſi avocentur ab aliis judicibus Eccleſiaſticis.

Prima ſententia eſt avocationem vetitam eſſe, etiamſi cauſæ avocentur ab aliis judicibus Eccleſiaſticis. Ratio eſt, quia verba generaliter prolata, generaliter intelligenda ſunt, juxta propriam ipſorum ſignificationem. Summus autem Pontifex generaliter loquitur de avocatione cauſarum à judicibus Eccleſiaſticis. Et ſi ſolam avocationem cauſarum à judicibus Sedis Apoſtolicæ ſub excommunicatione interdicere voluiſſet, non dixiſſet à judicibus Eccleſiaſticis, ſed à judicibus Apoſtolicis, vel alia ſimili verborum forma uſus fuiſſet. Ita Filliucius *tract. 16. c. 10. q. 2. n. 250.* Antonius de Souſa *hic cap. 15. nu. 1. verſ. contra novem*, Duardus *hic canone 14. q. 7. num. 1.* Hæc ſententia probabiliſſima eſt.

Secunda ſententia, quæ mihi probabilior videtur, eſt Alterii *hic diſputat. 15. c. 1. col. 4. verſ. poſtulabit*, Ugolini *hic §. 1. num. 5. verſ. tertio in excommunicationem*, & aliorum, affirmantium ſolam avocationem cauſarum ſpiritualium, vel ſpiritualibus adnexarum à judicibus Eccleſiaſticis Sedis Apoſtolicæ vetitam eſſe ſub excommunicatione. Ratio eſt primò, quia materia hujus cenſuræ eſt ſacrilegium, quo juriſdictio Sedis Apoſtolicæ violatur in ſua juriſdictione, ex Caiet. *verb. excommunicatio c. 30.* & aliis communiter: avocatio autem cauſarum à judicibus, qui non ſunt judices Sedis Apoſtolicæ, non eſt ſacrilegium, quo Sedis Apoſtolicæ juriſdictio violatur.

Verùm ad hanc rationem, qui primam ſententiam ſequitur, reſpondere poterit materiam hujus cenſuræ eſſe ſacrilegium, quo juriſdictio Sedis Apoſtolicæ, vel etiam aliarum Eccleſiarum læditur: quamvis enim Summ. Pontifex primariò intenderit conſulere juriſdictioni Sedis Apoſtolicæ; nihilominus illius occaſione interdixit etiam, ne aliæ inferiores Eccleſiæ in ſua juriſdictione offendantur: ſicut a ſimili patet in aliis caſibus, in quibus aliquid Principibus ſæcularibus contra Eccleſiam prohibere voluit; nihilominus eadem occaſione eandẽ prohibitionem ad privatas perſonas extendit.

Secunda ratio eſt, quia Summus Pontifex hac loquendi forma uſus eſt, ab Auditoribus, Commiſſariis noſtris, aliiſque judicibus Eccleſiaſticis. Ubi notanda eſt illa particula, aliis, quæ eſt repetitiva, & relativa ſimilium *l. ſi fugitivi. C. de ſervis fugit. l. quidam relegatus ff. de rebus dubiis, cap. ſedes, de reſcript.* Idem docent communiter Doctores, quos maximo numero congerit Barboſa *de dictionibus, dictione 17. n. 1.* Angelus Gratus *dictione 10. num. 1.* & Cardinalis Tuſcus *tom. 2. concluſ. 245.* Sed Summus Pontifex in antecedentibus locutus fuerat de judicibus ſuis; ergo etiam de judicibus Summi Pontificis intelligenda ſunt verba ſubſequentia, quæ ad antecedentia relationem habent: & cùm Summus Pontifex non ſolum habeat judices Eccleſiaſticos, ad quos pertinet cognitio cauſarum ſpiritualium, vel ſpiritualibus adnexarum, verùm etiam laicos, quibus aliarum rerum cognitionem injungit, eos ſolùm excommunicatione punit, qui avocant cauſas ſpirituales; vel ſpiritualibus adnexas à judicibus ſuis Eccleſiaſticis.

Verùm

Verùm ad hanc rationem reſponderi poſſet, particulam, aliis, non ſemper eſſe relativam, & repetitivam ſimilium, ſed aliquando diverſa ab expreſſis ſignificare *l. ſi fundus ſub conditione*, §. *libertas*, *ff. de legat.* 1. Pariſius *conſ.* 79. *n.* 21. *lib.* 2. & alii quamplures, quos præcitati Doctores referunt, ſiquis enim reſcriptum contra Titium, & alios obtineat, hujuſmodi reſcriptum non ſolùm ad Titium, verùm etiam ad alios non expreſſos extenditur; quamvis igitur nonnulla antecedentia verba, & nonnulla ſubſequentia ſolùm de judicibus Sedis Apoſtolicæ verificentur, non tamen hinc ſequitur omnia de ſolis Summi Pontificis judicibus intelligenda eſſe.

Ex his patet ſecundam ſententiam, quæ mihi probabilior videtur, non adeò firmis niti rationibus; quin etiam valdè probabiliter ſuſtineri poſſit prima ſententia, quæ juriſdictioni Eccleſiaſticæ favorabilior eſt. Quamquam ad ipſius rationem reſponderi poſſe Summum Pontificem non loqui ſimpliciter, & abſolutè de quibuſcunque judicibus Eccleſiaſticis, ſed de judicibus ſuis Eccleſiaſticis, ut patet ex rationibus ſecundæ ſententiæ.

An autem avocans cauſas ab aliis judicibus Eccleſiaſticis excommunicationem ſubſequentium canonum contrahat, tanquam impediens juriſdictionem Eccleſiaſticam, conſtabit ex infrà dicendis *q.* 17. *p.* 1. *& ſeq. per totum tom.* 3. *contrahere*.

12 Sextò dubium eſt, utrùm cauſarum ſpiritualium, vel eis adnexarum avocatio ad laica tribunalia vetita ſit; etiamſi judices Eccleſiaſtici negligentes ſint in hujuſmodi cauſis cognoſcendis.

Reſpondeo etiam in hoc caſu vetitam eſſe, tum argumento textu *in c. qualiter, & quando, de judic.* ubi expreſsè prohibetur, ne pro defectu juſtitiæ clerici ad ſeculare judicium trahantur, tum quia laici incapaces ſunt juriſdictionis in cauſis ſpiritualibus, vel eis adnexis, nec eam per conſuetudinem acquirere poſſunt, ut quæſtione præcedenti docui *p.* 2. *n.* 22. *p.* 1. *& n.* 3. *t.* 3. Ita Panormitanus, Alexander de Nevo, Farinacius, Ambroſius, Azorius, & alii, quos retuli *in tractat. de legibus diſp.* 10. *q.* 2. *punct.* 1. §. 1. *n.* 12. *tom.* 2. quibus adde Alterium *diſp.* 15. *c.* 3. *col.* 6. *verſic. ex his duabus*, Martam *de juriſdict. punct.* 4. *caſu* 146. *& ſequent.*, Duardum *hic canon.* 14. *quæſt.* 8. *n.* 1. *& ſequent.*, Fillincium *tract.* 16. *c.* 10. *quæſito*. Coriolanum *hic verſic. dubitatur hic*, *& verſic. præterea*, Reginaldum *lib.* 9. *c.* 22 *num.* 338. & quamplures alios apud præcitatos Doctores, contra Bernardum Diaz *in ſua practica cap.* 102. Covarr. *pract. qu. cap.* 35. Menochium *de retinenda poſſeſſione remedio* 3. *n.* 35. *n.* 356. Gevallos, & alios, quos quæſtione præcedenti adduxi *p.* 2. *n.* 22. *t.* 3.

Et hoc ampliandum eſſe putant Marta, Duard. & alii *locis cit.* non ſolùm in cauſis ſimpliciter Eccleſiaſticis; verùm etiam in cauſis mixti fori, quoties judex Eccleſiaſticus cauſæ cognitionem prævenit, tunc enim non poſſunt hujuſmodi cauſæ ob negligentiam Eccleſiaſtici judicis ad ſæculare tribunal revocari, quia juriſdictio fori præventi extincta eſt ob præventionem fori Eccleſiaſtici prævenientis; ſicut enim non datur appellatio ad aliquem judicem fori præventi; ita neque ob negligentiam judicis prævenientis cauſa devolvi debet ad judicem fori præventi; ſed ad ſuperiorem judicem fori prævenientis.

Sed quid mihi in hac ampliatione ſentiendum videatur, patet ex dictis *de legibus loco cit. diſp* 10. *q.* 2 *p.* 1. §. 1. *num.* 12. *to.* 2. ubi dixi admitti hanc ampliationem in cauſis contra clericos, non in cauſis contrà laicos cum Baldo, Julio Claro, & aliis.

Obiicies primò contra dicta in reſponſione ad hanc ſextam difficultatem, *in cap* 2. *de regul.* conceditur reclamatio ad Principem in cauſa Eccleſiaſtica.

Reſpondeo nomine Principis in eo c. intelligi Papam ad alios textus citand. *c. filiis* 16. *q.* 7. *c. ſi quis cum clerico* 11. *q.* 1. *c. adminiſtratores*, *c. Principes* 23. *q.* 5. in quibus datur Principibus facultas cognoſcendi de cauſis Eccleſiaſticis, quoties Eccleſiaſtici judices in eis cognoſcendis negligentes ſunt, vel in earum cognitione ſe ſe intromittere nolunt.

Reſpondeo omiſſis aliorum Doctorum reſponſionibus, non dari in illis textibus facultatem Principibus ſæcularibus evocandi ad ſe cauſas Eccleſiaſticas; ſed ſolùm ipſis licitum eſſe admonere judicem Eccleſiaſticum de neglecta, vel iniquè adminiſtrata juſtitia, vel dic admoneri Principes de obligatione, qua tenentur Eccleſiaſticos judices adjuvare, *cap. Principes* 23. *q.* 5. Vel dic illos canones abrogatos eſſe in hac Bulla, & ab Innocentio *in c. qualiter. de judic.* nam antiquitus multa fuerant permiſſa, quæ poſtea jure merito mutata, revocata, vel abrogata ſunt. Ita Salas, Azorius, & alii, quos retuli *loco cit. de legibus*, *num.* 12. *to.* 2. Idemque docet Alterius *diſp.* 15. *c.* 3. *col.* 7. *verſ. ad ea*, Farinacius *de inquiſit. q.* 8. *n.* 46. Suarez *lib.* 4. *de immunitate*, *c.*.... poſt Panormitanum, Gloſſam, & alios.

Obiicies ſecundò, judex Eccleſiaſticus, in defectum Principis ſæcularis negligenter ſe gerentis in juſtitia erga ſuos ſubditos adminiſtranda, vel in cauſis cognoſcendis, poteſt illas cauſas cognoſcere, & ſuum cuique tribuere, *c. licèt*, & *c. tranſmiſſa*, *de foro compet.* ergo etiam judex laicus in defectum judicis Eccleſiaſtici poteſt cauſas Eccleſiaſticas cognoſcere, & jus cuique ſuum tribuere: par enim in utroque caſu ratio videtur.

Omiſſis reſponſionibus Duardi, Martæ, & aliorum, reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia judex Eccleſiaſticus poteſtatem habet exercendi judicia civilia, & poſitiva, ſaltem, indirectè per ordinem ad ſalutem animarum ſpiritualem, ut docui *de legibus*, *diſp.* 1. *q.* 1. *punct.* 3. *n.* 5. *t.* 2. cum Suarez, Salas, Toleto, & aliis. Laici verò incapaces ſunt juriſdictionis Eccleſiaſticæ, niſi expreſſo Summi Pontificis privilegio capaces efficiantur, *c. cauſam*, *de reſcript.* & *c. Sacerdotibus* 11. *q.* 1.

Aliæ obiectiones, quæ hic afferri poſſent, diluì quæſtione præcedenti, & nonnullæ diſſolvuntur occaſione dicendorum puncto 4. §. 4. *per totum tom.* 3. ubi explicabo, utrùm licitum ſit cauſas à judicibus Eccleſiaſticis avocare prætextu violentiæ prohibendæ.

13 Septimò dubium eſt, quænam ſint cauſæ, quas ſub excommunicatione vetitum hic eſt, à judicibus Eccleſiaſticis avocare, impedire, &c.

Reſpondeo eſſe cauſas ſpirituales, & ſpiritualibus annexas.

14 Cauſæ ſpirituales ſunt illæ, in quibus de ſpirituali, ſeu de jure rei ſpiritualis agitur, ut de ſacramentis, cenſuris, decimis, oblationibus, primitiis, beneficiis, jure præſentandi, eligendi, & nominandi, & his ſimilibus e. g. an ſacramentum tali forma adminiſtratum teneat, an hoc, vel illud matrimonium valeat, an hic ad decimarum ſolutionem teneatur, an huic competat jus nominandi, eligendi, vel præſentandi ad beneficia Eccleſiaſtica, an hic habeat jus ſepulturæ, jus decimarum, jus collationis beneficii.

Ex quo licet inferre non ſolùm eas vocari cauſas ſpirituales, in quibus agitur de rebus, quæ ſunt ſpirituales formaliter, ſeu quoad entitatem, & eſſentiam; verùm etiam illas, in quibus agitur de rebus, quæ antecedenter, vel conſequenter ſpirituales vocentur, ut explicavi *in tract. de ſimonia diſp.* 1. *q.* 4. §. 21. *per totum t.* 4.

15 Cauſæ ſpiritualibus adnexæ ſunt illæ, quæ cum re ſpirituali connexionem habent, ut eſt jus patronatus, quod dicitur adnexum rei ſpirituali; quia dirigitur ad beneficium, ſeu ad conferendum alteri jus in beneficii fructus; quod eſt aliquid ſpirituale, ut patet ex dictis *de ſimonia loco cit.* conſequenter agere de ipſo jure patronatus pertinet ad judicem Eccleſiaſticum, ad judicem verò laicum pertinere non poteſt, niſi acceſſoriè, ut ſi de univerſitate bonorum agatur, quibus adnexum eſt jus patronatus, acceſſoriè etiam de ipſo agitur, ſicut ſi bona, quibus adnexum eſt jus patronatus, vendantur, etiam jus patronatus eodem contractu in emptorem transfertur.

16 Utrùm verò cauſa in qua de beneficii poſſeſſione agitur, ut ſi laicus vexet clericum, ne poſſeſſionem beneficii retineat, vel ut ipſum de poſſeſſione deiiciat; clericus verò contra laicum agat judicio poſſeſſorio retinendi, vel recuperandi; utrùm, inquam, iſta cauſa ſit ſpiritualis, diſſenſio eſt inter DD. de qua conſuli poteſt Marta *de juriſdictione*, *p.* 4. Covarr. *pract. quæſtionum*, *cap.* 35. Alterius *lib.* 5. *diſp.* 15. *cap.* 3. *col.* 2. *& ſequenti*, Duardus *hic can.* 14. *qu.* 5. Panormitan. *in c. literas*, *de ſuram. calum.* Azor. 1. *p. lib.* 5. *c.* 14. ubi de his, & ſimilibus caſibus plura diſſerunt. Et hunc eundem caſum ego explicavi *de legib. diſp.* 10. *q.* 2. *punct.* 1. §. 1. *n.* 27. *t.* 2. ubi dixi clericum poſſe convenire laicum coram Judice laico, etiamſi agatur de poſſeſſione rei ſpiritualis, modò principaliter non agatur de titulo; ideo ibi videri poteſt.

Hactenus explicavimus primam actionem ſacrilegam, qua Sedes Apoſtolica in ſua juriſdictione offenditur.

17 Secunda actio eſt impedire cauſarum ſpiritualium, vel ſpiritualibus annexarum curſum, proſecutionem, audientiam, perſonas, Capitula, Conventus, vel Collegia, quæ prædictas cauſas proſequi vellent.

18 Iſta tamen actio non videtur ex ſe ſufficiens ad incurrendam iſtam excommunicationem, niſi conjuncta ſit cum ſubſequente; quia Summus Pontifex loquitur per particulam, ac, quæ ſimultatem requirit, ut inuit Alterius *hic cap.* 2. *col.* 2. *verſic. ac ſe*, conſequenter, qui ſolùm impedit curſum prædictarum cauſarum, non videtur affici excommunicatione hujus canonis, niſi etiam ſe tanquam judicem in prædictarum cognitione interponat. Qui verò in cognitione prædictarum cauſarum ſe immiſceret, afficeretur excommunicatione ſubſequentium canonum; etiamſi curſum prædictarum cauſarum non impediret, ut ſuo loco explicabo *qu.* 16. & 17. *per totum t.* 3.

19 Addo ad incurrendam iſtam excommunicationem opus eſſe, ut prædictæ cauſæ auctoritativè impediantur. Ideò ſi quis iſtarum cauſarum proſecutionem, aut executionem litterarum impediret, non tanquam judex, ſed ut Advocatus, vel procurator, vel alia ratione in iſtam excommunicationem non incideret; quia non diceretur auctoritate propria impedire, ut ſupra dictum eſt *n.* 2. *& ſeqq.* Ita Alterius *loco cit.*

20 Tertia eſt interponere ſe tanquam judicem in prædictarum cauſarum cognitione. Secus ſi tanquam procurator, vel Advocatus ſe ingerat; nam canon loquitur de interponente ſe tanquam judicem. Ita Ugolinus *hic* §. 2. *n.* 2. *ad finem*, Duardus *q.* 13. *n.* 5.

21 Quarta eſt compellere auctoritativè partes actrices, quæ prædictas cauſas committi fecerunt ad revocandum, vel revocari faciendum citationes, inhibitiones, aut alias litteras decretas ſuper hujuſmodi cauſis.

22 Nomine partis actricis intelligitur is, qui cauſas prædictas judici Eccleſiaſtico committi fecit: etiamſi alioquin reus ſit; hac enim in parte eſt actor. Ita Ugolin. *hic verſic. quive partes actrices*, *n.* 1. Duardus *q.* 13. *n.* 8. quorum opinio probabilis eſt.

23 Quinta eſt compellere eaſdem partes actrices ad faciendum eos, contra quos tales inhibitiones emanarunt, abſolvi à cenſuris, & pœnis in illis contentis, aut ad conſentiendum eos abſolvi. Ad

intut-

Digitized by Google

incurrendam tamen excommunicationem ob hujuſmodi compulſionem opus videtur, ut iſta compulſio auctoritate judiciaria fiat. Quamobrem privata perſona per vim, & metum compellens partem actricem ad revocandas citationes, & inhibitiones, vel ad conſentiendum abſolutioni in iſtam excommunicationem non incidit. Ita Alterius *loco cit. verſic. quarta actio*, contra Filliucium *tract.* 16 *c.*10. *q.*4 *n.*252. Ugolinum *hic verſ. quive partes actrices*, *verbo*, *item vel tanquam judices*, Duard *hic q.* 13 *n.* 8.

Neque obſtat illis particula, *vel alias compellant*, quæ videtur omnem modum compulſionis publica, vel privata auctoritate factam comprehendere. Reſpondeo enim comprehendere omnes alios modos compellendi auctoritate judiciaria, ſive compulſio fiat per ſtatutum, ſive alia ratione.

24 Ex dictis ſequitur primò, eum, qui via judiciaria, aut precibus, aut promiſſionibus, vel pecunia inducit partes actrices ad præſtandum prædictum conſenſum, non incidere in excommunicationem; quia non dicitur compellere: is enim compelli dicitur, qui ad aliquid agendum contra ſuam voluntatem injuſtè inducitur, ut per vim, vel metum *c. conqueſtus*, *de foro compet.* Ita Ugolinus *hic verſic. quive partes actrices*, *in verbo item excipitur*. Alterius *diſp.*15. *c.*2. *col.* 3. *verſ. infertur*, Filliucius *loco cit. num.* 253. Duardus *quæſt.*13. *num.* 19.

25 Secundò ſequitur eum non affici excommunicatione præſentis canonis, qui compellit judicem, à quo excommunicatio, & aliæ pœnæ inflictæ ſunt, ut abſolutionem impendat. Ratio eſt, quia canon non loquitur de compellente judicem, ſed de compellente partes actrices. Ita DD. cit. Hic tamen non eſt liber ab alia excommunicatione, quæ habetur *in c. unico*, *de his*, *quæ vi*, *metuſque cauſa fiunt*, *lib.* 6 conſtat enim extorquentem per vim, vel metum abſolutionem excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti excommunicatione prædicti capitis innodari, de qua re infrà *ſuo loco de excommunic. in particul. extra Bull. Cœnæ diſp.*2. *q.* 2.*p.*15. *n.*1. *& ſeqq.* *s.*3. Interea videri poteſt Reginald. *lib.*9 *n.*346. ubi hanc excommunicationem fusè explicat.

26 Sexta actio eſt, auctoritate judiciaria impedire executionem litterarum Apoſtolicarum, executorialium, proceſſuum, & decretorum, quomodolibet.

Ubi notanda eſt illa particula, quomodolibet, quæ omnem modum, quo litterarum Apoſtolicarum executio impediri poteſt, includit, ex Pariſio *conſ.* 58 *num.*10. *tom* 1. Gozadin. *conſ.* 14. *num.* 22. & aliis communiter. Quamobrem qui litteras Apoſtolicas non permittit recipi, vel publicari, vel juxta ipſarum tenorem, vel alia ratione executioni tradi, gladio hujus cenſuræ feritur. Ita Ugolinus *in verbo*, *vel executionem*, Duardus *q.*13. *n.*10. Alterius *c.* 2. *verſ. quomodolibet*.

An verò prædictarum litterarum executionem aliquo prætextu impediens ab hac cenſura excuſetur, conſtabit ex dicendis *punct.* 4. *§.* 2. *&* ... 4. *n.* 1. *& ſeqq.* ubi oſtendam aliquando excuſari, aliquando non excuſari.

27 Addit Duardus *num.* 10. non ſolum impedientem executionem litterarum Apoſtolicarum ligari excommunicatione hujus canonis; verùm etiam impedientem executionem litterarum, & decretorum aliorum judicum Eccleſiaſticorum. Ratio eſt, tum quia, ſicut in ſententia multorum avocans cauſas ab aliis judicibus Eccleſiaſticis ſubiicitur excommunicationi; ita etiam impediens executionem decretorum, tum quia Summus Pontifex loquitur de impedientibus executionem decretorum, de quibus antea egerat, ibi, *ac decretorum prædictorum*; in præcedentibus autem egerat de decretis circa cauſas ſpirituales, vel ſpiritualibus adnexas, quæ avocantur à judicibus Eccleſiaſticis: contraria tamen opinio probabilior mihi videtur; quia probabilius eſt hic ſolùm agi de cauſis ad Sedem Apoſtolicam pertinentibus; conſequenter etiam de decretis, quæ occaſione ipſarum cauſarum ab ipſa Sede emanarunt, ut colligitur ex his, quæ docui *dub.* 9. *num.* 11.

28 Septima actio, quæ prædictis addi debet, eſt mandatum ad aliquam ex præfatis actionibus faciendam. Ratio eſt, quia in textu dicitur, *qui per ſe*, *vel per alios*: is autem per alium facit, qui mandat, ſeu per alium fieri curat. Ita Ugolinus *hic §.*1. *nu.* 1. *verſ. item afficit*. Duard. *hic q.*2. *n.*1. *& q.*13. *n.*4. Alterius *c.*2. *col. alt. verſic. hinc ſequitur*. Quamquam mandatum dici potius debet actio acceſſoria, nec ſufficere videtur ad incurrendam iſtam excommunicationem nondum ſecuto effectu, ut patet *ex ſæpiùs alibi dictis*, præcipuè de cenſuris in genere *diſp.*1. *q.*1. *p.*3. *n.*12. *& ſeqq. tom.* 1. & conſtabit *ex dicendis n.* 33.

SECUNDA PROPOSITIO.

29 MAteria hujus cenſuræ non ſolùm eſt ſacrilegium, quo juriſdictio Sedis Apoſtolicæ, & Eccleſiæ violatur actionibus principaliter prohibitis, quas in prima propoſitione explicavi *n.* 1. *& ſeqq.* verùm etiam eſt ſacrilegium conſiſtens in actionibus acceſſoriis, actiones autem acceſſoriæ in hoc canone prohibitæ, ſunt favor, conſilium, & aſſenſus auctoritativè præſtitus in actionibus principali et prohibitis.

Ex quo ſequitur mandatum hic prohiberi, etiamſi aliis verbis ſufficienter expreſſum non fuiſſet; continet enim aſſenſum, & favorem.

30 Imò Duardus *q.*13. *n.*19. Ugolinus *hic verſ. quintò afficit*, *verbo*, *vel executionem*, Alterius *loc. cit.* putant enim comprehendi ratihabitionem. Sed hoc ego non approbo. quia ratihabitio eſt aſſenſus, & approbatio poſterior facto: hic autem prohibetur aſſenſus, influens in factum.

31 Præterea Alterius *hic c.*2. *col fin.* Duardus *q.* 13 & alii putant Eccleſiaſticos, qui ſponté patiuntur trahi pro cauſis ſpiritualibus ad Iudices ſæculares, affici excommunicatione hujus canonis, quia conſentiunt, conſulunt, vel favent avocationi, ſed hoc mihi non probatur, per ſe loquendo; quia qui trahitur ad tribunal, vices rei ſuſtinet; reus autem auctoritativè non conſentit, favet, vel conſulit.

In explicatione hujus ſecundæ propoſitionis diutius non immorabor, quæ hic de conſilio, aſſenſu, & favore dici poſſent, ſufficienter explicata ſunt in præcedentibus quæſtionibus.

32 Hic ſolùm obſervandum cenſeo iſtam excommunicationem non incurri ob conſenſum, favorem, vel conſilium, nondum ſecuto effectu. Ratio eſt, tum quia verba cum effectu intelligenda ſunt, tum quia iſtæ ſunt actiones acceſſoriæ: ob actiones autem acceſſorias cenſura non incurritur nondum poſita actione principali. Contrarium tenet Duard. *hic q.*10. *n. contrarſ. ſentit*.

P U N C T U M II.

De ſubiecto, ſeu perſonis, quæ vinculo hujus cenſuræ irretiuntur.

1 *Perſonæ, quæ iſtam excommunicationem incurrunt avocando cauſas ſpirituales à judicibus Eccleſiaſticis, aut illarum curſum impediendo, &c. ſunt omnes, qui ſine ſpeciali Summi Pontificis facultate actiones in puncto præcedenti explicatas per ſe, vel per alios auctoritativè faciunt.*

UNICA PROPOSITIO.

1 OMnes, & ſinguli, qui ſine ſpeciali Summi Pontificis facultate actiones in præcedenti puncto explicatas per ſe, vel per alios auctoritativè faciunt, in hujus canonis excommunicationem incidunt. Et hoc verum eſt, etiamſi prædicta facientes ſint Præſidentes, Cancellariarum, Conſiliorum, Parlamentorum, Cancellarii, Vicecancellarii, Conſiliarii, tam ordinarii, quam extraordinarii, quorumcumque Principum, etiamſi regali, ducali, vel alia quacunque dignitate præfulgeant, aut Archiepiſcopi, aut Epiſcopi, aut Abbates, aut Commendatarii, aut Vicarii, & quamvis iſtæ perſonæ in fine canonis enumerentur, nihilominus extenduntur, & referuntur ad omnia antecedentia, *c.*2. *de app.*

Dixi, *ſine ſpeciali Summi Pontificis facultate*; quia qui hæc faceret de ipſius licentia, non contraheret excommunicationem: quia non diceretur hæc facere propria auctoritate, & de facto, ut dicitur in textu; ſed auctoritate Summi Pontificis, hoc jus ſibi concedentis, conſequenter, dici poſſet Iudex Summi Pontificis, ſeu Sedis Apoſtolicæ.

Dixi, *prædicta facientes*, id eſt, actiones tam principales, quam acceſſorias. Ex quo licet inferre perſonas huic cenſuræ ſubiectas, alias eſſe principales, alias acceſſorias, ut in ſimili in præcedentibus quæſtionibus explicavi, quæ hic opus non eſt repetere.

P U N C T U M III.

Utrùm hæc cenſura alibi expreſſa reperiatur.

1 *Textus, in quibus aliqua ex parte cenſura hujus canonis jure antiquo lata erat ſunt;* 1. *Cap.* Quoniam de immunit. Eccleſiæ lib. 6. 2. *Cap.* Quicunq; de ſentent. excommunic. lib.6. *in quibus fertur excommunicatio;* 1. *contra impedientes impetrare litteras, vel litigare coram Iudice Eccleſiaſtico;* 2. *contra offendentes, vel concedentes licentiam offendendi in perſonis, vel bonis, ferentes cenſuram, vel occaſione cenſuræ lata.*

2 *Impediens ne quis litteras à Sede Apoſtolica impetret, vel litiget coram Iudice Eccleſiaſtico in cauſis Eccleſiaſticis excommunicationi ſubiicitur.*

UNICA PROPOSITIO.

1 HÆc cenſura non ſolùm jure novo in Bulla Cœnæ inducta fuit, verùm etiam ex parte jure antiquo Primò in *c. quoniam de immunit. Eccleſiæ lib.*6. ubi excommunicatio fertur contra eos, qui in cauſis, ad forum Eccleſiaſticum de jure, vel conſuetudine pertinentibus.

2 Impediunt, ne quis litteras à Sede Apoſtolica impetret, vel litiget coram Iudice Eccleſiaſtico, vel delegato, tam directè, quam indirectè, per ſe, vel per alium eadem excommunicatio afficit dantes conſilium, auxilium, vel favorem, donec Iudici Eccleſiaſtico, & parti impeditæ ſatisfactionem præſtiterint. Vide Reginald. *lib.*9. *c.*22. *verſ. notandum ſecundò*, *& n.*345. *verſ. notanda ſunt*, ubi excommunicationem præfati capitis fuſiſſimè explicat.

Secundò, *in c. quicunque*, *de ſentent. excommunic. lib.* 6. extat excommunicatio impoſita contra eos, qui offendunt, aut licentiam offendendi concedunt, in perſonis, vel in bonis illorum, qui cenſuram excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti tulerunt, vel quorum occaſione iſtæ cenſuræ latæ ſunt. Videri poteſt textus, ubi nonnulla alia ſub eadem excommunicatione prohibentur, de quibus nos infra diſſeremus.

An

Digitized by Google

An verò extorquens revocationem, vel abſolutionem excommunicationis, ligetur cenſura *in cap. unico, de his quæ vi, metuſve cauſa fiunt*, patet ex ſupradictis *punct. 1. in explicatione quintæ actionis n. 25. & diſp. 2. q. 2. p. 15. n. 1. & ſeqq. t. 3.* ubi clariùs conſtabit ligari.

PUNCTUM IV.

Sequentibus §§. in hoc 4. Puncto diſcutiuntur infraſcriptæ cauſæ ſcilicet Privilegium Pontificis, ſupplicatio eidem exhibita, conſuetudo, neceſſitas, ſeu defenſio, ſive prætextus arcendi violentiam, Prætextus legis non publicatæ, aut non acceptatæ, & determinatur, aliquas ex his cauſis excuſare, aliquas non excuſare illos, qui avocant cauſas ſpirituales, vel ſpiritualibus annexas, aut impedientes executionem litterarum Apoſtolicarum ab excommunicatione hujus Canonis.

Nonnullæ cauſæ percenſeri poſſunt, de quibus inter DD. ambigitur, & dubitatur, utrùm ſufficiant ad excuſandus eos ab excommunicatione, qui hujus canonis decreta non obſervant, avocando cauſas à judicibus Eccleſiaſticis, aut illarum curſum impediendo, &c.

Prima cauſa eſt privilegium Summi Pontificis, aut Epiſcoporum. Secunda ſupplicatio Summo Pontifici exhibita. Tertia conſuetudo. Quarta neceſſitas, ſeu defenſio, ſeu prætextus violentiæ arcendæ. Quinta prætextus legis non publicatæ, vel non acceptatæ. Quæ autem occaſione iſtius puncti tradentur, accommodari etiam poterunt aliis caſibus, in quibus ſæculares Judices appellationem ab Eccleſiaſticis judicibus ad ipſos recurrentium admittunt, aut Eccleſiaſticos ordinarios impediunt, ne juriſdictione ſua Eccleſiaſtica utantur; par enim eſt omnium ratio quoad violationem libertatis Eccleſiaſticæ. Quamquam de hac re in ſpecie infrà *q. 17.* diſſerere debeo, ubi etiam loquar de cenſura ex commun. impoſita non ſolùm contra Judices impedientes; verùm etiam contra ipſos recurrentes ad ſæculares Curias,

§. I.

Utrùm laici ex privilegio Summi Pontificis avocantes cauſas Eccleſiaſticas, & ſpirituales à Judicibus Eccleſiaſticis à cenſura hujus canonis incurrenda excuſentur.

1 *Privilegium Summi Pontificis excuſat ab excommunicatione facientes actiones in hoc canone expreſſas.*
2 *Aſſerenti ſe privilegium habere incumbit onus probandi.*
3 *Privilegii limites ſervandi ſunt, aliter inciditur in Bullam.*
4 *Privilegium Epiſcopi, aliorumque Prælatorum, non excuſat facientes actiones in hoc canone prohibitas.*
5 *Privilegium non inducitur per tolerantiam Summi Pontificis.*
6 *Privilegia ante hujus Bullæ editionem conceſſa revocata ſunt.*
7 *Non cenſetur per hanc Bullam revocatum Privilegium, ſi privilegium fuerit confirmatum, vel conceſſum ſub peculiari forma.*
8 *Privilegium conceſſum Principibus* in cap. Filiis & Nepotibus 17. qu. 7. *eſt abrogatum.*
9 *Privilegium Principibus conceſſum revocari poteſt.*

UNICA PROPOSITIO.

1 Privilegium Summi Pontificis legitimè conceſſum ab iſtius excommunicationis vinculo excuſat avocantes cauſas ſpirituales, & Eccleſiaſticas à Judicibus Eccleſiaſticis, vel illarum curſum impedientes. Ratio eſt tum quia canon hic loquitur de avocantibus auctoritate propria: qui autem aliquid ex privilegio facit, non dicitur auctoritate propria facere; ſed auctoritate concedentis privilegium, tum quia res per quas cauſas naſcitur, per eaſdem diſſolvitur, *c. omnis, 27. q. 2. & c. omnis res, de reg. jur. in antiquis*; ſed hæc conſtitutio lata eſt voluntate Summi Pontificis, ergo ejuſdem voluntate, ſeu privilegio diſſolvi poteſt, tum quia ſicut Summus Pontifex poſſet hunc canonem in totum reſpectu omnium abrogare quoad prohibitionem Eccleſiaſticam, ita etiam poteſt in partem reſpectu eorum, quibus privilegium concedit. Ita communiter DD. Hujuſmodi privilegio potentiſſimum, & Auguſtiſſimum noſtrum Hiſpaniarum Regem, & nonnullos alios gaudere in cauſis violentiæ arcendæ & damni impediendi, affirmat Bannes 2. 2. *q. 67. art. 1.* Julius Clarus *lib. 5. §. ult. q. 36. n. 26.* Menochius *de retinenda poſſeſſ. remed. 3. n. 354.* Bellarminus *in tract. de Summo Pontifice* contra Barclaium *c. 35. col. 7. verſic. addebat*, & alii, contra Cevallos *in tract. de cognit. pluribus in locis*, ubi dum praxim tribunalis della fuerza tueri, & à peccato, & cenſura excuſare conatur, excuſationis cauſam aufert, negando Regem Hiſpaniarum, vel ipſius miniſtros, ac magiſtratus hoc facere ex privilegio, vel ex conſuetudine privilegio innixa.

2 Obſerva tamen primò aſſerenti ſe privilegium habere incumbere onus probandi, quia præſumptio eſt in contrarium, cum lex poſſideat: præſumptio enim ſtat pro poſſidente, ut cum Menochio, Sanchez, & aliis docui *in tract. de peccatis, diſp. 2. qu. 4. p. 7. n. 14. & ſeqq. t. 2.* dum loquerer de conſcientia dubia.

3 Obſerva ſecundò, privilegii limites ſervandos eſſe, quia quidquid ultra privilegii præſcriptum agitur, propria, & uſurpata auctoritate agitur cum detrimento libertatis Eccleſiaſticæ, conſequenter peccatum, & pœna contra tranſgreſſores hujus Bullæ impoſita incurrit.

Ex dictis igitur patet, Principes, privilegium à Summo Pontifice habentes, excuſari ab excommunicatione hujus canonis, avocando cauſas ſpirituales ad ſua tribunalia, aut litterarum Apoſtolicarum executionem impediendo, modò privilegii formam ſervent, & modò privilegium revocatum non fuerit, juxta dicenda in ſolutione ſecundi dubii proximè ſequentis *n. 6.*

4 Dixi in propoſitione, *privilegium à Summo Pontifice conceſſum* ut adverterem, privilegium Epiſcopi, aliorumque Prælatorum, aut Conciliorum non ſufficere, quia inferior in lege ſuperioris diſpenſare non poteſt, ut patet ex regulis generalibus traditis *de legibus, diſp. 1. q. 2. p. 2. n. 12. & ſeqq. tom. 2.* & idem in ſpecie tradidi ibidem *diſ. 10. q. 2. punct. 2. §. 3. n. 2. & ſeqq. t. 2.* quod ibi videri poteſt cum Doctoribus ibi citatis, quibus adde Suarez *de immunit. lib. 4. c. 34. n. 20.* Idem dic de concordia inter Reges, & Prælatos, ut bene Suar. *loc. cit.*

5 Sed modò dubium eſt 1. utrùm tolerantia Summi Pontificis privilegium inducat, & conſequenter ab hac cenſura excuſet.

Reſp. negativè. Ratio eſt, tum quia ſimplex tolerantia, ſaltem cum ſuperior commodè obſtare non poteſt, privilegium non inducit *c. cum jamdudum, de præbend.* tum quia nulla adeſt tolerantia, cùm Summi Pontifices excludant omnes prætextus. Ita Carolus de Graſſis *effectu 1. n. 383.* Cajetanus *v. excommunicatio cap. 30. in fine*, Duardus *hic canone 15. q. 13. n. 11.* Alterius *lib. 5. diſ. 15. c. 2. col. 5. v. animadvertit*, Ugolinus *hic in ver. vel executionem*, Fillincius *tract. 16. c. 10. quæſito 4. n. 256.* & alii apud præcitatos DD. contra Coriolanum *in explicatione Bullæ ad fidem*, Gregorium Lopez *in l. 13. tit. 13. p. 2.* Avendanum, & alios apud Cevallos *in tract. de cognitione, gloſſa 6. num. 42.*

6 Secundò dubium eſt, utrùm privilegia Summi Pontificis conceſſa, antequam hæc Bulla ederetur, hoc tempore poſt Bullæ editionem proſint, & ſuffragentur.

Reſpondeo negativè, quia in hac Bulla revocantur, ibi, *quarumcumque exemptionum, vel aliorum gratiarum prætextu.* Idemque habetur *in canone 19. q. 20. per totam t. 3.* ſalvem in cauſis criminalibus, de quibus ibi ſermo habetur, & ſub finem Bullæ, ibi, *non obſtantibus privilegiis*, &c. Ita Suarez *diſp. 21. ſeſſ. 2. n. 79. & in tract. de Catholicæ fidei defenſione, lib. 4. de immunit. c. 34. n. 27.* Alterius *hic cap. 1.* Duardus *q. 9. n. 7.*

7 Hoc tamen intellige, niſi privilegium confirmatum fuerit, aut niſi fortè privilegium ſub peculiari aliqua, & inuſitata forma conceſſum, ut per verba hujus Bullæ revocatum non cenſeatur: quælibet enim revocatio non ſufficit ad abroganda ſingula privilegia, ſub quavis forma conceſſa, ut patet ex dictis *de privilegiis in tract. de leg. diſp. 1. q. 3. p. 8. §. 3. n. 1. & ſeqq. t. 2.* quæ hic neceſſe non eſt repetere, cum ad eum locum pertineant, ibique videri poſſint cum DD. ibi citatis, quibus adde Suar. *li. 4. de immunit. c. 34. n. 27. & ſeq.* quamquam revocatio privilegiorum in hac Bulla generaliſſima eſt.

8 Hinc colligi poteſt primò ſolutio *ad c. filiis, & nepotibus 17. q. 7.* & ad alios textus, in quibus concedi videtur Principibus ſæcularibus facultas, & privilegium cognoſcendi cauſas, ad Eccleſiaſticos pertinentes, dum Eccleſiaſtici in iis cognoſcendis, & delinquentibus puniendis negligentes ſunt. Reſpondeo enim hujuſmodi privilegium abrogatum fuiſſe; ut patet ex ſupradictis *punct. 1. n. 12. t. 3.* & ex infrà dicendis §. 3. *per totum*, ubi alias reſponſiones ad hunc textum afferam.

Non nego tamen, quin etiam hoc tempore quamplures caſus exteror ad laicale forum pertinentes, *de quibus qu. 16. punc. 6. num. 1. & ſeqq. t. 3.* latiſſimè diſſeram.

9 Secundò colligi poteſt, privilegium cognoſcendi cauſas Eccleſiaſticorum, Principibus conceſſum, revocari poſſe, etiamſi per conſuetudinem immemorabilem, tali privilegio innixum, obſervatum fuerit. Ratio eſt; tum quia privilegium ſubdito conceſſum revocari poſſe communis eſt DD. opinio; ſed privilegium cognoſcendi cauſas Eccleſiaſticas conceſſum eſt ſubdito; etiamſi conceſſum ſit Imperatori, aut Regibus; Papa enim eſt illis ſuperior, cum Chriſtus generaliter, & indiſtinctè dixerit Petro, & conſequenter ejus ſucceſſoribus, *paſce oves meas*, tum quia hujuſmodi privilegium eſt odioſum ut potè libertati Eccleſiaſticæ contrarium, ergo ſtrictè explicandum eſt; ita ut conceſſum cenſeatur illo modo, quo libertati minus præjudicet; conſequenter revocari poteſt, tum quia hæc cenſetur juriſdictio delegata, quæ revocari poteſt, ut bene probat Suarez *de immun. lib. 4. c. 34. n. 27.* Cavallus *in tract. de cognit. in proœmio, cap. 10. n. 7. & ſeqq.* Suardus *t. 3. conſ. 419. n. 15.* Paulus Caſtrenſis *vol. 1. conſ. 317.* Card. Tuſcus *t. 5. v. libertas Eccleſiaſtica, concl. 342.* & alii, quos retuli *de legibus diſp. 1. q. 3. p. 8. §. 3. n. 1. & ſeqq. t. 2.* ubi etiam oſtendi, an privilegium conceſſum non ſubdito, vel per modum contractus aliquando revocari poſſit. Idem oſtendam infrà *q. 22. punct. 5. n. 3. t. 3.*

§. II.

Utrùm impedientes cauſarum Eccleſiaſticarum curſum, aut executionem litterarum Apoſtolicarum prætextu ſupplicationis Sum. Pontifici exhibendæ, ab excommunicationis pœna excuſentur.

1 *Prætextus ſupplicandi, vel informandi Summum Pontificem, excuſare poteſt impedientes executionem litterarum Apoſtolicarum, modò legitimè appellationem proſequatur.*
2 *Impediens malitiosè litterarum Apoſtolicarum executionem non excuſatur ab hac cenſura; etiamſi id faciat prætextu ſupplicationis Summo Pontifici exhibendæ.*

UNICA PROPOSITIO.

1 IMpedientes litterarum Apoſtolicarum executionem excuſari poſſunt ab excommunicatione hujus canonis, ſi impediat prætextu informandi, aut ſupplicationem exhibendi Summo Pontifici, modò tamen ſupplicationem coram Sede Apoſtolica legitimè proſequatur. Ita expreſsè in hoc canone habetur; cum enim ſæpè contingat, ut quis litteras Apoſtolicas ſurreptitias eſſe, aut iniquum gravamen, vel ſimilia continere arbitretur, Summus Pontifex indulſit, ut impedientes litterarum Apoſtolicarum executionem, interpoſita apud ipſum ſupplicatione, immunes ſint ab excommunicatione, modò hujuſmodi ſupplicationem coram ipſo Summo Pontifice, & Sede Apoſtolica proſequantur.

2 Sed modo dubium eſt, utrùm ab hac cenſura excuſetur is, qui nullam prorſus cauſam habet impediendi litterarum Apoſtolicarum executionem; ſed malitioſè id facit, ne is cujus favore præfatæ litteræ conceſſæ fuerunt, ipſarum privilegio, & fructu perfruatur, donec ipſe ſupplicationem Summo Pontifici exhibuerit, illamque proſecutus ſit.

Ratio dubitandi pro parte affirmativa eſt, quia Summus Pontifex ab iſta excommunicatione videtur illum abſolutè excipere, qui litterarum executionem impedit, prætextu ſupplicationis, & informationis Summo Pontifici faciendæ; prætextus autem non ſolùm importat cauſam veram, ſed etiam fictam, ut DD. communiter fatentur.

His non obſtantibus, arbitror illum ab excommunicatione non excuſari. Ratio eſt, tum quia dolus, & propria culpa nemini patrocinari debent, *l. nec ex dolo, ff. de dolo, l. is, qui dolo, ff. de rei vendic. & c. audivimus, de colloſ. deteg.* tum quia Sum. Pontifex eos ſolùm excuſat, qui ad ipſum informandum ſupplicant, vel ſupplicari faciunt, modò ſupplicationem legitimè proſequantur. Is autem, qui novit nullam ſe prorſus habere cauſam impediendi litterarum Apoſtolicarum executionem, non poteſt ſupplicationem legitimè proſequi. Ita ſentire videtur Alter. *lib. 5. diſp. 15. c. 2. col. 4. verſ. ſed poſtulabit*, Filliuc. *tract. 16. c. 10. q. 4. n. 258. verſ. infertur.*

Ad rationem dubitandi reſpondeo primò, Summum Pontificem, dum loquitur de ſupplicantibus, non uti nomine prætextus. Secundò etiamſi prætextus meminiſſet, explicandus eſſet de prætextu rationabili, ſaltem juxta mentem ſupplicantis. Tertiò reſpondeo Summum Pontificem excipere ſupplicantes, modò ſupplicationem legitimè proſequantur; is autem, qui nullam habet cauſam, non poteſt ſupplicationem legitimè proſequi.

§. III.

Utrùm conſuetudo, ſaltem immemorabilis, excuſare poſſit laicos judices cauſas Eccleſiaſticas ad ſe avocantes, ſeque in earum cognitione intromittentes.

1 *Conſuetudo licèt immemorabilis non excuſat avocantes cauſas Eccleſiaſticas à judicibus Eccleſiaſticis, vel ſe intromittentes in cognitione cauſarum eccleſiaſticarum.*

2 *Vis repelli poteſt, & iſtas conditiones requirit; 1. ut certò conſtet de injuria illata; 2. ut ſervetur moderamen inculpatæ tutelæ.*

3 *Conſuetudo immemorabilis, vim privilegii non habet, niſi accedat conſenſus Summi Pontificis.*

4 *Conſuetudo non ſemper idem operatur, quod privilegium, nec auctoritativè introduci poteſt prætextu boni communis.*

UNICA PROPOSITIO.

1 PRincipes ſæculares, aliique judices laici non poſſunt ſe prætextu conſuetudinis etiam immemorabilis excuſare, avocando à judicibus Eccleſiaſticis cauſas ſpirituales, vel ſpiritualibus annexas, vel in cauſarum Eccleſiaſticarum cognitione ſe intromittentes. Ita Azor. Antonius de Souſa, & alii, quos retuli *q. præcedenti punct. 1. q. 1. poſt ſecundam propoſitionem, n. 5 & 6. t. 3.* ubi etiam retuli differentiam inter conſuetudinem, & privilegium. Idem tenet Navar. *c. 27 n. 69.* Rota *dec. 10 de conſuet. in antiquis*, Farinac. *conſ. 68. in deciſ. cauſarum crimin.* ubi refert dec. Rotæ anno 1595. Suar. *in tract. de fidei defenſione, lib. 4. de immunit. c. 34.* Filliuc. *tr. 16. c. 10. q. 4. n. 255. & q. 5. n. 264.* Sayrus *hic l. 3. c. 28. n. 8.* Duard. *l. 2. can. 14. q. 9. n. 3. & can. 15. q. 11. n. 59. verſ. 23. & can. 19. q. 8.* Reginald. *l. 9. c. 11. n. 341.* Alterius *diſp. 15. c. 3. ad finem, & diſp. 16. c. u. col. 7. verſ. ad hanc*, & alii communiter, quos retuli *de legib. diſp. 10. q. 2. punct. 1. §. 3. n. 2. & ſeq. t. 2.* contra Covarr. Cev. Diaz, & alios, quos ſuperiùs adduxi. Idem ſuſtinere videntur omnes Doctores, quos referã *q. 16 p. 2. n. 1. t. 3.* aſſerentes libertatem Eccleſiaſt. eſſe de jure divino.

Ratio iſtius propoſitionis eſt.

Primò, quia ut conſuetudo excuſet, debet eſſe legitima, & præſcripta; conſuetudo autem præſcribi non poteſt, quoties ſubjectum eſt incapax illius rei, quæ per conſuetudinem induci prætenditur. Panormitanus, & Felinus *in c. cauſam, de præſcrip. & in cap. quanto, de conſuet.* Decianus *in tract. crimin. 1. p. lib. 4. c. 9. n. 4* Baldus *in l. omnes, C. de præſcript. 30 vel 40. annorum* Carolus de Graſſis *de effectibus clericat. effectu 2. n. 380.* & alii communiter, cum ergo laici incapaces ſint juriſdictionis ſpiritualis, & Eccleſiaſticæ, *c. cauſam, de præſcrip. & cap. ſolitæ, de majorit. & obed.* ſequitur ipſos non poſſe hanc juriſdictionem per conſuetudinem acquirere; conſequenter non poſſe prætextu conſuetudinis ſe tueri, & excuſare.

Secundò, quia libertas Eccleſiaſtica eſt de jure divino, ut fusè probabo *q. ſequenti puncto 2. n. 1. t. 3.* nulla autem conſuetudo contra jus divinum legitimè induci poteſt, cum homines iuri divino derogare nequeant, ut DD. communiter fatentur.

Tertiò, quia conſuetudo, quæ ſingulis ferè annis revocatur, & reprobatur, legitima eſſe non poteſt, ut patet ex dictis *de legibus diſp. 1. q. 1. p. ult. §. 3. n. 6. & ſeqq. t. 2.* præfata autem conſuetudo perpetuis ferè temporibus, & ſingulis ferè annis rejicitur, revocatur, reprobatur. Imò conſuetudo contra libertatem Eccleſiaſticam reprobatur, non ſolùm in Bulla Cœnæ, & in jure Canonico, *c. noverit, de ſent. excomm. c. Clerici, de jud. c. cum terra, de electione*; verùm etiam jure civili *in authent. Caſſa, C. de ſacroſanctis Eccleſiis.*

Quartò, quia Summus Pontifex quaſcunque exemptiones, prætextus & alias prætenſiones excludit, excepto prætextu informationis, ſeu ſupplicationis coram Summo Pontifice exhibendæ, modò ſupplicatio exhibita non deſeratur; ergo Princeps, aliique judices non poſſunt ſe prætextu conſuetudinis excuſare; exceptio enim firmat regulam in caſibus non exceptis, *l. nam quod liquidè, §. fin. ff. de pænu. legat. c. 2. de conjug. lepros.*

Quintò, quia vel iſta conſuetudo nititur privilegio, vel nullo privilegio fulcitur. Si nullo privilegio fulcitur, nullum jus confert, ut probatum eſt: ſi nititur privilegio, adhuc non poteſt utentibus ſuffragari, quando enim conſuetudo, licèt immemorabilis, fundatur in privilegio, non plùs operatur, quam ipſum privilegium, cùm vires ab eo accipiat, *l. hoc iure, §. ductus aquæ, ff. de aqua quotidiana, & æſtiva, c. ſuper quibuſdam, §. præterea, de verb. ſignific.* Idemque concedunt communiter Doctores. Cum ergo privilegium in hac Bulla ſublatum ſit; ſequitur judices laicos, cauſas Eccleſiaſticas ad ſuum tribunal trahentes, vel illarum executionem impedientes, à peccato, & à cenſura non excuſari titulo conſuetudinis.

Sextò, quia ſi permitti poteſt hujuſmodi conſuetudo, maximè quia jure naturæ, & divino licitum eſt vim vi repellere, & innocentem tueri, *l. ut vim, ff. de juſt. & jur.* Sed hæc ratio, quæ eſt Achilles nonnullorum adverſariorum, non militat in noſtro caſu; ergo hujuſmodi conſuetudo admitti non poteſt. Minor probatur; quia ex communi Doctorum ſententia.

2 Non eſt licitum vim vi repellere, niſi cum duplici conditione. Prima eſt, ut certò conſtet de injuria illata, nam ſi dubium ſit, præſumendum eſt in favorem ſuperioris Eccleſiaſtici, cum quia in facto Principis, ſeu ſuperioris non præſumitur delictum, tum quia judices laici, dum ipſis certo non conſtat de injuria ulteri illata à judice Eccleſiaſtico, periculoſè exponunt inferendi injuriam ſuperiori Eccleſiaſtico, ipſumque privandi jure, quod habet in ſibi ſubditum: cum autem illa conditio ut plurimum deſit, dum judices laici appellationem in cauſa Eccleſiaſtica admittunt (ipſis enim certò non cõſtat de injuria ab Eccleſiaſtico judice illata, quod ex ipſo facto manifeſtè apparet, cùm appellationem admittant, ſeque interponãt, ut juridicè examinẽt, an vis inferatur, necne, ut benè obſervat Suar. *de immun. l. 3. c. 34. n. 35.*) ſequitur judices laicos criminis, & excommunicationis, ut plurimum, reos eſſe, niſi ex privilegio id faciant.

Secunda conditio eſt, ut ſervetur moderamen inculpatæ tutelę, moderamen autem inculpatæ tutelæ non ſervatur, dum laicus, aut Eccleſiaſticus ad laicos judices recurrit, & appellationem apud ipſos interponit, quod tripliciter probo.

Primò, quia non ſervatur moderamen inculpatæ tutelæ, quoties invaſo alia competit ratio evadendi ab invaſione, & injuſta vexatione abſque majori, vel æquali damno, quam vim auferendo, ut communiter conceditur à Doctoribus, & patet ex dictis *de homicidio ad neceſſariam ſui defenſionem patrato in tract. de reſtitut. in particul. diſp. u. q. ultim. ſect. 1. p. 8. n. 1. & ſeqq. tom 2.* ſed in noſtro caſu invaſo competit alia ratio evadendi abſque majori, vel æquali damno; poteſt enim recurſum ad Eccleſiaſticum judicem habere, & in defectum unius ſuperioris Eccleſiaſtici alium adire iuxta ſacrorum canonum diſpoſitionem, ut etiam in foro ſæculari uſu, & praxi litigantium communiter receptum eſt.

Secundò, quia non ſervatur moderamen inculpatę tutelæ, quoties quis ſe ipſum, aut alium tuetur cum graviori damno Reipublicæ: in noſtro autem caſu tuentur alium cum graviori damno publico, videlicet uſurpatione juriſdictionis Eccleſiaſticæ, quæ maximi momenti exiſtimatur, & in commune commodum Eccleſiaſticorum jure divino, canonico, & civili inducta fuit.

Tertiò, quia moderamen inculpatæ tutelæ non ſervatur, quoties major vis infertur, quam opus ſit ad tuendum oppreſſum, in noſtro autem caſu major vis infertur, quam opus ſit, tum quia innocens defenditur publica auctoritate cum uſurpatione juriſdictionis Eccleſiaſticæ, dum privatim defendi poteſt abſque læſione libertatis Eccleſiaſticæ, tum quia defendi poteſt admonendo ſuperiores Eccleſiaſticos, juxta ſacros canones, aut ſupplicationem porrigendo Summo Pontifici, eamque legitimè proſequendo, ut in Bulla conceditur, non adito laico tribunali, ut in ſimili patet de culpa homicidii, & de irregularitate ob homicidium contracta; is enim à culpa homicidii, & pæna irregularitatis non excuſatur, qui vitæ aggreſſorem occidit, dum vitæ periculum evitare potuit fugiendo, aut tantummodò percutiendo, vel mutilando, ut benè Sylveſt. *v. homicidium 3. q. 4. in principio* Majolus *lib. 5. de irregul. c. 48. n. 6.* Ludovicus Molina *tom. 4. tr. 3. diſp. 11. n. 2.* Suarez, Regin. Sayrus, & alii, quos retuli *de irreg. diſp. 7. qu. 4. punct. 6. nu. 2. t. 1. & de contract. diſp. 2. q. ult. ſect. 1. punct. 8. n. 1. & ſeqq. t. 2.*

Quæ dicta ſunt in hac ſexta ratione quilibet adnotare debet, quia

vera,

Digitized by Google

verè, ſolida, & firma ſunt, & omnia Cevallos argumenta, & fundamenta funditus evellunt, & evertunt.

Neque obſtat dicere juriſdictionis actum non exerceri, nec libertatem Eccleſiaſticam lædi, cùm id fiat via defenſionis, & poteſtatis extraordinariæ. Reſpondeo enim hoc à veritate longiſſimè alienum eſſe, *ut §. ſequenti oſtendam per totum*.

3 Objicies 1. aliquibus in locis uſus, & conſuetudo immemorabilis invaluit confugiendi ad laicos judices ad impediendam vim, & injuriam, ab Eccleſiaſticis judicibus illatam: conſuetudo autem immemorabilis vim privilegii habet, & privilegii præſumptionem inducit, *cap. ſuper quibuſdam, de verb. ſignific. & l. hoc iure, ff. ductus aquæ, ff. de aqua quotid. & æſtiva*.

Rurſus id conſuetudine ſaltem immemorabili poteſt induci, quod privilegio concedi poteſt. Dec. *conſ. 589. & 649* & alii. Sed privilegio Summi Pontificis concedi poteſt facultas recurrendi ad laicos judices in cauſis Eccleſiaſticis; ergo eadem facultas conſuetudine ſaltem immemorabili induci poteſt.

Reſp. ſolutionem iſtius objectionis conſtare ex ſupradictis *qu. 14. punct. 1. n. 6. 2. 3.* ubi etiam rationes attuli, cur hujuſmodi conſuetudo induci nequeat, nec privilegii rationem habeat.

Quamobrem hic breviter dico cum Azorio, Duardo, Antonio de Souſa, & aliis quos ibi enumeravi, non poſſe hujuſmodi conſuetudinem induci, vel inductam admitti, & tolerari, niſi Summi Pontificis conſenſus accedat, ut patet, tum ex rationibus in propoſitione allatis, tum quia hujuſmodi conſuetudo multis in locis, præſertim in hac Bulla, damnatur, & reprobatur.

4 Ex quo licet inferre privilegium, & conſuetudinem non idem operari: ſed privilegium aliquando plus prodeſſe, quam conſuetudinem, ut bene Joannes Andreas *in ca. 2. de præb. in 9.* Innocentius, Panormitanus, & alii apud Azorium *lib. 5. c. 10. col. 10. verſ. & objicimus*, & apud Carolum de Graſſis *de effectibus clericatus, effectu 1. n. 375. & ſeq.*

Objicies ſecundò, conſuetudo ob commune bonum introducta permitti poteſt; ergo conſuetudo recurrendi ad laicos judices permitti poteſt, dum commune bonum poſtulat aliquid fieri contra immunitatem Eccleſiaſticam: tunc enim hic caſus per epikejam cenſetur in lege exceptus, vel ſaltem, quod lege prohibetur, neceſſitas permittit, & licitum facit, *cap. ſi quis propter neceſſitatem de furtis, cap. pervenit, de immunit. Eccleſ. cap. filiis, vel nepotibus*, ubi Gloſſa 16. *q. 7.* & *cap. qualiter, & quando, de judiciis*.

Reſpondeo commune bonum libertatis Eccleſiaſticæ poſtulare, ut hujuſmodi conſuetudo non admittatur.

Verum ſi detur caſus, ut commune bonum poſtulet aliquid fieri, quod alias contra libertatem Eccleſiaſticam cenſeretur, non poteſt illud auctoritativè fieri, ſed privata auctoritate, & per modum defenſionis, nam ſola neceſſitas non confert juriſdictionem, & ſine juriſdictione judicium exerceri non poteſt, præſertim contra privilegium fori Eccleſiaſtici, & cauſarum Eccleſiaſticarum. Quæ verò faciunt judices laici, dum Eccleſiaſtici ad ipſos recurrunt, non faciunt auctoritate privata, ſed judiciali: vident enim acta proceſſus, & ferunt ſententiam; conſequenter libertatem Eccleſiaſticam offendunt, niſi hoc faciant ex legitimo Summi Pontificis privilegio.

Ex dictis colligitur rejiciendam eſſe opinionem Cevallos in *tract. de cognitione cap. 1 a. in proœmio*, & nonnullorum aliorum indiſtinctè aſſerentium, licitum eſſe recurſum ad laica tribunalia; eò quòd hic recurſus immemorabili conſuetudine receptus eſſet, antequam in Bulla Cœnæ ſub prætextu violentiæ prohiberetur. Ratio cur rejici debeat, eſt, quia hujuſmodi conſuetudo legitimè introducta non eſt, ut patet ex rationibus in propoſitione allatis.

An autem hujuſmodi conſuetudo teneat ob ſcientiam, & tolerantiam Summi Pontificis, conſtat ex dictis §. 1. *dub. 1. num. 5.* ubi probatum eſt non tenere. Secus dicendum eſt, ſi legitimum adſit privilegium.

§. IV.

Utrùm neceſſitas, ſeu defenſio, ſeu prætextus prohibendæ violentiæ, injuriæ, ſeu damni excuſet laicos judices ab excommunicatione Bullæ, avocando cauſas à judicibus Eccleſiaſticis, aut alia hic vetita faciendo.

1 *Prætextus prohibendæ violentiæ non excuſat avocantes cauſas Eccleſiaſticas, aut litterarum Apoſtolicarum executionem impedientes.*
2 *Clerici, & Prælati Eccleſiaſtici puniendi ſunt à Superiore Eccleſiaſtico.*
3 *Epiſcoporum cauſæ criminales ad Summum Pontificem hoc tempore ſpectant, vel ad Epiſcopos ab ipſo delegatos.*
4 *Leges libertati Eccleſiaſticæ repugnantes irritæ ſunt, & invalidæ.*
5 *Reges ante Chriſti Domini adventum ſolum temporalem, non verò ſpiritualem juriſdictionem habebant.*
6 *Moyſes non ſolùm temporale dominium, verum etiam ſpiritualem juriſdictionem habebat ratione Sacerdotii.*
7 *Juriſdictio Eccleſiaſtica non poteſt ad laicam poteſtatem redire, tanquam ad ſuum principium.*
8 *Juriſdictio ſpiritualis, & Eccleſiaſtica à Chriſto collata fuit, & deficientibus Judicibus Eccleſiaſticis juriſdictio Eccleſiaſtica rediret ad Chriſtum.*
9 *Iuriſdictione Eccleſiaſtica uſi ſunt Eccleſiaſtici ante Conſtantini, & Sylveſtri tempora.*
10 *Principes non ſunt abſoluti domini omnium bonorum temporalium.*

11 *Judex Eccleſiaſticus poteſt in defectum Principis laici juriſdictionem exercere, non autem poteſt Princeps laicus exercere juriſdictionem ſpiritualem in defectum Judicis Eccleſiaſtici.*
12 *Judex laicus poteſt auctoritate privata periculo occurrere, & damnum impedire, dum periculum eſt in mora ſervato moderamine.*
13 *Judex laicus damnum impedire poteſt auctoritativè, dum periculum eſt in mora, interpoſita legitima ſupplicatione apud Summum Pontificem, modo illam legitimè proſequatur.*
14 *Judex laicus non poteſt litterarum Apoſtolicarum executionem impedire, ſi interpoſita ſupplicatione Summus Pontifex adhuc velit ſuas litteras executioni mandare.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 PRætextu prohibendæ violentiæ, ſeu injuriæ, & damni impediendi non eſt titulus ſufficiens ad excuſandos eos, qui cauſas ſpirituales, vel ſpiritualibus adnexas à judicibus Eccleſiaſticis avocant, aut litterarum Apoſtolicarum executionem impediunt, aliave hic vetita faciunt. Ita Suarez, Azor. Alterius, Duardus, Reginaldus, & alii *loc. infrà citand.* Ratio eſt primò, quia Summus Pontifex non obſtante hujuſmodi prætextu excommunicat eos, qui hæc præſtant. Neque obſtat dicere Summum Pontificem loqui de injuſto prætextu; non verò de juſta defenſione. Reſpondetur enim hanc non eſſe juſtam defenſionem, & prætextum, cum non ſervetur moderamen inculpatæ tutelæ, & Summus Pontifex abſolutè loquatur de quolibet prætextu, excepta ſupplicatione, *ut in præcedentibus §§. explicavi præſertim §. 2. per totum*.

Secundò, quia jure canonico pluribus in locis interdictum fuit, ne cauſæ Eccleſiaſticæ ad profanos, & civiles judices devolvantur: etiamſi Eccleſiaſtici judices in adminiſtranda juſtitia erraverint, aut negligenter ſe geſſerint, *c. qualiter, de jud. cap. ſi quis clericus, c. placuit, c. Chriſtianis, c. clericum 11. q. 1.*

Tertiò, quia violentia arceri, & juſtè repelli non poteſt, niſi ſervato moderamine inculpatæ tutelæ, hîc autem non ſervatur moderamen inculpatæ tutelæ, *ut in præcedenti §. n. 2.* evidentiſſimè demonſtravi, cum alia via, & cum minori damno occurri poſſit violentiæ, injuriæ, & damno ab Eccleſiaſticis illato, quam judices ſæculares adeundo. Nec ego ulla ratione adduci poſſum ad credendum, ſæculares judices in adminiſtranda juſtitia diligentiores futuros, regulariter loquendo, Eccleſiaſticis. Quamobrem ſi vis, & injuria ab aliquo judice Eccleſiaſtico inferatur, poterit is, cui vis, & injuria illata eſt, appellationem apud ſuperiorem judicem Eccleſiaſticum interponere, aut judex laicus ſupplicare poterit judices Eccleſiaſticos, ut neceſſitati occurrant, & uno negligenter ſe gerente poteſt alium ſuperiorem adire, (ſicut etiam uſu receptum eſt in tribunalibus laicorum,) poteſt enim, juxta ſacrorum canonum diſpoſitionem, aditum habere primò ad Epiſcopum, ſecundò ad Archiepiſcopum, tertiò ad Patriarchas, ſeu Primates, quartò ad Nuncios, & Legatos Apoſtolicos, quintò ad Summum Pontificem, *c. quo caſu, c. ſi quis Epiſcopus 23. q. 3. c. filiis 16. q. 7.*

2 Hac etiam de cauſa, ſi clericus, vel Epiſcopus delinquat, non à laico, ſed à ſuperiore Eccleſiaſtico judicandus, & puniendus eſt. Clericus enim coram Epiſcopo convenitur, Epiſcopus coram Archiepiſcopo, Archiepiſcopus coram Primate, Primas coram Summo Pontifice, ut probavi *de legibus in octavo Decalogi præcepto, diſput. 10. quæſt. 2. punct. 1. §. 1. n. 10. c. 8.*

3 Quamquam hoc tempore Epiſcoporum cauſæ criminales ad Summum Pontificem ſpectant, vel ad Epiſcopos à Summo Pontifice deputatos, ex Tridens. *ſeſſ. 13. c. 8. & ſeſſ. 24. c. 5.* & ex ſacra Cardinalium declaratione.

Quartò, quia actus propulſandi auctoritativè injuriam, eſt actus juriſdictionis; ſed actus juriſdictionis non poteſt exerceri in non ſubditos: ergo non poteſt à laicis exerceri in Eccleſiaſticos, qui laicæ poteſtati ſubditi non ſunt, ex communi DD. ſententia, *in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, de conſtitut.* Confirmatur, quia nemo mittere debet falcem in meſſem alienam; cauſæ autem Eccleſiaſticæ non ſunt meſſis laicorum, ſed Eccleſiaſticorum, *cap. ſolitæ, de major. & obed. c. Eccleſia, de conſtit.*

Quintò, quia judex laicus eſt inferior Eccleſiaſtico: ergo non poteſt illius defectum ſupplere: defectus enim ſuppleri debet à ſuperiore, ſicut appellatio non datur à ſuperiore ad inferiorem; ſed ab inferiore ad ſuperiorem.

Sextò, quia Rex Galliæ non poteſt ob juſtitiæ defectum cauſas Regni Hiſpaniarum cognoſcere, ut concedunt etiam adverſarii, ob diſtinctionem juriſdictionum; ergo multo minus Principes ſæculares poſſunt prætextu arcendæ violentiæ in cauſis Eccleſiaſticis ſe intromittere, cùm juriſdictio Eccleſiaſtica non minus diſtincta ſit à laica, quam ſit juriſdictio unius Principis ſæcularis à juriſdictione alterius; & ſicut judex laicus non patienter ferret laicum ſibi ſubditum in cauſa temporali conqueri coram judice Eccleſiaſtico de injuria ſibi à judice laico illata, ita multo minus Eccleſiaſticus judex pati debet, ut Eccleſiaſticus coram judice laico conqueratur de vi ſibi illata, ut bene argumentatur Suar. *l. 4. de imm. c. 34. n. 35. & 38.*

Septimò, quia ſi recurſus, & appellatio Eccleſiaſticorum ad Curiam ſæcularem permittenda eſt, maximè ob publicam neceſſitatem, & ad neceſſariam innocentis defenſionem; ſed hæc ratio non eſt ſufficiens, tum quia non adeſt neceſſitas, ut *§. præcedenti num. 2.* probavi, tum quia neceſſitas non confert juriſdictionem, ſed legitimus ſuperioris conſenſus.

F 2 Neque

Digitized by Google

Neque obſtat dicere in cognitione per viam violentiæ non exerceri actus iuriſdictionis, conſequenter laicum non indigere iuriſdictione Eccleſiaſtica; hoc enim infrà reiicietur *verſ. Dices primò*.

Octavò, quia, quod una via prohibetur, altera permitti non debet; ſaltem dum ſimilis in utraque ratio reperitur, *reg. cùm quid de reg. iur. in 6.* ſed appellatio, ſeu recurſus ad ſæcularia tribunalia, etiam in ſententia Cevallos, & nonnullorum adverſariorum, prohibetur via iuriſdictionis ordinariæ; ergo etiam prohibetur per viam extraordinariæ cognitionis, & defenſionis, cùm ſimilis in utraque ratio reperiatur, ut conſtabit ex ratione proximè ſequenti.

Nono, quia iſta extraordinaria cognitio, ſeu defenſio auctoritativè, & ordinariè exercetur; (licèt eadem omninò procedendi forma non ſemper adhibeatur, & ad tegendam uſurpatæ iuriſdictionis Eccleſiaſticæ labem nomine extraordinariæ iuriſdictionis, & defenſionis nuncupetur;) ſed ordinaria cognitio prohibetur, ut adverſarii fatentur; ergo etiam extraordinaria, nam eadem utriuſque ratio eſt, cum utraque libertatem Eccleſiaſticam lædat. Neque rationi conſentaneum eſt, ut prætextu extraordinariæ iuriſdictionis, & ſub ſpecie, ac nomine defenſionis naturalis Eccleſiaſtica iuriſdictio uſurpetur, & Eccleſiaſticæ immunitati damnum inferatur.

Dices primò cum Cevallo *in tract. de cognit. gloſ. 7. nu.* 10. nullum iuriſdictionis actum exerceri, cùm non agatur de iuriſdictione exercenda, ſed de vi tollenda. Sed contra primò, quia quæ Princeps facit prætextu violentiæ; facit ex proprio officio in ſententia adverſariorum: quæ autem pertinent ad officium Principis, ſunt actus iuriſdictionis; in hoc enim diſtinguitur officium Principis ab officio perſonæ privatæ.

Secundò, quia iuriſdictio dicta eſt à iure dicendo, *l. 1. §. damni ff. de ſuſpectis tutoribus*, ſed iudices, ad quos fit recurſus, ius dicunt, nam vident acta proceſſus, ferunt ſententiam, teſte Cevallos *gloſ.* 6. *n.* 1. & poſtquam cognoverunt appellantem non habuiſſe iuſtam appellandi cauſam, condemnant ipſum in expenſis, & damnis alteri illatis, cogunt iudicem Eccleſiaſticum ad acceptandam appellationem, imò ipſummet iudicem, ſi in ſua perſiſtit ſententia, in expenſis condemnare conſueverunt, ut fatetur ipſe Cevallos *gloſ.* 8 *n.* 11. Gutierez *lib.* 2. *pract. q.* 19. Seſſe *de inhibit. ſuſt. c.* 8. §. 3. & alii. Luce autem meridiana clarius eſt, iſtos eſſe actus iudiciales, ut benè Suarez *de immunit. lib. 4. c. 34. n.* 34. & colligitur *ex c. iurgantium de ſent. & re iudic.*

Dices 2. cum eodem Cevallos, libertatem Eccleſiaſticam non lædi, ſed protegi, augeri, & defendi, recurrendo ad laicos iudices ad propulſandam vim, & iniuriam; aliud *n.* eſt iuriſdictio, aliud protectio, & defenſio, ut colligitur ex Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *c.* 20. ubi Reges Catholici conſtituuntur protectores quoad Concilii obſervationem, licèt iuriſdictionem non acquirant.

Sed contra primò, quia ſi libertas Eccleſiaſtica hoc pacto protegeretur, Summus Pontifex, Collegium Cardinalium, aliique Primates Eccleſiæ non deteſtarentur huiuſmodi conſuetudinem, & praxim; ſed laudibus efferrent, commendarent, approbarent. An autem Summus Pontifex, aliique Primates Eccleſiæ huiuſmodi conſuetudinem approbent, adverſarii conſulant Bullam Cœnæ Domini, aliaque decreta Eccleſiaſtica, vel potiùs (quia hæc alieno ſenſu ab ipſis extorquentur, & exponuntur) rogent Summum Pontificem ut ipſos de ſua mente certiores facere dignetur, ut violandæ libertatis Eccleſiaſticæ periculum evitent.

Secundò, quia iuriſdictio Eccleſiaſtica non protegitur, nec defenditur, dum cauſarum ad Eccleſiaſticos iudices pertinentium cognitio ad ſæculares Curias deducitur; hæc enim non eſt defenſio, ſed alienæ iuriſdictionis uſurpatio.

Dices tertiò, cauſam Eccleſiaſticam non indirectè cognoſci, ſed ſummariam informationem capi, & ſolùm indirectè de cauſa Eccleſiaſtica iudicari.

Sed contra, primò, quia adverſarii fatentur, uſu receptum eſſe, ut cauſæ Eccleſiaſticæ aliquando in totum cognoſcantur, & viſo proceſſu ſententia feratur.

Secundò, quia ſicut ex directa cognitione libertas Eccleſiaſtica directè violatur; ita ex indirecta indirectè: parum autem refert, quod aliquid fiat directè, vel indirectè *l. non dubium C. de legib.* Quamobrem ad violandam libertatem Eccleſiaſticam ſatis eſt, ut aliquis articulus materiam Eccleſiaſticam concernat, & ut perſona Eccleſiaſtica ad ſæculare tribunal, tanquam rea in eodem articulo trahatur, ut bene Suar. *lib. 4. de immunit. c. 34. nu. 34. ad finem.*

4 Obiicies 1. multis in locis leges, & ſtatuta reperiuntur, quibus approbatur, & fovetur uſus, & praxis recurrendi ad ſæculares Curias ad vim, & iniuriam ab Eccleſiaſticis illatam impediendam: cùm autem præſumendum non ſit, iſtas leges irritas eſſe, & ſacrilegas, dicendum videtur licitum eſſe recurſum ad laicos iudices ad vim impediendam.

Reſpondeo nullam rationem de huiuſmodi legibus habendam eſſe, ſi ab eo editæ fuerunt, qui facultatem, & privilegium non habebat cognoſcendi cauſas Eccleſiaſticorum ad violentiam impediendam, ut in ſimili dixit Marius Italia, loquens de legibus immunitati locorum Eccleſiaſticorum præiudicantibus in regno Siciliæ, nam leges, & ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam irrita ſunt, & invalida, ut porè ab eo lata, quia circa res Eccleſiæ, vel circa perſonas Eccleſiaſticas diſponendi facultatem non habet, ut ſuppono *cap. 2. de iudic. ca. Eccleſia Sanctæ Mariæ, de conſtit.* & *cap. bene quidem 69 diſt. l. privilegia, & Auth. Caſſa. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* Vide Bellarminum, ſi lubet, *in reſponſione ad quendam libellum, occaſione interdicti contra Venetos edit. pag. 17. ver. mirabile*, Baronium anno 452. & anno 453. & Suarez *in trac. de fide defenſione l. 4. de immunit. c. 13. n. 18. & c. 14. n.* 19. aſſerentes Principes in condendis huiuſmodi ſtatutis, exceſſiſſe, Eccleſiaſticam iuriſdictionem ſibi uſurpando. Sed de hac ſe diſſeram *q. ſeq. ſect. 2. punct. 1. & ſeqq. per totum n. 3.*

Obiicies 2. qui facit aliquid, ad quod tenetur ex officio, non peccat; conſequenter neque cenſuram incurrit: materia enim cenſuræ eſt peccatum; non autem actio ex officio debita. Sed Principes, qui ſuperiorem in ſua temporali ditione non agnoſcunt, faciunt id, ad quod tenentur ex officio, cognoſcendo cauſas per viam violentiæ, nam temporale dominium ipſis collatum fuit, hac conditione, & onere, ut populum urgente neceſſitate tueantur, ergo non peccant, conſequenter cenſuram non incurrunt. Ut hæc obiectio intelligatur.

5 Advertunt Cevallos *in tract. de cognit. in prologo n.* 120. *& ſeqq.* Covarruvias *pract. c. 4. n.* 3. & alii penes Reges, & Principes ſæculares ante Chriſti Domini adventum non ſolùm temporalem, verùm etiam ſpiritualem iuriſdictionem extitiſſe, (ut patet in Moyſe, qui poteſtatem in laicos, & in Levitas habebat,) ipſuſque ex quodam quaſi contractu inito cum populis, à quibus tributa, & ſubſidia recipiunt, obſtrictos fuiſſe ad defendendum populos à quavis violentia, quovis modo illata. Deinde ſpiritualem poteſtatem Chriſtus Dominus detraxit à Principibus ſæculi, eamque D. Petro, & eius ſucceſſoribus contulit. Quamquam Eccleſiaſtici hac iuriſdictione uſi non ſunt ante Conſtantini, & Sylveſtri tempora; ſed utriuſque iuriſdictionis temporalis, & ſpiritualis uſum habebant Reges aliique domini temporales.

Ex quo fit, ut ſi iudices Eccleſiaſtici facultate ſibi à Chriſto collata non ritè utantur, ſed abutantur, inferendo aliis violentiam, facultas ſpiritualis, quæ à regali, & politica deſumpta eſt, redeat ad ſuum principium, id eſt, ad Principes ſæculares revertatur; quælibet enim res de facili ad cauſam remeat primævam *l. qui res §. aream ff. de ſolution.* conſequenter Principes ſæculares poſſunt per viam protectionis clericos, & laicos ab iniuriis, & violentiis ab Eccleſiaſticis iudicibus illatis, defendere, & pœnam in temporalibus ipſiſmet iudicibus Eccleſiaſticis imponere, præſertim cum Rex abſolutus ſit in temporalibus dominus in ſuo regno.

Reſpondeo minorem propoſitionem omnino falſam eſſe: falſum enim eſt Principes, cognoſcendo cauſas per viam violentiæ facere id, ad quod tenentur ex officio, nam ex officio tenentur ſolùm ſuſcipere, & cognoſcere cauſas ſubditorum, non verò extraneorum, Eccleſiaſtici autem non ſunt ſubditi Principibus laicis, ſed Eccleſiaſticis, *cap. Eccleſia de conſtitut.* Præterea tantum abeſt, ut Principes laici cognoſcendo cauſas per viam violentiæ faciant id, ad quod tenentur ex officio, ut potiùs faciant contra proprium officium; Principis enim officium eſt, quieti, paci, & bono publico conſulere, & ſuum cuiq; tribuere; dum autem Princeps laicus in cauſis Eccleſiaſticis ſe ingerit, falcem mittit in meſſem alienam, Eccleſiaſticam iuriſdictionem uſurpat, Eccleſiæ libertatem violat; conſequenter bonum publicum evertit, immunitas enim Eccleſiaſticorum à laica poteſtate in commune Eccleſiæ, & Eccleſiaſticorum bonum a Deo conceſſa fuit: ſicut etiam privilegium *canonis 17. q. 4.* in commune Eccleſiaſtici ordinis decus, & honorem inductum fuit, ut alibi cum communi DD. ſententia docui *q. 16 ſect. 1. p. 2. n. 5 & ſeqq. n. 3.*

Neque obſtat dicere temporale dominium collatum fuiſſe Principibus laicis hac conditione, ut ſubditos tuerentur in qualibet neceſſitate.

Reſpondeo enim hanc conditionem in cauſis Eccleſiaſticis in pactum deduci non potuiſſe, tum quia populi non potuerũt Principem ad rem illicitam obligare, nec plus iuris in ipſum tranſtulerunt, quam ipſi haberent, tum quia conditio de re turpi non obligat, nec approbatur à iure ſed reiicitur, ut patet ex dictis *de matrimonio quæſt. 2. p. 10. n. 8. & ſeqq. c. 1. & de contractibus diſp. 3. q. 1. punct. 4. num. 10. com. 2.*

Præterea in diſcurſu, & explicatione ſecundæ obiectionis multa falſa adiiciuntur, quæ ſilentio prætereunda non ſunt.

Primò enim falſum eſt, iuriſdictionem ſpiritualem extitiſſe penes Principes ſeculares, & deſumptam fuiſſe à laica poteſtate, ut pluribus oſtendit Suarez *in tract. de fidei defenſione*, contra Regem Angliæ *lib. 3. c. 7. & ſeqq.* Bellarminus *in tract. de poteſtate Papæ*, contra Barclaium *c.* 34. Turrecremata *ſuper decreto 1. p. c. ſacroſancta, diſt. 22. n. 2.* & alii. Ratio eſt, tum quia dignius non dependet à minus digno, & quod poteſtatem creatam excedit, non poteſt ab ea deduci: poteſtas autem Eccleſiaſtica excedit poteſtatem laicam, & altioris eſt ordinis, ut benè probat Suarez *c.* 8. & Turrecremata *loc. proximè cit.* tum quia ex nullo Scripturæ loco probari poteſt, Principibus ſæcularibus collatam fuiſſe ſpiritualem juriſdictionem, ratione dominii temporalis, ſed eos, qui temporalem, & ſpiritualem juriſdictionem exercuerunt, fuiſſe ſimul Reges, & Sacerdotes, ut patet in Moyſe, & aliis; ergo ſpiritualis juriſdictio è temporali deduci non potuit: tum quia oppoſita ſententia damnatur in Concilio Conſtantienſi 15. *canon* 9. idemque tradit Torrecremata *in ſum. de Eccleſ. 2. p. lib. 4. c. 38. ad finem v. Apoſtolis*, tum quia juriſdictio ſpiritualis, & Eccleſiaſtica non potuit deſumi ab ea poteſtate, in qua nunquam fuit: juriſdictio autem ſpiritualis nunquam extitit penes laicam poteſtatem ut ſic, ut benè Suarez *lib. 3. c. 8.*

6 Ad id quod dicitur de Moyſe, qui temporale dominium habebat, & nihilominus juriſdictionem in Levitas, circa temporalia, cauſas, & judicia exercebat, ex Cotar. & aliis.

Reſp.

Digitized by Google

Reſp. Moyſem non ſolùm temporale dominium, verùm etiam ſpiritualem juriſdictionem habuiſſe; quia Summi Sacerdotii dignitatem habebat, nam Pſ. 98. dicitur, *Moyſes, & Aaron in Sacerdotibus ejus*, & Exodi 40. dicitur, incenſum Deo obtuliſſe, quo præcipuum Sacerdotum munus erat, ut benè oſtendit Bellar. *in reſponſione cujuſdam libelli, occaſione interdicti contra Venetos editi* Suar. *li.* 3. *c.* 9. Duard. & alii, quos referam *q. ſeq. punct.* 2. *n.* 4. & 5. *c.* 3.

7 Secundò falſum eſt Eccleſiaſticam juriſdictionem redire ad laicam, tanquam ad ſuum principium, tum quia id gratis aſſeritur, tum quia non poteſt redire ad id tanquam ad principium, à quo ſuam non duxit originem: juriſdictio autem Eccleſiaſtica non duxit originem à laica, ſed à divina, juxta illud Apoſtoli, *Non eſt poteſtas, niſi à Deo*, ut benè Bellarm. & alii DD. pluribus oſtendunt, ubi etiam probant.

8 Spiritualem, & Eccleſiaſticam juriſdictionem à Chriſto collatam fuiſſe Petro, & ejus ſucceſſoribus. *Paſce oves meas*. Matth. 21. *Tibi dabo claves regni cælorum, quodcunque ligaveris, &c.* Mat. 16. *Quæcunque ligaveritis ſuper terram, erunt ligata, & in cœlo*. Matth. 18. Conſequenter, ſi ſpiritualis juriſdictio in Eccleſia deficeret, non ad laicus judices, ſed potius ad Chriſtum; qui eam contulit, & univerſum judicaturus eſt orbem, redire deberet, tum quia juriſdictio Eccleſiaſtica, & ſpiritualis non poteſt redire ad perſonas ipſius incapaces: laici autem incapaces ſunt juriſdictionis ſpiritualis, *cap. cauſam, de præſcript. c. ſolitæ, de maior. & obed. cap. unam ſanctam, de maiorit. c. qualiter, & quando, de iud.* Tum quia juriſdictio, quæ ab alia ſuperiore deſumpta fuit, non ſtatim per illius abuſum devolvitur ad ſuperiorem, nam ſi Imperator regnum alicui concedat, & Prætor alicujus urbis à Rege conſtitutus juriſdictione abutatur, ſubditos iniquè vexando, illa juriſdictio non ſtatim devolvitur ad Imperatorem; ſed recurſus gradatim faciendus eſt.

9 Tertiò falſum eſt Eccleſiaſticos uſos non fuiſſe juriſdictione Eccleſiaſtica ante Conſtantini, & Sylveſtri tempora, nam D. Paulus *in epiſtola ad Timotheum Epheſinum Epiſcopum c.* 5. mandat, ut accuſationem contra Præsbyterum non recipiat, niſi duobus, vel tribus teſtibus probetur, ibi, *Adverſus præsbyterum accuſationem noli recipere, niſi ſub duobus, vel tribus teſtibus*, & alibi, *Quid vultis? in virga veniam, ad vos*; ſupponit ergo S. Paulus juriſdictionis uſum penes Epiſcopos ſuo tempore extitiſſe, ut bene probat Bellarm. *in reſponſione ad libellum citatum*, & Suarez *lib.* 4. *de immunit. c.* 13. *n.* 9. Quamquam initio naſcentis Eccleſiæ, non ſolum Eccleſiaſtici, verùm etiam laici in cauſis Eccleſiaſticis ſe immiſcebant; non quia hoc ipſis jure proprio competeret, ſed quia Summus Pontifex id dignis de cauſis permittebat, aut quia judicibus laicis nondum perfectè conſtabat perſonas Eccleſiaſticas jure divino exemptas fuiſſe, ut fusè oſtendit Suarez *in tract. de fidei defenſione lib.* 4. *c.* 13. *n.* 8. 14. & 18.

10 Quartò falſum eſt, Principes, & Reges eſſe dominos abſolutos omnium bonorum temporalium, in regno exiſtentium. Ratio eſt, tum quia alioquin pro ſuo libito poſſent tributa ſuper Eccleſiæ bonis imponere, ſine Sedis Apoſtolicæ conſenſu, quod omnino falſum eſſe infrà *q.* 19. *p.* 2. *n.* 4. & *ſeq. c.* 3. multis juribus, & rationibus evidentiſſimè demonſtrabo, tum quia dominium bonorum Eccleſiaſt. vel reſidet penes Eccleſiam, ideſt, penes congregationem fidelium, adminiſtratio penes Prælatos; & alios, quibus conferuntur ex Innocent. *c. cum ſuper elect. de cauſa poſſeſ. & propr.* vel penes Summum Pontificem, juxta Flaminium Pariſium *lib.* 2. *de reſignat. q.* 4. *n.* 34. Archidiaconum, & Gonzalez apud Joannem Hieronym. Sopranum *de alienatione rerum Eccleſiaſticarum, tract.* 44. *c.* 3. *n.* 3. vel apud Deum immediatè, juxta Suarez *lib.* 4. *de immunitate c.* 16. *n.* 11. & alios, quos retuli in *lib. variorum tractationum diſ.* 2. *q. unic. p.* 1. *n.* 1. & *ſeqq. c.* 1. ergo dominium bonorum Eccleſiaſticorum non reſidet penes Principem laicum, cùm duo domini inſolidum ejuſdem rei eſſe non poſſint *l. ſi ut certo*, §. *ſi duobus*; *ff. commod.* Videri poſſunt, quæ infra tradam *qu.* 19. *loco ſtatim citando*, ubi fuſiſſime oſtendam bona Eccleſiaſticorum libera, & exempta eſſe à poteſtate laicorum, non ſolùm jure civili, & canonico, verùm etiam divino; conſequenter poteſtati laicæ non ſubiici. Immò ibidem hanc ipſam quæſtionem in terminis explicabo *q.* 19. *punct.* 2. *n.* 5. *c.* 3. & *diſp.* 2. *qu.* 4. *puncto* 11. *n.* 1. & *ſeqq. c.* 3.

Obiicies 3. jure naturæ dictante, licitum eſt cuique vim vi repellere; & innocentis cauſam ſuſcipere, & tueri, *l. ut vim. ff. de iuſtit. & iur.* ſi ergo Judex Eccleſiaſticus vim inferat, poterit ſæcularis judex innocentem ad ſe confugientem tueri, ejuſque appellationem admittere

Reſpondet 1. gloſſ. *in l. vim citata*, licitum eſſe vim vi repellere, dum vis injuſtè infertur ab aliquo privato, non autem ab eo, cui ſubditi ſumus, *l. interveniam* §. 1. *ff. de iniur.* & *leg. qui reſtituere, ff. de vi vendic.* Quamobrem ſi judex non ſupremus vim inferat, nullum ſupereſt remedium, quam, ut ſervato juris ordine, ad ſuperiorem appellatio interponatur. Si judex ſupremus iniquè vexet, nullum ſupereſt remedium, niſi ut pœna æquo, & patienti animo feratur, & ſuſtineatur.

Reſp. ego ſecundò, licitum eſſe vim vi repellere, modò evidenter conſtet de injuria à ſuperiore illata, ut ſupra oſtenſum eſt *q.* 3. *n.* 2. *p.* 106. *c.* 3. & modò ſervetur moderamen incolpatæ tutelæ: hoc autem non ſervatur, dum invaſus alia ratione ſine gravi incommodo ſe tueri poteſt, quam vim inferendo, ut in noſtro caſu accidit, in quo læſus ſeipſum tueri poteſt, confugiendo ad ſuperiores judices Eccleſiaſticos, ad quos judicium ſpectat.

Reſp. tertiò, licitum eſſe vim vi repellere, quoties id fieri poteſt ſine graviori damno communi, in hoc autem caſo gravius damnum commune ſequitur adeundo ſæculares judices, nam Eccleſiaſtica juriſdictio violatur, & perturbatio in judiciis ſequitur, & ſicut innocens non poteſt aggreſſorem occidere, quoties ex morte aggreſſoris grave damnum reipublicæ ſequitur, bonum enim publicum præferendum eſt privato, ita neque licet ſæculares judices adire, quoties libertati Eccleſiaſticæ grave damnum inde infertur, libertas enim Eccleſiaſtica in commune bonum Eccleſiaſticorum à Deo conceſſa fuit, conſequenter, cæteris paribus, bono aliquorum privato præferenda eſt, maximi enim momenti ab Eccleſia jure meritò exiſtimatur. Vide tradita *q.* 3. in ſexta ratione *n.* 2. *c.* 3.

Neque obſtat dicere, libertatem Eccleſiaſticam non lædi, cùm laici judiciales actus non exerceant, ſed ſolius innocentis curam, & protectionem privata auctoritate ſuſcipiant.

Reſp. enim hoc verbis à nonnullis laicis aſſeri, ſed contrarium re ipſa fieri ut Eccleſiaſticæ libertati illudant, & alienam juriſdictionem hoc prætextu ſibi uſurpent, ut conſtat ex ſupra dictis *n.* 3.

Obiicies quartò, præcepta humana non præjudicant præceptis divinis, ſed Reges tenentur ex præcepto divino innocentes ab oppreſſione eripere, & tueri. Jer. 21. *Judicate manè judicium, & eruite ut oppreſſos de manu calumniantis*, & *c.* 22. *Audi verbum Domini Rex Juda, qui ſedes ſuper ſolium David, facite juſtitiam, & liberate vi oppreſſos de manu calumniatoris*.

Reſp. primò, hæc, & ſimilia loca intelligi debere, ſervatis ſervandis: Deus enim iniqua non præcipit, naturæ ordinem non pervertit, nec juriſdictiones confundit. Quæ autem ſervanda ſint in defenſione oppreſſi, patet ex ſupradictis in 3. *obiectione n.* 10 & *q.* 3. *in* 6. *ratione n.* 2. *c.* 3.

Reſpondeo ſecundò, Reges debere juſtitiam facere ſuis ſubditis, non autem Eccleſiaſticis, qui ab ipſorum juriſdictione immunes, & exempti ſunt.

11 Obiicies quintò, judex Eccleſiaſticus, in defectum Principis ſæcularis, deficientis in jure ſuis tribuendo, & in cauſis cognoſcendis, poteſt illas cauſas cognoſcere, & jus cuique ſuum tribuere, *c. licèt, & c. tranſmiſſa, de foro compet.* Panor. *c. qualiter, n.* 7. *de iud. gloſ. ibid. verbo prohibemus*; & alii communiter, ergo etiam judex laicus, in defectum Principis Eccleſiaſtici, poteſt Eccleſiaſticorum cauſas cognoſcere, & jus cuique ſuum tribuere, tum quia par in utroque caſu ratio eſſe videtur, tum quia *in c. filii* 16. *q.* 6. dicitur, ſi Prælatus ſit negligens, implorari poſſe Regem.

Reſponderi poſſet primò, ex hoc argumento ad ſummum ſequi, in caſu neceſſitatis id licitum fore, ſi uno judice Eccleſiaſtico deficiente, nullus alius Eccleſiaſticus ſupereſſet, ad quem recurſus haberi poſſet, nec alia circumſtantia hunc recurſum vitiaret.

Reſp. ergo ſecundò, conceſſo antecedente, falſam eſſe conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt; quia judex Eccleſiaſticus poteſtatem habet exercendi, ſaltem indirectè, judicia civilia, & politica per ordinem ad ſalutem animarum ſpiritualem, ut probavi *in tract. de legib. diſp.* 1. *q.* 1. *punct.* 3. *nu.* 5. *c.* 2. cùm Suarez, Toleto, Salas, & aliis; laici verò incapaces ſunt juriſdictionis Eccleſiaſticæ, niſi privilegio Sum. Pontificis capaces efficiantur, ut dictum eſt *q.* 1. *n.* 1. *c.* 3. tum quia ſic colligitur *ex c. qualiter, & quando de iudiciis*, tum quia ſæcularis eſt inferior, conſequenter ipſius negligentia ſuppleri poteſt per Eccleſiaſticum judicem ex facultate juris canonici, quod ita decernit ob animarum utilitatem, judex verò Eccleſiaſticus eſt ſuperior judice laico, conſequenter laicus ipſius defectum ſupplere nequit; non enim hoc poteſt virtute propria, ut per ſe patet, neque virtute juris civilis, cum jus civile nullam habeat in clericum auctoritatem, neq; virtute juris canonici, cum hæc poteſtas, & auctoritas nullibi expreſſa reperiatur, ut benè argumentatur Suar. *loc. cit. n.* 21. Quamobrem ſi judex laicus negligens ſit in juſtitia adminiſtranda, is, qui injuriam paſſus eſt, adire poteſt Eccleſiaſticum judicem, qui laicum per cenſuras compellet, ut ſuo munere juſtè fungatur, *c. adminiſtratores* 23. *q.* 5. Si verò laicus judex parere neglexerit, poterit judex Eccleſiaſticus innocentem tueri; eique jus ſuū tribuere, tum in pœnam judicis negligentis, tum jure naturali protectionis, cui vim vi repellere licet, *l. ut vim. ff. de iuſt. & iur.* Ita Suar. *lib.* 4. *de immunitate, c.* 14. *n.* 18 Salas, Toletus, & alii *loc. cit.*

Ad caput *filii*, reſpondeo, aut illud intelligi in ſpeciali caſu, quando Eccleſiæ bona per clericos dilapidantur, ut loquitur textus, aut adiri poſſe Regem, non tanquam judicem, ſed tanquam protectorem, & defenſorem, ut moneat Prælatum, & interim bona tueatur, donec Summus Pontifex conſuli poſſit, ut benè Suarez *loc. cit. diſp.* 1. *q.* 3. *n.* 5. *t.* 2. *de legibus adduxi*.

Obiicies ſextò, judex, qui innocentem iniquè vexat, privatur juriſdictione, eaque in alium transfertur. Matth. 21. *Auferetur à vobis regnum, & dabitur genti facienti fructus eius*, iſta autem gens, in quam hujuſmodi juriſdictio transfertur, ſunt Principes laici, quibus boni communis cura demandata eſt, & à quibus Eccleſiaſtica juriſdictio prius deducta fuit.

Reſp. eum, qui injuſtè vexat innocentem, dignum eſſe, qui juriſdictione privetur, juxta illud Eccleſiaſtici: *Regnum de gente in gentes transfertur propter iniuſtitias, & iniurias, & contumelias, & diverſos dolos*, non tamen ſequitur ipſo facto transferri, & ad laicos devolvi, præſertim cum adſint alii judices Eccleſiaſtici, qui juſtitiam rite adminiſtrare poſſunt; alioquin etiam ſequeretur juriſdictionē à judice laico admitti, ſtatim ac laicus judex ſua poteſtate abutitur.

Ad id, quod dicitur, ax Matth. 11. reſpondeo primo, Chriſtum loqui comminatorié, ſeu per verba futuri temporis. Secondò loqui de tranſlatione regni Dei ab Hebr. quos alloquebatur, in gentes, quæ facient fructus ejus, non verò de tranſlatione juriſdictionis Eccleſiaſticæ in laicos, ut eum locum Cevallos malè interpretator.

Obiicies ſeptimò, Eccleſiaſtici ſunt cives, & membra temporalis Reipubl ex Bellarmino *lib.* 1. *de Clericis c* 28. Farinacio *de inquiſit. qu* 8 *n* 30. Molina *diſp.* 35. *concl.* 6. & aliis, ſed cives, & membra Reipublicæ ſubbiciontur Principi temporali, omnis n. anima poteſtatibus ſublimioribus ſobdita eſt, teſte D. Paulo, & qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit; ergo Eccleſiaſtici ſubiiciontur Principi temporali, ergo tenentur legibus politicis, quæ commune Reipoblicæ bonum reſpicioot: ergo teneantor legibus Principum, editis ad violentiam; conſequenter retrahi poſſuot à Principe ab inſerenda injuria, & violantia.

Reſpondeo primò ad majorem propoſitionem cum Soarez, Bellarmino, & aliis contra Barclaium *cap* 34. apud Bellarminum, contra Cevallos *de cognitione per viam violentia, in proœmio cap.* 4. *num.* 10. & alios, Eccleſiaſticos eſſe cives, & membra Raipublicæ, non tamen hinc ſequi eos ſobiici poteſtati laicæ, exemptio enim Eccleſiaſtica non efficit ipſos non eſſe cives, & membra Reipoblicæ, ſed immunes, & exemptos reddit à juriſdictione Principis, qui Rempublicam in temporalibus regit, & gubernat, ut etiam ipſi adverſarii concedunt in caoſis ſpiritualibus, ſicot ſi ejuſdem civitatis duo ſint Priocipes, quorum alter unius partis civitatis dominus ſit, alrer alterius, omnes illius civitatis incolæ vocari poſſunt cives illius civitatis, licèt non ab utroque, ſed ab altero tantùm Principe judicari poſſint. Idem dic de Principa alicujus civitatis cive, & poſtmodum in Principem ejuſdem civitatis electo, qui ob aſſumptionem ad principatum non deſinit eſſe civis, & nihilominus ab onere legum eximitur, nec ad illam obſervantiam ex vi coactiva tanatur. Præterea in eodem Monaſterio reperiri poſſunt oonnulli religioſi, qui à poteſtate ſuperioris ordinarii illius Monaſterii exempti ſint, licèt omnas ſint raligioſi, & omnes vocari poſſint membra ajuſdem Convantus, ſeu Monaſterii.

Ad auctoritatem D. Pauli reſpondeo illam intelligendam aſſe reſpectivè ad ſuos ſuperiores in ſuo foro: non anim quilibet eſt cuilibet Priocipi, vel Imperatori ſubditus: ſed proprio, ut bene Suarea *lib.* 4. *de immun c* 2 *n.* 9. Bellarminus in reſponſione cuiuſdam libelli, & alii DD. Catholici.

An autem Eccleſiaſtici e vi directiva teneantur legibus Principum in materia omnibus communi aditis, ut ad ſervandum tritici pratium patet ex dictis *de legibus loco ſtatim citando* teneri; non tamen hinc ſequitur Eccleſiaſticos ſubiici poteſtati Principum, tum quia etiam Princeps ex vi directiva tenatur ſuis legibus in materia illi accommodata, & omnibus communi, ut probavi da legibus, & tamen non eſt ſibi ipſi ſubditus, tum quia Eccleſiaſtici non tenentur legibus Principum, præciſè ob Principum auctoritatem, ſed vel ex honeſtate, & dictamina juris oaturalis, vel ad præcavanda ſcandala, val ex diſpoſitione ſacrorum canonum, præcipientium hujuſmodi lages ſervari, ut benè Suarea *lib* 4. *de immun. c.* 16 *nu.* 5. *uſque ad* 15 Ballarminus *de poteſtate Summi Pontificis*, contra Barclaium, & alii, quos retuli *in tract de legib. diſ.* 1. *q* 5 *puncto* 6. *n* 29. *t.* 2.

Reſpondeo 2. hoc argumentum eſſe contra ipſos adverſarios, nam Summus Pontiſex in ſententia ipſorum potuit clericos eximere à ſæculari poteſtate in rebus temporalibus, etiam invitis Principibus temporalibus, ut concedit Cevallos *in tract. de cognit per viam violentia in proœmio c.* 6. *n.* 6. Covarruvias *pract. quæſtionum c.* 31. & alii, quos Cevallos, Suarez, & Bellarminus allegant; exemptus autem non ſubiicitur illi, à quo exemptus eſt; alioquin implicantia in adiecto adeſſet.

Dices 1. cum Cevallos *in prologo n.* 28. Eccleſiaſticos exemptos eſſe à laica poteſtate quoad forum, non quoad protectionem. Propterea D. Paulus, qui ſe Romanum civem eſſe dixit; & Cæſarem appellavit, *c. ſi in adiutorium diſt.* 10. non ſe ſubiecit poteſtati laicæ quoad forum, ſed quoad protectionam.

Reſpondeo Eccleſiaſticos, dum ipſorum recurſus ad laicos judices admittitor, ſubiici poteſtati laicæ quoad forum, quia enim ignorat clericum quoad forum poteſtati laicæ ſubiici, dum appellatio in foro laico contra ipſum admittitur, ſententia in favorem appellaotis pronunciator, & molcta imponitur, perſpicuom n. ait illum, in cujus damnum ſantentia fertur, & mulcta imponitur, non protegi, ſed puniri, & poteſtati laicæ ſubiici, quæ omnia libertati Eccleſiaſticæ adverſantur.

Ad id quod dicitur de D. Paulo, reſpondeo ipſum non appallaſſe à judice Eccleſiaſtico ad laicum, ſed à laico ad laicum, ut ab eo eriperetur, & protegeretur, cùm aditum ad aliom non haberat, quod à caſu noſtro longè alienum eſt. Præterea reſponderi poteſt cum Suarea *lib.* 4. *de immunit. cap.* 13. principio naſcentis Eccleſiæ aliquam juriſdictionem Eccleſiaſticam de conſenſo Summorum Pontificum penes laicos Priocipes extitiſſe, ut dictum eſt in ſolutione ſecundæ objectionis. Vide dicenda *q.* 16 *ſect.* 1. *punct.* 2. *n.* 6 *t.* 3. in reſponſione ad ſecundam rationem.

Obiicies octavò, Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus noo eſt data facultas ad deſtructionem, ruinam, & excidium; ſed ad ædificationem, & utilitatem, teſta D. Paulo, & *c.* 1. *de offic. orden.* ibi, *non ad præiudicandum, ſed potius ad ea, quæ Deo placita ſunt, proſequendum.* Si ergo Eccleſiaſtici, qui ſunt Apoſtolorum ſucceſſores, utantur facultate in ruinam, & deſtructionem; facultas, & juriſdictio impediendæ ruinæ competet judicibus laicis: in hoc n. caſu facultas laicorum, à qua deducta eſt facultas Eccleſiaſtica, ceſſare non videtur; ſicut ſi Summus Pontiſ. caſum aliquem ſibi reſervet, nihilominus Epiſcopi facultas non ceſſat in caſu neceſſitatis, ſed poteſt ex facultate ordinaria, qua ante reſervationem gaudebat, abſolvere, & diſpenſare, ac ſi reſervatio lata non fuiſſet, & ſicut rerum diviſio, quæ ob commone bonum inventa fuit, ceſſat in caſu extremæ neceſſitatis, onius etiam dumtaxat perſonæ, *c. ſi quis propter neceſſitatem, de furtis*; ita juriſdictio Eccleſiaſtica ceſſat in caſu violentiæ.

Reſpondeo negando conſequentiam, nam ex hoc argumento, ſi quid probat, ad ſummum ſequitur in extrema neceſſitate, dum nulla alia ſuppetit via conſulendi damno innocentis, licitum eſſe laicis innocentem tueri; id enim tantum probat caſus allatus de reſervatione, & extrema neceſſitate, nam ſi habens caſum reſervatum, valeat Summum Pontificem, ſaltem per litteras adire, non poteſt ab Epiſcopo abſolvi, ut docui *de cenſuris in genere diſp.* 1. *q.* 3. *punc.* 3. *n* 5. *t* 1. Item, qui aliqua laborat neceſſitate, non poteſt res alienas ſibi uſurpare; præſertim dum aliundè ſibi valet conſulere, ut docui *de reſtitutione in particulari diſput.* 2. *q* 9. *p.* 3 *n.* 5. & 6 *t.* 2. pari ergo ratione, ſi Eccleſiaſticus, vel laicus ab Eccleſiaſtico vexetur, & opprimatur, non poterit judex laicus cauſam cognoſcere; ſeu judicialiter ſe ingerere, dum aditus ad alium Eccleſiaſticum judicem patet; & ſicut Eccleſiaſticis non eſt data facultas in ruinam, & deſtructionem; ita nequa laicis, & ſicut dum unus laicus facultata ſibi conceſſa abutitur, alii judices laici non privantur ſua juriſdictione; ita etiam dum unus judex Eccleſiaſticus malè judicat, cæteri Eccleſiaſtici non privantur facultate ſibi conceſſa, conſequenter ad ipſos, non ad laicos aditus, & recurſus habendus eſt.

Obiicies nonò, id quod jure canonico approbatur, non debet ad culpam imputari; ſed *in cap. Regum* 23. *q.* 5. indiſtinctè approbatur actus, quo Reges tuentur vi oppreſſos de manu calumniatorum; ergo, &c.

Reſpondeo 1. hujuſmodi actum approbari, modò ſerventur, quæ ſervanda ſunt, nec aliena juriſdictio uſurpetur.

Secundò hujuſmodi actum approbari, dum à Regibus exercetur circa ſæculares ſubditos, & in ſuo foro, ut benè Suarez *lib.* 4. *de immunitate c.* 24 *n.* 38 *& ſeqq* & patet ex ipſomet texto, in quo ſermo aſt tantummodo de ſæcularibus; cauſæ autem, vel perſonæ Eccleſiaſticæ non ſunt ſubditæ ſæcularibus Principibus, nec de ipſorum foro, non ſolùm via juriſdictionis ordinariæ, verum neque extraordinariæ, ſeu defenſionis naturalis, dum aditus ad ſuperiorem Eccleſiaſticum patet.

Obiicies decimo, *in cap. filiis, & nepotibus*, 16. *q.* 7. & *cap. adminiſtratores* 23. *q.* 5. Principibos laicis facultas datur cognoſcendi cauſas Eccleſiaſticas in defectum judicum Eccleſiaſticorum.

Reſpondeo 1. in præfatis, aliiſque juribus, quæ ſupra *qu.* 15. *punct.* 1. *n.* 10. *t.* 3. retuli, & explicavi, non dari Principibus laicis facultatem cognoſcendi cauſas Eccleſiaſticas in defectum judicum Eccleſiaſticorum, ſed admoneri, ut judices Eccleſiaſticos certiores faciant de neglacta juſtitia, vel ut auxilium præſtent judicibus Eccleſiaſticis. Reſp. ſecundò, illos textus revocatos fuiſſe *in c. qualiter de iud.* & in hac Bulla. Ita Alterius, Suarez, Farinacius, Salas, & alii, quos *loco cit.* nominatim recenſui.

Ex dictis in hoc 5. ſequitur, judicem laicum non poſſe litterarum Apoſtolicarum executionem impedire, aut cauſas Eccleſiaſticas cognoſcere, aut eas à judicibus Eccleſiaſticis avocare, etiam ſi id faciat prætextu impediendæ violentiæ, & perturbationis in Republica vitandæ, ut patet ex dictis in propoſitione *n.* 1. *t.* 3. Ita Alterius *diſp.* 15. *c.* 3. *col.* 8. *verſ. ſed obiicies*, Azorius 1. *p. lib.* 5. *c.* 14. *quæſito* 6. Duardus *hic qu.* 10. Reginaldus *lib.* 9. *c.* 22. *n.* 338. Suarez, Bellarminus, & alii locis ſupra citatis, contra Vivaldum *hic num.* 100. *in antiquis*. Covar. & alios DD. cit. omiſſis aliis apud Carolum de Graſſis, & apud Cevallos *in tract. de cognitione per viam violentiæ, in prologo*.

12 Quæres, quid faciendum ſit, ſi detur cauſa, ut periculum ſit in mora, & gravi damno occurri non poſſit, niſi laicus judex illos impediendi curam ſuſcipiat.

Reſpondeo judicem laicum poſſe damnum, non quidem auctoritativè, ſed tanquam privatam perſonam cum moderamine inculpatæ tutelæ impedire. Ratio eſt, tum quia hoc videtur rationabili Summi Pontificis intentioni contrarium, tum quia in hoc caſu valet illud axioma; vim vi repellere licet, *l. ut vim, ff. de iuſt. & iur.* tum quia in hoc canone excommunicantur ii, qui cauſas avocant, vel litterarum executionem impediunt auctoritata propria, ut ſupra dictum eſt *p.* 1. *n.* 1. *& ſeq. t.* 3. hic autem non videtur auctoritate propria impedire, cùm hoc non faciat auctoritativè, nec ſine tacito Sum. Pontificis conſenſu. Ita Sayrus *li.* 3. *c.* 18 *n.* 6. & 9. quem Cevallos *in tract. de cognition. c.* 12. *n.* 25. injuſtè redarguit, Suarez *li.* 4. *de immunitate cap.* 34. *num.* 9. Alterius *lib.* 5. *diſp.* 15. *c.* 3. *col.* 6. & 7. Duardus *q.* 10. *n.* 1. & *q.* 11. *n.* 1. & *q.* 13. *n.* 14. & alii quos retuli *quæſtione præced. pu.* 1. *n* 3. *t.* 3. à fortiori Antonius de Souſa *diſp.* 75. & 78. *n.* 3. & 5. Covarruvias *practicarum quæſtionum c.* 35. *n.* 3.

13 Addo in tali eventu judicem laicum poſſe, etiam abſq; periculo excommunicationis, auctoritativè litterarum executionē impedire, interpoſita apud Sum. Pontificem ſupplicatione modò eam poſtea legitimè proſequatur. Ratio eſt, quia hic caſus in Bulla excipitur, & laicis videtur hæc facultas in Bulla Cœnæ permitti, cum hac condi-

Digitized by Google

conditione, & limitatione, ut ſupplicationem legitimè, ſeu juxta juris ordinem proſequantur.

Obſerva tamen cum Reginaldo *n.* 344. ſi cauſa tractata ſit coram Auditoribus, & Commiſſariis Apoſtolicis, ſatis eſſe ſupplicationem ipſis exhibere, & coram ipſis proſequi, nam ipſi agunt nomine Sedis Apoſtolicæ; conſequenter parum refert ſupplicationem ipſis, vel Summo Pontifici exhiberi.

Addo etiam non improbabiliter ſuſtineri poſſe eum, qui litteras aliorum judicum Eccleſiaſticorum impedit, poſſe ſupplicare ipſum judicem Eccleſiaſticum, & coram ipſo ſupplicationem proſequi; hæc enim videtur intentio Summi Pontificis, nam ſicuti impediens litteras Apoſtolicas debet ſupplices libellos Summo Pontifici exhibere, & coram Sede Apoſtolica ſupplicationem proſequi; ita qui litteras aliorum judicum Eccleſiaſticorum impedit, poteſt ipſos judices ſupplicare, & coram ipſis ſupplicationem proſequi. Hoc dictum ſit pro iis, qui putant hac excommunicatione ligari non ſolum impedientes executionem litterarum Apoſtolicarum; verùm etiam aliorum judicum Eccleſiaſticorum quanquam ego arbitror hos potius ligari excommunicatione 15. vel 16. canonis, ut conſtabit ex ibi dicendis, *q.*16. *ſect.* 1. *punct.* 5. *per totum*, *& q.*17. *p.*17. *p.* 8. *& ſeqq. per totum* t. 3.

14 Sed major difficultas eſt, utrum ſi interpoſita ſupplicatione Summus Pontifex adhuc velit ſuas litteras executioni mandari, judex laicus poſſit eas adhuc impedire, quoties litteræ manifeſtam continent injuſtitiam, & iniquum gravamen. Eadem difficultas eſt, utrùm ſi daretur caſus, ut Summus Pontifex delicta impunita relinquat, aliorum jura occupet, innocentes injuſtè vexet, & alia contra jus naturale, vel divinum faciat, poſſint Principes, aliique ſæculares innocentum jura tueri, & alia præſtare quibus injuriæ occurratur, & jus cuique ſuum tribuatur.

Victoria de poteſtate Papæ, & Concilii, in propoſitione 22. exiſtimat licitum eſſe, etiam auctoritate publica, facto, & vi reſiſtere Summo Pontifici, & ipſius mandata, & ordinationes impedire, quoties talia mandata, & ordinationes in deſtructionem vergunt nam ius naturale permittit vim vi repellere. *l. ut vim ff. de iuſt. & iur. l.* 1. *§. vim vi ff. de vi, c. ſignificaſti* 2. *de homicid. c. ius naturale, diſt.* 1. Idem ſentire videtur Covar. & Antonius de Souſa *locis ſupr. cit.* Vivaldus *n.* 102. Bernardus Diaz *in pract. cap.* 102. Reginaldus *n.* 340 Cevallos *in tract. de cognitione per viam violentiæ, in prologo n.* 129 *& ſeqq.*

Ego verò reſpondeo neque in tali eventu, (quem potius mente concipi, quam re ipſa futurum arbitror) poſſe Summo Pontifici auctoritativè reſiſti, & iuriſdictionem à ſæculari iudice in ipſum exerceri. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex nullum habet in terris ſuperiorem, à quo in ſua iuriſdictione impediri, aut iudicari poſſit: ſed à ſolo Deo iudicatur, *c. nemo, c. ipſi ſunt, & cap. cuncta* 9 *q.* 3. & *c. ſi Papa, diſt.* 46. tum quia, iure naturæ dictante, maior ſupplere debet iuriſdictionem minoris; non verò minor maioris; ergo naturæ ordo pervertitur, dum ſæculares Principes, qui Summo Pontifice inferiores ſunt, ſuam exercere volunt auctoritatem in Summum Pontificem, & in ipſius acta. Vide Alterium *loc. cit. c.* 3. *colu.* 8. *&* 9 Martam *de iuriſdict.* 4 *par. caſu* 146. Azorium 1 *p. li.* 5. *c.* 14. *quæſito* 6. Caietanum *in opuſ. de poteſt. c.* 27. Duardum *hic q.* 12. Filliucium *tract.* 16. *c.* 10. *quæſito* 4 *n.* 254.

Ad rationem Victoriæ, & aliorum, omiſſis aliorum ſolutionibus reſpondeo iure naturæ permitti, ut vis vi repellatur, modò aliud ius naturæ non prævaleat, aut graviùs incommodum non ſequatur: ob id DD. communiter, quos retuli de homicidio *loco ſtatim citando* negant licitum eſſe privato, dum à Principe invaditur, vim repellere cùm morte Principis, quoties ex morte Principis grave Reipublicæ damnum ſequeretur. Vide quæ tradidi *de legibus diſp.* 10 *q.* 2 *puncto* 1. *§.* 1. *n.* 10. *& ſequentib. t.* 2. *& de homicidio in tract. de contract. diſp.* 2. *q. ult. ſect.* 1. *p.* 3. *n.* 3. *t.* 2. *& in hac q. puncto* 1 *n.* 12. *t.* 3. *& q.* 14 *punct.* 1. *n.* 5. *& ſeq. t.* 3. *& q. proximè ſequenti p.* 2. *n.* 3. *& ſeqq.*

Utrùm verò ipſimet recurrentes ad ſæculare tribunal contra Bullæ diſpoſitionem excommunicationem incurrant, patet ex dictis *q.* 14. *punct.* 1. *n.* 2. *& ſeqq. t.* 3. *& conſtabit ex dicendis q.* 17. *puncto*, *num.* 22. *& ſeqq. t.* 3. *incurrere* præterea ex dictis *qu.* 14. *puncto* 2 *num.* 21. *t.* 3. conſtat utrùm in locis hæreticorum, in quibus aditus ad Eccleſiaſticos iudices nulla ratione patet, licitum ſit ad ſæculares iudices recurſum habere, ubi affirmativè reſpondi.

§. V.

Utrùm prætextus Bullæ aliquibus in locis non publicatæ, aut non acceptatæ, ſufficientem excuſationis cauſam ab incurrenda excommunicatione afferat.

1 *Prætextus Bullæ alicubi non publicatæ non excuſat tranſgreſſores Bullæ.*
2 *Prætextus Bullæ non acceptatæ non excuſat tranſgreſſores ab excommunicatione.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 PRætextus legis, ſeu Bullæ non publicatæ in aliquibus locis, in quibus Bulla non obſervatur, non excuſat tranſgreſſores ab excommunicatione. Ratio eſt, quia leges Pontificiæ obligant Chriſti fideles, etiamſi in ſola Romana Curia publicatæ ſint, ut pluribus docui *de legibus, diſp.* 1. *q.* 1. *punct.* 4. *n.* 16. *& ſequ. num.* 16. *verſ. reſpondeo tertio t.* 2. cum Sylveſtro, Valentia, Vaſquez, Azorio, & aliis. Idemque tenent Navarrus *conſil.* 1. *de conſtitut. n.* 19 Filliuc. *tract.* 16. *c.* 10. *n.* 258. *verſ. infertur quartò*, Coninkius hic. Ratio eſt, tum quia nullo jure cautum eſt, ut aliis in locis publicatio fiat, tum quia ſic uſu receptum eſt, tum quia alioquin ſequeretur multas decretales, quæ alibi publicatæ non fuerunt, extra Urbem non obligare, & nihilominus conſtat eas tanquam obligatorias ſervari. Videnda ſunt, quæ tradidi *de legibus loc. cit.* ut repetitionibus tædium evitem.

An autem Principes, Bullæ publicationem, acceptationem, & obſervantiam in ſuo territorio impedientes graviter peccent, fuſiùs explicavi *qu.* 1. *punct.* 3. *n.* 4. *& infrà q.* 17. *punct.* 1. *per totum tom.* 3. explicabo, utrùm excommunicationem hujus Bullæ incurrant, & affirmativè reſpondebo.

SECUNDA PROPOSITIO.

2 PRætextus legis, ſeu Bullæ non acceptatæ in iis locis, in quibus non obſervatur, non eſt titulus ſufficiens ad excuſandos tranſgreſſores ab excommunicatione. Ratio eſt, quia etiamſi ab aliquibus Doctoribus concedatur legem, non ſolùm ſæcularem, verum etiam Eccleſiaſticam non obligare, ubi acceptata non eſt; id tamen fallit, ubi conſtat ſuperiorem velle independenter ab acceptatione obligare, ut cum Suarez, Vaſquez, Salas, Reginaldo, & aliis probavi *de legib. diſp.* 1. *q.* 1. *punct.* 4. *n.* 19. *& ſeqq. tom.* 2. quibus adde multas Rotæ deciſiones, ut innui *de legibus, loc. cit. in ultima impreſſione*. Sed Summus Pontifex vult independenter ab acceptatione Bullæ obligare: ergo, &c. Minor probatur, tum quia Summus Pontifex in Bulla excludit omnem prætextum, & prætenſionem, tum quia à viris fide dignis accepi, nonnullos Summos Pontifices de hac re interrogatos reſpondiſſe; contrariam ſententiam, quæ in legibus Pontificiis acceptationem requiri, explodendam, & reiiciendam eſſe, cum Pontifex non acceperit poteſtatem à Populo, ſed à Deo, ergo Bulla Cœnæ independenter ab acceptatione obligat, quidquid Becanus, & alii in contrarium ſentiant. Obſerva tamen aliud eſſe, legem non eſſe acceptatam, aliud legem contrariam uſu abrogatam fuiſſe. Ego de primo loquor, non de ſecundo, de hoc enim egi *in tract. de legibus loc. cit.*

De aliis cauſis ab excommunicatione incurrenda excuſantibus, ut ignorantia, oblivione, & ſimilibus, hic opus non eſt agere, quia de illis ſufficienter actum eſt de cenſuris in genere, *diſp.* 1. *quæſt.* 2. *punct.* 1. *& ſeqq. per totum to.* 1. *de peccatis diſput.* 2. *q.* 8 *punct.* 1. *& ſeqq. t.* 2. & alibi pluribus in locis. Neque hic percenſere volo caſus, in quibus licitum eſt perſonas Eccleſiaſticas ad laicale tribunal trahere, quia proprius iſtorum locus eſt *in hac q.* 16. *ſect.* 1. *punc.* 6. *n.* 1. *& ſeqq. t.* 3. ſingula enim ſuis locis agenda ſunt.

QUÆSTIO XVI.

De excommunicatione contra trahentes, vel trahi procurantes perſonas Eccleſiaſticas ad ſeculare tribunal, & contra facientes ſtatuta, quibus Eccleſiaſtica libertas læditur, & diminuitur.

DEcimaquinta excommunicatio hujus Bullæ in hæc verba fertur; *Quive ex prætenſo eorum officio, vel ad inſtantiam partis, aut aliorum quorumcumque perſonas Eccleſiaſticas, Capitula, Conventus, Collegia Eccleſiarum quarumcunque coram ſe, ad ſuum tribunal, audientiam, Cancellariam, Conſilium, vel Parlamentum, præter juris canonici diſpoſitionem trahunt, vel trahi faciunt, vel procurant directè, vel indirectè, quovis quæſito colore. Necnon; qui ſtatuta, ordinationes, conſtitutiones, pragmaticas, ſeu quævis alia decreta, in genere, vel in ſpecie, ex quavis cauſa, & quovis quæſito colore, ac etiam prætextu cuiuſvis conſuetudinis, aut privilegii, vel alias quomodolibet fecerint, ordinaverint, & publicaverint, vel factis, & ordinatis uſi fuerint, unde libertas Eccleſiaſtica tollitur, ſeu in aliquo læditur, vel deprimatur, aut aliàs quovis modo reſtringitur, ſeu noſtris, & dictæ Sedis, ac quarumcumque Eccleſiarum iuribus quomodolibet directè, vel indirectè, tacitè, vel expreſsè præiudicatur.*

Hic canon connectitur cum antecedente, & cum tribus aliis ſubſequentibus; quia ſub una, & eadem verborum forma, excommunicationem continentes, enunciatur; nam verba illa, *excommunicamus, & anathematizamus*, quæ initio cujuslibet canonis apponi ſolent, in hoc canone, & tribus ſequentibus non referuntur. Cum autem hic canon, cujus explicationem aggredior, in duas dividatur partes, in quarum

Prima prohibentur actiones, quibus libertas Eccleſiaſtica violatur, trahendo perſonas Eccleſiaſticas ad ſæcularia tribunalia. In ſecunda interdicuntur actiones, quibus eadem libertas violatur per ſtatuta, vel ipſorum uſum; de utriuſque generis actionibus diſtinctè, & gradatim agam in duabus ſectionibus proximè ſequentibus.

SECTIO I.

Circa primam canonis partem, in qua prohibetur violatio libertatis fori per tractionem perſonarum Eccleſiaſticarum ad laicale tribunal.

IN hac ſectione principaliter differam.
Primò, quid ſit libertas Eccleſiaſtica.
Secundò, quo jure inducta fuerit.
Tertiò, quænã perſonæ privilegio libertatis Eccleſiaſt. gaudeant.

Quartò, quibus actibus ſub excommunicatione in hoc canone prohibitis Eccleſiaſtica libertas violetur, ſeu quænam ſit materia cenſuræ in hoc canone latæ.

Quintò, quænam perſonæ libertatem Eccleſiaſticam lædant, ita ut cenſuram hujus canonis incurrant, ſeu quodnam ſit ſubiectum ipſius excommunicationis.

Sextò, utrum dentur aliqui caſus, in quibus non obſervantes Eccleſiaſticam libertatem, ſeu trahentes Eccleſiaſticas perſonas ad ſæculare tribunal, ab excommunicationis pœna excuſentur.

PUNCTUM I.

Quid ſit libertas Eccleſiaſtica, quæ lædi prohibetur.

1 *Libertas Eccleſiaſtica eſt immunitas, & exemptio ab oneribus, à ſubjectione, & coactione poteſtatis temporalis, vel facultas faciendi quidquid licet, niſi probibeatur à jure.*

2 *Libertas, ſeu immunitas eccleſiaſtica eſt triplex; 1. localis, quæ eſt privilegium conceſſum locis, ut confugientes ad ipſa non poſſint à laico extrahi; 2. realis, quâ gaudent bona Eccleſiarum, itaut ſint libera à tributis, collectis &c. 3. eſt perſonalis, quæ competit eccleſiaſticis, ne oneribus graventur in bonis vel perſona.*

UNICA PROPOSITIO.

1 LIbertas Eccleſiaſtica eſt immunitas, & exemptio ab oneribus, vel à ſubjectione, vel coactione temporalis poteſtatis: ſeu eſt libera facultas faciendi quidquid fieri licet, ſeu naturalis facultas faciendi quodlibet, niſi jure probibeatur, *l. libertas, ff. de ſtatu hominum.*

Ex quo ſequitur libertatem Eccleſiaſticam lædi, quoties laici aliquid clericis præcipiunt, quod jure divino, vel canonico illis præceptum non eſt, aut quoties aliquid eis probibent, quod ipſis nullo jure prohibitum eſt, hoc enim pacto auferunt Eccleſiaſticis liberam facultatem faciendi, quod alias ipſis liberè fieri licebat, ſive hæc facultas competat illis ex jure divino, ſive canonico, ſive civili. Quamobrem inquit Cajet. *n. excommunicatio cap. 31. notab. 5.* Duardus *q. 19. n.* 2. & alii, libertas Eccleſiaſtica conſiſtit in omni eo, in quo Eccleſia, ſeu Eccleſiaſticæ perſonæ non ſunt ſubiectæ, nut arctatæ, ſive illud ſpectet ad eſſe naturale, ſive ad ſpirituale, ſive ad operari, ſive ad recipere, ſive ad quodcunque aliud, ſive id eis conveniat ex dono naturæ, ſive ex dono gratuito, ſive ex jure communi, ſive ex privilegio. Ut hoc clarius intelligatur.

2 Obſerva libertatem, ſeu immunitatem Eccleſiaſticam triplicem eſſe.

Prima, dicitur localis, quia competit locis, ut eſt privilegium immunitatis conceſſum Eccleſiis, ne qui ad ipſas confugiunt, extrahi poſſint, & à laicis comprehendi.

Secunda eſt realis, qua gaudent bona Eccleſiarum, quæ à cenſu, tributo, ſeu collectis poteſtatem ſæcularium libera ſunt, & immunia.

Tertia eſt perſonalis, quæ perſonis ipſis Eccleſiaſticis conceſſa eſt, ne oneribus afficiantur: cum enim perſonæ Eccleſiaſticæ cultui divino addictæ, & mancipatæ ſint, jure merito ab oneribus, & judiciis laicorum Principum immunes eſſe debent. De immunitate locali egi *in tract. de legib. diſp* 3. *q.* 7. *per totam, & ſeqq. tom.* n. & de immunitate reali ab oneribus, & tributis diſſerui *in tract. de reſtit. & de contract. diſp.* 2. *q.* 9. *puncto* 2. *per totum, t.* n. & infra *qu.* 19. *per totam t.* 3. Deo favente agam.

Hic ergo agendum ſupereſt de libertate, & immunitate perſonali, cujus definitionem jam tradidi; quamvis in ſecunda canonis parte generaliter mentio fiat de libertate Eccleſiaſtica, & de immunitate, ſeu juribus Eccleſiarum, ut ex dicendis ſectione ſecunda conſtabit *p.* 1. *& ſeqq. t.* 3.

Hinc gradum facio ad oſtendendum, quo jure inducta ſit libertas Eccleſiaſtica, & quamvis hanc quæſtionem *in tract. de legibus diſp.* 10. *q.* 2. *puncto* 1. §. 1. *n.* 2. *& ſeqq. t.* 2. explicaverim; nihilominus eandem de verbo ad verbum nonnullis additis huc transferendam duxi, cùm hujus loci propria ſit, & maximè conducat ad ſolutionem nonnullarum difficultatum infrà explicandarum.

PUNCTUM II.

Quo jure libertas Eccleſiaſtica inducta ſit.

1 *Clerici quoad cauſas ſpirituales exempti ſunt iure divino, civili, & canonico.*

2 *Affertur ſententia aſſerens Eccleſiaſticos iure civili, & canonico, non verò divino exemptos eſſe.*

3 *Summus Pontifex poteſt invitis Principibus exemptionem inducere præciſa exemptione juris civilis, & divini.*

4 *Adducitur ſententia aſſerentium libertatem Eccleſiaſticam inductam eſſe jure civili, & canonico iuri divino valde conformi, & conſentaneo.*

5 *Affertur ſententia aſſerentium libertatem Eccleſiaſticam eſſe de jure divino.*

6 *Clerici in principio naſcentis Eccleſiæ ſubditi erant laicis permittente Pontifice ex juſtis cauſis, ad evitandum majus damnum fidei, & erant ſubditi de facto, non de jure, immò erant ſubditi quoad vim directivam, non verò quoad vim coactivam.*

7 *Sanctus Paulus non peccavit appellando Cæſarem.*

8 *Pilatus ſupra Chriſtum poteſtatem babebat de facto, non de jure Deo permittente.*

9 *Summus Pontifex poteſt facultatem laico concedere cognoſcendi cauſas Eccleſiaſticas, ipſum delegando.*

10 *Epiſcopus non poteſt facultatem laicis concedere cognoſcendi cauſas Eccleſiaſticas, poteſt tamen illos adhibere tanquam Aſſeſſores, vel per laicos capere Clericos.*

UNICA PROPOSITIO.

1 CLerici, aliique Eccleſiaſtici jure civili, canonico, & divino exempti ſunt à laica poteſtate, non ſolùm quoad cauſas ſpirituales, verùm etiam quoad temporales, & quoad perſonas. Quòd exempti ſint quoad cauſas ſpirituales patet, tum quia cauſæ ſpirituales cognoſcendæ, & definiendæ ſunt per poteſtatem ſpiritualem; omnis .n. poteſtas operatur circa materiam ſibi ſubjectam, vel ſubordinatam: cauſæ autem ſpirituales, & Eccleſia non ſunt materia ſubiecta poteſtati laicæ; cùm .n. poteſtas ſæcularis diſtincta ſit ab Eccleſiaſtica, debet etiam habere materiam diſtinctam à materia Eccleſiaſtica, tum quia in Eccleſiaſtica eſt poteſtas juriſdictionis, juxta illud, *Paſce oves, &c. Quodcumque ligaveris, &c. Quid vultis? in virga veniam ad vos, &c.* ad Timoth. 5. *Adversùs Presbyterum accuſationem noli recipere, niſi ſub duobus, aut tribus teſtibus.* Sed hæc poteſtas non competit laicis: ipſis enim data non fuit, ſed Eccleſiaſticis, cùm oſtendi non poſſit, quandonam laicis data fuerit, & cum ſit ſuperioris ordinis, inferiori poteſtati ſubordinari non poteſt. Alias rationes, & textus afferam *q.* 19. *punct.* 3. §. 2. *num.* 1. *& ſeqq. t.* 3. ad hanc rem comprobandam, in qua DD. Catbolici conveniunt, & à fortiori patebit ex dicendis in cauſis civilibus, criminalibus, & temporalibus *punc. ſeqq.*

Quòd autem Eccleſiaſtici, quoad cauſas civiles, aut criminales exempti ſint à laica poteſtate jure civili, canonico, & divino, non certò conſtat inter DD. nam in duas ſententias diviſi ſunt.

2 Prima ſententia eſt Eccleſiaſticos exemptos eſſe jure civili, & canonico; non verò divino. Hæc ſententia tres habet partes.

Prima eſt Eccleſiaſticos exemptos eſſe jure civili (non quod privilegium exemptionis primam traxerit originem à Principibus, aut quòd illorum voluntas, ſeu donatio fuerit cauſa neceſſaria iſtius privilegii; ſed quòd ipſis conſentientibus introductum, & ab ipſis conceſſum fuerit eo modo, quo concedi potuit.) Hæc prima pars patet, tum ex authent. ut clerici apud proprios judices conveniantur, *ex l. placet, C. de ſacroſanct. Eccleſ.* & *l. n. C. de Epiſcop. & cleric.* & *l.* 7. *eodem tit.* ibi, *qui per iniuriam hæreticorum ad curiam devocati ſunt, abſolvantur, & de cætero ad ſimilitudinem Orientis ad curias minimè advocentur, ſed immunitate pleniſſima potiantur.* In quo loco licèt oſtendatur, occaſione hæreticorum hujuſmodi privilegium conceſſum fuiſſe, nihilominus abſolutè latum fuit, & ſupponitur antea latum fuiſſe in Orientali Eccleſia, tum ex verbis Caroli Magni *in ſuo capitulari libro, c.* 19 ibi, *Clerici non ſæcularibus iudicibus, ſed Epiſcopali audientia reſervantur: fas enim non eſt, ut divini muneris miniſtri temporalium poteſtatum ſubdantur arbitrio,* tum ex facto Conſtantini Magni inferius allegando. Imò in hac re nulla eſt inter DD. controverſia, teſte Azorio 1. *p. lib.* 5. *c.* 11. *q.* 1. *verſ. convenit etiam.* Idemque multis probat Suarez *de immunit. lib* 4. *c.* 11.

Secunda pars primæ ſententiæ eſt Eccleſiaſticos exemptos eſſe jure canonico, quæ pars perſpicuè conſtat ex Milevitano *in c. placuit. Concilio Conſtantienſi cit.* ex Calcedonenſi *canon* 9. Carthaginenſi III. *can.* 9. ex Concil. Lateran. X. *ſeſſ.* 9. in Bulla reformationis, ex Tridentino *ſeſſ.* 25. *c.* 20. & *c. Chriſtianus cap. non minus, de immunitate Eccleſiæ, c. ſi imperator diſt.* 99. & ex quamplurIbus aliis teſtibus relatis à nobis, *de contract. loco citato, diſp.* n. *q.* 9. *p.* n. *per totum, t.* 2. *& de legib. diſ.* 10. *q.* n. *p.* 1. §. 1. *n.* n. *& ſeqq. t.* 2. & à Doctoribus ſtatim citandis, & infrà *q* 19. *punct.* 3. §. n. *num.* 1. *& ſeqq. tom.* 3. ubi ex profeſſo oſtendi Eccleſiaſticos immunes eſſe à laica poteſtate quoad collectas, & tributa.

3 An autem Summus Pontifex, præciſa exemptione juris civilis, aut etiam divini, potuiſſet Eccleſiaſticos à poteſtate laica eximere, invitis Principibus.

Reſpondeo affirmativè cum Suarez *lib.* 4. *de immunitat. cap.* 11. Covaruvia *pract. quæſtionum c.* 31. *concluſ.* 3. & 4. Henriquez *lib.* 7. *de indulgent. c.* 24. Soto, Cevallos, & aliis, quos ſuprà retuli. Ratio eſt, tum quia obſervantia iſtius immunitatis præcipitur ſub cenſuris ipſis etiam Principibus temporalibus, *c. noverit, & c. gravem, de ſententia excommunicationis, cap. quamquam, de cenſibus in* 6. & *c. ult. de rebus Eccleſ. non alienand.* ergo ſignum eſt, Summum Pontificem poſſe immunitatem Eccleſiaſticam inducere, etiam invitis ipſis Principibus, tum quia Petro, & ejus ſucceſſoribus collata eſt facultas gubernandi Eccleſiam, ligandi, atque ſolvendi in omnibus, quæ ad bonum Chriſtianæ religionis, & Eccleſiæ regimen neceſſaria ſunt; ſed iſta exemptio eſt valdè neceſſaria religioni Chriſtianæ, ut res Eccleſiaſticæ cum debita veneratione tractentur; ergo Petro, & ejus ſucceſſoribus data fuit facultas inducendi hujuſmodi exemptionem, tum quia hujuſmodi exemptio eſt conſentanea juri naturali, ut patebit ex ultima ratione afferenda *n.* 4. ad probandam ſecundam ſententiam; ergo eſt materia præcepti; ergo præcipi poteſt, invitis Principibus.

Obiicies primò, Summus Pontifex non poteſt aliquem jure ſuo privare; ſed Principes laici haberent jus in clericos in ſuo territorio exiſtentes, ſi immunitas Eccleſiaſtica jure divino, vel civili

indu-

Digitized by Google

inducta non fuiſſet; ergo exemptio non poſſet jure canonico præcipi diſſentientibus Principibus laicis; alioquin jure ſuo privari poſſent.

Reſpondeo 1. ad minorem propoſitionem, Principes laicos ex vi ſui muneris nunquam habuiſſe juriſdictionem in Eccleſiaſticos: ex nullo enim Scripturæ loco hanc juriſdictionem probare poſſunt, ut oſtendi *qu.15. punct.4. §.3. num.1. & ſeqq. tom.3.* conſequenter introductione exemptionis, à Summo Principe facta, nullo jure privarentur.

Reſpondeo ſecundò, ad majorem propoſitionem, Summum Pontificem poſſe aliquem jure ſuo privare, dum id neceſſarium eſt per ordinem ad rem præceptam; conceſſa enim juriſdictione ad aliquem finem, cenſentur etiam conceſſa media *l.2. ff. de iuriſd. omn.iud.* Cùm ergo ſubtractio Eccleſiaſticorum a laica poteſtate (ſi admitteremus Eccleſiaſticos, præciſo exemptionis privilegio, laicis Principibus ſubditos eſſe) neceſſaria ſit ad rectam Eccleſiæ gubernationem, dicendum eſt Eccleſiaſticos à Papa eximi potuiſſe: etiamſi, quaſi per accidens, damnum laicis Principibus indè ſequeretur.

Objicies ſecundò, Epiſcopus non poſſet clericos in ſua diœceſi exiſtentes eximere, ſi exemptio ab aliis conceſſa non fuiſſet; ergo neque Papa. Conſequentia probatur, tum quia poteſt Epiſcopus in ſua diœceſi, quod Papa in toto terrarum orbe, tum quia Epiſcopo deneganda non videtur poteſtas diſponendi ea, quæ ad conveniens Eccleſiæ ſuæ regimen ſpectant. Si ergo ab Epiſcopo in ſua diœceſi introduci non poſſet Eccleſiaſtica exemptio, hæcque neceſſaria non eſſet regimini ipſius Eccleſiæ, neque à Papa introduci poſſet.

Reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, tum quia nuſquam legitur, hanc facultatem Epiſcopis conceſſam; cùm enim Epiſcopi ſuam juriſdictionem non habeant immediatè à Deo, ſed à Summo Pontifice, non poſſunt in ſua diœceſi quidquid eis non prohibetur, ſed quidquid eis conceditur, tum quia exemptio Eccleſiaſticorum à laica poteſtate eſt res graviſſimi momenti, & magna indiget auctoritate; cauſæ autem majores Summo Pontifici reſervatæ ſunt, *cap. maiores, de bapt.* tum quia Epiſcopus non poteſt privilegium exemptionis augere; ergo neque poteſt introducere, tum quia ex hujuſmodi exemptione magna ſequi poſſent ſcandala, & perturbationes inter Principes, & Prælatos, niſi magna cum prudentia, & auctoritate fiat; ergo privilegium inducendæ exemptionis videtur ad ſolam Summi Pontificis auctoritatem pertinere, ut benè argumentatur Suarez *loco cit. n.11.*

Negandum tamen non videtur primò, quin Epiſcopus poſſit aliqua ſuis clericis præcipere, licèt inde aliquod damnum laicæ poteſtati ſequatur, ut ſi præcipiat ſuis clericis, ut in cauſis, in quibus liberum eſt ipſis judicem eligere, eligant Eccleſiaſticum. Ratio eſt, tum quia hujuſmodi præceptum, in rigore loquendo, non videtur juriſdictioni laicorum derogare, cùm clericis liberum alias eſſet judicem eligere, tum quia ſicut indecens eſt, fidelem coram infideli cauſam agere; ita indecens, & periculoſum videtur clericos à laicis puniri, vel judicari; conſequenter hæc videtur materia præcepti ab Epiſcopo indicendi.

Secundò negandum non videtur, quin Epiſcopus poſſit obſervantiam alicujus exemptionis, à Principe conceſſæ, præcipere: Epiſcopus enim poteſt privilegium Eccleſiæ conceſſum acceptare, & illius obſervantiam præcipere; ſic enim non privat laicum jure ſuo, ſed jus Eccleſiæ tuetur, ut benè Suarez *n.13.* & hæc de ſecunda parte primæ ſententiæ.

Tertia pars primæ ſententiæ eſt Eccleſiaſticos exemptos non eſſe jure divino. Ratio eſt primò, quia ex ſacris litteris, aut Eccleſiæ traditione, vel ex teſtimonio Patrum non colligitur clericos jure divino. Secundo, quia principio naſcentis Eccleſiæ clerici ſubditi erant Principibus laicis, ad Romanos 13. *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit, & hoc propter ordinationem Dei*; ſupponit ergo D. Paulus, non ſolùm laicos, verùm etiam clericos ſubjectos eſſe laicæ poteſtati, cùm illa particula, *omnis*, neminem excipiat, & *Act. ca.25.* dicitur, *Ad tribunal Cæſaris, ſto, ubi oportet me judicari*. Præterea in antiquo Teſtamento Sacerdotes ſubiiciebantur Regibus, & Salomon privavit Abiathar ſacerdotio, 3. *Regum cap. 2.* Tertio quia Joannis 19. Chriſtus dixit Pilato; *non haberes poteſtatem adverſus me ullam, niſi data tibi eſſet deſuper*; ſi ergo Pilato conceſſa erat poteſtas adverſus Chriſtum, à fortiori dicendum videtur laicis judicibus competere facultatem judicium in clericos exercendi.

Quartò, quia Chriſti fideles per ſacramenta Baptiſmi, & Chriſmatis, quibus inunguntur non ſubtrahuntur à laica poteſtate; ergo neque ſubtrahuntur clerici.

Quintò, quia privilegium immunitatis à Conſtantino conceſſum fuit, teſte Baronio anno 330. ad inſtantiam Hilarii, qui in libro ad eundem in hæc verba loquitur: *Beneficia natura tua provideat, & decernat clementia tua ne judices poſt hac præſumant, & uſurpent, ac putent ſe cauſas cognoſcere clericorum*, ubi notanda eſt illa particula, *poſt hac*, quæ principium iſtius exemptionis indicat, ergo immunitas non eſt de jure divino.

Sextò, quia licèt Principes conceſſerint clericis privilegium exemptionis à ſuis judicibus: non tamen exemerunt à ſua propria, & imperiali poteſtate, ut patet, tum ex *authent. nullus, C. de Epiſcopis & cleric.* ubi ſic dicitur: *Nullus Epiſcopus invitus ad civilem, vel militarem iudicem in qualibet cauſa producatur, vel exhibeatur, niſi Princeps iubeat.* cum ex facto Caroli V. qui Hermanum Coloniæ Archiepiſcopum in jus ad ſe vocari juſſit pro criminibus ipſi objectis.

Septimò, quia ſi clerici iure divino exempti eſſent, non poſſet Summus Pontifex libertatem Eccleſiaſticam reſtringere, & minuere, & clericorum cauſas laicis committere; cùm Summus Pontifex non poſſit in iure divino diſpenſare. Ita Medina, *C. de reſtit. q.15.* Michael Salonius *2.2. q.67. art.1. controverſia 1. concl.4.* Bannes ibidem, Sotus *in 4. diſt.25.* Covarr. *pract. q. c.31.* Farinacius *de inquiſit. q.8. ſub initium*, Molina *tract.3. diſp.49. & 51.* Leſſius *lib.2. c.33. dub.4.* Sayrus *lib.3. c.22. n.8.* Menochius *de arbitr. caſu 430. n.1.* Bellarminus *to.1. controverſ. lib.1. c.18.* Cevallos *locis infrà citandis n.5.* Vivald. *hic caſu 15. n.3. in novis*, & alii.

4 Secunda opinio eſt aſſerentium clericos non eſſe exemptos iure divino, ſed iure civili, & canonico, valde conſono iuri divino. Quod non ſint exempti iure divino, conſtat ex argumentis allatis ad probandam tertiam partem primæ opinionis; ſicut etiam ex probatione primæ, & ſecundæ partis eiuſdem primæ opinionis colligitur, exemptos eſſe iure civili, & canonico. Quòd verò hoc ius ſit valdè conformè iuri divino, conſtabit ex rationibus in tertia opinione afferendis: quæ ad hoc probandum maximè conducunt; nam ius divinum aliquando appellatur quidquid boni in ſacris litteris factum eſſe legitur; quamvis de eo nullum propriè præceptum extat. Ita Salonius *loco cit. concl.5.* Salas *de legibus, diſp.14. ſec.11. n.110.* Molina, Leſſius, & alii *locis cit.*

5 Tertia opinio, quæ mihi longè probabilior videtur, eſt, clericos non ſolùm iure civili, & canonico, ut patet ex argumentis primæ opinionis; verùm etiam iure divino exemptos eſſe. Ratio eſt, tum quia Pſal.104 dicitur, *Nolite tangere Chriſtos meos*, quæ verba licèt intelligantur de Patriarchis, qui erant uncti, & à Deo miſſi ad populum, intelligenda tamen etiam ſunt à fortiori de clericis, & Sacerdotibus, qui uncti ſunt, divino cultui peculiariter mancipati, & interpretes ad populum tranſmiſſi, tum quia *c. Imperator diſt. 96.* habetur, Domino inſtituente, ad Eccleſiam pertinere, clericorum & Eccleſiarum gubernationem, & curam. Deumque voluiſſe clericos, & Sacerdotes ordinari, & diſcuti, non à poteſtatibus ſæculi, ſed à Pontificibus, & Sacerdotibus. Idem habetur *c. quamquam, de cenſibus*, ubi Bonifacius VIII. ait Eccleſias, Eccleſiaſticaſque perſonas, & earum bona, non ſolùm humano iure, verùm etiam divino, à poteſtate civili eximi, & liberari. *In c. ſolatum 11. q.1.* dicitur, taliter prævaricantes, prævaricati ſunt in Deum ſuum, & non obedierunt præceptis eius. *In c. nimis, de iure iuran.* ibi, *nimis de iure divino* quidam laici uſurpare nituntur, cùm viros Eccleſiaſticos, nihil temporale obtinentes, ad præſtandum ſibi fidelitatis iuramenta compellunt. In Con. Lateran. ſub Leone X. *ſeſſ. 9. in Bulla reformat. Curia* habetur, *cum iure tam divino, quam humano laicis poteſtas nulla in Eccleſiaſticas perſonas attributa ſit, &c.* & in Trid. *ſeſſ. 25. c. 20.* abſolutè, & ſine ulla diſtinctione habetur, Eccleſiæ, & Eccleſiaſticarum perſonarum immunitatem Dei ordinatione, & canonicis ſanctionibus conſtitutam eſſe tum quia, cùm libelli, accuſationem contra clericos continentes, Conſtantino Magno delati eſſent, reſpondiſſe fertur, ad ſe de huiuſmodi cauſis iudicium non pertinere; *vos enim* inquit Conſtantinus, *à nemine iudicari poteſtis; ſed ad ſolius Dei iudicium reſervamini*, ut habetur *c. continua 11. q.1. & c. futurum 12. q.1.* tum quia David nunquam auſus eſt lædere Saulem, non ſolùm cauſa offenſionis; verùm etiam cauſa defenſionis, quia Saul unctus erat; ergo neque licet lædere, vel punire clericos, & Sacerdotes, qui uncti ſunt, cuius unctionis umbra erat unctio Saulis, tum quia præciſa diſpoſitione iuris canonici, verum eſt, Eccleſiaſticos eſſe patres & paſtores ſæcularium, ſed non dedecet, ut paſtor iudicetur ab ovibus, & ſuperior ab inferiore, *c. cum inferior, & c. ſolitæ, de maiorit. & obed.* ergo non decet clericos iudicari à poteſtate ſæculari; ergo præciſa prohibitione iuris civilis, & canonici, dicendum eſt aliam prohibitionem, nempè divinam, vel naturalem extare, quia cavetur, ne clerici poteſtati laicæ ſubiiciantur. Ita Sylveſter *verb. immunitas 1 q.4.* Suarez *de immunit. lib.4. c.9. 14. & 15.* Azor. *1 part. lib.5. c.12. quæſ.1.* Ambroſinus *de immunit. cap.16. num.4.* Bellarminus *in controver. de clericis, c.28.* Filliucius *tra.16. c.11. q.10. n.316.* Angelus *verb. immunitas n.33.* Clavis Regia *lib.12. c.8. n.6.* Valentia, & alii quamplures, quos refert Cevallos communium contra communes, *q.550. & in tract. de cognitione per viam violentiæ, in proœmio, c.5. n.1. in prologo n.95.* Proſper Farinacius *de inquiſit. q.8. n.2. verſ. amplia primò* Marta *de iuriſdict. 2. p. c.6.* Alter. *diſp.16. c.2.* Duardus *canon.15. q.18. n.6. & ſeqq.* Carolus de Graſſis *de effectibus clericat. effect.1. n.2.* Iulius Clarus *lib.1. §. fin. q.3. n.2.* & alii apud præcitatos DD.

Ad rationes aliarum opinionum, quatenus noſtræ ſententiæ adverſantur, ad probandam libertatem clericorum non eſſe iure divino præſcriptam, reſpondendum eſt.

Ad primam reſpondetur, libertatem clericorum colligi ex ſacris litteris, ex Conciliis, & ex teſtibus in iure expreſſis.

6 Ad ſecundam reſpondeo clericos, principio naſcentis Eccleſiæ, ſubditos fuiſſe paganis, non quia pagani iure divino poteſtatem in clericos haberent; ſed quia Summi Pontifices iuſtis de cauſis hoc permittebant, aut quia clerici obedientiam illis præſtare debebant, ne detrimentum fidei, & religioni Catholicæ afferretur.

Vel dic ſubjectos fuiſſe de facto, non de jure. Vel dic clericos

eſſe

Digitized by Google

eſſe ſubditos Principibus quoad vim directivam, non quoad vim coactivam. Ita Azor. *qu. 1. ad fin.* & alii quos retuli *de legibus, diſp. 1. q. 1. p. 6. n. 29. & 2.*

Ad id quod dicitur de Sacerdotibus antiquæ legis, reſpondetur, Reges antiquæ legis majorem poteſtatem habuiſſe, quàm Sacerdotes, vel etiam ipſos, qui judicia in alios Sacerdotes exercuerunt, fuiſſe Sacerdotes, & Reges. Vide Duardum *num.* 29. & alios præcit. DD.

7 Ad id quod dicitur Actorum 25. reſpondetur, Paulum ad Cæſarem appellaſſe, non jure, ſed facto, non tanquam ad ſuperiorem ſuum, cum ab eius juriſdictione exemptus eſſet jure divino; ſed quia nulla alia ratione poterat injuſtam vexationem, & falſam accuſationem avertere; nam jure naturali poſſumus auxilium alterius implorare ad propulſandam vim, & redimendam injuſtam vexationem, dum à legitimo ſuperiore auxilium ad noſtram defenſionem implorare non poſſumus. Ita Salonius *concl. 5. ad finem* Duardus *canon. 15. q. 18. n. 14.* Suarez *lib. 4. de immunit. c. 10. n. 4.* Bellarminus *c. 14 ſuæ apologiæ* Quamvis enim cauſa Pauli, quæ tunc agebatur, non eſſet civilis, ſed religionis, nempè de prædicatione ad gentes, *Actorum 22. de reſurrectione mortuorum c. 23.* quòd eſſet ſectæ Nazaræorum defenſor. *cap. 24.* & de aliis quæſtionibus ad Catholicam religionem pertinentibus *c. 25.* nihilominus malè non egit appellando ad judicem laicum, & infidelem, tum quia hujuſmodi judicium evitari non poterat, tum quia, cum jam ſub inferiori judice laico, & infideli conſtitutus eſſet, non videtur contra rectam rationem egiſſe appellando ad legitimum ſuperiorem ejuſdem inferioris judicis, & accuſatorum, à quorum injuſta vexatione aliter ſe redimere non poterat, quam appellando ad Cæſarem, eo meliori modo, quo poterat.

Iſtam reſponſionem conatur Azor. *c. 14. quæſt. 6. ad finem*, cum gloſa refellere: mihi tamen probatur; ſi recurſus ad laicos fiat, tanquam ad privatas perſonas, ſed non tanquam ad ſuperiores Eccleſiaſticos, ut dictum eſt in expoſitione 14. canonis hujus noſtræ præſentis Bullæ *q. 15. p. 1. n. 10. & 3.* ubi alias reſponſiones attuli; ſola enim neceſſitas non confert laicis juriſdictionem in Eccleſiaſticos.

8 Ad tertiam, omiſſis aliis reſponſionibus, quas refert Salonius *concl. 5.* reſpondeo Pilatum habuiſſe ſupra Chriſtum poteſtatem facti, non juris, quatenus à Deo permiſſum fuit, ut Chriſtus iniquo Pilati judicio ſubiiceretur. Ita Azor. *loco cit.* Duardus *loc. cit. n. 35.* & alii. Vel dic Chriſtum ſe ſubieciſſe judicio Pilati, tanquam arbitri, non tanquam judicis. Ita Salonius, S. Thomas, & Cajetanus. Sed mihi magis placet prima reſponſio, quam etiam ſequitur Suarez *in tract. de fidei defenſione* contra Regem Angliæ *lib. 4. c. 7. n. 12.* cum Chryſoſtomo, & Cyrillo.

Ad quartam reſpondeo negando conſequentiam: non enim eſt eadem ratio clericorum, & aliorum Chriſtianorum, cùm clerici ſint divinis miſteriis mancipati, & in ſortem, & hæreditatem Chriſti cooptati, peculiari quadam ratione.

Ad quintam reſpondeo, inde ſolùm colligi, immunitatem Eccleſiaſticam eſſe etiam de jure civili eo modo, quo à laicis concedi potuit: id enim quod jure divino, vel canonico præſcriptum, vel prohibitum eſt, poteſt etiam jure civili præcipi, vel prohiberi, ut patet in ſimili de crimine uſuræ, & aliis. Addo teſtimonium Hilarii, quod à Cevallo adducitur *in tract. de cognitione per viam violentiæ, in proœmio c. 5. n. 11* noſtræ potiùs ſententiæ favere, quàm adverſari. Hilarius enim ad coercendam nonnullorum audaciam petiit decerni, & provideri, & ne laici judicia uſurpent, & præſumant cognoſcere cauſas clericorum, ubi notanda ſunt illa verba, *uſurpent, & præſumant*, quæ ſupponunt antea inductam fuiſſe Eccleſiaſticam immunitatem, præſumptio enim, & uſurpatio iniquam, & injuſtam actionem contra prohibitionem ſignificant, ut etiam benè advertit Suarez *in tr. de fidei defenſione lib. 4. c. 12. n. 6.*

An autem Principes poſſint Eccleſiæ aliquod privilegium circa rem temporalem ſibi ſubjectam concedere, certum eſt poſſe, ut patet ex donatione Conſtantini, & aliorum.

Ad ſextam reſpondeo Eccleſiaſticos abſolutè exemptos fuiſſe; ut ſupra probatum eſt *n. 1. & ſeq.*

Ad authent reſpondetur, illius diſpoſitionem in ea parte irritam eſſe, utpotè libertati Eccleſiaſticæ, jure divino inductæ, contrariam.

Ad factum Caroli V. reſpondeo primò ab eo in jus vocatum fuiſſe Hermanum, non ut Archiepiſcopum, ſed ut Principem Imperii, feudatarius enim in cauſa feudali ſubiicitur domino feudi.

Reſpondeo ſecondò, Carolum V. fuiſſe protectorem cleri, & Academiæ Colonienſis, teſte Surio anno 1545. conſequenter potuiſſe Hermanum ad ſe vocare, non tanquam ad Judicem, ſed tanquam ad protectorem; conſequenter id non non feciſſe auctoritate propria, ſed de licentia Summi Pontificis, qui eum protectorem conſtituerat.

Ad ſeptimam reſpondet Ambroſinus *c. 8. nu. 1. & 8* Decianus *in tr. crim. l. 4. c. 9. n. 66* Clarus *lib. 5. q. 41. n. 8* Covar. *loc. cit. c. 30.* Farin. *loc. cit.* & alii, Papam non poſſe legem universalem facere, qua clerici à laica poteſtate eximantur, poſſe tamen in aliquibus caſibus diſpenſare; quia Summus Pontifex poteſt in caſu aliquo particulari diſpenſare in jure divino.

9 Sed mihi dicendum videtur cum Azorio *c. 12. quæſito 1. ad finem* Ambroſino, & aliis, Summum Pontificem, dum laicis facultatem concedit cognoſcendi de cauſis clericorum, conferi laicis ea in parte facultatem delegare; hæc enim eſt poteſtas juriſdictionis, non autem ordinis: poteſtas autem juriſdictionis delegabilis eſt. Imò hanc facultatem fœminis delegari poſſe putant præfati DD. ſed de hac re quid nobis ſentiendum ſit, conſtat ex dictis *de legibus, punct. 3. n. 35. & 2. & de cenſuris in genere diſp. 1. q. 1. p. n. n. 4. & 1.* ubi dixi poſſe de poteſtate abſoluta hanc facultatem fœminis delegari à Papa.

10 Obiicies, Epiſcopus, aliique Prælati inferiores Summo Pontifice non poſſunt hanc facultatem delegare laicis, aut etiam clericis conjugatis; ergo neque Summus Pontifex poteſt hanc facultatem laicis demandare, & delegare.

Reſpondeo negando conſequentiam; quamvis enim habens facultatem ordinariam poſſit eam alteri delegare; nihilominus Epiſcopus non poteſt hanc facultatem laico in criminalibus, aut in civilibus, excepta urgenti neceſſitate, committere. Ratio eſt, tum quia impeditur à jure, *c. nullus judicum, & c. ſi diligenti, 12. de foro compet.* tum quia clerici jure communi ſunt exempti à poteſtate laica: Epiſcopus autem non poteſt in iure communi diſpenſare, ut patet ex dictis *de diſpenſationibus in tract. de legib. diſp. 1. quæſt. 2. p. 1. num. 12 & ſeqq. tomo 3.* Ita ſenſit Azor *loco cit. q. 1. verſ. ſed dubitari poteſt, ad finem*, & in terminis Decianus *loco cit. lib. 4. c. 9. num. 70.* Julius Clar. *loco cit quæſt. 41 n 5.* Antonius de Souſa *c. 29. diſp. 69. n. 3. ad finem*, Comitolus *lib 6. q 21.* Filliuc *tr. 16. c 11 q. 7. n. 308 ad finem*, Regin. *lib. 19. n. 66.* Ambroſinus *c. 18 n. 3.* ubi nonnullos alios DD. refert.

Neque obſtat *cap. clericum 11 q. 1.* nam revocatum fuit iuribus citatis. Non nego tamen, quin Epiſcopus poſſit adhibere laicos aſſeſſores, aut clericum delinquentem per laicos, capere, ut docui *de cenſuris in genere diſp 2 q 4 p 4. n. 5 & 1.* aut etiam, quin probabile ſit Epiſcopum poſſe facultatem laico dare conveniendi clericum in civilibus *c. 1. 2. & 4 de foro compet.* juxta Panormit. *cap ut ſi clerici, de iudiciis*, Clavem Reg. *lib. 11. c. 8 n. 9.* Farinacium *n. 4 ad finem* Decianum *n. 70. & ſeqq.* & alios, qui hoc idem ſentiunt *de Abbate reſpectu ſui monachi exempti*; nam Abbas reſpectu ſui monachi juriſdictionem habet, quaſi Epiſcopalem.

PUNCTUM III.

Quænam perſonæ appellandæ ſint Eccleſiaſticæ, ita ut libertatis Eccleſiaſticæ privilegio gaudeant, & ad laicale tribunal trahi non poſſint.

1 *Perſonæ Eccleſiaſticæ ſunt, qui à laicis contradiſtinguuntur, ut Pontifex, Epiſcopi, Cardinales, Primates, Sacerdotes, Clerici, &c.*

2 *Clerici in minoribus conſtituti gaudent privilegio fori, ſi ſervent præſcripta in Tridentino.*

3 *Clericus conjugatus gaudet privilegio fori, modò non ſit bigamus, bigamia vera, vel interpretativa, & modo habitum, & tonſuram deferat, nec deferat arma.*

4 *Clericus non bigamus mortua uxore recuperat privilegia clericalia, modo ſervet præſcripta in Tridentino.*

5 *Clericus initiatus prima tonſura, vel ordinibus, gaudet privilegio, etiamſi ordines ſuſceperit ſine dimiſſoriis, aut etiam eos ſuſceperit ab Epiſcopo excommunicato, &c.*

6 *Habitum clericalem ſuſcipiens præcisè, non gaudet privilegio fori.*

7 *Famuli, aut familiares Cardinalium Epiſcoporum, aut aliorum clericorum, non gaudent privilegio fori.*

8 *Uxor clerici Græci, vel etiam Latini, poteſt coram laico conveniri.*

9 *Clericorum nomine veniunt omnes religioſi cuiuſcumque ordinis.*

10 *Item novitii, etiam converſi.*

11 *Novitii poſſunt in religione abſolvi à cenſuris reſervatis, à quibus abſolvi poſſunt reliqui religioſi.*

12 *Laicus non gaudet privilegio fori, quoties non mutato habitu ſe, ſuaque bona religioni mancipavit.*

13 *Moniales, novitia, vel etiam converſa gaudent privilegio fori.*

14 *Novitius deſerens religionem puniri poteſt ob delictum in religione patratum à Superiore Eccleſiaſtico, non laico.*

15 *Religioſus, qui patrato delicto religionis habitum ſuſcepit, non gaudet privilegio fori, niſi fuerit adhibita inquiſitio à Superioribus.*

16 *Equites S. Joannis, S. Iacobi, & alii, gaudent privilegio fori, ſi vivant in communi, vel emittant tria vota ſolemnia.*

17 *Tertiarii S. Franciſci, S. Dominici, &c. gaudent privilegio fori, ſi aſſumpto habitu inſerviant Religioni approbatæ, & ſervent regulam, ſecus ſi domi privatim vivant.*

18 *Alii religioſorum habitum aſſumentes, & locis piis inſervientes, gaudent privilegio fori, Item Eremitæ, ſi vivant in communi, & deferant habitum, vel ex obligatione inſerviant loco ſacro ſub obedientia alicuius Prælati.*

19 *Capitula Conventus, Collegia Eccleſiarum veniunt nomine perſonarum Eccleſiaſticarum, prout important univerſitatem.*

20 *Hoſpitaliorum, & xenodochiorum Rectores comprehenduntur ſub nomine perſonarum Eccleſiaſticarum quo ad bona loci pii, non quoad perſonam privatam.*

UNICA PROPOSITIO.

1 PErſonæ Eccleſiaſticæ ſunt illæ, quæ ſub laicorum genere non comprehenduntur, & privilegio fori gaudent: omnes enim perſonæ vel ſunt laicæ, vel Eccleſiaſticæ, *c. duo ſunt genera hominum 12. quæſt. 1.* Ita Sayrus *lib. 3. c. 19. n. 7.* Antonius de Souſa *hic c. 19. num. 3.*

Duardus

Duardus *bic q.3.n.1.* Navarrus in manuali *c.27. n.79.* Vivaldus *bic n. 122. in antiquis*. Ambroſinus, Farinacius, Iulius Clarus, & alii, quos retuli *de legibus diſp.10.q.2.puncto 1.§.2.n.1.& ſeq.ſ.2. & de cenſuris in genere diſp.2.q.4.punc.3.n.1.& ſeq.ſ.1.* ubi ſequentes difficultates explicavi, & hoc paucis mutatis, vel additis tranſtuli.

Hinc colligitur primò, nomine Eccleſiaſticorum intelligi Summum Pontificem, ut perſpicuum eſt inter omnes: præterea Cardinales, Epiſcopos, Patriarchas; iſti ſub laicorum genere non comprehenduntur.

Secundò Sacerdotes, alioſque ſacris initiatos.

2 Tertiò conſtitutos in minoribus, modò ſervent ea, quæ in Concilio Trid *ſeſſ.23.c.6.* præſcribuntur: ſicut enim hoc nomine, juxta communem loquendi modum, veniunt tonſura initiati: multo magis, venire debent minoribus ordinibus inſigniti. Præterea omnes ordines minores dicuntur aliquo modo ſacri, *cap. erubeſcant 32.diſt.* Imò in noſtra ſententia ſunt ſacramenta, ut patet ex dictis *de ſacramento ordinis in tractat. de ſacram.diſp.8.q.unica p.2.n.1.& 2. tom.1.* ergo conſtituti in minoribus gaudere debent privilegiis conſtitutorum in ordinibus majoribus, quamquam hi peculiari quadam ratione ſacri dicuntur, ut loco citato docui. Farinacius *tr.crim.q.8.n.5.* Decianus *tr.crimin.p.1.lib.4.c.9.n.21.* Carolus de Graſſis *effectu 1.num.* 77. & alii communiter.

3 Adde hoc nomen, & hoc privilegium extendi etiam ad clericos conjugatos, *c.unico,de clerico conjugato in 6.* ibi, *Præſenti declaramus edicto hujuſmodi clericos conjugatos pro commiſſis ab eis exceſſibus, vel delictis trahi non poſſe criminaliter, vel civiliter ad iudicium ſæculare.* Ita Marta *de iuriſd p.4.caſu 153.* Duard.*canon.16.q.4.* Alterius *ex parte l. 5. diſp. 56. c.1* Carolus de Graſſis, Clarus, Farinacius, & alii *locis citandis*, contra Covar.*prac quæſtionum c.31.n.7.* & alios, exiſtimantes hujuſmodi clericos gaudere privilegio fori in criminalibus, non vero in civilibus.

Hoc tamen intelligendum eſt primo, modo clerici non ſint bigami bigamia vera, vel interpretativa, ut in ſimili patet ex dictis *de cenſuris diſp 2.q.4 punct.3.n.5.ſ.1.* Quamquam Iulius Clarus *nu 8. c.36.* Carolus de Graſſis *n.993.* & alii oppoſitum ſentire videntur de bigamo bigamia interpretativa. Hoc tamen ego reſtringerem ad bigamum minoribus ſolùm ordinibus initiatum: nam clericum ſacris ordinibus initiatum arbitror gaudere privilegio fori: ſicut *in trac.de cenſuris loco cit. pun 4. n.14.ſ.1.* Dixi gaudere privilegio canonis: nam *cap.unico, de bigamis*, ſermo eſt de bigamo in minoribus ſolùm conſtituto.

Secundò intelligitur, modò habitum, & tonſuram deferant, & alicujus Eccleſiæ miniſterio ab Epiſcopo deputati ſint, juxta Trid. *loco cit.* Quamquam hoc tempore clerici conjugati non ſolent habitum, & tonſuram deferre, ut cum Fulgoſio obſervat Iulius Clarus *n 11.* & Farinac.*de inquiſit q.8.n.60.verſ.limita tertiò*; conſequenter hoc privilegio frui non conſueverunt,

4 Verum tamen eſt clericum, qui cum una virgine contraxit, ea mortua lucrari omnia privilegia clericalia, ſi ea ſervet, quæ in Tridentino præſcribuntur: hic enim verus eſt clericus: conſequenter clericorum privilegiis frui debet, ſi præſcripta in Concilio ſervet. Ita Iulius Clarus §.*fin q.36.n.15.* ubi teſtatur de communi Carolus de Graſſis *de effectibus cleric.effectu 1. num.90.* Covarr.*pract.quæſtionum cap. 31. num.7.*

Tertiò intelligitur, modò clericus conjugatus abſtineat ab armis deferendis, ſicut enim in ſententia nonnullorum clericus non conjugatus, qui ſe negotiationibus, & armis immiſcet, amittit hoc privilegium; ita etiam amittere debet conjugatus. Ita Iulius Clarus *loco cit.n.10.* ubi cum Bertrando teſtatur de communi, Farinacius *n. 93.* cum Boſſio, & aliis, Scaccia *de judic p.1.cap 11. num.20.* Carolus de Graſſis *de effectibus clericatus effectu 1. n. 87.* Hoc tamen ego reſtringo ad clericum minoribus initiatum, & ſufficienter admonitum, juxta tradita *de cenſuris q.4.punct.3.n.3.ſ.1.* & juxta regulas inferiùs tradendas ſtatim.

5 Quartò nomine clericorum veniunt initiati prima tonſura; nam collatione primæ tonſuræ in ſortem, & hæreditatem domini aſſumuntur (clericus enim ſignificat ſortem, vel hæreditatem) & à laica poteſtate ſubtrahuntur, *c.clerici*, & *c.cùm non ab homine, de iudic* & *c.nullus, de foro competenti*. Hoc tamen intelligendum eſt, modò habitu & tonſura utantur, & alia præſtent, quæ juxta Tridentinum *loco cit.* requiruntur. Ita communiter DD. idemque infra *p 6. n.14.& ſeqq ſ.3.* fuſius oſtendam.

Addo hoc privilegium extendi ad clericos, qui prima tonſura, vel ordinibus ab alieno Epiſcopo ſine litteris dimiſſoriis initiati, ſunt, adhuc enim vocantur clerici in Domini ſortem vocati, & è laico grege extracti. Ita DD.citandi. Idem militat in eo, qui ordines ſuſcepit ab Epiſcopo excommunicato, ſuſpenſo, depoſito, vel degradato.

Obiicies, in Concil. Trid.*ſeſſ.17.c.10.* præſcribitur, clericum, qui Sede vacante cum litteris dimiſſoriis, ſeu reverendis Capituli ad minores ordines promotus fuit, privilegio clericali, præſertim in minoribus, non gaudere: ergo a fortiori non gaudet initiatus ordinibus ſine litteris dimiſſoriis.

Reſpondeo primò hanc pœnam reſpectu initiatorum minoribus non eſſe ipſo iure inflictam, quia Concilium utitur verbo futuri temporis, non gaudeat. Ita Navarrus *de tempor.ordinat. conſ. 9.* Sayrus *de tempor.ordinat.deciſ 21.* Sanchez *lib.7. de matrim. diſp. 46. num.18.* Cæpolla *conſil. 55. num. 50. crimin.* Baiardus, & alii, quos citat, & ſequitur Carolus de Graſſis *de effect.cleric.effectu 1.ampliat.92.num. 624.& ſeq.* contra Maſcardum *de probat.concl.1140 n.2.* & alios.

Reſpondeo ſecundò Concilium non loqui de iis, qui ſimpliciter ſine dimiſſoriis ordinati ſunt; ſed de illis, qui Sede vacante ordines ſuſceperunt, obtentis litteris à Capitulo; à diverſis autem non fit illatio *l. Papinianus exuli ff de minoribus.* Ita Marta *de iuriſdict. p. 4 caſu 149.* Duardus *lib.2.canone 15 q.3 n.7.& ſeqq.*

6 Addit Ambroſinus *c. 22. n. 6.* cum Deciano *tract. crim. lib. 4. cap. 8. n. 17.* hoc privilegium extendi ad eos, qui ſuſcepto habitu, nondum verò accepta prima tonſura inſerviunt Eccleſiæ animo advolandi ad ſtatum clericalem, & hoc verificari putat Ambroſinus in diœceſi Mediolanenſi, in qua cupiens ad ſtatum clericalem admitti, obtenta ab Archiepiſcopo licentia habitus, per annum in habitu clericali incedit, antequam prima ei tonſura conferatur. Sed hoc mihi nulla ratione probatur, tum quia hic non gaudet privilegio canonis; ergo neque gaudet privilegio fori, tum quia in Tridentino *loco cit.* præſcribitur delatio habitus, & tonſuræ, ut clericus privilegio fori gaudeat, tum quia non ſunt propriè perſonæ Eccleſiaſticæ. Ita innuit Reginald. *lib.9 n.355.*

7 Addit Iulius Clarus *lib. 5. q. 35. n. 1.* hoc privilegium extendi ad famulos, & ad domeſticos, ac familiares Cardinalium; nam Romæ obſervari putat cum Zabarella *Clement. de Romani de elect* ut Cardinalium famuli ad ipſos Cardinales puniendi remittantur. Sed contrarium hoc tempore ſervatur, ut à viris fide dignis accepi, & teſtatur Farinacius *de inquiſit.quæſt.8. n.46.* Scaccia *in tract.de iudicat. part.1.cap.11.n.22.* Carolus de Graſſis *de effectibus clericat. effectu 5. ampliat 24. n. 247. & ſeqq.* Hoc etiam privilegium ad duos familiares Referendariorum utriuſque ſignaturæ extendi aſſerunt Doctores ex motu proprio Pauli III. qui incipit, *debita conſideratione*, & eſt 23. in ordine §. 9. *fol. mihi* 649. Verùm ſi prædicta Bulla ritè perpendatur, non eximit illos à laica poteſtate, ſed ab Eccleſiaſticis iudicibus, illoſque Summo Pontifici immediatè ſubiicit. Vide Bullam Pauli III. citatam.

Addunt etiam extendi ad famulos, ſive familiares Epiſcoporum, quamvis ſint merè laici, *cap. dilecto filio, de officio Archidiac.* Ita Marta *de iuriſdict. part. 4. caſu 111.* Monteſperellus, Abbas, Boſſius, & Capicius, apud Iulium Clarum, Felinus, Burſatus, & alii apud Farinacium *quæſt. 8. num. 46* & apud Ambroſinum *cap. 22. num. 13.* & apud Carolum de Graſſis *effectu 1. num. 128.* apud Marium Antoninum *lib. 3. variar. reſolut. 73.* apud Auguſtinum Barboſam *de poteſtate Epiſcopi 3 p.cap.107.num.9.* ubi hoc extendit ad notarios Curiæ Epiſcopi, ad fiſcalem, cuſtodes carcerum, lictores alioſque conſimiles. Verùm cum huiuſmodi famuli, ſeu familiares non ſint propriè perſonæ Eccleſiaſticæ, arbitror trahentem illos ad ſæcularia iudicia non affici excommunicatione Bullæ; verſamur enim in materia pœnali, quæ iuxta propriam verborum ſignificationem intelligenda eſt. Ita Alterius *diſput. 16. cap. 1.dub 6.* Duardus *can.15.q.8.n.13.& 14.* Reginaldus *lib.9.n.354.& 355* & alii. Neque obſtat c.dilecto, nam ibi agitur de particulari caſu exemptionis familiæ Archiepiſcopi, & religioſorum à poteſtate cuiuſdam Archidiaconi, quem caſum Summus Pontifex definiri, & expediri mandat, iuxta pacificam illius loci conſuetudinem; nec ullum facit verbum de exemptione familiarium Epiſcopi à laica poteſtate.

8 Hinc patet quid dicendum ſit de famulis aliorum clericorum, quamquam multi diſſentiunt, ut videri poteſt apud Carolum de Graſſis *loco cit. n. 146. & ſeqq.* Decianum *p. 1. ca. 9.* & apud præcit. Doctores, & à fortiori conantur oſtendere, legitimam uxorem clerici Græci, vel etiam Latini in minoribus conſtituti non poſſe, vivente viro, coram laico conveniri; quia ſunt una caro: Idem ſentiendum putant de filiis legitimis clericorum. Sed oppoſitum uſu receptum arbitror, quia ſunt verè laici; conſequenter iudicio laicorum ſubiiciuntur.

9 Quintò nomine clericorum in hac materia veniunt religioſi cuiuſcumque ordinis. Ratio eſt, tum quia in favorabilibus appellantur clerici, ut cum Avila, Ugolino, Henriquez, & aliis innui *de cenſuris, diſp. 5. punct. 1. nu. 14. ſ. 1.* Clerici enim alii dicuntur regulares, alii ſæculares. Sæculares dicuntur non quia ſint laici, & propriè ſæculares, *c. clerici, vel ſæculares 13. qu. 2.* ſed quia inſtar laicorum propria bona poſſident, & in ſæculo vivunt, non facta ullius regulæ profeſſione; religioſi verò dicuntur qui regulam profitentur, tum quia Gregorius XIV. in ſua conſtitutione, quæ incipit, *cum aliis nonnullis*, privilegio libertatis gaudere oſtendit non ſolùm perſonas ſæculares Eccleſiaſticas; verum etiam perſonas cuiuſvis ordinis, vel militiæ, etiam ſancti Ioannis Hieroſolymitani, & Regulares quoquomodo, ut clariùs infrà explicabo *n.16.*

10 Hoc privilegium extenditur non ſolùm ad profeſſos, verùm etiam ad novitios, quamvis converſi nuncupentur. Ratio eſt, tum quia novitii dicuntur perſonæ Eccleſiaſticæ, tum quia gaudent privilegiis religioſorum. Ob id *in tract. de ſacramentis, diſp.5.q.7.punct.4. §.1.n.28 ſ.1.* docui.

11 Novitios in religione abſolvi poſſe à cenſuris reſervatis, à quibus abſolvi poſſunt profeſſi. Ita Dec. *loc.cit l.9.nu.24.* Farinacius *loc.cit n.46.* Ambroſinus *c.22.nu.15.* Scaccia *de iudic p.1.c.21.nu 21.* Navarrus *lib.3.de regular.conſ.58.* Azorius *t.1.lib.12.c.3.quæſt.2* Rodriquez *quæſtionum regularium q. 55. art.12.ſ.3* Carolus de Graſſis *effectu 1.ampliat 9. n 79.*

12 Secus dicendum eſt de laico, qui ſe, ſuaque bona alicui monaſterio, non mutato habitu, mancipavit, & poſtea delictum cõmiſit,

hic

Digitized by Google

hic enim non venit nomine religioſi, quia nullo jure conſtat hoc ei nomen competere. Ita Auſrerius *dec* 8. Julius Clarus *lib.5.q.35.n.12.* Duard *ca.15 q 3.n 4.* & alii.

13 Rurſus hoc privilegium non ſolùm extenditur ad veros religioſos, verum etiam ad moniales profeſſas, vel novitias licèt converſas; nam hæ gaudent privilegio religioſorum, ut patet ex dictis *de cenſuris, diſp* 2.*q.4 punct.3.n.7.s.*1. ubi locutus etiam ſum de Eremitis, & Equitibus.

14 Major difficultas eſt primò, utrum novitius, poſtquam religionem deſeruit, non habens beneficium, aut ſacros ordines, judicari, & puniri poſſit à laica poteſtate ob delictum tempore novitiatus perpetratum.

Molina *tr 4 tr.3. diſp.49 n.24* Navarr. *titulo de regularibus, lib.3. conſ.* 58 Ambroſinus *lo cit.n.*11. Farinacius *loco cit. verſ. amplia* 16 & alii, putant puniri, & judicari poſſe, etiamſi delictum in monaſterio novitiatus tempore commiſerit; modò Prælatus non inceperit cognoſcere de illo delicto, vel ſi incepit cognoſcere, non curet de juriſdictione à ſe præventa.

Sed oppoſitum mihi probabilius videtur. Ratio eſt, tum quia ad cognoſcendum cui foro quis ſubiiciatur, inſpiciendum eſt delicti tempus, & ſtatus, in quo tempore delicti reperiebatur, ex Baldo *in l. affinitatis, C. comm. de ſucceſſ.* ſed hic tempore delicti erat novitius, & conſequenter immunis à laica poteſtate; ergo remanet immunis à laica poteſtate ob delictum in novitiatu commiſſum, tum quia qui tempore clericatus delictum commiſit, non poteſt relicto clericatu ob illud delictum a laico puniri, ut in Concil. Neapolitano judicatum fuiſſe refert Gramniat *deciſ.* 10 *n.* 3. de clerico beneficiario, qui clericali ſtatu derelicto uxorem duxerat. Idem docet Sayrus in Clavi Reg *lib.12.c.7.n 9* Clarus *quæſt* 36. *verſ ſed hic quæro*, Farinacius *loco cit n* 66 Abbas *cap. unico, de obligat. ad ratiocin.* Cenedus *in collect. par.* 2 *collect* 23. *n.* 2. Carolus de Graſſis *effectu* 1. *ampliat.* 97. *num.* 647. & alii communiter; ergo neque novitius puniri poteſt à laico.

Neque hinc ſequitur delictum remanere impunitum; quia poteſt à Prælato, vel à Summo Pontifice, qui omnium religioſorum caput eſt, puniri.

15 Secunda difficultas eſt, an religioſus, qui patrato delicto religionis habitum aſſumpſit, gaudeat privilegio fori.

Reſpondeo non gaudere, quoties ad religionem admittitur, non adhibita a ſuperioribus inquiſitione, quam Sixtus V. præſcripſit, an videlicet aliquod delictum commiſerit, an ære alieno teneatur, &c. Ratio eſt, tum quia hoc peculiariter decernitur in Bulla Sixti V. quæ eſt 71. in ordine, & incipit, *cùm de omnibus*, & in caſibus particularibus conſulenda erit, tum quia præſumitur habitum in fraudem ſuſcepiſſe; ut in ſimili docui *de Clerico intr. de legibus diſp.* 10. *qu.* 2. *p.* 8. §. 1. *num.* 15. *tom.* 2. Vide Molinam *loco cit.* Farinacium *num* 104.

16 Tertia difficultas eſt, utrùm Commendatarii, ut Equites S. Joannis, S Jacobi, & alii gaudeant privilegio canonis, & fori; ita ut incurratur excommunicatio ab eo, qui illos percutit, vel ad ſæculare forum trahit.

Reſpondeo equites, qui ſunt verè religioſi, ut ſunt Equites S Joannis qui in communi vivunt, & votum ſolemne caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ emittunt, gaudere privilegio canonis; nam re vera ſunt religioſi, conſequenter gaudent privilegiis religioſorum religioſi autem gaudent privilegio canonis, & fori. Ita Molina *t.* 4. *tra.3. diſ* 50. *n.* 5. Navarr. *li.3. conſiliorum de irregularibus, conſil.* 13. Azor. *p.* 1. *li.* 13. *c.* 4. *quæſt* 4 Ugolinus *hic n* 2. Carolus de Graſſis *effectu* 1. *nu.* 509. ubi plures Doctores enumerat, & alii apud Sanchez *in ſumma, lib* 4. *c* 16 *nu.* 11. Reliqui verò milites Commendatarii, qui non vivunt in Congregatione, nec vota paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ emittunt, non gaudent hoc privilegio; quia verè non ſunt religioſi, ſecus ſi vota emittant, aut illis communicata ſint privilegia clericalia, quales videntur Equites S. Iacobi, qui licèt non voveant perfectam caſtitatem, & paupertatem; nihilominus habent privilegium canonis, & fori, niſi forte alicubi contraria conſuetudine fuerit abrogatum, nam in aliquibus regnis uſu receptum eſt, ut equites nonnullarum religionum non fruantur privilegio canonis, aut fori, & in fructibus commendarum, fiat executio per Judicem ſecularem ob debita ab ipſis equitibus contracta, teſte Marta *de juriſdict. p.* 2. *c.* 32 & Duardo *lib.2. can.15 q 5. n.* 13.

An autem huiuſmodi conſuetudo contra libertatem huiuſmodi perſonarum, legitima ſit, patebit ex infra dicendis *ſect.* 2. *punct.* 3. *n.* 9. *t.* 3. ubi negativè reſpondi. Vide Garziam *de benefic.* 8. *p. c.* 4. *nu* 15. *& ſeq.* ubi fusè oſtendit, etiam Equites S. Iacobi, Calatravæ, & Alcantaræ non eſſe quidem, vere, & ſtrictè loquendo, religioſos; eſſe tamen perſonas Eccleſiaſticas, & ſervantes tria vota ſuo modo; conſequenter gaudere privilegio canonis, & fori. Idemque valet in Equitibus ordinis Chriſti in Luſitania, S. Lazari in Sabaudia, & S Stephani Florentiæ, aliiſque conſimilibus, qui privilegio ſunt exempti, aut tria vota emiſerunt. Ita Navarrus *conſil.* 10. *de regul.* Filliucius *loc cit. nu.* 14 *ad finem*, & alii apud Garziam, & apud Sanchez *locis citatis* apud Martam *de juriſdict. part.* 2. *c.* 32. apud Duardum *canon* 15. *quæſt.* 5. apud Alterium *diſp.*16. *c.*3. apud Ugolinum & Azor *loc cit*

Quarta difficultas eſt, utrùm tertiarii S. Franciſci, vel S. Dominici gaudeant prædicto privilegio.

17 Reſpondeo Tertiarios, qui domi vivunt extra Congregationem, non gaudere dicto privilegio; etiamſi ſervent regulam S. Franciſci, vel S. Dominici; nam illi non ſunt religioſi. Illi verò, qui aſſumpto habitu monachali ſe ſe mancipârunt obſequiis alicujus approbatæ religionis ſub obedientia ſuperioris illius religionis, gaudent hoc privilegio, quamdiu ita vivunt, nam pro illo tempore cenſentur religioſi, & perſonæ Eccleſiaſticæ, ſicut cenſentur novitii, nam religioſi nomen in hac re non ſolùm accipitur pro illis, qui profeſſionem emiſerunt, verùm etiam, qui illius ſtatus ſunt participes, ut ſunt Tertiarii gregatim viventes, novitii, & alii. Ita Rota ex Navarro *cap* 27 *n.* 79 *verſic. octava*, Sacra Cardinalium Congregatio ex Filliuc. *quæſito* 4 *n* 14. Suarez *diſp.* 22 *ſect.* 1. *n.* 20. Alterius *loc. cit. c.1. q* 4 ubi hoc multis rationibus probat, Carolus de Graſſis *effectu* 1. *n.* 92. & alii communiter, teſte Conincho *loco ſtatim citando*, contra Cajetanum *ver. excommunic. verſ. nota ſeptimò*, & contra multos alios apud Carolum de Graſſis.

18 Hinc ſequitur illos homines, qui aſſumpto habitu religioſo adhibentur ad ſervitia, & obſequia monialium, & ad petendam pro ipſis eleemoſynam, gaudere hoc privilegio.

Ex quo ulterius patet, hoc privilegium extendi ad Eremitas, qui in communitate vivunt in aliqua Congregatione gaudente hoc privilegio, vel ad eos, qui vivunt in communi ſub aliquo Prælato ex tacita; vel expreſſa Summi Pontificis auctoritate; quamvis in ea religione non fiat profeſſio: nam illi cenſentur religioſi. Ita Navarrus *in manuali ca.27. n.70.* Sylveſter *ver. excommunicatio* 6 *n.* 3. & alii, quos citat, & ſequitur Molina *loco cit diſp* 50 *n* 4. Avila *loco citando*, Suarez *n.*22. Filliuc. *n.*14. Reginald. *lib* 1 *n* 214. *& lib* 9. *n.*353. Coninchus *diſp.* 14. *dub* 15 *n* 164 Carolus de Graſſis *effectu* 1. *n.*104. Marta *de juriſdict.* 4 *p. caſu* 113. Duardus *q.6 n.*2 Alterius *c.1. dub.* 5. ubi hoc privilegium extendi putat ad Eremitas, qui peculiarem vivendi modum tenent, habitum religioſum deferentes, alicui ſacro loco ex obligatione ſervientes ſub obedientia Epiſcopi, vel alterius Prælati, quidquid nonnulli apud præfatos DD. in contrarium teneant.

19 Quinta difficultas eſt, utrùm nomine perſonarum Eccleſiaſticarum venire poſſint Capitula, Conventus, & Collegia Eccleſiarum.

Reſpondeo affirmativè; quia hæc nihil aliud ſunt quam cœtus, congregatio, ſeu multitudo perſonarum Eccleſiaſticarum ſimul cohabitantium, quæ multitudo alicubi appellatur Capitulum, ut eſt Capitulum Canonicorum; alicubi Conventus, ut eſt Conventus Monachorum; alicubi Collegium, ut ſunt Collegia Societatis Ieſu. Quamquam Conventus aliquando accipitur pro loco, quem Monachi incolunt, & inhabitant; ſicut etiam Capitulum aliquando uſurpatur pro loco ad quem Canonici conveniunt, Collegium pro loco in quo religioſi degunt.

Hinc colligi poteſt differentia inter hujuſmodi Congregationes, & perſonas particulares Eccleſiaſticas, quod illæ univerſitatem important; conſequenter trahens illas ad judicium, non trahit illas, ut ſingulas; ſed ut quandam communitatem, & univerſitatem, Perſonæ verò particulares ſingularia individua indicant, & trahens illas ad judicium non trahit tanquam univerſitatem, ſed ut ſingulas, ſeu ſingulares perſonas. Vide Sylveſt. *in v. Collegium*, Abbatem *in ca. ex litteris de conſtit.* Ugolinum *hic c.25. n* 2. Duardum *hic lib* 2. *can.* 15 *q* 9 Decianum *tr. crim. p.*1 *lib* 4. *c* 9. *n.*41. Carolum de Graſſis *de effectibus clericatus effectu* 1 *ampliat.* 19 *n.*126.

20 An verò Rectores Xenodochiorum, & Hoſpitaliorum perſonæ Eccleſiaſticæ cenſendæ ſint, conſtat ex dictis *in hac q. p.* 1. *n.*2 *verſ. ſecunda eſt realis, & ex dicendis infrà q* 19. *p* 3 *n.*11. *t* 3. hujuſmodi Rectores locorum piorum conſiderari ad inſtar perſonæ Eccleſiaſticæ quoad bona loci pii, non quoad ipſius privatam perſonam, & videri poteſt apud Decian *loco cit. n.*39 apud Carolum de Graſſis *loc. cit. ampliat.* 17 *n.*117 & apud Duardum *loco cit.*

Ex dictis in hoc puncto colligi poteſt ſolutio multorum caſuum quos afferam *punct* 4.

PUNCTUM IV.

Quibus actibus in prima bujus canonis parte vetitis libertas Eccleſiaſtica violetur, ſeu quænam ſit materia hujus canonis editi contra trahentes Eccleſiaſticos ad laicale tribunal, &c.

1 *Materia iſtius excommunicationis eſt ſacrilegium, quo offenditur auctoritas Sedis Apoſtolicæ exercendo aliquam actionem expreſſam in hoc Canone contra libertatem fori, qua gaudent Perſonæ Eccleſiaſticæ.*

2 *Actiones in hoc Canone interdictæ ſunt tres; 1. trahere directè vel indirectè, ex prætenſo offici., vel ad inſtantiam partis perſonas Eccleſiaſticas, Collegia, Capitula, vel Conventus Eccleſiarum ad ſuum Tribunal, Audientiam, Cancellariam, Conſilium, vel Parlamentum; 2. Trahi facere dictas perſonas, ad præfata Tribunalia; 3. procurare, ut trahantur.*

3 *Ille dicitur trahere ad ſuum Tribunal ex prætenſo officio, qui nemine petente, quaſi ex officio ei competat, aliquem ad ſuum judicium quaſi nolentem trahit; & trahere importat actionem violentam moraliter. Ille dicitur trahere ad inſtantiam partis, qui alio petente, ſeu inſtante ad ſuum iudicium, quaſi per coactionem trahit.*

4 *Iudex non afficitur excommunicatione, dum clericus propria ſponte ſiſtit ſe coram iſtius tribunali.*

5 *Tri-*

Digitized by Google

5 *Tribunal eſt idem, ac judicium ſæculare.*
6 *Audientia eſt locus, ubi cauſæ audiuntur, & decernuntur.*
7 *Cancellaria eſt locus, ubi cauſa tractantur, & reſcripta judicium conceduntur.*
8 *Conſilium eſt locus, ubi congregantur Judices, & Conſiliarii.*
9 *Parlamentum eſt locus, ubi conveniunt plures ad juſtitiam miniſtrandam.*
10 *Trahens Eccleſiaſticos ad ſæculare tribunal non incurrit excommunicationem, niſi hoc auctoritativè faciat.*
11 *Pars, vel ejus procurator curans Eccleſiaſticum ad ſæculare tribunal trahi, non incurrit excommunicationem.*
12 *Judex non incurrit excommunicationem, dum amicabiliter, & non auctoritativè alicui Eccleſiaſtico ſuadet, ut ad ſuum tribunal accedat.*
13 *Judex curans clericum ad tribunal alterius diſtinctum à proprio trahi, non incurrit excommunicationem.*
14 *Non ſolùm Judex, ſed etiam eorum miniſtri trahentes, aut trahi facientes perſonas Eccleſiaſticas ad ſæculare Tribunal incurrunt excommunicationem.*
15 *Satellites capiendo Eccleſiaſticos, non incurrunt excommunicationem hujus canonis, ſed canonis ſi quis ſuadente diabolo.*
16 *Trahens, vel trahi procurans indirectè perſonas Eccleſiaſticas ad ſæculare tribunal, excommunicationem incurrit.*
17 *Judex iniquè vexans famulos, vel conſanguineos Eccleſiaſticorum ut ipſi Eccleſiaſtici cogantur ad ſuum tribunal accedere, incurrit excommunicationem.*
18 *Judex trahens, vel trahi procurans Eccleſiaſticum ad ſuum tribunal, incurrit excommunicationem, licet Eccleſiaſticus ille vinculo excommunicationis, aut irregularitatis teneatur, ſecus ſi ſit realiter degradatus.*
19 *Citatio per ſe non eſt materia hujus excommunicationis modò Eccleſiaſticus, virtute citationis non compareat coram Judice.*
20 *Capiens præcisè perſonam Eccleſiaſticam non videtur incurrere excommunicationem hujus decimi quinti canonis; ſi ob cauſas civiles tamen capit incurrit excommunicationem ſi quis ſuadente diabolo. Si ob cauſas criminales capit incurrit excommunicationem canonis 19. hujus Bullæ, & aliquando canonis 16.*

UNICA PROPOSITIO.

1 MAteria hujus canonis eſt ſacrilegium, quo auctoritas Sedis Apoſtolicæ offenditur exercendo aliquam actionem in hoc canone expreſſam contra libertatem fori, qua perſonæ Eccleſiaſticæ gaudent. Ita Cajetan. *verb. excommunic. cap.* 29. Antonius de Souſa *hic c.*16. Sayrus, Alterius, Duardus, Ugolinus, Filliucius, Suarez, & alii communiter.

2 Quæres primò, quænam ſint actiones, quibus libertas Eccleſiaſticarum perſonarum contra præſcriptum hujus canonis offenditur.

Reſpondeo tres eſſe.

Prima eſt ex prætenſo officio, vel ad inſtantiam aliorum directè, vel indirectè trahere perſonas Eccleſiaſticas, ſeu Collegia, Capitula, vel Conventus Eccleſiarum ad ſuum tribunal, Audientiam, Cancellariam, Conſilium, vel Parlamentum, ut in canone habetur.

Secunda eſt trahi facere prædictas perſonas ad prædicta tribunalia.

Tertia eſt procurare, ut trahantur.

3 Sed modò dubium eſt primò, quinam dicatur trahere ex prætenſo officio, vel ad inſtantiam partis.

Reſpondeo illum dici trahere ex prætenſo officio, qui nemine petente, quaſi hoc ei ex officio competat, aliquem ad ſuum judicium, quaſi nolentem adducit; trahere enim actionem moraliter violentam, ſive aliquam coactionem importat, ut benè obſervant Suarez *diſ.*21. *ſect.*2. *n.*78. & alii.

Ille dicitur aliquem trahere ad inſtantiam partis, ſeu aliorum, qui alio petente, ſeu inſtante, aliquem ad ſuum judicium, quaſi per coactionem trahit, ut patet ex dictis *in* 8. *Decalogi præcepto diſp.* 10 *q.*2 *p.*6. *per totum t* 2. dum loquerer de modo procedendi in judicio per denuntiationem, & accuſationem, & ibi *q.*3 *p.*1. *per totum t.*1. Videri poteſt Duardus *canon.* 15. *qu.*2. Ugolinus *hic §.*1. *num.*1. *verſ. ſecundò* Alterius *diſp.*16.

4 Hinc ſequitur judicem non affici excommunicatione hujus canonis, dum clericus volens ſe purgare propria ſponte ſiſtit ſe coram ſeculari judice; judex enim non dicitur hunc trahere, vel trahi facere, aut procurare. Ita Sayrus *num.*7. Duardus *q.* 10. *num.* 4. Alterius *diſp.*16. *c.*1. *col.*15. *verſ. poſtulabit aliquis*, contra Filliucium *n.* 260. Ratio eſt, quia in hoc canone ſub excommunicatione prohibetur trahere, vel trahi facere ex prætenſo officio, vel ad inſtantiam partis; hic autem non trahit, nec trahi facit. Verum tamen eſt acta in hujuſmodi judicio irrita eſſe, & invalida, etiamſi clericus intendat juri ſuo cedere: cùm enim privilegium exemptionis conceſſum ſit in honorem ordinis, & ſtatus Eccleſiaſtici, certum eſt clericum non poſſe hujuſmodi privilegio renuntiare, *c. ſi diligenti, de foro compet.* Ita communiter DD. ut patet ex dictis *de privilegiis in tract. de legibus diſp.*1. *q.*3. *p* 8. *§.*4. *n.*4. *verſ. obſerva ſecundo t.*2.

5 Secundò dubium eſt, quid ſit Tribunal, Audientia, Cancellaria, Conſilium, & Parlamentum.

Reſpondeo idem eſſe, quod judicia ſæcularia, quæ, juxta variam locorum conſuetudinem, variis nominibus appellantur. Quamquam hæc nomina ut plurimum, pro loco, in quo præfata judicia exercentur, uſurpari ſolent. Tribunal enim eſt locus, in quo judices ſedere ſolent, dum jus dicunt. *l penult ff. de juſt. & jur.*

6 Audientia eſt locus, in quo cauſæ audiuntur, aguntur, vel decernuntur

7 Cancellaria eſt locus, in quo reſcripta judicum concedi, vel cauſæ tractari ſolent.

8 Conſilium eſt locus, in quo judices, ſeu Conſiliarii ad negotia tractanda congregantur.

9 Parlamentum eſt locus, in quo plures conveniunt ad juſtitiam exercendam, & adminiſtrandam. Ita Duardus *q.*10. & alii.

10 Tertiò dubium eſt, utrum ad incurrendam hujus canonis excommunicationem opus ſit, ut præfatæ actiones auctoritativè fiant.

Reſpondeo opus eſſe, ut auctoritate judiciaria fiant, tum quia in textu dicitur, qui ex prætenſo officio, vel ad inſtantiam partis trahunt, vel trahi faciunt, vel procurant, ubi notanda eſt illa particula, ex officio, vel ad inſtantiam partis, hæc enim loquendi forma actionem auctoritativè factam importat, tum quia in textu dicitur, ad ſuum tribunal, audientiam, &c. qui autem aliquid privata auctoritate agit, non dicitur ad ſuum tribunal trahere. Ita Ugolinus *hic §.*1. *n.*15. *verſ. nono*, Duardus *hic q.* 10 *nu.*8. Sayrus *lib.* 3. *c.*19. *n* 6. Alterius *diſp.*16. *c.*1. *col. penultima, verſ. hinc ſequitur*, Reginaldus *lib.*9. *n.*356.

11 Hinc ſequitur primò, patrem, vel ejus procuratorem, qui curat perſonas Eccleſiaſticas trahi ad forum ſæculare, non affici excommunicatione hujus canonis; quia id non agit auctoritate judiciaria, ut patet ex rationibus proximè allatis. Ita DD. cit.

12 Secundò judicem, qui non auctoritativè, ſed amicabiliter ad ſedandas lites alicui ſuadet, ut ad ſuum tribunal accedat in foro conſcientiæ, non ligari excommunicatione; quia non dicitur trahere, ſaltem auctoritativè. Secus ſi id auctoritativè faciat minis, ſuaſionibus, vel alio quovis modo. Ita Sayrus, Alterius, Duardus, Reginaldus, *loc. cit.*

13 Tertiò judicem, qui clericum ad tribunal alterius judicis à ſuo tribunali diſtinctum trahi procurat, non affici excommunicatione hujus canonis: tum quia non videtur id auctoritativè facere, cum nullam in alieno tribunali juriſdictionem habeat, ut ſuppono, tum quia non trahit coram ſe ad ſuum tribunal, ut dicitur in textu; ſed ad alienum: in pœnis autem ſtandum eſt verbis diſpoſitionis, in propria, & ſtricta ſignificatione acceptis.

14 Quartò non ſolum judices, verùm etiam ipſorum miniſtros trahentes, vel trahi facientes prædictas perſonas ad ſæcularia tribunalia, vinculo hujus cenſuræ obſtringi; nam miniſtri ſunt veluti pars quædam judicum, & manus magiſtratus, & unum tribunal conſtituunt. Ita Alterius *c.*1. *verſ. trahunt*, Sayrus *loc. cit. n.*6. Duard. *q.*28 *n.*4. Reginald. *n.*356.

15 Improbabile mihi tamen non videtur ſatellites, qui clericos capiunt, cenſura hujus canonis non ligari; quia iſti in rigore loquendo, non dicuntur trahere, vel trahi facere perſonas Eccleſiaſticas coram ſe ad ſuum tribunal: ſed trahunt ad judicem, ſeu ad tribunal judicis.

Dixi, *cenſura hujus canonis*, ut exciperem cenſuram canonis, *ſi quis ſuadente diabolo* 17. *q.*4. hanc enim perſpicuum eſt à ſatellitibus incurri, dum perſonas Eccleſiaſticas præter juris diſpoſitionem capiunt, & ad laicos judices ducunt. An autem incurrant latam in canone 16. conſtabit ex ibi tradendis *in hac diſp. quæſt.*17. *p.*1 *num.*36, *t* 3. ubi dicam incurrere.

16 Quartò dubium eſt, utrum ad hanc cenſuram ſufficiat præfatas actiones fieri indirectè.

Reſpondeo affirmativè, quia in Bulla dicitur, *trahunt, vel trahi faciunt, vel procurant, directè, vel indirectè, quovis quæſito colore*, id eſt, quovis modo judex iniquè trahat perſonas Eccleſiaſticas ad ſuum tribunal.

17 Hinc ſequitur judices huic excommunicationi ſubjici, dum iniquè vexant conſanguineos Eccleſiaſticorum, aut ipſorum famulos, vel colonos, aut ipſorum bona diripiunt, aut ſimilia injuſtè agunt, ut ipſimet Eccleſiaſtici tribunal ipſorum ſæculare adire cogantur: hoc enim pacto perſonas Eccleſiaſticas coram ſe, & ad ſuum tribunal indirectè trahunt. Ita Suarez *diſp.*21. *ſect* 2. *n* 78. Alterius *diſp.*16. *c.*1. *col. penultim. verſ. hinc ſequitur*. Ugolinus *hic §* 1. *n.* 2. *verſ. poſtremo*, Duard. *q.*12 *nu.*1. Filliuc. *tract.*16. *c.*10. *q* 6. *n* 261.

18 Quæres ſecundò, utrùm præfatæ actiones vetitæ ſint ſub excommunicatione, etiamſi fiant in perſonas Eccleſiaſticas cenſurarum, aut irregularitatis vinculo obſtrictas, aut etiam verbaliter depoſitas.

Reſpondeo affirmativè. Ratio eſt, quia hujuſmodi pœnæ Eccleſiaſticæ non auferunt privilegia clericalia, ut docui de cenſuris *in genere diſp.*2. *quæſt* 4. *punct* 3. *n.*4. *&* 5. *t.*1. Ita Panormit. *cap. cum non ab homine, num.*5. *de judic.* Felinus *ibid. quos citat, & ſequitur* Duardus *q.*11. *n.*59. *verſ. undecimo*, Alterius, Ugolinus, & alii, quos referam *quæſt.*19 *punct.*3. *§.*1. *num.*3. *t.*3.

Secus dicendum eſt, ſi perſonæ Eccleſiaſticæ realiter degradatæ ſunt, ut conſtabit ex infrà dicendis *q.*19. *loc. cit.*

19 Quæres tertiò, utrùm citatio perſonæ Eccleſiaſticæ ad laicale tribunal ſit materia hujus cenſuræ, ita ut judex laicus citans

Digitized by Google

cans Eccleſiaſticum, excommunicationis pœnam incurrat.

Reſpondeo citationem præciſè non eſſe materiam hujus cenſuræ, quia ſimplex citatio non eſt tractio, & adductio ad ſæculare tribunal. Ita innuit Suarez *diſp.21. ſect.2. num.78.* dum ait, trahere ad judicium idem eſſe, ac inducere ad comparendum in judicio, Ugolinus *hic §.1. n.11. verſ. decimo.* Duardus *hic q.28. num.4.* contra Filliucium *tract.16. c.10 q.9. n.260.*

Hoc tamen intellige de citatione ſimplici: quia ſi perſona Eccleſiaſtica virtute citationis coram judice compareat, certum eſt judicem in excommunicationem incidere, quia dicitur trahere, vel trahi procurare perſonam Eccleſiaſticam coram ſe.

20 Quæres quartò, utrùm capere perſonam Eccleſiaſticam ſit materia hujus canonis, ita ut judex capi procurans incidat in excommunicationem.

Reſpondeo capere, præciſè non eſſe materiam hujus excommunicationis, ſeu actionem in hoc canone ſub excommunicatione interdictam, quia capere præciſè non eſt trahere, vel trahi facere coram ſe ad ſuum tribunal, &c. Secus ſi judex curet Eccleſiaſticum capi, & ad ſe adduci, vel in carcerem trudi, tunc enim perſonam Eccleſiaſticam coram ſe trahi procurat.

Dixi, *materiam hujus excommunicationis*; quia capiens, aut capi procurans perſonas Eccleſiaſticas ob cauſas capitales, ſeu criminales afficitur excommunicatione decimononi canonis, quamobrem, ut hæc reſponſio rectius intelligatur, diſtinguendum eſt, vel perſona Eccleſiaſtica capitur ob cauſas criminales, vel ob civiles. Si ob civiles, capiens, vel capi mandans non incurrit excommunicationem Bullæ, ut patet ex ratione proximè allata ſaltem ſi captus ſtatim dimittatur, & in carcerem non conjiciatur (incurrit tamen excommunicationem canonis *ſi quis ſuadente diabolo* 17. q.4. exceptis caſibus in jure permiſſis, de quibus infrà *punct. 6. hujus quæſtionis per totum t.3.* & facit contra libertatem Eccleſiaſticam.) Si capitur ob cauſas criminales, capiens, vel capi mandans incidit in excommunicationem canonis deciminoni hujus Bullæ. Imò etiam aliquando incurrit excommunicationem canonis decimi ſexti, ut ex illius expoſitione conſtabit *quæſt. 20. per totum t.3.*

Ex dictis in hoc puncto colligi poteſt ſolutio multorum caſuum, quos in ſequenti puncto enumerabo.

PUNCTUM V.

Quænam perſonæ contra libertatem in prima hujus canonis parte præſcriptam faciant, trahendo, vel trahi faciendo Eccleſiaſticos ad ſeculare tribunal, ſeu quodnam ſit hujus cenſuræ ſubjectum.

1 *Perſonæ, quæ huic excomm. ſubjiciuntur trahendo vel trahi procurando perſonas Eccleſiaſticas ad ſæculare tribunal, ſunt omnes cujuſcumque conditionis ſint injuſtè trahentes, trahi facientes, vel procurantes auctoritate laica præfatas actiones.*

2 *Judex Eccleſiaſticus incurrit excommunicationem trahendo auctoritate laica Eccleſiaſticum ad ſuum tribunal.*

3 *Judex Eccleſiaſticus non incurrit excommunicationem trahendo alium Eccleſiaſticum ſibi non ſubditum ad ſuum tribunal.*

4 *Collegium conſtans Eccleſiaſticis, & laicis, ſi major, vel æqualis pars eſt Eccleſiaſticorum judicando laicos non incurrit excommunicationem, nec illam incurrunt illi laici, qui ſimul tamquam conſtituentes Collegium judicant cum Eccleſiaſticis.*

5 *Judex laicus incurrit excomm. trahendo Eccleſiaſticum ad ſuum tribunal, etiamſi illum trahat ob graviſſima delicta, v. gr. contra Principem, vel ob hæreſim.*

6 *Clericus ſacris ordinibus initiatus privilegio fori gaudet; etiamſi non ſervet ea, quæ præſcribuntur in Concilio Tridentino* ſeſſ.23. c.6.

7 *Clericus degradatus realiter non gaudet privilegio fori.*

8 *Clericus, qui dimiſſo habitu, & tonſura enormitatibus ſe immiſcet, privilegio fori gaudet in ſententia Auctoris.*

9 *Judex laicus ſubjicitur huic excommunicationi trahendo ad ſuum tribunal clericum ob delicta tempore laicalis ſtatus ab ipſo perpetrata.*

10 *Clericus, qui patrato delicto tempore laicalis ſtatus ſtatum clericalem aſſumpſit intentione ſubtrahendi ſe à laica poteſtate, privilegio fori gaudet in ſententia Auctoris, niſi habitum aſſumpſerit in fraudem fori.*

11 *Clericalis ſtatus cognoſci poteſt aſſumptus in fraudem fori ſæcularis: 1. ſi ſtatim patrato delicto aſſumpſerit habitum, vel fuerit diffamatus; non poteſt tamen iſte corporaliter puniri.*

12 *Votum fuiſſe emiſſum ante patratum delictum, probari poteſt per juramentum, & alias conjecturas.*

13 *Probandi onus, ſtatum clericalem per fraudem aſſumptum fuiſſe, incumbit parti contrariæ.*

14 *Judex laicus afficitur excommunicatione, etiamſi Eccleſiaſticum ad ſuum tribunal trahat intentione ipſum abſolvendi.*

15 *Reges non poſſunt Epiſcopos auctoritativè convocare.*

16 *Judex laicus incurrit excommunicationem trahendo clericum ad ſuum forum ob falſum coram ſe depoſitum.*

17 *Judex laicus non poteſt clericum ad ſuum tribunal trahere dum clericus tenetur de evictione.*

18 *Judex laicus incurrit excommunicationem trahendo ad ſuum tribunal clericum cauſa officiorum ſæcularium, quæ clericus exercet.*

19 *Judex laicus non poteſt clericum ad ſuum tribunal trahere, etiamſi illum trahere intendat tamquam ſucceſſorem, & hæredem Dominii laici, etiamſi lis coram laico, cujus eſt hæres, inchoata fuiſſet.*

20 *Clericus non poteſt pro depoſito coram laico judice conveniri.*

21 *Clericus, qui cum laicis delictum commiſit, conveniri non poteſt coram laico judice, ſed coram Eccleſiaſtico; & laicus ſocius criminis eſt conveniendus coram Judice laico in ſententia Auctoris.*

22 *Coram Judice Eccleſiaſtico facienda eſt appellatio, dum cauſa ſemel fuit deciſa per duos judices, unum laicum alterum clericum.*

23 *Clerico injuriam inferens puniri poteſt à Judice Eccleſiaſtico, & laico, modò gravior pœna non inferatur.*

24 *Clericus à laica poteſtate capi non poteſt, dum ab ea puniri nequit.*

25 *Clericus in flagranti crimine deprehenſus capi poteſt à laico, ſi periculum ſit, ut aufugiat, ut tradatur Eccleſiaſtico Judici.*

26 *Clericus incedens ad patrandum delictum capi poteſt à laico judice, Eccleſiaſtico conſignandus.*

27 *Clericus debitor de fuga ſuſpectus capi poteſt, modò conſignetur quam primum Eccleſiaſtico.*

28 *Clericus deferens arma contra Principis edictum capi non poteſt.*

29 *Clericus licet illegitimus capi non poteſt, modò ſit ordinibus ſaltem minoribus initiatus.*

UNICA PROPOSITIO.

1 OMnes cujuſcumque conditionis homines, qui auctoritate laica injuſtè trahunt, vel trahi faciunt, vel procurant directè, vel indirectè, quovis quæſito colore perſonas Eccleſiaſticas ad ſe, ſuumque tribunal, Audientiam, Conſilium, Parlamentum, delinquunt contra libertatem Eccleſiaſticam in hoc canone præſcriptam; conſequenter hujus canonis excommunicationem incurrunt. Hæc propoſitio conſtat ex verbis Bullæ, & ex iis, quæ puncto præcedenti tradidi.

Ex hac propoſitione colligi poteſt primò, quoſcumque judices auctoritate ſæculari trahentes, vel trahi procurantes ad ſuum tribunal perſonas Eccleſiaſticas, in excommunicationem hujus canonis incidere.

2 Amplia non ſolum in judicibus laicis, verùm etiam in Eccleſiaſticis, quoties auctoritate laica perſonas Eccleſiaſticas ad ſuum ſæculare tribunal trahunt, vel trahi faciunt; aut procurant, nam ſi Cardinalis ſit Prorex alicujus regni, aut alicujus urbis Gubernator à Rege conſtituatur, perſpicuum eſt ipſum in excommunicationem incidere, ſi ad ſuum tribunal ſæculare perſonas Eccleſiaſticas trahat, exceptis caſibus in jure permiſſis de quibus infrà *quæſt. ſequenti*, ubi expreſsè enumerantur *n.1. & ſeqq. t.3.* Ita Cajetanus *verbo excommun. cap.29.* Filliucius *tract.16. cap.10.* Duardus *can.15. q.1. n.1. & q.28. n.1.* Reginal. *lib 6. c.23. n.350. q.6. n.262.*

3 Limita, ſi judex Eccleſiaſticus perſonam Eccleſiaſticam ad ſuum tribunal Eccleſiaſticum trahat; etiamſi perſona illa Eccleſiaſtica non ſit illi judici ſubdita; nam hic canon intelligitur de iis, qui auctoritate laica trahunt, vel trahi faciunt ad ſæculare tribunal, Summus enim Pontifex conſuluiſſe videtur immunitati Eccleſiaſticorum, contra laicos. Ita Cajet. *de excommun. c.29. verſ. ubi nota*, Ugolinus *hic §.1. ad fin. verſ. poſtremo*, Duardus *hic q.28. n.6.*

4 Ex quo licet inferre, quòd quando Collegium, id eſt, multitudo hominum, quorum major, vel æqualis pars eſt Eccleſiaſticorum, judicat laicos, qui tunc cum Eccleſiaſticis judicant pœnam excommunicationis non incurrunt, quia præſumitur Collegium Eccleſiaſticum: dignius enim trahit ad ſe minus dignum, ex gloſ. *cap. quod in dubiis, de conſecr. Eccleſiæ, in verbo conſecratio.* Ita Sylveſter *verb. Collegium, initio.* Duard. *hic can.14. qu.9. num.2.* Reginald. *lib.9. n.352.*

5 Secundo colligitur judices, qui auctoritate laica trahunt Eccleſiaſticos ad ſuum tribunal, affici excommunicatione hujus canonis; etiamſi trahant, vel trahi faciant, aut procurent ob graviſſima delicta, e.g. ob proditionem patriæ, blaſphemiam, hæreſim, crimen falſæ monetæ, Sodomiæ, & alia enormia delicta, tum quia id prohibetur ſub excommunicatione in hoc canone, tum quia actio examinandi, judicandi, & puniendi ſupponit poteſtatem in eum, qui examini, judicio, & pœnæ adjudicatur: laicus autem non habet poteſtatem, & juriſdictionem in clericum, quia clerici jure divino, & naturali exempti ſunt à laica poteſtate. Ita Farinacius *tract. crimin. n.1. part. quæſt.8. n.3. & ſeqq.* Carolus de Graſſis *nu.668.* & alii. Hoc tamen intellige quamdiu exempti remanent; quamdiu autem exempti remanent inferius explicabo *p. ſeq. n. 20. & ſeqq. t.3.* ubi dicam Clericum privilegio fori non gaudere, niſi deferens habitum, & tonſuram inſerviat alicui Eccleſiæ de mandato Epiſcopi, vel in Seminario, vel ſcola, aut univerſitate, ex diſpoſitione Tridentini *ſeſſ.23. c.6.* ubi Concilium loquitur ſolùm de clerico prima tonſura, vel minoribus ordinibus initiato.

6 Nam ſi loquamur de clerico ſacris ordinibus inſignito, dicendum eſt ipſum gaudere privilegio clericali, etiamſi non ſervet ea, quæ in Concilio Tridentino *loc. cit.* præſcribuntur, tum quia ex nullo jure colligitur ipſum hoc privilegio privari tum quia ordinis ſacri ſuſceptione videtur perpetuo mancipatus ſervitio Eccleſiæ, & addictus divino obſequio, nec ampliùs ad ſæcularem ſtatum redire poteſt; ergo par non eſt, ut poteſtati laicæ ſubjiciatur. Vide Suarez *de cenſuris diſp.22. n.11.* Carolum de Graſſis *effectu 1. n.345.* Decianum 1 *part. lib.4. c.9. n.18.*

Amplia, etiamſi homicidium contra Principem, vel contra alium,

aut

an etiamſi hæreſim, aut alis enormia delicta committat, adhuc enim libertatem Eccleſiaſticam retinet, ut patet ex allatis rationibus. Vide Farinacium *n.28. de inquiſit.* Mattam *de iuriſdict. p.4. caſu* 133. Alterium *can.19. c.2. col.4. verbo, reſpondeo*, Duardum *can.15. q. 11. n.* 30. *& ſeqq.* Carolum de Graſſis *n.*916. *& ſeqq.*

7 Limita tamen primò, niſi ob patrata crimina degradetur, aut Curiæ ſæculari tradatur, iuxta *c. cùm non ab homine, de iudic.* tunc enim iudicari, & puniri poteſt à laica poteſtate; quia clericus per degradationem ammittit privilegium. Imò facta reali degradatione poteris iuxta iuris civilis diſpoſitionem puniri, & iudicari; quia poteſtati civili ſubditus effectus eſt, *c. ad falſariorum, de crimine falſi.* Ita Farinacius *q. crimin. q.8. n.* 48. Panormitan. *c. cùm non ab homine, de iudic. notabili ultimo.* Iulius Clarus *lib.5. q.* 36. *verſ. ſed an ſæcularis*, Ambroſinus *de immunitate c.* 27. *n.* 27. Abbas, & alii apud præcitatos DD.

8 Limitant ſecundò Navarr. Ambroſinus, Farinacius, & alii DD. ſtatim citandi, quibus addo Reginald. *lib.19. n.70.* niſi clericus dimiſſo habitu, & tonſura enormitatibus ſe immiſceat, nam ſi clericus, etiam ſacris ordinibus initiatus, dimiſſo habitu, & tonſura enormitatibus ſe immiſceat, amittit privilegium fori, *c. perpendimus de ſentent. excomm.* ſaltem poſt trinam admonitionem, *c. contingat, eodem titulo.*

Sed hæc limitatio mihi diſplicet: quia nullo iure ſufficienter probatur. Neque obſtat *c. perpendimus, citatum*, ut obſervat Coninch. *de ſacram. diſp.* 14. *n.* 160. & Suarez *n.* 13. & alii apud Ambroſinum *c.* 17. *n.*12. nam ibi non eſt ſermo de privilegio fori, ſed canonis, conſequenter ex illo *cap. ſolum colligitur, eum*, qui abiecto habitu clericali tyrannidi, ac enormitati ſe inverecundè immiſcet, privilegio canonis privari, etiam ante omnem monitionem. Vide Covarr. *qu. practic. cap.* 32. *num.* 2. Farinacium *tit. de inquiſit. qu.* 8. *num.* 53. Iulium Clarum *loco cit. quæſito* 36. Molinam *tract.* 3. *diſp.* 49. *num.* 21. Ambroſinum *de immunit. cap.* 17. *num.* 12. Imò Navarrus *cap.* 27. *num.* 81. Coninchus *diſp.* 14. *num.* 156. & alii apud Covarr. *num.* 2. apud Suarez *loco citato, num.* 12. apud Farinacium *num.* 54. & apud Riccium *deciſ.* 606. *num.* 3. putant monitionem non requiri; quia *cap. perpendimus*, non meminit ullius monitionis. In ſententia tamen omnium dicendum eſt debere ſaltem omnino de criminis enormitate conſtare, quia qualitas conferens iuriſdictionem, ante omnia probari debet, ut iuriſdictioni locus ſit *l. ſi quis aliena, ff. de iudic.* Ob id Farinacius *n.* 58. cum Ioanne Andrea, Cæpolla, & aliis putat opus eſſe, ut clericus in flagranti reperiatur. Hæc omnia de verbo ad verbum paucis additis tradidi *in tract. de legib. diſput.* 10. *q.* 12. *punct.* 1. §. 1. *n.* 5. *tom.* 2.

9 Tertiò colligitur iudices laicos incidere in hanc cenſuram trahendo Eccleſiaſticos ad ſuum tribunal; etiamſi trahant clericos ob patratum delictum tempore ſtatus laicalis, quo delicto patrato effecti ſint clerici, aut religioſi. Ratio eſt, tum quia privilegium explicandum eſt, quantum verborum ſenſus patitur, maximè in favorem religionis, & ſtatus Eccleſiaſtici; ſed iura ſimpliciter eximunt perſonas Eccleſiaſticas Deo dicatas, nec reſtrictionem addunt ad crimina poſt clericatum, vel ante clericatum commiſſa; ergo fruſtra limitatio, & reſtrictio additur, tum quia qui patrato delicto confugit ad Eccleſiam materialem, gaudet privilegio immunitatis, nec poteſt à Curia ſæculari capi; ergo etiam privilegio immunitatis, & libertatis Eccleſiaſticæ gaudet, qui patrato delicto ſtatum clericalem aſſumit, tum quia privilegium immunitatis conceſſum eſt clericis; quia dedecet ipſos à laicis iudicibus iudicari. Sed hæc ratio militat tam in delictis commiſſis ante aſſumptionem ſtatus clericalis, quam poſt; ergo, &c. tum quia, ſicut *in l. hos accuſare, ff. de accuſat. decernitur*, Legatum Provinciæ accuſandum non eſſe de illo delicto, quod ante legationem commiſit: ita à fortiori clericus, qui delictum tempore ſtatus laicalis perpetravit, non videtur coram ſæculari iudice de crimine accuſandus, tum quia aſſumens aliquem ſtatum, ſicut tenetur ad onera illius ſtatus; ita etiam ſentire debet commoda, & privilegia illius ſtatus. Inter commoda autem, & privilegia ſtatus clericalis enumeratur exemptio de laica poteſtate, tum quia laicus poteſtatem, & juriſdictionem non habet in clericos, & Summ. Pontifex excommunicat trahentes Eccleſiaſticos quovis quæſito colore, tum quia licèt in imponenda pœna attendi debeat tempus delicti *l.* 1. *ff. de pœnis*; hinc tamen non ſequitur, quia mutato perſonæ ſtatu, mutetur etiam forus *l. ſi filius* 1. Ita communiter DD. contra Antonium Gomezium 3. *variarum reſolutionum c.* 10. *num.* 5. Ugolinum *cap.* 15. §. 1. *num* 8. *verſ.* 6. & alios apud Ambroſinum *cap.* 19. apud Carolum de Graſſis *effectu* 1. *num.* 1072. & apud Clarum *loco ſtatim citando*, abſolutè aſſerente, ſuſcipientem primam tonſuram poſt delictum iudicandum eſſe à iudice ſæculari.

10 Hanc illationem intelligendam putant DD. communiter, modò clericus ſtatum clericalem non aſſumpſerit intentione ſubtrahendi ſe à laica poteſtate, nam hic dicitur habitum per fraudem aſſumpſiſſe: fraus autem nulli debet patrocinari. Ita Zerola *verb. clericus num.* 6. Gomez 2. *variarum cap.* 10. Molina *tract.* 3. *diſp.* 49. *num* 21. Covarr. *practicarum q.* 32. *verſ. ſecunda concluſio*, Menochius *de præſumpt. lib.* 6. *q.* 76. *num.* 35. Gutierez *lib.* 1. *pract. q.* 5. Iulius Clarus *quæſt.* 36. *num.* 38. Additionator ad Iulium Clarum *ibidem littera G.* Farinacius *loco cit. num.* 104. *limitatione* 9. Ambroſinus *cap.* 19. *nu.* 5. & quamplures alii apud præcitatos DD.

Hæc limitatio probabilis eſt, quamvis ego probabilius ſentiam oppoſitum, tum quia dici poſſet iſtum uti jure ſuo, aſſumendo ſtatum clericalem; qui autem jure ſuo utitur, nemini fraudem facit tum quis hinc non ſequitur eum, qui ſtatum clericalem aſſumpſit hac intentione, privari ipſo facto privilegio clericali, licèt fortè dignus ſit, qui hujuſmodi privilegio privetur. Ita Suarez *lib.* 4. *de immunitate c.* 15. *n.* 17. Communem verò Doctorum opinionem ego veram puto, quoties quis habitum clericalem aſſumpſit non animo perſiſtendi in ſtatu clericali, & Deo inſerviendi, ſed hac ſola intentione, ut evitet forum ſæculare, hunc enim arbitror re vera aſſumere habitum in fraudem: cum verò, qui occaſione delicti perpetrati movetur ad aſſumendum habitum animo ſerviendi Deo; & ſimul vitandi forum ſæculare, non puto dici habitum in fraudem fori ſuſcipere; ſed potius uti jure ſuo, nec graviter peccare, ut docui *de matr. q.* 3. *punct* 9. *n.* 6. *c. t.*

11 Difficultas eſt, quomodo cognoſcere valeamus an ſtatus clericalis aſſumptus fuerit in fraudem fori ſæcularis.

Reſpondetur, licèt hoc tempore rarò fieri poſſit, ut quis clericalem ſtatum aſſumat in fraudem fori ſæcularis, quia Concil. Trid. *ſeſſ.* 23. *c.* 3. decrevit illis tantummodo primam tonſuram conferendam eſſe, quos probabiliter conſtat hunc vitæ ſtatum eligere, ut fidelem Deo cultum præſtent, non ut ſæculare judicium effugiant; nihilominus clericalem ſtatum in fraudem fori ſæcularis aſſumptum fuiſſe probari poteſt.

Primò, ſi clericatus, ſtatim patrato delicto, aſſumptus fuit, nam ex vicinitate actuum magna deſumi conſuevit conjectura, niſi ſuſcipiatur graviore præſumptione diluatur. Ita Maſcardus *tomo* 2. *concl.* 815. *num* 4. Antonius Gabr. *communium opinionum tit. de præſumpt. concl.* 13. *num.* 7. Ambroſinus *cap.* 19. *num.* 8 & alii apud Covarr. *pract. quæſt. cap.* 3. & apud Carolum de Graſſis *loco cit. & num.* 1127. *& ſeqq.* & 1144.

Secundò, ſi delinquens priùs fuerat diffamatus, vel delatus ad Curiam ſæcularem, vel jam condemnatus ob patratum delictum, aut ſi lis jam cæpta erat coram laico judice per conteſtationem, vel citationem; hic enim metu pœnæ præſumitur ſtatum clericalem, vel religioſum elegiſſe ad vitandum laicale forum, & juriſdictio cenſetur perpetuata coram priori judice per citationem. Ita Carolus *loco cit. num.* 39. *verſ. ſed in hoc*, ubi docet Senatum judicaſſe, beneficium in fraudem obtentum fuiſſe ab eo, qui beneficium patrato delicto obtinuerat. Idem tradit Farinacius *num.* 110. Ambroſinus *cap.* 19. *num.* 10. Covarr. & Molina *loco cit.* & quamplures alii apud præfatos DD. præſertim apud Farinacium *num.* 110. apud Duardum *lib.* 2. *can.* 15. *quæſit.* 11. *num.* 4. *& ſeqq.* apud Martam *de juriſd. par* 4. *caſu* 176. & apud Carolum de Graſſis *effectu* 1. *num.* 1080. *& ſeqq.*

Obſerva tamen primò eum, qui patrato ſcelere religioſum, vel clericalem ſtatum in fraudem fori ſæcularis, vel lite jam cæpta coram ſæculari judice ſuſcepit, non poſſe à laico judice corporali pœna puniri, nam per ſuſceptionem ſtatus Eccleſiaſtici effectus eſt de ſorte, & hæreditate Chriſti, & peculiari quadam ratione Deo, & Eccleſiæ ſervitio addictus eſt, ergo par non eſt, ut poteſtati ſæculari corporaliter ſubiiciatur. Ita communiter DD. Probabile tamen eſt puniri poſſe pœna pecuniaria, & confiſcatione bonorum, ut abſolutè docet Clarus *loco citato*, cum Auferio, Vivio, Boſſio, & aliis, quibus adhæret Farinacius *loco citato n.* 107 *& conſ.* 77. Carolus de Graſſis *effectu* 1. *n.* 1129. Duardus *can.* 19 *qu* 7 *num* 4. Ambroſinus, Covarr. Molina *locis cit.* & alii apud præfatos DD. nam probabiliter ſuſtineri poſſe diximus, aſſumentem ſtatum clericalem in fraudem fori ſæcularis ſubiici poteſtati ſæculari; ſed non ſubiicitur quoad pœnam corporalem; ergo ſubjicitur ſaltem quoad pecuniariam.

Ex dictis ergo in hac illatione conſtat clericum, qui hunc ſtatum, patrato delicto, aſſumpſit animo vitandi forum ſæculare, ſubjici poteſtati laicæ quoad pœnam ſolùm pecuniariam; ſi verò bono animo, & abſque fraude aſſumpſit, non ſubjici poteſtati laicæ, neque quoad pœnam pecuniariam, neque quoad corporalem: quamobrem qui ſtatum clericalem ſuſcipit ob votum emiſſum ante patratum crimen, nulla ratione poteſt à laica poteſtate puniri; quia non dicitur ſuſcipere ſtatum clericalem in fraudem fori ſæcularis; quamquam in foro externo præſumitur ſtatum clericalem in fraudem fori ſuſcipere, ſi eum ſtatim patrato delicto, vel poſt diffamationem, delationem, vel accuſationem ſuſcipiat, niſi probet ſe illum ex voto ſuſcipere, ſeu ſe votum religionis, vel clericalis ſtatus ante patratum delictum emiſiſſe.

12 Hanc autem voti ante delictum emiſſionem aliqui DD. probari poſſe putant juramento ipſius clerici; nam quæ in animo conſiſtunt, probatur juramento ipſius aſſerentis, votum autem in animo conſiſtit, cùm mente, & voluntate concipiatur, & emittatur. Ita Decianus *loco cit. n.* 23. & alii apud Ambroſinum *n.* 12. & apud Carolum de Graſſis *effectu* 1. *n.* 1099. *& ſeqq.*

Alii verò probabilius putant non ſufficere juramentum ipſius clerici, niſi etiam alias adducat conjecturas, quibus præſumatur verum eſſe ipſius juramentum. Ratio eſt, tum quia quando agitur de gravi præjudicio, non ſtatur juramento aſſerentis etiam in iis, quæ ab animo pendent, hic autem agitur de præjudicio laicæ poteſtatis, ad quam evitandam clericus allegat votum, tum quia tantus eſt evitandæ laicæ poteſtatis effectus, ut plures parati eſſent ad falsò jurandum, ſe ſtatum clericalem ex voto elegiſſe. Ita

aliis

Digitized by Google

aliis citatis docet Farinacius *num.* 114. *fol.* 93. Covarr. Molina *locis cit.*

13 Obſerva ſecundò onus probandi ſtatum clericalem per fraudem aſſumptum fuiſſe, incumbere illi, qui contendit aſſumptum fuiſſe per fraudem: cum enim fraus non præſumatur, niſi probetur, *l.* 1. *ff. pro ſocio*, *l. quoties* §. *qui dolo*, *ff. de probat.* dicendum eſt ab eo probandam eſſe, qui aſſerit clericalem ſtatum per fraudem aſſumptum fuiſſe, *c. ſancimus* 1. *q.* 5. Vide Farinacium *n.* 115. Maſcardum *de probat. tom.* 2. *concl.* 814. *num.* 5. quomodo autem probetur ſtatum clericalem aſſumptum fuiſſe per fraudem, conſtat ex dictis in difficultate proximè explicata.

Obſerva tertiò eum, qui ſtatum clericalem per fraudem aſſumpſit, degradandum eſſe, ſi ob delictum dignus ſit mutilatione, aut morte. Ita Molina *tr.* 3. *diſ.* 49. *n.* 21. *ad finem*.

14 Quartò colligitur judices laicos affici excommunicatione hujus canonis trahendo Eccleſiaſticos ad ſuum tribunal; etiamſi trahant intentione abſolvendi. Ratio eſt, tum quia abſolutio ſupponit ſubjectionem in eo, qui abſolvitur; clericus autem non eſt ſubditus poteſtati laicæ, tum quia Summus Pontifex excommunicat trahentes quovis quæſito colore.

Objicies, quod favore alicujus introductum eſt, non debet in ipſius damnum retorqueri, *l. quod favore*, *C. de legibus*, ſed favore clericorum introducta eſt exemptio; ergo exemptio non debet in ipſorum damnum retorqueri: ergo clerici poſſunt abſolvi à laico judice, ſi delictum committant, quod alias ad laicam poteſtatem pertinet: alioquin exemptio vergeret in ipſorum damnum.

Reſp. negando ultimam conſequentiam; nam magis favorabile eſt ſtatui clericali omnino exemptum eſſe à laica poteſtate, quam illi aliqua ratione ſubjectum eſſe; abſolutio autem ſupponit ſubiectionem. Ita Decian. *p.* 1. *cap.* 9. *num.* 9. *l.* 4. Carolus de Graſſis *effectu* 1. *n.* 257.

15 Quintò Reges, aut Principes non poſſe ſine periculo excommunicationis coram ſe, vel coram ſuo tribunali auctoritativè convocare Epiſcopos, aut alios Prælatos: etiamſi id faciant prætextu libertatis, & ſalutis Eccleſiæ ſervandæ. Ratio eſt, tum quia nullibi conſtat, hanc facultatem Principibus collatam fuiſſe, tum quia Summus Pontifex excommunicationi ſubiicit in hac Bulla judices auctoritate laica trahentes, vel trahi facientes Eccleſiaſticos coram ſe ad ſuum tribunal, Audientiam, &c.

Nec obſtat Reges ab aliquibus canonici juris interpretibus vocari patronos in Cathedralibus Eccleſiis, nomen enim patroni ab ipſis uſurpari puto pro defenſoribus, & protectoribus Eccleſiarum: non tamen hinc licet inferre ipſis poteſtatem auctoritativè convocandi Eccleſiaſticos communicatam fuiſſe, ut benè docet Azor *loc. cit. c.* 14. *q. ult. contra nonnullos alios*.

16 Sextò judicem laicum vinculo excommunicationis obſtringi, trahendo clericum, qui falſum coram ſe depoſuit, ad ſuum tribunal, ut illum pœna corporali, vel pecuniaria puniat. Ratio eſt, tum quia clericus non poteſt trahi ad forum ſæculare, tum quia licèt laicus falſum deponens coram judice Eccleſiaſtico puniri poſſit non ſolùm à judice laico, utrùm etiam ab Eccleſiaſtico, ut detur locus præventioni, ut cum Bart. & quampluribus aliis docet Julius Clarus *lib.* 5. *q.* 38. *n.* 15. nihilominus judex laicus non poteſt clericum coram ſe ipſo falſum deponentem punire, quia laicus non habet juriſdictionem in clericos. Ita Farinacius *loco cit. q.* 8. *n.* 26. Julius Clarus *q.* 30. *n.* 14. ubi aſſerit hanc eſſe communem canoniſtarum ſententiam, Ambroſinus *c.* 18. *n.* 21. Marta *de iuriſ. p.* 4. *caſu* 128. *n.* 9. & 27. Duardus *q.* 11. *n.* 34. Carolus de Graſſis *effectu* 1. *n.* 1147. & quamplures alii apud præfatos DD. contra Baldum, Cynum, & nonnullos alios apud Farinacium *num.* 26. *verſic. amplia* 12. & apud Carolum de Graſſis *loco cit. num.* 1146.

Neque obſtat, lex, *nullum*, *C. de teſtibus*, in qua decernitur teſtem, qui aures judicis offendit, poſſe ab eo judice puniri, non obſtante quocunque privilegio fori.

Reſpondetur enim clericos ea lege non aſtringi, cum poteſtati laicæ non ſubiiciantur, nec legibus civilibus aſtringantur.

17 Septimò judicem affici excommunicatione, trahendo clericum ad ſuum tribunal, etiamſi eum trahat in caſu, in quo clericus tenetur de evictione, clericus enim gaudet privilegio fori. Si verò lis agatur contra laicum, qui rem à clerico emit, & clericus reſiſtat defenſioni emptoris, ut ritè cauſa agatur; non poteſt clericus trahere cauſam ad tribunal Eccleſiaſticum, quia principaliter agitur contra laicum, non contra clericum, qui ad judicium ſuo nomine non accedit, ſed in defenſionem emptoris. Vide Covarruvium *pract. quæſtion. c.* 8. Capucinum *dec.* 197. Ambroſinum *c.* 20. *n.* 23. & alios ab eo relatos, Duardum *q.* 51. *n.* 46. & Martam *loc. cit. caſu* 34. Carolum de Graſſis *effect.* 1. *n.* 261.

18 Octavò judicem laicum vinculo excommunicationis irretiri, trahendo clericum ad ſuum tribunal, etiamſi eum trahere intendat prætextu officiorum ſæcularium, quæ clericus exercet. Ratio eſt, tum quia Bulla univerſaliter loquitur, & ſolùm excipit caſus in jure expreſſos: exceptio autem firmat regulam in caſibus non exceptis, tum quia licèt clericus nequeat officia ſæcularia ſine ſuperioris diſpenſatione ſuſcipere, *cap. ſacerdos*, *ne cleric. vel monach.* nihilominus privilegium clericale retinet, & exemptus eſt à laica poteſtate *c. fin. de vita*, *& honeſtate clericor.* Quamobrem clericus, qui officium tutoris, vel curatoris, vel adminiſtratoris bonorum exercuit, & in eo deliquit, non poteſt in judicium a laico ad reddendam rationem vocari, quamvis enim delinquat aſſumendo hujuſmodi officium, non tamen amittit fori privilegium. Ita Ambroſinus *cap.* 20. *numer.* 54. Marta *de iuriſdictionibus part.* 4. *caſu* 148. Duardus *can.* 15. *qu.* 21. *num.* 26. & 38. & aliis, contra nonnullos DD. Gallos.

19 Nonò colligitur clericum, qui tanquam hæres in bona laici ſucceſſit, non poſſe a judice laico abſque excommunicatione illorum bonorum ad laicale forum trahi. Ratio eſt, tum quia in Bulla excommunicantur trahentes, vel trahi procurantes quovis quæſito colore, tum quia quamvis laicus, in cujus bona clericus ſucceſſit, à laica poteſtate judicari potuiſſet, non tamen à laica poteſtate judicari poterit clericus, cùm hic exemptionis privilegio gaudeat. Ita Doctores ſtatim citandi, & hoc valet, etiamſi lis inchoata fuiſſet contra laicum coram judice laico, & lite pendente mortuus ſit laicus, in cujus bona clericus ſucceſſit. Ratio eſt, tum quia inutilis videtur ſententia contra clericum à judice laico probata, nam per laicum non poſſet executioni mandari, nec Eccleſiaſticus judex cogi poſſet ad curandum, ut per ipſum executioni demandetur, cum Eccleſiaſticus judex poteſtati laicæ minimè ſubjiciatur, tum quia clericus non poſſet coram laico conveniri, ſi lis nondum inchoata fuiſſet, ergo neque conveniri poterit, lite jam inchoata, cum præventio laici judicis poteſtati Eccleſiaſticæ derogare non poſſit. Ita Felinus, Abbas, Immola, & alii, quos citat, & ſequitur Ambroſinus *de immunitate c.* 20. *n.* 45. & Rota Romana *deciſ.* 552. Marta *de iuriſdict. p.* 4. *caſu* 33. Duardus *can.* 15. *num.* 3. Alterius *lib.* 5. *diſp.* 16. *c.* 5. *col.* 12. *& ſeq. caſu* 3. Covarruv. *pract. qu. c.* 8. Farinacium *de inquiſit. qu.* 8. *num.* 46. Reginald. *lib.* 9. *cap.* 13. *num.* 352. *verſ. monendum*, Carolum de Graſſis *num.* 1240. & alios aſſerentes clericum ſubiici foro laico quoad lites inchoatas contra hæredem, cui ſuccedit.

20 Decimò colligitur clericum, qui in judicio ſæculari depoſitum recepit, non poſſe pro reſtitutione depoſiti coram laico judice conveniri, vel cogi ad reſtituendum, exemptus enim eſt a laica poteſtate, conſequenter judex laicus eum trahens ad ſuum tribunal excommunicationem incurrit. Ita Surdus *lib.* 3. *conſil.* 396. *num* 33. Ambroſinus *loco citato num* 53. & alii contra Baldum, *acceptum n.* 4. *C. de uſuris*, Farinacium *n.* 123. & alios. Idem dicendum eſt de clerico, qui coram judice laico fidejuſſit pro laico, vel etiam pro clerico. Ratio eſt, tum quia actus judicialis factus coram judice non ſuo, invalidus eſt, tum quia clericus exemptus à laica poteſtate. Ita Socinus *c.* 1. *de foro compet. n.* 45. Ancharanus, Marſilius, & alii apud Ambroſinum *c.* 20. *n.* 50. contra Bartolum, Salicetum, & alios apud præcitatos DD.

21 Undecimò colligitur clericum, qui cum laico, vel etiam cum pluribus laicis delictum commiſit, judicandum eſſe ab Eccleſiaſtico judice, non vero a laico, alioquin laicus judex excommunicationem incurrit, clericus enim non poteſt auctoritate laica trahi ad ſæculare tribunal, quia exemptus eſt a laica poteſtate. Imò non ſolùm ipſum clericum, verum etiam ſocios criminis cum eo perpetrati ad Eccleſiaſticum judicem remittendos eſſe teſtantur plurimi Doctores. Ratio eſt, tum ne continentia cauſæ dividatur, & de eadem re diverſæ, & contrariæ ferantur ſententiæ, tum quia magis dignum trahit ad ſe minus *c. quanto*, *de iudiciis*. Ita Farinacius *de inquiſit. q.* 8. *n.* 51. Marta *de iuriſdict. p.* 4. *caſu* 518. & 122. Duardus *canon* 17. *q.* 11. *num* 48. Carolus de Graſſis *effectu* 5. *n.* 232. & communiter DD. ex Gomeſio *cap.* 1. *de reſcript. num.* 74. Boſſin *titulo de foro competenti num.* 116. *in fine*, Menochio *de arbitrariis caſu* 371. *num.* 12. Ambroſino *cap.* 20. *num* 3. *& ſequentibus*. Deciano *tract. crimin. lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 44. & quampluribus aliis, quorum ſententia probabiliſſima eſt.

Sed contrarium mihi probabius videtur cum Iulio Claro *lib.* 5. *ſent. n.* 41. *verſ. evenit* Covarr. *qu.* 34. *num.* 1. Antonio Gomezio 3. *variarum cap.* 10. *n.* 6. Molina *tract.* 3. *diſput.* 49. *n.* 23. & aliis apud præcitatos DD. præſertim apud Farinacium *num* 151. apud Carolum de Graſſis *num.* 136. Ratio eſt, tum quia in praxi, præſertim Mediolani, aliter ſervatur; hic enim laicus a laico, & clericus ab Eccleſiaſtico judice judicatur, tum quia cauſa dividua eſt, & ritè ſubiici poteſt utrique foro, ſervato modo procedendi in utroque foro, juxta proprias regulas, tum quia *l. ſi quis uxori*, *ff. de furtis*, *in principio*, habetur, eum, qui præſtitit opem uxori ad ſurripienda mariti bona, puniendum eſſe pœna furis, nec gaudere privilegio uxoris, quæ non punitur pœna furis: ergo non eſt abſurdum idem delictum, & cooperantes ad idem delictum diverſimode judicari, unumquemque à ſuo judice pro conditione ſui ſtatus, quantitate culpæ, ac modo procedendi, & puniendi diverſis tribunalibus.

22 An verò appellatio facienda ſit coram laico, vel coram Eccleſiaſtico, quando cauſa ſemel fuit deciſa per duos judices, unum laicum, & alterum clericum, in quos cauſa fuerat compromiſſa.

Reſpondendum videtur faciendam eſſe coram Eccleſiaſtico judice tum quia dignior trahit ad ſe minus dignum, tum quia hic agitur de actu ipſorum arbitrorum, quorum judex non poteſt eſſe laicus, ut patet ex illatione proximè præcedente, dicendum eſt appellationem interponendam eſſe coram Eccleſiaſtico judice. Ita Caccaneus *conſ. ult.* Felin. *c.* 1. *de præſcript. num.* 6. Aufrerius *tract. de poteſtate Eccleſiaſtica ſuper laicos caſu* 13. Ambroſinus *cap.* 20. *num.* 9. & alii quamplures apud Covarr. 2. *variar. c.* 12. *in princip.* contra ipſum Covarruviam, & alios.

23 Quæres, utrùm inferens injuriam clerico, puniri debeat ab Ec-

Digitized by Google

ab Eccleſiaſtico, an à laico judice, gloſſa apud Julium Clarum *qu.* 36. *n.* 42. *verſ. quæro*, putat puniendum eſſe ab Eccleſiaſtico judice. Alii verò arbitrantur dari locum præventioni.

Ego cum Julio Claro, Baldo *lib.* 3. *conſil.* 260. & aliis arbitror ab utroque judice judicari, & puniri poſſe, non obſtante abſolutione vel condemnatione facta in altero foro. Ratio eſt tum quia utrique foro illata fuit injuria, cùm inferens injuriam clerico deliquerit non ſolùm contra jus canonicum, verùm etiam contra jus civile, ut in præcedentibus probatum eſt, ergo ab utroque judicari debet, ut condigna delicto pœna imponatur, tum quia cum alia ſit juriſdictio fori laicalis, & alia fori Eccleſiaſtici, ſententia in uno foro lata non parit exemptionem in alio foro, tum quia fieri poteſt, ut aliquod delictum ſecundum unam rationem ſubiiciatur foro laico, ſecundum aliam ſubiiciatur tantummodo foro Eccleſiaſtico, ut docet Molina *loc. ſtat. cit.* Cavendum tamen eſt, ne gravior pœna imponatur, quam delicti gravitas poſtulet, nam juſtitia exigit delicta ſolùm puniri, juxta ipſorum qualitatem. Quamobrem judex poſterior ſolum procedere debet ad ſupplendam pœnam, in qua iojungenda primus judex defecit. Ita Molina *to.* 4. *tract.* 3. *diſp.* 40. *num* 3. Marta *de iuriſdict. p.* 4. *caſu* 119. *ad finem* Covarr. 2. *variar. c.* 10. *n.* 6. Duardus in Bulla Cœnæ *can.* 16. *q.* 5. *n.* 2. Graſſius 1. *par. lib.* 4. *c.* 18. *n.* 140. & alii DD. ſtatim citandi.

Obiicies, nullus duplicem pœnam pati debet ob idem delictum, *c. non afferamus* 24. *q.* 1. nec Deus bis judicat in idipſum, ergo qui ſemel in uno foro fuit condemnatus, non poterit in alio foro puniri.

Reſpondeo non imponi duplicem pœnam pro eodem delicto, nec bis judicari in eodem foro; ſed unam pœnam delicto condignam imponi. Vide Julium Clarum *loc. cit. qu.* 57. *n.* 14. *verſ. ſed quæro*, Gomezium 3. *variarum c.* 5. *n.* 4 Farinacium *l.* 1. *delict. q.* 4. Ambroſinum *c.* 20. *num.* 10. *& ſequentibus* Graſſium, & Martam *loc. cit.* Covarr. 2. *var. c.* 11. *n.* 25. & Molinam *loc. cit. n.* 3.

Hinc patet quid dicendum ſit de eo, qui commiſſo ſacrilegio ad utrumque forum fuit delatus, & inquiſitus.

24 Duodecimo colligitur clericum à laica poteſtate abſque excommunicatione capi non poſſe; & in carcerem detrudi, vel ad laicum judicem adduci, quoties à poteſtate laica puniri non poteſt. Ratio eſt, quia clericus ad ſeculare forum trahi non poteſt, nec laicus poteſtatem in clericos habet, & ſicut poteſtas ad judicandum, & puniendum requiritur; ita etiam ad capiendum.

25 Excipe primò, niſi capiatur in flagranti crimine gravi, & periculum ſit, ut fugam arripiat. Ita DD. ſtatim citandi contra Antonium de Souſa *c.* 20. *diſp.* 95. *n.* 4. & alios.

26 Secundò, niſi clericus illicitè incedat ad patrandum delictum: tunc capi poteſt, & detineri, ut Eccleſiaſtico judici tradatur, vel ut delictum patrandum impediatur; modò diutius non detineatur, ſed ſtatim ac commodè poteſt, judici Eccleſiaſtico conſignetur. Ratio harum exceptionum eſt, inquit Clarus, tum quia Reipublicæ intereſt, ut delictum non remaneat impunitum, & delinquens non impunè abeat, tum quia nihil fieri videtur contra rationabilem Eccleſiæ voluntatem. Ita Menochius *de arbitrariis caſu* 108. *n.* 22. *& ſequentibus*. Duard. *lib.* 2. *can.* 15. *q.* 11. *n.* 55. Carolus de Graſſis, *n.* 888. *& ſeq.* Julius Clarus *l.* 5. *q.* 28. *n.* 6. *verſ. ſi verò*, ubi teſtatur de communi, Farinac. *loc. cit. n.* 117. 120. & 122. Decianus *n.* 118. Ambroſinus *c.* 18. *n.* 31. Reginal. *l.* 19. *n.* 70. & alii, contra Martam *de iuriſd. p.* 4. *caſu.* 4. & alios.

27 Addunt Decianus *n.* 10. Farinacius *num.* 119. Alterius *diſp.* 20. *c.* 1. *col.* 2. *dub.* 3. & alii hoc idem procedere in clerico debitore, de fuga ſuſpecto: putant enim hujuſmodi clericum debitorem ex cauſa civili capi poſſe, modò quamprimum conſignetur ſuperiori Eccleſiaſtico, nec clericus ſufficientem pro debito præſtet cautionem, nec aditus ad judicem Eccleſiaſticum pateat, periculumque in mora ſit; ſicut enim licitum eſt ipſimet creditori clericum in tali eventu privatim detinere, & à fuga impedire; ita etiam licitum eſt poteſtati laicæ.

Hæc opinio non eſt improbabilis, ſervatis tamen limitationibus allatis, contra Martam *de iuriſd. p.* 4. *caſu* 42. Duardum *can.* 15. *q.* 11. *num.* 54.

28 Excipitur tertio, quando clericus defert arma, quæ Principum edictis deferri prohibentur; in hoc enim caſu inquiunt Julius Clarus *lib.* 5. *qu.* 36. *n.* 12. Farinacius *n.* 96. Covarr. *practicarum quæſtionum q.* 33. *n.* 7. Alterius *loco cit.* Coriolanus *in explicatione Bullæ excommunicatione* 19. *ad finem*, Placha apud Farinacium, ſpoliari poteſt armis, & capi, ut judici Eccleſiaſtico puniendus conſignetur.

Sed mihi diſplicet iſta exceptio. Ratio eſt, tum quia clerici non ſubiiciuntur poteſtati laicæ, nec tenentur ex vi coactiva legibus Principum ſæcularium, tum quia licèt clerici deferentes arma faciant contra canones; quibus armorum uſus clericis prohibetur a hoc tamen delictum non adeò grave reputatur, ut clericus poteſtati laicæ ſubiiciatur, ut benè obſervat Decianus *in pract. crimin. lib.* 4. *c.* 9. *n.* 140. *ex l.* 1. *C. ut armorum uſus*, Ambroſinus ea parte, Marta *de juriſdict. p.* 4. *caſu* 7. *n.* 20. Duardus *can.* 15. *q.* 11. *n.* 91. Non nego tamen, quin Epiſcopus poſſit ſatellitibus fori ſæcularis dare facultatem capiendi clericos arma deferentes, ut captos poteſtati Eccleſiaſticæ tradant: hoc enim nullo jure vetatur, cùm clerici capi non ſoleant, niſi à laicis; parum autem referre videtur, an capiantur à ſatellitibus, & miniſtris fori Eccleſiaſtici, an ſæcularis, modò capiantur de mandato Prælati Eccleſiaſtici.

29 Decimotertiò eum affici excommunicatione; qui auctoritate laica ad ſe trahit clericum illegitimum, aut alio canonico impedimento detentum, modò clericus ſit minoribus ſaltem ordinibus initiatus, & ea ſervet, quæ in Tridentino *ſeſſ.* 23. *cap.* 6. *præſcribuntur*. Ratio eſt, quia hujuſmodi impedimentum non tollit characterem; conſequenter neque privilegium ratione characteris conceſſum, licèt ordinis uſum impediat, ut ſuo loco oſtenſum eſt. Secus dic ſi clericus ſit tantummodo prima tonſura initiatus: hæc enim characterem non imprimit, & cùm ſit diſpoſitio ad ordines, ſupponit ſubiectum habile, juxta ſacrorum canonum diſpoſitionem, conſequenter invalidè conferri videtur illegitimo, ſeu alteri canonicum impedimentum ad ſuſcipiendos ordines habenti. Ita Sigiſmundus Scaccia *de iudic. part.* 1. *cap.* 11. *num.* 19. Maſcardus *de probat. concluſ.* 303. *n.* 19. *& ſeq.* & alii, quos citat, & ſequitur Carolus de Graſſis *de effectu cleric. effectu.* 1. *amplias.* 51. *n.* 340. *& ſeqq. & n.* 346. *& ſeqq.* idemque ſentire videtur Garzias, Avila, Suarez, Sayrus, & alii, quos retuli *de cenſuris diſp.* 7. *q.* 1. *puncto* 1. *num.* 4. *tom.* 1. contra P. Aloyſium Bariolam. Quæ dicta ſunt in præcedentibus illationibus, omnia ferè de verbo ad verbum, paucis mutatis, aliàs tradidi *in tractatu de legibus diſp.* 10. *q.* 2. *punc.* 1. §. 1.

PUNCTUM VI.

Utrum dentur aliqui caſus; in quibus laicus excommunicationis gladio non feriatur, Eccleſiaſticas perſonas ad ſuum tribunal trahendo.

1 *Epiſcopus non poteſt laico facultatem delegare trahendi Eccleſiaſticos ad ſuum tribunal, niſi habeant privilegium.*

2 *Summus Pontifex poteſt laico facultatem concedere, judicia exercendi contra perſonas Eccleſiaſticas.*

3 *Primus caſus in quo clericus poteſtati laicæ ſubiicitur, eſt degradatio realis.*

4 *Secundus eſt bigamia vera, vel interpretativa, & ſit certa.*

5 *Tertius eſt ſuſceptio hujus habitus in fraudem.*

6 *Quartus eſt cauſa feudi.*

7 *Clericus tenetur ſtare juramento fidelitatis præſtito domino directo Feudi.*

8 *Quintus caſus eſt in cauſa reconventionis in civilibus tantùm, & modo reconventio fiat incontinenti, non in executione ſententiæ.*

9 *Sextus eſt, juxta nonnullos Doctores, dum clericus enormitatibus ſe immiſcet contra Auctorem.*

10 *Septimus, dum clericus effectus eſt incorrigibilis; quanquam ſola incorrigibilitas, per ſe loquendo, non ſufficit, ſed adhuc requiritur ut clericus incorrigibilis brachio ſæculari tradatur. Incorrigibilis eſt, qui poſtquam eſt damnatus, labitur in pejora.*

11 *Clericus incorrigibilis regulariter loquendo non ammittit privilegium fori ante ſententiam Judicis declaratoriam, immò neque poſt ſententiam, niſi de mandato Prælati Eccleſiaſtici.*

12 *Clericus exercens per annum artem ignominioſam Joculatoris, Hiſtrionis, & Scurræ, ſeu mimum agens, aut ſi breviori tempore, ter monitus non reſipuerit, ipſo jure privatur privilegio clericali.*

13 *Annus, ſeu tempus à lege præſcriptum continuum eſſe debet.*

14 *Clericus, qui ob artem in lege prohibitam privilegium fori amiſit, poteſt privilegium per diſpenſationem Epiſcopi recuperare, poſtquam artem deſeruit, vel ante punitionem Judicis laici abſolutus.*

15 *Clericus negotia ſæcularia exercens, privilegium fori non amittit quoad perſonam.*

16 *Clericus agens publicè lanionem, vel cauponem, ſi ſit conjugatus, & per ſe exerceat, ac ter monitus non deſiſtat, vel ſi deſtitit, reaſſumat artem privatur omni privilegio clericali; ſi non ſit conjugatus, & deferat habitum, ac tonſuram, non privatur privilegio clericali quoad perſonam, ſed ſolum quoad res ſuas.*

17 *Clericus aſſaſſinii reus, privilegio fori non privatur, nec hoc tempore poteſt hic caſus reduci ad praxim.*

18 *Clericus aſſaſſinus, poteſtati ſæculari non ſubiiciatur ante ſententiam criminis declaratoriam.*

19 *Sententia criminis declaratoria contra clericum aſſaſſinii reum ferenda eſt à Iudice Eccleſiaſtico.*

20 *Clericus ex præſcripto Tridentini fori privilegium amittit quando prima tonſura, aut minoribus initiatus alicui Eccleſiæ ex mandato Epiſcopi non inſervit, vel in Clericorum Seminario, aut in aliqua ſchola, vel univerſitate de licentia Epiſcopi non verſatur, etiam ſi habitum deferat, niſi beneficium Eccleſiaſticum habeat.*

21 *Clericus prima tonſura initiatus ex conſuetudine alicubi recepta non privatur privilegio fori; etiamſi præſcripta in Concilio Tridentino non obſervet: & conſuetudo, conventio, & concordia circa juriſdictionem eſt ſervanda.*

22 *Clericus habens beneficium gaudet privilegio fori, licèt non ſervet cætera in Concilio ſancita.*

23 *Licentia Epiſcopi, debet eſſe expreſſa, vel æquivalens expreſſæ.*

24 *Clericus cui reſervata eſt penſio, tanquam clerico, non gaudet privilegio fori, dum habitum, & tonſuram non defert. Secus ſi habet patrimonium, vel aliquid aliud, quod in titulum dari ſolet.*

25 *Qui beneficii collationem obtinuit gaudet privilegio fori, etiamſi nondum obtinuerit poſſeſſionem, licèt aliqui oppoſitum ſentiant.*

Digitized by Google

26 *Ut clericus fori privilegio gaudeat, debet ut plurimum Eccleſiæ inſervire, non autem rarò.*

27 *Qui conſuetudinem habet dimittendi habitum, ita ut publicè laicus exiſtimetur, amittit privilegium fori. Secus ſi aliquoties dimittat, & clericus adhuc exiſtimetur.*

28 *Clericus minoribus initiatus, ſi habitum, & tonſuram non deferat, amittit privilegium abſque alia monitione, ſi verò beneficium habeat, aut ſacris ordinibus initiatus ſit, non amittit privilegium, niſi ter ſpecialiter admonitus, ut habitum clericalem deferat, vel ſecundum aliquos fuerit monitus in Synodo.*

29 *Clericus, qui ob impotentiam, vel ob aliam juſtam cauſam clericalem habitum non defert, non amittit privilegium fori.*

30 *Clericus non deferens habitum, graviter peccat per ſe.*

31 *Clericus juxta religionis inſtitutum, vel conſuetudinem habitum deferre debet, ut fori privilegio gaudeat.*

32 *Habitus cognitio ad Eccleſiaſticum judicem pertinet, dum ſuboritur controverſia, an clericalis ſit.*

33 *Clericalis ſtatus probari poteſt atteſtationibus fide dignorum, juramento, & conjecturis.*

34 *Clericus non ſervans præſcripta in Concilio, ſubjicitur non ſolùm foro laicali, verum etiam Eccleſiaſtico.*

35 *Clericus minoribus initiatus non gaudet privilegio fori, ſi inſerviat alteri Eccleſiæ, quam Epiſcopus non præſcripſit.*

36 *Clericus, qui privilegio fori privatur, non tamen privilegium canonis amittit.*

37 *Clericus gaudet privilegio canonis, etiamſi habitum non deferat, & non ſervet reliqua in Concilio Tridentino præſcripta, modo non ſit conjugatus, nec omninò deſeruerit habitum; vel ſi ſit in minoribus, non fuerit ter ſpecialiter monitus.*

38 *Clericus iterum reaſſumens habitum derelictum, non amplius reaſſumendi animo, eo aſſumpto iterum privilegio Clericali frui poteſt.*

IN hoc puncto non quæram, utrùm judex laicus trahens Eccleſiaſticos ad ſuum tribunal prætextu privilegii, vel tolerantiæ, incidat in excommunicationem: conſtat enim prætextum tolerantiæ, & privilegii contra diſpoſitionem Bullæ non ſuffragari, *ut q. præced. punct.* 4. §. 1. *n.* 1. *& ſeqq tom.* 3. probavi. Idem dic de conſuetudine; cùm enim libertas Eccleſiaſtica ſit de jure divino, non poteſt per conſuetudinem auferri; quia conſuetudo contra jus divinum induci non poteſt. Ita præter DD. in præced. q. citatos, docent Alterius *diſp.* 16. *c.* 2. *col.* 7. *& ſeqq* Duardus *can.* 15. *qu.* 11. *num.* 59 *verſ.* 13. Filliuc. *tract.* 16. *c.* 10. *q.* 6. *n.* 264. & alii.

5 Multi tamen putant Epiſcopos poſſe in cauſis civilibus, & temporalibus facultatem laico delegare. Ita Sylveſter *verbo judex* 1. *n.* 4. Toletus *lib.* 1. *c.* 25. *verſ. ſecundus*, Alterius, Duard. *loc. cit. c.* 2. *de judic.* Contrarium tenent Bald. *in l. s. circa finem*, C. *de judicia vidit*, gloſſa *in c. ſignificaſti*, *de foro compet.* & alii apud Antonium de Souſa *diſp.* 82. *n.* 6. Ratio eſt, tum quia Epiſcopus diſpenſare non poteſt in jure communi: Eccleſiaſtici autem jure communi exempti ſunt à laica poteſtate. Neque conceditur Epiſcopis facultas diſpenſandi *in c.* 2. quod ab adverſariis affertur, tum quia *in cap. ſignificaſti*, *de foro compet.* habetur, clericum non poſſe in judicem non ſuum conſentire, niſi fortè ſit perſona Eccleſiaſtica, & Epiſcopi diœceſani voluntas accedat; ſignum ergo eſt Epiſcopum non poſſe hanc facultatem laico demandare. Sed quidquid ſit de privilegiis Epiſcoporum, concedendum ſaltem eſt.

2 Summum Pontificem univerſaliter poſſe laico facultatem concedere circa perſonas Eccleſiaſticas, non ſolum in civilibus, & temporalibus; verum etiam in criminalibus, & ſpiritualibus, tunc enim judex laicus non judicabit propria poteſtate; ſed auctoritate Summi Pontificis tanquam ipſius miniſter, & delegatus. Vide Panor. *c.* 2. *n* 5. *de judic.* Alterium *hic c.* 1. *col.* 11. & 12. *verſ. tertius caſus*, Duardum *hic q.* 71. *n* 59 & 93. Baldum, & Antonium de Souſa *loc. cit.* & alios, quos retuli *q. præced. punct* 4 §. 1. *n* 1. *& ſeqq. tom.* 3. ubi etiam docui hoc privilegium non præſumi, niſi probetur, aut niſi tot adſint conjecturæ, quibus hujuſmodi privilegium præſumatur.

His ergo omiſſis, quæ ſuperiùs explicata ſunt, explicandum ſupereſt, in quibus caſibus licitum ſit laico judici perſonas Eccleſiaſticas, ad ſuum tribunal trahere, vel judicare, cum in hoc canone excommunicentur trahentes, vel trahi facientes ad tribunal ſæculare præter juris canonici diſpoſitionem. Et quamvis hæc alibi explicaverim *in tract. de legib. diſp.* 10 *q* 2 *punct.* 1. §. 4. *per totum*, *in* 2. nihilominus cùm hujus loci propria ſint, eadem hue de verbo ad verbum nonnullis additis transferenda cenſui.

UNICA PROPOSITIO.

PLures aſſignantur caſus, in quibus judici laico conceſſum eſt perſonas Eccleſiaſticas abſque excommunicationis pœna ad ſuum tribunal trahere.

3 Primus eſt, cum clericus fuerit degradatus, ſeu depoſitus realiter, tunc enim traditur brachio ſæculari judicandus, & puniendus *c. degradatio de pœnis in* 6. & per degradationem omnia clericorum privilegia amittit. Ita communiter DD. quos citat, & ſequitur Julius Clar. *lib.* 5. §. *fin. q.* 36. *n* 35. Ambroſinus *de immun. c.* 57. *n.* 7. Molina *t.* 4. *tract* 3. *diſp* 49. & 54. *n* 10. Farinacius *de inquiſit. q.* 8. *n.* 71. Scaccia *tract. crimin. c.* 11. *n.* 58. Carolus de Graſſis *effect.* 1. *n.* 823. Duardus *can.* 19. *q.* 7. *n.* 2. Alterius *lib.* 5. *diſp.* 20. *c.* 1. *q.* 6. Clavis Regia, & alii *loc. cit.*

4 Secundus eſt, cùm clericus eſt bigamus, quando ſcilicet duxit viduam, aut quando mortua prima, quam virginem duxerat; duxit aliam, clericus enim bigamus, bigamia vera, vel interpretativa omnia clericorum privilegia amittit, *c. unica de bigamis in* 6. in dubio autem, an uxor eſſet virgo, præſumitur virgo, ut benè Antonius Gomez 3. *var. cap.* 10. *nu.* 4. Farinac. *loc. cit. n.* 8. Marta *de juriſdict. p.* 4. *c.* 36. Duardus *can.* 15. *q.* 11. *n.* 87. & alii.

5 Tertius eſt, cum clericus clericalem habitum ſuſcepit in fraudem, ut ſæculare judicium effugeret, juxta ſuprà dicta *punct.* 5. *n.* 9. *& ſeqq. t.* 3.

6 Quartus caſus eſt, in cauſa feudi, nam vaſſallus, quamvis clericus, in iis, quæ pertinent ad feudum, ſubjicitur domino feudi, quamvis ſæculari, *c. verum*, *de foro compet.* & *c. cæterum*, *de judiciis*, ſive agatur petitorio, de proprietate ipſius feudi, ſive poſſeſſorio, de ſola poſſeſſione feudi, nam in cauſa feudi non ſubjicitur judicio domini feudi, tanquam perſona Eccleſiaſtica, ſed tanquam Princeps, Dux, Marchio, vel Comes à domino directo conſtitutus. Hæc eſt communior opinio Canoniſtarum, teſte Julio Claro *lib.* 4. §. *ſecundum q* 90 *n.* 8. quam ſequitur S. Antonin. 3 *p. tit.* 9. *c.* 2 § 3. Suarez *de immunitate lib* 4. *c.* 13. *num.* 12. Tuſchus *lib.* 5. *cap.* 56. Sylveſter *verb. judex* 1. *quæſt.* 2. Sayrus in Clavi Regia *lib.* 12. *c* 8. *n.* 9. Reginaldus *lib.* 9. *n.* 351. Farinacius *de inquiſit. q.* 8. *n.* 22 *verſic. limita primò*, Menochius *de retinenda poſſeſſione remedio* 3. *n.* 396. *& ſeq.* Surdus *lib.* 3. *conſil.* 396. Ambroſinus *c.* 20. *n.* 56. Sander *p.* 1. *qu.* 2. Marta *de juriſdict. p.* 4. *caſu* 89. *n.* 5. *& ſeqq.* Duardus *canon.* 15. *q.* 11. *nu.* 68 *& ſeqq.* Carolus de Graſſis *loco proximè citando*, & alii contra nonnullos alios, quorum opinionem putat eſſe communem Guido Papa *deciſ.* 139.

7 Ex quo licet inferre clericum teneri ſtare juramento fidelitatis præſtito domino directo feudi. Ita Abbas *c. nimis*, *de jurejurando*, Baldus, & alii apud Ambroſinum *n.* 57. apud Martam *de juriſdict. p.* 4. *caſu* 43. *n.* 17. *& caſu* 163. & apud Carolum de Graſſis *effectu.* 1. *n.* 721. *& effectu* 1. *n.* 211. Hæc tamen intellige ſolùm in cauſa feudi, nam ſi clericus aliquod delictum committat, non poteſt judicari, vel puniri ab ipſo domino feudi laico, nam in materia odioſa, utpotè contra libertatem Eccleſiaſticam, non eſt facienda extenſio. Ita Abbas, & alii apud Farinacium *loc. cit. n.* 22. *ſub finem*, & apud Martam *p.* 4. *caſu* 89 *n.* 18. *& caſu* 183. *n.* 6.

8 Quintus caſus eſt in cauſa reconventionis, nam ſi clericus in civilibus conveniat laicum coram judice laico, poterit laicus conventus reconvenire clericum in materia civili coram eodem judice, dum arbitratur ſe aliquam actionem contra clericum in cauſa civili, habere, *cap.* 1. *&* 2. *de mutuis petitionibus*, & *cap. accuſatore*, *verſ. cuius in agendo*, 3. *q.* 8. Ita communior Doctorum opinio, quam ſequitur Farinacius *de inquiſit. q.* 8. *nu.* 99. Decianus *tract. crimin. lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 17. Surdus *lib.* 3. *conſil.* 396. *n.* 6. Ambroſinus *c.* 20. *n.* 35. Clavis Regia *loco cit.* Reginaldus *lib* 9. *num.* 359. Graſſius *lib.* 4. *deciſ. c.* 28. *n.* 114. Marta *de juriſdict. part* 4. *caſu* 107 *ſub finem*, Duardus *can.* 15. *q* 11. *n.* 66. & alii apud præcit. DD. & apud Carolum de Graſſis *effectu* 1. *limit.* 3. *num.* 745. *& ſeqq.* contra nonnullos alios. Ratio eſt, quia neceſſe eſt hanc actionem laico convento concedere; ut jus ſuum commodius contra clericum tueri poſſit; ne lites multiplicentur.

Amplia, etiamſi clericus deſiſtere velit ab actione contra laicum inchoata, adhuc enim videtur laico competere facultas proſequendæ litis contra clericum; cum illius proſequendæ jus per reconventionem acquiſierit. Ita DD. citati.

Ex quo ſequitur clericum teneri ſtare ſententiæ contra ſe latæ ab eo judice, dum per reconventionem effectus ſit ipſi in hac parte ſubditus. Ita Clavis Regia, & alii.

Limitant tamen communiter DD. primò modò reconventio fiat incontinenti in principio litis, vel ſtatim poſt conteſtationem litis. Cum enim cauſæ conventionis, & reconventionis ſimul tractandæ ſint, neceſſe eſt reconventionem fieri ante litis conteſtationem, vel in ipſa conteſtatione, vel ſtatim poſt litis conteſtationem. Vide DD. cit. licèt Carolus de Graſſis *n.* 762. cum aliis oppoſitum ſentire videatur.

Limita ſecundò in cauſa civili; ſicut enim clericus non poteſt laicum in cauſa criminali convenire, juxta dicta de irregularitate *in tract. de cenſuris in genere diſp* 7. *quæſt.* 4. *punc.* 3. *n.* 3. *tom.* 1. ita neque poteſt à laico in cauſa criminali reconveniri, *c. neganda* 2. *q.* 1. Ita Reginald. *lib* 9 *n.* 352. Farinacius *n.* 100. Scaccia *in tract. crimin. p.* 5. *c.* 51. *n.* 93. Carolus de Graſſis *n.* 763. & alii DD. citati.

Limita tertiò in cauſa reconventionis, non verò in executione ſententiæ, quamvis enim clericus poſſit à laico reconveniri, & teneatur ſtare ſententiæ, nihilominus ſecuta ſententia non poterit à laico judice cogi ad ſolvendum, quia coactio ſupponit juriſdictionem; judex autem laicus non habet juriſdictionem in clericum præciſa occaſione reconventionis. Ita Reginaldus, Graſſius, & alii *locis cit.*

9 Sextus caſus eſt cum clericus enormitatibus ſe immiſcet, juxta ſententiam plurimorum Doctorum; ſed hunc caſum ſic abſolutè intellectum ſuperiùs rejecimus *pun.* 5. *n.* 8.

10 Septimus caſus eſt, dum clericus effectus eſt incorrigibilis. Ille cenſentur incorrigibilis, qui poſtquam condemnatus eſt, in ſimilia, vel pejora delicta labitur, & ſuperioris correctionem refugit. Vide Sylveſt. *verb. incorrigibilis*, Reginald. *lib.* 9. *c.* 23. *n.* 351. & alios DD. ſtatim citandos.

Digitized by Google

11 Sed modo dubium eſt, an clericus incorrigibilis amittat privilegium fori abſque alia declaratione, vel diſpoſitione.

Reſpondeo negativè, regulariter loquendo. Ratio eſt, tum quia nullo jure ſufficienter probatur ſola incorrigibilitate privilegium clericale amitti, tum quia *c. cum non ab homine* præſcribitur, clericum deprehenſum in furto, homicidio, perjurio, aut ſimili crimine, deponendum eſſe; deinde ſi poſt depoſitionem adhuc incorrigibilis ſit, excommunicandum eſſe, & creſcente contumacia anathematizandum, id eſt, ſolemniter, & cum ceremoniis, quas adhiberi inſerendo anathemate docui *de cenſuris in genere diſp. 1. q. 1. punct. 12. n. 2. & ſeqq. & punct. 13. propoſit. 4. tom. 1.* Quòd ſi adhuc incorrigibilis ſit, Panorm. Scaccia, Boſſius, & alii, quos citat, & ſequitur Farinacius *loco cit. n. 51. verſ. ſecunda ſit concluſio*, & Carolus de Graſſis *effectu 1. n. 809.* putant ipſo facto privari privilegio clericali, quia, inquiunt ipſi *c. cùm non ab homine*, dicitur, poſtquam facta fuerint hæc omnia, comprimendum eſſe per poteſtatem ſæcularem cùm Eccleſia non habeat ultra quid faciat.

Sed mihi dicendum videtur requiri adhuc ſententiam judicis Eccleſiaſtici, qui hujuſmodi clericum brachio ſæculari tradat. Ratio eſt, tum quia *in c. cùm non ab homine cit.* non dicitur judicem ſæcularem poſſe ſua auctoritate hujuſmodi clericum ad ſuum tribunal trahere, ſed potius judicem Eccleſiaſticum, poſtquam depoſuit, excommunicavit, & anathematizavit clericum incorrigibilem, debere illum per judicem ſæcularem comprimere, tum quia *c. ut famæ* habetur, non poſſe clericum incorrigibilem à laico comprehendi, niſi de mandato Prælati Eccleſiaſtici; ergo judex laicus non poteſt quicquam in clericum incorrigibilem; niſi de mandato judicis Eccleſiaſtici; ergo clericus incorrigibilis non amittit privilegium ipſo jure. Ita Suarez *de cenſuris diſp. 22. ſect. 1. n. 9.* Coninchus *diſp. 14. dub. 15. n. 159.* Duardus *canone 15. q. 11. n. 87.* & alii apud Farinacium *q. 8. cit. n. 51.* & apud Ambroſinum *c. 17. n. 28.* contra Navarr. *c. 27. n. 79.* Carolum de Graſſis, Panorm. & alios præcit. DD.

Neque obſtat *c. perpendimus, de ſententia excommunicationis*, cùm non ſit ibi ſermo de privilegio fori, ſed canonis.

12 Dixi, *regulariter loquendo*, ut exciperem primò caſum expreſſum *c. unic. de vita, & honeſtate cleric. in 6.* ubi habetur clericos joculatores, hiſtriones, & ſcurras (id eſt, qui mimum agunt) ſi per annum artem illam ignominioſam exercuerint, aut ſi tempore breviori, & tertio moniti non reſipuerint, ipſo jure privari privilegio clericali. Ita Farinac. *de inquiſit. crimin. q. 8. n. 97.* Suarez *loc. cit. num. 15.* Decianus *lib. 4. cap. 9. num. 86.* Reginaldus *lib. 19. num. 70.* Molina *tract. 3. diſ. 49. num. 20.* Coninch. *num. 162.* Duardus *loco cit. num. 88.* Carolus de Graſſis *effectu 1. num. 1234.* Filliucius *tract. 16. c. 11. quæſt. 8. n. 814.* & alii apud Farinacium *loco cit.* & apud Ambroſinum *c. 18. n. 24. & 25.* licèt ipſe Ambroſinus *loco cit.* cum Joanne Monacho, & aliis putet diſpoſitionem capitis unici citati procedere ſolùm in clerico minoribus ordinibus, non verò majoribus inſignito, cùm in clerico majoribus ordinibus decorato requiratur degradatio, antequam à laica poteſtate puniatur. Verùm caput citatum abſolutè loquitur, & ubi jus non diſtinguit, neque nos diſtinguere debemus. Ita Decianus *n. 86.* & Farinacius *n. 97.*

13 Obſerva tamen cum Ambroſino *n. 27.* Diaz, Lopez, & aliis annum, de quo ſermo eſt *in c. unico cit.* debere eſſe continuum, & non ſufficere plures menſes diverſorum annorum, qui ſimul uniti integrum annum conſtituant, tum quia in dubio, tempus à lege præfixum continuum eſſe debet, gloſſa *de diverſ. & temp. præſcript.* Idemque in ſimili de anno Noviciatus præcedente profeſſionem tradunt Flamin. *de reſignat. lib. 3. q. 13. n. 51.* Navarrus *conſ. 52. de regul.* & Henriquez *lib. 13. c. 40. n. 2.* tum quia verſamur in materia odioſa, utpotè contraria libertati Eccleſiaſticæ, & conſequenter non extendenda.

14 Obſerva etiam hujuſmodi clericum poſſe privilegium recuperare per diſpenſationem Epiſcopi, poſtquam hanc artem deſeruit, eamque pœnituit exercuiſſe, ut in ſimili docui *de cenſuris in genere diſp. 4. punct. unic. n. 22. tom. 1.*

Obſerva denique clericum poteſtati laicæ non ſubjacere, ſi abſolvatur, antequam à laico ob exercitium iſtius artis judicetur, & ſufficienter puniatur, juxta ſupra dicta *hic nu. 11. verſ. ſed mihi*, ubi dixi requiri ſententiam Judicis Eccleſiaſtici, antequam puniatur à laico. Ita Ambroſinus *loc. cit.* Decianus *li. 4. crimin. c. 9. n. 86* & alii.

15 Secundò nonnulli Doctores excipiunt etiam clericum negotia ſecularia exercentem, ſi ter monitus non deſiſtat. Ita Farinac. *nu. 93.* Ambroſinus *num. 23.* Carolus de Graſſis *de effectibus clericatus, effectu 1. limita. 6. num. 844.* & alii per ipſos allegati; ſed falluntur, quia *in c. ult. de vita, & honeſtate clericorum*, non agitur de amiſſione privilegii quoad perſonas, ſed quoad res, ut docui *de cenſuris, in genere diſp. 2. quæſt. 4. punct. 4. n. 10. c. 1.* cum Molina, & aliis, & idem tenet Suarez *loc. cit. n. 17.* & Coninchus *n. 161.* Clericus igitur negotia ſæcularia exercens non amittit ipſo facto privilegium clericale quoad perſonam, etiam poſt tertiam monitionem.

16 Tertiò excipiunt clericum agentem publicè lanionem; aut cauponem, *Clement. 1. de vita, & honeſtate clericorum.* Obſerva tamen in dicta Clementina ſermonem tantummodo eſſe de Clerico conjugato, aut de non conjugato, qui non gerit habitum, & tonſuram. Quamobrem clericus conjugatus, qui per ſe ipſum cauponis, vel macellarii officium exercet, ſi ter monitus non deſiſtat, aut ſi præmiſſa monitione deſtitit, ſed idem officium poſtea reaſſumit, privatur omni privilegio clericali. Si verò clericus non conjugatus habitum, & tonſuram deferens hoc officium exerceat, non amittit privilegium clericale quoad perſonam ſolùm quoad res ſuas. Ita Coninchus *n. 161.* Molina, & alii quos retuli *de cenſuris loc. cit. n. 12. 1. 1.* Duardus *n. 88.* Carolus de Graſſis *n. 830. & 968.* Decianus, Ambroſinus, Julius Clarus, & Farinacius *loco cit.* quamvis Molina *tract. 3. diſp. 49. n. 20.* ſibi contrarius videatur.

17 Quartò excipiunt etiam aſſaſſinii, nam Marſilius, Grammaticus, & alii apud Ambroſin. *c. 17. n. 5.* apud Carolum de Graſſis *effect. 1. n. 668. & ſeqq.* & apud Farinacium *de inquiſit. q. 8. n. 82.* putant clericum ob aſſaſſinii crimen amittere privilegium fori. Ratio eſt, quia *c. 1. de homicid. in 6.* habetur pœna excommunicationis, depoſitionis dignitate, ordine, officio, & beneficio ipſo facto, contra eos, qui aliquem occidi faciunt per aſſaſſinos, aut eos recipiunt, vel occultant, vel defendunt; etiamſi mors ſecuta non fuerit. Verùm hic caſus hoc tempore ad praxim revocari non poteſt; quia non ampliùs extant aſſaſſini, de quibus ſermo eſt in præcitato cap. Quamvis enim hoc tempore nomine aſſaſſinorum veniant, qui pretio aliquem occidunt, aut occidi mandant, ut explicavi, de immunitate Eccleſiaſtica, in *tract. de legibus circa primum Decalogi præceptum diſp. 3. q. 7. punct. 6. §. 4. n. 1. & ſeqq. c. 2.* nihilominus jure antiquo aſſaſſini ſolummodo dicebantur quidem infideles, qui pretio conducti Chriſtianos occidebant, ut multis Doctoribus citatis oſtendit Molina *diſp. 25. n. 2.* contra nonnullos alios, quos ſequitur Farinacius *n. 93.* & Carolus de Graſſis *loc. cit.*

18 Verùm quidquid ſit de nomine aſſaſſini, ſaltem arbitror clericum aſſaſſinii reum non ſubjici poteſtati ſæculari, niſi poſt ſententiam criminis declaratoriam. Ratio eſt, tum quia depoſitio requirit aliquam actionem: reus autem non tenetur ante declarationem ſubire pœnam, quæ ad ſui executionem actionem hominis requirit, tum quia quandiu retinet beneficium, gaudet privilegio fori, ut colligitur ex Tridentino *ſeſſ. 23. c. 6.* ſed retinet officium, & beneficium, ſaltem donec declaretur reus aſſaſſinii, cùm non teneatur ſponte ſe beneficio abdicare, ut patet ex dictis *de legibus diſ. 1. q. 5. p. 7. §. 2. n. 6. & ſeqq. præcipuè n. 15. & ſeqq. 1. 2.* ergo gaudet privilegio fori, donec declaretur reus aſſaſſinii. Ita præter Doctores citatos de legibus, Farinacius *de inquiſit. q. 8. n. 85.* Ambroſinus *c. 17. n. 10.* Clarus *lib. 5. ſententiarum q. 36. n. 31.* Marta *de juriſdict. p. 4. caſu 129.* Duardus *canone 15. q. 11. n. 13.* Covarr. Capicius, & alii apud præcitatos Doctores contra nonnullos alios negantes declarationem requiri.

19 Sed modò difficultas eſt; à quo deferenda ſit ſententia criminis declaratoria.

Reſpondeo ferendam eſſe ab Eccleſiaſtico judice; cùm enim clericus reus aſſaſſinii gaudeat privilegio fori, ſaltem donec declaretur reus aſſaſſinii, neceſſario fatendum videtur ſententiam criminis declaratoriam ferendam eſſe ab Eccleſiaſtico judice, ut patebit ex rationibus ſtatim adducendis. Ita Julius Clarus *q. 36. n. 31.* & alii apud Ambroſ. *c. 17. n. 11.* & apud Farinac. *de inquiſit. q. 8. num. 85.* quibus adhæret Molina *1. 4. tract. 3. diſp. 49. n. 5.* ubi optimè docet ſententiam ferendam eſſe à judice Eccleſiaſtico, non verò à laico, dum quæritur, an talis clericus inter eos connumerandus ſit, qui privilegio fori non gaudent; vocato tamen, & audito judice, & aliis, qui eum privilegio fori non frui contendunt. Ratio eſt, tum quia ſic decernitur *c. ſi judex, de ſententia excommunicat. lib. 6.* tum quia aliquem exemptum eſſe res eſt ſpiritualis, res autem ſpiritualis ad Eccleſiaſticum judicem ſpectat, tum quia quando naſcitur inter judicem Eccleſiaſticum, & ſæcularem diſſenſio, ad quem ipſorum juriſdictio pertineat, definitio pertinet ad Eccleſiaſticum judicem ob majorem ipſius auctoritatem *cap. ſi judex, cit.* ut cum communi DD. ſententia tradit Cov. *loc. cit. c. 33. n. 1.* contra Clar. *q. 36 n. 21.*

20 Octavus, & ultimus caſus, in quo clericus fori privilegium ammittit, habetur in Trid. *ſeſſ. 23. c. 6. de reform.* ubi decernitur clericum prima tonſura, aut etiam minoribus ordinibus initiatum, privilegio fori non gaudere, niſi beneficium Eccleſiaſticum habeat, aut clericalem habitum, & tonſuram deferens alicui Eccleſiæ ex mandato Epiſcopi inſerviat, vel in ſeminario clericorum, aut in aliqua ſchola, vel univerſitate de licentia Epiſcopi, quaſi in via ad majores ordines ſuſcipiendos verſetur.

21 Obſerva tamen primò alicubi receptum eſſe, ut clericus prima tonſura initiatus à laica poteſtate non puniatur, vel capiatur; etiamſi de licentia Epiſcopi non degat in ſeminario, vel in aliqua ſchola, &c. Hanc conſuetudinem, ubi legitimè recepta, & præſcripta eſt, ſervandam eſſe cenſeo, tum quia vergit in favorem libertatis Eccleſiaſticæ, tum quia hæc exemptio potuit legitimo tempore præſcribi contra laicos, tum quia non videtur illi derogatum per Tridentini decretum, cum hujuſmodi conſuetudinis nulla habeatur mentio in Trident. Ita ſentire videtur in ſimili Carolus de Graſſis *de effectibus clericat. effectu 1. n. 914.* Suarez *lib. 4. de immunit. c. 14. n. 16.* & alii.

Obſerva ſecundo alicubi factam eſſe conventionem, & concordiam circa juriſdictionem de conſenſu Sedis Apoſtolicæ, & hanc conventionem ſervandam cenſeo, nam Summus Pontifex poteſt juriſdictionem delegare.

Verùm cùm occaſione hujus decreti plures emergant difficultates, eas hic breviter conabor explicare.

22 Prima difficultas eſt, utrum ſit aliqua differentia inter clericum habentem beneficium, & eum qui inſervit Eccleſiæ, aut degit in ſeminario, aut verſatur in aliqua univerſitate de licentia Epiſc.

Reſpondeo affirmativè; nam clericus habens beneficium gaudet privilegio fori, etiamſi habitum; & tonſuram non deferat: Trid. enim disiunctivè loquitur per particulam, aut. Ita Iul. Clarus *lib. 5 ſententiarum, q.* 36. *num.* 19 Leſſius *lib.* 2. *cap.* 33. *dub.* 5. *num.* 38. Gutierez *lib.* 1. *pract. quæſtionum, q.* 7. Riccius *in ſua praxi deciſ.* 607 ubi plures alios Doctores refert, Rodriquez 1. *part. cap.* 155. *concl.* 2. Auguſtinus Barboſa in Trident. *ſeſſ.* 23. *cap.* 6. & alii; quamvis Ambroſinus *cap.* 17. *n.* 13 & Suarez *de cenſuris, diſp.* 22. *ſect.* 1. *num.* 11. contrarium innuant; clericus verò, qui non habet beneficium, non gaudet hoc privilegio, niſi deferat habitum, & tonſuram, ſimulque inſerviat alicui Eccleſiæ ex mandato Epiſcopi, hæc enim copulativè præſcribuntur. Quamobrem ſimul cum habitu, & tonſura requiritur, ut clericus inſerviat alicui Eccleſiæ ex mandato Epiſcopi; vel ſaltem commoretur in ſeminario clericorum, vel in aliqua ſchola, vel univerſitate de licentia Epiſcopi, quaſi in via ad maiores ordines.

23 An autem licentia, ſeu mandatum Epiſcopi, de quo loquitur Trident. debeat eſſe expreſſum, Menochius *de præſumpt. lib.* 6. *quæſt.* 76. *num* 41. putat requiri expreſſum. Sed quid nobis ſentiendum ſit, conſtat ex dictis *de matrim. quæſt.* 2 *punct.* 8. *num.* 14 *tom.* 1. *num.* 14. ubi dixi non ſufficere licentiam tacitam, qualis eſt, quę oritur ex tolerantia, vel ratihabitione, ſed requiri expreſſam ad aſſiſtendum matrimonio, vel ad exercenda omnia Parochi officia; vel ad omnia Sacramenta adminiſtranda ut ex declaratione Cardinalium, quia cum generalis ſit, generaliter eſt accipienda etiam quoad matrimonium cum Rebello, & aliis.

24 Secunda difficultas eſt, utrùm clericus, cui reſervata fuit penſio, ut clerico, gaudeat privilegio fori, dum habitum, & tonſuram non defert. Ratio dubitandi eſt, quia beneficiarius gaudet; ergo etiam gaudet penſionarius, cum penſio ſit velut beneficium, & obligationem inducat recitandi officium.

Reſpondeo huiuſmodi clericum non gaudere privilegio fori, niſi habitum, & tonſuram deferat; nam clericus tonſura, vel minoribus initiatus non gaudet privilegio fori, niſi habitum clericalem cum tonſura deferat, excepto clerico habente beneficium, ut colligitur ex Tridentino *loc. cit.* penſio autem non eſt propriè beneficium. Ita ſacram Cardinalium Congregationem ſenſiſſe teſtatur Ioannes Gallemartius, & Petrus Marzilla *ſeſſ.* 23 Carolus de Graſſis *n.* 1205. Garz. *de beneficiis* 1 *p. c.* 5. *num.* 70 Gonzalez *ad reg.* 8. *Cancell. gloſſa* 5. §. 5. *nu.* 6. Auguſtinus Barboſa *ſeſſ.* 23. *c.* 6. *nu.* 4. & alii contra Duardum *canon.* 15. *q.* 2. 1. *nu.* 64. Martam *de iuriſdict. p.* 2. *caſu* 32. & alios apud Carolum de Graſſis *effectu* 1. *q.* 11. *num.* 1198.

Ad rationem dubitandi patet reſponſio ex dictis. Secus dicendum eſt de beneficio, quamvis modici valoris, aut de præſtimonio, quod dari ſoleat in titulum, aut de alio, quod beneficium propriè nuncupetur. Ita Riccius *deciſ.* 388. & alii communiter: cùm enim hæc veniant nomine beneficii, par eſt, ut beneficii privilegium pariant. Idem tradit Barboſa *in remiſſ. ſeſſ.* 23. *c.* 6. *num.* 18. & Carolus de Graſſis *q.* 12. *num* 1224.

25 Tertia difficultas eſt, utrùm qui beneficii collationem obtinuit, nondum verò adeptus eſt illius poſſeſſionem, fruatur privilegio, iuxta Tridentini decretum Farinacius *de inquiſit. q.* 8 *n.* 70. Menochius *lib.* 3. *conſil.* 350. Maſcardus *concl.* 391. Carolus de Graſſis *n.* 1188. Iulius Clarus *loco cit.* & alii apud Farinacium putant non gaudere. Ratio eſt, quia non dicitur propriè beneficiarius, nec tenetur ad onera beneficii, iuxta ſententiam nonnullorum DD. quos retuli de horis canonicis *diſp.* 1 *quæſt.* 2. *punct.* 5. *nu.* 2. *&* 1. ergo neque fruitur privilegiis beneficiario conceſſis; nam qui non ſentit onus, par eſt, ut neque ſentiat commodum.

Hæc opinio probabiliſſima eſt. Sed mihi probabilius dicendum videtur, clericum, qui beneficii collationem obtinuit, non verò poſſeſſionem, gaudere privilegio fori, modò collatio valida ſit. Ratio eſt, tum quia hic iuxta communem loquendi modum dicitur beneficium obtinuiſſe, & dicitur habere ius ad beneficium, & titulum beneficii, tum quia verſamur in materia libertatis Eccleſiaſticæ, quæ favorabilis eſt, conſequenter extendenda. Ita Boerius Zabarella, & alii apud Riccium *in praxi beneficiorum deciſ.* 388 ubi ſacram Congregationem idem ſenſiſſe teſtatur, dum non ſtat per ipſum, ne beneficii poſſeſſionem capiat, ut quando litem movit contra intruſum, & beneficii poſſeſſionem capere non potuit, nondum lata ſententia. Eandem ſententiam tenet Covarruvias 3. *var. c.* 16. *in principio*, Genedo *lib.* 1. *pract. q. n.* 4. *q.* 4. *n.* 22. & alii quamplures apud Auguſtinum Barboſam *in remiſſ. ſeſſ.* 23. *c.* 6. *n.* 5. *&* 8.

26 Quarta difficultas eſt, utrùm clericus tonſura initiatus privilegio fori gaudeat, ſi bis, vel ter tantummodò inſervierit Eccleſiæ, & poſtea deſtiterit.

Reſpondeo non gaudere; nam Tridentinum requirere videtur perſeverantiam, & frequentiam ſervitiis, & is, qui à ſervitio in futurum præſtando deſiſtit, aut raro inſervit, propriè loquendo, non dicitur Eccleſiæ inſervire: Tridentinum enim his verbis utitur; *niſi clericalem habitum, & tonſuram deferens alicui Eccleſiæ ex mandato Epiſcopi inſerviat*. Hoc verbum inſerviat, non videtur importare ſervitium ut plurimum intermiſſum; ſed potiùs importat moralem perſeverantiam ſaltem pro maiori parte. Ita Genedo *lib.* 1. *pract. q.* 4. *n.* 25. Menochius *conſ.* 912. *n.* 21. Auguſtinus Barboſa *loco cit. n.* 23. Riccius *in ſua praxi dec.* 388. Carolus de Graſſis *de effectibus clericatus effectu* 1. *n.* 1183.

27 Quinta difficultas eſt, an clericus, qui habitum, vel tonſuram aliquoties dimittit, amittat privilegium fori.

Reſpondeo negativè, niſi conſuetudinem habeat non utendi habitu, vel tonſura, ita ut publicè laicus exiſtimetur. Ratio eſt, tum quia Trid. non requirit continuam omnino habitus, & tonſuræ delationem, nec is habitum, vel tonſuram dimiſiſſe dicitur, qui aliquoties tonſuram, vel habitum exuit, non animo ſimpliciter dimittendi; ſed reaſſumendi, tum quia clericus tonſura, vel minoribus ſolum initiatus, non amittit privilegium canonis, ut docet Suarez *de cenſuris diſp.* 22. *ſect.* 1. *n.* 11. *ad fin.* Bannes 2. 2. *q.* 12. *art.* 1. *diff. cult.* 3. *concl. ult.* Coninch. *de ſacram. diſp.* 14. *du.* 15. *nu.* 163. niſi habitum, & tonſuram omninò deſerat, vel niſi continuata conſuetudine non utatur habitu, & tonſura, & in habitu laicali perſeveret, ergo à fortiori non ammittit privilegium fori, quod difficilius amittitur, quam privilegium canonis, iuxta Suarez *loco cit. num.* 13. Coninch. *loco cit.* Panormit. *c.* 1. *de Apoſtatis, num.* 6. & alios contra Alexandrum de Nevo; & alios apud Riccium *deciſ.* 607. *nu.* 6. tum quia in ſacra Congregatione deciſum eſt, teſte Riccio *loco ſtatim citando*, & aliis, clericum, qui dimiſſo clericali habitu homicidium commiſerat, & ſine clericali habitu à laica poteſtate captus fuerat, remittendum eſſe ad forum Eccleſiaſticum, quia non præſumitur dimiſiſſe habitum animo illum deſerendi, ſed ut commodiùs delictum perpetraret. Ita Baldus *l. ſi quis, nu.* 2. *C. de Epiſcopis, & clericis.* ubi aſſerit, clericum, qui dimiſſo habitu delictum commiſit, gaudere privilegio fori, ſi conſuetudinem illius deſerendi habebat. Idem aliis citatis, docet Riccius *in praxi clericorum deciſ.* 606. *num* 7. Carolus de Graſſis *effectu* 1. *nu.* 909. *& ſequentibus*, & Farinacius *n.* 68. contra Maſcardum *de probat. concluſ.* 122 de clerico, qui tonſuram, & habitum, quem tempore delicti dimiſerat, iterum aſſumit. Idem clarè innuit Suarez, Bannes, & Coninchus *locis cit.*

Quæ hactenus diximus in expoſitione propoſitæ difficultatis, procedunt in clerico prima tonſura, vel minoribus ſolùm ordinibus initiato, nam ſi loquamur de clerico habente beneficium Eccleſiaſticum, aut ſacris ordinibus initiato, arbitror hunc gaudere privilegio clericali, etiamſi habitum, & tonſuram dimiſerit; nullo enim iure probatur hunc amittere privilegium clericale; niſi fortè ſit incorrigibilis, aut enormitatibus ſe immiſcuerit, iuxta ſuperius dicta *n.* 11. Ita ſentire videtur Coninchus, & Suarez *loc. cit.* Iulius Clarus *q.* 36 *verſ. hoc autem*, & Farinacius *q.* 8. *citato*, *n* 70.

28 Sexta difficultas eſt, an clericus incedens ſine habitu, & tonſura, amittat privilegium fori, etiamſi non admoneatur.

Reſpondeo diſtinguendo, vel loquimur de clerico prima ſolum tonſura, vel minoribus ordinibus initiato, vel loquimur de clerico habente beneficium, vel ad ſacros ordines promoto. Si loquamur de clerico tonſura, vel minoribus ordinibus, initiato, cenſeo non gaudere privilegio fori, quamvis non admoneatur. Ratio eſt, quia licèt iure antiquo, ſeu iure communi canonum *c. in audientia*, & *cap. cum contingat*, *de ſentent. excommunic.* neceſſaria eſſet triplex admonitio ad amittendum privilegium, ut obſervavit etiam ſacra Cardinalium Congregatio, cuius declarationem refert Ioannes de Gallemart. *ſeſſ.* 23. *cap.* 6. tamen iure novo Concil. Trid. *ſeſſ.* 23. *cap.* 6. aliter ſancitum eſt, iurique antiquo derogatum fuit, ut plures per ſacram Congregationem declaratum fuiſſe teſtatur Riccius *in praxi clericorum deciſ.* 606. *nu.* 4. & in hanc ſententiam plures adducit DD. Quamobrem clericus, qui cum habitu clericali incedere non conſuevit, ſubditur foro ſæculari, abſque alia monitione. Idem dic de clerico, qui cum habitu clericali incedit; ſed nulli Eccleſiæ inſervit, vel non degit in aliqua ſchola, vel univerſitate de licentia Epiſcopi, iuxta Tridentinum *ſeſſ.* 23. *cap.* 6. in quo decernitur clericum prima tonſura initiatum, aut in minoribus conſtitutum, non gaudere privilegio fori, niſi beneficium Eccleſiaſticum habeat, aut alicui Eccleſiæ de mandato Epiſcopi inſerviat, deferens habitum, & tonſuram, aut niſi verſetur in aliqua ſchola, vel univerſitate de licentia Epiſcopi, ſimulque habitum, & tonſuram deferat.

Si verò loquamur de clerico habente beneficium Eccleſiaſticum, vel in ſacris conſtituto, cenſeo neceſſariam eſſe trinam admonitionem à iudice Eccleſiaſtico factam, antequam clericus fori privilegium amittat; Ratio eſt, quia non receditur à iure communi ſacrorum canonum, niſi quatenus contrarium iure novo exprimitur: iure autem ſacrorum canonum *c. in audientia*, & *c. cum contingat*, *&c.* præſcribitur trina monitio ſpecialis, & nominatim facta, nec iure novo in Tridentino *loco cit.* aliter decernitur circa clericum beneficium habentem, aut in ſacris conſtitutum. Ita Farinacius *num.* 60. Clarus *q.* 36. *verſ. hoc autem*, & alii quamplures apud Farinacium.

Hoc tamen aliqui DD. limitant.

Primò, modò clericus non ſe immiſceat enormitatibus, hunc enim putant privilegio fori privari abſque illa admonitione; quamvis ſit ſacris initiatus, verùm de hac limitatione ſuperius egi *punct.* 5. *n.* 8. *&* 3. ubi illam rejeci.

Secundo quod dictum eſt de neceſſitate trinæ monitionis, limitant, niſi monitio fiat in Synodo: tunc enim una monitio facta ſub expreſſa comminatione amiſſionis privilegii, ſi habitus clericalis non deferatur; videtur ſufficere; quia hujuſmodi monitio vim habet conſtitutionis: ad conſtitutionem autem non requiritur trina monitio, cum ſemper admonere præſumatur, *cap.* 2. *de conſtit. in* 6. Ita Julius Clarus *quæſt.* 36. *verſ. ſed quid ſi*, Hoſtienſis, Cæpolla, & alii apud Farinacium *n.* 62. & apud Carolum de Graſſis *effectu* 2. *n.* 900.

29 Septi-

29 Septima difficultas eſt, an clericus, qui juſta de cauſa clericalem habitum, vel tonſuram non defert, privilegio clericali privetur.

Reſpondeo negativè. Ratio eſt, tum quia pœna non eſt ſubeunda abſque culpa, tum quia hic caſus cenſetur per Epikejam exceptus. Ita DD. ſtatim citandi.

Hinc ſequitur, eum, qui in locis hæreticorum tonſuram, vel habitum clericalem non defert ad vitandam mortem, non incurrere privationem privilegii clericalis. Idem dicendum eſt de eo, qui ob paupertatem veſtes non habet, aut qui ob calvitiem, vel ob capitis debilitatem tonſuram non geſtat; etiamſi capitis debilitas, vel calvities propria culpa fuerit contracta, e. g. quia intemperanter vixit, aut morbum Neapolitanum luxurioſè vivendo contraxit, indeque in morbum incidit. Julius Clarus *lib. 5. qu. 36. verſ. quæro nunc*, *n.* 14. Ambroſinus *c.* 23. *n.* 7. Imolam *Clemen. 2. de vita, & honeſtate clericorum*, Riccius *in praxi clericorum deciſ.* 606. *ad finem*, & ita in Curia Toletana deciſum fuiſſe teſtatur Clarus *loc. cit.* Auſterius *dec.* 256. Farinacius *n.* 67. Carolus de Graſſis *effectu* 1. *n.* 1171. *& ſeqq.* & Decianus *n.* 190. *c.* 9. *lib.* 4.

30 An verò qui clericalem habitum, & tonſuram non defert, graviter peccet, conſtat eſt dictis *de ſacramentis diſp.* 8. *q. unic. punct. ultimo n.* 2. *& ſeqq. tom* 1. ubi reſpondi, peccare mortaliter, ſi clericus ſit initiatus ordine majori, facilius verò excuſari, ſi clericus ſit initiatus tantùm ordinibus minoribus; ibique oſtendi obligationes clericorum.

31 Octava difficultas eſt, qualem habitum clerici deferre debeant, ut in habitu clericali incedere dicantur, & privilegio fori gaudeant, juxta Tridentini decretum *ſeſſ.* 23. *c.* 6.

Reſpondeo clericos religioſos debere habitum, juxta ſuæ religionis inſtitutum, deferre: clericos verò ſæculares debere ſe locorum conſuetudini accommodare, ita ut iis utantur veſtibus, quibus clerici in ea regione uti conſueverunt, licèt enim in jure prohibeantur clerici quaſdam veſtes deferre, ut veſtes rubras, aut virides, biretum duorum colorum, de quibus Follerius *in pract. crimin. verb. Audiantur excuſatores*, *n.* 42. *fol.* 62. nihilominus jura affirmativè non præſcribunt veſtes à clericis deferendas, ut in iis adhibitis in habitu clericali incedere dicantur: propterea jure optimo loci conſuetudinem inſpiciendam eſſe tradit Julius Clarus *lib. 5. c.* 36. *n.* 11. *verſ. dixi clericum*, Farinacius *de inquiſit. q.* 8. *n.* 68. Ambroſin. *c.* 23. *n.* 13. per ſe tamen loquendo illum privilegio fori gaudere arbitror, qui eo utitur veſtium genere, ut ſi à populo videatur, clericus judicetur. Ita Julius Clarus, & alii *locis cit.*

32 Verùm ſi controvertatur, an habitus, cum quo inventus eſt clericus, ſit clericalis, cenſeo hanc habitus cognitionem ad Eccleſiaſticum judicem pertinere. Ratio eſt, tum quia ad Epiſcopum pertinet, habitum à clericis deferendum præſcribere: ergo ad eundem etiam ſpectat cognoſcere, an habitus ſit clericalis, quandò notoriè conſtat habitum non eſſe clericalem, tum quia ſicut laicus non poteſt judicialiter cognoſcere, an aliquis ſit clericus, ut judicet, aut gaudeat privilegio fori, ut docet Covarr. *c.* 33. *n.* 1. Julius Clarus *loc. cit. n.* 11. Molina *n.* 10. ubi teſtatur de magis communi, licèt ſummariam informationem poſſet aſſumere; ut eum Eccleſiaſtico judici conſignet, ſi aſſumpta ſummaria informatione, clericum eſſe cognoverit, ut multis citatis docuit Farinacius *loc. cit. num.* 34. ita non poteſt judicialiter cognoſcere, an habitus ſit clericalis. Ita Covar. *pract. q. c.* 33. initio Molina *n.* 10. Farinacius *loc. cit.* Ambroſinus *c.* 23 *n.* 15. Menochius *de præſumpt. lib.* 6. *q.* 76. *n.* 341. Zerola *in praxi par.* 1. *verbo clericus*, *n.* 3. contra Julium Clarum *lib.* 5. *q.* 36. *n.* 11. Maſcardum *concl.* 961. *n.* 4. & alios.

33 Quo autem pacto probare quis poſſit ſe clericum eſſe, videri poteſt apud Farinacium *de inquiſit. q.* 8. *n.* 38. *verſ. ſed quæro, & ſequenti*, & apud Maſcardum *t.* 1. *concl.* 301. *& ſequenti*. Obſerva tamen judicem laicum, dum hæc coram judice Eccleſiaſtico pendent, debere ſuperſedere. Ratio eſt, tum quia fieri poteſt, ut actus exerceat in perſonam exemptam, tum quia ſequeretur eluſoriam eſſe cognitionem Eccleſiaſtici judicis. Ita Molina *tract.* 3. *diſp.* 39. *n.* 6. Farinacius *loc. cit. n.* 35. ubi relato Cæpolla, Rolando, & Covarruvia, teſtatur de communi, quidquid nonnulli apud Carolum de Graſſis *effectu* 1. *n.* 1257. *& ſeq.* in oppoſitum ſentire videantur.

34 Nona difficultas eſt, utrùm clericus, qui tonſuram; e. gr. non defert, vel non inſervit Eccleſiæ de mandato Epiſcopi, aut in alia re deficit, quam Trident. præſcribit, ut privilegio fori gaudeat, poſſit non ſolùm foro laicali ſubiici, verùm etiam Eccleſiaſt.

Reſp. affirmativè. Ratio eſt, tum quia Eccleſia non abdicavit à ſe jus cognoſcendi de criminibus clericorum, tum quia ſic cenſuit ſacra Congregatio, teſte Riccio *in praxi clericorum deciſ.* 607. *num.* 3. Scaccia *p.* 8. *de judic. c.* 11. *n.* 101. Carolus de Graſſis *n.* 1289. Quamobrem licèt hujuſmodi clerici forum judicis ſæcularis declinare non poſſint ex hoc decreto; tamen iſtud decretum non obſtat Epiſcopo, quominus jure ſuo uti poſſit in hujuſmodi clericos delinquentes, ſi adhuc clerici permaneant.

35 Decima difficultas eſt, utrùm clericus minoribus initiatus, ſi alteri Eccleſiæ inſerviat, quam illi, cui Epiſcopus inſervire præcepit, gaudeat privilegio fori.

Reſpondeo negativè, quia Summus Pontifex præſcribit clerico volenti privilegio fori gaudere, ut inſerviat illi Eccleſiæ, quam ipſe deſignavit. Ita Carolus de Graſſis *effect.* 1. *q.* 1. *n.* 1170. nec ſatis eſt ut inſerviat in temporalibus, ſed in ſpiritualibus inſervire debet: de hujus .n. ſervitii genere loqui cenſetur Concilium Trident. Ita Covar. 2. *var. c.* 1. *n.* 9. Carolus de Graſſis *loc. cit. q.* 1. *n.* 1177. & alii.

36 Undecima difficultas, eſt, an qui, dimiſſo habitu, vel tonſura, vel ſervitio Eccleſiæ, amittit privilegium fori, amittat etiã privilegium canonis & è contra.

Reſpondeo negativè. Ratio eſt, tum quia à diverſis non fit illatio, *l. Papinianus*, *ff. de judiciis*, tum quia privatio privilegiorum, clericis in favorem libertatis conceſſorum, eſt pœnalis; conſequenter odioſa, conſequenter non extendenda, tum quia ſic colligitur *ex c. perpendimus, de ſentent. excommunic.* ubi Summus Pontifex ab excommunicatione canonis excuſat quemdam comitem, cujus mandato ſuſpenſus fuerat Sacerdos, qui abjecto habitu ſeditionem fecerat: non tamen illum excuſare videtur à culpa contra libertatem Eccleſiaſticam, dum pœnitentiam illi comiti injungi præſcribit, ut obſervat Coninch. *diſp.* 14. *dub.* 15. *nu.* 160 Suarez *de cenſuris diſp.* 22. *ſect.* 1. *n.* 12. & 13. & alii, tum quia Eminent. Cardinal. Congregationem ita cenſuiſſe fertur. Ita Riccius *deciſ.* 607. *n.* 5. Comitolus *reſponſionum moralium li.* 6. *q.* 20. *n.* 2. Reginald. *l.* 19. *n.* 270. Joannes de Gallemart. *ſeſſ.* 23. *c.* 6. Gonzales *ad regulam* 8. *Cancellariæ gloſſa* 5. §. 5. Cenedo *lib.* 1. *q. pract. q.* 4. *n.* 21. Molina *tract.* 3. *diſp.* 49. *n.* 3. & alii apud Auguſtinum Barboſam *in remiſſ. ſeſſ.* 23. *c.* 6. omiſſis iis, quos in ſimili retuli *de cenſuris diſp.* 2. *q.* 4. *punct.* 4. *n.* 10. *&* 1.

Obiicies, privilegium canonis videtur in privilegio fori, tanquam pars in toto includi; ergo ex amiſſione privilegii fori ritè inferri poteſt, inquit Coninchus *diſp.* 14. *n.* 163. amiſſio privilegii canonis.

Reſpondeo negando antecedens; hæc enim ſunt duo privilegia, quorum unum amitti poteſt alio retento. Ita cenſuit ſacra Cardinalium Congregatio, teſte Riccio *loco cit. deciſ.* 607. *n.* 5. Jo. Gallemartio *ſeſſ* 23. *c.* 6. *in principio*, & alii.

37 Hinc colligitur, clericum initiatum prima tonſura, vel minoribus ordinibus, gaudere privilegio canonis, etiamſi habitum non deferat, vel tonſuram non geſtet, aut non inſerviat Eccleſiæ, vel non verſetur in aliqua univerſitate, vel ſchola de licentia Epiſcopi; conſequenter percutientem hujuſmodi clericum affici excommunicatione lata contra iniicientes manus violentas in clericos. Ita Rodriquez *in ſumma c.* 80. *n.* 17. Garzias *de beneficiis p.* 2. *c.* 2. & alii apud Riccium *dec.* 607. contra Felicianum de Solis *lib.* 2. *de cenſibus c. ultimo*, *n.* 14. Clericus enim prima tonſura initiatus privilegio canonis gaudet, cùm Trident. hoc privilegium ipſi non abſtulerit.

Hoc tamen reſtringi debet primò ad clericum non conjugatum: clericus enim conjugatus non gaudet privilegio canonis; imò neque fori, niſi habitum, & tonſuram deferat, & niſi contraxerit cum virgine, & alicui Eccleſiæ inſerviat de mandato Epiſcopi, ut docui *de cenſuris loc. cit. punct.* 3. *nu.* 3. *&* 1. *& punct.* 4. *nu.* 12. *&* 1. *ex c. unico, de clericis conjugatis*, & patet ex Trident. *ſeſſ.* 23. *c.* 6.

Secundò reſtringi poſſe videtur ad clericum, qui non omnino deſervit habitum, vel qui non habet beneficium, vel qui non eſt in ſacris conſtitutus: nam clericus prima tonſura, vel minoribus ordinibus initiatus, non ſolùm privilegium fori ipſo facto amittit, dum habitum omninò deſerit; verum etiam amittit privilegium canonis, ſaltem poſtquam ab Epiſcopo, vel ab alio iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem habente, ter fuit admonitus in generali, vel in particulari, ut habitum, & tonſuram deferat, *cap. contingit.* 2. *de ſententia excommunicationis*, & *cap. ſi verò*, *eodem titulo*. Ratio eſt, quia cùm ad ſtatum laicalem redeat, par non eſt, ut privilegiis clericorum fruatur. Ita Coninch *diſp.* 14. *dub* 15. *n.* 163. Farinacius *n* 60. *ſub fin.* Suarez *de cenſuris diſp.* 2. *ſect.* 1. *n.* 11 & alii, quamvis nonnulli alii, quos tacito nomine refert Coninch. *n.* 163. abſolutè volunt clericum, qui omninò deſervit habitum, ipſo facto privari non ſolùm privilegio fori, verùm etiam canonis.

38 An verò clericus habitum derelictum animo non ampliùs reaſſumendi, iterum aſſumere, eoque aſſumpto, iterum privilegio clericali frui poſſit, colligitur tum ex dictis in hoc puncto, tum ex iis, quæ tradidi *de cenſuris loco cit. punct.* 3. *n.* 3 *&* 1. cum Suarez, Sayro, & aliis, ubi docui frui poſſe. Idem innuit Molina *n.* 20. & Carolus de Graſſis *effectu* 1. *q.* 17. *n.* 1232. *& ſeq.* ubi alios DD. refert. Hæc omnia de verbo ad verbum *in tract. de legib. in octavo Decalogi præcepto diſp.* 10 *quæſt.* 2 *punct.* 1. §. 4. *n.* 1. *& ſeqq tom.* 2. paucis quibuſdam additis tradidi, ſed huc transferenda duxi, quod hujus non minus, quam illius loci propria ſint.

SECTIO II.

Circa ſecundam hujus canonis partem, in qua prohibentur aliquæ actiones, quibus libertas Eccleſiaſtica per ſtatuta vel ordinationes, aut ipſarum uſum diminuitur.

IN hac ſectione quatuor præcipuè diſſeremus.

Primò, quænam ſit materia hujus excommunicationis, ſeu quænam actiones in hac ſecunda canonis parte prohibeantur.

Secundò, quandonam ſtatuta, vel decreta, circa quæ prædictæ actiones verſantur, contra libertatem Eccleſiaſticam cenſeantur.

Tertiò, quodnam ſit ſubiectum hujus excommunicationis, ſeu contra quas perſonas iſta excommunicatio lata ſit.

Quartò, utrùm iſta excommunicatio alibi in jure expreſſa reperiatur, & quo pacto differat ab excommunicatione hujus canonis.

Digitized by Google

PUNCTUM I.

Quænam actiones in ſecunda hujus canonis parte prohibeantur, ſeu quænam ſit materia excommunicationis in hac parte expreſſa.

1 *Materia hujus excommunicationis eſt ſacrilegium quo Sedes Apoſtolica circa libertatem Eccleſiaſticam offenditur per aliquas actiones in ſecunda hujus canonis parte expreſſas; actiones ſunt primo ſtatuta facere, 2. ordinare, 3. publicare, 4. iis uti.*

2 *Statuere ordinationes, vel decreta facere eſt aliquid per modum legis, vel decreti, ſive præcepti conſtituere.*

3 *Statutum faciens contra libertatem Eccleſiaſticam non incurrit excommunicationem antequam ſtatutum promulgatum ſit.*

4 *Statutum edens excommunicatione ligatur; etiamſi ſtatuti executio non ſequatur.*

5 Ordinare *eſt diſponere, & Legislatoris mentem explicare.*

6 Publicare *eſt promulgare voce præconis expoſitione, & affixione decretorum in locis publicis, & conſuetis.*

7 *Princeps, qui ſtatutum non facit, ſed ab alio factum promulgari curat, incidit in excommunicationem.*

8 *Præcones aliique miniſtri inferiores, qui ſtatutum contra libertatem Eccleſiaſticam publicant, excommunicationem incurrunt.*

9 *Ille dicitur uti ſtatutis, vel decretis contra libertatem Eccleſiaſticam factis, qui ea obſervat, vel adhibet ad aliquem uſum.*

10 *Statutis contra libertatem factis privata utens auctoritate, excommunicationem incurrit.*

11 *Qui unam ex actionibus in hoc canone prohibitis facit, excommunicationem incurrit.*

UNICA PROPOSITIO.

1 MAteria hujus partis eſt ſacrilegium, quo Sedes Apoſtolica circa libertatem Eccleſiaſticam offenditur per aliquas actiones in ſecunda hujus canonis parte expreſſas, & à me ſtatim exprimendas, & explicandas. Ita Cajetanus, & alii quos retuli *ſect. 1. punct. 3. per totum t. 3.*

Actiones autem in ſecunda hujus canonis parte expreſſæ, ſunt quatuor.

Prima eſt ſtatuta, ordinationes, conſtitutiones, pragmaticas, ſeu quævis alia decreta in genere, vel in ſpecie ex quavis cauſa facere, quibus libertas Eccleſiaſtica tollitur, ſeu in aliquo læditur, vel deprimitur, aut reſtringitur, ſeu juribus Sedis Apoſtolicæ, aut quarumcumque Eccleſiarum directè, vel indirectè, tacitè, vel expreſsè præjudicatur.

2 Sed modò dubium eſt primò, quid ſit ſtatuere, ſeu ſtatuta, ordinationes, vel decreta facere.

Reſpond. eſſe aliquid per modum legis, vel decreti, ſive præcepti conſtituere. Ita Ugolin. *hic verſ. necnon qui ſtatuta, col. 3.* ubi ait decreta, ordinationes, & ſtatuta hic pro eodem accipi, ut patet ex illa particula, *ſeu*, quæ antecedentia declarat.

Filliuc. *tract. 16. c. 20. quæſito 7. n. 267.* & Alterius *hic cap. 3.* obſervant, non ſolùm decreta generalia, verùm etiam particularia hic prohiberi, nam Summus Pontifex prohibet non ſolùm ſtatuta; ſed etiam quæcumque alia decreta in genere, vel in ſpecie: conſequenter in hoc canone prohibetur non ſolùm ſtatutum propriè dictum: verùm etiam præceptum, ſeu ſententia, aut quælibet alia ordinatio: nam ordinationes, ſeu ſententiæ judicium, juxta receptum loquendi uſum, decreta vocantur, *l. decreta, ff. de re judic.* Vide Alterium *diſp. 54. c. 1. col. 5.* Addit Alterius *diſp. 16. cap. 3. col. 4.* nomine decreti intelligi etiam mandatum. Idem innuit Duardus *q. 22. ad finem.*

Sed oppoſitum mihi probabilius videtur: cum enim in materia pœnali verſemur, non eſt facienda extenſio ultra propriam verborum ſignificationem, ob id ſi judex nullo edito decreto, mandet alicui, ut compellat Titium clericum ad ſolvendum tributum, non afficitur excommunicatione hujus canonis; quia hujuſmodi mandatum non habet vim decreti: loquor enim de puro mandato. Secus ſi mandatum auctoritativè imponatur ad modum decretorum.

3 Dubium eſt ſecundò, utrùm faciens ſtatutum contra libertatem Eccleſiaſticam incidat in excommunicationem, etiamſi ſtatutum, ſeu decretum nondum ſit promulgatum.

Reſpondeo non incidere ante promulgationem. Ratio eſt, tum quia leges, & decreta non habent rationem legis, & decretorum antequam publicentur, ut patet ex regulis generalibus traditis *de legibus diſp. 1. q. 1. p. 4. n. 6. & ſeqq. t. 2. & de cenſur. in genere diſp. 5. qu. 1. p. 7. n. 5. tom. 1.* ubi etiam differentiam attuli inter ſtatuta, & decreta, tum quia Summus Pontifex uſus eſt verbo, *fecerint*, quod rem perfectam indicare videtur, *l. 3. §. hæc verba, ff. de negot. geſt.* Ita DD. ſtatim citandi.

Ex quo patet à fortiori eum, qui cœpit ſtatutum facere, & poſtea deſtitit, non affici excommun. hujus canonis. Ita Alterius *diſp. 16. c. 3. col. 6. dub. 1. verſ. reſpondeo.* Filliucius *loc. cit. num. 266.* Ugolinus *hic verbo necnon qui ſtatuta, §. 4. verſ. 3.* Antonius de Souſa *hic c. 16. diſp. 81. n. 2.* Duardus *hic q. 21. n. 1. & ſeq.*

4 Tertiò dubium eſt, utrùm ſecuta publicatione, qui ſtatutum edidit, vel ordinavit, ſtatim afficiatur excommunicatione, etiamſi ſtatuta nunquam executioni mandentur.

Reſpondeo affirmativè. Ratio eſt, quia adeſt actio, ſeu materia ſub cenſura prohibita. Ita Alterius *loco citato.*

Secunda actio eſt ordinare decreta, vel ſtatuta.

5 Sed modò dubium eſt, quid ſit *ordinare.*

Reſpondet Duardus *q. 22. ſub finem, verſ. ad contrarium*, idem eſſe, quod mandare. Sed iſta expoſitio mihi non probatur, tum quia Summus Pontifex dixiſſet, *ordinat fieri*, nam imperfecta videtur loquendi forma, dum quis ait, *ordinat, ſtatuta* vel *decreta*, id eſt, mandat decreta, vel ſtatuta, tum quia dum Summus Pontifex prohibere intendit mandatum, ſolet id exprimere, aut clariſſimis verbis uti, non autem dubiis, & obſcuris.

Alii verò DD. putant *ordinare* idem eſſe, quod diſponere, ſeu componere, & Legislatoris mentem verbis explicare; fieri enim poteſt, ut Princeps, dum ſtatutum facere intendit, imponat conſiliario, aut alteri, ut illud componat, explicet, ſeu alia ratione ordinet, & in formam ſtatuti redigat, in quo caſu uterque ſecuta publicatione in cenſuram incidit, ſaltem ſi uterque auctoritativè id faciat, ut infrà dicam *n. 10.* Ita Alterius *cap. 3. col. 5.* Filliucius *tract. 16. c. 10. quæſito 9. n. 267.* Ugolinus, & alii.

Tertia actio eſt ſtatuta, vel decreta publicare.

6 Sed modò dubium eſt primo, quid ſit *publicare.*

Reſp. idem eſſe, quod promulgare voce præconis, ſeu expoſitione, & affixione decretorum in locis publicis, & conſuetis.

7 Secundò dubium eſt, utrùm Princeps, qui non facit ſtatutum, ſed ab alio factum iterum promulgari curat, in excommunicationem incidat.

Reſpondeo affirmativè; quia cùm hujuſmodi promulgatio majus robur, & vim tribuat ſtatuto præcedenti, vim ſtatuti habet, præſertim ſi edatur nomine ipſius, qui illud promulgari curat, in canone autem excommunicantur quomodolibet facientes ſtatuta, vel decreta. Ita Alterius *loc. cit.*

8 Tertiò dubium eſt, utrum præcones, ſeu miniſtri inferiores, qui de mandato Principis, ſeu magiſtratus ſtatutum contra libertatem Eccleſiaſticam publicant; cenſuram hujus canonis incurrant.

Reſpondet Alterius *loc. cit. dub. 2.* Filliucius *tract. 16. c. 10. qu. 7. n. 267.* incurrere, quia ipſi verè, & propriè dicuntur ſtatuta publicare, & à Summo Pontifice excommunicantur quomodolibet publicantes, ergo afficiuntur pœnis, contra publicantes decreta in præjudicium libertatis Eccleſiaſticæ editis, niſi fortè titulo probabilis ignorantiæ excuſentur, neſcientes quicquam in illis decretis contra libertatem Eccleſiaſticam contineri; aut ignorantes latam eſſe excommunicationis pœnam contra publicantes, ut conſtat *ex regulis generalibus traditis de cenſur. in genere diſp. 1. qu. 2. punct. 5. num. 6. & ſeqq. tom. 1.* Hæc opinio probabiliſſima eſt, & confirmari poteſt ratione allata ſectione præcedenti, *punct. 4. illatione 4. n. 54. t. 3.*

Non exiſtimo tamen improbabilem ſententiam aliorum, exiſtimantium præconem, alioſque miniſtros, qui de mandato ſuperioris, cujus eſt ſtatuta, & decreta facere, promulgant, non affici excommunicatione hujus canonis. Ratio eſt, quia Summus Pontifex excommunicare intendit eos, qui auctoritativè promulgant; ſicut excommunicat auctoritativè facientes, vel ordinantes ſtatuta, vel alia decreta. Ita Suarez *de cenſuris, diſp. 21. ſect. 2. n. 79.* Duardus *hic q. 22. can. 15. n. 2.*

Ad rationes in contrarium reſponderi poteſt, illud verbum *publicaverint*; non intelligi executivè, ſed auctoritativè. Niſi fortè dicas judiciale tribunal ex his omnibus miniſtris conſtare, & ſimul omnes concurrere ad ſtatutum ſuo modo edendum, & publicandum, ut in ſimili dictum eſt *ſect. præcedenti, punct. 4. illat. 4. n. 14. t. 3.*

Quarta actio eſt ſtatutis, ſeu decretis contra libertatem Eccleſiaſticam factis; vel ordinatis uti.

9 Sed modò dubium eſt primo, quiſnam dicatur uti ſtatutis, ſeu decretis factis, vel ordinatis contra libertatem Eccleſiaſticam.

Reſpondeo illum dici uti ſtatutis, qui ea obſervat, ſeu adhibet ad aliquem uſum; nam proprius legis uſus eſt ejus obſervantia. Quamobrem qui judicat ſecundum hujuſmodi ſtatuta, aut alia ſervari facit, exigendo gabellam, e. g. clericis impoſitam, in iſtam excommunicationem incidit. Ita Sayrus *l. 3. cap. 19. n. 10.* Alterius *hic cap. 3. col. 8. verſ. vel factis.* Duardus *hic. q. 24. n. 1.* Filliucius *tract. 16. c. 10. n. 268.* quidquid alii in oppoſitum ſentiant, quos infrà referam *n. ſeqq.*

10 Major difficultas eſt, utrùm ad hanc cenſuram incurrendam opus ſit, ut quibus hujuſmodi ſtatutis auctoritativè utatur, ſeu auctoritativè obſervet.

Sayrus, Alterius, & Duardus negativè reſpondent: putant n. omnes hujuſmodi ſtatutis utentes, etiamſi juriſdictione careant, affici excommunicatione hujus canonis. Quamobrem, qui virtute hujuſmodi ſtatutorum aliquid contra libertatem Eccleſiaſtic. agunt, vel ſe contra eandem defendunt, in cenſuram hujus canonis incurrunt. Ratio eſt, quia Bulla univerſaliter, & ſine diſtinctione loquitur. Hæc opinio valdè probabilis eſt.

Sed probabile etiam videtur oppoſitum, tum quia iſta excommunicatio videtur lata contra eos, qui juriſdictionem contra libertatem Eccleſiaſticam, & jura Eccleſiarum exercent, tum quia iſta excommunicatio videtur edita in confirmationem illius, quæ lata fuerat *in c. noverit, de ſentent. excommunic.* illa autem lata fuerat in eos, qui hujuſmodi ſtatuta ſervari faciunt, ibi, *qui de cætero dicta ſtatuta ſervari fecerint*, quæ loquendi forma juriſdictionem, & poteſtatem indicare videtur.

Ex dictis ſequitur primò, Principem, vel alium, qui facto ipſo, non

Digitized by Google

non ratione ſtatutorum, libertatem Eccleſiaſticam offendit; ut ſi abſque prævio ſtatuto tributum clerico exigat, aut confugientem ad Eccleſiam extrahat, in cenſuram hujus canonis non incidere; quia non utitur ſtatutis, vel decretis contra libertatem Eccleſiaſticam, ut dictum eſt in explicatione dubii. Ita Ugolinus *hic* §. 4. *verſic.* 5. Duardus *q.* 28. *n.* 15. Reginaldus *lib.* 9. *n.* 361. Navarrus *c.* 27. *num.* 119. Alterius *c.* 3. *col.* 5. *verſic. fecerat*. Idem probabiliter dici poteſt de eo, qui poſito ſtatuto aliquid facit contra libertatem Eccleſiaſticam non auctoritativè, ſed privata auctoritate, aut non vigore ſtatuti; hic enim non dicitur uti ſtatuto juxta Bullæ intentionem. An autem qui confugientem ad Eccleſiam extrahit, aut tributum exigit, excommunicationem alibi expreſſam incurrat, ſuis locis oſtenſum eſt *præſertim in tract. de legibus circa primum Decalog. præcept. diſp.* 3. *q.* 7. *p.* 3. *num.* 1. *& ſeqq. & ibi punct.* 8. *per totum tom.* 2. ubi docui incurrere excommunicationem latam à Gregor. XIV. Pontifici reſervatam.

Secundò non ſolùm judicem, verum etiam notarios, alioſque Curiæ officiales, qui ſtatutis, ſeu decretis contra libertatem Eccleſiaſticam editis utuntur, vinculo hujus excommun. obſtringi, quia iſtæ ſunt perſonæ publicæ, auctoritate publica gaudent, auctoritativè operantur, & ſtatutis contra libertatem Eccleſiaſticam utuntur. Ita Alter. *c.* 3. *col.* 7. *dub.* 4. Duardus *q.* 13. *n.* 6. *verſ. judicibus autem*.

18 Secundò dubium eſt, utrùm quælibet prædictarum actionum ſufficiat ad incurrendam iſtam excommunicationem, vel omnes requirantur. Ratio dubitandi eſt, quia in Bulla tres primæ actiones exprimuntur, addita copula, *&*, dicitur enim, *fecerint, ordinaverint, & publicaverint*, proprium autem hujus particulæ eſt copulare, & conjungere antecedentia cum ſubſequentibus, *l. ſi quis ita ſtipulatus, ff. de verborum oblig. l. Titia textores, ff. nihil, ff. de legat.* 1. *& l. ſi ita quis hæres, ff. de heredib. inſtituen. ibi, quamvis, & ſyllaba conjunctionem faciat*. His tamen non obſtantibus.

Reſpondeo quamlibet iſtarum actionum ſeorſim ſufficere ad incurrendam hujus canonis excommunicationem. De quarta actione nullum eſt dubium; quia exprimitur per particulam, *vel*, ibi, *vel factis, vel ordinatis eiſ fuerint*. De reliquis tribus probatur, quia particula, *&*, ſumitur pro disjunctiva, vel, quoties ſubjecta materia iſtam ſignificationem admitti petit, ſeu quoties ponitur inter ea, quæ eundem effectum pariunt: ex Cenedo *pract. quæſtionum, ſing.* 50 *n.* 7. & aliis apud Auguſtinum Barboſam *dict.* 93. *nu.* 18. Subjecta autem materia hanc ſignificationem admitti petit, tum quia eſt favorabilis Eccleſiæ, tum quia alioquin ferè nunquam cenſura incurretur ob violatam libertatem Eccleſiaſticam; cùm auctores ſtatutorum contra libertatem Eccleſiaſticam non ſoleant illa ordinare; ſed ab aliis ordinari curent. Præterea unaquæque iſtarum actionum eundem effectum parit, quia unaquæque libertati Eccleſiaſticæ adverſatur. Ita Duardus *hic can.* 13. *q.* 8 *ad finem*, Filliucius *tract.* 16. *cap.* 10. *quæſtio* 7. *num.* 266. Alterius *diſp.* 16. *c.* 3. *col.* 4 *&* 5. *dub.* 1. contra Duardum ſibi contrarium *hic q.* 21. *num.* 2. Ugolinum *hic verſicul. necnon qui ſtatuta*, §. 4. *col.* 4. *verſic. tertiò*.

PUNCTUM II.

Quænam decreta, vel ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam, ſeu contra jura Eccleſiarum cenſeantur.

1 *Statuta, & decreta contra libertatem Eccleſiaſticam ſunt ea, quæ juri, exemptioni, privilegiis perſonarum Eccleſiaſticarum, vel Eccleſiarum ex ſe præjudicant.*

2 *Privilegia libertatis Eccleſiaſticæ ſunt jus decimarum, exemptio à foro, vel legibus laicorum, libera rerum Eccleſiaſticarum gubernatio; jus exercendæ juriſdictionis Eccleſiaſticæ, immunitas locorum ſacrorum, & his ſimilia.*

3 *Statutum quo decernitur, ne litteræ Apoſtolicæ, quibus juri patronatus laicorum derogatur, admittantur, vel ne penſio exteriùs ſolvatur, libertati Eccleſiaſticæ adverſatur.*

4 *Statuens, ne clerici quid emant, aut vendant, violat libertatem Eccleſiaſticam.*

5 *Statutum, quo laici prohibentur cum clericis contractus inire, libertati Eccleſiaſticæ repugnat.*

6 *Idem dic de ſtatuto, quo clerici timidiores fiunt, & laici audaciores.*

7 *Idem de ſtatuto, quo perſonæ Eccleſiaſticæ, vel ipſorum bona poteſtati laicæ ſubjiciuntur.*

8 *Statutum arctans expenſas in mortuariis faciendas, dicitur contra libertatem Eccleſiaſticam quoties reſpicit expenſas, quæ immediatè ad Dei cultum, & ſalutem animæ defuncti ſpectant.*

9 *Statutum quo cavetur, ne quis beneficii poſſeſſionem capiat, ſine licentia Principis, libertati Eccleſiaſticæ opponitur.*

10 *Idem dic de ſtatuto, quo prohibeatur Eccleſiæ ſine licentia laici Principis ædificari.*

11 *Statutum præſcribens aliquam formam non ſolum à laicis, verùm etiam à clericis in contractibus ſervandam, eſt contra libertatem Eccleſiaſticam.*

12 *Clerici an teneantur ex vi directiva ad ſervandas leges Principum non repugnantes libertati Eccleſiæ non vi coactiva.*

13 *Clerici non ſervantes leges Principum ſæcularium in commune bonum editas puniri debeant ab Epiſcopo.*

14 *Contractus celebrati à clericis ſine ſolemnitate à Principibus ſæcularibus præſcripta ſunt irriti; niſi jus canonicum alia via ſuſtineat actum.*

15 *Statutum, quo in publicam utilitatem decernitur, ne oriza prope urbem ſeminetur, aut linum madefiat, non ligat clericos ex vi coactiva.*

16 *Statutum excludens Eccleſiaſticos à Collegio Doctorum eſt contra libertatem Eccleſiaſticam.*

17 *Statutum, quo cavetur, ne bona immobilia ad Eccleſiaſticos, vel ad pia loca transferantur; eſt contra libertatem Eccleſiaſticam.*

18 *Idem dic de ſtatuto, quo decernitur, ut bona, quæ ad Eccleſiaſticos, vel ad pia loca pervenerunt, intra tantum temporis vendantur.*

19 *Idem dic de ſtatuto, quo decernitur, ut de re ad pias cauſas relicta aliquid fiſco, vel etiam alteri Eccleſiæ ſolvatur.*

20 *Statutum præſcribens bona in ſubditos alienari nullo Eccleſiaſticorum facta mentione libertati Eccleſiaſticæ non repugnat.*

21 *Statutum excludens ingreſſum, aut volentem ingredi religionem, aut alios Eccleſiaſticos, à ſucceſſione, libertatem Eccleſiaſticam offendit.*

22 *Idem dic de ſtatuto prohibente laicis, ne ad Eccleſiaſtic. appellent.*

23 *Idem dic de ſtatuto præcipiente, ut oppreſſi ab Eccleſiaſticis ad ſæculares judices confugiant.*

24 *Statutum, quo decernitur, ut pater filios etiam clericos coram judice laico emancipet, quoties emancipare intendit, libertati Eccleſiaſticæ derogare non videtur.*

25 *Statutum præcipiens, ut Eccleſiaſtici gabellas ſolvant pro rebus ad ſui, vel familiæ ſuſtentationem neceſſariis, Eccleſiaſticam libertatem lædit.*

26 *Princeps prohibens juramentum adhiberi in contractibus ad vitanda perjuria, non videtur contra libertatem Eccleſiaſticam delinquere.*

27 *Laicus Princeps faciens ſtatutum, quo prohibet, ne ſæculares cum monialibus loquantur, etiam obtenta ab ordinario facultate contra libertatem Eccleſiaſticam peccat.*

28 *Statutum, quo cavetur, ut Eccleſiaſtici non gaudeant privilegiis ſtatutorum, ab ipſo ſtatuente editorum, videtur contra libertatem Eccleſiaſticam.*

29 *Statutum, quo cavetur, ne illis, qui ſtatuenti ſubditi non ſunt non ſuffragetur, libertati Eccleſiaſticæ non adverſatur.*

30 *Statutum laicorum decernens omne debitum ſpatio quinque annorum intelligi præſcriptum libertati Eccleſiaſticæ opponitur, ſi de Eccleſiaſticis in ipſo ſermo ſit.*

31 *Libertas Eccleſiaſtica non opus eſt, ut formaliter lædatur, ad hoc ut cenſura incurratur.*

32 *Excommunicatio incurritur, etiamſi libertas Eccleſiaſtica, indirectè, & tacitè, per ſtatuta, vel eorum uſum lædatur.*

33 *Statutum, quo emphyteutæ, ſeu coloni Eccleſiæ gravantur ratione bonorum, ſeu fructuum ex bonis Eccleſiæ perceptorum, libertati Eccleſiaſticæ adverſatur.*

34 *Coloni Eccleſiæ, ſtatutis laicorum non ligantur circa bona, & fructus Eccleſiæ.*

35 *Statutum, quo revocatur privilegium; ſeu aliud ſtatutum laicorum editum in favorem Eccleſiæ, aut clericorum repugnat libertati Eccleſiaſticæ.*

36 *Statutum laicorum puniens concubinas clericorum, libertati Eccleſiaſticæ adverſatur in ſententia multorum Doctorum; ſed contrarium auctori probatur.*

37 *Statutum, repugnat libertati Eccleſiaſticæ, etiamſi tantum contra certas perſonas Eccleſiaſticas feratur.*

38 *Statutum laicorum repugnat Eccleſiaſticæ libertati, etiamſi prætextu boni communis feratur.*

39 *Libertas Eccleſiaſtica eſt illa, qua tota Eccleſia fruitur ſivè illam habeat ex privilegiis à Deo, ſive à Pontifice, ſive ab Imperatore conceſſis.*

40 *Statutum faciens, ordinans, publicans, vel utens illo contra jura totius Eccleſiæ, vel Sedis Apoſtolicæ, vel etiam particularis Eccleſiæ pœnam excommunicationis incurrit.*

41 *Ordinarius dubitans, an aliquod ſtatutum adverſetur libertati Eccleſiaſticæ debet cogere conditorem ad expreſsè declarandum non comprehendi clericos, & Eccleſias; ſi verò conſtet repugnare, præcipiat conditori, ut illud omninò tollat, & mandet non obſervari; & ſi renuat conditor id præſtare; declaret Epiſcopus ſua auctoritate ſtatutum irritum.*

UNICA PROPOSITIO.

1 ILla ſtatuta, vel decreta contra libertatem Eccleſiaſticam, & jura Eccleſiarum cenſentur, quæ juri, exemptioni, libertati, ſeu privilegiis perſonarum Eccleſiaſticarum, vel Eccleſiarum præjudicant. Ita communiter Doctores.

Hoc tamen intellige, modò ſtatuta, ſeu decreta ex ſe, id eſt, ratione præſcriptæ, hujuſmodi juri, exemptioni, ſeu privilegiis præjudicent, & non ex ſola ſtatuentis intentione: non enim punitur ſola intentio, ſeu actus internus, ſed externus ſub cenſura prohibitus; ſi ergo actus externus, ſeu ſtatutum reipſa non attingat res Eccleſiæ, ſeu Eccleſiaſticas perſonas, neque ipſarum exemptionem diminuat, non incurritur excommunicatio; licèt ſtatuarius ob pravam intentionem peccet, ut ex ſe clarum eſt, aut etiam licet per accidens indè damnum Eccleſiaſticis; aut Eccleſiæ ſequatur: nam quæ per accidens ſunt, ab Eccleſia non conſiderantur. Ita Cajetanus *verbo excommunicatio cap.* 31. Alterius *diſput.* 16. *cap.* 3. *col.* 10. *verſic. quod verò ſpectat*, Reginaldus *lib.* 9. *n.* 359. Antonius de Souſa *hic cap.* 16. *diſp.* 84. *n.* 3. Suarez *diſput.* 21. *ſect.* 2. *n.* 91. Filliucius

tract.16. cap 10 quæſt.7. n.270. Duardus *hic canone 15. quæſt. 19. nu.5.* Coriolanus *hic verſ. ponderat*, contra Filliucium *loco cit. n.271.* aliter exiſtimantem de ſtatuto, quod per accidens Eccleſiæ, vel Eccleſiaſticis nocet.

Hinc colligi poteſt ſolutio multorum caſuum.

Primò illa ſtatuta, ſeu decreta libertati Eccleſiaſticæ adverſari, quibus in genere, vel in ſpecie læduntur, vel reſtringuntur privilegia à Deo, vel à jure communi canonico, vel civili Eccleſiaſticis perſonis, vel Eccleſiis conceſſa, vel conſuetudine acquiſita. Hujuſmodi privilegia ſunt.

2 Jus decimarum, exemptio à foro, vel legibus laicorum, libera rerum Eccleſiaſticarum gubernatio, jus exercendæ juriſdictionis Eccleſiaſticæ, immunitas locorum ſacrorum, & ſimilia, ob id judex laicus, qui ſuo decreto, vel ſtatuto lædit, ſeu reſtringit, vel impedit immunitatem locorum ſacrorum, liberam rerum Eccleſiaſticarum adminiſtrationem: decimarum exactionem, exemptionem perſonarum Eccleſiaſticarum à laica poteſtate, publicationem Bullæ; ſeu executionem litterarum Apoſtolicarum, aut juriſdictionem Eccleſiaſticam, incidit in excommunicationem hujus Bullæ, quia ſtatuit, vel ordinat aliquid, quo libertas Eccleſiaſtica, vel jus Eccleſiarum læditur. Ita communiter Doctores.

3 Idem dic, ſi ſtatuto caveatur, ne admittantur litteræ Apoſtolicæ, quibus juri patronatus laicorum derogatur, vel ne externi ad beneficia Eccleſiaſtica admittantur, vel ne ſolvantur penſiones externis, vel ut cauſæ beneficiorum, juriſpatronatus, decimarum, & ſimilium coram judice laico tractentur. Ita Sylveſter, Archidiaconus, & Cardinalis apud Alterium *c.5. dub.* 2. Duardus, Carolus de Graſſis, & alii communiter.

4 Secundò ſtatutum, ſeu leges, per quas Eccleſiaſtici timidiores fiunt, libertati Eccleſiaſticæ adverſari ex Bartolo in authentic. *Caſſa, Co. de ſacroſanct. Eccleſ.* quem Canoniſtæ ferè communiter ſequuntur *in cap. noverit. de ſentent. excommunicat.* tunc autem Eccleſiaſtici dicuntur timidiores fieri, quoties privantur iis rebus, quæ iure naturali, gentium, & civili communia ſunt civibus, aut quoties non permittuntur frui rebus, quibus reliqui cives fruuntur, & Eccleſiaſtico ſtatui non repugnant, aut quoties fiunt deterioris conditionis, etiam in illis bonis temporalibus, quæ communia ſunt omnibus civibus; hoc enim pacto clerici timidiores fiunt; quia homines à ſtatu Eccleſiaſtico avertuntur, dum hæc fieri vident cum Eccleſiaſticis, eò quòd Eccleſiaſtici ſunt.

Hinc patet magiſtratus laicos ſtatuentes, ne clerici quid emant, aut vendant, ne alterius operas conducant, ne panem coquant, ne per talem pontem tranſeant, ne in civitate morentur, affici excommunicatione hujus Bullæ, quia Eccleſiaſtici ob hujuſmodi ſtatuta deteriores fiunt. Ita DD. proximè citandi.

Idem dicendum cenſeo de ſtatuentibus, ne laici vendant clericis, ne molant, vel coquant panem, aut ne alia obſequia clericis præſtent. Ratio eſt, tum quia Eccleſiaſtici ob hujuſmodi ſtatuta timidiores fiunt, tum quia hujuſmodi actiones immunitati Eccleſiaſticæ adverſari decernitur *in cap. finali, de immunitate Eccleſiarum, in 6.* tum quia libertas Eccleſiaſtica conſiſtit in facultate faciendi quidquid fieri licet; Eccleſiaſtici autem non poſſunt facere quidquid eis fieri licet, dum magiſtratus hujuſmodi decreta, vel ſtatuta edunt: non enim poſſunt uti opera eorum, quos ad ſui uſum alias adhibere, jure naturæ permittente, conceſſum eſt. Ita Reginaldus *lib 9. cap 23. n 258. & ſeq.* Filliucius *loco cit. nu.271.* Marta *de juriſdict part 4. caſu* 6. Duardus *canone 15. q 19. n 83.* Suarez *lib.4. de immunitate, cap.22. q.16. & ſeqq.* Carolus de Graſſis *de effect. clericat. effectu 2. quæſt.44. num.358. & ſeqq.* contra Navarrum *c. 27. nu 150. verſic. ſeptimò.* Cajetanum *loco cit.* Coriolanum *hic*, Ugolinum *hic* §. 3. *col* 3. exiſtimantes Eccleſiaſticam libertatem non cenſeri læſam, niſi lædatur in iis, in quibus Eccleſia libera eſt, quatenus Eccleſia, ſeu Congregatio fidelium, hæc enim eſt libertas Eccleſiaſtica formaliter. Secus ſi lædatur in iis, quæ pertinent ad politicum convictum, ſeu ad ſocietatem hominum: hæc enim non eſt libertas Eccleſiaſtica.

Sed formaliter, quod nos aſſerimus, ſuſtinendum eſt, tum quia Summus Pontifex abſolutè loquitur de libertate Eccleſiaſtica, qua videlicet gaudent perſonæ Eccleſiaſticæ; etiamſi verſetur circa rem communem laicis, & Eccleſiaſticis, tum quia Summus Pontifex conſulere intendit Eccleſiaſticis perſonis, ne à ſecularibus magiſtratibus vexentur; grave autem damnum paterentur Eccleſiaſtici, ſi laici eos impunè vexare poſſent in iis, quæ ad convictum politicum ſpectant, ut in cibo emendo, in tritico molendo, & ſimilibus.

5 Hinc patet quid dicendum ſit de ſtatuto, quo laici prohibentur cum clericis contractus inire; conſtat enim irritum eſſe, & libertati Eccleſiaſticæ adverſari, quia tollitur facultas Eccleſiaſticis utendi jure ſuo. Ita Marta *caſu* 62. Duardus *num.* 127. Carolus de Graſſis *effectu* 2. *n.*193. Alterius *cap.6. dub.* 6. ubi etiam oſtendunt utrùm Eccleſiaſtici teneantur ſolemnitates in contractibus à laicis præſcriptas obſervare, & reſpondent teneri dum volunt laicos ſibi obligare. Vide quæ tradidi *de legibus, diſp.5. quæſt.1. punct.6. n.29. & ſeqq. tom 2. de contractibus diſpat.3. quæſt.1. punct. 3. per totum tom.2. & infrà in hoc puncto n.*11.

6 Tertiò à fortiori colligitur ſtatutum, quo decernitur, ut interficiens laicum pœna centum aureorum plectatur: occidens verò clericum pœnam quinquaginta ſolùm aureorum incurrat, libertati Eccleſiaſticæ adverſari. Ratio eſt, tum quia homines ob hujuſmodi ſtatutum retrahuntur a ſtatu Eccleſiaſtico capeſſendo, tum quia Eccleſiaſticus gravari cenſetur, cum laicis occaſio detur occidendi Clericos ſpe mitioris pœnæ incurrendæ, & clericis libertas cum laicis converſandi aufertur, timore mortis, quavis ex cauſa à laicis recipiendæ. Ita Felinus *in cap. Eccleſia ſancta Maria*, Marta *de juriſdiction. part 4. caſu* 60. & 62. Reginaldus *lib 9. num.*358. Carolus de Graſſis *loco ſtatim citando*. Filliucius *loco citato num.* 270. Duardus *hic quæſt.*19. *num* 3. Angelus, Tabiena, Sylveſter, & alii communiter apud præcitatos Doctores, apud Carolum de Graſſis *de effect. clerie. effectu* 2. *num.*75. & 444. & apud Suarez *loco cit. n.* 11. *& ſequentib.*

Objicies, hujuſmodi ſtatutum per accidens ſolùm libertati Eccleſiaſticæ adverſatur; aliud enim eſt clericorum libertatem auferre, vel lædere, aliud non punire violantes libertatem, & jura Eccleſiaſticorum, ſicut aliud eſt beneficium, ſeu privilegium non concedere, aliud derogare, quamobrem hinc ſolùm inferri videtur, libertatem Eccleſiaſticam per accidens, & indirectè lædi, ut in ſimili docet Azor. *p.1. lib 1. c.*13. *quæſt.*4. Ugolinus *ex p. hic n.3. col.*2.

Reſpondeo libertatem Eccleſiaſticam hujuſmodi ſtatuto per ſe lædi. Ratio eſt; quia cum clerici non ſint deterioris conditionis aliis, iniquum gravamen per hujuſmodi ſtatutum illis imponitur, & jus ipſorum directè violatur.

7 Quartò: ſtatutum, quo perſonæ Eccleſiaſticæ, ſeu ipſorum bona, & jura poteſtati laicæ ſubjiciuntur, eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam, quia perſonæ Eccleſiaſticæ à laica poteſtate exemptæ ſunt quoad perſonas, & bona. Ita communiter DD. & clarius conſtabit ex dicendis *in explicat. canonis* 18. *quæſt.* 19 *per totam, & ſeqq.* 1.3.

8 Quintò: ſtatutum arctans expenſas in mortuariis faciendas eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam, quoties reſpicit eas expenſas, quæ ad Dei cultum immediatè, & ad ſalutem animæ defuncti ſpectant, ut ſi ſtatuto caveatur, ne plures candelæ adhibeantur, ne plures clerici conveniant, ne certa eleemoſyna clericis aut pauperibus facienda excedatur, *cap. fin. de rebus Eccleſ. non alienandis*, ubi cavetur, ne laici diſponant de mortuariis, quia ſunt annexa ſpiritualibus, in quibus laici nullam habent juriſdictionem. Si verò ſtatutum eam ſolùm reſtringat expenſarum partem, quæ ad mundanam pompam pertinent, non videtur eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam; quamvis inde per accidens Eccleſiaſtici damnum patiantur, ut ſi præſcribatur cubicula non ornari pannis nigris, aut ſolos filios nigris veſtibus indui, aut tot ſolùm ſervos nigro habitu indutos adhiberi, aut rogum non erigi, aut pretioſas culcitras non fieri, aut talem modum in ædificandis ſepulcris ſervari. Ratio eſt, quia hujuſmodi ſtatutum fieri videtur de re temporali, cùm per ſe dirigatur ad tollendam ambitionem, & pompam, quæ ad vivorum ſolatium, non ad Dei cultum, & animæ defuncti ſalutem pertinent, ut ſuppono, & per accidens eſt, Eccleſiaſticus indè damnum pati. Ita Cajetanus *loco citato*. Navarrus *cap.27. n* 119. Coriolanus *in expoſitione hujus canonis ad finem*, Antonius de Souſa *hic diſp* 84. *n.*3. Suarez *de cenſuris diſp.*21. *ſect.*2. *num.*91. Reginaldus *lib* 9. *c.*23. *n.*360. Marta *de juriſdict. p.*4. *caſu* 54 Alterius *diſp.*16 *cap* 6. *dub.*3. & quamplures alii apud præcitatos DD. & apud Carolum de Graſſis *effectu* 2. *quæſito* 90. *nu.*467. *& ſeqq.* contra Filliucium *tract.*16. *c.*10. *quæſt.* 8. *n.*273. & alios.

9 Sextò: ſtatutum, quo cavetur, ne quis beneficii poſſeſſionem capiat ſine licentia Principis, vel Præſidis, eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam. Felinus *in c. Eccleſia S. Maria, num.* 125. Panormitanus *conſil* 81. *quod incipit, præſens dubium*, Alterius *lib.5. diſput.*16. *cap.*6. *dub.*4. contra Angelum *conſ.* 23. cujus initium eſt, *nulla perſona*, & alios apud præcitatos DD. & apud Carolum de Graſſis *effect.* 2. *q* 47. *n.*368.

10 Septimò: ſtatutum, quo prohibetur Eccleſias ſine licentia Principum ſæcularium ædificari, eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam, tum quia Eccleſia privilegium habet ædificandi Eccleſias ſibi à Conſtantino Imperatore conceſſum, *c futuram* 12. *q.*1. libertas autem Eccleſiaſtica violatur, quoties Eccleſia impeditur, ne ſuis privilegiis uti poſſit, tum quia impediens Eccleſias ædificari, ſacrilegii reus eſt, *q ſunt quidam* 1. *q.*1. ergo facit injuriam Eccleſiæ; ergo libertatem Eccleſiaſticam lædit: ſacrilegium enim incurritur ob juris Eccleſiaſtici læſionem, & ob injuriam Eccleſiis, vel rebus ſacris illatam. Ita Duardus *hic q.*19. *n.*68. *& ſeqq.* & alii.

Objicies: quilibet etiam privatus impedire poteſt, ne Eccleſia in ſuo prædio ædificetur, ipſo non conſentiente: quilibet enim eſt rei ſuæ moderator, & arbiter, *l in re mandata*, C. *mandati*: ergo à fortiori licitum erit Principi prohibere, ne Eccleſiæ in ſuo territorio, ipſo inconſulto, erigantur, & conſtruantur.

Reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia privatus dominium directum habet in ſuo prædio; conſequenter eo uti poteſt ad quem voluerit uſum; conſequenter etiam impedire poteſt, ne ſacellum in eo conſtruatur: Princeps verò non habet dominium directum, ut ſuppono, in ſuo territorio; ſed ſolùm habet juriſdictionem, quam ad continendos in officio ſubditos, non autem ad diſponendum pro ſuo libito de bonis ſubditorum, exercere poteſt. Secus ſi Princeps dominium directum de bonis immobilibus ſui territorii habeat, quo dominio nonnulli Reges potiuntur.

11 Octavò: ſtatutum, quo decernitur, ut non ſolùm laici, verùm

Digitized by Google

rùm etiam clerici teneantur aliquam formam, ſeu pretium, vel aliud onus ſervare in contractibus venditionis, emptionis, locati, depoſiti, commodati, mutui, ſocietatis, aut in donationibus, teſtamentis, legatis, fideicommiſſis, & aliis huiuſmodi, eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam, quatenus clericos obligare intendit. Ratio eſt; quia Eccleſiaſtici à laica poteſtate exempti ſunt: quamvis enim ea vi directiva teneantur ad ſervandas leges Principum ſæcularium, quoties ratio naturalis, & æquitas ſuadet, ut ab omnibus ſerventur, aut quoties Eccleſiaſtici intendunt ſibi laicos, cum quibus contrahunt, obligare, ut ſuprà innui n. 9. Nihilominus Princeps iuriſdictionem in Eccleſiaſticos exercere non poteſt; conſequenter non poteſt ipſos in ſua lege onerosa exprimere, aliquid ipſis præcipiendo, aut prohibendo, ſicut etiam non poteſt pœnam ab ipſis, dum ſuam legem non obſervant, repetere; alioquin Eccleſiaſtici ſubiicerentur dominis temporalibus, & ab ipſis cogi poſſent ad ſuas leges, & ſtatuta ſervanda, quod eſt falſum. Ita Doctores *in c. Eccleſia S. Mariæ*, & alii quamplures apud Carol. de Graſſis *de effect. cleric. effect.* n. n. 3 44 191 *& ſeq.* & 20 *& ſeq.* & n. 321. *præſertim* n. 488 contra multos alios, quos idem allegat n. 191.

12 An verò Eccleſiaſtici teneantur ex vi directiva ad ſervandas leges Principum ſæcularium, quoties libertati Eccleſiaſticæ non repugnant, patet ex dictis *de legibus diſp. 1. q. 5. puncto* 6. n. 29. t. 2. ubi docui, & probavi ex vi directiva teneri legibus commune bonum reſpicientibus, & libertati Eccleſiaſticæ non repugnantibus.

13 Addo, Eccleſiaſticos, quoties ad leges ſæcularium dominorum ſervandas obligantur ex iure naturæ, & vi directiva, ut in legibus pretia rerum taxantibus, cogi poſſe ab Epiſcopo, ad eas ſervandas, *c. non minus, de immunit. Eccleſ.* & *c. 5. eodem in* 6. Ratio eſt, quia clerici à ſuperiore iuriſdictionem in ipſos habente compelli poſſunt ad ſervandum ius naturæ. Vide Martam *de iuriſdict. p. 4. caſu* 4. *& ſeq.* Alterium *lib. 5. c. 5. difficultate* 3 *&* 4. Carolum de Graſſis *loc. cit.* n. 1 tn. & n. 27. *& ſeqq.* præſertim n. 484. Duardum *canone* 1 5. q. 17. n. 45 *& ſeqq.* & alios, quos retuli *de legibus q. 2. p. 6. n.* 29 *& ſeqq. t. 2.*

Hinc ergo patet, clericos directè, ex vi coactiva (quidquid ſit de vi directiva) non teneri legibus, ſeu ſtatutis, & decretis laicorum, & hoc valet, ſive clerici in legibus exprimantur, ſive non: nam clerici poteſtati laicæ non ſubiiciuntur, & ſicut Princeps laicus non poteſt illos obligare, dum expreſſam illorum mentionem facit ex communiori ſententia apud Carolum de Graſſis n. 228. ita neque obligat, vel obligare poteſt, dum clerici non exprimuntur; quia in generali diſpoſitione non veniunt ea, quæ in ſpecie diſponi non poſſunt *c. cum in generali, de reg. iur. in* 6.

Ex quo ſequitur, clericum non teneri lege civili, qua cavetur, ut bona adventitia filiorum patri acquirantur *l. cum oportet, C. de bonis quæ liberis.* Marta *p. 4. caſu* 26 & alii quos retuli *de contractibus ubi de reſtitut. in particulari diſp.* 2. *q.* 10 *punct.* 1. n. 1. *&* t. 2. *& de beneficiis.*

Præterea non teneri ſtatuto, quo alicubi præcipitur, ut occiſor non ſuccedat occiſo, quidquid in oppoſitum ſentiat Carolus de Graſſis *effect.* n. n. 168. Rurſus non teneri lege qua præſcribitur ut hæres, qui non confecit inventarium, teneatur ad ſolvenda debita defuncti ultra vires hæreditatis *l. ſcimus in bonis, &* *l. fin. C. de iure delib.* ex Duardo, & aliis, contra plures alios; quos citat, & ſequitur Carolus de Graſſis *effectu* n. n. 252 & ſic de conſimilibus legibus, ſtatutis, vel decretis iudicandum eſt, modò firmata non ſint iure divino, naturali, vel canonico: tunc enim Eccleſiaſtici tenentur, & à Prælato Eccleſiaſtico cogi poſſunt ad illas leges, & decreta ſervanda, non quatenus iure civili præcisè inducta ſunt, ſed quatenus vires, & robur habent à iure divino, naturali, vel canonico. Vide præcitatos DD. & præſertim Martam, Alterium, & Carolum de Graſſis *toto effectu* 2. ubi plures de clericorum exemptione à laicorum legibus & ſtatutis quæſtiones tractant.

14 Maior difficultas eſt, utrùm contractus, à clericis celebrati ſine ſolemnitate à iure civili præſcripta, irriti ſint, & quomodo.

Reſpondeo cum Suarez *lib. 4. de immunit. c.* 16. *ſub finem*, Vaſquez 1. 2. *diſp.* 167. *c.* 4. & aliis, irritos eſſe, non quatenus irritantur à poteſtate laica; ſed quatenus ius canonicum huiuſmodi leges acceptat quoad vim directivam: conſequenter huiuſmodi irritatio fundatur potius in iuriſdictione Eccleſiaſtica, quam in civili. Vide Suarez *loco cit.*

Hoc tamen limitandum eſt, modò ius canonicum alia vis non ſuſtineat actum, vel in favorem clerici, vel in favorem actus: tunc enim ius canonicum ſervatur: Quamobrem teſtamentum clerici factum ſine ſolemnitate à iure civili præſcripta ſuſtinetur; quia ius canonicum minori ſolemnitate contentum eſt, *c. cum eſſes, de teſtamentis*. Vide tradita de contractibus ſine ſolemnitate iuris civilis celebratis *diſp.* 3. *q.* 1. *punct.* 3. *per totum t.* 2.

15 Nonò: ſtatutum quo in publicam utilitatem decernitur, ne orizia propè Urbem ſeminetur, aut linum madefiat, ob periculum aeris inficiendi, & corrumpendi, non ligare clericos ex vi coactiva, conſequenter libertati Eccleſiaſticæ adverſari, ſi in eo de Eccleſiaſticis ſermo habeatur: Eccleſiaſtici enim laicæ poteſtati non ſubiiciuntur. Ex vi tamen directiva Eccleſiaſtici tenentur ad huiuſmodi ſtatuta in communem utilitatem edicta, ut dictum eſt *de legibus loco cit. diſ.* 1. *q.* 1. *p.* 6. n. 29. t. 2. Ita Uulpellus *in tract. de libert. Eccleſiaſt. p.* 3. *n.* 16. Sardus *conſ.* 301. n. 4. Menoch. *conſ.* 800. & alii apud Carolum de Graſſis *de effectib. clericat. effectu* 2. *quæſito* 61. n. 350. ubi ritè obſervat cavendum eſſe à prædicto Menochii conſilio; quia libertati Eccleſiaſticæ repugnat.

16 Decimò: ſtatutum excludens clericos, vel religioſos à collegio DD. repugnare libertati Eccleſiaſticæ, ut patet ex ratione ſæpius allata. Ita Beroius *conſ.* 146. *nu.* 18. Oſaſcus *dec.* 17. & alii apud Carolum de Graſſis *effectu* n. *q.* 70. n. 335. contra Caepanum *in ſtatut. c.* 414. n. 118. *l.* 2. & alios apud Carolum de Graſſis.

17 Undecimò: ſtatutum, quo cavetur, ne bona immobilia ad Eccleſiaſticos, vel ad pia loca transferantur, vendantur; aut donentur, eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam. Et hoc verum eſt, etiamſi bona feudalia ſint, aut ex ipſis tributum fiſco ſolvatur. Ratio eſt, tum quia huiuſmodi ſtatutum iuri, & privilegiis Eccleſiarum, & Eccleſiaſticorum derogat, *l. iubemus, Cod. de ſacroſanct. Eccleſ.* tum quia edentes huiuſmodi ſtatuta ſubiiciuntur excommunicationi tanquam violatores libertatis Eccleſiaſticæ *cap. non, qui de immunit. Eccleſ. lib.* 6. Ita Marta *de iuriſdict. p.* 4 *caſu* 6. Duardus *hic q.* 19. *num* 83. Carolus de Graſſis *effectu* 2. *q.* 41. n. 340. Filliucius *tract.* 14. *cap.* 9. *q.* 4 *nu.* 157 & alii, quos ipſi nominatim referunt; licèt Carolus de Graſſis *num* 362. aliter ſentiat de bonis feudalibus; cuius opinio ſuſtineri poteſt, quoties huiuſmodi bonis adnexum eſt onus, quod à clerico præſtari non poteſt.

18 Præterea libertati Eccleſiaſticæ adverſatur ſtatutum, quo præcipitur, ut bona, quæ ad Eccleſias, vel Eccleſiaſticas perſonas legato, aut alio titulo pervenerunt, intra tantum temporis vendantur, vel æſtimentur, & æſtimatio, ſeu pretium Eccleſiis, vel Eccleſiaſticis tradatur. Ita Decius *in c. Eccleſia S. Mariæ num.* 191 *de conſtit.* Baldus, Hoſtienſis, & alii apud Duardum, & apud Carolum de Graſſis *loco cit. qu.* 42. *num.* 249. *& ſeqq.* & *q.* 96 *num* 479. & patet ex ratione ſæpius allata.

19 Idem dic de ſtatuto, quo decernitur, ut de re ad pias cauſas relicta ſolvatur aliquid fiſco, vel etiam alteri Eccleſiæ. Ratio eſt, quia laici facultatem non habent diſponendi circa relicta ad pias cauſas; hæc enim adnexa dicuntur ſpiritualibus: quia ad cultum divinum, & Eccleſiarum uſum deputantur, *cap. fin. de rebus Eccleſ. non alien.* Ita Panormitanus *conſ.* 26. quod incipit. *Quidam officiales*, Felinus *in cap. Eccleſia S. Mariæ n.* 129. Marta 4 *part. caſu* 14. Alterius *lib.* 5. *diſp.* 16. *c.* 6. *dub.* n. Duardus *q.* 18 *nu.* 33. & alii.

20 Statutum verò præſcribens bona in ſubditos alienari, vel alienata æſtimari, & pretium emptoribus, ſeu dominis tribui, nulla Eccleſiaſticorum facta mentione, non eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam; quia huiuſmodi ſtatutum ad Eccleſiaſticos extendi non videtur; quamvis Eccleſiaſtici magis extranei ſint, quoad iuriſdictionem laicorum, quam alienigenæ: nam in generali diſpoſitione non veniunt ea, quæ in ſpecie diſponi non poſſunt, *c. cum in generali, de reg. iur. l. Lucinus,* §. *penult. ff. ad municip.* & diſpoſitio generalis non cadit in perſonas ſpeciale privilegium habentes, ut patet ex dictis *de privilegiis in tract. de legibus diſput.* 1. *quæſt.* 3. *punct.* 8. §. 3. n. 15 *& ſeqq. tom* 2.

Idem dic de ſtatuto, quo prohibentur arma vendi non ſubditis, & ſic de ſimilibus ſtatutis. Ita Alexander *conſ* 210 n. 14 *vol* 2. Marta *de iuriſd. p.* 4. *caſu* 4. Honded. *conſ* 3. n 26. *lib.* 1. *& conſil* 20. n. 7. *lib.* 2. Gozadinus *conſ.* 76. n. 12. Carolus de Graſſis *de effectib cler. effectu* 2. n 10. *& ſeqq.* Alterius *c.* 6. *dub.* 7. Duardus *q* 27. *num.* 18. & alii apud Martam *loco cit.* apud Seraphinum *in tract. de privil. iur. privil.* 77. n. 24. & apud Carolum de Graſſis *de effect. cleric. effectu* 2.

21 Duodecimò: ſtatutum excludens ingreſſum, aut volentem ingredi religionem, aut alios Eccleſiaſticos à ſucceſſione parentum, agnatorum, vel aliorum, eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam; tum quia impedit, ne bona locis piis, vel Eccleſiis acquirantur, tum quia retrahit Eccleſiaſticos à ſtatu clericali, & religionis; ſicut autem invalidum eſt legatum, quo volenti religionem ingredi legantur quinquaginta, centum verò manenti in ſæculo *authent. de Sanctiſſimis Epiſc.* ita invalidum eſt huiuſmodi ſtatutum: licet enim argumentum facere inter legem; & ultimam voluntatem *l. diſponat. authent. de nupt.* Ita Marta *caſu* 4 *&* 5. Alterius *hic c.* 5. *dub.* 7. Felinus *in cap. Eccleſia S. Mariæ num.* 101. Duardus, & alii apud Carolum de Graſſis *effectu* 2. n 124 ſed ipſe *nu* 269. *& ſeqq.* cum Marta, Pariſio, Mascorello, & aliis oppoſitam ſententiam tuetur, ſi ſtatutum editum fuit, ante quam fœmina religionem ingrederetur. Vide prædictum Carolum de Graſſis, ubi plures quæſtiones ad hanc rem pertinentes tractat.

22 Decimotertiò: ſtatutum prohibens, ne laicis appellare liceat ad Summum Pontificem, vel ad alios Prælatos, eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam, tum quia derogat iuri Eccleſiaſticorum, ad quos in aliquibus caſibus recurſus haberi poteſt, ut quando laicus alia ratione, quod ſuum eſt, obtinere non poteſt, *c. licèt ex ſuſcepto, de foro compet.* tum quia laici nullam habent in Eccleſiaſticos iuriſdictionem; ergo non poſſunt ipſorum iuriſdictionem impedire. Vide Marta *de iuriſdict. p.* 4. *caſu* 92. Duard. *canone* 8 n. 129. *& ſeq.* Carol. de Graſſis *de effectib. clericatus effectu* 2. *quæſito* 77. n. 445.

23 Decimoquartò: ſtatutum præcipiens, ut oppreſſi ab Eccleſiaſticis ad ſecularia tribunalia recurrant, vel ut iudices laici cauſas Eccleſiaſticas ad ſe avocent, dum Eccleſiaſtici in illis cognoſcendis negligentes ſunt, libertati Eccleſiaſticæ adverſari, ut patet ex dictis *quæſt. præcedenti per totam & ſeqq. Tom.* 3. Ratio eſt, quia in hoc canone vetitum eſt ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam quovis prætextu, & colore edere. Idemque docet Axor. *p.* 1. *lib.* 5. *c.* 14. *quæſt.* 7. Duardus *loc. cit. num.* 80. *& ſeq.* Ugolinus *hic* §. 3. & alii communiter.

24 Decimoquintò: probabiliter ſuſtineri poteſt ſtatutum, quo decer-

Digitized by Google

decernitur, ut pater volens emancipare filios, etiam clericos, emancipationis actum coram judice laico faciat, libertati Eccleſiaſticæ non derogare. Ratio eſt, quia non magis repugnare videtur hoc ſtatutum libertati Eccleſiaſticæ, quam ipſe actus emancipationis: pater autem volens emancipare filium clericum illum coram judice ſæculari emancipare ſolet; quia emancipatio non eſt actus filii, ſed patris. Ita Rota *deciſ. 178. alias 7. tit. de judic. in antiquis*, Ferretus *conſ. 101. n. 2. lib. 1.* Aufrerius, & alii apud Carol. de Graſſis *de effectib. cler. effectu 5. limit. 28. n. 903.* Sed hoc apud me difficultate non caret; quamvis enim emancipatio ſit actus patris, & non filii; eſt tamen circa filium, & eum coram laico cogere videtur, ne quid à patre, ſecuta emancipatione, petere valeat; oppoſita tamen ſententia probabilis eſt ob auctoritatem DD. illam ſectantium.

25 Decimoſextò: ſtatutum, quo præcipitur, ut Eccleſiaſtici ſolvant gabellas pro frumento, non pro aliis rebus, aut pro iis rebus, quas ad familiæ ſuſtentationem emunt; non verò pro iis, quæ ad proprium ipſorum uſum inſerviunt, eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam; quia libertas Eccleſiaſticorum hoc pacto læditur, & reſtringitur, ut in textu dicitur.

Idem dic de ſtatuto, quo decernitur, ut clerici ſolvant quidem vectigal, ſed non tantum, quantum laici: hoc enim pacto libertas Eccleſiaſtica læditur, & reſtringitur. Si verò in ſtatuto abſolutè dicatur, clericos eadem ratione ſubjici poteſtati Principis, ac laicos, certum eſt, libertatem Eccleſiaſticam violari, ſeu deprimi ut in Bulla habetur. Ita Ugolinus *hic verſic. necnon qui ſtatuta*, Duardus *hic cap. 25. num. 5. & ſeqq.* & alii communiter.

Rurſus ſtatutum, quo decernitur, ut emptor gabellam ſolvat, etiam pro parte venditoris; etiamſi emerit ab Eccleſiaſticis, eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam; quia onus Eccleſiaſticis imponitur, qui ob hujuſmodi ſtatutum res ſuas minori pretio vendere coguntur. Ita Florianus, & alii apud Carolum de Graſſis *de effectib. cleric. effectu e. q. 98. n. 481.*

Præterea, ſtatutum, quo præcipitur, ut transferentes triticum extra portam ad molendinum ſolvant decem, trasferentes verò per certam quandam portam, ſolvant quindecim, eò quòd extra illam portam exiſtant molendina Epiſcopatus, vel beneficiariorum, eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam, & non valere quoad molendina Epiſcopatus, vel beneficiariorum; quia vergit in præjudicium Eccleſiæ, & impedit clericis liberam adminiſtrationem bonorum Eccleſiaſticorum, de quibus ſæculares Principes diſponere non poſſunt, *cap. bene quidem 96. diſtinct. & cap. Eccleſia S. Mariæ, de conſtit.* Ita Anchar. *conſil. 12. & 13.* Felinus *in cap. Eccleſia S. Mariæ, num. 135.* contrà Caldesinum *conſil. 21.* & alios apud Felinum *loco cit.* & apud Alterium *diſp. 16. cap. 6. dub. 10.* & apud Carolum de Graſſis *effectu 2. q. 20. n. 310. & ſeqq.*

26 Decimoſeptimò: Principem, qui nullum in temporalibus ſuperiorem agnoſcit, non eſſe reum violatæ libertatis Eccleſiaſticæ, dum ad evitanda perjuria, quæ paſſim in contractibus committebantur, edicto cavet, ne juramentum in celebratione contractuum adhibeatur, ſed ejus loco addatur hæc loquendi forma *ſub ſincera, & immaculata fide*; idemque quoad civilia operetur, quoad juramentum. Ratio eſt, tum quia ad Principem ſpectat formam in contractibus ſervandam præſcribere, & immutare: juramentum autem pertinet ad formam contractus; & ſicut Princeps præcipere poteſt juramentum contractui addi, ut contractus majus robur, & vires habeat, ita etiam interdicere poteſt illud emitti: cujus enim eſt actum aliquem præcipere, ejuſdem etiam eſt illum prohibere, quoties expedire judicaverit, tum quia licèt juramentum ſit actus religionis, & ut ſic ſub laicam poteſtatem non cadat: nihilominus, ut eſt actus humanus, & quid acceſſorium contractui, qui ſub laicam poteſtatem cadit, præcipi, & prohiberi poſſe videtur: acceſſorium enim ſequitur naturam principalis *l. etiam. C. de iur. dot. & reg. acceſſorium 32. de reg. iuris, in 6.* tum quia Princeps ſæcularis poteſt dies feſtos præcipere non tanquam ſacros, & ex virtute religionis, ſed prætextu civilis honoris, aut alio titulo, & transgreſſores punire poteſt, ut docui *de legib. diſp. 5. q. unica, punct. 1. num. 5. tom. 2.* ergo etiam præcipere, vel prohibere poteſt juramentum in contractibus, non ut eſt aliquid ſacrum, ſed ut aliquid civile, vel etiam, ut injuria Dei evitetur. Præterea ſicut blaſphemia, quæ religioni opponitur, non ſolùm divino, & canonico jure, verùm etiam civili prohibetur: imò blaſphemia, modò hæreticalis non ſit, eſt mixti fori, datuſque locus præventioni, ut cum Panormit. Navarr. Covar. & aliis docui *in tract. de legibus, diſp. 3. quæſt. 8. punct. 1. n. 5. in primo Decalogi præcepto tom. 2.* ita non videtur à ratione alienum, ut laicus Princeps jubeat contractum ſine juramento iniri ad vitandum perjurium, & injuriam Dei, tum quia libertas Eccleſiaſtica violatur, quoties Eccleſiaſticis aufertur facultas utendi jure ſuo, ſeu faciendi, quod ab ipſis fieri licet, aut etiam quoties ſpiritualis, & Eccleſiæ juriſdictio uſurpatur; in hoc autem caſu hujuſmodi facultas non aufertur, nec ſpiritualis poteſtas uſurpatur, nec judices Eccleſiaſtici impediuntur, quia ſua auctoritate circa perjurii crimen utantur, tum quia judex laicus ex uſu, & praxi communiter accepta defert reis juramentum, ad veritatem extorquendam, & ad vitandum mendacium, & poſſet illud non deferre, ſi vellet; ergò multo magis Princeps prohibere poteſt juramentum in contractibus emitti; ut perjurium evitetur, conſequenter non videtur reus criminis violatæ libertatis Eccleſiaſticæ hoc prohibendo. Ita in ſtrictioribus terminis Gamma *deciſ. 249. n. 2. & 3.* Valaſc. *conſil. 99.* Pinell. *in l. 2. C. de reſcind. vend. part. 3. c. 1. n. 11.* quamquam oppoſitam ſententiam ſuſtinent Ægidius Bellamera *in in c. cum contingat de foro comp.* & nonnulli alii recentiores, quorum opinio probabiliſſima eſt.

Neque obſtat, quòd Princeps contractui, ſub ſincera, & inviolata fide celebrato, tribuat robur, & effectum, quem parit contractus cum juramento initus; non enim intendit hujuſmodi contractui conferre obligationem religionis erga Deum, quæ naturaliter profluit a juramento, ipſumque neceſſariò ſequitur, nec a voluntate Principis pendet; ſed effectus, & firmitatem jure civili introductam, & contractui vallato juramento collatam communicare intendit, neque hac in parte ſæcularis poteſtatis terminos excedit. Hoc tamen limitandum eſt, modò id fiat ſine præjudicio libertatis Eccleſiaſticæ; quamobrem ſi Princeps prohibeat juramentum contractui apponi, ne cauſæ temporales, prætextu vitandi perjuria ad forum Eccleſiaſticum deducantur, à culpa non excuſatur; quia libertatem Eccleſiaſticam ſaltem indirectè offendit, ut benè Suarez *tom. 2. de relig. lib. 2. c. 38. n. 15.* nec diſſentit Molina *to. 2. diſp. 671. verſic. addidimus.*

27 Decimooctavò: ſtatutum, quo decernitur, ut nullus ſæcularium moniales alloquatur abſque licentia ſui officialis ad hoc eſſe deputati, etiamſi facultatem elloquendi ab ordinario prædictarum monialium alioquin habeat, libertati Eccleſiaſticæ adverſari. Ratio eſt, tum quia per hujuſmodi ſtatutum libertas monialibus aufertur utendi jure ſuo, & faciendi quod ab ipſis fieri licet, tum quia ex ſententia Bartoli *in Authent. Caſſa, C. de ſacroſanct. Eccleſ.* & ex communi Canoniſtarum ſententia libertas Eccleſiaſtica læditur, quoties Eccleſiaſtici timidiores fiunt, ſeu avertuntur à ſtatu Eccleſiaſtico, eò quòd videant Eccleſiaſticos ita tractati à laicis: hoc autem contingit in propoſito caſu. Ita ſentire debent DD. quos retuli *num. 4. & 5.*

Neque obſtat dicere præfatum ſtatutum non ferri contra moniales, ſed contra ſæculares perſonas, quæ Principi laico ſubjiciuntur, & ipſius ſtatutis afficiuntur. Reſpondetur n. hujuſmodi ſtatutum directè ferri in laicos, ſed terminativè contra moniales, quæ ob hujuſmodi ſtatutum jure ſuo privantur, & timidiores fiunt.

28 Decimonono: ſtatutum quo judex laicus decernit, ut Eccleſiaſtici non gaudeant privilegiis ſuorum ſtatutorum juxta probabiliorem ſententiam eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam. Ratio eſt, tum quia repugnat privilegiis, & juribus Eccleſiaſticorum: Eccleſiaſticis n. jus competit accommodandi ſe moribus aliorum, nec deterioris eſſe debent conditionis aliis, tum quia ad hoc faciunt rationes allatæ *n. 4. illatione ſecunda.*

Quamobrem ſi ſtatuto cavetur, ut extantibus maſculis fœminæ non ſuccedant, clericus poteſt beneficio hujus ſtatuti gaudere, & fœminas excludere. Ita Panormitanus *in c. conſtitutus, de in integrum reſtit.* Felinus *in c. Eccleſia S. Mariæ n. 77. & ſeqq.* & quamplures alii apud Duardum *hic c. 15. q. 19. n. 13. & ſeqq.* apud Martam *de juriſdict. p. 4. caſu 64. & 69.* contra Baldum *in c. at ſi clerici, de iud.* & alios, quos citat, & ſequitur Carolus de Graſſis *de effectibus cleric. effect. 3. nu. 65. 125. & ſeqq. præſertim n. 485. & n. 500.*

Objicies clerici non ſubjiciuntur legibus, ſeu ſtatutis Principum ſæcularium, *c. Eccleſia S. Mariæ, de conſtit.* ergo neque uti poſſunt privilegiis hujuſmodi ſtatutorum; conſequenter hujuſmodi ſtatuta non videntur libertati Eccleſiaſticæ adverſari: par. n. eſt, ut qui legis onus non ſentit, nec ipſius commodum, & fructum recipiat, *c. quia fruſtra, de uſuris.* Imò in *c. Eccleſia S. Mariæ, de conſtitut.* decernitur ſtatuta laicorum circa perſonas, ſeu res Eccleſiaſticas nullum robur habere; etiamſi in commodum Eccleſiaſticorum ſancita ſint, niſi ab Eccleſia approbentur.

Reſpondeo, Eccleſiaſticos non ſubiici legibus, & ſtatutis laicorum, quoad vim coactivam; conſequenter huiuſmodi ſtatuta in hac parte nullam vim habere donec approbata fuerint ab Eccleſia: Eccleſiaſtici enim cogi non poſſunt ad ſtatuta laicorum ſervanda, donec approbentur: cum laici iuriſdictione in clericos careant; non tamen hinc ſequitur, quin clerici frui poſſint privilegio ſtatutorum à laicis conceſſo, iure communi, & conſuetudine id eis permittente; conſequenter ſtatutum, quo cavetur, ne clerici ſimili huiuſmodi privilegiorum fruantur, libertati Eccleſiaſticæ adverſari videtur.

Secus ſi in ſtatuto habeatur, ut huiuſmodi ſtatutum Eccleſiaſticis non noceat: hoc enim ſtatutum libertati Eccleſiaſticæ non repugnat, ſed favet.

29 Maior difficultas eſt, utrùm contrà libertatem Eccleſiaſticam cenſendum ſit illud ſtatutum laicorum, in quo ſuperior laicus præſcribit, ut ſtatutum non ſuffragetur, nec proſit illis, qui ſubditi non ſunt.

Reſpondeo eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam, ſi ex circumſtantiis appareat judicem velle hoc privilegium ad clericos extendi, ut patet ex rationibus proximè citatis. Si verò de judicis voluntate dubitetur, præſumendum eſt hujuſmodi ſtatutum non eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam, tum quia aliud eſt derogare libertati, & privilegiis, aliud nolle privilegium concedere; in Bulla autem prohibetur derogare libertati, non verò nolle privilegium concedere, tum quia in hujuſmodi ſtatuto nulla fit mentio Eccleſiaſticorum; etiamſi ipſi non ſint laicis ſubditi, ergo hujuſmodi ſtatutum non videtur contra libertatem Eccleſiaſticam; nam in generali diſpoſitione non comprehenduntur ea, quæ in

ſpecie

Digitized by Google

ſpecie comprehendi, & fieri non poſſunt. *c. Lucius. § penult ff ad munici.* laicus autem non poteſt in ſpecie à privilegiis, & beneficiis ſuorum ſtatutorum Eccleſiaſticos excludere. Ita ex parte ſentit Azor. *p. 1. lib. 1 c. 53. q. 4* Bartolus, Baldur, & alii, quos citat, & ſequitur Carolus de Graſſis *effect. 2. n. 26. & ſeqq.* contra Duardum *hic q. 19. n. 41* & alios.

Utrùm verò ſtatutum laicorum aliud decernens contra clericos coniugatos io validum ſit, & libertati Eccleſiaſticæ contrarium, colligi poteſt ex ſupradictis *p. 3. n. 4. r. 3.* ubi oſtendi clericum coniugatum gaudere privilegio canonis, & fori, ita ut percuti, vel ad laicale forum trahi non poſſit, ſervatis conditionibus ibi traditis: Aliis verò privilegiis clericorum non gaudet; conſequenter in aliis ligari poteſt ſtatutis laicorum. Vide Doct. ibi citatos, & præterea Alterium *lib. 5. diſp. 16. c. 6 dub.* 9. Hoc tamen reſtringendum cenſeo ad clericos coniugatos in Eccleſia Latina. An autem clerici coniugati in Eccleſia Græca fruantur privilegiis alibi oſtendam *in tractatu de benefic.* & patet ex dictis *de matrimonio q. 3 p. 9. n. 13. r. 1.* ubi dixi conjugatos poſſe in Eccleſia orientali ordines ſuſcipere.

30 Uigeſimò: ſtatutum laicorum præſcribens omne debitum intelligi præſcriptum ſpatio quinque annorum, eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam, ſi in ipſo de Eccleſiaſticis fiat mentio: Eccleſiaſtici enim non ſunt laicæ poteſtati ſubditi *l. placet C. de Epiſc. & cler.* ſtatutum autem ſubditos ſolùm ligat, *c. ut animarum, de conſtit. li. 6. c. multi 2. q. 1.* Si verò in ſtatuto non fiat mentio Eccleſiaſticorum, validum eſt, & obligat alios, non verò clericos; conſequenter ſi clericus ſuccederet intra quinquennium laico, qui negligens fuiſſet in repetendo ſuo credito, non amitteret ius ad repetendum illud creditum, etiamſi quinquennium elaberetur, poſtquam ipſe ſucceſſit. Ita Anchar. *conſ.* 208. cuius initium eſt, *ſupra dictum ſtatutum*. Felinus *in c. Eccleſia S. Mariæ, n. 138 de conſtitut.* quos citat, & ſequitur Alterius *loc. cit. dub.* 12 Marta *n. 4. caſu 4 ad finem*, Duardus *q. 17. n. 55.* Carolus de Graſſis *effectu 2. q. 37. n. 406 & 447.*

Ex dictis igitur in præcedentibus illationibus conſtat, quandonam ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam eſſe cenſeantur, ut cenſura huius canonis incurratur.

31 Sed modò dubium eſt primò, utrùm ad incurrendam huius canonis excommunicationem opus ſit, ut lædatur libertas Eccleſiaſtica formaliter, ideſt, in iis rebus, in quibus Eccleſia libera eſt, quatenus Eccleſia, ſeu congregatio fidelium.

Reſp. hoc non opus eſſe, ſed ſufficere, ut lædatur in iis, quæ communia ſunt laicis, & Eccleſiaſticis, in quibus Eccleſiaſtici à laica poteſtate immunes, & exempti ſunt, ut patet ex ratione allata in ſecunda illatione *n* 4 contra Navarrum, Ugolinum, Gaiet. & alios, in his enim læditur ius Eccleſiaſticorum.

32 Secundò dubium eſt, utrùm ad incurrendam huius Bullæ cenſuram ſufficiat libertatem Eccleſiaſticam per ſtatuta, vel eorum uſum indirectè, & tacitè lædi.

Reſp. affirmativè; quia in Bulla dicitur, *directè, vel indirectè, tacitè, vel expreſſè præiudicatur*.

Hinc ſequitur primò cenſuram incurri, ſi ſtatuto pœna imponatur contra conſanguineos clericorum, qui iudicio clericorum ſubiici noluerunt: indirectè enim libertas Eccleſiaſtica violatur: quia clerici timore damni, quod conſanguineis imminet, quodammodo coguntur ſe ipſos iudicio ſæcularium ſubiicere. Ita DD. ſtatim citandi, & alii apud Carolum de Graſſis *effectu 2. num.* 106. *& 115. & 180.*

33 Idem dic de ſtatuto, quo emphyteutæ, ſeu coloni Eccleſiæ gravantur ratione bonorum, ſeu fructuum ex bonis Eccleſiæ perceptorum, nam indirectè læditur ius Eccleſiæ, quæ ob huiuſmodi onus viliori pretio ſua bona locare cogitur. Ita Federicus de Senis *conſ.* 111. Baldus *conſ* 31. *to. 1.* Filliucius *tractat. 16. n.* 275. & alii apud Alterium *diſp 16. c. 6. dub.* 5 apud Martam *de iuriſdict p 4. caſu* 13. apud Surdum *conſ.* 301. *n. 74. & ſeqq. tom.* 3. & apud Duardum *q.* 27. *n.* 2. ubi etiam oſtendunt.

34 Colonos Eccleſiæ ſtatutis laicorum non ligari: quod ego verum puto ſolùm circa bona, & fructus Eccleſiæ. Hac etiam de cauſa cenſeo ſtatutum laicorum concedens conductoribus prædiorum, ut prædia dimittere poſſint ſuis locatoribus, non extendi ad conductores bonorum Eccleſiaſticorum. Ita Bartolus *conſil.* 147. habens initium, *Domini priores artium*, quem citat, & ſequitur Felinus *in cap. Eccleſia S. Mariæ num.* 137. Alterius *diſp.* 16. *c. 6. dub.* 11. Marta 2. *part. caſu* 40. & alii apud præcitatos DD. & apud Carolum de Graſſis *effectu 2. num.* 179 *& ſeq. & num.* 293. ubi etiam oſtendit utrùm coloni partiarii poſſint partem fructuum colonicam è territorio contra Principis edictum extrahere, & aſſerit non poſſe, quia coloni Eccleſiaſticorum ſubditi ſunt Principibus, & ad illorum ſtatuta tenentur, quoties ex illorum obſervatione damnum Eccleſiaſticis non ſequitur. Vide Carolum de Graſſis *loco cit.* An autem coloni partiarii poſſint pro parte colonica ad collecta, & tributa obligari, conſtabit ex dicendis *q. 19. punct. 3. num. 7 & 8. tom.* 3. ubi allatis DD. placitis dicam ſtandum eſſe in hoc deciſioni Summi Pontificis.

35 Secundò probabilius eſſe, ſtatutum, quo revocatur privilegium, ſeu aliud ſtatutum laicorum, editum in favorem Eccleſiæ, aut clericorum libertati Eccleſiaſticæ adverſari. Ratio eſt, quia Eccleſia conceſſione illius privilegii acceptati ius acquiſivit: laici autem non poſſunt iuri Eccleſiæ derogare; quamvis poſſent ab initio huiuſmodi ius, ſeu privilegium non concedere; tum quia privilegium conceſſum non ſubdito, & ab eo acceptatum, regulariter tranſit in contractum. Quamobrem ſi extet ſtatutum antiquum laicorum, quo præſcribitur, ut ſingulis annis certa eleemoſyna in tali Eccleſia offeratur, non poſſunt laici novum edere ſtatutum, quo decernant, illam eleemoſynam in poſterum non perſolvi. Ita Felinus *in cap. Eccleſia S. Mariæ n.* 124. *de conſtitut.* quem citat, & ſequitur Alterius *lib. 5. diſput. 16. cap. 6. dub.* 1. Duardus *hic q.* 27. *num.* 15. Marta *de juriſdict. p. 4. cap. 25. n. 14. & ſeqq.* Sanchez, Suarez, & Salas, quos retuli *de privilegiis punct. 8. § 3. nu. 15. & ſeqq. tomo 2.* omiſſis quampluribus aliis, quos refert Carolus de Graſſis *de effectibus clericatus effectu 2 n. 14. & ſeqq.* Cardanus *in ſtatut. Mediolani p. 2. c.* 180 *num.* 20. contra Antonium de Souſa *hic diſp. 84. num.* 6. Ugolinum *hic c. 16. verſic. necnon qui ſtatuta*, *§. 4. col.* 3. Panormit. *in cap. Eccleſia S. Mariæ n. 24. de conſt.* & alios apud præcitatos DD. exiſtimantes eum, qui privilegium conceſſit, poſſe illud revocare, ſicut enim poteſt revocare legem: ita etiam privilegium, modò a Summo Pontifice approbatum non ſit, nam privilegium à Summo Pontifice approbatum cenſetur Eccleſiaſticum, conſequenter à laico revocari non poteſt, ut concedit etiam Ugolinus, Antonius de Souſa, & alii *locis cit.* quibus adde Pennam, & alios quos citat, & ſequitur Cevallos *in tr. de cognit. per viam violentiæ*, *in proœmio ca.* 10. *nu.* 21. Vide quæ infra dicam *q. 22. pun. 5. n. 5. r.* 3.

Addunt Marta *de juriſdict. p. 4. caſu* 41. Alterius *diſp.* 16. *ca. 6. col. 6. dub.* 8. Duardus *loco cit. num.* 16. Felinus, Archidiaconus, & alii apud Alterium *loco cit.* & apud Carolum de Graſſis *de effectibus cleric. effect.* 2. *num.* 98. *& ſeq. & effect.* 1. *n.* 181.

36 Statutum laicorum puniens concubinas clericorum eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam, tum quia concubinatus ab Eccleſia prohibetur, *cap. nemo blandiatur* 32. *qu* 4. & in Tridentino *ſeſſ.* 24. *c.* 8. conſequenter puniri debet ab Eccleſia, tum quia fœmina, quæ turpem habet conſuetudinem cum clerico ſacris ordinibus inſignito ſacrilegium committit; ſacrilegium autem fœminarum ab Eccleſiaſtico iudice punitur, *can. virginitas* 27. *q.* 1. *cap. cùm ſit, de foro compet. & c. quiſquis* 17. *qu.* 4. tum quia hujuſmodi fœmina eſt de familia cleri: ergo à judice Eccleſiaſtico puniri debet.

Ego verò exiſtimo hujuſmodi ſtatutum non eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam, modò in eo ſtatuto non tollatur Eccleſiaſticis judicibus facultas de eodem delicto cognoſcendi. Ratio eſt, tum quia libertas Eccleſiaſtica læditur, quoties Eccleſiaſticis facultas aufertur utendi jure ſuo, ſeu faciendi quod ab ipſis fieri licet; ſed in hoc caſu non aufertur Eccleſiaſticis facultas utendi jure ſuo, ſeu faciendi, quod ab eis fieri licet; jus enim ipſis non competit retinendi concubinas, tum quia concubinatus utroq; jure damnatus eſt, 28. *diſt. per totam*, *& l. omnia privilegia C. de ſacroſanct. Eccleſ.* tum quia etiamſi daremus concubinatum jure civili damnatum non eſſe, concedendum tamen eſſet interdici poſſe & de facto prohiberi per hujuſmodi ſtatutum, ne fœminæ turpiter cum clericis commiſceantur: ergo hujuſmodi ſtatutum non derogat libertati clericorum, cùm ipſi clerici non ſubjiciantur ſæculari, ſed fœminæ, judicibus ſæcularibus ſubditæ. Ita Anchar. *ex parte conſ.* 196.

Ad primam rationem reſpondeo hujuſmodi concubinatum non ſolùm ab Eccleſia, verùm etiam à judice laico puniri poſſe, poſito hujuſmodi ſtatuto.

Ad ſecundam eodem pacto reſpondendum eſt, nam concubinatus poſita prohibitione fori laicalis fit mixti fori: ſicut homicidium in Eccleſia commiſſum ab Eccleſiaſtico, & ſæculari judice puniri poteſt.

Ad tertiam reſpondeo: præfatam concubinam ab utroque judice puniri; etiamſi de familia clerici cenſeatur: non enim ob id gaudet privilegio fori, ut cum eodem Alterio, Duardo, & aliis liquet ex allatis rationibus.

37 Tertiò dubium eſt, utrùm ad incurrendam hujus canonis cenſuram opus ſit, ut prædicta ſtatuta, ſeu decreta ferantur in genere, vel in ſpecie contra omnes perſonas Eccleſiaſticas, vel contra aliquas tantum.

Reſp. ſatis eſſe, ſive in genere ferantur contra omnes Eccleſiaſticos, ſive in ſpecie contra nonnullos tantùm, ſeu contra perſonam Eccleſiaſticam, ut ſi edicto decernatur à Canonicis talis Urbis, vel a poſſeſſore talis beneficii decimarum tributum, aut vectigal exigi, hoc enim eſt in ſpecie ſtatuere, ſeu decretum facere. Ita DD. ſtatim citandi. Si verò in genere præcipiatur, ut omnes cujuſcunque ordinis, & conditionis ſint, tributum, aut vectigal ſolvant, hujuſmodi ſtatutum non videtur contra libertatem Eccleſiaſticam; quia non cenſetur latum contra perſonas Eccleſiaſticas, nam in generali diſpoſitione non veniunt ea, quæ in ſpecie diſponi non poſſunt, ut patet ex dictis *illat.* 11. *& 56. n. 17. & num.* 25. Ita Ugolinus *hic verſ. necnon qui ſtatuta*. §. 5. ibi *quartò afficit.* Duardus *q. 20. n. 1.* contra Alterium.

Hoc tamen limitatur, niſi ex circumſtantiis appareat Magiſtratum, ſeu judicem voluiſſe ſuo generali decreto etiam Eccleſiaſticos contineri, ut ſi lato generali decreto, in quo Eccleſiaſticorum mentio facta non fuit, curet vectigal edicto præſcriptum non ſolum a laicis, verùm etiam ab Eccleſiaſticis exigi, nam ſuo decreto libertatem Eccleſiaſticam lædit, & uſu indicat, quos ſuo decreto comprehendi voluerit.

38 Quartò: dubium eſt, utrùm cenſura hujus canonis incurratur; etiamſi ſtatutum contra libertatem Eccleſiaſticam, ſeu contra jura Eccleſiarum edatur prætextu boni communis, e.g. ad propulſan-

dos

Digitized by Google

dos inimicos, ad muniendas arces, ad retrahendum clericos ab injuriis in laicos inferendis.

Reſpondeo incurri, quia Summus Pontifex excommunicationem abſolutè fert contra ferentes quælibet decreta (ſive illa vocentur ſtatuta, ordinationes, conſtitutiones, pragmaticæ, ſive alio nomine) ex quovis prætextu, & quovis quæſito colore, aut aliàs quomodolibet, ut in Bulla dicitur.

Idem dic, ſi præfata decreta fiant prætextu privilegii, vel conſuetudinis, tum quia conſuetudo contra jus divinum induci non poteſt, tum quia conſuetudo legitima non eſt, niſi legitimo tempore præſcripta ſit, conſuetudo autem contra libertatem Eccleſiaſticam præſcribi non poteſt, cum Bulla ſingulis ferè annis innovetur, & contraria conſuetudo reprobetur, ut pluribus oſtendi *q.15.p.4.§.2.per totum & §.3.n.1 & ſeqq.t.3.*

Secus dicendum eſt primò, ſi hoc fiat ex vero Summi Pontificis privilegio, nam privilegio Summi Pontificis concedi poteſt, ut quis Eccleſiis, & Eccleſiaſticis onera imponat ſi, quæ ejuſdem Summi Pontificis auctoritate imponi poſſunt: hæc enim auctoritas delegabilis eſt, & quæ laicus in tali eventu facit, non jure proprio, ſed Pontificio præſtat, ut ſuprà oſtenſum *p.4 cit.§.1.per totum t.3.*

Secus dicendum eſt ſecundò, ſi decreta à laicis fiant, in caſibus, in quibus hoc eis permittitur, ut ſi tributa à clericis conjugatis exigi concedant. Ratio eſt, tum quia id fit Eccleſia permittente, ut ſuppono, & conſtat ex ſupradictis *loc.cit.* tùm quia in his caſibus Eccleſiaſtica libertas lędi non cenſetur.

Quintò: dubium eſt, utrùm ad incurrendam hujus canonis excommunicationem ſatis ſit ſtatutum, vel decretum fieri, ordinari, vel publicari, vel uti contrà jura alicujus Eccleſiæ, vel aliquorum Eccleſiaſticorum.

39 Pro ſolutione iſtius difficultatis.

Advertendum eſt primò, libertatem Eccleſiaſticam eſſe illam, qua tota Eccleſia fruitur, ſive illam habeat ex privilegiis à Deo, ſive a Summo Pontifice, ſive ab Imperatore conceſſis (ſolum enim Imperatorem poſſe privilegia temporalia toti Eccleſię concedere docet Innocentius *in cap. cùm ad verum, diſt.* 96. conſequenter Reges, alioſque Principes non poſſe privilegia generalia toti Eccleſiæ, ſed particularibus tantum Eccleſiis concedere.) Ita Innocentius, & alii *in cap. noverit, de ſentent. excommun.* Cajet. *v. excommun. cap.* 31. *notab.5.* Suarez *diſp* 21 *ſect.*2. Navarr.*c.*27.*n.*119 Reginald.*lib.9.c.*23.*n.*357. Ugol.*bic verſ.necnon qui ſtatuta*, §.6. Duardus, & Sayrus *locis proximè citandis.* Filliucius *tract.*16.*c.*10.*q.* 7. *n.* 269. omiſſis quampluribus relatis à Carolo de Graſſis *de effectib. clericatus effectu* 2.*n.*67.*& ſeqq.*

Ex quo ſequitur, libertatem Eccleſiaſticam non lædi ſtatutis, vel decretis contra jura aliquarum Eccleſiarum, vel Eccleſiaſticorum editis; quia libertas Eccleſiaſtica eſt illa, qua tota Eccleſia gaudet. Si verò ſtatuta ſint contra jura & privilegia totius Eccleſiæ ſi, læditur libertas Eccleſiaſtica, ſive illa privilegia conceſſa fuerint perſonis Eccleſiaſticis, ſive Eccleſiis, vel locis piis; ſive prædiis, & bonis ad Eccleſiam, ſeu clericos ſpectantibus; quia hæc ſunt privilegia generalia, quibus tota Eccleſia gaudet.

Advertendum eſt ſecundò in hoc canone latam eſſe excommunicationem non ſolùm contra illos, qui libertatem Eccleſiaſticam ſtatutis, ſeu decretis lædunt, verum etiam contra illos, qui ſtatutis, ſeu decretis præjudicium inferunt juribus Sedis Apoſtolicę, aut quarumcunque Eccleſiarum. His poſitis ad propoſitam difficultatem.

40 Reſpondeo: eum, qui ſtatutum facit, ordinat, publicat, vel utitur contra jura, & privilegia, quibus tota Eccleſia gaudet, affici excommunicatione hujus canonis; quia hic, propriè loquendo, dicitur libertatem Eccleſiaſticam lædere. Imò ſi hæc faciat contra jura Sedis Apoſtolicæ, vel particularis Eccleſiæ, adhoc afficitur excommunicatione; licèt enim libertatem Eccleſiaſticam non lædat; tamen juribus Sedis Apoſtolicæ, aut Eccleſiarum præjudicat, ut in Bulla dicitur: conſequenter cenſuram hujus canonis incurrit: licèt non contrahat excommunicationem latam *in c. noverit, de ſentent. excommun.* ubi ſermo eſt de libertate Eccleſiaſtica. Ita Ugolin. *loco cit.* Sayrus *lib.3.c.*19.*n.*9. Regin.*n.*358. Duardus *q.*26. *n.* 1. Coriolanus *hic verſ. nunc autem.* Carolus de Graſſis *loc. cit.* ubi alios refert, contra Sylveſtrum *verb. immunitas* 2. *num.*8. Cajetanum *verb. excommunicatio, cap.* 31.

Idem dicendum arbitror: ſi ſtatutis, ſeu decretis violentur jura Canonicorum alicujus Eccleſiæ, quibus Canonici gaudent ratione beneficii, ſeu dignitatis, hæc enim dicuntur jura Eccleſiæ. Secus dicendum opinor, ſi privilegia, ſeu jura ſint particularibus perſonis conceſſa: ita ut extincta perſona extinguantur, hæc enim non dicuntur jura Eccleſiarum, & multò minus ad Eccleſiaſticam libertatem pertinent. Ita ſentire videtur Ugolinus *bic* §.6.*col.*3.

41 Sextò: dubium eſt, quomodo ſe gerere debeat Ordinarius, & Epiſcopus, dum aliquod ſtatutum a laicis contra libertatem Eccleſiaſticam editum eſſe animadvertit.

Reſpondeo: ſi dubium ſit, an illud ſtatutum libertati Eccleſiaſticæ adverſetur, & damnum Eccleſiæ, & clericis inferat, Epiſcopus cogere poteſt conditorem ad declarandum expreſsè, tali ſtatuto clericos, & Eccleſias non comprehendi: hoc enim pacto occurrere poteſt damno Eccleſiarum, & clericorum. Ita Graſſius, Ugolinus, Alterius & alii *locis proximè citandis.* Si verò perſpicuè conſtet illud ſtatutum eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam, præcipere debet conditori, & iis ad quos pertinet, ut illud omnino tollant, & mandent non obſervari, ipſiſque in hoc deficientibus debet ipſe auctoritate ſua tollere, & declarare hujuſmodi ſtatutum irritum eſſe, & invalidum; ipſi enim incumbit onus tuendi, & ſervandi libertatem Eccleſiaſticam. Vide Felinum *in c. Eccleſia S. Mariæ, n.*145.*de conſtitut.* Joannem Andream *in c. ſin. de immunit. Eccl. lib.*6. & Alterium *lib.5.diſp.*16.*c.*6.*dub.*14. Graſſium 1.*p. lib.*4. *in expoſit. Bullæ n.*119. Ugolinum *bic verſ. necnon qui* §.3.*col.*3 *verb.*4. *afficit*, & Carolum de Graſſis *de effectibus clericatus, effectu* 2. *ſub ſin. n.* 512. *& ſeqq.* Sayrum *lib.*3.*c.*34.*n.*17.

An verò abſolutio impendi poſſit, antequàm hujuſmodi ſtatuta de libris deleantur; conſtabit ex dicendis *ſub finem hujus Bullæ quæſt.* 22.*punct.*4 *n.*6.*tom.*3 ubi dicam non poſſe abſolutionem impendi, niſi revocatis decretis, & deletis ſtatutis de libris capitularibus, ac certiorato Pontifice de tali revocatione, & caſſatione.

PUNCTUM III.

De ſubjectio iſtius excommunicationis, ſeu quænam perſonæ cenſura hujus canonis afficiantur ob violationem libertatis Eccleſiaſticæ, & jurium Sedis Apoſtolicæ, aliarumque Eccleſiarum occaſione ſtatutorum, & decretorum.

1 *Subjectum hujus cenſuræ eſt quælibet perſona, quæ ſtatuta, vel decreta quælibet in genere, vel in ſpecie ex quavis cauſa facit, ordinat, vel publicat, aut factis vel ordinatis, utitur, quibus libertas Eccleſiaſtica læditur; vel juribus Sedis Apoſtolicæ, aut aliarum Eccleſiarum præjudicium infertur directè, vel indirectè, tacitè vel expreſsè.*

2 *Communitas utrum cenſuram excommunicationis incurrat faciendo ſtatuta.*

3 *Conſiliarii, qui de mandato Principis ſtatutum contra libertatem Eccleſiaſticam faciunt, excommunicationem incurrunt.*

4 *Senatores, aut alii, qui ſuo voto ad legem contra libertatem Eccleſiaſticam condendam concurrunt, excommunicationi ſubjiciuntur.*

5 *Statuta contra libertatem Eccleſiaſticam facienti præſtans auxilium, conſilium, vel favorem, non incurrit excommunicationem, niſi ſuo voto, vel alio ſimili modo ad ſtatutum concurrat.*

6 *Statutum fieri mandans contra libertatem Eccleſiaſticam ſententiam excommunicationis non incurrit ſi agatur de nudo, & ſimplici mandato.*

7 *Statutum vel decretum contra libertatem Eccleſiaſticam ſcribens, non videtur reus excommunicationis.*

8 *Conſuetudinem inducens, vel ea utens contra libertatem Eccleſiaſticam, excommunicationem non incurrit.*

9 *Conſuetudine acquiri non poteſt facultas condendi ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam.*

10 *Magiſtratus ſciens ſervari ſtatutum contra libertatem Eccleſiaſticam, excommun. non incurrit non impediendo.*

UNICA PROPOSITIO.

1 QUi ſtatuta, vel decreta quælibet in genere, vel in ſpecie ex quavis cauſa faciunt, ordinant, vel publicant, vel factis, aut ordinatis utuntur, quibus libertas Eccleſiaſtica læditur, vel juribus Sedis Apoſtolicæ, aut aliarum quarumlibet Eccleſiarum quomodolibet directè, vel indirectè, tacitè, vel expreſsè præjudicium infertur, cenſuram hujus canonis incurrunt. Hæc propoſitio patet ex verbis Bullæ, & ſingulæ ejus partes in præcedentibus explicatæ ſunt.

Hinc ſequitur primò: quemlibet ſuperiorem, laica poteſtate fulgentem, affici excommunicatione hujus canonis, faciendo ſtatutum, vel decretum, vel eo utendo, ſive is ſit Prætor, Princeps, vel judex, ſive ſit Epiſcopus, Cardinalis, vel alius, nam Summus Pontifex abſolutè, & indiſtinctè loquitur, & hi omnes cenſuræ capaces ſunt. Ita Socinus *in cap. noverit, de ſententia excomm. verſ. ſed circa hoc*, Ugolinus *bic verſ. necnon qui ſtatuta* §.2 *n.*1. *verbo, item excommunicato*, Duardus *canone* 15. *quæſt.*26. *ad finem, & q* 28. *nu.*7. & alii, quos in ſimili retuli *sect. præcedenti p. q. per totum tom.* 3. ubi oſtendi hunc canonem loqui de iis, qui Eccleſiaſticos auctoritate laica ad forum ſæculare trahunt, & hanc pœnam extendunt etiam ad Reges, & Imperatorem. Sed quid ego in hac re ſentiam alibi explicavi *de cenſuris in genere diſput.*2. *q.*6 *punct.*2.*n.*14. *tom.*1. ubi dixi, non improbabiliter excuſari Reges, & Imperatores a cenſuris, illiſque non ſubjici, quia ſpeciali nota digni videntur; idem docui de clauſura *q.4.p.*1.*n.*4 *tom.*1.

Secundò non ſolùm Principes, & judices, ſed etiam Magiſtratus communitatis, Conſules, Rectores, Conſiliarios, Senatores, & alios quovis nomine vocentur, affici excommunicatione hujus canonis, faciendo ſtatuta, vel decreta contra libertatem Eccleſiaſticam, vel contra jura Sedis Apoſtolicæ, vel Eccleſiarum. Ita Alterius *bic lib.*5. *diſp.*16. *c.*3. *dub.*4. *col.*7. Suarez *de cenſuris diſp*, 21. *ſect.*2. *num.*89. Duardus *bic q.*23. Antonius de Souſa *c.*16. *diſp.*83. *n.* 5. *& ſeq.* Reginaldus *lib.*9.*n.*361. contra Ugolinum *bic verbo, necnon qui ſtatuta*, §.4. *verſ.*6. exiſtimantem.

2 Excommunicationis cenſuram non incurri à communitate hujuſmodi ſtatuta faciente. Ratio noſtra eſt, tum quia licèt communitas, ut ſic excommunicari non poſſit, ut patet ex dictis *de cenſuris diſp.*1. *quæſt.*1. *puncto* 4.*n.*11 *tom.*1. *ex cap. Romana*, §. *in univerſitatem, de ſententia excommunicationis lib.* 6. Nihilominus ſinguli ea communitate facientes contra decretum ſub cenſura latum, excommunicationem incurrunt, ut ibidem explicavi, & clarè conſtat ex *c. noverit, de ſententia excommun.* ubi expreſsè excommunicantur

cantur

cantur Poteſtates, Conſules, Rectores, & Conſiliarii locorum, in quibus hujuſmodi ſtatuta facta ſunt, tum quia cenſura hujus canonis fertur contra quomodolibet facientes ſtatuta, vel decreta contra jura Eccleſiarum, ſeu Eccleſiaſticorum; ſive ergo illa faciunt nomine proprio, ſive nomine Principis, ſive ſoli, ſive cum aliis per vota, & ſuffragia, incidunt in excommunicationem, nam probabile eſt illa verba, *vel aliàs quomodolibet fecerint*, non ſolùm referri ad quamlibet cauſam, colorem, & prætextum, quo ſæculares judices moventur ad ſtatuta, vel decreta facienda, contra Duardum *hic q.22 n.2. verſ. ad ſecundum*. Ugolinum *hic verſ. necnon qui ſtatuta*, ibi, *ſextò efficit*; verùm etiam referri ad omnem prorſus modum faciendi, in totum ſcilicet, vel in partem: hæc enim eſt dictio univerſalis, quæ omnem modum, & omnes caſus comprehendit, ex Menoch. *remed.6. de recuper. num.15.* Cenedo *pract. q. ſing. 95. n.1. & ſeqq.* Flaminio *de reſignat. to.2. q.25. n.4 & ſeq.* & aliis. Quamobrem notanda eſt illa loquendi forma, *aut aliàs quomodolibet fecerint*, &c. Illa particula, *aliàs*, denotat alium quemlibet prætextum, colorem, vel cauſam, qua Legislator movetur ad faciendum ſtatutum, vel decretum. Illa vero particula *quomodolibet*, denotat quemlibet modum faciendi, ordinandi, vel publicandi. Explicatis hoc pacto his verbis, optimè ſalvatur Summi Pontificis intentio, & verborum ſuperfluitas evitatur, nam illa particula, *alias*, ex ſe ſignificat aliter, vel alio modo, *l. denique §. interdum, ff. de pecul. leg. 1. §. iure, ff. de aqua quotid. & æſtiv.* Ita Bartolus *in leg. 1. ff. de condition. & demonſtr.* Cornena, Hondedeus, & alii apud Gratum *dict. 9.* & apud Barboſam *addictione 9.*

3 Tertiò: Cenſores, & Conſiliarios, quibus Princeps mandat, ut legem in præjudicium libertatis Eccleſiaſticæ faciant, vel approbent, vinculo hujus cenſuræ ligari. Ratio eſt, quia licèt ſolus Princeps propria auctoritate legem concedat: nihilominus etiam Cenſores, & Conſiliarii eam ſuo modo condunt, vel ordinant; conſequenter excommunicatione afficiuntur, cum hæc lata ſit in quolibet modo facientes, vel ordinantes legem, vel decretum contra libertatem Eccleſiaſticam. Ita Antonius de Souſa *hic c.16. diſp.83. n.5.* An autem hoc intelligendum ſit de quibuslibet Conſiliariis, patebit ex dicendis *illatione proxima ad finem*.

4 Quartò: Senatores, alioſque, qui ſuo voto, & ſuffragio ad legem condendam concurrunt, affici excommunicatione; quia hæc afficit quomodolibet facientes legem, vel decretum contra libertatem Eccleſiaſticam. Idem dic de illis, qui ſe legi ſubſcribunt; etiamſi ad illam condendam ſuffragium, & votum denegaverint. Ratio eſt, quia iſta excommunicationis pœna fertur in eos, qui quomodolibet ſtatuta, vel decretum faciunt contra libertatem Eccleſiaſticam: qui autem legi ſubſcribitur, dicitur legem aliquo modo facere, lex enim conſtituitur nomine ſubſcribentis. Ita Antonius de Souſa *c.16. diſp.83. n.7.*

Secus dicendum eſt de Conſiliariis, qui modò conſilio perſuadent, ſeu inducunt Regem, ad condendam legem contra libertatem Eccleſiaſticam; ipſi verò non approbant, non ordinant, non diſponunt, nec ſubſcribunt, nec voto deciſivo concurrunt. Ratio eſt, quia iſti non dicuntur legem, vel decretum facere; ſed ſuadere, ut fiat, ut clariùs conſtabit ex dicendis in ſolutione difficultatis proximè ſubſequentis.

5 Sed modò dubium eſt primò, utrùm præſtantes auxilium, conſilium, vel favorem ad faciendum ſtatutum, vel decretum contra libertatem Eccleſiaſticam incidant in excommunicationem hujus canonis.

Reſp. negat, niſi ſuo voto, & ſuffragio, vel alio ſimili modo ad ſtatuta, vel decreta edenda concurrant. Ratio eſt, tum quia ex regula generali ſæpiùs repetita conſtat, cenſuram, latam in facientes, non extendi ad conſulentes, auxiliantes, vel faventes, tum quia dum ſuperior iſtos ſuo præcepto comprehendi intendit, exprimit. Ita Duardus *hic q.22. n.1. verſic. confirmatur*. Antonius de Souſa *hic diſp. 83 num.4. & c.19 num.3* Alterius *lib.5. diſp.19. c.4. col.1. verſic. nec non*, & alii contra Toletum *lib.1. c.29. verſic. adverte etiam*, ubi arbitratur excommunicationem latam in canone 54. 55. 56. & 57. extendi ad conſulentes, & ad faventes, etiamſi in utroque iſtorum canonum non exprimatur conſilium, favor, &c. Ratio eſt, quia omnes iſtæ cenſuræ ſub uno contextu copulativè leguntur, verùm hæc ratio non obſtat, quia licèt iſtæ cenſuræ ſub uno contextu legantur; nihilominus per diverſos §§. diſtinguuntur, & non idem in omnibus diſponitur.

6 Secundò: dubium eſt, utrùm mandans ſtatutum fieri contra libertatem Eccleſiaſticam huic cenſuræ ſubjiciatur.

Reſponderi poteſt negativè ſi loquamur de nudo, & ſimplici mandato; quia cenſura lata in facientes non ligat mandantes, ut patet ex regulis generalibus *traditis de cenſ. in communi diſp.5. q.1. pun.6. n. 6. & ſeq. 10.1.*

Probabilis tamen etiam eſt oppoſita ſententia, quam ſequitur Duardus *q.22. n.2. ſub finem*, & Alterius *diſp.16. c.3. col.4.* Ratio eſt, tum quia probabile eſt, verbum illud, *ordinare*, non idem eſſe, quod *diſponere*, ſed *mandare*, juxta Duardum *loco cit.* conſequenter hac cenſura comprehendi mandantes, ſecuta ſtatuti publicatione; tum quia iſta excommunicatio videtur lata contra quomodolibet facientes ſtatuta; ille autem, qui mandat fieri, dicitur facere, ſi non per ſe, ſaltem per alium. Idem ſentire videntur Plotus, Julius Clarus, & alii apud Carolum de Graſſis, *effectu 2. n.63.*

7 Tertiò dubium eſt, utrùm ſcriptores ſtatutorum, ſeu decretorum contra libertatem Eccleſiaſticam, vel jura Eccleſiarum, cenſuram hujus canonis incurrant.

Reſpondendum videtur, non incurrere cenſuram hujus canonis, niſi fortè ſint Cancellarii, vel ſimiles, quos Princeps, vel communitas, conſtituit ad facienda ſtatuta pro bono communi. Ratio eſt, tum quia iſta excommunicatio videtur lata contra eos, qui ſtatuta, vel decreta auctoritativè faciunt, vel ordinant; qui autem ſcribit, non auctoritativè facit, vel ordinat, niſi fortè ſint Cancellarii, vel ſimiles, qui ad hoc à Principe, vel communitate conſtituuntur, tum quia Summus Pontifex nullam de ſcribentibus mentionem hic facit; ergo noluit eos excommunicationi ſubiicere; alioquin aliquam de ipſis mentionem feciſſet, ſicut fecit *in c. noverit*, in quo excommunicantur etiam ſcribentes ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam; ſed illa excommunicatio non eſt reſervata, ut infrà dicam *pun. ſeq. n.4 & 5. pag ſeq.* Ita Duardus *hic q 22. nu.1. & ſeqq.* Reginaldus *lib.9. num.362.* & alii, quos referam *puncto ſeq. loco cit.* contra Suarez *diſp. 21 ſect. 2. n.79.* Antonium de Souſa *c. 16 diſp. 81. num. 2.* Cajetanum *v. excommunicatio c.31. notabili 3.* Alterium *diſp 16. cap.3. dub.3. col.7.* Filliucium *tract.16. c. 20. num.267 ex parte*. Quamquam multi ex iſtis in noſtram ſententiam cum præfata limitatione intellectam trahi poſſunt.

Objicies, iſta excommunicatio lata eſt contra facientes, vel ordinantes, vel publicantes ſtatuta, vel decreta quomodolibet contra libertatem Eccleſiaſticam; qui autem ſcribit, videtur aliquo modo ordinare, vel publicare: quia ſcriptura eſt publicum inſtrumentum, quo lex, & ſtatuta publicantur.

Reſpondeo: iſtam excommunicationem latam eſſe contra eos, qui ex quavis cauſa, vel prætextu auctoritativè faciunt, vel ordinant, vel publicant ſtatuta, vel decreta; ſcriptor autem non ordinat, vel publicat auctoritativè; ligatur tamen cenſura lata *in c. noverit*, *ut punct. ſeq n.4. & ſeq.* clariùs oſtendam.

8 Quartò dubium eſt, utrùm conſuetudinem inducens, aut utens conſuetudine jam introducta contra libertatem Eccleſiaſticam, in excommunicationem hujus canonis incurrat.

Reſpondeo non incurrere cenſuram hujus canonis; ſed illam, quæ reperitur *in c. noverit, de ſent. excomm.* Ratio eſt, quia cui non conveniunt verba diſpoſitionis, neque diſpoſitio, & ejus pœna convenire debet: huic autem non conveniunt verba diſpoſitionis; quia Bulla loquitur de ſtatutis, & decretis: conſuetudo autem propriè loquendo, non eſt ſtatutum, vel decretum, cùm alia ſit definitio ſtatuti, & decreti; alia conſuetudinis; & aliud ſit conſuetudinem inducere, vel inducta uti, aliud ſtatutum, vel decretum facere, vel uti prætextu conſuetudinis, vel privilegii, ut in Bulla dicitur, & cùm verſemur in materia pœnali, verba ſtrictè, & propriè ſunt accipienda. Ita Suar. *diſ 21. ſect. 2. n.86.* Duar. *c. 55. q.13. n.4. & qu. 24 n.2.* Reginaldus *lib.6. c.23. num.361. verſ. adverte quoque*, Filliucius *tract.16. c.10. quæſito 7. n.268* contra Sayrum *lib.3. c.19. num.10.* Antonium de Souſa *hic c.16. diſp.80. n.6.* Coriolanum *hic verſic. ad incurrendam*.

Dixi, non incurrere cenſuram hujus canonis; *ſed ca. noverit*; quia in prædicto c. lata eſt excommunicatio contra utentes conſuetudine contra libertatem Eccleſiaſticam; quæ tamen excommunicatio non eſt reſervata.

9 An verò conſuetudine acquiri poſſit facultas condendi ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam, conſtat ex dictis in antecedentibus quæſtionibus præſertim *qu.16. p.4. §.3. per totum tomo 3.* non poſſe; tum quia conſuetudo contra jus divinum induci non poteſt, tum quia hujuſmodi conſuetudo reprobatur in Bulla Cœnæ *in can. noverit, de ſentent. excomm. & in auth. Caſſa, C. de ſacroſanct. Eccl.* Ita Vaſquez *de ſucceſ. §.50. n.561.* Surdus *conſ. 301. n.55. lib.3.* Natta *conſ. 495. n.14. lib.3.* Privilegio tamen Summi Pontificis, non verò ullius Summo Pontifice inferioris, concedi poteſt facultas faciendi id, quod eo ſecluſo contra libertatem Eccleſiaſticam cenſeretur: Summus enim Pontifex hanc facultatem delegare poteſt, ut patet ex ſupradictis *q.15. punct.4. §.3. n.2. & ſeqq. §.3.* idemque in terminis innuit Filliucius *num.274.* Felinus *cap. 2 de maiorit. & obed.* & alii apud Carolum de Graſſis *de effectibus cleric. effectu 2. num. 32.* ubi alios refert, *& num. 184. & ſeqq.* ubi loquitur de ſtatutis laicorum confirmatis à Papa.

10 Quinto: dubium eſt, utrùm Magiſtratus, vel Rectores civitatis ſcientes ſervari ſtatutum, vel decretum contra libertatem Eccleſiaſticam, & non impedientes, excommunicatione afficiantur.

Reſpondeo negativè; quia cenſura lata ob poſitivam actionem non incurritur ob omiſſionem. Ita Cajetanus *c.35. verſ. tertiò nota*, Suarez *diſp.21. ſect 2. n.83.* Alterius *diſp.96. c.4. difficultate 2.* Filliucius *tr.16. c.10 quæſito 7. num.268.* Duardus *hic ca.13. num.3.* contra Navarrum *cap.27. num.119.* Reginaldum *lib.9. cap.23. nu.364. ſub finem*, & *num. 339. ſub finem*.

PUNCTUM IV.

Utrùm excommunicationis pœna contra eos, qui libertatem Eccleſiaſticam ſtatutis, aut præceptis ledunt, alibi expreſſa reperiatur, & quomodo ab excommunicatione hujus canonis differat.

5 *Cap. eos, qui de immunitate Eccleſ. in 7. continet excommunicationem contra Dominos temporales præcipientes ſuis ſubditis, ne vendant aliquid perſonis Eccleſiaſticis, vel ab eis emanat, vel ne exhibeant* communia

communia obſequia, id eſt ne triticum molant, panem coquant &c. Hoc caput comprehendit ſolos Dominos habentes dominium temporale, & ſubditis præcipientes; & ad hanc excommunicationem incurrendam non requiritur ſtatutum, vel decretum, ſed ſufficit ſimplex præceptum. Hæc cenſura non eſt reſervata.

2 *Cap. Gravem de ſentent. excommun. afficit excommunicatione conſiliarios, & Officiales Civitatis non delentes de ſuis libris ſtatuta libertati Eccleſiaſticæ contraria, & ſtatutarii habentes Feuda Eccleſiaſtica illis privantur.*

3 *Excommunicatio* c. gravem, *eſt ipſo iure lata, non ferenda in ſententia Auctoris.*

4 *Statutarii, ſcriptores ſtatutorum, niſi ſcribant in privatam formam iam iudicata facientes ſervari ſtatuta edita, vel conſuetudines introductas contra libertatem Eccleſiaſticam, niſi illa ſtatuta de Capitularibus amoveri, fecerint, Conſules, Rectores, & Conſiliarii locorum concurrentes ad obſervantiam, vel editionem ſtatutorum, vel conſuetudinis, & præſumentes ſecundùm illa, vel illam iudicare, vel indicata in publicam formam ſcribere, incurrunt excommunicationem in c. noverit de ſentent. excomm.*

5 *Inter excommunicationem cap noverit, & excommunicationem huius Bullæ hæc differentia, quod cap. noverit: extenditur ad ſcriptores ſtatutorum, & ad ſervantes conſuetudinem introductam contra libertatem Eccleſiæ, ad quos non extenditur Bulla Cœnæ excommunicatio in cap. noverit: non eſt iure communi reſervata, hæc in Bulla Cœnæ eſt reſervata; cap. noverit afficit excommunicatione eos, qui ſtatuta ſervari faciunt, niſi illa de capitularibus, id eſt libris in quibus ſtatuta ſcribuntur, fecerint amoveri, Bulla autem Cœnæ excommunicat obſervantes præfata ſtatuta, ſeu utentes ſtatutis contra Eccleſiaſticam libertatem, nec fit mentio de illis, qui ea non curant deleri de libris.*

6 *Statuta è capitularibus non delens, non incurrit excommunicationem* c. noverit, *ſi illa obſervari non curet.*

7 *Statuta de ſuis libris non amovens, ſed ſolùm indicans ſe illis ſtatutis noluiſſe libertati Eccleſiaſticæ contraire, ab excommunicatione non eximitur, ſi conſtet illa ſtatuta libertati Eccleſiaſticæ adverſari.*

UNICA PROPOSITIO.

PLuribus in locis excommunicatio lata eſt contra violatores libertatis Eccleſiaſticæ.

1 Primò *in c. eos, qui de immunitate Eccl. in* 6. excommunicantur domini temporales, qui præcipiunt ſuis ſubditis, ne perſonis Eccleſiaſticis aliquid vendant, vel ab eis emant, vel ne communia obſequia exhibeant, ſcilicet ne coquant panem, molant triticum, &c.

Circa hanc excommunicationem obſerva primò, in hoc cap. ſermonem non eſſe de ſtatutis: conſequenter Principem ſæcularem, qui non promulgato ſtatuto, vel decreto, interdicit ſuis ſubditis, ne præfata obſequia Eccleſiaſticis præſtent, in excommunicationem hujus c. incidere.

Obſerva ſecundò, in hoc cap ſermonem eſſe tantummodò de dominis, ſæculare dominium habentibus, qui id ſuis ſubditis præcipiunt. Quamobrem, ſi quis temporale dominium non habens interdicat ſuis ſubditis, ne obſequia Eccleſiaſticis præſtent, aut contractus ineant, non afficitur excommunicatione. Item, ſi quis temporale dominium habens hoc interdiceret aliquibus non ſibi ſubditis, pœnam hujus textus non contrahet; quia textus loquitur de habentibus temporale dominium, qui ſuis ſubditis interdicunt, ne contractus cum Eccleſiaſticis ineant, vel ne obſequia exhibeant.

Obſerva tertiò excommunicationem hujus cap. non reſervatam eſſe, ut ex regulis generalibus. quia nulla reſervationis verba in hoc ca habentur. Vide [illegible]lam hic, Navarrum *ca* 27. *n* 130 *verſ. vigeſima-tertia* Saytum *li.* 3. *c* 34. *n.* 17. Sylveſt *ver. excommunic* 8 *a* 50. Filliucium *tr.* 14 *c* 9 *qu.* 4.

2 Secundò *in c. gravem, de ſent. excomm.* extat excommunicatio contra Conſiliarios, & officiales civitatis, qui non delent de ſuis libris ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam. Præterea ſtatutarii habentes feuda Eccleſiaſtica, illis privantur.

3 Circa hanc excommunicationem obſerva dubium eſſe, utrùm ſit ipſo jure lata. Ratio dubii eſt, quia in textu dicitur, *excommunicationis ſententiam promulgare procures*, quæ ſunt verba futuri temporis: verba autem futuri temporis non indicant cenſuram ipſo jure latam; ſed ferendam, ut ex regulis generalibus *traditis de cenſuris in communi diſp.* 1 *qu.* 2. *punct.* 2. *n.* 6. *ro.* 1.

Nihilominùs gloſſa *in præfato c verb. promulgare procures*, Alterius *diſp.* 16. *c.* 4 *ſub finem, verſ. eadem excommunicatio*, & alii, quorum ſententia valde probabilis eſt, putant iſtam excommunicationem eſſe ipſo jure latam; ſenſus enim eſt, *excommunicationis ſententiam promulgare procures*; quia jam ſunt excommunicati *in c. noverit, de ſententia excommunicat.* ſeu *procura promulgari*, ſeu *denunciari excommunicatos*; Summus enim Pontifex non ſolùm vult iſtos excommunicationi ſubiici, ſed etiam à judice excommunicatos denunciari.

Ad rationem dubitandi reſpondeo, illa verba eſſe futuri temporis quoad promulgationem, & denunciationem, non autem quoad pœnam ipſam excommunicationis: nullus enim denunciari ſolet excommunicatus, niſi priùs in excommunicationem lapſus ſit.

4 Tertiò *in cap. noverit, de ſentent. excommun.* habetur alia excommunicatio contrà violatores libertatis Eccleſiaſticæ per ſtatuta, vel conſuetudines: excommunicantur enim primò ſtatutarii, & ſcriptores ſtatutorum; niſi fortè ſcribant in privatam formam: huiuſmodi enim ſcriptores probabile eſt, in præfato c. non comprehendi, iuxta Sanctum Antoninum 3. *p. tit.* 24 *c.* 27. *ad finem*; & Reginaldum *loco cit. num* 363. Sed oppoſitum probabilius videtur, quia textus ſimpliciter loquitur de ſcriptoribus, ii tamen, qui ſcribunt iudicata, debent illa in publicam formam ſcribere, ut cenſuram huius canonis incurrant. Ratio eſt, quia in textu id exprimitur. Ita Filliucius *tract.* 16. *c.* 10. *quæſt.* 7. *n.* 263. & aliquos retuli *puncto præcedenti dub.* 3. *n.* 7.

Secundò: qui faciunt ſervari ſtatuta edita, vel conſuetudines introductas contra libertatem Eccleſiaſticam, niſi prædicta ſtatuta de capitularibus ſuis fecerint amoveri.

Tertiò: Conſules, Rectores, & Conſiliarii locorum, ubi huiuſmodi ſtatuta, & conſuetudines editæ fuerint, vel ſervatæ, modò ſcilicet ad huiuſmodi ſtatutorum editionem, vel obſervantiam concurrant: nullus enim ob peccatum alterius excommunicatur. Ita Reginaldus *lib* 9. *n* 364. Toletus *lib.* 1. *c.* 38. *n.* 13. Alterius *hic c.* 4. *difficult.* 2. & alii, quos retuli *dub* 2 *ad finem n.* 6 *p. præcedenti*.

Quartò: qui ſecundùm illa præſumunt iudicare, vel iudicata in publicam formam ſcribere.

5 Hinc facilè colligi poteſt differencia inter excommunicationem *c. noveris*, & illam, quę hic in Bulla Cœnę habetur.

Primò enim differt, quia excommunicatio *c. noverit*, extenditur ad ſcriptores ſtatutorum, & ad ſervantes conſuetudinem introductam contra libertatem Eccleſiæ, in Bulla autem Cœnæ non eſt ſermo de ſcriptoribus, vel de ſervantibus conſuetudinem, aliud enim eſt ſervare conſuetudinem, aliud ferre ſtatutum, vel decretum prætextu conſuetudinis, in Bulla prohibetur hoc ſecundum, non primum.

Secundò: excommunicatio *c. noverit*, non eſt reſervata de iure communi, excommunicatio verò Bullæ reſervata eſt.

Tertiò *in c. noverit*, excommunicantur, qui ſtatuta ſervari faciunt, niſi illa de capitularibus, id eſt, libris, in quibus ſtatuta ſcribuntur, fecerint amoveri: in Bulla autem excommunicantur, qui præfata ſtatuta obſervant, ſeu ſtatutis contra libertatem Eccleſiaſticam utuntur, nec ulla mentio fit de illis, qui ea non curant de libris ſuis deleri. Ita præcitati DD quamquàm Reginaldus *n.* 361. & alii volunt aliud eſſe ſervare ſtatuta, aliud uti ſtatutis; is enim dicitur ſtatutum obſervare, qui facit id, quod in ſtatuto decernitur, is verò dicitur uti, qui ſtatutum aſſumit ad aliquem ſui uſum, & commodum, e g. agendo contra aliquem ex vi ſtatuti, repetendo eleemoſynam, revocando donationem, & ſimilia.

Ego verò, licet ſentiam non ſemper idem eſſe, ſervare ſtatutum, & uti ſtatuto, nihilominùs arbitror ſæpe fieri poſſe, ut is, qui ſervat, vel ſervari facit ſtatutum, dicatur illo uti, ut ſi iudex inferior iudicet ſecundùm ſtatuti formam, dicitur illo uti, & illud ſervare Quamobrem prudentis viri iudicio relinquitur; quandonam quis uti ſtatuto cenſeatur. Vide ſupradicta *punct.* 1. *num.* 9. & *ſeq. t.* 3. An verò poſſit quis abſolvi antequam curet ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam edita deleri, conſtabit ex dicendis *ſub finem Bullæ* 22 *punct* 4 *n* 6. *t.* 3. ubi dicam, non poſſe abſolutionem impendi, niſi revocatis decretis, deletis ſtatutis de libris capitularibus, & certiorato Pontifice de tali caſſatione.

6 Hinc tamen dubium occurrit primò, utrùm ad incurrendam excommunicationem *c. noverit*, ſatis ſit, ut quis ſtatuta è capitularibus non deleat; etiamſi ea obſervari non curet, vel utrùm opus ſit, ut quis illa obſervari curet, & ſimul non faciat illa è capitularibus amoveri.

Reſpondeo, utrumque requiri ad iſtam excommunicationem incurrendam. Ratio eſt, tum quia cenſura non incurritur, niſi adſit opus prohibitum, & adimpleatur conditio ſub qua cenſura infertur niſi autem utrumque concurrat, non adeſt opus prohibitum ſub cenſura, neque adimpletur conditio, ſub qua cenſura lata eſt; nam in textu dicitur, *nec non, & qui de cætero ſervari fecerint ſtatuta edita, niſi ea de capitularibus ſuis fecerint amoveri*, ubi notanda eſt illa particula, *niſi*, quæ exceptionem ſignificat, *reg. pectatum de reg. iuris* 12 6. & *l. actione, C. de tranſact.* Præterea eadem particula conditionem importat, ex Rota Romana apud Farinacium *deciſ.* 167. *num.* 7 *to.* 1 *p.* 2 & aliis apud Auguſtinum Barboſam *dict* 184 & apud Angelum Gratum *dict.* 137. tum quia verſamur in materia pœnali, in qua benignior, & mitior interpretatio ſuſtinetur. Ita Caietan. *v. excommunicatio c.* 31. Navarrus *c.* 27. *nu* 119. Suarez *diſp.* 21. *ſect.* 2. *nu.* 80. Duardus *can.* 1 5 *q* 14 *a* 2. contra Alterium *diſp* 16. *c* 4. *dub.* 1. Filliucium *tract.* 16. *c.* 10. *quæſito* 7 *n.* 268 & *tract.* 14 *c.* 10. *num.* 166. *quæſito* 2. Toletum *lib* 1. *c.* 38 *n.* 13 Reginaldum *lib.* 9. *c.* 23 *n.* 362. Angelum, Paludanum, Tabienam, & alios, quos citat, & ſequitur Saytus *lib.* 3. *c.* 34. *n.* 4 *verſ. tertia excomm.*

Concedo tamen: eos, qui huiuſmodi ſtatuta ſervant præſumendo ſecundùm illa judicare affici excommunicatione non ſolùm lata in Bulla Cœnæ; verùm etiam *in c. noverit*; quia in dicto cap. excommunicantur præſumentes judicare ſecundùm illa ſtatuta, & in Bulla excommunicantur qui ſtatutis utuntur. Ita Suarez *n.* 88. & probabile cenſet Filliucius *n.* 268. *ad finem*.

Objicies contra reſponſionem primi dubii, qui conſuetudines contra libertatem Eccleſiaſticam introductas ſervari facit, ligatur excommunicatione *cap. noverit*; etiamſi nihil de capitularibus deleri faciat; ergo etiam eandem excommunicationem incurrit,

qui

qui ſtatuta ſervari facit; licèt ea de capitularibus ſuis amoveri non curet.

Reſpondeo: negando conſequentiam, quia hæc conditio requiritur ſolùm in ſtatutis, non autem in conſuetudinibus.

7 Secundò: dubium eſt utrùm in excommunicationem incidat, qui ſtatuta de ſuis libris re ipſa non amovet; ſed aliqua verba adiicie, quibus indicat ſe noluiſſe illis ſtatutis libertati Ecaleſiaſticæ adverſari, aut nolle illa ampliùs ſervari, aut velle pro non ſcriptis haberi. Panormitanus *in c. noverit, cit. num.* 1. Alterius *c.* 4. *col.* 6. Duardus *q.* 13. *ad finem.* Filliucius *tr.* 14. *c.* 10. *quæſita* 2. *n.* 166. Sylveſt. Felinus, & alii apud Sayrum, & Alterium *locis cit.* reſpondent incidere, ſaltem ſi ea ſervari faciat, & ſimul non curet de libris deleri. Ratio eſt, quia non facit id, quod ſub cenſura facere tenetur: enim ſub cenſura amovere, ſeu delere.

Sed mihi diſtinguendum videtur, vel dubium eſt, utrùm ſtatutum libertati Eccleſiaſticæ adverſetur, vel certum eſt. Si adverſari dubitatur, ſatisfacie oſtendendo noluiſſe illis ſtatutis Eccleſiaſticos, vel Eccleſias comprehendi. Ratio eſt, tum quia caput non loquitur de ſtatutis contra libertatem Eccleſiaſticam: hujuſmodi autem ſtatutum poſita tali declaratione non cenſetur contra libertatem Eccleſiaſticam, in dubiis enim ſtandum videtur verbis legiſlatoris ſuam mentem aperientis. Si verò conſtet ſtatutum eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam, non ſufficit prædictam cautelam adhibere; quia *in c. noverit, & in auth. Caſſa a. de ſacroſanct. Eccl.* expreſsè præcipitur hujuſmodi ſtatuta è libris omninò auferri, ut ſcil. ex hominum mentibus amoveantur, nec alicui occaſio in futurum detur eadem ſtatuta edendi.

Objicies: is non peccat in legem, qui eam ſervat per æquipollentia. nam voluntas inſpicienda eſt, non verba, conſtat enim verba intentioni deſervire, non intentionem verbis, *c. in his, de verb. ſignif.* ergo qui prædicta cautione utitur, non violat diſpoſitionem, *c. noverit*, cum idem ferè ſit, deleri ſtatuta, & proteſtari ſe ea non feciſſe animo violandi libertatem Eccleſiaſticam, ſeu nolle ea ſervari. Omiſſis aliorum ſolutionibus, ego.

Reſpondeo negando conſequentiam: non enim hæc ſunt æquipollentia, ut patet ex ratione à me allata in ſolutione difficultatis.

QUÆSTIO XVII.

De excommunicatione contrà impedientes Prælatos, ne ſua juriſdictione Eccleſiaſtica utantur.

TENOR BULLÆ.

Necnon qui Archiepiſcopos, Epiſcopos, alioſque ſuperiores, & inferiores Prælatos, & omnes, alios quoſcumque iudices Eccleſiaſticos Ordinarios quomodolibet hac de cauſa directè vel indirectè carcerando, vel moleſtando eorum agentes, procuratores, familiares, necnon conſanguineos, & affines impediunt, quominus ſua juriſdictione Eccleſiaſtica contra quoſcunque utantur, ſecundum quod canones, & ſacræ Conſtitutiones Eccleſiaſticæ, decreta Conciliorum generalium, & præſertim Tridentini ſtatuunt, ac etiam eos, qui poſt ipſorum Ordinariorum, vel etiam ab eis delegatorum quorumcumque ſententias, & decreta, aut aliàs fori Eccleſiaſtici iudicium eludentes, ad Cancellarias, & alias Curias ſæculares recurrunt, & ab illis prohibitiones, & mandata etiam pœnalia, Ordinariis, aut Delegatis prædictis decerni, & contra illos exequi procurant, eos quoque, qui hæc decernunt, & exequuntur, ſeu dant conſilium, patrocinium, & favorem in eiſdem.

IN hac quæſtione tria principaliter explicabo.

Primò, quænam ſit materia huius cenſuræ, ſeu quænam actiones in hoc canone prohibeantur.

Secundò, quodnam ſit ſubiectum iſtius excommunicationis, ſeu quænam perſonæ huius canonis cenſuram incurrant, impediendo Eccleſiaſticos, ne ſua iuriſdictione utantur.

Tertiò, utrùm hæc cenſura alibi expreſſa reperiatur.

PUNCTUM I.

Quænam ſit materia huius cenſuræ quænam actiones, Eccleſiaſticæ iuriſdictioni contrariæ in hoc canone prohibeantur.

1 *Materia huius cenſuræ in genere eſt ſacrilegium, quod committitur, faciendo aliquam actionem in hoc Canone vetitam, qua Eccleſiaſtici impediuntur, ne ſua juriſdictione utantur.*

2 *Impediens directè, vel indirectè judices Eccleſiaſticos ordinarios, ne ſua juriſdictione utantur, excommunicationem incurrit; ut ſi impediat vi, aut metu.*

3 *Judici ſuadens, ne juriſdictione ſua utatur, non afficitur excommunicatione, ſi hoc faciat ſive vi, & metu.*

4 *Impediens juſtè Prælatos, ne ſua juriſdictione utantur, non incurrit excommunicationem; ut ſi Prælatus exerceat juriſdictionem in non ſubditum, vel ſit vitandus, vel cauſa ſit mixti fori.*

5 *Judici Eccleſiaſtico prohibens, ne excommunicationem contra aliquem ferat, aut mandans, ut excommunicationem latam revocet, excommunicationem non incurrit.*

6 *Impediens Prælatum, quem dubitat iuſtè uti iuriſdictione, in huius canonis excommunicationem incidit, niſi poſt diligentiam comperiat oppoſitum.*

7 *Impediens privata authoritate iudicem Eccleſiaſticum, ne ſua iuriſdictione utatur, non ligatur iſta excommunicatione.*

8 *Lacerans, aut commaculans edictum Epiſcopi in loco publico affixum, non afficitur excommunicatione Bullæ.*

9 *Impediens ordinarios Eccleſiaſticos, ne iuriſdictione laica utantur excommunicationi non ſubiicitur.*

10 *Impediens uſum iuriſdictionis delegatæ nec dignitati adnexæ non incurrit excommunicationem huius canonis.*

11 *Impediens Abbates, Archidiaconos, & ſimiles, ne ſua iuriſdictione utantur, excommunicationem incurrit.*

12 *Impediens Epiſcopos, ne iuriſdictionem exerceant in iis caſibus, in quibus illam tanquam Sedis Apoſtolicæ delegati exercere valent, ex Concilii præſcripto excommunicationem incurrit; Item ſi impediat eorum iuriſdictionem circa viſitationem, & correctionem morum.*

13 *Impediens Epiſcopum ne ſua iuriſdictione utatur, excommunicatione afficitur, etiamſi Epiſcopus nondum ſit conſecratus; modò ceperit poſſeſſionem.*

14 *Impediens iudicem Eccleſiaſticum, ne ſua iuriſdictione utatur, in cauſis mixti fori, excommunicationis cenſuram contrahit, quando Eccleſiaſticus iam prævenit laicum.*

15 *Carcerans, aut alia ratione moleſtiam inferens agentibus, familiaribus, conſanguineis, vel affinibus Prælatorum ordinariorum, excommunicat. incurrit, ſi hoc pacto uſum iuriſdictionis eorum impediat.*

17 *Impediens Epiſcopum, ne abſolutionem ſacramentalem alicui conferat, non videtur excommunicationem incurrere.*

17 *Item non incurrit impediens Epiſcopum, ne poteſtatem ordinis exerceat, ſed ſolùm ſi impediat iuriſdictionem fori externi.*

18 *Impediens iudicem Eccleſiaſticum, ne iuriſdictione utatur in cauſis in quibus iuriſdictio ex conſuetudine ad ipſum ſpectat, excommunicationem incurrit; ſi illa conſuetudo ſit approbata, & confirmata per ſacros Canones, & Conſtitutiones Eccleſiaſticas.*

19 *Impediens Prælatum, ne iuriſdictione utatur, iuxta ſtatuta Conciliorum Provincialium, excommunicationem non incurrit, quamvis diſſenſio ſit inter Doctores, quæ hic dirimitur.*

20 *Impediens per mandatum, ſeu per alium, ne index Eccleſiaſticus ordinarius ſua iuriſdictione utatur, excommunicationem incurrit.*

21 *Impediens iudices Eccleſiaſticos, ne iuriſdictione utantur, non incurrit excommunicationem; ſi effectus impedimenti non ſequatur.*

22 *Recurrens ad Curias ſæculares animo impediendi decreta Judicis Eccleſiaſtici, neglecto foro Eccleſiaſtico, excommunicationem incurrit, & eſt ſecunda actio in hoc Canone prohibita.*

23 *Recurrens ad iudicem ſæcularem incurrit excommunicationem; etiamſi recurrat poſt ſententias, vel ante, vel ad hæc obtinenda contra Delegatos.*

24 *Nomine Cancellariæ intelligitur Tribunal Laicorum, quod alicubi Cancellaria vocatur. Item nomine Curiæ ſæcularis veniunt Tribunalia Judicum ſæcularium, quæcumque illa ſint.*

25 *Sententia eſt definitio iudicis, quæ liti contendentium invicem finis imponitur. Decretum eſt quæcumque Iudicis definitio, ordinatio mandatum, præceptum, & ſententia tam definitiva, quam interlocutoria.*

26 *Eludere forum Eccleſiaſticum quis dicitur; qui non habita ratione iudicii Eccleſiaſtici ad Curias ſæculares confugit in præiudicium poteſtatis, & iuriſdictionis, quam Iudex Eccleſiaſticus contra confugientem exercuit, vel exercere debebat.*

27 *Recurrens à iudicibus Eccleſiaſticis ad laicos, incurrit excommunicationem; etiamſi ſententia contra recurrentem ab Eccleſiaſtico iudice lata iniuſtitiam contineret.*

28 *Recurrens ad Curias ſæculares, excommunicationem incurrit; etiamſi à judice laico, ad quem recurrit, nihil obtineat in ſententia Auctoris.*

29 *Recurrens ad Curias ſæculares, & ab illis obtinens prohibitiones, eaſque executioni mandari curans, plures excommunicationes incurrit, ſi ſint plures actiones moraliter diſtinctæ.*

30 *Decreta in Curia ſæculari edita ad inſtantiam judicis Eccleſiaſtici, qui delere curat, non incurrit excommunicationem.*

31 *Procurans decerni mandata à Curiis ſæcularibus contra judices Eccleſiaſticos tam ordinarios quam delegatos, excommunicationem incurrit, & eſt tertia actio hic vetita.*

32 *Prohibitiones, vel mandata, quæ contra iudices Eccleſiaſticos decerni procurantur, non debent eſſe pœnalia.*

33 *Procurans prohibitiones, vel mandata contra judices Eccleſiaſticos executioni mandari ligatur excommunicatione, & eſt quarta actio hic prohibita.*

34 *Faciens prohibitiones, vel mandata contra iudices Eccleſiaſticos excommunicationem incurrit: Hæc eſt quinta actio hic interdicta.*

35 *Exequens prohibitiones, aut mandata contra iudices Eccleſiaſticos, excommunicationis pœna punitur; Hæc eſt ſexta actio prohibita.*

36 *Satellites, aut alii, qui mandata contra iudices Eccleſiaſticos exequuntur, in excommunicationem incidunt.*

37 *Auxilium, conſilium, patrocinium, vel favorem præbens, ne iudices Eccleſiaſtici ſua iuriſdictione utantur, excommunicationem incurrit; Iſtæ ſunt actiones acceſſoriæ prohibitæ in hoc canone.*

38 *Auxilium, conſilium, vel favorem præbens ad impediendum Prælatos, ne juriſdictione ſua utantur, vel ad aliam actionem in canone 16. vetitam, incurrit excommunicationem.*

39 *Conſulens recurſum, vel aliam actionem in can. 16. principaliter prohibitam: non incurrit excommunicationem, nondum ſecuta actione principali,*

Cum

Digitized by Google

CUm materia, ſeu actiones in hoc canone interdictæ aliæ ſint principales, & aliæ acceſſoriæ, non ſolùm hic agam de principalibus, verùm etiam de acceſſoriis.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria præcipua hujus cenſuræ, eſt ſacrilegium, quod committitur contra Eccleſiam, faciendo aliquam actionem principalem hoc canone interdictam, qua Eccleſiaſtici impediuntur, ne ſua juriſdictione utantur. Ita communiter DD.

2 Prima autem actio eſt, quomodolibet directè, vel indirectè impedire judices Eccleſiaſticos ordinarios hoc animo, ne ſua juriſdictione Eccleſiaſtica contra quoſcunque utantur, juxta diſpoſitionem canonum, conſtitutionum Eccleſiaſticarum, & Conciliorum generalium, præſertim Tridentini, ut patet ex ipſomet Bullæ textu. Quid autem ſignificet verbum *impedire*, conſtat ex ſupradictis in præcedentibus quæſtionibus *præſertim q. 9. p. 1. n. 2. ſ. 3* ubi dixi, quod verbum illud impedire, ſignificat actionem, qua quis alteri obſiſtit, ſeu detinet, ſive per vim, ſive per metum, ſive alia ratione.

Hinc ſequitur primò: eum, qui vi, vel metu in Eccleſiaſticum judicem, vel in ſuos, vel in ſua bona, prohibet, ne judex faciat ea, quæ ad ipſius juriſdictionem ſpectant, vel ne facta executioni mittantur, vel ut executioni mandata revocentur, in excommunicationem hujus canonis incidere; quia impedit uſum juriſdictionis Eccleſiaſticæ, ut in ſimili conſtat *ex l. fin. C. ſi quis aliquem teſtari prohibuerit*.

3 Secundò: eum, qui ſine vi, & metu, ſed precibus, litteris hortatoriis præmio, amore, aliave ſimili ratione in cauſa eſt, ne judex juriſdictione ſua utatur, non affici excommunicatione; quia non dicitur propriè impedire, ſed judex volens deſiſtit, & ſubornatus, vel non invitus ad aliquid injuſtè agendum movetur *l. fin. citata*. Ita Ugolinus *hic n. 2. verſ. modi*, *c. 2 ad finem*, Graſſius 1 *part. lib. 4. c. 18. n. 124 & 138* Duardus *ca. 16. q. 6. n. 3*. Filliucius *tr. 16. c. 10 quæſito 10. nu. 278*. Alterius *diſp. 17. c. 1. col. 8. verſ. tribus autem modis*, Coriolanus *hic verſ. hortatorio*.

4 Sed modò dubium eſt primò, utrùm ſub excommunicatione vetitum ſit juſtè impedire Prælatos, ne ſua juriſdictione utantur. Ratio dubitandi eſt; quia Summus Pontifex excommunicat quomodolibet impedientes, illa enim particula, *quomodolibet*, quamlibet impediendi rationem comprehendere videtur; eſt enim dictio univerſalis, quæ omnes cauſas, & omnem penitùs modum includit, nullumque caſum reſpuit, ex Menoch. *remed. 6. de recuper. n. 51*. Pariſio *de reſig. lib. 9. q. 25. n. 6*. & aliis apud Auguſtinum Barboſam *d. 280. num. 1. & ſeqq.* & apud Antonium Angelum Gratum *dictione 218*.

His non obſtantibus reſpondeo, vetitum eſſe tantummodò injuſtè impedire. Ratio eſt, tum quia qui impedit, non peccat: excommunicatio autem ſupponit mortale peccatum, tum quia interdictum eſt impedire Prælatos ordinarios, ne ſua juriſdictione utantur juxta canones, conſtitutiones Eccleſiaſticas, & Concilia generalia; dum autem Prælatus juſtè impeditur, juriſdictione Eccleſiaſtica non utitur, juxta canones; ſed potiùs contra, tum quia alioquin dari poſſet bellum, ut ita dicam, utrinque juſtum, quod, regulariter loquendo, non admittitur. Ita Alterius *lib. 5. diſp. 17. c. 1. ſub finem*. Ugolinus *hic n. 2. & 5. n. ver. 4*. Filliuc. *tract. 16. c. 10. qu. 10. n. 277*. Duardus *hic can. 16. q. 1. numer. 3*. Antonius de Souſa *hic cap. 17. numer. 4*.

Hinc ſequitur primò, eum, qui Prælatum impedit, ne juriſdictione utatur in eum, qui non eſt illi ſubditus, non affici excommunicatione; quia canones concedere non ſolent juriſdictionem in non ſubditum, *c. ſententia 11. q. 3. & c. ad noſtram, de conſuet*. Idem dic de eo, qui prohibet, ne judex progrediatur in cauſa, qua reus ad alium legitimè appellavit: judicium enim per appellationem ad eum devolvitur judicem, penes quem legitima appellatio interponitur, ut docui *de appellatione in tr. de cenſuris in communi diſput. 3. quæſt. 11. pun. 11. num. 2. & ſeqq. tomo 1*. Ita Duardus, Ugolinus, Alter. *loco cit.*

Idem dic de impediente Prælatum excommunicatum vitandum ne juriſdictionem exerceat; excommunicatus enim vitandus per canones impeditur, ne juriſdictionis actus faciat. Imò ipſius acta juriſdictionis invalida ſunt, ut docui de effectibus excommunicationis *in tr. de cenſuris in communi diſput. 2. quæſt. 2. pun. 5. num. 1. & ſeqq. tomo 1*. Idem militat in conſimilibus caſibus, in quibus Prælatus juriſdictione caret, aut illa utitur contra canones, & decreta Conciliorum generalium; nam Summus Pontifex excommunicat impedientem Prælatos ordinarios, ne juriſdictione utantur, eo modo, quo illis canones, & conſtitutiones Eccleſiaſticæ, & Concilia generalia concedunt, ergo ſi impediatur Prælatus dum alio pacto, ſeu contra canones juriſdictionem exercet, excommunicatione non ligatur: argumentum enim à contrario ſenſu validum eſt, quoties contrarium non eſt in jure expreſſum, nec abſurdum ſequitur. *l. 1. §. huius rei ff. de offic. eius, cui mand. eſt juriſdict. l. 11 C. de condit. inſert. c. cum virum, de regul. c. à nobis 11 de ſentent. excomm.* Everardus *in topic. legal. loco 4*. Maſcardus *de probat. concluſ. 1146* Mantica *de coniect. ult. li. 3. tit. 4*. Cardinalis Tuſcus *tom. 1. litt. A. concl. 498*. & alii communiter.

Secundò: ſequitur eum, qui judicem Eccleſiaſticum prævenit in cauſa mixti fori, non affici pœna huius canonis; quia non impedit injuſtè, cùm præventio jure communi admittatur, & licita ſit, *l. ſi pluribus, ff. de leg. 1 & leg. 1. & l. 1. ff. de offic. præſid.* Ita Ugol. *hic §. 2. ver. 4*. Duardus *hic quæſt. 5 num. 1*. Antonius de Souſa *diſp. 85. num. 4*. Filliucius *tra. 16 c. 10 q. 10. n. 280*.

5 Tertiò: Principem ſæcularem, qui Eccleſiaſtico judici prohibet, ne excommunicationem contra aliquem ferat, vinculo huius excommunicationis obſtringi, quia injuſtè impedit uſum Eccleſiaſticæ juriſdictionis. Ita Ugolinus *hic num. 2. verſic. modi*, ubi hoc idem ſentiendum putat de eo, qui judici Eccleſiaſtico mandat, ut excommunicationem latam revocet.

Sed oppoſitum mihi in caſu improbabile non videtur; quamvis enim extorquens abſolutionem cenſuræ, vel ejus revocationem per vim, vel metum, ligetur excommunicatione lata in *c. unico, de his, quæ vi, metu ſive cauſa fiunt, lib. 6*. nihilominus non videtur affici excommunicatione huius canonis; quia in hoc canone excommunicantur impedientes judices Eccleſiaſticos, ne utantur juriſdictione contra aliquos; non verò excommunicantur facientes uti juriſdictione in fraudem alicuius.

Dices, qui curat per vim, vel metum acta juriſdictionis revocari, in excommunicationem huius canonis incidit; ergò etiam in eandem incidit, qui excommunicationis abſolutionem per vim extorquet.

Reſponderi poteſt negando conſequentiam; quia judex excommunicando functus jam eſt juriſdictione, & excommunicationis ſententia vim habuit in continenti, modò abſolutè, & non comminatoriè lata ſit: conſequenter qui abſolutionem excommunicationis ipſo jure latæ per vim extorquet, non videtur affici excommunicatione huius canonis. Secùs, ſi revocari curet mandatum comminatorium excommunicationis.

Ad rationem dubitandi initio allatam reſpondeo, eum, qui quomodolibet impedit Prælatum, ne juriſdictione ſua utatur, juxtà diſpoſitionem conſtitutionum Eccleſiaſticarum affici excommunicatione, ſecus ſi alio pacto utatur; nam illa particula, *quomodolibet*, licèt ex ſe univerſalis ſit, tamen per verba ſubſequentia reſtringitur, & ab illis interpretationem limitatam capit.

6 Rogabis, utrùm impediens Prælatum, quem dubitat juriſdictione juſtè uti, ſeu juxta conſtitutiones Eccleſiaſticas, in excommunicationem huius canonis incidat.

Reſpondeo, exponere ſe periculo incurrendi excommunicationem, quia fieri poteſt, ut Prælatus ſua juriſdictione licitè utatur, & in dubio cenſendus eſt licitè uti; quia in facto ſuperioris non præſumitur delictum, & ſicut impediens in foro conſcientiæ judicari debet, niſi adhibita diligentia compererit, ſe Prælatum impediviſſe, dum juriſdictionem non exercet, juxtà canones, & Eccleſiaſticas conſtitutiones. Ita ſentire videntur Alterius, & Duardus *locis cit.* & alii, quos retuli *de cenſuris, diſ. 2. q. 2. puncto 6. §. 2. n. 49. & ſeqq. t. 1. & diſp. 7. q. 1. punct. 5. n. 7. & ſeqq. t. 1*.

Obiicies, in dubiis favendum eſt poſſidenti ſuam libertatem; ergò impediens non eſt præſumendus excommunicatus.

Reſpondeo, favendum eſſe illi, pro quo ſtat poſſeſſio: poſſeſſio autem pro eo ſtat, pro quo ſtat juris præſumptio: præſumptio autem ſtat pro Prælato, qui non præſumitur ſua juriſdictione iniquè uti.

An verò impediens juriſdictionis Eccleſiaſticæ uſum prætextu defenſionis, & violentiæ prohibendæ, patet ex dictis *quæſt. 15. puncto 4. §. 4. num. 1. & ſeqq. tom. 3*. ubi dixi, prætextum prohibendæ violentiæ non eſſe titulum ſufficientem ad excuſandos à cenſuris huiuſmodi impedientes.

7 Secundò: dubium eſt, utrùm ad incurrendam bujus canonis cenſuram neceſſe ſit impedire judices Eccleſiaſticos auctoritate publica, an ſufficiat privata auctoritate impedire.

Reſpondeo, probabiliter ſuſtineri poſſe non ſufficere privata auctoritate impedire; ſed opus eſſe publica. Ratio eſt, inquiunt Doctores ſtatim citandi; quia canon iſte continuari videtur cum antecedenti: in antecedente autem ſermo eſt de perſonis publicam auctoritatem laicam exercentibus, ut ſuprà dictum eſt *quæſt. 15 punct. 1. n. 5. ſ. 3*. Ita Graſſius *p. 1. lib. 4 c. 18 n. 139*. Duardus *hic quæſt. 3*. Navarrus *in manuali, cap. 27 n. 69. & 70*. Filliucius *tra. 16. cap. 10. quæſito 10. num. 277* Suarez *diſp. 21. n. 75*. Alterius *c. 1 col. 1. verſic. necnon*, contra eundem Filliucium *tract. 16. cap. 10. quæſito 9 ad finem*, ubi ſibi contrarius videtur, Alterium *diſp. 17. c. 1. verſ. ſed dubitari poteſt*, Ugolinum *hic §. 2. n. 1. verſ. quæ excommunicatio*.

An autem impediens juriſdictionem auctoritate privata incurrat excommunicationem *c. quoniam, de immunit. eccleſ. lib. 6*. Reſpondent Francus *ibi n. 4* Geminianus *n. 8*. Anchar. *n. 2* Alterius *loco cit.* incurrere; quia licèt initio capitis, ſeu in narrativa ſermo ſit de illis, qui juriſdictione temporali gaudent; nihilominus diſpoſitio generalis eſt: diſpoſitio autem, & deciſio legis attendenda eſt; ſed de hac re infrà *hic punct. 3. n. 1. & 2. tom. 3*. ubi oſtendam, turbantes juriſdictionem Eccleſiaſticam tam directè, quam indirectè, per ſe, vel per alium, incurrere in excommunicationem latam in *c. quoniam*. Vide ibi dicta per extenſum.

8 Ex dictis ſequitur, eum, qui noctu commaculat, vel dilacerat edictum Epiſcopi in loco publico affixum, non affici excommunicatione huius canonis; quia non dicitur impedire juriſdictionem Epiſcopi auctoritate publica laicali, quamquam graviter peccat, & graves pœnas meretur. Ità Graſſius, & Duardus *locis cit.*

9 Tertiò: dubium eſt, utrùm huius canonis excommunicatio contrahatur impediendo ordinarios Eccleſiaſticos, ne juriſdictione

profa-

profana, & laica utantur, ut ſi Epiſcopus Novariæ, vel alterius civitatis, dominium, & juriſdictionem in aliquo loco temporalem habens in uſu juriſdictionis temporalis impediatur.

Reſp. negativè. Ratio eſt, quia canon loquitur de impediente uſum juriſdictionis Eccleſiaſticæ: ergò ſecus dicendum eſt de impediente uſum profanæ, temporalis, & laicæ juriſdictionis: limitata enim cauſa limitatum producit effectum, *leg. cum prætor, ff. de judic.* Ita Ugolinus *hic* §. 2. *verſic.* 2. Duardus *hic canone* 16. *quæſt.* 7. *num.*6. Antonius de Souſa *hic c.*17. *n.*5. Alterius *diſp.*17. *cap.* 5. *col.*9. *verſ. cum autem*.

10 Quartò: dubium eſt, utrùm excommunicatio hujus canonis incurratur impediendo uſum juriſdictionis delegatæ, vel opus ſit, ut uſus juriſdictionis ordinariæ impediatur. Pro ſolutione iſtius difficultatis.

Advertendum eſt, juriſdictionem delegatam eſſe illam, quæ conceditur perſonæ, nec ei debetur ratione officii, ſeu dignitatis, ut ſi Epiſcopus alicui facultatem concedat ad cognoſcendam aliquam cauſam. Juriſdictionem verò ordinariam eſſe illam, quæ alicui competit ex officio, vel ratione dignitatis, ſive illi competat ex conceſſione juris, ſive ex conſuetudine, ſive ex præſcriptione. Quamobrem non eſt vocanda juriſdictio propriè delegata; ſed potiùs ordinaria illa, quæ datur dignitati, ſeu perſonis ratione dignitatis, & in perpetuum, ut eſt illa, quæ in Concilio Tridentino *ſeſſ.*6. *c.*3. *de reformat.* Epiſcopis conceditur, tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegatis ad corrigendos religioſos exemptos extra monaſterium delinquentes. aut illa, quæ *ſeſſ.*24. *cap.*6. datur Epiſcopis ad abſolutionem ſuis ſubditis impendendam, dum delicta occulta ſunt, & ad judiciale forum minimè deducta. Hoc poſito.

Reſpondeo, excommunicationem hujus canonis non incurri impediendo uſum juriſdictionis propriè delegatæ, ſed ordinariæ. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex loquitur de impedientibus Prælatos ordinarios, ne juriſdictione ſua Eccleſiaſtica utantur; tum quia ſi Summus Pontifex voluiſſet excommunicationem incurri impediendo juriſdictionis delegatæ uſum, id expreſſiſſet; ſicut in excommunicatione contra recurrentes ad Curias ſæculares in hoc canone expreſſit. Ita Duardus *q.*7. *n.*4. Alterius *diſput.* 17. *c.* 5. *col.*6. *verſ. ſecundò*, & alii DD. proximè citandi, contrà Ugolinum *hic* §. 2. *n.* 10.

11 Hinc ſequitur primò: excommunicationem incurri impediendo Abbates, Decanos, vel Archidiaconos, ne juriſdictione, illorum dignitati annexa, utantur; hæc enim eſt juriſdictio ordinaria. Idem dic de impediente Vicarii generalis juriſdictionem, quæ illi tanquam Epiſcopi Vicario competit; hæc enim eſt juriſdictio ordinaria, cùm illi ratione officii à jure concedatur. Ita Alterius *diſp.*17. *c.*5. *col.*2. Reginald. *lib.*9. *c.*24. *n.* 363. Filliucius *n.* 279. Duardus *qu.*7. *n.*1. Ugolinus *hic* §. 5. *verſ. item afficit*, ubi hoc idem jure meritò extendit, non ſolùm ad impedientem Cardinales, ne juriſdictione utantur in Eccleſia ſua titulari (habent enim juriſdictionem ordinariam in Eccleſia ſui tituli, ut alibi oſtendi *in tract. de legibus diſput.* 1. *quæſt.*1. *punct.*3. *n.* 26. *tom.* 2. verùm etiam ad impedientem Generales, vel Provinciales ordinum. Imò idem ſentiendum putat de impedientibus Legatos à latere, vel Nuncios; tum quia ſunt Epiſcopi, de quibus in textu expreſſa mentio habetur; tum quia juriſdictio jure ordinario ipſis competit.

12 Secundò: excommunicationem contrahi impediendo Epiſcopos, ne juriſdictionem exerceant, etiam in illis caſibus, in quibus Concil. Tridentinum illis tanquàm Sedis Apoſtolicæ Delegatis juriſdictionem confert. Ratio eſt, tum quia hæc juriſdictio ordinaria potiùs cenſetur, quàm delegata, cum Epiſcopis concedatur ratione dignitatis, ut patet ex iis, quæ tradidi *de legibus diſp.*10. *quæſt.* 2. *punct.*1. *n.*3. *s.*2. cum Azorio, Covarruvia, & aliis; tum quia in hoc canone excommunicatio fertur contrà impedientes ordinarios, qui juriſdictione Eccleſiaſtica utantur, quatenùs canones, conſtitutiones Eccleſiaſticæ, & decreta Conciliorum generalium, præſertim Tridentini ſtatuunt; ergò excommunicatio incurritur impediendo Epiſcopos, ne juriſdictionem exerceant in iis caſibus, in quibus Concilium eis facultatem concedit; tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegatis. Ita Gloſſa *in cap. irrefragabilis, de offic. ordin.* Suarez *diſp* 21. *ſect.*2. Filliucius *tract.*51. *c.*2. *quæſito* 6. Alterius *diſp.*17. *c.* 1. *col.*6. Sayrus *lib.*3. *c.*20. *n.*4. Duardus *canon.* 16. *q.*2. *n.* 2. Coriolanus *hic*, *initio*.

Præterea excommunicationi ſubiicitur impediens Epiſcopum in iis, quæ ad viſitationem, ac morum correctionem ſubditorum ſuorum ſpectant; etiamſi fortè juriſdictionem exerceat, tanquam Delegatus Sedis Apoſtolicæ, *juxtà Concil. Tridentini diſpoſitionem ſeſſ.*24. *cap.*10. Epiſcopus enim non ob id deſinit eſſe ordinarius, nec dicitur juriſdictionem propriè delegatam exercere; cum hæc juriſdictio dignitati Epiſcopali concedatur, & perpetua ſit. Dicitur autem Delegatus Sedis Apoſtolicæ, ut ſubditis occaſio tollatur detrectandi obedientiam Epiſcopo prætextu exemptionis à conſueta Epiſcopi juriſdictione. Deindè, etiamſi darem Epiſcopum, dum aliquid, tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegatus facit, ut dum Eccleſiam exemptam viſitat, juxta conſtitutionem Concil. Trid. *ſeſſ.* 22. *cap* 8. & *ſeſſ.*24. *c* 9. non dici juriſdictionem ordinariam exercere. Nihilominùs impediens illum immunis non eſſet ab excommunicatione contra impedientes Commiſſarios Apoſt. edita *can.* 14. ut patet ex dictis *q.*15. *p.*5. *n.*5. & *ſeqq.* *t.*3. Filliuc. *tr.*16. *cap.*10. *quæſt.* 10. *num.*279.

13 Tertiò: impedientem Epiſcopum, ne ſua juriſdictione utatur, affici excommunicatione hujus canonis; etiamſi Epiſcopus nondùm ſit conſecratus. Ratio eſt, quia etiamſi admitterem iſtum ante conſecrationem non eſſe propriè Epiſcopum; negari tamen non debet, quin ſit judex ordinarius: nam poſt confirmationem, juriſdictionem habet ex Gloſſa communiter recepta *in c. tranſmiſſam, de elect.* Ugolino *hic* §.1. *verſ. verum*, Alterio *diſ.*17. *c.*1. *col.*3. Filliuc. *q.* 10. *n.*279. Duardo *q.*7. *n.*1.

Secùs, ſi impediat Epiſcopum electum, & confirmatum, antequam Epiſcopatus poſſeſſionem cæperit: nam Epiſcopus ante adeptam Epiſcopatus poſſeſſionem, non poteſt licitè, aut validè juriſdictionem exercere, nec Epiſcopatus poſſeſſionem adipiſci, vel tanquam Epiſcopus recipi, vel admitti, antequam litteras Apoſtolicas obtineat: alioquin acta hujuſmodi Epiſcopi irrita ſunt, & invalida, & tam Epiſcopus, quam illum recipientes incidunt in pœnas *extravag. injunctæ, de elect. in extravag. communi*. Ita Duard. *loco cit. n.* 1. *verſ. benè verùm*. Alterius *diſp.*17. *cap.*5. *col.* 4. *verſ. ſolutio*. Panorm. *c. qualiter, de elect.* & alii.

14 Quintum dubium eſt: utrùm ad incurrendam hujus canonis pœnam ſatis ſit impedire judices ordinarios Eccleſiaſticos in cauſis mixti fori.

Prò ſolutione notandum eſt, illa crimina eſſe mixti fori, quæ ab utroque foro vetita ſunt; conſequenter ab utroque judice puniri poſſunt, ut rapina, uſura, adulterium, & ſimilia à laico perpetrata.

Dixi *à laico*: quia Eccleſiaſtici delinquentes non poſſunt à laicis puniri, ut pluribus oſtendi *qu. præcedenti ſect.* 5. *p.*3. *per totum, tom.* 3. idemque tradunt Panormitan. *in c. cum ſit generale*, *n.* 3. *de foro compet.* Navarr. *in c. noverit, de ſenten. excomm. notabil.* 6. *n.* 40. Graſſius *lib.*4. *hic n.*126. Ugolinus *hic* §. 4. *verſ.* 4. & alii communiter.

Notandum eſt ſecundò, in cauſis mixti fori jure communi dari locum præventioni; ita ut forum, quod prius ad ſe cauſam avocat, ſententiam ferre debeat. Aliud verò forum ſupplet ſolùm defectum primi judicis, injuncta pœna culpæ commenſurata, ſi priùs judex in ea injungenda defecit, vel eam executioni mandare non potuit, ut patet ex dictis *quæſtione præcedenti, ſect.*1. *punct.*5. *n.*23. *t.* 3. His poſitis.

Reſpondeo, eum, qui judices ordinarios in cauſis mixti fori, prævenit cognoſcendo cauſam, ſeu illam definiendam accipiendo, antequam ad judicem Eccleſiaſticum deducta eſſet, non affici excommunicatione; quia non impedit injuſtè, cùm præventioni locus ſit, juxta dicta in ſecundo notabili *n.* 3. Si verò impediat judicem Eccleſiaſticum, dum Eccleſiaſticus laicum prævenit, aut dum jus habet cognoſcendi, non obſtante quavis laici judicis præventione, afficitur excommunicatione, quia impedit judicem Eccleſiaſticum, ne ſua juriſdictione utatur, ut ſi laicus, qui prævenit, impediat judicem Eccleſiaſticum, ne cenſuras contrà delinquentem latas promulget. Ita Ugolinus *hic* §. 2. *verſ.*4. Duardus *q.* 5. Antonius de Souſa *diſp.*85. Graſſius *loco cit.* Filliucius *tract.*16. *c.* 10. *quæſito* 10. *n.* 280.

15 Sextò: dubium eſt utrùm hujus canonis cenſura incurratur non ſolùm directè, vel indirectè carcerando, aut moleſtando agentes, Procuratores, familiares, conſanguineos, vel affines Prælatorum ordinariorum; verùm etiam cum alia ratione judices ipſi ordinarii in uſu juriſdictionis ſuæ Eccleſiaſticæ impediuntur.

Reſpondeo, incurri quovis modo judices Eccleſiaſtici ordinarii impediantur in ſuæ juriſdictionis Eccleſiaſticæ uſu. Ratio eſt, quia Summus Pontifex excommunicat quomodolibet impedientes, & illa verba, *directè, vel indirectè carcerando, vel moleſtando*, addita fuerunt à Paulo V. & à ſucceſſoribus, non ad reſtringendam excommunicationis pœnam; ſed ad illam ampliandam, ne judices Eccleſiaſtici à ſuo munere obeundo, & juriſdictione exercenda, indirectè retrahantur metu moleſtiæ ſuis agentibus, familiaribus, conſanguineis, vel affinibus inferendæ. Nonnulli enim laici cum moleſtiam Prælatis inferre non poſſent, ipſorum conſanguineos, familiares, alioſve ipſis Prælatis aliquo titulo conjunctos vexare non verebantur, ut Prælati à ſui muneris uſu retraherentur; conſequenter ipſos Prælatos indirectè impedire dicebantur. Ad auferendum autem iſtud impedimentum Summus Pontifex iſta verba addidit, *directè, vel indirectè, &c.* Ita Duardus *can.*16. *qu.* 3. Quidquid in oppoſitum ſentire videatur Anton de Souſa *hic cap.* 57. *n.* 1. *verſ. modo, quibus impediri non debent*.

16 Septimò dubium eſt, utrùm cenſura hujus canonis incurratur, impediendo Epiſcopum, ne abſolutionem ſacramentalem, alicui conferat. Ratio dubitandi eſt; quia impedit judicem ordinarium, ne ſua juriſdictione utatur: abſolutio enim ſacramentalis non ſolùm eſt actus ordinis; verùm etiam juriſdictionis, ut ſuppono ex dictis de ſacramentis, *in tract. de ſacram. pœnitentiæ diſp.* 5. *ſect.* 5. *q.*5. *punct.*1. *n.*5. & *ibi punct.* 4. *n.* 1. & *ſeqq. t.* 1. cum communi DD. ſententia. His non obſtantibus.

Reſp. non incurri; quia in hoc canone ſermo eſt de impedientibus uſum juriſdictionis fori externi, ut patet ex illis verbis, *judices ordinarios*, ne juriſdictione ſua Eccleſiaſtica contra quoſcunque utantur. Adde hunc non dici impedire uſum juriſdictionis Eccleſiaſticæ contra aliquem, ut in Bulla dicitur; ſed potiùs impedire, ne juriſdictio in gratiam, & utilitatem alicujus exerceatur. Ita Ugolinus *hic n.*3. *ſub fine*. Duardus *hic can.*16. *q.*7. *n.* 7. *verſ.* 6.

Idem à fortiori dicendum videtur de eo, qui Parochum impedit,

ne alicui beneficium abſolutionis impendat, ut patet ex rationibus proximè allatis, ex quibus etiam colligitur reſponſio ad rationem dubitandi; abſolutio enim ſacramentalis non eſt actus iuriſdictionis fori externi, ſed interni.

17 Idem ſentiendum arbitror, ſi Epiſcopus impediatur, ne poteſtatem ordinis exerceat: poteſtas enim ordinis communiter à Doctoribus contra diſtingui ſolet a poteſtate iuriſdictionis. Ita Duardus, & Ugolinus *locis cit.* contrà Alterium *diſp. 17. c. 1. col. 4. q. 2.*

18 Octavò dubium eſt, utrùm cenſura huius canonis incurratur impediendo iudicem Eccleſiaſticum ordinarium, ne iuriſdictione ſua utatur in cauſis ad iudicem Eccleſiaſticum ſpectantibus ex conſuetudine.

Filliucius *tract. 16. c. 10. q. 10. n. 280.* affirmativam ſententiam ſimpliciter, & abſolutè ſuſtinet.

Sed mihi diſtinguendum videtur, vel iudex Eccleſiaſticus impeditur in cauſis ad ipſum ſpectantibus ex conſuetudine, quæ per ſacros canones non eſt approbata, & confirmata, & ſic impediens huius canonis excommunicationem, non incurrit; quia non impedit Eccleſiaſticum iudicem, ne iuriſdictione ſua utatur, ſecundùm quod canones, vel Eccleſiaſticæ conſtitutiones decernunt. Si verò impeditur in cauſis ad ipſum pertinentibus ex conſuetudine per ſacros canones, vel conſtitutiones Eccleſiaſticas approbata, & confirmata, impediens incurrit excommunicationem, quia impedit Prælatum, ne iuriſdictione ſua utatur ſecundùm quod Canones, vel Eccleſiaſticæ conſtitutiones ſtatuunt. Quamobrem, ſi clericus conveniat laicum pro rebus ſuis, vel Eccleſiæ coram Eccleſiaſtico iudice, ubi conſuetudine receptum eſt, ut clericus laicum pro huiuſmodi rebus coràm Eccleſiaſtico iudice conveniat, impediens in tali eventu iudicem Eccleſiaſticum, ne iuridictione, per conſuetudinem in laicos acquiſita, utatur, incidit in excommunicationem; quia huiuſmodi conſuetudo approbatur per ſacros canones, *c. ſi clericus laicum 5. & c. cum ſit generale* 8. *de foro compet.* Item ſi quis impediat iudicem Eccleſiaſticum ordinarium, ne ſuam exerceat iuriſdictionem in cauſis ad forum Eccleſiaſticum ratione perſonæ, negotii, vel rei pertinentibus ex antiqua conſuetudine, incidit in excommunicationem; quia iſta conſuetudo approbari videtur *in c. quoniam, de immunit. Eccleſ.* ut patebit ex dicendis *punct.* 3. *nu.* 1. *& 2. tom.* 3. Ex quo licet inferre ſententiam Filliucii, regulariter loquendo, veram eſſe.

19 Nonò dubium eſt, utrùm vetitum ſit ſub excommunicatione impedire Prælatum, dum ſua iuriſdictione utitur, iuxtà ſtatuta Conciliorum provincialium. Antonius de Souſa *hic cap.* 17. *num.* 4. *ad finem*, affirmativè reſpondet, tum quia nomine conſtitutionum Eccleſiaſticarum intelligitur quæcunque lex Eccleſiaſtica, tum quia etiam ſtatuta Conciliorum provincialium vocantur Canones §. *porrò diſt.* 3.

Sed contrarium mihi probabilius videtur; quia nomine conſtitutionis Eccleſiaſticæ intelliguntur ſanctiones, & decreta Summorum Pontificum: ſicut enim libertas Eccleſiaſtica illa dicitur; quæ univerſaliter conceſſa eſt, ita etiam conſtitutio Eccleſiaſtica ea vocatur, quæ à Summo Pontifice tanquam ab univerſali Paſtore edita eſt. Ita Alter. *diſp. 17. c. 1. col. pen. verſ. ſecundum quod.*

Ad primam rationem in contrarium reſpondeo, negando nomine Eccleſiaſticarum conſtitutionum hoc in loco intelligi quamcunque legem.

Ad ſecundam reſpondeo, nomen canonum in materia pœnali accipi ſtrictè, & propriè pro conſtitutione edita à Papa, ſeu ſancita in Concilio generali, *ut in c. 1. de conſtit.* & ibi Felinus *n.* 1. & alii.

20 Decimò dubium eſt, utrùm ad incurrendam huius canonis cenſuram ſatis ſit impedire per mandatum, ſeu per alium.

Reſpondeo affirmativè; quia in textu habetur dictio quomodolibet, quæ omnem impediendi modum comprehendi ſuprà ſæpius probavi. Ita Ugolinus *hic* §. 1. *verſ.* 3. Duard. *hic qu.* 4. *nu.* 2. *verſ. ad contrarium, & q.* 7. *n.* 3.

21 Undecimò dubium eſt, utrùm ad incurrendam iſtam excommunicationem ſatis ſit impedire iudices Eccleſiaſticos, ne ſua iuriſdictione utantur: etiamſi effectus impedimenti non ſequatur, id eſt, etiamſi non obſtante tali impedimento iudex Eccleſiaſticus à ſuæ iuriſdictionis uſu non ceſſet.

Reſpondeo, non ſatis eſſe hoc pactu impedire, tum quia præbens huiuſmodi impedimentum re ipſa non dicitur impedire, ne iudex iuriſdictione ſua utatur, tum quia pœna ob aliquod delictum impoſita non incurritur, niſi delictum conſummatum ſit, ut patet ex dictis *de cenſuris in genere diſp.* 1. *quæſt.* 1. *punct.* 3. *num.* 12. *& ſeqq. tom.* 1. *de affinitate in tract. de matrimonio quæſt.* 3. *punct.* 12. *num.* 12. *& ſeqq. tom.* 1. *& de irregularit. in tract. de cenſur. in communi diſp.* 7. *quæſt.* 1. *punct.* 3. *n.* 5. *& ſeqq.* 1. 2. Ita Alterius *diſp.* 7. *c.* 1. *col.* 8. *verſ. quoniam pag* 713. Duardus *hic qu.* 7. *n.* 7. *ad finem.*

An verò ad hanc cenſuram incurrendam opus ſit, ut impedimentum inferatur animo impediendi iuriſdictionis uſum, conſtabit ex dicendis *in puncto proximè ſequenti num.* 3. *pag. ſeq.* ubi affirmativè reſpondebo.

Explicatis iis, quæ ad intelligentiam primæ actionis in hoc canone interdictæ faciunt, confero me ad reliquas actiones explicandas.

22 Secunda actio in hoc canone interdicta eſt, recurrere ad Curias ſæculares, ſeu potiùs iudicium fori Eccleſiaſtici eludere, recurrendo ad Cancellarias, & alias Curias ſæculares animo impediendi ſententias, & decreta judicum Eccleſiaſticorum ordinariorum, vel Delegatorum, ut patet ex textu Bullæ.

23 Amplia primò, ſive quis ad tribunalia judicum ſæcularium recurrat poſt ſententias, & decreta Ordinariorum, vel quorumcumque Delegatorum, ſive recurrat ante hujuſmodi ſententias, decreta, ſeu ordinationes, ut ſi quis timore alicujus decreti ab Eccleſiaſtico judice contra ſe ferendi recurrat ad ſæcularia tribunalia, & ab illis impetret mandata, & prohibitiones, ne quid contra recurrentem ab Eccleſiaſticis judicibus decernatur. Ratio, qua moveor ad hanc ampliationem ſuſtinendam, eſt, quia in textu dicitur; *poſt ipſorum Ordinariorum, vel etiam ab eis delegatorum quorumcumque ſententias, & decreta, aut alias* dictio autem, *alias*, idem eſt, ac aliter; vel alio modo, *leg.* 1. §. *jure, ff. de cond. & demonſtr. & leg. denique*, §. *interdum, ff. de privileg. legat.* Ita Reginald. *n.* 369. Filliuc. *q.* 10. *n.* 283. contra Duard *hic q.* 1. *verſ. nam in primis* Ugol. *hic verſ. ac etiam, n.* 1. Alterium *hic c.* 2. *col.* 1. *verſ. quare.*

Amplia ſecundò, non ſolùm ſi quis recurrat ad tribunal laicorum ad obtinendas inhibitiones, vel mandata contrà judices Eccleſiaſticos ordinarios; verùm etiam ad hæc obtinenda contrà Delegatos, quia canon de his etiam in hac parte loquitur. Ex quo patet differentia inter primam actionem, & ſubſequentes, quod in prima ſermo tantummodò eſt de impedientibus uſum juriſdictionis ordinariæ, ſubſequentes verò extenduntur ad eos, qui aliquam ipſarum actionum faciunt contrà judices ordinarios, vel delegatos, ut ex ipſo canone clariſſimè conſtat. Ita communiter DD.

24 Sed modò dubium eſt primò, quid intelligatur nomine Cancellariæ, & Curiæ, quarum recurſus prohibetur.

Reſpondeo, nomine Cancellariæ intelligi tribunal laicorum, quod alicubi Cancellaria vocatur.

Nomine Curiæ ſæcularis ſignificari tribunalia judicum ſæcularium, quæcumque illa ſint: ob id enim in textu additur illa clauſula univerſalis, *& alias Curias ſæculares*. Ita Alterius *diſt.* 17. *cap.* 2. *col.* 2. *verſ. ad Cancellarias.*

25 Secundò dubium eſt, quid ſit ſententia, & quid decretum.

Reſpondeo ſententiam eſſe definitionem judicis, qua litibus invicem contendentium finis imponitur, *c. litigantium, de ſentent. & re judic.*

Decretum verò ſignificat quamcumque judicis definitionem, & ordinationem, ſeu mandatum, præceptum, & ſententiam tam definitivam, quàm interlocutoriam. Alter. *loc. cit. col.* 2. *ad finem*, Duardus *hic can.* 16. *q.* 7. *n.* 8. & alii.

26 Tertiò dubium eſt, quid ſit eludere, ſeu quiſnam dicatur eludens judicium fori Eccleſiaſtici.

Reſpondeo, illum dici eludentem, qui non habita ratione judicii Eccleſiaſtici ad Curias ſæculares confugit in præjudicium poteſtatis, & juriſdictionis, quam judex Eccleſiaſticus contrà confugientem exercuit, vel exercere debebat.

Ex quo ſequitur, eum, qui poſt ſententiam, ſeu ordinationem, proviſionem, vel præceptum ab Eccleſiaſtico judice pronunciatum, ad ſæculares judices recurrit, affici excommunicatione hujus canonis; quia hic dicitur eludere judicium fori Eccleſiaſtici ad tribunal laicorum recurrendo.

27 Et hoc verum arbitror, etiamſi ſententia contra recurrentem lata, violentiam, aut injuſtitiam contineret: hic enim adhuc dicitur judicium Eccleſiaſtici fori eludere, cum ob injuſtitiam ab Eccleſiaſtico judice ſibi factam, non habeat jus ad laicos confugiendi; ſed alium ſuperiorem Eccleſiaſticum adire debeat, ut *ex c. tranſmiſſa, & cap. licèt de foro compet.* & ex aliis juribus in quæſtione decimaquinta *punct.* 1. *n.* 12. *&* 13. expl. catum eſt contrà Antonium de Souſa *hic c.* 17. *n.* 3. Covarruviam, Cevallos, & alios. Hoc tamen limitari poteſt juxtà dicta *q.* 15. *punct.* 4. §. 1. *n.* 1. *&* §. 2. *n.* 1. *&* 3.

28 Quartò dubium eſt, utrùm ad incurrendam hujus canonis pœnam ſatis ſit recurrere ad Curias ſæculares, etiamſi à judice laico, ad quem recurritur, nil obtineatur, vel opus ſit, ut mandatum, ſeu prohibitio contrà judices Eccleſiaſticos obtineatur.

Reſpondeo, duplicem eſſe DD. ſententiam.

Prima: eſt aſſerentium non ſatis eſſe recurrere à judicibus Eccleſiaſticis ad ſæculares; ſed opus eſſe, ut prohibitiones, ſeu mandata contrà præfatos judices obtineantur, & executioni mandentur. Ideò ſi quis ab Eccleſiaſticis judicibus ad ſæculares recurrat, non incidit in excommunicationem hujus canonis, niſi etiam mandata, & prohibitiones contrà Eccleſiaſticos judices obtineat, & illa executioni mandari curet; ita ut prædictis judicibus Eccleſiaſticis intimentur. Ratio eſt, tum quia nullum præjudicium Eccleſiaſticæ juriſdictioni affertur ex recurſu ad ſæculares, niſi aliquid contrà judices Eccleſiaſticos, decernatur; ſed præjudicium cenſetur ſolum attentatum, tum quia iſtæ tres actiones, recurrere, & procurare decerni, & executioni mandari decreta, vel prohibitiones contrà judices Eccleſiaſticos, in textu exprimuntur addita inter ipſas dictiones, &, quæ concurſum omnium copulativorum requirit, *l. ſi quis ita ſtipulatus, ff. de verb. oblig. l. ſi is, qui ducenta, ff. de rebus dub.* & *c.* 2. *de reſcript.* tum quia verba cum effectu intelligenda ſunt *l.* 1. §. *hæc verba, ff. quod quiſque juris, & l. quoties, ff. qui ſatiſdare cogantur.* Ita Vivaldus hic, Navarr. *conſil.* 20. *de ſentent. excom.* Filliuc. *tract.* 16. *c.* 10. *q.* 12. *n.* 284. Ugolinus *hic verſ. ac etiam eos, n.* 2. Duardus *hic can.* 16. *q.* 6. *n.* 3. *& ſeqq.*

Hinc ſequitur, excommunicationem ab eo non contrahi, qui ad ſæcularem judicem recurrit contrà Eccleſiaſticos judices, & alius eo in-

Digitized by Google

eo inſcio, vel contradicente mandatum contra eoſdem obtinet, vel executioni mandari curat.

Secunda ſententia, quæ mihi probabilior videtur, eſt affirmantium ſufficere, ut à iudicibus Eccleſiaſticis ad ſæculares recurratur animo petendi a ſæcularibus iudicibus auxilium, ſeu mandata, vel inhibitiones contra Eccleſiaſticos iudices; etiamſi poſtea re ipſa non obtineantur, vel obtenta executioni non mandentur. Ratio eſt, quia quælibet aliarum actionum in hoc canone expreſſarum ſufficit ad incurrendam huius canonis excommunicationem, etiamſi eis addatur copula, *&*; ergo etiam quælibet iſtarum ſufficit, cum par ratio videatur, & copula illa, *&*; quamvis aliquando requirat omnia copulata adimpleri, nihilominùs ſæpè ponitur inter diverſa, & ſenſum diſiunctiuum facit, ut alibi probavi *in tractatu de legib. diſp. 1. quæſt. 1. punct. 8. num. 28. tom. 2.* & apertè conſtat ex aliis actionibus in hoc canone interdictis, quarum ſingulæ ad incurrendam excommunicationem ſufficiunt. Ita Alterius *diſput. 17. cap. 2. col. 2. & 3. verſic. verum hic oritur*, & Reginaldus *lib. 9 cap. 24. num 369. notabili 5.*

Ad primam rationem in contrarium reſpondeo, ſufficere præiuditium attentatum per recurſum; quia recurſus per ſe prohibetur.

Ad ſecundam rationem patet reſponſio ex ratione ſecundæ ſententiæ.

Ad tertiam reſpondeo, facto recurſu adeſſe effectum ſub cenſura prohibitum. Secus ſi quis cogitet ſolùm recurrere, vel conetur recurrere, ſed actu non recurrat; tunc .n. non adeſt actio, ſeu effectus ſub cenſura prohibitus.

29 Utrùm verò qui recurrit, & prohibitiones, & mandata obtinet, illaque executioni mandari curat, plures excommunicationes incurrat, conſtat ex dictis *de cenſuris in communi diſputat. 2. quæſt. 2. punct. 5. n. 2. & ſeqq. tom. 1. de peccatis in tract. de legibus diſput. 2. quæſt. 1. punct. 2. n. 1. & ſeq. tom. 2.* & ſparſim in quæſtionibus antecedentibus incurrere, quoties iſtæ actiones ſunt moraliter diſtinctæ; quidquid in contrarium ſentiat Alterius *loco citato, col. 3.* quem a fortiori ſequi debent alii DD. ſuſtinentes iſtas tres actiones copulativè prohiberi, & conſequenter omnes requiri ad incurrendam huius canonis excommunicationem, ob recurſum ad Curias ſæculares.

30 Quintò dubium eſt, utrùm excommunicatio ab illo contrahitur, qui curat deleri, & tolli decreta, in Curia ſæculari edita ad inſtantiam iudicum Eccleſiaſticorum, ſeu in confirmationem decretorum Eccleſiaſticorum. Reſpondeo, ſi præcisè curet præfata decreta in ſæculari Curia ſancita deleri, non incidit in excommunicationem. Ratio eſt, tum quia hic non dicitur recurrere, ſed potius trahi ab Eccleſiaſtico iudice ad ſæculare tribunal, ad quod Eccleſiaſticus iudex pro ſuorum decretorum confirmatione recurrit, tum quia cui non conveniunt verba diſpoſitionis, neque diſpoſitio convenit *l. 4. §. toties, ff. de damn. infect. quod conſtitutum, ff. de militari teſtamen.* verba autem iſtius canonis non conveniunt huic caſui; quia in canone ſermo eſt de eludentibus iudicium Eccleſiaſticum, recurrendo ad Curias ſæculares, & procurando ab iis prohibitiones, vel mandata contra iudices Eccleſiaſticos, quod hic non contingit, cum recurrens ad Curias ſæculares conetur ſolùm impedire, ne in Curia ſæculari confirmatio decretorum Eccleſiaſticorum obtineatur, vel obtenta tollatur; non verò curet tolli decreta Eccleſiaſticorum iudicium. Ita Sayr os *lib. 3. cap. 20. num. 5.* Duardus *hic canon. 16. quæſt 6. num 4.* Antonius de Souſa *hic cap. 17. num. 5.* Filliucius *tract. 16. cap. 10 quæſt. 12. num. 285.* Coriolanus *in expoſitione Bullæ verſ. ſecundum eſt.*

Hinc colligi poteſt excommunicationem ab eo non contrahi, qui Epiſcopo recurrente ad tribunalia ſæcularia pro confirmatione ſuarum ordinationum, vel decretorum, ad eadem tribunalia recurrit, inhibitiones impetrat, ſeu procurat, ne confirmatio concedatur Epiſcopo. Ita DD. citati.

31 Tertia actio in hoc canone principaliter prohibita, eſt procurare à Curiis ſæcularibus decerni mandata, vel prohibitiones contra prædictos iudices Eccleſiaſticos ordinarios, vel delegatos.

32 Sed modo dubium eſt, utrùm neceſſe ſit, ut præfatæ prohibitiones, vel mandata, quæ contra iudices Eccleſiaſticos decerni procurantur, ſint pænalia.

Reſpondeo cum Reginaldo *lib. 9 num.* 369. Alterio *diſput. 17 cap. 2. col. 2. verſic. & ab illis*, Duardo *hic qu 7. num.* 9. contrà Ugolinum *verſ. ac etiam num.* 3. Filliucium *nu* 285. *& ſeq.* probabilius mihi videri ſufficere quaſlibet prohibitiones, vel mandata ſimpliciter facta, etiam ſine appoſitione pænæ. Ratio eſt, quia canon abſolutè, & generaliter loquitur, & illa particula, etiam pænalia, non additur reſtrictivè, ſed ampliativè, ut ex *l. 2. C. de teſtibus*, obſervat Menochius, *conſil.* 231. *num. 7. & conſil.* 336. *num.* 17. Rota Romana apud Farinacium *deciſ.* 367. *n. 1 tom. 1 part. 1.* Surdus *deciſ 8 n* 12 & alii, quos refert Auguſtinus Barboſa *dict. 95. n. 1.* vel dic per dictionem illam, etiam, idem ſignificari, quod maximè, ita ut ſenſus, ſit, eum ligari excommunicatione, qui ad Curias ſæculares confugit, & ab illis impetrat prohibitiones, & mandata, maximè ſi pænalia ſint, ut in ſimili tenet Baldus *lib. 3. conſil.* 309. & Antonius Angelus Gratus *dict.* 60. *n.* 6.

33 Quarta actio eſt procurare, ut prædictæ prohibitiones, vel mandata contra præfatos judices Eccleſiaſticos executioni mandentur.

Utrùm verò tres proximè dictæ actiones neceſſariæ ſint ad incurrendam huius canonis pænam, vel earum una ſine aliis ſufficiat, conſtat ex dictis *in expoſit. ſecunda action. dub. 4. n.* 28. ubi dixi, unã ſufficere.

34 Quinta actio eſt, prædictas prohibitiones, ſeu mandata facere contra præfatos judices Eccleſiaſt. Quamobrem judex laicus, qui hujuſmodi mandata facit; ſtatim excommunicationis vinculo ligatur; etiamſi mandata executioni mandari non curet: nam decernere eſt actio diſtincta ab executione. Ita Ugol. *hic verſ. nos.*

35 Sexta; eſt præfatas prohibitiones, ſeu mandata exequi, ut ſi quis hujuſmodi præcepta judici Eccleſiaſtico intimet, vel pœnam exigat, aut alia ratione mandata exequatur.

36 Ex quo ſequitur ſatellites, aliosque juſtitiæ miniſtros, qui dicta mandata exequuntur, in pœnam hujus canonis incidere, niſi fortè metu gravis incommodi, vel probabilis ignorantiæ titulo excuſentur. Ita Ugolinus *loco proximè cit.* Alterius *diſput. 17. c. 2. col. 4. verſ. nos quoque*, Duardus *hic q. 7. n. 9. verſ. 4. & 11.* Filliucius *n.* 286.

Quis autem metus gravis cenſeatur, & ſufficiat, ne quis excommunicationem contrahat, conſtat tum ex regulis generalibus traditis *de cenſur. in communi diſp. 1. q. 2. p. 3. n. 2. & ſeqq. to. 1.* ubi dixi, illum eſſe metum gravem, qui dicitur cadens in conſtantem virum, ſeu ille, dependenter à quo, quis de duobus malis probabiliter imminentibus minus eligit ad evitandum majus, tum ex ſupradictis quæſtionibus.

Hactenus explicavi actiones in hoc canone principaliter prohibitas. Actionum modò acceſſoriè interdictarum expoſitionem breviter aggredior, quia quæ circà ipſarum intelligentiam dici poſſent, ex alibi dictis facilè deducuntur.

SECUNDA PROPOSITIO.

37 Materia minus præcipua, ſeu acceſſoria iſtius cenſuræ eſt *ſacrilegium*, quod committitur contrà Eccleſiam, faciendo aliquam actionem acceſſoriè hic prohibitam.

Prima autem actio acceſſoriè prohibita, eſt dare auxilium ad ſupradictas actiones principales in præcedenti propoſitione fuſius explicatas, e. g. tradendo pecuniam, quam recurrens tradat judici laico, ut prohibionem, vel mandatum obtineat, vel ſcribendo inhibitiones, & mandata, &c.

Secunda, dare conſilium.

Tertia, dare patrocinium, & licet iſta actio implicitè contineatur in auxilio, & favore; nihilominus Summus Pontifex voluit hoc clarioribus verbis exprimere, ut omnis dubitandi ratio è medio tolleretur. Quamobrem Advocatus, vel alius, qui appellantis à decretis judicum Eccleſiaſticorum ad Curias ſæculares patrocinium ſuſcipit, & apud judicem laicum inſtat, illumque rationibus, ſeu juribus injuſtè inducit ad ferendas prohibitiones, vel mandata contrà Eccleſiaſticos judices, vel ad illa executioni mandanda, pœnis hujus canonis ſubiicitur. Ita Alterius *diſp. 17. c. 2. col. 5. verſ. ſeu dant*, Ugolinus *hic verſ. ſeu dant, n. 2.*

Quarta actio eſt, dare favorem, e. g. curando, ut facilis ingreſſus ad ſæculares Curias recurrenti pateat, vel quamprimùm inhibitio concedatur.

38 Circa iſtas actiones acceſſorias dubium eſt primò, utrum ad excommunicationem hujus canonis incurrendam ſatis ſit dare conſilium, auxilium, vel favorem ad quamlibet prædictarum actionum principaliter prohibitarum.

Reſpondeo affirmativè, quia actiones acceſſoriæ prohibentur in ordine ad principales; ſed actiones principales alternativè, & disjunctivè interdictæ ſunt, & unaquæque illarum ſufficit, ut ſupra dictum eſt *propoſit. 1. dub. 4. nu.* 28. ergò etiam ſufficit aliquam actionem acceſſoriam circa prædictas principales ſeorſim ſumptas exercere.

Ex quo ſequitur eum, qui auxilium, vel conſilium dat recurrenti à judicibus Eccleſiaſticis ad ſæculares, ligari excommunicatione ſtatim ac is, cui datum eſt conſilium, vel auxilium, recurſum ad Curias ſæculares habuit, etiamſi ab illis nullam prohibitionem, vel mandatum contra Eccleſiaſticos judices obtineat, vel antequam mandatum obtentum executioni mandet. Ita Alterius *diſp. 17. cap. 2. ad finem*, contra Duardum *q. 7. n. 9.* & alios, quos retuli in explicatione ſecundæ actionis principaliter prohibitæ *dub. 4. n.* 28.

39 Secundò dubium eſt, utrum faciens aliquam actionem acceſſoriam incurrat excommunicationem, nondum ſecuta actione, ſeu effectu principaliter prohibito: ut ſi quis conſulat alteri recurſum ad Curiam ſæcularem cauſa obtinendi mandatum, vel prohibitionem contrà judicem Eccleſiaſticum, afficiatur excommunicatione, antequam recurrens obtineat mandatum, & ejus executionem.

Reſpondeo non incurrere, nondum ſecuta actione principaliter prohibita. Ratio eſt, tum quia hoc eſt proprium actionum acceſſoriarum, ut ad cenſuram incurrendam non ſufficiant; niſi adſit actio principalis, cujus intuitu vetitæ ſunt actiones acceſſoriæ, ut dixi *de cenſuris in communi diſput. 1. q. 1. p. 3. n. 12. & ſeqq. t. 1. de reſtitutione in genere diſp. 1. q. 8. punct. 1. n. 1. & ſeqq. t. 2.* & alibi ſparſim, tum quia Summus Pontifex excommunicat dantes conſilium, auxilium, vel favorem in eiſdem, ut dicitur in textu; is autem non dicitur, propriè loquendo, dare conſilium, vel favorem in aliqua actione, quæ nondum exiſtit. Ita Ugolinus *hic verſic. ſeu dant. ad finem*, Alterius *hic c. 2. col. ultima, verſ. nihilominus*, Reginaldus *lib. 9. cap. 24. n. 369. notab. 5.* Coriolanus *hic verſ. hic ergo*, contra Duardum *hic qu. 7. n. 12.* ubi cenſet iſtas actiones non eſſe acceſſorias, ſed principaliter prohibitas.

P U N C T U M II.

De ſubjecto, ſeu perſonis, contrà quas hujus canonis excommunicatio lata eſt, ob recurſum ad curias ſæculares, &c.

1 *Perſonæ, quæ huic excommunicationi ſubiiciuntur, ſunt omnes injuſtè quovis modo directè, vel indirectè impedientes Judices Eccleſiaſticos ordinarios, ne ſua juriſdictione utantur contrà quoſcumque.*

2 *Judices Eccleſiaſtici auctoritate Eccleſiaſtica ſe invicem impedientes non incurrunt excommunicationem.*

3 *Impediens judices Eccleſiaſticos in ſua juriſdictione non animo impediendi uſum juriſdictionis, non incurrit excommunicationem.*

4 *Perſonæ, quæ huic excommunicationi ſubiiciuntur ob actiones acceſſorias ſunt omnes ſivè laici, ſivè Eccleſiaſtici judicium Eccleſiaſticum eludentes, & ad Curias ſæculares recurrentes animo impediendi decreta, & Ordinationes Judicum Eccleſiaſticorum Ordinariorum, vel delegatorum, vel à Curiis ſæcularibus procurantes prohibitiones, vel mandata contrà dictos Judices Eccleſiaſticos decerni, aut exequi. Item decernentes, vel exequentes hujuſmodi prohibitiones, vel mandata, & in his dantes conſilium, auxilium, favorem, & patrocinium.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 SUbiectum hujus cenſuræ ſunt omnes injuſtè quomodolibet, directè, vel indirectè impedientes judices Eccleſiaſticos ordinarios, ne ſua juriſdictione contrà quoſcumque utantur.

Dixi, *omnes*, ut indicarem hanc cenſuram extendi ad omnes impedientes cujuſcunque gradus, & conditionis exiſtant: nam textus abſolutè loquitur. Ita communiter DD.

Ex quo ſequitur, tam laicos, quam Eccleſiaſticos ligari excommunicatione hujus canonis, dum injuſte auctoritate laicali impediunt judices Eccleſiaſticos, ne juriſdictione ſua utantur.

2 Si verò Eccleſiaſtici judices ſe invicem impediant auctoritate Eccleſiaſtica, ut via præventionis, vel recurſus ad ſuperiores Eccleſiaſticos, non videntur in excommunicationem hujus canonis incurrere; quia iſta excommunicatio videtur lata in deteſtationem auctoritatis, & poteſtatis ſæcularis, quæ adhiberi ſolet ad impediendum uſum juriſdictionis Eccleſiaſticæ. Ità Filliucius *tract.* 16. *c.*10 *q.*10. *n.*277. Alter. *diſp.*17. *c.*1. *verſ. nec non.* Duard. *hic q.*7. *n.* 1.

Dixi, *judices Eccleſiaſticos ordinarios*, ut innuerem illam excommunicationem non incurri impediendo judices delegatos, ut patet ex dictis puncto præcedenti *n.* 2. & *ſeqq. ſ.*3. in explicatione primæ actionis, ubi etiam plures alias difficultates ad hanc rem facientes propoſui, & diſſolvi.

Dixi, *contrà quoſcunque*, ut ſciatur impedientem Prælatum, ne ſua juriſdictione utatur, affici excommunicatione, ſivè impediat, ne utatur juriſdictione contrà Principes, magiſtratus, communitates, collegia, aut alios quoslibet ſæculares, ſivè ne utatur contrà clericos, & Eccleſiaſticos in quibuſcunque cauſis ad forum Eccleſiaſticum ſpectantibus. Ita Filliuc. *tract.* 16. *c.*10. *q.* 11. *nu.* 282. Alterius *diſp.*17. *c.*1. *col. penultima*, *verſ. cum autem*, & alii.

3 Quæres, utrùm impediens judices Eccleſiaſticos, ne juriſdictione ſua utantur alia de cauſa, quàm impediendi uſum juriſdictionis, afficiatur excommunicatione hujus canonis, ut ſi judicem Eccleſiaſticum ob privatas inimicitias vexet, aut vulneret, aut aliam inferat moleſtiam, ob quam præfatus judex juriſdictionem ſuam exercere non valeat.

Reſpondeo, non affici excommunicatione. Ratio eſt, quia in textu dicitur, *quomodolibet hac de cauſa*, ubi notanda eſt illa clauſula, *hac de cauſa*.

SECUNDA PROPOSITIO.

4 SUbiectum hujus cenſuræ non ſolùm ſunt impedientes judices ordinarios Eccleſiaſticos, ne ſua juriſdictione utantur, ut in prima propoſitione explicatum eſt; verùm etiam omnes illi tam laici, quam Eccleſiaſtici, qui judicium fori Eccleſiaſtici eludentes ad Curias ſæculares recurrunt animo impediendi decreta, & ordinationes judicum Eccleſiaſticorum ordinariorum, vel delegatorum, & qui à Curiis ſæcularibus procurant prohibitiones, vel mandata contra præfatos judices Eccleſiaſticos decerni, aut contrà illos exequi. Item, huic cenſuræ ſubiiciuntur decernentes hujuſmodi prohibitiones, vel mandata, aut illa exequentes, aut dantes in his conſilium, auxilium, patrocinium, & favorem. Hæc propoſitio ſatis conſtat ex iis, quæ *puncto præcedenti dixi per totum*. Propterea in ejus explicatione diutiùs non immorabor.

P U N C T U M III.

Utrùm excommunicatio contrà turbantes, ſeu impedientes juriſdictionem Eccleſiaſticam alibi expreſſa reperiatur.

1 *Non ſolùm in Bulla Cœnæ, ſed etiam in* cap. quoniam de immunit. *reperitur excommunic. contrà turbantes juriſdictionem Eccleſiaſticam.*

2 *Differentia inter excommunicationem Bullæ, & cap. quoniam, eſt quod excommunicatio Bullæ eſt reſervata, non illa in cap. quoniam; 2. Bulla Cœnæ afficit impedientes Judices Eccleſiaſticos ordinarios, ne utantur ſua juriſdictione*; cap. quoniam *comprehendit omnes turbantes, ne quis litiget coram quovis Judice Eccleſiaſtico*; 3. *Bulla loquitur de quomodolibet directè, vel indirectè impedientibus Eccleſiaſticos Judices*, cap. quoniam *loquitur de impedientibus etiam laicos, ne ligent coram Eccleſiaſtico Judice.*

3 *Religioſi Ordinis S. Franc. de Obſervantia incurrunt excommunicationem reſervatam, dum ad Curias ſæculares recurrunt contemnentes ordinationes commiſſariorum ſui miniſtri Generalis.*

4 *In* cap. quicumque de ſent. excommunic. *fertur excommunicatio contrà dantes licentiam vexandi, vel gravandi in bonis, vel perſonis Judices occaſione cenſuræ latæ, aut aliquem ſuorum, vel eorum, qui fuerunt cauſa, ut cenſura ferretur, ſivè ſervantes cenſuram.*

5 *Gravans, vel moleſtans ſuo proprio motu judices Eccleſiaſticos, qui cenſuram tulerunt, ſivè eos, quorum occaſione cenſura lata eſt, ſivè aliquem ſuorum, excommunicationem* c. quicunque, *incurrit.*

6 *Suorum nomine intelliguntur propinqui, familiares, conſanguinei, famuli, & alii domeſtici.*

7 *Licentiam præbens juſtè vexandi eum, qui cenſuram tulit, vel eos quorum occaſione cenſura lata eſt, non incurrit excommunicationem.*

8 *Mandans judicem Eccleſiaſticum, vel aliquem ſuorum gravari, incurrit excommunicationem, ſi mandans habet publicam auctoritatem in delinquentem.*

9 *Excommunicatio* c. quicunque, *Summo Pontifici reſervata eſt, ſi delinquens manſerit in excommunicatione per duos menſes.*

10 *Aſſertur differentia inter excommunicationem Bullæ*, c. quoniam.

UNICA PROPOSITIO.

1 NOn ſolùm in hac Bulla, ut explicatum eſt; verùm etiam *in c. quoniam, de immunit. Eccleſ.* lata eſt excommunicatio contra turbantes juriſdictionem Eccleſiaſticam, *nam in c. quoniam, cit.* excommunicatur, qui in cauſis ad forum Eccleſiaſticum ratione rei, negotii, vel perſonæ pertinentibus de jure, vel antiqua conſuetudine impedit, ne quis litteras Apoſtolicas impetret, aut ne litiget coram judice Eccleſiaſtico ordinario, vel delegato tam directè, quam indirectè per ſe, vel per alium.

Excommunicantur etiam dantes conſilium, auxilium, vel favorem, & iſta excommunicatio perſeverat, donec delinquens ſatiſfactionem præſtiterit judici Eccleſiaſtico, & parti, quam impedivit, ſeu turbavit in proſecutione ſui juris.

Quæ circà hujus cap. intelligentiam dici poſſent, facilè colliguntur ex dictis in hac, & præcedentibus quæſtionibus ſparſim.

2 Hinc ſolùm breviter notanda eſt differentia inter excommunicationem hujus Bullæ, & illam, quæ in *c. quoniam*, cit. habetur.

Prima differentia eſt, quod excommunicatio Bullæ Summo Pontifici reſervata eſt, excommunicatio verò *c. quoniam*, non eſt reſervata; ſed à quolibet Confeſſario approbato jure communi auferri poteſt, modò delinquens judici Eccleſiaſtico; & parti impeditæ ſatisfecerit. Ob id gloſſa ibidem obſervat, delinquentem non poſſe abſolvi, niſi effectualiter ſatisfecerit, quod etiam ego, per ſe loquendo, approbo; aliquando tamen fieri poteſt, ut quis licitè abſolvatur, nondum præſtita actuali ſatisfactione, ut patet ex iis, quæ tradidi *de cenſuris in genere*, *diſp.*1. *q.*3. *punct.*9 *n.*1. & *ſeqq. tom.*1. ubi hanc difficultatē in terminis explicavi; ad ibi dicta te remitto.

Secunda differentia eſt, quia in Bulla Cœnæ ſermo eſt ſolùm de impedientibus judices Eccleſiaſticos ordinarios, ne ſua juriſdictione utantur; *in c. verò quoniam*, ſermo eſt de impedientibus, ne quis litiget coram judice Eccleſiaſtico ordinario, vel delegato.

Tertia differentia eſt, quia Bulla loquitur de impedientibus quomodolibet judices Eccleſiaſticos directè, vel indirectè; *c. verò quoniam.*, loquitur de impedientibus alios etiam laicos, ne litigent, vel conveniant alios coram judice Eccleſiaſtico: regulariter tamen loquendo, qui alium impedit, ne coram Eccleſiaſtico judice litiget, videtur etiam indirectè impedire judicem Eccleſiaſticum, ne juriſdictione ſua utatur; conſequenter excommunicatione Bullæ affici videtur, niſi titulo ignorantiæ, aut alia juſta de cauſa careſecus. Vide Duardum *can.*16. *q.*1. *num.*5. *verſ. adde*, & Alterium *diſp.*17. *cap.*1. *ad fin.* ubi etiam explicant differentiam inter hunc decimumſextum canonem, & inter decimumtertium, & decimumquartum ejuſdem Bullæ, quam differentiam quilibet extrahere poteſt, ſi verba ſingulorum canonum ritè perpendat, & inter ſe conferat.

3 Quæres, utrum extent aliæ cenſuræ in hac materia.

Reſpondeo primò in quadam conſtitutione Gregorii XIII. cujus initium eſt, *Quoniam noſtro paſtorali*, extare excommunicationem Summo Pontifici reſervatam contrà Religioſos, vel Religioſas Ordinis S. Franciſci de de Obſervantia, qui ad Curias ſeculares recurrunt contemnentes ordinationes Commiſſariorum ſui miniſtri Generalis.

4 Reſpondeo ſecundò, *in cap. quicumque, de ſentent. excomm. in* 6. reperiri excommunicationem latam, primò contrà eos, qui dant licentiam vexandi, vel gravandi in perſonis, vel bonis, judices, qui cenſuram excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti tulerunt, aut aliquem ſuorum, aut aliquem eorum, quorum occaſione cenſura lata eſt, aut obſervantes illam cenſuram, vel eos, qui cum affectis cenſura communicare nolunt.

Hoc tamen intelligitur, niſi is, qui licentiam dedit, re adhuc integra licentiam revocaverit, aut ſi res non ſit integra, ſed ad bo-

norum

Digitized by Google

norum captionem proceſſum ſit ; niſi intrà octo dies reſtitutionem, vel ſatisfactionem fecerint.

Secundò contrà eum, qui præfata licentia uti audet moleſtando, vel gravando judices Eccleſiaſticos, qui cenſuram tulerunt vel eos, quorum occaſione cenſura lata eſt, vel aliquem ſuorum.

5 Tertiò contrà eum, qui ſine licentia motu proprio moleſtat, vel gravat judices Eccleſiaſticos, qui cenſuram tulerunt, vel eos, quorum occaſione cenſura lata eſt, vel aliquem ſuorum. Circà iſtam excommunicationem.

6 Dubium eſt primò, quid nomine *ſuorum* in hoc c. intelligatur.

Reſpondeo intelligi propinquos, vel familiares, ut conſanguineos, filios, famulos, aliaſque domeſticos; iſti enim vocantur ſui. Ità Gloſſa *in dict. c. quicunque, verb. ſuorum.* Cajetan. *verb. excommun. c.36.* Navarrus *c.27. n.99.* Reginald. *lib.9. c.24. n.370.* Sayrus *lib. 3. c.29. n.23.* & alii, quos in ſimili retuli *de cenſuris, diſp.7. q.4. punct. 2. n.4. t.2.*

Hinc ſequitur eum, qui prohibet, ne quis aliquid vendat, aut emat, aut molat frumentum judici, qui excommunicatione tulit, vel ejus familiæ, affici excommunicatione hujus *c. quicunque*. Ità Gloſſa, & alii *locis cit.* hic enim dicitur gravare perſonas, in d. cap. expreſſas.

7 Secundò dubium eſt, utrùm juſtè vexans, ſeu juſtè vexandi licentiam præbens afficiatur excommunicatione prædicti cap.

Reſpondeo negativè; quia, propriè loquendo, is gravari non cenſetur, cui aliquod onus, vel moleſtia juſtè imponitur; juſte .n. patitur, quod patitur. Et hoc verum eſt, etiamſi vexans ex odio, & vindicta vexet, modò re ipſa non plus vexet, quam ratio juſtitiæ ferat. Ratio eſt, quia ad incurrendam excommunicationem non attenditur actus internus; ſed externus ſub cenſura prohibitus. Ità DD. citati, & alii quos in ſimili adduxi de eo, qui clericum juſtè verberat, quamvis id etiam ex ira faciat *in tract. de cenſuris in communi diſp.2. q.4. n.4. tom.1.* Idemque ſuſtinere debent DD. quos hac q. adduxi *punct.1. dub.1. n.4. t.3.*

8 Tertiò dubium eſt, utrùm dans mandatum ad aliquam ex præfatis actionibus faciendam incidat in excommunicationem.

Reſpondet affirmativè Sylveſter *verb. excommun. 7. n. 27. §. duodecima*, Sayrus *loco cit. n.22.*

Sed mihi diſtinguendum videtur, vel qui dat mandatum, publica utitur auctoritate in eum, qui delictum committit, ità ut patrato delicto ei ſubiiciatur; vel nulla in ipſum auctoritate gaudet. Si nulla in eum auctoritate gaudet, cenſeo dantem mandatum non affici excommunicatione hujus capitis; quia non dicitur, propriè loquendo, licentiam dare, & cùm in materia pœnali verſemur, verba ſtrictè interpretari debemus. Si verò auctoritate gaudet in delinquentem, arbitror dantem mandatum affici excommunicatione; quia hujuſmodi mandatum continet facultatem, & approbationem. Idem à fortiori dicendum eſt de jubente, & præcipiente, ut etiam præfati DD. admittunt; nam juſſio licentiam comprehendit.

9 Quartò dubium eſt, utrùm excommunicatio *cap. quicunque*, ſit Summo Pontifici reſervata.

Reſp. eſſe reſervatam Summo Pontifici, ſi delinquens in excommunicatione manſerit per duos menſes; ante verò duos menſes non eſt Summo Pontifici reſervata, ut apertè conſtat ex verbis dicti *c. Idemque* obſervat Sayr. Reginald. & alii *locis cit.*

10 Quintò dubium eſt, quæ differentia ſit inter excommunicationem Bullæ, & excommunicationem præfati *c. quicunque*.

Reſp. hanc eſſe differentiam, quòd excommunicatio Bullæ lata eſt contrà impedientes, aut procurantes impedire Prælatos, ne juriſdictione ſua utantur; conſequenter hujuſmodi excommunicatio, ut plurimum favet Eccleſiaſticæ juriſdictioni exercendæ. Excommunicatio verò *c. quicunque*, edita eſt contrà eos, qui occaſione cenſurarum inflictarum vexant, vel dant licentiam vexandi infligentes cenſuras, vel eos, quorum occaſione cenſuræ latæ ſunt, ut jam explicatum eſt: conſequenter hujuſmodi excommunicatio directè favet juriſdictioni cenſurarum exercitæ.

QUÆSTIO XVIII.

De excommunicatione, quæ contrahitur tum ob uſurpationem iuriſdictionis, redditum, fructuum, & proventuum ad Summum Pontificem, vel ad alias perſonas Eccleſiaſticas pertinentium; tum ob eorundem ſequeſtrationem ſine legitima ſuperiorum licentia.

TENOR BULLÆ.

Quive juriſdictiones, ſeu fructus, redditus, & proventus ad Nos, & Sedem Apoſtolicam, & quaſcunque Eccleſiaſticas perſonas, ratione Eccleſiarum, Monaſteriorum, & aliorum beneficiorum Eccleſiaſticorum pertinentes uſurpant, vel etiam quavis occaſione, vel cauſa ſine Romani Pontificis, vel aliorum, ad id legitimam facultatem habentium, expreſſa licentia ſequeſtrant.

UT ordine conſueto progrediar, quatuor præcipuè explicanda propono in hac quæſtione.

Primò: quænam ſit materia hujus cenſuræ, ſeu quænam actiones in hoc canone prohibeantur.

Secundò: circa quas res, actiones hic vetitæ fieri debeant, ut cenſura incurratur, ſeu quodnam ſit obiectum actionum in hoc canone interdictarum.

Tertiò: quodnam ſit ſubiectum hujus cenſuræ, ſeu contrà quas perſonas hæc cenſura feratur.

Quartò: utrùm hæc cenſura alibi reperiatur.

PUNCTUM I.

Quænam ſit materia hujus cenſuræ, ſeu quænam actiones in hoc canone prohibeantur, videlicet uſurpando, vel ſequeſtrando juriſdictionem, redditus Eccleſiaſticos, &c.

1 *Materia hujus cenſuræ in genere eſt ſacrilegium quo Eccleſiaſticæ perſonæ in ſuis bonis Eccleſiaſticis, vel Eccleſiaſtica libertas, & auctoritas in præfatis bonis violatur.*

2 *Materia hujus cenſuræ ſpecialiter conſiſtit in uſurpatione juriſdictionis, aut, proventuum Eccleſiaſticorum, vel eorum ſequeſtratione.*

3 Uſurpare *nihil aliud eſt, quam actio qua quis alienum ſibi adſcribit tanquam proprium.*

4 *Fures, qui fructus, vel proventus Eccleſiaſticorum furantur, non incidunt in excommunicationem Bullæ.*

5 *Fructus Eccleſiaſticorum beneficiorum ab alio ſublatos, ſed apud ſe exiſtentes non reſtituens ex negligentia, non ligatur excommunicatione Bullæ.*

6 *Uſurpans ſibi bona à ſuis prædeceſſoribus Eccleſiæ tradita incurrit excommunicationem.*

7 *Uſurpans bona Eccleſiaſtica incurrere videtur excommunicationem quavis intentione uſurpet.*

8 *Sequeſtrare idem eſt, ac bona juriſdictionaliter deponere, ſeù impedire, ne ab Eccleſiaſticis perſonis, ad quas ratione Eccleſiarum, Monaſteriorum, vel Beneficiorum pertinent, percipiantur.*

9 *Alia eſt voluntaria, quæ fit de conſenſu utriuſque partis; alia neceſſaria, quæ fit ex præcepto Judicis; ſermo eſt de primo, non ſecundo modo.*

PRiùs explicabo materiam in genere, deindè in ſpecie, ſeu in quibuſnam actionibus ſpecialiter hæc materia conſiſtat.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria hujus cenſuræ eſt ſacrilegium, quo Eccleſiaſticæ perſonæ in ſuis bonis Eccleſiaſticis, vel Eccleſiaſtica libertas, & auctoritas in præfatis bonis offenditur, & violatur. Ratio eſt, quia ſacrilegium committitur, dum uſurpantur bona Eccleſiaſtica, quibus Eccleſiæ miniſtri ad propriam ſuſtentationem, & ad temporalem cultum indigent, *c. ſunt qui oper*, & *cap. quiſquis 17. q.4. c. præda*, & *c. indignè 12. q.2.* Sed materia hujus cenſuræ, eſt præfata uſurpatio, & læſio; ergò materia hujus cenſuræ eſt ſacrilegium, quo Eccleſiaſticæ perſonæ in ſuis bonis offenduntur. Ità Alterius *diſp 18. c.1. col 4. verſ. hinc ſequitur, ad finem*, Cajetan. *verb. excommunicatio c.27.* Sayrus *lib 3. c.21. n.2.* Filliucius *tract.16. cap.8. q 8. n.209.* Antonius de Souſa *in expoſit. Bullæ c.18. n. 1.* & alii.

Ut hoc clariùs intelligatur, adverte fructus beneficiorum dupliciter conſiderari poſſe.

Primò: ut ſunt res quædam, quæ per contractum licitum à beneficiario in alium transferuntur, & hoc pacto efficiuntur profani, & ſub poteſtatem Regum, & Principum cadunt.

Secundò: ut ſunt fructus beneficiorum, ſeu quatenùs ad Eccleſiaſticam perſonam pertinent, & hoc pacto immunes, & exempti ſunt à poteſtate laicorum, quia non ſolùm beneficia, quæ conſiſtunt in jure percipiendi fructus Eccleſiaſticos, ſunt ſacra; ſed etiam ipſamet prædia Eccleſiarum, ut talia ſunt, & ipſorum fructus; conſequenter qui abſque legitima facultate illos recipit, ſacrilegium committit. Vide Calderinum *in cap. noſtra de reſcript. q. 3.* & Felin. *ibid. num. 9.*

SECUNDA PROPOSITIO.

2 MAteria hujus cenſuræ ſpecialiter conſiſtit.

Primò: in uſurpatione juriſdictionis, aut fructuum, redditum, & proventuum pertinentium ad Sedem Apoſtolicam, vel ad alias quaslibet perſonas Eccleſiaſticas ratione Eccleſiarum, Monaſteriorum, vel beneficiorum Eccleſiaſticorum.

Secundò: in præfatorum ſequeſtratione, quavis occaſione fiat ſine legitima facultate. Hæc propoſitio clarè conſtat ex textu.

3 Sed modò dubium eſt primò, quid ſit *uſurpare*.

Reſpondeo, hoc verbum accipi pro actione, qua quis alienum ſibi adſcribit, tanquam proprium, ſeu tanquàm ſibi debitum, licèt ſciat ad alium pertinere, ex Gloſſa *in c. multi 2. q.1.* Vel, ut alii loquuntur, pro actione qua quis rem alienam capit, non tanquam alienam; ſed tanquam propriam, ſeu ac ſi ad ſe pertineret. Quamobrem is dicitur uſurpare bona in hoc canone expreſſa, qui ea, ſibi tanquam propria vendicat, quaſi poteſtatem in his habens, ſeu quaſi jure proprio utens. Ità Cajetanus *in ſumma verbo excommunicatio, cap.27. verſ. ſecunda*, Alterius *diſp.18. c.1. col 4. verſ. ad hunc modum.* Navarr. *c.27. n.69.* Toletus *lib.1. cap.28. in verb. tertia.* Duardus *canon.17. q.10. & 15. n.1.* Suarez *diſp.55. ſect.2. n.96.* Ugolinus *hic cap. 12. n.4.* Filliucius *tract.16. cap 8. n.225.* Antonius de Souſa *diſp. 87.* Reginald. *lib.9. c.25. n.372.* & alii.

4 Hinc ſequitur primò: fures, latrones, & milites, qui fructus, & proventus Eccleſiaſticorum furantur, aut rapiunt, non incidere in cenſuram hujus canonis, quia non dicuntur hæc bona uſurpare, juxta ſtrictam,& formalem hujus verbi ſignificationem, cùm hæc non ſubtrahant tanquam propria, ſeu ac ſi ad ſe pertinerent, ſeu ex prætenſo jure, ſed rapiunt tanquam aliena. Ita DD. citati, quamvis oppoſitum ſentire videatur Sayrus *lib. 3. cap.* 21. n. 4. cujus ſententiam probabilem putat Filliucius *loc. cit.* Quamquàm idem Sayrus *n. 4. ad finem* noſtram ſententiam non reprobat.

5 Secundò: eum qui fructus Eccleſiaſticorum beneficiorum ab alio ſublatos, ſed apud ſe exiſtentes non reſtituit, ex negligentia ſolvendi, non ligari hac excommunicatione; quia non dicitur uſurpare, cùm illos non retineat tanquam ſibi debitos, ſeu ad ſe pertinentes, licèt ſciat ab alio anteà uſurpatos fuiſſe. Ita Alterius *loco cit. c. 1. dub. 2. ad finem*, poſt Cardinalem *in Clement. 1. num. 11. de decimis*. Secus ſi illos tanquàm proprios retineat: tunc enim dicitur uſurpator, & parum refert eſſe primum, vel ſecundum uſurpatorem. Ità Filliucius *n.* 124. & alii, quos referam *punct. 3. num.* 3. *& ſeq. tom.* 3.

6 Tertiò, eum ligari excommunicatione, quia bona à ſuis prædeceſſoribus Eccleſiæ tradita ad divina officia perſolvenda, ſibi vendicat, tanquàm ad ſe pertinentia, putans divina officia malè adminiſtrari, aut qui multas in bello fecit expenſas, quarum debitam à Principe compenſationem non accipit, & ob id bona Eccleſiaſticorum titulo compenſationis accipit tanquam ſibi debita: hic enim dicitur bona ad Eccleſiaſticas perſonas pertinentia uſurpare, niſi fortè ob bonam fidem, & ignorantiam excuſetur. Ità Toletus *in expoſitione tertia partis excomm. nona cap.* 29. Reginald. *loco cit. n.* 372. *verſ. ſecundum eſt*, & alii.

7 Rogabis, utrùm in hoc canone vetita ſit uſurpatio prædictorum bonorum quavis intentione fiat.

Reſpondet Cajetan. Alterius, & Navarrus, prohibitum eſſe hæc bona uſurpare, vel ſequeſtrare, non qualitercumque, ſed tanquam res Eccleſiaſticas, id eſt, ut ſunt res, proventus, ſeu redditus Eccleſiæ. Ratio eſt, quia verba formaliter accipienda ſunt; non viderentur autem formaliter accipi, niſi bona Eccleſiæ prædicta intentione acciperentur.

Ego verò ſentio, vetitam eſſe prædictorum bonorum uſurpationem, quavis intentione fiat, modò bona uſurpentur, id eſt, accipiantur, tanquàm ad ſe pertinentia. Ratio eſt, quia Summus Pontifex abſolutè, & indiſtinctè excommunicat eos, qui prædicta bona uſurpant, id eſt, ſibi tanquàm propria vendicant, ſeu appropriant: hæc enim eſt formalis interpretatio verbi *uſurpare*; ergò fruſtrà limitatio additur, aſſerendo, opus eſſe, ut bona Eccleſiæ ſubtrahantur quatenùs ſunt bona Eccleſiæ; ſatis ergò eſt ad incurrendam cenſuram, ut uſurpans ſciat hæc bona Eccleſiæ eſſe, & ea ſibi adſcribat, tanquam ſibi debita, & quaſi jure proprio, ut benè in hac parte Sayrus *loc. cit. n.* 4. quem reiicere prætendit Doardus *can.* 17. *q.* 21. *n.* 1. & alii. Quamquàm omnes iſti DD. conciliari poſſe videntur hoc pacto, aſſerendo, non opus eſſe, ut uſurpans accipiat illa bona, quatenùs ſunt Eccleſiæ, ſeu, quia ad Eccleſiam pertinent; ſed ut ſunt Eccleſiæ, id eſt, ut accipiat illa tanquam ad ſe pertinentia, ſicut ad Eccleſiam pertinent. Ità Toletus *c.* 29. *n.* 7. Filliucius n. 223. Antonius de Souſa, & alii.

8 Secundò: dubium eſt, quid ſignificet verbum *ſequeſtrare*.

Reſpondeo, in hoc loco idem eſſe, ac bona juriſdictionaliter deponere, ſeu impedire, ne ab Eccleſiaſticis perſonis, ad quas ratione Eccleſiarum, Monaſteriorum, vel beneficiorum pertinent, percipiantur. Sic enim colligitur, tum ex ſubiecta materia, de qua in hoc canone tractatur, contrà violatores Eccleſiaſticæ immunitatis, & libertatis, tum ex ratione, & definitione ſequeſtri in genere; *ſequeſtrare* enim, in genere loquendo, nihil aliud eſt, quàm rem aliquam, de qua inter duos controvertitur, tradere alicui certæ perſonæ cuſtodiendam, vel etiam poſſidendam, donec lis dirimatur, & conſtet, cui de jure debeatur, *l. ſequeſter*, *ff. de verborum ſignific. & l. intereſſe puto*, *ff. de acquirend. poſſeſſione*. Ita Suarez *nu.* 98. Moneta *de diſtribut.* 1. *p. q.* 9. *n.* 1. ubi fusè de ſequeſtro diſſerit, Alterius *c.* 2. Duardus, *bis q.* 10. Reginaldus, Ugolinus, Souſa, & alii *locis cit.*

9 Obſerva tamen duplicem eſſe ſequeſtrationem; alteram voluntariam, quæ fit de conſenſu utriuſque partis; alteram neceſſariam, quæ fit præcepto judicis ad inſtantiam unius tantùm partis, vel ex officio judicis. Hoc in loco non eſt ſermo de ſequeſtratione primo modo, ſed ſecundo, nam Summus Pontifex cavere intendit damna, & injurias Eccleſiaſticorum; nullus autem ſciens, & volens damnum, & injuriam pati cenſetur, cùm ſcienti, & volenti non fiat injuria, *c. ſcienti*, *de regul. iur.* Ità DD. citati per Panorm. *in c. dilectus n.* 11. *& ſeq. de ſequeſtr. poſſeſſ.* Curtium *in tract. de ſequeſtr. q.* 1. *n.* 19.

PUNCTUM II.

Quænam res uſurpari, vel ſequeſtrari debeant, ut cenſura hujus canonis incurratur.

1 *Bona, quorum uſurpatione cenſura hujus canonis incurritur, ſunt juriſdictiones, fructus, redditus, & proventus.*

2 *Juriſdictio, eſt poteſtas judicandi circa perſonas; alia eſt Eccleſiaſtica, alia acceſſoria; alia contentioſa; id eſt, quæ exercetur cum ſtrepitu; alia gratioſa.*

3 *Uſurpans ſibi quamcunque juriſdictionem, excommunicationem incurrit.*

4 *Juriſdictionem furtivè exercens, excommunicationem incurrat.*

5 *Iactans, & oſtentans ſe Epiſcopum talis loci, & Eccleſiæ, non incurrit excommunicationem.*

6 *Nomine fructuum, & redditium intelliguntur utilitates, quæ ratione beneficiorum, Monaſteriorum ad Eccleſiaſticos pertinent, ſivè natura producantur, ſivè hominum induſtria proveniant.*

7 *Redditus, dicitur à verbo reddo.*

8 *Proventus, dicitur à verbo provenio.*

9 *Pecunia ex venditione fructuum, redacta inter fructus ſeu redditus non computatur.*

10 *Diſtributionum uſurpatio, ſub excommunicatione non eſt vetita.*

11 *Bona, quorum uſurpatione, vel ſequeſtratione cenſura incurritur, pertinent ad Sedem Apoſtolicam, vel alias perſonas Eccleſiaſticas ratione Eccleſiarum, Monaſteriorum, Beneficiorum.*

12 *Uſurpans iuriſdictionem Epiſcopi ſpiritualem, vel etiam temporalem adnexam Epiſcopatui excommunicationem incurrit.*

13 *Uſurpans fructus Monaſterii, vel etiam annuum redditum religioſo relictum de conſenſu Prælati, aut bona patrimonialia Monacho à parentibus tradita, quorum adminiſtratio eidem à ſuperiore conceſſa fuit, excommunicationem incurrit.*

14 *Hæres, vel alius, qui bona Monaſterio, vel Eccleſiæ relicta non conſignat, non incurrit excommunicationem.*

15 *Nomine Monaſterii ſignificatur Cœnobium, & locus, vel Conventus, ubi Monaci, & Religioſi communiter degunt.*

16 *Uſurpans fructus alicuius Oratorii approbati, & deputati ad celebrandum in eo divina officia, ligatur excommunicatione.*

17 *Secus ſi Oratorium ſit privatum, id eſt, non approbatum, nec deputatum ad celebrandum in eo Miſſæ ſacrificium.*

18 *Uſurpans fructus alicuius cœmeterii, excommunicationem non incurrit huius canonis, licet incurrat cenſuram Trid.*

19 *Uſurpans fructus, vel redditus hoſpitalis, excommunicationem non incurrit modo quo ſuprà.*

20 *Uſurpans iuriſdictionem alteri delegatam, incurrit excommunicationem.*

21 *Uſurpans fructus Commendarum pertinentes ad equites Sancti Joannis, vel ad alios Religioſos, incurrit excommunicationem.*

22 *Uſurpans ea, quæ Sacerdos acquiſivit occaſione audiendarum confeſſionum, vel funerum, vel concionum, & ſimilium, non ligatur excommunicatione.*

23 *Uſurpans fructus bonorum patrimonialium, ad quorum titulum Sacerdos ſacris ordinibus initiatus eſt, non incurrit excommunicationem.*

24 *Uſurpans fructus bonorum, quæ beneficiarius nomine proprio emit, non incurrit excommunicationem; etiamſi ea emerit ex fructibus beneficii.*

25 *Uſurpans fructus pertinentes ad Sacerdotem ratione Altaris, ſeu Capellaniæ, cuius titulum ipſe non habet, non ligatur excommunicatione.*

26 *Uſurpans fructus beneficii, quod alter beneficiarius conduxit, non incurrit excommunicationem.*

27 *Uſurpans iuriſdictionem Epiſcopo competentem titulo paternæ ſucceſſionis, ſeu titulo patrimonii, non incurrit excommunicationem.*

28 *Uſurpans prædia, Eccleſias, vel ipſamet beneficia, incurrit excommunicationem in ſententia Auctoris.*

29 *Uſurpans prædia beneficii temporalis, non ſubiicitur excom.*

30 *Clerici cædentes arbores frugiferas ſuorum beneficiorum, non incurrunt excommunicationem Bullæ, nec extravagantis Pauli II. nec Concilii Tridentini.*

31 *Uſurpans fructus, vel proventus beneficii vacantis, incurrit excommunicationem.*

32 *Uſurpans fructus Sedis Apoſtolicæ, mortuo Summo Pontifice, incurrit excommunicationem.*

33 *Uſurpans fructus pertinentes ad Summum Pontificem, non ut Summus Pontifex, ſed ut Princeps temporalis, excommunicationem incurrit, niſi alio titulo excuſetur.*

UT ea, quæ hoc loco explicanda propoſui, clarè percipiantur gradatim progrediar. Priùs enim explicabo, quænā bona uſurpanda, & ſequeſtranda ſint. Secundò ad quas perſonas hæc bona pertinere debeant, & qua ratione, ſeu titulo.

PRIMA PROPOSITIO.

1 BOna, quorum uſurpatione, & ſequeſtratione præſens excommunicatio incurritur, ſunt juriſdictiones, fructus, redditus, & proventus, ut expreſsè dicitur in Bulla.

2 Quæres primò; quid, & quotuplex ſit juriſdictio, cujus uſurpatione contrahitur excommunicatio.

Reſpondeo, juriſdictionem eſſe facultatem, ſeu poteſtatem juris dicendi circa res, vel perſonas, *l. imperium*, *ff. de iuriſdictione omnium iudicum*, hæc autem juriſdictio multiplex eſt, Eccleſiaſtica, & temporalis. Item alia eſt ordinaria, alia delegata, & alia acceſſoria, ut docui *de leg. loc. ſtat. cit.* Rurſus alia contentioſa, quæ fit cum ſtrepitu judiciali, & in die feſto exerceri non poteſt, ut patet ex dictis *in tertio Decalogi præcepto diſp. 3. q. unic. p. 2. n. 12. & ſeqq. t. 2.* Alia eſt gratioſa, & voluntaria, quæ nemine contradicente ſolet exerceri in omni loco, & tēpore, ut pluribus in locis alias oſtendi.

Vide-

Videri poteſt Filliuc. *tract.*16. *c.*8 *quæſt.*10. *nu.* 219. Ugolinus *c.*17. *num.*1. Duard. *lib* 2.*can* 17. *q.*3. & quæ ego tradidi *in tract. de legibus*, *diſ.*10. *q.*2. *punct* 1. *n.*3. *c.*2.

3 Hinc ſequitur primò, eum ligari cenſura hujus canonis, qui juriſdictionem quamcumque ſibi uſurpat, ſaltem ſi illam uſurpet tanquam propriam, & ad ſe pertinentem, & modò juriſdictio, quam uſurpat, pertineat ad perſonas Eccleſiaſticas ratione Eccleſiarum, monaſteriorum, & beneficiorum Eccleſiaſticorum, ut infra explicabo *num. ſeqq* & *p.*3. *per totum tom.*3. Ratio illius illationis eſt, tum quia hic canon ſimpliciter loquitur de juriſdictionibus, ergo de qualibet intelligendus eſt, juxtà regulas generales ſæpiùs repetitas, tum quia juriſdictio cenſetur fructus illius dignitatis, cui adnexa eſt, ſicut etiam collatio beneficii dicitur eſſe in fructu menſæ Epiſcopalis, Ita Ugolinus *loc cit.* Suarez *diſp* 21 *ſect* 2. *n* 95. Duardus *q* 3. *n* 13 Antonius de Souſa *in relectione Bullæ*, *c.*18 *diſp* 86 *n.*2. Filliucius *loc cit* contra Alterium *diſp.*18 *cap.*1.*col.*1 *verſ juriſdictiones*, *exiſtimantem*, & probantem hunc canonem intelligendum eſſe de juriſdictione temporali; non verò de ſpirituali Prælatorum. Primo, quia, inquit ipſe, de ſpirituali egerat canon. 14. 15. & 16. Secundò, quia hic agit de fructibus, & proventibus, qui ſunt res temporales; conſequenter etiam agere videtur de juriſdictione temporali. Tertiò; quia utitur numero plurali, *juriſdictiones*, ergò videtur loqui de temporali; quia juriſdictio ſpiritualis eſt una correſpondens dignitati. Temporales verò juriſdictiones plures, & variæ eſſe poſſunt, competentes eidem Prælato. Verùm iſtæ rationes mihi valdè infirmæ videntur.

Ad primam, & ſecundam reſpondeo, non ſolùm agere de proventibus, verùm etiam de juriſdictionibus abſque reſtrictione. Nec incongruum eſt hic iterùm agere de juriſdictione ſpirituali, quamvis de eadem in præcedentibus tractaverim, præſertim cùm hic agat de fructibus, & juriſdictio inter proventus, & fructus beneficii Eccleſiaſtici recenſeri poſſit, ex Suar. *diſp.*21 *ſect.*2.*n.*9.

Ad tertiam reſpondeo, uti numine plurali, ut non ſolùm temporalem, ſed etiam ſpiritualem juriſdictionem complectatur.

4 Dixi in præcedente, illatione, *ſaltem ſi illam uſurpet tanquam propriam*, quia ſi illam furtivè exercet, inquit Duard. *q* 3. *num.*15. non incurrit excommunicationem, ut in ſimili dictum eſt de latronibus, & furibus *punct* 1. *n* 4. Sed hæc limitatio mihi diſplicet, quia quicumque juriſdictionis actus exercent, juriſdictionem non habens, videtur ſibi juriſdictionem uſurpare, cùm illam exercere ſoleat, quaſi proprio jure utens, eamque ſibi adſcribens.

5 Secundò, ſequitur eum, qui ſe verbis præcisè jactat, & oſtentat Epiſcopum talis Eccleſiæ, vel Prælatum, cùm re ipſa non ſit, ligari cenſura hujus canonis; quia cùm nullum juriſdictionis actum exerceat, nec ulli damnum inferat, non videtur reus uſurpatæ juriſdictionis. Secus dicendum arbitror de eo, qui ſibi Epiſcopatum, vel Prælaturam arrogat, ut infrà explicabo *n* 28.

6 Quæres ſecundò, quid nomine fructuum, reddituum, & proventuum hoc in loco intelligatur.

Reſpondeo, intelligi emolumenta, & utilitates, quæ ratione beneficiorum, monaſteriorum, vel Eccleſiarum ad Eccleſiaſticos ſpectant, ſive ſuaptè natura producantur, ſive hominis induſtria concurrente proveniant: fructus enim alii naturales ſunt, alii induſtriales; & alii mixti, ut cum Menochio, Vaſquez, Molina, & aliis docui *de contract. diſp.*1. *q* 3. *punct. ult.* 5. 5. *n.*1. *c.*2. Cùm autem redditus, & proventus nomen latius patet, quàm nomen fructus in ſtricta ſignificatione acceptum, ex gloſſa *in cap. generali*, *de elect. in* 6. & Clement. 1. *de rebus Eccleſ. non alienand.* Surdo *conſil.* 162. *num.* 1. *tom.*2. Alteriu *diſp.*18 *c.*1. *col* 2. Duardu *hic q.* Moneta *de diſtribut.*1. *p. q.*7. *num.*2. & aliis Propterea Summus Pontifex volens excommunicatione obſtringi eos, qui emolumenta clericorum uſurpant, ad tollenda dubia, addidit fructus, redditus, & proventus. Redditus verò ſunt annui fructus, dicti à verbo redeo, eo quod ſingulis annis redeant, ex Tiraquello *in retract. lign.* §.1. Navarro *de redit. q.*1. *monit.*1. Ugolino *hic c.*17 *n* 3. Moneta, & Duard *loc. cit.*

7 Vel etiam à verbo *reddo*, eo quod fundus redditus ferat, ex Alterio *loco cit.* & aliis.

8 Proventus dicitur à verbo, *provenio*, & eſt nomen univerſale, complectens omnia quocumque titulo provenientia, ſive ex mulcta, ſive ex juriſdictione, ſive quocumque alio pacto, ex Innoc. *in c. paſtoralis*, *n.*4. *de donat.* Ugolino, Duardo, & Alterio *loc. cit.* Ex fructibus tamen detrahendæ ſunt expenſæ, quia fructus dicuntur illi, qui ſuperſunt, detractis expenſis factis gratia acquirendorum, colligendorum, & conſervandorum fructuum *l. ſi à domino*, §. *fructus*, *ff. de pet. hered.* & *l.* 1. *C de fruct.* & *lit. expen.*

Hinc ſequitur, uſurpantem glandes, oleas, ſylvas cæduas, fœnum, triticum, uvas, penſiones domorum; vel prædiorum, cenſus, decimas, & alia ad Eccleſiaſticas perſonas ratione Eccleſiarum, monaſteriorum, vel beneficiorum pertinentia, ligari cenſura hujus canonis; quia hæc omnia nomine fructuum, reddituum, & proventuum continentur. Ita Alterius, Duardus, Ugolinus *loc. cit.* qui putant idem ſentiendum de uſurpantibus, vel ſequeſtrantibus vecturas navium, vel jumentorum, aut mercedes colonorum, aut ſervorum operas ad perſonas Eccleſiaſticas prædicto modo ſpectantes, quia nomine proventuum comprehenduntur.

Idem dic de uſurpante jus fruendi re aliqua fructifera; quia hujuſmodi jus ſignificatur nomine fructus, *l. vacca emptor*, *ff. de evict.* Ita Alterius *loc. cit. col* 2. Idem militat de uſurpante fœtum animalium, pilum, lac, & lanam, quia hæc nomine fructuum comprehenduntur, *l. in pecudum*, *ff. de uſur.* & *l. vacca*, *citata*.

Hæc tamen intellige, modò Eccleſiaſticis perſonis competat ratione Eccleſiarum, vel beneficiorum, ut dicetur *in* 2. *propoſitione n.*11. & *ſeqq.* Quamobrem uſurpans, animal fructuoſum pertinens ad ſacerdotem ratione Eccleſiæ, ſeu beneficii, ligatur hac cenſura ſtatim ac fructum ex illo animali percepit.

Secus dicendum eſt de animali infructuoſo, vel de aliis bonis mobilibus non fructuoſis: hæc enim non ſunt juriſdictiones, fructus, vel proventus, de quibus ſermo eſt in Bulla. Ita Filliuc. *tract.* 16. *c.*8. *quæſtio* 9. *n* 216. & alii DD citati.

9 Addunt Filliuc *num.*221. & alii pecuniam, ex venditione fructuum, vel reddituum redactam computari inter fructus, ſeu redditus; ſubrogatur enim in locum fructuum. Et multo magis inter fructus recenſentur panni, panes, & alia ex frumento, aliiſque fructibus confecta: hæc enim ſunt redditus prædiorum.

Sed quod dicitur de pecunia, apud me difficultatem habet, quia ipſa non eſt redditus, & proventus; ſed ſubrogatur in locum fructuum, & proventuum: verba autem in materia cenſurarum ſtrictè intelligenda ſunt: alioquin etiam empta ex prædicta pecunia, vel quæſita ex commutatione rerum prædictarum computari debent inter fructus, & proventus, quod falſum eſt, ut idem Filliucius admittit.

10 Sed modò dubium eſt, utrùm uſurpatio, vel ſequeſtratio diſtributionum hoc canone ſub excommunicatione prohibeatur.

Duardus *q* 5 *n.*15 affirmativè reſpondet, ſi diſtributiones ex fructibus alicujus beneficii percipiantur.

Sed mihi probabiliter dicendum videtur, uſurpationem, vel ſequeſtrationem diſtributionum in hoc canone non comprehendi: conſequenter uſurpantem diſtributiones hac cenſura non ligari. Ratio eſt, tum quia in hoc canone ſub excommunicatione vetitum eſt uſurpare, vel ſequeſtrare bona ad Eccleſiaſticas perſonas pertinentia ratione beneficii, Eccleſiæ, vel monaſteriorum, ſed diſtributiones non pertinent ad Eccleſiaſticos ratione beneficii, ſed ratione intereſſentiæ occaſione beneficii, & potius dici poſſunt merces, & ſtipendium beneficiarii, quam fructus beneficii; licet fortè colligantur ex bonis, in quibus alias beneficium conſtitutum erat; tum quia in hoc canone ſermo ſolùm eſt de fructibus, redditibus, & proventibus: diſtributiones autem propriè acceptæ, regulariter loquendo ſub nomine fructuum, reddituum, & proventuum non comprehenduntur ut cum Boetio, Gonzalez, Garzia, & Gutierez docui *de horis canonicis diſp.*2 *q.*2 *punct.*1. *n.* 10. *c.*1. tum quia verſamur in materia pœnali cenſurarum, conſequenter odioſa: conſequenter reſtringenda, *l cùm quidam*, *ff. de lib.* & *poſthum.* *c. revocantes* 22. *diſt.* & *cap. odia*, *de regulis juris in* 6.

An verò uſurpantes, vel ſequeſtrantes diſtributiones incidant in excommunicationem Concil. Trid. *ſeſſ.*22. *c.*11. patebit ex dicendis *punct.*4. *n.*1. *c.*3. *incidere*.

Utrùm verò uſurpans ipſoſmet fundos, Eccleſias, vel beneficia, incurrat excommunicationem hujus canonis, conſtabit ex dicendis *num.*28. *incidere*.

SECUNDA PROPOSITIO.

11 BOna, quorum uſurpatione, vel ſequeſtratione excommunicatio hujus canonis incurritur, pertinere debent ad Summum Pontificem, ſeu Sedem Apoſtolicam, vel ad alias perſonas Eccleſiaſticas ratione Eccleſiarum, monaſteriorum, vel beneficiorum Eccleſiaſticorum; ſic enim expreſsè decernitur in hoc canone. Qui autem nomine Eccleſiaſticarum perſonarum intelligantur, alibi explicavi *in hoc* 1. *diſput. quæſt* 16. *punct.* 3. *num.* 1. & *ſeqq. c.*3. illas venire nomine perſonæ Eccleſiaſticæ; qui notta diſtinguuntur à laicis, & gaudent privilegio fori, & canonis; & *q.*19 *p.* 3. §.1. *num* 2. *tom.*3.

Hinc ſequitur primò: uſurpantem fructus, vel redditus ad Summum Pontificem ſpectantes, vel ad Card. Patriarchas, Epiſcopos, Abbates, Parochos, alioſque inferiores clericos, Eccleſiaſticis beneficiis gaudentes, vel ad religioſos, aut Equites S. Joann. aut alios Eccleſiaſticos, ligari hac cenſura, modò præfati fructus, vel redditus ad has perſonas pertineant ratione Eccleſiæ, vel beneficii, ſive beneficium ſeculare ſit, ſive regulare: ob id enim Summus Pontif in Bulla addidit, *ratione monaſteriorum, vel beneficiorum*, ut utrumque beneficii genus complecteretur. Quæ autem ſint beneficia Eccleſiaſtica ſæcularia, vel regularia, patet ex dictis de beneficiis; non enim neceſſe eſt hic ſingula proſequi, ne tractatus confundantur, & prolixitate obſcuritas gignatur.

12 Secundò: eum, qui uſurpat juriſdictionem Epiſcopi ſpiritualem, vel temporalem adnexam Epiſcopatui, cenſura hujus canonis obſtringi. Secùs ſi juriſdictio temporalis illi non competat ratione Epiſcopatus, ſed ratione patrimonii, aut alio titulo; nam Summus Pontifex conſulere intendit perſonis Eccleſiaſticis in bonis Eccleſiaſticis, quæ ipſis ratione beneficiorum Eccleſiaſticorum, Eccleſiarum, vel monaſteriorum competunt; non verò in bonis, vel fructibus profanis, alio titulo, quàm Eccleſiarum, monaſteriorum, vel beneficiorum debitis, ut bene Cajet. *cap* 27. Navarr. *c.*27. *n.*70. Duard. *hic q.* 3. *n.*14. Ugolinus hic, Alterius *diſp.*18. *c.*1. *col.*3. *verſ. ratione Eccleſiarum*.

Tertiò: uſurpantem, vel ſequeſtrantem fructus, vel proventu

Digitized by Google

ad religioſos pertinentes ratione monaſterii, excommunicatione hujus canonis obſtringi, nam iſti ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ, & ad ipſos pertinet jus percipiendi fructus ratione monaſterii, ſeu beneficii regularis.

13 Addo, non ſolùm uſurpantem fructus perceptos ex prædiis monaſterii ligari hac cenſura: verùm etiam uſurpantem annuum redditum religioſo relictum de conſenſu Prælati, aut uſurpantem bona patrimonialia Monacho à parentibus tradita, quorum adminiſtrationem Superior eidem Monacho conceſſit: hæc enim ſunt bona, ſeu redditus monaſterii; quia prius cenſentur acquiſita monaſterio, deinde conceſſa adminiſtratio religioſo, nam quidquid Monachus acquirit, monaſterio acquirit. Ita Panor. in *c. monachi, de ſtatu Monachorum*, & Sylveſter *relig. 8. num. 5.* quos ſequitur Filliucius *n.215.*

14 Secùs dicendum eſt de hærede, vel alio, qui bona immobilia, vel mobilia, vel annuos redditus monaſterio, vel Eccleſiæ relictos non conſignat. Ratio eſt, quia cum hæc ante conſignationem non poſſideantur à monaſterio, vel Eccleſia, non dicitur uſurpare fructus, vel proventus pertinentes ad Eccleſiaſticas perſonas ratione monaſterii, vel Eccleſiæ. Ita Filliuc. *loc. cit. n.218.*

15 Nomine monaſterii ſignificantur Cænobium, & locus, vel, ut vulgò dicitur, Conventus, ubi Monachi, & religioſi communiter degunt, *c.2. 16. quæſt.1. & q.7.* & *c. monaſteria 18. quæſt. 2.* Quamobrem nomine monaſterii non ſolùm intelligitur locus, in quo Monachi propriè accepti communiter vivunt; verùm etiam cœnobium, ſeu conventus Canonicorum, & Clericorum regularium, aliorumque religioſorum; nam ex communi loquendi uſu, nomine monaſteriorum intelliguntur omnia monaſteria, in quibus religioſi vivunt in communi: verba autem legis explicanda ſunt, juxtà communem loquendi uſum, & conſuetudinem, ut patet ex dictis *de legibus diſput.1. quæſt.1. punct.8. num. 1. & ſeqq. t.2.* & ex *l. liberorum, 6. quod tamen Caſſius*, ubi Bartol. *ff. de legat.3.* & *l. Labeo, ff. de ſupellect. leg.* Mantica *de conject. ultim. volunt. lib.3. tit. 8. num. 1.* Gonzalez *ad regul.8. gloſſ.11. n.68. & ſequent.* Duardus *hic q.8. n.4.*

Addo, intelligi etiam monaſteria religioſarum fœminarum, ut patet ex allata ratione, & in ſpecie tradit Ugolin. *hic nu.6. & §.1. verſ.3. ex c. Joannes, juncto c. cum verum, de regul.* conſequenter fœminæ religioſæ gaudent privilegio hujus canonis, ratione bonorum ad monaſterium pertinentium; ipſæ enim ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ, & fructus percipiunt ratione monaſteriorum: conſequenter uſurpans fructus ad ipſas, ratione monaſterii pertinentes, excommunicationem hujus canonis incurrit.

16 Quartò: uſurpantem fructus alicujus Oratorii publici à Summo Pontifice, vel ab Epiſcopo approbati, & deputati ad celebranda in eo divina officia, ligari cenſura hujus canonis; quia hujuſmodi Oratorium venit nomine Eccleſiæ, eſt locus religioſus, nec poteſt amplius ad profanos uſus converti, ex Panormit. *in cap. fin. de conſecrat. Eccleſ. vel Altar.* Suarez *de cenſuris diſp.34. ſect.1. n.7.* Duardo *hic q.6. n.6.* Alterio *diſp.10. c.2. dub.3. col.5.* Sylveſtro *in verbo Eccleſia 2. n.1.* Henriquez, & Filliuc. quos in ſimili retuli *de cenſuris diſp.5. punct.4. n.12. & 13. tom.1.*

17 Secùs ſi Oratorium ſit privatum, id eſt, ab Epiſcopo non approbatum, nec deputatum ad celebrandum in eo Miſſæ ſacrificium: hoc enim non venit nomine Eccleſiæ, neque pius locus, ſtrictè loquendo, vocatur, ex Sanchez, quem retuli *de cenſuris loc. cit. n.13.* Panormit. & Alterio *locis cit.* Marta *de juriſdictione part. 4. caſu 113. n.7.* & Duardo *loc. cit. nu.3. & ſequentibus*, ubi hac ratione ductus affirmat, uſurpantem bona hujuſmodi Oratorii privati, non ſolùm non ligari cenſura hujus canonis; verùm neque cenſura Concilii Trid. *ſeſſ.22. c.11.* quia Concilium loquitur de locis piis, & cum verſemur in materia pœnali cenſurarum, ſtricta interpretatio facienda eſt, *c. odia, de reg. jur. in 6.*

18 Quintò: uſurpantem fructus alicujus cœmeterii præcisè non affici excommunicatione hujus canonis; licèt incurrat cenſuram Concil. Trid. *ſeſſ.22. c.11.* Ratio eſt, quia licèt cœmeterium dici poſſit locus pius; tamen, propriè loquendo, non eſt Eccleſia, neque monaſterium, neque beneficium, & cùm agatur de cenſuris, verba ſtrictè, & in ſignificatione propria accipienda ſunt.

Contrariam ſententiam in hoc caſu circa cenſuram hujus canonis probabiliorem eſſe dicit Duardus *q.6. num. 11.* cujus opinio mihi non probatur, ut patet ex allata ratione, niſi fortè cœmeterium conſtitutum ſit in monaſterio: tunc enim cenſetur pars monaſterii, & ipſius privilegio gaudet; aut niſi cœmeterium non ſolùm principaliter conſtitutum ſit gratia ſepulturæ, verùm etiam, ut in eo Miſſæ ſacra celebrentur: tunc enim ſepulturæ, & Eccleſiæ rationem habet, vel ſaltem eſt acceſſorium Eccleſiæ, & ob id polluta Eccleſia, pollutum remanet cœmeterium, non è contrà: acceſſorium enim ſequitur principale, non è contrà; conſequenter fructus hujuſmodi cœmeterii non ſolùm dicuntur fructus cœmeterii, verùm etiam Eccleſiæ, ut benè in hac parte Duardus *loco cit.*

19 Sextò: uſurpantem fructus, vel redditus alicujus Hoſpitalis, etiamſi fundati auctoritate Epiſcopi, ſubjici quidem excommunicationi Concilii Tridentini *loco cit.* non tamen excommunicationi hujus canonis. Ratio eſt, quia Hoſpitale nomine beneficii propriè appellandum non eſt; & ipſius fructus non ſunt conſtituti ad Eccleſiaſticas perſonas alendas; ſed in genere ad alendos pauperes. Neque vocari poteſt monaſterium, vel Eccleſia: licèt privilegium Eccleſiarum gaudeant *l. omnia privilegia, C. de Epiſcopis, & clericis.* Panormitanus *in c. ex litteris, de conſuetudinibus n.1. & 2.*

Contrarium tenet Alterius *diſp.15. cap. 2. quæſt.4. col. 5.* Duard. *hic q.9. num.6. & 9.* de Silva *p.1. q.3. num. 9.* exiſtimantes Hoſpitalia auctoritate Epiſcopi fundata appellari beneficia.

20 Septimò: uſurpantem juriſdictionem alicui delegatam non affici hac cenſura. Ratio eſt, quia hujuſmodi juriſdictio non competit illi, cui delegata fuit, ratione beneficii, Eccleſiæ, vel monaſterii, ſed ex commiſſione; alioquin non diceretur delegata, ſed ordinaria, ut docui *in octavo Decalogi præcepto diſput.10. quæſt.2. punct. 2. n.3. t.2.* idemque ex parte ſuſtinet, & ex parte reprobare videtur Duardo *loco citato.*

21 Octavò: uſurpantem fructus Commendarum, pertinente ad Equites S. Joannis, vel ad alios religioſos, ſubjacere huic excommunicationi; quia hujuſmodi Commendæ ſunt beneficia Eccleſiaſtica, juxta dicta de beneficiis. Secus dic de Commendis pertinentibus ad illos Equites, qui non ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ, cujuſmodi ſunt illi, qui non gaudent privilegio fori, & in quorum Commendis fieri ſolet executio per judicem ſæcularem pro debitis ipſorum Equitum, ut ex Marta *de juriſdict. p.2. c.32. n.14. & ſeqq.* notat Duardus *hic q.9. num 8.* Hoc tamen intelligendum eſt juxtà dicta *q.16. punct.3. n.1. & ſeqq. t.3.*

22 Nonò: uſurpantem ea, quæ ſacerdos acquiſivit pro celebratione Miſſarum extrà fructus beneficii, aut occaſione audiendarum confeſſionum, vel funerum, aut pro concionibus, aliiſque hujuſmodi functionibus non ligari hac cenſura; quia hæc bona non competunt illi ſacerdoti ratione beneficii, vel Eccleſiæ, ſed ratione propriæ induſtriæ, & laboris, in cujus ſtipendium traduntur, ut cum Navarro, Garcia, Azorio, Leſſio, & Moneta docui de beneficiis *in libro variar. tractationum diſput.4. p.2. n.18. & 19. t.1.* dum loquerer de obligatione, qua beneficiarii tenentur fructus beneficii in pios uſus expendere *punct.1. n.13.* Idemque ſentire videtur Ugolinus *hic §.2. n.1. verſ.2.* Graſſius *lib.4. n.130.* & alii, quos referam *punct 3. num.5. t.3.*

23 Decimò: uſurpantem fructus, quos ſacerdos percipere ſolet ex bonis patrimonialibus, ad quorum titulum promotus eſt ad ſacros ordines, non obſtringi hac excommunicatione; quia iſti fructus non competunt illi ratione Eccleſiarum, vel beneficiorum Eccleſiaſticorum: hujuſmodi enim bona non ſunt beneficia Eccleſiaſtica; licèt aliquibus privilegiis gaudeant, & cùm Summus Pontifex loquatur de fructibus, & redditibus ad Eccleſiaſticas perſonas pertinentibus, ratione beneficiorum Eccleſiaſticorum, reliquos excludit; nam incluſio unius eſt excluſio alterius *c. nonne, de præſump.* & *l. cùm prætor, ff. de judic.* Ità ſentire videntur Navarrus *c.27. num.71. verſ. ſextum.* Cajetanus *in ſumma, verbo excommunicatio, c. 27.* Sayrus *lib.3. c.21. n.4.* Suarez *loco cit. n.95.* Antonius de Souſa *diſp 86. num.3.* Toletus *lib.1. c.28.* Graſſius *lib.4. deciſ. c.18. n.130.* Filliucius *tract.16. c.8. n.214. quæſt.9.* contrà Ugolinum *c.17. §.2. num.1. verſ.2.* Duardum *hic q.5. num.5. & q.13. num.2. verſ.4.* & Martam *de juriſdict. p.4. caſu 11. 49. 101.*

24 Idem à fortiori dicendum eſt de uſurpante fructus aliorum bonorum patrimonialium, aut aliorum, quæ beneficiarius emit nomine proprio, etiamſi illa emerit ex fructibus beneficii, ſeu Eccleſiæ: iſte enim non dicitur uſurpare fructus Eccleſiaſticæ perſonæ debitos ratione Eccleſiæ, vel beneficii. Ita Ugolinus *loco citato*, Duard. *q.5. num 4. verſ. quo verò*, Cajetanus Navarrus, Antonius de Souſa, & alii *locis cit.* omiſſis iis, quos retuli *de beneficiis loco allegato in 7. illatione n.20. tom.1.*

25 Idem ſentio de fructibus pertinentibus ad Sacerdotem ratione altaris, ſeu Capellaniæ, cujus titulum ipſe non habet, nam hujuſmodi altare non eſt beneficium, cùm ad nutum amoveri poſſit, & non ſit jus perpetuum, juxta dicta de beneficiis. Neque dici poteſt Eccleſia, cùm dos illi aſſignata non ſit in titulum beneficii, ut benè Duard *hic q.9. n.7.*

Secùs, ſi hujuſmodi Capellæ auctoritate Epiſcopi inſtitutæ ſint, & propriam dotem habeant; tunc enim ſub nomine beneficiorum includuntur, Gloſſ. Clement.2. *de decim.* Decius *ibidem*, & Felinus *cap. ex par. n.2. de reſcript.* & alii, quos retuli *de beneficiis in libr. variar. tractation. diſput 4. p.2. n.19. t.1.*

26 Undecimò: uſurpantes, vel ſequeſtrantes fructus beneficii Eccleſiaſtici, quod alter beneficiarius conduxit, non affici excommunicatione; quia non dicitur uſurpare fructus pertinentes ad perſonam Eccleſiaſticam ratione beneficii; ſed ratione contractus conductionis; hic enim, qui conduxit, non percipit hos fructus, tanquam beneficiarius; ſed tanquam conductor. Ita Duard. *loc cit.*

27 Idem valet in uſurpante juriſdictionem alicujus Epiſcopi, quam Epiſcopus habet, non ratione dignitatis Epiſcopalis; ſed ob paternam in feudo ſucceſſionem, vel ob alium titulum ipſi ratione perſonæ competentem, ut dictum eſt in ſecunda illatione *num. 12.* Ita Duardus *lib.2. can.17. q.3. n.13. verſ. dixi*, Suarez *diſp.21. ſect.2. n. 95.* Filliucius *n 219.* Navarrus, Cajetanus, & alii *locis cit.*

28 Sed modò dubium eſt primo, utrùm uſurpans fundos, prædia, Eccleſias, vel ipſamet beneficia, cenſuram hujus canonis incurrat.

Prima ſententia eſt negativa. Ratio eſt, quia cui non conveniunt verba diſpoſitionis, neque convenit ipſa diſpoſitio, *l. dies cautioni, §. toties, verſ. cæterum ff. de damn. infect.* & *l. ita autem ff. de adminiſt. tutor. l. quod conſtitutum ff. de milit. teſt.* & *c. indemnitatibus, §. penult.*

§. penult. de elect. lib. 6 Gloſ. & Bartol. *& in prac. jur.* Card. Tuſcus *tom. 8. littera V. concl. 89.* Marcus Antonius *variar. reſolut. lib. 3. reſol. 9. n. 4.* & alii paſſim. Verba autem hujus canonis non conveniunt uſurpanti fundos, Eccleſias, vel beneficia; quia Summus Pontifex loquitur de uſurpantibus jurisdictionem fructus, & proventus. Huic ſententiæ adhæret Duardus *q. 4. num. 18.* cum hac tamen limitatione, modò uſurpans prædia, Eccleſias, vel beneficia ſinat fructus, & proventus percipi ab Eccleſiaſticis, ad quos de jure pertinent: ſecùs, ſi ipſe ſibi fructus applicet. Idem ſentire videtur Ugol. *hic c. 17. §. 2. nu. 1.* dum in utramque partem propendent, & nullam abſolutè probare audet.

Secunda ſententia eſt affirmativa Alterii *lib. 5. diſp. 18. cap. 1. col. 5. dub. 1.*

Probat hanc ſententiam Alter. *locis cit.* Primò, quia uſurpatio fructuum eſt cauſa excommunicationis; ergò multò magis occupatio beneficii, ratione cujus clericus habet jus ad fructus; nam propter quod unumquodque tale, & illud magis. Secundò, quia ſpectanda eſt potiùs intentio legis, quam ipſius verba, *l. cum pater, §. dulciſſimis ff. de leg. 2. c. Marcion. 1. q. 1.* & *c. fi. de regul. jur. l. 6.* intentio autem legis, & Legislatoris hæc fuit, ne fructus beneficiorum, vel ipſamet beneficia, vel Eccleſiæ uſurpentur. Tertiò, quia ſi Summus Pontifex de hac re interrogatus fuiſſet, ita reſpondiſſet; id autem pro lege habendum eſt, quod Legislator reſpondiſſet, ſi dum illam condebat, interrogatus fuiſſet, juxta gloſſam ſingularem *in l. tale pactum, § fin. ff. de pactis*; verùm, quia verſamur in materia pœnali cenſurarum, in qua non eſt argumentandum à minori ad majus, neque ſtandum eſt habituali Legislatoris voluntati *ut docui in tract. de leg. h. diſp. 1. quæſt. 1. punct. 8. à num. 16. uſque ad num. 23. incluſivè tom. 2.* voluntas enim mente retenta nihil operatur, *l. ſi repetendi ff. de condict. ob cauſam.* Rota Romana apud Farinacium *dec. 354. num. 6. vol. 1. p. 1.*) propterea hanc ſententiam, quam ego approbo, aliis rationibus ſic probo; tum quia uſurpans hujuſmodi prædia, vel bona, regulariter loquendo, fructus etiam, & proventus ſibi conſuevit applicare, & hoc pacto cenſuram evitare non poteſt, ut etiam in hac parte auctores primæ ſententiæ concedere videntur; tum quia occupans hujuſmodi bona, vel Eccleſias, dicitur etiam uſurpare ſibi jus fruendi hujuſmodi bonis; nomine autem fructus non ſolùm ſignificantur fructus, qui ſponte natura, vel concurrente hominis induſtria naſcuntur; ſed etiam ſignificatur uſusfructus, ſeu jus fruendi, *l. vacca emptor, ff. de evict.* & *l. per ſervum §. ſi uſusfructus, ff. de uſu, & habitat.*

Ad rationem, quam ad probandam primam ſententiam adduxi, reſpondeo, verba hujus canonis ritè accommodari noſtro caſui, quatenùs uſurpans prædia, vel ipſas Eccleſias, uſumfructum ipſarum ſibi uſurpare cenſetur.

29 Secùs dicendum eſt de uſurpante prædia beneficii temporalis. Ratio eſt, quia Summus Pontifex loquitur de uſurpantibus fructus, vel redditus pertinentes ad Eccleſiaſticas perſonas ratione beneficiorum Eccleſiaſticorum, beneficium autem temporale non eſt beneficium Eccleſiaſticum, ut patet ex dictis de beneficiis *in libro variar. tractation. diſp. 4. punct. 1. n. 1. & punct. 2. n. 19. & n. 22. verſiculo Dixi, tom. 1.* Idemque ex Rebuffo *in pract. benef. de collation. § præfati quoque ordinarii, in verb. beneficiorum Eccleſiaſticorum,* obſervat Duardus *can. 14. q. 9. n. 2.*

30 Secundò dubium eſt, utrùm clerici cædentes arbores frugiferas ſuorum beneficiorum incidant in iſtam excommunicationem.

Reſpond. negativè. Ratio eſt, tum quia cùm ſua beneficia legitimè poſſideant, non poſſunt, propriè loquendo, dici uſurpatores; tum quia arbores frugiferæ non ſunt jurisdictiones, fructus, redditus, & proventus Eccleſiaſticorum; alioquin etiam ad ipſum beneficiarium pertinerent, & ſic beneficiarius non poſſet dici uſurpator; bona autem, quorum uſurpatione cenſura hujus canonis incurritur, debent eſſe jurisdictiones, fructus, vel redditus Eccleſiaſticorum. Ita Filliuc. *tract. 16. c. 8. quæſito 11. num. 225.* ubi etiam quærit, utrùm, qui præfatas arbores cædit, incidat ſaltem in ſuſpenſionem, vel excommunicationem *Extravag. Pauli II. de rebus Eccleſ. non alienandis*, & reſpondet affirmativè cum Navarr. *conſil. 7. de rebus Eccleſ. non alienand.* ſi cædens prædictas arbores, illas etiam alienavit vendendo, donando, vel alio modo. Ratio eſt, quia prædictæ arbores connumerantur inter bona pretioſa: in præfata autem Extravag. prohibetur alienatio bonorum immobilium, vel etiam mobilium pretioſarum, quæ ſervando ſervari poſſunt. Sed quid mihi in hac re ſentiendum ſit, patet ex dictis *in libro variar. tractation. diſput. 2. quæſt. unic. punct. 2. n. 7. & n. 8. t. 1.* ubi dixi, Arbores, quæ radices emiſerunt, & ſolo adhærentes non poſſe incidi ſine ſolemnitate, exceptis tamen cæduis, ibique dixi probabile eſſe non ligari excommunicatione Pauli II. ubi hanc difficultatem prolixiùs explicavi cùm eodem Navarr. Afflicto, Quaranta, Riccio, & aliis. An verò cædens præfatas arbores incurrat etiam excommunicationem Concil. Trid. *ſeſſ. 22. c. 11.* conſtabit ex inſrà dicendis *punct. 4. num. 5. tom. 3.* ubi dicam, Beneficiarium incidentem Arbores etiam frugiferas non ligari hac Tridentini excommunicatione, ſi illas ad proprium commodum convertat.

31 Tertiò; dubium eſt, utrùm uſurpans fructus, redditus, vel proventus beneficii vacantis, incidat in hanc cenſuram.

Prima ſententia eſt negativa; Cajet. *in ſumma verb. excomm. c. 27. verſ. tertia*, Toleti *lib. 1. c. 29. n. 5.* Ratio eſt, quia Summus Pontifex excommunicat uſurpantem jurisdictiones, fructus, vel proventus pertinentes ad perſonas Eccleſiaſticas: mortuo autem Summo Pontifice, vel beneficiario fructus non pertinent ad perſonas Eccleſiaſticas; conſequenter uſurpans præfatos fructus non ligatur excommunicatione hujus canonis.

Secunda ſententia eſt affirmativa; Navarr. *in manual. c. 27. n. 71. § ſexta*, Sayri *lib. 3. c. 21. n. 4.* Suarez *de cenſuris diſp. 21. ſect. 2. num. 97.* Alterii *diſp. 18. c. 2. col. 4. verſ. ex his quiſque*, Reginaldi *lib. 9. c. 25. n. 372. verſ. tertium eſt*, Filliuc. *tract. 16. num. 217.* Duardi *lib. 2. can. 17. q. 12.* Ugolini *c. 17. §. 1. verſ. 5.* Anton. à Souſa *diſp. 88. n. 2.* Huic ſententiæ ego ſubſcribo. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex conſulere intendit libertati Eccleſiaſticæ, & bonis Eccleſiaſticis, ne impunè, & liberè uſurpentur: intentio autem Summi Pontificis valdè fruſtraretur, & eluderetur, ſi fructus, & proventus, beneficio vacante, impunè diſtrahi, & uſurpari poſſent; cùm tunc temporis maximum periculum impendeat bonis Eccleſiaſticis ob defectum Paſtoris, & poſſeſſoris: nullus enim majorem curam habere conſuevit, quam proprius Paſtor, qui fructus in ſui uſum, & commodum percipit; tum quia, beneficio vacante, adhuc verum eſt dicere, fructus illius pertinere ad Eccleſiaſticos, quia fructus beneficii vacantis ſunt ſucceſſoris. Neque opus eſt, ut dum fructus uſurpantur, pertineant ad perſonam determinatam; alioquin ſequeretur, uſurpantem fructus monaſterii non affici cenſura hujus canonis; cùm hujuſmodi fructus non pertineant ad particularem, & determinatam perſonam; ſed ad hanc communitatem. Addo, dici poſſe fructus tempore vacationis beneficii pertinere ad Commendatarium, vel œconomum, non tanquam ad veros dominos; ſed tanquam ad cuſtodes, vel depoſitarios, ut illos collato beneficio reddant ſucceſſori; nam quæ alicui titulo cuſtodiæ, vel depoſiti competunt, dicuntur ad illum pertinere, *l. verbum illud pertinere, ff. de verb. ſignificat.* Vel ſaltem dici poteſt, hujuſmodi fructus pertinere ad Summum Pontificem, tanquam ad ſupremum diſpenſatorem, qui poteſtatem habet præfatos fructus, tempore vacationis obvenientes, impendendi in ſuos, vel in aliorum uſus.

Ad rationem primæ ſententiæ reſponſio patet ex ſecunda ratione ſecundæ ſententiæ.

32 Hinc ſequitur primò, à fortiori uſurpantem fructus Sedis Apoſtolicæ, mortuo Summo Pontifice, affici excommunicatione, tum ob rationes allatas de fructibus beneficii vacantis, tum quia uſurpat fructus pertinentes ad Summum Pontificem, juxta ſenſum Bullæ, in qua dicitur, *ad Nos, & Sedem Apoſtolicam*, nam illa particula, *Nos*, refertur ad dignitatem, quæ non moritur, *c. ſi gratioſè, de reſcriptis lib. 6.* Deindè, etiamſi admitterem illam particulam, *Nos*, referri ad perſonam Romani Pontificis, nihilominus Summus Pontifex ad tollenda omnia dubia addidit, *& ad Sedem Apoſtolicam*, id eſt, ad Eccleſiam Romanam; etiamſi Summo Pontifice deſtituta eſſet, & orbata. Ita DD. citati.

Secundò: uſurpantem fructus alicujus monaſterii, in quo aut omnes religioſi mortui ſint, aut nulli tunc reperiantur, eò quòd aliò tranſlati ſint, innodari excommunicatione hujus canonis. Ita Alterius, Suarez, Duardus, Antonius à Souſa, & alii *locis cit.*

33 Quartò: dubium eſt, utrùm uſurpans fructus, & proventus pertinentes ad Summum Pontificem, non ut Summus Pontifex eſt, jurisdictionem habens circa ſpiritualia, & beneficialia, ſed quatenus eſt Princeps temporalis, poteſtatem temporalem exercens, incidat in iſtam excommunicationem. Ratio dubitandi eſt, tum quia reliqui DD. qui hunc canonem expoſuerunt, dixerunt hunc canonem præcipuè latum eſſe in defenſionem immunitatis, & libertatis Eccleſiaſticæ contra uſurpatores fructuum, & proventuum Eccleſiaſticorum; ergò uſurpantes fructus non Eccleſiaſticos hac cenſura non innodatur; fructus autem pertinentes ad Summum Pontificem, tanquam Principem temporalem, non ſunt Eccleſiaſtici; tum quia uſurpans fructus alicujus Epiſcopi, vel Abbatis, competentes illi non ratione beneficii, ſed patrimonii, vel principatus laici, vel alio titulo, non incidit in iſtam excommunicationem: ergò neque incidit uſurpans fructus, vel proventus ad Summum Pontificem tanquam temporalem Principem pertinentes; tum quia in canone dicitur *ad Nos*, quod verbum referri debet ad Summum Pontificem hujus legis conditorem: hujus autem legis non eſt conditor, ut Princeps temporalis: ſed ut ſpiritualem jurisdictionem in totum orbem exercens, ut alibi oſtendi *in tractatu de legibus diſputat. 1. quæſt. 1. punct. 3. num. 5. tom. 2.* tum quia in hoc canone non ſolùm dicitur *ad Nos*, ſed *ad Nos, & Sedem Apoſtolicam*, ubi notanda eſt illa particula, *&*, quæ cùm ſit copulativa, & conjunctiva, requirit utrumque ſimul verificari, & omnia copulata adimpleri, *l. ſi habeat, §. hæredi plures, ff. de condit. inſtit. l. ſi quis ità ſtipulatus, ff. de verb. oblig. & l. Titiæ textores, §. nihil, ff. de legat. 1.* Caputaq. *deciſ. 210. num. 4. p. 1.* Gonzalez *ad regul. 8. §. 7. proœm. nu. 123* Menochius *conſil. 117. nu. 54.* Tuſcus *tom. 2. littera D. concl. 274. nu. 1.* & DD. communiter *in l. 1. in princip. ff. de iuſt. & iur.* ut igitur hæc cenſura incurratur, opus eſſe videtur, ut uſurpentur fructus, vel proventus pertinentes ad Summum Pontificem, & ad Sedem Apoſtolicam; id eſt, ad Eccleſiam Romanam, ſeu ad Summum Pontificem, ſpirituali facultate fulgentem: Sedes enim Apoſtolica formaliter importare videtur auctoritatem à Chriſto inſtitutam, & Petro, ac ejus ſucceſſoribus collatam, juxtà Navarrum, Molinam, & alios, quos alibi adduxi *in tractat. de legibus diſputat. 1. punct. 3. num. 5. tom. 2.*

Ob has rationes aliquis fortaſſe non improbabiliter adduci poſſet ad ſuſtinendum, uſurpantes fructus, vel jurisdictionem Summi

Pon-

Digitized by Google

Pontificis, tanquam Principis temporalis, non incidere in cenſuram hujus canonis.

Ego verò in hac difficultate, quam miror à nemine hactenùs tractatam fuiſſe, cùm ad praxim non leviter conducat, probabilius dicendum cenſeo, uſurpantem juriſdictionem, fructus, vel proventus Summi Pontificis, non ſolùm ut Summus Pontifex eſt; verùm etiam ut Princeps temporalis, ligari cenſura hujus canonis; niſi ignorantia, vel alio juſto titulo excuſetur. Ratio eſt, tum quia illa particula, *ad Nos*, profertur ſine diſtinctione, & limitatione; ergò ſine diſtinctione, & limitatione intelligenda eſt, *l. ſi finita*, *§. de cæteris, ff. de damn. infect. l. 1. §. generaliter, ff. de legat. præſtant. & alibi*, ergò uſurpans fructus, juriſdictiones, vel proventus pertinentes ad Summum Pontificem, ut Princeps temporalis, vel ut ſpiritualis vinculo hujus cenſuræ obſtringitur; tum quia licèt Summus Pontifex præcipuè intendat conſulere bonis Eccleſiaſticis, nihilominus cum abſolutè loquatur de bonis ad ipſum pertinentibus, abſolutè intelligendus eſt; ſicut, licèt intendat conſulere immunitati, & libertati bonorum Eccleſiæ contra dominos temporales, & laicos judices; nihilominùs hic canon afficit etiam alios; quia generaliter loquitur, ut infrà dicetur cum Cajetano, Reginaldo, & aliis *punct. ſeq. numer.* 2. tum quia illa dictio, *&*, quamvis, regulariter loquendo, ſit copulativa, & conjunctiva, nihilominus aliquando uſurpatur pro disjunctiva, vel, ex Gonzalez *ad reg. 8. gloſ. 5. num. 14.* Cenedo *pract. & canonic. qu ſingul. 50. nu.* 7. & aliis; quod autem in noſtro caſu disjunctivè accipiatur, ſatis conſtat ex ſubſequentibus verbis, in quibus adjicitur particula, *&*, prò disjunctiva, *vel*; alioquin uſurpans fructus alicujus ſacerdotis non incurreret hanc cenſuram, niſi fructus ad illum pertinerent ratione beneficii, & monaſterii ſimul; quod non eſt admittendum, licèt Summus Pontifex in canone dicat, ratione monaſteriorum, Eccleſiarum, & beneficiorum: ſicut ergò uſurpans fructus alicujus Eccleſiaſticæ perſonæ, ligatur hac cenſura, ſive fructus ad illam perſonam pertineant ratione monaſterii, ſive beneficii; ita ligatur uſurpans fructus, & proventus Summi Pontificis, ſive ad illum pertineant, ut Principem Eccleſiaſticum, ſive ut Principem temporalem.

Secùs dicendum eſt de uſurpante fructus Summi Pontificis patrimoniales, ut perſona particularis eſt; quia verba canonis non conveniunt huic caſui: conſequenter neque convenit diſpoſitio; nam illa verba *ad Nos*, & *ad Sedem Apoſtolicam*, auctoritativè proferuntur, & formaliter ſunt intelligenda.

Ad rationes dubitandi facilis eſt reſponſio ex rationibus, quas ego ultimo loco adduxi, ob id in reſponſione ad ſingulas non immoror, cum illarum ſolutionem quiſque facilè deducere poſſit.

P U N C T U M III.

De ſubjecto hujus cenſuræ, ſeu contra quas perſonas hujus canonis cenſura feratur ob uſurpationem juriſdictionis, fructuum, &c.

1 *Perſonæ, quæ huic excommunicationi ſubjiciuntur ſunt uſurpantes fructus, redditus ad Eccleſiaſticas perſonas pertinentes ratione Monaſterii, Eccleſiæ, vel beneficii.*

2 *Uſurpantes juriſdictionem, fructus, vel proventus Eccleſiaſticos, excommunicationem incurrunt, ſive laici ſint, ſive Eccleſiaſtici.*

3 *Qui retinet juriſdictionem, vel fructus ab alio uſurpatos, incurrit excommunicationem, ſtatim ac eos tanquam proprios retinere incipit.*

4 *Idem militat in eo, qui fructus Eccleſiaſticorum ſequeſtratos ſurripit, & ſibi tanquam proprios adſcribit.*

5 *Uſurpans juriſdictionem, vel fructus ad Eccleſiaſticos pertinentes ratione patrimonii, non incurrit excommunic.*

6 *Subtrahens clerico tantum ex fructibus beneficii, quantum reſpondent ſuo credito, non incurrit excommunicationem.*

7 *Perſonæ, quæ ſequeſtratione juriſdictionis, aut proventuum Eccleſiaſticorum excommunicationem incurrunt, ſunt omnes, qui juriſdictionem, fructus, vel proventus ad Eccleſiaſticos pertinentes ratione Monaſterii, Eccleſiæ, aut beneficii quavis occaſione, vel cauſa ſequeſtrant ſine Pontificis, vel aliorum ad id facultatem habentium expreſſa licentia.*

8 *Judex, cujus auctoritate ſequeſtratio fit in excommunicationem incidit.*

9 *Exequens ſequeſtrum, incurrit excommunicationem.*

10 *Sequeſtrationem fructuum Eccleſiaſticorum ſibi concedi conſulens, mandans, vel procurans, non incurrit excom.*

11 *Sequeſtrum faciens ad tollendas lites, non excuſatur.*

12 *Princeps, aliique judices laici ſequeſtrantes fructus, & alia, excommunicationem incurrunt.*

13 *Sequeſtrans fructus de licentia judicis ſæcularis, afficitur excommunicatione.*

14 *Sequeſtrandi facultatem concedere poteſt Pontifex, Epiſcopus, Vicarius, Legatus Sedis Apoſtolicæ, Nuntius.*

15 *Sequeſtrans ex ratihabitione, non excuſatur.*

16 *Licentia petita, ſed denegata, non excuſat.*

17 *Judex ſequeſtrandi facultatem concedere, quæ ſit de jure invalida, incidit in excommunicationem fraus.*

18 *Sequeſtratio pluribus in caſibus licitè fieri poſſit. 1. ad puniendam contumaciam; 2. quando conſtat fructus dilapidari, vel timetur, ne recuperatio commodè fieri poſſit; 3. cum beneficium vacat; 4. cum poſſeſſio eſt attentata; 5. quando adeſt cauſa, quæ juſta judici videtur.*

IN hoc puncto loquar priùs de uſurpantibus, deinceps de ſequeſtrantibus.

PRIMA PROPOSITIO.

1 OMnes uſurpantes juriſdictiones, fructus, redditus, vel proventus, ad Eccleſiaſticas perſonas pertinentes, ratione monaſterii, Eccleſiæ, vel beneficii, ligantur excommunicatione, niſi ob ignorantiam, vel ob aliam cauſam excuſentur. Hæc propoſitio explicatione potiùs, quam probatione indiget; nam pro ratione ſtat æqua, & rationabilis voluntas Summi Pontificis, ita decernentis in commodum, & utilitatem perſonarum Eccleſiaſticarum, ne in ſuis fructibus Eccleſiaſticis iniquè lædantur.

Dixi, *omnes*, ut indicarem hanc cenſuram univerſalem eſſe; conſequenter extendi ad quoſcunque præfatos fructus, vel juriſdictionem iniquè ſibi adſcribentes, & vendicantes, quaſi jure ſibi debitos, ut patet ex vera hujus verbi, *uſurpare*, etymologia, & ſignificatione; nam textus abſolutè, & indiſtinctè loquitur de uſurpantibus.

2 Ex quo ſequitur, Principes, alioſque ſuperiores, vel inferiores, cujuſcumque ſexus, & conditionis exiſtant, uſurpantes expreſſa in hoc canone, incurrere cenſuram hujus canonis. Ita Duard. Ugolin. & aliis *locis ſtatim citandis*, qui hoc etiam extendunt ad Reges, ſed de hac re alibi *in tractatu de cenſuris in communi diſp. 2. qu. 6. punct. 2. n. 14 tom. 1.* ubi dixi, non improbabiliter excuſari Reges, & Imperatores à cenſuris, immò illis non ſubjici, quia ſpeciali nota digni videntur; idemque docui *in tractatu de clauſura quæſt. 4. punct. 1. num 4. tom. 1.* Vide etiam *hic quæſt 20. punct. 2. num. 7. tom. 3.* Idem dic de perſonis Eccleſiaſticis prædicta facientibus, ſive ſint clerici ſimplices, ſive in dignitate conſtituti, ut Cardinales, Epiſcopi, aliique inferiores Prælati, vel clerici. Ratio eſt, quia ubi lex non diſtinguit, neque nos diſtinguere debemus: Summus autem Pontifex non diſtinguit de laicis, vel Eccleſiaſticis; ſed abſolutè loquitur de uſurpantibus juriſdictionem, vel fructus, ad Eccleſiaſticos pertinentes ratione beneficii, vel Eccleſiæ, & quamvis Summus Pontifex præcipuè intenderit conſulere bonis Eccleſiaſticorum, ne auctoritate laicorum offendantur: verba tamen generalia ſunt, nec ad alios reſtricta, & limitata. Ita Reginald *lib 9. c. 25. n. 372.* Ugolin. *hic c. 17. §. 1. n. 1. verſ quæ excommun.* Duard. *lib. 2. can. 17. q. n. n. 1.* Filliuc. *n. 212. tract. 16. c. 8.* contra Antonium de Souſa *cap 28. diſp. 90. ver. reſpondendum*, ubi aſſerit Eccleſiaſticos non ligari hac cenſura, dum fructus Eccleſiaſticorum ſequeſtrant auctoritate Eccleſiaſtica: ſed ſolùm dum funguntur laica auctoritate; vel dum præfatos fructus, tanquam ſæculari titulo ſibi debitos uſurpant: quia Summus Pontifex conſulere intendit immunitati Eccleſiaſticæ contra laicos, ut patet; inquit Souſa, ex præcedenti canone, cujus hic eſt pars. Idem tenet circa ſequeſtrationem Ugolinus *hic verſ. vel etiam col. 3. verbo excipitur etiam*, dum loquitur de ſequeſtrantibus. Idem innuit Duard *q. 13. verſ. ampliatur*, ubi loquitur ſolùm de judicibus laicis, Alterius *cap 2. col. 3. ver. reſpondeo*. Filliuc. *loco cit.* ſed quod nos aſſerimus verius eſt, ut patet ex ratione à me allata.

3 Sed modò dubium eſt, utrùm, qui juriſdictionem, vel fructus non uſurpavit: ſed retinet ſciens ab alio ereptos eſſe, incidat in excommunicationem, ut ſi filius retineat fructus Eccleſiaſticorum à ſciens illos à patre iniquè ſublatos eſſe.

Reſp. incidere ſtatim, ac illos tanquam proprios retinere incipit. Ratio eſt, quia ex tunc dicitur uſurpare fructus Eccleſiaſticos; licèt ipſe primò non uſurpaverit, ſed alius; idem enim eſt detinere, tanquam proprium, & invadere, ſeu uſurpare alienum; ſicut idem peccatum furti committitur, injuſtè detinendo, & ſurripiendo, *c. ſæpè, de reſtit. ſpoliat.* Ita Alterius *diſp. 18. c. 1. ad fin. col. 5. dub. 2* Duardus *can. 17. q. 13. n. 3. verſ 8.* Filliucius *n. 224.* Vide dicta *punct 2. n. 5 tom 3.*

4 Idem dicendum eſt de illo, qui fructus Eccleſiaſticorum legitimè ſequeſtratos ſurripit, ſibique tanquam proprios adſcribit: hic enim dicitur uſurpare fructus pertinentes ad Eccleſiaſticas perſonas; etiamſi non conſtet, cuinam certò debeantur, *Clement. 1. de ſequeſt. fruct.* & patet ex dictis *punct. 2. n. 31. tom. 3.* in ſimili de uſurpante fructus beneficii vacantis. Ita Filliuc. *n. 230.* & alii.

Secùs dicendum eſt de illo, qui fructus ab alio ereptos non intendit ſibi tanquam proprios retinere, ſeu appropriare; ſed ſolùm negligens eſt in reſtitutione facienda, aut ſolùm retinet, tanquàm alienos; hic enim non dicitur uſurpare fructus Eccleſiaſticorum, conſequenter cenſuram contra uſurpantem fructus Eccleſiaſticorum impoſitam non incurrit; etiamſi contra juſtitiam peccet injuſtè detinendo, ut ſupra dictum eſt *punct. 1. n. 3. tom. 3.*

Dixi in propoſitione, *juriſdictiones, fructus, redditus, vel proventus*, ut indicarem res ipſas, quarum uſurpatione cenſura incurritur, ut in primo, & ſecundo puncto explicatum eſt *per totum & ſeqq. t. 3.*

5 Dixi, *ad Eccleſiaſticas perſonas pertinentes ratione Eccleſiarum, Monaſteriorum, vel beneficiorum*, ut oſtenderem ſubtrahentem juriſdictionem, vel fructus Eccleſiaſticis non ſubjacere huic excommunicationi, niſi juriſdictio, vel fructus ad Eccleſiaſticos pertineat ratione Monaſterii, vel beneficii, vel Eccleſiarum. Quamobrem, qui

fructus

Digitized by Google

fructus alicujus Epiſcopi, vel alterius clerici, el titulo patrimonii competentes, quaſi proprio jure ſibi adſcribit, hanc cenſuram non contrahit.

Idem dic de fructibus, quos Sacerdos mercenarius, ſeu Vicarius alicujus Parochi in exercenda animarum cura percipit; hos enim non percipit titulo beneficii, vel Eccleſiæ, cum ipſe titulo illius beneficii non gaudeat; ſed ratione ſtipendii, & mercedis ob laborem debitæ, ut dictum eſt *illatione 9. punct. præced. num. 22. & ſeqq. ſ. 3.* Secùs ſi ſubtrahat fructus ipſius Parochi, quos, ex beneficii prædio collegit; etiamſi fortè illud prædium à laicis Eccleſiæ relictum ſit, nam eo ipſo, quòd Eccleſiæ acquiſitum eſt, cenſetur Eccleſiaſticum, & fructus indè colligi dicuntur ratione Eccleſiæ. Ita Navarr. *conſ. 2. n. 2. de immunitate Eccleſ.* Alterius *lib. 5. diſp. 18. c. 1. col. 3 verſ quæret aliquis*, Antonius à Souſa *c. 18. diſp. 86. n. 4.*

Diai, *niſi ob ignorantiam excuſetur*; perſpicuum enim eſt, ignorantiam tam juris, quàm facti, vel etiam pœnæ in noſtra ſententia excuſare. Propterea fieri poteſt, ut multi præſertim rudes homines, quibus hæc Bulla ſufficienter declarata non fuit, ab hac excommunicatione liberentur, ut benè Alterius *hic c. 2. col. 5. verſ. ſequitur.* Ugolinus *hic* : a *verſ poſtremo*, & alii.

Diai, *vel ob aliam juſtam cauſam excuſentur*, nam multis de cauſis fieri poteſt, ut quis hanc cenſuram evadat, ut patet tum ex dictis *de cenſuris in genere diſput. 1. q 2 punct. 2. & ſeqq. ſ. 5.* tum ex traditis *in præcedentibus quæſtionibus ſparſim.*

6 Hinc ſequitur, eum, qui clerico tantum ex fructibus beneficii ſubtrahit, quantum reſpondet ſuo credito, non affici hac cenſura, modò ſummam ſui crediti non excedat. Ratio eſt, quia id facit juſta de cauſa, nempè titulo compenſationis, quæ licitè fieri poteſt ſervatis regulis, & conditionibus, quas *in tractatu de reſtit. recenſui diſput. 1. quæſt ultim punct 2. num. 10 & ſeqq. tomo 2.* Ita præter DD. ibi citatos Navarr. *conſil. 31. in conſil. de ſentent excommunic.* Alterius *lib. 5. diſp. 18. cap. 1. col. 4. verſic. hinc ſequitur*, Filliucius *tr. 16 cap 8 q. 11. n. 227.* Idem à fortiori dicendum eſt de eo, qui conſentiente beneficiario expreſsè, vel tacitè fructus ipſius ſubtrahit, ut in ſimili patet ex dictis de furto *in tract. de reſtitut. in particulari diſput. 2. quæſt 8 punct. 1. num 6. tomo 2.* quia juſtam habet ſubtrahendi cauſam, nempè voluntatem beneficiarii, qui dominium fructuum beneficii habet, juxtà tradita de beneficiis *in lib. variar. tractation. diſp. 4 punct. 1 n 5 ſ. 1.* An verò tacita voluntas ſuperioris in ſequeſtratione ſufficiat, conſtabit ex dicendis in ſecunda propoſitione *n. 15 pag ſeq.* non ſufficere, ubi etiam *n.* 10 oſtendam, mandantem, & conſulentem uſurpationem prædictorum, non incidere in hanc excommunicationem.

SECUNDA PROPOSITIO.

7 OMnes, qui juriſdictionem, fructus, vel proventus ad Eccleſiaſticas perſonas pertinentes ratione Monaſterii, Eccleſiæ, vel beneficii quavis occaſione, vel cauſa ſequeſtrant, ſine Summi Pontificis, vel aliorum ad id legitimam facultatem habentium, expreſſa licentia, excommunicatione hujus canonis innodantur. Hæc propoſitio patet ex ipſo quo eadem ferè verba deſumpſimus, & quoad omnes ferè partes in præcedentibus punctis explicavi.

Diai, *omnes*, ut indicarem hanc cenſuram extendi ad quoſcunque, ut in prima propoſitione *n. 1. & ſeqq.* dictum eſt, ſive ſequeſtrans ſit judex ordinarius, ſive delegatus, ſive ſit laicus, ſive Eccleſiaſticus, qui facultatem ſequeſtrandi non habeat, quidquid Ugolinus, Duardus Alterius, & Antonius de Souſa, quos ſuprà retuli *loco cit.* in oppoſitum circa Eccleſiaſticos ſentiant.

8 Ex quo patet: judices, quorum auctoritate ſequeſtratio fit, incidere in hanc cenſuram; ipſi enim dicuntur ſequeſtrare, cùm hoc verbum juriſdictionem, & auctoritatem importet.

9 Idem ſentio de miniſtris exequentibus ſequeſtrum, tum quia quia ſunt veri ſequeſtratores; tum quia exequens, unum cenſetur cum judice mandante, & illius auctoritate operatur, & unum eſt utriuſque delictum, *l. ablatas ff. de falſ.* Bartol. *in l. hoc accuſare, § lege Julia, ff. de accuſat.* Filliuc. *n. 229.* Cynus, & alii apud Antonium de Souſa *diſp. 89. ad finem*, omiſſis iis, quos ego in ſimili ſuprà retuli *qu. 17 pun. 1 n. 35. & 36. ſ. 3.*

10 Sed modò dubium eſt, utrùm conſulens, vel mandans, procurans, & inſtans apud judicem ſæcularem, ſequeſtrationem Eccleſiaſticorum fructuum ſibi concedi, incidat in hanc cenſuram.

Reſpondeo negativè. Ratio eſt, tum quia excommunicatio lata contra facientes aliquid, non afficit procurantes, conſentientes, conſulentes, & mandantes, niſi exprimantur, ut patet ex regulis generalibus *traditis de cenſuris in communi diſput. 1. q. 1. punct. 6. n. 1. ſ. 1.* & ex communi DD. ſententia; tum quia in Bullis antiquioribus Clementis VII. & Pauli III. in hoc canone addebantur verba, quibus procurans, conſulens, mandans, & favens comprehendebantur; cùm autem illa verba hiſce temporibus ſublata ſint, ſine dubio aſſerere poſſumus, procurantem, conſulentem, mandantem, vel faventem, excommunicationis cenſura hiſce temporibus non affici; nam mutatio verborum, mutationem diſpoſitionis indicat, *l. 4. §. Prætor. ff. de damn. infect. & l. ſtatutum, ff. de adminiſtr. tutor.*

Neque obſtat in præcedentibus excommunicationibus ſermonem eſſe de mandantibus, & conſulentibus. Reſpondetur enim, verba præcedentium excommunicationum ad hunc canonem non referri, cùm ſint diſtincti canones, & ſenſum diſtinctum à præcedentibus faciant. Ita Navarr. *conſ. 36. de ſentent. excommunic.* Alterius *lib. 5. diſp. 18. cap. 2 col. 3.* Additionator ad Stephanum Quarantam *in verb. bona Eccleſ. uſurpantes*, Filliuc. *tract. 16. cap. 8 quæſit. 12. num. 228. & 232.* Ugolin. *hic verſ. vel etiam col 3. ſub fin.* contrà Toletum *lib. 1. cap. 30. num. 6. verſ. adverte*, Duardum *ex parte can. 17. quæſt. 3. num. 1. & quæſt. 13.*

Diai in propoſitione, *quavis occaſione vel cauſa*; quia Summus Pontifex nullam ob cauſam vult ſequeſtrationem prædictorum fieri ab iis, qui legitimam ſequeſtrandi facultatem non habent.

11 Hinc ſequitur primò: eum affici excommunicatione, qui ſequeſtrum facit ad tollendas lites, & diſcordias, vel ad ſervandos fructus ne diſſipentur, vel ne poſſeſſor impotens fiat ad ſolvendum vel alia quavis de cauſa; nam Summus Pontifex, ut incommodis occurreret, quæ ex ſequeſtratione facilè ſuboriri poſſunt, quamlibet ſequeſtrationem ſine legitima auctoritate factam ſub excommunicatione interdixit. Ita Ugolinus *hic verſ. vel etiam col. 2. verſ. poſtremò.* Alterius *cap. 2. col. 2. verſic. vel etiam*, Duardus *quæſt. 13. num. 7. verſ. 3.*

12 Secundò ſequitur: Principes, aut alios judices laicos, qui fructus, vel alia in hoc canone expreſſa ſequeſtrant ſine legitima facultate excommunicationem incurrere, etiamſi id faciant, hac de cauſa, ut Eccleſiaſtici tædio affecti deſiſtant ab uſurpatore ſæcularis juriſdictionis, quam ſuppono ab Eccleſiaſticis uſurpatam eſſe. Ratio eſt, quia Summus Pontifex prohibuit bona Eccleſiaſticorum quavis occaſione, vel cauſa ſine debita licentia ſequeſtrari. Neque juriſdictio ſæcularis ab Eccleſiaſticis uſurpata confert jus laicis uſurpandi bona Eccleſiaſticorum ad ſervandam æqualitatem in judiciis; quia ſæculares incapaces ſunt Eccleſiaſticæ juriſdictionis, illiſque onus incumbit obſequendi Eccleſiaſticis; non verò auctoritas imperandi, *c. benè quidem diſt. 69* & *c. laicis 16 q ult.* Ita Marta *de juriſdict. p. 4. caſu 11. nu. 25. caſu 49. & 102.* quem ſequitur Duard. *lib. 2. can. 17. n. 3. & ſeqq.* Azor. & alii, quos in ſimili retuli *in 8. Decalogi præcepto diſputat. 10 quæſt. 2. punct. 1. §. 1. num. 1. & ſeqq tom. 2.* contra Covarr. *pract. q. c. 35. num. 3.* & alios apud Martam, & apud Duardum *locis cit.*

Dixi in propoſitione, *ſine Summi Pontificis, vel aliorum ad id facultatem habentium expreſſa licentia*; quia Summus Pontifex prohibet ſequeſtrationem aliter fieri. Quamobrem.

13 Qui uſurpat, vel ſequeſtrat Eccleſiaſticorum fructus de licentia judicis ſæcularis, afficitur excommunicatione, quia judex ſæcularis legitimam facultatem ad id non habet. Ita Reginaldus *lib. 9. c. 25. n. 272.*

14 Sed modò dubium eſt primò, quinam facultatem ſequeſtrandi fructus Eccleſiaſticorum concedere poſſint.

Reſpondeo, non ſolùm Summum Pontificem, ut in Bulla dicitur; verùm etiam Epiſcopos, & eorum Vicarios, Legatum Sedis Apoſtolicæ, vel Nuncium poſſe hanc facultatem concedere; ſicut enim ipſi ſequeſtrandi facultatem habent; ita etiam eandem aliis tribuere poſſunt. Ita Ugolinus *verſic. vel etiam col. 3.* Alterius *cap. 2. col. 1. & 2. verſic. ſine Romani*, Reginaldus *loco cit. num. 373. ad finem*, & alii.

Eandem etiam concedere poſſunt partes litigantes, de quarum intereſſe agitur, modò utraque pars conſentiat; nam ſecundùm jura in ſequeſtrationem conſentire poſſunt, & ſequeſtratio non videtur Eccleſiaſticæ libertati, & immunitati contraria, interveniente conſenſu ipſorum Eccleſiaſticorū, ad quos juriſdictiones, & fructus pertinent. Ità Antonius de Souſa *diſp. 89. num. 3.* Alter. Duard. Reginald. & alii, dum aſſerunt in hoc canone vetitam eſſe ſequeſtrationem neceſſariam, non verò voluntariam.

15 Dubium eſt ſecundò, utrùm ſufficiat ratihabitio illius, qui præfatam facultatem ſequeſtrandi concedere poteſt.

Reſpondeo negativè, ſivè ratihabitio ſit præſens, ſivè futura ſperetur, hoc eſt, ſivè quis ſequeſtret credens legitimum ſuperiorem de præſenti tacitè conſentire, ſivè credens ipſum in caſu aliquo licito approbaturum, poſtquam id factum eſſe cognoverit. Ratio eſt, quia Summus Pontifex expreſſam licentiam requirit: licentia autem, quæ per tacitum conſenſum obtinetur, non dicitur licentia expreſſa, & multò minùs dicitur licentia expreſſa, quæ ſolum obtinetur poſt factum; dum enim licentia, vel conſenſus ad aliquem actum requiritur, opus eſt, ut actum ipſum præcedat. Panormit. *in cap. licet num. 11 de regul.* & *cap. tua nos num. 7. de eccleſ. ædific.* Alterius *cap. 2. col. 2 quæſito 2.* Duardus *quæſt. 13. num. 7 verſic. nec ſatis*, & alii quamplures, quos in ſimili retuli *de pœnitentia diſp. 5. quæſt. 7 ſect. 5. puncto 4. §. 1. num. 13. tom. 1. de ſacram. in genere diſput. 2. quæſt. 3. punct. 2 §. 3. num. 19. tom 1. de baptiſmo diſput. 2. quæſt. 2. par. 5. num. 10. & punct. 7. num. 13. & 14. tom. 1. & 2. de matrim. quæſt. 2. punct. 8. num. 14. tom. 1.*

16 Ex quo à fortiori patet, non ſatis eſſe, ut licentia petatur, ſed denegetur, licèt fortè injuſtè denegetur; nam licentia petita, ſed non conceſſa, non poteſt vocari expreſſa licentia, neque jus confert. Quamobrem ſi Epiſcopus injuſtè licentiam deneget, ſuperior adeundus eſt, ut ipſe facultatem tribuat, vel ad eam tribuendam Epiſcopum compellat, *cap. nullus, de jur. patron.* Ità Panormitanus *cap. relatum 1. de cler. non reſid.* Duardus *loco cit.* Alterius *loco citato quæſito 1.* & alii, quos in ſimili retuli *de pœnitentia tom. 2. & de matrimonio quæſt. 2. punct. 8. num. 25. tom. 1.* non requiri, ut obtineatur in ſcriptis.

An

An verò licentia in ſcriptis obtineri debeat, patet ex dictis *de legib. diſp.* 1 *q.* 1. *punct.* 4 *n* 49.

17 Dubium eſt tertiò, utrùm Epiſcopus, vel alius judex ſequeſtrans fructus, vel ſequeſtrandi facultatem concedens, dum ſecundùm jura ſequeſtrare, vel ſequeſtrandi facultatem dare non poteſt, in hanc cenſuram incidat.

Ugolinus *hic verſic. vel etiam col.* 3. *verbo excipitur etiam*, exiſtimat Epiſcopos, vel alios judices Eccleſiaſticos non affici excommunicatione, etiamſi injuſtè ſequeſtrent, nam etiam injuſta ſententia tenet, *c. ſacro de ſentent. excomm.* & *cap* 1. *de re jud. lib.* 6. Idem ſentire debent Alterius, Duardus, & alii DD. exiſtimantes hunc canonē latum eſſe contra judices laicos, non autem contra Eccleſiaſticos.

Sed mihi diſtinguendum videtur, vel ſequeſtratio de jure eſt invalida, quia ſcilicet facta eſt, dum validè fieri non poterat, vel cum licentia invalida: aut eſt valida, licèt fortè ſit injuſta, ſeu illicita. Si ſequeſtratio de jure eſt invalida, cenſeo ſequeſtrantem incidere in excommunicationem, quia Summus Pontifex ad evitandam excommunicationem, requirit ſequeſtrationem fieri ab habente auctoritatem ſequeſtrandi (ſive illa auctoritas ſit delegata per licentiam expreſſam, ſive ſit ordinaria; qui enim facultatem aliis tribuere poteſt, eadem etiam ipſe uti poteſt; *argument. multo magis*, *C. de ſacroſanct. Eccleſ.*) qui autem licentiam invalidè obtinuit, aut qui ultra terminos ſuæ poteſtatis ſequeſtrat, non dicitur habere poteſtatem ad ſequeſtrandum, ſeu ad id, ut dicitur in Bulla; poteſtas enim, & juriſdictio ſuis terminis, & finibus clauditur, & circumſcribitur: ergo invalidè ſequeſtrans ob nullitatem licentiæ, vel ob defectum juriſdictionis incidit in iſtam excommunicationem, niſi titulo bonæ fidei excuſetur. Quando autem ſequeſtratio ſit invalida ob nullitatem licentiæ, vel ob defectum juriſdictionis, colligi poteſt, tum ex regulis generalibus traditis *de legibus diſp.* 1. *quæſt.* 1. *punct.* 7. §. 4 *num.* 1. *& quæſt.* 2. *punct.* 3. *n.* 8 *ac in octavo Decalogi præcepto diſp.* 10. *q.* 2. *punct.* 4 *n.* 3. *& ſeqq. tom.* 2. quibus in locis docui acta, non ſervato juris ordine, vel aliundè injuſta formaliter eſſe invalida, ſive ſint lex, aut diſpenſatio, vel ſententia; Vide loca citata, ubi per extenſum plures difficultates reſolvuntur, tum ex natura ſequeſtrationis, quæ regulariter loquendo, interdicta eſt, *l. unica C. de prohibita ſequeſtrat.* nihil enim innovandum eſt lite pendente *cap.* 1. *ut lit. pend.* Excipiuntur tamen nonnulli caſus, in quibus ſequeſtratio à judice Eccleſiaſtico fieri permittitur.

18 Primus eſt, ad puniendā cōtumaciam, *c.* 2. *de dolo, & contumacia*.

Secundus, dum conſtat fructus dilapidari, vel timetur, ne recuperatio fructuum commodè fieri poſſit: tunc enim ſequeſtrari poſſunt, *c.* 2 *de ſequeſtrat. poſſeſſ. & fruct. & c. fin. eodem titulo*.

Tertius eſt cum beneficium vacat, *c. cùm vos de offic. ord.*

Quartus, cùm poſſeſſio eſt attentata, quia capta lite pendente: tunc enim ſequeſtratio conceditur ante ſententiam. Caputaqu *deciſ.* 151. *&* 157 *p.* 3. *Creſcent. dec.* 3. *de ſequeſtrat. poſſeſſ. & alibi*, Rota Romana pluribus in locis.

Quintus eſt in cauſa, quæ judici juſta videatur: tunc enim judex poteſt ex officio ſequeſtrum appone e. Lancellot *de attent.* 2 *p. c.* 12 *limit.* 12 *&* 3 *p. c.* 19 *nu* 148. Alios caſus recenſet Gonzalez *ad regul.* 8 *§.* 7 *proœm. n.* 20 *& ſeqq.* Carocius *p.* 2. *in tr. de ſequeſtr.* Franc Curt. *in tr. de ſequeſtr. q.* 1. Moneta *de diſtrib. p.* 1. *q.* 9. *n.* 5. *& ſeqq.* & alii Juriſperiti ex profeſſo de hac re agentes.

PUNCTUM IV.

Utrùm bonorum Eccleſiaſticorum acceptatio, & uſurpatio non ſolùm in Bulla, verùm etiam aliis in locis vetita, & interdicta ſit.

1 *Uſurpatio bonorum Eccleſiaſticorum pluribus in locis interdicta eſt, videlicet in Bulla Cœnæ; Concil. Triburien. Aurelian.* 3. *&* 5. *Pariſienſ. pr. Mogunt. Vuermatien. Aquiſgran. Lateran. ſub Leone X.*

2 *Tres actiones in hoc canone præſertim prohibentur; nimirum converſio prædictorum bonorum in proprium uſum. Impedire, ne bona prædicta ab iis percipiantur, qui jus illa percipiendi habeat; dare mandatum ad prædictas actiones faciendas.*

3 *Uſurpationis nomine intelligitur actio qua quis rem alienam tanquam ſibi debitam vindicat.*

4 *Qui excommunicationem in hoc canone expreſſam incurrunt, ſunt tam Eccleſiaſtici, quam laici cujuſcumque conditionis, & ſtatus exiſtant has actiones perpetrantes.*

5 *Beneficiarius cædens arbores frugiferas, excommunicationem hanc non incurrit.*

6 *Laicus bona Eccleſiaſtica poſſidens ſine debita licentia, excommunicationem incurrit.*

7 *Rectores piorum locorum excommunicationem incurrunt cædendo arbores illaſq; in proprios, uſus convertendo.*

8 *Uſurpans quotidianas diſtributiones, excommunicationem incurrit.*

9 *Surripiens, vel ſequeſtrans fructus alicuius beneficii excommunicationem incurrit, etiamſi beneficium vacet.*

UNICA PROPOSITIO.

1 Bonorum Eccleſiaſticorum invaſio, & uſurpatio non ſolùm in Bulla Cœnæ vetita eſt; verùm etiam jure communi pluribus in locis, ut in Concilio Triburien. *c.* 7. Concil. Aurelian. *III. c.* 22. & Concil. V. *c.* 15. in Concil. Pariſienſ. *I. c.* 1. Moguntin. *c.* 6. & 11. VVormatien. *cap.* 75. Aquiſgranen. *can.* 88. Lateranen. ſub Leone X *ſeſſ.* 9. & 10. *c. prædia, & ſeqq.* 12. *quæſt.* 2. *c. attendendum eſt* 17. *q.* 4. *conqueſtus, de foro compet. c. generali, de elect. in* 6. *c. unico, de jur. & damn. dat. in* 6. In quibus ſeſſibus prohibetur uſurpatio juriſdictionis Eccleſiaſticæ, jurium, & bonorum tam mobilium, quàm immobilium Eccleſiis applicaturum, etiamſi Eccleſia vacet; Sed inſtar omnium acceſſit decretum Concilii Trident. *ſeſſ.* 22. *cap.* 11 *& ultim.* ubi ſtrictiſſimè cavetur, ne aliquis alicuius Eccleſiæ, vel beneficii, vel loci pii bona mobilia, vel immobilia, cenſus, ac jura etiam feudalia, & emphyteutica, fructus, emolumenta, ſeu quaſcunque obventiones, quæ in miniſtrorum, & pauperum neceſſitates, converti debent per ſe, vel per alios, quavis arte, in proprios uſus convertere præſumat, aut impediat, ne ab iis percipiantur, ad quos jure pertinent: alioquin incidit in excommunicationem, à qua abſolvi non poteſt, niſi à Romano Pontifice, & facta reſtitutione. Imò ſi clericus, vel patronus ſit, alias etiam pœnas incurrit. Nam patronus Eccleſiæ, huius criminis reus, incurrit etiam ipſo jure privationem jurispatronatus; clericus verò, qui huiuſmodi delicto cooperatur, aut conſentit, ultrà dictas pœnas, privationem beneficiorum, & inhabilitatem ad alia contrahit, & ab uſo ſuorum ordinum, etiam præſtita ſatisfactione, & obtenta abſolutione, arbitrio ſui ordinarii ſuſpendi debet. Multa circa huius ſacroſancti Concilii decretum diſſeri poſſunt, ſed occaſione huius 17 canonis, quem explicandum ſuſcepimus, nonnullas ſolùm difficultates incidenter, & per tranſennam attingam, & breviter diſſolvam, ut huiuſmodi decretum cum noſtro canone conferatur, & differentia inter utrumque diſcernatur.

2 Difficul eſt primò, quæ 3 actiones in hoc decreto prohibeantur.

Reſpondeo, tres præſertim prohiberi.

Prima eſt, converſio, & uſurpatio prædictorum bonorum in proprium uſum, ut patet ex verbis Concilii.

3 Nomine autem uſurpationis in hoc loco non ſolùm intelligitur actio, qua quis rem alienam, quaſi jure proprio, ſeu tanquam ſibi debitam vendicat, & adſcribit, ut in explicatione hujus canonis Bullæ Cœnæ dictum eſt *puncto* 1. *num.* 3. *& ſeqq. tom.* 3. Sed intelligitur actio quælibet injuſta, qua quis bona prædictorum locorum invadit, & ſurripit, ut colligitur ex illis verbis, *quacunque arte, aut quocunque quæſito colore in proprios uſus convertit*, opus tamen eſt, ut hæc ſcienter faciat, id eſt, ut ſurripiens ſciat, illa bona ad Eccleſias, ſeu beneficia, vel ad alia pia loca pertinere; Summus enim Pontifex præſumptionem requirit.

Hinc ſequitur, fures, & latrones, prædictorum locorum bona ſurripientes, in hanc cenſuram non incurrere, ſi neſciant bona, quæ ſurripiunt, ad loca pia pertinere, & cognitionem huius prohibitionis non habeant. Ità Duardus *can.* 17. *q.* 2. *n.* 3. & Illuſtriſſimum Cardinalium Congregatio, quæ interpretationi Concilii præeſt, ſi credimus Gallemartio, Marzillæ, & aliis.

Secunda: actio eſt impedire, ne bona, de quibus in præcedentibus mentionem fecimus, ab iis percipiantur, qui jus illa præcipiendi habent. Quis autem dicatur impedire, patet ex dictis in quæſtionibus præcedentibus, præcipuè *quæſt.* 9 *punct.* 1. *num.* 2. ubi dixi, quod impedire ſignificat actionem, qua quis alteri obſtat, ſeu detinet per vim, metum, ſeu alia ratione.

Tertia: actio eſt mandatum ad prædictas actiones faciendas, ut patet ex illis verbis Concilii *per ſe, vel per alios*, quamquam mandans huiuſmodi actiones, non incurrit excommunicationem ob mandatum præciſè, ſed neceſſarius eſt effectus, ut patet, tum ex regulis generalibus traditis de cenſuris in genere *diſputat.* 1. *quæſt.* 1. *punct.* 3 *num* 12 *& ſeqq. tom* 1. tum quia verba Concilii non verificantur, non ſecuta prædictorum bonorum uſurpatione, & verba cum effectu intelligenda ſunt *l.* 1. *ff.* *hac verba ff. quod quiſq; juris l. quoties ff. qui ſatiſd. cog. l.* 4. *condemnatum ff. de re iudic. cap. relatum, de cler. non reſid.* ubi Gloſ. & *c. ſi à iudice, de appellat. lib.* 6. Cardinalis Tuſcus *tom.* 8. *lit. V. concl.* 90.

4 Secunda difficultas eſt, quodnam ſit ſubiectum huius cenſuræ.

Reſpondeo, omnes tam Eccleſiaſticos, quàm ſæculares, cuiuſcunq; ſexus, & conditionis exiſtant, ſubiici huic cenſuræ: dum aliquam actionem in Concilio interdictam præſtant: ſic enim ex verbis Concilii in generalibus apertè colligitur.

Hinc ſequitur primò, cædentem arbores alieni beneficii, ſibique illas uſurpantem, vinculo huius excommunicationis innodari: hic enim præſtat actionem in Concilio prohibitam, dum arbores alieni beneficii cædit, & ſibi uſurpat.

5 Dico *alieni beneficii*, nam ſi ipſemet beneficiarius, qui beneficium legitimè poſſidet, arbores etiam frugiferas incidat, & illas ad proprium commodum convertat, non ligatur excommunicatione Concilii. Ratio eſt, tum quia licet beneficiarius peccet incidendo, non tamen peccare videtur inciſas recipiendo; nam arbores inciſæ videntur fructus beneficii, conſequenter beneficiario cedere videntur; licèt ob perpetratum ſcelus graviter puniri debeat; tum quia Concilium intelligitur de extraneis, non verò de poſſeſſoribus beneficiorum, qui extranei non ſunt, ex declaratione Illuſtriſſimorum Cardinalium, teſte Filliucio *tract.* 16. *cap.* 8. *quæſit.* 11. *num.* 225. Gallemartio, Marzilla, & aliis, qui declarationes Sacræ Congregationis collegerunt.

An verò beneficiarius, prædictas arbores cædens, incidat in excommunicationem Pauli II aut huius noſtræ Bullæ, patet ex ſupradictis *punct.* 2 *dub.* 2 *num* 30. *t.* 3. ubi negativè reſpondi, & ex dictis *in meo libro variarum tractionum diſputat.* 2. *quæſt. unic. punct.* 2. *num.* 7. *&* 8. *tom.* 1. ubi pariter docui probabiliter non incurrere excommunicationem Pauli II.

6 Secun-

Digitized by Google

6 Secundò ſequitur, laicum poſſidentem beneficium, vel bona Eccleſiaſtica abſq; legitima Summi Pontificis auctoritate etiamſi illa bona ſint iuriſpatronatus proprii, excommunicationem Concilii contrahere; quia iniquè occupat bona Eccleſiæ, vel beneficii, conſequenter facit actionem in Concilio vetitam. Ita Sacram Cardinalium Congregationem ſenſiſſe præcitati DD. affirmant.

7 Tertiò: Rectores piorum locorum cædentes arbores frugiferas, illaſque in proprios uſus convertentes cum damno locorum piorum, incidere in excommunicationem Concilii, ut ex repetita ſæpiùs ratione liquidò conſtat: ipſi enim dominium non habent fructuum beneficii, ſicut habent beneficiarii. Si verò arbores frugiferas cædant, ſed in proprios uſus non convertant, non ſubiiciuntur huic excommunicationi; quia non faciunt actionem in Concilio vetitam ſub excommunicatione; cum non dicantur prædictas arbores in proprios uſus convertere, vel uſurpare, vel impedire, ne ab iis percipiantur, ad quos pertinent. Ita Sacra Cardinalium Congregatio.

8 Quartò: ſequitur, iniquè ſequeſtrantes, vel uſurpantes quotidianas diſtributiones, affici cenſura Concilii; quia faciunt actiones, quibus excommunicationis pœnam Concilium adiunxit: Concilium enim excommunicationem impoſuit, tam impedienti, ne præfata bona percipiantur ab iis, ad quos pertinent, quam uſurpanti emolumenta, ſeu quaſcunque obventiones, quæ in miniſtrorum neceſſitates converti debent. Nomine autem quarumcumque obventionum, & emolumentorum veniunt diſtributiones; quia emolumentum ſignificat quamlibet utilitatem quomodocunque ex aliqua re provenientem, *cap. nemo de ſimonia, c. 2. de teſtibus*, ſicque colligitur ex deciſ. Rotæ in una Lucana penſionis 10 Ianuarii 1622. Idemque in terminis tradit Duardus *can. 17. q. 4. n. 22. & ſeqq.* Moneta, & alii quos retuli *de horis canonicis, diſp. 2. q. 2. punct. 1. n. 2. 10. 1.*

9 Quintò: ſurripientem, vel iniquè ſequeſtrantem fructus alicujus beneficii affici excommunicatione Concilii, etiamſi beneficium vacet: hic enim dicitur fructus beneficii in ſe convertere uſurpando, vel impedire, ne a domino percipiatur, ſequeſtrando: *ſequeſtrare* enim eſt impedire, ex Suar. *diſp. 21. ſect. 2. n. 98.* Duardo *can. 17. q. 2. n. 1. verſic. quintò, & ſextò*. Quamquam *impedire* latiùs patet, quam *ſequeſtrare*, nam qui ſequeſtrat, impedit, non autem omnis, qui impedit, ſequeſtrat.

An verò ad incurrendas huius Concilii pœnas, præter excommunicationem (hanc enim conſtat ipſo iure latam eſſe) requiratur ſententia iudicis, vel reus eas ſpontè ſubire teneatur, patet ex dictis *de legibus diſput. 1. quæſt. 1. punct. 7. §. 2. num. 6. & ſeqq. tom. 2.* ubi dixi requiri ſententiam Iudicis, & reum non teneri ſpontè ſubire pœnas, quæ ibi videnda ſunt, ut prolixitatis, & repetitionis tædium evitemus.

Ex dictis igitur facilè cognoſci poteſt, in quibus canon Bullæ Cœnæ conveniat, vel differat cum decreto Concilii Trid. convenit enim, quia utrumque generale eſt, quoad perſonas, & quoad excommunicationem ipſo facto latam, & Summo Pontifici reſervatam, licèt Epiſcopus ab excommunicatione Concilii abſolvere poſſit, quamdiu delictum eſt occultum, ut ſuo loco oſtendi *in tractatu de cenſuris in genere diſput. 1 quæſt. 3. punct. 2. num. 2. & ſeqq. tom. 1.* ubi docui, Epiſcopos poſſe abſolvere à cenſuris omnibus, & caſibus reſervatis Pontifici, modò tamen delictum ſit occultum, facta tamen reſtitutione. Differt verò primò quoad pœnas, quatenus Bulla Cœnæ ſolùm excommunicationem iniungit, Concilium verò patronis, & clericis alias pœnas imponit.

Secundò quoad actiones, decretum enim Concilii univerſalius eſt, & plura prohibet, quàm prohibeat Bulla; nàm in Bulla non prohibetur mandatum; ſed ſolùm uſurpatio propriè accepta, & ſequeſtratio iuriſdictionis fructuum, & proventuum debitorum ratione Eccleſiæ, monaſterii, & beneficii. In Concilio verò prohibetur mandatum, impedimentum, & quælibet iniuſta invaſio, & uſurpatio bonorum, iurium, fructuum, emolumentorum, & quarumcunque obventionum, quæ in miniſtrorum, & pauperum neceſſitates converti debent, ſivè percipiantur ex aliqua Eccleſia, ſivè beneficio ſæculari, vel regulari, vel ex monte pietatis, aliiſque piis locis.

QUÆSTIO XIX.

De excommunicatione contrà imponentes decimas, taleas, & alia onera Eccleſiaſticis perſonis, Eccleſiis, monaſteriis, & eorum fructibus.

TENOR BULLÆ.

Quive collectas, decimas, taleas, & præſtantias, & alia onera clericis, Prælatis, & aliis perſonis Eccleſiaſticis, ac eorum, & Eccleſiarum, monaſteriorum, & aliorum beneficiorum Eccleſiaſticorum bonis, illorumque fructibus, redditibus, & proventibus huiuſmodi abſque ſimili Romani Pontificis ſpeciali, & expreſſa licentia, imponunt, & diverſis etiam exquiſitis modis exigunt, aut ſic impoſita etiam à ſpontè dantibus, & concedentibus, recipiunt. Necnon qui per ſe, vel alios, directè, vel indirectè prædicta facere, exequi, vel procurare, aut in eiſdem auxilium, conſilium, vel favorem præſtare non verentur, cuiuſcumque ſint præeminentiæ, dignitatis, ordinis, conditionis, aut ſtatus; etiamſi Imperiali, aut Regali præfulgeant dignitate, ſeu Principes, Duces Comites, Barones, & alii potentatus; quicunque etiam regnis, provinciis, civitatibus, & terris, quoquomodo Præſidentes, Conſiliarii, & Senatores, aut quavis etiam Pontificali dignitate inſigniti. Innovantes decreta ſuper his per ſacros canones, tam in Lateranenſi noviſſimè celebrato, quam aliis Conciliis generalibus edita, etiam cum cenſuris, & pœnis in eis contentis.

QUatuor explicabo in hac quæſtione.

Primò: quænam ſit materia hujus cenſuræ, ſeu quænam actiones in hoc canone ſub excommunicatione interdicantur.

Secundo: quodnam ſit huius cenſuræ ſubjectum, ſeu quænam perſonæ afficiantur excommunicatione, imponendo, & exigendo tributa ab Eccleſiaſticis, vel Eccleſiis.

Tertiò: quibuſnam onera, & tributa imponere non liceat, & quibus liceat.

Quartò: utrùm præfatæ actiones, alibi prohibitæ reperiantur, ſeu an alibi vetitum ſit, onera perſonis Eccleſiaſticis, & ipſorum bonis imponere.

PUNCTUM I.

Quænam ſit materia hujus cenſuræ, ſeu quænam actiones in hoc canone ſub excommunicationis pœna interdicantur.

1 *Materia hujus cenſuræ eſt ſacrilegium quo immunitas Eccleſiaſtica violatur aliqua actione in hoc canone expreſſa. Hoc eſt imponendo collectas, decimas, taleas, præſtantias, & alia onera perſonis Eccleſiaſticis, & eorum Eccleſiis, ac Monaſteriis, bonis, proventibus; fructibus, abſque Pontificis licentia; 2. eadem exigendo; 3. onera utſupra impoſita recipiendo; 4. per ſe, vel per alios prædicta faciendo; 5. per ſe, vel per alios, directè, vel indirectè executioni mandando; 6. prædicta procurando; 7. auxilium; 8. conſilium; 9. favorem præſtando ad onera imponenda, exigenda, recipienda.*

2 *Nomine talearum, collectarum, & aliorum, intelliguntur quælibet onera ſuper bonis, aut perſonis Eccleſiaſticis impoſita.*

3 *Tributorum, & aliorum onerum, tàm realium, quàm mixtorum, non perſonalium impoſitio, eſt vetita ſub excommunicatione.*

4 *Ad incurrendam hujus Canonis cenſuram non ſufficit imponere tributa, & onera, ſed requiritur, ut exigantur.*

5 *Tributorum impoſitio vetita eſt ſub excommunicatione decimiquinti canonis, etiam præciſa exactione.*

6 *Exigens tributa à laicis impoſita, excommun. incurrit.*

7 *Exigens aliquam pecuniam ab Eccleſiaſticis non incurrit excommunic. Bullæ, ſed* ca. quamquam de cenſibus, *quoties hoc onus non fuit Eccleſiaſticis impoſitum.*

8 *Exigens pedagia incurrit excommunicationem Bullæ, juxta ſententiam auctoris.*

9 *Exigens aliquid ab Eccleſiaſticis non tanquam tributum, & onus, ſed tanquam pretium ſui laboris, non incurrit excommunicationem.*

10 *Exigens pretium a clerico pro translatione, & tranſitu fluminis, non afficitur excommunicatione.*

11 *Recipiens tributum ab Eccleſiaſtico ſpontè traditum non incurrit excommunicationem.*

12 *Exigens tributum animo reſtituendi non excuſatur ab excommunicatione.*

13 *Exigens minimum tributum excuſatur ab excommunicatione ratione parvitatis materiæ.*

14 *Latrones capientes clericos, eiſque taleas imponentes pro eorum redemptione, excommunicationem non incurrunt.*

15 *Gabellam imponi, & exigi mandans, excommunicationem incurrit.*

16 *Imponens tributa aliis excommunicationem incurrit, quoties hujuſmodi impoſitio in gravamen Eccleſiaſticorum cedit.*

17 *Satellites, aliique officiales cooperantes ad ſolutionem collectarum, & onerum, in excommunicationem incidunt.*

18 *Tradens pecuniam clerico ad ſolvendum pedagium, ſeu aliud onus, non incurrit excommunicationem.*

19 *Dans conſilium Eccleſiaſtico; ut ſolvat tributum, excuſari poſſe videtur ab excommunicatione; etiamſi id faciat in favorem exactorum.*

20 *Qui non prohibet, cum alias prohibere poſſit, impoſitionem, vel exactionem tributorum, & onerum contra Eccleſiaſticos, non videtur reus excommunicationis.*

ACtiones, quæ in hoc canone interdicantur, aliæ ſunt principales, & aliæ acceſſoriæ. Principales ſunt tres, videlicet tributa, ſeu onera imponere, & exigere, & impoſita recipere, etiam à ſponte dantibus. Acceſſoriæ ſunt, videlicet præfata per ſe, vel per alios, directè, vel indirectè facere, exequi, vel procurare, aut in eiſdem conſulere, auxiliari, vel favere. Iſtas actiones ſingillatim explicabo.

UNICA PROPOSITIO.

1 MAteria hujus cenſuræ eſt ſacrilegium, quo immunitas Eccleſiaſtica offenditur aliqua actione in hoc canone expreſſa. Ita communiter DD.

Prima

Prima autem actio lo hoc canone expreſſa, & interdicta, eſt imponere collectas, decimas, taleas, præſtantias, & alia onera perſonis Eccleſiaſticis, & eorum Eccleſiarum, Monaſteriorum, & aliorum beneficiorũ Eccleſiaſticorũ bonis fructibus & proventibus, abſque Sum. Pontificis licentia; & eadem tributa, ſeu onera exigere.

2 Sed modò dubium eſt primò, quid nomine collectarum, decimarum, talearum, præſtantiarum, & aliorum onerum intelligatur.

Reſpondeo intelligi quælibet onera ſuper bonis, aut perſonis Eccleſiaſticis impoſita, ſivè nuncupentur collectæ, ſive decimæ, ſive taleæ, ſive præſtantiæ, ſive alio quovis nomine vocentur ob id addita ſunt illa verba generalia, *& alia onera*.

Ex quo ſequitur imponentem gabellas, pedagia, gnidagia, tributa, & his ſimilia, perſonis Eccleſiaſticis, vel ipſorum bonis, aut fructibus, & proventibus ſine facultate Summi Pontificis, aſfici excommunicatione huius canonis; quia ſine ſpeciali, & expreſſa Summi Pontificis licentia collectas, ſeu onera prædicta imponit. Ita Sylveſter *verbo gabella 4 in princip.* Duard. *hic q. 2. n. 12.* & alii communiter.

3 Rogabis, utrum in hoc canone vetitum ſit ſub excomunicatione, non ſolum imponere tributa, & onera realia, verum etiam perſonalia. Pro ſolutione, advertendum eſt, onera in triplici diſferentia eſſe, alia ſunt perſonalia, quæ in ſola hominis induſtria, & labore conſiſtunt abſque diſpendio, & ſumptu rei familiaris, ut eſt munus tutelæ, accurationis, & alia, de quibus *in l. 1. § illud tenendum eſt*, & *l. fin ff. de muner. & honor.* Alia ſunt merè realia, quæ conſiſtunt in ſumptibus, ſeu in dando abſque corporali labore. Alia denique ſunt mixta, quæ laborem corporis, & ſumptus rei familiaris complectuntur. His poſitis.

Reſp. probabiliter ſuſtineri poſſe, in hoc canone vetitum eſſe ſub excommunicatione imponere onera merè realia, & mixta, qua parte realia ſunt, non verò perſonalia. Ratio eſt, tum quia perſonæ Eccleſiaſticæ oneribus realibus potiſſimum vexari ſolent; ergo ipſorum immunitati in his potiſſimum conſulendum fuit; tum quia in aliis juribus, ut *in c. quanquam, de cenſibus, & alibi*, ſermo eſt de oneribus realibus; ergo etiam Bulla de iis intelligenda videtur; nam in dubiis intelligentia unius legis ab alia lege deſumi poteſt; tum quia Summus Pontif. expreſſit ſolum onera realia, nam collectæ, taleæ, præſtantiæ ſunt onera, quæ pecunia ſolvuntur. Ita Ugolin *hic c. 18 n. 2 verſ. quoad tertium*, contra Duardum, Filliucium, & alios proximè citandos.

Dices, Summus Pontifex non ſolùm interdixit collectas, taleas, & præſtantias; verum etiam decimas, & alia onera. Decimæ autem aliæ ſunt prædiales, aliæ mixtæ, aliæ perſonales. Præterea notanda eſt illa clauſula generalis, *& alia onera*, quæ rem diverſam ſignificare ſolet. *l. ſi fundus ſub condit. § libertas, ff. de legat.* 1. Bartol. *in l. ſi quis, c. ſin ff. de legat* 2. Ruta apud Farinacium *deciſ. 714 n. 5. vol* 1. Decianus *conſ 55. n. 83* & alii apud Gratum *dictione decima*, & apud Auguſt. Barboſam *dict. 17. n. 3.*

Reſp. decimas perſonales non conſiſtere in ſimplici labore, & induſtria, ſed in rebus, labore, & induſtria acquiſitis, illa verò clauſula generalis, *& alia onera*, ſimilitudinem denotat, & licèt rem diverſam indicet; tamen eſt repetitiva ſimilium, & ſignificat rem ejuſdem qualitatis, cujus eſt antecedens, *l. quidam relegatas*, & ibi Bartol. *ff. de rebus dub leg* 3. *Cod. de ſervis fugit.* & *cap. ſedes de reſcript.* Rota Roman. apud Farinac. *deciſ. 391. num. 5.* & 663. *num 8. to 1.* & *p. 1.* & *deciſ. 719. n. 5. p. 2.* & alii apud Gratum, & Barboſam *loco cit.*

Ex dictis ergo conſtat probabiliter ſuſtineri poſſe imponentem perſonis Eccleſiaſticis onera ſimpliciter perſonalia non aſfici excommunicatione hujus canonis. Ita Ugolinus *loc. cit.* Idemque à fortiori ſuſtinere debent Navarrus *cap 27. num. 128.* & Cajetanus *verb. excommunicatio, cap. 71.* aſſerentes in hoc canone vetitum eſſe tantummodò imponere, & exigere onera, & tributa ratione bonorum, & proventuum Eccleſiaſticorum, contra Alterium *diſp. 19. cap. 2. col. 2. verſ. ſed oritur difficultas*; Duardum *canone 18. quaeſt. 2. num. 13.* & *ſeqq. qu. 20. num. 1.* quibus etiam adhærere videtur Suarez *de cenſur. diſp. 21. ſect. 2. num 99. ad finem*, & *diſp. 23 ſect. 4 num. 22.* Filliuc. *tract. 14 c. 4. q. 10. n. 62. ad finem*, & *tract. 16. q. 1. n. 293.*

Verum tamen eſt, imponentem onera perſonalia Eccleſiaſticis rarò effugere excommunicationem canonis 15. *loco ſtatim citando*, ubi excommunicantur quomodolibet facientes ſtatuta, ordinationes, conſtitutiones, ſeu quævis alia decreta contra libertatem Eccleſiaſticam: qui autem hujuſmodi onera Eccleſiaſticis imponit, facit ordinationem, ſeu præceptum contra libertatem Eccleſiaſticam; quia Eccleſiaſtici à poteſtate laica exempti ſunt. Ita ſentire videtur Suárez *diſp 21. ſect. 2 n. 99.* Duardus *q. 4. n. 3* & aliis quos *q. 16 ſect. 2. pun. 1. n. 1.* & *ſeq. t. 3 adduxi*.

Utrùm verò exigens onera realia non ratione bonorum, ſed ratione perſonarum impoſita, incidat in excommunicationem hujus canonis, conſtabit ex dicendis in explicatione tertiæ actionis *dub. 2. num. 8. incidere*.

4 Secundò dubium eſt, utrum ad incurrendam hujus canonis pœnam ſatis ſit tributa, ſeu onera Eccleſiaſticis, vel eorum bonis imponere, an etiam opus ſit, ut impoſita exigantur ab imponente, per ſe, vel per alios.

Reſpondeo ad incurrendam hujus canonis cenſuram non ſatis eſſe imponere tributa, & onera; ſed requiri, ut exigantur. Ratio eſt, quia utraque actio in hac Bulla copulativè exigitur, ibi, *imponunt, & diverſis etiam exquiſitis modis exigunt*. Dictio autem copulativa ex natura ſua poſtulat omnia copulata verificari, & ſimul, *l. ſi quis ita ff. de verb. oblig.* Reliquæ verò actiones hujus canonis per particulam alternativam, *vel*, prohibentur. Ita Duardus *hic q. 4. num. 1.* & *ſeqq.* Quaranta, Reginaldus & alii, quos retuli *de contractibus diſp 2. qu. 9. punct. 2. n. 13. tom. 2.* contra Toletum *hic n. 4.* Molinam *diſp. 670. ad finem*, & alios.

5 Dixi, *ad incurrendam huius canonis cenſuram*, quia ad incurrendam excommunicationem canonis decimiquinti ſatis eſt imponere tributa perſonis Eccleſiaſticis, quia impoſitio huiuſmodi tributorum, & onerum, nihil eſt aliud, quam ordinatio, qua Eccleſiaſtica libertas læditur: in canone autem 15. vetitum eſt ſub excommunicatione quomodolibet facere ordinationes, vel decreta contra libertatem Eccleſiaſticam, vel illis uti. Ita Suarez, & Duardus *locis cit.* & alii, quos retuli *in explicatione excommunicationis decimaquintæ huius Bullæ quaeſt. 16. ſect. 2. p. 1. per totum t. 3.*

Secunda actio in hoc canone expreſſa eſt tributa, ſeu onera Eccleſiaſticis, vel eorum bonis impoſita exigere: hæc tamen actio conjungitur cum antecedente, & cum ea connecti debet, ut imponens tributa, ſeu onera excommunicationi hujus canonis ſubjiciatur: utraque enim actio per copulam, &, exprimitur, ut *dub. 2. n 4* explicatum eſt.

6 An autem ad incurrendam hujus canonis pœnam ſatis ſit tributa, ſeu onera ab alio impoſita, exigere; etiamſi exigèns illa non impoſuerit.

Reſpondetur ſufficere; quia in textu adduntur alia verba, quæ hoc ſatis indicant, ut patebit ex dicendis in explicatione tertiæ actionis, & ſubſequentium.

Tertia actio eſt, tributa, ſeu onera Eccleſiaſticis, vel eorum bonis impoſita recipere, etiamſi tradens ſponte tradat, & concedat.

7 Circa iſtam actionem dubium eſt primò, utrum extorquens aliquam pecuniam ab Eccleſiaſticis in iſtam excommunicationem incurrat, quoties hoc onus non fuit Eccleſiaſticis impoſitum.

Reſp negativè, quia Summus Pontifex excommunicat recipientes tributa ſic impoſita, id eſt, impoſita Eccleſiaſticis, vel eorum bonis, & fructibus, ſeu proventibus: ergo à contrario ſenſu extorquens aliquod tributum non impoſitum Eccleſiaſticis, vel eorum bonis, non aſficitur excommunicatione hujus canonis; argumentum enim à contrario ſenſu valet, ut alibi probavi *loco ſtatim citando*, præſertim in materia pœnali, in qua ſtandum eſt propriæ, & ſtrictæ verborum expoſitioni, ut docui *de leg. diſp. 1. q. 1. pun. 8. n. 15.* & *ſeqq t. 2.* Ita DD ſtatim citandi.

Ex quo ſequitur cuſtodes portæ civitatis, aut fluminis, pontis, vel portus extorquentes pedagium, gabellam, ſeu tributum, ab Eccleſiaſticis, de quibus Princeps in impoſitione pedagii, ſeu tributi nullam mentionem facit, non aſfici excommunicatione hujus canonis, quia ad incurrendam iſtam excommunicationem opus eſt recipere onera impoſita Eccleſiaſticis, Eccleſiis, monaſteriis, vel ipſorum bonis. Verum tamen eſt præfatos cuſtodes aſfici excommunicatione *c. quanquam de cenſibus*; quia in dicto c. ſermo ſimpliciter eſt de exigentibus, vel extorquentibus per ſe, vel per alium, vel compellentibus ad ſolvendum; excommunicatio tamen iſtius c. non eſt reſervata: nam ibi nulla reſervationis mentio fit; conſequenter ab eo auferri poteſt, qui ab excommunicationibus Papæ non reſervatis abſolvendi facultatem habet, juxta *c. nuper de ſentent. excommun.* facta tamen prius reſtitutione, *ut in c. quanquam*, citato decernitur. Ita Sayrus *lib. 3. c. 12. num. 10.* Quaranta *verb vectigal. verſ ut autem exigentes*, Ugolin. *hic verſ. & diverſis etiam*, Duardus *canon. 18 quaeſt. 15. n. 1.* & *ſeq.* Vivaldus *hic n. 12. in novis*, Suarez *diſp. 23 ſect 4. n 22.* Toletus *l. 1. c. 21. ad finem*, Reginaldus *li. 9. n. 376.* & 381. Antonius de Souſa *hic c. 19: diſp 93. n. 4.* Filliucius *tr. 14. c. 4. q. 10. n. 62* & alii communiter, contra Alterium *diſp. 19. cap. 3. col. 2. verſ. ſecundò animadvertendum*, ubi cenſet exactores, ſeu publicos miniſtros excommunicatione Bullæ aſfici, dum ab Eccleſiaſticis extorquent gabellas, ſeu tributa: etiamſi illa tributa laicis tantummodò impoſita fuerint. Idem innuit Reginald. *l. 9. n. 377.*

8 Secundò dubium eſt, ut exigens pedagia, quæ ſunt onera realia, à clericis, incidat in excommunicationem Bullæ.

Reſpondet Navarrus, & Cajetanus locis in ſequenti dubio allegandis; non incidere in excommunicationem Bullæ, ſed in excommunicationem *cap quanquam de cenſibus*; quia in Bulla vetitum eſt ſolum exigere tributa, & onera ratione proventuum Eccleſiarum.

Sed ego ſentio incidere, quia, in Bulla vetitum eſt imponere onera, & tributa non ſolum bonis Eccleſiaſticis; verum etiam perſonis Eccleſiaſticis, & ſic impoſita recipere, ut conſtat ex illis verbis, *& alia onera clericis, aliiſque perſonis Eccleſiaſticis, ac eorum, & Eccleſiarum, Monaſteriorum, & aliorum beneficiorum Eccleſiaſticorum bonis, illorumque fructibus, redditibus, & proventibus*. Hinc patet reſponſio ad rationem in contrarium. Ita Alter. *c. 3. col. 4. verſ. 4. notandum*.

9 Tertiò dubium eſt, utrum exigens aliquid ab Eccleſiaſticis, non tanquam tributum, & onus ſed tanquam pretium ſui laboris, incidet in excommunicationem huius canonis.

Reſpondeo negativè, etiamſi hoc pretium indifferenter pro omnibus taxatum ſit. Ratio eſt, quia Summus Pontifex loquitur de exi-

exigentibus taleas, collectas, & alia onera, quatenus, ſcilicet onera ſunt. non verò quatenus ſunt pretium juſti laboris, & operis: verba enim formaliter accipienda ſunt: nec veroſimile eſt, Summum Pontificem voluiſſe aliquem obligare ad laborem, & operam ſuam gratis impendendam. Ita Alterius *diſp.*19.*c.*3.*col.*4. *verſ. quinto, notandum* Filliuc.*tr.*16 *c.*11 *quæſt.*2.*n.*297.*& tr.*14.*c.*4. *quæſt.*10. Suarez *diſp.*23 *ſect.* 4.*n.*21. Duard.*q.*16.*n.*2 *verſ & tanto*, Panotmitanus, Capra, Burſatos, Caſtro, & alii apud Belletum *de exempt. cleric.* §. 6.*n.*1. *& ſeq.* Idemque in fortioribus terminis ſuſtinent Navar *c.*27. *n.*128.& Cajet.*ver.excommun.c.*71.*& c.*39. aſſerentes, exigentem pedagia à clericis non affici excommunicatione hujus canonis, ſed ſolùm excommunicatione *c. quamquam, de cenſ.* quod tamen ego *dub.*2. *n* 8. rejeci.

10 Hinc ſequitur, eum, qui clericum navigio transfert, & pretium pro translatione, & tranſitu fluminis recipit, excommunicationis vinculo non obſtringi; quia id non recipit, tanquam tributum, ſed tanquam ſtipendium ſui laboris. Secus ſi aliquid exigat, tanquam tributum, ut ſi ratione tranſitus exigat pedagium: hoc enim eſt tributum, quod ratione tranſitus ſolvitur. Ita Alterius, Suarez, Filliocius, & Duardus *locis proximè citatis*.

11 Quartò dubium eſt: utrùm recipiens tributum ab Eccleſiaſticis ſpontè traditum, hujus canonis excommunicationem incurrat. Ratio dubitandi pro parte affirmativa eſt, quia in textu dicitur, *aut ſic impoſita, etiam a ſpontè dantibus, & concedentibus recipiunt*.

Ratio verò dubitandi pro parte negativa eſt, quia quilibet eſt rei ſuæ moderator, & arbiter, *l. in re mandata. C. mandati*.

Pro ſolutione notandum eſt ſpontaneum, & voluntarium duplex eſſe. Alterum eſt omninò voluntarium, quod videlicet fit abſque prævia coactione, aut metu, aut ignorantia. Alterum dicitur voluntarium mixtum; quia ſcilicet partim videtur voluntarium, & partim involuntarium; & quamvis ſimpliciter ſit voluntarium, nihilominus aliquid involuntarii includit, ut ſi Titius in naufragio ad levandam navim, & ſervandam vitam aliquas merces in mare projiciat, non dicitur illas omninò voluntariè in mare projicere, ſed voluntariè mixtè; quia illas projicit metu majoris incommodi, alias non projecturus. Item ſi clericus exactoribus aliquod tributum tradat, quia illud impoſitum eſt, ſeu quia exactores impediunt tranſitum, donec tributum ſolvat, non tradit omninò voluntariè, ſed voluntariè mixte, tradit enim, quia impoſitum eſt, ſeu quia exigitur, etiamſi nulla ei alia vis, aut violentia inferatur. Hoc poſito.

Reſpondeo, recipientem aliquid à clericis propria ſpontè, & voluntate omninò libera tradentibus, non affici excommunicatione hujus canonis; tum quia quilibet eſt rei ſuæ moderator, & arbiter; tum quia volenti non fit injuria, *l.*1 *ff. de injuriis*, tum quia Summus Pontifex loquitur de recipientibus tributa, & onera impoſita; qui autem recipit aliquid ab iis, qui propria ſpontè, & voluntate omninò libera tradunt, non dicitur recipere tributa impoſita, ut in notabili explicatum eſt. Qui ergo recipit aliquid a clericis, propria ſpontè donantibus, ſeu voluntate omninò libera tradentibus, non incurrit excommunicationem. Secus ſi accipiat tanquam ſibi debitum, ſeu ob impoſitionem onerum, etiamſi recipiat abſque alia vi, vel coactione, vel prævia petitione, quia non recipit à tradente omninò liberè, & voluntariè, ſed tantùm voluntariè mixtè, & hoc pacto intelligenda eſt Bulla, dum excommunicat recipientes tributa, & onera, etiamſi recipiant à ſpontè dantibus, & concedentibus Ita Suarez *de cenſur. diſp.*21 *ſect.* 2.*n.*99 *& diſp.*23 *ſect.* 4.*n.*21. Alexand *conſ.*110 *n.*10 Bertach. *in tract. de gabel p.*7.*n.*23. Vivaldus *hic n.*117. *in antiquis, in novis verò num.*12. Quaranta *v. vectigal. ver. ut autem* Sayrus *lib.*3 *c.*28. *n.*10. Antonius de Souſa *c.*19 *diſp* 93. *n.*2. Duardus *ca.*18 *q.*16. Ruinus *conſ.* 219. *n.* 9. *lib.* 1. Carolus de Graſſis *de effectu cleric. effectu* 3. *n* 98. & alii, quidquid nonnulli alii in contrarium ſentiant.

Hinc patet reſponſio ad rationes dubitandi.

12 Quintò dubium eſt, utrùm exigens, aut mandans exigi tributa a clericis, animo reſtituendi in fine anni, in excommunicationem hujus canonis incidat. Reſpondeo incidere; etiamſi id faciat ad vitandas fraudes miniſtrorum exigentium gabellas. Ratio eſt quia re ipſa præſtat actionem in hac Bulla ſub excommunicatione prohibitam, & clericis oneroſam. Ita Alterius *diſp.* 19. *c.*3. *ſub finem verſ. ſextò notandum*, & Duardus *q.*15.*n.*3. Quamquam Duardus putat iſtum excuſari, ſi in fine anni aliquid plus reſtituat in compenſationem incommodi, & intereſſe. Sed hoc ego non approbo, ut patet tum ex ratione allata; tum quia illa major compenſatio non tollit excommunicationem anteà contractam ob injuſtam exactionem.

13 Sextò dubium eſt, utrùm exigens minimam gabellam ab Eccleſiaſticis, contrahat excommunicationem. Alterius *diſp.* 19. *c.*3. *ad finem*, exiſtimat contrahere, ſi a clerico modicam gabellam, quæ non ſit ſufficiens ad mortale peccatum, accipiat, cum intentione exigendi ab aliis clericis uſque ad notabilem quantitatem.

Ego vero ſentio non incidere, niſi poſtquam ad notabilem quantitatem ad mortale peccatum pervenit. Ratio eſt, quia parvitas materiæ ſicut excuſat a peccato mortali; ita etiam excuſat ab excommunicatione, quæ ob mortale peccatum incurritur; & quamvis recipiens cum præfata intentione mortaliter peccet, ratione pravæ intentionis recipiendi ab aliis uſque ad notabilem quantitatem: nihilominus non afficitur excommunicatione; quia iſta non incurritur ob peccatum internum, ſeu ob intentionem exigendi gabellas; ſed ob ipſammet exactionem externam: illa autem externa exactio defectu parvitatis materiæ non ſufficit ad excommunicationem contrahendam.

14 Septimò dubium eſt, utrùm latrones capientes clericos, illiſque taleas imponentes pro eorum redemptione, in excommunicationem hujus canonis incidant.

Reſpondeo negativè, quia iſti non exigunt taleas, & onera, de quibus hic ſermo eſt; in hoc enim canone ſermo eſt de collectis, & oneribus, quæ talia ſunt, juxta communem loquendi uſum, & quæ tanquam debita exiguntur. Ita Ugolinus *hic verſ. & diverſis etiam n.*7. Duardus *hic q.*20.*n.*15. Idem dic de illis, qui domui clericorum incendium minantur, niſi tantam pecuniæ ſummam ſolvant, ut patet, tum ex ratione proximè allata, tum quia collectæ, onera, & tributa ea propriè dicuntur, quæ ob publicam neceſſitatem, vel utilitatem imponuntur.

Quarta actio in hoc canone prohibita eſt per ſe, vel per alios directè, vel indirectè prædicta facere, id eſt, imponere, & exigere, vel ſic impoſita recipere, etiam à ſpontè dantibus.

15 Ex illa particula *per ſe vel per alios*, ſequitur, Principem, qui ſuo Magiſtratui, ſeu Vicario mandat, ut gabellam Eccleſiaſticis, vel ipſorum bonis imponat, & exigat, affici excommunicatione; quia per alios imponit, & exigit. Magiſtratus vero, vel Vicarius, qui hoc de mandato Principis facit, in excommunicationem incidit; quia ipſe imponit, & exigit, vel recipit, ut ſuppono.

Idem dic de illo, qui per famulos exigit, aut per eos, quibus jus exigendi conceſſit contractu locationis, aut alia ratione: tam enim qui jus conceſſit, quam ipſimet exactores, qui hujuſmodi jus acceperunt contractu conductionis, aut alia ratione, in excommunicationem hujus canonis incidunt, ſecuta exactione, quia per ſe, vel per alios exigunt. Ita Ugolinus *hic c.*19 *in verbo necnon, qui per ſe, n.* 1.*& ſeqq.* Alterius *diſp.*19.*c.*4.*col* 2. *verſ. illi*, Duardus *hic q.*20. *num.*4. Filliuc.*tr.*16.*c.*11.*quæſt.*3. *n* 299.

16 Ex illa particula *directè, vel indirectè*, ſequitur, non ſolùm imponentes onera ipſiſmet Eccleſiaſticis, & eorum fructibus affici excommunicatione; verùm etiam imponentes aliis, quoties ex hujuſmodi impoſitione damnum ſequitur Eccleſiaſticis perſonis; ut ſi colonis Eccleſiaſticorum graviora onera imponant, ex quorum impoſitione Eccleſiaſtici detrimentum patiuntur, exem. gr. ſi coloni Eccleſiaſticorum ita graventur collectis, ut Eccleſiaſtici ſua illis bona locare cogantur viliori pretio: hujuſmodi enim onera cenſentur indirectè imponi Eccleſiaſticis, & ipſorum bonis.

Idem ſentiendum eſt, quoties graviora tributa, & onera imponuntur conſanguineis, ſeu aliis, qui cum Eccleſiaſticis bona indiviſa habent, ut damnum etiam in ipſoſmet Eccleſiaſticos redundet: tunc enim Eccleſiaſticis, vel ipſorum bonis onera indirectè imponi cenſentur. Secus ſi Eccleſiaſtici ex hujuſmodi impoſitione nullum damnum patiantur. Ita Ugolinus *loco cit. ver. necnon num.* 2. Menochius *de arbitr. caſ.* 562.*n.*54. Alterius *c* 4.*col* 2.*verſ. illi*, Duardus *q.*17.*n.*1.*& ſeq.* Azor. *p.*1.*lib.*9. *c.*15. *q.*7. & alii quos referam *punct.*3. *dub.*3.*n.*9 *&*.3. & quamplures alios allegat Carolus de Graſſis *effect.*3. *n.*50.77.*&* 146.*& ſeqq.*

Addo cum Alterio, & Ugolino *loco cit.* onus indirectè imponi Eccleſiaſticis, dum coguntur bona ſua vendere: niſi taleas, & collectas, quas laici ſolvunt, ſolvere velint: quia indirectè compelluntur collectas ſolvere, niſi bona ſua vendant, quod eſt oneroſum Eccleſiaſticis. Ob id *qu.* 16. *ſect.* 2. *punct.*1. *n.* 1. *& ſeqq. tom.* 3. docui ſtatutum, quo Eccleſiaſticis præſcribitur, bona Eccleſiaſtica intra tantum temporis alienari, Eccleſiaſticæ libertati contrarium eſſe.

Quinta actio eſt, prædicta per ſe, vel per alios directè, vel indirectè exequi. Hac de cauſa Principes, aut alii, qui mandant onera Eccleſiaſticis, vel ipſorum bonis impoſita exigi, aut qui hujuſmodi mandatum exequuntur; excommunicatione afficiuntur, ut in actione proximè præcedenti *n.*15. explicatum eſt.

Sexta actio eſt, prædicta procurare, id eſt, mediatorem eſſe ad imponenda onera, & tributa, vel ad illa recipienda.

17 Ex quo ſequitur, officiales, aut ſatellites, alioſve, qui Eccleſiaſticos citant ad ſolvenda onera, aut capiunt, aut pignus accipiunt, aut fructus ſequeſtrant, vel quid ſimile agunt, ut Eccleſiaſtici collectas, & onera ſolvere cogantur, in excommunicationem hujus canonis incidere, niſi probabili ignorantia, vel alio juſto titulo excuſentur. Ratio eſt, quia non verentur prædicta procurare, ut in Bulla dicitur. Ita Ugolinus *verſ. necnon, n.*4. Alterius *c.*3.*col.*2. *verſic. quamobrem*, Duardus *hic q* 20 *n.*4.

Septima actio eſt, auxilium in ſupradictis præſtare, id eſt auxiliari ad imponenda, & exigenda, vel recipienda tributa, aliave onera.

Ex quo ſequitur Notarios, qui edicta, & præcepta conſcribunt, aut, qui ea componunt, ſeu dictant, affici excommunicatione hujus canonis; quia, in prædictis auxilium præſtare dicuntur.

Idem valet in iis, qui exigentes comitantur, aut qui Eccleſiaſticos tranſeuntes manifeſtant, ne immunes abeant, aut qui vias cuſtodiunt, ne Eccleſiaſtici pedagio, aliove onere non ſoluto tranſeant; iſti enim auxilium ad onera exigenda præſtant. Ita Ugolinus *hic verſic. aut in eiſdem*, *n.*1. Alterius *cap.*4.*col.*2. Duardus *qu.* 20. *n.*4. *verſic.* 4.

18 Se-

Digitized by Google

18 Secus dic de illo, qui clerico volenti pedagium, ſeu onus ſolvere, mutuam tradit pecuniam ad ſolvendum; tum quia hic non dicitur auxilium præſtare ad imponenda, vel exigenda onera, ſed ad ſolvenda; tum quia, ſicut clericus ſolvendo non incurrit, ut infrà oſtendam *punct. ſeq. n. 9. r. 3.* ita neque incurrit, qui mutuat, vel donat pecuniam ad ſolvendum. Ita Ugolinus *loco cit. n. 1.* Idem ſentiendum eſt de conſulente, & faciente.

Octava actio eſt, conſilium præſtare; id eſt, ſuadere, ſeu hortari ad imponenda, vel recipienda tributa, rationem, & modum præſcribere, quo imponi, vel exigi poſſint. Ità Alterius, Ugolinus, & Duardus *loco cit.*

19 Addunt Ugolinus, & Duardus hanc excommunicationem incurri, non ſolùm ſi conſilium detur imponentibus, vel exigentibus; verùm etiamſi conſilium detur ipſis Eccleſiaſticis; quibus onera impoſita ſunt, ut ſolvant, modò in favorem exactorum hortatio fiat. Sed iſta ampliatio mihi non valdè placet; quia Summus Pontifex excommunicat dantes conſilium in eiſdem, id eſt, in actionibus ſuperius expreſſis: inter actiones autem ſuperiùs expreſſas non recenſetur ſolvere; ergo dans conſilium ad ſolvendum non excommunicatur; neque obſtat verbum illud, *procurare*, quia potiùs adhibetur ad ſignificandum exteriorum opus, quam animi actionem, ſeu conſilium.

Nona actio eſt, favorem præſtare ad imponenda, & exigenda, vel recipienda tributa, aliave onera Eccleſiaſticis, vel ipſorum bonis, vel fructibus impoſita.

Ex quo ſequitur, eum affici excommunicatione, qui ſuam imponenti tributum pollicetur operam, dum aliquis contradixerit; aut qui volenti tributum exigere opem fert, aut aſſiſtit, ut Eccleſiaſtici ad ſolvendum inducantur; hic enim favorem præſtat. Ita Ugolinus *loc cit verſ aut in eiſdem* n. 3.

20 Sed modò dubium eſt, utrùm qui non prohibet, cum aliàs prohibere poſſit, & debeat, cenſeatur favere, conſequenter in excommunicationem hujus canonis incidat.

Reſpondendum mihi videtur negativè. Ratio eſt, quia excommunicatio impoſita propter actionem poſitivam non incurritur propter actionis omiſſionem: aliud enim eſt actio, & aliud omiſſio; præſtatio autem favoris eſt actio. Ita ſentire videtur Gloſſa in ſimili *in c. quanta, de ſent. excommunicationis*, contra Ugolinum *loco cit. n. 3.* Duardum *q. 20 n. 4. ad finem*, & Alterium *diſp. 19. ca. 2. col 2. & ſeqq* & *cap. 4. col.* 3. ubi etiam loquitur de Conſiliario tacente, & non curante contradicere Principi tributum Eccleſiaſticis imponenti, & contra Belletum *diſquiſit. clerical. p. 1. tit. de exempt. clericorum, & bonorum, §. 9. per totum, præſertim n. 4. ad finem*, ubi Farinacium, Clarium, & alios allegat. An verò ob favorem, conſilium, auxilium, vel mandatum excommunicatio incurratur antequam principales actiones adimpleantur, patet ex dictis ſupra in præcedentibus quæſtionibus paſſim, *& de cenſuris in communi diſput. 1. qu. 5. punct. 6. n. 2. & ſeqq. r. 5.* ubi ſæpius dictum eſt, excommunicationem ob actiones acceſſorias non incurri, antequam aliqua principalium actionum præſtetur.

PUNCTUM II.

Quodnam ſit ſubjectum iſtius excommunicationis, ſeu, quænam perſonæ excommunicationi hujus canonis ſubiiciantur imponendo tributa aliave onera Eccleſiaſticis, & ipſorum bonis, & proventibus, aut impoſita recipiendo, aut alia ratione ad illorum exactionem concurrendo.

1 *Perſonæ, quæ huic excommunicationi ſubiiciuntur, ſunt omnes homines cuiuſcumque gradus, & conditionis.*

2 *Tyrannus iniquè regnum poſſidens huic excommunicationi ſubiicitur tributum Eccleſiaſticis imponendo.*

3 *Succeſſores, ſeu hæredes imponentium gabellas Eccleſiaſticis, excommunicationem incurrunt illas exigendo.*

4 *Princeps temporalis non eſt abſolutus dominus bonorum in ſuo territorio exiſtentium.*

5 *Penes quem exiſtat dominium bonorum Eccleſiaſticorum; duplex eſt ſententia; prima penes Deum; ſecunda penes Eccleſiam exiſtere.*

6 *Dominium bonorum Eccleſiaſticorum non pertinet ad congregationem fidelium.*

7 *Eccleſia particularis non habet dominium bonorum Eccleſiaſticorum.*

8 *Prælati Eccleſiaſtici imponentes onera Eccleſiaſticis, vel ipſorum bonis, excommunicationem incurrunt, juxta probabiliorem auctoris ſententiam.*

9 *Solventes tributa à laicis impoſita Eccleſiaſticis, vel ipſorum bonis, excommunicationem incurrunt, juxta probabiliorem ſententiam.*

UNICA PROPOSITIO.

1 OMnes cujuſcunque gradus, & conditionis homines, in hujus canonis excommunicationem incidunt, dum per ſe, vel per alios directè, vel indirectè imponunt, & exigunt præfata tributa, vel onera, aut impoſita recipiunt, aut ad illorum exactionem concurrunt ſuo conſilio, auxilio, vel favore. Ratio eſt, quia Bulla univerſaliter loquitur, & utitur verbis, quodlibet perſonarum genus complectentibus, ibi, *cuiuſcumque ſint præeminentiæ, dignitatis, ordinis, conditionis, aut ſtatus; etiamſi Imperiali, aut Regali præfulgeant dignitate, ſeu Principes, Duces, Comites, Barones, & alii Potentatus, quibuſcunque etiam Regnis, Provinciis, civitatibus, & terris, quoquo modo præſidentes, Conſiliarii, & Senatores, aut quavis, etiam Pontificali dignitate inſigniti.*

Hinc ſequitur primò, Principes, Barones, Adminiſtratores civitatum, alioſque, ſæculari poteſtate fulgentes, affici excommunicatione hujus canonis, præfatas actiones faciendo.

2 Idem dic de Tyranno iniquè regnum poſſidente.

3 Secundò non ſolùm imponentes, verùm etiam ipſorum ſucceſſores, exigentes gabellas Eccleſiaſticis, vel ipſorum bonis ab anteceſſoribus impoſitas, pœna iſtius canonis affici; ſivè iſti ſucceſſerint ex teſtamento, ſivè ab inteſtato. Ratio eſt, quia faciunt actiones in hoc canone interdictas.

Tertiò quoſcunque alios prædicta procurantes, ſeu facientes, auctoritate publica, vel privata huic cenſuræ ſubiici; ideò famuli Principum imponentium tributa, conductores vectigalium, & ipſorum miniſtri eandem excommunicationis pœnam ſubeunt; quia Bulla complectitur omnes cujuſcumque ſtatus, & conditionis homines, Fillinc. *hic n.* 299 & alii.

4 Objicies contra propoſitionem, & primam illationem, Princeps ſæcularis eſt abſolutus dominus bonorum in ſuo territorio exiſtentium, ergò poteſt juxta ſuum prudens arbitrium taleas, & collectas imponere.

Reſpondeo negando Principem ſæcularem eſſe dominum abſolutum bonorum Eccleſiaſticorum intra ſui ipſius territorii limites exiſtentium.

5 Si quæras ſub cujus dominio bona Eccleſiaſtica exiſtant.

Reſpondeo duplicem eſſe Doctorum ſententiam. Prima eſt Navarri *in Apologia de redditibus Eccleſ. qu. 1. monit.* 16. ar. & 40. & *q. 3. monit. 31. n. 7. in nova impreſſione*, Suar. *l. 4 de immunit. c. 18. n. 7.* & aliorum aſſerentium dominium bonorum Eccleſiaſticorum immediatè, & proximè eſſe ſub dominio Dei, & Chriſti, non per metaphoram, ſed per omnimodam proprietatem; tum quia offerens aliquid Eccleſiæ dicitur illud Deo offerre; tum quia hujuſmodi bona vocantur dominica, ſeu res dominicæ, ſeu patrimonium Chriſti, canone 39. Apoſtolorum; tum quia hujuſmodi bona magis ſubiiciuntur Summo Pontifici, quam Principi laico, cum divino cultui, ſeu ſuſtentationi miniſtrorum Dei inſervire debeant; ſed Summus Pontifex non habet proprium dominium bonorum Eccleſiaſticorum, etiam illorum, quæ ſpecialiter ad Eccleſiam Romanam pertinent, *c. non licèt* 12. *q. 2.* conſequenter ea non poteſt pro ſuo libito diſtrahere, & alienare, ſed ſolum tanquam fidelis, & prudens adminiſtrator, & diſpenſator; ergò multo minùs ſæcularis Princeps illorum dominium habet.

6 Ex hac ſententia ſequitur primò dominium bonorum Eccleſiaſticorum non pertinere ad congregationem fidelium, ſeu ad totam Eccleſiam univerſalem, eo quod ipſi in ſuo c. donata videantur. Ratio eſt, tum quia congregatio fidelium eſt inferior Summo Pontifice; tum quia hujuſmodi bona donata ſunt Chriſto, non ipſimet Eccleſiæ directè, & immediatè.

7 Secundò à fortiori Eccleſiam particularem, non ſolum non habere dominium omnium bonorum Eccleſiaſticorum, verùm neque bonorum illius Eccleſiæ. Ratio eſt, tum quia ipſa eſt inferior Summo Pontifice, & ab eo pendet in ſuorum bonorum adminiſtratione; tum quia hujuſmodi bona non ſunt donata ipſiſmet Eccleſiaſticis miniſtris, ſed Chriſto, qui ea per ſuos miniſtros acceptat.

Secunda ſententia eſt Innocentii *c. cum ſemper elect. de cauſa poſſeſſ. & propriet.* Turrecrematæ *c. videntes* 12. *q. 1. in art.* 2. Cajetan. 2. 2. *q.* 34. *ar.* 8. & aliorum aſſerentium dominium bonorum Eccleſiaſticorum exiſtere penes Eccleſiam, vel univerſalem, vel particularem reſpectivè, juxta intentionem eorum, qui ea bona donarunt. Quamquam Eccleſia particularis non poteſt ad libitum de hujuſmodi bonis diſponere, abſque Sedis Apoſtolicæ licentia, vel univerſalis Eccleſiæ conſenſu.

Verùm quidquid ſit de veritate iſtarum ſententiarum ex neutra ſequitur Principem laicum poſſe tributa ſuper bonis Eccleſiaſticis imponere; tum quia licèt admittamus illa eſſe ſub dominio Papæ, vel Eccleſiæ; negari tamen non poteſt, quin hujuſmodi bona ad Chriſtum peculiari quadam ratione pertineant, cum divino ipſius cultui, & honori oblata, & mancipata ſint, & Chriſti patrimonium cenſeatur; ergo non poſſunt aliis applicari, & tributis ſubiici; tum quia perſonæ Eccleſiaſticæ, ad quas, juxta ſecundam ſententiam pertinet dominium hujuſmodi bonorum, non ſunt ſubditæ Principi laico; non enim dominium illorum bonorum habent, ut communitas civilis; ſed ut Eccleſiaſtica, & ut corpus Chriſti.

8 Sed modo dubium eſt primò, utrùm Prælati Eccleſiaſtici imponentes per ſe, vel per alios onera Eccleſiaſticis, vel ipſorum bonis, & impoſita exigentes, in cenſuram hujus canonis incurrant.

Reſpondeo duplicem eſſe Doctorum ſententiam.

Prima ſententia diſtinguit hoc pacto. Aut Eccleſiaſtici tributa imponunt auctoritate Eccleſiaſtica, aut laica: ſi imponunt auctoritate laica, ut quia dignitati adnexa eſt juriſdictio temporalis, vel quia imponens vices Regis, aut Principis in aliquo territorio gerit, in excommunicationem incidit, ut ex Bullæ verbis clarè conſtat, ibi, *aut quavis etiam Pontificali dignitate inſigniti*. Si verò imponit auctoritate Eccleſiaſtica, non incurrit excommunicationem; quia iſta excommunicatio lata eſt contra offendentes immunitatem Eccleſiaſticam; immunitas autem Eccleſiaſtica

non

Digitized by Google

non offenditur ob actiones, ab Eccleſiaſticis Eccleſiaſtica auctoritate factas; etiamſi Eccleſiaſtici prædicta onera imponentes peccent, non ſolum contra ſacros canones, *3. quæſt. 10. cap. cum Apoſtolus*, & *6. prohibemus, de cenſibus*; verum etiam contra juſtitiam, quia Eccleſiaſticos indebitè gravant. Ita Filliuc. *tract. 16. c. 11. q. 3. ſub fin. n. 300.*

Secunda ſententia, quæ mihi probabilior videtur, affirmat incurrere, quavis auctoritate Eccleſiaſtici onera Eccleſiaſticis, vel ipſorum bonis imponant, & exigant, vel impoſita recipiant. Ratio eſt tum quia Prælatus Eccleſiaſticus, ſi tanquam Prælatus Eccleſiaſticus conſilium, vel auxilium præſtet Principi ſæculari ad imponenda, & exigenda vectigalia, ut ſi excommunicationem, aut alias Eccleſiaſticas pœnas minetur non ſolventibus tributum, à Principe Eccleſiaſticis impoſitum, proculdubio excommunicationem incurrit, ſi Eccleſiaſtici metu illatum pœnarum onera ſolvant; tum quia Bulla expreſsè, & abſolutè loquitur de Prælatis Eccleſiaſticis, ibi, *aut quavis etiam Pontificali dignitate inſignitis*, ubi autem jus non diſtinguit, neque nos diſtinguere debemus. *leg. de pretio, ff. de public. in rem act. & leg. 1. §. generaliter, ff. de leg. præſt.* Ita Duard. *canon. 18. quæſt. 18. num. 1.* Alter. *diſp. 19. cap. 4 ſub finem, verſ. cuiuſcumque ſint.*

Ad rationem primæ ſententiæ reſpondeo Summum Pontificem primariò quidem intendiſſe immunitati Eccleſiaſticæ contra laicos conſulere; nihilominus eadem occaſione voluiſſe etiam Eccleſiaſticos, & ipſorum bona tueri, ne ab ullo, etiam Eccleſiaſtico, oneribus graventur.

Hinc ſequitur Epiſcopum, qui ut Epiſcopus clericis ſuæ diœceſis decimas, ſeu collectas ſine Summi Pontificis expreſſa licentia imponit, & exigit, vinculo huius excommunicationis obſtringi.

9 Secundo dubium eſt, utrum non ſolum imponentes collectas, vel auxilium, conſilium, aut favorem præſtantes ad eas imponendas; verùm etiam ipſimet ſolventes, afficiantur excommunicatione huius canonis, aut ſaltem *cap. clericis. de immunitate eccl. in 6.* Alterius *diſp. 19. c. 5. col. 5. verſic. his omnibus.* affirmativè reſpondet. Idem ſentire videntur Ugolinus, & Duardus, quos retuli puncto præcedenti in explicatione octavæ actionis *num. 19.* Sed oppoſitum mihi probabilius videtur, ut oſtendam puncto ſequenti §. 3. *num. 18. tom. 3. & punct. 4. num. 3. tom. 3.*

PUNCTUM III.

Quibuſnam tributa, ſeu onera imponi ſub excommunicationis pœna in hoc canone vetitum ſit.

IN hoc puncto tria principaliter explicabo.

Primò, quibuſnam perſonis, locis, & bonis vetitum ſit tributa, & onera imponere.

Secundò, quo jure id vetitum ſit, etiam præciſa huius Bullæ conſtitutione.

Tertio, in quibus caſibus licitum ſit, tributa Eccleſiaſticis imponere, & impoſita exigere.

§. I.

Quibuſnam perſonis, locis, & bonis vetitum ſit onera imponere.

1 *Tributa imponi nequeunt Eccleſiaſticis.*
2 *Eccleſiaſticorum nomine veniunt clerici prima tonſura, vel ordinibus inſigniti: Religioſi tam novitii, quam profeſſi, & alii.*
3 *Tributa imponi nequeunt Eccleſiaſticis, licet irretitis cenſura, vel etiam verbaliter degradatis.*
4 *Onera, quæ à ſubditis ſolvuntur Principibus pro capite, ſolvenda non ſunt ab Eccleſiaſticis.*
5 *Tributum, ſeu onus hoſpitandi milites, &c. non poteſt Eccleſiaſticis imponi.*
6 *Imponens collectas, & onera famulis clericorum, non afficitur excommunicatione huius canonis.*
7 *Utrum colonis Eccleſiaſticorum imponi poſſint onera: quadruplex ſententia; prima affirmat; 2. negat; 3. diſtinguit, vel imponuntur ſimpliciter colonis pro fructibus, vel pro parte colonica, primum negat; ſecundum affirmat; 4. ſolum concedit imponi poſſe pro parte colonica; modo nullum ſequatur damnum Eccleſiis.*
8 *Colonis partiarii, aut conductitii, an obligentur ad collectas, & onera? duplex eſt ſententia, ſed ſtandum eſt deciſioni Pontificis.*
9 *Emphyteuta bonorum Eccleſiaſticorum tenentur ad collectas, & onera, modo id fiat ſine damno domini directi.*
10 *Bona emphyteuſi ſubiecta minori collecta gravanda ſunt.*
11 *Bona, quibus à laicis collecta imponi non poſſunt, ſunt bona Eccleſiaſticorum, Eccleſiarum, Monaſteriorum, & beneficiorum Eccleſiaſticorum; loca verò pia ſunt Capella, Hoſpitalia, & alia, quæ veniunt nomine Eccleſiarum.*
12 *Bona patrimonialia Eccleſiaſticorum, vel ab ipſis acquiſita, immunia ſunt à tributis, & collectis, juxtà probabiliorem ſententiam.*
13 *Bona patrimonialia donata, vel aſſignata pro titulo ſacrorum ordinum gaudent privilegio immunitatis à collectis, & oneribus.*
14 *Clericus tenetur bona ſibi pro titulo à patre aſſignata adducere in partitionem hæreditatis paternæ, juxta auctoris ſententiam.*
15 *Bona donata Eccleſiis gaudent privilegio immunitatis: etiamſi donans hoc animo donaverit, ut ex ipſis collecta non ſolveretur.*
16 *Bona ab Eccleſiaſticis empta immunia ſunt ab oneribus.*
17 *Bona Eccleſiaſticis acquiſita obnoxia ſunt tributis, quæ ipſis bonis ex prævio partium pacto impoſita fuerunt, antequam Eccleſiaſticis acquirerentur.*
18 *Bona in Eccleſiaſticos tranſlata oneri tributorum ſubiiciuntur, quoties dominus illorum bonorum pro ſe, & ſuis hæredibus promiſit ſolutionem tributorum, antequam illa bona in Eccleſiaſticos transferrentur.*
19 *Tributum, ſeu Gabella non eſt ſolvenda pro rata bonorum ſpectantium ad Clericos quando bona poſſidentur pro indiviſo à Clericis, & laicis ſimul.*
20 *Non eſt ſolvendum tributum ex fructibus, ſeu redditibus Eccleſiaſticorum, poſtquam in laicos tranſlati ſunt.*
21 *Exigens collectas ab iis, qui fructus Eccleſiaſticorum emerant, non afficitur excommunicatione.*

IN hoc paragrapho prius loquar de perſonis; poſtea de locis, & bonis.

PRIMA PROPOSITIO.

1 IN hac Bulla vetitum eſt primò tributa, vel onera Eccleſiaſticis imponere, & impoſita exigere. Hæc propoſitio ex verbis Bullæ ſufficienter conſtat, & ratio eſt, quia laici liberi ſunt in multis caſibus ab oneribus Eccleſiæ, ergò etiam par eſt, ut Eccleſiaſtici, & ipſorum bona ab oneribus laicorum eximantur.

2 Nomine Eccleſiaſticorum veniunt clerici prima tonſura, vel ordinibus inſigniti. Præterea Religioſi tam novitii, quam profeſſi, & alii, de quibus ſupra ſufficienter egi *quæſt. 16. punct. 3. num. 1. & ſeqq. tom. 3.*

3 Hinc ſequitur primò: clerico, aut religioſo non auctoritate laica tributum imponi, etiamſi clericus ſit excommunicatus, ſuſpenſus, interdictus, vel irregularis aut etiam verbaliter degradatus, ob id enim clericatum non amittit: conſequenter neque privilegio clericorum, & Eccleſiaſticorum privat. Ita Alterius *diſp. 19. cap. 6. dub. 11.* Duardus *qu. 14. num. 3.* Ugolinus §. 1. *verſic. quinte.* Secus ſi clericus actualiter depoſitus ſit, aut alia ratione privilegium clericale amiſerit, tunc enim deſinit eſſe perſona Eccleſiaſtica, conſequenter Eccleſiaſticum privilegium amittit, ut alibi docui. Idemque tradunt DD. præcitati.

An vero clericus, qui non ſervat ea, quæ in Concilio Tridentino præſcribuntur, gaudeat immunitate vectigalium, conſtabit ex dicendis §. 3. *caſu 1. n. 1. tom. 3.* ubi dicam, non gaudere.

4 Secundò: ſequitur onera, quæ à ſubditis ſolvuntur Principibus pro capite, non eſſe ab Eccleſiaſticis ſolvenda: hæc enim onera Eccleſiaſticis imponi nequeunt à laicis abſque ſpeciali Summi Pontificis privilegio. Idem dic de oneribus antiquis, quæ ab Eccleſiaſticis exigebantur, antequam ad ſtatum Eccleſiaſticum aſſumerentur, hæc enim ſunt onera perſonalia impoſita rebus intuitu perſonarum, vel impoſita perſonis ſubiectis intuitu bonorum: perſonæ autem Eccleſiaſticæ non ſunt laicis ſubiectæ. Ita Filliucius *tract. 16. cap. 11. qu. 2. n. 594.* & alii proximè citandi.

5 Tertiò: onus hoſpitandi Principes, vel ipſorum Legatos, vel milites, non poſſe Eccleſiaſticis imponi, vel tolerari ex conſuetudine; quia vel onus imponitur ratione perſonæ, vel ratione bonorum: Eccleſiaſtici autem exempti ſunt à laica poteſtate, quoad bona, & quoad perſonam; ut infra probabo *num. 11. & ſeqq.* Ita Baldus, Panormitanus, & alii apud Quarantam *verbo vectigal. verſ. ſexto*, & apud Belletum *de exempt. qu. 1. §. 3. nu. 4. & ſeqq.* apud Coriol. *hic ver. 5.* quibus adde Filliucium *n. 351.*

6 Quartò: imponentes collectas, & onera famulis clericorum non affici excommunicatione huius canonis, quia in hoc canone vetitum eſt tantummodò collectas, & onera Eccleſiaſticis imponere: famuli autem clericorum non ſunt Eccleſiaſtici, ut patet ex dictis *q. 16. punct. 3. num. 9. tom. 3.* ubi etiam locutus ſum de familiaribus Cardinalium, Epiſcoporum, & aliorum Prælatorum. Ita Duardus *hoc can. 19. q. 14. n. 1.* contra Filliucium *loc. cit. n. 305.*

7 Sed modo dubium eſt primo, utrum coloni Eccleſiæ, ſeu Eccleſiaſticorum gaudeant immunitate à collectis, tributis, aliiſque oneribus, vel ad illa teneantur.

Reſpondeo, quadruplicem eſſe Doctorum ſententiam.

Prima affirmat teneri, quia coloni ſubditi ſunt Principibus laicis: Ergò tributa, & onera à Principibus impoſita ſolvere debent. Ita Olaſch. *in dec.* Pedem. *dec. 83. & 116.* & alii.

Secunda negat teneri, quia huiuſmodi coloni videntur immunes à muneribus perſonalibus, & realibus Gloſſ. *in l. ſi penes in verb. recepta de agricolis, & cenſit. lib. 10.* & alii. Ex quo infert Natta *conſ. 409.* colonos clericorum non teneri ad onera, quæ perſonis imponuntur pro rebus, cuiuſmodi ſunt angariæ, perangariæ, onus hoſpitandi, aut alendi milites, & alia conſimilia onera. Idem tradit Abbas *conſil. 9. in fine par. 1.* Belletus *diſquiſit. cleric. tit. de exempt. cleric. §. 7. numer. 1.* Federicus de Senis *conſ. 3. num. 10. in fine*, Filliucius *tract. 16. cap. 11. quæſt. 4. num. 302.*

Tertia ſententia diſtinguit; aut onus imponitur colonis ſimpliciter pro fructibus, qui ex fundis Eccleſiaſticis percipiuntur, aut ſolum pro parte colonica. Si onus imponitur ſimpliciter pro fructibus, qui ex fundo Eccleſiæ, vel Eccleſiaſticorum percipiuntur,

coloni non tenentur ad huiuſmodi onera; ſed immunitate gaudent, quia huiuſmodi onerum impoſitio in damnum Eccleſiæ, & Eccleſiaſticorum vergit, conſequenter huiuſmodi onus cenſetur Eccleſiaſticis impoſitum. Si verò onus imponitur ſolùm pro parte colonica ad colonos pertinente, non ſunt immunes, quia fructus à ſolo ſeparati non ſunt amplius in dominio Eccleſiæ: ſed ad colonos pro rata, ſeu portione colonica ſpectant, conſequenter laicæ poteſtati ſubiici poſſunt. Ita Surdus *conſ.* 301. *nu.* 85. *&* 89. *lib.* 3. Menochius *de arbitr. caſu* 180. *num.* 8. *& caſu* 562. *n.* 35. Belletus *loco cit. n.* 4. Burſatus *conſ.* 25. *nu.* 3. *& conſ.* 42. *n.* 4. Federicus de Senis *conſ.* 111. *n.* 9. Carolus de Graſſis *de effect. cleric. effectu* 3. *num.* 56. Alterius *diſp.* 19. *cap.* 6. *dub.* 5. & & alii quamplures apud præcitatos Doctores, omiſſis iis, quos retuli *puncto* 1. *in explicatione quarta actionis numer.* 15. *tom.* 3.

Quarta ſententia eſt aſſerentium, collectas, & tributa imponi poſſe colonis pro parte colonica, modo ex impoſitione huiuſmodi onerum nullum Eccleſiis, & Eccleſiaſticis perſonis damnum ſequatur, alioquin Eccleſiaſtici indirectè gravarentur contra huius Bullæ, & ſacrorum canonum diſpoſitionem; ſicut etiam Prælatus, ſi ſua prædia colat per operarios, ad nullum onus tenetur pro parte ruſtica, quia fructus non ſunt operariorum, ſed ipſiuſmet Prælati, qui laicæ poteſtati ſubiectus non eſt. Ita Burſatus *conſ.* 42. *numer.* 15. Ancharanus *in cap. quamquam, de cenſibus*, & alii apud Carolum de Graſſis *num.* 80. & apud Belletum *loc. cit.* Idemque in fortioribus terminis ſubſtinent Doctores relati pro ſecunda ſententia.

Verùm quid ego in hac re ſentiam, opus non eſt, ut in medium afferam, ſcio enim hanc litem eſſe ſub judice, & coram Sanctiſſimo acerrimè agitari, expectanda igitur eſt Summi Pontificis deciſio, illique acquieſcendum; nam inſpectis partium juribus maturo conſilio ſuum cuique tribuet.

8 Secundo dubium eſt, utrum non ſolum coloni partiarii, verum etiam conductitii, & alii conductores bonorum Eccleſiæ, & Eccleſiaſticorum teneantur ad collectas, & onera.

Reſpondent nonnulli Doctores huiuſmodi conductores obligari poſſe ad tributa, & collectas pro fructibus, modo id fiat ſine damno Eccleſiæ, & Eccleſiaſticorum, quorum bona conducunt. Ratio eſt, quia fructus, pro quibus collecta, & onus imponitur, pertinent ad laicos conductores, ut præfati Doctores ſupponunt. Ergò collectæ, & oneri ſubiici poſſunt à laico Principe, cui etiam ipſi conductores ſubiecti ſunt. Secus dicendum eſt, ſi gabella imponatur non ratione fructuum, ſed ratione prædiorum, & bonorum; nam bona Eccleſiæ, vel Eccleſiaſticorum immunia ſunt, conſequenter tributum ipſis imponi non poteſt; ſicut neque imponi poteſt, ſi Eccleſiaſtici ex impoſitione huiuſmodi gabellæ incommodum, & damnum patiantur: ut ſi ob impoſitionem huiuſmodi gabellæ difficilè invenire queant colonos, ſeu conductores, qui juſto pretio prædicta bona conducant; tunc enim Eccleſiaſtici indirectè gravari cenſentur. Ita Portius *conſ.* 184. *numer.* 9. Natta *lib.* 1. *conſil.* 114. Decianus *tom.* 3. *conſil.* 51. *num.* 4. Federicus de Senis *conſil.* 111. *num.* 3. Menochius *de arbitrariis conſil.* 56. *numer.* 54. Belletus §. *citato n.* 1. *&* 5. *&* §. 8. *num.* 1. Carolus de Graſſis *de effectib. clericatus effectu* 3. *n.* 72. *&* 147. & alii apud præcitatos DD.

Verum quid ego in hac re ſentiam, ſtandum eſſe arbitror Summi Pontificis deciſioni, ut dictum eſt dubio præcedenti *n.* 7. ſolutio enim huius difficultatis a illis eſt præcedenti.

9 Tertio dubium eſt, utrum emphyteutæ, qui bona Eccleſiarum, vel Eccleſiaſticorum in emphyteuſim acceperunt, teneantur ad collectas, & onera.

Reſpondent multi Doctores teneri, dum onera impoſita fuerunt ſolùm pro dominio utili, vel pro fructibus. Ratio eſt, quia privilegium immunitatis conceſſum eſt Eccleſiaſticis, & ipſorum bonis, & fructibus; bona autem emphyteutica non ſunt Eccleſiaſticorum, quoad dominium utile; quia per contractum emphyteuticum dominium utile, quod eſt ſeparatum à dominio directo, in emphyteutam tranſlatum eſt: conſequenter ad ipſum pertinent fructus; conſequenter tam fructus, quam dominium utile ſubiectum eſt juriſdictioni Principis ſæcularis; tum quia collectæ principaliter imponuntur perſonis, & ſecundario rebus. *l. reſcripto, & l. fori ff. de muneribus, & honoribus.* Sed emphyteutæ ſunt perſonæ laicæ, Principibus ſubiectæ, ut ſuppono, & ad ipſas præfati fructus pertinent: ergo imponens ipſis collectas pro dictis bonis, excommunicationem huius canonis non incurrit; collectæ enim non imponuntur pro dominio directo; ſed pro utili, & fructibus, ut ſuppono. Ita Alterius *diſp.* 19. *cap.* 6. *dub.* 6. Surdus *conſ.* 338. *num.* 53. *& ſequent. vol.* 3. Filliucius *loco cit. numer.* 302. Cavalcanus *deciſ.* 44. *num.* 100. *verſicul.* 4. Carolus de Graſſis *effectu* 3. *num.* 77. *&* 151. Menochius *de arbitrariis caſu* 180., *& caſu* 562. *numer.* 21. & alii, contra plures alios apud Carolum de Graſſis *n.* 77. & apud Belletum *loco citato* §. 8. *num.* 5.

Hoc tamen limitandum eſt, modo id fiat ſine damno domini directi, qui bona in emphyteuſim conceſſit; alioquin ipſe dominus directus indirectè gravari cenſeretur, ut ſi prædia ob huiuſmodi onus minori pretio in emphyteuſim concedere cogeretur. Ita Oddo *conſ.* 70. *n.* 6. *&* 35. Decius *conſ.* 48. Beroius *conſ.* 130. *&* 131. *lib.* 1. Natta *conſil.* 114. *& alii* apud Carolum de Graſſis *effectu* 3. *n.* 82. quidquid aliqui in contrarium ſentiant apud Belletum *loco cit.*

10 Ubi etiam ex Purpurato, & aliis obſervat res emphyteuſi ſubjectas minori onere, & collecta gravandas eſſe, propter onus canonis, alioquin emphyteuta plus cæteris gravaretur, aut ipſe dominus directus gravaretur, quia non poſſet conſueto pretio bona ſua in emphyteuſim concedere.

SECUNDA PROPOSITIO.

11 Laici prohibentur collectas, & onera imponere bonis Eccleſiaſticorum, Eccleſiarum, Monaſteriorum, & beneficiorum Eccleſiaſticorum, & impoſita exigere, vel recipere, etiam à ſponte dantibus, hæc propoſitio patet ex verbis Bullæ, & ex rationibus allatis in præcedenti propoſitione.

Utrum verò Capellæ, hoſpitalia, & aliæ loca veniant nomine Eccleſiarum, vel beneficiorum Eccleſiaſticorum, in præcedentibus explicatum eſt *q.* 16. *p.* 3. *n.* 19. *&* 20. *p.* 105. *t.* 3.

Præterea interdictum eſt præfatis oneribus gravare non ſolum prædicta bona, verum etiam fructus, redditus, & proventus Eccleſiaſticorum, Eccleſiarum, Monaſteriorum, & beneficiorum Eccleſiaſticorum. Quamobrem non licet ex animalibus prædictorum, aut ex aliis rebus ipſorum mobilibus, vel immobilibus, gabellam, collectam, vel aliud onus exigere, ut patet ex illis verbis Bullæ, *bonis, fructibus, redditibus, & proventibus.*

12 Sed modo dubium eſt primò, utrum bona patrimonialia Eccleſiaſticorum, ſeu Eccleſiaſticis acquiſita exempta ſint à tributis, itaut imponens illis tributa, & exigens, vel impoſita recipiens, excommunicationem huius canonis incurrat.

Reſpondeo duas eſſe in hac re Doctorum ſententias. Prima eſt Purpurati *conſ.* 324. & aliorum negantium huiuſmodi bona exempta eſſe. Ratio eſt, tum quia huiuſmodi bona, laicalia ſunt, & poteſtati Principis ſubiecta; ergo tributis, & oneribus à ſæculari Principe gravari poſſunt; tum quia multis in locis uſu, & praxi receptum eſt, ut tributa, & onera bonis Eccleſiaſticorum patrimonialibus, aut aliundè acquiſitis imponantur.

Secunda ſententia eſt aſſerentium præfata Eccleſiaſticorum bona de rigore juris, & præciſis in contrarium privilegiis, immunia eſſe ab oneribus, & tributis; etiamſi huiuſmodi bona ſuperſla ſint Eccleſiis, & Eccleſiaſticis perſonis. Ratio eſt, tum quia in Bulla dicitur, *ac eorum, & Eccleſiaſticorum bonis*, ubi notandum eſt in particula *eorum*, quæ refertur ad bona patrimonialia Eccleſiaſticorum; nam de bonis Eccleſiaſt. ſermo eſt in ſubſequentibus verbis, tum quia Bullæ diſpoſitio conformis videtur diſpoſitioni juris antiqui; jure autem antiquo *in cap. quamquam, de cenſibus*, bona Eccleſiaſticorum patrimonialia exempta ſunt; tum quia onus tributorum immediate, & proximè imponitur perſonæ pro rebus, conſequenter perſonæ principaliter gravantur, & ſecundariò bona. *l. reſcripto, & l. fin. ff. de muneribus, & honoribus*, ſed perſonæ Eccleſiaſticæ gaudent immunitate, nec poteſtati laicæ ſubiiciuntur; ergo non poſſunt ipſis onera imponi, non ſolum pro bonis Eccleſiarum, verum neque pro patrimonialibus. Ita Ugolinus *hic c.* 18. §. 3. *n.* 1. Covaruvias *practicarum quæſtionum cap.* 31. *n.* 9. Toletus *l.* 1. *c.* 29. Sayrus *lib.* 3. *de cenſuris c.* 22. *n.* 9. Marta *de juriſdictione p.* 4. *caſu* 49. *n.* 9. Carolus de Graſſis *effectu* 3. *n.* 19. *& ſequentib.* Azor. 1. *p. lib.* 5. *cap.* 26. *initio.* Molina *de juſtit. diſput.* 670. *verſ. adverte.* Leſſius *lib.* 2. *c.* 33. *dub.* 3. Ioannes Salas *de legibus diſp.* 14. *ſect.* 11. *nu.* 114. Alterius *diſp.* 19. *c.* 2. *colum.* 6. *& ſequentibus* Filliucius *tract.* 16. *cap.* 11. *quæſito* 3. *n.* 288. Duardus *hic canone* 18. *qu.* 5. *nu.* 4. *& quæſt.* 6. *num.* 3. Medina *C. de reſtitut. quæſt.* 15. Suarez *de immunitate l.* 4. *cap.* 24. *num.* 4. *& cap.* 25. Reginaldus *lib.* 4. *num.* 377. *&* 379. Belletus *de diſquiſit. cler. p.* 1. *tit. de exempt. cler. & bonis.* §. 5. ubi plures alios allegat contra Purpuratum *conſ.* 324. & alios apud præcitatos DD.

Dixi in ſecunda ſententia, *de rigore juris, & præciſis privilegiis*; nam privilegio Summi Pontificis id licitè fieri poſſe conſtat ex dictis *diſp.* 15. *punct.* 4. §. 1. *n.* 1. *& ſeq. tom.* 3.

Ad primam rationem primæ ſententiæ reſpondeo, ad legitimam tributorum impoſitionem non ſufficere, ut bona temporalia ſubiecta ſint Principibus, quia onus, & obligatio tributorum non imponitur immediate rebus, ſed perſonis pro rebus. Perſonæ autem Eccleſiaſticæ non ſunt ſubditæ Principibus laicis.

Ad ſecundam reſpondeo, huiuſmodi conſuetudinem tolerari poſſe iis in locis, in quibus extat privilegium Summi Pontificis. Vide ſupradicta *q.* 15. *punct.* 4. §. 1. *n.* 1. *& ſeq. tom.* 3.

13 Ex dictis ſequitur primò à fortiori bona patrimonialia ab extraneo donata, vel à patre aſſignata, ut ad illorum titulum clericus ſacris ordinibus initietur, gaudere privilegio immunitatis. Ita Cardinalis Tuſcus *tom.* 1. §. *bona concluſion.* 114. Felinus *in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ numer.* 10. *&* 17. Belletus *loco cit. numer* 9. Coriolanus *hic limit.* 3. Carolus de Graſſis *loco cit.* Duardus, Alterius, & alii *locis cit.* contra Covarruviam, & alios apud Belletum *loco cit.*

14 An autem clericus huiuſmodi bona ſibi pro titulo à patre aſſignata teneatur in partitionem hæreditatis paternæ conferre, & in legitima computare, negat Marta *de juriſdictione par.* 4. *caſu* 49. *nu.* 7. Duardus *hic canone* 18. *quæſt.* 6. *num.* 3. *ad finem*, & alii. Sed oppoſitum mihi probatur, ut docui, & probavi *de contractibus, diſp.* 3. *q.* 6. *punct.* 6. §. *unico, num.* 5. *tom.* 2. Ad ibi dicta te remitto. Sicut etiam ex dictis *in libro variarum tractat. diſput.* 2. *quæſt. unic. punct.* 2. *num.* 28. *t.* 1. patet utrum clericus poſſit huiuſmodi bona vendere, & alienare, antequam novum titulum ſufficientem acquirat, ibique docui, non poſſe alienare ſine Epiſcopi licentia, niſi aliundè habet, unde habet.

15 Secun-

Digitized by Google

15 Secundò ſequitur, bona Eccleſiis, vel Eccleſiaſticis donata immunitatis privilegio frui, ut patet ea rationibus ſuperius allatis. Et hoc verum eſt, etiamſi donans hoc animo donaverit, ut donatarius ad collectarum ſolutionem ea bonis ſuis ampliùs non teneretur: hic enim jure ſuo utitur, & ille re ipſa dominium bonorum in Eccleſias, vel Eccleſiaſticos tranſtulit, ut ſuppono.

Secus ſi animo non ſolvendi gabellas, Eccleſiaſticis donare confingat, ſed re ipſa non donet: tunc enim hujuſmodi bona immunitatem non acquirunt; quia ipſorum dominium non transfertur in Eccleſiaſticos, intuitu quorum immunitas bonis conceſſa eſt: nam ficta donatio non eſt donatio. Imò participes hujuſmodi fraudis tenentur ad reſtitutionem damni, quod reſpublica, ſeu Principes, ex hujuſmodi facta donatione patitur circà collectarum exactionem; nam cauſa injuſta damni, ad illius reſtitutionem obligatur, ut ſuo loco probavi *de reſtitut. in genere, diſput. 1. q. 2. punct. 3. n. 2. & 3. tom. 2.* Idem tradit Quaranta *verbo vectigal, limit.* 2. Coriolanus *hic limitatione* 2. Duardus *quæſt. 6. num. 11.* Belletus *de diſquiſit. par. 1. de exemp. cleric. §. 3.* Alterius *diſp. 19. cap. 6. dub. 2. ſub finem*, & alii quamplures, quos refert Belletus *loco citato*, & Carolus de Graſſis *effectu 3. n. 288. & ſequentibus*, ubi etiam plures conjecturas refert ex quibus intelligi, & cognoſci poteſt, donationem in fraudem tributorum factam fuiſſe.

16 Tertiò ſequitur, bona ab Eccleſiaſticis empta, vel alio titulo acquiſita, tributis, & oneribus Principum ſæcularium non eſſe obnoxia, ut patet tum ex rationibus ſuperius allatis, tum quia per mutationem perſonæ mutatur qualitas inhærens rei ratione perſonæ, *l. locato, §. fiſcus, ff. de publican. & vectigal. & l. per procuratorem 89. ff. de acquirenda hæreditate*; ergò tributa, & onera impoſita rebus ratione perſonarum mutari debent mutatione perſonæ Eccleſiaſticæ, in quam tranſeunt, tùm quia *in c. 1. de immunitate Eccleſiarum in 6.* habetur, bona Eccleſiarum, & Eccleſiaſticarum perſonarum acquiſita, & acquirenda immunia eſſe à tributis. Ita Suarez *de immunitate, lib. 4. c. 25. n. 3.* Guttierez *practicarum quæſtionum lib. 1. q. 3.* ubi plures alios refert, & alii DD. proximè citandi.

17 Hoc tamen limitandum cenſeo, niſi hujuſmodi onera ex prævio partium pacto præfatis bonis impoſita eſſent, antequam in Eccleſiaſticos, ſeu in Eccleſias transferrentur: res enim tranſit cum onere; juxtà *c. paſtoralis, & c. cum non ſit, de decimis, & caſ. ex litteris, de pignoribus*. Hac de cauſa ſi res, onere penſionis ſolvendæ ad certot annos obſtricta, tranſeat ad clericos antequam penſio ſolvatur, clerici tenentur ad penſionem non ſolutam, quia res tranſit cum onere, ex Felino, & aliis apud Alterium *diſp. 16. c. 5. col. 11. dub. 6. ad finem*, omiſſis iis, quot magno numero retuli *de penſionibus in tract. de bonis canonicis, diſputat. 2. quæſt. 6. punc. 3. n. 9. & ſeqq. to. 1.* Idemque tradunt Reginaldus *n. 380. lib. 9.* Filliucius *hic n. 298.* Oldradus *conſil. 169.* Carolus de Graſſis *de effectibus cleric. effectu 3. num. 255.* ubi plures alios refert Quaranta, Purpuratus, Cardinalis Tuſcus, Panormitanus, & alii, quos infrà referam *§. 3. caſu 3. num. 4.* Belletus tamen *§. 3. n. 3.* Coriolanus *hic limit. 4.* Carolus de Graſſis *n. 172.* Azor *par. 1. lib. 5. c. 13. quæſit. 1.* Marta *de juriſdict. p. 4. caſu 11. n. 38. & ſeqq.* Doard. *q. 6. n. 4.* Alterius *diſp. 19. c. 6. col. 3. & diſp. 16. c. 5. col. 10. dub. 6.* Filliucius *tract. 16. c. 11. q. 2. n. 294.* & alii id ſolùm admittunt in tributis ordinariis, & perpetuis; non verò in extraordinariis, quæ juxtà negotiorũ varietatem, & rerum neceſſitatem in majori aliquando ſumma, & aliquando in minori imponi ſolent.

Alii verò Doctores, excepto Suarez, & Guttierez, generaliter iſtam limitationem admittunt; etiamſi onera abſque partium conſenſu impoſita fuiſſent præfatis bonis, antequam ad Eccleſiaſticos transferrentur.

18 Secundò dubium eſt, utrùm bona in Eccleſiaſticos tranſlata oneri tributorum ſubiiciantur, quoties dominus illorum bonorum, antequam in Eccleſiaſticos transferrentur, promiſit pro ſe, & ſuis hæredibus ſe ſoluturum tributa, collectas, & onera, quæcumque imponerentur, & ad hoc obligavit omnia ſua bona præſentia, & futura.

Reſpondeo, hujuſmodi bona, oneri tributorum ſubiici. Ratio eſt, tum quia poſita hujuſmodi promiſſione contracta eſt obligatio realis, non ſolùm afficiens perſonas ipſas laicas: verùm etiam bona: onus autem reale bonorum tranſit ad ipſorum poſſeſſorem; tum quia ex communi ſententia, quam ſequitur Alterius *diſput. 16. cap. 5. colum. 10. dub. 6. verſicul. excipitur.* Marta *loco cit. caſu 14. ad finem*, Azor, Duardus, & alii *locis ſuprà citatis*; poteſt quis ſua bona Eccleſiaſticis legare hac conditione, ut onera, & tributa à Principibus imponenda ſolvant (quilibet enim eſt rei ſuæ moderator, & arbiter, & poteſt rem ſuam alteri donare iis conditionibus, & oneribus, quæ ſibi probantur,) ergò etiam poteſt quis ſe, & ſua bona obligare ad ſolvendum tributum pro tempore imponendum. Ità Bartolus *in l. reſcripto, § ſciendum, ff. de muneribus, & honoribus.* Reginaldus *lib. 9. n. 380.* Suarez, & Guttierez *loc. citatis*, & alii, contrà Felinum *in c. Eccleſia Sanctæ Mariæ, n. 79.* Azorium *loc. cit.* Alterium *diſ. 16. c. 5. dubio 6. col. 10.* Duardum *hic q. 6. n. 11.* & alios.

Secus dici poteſt, ſi ſtatuto caveatur, ut omnia bona, quæ in territorio talis civitatis exiſtunt, obnoxia ſint tributis, & oneribus in futurum imponendis, & determinandis; tunc enim probabiliſſimum eſt, Eccleſiaſticos non teneri ad tributa impoſita poſt tranſlationem bonorum in Eccleſiaſticos. Ratio eſt, tum quia hujuſmodi bona, quando Eccleſiaſticis acquiſita ſunt, non erant affecta onere tributi cum nondum illis impoſitum eſſet tributum; ſed tantummodò lata fuiſſet lex de illo imponendo, & dum tributum imponitur, bona immunia ſunt, & exempta; tum quia ad hoc faciunt rationes allatæ *n. 16.* Ita Alterius *diſp. 16. c. 5. dub. 6.* Abbas *in c. Eccleſia Sanctæ Mariæ, de conſtit. & c. fin. de vita, & honeſtate clericorum*, Duardus *can. 18. q. 6. n. 8.* & alii communiter.

19 Tertiò dubium eſt, utrùm bona, quæ in communi, & in indiviſo poſſidentur à clericis cum laicis, ut à clerico, & fratre laico, immunitate gaudeant; conſequenter exigentes gabellas pro hujuſmodi bonis excommunicatione efficiantur.

Marta *de juriſdictione, p. 4. caſu 12.* Duardus *can. 18. q. 9. num. 1.* & alii affirmativè reſpondent.

Ego verò cenſeo hujuſmodi bona, pro rata bonorum ad clericos pertinentium, gaudere immunitate Eccleſiaſtica *l. fin. Cod. quemadmodum civi, mun. indi.* Ratio eſt, quia in hac parte ad Eccleſiaſticos ſpectant conſequenter ipſorum privilegiis gaudent. Pro rata verò bonorum ad laicos ſpectantium non gaudent immunitate, niſi aliud ferat legitima conſuetudo. Ratio eſt, tum quia utile per inutile non vitiatur, *de reg. juris in 6.* tum quia immunitas Eccleſiaſticis conceſſa eſt, ne damnum, & gravamen ipſis à laicis imponatur: ipſis autem damnum, vel gravamen hac in parte non imponitur. Ità Speculator *in tit. de cleric. coniug. n. 13. verſ. quod ſi clericus*, Alterius *diſp. 19. c. 6. col. 4. du. 2.* Natta *conſil. 280. n. 3.* Lambertinus, & alii quamplures apud Carolum de Graſſis *effectu 3. n. 186.*

20 Quartò: dubium eſt, utrùm fructus, & redditus Eccleſiaſticorum, immunitate à tributis gaudeant, etiam poſtquam in laicos tranſlati ſunt.

Reſpondeo negativè. Ratio eſt, tum quia non ſunt ampliùs bona Eccleſiaſticorum; tum quia, ſicut bona laicorum tranſlata in Eccleſiaſticos, privilegium immunitatis à gabellis acquirunt; ità etiam bona Eccleſiaſticorum, in laicos tranſlata, privilegium amittunt: mutata enim perſona, quæ eſt cauſa privilegii, extinguitur privilegium, *l. per procuratorem, & l. 1. C. de imponenda lucrativa deſcript. lib. 10.* Ità Alterius *diſput. 29. dub. 5. ad finem, & dub. 6.* Federicus de Senis *conſil. 109.* & alii apud Alterium *loco citato, dub. 5.* apud Duardum *hic quæſt. 11. ad finem*, apud Belletum *diſquiſit. clerical. part. 1. tit. de exempt. §. 8. num. 2.* apud Menochium *de arbitr. caſu 180. n. 8. & caſu 562. n. 43.* & apud Carolum de Graſſis *effectu 3. n. 89.* contrà Boſſium *tract. crimin. in tit. de Princip. n. 125.* & alios apud Belletum *n. 4.* & apud alios.

21 Hinc ſequitur, exigentes collectas ab iis, qui fructus Eccleſiaſticorum emunt, non affici excommunicatione iſtius canonis, ut patet ex rationibus allatis. Quamobrem excommunicatio non incurritur, ſi emptor hujuſmodi fructuum, dum illos in civitatem transfert, vectigal ad portam ſolvere cogatur. Ita Doctores citati. Hoc tamen intellige, modò dominium fructuum acquiſitum ſit laicis emptoribus; alioquin eſſent bona, & fructus Eccleſiaſticorum, quæ oneribus gravari non poſſunt, ut benè Menochius *caſu 562. n. 56.* & Carolus de Graſſis *n. 91.*

§. II.

Quo jure vetitum ſit laicis collectas, & onera Eccleſiaſticis imponere.

1 *Eccleſiaſtici iure divino immunes ſunt à laica poteſtate in cauſis ſpiritualibus.*

2 *Eccleſiaſtici quoad perſonas exempti ſunt à laica poteſtate iure canonico, & divino.*

3 *Eccleſiaſtici iure civili, canonico, & divino, exempti ſunt quoad collectas, & onera.*

UNICA PROPOSITIO.

Probabiliſſimum eſt, Eccleſiaſticos iure humano, & divino immunes eſſe à laica poteſtate, non ſolum in cauſis Eccleſiaſticis, & ſpiritualibus, ut communiter conceditur a Doctoribus; verùm etiam in temporalibus, tam quoad perſonas, quam quoad bona ſua. In hac propoſitione non conveniunt omnes Doct. aliqui enim putant Eccleſiaſticos in temporalibus exemptos eſſe tantummodò iure civili, & canonico; non verò iure divino, & horum rationes adduxi *in tract. de legibus, diſp. 10. q. 2. p. 1. §. 1. n. 2. ſ. 2.* & ſupra *q. 61. p. 2. ſect. 1. n. 13.*

Alii putant exemptos eſſe iure civili, & canonico valdè conſono jure divino: tum quia Pſal. 104. dicitur, *Nolite tangere Chriſtos meos*; tum quia par eſt, ut Eccleſiaſtici ob dignitatem, & excellentiam à laica poteſtate eximantur. Ita Molinas, Baones, Salonius, Bellarminus, Leſſius, & alii, quos retuli *de legibus, loco cit.* & ſupra *q. 16. citata.* Alii denique, quorum opinio mihi probabilior videtur, ſuſtinent Eccleſiaſticos à laica poteſtate immunes eſſe jure civili, canonico, & divino, non ſolùm in cauſis ſpiritualibus, verùm etiam in temporalibus, tam quoad perſonas, quam quoad bona ſua.

1 Quod Eccleſiaſtici jure divino immunes ſint à laica poteſtate in cauſis ſpiritualibus, communis eſt omnium Catholicorum opinio. Ratio eſt, tum quia poteſtas ſpiritualis eſt ſupernaturalis, & à Chriſto collata fuit non Regibus, aliiſque ſæcularibus; ſed Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus. *Quæcumque ligaveritis ſuper terram, erunt ligata, & in cælis*, tum quia *in c. quamquam, de cenſibus, & in cap. ſi Imperator 96. diſt.* habetur, *Ad ſacerdotes Deus voluit*,

Digitized by Google

quæ Eccleſiæ diſponenda ſunt, pertinere, non ad ſæculi poteſtates. Idemque colligitur ex Concil. Conſtant. *ſeſſ.* 8. ex Innocentio III. *cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ*, ex Eugenio III. *cap. decernimus, de iudic. & alibi*. Ità Covarruvias *practicarum quæſtionum cap.* 31. Farinacius *de inquiſit. q.* 8. Alterius *li.* 3. *diſp.* 20. *cap.* 2. *dub.* 1. Ambroſinus *de immunitate, cap.* 16. Carolus de Graſſis *de effectibus clericatus effectu* 1. *num.* 9. Bellarminus *tom.* 1 *controv.* 5 *lib.* 1. *cap.* 28. Salas *de leg. diſp.* 14 *ſect.* 8. Suarez *lib.* 4 *de immunit. c.* 2. *& ſeqq.* Molina *de iuſt. diſp.* 31. & alii communiter, quos innui *de legibus diſp.* 10 *q.* 2 *punct.* 1. 3. 1. *n.* 2 *ſ.* 2. & ſupra *q.* 16 *p.* 2. *n.* 1. *& ſeqq. ſ.* 3. ubi alias rationes addidi.

2 Quòd Eccleſiaſtici quoad perſonas exempti ſunt à laica poteſtate, tàm jure civili, quam canonico, & divino, patet tum ex multis juribus Imperialibus, tum ex multis Conciliis, & textibus per me adductis *loco cit. de legibus*, & ſuprà *q.* 16. *puncto* 2 *loco cit.* ad quæ Lectorem remitto, ne ſæpius eadem ſine cauſa repetam.

3 Quòd verò Eccleſiaſtici quoad collectas, & onera liberi ſint tam jure humano, civili, & canonico, quàm divino, probatur; & quidem.

Primò: de jure civili conſtat *ex Authentic. nulla communitas C. de Epiſcop. & cleric.* ubi collectas ab Eccleſiaſticis exigi vetatur, *ex l. placet, C. de ſacroſanctis Eccleſ. & l.* 2. *C. de Epiſcop. & cleric.* ubi clerici, & eorum bona ab oneribus; gabellis, collectis, & ſimilibus eximuntur.

Secundò: de iure canonico idem patet *ex cap. non minus*, & *cap. adverſus, de immunit. Eccleſ.* & alibi pluribus in locis, quos referam *puncto* 4. *per totum tom.* 3. & præſertim in hac Bulla, in qua iura antiqua innovantur.

Tertiò: de jure divino idem colligitur, tum ex Matth. 17. ubi Chriſtus cum ſancto Petro hoc modo loquitur: *Reges terræ à quibus accipiunt tributum, vel cenſum à filiis, an ab alienis?* Deindè ſubdit, *ergò liberi ſunt filii*. Nomine autem filiorum hoc in loco non intelligitur tantummodò Chriſtus; quia in plurali loquitur, neque intelligendi ſunt omnes Chriſtiani; quia communi uſu, & experientia teſte, Chriſtiani laici tributum Principibus ſoluunt, ergò intelligendi ſunt Eccleſiaſtici, ut benè Hieronymus in eum locum, & alii apud Suarez *lib.* 4. *de immunit. cap.* 8. *num.* 16. tum ex *cap. quamquam, de cenſibus*, ubi ſic legitur: *Cum igitur Eccleſiæ, Eccleſiaſticæque perſonæ, ac res ipſarum non ſolùm iure humano, quinimò, & divino à ſæcularium perſonarum exactionibus ſint immunes, &c.*

Neque obſtat primò, dicere hoc ibi non definiri, ſed obiter dici; reſpondetur enim, etiamſi hoc admitterem cum Bellarmino *loc. cit.* & aliis; dicendum ſaltem eſſet, hanc fuiſſe doctrinam à Bonifacio VIII. in citato c. traditam, & ab Eccleſia receptam, & approbatam.

Secundò: non obſtat dicere *in citato* cap. ſermonem eſſe de cauſis Eccleſiaſticis, & ſpiritualibus; quia Summus Pontifex addit, *ac res ipſarum*. Ita Marta, Ambroſinus, & alii quamplures, quos retuli *q.* 16. *punct.* 2 *n.* 1. *& ſeqq. ſ.* 3. quibus adde Burſatum *conſ.* 42. *n.* 2. ubi teſtatur de magis communi, Filliucium *tract.* 16. *c.* 3 1. *quæſt.* 10. *nu.* 316. Belletum *diſquiſit. cleric. p.* 1. *tit. de exempt. cleric. & eorum bonorum, §.* 1. *n.* 1. *& ſeqq.* Reginaldus *lib.* 9. *n.* 381. ubi hanc communem vocat Canoniſtarum ſententiam, Alterium *diſp.* 19. *c.* 6. *dub.* 12. Duardum *hic q.* 20 *n.* 5. *verſ. undecimò*.

Ex dictis ſufficienter probata remanet propoſitio. Ex qua licebit inferre; conſuetudine induci non poſſe; ut Eccleſiaſticis tributa, & onera à laicis imponantur, quia Eccleſiaſtici iure divino liberi ſunt ab hujuſmodi oneribus à laicis imponendis. nulla autem conſuetudo legitima contra jus divinum induci poteſt, ut ſuo loco docui *q.* 15. *punct.* 4. §. 3 *per totum ſ.* 3.

An autem privilegio Summi Pontificis poſſint hujuſmodi onera imponi, patebit ex dicendis *ſequenti nu.* 12. *ſ.* 3. poſte. Obiicies contra dicta de exemptione Eccleſiaſticorum iure divino à tributis, & oneribus, Chriſtus Matthæi 17. præcepit ſolùm tributum pro ſe, & Petro, ergò ſignum eſt Eccleſiaſticos, qui longè ſunt inferiores Chriſto, & Petro, teneri tributum ſolvere.

Reſpondeo, ex eo loco potius colligi oppoſitum; tum quia Chriſtus iuſſit tributum ſolvi, ne ſcandali anſam præberet; tum quia ex illis verbis hic ſenſus elicitur à minori ad maius. Filii Regum exiſtentes in paterno regno liberi ſunt, & immunes ab oneribus, & tributis Regis; ergò à fortiori immunis eſſe debet Chriſtus, qui eſt Filius ſupremi Regis, cui omnes Principes, & Reges ſubiiciuntur: Deus enim eſt Rex omnium Regum. Quamobrem cum exactores tributorum ſcire vellent, cur Chriſtus tributum Cæſari non ſolveret, Chriſtus interrogavit Petrum, à quibuſnam ſolvendum eſſet tributum, à filiis, an ab alienis? Petrus reſpondit, ab alienis, ſubiunxit Chriſtus; *ergò liberi ſunt filii, ut autem non ſcandalizemus eos, vade ad mare, & invenies ſtaterem, illum ſumens da eis pro me, & te.*

Dices primò, ex hoc loco non colligi exemptionem, ſed potiùs obligationem ſolvendi, quia Chriſtus innuit tributum ſolvendum eſſe ab alienis, non autem à filiis. Chriſtus autem ſecundùm humanitatem non erat Filius Dei; nam vel ibi ſermo eſt de filiis naturalibus, vel adoptivis, vel de filiis quaſi per metaphoram ratione creationis. Non poteſt ibi eſſe ſermo de filiis adoptivis; alioquin ſequeretur, omnes iuſtos eſſe à tributis exemptos, quod non eſt admittendum; iſti enim, dum in gratia exiſtunt, ſunt filii adoptivi, & cum in hac vita conſtare non poſſit, quinam in gratia exiſtant, dicendum eſſet omnes fideles exemptos eſſe, cum omnes in ſtatu filiorum ſint, aut ſaltem illum habere poſſint, etiam inchoatum habeant per fidem, & per baptiſmum. Si Chriſtus locutus fuit de filiis per metaphoram, ratione creationis (creaturæ enim dici poſſunt filii Dei. Job. 38. 28. *qui eſt pluviæ pater*, & Deuteron. 32. 6. *Haccine reddis Domino popule ſtulte, & inſipiens; numquid non ipſe eſt pater tuus, qui creavit te.*) Sequitur, omnes homines liberos eſſe à tributis; quod nullus rectè ſentiens admiſerit, cum univerſali hominum praxi adverſetur: ſi locutus fuit de filiis naturalibus, ſequitur ex eo loco, Verbum divinum, id eſt, ſecundam Sanctiſſimæ Trinitatis perſonam gaudere privilegio immunitatis; non autem Chriſtum ſecundùm humanitatem, & multò minus alios Eccleſiaſticos.

Reſp. Chriſtum ibi locutum fuiſſe de filiis naturalibus, & propriis, ut patet, tum ex allatis rationibus, quæ ad hoc probandum faciunt, tum quia locutus fuit de illis filiis, quod Petrus intelligere poterat, & re ipſa intellexit: Petrus autem intellexit de filiis propriis, cum illos contradiſtinguat ab alienis, & extraneis, qui non ſunt filii naturales: cum autem Chriſtus non ſolùm, ut Deus ſit filius proprius, & naturalis Dei, verùm etiam, ut homo, ſequitur ipſum liberum fuiſſe à tributis, non ſolùm ut Deum, verùm etiam ut hominem. Quod autem Chriſtus ſit Filius Dei naturalis, etiam in quantum homo, patet; tum quia Lucæ 1. 35. dicitur, *quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur Filius Dei*, & ad Rom. 9. 32. *qui proprio Filio non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum.* Sed Chriſtus non eſt natus ex Maria Virgine, & traditus pro nobis ut Deus, ſed quatenus homo; ergò eſt filius Dei naturalis, ut homo; tum quia Chriſtus in quantum homo, vel eſt filius naturalis, vel adoptiuus; ſed non poteſt dici filius adoptiuus: adoptio enim ex communi Theologorum, & iuriſperitorum ſententia, eſt aſſumptio, ſeu acceptatio perſonæ extraneæ ad hæreditatem; ergò eſt filius naturalis. Ità S. Tho. 3. *p. q.* 23. *art.* 4. Suarez 3. *p. de Incarnat. & in tract. de fidei defenſione lib.* 4. *de immunit. cap.* 5. *num.* 7. Salmeron *tom.* 6. *de miraculis Chriſti, tract.* 37. Becanus 3. *par. de Incarn. cap.* 18. *q.* 4. *&* 5. & alii.

Ut autem rectiùs intelligatur, quo pacto dici poſſit, Chriſtum, in quantum eſt homo, eſſe Filium Dei naturalem, advertendum eſt, illam particulam, *in quantum homo*, dupliciter ſumi poſſe. Primò, ratione perſonæ, ſeu ſuppoſiti. Secundò, ratione naturæ. Si ſumatur ratione perſonæ, ſeu ſuppoſiti, certum eſt, Chriſtum eſſe Filium Dei naturalem; quia illud ſuppoſitum, eſt Filius Dei naturalis, & natura humana Chriſti non habet aliud ſuppoſitum præter divinum; nec illud ſuppoſitum, ex eo quòd in eo ſubſiſtit natura humana, deſinit eſſe Filius Dei naturalis. Si verò illa particula, *in quantum homo*, ſumatur ratione naturæ, dici poteſt primò Chriſtus Filius Dei naturalis, non per æternam generationem, ſed propter gratiam unionis, per quam ipſa naturalis filiatio ſubſtantialiter coniuncta eſt humanitati.

Secundò, quia ratione unionis hypoſtaticæ habet ius ad hæreditatem æternam; hoc autem ius non eſt adoptionis, quia non eſt datum perſonæ extraneæ, ſed eſt fundatum in ipſa unione hypoſtatica; conſequenter dici poteſt connaturale; licèt enim datum ſit naturæ extraneæ; non tamen datum eſt perſonæ extraneæ, ut benè argumentatur Becanus *loco cit. q.* 5. *n.* 6.

Dices ſecundò, ex præfatis Chriſti verbis non colligi, Petrum immunem eſſe à tributis; cùm ipſe non eſſet Filius Dei, nec comprehendatur ſub illis verbis, *ergò liberi ſunt filii*.

Reſpondeo primò, quamvis Petrus ſub illis verbis explicitè non comprehenderetur, ſufficienter tamen comprehenditur in ſubſequentibus, in quibus Chriſtus indicat à Petro ſolvendum tributum ne ab aliis ſcandalum ſumatur; ſupponit ergò Petrum de iure liberum eſſe à tributis, & ad illud ſolvendum teneri ſolùm ratione vitandi ſcandali.

Reſpondeo ſecundò, immunitatem Petri colligi etiam ex illis verbis hoc pacto intellectis, & explicatis: Filius Regis liber eſt à tributis; ergò etiam domeſtici, & familiares ipſius; ergò à fortiori liber eſt Petrus, qui eſt domeſticus, & familiaris Chriſti, eiuſque Vicarius, & ſucceſſor futurus.

Dices tertiò, hinc ſaltem colligitur alios Apoſtolos, & Eccleſiaſticos exemptos non eſſe à tributis, cum Chriſtus videatur ſolum voluiſſe eximere Petrum, ibi, *ut autem non ſcandalizemus eos, da pro me, & te.*

Reſpondent primò, nonnulli: alios Apoſtolos tunc temporis non adfuiſſe; conſequenter opus non fuiſſe de ipſis ſermonem facere. Verùm quidquid ſit de hac reſponſione, quæ facilè reiici poteſt, tum quia ſolido caret fundamento; tum quia ex forma loquendi, in plurali prolata ab exactoribus tributorum, ſatis indicatur alios Apoſtolos adfuiſſe, ibi, *Magiſter veſter non ſoluit didrachma.*

Reſpondeo ſecundò: illam exemptionem ſatis colligi ex reſponſione ſecundæ obiectionis: quia ſicut familiares filii Regis immunes ſunt à tributis: ità à fortiori familiares, & domeſtici Chriſti, qui eſt Rex regum, & Filius naturalis Dei.

Reſponderi poteſt tertiò Petrum, qui caput Apoſtolorum futurus erat, repræſentaſſe etiam alios Apoſtolos, & Eccleſiaſticos, & vicem totius Eccleſiaſtici ſtatus geſſiſſe, ut in ſimili eadem verba interpretatur S. Auguſtinus *ſermone* 6. *de verbis Apoſtoli*. Sicut ergò Petrus non debebat tributum ſolvere, niſi ratione vitandi ſcan-

dali:

dali: ità neque alii Apoſtoli, & Eccleſiaſtici, quorum vices Petrus gerebat. Vide Suarez *lib.4. de immunitate c. 5. & c.8. n.16. & ſeqq.* & Salmeron. *loco cit.*

§. III.

In quibus caſibus licitum ſit collectas, & onera Eccleſiaſticis imponere.

1 *Clericus habitum aſſumens in fraudem vectigalium, vectigal ſolvere tenetur, cum fingit clericalem ſtatum aſſumere ſecus ſi re ipſa, & ex animo ſtatum clericalem aſſumat.*

2 *Clericus immunis videtur à tributis, etiamſi divinis non inſerviat, & alia in Concilio Tridentino* ſeſſione 23. cap. ſexto, *præſcripta non ſervet.*

3 *Clericus Latinus conjugatus non eſt immunis ab onere tributorum.*

4 *Clerici feudatarii tenentur ad tributa.*

5 *Clericus negotiationem lucrativam exercens, tenetur ad gabellas pro rebus, quas negotiationis cauſa defert.*

6 *Negotiationem lucrativam, ſivè mercaturam quiſnam exercere dicatur.*

7 *Clericus non tenetur per ſe oſtendere gabellariis res, quas ad ſui uſum defert, ſed attendenda eſt conſuetudo.*

8 *Clericus negotiator non tenetur vectigal ſolvere ex rebus, quas negotiationis cauſa advehit, antequam ter admoneatur, juxtà probabiliorem ſententiam.*

9 *Clericus negotiator amittit immunitatis privilegium ſolùm quoad ea, quæ negotiationis cauſa tractat.*

10 *In controverſia inter Clericum, & exactores ſuborta ſtandum eſt juramento Clerici, vel famulorum in abſentia.*

11 *Iudex Eccleſiaſticus adeundus eſt, dum ſuboritur dubium inter Eccleſiaſticum, & exactores vectigalium.*

12 *Tributa, & onera imponi poſſunt à laicis de conſenſu Summi Pontificis.*

13 *Facultas imponendi collectas Eccleſiaſticis ceſſat ceſſante cauſa impoſitionis.*

14 *Laici non acquirunt jus imponendi collectas ob conſuetudinem.*

15 *Tributa, & onera non poſſunt à laicis imponi Eccleſiaſticis pro reparatione pontium, pro munitione caſtri auctoritate propria.*

16 *Tributa non poſſunt à laicis imponi Eccleſiaſticis de conſenſu Epiſcoporum, aliorumve Prælatorum; etiamſi Princeps ea velit imponere ob publicam utilitatem.*

17 *Ad imponenda onera, & collectas Eccleſiaſticis tres conditiones requiruntur: 1. ut laicorum facultas non ſufficiat; 2. ut cauſa imponendi collectam, ſeu onus Eccleſiaſticis principaliter, & immediatè reſpiciat Eccleſiaſticos, non generali ſolùm ratione; 3. Aſſenſus Epiſcopi cum conſenſu Cleri in caſu neceſſitatis, ità ut non pateat aditus ad Pontificem; ſi tamen pateat aditus ad Papam, non ſufficit conſenſus Epiſcopi, & Cleri.*

18 *Tributa, & onera directè, & immediatè reſpicientia utilitatem bonorum Eccleſiaſticorum ſolvenda ſunt à clericis ex æquitate, & vi directiva.*

19 *Clerici, aliive ſolventes taleas, ſeu collectas ex proventibus, vel bonis Eccleſiaſticis, excommunicationem non incurrunt.*

UNICA PROPOSITIO.

NOnnulli percenſentur caſus, in quibus Eccleſiaſtici à collectis, & oneribus ſæcularium immunes non ſunt.

1 Primus caſus eſt, quando quis habitum clericalem aſſumit in fraudem vectigalium, ne ſcilicet ſolvat vectigalia, ſed re ipſa non eſt clericus. Ratio eſt, tum quia fraus patrocinari non debet fraudem committenti; tum quia immunitas conceſſa eſt Eccleſiaſticis, & ipſorum bonis: hic autem non eſt Eccleſiaſticus, cum habitu fingat ſe clericum, & re ipſa non ſit, ut ſuppono. Si verò re ipſa ſit clericus, prima tonſura initiatus, nec clericalem habitum dimiſerit, gaudet immunitate collectarum, & onerum; quia hic eſt perſona Eccleſiaſtica, conſequenter privilegiis Eccleſiaſticorum gaudet. Et hoc verum eſt, etiamſi clericalem ſtatum aſſumpſerit hoc animo, ut liber fieret ab oneribus tributorum, & onerum: utitur enim jure ſuo, ſtatum clericalem aſſumendo; & iſta intentio non tollit ſtatum clericalem: conſequenter neq; immunitatem ratione ſtatus Eccleſiaſtici conceſſam. Et hoc ampliandum puto: etiamſi ad ſtatum clericalem advolaverit animo poſteà dimittendi eumdem ſtatum; nam illa intentio non tollit ſtatum clericalem ſubſequentem; conſequenter neque tollit privilegium immunitatis clericali ſtatui conceſſum.

Nec eſt eadem ratio de illo, qui patrato delicto clericalem habitum aſſumit intentione vitandi ſæculare forum, & animo non perſiſtendi in ſtatu clericali, quem ſuprà diximus *quæſt. 16. ſect. 1. punct. 5. n 10. tomo 3. & ibi punct. 6. num. 5. tom.* 3. non gaudere privilegio fori; nam ille propriè dicitur, clericalem ſtatum capeſſere in fraudem fori ſæcularis, cùm ob præcedens delictum foro laicali ſubiiceretur, & cauſa vitandi forum ſæculare, ad clericalem ſtatum advolet. Hic autem, de quo loquimur, ad ſtatum clericalem aſcendit, ut privilegio clericali utatur, dum in clericali ſtatu perſiſtit; conſequenter jure ſuo uti cenſetur, cùm in hac parte poteſtati ſæculari non ſubjiciatur, nec quidquam antea fecerit, propter quod iſto privilegio gaudere nequeat tempore ſtatus clericalis. Hoc pacto intelligenda ſunt quæ tradidi *de contractibus, diſp.2.q.9. puncto* 2.

n. 2. *tom.* 2. cum Stephano Quaranta. Idemque ſuſtinet Duardus *can.18. qu.7. num.* 2. ubi hoc limitandum putat, modò hujuſmodi clericus divinis inſerviat, & reliqua in Concilio Tridentino *ſeſſ.* 23. *cap.* 6. præſcripta ſervet, alioquin non gaudet privilegio immunitatis. Eamdem limitationem admittit Reginaldus *lib. 9. cap.* 25 *num.376. notab.* 3. Suarez *l.4. de immunit. ca* 26 *num.* 14. Coriolanus *hic verſic. quam amplia*. Sed hæc limitatio mihi diſplicet; quia etiamſi.

2 Clericus ſimplex unum habens beneficium, non gaudet privilegio fori, niſi habitum, & tonſuram deferens alicui Eccleſiæ ex mandato Epiſcopi inſerviat, vel in Seminario clericorum, aut in aliqua ſchola de licentia Epiſcopi verſetur, juxtà Trid *loc. cit.* nihilominus aliis privilegiis non privatur; quia Concil. Trid. prædicta requirit ſolùm in eo, qui privilegio fori gaudere cupit; conſequenter non eſt facienda extenſio ad alia privilegia.

3 Secundus caſus eſt de clerico conjugato: clericus enim Latinus conjugatus caret omnibus privilegiis Eccleſiaſticis, excepto privilegio canonis, & fori; hoc n. gaudet *c. clerici, de cler. coniug. in* 6 modò ſervet ea, quę in Concilio Trid *ſeſſ. 23. c.6 præſcripta ſunt* Ita Carolus de Graſſis *de effectibus cleric. effectu* 3 *n* 4 Covar *pract q. c* 31. *num* 9. Panormit. *c. ex p. n.* 2 Alterius *diſp.* 19. *c.*6 *dub* 9. Duardus *q.13. n.1* Suarez *de immunit. li.4. c.*28 Belletus §.6. *n.*2. & alii, quos *in hac diſp q.*16 *ſect.*1. *punct* 6. *n.* 34. *& ſeq.* *s.*3. adduxi contra nonnullos alios apud Carolum de Graſſis *loco cit.*

Secùs dicendum eſt de clericis Græcis conjugatis: iſti enim ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ; conſequenter privilegio immunitatis, Eccleſiaſticis conceſſo, fruuntur. Ita Carolus de Graſſis *effectu* 3. *nu.* 46. *& n.*237. ubi hoc privilegium extendit etiam *ad uxores*. Quaranta *verbo vectigal ſub initium*, Azor. 1 *part. lib* 5. *can.* 12. Coriolanus *hic ver. ſecundò amplia*, Duardus *loco cit.* & alii contra Cardinalem Tuſcum §. *bona concluſ.* 314. & alios apud Carolum de Graſſis *num.* 45.

4 Tertius caſus eſt de clericis feudatariis: perſpicuum enim eſt, Eccleſiaſticos feudatarios teneri ad onera ratione feudi impoſita; quia clericus in iis, quæ ad feudum pertinent, ſubiicitur domino feudi, licet ſæculari, ut multis Doctoribus citatis, docui ſuprà *q.16. punct.6. num. 6. tom.* 3. Idemque in terminis tradunt Marta *de juriſdict. par 4. caſu* 10. *num.*13. Duardus *hic quæſt.* 10. Reginaldus *lib 9. num.*380. & alii quamplures apud Carolum de Graſſis *effectu* 3. *num.*279. *& ſeq.*

5 Quartus caſus eſt, quando clericus negotiationem lucrativam exercet; tunc enim tenetur pedagia, & gabellas ſolvere pro rebus, quas negotiationis cauſa defert, vel deferri facit, vel tranſmittit, *c. quanquam de cenſibus*. Idem dic quando clericus aliis de cauſis privilegia clericalia amiſit.

6 Sed modò dubium eſt primò, quiſnam dicatur mercaturam exercere, ſeu negotiationem lucrativam facere.

Reſpondeo, illum dici, qui aliquid emit, vel contractu oneroſo acquirit, ut ex illius venditione lucrum referat. Secùs ſi aliquid emat ad ſui, vel familiæ ſuſtentationem, & deinde data occaſione lucri; idem lucro vendat; cum enim hoc non emerit ad vendendum, vel permutandum cum lucro, non dicitur juxta communem loquendi uſum negotiari: attendi enim in hac re ſolet finis, ſeu prima deſtinatio, ob quam res contractu acquiritur, & venditio in caſu propoſito eſt quaſi per accidens. Ita Navarr. *cap. 23. num.* 81. Quaranta *verbo vectigal, verſic. tertio quatenus*, Suarez *diſp.* 23. *ſect.* 4. *num.* 21. Molina *de iuſt diſp.*339 *&* 672. Duardus *hic qu.* 8. *num.* 47. Regin *lib.*9 *n.* 379 Belletus *de exempt. cleric à mun* § 4. *n.*5 & alii.

Addunt etiam multi DD. ad negotiationem requiri, ut quis res emat, ut eas non mutatas iterùm vendat. Secùs ſi res ſua cura, induſtria, aut labore mutatas vendat. Ita Reginaldus *loco cit.* Panormit Roland. & alii apud Carolum de Graſſis *num* 181. apud Belletum *loco cit.* § 4. *ad finem*, plures alios ego retuli *de reſtit. in partic. diſput.2. quæſt. 9. punct.2. num.*4. 5.6 *&* 7. *tomo* 2. *&* 161 *diſput.2 quæſt.* 1. *par.5. num.* 18. *&* 19. *tom.* 2. Alii verò nomen negotiationis latiùs ſumunt, & extendunt etiam ad res aliqua induſtria mutatas à venditore.

Hinc ſequitur primò: illum, qui gregem conducit, ut ex illa lac, & caſeum conficiat, & cum lucro vendat, cenſeri poſſe negotiationem exercere, ſaltem juxtà ſecundam ſententiam; conſequenter teneri ad onera cæteris negotiatoribus impoſita in eo negotii genere, quod exercet. Idem dic de illo, qui agrum conducit, ut fructus inde perceptos cum lucro vendat: hoc enim genus eſt negotiationis.

Secùs ſi agrum conducat, ut ex illius fructibus ſe, & familiam ſuſtentet; is enim non dicitur negotiari, qui aliquid ad ſui, vel familiæ uſum accipit: ſicut etiam clericus conductori ſuccedens poteſt in conductione perſeverare, donec locationis tempus finiatur, & interim agri conducti fructus vendendo non dicitur negotiari; quia ipſe non accepit agrum, ut inde lucrum referret, ſed quia jus habet ſuccedendi primo conductori, cujus onus in ſucceſſorem tranſmittitur. Ita Leſſius *lib.2. c.21. n.6.* Molina *diſp.*342 *nu* 7. Reginald. *loco cit.*

Secundò ſequitur, illum, qui equum emit hoc animo, ut illum locet, vocari poſſe negotiatorem: conſequenter ad gabellam, quæ ex tali contractu ſolvi conſuevit, obligari; quia contractum oneroſum celebrat, ut indè lucrum recipiat. Ità Molina *diſp.*342. *n.*14. Quaranta *loco cit. verſ ſimiliter.*

1 3 Tertiò

Digitized by Google

Tertiò illum non dici negotiari, qui eluum, & oleum, & alia, quæ ex ſuo agro colligit, vendit, ſive in eodem loco vendat, ſive aliò transferenda curet, ubi chariùs vendere poſſit: nullus enim negotiari cenſetur, vendendo res ex propriis bonis Eccleſiaſticis, vel patrimonialibus collectas, ex Toleto, Sylveſtro, & aliis, quos retuli de contractib. diſp. 2. q. 9. punct. 2. n. 4. & ſeqq. t. 2. Quibus adde Carolum de Graſſis effectu 3. & Belletum loco cit. §. 4. Quidquid Berthachinus, Parpalius, & alii in oppoſitum ſentiant apud Carolum de Graſſis n. 178.

Quartò illum non vocari negotiatorem, qui animalia emit, illaque in propriis agris educat, & nutrit, ut poſtquam grandiora, vel pinguiora effecta fuerint, vendat, veluti quoſdam fructus ex agro provenientes. Ità DD. citati, qui hoc idem ſentiendum putant de eo, qui pullum emit, ut grandiorem effectum vendat, tum quia hoc induſtriæ, & artificii genus eſt potius, quam negotiationis, tum quia id uſu permiſſum videtur, cùm indecentiam non arguat. Hinc patet quid dicendum ſit de illo, qui in ſuo fundo venam ferri, vel metalli habet, indèque ferrum confici, & vendi curat; de qua re vide Navarr. c. 27. num. 128. Molinam diſp. 342. n. 7. Carolum de Graſſis loco cit. num. 108. ubi plures alios refert, Duardum q 8. cit. n. 16. qui arbitrantur iuſtum cenſeri negotiatorem. Secùs dicendum eſt in ſententia Reginaldi, Panormit. Belleti, & aliorum qui eum non putant negotiatorem, qui aliquid emit, illudque mutata forma vendit. Idem tenet Federicus de Senis conſil. 207. Quintò illum non appellari negotiatorem, qui vinum, panem, vel alia ad ſui, vel familiæ ſuſtentationem emit, conſequenter non teneri ad ſolutionem vectigalis negotiatoribus iniuncti. Ità Molina loc. cit. Quaranta, & alii, quos retuli de contract. loco cit. n. 4. & ſeqq. tom. 2.

7 An autem clericus teneatur oſtendere gabellario res, quas ad ſui uſum ducit, licèt ad gabellæ ſolutionem non teneatur, communis Iuriſperitorum opinio eſt teneri. Ità Bald. conſ. 79. lib. 2. Roland. conſ. 71. num. 22. l. 4. & alii apud Achillem de Graſſis effectu 1. num. 257. & apud Belletum §. 6. num. 1. Sed quid ego ſentiam patet ex dictis de contract. diſp. 2. quæſt. 9. num. 5. & 6. tom. 2. ubi dixi, non teneri, nec poſſe cogi, ſi agatur de re ad ſui, & familiæ ſuſtentationem.

8 Secundò dubium eſt, utrùm clericus negotiator teneatur ex rebus, quas negotiationis cauſa advehit, vel tranſmittit, vectigal, & onus ſolvere, antequam ter moneatur, ut à negotiatione deſiſtat.

Reſpondeo duplicem eſſe Doctorum ſententiam.

Prima eſt Molinæ de iuſt. diſp. 342. n. 10. Duardi hic q. 8. n. 9. Alterii diſp. 19. c. 6. col. 10. quæſtio 3. Butrii, Panormit. Ferreti, & aliorum apud Carolum de Graſſis effectu 3. num. 184. exiſtimantium teneri: etiamſi trina admonitio non præceſſerit. Ratio eſt, quia in c. quamquam, de cenſibus, excipiuntur ab immunitate gabellarum, qui cauſa negotiandi res aliquas deferunt, vel deferri faciunt, vel tranſmittunt, nec ulla mentio ſit trinæ admonitionis. Hæc ſententia probabiliſſima eſt.

Secunda ſententia, quæ mihi probabilior videtur, eſt Rodriquez in ſumm. cap. 73. num. 11. Lopez in inſtruct. q. 2. cap. 41. Reginaldi l. 9. num. 379. ad finem, Antonii de Souſa hic t. 19. diſp. 92. num. 3. ad finem, & aliorum aſſerentium Eccleſiaſticos non teneri tributa ſolvere, antequam ter admoneantur, ut mercaturam non exerceant. Ratio eſt, tum quia in cap. ex litteris. de vita, & honeſt. cleric. decernitur, clericos exercentes negotia non gaudere privilegio clericali, quoad facultates, ſed ſubiacere ſtatutis, & conſuetudini patriæ, ſi ter moniti non reſipiſcant, ſupponitur ergò hujuſmodi clericos privilegio clericali immunitatis, & exemptionis, quoad facultates, gaudere: antequam ter admoneantur, tum quia clerici negotia exercentes verè ſunt Eccleſiaſtici, ergò Eccleſiaſticorum privilegiis gaudent; donec illis priventur: illis autem non privantur; niſi poſt trinam admonitionem. c. ex litteris, citato.

Ad argumentum primæ ſententiæ reſpondetur ſatis eſſe, ut mentio trinæ admonitionis fiat, in cap. ex litteris, cit. unus enim textus alium declarat. Hoc pacto intelligenda ſunt, quæ tradidi de contractibus loco ſuprà citato n. præcedenti.

9 Tertiò dubium eſt, utrùm clericus negotia exercens amittat privilegium immunitatis non ſolùm quoad bona, quæ negotiationis gratia tractat, ſed etiam quoad alia.

Reſpondeo amittere ſolùm quoad ea, quæ ad negotiationem pertinent. Ratio eſt, quia ità expreſſè ſancitum videtur in c. quamquam, de cenſ. ubi ab exemptione pedagiorum, vel guidagiorum ea ſolùm excipiuntur, quæ cauſa negotiandi deferuntur, vel tranſmittuntur. Ità Alterius loc. cit. q. 3. contrà Ferretum de gabellis n. 582. Carolum de Graſſis effectu 3. n. 177. ubi alios refert.

10 Quartò dubium eſt, quid faciendum ſit, quando inter clericum, & exactores vectigalium controverſia oritur de clericatu, vel de fine ad quem res deferuntur, utrùm ſcilicet cauſa negotiandi deferantur, an ad alium finem, vel an ſuæ ſint, vel alterius.

Reſpondeo, ſtandum eſſe iuramento clerici, vel ipſius nunciorum, ſeu famulorum, dum clericus abſens eſt, niſi perſonarum qualitas, aut aliæ circumſtantiæ aliud ſuadeant. Ratio eſt, quia nimis grave foret Eccleſiaſticis pro huiuſmodi rebus ad iudices paſſim recurrere: ergo iuramento ipſorum, vel famulorum ſtandum eſt. Ità Stephanus Quaranta verbo vectigal. verſ. & quia, Duardus can. 18. quæſt. 13. num. 3. & q. 16. ad finem. Belletus diſquiſit. clerical. p. 1. tit. de exempt. cleric. §. 6. numer. 1. Alterius diſp. 16. cap. 6. col. 10. quæſt. 2. Baldus, Iaſon, & alii apud Carolum de Graſſis effectu 3. num. 185. & 258. & apud Belletum loco cit.

11 Verùm ſi pro deciſione dubii iudicem adire contingat, adiri debet iudex Eccleſiaſticus, ut alibi oſtendi loco ſtatim citando, quia clericus coram laico conveniri non debet. Ità Rolandus conſil. 71. Duard. q. 13. n. 3. Alterius loco cit. quæſtio 2. ubi refert Cardinalem, & Ancharanum, omiſſis iis, quos ſuprà retuli q. 16 ſect. 1. punct. 6. nu. 30. tom. 3. & plures alios refert Carolus de Graſſis de effect. cleric. effect. 1. q. 1. nu. 1268. & Belletus loco cit. n. 1. ad finem.

12 Quintus caſus, in quo licitum eſt collectas, & onera Eccleſiaſticis imponere, eſt, dum id fit de conſenſu, & expreſſa Summi Pontificis licentia; nam quod laici tunc temporis agunt, cenſentur agere ex facultate ſibi à Papa delegata, & conceſſa. Summus tamen Pontifex non ſolet hanc facultatem laicis concedere, niſi gravis neceſſitas, vel publica utilitas, vel pietas id exigat, tum quia impoſitio tributorum iuſtam cauſam requirit, tum quia ſic colligitur ex cap. non minus & cap. adverſus, de immunit. Vide Alterium diſp. 19. cap. 2. lib. 5. Duard. hic q. 3. Navarr. in manuali cap. 17. num. 207. Carolum de Graſſis effectu 3. num. 287. & Belletum § 2.

13 An verò ceſſante cauſa, ob quam Summus Pontifex facultatem laicis conceſſit imponendi Eccleſiaſticis collectas, & tributa, ceſſet etiam facultas laicorum.

Reſpondeo ſolutionem huius difficultatis ſatis conſtare ex dictis de diſpenſat. & de privilegiis qu. 3. punct. 8. §. 2. num. 4. & 5. tom. 2. ubi dixi, ceſſante cauſa ceſſare privilegium conceſſum contrà legem, vel contrà ius alterius ad quæ me remitto. Præterea videri poteſt Alterius diſp. 19. cap. 2. ad fin. verſ. quod ſi, & Duardus hic quæſt. 3. ad finem, ubi reſpondent ceſſare; quia veriſimile non eſt Summum Pontificem velle, ut huiuſmodi privilegium duret ceſſante in totum eius conceſſionis cauſa, præſertim cùm illa conceſſio iuribus, & immunitati Eccleſiaſticorum, quæ valdè favorabilis eſt, adverſetur.

14 Quæres primò, utrùm conſuetudo tribuat ius laicis imponendi collectas, & onera Eccleſiaſticis.

Reſpondeo negativè, etiamſi conſuetudo ſit longæva, vel immemorabilis. Ratio eſt, tum quia probabiliſſimum eſt Eccleſiaſticos iure divino immunes eſſe ab oneribus, & tributis laicorum: nulla autem conſuetudo poteſt iuri divino derogare, ut probavi de legibus diſputat. 5. quæſt. 1. punct. ultim. §. 3. num. 8. tom. 2. tum quia huiuſmodi conſuetudo eſt contra libertatem Eccleſiaſticam: in authent. autem Caſſa, C. de ſacroſanct. Eccleſ. caſſa, & irrita eſſe, denunciari per totam Italiam præcipiuntur omnia ſtatuta, & conſuetudines contrà libertatem Eccleſiæ, & Eccleſiaſticas perſonas inducta, tum quia laici incapaces ſunt iuris in Eccleſiaſticos, ut ſuperiùs probavi quæſt. 15. punct. 4. n. 1. & ſeqq. tom. 3. poteſtas autem imponendi collectas, & onera Eccleſiaſticis ſupponit ius in Eccleſiaſticos, tum quia Bulla non obſtante quavis conſuetudine excommunicat eos, qui collectas, & onera Eccleſiaſticis imponunt ſine ſpeciali Summi Pontificis facultate. Idemq; expreſſè habetur in cap. quamquam, de cenſibus. Ita Ruinus conſil. 117. in fine tom. 4. Beroius conſil. 31. num. 17. Surdus conſil. 41. tom. 1. Filliucius tract. 16. cap. 11. quæſt. 2. num. 293. Suarez lib. 4. de immunit. cap. 32. Reginald lib. 9. num. 381. Duardus q. 20. num. 5. Panormit. Lupus, & alii apud Carolum de Graſſis de effectib. cleric. effect. 3. num. 110. & ſeqq. apud Alterium cap. 6. dub. 12. & apud Belletum de exempt. §. 6. num. 1. contra Bartolum in l. 1. C. de auro coronario lib. 10. & alios apud Ugolinum hic §. 1. apud Carolum de Graſſis loc. cit. num. 114. & ſeq. Hoc tamen à Baldo, Riminaldo, & aliis, quos citat, & ſequitur Carolus de Graſſis loco cit. num. 119. limitatur, niſi conſuetudo introducta ſit, & obſervata cum tolerantia Summi Pontificis: Summ. Pontifex videtur huiuſmodi uſum, & conſuetudinem approbare.

Sed oppoſitum mihi probatur, quia Summus Pontifex circa finem huius Bullæ reprobat omnem conſuetudinem decreti huius Bullæ contrariam, & in hoc canone ſimpliciter, & indiſtinctè excommunicat omnes imponentes Eccleſiaſticis perſonis, vel Eccleſiaſticorum bonis collectas, vel onera; ergo non præſumitur conſuetudinem approbare.

15 Quæres ſecundò, utrùm Principes poſſint clericis imponere collectas, tributa, & alia onera pro reparatione pontium, vel murorum civitatis, pro munitione caſtri, pro conſervanda via, pro arcendis hoſtibus, vel pro alia ſimili cauſa, publicam utilitatem reſpiciente.

Reſpondeo Principes non poſſe propria auctoritate, & abſq; conſenſu Summi Pontificis huiuſmodi onera clericis imponere; etiamſi cauſa publicæ utilitatis imponat. Ratio eſt, tum quia clerici exempti ſunt à laica poteſtate quoad perſonas, & quoad bona, ut ſuperiùs probatum eſt punct. 3. num. 11. tom. 3. & quæſt. 16. ſect. 2. punct. 1. num. 2. tom. 3. tum quia ſic decernitur in cap. adverſus, de immunitate, tum quia bona Eccleſiaſtica ſacris uſibus deputata, non debent ad profanos, & communes uſus converti. Imò alia etiam bona, quibus Eccleſiaſtici aluntur, gravari non debent: quia communiter cedunt etiam in utilitatem laicorum aut ſaltem ſunt veluti accidentaria, & acceſſoria perſonæ; conſequenter exemptionem perſonæ participare debent, ne laici occaſionem arripiant gravandi Eccleſiaſticos, tum quia clerici pro communi populorum utilitate laborant; ergo par eſt, ut communibus utilitatibus perfruantur; etiamſi ad illas ſimpliciter non concurrant, tum quia clerici non debent eſſe deterioris conditionis militibus,

&

Digitized by Google

& magiſtratibus :ſed iſti ab oneribus , & conſtitutionibus eximi conſueverunt ; ergo etiam eximi debent clerici, qui non minus publicæ utilitati inſerviunt, quam milites,& magiſtratus , & jus publicum non ſolùm conſiſtit in magiſtratibus, verùm etiam in ſacris, & in Sacerdotibus , c. ius publicum. diſt. 1. ite Belletus tit. de exempt. cleric. §.2. Alterius cap. 6. dub. 8. Marta loco ſtatim citando , Filliuc. hic n.296. Berous conſil.31. n.14. Suarez lib.4. de immunit. c. 26. num. 14. Alterius hic diſp.19 c.1. Duardus hic q 3. & q. 12. Molina diſp 6. num.27. Antonius de Souſa hic diſp 92.n.7. Purpurat. conſ 335. & 485. Dec. conſ 14 n.50. Carolus de Graſſis de effect. clericatus, effectu 3. num. 230. & ſeq. & alii communiter, quos præcitati DD. referunt, omiſſis quàm pluribus aliis , quos ego adduxi de contract. diſp.2. quæſt 9.n.3. & ſeqq. t. 2. contra Purpuratum ſibi contrarium conſ. 50. per totum l.5 & conſ.324 Suardum conſ. 301.n.3.lib. 3. & alios apud Belletum apud Carolum de Graſſis loco cit. & apud Gutt. leg 1. pract. q. cap.3.

Dici , propria authoritate , & abſq; conſenſu Summi Pontificis , quia de conſenſu Summi Pontificis prædicta onera imponi poſſunt ob publicam utilitatem , quoties facultates laicorum non ſufficiunt ad conſulendum neceſſitatibus , & utilitatibus civitatum, vel aliorum locorum . Ratio eſt , tùm quia in canone hujus Bullæ cujus explicationem proſequor , ſimpliciter excommunicantur imponentes taleas , collectas , vel alia onera , ſine ſpeciali , & expreſſa Summi Pontificis licentia , tum quia idem expreſsè cautum eſt in c. clericis, de immunit. in c. adverſùs , cit. ubi dicitur in neceſſitatibus , & utilitatibus civitatum, vel aliorum locorum , cùm non ſufficiunt facultates laicorum clericos conveniri non poſſe niſi prius Summus Pontifex conſulatur ; de conſenſu igitur Summi Pontificis collectæ , & onera clericis imponi poſſunt ob publicam utilitatem , dum facultates laicorum non ſufficiunt .

16 Rogabis , utrùm de conſenſu Epiſcoporum, aliorumve Prælatorum , vel clericorum laicus Princeps poſſit Eccleſiaſticis, ob publicam neceſſitatem , & utilitatem tributa , & onera imponere.

Reſpondeo: negativè ; quia in c. adverſus , de immunit. Eccleſ. conſenſus Papæ poſtulatur . Quamquam ſi Epiſcopus , & clericus conſenſum præſtent inconſulto Papa, factum tenet, quia in cap. adverſus , & in aliis juribus non additur verbum irritans, & alioqui jure ordinario talem conſenſum præſtare poſſunt ; quamquam ſi hoc faciant inconſulto Papa , delinquunt contra præcitatum textum , & jure meritò puniri poſſunt. Ita Suarez lib. 4 de immunitate c.26.n.17. ad finem .

Hoc tamen limitatur, niſi periculum ſit in mora, id eſt , niſi magna ſit neceſſitas , quæ recurſum , & aditum ad Papam ſine periculo , aut ſcandalo non permittat , nam ſi gravis neceſſitas ſuperveniat , nec Summus Pontifex commodè conſuli poſſit , Epiſcopus una cum clero poterit in impoſitionem , & exactionem prædictarum collectarum , & onerum , conſenſum præſtare , quia hæc ei facultas datur in cap. non minus , de immunit. Ita communiter Doctores .

17 Rogabis quid ſervandum ſit , dum collectæ , & onera Eccleſiaſticis imponuntur ob publicam utilitatem .

Reſpondeo : tres conditiones ſervandas eſſe ,

Prima: eſt , ut laicorum facultas non ſufficiat : alioqui Epiſcopus conſenſum præſtare non poteſt : quia hæc conditio requiritur in c. non minus , & in c. adverſus iam citatis , de immunit. Ita Marta 4 p. cont. 1. caſu 1. num. 52. Borrellus conſil. 74. num. 32. Bellerus loco cit. §.2. num.3. Decianus conſil. 51. num. 31 lib. 3. Molina diſp.672. Carolus de Graſſis num.244 Suarez lib. 4. de immunit. ca. 26. n.15. & alii communiter.

Secunda eſt, ut cauſa, ob quam collecta , ſeu onus clericis imponitur, principaliter, & immediatè reſpiciat Eccleſiaſticos , & non generali ſolùm ratione . Ratio eſt , quia alioquin ſequeretur Eccleſiaſticis ſemper imponi poſſe tributum, quoties laicis imponitur, cùm tributum quatenus ob commune bonum imponitur in Eccleſiaſticorum etiam utilitatem aliqua ratione cedat. Ita Sylveſt. ver. immunit. 3. n.20. Antonius de Souſa hic diſp 92 n.7. Riminald. ſenior conſ 704. n 8. Carolus de Graſſis n.234 & alii .

Ex quo fit, ut clerici nequeant obligari ad tributum impoſitum pro ſumptibus factis in adventu Regis, vel pro victoria ab hoſtibus reportate , ut benè Ugol hic c.18.§.5 n.3.

Tertia , ut cùm aſſenſu Epiſcopi , ſimul adſit conſenſus clericorum ; quia in c. adverſùs, & in cap. non minus , cit. præſcribitur conſenſus Epiſcopi , & clericorum . Et ratio eſt , quia quod omnes tangit , ab omnibus approbari debet , Clement. 1. de conſ. & c. ad hoc , de offic. Archid. & cap quod omnes , de reg. jur. in 6. Nomine autem conſenſus cleri , Suarez num.16. intelligendum putat conſenſum Epiſcopi cum Capitulo ſuæ cathedralis Eccleſiæ : clerus n. hoc nomine intelligi ſolet cap. 1. de iis , quæ fiunt à Prælatis ſine conſenſu Capituli .

Ego verò nomine cleri in hoc loco intelligendam puto diœceſanam Synodum, vel ſaltem conſenſum præcipuorum ex tota diœceſi ; nam quod omnes tangit , ab omnibus approbari debet ; ergo requiritur conſenſus omnium ſaltem primariorum , ut ſunt vicarii foranei, qui certis regionis partibus præficiuntur .

Ex quo patet conſenſum ſolius Epiſcopi non ſufficere . Verùm ſi clerici in caſu urgentis neceſſitatis conſenſum præſtare nolint, ſufficiet conſenſus Epiſcopi , & Princeps , ſeu populus in tali eventu poterit officium ſuperioris Eccleſiaſtici implorare, ut clericos ad collectam, & tributum ſolvendum compellat, argu. textus in c. nullus , de iure patronat. Ita Menochius conſil. 800. n.15. lib. 7. Belletus loc. cit §.2 nu 9 Natta conſ. 311 n.4. Surdus conſ. 311. n.67. Carolus de Graſſis de effect. cleric. effectu 3. n 241 . & alii apud præfatos DD.

Ex dictis igitur conſtat clericis imponi non poſſe tributum , & onus à laica poteſtate , niſi Summi Pontificis conſenſus accedat , nec ſufficit conſenſus Epiſcopi , & cleri c. clericis , & c. adverſùs , de immunit. niſi caſus magnæ neceſſitatis ſuperveniat , & periculum ſit in mora . Ità ut aditus ad Papam non pateat concurrentibus etiam tribus aliis conditionibus ſuperiùs allatis .

18 Sed modò dubium eſt , utrùm clerici ſaltem ex æquitate , & ex vi directiva teneantur ad onera , quę non ſolùm in laicorum utilitatem , verùm directè , principaliter , & immediatè in utilitatem bonorum ipſorum clericorum diriguntur , ut ſi onus imponatur ad reparandum flumen , quod directè minatur ruinas agris clericorum & laicorum : aut ſi onus imponatur ad reparandam cloacam , quæ per plateam , & ſimul per domum clericorum tranſit ; vel ad reficiendam , ſeu aptandam viam prope agros clericorum ita deſtructam , ut clerici ad ſua prædia cum plauſtris accedere nequeant .

Suarez lib 4. cap. 26. num. 6. abſolutè ait non teneri ante conſenſum , & decretum Epiſcopi cum clero , nam Eccleſiaſtici immunes ſunt ab oneribus laicorum ; alii verò DD. quorum opinio eſt probabilis , reſpondent ex vi directiva teneri pro rata æris , & libræ , ad quam aſcendunt prædia , in quorum utilitatem , & reparationem onus impoſitum dirigitur . Ratio eſt , tum quia qui ſentit commodum , par eſt , ut ſentiat onera cap. qui ſentit , de regul. iur. in 6. tum quia ex communi ſententia clerici tenentur oneri ſolvendi mercedem ſaltuario ; id eſt , campario , qui curam prædiorum laicorum , & Eccleſiaſticorum habet . Natta conſil. 311. Burſatus conſil.42. num.15 & alii apud Belletum c. 6. num. 3. Prætereà tenentur pecuniam conferre medico à communitate conducto , dum medici opera uti volunt , ex Caſtro conſil 424 & Belleto 6 num 6 Rurſus tenentur ad expenſas factas in purgatione putei communis clericis , & laicis , ex Barbat. conſil. 1. num 39. & ſeqq. vol 3 & aliis apud Bellerum loc. cit. num. 7. ergò etiam ad onera in utilitatem clericorum immediatè , & principaliter impoſita teneri videntur , non quidem titulo onerum , & collectarum præcisè , ſed potius titulo mercedis , & contributionis . Ità Alterius diſp. 8. Duardus q. eo. num. 14. Ugolinus , Purpuratus , Belletus locis cit. Molina ; & alii , quos retuli de contractib diſp. 2. q. 9 punct. 2. num. 3 com. 2 omiſſis iis , quos hac q citavi punct. 1. dub 3 num 9 tom. 3 quibus adde Filliucium num.296. ubi ait teneri ex iuſtitia , Reginaldum lib. 9. num. 380. ad finem , Coriolanum hic limit. 5 Verùm ſuſtinens ſententiam Suarez dicere poſſet clericos in præcitatis caſibus teneri pro rata ; quia hęc non ſunt tributa , ſed pretium , & merces operis , & laboris: ad tributa autem clerici non tenentur , etiamſi ob commune bonum impoſita fuerint : Nec eſt eadem ratio impoſitionis tributorum , & aliarum legum in publicam utilitatem editatum ad quas clerici tenentur ex vi directiva , nam ille à ſacris canonibus approbatur ; iſte autem reiiceretur .

Dici , ex vi directiva , quia perſpicuum eſt clericos non teneri ex vi coactiva ; conſequenter cogi non poſſunt a laicis ad huiuſmodi tributa ſolvenda , niſi adſint conditiones ſuperiùs allatæ . Ratio eſt , quia Eccleſiaſtici poteſtati laicæ non ſunt ſubiecti ; conſequenter in edicto , quo tributa imponuntur , exprimi non poſſunt clerici . Quidquid Ugolinus .3 num. 3. verſ. quarè ,cum aliis , quos ipſe adducit , in contrarium ſentiat , exiſtimans eum , qui in prædictis caſibus onera Eccleſiaſticis imponit , excommunicationem huius canonis non incurrere . Sed contrarium longè probabilius eſt, tum ob allatam rationem , tum quia in hoc canone innovantur iura antiqua iure autem antiquo ſtatutum fuit , ut tributa , & onera etiam in caſo neceſſitatis, & utilitatis civitatis , vel aliorum locorum clericis imponi non poſſint, inconſulto Summo Pontifice niſi neceſſitas aliud ſuadeat , & periculum ſit in mora , ut explicatum eſt quæſito præcedenti n 15. Ex quo patet aliud eſſe concurrere ad expenſas immediatè, & principaliter in utilitatem clericorum factas , aliud poſſe ipſi à poteſtate laica pro huiuſmodi expenſis collectas , & onera imponi .

19 Obiicies contrà dicta in hac difficultate c. clericis , de immunit. non ſolùm excommunicantur laici imponentes taleas , & alia onera Eccleſiaſticis , ſeu pręſtantes ad hoc conſilium , auxilium , vel favorem ; verum etiam omnes tam Eccleſiaſtici , quam laici , qui taleas ex proventibus , vel bonis Eccleſiaſticis ſoluunt , vel promittunt , vel conſentiunt ſe ſoluturos , ſub quovis titulo , prætextu , & colore id faciant ; ergo probabiliter ſuſtineri non poteſt Eccleſiaſticos teneri ad præfata onera , cùm nullus obligari poſſit ad id , quod licitè , & ſine excommunicatione præſtare non poteſt .

Reſpond. primò c. clericis cit. intelligi poſſe quando impoſitio onerum reſpicit ſolùm ſimpliciter , & in genere publicam utilitatem , non verò quando reſpicit directè, principaliter, & immediatè privatam utilitatem , & neceſſitatem bonorum Eccleſiaſticorum .

Reſpondeo ſecundò prędictum textum intelligendum eſſe; quando in impoſitione onerum ſit mentio Eccleſiaſticorum : tunc enim libertas Eccleſiaſtica lęditur , & Eccleſiaſtici iniquè gravantur, quia laici non poſſunt leges in Eccleſiaſticos ferre ; & eos cogere ut q.16. ſect. 1 punct 2. per totum t.3 probatum eſt .

Reſpondeo tertiò illud c. clericis revocatum eſſe à Clement. V. in Clement. unicu , de immunit. Eccleſiarum , ubi revocat prædictum

textum, & vult ſervari iura antiqua, id eſt, *c. non minus*, & *c. adverſùs, de immunit*.

Dices prædictum textum in Bulla Cœnæ cenſeri revocatum; quia in Bulla innovantur omnia decreta antiqua.

Reſpondeo primò in Bulla innovari decreta in Conciliis generalibus edita: caput autem *clericis* arbitror non fuiſſe decretum in Concilio generali; ſed à Bonifacio VIII editum. Contrarium tamen tenent Toletus *lib 1. c. 30. n. 5. ad finem*, & Alterius *diſp. 19. c. 5. col. 5. verſ. his omnibus*, exiſtimantes decretum Bonifacii locum habere, ac ſi in Bulla relatum eſſet.

Reſpondeo ſecundò innovari decreta antiqua, quoad ea, quæ hic decernuntur, ut patet ex illa particula *ſuper his*, in Bulla autem nihil decernitur circa ſolventes collectas; ergo præfatum caput non eſt innovatum, quoad ſolventes conſequenter ſolventes collectas, & alia onera hoc tempore excommunicati non ſunt. Ita Toletus *lib 1. c. 30. n 8 verſ. poſtremo*, Antonius de Souſa *hic diſp. 84. n 4*.

Dices, etiamſi admitterem caput *clericis* non cenſeri in Bulla innovatum, negandum ſaltem non eſt, non fuiſſe innovatum in Trident. *diſp. 25. c.* … ubi innovantur ſacri canones, & Concilia generalia omnia, & aliæ Apoſtolicæ ſanctiones in favorem Eccleſiaſticarum perſonarum libertatis Eccleſiaſticæ, & contrà ejus violatores editæ.

Reſpondeo hoc pacto dici etiam poſſe, innovatam fuiſſe Clementinam unicam Clement. V. in qua ad tollendas controverſias revocatum fuerat *cap. clericis*, cum etiam ipſum in favorem Eccleſiaſticæ libertatis editum ſit, & excommunicationem ferat non ſolùm contrà imponentes tributa, & collectas Eccleſiaſticis; verùm etiam contrà dantes auxilium, conſilium, & favorem.

Ex his ſequitur ſolventes collectas non ſubiici excommunicationi. Ità Toletus *lib. 1. cap. 30. num. 8.* Antonius de Souſa *diſp. 84. numer. 4.*

PUNCTUM IV.

Utrum excommunicatio contrà imponentes collectas Eccleſiis, vel Eccleſiaſticis perſonis, non ſolùm in hac Bulla Cœnæ, verùm etiam alibi expreſſa reperiatur.

1 *Pluribus in locis extat excommunicatio contrà imponentes onera Eccleſiis, & Eccleſiaſticis perſonis 1. in Concil. Lateranen. ſub Alex. 3. 2. eodem Concil ſub Inno. 3. 3. in c. clericis de immu. ex Bonifacio 8. 4. in Concil. Lateran ſub Leone 2. 5. in c. quamquam de cenſ. ex eodem Bonifacio.*

2 *Succeſſores imponentium collectas excommunicationem incurrunt, dum ſunt in mora ſatisfaciendi.*

3 *Succeſſores imponentium tributa Eccleſiaſticis tenentur inducere communitatem in cuius utilitatem conceſſum eſt tributum ad ſatisfaciendum in illius defectum ipſimet ſucceſſores.*

4 *In Bulla innovantur ſolùm decreta aliorum Conciliorum generalium quo ad illas actiones, quæ in Bulla exprimuntur.*

5 *Solventes collectas non afficiuntur excommunicatione Bullæ.*

6 *Succeſſor illius, qui gabellam impoſuit, non afficitur excommunicatione Bullæ non ſatisfaciendo intrà menſem.*

7 *Recipiens collectas ab Eccleſiaſticis, non afficitur excommunicatione Bullæ, ſi in impoſitione collectarũ mentio nulla fiebat Eccleſiaſticorũ.*

8 *Excommunicationes, ſeu pœnæ ſacrorum canonum quæ in hac Bulla innovantur, non ſortiuntur reſervationem Bullæ, iuxtà probabiliorem ſententiam.*

EXplicatio huius puncti neceſſaria eſt non ſolùm, ut ſciatur quandonam excommunicationis pœna incurratur; verùm etiam, ut intelligatur quinam canones in Bulla innovati cenſeantur; Bulla enim innovat canones Conciliorum generalium circa hanc materiam.

UNICA PROPOSITIO.

1 PLuribus in locis extat excommunicatio contrà imponentes collectas, & onera Eccleſiis, & Eccleſiaſticis perſonis.

Primò in Concil. Lateranenſi ſub Alexander. III. *in c. non minus, de immunit. Eccleſ.* ubi imponentes collectas, vel alia onera Eccleſiis, vel Eccleſiaſticis perſonis, ſi moniti non deſtiterint, excommunicantur, tàm ipſi, quàm eorum fautores, nec abſolvi poſſunt, donec competentem ſatisfactionem præſtiterint: excipitur tamen caſus utilitatis, vel neceſſitatis communis; in quo caſu ſi laicorum facultates non ſuppetant, datur facultas imponendi prædicta onera, interveniente conſenſu Epiſcopi, & cleri, & iſta excommunicatio non eſt in textu reſervata.

Secundò in Concil. Lateran. ſub Innoc. III. *in c. adverſùs, de immunit.* ubi innovata fuit diſpoſitio *c. non minus*, ſub Alexandro III ſublata tamen eſt prædicta facultas imponendi collectas, vel onera de conſenſu Epiſcopi, & cleri, niſi periculum ſit in mora, ut ſuprà explicatum eſt §. *præced. n. 17. pag. præced.*

Præterea ſancitum fuit, ut huiuſmodi onera imponi nequeant, inconſulto Summo Pontifice; etiamſi adſit utilitas, vel neceſſitas communis, nec ſuppetant facultates laicorum. Item definitum fuit, ut non ſolùm imponentes collectas, vel onera excommunicationi ſubiiciantur; verùm etiam ipſorum ſucceſſores in officio, niſi intrà menſem ſatisfecerint; nam ſuccedit in onera, qui in honorem ſuccedit, & iſta excommunicatio in eo cap. non reſervatur.

2 Obſerva tamen ſucceſſores non affici excommunicatione, niſi in mora ſint ſatisfaciendi: excommunicatio enim ſupponit mortalem culpam, ut benè Suarez *diſp. 21 ſect. 2. n. 101.* Filliuc. *hic n. 302.* Alterius *diſp. 19. c. 5. col. 3.* Duard *hic q. 19.*

3 Rogabis, quam ſatisfactionem præſtare teneantur ſucceſſores, ne excommunicatione obſtringantur.

Reſpondeo, teneri inducere communitatem ad ſatisfaciendum, in cuius utilitatem conceſſum eſt tributum, ſeu collecta, in defectum verò communitatis tenentur ipſi ſucceſſores ad reſtitutionem damni, quod Eccleſiæ, vel Eccleſiaſticæ perſonæ ex impoſitione illius collectæ paſſæ ſunt: hoc enim eſt onus reale, conſequenter in ſucceſſores tranſmittitur, ut patet ex regulis generalibus traditis de reſtitutione *in tract. de contractib. diſputat 3. quæſt. 3. punct. 15. num. 13. & ſeqq. tom. 1.*

Hoc tamen intelligitur, modò ſucceſſores ſint hæredes prædeceſſorum, qui collectas impoſuerunt: hæredes enim tenentur ad onera defuncti realia. Si verò non ſint hæredes, ſed ſimpliciter ſucceſſores in officio, ſeu magiſtratu, vel conſulatu, non tenentur ex propriis, ſed ex bonis communibus, curando ſatisfactionem præſtari ab iis, quibus collectæ applicatæ ſunt. Ità Suarez, Alterius, & Filliuc. *locis cit.*

An autem iſta excommunicatio contrà ſucceſſores lata, cenſeatur in Bulla Cœnæ innovata, & reſervata, conſtabit ex dicendis, *n. 6.* non cenſeri innovatam in Bulla Cœnæ.

Tertiò *in c. clericis de immunitate*, à Bonifacio VIII. lata fuit excommunicatio Papæ reſervata, non ſolùm contrà imponentes collectas; verùm etiam contra ipſoſmet Eccleſiaſticos ſolventes, promittentes, aut ſolvere conſentientes ſub quovis prætextu, titulo & colore.

Præterea, communitates in hoc culpabiles ſubiiciuntur interdicto. Item recipientes, aut in prædictis conſilium, auxilium, vel favorem præſtantes excommunicatione innodantur.

Verùm iſtam excommunicationem Benedictus XI. *in extravag. quod olim de immunit.* moderatus eſt, ita ut robur, & vires non habeat in ſolventibus, vel recipientibus à ſponte dantibus. Deinde ſecutus eſt Clemens V. qui ad dirimendas controverſias ortas occaſione *cap. clerici, & extrav. quod olim*, utramq; diſpoſitionem abſtulit *in Clement. quoniam, de immunit.* & omnia ad terminos Concil. Lateranenſium *in cap. non minus, & in cap. adverſùs*, reduxit, volens tamen excommunicatione affici exigentes ab Eccleſiis, & Eccleſiaſticis collectas, ſeu alia onera, & ſimiliter ad id dantes auxilium, conſilium, vel favorem.

Quartò in Concil. Lateran. ſub Leone X. *ſeſſ. 9. in Bulla reformationis Curiæ propè finem* innovatæ ſunt omnes cenſuræ excommunicationis, interdicti, & depoſitionis, editæ contrà imponentes onera Eccleſiaſticis, & exigentes etiam à ſpontè dantibus, & conſentientibus. Præterea delinquentes in prædictis inteſtabiles reddidit, & inhabiles ad omnes actus legitimos effecit.

Quintò *in cap. quamquam, de cenſibus*, Bonifacius VIII. excommunicat exigentes, vel extorquentes per ſe, vel per alium, ſuo, vel alieno nomine pedagia, vel guidagia, ex rebus, quæ non deferuntur cauſa negotiationis. Si verò fuerit Univerſitas, vel Collegium, interdicitur, non obſtante quavis conſuetudine; nec abſolutio excommunicationis, vel interdicti impendi poteſt, nondum facta reſtitutione, & præſtita competenti ſatiſfactione. De iſta excommunicatione nonnulla diſſeram infrà *de excommunicationibus non reſervatis diſputat. 1. quæſt. 2. punct. 11. per totum tom. 3.*

Clemens verò V. in confirmationem, & executionem prædictarum cenſurarum *in cap. quamquam*, editarum, novam conſtitutionem fecit *in Clement. præſenti, de cenſibus*, in qua præcipit, ut diœceſani locorum, poſtquam ſciverint aliquos in excommunicationem, vel interdictum incidiſſe ob tranſgreſſionem *c. quamquam, de cenſibus*, omninò publicent, vel publicari faciant cenſuram contra prædictos latam. Addendum in Concilio Trid *ſeſſ. 25. cap. 20.* innovari, & confirmari omnes ſacros canones, & Concilia generalia in favorem Eccleſiaſticarum perſonarum, & libertatis Eccleſiaſticæ edita. Quamquam in Concilio nulla peculiaris cenſura infertur. Sicut infertur in Bulla Cœnæ in qua innovantur decreta Conciliorum generalium.

Sed circa prædictas cenſuras in præcedentibus caſibus expreſſas.

4 Dubium eſt primò, utrùm in Bulla Cœnæ innoventur omnia, quæ in prædictis textibus expreſſa ſunt.

Reſpondeo innovari ſolùm decreta Conciliorum generalium, quoad illas actiones, quæ in Bulla exprimuntur. Ratio eſt, quia in hoc canone dicitur, Innovantes decreta, ſuper his in Conciliis generalibus edita. Ita Toletus *lib. 1. c. 30. n 8. verſ. poſtremo*, Reginald *lib. 9. n. 375 ad finem*, Sayrus *lib 3. c. 22. n. 11.* Duardus *hic q. 19* Suarez *diſp. 21 ſect 2. num. 100 de cenſ.* Antonius de Souſa *c 19 diſp 94. num. 4.* contra Filliucium *tract. 16. cn. 11 quæſt. 5. n. 303 ad fin.*

5 Ex quo ſequitur primò, ſolventes collectas, vel onera non affici excommunicatione Bullæ, quia de his ſermo non eſt in Bulla Cœnæ, in qua innovantur ſolùm decreta Conciliorum, quoad actiones hic expreſſas. Ità Antonius de Souſa, & Toletus *locis cit* An autem alia afficiantur excommunicatione, patet ex dictis *caſu 3. verſic. tertiò & puncto præcedenti .3. n. 19. pag. præcedenti.*

6 Secundò ſequitur, ſucceſſorem illius, qui gabellam impoſuit, iuxta dicta caſu ſecundo, non affici excommunicatione Bullæ, non ſatisfaciendo intrà menſem; quia Bulla de illo non loquitur. Ita

Suarez,

Digitized by Google

Suarez, & Antonius de Souſa *locis citatis*. Duardus *quæſt.* 19. Alterius *diſp.* 19. *c.*6. *col.* 4. *verſ. item quæri*, contra Filliucium *n.* 303. *ad finem*. Secus ſi non ſolum non reſtituat, verùm etiam aliquam actionem in hoc canone prohibitam faciat: tunc enim verum eſt excommunicationem Bullæ contrahere; quia contra Bullam delinquit.

7 Tertiò ſequitur, recipientem collectas ab Eccleſiaſticis, de quibus in impoſitione collectarum, & onerum Princeps nullam mensionem fecit, non affici excommunicatione Bullæ, ſed excommunicatione *in c. quamquam, de cenſibus in* 6. Ratio eſt, quia in Bulla excommunicantur exigentes collectas Eccleſiis, vel Eccleſiaſticis, aut eorum bonis impoſitas; iſtæ verò collectæ non fuerunt Eccleſiaſticis impoſitæ, ut ſuppono. Quod verò incurrant excommun. *cap. quamquam*, patet ex ſupradictis *num.* 3. *verſic. quintò*.

Neque obſtat dicere in Bulla innovari ſacros canones, conſequenter innovari caput, *quamquam*, citatum; Reſpondetur enim primò, innovari ſacros canones in Conciliis generalibus expreſſos: caput autem, *quamquam*, fuit editum à Boniſac. VIII. Reſpondetur ſecundò innovari canones quoad actiones in hoc canone prohibitas, ibi, *innovantes decreta ſuper his*; in hoc autem canone Bullæ vetitum non eſt ſub escommunicatione, exigere gabellas non impoſitas. Ita Toletus *loco cit. num.* 8. Duardus *q.* 15. *num.* 2.

8 Secundò dubium eſt, utrùm cenſuræ, & pęnæ ſacrorum canonum, quæ in hac Bulla innovantur, cenſeantur ob innovationem reſervatæ: ſicut reſervatæ ſunt excommunicationes Bullæ.

Reſpondeo, duplicem eſſe Doctorum ſententiam.

Prima affirmat. Ratio eſt, quia idem eſt innovare ſacros canones ac illos de novo edere, & ferre; ſed cenſuræ in Bulla editæ ſunt reſervatæ; ergo etiam reſervatæ ſunt in eadem Bulla innovatæ. Confirmatur ex vulgati axiomate: Omnia noſtra facimus, cujus auctoritate facimus, *leg.* 1. *C. de veter. jur. enuclean.* & *cap. ſi Apoſtolica, de præbend.* Ita Toletus *lib* 1. *cap.* 30. *num.* 5. Alterius *diſp.* 19. *cap.* 5. *col.*5. *verſ. his omnibus*, Filliucius *num.* 303. Duardus *lib.* 1. *can.* 3. *q.* 3.

Secunda ſententia, quæ mihi probabilis videtur, negat ſortiri reſervationem Bullæ. Ratio eſt, tum quia innovare canones, non eſt reſervare: ſed in priſtino ſtatu conſtituere, ac ſi aboliti non eſſent: in priſtino autem ſtatu non habebant reſervationem Bullæ, ut ſuppono; tum quia verſamur in materia pœnali, in qua benigna interpretatio fieri ſolet.

Ex dictis patet reſponſio ad rationem primæ ſententiæ. Ad confirmationem reſpondeo, illud axioma valere, dum inferiorum decreta innovantur, vel confirmantur confirmatione eſſentiali: tunc enim vires habent, ac ſi ab eodem innovante, vel confirmante edita fuiſſent, ut patet ex dictis *de legibus diſp* 1. *q.* 2. *punct* 1. *n.* 15. & *ſeqq.* 1. 2. cum Sanchez, & aliis. Idemque tradit Antonius de Souſa *hic c.* 19. *diſp.*94. *n.* 5. & *ſeq.*

Hinc ſequitur primò, eum, qui escommunicationem contraxit ignorans Bullæ decreta, ſciens verò prohibitiones ſacrorum canonum, poſſe jure communi à quolibet confeſſario approbato abſolvi ab excommunicatione jure communi non reſervata, licèt reſervata ſit in Bulla Cænæ: hic enim ab excommunicatione Bullæ Cænæ ob ignorantiam excuſatur, ut ſuppono: non autem ab excommunicatione ſacrorum canonum, quæ reſervata non eſt, & cujus cognitionem habet, ut ſuppono; conſequenter à quolibet confeſſario approbato, jure communi abſolvi poteſt.

Secundò, eum, qui excommunicationem contraxit ob aliquem caſum non expreſſum in Bulla, ſed ſolùm in aliquo textu antiquo, poſſe à quolibet approbato confeſſario jure communi abſolvi, ſi caſus ille jure antiquo reſervatus non erat: jura enim antiqua innovantur ſolùm quoad ea, quæ in Bulla Cœnæ continentur, & ob Bullæ renovationem, peculiarem non acquirunt reſervationem.

QUÆSTIO XX.

De excommunicatione contra judices ſeculares, qui ſe interponunt in cauſis capitalibus, ſeu criminalibus contra Eccleſiaſticas perſonas.

TENOR BULLÆ.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & quoſcumque Magiſtratus, & Judices, Notarios, Scribas, Executores, ſubexecutores quomodolibet ſe interponentes in cauſis capitalibus, ſeu criminalibus contra perſonas Eccleſiaſticas, illas proceſſando, banniendo, capiendo, ſeu ſententias contra illos proferendo, vel exequendo, ſine ſpeciali ſpecifica, & expreſſa huius Sanctæ Sedis Apoſtolicæ licentia, quique eiuſmodi licentiam ad perſonas, & caſus non expreſſos extendunt, vel aliàs perperam abutuntur; etiamſi talia committentes fuerint Conſiliarii, Senatores, Præſidentes, Cancellarii, Vicecancellarii, aut quovis alio nomine nuncupati.

IN hac quæſtione tria principaliter explicabo.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis, ſeu quænam actiones in hoc canone interdictæ ſint.

Secundò, quodnam ſit ſubjectum iſtius excommunicationis, ſeu contra quas perſonas hæc cenſura impoſita ſit.

Tertiò, utrùm dentur aliqui caſus, in quibus excommunicatio non incurratur, interponendo ſe in præfatis cauſis contra Eccleſiaſticas perſonas.

PUNCTUM I.

Quænam ſit materia iſtius escommunicationis, & quænam actiones in hoc canone ſub excommunicationis pœna interdicantur.

1 *Materia huius excommunicationis conſiſtit in ſacrilegio quo Judices, & alii in canone expreſſi libertatem Eccleſiaſticam offendunt ſequentibus actionibus; 1. quomodolibet ſe interponendo contra perſonas Eccleſiaſticas in cauſis criminalibus; 2. banniendo; 3. capiendo; 4. proferendo ſententiam; 5. ſententiam prolatam exequendo; 6. licentiam obtentam à Sede Apoſtolica ad præſtandas dictas actiones contra Eccleſiaſticos extendendo ad perſonas, & cauſas in licentia non expreſſas.*

2 *Iudex, qui ſuo mandato, conſilio, &c. concurrit ad proceſſum, afficitur excommunicatione iſtius canonis.*

3 *Particula* quomodolibet, *ſignificat omnem modum.*

4 *Cauſa capitalis dicitur illa, in qua de capitis diminutione ſive naturali, ſive civili agitur.*

5 *Cauſa criminalis dicitur illa, in qua de pœna inferenda ut ſit ſatisfactum juſtitiæ vindicativæ agitur.*

6 Proceſſare *idem eſt ac contra aliquem inquirere in cauſis criminalibus.*

7 *Judex laicus, qui in cauſa criminali informationem iudicialiter capit contra perſonam Eccleſiaſticam, excommunicationem incurrit.*

8 *Judex informationem verbaliter capiens non incidit in excommunicationem.*

9 *Iudex laicus, qui proceſſum contra Eccleſiaſticos in cauſa criminali ex propoſito non inſtituit, non ſubiicitur excommunicationi.*

10 *Banniens perſonam Eccleſiaſticam in excommunic. incidit.*

11 Bannire, *eſt aliquem Civitate privare.*

12 *Capiens, aut concurrens ad capiendum perſonas Eccleſiaſticas, excommunicationem incurrit.*

13 Capere, *eſt aliquem perſonaliter aprehendere.*

14 *Proferens ſententiam contra perſonas Eccleſiaſticas, excommunicationem incurrit.*

15 Proferre ſententiam, *eſt poſt proceſſum ferre decretum.*

16 *Laicus exequens ſententiam contra perſonam Eccleſiaſticam, excommunicationem incurrit.*

17 *Extendens licentiam contra perſonas Eccleſiaſticas ultra caſus expreſſos, in excommunicationem incidit.*

18 *Licentia interponentis ſe in cauſis Eccleſiaſticorum, ut excommunicationem evadat, debet eſſe ſpecialis ſpecifica, & expreſſa.*

19 *Non ſufficit licentia Legati ad interponendum ſe in cauſis criminalibus præciſo privilegio.*

UNICA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius excommunicationis eſt ſacrilegium, quo judices, & alii in hoc canone expreſſi libertatem Eccleſiaſticam offendunt, interponendo ſe contra Eccleſiaſticas perſonas in cauſis capitalibus ſeu criminalibus Ita communiter interpretes iſtius canonis.

Quæres primò, quænam actiones in hoc canone exprimantur, & ſub excommunicationis pœna interdicantur.

Reſpondeo, ſex actiones exprimi, licet Duardus, Filliucius, Sayrus, & alii DD. communiter ſeptem eſſe arbitrentur: putant enim interponere ſe quomodolibet in cauſis capitalibus, ſeu criminalibus, eſſe actionem à reliquis diſtinctam.

Sed hoc mihi non probatur, nam interponere ſe in præfatis cauſis non eſt actio ſpecifica à reliquis diſtincta, ſed actio generica, quæ in aliis actionibus hic expreſſis imbibitur, & ab illis contrahitur tanquam genus à ſpecie. Summus enim Pontifex hoc pacto loquitur, *quomodolibet ſe interponentes in cauſis capitalibus, ſeu criminalibus contra perſonas Eccleſiaſticas, illas proceſſando, banniendo*, &c. qua loquendi forma Summus Pontifex uſus non fuiſſet, ſi actionem iſtam à reliquis diſtinguere, & ad contrahendam excommunicationem ſufficere voluiſſet; ſed in hæc, vel ſimilia verba loquutus fuiſſet, *quomodolibet interponentes, ſe, proceſſantes, bannientes*, &c. aut hoc pacto effatus fuiſſet, *quomodolibet interponendo ſe, proceſſando banniendo*, &c.

Prima igitur actio eſt, quomodolibet interponere ſe in cauſis capitalibus, ſeu criminalibus contrà perſonas Eccleſiaſticas, illas proceſſando.

2 Ex quo ſequitur, judicem, qui ſuo mandato, conſilio, auxilio, vel favore concurrit, ad proceſſum in præfatis cauſis contra perſonas Eccleſiaſticas, excommunicatione iſtius canonis affici; quia illa particula.

3 Quomodolibet, omnem penitus modum includit, *c. indemnitatibus*, *§. ſi qua verò, de elect. lib.* 6. Menoch. *de recuperand. remed.* 6. *n.* 15. Gozadinus *conſil.* 14. *n.* 22. Patiſius *conſil.* 58. *num.* 10. *tom.* 1. & alii communiter.

Hoc idem militat in quatuor actionibus proximè ſequentibus, quia illa particula, *quomodolibet*, afficit verbum *interponere*, quod eſt genus ad omnes iſtas actiones.

Sed

Digitized by Google

Sed pro majori hujus primæ actionis, & ſubſequentium intelligentia, nonnulla dubia proponenda, & diſſolvenda ſunt.

4 Dubium eſt primò, quænam dicatur cauſa capitalis ſeu criminalis.

Reſp. cauſam capitalem illam dici, in qua de crimine capitali, ſeu de capitis diminutione agitur; diminutio autem capitis dupliciter contingere poteſt, primò naturaliter, ſi ut pœna mortis naturalis, vel mutilationis membri imponenda ſit.

Secundò civiliter, per amiſſionem civitatis, ut ſi agatur de crimine, cui pœna exilii, vel triremium adjuncta eſt: reus enim per hujuſmodi pœnam ſubtrahitur à civitate, & capitis diminutionem pati dicitur, Inſtit. *de cap. diminut.* Ità Jaſon *leg. tranſigere C. de tranſact. gloſſa ibid.* Alterius *lib. 5. diſp. 20. c. 1. col. 3. verſ. in cauſis*, Ugolinus *hic n. 1.* Duardus *hic can. 19 q. 4. n. 2.* Antonius de Souſa *hic cap. 20. num. 3.*

5 Cauſa criminalis illa eſt, in qua agitur de pœna inferenda, ut juſtitiæ vindicativæ ſatisfiat: cùm enim juſtitia vindicativa poſtulet delicta à magiſtratu puniri, cauſa cenſetur criminalis, quoties in ea de hujuſmodi pœna in ſatisfactionem fiſci, ſeu juſtitiæ vindicativæ tractatur. Quando verò agitur de pœna applicanda parti, ut videlicet ſatisfactio parti præſtetur, juxtà regulas juſtitiæ commutativæ præſcribentis jus ſuum cuique tribui, cauſa civilis nuncupatur. Ita Graffii *lib. 4. deciſ. c. 18. n. 134.* Antonius de Souſa *loco cit. n. 3.* Reginald. *l. 9. c. 26. n. 384.* Ugolinus *hic c. 19. §. 2. verſ. item pœnam*, Coriolan. hic contrà Duardum, & Alterium *locis cit.* latè nimis in hoc canone accipientes nomen cauſæ criminalis; illud enim extendunt etiam ad cauſas, in quibus civiliter tractatur.

6 Dubium eſt ſecundò, quid ſit *proceſſare*.

Reſpondeo, variam eſſe in hac re Doctorum ſententiam.

Prima eſt Graffij *lib. 4. deciſ. c. 18. n. 134.* Reginaldi *lib. 9. c. 26. n. 384.* & aliorum; exiſtimantium proceſſare idem eſſe, ac inquirere contra aliquem in ordine ad pœnam crimine ſumendam.

Ex hac ſententia ſequitur, eum, qui proceſſum contrà Eccleſiaſticos facit, animo illum præſentandi non officialibus Regiis, ſed Summo Pontifici, aut Prælato Eccleſiaſtico, non affici excommunicatione iſtius canonis; quia non ſumit in cauſis criminalibus animo inferendi pœnam.

Præterea excommunicatione hujus canonis non ligatur, qui informationem capit de crimine alicujus Eccleſiaſtici, non ut pœnam inferat, ſed ut facti veritas cognoſcatur. Ità DD. citati, quibus adde Duardum *loco proximè citando*.

Secunda ſententia eſt Duardi *hic can. 19. q. 5. n. 5. & ſeqq.* Filliucii *tract. 16. c. 11. q. 8. n. 312.* Ugolini *hic c. 19. n. 2.* aſſerentium *proceſſare* idem eſſe, ac informationem capere, ſeu actus judiciales contrà perſonam Eccleſiaſticam exercere, incipiendo à citatione; proceſſus enim à citatione incipit, ex Bartolo, Jaſone, & aliis *in rubr. C. de in jus vocan.*

Ex quo ſequitur, judicem laicum, qui informationem capit de alicujus Eccleſiaſtici crimine, illumque non citat, pœna excommunicationis non obſtringi; quia proceſſus à citatione initium ſumit.

Tertia ſententia cenſet *proceſſare* in hoc caſu idem eſſe, ac contrà aliquem inquirere; ſeu factum alicujus inveſtigare in cauſis criminalibus. Ità Antonius de Souſa *hic c. 20. n. 3. ad finem, & diſp. 95. n. 2. ad finem*.

Huic ſententiæ ex parte ſubſcribo. Quamobrem ego arbitror *proceſſare* idem eſſe, ac judicialiter informationem contrà aliquem accipere, ſeu alios actus judiciales circà aliquam cauſam facere; nomine enim *proceſſus* intelligo omnes actus, qui in judicio fiunt circà aliquam cauſam uſque ad ſententiam. Ratio eſt, quia circà verborum intelligentiam ſtandum eſt communi acceptioni: nomine autem *proceſſus*, vulgò, & communiter intelligitur quælibet judicialis informatio, & inquiſitio contrà aliquem accepta.

7 Hinc ſequitur primò, judicem laicum, qui in cauſa criminali judicialiter informationem accipit contra perſonam Eccleſiaſticam, in excommunicationem hujus canonis incidere; quia perſonam Eccleſiaſticam proceſſare dicitur in cauſa criminali. Et hoc verum eſſe judicio, etiamſi judex laicus hanc informationem occultè ſumat animo præſentandi proceſſum Summo Pontifici, vel Prælato; adhuc enim contrà Bullæ diſpoſitionem delinquit, cùm in ea ſimpliciter ſub anathematis diſtrictione interdicatur proceſſum contra perſonas Eccleſiaſticas in cauſa criminali inſtituere. Nec intentio præſentandi proceſſum ſuperiori Eccleſiaſtico, confert juriſdictionem ad informationem contrà Eccleſiaſticos judicialiter accipiendam, nec tollit rationem proceſſus, nec perſonas Eccleſiaſticas ſæculari auctoritati ſubjicit; alioquin hujuſmodi proceſſus validus eſſet, quod nullus bene ſentiens hactenus dixit. Hæc tamen illatio intelligitur exceptis caſibus, de quibus infra *puncto 3. n. 5. & ſeqq. tom. 3.*

8 Secundò ſequitur, judicem, qui informationem verbaliter, non verò judicialiter accipit, in excommunicationem hujus canonis non labi; quia proceſſus eſt actus judicialis. Ita ſentire videtur. Sayrus *hic c. 23. n. 2.* Duardus *hic qu. 5. ad finem, & qu. 5. n. 5.* & alii, qui illam particulam, *quomodolibet*, intelligendam putant juridicè, vel auctoritativè.

9 Tertiò ſequitur, judicem laicum, qui non ex propoſito contrà Eccleſiaſticos proceſſum inſtituit in cauſa criminali, ſed in proſecutione proceſſus comperit, delicti auctorem eſſe Eccleſiaſticum, non ſubjici excommunicationi hujus canonis; quia hic, propriè loquendo, non dicitur Eccleſiaſticos proceſſare, ſed potiùs ex officio, vel ad inſtantiam partis procedere ad inquirendum criminis auctorem, quem rationabiliter ſuſpicari poterat eſſe virum laicum ſibi ſubditum.

Idem dici debet, dum judex ſæcularis proceſſum facit circà crimen, ad quod laicus, & Eccleſiaſticus cooperatus eſt: tunc enim judex ſæcularis poteſt dicta teſtium circa Eccleſiaſticum recipere, quatenùs opus fuerit ad proceſſum perficiendum contrà laicum, non verò contrà Eccleſiaſticum, quia cauſa Eccleſiaſtici non agitur per ſe, & propriè coram laico judice, ſed ſolùm incidenter, obiter, & ſecundariò. Ità ſentire videntur omnes præcitati DD.

Secùs dicendum eſt, ſi judex laicus in curſu inquiſitionis comperiat delinquentem eſſe Eccleſiaſticum, & nihilominùs inquiſitionem, & proceſſum proſequatur, præſertim ſi hoc faciat animo puniendi etiam ipſum Eccleſiaſticum: tunc enim verè, & propriè dicitur proceſſum contrà Eccleſiaſticas perſonas facere.

Ad fundamentum primæ ſententiæ reſpondetur, de ratione proceſſus non eſſe, ut inquiſitio fiat animo infligendi pœnam; ſed ſatis eſſe, ut inquiſitio de crimine alterius judicialiter fiat; etiamſi adſit animus non inferendi pœnam, vel permittendi, ut occaſione illius proceſſus ab alio pœna inferatur.

Ad fundamentum ſecundæ ſententiæ reſpondetur proceſſum non ſemper à citatione initium ſumere: nam ſi facta judiciali inveſtigatione de crimine alicujus, is de cujus crimine facta eſt inveſtigatio moriatur, antequam ad judicium per citationem vocetur; perſpicuum videtur illam inquiſitionem vim proceſſus habere, quamvis citatio facta non fuerit.

Objicies, citatio non eſt de ratione proceſſus incompletè ſumpti, ſed de ratione proceſſus perfectè, & completè accepti: ad incurrendam autem excommunicationem neceſſaria eſt actio completa, & perfecta, ut patet ex regulis generalibus *traditis de cenſuris in genere diſp. 1. quæſt. 1. punct. 3. n. 12. & ſeqq. tom. 1.* conſequenter neceſſe eſt, ut proceſſus ſit completus, & citationem contineat.

Reſpondeo, ad incurrendam illam excommunicationem ſufficere actionem in hoc canone requiſitam: in hoc autem canone non requiritur proceſſus completus, nec id requirunt DD. ſecundæ ſententiæ, ſed ſufficit actus, quo quis quomodolibet proceſſat, ſeu interponit ſe proceſſando. Secùs dicendum arbitror, ſi judex ſæcularis admittat ſolùm querelam in actis ſui tribunalis contrà clericum producta, deinde judicialiter de rei veritate non inquirat, nec alios judiciales actus contrà præfatum clericum exerceat: hic enim juxtà communem loquendi uſum non dicitur proceſſare, conſequenter illius canonis excommunicatione non afficitur.

10 Secunda actio in hoc canone principaliter expreſſa, & interdicta, eſt bannire perſonam Eccleſiaſticam, ſeu quomodolibet interponere ſe banniendo, ut in textu dicitur.

11 Sed modò dubium eſt, quid ſit *bannire*, ſeu *relegare*.

Reſpondeo nihil aliud eſſe, quàm ejicere, ſeu privare aliquem civitate, vel patria, perpetuò, vel ad tempus *l. relegat. ff. de interd.* Ità Sylveſt. *verbo bannum §. 4.* Alterius *hic diſp. 30. cap. 5. col. 8. verſ. banniendo*, Filliuc. *loc. cit. n. 313.* Ugolinus *hic n. 3.*

Hinc ſequitur, ſupremum magiſtratum, qui facta de clerici delicto inquiſitione judiciali, vel extrajudiciali, eum ejicit de provincia, quam regit, affici excommunicatione hujus canonis; quia hoc eſt banni, & relegationis genus. Imò Filliucius *n. 312.* hoc verum eſſe putat; etiamſi ſola extrajudicialis inquiſitio proceſſerit, & ejectio non ſequatur. Sed hoc ego non approbo; quia non video, ubinam ſola extrajudicialis inquiſitio in hoc canone ſub excommunicatione interdicatur.

12 Tertia actio eſt, capere, ſeu quomodolibet interponere ſe capiendo perſonas Eccleſiaſticas.

13 Sed modò dubium eſt, quid ſit *capere*.

Reſpondeo nihil aliud eſſe, quàm perſonaliter aliquem apprehendere, ſeu comprehendere: hoc autem fit, ſive quis detineatur injectis in ipſum manibus, ſive etiam ſine manuum injectione, ità ut cuſtodiatur, ut è loco in quo cuſtoditur, liberè exire nequeat. Ità Filliucius, & Alterius *locis cit.* & Navar. *conſil. 33. de ſentent. excommunic.*

14 Quarta actio eſt, proferre ſententiam contrà perſonas Eccleſiaſticas in cauſa criminali.

15 Quid autem ſit *proferre ſententiam*, omnibus exploratum, & notum videtur: nihil enim aliud eſt, quàm poſt proceſſum ferre decretum, ſeu præceptum.

16 Quinta actio eſt præfatam ſententiam exequi, id eſt executioni mandare id, quod judex laicus contrà perſonam Eccleſiaſticam decrevit.

Obſerva tamen ad excommunicationem iſtius canonis incurrendam non opus eſſe, ut ſententia feratur, vel lata executioni mandetur, ſed ſufficit capere, proceſſare, vel aliam quamlibet actionem in hoc canone vetitam facere; quia Bulla disjunctivè loquitur.

17 Sexta actio eſt, licentiam, quam quis habet à Sede Apoſtolica ad faciendas prædictas actiones contrà Eccleſiaſticos, extendere ad perſonas, & cauſas in licentia non expreſſas, vel illa licentia abuti; ut ſi judex facultatem habeat proceſſandi, vel capiendi clericos reos criminis læſæ majeſtatis in perſonam Principis, dicitur facultatem ad perſonas, & caſus non expreſſos extendere, vel facul-

tate

Digitized by Google

tate abuti, ſi occaſione furti, fornicationis, perjurii, falſificationis monetæ, vel alterius delicti clericos capiat, vel inquirat.

18 Sed modò dubium eſt, qualis eſſe debeat licentia, quam laicus judex à Summo Pontifice habere debet, ut ſine excommunicatione in cauſis Eccleſiaſticorum criminalibus ſe interponere valeat.

Reſpondeo talem eſſe debere, qualem Summus Pontifex in hac Bulla præſcribit. Summus autem Pontifex præſcribit, ut licentia ſit ſpecialis, ſpecifica, & expreſſa, per quam loquendi formam virtualiter revocata cenſentur privilegia, quæ ſpecialem, ſpecificam, & expreſſam de hac re mentionem non continent, ſicut in Bulla Gregorii XIII. explicitè revocata fuerant omnia hujuſmodi privilegia, quibuſcumque conceſſa, ut benè Suarez *diſp.* 21. *ſect.* 2. *num.* 103. Duardus *hic q.* 6. Filliuc. *num.* 314. Alterius *hic diſp.* 26. *c.* 1. *col.* 10

Ex quo ſequitur primò, licentiam genericam non ſuffragari. Propterea obtinentes facultatem à Papa cognoſcendi cauſas Eccleſiaſticorum, non poteſt ſe in cauſis criminalibus intromittere: quia hujuſmodi facultas non eſt ſpecifica, ſed generica, & communis ad cauſas civiles, & criminales. Imo nonnulli Doctores idem ſentiendum putant; etiamſi in privilegio detur facultas cognoſcendi quaslibet cauſas criminales; quia hæc licentia generica eſt, & non ſpecifica. Ita ſentire videntur præcitati DD. contra Alterium *loco cit.* cujus opinio probabilis eſt. Quamobrem, ut privilegium ſuffragetur, requiritur, ut in eo mentio fiat de tali delicto in ſpecie, hæc enim dicitur licentia ſpecialis, ſpecifica, & expreſſa; non tamen opus eſt, ut hæc licentia ſit ſpecialis quoad perſonam, vel quoad delictum in individuo, ſed ſatis eſt, ut facultas detur circa tale delictum in ſpecie; etiamſi facultas univerſalis ſit quoad perſonas Eccleſiaſticas tempora, & loca, in quibus tale delictum perpetratum fuerit, ideò judex laicus poteſt ſe intromittere in cauſa criminali, in ſuo privilegio hoc pacto expreſſa: Facultatem tibi impertimur cognoſcendi quodlibet crimen homicidii in perſonam Principis à quacumque perſona Eccleſiaſtica, quocumque in loco, vel tempore perpetratum fuerit: hæc enim facultas eſt ſpecialis, & ſpecifica, & expreſſa videtur, licèt non ſit expreſſa quoad crimen in individuo, vel quoad perſonam Eccleſiaſticam, tempus, & locum; quia Summus Pontifex non requirit ſpecialem, & expreſſam mentionem individui, ſed ſpeciei; in Bulla enim dicitur ſpecifica. Ita DD. cit.

Ex quo patet nonnulla privilegia, ſub prædicta forma nonnullis judicibus conceſſa, non cenſeri in hac Bulla revocata. Ita Suarez, & Duardus *loco cit.* contra Alterium *diſp.* 20. *c.* 1 *ſub fin.* ubi quærunt, utrùm excuſari poſſint nonnulli Galliæ judices, qui pro delatione armorum, & nonnullis aliis caſibus clericos judicant prætextu privilegii, quam difficultatem etiam Navarrus *c.* 27 *n.* 71. proponit; ſed indeciſam relinquit.

Secundò ſequitur, judicem prædicta facientem prætextu tacitæ licentiæ non excuſari; ideò qui prædicta faciunt, ſciente, & non contradicente Summo Pontifice, non excuſantur; quia hujuſmodi taciturnitas non ſolùm non arguit conſenſum expreſſum, ut in Bulla præſcribitur, verùm neque tacitum, ut pluribus alibi docui præſertim *de ſacramentis in tr. de pœnitent diſp* 5. *q* 7 *ſect* 5 *punct* 4. *n.* 8. *n.* 14. *tom.* 1. *de legib. ubi de diſpenſationibus, diſp.* 1. *q.* 2. *punct* 3. *num.* 18 *tomo* 2. *de voto in ſecundo Decalogi præcepto, diſputat* 4. *quæſt* 1. *punct* 7. *§* 4. *num.* 34 *&* 35 *to.* 2 *& de matrim q* 2. *punct.* 8. *n.* 14. *tr.* 1. Idem docet Alterius *hic c.* 1 *col.* 10. *verſ uni ſpeciali*.

19 Utrùm verò licentia Legati à latere ſufficiat.

Reſpondent Alter. *loco cit.* & Ugolin. *hic* §. 2. *n.* 1. & Duardus *q* 6. *ſub fin.* non ſufficere; quia Summus Pontifex licentiam Sedis Apoſtolicæ requirit. Ego verò cenſeo ſtandum eſſe facultati, & privilegio Legati à latere, & juxta vires privilegii ferendum eſt judicium. Ex quo patet à fortiori non ſufficere licentiam Epiſcopi, vel alterius Prælati, ut *quæſt.* 15. *punct.* 4. §. 2. *n.* 4. *t.* 3. oſtendi, niſi fortè hæc fiant in ſubſidium ipſius Epiſcopi, ut infrà dicetur *punct. ſeq. n.* 12.

P U N C T U M II.

Quodnam ſit ſubjectum iſtius excommunicationis, ſeu quænam perſonæ interponentes ſe in cauſis criminalibus contra Eccleſiaſticos, excommunicationi ſubiiciantur, proceſſandu, banniendu, &c.

1 *Perſonæ quæ huic excommunicationi ſubiiciuntur, ſunt omnes, & quicumque Magiſtratus, Iudices, Notarii, ſcribæ, executores, ſubexecutores quomodolibet ſe interponentes contra perſonas Eccleſiaſticas in cauſis criminalibus.*

2 *Judices dicuntur, qui populo jus dicunt.*

3 *Notarii dicuntur, quibus auctoritate publica competit facultas conficiendi Inſtrumenta, & acta Iudicii.*

4 *Scribæ ſunt, quos Notarii adhibent ad proceſſus, & ſententias ſcribendas.*

5 *Executores ſunt Miniſtri, quibus incumbit onus exequendi ſententias Iudicum.*

6 *Subexecutores dicuntur illi, quorum opera executores utuntur in ſententiis Judicum exequendis.*

7 *Reges, aliique Principes in hujus canonis cenſuram non incidunt, proceſſando perſonas Eccleſiaſticas.*

8 *Judices Eccleſiaſticè interponentes ſe in cauſis criminalibus, excommunicationem non incurrunt; modò id non faciant utentes poteſtate laica.*

9 *Laicus interponens ſe in cauſis criminalibus contra clericum conſentientem, excommunicationem incurrit.*

10 *Iudex laicus, qui non facit proceſſum, ſed tantummodò examinat clericum tanquam teſtem, non incurrit excommunicationem hujus canonis, modò illum non examinet tanquam principalem, aut contra alium Eccleſiaſticum.*

11 *Accuſatores, aut alii interponentes querelam contra Eccleſiaſticam perſonam, excommunicatione hujus canonis non afficiuntur.*

12 *Judex laicus, aliique officiales ſæcularis Curiæ in excomm. non incidunt proceſſando, capiendo, & c perſonas Eccleſiaſticas, dum id faciunt ad inſtantiam fori Eccleſiaſtici.*

UNICA PROPOSITIO.

1 Subjectum hujus cenſuræ ſunt omnes, & quicumque magiſtratus, & judices, notarii, ſcribæ, executores, ſubexecutores, quomodolibet interponentes ſe, in quibuſcunque cauſis criminalibus contra perſonas Eccleſiaſticas, illas proceſſando, banniendo, capiendo, ſeu ſententias contra illas proferendu, vel exequendo, ſine ſpeciali, & expreſſa Sedis Apoſtolicæ licentia, aut præfatam licentiam ad perſonas, & caſus non expreſſos extendendo, vel alias perperam abutendo. Hæc propoſitio in textu perſpicuè continetur, & quoad actiones in hoc canone interdictas, in præcedenti puncto per totum ſufficienter explicata eſt.

Dixi *omnes, & quicumque*, ut indicarem iſtam excommunicationem extendi ad quoslibet hic expreſſos; nempe, ad magiſtratus, judices, &c.

2 Judices illi vocantur, qui jus populo dicunt; ſicut etiam magiſtratus ſunt perſonæ publicæ jura exercentes, *l. eum, qui ff. de juriſdict. omn jud.* ut ſunt gubernatores civitatum, proreges, præſidea provinciarum, ſenatores, conſiliarii provinciæ, vel civitatis, & alii conſimiles, qui non eodem nomine ubique appellantur, & hoc verum eſt, ſive ſint magiſtratus ſupremi, ſive medii, ſive infimi; quia textus abſolutè de magiſtratibus loquitur. Ita Filliuc. *n.* 130.

3 Notarii, ſunt perſonæ publicæ, quibus Inſtrumenta publica, & acta judicii conficiendi facultas competit, quorum ſcripturis fides adhibetur. Acta autem judicii ſunt citationes, dilationes, exceptiones, petitiones, reſponſiones, teſtium depoſitiones, inſtrumentorum productiones, appellationes, & ſimilia, quæ in *c. quoniam contra, de probat.* percenſentur à Duardo *hic canon.* 19. *q.* 3. *ad finem*.

4 Scribæ, ſunt ſubſtituti notariorum, illi ſcilicet, quos notarii adhibent ad proceſſus, vel ſententias ſcribendas, & vulgo *ſcrivani* ſeu *ſcrivani* vocantur, & iſti excommunicationem contrahunt, etiamſi unum tantummodò actum ſcribant; quia Bulla excommunicatione afficit quomodolibet interponentes ſe in cauſis criminalibus. An autem parvitas materiæ excuſet, patet ex alibi dictis *in hac diſp.* 1. *q.* 9. *punct.* 3. *n.* 3. *&* 4 *t.* 1. *de peccatis, diſp* 2. *q* 3 *punct.* 3. *n.* 20. *& ſeq to.* 2. ubi docui parvitatem materiæ excuſare à mortali culpa, & à cenſura.

5 Executores, ſunt Curiæ officiales, & miniſtri, quibus onus incumbit exequendi mandata, vel ſententias judicum, capiendo, banniendo, & alia in hoc canone vetita faciendo.

Ex quo fit, ut ſatellites, aliique juſtitiæ miniſtri excommunicatione hujus canonis afficiantur, capiendo, carcerando, ligando, ſuſpendendo pro qualibet cauſa criminali, ut benè Ugolinus *hic* §. 3. *n.* 2. Duard. *hic q* 8. *n.* 4. Regin. *lib.* 9. *n.* 385.

6 Subexecutores, ſunt illi, quorum opera executores utuntur in mandatis, vel ſententiis judicum exequendis.

7 Quæres primò, utrùm Reges, aliive Principes in hujus canonis cenſuram incidant proceſſando, vel faciendo aliquam actionem in hoc canone expreſſam.

Reſpondeo non incidere; quia in Bulla exprimuntur ſolùm magiſtratus, & judices, qui ſunt Principes inferiores, & ſunt illius miniſtri, & officiales. Præterea dum Summus Pontifex cenſuram ad hos extendere intendit, ſolet ſpeciali, vel ſaltem generali nomine exprimere, ut in excommunicationibus præcedentibus apparet. Ita Filliucius *tract.* 16. *c.* 11. *quæſito* 7. *n.* 308. *& ſequenti*, Sanchez, & alii, quos retuli de excommunicatione, quæ ob violationem clauſuræ contrahitur *in libro variar. tract. ubi de clauſura, qu.* 4. *punct.* 1. *n* 4 *to.* 1.

8 Quæres ſecundò, utrum judices Eccleſiaſtici interponentes ſe in cauſis criminalibus, dum in illis ſe interponere non poſſunt, excommunicatione hujus canonis afficiantur.

Reſpondeo negativè, quia Summus Pontifex excommunicationem hujus canonis ferre ſolùm intendit contra judices laicos, & alias perſonas hic expreſſas, ut patet, tum ex illis verbis contra Eccleſiaſticos; ſupponere ergo videtur eos, qui prædictas actiones faciunt, non eſſe Eccleſiaſticos, tum ex illis verbis, *etiamſi talia committentes fuerint Conſiliarii, Senatores, Præſidentes, Vicecancellarii*, &c. quæ munera laici obire ſolent. Ita Ugol. *hic* §. 2. *ver. quinto*, Filliuc. *loc. cit n.* 308. Duard. *hic q.* 7. *n.* 5. *ver. quarto*.

Hoc tamen intelligendum eſt; modò Eccleſiaſtici prædicta non faciant utentes poteſtate laica; ut ſi Epiſcopus id faciat, quatenus

tenus eſt Conſiliarius, vel Præſes Principis laici, tunc enim afficitur excommunicatione, ac ſi laicus eſſet, ut in ſimili *qu. 16. ſect. 1. punct. 5. n. 2. tom. 3.* probavi, idemque præcitati DD. admittunt.

9 Quæres tertiò, utrùm laicus interponens ſe in cauſis criminalibus contrà clericum, conſentientem contrà ſe inquiſitionem, ſeu proceſſum fieri, ſubiiciatur excommunicationi hujus canonis.

Reſpondeo affirmativè. Ratio eſt, quia facit actionem ſub excommunicatione in hoc canone interdictam. Summus enim Pontifex abſolutè excommunicat interponentes ſe in cauſis criminalibus, niſi adſit licentia Summi Pontificis: exceptio autem firmat regulam in caſibus non exceptis, *l. nam quod liquidè §. fin. ff. de pen. legat.* & *c. 2. de conjug. lepro.ſ*

Obiicies: quilibet cedere poteſt privilegio, & favori ſuo, *l. quod favore, C. de leg.* & ſicut D. Paulus Cæſarem appellavit *Actor. 25.* ità etiam alii Eccleſiaſtici poſſunt conſenſum ſuum in judicem laicum præſtare.

Reſp. in iis, quæ in honorem, & utilitatem totius Eccleſiaſtici ordinis conceſſa ſunt, non poſſe conſentire, & juri ſuo cedere; quia præjudicium afferret; ut cum communi DD. ſententia docui de privilegiis *in tractatu de legibus diſputat. 1. q. 3. punct. 1. n. 10. tom. 2.* & alibi pluribus in locis; immunitas autem Eccleſiaſtica in utilitatem totius Eccleſiaſtici ſtatus conceſſa eſt, ut alibi docui *loco nuper citato de privilegiis*, ſicut ergò clericus non poteſt in præfato caſu conſentire; ità neque judex laicus poteſt contra ipſum inquirere.

Ad id, quod dicitur de D. Paulo, reſpondeo ipſum non appellaſſe ad Cæſarem tanquàm ad proprium judicem, ſed ad præcavendam Feſti tyrannidem, injuriam, & injuſtam vexationem. Vide dicta *q. 16 punct. 2. n. 4. & ſeqq. t. 3.*

10 Major difficultas eſſe videtur, utrùm judex, qui non facit proceſſum contrà clericum, ſed illum tantummodò examinat, ut teſtem ad rei veritatem indagandam, in hujus canonis cenſuram incidat.

Reſpondeo in cenſuram hujus canonis non incidere, ſi præcisè illum examinet. Ratio eſt, quia hujuſmodi examen non eſt proceſſus contrà Eccleſiaſticum. Secùs; ſi illum examinet tanquam principalem, aut in cauſa criminali alterius Eccleſiaſtici; aut ſi illum in aliquo cubiculo, tanquam in carcere detineri curet, donec verum confeſſus fuerit: ſic enim dicitur proceſſare, vel capere Eccleſiaſticam perſonam. Ità Navarrus *conſil. 33. de ſententia excommunicationis*, Alterius *diſp. 20. c. 1. col. 8. verſ. quæret quis*, Duardus *hic qu. 9. ad finem*.

An autem præfatus judex cenſuram ex alio titulo incurrat, patet ex dictis in quæſtionibus præcedentibus, prælertim *q. 16. punct. 5. n. 1. & ſeqq. tom. 3.* ubi docui incurrere.

11 Quæres quartò, utrùm accuſatores, aut alii querelam contrà Eccleſiaſticam perſonam coràm judice laico interponentes, excommunicatione hujus canonis afficiantur.

Reſpondeo negativè, quia nullam actionem in hoc canone expreſſam faciunt, non enim dicuntur proceſſare, capere, bannire, ſententiam proferre, vel exequi. Idem dic de Advocatis, Procuratoribus, teſtibus, aliiſque apud judices inſtantibus, ut Eccleſiaſtica perſona capiatur, in exilium eiiciatur, vel inquiratur, ut patet, tum ea ratione proximè allata, tum quia Bulla tantùm loquitur de magiſtratibus, judicibus, notariis, & executoribus; ergò non eſt ad alios caſus, vel perſonas extendenda. Ità Alterius *diſp 20, c 1, col 3. verſ. hac excommunic.* Filliuc. *tract. 16. cap. 11. quæſt. 8. ad finem, n 313.* Duardus *hic can. 19. q. 8. n. 6.* Ugolin. *hic c. 19. ſub initium verſ ſecundò*.

Utrùm verò accuſator, teſtis, & alii contrà Eccleſiaſticam perſonam in cauſa criminali agentes afficiantur excommunicatione canonis decimiquinti, & aliorum præcedentium, vel ſubſequentium, Duardus, Alter. Fillincius *locis cit. affirmant*. Sed quid mihi ſentiendum ſit, patet ex præcedentibus quæſtionibus, ubi docui Accuſatorem non incurrere, ſicuti neque Teſtes, ut patet præſertim ex dictis *q. 15 punct 1. per totum & ſeqq. tom 3.* ubi docui comprehendi tantum avocantes auctoritativè cauſas ſpirituales à Commiſſariis Sedis Apoſtolicæ, idemque docui *q 16 ſect. 2. punct. 1. n. 8. tom. 3.* & alibi ſparſim, ubi omnia ſingillatim ſuis locis explicavi.

12 Quæres quintò, utrùm judex laicus, aut notarius, aut executores Curiæ ſæcularis in hanc cenſuram incidant, ſi ab Epiſcopo, vel ab alio Prælato requiſiti interponant ſe in cauſa criminali contrà Eccleſiaſticam perſonam, ſcribendo, proceſſando, capiendo, vel ſententiam ab Eccleſiaſtico judice latam exequendo.

Reſpondeo non incurrere, quia prædicta faciunt tanquàm miniſtri, & inſtrumenta Epiſcoporum, quibus aſſiſtere, & opem præſtare tenentur; dum ipſorum auxilium ab Epiſcopis imploratur ad continendos in officio clericos, *c. Principes*, & *c. procaſt 23 quæſt. 5.* & *c. cùm ad verum ventum eſt 96. diſt.* Ità Alterius *diſp 20. cap. 1. col 8. & 9. q. 2.* poſt Innocentium *c. 5. n. 2. de offic. ordin.* & Panormit. *ibid. n. 11.* Coriolanus *hic verſ quintus eſt*, Duardus, *hic q 6. ad finem*, Ugolinus *hic c. 19. §. 3. ad finem*, Reginaldus *lib. 9. n. 385. verſ. tertius caſus*, & alii, quos referam in .1. *per totum pag. ſeq.* poſt tertium punctum, occaſione octavi caſus. Epiſcopus tamen non poteſt laicu facultatem inquirendi contrà clericum dare, quia diſpenſare non poteſt in jure communi, ut patet *ex regulis generalibus traditis de diſpenſation. in tract. de legib. diſputat. 1. quæſt 2. punct 3. num. 12. & ſeqq. to 2.* An autem in civilibus hanc facultatem laico concedere poſſit ſatis explicavi *q. 15. p 4. §. 1. n. 4. t. 3.* ubi negativè reſpondi.

PUNCTUM III.

Utrùm dentur aliqui caſus, in quibus interponentes ſe in cauſis criminalibus contrà Eccleſiaſticas perſonas ab excommunicatione iſtius canonis immunes fiant.

1 *Judex laicus non incurrit excommunicationem, proceſſando, vel capiendo Eccleſiaſticum degradatum, Curiæ ſæculari traditum.*
2 *Judex laicus capiens, & proceſſans clericum perpetuò diffidatum, & bannitum ab Eccleſiaſtico judice, excommunicationem non incurrit.*
3 *Idem dic de capiente, vel proceſſante clericum bigamum.*
4 *Idem aſſerendum eſt de capiente clericum non deferentem habitum, & tonſuram.*
5 *Judex capiens clericum, quem clericum eſſe ignorabat, tenetur illum ſub excommunicatione dimittere, vel ad Eccleſiaſticum judicem remittere, poſtquàm cognovit eſſe clericum.*
6 *Capiens clericum, qui minores ordines accipit intrà annum à morte Epiſcopi cum litteris dimiſſoriis Capituli, non incurrit excommunicationem, modò clericus non eſſet arctatus.*
7 *Capiens clericum in flagranti crimine deprehenſum, ut ſuperiori Eccleſiaſtico conſignetur, non incurrit excomm.*
8 *Capiens clericum debitorem fugientem, non incurrit excommunicationem.*
9 *Capiens clericum turpiter inventum cum matre, filia, ſorore, vel uxore, non incurrit excommunicationem.*
10 *Capiens cleri um de licentia ſpecifica Summi Pontificis non afficitur excommunicatione.*
11 *Laicus capiens, aut ſententiam exequens contra Eccleſiaſticum non afficitur excommunicatione, dum id facit tanquam miniſter, & adjutor fori Eccleſiaſtici.*

RAtio dubitandi eſt, quia Summus Pontifex abſolutè excommunicat interponentes ſe in cauſis criminalibus contrà perſonas Eccleſiaſticas, proceſſando, capiendo, banniendo, &c. excepto caſu, in quo quis hæc facit de conſenſu Summi Pontificis: exceptio autem firmat regulam in caſibus non exceptis, *auth. de non alien. §. ut autem*, & *l. Tribunum, §. ultimo, ff. de teſtam. milit.* & alibi. His non obſtantibus, ſit.

UNICA PROPOSITIO.

PLures percenſentur caſus, in quibus laici poſſunt ſine excommunicatione aliquas actiones, in hoc can. expreſſas facere.

1 Primus caſus eſt, dum Eccleſiaſticus degradatur, & traditur eſt Curiæ ſæculari, quia per degradationem univerſa Eccleſiaſtica privilegia amittit, *c. degradatio, de pœnis in 6.* & *c. cùm non ab hom. de jud.* Vide quæ tradidi *de legibus diſp. 10. q. 2. punct. 1. §. 1. n. 5. lumine 1. & §. 4. n. 1. tom. 2.*

2 Secundus caſus eſt, dum clericus eſt perpetuò diffidatus, & bannitus ab Eccleſiaſtico judice: nam banniens facultatem concedit, ut bannitus impunè occidi poſſit, *leg. reos, C. de accuſat.* Sicut ergò hujuſmodi clericus diffidatus, ſeu bannitus impunè, & licitè, præciſa prava intentione, & circumſtantia, occidi poteſt à privato, ità etiam puniri poteſt à laica poteſtate. Ita Alter. *hic diſp. 20. ca. 1. col 6. q. 7.* Ugolinus *hic §. 2. verſ. quinto.* Duar. *hic q. 7. caſu 5.* & alii apud præcit. DD. hic tamen caſus intelligendus videtur, modò banniens facultatem haberet privandi clericum privilegio clericali, & concedendi ut impunè occidi poſſet.

3 Tertius caſus eſt, dum clericus eſt bigamus; hic enim omnia clericorum privilegia amittit, *c. unico de bigamis in 6.* Idem dic de clerico conjugato; qui habitum, & tonſuram non defert, ut docui *de legibus loco cit. n. 20. t. 2.* & *ſupra q. 16 punct 6. n. 4. t. 3.* & *de cenſuris diſp. 4. q. 4 punct. 4. n. 14. t. 1.*

4 Quartus caſus eſt, dum clericus prima tonſura, vel minoribus ordinibus initiatus clericalem habitum, & tonſuram non deferat: hic enim privilegio fori privatur in Tridentino *ſeſſ. 23. cap 6. de reformat.* Quæ circà hunc caſum dici poſſent fusè à me pertractata ſunt *de legibus loco cit. n 9. tom. 2.* & *ſuprà q. 16. punct. 6. n. 20. & ſeqq. tom. 3*

5 Qui verò caperet clericum ſacris ordinibus initiatum, vel beneficium habentem, aut aliis qualitatibus in præfato Concilii cap. præſcriptis exultum, neſciens illum eſſe clericum, licèt ab excommunicatione ob ignorantiam excuſetur; nihilominùs poſtquàm conſtiterit de clericatu (cujus diſcuſſio facienda eſt apud judicem Eccleſiaſticum, ex communi DD. ſententia *in cap ſi Judex laicus, de immunit. in 6.*) tenetur illum dimittere, vel ad Eccleſiaſticum judicem remittere, ut bene Molina *tom. 4. diſp. 49.* Reginald. *lib. 9. n. 385. verſ. ſeptimus*, & alii; nam clericus ſacris inſignitus, aut præfatis qualitatibus ornatus, privilegio fori gaudet, ut patet tum ex præcitato Concilii decreto, tum ex iis, quæ ego in prællegatis locis tradidi, quæ repetere opus non eſt; ubi etiam explicavi, utrùm negotia exercens, aut publicè lanionem, aut cauponem agens, aut arma contrà Principis conſtitutionem deferens, aut enormitatibus ſe immiſcens, aut clericalem ſtatum in fraudem aſſumens, privilegium fori amittat.

Utrùm verò privilegio canonis privetur, conſtat ex dictis *de cenſuris diſp. 2 quæſt 4. punct. 4. num. 9. t. 1.* non privari.

6 Quintus caſus eſt, dum clericus minores ordines intrà annum à morte ſui Epiſcopi accipit cum litteris dimiſſoriis Capituli; hic enim

Digitized by Google

enim privilegio clericali, præſertim in criminalibus, non gaudet, niſi arctatus eſſet occaſione beneficii accepti, vel accipiendi: ſic enim in Conc. Trid. *ſeſſ. 7. cap.* 10. diſponitur, niſi fortè dicas cum Navarr. *conſil.* 19. Sanch. *de matrim. diſp* 46. *n.* 18. Sayro *deciſ.* 21 *de temp. ordinand.* verbum *gaudeat* eſſe futuri temporis; conſequenter non inducere privationem ipſo facto.

7 Sextus caſus eſt, dum clericus in flagranti crimine reperitur, nec aliter à crimimine removeri, aut impediri poteſt, quàm illum capiendo: tunc enim ſervato moderamine capi poteſt, hoc animo, ut ſuperiori Eccleſiaſtico conſignetur. Ratio eſt; tum quia hic caſus cenſetur in Bulla per Epikejam exceptus; tum quia Summus Pontifex loqui cenſetur de actionibus, quæ injuſtè contra Eccleſiaſticos fiunt, tum quia capiens clericum in præfato caſu, non dicitur interponere ſe in cauſa criminali contra Eccleſiaſticum, ſed impedire clericum, ne damnum inferat, illumque tradere judici Eccleſiaſtico, ut cauſam cognoſcat; tum quia jure naturæ dictante non ſolùm licitum eſt, ſeipſum defendere, verùm etiam innocentis cauſam tueri; dum autem quis clericum in flagranti capit, vel capi præcipit, animo illum tradendi Eccleſiaſtico judici, defendit propriam, vel innocentis cauſam. Ita Alter. *diſp.* 20. *c.* 2. *col.* 9. *dub* 3. Ugolinus *hic* §. 2. *verſ item*, Duard. *hic quæſt.* 7. *num.* 2. *& quæſt.* 8. *num.* 5. *ad finem*, Vivald. *hic num.* 123. *in antiquis*, Molina, Suarez, Filliuc. & alii, quos retuli *de cenſuris diſp.* 2. *qu* 4. *punct.* 4. *n.* 1. *in tertia editione*, *& ſeqq. tom.* 1. contra Antonium de Souſa *hic cap.* 20. *diſp.* 95. *num.* 4.

8 Hinc ſequitur primò: eum, qui capit, vel capi mandat clericum debitorem fugientem, vel fugam parantem, aut volentem alteri injuriam inferre, aut ſua, vel aliena bona aſportantem, non affici excommunicatione hujus canonis, aut etiam canonis *ſi quis ſuadente diabol.* 17. *qu.* 4. modò majorem vim non inferat, quàm opus ſit, & modò clericum detineat animo illum tradendi judici Eccleſiaſtico.

9 Quæres, utrùm judex, qui clericum turpiter inventum cum matre, filia, ſorore, vel uxore propria incontinenti capit, ut judici Eccleſiaſtico conſignet, excuſari poſſit ab Excommunicatione.

Reſpondeo affirmativè; tum quia id facit ad ſui defenſionem; tum quia difficilimum eſt in hujuſmodi caſu juſtum temperare dolorem; conſequenter hic caſus ſaltem per Epikeiam exceptus videtur. Clericus turpiter inventus dicitur non ſolùm ſi inveniatur in actu carnalis copulæ; verùm etiam ſi inveniatur in alio quolibet turpi actu, ut in oſculis, amplexibus, vel tactibus impudicis, vel ſignis actui propinquis in loco ſuſpecto. Ita Vivaldus *hic in explicatione Bullæ nu.* 124. Antonius de Souſa *hic diſp.* 97. Molina, Coninchus, Avila, Navarrus, & alii, quos retuli *de cenſuris diſp.* 2. *qu.* 4. *punct.* 4. *num* 6. *tomo* 1. Idemque à fortiori ſuſtinere debent Molina *de juſt. diſp.* 7. *tract.* 3. & alii DD. aſſerentes, clericum in tali caſu impunè, & ſine excommunicatione occidi poſſe contra Covarr. *in* 4. *deciſ. p.* 2. *c.* 7. §. 7. *num.* 12. Navarum, & alios quos retuli *de cenſuris loco cit.*

10 Septimus caſus eſt, dum capitur Eccleſiaſticus de licentia ſpecifica, & expreſſa Summi Pontificis, *ut punct.* 1. *ad finem n.* 98. explicatum eſt. Utrùm verò conſuetudo excuſare poſſit ſaltem in caſibus particularibus, patet ex dictis *q.* 14 *punct.* 1. *num.* 6. *& quæſt.* 15. *punct.* 4. §. 3. *num.* 1. *& ſeqq. tomo* 3. non poſſe, tum quia conſuetudo contrà libertatem Eccleſiaſticam induci non poteſt; tum quia Concilium Lateranenſe ſub Leone X. conſtitut. quæ incipit, *regimini*, prohibet capere, & detinere perſonas Eccleſiaſticas, & cuilibet conſuetudini in contrarium derogat; ſicut etiam Summus Pontifex in hac Bulla revocat omnes conſuetudines contrarias, & hoc verum eſt, etiamſi conſuetudo immemorabilis ſit, *ut q* 15. *punct.* 4. §. 3. *num.* 1. *& ſeq. tom.* 3. *& præcedenti quæſt. punct.* 3. §. 2. *num.* 1. *& ſeqq tom.* 3. Ita Alterius *hic cap* 2. *col.* 3. *dub.* 2. Rota *in antiquis tit. de conſuet. dec* 19. *n.* 4. Duardus *hic q.* 8. & alii fere communiter, quos *locis ſuprà citatis* retuli contrà Julium Clarum *in praxi lib.* 5. §. *fin. cap.* 36. *num.* 2. Covarruviam, & alios aliter ſentientes de conſuetudine recepta circa caſus aliquos particulares; ſed rationes, & fundamenta illorum auctorum ſuperiùs rejeci *q.* 14. *punct.* 1. *& q.* 15. *punct.* 4. *locis ſuprà citatis*.

Ad rationem dubitandi initio allatam.

Reſpondeo, Summum Pontificem excommunicare interponentes ſe in cauſis criminalibus contra Eccleſiaſticas perſonas, quamdiù Eccleſiaſticum privilegium non retinet, aut dum Eccleſiaſtici capiuntur injuſtè, vel ſine Summi Pontificis expreſſa facultate.

Hic agendum eſſet, utrùm cenſura hujus canonis alibi expreſſa reperiatur, ſed de hac re vide quæ ſuperiùs tradidi *quæſt.* 12 *punct.* 4. *per totum tomo* 3. *& quæſt.* 15. *punct.* 3. *num.* 1. *tomo* 3. *ex quæſtionibus ſequentibus*. Prætereà conſuli poteſt *cap inſolita*, *cap. placuit* 11. *q.* 1. *& cap ſi quis diligenti*, *de foro compet.* in quibus locis conſtat Eccleſiaſticos privilegio gaudere, ut apud laicos in cauſis civilibus, vel criminalibus conveniri non poſſunt; ad hoc etiam facit *c ſi quis ſuadente* 17. *q.* 4. ubi excommunicatio fertur contra eos, qui manus violentas in clericos injiciunt: qui enim clericum injuſtè capit, violentas manus in clericum injicit, vide *tract. de cenſ. diſp.* 2. *q.* 4. *punct.* 1. §. 1. *num* 1. *& ſeqq tom.* 1. ubi hunc textum falſiſſimè explicavi, & iterùm infrà de excommunicationibus in particulari Summo Pontifici reſervatis latè explicabo *diſputat.* 2. *quæſt.* 3. *punct.* 6. *ſect.* 1. §. 1. *num.* 1. *& ſeqq. tom.* 3.

11 Octavus caſus eſt, dum id faciunt tanquam miniſtri, & auditores fori Eccleſiaſtici, à quo ipſorum ſæculare brachium, & auxilium imploratur.

Verùm, ut hic caſus meliùs intelligatur, nonnulla dubia, quorum explicatio valde neceſſaria videtur, in ſequentibus §§. proponam, & diſſolvam.

Primùm dubium eſt, utrùm liceat Epiſcopo familiam armatam habere ad exercenda ſuæ juriſdictionis munera.

Secundùm, utrùm Epiſcopus, aliuſve judex Eccleſiaſticus ordinarius, vel delegatus, dum ſententiam per ſuos miniſtros exercere non poteſt, brachium ſæculare implorare valeat, & ſæculares judices cogere ad auxilium præſtandum.

Tertiò utrum ſæculares teneantur auxilium Eccleſiaſtico judici petenti concedere, etiam non viſo proceſſu, & non examinata cauſæ juſtitia.

§. I.

Utrùm Epiſcopo liceat familiam armatam habere ad exercenda ſuæ juriſdictionis munera.

1 *Epiſcopo licet familiam armatam habere.*

UNICA PROPOSITIO.

1 Licitum eſt Epiſcopo familiam armatam habere. Ratio eſt primò, quia conceſſa alicui juriſdictione, cenſentur etiam conceſſa ea omnia, ſine quibus juriſdictio exerceri non poteſt *l.* 2. *ff. de juriſd. omn jud* cum autem Epiſcopis conceſſa ſit juriſdictio ad continendum in officio ſibi ſubditos in juriſdictione Eccleſiaſtica, ad judicandos, & puniendos delinquentes, *cap.* 1. *de offic. ordin. cap. ſtatuimus* 16. *quæſt* 1. *can quoniam* 18. *diſt. c. in Archiepiſcopatu*, *de raptoribus*, & alibi; cumque eos in officio continere, & punire non poſſint niſi contra ipſos familia armata aliquando utantur, ſequitur Epiſcopis familiam armatam concedendam eſſe. Secundò, quia uſu, & praxi in Eccleſia receptum eſt, ut contra delinquentes priùs procedatur realiter, vel perſonaliter, & poſtremò per cenſuras, in juris ſubſidium: Epiſcopus autem non poſſet hoc pacto procedere, ſi familia careret armata; æquitas enim, & honeſtas non patitur, ut Epiſcopi, vel clerici hoc munus per ſe ipſos obeant; ergò Epiſcopi familiam laicalem armatam habere debent, cujus opera uti valeant. Tertiò; quia in Concil. Trid. *ſeſſ.* 23. *cap.* 5. cui aſſiterunt Reges, & Principes ſæculares, ſancitum eſt, ut Eccleſiaſtici judices valeant oppignorationes facere, aut perſonas capere per ſuos proprios, aut alienos executores, ubi notanda eſt illa particula, *vel*, quæ alternativa eſt, & diſjunctiva; conſequenter ſupponit judicibus Eccleſiaſticis familiam armatam competere, & convenire; alioquin non poſſent per ſuos proprios executores capere.

Neque obſtat dicere, Concilium intelligendum eſſe tantummodò de judicibus Eccleſiaſticis, temporale dominium habentibus. Reſpondetur enim Concilium abſolutè, generaliter, & indiſtinctè loqui, ut perſpicuè conſtat ex illis verbis: *In cauſis verò judicialibus mandatur omnibus judicibus Eccleſiaſticis cujuſcumque dignitatis exiſtant*, *&c.* ubi autem Concilium generaliter, & indiſtinctè loquitur, generaliter, & indiſtinctè intelligendum eſt *l. de pretio*, *ff. de public. in rem action.*

Quartò, quia ſacra Card Congregatio de mandato Pii V. re diligenter perpenſa, & auditis hinc indè præſtantiſſimis Advocatis, declaravit Epiſcopis licere familiam armatam habere. Ita Bald. *in l.* 3. *de offic. præfect.* Vigil. Auſrer. *de poteſtate jud. Eccleſiaſt ſuper laicis*, *& eorum bonis*, *num* 18 Roland. à Valle *conſil.* 37. *lib.* 4. Franciſcus Pegna *in* 3 *p direct. comment.* 105. *ver poſtremo*, *pag.* 114. Decius *in c. ſignificaſti num.* 19 *verſ. undè infert.* Menoch. *de arbitr. caſu* 394. *num.* 70. Camillus de Curte, Uranius, Turrecremata, Salzedo ad Bernardum Diaz, & alii ferè communiter, quos citant, & ſequuntur Ugolin. de poteſtate Epiſcopi, *cap.* 4. §. 12. Paulus Tuſcus *in tract. de viſit. leg* 2. *cap.* 32 *num.* 16. *ver. ſed an Epiſcopus*; Franciſcus Leo, *in theſauro fori Eccleſiaſt. p.* 2. *cap* 9. *num.* 23. *& ſeqq.* Sbrozius *de offic. vicar. lib.* 2. *qu.* 191. Carolus de Graſſis *de effectibus cleric. effectu* 1. *num.* 129. Cardinal. Tuſcus *lit F. concl.* 153. *nu.* 12. Belletus *diſquiſit. clerical. p.* 1. *tit de favore cleric. reuli* §. 1. *n.* 18. *& tit. de bonis cleric.* §. 34. *ad finem*, Marta *de juriſd.* 1. *p q.* 5. Campanil. *in diverſ. iur canonic. rubric.* 12. *c.* 13. *num.* 88 Marius Antonius *variar. reſol. lib* 3. *reſol.* 14. Ludovicus Rodolphinus *de brach ſæcul. n.* 45. Franciſcus Molinus *de brach. ſæcul. c.* 18. *num* 12. *& ſeq.* & alii contra Cevallos *comm. contrà commun.* 4. *p. q.* 897. *num.* 79. *& ſeqq.* Julium Clarum *lib.* 6. §. *fin. q.* 37. *n* 8. *& q.* 96 *nu* 7. Panorm. Gemin. Ancharan. Franchum, & nonnullos alios apud præcit. DD. & apud Auguſt. Barboſam *de poteſtate Epiſcopi* 3. *p. allegat.* 107. *num.* 7. Rationes autem, quæ in contrarium adduci poſſent, referuntur à Molino *cap.* 18. eas autem hic non recenſeo; quia facillimæ ſolvi, & apud Molinum videri poſſunt.

§. II.

Digitized by Google

§. II.

Utrùm Epiſcopus, aliuſve judex ordinatius, vel delegatus, dum ſuam juriſdictionem, ſeu ſententiam per ſuos miniſtros exercere non poteſt, brachium ſæculare implorare valeat; & ſæculares judices ad præſtaudum auailium cogere queat.

1 *Epiſcopi, aliique iudices Eccleſiaſtici brachium ſæculare implorare poſſunt.*

2 *Judex Eccleſiaſticus, dum auxilio brachii ſæcularis indiget, cogere poteſt iudices ſæculares ad præſtandum auxilium.*

3 *Judex ſæcularis negligens Eccleſiaſtico iudici petenti auxilium præſtare; puniendus eſt arbitrio Iudicis Eccleſiaſt.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 EPiſcupi, aliique judices Eccleſiaſtici brachinm ſæculare implurare poſſunt. Ratiu eſt, tum quia ad actionem licitam, & huneſtam aliorum upem implorare licitum eſt. Oh id DD. communiter admietunt Principem poſſe in bellu juſtu infideles in ſuum auxilium convocare, præciſa aliqua prava circumſtantia, ut docui *de contractibus in tractat. de reſtitut. in particul. diſp.* 2. *quæſt. ultim. ſect.* 1. *punct. ultim* §. 2 *num.* 5. *&* 6. *tom.* 2. tum quia id expreſsè culligitur *ex cap periculoſum* 1. *de offic. ordin. ex c. dilecto de ſentent. excomm.* & ex Concil. Trid *ſeſſ* 25. *c.* 3. ibi, per ſuos proprios, aut alienos executores. Ita Menoch. *de arbit lib.* 2. *caſu* 462. *n* 4. Panurmit. Jaſun. & alii, quos citat, & ſequitur Emanuel Rodriquez *q. regul. q.* 8. *art.* 4. Marcus Autonius Geuuenſis *in praxi Curiæ Neapolit. c.* 36. Farinacius *in praxi crimin. q.* 97. *num.* 82. Alciatus, & Marta *locis ſupra cit.* Cenedus *ad decret. collect.* 101. *n.* 12. *& ſeqq.* Auguſt. Barboſa *de poteſt. Epiſc.* 1 *p. alleg.* 107. *num.* 24 *& ſeqq.* Riccius *in praxi implorationis brachii dec.* 320. *in prima editione.*

SECUNDA PROPOSITIO.

2 JUdex Eccleſiaſticus, dum auallio brachii ſæcularis indiget, cogere poteſt judices ſæculates ad præſtandum auailium. Ratio eſt, eum quia Cuncil. Ttident. cui Imperatores, Reges, & Principes interſuerunt, ſuumque conſenſum præſtiterunt, *ſeſſ.* 25. *c.* 3. dat ſacultatem judicibus Eccleſiaſticis capiendi, vel quaſcumque uppignorationes ſaciendi, quuties eapedire videbitur, per ſuus pruprios, vel alienos executores; ſi eigò dstur facultas capiendi, vel pignus ſaciendi per alienos miniſtros, & eaecutores, cenſetur etiam data ſacultas cogendi ipſus executores ad præſtandum auxilium; nam cunceſſa alicui ſacultate ad aliquid præſtandum, cenſentur etiam conceſſa illa umnia, quæ ad illam facultatem eae.cendam neceſſaria ſunt *l.* 2 *de juriſd omn. jud.* alioquin ea ſacultas inutilis eſſet; tum quia ſuperior poteſt inferiores ad actus licitos, & boneſtos ohligare; ſed magiſtratus ſæcnlaria eſt inferiut judice Eccleſiaſticu; Eign eugi poteſt ab Eccleſiaſtico judice ad præſtandum ſibi auxilium iu actibus juſtitiæ, quus licitna, & huneſtus eſſe, nullus eſt ambigendi locus. Ita Farinac. *in praxi crimin. q.* 97. *n* 82 Decianus *in tract. crimin. lib.* 4 *c.* 10. *num.* 3. Menoch. *de arbit. lib.* 2. *caſu* 452. *n.* 2. Avalos *in direct. jud. Eccleſ.* 2 *p. c.* 15. *n.* 32. Rodulphinus *tract. de brach. ſæcul num.* 46. Emanuel Rodriquez *tom.* 1. *q. regul. q.* 8. *art.* 14 Franciſcus Mulinus *de brachio ſæcul. ca* 14. Cenedus *de decret. collect.* 101. *num.* 12. Auguſtinus Barboſa *de poteſtate Epiſc.* 3. *p. alleg.* 107. *n.* 25. Abbas, Decins, Nav & alii apud Marcum Antoninm Genuenſem *c.* 36. ubi teſtatur de communi Doctotum ſententiam, & apud Jacobum Sbtozium *q.* 190. *n* 5. *de offic. vicar.*

3 Addune Menochius *loco cit.* Riccius *in praxi implorationis brachii* §. *notabilia n* 2 judices ſæculares, qui auxilium judici Eccleſiaſtico, dum ueceſſe eſt, præbere, negligunt, ipſius arbitrio puniendos eſſe; quia in jute nun eſt ſancita peculiaris pœna. Quamquàm Franciſcus Mulinus *de brachio ſæcul. c.* 14. acriter reprebendit Menochium in hac parte.

Verum tamen eſt uſu, & praxi aliquibus in locis receptum eſſe, ut præfati judices ſola eacommunicatione poniantur, donec debitam Eccleſiaſtico judici ubedientiam exbibuerint, & paruerint, teſte Menochiu *loco cit* Mulino *c.* 5. *&* 14. Avalos, & Rodriquez *loco cit.* nulla enim ſacilior, & cungruentior pæna imponi puſſe videtur, cùm pænam pecuniariam, vel perſunalem Eccleſiaſticus judex à laico magiſtratu, ounniſi magna cum difficultate, ut plurimum repetere valeat.

§. III.

Utrùm ſæculares teneantur aoxilium Eccleſiaſtico judici petenti concedere, etiam non examinata cauſa; aut viſo proceſſu.

1 *Judex ſæcularis tenetur auxilium præſtare iudici Eccleſiaſtico petenti, etiam non examinata iuſtitia cauſæ.*

2 *Et hoc valet etiam in cauſis mixti fori.*

3 *Præterea idem valet, etiam dum judex Eccleſiaſticus aliquem ſæculari Curiæ puniendum tradit.*

4 *Iudex laicus non tenetur auxilium judici Eccleſiaſtico præbere, dum conſtat de injuſta ſententia.*

UNICA PROPOSITIO.

1 SÆculares judices tenentur auxilium Eccleſiaſtico judici petenti cuncedere, etiam uon examinata juſtitia cauſæ; vel ſententiæ judicis Eccleſiaſtici. Ita Aleiatus *c.* 1. *de offic. ordinar.* Marta *de juriſdict.* 1. *p. q.* 51. Rodriquez, Marcus Antunius Genuenſis, & alii *locis cit.* contra Cevallos *comm opin.* 4 *p. q.* 897. *nu* 89. Cenedum *ad decret. collectanea* 105. *num.* 23. & alius apud Auguſtinum Barboſam *loco cit. num.* 26. apud Riccium *in praxi implorat. brach. reſolut.* 286. *ad fin. in novis*, apud Rolandum à Valle *conſ.* 37. *n.* 7. apud Sbtozzium *de vicario Epiſcopi q.* 190. *num* 7. & apud Mulinum *de brach. ſæcul. c.* 7. *n.* 1. *& ſeqq. & c.* 9. *n.* 24. *& ſeqq.* & apud Cevallos *loco cit.* Ratio eſt, tum quia ſacultas cognoſcendi de juſtitia cauſæ competit ſuperiuri: magiſtratus autem ſæcularis nun eſt ſuperiur in cauſis Eccleſiaſticis; tum quia ſæculares non adſciſcuntur tanquam judices, ſed tanquam executores ordinatiunis ah Eccleſiaſtico judice factæ, nt dictum eſt *punct.* 2. *n.* 12. *tom.* 3. ufficium autem eaecuturis uon eſt cauſam cognoſcere, ſed exequi, quoties de injuſtitia non conſtat; tum quia ſicut ſæcularis Ptinceps poteſt ſibi ſubditos ad bellum in neceſſitate compellere, & ſubditi tenentur ei obedire, quuties ipſis perſpicuum uun eſt bellum injuſtum eſſe, ita, &c. tum quia in dubiu, præſertim in ſacto Principis, nun præſumitut delictum, *l merito, ff. pro ſocio*, eigu ſæculares vocati ad ferendam Eccleſiaſtico judici opem, iniquè agunt, negligendo auxilium ferre, nundùm cugnita juſtitia cauſæ, & nondùm examinatis actibus proceſſus; videntur enim delictum in ſacto judicis Eccleſiaſtici præſumere; tum quia brachium ſæculare, ut plurimum, fruſtrà imploraretur, ſi auxilium à laicis præſtandum non eſſet, antequàm acta proceſſus examinarentur; quamplures enim aſſerere auderent de juſtitia proceſſus non cunſtare; tum quia ſi diſſenſiu, & controverſia ſuper juriſdictiunis cumpetentia, & præoccupatiune oriatur inter ſæculares, & Eccleſiaſticum judicem; ad judicem Eccleſiaſticum pertinet judicium ferre, an ipſi, vel potiùs ſæcularibus ea juriſdictiu cumpetat, ex Covarr *pract. q. cap.* 33. *n.* 1. Molino *de brach ſæcul. c* 9. *num* 19 & aliis quos retuli *diſp.* 10 *de legibus diſput.* 10. *quæſt.* 2 *punct.* 1. §. 1. *num.* 29. *& ibi* §. 4 *n.* 19. *tom.* 2. ita etiam ſi dubium ſuboriatur inter Eccleſiaſticos, & ſæculares de juſtitia cauſæ, aut proceſſus juſtificatiune, judicis Eccleſiaſtici judicio ſtandum eſt; conſequenter judices ſæculares upem ferre teneutur, etiam non examinatis actibus proceſſus.

2 Hoc tamen limitatur primò à nonnullis Doctoribus in cauſis miati fori Ita Rodinus *in tract. de majeſt. Princip. n.* 85 Rodiiqu. *loc. cit.* & alii apud Jul. Clarum *in pract. crim.* §. *fin q.* 37 *&* 96 *ver. quæro, etiam in fine* apud Sbruzzium *loco cit. n.* 9. & apud Molinum *de brachio ſæculari c.* 10. *n.* 30 *& ſeq.*

Egu verò cum cummuni Canoniſtarum ſententia, neque in cauſis miati ſuri hoc admittendum puto, ut patet ea allatis rationibus. Et hoc præſertim valet, dum Eccleſiaſticus judex petit ſolùm familiam, qua executiu ſententiæ, quam ipſe ferre intendit, facilius fiat, ut concedit idem Mulinus *loco cit. cn.* 10. *n* 32. cum Panormit. *in c.* 1. *de offic. ordin.* & Doctoribus aliis. Quamquam in cauſis mixti fori laicus judex poteſt pruprios pruceſſus facere, & pœnam imponere, quatenus Eccleſiaſtici in debita delictu pœna imponenda defecerunt, ut patet ex dictis *in tract. de legibus diſput* 10. *quæſt* 2. *punct.* 1. §. 1. *num.* 12. *& in hac diſputat.* 1. *quæſt.* 15. *punct.* 1. *numer.* 11. *&* 12. *tomo* 3. cum Julio Claro, Farinacio, Cuvarruvia, & aliis communiter.

3 Secundò limitatur ab Auguſtinu Barboſa *n.* 27. & aliis, quos ipſe allegat, in caſu, quu judex Eccleſiaſticus aliquem damnavit, eumque ſæculari Curiæ puniendum tradidit: tunc enim ſæculares judices non ſemper tenentur ſententiam judicis Eccleſiaſtici exequi, non cognita cauſa, (excepta cauſa hæreſis, cujus cugnitio Eccleſiaſtica eſt; conſequenter laicus ſententiam Eccleſiaſtici judicis in cauſa hæreſis cunfeſtim exequi tenetur, ex communi Doctorum ſententia, teſte Claru §. *hæreſis n.* 4. Mulino, & aliis: idemque conſtat ex *c. inquiſitionis*, *c. prohibemus*, *de hæret.* & ea Bulla Bonifacii VIII. quæ incipit, *Dilectus filius*, & refertur in fine decretorii Inquiſitorom.)

Sed hæc limitatiu mihi diſplicet: quia reus non traditur judicibus ſæcularibus puniendus tanquam judicibus, ſed tanquam executuribus, adminiſtris, & adiutoribus fori Eccleſiaſtici, ſecùs ſi tradatur ipſis tanquam judicibus.

An autem in eo eventu ſtare poſſit proceſſui ab Eccleſiaſticis facto, colligitur ea dictis *de legibus diſp.* 3. *q.* 7. *punct.* 7. *n.* 9. *tom.* 2. ubi dixi non poſſe, ſed debere nuvas probatiunes recipere licèt in caſu ibi eradito aliter ſentiendum ſit.

Ex quo patet, judicem laicum teneri, abſque cognitione proceſſus fori Eccleſiaſtici, familiam accommudare, delinquentem in carcere, vel triremibus detinere, quoties Eccleſiaſticus judex id petit Bald. *conſil.* 92. *vol.* 3. & alii communiter.

4 Limitatur tertiò, quoties conſtat de injuſta ſententia judicis Eccleſiaſtici; tunc enim judex laicus brachium Eccleſiaſtico judici præbere nun tenetur. Hæc limitatio mihi probatur, tum quia nullus cooperari poteſt actioni iniquæ, & injuſtæ: executio autem pœnæ, in ſententia injuſta ſancitæ, eſt actio Iniqua, & injuſta; tum quia quod nullum eſt, nullam meretur executionem, *l.* 4. *ff. de re iud.* hujuſmudi autem ſententia irrita eſt, & nulla, ut pro-

Digitized by Google

ut probavi *in tract. de legib. circa octavum Decalogi præceptum, diſputat. 10. quæſt. 2. punct. 4. numer. 3. & ſeqq. tom. 2.* Ita Menoch *in tract. de retinend. poſſeſ. remed. 3. nu. 260. verſ. debet etiam judex*, Jacobus Sbrozzius *de vicario Epiſcopi, q. 190. nu. 7.* Molinus *de brach. ſæculari c. 9. nu. 27. & c. 11. num. 35. & 45.* Riccius *verb. praxis implorationis brachii deciſ. 325.* & alii communiter, quos præcitati Doct. referunt, & præſertim Molinus *nu. 35. citat.*

Hinc ſequitur primò: ſæculares judices non teneri brachium Eccleſiaſtico judici concedere ad aliquem puniendum, quem conſtat non ſervato juris ordine, aut abſque legitima probatione ab Eccleſiaſtico judice damnatum fuiſſe: hæc enim ſententia injuſta eſt. Ita DD. communiter.

Secundò: judicem laicum non teneri opem præſtare judici Eccleſiaſtico, dum ejus brachium petitur, pendente legitima appellatione ad ſuperiorem; nam per legitimam appellationem cauſa ad ſuperiorem judicem devoluta eſt, conſequenter is, à quo legitimè appellatum fuit, iniquè, & injuſtè procedit, cùm appellatione pendente nihil innovandum ſit, *l. 1. ff. nihil novari appell. pend.* Ita Oldradus *conſil. 84.* & alii apud Sbrozzium *loc. cit. n. 11.* & apud Riccium *dec. 322.*

QUÆSTIO XXI.

De excommunicatione contra invadentes, & occupantes civitates, terras, loca, aut jura Eccleſiæ Romanæ, vel juriſdictionem in illis uſurpantes, aut vexantes.

TENOR BULLÆ.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui per ſe, ſeu alios directè, vel indirectè ſub quocumque titulo, vel colore invadere, deſtruere, occupare, & detinere præſumpſerint in totum, vel in partem Almam Urbem, Regnum Siciliæ, Inſulas Sardiniæ, & Corſicæ, Terras circà Pharum, Patrimonium B. Petri in Thuſcia, Ducatum Spoletanum, Comitatum Venuſinum, Sabinenſem Marchiæ Anconitanæ, Maſſæ Trebariæ, Romandiolæ, Campaniæ, & maritimas Provincias, illarumque Terras, & loca, ac Terras ſpecialis commiſſionis Arnulforum, civitateſque noſtras, Bononiam Caſenam, Ariminum, Beneventum, Peruſium, Avinionem, civitatem Caſtelli, Tudertum, Ferrariam, Clomanum, & alias civitates, terras, & loca, vel jura ad ipſam Romanam Eccleſiam pertinentia, dictæque Romanæ Eccleſiæ mediatè, vel immediatè ſubiecta, nec non ſupremam juriſdictionem in illis Nobis, & eidem Romanæ Eccleſiæ competentem de facto uſurpare, perturbare, retinere, & vexare variis modis præſumunt, nec non adhærentes, fautores, & defenſores eorum, ſeu illis auxilium, conſilium, vel favorem quomodolibet præſtantes.

IN hac quæſtione tria principaliter explicabo.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis, ſeu quænam actiones in hoc canone ſub excommunicatione prohibeantur.

Secundò, quodnam ſit iſtius excommunicationis ſubjectum, ſeu quænam perſonæ excommunicationem hujus canonis incurrant, uſurpando terras, juriſdictionem, & jura Eccleſiæ Romanæ, aut aliam actionem hic interdictam faciendo.

Tertiò, quænam bona, & jura invadi, uſurpari, aut vexari prohibeantur.

PUNCTUM I.

Quænam ſit materia iſtius excommunicationis, ſeu quænam actiones in hoc canone ſub excommunicationis pœna prohibeantur.

1 *Materia iſtius excommunicationis, eſt ſacrilegium quo Eccleſia Romana offenditur invaſione, & occupatione terrarum, vel jurium temporalium ad ipſam pertinentium, vel uſurpatione, perturbatione ſupremæ juriſdictionis, quam in ſuis terris Eccleſia Romana habet.*

2 *Actiones in hoc prohibitæ ſunt octo principales: quinque acceſſoriæ: principales ſunt 1. per ſe vel per alium, directè, vel indirectè ſub quocumque titulo, vel colore cum præſumptione invadere? 2. deſtruere; 3 occupare, & nihil aliud eſt quam captum vi tenere; 4. detinere. 5. de facto uſurpare ſupremam juriſdictionem Eccleſiæ Romanæ: 6. dictam juriſdictionem de facto perturbare: 7. eandem retinere: ultimo eandem vexare: acceſſoria ſunt 1. adhærere delinquentibus prædicta facientibus. 2. favorem. 3. auxilium 4. conſilium, 5. defenſionem præſtare.*

3 Invadere *idem eſt, ac injuſtè aggredi.*

4 *Aggrediens injuſtè aliquod oppidum Roman. Eccleſiæ, aut illud deſtruens, excommunicationem incurrit.*

5 *Invadens partem oppidi, vel provinciæ, excomm. incurrit.*

6 Deſtruere, *eſt extructum diruere.*

7 *Occupans civitates, vel loca Eccleſiæ Romanæ, excommunicationem incurrit.*

8 *Qualibet iſtarum actionum ſufficit ad incurrendam excommunicationem iſtius canonis.*

9 *Aggrediens civitatem, ſeu oppidum Rom. Eccleſiæ, excommunicationem incurrit: etiamſi hoc faciat abſque animo ſubtrahendi illas ab Eccleſia Rom.*

10 *Factio invadens urbem ad opprimendam alteram factionem, ibi exiſtentem, excommunicationem incurrit.*

11 *Deprecantes terras Rom. Eccleſiæ animo ſolùm furandi, non incidunt in excommunicationem.*

12 *Invadens, vel occupans civitatem, vel oppidum cauſa compenſationis faciendæ, aut injuriæ ulciſcendæ, excommunicationem incurrit, ſi hoc injuſtè faciat.*

13 *Vſurpans ſupremam juriſdictionem Rom. Eccleſiæ, excommunicationem incurrit.*

14 *Perturbans præfatam juriſdictionem in excomm. incidit.*

15 *Vſurpans juriſdictionem ſupremam, excommunicationem incurrit, ſive juriſdictio temporalis ſit, ſive ſpiritualis.*

16 *Suprema juriſdictio intelligitur, in qua competit Pontifici ut Princeps eſt in rebus magni præjudicii.*

17 *Impediens executionem ſententiæ à Summo Pontifice, vel aliis, qui præſunt conſultationi latæ, excomm. incurrit.*

18 *Banniti, aut alii, qui civitatem ingrediuntur, aſſerentes ſe commiſſarios, vel legatos Summi Pontificis eſſe, excommunicationem incurrunt.*

19 *Vendens oppida ſtatus Eccleſiaſtici excomm. incurrit.*

20 *Impediens, aut vexans judicem in aliqua civitate circà ipſius juriſdictionem, non incurrit excommunicationem.*

21 *Vſurpans, vel perturbans ſupremam Romanæ Eccleſiæ juriſdictionem ſede vacante excommunicationem incurrit.*

22 *Vſurpans juriſdictionem, incurrit excommunicationem, etiam præciſis aliis actionibus.*

23 *Exercens, vel retinens ſupremam juriſdictionem ex legitima conceſſione, non incurrit excommunicationem.*

24 *Rex Hiſpaniarum exercens ſupremam juriſdictionem in Sicilia excuſatur.*

25 *Vſurpans, vel invadens loca Romanæ Eccleſiæ, ex ignorantia, non incurrit excommunicationem.*

26 *Adhærens uſurpanti bona Romanæ Eccleſiæ, excommunicationem incurrit.*

27 Adhærere, *dicitur qui factionem ſequitur abſque prævio pacto.*

28 *Approbans uſurpationem, vel turbationem ſupremæ juriſdictionis, aut locorum Eccleſiæ Romanæ ſubiectorum, excommunicationem incurrit.*

29 *Præſtans actionem acceſſoriam in canone prohibitam, non incurrit excommunicationem, nondum ſecuta aliqua actione principali.*

30 *Faciens plures actiones ſub excommunicatione prohibitas tot excommunicationes incurrit, quot ſunt actiones moraliter interruptæ.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius excommunicationis eſt ſacrilegium, quo Eccleſia Romana offenditur invaſione, & occupatione terrarum, vel jurium temporalium ad ipſam pertinentium, aut uſurpatione, vel perturbatione ſupremæ juriſdictionis, quam Romana Eccleſia in illis terris habet. Hæc propoſitio ex proximè dicendis perſpicuè conſtabit & in ea conveniunt omnes DD. hujus canonis interpretes.

SECUNDA PROPOSITIO.

2 ACtiones, in quibus præfatum ſacrilegium conſiſtit, & quibus Eccleſia Romana in præfatis bonis temporalibus offenditur, ſunt octo principales, & quinque acceſſoriæ.

Prima actio principalis eſt per ſe, vel per alium, directè, vel indirectè, ſub quocumque titulo, & colore invadere cum præſumptione terras, & loca in totum, vel in partem, aut jura ad Romanam Eccleſiam pertinentia, ipſique mediatè, vel immediatè ſubjecta.

Sed pro majori iſtius actionis intelligentia nonnulla dubia explicanda, & diſſolvenda ſunt.

3 Dubium eſt primo, quid ſit *invadere*.

Reſpondet Vgolinus *hic c. 20. n. 3. verſ. quoad ſecundam*, Filliucius *tract. 16. nu. 62.* Antonius de Souſa *hic c. 21. nu. 2.* Suarez *de cenſuris, diſp. 21. ſect. 2. n. 104. invadere*, idem eſſe, ac hoſtiliter aggredi. Quamobrem præfati DD. arbitrantur excommunicationem non incurri, niſi invaſio, & aggreſſio hoſtilis ſit. Idem ſentire videntur de verbo *deſtruere*, nam ea Suarez *loc. cit.* invadere, & deſtruere ſignificant hoſtilem incurſum. Ratio eſt, quia Bulla, quæ hoc tempore promulgatur, conformis videtur Bullæ Sixti V. & Gregorii XIII. in Bulla autem Sixti V. & Gregorii XIII. verbis invadere, & deſtruere addebatur particula hoſtiliter.

Sed mihi probabilius dicendum videtur, *invadere* idem eſſe, ac injuſtè aggredi; etiamſi hoſtiliter id non fiat. Ratio eſt, tum quia *invaſio* ex ſua natura non importat hoſtilem incurſum, ſed injuſtam aggreſſionem; ergo hoſtilis animus ad invaſionem fruſtra requiritur: tum quia mutatio verborum mutationem diſpoſitionis arguit: cùm ergo in noſtra Bulla non addatur particula, *hoſtiliter*, cenſetur etiam mutata diſpoſitio; conſequenter illa particula hoc tempore ſine fundamento ſubintelligitur. Ex quo patet reſponſio ad rationem Suarez, Vgolini, & aliorum. Idem à fortiori dicendum eſt de verbo *deſtruere*.

4 Hinc ſequitur, illum, qui oppidum aliquod Romanæ Eccleſiæ injuſtè aggreditur, vel deſtruit in totum, vel in partem conſentiente illius oppidi Gubernatore, affici excommunicatione iſtius canonis: hic enim licèt non videatur hoſtiliter invadere, vel deſtruere, cum pacificè, ſine armis; & de conſenſu Gubernatoris id faciat, ut ſuppono: quia tamen Gubernatoris conſenſus injuſtus eſt, & invalidus, non tollit injuſtitiam aggreſſionis, vel deſtructionis, licèt

Digitized by Google

licèt rationem hoſtilis incurſionis auferre videatur. Ità ſentire videtur Alterius *hic lib. 5. diſp. 21. c. 1. col. 1. verſ. invadere*, & Duardus *hic can. 20. q. 4.*

5 Secundò dubium eſt, utrùm ad incurrendam huius canonis excommunicationem ſatis ſit partem provinciæ, civitatis, vel oppidi invadere.

Reſpondeo, affirmativè: quia in textu dividitur, in totum, vel in partem.

Tertiò dubium eſt, quomodo intelligenda ſint illa verba, *per ſe vel per alium, directè, vel indirectè, ſub quovis prætextu, vel colore, cum præſumptione.*

Reſpondeo explicationem iſtorum verborum ſatis conſtare ex dictis in præcedentibus quæſtionibus, præſertim *q. 9. punct. 2. num. 23. tom. 3. quæſt. 12. punct. 1. nu. 20. tom 3. quæſt. 13. punct. 1. n. 8. tom. 3.*, ubi docui particulas per ſe, vel per alium, directe vel indirecte ſignificare actionem quam quis facit per ſe ipſum, vel per interpoſitam perſonam mandato conſilio, favore &c., & *quæſt. 14. punct. 1. n. 3. to. 3.* docui particulam ſub quovis prætextu, vel colore ſignificare actionem factam ſine legitima, & ſufficienti cauſa, ſeu inanem, vanam, & nullius momenti, & ly particula cum præſumptione ſignificat debere actionem fieri ſcienter, *ut probavi quæſt. 13. punct. 3. nu. 6. & ſeqq. tom. 3.* & alibi ſparſim in expoſitione hujus Bullæ.

Hæ omnes particulæ applicantur etiam omnibus aliis actionibus in hoc canone principaliter prohibitis, ut patet legenti textum.

Ex quo ſequitur, illum affici excommunicatione, qui invadit per ſe immediate; aut per milites, & exercitum; ſatis enim eſt invadere, vel occupare, per ſe, vel per alium. Idem dic de eo, qui cives cogit, ſuadet, vel ſubornat, ut ſe illi dedant, & ab Eccleſiæ poteſtate recedant; hic enim ſecuta traditione incurrit, quia ſaltem indirectè invadere videtur. Idem valet in eo, qui prætextu iniuriæ à civibus acceptæ vel prætextu donationis, aut præſcriptionis urbem invadit, demolitur, vel retinet, ſatis enim eſt hoc agere quovis prætextu.

Secunda actio principaliter prohibita eſt deſtruere.

6 Rogabis, quid ſit *deſtruere.*

Reſp. idem eſſe, ac corrumpere, ſeu extructum diruere, ſeu demoliri, & devaſtare, & hoc ſufficit ad excommunicationem contrahendam; etiamſi hoſtilis actio non adſit: ſufficit enim iniuſta demolitio, ut in explicatione primæ actionis dictum eſt *num. 2.*

7 Tertia actio eſt occupare; hoc autem nihil aliud eſt, quam rapere aut uſurpare, vel, ut alii D D. communiter loquuntur, nihil aliud eſt, quam captum vi tenere.

Quarta actio eſt detinere. Hoc autem ſignificat rem iniuſtè occupatam non reſtituere, vel, ut alii D D. communiter ajunt, nihil aliud eſt, quam rem acquiſitam ſponte tenere; etiamſi ipſe detinens non invaſerit.

Ex quo ſequitur, hæredem illius, qui iniuſtè invaſit, vel occupavit, vinculo huius canonis obſtringi, ſi rem à parente iniquè occupatam detineat.

Idem dic de legatario, vel donatario, vel emptore, cui legato, vel donatione, aut venditione terra antea iniquè occupata relinquitur, donatur, venditur, eamque legatarius, vel donatarius, vel emptor detinet; quia illi omnes iniuſte detinent, cùm nemo plus iuris in alium transferre poſſit, quam ipſe habeat. Ita Vgolinus *hic, §. 1. verb. 4.* Duardus *can. 20. q. 4. nu. 3.* Filliucius *tract. 16. c. 3. quæſit. 7. nu. 64.* Alterius *diſp. 21. c. 1.*

8 Circa prædictas quatuor actiones dubium eſt primò, utrùm quælibet ipſarum ſufficiat ad excommunicationem huius canonis incurrendam.

Reſpondeo affirmativè. Ratio eſt, tum quia particula, &, quæ in hoc canone apponitur, licet, regulariter loquendo, & ex ſui natura ſit copulativa, & coniunctiva: nihilominus disiunctivè accipitur, quoties ſubiecta materia id exigit, aut quoties imponitur inter ea, quæ incompatibilia ſunt. Gonzalez *ad regul. 9. gloſſ. 3. nu. 14* Cenedo *pract. q. ſing. 50. nu. 7.* & alii apud Auguſtinum Barboſam *dict. 95. nu. 28.* hic autem ſubiecta materia exigit, ut prædictæ actiones disiunctivè accipiantur, alioquin ſufficienter conſultum non eſſet bonis Eccleſiæ Romanæ: quia raro, & fere nunquam iſtæ actiones ſimul fiunt. Præterea illa dictio, &, ponitur inter incompoſſibilia: nam deſtruere, & detinere incompoſſibilia ſunt: quod enim deſtructum eſt, occupari, & detineri non poteſt; tum quia noſtra Bulla in hac parte conformis eſſe debet Bullis aliorum prædeceſſorum: irrationabiliter enim præſumi non debet Summum Pontificem Urbanum VIII. voluiſſe derogare conſtitutionibus, in utilitatem Romanæ Eccleſiæ ab aliis editis: in Bullis autem prædeceſſorum, præſertim Gregorii XIII. apponebatur particula alternativa, & diſtinctiva, vel Alterius *diſp. 21. c. 1. col. 8. verſ. dixi.* Suarez *de cenſur. diſput. 21. ſect. 2. nu. 105.* Duardus *can. 20. q. 2. nu. 2.*

Hinc ſequitur, eum, qui invadit civitatem, etiamſi illam detinere non poſſit, affici excomm. Idem dic de eo, qui iuriſdictionem Romanæ Eccleſiæ in terris eiuſdem Eccleſiæ vexat, vel perturbat; etiamſi eam ſibi non uſurpet, una enim actio ſufficit.

9 Secundo dubium eſt, utrùm quælibet prædictarum actionum ad excommunicationem incurrendam ſufficiat: etiamſi fiat abſque animo ſubtrahendi terras, vel alia loca poteſtati, & iuri Eccleſiæ Romanæ ſubdita.

Reſpondeo ſufficere, etiamſi abſque prefata intentione fiat. Ratio eſt, quia Summus Pontifex prædictam intentionem, ad excommunicationem incurrendam, non requirit, ſed abſolutè loquitur, ergò fruſtra, & ſine fundamento quis talem intentionem requirit. Ità Caiet. *de excomm. cap. 17.* Suarez *diſp. 21. ſect. 2. num. 105.* Regin. *lib. 9. ad finem num. 388.* Duard. *hic can. 20. q. 5.* Alterius *diſp. 21. cap. 1. col. 2.* Filliuc. *tract. 16. cap. 3. quæſito 7. num. 63.* Sayrus *lib. 3. cap. 24. n. 5.*

10 Hinc ſequitur, dum factio in civitatibus Papæ exiſtit, & altera factio extra urbem exiſtens urbem invadit, milites, & Duces illius factionis invadentis, excommunicationis pœna obſtringi: etiamſi urbem invadant animo opprimendi adverſarios; non verò intentione ſubtrahendi urbem à poteſtate Papæ. Ratio eſt; tum quia Summus Pontifex ſine reſtrictione loquitur; tum quià huiuſmodi invaſio fieri non ſolet ſine aliqua civitatis deſtructione Ità Saurus *lib. 3. cap. 24. num. 5.* & omnes alii præcitati D D.

Imo Alter. *lib. 5. diſp. 21. col. 2. verſ. dubitari poteſt.* Sayr. *loc. cit.* Duard. *loco cit. q. 5. ad fin.* exiſtimant hac eadem excommunicatione ligari bannitos, alioſq; facinoroſos homines, qui terras Romanæ Eccleſiæ deprædantur, & incolas occidunt.

11 Sed oppoſitum mihi verius videtur, ſi id faciant animo ſolum furandi, & ſurripiendi, ſeu intentione comparandi ſibi victum, aut vindictam de inimicis ſumendi: non autem intentione occupandi, & detinendi terras, in quibus prædas agunt Ratio eſt, quia non dicuntur aggredi, ſeu invadere, deſtruere, occupare, & detinere terras, & loca Romanæ Eccleſiæ, ſed potius ingredi terras, & in illis furta, & latrocinia committere, nec iuriſdictionem impedire videntur, niſi per accidens. Ità ſentire videtur Vgolinus *hic §. 1. ſub finem*, Filliucius *tract. 16. quæſito 9. num. 68.* & alii, qui ad invaſionem, vel deſtructionem, hoſtilem incurſum requirunt.

Secùs dic, ſi præfati homines civitatem, aut oppidum, propriè loquendo, invadant, occupent, vel detineant, vel in totum, vel in partem illud deſtruant: tunc enim perſpicuum eſt excommunicatione ligari, quia actionem ſub excommunicatione vetitam agunt. Et in hac re multum facit modus, quo actionem præſtant; fieri enim poteſt, ut actio uno modo in hoc canone prohibeatur, non autem alio.

An verò banniti, aut alii, qui bannitos domi excipiunt, alia excommunicatione afficiantur, infra oſtendam, dum loquar de excommunicationibus contra omnes *diſput. 2. quæſt. ultima, nu. 6. tom. 3.* ubi dicam, non affici.

12 Tertiò dubium eſt, utrùm ad evitandam iſtam excommunicationem ſatis ſit aliquam ex præfatis actionibus facere cauſa compenſandi damni, aut prætextu alicuius iniuriæ ulciſcendæ ſibi ab aliqua civitate illatæ.

Reſpondeo non ſatis eſſe, quoties huiuſmodi prætextus rationem iniuſtæ actionis, & præſumptionis non aufert. Ratio eſt, quia Summus Pontifex prohibet prædicta fieri cum præſumptione, ſub quocunque titulo, vel colore. Ita ſentire videtur Vgolin. *hic §. 1. verſ. 4.* Duard. *hic q. 10. nu. 2.* Vivald. *hic num. 1.* Filliuc. *nu. 67.* aſſerentes excommunicationem contrahi ab invadente, vel occupante, etiamſi dicat iniuriam, vel damna ſibi à prædictis locis fuiſſe illata, vel ſe ius in ipſis habere, aut titulo donationis, præſcriptionis, aut iure belli ſibi competere. Secùs dicendum eſt, quoties titulus probabilis eſt, ut dicam *dub. 4. n. 22.* poſt explicationem quatuor actionum proximè ſequentium,

13 Quinta actio eſt, de facto uſurpare ſupremam iuriſdictionem Romanæ Eccleſiæ. Is autem uſurpare dicitur, qui aliquod tanquam ſibi debitum, & ad ſe pertinens accipit, vel tenet, ut alibi explicavi,

14 Sexta eſt, præfatam iuriſdictionem de facto perturbare

Septima eſt eandem retinere.

Octava, eandem vexare. Quid autem ſit *perturbare, retinere,* aut *vexare*, ex propria, & uſitata ipſorum verborum ſignificatione omnibus clarè conſtat, & in præcedentibus ſufficienter explicatum eſt.

15 Sed modò dubium eſt primò, utrùm nomine iuriſdictionis in hoc loco intelligatur ſpiritualis, an temporalis.

Reſpondeo intelligi temporalem; tum quia Summus Pontifex de ſpirituali ſufficienter egerat in præcedentibus, præſertim excommunicatione ſecunda: tum quia id aperte colligitur ex præcedentibus verbis iſtius canonis, in quibus Summus Pontifex de bonis, & iuribus temporalibus locutus fuerat: ergo etiam in ſubſequentibus Bulla intelligitur de iuriſdictione temporali. Ità communiter interpretes huius canonis.

16 Secundò dubium eſt, quid nomine *ſupremæ iuriſdictionis* intelligatur. Vgolinus *hic verſ. nec non nu. 1.* Filliucius *tract. 16. cap. 3. quæſito 9. num. 67.* & Duardus *hic q. 8.* intelligi putant dominium directum & utile, quod Eccleſia in locis, & iuribus in hoc canone expreſſis habet.

Alterius verò loco proximè citando, & alii nomine *ſupremæ iuriſdictionis* intelligunt merum imperium; hoc enim eſt ſuprema iuriſdictio, ex gloſſ. *in leg. imperium ff. de iuriſdict. omn. iud.* & *cap. quod tranſlationem, de offic. deleg.* nihil autem aliud videtur eſſe merum imperium, quàm poteſtas gladii, quam Eccleſia habet ad puniendos in ſuo territorio facinoroſos. Ita Alterius *lib. 5. diſp. 20. cap. 1. col. 3. verſ. per ſupremam*, nec diſſentiunt in hac parte Vgolinus, & Duard. *locis cit.* Quod autem nomine *iuriſdictionis* non intelligatur dominium directum, & utile, probatur; tum quia hoc ſatis exprimitur in præcedentibus verbis, ſaltem ibi, *loca,*

vel

Digitized by Google

vel jura. tum quia ſequeretur, omnes habentes dominium directum, & utile alicujus loci, dici poſſe ſupremam juriſdictionem habere, quod falſum eſſe arbitror.

Ego verò nomine *ſupremæ juriſdictionis* eam intelligo, quæ competit Summo Pontifici, ut Princeps eſt, circa res magni præjudicii, ut ſunt cauſæ ſtatus, cauſæ ſanguinis: confiſcationis bonorum & ſimilia: hæc enim in ſtatu Eccleſiaſtico ad ſupremam Romanæ Eccleſiæ auctoritatem pertinent, & in his de re magni momenti agitur. Ità ſentire videntur Jaſon, & Bartol. *in l. imperium, citata*, ubi loquentes de maxima juriſdictione, eam maximam appellant, ad quam pertinet tractatio rei magni præjudicii.

17 Hinc ſequitur primò, eum, qui executionem ſententiæ, cauſa punitionis corporalis, aut confiſcationis bonorum, à Summo Pontifice, vel ab Illuſtriſſimis Cardinalibus, qui conſultationi ſtatus Eccleſiaſtici, ex ordine Sanctiſſimi præſunt, latæ, impedit, ſeu perturbat, affici excommunicatione iſtius canonis, quia ſupremam juriſdictionem Romanæ Eccleſiæ impedire dicitur.

18 Secundo ſequitur, bannitos, & alios, qui aliquam Romanæ Eccleſiæ provinciam, vel civitatem intrant, aſſerentes ſe commiſſarios, ſeu Legatos eſſe Summi Pontificis, excommunicationis pœna obſtringi; quia conſtitutio hujuſmodi commiſſariorum ad ſupremam Romanæ Eccleſiæ juriſdictionem pertinet, conſequenter gerentes ſe tanquam commiſſarios, ſupremam juriſdictionem uſurpant. Ità Sayrus *lib. 3. c. 14. num. 5.* Duardus *hic q. 8. num. 2.* & alii, qui ritè obſervant ad incurrendam hujus canonis excommunicationem, non opus eſſe, ut juriſdictio vi, & armis uſurpetur, perturbetur, aut vexetur, ſed ſatis eſſe, ut id fraude, & dolo fiat abſque vi: hoc enim pacto dicitur de facto uſurpari, aut vexari, ut in textu dicitur.

19 Tertiò, vendentem civitates, vel oppida ſtatus Eccleſiaſtici affici excommunicatione hujus canonis; quia venditio civitatum, & oppidorum res magni præjudicii eſt, & ad ſupremam pertinet juriſdictionem. Hoc pacto intelligi poteſt Ugolinus, & Duardus.

20 Quartò, ſequitur illum, qui judicem in aliqua civitate vexat, & impedit circà ipſius juriſdictionem, vel ipſius juriſdictionem uſurpat, non affici excommunicatione iſtius canonis, quia non uſurpat ſibi; nec perturbat ſupremam juriſdictionem, niſi forte id faciat animo ſibi talem juriſdictionem applicandi, eamque paulatim ſibi uſurpandi, ità ut Romana Eccleſia ea juriſdictione privetur: tunc enim dicetur ſibi jura Eccleſiæ Romanæ uſurpare, ac detinere, ut in præcedentibus explicatum eſt *n. 9. & ſeqq.* Idemque in terminis tradit Alterius *diſp. 21. c. 1. col. 8. in principio verſ. per ſupremam*.

21 Tertiò dubium eſt, utrùm uſurpans, vel perturbans ſupremam Romanæ Eccleſiæ juriſdictionem Sede vacante in hujus canonis cenſuram incidat. Ratio dubitandi eſt, quia in Bulla dicitur, *ſupremam juriſdictionem Nobis, & eidem Romanæ Eccleſiæ competentem*, ubi notanda eſt illa particula, *nobis*, juriſdictio enim non competit Summo Pontifici mortuo, quia ipſo mortuo, poteſtas quoad ipſum extinguitur; alioquin ſi à mortuis ad vitam miraculosè excitaretur, creato novo Pontifice, Pontificatus illi reſtituendus eſſet, quod non eſt admittendum.

His non obſtantibus, cenſeo uſurpantem, aut perturbantem præfatam juriſdictionem Sede vacante, in cenſuram hujus canonis incidere; quia verba in tali eventu ſufficienter verificantur; nam verbum illud, *nobis*, verificatur de Summo Pontifice, a quo Bulla edita eſt, vel de futuro, ponitur loco dignitatis Pontificiæ, quæ numquam perit, licet perſona pereat.

22 Quartò dubium eſt, utrùm præfatæ quatuor actiones copulativè, an disjunctivè intelligendæ ſint.

Reſpondeo, disjunctivè intelligendas eſſe, ſicut dictum eſt de quatuor primis proximè præcedentibus *dub. 1. n. 8. pag. præcedente*.

23 Quintò dubium eſt, utrùm exercentes, ſeu retinentes ex privilegio, & legitima conceſſione ſupremam juriſdictionem in locis in hac Bulla expreſſis, afficiantur excommunicatione.

Reſp. negativè, quia Bulla excommunicat uſurpantes, perturbantes, vel retinentes de facto: qui autem hæc retinet, vel facit ex conceſſione, non dicitur retinere de facto, ſed de jure.

24 Hoc pacto excuſari poſſe Potentiſſimum Hiſpaniarum Regem, qui ſupremam juriſdictionem in Sicilia, & Sardinia obtinet, & Rempublicam Genuenſem, quæ eandem juriſdictionem in Corſica exercet, teſtantur Ugolinus *hic § 1. col. 4.* Reginald. *lib. 9. n. 587.* Filliucius *hic tract. 16. c. 3. quæſtio 9. n. 68.* Alter. *lib. 5. diſp. 21. c. 1. col. 6. verſ. per illam, & c. 2. col. 3. 4. & 5.* ubi etiam oſtendit, quo pacto Genuenſes, & Rex Hiſpaniarum excuſari poſſint; etiamſi hoc tempore cenſum Sedi Apoſtolicæ non ſolvant: cenſus enim Genuenſibus remiſſus fuit à Lucio II. & veroſimile eſt, Sardiniam à Bonifacio VIII. qui Jacobum ſecundum Aragoniæ Regem Pontificio diplomate Sardiniæ Regem creavit, liberè conceſſam fuiſſe, ſicque immunem ad Reges Aragoniæ perveniſſe, ac proinde ad Ferdinandum cognomento Catholicum, ac Carolum V. & ad Philippos ejus ſucceſſores. Videri poteſt Alterius *loco cit. c. 2. verſ. de Inſulis Sardiniæ*.

Obiicies, omnia privilegia ſub quacunque forma, etiam per modum contractus, conceſſa, revocantur in hac Bulla ſub finem; ergo præfati Principes excuſari non poſſunt prætextu conceſſionis, & privilegii.

Reſp. privilegia revocari quoad actiones ſub cenſura prohibitas in hac Bulla; in Bulla autem interdictum eſt præfata bona, vel ſupremam juriſdictionem de facto uſurpare, perturbare, vel retinere. Qui autem ex legitima conceſſione retinet, non dicitur de facto uſurpare, vel retinere; alioquin ſequeretur etiam omnes conceſſiones feudales, & emphyteuticas per Bullæ publicationem irritari, & revocari, quod dici non poteſt.

Major difficultas eſt circa Monarchatum Auguſtiſſimi Regis in Sicilia, quem Baronius anno 1097. ejuſque compendiatores Bzovius eodem anno *nu. 6.* & præcipuè Spondanus eodem anno à *n. 1.* uſque ad 45. rejicere, & evertere acerrimè conatur: aliud enim eſt ſuprema juriſdictio, aliud Monarchia.

Oppoſitum tenet Faſſellus Siculus, Jo. Lucas Barberius, & alii recentiores rerum Hiſpaniarum hiſtorici.

Verùm hæc ego miſſa facio; quia meum non eſt falcem mittere in meſſem alienam.

25 Sextò dubium eſt, utrùm qui invadunt, uſurpant, detinent, aut vexant prædicta loca, vel juriſdictionem, ignorantes conſtitutionem illius Bullæ, aut prædicta bona ad Eccleſiam Romanam pertinere, in excommunicationem hujus canonis incidant.

Reſpondeo non incidere; quia Summus Pontifex excommunicat præſumentes: præſumptio aut ſcientiam, aut ingentem temeritatem requirit, ut patet ex dictis *de cenſuris in genere diſput. 1. quæſt. 2. punct. 1. n. 10. & ſeqq. tom. 1.* cum communi DD. ſententia.

Idem à fortiori judicandum eſt, ſi prædicta fiant bona fide, & cum probabili titulo, juxta prudentum hominum judicium: tunc enim cum deficiat culpa, certum eſt non incurri pœnam, quæ gravem culpam ſupponit, ut bene Suarez *de cenſuris, diſp. 21. ſect. 2. n. 105.* allegans Cajetanum *in ſumm. c. 31. verſ. 4.* Duardus *hic canon. 20. q. 6.*

Hactenus explicavimus actiones principales, modò ſupereſt, ut actionum minus principalium, & acceſſoriarum interpretationem aggrediamur.

26 Prima actio acceſſoria eſt, adhærere delinquentibus prædicta facientibus. Is autem adhærere dicitur, qui alicujus factionem liberè ſequitur abſque prævio pacto ad diſtinctionem confœderationis, quæ pactionem requirit. Vide gloſſam *in c. olim, de accuſat. & in c. ut circa de re jud.* & Felinum *ſuper rubr. n. 18. de treuga, & pace*.

Hinc ſequitur, eos, qui conſiliis hujuſmodi delinquentium aſſiſtunt, illiſque in ſua mente conſentiunt, licèt poſitivè ad illorum conſilium non concurrant, nec votum ferant, cenſura hujus canonis obſtringi; quia adhærere dicuntur.

27 Idem dic de aliis alia ratione delictum approbantibus, antequam perpetretur. Dico *antequam perpetretur*; quia ſi quis perpetrato delicto, illud approbet, non videtur reus excommunicationis; quia nullam facit actionem in ordine ad delictum, intuitu cujus actiones acceſſoriæ interdictæ ſunt, niſi fortè crimen tractum habeat ſucceſſivum: tunc enim adhærens hujuſmodi actioni, aut ad illam aliqua ratione concurrens, excommunicationem incurrit. Imò dici poteſt participare in crimine criminoſo, ut ſi quis Urbem Sedis Apoſtolicæ injuſtè detineat, & alter adhæreat approbando hujuſmodi detentionem: tunc enim præſtat actionem acceſſoriam in ordine ad principalem; conſequenter excommunicatione ligatur. Et hoc verum arbitror, etiamſi hujuſmodi approbatio, ſeu adhæſio re ipſa non influat in delictum: poteſt enim quis alicui factioni adhærere, etiamſi contingat factionis auctores ipſius ope non uti, nec ad patrandum delictum eò ipſius adhæſionem moveri; alioquin ſi potiùs ejus influxus exigeretur, fruſtrà addita fuiſſet hæc particula; *adhærentes*, cùm ii, qui aliqua ratione opem, & influxum exhibent, ſub verbis ſubſequentibus ſufficienter exprimantur. Additam autem exiſtimo particulam *adhærentes*, tum in deteſtationem peccati; tum ad præcavendum cooperationis, & damni periculum, quia facillimè fieri poteſt, ut qui mente adhæret, & voluntatem ſuam delinquentibus, aut aliis prodit, opem etiam, & auxilium præbeat. Contrarium tenet Filliucius *tract. 16. c. 3. ad finem, n. 69.* ubi aſſerit adhærentes excommunicatione ligari, ſi præſumant aliquam ex prædictis actionibus prohibitis facere.

Secunda actio acceſſoria eſt, favere.

Tertia, auxiliari.

Quarta, conſulere.

Quinta, defendere. Quid autem unaquæque iſtarum actionum ſignificet, ſæpiùs in præcedentibus explicavimus præſertim *quæſt. 12. punct. 1. n. 26. & ſeqq. tom. 3.* ubi docui *Auxiliari*, importare actum, quo quis opem fert ad patrandum delictum: *Conſulere*, eſſe actum, quo quis ſuadet, verbis impellit, vel modum patrando delictum docet, aut ſecuritatem aperit, aut utilitatem ſecuturam oſtendit, *Favere*, idem eſſe, ac commodum, ſeu utilitatem præſtare, ſeu aliquid facere conferens, ſeu juvans ad finem ab alio intentum; Defendere idem eſſe, ac protegere aliquem, ut tutò, & liberè, invadet, ut docui *quæſt. 9. punct. 2. n. 23. verſic. Hinc ſequitur primo, tom. 3.*

Hinc ſequitur, eum, qui equos, arma, milites, victualia, opes, pecunias, aut res alias præbet, aut conſulit, ſuadet, hortatur, aut tranſitum per ſua loca concedit ad faciendam aliquam actionem principaliter prohibitam, affici excommunicatione iſtius canonis quia iſti non ſolùm adhærentes, verùm etiam ſequaces, & fautores vocantur.

28 Sed modò dubium eſt primo, utrùm ad incurrendam excommunicationem quælibet actio acceſſoria per ſe ſufficiat, aut neceſſe ſit, ut aliqua actio principalis ſequatur.

Reſpondeo actionem acceſſoriam per ſe non ſufficere, niſi actio aliqua principalis ſequatur. Ratio eſt, quia cum actiones acceſſoriæ intuitu principalium prohibeantur, excommunicatio non

incurritur, non ſecuta aliqua principali actione, ut in præcedentibus quæſtionibus ſæpius dixi *præſertim quæſt. 9. punct. 2. n. 23. verſic. Hoc tamen quæſt. 12. punct. 1. num. 28. & 29. tom. 3.* & alibi ſparſim, præcipuè de cenſuris in communi, *diſputat. 2. quæſt. 1. punct. 3. num. 12. & ſeqq. tom. 1.* Idemque in terminis tradidit Alterius *hic diſpu. 21. cap. 1. col 7. verſ. meritò hic dubitari poteſt*, Filliucius *tract. 16. c. 3. ad numer. 69.*

29 Secundo dubium eſt, utrùm præſtans plures ex præfatis actionibus, tot excommunicationes incurrat, quot ſunt actiones, quas præſtat, ut, ſi invadat, occupet, & deſtruat.

Reſpondeo tot excommunicationes incurrere, quot ſunt actiones moraliter interruptæ; tunc enim ſunt plures tranſgreſſiones moraliter, & plura numero peccata, conſequenter plures cenſuræ, quæ ob tranſgreſſiones, & peccata in hac Bulla prohibita incurruntur. Secùs ſi tranſgreſſiones non ſint moraliter diſtinctæ, ut ſi quis urbem invadat, & ſtatim deſtruat; tunc enim eſt unum numero peccatum; conſequenter una excommunicatio contrahitur. Ita Alterius *hic diſp. 21. c. 1. col. 5. verſ. ſed dubitari*, Duardus *hic q. 3.* Suarez, & alii, quos retuli *de cenſuris in genere diſputat. 1. quæſt. 1. punct. 5. n. 2. & ſeqq. tom. 1.* contrà Ugolinum *hic §. 2. n. 4.* Filliuc. *tract. 16. cap. 3. q. 9. n. 68.* & alios.

PUNCTUM II.

Quænam ſit iſtius excommunicationis ſubjectum, ſeu quænam perſonæ cenſuram hujus canonis incurrant, invadendo, vel uſurpando bona, vel jura Eccleſiæ Romanæ, aut ſupremam illius juriſdictionem perturbando, &c.

1 *Reges, Principes, Laici, Eccleſiaſtici, aliique cujuſcumque conditionis, & ſtatus homines cenſuræ capaces ſunt ſubditi huic cenſuræ.*

2 *Juſtè invadens, vel occupans bona Eccleſiæ Romanæ, non incurrit excommunicationem.*

3 *Sola promulgatio Bullæ non ſufficit ad interrumpendam præſcriptionem, niſi inducat malam fidem.*

4 *Poſſidens bona Eccleſiæ, non tenetur illa ſuperveniente dubio reſtituere, niſi de rei veritate conſtet.*

UNICA PROPOSITIO.

1 OMnes, & ſinguli, qui aliquas ex actionibus in præcedenti puncto *n. 1. & ſeqq.* explicatis, injuſte faciunt, excommunicationem iſtius canonis incurrunt. Ratio eſt, quia Summus Pontifex generaliter, & indiſtinctè loquitur, nec quemquam excipit, ergò generaliter intelligendus eſt *leg. 1. § generaliter ff. de legat. præſtand.*

Ex quo ſequitur, Reges, Principes, laicos, Eccleſiaſticos, aliuſque cujuſcunque conditionis, & ſtatus homines, cenſuræ capaces, excommunicatione iſtius canonis ligari, ſi aliquam ex prædictis actionibus præſtent. Ita Duardus *hic q. 10. n. 4. v. duodecimo*, Ugolin. *hic §. 1. n. 1.* & alii, & licet Reges, & Imperatores in hoc canone non exprimantur, tamen ſubintelliguntur; quia verba generalia ſunt, & plures iſtarum actionum ſunt propriæ Regum.

2 Dixi *injuſtè faciant*, quia ſi juſta de cauſa aliquas ex præfatis actionibus faciant, non afficiuntur excommunicatione, ut ſi id faciant de conſenſu Summi Pontificis, aut alio juſto titulo.

Ex quo ſequitur primò, habentem civitatem in feudum, quæ ab alio injuſtè occupatur, aut quæ per rebellionem deficit à fide illius, cui in feudum data fuerat, non affici excommunicatione, illam invadendo, capiendo, & detinendo; quia non injuſtè agit, nec Summus Pontifex præſumitur velle injuſtitiam alterius inique occupantis fovere. *c. 2. de re jud. in 6. & l. meminerint. C. unde vi.* Ita Ugolinus *hic §. 1. col. 4. verſ. non primò*, Antonius de Souſa *hic c. 21. n. 3.* Suarez *diſp. 21. ſect. 2. numer. 105.*

Neque obſtant illa verba, quæ in textu habentur, *ſub quocumque titulo vel colore.* Reſpondetur enim, intelligi debere de colore, & titulo injuſto, ut probatum eſt.

Secundò ſequitur, eos, qui ex valida Sedis Apoſtolicæ conceſſione civitates, vel alia loca poſſident, cenſura hujus canonis non obſtringi. Ita Ugolinus *hic §. 1. col. 4. verſ. nam primò*, Filliucius *hic tract. 16. c. 3. quæſtio 9 n. 68.* Reginald. *lib. 9. n. 387.* ubi benè obſervat, Summum Pontificem voluiſſe juribus Eccleſiæ Romanæ conſulere, ne detrimentum ipſis inferatur: non tamen voluiſſe jus principum, ſi quod in præfatis terris habent, auferre.

Tertiò ſequitur, eum, qui aliqua Eccleſiæ Romanæ bona, ſeu jura, bona fide, & proprio nomine poſſedit ſpatio centum annorum, ab excommunicatione iſtius canonis excuſari; quia non dicitur bona Romanæ Eccleſiæ injuſte tenere, cum ſpatio centum annorum res Eccleſiæ Romanæ præſcribantur, ut cum Maſcardo, Menochio, & aliis docui *de contractibus diſp. 1. q. ultima, punct. 2. §. 2. n. 12. & 28. tom. 2.* & patet *ex c. ad audientiam, c. cum nobis c. ſi diligenti, de præſcript. c. nemo 16. q. 3. & ex authent. quas actiones. C. de ſacroſanct. eccleſ.*

Hoc tamen intelligitur, modò bona, quæ præſcribuntur, capacia ſint præſcriptionis non enim omnia bona præſcribi poſſunt, ut ibid. docui cum Molina *diſp. 79.* Cardinali Tuſco, & aliis.

3 Rogabis, utrùm excommunicatio, quæ ſingulis annis contrà occupantes bona Eccleſiæ promulgatur, ſufficiat ad interrumpendam, & impediendam præſcriptionem.

Duardus *can. 20. q. 9. numer. 7.* Felinus *c. cum non liceat, de præſcript.* & alii exiſtimant præſcriptionem bonorum Eccleſiæ Romanæ interrumpi per excommunicationem Bullæ, quæ ſingulis annis promulgatur. Ratio eſt, quia præſcriptio interrumpitur per ſynodalem proclamationem, *cap. ſanctorum, de præſcript.* ergò multo magis interrumpi debet per editionem Bullæ, quæ magna cum ſolemnitate promulgatur.

Ego verò cenſeo, ſolam Bullæ promulgationem non ſufficere ad interrumpendam præſcriptionem; niſi malam fidem, aut dubium poſſidenti inducat. Ratio eſt, quia præſcriptio bona fide inchoata non interrumpitur, niſi mala fides, ſeu dubium ſuperveniat: ut docui *de contractib. loco cit. ubi de reſtitutione in genere diſputat. 1. quæſt. ultim. punct. 2. §. 2. numer. 14 uſque ad numer. 22. tom. 2.* adeſt enim poſſeſſio, & bona fides. Sed poſita Bullæ promulgatione fieri poteſt, ut mala fides non ſuperveniat, ut ſi quis bona fide poſſideat aliqua bona Eccleſiæ Romanæ, clarè non expreſſa in Bulla, & ob id nullum concipiat dubium: aut ſi poſito dubio diligentiam adhibeat ad rei veritatem aſſequendam, eamque aſſequi non poſſit, ergo ſola excommunicatio, ſeu Bullæ promulgatio non ſufficit ad interrumpendam præſcriptionem. Ita Covarr. *in c. poſſeſſor malæ fidei §. 12. numero 5. de reg. jur. in 6.* Marius Alterius *hic lib. 5. diſp. 21. c. 3. col. 3. verſic. in hac q.* ubi citat Ruinum *conſ. 37. n. 17. vol. 4.* & hanc difficultatem fuſiſſimè proſequitur.

Ad rationem in contrarium reſpondetur, præſcriptionem per ſynodalem proclamationem interrumpi, quoties mala fides ſupervenit; ſecus ſi mala fides, vel dubium non ſuperveniat; quamquam in foro externo præſumenda videtur mala fides, quia conſtat de lege prohibente bona Eccleſiæ Romanæ detineri; conſequenter præſcriptionem interrumpi, & excommunicationem à poſſeſſore hujuſmodi bonorum incurri præſumitur.

4 An verò poſſidens bona Eccleſiæ teneatur in conſcientia, ſuperveniente dubio, rem Eccleſiæ reſtituere: etiamſi adhibita diligentia cognoſcere nequeat, an res ſua ſit, an Eccleſiæ. Alterius *loco cit. c. 3. ad finem*, Sotus *lib. 4. de juſt. q. 5. art. 4.* & alii putant teneri pro ratione dubii.

Sed oppoſitum alii probabilius arbitrantur, ut patet ex dictis *de contractibus ubi de reſtitutione in genere diſputat. 1. quæſt. 2. punct. 2. §. unicdem. un. 1. & ſeqq. tom. 2. & de peccatis in tractat. de legibus diſputat. 2. quæſt. 4. punct. 7. nu. 14. & ſeqq. tom. 2.* cum Sanchez, & aliis, quia poſſeſſio ſuffragatur poſſidenti, & meliorem ipſius efficit conditionem; conſequenter poſſidens ſufficientem habere videtur deponendi dubii rationem, præmiſſa tamen priùs debita diligentia ad veritatem aſſequendam.

PUNCTUM III.

Quænam civitates, loca, jura, & juriſdictiones invadi, occupari, vexari, aut uſurpari in hoc canone interdicantur.

1 *Eccleſia Romana, ſeu Summus Pontifex, dominium in totum orbem non habet.*

2 *Loca in ſpecie, quorum invaſio, occupatio, deſtructio, detentio prohibetur ſub excommunicatione in canone ſunt; Alma Urbs, Regnum Siciliæ, Sardiniæ, Corſicæ; terra circa Pharum, Patrimonium, Ducatus Spoletanus, Comitatus Venuſinus; Sabinenſis; Marchia Anconitana; Maſſa Trebariæ; Romandiola; Campania; Maritimæ Provinciæ, terræ Arnulphorum; Bononia; Ceſena; Ariminum; Beneventum; Peruſium; Avenio; Civitas Caſtelli; Tudertum; Ferraria; Clomacum; nec non aliæ terræ, Civitates, & loca Romanæ Eccleſiæ mediatè, vel immediatè ſubjecta.*

3 *Loca immediatè Pontifici ſubjecta dicuntur ea, in quibus Summus Pontifex jus dicit, vel dicere poteſt per ſe, vel per Gubernatores, Legatos &c. mediatè ſubjecta ſunt ea, in quibus Eccleſia jus dicendi facultatem in alios tranſtulit; reſervato ſibi dominio directo.*

4 *Invadens, deſtruens, vel occupans bona prævotorum, non incurrit excommunicationem Bullæ.*

ANtequam hujus puncti explicationem aggrediar, præmittendum cenſeo Eccleſiam Romanam jus, & dominium temporale in aliquibus locis obtinere.

1 Dixi *in aliquibus locis*, quia licet inter DD. diſſenſio ſit utrùm Summus Pontifex dominium in totum orbem habeat mihi probabilius videtur non habere, tum quia Summi Pontifices dominium temporale donatione ab Imperatoribus, & Principibus acceptum referunt, *c. Conſtantinus 1. & x. diſt. 96. & c. ego* Ludovicus *diſt. 63.* tum quia Summus Pontifex non plus juris habet in bonis temporalibus, quam Chriſtus, cujus vices gerit, in terris haberet: valde autem probabile eſt, Chriſtum quatenus homo eſt, non habuiſſe dominium temporale in hac vita, cum aſſignari nequeat titulus, quo illud haberet; non enim habuit titulo hæreditariæ ſucceſſionis, aut titulo electionis, aut titulo juſti belli, aut titulo donationis, ut pluribus oſtendit Bellarm. *lib. 5. de Pontifice c. 4.* Suarez *de incarnatione diſp. 48. ſect. 2. concl. 2.* Martinus Becanus *de incarnatione cap. 24. numer. 5* contra Navarr. Hoſtienſem, Panormit. & alios apud præcit. DD. & apud Valentiam *de incarnatione q. 22. puncto 6.* omiſſis aliis, quos ego retuli *de legibus diſp. 1. q. 1. punct. 3. num. 5. tom 2.* ubi docui, Summum Pontificem non habere directe juriſdictionem temporalem in totum orbem. Quamvis ergo Summus Pontifex dominium temporale in totum orbem non habeat: negandum tamen non eſt, quin aliquibus in locis illud ei competat titulo donationis ab Imperatore Conſtantino factæ Beato Sylveſtro, ne Pontificalis apex

vileſce-

vileſceret *c. Conſtantinus, ſit.* Aliç etiam donationes Eccleſiæ factæ, vel confirmatæ fuerunt ab aliis Principibus, ut à Pipino Rege Francorum Carolo Magno ipſius filio, & ab aliis, quos refert Sigonius *lib. 3 de regno Ital. anno 773.* Alterius *lib. 5. diſp. 25. ſ. 2. per totum*, & alii, qui ſingillatim percenſent loca, quæ Romanæ Eccleſiæ ab Imperatoribus, aliiſque Principibus donata fuerunt. His poſitis. Quærimus in hoc puncto, quænam ſint loca Eccleſiæ Romanæ; quæ invadi, deſtrui, occupari, vel detineri in hac Bulla prohibentur.

UNICA PROPOSITIO.

1 Civitates, & loca, quæ in hoc canone invadi, devaſtari, vel detineri prohibentur, ſunt illa omnia, quæ hic in ſpecie, vel in genere exprimuntur.

In ſpecie exprimitur primò Alma Urbs; ſecundò Regnum Siciliæ, tertiò Sardinia, quartò Corſica, quintò terræ circa Pharum, ſextò Patrimonium; ſeptimò Ducatus Spoletanus, octavò Comitatus Venuſinus; nonò Comitatus Sabinenſis, decimò Marchia Anconitana; undecimò Maſſa Trebariæ; duodecimò Romandiola; decimotertiò Campania; decimoquartò Maritimæ Provinciæ; decimo quintò Terræ Arnulphorum, decimoſextò Bononia; decimoſeptimò Cæſena; decimo octavò Ariminum; decimononò Beneventum, vigeſimo Peruſium; vigeſimo primò Avenio, vigeſimoſecundò Civitas Caſtelli; vigeſimotertiò Tudertum; vigeſimoquartò Ferraria, vigeſimoquintò Clomacum; vigeſimoſextò aliæ civitates, terræ, & loca Eccleſiæ Romanæ mediatè, vel immediatè ſubiecta.

His accedunt iura, & iuriſdictio ſuprema, de quibus in primo puncto egimus *n. 13. & ſeqq. t. 3.*

3 Sed modò dubium eſt primò, quænam loca dicantur immediatè, vel mediatè ſubiecta Romanæ Eccleſiæ.

Reſpondeo illa dici immediatè ſubiecta; in quibus Summus Pontifex dicit, vel dicere poteſt ius per ſe ipſum, vel per Gubernatores à ſe miſſos, vel etiam per delegatos ab ipſis Gubernatoribus, vel Conſulibus, ſeu Præſulibus civitatum, ad quos Summus Pontifex gubernatores, vel iudices mittit; illa verò dicuntur mediatè ſubiecta, in quibus Eccleſia iuriſdictionem non exercet; ſed facultatem ius dicendi in alios tranſtulit, retento ſibi dominio directo, ut ſunt loca, quæ in feudum alicui tradita ſunt. Quamquam inter huiuſmodi loca differentia eſt, quod aliqua recognoſcunt Papam, tanquam ſuperiorem temporalem, ut eſt Ducatus Sermonetenſis, Signinus, Braccinenſis, & ſimiles: alia verò non recognoſcunt Papam, tanquam ſuperiorem temporalem actu, ut Ducatus Parmenſis, & olim Ferrarienſis, Urbinatenſis, & alii antequam finita linea ad Sedem Apoſtolicam devolverentur. Ita ſentire videtur Alterius *hic diſputat. 55. cap. 1. col. 4. verſ. additur quoque*, Ugolinus *hic cap. 10. num. 7.* quoad tertium, Filliucius *tract. 16. cap. 3. quæſito 8. num. 65.* contrà Duardum *c. 20. q. 7.* exiſtimantem loca in feudum conceſſa non dici mediatè, ſed immediatè ſubiecta.

Hinc ſequitur, excommunicatione iſtius canonis obſtringi primò eum, qui urbes invadit, deſtruit, vel detinet, ad quas Summus Pontif. gubernatores, vel iudices mittit. Ità communiter DD.

Secundò eos, qui urbes, vel loca Domicellorum, & Baronum Romanorum, qui Summum Pontificem in temporalibus ſuperiorem agnoſcunt. Ita communiter DD. Idem ſentiendum arbitror de eo, qui civitates, aut loca Ducis Parmenſis iniuſtè invaderet, deſtrueret, vel detineret: quia hæc loca ſunt mediatè ſubiecta Romanæ Eccleſiæ: conſequenter gaudent privilegio Bullæ. Hanc ſententiam probabilem putat Filliucius *loco citato numer. 66.* Ego verò certam arbitror, ſaltem dum invadens aliquam ex præfatis actionibus iniuſtè facit, ex qua damnum Eccleſiæ, quæ dominium directum retinet, ſequi poſſit.

4 Secundò dubium eſt, utrùm invadens, deſtruens, vel occupans bona privatorum in terris Eccleſiæ Romanæ exiſtentia, pœnam huius canonis incurrat.

Reſpondeo negativè. Ratio eſt, quia in Bulla excommunicantur invadentes, deſtruentes, vel occupantes loca, vel iura, ad Romanam Eccleſiam pertinentia: bona autem privatorum, propriè loquendo, non dicuntur ad Romanam Eccleſiam pertinere, ſed ad particulares, & privatas perſonas. Ità Alterius *lib. 5. diſputat. 21. cap. 1. col. 2. verſ. ex hac clauſula.* Ugolinus *cap. 20. §. 1. verſ. 2.* Duardus *hic can. 20. q. 10. n. 5.* Filliucius *n. 68.*

Ex quo ſequitur primò, fures, ſeu latrones, ac prædones viarum, qui domum, vel agrum alicuius privati invadunt, vel occupant, non ſubiici huic pœnæ, ut patet ex ratione proximè allata.

Secundò, pœna iſtius excommunicationis non affici eos, qui invadunt, deſtruunt, vel occupant loca, vel iura pertinentia ad Summum Pontificem, non quatenus Pontifex, & Rex temporalis eſt, ſed ut privatus. Ratio eſt, quia non dicuntur invadere, deſtruere, vel occupare loca, vel iura Eccleſiæ Romanæ, & Summi Pontificis; alioquin huiuſmodi bona non transferrentur in hæredes Summi Pontificis, ſed ad Pontificis ſucceſſores in dignitate devolverentur.

Nec obſtat illa particula, *nobis*, quæ in textu ponitur. Reſpondetur enim illam particulam non referri ad Summum Pontificem; quatenus privato iure gaudet, ſed quatenus eſt Princeps Eccleſiæ Romanæ in temporalibus, & hoc clarius indicatur ex dictione, *& ibi, nobis, & eidem Eccleſia*, in Bulla enim ſermo eſt de bonis, quæ ad Summum Pontificem, & ſimul ad Romanam Eccleſiam ſpectant; nam dictio, *&*, copulativa eſt, conſequenter veritatem utriuſque extremi requirit: bona autem, quæ Summus Pontifex nomine privato, & proprio poſſidet, non pertinet ad Summum Pontificem, & ad Summum Pontificem, & ad Romanam Eccleſiam, nec implicat Regem bona duplici titulo poſſidere uno ut rex, altero ut privata perſona.

QUÆSTIO XXII.

De iis, quæ pertinent ad durationem, abſolutionem, revocationem privilegiorum ac conſuetudinem, promulgationem, & reverentiam huius Bullæ.

Ad maiorem Bullæ confirmationem, & obſervantiam Summus Pontifex nonnullas adiecit clauſulas per §§. diſtinctas, circa durationem, abſolutionem, & alia quæ à nobis ſingillatim in hac quæſt. explicanda ſunt.

PUNCTUM I.

De duratione Bullæ.

1 *Bulla durat, donec alia publicetur.*
2 *Bulla præcedens non extinguitur, ſi alia fiat, ſed non publicetur.*
3 *Bulla præcedens extinguitur per publicationem novæ Bullæ, etiamſi publicatio fiat alio die, quàm feria quinta.*

TENOR BULLÆ.

Volentes præſentes noſtros proceſſus, ac omnia, & quæcumque his litteris contenta, quouſque alii huiuſmodi proceſſus à Nobis, aut Romano Pontifice, pro tempore exiſtentes, fiant, aut publicentur, durare, ſuoſque effectus omnino ſortiri.

Quamvis huius puncti explicatio ſufficienter conſtet ex dictis *qu. 1. punct. 5. nu. 1. & ſeqq. tom. 3.* nihilominus occaſione clauſulæ allatæ, idem iterum breviter oſtendam.

UNICA PROPOSITIO.

1 Bulla durat, donec alia fiat, & publicetur. Hæc propoſitio perſpicua eſt ex textu.

2 Sed modò dubium eſt primò, utrùm præcedens Bulla extinguatur, ſi alia fiat, ſed non publicetur. Ratio dubitandi eſt, quia Summus Pontifex disiunctivè loquitur per particulam, *aut*, ait enim proceſſus iſtius Bullæ durare, donec alii fiant, aut publicentur: ergò alterum ſufficit; iuxtà naturam dictionis alternativæ quę verificatur, altera tantum parte adimpleta *c. in alternativis, de reg. iuris in 6.*

Reſpondeo, præcedentem non extingui, donec ſubſequens promulgetur. Ratio eſt, quia Summus Pontifex intendit fideles ad obſervantiam Bullæ obligare, donec alia fiat, quæ obliget; ſed ſubſequens Bulla non obligat, niſi publicetur (lex enim non obligat ante publicationem, ut pluribus docui *de legibus diſputat. 1. quæſt. 1. punct. 4. num. 6. & ſeqq. tom. 2.* cum communi DD. ſententia;) alioquin ſequeretur aliquibus diebus proximè antecedentibus feriam quintam Cœnæ Domini, nullam eſſe Bullæ obligationem, dum typis excuditur illa, quæ feria quinta promulganda eſt: non enim obligaret prima, quia ſubſequens facta eſt, ut ſuppono: neque obligaret ſecunda, quia nondùm promulgata eſt; cum autem hæc admittenda minimè videantur, dicendum eſt præcedentem non extingui, donec ſubſequens promulgetur.

Ex quo ſequitur, præcedentem Bullam non ceſſare per creationem novi Pontificis, aut per illius mortem civilem, vel naturalem, ut ſuprà *q. 1. punct. 5. n. 1. & 2. t. 3.* dictum eſt.

Ad rationem dubitandi reſpondeo primò, particulam, *aut*, quæ in hoc §. ponitur, accipi copulativè, & coniunctivè: interdictum n. hoc pacto accipitur *l. ſæpe ff. de ver. ſignificat.* & *l. cùm quidam eodem tit.* Ità Cenedus, & Vulpellus apud Barboſam *de dictionibus, diction. 36. n. 2.* Alterius *hic lib. 5. diſp. 22. c. 1. ſub finem*, Navarrus, Salas, & alii, quos retuli *de legib. loc. cit. n. 6 ſ. 2.*

Reſpondeo ſecundò, particulam, *aut*, accipi expoſitivè, & declarativè, quoties ſubiecta materia id exigit, ut hoc in loco. Ita Suarez *lib. 3. de leg. c. 16. n. 3.* Duardus *in Bulla Cœnæ, lib. 1. c. 4. q. 8. n. 9. & lib. 3. §. 1. q. 1. n. 11.* Hondedus *conſ. 69. n. 28. vol. 2.* Cardinal. Iacobat. *de Concil. lib. 3. art. 1. n. 130.* & hoc etiam pacto intelligendum eſt *c. 1. de poſtulat. Prælat.* ut oſtendi *de leg. loco cit. n. 6. & ſeqq. ſ. 2.*

3 Secundò dubium eſt, utrùm præcedens Bulla extinguatur per publicationem novæ Bullæ factam alia die, quam feria quinta Cœnæ Domini; qua die Bulla publicari conſuevit.

Reſpondeo extingui, quia Summus Pontifex abſolutè præſcribit præcedentem durare, donec alia publicetur, nec ullam de die mentionem facit: ergò quovis die Bulla ſubſequens promulgetur, ceſſabit prima; modò tamen ſubſequens vim, & rationem Bullę Cœnæ habeat, nam Summus Pontifex vult omnia contenta in Bulla durare, & ſuum effectum ſortiri, donec alii huiuſmodi proceſſus fiant, & publicentur: particula autem, *huiuſmodi*, ſimilitudinem indicat *l. denique ff. de pignor.* & *c. ſi. de foro compet.* Antonius Angelus Grat *dict. 79. n. 2.* Card. Tuſcus *littera D. concl. 287. n. 2.* Auguſt. Barboſa *dict. 69. n. 2.* Duardus *hic lib. 3. §. 1. qu. 2. u. 8.*

Digitized by Google

PUNCTUM II.

De abſolutione cenſurarum, quæ in Bulla Cœnæ continentur.

1 *Solus Summus Pontifex auctoritate ordinaria poteſt ab excommunicationibus Bullæ abſolvere.*
2 *Epiſcopus non poteſt hoc tempore ab excommunicationibus Bullæ etiam occultis abſolvere.*
3 *Concilii Tridentini mentio neceſſaria non eſt in revocatione decretorum ipſius.*
4 *Legatus à latere non poteſt ab excomm. Bullæ abſolvere.*
5 *Inquiſitores poſſunt ab excomm. ob hæreſim contracta abſolvere, etiamſi crimen hæreſis ad officium ipſorum delatum non ſit.*
6 *Inquiſitores poſſunt abſolvendi facultatem in crimine hæreſis alteri delegare.*
7 *Habens privilegium abſolvendi ab excommunicationibus Bullæ abſolvere poteſt.*
8 *Privilegium, ſeu facultas abſolvendi à caſibus Bullæ, concedenda eſt per expreſſam, & individualem mentionem caſuum bullæ.*
9 *Quilibet Sacerdos poteſt in articulo mortis ab excommunicationibus abſolvere.*
10 *Laicus, aut clericus, nondum ſacerdotali ordine inſignitus, non poteſt etiam in articulo mortis ab excomm. abſolvere.*
11 *Abſolutio ab excommun. impendi poteſt à Sacerdote, non ſolum in articulo mortis, verum etiam in proximo ejus periculo.*
12 *Abſolutio ab excommunicationibus Bullæ impendi poſſet, etiamſi in Bulla articulus mortis non exciperetur.*
13 *Summus Pontifex validè poteſt abſolutionem ſibi reſervare, etiam in articulo mortis.*
14 *Juriſdictio, quam ſimplices Sacerdotes in articulo mortis habent, non eſt ordinaria, ſed delegata.*
15 *Abſolutio impendi poteſt non ſolum in articulo mortis, verùm etiam tempore impedimenti, quod aditum ad Sedem Apoſtolicam non permittit.*
16 *Hoc tamen intelligitur de Epiſcopis, vel de Sacerdotibus ab Epiſcopo approbatis.*
17 *Privilegium habens abſolvendi circa caſus reſervatos, & cenſuras, non poſſet ab excommunicationibus Bullæ abſolvere, etiam præciſo Bullæ decreto.*
18 *Abſolvendi facultas ex decreto Clementis VIII. ultra caſus contentos in Bulla Cœnæ revocatur etiam in ſequentibus caſibus: videlicet, quando agitur de excommunicatione contracta ob percuſſionem clericorum, violationem clauſuræ monialium ob malum finem; violationem immunitatis Eccleſiaſticæ, juxta conſtitutionem Gregorii XIII. provocationem, vel pugnam in duello; ob ſimoniam realem ſcienter contractam; ob confidentiam beneficialem; aliiſque caſibus quos Ordinarii locorum ſibi reſervarunt.*
19 *Abſolvendi privilegium habentes non poſſunt à caſibus Epiſcopo reſervatis abſolvere, etiamſi caſus illi annexam habeant excommunicationem.*
20 *Habentes privilegium abſolvendi, poſſunt à caſibus in decreto Clementis VIII. expreſſis abſolvere in Urbe, & extrà Italiam, non verò in Italia.*
21 *Abſolvendi privilegium habentes in quibuſdam caſibus in individuo expreſſis, poſſunt etiam hoc tempore abſolvere, non obſtante decreto Clementis VIII.*
22 *Abſolutio impendi poteſt ab Epiſcopo, vel ab ipſius delegato, dum irretitus cenſura non poteſt Romam adire.*
23 *Ille dicitur legitimum impedimentum habere, qui abſque ſui vel aliorum damno, vel periculo Romam adire non poteſt, & probabiliter timet hujuſmodi impedimentum duraturum.*
24 *Vicarius Epiſcopi poteſt impeditos abſolvere.*
25 *Specialis delegatio eſt illa, quæ committitur vel circa caſum ſpecialiter oblatum, vel circa caſus Epiſcopo reſervatos.*
26 *Qui in articulo mortis, vel tempore neceſſitatis abſolvitur ab alio quam à Summo Pontifice tenetur jurare de ſe præſentando ſuperiori extrà neceſſitatem, ulteriùs tenetur cautionem pignoratitiam, vel fidejuſſoriam Confeſſario exigenti exhibere quoties teneatur ad ſatisfactionem pecuniariam.*

TENOR BULLÆ.

Ceterum à prædictis ſententiis nullus per alium, quam per Romanum Pontificem, niſi in mortis articulo conſtitutus, nec etiam tunc, niſi de ſtando Eccleſiæ mandatis, & ſatisfaciendo, cautione præſtita, abſolvi poſſit, etiam prætextu quarumvis facultatum, & indultorum quibuſcunque perſonis Eccleſiaſticis, ſæcularibus, & quorumvis ordinum, etiam Mendicantium, ac Militiarum regularibus, etiam Epiſcopali, vel alia majori dignitate præditis, ipſiſque ordinibus, & eorum Monaſteriis, Conventibus, & Domibus, ac Capitulis, Collegiis, Confraternitatibus, Congregationibus, Hoſpitalibus, & locis piis, necnon laicis, etiam Imperiali, Regali, & alia mundana excellentia fulgentibus, per Nos, & dictam Sedem, ac cujuſvis Concilii decreta, verbo, litteris, aut alia quacunque ſcriptura in genere, & in ſpecie conceſſorum, & innovatorum, ac concedendorum, & innovandorum. Quod ſi fortè aliqui contra tenorem præſentium, talibus, excommunicatione, & anathemate laqueatis, vel eorum alicui abſolutionis beneficium impendere de facto præſumpſerint, eos excommunicationis ſententia innodamus, gravius contra eos, ſpiritualiter, & temporaliter, prout expedire noverimus, proceſſuri.

QUæ de abſolutione cenſurarum hic diſſeri poſſent, fusè à me diſputata ſunt in *tract. de cenſuris in genere diſp. 1. q. 3. puncto 1. & ſeqq. & ſucceſſive t. 1.* Quamobrem hoc in loco ea ſolùm breviter percurram, quæ ad Bullam Cœnæ pertinent. Et.

Primo quidem loco oſtendam, quiſnam poſſit abſolvere auctoritate ordinaria.

Secundò, quis delegata extrà mortis articulum.

Tertiò, quis poſſit in articulo mortis, vel legitimi impedimenti.

PRIMA PROPOSITIO.

1 SOlus Summus Pontifex poteſt auctoritate ordinaria beneficium abſolutionis ab excommunicationibus in hac Bulla contentis, per ſe, vel per alium conferre. Ratio eſt, quia Summus Pontifex abſolutionem iſtarum excommunicationum ſibi reſervat, adempta aliis omnibus abſolvendi facultate, ut ex præcitatis Bullæ verbis liquidò conſtat.

Hæc propoſitio intelligitur primò, modò Pontifex à ſe Pontificatum non abdicaverit per renunciationem; tunc enim Pontificalis ipſius dignitas ceſſat: conſequenter etiam ceſſat facultas abſolvendi à caſibus in Bulla expreſſis.

Secundò intelligitur, modò Summus Pontifex rationis uſu non deſtituatur: nam abſolutio eſt actus humanus, qui ab amente, & rationis uſu deſtituto exerceri non poteſt. Ità Ugolinus *hic num. 5.* ubi addit in tali eventu dandum eſſe à Collegio Cardinalium curatorem, qui à cenſuris abſolvat, & reliqua præſter.

2. Sed modo dubium eſt, utrum Epiſcopus poſſit in ſua diœceſi abſolvere ſibi ſubditos, contra Bullam delinquentes.

Reſpondeo duplicem eſſe DD. opinionem.

Prima opinio affirmat poſſe, dum caſus occulti ſunt. Ratio eſt, tum quia Epiſcopus poteſt in ſua diœceſi, quod poteſt Papa in toto orbe. Secundò, quia ex decreto Tridentini *ſeſſ. 24. cap. 6.* Epiſcopus in foro conſcientiæ poteſt per ſeipſum, aut per Vicarium ad id ſpecialiter deputatum, abſolvere à quibuſcunque caſibus occultis, etiam Sedi Apoſtolicæ reſervatis. Imò etiam in crimine hæreſis, ſed per ſeipſum.

Neque obſtat dicere, decretum Tridentini revocatum eſſe: tum quia decreta Concilii generalis, præſertim novi, & moderni, cujuſmodi eſt Tridentinum, non cenſentur revocata niſi illius Concilii expreſſa mentio fiat, ex Sanchez *de matrim. lib. 3. diſp. 26. num. 7. & lib. 8. diſp. 35. num. 17.* Henriquez *lib. 7. cap. 26. num. 3.* & aliis: hic autem Concilii Tridentini nulla fit expreſſa mentio, tum quia vitanda eſt legum correctio, quantum fieri poteſt, ut multis probat Sanchez *lib. 2. de matrim. diſp. 24. num. 6.* Vitamus autem legum correctionem, aſſerendo Bullam conformem eſſe diſpoſitioni Concilii Tridentini, in quo Epiſcopis datur ſolum facultas abſolvendi à caſibus occulti Sedis Apoſtolicæ reſervatis: non verò à non occultis, ergò eodem pacto intelligenda eſt Bulla Cœnæ: alioquin jurium correctio non vitaretur; quoties enim lex poſterior generaliter loquitur, limitanda eſt per ſpecialem antiquiorem, niſi expreſſis verbis illi contradicat; quamvis in lege nova addatur clauſula, *non obſtante lege contraria*; tum quia in Bulla Cœnæ non cenſetur revocari facultas Cruciatæ abſolvendi in aliquibus caſibus; ergo neque revocari cenſetur facultas Epiſcoporum. Ita Bannes *2. 2. q. 11. art. 4. dub. 2. poſt ſecundam concl. argumento 3.* Arragonius *ibid. art. 3. col. 10. ver. ſed dubium*, Vivaldus *candelab. hic num. 141. in antiquioribus*, Nugnus *in addit. ad 3. p. q. 8. art. 5. dub. 10. ad finem.* Antonius de Souſa *hic cap. 23. diſp. 100.* Rodriquez, Vega, Emanuel Sà, & alii quamplures apud Sanchez in opere morali *lib. 2. c. 11. num. 27.* ubi hanc ſententiam fuse probat, apud Souſam *loco cit.* & apud Auguſtinum Barboſam *in remiſſ. ad ſeſſ. 24. c. 6. n. 25.* apud Farinacium *de hæreſi q. 92. §. 4. nu. 52. & 51.* & apud Garziam *de benef. p. 11. c. 10. n. 115.* apud Suarez *diſp. 21. ſect. 3. n. 5.* & Ugolinum *hic verſic. etiam prætextu.*

Ex hac ſententia ſequitur, Epiſcopum poſſe per ſe ipſum, non ſolùm ab hæreſi, verùm etiam ab aliis caſibus Bullæ abſolvere, dum caſus occulti ſunt, nam cui licet quod plus, licet etiam quod minus, *reg. 54. de reg. jur. in 6.*

Secunda ſententia, quæ mihi probatur, aſſerit Epiſcopum non poſſe hoc tempore à caſibus Bullæ, etiam occultis, abſolvere. Ratio eſt: tum quia in Bulla revocantur omnia decreta cujuſvis Concilii; tum quia Summi Pontifices Pius V. & Gregorius XIII. necnon ſacra Cardinalium Congregatio, quæ præeſt interpretationi ſacri Concilii, & ſupremæ Inquiſitioni, declararunt Epiſcopum non poſſe ab hæreſi abſolvere; conſequenter neque ab aliis caſibus in Bulla Cœnæ expreſſis, nam ſi decretum Concilii revocatum eſt, quoad facultatem abſolvendi ab hæreſi, revocatum etiam eſt, quoad alios caſus, cum Bulla generaliter loquatur. Ita Molina *to. 4. de juſt. q. 64. n. 8.* Azor. *1. p. lib. 8. c. 19. quæſito 3. & c. 10. quæſito 10.* Vivaldus *palmodiam recantans in recentiori edit. p. 1. tit. 11. de abſolut. nu. 15.* Sanchez, & Garzias *locis cit.* & alii quamplures, quos ipſi allegant. Vide quæ ſupra tradidi *q. 2. punct. 2. n. 8. & ſeqq. tom 3.*

3 Neque obſtat dicere in Bulla non fieri expreſſam Concilii Tridentini mentionem; conſequenter ipſius decreta non cenſeri in Bulla revocata.

Reſpondeo enim ad revocationem decretorum Concilii Tridentini neceſſariam non eſſe ſpecialem, & individuam ipſius mentionem, ſed ſufficere generalem derogationem. Ratio eſt, (loquit Gonzalez *loco proximè citando*, & Garzias *3. p. cap. 5. num. 30. & ſeq.*) quia propter tanti Concilii auctoritatem nunquam ferè ſolet ſpecia-

liter

Digitized by Google

liter derogari. Sed firmior ratio eſt, quia decreta Concilii Tridentini ſunt facta, ſalva Sedis Apoſtolicæ auctoritate, ut patet ex eodem Concilio *cap. fin. ſeſſ.* 25. ergo in præfato Concilio Summus Pontifex liberam ſibi reſervavit diſpenſandi facultatem: conſequenter in revocatione decretorum Concilii Tridentini neceſſaria non eſt ſpecialis, & individua ipſius mentio. Ità Rota *in una ſancti Angeli penſionis 16. Decembr.* 1594. coram Cardinali Pamphilio, *& in altera Prioratus 9. Iunii* 1606. coram Reverendiſſimo Manzanedo, Anaſtaſius Germon. *in tract. de indult.* Cardinal. §. *per quæ ſublatis, num.* 74. Hieronym. Gonzalez *ad regul.* 8 *gloſſ.* 6. *num.* 120. Garzias *loco cit.* & alii; licèt non deſint contrarium ſentientes, ut oſtendi *de legibus diſp.* 1. *quæſt.* 3. *puncto* 8. *§.* 3. *num.* 13. *tom.* 2.

Ad primam rationem primæ ſententiæ reſpondeo negando Epiſcopum poſſe in ſua diœceſi quidquid Papa poteſt in toto orbe: non enim diſpenſare poteſt in impedimentis matrimonii, & in aliis, quæ poteſtati Papæ reſervantur, alioquin Epiſcoporum auctoritas, auctoritati Summi Pontificis ſubordinata non eſſet.

Ad ſecundam patet reſponſio ex dictis, nec eſt ſimile de privilegio Cruciatæ; quia cum hoc per modum contractus oneroſi concedatur, peculiarem ſui mentionem in revocatione requirit, ut patet ex dictis *de leg. loco cit.* ubi etiam *numer.* 2. *&* 11. *tom.* 2. oſtendi, utrùm privilegium per modum contractus conceſſum revocari poſſit: dixi enim revocari non poſſe abſque iuſta, & rationabili cauſa, iuſta verò concurrente cauſa revocari poſſe: ut etiam infra oſtendam *punct.* 5. *n.* 1. *& ſeqq. tom* 3.

4 Secundo dubium eſt, utrùm Legatus à latere poſſit abſolutionem à cenſuris in Bulla contentis impedire.

Ratio dubitandi eſt; tum quia poteſt abſolvere ab excommunicatione ob percuſſionem clerici contracta *cap. ad eminentiam, de ſent. excomm.* quæ excommunicatio eſt Summo Pontifici reſervata: ergo etiam ab iſta poteſt abſolvere, tum quia Legatus à latere poteſtatem habet ad omnia, quę Papæ conveniunt, *c.* 1. *de verb. ſignificat. in* 6. His non obſtantibus.

Reſpondeo, Legatum à latere non poſſe ab his cenſuris abſolvere. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex hos caſus ſibi ſimpliciter reſervavit, ut patet ex illis verbis: *Nullus per alium quam per Romanum Pontificem*, &c. tum quia nullus textus, nec ulla ratio, qua contrarium ſufficienter probetur, afferri poteſt. Ita Fellinus *cap. ad eminentiam n.* 5. *de ſent. excomm.* Francus *in cap. felicis num.* 5. *de pœnis in* 6. Alterius *hic lib.* 5. *diſp.* 12. *cap.* 7. *col.* 3. *& ſeqq. verſ. de his Legatis*, & alii, aſſerentes huiuſmodi Legatos non poſſe ab excommunicatione *c. felicis, de pœnis*, contracta ob percuſſionem Cardinalium abſolvere. Duardus *hic. lib.* 2. *can.* 11. *q.* 21. *n* 4. *& lib.* 3. *§.* 2. *q.* 8. *n.* 4.

Ad primam dubitandi rationem reſpondeo negando conſequentiam quamvis enim admitterem Legatum à latere poſſe ab excommunicatione ob percuſſionem clericorum levem, vel etiam enormem abſolvere: non tamen ſequitur etiam poſſe ab excommunicationibus Bullæ.

Ad ſecundam reſpondeo, negando Legatum à latere poteſtatem habere ad omnia, quę Papæ conveniunt: non enim poteſtatem habere ad ea, quæ excipiuntur, & ſoli Summo Pontifici reſervantur. Nec contrarium decernitur *in c.* 1. *de verb. ſignific.*

Hinc patet, quid dicendum ſit de Nunciis, qui Legati miſſi vocantur.

5 Tertiò dubium eſt, utrùm Inquiſitores poſſint ab excommunicatione ob hæreſim contracta, abſolvere.

Reſp. cauſa cognita poſſe abſolvere, non ſolum in foro conſcientiæ, verùm etiam in foro externo, ut fusè probat Emeritus *in direct. inquiſ.* 3. *par. q.* 92. & Pegna *ibid. n.* 141. Sanchez *loco ſtatim citando*, Graſſius, Victorellus, & alii apud Garziam *de beneſic. p.* 11. *c.* 5. *n.* 120. contrà ipſum Garziam, & alios.

Major difficultas eſt, utrùm Inquiſitor poſſit abſolutionem conferre, dum hæreticus eſt occultus, & ipſius crimen ad officium ſanctæ Inquiſitionis delatum non eſt.

Reſpondeo probabiliter ſuſtineri, Inquiſitores poſſe in delictis occultis abſolutionem excommunicationis ob hæreſim conferre in foro conſcientiæ. Ratio eſt, quia in conſtitutione Clementis VII. quæ incipit, cum ſicut, *verſic. vobis etiam*, quam refert Pegna *in director inquiſit. in fine*, facultas abſolvendi in foro conſcientiæ conceditur Inquiſitoribus, & eorum Commiſſariis, prævia tamen hæreſis abiuratione, ſeu promiſſione non relabendi. Ita Rodriquez *in Bulla Cruciatæ* §. 9. *num.* 66. ubi hanc ſententiam in Hiſpania uſu receptam eſſe teſtatur Graſſius 1. *p. deciſ. lib.* 2. *cap.* 9. *num.* 5. Gutierez *qu. canonic. lib.* 1. *c.* 13. *num.* 7. Duardus *hic lib.* 3. *q.* 12. *num* 4. & alii apud Sanchez *in opere morali lib.* 2. *c.* 12. *num.* 1. *& ſequentib.* ubi hanc opinionem probabilem eſſe arbitratur. Quid autem operetur abſolutio in foro conſcientiæ, patet ex dictis *de cenſuris in genere diſputat.* 1. *quæſt.* 3. *punct.* 10. *n.* 5. *& ſeqq. t.* 1. ubi dixi hoc operari, ut poſſit quis abſolvi ſalvo iure in foro externo cognoſcendi de tali delicto.

Neque obſtare videtur decretum Clementis VIII. & declarationes Illuſtriſſimorum Cardinalium infrà citandæ. Reſpondetur enim in ipſis ſermonem eſſe de Sacerdotibus ſæcularibus vel regularibus, non de Inquiſitoribus.

Hoc tamen limitandum eſt primò, niſi peculiaris aliqua prohibitio extet, de qua mihi adhuc non conſtat; ſecundò, niſi aliud uſu receptum ſit, nam aliquibus in locis hæc facultas ab Inquiſitore non conceditur.

6 Rogabis, utrùm Inquiſitores poſſint prædictam facultatem abſolvendi alteri delegare.

Reſpondeo affirmativè. Ratio eſt, quia hæc facultas competit Inquiſitoribus ex officio; conſequenter eſt ordinaria: facultas autem ordinaria delegari poteſt. Ità Sanchez *loco cit. num.* 5. *ad finem*, Duardus *loco cit. num.* 14. *& ſeqq.* Hoc tamen intellige primò, modò peculiaris aliqua prohibitio à Summo Pontifice non fiat, ut per ſe patet. Secundò, niſi extet uſus, & praxis in contrarium, ut dictum eſt numero præcedenti.

An autem abſolutio teneat, dum hæreticus fictè converſus eſt, aut dū aliquas hæreſes exprimit, aliis non manifeſtatis, patet ex dictis *de legib. diſp.* 1. *q.* 2. *punc.* 3. *n.* 10. *& n.* 11. *t.* 2. non tenere cum Suar. Sayro, & aliis & videri poteſt Sanch. *loc. cit. n.* 8. *& ſeqq.* & Duard. *loc. cit. num.* 19. *& ſeq.*

SECUNDA PROPOSITIO.

7 Ille poteſt ab excommunicationibus, in Bulla Cœnæ contentis, abſolvere, qui privilegium, & facultatem ab illis abſolvendi à Summo Pontifice obtinuit. Ratio eſt, quia Summus Pontifex non ademit ſibi facultatem abſolvendi à cenſuris; ergò poteſt illam concedere: legiſlator enim legem ſuam ſolvere, & facultatem in ea diſpenſandi alteri delegare poteſt. Imo Summus Pontifex non ſolet per ſe ipſum abſolvere, ſed abſolvendi facultatem aliis delegare conſuevit.

Obiicies, in Bulla revocantur omnia privilegia, tam conceſſa, quàm concedenda; etiamſi concedantur ex iuſta cauſa; nam nomen *prætextus*, quod in hac Bulla ponitur, ibi, *prætextu facultatum*, non ſemper ſignificat velamen, & fictum colorem, ſed aliquando etiam ſignificat veram cauſam, *l. ſub prætextu. C. de tranſact.* & hic accipitur pro privilegio, & facultate validè conceſſa.

Reſpondeo in hac Bulla non revocari ſimpliciter omnia privilegia conceſſa, & concedenda, ſed tantùm quæ in genere, & in ſpecie conceduntur; non verò quæ conceduntur cum derogatione Bullæ, aut expreſſis caſibus in individuo.

An vero privilegio Bullæ Cruciatæ, vel alteri per modum contractus conceſſo derogatum ſit quoad facultatem abſolvendi, patet ex dictis *de privilegiis tract. de legib. diſp.* 1. *q.* 3. *punct.* 8. *n.* 13. *tom.* 2. ubi negative reſponſum eſt.

8 Sed modò dubium eſt, qua forma concedendum ſit privilegium, ut facultas abſolvendi à caſibus Bullæ Cœnæ validè obtineatur.

Reſpondeo hoc tempore requiri, & ſufficere clauſulam derogatoriam Bullæ, ſeu expreſſam, & individualem caſuum Bullæ Cœnæ mentionem. Quod ſufficiat clauſula derogatoria, patet; cuius eſt legem condere, eiuſdem eſt in eadem diſpenſare, & diſpenſandi facultatem dare: hoc autem fieri ſolet per derogationem legis, ſeu Bullæ. Quibus vero verbis opus ſit ad legem abrogandum, conſtat ex iis, quæ tradidi *de privilegiis in tractat. de legibus, diſputat.* 1. *q.* 3. *punct.* 8. *§.* 3. *num.* 15. *& ſeqq. tom.* 2. ubi dixi per legem ſubſequentem, vel per particulare mandatum non cenſeri revocatum privilegium, niſi fiat ſpecialis mentio, & præter DD. ibi citatos videri poteſt, ſi lubet, Ugolinus *hic in verb. niſi in eis, num.* 3. Duardus *hic lib.* 3. *§.* 2. *q.* 1. *num.* 37. *& ſeqq.*

Ex quo ſequitur illum poſſe à cenſuris Bullæ abſolvere, qui facultatem obtinuit abſolvendi ab omnibus caſibus Bullæ, non obſtante in contrarium ejuſdem Bullæ decreto, his enim verbis decreto Bullæ derogatur.

An autem facultas abſolvendi ab omnibus caſibus, etiam in Bulla Cœnæ, extendatur ad abſolvendum ab excommunicatione, ob hæreſim contracta, patet ex dictis *de cenſuris diſp.* 1. *q.* 3. *punct.* 1. *num.* 13. *t.* 2. ubi negativam partem tanquam probabiliorem ſuſtinui, quia excommunicatio ob hæreſim ſpecialiter reſervatur.

Quod verò etiam ſufficiat expreſſa caſuum Bullæ Cœnæ mentio in individuo, colligi videtur ex ipſiſmet Bullæ verbis, in quibus revocantur ſolùm privilegia conceſſa, aut concedenda in genere, & in ſpecie; ergò non revocantur privilegia, in quibus individuo exprimuntur caſus Bullæ Cœnæ: lex enim ultra propriam verborum ſignificationem extendenda non eſt; alioquin ſequeretur eum, qui viva voce facultatem à Summo Pontifice obtinuit abſolvendi ab aliquibus caſibus Bullæ, expreſſis in ſingulari, re ipſa non obtinere facultatem abſolvendi, & à Papa decipi, quod non videtur admittendum. Ita Ugolinus *n.* 3. Duardus *n.* 11. Alterius *hic diſp.* 22. *c.* 2. *col.* 34. *verſ. ſed modo.*

Hinc ſequitur ſufficere, ſi in privilegio hæc verba adiiciantur: Concedimus tibi facultatem abſolvendi à caſibus Bullæ Cœnæ, ac ſi ad verbum expreſſi eſſent, iſta enim loquendi forma æquivalet expreſſioni in individuo, & decreto Bullæ derogat. Secundò validam eſſe facultatem abſolvendi, in qua unus Bullæ caſus in individuo exprimitur, & reliqui in genere: valida autem eſt quo ad caſus in individuo expreſſos ut ſi dicatur: Concedimus tibi facultatem abſolvendi ab excommunicatione ob falſificationem literarum Apoſtolicarum, & ab aliis cenſuris Bullæ Cœnæ. Ratio eſt, quia fit mentio aliquorum caſuum Bullæ in individuo; ergò ab illis abſolutio impendi poteſt; nam utile per inutile non vitiatur, *de reg. iur.* ab aliis verò impendi non poteſt abſolutio, & multo minus ab hæreſi, niſi ipſa exprimatur, ut ſuprà dictum eſt.

Tertiò illum, qui facultatem abſolvendi obtinuit ab omnibus cenſuris, non poſſe à caſibus Bullæ Cœnæ abſolvere, quia hæc facultas generica eſt.

TERTIA PROPOSITIO.

9 QUilibet ſacerdos etiam cenſuris irretitus, aut degradatus, poteſt in articulo mortis abſolutionem ab excommunicationibus Bullæ impendere. Ratio eſt, tum quia hic caſus in Bulla excipitur, tum quia in articulo mortis nulla eſt reſervatio, ex Trid. *ſeſſ.* 14. *cap.* 7. tum quia, quod in aliorum utilitatem inſtitutum eſt, non debet in ipſorum damnum retorqueri, *l. quod favore. ff. de regul. jur.* Sed reſervatio inſtituta eſt in favorem fidelium, ut retrahantur à peccatis, quæ gloriæ conſecutionem impediunt; ergò reſervatio caſuum non debet in damnum fidelium retorqueri, conſequenter ipſis in articulo mortis exiſtentibus denegari non debet abſolutio reſervatorum. Ita communiter DD. ſicque uſu fidelium receptum eſt.

Ampliatur hæc propoſitio, etiamſi ſacerdos, qui abſolutionem impendit, obſtrictus ſit aliqua cenſura, vel ſit degradatus; quia Concilium Tridentinum confert juriſdictionem in tali eventu omnibus ſacerdotibus, nulla facta exceptione. Neque obſtat *cap. ſubdiaconus* 24. *qu.* 1. *& cap. præter* 32. *diſt.* ubi dicitur ſacramenta ab hæreticis, vel excommunicatis collata in periculo mortis, nullum effectum habere, dempto Baptiſmo.

Reſpondetur enim primò, illos textus cenſeri per Tridentini decretum abrogatos. Secundò intelligi poſſe, dum infirmus abſolvendus probabile perverſionis periculum timet obtinendo abſolutionem ab hæreticis, vel aliis excommunicatis.

10 Limitatur hæc propoſitio, modo abſolvens re ipſa ſit ſacerdos; tum quia Concilium Trident. loquitur de ſacerdotibus, non vero de aliis: tum quia facultas abſolvendi à cenſuris in articulo mortis conceditur, ut quis à peccatis abſolvi poſſit: quia autem ſacerdos non eſt, à peccatis abſolvere non poteſt.

Ex quo ſequitur.

Primò, laicum non poſſe excommunicatum in articulo mortis exiſtentem abſolvere. Ita communiter DD. contra Sylveſtrum, & alios, quos retuli *de cenſuris diſp. 1. q. 3. punct. 3. a. 1. tom. 1.*

Neque obſtat primò *cap. ſanctum, de conſecrat. diſt.* 4. ubi dicitur quendam naufragum in articulo mortis reconciliatum fuiſſe per laicum. Reſpondetur enim primò, ibi referri factum; non tamen approbari. Secundò ibi ſermonem eſſe de reconciliatione a pœnitentia publica, quæ illi impoſita fuerat ob relapſum; non verò de abſolutione ab excommunicatione, juxta gloſſam *ibidem verſic. pœnitentia.* Secundò non obſtat *cap. quem pœnitet de pœnit. diſt.* 1. ubi habetur pœnitentem poſſe in articulo mortis peccata ſua laico confiteri. Reſpondeo enim laicum poſſe confiteri peccata ſua laico, non ut obtineat abſolutionem à peccatis, vel cenſuris, ſed ad propriam ſui confuſionem, & humiliationem, ut patet ex dictis de ſacramentis *in tract. de pœnitent. diſput. 5. q. 7. ſect. 5. punct. 1. n. 2. tom. 1.*

Secundò, clericum tonſura, vel minoribus ordinibus, vel ſubdiaconatu, & diaconatu initiatum, non poſſe à cenſuris abſolvere, ut patet ex rationibus in limitatione allatis. Ità communiter Theologi, contra Sayrum *lib. 2. cap.* 21. *numer.* 2. Ugolinum *hic verſ. niſi in mortis articulo* §. 2. *num.* 3. Sylveſtrum, & alios, quorum opinio ab aliquibus non improbabilis cenſetur; & multò minus improbabile eſt Vicarium Epiſcopi, clericali ſolum tonſura initiatum, poſſe in articulo mortis exiſtentes ab excommunicatione abſolvere, ut aſſeveranter docet idem Ugolinus *loco cit.*

An autem dum infirmus in articulo mortis exiſtit, eique aſſiſtunt duo ſacerdotes, alter approbatus ad confeſſiones excipiendas; alter verò ſimplex, & non approbatus, poſſit ſimplex confeſſionem excipere, explicavi *de cenſuris diſput. 1. qu. 2. puncto 3. nu. 3. tom.* 1. ubi negativam partem, tanquam probabiliorem ſuſtinui. Eademque ratio militat, dum præſens eſt ſimplex ſacerdos, & ſimul aditus ad ſuperiorem patet: ut dum adeſt obſtrictus cenſura, vel alio impedimento canonico, & alter huiuſmodi impedimento non obſtrictus minori impedimento. Vide tradita *de cenſuris punct. 3. cit. tom.* 1.

11 Sed modò dubium eſt, utrum quilibet ſacerdos abſolvere poſſit non ſolum in articulo mortis; verum etiam in periculo mortis. Ut ſolutio illius difficultatis intelligatur.

Advertendum eſt periculum mortis aliquando diſtingui ab articulo mortis; periculum enim mortis duplex eſt, proximum ſcilicet, & remotum. Proximum contingit, dum in tali periculo quis reperitur, in quo ut plurimum mors contingere ſolet, ſive periculum proveniat à cauſa libera, ſive à naturali: ut dum quis in navi exiſtit, & gravis tempeſtas inſurgit, ex qua veroſimiliter mors ſecutura timetur, aut cum febri correptus, aut ab alio vulneratus, mortem brevi futuram rationabiliter ſuſpicatur, & huiuſmodi periculum mortis non videtur diſtingui ab articulo mortis: articulus enim mortis dicitur dum mors proximè imminet ob cauſam naturalem, aut violentam. Periculum verò minus proximum, ſeu remotum contingit, dum quis in tali periculo exiſtit, ex quo ut plurimum mors ſequi non ſolet; ut ſi quis levi morbo, aut levi vulnere detineatur, aut ſi quis ad triremes damnetur; damnati enim ad triremes non in proximo; ſed in remoto mortis periculo reperiuntur. His poſitis ad propoſitam difficultatem.

Reſpondeo quemlibet ſacerdotem poſſe non ſolum exiſtentes in articulo mortis, verum etiam exiſtentes in probabili, & proximo vitæ periculo, abſolvere. Ratio eſt, tum quia proximum mortis periculum, & articulus mortis idem ſunt, ut explicatum eſt; tum quia jura promiſcuè loquuntur de articulo mortis, & de periculo mortis, ut patet *ex cap. ſi quis ſuadente* 17. *qu.* 3. ubi aſſeritur, excommunicatum ob clerici percuſſionem poſſe urgente mortis periculo abſolvi, & *cap. cùm naſcitur, de ſent. excommunicat.* dicitur, prædictum excommunicatum poſſe infirmitatis tempore abſolvi timore mortis, & *cap. non dubium, cap. de his, & cap. quamvis, de ſententia excomm.* habetur excommunicatum ob percuſſionem clerici poſſe in articulo mortis abſolvi; tum quia exiſtens in gravi mortis periculo tenetur confiteri; ergo par eſt, ut abſolutionem cenſurarum, quæ confeſſioni, & ſuſceptioni ſacramentorum obſtant, obtinere valeat; tum quia ex intentione ſuperioris privilegium concedentis, interpretatio, & intelligentia privilegii deſumenda eſt; intentio autem Summi Pontificis facultatem concedentis abſolvendi excommunicatos, in articulo mortis exiſtentes, eſt, ne quis detineatur obſtaculis, quibus quis impediri poteſt, ne ſalutem æternam conſequatur: hoc autem militat non ſolùm in articulo mortis; verùm etiam in probabili, & proximo vitæ periculo. Secus dicendum eſt, dum quis in remoto mortis periculo exiſtit: hoc enim non eſt articulus mortis, nec intentio Summi Pontificis, aut verba Bullæ ad huiuſmodi caſum extenduntur. Ita communiter DD. quos retuli *de cenſuris loco cit. n. 4. tom.* 1. quibus adde Azorium *tom. 1. lib. 8. cap.* 19. Comitulum *lib. 1. quæſt.* 21. *&* 22. *& lib. 5. quæſt.* 4. Coninchum *de ſacramentis tom. 2. diſp. 8. num. 90. & ſeqq.* Reginaldum *lib. 1. num. 58. & ſeqq.* Duardum *hic lib. 3. §. 2. qu.* 2. Alterium *lib. 5. diſp. 60. col.* 4. Graffium *lib. 1. par. 1. cap.* 11.

Ex dictis ſequitur primò, eum ab excommunicationibus Bullæ à quolibet ſacerdote abſolvi poſſe, cui mors imminet ob incendium, ob prælii conflictum, ob vulnus, ob invaſionem inimicorum, ob gravem morbum, ob judicis ſententiam, ob partum proxime futurum in fœmina, quæ alias non peperit, aut quæ alias cum vitæ periculo peperit, ob periculoſam navigationem, ſeu naufragium. Et hoc verum videtur, etiamſi navigatio propria ſponte ſuſcepta ſit: poſito enim quod moraliter inchoaverit navigationem ſatis periculoſam, à qua antea abſtinere poterat, dicitur in probabili, & proximo mortis periculo exiſtere. Hoc pacto intelligendum cenſeo Graffium, Duardum, & alios *locis cit.*

Secundò, damnatum ad triremes non poſſe ab excommunicationibus à quolibet ſacerdote abſolvi; quia hic non dicitur in proximo mortis periculo exiſtere, niſi gravis tempeſtas laboriatur. Ita Sanchez in opere morali *lib. 1. c. 13. n.* 4. Duard. *l. 3. §. 2. q. 2. n.* 5. quidquid in contrarium dicat Emanuel Sà *verb. abſolutio n.* 4.

12 Secundò dubium eſt, utrum exiſtens in articulo mortis abſolvi poſſit ab excommunicationibus in Bulla contentis, etiamſi articulus mortis in Bulla non exciperetur.

Reſpondeo poſſe. Ratio eſt, quia in articulo mortis nulla eſt caſuum reſervatio, ex Tridentino *ſeſſ.* 14. *cap.* 7. tum quia hic caſus cenſeretur ſaltem tacitè, & per epikejam exceptus: non enim præſumendum eſſet, Summum Pontificem voluiſſe abſolutionem a cenſuris cum tanto fidelium periculo reſervare, & abſolvendi facultatem ſacerdotibus adimere. Ita Ugolinus *hic verſ. niſi in mortis articulo* §. 1. Duardus *hic lib. 3. §. 2. q.* 3. & alii.

13 Major difficultas eſſe videtur, utrum Summus Pontifex poſſit excommunicationum abſolutionem ità reſervare, ut nullus omninò poſſit abſolutionem in articulo mortis conferrre: & ſi conferat, irrita ſit. Reſpondeo id non eſſe faciendum, quia impietatem redoleret: verùm ex ſuppoſitione, quod fieret, irrita eſſet abſolutio. Ratio eſt, quia ſine juriſdictione validè conferri non poteſt abſolutio: ſacerdotes autem in tali eventu juriſdictionem non haberent: non enim illam haberent ex jure divino, quia poteſtas juriſdictionis confertur ab Eccleſia, ſeu à Chriſto, mediante Eccleſia, ut patet ex dictis de ſacramentis *in tractatu de pœnit. diſp. 5. q. 7. ſection. 5. p. 1. n. 7. & 8. & p. 4. §. 1. num. 9. & ſeqq. tom.* 1. neque illam haberent ab Eccleſia: quia Summus Pontifex ex facta ſuppoſitione illam ſibi ſoli reſervaſſet: hæc enim eſt natura juriſdictionis delegatæ, ut acquiſita non cenſeatur, niſi legitimus ſuperior eam conferre voluerit.

14 Juriſdictio autem, quam ſimplices ſacerdotes in articulo mortis habent, eſt delegata: non enim, propriè loquendo, dici poteſt ordinaria, cum ex vi muneris ſacerdotalis præciſe non proveniat, nec ſacerdotalem characterem per ſe conſequatur: poſſet igitur Summus Pontifex, ſi vellet, facultatem abſolvendi in articulo mortis aliis ſacerdotibus auferre: quamquam id male ageret, & graviter delinqueret.

Alii verò Prælati, Summo Pontifice inferiores, non poſſunt hanc facultatem ſibi reſervare: quia huiuſmodi facultas ex conſuetudine, & conceſſione Summi Pontificis, in jure expreſſa, pendet. Prælatus autem inferior non poteſt facultatem, & conceſſionem ſuperioris independenter a ſuperioris voluntate, abrogare. Ita Duardus *loco cit. q.* 4. Sotus *in 4. diſp. 18. q. 4. art. 4. verſ. diſtinguitur*, & alii.

15 Tertiò dubium eſt, utrùm non ſolum exiſtentes in articulo, ſeu proximo periculo mortis: verùm etiam detenti impedimento, ob quod Sedem Apoſtolicam, ſeu alium facultatem habentem abſolvendi ab excommunicationibus in Bulla Cœnæ contentis, adire non poſſunt; abſolvique ab alio, quam à Romano Pontifice. Ratio dubitandi pro parte negativa eſt, quia in Bulla excipitur tantummodò mortis articulus, in quo ſingulis ſacerdotibus facultas abſolvendi competit, ergò extra mortis articulum non poteſt quis ab alio, quam à Summo Pontifice, vel delegato ab ipſo, abſolutionem obtinere: nam exceptio firmat regulam in caſibus non exceptis,

l. nam

Digitized by Google

l. nam quod liquido §. fin. ff. de penu legat. l. cum prat. ff. de iud. & *c. 2. de conjugio leproſor.* & *c. nonne, de præſump.*

Ratio verò dubitandi pro parte affirmativa deſumitur ex benigna Summi Pontificis voluntate; qui non præſumitur velle caſum cum tanto fidelium incommodo reſervare. Pro ſolutione.

Advertendum eſt, aut nos hic loqui de Epiſcopis, aut de aliis ſacerdotibus. Prius dicam, quid de aliis ſacerdotibus ſentiam; deinde quid de Epiſcopis *n.* 20.

16 Reſp. igitur ſacerdotes, qui non ſunt Epiſcopi, etiamſi alias privilegium abſolvendi ab excommunicationibus Bullæ haberent, non poſſe hoc tempore ab excommunicationibus Bullæ impeditos abſolvere prætextu facultatis Apoſtolicæ. Ratio eſt, quia in Bulla revocantur omnes facultates, & indulta conceſſa, vel concedenda in genere, vel in ſpecie, & conceditur facultas abſolvendi tantummodò in articulo mortis; tum quia in Concilio Trid. *ſeſſ. 14. c. 7.* dicitur ſacerdotes nihil poſſe in caſibus reſervatis extra mortis articulum: ergo abſolvere non poſſunt impeditos, alioquin aliquid poſſent extra mortis articulum.

17 Rogabis, utrum habentes privilegia circa caſus reſervatos, & cenſuras, poſſint, præciſo Bullæ decreto, in quo privilegia revocantur, ab excommunicationibus Bullæ abſolvere.

Reſpondeo non poſſe, ut patet ex decreto Clementis VIII. ex declaratione Congregationis Eminentiſſimorum Cardinalium anno 1601. die 9. menſis Januarii, quæ incipit, *Sacra Congregatio*, & in alia ejuſdem Congregationis declaratione edita anno 1602. die 26. Novembris, quæ incipit, *Cum autem dubia*, ac denique in alia, quam Paulus V. in confirmationem decreti Clementis VIII. & præcedentium Sacræ Congregationis declarationum edi præcepit anno 1607. die 7. Januarii. Quæ declaratio, & decreta referuntur à Naldo *verbo caſus reſervatus*, *poſt num. 14.* à Stephano Quaranta *verbo caſus reſervati*, Gambarupta *de caſibus reſervat. c. 3 num. 5.* & à Duardo in Bulla Cœnæ *lib. 3. §. 2. q. 1. n. 16.* in quibus decretis, & declarationibus revocantur omnia privilegia ante conceſſa, ibi, *Jubet, ac præcipit, ne quis prætextu privilegiorum, indultorum, aut facultatum generaliter, vel ſpecificè, ſcripto, aut viva vocis oraculo, ab ullo ex caſibus clarè, vel dubiè in Bulla Cœnæ contentis, aut alias à Sede Apoſtolica reſervatis, vel reſervandis nullo caſu, etiam neceſſitatis, vel impedimenti, niſi in mortis artic. abſolutionis beneficium de cætero impendere audeat.*

Circà iſta decreta, ſeu declarationes.

18 Advertendum eſt primò, in ipſis non ſolum revocari privilegia omnia quibuſcunque locis, vel perſonis conceſſa ad abſolvendum à cenſuris in Bulla Cœnæ; verùm etiam revocari privilegia abſolvendi ab excommunicatione contracta ob percuſſionem Clericorum, vel violationem clauſuræ Monialium ad malum finem, ob violationem immunitatis Eccleſiaſticæ, juxta conſtitutionem Gregorii XIII. quæ incipit, *cum alias nonnulli*, ob provocationem, & pugnam in duello, juxta Tridentinum, & conſtitutionem Gregorii XIII. quæ incipit, *ad tollendum*, ob ſimoniam realem ſcienter contractam, ac etiam ob confidentiam beneficialem. Denique revocantur privilegia abſolvendi à caſibus, quos Ordinarii locorum ſibi reſervarunt, vel in futurum reſervabunt, ut clare conſtat ex ipſiſmet decretis, & declarationibus.

Petes, utrùm habentes privilegia poſſint ab aliis cenſuris abſolvere, exceptis caſibus proximè narratis.

Reſp. poſſe, juxtà privilegii tenorem. Ratio eſt, quia nullus afferri poteſt textus, in quo privilegia in hac parte revocata ſint.

Neque obſtat decretum Pauli V. ubi ſimpliciter revocari videntur privilegia abſolvendi à caſibus Sedis Apoſtolicæ, vel ordinariis locorum reſervatis.

Reſpondeo enim decretum Pauli V. ſeu Congregationis Cardinalium, editum eſſe in confirmationem decreti Clementis VIII. ejuſdemque declarationis; conſequenter intelligendum, & limitandum eſſe ad caſus in præfato Clementis decreto, & declaratione contentos, & in hoc decreto clariùs explicari.

19 Neminem poſſe, prætextu privilegii abſolvere, non ſolum a caſibus reſervatis, non habentibus adnexam excommunicationem, verùm etiam ab habentibus adnexam excommunicationem. Cùm in decreto Clementis VIII. mentio fieret de caſibus reſervatis dubitabatur, an illud intelligendum etiam eſſet de cenſuris ab Epiſcopo latis, & reſervatis. Ita reſpondit Sacra Congregatio de hac re conſulta, teſte Duardo *hic lib. 3. §. 2. q. 1. n. 33.*

Quamquam nonnulli arbitrantur privilegia ſimpliciter revocata fuiſſe non ſolùm, quoad omnes cenſuras, & caſus Ordinariis locorum reſervatos; verum etiam quoad alias omnes cenſuras Sedi Apoſtolicæ reſervatas.

20 Advertendum ſecundò in prædictis decretis, ſeu declarationibus ſermonem eſſe de ſacerdotibus per univerſam Italiam extra Urbem commorantibus, & approbatis ad confeſſiones, & abſolutiones, prætextu privilegii Apoſtolici, non verò de exiſtentibus Romæ, aut extra Italiam, ut patet ex illis verbis, *ſacerdotibus omnibus tam ſæcularibus, quam regularibus per univerſam Italiam extrà Urbem degentibus ad confeſſiones audiendas probatis*. Ex quo patet ſacerdotes in Urbe, aut extra Italiam degentes, poſſe etiam à prædictis caſibus abſolvere virtute privilegiorum ipſis conceſſorum, ſpectatis verbis uniuſcujuſque privilegii, exceptis tamen caſibus Bullæ Cœnæ; quia in illa indefinitè revocantur omnia privilegia, in quibus in genere, vel in ſpecie facultas datur abſolvendi à caſibus Bullæ Cœnæ; niſi caſus Bullæ in individuo exprimantur, ut notabili proximè ſequenti adnotabo. Addo in prædictis decretis mentionem non fieri de Epiſcopis, & facultatibus ab ipſis conceſſis; quia iſta decreta facta ſunt potius ad ſervandam, quam ad minuendam Epiſcoporum auctoritatem.

21 Advertendum tertiò in prædictis decretis, ſeu declarationibus non revocari privilegia conceſſa ad abſolvendum à caſibus in individuo expreſſis; ut ſi in privilegio facultas detur abſolvendi ab excommunicatione in cauſa duelli contracta, vel ob falſificationem litterarum Apoſtolicarum, &c. Ratio eſt, quia in decreto Clementis VIII. revocantur privilegia in genere, vel in ſpecie conceſſa: non autem in individuo, ibi, *generaliter, vel ſpecificè*. Nomine autem *individui* hoc in loco non appello ſimpliciter caſum ſingularem, qui jam contingit; ſed caſum in Bulla particulariter expreſſum, ut falſificationem litterarum Apoſtolicarum, impoſitionem vectigalium, &c. Ex dictis igitur conſtat, ſacerdotes non poſſe hoc tempore abſolutionem cenſurarum Bullæ conferre iis, qui Romam ob legitimum impedimentum adire non poſſunt.

22 Major difficultas eſt, utrùm Epiſcopus, vel alius ab Epiſcopo delegatus poſſit à caſibus in Bulla Cœnæ reſervatis abſolutionem conferre, quoties is, qui cenſura irretitus eſt, laborat aliquo impedimento, ob quod Romam phyſicè vel moraliter adire non poteſt, injuncto præcepto delinquenti præſentandi ſe Summo Pontifici, quam primum poterit.

Reſp. multos DD. affirmativè reſpondere. Ratio eſt, tum quia hic caſus per EpiKeiam exceptus videtur: cum enim Summus Pontifex cenſurarum abſolutionem reſervet in utilitatem fidelium, non præſumitur velle beneficium abſolutionis illi denegari, qui legitimum habet impedimentum, ob quod ad Summum Pontificem ſe conferre nequit, tum quia *in c. ea noſcitur, c. de his, & c. eos, qui de ſentent. excommunicat. in 6.* expreſſis verbis in genere dicitur, eos, qui ob mortis articulum, vel ob aliud legitimum impedimentum, ad illum, a quo alias de iure abſolvendi fuerant, recurſum habere nequeunt, poſſe ab alio a ſententia canonis, vel hominis abſolvi: tum quia dum Summus Pontifex intendit cenſuras reſervare, etiam in caſu legitimi impedimenti, ſolet id exprimere, ut in decreto Clementis VIII. quod ſuperius allegavi *num.* 17. Ita Ugolinus *hic verſ. niſi in mortis art. §. 4. num. 1.* Duardus *hic lib. 3. §. 2. q. 8. num. 9. & ſeqq.* Panormitanus *in c. de cætero num. 1. de ſent. excommunic.* Alterius *lib. 5. diſp. 22. c. 2.* Navarrus *in manuali c. 27. num. 89.* Sanchez *in opere morali, lib. 2. c. 13. num. 36.* (ubi ſolum excepit excommunicationem ob hæreſim contractam.) Coriolanus *hic de abſolutione, num. 4.* & alii quamplures apud præcit. DD. omiſſis iis, quos retuli *de cenſuris in genere, diſp. 1. q. 3. punct. 2. n. 4. col. 4. verſ. reſpondeo tom. 1.*

23 Legitimum autem impedimentum quis habere cenſetur, quoties abſolute, aut ſine gravi ſuo, vel aliorum damno, ſeu periculo Romam adire non poteſt, & probabiliter timet hujuſmodi impedimentum diuturnum fore. Ita Ugolinus *loc. cit. §. 4. num. 2.* Duardus *loco cit. num. 26.* Alterius *loc. cit. q. 2. col. 14 & ſeqq.* Coriolanus *loco cit. n. 4.* & alii.

Ego vero probabilius cenſeo Epiſcopum, aut alium non poſſe, per ſe loquendo, hoc tempore abſolutionem excommunicationum Bullæ conferre habenti legitimum impedimentum, ob quod Romam adire non poteſt. Ratio eſt, tum quia in Bulla excipitur tantummodo articulus mortis, in quo cuilibet ſacerdoti facultas abſolvendi competit; ergo non licèt abſolutionem conferre laboranti legitimo ſolum impedimento; tum quia uſu ita receptum arbitror; tum quia contrarium nullo jure ſufficienter probatur, nec ſuffragatur in hoc caſu EpiKeia; quia expreſſe conſtat de contraria Summi Pontificis intentione. Ita in ſimili Suarez *diſp. 23. ſect. 5. nu. 27.* Innocentius *in c. quamvis, de ſentent. excommun.*

Nec obſtant præcitati textus; quia *in cap. ea noſcitur, & c. de his*, non eſt ſermo de caſibus Bullæ, ſed de excommunicatione contracta ob clerici percuſſionem, & de eadem intelligendum videtur *c. eos, qui de ſentent. excomm.* in quo non datur facultas abſolvendi, ſed ſolùm decernitur, eos, qui ob mortis articulum, aut ob legitimum impedimentum abſoluti ſunt ab alio, quam ab eo, à quo fuerant abſolvendi, in excommunicationem reincidere, ſi legitimo ceſſante impedimento non ſe præſentent illi, à quo alias abſolvendi erant; tum quia, etiamſi admitterem in præcit. *c. eos, qui de ſentent. excommunicationis*, facultatem concedi ad abſolvendum legitime impeditos; nihilominus hujuſmodi facultas cenſetur in hac Bulla revocata; ſicut etiam revocatum eſſe Concilii Tridentini decretum *ſeſſ. 24. c. 6.* quoad facultatem Epiſcopis conceſſam, ſuperius oſtendi *num. 2. tom 3.*

Ex dictis patet reſponſio ad rationes in contrarium allatas ad probandam Ugolini, Duardi, & aliorum ſententiam, quam non exiſtimo improbabilem; tum ob allatas rationes; tum quia probabile eſt excommunicatum neceſſitatem habentem celebrandi, ſeu communicandi, poſſe ab excommunicatione abſolvi, antequam celebret, ut patet ex dictis *de ſacramentis, diſput. 5. q. 7. punct. 5. §. 2. num. 8. tom. 1.* ergò probabile eſt, habentem legitimum impedimentum, poſſe abſolvi; ob id dixi in mea reſponſione, *per ſe loquendo*, ut exciperem caſum gravis neceſſitatis, in quo quis abſolutione indiget, nec recurſum ad Summum Pontificem, vel ad alium facultatem abſolvendi habentem, habere poteſt, in hoc enim caſu admitti poteſt EpiKeia; ſervata tamen magna circumſpectione, & injuncto onere pœnitenti præſentandi ſe Summo Pontifici, quam primum poterit.

24 Rogabis, utrum Vicarius Epiſcopi (ex ſententia eorum, qui putant Epiſcopum poſſe ab excommunicationibus Bullæ abſolvere habentem impedimentum, ob quod non poteſt Romam adire) poſſit impeditos abſolvere.

Reſpondeo affirmativè, ſive loquamur de Vicario ſpecialiter deputato ad abſolvendum huiuſmodi impeditum, ſive de generaliter deputato, qui Vicarius generalis vocatur.

Quod Vicarius ſpecialiter deputatus poſſit abſolvere. Ratio eſt, quia facultas abſolvendi impeditos competit Epiſcopo ratione officii, & vi dignitatis Epiſcopalis; facultas autem, quæ ratione officii competit, delegabilis eſt, ergo ſpecialiter delegatus poteſt abſolvere.

25 Specialis delegatio duobus modis contingit. Primò circa caſum ſpecialiter oblatum. Secundò circa omnes caſus Epiſcopo reſervatos Quovis modo fiat delegatio, poteſt delegatus abſolutionem conferre, ut in ſimili Sanchez in opere morali, *lib. 5. cap. 11. num. 23.* ubi plures alios refert.

Quod verò Vicarius generalis poſſit ex vi commiſſionis generalis abſolvere. Ratio eſt, quia facultas Epiſcoporum delegabilis eſt, & privilegium generaliter conceſſum, generaliter accipiendum eſt, niſi rei gravitas ſpecificam, & individualem mentionem requirat. Ita Rodriquez, Navarr. Emanuel Sa, & alii quamplures apud Sanchez *loco cit. num. 23.*

Ex quo patet, à fortiori Vicarium generalem poſſe abſolvere à cenſuris, a quibus Epiſcopus abſolvere poteſt, ſi in facultate ei conceſſa exprimatur aliquid ex his, quæ ſpecialem mentionem requirunt; ut ſi detur facultas conferendi beneficia, deinde addatur clauſula generalis, videlicet, & omnia alia faciendi, quæ per nos poſſumus, etiamſi talia ſint, quæ ſpecialem mentionem requirant. Ita Gloſſa *in c. 2. de offic. vicar.* Duardus *lib. 3. §. 2. q. 9. n. 17.*

26 Quartò dubium eſt, quid præſtare debeat, qui in articulo mortis, aut tempore neceſſitatis, & impedimenti abſolvitur ab alio, quam a Romano Pontifice.

Reſp. teneri jurare ſe acceſſurum ad Summum Pontificem, ſeu ad eum, ad quem extrà talem caſum pertinet abſolutio, ſeque eius mandatis pariturum. Quod ſi, ſublato mortis periculo, & ceſſante impedimento, Papam, ſeu alium ſuperiorem, à quo alias abſolvi poterat, non adeat, in excommunicationem reincidit, *cap. eos, qui de ſent. excommunicationis.* Præterea tenetur cautionem pignoratitiam, vel fidejuſſoriam confeſſario illam exigendi exhibere, quoties ad ſatisfactionem pecuniariam tenetur. Hæc tamen intelligenda ſunt, modò abſolvendus poſſit juramentum, & prædictas cautiones præſtare.

De hac re vide tradita *in meo tract. de cenſuris in genere, diſput. 1. quæſt. 3. punct. 3. num. 22. & ſeqq. tom. 1.* ibi enim regulas generales tradidi, quæ huic materiæ accommodantur, & quas hic repetere neceſſe non eſt.

PUNCTUM III.

De pœnis contra abſolventes a caſibus.

1 *Abſolvere præſumens ab excommunicationibus Bullæ, excommunicationem incurrit.*

2 *Idem dic de laico, qui abſolutionem impendit fingens ſe Sacerdotem eſſe.*

3 *Confeſſarius fingens abſolvere, ſed re ipſa non abſolvens, non incurrit excommunicationem, juxta probabilem ſententiam.*

4 *Abſolvens ab excommunicationibus Bullæ ex ignorantia, non incurrit excommunicationem.*

5 *Abſolvens per metum gravem, non incurrit excommun.*

6 *Abſolvens excommunicatum à peccatis, non autem ab excommunicationibus Bullæ, non incurrit excommunic.*

7 *Abſolvens plures unica abſolutione, non incurrit plures excommunicationes.*

8 *Abſolvens ab excommunicationibus Bullæ incurrit excommunicationem, ſed reſervatam in Bulla.*

9 *Incurrit excommunicationem reſervatam in decreto Clementis VIII. ſi abſolvat prætextu privilegii.*

10 *Religioſi abſolventes ab excommunicationibus reſervatis, incurrunt excommunicationem.*

11 *Abſolvens eum, qui excommunicationem reſervatam in decreto Clementis VIII. contraxit, abſolvendo in caſibus ibi expreſſis, non incurrit excommunicationem in præfato decreto expreſſam.*

12 *Abſolvens ab excommunicationibus Bullæ non incurrit alias pœnas præter excommunicationem.*

TENOR BULLÆ.

Quod ſi fortè aliqui, contra tenorem præſentium talibus excommunicatione, & anathemate laqueatis, vel eorum alicui abſolutionis beneficium impendere de facto præſumpſerint, eos excommunicationis ſententia innodamus, gravius contra eos, ſpiritualiter, & temporaliter, prout expedire noverimus, proceſſuri.

PRius diſſeram de pœna excommunicationis, deinceps de aliis.

PRIMA PROPOSITIO.

1 QUilibet præſumens abſolvere ab excommunicationibus Bullæ ſine debita facultate; excommunicationem incurrit. Hæc propoſitio patet ex præcitatis Bullæ verbis, in quibus excommunicatione ligantur præſumentes abſolvere contra tenorem præſentium; etiamſi abſolutio irrita ſit, utpote collata ſine juriſdictione, & poteſtate.

Dixi, *quilibet*, ut indicarem hanc cenſuram generaliter latam eſſe contra quoſcunque præſumentes abſolutionis beneficium conferre contra Bullæ diſpoſitionem. Ex quo ſequitur primò. Epiſcopos, aliosque Prælatos, Confeſſarios, vel Clericos huic excommunicationi ſubiici, ſi abſolutionem à cenſuris Bullæ ſine debita facultate conferre præſumant.

2 Idem ſentiendum arbitror de laico, qui abſolutionem impendit ſe fingens Sacerdotem, vel clericum: aut ſi privilegium habens abſolvendi ab aliis cenſuris, & illius prætextu, etiam à caſibus Bullæ abſolvere audeant.

3 Secundò: confeſſarium, aut alium, qui fingit abſolvere, ſed re ipſa non intendit abſolvere, non affici excommunicatione Bullæ, juxta probabilem nonnullorum ſententiam. Ratio eſt, quia Summus Pontifex non videtur eos excommunicare, qui ſolùm formam abſolutionis exterius proferunt, ſed qui beneficium abſolutionis, quantum eſt ex ſe, conferre intendunt: hic autem non dicitur beneficium abſolutionis impendere, ſed jocari, deludere, vel decipere. Ita DD. ſtatim citandi. Quamquam oppoſitum non caret magna probabilitate, ut patebit ex dicendis *diſp. 2. quæſt. 9. punct. 5. numer. 15. & ſeqq. tom. 3.* dum loquar de excommunicatione lata contra religioſos abſolventes ab excommunicationibus reſervatis. Item ſi pœnitens ſciat illum, à quo abſolvitur, eſſe laicum, & nullum habere privilegium ad abſolvendum, non videtur laicus excommunicationem Bullæ incidere abſolvendo; tum quia beneficium abſolutionis non impendit, cum de jure abſolutionis, & juriſdictionis ſpiritualis incapax ſit: conſequenter Summus Pontifex de ipſo loqui non videtur, tum quia per hujuſmodi abſolutionem non derogatur fini Summi Pontificis; quia pœnitens illa abſolutione non utetur, cum ſciat illam nullius roboris eſſe, ſeque nova abſolutione indigere, perinde ac ſi illam ab ipſo non obtineret. Idem ſentire videtur Ugolinus *hic p. 3. num. 3.* poſt Zabarellam *in Clem. 1. q. 5. verſ. ex hoc infertur, de privilegiis*, ubi laicos aliter puniendos eſſe dicit Alterius *diſp. 22. c. 3. col. 4. verſ. dices;* Duardus *hic lib. 3. §. 3. q. 5.* Antonius de Souſa *hic cap. 24. diſp. 100. num. 4.* Hinc patet quid dicendum ſit de religioſo converſo, de moniali, aut alia fœmina, ſi abſolutionem ab ipſo impendi contingeret.

Dixi in propoſitione *præſumens*, quia Summus Pontifex non intendit excommunicatione quoſcunque ligare, ſed eos, qui præſumunt abſolvere: cenſura enim non ligat ultrà mentem conditoris verbis expreſſam.

Ex quo ſequitur primò, illum excuſari ab hac cenſura, qui ex inadvertentia, oblivione, aut ex ignorantia non craſſa huius prohibitionis abſolvit. Ita communiter DD. Ratio eſt, quia non præſumit abſolvere: præſumptio enim dolum, & ſcientiam includit.

4 Addo idem ſentiendum eſſe, ſi abſolvat ex ignorantia craſſa, & ſupina. Quamvis enim huiuſmodi ignorantia non excuſet à peccato, & à præcepti tranſgreſſione; excuſat tamen ab excommunicatione contra præſumentes lata. Ratio eſt, quia præſumptio dolum, & ſcientiam importat; præfata autem ignorantia excludit præſumptionem, eo quod laborans huiuſmodi ignorantia, ſi legem prohibentem ſciret, eam obſervaret. Ita Sanchez, Avila, & alii, quos retuli *de cenſuris in genere diſp. 1. q. 1. punct. 3. num. 18. & q. 2. punct. 1. num. 11. tom. 1.* Duardus *hic §. 3. q. 3. num. 2.* contra Alterium *hic clauſula 3. diſp. 22. c. 3. col. 3. verſ. hinc infertur*, Suarez *de cenſuris, diſp. 4. ſect. 10.* Navarrum *c. 27. num. 74.* Antonium de Souſa *hic nu. 3.* Ugolinum *hic nu. 3.* & quamplures alios arbitrantes ignorantiam craſſam, vel affectatam non excuſare.

5 Secundò illum excuſari ab hac cenſura, qui abſolutionem impendit per metum gravem, vel apprehenſum, ut gravem: nam actio, quæ per hujuſmodi metum fit, non dicitur ex præſumptione fieri. Ita Ugolinus *loco cit. num. 3.* Antonius de Souſa *hic num. 3.* Duardus *hic q. 3. num. 3.* Alterius *loco cit. col. 4. verſic. ex quo*. Hoc tamen limitari poteſt, modò intendat non abſolvere, ſed ſolùm verba materialiter proferre, ut in ſimili probavi *in tractatu de cenſuris diſp. 7. q. 3. punct 3. num. 7. pag. 554. tom. 1.* cum Suarez, Reginaldo, Henriquez, & aliis; quamquam Ugolinus, Duardus, & alii hunc caſum ſine diſtinctione admittunt.

6 Quæres primò, utrum præſumens abſolvere à peccatis; non autem ab excommunicationibus Bullæ, in excommunicationem Bullæ incidat.

Reſpondeo valdè probabiliter ſuſtineri poſſe cum Zabarella *in Clement. 1. de privilegiis num. 21. quæſt. 37.* Sylveſtro *verbo excommunicatio 7. §. 36. verſ. 8.* Ugolino *hic 3. p. c. 3. num. 3. verſ. tertiò*, abſolventem ſolùm à peccato, ob quod lata eſt excommunicatio, non verò ab excommunicatione, non affici excommunicatione Bullæ: tum quia Summus Pontifex videtur ſolùm excommunicare abſolventes a cenſuris, ut colligitur ex illis verbis, *contra tenorem præſentium talibus excommunicatione, & anathemate, &c. & in §. præcedenti*, ibi, *cæterum à prædictis ſententiis, &c.* nomine autem *ſententiæ* non intelligitur peccatum, ſed excommunicatio, & una pars legis declarat aliam, *l. at gradatim, ff. de muner. & honor.* ergo abſolvens ſolùm à peccato, non videtur obſtringi excommunicatione Bullæ; incluſio enim unius, eſt excluſio alterius, *c. non ne, de præſumpt.* & *l. cum prætor, ff. de jud.* & à diverſis non fit illatio, *l. Papinianus, exuli, ff. de muner.*

nior. tum quia excommunicatus non eſt incapax ſacramentalis abſolutionis, & fructus ſacramenti, ſi bona fide abſolutionem recipiat, juxta communiorem ſententiam: ergo etiam ſacerdos, ſi illam conferat, valide confert, licèt peccet conferendo abſolutionem illi, quem novità ſacramentorum ſuſceptione ob excommunicatione repellitum quia in materia cenſurarum, utpotè pœnali, benignior interpretatio facienda eſt. *l. cum jura de reg. jur.* tum quia peccata ſub cenſura prohibita non reſervantur per ſe, ſed ratione cenſuræ; ergo abſolutio unius impendi poteſt abſque alio.

Non tamen hinc ſequitur, quòd Sacerdos graviſſimè peccet, & graves pœnas mereatur, hoc pacto abſolvendo. Præterea pœnitens non eximitur ab obligatione adeundi Summum Pontificem, vel alium legitima facultate munitum; quia excommunicationis reſervatæ vinculo adhuc detinetur.

Dixi *valdè probabiliter ſuſtineri poſſe*; quia oppoſitam ſententiam probabilem exiſtimo, eamque ſequitur Alterius *hic diſp.* 21. *c.* 3. *col.* 5. *verſ. ad hanc dubitationem*, ſibi contrarius in ſimili *col.* 9. *verſ. quartò* Antonius de Souſa *c.* 24. *n.* 5. Duardus *hic q.* 4. *n.* 3. ſibi contrarius in ſimili *hic* §. 3. *q.* 1. *nu.* 7. *verſ. item*. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex non loquitur tantummodo de abſolvente à cenſuris, ſed de abſolvente laqueatos excommunicatione, & anathemate: qui autem irretitum excommunicatione abſolvit à peccatis, reipſa dicitur abſolvere laqueatum excommunicatione; tum quia cenſuræ per ſe non reſervantur, ſed peccata cum cenſura: tum quia ex oppoſita ſententia fieri poteſt, ut aliquod incommodum ſequatur, cum fieri poſſit, ut pœnitens ſe immunem ab excommunicatione arbitretur, & præcepta Bullæ parvipendat. Ob hanc præcipuè rationem iſtam ſententiam in praxi ſuadendam cenſeo, quoties hujuſmodi periculum imminet. Nam ad alias rationes facilis eſt reſponſio ex dictis *nuper à nobis*.

7 Quæres ſecundò, utrum qui plures una abſolutione, ſine legitima facultate præſumit abſolvere, plures excommunicationes incurrat.

Reſpondeo ſolutionem hujus quæſiti conſtare ex dictis *de cenſuris diſp.* 1. *q.* 1. *puncto* 5. *n.* 2. *& ſeqq. tom.* 1, ubi docui unam tantummodò cenſuram incurrere. Ratio eſt, tum quia tot ſunt cenſuræ, quot ſunt tranſgreſſiones ſub cenſura prohibitæ. Qui autem unica abſolutione plures ſimul abſolvit, unicam tranſgreſſionem committit; tunc quia, qui plures clericos uno ictu percutit, unam excommunicationem contrahit, ut ibid. docui cùm Suarez, contra Navarrum *cap.* 5. *n.* 18. Duardum *hic* §. 3. *q.* 2. *num.* 3. *& ſeq.* Antonius de Souſa *hic c.* 24. *n.* 2. Ugolinum *hic num.* 2. ergò etiam unam excommunicationem incurrit, qui plures unica abſolutione abſolvit. Ità Duardus, Antonius de Souſa, & alii *locis cit.* contrà Ugolinum.

8 Quæres, utrum excommunicatio, quam contrahit is qui præſumit abſolvere irretitos excommunicatione Bullæ, ſit reſervata Summo Pontifici; ſicut ſunt cæteræ excommunicationes ejuſdem Bullæ.

Reſpondeo non eſſe reſervatam. Ratio eſt, tum quia excommunicatio contra abſolventes à caſibus Bullæ ponitur poſt reſervationem factam in præcedenti §. ergò illa reſervatio extenditur ad caſus præcedentes, non verò ad hunc ſubſequentem, de cujus reſervatione nulla mentio fit in Bulla, tum quia in Bullis antiquioribus, ut in Bulla Pauli II. adiiciebantur verba, in quibus hæc cenſura reſervabatur, quæ verba hoc tempore non opponuntur; ergo ſignum eſt, Summum Pontificem nolle hanc cenſuram reſervationi ſubeſſe: mutatio enim verborum mutationem diſpoſitionis arguit, ut alibi ſæpiùs probavi. Ita Navarrus *in manuali cap.* 27. *n.* 74. *verſ. ſecunda*, Suarez *diſp.* 51. *ſect.* 3. *n.* 6. Toletus *in ſumma lib.* 1. *c.* 3. 1. *n.* 7. Sayrus *lib.* 8. *c.* 25. *n.* 7. Duardus *hic lib.* 3. §. 3. *q.* 1. *n.* 2. Antonius de Souſa *hic cap.* 24. *diſp.* 101. *n.* 3. Alterius *hic diſp.* 55. *cap.* 3. *du.* 2. *col.* 7. Coriolanus *hic de abſolutione n.* 3. *pag. mihi* 962. Filliucius *tract.* 16. *c.* 7. *q.* 8. *nu.* 124. contra Ugolinum *hic n.* 4. *verſic. quod ſi fortè*. Cajet. *in ſumma verbo excommunicatio c.* 77. Vivaldum *hic ſub finem*, *n.* 140. in antiquioribus, & alios.

Obiicies primo, excommunicationes Bullæ ſunt ab homine latæ: excommunicationis autem ab homine latæ abſolutio reſervata eſt conditori excommunicationis, vel ejus ſuperiori, *cap. paſtoralis, de offic. ordin.*

Reſpondeo 1. excommunicationes Bullæ latas eſſe à jure, facultas autem abſolvendi ab excommunicationibus jure latis, jure communi competit cuilibet confeſſario approbato, niſi addita ſit reſervatio, *c. nuper, de ſentent. excommunicationis*.

Reſpondeo ſecundò, etiamſi admitterem excommunicationes Bullæ ab homine latas eſſe, nihilominus dicendum eſſet, latas eſſe per ſententiam generalem: excommunicationes autem latæ per ſententiam generalem aſſimilantur excommunicationibus à jure latis, quoad abſolutionem, ut pluribus docui *de cenſuris in communi diſput.* 1. *quæſt.* 3. *punct.* 1. *n.* 1. *& ſeqq. tom.* 1.

Obiicies ſecundò *in extravag. etſi Dominici*, quæ eſt ultima in ordine, *de pœnit. & remiſſ.* impoſita eſt excommunicatio contrà commutantes quinque vota, & abſolventes à caſibus Bullæ, & nonnullis aliis, quæ excommunicatio eſt reſervata: cum enim Summus Pontifex in prædicta extravaganti interdixiſſet abſolutionem à prædictis caſibus impendi, hæc verba ad finem extravagantis ſubjungit, *contrafacientes excommunicationis ſententiam incurrant, à qua, niſi in mortis articulo, ab alio, quàm à Romano Pontifice, abſolvi non poſſunt.*

Reſpondeo Summum Pontificem ibi loqui ſolum de abſolvente prætextu facultatum à Sixto IV. illius extravagantis conditore conceſſarum, ut patet ex ipſamet extravagante, quæ facultates, ſeu confeſſionalia jam expirarunt.

Obiicies tertiò, Summus Pontifex in Bulla ſibi reſervat alias pœnas inferendas; ergo etiam ſibi reſervare videtur præfatæ excommunicationis abſolutionem.

Reſpondeo negando conſequentiam; quamvis enim Summus Pontifex reſervet ſibi facultatem imponendi alias pœnas, & poſſit etiam ſibi abſolutionem iſtius excommun. reſervare; reipſa tamen iſtam abſolutionem ſibi in Bulla non reſervat; aliud enim eſt excommunicationem, & ejus abſolutionem ſibi reſervare: aliud reſervare ſibi facultatem reſervandi, & alias pœnas inferendi. Hoc ſecundum fecit Summus Pontifex, non primum.

9 Sed modo difficultas eſt primò utrum excommunicatio, quam contrahit præſumens abſolvere ab excommunicationibus Bullæ, ſaltem reſervata ſit vi decreti Clementis VIII. quòd incipit *Sacra Congregatio*, licet in Bulla reſervata non ſit.

Duardus *lib.* 3. §. 3. *q.* 1. *nu.* 5. abſolutè dicit incurrere cenſuram vi præfati decreti reſervatam; Antonius verò de Souſa *hic ca.* 24. *diſp.* 101. *n.* 4. abſolutè dicit non eſſe reſervatam, ſed à quolibet confeſſario auferri poſſe.

Ego reſpondeo diſtinguendo, ſi abſolvens abſolvit prætextu facultatum, & privilegiorum à Sede Apoſtolica conceſſorum, excommunicationem in prædicto decreto reſervatam incurrit, modo abſolvens ſit ſacerdos in Italia exiſtens extra Urbem; ſic enim clarè colligitur ex prædicto decreto: ſi verò non abſolvit prætextu privilegii, ſed ex malitia, vel humano reſpectu, vel ex culpabili negligentia, cenſeo non incurrere cenſuram in eo decreto reſervatam, quia in eo ſermo eſt de præſumentibus abſolvere prætextu privilegiorum, & facultatum. Ità Suarez *diſp.* 22. *ſect.* 5. *n.* 29. *ad finem*, Filliucius *tract.* 14. *c.* 7. *q.* 8. *n.* 124. *& tract.* 15. *c.* 7. *q.* 8. *n.* 181.

Hinc patet, quandonam ſimplex confeſſarius jure communi poſſit ab hujuſmodi excommunicatione abſolvere: poteſt enim in ſecundo caſu, non verò in primo; quidquid in contrarium dicant Antonius de Souſa, & Duard. *loco cit. n.* 10. Addit Duardus *loc. cit. n.* 7. Religioſos privilegiatos affici excommunicatione abſolvendo; nam quicunque religioſi non privilegiati, qui præſumunt abſolvere excommunicatos à canone, vel à ſententiis per ſtatuta provincialia, vel ſynodalia promulgatis, exceptis caſibus in jure expreſſis, vel per privilegia Sedis Apoſtolicæ conceſſis, incurrunt excommunicationem Summo Pontifici reſervatam *in Clement. religioſi, de privileg. & exceſſ. privileg.* cujus expoſitio conſuli poteſt apud Cajetanum *verb. excommunicatio, cap.* 64. apud Sanctum Antonium 3. *part. tit.* 24. *cap.* 54. apud Suarez *diſp.* 22. *ſect.* 5. *num.* 28. Apud Alterium *hic diſp.* 22. *cap.* 3. *dub.* 3. & apud Filliuc. *tract.* 15. *cap.* 8. *quæſt.* 1.

Verùm iſta additio, & ampliatio in hoc caſu mihi non probatur, ſi loquamur de religioſis abſolventibus excommunicatum, qui non abſolvit prætextu privilegii Apoſtolici; cum enim excommunicatio, de qua loquimur, reſervata non ſit, poteſt jure communi à quolibet confeſſario facultatem habente abſolvendi à mortalibus auferri, *c. nuper. de ſent. excomm.* nec Summus Pontifex cenſetur religioſis hanc facultatem auferre, quia non videtur prohibere religioſis legitimæ poteſtatis uſum, ſed uſurpatæ juriſdictionis abuſum: cuilibet autem ſacerdoti habenti facultatem abſolvendi ab excommunicationibus non reſervatis, *c. nuper citato*.

Ad Clementinam citatam reſpondeo ibi excommunicari religioſos abſolventes ſine debita facultate ab excommunicationibus reſervatis per canones, aut Concilia Provincialia, vel Synodalia; non autem abſolventes à non reſervatis, ut clare colligitur ex illis verbis, *qui excommunicatos à canone*; prætcrquam in caſibus à jure expreſſis, vel per privilegia Sedis Apoſtolicæ conceſſis eiſdem, vel à ſententiis per ſtatuta provincialia, aut ſynodalia promulgatis, excommunicationis ſententiam incurrunt ipſo facto per Sedem Apoſtolicam duntaxat abſolvendi.

11 Secundò difficultas eſt, utrùm abſolvens ſine privilegio eum, qui excommunicationem contraxit, eo quod abſolverit prætextu privilegii à caſibus Bullæ, incurrat excommunicationem præfati decreti Clementis VIII. Ratio dubitandi eſt; quia in præfato decreto excommunicantur præſumentes abſolvere ab excommunicationibus, ſeu caſibus in Bulla Cœnæ contentis: hæc autem excommunicatio in Bulla Cœnæ continetur.

His non obſtantibus probabilius cenſeo, non incurrere excommunicationem in præfato decreto expreſſam, & reſervatam. Ratio eſt, quia in eo decreto excommunicantur præſumentes abſolvere in caſibus in Bulla Cœnæ reſervatis, aut in futurum reſervandis: vel ab aliis quinque caſibus ibi expreſſis: prædicta autem excommunicatio non eſt caſus in Bulla Cœnæ reſervatus, ſed in decreto Clem. VIII.

Hinc patet reſponſio ad rationem dubitandi.

Addo ſacerdotem ſæcularem abſolventem à cenſuris ſine debita facultate non incurrere excommunicationem, excepta excommunicatione à caſibus Bullæ, & à caſibus decreti Clementis VIII. Ratio eſt, quia nullibi extat excommunicatio contra ſacerdotes ſæculares. Ita Sayrus *li.* 3. *c.* 29. *n.* 27. Vivaldus *in expoſit. Bullæ n.* 143. Alterius, Filliucius, & alii *locis cit.*

Dico *contrà Sacerdotes ſæculares*; nam contra regulares abſolventes ab excommunicationibus reſervatis lata eſt excommunicatio *in Clem. religioſi, de privileg.*

Ex dictis colligitur primò, abſolventem ſine legitima facultate ab ex-

Digitized by Google

excommunicationibus in Bulla expreſſis incurrere ex vi Bullæ excommunicationem Bullæ non reſervatam, modò non abſolvat prætextu privilegii; abſolvens enim prætextu privilegii Apoſtolici incurrit excommunicationem Papæ reſervatam in decreto Clementis VIII.

Secundò abſolventem ſine legitima facultate illum, qui excommunicationem reſervatam contraxit, eo quod abſolutionem prætextu privilegii contulerit contrà decretum Clementis VIII. in caſibus in eo expreſſis, non affici excommunicatione decreti Clementis VIII. quia hic non dicitur abſolvere à caſibus Bullæ, & ab aliis in eo decreto expreſſis. Idem dic de ſacerdote ſæculari, qui abſolvit excommunicatos ob alias cauſas, quàm ob expreſſas in præfato decreto; quamvis enim graviſſime peccet, & invalide abſolvat; jure tamen communi lata non eſt excommunicatio contra abſolventem ab excommunicationibus, exceptis caſibus Bullæ Cœnæ, & aliis in præfato decreto Clement. VIII. contentis, ſuprà à me enumeratis, exceptis etiã religioſis abſolventibus ab excommunicationibus reſervatis, ut dictum eſt ad calcẽ primæ difficultatis *n.* 6. Quamquam Filliuc. *tract.* 15. *c.* 7. *q.* 8. *num.* 181. cum aliis ſimpliciter exiſtimat abſolventem à caſibus Papalibus, vel reſervatis Ordinario, excommunicationem incurrere.

Dixi, *jure commun*i, ut adverterem in aliquibus locis jure particulari latam eſſe excommunicationem, ut in provincia Mediolanenſi, in qua contra præſumentes abſolvere à caſibus reſervatis lata eſt excommunicatio ipſo facto, & contra eos, qui hoc faciunt prætextu privilegii, impoſita eſt ſuſpenſio in Concilio Provinciali V. *quæ pertinent ad pœnit. ſacramentum, c. cum pro temporum ſynod. diœceſ. c.* 18.

SECUNDA PROPOSITIO.

12 PRæter excommunicationem nulla pœna ipſo facto imponitur abſolventibus ab excommunicationibus Bullæ, ſed Summus Pontifex alias pœnas ſpirituales, & temporales, ſuo arbitrio decernendas minatur, & jure quidem antiquo in Bullis addebatur ſuſpenſio ab officio prædicandi, legendi, audiendi confeſſiones & miniſtrandi ſacramenta, ſed hoc tempore ſublatæ ſunt, & judicio Summi Pontificis, prout ipſe expedire judicaverit, reſervantur.

PUNCTUM IV.

De iis, quæ obſervanda ſunt in abſolutione ab excommunicationibus Bullæ recipienda ab eo, qui excommunicationem contraxit, ut abſolutio ſubſiſtat.

1 *Abſolvendus ab excommunicatione Bullæ propoſitum habere debet non relabendi.*

2 *Abſolutio ſolemnis eſt illa, quæ fit ſervatis cæremoniis, & recitatis precibus præſcriptis ab Eccleſia in Rituali.*

3 *Solum Sacerdos poteſt ſolemnem abſolutionem conferre regulariter loquendo.*

4 *Abſolutio, quæ ad actum aliquem gerendum conferri ſolet, non prodeſt obſtricto excommunicatione Bullæ.*

5 *Abſolutio, quæ ad aliquem actum gerendum cum reincidentia confertur, non prodeſt in ſequentibus caſibus nimirum in caſu hæreſis; inſordeſcentia in cenſuris per annum, & in caſibus à Julio III. expreſſis; hoc eſt quando quis non obtemperat rei judicatæ; agitur de incendiariis; violatoribus Eccleſiarum; falſificatoribus, & falſificari procurantibus litteras, & ſupplicationes Apoſtolicas, ibiſque utentibus; receptatoribus; ac eorum fautoribus; res prohibitas ad infideles deferentibus violatoribus Eccleſiaſticæ libertatis; de non obtemperantibus via facti, auſu temerario Apoſtolicis mandatis: de impedientibus nuncios, vel executores Sedis Apoſtolicæ, & eius Officialium eis commiſſa exequentes; ſi excommunicati à jure vetitum ab homine propter præmiſſa per quatuor menſes ſententiam excommunicationis ſuſtinuerint.*

6 *Abſolvendus ab excommunicatione ob decreta propter libertatem Eccleſiaſticam debet proponere illa non ulterius committere, decreta revocare, & de archivis, ſeu capitularibus locis, ac libris delere, & caſſare; ultimò Summum Pontificem de hujuſmodi revocatione certiorem facere.*

7 *Archivia, ſunt ea loca in quibus ſcripturæ ſervantur; capitularia ſunt libri ſtatutorum, in quibus eorum capitula referuntur.*

8 *Statuta publicè revocantur; per edicta in locis publicis affixa, vel voce præconis edicentis populo cui innotuerant ſublata eſſe, aut pleno Senatu.*

9 *Publicantes decreta contrà libertatem Eccleſiaſticam, illa revocare non tenentur, dum abſolutionem obtinere intendunt.*

10 *Tolerantia Summi Pontificis non excuſat facientes ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam.*

TENOR BULLÆ.

Declarantes, & proteſtantes quamcumque abſolutionem, etiam ſolemniter per nos faciendam, prædictos excommunicatos ſub præſentibus comprehenſos, niſi prius à præmiſſis cum vero propoſito ulterius ſimilia non committendi deſtiterint, ac quoad eos, qui contrà Eccleſiaſticam libertatem, ut præmittitur, ſtatuta fecerint, niſi prius ſtatuta, ordinationes, conſtitutiones, pragmaticas, & decreta hujuſmodi publicè revocaverint, & ex archivis, ſeu capitularibus locis, aut libris, in quibus annotata reperiuntur, deleri, & caſſari, ac Nos de revocatione hujuſmodi certiores fecerint, eos non comprehendere, nec eis aliter ſuffragari, quin etiam per hujuſmodi abſolutionem, aut quoſcunque alios actus contrarios tacitos, vel expreſſos, ac etiam per patientiam, & tolerantiam noſtram, vel ſucceſſorum noſtrorum quantocunque tempore continuatam, in præmiſſis omnibus, & ſingulis, ac quibuſcunque juribus Sedis Apoſtolicæ, ac S. R. E. undecunque, & quandocunque quæſitis vel quærendis, nullatenus præjudicari poſſe, aut debere.

IN Bulla primo loco proponitur, quid agere debeant ſinguli ab excommunicationibus Bullæ abſolvendi.

Secundò, quid faciendum ſit ab iis, qui ſtatutum in præjudicium libertatis Eccleſiaſticæ condiderunt.

PRIMA PROPOSITIO.

1 ABſolvendus ab excommunicatione ob delictum in Bulla prohibitum contracta, verum propoſitum habere debet, ſimilia in poſterum non committendi, alioquin abſolutio non tenet. Hæc propoſitio clarè conſtat ex præcitatis Bullæ verbis, in quibus habetur abſolutionem aliter non ſuffragari.

Ex quo ſequitur illum, qui abſolutionem ab hæreſi obtinet, fingens ſe converſum, aut voluntatem non habens non relabendi, non remanere abſolutum; quia non deſiſtit à crimine Bullæ cum vero propoſito ulteriùs ſimilia non committendi. Idem dic de eo, cui abſolutio impenditur ob uſurpationem bonorum Eccleſiaſticorum, ſed illa reſtituere non intendit.

Hæc propoſitio ampliatur non ſolùm in abſolutione privata, verùm etiam in publica, & ſolemni; quia textus noſter de quacunque abſolutione loquitur.

2 Solemnis abſolutio eſt illa, quæ fit ſervatis cæremoniis, & recitatis precibus, quæ pro hujuſmodi abſolutione præſcribuntur ab Eccleſia in Rituali, & *in c. cùm aliquis* 11. *q.* 3. & *c. à nobis* 2. *de ſent. excomm.*

Abſolutio verò non ſolemnis eſt illa, quæ ſine præfatis cæremoniis impenditur.

3 An autem ſolemnis abſolutio ab alio impendi poſſit, quam à Sacerdote, diſſenſio eſt inter DD.

Sayrus enim *de cenſuris lib.* 2. *c.* 21. *n.* 1. *ad finem*, Duardus *lib.* 3. §. 4. *q.* 2. *n.* 1. & 31. & alii communiter, teſte Sayro *loc. cit.* arbitrantur hujuſmodi abſolutionem nonniſi à Sacerdote impendendam eſſe. Ratio hæc eſſe poteſt, quia in ſolemni abſolutione impendenda adhiberi ſolet ſtola, & quædam orationes recitantur, quæ ad Sacerdotem pertinent. Contrarium ſentire videtur Covarruvias *in cap. alma mater p.* 1. §. 21. *n.* 10. *de ſentent. excommunic. lib.* 6. Ratio eſt, quia judex, qui excommunicationem tulit, ſolemniter abſolvere poſſe videtur; ſicut publice excommunicat; par enim eſt poteſtas ligandi, & abſolvendi. *l. qui condemnare, ff de regul. jur.* & *cap. verbum, de pœnit. diſtinct.* 11. ſed fieri poteſt, ut ſuperior, qui excommunicationem tulit, non ſit Sacerdos; ergo neceſſe non eſt, ut ſolemnis abſolutio à Sacerdote conferatur.

Ego ſentio, regulariter loquendo, abſolutionẽ ſolemnem a Sacerdote impendendam eſſe, quia hic eſt uſus, & praxis Eccleſiæ. Quamquam aliquando impendi poteſt à non Sacerdote, ut quando Summus Pontifex alicui prælato ſacerdotali ordine non inſignito facultatem ſolemniter abſolvendi concedit, aut quando publicæ utilitati expedire judicat per ſe ipſum abſolvere: in his tamen caſibus Prælatus, ſeu judex omittere debet cæremonias, quæ Sacerdotibus, initiatis ordine ſacro competunt, ut ſunt delatio ſtolæ, Dominus vobiſcum, & ſimilia. Hoc pacto conciliari poſſunt præcitatæ ſententiæ.

4 Quæres, utrùm irretito excommunicatione Bullæ ſuffragetur abſolutio illa, quæ ad actum aliquem gerendum, vel ad validitatem conſecutionis reſcripti Apoſtolici confertur cum clauſula conſueta, ad effectum præſentium dumtaxat conſequendam, &c.

Duardus *hic* §. 4. *q.* 3. *n.* 6. & *ſeqq.* aſſerit hujuſmodi abſolutionem ſuffragari, etiamſi is, qui abſolutionem conſequitur, propoſitum non habeat ſimilia non committendi; exceptis tamen nonnullis caſibus, ad quos abſolutio cum prædicta clauſula ex juris diſpoſitione non extenditur de quibus infra.

Ego verò probabilius cenſeo hujuſmodi abſolutionem non ſubſiſtere non ſolùm in caſibus in jure exceptis: verùm etiam in aliis caſibus, in quibus excommunicatio Bullæ contracta eſt. Ducor hac ratione; quia Summus Pontifex in hac Bulla irritam reddit quamcumque abſolutionem, niſi verum propoſitum adſit, ſimilia in poſterum non committendi: præfata autem abſolutio, eſt aliqua abſolutio, licet non ſit totalis.

5 Rogabis, quinam ſint alii caſus, in quibus abſolutio cum prædicta clauſula non prodeſt. Reſpondeo plures à Doctoribus aſſignari. Primò aſſignatur hæreſis *c. excommunicamus*, §. *credentes*, *de hæret*. Secundò aſſignantur caſus inſordeſcentiæ in cenſuris per annum, aut perſiſtentiæ in excommunicatione per quatuor menſes, in caſibus à Julio III. expreſſis in quadam conſtitutione, quæ in hæc verba refertur: (Statuit, & ordinavit hujuſmodi abſolutionem non ſuffragari non parentibus rei judicatæ, incendiariis violatoribus Eccleſiarum, falſificatoribus, & falſificari procurantibus litteras, & ſupplicationes Apoſtolicas, & illis utentibus, receptatoribus, & fautoribus eorum, ac res vetitas ad infideles deferentibus, violatoribus Eccleſiaſticæ libertatis via facti, auſu temerario Apoſtolicis mandatis non obtemperantibus, & nuncios, vel executo-

res

Digitized by Google

res Sedis Apoſtolicæ, & ejus officialium eis commiſſa exequentes impedientibus, qui propter præmiſſa, vel aliquod eorum excommunicati à jure, vel ab homine per quatuor menſes ſcienter excommunicationis ſententiam hujuſmodi ſuſtinuerint, & generaliter quibuſcumque aliis, qui cenſuris aliquibus, etiam aliis, quam ut præfertur, quomodolibet ligati in illis per annum continuum inſorduerint.) Vide Rebuffum *in praxi benef. in declarat. nova praxis, §. neque abſolventes*, Mandoſium *in tract. de ſignat. grat. tit. de abſol. de excomm. propè finem*, Duardum *hic lib. 3. §. 4. qu. 3. n. 6. & ſeq.* Ugolinum *hic 3. part. c. 4. n. 3* Alterium *diſp. 22. lib. 5. c. 4. column. n. 4. verſ. qua abſolutio.*

SECUNDA PROPOSITIO.

6 QUi ſtatuta, ordinationes, vel decreta contra libertatem Eccleſiaſticam fecerunt, non ſolum propoſitum ſimilia non committendi habere debent, verum etiam prædictas ordinationes, ſeu decreta debent revocare, & de archiviis, ſeu capitularibus locis, aut libris, in quibus annotata reperiuntur, delere, & caſſare, & Summum Pontificem de hujuſmodi revocatione certiorem facere.

7 Rogabis primò, quid ſint archivia, & capitularia.

Reſpondeo, archivia ea loca dici, in quibus ſcripturæ ſervantur; capitularia verò ſunt libri ſtatutorum, in quibus ſtatuta, ſeu eorum capitula referuntur. Ita Gloſſa *in authent.* Caſſa. *C. de ſacroſanct. Eccl.* & Duard. *hic q. 4. nu. 1.*

8 Rogabis ſecundò, quomodo ſtatuta publicè revocentur, ſeu irritentur, & declarentur nullius roboris eſſe.

Reſponden publicè revocari per edicta in locis publicis affixa, ſeu voce præconis, edicentis populo, cui editio ſtatutorum innotuerat, hujuſmodi ſtatuta ſublata eſſe, aut etiam in conſilio, dum Senatus congregatus eſt. Ita Ugolinus *hic 4. p. c. 4. n. 4.* Duardus *hic q. 3. num. 5.* Antonius de Souſa *hic n. 2.* Alterius *hic lib. 5. diſp. 22. c. 4. col. 5. verſ. primo.*

9 Rogabis tertiò, utrum non ſolum conditores prædictorum ſtatutorum, ſeu decretorum, prædicta ſtatuta revocare debeant; verum etiam illi, qui ex publicarunt, aut illis uſi ſunt.

Reſponden ſolos conditores, ex vi Bullæ ad hoc onus obligari, quia Bulla loquitur ſolum de facientibus ſtatuta, pragmaticas, & decreta; quid verò de aliis ſentiendum ſit conſtat ex dictis *qu. 16. ſect. 2. punct. 4. tom. 3. num. 4. & ſeqq.* ubi docui incurri in excommunicationem *in cap. noverit de ſentent.* excommunicationis à ſcriptoribus ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam ſcribentibus, & à facientibus, ſervari ſtatuta edita contra libertatem Eccleſiaſticam, ibique etiam comprehenduntur Conſules, Rectores, & Conſiliarii locorum concurrentes ad hujuſmodi ſtatutorum editionem, ſicuti etiam ſecundum illa judicantes.

10 Quæres, utrum facientes ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam, aut alia ratione delinquentes contra Bullam, excuſari poſſint ab excommunicatione, vel tranſgreſſione Bullæ ob tolerantiam Summi Pontificis ſcientis, & contradicentis, vel ob alios actus contrarios.

Reſponden non excuſari; quia Summus Pontifex declarat, & firmat, & omni meliori modo, quo poteſt, notum facit, (hoc n. ſignificat verbum *proteſtantes*) nulle per abſolutionem, aut tolerantiam, aut per alios quoſcumque actus juribus Sedis Apoſtolicæ, & diſpoſitioni Bullæ præjudicare.

PUNCTUM V.

De revocatione privilegiorum, conſuetudinum, & præſcriptionum.

1 *Refertur tenor Bullæ.*
2 *Conſuetudo, vel prætextus privilegii non excuſat delinquentes contra Bullam.*
3 *Privilegii revocatio à legitimo ſuperiore facta, valida eſt.*
4 *Privilegium validè revocari poteſt, etiamſi per modum contractus conceſſum ſit.*
5 *Privilegia Eccleſiæ conceſſa revocari poſſunt.*
6 *Privilegia, in quibus aliquid contra hujus Bullæ diſpoſitionem conceſſum fuit, cenſentur revocata ſolum quoad ea, quæ in Bulla continentur.*

TENOR BULLÆ.

1 *Non obſtantibus privilegiis, indulgentiis, indultis, & litteris Apoſtolicis generalibus, vel ſpecialibus ſupradictis, vel eorum alicui, ſeu aliquibus aliis cujuſcumque ordinis, ſtatus, vel conditionis, dignitatis, & præeminentiæ fuerint, etiamſi, ut præmittitur, Pontificali, Imperiali, Regali, ſeu quavis Eccleſiaſtica, & mundana præfulgeant dignitate, vel eorum Regnis, Provinciis, Civitatibus, ſeu locis à prædicta Sede, ex quavis cauſa, etiam per viam contractus, aut remunerationis, & ſub quavis alia forma, & tenore, ac cum quibuſvis clauſulis, etiã derogatoriarum derogatoriis, conceſſis; etiam continentibus, quod excommunicari, anathematizari, vel interdici non poſſint, per litteras Apoſtolicas non facientes plenam, & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto hujuſmodi, ac de ordinibus, locis, nominibus propriis, cognominibus, & dignitatibus eorum mentionem, necnon conſuetudinibus etiam immemorabilibus, ac præſcriptionibus quantumcumque longiſſimis, & aliis, quibuslibet obſervantiis ſcriptis, vel non ſcriptis, per quæ contra hos noſtros proceſſus, ac ſententias, quo minus includantur in eis, ſe juvare valeant, vel tueri. Quæ omnia quoad hoc eorum omnium tenores, ac ſi ad verbum nihilo penitus omiſſo infererentur, præſentibus pro expreſſis habentes, penitus tollimus, & omninò revocamus, cæteriſque contrariis quibuſcumque.*

DE privilegiis, & ipſorum revocationibus alias ſufficienter egi. Propterea hic breviter ea ſolum attingam, quæ ad Bullæ intelligentiam explicabo.

Primò, utrum poſſit quis prætextu conſuetudinis, aut privilegii excuſari ab iis ſervandis, quæ in Bulla præſcribuntur.

Secundo, utrum valida ſit privilegiorum revocatio.

PRIMA PROPOSITIO.

2 NUllus excuſari poteſt ab iis, quæ in Bulla diſponuntur, prætextu obſervantiæ, ſeu conſuetudinis etiam immemorabilis, vel præſcriptionis, quamvis longiſſimæ, aut prætextu privilegii, ſub quacumque forma, vel cujuſcumque perſonæ conceſſi. Ratio eſt, quia hæc omnia in hoc §. revocantur. Quibus autem verbis utendum ſit, ut privilegia ſufficienter revocata cenſeantur, conſtat ex iis, quæ tradidi *de legibus diſp. 1. q. 3. punct. 8. §. 3. n. 11. & ſeqq. tom. 2.*

Hinc ſequitur, eos, qui contra hujus Bullæ diſpoſitionem delinquunt, excuſari non poſſe, etiamſi privilegium habeant ſulcitum quacumque clauſula, qua excommunicari à Papa nequeant; omnia enim privilegia in Bulla revocantur cuicumque conceſſa, & ſub quacumque forma.

Obiicies: præſcriptio jus tribuit, & conſuetudo immemorabilis vim pacti, ac tituli habet Gloſſ. *in c. ſuper quibuſdam*, Abbas *ibid. nu. 8. de verb. ſignific.* & alii communiter; ergo poteſt quis titulo præſcriptionis, vel conſuetudinis immemorabilis excuſari.

Reſpondeo negando conſequentiam; quamvis enim præſcriptio jus tribuat, dum ſubiectum capax eſt, & conſuetudo vim tituli, & privilegii inducat, nihilominus in hac Bulla revocantur, ſicut irritantur omnia privilegia, Vide ſupradicta *qu. 15. punct. 4. §. 3. per totum tom. 3.* ubi de hac re fuſius egi.

SECUNDA PROPOSITIO.

3 REvocatio cujuſcumque privilegii, à legitimo ſuperiore facta, valida eſt, ſaltem dum juſta cauſa ſubeſt: etiamſi privilegium in remunerationem, aut per contractum onerosum conceſſum eſſet. Ratio eſt, quia privilegium vires accipit à concedente, ergo etiam ab eo tolli poteſt, quamdiu executioni mandatum non eſt: res enim per quas cauſas naſcitur, per eaſdem diſſolvitur, & ſicut ſuperior potuit aliquem à lege eximere; ita etiam poteſt illum legi iterum ſubiicere, quoties expedire judicaverit. Ita communiter DD. quos retuli *de legibus loco cit. n. 1. & ſeqq. tom. 2.* quibus adde Alterium, Duardum, Ugolinum, & Antonium de Souſa in expoſitione hujus canonis.

4 Obiicies primò; jure naturali tenemur pacta ſervare, *l. 1. ff. de pactis*; ergo tenemur privilegia per viam contractus conceſſa; cum hæc vim pacti habeant, nec auferantur ſine damno illius, cui conceſſa fuerant.

Reſpondeo pacta jure naturali ſervanda eſſe, quandiu obligant, ſeu quandiu jus naturale dictat eſſe ſervanda, ſeu quamdiu non ſuboritur juſta cauſa ad illa revocanda: jus enim naturale non ſemper obligat, ſed mutatis aliquando circumſtantiis deſinit obligare, ut docui *in tract. de legibus diſputat. 1. quæſt. 1. punct. 2. num. 9. tom. 2.* Quamvis ergo Papa nequeat privilegia per viam contractus, vel remunerationis conceſſa revocare ſine juſta cauſa, nihilominus juſta cauſa concurrente non ſolum poteſt, verum etiam aliquando tenetur; cum enim in conſcientia bono communi conſulere teneatur, obligatur etiam ea, quæ bonis communis conſecutionem impediunt, auferre; ſicut ergo Princeps poteſt privatorum bona ſubtrahere ob gravem boni communis neceſſitatem, ita multò magis poteſt privilegium per modum contractus conceſſum revocare.

Et hoc à fortiori verum eſt; ſi ſuperior, qui privilegium in remunerationem, aut per contractum conceſſum revocat, aliquid aliud in compenſationem concedat, ex Pannor. *in c. novit. de jud.* Decin *ibi. nu. 6.* Suarez *de legibus, lib. 8. cap. 37.* Antonio de Souſa *hic diſp. 102. num. 3.* Duardo *hic §. 5. quæſt. 2. num. 1.* Alterio *hic diſput. 22. cap. 5. ſub finem verſ. ex his.*

5 Obiicies ſecundo: Imperator, aliique Principes laici non poſſunt privilegia Eccleſiæ conceſſa revocare, Pannor. *in cap. ſuper 2. num. 4. de appellat.* Suarez *lib. 4. de immunit. c. 30.* Alterio *diſp. 12. c. 5. verſ. ex his*, Duardo *hic quæſt. 1. num. 2.* & aliis, ergo neque Papa revocare poteſt privilegia laicis conceſſa, par enim videtur ratio, ut æqualitas ſervetur.

Reſp. negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia omnes Chriſti fideles ſunt Summo Pontifici ſubiecti: Eccleſia autem, & Eccleſiaſtici non ſunt ſubditi Principum laicorum, conſequenter privilegia Eccleſiæ conceſſa à laicis revocari non poſſunt, ſtatim enim ac privilegium acceptatum eſt, vim habet, & ſuum operatur effectum, nec laici in Eccleſiaſticos poteſtatem habent.

Ut hæc diſparitas facilius intelligatur, ſupponendum eſt omnia bona Eccleſiaſtica, ut ſuperius probavimus *quæſt. 19. punct. 3. §. 1. punct. 2. num. 4. & ſeqq. & ibi punct. 3. §. 1. per totum tom. 3. & ibi §. 2. num. 1. & ſeqq. to. 3.* jure divino libera, & immunia eſſe à poteſtate laica: cum autem privilegium Eccleſiæ conceſſum, ab eaque acceptatum inter bona Eccleſiæ connumeretur, ſequitur Principem laicum non poſſe privilegium Eccleſiæ conceſſum revocare; alioquin pote-

Digitized by Google

poteſtatem habere ſuper Eccleſiaſtica bona, ut benè argumentatur Suarez *loc. cit. num.* 10. Privilegium verò laicis conceſſum ab Eccleſia non ſit liberum, & immune à poteſtate Eccleſiaſtica; conſequenter ab Eccleſia revocari poteſt. Vide ſupradicta *quæſt.* 16. *punct.* 2. *num.* 3. *tom.* 3.

6 Sed modò dubium eſt, utrùm privilegia, in quibus aliquid contrà huius Bullæ diſpoſitionem concedebatur, ſimpliciter, & quoad omnia revocentur.

Reſpondeo revocari ſolùm quoad ea, quæ in hac Bulla prohibentur, utile enim per inutile non vitiatur, *de regul. iur. in* 6. Ità Sayrus *lib* 3 *c.*25.*n.* 10. Duardus *loc. cit.*

PUNCTUM VI.

De publicatione Bullæ.

1 *Refertur tenor Bullæ.*
2 *Publicatio Bullæ facienda eſt Romæ.*
3 *Faciens aliquem actum in Bulla prohibitum poſt publicationem Bullæ afficitur excommunicatione; etiamſi Bulla nondùm eſſet valvis Eccleſiarum affixa.*
4 *Publicatio Bullæ Romæ facta ſufficit ad inducendam ubique obligationem.*
5 *Bulla publicanda eſt extrà Urbem à Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, locorum Ordinariis, & Prælatis.*
6 *Epiſcopi, aliique Prælati negligentes publicare Bullam, graviter peccant.*
7 *Publicatio Bullæ ex obligatione facienda eſt, quoties Prælati iudicaverint.*
8 *Epiſcopi non ſatisfaciunt curando Bullam publicari ſolùm in Urbe.*
9 *Epiſcopi extrà diœceſim exiſtentes non tenentur Bullam in loco, in quo tunc exiſtunt, publicare.*
10 *Cardinales tenentur Bullam publicare in ſuis Eccleſiis extrà urbem, ſecus in Urbe exiſtentibus.*
11 *Epiſcopi titulares non tenentur Bullam publicare.*
12 *Parochi, aliique Sacerdotes inferiores non tenentur ex vi Bullæ ad illius publicationem.*
13 *Epiſcopi aliique Prælati à publicatione Bullæ excuſantur ob metum, & minas graves.*
14 *Bulla eſt publicanda in Eccleſiis quo adeſt maior concurſus Populi.*

TENOR BULLÆ.

1 *Ut verò præſentes noſtri proceſſus ad publicam omnium notitiam facilius deducantur, chartas, ſeu membranas, proceſſus ipſos continentes, valvis Eccleſiæ Sancti Io. Lateranenſis, & Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Urbe appendi faciemus, ut ii, quos proceſſus huiuſmodi concernunt, quòd ad ipſos non pervenerint, aut, quòd ipſos ignoraverint, nullam poſſint excuſationem prætendere, aut ignorantiam allegare, cùm non ſit veriſimile, id remanere incognitum, quod tam patenter omnibus publicatur. Inſuper, ut proceſſus ipſi, & præſentes litteræ, ac omnia, & ſingula in eis contenta eò fiant notoria, quò in pleriſque Civitatibus, & locis fuerint publicata, univerſis, & ſingulis Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & locorum ordinariis, & Prælatis ubilibet conſtitutis per hæc ſcripta committimus, & in virtute ſanctæ Obedientiæ diſtrictè præcipiendo mandamus, ut per ſe, vel per alium, ſeu alios, præſentes litteras, poſtquam eas receperint, ſeu earum habuerint notitiam, ſemel in anno, aut ſi expedire viderint, etiam plures in Eccleſiis ſuis, dum in eis maior populi multitudo ad divina convenerit, ſolemniter publicent, & ad Chriſti fidelium mentes reducant, nuncient, & declarent.*

Cum ex dictis *in tract. de legibus, diſp.* 2. *qu.* 3. *punct.* 3. *num.* 12. *& ſeqq. tom.* 2. *& de cenſuris in communi diſputat.* 1. *qu.* 2. *punct.* 1. *num.* 6. *& ſeqq. tom.* 1. perſpicuè conſtet ignorantem legem ab ipſius culpabili tranſgreſſione, & cenſura ob tranſgreſſionem impoſita, excuſari, ſivè ſit ignorantia legis, ſivè facti, ſivè etiam pœnæ in materia cenſurarum, iuxtà nonnullorum ſententiam, iure meritò Summus Pontifex in hoc §. Bullam publicari præcipit; ne quis excuſationem prætextu ignorantiæ afferat. In hoc igitur puncto tria breviter explicabo.

Primò, ubi explicanda ſit Bulla, ut obligationem inducat.
Secundò, à quibus.
Tertiò, qua occaſione.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Bullæ publicatio Romæ facienda eſt. Ratio eſt, quia quælibet lex à Principe lata publicanda eſt in Curia Principis, iuxta receptum in Curiæ uſum, ut cum Salonio, Valentia, Suarez, Salas, Azorio, & aliis docui *de legibus diſp.* 1. *qu.* 1. *punct.* 4. *num.* 15. *& ſequenti tom.* 2. ergò etiam Bulla Romæ publicanda eſt: Romæ autem publicatur non ſolùm, dum coram Summo Pontifice à Cardinali Diacono alta voce legitur, & enunciatur; verùm etiam dum ad valvas Eccleſiæ S. Ioan. Lateranenſis, & S. Petri affigitur: Summus enim Pontifex in his locis, quos populus devotionis gratia frequentare ſolet, publicè apponi præcipit, ne quis ignorantiam alleget: nam veroſimile non eſt id remanere incognitum, quod tam patenter omnibus publicatur, ut in Bulla dicitur.

3 Sed modò dubium eſt primò, utrùm qui lecta publicè Bulla coram Summo Pontifice, facit aliquid in Bulla prohibitum, antequam Bulla valvis prædictarum Eccleſiarum apponatur, in excommunicationem incidat.

Reſpondeo affirmativè. Ratio eſt, tum quia ſtatim ac Bulla coram Summo Pontifice, & populo adſtante publicè enunciata eſt, vim legis habet, & publicata cenſetur; (quamvis eam probabiliter ignorantes à culpa excuſentur, & cenſura non ligentur.) ergò obligat antequam prædictarum Eccleſiarum valvis affigatur; tum quia præcedens Bulla obligat, donec alia fiat, & publicetur: ergò faciens actum in Bulla prohibitum, antequam Bulla ad valvas exponatur afficitur excommunicatione Bullæ, ſi non ſubſequentis, quæ nondum expoſita eſt, ſaltem antecedentis, quam annis præcedentibus expoſitam eſſe ſupponimus. Prima tamen ratio congruentior eſt, dum Bulla editur aliquam mutationem à præcedente includens.

4 Secundò dubium eſt, utrùm ad legis obligationem inducendam ſatis ſit eam Romæ publicari.

Reſpondeo ſatis eſſe, ut probavi *de legibus loco cit. diſputat.* 1. *quæſt.* 1. *punct.* 4. *n.* 16. *verſic. Reſpondeo tertiò tom.* 2. Idem præter DD. ibi citatos in ſpecie tradit Alter. *hic diſp.* 22. *c.* 6. *col.* 6. Quamobrem Chriſti fideles extra Urbem degentes excommunicationibus Bullæ Romæ publicatæ afficiuntur, ſi actum in Bulla interdictum faciant, antequam in propria regione promulgetur.

Hoc tamen intelligendum eſt, niſi probabili ignorantia laborent; ignorantia enim à peccato excuſat; conſequenter etiam à cenſura, quæ ob peccatum incurritur; quamquam ignorantia in foro externo non præſumitur, niſi probetur: cùm enim hæc præſumptio non ſit iuris, & de iure, non excludit probationem in contrarium, ut benè Panorm. *cap.* 1. *num* 12. *de poſtulat. Prælat.* & alii communiter; quomodò autem ignorantia probetur, alias docui cum Maſcardo, & aliis. Vide Alterium *hic diſp.* 25. *cap.* 6. *col.* 5. *verſ. poſtulabit*, & Duardum *hic quæſt.* 1.

SECUNDA PROPOSITIO.

5 Bulla extrà Urbem publicanda eſt à Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, locorum Ordinariis, & Prælatis ubilibet conſtitutis. Ratio eſt, quia ipſis in virtute ſanctæ obedientiæ à Summo Pontifice in Bulla præcipitur, ut per ſe, vel per alios Bullam publicent poſtquam eam receperint; aut illius notitiam habuerint, quamvis enim Bulla obliget, etiamſi ab Epiſcopis non publicetur; nihilominùs Summus Pontifex vult eam publicari, ut clarius omnibus innoteſcat.

6 Ex quo ſequitur, Prælatos, qui Bullam publicare negligunt, graviter peccare: faciunt enim contrà præceptum in re gravi obligans ſub mortali; tunc enim præceptum ſub mortali obligat, quando res, quæ præcipitur, gravis eſt, aut præcipitur in virtute ſanctæ obedientiæ, ut pluribus docui *de legibus diſp.* 1. *q.* 1. *punct.* 7. §. 4. *num.* 8. *& ſequentibus tom.* 2.

7 Sed modò dubium eſt primò, utrùm Prælati ſatisfaciant, Bullam publicando ſemel in anno.

Reſpondeo teneri ſub gravi culpa toties publicare, quoties expedire iudicaverint: ſic enim in Bulla iubetur. Quamobrem Mediolani uſu receptum eſt, ut non ſolùm in die Cœnæ, verùm etiam in aliis ſolemnitatibus, ſaltem in partem, publicetur.

8 Secundò dubium eſt, utrùm Epiſcopi, aliique Prælati ſatisfaciant publicando Bullam in civitate, in qua degunt.

Alterius *diſp.* 22. *c.* 6. *col.* 6. *verſ.* 4. putat Epiſcopos ſatisfacere publicando in Eccleſia Cathedrali, ſeu matrice, & maiore.

Ego verò probabilius cenſeo teneri etiam extrà Urbem in Eccleſiis ſuæ iuriſdictioni ſubditis, publicare ſaltem per alios, ſi ità expedire iudicaverint; tum quia in Bulla dicitur, in Eccleſiis ſuis, non verò in Eccleſia; tum quia ex officio curare tenetur, ut ſubditi ſciant leges, & præcepta.

9 Tertiò dubium eſt, utrùm Prælati extrà ſuam diœceſim exiſtentes teneantur in loco, in quo pro tempore reperiuntur, Bullam publicare.

Reſpondeo negativè, quia obligantur Bullam in Eccleſiis ſuis publicare: Eccleſia autem, in qua tunc exiſtunt, non eſt ſua; ſed alteri Prælato ſubiecta, ut ſuppono: curare tamen tenentur, ut in Eccleſia propriæ diœceſis publicetur, etiamſi à diœceſi longè abſint, quia præceptum ſub forma alternativa imponitur.

10 Quartò dubium eſt, utrùm Cardinales ad Bullæ publicationem in ſuis Eccleſiis teneantur.

Reſpondeo diſtinguendo: vel loquimur de Eccleſiis titularibus in Urbe exiſtentibus, vel de Eccleſiis extra Urbem. Si loquamur de Eccleſiis extra Urbem, tenentur ad Bullæ publicationem in iis Eccleſiis, in quibus iuriſdictionem ordinariam habent cum animarum cura: textus enim loquitur de omnibus Prælatis, quibus animarum cura incumbit.

Si verò loquamur de Eccleſiis in Urbe.

Reſpondeo Cardinales ad huiuſmodi publicationem non teneri, tum quia Bulla ſufficienter in Urbe publicatur per affixionem eiuſdem ad valvas Eccleſiarum Sanctorum Ioannis, & Petri Apoſtolorum Principis; tum quia Summus Pontifex non obligat Prælatos ad publicationem Bullæ in Urbe faciendam, ſed extrà Urbem, ibi (*quò in pleriſque civitatibus, & locis &c.*

11 Quintò dubium eſt, utrùm Epiſcopi titulares teneantur Bullam publicare.

Reſp.

Digitized by Google

Reſpondeo non teneri ſaltem per accidens; cùm enim Eccleſia careant, non poſſunt Bullam in ſua Eccleſia publicare; conſequenter à Bullæ publicatione in ſuis Eccleſiis facienda eximuntur: cui enim verba diſpoſitionis non conveniunt, nec convenit diſpoſitio *l. toties ff. de damn. infect.* Ità Ugolinus *hic p.3.cap.6.verſ.inſuper. num.3.* Antonius de Souſa *hic c.27.n.4.*

12 Sextò dubium eſt, utrùm Parochi, aliique Sacerdotes inferiores onere publicandæ Bullæ teneantur.

Reſpondeo non teneri ex vi Bullæ. Ratio eſt, quia cùm iſti iuriſdictione careant, Prælatorum nomine non veniunt: Prælati enim, propriè loquendo illi dicuntur, qui iuriſdictionem aliquam in foro externo habent, *c.decernimus,* iuxta Gloſſam *ver. Eccleſiarum Prælati, de iud.* in Bulla autem ſermo eſt de Epiſcopis, aliiſque Prælatis. Ita Alterius *diſp.22.c.6.col.7.verſ.3.* Ugolinus *hic p.3.c.6. v. inſuper, n.3.* Ant. de Souſa *loc. cit. n.4.*

Dixi non teneri ratione Bullæ; nam ratione proprii muneris fieri poteſt, ut Parochi aliquando teneantur Bullam publicare, ut patet ex dictis *de legibus circa quartum Decalogi præceptum, diſp.6.q. unica, pu. 8. num.4. tom.2.*

13 Septimò dubium eſt, utrùm Prælati à publicatione Bullæ excuſentur ob minas, ſeu metum, & impedimentum Principum.

Sayrus *lib.3.cap.25.num.12.in expoſitione huius §.* reſpondet, non teneri, quoties publicatio Bullæ nullius eſſet fructus, ſed potiùs ſcandalum, vel maxima perturbatio ſequeretur: Summus enim Pontifex ad rem inutilem, vel impoſſibilem obligare non intendit. Idem docet Alterius *hic diſp.22.c.6.ad finem.*

Sed mihi diſtinguendum videtur, vel metus gravis eſt, vel levis: ſi levis, non excuſantur, quia metus levis non excuſat à tranſgreſſione legis, & à cenſuris, ut docui *de legibus diſp.2.q.8.puncto 2.num.2.& ſeq. tom.2.& de cenſuris in communi diſp.1.quæſt.2.punct.5.num.2.& ſeqq.tom.1.* Si metus gravis eſt, excuſantur, ut ibidem probavi; modò tamen metus in odium fidei, ſeu religionis, aut Eccleſiaſticæ poteſtatis non incutiatur; tunc enim tenentur publicare; quia bonum religionis, fidei, & Eccleſiaſticæ poteſtatis præferendum eſt privato. Vide tradita *locis cit.* ubi etiam oſtendi, quando metus gravis, aut levis cenſeatur, & hanc rem pluribus exemplis explicavi.

TERTIA PROPOSITIO.

14 BUlla extrà Urbem publicanda eſt in Eccleſiis, dum in eis major populi cœtus convenerit; ſic enim in Bulla diſponitur; & ratio eſt, quia Bulla publicatur, ut ad plurium notitiam veniat; nulla autem ferè opportuniori occaſione, ad plurium notitiam venire poteſt, quam ſi Bulla publicetur, dum maior populi multitudo ad Eccleſiam cauſa divinorum convenerit.

Utrùm verò Bullæ publicatio neceſſariò facienda ſit in die feſto, aut fieri poſſit in loco non ſacro, ad quem maior populi copia confluxerit cauſa concionis audiendæ, conſtat ex dictis in ſimili *de matrimonio q.2.punct.6.n.21.& ſeqq tom.1.*

Plura de publicatione Bullæ hic differere potuiſſem, niſi de hac re *in tract. de legibus, loco ſuprà citato,* ſufficienter egiſſem, vide ibi tradita *diſp.1.q.1.punct.4.n.6.& ſeqq.tom.1.*

PUNCTUM VII.

De obligatione, qua nonnulli tenentur tranſumptum Bullæ apud ſe tenere, legere, percipere, fidem habere, non infringere, aut violare.

1 *Refertur tranſumptum Bullæ.*
2 *Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Prælati, habentes curam animarum, nec non Confeſſarii tenentur tranſumptum bullæ penes ſe habere.*
3 *Ille dicitur tranſumptum bullæ apud ſe habere, qui habet in domo ſua, vel Eccleſia.*
4 *Bullæ tranſumptum non habens graviter peccat iuxtà probabiliorem ſententiam.*
5 *Tranſumptum Bullæ non habens non peccat, ſi caſus Bullæ memoriter teneat, & hoc eſt probabiliter.*
6 *Parochus peccat non detinendo apud ſe tranſumptum Bullæ; etiamſi nondum ſacerdotali ordine inſignitus ſit.*
7 *Epiſcopi, Prælati, & Confeſſarii tenentur Bullam legere, & quæ circa ea continentur percipere.*
8 *Tranſumpto Bullæ fides adhibenda eſt.*
9 *Hoc tamen intelligitur, modò tranſumptum Bullæ munitum ſit manu publici Notarii, & ſigillo iudicis.*
10 *Dignitatem habere eæ perſonæ dicuntur, quæ præminentiam habent cùm adminiſtratione, vel iuriſdictione.*
11 *Bullam materialem perfringens, vel conquinans, peccat.*
12 *Verbum contraire ubi aliud ſignificat, quam iniurioſam actionem contrà ipſiuſmet bullæ exemplar facere.*
13 *Infringens, aut impugnans Bullam præter gravem culpam, puniendus eſt pœna Summi Pontificis arbitraria.*

TENOR BULLÆ.

1 Cæterùm Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, aliique locorum Ordinarii, & Eccleſiarum Prælati, nec non Rectores, cæterique curam animarum exercentes, ac Presbyteri ſæculares, & quorumvis ordinum Regulares ad audiendas peccatorum confeſſiones, quavis auctoritate deputati tranſumptum præſentium litterarum penes ſe habeant, eaſque diligenter legere, & percipere ſtudeant. Volentes earundem præſentium tranſumptis, etiam impreſſis, Notarii publici manu ſubſcriptis, & ſigillo iudicis ordinarii Romanæ Curiæ, vel alterius perſonæ fidem in iudicio, & extrà illud ubique locorum adhibendam fore, quæ ipſis præſentibus adhiberetur, ſi eſſent exhibitæ, vel oſtenſæ. Nulli ergò omninò hominum liceat hanc paginam noſtræ excommunicationis anathematizationis, interdicti, innovationis, innodationis, declarationis, proteſtationis, ſublationis, revocationis, commiſſionis, mandati, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius, ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum. Anno Incarnationis Dominicæ milleſimo ſexcenteſimo vigeſimoquarto, &c.

IN hoc ultimo Bullæ §. quatuor præcipua præſcribuntur. Primò, quinam tranſumptum Bullæ apud ſe habere teneantur.

Secundò, quinam teneantur Bullæ tranſumptum legere, & quæ in eo continentur percipere.

Tertiò, utrùm fides huiuſmodi tranſumptis adhibenda ſit.

Quartò, utrùm perfringentes Bullam, aut audentes illi contraire, graviter peccent.

De his ſingulis per diſtinctas propoſitiones agendum eſt in hoc puncto.

PRIMA PROPOSITIO.

2 PAtriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, aliique locorum Ordinarii, & Eccleſiarum Prælati; præterea Parochi, aliique curam animarum habentes, nec non confeſſarii, tàm regulares, quam ſæculares, tranſumptum Bullæ apud ſe habere debent; ſic enim in Bulla decernitur.

3 Sed modò dubium eſt primò, quomodo quis Bullæ tranſumptum apud ſe habere dicatur.

Reſpondeo, illum dici penes ſe Bullæ tranſumptum habere, qui illud habet in propria domo, ſeu in ſua Eccleſia; nam res aliqua penes me eſſe dicitur, quæ in domo mea eſt, *l. Titia cum teſtamento §. Caius, de legat.3.* & ibi Bartol. & alii. Et hoc verum eſt, etiamſi Bulla detineatur titulo depoſiti, vel commodati; Summus enim Pontifex præfatis perſonis præſcribit Bullam penes ſe habere: is autem aliquid penes ſe habet, qui illud detinet, ſivè detineat tanquam dominus, ſivè tanquam depoſitarius, vel commodatarius. Ita Alterius *lib.5. diſputat. 22.cap.7.* Duardus *hic lib.3.§.8.quæſt.3.numer.2.& ſeqq.* & alii.

Ex quo ſequitur, Parochum, aliumve confeſſarium, qui Bullam domi, aut in confeſſionali, in quo pœnitentum confeſſiones excipit, affixum detinet, ſatisfacere oneri Bullæ. Idem dic de confeſſariis religioſorum; etiamſi unum tantùm Bullæ exemplar in monaſteriis detineant; modò illud exemplum exiſtat in loco monaſterii publico, ad quem liberum ſit monacho accedere, dum Bullam legere voluerit; tunc enim ſinguli religioſi, moraliter loquendo, dicuntur tranſumptum Bullæ penes ſe habere.

Secundò ſequitur, confeſſarios non teneri Bullam præ manibus habere, aut in pera deferre; ſicut enim quis dicitur librum veritum detinere, ſeu penes ſe habere, quamvis illum in pera non geſtet; ita, &c.

4 Secùndò dubium eſt, utrùm prædictæ perſonæ peccent, non detinendo penes ſe tranſumptum Bullæ.

Reſpondeo duplicem eſſe DD. ſententiam.

Prima eſt Antonii de Souſa *hic cap.18.num.2.* Alterii *hic diſp.22.cap.7. col.3.* exiſtimantium ex vi Bullæ præciſè non peccare mortaliter; tum quia in Bulla nullum extat verbum præceptivum, ſed tantummodò dicitur, *penes ſe habeant,* quæ loquendi forma potiùs conſilium, quam præceptum denotat; tum quia in Bulla Pii V. adiiciebantur verba præceptiva, quæ hoc tempore ſublata ſunt; mutatio autem, & diverſitas verborum mutationem diſpoſitionis indicat *leg. de pretio ff. de public.* & *leg. 1. §. generaliter ff. de legat. præſtand.* eiuſdem ſententiæ videntur eſſe Navarrus, Sayrus, Alphonſus de Caſtro & alii, quos retuli *de legibus diſputat. 1.quæſt 1.punct.7.§.4.num.10.tom.2.* aſſerentes verba imperativo modo ſimpliciter prolata, in legibus non indicare obligationem ſub mortali, niſi cadant ſuper materiam ex ſe obligantem ſub mortali.

Dixi, *ex vi Bullæ præciſè*; quia aliundè fieri poteſt, ut obligentur, ut videlicet ſciant caſus Bullæ Cœnæ, cum enim quilibet ea ſcire teneatur; quæ ad proprium officium pertinent, ſequitur confeſſarios aliosque ſupradictos Prælatos teneri, Bullam apud ſe habere, ne aliquis error contingat, ad ſciendum ea, quæ in Bulla continentur. Quamquam huic obligationi ſatisfacere poſſent, ſi Bullam apud alium exiſtentem legerent: poteſt enim quis contenta in Bulla noſſe; etiamſi Bullam penes ſe non habeat.

Ob id præcitati DD. arbitrantur, illum excuſari poſſe à peccato, qui caſus Bullæ novit, etiamſi illam penes ſe non habeat; actus enim agentium non operatur ultrà intentionem eorum *l. in agris ff. de acquir. rer. domin.* & *c.fin.de præbend.* Summus autem Pontifex intendit Bullam detineri, ut contenta in ipſa non ignorentur.

Secunda ſententia, quæ mihi probabilior videtur, aſſerit confeſſarios, aliosque prædictos teneri ſub mortali, ex vi Bullæ tranſumptum illius apud ſe habere. Ratio eſt, tum quia verba imperativo modo prolata in legibus præceptum continent, ut docui *de legibus loc.cit.num.10. tom.2.* tum quia Bulla edita eſt per modum legis: lex autem ex ſui natura in materia gravi obligat ſub mortali, & à conſilio contrà diſtinguitur.

Digitized by Google

guitur, ut patet ex dictis *de legibus loco cit.* Ita Ugolinus *hic part.1.c.7.n.3.* Duardus *lib.3.§.8.q.1.n.3.*

Ad primam rationem primę ſententię reſpondeo, verba imperativè prolata importare imperium, & præceptum.

Ad ſecundam reſpondeo, mutationem verborum mutationem diſpoſitionis indicare, quoties mutatio eſt ſubſtantialis, id eſt, quoties mutatur ſignificatio, & verba, quæ remanent, eandem vim non habent; hic autem remanent verba vim præcepti habentia.

6 Tertiò dubium eſt, utrùm Parochus, qui Sacerdotali ordine nondum initiatus eſt, graviter peccet ſi Bullæ tranſumptum penes ſe non habeat. Reſpondet Ugolinus *loco citato numer. 2.* ex vi Bullæ precisè non peccare. Ratio eſt, quia Bulla loquitur de Prælatis, Confeſſariis, aliiſque curam animarum exercentibus, prædictus autem Parochus curam animarum non exercet, nec ſacramenta adminiſtrat.

Sed mihi probabilius videtur, huiuſmodi Parochum ex vi Bullæ peccare; quia cui verba diſpoſitionis conveniunt, convenit etiam diſpoſitio; Bulla autem verbum facit de Rectoribus, & exercentibus curam animarum; Parochus autem capta pacifica beneficii poſſeſſione dicitur rector animarum, & poteſt ea præſtare, quæ ad proprium Parochi officium ſpectant, exceptis iis, quæ ſacros ordines exigunt; poteſt enim matrimonio aſſiſtere, & ſimilia facere, quæ ad animarum curam pertinent. Ex quo patet reſponſio ad contrariam Ugolini rationem.

SECUNDA PROPOSITIO.

7 EPiſcopi, Parochi, Confeſſarii, aliique in prima propoſitione expreſſi, non ſolum tenentur Bullam penes ſe habere, verùm etiam legere, & quæ in ea continentur percipere. Ratio eſt, tum quia vana, & inutilis eſſet bullæ detentio, niſi ad eam legendam, & percipiendam obligarentur: finis enim, & intentio Summi Pontificis eſt, ut præfatæ perſonæ caſus bullæ intelligant, ut munus ſuum ritè obire valeant, & delinquentes excommunicationibus Bullæ irretitos non abſolvant, tum quia in Bulla dicitur, *eas diligenter legere, & percipere ſtudeant.*

TERTIA PROPOSITIO.

8 TRanſumptis Bullæ fides adhibenda eſt, tàm in iudicio, quàm extrà, quæ ipſimet originali Summi Pontificis adhiberetur. Hoc tamen intelligitur, modò tranſumpta Notarii manu ſubſcripta ſint, & ſigillo iudicis ordinarii Rom. Curiæ, vel alterius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munita ſint.

Ex quo ſequitur, eum qui negaret latam eſſe excommunicationem ob aliquem caſum in Bulla expreſſum, ut falſificationem litterarum Apoſtolicarum, aut ob novi vectigalis impoſitionem, convinci poſſe, exhibitio Bullæ tranſumpto manu Notarii publici ſubſcripto, & ſigillo iudicis ordinarii; aut alterius perſonæ in dignitate poſitæ munito, ſivè tranſumptum manu ſcriptum ſit, ſivè typis impreſſum, ut patet ex illa particula, *etiam impreſſis.*

9 Sed modò dubium eſt primò, utrùm tranſumpto Bullæ fides neceſſariò adhibenda ſit, ſi manu publici Notarii ſubſcriptum ſit: non autem munitum ſigillo iudicis, &c.

Reſpondendum cenſeo negativè; quia utrumque in Bulla copulative præſcribitur, ibi, *Notarii publici manu ſubſcriptis, & ſigillo iudicis, &c.*

Hoc tamen ego limitandum cenſeo, niſi de rei veritate aliundè conſtet; nam ſi iudici aliundè conſtet de caſibus Bullæ, neceſſariam non arbitror Bullæ authenticæ exhibitionem ad convincendum reum.

10 Tertiò dubium eſt, quænam perſonæ cenſeantur in dignitate conſtitutæ; ita ut tranſumpto Bullæ, ipſius ſigillo munito, fides adhibenda ſit.

Reſpondeo, nomine perſonæ in dignitate conſtitutæ, ſeu habentis dignitatem, illam intelligi, quæ præeminentiam habet cum adminiſtratione, vel iuriſdictione *l. honor ff. de muner. & honor.* Ità Panor. Felinus, & alii *in cap. cùm acceſſiſſent, de conſtitut. & c. ad aures, de reſcript.* Oldradus *conſ. 150. quod incipit, in Eccleſia Valentina*, quem citat, & ſequitur Alterius *hic diſp.22.c.7.ad finem*, Duardus *hic lib. 3. § 8.q.4 n 1.* Rebuffus, Horeda, & alii quamplures apud Gonzalez *ad reg 8.gloſſ.5.§.11.n 4.*

Ex quo ſequitur, Epiſcopos, Vicarios Generales, Abbates, Priores, Guardianos, aliosque religioſorum præfectos, adminiſtrationem, & iuriſdictionem habentes vocari conſtitutos in dignitate. Secus dicendum eſt de Parochis, aliiſque ſimplicibus Sacerdotibus: iſti enim iuriſdictionem in foro externo non habent, conſequenter neque dignitatem. Idem ſentiendum putat Duardus de Archipresbyteris, Archidiaconis, Primiceriis, & his ſimilibus, qui ſolo nomine, iuxtà loci conſuetudinem, dignitatem habere dicuntur: iſti enim, propriè loquendo, non dicuntur perſonæ in dignitate conſtitutæ. Contrarium tamen ſentire videtur Azor. *2.p.lib.3.c. 13. quæſtio 2.* ubi oſtendi non ſolùm illos cenſeri in dignitate conſtitutos, qui iuriſdictionem habent; verùm etiam, qui honorificum locum, & ſedem in choro tenent in conſeſſu, in comitiis, in conventibus; aut qui in ſententia ferenda, in publicis ſupplicationibus, in inceſſu cæteris antecellunt. Sed de hac re ſufficienter pertractavi, dum loquerer de obligatione ad clauſuram ſervandam *q.4.punct.5.n.12.&.1.* ubi docui, quinam veniant nomine Prælatorum.

QVARTA PROPOSITIO.

11 QVi Bullam ipſam materialem perfringit, aut contrà ipſam ire præſumit, graviter peccat. Ratio eſt, quia id vetitum eſt in Bulla ſub indignatione omnipotentis Dei, & Sanctorum Apoſtolorum Petri, & Pauli. Hæc autem loquendi forma indicat prohibitionem ſub mortali: indignatio enim Dei non incurritur, niſi ob gravem culpam; peccatum enim veniale non tollit gratiam, & amicitiam Dei, ut pluribus alibi docui *de peccatis in tract. de legibus diſputat. 2. quæſt. 3. punct. 2. numer. 1. & ſeqq. tom. 2.* idemque in ſpecie tradit Ugolinus *hic §. 2. numer. 2.* Duardus *hic quæſt. ultim.* Alterius *diſputat. 22. cap. 8.*

Hinc ſequitur primò, illum, qui Bullam conſcindit, peccare graviter, hic enim dicitur infringere. Idem dic de illo, qui Bullam inficere, coinquinare, aut delere præſumit: hic enim dicitur ire contra paginam Bullæ, ut in textu habetur.

Hoc tamen intelligitur primò, modò id ſciens, & volens faciat; ignorantia enim, & inadvertentia excuſant; quia in textu dicitur, *auſu temerario.*

Secundò intelligitur, niſi adſit parvitas materiæ; hæc enim à mortali excuſat, ut patet ex regulis generalibus traditis *de peccatis in tractatu de legibus diſputat.2.quæſt.3.punct.3 num. 10.& ſeqq. tom. 2.* contrà Duardum *hic q. 6. n. 1.* & Alterium, aliter ſentientes in præſenti caſu.

Tertiò intelligitur, modò id fiat pravo animo, ſeu fine, aut ſine iuſta cauſa. Nam illa verba, *auſu temerario*, important dolum, & malitiam. Quamobrem, qui abſque ullo pravo affectu Bullam apud ſe inventam comburit, aut alia ratione deſtruit, eo quòd illa non indigeat, non videtur reus lethalis culpæ. Alterius *hic cap.8.col.2.diſp. 22.* & alii.

Secundò ſequitur, illum graviter peccare, qui aſſerit Summum Pontificem non potuiſſe hanc Bullam edere, aut qui contrà Bullam inſurgit, ſeu impugnat: hic enim dicitur Bullæ contraire. Idem ſentiendum putant Duardus, Alterius, Antonius de Souſa, Ugolinus, & alii in hoc §. de eo, qui contenta in Bulla non obſervat, hic enim dicitur Bullæ contraire.

12 Ego verò ſentio verbum, *contraire*, potiùs adhiberi ad ſignificandam externam actionem in Bullam, quàm aliam actionem, præcedentium canonum diſpoſitioni contrariam; licet enim, qui Bullæ diſpoſitionem non ſervat, lethalem culpam, & cenſuram Bullæ incurrat; nihilominus non videtur contrà hunc ultimum § delinquere; tum quia hic editus videtur ad comprimendam illorum audaciam, qui iniurioſam aliquam actionem contrà ipſummet Bullæ exemplar faciunt; tum ex huiuſmodi actione, animi maximè depravati ſignum datur, & ea, quæ in Bulla continentur, parvipendendi occaſione exhibetur; tum quia Summus Pontifex in hæc verba loquitur. *Nulli omninò hominum liceat hanc paginam infringere, vel ei auſu temerario contraire* nomine autem *pagina* non intelligitur ſimpliciter diſpoſitio Bullæ; ſed ipſum materiale exemplar, cui Summus Pontifex debitam reverentiam exhiberi intendit.

Tertiò ſequitur, illum graviter peccare, qui Bullam ad valvas Eccleſiæ affixam amovere, aut illam e manibus Sacerdotis volentis illam publicare, extrahere præſumit, ne publicetur: hic enim ſe opponit paginæ Bullæ. Idem ſentiendum putant Duardus *q. 6.* & Alter. *hic de eo*, qui Bullam in terris ſuis non ſervari contendit.

13 Rogabis, utrùm infringens, aut impugnans Bullam, præter lethalem culpam, aliqua pœna puniendus ſit.

Reſpondeo puniendum eſſe pœna Summi Pontificis arbitraria; tum quia, qui contra Summi Pontificis conſtitutionem delinquit, pœnam meretur; cum autem hæc pœna non ſit in Bulla taxata, & ipſo iure impoſita, ut patet ex illis verbis futuri temporis, *noverit ſe incurſurum*, legitimo ſuperioris iudicio definienda erit; tum quia verbum *indignationis* abſolutè prolatum, pœnam arbitrariam, ſignificare ſolet. Ità Baldus *in l. cunctos populos, C. de ſumma Trinit. & fide Cathol. in nova repetitione in lect. gloſſa in extravaganti 1. inter communes, verbo indignationem de cenſib.* & alii, quos citat, & ſequitur Alterius *hic diſputat. 22. cap. 8 col. 4. & 5.* Quamquam Martin. Laudenſ. *q. 18.* & alii putant impugnantem, ſeu contravenientem deponendum eſſe.

Et hæc de tota Cœnę Domini Bulla ſatis, quę peritiorum iudicio, & Sanctæ Matris Eccleſię correctioni, ac cenſuræ ſemper ſubiici, & ſubmitti volo.

DISPUTATIO II.

De excommunicationibus omnibus in particulari extrà Bullam Cœnæ Domini.

IN enumerandis excommunicationibus hunc ordinem inſtituam.

Primò, innuam regulas quaſdam in genere ſervandas, dum iubemur certum delinquentium genus denunciare, aut reſtitutionem facere.

Secun-

Secundò, enumerabo excommunicationes nemini reſervatas, quæ ut plurimum ſunt communes omnibus.

Tertiò, excommunicationes Papæ reſervatas, quæ ſunt communes omnibus.

Quartò, excommunicationes non reſervatas contra clericos.

Quintò, excommunicationes contrà clericos Papæ reſervatas.

Sextò, excommunicationes non reſervatas contrà Epiſcopos, & Prælatos Eccleſiaſticos.

Septimo, excommunicationes reſervatas contrà Cardinales, Epiſcopos, Prælatos, & officiales Eccleſiaſticos.

Octavò, excommunicationes non reſervatas contrà religioſos.

Nonò, excommunicationes contrà religioſos Papæ reſervatas.

Decimò, excommunicationes non reſervatas contrà judices, magiſtratus, & dominos temporales.

Vndecimò, excommunicationes non reſervatas contrà dominos temporales.

QUÆSTIO I.

De iis quæ ſervanda ſunt in monitoriis, vel edictis, ad aliquem denunciandum, vel ad reſtitutiones faciendas editis.

HOc in loco prius agendum eſſet de iis, quæ ſervanda ſunt in monitoriis, aut editis, dum jubemur aliquem denunciare; ſed quia hæc fuse ſatis explicata ſunt *in lib. variar. tractat. loco ſtatim citando diſp. 6.* ubi etiam expoſui obligationem denunciandi hæreticos, aut confeſſarios ad turpia in confeſſione ſollicitantes, opus non eſt, ut in his explicandis iterum detinear, præſertim, cum Lector facilè poſſit conſulere, quæ ibi tradidi; hic ſolùm explicabo, excommunicationem, quæ incurritur, dum ab homine jubemur ſub excommunicatione reſtitutionem facere.

PUNCTUM UNICUM.

De excommunicatione, quæ ab homine fertur ad reſtitutiones faciendas.

1 *Excommunicatio ferri poteſt pro cauſa temporali, modo intentio ferentis ſit recta.*

2 *Excommunicatio ad reſtitutiones faciendas ferri debet à Pontifice, vel Epiſcopo ſolùm.*

3 *Vicarius Epiſcopi poteſt excommunicationem ferre contra eos, qui non reſtituunt.*

4 *Eadem facultas competit Vicario Capituli, Sede vacante, & aliis Prælatis exemptis, juriſdictionem Epiſcopalem habentibus.*

5 *Excommunicatio, quæ ad reſtitutiones faciendas imponitur, ferri poteſt etiam contra perſonam determinatam.*

6 *Epiſcopus juſta de cauſa poteſt perſonam laicam determinatam excommunicare.*

7 *Cauſa propter quas ferri poteſt excommunicatio; ſunt ſequentes; ut delictum commiſſum emendetur; ut malum, quod timetur, evitetur; ut damnum temporale alterius præcaveatur.*

8 *Cauſæ, excuſantes ab incurrenda reſtitutione lata ob reſtitutiones faciendas ſunt, ignorantia juris, facti, vel pœnæ appellatio; conſenſus illius, in cujus favore lata eſt excommunicatio; metus gravis; compenſatio; impotentia phyſica, vel moralis.*

9 *Penſionarius; qui termino præfixo non potuit penſionem ſolvere, excuſatur ab excommunicatione.*

10 *Penſionarius præfatam excomm. non contrahere non ſolvendo penſionem donec is, qui jus penſionis habet, declaret cum decreto judicis velle excommunicationem à penſionario incurri.*

11 *Excommunicatio non contrahitur, donec creditor declaret per ſententiam ejuſdem Cameræ Apoſtolicæ, ſe velle, ut debitor excommunicationem incurrat.*

12 *Penſionarius, qui ob ſolutam penſionem declaratur excommunic. non cenſetur excommunicatus à die, quo eſt in mora ſolvendi, ſed ſolùm dum creditor declarat velle, ut debitor excommunicationem incurrat.*

13 *Prælatus, non poſſet ſub cenſura obligare ad reſtitutionem; cum notabili debitoris incommodo.*

14 *Debitor, ſeu penſionarius, qui prævidet ſe non poſſe termino præfixo reſtituere, excommunicationem incurrit, ſi reſtitutionem non fecit, dum impotentiam futuram prævidit.*

15 *Debitor, qui termino præfixo ob impotentiam non reſtituit, tenetur adhuc ſub cenſura reſtitutionem facere, ſublata impotentia.*

QVamvis ea, quæ ad hujus puncti ſolutionem faciunt, magna ex parte ſoluta remaneant ex alibi dictis *in lib. variar. tractationum, diſputat. 6. punc. 1. & ſeqq. per totum, tom. 1.* nihilominus, quia iſta excommunicatio frequens eſſe ſolet, de ea hic diſſeram. Explicabo igitur.

Primò, utrùm excommunicatio ferri poſſit pro cauſa temporali.

Secundò à quo ferri debeat.

Tertiò, utrùm contrà perſonam determinatam ferri poſſit.

Quarto, quibus de cauſis ferri debeat.

Quintò, quibus de cauſis poſſit quis ab hujuſmodi excommunicatione excuſari.

PRIMA PROPOSITIO.

1 EXcommunicatio ferri poteſt pro cauſa temporali, modò intentio ferentis ſit recta, & non ſpectet rem temporalem, tanquam finem. Ratio deſumitur tum ex praxi Eccleſiæ; tum ex Trid. *ſeſſ. 25. de refor. c. 3.* ubi aſſerit, hanc conſuetudinem eſſe in Eccleſia ferendi excommunicationem ad finem revelationis, aut pro deperditis, ſeu ſubtractis rebus; & hanc conſuetudinem honeſtam, & juſtam eſſe ſupponit, ſed magna cum circumſpectione exercendam; tum quia ilius hujuſmodi excommunicationis utilis eſſe poteſt non ſolùm illi, in cujus gratiam conceditur, verùm etiam illi, contrà quem fertur, ut ſcilicet timore excommunicationis incurrendæ à culpa recedat, rem alienam reſtituat, & ſuperiori præcipienti debitam præſtet obedientiam.

Dixi, *modo intentio ferentis ſit recta, & non reſpiciat rem temporalem, tanquam finem.* Ratio eſt, quia licet materia præcepti Eccleſiaſtici, aut cenſuræ poſſit eſſe res temporalis, & materialis; nihilominus finis cenſuræ debet eſſe ſpiritualis; tum quia poteſtas Eccleſiaſtica directe verſatur circa ſpiritualia, & cenſura non eſt pœna temporalis, ſed ſpiritualis, ergo par eſt, ut ad ſpiritualia dirigatur, præſertim ad ſalutem delinquentis, juxta illud 1. ad Corint. 5. *ut reſurgat à peccato, & ſalvus fiat in die Domini.* Ità S. Tho. *in 4. diſt. 18. q. 2. art. 1. quæſtiuncula 3.* Suarez *de cenſuris diſp. 20. ſect. 1. n. 7. & ſeqq.* Filliucius *tract. 16. c. t. q. 6.* Alterius *lib. 3. diſp. 1. cap. 6. col. 2. & 6. verſ. ſed oritur difficultas.*

SECUNDA PROPOSITIO.

2 EXcommunicatio, quæ ad reſtitutiones faciendas imponitur, ferri debet a Summo Pontifice, vel ab Epiſcopo, non autem à Prælatis Epiſcopo inferioribus. Ratio eſt, quia licèt aliqui Prælati, Epiſcopo inferiores, juriſdictionem ferendi cenſuras habeant, ut docui *de cenſuris in genere, q. 1. punct. 2. num. 5. & ſeqq. tom. 1.* nihilominus Concilium Trident. *ſeſſ. 25. c. 3.* præſcribit, ut à nemine prorſus, præterquam ab Epiſcopo, hujuſmodi excommunicatio feratur. Ex quo ſequitur, Viſitatores, Archipresbyteros, Archidiaconos, alioſque Epiſcopo inferiores non poſſe hujuſmodi excommunicationem ferre.

3 Sed modò dubium eſt, utrùm Vicar. Epiſcopi, aut Capitulum Sede vacante, aut Abbates, ſeu Prælati juriſdictionem Epiſcopalem habentes poſſint hujuſmodi excommunicationem ferre.

Reſpondeo, Vicarium generalem Epiſcopi, aut etiam Vicarium à Capitulo conſtitutum Sede vacante, poſſe hujuſmodi excommunicationem ferre. Ratio eſt, tum quia, dum aliquid Epiſcopo conceditur, nulla facta mentione, ut per ſe ipſum faciat, & non per alium, poteſt per alium facere; conſequenter poteſt hanc facultatem ſuo Vicario concedere; eſt enim unum idem tribunal, & eadem juriſdictio. *c. 2. de conſuetud. in 6.* ſicque colligitur ex Trid. *ſeſſ. 24. c. 6.* ubi Concil. volens excludere Vicarium dixit, *Epiſcopis tantum, & non eorum Vicariis, ſit permiſſum.* Idemq; tenet Jacobus Sbrotius *de officio Vicarii, lib. 2. q. 43. n. 29.* Felinus, Francus, & alii apud Sanchez *lib. 3. de matrim. diſp. 29. n. 16.* tum quia id expreſse declaratum eſt ab Illuſtr. Card. Congregatione 2. Febr. 1582. teſte Sbrotio, & aliis; tum quia cognitio cauſarum matrimonialium pertinet etiam ad Vicarium generalem Epiſcopi, licet in Concil. Trident. *ſeſſ. 24. c. 20.* ad ſolos Epiſcopos pertinere dicatur, & multis probat Sanchez *lib. 3. de matrim. diſput. 19. nu. 18.* ergò ad eundem etiam pertinet poteſtas excommunicandi. Ità Suarez *de cenſuris, diſp. 19. ſect. 3. n. 2.* Sanchez *loco cit. n. 16.* Guttierez *lib. 1. canonic. q. c. 11. nu 8.* Rodriquez *in ſumma 1. p. c. 79. num. 1.* Henriquez *in ſumm. lib. 13. c. 17. n. 4* Jacobus Sbrotius *de offic. Vicarii, lib. 2. q. 171. per totam* Sayrus *de cenſuris, lib. 1. c. 9. nu. 33. verſ. primum eſt,* Filliucius *tract. 14. c. 1. quæſit. 1. n. 2.* & Alterius *loco cit. col. 3.* contrà Bannem *2. 2. q. 66. art. 6. fol. 404. col. 2.*

4 Imò eandem facultatem Vicar. Capituli, Sede vacante conſtituto juxtà formam Triden. competere cenſuit Illuſtriſſimorum Cardin. Congregatio anno 1586. 14. Auguſt. cujus declarationis mentionem faciunt Sayrus, & Filliuc. *locis cit.* Eandem poteſtatem extendunt Suarez, Alterius, & Filliuc. *locis cit.* ad Abbates, alioſque Prælatos exemptos, juriſdictionem Epiſcopalem habentes; iſti enim juriſdictione Epiſcopali gaudent. Quamquàm contrarium ſuſtinent Henriquez, & Sayrus *locis citatis.*

TERTIA PROPOSITIO.

5 EXcommunicatio, quæ ad reſtitutiones faciendas imponitur, licet, regulariter loquendo, ferri debeat contra perſonas indeterminatas, quæcunque illæ ſint; nihilominus ferri etiam poteſt contrà determinatam perſonam, præſertim ſi perſona ſit Eccleſiaſtica: cùm enim perſona Eccleſiaſtica judicio Eccleſiæ ſubiiciatur; poteſt ab Eccleſia cogi, ſeu puniri pœna cenſurarum Eccleſiaſtica. Si verò perſona ſit laica, & certa, Epiſcopus poteſt contrà illam, excommunicationem validè ferre, quia cùm cenſura gravis non feratur, niſi in delinquentes, & contumaces, & ad Eccleſiam pertineat quælibet delicta corrigere, *c. novit. de judiciis,* ſequitur poſſe cenſuram contra hujuſmodi perſonam validè ferre. Dico *validè,* quia licitè non poteſt cenſuram contra perſonam laicam determinatam ferre, niſi rationabilis aliqua cauſa aliud ſuadeat; cùm hujuſmodi perſona coram ſuo judice laico priùs conveniri debeat, *cap. cauſam, qui filii ſint legitimi;* cumque hujuſmodi cenſuræ ferri

ſoleant

TERTIA PROPOSITIO.

9 QUilibet ſacerdos etiam cenſuris irretitus, aut degradatus, poteſt in articulo mortis abſolutionem ab excommunicationibus Bullæ impendere. Ratio eſt, tum quia hic caſus in Bulla excipitur, tum quia in articulo mortis nulla eſt reſervatio, ex Trid. *ſeſſ. 14. cap. 7.* tum quia, quod in aliorum utilitatem inſtitutum eſt, non debet in ipſorum damnum retorqueri, *l. quod favore. ff. de regul. jur.* Sed reſervatio inſtituta eſt in favorem fidelium, ut retrahantur à peccatis, quæ gloriæ conſecutionem impediunt; ergò reſervatio caſuum non debet in damnum fidelium retorqueri, conſequenter ipſis in articulo mortis exiſtentibus denegari non debet abſolutio reſervatorum. Ita communiter DD. ſicque uſu fidelium receptum eſt.

Ampliatur hæc propoſitio, etiamſi ſacerdos, qui abſolutionem impendit, obſtrictus ſit aliqua cenſura, vel ſit degradatus; quia Concilium Tridentinum confert juriſdictionem in tali eventu omnibus ſacerdotibus, nulla facta exceptione. Neque obſtat *cap. ſubdiaconus 24. qu. 1. & cap. præter 32. diſt.* ubi dicitur ſacramenta ab hæreticis, vel excommunicatis collata in periculo mortis, nullum effectum habere, dempto Baptiſmo.

Reſpondetur enim primò, illos textus cenſeri per Tridentini decretum abrogatos. Secundò intelligi poſſe, dum infirmus abſolvendus probabile perverſionis periculum timet obtinendo abſolutionem ab hæreticis, vel aliis excommunicatis.

10 Limitatur hæc propoſitio, modo abſolvens re ipſa ſit ſacerdos; tum quia Concilium Trident. loquitur de ſacerdotibus, non vero de aliis: tum quia facultas abſolvendi à cenſuris in articulo mortis conceditur, ut quis à peccatis abſolvi poſſit: quia autem ſacerdos non eſt, à peccatis abſolvere non poteſt.

Ex quo ſequitur.

Primo, laicum non poſſe excommunicatum in articulo mortis exiſtentem abſolvere. Ita communiter DD. contra Sylveſtrum, & alios, quos retuli *de cenſuris diſp. 1. q. 3. punct. 3. n. 1. tom. 1.*

Neque obſtat primò *cap. ſanctam, de conſecrat. diſt. 4.* ubi dicitur quendam naufragum in articulo mortis reconciliatum fuiſſe per laicum. Reſpondetur enim primò, ibi referri factum; non tamen approbari. Secundò ibi ſermonem eſſe de reconciliatione à pœnitentia publica, quæ illi impoſita fuerat ob relapſum; non verò de abſolutione ab excommunicatione, juxta gloſſam *ibidem verſic. pœnitentia.* Secundò non obſtat *cap. quem pœnitet de pœnit. diſt. 1.* ubi habetur pœnitentem poſſe in articulo mortis peccata ſua laico confiteri. Reſpondeo enim laicum poſſe confiteri peccata ſua laico, non ut obtineat abſolutionem à peccatis, vel cenſuris, ſed ad propriam ſui confuſionem, & humiliationem, ut patet ex dictis de ſacramentis *in tract. de pœnitent. diſput. 5. q. 7. ſect. 5. punct. 1. n. 2. tom. 1.*

Secundò, clericum tonſura, vel minoribus ordinibus, vel ſubdiaconatu, & diaconatu initiatum, non poſſe à cenſuris abſolvere, ut patet ex rationibus in limitatione allatis. Ita communiter Theologi, contra Sayrum *lib. 2. cap. 11. numer. 5.* Ugolinum *hic verſ. niſi in mortis articulo §. 1. num. 3.* Sylveſtrum, & alios, quorum opinio ab aliquibus non improbabilis cenſetur; & multò minus improbabile eſt Vicarium Epiſcopi, clericali ſolum tonſura initiatum, poſſe in articulo mortis exiſtentes ab excommunicatione abſolvere, ut aſſeveranter docet idem Ugolinus *loco cit.*

An autem dum infirmus in articulo mortis exiſtit, eique aſſiſtunt duo ſacerdotes, alter approbatus ad confeſſiones excipiendas; alter verò ſimplex, & non approbatus, poſſit ſimplex confeſſionem excipere, explicavi *de cenſuris diſput. 1. qu. 2. puncto 3. nu. 3. tom. 1.* ubi negativam partem, tanquam probabiliorem ſuſtinui. Eademque ratio militat, dum præſens eſt ſimplex ſacerdos, & ſimul aditus ad ſuperiorem patet: ut dum adeſt obſtrictus cenſura, vel alio impedimento canonico, & alter huiuſmodi impedimento non obſtrictus minori impedimento. Vide tradita *de cenſuris punct. 3. cit. tom. 1.*

11 Sed modò dubium eſt, utrum quilibet ſacerdos abſolvere poſſit non ſolum in articulo mortis; verum etiam in periculo mortis. Ut ſolutio iſtius difficultatis intelligatur.

Advertendum eſt periculum mortis aliquando diſtingui ab articulo mortis; periculum enim mortis duplex eſt, proximum ſcilicet, & remotum. Proximum contingit, dum in tali periculo quis reperitur, in quo ut plurimum mors contingere ſolet, ſive periculum proveniat à cauſa libera, ſive à naturali: ut dum quis in navi exiſtit, & gravis tempeſtas inſurgit, ex qua veroſimiliter mors ſecutura timetur, aut cum ſebri correptus, aut ab alio vulneratus, mortem brevi futuram rationabiliter ſuſpicatur, & huiuſmodi periculum mortis non videtur diſtingui ab articulo mortis: articulus enim mortis dicitur dum mors proximè imminet ob cauſam naturalem, aut violentam. Periculum verò minus proximum, ſeu remotum contingit, dum quis in tali periculo exiſtit, ex quo ut plurimum mors ſequi non ſolet; ut ſi quis levi morbo, aut levi vulnere detineatur, aut ſi quis ad triremes damnetur; damnati enim ad triremes non in proximo; ſed in remoto mortis periculo reperiuntur. His poſitis ad propoſitam difficultatem.

Reſpondeo quemlibet ſacerdotem poſſe non ſolum exiſtentes in articulo mortis, verum etiam exiſtentes in probabili, & proximo vitæ periculo, abſolvere. Ratio eſt, tum quia proximum mortis periculum, & articulus mortis idem ſunt, ut explicatum eſt; tum quia jura promiſcuè loquuntur de articulo mortis, & de periculo mortis, ut patet *ex cap. ſi quis ſuadente 17. qu. 3.* ubi aſſeritur, excommunicatum ob clerici percuſſionem poſſe urgente mortis periculo abſolvi, & *cap. eam noſcitur, de ſent. excommunicat.* dicitur, prædictum excommunicatum poſſe infirmitatis tempore abſolvi timore mortis, & *cap. non dubium, cap. de his, & cap. quamvis, de ſententia excomm.* habetur excommunicatum ob percuſſionem clerici poſſe in articulo mortis abſolvi; tum quia exiſtens in gravi mortis periculo tenetur confiteri; ergo par eſt, ut abſolutionem cenſurarum, quæ confeſſioni, & ſuſceptioni ſacramentorum obſtant, obtinere valeat; tum quia ex intentione ſuperioris privilegium concedentis, interpretatio, & intelligentia privilegii deſumenda eſt; intentio autem Summi Pontificis facultatem concedentis abſolvendi excommunicatos, in articulo mortis exiſtentes, eſt, ne quis detineatur obſtaculis, quibus quis impediri poteſt, ne ſalutem æternam conſequatur: hoc autem militat non ſolùm in articulo mortis; verùm etiam in probabili, & proximo vitæ periculo. Secus dicendum eſt, dum quis in remoto mortis periculo exiſtit: hoc enim non eſt articulus mortis, nec intentio Summi Pontificis, aut verba Bullæ ad huiuſmodi caſum extenduntur. Ita communiter DD. quos retuli *de cenſuris loco cit. n. 4. tom. 1.* quibus adde Azorium *tom. 1. lib. 8. cap. 19.* Comitulum *lib. 1. quæſt. 21. & 55. & lib. 5. quæſt. 4.* Coninchum *de ſacramentis tom. 2. diſp. 8. num. 90. & ſeqq.* Regioaldum *lib. 1. num. 58. & ſeqq.* Duardum *hoc lib. 3. §. 2. qu. 2.* Alterium *lib. 1. diſp. 60. col. 4.* Graffium *lib. 1. par. 1. cap. 11.*

Ex dictis ſequitur primò, eum ab excommunicationibus Bullæ à quolibet ſacerdote abſolvi poſſe, cui mors imminet ob incendium, ob prælii conflictum, ob vulnus, ob invaſionem inimicorum, ob gravem morbum, ob judicis ſententiam, ob partum proxime futurum in fœmina, quæ alias non peperit, aut quæ alias cum vitæ periculo peperit, ob periculoſam navigationem, ſeu naufragium. Et hoc verum videtur, etiamſi navigatio propria ſponte ſuſcepta ſit: poſito enim quod moraliter inchoaverit navigationem ſatis periculoſam, à qua antea abſtinere poterat, dicitur in probabili, & proximo mortis periculo exiſtere. Hoc pacto intelligendum cenſeo Graffium, Duardum, & alios *locis cit.*

Secundo, damnatum ad triremes non poſſe ab excommunicationibus à quolibet ſacerdote abſolvi; quia hic non dicitur in proximo mortis periculo exiſtere, niſi gravis tempeſtas laboratur. Ita Sanchez in opere morali *lib. 1. c. 13. n. 4.* Duard. *l. 3. §. 2. q. 2. n. 5.* quidquid in contrarium dicat Emanuel Sà *verb. abſolutio n. 4.*

12 Secundò dubium eſt, utrum exiſtens in articulo mortis abſolvi poſſit ab excommunicationibus in Bulla contentis, etiamſi articulus mortis in Bulla non exciperetur.

Reſpondeo poſſe. Ratio eſt, quia in articulo mortis nulla eſt caſuum reſervatio, ex Tridentino *ſeſſ. 14. cap. 7.* tum quia hic caſus cenſeretur ſaltem tacitè, & per epikejam exceptus: non enim præſumendum eſſet, Summum Pontificem voluiſſe abſolutionem à cenſuris cum tanto fidelium periculo reſervare, & abſolvendi facultatem ſacerdotibus adimere. Ita Ugolinus *hic verſ. niſi in mortis articulo §. 1.* Duardus *hic lib. 3. §. 2. q. 3.* & alii.

13 Major difficultas eſſe videtur, utrum Summus Pontifex poſſit excommunicationum abſolutionem ità reſervare, ut nullus omninò poſſit abſolutionem in articulo mortis conferre: & ſi conferat, irrita ſit. Reſpondeo id non eſſe faciendum, quia impietatem redoleret: verùm ex ſuppoſitione, quod fieret, irrita eſſet abſolutio. Ratio eſt, quia ſine juriſdictione validè conferri non poteſt abſolutio: ſacerdotes autem in tali eventu juriſdictionem non haberent: non enim illam haberent ex jure divino, quia poteſtas juriſdictionis confertur ab Eccleſia, ſeu à Chriſto, mediante Eccleſia, ut patet ex dictis de ſacramentis *in tractatu de pœnit. diſp. 5. q. 7. ſection. 5. p. 1. n. 7. & 8. & p. 4. §. 1. num. 9. & ſeqq. tom. 1.* neque illam haberent ab Eccleſia: quia Summus Pontifex ex facta ſuppoſitione illam ſibi ſoli reſervaſſet: hæc enim eſt natura juriſdictionis delegatæ, ut acquiſita non cenſeatur, niſi legitimus ſuperior eam conferre voluerit.

14 Juriſdictio autem, quam ſimplices ſacerdotes in articulo mortis habent, eſt delegata: non enim, propriè loquendo, dici poteſt ordinaria, cum ex vi muneris ſacerdotalis præciſe non proveniat, nec ſacerdotalem characterem per ſe conſequatur: poſſet igitur Summus Pontifex, ſi vellet, facultatem abſolvendi in articulo mortis aliis ſacerdotibus auferre: quamquam id male ageret, & graviter delinqueret.

Alii verò Prælati, Summo Pontifice inferiores, non poſſunt hanc facultatem ſibi reſervare: quia huiuſmodi facultas ex conſuetudine, & conceſſione Summi Pontificis, in jure expreſſa, pendet. Prælatus autem inferior non poteſt facultatem, & conceſſionem ſuperioris independenter à ſuperioris voluntate, abrogare. Ita Duardus *loco cit. q. 4.* Sotus *in 4. diſp. 18. q. 4. art. 4. verſ. diſtinguitur*, & alii.

15 Tertio dubium eſt, utrùm non ſolum exiſtentes in articulo, ſeu proximo periculo mortis: verùm etiam detenti impedimento, ob quod Sedem Apoſtolicam, ſeu alium facultatem habentem abſolvendi ab excommunicationibus in Bulla Cœnæ contentis, adire non poſſunt; abſolvique ab alio, quam à Romano Pontifice. Ratio dubitandi pro parte negativa eſt, quia in Bulla excipitur tantummodò mortis articulus, in quo ſingulis ſacerdotibus facultas abſolvendi competit, ergò extra mortis articulum non poteſt quis ab alio, quam à Summo Pontifice, vel delegato ab ipſo, abſolutionem obtinere: nam exceptio firmat regulam in caſibus non exceptis,

l. nam

Digitized by Google

l. nam quod liquida §. fin. ff. de pecun. legat. l. cum præt. ff. de jud. & *c. 2. de conjugio leproſor.* & *c. nonne, de præſum pt.*

Ratio verò dubitandi pro parte affirmativa deſumitur ex benigna Summi Pontificis voluntate; qui non præſumitur velle caſum cum tanto fidelium incommodo reſervare. Pro ſolutione.

Advertendum eſt, aut nos hic loqui de Epiſcopis, aut de aliis ſacerdotibus. Prius dicam, quid de aliis ſacerdotibus ſentiam; deinde quid de Epiſcopis *n. 20.*

16 Reſp. igitur ſacerdotes, qui non ſunt Epiſcopi, etiamſi alias privilegium abſolvendi ab excommunicationibus Bullæ haberent, non poſſe hoc tempore ab excommunicationibus Bullæ impeditos abſolvere prætextu facultatis Apoſtolicæ. Ratio eſt, quia in Bulla revocantur omnes facultates, & indulta conceſſa, vel concedenda in genere, vel in ſpecie, & conceditur facultas abſolvendi tantummodò in articulo mortis; tum quia in Concilio Trid. *ſeſſ. 14. c. 7.* dicitur ſacerdotes nihil poſſe in caſibus reſervatis extra mortis articulum: ergo abſolvere non poſſunt impeditos, alioquin aliquid poſſent extra mortis articulum.

17 Rogabis, utrum habentes privilegia circa caſus reſervatos, & cenſuras, poſſint, præciſo Bullæ decreto, in quo privilegia revocantur, ab excommunicationibus Bullæ abſolvere.

Reſpondeo non poſſe, ut patet ex decreto Clementis VIII. ex declaratione Congregationis Eminentiſſimorum Cardinalium anno 1601. die 9. menſis Januarii, quæ incipit, *Sacra Congregatio*, & in alia ejuſdem Congregationis declaratione edita anno 1602. die 26. Novembris, quæ incipit, *Cum autem dubia*, ac denique in alia, quam Paulus V. in confirmationem decreti Clementis VIII. & præcedentium Sacræ Congregationis declarationum edi præcepit anno 1607. die 7. Januarii. Quæ declaratio, & decreta referuntur à Naldo *verbo caſus reſervatus, poſt num. 14.* à Stephano Quaranta *verbo caſus reſervati*, Gambarupta *de caſibus reſervat. c. 3 num. 5* & à Duardo in Bulla Cœnæ *lib. 3. §. 2. q. 1. n. 16.* in quibus decretis, & declarationibus revocantur omnia privilegia ante conceſſa, ibi, *Jubet, ac præcipit, ne quis prætextu privilegiorum, indultorum, aut facultatum generaliter, vel ſpecificè, ſcripto, aut viva vocis oraculo, ab ullo ex caſib. aliquo, vel dubiè in Bulla Cœnæ contentis, aut alias à Sede Apoſtolica reſervatis, vel reſervandis nullo caſu, etiam neceſſitatis, vel impedimenti, niſi in mortis artic. abſolutionis beneficium de cætero impendere audeat.*

Circà iſta decreta, ſeu declarationes.

18 Advertendum eſt primò, in ipſis non ſolum revocari privilegia omnia quibuſcunque locis, vel perſonis conceſſa ad abſolvendum à cenſuris in Bulla Cœnæ; verùm etiam revocari privilegia abſolvendi ab excommunicatione contracta ob percuſſionem Clericorum, vel violationem clauſuræ Monialium ad malum finem, ob violationem immunitatis Eccleſiaſticæ, juxta conſtitutionem Gregorii XIII. quæ incipit, *cum alias nonnulli*, ob provocationem, & pugnam in duello, juxta Tridentinum, & conſtitutionem Gregorii XIII. quæ incipit, *ad tollendum*, ob ſimoniam realem ſcienter contractam, ac etiam ob confidentiam beneficialem. Denique revocantur privilegia abſolvendi à caſibus, quos Ordinarii locorum ſibi reſervarunt, vel in futurum reſervabunt, ut clare conſtat ex ipſiſmet decretis, & declarationibus.

Petes, utrùm habentes privilegia poſſint ab aliis cenſuris abſolvere, exceptis caſibus proximè narratis.

Reſp. poſſe, juxtà privilegii tenorem. Ratio eſt, quia nullus afferri poteſt textus, in quo privilegia in hac parte revocata ſint.

Neque obſtat decretum Pauli V. ubi ſimpliciter revocari videntur privilegia abſolvendi à caſibus Sedis Apoſtolicæ, vel ordinariis locorum reſervatis.

Reſpondeo enim decretum Pauli V. ſeu Congregationis Cardinalium, editum eſſe in confirmationem decreti Clementis VIII. ejuſdemque declarationis; conſequenter intelligendum, & limitandum eſſe ad caſus in præfato Clementis decreto, & declaratione contentos, & in hoc decreto clariùs explicari.

19 Neminem poſſe, prætextu privilegii abſolvere, non ſolum à caſibus reſervatis, non habentibus adnexam excommunicationem, verùm etiam ab habentibus adnexam excommunicationem. Cùm in decreto Clementis VIII. mentio fieret de caſibus reſervatis dubitabatur, an illud intelligendum etiam eſſet de cenſuris ab Epiſcopo latis, & reſervatis. Ita reſpondit Sacra Congregatio de hac re conſulta, teſte Duardo *hic lib. 3. §. 2. q. 1. n. 33.*

Quamquam nonnulli arbitrantur privilegia ſimpliciter revocata fuiſſe non ſolùm, quoad omnes cenſuras, & caſus Ordinariis locorum reſervatos; verum etiam quoad alias omnes cenſuras Sedi Apoſtolicæ reſervatas.

20 Advertendum ſecundò in prædictis decretis, ſeu declarationibus ſermonem eſſe de ſacerdotibus per univerſam Italiam extra Urbem commorantibus, & approbatis ad confeſſiones, & abſolutiones, prætextu privilegii Apoſtolici, non verò de exiſtentibus Romæ, aut extra Italiam, ut patet ex illis verbis, *ſacerdotibus omnibus tam ſæcularibus, quam regularibus per univerſam Italiam extrà Urbem degentibus ad confeſſiones audiendas probatis*. Ex quo patet ſacerdotes in Urbe, aut extra Italiam degentes, poſſe etiam à prædictis caſibus abſolvere virtute privilegiorum ipſis conceſſorum, ſpectatis verbis uniuſcujuſque privilegii, exceptis tamen caſibus Bullæ Cœnæ; quia in illa indefinitè revocantur omnia privilegia, in quibus in genere, vel in ſpecie facultas datur abſolvendi à caſibus Bullæ Cœnæ; niſi caſus Bullæ in individuo exprimantur, ut notabili proximè ſequenti adnotabo. Addo in prædictis decretis mentionem non fieri de Epiſcopis, & facultatibus ab ipſis conceſſis; quia iſta decreta facta ſunt potius ad ſervandam, quam ad minuendam Epiſcoporum auctoritatem.

21 Advertendum tertiò in prædictis decretis, ſeu declarationibus non revocari privilegia conceſſa ad abſolvendum à caſibus in individuo expreſſis; ut ſi in privilegio facultas detur abſolvendi ab excommunicatione in cauſa duelli contracta, vel ob falſificationem litterarum Apoſtolicarum, &c. Ratio eſt, quia in decreto Clementis VIII. revocantur privilegia in genere, vel in ſpecie conceſſa: non autem in individuo, ibi, *generaliter, vel ſpecificè*. Nomine autem *individui* hoc in loco non appello ſimpliciter caſum ſingularem, qui jam contingit; ſed caſum in Bulla particulariter expreſſum, ut falſificationem litterarum Apoſtolicarum, impoſitionem vectigalium, &c. Ex dictis igitur conſtat, ſacerdotes non poſſe hoc tempore abſolutionem cenſurarum Bullæ conferre iis, qui Romam ob legitimum impedimentum adire non poſſunt.

22 Major difficultas eſt, utrùm Epiſcopus, vel alius ab Epiſcopo delegatus poſſit à caſibus in Bulla Cœnæ reſervatis abſolutionem conferre, quoties is, qui cenſura irretitus eſt, laborat aliquo impedimento, ob quod Romam phyſice vel moraliter adire non poteſt, injuncto præcepto delinquenti præſentandi ſe Summo Pontifici, quam primum poterit.

Reſp. multos DD. affirmativè reſpondere. Ratio eſt, tum quia hic caſus per EpiiKeiam exceptus videtur: cum enim Summus Pontifex cenſurarum abſolutionem reſervet in utilitatem fidelium, non præſumitur velle beneficium abſolutionis illi denegari, qui legitimum habet impedimentum, ob quod ad Summum Pontificem ſe conferre nequit, tum quia *in c. ea noſcitur, c. de his, & c. eos, qui de ſentent. excommunicat. in 6.* expreſſis verbis in genere dicitur, eos, qui ob mortis articulum, vel ob aliud legitimum impedimentum, ad illum, à quo alias de jure abſolvendi fuerant, recurſum habere nequeunt, poſſe ab alio à ſententia canonis, vel hominis abſolvi: tum quia dum Summus Pontifex intendit cenſuras reſervare, etiam in caſu legitimi impedimenti, ſolet id exprimere, ut in decreto Clementis VIII. quod ſuperius allegavi *num. 17.* Ita Ugolinus *hic verſ. niſi in mortis art. §. 4. num. 1.* Duardus *hoc lib. 3. §. 2. q. 8. num. 9. & ſeqq.* Panormitanus *in c. de cætero num. 1. de ſent. excommunic.* Alterius *lib. 5. diſp. 22. c. 2.* Navarrus *in manuali c. 27. num. 89.* Sanchez *in opere morali, lib. 2. c. 13. num. 36.* (ubi ſolum excepit excommunicationem ob hæreſim contractam.) Coriolanus *hic de abſolutione, num. 4.* & alii quamplures apud præcit. DD. omiſſis iis, quos retuli *de cenſuris in genere, diſp. 1. q. 3. punct. 2. n. 4. col. 4. verſ. reſpondeo tom. 1.*

23 Legitimum autem impedimentum quis habere cenſetur, quoties abſolute, aut ſine gravi ſuo, vel aliorum damno, ſeu periculo Romam adire non poteſt, & probabiliter timet hujuſmodi impedimentum diuturnum fore. Ita Ugolinus *loc. cit. §. 4. num. 2.* Duardus *loco cit. num. 26.* Alterius *loc. cit. q. 2. col. 14 & ſeqq.* Coriolanus *loco cit. n. 4.* & alii.

Ego vero probabilius cenſeo Epiſcopum, aut alium non poſſe, per ſe loquendo, hoc tempore abſolutionem excommunicationum Bullæ conferre habenti legitimum impedimentum, ob quod Romam adire non poteſt. Ratio eſt, tum quia in Bulla excipitur tantummodo articulus mortis, in quo cuilibet ſacerdoti facultas abſolvendi competit; ergo non licèt abſolutionem conferre laboranti legitimo ſolum impedimento; tum quia uſu ita receptum arbitror; tum quia contrarium nullo jure ſufficienter probatur, nec ſuffragatur in hoc caſu EpiiKeia; quia expreſſe conſtat de contraria Summi Pontificis intentione. Ita in ſimili Suarez *diſp. 23. ſect. 5. num. 27.* Innocentius *in c. quamvis, de ſentent. excommun.*

Nec obſtant præcitati textus; quia *in cap. ea noſcitur, & c. de his*, non eſt ſermo de caſibus Bullæ, ſed de excommunicatione contracta ob clerici percuſſionem, & de eadem intelligendum videtur *c. eos, qui de ſentent. excomm.* in quo non datur facultas abſolvendi, ſed ſolùm decernitur, eos, qui ob mortis articulum, aut ob legitimum impedimentum abſoluti ſunt ab alio, quam ab eo, à quo fuerant abſolvendi, in excommunicationem reincidere, ſi legitimo ceſſante impedimento non ſe præſentent illi, à quo alias abſolvendi erant; tum quia, etiamſi admitterem in præcit. *c. eos, qui de ſentent. excommunicationis*, facultatem concedi ad abſolvendum legitime impeditos; nihilominus hujuſmodi facultas cenſetur in hac Bulla revocata; ſicut etiam revocatum eſſe Concilii Tridentini decretum *ſeſſ. 24. c. 6.* quoad facultatem Epiſcopis conceſſam, ſuperius oſtendi *num. 2. tom 3.*

Ex dictis patet reſponſio ad rationes in contrarium allatas ad probandam Ugolini, Duardi, & aliorum ſententiam, quam non exiſtimo improbabilem; cum ob allatas rationes, tum quia probabile eſt excommunicatum neceſſitatem habentem celebrandi, ſeu communicandi, poſſe ab excommunicatione abſolvi, antequam celebret, ut patet ex dictis *de ſacramentis, diſput. 5. q. 7. punct. 5. §. 2. num. 8. tom. 1.* ergò probabile eſt, habentem legitimum impedimentum, poſſe abſolvi; ob id dixi in mea reſponſione, *per ſe loquendo*, ut exciperem caſum gravis neceſſitatis, in quo quis abſolutione indiget, nec recurſum ad Summum Pontificem, vel ad alium facultatem abſolvendi habentem, habere poteſt, in hoc enim caſu admitti poteſt EpiiKeia; ſervata tamen magna circumſpectione, & injuncto onere pœnitenti præſentandi ſe Summo Pontifici, quam primum poterit.

Digitized by Google

24 Rogabis, utrum Vicarius Epiſcopi (ex ſententia eorum, qui putant Epiſcopum poſſe ab excommunicationibus Bullæ abſolvere habentem impedimentum, ob quod non poteſt Romam adire) poſſit impeditos abſolvere.

Reſpondeo affirmativè, ſive loquamur de Vicario ſpecialiter deputato ad abſolvendum huiuſmodi impeditum, ſive de generaliter deputato, qui Vicarius generalis vocatur.

Quod Vicarius ſpecialiter deputatus poſſit abſolvere. Ratio eſt, quia facultas abſolvendi impeditos competit Epiſcopo ratione officii, & ut dignitatis Epiſcopalis: facultas autem, quæ ratione officii competit, delegabilis eſt, ergo ſpecialiter delegatus poteſt abſolvere.

25 Specialis delegatio duobus modis contingit. Primò circa caſum ſpecialiter oblatum. Secundò circa omnes caſus Epiſcopo reſervatos. Quovis modo fiat delegatio, poteſt delegatus abſolutionem conferre, ut in ſimili Sanchez in opere morali, *lib. 2. cap. 11. num. 23.* ubi plures alios refert.

Quod verò Vicarius generalis poſſit ex vi commiſſionis generalis abſolvere. Ratio eſt, quia facultas Epiſcoporum delegabilis eſt, & privilegium generaliter conceſſum, generaliter accipiendum eſt, niſi rei gravitas ſpecificam, & individualem mentionem requirat. Ita Rodriquez, Navarr. Emanuel Sa, & alii quamplures apud Sanchez *loco cit. num. 23.*

Ex quo patet, à fortiori Vicarium generalem poſſe abſolvere à cenſuris, à quibus Epiſcopus abſolvere poteſt, ſi in facultate ei conceſſa exprimatur aliquid ex his, quæ ſpecialem mentionem requirunt; ut ſi detur facultas conferendi beneficia, deindè addatur clauſula generalis, videlicet, & omnia alia faciendi, quæ per nos poſſumus, etiamſi talia ſint, quæ ſpecialem mentionem requirant. Ita Gloſſa *in c. 2. de offic. vicar.* Duardus *lib. 3. §. 2. q. 9. n. 17.*

26 Quartò dubium eſt, quid præſtare debeat, qui in articulo mortis, aut tempore neceſſitatis, & impedimenti abſolvitur ab alio, quam à Romano Pontifice.

Reſp. teneri jurare ſe acceſſurum ad Summum Pontificem, ſeu ad eum, ad quem extrà talem caſum pertinet abſolutio, ſeque eius mandatis pariturum. Quod ſi, ſublato mortis periculo, & ceſſante impedimento, Papam, ſeu alium ſuperiorem, à quo alias abſolvi poterat, non adeat, in excommunicationem reincidit, *cap. eos, qui de ſent. excommunicationis*. Præterea tenetur cautionem pignoratitiam, vel fidejuſſoriam confeſſario illam exigendi exhibere, quoties ad ſatisfactionem pecuniariam tenetur. Hæc tamen intelligenda ſunt, modò abſolvendus poſſit juramentum, & prædictas cautiones præſtare.

De hac re vide tradita *in meo tract. de cenſuris in genere, diſput. 1. quæſt. 3. punct. 3. num. 11. & ſeqq. tom. 1.* ibi enim regulas generales tradidi, quæ huic materiæ accommodantur, & quas hic repetere neceſſe non eſt.

PUNCTUM III.

De pœnis contra abſolventes à caſibus.

1 *Abſolvere præſumens ab excommunicationibus Bullæ, excommunicationem incurrit.*

2 *Idem dic de laico, qui abſolutionem impendit fingens ſe Sacerdotem eſſe.*

3 *Confeſſarius fingens abſolvere, ſed re ipſa non abſolvens, non incurrit excommunicationem, juxta probabilem ſententiam.*

4 *Abſolvens ab excommunicationibus Bullæ ex ignorantia, non incurrit excommunicationem.*

5 *Abſolvens per metum gravem, non incurrit excommun.*

6 *Abſolvens excommunicatum à peccatis, non autem ab excommunicationibus Bullæ, non incurrit excommunic.*

7 *Abſolvens plures unica abſolutione, non incurrit plures excommunicationes.*

8 *Abſolvens ab excommunicationibus Bullæ incurrit excommunicationem, ſed reſervatam in Bulla.*

9 *Incurrit excommunicationem reſervatam in decreto Clementis VIII. ſi abſolvat prætextu privilegii.*

10 *Religioſi abſolventes ab excommunicationibus reſervatis, incurrunt excommunicationem.*

11 *Abſolvens eum, qui excommunicationem reſervatam in decreto Clementis VIII. contraxit, abſolvendo in caſibus ibi expreſſis, non incurrit excommunicationem in præfato decreto expreſſam.*

12 *Abſolvens ab excommunicationibus Bullæ non incurrit alias pœnas præter excommunicationem.*

TENOR BULLÆ.

Quod ſi fortè aliqui, contra tenorem præſentium talibus excommunicatione, & anathemate laqueatis, vel eorum alicui abſolutionis beneficium impendere de facto præſumpſerint, eos excommunicationis ſententia innodamus, gravius contra eos, ſpiritualiter, & temporaliter, prout expedire noverimus, proceſſuri.

PRius differam de pœna excommunicationis, deinceps de aliis.

PRIMA PROPOSITIO.

1 QUilibet præſumens abſolvere ab excommunicationibus Bullæ ſine debita facultate, excommunicationem incurrit. Hæc propoſitio patet ex præcitatis Bullæ verbis, in quibus excommunicatione ligantur præſumentes abſolvere contra tenorem præſentium; etiamſi abſolutio irrita ſit, utpote collata ſine iuriſdictione, & poteſtate.

Dixi, *quilibet*, ut indicarem hanc cenſuram generaliter latam eſſe contra quoſcunque præſumentes abſolutionis beneficium conferre contra Bullæ diſpoſitionem. Ex quo ſequitur primò, Epiſcopos, alioſque Prælatos, Confeſſarios, vel Clericos huic excommunicationi ſubiici, ſi abſolutionem à cenſuris Bullæ ſine debita facultate conferre præſumant.

2 Idem ſentiendum arbitror de laico, qui abſolutionem impendit ſe fingens Sacerdotem, vel clericum: aut ſi privilegium habens abſolvendi ab aliis cenſuris, & illius prætextu, etiam à caſibus Bullæ abſolvere audeant.

3 Secundò: confeſſarium, aut alium, qui fingit abſolvere, ſed re ipſa non intendit abſolvere, non affici excommunicatione Bullæ, juxta probabilem nonnullorum ſententiam. Ratio eſt, quia Summus Pontifex non videtur eos excommunicare, qui ſolùm formam abſolutionis exterius proferunt, ſed qui beneficium abſolutionis, quantum eſt ex ſe, conferre intendunt: hic autem non dicitur beneficium abſolutionis impendere, ſed jocari, deludere, vel decipere. Ita DD. ſtatim citandi. Quamquam oppoſitum non caret magna probabilitate, ut patebit ex dicendis *diſp. 2. quæſt. 9. punct. 5. numer. 15. & ſeqq. tom. 3.* dum loquar de excommunicatione lata contra religioſos abſolventes ab excommunicationibus reſervatis. Item ſi pœnitens ſciat illum, à quo abſolvitur, eſſe laicum, & nullum habere privilegium ad abſolvendum, non videtur laicus excommunicationem Bullæ incidere abſolvendo; tum quia beneficium abſolutionis non impendit, cum de jure abſolutionis, & iuriſdictionis ſpiritualis incapax ſit: conſequenter Summus Pontifex de ipſo loqui non videtur, tum quia per hujuſmodi abſolutionem non derogatur fini Summi Pontificis; quia pœnitens illa abſolutione non utetur, cum ſciat illam nullius roboris eſſe, ſeque nova abſolutione indigere, perindè ac ſi illam ab ipſo non obtineret. Idem ſentire videtur Ugolinus *hic p. 3. num. 3.* poſt Zabarellam *in Clem. 1. q. 5. verſ. ex hoc infertur, de privilegiis*, ubi laicos aliter puniendos eſſe dicit. Alterius *diſp. 22. c. 3. col. 4. verſ. dices;* Duardus *hic lib. 3. §. 3. q. 5.* Antonius de Souſa *hic cap. 24. diſp. 109. num. 4.* Hinc patet quid dicendum ſit de religioſo converſo, de moniali, aut alia fœmina, ſi abſolutionem ab ipſo impendi contingeret.

Dixi in propoſitione *præſumens*, quia Summus Pontifex non intendit excommunicatione quoſcunque ligare, ſed eos, qui præſumunt abſolvere: cenſura enim non ligat ultrà mentem conditoris verbis expreſſam.

Ex quo ſequitur primò, illum excuſari ab hac cenſura, qui ex inadvertentia, oblivione, aut ex ignorantia non craſſa huius prohibitionis abſolvit. Ita communiter DD. Ratio eſt, quia non præſumit abſolvere: præſumptio enim dolum, & ſcientiam includit.

4 Addo idem ſentiendum eſſe, ſi abſolvat ex ignorantia craſſa, & ſupina. Quamvis enim huiuſmodi ignorantia non excuſet à peccato, & à præcepti tranſgreſſione; excuſat tamen ab excommunicatione contra præſumentes lata. Ratio eſt, quia præſumptio dolum, & ſcientiam importat; præfata autem ignorantia excludit præſumptionem, eo quod laborans huiuſmodi ignorantia, ſi legem prohibentem ſciret, eam obſervaret. Ita Sanchez, Avila, & alii, quos retuli *de cenſuris in genere diſp. 1. q. 1. punct. 3. num. 18. & q. 2. punct. 1. num. 11. tom. 1.* Duardus *hic §. 3. q. 3. num. 2.* contra Alterium *hic clauſula 3. diſp. 22. c. 3. col. 3. verſ. hinc infertur*, Suarez *de cenſuris, diſp. 4. ſect. 10.* Navarrum *c. 27. num. 74.* Antonium de Souſa *hic nu. 3.* Ugolinum *hic nu. 3.* & quamplures alios arbitrantes ignorantiam craſſam, vel affectatam non excuſare.

5 Secundò illum excuſari ab hac cenſura, qui abſolutionem impendit per metum gravem, vel apprehenſum, ut gravem: nam actio, quæ per hujuſmodi metum fit, non dicitur ex præſumptione fieri. Ita Ugolinus *loco cit. num. 3.* Antonius de Souſa *hic num. 3.* Duardus *hic q. 3. num. 3.* Alterius *loco cit. col. 4. verſic. ex quo*. Hoc tamen limitari poteſt, modò intendat non abſolvere, ſed ſolum verba materialiter proferre, ut in ſimili probavi *in tractatu de cenſuris diſp. 7. q. 3. punct. 3. num. 7. pag. 554. tom. 1.* cum Suarez, Reginaldo, Henriquez, & aliis; quamquam Ugolinus, Duardus, & alii hunc caſum ſine diſtinctione admittunt.

6 Quæres primò, utrum præſumens abſolvere à peccatis; non autem ab excommunicationibus Bullæ, in excommunicationem Bullæ incidat.

Reſpondeo valdè probabiliter ſuſtineri poſſe cum Zabarella *in Clement. 1. de privilegiis num. 21. quæſt. 37.* Sylveſtro *verbo excommunicatio 7. §. 36. verſ. 8.* Ugolino *hic 3. p. c. 3. num. 3. verſ. tertiò*, abſolventem ſolùm à peccato, ob quod lata eſt excommunicatio, non verò ab excommunicatione, non affici excommunicatione Bullæ; tum quia Summus Pontifex videtur ſolum excommunicare abſolventes à cenſuris, ut colligitur ex illis verbis, *contra tenorem præſentium talibus excommunicatione, & anathemate, &c. & in §. præcedenti*, ibi, *cæterum à prædictis ſententiis, &c.* nomine autem *ſententiæ* non intelligitur peccatum, ſed excommunicatio, & una pars legis declarat aliam, *l. ut gradatim, ff. de muner. & honor.* ergo abſolvens ſolùm à peccato, non videtur obſtringi excommunicatione Bullæ; incluſio enim unius, eſt excluſio alterius, *c. nonne, de præſumpt. & l. cum prætor, ff. de jud.* & à diverſis non fit illatio, *l. Papinianus, exuli, ff. de minor.*

minor. tum quia excommunicatus non eſt incapax ſacramentalis abſolutionis, & fructus ſacramenti, ſi bona fide abſolutionem recipiat, juxta communiorem ſententiam: ergo etiam ſacerdos, ſi illam conferat, valdè confert, licèt peccet conferendo abſolutionem illi, quem novità ſacramentorum ſuſceptione ob excommunicationè repellitum quia in materia cenſurarum, utpotè pœnali, benignior interpretatio facienda eſt. *l. cum jura de reg. jur.* tum quia peccata ſub cenſura prohibita non reſervantur per ſe, ſed ratione cenſuræ; ergo abſolutio unius impendi poteſt abſque alio.

Non tamen hinc ſequitur, quòd Sacerdos graviſſimè peccet, & graves pœnas mereatur, hoc pacto abſolvendo. Præterea pœnitens non eximitur ab obligatione adeundi Summum Pontificem, vel alium legitima facultate munitum; quia excommunicationis reſervatæ vinculo adhuc detinetur.

Dixi *valdè probabiliter ſuſtineri poſſe*; quia oppoſitam ſententiam probabilem exiſtimo, eamque ſequitur Alterius *hic diſp.21.c.3.col.5. verſ. ad hanc dubitationem*, ſibi contrarius in ſimili *col.9. verſ. quartò* Antonius de Souſa *c.24. n.5.* Duardus *hic q.4. n.3.* ſibi contrarius in ſimili *hic §. 3. q.1. nu.7. verſ. item.* Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex non loquitur tantummodo de abſolvente à cenſuris, ſed de abſolvente laqueatos excommunicatione, & anathemate: qui autem irretitum excommunicatione abſolvit à peccatis, reipſa dicitur abſolvere laqueatum excommunicatione; tum quia cenſuræ per ſe non reſervantur, ſed peccata cum cenſura; tum quia ex oppoſita ſententia fieri poteſt, ut aliquod incommodum ſequatur, cum fieri poſſit, ut pœnitens ſe immunem ab excommunicatione arbitretur, & præcepta Bullæ parvipendat. Ob hanc præcipuè rationem iſtam ſententiam in praxi ſuadendam cenſeo, quoties hujuſmodi periculum imminet. Nam ad alias rationes facilis eſt reſponſio ex dictis *nuper à nobis.*

7 Quæres ſecundò, utrum qiti plures una abſolutione, ſine legitima facultate præſumit abſolvere, plures excommunicationes incurrat.

Reſpondeo ſolutionem hujus quæſiti conſtare ex dictis *de cenſuris diſp.1.q.1. puncto 5.n.2. & ſeqq. tom.1*, ubi docui unam tantummodò cenſuram incurrere. Ratio eſt, tum quia tot ſunt cenſuræ, quot ſunt tranſgreſſiones ſub cenſura prohibitæ. Qui autem unica abſolutione plures ſimul abſolvit, unicam tranſgreſſionem committit; tunc quia, qui plures clericos uno ictu percutit, unam excommunicationem contrahit, ut ibid. docui cùm Suarez, contra Navarrum *cap.5.n.18.* Duardum *hic §.3.q.2.num.3. & ſeq.* Antonius de Souſa *hic c.24.n.5.* Ugolinum *hic num.2.* ergò etiam unam excommunicationem incurrit, qui plures unica abſolutione abſolvit. Ità Duardus, Antonius de Souſa, & alii *locis cit.* contrà Ugolinum.

8 Quæres, utrum excommunicatio, quam contrahit is qui præſumit abſolvere irretitos excommunicatione Bullæ, ſit reſervata Summo Pontifici; ſicut ſunt cæteræ excommunicationes ejuſdem Bullæ.

Reſpondeo non eſſe reſervatam. Ratio eſt, tum quia excommunicatio contra abſolventes à caſibus Bullæ ponitur poſt reſervationem factam in præcedenti §. ergò illa reſervatio extenditur ad caſus præcedentes, non verò ad hunc ſubſequentem, de cujus reſervatione nulla mentio fit in Bulla, tum quia in Bullis antiquioribus, ut in Bulla Pauli II. adiiciebantur verba, in quibus hæc cenſura reſervabatur, quæ verba hoc tempore non opponuntur; ergo ſignum eſt, Summum Pontificem nolle hanc cenſuram reſervationi ſubeſſe: mutatio enim verborum mutationem diſpoſitionis arguit, ut alibi ſæpiùs probavi. Ita Navarrus *in manuali cap.27. n.74. verſ. ſecundo*, Suarez *diſp.21. ſect.3.n.6.* Toletus *in ſumma lib.1.c.31.n.7.* Sayrus *lib.8.c.25.n.7.* Duardus *hic lib.3.§.3.q.1.n.2.* Antonius de Souſa *hic cap.24. diſp.101.n.3.* Alterius *hic diſp.22.cap.3.du.2.col.7.* Coriolanus *hic de abſolutione n.3.pag.mihi 962.* Filliucius *tract.16.c.7.q.8.nu.124.* contra Ugolinum *hic n.4. verſic. quod ſi fortè.* Cajet. *in ſumma verbo excommunicatio c.77.* Vivaldum *hic ſub finem, n.140.* in antiquioribus, & alios.

Obiicies primò, excommunicationes Bullæ ſunt ab homine latæ: excommunicationis autem ab homine latæ abſolutio reſervata eſt conditori excommunicationis, vel ejus ſuperiori, *cap. paſtoralis, de offic. ordin.*

Reſpondeo 1. excommunicationes Bullę latas eſſe à jure, facultas autem abſolvendi ab excommunicationibus jure latis, jure communi competit cuilibet confeſſario approbato, niſi addita ſit reſervatio, *c. nuper, de ſentent. excommunicationis.*

Reſpondeo ſecundò, etiamſi admitterem excommunicationes Bullæ ab homine latas eſſe, nihilominus dicendum eſſet, latas eſſe per ſententiam generalem: excommunicationes autem latæ per ſententiam generalem aſſimilantur excommunicationibus à jure latis, quoad abſolutionem, ut pluribus docui *de cenſuris in communi diſput. 1. quæſt. 3. punct. 1. n. 1. & ſeqq. tom. 1.*

Obiicies ſecundò *in extravag. etſi Dominici*, quæ eſt ultima in ordine, *de pœnit. & remiſſ.* impoſita eſt excommunicatio contrà communicantes quinque vota, & abſolventes à caſibus Bullæ, & nonnullis aliis, quæ excommunicatio eſt reſervata: cum enim Summus Pontifex in prædicta extravaganti interdixiſſet abſolutionem à prædictis caſibus impendi, hæc verba ad finem extravagantis ſubjungit, *contrafacientes excommunicationis ſententiam incurrant, à qua, niſi in mortis articulo, ab alio, quàm à Romano Pontifice, abſolvi non poſſunt.*

Reſpondeo Summum Pontificem ibi loqui ſolum de abſolvente prætextu facultatum à Sixto IV. illius extravagantis conditore conceſſarum, ut patet ex ipſamet extravagante, quæ facultates, ſeu confeſſionalia jam expirarunt.

Obiicies tertiò, Summus Pontifex in Bulla ſibi reſervat alias pœnas inferendas; ergo etiam ſibi reſervare videtur præfatæ excommunicationis abſolutionem.

Reſpondeo negando conſequentiam: quamvis enim Summus Pontifex reſervet ſibi facultatem imponendi alias pœnas, & poſſit etiam ſibi abſolutionem iſtius excommun. reſervare; re ipſa tamen iſtam abſolutionem ſibi in Bulla non reſervat; aliud enim eſt excommunicationem, & ejus abſolutionem ſibi reſervare: aliud reſervare ſibi facultatem reſervandi, & alias pœnas inferendi. Hoc ſecundum fecit Summus Pontifex, non primum.

9 Sed modo difficultas eſt primò utrum excommunicatio, quam contrahit præſumens abſolvere ab excommunicationibus Bullæ, ſaltem reſervata ſit vi decreti Clementis VIII. quòd incipit *Sacra Congregatio*, licet in Bulla reſervata non ſit.

Duardus *lib.3.§.3.q.1.nu.5.* abſolutè dicit incurrere cenſuram vi præfati decreti reſervatam; Antonius verò de Souſa *hic ca.24. diſp.101.n.4.* abſolute dicit non eſſe reſervatam, ſed à quolibet confeſſario auferri poſſe.

Ego reſpondeo diſtinguendo, ſi abſolvens abſolvit prætextu facultatum, & privilegiorum à Sede Apoſtolica conceſſorum, excommunicationem in prædicto decreto reſervatam incurrit, modo abſolvens ſit ſacerdos in Italia exiſtens extra Urbem; ſic enim clarè colligitur ex prædicto decreto: ſi verò non abſolvit prætextu privilegii, ſed ex malitia, vel humano reſpectu, vel ex culpabili negligentia, cenſeo non incurrere cenſuram in eo decreto reſervatam, quia in eo ſermo eſt de præſumentibus abſolvere prætextu privilegiorum, & facultatum. Ità Suarez *diſp.22. ſect.5.n.29. ad finem*, Filliucius *tract.14.c.7.q.8.n.124. & tract.15.c.7.q.8.n.181.*

Hinc patet, quandonam ſimplex confeſſarius jure communi poſſit ab hujuſmodi excommunicatione abſolvere: poteſt enim in ſecundo caſu, non verò in primo; quidquid in contrarium dicant Antonius de Souſa, & Duard. *loco cit.n.10.* Addit Duardus *loc.cit n.7.* Religioſos privilegiatos affici excommunicatione abſolvendo; nam quicunque religioſi non privilegiati, qui præſumunt abſolvere excommunicatos à canone, vel à ſententiis per ſtatuta provincialia, vel ſynodalia promulgatis, exceptis caſibus in jure expreſſis, vel per privilegia Sedis Apoſtolicæ conceſſis, incurrunt excommunicationem Summo Pontifici reſervatam *in Clement. religioſi, de privileg. & exceſſ. privileg.* cujus expoſitio conſuli poteſt apud Cajetanum *verb. excommunicatio, cap.64.* apud Sanctum Antonium *3. part. tit. 24. cap. 54.* apud Suarez *diſp. 22. ſect. 5. num. 28.* Apud Alterium *hic diſp. 22. cap. 3. dub. 3.* & apud Filliuc. *tract. 15. cap. 8. quæſt. 1.*

Verùm iſta additio, & ampliatio in hoc caſu mihi non probatur, ſi loquamur de religioſis abſolventibus excommunicatum, qui non abſolvit prætextu privilegii Apoſtolici; cum enim excommunicatio, de qua loquimur, reſervata non ſit, poteſt jure communi à quolibet confeſſario facultatem habente abſolvendi à mortalibus auferri, *c. nuper. de ſent. excomm.* nec Summus Pontifex cenſetur religioſis hanc facultatem auferre, quia non videtur prohibere religioſis legitimæ poteſtatis uſum, ſed uſurpatæ juriſdictionis abuſum: cuilibet autem ſacerdoti habenti facultatem abſolvendi ab excommunicationibus non reſervatis, *c. nuper citato.*

Ad Clementinam citatam reſpondeo ibi excommunicari religioſos abſolventes ſine debita facultate ab excõmunicationibus reſervatis per canones, aut Concilia Provincialia, vel Synodalia; non autem abſolventes à non reſervatis, ut clarè colligitur ex illis verbis, *qui excommunicatos à canone*; præterquam in caſibus à jure expreſſis, vel per privilegia Sedis Apoſtolicæ conceſſis eiſdem, vel à ſententiis per ſtatuta provincialia, aut ſynodalia promulgatis, excommunicationis ſententiam incurrunt ipſo facto per Sedem Apoſtolicam duntaxat abſolvendi.

11 Secundò difficultas eſt, utrùm abſolvens ſine privilegio eum, qui excommunicationem contraxit, eo quod abſolverit prætextu privilegii à caſibus Bullæ, incurrat excommunicationem præfati decreti Clementis VIII. Ratio dubitandi eſt; quia in præfato decreto excommunicantur præſumentes abſolvere ab excommunicationibus, ſeu caſibus in Bulla Cœnæ contentis: hæc autem excommunicatio in Bulla Cœnæ continetur.

His non obſtantibus probabilius cenſeo, non incurrere excommunicationem in præfato decreto expreſſam, & reſervatam. Ratio eſt, quia in eo decreto excommunicantur præſumentes abſolvere in caſibus in Bulla Cœnæ reſervatis, aut in futurum reſervandis: vel ab aliis quinque caſibus ibi expreſſis: prædicta autem excommunicatio non eſt caſus in Bulla Cœnæ reſervatus, ſed in decreto Clem. VIII.

Hinc patet reſponſio ad rationem dubitandi.

Addo ſacerdotem ſæcularem abſolventem à cenſuris ſine debita facultate non incurrere excommunicationem, excepta excommunicatione à caſibus Bullæ, & à caſibus decreti Clementis VIII. Ratio eſt, quia nullibi extat excommunicatio contra ſacerdotes ſæculares. Ita Sayrus *li.3.c.29.n.27.* Vivaldus *in expoſit. Bullæ n.143.* Alterius, Filliucius, & alii *locis cit.*

Dico *contrà Sacerdotes ſæculares*; nam contra regulares abſolventes ab excommunicationibus reſervatis lata eſt excommunicatio *in Clem. religioſi, de privileg.*

Ex dictis colligitur primò, abſolventem ſine legitima facultate ab ex-

Digitized by Google

c excommunicationibus in Bulla expreſſis incurrere ex vi Bullæ ex-
communicationem Bullæ non reſervatam, modò non abſolvat prætex-
tu privilegii; abſolvens enim prætextu privilegii Apoſtolici incurrit excommunicationem Papæ reſervatam in decreto Clementis VIII.

Secundò abſolventem ſine legitima facultate illum, qui excommunicationem reſervatam contraxit, eo quod abſolutionem prætextu privilegii contulerit contrà decretum Clementis VIII. in caſibus in eo expreſſis, non affici excommunicatione decreti Clementis VIII. quia hic non dicitur abſolvere à caſibus Bullæ, & ab aliis in eo decreto expreſſis. Idem dic de ſacerdote ſæculari, qui abſolvit excommunicatos ob alias cauſas, quàm ob expreſſas in præfato decreto; quamvis enim graviſſime peccet, & invalide abſolvat; jure tamen communi lata non eſt excommunicatio contra abſolventem ab excommunicationibus, exceptis caſibus Bullæ Cœnæ, & aliis in præfato decreto Clement. VIII. contentis, ſuprà à me enumeratis, exceptis etiá religioſis abſolventibus ab excommunicationibus reſervatis, ut dictum eſt ad calcé primæ difficultatis *n.* 6. Quamquam Filliuc. *tract.* 15. c. 7. *q.* 8. *num.* 181. cum aliis ſimpliciter exiſtimat abſolventem à caſibus Papalibus, vel reſervatis Ordinario, excommunicationem incurrere.

Dixi, *jure commun*i, ut adverterem in aliquibus locis a jure particulari latam eſſe excommunicationem, ut in provincia Mediolanenſi, in qua contra præſumentes abſolvere à caſibus reſervatis lata eſt excommunicatio ipſo facto, & contrà eos, qui hoc faciunt prætextu privilegii, impoſita eſt ſuſpenſio in Concilio Provinciali V. *quæ pertinent ad pœnit. ſacramentum*, t. *cum pro temporum ſynod. diœceſ. c.* 18.

SECUNDA PROPOSITIO.

12 PRæter excommunicationem nulla pœna ipſo facto imponitur abſolventibus ab excommunicationibus Bullæ, ſed Summus Pontifex alias pœnas ſpirituales, & temporales, ſuo arbitrio decernendas minatur, & jure quidem antiquo in Bullis addebatur ſuſpenſio ab officio prædicandi, legendi, audiendi confeſſiones & miniſtrandi ſacramenta, ſed hoc tempore ſublatæ ſunt, & judicio Summi Pontificis, prout ipſe expedire judicaverit, reſervantur.

PUNCTUM IV.

De iis, quæ obſervanda ſunt in abſolutione ab excommunicationibus Bullæ recipienda ab eo, qui excommunicationem contraxit, ut abſolutio ſubſiſtat.

1 *Abſolvendus ab excommunicatione Bullæ propoſitum habere debet non relabendi.*

2 *Abſolutio ſolemnis eſt illa, quæ fit ſervatis cæremoniis, & recitatis precibus præſcriptis ab Eccleſia in Rituali.*

3 *Solum Sacerdos poteſt ſolemnem abſolutionem conferre regulariter loquendo.*

4 *Abſolutio, quæ ad actum aliquem gerendum conferri ſolet, non prodeſt obſtricto excommunicatione Bullæ.*

5 *Abſolutio, quæ ad aliquem actum gerendum cum reincidentia confertur, non prodeſt in ſequentibus caſibus nimirum in caſu hæreſis; inſordeſcentia in cenſura per annum, & in caſibus à Julio III. expreſſis; hoc eſt quando quis non obtemperat rei judicatæ; agitur de incendiariis; violatoribus Eccleſiarum; falſificatoribus, & falſificari procurantibus litteras, & ſupplicationes Apoſtolicas, illiſque utentibus; receptatoribus; ac eorum fautoribus; res prohibitas ad infideles deferentibus violatoribus Eccleſiaſticæ libertatis; de non obtemperantibus via facti, auſu temerario Apoſtolicis mandatis; de impedientibus nuncios, vel executores Sedis Apoſtolicæ, & eius Officialium eis commiſſa exequentes; ſi excommunicati à jure vetitum ab homine propter præmiſſa per quatuor menſes ſententiam excommunicationis ſuſtinuerint.*

6 *Abſolvendus ab excommunicatione ob decreta propter libertatem Eccleſiaſticam debet proponere illa non ulterius committere, decreta revocare, & de archiviis, ſeu capitularibus locis, ac libris delere, & caſſare; ultimò Summum Pontificem de hujuſmodi revocatione certiorem facere.*

7 *Archivia, ſunt ea loca in quibus ſcriptura ſervantur; capitularia ſunt libri ſtatutorum, in quibus eorum capitula referuntur.*

8 *Statuta publicè revocantur; per edicta in locis publicis affixa, vel voce præconis edicentis populo cui innotuerant ſublata eſſe, aut pleno Senatu.*

9 *Publicantes decreta contrà libertatem Eccleſiaſticam, illa revocare non tenentur, dum abſolutionem obtinere intendunt.*

10 *Tolerantia Summi Pontificis non excuſat facientes ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam.*

TENOR BULLÆ.

Declarantes, & proteſtantes quamcumque abſolutionem, etiam ſolemniter per nos faciendam, prædictos excommunicatos ſub præſentibus comprehenſos, niſi prius à præmiſſis cum vero propoſito ulterius ſimilia non committendi deſtiterint, ac quoad eos, qui contrà Eccleſiaſticam libertatem, ut præmittitur, ſtatuta fecerint, niſi prius ſtatuta, ordinationes, conſtitutiones, pragmaticas, & decreta hujuſmodi publicè revocaverint, & ex archiviis, ſeu capitularibus locis, aut libris, in quibus annotata reperiuntur, deleri, & caſſari, ac Nos de revocatione hujuſmodi certiores fecerint, eos non comprehendere, nec eis aliter ſuffragari, quin etiam per hujuſmodi abſolutionem, aut quoſcunque alios actus contrarios tacitos, vel expreſſos, ac etiam per patientiam, & tolerantiam noſtram, vel ſucceſſorum noſtrorum quantocumque tempore continuatam, in præmiſſis omnibus, & ſingulis, ac quibuſcumque juribus Sedis Apoſtolicæ, ac S. R. E. undecumque, & quandocumque quæſitis vel quærendis, nullatenus præjudicari poſſe, aut debere.

IN Bulla primo loco proponitur, quid agere debeant ſinguli ab excommunicationibus Bullæ abſolvendi.

Secundò, quid faciendum ſit ab iis, qui ſtatutum in præjudicium libertatis Eccleſiaſticæ condiderunt.

PRIMA PROPOSITIO.

1 ABſolvendus ab excommunicatione ob delictum in Bulla prohibitum contracta, verum propoſitum habere debet, ſimilia in poſterum non committendi, alioquin abſolutio non tenet. Hæc propoſitio clare conſtat ex præcitatis Bullæ verbis, in quibus habetur abſolutionem aliter non ſuffragari.

Ex quo ſequitur illum, qui abſolutionem ab hæreſi obtinet, fingens ſe converſum, aut voluntatem non habens non relabendi, non remanere abſolutum; quia non deſiſtit à crimine Bullæ cum vero propoſito ulteriùs ſimilia non committendi. Idem dic de eo, cui abſolutio impenditur ob uſurpationem bonorum Eccleſiaſticorum, ſed illa reſtituere non intendit.

Hæc propoſitio ampliatur non ſolùm in abſolutione privata, verùm etiam in publica, & ſolemni; quia textus noſter de quacunque abſolutione loquitur.

2 Solemnis abſolutio eſt illa, quæ fit ſervatis cæremoniis, & recitatis precibus, quæ pro hujuſmodi abſolutione præſcribuntur ab Eccleſia in Rituali, & *in c. cùm aliquis* 11. *q.* 3. & *c. à nobis* 2. *de ſent. excomm.*

Abſolutio verò non ſolemnis eſt illa, quæ ſine præfatis cæremoniis impenditur.

3 An autem ſolemnis abſolutio ab alio impendi poſſit, quam a Sacerdote, diſſenſio eſt inter DD.

Sayrus enim *de cenſuris lib.* 2. *c.* 21. *n.* 1. *ad finem*, Duardus *lib.* 3. §. 4. *q.* 2. *n.* 1. & 31. & alii communiter, teſte Sayro *loc. cit.* arbitrantur hujuſmodi abſolutionem nonniſi à Sacerdote impendendam eſſe. Ratio hæc eſſe poteſt, quia in ſolemni abſolutione impendenda adhiberi ſolet ſtola, & quædam orationes recitantur, quæ ad Sacerdotem pertinent. Contrarium ſentire videtur Covarruvias *in cap. alma mater p.* 1. §. 21. *n.* 10. *de ſentent. excommunic. lib.* 6. Ratio eſt, quia judex, qui excommunicationem tulit, ſolemniter abſolvere poſſe videtur; ſicut publice excommunicat; par enim eſt poteſtas ligandi, & abſolvendi. *l. quæ condemnare, ff de regul. jur.* & *cap. verbum, de pœnit. diſtinct.* 11. ſed fieri poteſt, ut ſuperior, qui excommunicationem tulit, non ſit Sacerdos; ergo neceſſe non eſt, ut ſolemnis abſolutio à Sacerdote conferatur.

Ego ſentio, regulariter loquendo, abſolutioné ſolemnem a Sacerdote impendendam eſſe, quia hic eſt uſus, & praxis Eccleſiæ. Quamquam aliquando impendi poteſt à non Sacerdote, ut quando Summus Pontifex alicui prælato ſacerdotali ordine non inſignito facultatem ſolemniter abſolvendi concedit, aut quando publicæ utilitati expedire judicat per ſe ipſum abſolvere: in his tamen caſibus Prælatus, ſeu judex omittere debet cæremonias, quæ Sacerdotibus, initiatis ordine ſacro competunt, ut ſunt delatio ſtolæ, Dominus vobiſcum, & ſimilia. Hoc pacto conciliari poſſunt præcitatæ ſententiæ.

4 Quæres, utrùm irretito excommunicatione Bullæ ſuffragetur abſolutio illa, quæ ad actum aliquem gerendum, vel ad validitatem conſecutionis reſcripti Apoſtolici confertur cum clauſula conſueta, ad effectum præſentium dumtaxat conſequendam, &c.

Duardus *hic* §. 4. *q.* 3. *n.* 6. *& ſeqq.* aſſerit hujuſmodi abſolutionem ſuffragari, etiamſi is, qui abſolutionem conſequitur, propoſitum non habeat ſimilia non committendi; exceptis tamen nonnullis caſibus, ad quos abſolutio cum prædicta clauſula ex juris diſpoſitione non extenditur de quibus infra.

Ego verò probabilius cenſeo hujuſmodi abſolutionem non ſubſiſtere non ſolùm in caſibus in jure exceptis: verùm etiam in aliis caſibus, in quibus excommunicatio Bullæ contracta eſt. Ducor hac ratione; quia Summus Pontifex in hac Bulla irritam reddit quamcumque abſolutionem, niſi verum propoſitum adſit, ſimilia in poſterum non committendi: præfata autem abſolutio, eſt aliqua abſolutio, licet non ſit totalis.

5 Rogabis, quinam ſint illi caſus, in quibus abſolutio cum prædicta clauſula non prodeſt. Reſpondeo plures à Doctoribus aſſignari. Primò aſſignatur hæreſis *c. excommunicamus*, §. *credentes*, *de hæret.* Secundò aſſignantur caſus inſordeſcentiæ in cenſuris per annum, aut perſiſtentiæ in excommunicatione per quatuor menſes, in caſibus à Julio III. expreſſis in quadam conſtitutione, quæ in hæc verba refertur: (Statuit, & ordinavit hujuſmodi abſolutionem non ſuffragari non parentibus rei judicatæ, incendiariis violatoribus Eccleſiarum, falſificatoribus, & falſificari procurantibus litteras, & ſupplicationes Apoſtolicas, & illis utentibus, receptatoribus, & fautoribus eorum, ac res vetitas ad infideles deferentibus, violatoribus Eccleſiaſticæ libertatis via facti, auſu temerario Apoſtolicis mandatis non obtemperantibus, & nuncios, vel executo-

Digitized by Google

res Sedis Apoſtolicæ, & ejus officialium eis commiſſa exequentes impedientibus, qui propter præmiſſa, vel aliquod eorum excommunicati à jure, vel ab homine per quatuor menſes ſcienter excommunicationis ſententiam huiuſmodi ſuſtinuerint, & generaliter quibuſcumque aliis, qui cenſuris aliquibus, etiam aliis, quam ut præfertur, quomodolibet ligati in illis per annum continuum inſorduerint.) Vide Rebuffum *in praxi benef. in declarat. nova praxis, §. teque abſolventes*, Mandoſium *in tract. de ſignat. grat. tit. de abſol. de excomm. propè finem*, Duardum *hic lib. 3. §. 4. qu. 3. n. 6. & ſeq.* Ugolinum *hic 3. part. c. 4. n. 3.* Alterium *diſp. 22. lib. 5. c. 4. colum n. 4. verſ. qua abſolutio.*

SECUNDA PROPOSITIO.

6 QUi ſtatuta, ordinationes, vel decreta contra libertatem Eccleſiaſticam fecerunt, non ſolum propoſitum ſimilia non committendi habere debent, verum etiam prædictas ordinationes, ſeu decreta debent revocare, & de archiviis, ſeu capitularibus locis, aut libris, in quibus annotata repeciuntur, delere, & caſſare, & Summum Pontificem de huiuſmodi revocatione certiorem facere.

7 Rogabis primò, quid ſint archivia, & capitularia.

Reſpondeo, archivia ea loca dici, in quibus ſcripturæ ſervantur; capitularia verò ſunt libri ſtatutorum, in quibus ſtatuta, ſeu eorum capitula referuntur. Ita Gloſſa *in authent.* Caſſa. *C. de ſacroſanct. Eccl.* & Duard. *hic q. 4. nu. 1.*

8 Rogabis ſecundò, quomodo ſtatuta publicè revocentur, ſeu irritentur, & declarentur nullius roboris eſſe.

Reſpondeo publicè revocari per edicta in locis publicis affixa, ſeu voce præconis, edicentis populo, cui editio ſtatutorum innotuerat, huiuſmodi ſtatuta ſublata eſſe, aut etiam in conſilio, dum Senatus congregatus eſt. Ita Ugolinus *hic 4. p. c. 4. n. 4.* Duardus *hic q. 3. num. 5.* Antonius de Souſa *hic n. 2.* Alterius *hic lib. 5. diſp. 22. c. 4. col. 5. verſ. primo.*

9 Rogabis tertiò, utrum non ſolum conditores prædictorum ſtatutorum, ſeu decretorum, prædicta ſtatuta revocare debeant; verum etiam illi, qui ea publicarunt, aut illis uſi ſunt.

Reſpondeo ſolos conditores, ex vi Bullæ ad hoc onus obligari, quia Bulla loquitur ſolum de facientibus ſtatuta, pragmaticas, & decreta: quid verò de aliis ſentiendum ſit conſtat ex dictis *qu. 16. ſect. 2. punct. 4. tom. 3. num. 4. & ſeqq.* ubi docui incurri in excommunicationem *in cap. noverit de ſentent.* excommunicationis à ſcriptoribus ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam ſcribentibus, & à facientibus, ſervari ſtatuta edita contra libertatem Eccleſiaſticam, ibique etiam comprehenduntur Conſules, Rectores, & Conſiliarii locorum concurrentes ad hujuſmodi ſtatutorum editionem, ſicuti etiam ſecundum illa judicantes.

10 Quæres, utrum facientes ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam, aut alia ratione delinquentes contra Bullam, excuſari poſſint ab excommunicatione, vel tranſgreſſione Bullæ ob tolerantiam Summi Pontificis ſcientis, & contradicentis, vel ob alios actus contrarios.

Reſpondeo non excuſari; quia Summus Pontifex declarat, firmat, & omni meliori modo, quo poteſt, notum facit, (hoc n. ſignificat verbum *proteſtantes*) nolle per abſolutionem, aut tolerantiam, aut per alios quoſcumque actus juribus Sedis Apoſtolicæ, & diſpoſitioni Bullæ præjudicare.

PUNCTUM V.

De revocatione privilegiorum, conſuetudinum, & præſcriptionum.

1 *Refertur tenor Bullæ.*
2 *Conſuetudo, vel prætextus privilegii non excuſat delinquentes contra Bullam.*
3 *Privilegii revocatio à legitimo ſuperiore facta, valida eſt.*
4 *Privilegium validè revocari poteſt, etiamſi per modum contractus conceſſum ſit.*
5 *Privilegia Eccleſiæ conceſſa revocari poſſunt.*
6 *Privilegia, in quibus aliquid contra huius Bullæ diſpoſitionem conceſſum fuit, cenſentur revocata ſolum quoad ea, quæ in Bulla continentur.*

TENOR BULLÆ.

1 *Non obſtantibus privilegiis, indulgentiis, indultis, & litteris Apoſtolicis generalibus, vel ſpecialibus ſupradictis, vel eorum alicui, ſeu aliquibus aliis cuiuſcumque ordinis, ſtatus, vel conditionis, dignitatis, & præeminentiæ fuerint, etiamſi, ut præmittitur, Pontificali, Imperiali, Regali, ſeu quavis Eccleſiaſtica, & mundana præfulgeant dignitate, vel eorum Regnis, Provinciis, Civitatibus, ſeu locis a prædicta Sede, ex quavis cauſa, etiam per viam contractus, aut remunerationis, & ſub quavis alia forma, & tenore, ac cum quibuſvis clauſulis, etiã derogatoriarum derogatoriis, conceſſis, etiam continentibus, quod excommunicari, anathematizari, vel interdici non poſſint, per litteras Apoſtolicas non facientes plenam, & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi, ac de ordinibus, locis, nominibus propriis, cognominibus, & dignitatibus eorum mentionem, necnon conſuetudinibus etiam immemorabilibus, ac præſcriptionibus quantumcumque longiſſimis, & aliis, quibuslibet obſervantiis ſcriptis, vel non ſcriptis, per quæ contra hos noſtros proceſſus, ac ſententias, quo minus includantur in eis, ſe juvare valeant, vel tueri. Quæ omnia quoad hoc eorum omnium tenores, ac ſi ad verbum nihilo penitus omiſſo inſererentur, præſentibus pro expreſſis habentes, penitus tollimus, & omninò revocamus, cæteriſque contrariis quibuſcumque.*

DE privilegiis, & ipſorum revocationibus alias ſufficienter egi. Propterea hic breviter ea ſolum attingam, quæ ad Bullæ intelligentiam explicabo.

Primo, utrum poſſit quis prætextu conſuetudinis, aut privilegii excuſari ab iis ſervandis, quæ in Bulla præſcribuntur.

Secundo, utrum valida ſit privilegiorum revocatio.

PRIMA PROPOSITIO.

2 NUllus excuſari poteſt ab iis, quæ in Bulla diſponuntur, prætextu obſervantiæ, ſeu conſuetudinis etiam immemorabilis, vel præſcriptionis, quamvis longiſſimæ, aut prætextu privilegii, ſub quacumque forma, vel cuiuſcumque perſonæ conceſſi. Ratio eſt, quia hæc omnia in hoc §. revocantur. Quibus autem verbis utendum ſit, ut privilegia ſufficienter revocata cenſeantur, conſtat ea iis, quæ tradidi *de legibus diſp. 1. q. 3. punct. 8. §. 3. n. 11. & ſeqq. tom. 2.*

Hinc ſequitur, eos, qui contra huius Bullæ diſpoſitionem delinquunt, excuſari non poſſe, etiamſi privilegium habeant ſulcitum quacumque clauſula, qua excommunicari a Papa nequeant; omnia enim privilegia in Bulla revocantur cuicumque conceſſa, & ſub quacumque forma.

Obiicies: præſcriptio jus tribuit, & conſuetudo immemorabilis vim pacti, ac tituli habet Gloſſ. *in c. ſuper quibuſdam*, Abbas *ibid. nu. 8. de verb. ſignific.* & alii communiter; ergo poteſt quis titulo præſcriptionis, vel conſuetudinis immemorabilis excuſari.

Reſpondeo negando conſequentiam; quamvis enim præſcriptio jus tribuat, dum ſubiectum capax eſt, & conſuetudo vim tituli, & privilegii inducat, nihilominus in hac Bulla revocantur, ſicut irritantur omnia privilegia, Vide ſupradicta *qu. 15. punct. 4. §. 3. per totum tom. 3.* ubi de hac re fuſius egi.

SECUNDA PROPOSITIO.

3 REvocatio cuiuſcumque privilegii, à legitimo ſuperiore facta, valida eſt, ſaltem dum juſta cauſa ſubeſt; etiamſi privilegium in remunerationem, aut per contractum oneroſum conceſſum eſſet. Ratio eſt, quia privilegium vires accipit à concedente, ergo etiam ab eo tolli poteſt, quamdiu executioni mandatum non eſt: res enim per quas cauſas naſcitur, per eaſdem diſſolvitur, & ſicut ſuperior potuit aliquem à lege eximere; ita etiam poteſt illum legi iterum ſubiicere, quoties expedire judicaverit. Ita communiter DD. quos retuli *de legibus loco cit. n. 1. & ſeqq. tom. 2.* quibus adde Alterium, Duardum, Ugolinum, & Antonium de Souſa in expoſitione huius canonis.

4 Obiicies primò; jure naturali tenemur pacta ſervare, *l. 1. ff. de pactis*; ergo tenemur privilegia per viam contractus conceſſa; cum hæc vim pacti habeant, nec auferantur ſine damno illius, cui conceſſa fuerant.

Reſpondeo pacta jure naturali ſervanda eſſe, quandiu obligant, ſeu quandiu jus naturale dictat eſſe ſervanda, ſeu quamdiu non ſuboritur juſta cauſa ad illa revocanda: jus enim naturale non ſemper obligat, ſed mutatis aliquando circumſtantiis deſinit obligare, ut docui *in tract. de legibus diſputat. 1. quæſt. 1. punct. 2. num. 9. tom. 2.* Quamvis ergo Papa nequeat privilegia per viam contractus, vel remunerationis conceſſa revocare ſine juſta cauſa, nihilominus juſta cauſa concurrente non ſolum poteſt, verum etiam aliquando tenetur; cum enim in conſcientia bono communi conſulere teneatur, obligatur etiam ea, quæ bonis communis conſecutionem impediant, auferre; ſicut ergo Princeps poteſt privatorum bona ſubtrahere ob gravem boni communis neceſſitatem, ita multò magis poteſt privilegium per modum contractus conceſſum revocare.

Et hoc à fortiori verum eſt; ſi ſuperior, qui privilegium in remunerationem, aut per contractum conceſſum revocat, aliquid aliud in compenſationem concedat, ex Panor. *in c. novit. de jud.* Decio *ibi. nu. 6.* Suarez *de legibus, lib. 8. cap. 37.* Antonio de Souſa *hic diſp. 102. num. 3.* Duardo *hic §. 5. quæſt. 1. num. 1.* Alterio *hic diſput. 22. cap. 5. ſub finem verſ. ex his.*

5 Obiicies ſecundo: Imperator, aliique Principes laici non poſſunt privilegia Eccleſiæ conceſſa revocare, Panor. *in cap. ſuper 2. num. 4. de appellat.* Suarez *lib. 4. de immunit. c. 30.* Alterio *diſp. 22. c. 5. verſ. ex his*, Duardo *hic quæſt. 1. num. 2.* & aliis, ergo neque Papa revocare poteſt privilegia laicis conceſſa, par enim videtur ratio, ut æqualitas ſervetur.

Reſp. negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia omnes Chriſti fideles ſunt Summo Pontifici ſubiecti: Eccleſia autem, & Eccleſiaſtici non ſunt ſubditi Principum laicorum, conſequenter privilegia Eccleſiæ conceſſa a laicis revocari non poſſunt, ſtatim enim ac privilegium acceptatum eſt, vim habet, & ſuum operatur effectum, nec laici in Eccleſiaſticos poteſtatem habent.

Ut hæc diſparitas facilius intelligatur, ſupponendum eſt omnia bona Eccleſiaſtica, ut ſuperius probavimus *quæſt. 19. punct. 3. §. 1. punct. 2. num. 4. & ſeqq. & ibi punct. 3. §. 1. per totum tom. 3. & ibi §. 2. num. 1. & ſeqq. to. 3.* jure divino libera, & immunia eſſe à poteſtate laica: cum autem privilegium Eccleſiæ conceſſum, ab eaque acceptatum inter bona Eccleſiæ connumeretur, ſequitur Principem laicum non poſſe privilegium Eccleſiæ conceſſum revocare; alioquin pote-

Digitized by Google

poteſtatem habere ſuper Eccleſiaſtica bona, ut benè argumentatur Suarez *loc. cit. num.* 10. Privilegium verò laicis conceſſum ab Eccleſia non ſit liberum, & immune à poteſtate Eccleſiaſtica; conſequenter ab Eccleſia revocari poteſt. Vide ſupradicta *quaſt.* 16. *punct.* 2. *num.* 3. *tom.* 3.

6 Sed modò dubium eſt, utrùm privilegia, in quibus aliquid contrà huius Bullæ diſpoſitionem concedebatur, ſimpliciter, & quoad omnia revocentur.

Reſpondeo revocari ſolùm quoad ea, quæ in hac Bulla prohibentur, utile enim per inutile non vitiatur, *de regul. iur. in* 6. Ità Sayrus *lib.* 3 *c.* 25. *n.* 10. Duardus *loc. cit.*

PUNCTUM VI.

De publicatione Bullæ.

1 *Refertur tenor Bullæ.*
2 *Publicatio Bullæ facienda eſt Romæ.*
3 *Faciens aliquem actum in Bulla prohibitum poſt publicationem Bullæ afficitur excommunicatione; etiamſi Bulla nondùm eſſet valvis Eccleſiarum affixa.*
4 *Publicatio Bullæ Romæ facta ſufficit ad inducendam ubique obligationem.*
5 *Bulla publicanda eſt extrà Urbem à Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, locorum Ordinariis, & Prælatis.*
6 *Epiſcopi, aliique Prælati negligentes publicare Bullam, graviter peccant.*
7 *Publicatio Bullæ ex obligatione facienda eſt, quoties Prælati iudicaverint.*
8 *Epiſcopi non ſatisfaciunt curando Bullam publicari ſolùm in Urbe.*
9 *Epiſcopi extrà diœceſim exiſtentes non tenentur Bullam in loco, in quo tunc exiſtunt, publicare.*
10 *Cardinales tenentur Bullam publicare in ſuis Eccleſiis extrà urbem, ſecus in Urbe exiſtentibus.*
11 *Epiſcopi titulares non tenentur Bullam publicare.*
12 *Parochi, aliique Sacerdotes inferiores non tenentur ex vi Bullæ ad illius publicationem.*
13 *Epiſcopi aliique Prælati à publicatione Bullæ excuſantur ob metum, & minas graves.*
14 *Bulla eſt publicanda in Eccleſiis quo adeſt maior concurſus Populi.*

TENOR BULLÆ.

1 *Ut verò præſentes noſtri proceſſus ad publicam omnium notitiam facilius deducantur, chartas, ſeu membranas, proceſſus ipſos continentes, valvis Eccleſiæ Sancti Io. Lateranenſis, & Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Urbe appendi faciemus, ut ii, quos proceſſus huiuſmodi contingunt, quòd ad ipſos non pervenerint, aut, quòd ipſos ignoraverint, nullam poſſint excuſationem prætendere, aut ignorantiam allegare, cùm non ſit veriſimile, id remanere incognitum, quod tam patenter omnibus publicatur. Inſuper, ut proceſſus ipſi, & præſentes litteræ, ac omnia, & ſingula in eis contenta eò fiant notoria, quò in pleriſque Civitatibus, & locis fuerint publicata, univerſis, & ſingulis Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & locorum ordinariis, & Prælatis ubilibet conſtitutis per hæc ſcripta committimus, & in virtute ſanctæ Obedientiæ diſtrictè præcipiendo mandamus, ut per ſe, vel per alium, ſeu alios, præſentes litteras, poſtquàm eas receperint, ſeu earum habuerint notitiam, ſemel in anno, aut ſi expedire viderint, etiam plures in Eccleſiis ſuis, dum in eis maior populi multitudo ad divina convenerit, ſolemniter publicent, & ad Chriſti fidelium mentes reducant, nuncient, & declarent.*

CUm ex dictis *in tract. de legibus, diſp.* 2. *qu.* 8. *punct.* 3. *num.* 12. *& ſeqq. tom.* 2. *& de cenſuris in communi diſputat.* 1. *qu.* 2. *punct.* 1. *num.* 6. *& ſeqq. tom.* 1. perſpicuè conſtet ignorantem legem ab ipſius culpabili tranſgreſſione, & cenſura ob tranſgreſſionem impoſita, excuſari, ſivè ſit ignorantia legis, ſivè facti, ſivè etiam pœnæ in materia cenſurarum, iuxtà nonnullorum ſententiam, iure meritò Summus Pontifex in hoc §. Bullam publicari præcipit; ne quis excuſationem prætextu ignorantiæ afferat. In hoc igitur puncto tria breviter explicabo.

Primò, ubi explicanda ſit Bulla, ut obligationem inducat.

Secundò, à quibus.

Tertiò, qua occaſione.

PRIMA PROPOSITIO.

2 BUllæ publicatio Romæ facienda eſt. Ratio eſt, quia quælibet lex à Principe lata publicanda eſt in Curia Principis, iuxta receptum Curiæ uſum, ut cum Salonio, Valentia, Suarez, Salas, Azorio, & aliis docui *de legibus diſp.* 1. *qu.* 1. *punct.* 4. *num.* 15. *& ſequentis tom.* 2. ergò etiam Bulla Romæ publicanda eſt: Romæ autem publicatur non ſolùm, dum coram Summo Pontifice à Cardinali Diacono alta voce legitur, & enunciatur; verùm etiam dum ad valvas Eccleſiæ S. Ioan. Lateranenſis, & S. Petri affigitur: Summus enim Pontifex in his locis, quos populus devotionis gratia frequentare ſolet, publicè apponi præcipit, ne quis ignorantiam alleget: nam veroſimile non eſt id remanere incognitum, quod tam patenter omnibus publicatur, ut in Bulla dicitur.

3 Sed modò dubium eſt primò, utrùm quis lecta publicè Bulla coram Summo Pontifice, facit aliquid in Bulla prohibitum, antequam Bulla valvis prædictarum Eccleſiarum apponatur, in excommunicationem incidat.

Reſpondeo affirmativè. Ratio eſt, tum quia ſtatim ac Bulla coram Summo Pontifice, & populo adſtante publicè enunciata eſt, vim legis habet, & publicata cenſetur; (quamvis eam probabiliter ignorantes à culpa excuſentur, & cenſura non ligentur.) ergò obligat antequam prædictarum Eccleſiarum valvis affigatur; tum quia præcedens Bulla obligat, donec alia fiat, & publicetur: ergò faciens actum in Bulla prohibitum, antequam Bulla ad valvas exponatur afficitur excommunicatione Bullæ, ſi non ſubſequentis, quæ nondum expoſita eſt, ſaltem antecedentis, quam annis præcedentibus expoſitam eſſe ſupponimus. Prima tamen ratio congruentior eſt, dum Bulla editur aliquam mutationem a præcedente includens.

4 Secundò dubium eſt, utrùm ad legis obligationem inducendam ſatis ſit eam Romæ publicari.

Reſpondeo ſatis eſſe, ut probavi *de legibus loco cit. diſputat.* 1. *quaſt.* 1. *punct.* 4. *n.* 16. *verſic. Reſpondeo tertiò tom.* 2. Idem præter DD. ibi citatos in ſpecie tradit Alter. *hic diſp.* 22. *c.* 6. *col.* 6. Quamobrem Chriſti fideles extra Urbem degentes excommunicationibus Bullæ Romæ publicatæ afficiuntur, ſi actum in Bulla interdictum faciant, antequam in propria regione promulgetur.

Hoc tamen intelligendum eſt, niſi probabili ignorantia laborent: ignorantia enim à peccato excuſat; conſequenter etiam à cenſura, quæ ob peccatum incurritur; quamquam ignorantia in foro externo non præſumitur, niſi probetur: cùm enim hæc præſumptio non ſit iuris, & de iure, non excludit probationem in contrarium, ut benè Panorm. *cap.* 1. *num.* 12. *de poſtulat. Prælat.* & alii communiter: quomodò autem ignorantia probetur, alias docui cum Maſcardo, & aliis. Vide Alterium *hic diſp.* 22. *cap.* 6. *col.* 5. *verſ. poſtulabit*, & Duardum *hic quaſt.* 1.

SECUNDA PROPOSITIO.

5 BUlla extrà Urbem publicanda eſt à Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, locorum Ordinariis, & Prælatis ubilibet conſtitutis. Ratio eſt, quia ipſis in virtute ſanctæ obedientiæ à Summo Pontifice in Bulla præcipitur, ut per ſe, vel per alios Bullam publicent poſtquam eam receperint; aut illius notitiam habuerint, quamvis enim Bulla obliget, etiamſi ab Epiſcopis non publicetur; nihilominus Summus Pontifex vult eam publicari, ut clarius omnibus innoteſcat.

6 Ex quo ſequitur, Prælatos, qui Bullam publicare negligunt, graviter peccare: faciunt enim contrà præceptum in re gravi obligans ſub mortali; tunc enim præceptum ſub mortali obligat, quando res, quæ præcipitur, gravis eſt, aut præcipitur in virtute ſanctæ obedientiæ, ut pluribus docui *de legibus diſp.* 1. *q.* 1. *punct.* 7. §. 4. *num.* 8. *& ſequentibus tom.* 2.

7 Sed modò dubium eſt primò, utrùm Prælati ſatisfaciant, Bullam publicando ſemel in anno.

Reſpondeo teneri ſub gravi culpa toties publicare, quoties expedire iudicaverint: ſic enim in Bulla iubetur. Quamobrem Mediolani uſu receptum eſt, ut non ſolùm in die Cœnæ, verùm etiam in aliis ſolemnitatibus, ſaltem in partem, publicetur.

8 Secundò dubium eſt, utrùm Epiſcopi, aliique Prælati ſatisfaciant publicando Bullam in civitate, in qua degunt.

Alterius *diſp.* 22. *c.* 6. *col.* 6. *verſ.* 4. putat Epiſcopos ſatisfacere publicando in Eccleſia Cathedrali, ſeu matrice, & maiore.

Ego verò probabilius cenſeo teneri etiam extrà Urbem in Eccleſiis ſuæ iuriſdictioni ſubditis, publicare ſaltem per alios, ſi ità expedire iudicaverint; tum quia in Bulla dicitur, in Eccleſiis ſuis, non verò in Eccleſia; tum quia ex officio curare tenetur, ut ſubditi ſciant leges, & præcepta.

9 Tertiò dubium eſt, utrùm Prælati extrà ſuam diœceſim exiſtentes teneantur in loco, in quo pro tempore reperiuntur, Bullam publicare.

Reſpondeo negativè, quia obligantur Bullam in Eccleſiis ſuis publicare: Eccleſia autem, in qua tunc exiſtunt, non eſt ſua; ſed alteri Prælato ſubiecta, ut ſuppono: curare tamen tenentur, ut in Eccleſiis propriæ diœceſis publicetur, etiamſi à diœceſi longè abſint, quia præceptum ſub forma alternativa imponitur.

10 Quartò dubium eſt, utrùm Cardinales ad Bullæ publicationem in ſuis Eccleſiis teneantur.

Reſpondeo diſtinguendo: vel loquimur de Eccleſiis titularibus in Urbe exiſtentibus, vel de Eccleſiis extra Urbem. Si loquamur de Eccleſiis extra Urbem, tenentur ad Bullæ publicationem in iis Eccleſiis, in quibus iuriſdictionem ordinariam habent cum animarum cura: textus enim loquitur de omnibus Prælatis, quibus animarum cura incumbit.

Si verò loquamur de Eccleſiis in Urbe.

Reſpondeo Cardinales ad huiuſmodi publicationem non teneri, tum quia Bulla ſufficienter in Urbe publicatur per affixionem eiuſdem ad valvas Eccleſiarum Sanctorum Ioannis, & Petri Apoſtolorum Principis; tum quia Summus Pontifex non obligat Prælatos ad publicationem Bullæ in Urbe faciendam, ſed extrà Urbem, ibi (*quam pleriſque civitatibus, & locis &c.*

11 Quintò dubium eſt, utrùm Epiſcopi titulares teneantur Bullam publicare.

Reſp.

Reſpondeo non teneri ſaltem per accidens; cùm enim Eccleſia careant, non poſſunt Bullam in ſua Eccleſia publicare; conſequenter à Bullæ publicatione in ſuis Eccleſiis facienda eximuntur: cui enim verba diſpoſitionis non conveniunt, nec convenit diſpoſitio *l. toties ff. de damn. infect.* Ità Ugolinus *hic p.3. cap.6. verſ. inſuper. num.3.* Antonius de Souſa *hic c.27. n.4.*

12 Sextò dubium eſt, utrùm Parochi, aliique Sacerdotes inferiores onere publicandæ Bullæ teneantur.

Reſpondeo non teneri ex vi Bullæ. Ratio eſt, quia cùm iſti iuriſdictione careant, Prælatorum nomine non veniunt: Prælati enim, propriè loquendo illi dicuntur, qui iuriſdictionem aliquam in foro externo habent, *c. decernimus*, iuxta Gloſſam *ver. Eccleſiarum Prælati, de ind.* in Bulla autem ſermo eſt de Epiſcopis, aliiſque Prælatis. Ita Alterius *diſp.22. c.6. col.7. verſ.3.* Ugolinus *hic p.3. c.6. v. inſuper, n.3.* Ant. de Souſa *loc. cit. n.4.*

Dixi non teneri ratione Bullæ; nam ratione proprii muneris fieri poteſt, ut Parochi aliquando teneantur Bullam publicare, ut patet ex dictis *de legibus circa quartum Decalogi præceptum, diſp.6. q. unica, pa. 8. num.4. tom.2.*

13 Septimò dubium eſt, utrùm Prælati à publicatione Bullæ excuſentur ob minas, ſeu metum, & impedimentum Principum.

Sayrus *lib.3. cap.25. num.12. in expoſitione huius* §. reſpondet, non teneri, quoties publicatio Bullæ nullius eſſet fructus, ſed potiùs ſcandalum, vel maxima perturbatio ſequeretur: Summus enim Pontifex ad rem inutilem, vel impoſſibilem obligare non intendit. Idem docet Alterius *hic diſp.22. c.6. ad finem.*

Sed mihi diſtinguendum videtur, vel metus gravis eſt, vel levis: ſi levis, non excuſantur, quia metus levis non excuſat à tranſgreſſione legis, & à cenſuris, ut docui *de legibus diſp.2. q.8. puncto 2. num.2. & ſeq. tom.2. & de cenſuris in communi diſp.1. quæſt.2. punct.5. num.2. & ſeqq. tom.1.* Si metus gravis eſt, excuſantur, ut ibidem probavi; modò tamen metus in odium fidei, ſeu religionis, aut Eccleſiaſticæ poteſtatis non incutiatur; tunc enim tenentur publicare; quia bonum religionis, fidei, & Eccleſiaſticæ poteſtatis præferendum eſt privato. Vide tradita *locis cit.* ubi etiam oſtendi, quando metus gravis, aut levis cenſeatur, & hanc rem pluribus exemplis explicavi.

TERTIA PROPOSITIO.

14 BUlla extrà Urbem publicanda eſt in Eccleſiis, dum in eis maior populi cœtus convenerit; ſic enim in Bulla diſponitur; & ratio eſt, quia Bulla publicatur, ut ad plurium notitiam veniat; nulla autem ferè opportuniori occaſione, ad plurium notitiam venire poteſt, quam ſi Bulla publicetur, dum maior populi multitudo ad Eccleſiam cauſa divinorum convenerit.

Utrùm verò Bullæ publicatio neceſſariò facienda ſit in die feſto, aut fieri poſſit in loco non ſacro, ad quem maior populi copia confluxerit cauſa concionis audiendæ, conſtat ex dictis in ſimili *de matrimonio q.1. punct.6. n.21. & ſeqq. tom.1.*

Plura de publicatione Bullæ hic diſſerere potuiſſem, niſi de hac re *in tract. de legibus, loco ſuprà citato*, ſufficienter egiſſem, vide ibi tradita *diſp.1. q.1. punct.4. n.6. & ſeqq. tom.1.*

PUNCTUM VII.

De obligatione, qua nonnulli tenentur tranſumptum Bullæ apud ſe tenere, legere, percipere, fidem habere, non infringere, aut violare.

1 *Refertur tranſumptum Bullæ.*

2 *Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Prælati, habentes curam animarum, nec non Confeſſarii teneantur tranſumptum bullæ penes ſe habere.*

3 *Ille dicitur tranſumptum bullæ apud ſe habere, qui habet in domo ſua, vel Eccleſia.*

4 *Bullæ tranſumptum non habens graviter peccat iuxtà probabiliorem ſententiam.*

5 *Tranſumptum Bullæ non habens non peccat, ſi caſus Bullæ memoriter teneat, & hoc eſt probabilius.*

6 *Parochus peccat non detinendo apud ſe tranſumptum Bullæ; etiamſi nondum ſacerdotali ordine inſignitus ſit.*

7 *Epiſcopi, Prælati, & Confeſſarii tenentur Bullam legere, & quæ circa ea continentur percipere.*

8 *Tranſumpto Bullæ fides adhibenda eſt.*

9 *Hoc tamen intelligitur, modò tranſumptum Bullæ munitum ſit manu publici Notarii, & ſigillo iudicis.*

10 *Dignitatem habere eæ perſonæ dicuntur, quæ præminentiam habent cùm adminiſtratione, vel iuriſdictione.*

11 *Bullam materialem perfringens, vel conquinans, peccat.*

12 *Verbum contraire nihil aliud ſignificat, quam iniurioſam actionem contrà ipſiuſmet bullæ exemplar facere.*

13 *Infringens, aut impugnans Bullam præter gravem culpam, puniendus eſt pœna Summi Pontificis arbitraria.*

TENOR BULLÆ.

1 Cæterùm Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, aliique locorum Ordinarii, & Eccleſiarum Prælati, nec non Rectores, cæteriquecuram animarum exercentes, ac Presbyteri ſæculares, & quorumvis ordinum Regulares ad audiendas peccatorum confeſſiones, quavis auctoritate deputati tranſumptum præſentium litterarum penes ſe habeant, eaſque diligenter legere, & percipere ſtudeant. Volentes earundem præſentium tranſumptis, etiam impreſſis, Notarii publici manu ſubſcriptis, & ſigillo iudicis ordinarii Romanæ Curiæ, vel alterius perſonæ fidem in iudicio, & extrà illud ubique locorum adhibendam fore, quæ ipſis præſentibus adhiberetur, ſi eſſent exhibitæ, vel oſtenſæ. Nulli ergò omninò hominum liceat hanc paginam noſtræ excommunicationis anathematizationis, interdicti, innovationis, mandationis, declarationis, proteſtationis, ſublationis, revocationis, commiſſionis, mandati, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius, ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum. Anno Incarnationis Dominicæ milleſimo ſexcenteſimo vigeſimoquarto, &c.

IN hoc ultimo Bullæ §. quatuor præcipua præſcribuntur. Primò, quinam tranſumptum Bullæ apud ſe habere teneantur.

Secundò, quinam teneantur Bullæ tranſumptum legere, & quæ in eo continentur percipere.

Tertiò, utrùm fides huiuſmodi tranſumptis adhibenda ſit.

Quartò, utrùm perfringentes Bullam, aut audentes illi contraire, graviter peccent.

De his ſingulis per diſtinctas propoſitiones agendum eſt in hoc puncto.

PRIMA PROPOSITIO.

2 PAtriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, aliique locorum Ordinarii, & Eccleſiarum Prælati; præterea Parochi, aliique curam animarum habentes, nec non confeſſarii, tàm regulares, quàm ſæculares, tranſumptum Bullæ apud ſe habere debent; ſic enim in Bulla decernitur.

3 Sed modò dubium eſt primò, quomodo quis Bullæ tranſumptum apud ſe habere dicatur.

Reſpondeo, illum dici penes ſe Bullæ tranſumptum habere, qui illud habet in propria domo, ſeu in ſua Eccleſia; nam res aliqua penes me eſſe dicitur, quæ in domo mea eſt, *l. Titia cum teſtamento §. Caius, de legat. 3.* & ibi Bartol. & alii. Et hoc verum eſt, etiamſi Bulla detineatur titulo depoſiti, vel commodati; Summus enim Pontifex præfatis perſonis præſcribit Bullam penes ſe habere: is autem aliquid penes ſe habet, qui illud detinet, ſivè detineat tanquam dominus, ſivè tanquam depoſitarius, vel commodatarius. Ita Alterius *lib.5. diſputat. 22. cap.7.* Duardus *hic lib.3. §.8. quæſt.3. numer.2. & ſeqq.* & alii.

Ex quo ſequitur, Parochum, aliumve confeſſarium, qui Bullam domi, aut in confeſſionali, in quo pœnitentum confeſſiones excipit, affixum detinet, ſatisfacere oneri Bullæ. Idem dic de confeſſariis religioſorum; etiamſi unum tantùm Bullæ exemplar in monaſteriis detineant, modò illud exemplum exiſtat in loco monaſterii publico, ad quem liberum ſit monacho accedere, dum Bullam legere voluerit; tunc enim ſinguli religioſi, moraliter loquendo, dicuntur tranſumptum Bullæ penes ſe habere.

Secundò ſequitur, confeſſarios non teneri Bullam præmanibus habere, aut in pera deferre; ſicut enim quis dicitur librum vetitum detinere, ſeu penes ſe habere, quamvis illum in pera non geſtet; ita, &c.

4 Secundò dubium eſt, utrùm prædictæ perſonæ peccent, non detinendo penes ſe tranſumptum Bullæ.

Reſpondeo duplicem eſſe DD. ſententiam.

Prima eſt Antonii de Souſa *hic cap.18. num.2.* Alterii *hic diſp.22. cap.7. col.3.* exiſtimantium ex vi Bullæ præcisè non peccare mortaliter; tum quia in Bulla nullum extat verbum præceptivum, ſed tantummodò dicitur, *penes ſe habeant*, quæ loquendi forma potiùs conſilium, quam præceptum denotat; tum quia in Bulla Pii V. adiiciebantur verba præceptiva, quæ hoc tempore ſublata ſunt; mutatio autem, & diverſitas verborum mutationem diſpoſitionis indicat *leg. de pretio ff. de public.* & *leg.5. §. generaliter ff. de legat. præſtand.* eiuſdem ſententiæ videntur eſſe Navarrus, Sayrus, Alphonſus de Caſtro & alii, quos retuli *de legibus diſputat.1. quæſt.1. punct.7. §.4. num.10. tom.2.* aſſerentes verba imperativo modo ſimpliciter prolata, in legibus non indicare obligationem ſub mortali, niſi cadant ſuper materiam ex ſe obligantem ſub mortali.

Dixi, *ex vi Bullæ præcisè*; quia aliundè fieri poteſt, ut obligentur, ut videlicet ſciant caſus Bullæ Cœnæ, cum enim quilibet ea ſcire teneatur; quæ ad proprium officium pertinent, ſequitur confeſſarios alioſque ſupradictos Prælatos teneri, Bullam apud ſe habere, ne aliquis error contingat, ad ſciendum ea, quæ in Bulla continentur. Quamquam huic obligationi ſatisfacere poſſent, ſi Bullam apud alium exiſtentem legerent: poteſt enim quis contenta in Bulla noſſe; etiamſi Bullam penes ſe non habeat.

Obid præcitati DD. arbitrantur, illum excuſari poſſe à peccato, qui caſus Bullæ novit, etiamſi illam penes ſe non habeat; actus enim agentium non operatur ultrà intentionem eorum *l. in agris ff. de acquir. rer. domin.* & *c. fin. de præbend.* Summus autem Pontifex intendit Bullam detineri, ut contenta in ipſa non ignorentur.

Secunda ſententia, quæ mihi probabilior videtur, aſſerit confeſſarios, alioſque prædictos teneri ſub mortali, ex vi Bullæ tranſumptum illius apud ſe habere. Ratio eſt, tum quia verba imperativo modo prolata in legibus præceptum continent, ut docui *de legibus loc. cit. num.10. tom.2.* tum quia Bulla edita eſt per modum legis: lex autem ex ſui natura in materia gravi obligat ſub mortali, & à conſilio contrà diſtinguitur,

Digitized by Google

Secundò, enumerabo excommunicationes nemini reſervatas, quæ ut plurimum ſunt communes omnibus.

Tertiò, excommunicationes Papæ reſervatas, quæ ſunt communes omnibus.

Quartò, excommunicationes non reſervatas contra clericos.

Quintò, excommunicationes contrà clericos Papæ reſervatas.

Sextò, excommunicationes non reſervatas contrà Epiſcopos, & Prælatos Eccleſiaſticos.

Septimo, excommunicationes reſervatas contrà Cardinales, Epiſcopos, Prælatos, & officiales Eccleſiaſticos.

Octavò, excommunicationes non reſervatas contrà religioſos.

Nonò, excommunicationes contrà religioſos Papæ reſervatas.

Decimò, excommunicationes non reſervatas contrà judices, magiſtratus, & dominos temporales.

Undecimò, excommunicationes non reſervatas contrà dominos temporales.

QUÆSTIO I.

De iis quæ ſervanda ſunt in monitoriis, vel edictis, ad aliquem denunciandum, vel ad reſtitutiones faciendas editis.

HOc in loco prius agendum eſſet de iis, quæ ſervanda ſunt in monitoriis, aut editis, dum jubemur aliquem denunciare; ſed quia hæc fuse ſatis explicata ſunt *in lib. variar. tractat. loco ſtatim citando diſp. 6.* ubi etiam expoſui obligationem denunciandi hæreticos, aut confeſſarios ad turpia in confeſſione ſollicitantes, opus non eſt, ut in his explicandis iterum detinear, præſertim, cum Lector facilè poſſit conſulere, quæ ibi tradidi; hic ſolùm explicabo, excommunicationem, quæ incurritur, dum ab homine jubemur ſub excommunicatione reſtitutionem facere.

PUNCTUM UNICUM.

De excommunicatione, quæ ab homine fertur ad reſtitutiones faciendas.

1 *Excommunicatio ferri poteſt pro cauſa temporali, modo intentio ferentis ſit recta.*

2 *Excommunicatio ad reſtitutiones faciendas ferri debet à Pontifice, vel Epiſcopo ſolùm.*

3 *Vicarius Epiſcopi poteſt excommunicationem ferre contra eos, qui non reſtituunt.*

4 *Eadem facultas competit Vicario Capituli, Sede vacante, & aliis Prælatis exemptis, juriſdictionem Epiſcopalem habentibus.*

5 *Excommunicatio, quæ ad reſtitutiones faciendas imponitur, ferri poteſt etiam contra perſonam determinatam.*

6 *Epiſcopus juſta de cauſa poteſt perſonam laicam determinatam excommunicare.*

7 *Cauſæ propter quas ferri poteſt excommunicatio; ſunt ſequentes; ut delictum commiſſum emendetur; ut malum, quod timetur, evitetur; ut damnum temporale alterius præcaveatur.*

8 *Cauſæ, excuſantes ab incurrenda reſtitutione lata ob reſtitutiones faciendas ſunt, ignorantia juris, facti, vel pœnæ; appellatio; conſenſus illius, in cujus favore lata eſt excommunicatio; metus gravis; compenſatio; impotentia phyſica, vel moralis.*

9 *Penſionarius; qui termino præfixo non potuit penſionem ſolvere, excuſatur ab excommunicatione.*

10 *Penſionarius præfatam excomm. non contrahere non ſolvendo penſionem donec is, qui ſuſpenſiones habet, declaret cum decreto judicis velle excommunicationem à penſionario incurri.*

11 *Excommunicatio non contrahitur, donec creditor declaret per ſententiam ejuſdem Cameræ Apoſtolicæ, ſe velle, ut debitor excommunicationem incurrat.*

12 *Penſionarius, qui ob ſolutam penſionem declaratur excommunic. non cenſetur excommunicatus à die, quâ eſt in mora ſolvendi, ſed ſolùm dum creditor declarat velle, ut debitor excommunicationem incurrat.*

13 *Prælatus, non poſſet ſub cenſura obligare ad reſtitutionem, cum notabili debitoris incommodo.*

14 *Debitor, ſeu penſionarius, qui prævidet ſe non poſſe termino præfixo reſtituere, excommunicationem incurrit, ſi reſtitutionem non fecit, dum impotentiam futuram prævidit.*

15 *Debitor, qui termino præfixo ob impotentiam non reſtituit, tenetur adhuc ſub cenſura reſtitutionem facere, ſublata impotentia.*

QVamvis ea, quæ ad hujus puncti ſolutionem faciunt, magna ex parte ſoluta remaneant ex alibi dictis *in lib. variar. tractationum, diſputat. 6. punc. 1. & ſeqq. per totum, tom. 1.* nihilominus, quia iſta excommunicatio frequens eſſe ſolet, de ea hic diſſeram. Explicabo igitur.

Primò, utrùm excommunicatio ferri poſſit pro cauſa temporali.

Secundò à quo ferri debeat.

Tertiò, utrùm contrà perſonam determinatam ferri poſſit.

Quarto, quibus de cauſis ferri debeat.

Quintò, quibus de cauſis poſſit quis ab hujuſmodi excommunicatione excuſari.

PRIMA PROPOSITIO.

1 EXcommunicatio ferri poteſt pro cauſa temporali, modò intentio ferentis ſit recta, & non ſpectet rem temporalem, tanquam finem. Ratio deſumitur tum ex praxi Eccleſiæ; tum ex Trid. *ſeſſ. 25. de refor. c. 3.* ubi aſſerit, hanc conſuetudinem eſſe in Eccleſia ferendi excommunicationem ad finem revelationis, aut pro deperditis, ſeu ſubtractis rebus; & hanc conſuetudinem honeſtam, & juſtam eſſe ſupponit, ſed magna cum circumſpectione exercendam; tum quia uſus hujuſmodi excommunicationis utilis eſſe poteſt non ſolùm illi, in cujus gratiam conceditur, verùm etiam illi, contrà quem fertur, ut ſcilicet timore excommunicationis incurrendæ à culpa recedat, rem alienam reſtituat, & ſuperiori præcipienti debitam præſtet obedientiam.

Dixi, *modo intentio ferentis ſit recta, & non reſpiciat rem temporalem, tanquam finem.* Ratio eſt, quia licet materia præcepti Eccleſiaſtici, aut cenſuræ poſſit eſſe res temporalis, & materialis; nihilominus finis cenſuræ debet eſſe ſpiritualis; tum quia poteſtas Eccleſiaſtica directè verſatur circa ſpiritualia, & cenſura non eſt pœna temporalis, ſed ſpiritualis, ergò par eſt, ut ad ſpiritualia dirigatur, præſertim ad ſalutem delinquentis, juxta illud 1. ad Corint. 1. *ut reſurgat à peccato, & ſalvus fiat in die Domini.* Ità S. Tho. *in 4. diſt. 18. q. 2. art. 1. quæſtiuncula 3.* Suarez *de cenſuris diſp. 20. ſect. 1. n. 7. & ſeqq.* Filliucius *tract. 16. c. 1. q. 6.* Alterius *lib. 3. diſp. 1. cap. 6. col. 2. & 6. verſ. ſed oritur difficultas.*

SECUNDA PROPOSITIO.

2 EXcommunicatio, quæ ad reſtitutiones faciendas imponitur, ferri debet à Summo Pontifice, vel ab Epiſcopo, non autem à Prælatis Epiſcopo inferioribus. Ratio eſt, quia licèt aliqui Prælati, Epiſcopo inferiores, juriſdictionem ferendi cenſuras habeant, ut docui *de cenſuris in genere, q. 1. punct. 2. num. 5. & ſeqq. tom. 1.* nihilominus Concilium Trident. *ſeſſ. 25. c. 3.* præſcribit, ut à nemine prorſus, præterquam ab Epiſcopo, hujuſmodi excommunicatio feratur. Ex quo ſequitur, Viſitatores, Archipresbyteros, Archidiaconos, aliosque Epiſcopo inferiores non poſſe hujuſmodi excommunicationem ferre.

3 Sed modò dubium eſt, utrùm Vicar. Epiſcopi, aut Capitulum Sede vacante, aut Abbates, ſeu Prælati juriſdictionem Epiſcopalem habentes poſſint hujuſmodi excommunicationem ferre.

Reſpondeo, Vicarium generalem Epiſcopi, aut etiam Vicarium à Capitulo conſtitutum Sede vacante, poſſe hujuſmodi excommunicationem ferre. Ratio eſt, tum quia, dum aliquid Epiſcopo conceditur, nulla facta mentione, ut per ſe ipſum faciat, & non per alium, poteſt per alium facere; conſequenter poteſt hanc facultatem ſuo Vicario concedere; eſt enim unum idem tribunal, & eadem juriſdictio. *c. 2. de conſuetud. in 6.* ſicque colligitur ex Trid. *ſeſſ. 24. c. 6.* ubi Concil. volens excludere Vicarium dixit, *Epiſcopis tantum, & non eorum Vicariis, ſit permiſſum.* Idemq; tenet Jacobus Sbrotius *de officio Vicarii, lib. 2. q. 43. n. 29.* Felinus, Francus, & alii apud Sanchez *lib. 3. de matrim. diſp. 29. n. 16.* tum quia id expreſse declaratum eſt ab Illuſtr. Card. Congregatione 2. Febr. 1582. teſte Sbrotio, & aliis; tum quia cognitio cauſarum matrimonialium pertinet etiam ad Vicarium generalem Epiſcopi, licet in Concil. Trident. *ſeſſ. 24. c. 20.* ad ſolos Epiſcopos pertinere dicatur, & multis probat Sanchez *lib 3. de matrim. diſput. 19. nu. 18.* ergo ad eundem etiam pertinet poteſtas excommunicandi. Ità Suarez *de cenſuris, diſp. 19. ſect. 3. n. 2.* Sanchez *loco cit. n. 16.* Gutierez *lib. 1. canonic. q. c. 11. nu 8.* Rodriquez *in ſumma 1. p. c. 79. num. 1.* Henriquez *in ſumm. lib. 13. c. 17. n. 4.* Jacobus Sbrotius *de offic. Vicarii, lib. 2. q. 171. per totam* Sayrus *de cenſuris, lib. 1. c. 9. nu. 33. verſ. primum eſt,* Filliucius *tract. 14. c. 1. quæſt. 1. a. 2.* & Alterius *loco cit. col. 3.* contrà Bannem *2. 2. q. 66. art. 6. fol. 404. col. 2.*

4 Imò eandem facultatem Vicar. Capituli, Sede vacante conſtituto juxtà formam Triden. competere cenſuit Illuſtriſſimorum Cardin. Congregatio anno 1586. 14. Auguſt cujus declarationis mentionem faciunt Sayrus, & Filliuc. *locis cit.* Eandem poteſtatem extendunt Suarez, Alterius, & Filliuc. *locis cit.* ad Abbates, alioſque Prælatos exemptos, juriſdictionem Epiſcopalem habentes; illi enim juriſdictione Epiſcopali gaudent. Quamquàm contrarium ſuſtinent Henriquez, & Sayrus *locis citatis.*

TERTIA PROPOSITIO.

5 EXcommunicatio, quæ ad reſtitutiones faciendas imponitur, licet, regulariter loquendo, ferri debeat contra perſonas indeterminatas, quæcunque illæ ſint; nihilominus ferri etiam poteſt contrà determinatam perſonam, præſertim ſi perſona ſit Eccleſiaſtica: cùm enim perſona Eccleſiaſtica judicio Eccleſiæ ſubiiciatur; poteſt ab Eccleſia cogi, ſeu puniri pœna cenſurarum Eccleſiaſtica. Si verò perſona ſit laica, & certa, Epiſcopus poteſt contrà illam, excommunicationem validè ferre, quia cùm cenſura gravis non feratur, niſi in delinquentes, & contumaces, & ad Eccleſiam pertineat quælibet delicta corrigere, *1. novit. de judiciis,* ſequitur poſſe cenſuram contra hujuſmodi perſonam validè ferre. Dico *validè*, quia licitè non poteſt cenſuram contra perſonam laicam determinatam ferre, niſi rationabilis aliqua cauſa aliud ſuadeat; cùm hujuſmodi perſona coram ſuo judice laico priùs conveniri debeat, *cap. cauſam, qui filii ſint legitimi;* cumque hujuſmodi cenſuræ ferri

ſoleant

ſoleant in ſubſidium juris alterius, par eſt, ut jus habens, priùs ſuum jus coram judice rei proſequatur, ne ordo gubernationis confundatur. Ita DD. ſtatim citandi.

6 Dixi, *niſi rationabilis aliqua cauſa aliud ſuadeat*; nam juſta concurrente cauſa poteſt Epiſcopus perſonam laicam determinatam excommunicare; quia quælibet delicta ſibi ſubditorum corrigere poteſt. Quamobrem Eccleſia poteſt excommunicare laicam perſonam certam, quoties laicus judex contra hujuſmodi perſonam agere negligit; Eccleſia enim poteſt, in defectum laicæ poteſtatis, juriſdictionem ſuam in non ſubditos exercere, ut patet ex dictis *de legibus, diſp. 1. quæſt. 2. puncto 6. numer 60. & ſeqq. tom. 2* neque in hoc caſu ordinem gubernationis confundit; quia id agit in defectum alterius. Idem valet, ſi perſona illa certa abeſt à territorio Principis, & ab eo ad reſtitutionem cogi non poteſt. Idem etiam militat in Principe, nullum in temporalibus ſuperiorem habente à quo judicari, & cogi valeat: tunc enim Eccleſiaſticus judex poteſt contra ipſum per cenſuras agere, ut ex ratione ſæpius repetita liquidò conſtat. Idemque docet Bellarm. *lib. 5. de Pontifice c. 6. 7. & 8.* Suarez *de cenſuris diſp. 20. ſect. 1. nu. 13. & ſequentib.* Filliucius *loco cit. quæſit. 4 nu 8 & ſeqq.* Alterius *lib. 3. diſput. 1. c. 6. col. 6. & 7. verſ. ſed hic quærere poſſes.*

QVARTA PROPOSITIO.

7 CAuſa, ob quam hujuſmodi excommunicatio fertur, triplex aſſignari poteſt;

Prima eſt, ut delictum commiſſum emendetur, e. g. ut reſtituatur male ablatum.

Secunda, ut malum, quod futurum timetur, evitetur, ut ſi excommunicatio hoc pacto feratur: Qui ſacrilegum furtum commiſerit, excommunicationem incurrat.

Tertia, ut damnum temporale alterius præcaveatur, ut ſi præcipiatur ſcripturas aliquas, ad jus alterius facientes, detegi. Vide Filliucium *loco cit. n. 4.* & Suarez *n. 4.* & Alterium *loc. cit. col. 4. & 5.* ubi etiam oſtendunt, utrùm hujuſmodi excommunicatio ſupponat peccatum alias prohibitum, an ſatis ſit peccatum tunc temporis incurri ob tranſgreſſionem præcepti ſub excommunicatione impoſiti. Sed de hac re ſatis egi *in tract. de cenſuris in communi q. 1. punct. 3. n. 19. tom. 1.*

QVINTA PROPOSITIO.

8 MUltæ cauſæ à prædicta excommunicationis pœna incurrenda excuſantes aſſignari poſſunt.

Prima eſt ignorantia tam juris, quam facti, vel etiam pœnæ, ut pluribus oſtendi *de cenſuris in genere diſp. 1. q. 2. punct. 1. num. 1. & ſeqq. tom. 1. & de peccatis diſp. 2. q. 8. punct. 3 per totum tom. 2.*

Secunda eſt, legitima appellatio, de qua *in tract. de cenſuris in genere loco cit. punct. 2. per totum tom. 1.*

Tertia eſt, conſenſus illius, in cujus favorem lata eſt excommunicatio; de qua re ſatis *de cenſuris loc. cit. punct. 4 per totum tom. 1. & diſp. 2. q. 4. punct. 5. n. 22. & ſeqq. tom. 1.*

Quarta eſt, metus gravis, de quo ſufficienter egi *de cenſuris loco cit. puncto 3. nu. 2. & ſeqq. tom. 1.*

Quinta eſt, juſta compenſatio, de qua *de contract. diſp. 1. q. ult. punct 2. nu. 10. & ſeqq. tom. 2.*

Sexta eſt, impotentia phyſica, aut moralis, de qua *in tract. de cenſuris loco cit. punct 3. nu. 1. tom. 1. & de peccatis diſp. 2. q. 8. punct. 1. num. 2. & ſeqq. tom. 2. & de reſtitutione diſp. 1. q. ultimu punct. 1. num 30. & ſeqq tom. 2.* Ratio eſt, quia impotentia tam phyſica, quam moralis excuſat à peccato; impoſſibilium enim non eſt obligatio, *de regul. jur. in 6.* ergo etiam excuſat à cenſura, quæ ob mortale peccatum incurritur. Quid autem nomine impotentiæ phyſicæ, & moralis intelligatur, ibidem explicatum eſt, & dixi impotentiam phyſicam contingere, quando quis nullo pacto poteſt præceptum obſervare, ut carceratus, qui non poteſt audire ſacrum. Impotentiam moralem eſſe, quando non poteſt adimpleri præceptum ſine gravi incommodo, ut v. g. infirmitas.

9 Hinc ſequitur primò, eum, qui termino præfixo penſionem ſolvere non potuit, excommunicationis laqueo in conſcientia obſtrictum non remanere. Ratio eſt, tum quia impotentia excuſat à cenſuris incurrendis; tum quia cenſura incurritur ob contumaciam: qui autem reſtitutionem ob impotentiam omittit, non dicitur contumax: contumacia enim ſupponit voluntarium; hoc autem non reperitur in eo, qui ad reſtituendum impotens eſt: cùm hic involuntariè ſolutionem omittat; tum quia, qui ſe obligationi contrahendæ excommunicationis ſubmittit, cenſetur ſe ſubmittere cum hac tacita conditione, ſi voluntariè omiſero ſolutionem, ſeu modò ſim ſolvendo, ut benè Suarez *tom. 5. de cenſur. diſp. 20. ſect. 2. num 7. verſ. altera dubitatio*, Filliucius *tract. 14. c. 1. quæſito 8. n. 19.* Alterius *lib. 3. diſp. 1. cap 7. col. 4. dub. 4.* & alii.

Addo idem dicendum eſſe, etiamſi is, qui ad reſtituendum impotens eſt, ita ſit affectus, ut nollet reſtituere, etiamſi potens eſſet ad ſolvendum. Ratio eſt, tum quia promiſſio, qua ſe obligavit ad penſionem ſolvendam, retinet adhuc tacitam illam conditionem, modò ſim ſolvendo; tum quia omiſſio ſolutionis hic, & nunc non provenit ab illo affectu, ſed ab impotentia: conſequenter non ſubjicitur excommunicationi.

10 Secundo ſequitur, etiam illos, qui ſe in forma Cameræ obligarunt ad ſolvendam penſionem, in foro conſcientiæ non contrahere excommunicationem, ſi ob impotentiam ſolutionem penſionis termino præfixo omittant; militant enim eædem rationes, ut bene Suarez *tom. 5. de cenſuris diſp. 20. ſect. 2. nu 7. verſ. altera dubitatio*, Filliucius *tract. 14. c. 1. quæſito 8. n. 19.* Quamquam in foro externo præſumetur excommunicatus, quia conſtat de omiſſione ſolutionis, & reo incumbit onus probandi ſuam impotentiam. Gomez *de annal. poſſeſſ. q. 53.* in foro vero conſcientiæ non ligatur, ſi re ipſa ſit impotens: ſi vero non ſit impotens, ligatur, lapſo termino, & ſecuta ſententia. Quod ut melius intelligatur.

11 Obſerva circà hunc caſum, in quo excommunicatio contrahitur ob non ſolutam tempore præſcripto penſionem, uſu Curiæ receptum eſſe, ut elapſo termino ad ſolvendum præſcripto in prædicta obligatione in forma Curiæ excommunicatio contracta non cenſeatur, donec creditor declaret per ſententiam ejuſdem Cameræ Apoſtolicæ, ſe velle, ut debitor excommunicationem incurrat: æquitati enim conſentaneum fuit praxim introducere, ut iſta excommunicatio non incurratur; donec creditor hoc pacto ſuam mentem declaret: cum enim iſta excommunicatio in favorem creditoris conceſſa fuerit, jure merito potuit hic uſus introduci, ut iſta excommunicatio non incurratur, donec creditor prædicta forma cum decreto judicis mentem ſuam aperiat, & cum hoc rigore debitum petat. Ità Navarr. *c. 23. n. 104.* Covarr. *c. Alma mater 1. p. §. 10. num. 7.* Suarez *loco cit. n. 10. verſ. atque ob hanc.* Filliucius *loco cit. nu. 20. & ſeqq.* Alterius *lib. 3. diſp. 1. cap. 7. dub. 4.* & alii contra Gigantem *de penſionibus q. 77. n 1. & ſeqq.*

12 Addunt tamen Navarr. *loco cit.* & Leſſius *lib. 2. cap. 35. dub. 27. nu. 151.* prædictam excommunicationem retrahi ad tempus, in quo debitor fuit in mora ſolvendi; ut ſi debitor non ſoluit in feſto Annunciationis, qui erat terminus ad penſionem ſolvendam determinatus, & creditor poſt ſex menſes per ſententiam Cameræ declaret debitorem excommunicatum, Navarrus, & Leſſius putant excommunicationem retrotrahi ad feſtum Annunciationis. Sed hoc mihi non probatur, cùm enim debitor ante præfatam declarationem non eſſet excommunicatus, ut ex ſtylo Curiæ probatum eſt, aſſerendum non eſt, excommunicationem ad prædictum tempus retrotrahi; nam ſi ad illum terminum retrotraheretur, id fieret fictione juris. In foro autem conſcientiæ, præſertim in materia cenſurarum, non eſt locus fictioni, ſed veritati, ut benè Suarez *loco cit. nu. 11* Alterius *col. 7.* & Covarr. *loco cit. num. 6.* Sed de hac re plura, dum agam de excommunicatione, quæ ob ſimoniæ labem contrahitur.

Obiicies contrà ſecundam illationem: qui obligatur in forma Cameræ, cedit juri, quod ſibi competit; ex *c. Odoardus, de ſolutionibus*; ergò penſionarius, qui ſe obligavit in forma Cameræ ad ſolvendum certo tempore penſionem, non excuſatur ab incurrenda excommunicatione ob impotentiam non ſolùm in foro externo, verùm etiam in foro conſcientiæ; alioquin vana, & inutilis eſſet renunciatio juris ſibi conceſſi *in c. Odoardus cit.*

Ut iſta objectio faciliùs intelligatur, advertendum eſt, *in c. Odoardus, cit.* ad vitandam excommunicationem, & carcerum ſervitutem, ſancitum eſſe, ut clericus, qui propter inopiam non poteſt debita ſolvere, non excommunicetur; ſed idoneam cautionem præſtet perſolvendi prædicta debita, ſi ad pinguiorem fortunam venerit. Ideò beneficiarius debitor petere ſolet à ſuo Ordinario, ut aſſignata ſibi congrua ſuſtentatione, reliquos fructus ad debita ſolvenda applicet, donec creditoribus integrè ſatisfactum ſit, interim verò inhibeat, ne creditores ipſum vexent.

Vis ergo objectionis in hoc poſita eſt, ſi penſionarius obligat ſe ad ſolvendum, non obſtante *c. Odoardus*, id eſt, non obſtante jure, quo poſſet ſibi convenientia ſuo ſtatui reſervare, ſequitur ipſum penſionarium teneri ad penſionem etiamſi ſoluta penſione ſibi non ſuperſit neceſſarium, vel congruum ad ſuſtentationem: conſequenter obſtringitur excommunicatione, etiamſi ob impotentiam non ſolvat.

Reſpondeo, impotentiam duplicem eſſe phyſicam, & moralem. Impotentia phyſica eſt illa, in qua debitor ſimpliciter ſolvere non poteſt; impotentia vero moralis eſt illa, in qua debitor ſine gravi incommodo ſolvere non poteſt. Multi tamen DD. in impotentia morali latitudinem, ſeu varios gradus aſſignant.

Primus eſt, in quo non poteſt quis ſolvere ſine aliqua diminutione ſtatus.

Secundus, in quo non poteſt ſolvere ſine gravi Infamia, vel ſine gravi indecentia ſtatus, ſeu ſine gravi damno, ſeu ſine gravi egeſtate.

Hoc ergo poſito, debitorem, qui *c. Odoardus* renunciavit, non affici excommunicatione, ſi penſionem ſuo debitori non ſolvat ob impotentiam ſimpliciter; nam impotentia ſimpliciter, ſicut excuſat ab obligatione, & culpa, ità etiam a cenſura. Si verò ob impotentiam moralem ſolvere nequeat ſine ſtatus diminutione, vel etiam ſine egeſtate, non videtur excuſandus a culpa, & à cenſura, quoties poteſt ſe in eo ſtatu conſtituere, ſine culpa; ceſſit enim juri ſuo per renunciationem *c. Odoardus*, quæ renunciatio valida videtur in caſu, quo licitè fieri poteſt: licitè autem poteſt quis renunciare propriæ ſuſtentationi, quoad ea, quæ non ſunt ſimpliciter neceſſaria ad vitam humanam ſuſtentandam, & quoad ea, quæ non vergunt in familiæ infamiam, vel damnum aliorum; juri enim aliorum cedere non poteſt. Probabilem tamen etiam arbitror opinionem Suarez, & Filliucii aſſignantium plures gradus in impotentia morali;

rali;

tali; iſti enim arbitrantur clericum, qui ſolvere nequit ſine gravi infamia, ſeu indecentia ſtatus, ſeu ſine notabili, & gravi damno, excuſari poſſe ab excommunicatione; quia non cenſetur voluiſſe juri ſuo renunciare cum tanto incommodo. Secus, ſi ſolvere poſſit cum aliqua ſolùm diminutione ſtatus: cùm enim hujuſmodi renunciatio non cenſeatur inutiliter facta, dicendum eſt renunciantem voluiſſe, obligare ſe ad ſatisfaciendum, etiam in caſu, in quo ſatisfactionem præſtare non poteſt ſine aliqua ſtatus diminutione; cùm enim ſuſtentatio, quæ clerico debitori aſſignatur, ſoleat eſſe pinguis, & nimis ampla; retento ferè integro ſtatu ſicut renuncians *c. Odoardus*, cenſeatur voluiſſe cedere juri ſuo quoad pinguiorem ſuſtentationem: non autem quoad neceſſariam vitæ, famæ, & decentiæ ſtatus. Ità Suarez *de cenſuris diſp.* 20 *ſect.* 2. *n.* 12. Filliucius *tr.* 14. *c.* 2. *quæſit.* 9 *n.* 24. Alterius *loco cit. col.* 8 qui etiam hac occaſione obſervant, eum, qui ſe obligavit in forma Cameræ cum renunciatione *c. Odoardus*, poſſe Auditorem Cameræ Apoſtolicæ adire, ab eoque congruam ſuſtentationem petere; in quo caſu probabile eſt Auditorem Cameræ poſſe, & debere congruam ſuſtentationem debitori aſſignare, magis quidem limitatam, ſed tamen ſufficientem ad decentiam ſtatus clericalis, & talis beneficii, vel dignitatis: hoc enim honeſtati conſentaneum eſt, nec ſolùm reſpicit perſonam, verùm etiam dignitatem, & decentiam ſtatus, & ordinis clericalis. Verùm, ſi clericus nolit Auditorem Cameræ adire, poteſt à Summo Pontifice reſcriptum impetrare, ut coram ſuo ordinario uti poſſit favore *c. Odoardus*, prout de jure poteſt: tamen ut hoc reſcriptum validum ſit, curare debet, ut in eo ponatur clauſula, *Non obſtante quacunque obligatione in forma Cameræ*; alioquin ab Auditore Cameræ cogi poterit ad ſervandam ceſſionem, & promiſſionem; quia Summus Pontifex non cenſetur velle obligationi in forma Cameræ factæ derogare, niſi id exprimat, ut ex conceſſionibus plurium Pontificum Auditori Cameræ factis obſervat Suarez *loc. cit. n.* 13. *ad finem*.

Plura *de beneficio c. Odoardus*, videri poſſunt apud Covarr. 2 *variar. c.* 2. & apud Riccium *in praxi c. Odoard.* Sed modò difficultas eſt primò, utrùm Prælatus poſſit ſub cenſura obligare ad reſtitutionem, etiam cum notabili incommodo, e. g. cum detrimento ſtatus.

13 Reſpondeo, regulariter loquendo, non obligare: quia præceptum humanum non magis obligat, quàm naturale, aut divinum: præceptum autem naturale, & divinum reſtitutionis faciendæ, regulariter non obligat cum gravi incommodo, ut patet ex dictis *de reſtitutione in genere diſp.* 1. *quæſt. ult. punct.* 1. *n.* 11. *& ſeqq. tom.* 2. non nego tamen, quin obligare poſſit, quoties iſta ſubeſt cauſa obligandi cum tanto incommodo. Ratio eſt, quia Princeps laicus poteſt aliquando ſuo præcepto cogere, & obligare ſuos ſubditos ad aliquid cum gravi incommodo præſtandum, ut quando commune bonum id exigit, aut quando in cauſa particulari ità judicat expedire; ergò etiam Prælato Eccleſiaſtico eamdem poteſtatem competere dicendum eſt, dum juſta ſubeſt cauſa ſic obligandi. Ità Covar. *c. Alma*, *p.* 1. *§* 11. *n.* 11. Filliuc. *loc. cit. num.* 17. & 37. Corduba 1 *p. q.* 43. & alii, quos retuli *de legibus diſp.* 2. *q.* 8. *punct.* 2. *n.* 3 *& ſeqq. t.* 2. *& de cenſuris in communi diſp.* 1. *q.* 2. *punct.* 3. *num.* 2. *tom.* 1. contrà Navarr. *c.* 27. *num.* 38 Avilam *de cenſuris* 2. *p. diſp.* 5. *c.* 5. *dub.* 2. & alios abſolutè aſſerentes, eum, qui legitimum habet impedimentum, non poſſe excommunicatione obſtringi.

14 Secunda difficultas eſt, utrùm, qui prævidet ſe non poſſe termino præfixo reſtitutionem facere, quam tamen potuit facere, dum impotentiam futuram prævidit, incidat in excommunicationem.

Reſpondeo, elapſo termino præfixo incidere in excommunicationem; quia hic videtur contumax contrà præceptum, ut patet ex dictis *de cenſuris diſp.* 1. *q.* 2. *punct.* 3. *n.* 1. *verſ. maior difficultas tom.* 1. ubi hanc difficultatem fuſius explicavi.

Ex quo patet à fortiori, eum, qui malitiosè factus eſt impotens, non excuſari à cenſura, niſi fortè congruo tempore ante lapſum termini conſtituti recurrat ad judicem, ipſique ſuam impotentiam probet; tunc enim ſi reus ſatisfactionem, vel cautionem poſſibilem offerat, judex poterit, & debebit excommunicationem ſuſpendere: ſicut enim dignè petenti abſolutionem cenſuræ contractæ non poteſt abſolutionem denegare; ita neque denegare poteſt ſubtractionem cenſuræ incurrendæ. Ità Suarez *diſp.* 20 *ſect.* 2. *ad finem*, Alterius *c.* 7 *ad finem* & alii, quos retuli *de cenſuris loc. cit.*

15 Tertia difficultas eſt, utrùm, qui termino præfixo ob impotentiam non reſtituit, teneatur adhuc ſub cenſura reſtitutionem facere.

Reſpondeo affirmativè cum Soto 4 *de juſtit. q.* 7. *art.* 4. Alterius *loco cit. col.* 8. Avila *loco cit. verſ. petes*, Filliucio *loc. cit.* & aliis. Ratio eſt, quia terminus non fuit appoſitus ad finiendam, ſed ad ſollicitandam obligationem, ſed ad differendam executionem. Hoc tamen intelligitur, modò adhuc vigeat præceptum, ſeu obligatio cenſuræ contrahendæ; nam ſi obligatio cenſuræ vim ſuam amiſit, cenſura non incurritur: ut ſi judex, qui cenſuram ab homine tulerat, mortuus eſt, aut denunciatus eſt excommunicatus, ut patet ex dictis *de cenſuris in communi diſp.* 1. *q.* 2. *punct.* 4. *n.* 2. *tom.* 1.

QUÆSTIO II.

De excommunicationibus nemini reſervatis, quæ ut plurimùm ſunt communes omnibus.

PUNCTUM I.

De excommunicatione contra laicos, qui oblationes, intra Eccleſiam factas, de Eccleſiis auferunt, & ſibi uſurpant.

1 *Oblationes pertinent ad Parochum.*
2 *Oblationes de ſacris Eccleſiis auferens, ligatur excommunicatione, juxtà probabiliorem ſententiam.*
3 *Oblationes de ſacris altaribus auferens afficitur excommunicatione, etiamſi auferens non ſit Romanus.*
4 *Oblationum actualis ablatio requiritur ad incurrendam excommun. & non ſufficit conatus.*
5 *Oblationes ſurripiens, non ligatur excommunicatione, ſi ſit Eccleſiaſticus.*
6 *Laicus uſurpans ſibi oblationes extra Eccleſiam exiſtentes non incurrit excommunicationem.*
7 *Excommunicatio lata contra auferentes oblationes Eccleſiis, non eſt reſervata.*

Iſta excommunicatio habetur *in c. hanc conſuetudinem*, 10. *q.* 1. ubi dicitur, *Qui de cætero oblationes de ſacris Eccleſiis auferre moliius fuerit, ſub anathematis vinculo ſit colligatus, & condemnatus*.

Iſtam excommunicationem ſolutione ſeptem difficultatum explicabo.

1 Prima eſt, ad quem pertineant oblationes.

Reſpondeo, hujus difficultatis ſolutionem conſtare ex dictis *de oblationibus in tract. de legibus, diſp. ult. q.* 5. *punct. ult. n.* 4. *ubi de præceptis Eccleſiæ to.* 2. ad ibi dicta te remitto:

2 Secunda difficultas eſt, utrùm præfata excommunicatio ſit ipſo jure lata, & ſtatim incurratur ab eo, qui oblationes de ſacris Eccleſiis auſert. Filliuc. *tr.* 16. *c.* 3 *q.* 4 *n.* 48. inquit non ſtatim incurri, vel quia fortè non ſit in uſu, vel quia credi poſſet, inquit ipſe, eſſe tantummodò ferendam, non latam.

Sed mihi probabiliùs dicendum videtur, eſſe ipſo jure latam, & ſtatim incurri. Ratio eſt, tum quia fertur per verba temporis præſentis, ſit colligatus, & condemnatus; tum quia iſta verba, ſub excommunicationis vinculo ſit colligatus, ideo ſignificant, ac ſi diceretur, ſit ligatus anathemate, ſeu excommunicatione; ſed iſta indicant cenſuram ipſo jure latam, ut alibi *de cenſuris in communi diſput.* 1. *q.* 1 *punct.* 1 *num* 6 *tom.* 1. docui cum communi DD. ſententia contra Sanchez, & alios; ergò etiam illa ſignificant cenſuram ipſo facto impoſitam. Ita Graſſius *lib.* 4 *deciſ.* 24 *n.* 10. quem citat, & ſequitur auctor excommunicationum, juſſu Alexandri Ludoviſii Archiepiſcopi Bononienſis, & poſtmodum Papæ, editarum *cap.* 8. *num.* 14. & Julius Cæſar Raynerus *de excommunicationibus*, *c.* 8. *verſ. decimaquarta*.

3 Tertia difficultas eſt, utrùm iſta excommunicatio ſit univerſalis, & afficiat omnes laicos, ſibi uſurpantes oblationes. Gloſſa *in c. conſuetudinem citato*, ſentire videtur, iſtam excommunicationem non eſſe univerſalem, nec omnes afficere, ſed tantummodò Romanos. Damaſus enim Papa, inquit Gloſſa, prohibet in hoc cap. ne Romani auferant oblationes de altaribus, & comedant, ſed ſolùm ſacerdotibus relinquant.

Sed mihi dicendum videtur, hanc excommunicationem univerſalem eſſe. Ratio eſt, quia Summus Pontifex univerſaliter loquitur, ut apertè colligitur ex illis verbis, *Hanc conſuetudinem, quæ contrà Sanctam Eccleſiam Catholicam agere videtur, omninò interdicimus, ut nullo modo unquam oblationes, quæ intra Sanctam Eccleſ. offeruntur, ſub dominio laicorum detineantur*; ubi notanda ſunt illa verba, *contra Sanctam Eccleſiam Catholicam*: nam ſancta Eccleſia Catholica non eſt Eccleſia particularis, ſed univerſalis,

4 Quarta difficultas eſt, utrùm ad illam excommunicationem contrahendam requiratur effectus, id eſt, actualis ablatio, an ſufficiat conatus auferendi. Ratio dubitandi, ad probandum ſufficere conatum, eſt quia in textu habetur verbum, *molitus fuerit*, quod ad conatum accomodari poteſt. His non obſtantibus.

Reſp. requiri effectum, id eſt, actualem oblationem; quia cenſura non incurritur, effectu nondùm ſecuto, niſi aliud de mente diſponentis colligatur, ut patet ex regulis generalibus traditis *de cenſuris in communi diſput.* 2. *quæſt.* 2. *punct.* 3. *num.* 12. *& ſeqq. tom* 1.

Ad rationem dubitandi reſpondetur, negando verbum *molitus eſt*, ſignificare tantummodo conatum, & non effectum.

5 Quinta difficultas eſt, utrùm iſta excommunicatio liget Eccleſiaſticos ſurripientes hujuſmodi oblationes.

Reſp. negativè, quia Summus Pontifex loquitur de laicis ſibi uſurpantibus præfatas oblationes.

6 Sexta difficultas eſt, utrùm laicus incidat in iſtam excommunicationem, ſi prædictas oblationes non auferat de Eccleſiis, ſed illas extrà Eccleſiam exiſtentes ſibi applicet, & uſurpet.

Reſpondeo negativè, quia Pontifex loquitur de illis, qui oblationes de ſacris Eccleſiis auferunt: in materia autem pœnali non eſt

facienda extenſio ultra propriam verborum ſignificationem, *cap. odia, de regul. iur. in* 6.

7 Septima difficultas eſt, utrùm præfata excommunicatio ſit reſervata.

Reſp. negativè, quia nullum reſervationis verbum in præfato cap. habetur; conſequenter à quolibet confeſſario, pro peccatis mortalibus approbato jure communi auferri poteſt, *cap. nuper de ſent. excomm.* Idem dicendum erit in aliis excommunicationibus in hac Bulla afferendis, ob id eas poſui ſub titulo de excommunicationibus non reſervatis.

PUNCTUM II.

De excommunicatione contra cogentes fæminam ad religionem.

1 *Materia huius excommunicationis eſt; 1 cogere fæminas ad ingreſſum in Religionem; 2 dare auxilium, conſilium, vel favorem ad ingreſſum, vel ad ſuceptionem habitus, vel ad profeſſionem emittendam, 3 quovis modo interponere ſcienter præſentiam, conſenſum, vel auctoritatem ad unam ex tribus aſſignatis actionibus.*

2 Cogere, *ſignificat, per vim, vel metum gravem inducere.*

3 *Metu levi cogens fæminam ad religionem, non incurrit excommunicationem.*

4 *Metum iniuſtum incutiens ad religionem, non incurrit excommunicationem.*

5 *Suadens fæminæ ingredi religionem, iniuncto metu privationis alicuius boni, ad quod fæmina aliàs non habeat ius, non incurrit excommunicationem.*

6 *Non ſolùm cogens ad ingrediendum monaſterium, verùm etiam cogens ad ſuſcipiendum habitum, vel ad emittendum profeſſionem, laqueo excommunicationis ſuſpenditur.*

7 *Cogens fæminam ad emittendum votum ingrediendi religionem, vinculo excommunicationis non obſtringitur.*

8 *Cogens fæminam ad ingrediendum religionem, non incurrit excom. ſtatim præſtita actione coactiva, ſed requiritur actualis ingreſſus, vel ſuſceptio habitus, aut profeſſio.*

9 *Dans auxilium, conſilium, vel favorem in ingreſſu monaſterii, vel ſuſceptionis habitus, vel profeſſionis alicujus fæminæ ad hoc coactæ, excommunicationem incurrit.*

10 *Conſenſum, vel auctoritatem præbens in præfatis actionibus, ligatur excommunicatione.*

11 *Aſpiciens obiter fæminam involuntariò ingredientem, non ligatur excommunicatione.*

12 *Conſilium, auxilium, vel favorem præbens, dum fæmina involuntariò monaſterium ingreditur, non ligatur excommunicatione ſecuto effectu.*

13 *Perſonæ, quæ huic excommunicationi ſubiiciuntur, ſunt omnes, & ſinguli cogentes fæminam ad ingreſſum in Religionem, ſuſceptionem habitus, vel profeſſionem emittendam.*

14 *Reges, vel Imperator non ligantur excomm. cogendo fæminam ad ingreſſum in monaſteria, aut aliam actionem hic vetitum faciendo, juxta probabilem nonnullorum ſententiam.*

15 *Cogens virum ad religionem, non incurrit excomm.*

CUm ex invito ingreſſu monaſteria, vel ex religione involuntariè ſuſcepta, non levia damna, & perturbationes ſequi ſoleant, experientia teſte, jure meritò ſancitum eſt in Trident. *ſeſſ. 25. c. 18.* ne quis ullam audeat fæminam ad ingreſſum in monaſteria, ad ſuſceptionem habitus, vel ad profeſſionis emiſſionem cogere, ut paret ex ipſo Tridentini decreto: cujus occaſione duo principaliter explicabo.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundo, quodnam ſit ſubjectum.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius excommunicationis ſunt triplices actiones in hoc capite expreſſæ.

Prima eſt cogere fœminas ad ingrediendum monaſterium, vel ad ſuſcipiendum habitum religionis, vel ad emittendam profeſſionem.

2 Sed modò dubium eſt primò, quid ſit *cogere*.

Reſp. idem eſſe, ac per vim, vel metum gravem injuſtè inducere. Dixi *per vim, aut metum gravem*, ut innuerem vim modicam, ſeu metum levem non ſufficere: verbum enim *cogere* ſignificat inducere nolentem per vim, vel metum gravem, ut ſtatim probabo.

3 Hinc ſequitur primò, eos, qui cogunt per metum levem, ſeu non cadentem in conſtantem virum, ab hujus excommunicationis vinculo excuſari. Ratio eſt: tum quia, cùm iſta lex pænalis ſit ſtrictè intelligenda, eſt de illo tantùm metu, de quo ratio habetur in jure: in jure autem ratio non habetur metus levis, *l. nec timorem, ff. de eo, quod metus cauſa*, tum quia pæna conſtituta contra eos, qui metum inferunt, incurritur tantummodò ob illum metum, qui ſufficit ad revocanda ea, quæ per metum fiunt, ut benè Gloſſa, & alii, quos citat, & ſequitur Sanchez in opere morali *lib. 4. can. 4. num. 4.* Suarez *de cenſuris diſp. 23. ſect. 4. num. 11.* & alii; metus autem, qui ſufficit ad revocanda geſta non eſt levis, ſed gravis, ut dictum eſt *de matrim. q. 3. puncti 8. num. 1. & ſeqq. to. 1. & de contractibus diſput. 3. quæſt. 1. pun. 2. §. 3. nu. 1. & ſeqq. to. 2.*

4 Secundò ſequitur, excommunicationem non incurri, quando metus juſtè incutitur, tunc enim non adeſt injurioſa coactio. Idem militat, quando fæmina inducitur precibus, etiam importunis, ſed ſine minis, ut patet ex dictis *de matrim. loco cit. n. 9 verſi. Dixi modò, & n. 10. tom. 1. de contractibus loco cit. num. 7. & 9. tomo* 2. nam hujuſmodi preces non inferunt vim, per ſe loquendo. Ità communiter Doctores.

5 Tertiò ſequitur, excommunicationem ab eo non incurri, qui fæminæ religionem ingredi ſuadet, iniecto metu privationis alicujus boni, ad quod fæmina alias non habeat jus; tunc enim non dicitur vis, aut metus inferri, ſed denegari id, quod in libera ipſorum poteſtate eſt tradere, & denegare. Ita Suar. *loco cit. ſect. 7. n. 6. ſub finem*, Sanch. *loco cit. n. 6 & 7* ubi idem aſſerit de parentibus minantibus filiæ, fore, ut eam non præferant in ea parte, in qua alicubi parentes poſſunt fæminas meliorare, niſi religionem ingrediatur, cum enim liberè poſſint quemlibet ex deſcendentibus in ea parte præferre, nihil ei injuſtè denegant.

6 Secundò dubium eſt, ad quænam cogi debeat fœmina, ut hujus decreti pæna incurratur.

Reſpondeo ad tria.

Primum eſt, ad ingrediendum monaſterium; quod tamen ego intelligendum puto per ordinem ad profeſſionem; Concil. enim in hoc cap. conſuluiſſe videtur libertati religionis; propterea ſi metus incutiatur ad alium finem, ut ſi fæmina conſtituatur per metum in monaſterio, ut ibi educetur, donec nuptui apta ſit, excommunicatio hujus cap. incurri non videtur. Ita Rodriquez *in ſumma 2. p. c. 8. concl. 3. n. 10.* & Sanchez *loco cit. n.* 12. Quamvis in hoc ultimo caſu, in quo fœmina per vim, vel metum collocatur in monaſterio, ut educetur, oppoſitum ſentit Suarez *diſp. 23. ſect. 7. num. 9.* & Filliuc. *tr. 14. c. 6. q. 5. n. 89.*

Neque obſtat Concilium ſimpliciter, & abſolutè loqui de ingreſſu in monaſterium. Reſpondeo enim ipſius mentem colligi ex ſubjecta materia, de qua in ea ſectione agitur.

Secundum, ad quod fœmina cogi debet, ut cenſura incurratur, eſt ad ſuſcipiendum habitum religionis, id eſt, ad ingreſſum ad modum novitii.

Tertium eſt, ad emittendam profeſſionem. Hæc tamen tria alternativè intelligenda ſunt, quia Concilium utitur dictione, vel, conſequenter ſufficit, ut fœmina ad unum ex dictis per vim, vel metum inducatur.

7 Rogabis, utrùm cenſura incurratur cogendo fœminam ad emittendum votum ingrediendi religionem.

Reſpondeo negativè. Ratio eſt, tum quia hæc non eſt propria coactio ad unum ex tribus jam explicatis, id eſt, ad ingreſſum in monaſterium, vel ad habitum, vel ad profeſſionem; tum quia vel coactio ad votum fit per metum gravem, aut per levem. Si per gravem; votum non obligat, ut patet ex dictis de voto *circa ſecundum Decalogi præceptum diſputat. 4. quæſt. 2. punct. 3. §. 1. num. 1. & ſeqq. tomo* 2. conſequenter fœmina cogi non dicitur: ſi verò coactio ſit per metum levem, hæc non dicitur propriè coactio; cùm ratio metus levis in jure non habeatur, & conſequenter hujuſmodi metus ad incurrendam cenſuram non ſufficiat. Idem dicendum eſt, etiamſi votum ingrediendi religionem confirmatum fuerit juramento; adhuc enim fæmina non dicitur cogi ad unum ex tribus jam explicatis; præſertim cùm iſtius voti diſpenſatio ab Epiſcopo facilè obtineri queat. Ita Sanch. *loco cit. num.* 13. Suar. & Rodriq. *loco cit.* & alii.

8 Tertiò dubium eſt, utrùm excommunicatio hujus c. incurratur ſtatim, ac præſtita eſt actio coactiva, id eſt, ſtatim, ac illata eſt vis, metus.

Reſpondeo negativè, ſed requiri actualem ingreſſum, vel habitus ſuſceptionem, aut profeſſionem; quia nemo poteſt dici cogere ingredi, habitum ſuſcipere, vel profiteri, niſi poſitus ſit actualis ingreſſus, vel ſuſceptio habitus, vel profeſſio: hæc eſt enim differentia inter cogere, & conari. quòd *cogere* importat effectum, *conari* verò dicit actionem per ordinem ad effectum. Ita Navarrus, quem citat, & ſequitur Sanchez *loco cit. n.* 19. Rodriquez *loco cit. n.* 9.

9 Secunda actio, quæ eſt materia iſtius excommunicationis, eſt dare auxilium, conſilium, vel favorem ad ingreſſum in monaſterium, vel ad ſuſceptionem habitus, vel ad emiſſionem profeſſionis, juxta ea, quæ in præcedentibus dixi. Quot autem modis contingat auxilium, favorem, aut conſilium dari, patet ex ſæpiùs dictis præſertim *in expoſitione Bullæ Cænæ q. 11. punct. 1. num. 26. & ſeqq. tom. 3. quæſt. 11. punct. 1. num. 27. tomo* 3. ubi dixi, Auxilium importare actum, quo quis opem fert ad patrandum delictum; conſilium, eſſe actum; quo quis ſuadet, verbis impellit, vel modum patrandi delictum docet; Favorem, idem eſſe, ac commodum, ſeu utilitatem præſtare, ſeu aliquid facere conferens, ſeu iuvans ad finem ab alio intentum; Vide etiam *quæſt. 11. punct. 1. num. 14 & ſeq. tom.* 3.

10 Tertia actio eſt interponere quoquo modo præſentiam, vel conſenſum, vel auctoritatem ſuam, modò id fiat ſcienter ab eo, qui novit fœminam non ſponte ingredi monaſterium, aut habitum ſuſcipere, aut profeſſionem emittere, ut in Concilio dicitur. Quamobrem, qui ſuam præſtat præſentiam, conſenſum, vel auctoritatem, ignorans fœminam ad prædicta cogi, ab hac cenſura incurrenda excuſatur, quavis ignorantia laboret. Secùs dicendum

Digitized by Google

dum eſt de cogente: quia Concilium hanc circumſtantiam reſpectu ipſius non requirit; cõſequenter non excuſatur ob ignorantiam craſſam, ſupinam, vel affectatam, ut benè Sanchez *loco cit. n.* 20.

Ex quo ſequitur fieri poſſe, ut quamplures vinculo hujus cenſuræ ligentur, ut Epiſcopus, Vicarius, ſuperiores, conſanguinei puellæ, qui ſcientes fæminam invitò monaſterium ingredi, auctoritatem illi actui præbent, vel præſentiam. Contrarium circa parentes cogentes filios religionem ſuſcipere, vel ab ea prohibentes ſuſtinent nonnulli, quos tacito nomine Azorius 2. *p. lib* 2. *cap.* 21 *qu.* 25. & idem à fortiori ſuſtinebunt de parentibus conſenſum, & auctoritatem præſtantibus. Ratio ipſorum eſt; quia veriſimile non eſt, hanc pœnam conſtitui in parentes, quibus incumbit munus conſulendi ſaluti vitæ, & commodis filiorum. Sed quod nos aſſeruimus, verum eſt, & ſuſtinendum; quia Concilium generaliter loquitur.

11 Rogabis, utrùm huic cenſuræ ſubiiciatur, qui fæminam involontariè ingredientem obiter aſpicit. Ratio dubitandi eſt, quia in textu dicitur, *quoquomodo eidem actui præſentiam interpoſuerit*; hic autem dicitur aliquo modo præſentiam interponere.

His non obſtantibus, reſpondeo huic pœnæ non ſubiici, tum quia Summus Pontifex intelligendus videtur de interponente præſentiam ex propoſito, ut in ſimili dictum eſt de duello *in tract. de cenſuris in communi q.* 6. *punct.* 1. *num.* 24. & *num.* 30. *tom.* 1. tum quia hæc videtur materia levis, conſequenter non ſufficit ad pœnam adeò gravem incurrendam. Ex quo patet reſponſio ad rationem dubitandi.

Idem ſentiendum eſt de eo, qui ibi adeſſet cauſa ſacri audiendi; aut gratia inſerviendi ſuo domino, & multo magis, ſi ibi intereſſet gratia impediendæ profeſſionis, ut ſi à fæmina, quæ tunc profeſſionem emiſſura eſt, accerſeretur in teſtem violentiæ: tunc enim non diceretur præſentiam illi actui præſtare, ſed reſiſtere, vel indifferenter ſe habere, ut benè Sanchez *loco cit. n.* 21.

12 Sed modò dubium eſt, utrùm excommunicatio incurratur ſtatim dato auxilio, conſilio, vel favore, vel præſtita auctoritate.

Reſpondeo non incurri, niſi ſecutus ſit effectus, id eſt, niſi fæmina ingreſſa fuerit religionem, vel habitum ſuſceperit, &c. Ratio eſt, quia iſta excommunicatio fertur principaliter in cogentem, & acceſſoriè in dantes auxilium, præſtantes auctoritatem, &c. ſicut ergo excommunicatio non incurritur à cogentibus, niſi ſecutus ſit effectus, ita multo minus incurretur à dantibus auxilium, præſtantibus auctoritatem, &c. ante ſecutum effectum: quoties enim excommunicatio fertur in dantes auxilium, vel ob aliam actionem acceſſoriam, excommunicatio non incurritur, nondum ſecuto effectu, ob quem excommunicatio principaliter inflicta eſt, ex communi Doctorum ſententia.

SECUNDA PROPOSITIO.

13 OMnes, & ſinguli, qui fæminam cogunt ad ingreſſum in monaſterium, vel aliam ex præfatis actionibus præſtant, præterquam in caſibus in jure expreſſis, cenſura hujus decreti obſtringuntur. Ratio eſt, quia Concilium utitur generaliſſimis verbis, ibi, *omnes, & ſingulas perſonas*, &.

14 Improbabile tamen non videtur, Reges, & Imperatorem huic cenſuræ non ſubiici, tum quia ſpeciali nota digni videntur, tum quia dum Summus Pontifex intendit hos ligare, ſolet exprimere, ut infrà probabo. Idemque tenet Sanchez *loco cit. n.* 2., & alii, quos retuli *de clauſura q.* 4. *punct.* 2. *n.* 4. *tom.* 1. contra Suarez *loco cit. n.* 8. *verſ. quæ cenſura eſt generaliſſima*.

Dixi, *præterquàm in caſibus in iure expreſſis*; cogentes enim in his caſibus excommunicationem non incurrunt. Quamobrem ſi quis cogeret fæminam ad ingrediendum monaſterium in pœnam alicujus peccati, vel ad cautionem pudicitiæ, vel alia juſta de cauſa à jure permiſſa, hujus Concilii cenſuram non incurreret, ut benè Suarez *loco cit n.* 9. Filliuc *loco cit. n.* 89. *verſ. tertii*. Ratio eſt, quia non delinquit contrà Concilii diſpoſitionem.

15 Sed modò dubium eſt, utrùm cogentes viros ad religionem ligentur cenſura præfati decreti.

Reſpondeo negativè. Ratio eſt, quia Tridentinum loquitur ſolùm de cogentibus fæminas, & cum excommunicatio ſit res pœnalis, & odioſa, extendenda non eſt à cogentibus fœminas ad cogentes viros. Ità Suarez *loco cit. n.* 8. Sanchez *loco cit n.* 3. Filliucius *loco cit. n.* 89. *verſ. dico ſecundò*.

P U N C T U M III.

De excommunicatione contrà retrahentes fæminas à religione.

1 *Materia iſtius excommunicationis eſt; 1. impedire fæminam, ne Religionem ingrediatur; 2. ne habitum ſuſcipiat; 3. ne profeſſionem emittat.*

2 *Veli, aut emiſſionis voti nomine intelligitur profeſſio.*

3 *Impediens fæminam, ne monaſterium ingrediatur, & religionem ſuſcipiat, incurrit excommunicationem.*

4 *Impediens fæminam, ne votum faciat ingrediendi religionem, non incurrit excommunicationem.*

5 *Retrahens fæminam ſolis precibus à religione, non incurrit excommunicationem.*

6 *Fæminam dolo retrahens à religione; incurrit excommunicationem.*

7 *Impediens aliquem, ne votum religionis emittat, non ligatur excommunicatione.*

8 *Perſonæ, quæ huic excommunicationi ſubiiciuntur ſunt omnes, & ſinguli iniuſtè impedientes fæminam; 1 ne Religionem ingrediatur; 2. ne habitum accipiat; 3. ne profeſſionem emittat.*

IN *cap.* 18. Concilii Tridentini *ſeſſ.* 25. poſt excommunicationem latam in cogentem fæminas ad ingreſſum in monaſterium, vel ad ſuſceptionem habitus, vel ad emiſſionem profeſſionis, adiicitur alia excommunicatio contra eos, qui fæminam impediunt, ne velum accipiat, ſeu profeſſionis votum emittat, ibi, *ſimili quoque anathemati ſubiicit eos, qui ſanctam Virginum, vel aliarum mulierum voluntatem veli accipiendi, vel voti emittendi quoquo modo ſine juſta cauſa impediunt*

Circa iſtam excommunicationem duo breviter explicabo.

Primò, quænam ſit illius materia.

Secundò, quodnam illius ſubjectum.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius excommunicationis, eſt impedire fæminam, ne velum accipiat, aut votum emittat.

2 Sed modò dubium eſt primò, quid nomine *veli*, aut *emiſſionis voti* intelligatur.

Reſpondeo intelligi profeſſionem, quæ fit per ſuſceptionem veli, aut etiam ſine veli ſuſceptione cum tribus votis. Ita Suarez *diſp.* 23. *ſect.* 7. *n.* 9 Filliuc. *tr.* 14. *c.* 6 *q* 5. *ad fin. n.* 90.

3 Secundò dubium eſt, utrùm excommunicatio incurratur impediendo fæminam, ne monaſterium ingrediatur, & novitiatum ſuſcipiat.

Reſponderi poteſt affirmativè cum Suar. *loco cit. n.* 10. Filliucio *loco cit. n.* 90 contra Sanch *loco cit. n.* 15. Ratio eſt, quia nemo poteſt profiteri, niſi priùs habitum ſuſcipiat, conſequenter, qui ſuſceptionem habitus impedit, dicitur etiam impedire profeſſionem; conſequenter hanc cenſuram incurrit.

4 Tertiò dubium eſt, utrùm impediens fæminam, ne faciat votum ingrediendi monaſterium, aut aſſumendi habitum religioſum, incidat in illam excommunicationem.

Reſpondeo negativè. Ratio eſt, tum quia hic videtur ſolùm remotè, & indirectè impedire profeſſionem, tum quia ſi Concilium Trid. intelligeretur de impediente votum ſimplex, apertiùs, & clariùs locutum fuiſſet. Quamobrem illa particula, *voti emittendi*, addita videtur ad comprehendendum omnem modum, ſeu ſtatum religionum, ſeu perſonarum monialium; nam aliquæ profeſſionem emittunt ſuſceptione veli, aliæ ſtatum illum ſine veli ſuſceptione aſſumunt, ut benè Suarez, Filliucius, & Sanchez *locis cit*

5 Quartò dubium eſt, utrùm iſta excommunicatio incurratur ab eo, qui fæminam ſolis precibus à religione retrahit.

Reſpondeo negativè. Ratio eſt, quia non dicitur impedire voluntatem, cùm preces voluntarium non auferant; conſequenter fœmina ſponte noluit religionem, poſitis precibus, ſuſcipere.

6 Secus dicendum eſt, ſi dolo retrahatur. Ratio eſt, tum quia dolus voluntarium aufert, ut alibi oſtenſum eſt *de contractibus diſp.* 3. *quæſt.* 1. *punct.* 2 § 2. *n.* 1. & *ſeqq. tom.* 2 tum quia Concil. Tridentinum expreſsè excommunicat impedientes quocunque modo: dolus autem genus quoddam eſt impedimenti. Ità Sanchez *in opere morali, lib* 4. *cap* 4. *n.* 1. 7. *ad finem*, ubi refert Salonium 2. 2. *q.* 62. *art.* 2. *controv.* 3. *in fine*.

7 Quintò dubium eſt, utrùm impediens aliquem virum ne votum religionis emittat, in iſtam excommunicationem incidat.

Reſp. negativè, ut patet ex dictis *in punct. proximè præcedenti*.

SECUNDA PROPOSITIO.

8 OMnes, & ſinguli injuſtè impedientes fæminam, ne religionem aſſumat, ſeu profeſſionem emittat, excommunicationem hujus decreti contrahunt. Ratio eſt, quia Concil. indiſtinctè, & indefinitè loquitur.

Dixi *injuſtè*, quia Concilium loquitur de impedientibus ſine juſta cauſa. Quamobrem, ſi conjux, aut pater, aut alius impediat fœminam, ne, conſummato matrimonio, religionem ingrediatur, non ſubiicitur huic excommunicationi, quia non impedit ſine juſta cauſa, ut benè Sanch. *loco cit. n.* 10.

Utrùm verò parentes impedientes filiam, ne profeſſionem emittat, præfatam excommunicationem incurrant, patet ex dictis §. *præcedenti, n.* 6. *incurrere*.

P U N C T U M IV.

De excommunicatione contra impedientes viſitatores monialium in ſuo munere.

1 *Monialium viſitandarum munus pertinet ad Ordinarium.*

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt injuſtè impedire Viſitatorem, in iis, quæ pertinent ad reformationem monialium, & ad devotum famulatum Deo præſtandum.*

3 *Impedire intendens viſitatorem monialium, non incurrit excommunicationem, quia requiritur effectus conſumatus.*

4 *Impediens viſitatorem monialium, nòn incurrit excommunicationem, ſi monitione præmiſſa ceſſit impedire.*

5 *Monitio ſpiritualis non requiritur ad incurrendam excommunicationem, dum quis impedit viſitatorem monialium in ſuo munere, ſed ſufficit generalis.*

6 *Monitio triplex, vel una pro triplici requiritur, ut impediens viſitatorem monialium in ſuo munere ligetur excommunicatione.*

7 *Monitio fieri debet, dum quis impedit viſitatorem monialium in ſuo munere à Viſitatore, vel ſuperiore in ea cauſa.*

8 *Perſonę, quæ huic excommunicationi ſubiciuntur, ſunt omnes, & ſinguli præſumentes impedire Viſitatorem Monialium in viſitationis munere.*

IN *Clementina, Attendentes, de ſtatu Monach.* Summus Pontifex inter cætera ſtatuit, ne quis viſitatores monialium in munere viſitationis impedire audeat ſub pæna excommunicationis ipſo facto incurrenda, ut patet ex illis verbis, *ſi qui verò viſitatores ipſos in præmiſſis impedire præſumpſerit, ſeu aliquo præmiſſorum (niſi moniti reſipiſcãt) ipſo facto excommunicationis ſententiam ſe noverint incurſuros, privilegiis, ſtatutis, & conſuetudinibus quibuſcumque in contrarium minimè valituris.*

Multa hoc in loco diſputari poſſent circà viſitationem monialium, & religioſorum; ſed quia rem noſtram directè non attingunt, ea tantummodò hic percurram, quæ ad iſtius excommunicationis intelligentiam pertinent; reliqua videri poſſunt apud Rodriqu. *q. regul. tom. 2. 3. & 4.* ubi de hac re ſatis fusè diſputat. Hic ſolùm advertere volo.

1 Munus viſitandi moniales in monaſteriis non exemptis ſpectare ad Ordinarium auctoritate ordinaria; in exemptis verò, & immediatè ſubjectis Summo Pontifici pertinere ad eundem Ordinarium auctoritate delegata, ſic enim decernitur in hac Clementina, ibi, *hoc igitur ſacro approbante Concilio, &c.* In exemptis verò, quæ non ſunt immediatè ſubjecta Ordinario, ſed religioſis, aut aliis, jus viſitandi competit Prælatis ipſarum; ſicut enim illi jus habent cogendi clauſuram, ut probavi *de clauſura quæſt. 1. punct. 6. n. 1. tomo 1.* ubi citavi motum Pii V. qui incipit *Circa paſtoralis*; ità etiam jus habent viſitandi. Ità Suarez *diſp. 23 ſect. 5 n 9* Filliuc. *tract. 14. cap 5. quæſt. 4 n 73.* Sayrus *l. 3. c 35. n. 14.* Sanchez, Rodriquez, & alii quamplures, quos in ſimili retuli *de clauſura quæſt 4 punct. 2. n 2. 3. & ſeqq. tom. 1.* Hoc poſito explicabo materiam, & ſubjectum iſtius excommunicationis.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt impedire viſitatorem in iis, quæ pertinent ad monialium, circà voluptuoſam vitam, reformationem, & ad devotum, & debitum virtutum famulatum Deo præſtandum, ut in textu dicitur: cum autem multis modis fieri poſſit, ut hujuſmodi impedimentum inducatur, ut conſtat ex dictis in ſimili *in expoſitione Bullæ Cœnæ diſput 1 q 9 punct 2. num 1 & ſeqq. quæſt. 14 punct 2. num* 4. 10 15. 16 26 *& ſeqq. tom. 3* ſequitur tot modis incurri poſſe hujus canonis excommunicationem, quot modis impedimentum circa prædicta præſtari poteſt.

3 Sed modò dubium eſt primò, utrùm iſta excommunicatio incurratur ob ſolum animum, aut conatum impediendi.

Reſpondeo negativè, quia ad incurrendam excommunicationem requiritur effectus conſummatus ſub cenſura prohibitus: effectus autem ſub cenſura prohibitus in hoc texto non eſt attentatio, animus, & conatus, ſed ipſummet impedimentum: in texto enim dicitur *impedire præſumpſerint.*

4 Secundò dubium eſt, utrùm iſta excommunicatio incurratur ſtatim, ac impedimentum in viſitatione monialium appoſitum fuit.

Reſpondeo negativè, ſed requiri monitionem, qua præmiſſa, ſi impediens non ceſſat impedire, aut non revocat impedimentum, ſtatim excommunicationis pæna ligatur, ibi, *niſi moniti reſipiſcant, ipſo facto excomm. ſententiam ſe noverint incurſuros.*

Obſerva tamen non ſufficere, ut iſta monitio fiat, antequam apponatur impedimentum, ſed ſubſequi debet poſitionem impedimenti, ita ut Prælatus admoneat ipſum impedientem, ut ceſſet ab impedimento. Ratio eſt, quia in textu dicitur, *niſi moniti reſipiſcant.* is autem non dicitur reſipiſcere, qui non deliquit, ſeu non impedit. Ità Sayrus *lib. 3 c. 35 n. 14.* Suarez *diſp. 23 ſect. 5. n 9* Filliuc. *loco cit.* Navarr. *c. 27. n. 140 excomm.* 38. & aliis.

Ex quo ſequitur iſtam excommunicationem non incurri, dum viſitator admonet moniales, ut parent ſe ad viſitationem, nec ulla viſitatorem impedire audeat; facta autem hujuſmodi admonitione, aliqua viſitatorem impedire præſumit. Ratio, cur iſta excommunicatio in hoc caſu non incurratur, eſt, quia admonitio præceſſit impedimentum. Ita DD. citati.

5 Rogabis primò, utrùm requiratur monitio ſpecialis.

Reſpondeo ſufficere generalem, & non requiri ſpecialem & particularem. Ratio eſt, quia textus non præſcribit monitionem particularem, & ſpecialem, ſed ſimpliciter, & indiſtinctè loquitur de monitione; ergò ſufficit generalis; nam ubi jus non diſtinguit, neque nos diſtinguere debemus. Ità Sayrus, Suarez, Navarrus, & Filliucius *locis cit* & alii.

6 Rogabis ſecundò, quotuplex monitio fieri debeat.

Reſpondeo triplicem, vel unam pro triplici. Ratio eſt, quia ubi jus monitionem juridicam requirit, intelligendum eſt de monitione canonicè facienda: monitio autem canonica eſt trina, vel una pro trina, niſi aliud neceſſitas ſuadeat, ut dictum eſt *de cenſuris in genere diſputat. 1. q. 1. punct 9. n. 1. & ſeq. 10. 5.* Ità Suarez, Filliuc. *locis cit* & alii, quos retuli *de cenſuris in genere, loco cit.*

7 Rogabis tertiò, a quonam fieri debeat iſta monitio.

Reſp. faciendam eſſe ab ipſo viſitatore, vel ab ejus ſuperiore in ea cauſa. Ratio eſt, quia monitio debet eſſe juridica; illa autem dicitur juridica, quæ fit à legitimo ſuperiore; legitimus autem ſuperior in ea cauſa eſt viſitator, vel etiam ejus ſuperior in juriſdictione. Ità ex parte Sylveſt. *v. excomm. 9. n. 74.* 9. 39. Angelus *v. excomm. 7. caſu* 39 Suarez, & Filliuc *loco cit.*

SECUNDA PROPOSITIO.

8 OMnes & ſinguli præſumentes impedire viſitatorem monialium in viſitationis munere, excommunicationis pænam incurrunt, niſi poſt impedimentum, moniti reſipiſcant. Ratio, cur iſti omnes excommunicationem contrahunt, eſt, quia textus generaliter loquitur. Ità communiter DD.

Ex quo ſequitur, non ſolùm viros cujuſcumque conditionis, verùm etiam fæminas, etiam ipſaſmet moniales, huic pænæ ſubiici impediendo viſitatores, ne viſitationis munus exequantur.

Neque obſtat in textu apponi verba maſculini generis: nam in diſpoſitione juris maſculinum concipit fœmininum, ut alias ſæpius dictum eſt præſertim *in tr. de cenſuris in communi diſp. 2. quæſt. 4. punct. 2. num 3. tom 1.*

Ad iſtam tamen excommunicationem incurrendam prærequiritur præſumptio, ibi *præſumpſerint*; conſequenter quævis ignorantia excuſat præter affectatam conjunctam cum ingenti temeritate.

PUNCTUM V.

De excommunicatione contra eos, qui vocati ad dirigendas moniales in electionibus non abſtinent ab iis, ex quibus diſcordiæ oriri, vel ortæ nutriri poſſunt circa electiones.

1 *Materia iſtius excommunicationis eſt actio, per quam oriri poteſt diſcordia circa faciendas electiones inter moniales, vel exorta conſervari, foveri, nutriri.*

2 *Actio, per quam oriri aut nutriri poſſunt diſcordiæ circa electiones iam factas, non eſt materia iſtius excommunicationis.*

3 *Actio, per quam oriri poteſt diſcordia in electionibus, faciendis in congregationibus fæminarum, quæ verò non ſunt religioſæ, non eſt materia iſtius excommunicationis.*

4 *Subjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli vocati ad intereſſendum electionibus monialium; ſi aliquid faciant, quod ſit cauſa diſcordiarum inter ipſas moniales ſuper electionibus faciendis.*

5 *Aſſiſtens electioni monialium non incurrit excommunicationem non deſiſtendo à diſcordiis, quoties ad dirigendas moniales vocatus non fuit.*

ISta excommunicatio habetur *in cap. indemnitatibus verſ. poſtremo, de elect. & elect. poteſt,* ibi (poſtremò hi, quos ad dirigendas in hujuſmodi electionibus moniales eaſdem deinceps contigerit revocari, ab his prorſus abſtineant, per quæ inter eas ſuper faciendis ipſis electionibus oriri poſſit diſcordia, vel exorta nutriri;) circa quam excommunicationem duo explicabo.

Primò, quæ ſit materia iſtius excommunicationis, ſeu quænam actiones hic fieri prohibeantur.

Secundò, quodnam ſit iſtius excommunicationis ſubjectum.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius excommunicationis eſt actio, per quam oriri poteſt diſcordia circà faciendas electiones inter moniales, vel exorta conſervari, ſeu foveri, ac nutriri, ut patet ex verbis præcitati textus.

2 Sed modò dubium eſt primò, utrùm actio, per quam oriri, aut nutriri poteſt diſcordia circa electiones jam factas; ſit materia iſtius excommunicationis.

Reſpondeo negativè; quia in textu dicitur, *ſuper faciendis ipſis electionibus*, in materia autem pænali: non eſt facienda extenſio ultrà propriam verborum ſignificationem. Ità Sayrus *cap. 25. num. 3* Suarez, Cajetan. Navarr. Filliucius, & alii communiter *locis proximè citandis.*

3 Secundò dubium eſt, utrùm materia iſtius excommunicationis ſit actio, per quam oriri poteſt diſcordia, aut exorta nutriri in electionibus faciendis, in congregationibus fæminarum, quæ verè non ſunt religioſæ, ut ſunt quædam monaſteria, ſeu Congregationes Sanctæ Urſulæ, quæ profeſſionem non emittunt, licèt in communi vivant.

Reſpondeo negativè. Ratio eſt, quia in textu ſermo eſt de electionibus, & diſcordiis inter moniales: præfatæ autem fæminæ non ſunt propriè moniales, & in materia pænali non eſt facienda extenſio. Suarez *diſp 23 ſect 4 n 9.* Filliucius *tr. 14. c 4 q 5 n 57 ſub finem,* contra Sylv. *v. excomm. n. 41.* Angelum *excomm. 7. caſu* 16. & alios.

UNI-

Digitized by Google

UNICA PROPOSITIO.

4 SUbjectum hujus cenſuræ ſunt omnes, & ſinguli, qui vocati, ut interſint electionibus monialium, aliquid faciunt, ex quo poteſt oriri, aut nutriri diſcordia inter ipſas moniales ſuper ipſis electionibus faciendis.

Ex quo ſequitur primò, non ſolùm Prælatos, qui electionibus interſunt, tanquam ſuperiores, ſeu tanquam juriſdictionem habentes, vel tanquam miſſi à ſuperiore, ſed etiam alios quoſcumque qui ſunt accerſiti ad dirigendas in præfatis electionibus moniales, affici excommunicatione, ſi aliquid faciant, propter quod diſcordia oriri, vel exorta nutriri poſſit. Ità communiter DD. & hoc verum eſt primò, non ſolùm ſi vocati ſint viri religioſi, aut clerici; verùm etiam ſi laici ſint, aut fœminæ: textus enim univerſaliter loquitur, & nomen maſculinum complectitur etiam fœmininum, ut alibi probatum eſt præcipuè *in tract. de cenſuris in communi diſput.* 2. *quæſt.* 4 *punct.* 2. *num.* 3. *tomo* 1. Ita Cajet. *verbo excommunicatio c.* 38. Navarr. *c.* 27. *num.* 124. Suarez *diſp* 23 *ſect.* 4. *nu.* 8. Sayrus *lib.* 3. *c.* 35 *n.* 3. Filliucius *loco cit.* Sylveſter, & Angelus *locis citatis* Paludanus, Tabiena, & alii apud Sayrum *loco cit.* Secundò verum eſt, ſive vocati ſint ad moniales in electionibus dirigendas per conſilium, concionem, & hortationem, aut alia ratione, ut ſi vocatus ſit confeſſarius, concionator, Advocatus, Doctor, Abbatiſſa, aut monialis, aut alia fœmina magnæ prudentiæ. Ità DD. citati.

Secundò, ſuperiorem, qui ex officio intereſt, aut alium, qui ejus vicem gerit, incidere in iſtam excommunicationem, ſi cauſa ſit diſcordiarum in electionibus faciendis: nam iſti dicuntur vocati ad dirigendas moniales à Prælato, vel à monialibus, vel à regula, vel ab ipſo officio. Ità Suarez *loco cit.*

5 Tertiò, eum, qui intereſt electioni, ſed non fuit vocatus ad dirigendas moniales, non ligari excommunicatione, etiamſi alioquin ſit cauſa diſcordiarum. Ratio eſt, quia iſta excommunicatio complectitur ſolùm vocatos ad dirigendas moniales in electionibus: iſte autem non eſt vocatus, ſed ſponte ſe immiſcet. Ita Cajetanus, Suarez, Sayrus, Filliucius, & alii *loc. cit.*

PUNCTUM VI.

De excommunicatione contrà cogentes ad matrimonium.

1 *Materia iſtius excommunicationis eſt cogere directè, vel indirectè ad matrimonium.*

2 Cogere *eſt per vim, vel injuriam inducere.*

3 *Matrimonii celebrationem impediens non incurrit excommunicationem, juxta probabiliorem ſententiam.*

4 *Perſonæ, quæ huic excommunicationi ſubiiciuntur, ſunt omnes habentes temporale dominium.*

5 *Cogens ad matrimonium celebrandum non videtur juxta probabiliorem ſententiam excommunicationem incurrere, niſi cogens juriſdictionem ſæcularem habeat.*

6 *Epiſcopus cogens aliquem ad matrimonium celebrandum, non incurrit excommunicationem, juxta probabilem ſententiam, niſi temporale dominium habeat.*

7 *Rex, Regina, vel Imperator incurrunt excommunicationem, cogendo aliquem ad matrimonium; quamquam oppoſita ſententia probabilis eſt.*

CUm matrimonii jugum grave ſit, & diuturnum, par eſt, ut ſponte, & liberè ſuſcipiatur, & ipſius libertas non violetur. Quamobrem jure merito in Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 9. cogentibus ad matrimonium celebrandum indicta eſt excommunicationis pœna, ipſo facto incurrenda, de qua licèt egerim *in tract. de matrim. q.* 3. *punct.* 8. *n.* 34. *to.* 1. nihilominus hic eam diſtinctiùs, & clariùs explicabo, & duo breviter quæram.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis, ſeu quænam actio ſub excommunicatione prohibeatur.

Secundò, quodnam ſit iſtius excommunicationis ſubjectum, ſeu contrà quas perſonas lata ſit iſta excommunicatio.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius excommunicationis eſt cogere quovis modo directè, vel indirectè ad matrimonium: ſic enim in Concil. Trid. dicitur, ibi, *ne quovis modo directè, vel indirectè, ſubditos ſuos, vel quoſcumque alios cogant, quo minus liberè matrimonia contrahant.*

2 Sed modo dubium eſt primò, quid ſit *cogere.*

Reſpondeo cum Suarez, & Filliucio *locis citandis*, idem eſſe ac per vim, aut injuriam inducere.

Ex quo ſequitur primò, eum, qui grave malum alicui minatur, niſi matrimonium contrahat, excommunicationem incurrere, quia dicitur cogere. Secus, ſi leve malum minetur: nam in foro externo non habetur ratio metus levis, ut docui de matrimonio per metum celebrato *in tract. de ſponſalibus quæſt.* 2. *punct.* 9. *num.* 6. *to.* 1.

Secundò ſequitur, excommunicationem ab eo contrahi, qui renuit alicui debitum magni momenti ſolvere, eò, quòd nolit matrimonium contrahere: hic enim ſaltem indirectè dicitur cogere ad matrimonium. Ita communiter DD.

Tertiò, excommunicationem ab eo non incurri, qui gratuita beneficia, ad quæ non tenetur ex juſtitia, alicui denegat, eò quòd nolit matrimonium inire: hic enim, propriè loquendo, non dicitur cogere, ſeu vim inferre, cùm ei liberum ſit gratuita beneficia conferre.

Quartò, illum excommunicatione non ligari, qui officium aliquod, pecuniam, vel hæreditatem promittit, ut matrimonium contrahat hic enim non dicitur cogere, ſed allicere, & ſuaviter inducere, quod libertati matrimonii non adverſatur. Ita communiter DD. Vide dicta *de matrim. per vim, aut metum celebrato q.* 3. *punct.* 8. *n.* 1. & *ſeqq. to.* 1.

3 Secundò dubium eſt, utrùm in hoc c. non ſolùm interdictum ſit ſub excommunicatione inducere per vim, vel metum ad matrimonium; verùm etiam à matrimonio retrahere. Ratio dubitandi eſt: quia hic textus editus eſt in favorem libertatis matrimonii; hæc autem violatur non ſolùm inducendo, verùm etiam retrahendo. Ita ſentire videtur Sanchez *li.* 4. *de matrim. diſp.* 22. *n.* 9. & alii quos retuli *de matrim. loco cit. n.* 34. *to.* 1.

Ego verò probabilius cenſeo in præfato decreto non eſſe latam excommunicationem, contrà retrahentes, ſed contra inducentes ad contrahendum. Ratio eſt, quia Concilium loquitur de cogentibus, & adigentibus matrimonium contrahere. Ita Perez, & Henriquez quos retuli *de matrim. loco cit. q.* 3 *punct.* 8. *n.* 34. *to.* 1.

Ad rationem dubitandi reſpondeo hunc textum editum eſſe in favorem libertatis matrimonii, ſed ipſius diſpoſitionem non excedere tenorem, & propriam verborum ſignificationem.

SECUNDA PROPOSITIO.

4 OMnes, & ſinguli habentes temporale dominium, incidunt in iſtam excommunicationem, ſi per vim, ſeu metum gravem, aliquam perſonam fœminam adigant ad contrahendum matrimonium. Hæc propoſitio patet ex decreto Concilii, ubi cùm locutum fuiſſet de magiſtratibus, aliiſque temporale dominium habentibus, adjecit verba generalia, ibi, *præcipit ſancta Synodus omnibus cujuſcumque gradus, dignitatis, & conditionis exiſtant, &c.*

5 Dixi, *omnes, & ſinguli habentes temporale dominium*, ut diſſolverem illam difficultatem, qua quæritur, utrùm iſta excommunicatio afficiat ſolùm habentes juriſdictionem, an etiam alios omnes adigentes aliquem ad matrimonium. In qua difficultate duplex eſt Doctorum ſententia.

Prima eſt Suarez *de cenſuris, diſp.* 23. *ſect.* 7. *nu.* 6. *verſ. quarta.* Filliucii *tract.* 14. *c.* 6 *quæſt.* 4 *num.* 86. affirmantium iſtam excommunicationem univerſalem eſſe, & omnes comprehendere. Ratio eſt, quia licèt in principio capitis ſermo ſit ſolùm de dominis temporalibus, & magiſtratibus; nihilominus, dum fertur præceptum, & cenſura, adhibentur verba generaliſſima, quæ omnibus accommodantur ibi, *præcipit ſancta Synodus omnibus cujuſcumque gradus, dignitatis, & conditionis exiſtant, ſub anathematis pœna, quam ipſo facto incurrant, ne quovis modo directè vel indirectè ſubditos ſuos, vel quoſcumque alios cogant, quominus liberè matrimonia contrahant.*

Secunda ſententia, quæ mihi probabilior videtur, aſſerit, excommunicationem eos ſolùm afficere, qui temporale dominium, & juriſdictionem in foro externo habent. Ratio eſt, quia Concil. de his tantummodò loquitur, ut patet ex præfatione illius textus juxta quam intelligendum eſt ipſum decretum, *l. fin. ff. de hæred. inſtit.* Prætereà, dum Concil. præfata decernit, utitur particula, quare, quæ eſt cauſalis, & referri non videtur ad alias perſonas, quæ ibi non recenſentur, *cap. pœna, de pœnit. diſt.* 1. *& leg. interpretatione, ff. de pœnis.* Ita Molina *de juſtitia, & jur. tract.* 2. *diſp.* 276. *verſ. ad ſecundam partem*, Rodriquez *in ſum.* 1. *p. c.* 232 *n.* 7. Sanchez *lib.* 4 *de matr. diſp.* 22. *n.* 9 Guttierez, Rebellus, Coninchus, & alii, quos retuli *de matr. loco cit. n.* 34 *tom.* 1.

Ad rationem primæ ſententiæ patet reſponſio ex noſtra ratione, quamvis enim Concilium in decreto, & cenſura ferenda utatur verbis generalibus; nihilominus illam interpretationem, & reſtrictionem recipiunt ex præcedentibus, ut probatum eſt.

Ex quo ſequitur primò, dominum cogentem ſua mancipia ad contrahendum matrimonium, excuſari poſſe ab hac excommunicatione, quia non habet juriſdictionem in foro externo, ut ſuppono.

Secundò, patrem cogentem filium, vel filiam, ad matrimonium huic cenſuræ non ſubjici, ob allatam rationem.

Tertiò, Parochum hujus cenſuræ vinculo non obſtringi: quia juriſdictione caret in foro externo.

6 Quartò, Epiſcopum cogentem aliquem ad matrimonium in iſtam excommunicationem incidere, juxta Henriquez *l.* 11. *de matr. c.* 6. *n.* 5. *in ſumm.* Guttierez *de matrim. c.* 79 *nu.* 12. Sanchez *loco cit. n.* 10. & plures alios Theologos, & Juriſperitos *de hac re conſultos*, teſte Henriquez *loco cit.* Ratio eſt, quia Epiſcopus juriſdictionem habet in foro externo.

Oppoſita tamen ſententia mihi non videtur improbabilis, quia Concilium loqui videtur de habentibus temporale dominium, & de magiſtratibus: juriſdictio autem Epiſcoporum non eſt temporalis, ſed ſpiritualis, & in materia pœnali vitanda eſt extenſio: unde illa verba, cujuſcumque gradus, non videntur adjecta ad comprehendendos Eccleſiaſticos, ſed habentes poteſtatem temporalem cujuſcumque gradus, & conditionis exiſtant. Secus dicendum eſt, ſi Epiſcopatui, aut bonis patrimonialibus Epiſcopi temporale dominium adnexum ſit; tunc enim Epiſcopus in excommuni-

Digitized by Google

cationem incidit, quia in hac parte cenſetur dominus temporalis.

Quintò, Principem, Senatores, Prætores, judices alioſq; tam viros, quam fæminas temporali juriſdictione gaudentes, reos eſſe iſtius excommunicationis, cogendo ad matrimonium, etiamſi cogant viros, aut fæminas juriſdictioni aliorum ſubjectas; nam Concilium Tridentinum utitur hac loquendi forma, *ſubditos ſuos, vel quoſcumque alios cogant*.

7 Idem probabiliter dici poteſt de Rege, Regina, Imperatore, Imperatrice, quia Concilium adhibet generaliſſima verba, complectentia quoſcumque, temporalem juriſdictionem habentes, cujuſcumque gradus, dignitatis, & conditionis exiſtant.

Oppoſita tamen ſententia probabilis eſt. Ratio eſt, tum quia iſtæ perſonæ videntur ſpeciali nota dignæ; tum quia, dum Sum. Pontiſ. intendit hos ligare, ſolet eos exprimere, ut fecit in Trid *ſeſſ.* 22. *c.* 5 I. *de reform. in Bulla Cœnæ, & alibi*. Ita Sanch. *loco cit. n.* 10 Gutierrez *loc. cit* & alii quos retuli *de excommunicatione quæ contrahitur ob violationem clauſuræ q 4 punct.* 1. *n.* 4. *t.* I.

PUNCTUM VII.

De excommunicatione contra contrahentes matrimonium in caſibus prohibitis in Clement. unica, de conſang.

1 *Matrimonium ſcienter contrahens in gradibus conſanguinitatis, excommunicationem incurrit*

2 *Matrimonium ſcienter contrahens cum affine, ligatur excommunicatione.*

3 *Matrimonium ſcienter contrahens cum moniali, excommunicationem incurrit.*

4 *Matrimonium contrahens cum ea, quam putabat conſanguineam, affinem, vel monialem, cùm re ipſa non eſſet, excommunicationem non incurrit.*

5 *Religioſus contrahens matrimonium, excomm. incurrit.*

6 *Fœmina cum qua religioſus contrahit matrimonium excommunicatione non ligatur*

7 *Clericus ſacris ordinibus initiatus excommunicationem incurrit celebrando matrimonium.*

8 *Et hoc verum eſt, etiamſi matrimonium non ſit conſummatum, modò non præceſſerit diſpenſatio.*

9 *Clericus matrimonium fictè celebrans, non incurrit excommunicationem.*

10 *Matrimonium fictè celebrans, altero contrahente ex animo, caſibus prohibitis, non incurrit excommunicat. imò neque illam incurrit celebrans matrimonium ex animo*

11 *Matrimonium celebrans in præfatis caſibus cum impubere non incurrit excommunicationem.*

12 *Matrimonium celebrans per vim, aut metum, in caſibus prohibitis, non incurrit excommunicationem.*

13 *Matrimonium celebrans per verba de futuro in caſibus prohibitis non incurrit excommunicationem.*

14 *Sponſalia celebrans cum aliqua in caſibus prohibitis non incurrit excom. etiamſi poſteà eam turpiter cognoſcat.*

15 *Matrimonium celebrans ſub conditione in caſibus prohibitis, non incurrit excommunicationem.*

16 *Matrimonium contrahens in caſibus prohibitis, abſente parocho, vel teſtibus, non incurrit excommunicationem.*

17 *Matrimonium ex ignorantia contrahens in caſibus prohibitis, non incurrit excommunicationem.*

18 *Matrimonium contrahens bona fide in caſibus prohibitis, altero mala fide contrahente, non incurrit excomm. alter verò incurrit.*

19 *Contrahens matrimonium ex ignorantia in caſibus prohibitis, non incurrit excomm. etiamſi poſteà mala fide in matrimonio jam contracto perſeveret, modò non habeatur copula ex affectu maritali.*

20 *Matrimonium celebrans cum aliquo impedimento dirimente, non incurrit excommunicationem exceptis caſibus prohibitis* in Clementina unica, de conſanguinitate.

21 *Matrimonii celebrationi aſſiſtens, favens, vel conſulens, non incurrit excommun. etiamſi matrimonium celebratum ſit in caſibus* in Clementina unica *prohibitis*.

IN Clementina citata excommunicantur contrahentes matrimonium in quinque caſibus, ibi enim dicitur, *Eos qui divino timore poſtpoſito, in ſuarum periculum animarum, ſcienter in gradibus conſanguinitatis, & affinitatis, conſtitutione canonica interdictis, aut cum monialibus contrahere matrimonialiter non verentur; necnon religioſos, & moniales, ac clericos in ſacris ordinibus conſtitutos, matrimonia contrahentes refrenare metu pœnæ ob hujuſmodi eorum temeritatis audacia cupientes, ipſos excommunicationis ſententia ipſo facto decernimus ſubjacere*.

Iſta excommunicatio, & aliæ pœnæ contrà inceſtuoſos confirmatæ fuerunt à Greg. XIV in Bulla, quæ incipit, *ſicut antiquis*, edita ann. 1590 quam refert Sayrus *lib* 3. *c* 35 *n.* 18. eam tamen in Bullario non inveni, ſed aliam Sixti V. 44. in ordine, incipit, *Violantes*, in qua Summus Pontifex graviſſimas pœnas temporales committentibus in ſtatu Eccleſiaſtico crimen inceſtus imponit.

Verùm iis omiſſis, cum ad rationem noſtram non faciat, hic ſolùm expendam, & examinabo quinque caſus in præfata *Clementina unica, de conſanguinit.* expreſſos.

1 Primus caſus eſt, ſcienter contrahere matrimonium in gradibus conſanguinitatis jure canonico interdictis: jure autem canonico interdictum eſt contrahere cum conſanguineis uſque ad quartum gradum, ut probavi *de matrim. quæſt.* 3. *punct.* 5. *§* 1. *num.* 7. *tomo* 1.

Ex quo ſequitur primò, contrahentem matrimonium cum nepote, ſororis filia, aut matre, affici excommunicatione iſtius Clementinæ.

Dices, matrimonium cum matre, aut ſorore, aut filia, eſt irritum jure naturæ; ergò contrahens cum illis matrimonium non ligatur hac cenſura; quia textus loquitur de contrahente matrimonium in gradibus conſanguinitatis: hic autem non contrahit, quia matrimonium invalidum non eſt matrimonium.

Reſpondeo matrimonium cum præfatis non ſolum eſſe vetitum jure naturæ, verùm etiam jure canonico; conſequenter celebrantem hujuſmodi matrimonium, etiam invalidum, pœnis hujus canonis obſtringi. Ità gloſſa *hic verbo canonica*. S. Antoninus; & alii apud Sanchez *de matr. lib.* 7. *diſp* 48 *n.* 55.

Secundò ſequitur, contrahentem matrimonium cum conſanguinea in quinto gradu, non incidere in iſtam excommunicationem; quia jure canonico vetitum non eſt matrimonium in hujuſmodi gradu. An autem id procedat etiam in quinto gradu lineæ rectæ, patet ex dictis *de matrim. loco cit. num.* 8. *tomo* 1. non procedere.

Tertiò ſequitur, non ſolùm virum contrahentem cum fœmina ſibi in quarto gradu conſanguinea, incidere in iſtam excommunicationem, verùm etiam fœminam cum viro contrahentem. Ratio eſt, quia uterque dicitur contrahere in gradibus conſanguinitatis jure canonico prohibitis; hoc tamen intelligitur, modò uterque ſcienter contrahat, quia in textu dicitur *ſcienter*. Quod ſi unus ſcienter, alter cum ignorantia contractum matrimonii celebret, ſolus ſcienter celebrans hanc pœnam ſubit. Idem cum proportione dicendum eſt de contrahente cum affine, vel moniali.

2 Secundus caſus eſt, ſcienter matrimonium inire cum affine intra gradus prohibitos.

Ut hoc melius intelligatur, advertendum eſt, affinitatem aut oriri ex copula licita, aut ex illicita: quando oritur ex licita copula, inducitur impedimentum affinitatis uſque ad quartum gradum; quando verò ex illicita, uſque ad ſecundum tantùm, ut docui *de matrim q.* 4. *puncto* 12. *n.* 4. *& ſeqq. tom.* 1. ubi etiam tradidi quid ad contrahendam affinitatem requiratur, & alias differui, quæ ibidem videri poſſunt.

3 Tertius caſus eſt, ſcienter contrahere cum monialibus. Quæ autem dicantur *moniales*, dictum eſt de excommunicatione, quæ ob violationem clauſuræ contrahitur *quæſt.* 1 *punct.* 2. *n.* 1. *& ſeqq. tom.* 1. ubi explicavi, nomine Monialium venire omnes cujuſcumque ordinis ſint, poſt profeſſionem, modò in Congregatione vivant, etiamſi ſint Converſæ, & Tertiariæ. Addo non ſolùm contrahentem cum moniali affici excommunicatione iſtius Clementinæ, ibi, *aut cum monialibus*, verùm etiam ipſammet monialem contrahentem, ut patet ex ſecunda hujus canonis parte, ibi, *nec non religioſos, & moniales*.

4 Sed modò dubium eſt circa prædictos caſus, utrùm contrahens cum aliqua, quam putabat conſanguineam, aut affinem, aut monialem, cùm re ipſa non eſſet, incidat in iſtam excommunicationem.

Reſpondeo non incidere, licèt quoad affectum peccaverit, ac ſi re ipſa cum affine, moniali, vel conſanguinea contraxiſſet. Ratio cur in hanc cenſuram non incidat, eſt, tum quia ſicut ad incurrendam cenſuram canonis non ſufficit, ut quis percutiat aliquem putans ipſum eſſe clericum, cùm re ipſa clericalem ſtatum nondum aſſumpſerit; ita, &c. tum quia ad incurrendam cenſuram requiritur effectus conſummatus ſub cenſura prohibitus: non adeſt autem effectus ſub hac cenſura prohibitus, dum re ipſa matrimonium non contrahitur cum conſanguinea, affine, aut moniali, tum quia ad hoc facit tritum illud ſermone proverbium, *opinio non facit caſum*. Ita gloſſa *hic verb ſcienter*, Sylveſter *ver. excommunic.* 8 *caſu* 41. *n.* 77 *dub.* 3. Petrus Ledeſma, Graffius, Tabiena, & alii apud Sanchez *loco cit. n.* 18 & apud Sayrum *lib* 3. *c* 35. *n.* 16. Verum tamen eſt, eum, qui matrimonium cum aliqua contraxit, quam exiſtimabat affinem, conſanguineam, vel monialem, teneri ſe tanquam excommunicatum gerere, quia conſcientia erronea obligat, quandiu ipſa durat, ut docui *de peccatis in tract. de legib. diſput.* 2. *q.* 4. *punct.* 6. *n.* 8 *& ſeqq. to.* 2. Idem dicendum eſt pro foro externo, ſi exiſtimetur cum aliqua prædictarum contraxiſſe; tenetur enim ſe in foro externo, tanquam excommunicatum gerere, ne ſcandalum aliis ingerat. Ita Sanchez *de cenſuris diſp.* 23. *ſect.* 5. *num.* 17. Filliuc. *tract* 14. *c.* 5. *q* 6 *n* 77.

5 Quartus caſus eſt, dum religioſus matrimonium contrahit, cum enim religioſus illicitè, & invalidè contrahat, jure merito hac pœna punitur in hac Clementina, ibi, *necnon religioſos*.

Religioſi dicuntur; qui religionem approbatam tacitè, vel expreſsè profeſſi ſunt.

Hinc ſequitur primò, religioſos Societatis Jeſu matrimonium contrahentes in hanc pœnam incidere, poſtquam ſimplicia biennii vota emiſerunt. Ratio eſt, quia licèt tunc ſolemnem profeſſionem non emittant, nihilominus ſunt veri religioſi per ſimplicia vota, ut patet ex Bulla Gregorii XIV. Ita Gregorius de Valentia *tomo* 4 *diſp.* 10. *de matr. q.* 4 *punct.* 3. *de impedimento voti*, *verſ. porrò qui*,

San-

Sanchez *loco cit. num.* 17. Filliucius *tract.* 14. *cap.* 8. *qu.* 7. n. 144.

6 Sed modò dubium eſt primò, utrùm non ſolùm religioſus, verùm etiam fœmina, cum qua religioſus contrahit, in hanc cenſuram incidat.

Reſp. negativè. Ratio eſt, quia iſta excommunicatio directè fertur in ipſoſmet religioſos, & clericos in ſacris conſtitutos, contrahentes matrimonium, nec ulla mentio fit de fœminis, cum ipſis contrahentibus. Quamobrem fœmina contrahens cum religioſo profeſſo, aut cum aliquo clerico ſacris ordinibus initiato, non incurrit hujus canonis excommunicationem, licet grave ſacrilegium committat. Ita Navarr. *n.* 141. Cajetanus *verbo excomm. cap.* 47. Suarez *diſp.* 23. *ſect.* 5. *n.* 22. Filliucius *loco cit n.* 77. Sanchez *lib.* 8. *diſp.* 48. *n.* 2. ubi plures alios refert.

Dices: participat in crimine criminoſo, ergò excommunicationem incurrit, *c. nuper de ſent. excomm.*

Reſpondeo ad incurrendam excommunicationem *c. nuper*, requiri, ut is, cum quo alter participat, ſit denunciatus excommunicatus ut infrà ſuo loco oſtendam *in hac diſput.* 2. *qu.* 3. *punct.* 21. *nu.* 1. *& ſeqq. tom.* 3.

7 Quintus caſus eſt, dum clericus ſacris ordinibus initiatus matrimonium contrahit, ut patet ex illis verbis, *ne clericos in ſacris ordinibus conſtitutos*.

Prædicti caſus intelligendi ſunt cum ampliatione, & limitationibus proximè adducendis.

8 Ampliantur, etiamſi matrimonium non ſit conſummatum. Ratio eſt, quia Summus Pontifex non punit copulam inceſtuoſam, ſed ipſummet matrimonii contractum, quem ſuppono initum eſſe ante conſummationem. Ita gloſſa *hic verb. contrahere*, Suarez, & Filliucius *locis cit.* Petrus Ledeſma *de matrim. q.* 50. *art* 9 *dub.* 1. Angelus, & alii, quos citat, & ſequitur Sanchez *lib.* 7. *q.* 48. *n.* 6. & Sayrus *loco cit. n.* 16.

Limitantur 1. modò matrimonium celebratum non ſit cum valida diſpenſatione, tum quia jure canonico non eſt interdictum contrahere cum legitima diſpenſatione, tum quia iſta excommunicatio ſupponit culpam, & temeritatem: non committitur autem culpa contrahendo cum legitima diſpenſatione. Ita gloſſa *verbo eos*, Sanchez *n.* 16. Sayrus *lib.* 3. *c.* 35. *n.* 16.

9 Limitantur ſecundò, modò matrimonium celebratum ſit cum intentione contrahendi: nam fingens contrahere, non dicitur matrimonialiter contrahere, ut in textu dicitur, & actus contrahendi non dicitur perfectus, ſi animus, & intentio deſit: contractus enim mutua contrahentium voluntate perficitur. Ita Covar. 4 *decr.* 2. *p. c.* 3. §. 2. *n.* 8. Gloſſa *hic ver. matrimonialiter*. Suarez *diſp.* 23 *ſect.* 5. *nu.* 17. *ad finem & ;* 18. *&* 19. ubi objectiones in contrarium proponit, & diſſolvit. Filliucius *tract.* 10. *c.* 5 *q.* 6. *n.* 27. Sylveſter, Tabiena, & alii apud Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 48. *n.* 9.

Qui verò matrimonium contrahit in præfatis caſibus, animo contrahendi, ligatur excommunicatione; quia dicitur matrimonialiter contrahere, juxtà Clement. cit. licet matrimonium irritum ſit, & invalidum.

10 Sed modò dubium eſt, utrùm iſta excommunicatio incurratur, ſi unus ex animo intendat contrahere: alter verò fictè.

Reſpondendum mihi videtur non incurrere. Ratio eſt, quia non dicitur quis matrimonialiter contrahere cum aliquo, niſi etiam alter contrahat; matrimonium enim eſt mutuus contractus: quandiu autem alter fictè conſentit, non dicitur adeſſe contractus, ſed ſolùm matrimonii inchoatio; matrimonium enim claudicat ex parte fictè conſentientis. Ita Sanchez *loco cit. numer.* 10. contra Petrum Ledeſmam *de matrimon. q.* 55 *art.* 9. *dub.* 1. circa ſolutionem ad tertium.

Dices; in hac Clementina non punitur matrimonium ipſum actuale, ſed pravus affectus, & iniqua intentio contrahendi matrimonium, jure canonico interdictum: hic autem adeſt pravus affectus, & iniqua intentio, cum is, qui ex animo conſenſit, præſtiterit quantum in ſe fuit, ut matrimonium celebraret.

Reſpondeo puniri pravum affectum, & iniquam intentionem contrahendi, modò adſit conſenſus ſufficiens ad contrahendum matrimonium, niſi impedimentum ſubeſſet. Conſenſus autem ſufficiens ad contrahendum matrimonium debet eſſe mutuus.

Obſerva tamen illum, qui ex animo conſenſit, teneri ſe tanquam excommunicatum gerere; donec ipſi certò conſtiterit de fictione alterius: alter enim non præſumitur fictè conſenſiſſe, cum in celebratione contractus exterius judicaverit ſe conſentire.

11 Hinc licèt inferre; contrahentem cum affine, vel conſanguinea furioſa, non incidere in hanc excommunicationem, ſi contraxit, dum illa lucidis careret intervallis. Ratio eſt, quia non dicitur adeſſe matrimonialis contractus. Idem dic de contrahente cum impubere; impubes enim non poteſt, jure diſponente, conſenſum ad matrimonium ſufficientem preſtare, ſed ipſius conſenſus interpretatione juris in ſponſalia reſolvitur, *c. unico, de deſponſ. impub.* in Clementina autem citata ſub excommunicatione interdictus eſt matrimonialis conſenſus, non autem ſponſalia. Ita Petrus Ledeſma *loco cit* Sylveſter *verb. excomm.* 9. *caſu* 41. *n.* 78 *dub.* 7 Suarez *n.* 20. Angelus, Tabiena, & alii, quos citat, & ſequitur Sanchez *loco cit. n.* 11. Idem dic de contrahente, cum eo, qui per metum cogitur matrimonium celebrare: conſenſus enim iſtius non eſt ſufficiens ad contrahendum.

12 Limitantur tertiò, modò matrimonium non ſit celebratum per vim, aut metum gravem, cadentem in conſtantem virum. Ratio eſt, tum quia Eccleſia non præſumitur obligare cum gravi periculo, tum quia conſenſus per metum extortus non eſt ſufficiens ad contrahendum matrimonium. Ita Navarr. *ca.* 27. *nu.* 141. Sylveſter *loco cit. in dub.* 5. Sayrus *lib.* 4 *c.* 35. *n.* 15. Petrus Ledeſma *loco cit in dub. circa ſolutionem ad quintum principale*, Sanch. *loco cit. num.* 12. ubi plures alios DD. refert. Idem valet, ſi unus liberè, & alter per metum matrimonii contractum ineat, ut dictum eſt *n.* 10. de fictè conſentiente, altero verò conſentiente.

13 Limitantur quartò, modò matrimonium celebratum ſit per verba de præſenti; nam matrimonium per verba de futuro, non eſt matrimonium, ſed præparatio, & promiſſio futuri matrimonii. Ita communiter DD.

Dices, prohibitio matrimonii includit ſponſalia, *l. oratio ff. de ſponſalibus, & c. cùm haberet, eodem tit.* ergò celebrans ſponſalia incurrit excommunicationem hujus Clementinæ.

Reſp. negando conſequentiam; quamvis enim admittam cum gloſſa *hic, verbo contrahere*, prohibito matrimonio cenſeri etiam ſaltem indirectè prohibita ſponſalia, nihilominus non ſequitur, eandem pœnam impoſitam eſſe celebranti ſponſalia; quia in materia pœnali ſtricta interpretatio facienda eſt.

14 Sed modò dubium eſt, utrùm celebrans ſponſalia cum aliqua in præcitatis caſibus, poſtea illam carnaliter cognoſcens incidat in hanc cenſuram.

Reſpondeo diſtinguendo, vel illam cognoſcit affectu maritali, vel non: ſi non cognoſcit affectu maritali, certum eſt non incurrere; quia in hoc canone non punitur copula inceſtuoſa, ſed ſacrilegum matrimonium. Si verò cognoſcit affectu maritali, cenſeo incurrere, ſi id faciat coram Parocho, & teſtibus, quod abſit, quia ſufficienter indicat maritalem conſenſum. Si verò id agit in abſentia Parochi, & teſtium, non incurrit; quia hic conſenſus non ſufficit ad matrimonium, ubi Tridentinum uſu receptum eſt, licet jure antiquo ſufficeret; quia ſponſalia per hujuſmodi copulam tranſibant in matrimonium, Suarez *n.* 20 Navar. *loco cit* Petrus Ledeſma *dub.* 1. *circa ſolut. ad* 7. *argumentum*, Filliucius *num.* 77. Sanchez *loco cit.* n. 7. & alii.

15 Limitantur quintò, modò matrimonium purè, & abſolutè contractum ſit: nam ſi initum ſit ſub conditione, quæ non ſubſiſtat, vel nondum completa ſit, excommunicatio non incurritur: ut ſi dicat, contraho tecum ſi poſſum, ſi adeſt diſpenſatio, vel ſi Papa diſpenſaverit; quia conſenſus ſuſpenditur, & non ſufficit ad contrahendum matrimonium, donec conditio adimpleatur. Ita Suarez, Filliucius, Sanchez, & alii *locis cit.*

Hoc tamen intelligendum eſt, modò matrimonium non celebretur ſub conditione, quæ rejiciatur à jure, ac ſi adjecta non fuiſſet: tunc enim adeſt ſufficiens conſenſus; conſequenter cenſura hujus textus incurritur, de qua te vide dicta *de matrim. qu.* 2. *punct.* 10. *nu.* 16 *& ſeq. tom.* 1.

16 Limitantur ſextò, modò matrimonium contractum ſit coram Parocho, & teſtibus: is enim non dicitur matrimonialiter contrahere, qui in abſentia Parochi, & teſtium, contrahit. Ita Petrus Ledeſma *loco cit. in dubio circa ſolutionem ad quartum* Sanchez *loco cit. num.* 8. & alii.

Limitantur ſeptimò modò matrimonium non contrahatur ex ignorantia juris, vel facti vel etiam pœnæ, juxta dicta *de cenſuris in genere diſp.* 1. *q.* 2 *punct.* 1. *n* 6. *& ſeqq. tom.* 1. nam in textu requiritur ſcientia, & temeraria audacia.

Hinc colligi poteſt ſolutio illius difficultatis, qua quæritur, utrùm ad incurrendam hujus textus excommunicationem ſufficiat ignorantia vincibilis, craſſa, & ſupina juris, aut facti, vel requiratur ſcientia.

Reſp. Suarez, & Filliuc. *loco cit.* in primis tribus caſibus non ſufficere ignorantiam, modò non ſit affectata; in poſterioribus verò ſufficere, quia in illis additur particula, *ſcienter* non verò in iſtis.

17 Ego verò probabilius cenſeo, in omnibus iſtis caſibus non ſufficere ignorantiam; quia in prima parte textus ponitur particula, *ſcienter*; in poſteriore verò ponuntur verba æquipollentia, quæ ſupponunt ſcientiam, & contumaciam, ibi, *refrenare metu pœnæ ab hujuſmodi eorum temeritatis audacia cupientes, &c.* ubi autem excommunicatio fertur in temerè audentes, requiritur ſcientia, vel ignorantia cum ingenti temeritate. Quamobrem ſi religioſus, vel clericus, aut monialis, dum matrimonium contrahit, ignoret prohibitionem, aut habeat ignorantiam facti, ideſt, proprii ſtatus (quamquam nemo ferè proprium ſtatum ignorare poteſt) ab hac cenſura excuſatur. Ita ex parte gloſſa *hic verbo, contrahens*, Sylveſter, Navarr. *loco cit.* Sanchez *n.* 21. P. Ledeſma *in dubio circa ſolutionem ad octavum argumentum*, & alii.

Addo probabiliter ſuſtineri poſſe contra Sanchez, Suarez, Sayrum, & alios *locis cit.* ignorantiam affectatam in præfatis caſibus excuſare; quia habens ignorantiam affectatam, non dicitur reipſa ſcienter contrahere, modo tamen, non adſit ingens temeritas quæ contingit, dum quis vehementem habet ſuſpicionem delicti prohibiti; tunc enim reputatur ſciens, ut benè Sanchez in opere morali *lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 38. ſibi contrarius *in loco ſupra citato de matrimonio*.

18 Sed modò dubium eſt primò, quis in excommunicationem incidat, dum unus bona fide contrahit, alter mala.

Reſpondeo illum incidere, qui mala fide contrahit; quia reſpectu ipſius adſunt omnia requiſita ad excommunicationem incurrendam.

Digitized by Google

dam. Ita gloſſa hic, Suarez *n.* 16. Sayrus *lib.* 3. *c.* 36. *nu.* 15. Filliuc. *nu.* 77. & alii communiter.

19 Secundò dubium eſt, utrùm qui ignorans contrahit, ſed cognita rei veritate perſeverat in cohabitatione, & copula, in excommunicationem incidat.

Reſpondeo negativè; quia non punitur cohabitatio, & copula inceſtuoſa, & ſacrilega, ſed contractus; hic autem iam præceſſit, ut ſuppono. Ita gloſſa *hic §. ſcienter*, Saytus *n.* 15. Navarrus *c.* 27. *n.* 14. & alii communiter.

Hoc tamen intelligendum eſt, modò copula non habeatur affectu maritali coram Parocho, & teſtibus: quia tunc cenſetur matrimonium de novo contrahi, & adeſſe præſumitur ſufficiens conſenſus cum neceſſaria ſolemnitate, ut patet ex dictis *de matrim. quæſt.* 2. *punct.* 5. *num.* 4. *tom.* 5. Addo primò, hujuſmodi copulam ante Concilium Tridentinum fuiſſe ſufficientem ad matrimonium; conſequenter coniuges in præfatis caſibus cognoſcentes ſe carnaliter, etiam in abſentia Parochi, & teſtium, in hanc cenſuram incidiſſe; quia iure antiquo per huiuſmodi copulam perficiebatur matrimonium.

Addo ſecundò, etiam hoc tempore, ubi Concilium Tridentinum acceptatum eſt, probabiliter ſuſtineri poſſe huiuſmodi copulam affectu maritali habitam ſufficere ad matrimonium, & conſequenter ad incurrendam iſtam excommunicationem; modò matrimonium antea contractum fuerit coram Parocho, & teſtibus; cum enim præceſſerit ſolemnitas, & modò adſit conſenſus, (actus enim animo maritali habitus in ſententia multorum DD. ſufficienter declarat novum conſenſum) cenſetur matrimonium celebrari in caſibus in hac Clementina prohibitis. Ità Caietanus *verb. excommunic. cap.* 47. Suarez *loco cit. num.* 21. P. Ledeſma *in dub. circa ſolut. ad* 9. *argumentum*, Filliuc *n.* 77. *ad finem* Sanchez *ex parte loc. cit. n.* 20. & alii.

20 Quæres 1. utrùm contrahens cum aliquo impedimento dirimente, ultrà quinque caſus in hac Clementina expreſſos, incurrat iſtam excommunicationem; ut ſi contrahat cum infideli conſanguinea, cum cognata cognatione legali, aut ſpirituali, vel cum impedimento publicæ honeſtatis, vel ſimili.

Reſp. non incurrere. Ratio eſt, quia diſpoſitio pœnalis extendenda non eſt ultra caſus in ea expreſſos. Ita Caietanus *verb. excommunicatio, c.* 47. gloſſa *hic verbo eos*, Navarrus, & Sylveſter *locis cit.* Suarez *n.* 20. *ad finem*, Petrus Ledeſma *loc. cit.* Tabiena, & alii apud Sanchez *loc. cit. n.* 22. Exiſtimo tamen, contrahentem cum infideli conſanguinea intrà quartum gradum incidere in hanc cenſuram, non quatenus contrahit cum infideli, ſed quatenus celebrat matrimonium in caſibus in hac Clementina prohibitis; infidelis tamen non afficitur hac cenſura, quia cenſuræ incapax eſt. Ita Suarez *nu.* 9. *ad finem*.

21 Quæres ſecundò, utrùm mandans, favens, vel conſulens huiuſmodi matrimonium, aut Parochus aſſiſtens in prædictis quinque caſibus, ligetur hac pœna.

Reſpondeo negativè; quia in texto nulla prorſus de his mentio habetur, ſed de ſolis contrahentibus ſermo eſt. Ità Suarez *nu.* 23. Petrus Leſdema *loco cit. in dub. circa ſolut. ad nonum argumentum*, Navarrus *loco cit.* Sanchez *num.* 3. Filliucius *tract.* 14. *cap.* 7. *quæſt.* 6. *num.* 113. & alii communiter, quidquid Caietanus ſentiat de ſacerdote aſſiſtente matrimonio. Ex dictis ſequitur, procuratorem nuntiumve alterius in præfatis caſibus conſentientem, aut partem, vel matrem nomine filii conſenſum præſtantem, non ſubiici huic pœnæ. Ità P. Ledeſma, & Sanch. *locis cit.*

PUNCTUM VIII.

De excommunicatione contrà negantes matrimonia clandeſtina ante Tridentinum celebrata valida fuiſſe, aut matrimonium à filiis familias, inconſulto patre, celebratum, validum eſſe.

1 *Materia iſtius excommunicationis eſt primò, negare matrimonia ſine Parocho, & teſtibus celebrata non fuiſſe valida; 2. aſſerere matrimonia ſine conſenſu parentum celebrata irrita eſſe, aut à parentibus rata fieri, aut poſſe irritari.*

2 *Parochus non eſt miniſter eſſentialis ſacramenti matrimonii.*

3 *Aſſerens matrimonium clandeſtinum celebratum in iis locis, in quibus Tridentinum acceptatum non fuit, invalidum eſſe, excommunicationem incurrit.*

4 *Aſſerens matrimonium ſine conſenſu parentum celebratum irritum eſſe, vel à parentibus irritari poſſe, afficitur excomm.*

5 *Subiectum iſtius excommunicationis, ſunt omnes, & ſinguli, qui præfatas propoſitiones aſſerunt.*

Iſta excommunicatio habetur in Tridentino *ſeſſ.* 24. *c.* 1. initio de reformatione matrimonii, in hæc verba. *Tametſi dubitandum non eſt, clandeſtina matrimonia, libero contrahentium conſenſu facta, rata, & vera eſſe matrimonia, quandiu Eccleſia irrita non fecit, & proinde iure damnandi ſint illi, ut eos ſancta Synodus anathemate damnat, qui ea vera; ac rata eſſe negant, quique falsò affirmant matrimonia à filiis familias ſine conſenſu parentum contracta, irrita eſſe, & parentes ea rata, vel irrita facere poſſe; nihilominus ſancta Dei Eccleſia ex iuſtiſſimis cauſis illa ſemper deteſtata eſt, atque prohibuit.*

Ex præcitatis Concilii verbis apertè conſtat, quænam ſit utriuſque excommunicationis materia, & ſubiectum, quæ hic breviter explicare aggredior.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Materia primæ excommunicationis eſt, negare matrimonia ſine Parocho, vel teſtibus celebrata, non fuiſſe valida; cum enim materia Sacramenti matrimonii conſiſtat in contractu, qui mutuo contrahentium conſenſu celebratur, ſequitur matrimonium occultè celebratum, validum eſſe, præciſa Concilii Tridentini prohibitione, & irritatione.

2 Hinc colligitur primò, reiiciendam eſſe illorum DD. opinionem, qui aſſerunt Parochum eſſe miniſtrum eſſentialem Sacramenti matrimonii; nam ſi eſſet miniſter eſſentialis, nullibi poteſt, nec unquam potuiſſet matrimonium validè celebrari; quia nihil ſubſiſtit ſine ſua eſſentia.

3 Secundò, aſſerentem matrimonium clandeſtinum liberè celebratum in iis locis, in quibus Concilium Tridentinum acceptatum non fuit, invalidum eſſe, affici excommunicatione Concilii, quia huiuſmodi matrimonia irritata non fuerunt à Concilio, donec Concilium acceptetur. Concilium enim non intendit ad ſui obſervantiam obligare ante acceptationem. Vide quæ tradidi *de matrimon. q.* 2. *punct.* 6. 7. & 8. *per totum & ſeqq. t.* 1.

SECUNDA PROPOSITIO.

4 Materia ſecundæ excommunicationis eſt, aſſerere matrimonia ſine conſenſu parentum celebrata irrita eſſe, aut à parentibus rata fieri, vel irritari poſſe: cum enim contractus à voluntate contrahentium pendeat, nec filii in iis, quæ ad proprium vitæ ſtatum pertinent, teneantur, regulariter loquendo, patri obedire, dicendum eſt validitatem matrimonii à voluntate parentum non pendere, ut patet ex dictis *de matrimonio loco proximè citando*, cum Navarro, Sanchez, Gutierez, & aliis.

An autem cupiens matrimonio coniungi, teneatur conſilium patris petere, aut illius conſilio ſtare, videri poteſt *in tract. de matrimon. q.* 4. *punct.* 17. *q.* 4. *n.* 15. *& ſeqq. tom.* 5. ubi docui, filium teneri obedire Patri in illis, in quibus eſt ei ſubiectus; non tamen peccare, per ſe loquendo, non obediendo Patri in iis, quæ pertinent ad vitæ ſtatum, ſed eſſe valde conſentaneum rationi, ut filius non ineat matrimonium ſine patris conſilio.

An autem validæ ſint leges civiles prohibentes matrimonium ſine conſenſu parentum celebrari, aut exhæredantes filias, ſine conſenſu parentum ad nuptias advolantes, patet ex dictis *de legibus, diſp.* 6. *q. unica punct.* 6. §. 3. *nu.* 3. *tom.* 2. ubi dixi eſſe invalidas, nec poſſe exhæredari, niſi filia minor 25. annis eligat vitam luxurioſam volente illam nuptui tradere; quæ videri poſſunt cum DD. ibi cit. quibus adde plures alios apud Cevallos *comm. q.* 5. *n.* 2. & *q.* 314. *n.* 3. apud Sanchez *lib.* 3. *diſp.* 27. apud Barboſam *in remiſſionibus, ad ſeſſ.* 24. *c.* 1. *n.* 2.

TERTIA PROPOSITIO.

5 Subiectum utriuſque excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli, qui præfatas propoſitiones aſſerunt. Ratio eſt, quia Concilium utitur verbis generalibus, & indeterminatis, ibi, *illi, qui, & cæt.*

PUNCTUM IX.

De excommunicatione contrà raptores mulierum, & præbentes illis conſilium, auxilium, vel favorem.

1 *Materia iſtius excommunicationis eſt duplex; alia principalis eſt, rapere fœminam; acceſſoria eſt, conſilium, auxilium favorem ad raptum præſtare.*

2 *Ille dicitur rapere fœminam, qui illam diſſentientem, vel reſiſtentibus parentibus, aut illis, ſub quorum cura eſt abducit ad libidinem explendam, vel contrahendum matrimonium.*

3 *Rapiens mulierem, excomm. incurrit; etiamſi matrimonium cum ipſa non celebret, aut eam carnaliter non cognoſcat.*

4 *Conſilium, auxilium, aut favorem præbens raptori mulieris, excommunicationem incurrit.*

5 *Dictio, ſeu particula, disiunctivè accipitur, quando id materia poſtulat.*

6 *Subiectum iſtius excommunicationis ſunt ſinguli raptores, & omnes dantes conſilium, auxilium, & favorem.*

7 *Fœmina rapiens virum, non incurrit excommunicationem.*

8 *Excommunicatio lata contrà raptorem mulieris non eſt reſervata, iuxta communem ſententiam.*

In Concilio Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 6. plures pœnæ contra raptores mulierum conſtituuntur, de quibus diſſerui *in tract. de matrimon. q.* 4. *punct.* 18. *num.* 9. *& ſeqq. tom.* 1. Inter cæteras autem pœnas extat excommunicatio, de qua hic agere intendo. Et tria breviter quæram.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundò, quodnam ſit ſubiectum.

Tertiò, utrùm iſta excommunicatio Summo Pontifici reſervata ſit.

Digitized by Google

UNICA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius excommunicationis duplex eſt, alia principalis, & alia acceſſoria. Principalis eſt, rapere fœminam; quid autem ſit rapere fœminam, patet ex dictis *de matrimonio loco cit. n. 1, t. t.* ubi dixi.

2 *Rapere* idem eſſe, ac fęminam diſſentientem, vel reſiſtentibus parentibus, aut illis, ſub quorum cura eſt, abducere ad libidinem explendam, vel ad contrahendum matrimonium. Ità DD. proximè citandi, contra Salzedo apud Diaz *in pract. canon. cap. 38. verſ. Clemens*, & contra Alterium *t. a. diſp. t 5. cap. 6. ad finem*, aſſerentes iſtam excommunicationem incurri ſolùm, dum raptor aliquam rapit cauſa contrahendi matrimonium; tum quia Concilium loquitur de matrimonio contrahendo inter raptorem, & raptam; tum quia ponit hoc decretum ſub titulo de reformatione matrimonii.

Ego verò ſentio iſtam excommunicationem contrahi, etiamſi fæmina rapta fuerit ſolum cauſa turpiter explendæ libidinis, quia Concilium generaliter loquitur; & ſicut non vult matrimonium validè culebrari inter raptorem, & raptam, quandiu rapta in poteſtate raptoris exiſtit, etiamſi fortè non fuerit rapta cauſa matrimonii, ſed ſolùm animo illam turpiter deflorandi; ità etiam intendit hujuſmodi raptorem, & ómnes alios auxilium, vel conſilium præbentes, vinculo excommunicationis obſtringi. Ex quo patet reſponſio ad rationes in contrarium.

3 Hinc ſequitur primò, illum, qui per vim abducit fæminam invitam, ut illam violet, aut in matrimonium ducat; in iſtam excommunicationem incidere; quia hic propriè *raptor* dicitur, & hoc verum eſt; etiamſi poſtea pæniteat abduxiſſe, aut eam carnaliter non cognoſcat, aut matrimonium cum ipſa non celebret: adhuc enim dicitur raptor: conſequenter raptorum pęnis ſubiicitur. Ità Molina, Guttierez, alii; quos retuli *de matrim. loco cit. num. 3. tom. 2.*

Secundò, eum, qui fæminam voluntariè precibus, aut blanditiis conſentientem abduxit, neſcientibus parentibus, non ſubiici huic pęnæ, quia, propriè loquendo, non dicitur raptor; raptus enim committitur vi. Secus ſi parentes ſciant, & contradicant: Ipſis enim vis infertur. Ita Cardinalis Tuſcus, Henriquez, & alii contrà Sanchez, & alios, quos retuli *de matrim. loco cit. num. 5. tom. 2.*

4 Actio acceſſoria eſt conſilium, auxilium, & favor. Quot autem modis contingit hæc fieri, patet ex dictis *de irregularitate in tract. de cenſuris in communi diſput. 7. q. 4. punct. 7. n. 1. & punct. 8. nu. 1. & 2. tom. 1.* ubi explicavi, quale ſit homicidium caſuale, & voluntarium, ibique plures caſus adduxi circà conſilium, & favorem ad cognoſcendum, quandonam contrahatur irregularitas, & *diſputat. 3. de expoſitione Bullæ Cœnæ quæſt. 12. punct. 1. n. 26. & ſeqq. tom. 3. q. 21. punct. 1. n 27. t. 3.* ubi dixi; Auxilium, importare actum, quo quis opem fert ad patrandum delictum; Conſilium, eſſe actum, quo quis ſuadet, verbis impellit, vel modum patrandi delictum docet; Favorem idem eſſe, ac commodum, ſeu utilitatem præſtare, ſeu aliquid facere conferens, ſeu juvans ad finem ab alio intentum. Vide etiam *q. 11. punct. 1. n. 14. & ſeqq. tom. 3.* ubi docui, requiri ad cenſuras, ut conſilium, auxilium &c. poſitivè influat in effectum, & alibi pluribus in locis, quæ nova repetitione non indigent.

Obſerva tamen primò, excommunicationem ob præfatas actiones acceſſorias non incurri, niſi in effectum influant, & effectus jam ſecutus ſit: actio enim acceſſoria prohibetur in odium principalis; ut alibi ſæpius dictum eſt; quando autem non adeſt actio principalis, effectus non dicitur completus. Obſerva ſecundo illam particulam, *& favorem*, non accipi copulativè, ſed disjunctivè; tum quia ſequeretur, eos non incidere in iſtam excommunicationem, qui comitantur raptorem, aut alia ratione præbent auxilium; ſed conſilium non tradunt; tum quia.

5 Particula, *&*, accipitur disjunctivè, quoties ſubiecta materia id poſtulat, ut in hoc caſu, ſeu quoties ponitur inter ea, quæ ſunt ejuſdem poteſtatis, & effectus, ut benè Gonzalez *ad regulam 8. gloſ. 3. n. 14.* Cenedo *pract. qu. ſing. 50. n. 7.* & alii, apud Auguſtinum Barboſam *dict. 93. n. 18. in remiſſion. Doctorum de diction. & clauſul.*

SECUNDA PROPOSITIO.

6 SInguli raptores, omneſque dantes eis conſilium, auxilium, vel favorem, in iſtam excommunicationem incidunt. Ratio eſt, quia Concilium indiſtinctè, indefinitè, & generaliter loquitur, ibi, *nihilominus raptor ipſe, ac omnes illi conſilium, auxilium, & favorem præbentes.*

7 Sed modò dubium emergit, vtrùm non ſolùm vir rapiens mulierem, verùm etiam fæmina rapiens virum, incidat in excommunicationem.

Reſpondeo negativè, quia Concilium loquitur de raptore, non de fœmina rapiente: in pœnis autem non eſt facienda extenſio ultrà propriam verborum ſignificationem. Ità Sanchez, Guttierez, & alii, quos retuli *de matrim. loc. cit. num. 7. t. t.* contrà nonnullos alios, ubi etiam alia ad hanc rem facientia adduxi.

TERTIA PROPOSITIO.

8 PRæfata excommunicatio, quam raptor, & alii contrahunt, non eſt Summo Pontifici reſervata; nam regula generalis eſt, ut quoties de reſervatione non fit mentio expreſsè, vel ſaltem tacitè, cenſura non cenſeatur jure communi reſervata, *cap. nuper, de ſent. excommun.* in Tridentino autem nullum de reſervatione verbum reperitur. Ità Sanchez *lib. 7. diſp. 13. n. t.* Regiualdus *l. 22. n. 31.* Filliucius *tract. 14. c. 6. n. 85.* ubi loquitur de excommunicationibus non reſervatis, & alii, quos retuli *de matrimonio loco cit. n. t t. tom. t.* contra Rodriquez *in ſumma tom. 1. c. 233. n. 7.*

PUNCTUM X.

De excommunicatione contrà procurantes abortum fœtus animati.

1 *Procurans abortum fœtus animati, excommunicationem incurrit, quovis pacto procuret.*
2 *Abortus fœtus inanimati non eſt interdictus ſub excomm.*
3 *Abortus fœtus inanimati in aliquibus locis eſt caſus reſervatus, ut Mediolani.*
4 *Procurans abortum fœtus animati, videtur caſum reſervatum incidere, etiamſi abortus reipſa non ſequatur.*
5 *Procurans abortum fœtus animati, afficitur excommunicatione, ſivè procuret per ſe, ſivè per alium.*
6 *Procurans abortum fętus animati, non ligatur excommunicatione nondum ſecuto abortu.*
7 *Fœtus animatus quando eſt formatus; formatur autem ſi agatur de maribus die 30. vel 35. 40. aut 45. ſi de fœminis die 35. 40. 45. vel 50.*
8 *Procurans abortum ante quadrageſimum diem, non tenetur ſe tanquam irregularem gerere.*
9 *Abortui cooperans incurrit excommunicationem.*
10 *Abortui cooperans ex ignorantia juris, vel facti, non incurrit excommunicationem.*
11 *Abortui cooperans, non ligatur excommunicatione nondum ſecuto effectu.*
12 *Perſonæ, quæ huic excommunicationi ſubiiciuntur, ſunt omnes procurantes abortum per ſe, vel per alios, aut cooperantes ope, conſilio, vel alia ratione.*
13 *Fęmina ipſa prægnans, ſocia, ſeu conſcia abortus, ſubiiciuntur excommunicationi.*
14 *Sterilitatis venena propinans alicui viro, ut impotens fiat ad generandum, non incurrit excommunicationem.*
15 *Excommunicatio contracta ob procurationem abortus, eſt reſervata alias Pontifici, nunc Ordinario.*
16 *Deputatus ſpecialiter ad aliquos caſus confeſſor, qui habet facultatem abſolvendi ab omnibus cenſuris Epiſcopo reſervatis.*

SIxtus V. in conſtitutione 87. in ordine, quæ incipit, *effrenatam*, pœnam excommunicationis Papæ reſervatam infert iis, qui abortum fætus animati, vel etiam inanimati procurant, aut conſilio, favore, ope, potione, aliave ratione ad abortiendum fętum animatum, vel inanimatum cooperantur, ut clarè conſtat ex ipſamet conſtitutione, quam hic de verbo ad verbum referre non decrevi, cum longa ſatis, & prolixa ſit, & eam per te conſulere poſſis apud Bullarium *tom. 2.* vel apud Naldum *v. abortus*, vel etiam apud Sayrum *de cenſuris lib 3. cap. 35. n. 24.* Verùm, quia iſta excommunicatio in praxi obſervatu difficilis videbatur, Gregorius XIV. aliam edidit conſtitutionem, quæ incipit, *Sedes Apoſtolica, pia mater, &c.* in qua Summus Pontifex rigorem præcedentis duplici ex c. moderatus eſt. Primò, quoad reſervationem abſolutionis. Secundò, quoad abortum fętus tantummodò animati, ut ex dicendis liquidò conſtabit. Quamobrem circa propoſitam excommunicationem tria breviter quæram.

Primò, quæ ſit illius materia.
Secundò, quodnam ſubjectum.
Tertiò, utrùm hoc tempore ſit reſervata, & cui.

PRIMA PROPOSITIO.

MAteria iſtius excommunicationis, ſunt actiones in præfatis conſtitutionibus expreſſæ.

1 Prima actio eſt, procurare abortum fętus animati percuſſionibus, veneno, medicamentis, potionibus, aut oneribus mulieri prægnanti impoſitis, ac aliis etiam incognitis, vel maximè exquiſitis rationibus: ſic enim in præfata Sixti V. conſtitutione expreſſè habetur.

2 Dixi *abortus fœtus animati*; quia licèt abortus fętus inanimati ſub excommunicatione interdictus eſſet in Bulla Sixti V. nihilominus illa Bulla hac in parte abrogata eſt, & ad terminos juris communis, ſacrorum canonum, & Concilii Tridentini diſpoſitionem redacta fuit per ſubſequentem Gregorii XIV. conſtitutionem. Propterea abortus inanimati hoc tempore ſub excommunicatione vetitus non eſt jure communi.

3 In aliquibus tamen diœceſibus, ut Mediolani, eſt caſus reſervatus, cujus reſervationem incurri poſſe, etiamſi.

4 Abortus ſecutus non fuerit, valdè probabiliter ſuſtineri poſſe arbitror, ut docui *in tract. de peccatis in tractatu de legibus, diſput. 2. quæſt.*

Digitized by Google

quaſt. e. punct. 4. num. 5. & 6. tom. 2. & noviſſimè in tract. de contract. diſp. 2. quaſt ultima ſect. t. punc. 7 n. 6 ſub finem tom. 2. Retio eſt, quie dici poteſt abortut procuretus; etiamſi re ipſe abortus ſecutus non fuerit. Zecbius *de caſibus reſervatis, caſu 9. verſ. quo verò*, Gembetopta, & alii contre Finellum, & Capeavillam, quos tetuli *loc. cit. de pecc. & contract.*

5 Sed modò dubium eſt primò, utrùm præfate excommunicatio locurratur, ſivè abortus per ſe procuretur, ſivè per alium.

Reſpondeo incurri quovis modo procnretur. Ratio eſt, qoia in conſtitutione Sixti V. dicitut, *qui de cætero per ſe, aut per interpoſitas perſonas, &c.*

6 Secundò dubium eſt, utrùm excommunicatio incurratur, etiemſi ebortus ſœtus animati reipſe ſecutns non fuerit.

Reſpondeo negativè. Ratio eſt quia Sixtus V. in ſua Bulla effectum requirit, ibi, *indè, ut re ipſa abortus ſecutus fuerit.*

Ea qoo patet differentia inter excommunicationem, quæ propter abortum fętus animati contrahitut, & inter reſetvationem, quæ ob ſimplicem ebortus fętus animati procurationem incurritur: ad hanc enim probabile eſt effectum oon requiri, ſed ad illam, ut probatum eſt.

7 Tertiò dubium eſt, quomodu cognoſcere valeamua, an fętus enimetus ſuerit, nec ne.

Reſpondet Filliucius *tract. 34. c 6. quæſito 9. n. 95.* diiudicandum eſſe fętum enimatum ſaltem io mare, quando procuratio abottus coutingit poſt quadraginta dies à conceptione; in fęmina verò nonniſi poſt octoginta, juetà probabilem Medicorum ſententiam, quam etiam ſequitut Naverrus, Henriquez, Naldus, & alii, quos tetuli *loco cit. de contract. diſput. 2. quaſt. ultim. ſect. 1. punct. 7. num. 4 tom. 2.*

Sed quid mibi io hec re ſentiendum ſit, conſtat ex dictis *de contractibus loc. cit. n 4. to 2.* ubi docoi fętum enimari, quendo eſt formatue; Formatio autem ebſolvitur aliquandu die 30. vel 35. aliquando die 40. vel 45 & eliquendo 50. ibique dixi, hoc provenire ea celiditate, vel frigiditate metris, com Azorio, & eliis, quæ ibi videri poſſunt.

* *Die 2 Martii 1679. Innocentius XI. damnavit infraſcriptam propoſitionem. Videtur probabile omnem fœtum quandiu in utero eſt carere anima rationali, & tunc primum incipere eandem habere cum paritur, ac conſequenter dicendum erit in nullo abortu homicidium committi.*

8 Utrùm verò, qui cauſa fuit ebortus ante quadrageſimum diem, teneatot ſe tanquam irregularem gerere, patet ex dictis *de matrimonio quaſt. 4 punct. 6. n. 13. tom. 1.* ubi dixi, illum, qui eſt cauſe abortus maſculini aote 40 diem, non teneri, ſed tanquam irregularem gerere, hoc idem dixi *in tract. de cenſuris in communi, ubi de irregularitate diſput. 7. quaſt. 1 punct. 5. n. 6. quaſt. 4. punct. 8. num. 27. tom. 1.*

9 Secundò actio principaliter probibite io præfata Sieti conſtitutione eſt, ſcienter cooperari ad abortum ope, conſilio, favore, potione, vel alio cujuſvie generis medicamento, eut juvete ſcribendo litteras privatas, vel epochas, eut elie ratione verbis, aut ſignis; ſic enim eepreſsè dicitur in conſtitutione Sixti V.

10 Sed modò dubium eſt primò, utrùm præbens opem, conſilium, vel ſavorem, vel potionem, ab hac cenſuta eaimatot, quoties hæc præſtat ex ignorantie juris, vel ſacti.

Reſpondeo effirmativè, etiamſi ignorentie non ſit probebilie, ſed vincibilis, craſſa, ſupina, vel etiam affectata, modò cum ingenti temeritete conjuncta non ſit: Summus enim Pontifex adiecit particulam, *ſcienter*, quæ quamlibet ignorantiam excludit, modò cum ingenti temeritete conjuncta non ſit, ut elibi ſæpius dictum eſt *de cenſuris in commnni diſputat. t quaſt e punct. 3. num. 10. t. 1.* An ignorantia pęnæ ſufficientem excuſationis titulum inducat, patet ee dictis *de cenſuris in genere, diſp. 1. quaſt. 2. punct. t. num. 13. to. 1. excuſare.*

1s Secundò dubium eſt, utrùm iſta eecommunicatio incusratur ob prædictam actionem, effectu nondum ſecnto.

Reſp. ex ſupradictis conſtare non incurri: cum enim ob actionem principaliter prohibitam hæc cenſuta noo incurratut ente ſecutum effectum, multò minùs incurri debet ob acceſſoriam, quæ minus principalitèr, & ſecundariò prohibetur.

SECUNDA PROPOSITIO.

12 OMnes procurantes ebortum per ſe, vel per alios, eut cooperantes, ope, conſilio, vel elie ratione in præcedentibus eaplieata, excommunicationem Sixti V. contrahunt, cojuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis eaiſtant, tàm laici, quam clerici ſæculares, aut regulares, cujuſcumque ordinis; imò etiam mulieres ſæculares, vel proſeſſæ; iſti enim omnes ie Bulla eaprimuntur.

13 Ea quo patet etiam ipſaſmet fęminas prægnantes, ſocias, ſeu conſcias abortus huic cenluræ ſubiici; textus onim loquitur noo ſolùm de cooperantibus, verùm etiam de ipſiſmet fœminis, quæ vel ut principales, vel ut ſociæ, conſciæ ſunt talis criminis per opem, conſilium, favnrem, potionem, &c. ot docui *de contractibus loco cit. diſputat e quaſt ultim ſect t. punct 7. n. 6. tom. 2.* contrà Naldum *verbo abortus*, idemque tenet Filliucius *tract. 34. cap. 6 q. 9. num 94.*

14 Sed modò dubium eſt, utrùm, qui venena, ſeu pocule ſterilitatis alicui viro propinat, ità ut impotens fiat ad generandum, in hanc cenſuram incurrat.

Reſpondeo negativè. Ratio eſt, quie Summus Pontiſ. loquitur de procorante ebottum: hic autem propriè loquendu, non dicitur abortum procurare. Ità Filliucius *loco cit. num 95.* Sayrus, & Cepeaville, quos retuli *de contractibus, loco cit. ad finem verſic. ſecus dicendum*, contrà Petrum Gregorium *in ſyntagmate iuris, p. 3. lib. 36. c. 15. n. 20.* quem citat, & meritò reiicit Sayros *lib. 3. c. 35. n. 27.* Idem dicendum eſt de viro, qui in actu conjugali retrahit ſe à ſeminis emiſſione cauſa generationis impediendæ, aut qui potionem ſumit, ne fęmina concipiet; elìud enim eſt procurare abortum, aliud impedire conceptionem: abortus ſupponit conceptum fætum. Ità DD. citeti. Idem io ſimili dicendum eſt de fæmina. Hac occaſione agendum eſſet de pœnis, quas Sietus V. clericis hujus delicti reis imponit, nempè de amiſſione privilegii clericalis, dignitatum, beneficiorum, & inhabilitatis ad ea ſuſcipiende; ſed in horum explicatione oon eſt neceſſe hie immoreri, cùm ſolas cenſures eeplicemus, & quæ hac occaſione dici poſſent, facilè colligi queant ee regulis generalibus traditis *de legib. diſputat. 1. quaſt. 1. punct. 7. §. e. n. 6. & ſeqq. tom. 2.* Vide Sayrum *loco cit. n. 28* & præfatam Sieti V Bullam, ſi lubet, in que clericus præter prædictas pęnas, brachio ſæculari tradi decernitur, quæ pęna per Bullam Gregorii XIV. non eſt abrogata.

TERTIA PROPOSITIO.

t5 ISta excommunicatio, juxtà conſtitutionem Si‑tl V. reſerveta erat Summo Pontifici, nt patet ea conſtitutione ejuſdem Pontificis ad finem. Verùm hoc tempore Ordinerius, aut alius, per ipſos ad hos caſus ſpecialiter deputatus, in foro conſcientiæ abſolvere poteſt, ob conſtitutionem Gregorii XIII. ibi, (Quilibet presbyter tàm ſæcularis, quam cujuſvis ordinis regularis, ad Chriſti fidelium confeſſiones audiendas, & ad hos caſus ſpecieliter per loci Ordinarium deputatus, plenam, & liberam in foro conſcientiæ tantùm abſolvendi habeat facultetem,) quis eutem dici poſſit ſpecialiter deputatns ad hos caſus, ex dictis in Bulle Cœnæ *diſput. t. q. 2e. punct. e. n. 8.* facultatem ebſolvendi à caſibus Bullæ debere, eſſe eapreſſam, & individualem; & *16t. num. 25. to. 3.* ſpecialem delegationem duobus modis contingere: primò circà caſum ſpecialiter oblatom; ſecundò circa omnee caſus Epiſcopo reſervatos, & quovis modo fiat delegatio, poſſe delegatum abſolutionem conferre, & alibi facilè colligi poteſt.

t6 Quamobrem hic breviter dico, non ſolùm eum cenſeri ad hos caſus ſpecieliser deputatum, qui facultatem habet ebſolvendi in individuo ab excommunicatione propter abortum contracta, verùm etiem qui ſacultatem habet abſolvendi ab omnibus cenſutis, & excommunicationibus Epiſcopo reſervatis; nam in hujuſmodi facultete hic etiem comprehendi videtur: illa enim particula, *ſpecialiter*, non eſt edjecte ed excludendam ebſolutionem ab eliis cenſuris, ſed ad indicandum, oon poſſe quem virtute alicujus facultetis ebſolvere, niſi ea facultas ad hos etiem caſus extendatur; non enim ſufficit facultas abſolvendi ab aliquo caſo eb hoc diſtincto; facultas verò abſolvendi ab omnibus caſibus Epiſcopo reſervatis, ſi diſtributivè explicetur, procul dubio caſum ebortus ſpecialiter comprehendit. Hac de cauſa cenſeo Pęnitentiarios Eccleſiæ Metropolitanæ Mediolani, privilegium habentes abſolvendi ab omnibus cenſoris Epiſcopo reſervatis, poſſe beneficium abſolotionis ab hac cenſura conferre; tum quia ſunt ſpecialiter deputati ad cenſuras, & caſus reſervatos; tum quia ſic uſu receptum eſt. Qnamvis ego alias de hac re non leve dubium haberem, dum Pęnitentiarii munus in præfata Eccleſie obirem.

PUNCTUM XI.

De excommunicatione contrà impugnantes litteras à Papa conceſſas ente coronationem.

1 *Summus Pontifex poteſtatem accipit à Deo, non ab hominibus.*

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt, litteras Apoſtolicas ſuper quibuſcunque negotiis confectas præſumere impugnare ex opinione, & errore, quod Summus Pontifex non debeat ſe de proviſionibus, & gratiis faciendis intromittere ante ſuam coronationem.*

3 *Impugnans litteras Summi Pontificis, non ligatur excommunicatione, niſi eas impugnet ex opinione, quod nequeat ſe de proviſionibus, & gratiis faciendis intromittere ante ſuam coronationem.*

4 *Perſonæ, quæ huic excommunicationi ſubiiciuntur, ſunt omnes, & ſinguli, qui præfatas litteras ex prædicta occaſione impugnare præſumunt.*

5 *Impugnans litteras Summi Pontificis confectas ante coronationem, incurrit excommunicationem, etiamſi hoc tempore impugnet.*

IN Eatravaganti ultime inter communes, de ſentent. excommunicationis, excommonicantur illi, qui putantes Summum Pontificem non habere Pontificiam euctoritatem, entequam coronationis inſignia acceperit, occaſionem hinc arripiunt temerè impugnandi ipſius reſcripta, conceſſiones, ſeu litteras ſuper qoibuſcunqoe negotiis confectis ante coronetionem, ut patet ex ipſis præfatæ Eatravagantis verbis. (Quie nonnulli, prout eccepimus, contrà doctrinam Apoſtoli ſuæ prudeotiæ, quio potius imprudentiæ

tiæ

tiæ innitentes, ac diſceptare de his, de quibus eis non expedit, ſatagentes aſſerere non verentur, quod Summus Pontifex ante ſuæ coronationis inſignia, ſe non debet intromittere de proviſionibus, reſervationibus, diſpenſationibus, & aliis gratiis faciendis, nec ſe in litteris ſimpliciter Epiſcopum, ſed electum Epiſcopum ſcribere, nec etiam uti Bulla, in qua nomen exprimatur ipſius. Nos talium temeritates compeſcere cupientes, ſingulos, qui occaſione hujuſmodi aliquas litteras noſtras, ſuper negotiis quibuſcunque confectas, quæ à nobis ante coronationis noſtræ inſignia emanarunt, auſi fuerint impugnare, excommunicationis ſententia innodamus.

2 Hac occaſione agere poſſem, utrùm auctoritas Summi Pontificis ab hominibus conferatur, an potiùs à Deo ſtatim poſt legitimam Cardinalium electionem, & utrùm ſtatim facta electione Summus Pontifex poſſit Pontificia auctoritate fungi. Verùm quia hæc quæſtio ſufficienter explicata videtur in expoſitione Bullæ Cœnæ *q. 5. puncto 2. num. 10. & n. 13. c. 3.* ab ea hic ſuperſedebo. Hic autem ſolùm explicabo, quænam ſit materia, & ſubjectum iſtius excommunicationis.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt, litteras Apoſtolicas, ſuper quibuſcunque negotiis confectas, præſumere impugnare, ex opinione, & errore, quod Summus Pontifex non debeat ſe de proviſionibus, & gratiis faciendis intromittere ante ſuam coronationem. Hæc propoſitio patet ex verbis Bullæ ſupracitatis.

3 Dixi *ex errore, ſeu opinione, quod Summus Pontifex, &c.* quia ſi quis aliundè occaſionem arriperet præfatas litteras impugnandi, non incideret in hanc cenſuram; quia in textu excommunicantur præſumentes impugnare litteras ex prædicta occaſione, ibi, *qui occaſione hujuſmodi*. Ità Suarez *diſp. 23. ſect. 6. n. 2.* Navar. *n. 54.* Filliucius *tract. 14. c. 5. q. 7. n. 78.*

Ex quo ſequitur, illum, qui litteras Summi Pontificis impugnat, eò quòd putet ipſum non eſſe legitimè electum non incidere in hanc cenſuram; quia hoc non eſt delictum in hac Extravaganti interdictum, & ad incurrendam cenſuram non ſufficit gravius crimen, ſed requiritur illud, quod ſub cenſura interdictum fuit, ut benè Suarez *loco cit.* pœna enim non extenditur ad alios caſus, *l. factum cuique 9. in pœnalibus, ff. de reg. jur.* & *c. in pœnis, de reg. jur. in 6.* Circa illam particulam, *præſumere*, advertendum eſt, quamlibet ignorantiam excuſare, modò cum ingenti temeritate conjuncta non ſit, ut alibi ſæpiùs explicatum eſt *præſertìm de cenſuris in communi diſput. 1. quæſt. 2. punct. 1. n. 10. tom. 1.*

SECUNDA PROPOSITIO.

4 OMnes, & ſinguli, qui præfatas litteras ex prædicta occaſione impugnare præſumunt, excommunicationem iſtius Extravagantis incurrunt. Hæc propoſitio patet ex illa particula, *ſingulos*, quæ univerſalis eſt.

5 Sed modò dubium eſt, utrùm prædicta Extravagans vires hoc tempore habeat, & liget. Ratio dubitandi eſt, tum quia Clemens V. cui hæc Bulla adſcribitur, (licèt alii alium auctorem agnoſcant, ut videri poteſt apud Sayrum *lib. 3. c. 35. num. 19.*) loquitur de præterito, ibi, *litteras noſtras ſuper quibuſcunque negotiis confectas*, conſequenter hæc diſpoſitio extendi poſſe non videtur ad litteras in futurum concedendas; tum quia Summus Pontifex loquitur de impugnantibus litteras ab ipſomet confectas: non autem ab aliis, ibi, *litteras noſtras, quæ à nobis*; tum quia in materia pœnali benignior interpretatio facienda eſt.

His non obſtantibus, exiſtimo hanc Extravagantem etiam hoc tempore vires, & robur habere. Ratio eſt, tum quia diſpoſitio, quæ nomine dignitatis fertur, perpetua eſt, & vires habet etiam conditore extincto, ut ſuo loco probavi *de cenſuris in communi diſput. 1. q. 1. punct. 1. n. 5. c. 1.* tum quia ratio iſtius conſtitutionis ſemper durat: ergò etiam ipſa conſtitutio ſemper perſeverat; quamvis edita fuerit occaſione Clement. V. & litterarum ſuarum, quæ impugnatæ fuerunt. Ità Suar. & Filliuc. *loc. cit.* & alii.

Ad primam rationem dubitandi reſpondeo loqui de præterito; quia ad incurrendam iſtam cenſuram, opus eſt, ut litteræ, quæ impugnantur, præceſſerint, & jam factæ ſint. Quod procedit non ſolùm reſpectu conditoris hujus Extravagantis; verùm etiam reſpectu omnium Pontificum ſubſequentium.

Ad ſecundam reſpondeo, illam particulam, *à nobis*, non accipi perſonaliter, ſed nomine dignitatis.

Ad tertiam reſpondeo, in materia pœnali benigniorem partem accipiendam eſſe, niſi ratio, & auctoritas aliud ſuadeat, ſeu niſi aliter de voluntate diſponentis colligatur.

PUNCTUM XII.

De excommunicatione contrà perſequentes hoſtiliter Cardinales.

1 *Iſta excommunicatio hic innuitur, ſed alibi explicatur.*

1 ISta excommunicatio edita eſt *in c. fœlicis, de pœn. in 6.* Verùm ab ipſius explicatione hic ſuperſedeo, quia de ea ſatis in Bulla Cœnæ diſſeruimus *diſp. 1. q. 12. p. 3. n. 14. tom. 3.*

PUNCTUM XIII.

De excommunicatione contrà vexantes Inquiſitores, aliuſquè ſancti officii miniſtros.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*

2 *Materia principalis iſtius excommunicationis, ſunt ſequentes actiones nimirum primò occidere Inquiſitorem, Advocatum, Procuratorem, Notarium, aliumve miniſtrum S. Officii, vel Epiſcopi id munus obeuntis; item accuſatorem, denuntiatorem, aut teſtem in cauſa fidei productum, vel evocatum; 2 præfatos verberare; 3. expellere, vel officio privare; 4. perterrefacere; 5. Eccleſias, ædes, aliaſque, ſivè publicas, ſivè privatas Officii, aut Miniſtrorum expugnare, invadere, incendere, expilare; 6. libros; litteras, auctoritates, exemplaria; ſcripturas, Inſtrumenta, ſivè publica, ſivè privata comburere, dirumpere, intervertere, ſeu ex incendio direptione, vel alio quolibet modo aſportare, ſeù ex incendio, direptione cauſam eſſe, ut capiantur, comburantur, vel ſupprimantur; 7. prohibere ut perſonæ, vel res ſerventur, defendantur; 8. carcerem privatum, vel publicum perfringere, vinctum extrahere, ſeu dimittere; prohibere, ne capiatur; captum eripere, recipere, occultare facultatem fugiendi dare, vel mandare hæc fieri.*

3 *Occidens, aut vexans denunciatorem, vel accuſatorem in cauſa ſancti officii, incurrit excommunicationem.*

4 *Materia acceſſoria iſtius excommunicationis; eſt primò auxilium; 2. conſilium; 3. favorem publicè, vel occultè in quolibet prædictorum ſcienter dare.*

5 *Perſonæ, quæ huic excommunicationi ſubiiciuntur, ſunt omnes, & ſinguli, qui aliquam ex prædictis actionibus præſtant.*

6 *Excommunicatio, quæ lata eſt contrà vexantes aliquos in cauſa ſancti officii, reſervata non eſt.*

1 PIus V. in quadam Extravag. quæ incipit, *ſi de protegendis*, & eſt 83. in ordine excommunicationem tulit contrà eos, qui occiderint, aut vexaverint, quemlibet ex Inquiſitoribus, officialibus, ac miniſtris officii ſanctæ Inquiſitionis, vel Epiſcoporum, hoc munus exercentium, quique alias actiones ibi expreſſas fecerint, ut patet ex verbis Extravagantis, ibi, (Hac igitur generali conſtitutione de fratrum noſtrorum conſilio ſancimus, ut quicunque ſivè privatus, ſivè cuncta civitas, ſivè populus, ſivè Dominus, Comes, Marchio, Dux, vel potiori titulo illuſtris quemvis ex Inquiſitoribus, Advocatis, procuratoribus, notariis, aliiſque miniſtris prædicti officii, vel Epiſcoporum, id munus in ſua diœceſi, aut provincia obeuntium, ſeu accuſatorem, denunciatorem, aut teſtem in cauſa fidei quomodocunque productum, vel evocatum occiderit, verberaverit, deiecerit, ſeu perterrefecerit quive Eccleſias, ædes, aliaſve res ſivè publicas, ſivè privatas, officii, aut miniſtrorum expugnaverit, invaſerit, incenderit, expilaverit, aut libros combuſſerit, &c. is ſit anathemate præſentis canonis auctoritate ligatus.) Quamplures aliæ actiones in hac Bulla prohibentur, quæ ex dicendis conſtabunt. Quamobrem circà iſtam excommunicationem tria breviter quæram.

Primò, quænam actiones hic fieri prohibeantur.

Secundò, in quas perſonas iſta excommunicatio feratur.

Tertiò, utrum reſervata ſit.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis, ſunt actiones in hac Bulla interdictæ.

Prima actio eſt, occidere Inquiſitorem, Advocatum, Procuratorem, Notarium, aliumve miniſtrum officii Inquiſitionis, vel Epiſcopi, id munus obeuntis, aut accuſatorem denunciatorem, aut teſtem in cauſa fidei quomodocunque productum, vel evocatum.

3 Sed modò dubium eſt, utrùm occidens denunciatorem, aut accuſatorem, qui non accuſavit, vel denunciavit in cauſa fidei, ſed in alia, ad officium ſanctæ Inquiſitionis ſpectante, in iſtam excommunicationem incidat.

Reſpondeo affirmativè; quia illa verba, *in cauſa fidei*, non referuntur ad denunciatorem, vel accuſatorem, ſed ad teſtem, ut ex ſerie verborum perſpicuè conſtat, ibi, *teſtem in cauſa fidei quomodocumque productum, vel evocatum, &c.*

Secunda actio eſt, præfatos verberare.

Tertia, deiicere, id eſt, expellere, ſeu officio privare; nam utramque ſignificationem hoc verbum poſtulare videtur.

Quarta, perterrefacere.

Quinta, Eccleſias, ædes, aliaſve res, ſivè publicas, ſivè privatas officii, aut miniſtrorum expugnare, invadere, incendere, expilare.

Sexta, libros, litteras, auctoritates, exemplaria, ſcripturas, inſtrumenta ſivè publica, ſivè privata comburere, dirumpere, intervertere, ſeu ex incendio, & direptione, aut alio quocunque modo aſportare, ſeu in direptione, vel incendio cauſam eſſe, ut capiantur, comburantur, vel ſupprimantur.

Septima, eſt prohibere, ut perſonæ, aut res ſerventur, ſeu defendantur.

Octava, carcerem privatum, aut publicum perfringere; vinctum extrahere, ſeu dimittere, prohibere, ne capiatur, captum eripe-

eripere, recipere, occultare, ſeu facultatem effugiendi dare, ſeu mandare hoc fieri.

Nona, auxilium, conſilium, vel favorem publicè, vel occultè in quolibet prædictorum ſcienter dare.

Quæ circà intelligentiam iſtarum actionum hic dici poſſent, jam explicata ſunt in expoſitione Bullæ Cœnæ *præſertim quæſt 9. punct. 1. n. 2. & ſeqq. tom. 3. quæſt 11. punct. 1. n. 3. 7. 14. qq. 12. punct 1. n. 2. & ſeqq. quæſt. 14. punct 2 n. 7 tom. 3.* quæ non eſt neceſſe hic iterum adducere, alioquin opus hoc nimiùm excreſceret, & tædium, à quo maximè abhorreo, ſtudioſis lectoribus facilè induceret.

4 Dubium hic ſolùm eſt, utrùm auxilium, conſilium, ac favor, principaliter prohibeantur, ità ut excommunicatio ſtatim præſtito conſilio, auxilio, vel favore incurratur etiamſi mors, verberatio, aut aliæ actiones ſuprà recenſitæ non ſequantur.

Reſpondeo ſtatim incurri; licèt enim excommunicatio ob conſilium, auxilium, & favorem, regulariter loquendo; non incurratur ante præſtitum effectum, cujus intuitu hæc prohibentur; nihilominus id fallit, dum ſuperior aliud diſponit, ut oſtendi *de cenſuris in genere diſput. 1. qu. 1. punct. 3. n. 12. & ſeqq. tom. 5.* Quamobrem auxilium, conſilium, & favor in hoc caſu videntur potiùs actiones principales, quam acceſſoriæ, ut patet ex illis verbis, (Qui auxilium, conſilium, aut favorem, publicè, vel occultè in quolibet prædictorum ſcienter præſtiterit, licèt nemò occiſus, nemo verberatus, nemo extinctus, nihil expugnatum, nihil extractum, nullum denique damnum re ipſa ſit ſecutum; nihilominus hic ſit anathemate præſentis canonis auctoritate ligatus.)

SECUNDA PROPOSITIO.

5 OMnes, & ſinguli, qui aliquam ex præfatis actionibus præſtant, cenſuram hujus conſtitutionis incurrunt. Ratio eſt, quia Summus Pontifex generaliter loquitur, ibi *omnes cujuſcunque dignitatis, & gradus ſint, &c.*

Ex quo ſequitur, Judicem, Prætorem, Gubernatorem, Comitem, Marchionem, Ducem, & quemlibet alium prædicta facientem, in præfatam excommunicationem incidere. Prædictis adde præfatos delinquentes aliis pœnis affici: damnantur enim crimine læſæ majeſtatis, privantur dominio bonorum, & ipſorum filii efficiuntur infames, & ſimilia, de quibus hic agere non intendo, ne propoſitos limites excedam. Videri poteſt ipſa Bulla, & ea, quæ tradidi *de contractibus diſput. 3 q 8. punct. ult. §. 1. & ſeqq. to. 2.* dum loqueror de confiſcatione bonorum, quæ hic applicari, & accommodari poſſunt. Alibi etiam explicavi *de legibus diſp. 1. quæſt. 1. punct. 7. n. 2 n 6 & ſeqq tom. 2.* utrùm infamia ipſo facto incurratur, vel ſententiam requirat, in qua repugnantes ſententias adduxi, quamquam ego valde probabiliter cenſeo ipſo facto incurri.

TERTIA PROPOSITIO.

6 ISta excommunicatio non videtur reſervata. Ratio eſt, quia excommunicatio non eſt reſervata, quoties de reſervatione non fit mentio *c. nuper, de ſent. excom.* in præfata autem conſtitutionem mentio non fit de reſervatione. Ità Filliucius *tract. 16. cap. 6. quæſt. 7. n 92.* contrà Sayrum *lib. 3. c. 31. n. 7. ſub finem.*

PUNCTUM XIV.

De excommunicatione contrà præſumentes docere, vel pertinaciter aſſerere, habenti conſcientiam peccati mortalis neceſſariam non eſſe confeſſionem ante ſumptionem Euchariſtiæ.

1 *Iſta excommunicatio continetur in Trid ſeſſ 13. can 11.*

2 *Materia iſtius excommunicationis, ſunt actiones in dicto canone prohibitæ: prima actio eſt, docere poſt mortale peccatum confeſſionem, non eſſe præmittendam Euchariſtiæ; ſecunda eſt, prædicare dictam doctrinam; tertia eſt, pertinaciter aſſerere; quarta, hunc errorem publicè diſputando defendere.*

3 *Euchariſtiam ſumens in peccato mortali, non incurrit excommunicationem.*

4 *Opinionem ſuſtinens Cajetani aſſerentis confeſſionem non requiri ex jure divino ante excommunicationem, non incurrit excommunicat.*

5 *Confeſſionem aſſerens neceſſariam non eſſe ante communionem in iis locis, in quibus Tridentinum non eſt acceptatum, non ligatur excommunicatione.*

1 ISta excommunicatio habetur in Concilio Trid. *ſeſſ. 13. canone 11. ibi. Ne tantum Sacramentum indignè, atque adeo in mortem, & condemnationem ſumatur, ſtatuit, atque declarat ipſa ſancta Synodus, illis, quos conſcientia peccati mortalis gravat, quantumcunque etiam ſe contritos exiſtiment, habita copia confeſſarii, neceſſariò præmittendam eſſe confeſſionem Sacramentalem. Si quis autem contrarium docere, prædicare vel pertinaciter aſſerere, ſeu etiam publicè diſputando defendere præſumpſerint, eo ipſo excommunicati exiſtant.*

In explicatione iſtius canonis aliquantulum immorandum eſſet ad explicandum, utrùm accedens ad Euchariſtiam debeat eſſe in gratia per confeſſionem, vel ſufficiat per contritionem: & utrùm ex præcepto divino debeat eſſe in gratia per confeſſionem; verùm quia hæc alibi explicata ſunt, & peti poſſunt ex traditis *in meo tract. de ſacramentis, diſput. 4. q. 6. punct. 1. n. 10. 35. & ſeq. tom. 1.* ubi probavi accedentem ad Euchariſtiam poſt commiſſum mortale peccatum, teneri eſſe in gratia per confeſſionem, non ſolùm jure canonico, verùm etiam divino. Quamquàm Cajetanus, & nonnulli alii, quos ibi adduxi, oppoſitum ſentiunt de præcepto divino.

His ergò præmiſſis, vel potiùs ſuppoſitis, in hoc puncto duo breviter quæram.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundò, quodnam ſit ſubiectum.

UNICA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis, ſunt actiones in hoc canone prohibitæ.

Prima actio eſt, docere non eſſe neceſſariam confeſſionem accedenti ad auguſtiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum poſt patratum mortale peccatum. Quamobrem ſi magiſter hunc errorem doceret diſcipulos, ſtatim in excommunicationem incideret.

Secunda eſt, prædicare: ut ſi quis, dum concionem ad populum habet, hanc falſam doctrinam populo ſequendam ſignificaret.

Tertia eſt, pertinaciter aſſerere, ut ſi quis in publicis, vel privatis cœtibus audeat hoc affirmare, ſciens ſub excommunicatione vetitum eſſe.

Quarta eſt, hunc errorem publicè diſputando defendere; quamvis .n. alicui fortè probabilis videri poſſit opinio Cajetani, & aliorum exiſtimantium, confeſſionem non eſſe de jure divino præmittendam ante ſacram communionem nihilominus in publica diſputatione defendi non poteſt confeſſionem ſimpliciter neceſſariam non eſſe, alioquin cenſura hujus canonis incurritur, privatam verò de hac re diſputationem inſtituere non videtur ſub excommunicatione interdictum, modò diſputantes hanc falſam doctrinam pertinaciter non aſſerant. Ratio eſt, quia Concilium loquitur de publica diſputatione (ex hac enim ſcandalum facilè ſequi poſſet,) & diſpoſitio non eſt ultrà ſuos terminos extendenda, *c. in pœnis de reg. iur. in 6.*

3 Ex dictis colligi poteſt primò, illum, qui poſt patratum grave peccatum accedit ad Euchariſtiam abſque prævia confeſſione, non incidere in iſtam excommunicationem, etiamſi alioquin haberet copiam confeſſarii. Ratio eſt, quia ſola ſuſceptione Euchariſtiæ cùm peccato mortali, non dicitur docere, prædicare, pertinaciter aſſerere, vel publicè diſputando defendere.

Amplia, etiamſi hoc faciat interiùs ſentiens ſolam contritionem ſufficere: militat enim eadem ratio. Addo id probabiliter ſuſtineri poſſe, etiamſi alii conjicerent ipſum hujus eſſe opinionis, ut arbitretur confeſſionem neceſſariam non eſſe: quandiu enim verbis, ſeu nutibus ſuam opinionem non aperit docendo, prædicando, pertinaciter aſſerendo, vel in publica diſputatione, defendendo, non videtur reus iſtius excommunicationis; quia in materia pœnali, verborum ſignificatio extendenda non eſt ultra propriam ipſorum ſignificationem. Ità Filliucius *tract. 14. c. 6. quæſito 3. num. 84.*

4 Secundò colligitur, eum, qui hoc tempore opinioni Cajetani adhæreret, ſuſtinendo confeſſionem non requiri ex jure divino ad communionem, non incidere in iſtam excommunicationem. Ratio eſt, quia aliud eſt dicere confeſſionem non eſſe neceſſariam de jure divino, aliud confeſſionem non eſſe neceſſariam. Ita Suarez *loco cit.* & alii.

5 Major difficultas eſt, utrùm, qui aſſerit neceſſariò præmittendam non eſſe confeſſionem ſacramentalem in iis locis, in quibus Concilium Tridentinum non eſt promulgatum, vel uſu receptum, excommunicatione hujus canonis ligetur.

Suarez, & Filliucius *locis cit.* ſine diſtinctione reſpondent affirmativè.

Sed mihi diſtinguendum videtur; vel id aſſerit in loco, ubi Concilium eſt uſu receptum, vel non eſt uſu receptum; ſi id aſſerit ubi Concilium non eſt uſu receptum, cenſeo non ligari, etiamſi firmam ibi Sedem non habeat: quandiu enim eo in loco exiſtit, non ligatur præceptis, & pœnis Concilii Trid. ut patet ex dictis *de leg. diſput. 1. q 1. punct 6. n. 48 & ſeqq. tom. 2. & ibi punct 4. n. 27. ac de matrimonio quæſt 2 punct 7. n 1. & ſeqq. tom. 1.* peccat tamen graviter, quia falſam doctrinam docet in re maximi momenti. Si verò id aſſerit in loco, ubi Concilium receptum eſt, incurrit excommunicationem; quia actionem ſub excommunicatione vetitam in Concilio Tridentino facit in loco, ubi Concilium obligat; & fieri poteſt, ut occaſione iſtius aſſertionis, aliquis contrà communem Eccleſiæ conſuetudinem, inducatur ad omittendam confeſſionem, ſaltem in iis locis, in quibus Concilium non fuit admiſſum.

PUNCTUM XV.

De excommunicatione contrà eos, qui abſolutionem, vel revocationem alicujus cenſuræ per vim, aut metum extorquent.

1 *Iſta excommunicatio continetur in cap. abſolutionis de his quæ vi, metuſve cauſa fiunt.*

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt ſacrilegium, quod committitur contrà libertatem Eccleſiaſticam, extorquendo vi aut metu abſolutionem vel revocationem cenſuræ.*

3 *Metum incutiens Epiſcopo repetendi ſuum creditum, niſi abſolutionem conferat, non incurrit excommunicationem.*

4 *Abſolutus ab excommunicatione ab Epiſcopo abſolutionem conferente ob timorem amittendi gratuita ſolita beneficia, non ligatur excommunicatione.*

5 *Metum incutiens ad extorquendam abſolutionem, non ligatur excommunicatione antequam abſolutio ſequatur.*

6 *Abſolutionem excommunicationis extorquens ligatur excommunicatione, etiamſi excommunicatio injuſta eſſet.*

7 *Extorquens abſolutionem cenſuræ per vim, vel metum, ligatur excommunicatione, ſive cenſura lata eſſet ab homine, ſive à jure.*

8 *Perſonæ, quæ ſubiiciuntur huic cenſuræ, ſunt omnes per vim aut metum gravem extorquentes abſolutionem, vel revocationem cenſuræ.*

9 *Abſolutionem cenſuræ per vim vel metum extorquens, mandans, vel conſulens, non ligatur excommunicatione ex ſententia auctoris.*

1 ISta excommnnicatiu habetur *in c. abſolutionis, de his, quæ vi, metuſve cauſa fiunt*, in 6. ibi, (abſolutionis beneficium ab excommunicationis ſententia, vel quamcumqne revocationem ipſiua, sut ſuſpeoſionis, ſeu etiam interdicti per vim, vel metum extortam, præſentis conſtiturionis auctoritate omninò viribus vacuumus; ne autem ſine vindicta, violentiæ ereſcat audacia, eos qui abſolutionem, ſeu revocationem hujuſmodi vi, vel metu extorſerint, excommunicationis ſententiæ ſubjacere decernimus.)

Quæ circa invaliditatem abſolutionis, vel revocationis cenſuræ per vim extortæ hic diſſeri poſſent, ſufficienter à me pertractata ſunt *in tract. de cenſuris diſp* 1. *quæſt.* 3 *puncto* 8. *n* 3. *& ſeqq. tom.* 1. Quamobrem hic ſolùm agendum erit de pœna excommunicationis, quam ipſu facto incurrit is, qui abſolutionem, ſeu revocationem cenſuræ per vim, aut metum extorquet. Duo autem de more diſſeram.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis, ſeu ob quam actionem hæc cenſura incurratur.

Secundò, quodnam ſit ſubiectum, ſeu quænam perſonæ eam incurrant.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt ſacrilegium, qood committitur contrà libertatem Eccleſiaſticam, extorqnendo vi, aut metu abſolutionem, vel revocationem cenſuræ. Ex quo patet, actionem in h c teatu prohibitam, eſſe, vi, aut metu extorquere abſolutionem, vel revocationem cenſuræ.

Hæc tamen propoſitio intelligenda eſt, modò metus gravis ſit, ſeu cadens in conſtantem virum. Ratio eſt; tum quia jus loquitur de illo metu, qui facit involuntarium, & abſolutionem irritam reddit; tum quia in jure non habetur ratio metus levis, ut de matrimonio, & alibi ſæpiùs dictum eſt; alioquin omnia litibus plena eſſent, & hoc valet tam in foro interno, quam in externo, ut dictum eſt *de matrimonio quæſt* 3. *punct* 8. *num.* 1. *& ſeqq. to.* 1. nam ſicut in externo requiritur metus gravis, ita etiam in interno, cum par ratio videatur. Ita Sylveſter *verb. excommunic.* 9 *nu.* 43. Suarez *diſp.* e 3. *ſect* 4. *n.* 11. Fillincius *tract.* 14. *cap* 4 *quæſito* 7. *n.* 59. & alii, contra Cajetanum *verb. excommunic. c.* 41. Navar. *c.* e7. *n.* 135. & Reginaldum *lib* 9 *n* 346.

Ex quo ſequitur primò, eum, qui minatur Epiſcopo mortem, aut mutilationem, aut ſpoliationem multorum bonorum, niſi abſolutionem excommunicationis impendat, aut niſi revocet præceptum continens cenſuram ſub conditione incurrendam, affici excommunicatione hujus capitis, quia metu extorquet abſolutionem, vel revocationem cenſuræ.

Et hoc verum videtur non ſolùm de excommunicatione majori, ſuſpenſione, & interdicto, verùm etiam de minori excommunicatione; quia textus univerſaliter loquitur de quacunque revocatione excommunicationis. Ità Suarez, Navarrus, Ugolinus, & alii quos retuli *de cenſuris in communi diſput.* 1. *q.* 3. *punct.* 8. *n.* 3. *& ſeqq. t.* 1. Licet contrarium de minori excomm. ſentire videatur Fillinc. *n.* 59. *verſ. tertium notandum*, Sylveſter *verb. excomm.* 9 *n.* 43. & Regin. *lib.* 9. *n* 346.

3 Secundò, eum non ſubiici huic excommunicationi, qui Epiſcopo minatur repetitionem ſui crediti ſibi de jure debiti, niſi abſolutionem conferat. Ratio eſt, quia hic metus non videtur gravis, licèt fortè injurioſus ſit per ordinem ad extorquendam abſolutionem, ut dictum eſt *de matrimonio q.* 3 *punct.* 8. *n.* 1. *& ſeqq. t.* 1.

4 Tertio, non affici excommunicatione illum, cui Epiſcopus abſolutionem impendit, timens fore, ut niſi eum abſolvat, reus non conferat ſibi ſolita gratuita beneficia: reus enim non dicitur abſolutionem per vim, aut metum extorquere, ut benè Cajet. *c.* 41. Reginaldus *n.* 346. Sayrus *n* 1e. & alii communiter. Idem dic, quoties quis non ex metu ab alio illato, ſed ex metu intrinſeco, & innato abſolvit, ut patet ex ratione proximè allata.

Plures illationes ad hunc caſum facientes deſumi poſſunt ex dictis *loco cit. de matrimonio per metum celebrato*, & de voto, per vim, aut metum emiſſo, circa ſecundum Decalogi præceptum *diſp.* 4. *q.* a. *punct* 3. *§.* 1. *per totum*, *t.* e.

5 Sed modò dubium eſt primò, utrùm excommunicatio incurratur ſtatim incuſſo metu, antequam abſolutio impendatur, vel antequam ſententia revocetur.

Reſpondeo, excommunicationem non incurri, antequam abſolutio, vel revocatio ſequatur. Ratio eſt; quia ad incurrendam excommunicationem, requiritur effectus completus, & conſummatus: effectus autem ſub cenſura prohibitus non eſt completus, niſi adſit abſolutio, vel revocatio; nam in textu dicitur, *qui abſolutionem, ſeu revocationem vi, aut metu extorſerint*. Ità Cajetan. *verbo excommunicatio c.* 41. Suarez *diſp.* a,. *ſect.* 4. *n.* 1e. Filliuc. *tractat.* 14. *c.* 4. *q* 7. *n.* 19. Sylveſter, Tabiena, Paludanus, Angelus, & alii apud Sayrum *lib.* 3. *c.* 34. *n.* 1e.

6 Secuodò dubium eſt, utrùm excommunicatio incurratur etiamſi extorqueatur abſolutio, vel revocatio cenſuræ injuſtæ.

Reſpondetur affirmativè, quoties cenſura injuſta valida eſt: par enim ratio militat, & hic adhuc dicitur abſolutionem, vel revocationem per vim, vel metum extorquere. Ità DD citati.

Dixi, *quoties cenſura valida eſt*, nam ſi cenſura injuſta invalida ſit, tam in foro externo, quam in foro conſcientiæ, arbitror extorquentem abſolutionem non affici hac excommunicatione. Ratio eſt; tum quia, licèt injuriam inſerat ſuperior, vim, aut metum incutiendo; tamen cùm illa abſolutione non indigeat, non videtur reus excommunicationis, nec videtur facere contrà præcipuam legislatoria mentem: mens autem legislatoris magis attendenda eſt, quàm verba, *l. ſcire leges ff. de legib & l. non aliter, ff. de legat.* 3. tum quia Summus Pontifex in eo textu loquitur de extorquente abſolutionem cenſuræ, quam ipſe viribus vacuat, & irritam reddit; hæc autem non eſt abſolutio, vel revocatio cenſuræ, cùm cenſura nulla ſit, & illa, quæ extorquetur, non poſſit dici abſolutio, vel revocatio cenſuræ: non enim cadit ſuprà cenſuram, ſed ſuprà materiam indebitam, ut ſuppono. Ità Filliucius *loco cit. verſ. quartum.* Suarez *loc. cit. n.* 12.

7 Tertiò dubium eſt, utrùm id valeat tam in cenſura lata ab homine, quam a jure.

Reſpondeo affirmativè cum communi Doctorum ſententia, quia verba textus generalia ſunt, & ubi lex non diſtinguit, neque nos diſtinguere debemus, *l. de pretio ff. de public. in rem act & leg* 1. *§. generaliter, ff. de legat. præſtand.*

SECUNDA PROPOSITIO.

8 SUbiectum hujus cenſuræ, ſunt omnes per vim, aut metum gravem extorquentes abſolutionem, aut revocationem alicujus cenſuræ, modò abſolutio, aut revocatio re ipſa ſequatur. Hæc propoſitio evidenter colligitur ex dictis in prima propoſitione. Ex quo ſequitur, eum, qui abſolutionem prioris cenſuræ per vim, aut metum obtinuit, duplici cenſura irretitum remanere: priore ſcilicet, qua jam obſtrictus erat: & poſteriore, quam contrahit extorquendo vi, aut metu abſolutionem prioris.

Sed modò dubium eſt primò, utrùm mandans, vel conſulens abſolutionem, vel revocationem cenſuræ per vim, vel metum extorqueri, incidat in hanc cenſuram. Cajetanus, Suarez *n.* 12. Sayrus, Filliucius, Reginaldus, & alii *locis cit* putant mandantem, id eſt, inferentem metum per alium, affici hac excommunicatione; hæc opinio probabiliſſima eſt.

Sed contrarium mihi probabilius videtur; quamvis enim abſolutio, vel revocatio cenſuræ invalida ſit, ſive metus, & vis ab alio incutiatur, ſive ab ipſomet cenſura obſtricto; (Summus enim Pontifex irritam ſimpliciter reddit abſolutionem, & revocationem per vim, aut metum extortam) nihilominus excommunicationem non infert cuicunque, ſed extorquenti. Ex regulis autem generalibus *traditis de cenſuris in communi diſput.* 1. *quæſt.* 1. *punct.* 6. *num.* e. *tom* 1. conſtat, cenſuram latam contrà facientes, non comprehendi mandantes, vel conſulentes. Quamobrem in præfato caſu ſolus exequens videtur cenſuram contrahere, quamvis mandans, & conſulens ſint rei ejuſdem culpæ, & gravibus pœnis afficiendi ſint.

Ex quo patet à fortiori, contrà Sayrum, Reginaldum, & alios ratam habentem extorſionem præfatæ abſolutionis, aut revocationis ſuo nomine factam, non ligari hac cenſura; quia ratihabitio in materia pœnali non comparatur mandato, niſi in caſibus in jure expreſſis, ut patet ex dictis de irregularitate, & alibi pluribus in locis, præſertim in hoc tractatu *de cenſuris in particulari circà expoſitionem Bullæ Cœnæ diſputat.* 1. *quæſt.* 10. *punct* e *num.* 6. *quæſt* 13. *punct.* 3. *n.* 10. *quæſt.* 14. *punct* e. *num.* 1e *t.* 3. *de irregularitate in tract. de cenſur. in genere diſp.* 7. *q* 4. *punct* 8. *n.* 42. *tom.* 3.

PUNCTUM XVI.

De excommunicatione contrà imprimentes libros ſine ſuperiorum licentiis.

1 *Iſta excommunicatio continetur in triplici ſanctione; prima eſt in Concilio Lateran ſub Leone X. ſeſſ.* 10. *ſecunda in indice librorum prohibitorum regula* 10. *tertia in Concil. Trident. ſeſſ.* 4. *ſub finem.*

2 *Multiplex datur differentia inter conſtitutiones prohibentes editionem librorum prohibitorum ſine licentia; prima eſt quod Concil. Lateran. & regula indicis loquuntur de quibuſcumque libris, & ſcripturis;*

Digitized by Google

vit; Concil. Tridens. loquitur ſolùm de libris, & ſcripturis de rebus ſacris tractantibus; ſecunda quod Concil. Lateranen. agit ſolùm de imprimentibus, vel imprimi facientibus, vel; Concil. verò Trident. etiam de vendentibus, & penes ſe retinentibus; tertia in Concil. Lateran; requiritur præſumptio; ex Concil. autem Trident. ignorantia craſſa ſupina, vel affectata non excuſat à cenſura; quarta in Concil. Lateran. ſermo eſt de libris, & ſcripturis imprimendis; in Concil. Trident. ſermo eſt de iis, qui libros manuſcriptos nondum probatos, & examinatos communicant; quinta quod in libris Regularium præter conſuetam approbationem requiritur licentia ſuperioris.

3 *Materia iſtius excommunicationis, ſunt actiones ſequentes, prima eſt imprimere libros, vel aliam ſcripturam ſine debita licentia, & approbatione; ſecunda eſt, imprimi facere; tertia eſt, vendere huiuſmodi libros ſine debita approbatione; quarta eſt, apud ſe tales libros retinere.*

4 *Legens libros impreſſos ſine licentia, non ligatur excomm. modò illos apud ſe non retineat, aut liber non ſit ex alio capite prohibitus.*

5 *Perſonæ, quæ huic excommunicationi ſubiiciuntur, ſunt omnes, & ſinguli, qui præfatas quatuor actiones prohibitas faciunt.*

6 *In imprimendis libris ſervanda ſunt ſequentes conditiones; prima ut liber imprimendus in Urbe adſit approbatio Vicegerentis, & Magiſtri Sacri Palatii; in aliis Diœceſibus adſit approbatio Ordinarii, vel alterius ab eo deputati; alterius approbatio Inquiſitoris; ſecunda ut reſpectu Regularium adſit licentia ſuperioris; tertia, adſit nomen auctoris; ſi agatur de libris de rebus ſacris tractantibus.*

7 *Imprimens libros cum hac loquendi forma, De licentia ſuperiorum, non incurrit excommunicationem.*

8 *Additiones faciens dum liber imprimitur, non incurrit excommunicationem, ſi antea obtinuerat approbationem.*

9 *Liber imprimi debet cum nomine compoſitoris.*

10 *Liber imprimi poteſt cum nomine Academiæ, Collegii, vel Civitatis.*

11 *Solemnitas præſcripta in libris imprimendis ſervanda eſt etiam in edendis concluſionibus, & aliis ſcripturis.*

12 *Manuſcripta nequeunt communicari non ſervata ſolemnitate præſcripta in libris edendis, ſi agant de rebus ſacris; ſecus ſi de profanis.*

13 *Libros hæreticorum tranſcribens, aut alio transferens afficitur pœnis latis contrà fautores hæreticorum, & libros hæreticorum apud ſe retinentes.*

14 *Libros Catholicorum corrumpens, incurrit excommunicationem ſaltem comminatoriam.*

15 *Librum examinatum, & iam approbatum non admittens, nullam pœnam incurrit, exceptis libris canonicis, & traditionibus Apoſtolicis.*

16 *Libros canonicos, aut traditiones Apoſtolicas non ſuſcipiens, afficitur excommunicatione.*

17 *Canonici libri, & ſacri canones, non ſunt idem libri canonici continentes præceptum de fide obligans non ſic ſacri canones.*

1 TRiplex conſtitutio in hac re, de qua agimus. reperitur Prima, eſt in Concilio Lateran. ſub Leone X *ſeſſ.* 10. ubi contra imprimentes, aut imprimi facientes librum ſine approbatione; extat decretum in hæc verba, (Statuimus, & ordinamus, quòd de cætero perpetuis futuris temporibus nullus librum aliquem, ſeu aliam quamcunque ſcripturam, tam in Urbe noſtra quàm aliis quibuſvis civitatibus, & diœceſibus imprimere, ſeu imprimi facere præſumant, niſi prius in Urbe per Vicarium noſtrum, & ſacri Palatii magiſtrum, in aliis verò civitatibus, & diœceſibus per Epiſcopum vel alium habentem peritiam ſcientiæ libri, ſeu ſcripturæ huiuſmodi imprimendæ, ab eodem Epiſcopo ad id deputandum, ac Inquiſitorem hæreticæ pravitatis, civitatis, ſeu diœceſis, in quibus librorum impreſſio huiuſmodi fieret, diligenter examinentur, & per eorum manu propria ſubſcriptionem, ſub excommunicationis ſententia gratis, & ſine dilatione imponendam, approbentur. Qui autem ſecus præſumpſerint, ultra librorum impreſſorum amiſſionem, & illorum publicam combuſtionem, & pœnam pecuniariam, & anno continuo, exercitio impreſſionis ſuſpenſionem, excommunicationis ſententia innodati exiſtant.)

Secunda eſt in Indice librorum prohibitorum, regula 10. ubi decretum Concilii Lateranenſis confirmatum fuit, ſeu innovatum his verbis. (In librorum, aliarumque ſcripturarum impreſſione ſervetur quod in Concilio Lateranenſi ſub Leone X *ſeſſ.* 10 ſtatutum eſt. Quare in Alma Urbe Roma, ſi liber aliquis ſit imprimendus, per Vicarium Summi Pontificis, & ſacri Palatii magiſtrum, vel perſonas à Sanctiſſimo D.N. deputatas priùs examinetur. In aliis verò locis ad Epiſcopum, vel alium habentem ſcientiam libri, vel ſcripturæ imprimendæ, ab eodem Epiſcopo deputandum, ac Inquiſitorem hæreticæ pravitatis eius civitatis, vel diœceſis, in quibus impreſſio fiet eius approbatio, & examen pertineat, & per eorum manu propria ſubſcriptione gratis, & ſine dilatione imponenda ſub pœnis, & cenſuris in eodem decreto contentis approbetur, hac lege, & conditione addita, ut exemplum libri imprimendi authenticum, & manu auctoris ſubſcriptum apud examinatores remaneat.)

Tertia, eſt in Concilio Trid. *ſeſſ* 4 *ſub finem*, ubi prædictum decretum Concilii Lateranenſis innovatum fuit, & ampliatum ad actionem vendendi, & retinendi prædictos libros, modò de rebus ſacris agant, ut patet ex verbis Concilii Trid. proximè ſequentibus. (Nullique liceat imprimere, vel imprimi facere quoſvis libros de rebus ſacris ſine nomine auctoris, neque illos in futurum vendere, aut etiam apud ſe retinere, niſi primùm examinati, probatiq; fuerint ab ordinario, ſub pœna anathematis, & pecuniæ in canone Concilii noviſſimi Lateranenſis appoſita. Et ſi regulares fuerint ultra examinationem, & probationem huiuſmodi, licentiam quoque a ſuis ſuperioribus impetrare teneantur, recognitis per eos libris, iuxta formam ſuarum ordinationum. Qui autem ſcripto eos communicant, vel evulgant; niſi antea examinati, probatique fuerint, eiſdem pœnis ſubiaceant, quibus impreſſores, & qui eos habuerint, vel legerint, niſi prodiderint auctores, pro auctoribus habeantur. Ipſa verò huiuſmodi librorum probatio in ſcriptis detur, atque adeò in fronte libri, ſcripti, vel impreſſi authenticè appareat; idque totum, hoc eſt, probatio, & examinatio gratis fiat, ut probanda probentur, reprobentur improbanda.) Hæc omnia decreti ad verbum referre cenſui, ut alios eximerem ab ea moleſtia, & difficultate, quam ego aliàs in iis inquirendis, & inveniendis ſubire coactus ſui.

Antequàm ad id, quod explicandum propoſui, accedam, advertenda eſt quintuplex differentia inter decretum Concilii Lateranenſis, & regulam decimam, & inter Concilium Tridentinum.

2 Prima eſt, quod Concilium Lateranenſe, & regula Indicis loquuntur de quibuſcumque libris, & ſcripturis, Concilium verò Tridentinum loquitur ſolùm de libris, & ſcriptis de rebus ſacris tractantibus.

Secunda, Concilium Lateranenſe agit ſolùm de imprimentibus, vel imprimi facientibus; Concilium verò Tridentinum non ſolùm de imprimentibus, vel imprimi facientibus, verùm etiam de vendentibus, vel retinentibus apud ſe.

Tertia, in Concilio Lateranenſi requiritur præſumptio. conſequenter non ligantur ignoranter imprimentes, aut imprimi facientes ex quavis ignorantia, modò coniuncta non ſit cum ingenti temeritate. Ex Concilii autem Tridentini decreto non requiritur ignorantia, conſequenter laborans ignorantia craſſa, ſupina, vel affectata ligatur hac cenſura.

Quarta, in Concilio Lateranenſi, & in regula 10. ſermo eſt de libris, & ſcripturis imprimendis. In Concilio verò Tridentino ſermo eſt etiam de libris manuſcriptis; ità ut qui manuſcriptos libros nondùm probatos, & examinatos communicant, aut evulgant, eiſdem pœnis ſubiiciantur, quibus afficiuntur impreſſores, modò tamen iſti libri de rebus ſacris agant.

Quinta differentia eſt, quòd in libris regularium, præter conſuetam approbationem, requiritur, ut adſit licentia ſuperioris, & recognitio libri, iuxta ordinationem cuiuslibet religionis.

His præmiſſis, de more agam:

Primò, quænam actiones in præfatis conſtitutionibus ſub excommunicatione prohibeantur.

Secundò, quodnam ſit illarum ſubiectum. Tertiò, quænam forma ſervanda, ut præfata excommunicatio evitetur.

PRIMA PROPOSITIO.

3 MAteria iſtius excommunicationis, ſunt actiones in præfatis conſtitutionibus expreſſæ.

Prima, eſt imprimere libros, ſeu aliam ſcripturam ſine debita licentia, & approbatione. Quid autem ſit *imprimere*, patet ex dictis *in expoſitione Bullæ Cœnæ, excommunic. 1. quæſt. 2. punct. 4. numer. 19. tom. 3.*

Secunda, eſt imprimi facere; ut ſi auctor libri, aut alter curet librum typis mandari, modò impreſſio ſequatur alioquin non dicetur imprimi facere.

Tertia actio eſt, vendere huiuſmodi libros carentes debita approbatione.

Quarta, eſt apud ſe tales libros retinere. Obſerva tamen iſtas duas ultimas actiones, vendendi, ſcilicet; & retinendi, non eſſe materiam excommunicationis, niſi libri ſint de rebus ſacris. Quinam autem libri dicendi ſint de rebus ſacris agere, patet à ſimili ex dictis in expoſitione Bullæ Cœnæ, excommunicatione prima, *diſput. 1. quæſt. 2. punct. 4. n. 55. tom. 3* dum agerem de libris tractantibus de religione.

4 Ex dictis colligi poteſt, legentes præfatos libros non ligari excommunicatione, quia nullam ex prædictis actionibus exercent; modò illos apud ſe non retineant, ſed apud alium exiſtentes legant. Ità Suarez *diſp 23 ſect 7. n. 2.* & alii: fieri tamen poteſt, ut excommunicationem ex alio capite incurrant, ut ſi liber ſit hæretici, & tractet de hæreſi, vel religione, vel aliqua contineat contrà bonos mores, &c. De qua re, videnda ſunt quæ tradidi in expoſitione primæ excommunicationis Bullæ Cœnæ *diſputat. 1. quæſt 2 punct. 4. num. 5. & ſeqq. tom. 3.*

SECUNDA PROPOSITIO.

5 SUbiectum huius cenſuræ, ſunt omnes, & ſinguli, qui præfatas quatuor actiones prohibitas faciunt, nam in Concilio Lateranenſi habetur particula, *nullus*. In regula Indicis extat hæc loquendi forma, *ſi liber aliquis*. In Concilio verò Tridentino dicitur,

nulli

Digitized by Google

conſilicentia, quæ verba ſunt generalia, & ſingulos afficiunt. Ex quo patet, non eſſe audiendum Cajetanum, & alios apud Navarrum *c.27. n.148.* aſſerentes cenſuras poſitas in Concilio Lateranenſi poſtremo non eſſe uſu receptas: quamvis enim illæ tunc temporis in viridi obſervantia non eſſent; nihilominus uſu poſtmodùm receptæ fuerunt, accedente illius confirmatione in Indice, & in Concilio Tridentino, licèt in Concilio Tridentino ſermo ſit tantummodò de libris, qui de rebus ſacris agunt.

TERTIA PROPOSITIO.

Ut excommunicationis pœna in imprimendis libris evitetur, iſtæ conditiones ſervandæ ſunt.

Prima eſt, ut ſi liber in Urbe imprimendus ſit, adſit approbatio vicegerentis, & magiſtri ſacri Palatii. In aliis verò diœceſibus requiſitur approbatio ordinarii, vel alterius ab eo deputati, habentis peritiam illius materiæ, de qua in eo libro agitur. Præterea requiritur approbatio Inquiſitoris hæreticæ pravitatis; quæ approbatio facienda eſt in fronte libri propria manu, & gratis, ut expreſsè habetur in præcitatis conſtitutionibus. Alicubi uſus invaluit, ut libri per conſilium Regium examinentur, & probentur, videntibus, & non contradicentibus Eccleſiaſticis, qui talem approbationem, tanquam ſufficientem admittere videntur, teſte Suar. *diſp* 23. *ſect. 7. n. 5. ſub finem*, Navarro *c. 27. n* 148 Filliucio *tractatu* 14. *c.* 6. *quæſito* 2. Alicubi etiam, ut Mediolani, in more poſitum eſt, ut liber primo loco per Eccleſiaſticos approbetur, deinde per temporales dominos, quoad res politicæ gubernationi inſervientes. In his tamen locis, ubi hic mos approbandi per laicos, poſt Eccleſiaſticos receptus eſt, exiſtimo excommunicationem, de qua hic agimus, non incurri, ſi liber edatur cum ſola Eccleſiaſticorum approbatione, juxta regulam Indicis, etiamſi laicorum approbatio deſit: pœnæ enim non ſunt extendendæ ultrà propriam verborum ſignificationem. Ubi verò Eccleſiaſtici expreſsè non examinant, ſed conſilium Regium; probabilius arbitror, cenſuram incurri, ſi liber edatur abſque ulla approbatione; quia cum Eccleſiaſtici talem approbationem fieri ſciant, & taceant, cenſentur eam approbare; conſequenter ſi ea deſit, conſtitutiones violantur, & pœnæ incurruntur.

7 Rogabis 1. utrùm typographus, ſeu impreſſor excuſetur à cenſura, ſi obtenta legitima approbatione non exprimat nominatim in libris impreſſis nomen ſuperiorum approbantium, ſed hac, vel æquipollenti forma utatur, *de licentia ſuperiorum*.

Reſpondeo excuſari, quia in præcitatis juribus non extat præceptum exprimendi nomen ipſorum approbantium, ſed ſolùm, ut approbatio in ſcriptis detur; atque adeo in fronte libri, vel ſcripti, vel impreſſi authenticè appareat.

8 Rogabis ſecundò, utrùm ab hac cenſura excuſentur, qui authenticam approbationem, antequam typis liber mandaretur, obtinuerunt, ſed dum ederetur, nonnulla inſeruerunt, & imprimi curarunt, quæ in libro manuſcripto non continebantur.

Reſpondendum mihi videtur negativè; quia non dicuntur librum ſine ſolemnitate à jure præſcripta typis edere; niſi fortè ea, quæ inſeruntur, tanti momenti, & tantæ quantitatis, exiſtunt, ut liber majori ex parte ex illis additionibus conſtet: tunc enim cenſura incurritur; quia, moraliter loquendo, liber ſine approbatione imprimi cenſetur.

Hinc ſequitur, eos, qui, dum liber typis mandatur, aliquid corrigunt, addunt, vel detrahunt, à mortali excuſari, præſertim, ſi id faciant de conſenſu approbantium. Hoc tamen intelligitur præciſa particulari conſtitutione, aliiſque pravis circunſtantiis, quæ hoc fieri vetent; hac de cauſa Inquiſitores hæreticæ pravitatis curare conſueverunt, ut liber de recenti editus non divulgetur, donec illius divulgandi facultas ab ipſis obtineatur.

Secunda conditio eſt, ut præter prædictam approbationem, de qua egimus in prima conditione, reſpectu regularium adſit licentia ſuperiorum religionis: ſic enim in Concilio Tridentino *loco cit.* decernitur.

Tertia, ut adſit nomen auctoris, ut patet ex Concilio Tridentino *loco cit.* Hoc tamen intelligendum eſt in libris de rebus ſacris. Ratio eſt, quia de his Concilium loquitur.

9 Sed modò dubium eſt primò, utrùm requiratur nomen compoſitoris.

Reſpondeo affirmativè, per ſe loquendo; quia hic eſt propriè auctor libri.

Ex quo ſequitur, eos non eſſe tutos in conſcientia, qui confictо, & ementito nomine librum imprimunt.

Dixi, *per ſe loquendo*, ut adverterem, non videri mihi improbabile apponi poſſe nomen alterius, qui in jus compoſitoris ſuccedit; ut ſi quis titulo donationis, vel hæreditatis librum alicujus acquirat, illumque ſuo nomine imprimi faciat. Ratio eſt, tum quia hic ſuccedit in jus compoſitoris; ergo ipſius jure uti poteſt; tum quia licèt hic, ſtrictè loquendo, non ſit auctor compoſitionis; nihilominus eſt auctor impreſſionis: Concilium autem non diſtinguit de auctore compoſitionis, vel impreſſionis; conſequenter ipſius intentioni ſatiſfactum videtur poſito nomine illius, qui eum librum imprimi curavit.

Hoc tamen intelligendum eſt, præciſis aliis circunſtantiis, nam aliundè fieri poteſt, ut culpa incurratur, ut ſi liber nonnulla contrà bonos mores contineat, & is, cui liber inſcribitur, in iis exiſtat locis, in quibus ad reddendam pravitatis rationem cogi nequeas, tunc enim Concilii mens violari videtur.

10 Secundò dubium eſt, utrùm neceſſe ſit apponere nomen determinatæ perſonæ, vel ſufficiat nomen Academiæ, Collegii, civitatis, & univerſitatis.

Reſpondeo ſufficere nomen Academiæ, Collegii, civitatis, & univerſitatis. Ratio eſt, tum quia Collegium, ſeu univerſitas in jure venit nomine perſonæ, licèt fictæ, & cum univerſitate celebrari poteſt contractus, & contrà ipſam inquiri poteſt; ergò etiam illius nomen in librorum impreſſione apponi poteſt, tum quia Collegium, & univerſitas, realiter loquendo, nihil aliud eſt, quàm ipſæ ſingulares perſonæ: ſicut ergò poſſet poni nomen ſingularum perſonarum: ita etiam nomen Collegii, &c. Ità Azor. *part* 1. *lib* 8. *c.17. quæſt.* 3. Alterius *in expoſitione Bullæ lib.* 5. *diſp.* 2. *c.* 8. *quæſt.* 2.

11 Quæres, utrùm prædicta ſolemnitas ſervanda ſit, non ſolùm in libris, ſed etiam in aliis ſcripturis, ut in edendis concluſionibus, poematibus, aut orationibus in alicujus laudem compoſitis.

Reſpondeo affirmativè, juxtà diſpoſitionem Concilii Lateranenſis, ubi dicitur, *quicunque liber, aut quæcunque alia ſcriptura, &c.* & juxtà regulam 10. Indicis, ibi, *in librorum, aliarumve ſcripturarum impreſſione* Ità Azor *loc. cit. q.* 2. Alterius *loc. cit. q.* 1. Filliucius *tract.* 14. *c.* 6. *q.* 6. *n.* 83.

Alicubi tamen, ut Mediolani, uſu receptum eſt, ut conſultationes, & aliæ ſcripturæ, quibus litigantes in foro contentioſo utuntur, abſque prævio ſuperiorum examine, & approbatione imprimantur. Quæ conſuetudo recepta videtur, ſcientibus, & fortè annuentibus locorum ordinariis, & Inquiſitoribus; quia non vacat tempus ad hæc omnia examinanda, & periculum ſæpè eſt in mora, ex qua litigantes non leve damnum paterentur.

12 Major difficultas eſt, utrùm eadem ſolemnitas obſervanda ſit in libris manuſcriptis; ità ut, qui eos communicat, aut evulgat, antequàm probati, & examinati fuerint, in iſtam excommunicationem incidat.

Reſpondeo diſtinguendo, vel hujuſmodi manuſcripta, quæ aliis communicantur, tractant de rebus ſacris, vel non: ſi non tractant de rebus ſacris, non incurritur excommunicatio; quia de hujuſmodi manuſcriptis nulla extat in præfatis juribus prohibitio. Si verò tractant de rebus ſacris, incurritur excommunicatio Concilii Tridentini *ſeſſ.* 4 *ad finem*, ibi, (*qui autem ſcriptos eos communicant, vel evulgant, niſi antea examinati, probatique fuerint, eiſdem pœnis ſubjaceant, quibus impreſſores.*) Ità Suarez, Azor, Alter. & Filliucius *loc. cit.*

Hoc tamen intelligendum eſt, modò hujuſmodi manuſcripta dici poſſint liber: quia in Tridentino mentio ſit de libris: nomen autem *libri* ſtrictè accipiendum eſt pro opere completo, & integro, quale illud eſt, quod typis mandari; & in lucem edi ſolet: verſamur enim in materia pœnali, & odioſa; in qua ſtricta verborum interpretatio facienda eſt, *c. pœnæ, de pænit. diſt.* 1.

Ex quo ſequitur, communicantem alteri conciones, ſcripta theologica, privatas orationes, prælectiones, annotationes, obſervationes de rebus ſacris, non examinatas, & approbatas, juxtà ſcriptam ſolemnitatem, non incidere in excommunicationem; quia Concilium loquitur de libris, qui ſcribuntur, vel eduntur, ut aliis communicentur, & divulgentur; hujuſmodi autem manuſcripta non fuerunt ſcripta, ut divulgentur per modum librorum, ſed ad privatum uſum, & commodum. Ità Suarez *loco cit. n.* 3. Azor *quæſito* 4 Filliucius *loco cit n.*83 & Alterius *loco cit. quæſito* 6.

Ex quo patet, quid dicendum ſit de illis, qui litteras deciſionum, aut declarationum in ſui commodum, & utilitatem tranſcribi curant. Occaſione eorum, quæ hactenus tractavimus petere poſſet aliquis.

13 Primò, quibus pœnis ſubiiciantur tranſcribentes libros hæreticorum, eoſque aliis communicantes, aut de uno loco ad alium invehentes.

Reſpondeo puniendos eſſe, tanquam hæreticorum fautores, & tanquam libros hæreticorum damnatos apud ſcribentes, ut patet ex dictis *in expoſitione Bullæ Cœnæ excommunic.* 1. *diſp.* 1. *quæſt.* 2. *punct.* 3. *num.* 1. *& ſeqq. & punct.* 4. *num.* 15 *tom.* 3. Ità Azor *loco cit. quæſt.* 5. & 6.

14 Secundò, quibus pœnis puniantur, qui libros Catholicorum corrumpunt, & falſant, aut ſanam doctrinam hæreticorum dogmatibus depravant.

Reſp. puniri pœna excommunicationis in VI. Synodo Conſtantinopolitana, *act* 13. ibi, (*Præcipimus, illos, qui falſaverint libros Catholicorum, anathemati ſubjici, & cum hæreticis anathematizari.*) Ità Alterius *loco cit. q. ult.* Exiſtimo tamen, iſtam excommunicationem non eſſe ipſo jure latam, ſed ferendam; quia in præfatis verbis continetur præceptum excommunicandi, non autem ipſa excommunicatio: ob præceptum excommunicandi præciſè, non incurritur excommunicatio, ut patet ex regulis generalibus à me traditis *de cenſuris in genere diſp.* 1. *q.* 1. *punct.* 5. *n.* 7. *r.* 1.

15 Tertiò, utrùm aliquas pœnas incurrat, qui librum examinatum, & approbatum à legitimis ſuperioribus non admittit.

Reſpondeo, in nullas, quas ego ſciam, ex hoc capite præciſè, incurrere, exceptis libris canonicis, & traditionibus Apoſtolicis.

Ratio

Digitized by Google

Ratio eſt, quia nullam hactenus in jure inveni: fieri tamen poteſt, ut aliundè peccet pro varietate circumſtantiarum, quæ in ſingulis ferè actibus reperiri poſſunt, ut patet ex regulis generalibus traditis *de peccatis in tractatu de legibus diſput.* 2. *q* 4. *punct.* 3. *num.* 1. *& ſeqq. tom.* 2.

16 Dixi, *exceptis libris canonicis, & Apoſtolicis traditionibus*, ut adverterem, eum, qui libros canonicos non ſuſceperit, aut traditiones Apoſtolicas ſciens, prudens contempſerit, excommunicationem ipſo facto incurrere. Ratio eſt, tum quia hic cenſetur hæreticus, cum negare videatur ea, quæ à Deo revelata ſunt, & ab Eccleſia credenda proponuntur; tum quia ſic expreſsè decernitur in Tridentino *ſeſſ* 4. in decreto de canonicis ſcripturis, ibi (ſi quis autem libros ipſos integros cum omnibus ſuis partibus; prout in Eccleſia Catholica legi conſueverunt, & in veteri vulgata Latina editione habentur, pro ſacris, & canonicis non ſuſceperit, & traditiones prædictas (ideſt, quæ Chriſti ore ab Apoſtolicis acceptæ, aut ab ipſis Apoſtolis Spiritu Sancto dictante, quaſi per manus traditæ ad nos uſque pervenerunt) ſciens, & prudens contempſerit, anathema ſit.)

Verùm circa iſtam excommunicationem obſervandum eſt primò, quòd licèt hic reſervata non ſit; nihilominus reſervata in Bulla Cœnæ, ubi excommunicantur hæretici, ut benè innuit Suarez *diſp.* 23. *ſect.* 3. *n.* 3. *ad finem*, & Filliucius *tract.* 14. *c.* 6. *quæſito* 2. *ad finem*.

17 Obſervandum eſt ſecundò, non idem eſſe libros canonicos, & ſacros canones: nam *ſacri canones* illi dicuntur, qui à Summo Pontifice conditi ſunt; *libri* verò *canonici*, ſeu *ſcriptura canonica* dicitur illa, quæ fide retinenda eſt, tanquam dictata à Spiritu Sancto. Ut autem aliqua ſcriptura dicatur canonica, duæ conditiones requiruntur.

Prima eſt, ut dictata ſit à Spiritu Sancto. Secunda ut adſit definitio Eccleſiæ, annumerantis illam inter ſcripturas canonicas: hujuſmodi autem ſunt non ſolùm vetus Teſtamentum, ut Geneſis, Exodus, Leviticus, &c. verùm etiam novum Teſtamentum, ut Evangelia, Actus Apoſtolorum, Epiſtolæ D. Pauli, D. Petri, Joannis Apoſtoli, &c. quorum expreſsè meminit Concilium Tridentinum *loco cit.*

Quæ autem, & quotuplices ſint Apoſtolicæ traditiones, videri poteſt apud Becanum *in tract. de fide, ſpe, & charitate cap.* 4. apud Vaſquez, & alios, *quos adduxi in tract. de legib. circa primum Decalogi præceptum diſputat.* 3. *quæſt.* 2. *punct* 1. *& ſeqq. tom.* 2. ubi de fide favente Deo diſſerui; quæ omnia omitto, ne hic diutius, quam par ſit, immorari videar, & obſcuritatem nimia prolixitate afferam in re, quam incidenter ago.

Prædictis addi poteſt excommunicatio, quæ occaſione impreſſionis Breviarii contrahitur, non ſervata forma quam Clemens VIII ſervandam præſcripſit.

Ut enim Breviaria juxta præſcriptum Concilii Trid. & Pii V. imprimantur, & unitas rituum in divini officii recitatione ſervetur; jure merito Clemens VIII. die 10. Maii anno 1602 ſtatuit.

Primò, ut Typographi, & Bibliopolæ præfatum Breviarium imprimant, aut vendere non præſumant, abſque licentia in ſcriptis Inquiſitorum hæreticæ pravitatis, ubi exiſtunt, aut Ordinariorum locorum, ubi Inquiſitores non exiſtunt; alioquin Typographi, & Bibliopolæ extra Urbem excommunicationem ipſo facto Papæ reſervatam, incurrant; Typographi verò, & Bibliopolæ commorantes in Urbe, & reliquo ſtatu Eccleſiaſtico, incidant in pœnam quinquaginta ducatorum auri, & amiſſionis librorum, & typorum omnium eo ipſo Cameræ applicandorum.

Secundò ſtatuit, ut Inquiſitores, vel Ordinarii locorum antequam hujuſmodi licentiam concedant, Breviaria imprimenda, & poſtquam impreſſa fuerint, conferant cum Breviario auctoritate ipſius Clementis recognito; nec aliquid addi, vel adimi ſinant, & in ipſa licentia originali manu propria fidem faciant de collatione facta, & conformitate; alioquin Inquiſitores ipſo facto privati ſint ſuis officiis, & inhabiles ad illa, & alia impoſterùm conſequenda. Ordinarii verò ſuſpenſione à divinis, & interdicto ab ingreſſu Eccleſiæ ipſo jure afficiantur; ipſorum verò Vicarii vinculo excommunicationis ſtatim ligentur, & præterea officiorum, & beneficiorum privationem, atque inhabilitatem ad illa, & alia in poſterùm obtinenda, eo ipſo incurrant.

Obſerva tamen, præfatas cenſuras contra ordinarios locorum, & eorum Vicarios latas, jure communi reſervatas non eſſe, quia nullum reſervationis verbum in præfata Clementis VIII. conſtitutione initio Breviarii relata continetur.

PUNCTUM XVII.

De excommunicatione contrà præſumentes edere gloſſas, commentarios, & annotationes in decreta Concilii Tridentini.

1 *Materia iſtius excommunicationis eſt, duplex actio; prima eſt, præſumere edere quocumque modo commentarios, gloſſas, annotationes, ſcholia, vel quodlibet aliud interpretationis genus ſuper Concil. Trident. decretis; 2. actio eſt quicquam ſtatuere abſque licentia Pontificis ſuper decretis Concil Trident. ſub prætextu confirmationis, aut executionis, aliove quæſito colore.*

2 *Ille dicitur, adnotationes, & gloſſas edere, qui tractatus, ſcripturas agentes de Concil Trident. decretis in lucem mandat per ſe, vel per alium, nomine proprio, vel alieno, ſive ſit typographus, ſive libri auctor.*

3 *Conſilium faciens circa decreta Concilii Tridentini; illudque apud ſe retinens, non incurrit excommunicationem.*

4 *Deciſiones ſacræ Congregationis ſcribens, & aliis vendens, non ligatur excommunicatione.*

5 *Remiſſiones DD. circa Concilium Tridentinum, non videntur materia excommunicationis latæ in Tridentino contrà edentes adnotationes ſuper Concilii Tridentini decretis.*

6 *Edens librum in Laudem Concilii Tridentini, non ligatur iſta excommunicatione.*

7 *Edens aliquas adnotationes ſuper aliquo tantum Trident. decreto, incurrit excommunicationem.*

8 *Statuens aliquid ſuper decretis Concilii Tridentini, ligatur excommunicatione.*

9 *Perſonæ, quæ huic excommunic. ſubiiciuntur, ſunt omnes, & ſinguli, qui præfatas actiones cogere præſumunt.*

10 *Edens adnotationes, ſeu gloſſas circa alia decreta, quæ in Concilio Trident. non continentur, non ligatur excomm.*

AD præcavendam perverſionem, & confuſionem, quæ ſuboriri potuiſſet, ſi liberum cuique fuiſſet, decreta ſacri Concilii Tridentini interpretari, Pius IV. in Bulla quæ incipit, *Benedictus Deus*, & eſt 71. in ordine, in hæc verba loquitur. (Apoſtolica auctoritate inhibemus omnibus, tam Eccleſiaſticis perſonis cujuſcumque ſint ordinis, conditionis, & gradus, quam laicis quocumque honore, ac poteſtate præditis; Prælatis quidem ſub interdicti ingreſſus Eccleſiæ: aliis verò, quicumque fuerint, ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœnis, ne quis ſine auctoritate noſtra audeat ullos commentarios, gloſſas, annotationes, ſcholia, ullumve omninò interpretationis genus ſuper ipſius Concilii decretis quocumque modo edere, aut quicquam quocumque nomine, etiam ſub prætextu majoris decretorum corroborationis, aut executionis, aliove quæſito colore ſtatuere.)

Circa iſtam Bullam duo breviter quæram.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundò, quodnam ſit ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius excommunicationis eſt duplex actio in præfata Bulla expreſſa.

Prima eſt, præſumere edere quocumque modo ullos commentarios, gloſſas, annotationes, ſcholia, ullumque omninò interpretationis genus ſuper ipſius Concilii Tridentini decretis.

2 Sed modò dubium eſt primò, quiſnam dicatur quovis modo edere annotationes, &c. ſuper decretis Concilii.

Reſpondendum mihi videtur, illum dici, qui tractatus, ſeu alias ſcripturas ex profeſſo agentes de Concilii Trident decretis, in lucem mandat; ſive id faciat per ſe, ſive per alium, ſive ſit typographus, ſive libri auctor, ſive alius, ſive id faciat nomine proprio, ſive alieno: hoc indicat particula illa, *quovis modo*, quæ latiſſimam interpretationem poſtulat, & omnes modos complectitur. Gloſſa *in Clement. ne Romani, de elect.* Natta *conſ* 416 *n.* 19 & alii.

Ex quo ſequitur primò, DD. qui Concilii decreta nonnunquam interpretantur, occaſione doctrinæ, de qua diſſerunt, non delinquere contrà hujus Extravagantis prohibitionem, quia non dicuntur edere gloſſas, vel ſcholia, &c. cum id quaſi incidenter, & quaſi per accidens faciant, occaſione aliunde ſumpta; alioquin nullus ferè liber Theologiæ, aut caſuum conſcientiæ imprimi poſſet, ut benè obſervat Suarez *diſp* 23 *ſect* 7. *n* 12. Sayrus *l* 3. *c.* 25 *n.* 21. *ad finem*, Filliuc. *tract* 14 *c.* 6 *q* 6 *n* 91 & alii communiter.

3 Secundò ſequitur, eos, qui aliquas obſervationes, aut conſilia faciunt, circa ea, quæ in decretis Concilii continentur, illaque apud ſe retinent, & data opportunitate utuntur, non incidere in excommun. iſtius Extravagantis; quia non dicuntur edere, & in materia pœnali cenſurarum ſtricta interpretatio facienda eſt. Secus ſi ſcholia, & gloſſas, quales legimus in decretis juris Pontificii, aut Cæſarei, circa Concilii Trident. decreta in lucem mittant.

4 Tertiò, eos, qui deciſiones ſacræ Congregationis, quæ interpretationi Concilii præeſt (Sixtus enim V. in quadam conſtitutione, quæ incipit, *immenſa æterni Dei*, edita anno 1587. 11. Kalend. Februarii, Congregationem Illuſtriſſimorum Cardinalium pro interpretatione ſacri Concilii inſtituit; cum hac tamen moderatione, ut eorum decretorum, quæ ad fidei dogmata pertinent, interpretationem Summo Pontifici tantùm reſervet; Cardinalibus verò præfectis interpretationi, & executioni Concilii Triden. ſi quando in his, quæ de morum reformatione, diſciplina, ac moderatione, & Eccleſiaſticis judiciis, aliiſque hujuſmodi ſtatuta ſunt, dubietas, aut difficultas evenerit, interpretandi facultatem; conſulto tamen Summo Pontifice impartitur) ſcribunt, & aliis vendunt, non affici excommunicatione hujus Bullæ; quia hi, ſtrictè loquendo, non videntur edere, ſed vendere, & communicare. Si verò ſcire cupias, quam vim habeant Illuſtriſſimorum Cardinalium declarationes, vide quæ tradidi *de legibus diſp.* 1. *q.* 1. *punct.* 3. *num.* 26. *tom.* 2. ubi docui Collegium Cardinalium non habere majo-

Digitized by Google

majorem auctoritatem, quàm illi conceſſa ſit à Summo Pontifice, & ibi, *punct.* 8. *n.* 4. *& ſeqq. tom.* 2. ubi docui declarationes Cardinalium vim legis habere ſaltem poſt promulgationem.

5 Quartò, eos ab hac cenſura excuſari poſſe, qui ſolas remiſſiones Doctorum circa Concilii Trident. decreta edunt; quia iſti, propriè loquendo, non dicuntur edere annotationes, interpretationes, & commentarios ſuper decreta Concilii Tridentini, cum nihil aſſertivè dicant ut ſuppono, ſed ſolum innuat DD. qui ea de re incidenter agunt, Verùm quia ea hujuſmodi remiſſionum permiſſione fieri poteſt, ut alii occaſionem edendi annotationes, & commentarios arripiant, non ſine cauſa, nec ſine prævio ſapientum conſilio, Romæ interdicti ſunt libri, in quibus hujuſmodi remiſſiones ex profeſſo continentur.

6 Quintò, eum, qui librum in laudem Concilii Trid. aut hiſtoriam eorum, quæ tempore Concilii contigerunt, narrationem edit, hac cenſura non comprehendi; quia non dicitur edere annotationes, gloſſas, aut ſcholia ſuper decretis Concilii.

7 Dubium eſt ſecundò, utrùm qui aliquas annotationes ex profeſſo edere præſumit, circa unum tantùm Tridentini decretum huic pœnæ ſubiiciatur. Ratio dubitandi eſt, quia in præfata conſtitutione dicitur, *ſuper decretis* quæ pluralitatem ſignificant.

Ego verò longe probabilius cenſeo huic pœnæ ſubiici, ſi ſeorſim, & non occaſione alterius tractatus edat. Ratio eſt, tum quia communis loquendi uſus eſt, ut quæ plurali numero exprimuntur, verificentur etiam in uno, in quo eadem ratio militat; tum quia ſequeretur eum, qui unum accedentem ad Urbem devotionis gratia ſpoliat, occidit, vel mutilat, non ligari excommunicatione Bullæ Cœnæ, in qua fertur excommunicatio contra mutilantem, vel occidentem Romipetas: hoc autem falſum eſt, ex communi DD. ſententia; etiam in Bulla dicatur, *Romipetas*.

8 Secunda, actio eſt quicquam ſtatuere ſuper decretis Concilii, etiamſi hoc fiat prætextu confirmationis, aut executionis, aliove quæſito colore, ſic enim dicitur in præfata Extravaganti, cujus diſpoſitionis hæc ratio afferri poteſt; quia Concilium Tridentinum ſufficienti auctoritate editum eſt, nec majori confirmatione indiget, ſed executione; & ſicut par in parem non habet imperium, ità multò minus in Concilium Tridentinum.

Hæc tamen intelligenda ſunt primò, modò fiant ſine conſenſu, & facultate Summi Pontificis. Ratio eſt, tum quia in præfata Bulla hic caſus excipitur, ibi, *neque ſine auctoritate Summi Pontificis*, tum quia ſicut ipſe declarandi, & ſtatuendi poteſtatem ordinariam habet: ita hanc facultatem alteri delegare poteſt. Secundò intellige, modo fiant ab eo, qui novit prohibitionem, ignorantia enim excuſat, niſi conjuncta ſit cum ingenti temeritate, quia Summus Pontifex requirit præſumptionem.

SECUNDA PROPOSITIO.

9 OMnes, & ſinguli, qui præfatas actiones agere præſumunt, excommunicatione ligantur. Ratio eſt, quia Summus Pontifex univerſaliter loquitur, ibi, *omnibus tam Eccleſiaſticis, quam Laicis*.

Hæc tamen differentia eſt inter Prælatos, & alios, quòd Prælati incurrunt interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ; alii verò quicumque fuerint, ſententiam excommunicationis ipſo facto contrahunt.

10 Quæres, utrùm præfata excommunicatio liget ſolùm facientes præfatas actiones circa Concilii Tridentini decreta, an etiā circa alia.

Reſpondeo ligare ſolùm circa Tridentini decreta, quia de his tantum in dicta Extravaganti ſermo eſt. Obſervat tamen Filliucius *loc. cit. n.* 91. *ad finem*, ſimilem excommunicationem alias editam fuiſſe contra commentantes Clementinam *exivi, de verborum ſignificat.*, quæ eodem modo explicanda eſt.

PUNCTUM XVIII.

De excommunicatione contrà impedientes juriſdictionem Eccleſiaſticam, vel Eccleſiaſticos Judices, illa utentes.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur ſimulque aſſignatur locus, in quo iſta excommunicatio alibi explicata fuit.*

1 ISta excommunicatio lata eſt in *cap. quoniam, de immunit. Eccleſ. in* 6. verùm quia, quæ in hoc *cap.* continentur, expreſſa ſunt in Bulla Cœnæ Domini excommunicatione *diſput.* 1. *quæſt.* 13. *per totam tom.* 3. *& quæſt.* 14. *punct.* 1. *& ſeqq. tom.* 3. ideò opus non eſt hic iterum de ea diſſerere, cum abundè ſatis in præfata Bulla Cœnæ de illa egerimus, & illa Summo Pontifici reſervata ſit.

PUNCTUM XIX.

De excommunicatione contra eos, qui præſumunt per ſe, vel per alios gravare ſpoliando bonis, aut alias injuſtè perſequendo, Electores Eccleſiaſticos, ſeu electrices, vel ipſorum conſanguineos, vel Eccleſias, vel monaſteria vel ipſorum bona, eo quòd noluerint eligere illum, pro quo rogabantur, ſeu inducebantur.

1 *Iſta excommunicatio habetur in c. ſciant cuncti de elec. in* 6.

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt injuſtum gravamen, quod committitur ſpoliando, vel alio modo injuſtè perſequendo electores Eccleſiaſticos, quia eligere noluerint, pro quo rogabantur.*

3 *Contumeliis afficiens electorem, eò quòd noluerit eum eligere, pro quo rogabatur, non ligatur excommunicatione.*

4 *Spoliatio qualibet, vel perſecutio contrà electorem, non ſufficit ad incurrendam iſtam excommunicationem.*

5 *Perſonæ, quæ huic excommunicationi ſubiiciuntur, ſunt omnes, & ſinguli, qui præfatos electores gravare injuſtè præſumunt per ſe, vel per alium modo ſupradicto.*

6 *Spoliatio, vel perſecutio, ut incurratur excommunicatio contrà gravantes perſonas Eccleſiaſticas, eo quod eligere noluerint eum pro quo rogabantur debet fieri primo contra perſonas Eccleſiaſticas ad quas ſpectat electio; 2. contrà conſanguineos electoris conſanguinei dicuntur, qui deſcendunt ab eodem ſtipite uſque ad quartum gradum; 3. contrà ipſas Eccleſias, Monaſteria, vel loca pia.*

7 *Iſta excommunicatio incurritur etiam gravando perſonas Eccleſiaſticas habentes jus præſentationis, inſtitutionis, confirmationis, & poſtulationis.*

1 ISta excommunicatio extat *in c. ſciant cuncti, de elect. in* 6. ubi ſic habetur: (*Sciant cuncti, qui clericos, vel quaslibet alias perſonas Eccleſiaſticas* (ad quos in aliquibus Eccleſiis, monaſteriis, aut piis locis ſpectat electio) pro eo, quod rogari, ſeu alias inducti, eum, pro quo rogabantur, ſive inducebantur, eligere noluerint; vel conſanguineos eorum, aut ipſas Eccleſias, monaſteria, ſeu loca cætera beneficiis, ſivè aliis bonis ſuis, per ſe, vel per alios ſpoliando, ſeu aliàs injuſtè perſequendo, gravare præſumpſerint, eſſe ipſo facto excommunicationis ſententia innodatos.) Occaſione iſtius excommunicationis, tria principaliter explicanda ſunt.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis, ſeu quænam actiones ſub excommunicatione prohibeantur.

Secundò; quodnam ſit ſubjectum iſtius excommunicationis.

Tertiò; contrà quas perſonas præfatæ actiones fieri debeant, ut cenſura incurratur.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt ſacrilegium quo violatur libertas Eccleſiaſtica circa electiones, ſeu potius eſt injuſtum gravamen, quod committitur ſpoliando, aut alio modo injuſtè perſequendo Electores, ſeu electrices Eccleſiaſticas, eo quòd eum eligere noluerint, pro quo rogabantur vel inducebantur. Hæc propoſitio patet ex præcitato textu.

Quid autem ſit *ſpoliare* & quid *perſequi*, patet ex dictis in expoſitione Bullæ Cœnæ *diſput.* 1. *quæſt.* 10. *punct.* 1. *n.* 18. ubi dixi, verbum ſpoliare, idem eſſe, ac invitum exuere bonis fortunæ, ut veſtibus pecuniis, armis, equis; & eadem *diſput.* 1. *quæſt.* 12. *punct.* 1. *n.* 6. *tom.* 3. ubi docui, verbum perſequi idem eſſe, ac quod hoſtili more perſequi aliquem, tanquam hoſtem capitalem, ſeu publicè, & manifeſtè, ſivè nihil aliud ſignificare velle, quam aliquem injuſtè inſequi animo nocendi, ipſo advertente, ſibique cavente: ſeu fugiente, ut manus inſequentis evadat, ibi horum verborum ſignificationem fuſius explicavi, plures adducendo DD. ubi horum verborum ſignificationem fuſiùs explicavi.

Hinc ſequitur primò, eum affici hac cenſura, qui bona mobilia, vel immobilia publicè, vel occultè ſubtrahit illi, qui noluit eum eligere, quem ipſe propoſuerat: hic enim dicitur gravare ſpoliando bonis ſuis. Ità Navarr. Sylveſter, Sayrus, Filliucius, & alii, *locis ſtatim citandis*.

Secundò, eum ſubiici excommunicationi, qui electori, aut electrici venenum propinat, gladio ferit, vel pugnis petit, aut alia ratione vi oppugnat: nam hic dicitur Electorem gravare injuſtè perſequendo.

3 Tertiò, hujus excommunicationis vinculo non ligari eum, qui Electorem verbis contumelioſis afficit, aut famam, & honorem ſubtrahit voce, aut ſcriptis: hic enim non dicitur ſpoliare, ut probavi in expoſitione Bullæ Cœnæ *q.* 13. *pu.* 1. *difficultate* 1. *n.* 5. *tom.* 3. nec dicitur injuſtè perſequi, quia perſecutio actionem externam indicare videtur.

Quartò, hanc pœnam non extendi ad eum, qui electori eleemoſynam, obſequium, vel beneficia denegat, eo quòd noluerit eum eligere, pro quo ipſe preces afferebat: hic enim non dicitur ſpoliare nec injuſtè perſequi, ut benè Suarez, Filliucius, & alii *locis proximè citandis*.

4 Sed modò dubium eſt, utrùm quælibet ſpoliatio, vel perſecutio contra Electorem, aut Electricem Eccleſiaſticam ſufficiat ad incurrendam præfatam excommunicationem.

Reſpondeo negativè, ſed tria requiri.

Primò requiritur præſumptio quia in textu dicitur, *gravare præſumunt*. Ob id ignorantia vincibilis etiam mortaliter, aut craſſa, ſupina, aut etiam affectata ab hac cenſura excuſat, modò cum ingenti temeritate conjuncta non ſit præſumptio enim ſupponit dolum, & ſcientiam, vel ſaltem ingentem temeritatem, ut alibi ſæpius dictum eſt *præſertim de cenſuris in communi diſput.* 1. *quæſt.* 2. *punct.* 2. *n.* 10. *& ſeqq. tom.* 1.

Secundò, requiritur, ut præfatæ actiones injuſtè fiant: alioquin electores, aut electrices non dicerentur gravati, ut dicitur in textu. Quamobrem, qui electorem ſpoliat titulo compenſationis, non ligatur hac cenſura, quia non facit actionem injuſtam; modò non excedat in facienda compenſatione, ut docui in Bulla Cœnæ, *loco cit. quæſt.* 10. *punct.* 1. *n.* 19. *&* 20. *tom.* 3. ubi dixi, eum, qui clam ſurripit crumenam accedenti ad Sedem Apoſtolicam cauſa negotiorum, non dici, ſpoliare; quia ſpoliare importat rapinam, non furtum ergò neque dicitur ſpoliare, qui utitur compenſatione. Item qui jus habet

Digitized by Google

bonis aliquem ſpoliandi, quibus ipſum non ſpoliaſſet, ſi electio juxta ſuam mentem facta fuiſſet, non ligatur excommunicatione; quia ipſum non gravat, cum actionem contra ipſum iniquam non exerceat. Ita Suar. *diſp.* 23. *ſect.* 4. *n.* 3. Navarr. *c.* 27. *n.* 122. Sylveſter *verbo excommunicatio* 5. *caſu* 27. Filliucius *loc. prox. cit.* Caietan. Ledeſma, & alii apud Sayrum *lib.* 3. *c.* 34. *n.* 8.

Tertiò requiritur, ut præfatæ actiones fiant hoc prætextu, quod electores noluerunt eum eligere, pro quo preces, ſeu petitiones fiebant, ut patet ex ipſo textu, *pro eo quod rogari &c.*

Ex quo ſequitur, eum, qui ob privatas inimicitias aliundè ortas, quam occaſione electionis, ſpoliat, vel perſequitur electorem, non eſſe reum iſtius pœnæ; quia in textu præſcribitur, ut gravamen inferatur hac de cauſa, quod non ſit electus is, pro quo ſupplicatio interponebatur. Ità communiter DD.

SECUNDA PROPOSITIO.

5 SUbjectum, ſeu perſonæ, quæ vinculo iſtius excommunicationis ligantur, ſunt omnes, & ſinguli, qui præfatos electores, ſeu electrices Eccleſiaſticas gravare ſumunt, ſpoliando, aut injuſtè perſequendo per ſe, vel per alios, hoc titulo, quod aliquem à ſe propoſitum eligere noluerint. Ratio eſt, quia præfatus textus utitur verbo generali, *ſciant cuncti*.

Ex quo ſequitur primò, non ſolùm laicos, verùm etiam clericos, quamvis ſint Epiſcopali, aut majori dignitate præditi, incurrere excommunicationem præcitati capitis, præſtando aliquam actionem in eo vetitam. Ita Gloſſa *hic*, *verſ. cuncti*, Sayrus *lib.* 3. *c.* 35. *n.* 7. Filliucius *num.* 55.

Secundò, eadem excommunicatione obſtringi non ſolùm exequentes, verumetiam mandantes, quia in hoc textu excommunicantur non ſolùm, qui ſpoliant, aut perſequuntur per ſe, verùm etiam qui per alios hæc faciunt: mandans autem dicitur per alios facere. Conſulens verò non ligatur: quia, propriè loquendo; non dicitur per ſe, vel per alios facere, ut alibi docui præſertim in Bulla Cœnæ *diſput.* 1. *quæſt.* 50. *punct.* 2. *n.* 5. *tom.* 3. *& quæſt.* 54. *punct.* 2. *n.* 13. *tom.* 3. Quis autem dicatur mandans, vel conſulens, conſtat ex dictis de irregularitate *diſput.* 7. *quæſt.* 4. *punct.* 8. *n.* 53. *& ſeqq. tom.* 1. illum eſſe mandantem, qui expreſſe, vel tacitè mandat, hanc actionem fieri, v. g. homicidium, vel mutilationem, *& ibidem numer.* 19. illum eſſe conſulentem, qui conſulit ex. gr. homicidium illi, qui paratus non erat ad illud patrandum conſtat etiam ex dictis in expoſitione Bullæ Cœnæ *diſput.* 1. *quæſt.* 12. *punct.* 1. *n.* 21. *tom.* 3. ubi dixi illum dici mandare, qui onus, officium, ſeu munus alteri imponit, ſeu jubet, rogat, aut committit alteri aliquid fieri gratis, vel pretio, expreſsè, aut tacitè, *& ibid. n.* 26. docui, conſulentem dici illum, qui ſuadet, verbis impellit, vel modum patrandi delictum docet, aut ſecuritatem aperit, aut utilitatem ſecuturam oſtendit. Vide etiam in eadem expoſitione Bullæ Cœnæ *quæſt.* 21. *punct.* 1. *n.* 27. *tom.* 3. *& in hac diſput.* 2. *quæſt.* 2. *punct.* 2. *n.* 9. *tom.* 3. ubi explicavi quot modis contingat, auxilium, favorem, & conſilium dari, & alibi pluribus in locis, quos brevitatis gratia omitto.

TERTIA PROPOSITIO.

UT cenſura hujus capitis incurratur, opus eſt, ut præfatæ actiones fiant contrà ſubſequentes perſonas, vel loca.

6 Primò contra perſonas Eccleſiaſticas, ad quas in aliquibus Eccleſiis, monaſteriis, vel locis piis ſpectat electio, ſic enim dicitur *in c. ſciant cuncti*, *cit.* Quæ autem cenſeantur perſonæ Eccleſiaſticæ, alias explicavi *in tract. de cenſuris in communi diſputat.* 2. *quæſt.* 4. *punct.* 3. *n.* 1. *& ſeqq. tom.* 1. *de legibus diſput.* 10. *quæſt.* 2. *punct.* 1. §. 2. *n.* 1. *& ſeqq. tom.* 1. *in expoſitione Bullæ Cœnæ diſput.* 1. *quæſt.* 16. *ſect.* 1. *punct.* 3. *nu.* 1. *& ſeqq. tom.* 3. quibus in locis docui, illas eſſe perſonas Eccleſiaſticas, quæ ſub laicorum genere non comprehenduntur, & privilegio fori gaudent.

Hinc ſequitur eum, qui vexat laicum electorem etiam occaſione, & titulo electionis, non affici hac cenſura, quia non dicitur gravare perſonas Eccleſiaſticas. Ita Suarez *diſp.* 23. *ſect.* 4. *n.* 4. Navarr. Sayrus, & alii *loc. cit.* Filliuc. *tract.* 14. *c.* 4. *q.* 3. *n.* 55.

Ex quo infertur electiones, quæ à laicis fiunt, ut à confraternitatibus, aliiſque congregationibus perſonarum, quæ non ſunt Eccleſiaſticæ, per ſe, & ex vi talis ſtatus, ſub diſpoſitione hujus textus non comprehendi, ut benè Suarez, & alii communiter.

7 Sed modo dubium eſt, utrùm ſufficiat aliquam ex præfatis actionibus facere contrà perſonas Eccleſiaſticas habentes jus præſentationis, confirmationis, & poſtulationis.

Ratio dubitandi eſt, quia electio, in rigore loquendo, differt à præſentatione, inſtitutione, & confirmatione, ut docui de beneficiis; ergò gravans præſentantem, inſtituentem, confirmantem, vel poſtulantem, non ligatur excommunicatione hujus textus: nam in materia pœnali non eſt facienda extenſio ultra propriam verborum ſignificationem ſed benignior pars accipienda eſt, *c. odia*, *de regul. jur. in* 6.

His non obſtantibus dicendum videtur ſatis eſſe, ut præfatæ actiones fiant contra perſonas Eccleſiaſticas, habentes jus præſentandi, inſtituendi, &c. Ratio eſt, quia præſentatio, poſtulatio, confirmatio, vel inſtitutio, ſunt modus quidam electionis, & juxta vulgarem loquendi modum, vocantur electio, ergò cadunt ſub diſpoſitionem iſtius c. præſertim cum hæc diſpoſitio favorabilis ſit in favorem Eccleſiaſticæ libertatis; conſequenter extendenda potius, quam reſtringenda. Ita Navarrus *in manual. c* 27. *n.* 522. Suarez *de cenſuris diſp.* 23. *ſect.* 4. *n.* 4. Filliuc. *tract.* 54. *c.* 4. *q.* 3. *ad finem nu.* 55. Ledeſma, Sebaſtianus Medices, & alii apud Sayrum *lib.* 3. *c.* 34. *n.* 8.

Ad rationem dubitandi reſponſio patet ex ratione à me allata ad probandam communem DD. ſententiam. Hinc redeamus ad tertiam propoſitionem.

Secundò, fieri debet contra conſanguineos electoris; conſanguinei autem dicuntur, qui ab eodem ſtipite deſcendunt uſque ad quartum gradum; conſanguinitas enim jure canonico non extenditur ultra quartum gradum, ut docui *de matrimonio quæſt.* 3. *punct.* 5. §. 1. *nu.* 5. *& ſeqq. tom.* 1. Ita Suarez *loco cit. n.* 5. Filliucius *q* 3. *Verſ. ſecundum*, contra Sayrum *loc. cit. nu.* 7. & alios, qui hunc textum extendunt ad conſanguineos uſque ad ſeptimum gradum.

Ex quo ſequitur eum, qui perſequitur, vel ſpoliat affinem, famulum, aut familiarem electoris, non comprehendi ſub excommunicatione iſtius capitis, quia iſti non ſunt conſanguinei.

Hoc tamen limitandum videtur, modo non perſequatur, vel ſpoliet affinem, aut alium intuitu, ſeu odio ipſius electoris, quoties enim id facit intuitu ipſius electoris: ita ut, prudentis viri judicio, gravamen ipſimet electori facere cenſeatur, excommunicationem hujus capitis incurrit. Ità Suarez *n.* 5. Filliucius *loco cit.* Ratio eſt, quia illa excommunic. non ſolùm incurritur ſpoliando electorem; verùm etiam alio quovis modo injuſtè perſequendo nam illa dictio, *alias*, ſignificat aliter, vel alio modo, *l.* 1. §. *ſive*, *ff. aqua quotid. & æſtiv.* & *l. denique*, §. *interdum*, *ff. de pecul. legat.* qui autem perſequitur, vel ſpoliat affinem, aut familiarem electoris ex odio electoris, dicitur aliquo modo perſequi electorem.

Tertiò, fieri debet contrà ipſaſmet Eccleſias, aut monaſteria, aut loca pia.

Ex quo ſequitur eum, qui inruiru electionis ſpoliat aliquam Eccleſiam, vel monaſterium, eo quod electio, juxta ipſius ſpoliantis mentem facta non fuerit, affici excommunicatione.

PUNCTUM XX.

De excommunicatione contrà laicos, qui compellunt perſonas Eccleſiaſticas ad ſubmittenda bona Eccleſiarum laicis, vel qui uſurpane aliquid ultra pactum, aut ultrà naturam contractus ſubmiſſionis bonorum abſque legitima licentia Papæ, & conſenſu Capituli.

5 *Iſta excommunicatio continetur in cap. hoc conſultiſſimo de rebus Eccleſ. non alienand. in* 6.

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt duplex actio; prima actio eſt compellere Prælatos, aliosque Eccleſiaſticos ad ſubmittenda bona immobilia, aut jura Eccleſiarum laicis abſque debita ſolemnitate, & Sedis Apoſtolicæ facultate;* 2. *actio ex contractibus ſubmiſſionis legitimè celebratis, aliquid uſurpare ultra id quod ex natura contractuum, vel conventionum debetur, niſi uſurpans legitimè monitus ab uſurpatione deſtiterit, & uſurpata reſtituerit.*

3 *Summittere bona laicis nihil aliud eſt, quam ponere ſub aliqua laicorum poteſtate, hoc autem tribus modis fit; primo conſtituendo laicos patronos;* 2. *conſtituendo Advocatos Eccleſiarum;* 3. *recognoſcendo eos patronos.*

4 *Bona, quæ ſubmittuntur laicis, ut laici compellentes ad ea ſubmittenda ligentur excommunicatione debent eſſe bona immobilia Eccleſiarum aut jura.*

5 *Submiſſio bonorum ad breve tempus non ſufficit ad incurrendam excommunicationem latam* in c. hoc conſultiſſimo.

6 *Monitio legitima cenſetur, quæ eſt trina.*

7 *Subjectum iſtius excommunicationis ſunt laici, qui abſque debita facultate compellunt Eccleſiaſticos, Eccleſias, vel bona immobilia, aut jura Laicis; aut ex hujuſmodi bonorum alienationibus de legitima licentia factis aliquid uſurpant præter id, quod ex natura contractus ipſis debetur, niſi poſt legitimam appellationem deſtiterint, & reſtitutionem non fecerint.*

5 IN *cap. hoc conſultiſſimo, de rebus Eccleſ. non alienand.* in 6. duplex excommunicatio fertur. Prima eſt contra laicos, qui compellunt Eccleſiaſticos ad ſubmittenda bona immobilia, aut jura laicis abſque Capituli conſenſu, & ſpeciali Sedis Apoſtolicæ licentia. Secunda contrà eos, qui ex præfatis contractibus, ſeu occaſione dictorum contractuum aliquid ſibi uſurpant ultrà naturam contractus, aut ultrà pactum in contractibus expreſſuum, ſic enim ibi dicitur. Illi verò qui de cætero Prælatos, vel perſonas eaſdem ad talia facienda compulerint, cujuſcunque ſint conditionis, aut ſtatus excommunicationis ſint ſententia innodati. Ex contractibus præter ea ſuper præmiſſis (hujuſmodi licentia, & conſenſu intervenientibus) hactenus initis, vel quos in futurum iniri contigerit, ſeu occaſione illorum, laici ultrà id, quod ex natura contractuum ipſorum, vel adhibita in illis lege permittitur, aliquid non uſurpent. Qui verò ſecus egerint, niſi legitimè moniti ab hujuſmodi uſurpatione deſtiterint (reſtituendo etiam ea, quæ taliter uſurparunt)eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrant; & ex tunc ad ſupponendum terram ipſorum, ſi opus fuerit Eccleſiaſtico interdicto liberè procedatur.)

Circa iſtam excommunicationem, duo principaliter quæram.

Primò, quænam ſit ejus materia.

Secundò: quodnam ſit ſubjectum, ſeu quænam perſonæ hac duplici excommunicatione ligentur.

Hic etiam agere poſſem de ſuſpenſione lata contrà Prælatos hujuſmodi bona ſubmittentes laicis: aut contra clericos, qui hæc

non

non revelant; ſed eam duxi recenſendam in enumeratione ſuſpenſionum infrà *diſputat. 3. quæſt. 4. punct. 16. tom. 3.* hic etiam locus eſſet diſſerendi de excommunicatione, quam laici, qui Eccleſiaſticos, ante huius canonis conſtitutiones, compulerunt ad huiuſmodi bona laici ſubmittenda, ſi reſtitutionem non fecerunt, & bona Eccleſiaſtica eis ſubmiſſa poſt competentem admonitionem in ſua libertate non dimiſerunt. Sed quia hic caſus eſt de præterito, & de re fortè nunquam ad praxim revocanda, illius explicationem prætermitto, & ad ea, quæ propoſui, explicanda me confero.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius canonis eſt duplex actio ſacrilega, qua libertas Eccleſiaſtica in bonis Eccleſiæ violatur.

Prima actio eſt, compellere Prælatos, alioſque Eccleſiaſticos ad ſubmittenda bona immobilia Eccleſiarum, aut iura ipſarum laicis, abſque debita ſolemnitate, & Sedis Apoſtolicæ facultate: ſic enim apertè colligitur ex textu, additis verbis initio præfati textus poſitis.

Exiſtimo tamen ad hanc cenſuram incurrendam requiri effectum ſubmiſſionis bonorum; quia actio hic punita, & prohibita, non videtur completa, antequam ſubmiſſio bonorum ſequatur.

3 Sed modò dubium eſt primò, quid ſit *ſubmittere bona laicis*.

Reſpondeo idem eſſe, ac ponere ſub aliqua laicorum poteſtate: hoc autem fit tribus modis, qui in hoc textu exprimuntur. Primò, conſtituendo laicos patronos, ſeu ſuperiores. Secundò, conſtituendo illos Advocatos Eccleſiarum, vel ut explicat gloſſa, recognoſcendo à laicis, tanquam ab Advocatis; id enim iuxta gloſſam ſignificant illa verba textus, *ab ipſis eadem advocando*. Tertiò, recognoſcendo laicos tanquam patronos, ſeu recognoſcendo, ſive profitendo bona Eccleſiarum à laicis, tanquam à ſuperioribus dependere. Ita communiter DD. & patet ex textu.

4 Secundò, dubium eſt, quænam bona laicis ſubmitti debeant, ut laici compellentes ad ea ſubmittenda excommunicationem incurrant.

Reſpondeo, debere eſſe bona immobilia Eccleſiarum, aut iura, in textu enim dicitur, *Eccleſias ſibi commiſſas, bona immobilia, ſeu iura ipſarum*, huiuſmodi autem ius cenſetur decimarum ius primitiarum & ſimilia, quæ inter bona immobilia computantur, & iura propriè vocantur.

Hinc ſequitur, laicum, qui compellit Eccleſiaſticam perſonam ad ſubmittendum laicis bona mobilia, non ligari hac cenſura; quia de his bonis ſermo non eſt. Ita gloſſ. *hic verb. immobilia*.

An autem bona mobilia ſaltem pretioſa, quæ ſervando ſervari poſſunt, alienari queant, patet ex dictis *de contractibus, diſput. 3. q. 8. punct. 4. tom. 2. & in libro variar. tractation. diſputat. 2. quæſt. unic. punct. 2. num. 2. tom. 1.* alienari non poſſe.

5 Tertiò, dubium eſt, utrùm ſubmiſſio ad breve tempus ſufficiat ad incurrendam iſtam excommunicationem.

Reſpon. negativè; quia in textu dicitur *perpetuò ad tempus non modicum*. Modicum autem cenſetur tempus infrà decennium: decennium cenſetur longum tempus, ut patet ex dictis *de conſuetudine in tractatu de legibus diſput. 1. quæſt. 1. punct. ultim. §. 3. nu. 31. tom. 2.* ita ſpatium infrà decennium, modicum, ſeu non longum exiſtimandum videtur. Ità Navarr. Suar. Filliuc. Sayrus, Alter. Vel dic cum gloſſa *hic, verſ. non modicum*, & aliis, hoc arbitrio iudicis definiendum eſſe, cùm hic non definiatur, & determinetur.

An autem bona Eccleſiæ alienari poſſint ad aliquod tempus, patet ex dictis *de contractibus, loco cit. & in libro variar. tractation. diſputat. 2. q. unic. punct. 2. nu. 9.* & 1. alienari non poſſe abſque debita ſolemnitate, de qua ibi ſufficienter.

Secunda actio hic principaliter prohibita eſt, ex præfatis contractibus ſubmiſſionis, legitimè celebratis, aliquid uſurpare, ultra id, quod ex natura ipſorum contractuum, aut ultra conventionem debetur. Verum tamen eſt ob iſtam actionem præcisè, pœnam excommunicationis non incurri, niſi uſurpans legitimè monitus, ab uſurpatione deſtiterit, & uſurpata reſtituerit, ibi, *qui verò ſecus egerint*, &c.

6 Sed modò dubium eſt, quænam dicatur legitima monitio, ſeu quotuplex monitio requiratur, ut monitio legitima iudicetur.

Reſpondeo, triplicem eſſe Doctorum ſententiam.

Prima ſententia eſt Navarri *c. 27. n. 125.* Panormit. Decii, & aliorum, qui unicam monitionem ſufficere arbitrantur. Ratio eſt, quia non ſolùm ad monitionem extraiudicialem, quam facit iudex, ad excommunicandum, ſufficit unica monitio, verùm etiam ea, quæ in iudicio fit alteri, quàm partibus litigantibus. Iſta autem, de qua nos loquimur, eſt extraiudicialis, & non fertur ad ferendam excommunicationem, ſed ad incurrendam eam, quæ in iure lata eſt.

Secunda ſententia eſt gloſſæ *hic verſ. competentem*, & Suarez *diſp. 23. ſect. 4. n. 17.* exiſtimantium trinam monitionem requiri. Ratio eſt: quia in textu ſermo eſt de competente, & legitima monitione: nomine autem competentis, & legitimæ monitionis trina in iure intelligitur *c. de illicita 24. q. 3. & c. ſacro, de ſent. excom.*

Tertia ſententia, quæ mihi probabilior videtur, aſſerit trinam requiri, niſi neceſſitas aliud ſuadeat. Ratio eſt, quia illa dicitur legitima monitio, quæ à lege præſcripta eſt: ius autem præſcribere ſolet trinam admonitionem; niſi aliud cogat neceſſitas, ut docui de cenſuris in communi *diſputat. 1. quæſt. 1. punct. 9. num. 5. & ſeqq. tom. 1.* ubi oſtendi aliquem, regulariter loquendo, excommunicari non poſſe abſque prævia triplici admonitione, quoties excommunicatio fertur iuxta conſuetum Eccleſiæ uſum. Iuxta iſtam diſtinctionem, quam affert gloſ. *loc. cit.* conciliari poſſunt omnes iſtæ ſententiæ.

Ad rationem enim Navarri, & aliorum reſpondeo legitimam monitionem in materia pœnali, & coactiva à iure præſcriptam, regulariter loquendo, debere eſſe trinam, & iudicialem, ut patet ex præcitatis iuribus.

SECUNDA PROPOSITIO.

7 LAici, qui ſine debita licentia compellunt Eccleſiaſticos ad ſubmittendas Eccleſias, vel bona immobilia, vel iura laicis, incidunt in primam excommunicationem; laici verò, qui ex huiuſmodi bonorum ſubmiſſionibus, ſeu alienationibus, de legitima ſuperiorum licentia factis aliquid uſurpant, præter id, quod ipſis ex natura contractus, vel ex conventione debetur, afficiuntur excommunicatione, ſi poſt legitimam appellationem ab uſurpatione non deſtiterint, & reſtitutionem non fecerint. Hæc propoſitio ſufficienter explicata manet ex dictis in præcedente propoſitione.

PUNCTUM XXI.

De excommunicatione contrà exigentes, ſeu extorquentes pedagia, & alia tributa ab Eccleſiis, & Eccleſiaſticis perſonis

1 *Iſta excommunicatio continetur in cap. quamquàm de cenſibus, & exactionibus.*

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt, ſacrilegium contrà libertatem Eccleſiaſticam in exactione onerum, à quibus Eccleſia, & perſona Eccleſiaſtica ſunt immunes. Hocque ſacrilegium conſiſtit in triplici actione, prima eſt exigere tributum; 2. extorquere; 3. compellere ad illud perſolvendum.*

3 *Impoſitio tributi præcisè non eſt materia excommunicationis latæ* in cap. quamquàm.

4 *Tributum exigens à ſponte dantibus, non incurrit excomm.*

5 *Tributum exigens à clericis, excommunicationem incurrit, etiamſi tributum impoſitum ſit tantummodò laicis.*

6 *Tributum exigens, ligatur vinculo excommun. ſive exigat per ſe, ſive per alium, ſive nomine proprio, ſive alieno.*

7 *Subiectum iſtius excommunicationis, ſunt omnes, & ſinguli, qui pedagia, aliave tributa, vel per ſe, vel per alios, nomine proprio, vel alieno exigunt, extorquent, vel ad illud perſolvendum compellunt.*

8 *Abſolutio excommunicationis latæ contrà exigentes tributum ab Eccleſiaſticis ante præſtitam ſatisfactionem reſervata eſt.*

1 IN c. *quamquam, de cenſib. & exactionib. in 6.* excommunicantur à Bonifac. VIII. exigentes, vel extorquentes per ſe, vel per alium ſuo, vel alieno nomine, pedagia, vel guidagia ex rebus, quæ non deferuntur cauſa negotiationis; & contrà univerſitatem, vel Collegium quod huiuſmodi crimen committit, fertur interdictum locale: verba textus iſta ſunt. (Cum Eccleſiæ, Eccleſiaſticæ perſonæ, ac res ipſarum non ſolùm iure humano; quin imò; & divino à ſæcularium perſonarum exactionibus ſint immunes, conſtitutionem felicis recordationis Alexand. Papæ IV. prædeceſſoris noſtri, qui ſtatuit Eccleſias, & perſonas Eccleſiaſticas ad pedagia, & guidagia penitùs non teneri, nec ad exhibendum, vel ſolvendum talia pro rebus ſuis propriis, quas non cauſa negotiandi deferunt, vel deferri faciunt, ſeu tranſmittunt, volentes propter multorum inſolentiam, & abuſum pœnæ adminiculo adiuvare, adiicimus, diſtrictius inhibendo) contraria conſuetudine quorumcumque, quæ dicenda eſt corruptela verius, non obſtante) ut nec collegium, nec univerſitas, nec aliqua etiam ſingularis perſona cuiuſcumque dignitatis, conditionis, aut ſtatus, præfatis Eccleſiis, aut perſonis pro perſonis ipſis, aut rebus prædictis talia exigat, vel extorqueat per ſe, vel per alium, ſuo nomine, vel alieno, aut eas ad huiuſmodi perſolvenda compellat. Qui verò contrà fecerint, ſi perſonæ fuerint ſingulares, excommunicationis; ſi autem collegium, vel univerſitas civitatis, caſtri, ſeu loci alterius cuiuſcunque; ipſa civitas, caſtrum, vel locus, interdicti ſententias ipſo facto incurrant, nec ab excommunicatione huiuſmodi abſolutionem, vel interdicti relaxationem obtineant, donec exacta plenariè reſtituerint, & de tranſgreſſione ſatisfecerint competenter.)

In huius excommunicationis explicatione diutius immorandum eſſet, niſi de iis, quæ in ea continentur, prolixè ſatis, & fusè diſſeruiſſem in Bulla Cœnæ Domini *q. 19. punct. 4. per totum*, t. 3. ubi non ſolùm explicavi textum illius Bullæ, verùm etiam alias cenſuras, quæ de hac materia in iure habentur. Ne tamen hunc canonem omninò ſilentio involvam, & prætereàm, tria paucis attingam.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis, ſeu quænam actiones hic prohibeantur.

Secundò, quodnam ſit ſubiectum.

Tertiò, utrùm abſolutio iſtius excommun. ſit reſervata.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt ſacrilegium contrà libertatem Eccleſiaſticam in exactione onerum, à quibus Eccleſiæ & Eccleſiaſticæ perſonæ immunes ſunt, & exemptæ. Hoc autem ſacrilegium conſiſtit in triplici actione. Prima eſt, exigere huiuſmodi tributum. Secunda, extorquere. Tertia, compellere ad illud perſolvendum.

3 Sed modò dubium eſt, utrùm imponere tributum ex ſe ſit materia iſtius excommunicationis.

Reſpondeo, non eſſe materiam huius canonis, ſi impoſitio præcisè ſpectetur. Ratio eſt, quia in textu non eſt ſermo de imponente, ſed de

exigente, extorquente, aut compellente. Quidquid in oppoſitum ſentire videantur Suarez *diſp. 23. ſect. 4. nu. 21.* & Filliucius *tract. 14. c. 9. 10. n. 62.*

Hoc tamen limitandum eſt primò, niſi ſuo edicto in cauſa ſit, ut tributum re ipſa exigatur: tunc enim dicitur per alios exigere, vel ſuo edicto compellere ad ſolvendum.

Secundò, limitandum eſt, ſi diſpoſitio huius canonis præciſe ſpectetur: nam ſi decreta Bullæ Cœnæ attendantur, dicendum videtur, ſola impoſitione tributorum incurri excommunicationem Bullæ decimam quintam in ordine, ut ibi docui *q. 19. punct. 1. nu. 1. tom. 3.*

4 Secundò, dubium eſt; utrùm excommunicatio incurratur recipiendo tributum à ſpontè dantibus.

Reſpondeo negativè (modo tradens liberè, & ſua ſpontè tradat; non autem ad removendam moleſtiam, aut alia ſimili de cauſa (hoc enim, propriè loquendo, non eſt exigere: nam hoc verbum ſignificat recipere, tanquam debitum.

Ex quo licet inferre, eum, qui pecuniam à clerico tranſeunte recipit; tanquàm ſibi debitam; ſeu, qui tranſitum clerici impedit, donec aliqua pecunia ſolvatur; ligari excommunicatione iſtius cap. quia non recipit à liberè, & ſpontè dante, ſed quaſi ab invito; conſequenter dicitur exigere, ſeu extorquere. Vide tradita in expoſitione Bullæ Cœnę *q. 19. punct. 1. dub. 4. n. 11. tom. 3.*

5 Tertiò, dubium eſt, utrùm iſta excommunicatio incurratur, ſi tributum à clericis exigatur, quod ipſis non fuit impoſitum, ſed tantummodò laicis.

Reſpondeo affirmativè, quia in hoc textu vetitum eſt ſimpliciter exigere pedagium, ſeu tributum à clericis, pro perſonis ipſorum, aut rebus, quas non negotiationis cauſa deferunt, vel deferri faciunt, ſeu tranſmittunt. Ex quo patet differentia inter iſtam excommunicationem, & illam Bullæ Cœnę, quæ eſt decimaoctava in ordine. Quando autem aliquid cauſa negotiationis deferri, vel tranſmitti dicatur, explicatum eſt in Bulla Cœnæ *qu. 19. punct. 3. §. 3. caſu 4. nu. 6. tom. 3.* ubi docui, illum negotiationem facere, qui aliquid emit, vel contractu oneroſo acquirit, ut ex illius venditione lucrum referat; ſecùs, ſi emat ad ſui, & familiæ ſuſtentationem, & deinde data occaſione lucri idem cum lucro vendat, ubi etiam *dub. 5. num. 8. tom. 3.* & ibi negativè reſpondi, oſtendi utrùm clericus teneatur ad ſolutionem vectigalis pro rebus, quas negotiationis cauſa advehit, antequam ter moneatur, ut à negotiatione deſiſtat. Aliæ difficultates ad hanc rem facientes ibidem propoſitæ, & diſſolutæ fuerunt.

6 Quartò, dubium eſt, utrùm excommunicatio incurratur, ſive tributum exigatur ab ipſo imponente, ſivè à famulo, ſivè à conductore; ſive nomine proprio, ſive alieno.

Reſpondeo affirmativè, quia in textu dicitur, *per ſe, vel per alium, nomine proprio, vel alieno.*

SECUNDA PROPOSITIO.

7 OMnes, & ſinguli, qui pedagia, aut alia tributa per ſe, vel per alios, nomine proprio, vel alieno exigunt, extorquent, vel ad illud perſolvendum compellunt, excommunicatione huius capitis afficiuntur. Hæc propoſitio patet ex dictis in præcedentibus, & ex traditis in expoſitione Bullæ Cœnæ, *q. 19. punct. 2. per totum, tom. 3.*

TERTIA PROPOSITIO.

8 AB excommunicatione, contracta ob actiones in prima propoſitione explicatas, abſolutio impendi non poteſt ante factam reſtitutionem; facta verò reſtitutione, quilibet confeſſarius approbatus iure communi poteſt abſolvere; quia Summus Pontifex abſolutionem in hoc caſu non reſervat, ut apertè conſtat ex verbis præcitati capitis, ibi, (Nec ab excommunicatione huiuſmodi abſolutionem, vel interdicti relaxationem obtineant, donec exacta plenariè reſtituerint, & de tranſgreſſione ſatisfecerint competenter.)

PUNCTUM XXII.

De excommunicatione contrà concedentes repreſſalias, aut extendentes conceſſas adverſùs perſonas Eccleſiaſticas.

1 *Repreſſalia eſt conceſſio alicui facta ut pro re ab alio arrepta, vel damno ſibi illato poſſit rem æquivalentem propria auctoritate impunè accipere, etiam vim inferendo.*

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt, ſacrilegium contrà libertatem Eccleſiaſticam, qua perſona Eccleſiaſtica, & ipſarum bona gaudent, ne repreſſaliis graventur.*

3 *Repreſſalias, vel pignorationes concedens contrà perſonas Eccleſiaſticas, aut eas extendens, ſubiicitur excommun.*

4 *Repreſſalias, vel pignorationes concedens contrà perſonas Eccleſiaſticas, non ligatur excommunicatione ſtatim poſt conceſſionem, ſed poſt menſem.*

5 *Facultatem alicui concedens, ut tantundem poſſit à clerico ſibi debitore accipere, quantum ſibi debetur, ſibi debetur, non ligatur excommunicationem.*

1 VT iſta excommunicatio intelligatur, advertendum eſt repreſſalias, ſeu pignorationes eſſe conceſſionem, ſeu facultatem alicui factam, ut pro re ab alio arrepta, vel pro damno ſibi illato poſſit rem æquivalentem propria auctoritate impunè accipere ab alia tertia perſona, etiam vim inferendo, ſi opus fuerit. Quòd licèt aliquando iuſtè fieri poſſit, ſi ex legitima cauſa, & legitime cognita fiat de conſenſu illius, qui huiuſmodi facultatem concedere poteſt; nihilominus contrà perſonas Eccleſiaſticas iuſtè, ac licitè fieri non poteſt: tum quia hic prohibetur, tum quia laicus Princeps poteſtatem in Eccleſiaſticos exercere nequit.

Hac ergo de cauſa *in c. unic. de iniuriis in 6.* iure merito cautum eſt, ne huiuſmodi repreſſaliæ contra Eccleſiaſticas perſonas, aut ipſarum bona, ſub excommunicationis pœna ipſo facto incurrenda concedantur, vel conceſſæ ad illas extendantur, ut perſpicuè conſtat ex ipſo textu, ubi ſic dicitur: (Et ſi pignorationes, quas vulgaris locutio repreſſalias nominat, in quibus alius pro alio prægravatur, tanquam graves, legibus, & æquitati naturali contrariæ, civili ſint conſtitutione prohibitæ, ut tamen earum prohibitio in perſonis Eccleſiaſticis tanto ampliùs timeatur, quanto in illis ſpecialius inhibentur, eas concedi contrà perſonas prædictas, ſeu bona ipſorum, aut quantumcumq; generaliter, prætextu cuiuſvis conſuetudinis (quam potius reputamus abuſum fore) conceſſas ad illas extendi præſenti decreto diſtrictiùs inhibemus. Illi autem, qui contrafecerint, adverſùs perſonas eaſdem, pignorationes, ſeu repreſſalias concedendo, vel extendendo ad eas, niſi præſumptionem huiuſmodi revocaverint à conceſſionis, vel extenſionis tempore infra menſem, ſi perſonæ ſingulares fuerint, ſententiam excommunicationis incurrant. Si verò univerſitas Eccleſiaſtico ſubiaceat interdicto.)

Circa hunc textum duo breviter de more explicabo.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundò, quodnam ſit ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt ſacrilegium contrà immunitatem Eccleſiaſticam, qua perſonæ Eccleſiaſticæ, & ipſarum bona gaudent, ne repreſſaliis graventur: hoc autem ſacrilegium in duplici actione conſiſtit.

Prima, eſt concedere repreſſalias, quod fieri ſolet publica poteſtate.

Secunda, eſt illas extendere, quod ad privatas perſonas pertinere ſolet, ut benè Gloſſa hic, Alterius, Filliuc. Caiet. Navarrus, Sayrus, & alii communiter. Quamobrem ſi Princeps contrà aliquam civitatem, in qua nonnulli Eccleſiaſtici exiſtunt, repreſſalias concedat: is autem cui repreſſaliæ conceſſę ſunt, illas extendat ad perſonas Eccleſiaſticas; vel ad ipſarum bona, is, qui eas extendit, in cenſuram huius c. incidit; tum quia id prohibetur in præcit. c. tum quia ſicut laicus Princeps poteſtatem non habet in Eccleſiaſticos, & ipſorum bona, ità multò minus privatus.

SECUNDA PROPOSITIO.

3 OMnes tam concedentes pignorationes, ſeu repreſſalias contrà perſonas Eccleſiaſticas, quam illas extendentes, excommunicationem huius c. incurrunt, niſi concedentes revocaverint conceſſionem intrà menſem, & exequentes intrà menſem reſtituerint. Hæc propoſitio ſatis clara eſt ex verbis præcitati capitis, *verſ. illi autem*, quæ verba generalia ſunt. Intelligenda tamen eſt hæc propoſitio, modò delinquentes ſint perſonæ ſingulares; nam ſi univerſitas contrà huius canonis conſtitutionem delinquat, Eccleſiaſtico ſubiicitur interdicto, ut in textu dicitur, *verſ. ſi verò univerſitas.*

Hinc ſequitur primò, non ſolùm Principes laicos, verùm etiam Eccleſiaſticos habentes iuriſdictionem temporalem, in hanc cenſuram incurrere, ſi repreſſalias contrà Eccleſiaſticos concedant, ſaltem quando poteſtate laica gaudent.

Secundò, non ſolùm viros, verùm etiam fœminas, quæ prædictas repreſſalias extendunt, affici hac cenſura.

4 Sed modò dubium eſt primò, utrùm concedens pignorationes, ſeu repreſſalias contra perſonas Eccleſiaſticas, incidat in excommunicationem ſtatim poſt huiuſmodi conceſſionem, aut ſaltem ſi intra menſem conceſſionis, is, cui conceſſæ fuerunt repreſſaliæ, conceſſionem executioni dederit.

Reſpondeo, duplicem eſſe Doctorum ſententiam.

Prima eſt Gloſſa *hic verb. menſem*, Sylveſt. *excomm. 9. n. 63.* Geminiani, Franchi, & aliorum communiter, teſte Alter. *diſp. 12. de interdicto c. 1. verſ. tertiò* animadvertendum, aſſerentium, concedentem incurrere pœnam excommunicationis, ſi executor repreſſalias intra menſem conceſſionis fecerit. Ratio eſt, quia terminus menſis aſſignatur ad revocandum, re integra; hic autem res integra non eſt.

Secunda ſententia, quæ mihi probabilior videtur, aſſerit concedentem huiuſmodi pignorationes, & repreſſalias non incidere ante lapſum menſem, etiamſi alter infra menſem repreſſalias fecerit contra Eccleſiaſticos. Ratio eſt, tum quia cenſura lata ſub conditione non incurritur, nondum adimpleta conditione; iſta autem excommunicatio lata eſt ſub hac conditione, ſi concedens repreſſalias, illas intrà menſem à die conceſſionis revocaverit; tum quia contumacia, ob quam iſta excommunicatio lata eſt, non cenſetur conſummata, nondum elapſo termino conceſſionis; etiamſi intra illud tempus ad executionem pignorationis veniatur. Ita Sylveſter, Filliucius, & Alterius *locis cit.*

Ad rationem primæ ſententiæ, concedo terminum menſis concedi ad revocandum; non tamen cenſuram ante illum terminum incurri, etiamſi ad executionem deveniatur.

Idem cum proportione dicendum eſt de termino conceſſo exequenti: hic enim non incipit currere à die conceſſionis, ſed à die executionis; ita ut ſi intra menſem, à die executionis computandum reſtitutionem non fecerit, excommunicatione huius capitis ligetur, ſecus

Digitized by Google

ſecus ſi intra menſem reſtituat: in materia enim pœnali non eſt facienda extenſio, ultra propriam verborum ſignificationem. Ita Suarez. Alterius, & Filliucius *locis cit.*

5 Secundo dubium eſt, utrum in hanc cenſuram incidat is, qui alicui facultatem facit, ut poſſit à clerico ſibi debitore tantundem ſibi accipere, quantum ſibi debetur.

Reſpondetur negativè. Ratio eſt, quia in repreſſaliis unus pro alio gravatur: in hoc autem caſu clericus non gravatur pro alio, ſed pro ſuo debito; quod illicitum non videtur, ſi debito modo fiat. Ita Gloſſ. *hic, verbo, prægravatur, ad fin.* Cajet. *verb. excomm. c. 32.* Navarr. *c. 2. num. 136.* Suarez *diſp. 23. ſect. 4. nu. 48.* Filliuc. *tract. 14. c. 4. q. 12. nu. 66.* Alterius *to. 2. diſp. 12. de interdict. cap. 1. verſ. animadvertendum eſt primò*, Sayrus *lib. 3. c. 34. nu. 22. & ſeqq.* ubi plures alios recenſet contra Sylveſtrum *loco cit.*

Dixi, *ſi debito modo fiat*, quia fieri poteſt, ut modus excedatur, vel debitus juris ordo non ſervetur, vel Eccleſiaſtica juriſdictio à laico uſurpetur; conſequenter etiam excommunicatio Bullæ Cœnæ incurratur; de qua re ſuo loco dictum eſt, *diſp. 1. quæſt. 17. punct. 1. & ſeqq. per totam tom. 3.*

PUNCTUM XXIII.

De excommunicatione contrà eos, qui in Eccleſiis, monaſteriis, aut piis locis regalia, cuſtodiam, aut titulum defenſionis de novo uſurpare conantes, jura, aliave bona earundem Eccleſiarum, & aliorum piorum locorum vacantium bona uſurpare præſumunt, & contra clericos earundem Eccleſiarum, aliaſque perſonas eorundem locorum piorum, quæ id fieri procurant.

1 *Iſta excommunicatio continetur, in* cap. generali conſtit de élec. io 6.
2 *Materia principalis iſtius excommunicationis eſt ſacrilegium, quo libertas Eccleſiaſtica violatur in bonis Eccleſiarùm, Monaſteriorum, aliorumque piorum locorum.*
3 *Attentans uſurpare regalia, tributa, titulo defenſionis, vel ſimilem in Eccleſiis, vel piis locis, ſimulque attentans uſurpare bona, ſeu jura prædictorum locorum incurrit excommunicationem.*
4 *Nomine Regalium, cuſtodia, guardia, intelligitur tributum, quod exigitur nomine Regis.*
5 *Nomine cuſtodia, ſeu guardia intelligitur cura, quæ de re aliqua ſuſcipitur.*
6 *Materia minus principalis iſtius excommunicationis eſt procurare, ut aliqua bona prædictorum locorum piorum vacantium occupentur ab iis, qui uſurpare conantur Regalia, & cuſtodiam, vel alium titulum defenſionis; ad incurrendam excommunicationem ob prædictam actionem tria connecti debent; primò quod actio fiat à Clericis, Eccleſiarum, Monacis Monaſteriorum, vel perſonis locorum piorum; ſecundo quod actio ſit poſitiva; tertiè quod ſequatur actualis occupatio.*
7 *Clerici non opponentes ſe iis, qui regalia, cuſtodiam, vel ſimilem titulum uſurpare conantur, ſimulque locorum piorum bona occupare præſumunt, non ſubiiciuntur huic pænæ ante Judicis ſententiam.*
8 *Subjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, qui præfata committunt.*
9 *Fœmina conantes uſurpare regalia; cuſtodiam, aut titulum defenſionis in locis piis, excommunicationi ſubiciuntur, in ſententia probabili Auctoris.*

1 Iſta excommunicatio lata eſt *in ca. generali conſtitutione, de elect. in 6.* ubi ſic habetur. (Generali conſtitutione ſancimus univerſos, & ſingulos, qui regalia, cuſtodiam, ſive guardiam, advocationis, ſivè defenſionis titulum in Eccleſiis, monaſteriis, ſeu quibuſlibet aliis piis locis de novo uſurpare conantes, bona Eccleſiarum, monaſteriorum, aut locorum ipſorum vacantium occupare præſumunt; quantæcumque dignitatis honore præfulgeant, clericos etiam Eccleſiarum, monachos monaſteriorum, & perſonas cæteras locorum eorundem, qui hoc fieri procurant, eo ipſo excommunicationis ſententia decernimus ſubjacere.)

Circà hunc textum duo principaliter explicanda ſunt.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundo, quodnam ſit ſubjectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Materia iſtius excommunicationis eſt ſacrilegium, quo libertas Eccleſiaſtica violatur in bonis Eccleſiarum, monaſteriorum, aliorumque piorum locorum vacantium: hoc autem ſacrilegium ex duabus actionibus conſiſtit, quarum altera dici poteſt principalis, altera acceſſoria.

3 Quæres primò, quænam ſit actio principalis, ideſt, principaliter prohibita.

Reſpondeo, actionem principalem eſſe, conari uſurpare de novo regalia, tributa, titulum defenſionis, vel ſimilem in Eccleſiis, aut piis locis, & ſimul præſumere occupare jura, aliaque bona earundem Eccleſiarum, ſeu locorum piorum vacantium. Ut hæc meliùs intelligantur.

Obſerva primò, ad incurrendam hujus textus excommunicationem non ſatis eſſe occupare bona Eccleſiarum, & aliorum locorum piorum, ſed ſimul requiri, ut jura aliqua prædictorum locorum piorum, quæ regalia, aut cuſtodiæ, aut titulus defenſionis vocantur in prædicto textu, de novo uſurpentur, vel adſit conatus uſurpandi. Ratio eſt, quia textus utrumque conjungit, ità ut ſimul utrumque requirat. Quamobrem, qui aliqua bona Eccleſiarum vacantium occuparet, non uſurpando, vel non conando uſurpare regalia, titulum, aut aliud jus; non afficeretur iſta excommunicatione: ſicut etiam illa non obſtringeretur, qui aliquod jus ſibi uſurparet, non occupando bona Eccleſiæ vacantis, aut aliorum locorum piorum, ut patet ex proximè allata ratione. Ita Navarr. *c. 27. n. 123.* Cajetanus *verbo excommunic. c. 38.* Sayrus *lib. 3. c. 34. n. 10.* Suarez *de cenſuris, diſp. 23. ſect. 4. n. 6.* Filliuc. *tract. 14. c. 4. quæſit. 4. n. 56.* & alii contrà Gloſſ[illegible] *verſ. hoc præſuppoſito.* An autem alia excommunicatione afficiatur, [illegible] ex dictis in expoſitione Bullæ Cœnæ *quæſt. 18. punct. 4. n. 9. & 3.* ubi [illegible], affici excommunicatione Concilii Tridentini *ſeſſ. 22. cap. 11. & ultimo.*

Obſerva ſecundò, ad incurrendam iſtam excommunicationem requiri; ut uſurpatio injuſtè fiat: nomen enim uſurpationis injuſtam actionem indicat. Præterea opus eſt, ut uſurpatio de novo fiat, in textu enim dicitur, *novè uſurpando*. Ità Navarr. & alii DD. citati.

Ex quo ſequitur, excommunicationem hujus c. ab eo non incurri, qui hoc facit titulo antiquæ præſcriptionis, vel conſuetudinis, vel fundationis, aut legitimæ conceſſionis.

Obſerva tertiò, bona, quæ occupantur, debere eſſe Eccleſiæ vacantis, aut monaſteriorum, aliorumve piorum locorum vacantium, ibi, *aut locorum ipſorum vacantium.*

Obſerva quartò, non ſatis eſſe quovis modo occupare, ſed requiri præſumptionem, ibi *occupare præſumunt.* Ex quo patet quamcumque ignorantiam excuſare, modo cum ingenti temeritate conjuncta non ſit, ut alibi ſæpiùs dixi, præſertim de cenſuris in communi *diſput. 1. quæſt. 2. punct. 3. n. 20. & ſeqq. tom. 1.* præſumptio autem requiritur in occupando, non autem in uſurpando, aut in procurando hæc fieri; quia verbum *præſumunt*, accommodatur ſolùm verbo, *occupare*, ut patet conſideranti textum.

Ex dictis ſequitur, comitem, aut alium, qui Eccleſiæ vacantis cuſtodiam ſibi uſurpat, & illius fructus ſibi applicat, incidere in excommunicationem iſtius capitis, modò conſcius ſit iſtius prohibitionis, & ſciat illos eſſe fructus Eccleſiæ. Ratio eſt, quia hic videtur caſus expreſſus iſtius textus: adeſt enim injuſta, & nova uſurpatio cuſtodiæ: adeſt uſurpatio cum præſumptione; & bona, quæ occupantur, pertinent ad Eccleſiam vacantem.

4 Sed modò dubium eſt, quid intelligatur nomine regalium, cuſtodiæ, guardiæ tituli advocationis, & defenſionis, & ſimilium.

Reſpondeo, nomine regalium, juxta Gloſſam, & alios, intelligi tributum, quod fit nomine Regis, ſeu collectam, quæ debetur Regi, ut ſi Rex, vel Imperator exigebat portus, & vectigalia, quæ poſtmodùm Eccleſiæ, monaſterio, vel alteri pio loco conceſſit. Hæc vocantur regalia, quorum uſurpatione, & occupatione excommunicatio præſentis canonis incurritur. Ità Gloſſa *hic in §. regalia.* Filliucius *loco cit.* & alii. Quamquam aliqui putant regalia dici ea jura, quæ Rex habet in aliquibus Eccleſiis, quibus, vacantibus Rex percipit fructus, & ad Eccleſiam confert. Sed hoc mihi non probatur; quia hæc non ſunt bona ad Eccleſiam vacantem pertinentia, quorum occupatio in hoc textu prohibetur.

5 Nomine vero cuſtodiæ, ſeu guardiæ intelligitur cura, quæ de re aliqua ſuſcipitur. Idem dic de titulo defenſionis, advocationis, & ſimilibus, quæ juxta diverſas regiones diverſa ſortiuntur vocabula, qualis eſt ille, qui in Eccleſia Parmenſi ſervatur, ubi laici debent cuſtodire, donec Eccleſiæ proviſum ſit, teſte Sayro *lib. 3. c. 34. n. 9.* & Filliucio *loc. cit.*

6 Quæres ſecundò, quænam ſit actio minus principalis, & acceſſoria, quæ in hoc canone ſub excommunicatione ipſo jure lata prohibetur.

Reſpondeo, actionem acceſſoriam eſſe, procurare, ut aliqua bona prædictorum locorum piorum vacantium occupentur ab iis, qui regalia, cuſtodiam, aut alium defenſionis titulum uſurpare conantur.

Ut autem ob hujuſmodi actionem acceſſoriam cenſura incurratur, nonnulla requiruntur.

Primò, ut illa actio fiat à clericis earundem Eccleſiarum à monachis monaſteriorum, vel à perſonis prædictorum locorum: hæc enim pęna jure merito ad hujuſmodi perſonas extenſa eſt in pœnam infidelitatis; cum enim præfatæ perſonæ teneantur impedire, ne prædictorum locorum bona iniquè uſurpentur, jure merito excommunicationis pæna puniuntur, ſi hujuſmodi crimen fieri procurent.

Secundò, ut actio ſit poſitiva: idem indicat verbum illud, procurant. Quamobrem, qui poſitivè non cooperantur, ſed negligentes tantummodo ſunt, indebitè permittendo prædictorum bonorum occupationem, non incidunt in hujus canonis excommunicationem, ſed alia pœna, ſi clerici ſint, puniuntur. Papa enim prohibet, ne hujuſmodi clerici aliquid de proventibus talium Eccleſiarum percipiant, ibi, *illos verò clericos, qui ſe, ut deberent, talia facientibus non opponunt, de proventibus Eccleſiarum, ſeu locorum ipſorum pro tempore,* id eſt, ab eo tempore citrà, ut benè Gloſſa, ibidem, *quo præmiſſa ſine debita contradictione permiſerint, aliquid percipere diſtrictius inhibemus.*

7 An autem clerici, qui ſe talia facientibus non opponunt, teneantur hanc pœnam ſponte ſubire, eamque in ſe ipſis exequi ante judicis ſententiam.

Suarez *diſp. 23. ſect. 4. n. 7.* negat, clericos teneri talem ſententiam in ſe ipſis exequi, ſed Prælatum, ſeu judicem debere, juxta hanc

legem, eos punire. Idem in fortioribus terminis ſuſtinet Sanchez, & alii, quos retuli de excommunicatione, quæ ob violationem clauſuræ contrahitur.

Sed oppoſitum mihi probabilius videtur. Ratio eſt quia hæc eſt pœna privativa, ad cujus executionem nulla hominis actio requiritur: ad hujuſmodi autem pœnam ſubeundam, non eſt neceſſaria judicis ſententia, ut pluribus docui *in tract. de legibus, diſput.* 1. *qu.* 7. §. 2. *n.*6. *& ſeqq. tom.*2.

Tertiò requiritur, ut ad hujuſmodi procurationem ſequatur actualis occupatio: hanc enim excommunicationem non incurrit procurans, niſi occupatio actu ſequatur. Ratio eſt, quia procuratio eſt actio acceſſoria; ob actionem autem acceſſoriam, non incurritur cenſura nondum ſecuta actione principaliter prohibita; quia affectus ſub cenſura prohibitus nondum eſt conſumatus, ut in ſimili de receptatoribus, & defenſoribus hæreticorum, & alibi pluribus in locis docui. Ità Suarez, & Fillitcius *loci ſupra citatis*.

SECUNDA PROPOSITIO.

8 SUbjectum hujus cenſuræ ſunt omnes, & ſinguli, qui præfatas actiones faciunt. Ratio eſt, quia in textu dicitur, omnes, & ſinguli; ex quo patet iſtam excommunicationem univerſalem eſſe.

9 Sed modò dubium eſt, utrùm iſta excommunicatio cadat etiam in fœminas prædictorum criminum reas. Ratio dubitandi eſt, quia licèt in favorabilibus maſculinum concipiat fœmininum *l.* 1. *ff. de ver. ſignif.* tamen in decretis pœnalibus, & odioſis ſub maſculino non comprehenditur fœmininum, ut alios referens tenet Decius *reg. fœmina n.* 114. *ff. de regul. jur.* hoc autem eſt decretum pœnale, & odioſum, cùm pœnam excommunicationis ipſo facto contineat.

His non obſtantibus: dicendum eſt, iſtam excommunicationem cadere etiam in fœminas. Ratio eſt, quia maſculinum prolatum à canone complectitur fœminas, niſi excipiantur, ut apertè colligitur *ex can. ſi quis* 16. *q.* 4. & *c. mulieres, de ſent. excommun.*, & hæc eſt receptiſſima ſententia, quam ſequitur Menochius *de adipiſcenda poſſeſſione remedio* 4. *n.* 61. *& ſeqq.* Sanchez *in opere moral. lib.* 6. *c.* 16. *n.* 89. & alii apud Decium *loc. cit. n.* 110. *vertenti q.* idemq; in terminis tenent Gloſ. *hic verſ. univerſos*, Sayrus *lib.* 3. *c.* 34. *n.* 11. Filliuc. *loc. cit.* & alii.

Ad rationem dubitandi reſponden, juxtà Gloſſam *loc. cit.* verbum maſculinum prolatum ab homine in materia odioſa non complecti fœmininum; ideò ſi pater exhæredet filium naſciturum; ſi naſcatur filia, non erit exhæredata *l.* 1. §. *ſed, & ſi in incertum ff. de ven. in poſſeſſ. mit.* ſi verò maſculinum proferatur à lege, ſeu à canone, comprehendit fœminas, ut probatum eſt.

Hæc dicta ſint circa occupantes bona Eccleſiarum, & aliorum piorum locorum vacantium juxta diſpoſitionem *c. in generali*, in quo lata eſt excommunicatio non reſervata. Verum de hac re, Deo duce, differam *q. ſequenti punct.* 10. *tom.* 3. juxta conſtitutionem Concilii Trident. *ſeſſ.* 22. *c.* 11. ubi uſurpatio bonorum Eccleſiaſticorum ſtrictius ſub excommunicatione Summo Pontifici reſervata prohibetur; latiùs tamen differui in expoſitione Bullæ Cœnæ *quæſt.* 18. *punct.* 1. *& ſeqq. tom.* 3.

PUNCTUM XXIV.

De excommunicatione contra præſumentes impedire ſequeſtrationem ab Ordinario fieri circà beneficium poſt latam ſententiam in Curia Romana contra poſſeſſorem beneficii, qui beneficium per triennium pacificè non poſſedit, & contrà eos, qui fructus ſequeſtratos occupare præſumunt.

1 *Iſta excommunicatio continetur in Clementina unica de ſequeſtr. poſſeſſion.*
2 *Materia iſtius excommunicationis eſt duplex actio. prima, eſt ſequeſtrationem fieri per Ordinarium modo explicato; ſecunda eſt, fructus inſequeſtratos occupare.*
3 *Sequeſtrationem impedientes circa beneficium, aut præſumentes uſurpare fructus ſequeſtratos, ſubiiciuntur excommunicationi.*
4 *Abſolutio iſtius excommunicationis reſervata eſt Summo Pontifici ante præſtitam ſatisfactionem.*
5 *Reſtitutionem fructuum facere tenetur is, qui eos uſurpavit tempore ſequeſtri ante finitam litem illi, apud quem eſt facta ſequeſtratio, finita lite reſtitutio, eſt facienda Beneficiario.*

1 IN Clementina unica, de ſequeſtratione poſſeſſionum, & fructuum decernitur, ut lata apud Sedem Apoſtolicam una ſententia definitiva in petitorio, vel poſſeſſorio contra poſſeſſorem beneficii, qui illud triennio pacificè non poſſedit, fructus beneficii apud idoneam perſonam ſequeſtrentur, ut finita lite tradantur ei qui ſuperior in cauſa fuerit. Qui verò præſumpſerit hujuſmodi ſequeſtrationem impedire, aut fructus ſequeſtratos quoquo modo occupare, anathematis vinculo feriatur, ut patet ex illis verbis præcitatæ Clementinæ. (Si quis autem ſequeſtrationem hujuſmodi impedire, vel fructus ſequeſtratos, quoquo modo præſumpſerit occupare, excommunicationis incurrat ſententiam ipſo facto, à qua niſi impedimento priùs amoto, & occupatis per eum fructibus reſtitutis, nullatenus abſolvatur, & nihilominus, ſi de litigantibus fuerit, jure (ſi quod in hujuſmodi, beneficio, vel ad ipſum forſitan competebat eidem) hoc ipſo ſe noverit cecidiſſe.

Quamvis ſequeſtratio hoc tempore frequentiſſima ſit, nihilominus iſtius Clementinæ rarus eſt uſus quia ſequeſtratio nunc temporis fieri non ſolet per Ordinarium, ſed per Auditores Rotæ, qui aliam ferunt excommunicationem; conſequenter impediens ſequeſtrum, aut uſurpans fructus beneficii ab Auditoribus Rotæ ſequeſtratos, incurrit excommunicationem ab ipſis impoſitam, non autem latam in hac Clementina, de qua nos hic loquimur, ut benè obſervant Navarr. Cajetan. Suarez, Sayrus, Filliucius, & alii expoſitores hujus textus.

De quo tria breviter inquiremus.

Primò, quænam ſit materia iſtius cenſuræ.

Secundò, quodnam ſit ſubjectum.

Tertiò, à quonam abſolutio impendi poſſit.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt duplex actio in hac Clementina expreſſa.

Prima eſt præſumere impedire ſequeſtrationem fieri per Ordinarium in caſu jam explicato.

Secunda eſt, præſumere fructus ſic ſequeſtratos occupare.

Quis autem dicatur præſumere infinitis in locis explicatum eſt, præſertim de cenſuris in communi *diſputat.* 1. *quæſt.* 2. *punct.* 1. *nu.* 11. *tom.* 1. ubi docui clauſulam *qui præſumpſerit*, exigere temeritatem, & præſumptionem provenientem ex certa ſcientia, aut ſaltem ignorantiam conjunctam cum ingenti temeritate; Sicut etiam in expoſitione Bullæ Cœnæ *diſputat.* 1. *quæſt.* 9. *punct.* 1. *nu.* 2. oſtenſum eſt, quid ſignificet *impedire*, & *occupare*, & ibi dixi verbum *impedire*, ſignificare actionem, qua quis alteri obſtat, ſeu detinet per vim, metum, vel alia ratione, *& quæſt.* 21. *punct.* 1. *n.* 7. *tom.* 3. ubi docui, *occupare* idem eſſe, ac rapere, ſeu uſurpare, ſeu captum vi tenere.

SECUNDA PROPOSITIO.

3 OMnes, & ſinguli, qui præfatam ſequeſtrationem impedire, vel ſequeſtratos fructus occupare præſumunt, excommunicationem hujus Clementinæ contrahunt. Ratio eſt, quia Summus Pontifex utitur particula generali, & indefinita, ſi quis.

TERTIA PROPOSITIO.

4 ABſolutio hujus excommunicationis ante ſublatum impedimentum, & præſtitam ſatisfactionem, eſt Summo Pontifici reſervata. Ratio eſt, quia Summus Pontifex prohibet abſolutionem conferri ante adimpletas præfatas conditiones, ibi, *à qua niſi impedimento prius amoto, & occupatis per eum fructibus reſtitutis nullatenus abſolvatur*.

An autem abſolutio valida ſit, ſi ab Epiſcopo, vel ab alio approbato confeſſario impendatur, nondum ablato impedimento, vel non præſtita ſatisfactione, diſſenſio eſt inter DD. De qua re ſufficienter egi *in tract. de cenſuris in genere diſp.* 1. *q.* 3. *punct.* 9. *nu.* 3. *tom.* 1. ubi oſtendi utrùm hæc verba, nullatenus detur abſolutio, & ſimiles loquendi formæ, ſignificent conditionem neceſſariam, vel non. Vide, quæ ibidem tradidi; ibi enim allatis placitis DD. dixi hanc particulam non irritare abſolutionem, ſed apponi, ut fiat Confeſſarius certior de forma juris communis ſervanda ne videlicet abſolvant pœnitentem abſque ſatisfactione, vel ante exhibitam condignam cautionem, aut antequam ſit ablatum impedimentum &c.

5 Sed modò dubium eſt, cuinam facienda ſit reſtitutio fructuum, ab eo, qui eos ſequeſtri tempore uſurpavit.

Reſpondeo ante finitam litem reſtitutionem faciendam eſſe illi, apud quem ſequeſtratio facta eſt; finita verò lite, reſtitutio facienda eſt beneficiario, cui jus fructuum ſequeſtratorum competit: reſtitutio enim facienda eſt in ejus commodum, cui damnum fuit injuſtè illatum. Ita ſentire videtur Gloſſa *hic verbo: reſtituat*, aſſerens eum, apud quem fructus ſequeſtri nomine depoſiti ſunt, non poſſe prædictos fructus in emptionem prædiorum pro beneficio, vel alias in utilitatem beneficii convertere, Sayrus *lib.* 3. *cap.* 35. *nu.* 7. Filiucius *tract.* 14. *cap.* 5. *quæſito* 2. *n.* 69.

PUNCTUM XXV.

De excommunicatione contrà eos, qui moleſtiam inferunt Collegio, & deputatis fabricæ Sancti Petri.

1 *Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*
2 *Iſta excommunicatio etiam hoc tempore viget in ſententia Auctoris.*
3 *Materia iſtius excommunicationis eſt, moleſtare deputatos fabricæ Sancti Petri.*
4 *Deputatis fabricæ Sancti Petri moleſtiam inferens, ſubiicitur excommunicationi, quicumque ille ſit.*

1 ISta excommunicatio, ſimul cum ſuſpenſione à divinis, lata fuit in Extravag. Pii V. quæ incipit, *exigit*, edita anno 1570. & in novo Bullario refertur, poſt Bullam 98. licet alias eſſet 113. in ordine. Verùm iſtam excommunicationem ad tempus latam fuiſſe, & ob id à Doctoribus prætermiſſam, exiſtimat Filliuc. *loco ſuprà cit. verſ. quinto*.

2 Ego verò licet probabile cenſeam, illam Bullam, quoad aliqua latam fuiſſe ad tempus, ad conſulendum juribus, & commodis fabricæ S. Petri, nihilominus, quoad ſuſpenſionem, & excommunicationem latam contrà moleſtantes Collegium, ſeu deputatos fabricæ S. Petri, pro-

Digitized by Google

probabilius arbitror perpetuam eſſe; quia continet favorem, & privilegium Collegii fabricæ S. Petri, ibi, (diſtrictius inhibentes, quibuſvis locorum ordinariis, etiam S. R. Eccleſiæ Cardinalibus, & aliis perſonis quavis auctoritate, etiam Apoſtolica, fungentibus, etiam cuiuſcunque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, & conditionis exiſtentibus, in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub ſuſpenſionis à Divinis, & excommunicationis latæ ſententiæ, aliiſque noſtro arbitrio moderandis, & infligendis pœnis, ne eoſdem, Collegium, & deputatos moleſtare poſſint, ſeu audeant, vel præſumant. (Privilegium autem conceſſum Collegio, vel univerſitati, monaſterio, Religioni, & ſimilibus, perpetuum eſt, *l. forma §. quamquam, de cenſibus*, quoniam huiuſmodi perſonæ, ſunt perſonæ fictæ, quæ perpetuæ ſunt *l. proponebatur ff. de iud.* Vide Suarez *de legibus lib 8. cap. 3. num. 4.* Sanchez, Barboſam, & alios, quos in ſimili retuli in expoſitione excommunicationis latæ, occaſione violationis clauſuræ, ut etiam probavi *in tract. de legib. diſput. 1. q. 3. punct. 1. n. 12. & 2.*

Ex verbis præcitatæ Bullæ facilè colligitur materia, & ſubiectum iſtius excommunicationis.

3 Materia eſt moleſtare Collegium, ſeu deputatos fabricæ S. Petri; quid autem ſit moleſtare, conſtat ex dictis in expoſitione Bullæ Cœnæ *quæſt. 9. punct. 1. num. 7. tom. 3.* ubi dixi, moleſtare, ſeu quod idem eſt, ac perturbare, aliud non eſſe, quam obſtare verbis, vel factis quovis modo; verum tamen eſt moleſtantem deputatum alia de cauſa, quam occaſione fabricæ S. Petri, non ligari vinculo illius excommunicationis; tum quia verba formaliter accipienda ſunt, & in materia pœnali non eſt facienda extenſio; tum quia finis Summi Pontificis fuit, ut bono fabricæ S. Petri conſulatur.

4 Subiectum ſunt omnes, qui pręfatis deputatis moleſtiam inferunt; nam Summus Pontifex generaliter loquitur, ibi, quibuſvis locorum Ordinariis, etiam S.R.E. Cardinalibus, & aliis perſonis, &c.

PUNCTUM XXVI.

De excommunicatione contrà fęminas ſtatum Beguinarum aſſumentes, vel in eo perſeverantes.

1 *Beguinæ fuerunt quædam mulieres, quæ habitum alicuius Religionis deferebant, ſed nullam regulam approbatam profitebantur.*

2 *Materia iſtius excommunicationis ſunt actiones in hac Clementina prohibita, quarum aliquæ ſunt principales, aliquæ acceſſoriæ; actio principalis ſtatum Beguinarum aſſumere; ſecunda, in ſtatu aſſumpto perſiſtere; prima acceſſoria eſt aliquo modo præfatas fęminas huiuſmodi ſtatum ſectantes, vel aſſumentes admittere; ſecunda eſt, dare conſilium, auxilium, favorem ad ſtatum aſſumendum, vel in eo perſiſtendum.*

3 *Fęminę ſtatum Beguinarum aſſumentes, vel ſectantes, ſubiiciuntur excommunicationi.*

4 *Fœminę religioſè, & piè viventes in ſuis, vel alicuius domibus, nullis pœnis afficiuntur.*

IN Clementina 1. de religioſis domibus excommunicantur quædam fęminę aſſumentes ſtatum Beguinarum, aut in eo perſeverantes. Eadem excommunicatio extenditur ad religioſos, qui pręfatis Beguinis in hac re conſilium, auxilium, & favorem prębent.

1 Beguinę fuerunt quędam mulieres, quæ nullam regulam approbatam profitebantur, conſequenter neque religioſę erant; habitum tamen, qui dicitur *Beguinarum*, deferebant, & quibuſdam religioſis adhęrebant. Prętereà de Trinitate, & divina eſſentia diſputabunt, prędicabant & multas opiniones fidei contrarias inducebant; ſicque plures ſub umbra, & ſpecie ſanctitatis decipiebant, ut habetur in pręcitata Clementina, quę licet hoc tempore ad praxim non faciat, cum huiuſmodi fęminæ non exiſtant, nihilominus ſi aliquę de novo invenirentur, huius canonis cenſura ligarentur.

Hac occaſione duo breviter explicabo.

Primò, quęnam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundò, quodnam ſit ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis ſunt actiones in hac Clementin. prohibitę, quarum alię ſunt principales, alię acceſſorię.

Actionum principalium prima eſt, ſtatum Beguinarum aſſumere. Secunda in ſtatu aſſumpto perſiſtere.

Actionum acceſſoriarum prima eſt, aliquo modo præfatas fęminas, huiuſmodi ſtatum ſectantes, vel aſſumentes, admittere, & hoc pertinet ad religioſos.

Secunda eſt, dare conſilium, auxilium, vel favorem ad aſſumendum huiuſmodi ſtatum, vel ad perſiſtendum in eo.

An autem excommunicatio incurratur ob actiones acceſſorias, antequam principalis adimpleatur, ſępius, & ſępius negativè reſponſũ eſt.

SECUNDA PROPOSITIO.

3 SUbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes mulieres pręfatum ſtatum aſſumentes, vel aſſumptum ſectantes. Item omnes religioſi, qui eas admittunt, conſilium, auxilium, vel favorem prębens. Hęc propoſitio pendet ex prima.

Ex dictis ſequitur primò, Tertiarias S. Franciſci, S. Dominici, aut Urſulinas, vel ſimiles alias fœminas, quę ſub regula tolerata vivunt, non eſſe Beguinas; cum non pręſtent actiones Beguinarum, nec ipſarum ſtatum aſſumant; etiamſi ferè habitus ipſarum ſimilis ſit habitui, quo Beguinę utebantur.

Ob id non ſunt damnandæ, ſed commendandæ honeſtæ illæ fœminæ, quæ continentiæ votum emittunt, honeſtamque vitam religioſorum more in ſuis domibus traducunt. Addo huiuſmodi fæminas, ſi voto vitæ virginalis, aut cælibis ſimpliciter, & expreſſe ſe obſtrinxerint, gaudere privilegiis ordinis, cuius habitum ſuſceperunt, & ab ordinarii iuriſdictione exemptas eſſe; etiamſi in propriis domibus, vel ſeorſim habitent. Ita declaravit Sacra Cardinalium Congregatio, quæ interpretationi Concilii præeſt, teſte Filliucio *tract. 14. c. 5. quæſt. 5. num. 75.*

4 Secundò ſequitur, fœminas, quæ ſine ulla regula in ſuis domibus, aut in domo parentum, cognatorum, aut aliorum, obſequio Dei ſe mancipant, quatenus ab ipſo Deo afflatæ ſunt, non affici ulla pęna; tum quia iſtæ non ſunt Beguinæ; tum quia hoc ipſis permittitur in præfata Clementina ad finem. Ita Navarrus *cap. 27. n. 140. verſ. 39.* Caietanus, & alii. Sed de hac re ſatis. Videri poteſt, ſi iubet, Gloſſa hic Caietani *caſu 6.* Sylveſter *verb. excommun. 9. n. 75.* Sayrus *lib. 3. c. 35. n. 33.* ubi plures alios DD. adducit.

PUNCTUM XXVII.

De excommunicatione contrà profitentes fictam religionem Fraticellorum, Bizochorum, ſeu Beguinorum, & contrà Prælatos, qui eos admittunt.

1 *Iſta excommunicatio continetur in Extravaganti Sancta Romana Io. XXII. de Religioſis domibus.*

2 *Habitum novum, ſeu novam religionem aſſumens, ſeu inſtituens ſine ſummi Pontificis facultate, non ſubiicitur excommunicationi.*

1 IN Extravag. Sancta Romana Ioan. XXII. de religioſis domibus, fertur excommunicatio contrà eos, qui fictam Fraticellorum, Bizochorum, ſeu Beguinorum religionem profitentur, illam de novo ſumendo, vel in ea perſeverando. Eadem excommunicatio extenditur ad Epiſcopos, & Prælatos, qui eos ſine Summi Pontificis facultate admittunt, ut patet ex ipſamet Extrav. quæ videri poteſt, ſi lubet; ſed quia ad praxim non facit, cum iſti falſi religioſi hoc tempore non exiſtant, nec ultrà illos, & eorum ritum iſta conſtitutio extendatur, nolo in eius expoſitione immorari.

2 Hic ſolùm occurrit dubium; utrùm, qui novum habitum hoc tempore aſſumeret, & novam religionem, ſeu novum vitæ genus ſine Summi Pontificis facultate inſtitueret, huic excommunicationi ſubiiceretur.

Reſpondeo negativè; quia diſpoſitio ſuos terminos non excedis: graviter tamen delinqueret, & gravibus pœnis afficiendus eſſet, ut benè Caiet. *verb. excommunic. c. 5.* Suarez *diſp. 23. ſect. 6. n. 4.* Filliuc. *tract. 14. c. 5. q. 8. n. 79.* & alii.

PUNCTUM XXVIII.

De excommunicatione contrà eos, qui Fratres Ordinis Prædicatorum conveniunt coram iudice ſæculari, vel Eccleſiaſtico, non propoſita priùs cauſa ſuperiori ipſorum Fratrum, ex Leone X.

1 *Religioſum Ordinis Prædicatorum conveniens coram iudice ſæculari, ligatur excommunicatione.*

1 ISTam excommunicationem uſu receptam non fuiſſe, teſtatur Filliucius *loco citato verſ. tertia*; propterea hic eam ſolùm innuiſſe ſufficiet.

An autem conveniens religioſum, vel alium Eccleſiaſticum coram laico incurrat excommunicationem Bullæ, ſuo loco explicavi in Bulla Cœnæ *diſputat. 1. quæſt. 16. ſect. 1. punct. 5. num. 1. & ſeqq. tom. 3.* ubi docui, incurrere excommunicationem omnes trahentes ad Tribunal ſæculare, ſivè directè, ſivè indirectè perſonam Eccleſiaſticam &c.

PUNCTUM XXIX.

De excommunicatione contrà pingentes, vel inficientes Agnos Dei, vel retinentes ſic infectos, & venales proponentes.

1 *Iſta excommunicatio continetur in conſtit. Gregorii XIII. quæ incipit omni certè ſtudio.*

2 *Materia iſtius cenſuræ ſunt actiones in hac bulla interdictæ; prima actio eſt agnos Dei benedictos pingere; 2. actio eſt facere depingere, vel miniari; 3. actio eſt proponere illos venales; 4. actio eſt huiuſmodi Agnos ſic pictos, miniatos, deauratos, vel colore infectos retinere.*

3 *Pictura, ſeu infectio fieri debet circà ipſammet ceram benedictam, ut incurratur excommunicatio lata contrà pingentes, vel reficientes Agnos Dei.*

4 *Qui ceram liquefieri curat, illique ſacrarum Reliquiarum pulverem miſcet, non incurrit excommunicationem iuxtà probabiliorem Auctoris ſententiam.*

5 *Agnos Dei pictos, vel deauratos detinens non videtur excommunicatus niſi eos tanquam venales retineat.*

6 *Subiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, qui aliquam ex prædictis actionibus faciant.*

7 *Illa excommunicatio ſaltem in Vrbe uſu recepta eſt, & in aliis locis, ut Mediolani in ſententia Auctoris.*

1 CUm par non ſit, ut res ſacræ à quolibet contrectentur, aut vendantur, iure merito Gregorius XIII. in quadam conſtitutione, quæ incipit, *omni certè ſtudio*, excommunicationem infert iis, qui pingunt, aliaſque actiones circa Agnos à Summo Pontifice pro tempore benedictos faciunt, ut patet ex ipſa Gregorii conſtitutione, cuius hic tenor eſt, (Statuimus, & ordinamus, ac ſub excommunicationis pœna ipſo facto incurrenda interdicimus, ne quiſquam, ſivè vir, ſive fœmina, ſæcularis, aut Eccleſiaſticus; etiamſi regularis ordinis ille ſit, & quocunque gradu, conditione, ſtatu, nomine, dignitate, & honore præcellat, poſt hac in perpetuum Agnos Dei per Romanum Pontificem pro tempore exiſtentem benedictos depingere, inficere, minio notare, vel auruo, vel colorem aliquem illis imponere, aut quidquam aliud ſuperinducere, neque depingi, aut miniari facere, nec illos venales proponere, ſeu tenere, quovis prætextu, qualibetve de cauſa audeat, ſed eos albos, & mundos decenter, ac reverenter à cunctis haberi, deferri, & cuſtodiri præcipimus.

Circà præfatam conſtitutionem tria principaliter explicabo.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundò, quodnam ſit eius ſubiectum.

Tertiò, utrùm ſit in uſu.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis ſunt actiones in hac Bulla interdictæ.

Prima actio eſt pingere Agnos Dei benedictos, (id eſt, lineas ſuper illis ducere) inficere, aut etiam minio afficere, aut aurum, vel colorem aliquem illis imponere, vel quicquam aliud ſuperinducere; hæc enim omnia in præfata Bulla exprimuntur.

3 Sed modò dubium eſt primò; utrùm pictura, ſeu infectio, vel coloris ſuperinductio fieri debeat circà ipſammet ceram benedictam immediatè.

Reſpondeo affirmativè: alioquin, iuxtà communem loquendi modum, non dicerentur ipſi Agni pingi infici, aut aurum, vel color ſuperinduci. Quamobrem ſi quis theca, cryſtallo, aut charta, vel re alia ſimili Agnos includeret, & cryſtallum, thecam, vel chartam inficeret, huius conſtitutionis excommunicationem non incurreret.

4 Secundò dubium eſt, utrùm ille, qui ceram liquefieri curat, illique ſacrarum reliquiarum pulverem miſcet, in hanc cenſuram incidat. Ratio dubitandi pro parte affirmativa eſt, quia dicitur inficere Agnos, Dei. *Agnus* enim *Dei* nihil eſt aliud, quam cera a Summo Pontifice benedicta cum certa quadam ſolemnitate. His non obſtantibus.

Probabilius dicendum arbitror non incidere; tum quia non inficiuntur Agni Dei, ſed cera liquefacta, quæ iuxtà communem loquendi uſum non vocatur Agnus Dei; & licet quoad ſubſtantiam, & quoad benedictionem ſit idem, non tamen eſt idem quoad formam, quam Summus Pontifex reſpexit, & minio notari, vel infici prohibuit; tum quia Summus Pontifex non prohibuit Agnos Dei confici ex cera, & alia materia, ſed confectos ex cera vetuit infici, aut minio, vel alio colore notari; ergo qui Agnos conficit in cera, & alia materia, non facit contrà Summi Pontificis prohibitionem, conſequenter hanc cenſuram non incurrit.

Ex dictis patet reſponſio ad rationem dubitandi pro parte affirmativa; reſpondeo enim non dici inficere, ſed diſſolvere, & iterum conficere.

Secunda actio eſt facere, depingere, vel miniari: excommunicatio tamen non incurritur, donec Agni pingantur, vel minio notentur: nullus enim dicitur facere dipingere, vel minari, donec id re ipſa ſequatur.

Tertia actio eſt, proponere illos venales. Quamvis enim Agnus benedictus ratione materiæ ſit pretio æſtimabilis, & abſque labe ſimoniæ ſecundùm ſe vendi poſſit, nihilominus ratione benedictionis hic vendi prohibetur. Imò Azor. negat vendi poſſe, etiam ratione materiæ: ut enim pingendi Agnos occaſio eripiatur, Summus Pontifex ullo modo vendi prohibuit; artifices enim ſolent eos pingere, & deaurare, ut vendant. Ità Azor. 1. *p. lib.* 9. *cap.* 9. *poſt quæſitum* 5. *verſ. quæres*, & alii, quos retuli *de ſimonia in lib. variar. tractat. diſputat.* 1. *quæſt.* 4. §. 1 *num.* 8. *tom.* 1. *& de legibus circa primum decalog. præceptum diſpat.* 3. *quæſt.* 1. *punct.* 4. *numer.* 11. *&* 12. *tom.* 2. contrarium tenet Sanchez *in opere morali lib.* 2. *cap.* 34. *numer.* 29. exiſtimans Agnos benedictos, poſtquam picti, vel minio notati ſunt, vendi poſſe ratione ſolius materiæ, ex qua conficiuntur, & ratione laboris, & expenſarum in ipſis conficiendis, vel Roma aſportandis: nullum enim aſſignari poſſe videtur verbum in præfata Gregorii conſtitutione, ex quo liceat colligere vetitam eſſe venditionem, quæ aliàs ſimoniaca non erat. Sententia Sanchez mihi probatur: aliquando tamen Summi Pontifices ſolent ſpecialem edere conſtitutionem, qua prohibent Agnos benedictos vendi.

Quarta actio eſt, huiuſmodi Agnos ſic depictos, deaurato minio, vel colore infectos retinere.

Hoc tamen limitandum cenſeo, modò ſine Summi Pontificis licentia picti, vel deaurati fuerint: pictos enim, vel deauratos ex licentia arbitror retineri poſſe, aut etiam vendi, modò ſolius ceræ, deaurationis, & materiæ, non vero benedictionis ratio habeatur; tunc enim ſimoniæ culpa incurreretur, non cenſura iſtius conſtitutionis.

5 Addo, probabiliter ſuſtineri poſſe præfatos Agnos retineri poſſe; etiamſi depicti, vel deaurati fuerint abſque licentia, modò non retineantur ad vendendum. Ratio eſt: tum quia, cum Summus Pontifex non decernat, quid de huiuſmodi Agnis ſic benedictis fieri debeat, non videtur velle quamlibet retentionem prohibere: non enim ob id abiiciendi, deiiciendi, & contemnendi ſunt, tum quia verbum infinitiuum, *tenere*, non accipitur ſecundum ſe præcisè, ſed coniungitur cum illo verbo, *venales*, ibi, *venales proponere, ſeu tenere*, id eſt, proponere, ſeu tenere venales; ergò huiuſmodi Agni retineri poſſunt, modò non retineantur ad vendendum. Ità Sanchez *loco citato n.* 28. Vide, quæ tradidi *de legibus diſp.* 3. *q.* 1. *punct.* 4. *n.* 11. *&* 12. *to.* 2. ubi etiam oſtendi, utrùm Agni benedicti, calices, & reliquiæ à laicis, aut clericis tangi poſſint abſque peccato.

SECUNDA PROPOSITIO.

6 OMnes, & ſinguli, qui aliquam ex prædictis actionibus faciunt, cenſuram iſtius conſtitutionis incurrunt. Ratio eſt, quia Summus Pontifex verbis generalibus utitur, ibi, *ne quiſquam ſivè vir, ſivè fœmina, ſæcularis, aut Eccleſiaſticus, &c.*

TERTIA PROPOSITIO.

7 ISta conſtitutio, ſeu cenſura in urbe Roma uſu recepta eſt: ſic enim praxis in hac Vrbe iodicat.

Extrà Vrbem verò Filliuc. *tract.* 14. *c.* 6. *quæſt.* 8. *ad fin. n.* 93. credit non fuiſſe receptam, vel ſaltem fuiſſe contraria conſuetudinem abrogatam; paſſim enim inveniuntur Agni benedicti, quos veriſimile non eſt de licentia Papæ benedictos fuiſſe. Ego verò cenſeo extrà Vrbem ſaltem aliquibus in locis, ut Mediolani, uſu receptam eſſe: Agni enim ibi non depinguntur, ſed ab Vrbe Roma illuc tranſmittuntur.

Quid verò in aliis locis ſentiendum ſit, inſpicienda eſt cuiuſque loci conſuetudo, quæ cum ſit aliquid facti, in diſputationem non cadit, ſed in probationem.

PUNCTUM XXXI.

De excommunicatione contrà eos, qui ſcienter præſumunt ſepelire hæreticos, vel eorum receptatores, ac fautores.

1 *Iſta excommunicatio continetur in cap. quicumque hæreticos de hæreticis in 6.*

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt, ſcienter, & cum præſumptione ſepelire in loco ſacro hæreticum, credentem, receptatorem, defenſorem, aut fautorem illius.*

3 *Sepultura Eccleſiaſtica dicitur ſepultura in loco ſacro.*

4 *Sepeliens hæreticum nondum denunciatum, vel eius fautorem, non incurrit excommunicationem.*

5 *Subiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli; qui hæreticum credentes, aut eius fautorem Eccleſiaſtica ſepultura tradunt.*

6 *Sepelire, ſeu tradere Eccleſiaſtica ſepultura dicitur, qui propriis manibus ſepelit.*

7 *Abſolutio iſtius excommunicationis impendi poteſt, quando ſepeliens extrahit cadaver.*

8 *Locus, in quo ſepultus fuit hæreticus, Eccleſiaſtica carere debet ſepultura quoad eam partem, in qua hæreticus ſepultus fuit.*

1 IN c. *quicumque hæreticos, de hæret. in* 6. extat excommunicatio contrà ſepelientes excommunicatos, vel ipſorum fautores, aut credentes, in hæc verba. *Quicumque hæreticos credentes, receptatores, defenſores, vel fautores eorundem ſcienter præſumpſerint Eccleſiaſtica tradere ſepultura, uſque ad ſatisfactionem idoneam, ſententia excommunicationis ſe noverint ſubiacere, nec abſolutionis beneficium mereantur, niſi propriis manibus publicè extumulent, & proiiciant huiuſmodi corpora damnatorum, & locus ille perpetuo careat ſepultura.*

Quæ circa iſtam, & ſequentem excommunicationem dici poſſent, ſufficienter à me pertractata ſunt *in tract. de cenſuris in genere diſputat.* 2. *quæſt.* 2. *punct.* 3. §. 3. *numer.* 1. *& ſeqq. tom.* 1. Quamobrem hic ſolùm breviter innuam.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundò, quodnam ſit ſubiectum.

Tertiò, à quonam abſolutio impendi poſſit.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt, ſcienter, & cum præſumptione ſepelire in loco ſacro hæreticum, credentem, receptatorem, defenſorem, aut fautorem illius: hoc enim expreſſe conſtat ex præcitato textu. In quo notandæ ſunt illæ particulæ, *ſcienter*, & *præſumpſerint*, quæ quamlibet ignorantiam, niſi cum ingenti temeritate coniuncta ſit, excludunt, & dolum, ac voluntarium perfectum requirunt.

3 Sed modò dubium eſt primò, quænam dicatur ſepultura Eccleſiaſtica, quæ in hoc loco prohibetur.

Reſpondeo, ſolutionem iſtius difficultatis conſtare ex dictis *de cenſuris in genere loco cit. num.* 3. Quamobrem hic breviter dico; nomine *ſepulturæ Eccleſiaſticæ* intelligi ſepulturam in loco ſacro, in quo reliqui fideles ſepeliri ſolent.

Ex quo ſequitur, non eſſe vetitum ſepelire in loco profano. Addo

eum,

Digitized by Google

eum, qui in loco profano aliquem ex præfatis ſepelit, non affici excommunicatione hujus capitis; etiamſi fortè inter ſepeliendum aliquas orationes recitet, vel adhibeat alias ſolemnitates, & cæremonias Eccleſiaſticas; hæc enim non dicitur Eccleſiaſtica ſepultura. Ita Suarez *de cenſuris diſp. 12. ſect. 4. n. 13.* & Sayrus *lib. 3. c. 35. n. 6.* ubi plures alios Doctores congerit, contrà Sylveſtrum, & alios apud Suarez *loco cit.* & contra Alter. *lib. 1. diſp. 14. c. 2. col. 6.* & alios.

4 Sed modò dubium eſt, utrùm ſub excommunicatione vetitum ſit ſepelire hæreticum, aut ejus fautorem nondum denunciatum.

Reſpondendum videtur negativè; quia poſt Concil. Conſtantienſe non tenemur quemqoam evitare prætextu cujuſcunque ſententiæ, aut cenſuræ Eccleſiaſticæ a jure, vel ab homine generaliter promulgatæ, *c. ad evitanda*. Ità communiter DD.

SECUNDA PROPOSITIO.

5 OMnes, & ſinguli, qui hæreticum credentes; aut ejus fautorem Eccleſiaſticæ ſepulturæ tradunt, in hanc cenſuram ipſo facto incidunt. Hæc propoſitio clarè conſtat ex dictis. Ratio eſt, quia textus indefinite loquitur.

Hinc ſequitur, non ſolùm eum, qui ſolemni pompa, more fidelium, defert cadaver hæretici ad Eccleſiam, ibiq; ſepelit, affici hac cenſura; verùm etiam illum, qui cadaver hæretici in agro inventum ad Eccleſiam, vel cæmeterium transfert, ibiq; ſub terra recondit, aut in tumulo reponit: hic enim dicitur, hæreticum tradere Eccleſiaſticæ ſepulturæ. Ita Sayrus *loco cit.* & alii.

6 Sed modò dubium eſt, quiſnam dicatur ſepeliens, aut tradens ſepulturæ.

Reſpondeo, magnam eſſe in hac re DD. diſſenſionem.

Nonnulli enim arbitrantur, non ſolùm; illum dici ſepelire, qui propriis manibus ſepelit, verùm etiam eum, qui defert, aut comitatur, aut mandat ſepeliri. Ita Suar. Reginal. & alii, quos retuli *de cenſuris in genere diſp. 2. quæſt. 2. punct. 3. §. 3. n. 8. tom. 1.* ubi hanc ſententiam non ſum ampleaus; probabiliſſima tamen eſt.

Alii cenſent, illum dici ſepelire, qui aliquam facit actionem, ſine qua mortuus ſepultus non fuiſſet. Ita Ugolinus *in tract. de cenſuris tab. 2. c. 9. §. 6. n. 3.* Alterius *lib. 1. diſp. 14 c. 3.* & Sayrus *loco cit. n. 13.* Sed hæc ſententia mihi non probatur; tum quia ſequeretur mandantem ſepeliri hæreticum, qui præciſo illius mandato ſepultus non fuiſſet, affici hac cenſura, quod mihi non probatur quia cenſura lata in facientes, non afficit mandantes, niſi exprimantur; tum quia ſequeretur aliquem ex ſepelientibus non incidere in hanc cenſuram, ſi plures ſimul ſepeliant eundem hæreticum, qui ab uno eorum tantum ſepultus fuiſſet, ſi alii abfuiſſent.

Ego igitur dicendum arbitror, illum dici ſepelire, qui propriis manibus tumulat. Ratio eſt, tum quia *ſepelire* ſignificat actionem phyſicam, & poſitivam erga eum, qui tumulo reconditur; tum quia Summus Pontifex præcipit ſepelientem non abſolvi, donec propriis manibus eatumulet; ergo ſignum eſt, velle eos ſolùm huic cenſuræ ſubjacere, qui propriis manibus hæreticum, vel ejus fautorem ſepulturæ dederunt, ut ea ratione, qua delictum auſi ſunt perpetrare, eandem pœnam luant. Ita Navarrus, Henriquez, & alii, quos retuli *de cenſuris loc. cit.* & referam *puncto ſequenti n. 8. ſeq.*

TERTIA PROPOSITIO.

7 ABſolutio excommunicationis contractæ ob actionem ſepeliendi hæreticum, aut credentem, receptatorem, aut ejus fautorem, jure communi poteſt à quolibet confeſſario approbato impendi poſtquam is, qui ſepelivit propriis manibus, publicè extumulavit, & projecit cadavera prædictorum. Ratio eſt, quia Summus Pontifex abſolutionem in hoc caſu non reſervat. Antequam verò is, qui ſepelivit, publicè extumulet; & cadaver projiciat, non poteſt quilibet confeſſarius abſolvere; quia reùs non meretur beneficium abſolutionis, ut in textu dicitur: ſicut enim exhibuerunt membra ſua ſervire iniquitati ad iniquitatem, ſic exhibere debent illa ſervire juſtitiæ ad juſtitiam, ad Rom. 6. Ob id etiam præcipitur publica extumulatio, ut peccatum publicum publica pænitentia, & emendatione compenſetur.

Hoc tamen limitandum puto, modò hæreticus publicè ſepultus fuerit; nam ſi tumulatio ſecreta facta fuit, arbitror publicam extumulationem neceſſariam non eſſe, ſed ſecretam ſufficere: hic enim caſus per Epikejam excipitur, præſertim dum ex publica extumulatione ſcandalum timetur.

Utrùm verò cadaver hæretici exhumandum ſit, dum ipſius oſſa cum oſſibus fidelium ità permiata ſunt, ut diſcerni nequeant, patet ex dictis *de cenſuris loco cit. n. 5.* ubi negativè reſpondi.

8 Sed modò dubium eſt, utrùm totus locus, ſeu tota Eccleſia, in qua aliquis prædictorum ſepultus fuit, perpetua carere debeat ſepultura; ita ut amplius expiari, aut reconciliari non poſſit.

Reſpondeo, eam tantummodò loci partem, ſeu tumulum perpetua ſepultura carere, in quo aliquis prædictorum ſepultus, fuerat, non autem totam Eccleſiam: verſamur enim in materia pœnali, in qua ſtricta interpretatio facienda eſt.

Alia excommunicatio ſimilis præcedenti habetur *in Clem. 1. de ſepulturis*, de qua hoc eodem loco ſtatim agendum cenſeo, ne caſus confundatur.

PUNCTUM XXXI.

De excommunicatione contrà eos, qui tempore interdicti ſepeliunt mortuos in loco ſacro in caſibus à jure non conceſſis, aut qui etiam alio tempore ſepeliunt publicos excommunicatos, aut interdictos, aut uſurarios.

1 *Iſta excommunicatio continetur in Clem. 1. de ſepulturis.*
2 *Materia iſtius excommunicationis eſt, ſcienter ſepelire in loco ſacro in caſibus expreſſis in Clementina 1. de ſepulturis, ut numeris ſeqq.*
3 *Sepeliens mortuos in loco ſacro tempore interdicti localis in caſibus non conceſſis, excommunicationem incurrit.*
4 *Sepeliens excommunicatum denunciatum, aut notorium clerici, vel Religioſi percuſſorem, afficitur excommunic.*
5 *Sepeliens in loco ſacro interdictos publicos, excommunicatione afficitur.*
6 *Sepeliens uſurarios manifeſtos, eandem pænam incurrit.*
7 *Uſurarius manifeſtus dicitur, qui eſt denunciatus ut talis, quoad hunc effectum.*
8 *Excommunicatus, vel interdictus in loco ſacro, exhumari debet, vel ſaltem abſolvi, ſi ſit denunciatus, & diſcerni poſſit ab aliis.*
9 *Perſonæ, quæ huic excommunic. ſubiciuntur, ſunt omnes ſcienter ſepelientes prædictos.*
10 *Comitans ad ſepulturam cadaver uſurarii excommunicati, vel interdicti, non videtur ſubiici excommunicationi, juxta probabiliorem ſententiam.*
11 *Abſolutio iſtius excommunicationis conferri debet præſtita ſatisfactione.*
12 *Satisfactio præſtanda ab eo, qui ſepelivit excommunicatum vitandum, vel alium in caſibus prohibitis, eſt danda illis, in quorum favorem eſt lata ſententia.*

1 ISta excommunicatio expreſſa eſt *in Clem. 1. de ſepult.* in hæc verba. (Eos, qui propriæ temeritatis audacia defunctorum corpora non ſine contemptu clavium Eccleſiæ, in cæmeteriis interdicti tempore, in caſibus non conceſſis à jure, vel excommunicatos publicè, aut nominatim interdictos. vel uſurarios manifeſtos ſcienter ſepelire præſumunt Decernimus ipſo facto excommunicationis ſententiæ ſubiacere, à qua nullatenus abſolvantur, niſi prius ad arbitrium diœceſani Epiſcopi, eis, quibus per præmiſſa fuerit injuria irrogata, ſatisfactionem exhibuerint competentem, nullo eis circa præmiſſa exemptionis, vel quovis alio privilegio, ſub quacunque forma verborum conceſſo, aliqualiter ſuffragante.)

Circa iſtam excommmunicationem, tria breviter quæram.

Primò, quænam ſit ejus materia.

Secundò, quodnam ſit ſubjectum.

Tertiò, quidnam requiratur, ut abſolutio ob hujuſmodi crimen impendatur.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt, ſcienter præſumere ſepelire in loco ſacro; in caſibus in hac Clementina expreſſis.

3 Primus caſus eſt, ſepelire mortuos in loco ſacro tempore interdicti localis in caſibus non conceſſis. Quibus autem in caſibus licitum ſit mortuos in loco ſacro tempore interdicti ſepelire, patet ex dictis *de cenſuris in genere diſp. 5. punct. 5. n. 6. & ſeqq. tom. 1.* ubi docui habentes privilegium audiendi divina, aut celebrandi, poſſe in loco ſacro tempore interdicti ſepelire. Idem probabiliter dici poteſt in iis feſtivitatibus, in quibus tempore interdicti localis generalis divina officia publice celebrari poſſunt. Vide quæ ibi tradidi contra gloſſam in hac Clement. Cardin. *n. 14.* Ancharanum *n. 5.* quas ſequitur Alter. *de interdicto diſp. 9. c. 4. col. 12.*

4 Secundus caſus eſt; ſepelire in loco ſacro excõmunicatos publicos. Id eſt, denunciatos, aut notorios, clerici, aut religioſi percuſſores; iſti enim vitàdi ſunt. Secus de excommunicato minori excommunicatione; tum quia nomine excommunicationis ſimpliciter prolatæ intelligitur major; tum quia non tenemur hujuſmodi excommunicatum evitare.

5 Tertius eſt, ſepelire in loco ſacro perſonaliter interdictos publicos, id eſt, vitandos; nam hoc tempore licitum eſt cum tolerato participare. Addo licitum eſſe cum interdictis communicare in iis, à quibus non ſunt interdicti. Quamobrem ſi quis interdictus, ſeu ſuſpenſus ſit ſolùm à juriſdictione, vel etiam ab aliquo ſpirituali exercitio: non autem à divinis, non videtur illicitum cum eo in divinis participare, conſequenter in loco ſacro ſepeliri poſſe videtur; quia in hac parte non videtur vitandus. Ità Innocentius, & Hoſtienſis, quos citat, & ſequitur Sayrus *lib. 3. cap. 35. n. 9.*

6 Quartus eſt, ſepelire uſurarios manifeſtos.

7 Rogabis, quiſnam dicendus ſit uſurarius manifeſtus.

Filliuc. *tract. 14. c. 5. quæſt. 3. n. 71.* arbitratur illum dici publicum uſurarium, qui uſuras publice exercet, & quem publicè conſtat talem eſſe, etiamſi nondum denunciatus ſit uſurarius. Idem tenent Navarrus, Molina, Salas, & alii, quos retuli *de contractibus diſp. 3. q. 3. punct. ultimo. num. 2. tom. 2.*

Ex quo infert Filliuc. ſepelientem uſurarium, qui uſuram publicè exercet, & qui pro uſurario communiter habetur, affici excommunicatione hujus capitis; etiamſi præfatus uſurarius non ſit denunciatus, nam ſtandum eſt juri antiquo, niſi aliter jure novo ſtatuatur, nihil autem jure novo circa hunc caſum ſtatutum reperitur. Idem docet Alterius *tom. 2. diſp. 12. cap. 2. ad finem.*

Ego ve-

Digitized by Google

Ego verò probabilius cenſeo excommunicationem hoc tempore non incurri, ſepeliendo uſurarium publicum, qui nondum denunciatus eſt uſurarius. Ita Suarez *diſp.* 31. *ſect.* 2. *n.* 10. Ratio eſt, quia ex Bulla Concilii Conſtantienſis, quæ incipit, *ad evitanda*, & quæ auctoritate Martini V. circumfertur, & communiter probatur, non tenemur quemquam prætextu cujuſcunque ſententiæ, prohibitionis, aut cenſuræ Eccleſiaſticæ à jure, vel ab homine generaliter promulgatæ, evitare, niſi ſententia, vel cenſura fuerit in, vel contra perſonam, Collegium, univerſitatem, Eccleſiam, vel locum certum, aut certam à judice publicata, vel denunciata ſpecialiter, vel ea preſsè. Quamdiu autem publicus uſurarius non eſt denunciatus, dici non poteſt, ſententiam contrà ipſum ſpecialiter *in tract. de cenſur. in genere diſputat.* 7. *quæſt.* 1. *punct.* 4. *n.* 19. *tom.* 1. ubi per extenſum locutus ſum de irregularitate, vel expreſſe publicatam, vel denunciatam eſſe. Ob id etiam alibi oſtendi, eum, qui irregularitatem à jure latam contraxit, non eſſe vitandum, donec irregularis denuncietur.

8 Utrùm verò excommunicatus, vel interdictus, aut etiam uſurarius manifeſtus exhumari debeat, ſi jam in loco ſacro ſepultus fuit.

Reſpondeo, ſolutionem iſtius difficultatis conſtare ex dictis *de excommunicatione, & interdicto locis ſuprà citatis*, ubi conſtat, eſſe exhumandum, quoties ipſius oſſa poſſunt diſcerni ab aliis; quod ſi diſcerni nequeant, non eſſe exhumandum, ne fiat injuria cæteris fidelium oſſibus.

SECUNDA PROPOSITIO.

9 OMnes, & ſinguli, qui ſcienter præſumunt aliquem in præfatis caſibus ſepelire, excommunicationis vinculo irretiuntur. Ratio eſt, quia textus generaliter loquitur.

Ex quo ſequitur tam laicos, quam clericos, tam viros, quam fœminas hujus criminis reas, in hanc excommunicationem incidere; modò tamen ſcienter, & cum præſumptione hujuſmodi delictum committere audeant; nam in textu ponuntur iſtæ particulæ, ſcienter, cum audacia, & præſumptione.

10 Sed modò dubium eſt, utrùm comitans cadaver excommunicati, uſurarii manifeſti, vel interdicti, aut foveam extruens, aut mandans, vel conſulens ſepeliri, in iſtam excommunicationem incidat.

Reſpondeo valde probabiliter ſuſtineri poſſe non incurrere, niſi propriis manibus ſepeliat. Ratio eſt, quia pœnæ non ſunt extendendæ, juxtà vulgata jura *c. ſtatutum, de elect. in* 6. *c. pœna, de pœnis diſp.* 1. *c. odia, de regul. jur. in* 6. ergo excommunicatio lata contra ſepelientes, non afficit comitantes, mandantes, conſulentes, aut cantantes, aut portantes crucem, aut foveam extruentes. Ita Navarr. *c.* 27. *n.* 137. Cajet. *verb. excommunic. c.* 46. Alterius *tom.* 2. *de interdicto diſp.* 9. *c.* 4. *col.* 12. *verſ. gloſ.* Henriquez *lib.* 13. *c.* 43. *n.* 3. Avila 2. *p. c.* 6. *diſp.* 10. *dub.* 6. & alii contra Suarez *diſp.* 12. *ſect.* 4. Coninchum *diſp.* 14. *dub.* 8. *n.* 68. Ugolinum *tab.* 2. *de cenſuris c.* 9. §. 6. Filliucium *tract.* 12. *c.* 4. *n.* 121. & aliis exiſtimantes hac cenſura comprehendi mandantem. Imò Reginald. *lib.* 32. *n.* 19. & Ugolinus *loc. cit.* putant hac cenſura ligari etiam eos, qui non impediunt, dum poſſunt impedire. Sed hoc gratis aſſeritur; quia cenſura lata ob aliquam actionem non incurritur ob omiſſionem, ut alibi ſæpiùs dixi. Vide dicta *puncto præcedenti n.* 5. *pag. præced.*

TERTIA PROPOSITIO.

11 IS, qui præfatam excommunicationem contraxit, abſolutionis beneficium obtinere non poteſt, donec arbitrio Epiſcopi competentem dederit ſatisfactionem illis, quibus injuriam irrogavit, aliquem in præfatis caſibus ſepeliendo. Hæc propoſitio præcipuè conſtat ex ipſo textu, in quo interdicitur abſolvendi facultas, ante exhibitam competentem ſatisfactionem, ibi, *nullatenus abſolvatur*. Præſtita verò ſatisfactione, quilibet approbatus confeſſarius jure communi poteſt abſolvere; quia abſolutio in hoc caſu non reſervatur. An autem abſolutio ante præſtitam ſatisfactionem, teneat, patet ex dictis de cenſuris in genere *diſputat.* 1. *quæſt.* 3. *punct.* 9. *n.* 2. *& ſeqq. tom.* 5. non tenere, quia in textu dicitur, *nullatenus abſolvatur*, quæ loquendi forma tollit facultatem aliter abſolvendi. Ità gloſſa *in Clement.* 1. *cit.* Navarr. *c.* 27. *numer.* 137. Alterius *lib.* 1. *diſp.* 14. *cap.* 2. *columna* 2.

12 Sed modò dubium eſt, cuinam præſtanda ſit ſatisfactio, quæ in hoc textu præſcribitur.

Reſpondeo præſtandam eſſe illis, in quorum favorem cenſura, vel ſententia lata fuerat, aut etiam illis, quibus facta fuiſſet reſtitutio, ſi uſurarius in loco ſacro ſepultus non fuiſſet. Ità gloſſa *in Clement.* 1. *cit. verſ. eis, quibus, de ſepult.* Alterius *tom.* 2. *diſp.* 51. *c.* 2. *col.* 5. hæc enim cenſetur intentio Summi Pontificis.

PUNCTUM XXXII.

De excommunicatione contra Magiſtros, ſeu Doctores, qui religioſum poſtquàm dimiſit habitum, medicinam, aut leges docere, aut in ſcholis retinere præſumunt.

1 *Duæ ſunt actiones ſub excommunicatione prohibitæ ut n.* 2.
2 *Docens ſcienter leges, vel phyſicam religioſum profeſſum poſt dimiſſionem habitus excommunicationem incurrit.*
3 *Tres conditiones requiruntur ad iſtam excommunicationem incurrendam: primum eſt, ut Magiſter doceat Religioſum medicinam aut leges, ſive jus civile; 2. ut ſcienter doceat, vel retinere præſumat in ſcholis; 3. ut Religioſus qui docetur, vel retinetur, habitum dimiſerit.*
4 Legum *nomine intelligitur jus civile.*
5 *Doctor, ſeu Magiſter detinens religioſum in ſuis ſcholis, qui habitum dimiſit, excommunicationem incurrit, etiamſi eum non doceat.*
6 *Retinere aliquem in ſcholis dicitur ille, qui in ſcholis concedit, vel permittit locum.*
7 *Ad incurrendam iſtam excommunicationem ſufficit actio docendi, vel retinendi.*
8 *Doctor, ſeu Magiſter retinens in ſuis ſcholis religioſum habitu exutum, non ligatur excommunicatione, ſi eum retineat, dum lectio non habetur.*
9 *Doctor, ſeu Magiſter docens aliquos, dum novit religioſum in domo propinqua ipſum audire, non ligatur excommun.*
10 *Doctor, ſeu Magiſter præciſo ſcandalo expellere etiam aliqua vi tenetur, dum advertit religioſum adeſſe in ſua ſchola, qui dimiſſo habitu intendit ipſum audire.*
11 *Subjectum iſtius excommunicationis ſunt Magiſtri, vel Doctores, qui legem, vel medicinam modo dicto docent.*
12 *Retinens religioſum poſt dimiſſum habitum in ſuis ſcholis non afficitur excommunicatione, ſi retinens ſit Doctor.*
13 *Magiſtri nomine intelligitur docens; nomine Doctoris venit habens gradum Doctoratus.*

IN *cap. ut periculoſa, ne cler. vel monach. in* 6. duplex habetur excommunicatio.

Prima, eſt contrà ipſos religioſos, qui habitum ſuæ religionis temerè dimittere, vel ad ſtudia litterarum ſine licentia Prælati, & conſilio conventus, vel majoris partis ejuſdem accedunt, & de excommunicatione infra differam *in hac diſputat.* 2. *quæſt.* 8. *punct.* 6. *n.* 2. *& ſeqq. & ibi punct.* 7. *per totum & punct.* 8. *per totum tom.* 3. dum loquar de excommunicatione contra religioſos.

Secunda, eſt contra Magiſtros, ſeu Doctores, qui religioſos, habitu ſuo dimiſſo, legem, vel phyſicam audientes ſcienter docere, aut in ſcholis ſuis præſumpſerint retinere. Hæc ſunt ſiſſima præfati capitis verba.

Circa quod de more duo principaliter explicabo.

Primò, quænam actiones hic prohibeantur.

Secundò, quodnam ſit ſubjectum hujus cenſuræ, ſeu quænam perſonæ hujus capitis excommunicationem incurrant.

PRIMA PROPOSITIO.

1 ACtiones ſub præfata excommunicatione prohibitæ, ſunt duæ.

2 Prima, eſt ſcienter docere leges, vel phyſicam, id eſt, Medicinam, præfatos religioſos profeſſos, qui ſuæ religionis habitum dimiſerunt. Et hoc verum eſt, ſive doceantur in ſcholis, ſive extra ſcholas: quia in hoc c. excommunicantur abſolute docentes hujuſmodi religioſos. Quoad retinentes verò exigitur, ut in ſcholis retineant, ut benè Archidiacon Franchus, Joannes Andreas, & alii in expoſitione hujus textus, quibus adhæret Sanchez in opere morali *lib.* 6. *c.* 8. *n.* 94.

Hinc colligi poteſt primò, eum, qui præfatas ſcientias docet, religioſum, qui habitum non dimiſit, non incidere in excommunicationem iſtius canonis.

Secundò, eum non affici hac pœna, qui religioſum, poſtquàm habitum dimiſit, docet Theologiam, aut alias facultates, quæ nomine legum, vel medicinæ non veniunt.

Tertiò, eum non ligari vinculo excommunicationis, qui religioſum profeſſum docet: quem ignorabat habitum dimiſiſſe, ſive ignorantia ſit juris, ſive facti, ſive ignorantia ſit craſſa, & ſupina, ſive etiam affectata; licet multi DD. de ignorantia affectata oppoſitum valdè probabiliter ſentiant. Ratio iſtarum illationum eſt, quia Summus Pontifex in præcit. c. requirit, ut religioſus habitum dimiſerit, ibi, *habitu ſuo dimiſſo*, præterea, ut magiſter doceat illum leges, vel medicinam, ibi, *leges, vel phyſicam*, denique ut magiſter ſcienter doceat, ibi, *ſcienter docere*. Is autem dicitur ſcienter docere, qui non laborat ignorantia juris, vel facti, etiamſi fortè religioſus ea laboret: is autem dicitur ſcienter docere, qui aliqua ignorantia laborat, niſi fortè adſit ingens temeritas, ut ſi Doctor probabiliter ſuſpicetur, & nolit veritatem certò inquirere. Ità Navarr. *in manuali cap.* 27. *n.* 134. *verſ.* 17. Cajet. *verbo excommunicatio c.* 61. Suarez *diſp.* 23. *ſect.* 4. *n.* 39. Filliucius *tract.* 14. *c.* 4. *quæſito* 11. *n.* 63. Sayrus *c.* 35. *n.* 5.

3 Hinc facilè colligi poteſt ſolutio illius difficultatis, qua quæritur, quænam conditiones requirantur, ut aliqua ex præfatis actionibus ſufficiat ad incurrendam cenſuram hujus capitis.

Reſpondeo, tres conditiones requiri.

4 Prima eſt, ut magiſter doceat religioſum medicinam, aut leges. Nomine autem legum intelligendum puto jus civile, non autem canones; quia iſtorum ſtudium non dedecet religioſum.

Secunda, ut ſcienter doceat, vel retinere præſumat in ſcholis ſuis, ut dicetur in explicatione ſecundæ actionis n. 5.

Tertià, ut religioſus, qui docetur, vel retinetur, habitum dimiſerit. Ita communiter DD. contrà gloſſam *hic verbo dimiſſo*.

Ex quo ſequitur, eum, qui docet, vel retinet religioſum apoſtatam, à

Digitized by Google

eam, à quo habitûs nondum fuit dimiſſus, vinculo hujus excommunicationis non obſtringi; quia deficit tertia conditio.

Dices: ipſe religioſus, qui ad hujuſmodi ſtudia accedit ſine ſui Prælati licentia, ligatur excommunicatione, etiamſi habitum non dimiſerit. *cap. ut periculoſa cit.* ergò etiam illa obſtringitur Doctor, qui eum admittit, cum delicto ipſius cooperetur.

Reſpondeo, negando conſequentiam, niſi præfatus religioſus denunciatus ſit excommunicatus; nam poſt Concilium Conſtantienſe non incurritur excommunicatio, participando cum excommunicato tolerato, ut alibi dictum eſt, *de cenſur. in genere diſputat. 2. quæſt. 2. punct. 1. §. 1. n. 2. & ſeqq. tom. 1.* & infra etiam fuſius oſtendam.

Dixi, *niſi ſit denunciatus*. Nam ſi denunciatus ſit ob iſtud crimen, excommunicationem incurrit; quia participat in crimine criminoſo, *c. nuper, de ſent. excomm.* Ità Navarr. *c. 27. nu. 134.* Suar. *nu. 36.* Sanchez *lib. 6. c. 8. n. 90.* & alii. Imò in tali eventu, ſi doceat hujuſmodi excommunicatum, poſt dimiſſum habitum, duplicem excommun. incurrit, unam in ca. nuper, & alteram in hoc text. *c. 2. ne cler. vel monach.* ut benè Sanchez *loc. cit.*

5 Secunda actio eſt, præſumere præfatum religioſum in ſuis ſcholis retinere; etiamſi non doceatur; nam textus iſtam actionem prohibet, ibi, *aut in ſcholis ſuis præſumpſerint retinere*.

6 Sed modò dubium eſt, quiſnam dicatur aliquem in ſcholis retinere.

Reſpondent Suarez *nu. 41.* Filliuc. *loco cit.* illum dici retinere, qui aliquem poſitivum influxum, ſeu concurſum exercet, rogando, conſulendo, defendendo ſua auctoritate, & favore, aut aliqua violentia.

Ego verò cenſeo illum dici retinere, qui locum in ſuis ſcholis concedit, ſeu eum in ſcholis ſuis commorari permittit, cùm alioquin poſſit expellere, eique cura ſcholæ incumbat. Quamobrem magiſter ſcholæ, in qua præcepta medicinæ, aut juriſprudentiæ traduntur, ſi præfatum religioſum in ſua ſchola excipiat, aut in ſchola exiſtere permittat, in hanc cenſuram incidit.

Idem dicendum arbitror de rectore ſcholarum, qui prædictum religioſum non expellit; nam ipſe ad hoc tenetur ex officio, ut benè Sanchez *lib. 6. c. 8. numer. 97.* & Suarez *loco cit.* Hoc tamen intelligendum eſt; modò ipſe ſit Doctor; nam in textu ſermo eſt tantummodò de Doctoribus, & magiſtris, ut benè Suarez *nu. 41.* & Sanchez *num. 92.*

7 Sed modò dubium eſt primò, utrùm ad incurrendam hujus canonis excommunicationem requiratur, ut adſit utraque actio docendi, & retinendi, vel alterutra ſufficiat.

Reſpondeo alterutram ſufficere: quia textus diſiunctivè loquitur. Quamobrem retinens hujuſmodi religioſum in ſuis ſcholis ligatur hac cenſura, etiamſi eum non doceat, ſicut etiam eadem afficitur, qui docet, ſed non expellit, dum hoc onus ipſi non incumbat. Hic enim non incurrit, eò quòd retineat, ſed quia docet; ut accidit in aliquibus collegiis, in quibus cura recipiendi, vel expellendi non pertinet ad magiſtrum, ſed ad rectorem, ſeu Doctorem Academiæ, ut benè Suarez *num. 41.* Filliucius *numer. 630.* Sanchez *loco cit. num. 93.*

8 Secundò, dubium eſt, utrùm retinens in ſuis ſcholis præfatum religioſum; dum lectio non habetur, incidat in hanc cenſuram.

Reſp. negativè. Ratio eſt, quia in textu excommunicatur magiſter, vel Doctor docens, vel retinens religioſum audientem leges, vel medicinam; audiri autem non poteſt, qui non loquitur.

9 Tertiò, dubium eſt, utrùm magiſter, qui aliquos docet, incidat in excommunicationem, dum novit religioſos in domo ſcholis propinqua ipſum audire.

Reſpondeo negativè, tum quia dicitur quis per accidens docere quantum eſt ex ipſius voluntate; tum quia impedire non poteſt, ne in domo illa exiſtant. Ità gloſſa, Archidiaconus, Joannes Andreas, & alii DD. hic Sylveſt. & Tabien. *loc. cit.* Sanchez *n. 95.*

10 Quartò dubium eſt, quid facere teneatur Doctor, ſeu magiſter, dum advertit aliquem religioſum in ſua ſchola adeſſe, qui dimiſſo habitu intendit ipſum audire.

Reſpondeo cum Sylveſtr. *verb. excommun. 9. caſu 26. quæſt. 3. num. 57.* Tabiena *excommunic. 5. caſu 23. quæſt. 4.* & aliis contrà Sanchez, Suarez, & alios *locis proximè citandis*, magiſtrum volentem lectionem ſuam proſequi, poſſe hujuſmodi religioſum aliqua vi expellere, præciſo tamen ſcandalo, aut alio gravi periculo. Ratio eſt, quia jus prohibet illum admitti; ergò tacitè facultatem concedit expellendi. Si ergò alia ratione expelli nequeat, quam aliqua vi, licitum videtur aliquam vim adhibere ad hujuſmodi religioſum expellendum. Quòd ſi religioſus admonitus exire nolit, aut ſine ſcandalo, vel gravi periculo expelli nequeat, lectio dimittenda eſt, quia ſub excommunicatione vetitum eſt hujuſmodi religioſum docere. Contrarium docent Sanchez *n. 98. & ſeqq.* Suarez *n. 40.* Filliucius *nu. 63.* & alii. Vide quæ tradidi *in tract. de cenſuris in genere, diſp. 2. q. 2. punct. 3. §. 1. n. 11. & ſeq. tom. 1. & §. 1. n. 12. tom. 1.*

Obiicies: ad incurrendam iſtam excommunicationem requiritur, ut magiſter ſcienter doceat præfatum religioſum. Doctor autem, qui ſuam adhibuit diligentiam ad expellendum religioſum, non dicitur ſcienter illum docere, dum ſuam lectionem proſequitur ad docendos alios, ſed dicitur permittere; & tolerare; ſcientia enim requiritur, ut adſit plenum, & perfectum voluntarium: hoc autem non adeſt, dum magiſter conatus eſt expellere, illumque quaſi nolens permittit.

Reſpondeo, magiſtrum ſcienter, & voluntariè docere: cum enim non laboret ignorantia juris, vel facti, & poſſit commodè deſiſtere, tenetur deſiſtere, & non deſiſtendo dicitur ſcienter admittere, & eſt ſufficienter contumax contrà præceptum. Ità Sylveſter, & Tabiena *loc. cit.* Roſella *verb. excommunic. 2. caſu. 16. n. 8.* & alii apud Sanchez contrà ipſum Sanchez *n. 9.* & Suarez *loc. cit. n. 40.*

SECUNDA PROPOSITIO.

11 SUbjectum hujus excommunicationis ſunt magiſtri, ſeu Doctores, qui religioſum, habitu ſuo dimiſſo, legem, aut medicinam audientem ſcienter docere, aut in ſcholis ſuis retinere præſumunt. Hæc propoſitio patet dictis in prima.

12 Sed modò dubium eſt, primò, utrùm qui retinet aliquem in ſuis ſcholis, ligetur excommunicatione; etiamſi retinens non ſit Doctor.

Reſpondeo, non ligari, niſi ſit Doctor, aut magiſter illius ſcholæ, in qua præfatus religioſus docetur; vel retinetur: in textu enim ſermo eſt tantummodò de magiſtris, ſeu Doctoribus.

13 Secundò, dubium eſt, quid nomine magiſtri, & Doctoris hoc in loco intelligatur.

Reſpondet Sanchez in opere morali, *lib. 6. c. 8. n. 96.* idem ſignificari ſub utroque nomine; conſequenter Doctorem in hoc loco dici magiſtrum docentem, non verò inſignitum gradu Doctoratus, niſi ſimul doceat. Ratio eſt, tum quia verſamur in materia pœnali, quæ reſtringenda eſt, & non amplianda, quantum verba patiuntur: illa autem verba, Doctores, ſive magiſtri, patiuntur hanc reſtrictionem; quia dictio illa, *ſive*, intelligi poteſt declarativè, & non ſtat diſiunctivè, vel ampliativè. *l. ſi quis ita ff. de aur. & argent. legato*, conſequenter facit hunc ſenſum, docens ſive ſit inſignitus Doctoratu, ſive ſit ſimplex magiſter, afficitur excommunicatione docendo præfatos religioſos. Hoc pacto intellexiſſe videtur gloſſa hic. Navar. *c. 27. numer. 134.* & alii quamplures, qui ſolius Doctoris mentionem fecerunt, explicantes hunc textum, tum quia in textu dicitur, aut in ſcholis ſuis præſumpſerint retinere: ſcholæ autem non ſolent eſſe inſignitorum laurea Doctoratus, ſed exercentium magiſtri munus; conſequenter ſoli docentes, & magiſtri in hoc textu comprehendi videntur. Hæc opinio probabiliſſima eſt.

Sed mihi probabilius dicendum videtur cum Suarez *loc. cit. nu. 39. & 45.* & aliis, non idem ſignificari nomine magiſtri, & Doctoris, ſed nomen Doctoris adhibitum eſſe ad ſignificandum gradum Doctoratus, nomen verò magiſtri ad ſignificandum docendi Officium. Ratio eſt, quia materia, licèt pœnalis, explicanda eſt, juxtà propriam verborum ſignificationem: nomen autem Doctoris non ſolet adhiberi ad ſignificandum docentem, ſed decoratum laurea Doctoratus; conſequenter ne ſuperfluè poſitum cenſeatur, hanc extenſionem admittit; conſequenter alternativam, & diſiunctivam ſignificationem facit, ſicut dictio, aut, ex Cavalcaneo *de uſufructu mulieri relict. c. 9. num. 48.* quem refert Cenedus *pract. quæſt. ſing. 41. n. 2.* & Auguſtinus Barboſa *de dictionibus dict. 324. n. 1.*

Hinc patet reſponſio ad primam rationem in contrarium.

Ad ſecundam, reſpondeo ſcholas aliquando eſſe docentium, aliquando Doctorum, qui actu non docent, ſed docendi munus in ipſis exerceri curant.

PUNCTUM XXXIII.

De excommunicatione contrà mandantes aliquem occidi per aſſaſſinos, aut receptantes, defendentes, occultantes hujuſmodi aſſaſſinos.

1 *Iſta excommunicatio continetur in cap. pro humani homic. in 6.*

2 *Aſſaſſini dicuntur illi, qui pretio aliquem occidunt, vel occidi mandant.*

3 *Materia iſtius excommunicationis, ſunt actiones in canone expreſſæ, quarum prima eſt interfici facere, vel mandare, 2. receptare hujuſmodi Aſſaſſinos, 3. defendere, 4. occultare.*

4 *Aſſaſſinum recipiens, defendens, vel occultans, ligatur excommunicatione, etiamſi mors non ſequatur.*

5 *Subjectum iſtius excommunicationis, ſunt omnes, & ſinguli præſtantes aliquam ex prædictis actionibus.*

6 *Chriſtianus occidi faciens infidelem per aſſaſſinos, non incurrit excommunicationem.*

7 *Aſſaſſinorum operantem ad occidendum hæreticum non ligatur excommunicatione.*

1 ISta excommunicatio habetur *in ca. pro humani, de homic. in 6.* ibi (Cum nonnulli magnates taliter perimi formidantes, coacti fuerint ſecuritatem ab eorundem aſſaſſinorum dominio impetrare: ſicque ab eo, non abſq; Chriſtianæ dignitatis opprobrio redimere quodammodo vitam ſuam, ſacri approbatione Concilii ſtatuimus, ut quicunque Princeps, Prælatus; ſeu quævis alia Eccleſiaſtica, ſæculariſve perſona quempiam Chriſtianorum per prædictos aſſaſſinos interfici fecerit. vel etiam mandarit (quamquam ex hoc mors forſan non ſequatur,) aut eos receptaverit, vel defenderit, ſeu occultaverit, excommunicationis, & depoſitionis à dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio incurrat ſententias ipſo facto, & illa liberè aliis, per alios, ad quos eorum collatio pertinet, conferantur, ſit etiam cum ſuis bonis mundanis,) &c.

Prò iſtius excommunicationis intelligentia.

2 Adver-

Digitized by Google

2 Advertendum eſt *Aſſaſſini* nomen hoc tempore accipi primò pro publicis latronibus viarum, qui ad deprædandos homines illos occidunt. Secundò: pro illis, qui pretio aliquem occidunt, vel occidi mandant. Jure verò antiquo aſſaſſini dicebantur, quidam homines Syriæ infideles, qui ex præcepto ſuorum dominorum, aut etiam aliorum, à quibus pretio conducebantur, Criſtianos occidebant. Hic textus non eſt intelligendus de aſſaſſinis primi, & ſecundi generis, ſed tertii. Ratio eſt, tum quia loquitur de illis aſſaſſinis, qui ſub aliquo infideli, temporale dominium habente degebant, ut patet ex illis verbis, *tum nonnulli magnates taliter perimi formidantes, coacti fuerunt ſecuritatem ab eorundem aſſaſſinorum domino impetrare*, & ibi, *ſit etiam cum ſuis bonis tanquam Chriſtianæ religionis æmulus; &c.* tum quia iſta excommunicatio non fertur in ipſoſmet aſſaſſinos interficientes, ſed in mandantes; ergò ſignum non eſt, Summum Pontificem loqui de aſſaſſinis Saracenis infidelibus, ad quos, tanquàm cenſuræ incapaces, iſta excommunicationis pœna extendi non poteſt. Ità Covar. 2. *var. c.* 20. *n.* 9. Navar. *c.* 27. *num.* 136. Filliuc. *tract.* 14. *c.* 4. *q.* 10. *num.* 65. Suarez *diſp.* 23. *ſect.* 4. *n.* 47. Farinacius, Ambroſinus, & alii quos retuli *in tract. de legibus circa primum Decalogi præceptum diſputat.* 3. *quæſt.* 7. *punct.* 6. §. 4. *numer.* 2. *& ſeqq. tom.* 2. contrà Sayrum *l.* 3. *cap.* 34. *num.* 21. & alios, axiſtimantes eos hoc in loco vocari aſſaſſinos, qui pro pecunia accepta homines interficiunt.

Hinc ſequitur in noſtra ſententia, hanc excommunicationem hoc tempore non eſſe in uſu, cùm ſecundum nos in hoc c. ſermo ſit de certo infidelium genere; quod jam extinctum eſt. Secùs dicendum eſt in ſententia Sayri, & aliorum, qui nomen aſſaſſini aliter accipiunt, quibus ex parte favet Filliuc. *loco cit.* probabiliter exiſtimans, eum, qui hoc tempore mandaret aliquem Chriſtianum occidi per infidelem habentem hunc uſum, vel pretio conductum, excommunicatione hujus capitis obſtringi.

His præmiſſis, breviter explicandum eſt.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundò, quodnam ſit ejus ſubjectum.

PRIMA PROPOSITIO.

3 MAteria iſtius excommunicationis, ſunt actiones in hoc canone expreſſæ.

Prima eſt, interfici facere, vel mandare; etiamſi mors non ſequatur; nam mandatum eſt per ſe, & principaliter in hoc loco prohibitum, non verò acceſſoriè, ibi, *quempiam Chriſtianum per prædictos aſſaſſinos interfici fecerit, vel mandaverit, quamquam mors ex hoc forſitan non ſequatur.*

Secunda, eſt receptare hujuſmodi aſſaſſinos.

Tertia, defendere.

Quarta occultare.

Quid autem ſignificent verba, interficere, defendere, receptare, & occultare, jam ſupra explicatum eſt in expoſitione Bullæ Cœnæ *quæſt.* 10. *punct.* 1. *nu.* 10. *tom.* 3. ubi dixi, quod verbum interficere ſignificat, mortem alteri inferre gladio, baculo, ſaxis, veneno, vel alia ratione; & in eadem Bulla cœnæ *diſputat.* 1. *quæſt.* 2. *punct.* 3. *num.* 2. docui nomine fautorum, receptatorum, & defenſorum intelligi eos, qui recipiunt, favent, vel defendunt formaliter, aut occultant, ne delinquens capiatur ex motivo favendi delicto.

4 Sed modò dubium eſt, utrùm ob tres ultimas actiones, videlicet ob receptionem, defenſionem, & occultationem aſſaſſini, excommunicatio incurratur, etiamſi mors non ſequatur, ſeu ſecutura non ſit.

Reſpondendum mihi probabiliter videtur affirmativè cum Filliuc. *c.* 4. *num.* 65. & aliis; tum quia omnes iſtæ actiones in deteſtationem tanti criminis principaliter prohibitæ videntur: tum quia verba illa: quamquam mors ex hoc forſan non ſequatur, accommodari poſſunt omnibus actionibus in hoc canone expreſſis; ſicut enim clauſula in fine adiecta refertur ad omnia antecedentia: ità etiam in principio poſita refertur ad omnia ſubſequentia, ut alibi circa primum Decalogi præcept. *diſqui.* 3. *quæſt.* 7. *punct.* 6. §. 4. *num.* 6. *tom.* 2. cum Menochio, Sanchez, & aliis docui.

Dixi *probabiliter*; quia oppoſitum alicui fortaſſe non videbitur improbabile, cum enim actiones hujus canonis expreſſæ fuerint per particulam diſiunctivam, vel, quæ ſenſum diſiungit, & ſeparat: ſequitur ſingula ſingulis accommodanda eſſe, ità ut diſtinctus conſtituatur ſenſus reſpectivè ad connexa ſingulis actionibus diſiunctivè poſitis.

SECUNDA PROPOSITIO.

5 OMnes, & ſinguli, qui aliquam ex prædictis actionibus præſtant, excommunicationis ſententiam ipſo facto incurrunt. Hæc propoſitio patet ex verbis textus, quæ generalia ſunt, & ad quaſcunq; perſonas extenduntur, ibi, *ut quicunque Princeps, Prælatus, ſeu quævis alia Eccleſiaſtica, ſæcularisve perſona quempiam Chriſtianum, &c.* Addo, contra prædictas perſonas latam eſſe pœnam privationis dignitatis, officii &c., de quibus in textu.

6 Sed modo dubium eſt, utrùm Chriſtianus faciens occidi infidelem per aſſaſſinos, contrahat hujus canonis excomm.

Reſpondeo negativè; quia textus loquitur de faciente occidi Chriſtianum.

7 Major difficultas eſt, utrùm faciens occidi hæreticum per aſſaſſinos, hujus canonis pœna ligetur. Ratio dubitandi eſt, quia hæreticus dicitur Chriſtianus, cùm Sacramento Baptiſmi initiatus ſit; ſeque Chriſtianum appellet.

Mihi reſpondendum videtur, non ligari hac pœna; tum quia par non eſt, ut Eccleſiæ armis protegatur, qui Eccleſiam ſummoperè oppugnat: hæreticus autem Eccleſiam oppugnat; tum quia hic radicaliter tantum ratione Baptiſmi eſt Chriſtianus, re autem ipſa Chriſto maximè infenſus; & odioſus eſt. Ex quo patet reſponſio ad rationem dubitandi.

Hęc dicta ſint in gratiam eorum, qui putant iſtam excommunicationem hoc tempore ad praxim, & uſum revocari poſſe, etiamſi natio illa infidelium hoc tempore non exiſtat.

PUNCTUM XXXIV.

De excommunicatione contrà eos, qui Cardinalibus in conclavi exiſtentibus litteras, vel Nuncium mittunt, vel ſecretò loquuntur.

1 *Iſta excommunicatio continetur in cap. ubi periculum de elec. in 6.*
2 *Materia iſtius excommunicationis, ſunt tres actiones in dicto capite prohibitæ; prima eſt, mittere nuntium Cardinalibus in Conclavi exiſtentibus; 2. mittere ſcripturam; 3. ſecretè loqui.*
3 *Litteras mittens Cardinali in conclavi exiſtenti non ligatur excommunicatione, ſi littera ad Cardinalem non pervenitur.*
4 *Litteras Cardinali in conclavi exiſtenti mittens ligatur excommunicatione, ſivè ſecretè, ſivè publicè mittat.*
5 *Subjectum iſtius excommunicationis ſunt illi, qui ſingulas actiones in numero ſecundo narratas præſtant.*
6 *Cardinales in conclavi exiſtentes non ligantur excommunicatione ſecretè inter ſe loquendo, aut nuncium, & litteras invicem ad ſe mittendo.*
7 *Cardinales recipientes nuncium, vel litteras, vel loquentes, cum ſecretè loquentibus, graviter peccant, ſed non ligantur excommunicatione. Excuſantur tamen à peccato, ſi adſit cauſa.*
8 *Cardinalium famulos in conclavi exiſtentes alloquens non ligatur excommunicatione, niſi aliquid imponatur referendum Cardinalibus.*
9 *Recipiens litteras in conclavi miſſas, ligatur excommunicatione lata à Pio IV., & reſervata Pontifici.*
10 *Mittens ſcripturam in conclave, ligatur excommunicatione, etiamſi ſcriptura non tractet de Summi Pontificis electione.*
11 *Scripturam mittens in conclave, ligatur excommunicatione, etiamſi ea ſcriptura aliquid aliud involvat, aut credat fore, ut non ligatur.*
12 *Litteras, ſeu ſcripta deferens in conclave non ligatur excommunicatione Pii IV., ſed alia in cap. ubi periculum.*
13 *Scripturam brevem, ſeu modicum chirographum mittens in conclave, ligatur excommunicatione.*

1 ISta excommunicatio habetur *in c. ubi periculum, de elect. in* 6. ibi, *Nulli etiam fas ſit ipſis Cardinalibus, vel eorum alicui nuncium mittere, vel ſcripturam. Qui verò contra fecerit, ſcripturam mittendo, vel nuncium, aut cum aliquo ipſorum ſecretè loquendo, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrat.* Circa excommunicationem, duo principaliter explicanda ſunt.

Primum, quænam ſit materia. Secundum. quodnam ſit ſubjectum iſtius excommunicationis; reliqua ad clauſuram conclavis ſpectantia infrà explicabo *q.* 7. *punct.* 1. *per totum tom.* 3.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis ſunt tres actiones quas Summus Pontifex interdixit, ne electio Papæ impediatur, aut perturbetur.

Prima actio eſt, mittere nuncium Cardinalibus in conclavi exiſtentibus.

Secunda, mittere ſcripturam.

Tertia, ſecretè loqui.

3 Sed modo dubium eſt primò, utrùm ad incurrendam iſtam excommunicationem ſatis ſit mittere ſcripturam, vel nuncium, qui non perveniat ad eum, ad quem mittebatur; ut quia nuncius in conclave, vel ad ejus feneſtellam non fuit admiſſus; aut quia fuit alia ratione impeditus, ne fungeretur munere, cujus cauſa mittebatur.

Reſpondeo ex vi præfati textus opus eſſe, ut perveniat ad eum, ad quem mittebatur. Ratio eſt, tum quia verba cum effectu intelligenda ſunt *l.* 1. §. *hæc verba ff. quod quiſque juris. l. quoties. ff. qui ſatiſd. cog.* & *c. ſi à judice, de appell. in* 6. tum quia ſicut religioſus ſcribens litteras monialibus, non incurrit excommunicationem editam contrà quoſdam religioſos ſcribentes monialibus litteras; ut docui *de clauſura quæſt.* 3. *punct.* 2. *nu.* 6. *tom.* 1. de excommunicationibus, quæ ob violationem clauſuræ contrahuntur; ita, &c.

Ex quo ſequitur, eum non affici excommunicatione præfati capitis qui litteras alicui Cardinali ſcripſit, ſed illæ ad Cardinalem non pervenerunt: etiamſi fortè is, qui eas intercepit, eidem Cardinali ſignificaverit, quid in ipſis contineatur. Ratio eſt, quia effectus ex parte mittentis non eſt conſummatus. Hoc tamen intelligitur, modo is, qui litteras intercepit, non ſignificet contenta in litteris de mandato illius, qui litteras miſerat: is enim munere nuncii fungeretur.

4 Secundo dubium eſt, utrùm ad iſtam excommunicationem incurrendam neceſſe ſit ut nuncius, vel ſcriptura ſecretò mittatur.

Reſpon-

Digitized by Google

Reſpondeo duplicem eſſe DD. ſententiam.

Prima ſuſtinet opus eſſe, ut nuncius, vel ſcriptura ſecretò mittatur. Ratio eſt, tum quia ad incurrendam iſtam excommunicationem ob locutionem, non ſatis eſt publicè loqui, (in textu dicitur, *ſecretò loquendo*.) ergò neque ſatis eſt publicè mittere ſcripturam, vel nuncium. Hæc conſequentia probatur; quia quando in aliquo ſtatuto multa prohibita recenſentur., & ultimo prohibito adjungitur qualitas aliqua reſtrictiva, illa qualitas reſtrictiva refertur ad omnia prius enumerata; ſed locutioni, quæ ultimo loco in præfato textu prohibetur; additur qualitas reſtrictiva, ut ſecretò fiat; ergo eadem qualitas refertur ad actiones prius interdictas, id eſt, ad miſſionem nuncii, & ſcripturæ: tum quia in materia pœnali ſtrictior interpretatio facienda eſt, quàntum patitur contextus verborum: contextus autem verborum patitur, ut illa particula, *ſecretò*, referatur ad omnia antecedentia. Ità Sylveſter *verbo excommun. 9. §. undecima nu. 34.* Angelus *verbo excommunic. 7. caſu 13.* Tabiena *excommunic. 5. caſu 16.* Geminian. Joannes Andreas, & archidiaconus *in cap. ubi periculum, eod.*

Secunda ſententia, quæ mihi vera videtur, aſſerit ad incurrendam præfatam excommunicationem non requiri, ut ſcriptura, vel nuncius ſecretò mittatur. Ratio eſt, quia miſſio ſcripturæ, vel nuncii abſolutè prohibetur, & illa particula, *ſecretò*, additur tantummodo locutioni, ut patet conſideranti verba textus. Ità Cajet. *verb. excommunic. cap. 55.* Navarrus *c. 37. n. 121. §. undecimo.* Suarez *de cenſuris diſp. 23. ſect. 4. n. 1.* Sayrus *l. 3. c. 35. n. 3.* Filliucius *tract. 14. c. 4. q. 2. n. 64.* S. Antoninus, Paludanus, Martinus Ledeſma, & alii. Ex noſtra ratione patet reſponſio ad argumenta primæ ſententiæ.

Prædictis addendum eſt, quòd licèt prima ſententia alicui probabilis fortè videri poſſit ex vi præcitati capitis, nihilominus ex diſpoſitione Pii IV. mittens nuncium, aut litteras, aut cujuſvis generis ſcripta, ligatur excommunicatione, ſivè ſecretò mittat, ſivè publicè, ut ad finem hujus puncti explicabo *n. 8. & ſeq. pag. ſequenti*.

SECUNDA PROPOSITIO.

5 Subjectum iſtius excommunicationis ſunt illi, qui nuncium, vel ſcripturam mittunt, aut ſecretò loquuntur cum Cardinalibus in conclavi exiſtentibus, ut conſtat ex præcitato textu.

Hoc tamen intelligitur, & limitatur, niſi id faciat de conſenſu omnium Cardinalium in conclavi exiſtentium, circà ea, quæ pertinent ad electionem tunc inſtantem. Ratio iſtius limitationis eſt, quia in præcitato textu facultas datur Cardinalibus, ut poſſint aliquem de conſenſu omnium Cardinalium ibi exiſtentium admittere pro iis, quæ ad electionis inſtantis negotium pertinent; ut, ſi vocarent Juriſperitum, tabellionem, vel religioſum cauſa electionis. Ità Gloſſa *in cap. ubi periculum, §. vocarentur*, Sayrus *loco cit. n. 1.* Vide infra dicenda *q. 7. punct. 1. §. 2. tom. 3.* ubi etiam explicavi, utrùm requiratur conſenſus omnium Cardinalium in conclavi exiſtentium.

Ex dictis ſequitur primò, eum, qui ſcripturam defert, non affici excommunicatione hujus textus, modò ipſe non loquatur ſecretò: aliud enim eſt deferre, aliud mittere, & à diverſis, præſertim in materia pœnali, non valet illatio. *l. Papinianus exuli. ff. de minoribus. l. inter ſtipulantem §. ſacrum ff. de verborum obligat. & l. naturalem. §. nihilominus, ff. de acquir. poſſeſſ.*

Secundò: Epiſcopos, Principes, alioſve cujuſcunque conditionis, & ſtatus, affici excommunicatione præcitati cap. mittendo publicè, vel ſecretò nuncium, vel ſcripturam, aut ſecretè loquendo, quia verba textus generalia ſunt.

6 Sed modò dubium eſt primò; utrùm ipſimet Cardinales in conclavi exiſtentes afficiantur iſta excommunicatione, ſecretè inter ſe loquendo, aut famulum, vel ſcripturam mittendo.

Reſpondeo negativè, quia textus intelligitur de illis, qui extra conclave exiſtunt, ut colligitur ex præcedentibus verbis, ibi, *nulli ad eoſdem Cardinales aditus pateat*, Ità Cajetanus, Filliucius, Sayrus, & Suarez *loc. cit.*

7 Secundò dubium eſt utrùm ipſimet Cardinales recipientes nuncium, vel litteras, aut colloquentes cum ſecretò loquentibus, graviter peccent, & afficiantur pœna excommunicationis præfati capitis.

Reſp. graviter peccare, quoties advertunt eum, qui ſecretò loquitur, aut qui nuncium, vel litteras miſit, non habuiſſe juſtam, & ſufficientem cauſam ad hæc præſtanda. Ratio eſt, quia qui delicto alterius cooperatur, peccat pro qualitate delicti, cui cooperatur, ut patet ex regulis generalibus traditis *de peccatis in tract. de legib. diſput. 2. quæſt. 4. punct. 2. §. unico. n. 17. tom. 2.*

Non tamen incurrunt excommunicationem in præfato c. contentam, quia ea lata eſt in mittentes nuncium, vel ſcripturam Cardinalibus, aut cum eis ſecretò loquentes, non verò in ipſos Cardinales recipientes nuncium, vel ſcripturam, vel ſecretò colloquentes, quantum eſt ex vi iſtius textus præcisè, incurrunt tamen aliam Pii IV. recipiendo nuncium, vel ſcripturam, de qua ſtatim diſſeram.

Dices: participant in crimine crimimoſo, ob quod lata eſt excommunicatio; participans autem in crimine criminoſo incurrit eandem excommunicationem, *c. nuper, de ſentent. excomm.*

Reſp. juxta alibi dicta *loco ſtatim citando* ob participationem in crimine criminoſo non incurri excommunicationem à participante, niſi is cum quo participat, jam contraxerit excommunicationem, & ſit excommunicatus, vitandus, ut infrà oſtendam in explicatione *cap. nuper, de ſent. excommunic. quæſt. 3. punct. 21. n. 1. & ſeqq. tom. 3.* nam poſt extravagantem ad evitanda, licitum eſt participare cum excommunicato tolerato.

8 Tertiò dubium eſt, utrùm ſecretò loquens cum famulis Cardinalium, in conclavi exiſtentibus, ligetur hac cenſura.

Reſpondeo negativè; quia in præfato textu excommunicantur ſecretò loquentes cum Cardinalibus, vel cum aliquo ipſorum; famuli autem Cardinalium non ſunt Cardinales: & in materia pœnali non eſt facienda extenſio ultrà propriam verborum ſignificationem, *l. cum quidam. ff. de lib. & poſthum. c. renovantes 12. diſt. 10. cap. odia, de reg. jur.*

Hoc tamen limitandum videtur, modò non loquatur cum famulis, imponendo eis, ut illud referant Cardinalibus: in hoc enim caſu ligari videtur excommunicatione non tanquam ſecretò loquens cum Cardinalibus, ſed tanquam mittens nuncium; ſicut etiamſi tradens famulo Cardinalis ſcripturam Cardinali deferendam, dicitur mittere ſcripturam Cardinali; ità etiam loquens cum famulo Cardinalis de re aliqua, ut eam referat Cardinali, dicitur mittere nuncium. Secus dicendum eſt, ſi loquatur cum famulo Cardinalis abſque præfata intentione, etiamſi fortè famulus auditum ab ipſo ſignificet, & referat Cardinali tunc enim non dicitur mittere nuncium, juxtà ſtrictam verborum ſignificationem.

Hæc dicta ſint ad intelligendum *c. ubi periculum, de elec.* in quo extat excommunicatio non reſervata. Obſervandum tamen eſt, præter dictam excommunicationem aliam editam fuiſſe à Pio IV. anno 1562. in Bulla 63. in ordine, quæ incipit. *Intelligendis Eccleſiarum Prælatis. §. litteras*, in qua conſtitutione Summus Pontifex ſub excommunicatione ipſo facto incurrenda, & Sedi Apoſtolicæ reſervata, prohibet litteras, aut ſcripta cujuſvis generis, ſeu nuncium, vel notam, aut ſignum ad eos, qui in conclavi ſunt, mittere, ſeu recipere, aut contrà, è conclavi ad eos, qui foris erunt, ibi, (Litteras verò, aut cujuſvis generis ſcripta ad eos, qui in conclavi erunt, ſeu nuncium, vel notam, aut ſignum mittere, aut recipere, aut contrà è conclavi ad eos, qui foris erunt, nullo modo liceat. Qui contrafecerint, quacumque dignitate, etiamſi Cardinalatus honore præfulgeant, pœnæ excommunicationis latæ ſententiæ ſubjaceant, abſolvendi facultate, prætèrquam in mortis articulo, ſoli Pontifici Maximo reſervata, à quo nihilominus pro qualitate delicti, ultra dictam excommunicationis pœnam, puniendi erunt.

Ex quo patet differentia inter iſtam, & præcedentem excommunicationem. Primò: quòd iſta eſt reſervata Summo Pontifici, illa nequaquam.

9 Secundò: in iſta non ſolùm prohibitum eſt mittere litteras, ſcripta, & ſigna, verùm etiam illa recipere: in illa verò non imponatur excommunicatio recipientibus.

Tertiò: in illa prohibitum eſt ſub excommunicatione ſecretè loqui, in hac verò conſtitutione prohibitum quidem eſt, ſed non ſub cenſura, ut patet ex illis verbis: *Clauſo conclavi nulli ad colloquium, etiam extra portam conclavis, etiam Principum oratores, niſi ex magna, & urgenti cauſa à majori parte collegii approbanda admittantur.* Quamobrem ſecretò loquens incurrit quidem excommunicationem, non tamen reſervatam. An verò hæc cenſura incurratur, antequàm ſcriptura, vel nuncius ad eum perveniat, ad quem mittebatur, patet ex ſupradictis *n. 2.*

10 Sed modò dubium eſt primò, utrùm ad iſtam excommunicationem incurrendam opus ſit, ut ſcriptura tractet de re ad Pontificis electionem pertinente.

Reſponden id non requiri, ſed ſufficere quamlibet ſcripturam. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex ad præcavenda pericula prohibet mitti, vel recipi ſcripta cujuſvis generis, ibi, *litteras verò, aut cujuſvis generis ſcripta*. tum quia ſicut prohibetur quælibet locutio cũ Cardinalibus; ita etiam cujuſlibet ſcripturæ tranſmiſſio. Addo, ſub eadem excommunicationis pœna prohibitum eſſe nuncium, notam, aut ſigna mittere; etiamſi illa ſigna, nota ſint tantummodò mittenti, & illi, à quo mittuntur: ut ſi quis cum aliquo, qui conclave ingreſſus eſt, confingat quoſdam characteres, aut ſigna, ut alter intelligat illud ſignificari, quoties tale ſignum dederit.

11 Addo, illum affici excommunicatione, qui aliquid ſcriptura involvit, illudque in conclave mittit, etiamſi putet fore, ut illa ſcriptura non legatur: adhuc enim dicitur mittere aliquod ſcriptum ad eos, qui in conclavi exiſtunt, & ſicut mercator retinens folia libri vetiti ad involvendum caſeum, afficitur excommunicatione lata contrà retinentes libros vetitos, ut cum communi Doctorum ſententia docui in explicatione Bullæ Cœnæ *diſputat. 1. quæſt. 2. punct. 4. nn. 15. & 16. tom. 3.* ità, &c. Secus ſi mittantur libri, aut chartæ typis impreſſæ, hæc enim non vocantur litteræ, vel ſcripta, Hoc tamen intellige, niſi mittantur tanquam ſignum ad aliquid ſignificandum ex prævia conventione, ut dictum eſt *n. 10.*

12 Secundò, dubium eſt, utrùm deferens litteras, ſeu ſcripta, incurrat excommunicationem iſtius conſtitutionis.

Reſp. negativè, etiamſi alloquatur ipſum, ad quem litteras defert. Ratio eſt, quia aliud eſt mittere nuncium, ſcripturam, & ſignum, aut recipere: aliud verè deferre. Hic tamen incurrit excommunicationem *cap. ubi periculum ſi ſecretò loquatur*.

13 Tertiò, dubium eſt, utrùm mittens, vel recipiens modicum chirographum, & valdè brevem ſcripturam, vinculo hujus cenſuræ obſtringatur.

Ratio dubitandi eſt, tum quia parvitas materiæ ſemper excuſat à mortali; conſequenter etiam ab excommunicatione, qua peccatum morta-

Digitized by Google

mortale incurritur; tum quia legens octo, vel decem lineas libri ob hæreſim damnati, non afficitur excommunicatione, lata contra legentes libros hæreticorum, etiamſi in illis paucis lineis inſertus ſit error, cujus cauſa liber ille damnatus fuit; ergò multominus in præfatis caſibus incurrit excommunicationem mittens, vel accipiens breviſſimum chirographum.

Hisnon obſtantibus: omninò ſuſtinendum eſt, tàm recipientem, quàm mittentem breve chirographum in præfatis caſibus vinculo excommunicationis ligari. Ratio eſt, tum quia prohibitio generalis eſt; non ſolùm enim prohibentur litteræ, verùm etiam ſcripta cujusvis generis, notæ, & ſigna: hujuſmodi autem chirographum comprehenditur ſub nomine ſcripti cujuſvis generis, vel ſaltem ſub nomine notæ, aut ſigni: tum quia, ubi eſt eadem ratio, debet etiam eſſe eadē juris diſpoſitio *l. illud ff. ad legem Aequil. l. illud C. de ſacroſanct. Eccleſ. & l. à Titio. ff. de furtis*. Ratio autem, ob quam iſta excommunicatio lata eſt, militat tam in brevi chirographo, quam in longiori, cum inde arripi poſſit occaſio impediendi liberam futuri Pontificis electionem. Ad primam rationem dubitandi reſpondeo, in hoc caſu non adeſſe parvitatem materiæ, ſed materiam ipſam ſufficientem ad mortale, & ad cenſuram incurrendam, ut patet ex rationibus à me allatis.

Ad ſecundam, negatur conſequentia. Ratio diſparitatis eſt; quia iſta excommunicatio lata eſt contrà legentes libros hæreticorum: qui autem paucas lineas legit, non dicitur, moraliter loquendo, librum legere, conſequenter ratione parvitatis materiæ à mortali, & à cenſura excuſatur. Qui verò brevè chirographum in conclave mittit, vel recipit, dicitur recipere aliquod ſcriptum, notam, vel ſignum, quod eſt materia iſtius excommunicationis, conſequenter non excuſatur à mortali, & ab excommunicatione.

PUNCTUM XXXV.

De excommunicatione contra partem, quæ procurat, ut conſervator de aliis, quàm de manifeſtis injuriis, ſe intromittat.

1 *Textus, in quo continetur iſta excommunicatio eſt cap. Hac conſtitutione de officio legat.*

2 *Materia iſtius excommunicationis, eſt procurare, ut conſervator ſcienter ſe intromittat de aliis, quàm de manifeſtis injuriis, & violentiis, ſeu de aliis, quæ judicialem indaginem requirunt; modò conſervator non habeat privilegium cognoſcendi de hujuſmodi actibus.*

3 *Procurans, ut conſervator intromittat ſe in aliis, quam in manifeſtis injuriis, non ligatur excommunicatione, antequam conſervator ſe intromittat.*

4 *Subjectum hujus excommunicationis eſt pars procurans, ut conſervator ſcienter ſe ingerat in iis, ad quæ ipſius juriſdictio non extenditur.*

5 *Hac cenſura afficit non quoſcumque procurantes, ſed ſolam partem, quæ eſt pars in judicio, quamvis ſit Epiſcopus, vel Univerſitas.*

6 *Pars hac excommunicatione irretita non poteſt abſolvi, niſi priùs compenſatis expenſis alteri parti, quam indebitè vexavit, modò Pontifex alicui non conceſſerit majorem facultatem.*

7 *Conſervator eſſe poteſt Epiſcopus, Abbas, vel habens dignitatem.*

8 *Conſervatoris officium durat uſque ad terminum præſcriptum in privilegio.*

9 *Conſervator excedendo limites ſuæ poteſtatis ſuſpenſionem ab officio per annum incurrit, modò ſcienter excedat.*

10 *Epiſcopus non incurrit pœnam ſuſpenſionis, excedendo conſervatoris poteſtatem.*

11 *Conſervator Epiſcopo inferior non incurrit ſuſpenſionem excedendo terminos ſuæ poteſtatis ex ignorantia, quamvis craſſa.*

12 *Ignorantia non præſumitur, ſed ſcientia.*

13 *Tempus, ſeu ſpatium anni, in quo ſuſpenſus remanet conſervator ob exceſſum ſuæ poteſtatis, debet eſſe continuum uſque ad ultimum diem.*

1 VT conſervatores limites ſibi traditæ poteſtatis (quos frequenter excedunt) metu pœnæ diligenter obſervent, Summus Pontifex *in c. hac conſtitutione, de offic. legat.* in hæc verba decernit: *Ut ſi de aliis, quàm de manifeſtis injuriis, & violentiis ſcienter ſe intromiſerint; ſeu ad alia, quæ judicialem indaginem exigunt, ſuam extenderint poteſtatem, eo ipſo per unum annum ab officio ſint ſuſpenſi; pars verò, quæ hoc fieri procurabit, ſententiam excommunicationis incurrat, à qua non poſſit abſolvi, niſi ei, quem ſic fatigavit indebitè, primò ſatisfaciat integraliter de expenſis.* Hanc conſtitutionem confirmavit Gregorius XV. in Bulla de conſervato, quæ incipit Sanctiſſimus in Chriſto Pater, publicata die 20. Septembris anno 1621. ibi. (quod ſi qui conſervatores in hac parte, ſive alias quomodolibet ſuos limites exceſſerint, per annum ab officio conſervatoris hujuſmodi ſuſpenſi ſint, & pars quæ hoc fieri procuraverit, ſententiam excommunicationis incurrat, juxta formam alterius conſtitutionis, quæ incipit: Hac conſtitutione, quam ſanctitas ſua in his omnibus, quæ præſenti conſtitutioni non adverſantur, innovavit, & innovat.)

Circa iſtam conſtitutionem quatuor principaliter explicabo.
Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.
Secundò, quinam eam incurrant.
Tertiò, à quo ejus abſolutio impendi poſſit.
Quartò, quam cenſuram incurrat conſervator intromittendo ſe de aliis, quàm de manifeſtis injuriis. Sed priùs.

Obſervandum eſt, uſu receptum fuiſſe, ut religioſis, aut clericis, à Sede Apoſtolica concederentur conſervatores Epiſcopi, aut alii in dignitate conſtituti, qui eos tuerentur, & de manifeſtis injuriis cognoſcerent; ſed quia nonnulli conſervatores limites ſuæ poteſtatis excedebant, cognoſcendo cauſas occultas, Summus Pontifex ipſiſmet conſervatoribus facultatem excedentibus pœnam ſuſpenſionis ab officio per annum injunxit, ut dictum eſt de ſuſpenſionibus *diſput. 3. quæſt. 5. punct. 2. nu. 1. & ſeqq. tom. 3.* parti verò procuranti excommunicationem impoſuit, ut ſtatim explicabo, de qua re conſulendum eſt præcitatum *cap.* præterea Tridentinum *ſeſſ. 14. cap. 5.* & ea quæ tradam *n. 5. & ſequentibus*.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt procurare, ut conſervator ſcienter ſe intromittat de aliis, quam de manifeſtis injuriis, & violentiis, ſeu de aliis, quæ judicialem indaginem requirunt. Sic enim in præfato textu decernitur. Ratio eſt, quia cum hujuſmodi procurator in cauſa ſit, ut conſervator alienam juriſdictionem uſurpet &, alium injuſtè vexet; par eſt, ut excommunicationis pœna puniatur.

Hoc tamen limitandum eſt, modò conſervator non habeat privilegium cognoſcendi de hujuſmodi actibus; cum enim conſervator Summi Pontificis privilegio conſtituatur, attendenda ſunt verba privilegii, cujus uſu conſervator non delinquit, niſi terminos in eo ſibi præſcriptos excedat; conſequenter, neque pars, quæ id fieri procurat, pœnam excommunicationis meretur; tunc enim procuratio non eſt mala, cum actus procuratus, cujus intuitu procuratio prohibetur, non ſit malus, ut benè Navarrus *c. 27. nu. 125.* Suarez *diſput. 23. ſect. 4. nu. 10. ad finem*. Filliuci. *tract. 14. c. 4. q. 6. nu. 58. ad finem*. Moneta *de conſervatoribus cap. 7. n. 587. ad finem q. 12. & nu. 605.*

3 Sed modò dubium eſt, utrùm procurans, excommunicationem contrahat, antequam conſervator intromittat ſe in aliis, quàm in manifeſtis injuriis, ſeu in aliis, quæ judicialem indaginem requirunt, & ſub ipſius poteſtatem non cadunt.

Reſpondeo negativè. Ratio eſt, quia excommunicatio non incurritur, niſi adſit effectus conſumatus, cujus intuitu actio prohibetur: procuratio autem prohibetur ratione juriſdictionis, quam ſibi conſervator uſurpat, extendendo limites ſuæ poteſtatis. Ita Navarrus *c. 27. n. 155. verſ. decimaſexto*. Moneta *loc. cit. n. 587. & 603.* Suarez Filliucius *locis cit.* Sayrus *lib. 3. c. 35. nu. 4.* ubi plures alios DD. refert.

SECUNDA PROPOSITIO.

4 SUbiectum iſtius excommunicationis eſt, pars procurans, ut conſervator ſcienter ſe ingerat in iis, ad quæ ipſius juriſdictio non extenditur, ut patet ex ipſo textu.

5 Ex quo ſequitur primò, hanc cenſuram non eſſe univerſalem, nec cadere ſuper quoſcunque procurantes, ſed ſolùm ſupra partem, quæ eſt pars in judicio. Quamobrem alii, qui non ſunt partes, non afficiuntur excommunicatione, procurando ut conſervator ſe intromittat in iis, quæ ſub ipſius juriſdictionem non cadunt. Ita Navarrus *loco cit.* Caietanus *verb. excommunicat. cap. 60.* Sayrus *loco cit.* Moneta *nu. 584.* Suarez, & Filliucius *locis cit.* & alii communiter. Secundò, Epiſcopum, qui tanquam pars prædicta fieri procurat affici excommunicatione, quia Epiſcopi non excipiuntur ab excommunicationibus latis generaliter. Ita Moneta *n. 585.* & alii communiter. Idem ſentiendum putat Moneta *n. 596.* de univerſitate, ſeu collegio, & ejus ſyndico, quamvis enim univerſitas, ut ſic, non excommunicetur, nihilominus ſinguli de univerſitate afficiantur excommunicatione, ſi delictum ſub excommunicatione prohibitum committant; ſed de hac re ſufficienter egi de cenſuris in genere *diſp. 1. quæſt. 1. punct. 4. n. 11. to. 1.*

TERTIA PROPOSITIO.

6 PArs, quæ præfatam excommunicationem contraxit, beneficium abſolutionis obtinere non poteſt, antequam expenſas parti, quam indebitè vexavit, integrè compenſet, ut in textu dicitur; niſi forte alicui maior facultas à Sede Apoſtolica conceſſa ſit, ut patet ex dictis de cenſuris in communi *diſputat. 1. quæſt. 3. punct. 9. nu. 1. & ſeqq. tom. 1.* præſtita verò integra ſatisfactione, poteſt jure communi à quolibet confeſſario approbato abſolvi, quia Summus Pontifex abſolutionem in hoc caſu non reſervat, licet contrarium doceat Moneta *de conſervatoribus cap. 7. q. 12. num. 592.*

Quæ hactenus dixi pertinent ad partem, quæ procurat, ut conſervator intromittat ſe in iis, quæ ipſius facultatem excedunt. Hac tamen occaſione, ut maior in hac re cognitio habeatur, cenſui nonnulla circà conſervatoris officium ſpectantia paucis explicare, quamvis de hac re ſuſius egerit Moneta *in tract. de conſervatoribus*.

7 Dubium eſt primò quiſnam eſſe poſſit conſervator.

Reſp. juxtà diſpoſitionem hujus textus, debere eſſe Epiſcopum, aut Epiſcopo ſuperiorem, aut Abbatem, aut alium habentem perſonatum, vel dignitatem in Cathedralibus, vel Collegiatis, ſic enim dicitur *in c. hac conſtitutione, de offic. legat.*

Ex quo infert, gloſſa *in eodem c. verſ. obtinentem*, Canonicos Eccleſiæ Collegiatæ, aut etiam Canonicos Eccleſię Cathedralis, non poſſe eſſe conſervatores; juxta diſpoſitionem hujus capitis, quia non dicuntur habere dignitatem, quamquam poſſunt eſſe delegati. Ita communiter DD. quos citat; & ſequitur Moneta *de conſervatoribus c. 5. n. 117.*

8 Se-

8 Secundò dubium eſt, quamdiù duret, & quando finiatur conſervatoris officium.

Reſpondeo durare uſq; ad terminum in privilegio, præſcriptum. Quamobrem ſi privilegium conceſſum eſt uſque ad quinquennium, ultrà quod, regulariter loquendo, concedi non ſolet, ut multis probat Moneta *de conſervatoribus c.* 10. *q.* 6. *nu.* 383. elapſo quinquennio, ceſſat etiam quoad negotia cœpta. Ratio eſt, tum quia juriſdictio limitata ad certum tempus, eo lapſo expirat *c. de cauſis, de offic. deleg. & cap. ſi propter ſua debita verſ. quinquennium, de reſcript. lib.* 6. tum quia, ſi quoad negotia cœpta non expirat, ſequeretur dari poſſe caſum, in quo juriſdictio conſervatoris protraheretur uſque ad aliud quinquennium, & ultra, quod videtur contra Summi Pontificis voluntatem, tum quia permiſſum ad tempus, poſt illud cenſetur prohibitum. *lib.* 1. §. *ſi mulier. ff. de liberis agnoſcendis*. Ita probabilius putat Geminianus *hic verſ. officium*, Joannes Andreas *ibid.* Alterius *in tract. de cenſuris to.* 2. *de ſuſpenſ. diſp.* 14. *c.* 2. *verſ. dubitat*. Rota Romana, Cravetta, Tiraquellus, & alii; quos citat, & ſequitur Moneta *de conſervatoribus, c.* 10. *n.* 334.

Obiices, officium conſervatoris non expirat morte concedentis privilegium quoad negotia cœpta, ut expreſsè decernitur in *cap. hac conſtitutione, de officio leg.* ut multis oſtendit Moneta *de conſervatoribus c.* 10. *q.* 2. ergò neque lapſu termini expirat, quoad negotia cœpta.

Reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt quia in præcitato c. præſcribitur, ut officium conſervatoris non expiret morte concedentis, quoad negotia cœpta, ſed quoad alia. Imò conſervatorias literas regularium non expirare morte concedentis, etiam quoad negotia non cœpta, multis probat Moneta *de conſervatoribus, c.* 10. *n.* 327. *q.* 6. non eſt autem argumentandum à morte concedentis, ad terminum in privilegio præfixum; nam à diverſis, & diſparatis non valet illatio, *l. Papinianus exulis, ſæpiùs citata, ff. de minor.*

QVARTA PROPOSITIO.

9 Conſervator excedens ſuæ poteſtatis limites, afficitur pœna ſuſpenſionis per annum ab officio, modò ſcienter excedat; hæc propoſitio patet ex verbis textus, initio relatis.

Quos autem effectus pariat ſuſpenſio ab officio, explicatum eſt *in tract. de cenſuris in genere diſputat.* 3. *quæſt. de ſuſpenſione punct.* 2. *num.* 9. *tom.* 1. ubi dixi, ſuſpenſum abſolutè ab officio intelligi ſuſpenſum ab officio non ſolum ordinis, ſed etiam juriſdictionis, & de hac re in ſpecie, fusè agit Moneta *de conſervatoribus c.* 7. *q.* 12. *n.* 561. aliqui enim putant ſuſpendere ſolùm ab officio conſervatoris, ut in eo puniatur, in quo deliquit. Suarez verò *diſput.* 31. *ſect.* 3. *n.* 17. Moneta *loco cit. nu.* 561. & alii arbitrantur ſuſpendere ſimpliciter ab officio: hoc enim importat nomen ſuſpenſionis ab officio abſolutè prolatæ. Sed prima opinio ſuſtinenda eſt poſt conſtitutionem Gregorii XV. in qua dicitur, *ab officio conſervatoris*.

10 Rogabis primò, utrùm Epiſcopus conſervator, à Summo Pontifice conſtitutus, incurrat iſtam ſuſpenſionis pœnam, ſi poteſtatem conſervatoris excedat.

Reſpondendum videtur negativè, quia Epiſcopi non afficiuntur cenſura ſuſpenſionis, niſi ſpecialiter ſint expreſſi, *c. quia periculum, de ſentent. excommunicat. lib.* 6. in hac autem pœna non ſunt expreſſi, licet de ipſis in præcedentibus mentio fiat, dum agitur de iis, qui conſervatores conſtituendi ſunt. Ita Alterius *loc. cit. verſic. ſed de hac ſuſpenſione* Suarez *diſp.* 31. *ſect.* 3. *n.* 17. Filliucius *tract.* 17. *c.* 6. *n.* 118. contrà Monetam *loco cit. q.* 12. *nu.* 571. An autem Cardinalis, aut ſubconſervator hac cenſura ligetur, explicabo infrà, in explicatione ſuſpenſionum in particulari *diſput.* 3. *quæſt.* 5. *pu.* 2. *n.* 2. & *n.* 3. *tom.* 3. ubi dixi Cardinales, & ſubconſervatores probabiliter non ſubjacere huic cenſuræ.

11 Rogabis ſecundò, utrùm conſervatores, Epiſcopo inferiores, in hanc cenſuram incurrant, ſi limites ſuæ poteſtatis ex ignorantia excedant.

Reſpondeo negativè, etiamſi ignorantia ſit craſſa, ſupina, & affectata, modò non adſit ingens temeritas. Ratio eſt, quia in textu ponitur particula *ſcienter*. Ità Sanchez, & alii, quos alibi retuli. Suarez *diſp.* 31. & *ſect.* 3. *num.* 17. Filliucius *tract.* 17. *n.* 118. Moneta *c.* 7. *q.* 12. contra Gloſſam *hic verbo ſcienter*, Alterium *loc. cit. verſic. gloſſa tamen*, & alios.

12 An autem quis præſumatur ſciens, vel ignorans, diſſenſio eſt inter DD. Ego exiſtimo contra Monetam *loco cit. n.* 578. & alios præſumi ſcientem, quia nemo præſumitur jus commune, & ea quæ ad proprium pertinent officium, ignorare. Quomodo autem probetur ignorantia, alibi *in tract. de legib. in communi diſput.* 1. *quæſt.* 1. *punct.* 4. *nu.* 26. *tom.* 2. ubi, hoc eſſe relinquendum judicis arbitrio docui cum Maſcardo *verb. ignorantia, & verb. ſcientia*. Menòchio *præſumpt.* 21. *& ſeqq. lib.* 6. & aliis.

13 Rogabis tertiò, utrùm annus, in quo ſuſpenſus remanet conſervator, poteſtatis ſuæ terminos excedens, debeat eſſe continuus.

Reſpondeo affirmativè, quia in dubio tempus intelligitur continuum, Gloſſ. *ſing. in rubr. ff. de diverſ.* Moneta *loco cit. n.* 616 Sanchez, Barboſa, & alii, quos alibi retuli.

Addo annum debere eſſe completum, etiam quoad ultimum diem; nam tempus ſaltem in materia odioſa completum eſſe debet de momento ad momentum, *ut ex l.* 3. §. *minorem, ff. de minoribus* & aliis juribus alibi docui *loco ſtatim citando*, cum Sanchez, & aliis, quibus adde in ſpecie Monetam *loco cit. num.* 617.

Verùm ſi conſervator, intrà illum annum ſuſpenſionis, iterùm delinquat, excedendo limites ſuæ poteſtatis, ſtatim incipit annus ſecundæ ſuſpenſionis; cum enim ſuſpenſio ipſo facto incurratur, debet ſtatim ſuum effectum ſortiri, etiamſi ſi alioquin ſuſpenſus, alia de cauſa ſimili ſuſpenſione teneretur. Clement. *cum ſit.* ubi Gloſſa *verb. ſequentes, de magiſt.* Ità Franchus *c. eos, qui de tempor. ordin. lib.* 6. Geminianus *ibid.* Alterius *loco cit.* & alii.

Quot autem dies complectatur annus, licet in biſſextum incidat, patet ex dictis *de cenſur. in genere quæſt. de ſuſpenſ. diſput.* 3. *punct.* 3. *nu.* 3. *& ſeqq. tom.* 1. & de ſacramento ordinis *tract. de ſacrament. in genere diſputat.* 8. *quæſt. unic. punct.* 5. *num.* 14. & 15. *tom.* 1. ubi dixi annum conſtare 365. diebus; hinc ſervans ſuſpenſionem 365. diebus dicitur ſervare ſuſpenſionem per annum, quamvis annus ſit biſſextus juxta communiorem ſententiam.

PUNCTUM XXXVI.

De excommunicatione contrà eos, qui aliquid confingunt, vel fraudem committunt, ut judex ad fœminam perſonaliter ſe conferat ad ejus teſtimonium ſuſcipiendum.

1 *Textus, in quo continetur iſta excommunicatio eſt* cap. mulieres de judiciis in 6.
2 *Materia iſtius excommunicationis eſt fictio, qua Judex perſonaliter ſe confert ad fœminam interrogandam.*
3 *Fingens, vel fraudem committens, ut judex ſe perſonaliter conferat ad fœminam, non ligatur excommunicatione effectu non ſecuto, & modò judex verè accedat ob illam fictionem.*
4 *Iſta excommunicatio incurritur, ſive inducatur judex Eccleſiaſticus, ſive laicus.*
5 *Perſonæ, quæ huic excommunicationi ſubiiciuntur, ſunt omnes fingentes caſum, vel fraudem committentes, ut Judex ad fœminam accedat ad illam interrogandam.*
6 *Fœmina confingens aliquid, ut judex ad ipſam perſonaliter ſe conferat, excommunicationem incurrit.*
7 *Judex confingens caſum, quo ſe transferat ad fœminam, ut ipſius teſtimonium excipiat, excommunicationem incurrit, modò re ipſa accedat.*
8 *Judex non incurrit excommunicationem, ſi ipſe non confingat caſum accedendi ad fœminam cauſa teſtimonii, ſed accedat ob alterius deceptionem.*
9 *Et hoc verum eſt, etiamſi ad alterius fictionem advertat.*
10 *Non ſolùm confingens caſum, verum etiam eum ab alio confictum proponens judici, excommunicationem incurrit.*

1 IN *c. mulieres, de judiciis in* 6. ob honeſtatem, & decentiam ſtatuitur, ne fœminæ perſonaliter in judicium, ad ferendum teſtimonium, accedere cogantur, exceptis caſibus in jure expreſſis; ſed cum neceſſarium fuerit earundem teſtimonium, decernitur, ut judex expenſis partis producentis fœminas in teſtimonium, ad eas tranſmittat tabellionem, aut aliam perſonam idoneam; vel ut ipſemet accedat, quoties teſtimonium mulieris per alium excipere non poteſt, verùm ſi fingatur caſus, aut fraus committatur, ut judex perſonaliter ſe conferat, fictor, vel fraudator ipſo facto pœnam excommunicationis incurrit, ut patet ex verbis textus, ibi, *proviſo quod caſus hujuſmodi (videlicet, ut judex vadat perſonaliter) non fingatur, nec fraus interveniat in hac parte, alioquin fictor hujuſmodi, vel fraudator ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrat.*

Circà iſtam excommunicationem, duo principaliter explicabo.

Primò, quænam ſit materia illius excommunicationis, ſeu ob quam actionem excommunicatio incurratur.

Secundò quodnam ſit ſubjectum, ſeu contrà quas perſonas lata ſit.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt fictio, ſeu actio fraudulenta, ob quam judex perſonaliter ſe confert ad fœminam interrogandam. Hæc propoſitio patet ex verbis textus jam relatis.

3 Sed modò dubium eſt primò, utrùm fictio, vel fraus ſit materia hujus excommunicationis, etiamſi effectus non ſequatur; id eſt, utrùm fingens caſum, ut judex ad fœminam perſonaliter ſe transferat, in hanc cenſuram incidat, antequam judex re ipſa perſonaliter vadat, fœminam per ſeipſum interrogaturus.

Reſp. negativè. Ratio eſt, quia cenſura non incurritur, donec adſit effectus conſumatus, & completus, ſeu donec adſit actio ſub cenſura prohibita, & punita; actio autem hic punita, & prohibita completur, & conſumatur, in acceſſu ad fœminam.

Hoc tamen limita primò, modò judex re ipſa ad fœminam perveniat, etiamſi poſtea nolit eam interrogare: nam acceſſu ad fœminam conſumatur actio hic prohibita. Ità Cajetanus *verb. excommunicatio. c.* 59. Navarrus *c.* 27. *n.* 185. *verſic. decima octava*. Suarez *diſp.* 23. *ſect.* 4. *n.* 13. Filliucius *tract.* 14. *c.* 4. *q.* 8. *n.* 60. Sayrus *lib.* 3. *c.* 34. *n.* 13. & alii.

Secundò limita, modò judex, ob illius fictionem, vel fraudem, re ipſa accedat: nam ſi ſolùm ſua malitia accedat, ſeu omninò decreverat accedere, antequam caſus aliquis confingeretur, cenſura non incurritur ab eo, qui caſum confingit. Ratio eſt, quia non influit in effectum.

4 Secundò dubium eſt, utrùm præfata fictio, vel fraus ſit materia iſtius excommunicationis, ſive inducatur judex Eccleſiaſticus ad perſonalem acceſſum ad fœminam, ſive laicus.

Reſpon-

Digitized by Google

Reſpondeo affirmativè, quia textus generaliter loquitur; & Summus Pontifex, tanquam univerſalis Eccleſiæ Paſtor, poteſt in iis, quæ ad bonos mores pertinent, modum ſæcularibus judicibus præſcribere. Ità Navarrus, Suarez, & Filliucius *loc. cit.* Angelus, Sylveſter, Tabiena, & alii apud Sayrum *lib. 3. c. 34. n. 13.*

SECUNDA PROPOSITIO.

5 QUilibet fingens caſum, aut fraudem committens, ut judex ad fœminam accedat, ad illam interrogandam, excommunicationem incurrit. Hæc propoſitio conſtat ex verbis textus generalibus, & indeterminatis, ibi, *fictor hujuſmodi, vel fraudator.*

Hinc ſequitur primò, eum, qui fœminam in teſtem perduxit, aut etiam alium quemcumque, qui caſum confingit, ut judicem inducat ad transferendum ſe perſonaliter ad fæminam, ligari vinculo hujus cenſuræ; hic enim dicitur deceptor; & fraudator. Ità communiter DD. Idem dic ſi plures confingant caſum, vel fraudent.

6 Secundò fœminam ipſam, quæ fingit, & decipit, ut judex ad eam perſonaliter vadat, huic cenſuræ ſubjici; quia textus generaliter loquitur, & verba maſculini generis, concipiunt etiam fæmininum in iis, quæ legibus diſponuntur, ut alibi ſæpius probatum eſt. Ità Suarez *loc. cit. n. 14.* & Filliucius *n. 60.*

Nec obſtat, hunc textum videri inductum in favorem ipſarum fæminarum, ut ipſarum pudicitiæ conſulatur, Reſpondetur enim, textum generaliter latum eſſe, non ſolùm ad ſervandam fœminarum pudicitiam, verùm etiam, ut judicium ritè, & honeſtè exerceatur.

7 Sed modo dubium eſt primò, utrùm ſi ipſe judex confingat caſum, ut poſſit ad fæminam ſe transferre, cauſa ipſius teſtimonii excipiendi, reus ſit hujus excommunicationis.

Reſpondeo affirmativè, modò re ipſa accedat. Ratio eſt, quia excommunicatio abſolutè fertur contra quemlibet confingentem caſum, aut fraudantem. Ità Suarez *n. 13.* & Filliucius *n. 60.*

8 Secundò dubium eſt, utrùm judex in hanc cenſuram incurrat, ſi cauſam accedendi ad fœminam non confingat, ſed ob alterius fraudem, & deceptionem accedat.

Reſpondeo negativè, quia excommunicatio non eſt lata ſimpliciter in accedentem, ſed in eum, qui in ſua fictione, aut fraude in cauſa eſt, cur judex ad fœminam perſonaliter vadat. Ità communiter DD.

9 Major difficultas eſt, utrùm judex præfatam excommunicationem contrahat, ſi conſcius ſit fictionis, & fraudis alterius, à quo ſinit ſe decipi. Ratio dubitandi eſt, quia qui novit fraudem, & non impedit, cum alioquin teneatur impedire, cenſetur ad eam concurrere, & velle ſeipſum decipere, aut ſaltem fæminam decipit, dum ad eam ſub eo prætextu accedit: qui autem concurrit ad hujuſmodi fictionem, vel fraudem excommunicationis pœna ligatur. His minimè obſtantibus.

Reſpondeo, judicem, qui poſitivè non cooperatur ad fictionem, vel fraudem, ſed ſolùm ſinit ſe ea deceptione induci ad accipiendum perſonaliter teſtimonium à fæmina, vinculo hujus excommunicationis non obſtringi; quia ipſe, propriè loquendo, non dicitur fictor, vel fraudator, quamvis malè faciat, alterius fraudem permittendo, & ejus deceptione utendo. Ità Navarrus *loc. cit.* ubi teſtatur de communi, Suarez, Filliuc., & alii *loc. cit.*

Hinc patet reſponſio ad rationem dubitandi; permiſſio enim fictionis non eſt fictio.

10 Tertiò dubium eſt, à quonam excommunicatio incurratur, dum quis caſum confingit; & alter eum proponit judici.

Reſpondeo ab utroque incurri. Ratio eſt, quia primus dicitur fictor, & alter fraudator. Ità Suarez, Filliucius, Sayrus, & alii *loc. cit.* Exiſtimo tamen eum, qui caſum ab alio confictum proponit judici cognoſcenti caſum non eſſe legitimum, ſed excogitatum, vanum, & fictitium, ab hac cenſura excuſari; quia is, propriè loquendo, non eſt fraudator, cùm ſcienti, & volenti fraus, & injuria non fiat, nec dicitur fictor, cùm ipſe caſum non invenerit. Quamquam fortè dici poſſet, hunc non vocari fraudatorem reſpectu judicis ſed reſpectu fæminæ, vel judicis, cujus honeſtati, decentiæ, & integritati Sum. Pontif. intendit in hoc canone conſulere.

P U N C T U M XXXVII.

De excommunicatione contrà magiſtros, & ſcholares Academiæ Bononienſis, qui aliorum hoſpitium conducunt infra tempus conductionis ſine licentia inquilinorum.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur eſt cap. ex reſcripto.*

2 *Magiſtri ſolùm, & ſcholares Academia Bononienſis excommunicationem incurrunt, conducendo hoſpitium aliorum ſcholarium abſque ipſorum licentia ante finitum conductionis tempus; alii verò uti mercatores, procuratores &c. non incurrunt.*

3 *Materia iſtius excommunicationis eſt conductio facta in damnum magiſtrorum, vel ſcholarium ibi habitantium.*

4 *Scholaris Academia Bononienſis conducens alterius domum abſque ipſius damno ante finitum locationis tempus, non incurrit excommunicationem.*

5 *Iſta excommunicatio afficit ſolùm magiſtros, & ſcholares Academia Bononienſis, non verò aliarum univerſitatum.*

6 *Iſta excommunicatio non eſt reſervata.*

1 ISta excommunicatio habetur *in cap. ex reſcripto*, quod eſt primum, *de locato, & conducto*, ibi *Nullus magiſtrorum, ſive ſcholarium ſuper conducendis aliorum hoſpitiis in læſionem, vel præjudicium habitantium, audeat hoſpitem convenire, niſi prius conſtiterit tempus conductionis elapſum vel Inquilinis in hoc ſuum favorem præſtiterint, & conſenſum.*

2 Ex quo licet inferre primò; ſubjectum iſtius excommunicationis eſſe tantummodo magiſtros, & ſcholares, quia de his tantùm loquitur præcitatus textus. Quamobrem mercatores, vel alii non afficiuntur iſta excommunicatione, ſi domos ante finitum locationis tempus conducant. Idem ſentio de procuratoribus, ſcriptoribus, & aliis, quia iſti non veniunt nomine ſcholarium. Et hoc probabile cenſeo etiam de illis, qui ſcholaribus inſerviunt: & privilegiis ſcholarium gaudent; iſti enim non ſunt ſcholares, neque magiſtri, ut ſuppono; & in materia pænali non eſt facienda extenſio ultra propriam verborum ſignificationem. Contrarium in hoc ultimo caſu ſentire videtur Gloſſa *in cap. ex reſcripto. §. ſcholarium de locato, & conducto*, cujus opinio valdè probabilis eſt, ut in ſimili dicam de excommunicationibus, latis in favorem religioſorum.

3 Secundò materiam iſtius excommunicationis eſſe conductionem factam in damnum magiſtrorum, vel ſcholarium ibi inhabitantium.

4 Sed modò dubium eſt primò, utrùm iſta excommunicatio afficiat eos, qui ante Finitum locationis tempus, domum, quam ſcholaris inhabitat, conducit abſque ullo damno priorum ſcholarium; ut ſi debitam cautionem præſtet de nulla moleſtia inferenda ſcholari ante finitum locationis tempus, aut etiam ſi promittat, & obliget ſe ad non expellendum ſcholarem, ſi ipſe, finito locationis tempore, voluerit eandem domum eodem pretio retinere.

Reſpondeo, non afficere, ſi re ipſa nullum inferat primis ſcholaribus, ſive magiſtris damnum. Ratio eſt, quia excommunicatio præfati capitis afficit ſolum conducentes aliorum hoſpitia in læſionem, & præjudicium habitantium, ut ex verbis textus apparet ibi, *in læſionem, vel præjudicium.*

5 Secundò dubium eſt, utrùm iſta excommunicatio non ſolùm cadat ſupra magiſtros, & ſcholares Academiæ Bononienſis, verum etiam ſuprà magiſtros, & ſcholares aliarum Academiarum, & univerſitatum Ratio dubitandi pro parte affirmativa eſt, quia eadem in omnibus ratio militat, ut tranquillitas, & quies in omnibus univerſitatibus ſervetur.

Sed his non obſtantibus dicendum eſt, iſtam excommunicationem cadere ſolùm ſuper magiſtros, & ſcholares Academiæ Bononienſis; tum quia Summus Pontifex in præfato c. confirmat excommunicationem in hac eadem relatam à duobus Legatis Apoſtolicis, qui cenſuram tulerant contra præfatos magiſtros, & ſcholares: tum quia in materia pænali non valet argumentari à pari; nec eſt facienda extenſio ultrà propriam verborum ſignificationem, ut benè obſervat Suarez *de cenſuris diſp. 23. ſect. 3. n. 3.* Filliucius *tract. 14. c. 3. q. 6.* Navarrus *in manuali c. 27. n. 114.* Palud. Angelus, Sylveſter, & alii communiter, quos citat, & ſequitur Sayrus *lib. 3. c. 35. n. 1.*

6 Tertiò dubium eſt, utrùm præfata excommunicatio ſit reſervata. Reſpondeo negativè, quia nullum in præfato cap. reſervationis verbum continetur, idem dicendum eſt de præcedentibus ferè omnibus excommunicationibus quas in hac quæſtione explicavi.

P U N C T U M XXXVIII.

De excommunicatione contra divinatores, exercentes ſortilegia, invocationes dæmonum, aut conſulentes divinatores, &c.

1 *Divinatores exercentes ſortilegia, & his ſimiles, non ligantur ipſo facto excommunicatione, juxta probabiliorem ſententiam.*

2 *Si verò aliquid contrà fidem ſentiant, ligantur excommunicatione lata contra hæreticos.*

3 *Judicium Aſtrologorum ex aſtris aliquando fertur circà inclinationes hominum naturales, aliquando circa futuros effectus contingentes ab humana volontate pendentes. Aliquale judicium trahi poteſt ab aſtris de propenſionibus, & inclinationibus naturalibus, nec ullum peccatum committitur, modò nil certius affirmetur, quàm ex aſtris, & naturali influxu conjici poſſit.*

4 *Nativitates hominum, vel judicia faciens circa futuros effectus contingentes ab humana voluntate pendentes, reus eſt Aſtrologia judiciaria, ſi abſolutum fuerit judicium.*

5 *Prædicens ex aſtris præcipuè futuros effectus contingentes ab humana voluntate pendentes, excommunic. incurrit.*

6 *Conjecturas probabiles faciens ex aſtris, & ſimul ex aliis cauſis, non graviter peccat, nec ullam pœnam incurrit.*

QUamvis ego ſentiam, iſtam excommunicationem non eſſe ipſo jure latam; nihilominus quia magna inter Doctores controverſia eſt, utrùm divinatores, incantatores, aliique ſimiles, excommunicatione ligentur, hanc difficultatem ſilentio prætereundam non cenſui.

5 Prima ſententia affirmativa eſt Martini Delrii *lib. 4. diſquiſit. c. 2. q. 7. ſect. 4.* Regin *lib. 17. n. 167.* Vivaldi *in candelabro excomm. 45. de excomm. nulli reſervatis*, & hanc ſententiam probabilem putat Suarez *tom. 1. de relig. lib. 2. de ſuperſtit. c. 19. n. 5.* & alii. Probatur primò ex *c. 1. cauſa 26. q. 5.* ubi dicitur, *ſi quis ariolos, aruſpices, vel incantatores obſervaverit, aut phylacteriis* (id eſt, chartis, in quibus continentur incantationes, teſte Gloſſa ibidem) *uſus fuerit, anathema ſit.*

Secundò

Digitized by Google

Secundò, ex *c. aliquanti*, 26. *q.* 5. ubi ſermo eſt de auguriis, & divinatoribus ibiq; ſic habetur: *hæc quicunque clericus, aut laicus deteƈtus fuerit vel conſulere, vel docere, ab Eccl. habentur extraneus.*

Tertiò, ex Bulla 13 Joannis XXII. quæ incipit, *ſuper illius*, in qua Summus Pontifex excommunicat omnes, & ſingulos, qui præſumunt dæmones invocare, aut illis imagines fabricare, aut eos in re aliqua alligare; his enim actionibus explicatis, Summus Pontifex in hæc verba loquitur: (Nos omnes, & ſingulos, qui contra ſaluberrima monita, & mandata facere, de prædictis quicquam præſumpſerint, excommunicationis ſententiam promulgamus, quam ipſos incurrere volumus ipſo facto.)

Quartò, ex Leone X. in Bulla 7. quæ incipit, *ſupernæ diſpoſitionis*, ubi §. 41. *verſ. & cum*, Summus Pontifex ſic effatur; (& cum ſecundùm leges civiles, & ſacrorum canonum cenſuras, ſortilegia per invocationem dæmonum incantationes, ac divinationes, ſuperſtitioneſque prohibitæ ſint, ſtatuimus, decernimus, ac ordinamus, ut clerici, qui in præmiſſis culpabiles inventi fuerint, arbitrio ſuperiorum infamia notentur: ſi verò non deſtiterint, deponantur, atque in monaſterium ad tempus arbitrio ſuperioris præfiniendum detrudantur, beneficiis, & officiis Eccleſiaſticis priventur; laici vero utriuſque ſexus excommunicationis, & aliis pœnis iuris, tam civilis, quam canonici ſubiaceant.)

Secunda ſententia, quæ mihi probabilior videtur, negat ullam excommunicationem in præfatos delinquentes ipſo facto latam extare. Ratio eſt, quia nullum ius affertur continens excommunicationem ipſo iure latam; vel ſi aliquod ius afferri poteſt continens cenſuram ipſo iure impoſitam, ea tamen adhuc uſu recepta non eſt. Ita Azor. 1. *p. lib.* 9. *c.* 26. *q.* 3. Leſſius *lib.* 2. *c.* 43. *du.* 5. *n.* 29. Suarez *loc. cit. nu.* 6. Sanchez *in opere moral. lib.* 2. *c.* 38. *n.* 91. Toletus *lib.* 1. *c.* 41. *n.* 3. *in novis* Filliucium *tract.* 14. *c.* 6. *q.* 11. *n.* 97. *verſ. tertio*, & alii.

Ad rationes primæ ſententiæ facilis eſt reſponſio.

Ad primam reſpond. primo, illam excommunicationem uſu receptam non fuiſſe. Secundo reſpondet Sanchez *loc. cit.* & alii, illa verba importare excommunicationem ferendam, non autem latam, quia verbum *anathema ſit*, eſt futuri temporis optativi modi. Aut ſaltem dubitatur; an ſit futuri temporis modi optativi, vel temporis præſentis ſubiunctivi modi, in dubio autem mitior interpretatio facienda eſt in materia pœnali. Verùm hæc reſponſio mihi non probatur, ut docui *de legib. circa primum Decalogi præceptum diſput.* 3. *quæſt.* 5. *numero* 23. *tomo* 2.

Ad ſecundam reſpond. illa verba eſſe futuri temporis. Secundò non conſtare, an contineant completam excommunicationis pœnam.

Ad tertiam reſpondent Sanchez, & Suarez *locis cit.* Bullam Joannis XXII. non cenſeri ſufficienter promulgatam, cum inter ipſius Extravagantis in corpore iuris inſertas non habeatur. Verùm hæc reſponſio feriri poſſit, dicendo illam extare in Bullario; conſequenter inde argumentum ſumi poſſe de legitima ipſius publicatione. Ego vero cum Filliucio, Toleto, & aliis reſpondeo præfatam Bullam uſu receptam non fuiſſe. Eadem reſponſio accommodari debet quartæ rationi deſumptæ ex Bulla Leonis X. Ita Filliucius, & Toletus *locis cit.* Caietanus, Navarrus, Suarez, & alii aſſerentes nullas fere cenſuras in Concilio Lateranenſi ſub Leone X. latas, uſu receptas fuiſſe.

Ex dictis igitur conſtat divinatores, incantatores, maleficos, & his ſimiles non affici excommunicatione.

2 Hoc tamen intellige, modo non ſentiant aliquid contrà fidem: tunc enim perſpicuum eſt ipſos eſſe hæreticos: & excommunicationem contra hæreticos latam incurrere, quoties errorem aliquo ſigno externo ſufficienter manifeſtant, iuxta dicta de hæreſi in Bulla Cœnæ Domini *quæſt.* 2. *punct.* 2. *numer.* 2. *& ſeqq. tom.* 3. Ob id confeſſarii, antequam huiuſmodi incantatores, vel dæmonis adoratores abſolvant interrogare debent an aliquid contra fidem ſenſerint, & errorem exterius indicaverint; quamquam adorator dæmonis, actu ipſo adorationis, ſufficienter indicat errorem, niſi re ipſa aliter in mente ſentiant, credens dæmoni honorem non deberi.

An autem divinatores, incantatores, & alii graviter peccent, etiamſi aliquid contra fidem non ſentiant, conſtat ex dictis *de legib. diſp.* 3. *n.* 16. *& ſeqq. tom.* 2. graviter peccare.

3 Major difficultas eſt, quid ſentiendum ſit de illis, qui divinationes & nativitates faciunt. Dubium enim eſt, utrum aliquam culpam, vel pœnam incurrant, & quamquam huius difficultatis ſolutionem innui *de legib. diſp.* 3. *q.* 5. *punct.* 3. *n.* 12. *tom.* 2. nihilominus peculiarem difficultatem faceſſit Bulla 17. Sixti V. incipit, *Cæli, & terræ creator*, quam hic tradendam, & explicandam duxi. hæc autem Bulla non ſolùm refertur in Bullario *tom.* 2. *fol.* 510 verum etiam a Stephano Quaranta *ver. Aſtrologia judiciaria*, Antonio Naldo *verb. Aſtrologus nu.* 3. Suarez *ex parte tom.* 1. *de irreligioſitate, lib.* 2. *c.* 11. *n.* 34. a Molfeſio, & ab aliis DD. ut hæc difficultas rite explicetur, advertendū eſt, judicium Aſtrologorum ex aſtris, aut ferri circa inclinationes hominum naturales, aut circa futuros effectus contingentes, ab humana voluntate pendentes. In hac difficultate ſermo nobis non eſt de judicio circa inclinationes hominum; nam aliquale judicium de huiuſmodi propenſionibus, & inclinationibus trahi poſſe ab aſtris, communis DD. opinio affirmat, quam ego ſecutus ſum *loc. cit. n.* 10. cum Sanchez, Suarez, Reginal. & aliis.

Ratio eſt primò, quia ex cauſis naturalibus conjicere poſſumus naturales ipſarum effectus: inclinationes autem hominum ſunt effectus naturales ex aſtris provenientes; Aſtra enim ex communi DD. ſententia influunt in corpora; conſequenter ſunt cauſa inclinationis, quæ in homine gignitur, juxtà varium aſtrorum influxum, & naturalem corporis diſpoſitionem.

Secundò, quia nullo jure vetita eſt hujuſmodi prædictio, modo non certius affirmetur, quam ex aſtris, & naturali influxu conjici poſſit. Neque obſtat conſtitutio Sixti V. citata, quia loquitur ſolùm de judicio circa futuros effectus contingentes, ab humana voluntate provenientes, ut patet ex illis verbis, *exercentes, aut facientes judicia, & nativitates hominum, quibus de futuris contingentibus ſucceſſibus, fortuitiſque caſibus, aut actionibus ex humana voluntate pendentibus, aliquid eventurum affirmare audent, &c.*

Dubium ergò non eſt de prædictione circa inclinationes, ſed circa futuros eventus, utrùm ſcilicet hujuſmodi prædictio ſub gravi culpa prohibeatur ab Eccleſia, præſertim in præcitata Sixti V. Bulla.

Prima ſententia eſt affirmantium, Bullam Sixti V. ſolùm pro foro externo latam eſſe; non autem in foro conſcientiæ obligare. Ratio eſt, quia non dirigitur ad Aſtrologos, ſed ad Inquiſitores hæreticæ pravitatis, ut judicialiter procedant contra facientes judicia, & nativitates, etiamſi ea quæ aſſerunt, ſolùm ſub dubio, & probabiliter eventura teſtentur. Ità Andreas Molfeſius in ſumma, *tr.* 11. *c.* 7. *n.* 120. Naldus *verb. Aſtrologus, n.* 4. Pro eadem ſententia citatur Valentia, & Martinus Delrius apud Sanch. *loco ſtatim citando*, & quamplures alii apud Homobonum *in commentariis, tract.* 6. *q.* 22. *ver.* 4. Pro eadem refertur etiam Suarez *li.* 2. *de irreligioſitate, c.* 11. *n.* 34. Sed ſi rite videatur, hanc ſententiam non abſolute ſequitur, ſed potius oppoſitam; eidem ſententiæ quamplures Theologos Romæ ſubſcripſiſſe, aſſerit Molfeſius *loc. cit.* ubi etiam teſtatur de conſuetudine. Ex hac ſententia ſequitur, eum, qui judicium, ſeu nativitates, facit, prædicens futura tenuiſſima ſola conjectura, ſeu ea ſola certitudine, qua cognoſci poſſunt, per aſtra, non peccare mortaliter, quia in foro conſcientiæ nullibi vetitum reperitur.

Secunda ſententia eſt, Bullam Sixti V. in utroque foro militare, non ſolùm, dum futura certo prænunciantur; verùm etiam, dum Aſtrologus declarat ſe id non aſſeveranter affirmare. Ità Joann. Salas 1. 2. *tract.* 5. *diſp.* 2. *ſect.* 3. *n.* 36. Sanchez *in opere morali, lib.* 2. *c.* 38. *n.* 34. Homobonus *loc. cit.* Filliucius *tract.* 24. *ca.* 4. *punct.* 3. *n.* 84. *ad fin.* Verum quid ego ſentiam duplici reſponſione ſtatim aperiam.

4 Reſpondeo 1. facientem judicia, vel nativitates hominum circa futuros effectus contingentes, ab humana voluntate pendentes, reum eſſe Aſtrologiæ judiciariæ, & ſuperſtitioſæ, vetitæ non ſolùm jure Eccleſiaſtico, verùm etiam naturali divino, ſi de his effectibus abſolutum iudicium ferat. Ratio eſt, tum quia hæc cognitio viribus naturæ haberi non poteſt, ut conſtabit ex ſecunda reſponſione, ergò tacitè ex diſciplina dæmonis comparatur; tum quia futura contingentia in ſententia Ariſtotelis non habent determinatam veritatem: ergò certò ſciri, aut prædici non poſſunt. Deinde etiamſi futura contingentia determinatam habeant veritatem, ut Beccanus 1. *p. c.* 10. *q.* 6. & alii quamplures Theologi fatentur, ea tamen ab hominibus vi naturæ cognoſci non poteſt, ut ſuppono ex notis Philoſophiæ, ac Theologiæ principiis, ſed ſolùm a Deo, qui eminentem habet cognitionem, & intellectum infinite perſpicacem, quem nulla veritas latere poteſt. Ab hac reſponſione nullum claſſicū Doctorem diſſentire arbitror, imò omnes concedere debent, facientem hoc pacto iudicia, & nativitates, reum ſuperſtitionis eſſe, ob tacitum, vel expreſſum cum Dæmone pactum, & conventionem. Addo, excommunicationi contra hæreticos latæ ſubiici, ſi errorem habeat contra fidem, illumque exterius ſufficienter prodat, & manifeſtet, ut patet ex dictis *in expoſitione Bullæ Cœnæ quæſt.* 2. *punct.* 2. *n.* 2. *& ſeqq. tom.* 3.

5 Reſpondeo 2. prædicentes ex aſtris præciſè futuros effectus contingentes, ab hominum voluntate pendentes, graviter delinquere contrà conſtitutionem Sixti V. non ſolùm, dùm affirmant illos certò eventuros, verùm etiam, dum probabiliter ſolùm conjectant, ſeu levi conjectura futuros prænunciant. Ità DD. ſecundæ ſententiæ. Ratio eſt primò, quia id apertè colligi videtur ex Bulla Sixti V. ibi, ſtatuimus, ut contra facientes iudicia, & nativitates hominum, quibus de futuris contingentibus ſucceſſibus, fortuitis caſibus, aut actionibus ex humana voluntate pendentibus aliquid eventurum affirmare audent, etiamſi id ſe non certò affirmare aſſerant, aut proteſtentur, &c. inquirant, & procedant, & in eos ſeverius canonicis pœnis, & aliis eorum arbitrio animadvertant. (Secundò; quia pœna non debetur, niſi ob culpam contra legem, ſed Summus Pontifex mandat hujuſmodi divinatores acriter puniri pœnis canonicis; ergò ſupponit latam eſſe legem, qua divinatio ex aſtris ſub culpa prohibetur, vel ipſe divinationem tacitè prohibet: ad cognoſcendam enim legis obligationem non levis conjectura deſumitur ex pœna Eccleſiaſtica contra tranſgreſſores impoſita, ut docui *de legibus, diſp.* 1. *q.* 1. *punct.* 7. §. 4. *nu.* 30 *tom.* 2. cum Navarro, Paludano, Sayro, & aliis communiter. Tertiò, quia Sixtus V. in utroque foro permittere videtur iudicium ab aſtris circa agriculturam, navigationem, & rem medicam, de rebus non poteſt certò aliquid iudicari, ſed ſolùm ſub dubio, & probabiliter, ergò etiam in utroq; foro prohibere videtur prædictiones circa humanas actiones, quæ minus ab aſtris pendent. Quartò; quia, qui ex aſtris plus prædicit, quàm ex ipſis naturaliter cognoſci poſſit, ſuperſtitionis labem incurrit, tacite enim Dæmonis opem implorat, ab eoque futurorum cognitionem implicite comparare ſtudet, ſed qui actiones hominum, & eventus contingenter futuros certò, vel probabiliter ex aſtris prædicit, plus prædicit, quam ex aſtris naturaliter cognoſci poſſit (aſtra enim remotiſſimæ cauſæ ſunt, & maiori ex parte hominibus ignotæ, ut benè argu-

mentatur Suarez *loco cit. n.* 31.) ergò qui actiones hominum; & eventus contingenter futuros certò, aut probabiliter ex aſtris prædicit; ſuperſtitionis labem incurrit: ſuperſtitio autem ex ſuo genere mortale peccatum eſt, ut ſuo loco probavi. Quintò; quia Ieremiæ 10. dicitur, *à ſignis cæli nolite metuere;* ergò ſignum eſt, ex aſtris probabile judicium ferri non poſſe: alioquin timor ab aſtris rationabiliter concipi poſſet. Sextò: quia ab aſtris non poteſt de inclinatione hominis cognitio certa haberi, ſed ſolùm leviſſima, & tenuiſſima: ergo multò minùs haberi poterit certa, vel probabilis cognitio de effectibus particularibus ab inclinatione provenientibus, qui variis modis humana libertate, & ingenio impediri poſſunt: ut patet exemplo Socratis, qui cum quidam Aſtrologus ipſum flagitiis, & facinoribus deditum eſſe dixiſſet, reſpondiſſe fertur, ſe talem futurum fuiſſe, niſi pravos animi motus, & turpes corporis paſſiones Philoſophia duce ſuperaſſet.

In hac reſponſione conveniunt DD. ſecundæ ſententiæ, nec diſſentit Suarez *loco cit.* Addo non ſolùm præfatos Aſtrologos, & divinatores peccare contra conſtitutionem Sixti V. verùm etiam eos, qui divinatoribus cooperantur, ut ſi Aſtrologi prodant ſigna, vel horam nativitatis indicent, ad judicium, ſeu nativitatem faciendam; etiamſi gratia obſequii amico præſtandi hæc faciant. Ratio eſt, tum quia in Bulla ſermo eſt non ſolùm de facientibus judicia, & nativitates, verùm etiam de cooperantibus, & quovis modo in eis ſe intromittentibus; tum quia, qui abſque juſta cauſa facit opus ex ſua natura indifferens, quo alter abuſurus eſt, reus eſt delicti ab altero patrandi, ut patet ex regulis generalibus traditis *in tract. de peccatis in tract. de legib. diſp. 2. quæſt. 4. punct. 2. §. unic. n. 17. tom. 2.* tradentes autem hujuſmodi ſigna faciunt opus ex ſua natura indifferens, quo alter abſurus eſt, nec ratio obſequii amico præſtandi tanti momenti cenſetur, ut juſtam, & ſufficientem excuſationis cauſam exhibeat, neque ſimilis eſt obſequio famuli, qui vinculo juſtitiæ erga dominum tenetur.

6 Dixi id ſecunda reſponſione *prædicentes ex aſtris præcisè*, ut adverterem in Bulla Sixti V. aut alio jure non prohiberi probabilis conjecturam, quæ non à ſolis aſtris, ſed etiam ab aliis cauſis, & circumſtantiis particularibus deſumuntur, ut ſi non à ſolis aſtris, ſed etiam ab ipſa corporis complexione, diſpoſitione, ſeu temperamento perſonæ ab actionibus dominis, aliiſque conſimilibus circumſtantiis probabilis conjectura ſumatur. Ratio eſt.

Primò, quia ſicut pater, cui explorati ſunt filii ſui mores, facile conjicit futuras ipſius actiones, & eventus; ita etiam Aſtrologus, naturali cognitione ductus eoſdem probabiliter conjicere poteſt.

Secundò, quia hæc non dicitur divinatio, ſed potiùs providentia, & Aſtrologia naturalis; divinatio enim contingit, quando prænotio rerum futurarum, ſeu occultarum, quæ viribus naturæ ab homine cognoſci non poſſunt, per media indebita acquiritur, ſed inquiritur, & procuratur, ex D. Th. 2. 2. *q.* 95. *art.* 1. viribus autem naturæ comparari poteſt probabilis aliqua rerum futurarum, ſeu occultarum conjectura, examinatis cauſis particularibus, inſpectiſque ſimul aſtris, tanquam aliquid ad hujuſmodi conjecturam facientibus. Ita Suarez *lib. 2. cit. c. 11. n. 32. ad finem* Leſſius *lib. 2. c. 43. dub. 6. n. 42. ad finem* Sanchez *in opere morali, lib. 2. c. 38. n. 33. ad fin.* & alii, quos retuli *de legib. loc. cit. n. 12. tom. 2.*

Hinc patet quid dicendum ſit de illis, qui probabili huic conjecturæ aliquo modo cooperantur, indicando, e. g. nativitatis horam, corporis diſpoſitionem, valetudinem, & ſimilia, quoties enim excuſantur Aſtrologi, à fortiori excuſari poſſunt præbentes illis materiam, & inſtrumenta.

Hæc tamen intellige, modò iſti effectus non pronuncientur, ſeu prædicentur certò, ſeu abſolutè, e. g. hunc futurum eſſe divitem, ſurem, tali morte hoc tempore, vel loco periturum, & ſimilia, hæc enim viribus naturæ ſciri non poſſunt, & Aſtrologi ſæpiſſimè decipiuntur, etiam in ſui damnum; ut clarè conſtat ex facto Ioannis Galeatii Mediolani Ducis, qui, dum quidam Aſtrologus mortem ei in virili ætate ſecuturam prænunciaſſet, ab eodem quæſivit; an ipſe Aſtrologus longiorem vitam traducturus eſſet; quod cùm affirmaſſet, Caietanus nulla interjecta mora, vinculo ad collo appoſito, Aſtrologum necari juſſit. Hinc illud Marſilii Ficini *lib. 4. c. 36.* Quantum Aſtronomi metiuntur, tantum Aſtrologi mentiuntur.

Ad rationem primæ ſententiæ reſponſio patet ex rationibus in ſecunda reſponſione allatis; licet enim Bulla Sixti V. ad Inquiſitores immediatè dirigatur, ut ab ipſis puniantur, qui judicia, & nativitates circa hominum actiones faciunt, nihilominus tacitè afficit etiam ipſos Aſtrologos, qui præfatas nativitates faciunt, cum nullus puniri debeat, niſi ob delictum, præterita, vel præſenti lege vetitum.

Ex dictis igitur conſtat primò, prædicentem ab aſtris hominum inclinationem præcisè non peccare; modò non certius aliquid affirmet, quam ex aſtris conjiciatur, ut docui *n. 3. & 3.* in hoc puncto.

Secundò, facientem judicia, & nativitates circa futuros effectus contingentes ab hominum voluntate pendentes, reum eſſe Aſtrologiæ judiciariæ, vetitæ jure naturali divino, ut probavi in prima reſponſione *n. 4. loc. cit.* Imò graviter peccat contra conſtitutionem Sixti V. etiamſi futuros effectus contingentes probabiliter ſolum conjiciat, & levi conjectura futuros prænunciet; ut oſtendi *n. 5.* Secus ſi conjecturas deſumat non ſolùm ex aſtris, verùm etiam ex aliis cauſis, ut patet ex dictis *n. 6. loco cit.* Ex quo etiam conſtat, quid ſciendum ſit de cooperantibus ad hujuſmodi conjecturas, judicia, vel nativitates, ut in præcedentibus explicatum eſt.

QUÆSTIO III.

De excommunicationibus Papæ reſervatis, quæ ſunt communes omnibus perſonis.

PUNCTUM I.

De excommunicatione contra ambientes Papatum, aut tractantes de electione futuri Pontificis, vivente adhuc Pontifice, eòque inconſulto.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, eſt Bulla Pauli IV. quæ incipit: Cum ſecundùm Apoſtolum ad evitandum periculum captandæ mortis Summi Pontificis, & alia incommoda.*

2 *Materia iſtius excommunicationis, ſunt actiones in hac Bulla prohibitæ, num. 3. 6. 10. 12.*

3 *Ambiens, ſeu procurans Papatum, incurrit excommunicationem, etiamſi id faciat vivente Summo Pontifice.*

4 *Ambire Papatum, eſt inordinata cupiditate Papatum quærere v. g. mediis illicitis, & prohibitis; & prima actio hic vetita ſub excommunicatione eſt ambire Papatum, vivente, & inconſulto Papa.*

5 *Ambiens Papatum poſt mortem Pontificis non ligatur hac excommunicatione, ſed afficitur excommunicatione lata à Julio II. in Bulla, quæ incipit: Cum tam divino, & recepta in Concil. Lateranenſi ſeſſ. 5. ſub Leone V. ſaltem ſi per ſimoniam procurat.*

6 *Secunda actio prohibita ſub excommunicatione eſt tractare, vel tentare de electione futuri Pontificis, vivente adhuc, & inconſulto Papa; ſive tractatio fiat per ſe, ſive per alium, ſive verbis, ſive ſcriptis, ſive nunciis.*

7 *Afficitur excommunicatione faciens conventiculas, vel tractans modum, ut talis eligatur in Papam, poſtquam Pontifex vivens deceſſerit.*

8 *Non afficitur excommunicatione, qui interrogat, vel interrogatur, quiſnam ſit futurus ſucceſſor hujus Pontificis.*

9 *Non afficitur excommunicatione affirmans, talem Cardinalem eſſe excultum iis qualitatibus, quæ Pontifici ineſſe debent.*

10 *Tertia actio prohibita ſub excommunicatione eſt, auxilium, conſilium, operam, favorem, promiſſionem verbis, vel ſcriptis, re, vel facto, vel alio quovis modo directè, vel indirectè, principaliter, vel incidenter præſtare, complices eſſe, ſeu quavis ratione ſe immiſcere circa electionem futuri Pontificis Papa vivente adhuc, & inconſulto, niſi quamprimum commodè poterunt, revelaverint Papæ pro tempore exiſtenti, aut alteri ad hoc deputato.*

11 *Summi Pontificis electionem conſulens non incurrit excommunicationem, ſed ſolùm incurrit, quando non admonuit Pontificem, vel alium ad hoc deputatum, cum potuit monere.*

12 *Quarta actio prohibita ſub excommunicatione eſt impugnare iſtam conſtitutionem dicendo eſſe injuſtam in totum, vel in partem, aut eſſe invalidam.*

13 *Subjectum hujus excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli tam mares, quàm fœminæ, laici, eccleſiaſtici etiamſi regia, vel imperiali dignitate fulgeant.*

1 PAulus IV. in Bulla 16. in ordine, quæ incipit: *cum ſecundùm Apoſtolum*, ad evitandum periculum captandæ mortis Summi Pontificis, & alia incommoda, primo loco confirmat cenſuras, & pœnas quomodolibet latas contra eos, qui Papatum ambiunt, & ſimoniam ea occaſione committunt. Deinde tractantes de eligendo futuro Pontifice, inconſulto Pontifice vivente, non ſolùm excommunicat, verùm etiam privat omnibus dignitatibus, officiis, fructibus, voce activa, paſſiva, inhabileſque ad ea omnia reddit, & infamiæ notam injungit. Rurſus eaſdem cenſuras, & pœnas extendit ad eos omnes, qui conſilium, auxilium, opem, vel favorem præſtant, aut alio quovis modo ſe immiſcent; niſi hoc, quam primùm commodè poterunt, per ſe, vel per alium revelarint. Denique contra impugnantes hanc Bullam excommunicationem ipſo facto imponit, & contra ipſos, tanquam ſchiſmaticos, & hæreticos inquiri mandat. Hæc omnia prolixiùs exprimuntur in præcitata Pauli IV. Bulla. Circa quam priùs explicabo materiam iſtius excommunicationis, & poſtea ſubjectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria excommunicationis, ſunt actiones in Bulla expreſſæ.

3 Prima actio eſt ambire, ſeu procurare Papatum, præſertim ſi hac occaſione, & ejus cauſa ſimonia committatur, nam Paulus IV. confirmat cenſuras, & pœnas à Pontificibus, & conſiliis impoſitas contra ambientes hoc pacto Papatum: una autem ex pœnis eſt excommunicatio, ut patet ex tertia Bulla Julii II. quæ incipit, *cum tàm divino, quàm humano jure*, quam infra explicabo *in hac diſput. 2. quæ. 7. punct. 1. §. 1. n. 1. & ſeqq. tom. 3.* dum agam de excommunicationibus contra Prælatos, ubi etiam differam de contentis in Bulla Gregorii XV. Hinc ſequitur, eum, qui, Papa vivente, procurat, ſeu quodammodo ſubarrat ſuffragia Cardinalium, ut in futurum Papam eligatur, affici hac excommunicatione, quia dicitur ambire Papatum.

4 Sed modo dubium eſt primò, quid ſit ambire Papatum.

Reſpondeo idem eſſe, quod inordinata cupiditate Papatum quærere, *ambitio* enim ex D. Th. 2. 2. *q.* 131. *art.* 1. & aliis Doctoribus communiter, eſt inordinata cupiditas honoris, & dignitatis; tùc autè cupiditas inordi-

Digitized by Google

inordinata eſt, dum quæritur dignitas mediis illicitis, ſeu prohibitis: ut in noſtro caſo, in quo vetitum eſt procurare Papatum vivente Pontifice ob periculum captandæ illius mortis. Dicitur autem *ambitus* ab ambiendo, id eſt, circumeundo, eò quòd ambiens dignitatem nunc illum, nunc illum adeat, ut dignitatem conſequatur; & hoc dicitur crimen adfectati honoris, vetitum *in l. Julia ambitus*, à Cajo Cæſare Octaviano, teſte Suetonio.

5 Secundo dubium eſt, utrùm excommunicatio incurratur tam ab eo, qui Papatum ambit vivente Pontifice, quàm eo mortuo.

Reſpond. ambientem Papatum, vivente Pontifice, affici excommunicatione Pauli IV. ambientem verò poſt mortem Pontificis ligari excommunicatione Julii II. in Bulla, quæ incipit, *cum tàm divino*, ubi excommunicationem tulit contra Cardinales, qui Sede vacante ſimoniacè eligunt, dando, promittendo, vel recipiendo. Eadem Bulla recepta fuit in Concilio Lateranenſi *ſeſſ.* ſub Leone V. cum excommunicatione contra ſimoniacè procurantes poſt mortem unius Pontificis eligi in futurum Pontificem. Vide Concilium Lateranenſe citatum, & infra tradenda, *q. 7. punct.* 1. §. 2. *nu.* 8, *& ſeqq. tom.* 3. ubi etiam explicabo Bullam Gregorii XV. prolixius tamen de hac re egi in meo tractatu de electione Pontificis.

Utrùm verò exoptans Papatum graviter peccet, præſertim ſi animadvertat alios eſſe digniores, ſeque illis præferri velit, patet ex dictis *de electione Romani Pontificis q. 7. punct.* 1. §. 2. *n. 9. & ſeqq tom.* 1. 3. graviter peccare, & hæc de prima actione.

6 Secunda actio eſt tractare, vel tentare de electione futuri Pontificis, vivente adhuc, & inconſulto Papa; & hoc verum eſt, ſive fiat per ſe, ſive per alium, ſive fiat verbis, ſive ſcriptis, ſive nuntiis: in textu enim dicitur, (Qui per ſe, vel alios nobis viventibus, & inconſultis, verbis, aut ſcriptis, aut nuntiis cum aliquo de futuro Pontifice eligendo hactenus tractarunt, vel tentarunt, ſeu in poſterum Romano Pontifice vivente, & inconſulto tractabunt vel tentabunt.) Vide Baldum *in l. quoniam libers. C. de teſtibus*, Azorium 2. *p. lib.* 4. *c.* 5. *q.* 15. Scorciam *in ſelectas conſtitut. theoremat.* 180.

7 Hinc ſequitur 1. eos affici excommunicatione, qui conventiculas faciunt, ſeu tractant, quo pacto ſe gerere debeant, ut talis in Papam eligatur, ſeu quam rationem inire debeant, ut Cardinales ad illum eligendum inducantur, poſtquam hic, qui modò vivit, è vivis deceſſerit, illi enim dicuntur tractare de futuro Pontifice eligendo, & rei ſunt criminis læſæ Majeſtatis, ex Baldo *loc. cit.* Idem dic de eo, qui curat ſibi fidem dari, ſeu promitti, quòd talem quis eliget. An autem hoc etiam vetitum ſit in Bulla Gregorii XV. conſtabit ex dicendis *q. 7. punct.* 1. § 2. *n.* 8. *& ſeqq. tom.* 3. eſſe vetitum.

8 Secundò, eum non affici excommunicatione, qui interrogatur, vel interrogat, quiſnam futurus ſit ſucceſſor hujus Pontificis: hoc enim non eſt tractare de futuro Pontifice eligendo, ſed ſpeculative, & per conjecturas loqui.

9 Tertiò, eum vinculo hujus cenſuræ non obſtringi, qui affirmat talem Cardinalem excultum, & ornatum eſſe iis qualitatibus, quæ Pontifici ineſſe debent; hoc enim non eſt agere de futuri Pontificis electione, ſed de iis, qui digni ſunt, & eligi poſſunt: illud enim ad praxim pertinet, hoc ad ſpeculationem, ſeu ſimplicem narrationem.

10 Tertia actio eſt, auxilium, conſilium, operam, favorem, promiſſionem verbis, vel ſcriptis, re, vel facto, aut alio quovis modo directe, vel indirecte, principaliter, vel incidenter præſtare complices eſſe; ſeu quavis ratione ſe immiſcere circa electionem futuri Pontificis, Papa adhuc vivente, & inconſulto, niſi fortè id quàm primùm commode poterant, revelaverint Papæ pro tempore exiſtenti, aut alteri ad hoc deputato. Ita actio pluribus verbis exprimitur in præcitata Bulla, ibi (Quodque ſimiles ſententias, cenſuras, & pœnas reſpective incurrerint, & incurrant ipſo jure, & facto, ac ſine alicujus ſententiæ prolatione, omnes, & ſinguli, etiam, ut præmittitur, qualificati, & dignitatibus hujuſmodi præditi, cujuſvis ſexus, & ordinis exiſtant, qui per ſe, vel alium, ſeu alios a die noſtræ ad ſummi Apoſtolatus apicem, aſſumptionis, uſque in hanc diem in præmiſſis, aut eorum aliquo quodvis auxilium, conſilium, vel favorem, ſeu operam verbis, vel ſcriptis; aut re, vel facto, ſeu promiſſione, pollicitatione, ſuaſione, vel his hominibus inſimul, aut quovis alio modo directe, vel indirecte, principaliter; vel incidenter præſtiterunt, ſeu in futurum, quovis etiam ſucceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum tempore præſtabunt, aut in præmiſſis, mediatores, proxenetæ, nuncii, mandatarii, procuratores, ſeu trapezitæ fuerunt, vel in poſterum, ut præfertur, erunt, ſeu alias ſe in præmiſſis quoquo modo intromiſerunt, vel immiſcuerunt, ſeu in poſterum, etiam tempore ſucceſſorum, hujuſmodi habebunt, niſi ea bonis, aut ſucceſſoribus noſtris, quorum tempore id contingit, vel alteri, cui id per Nos, vel ſucceſſores prædictos commiſſum fuerit, per ſe, vel alium, ſeu alios, cum primum commode potuerunt, revelaverint, etiamſi in præmiſſis aliquod aliud auxilium, conſilium, vel favorem, &c.

11 Sed modò dubium eſt primo, utrùm qui alteri conſilium dat, ut agat de electione Summi Pontificis, ſtatim in excommunicationem incidat.

Reſp. negativè; quia hæc eſt actio acceſſoria, ut patet ex illis verbis, *in præmiſſis, aut eorum aliquo quodvis auxilium, conſilium, vel favorem, &c.* ob actionem autem acceſſoriam non incurritur excommunicatio, nondum poſita actione principaliter prohibita. Addo, neque in excommunicationem incidere, ſtatim, ac ſecuta eſt actio principalis, ſed quando commode potuit admonere Pontificem, vel alium ad hoc deputatum, & non admonuit, cenſura enim non eſt impoſita abſolutè ob actiones acceſſorias, ſed ſub hac conditione, niſi hoc revelaverint, cum primum commodè potuerint. Vide quæ in ſimili dixi de excommunicatione, quæ ob duellum contrahitur, infrà *in hac quæſt.* 2. *punct.* 48. *n.* 40. *& ſeqq. tom.* 3.

12 Quarta actio eſt, impugnare iſtam conſtitutionem dicendo eſſe injuſtam, aut invalidam in totum, vel in partem, ſic enim in dicta Bulla decernitur §. 5.

SECUNDA PROPOSITIO.

13 Subjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli, tàm maſculi, quàm fœminæ, tàm laici, quàm Eccleſiaſtici, etiamſi regia, vel imperiali dignitate fulgeant; nam Paulus IV. hos omnes apertiſſimis verbis exprimit, & comprehendit *in* §. 2. *verſ. nec non quoſcumque, &c.*

An autem præfati delinquentes, alias pœnas, in eadem Bulla ſancitas; ſtatim incurrant, conſtat ex dictis *num.* 1. *pag. præced.* privari omnibus dignitatibus, incurri infamiam &c. lege ibi, ne omnia repetam; & has pœnas ſtatim incurri, ut ex dictis *de legib. diſput.* 1. *quæſt.* 1. *punct.* 7. §. 2. *n.* 9. *& ſeqq. tom.* 2.

PUNCTUM II.

De excommunicatione contra facientes ſponſiones, ſeu ex commiſſas ſuper vita, morte, & futura electione Summi Pontificis, aut ſuper promotionibus Cardinalium.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, eſt Bulla Gregorii XIV. quæ incipit, Cogit nos depravata.*
2 *Materia iſtius excommunicationis eſt triplex actio, & n. 3. 4. 5.*
3 *Sponſio, vel quilibet alius contractus ſuper morte, vel futura electione Summi Pontificis, aut ſuper promotione alicujus Cardinalis, punitur pœna excommunicationis.*
4 *Sponſionem permittens in ſuis terris ſuper vita, morte, vel electione Pontificis, aut promotione Cardinalis, punitur pœna excommunicationis.*
5 *Idem dic de conſulente, auxiliante, aut conſenſum præſtante.*
6 *Parvitas materiæ, videtur ab hac cenſura excuſare.*
7 *Perſonæ, quæ huic excommunicationi ſubjiciuntur, ſunt omnes delinquentes contra hanc Bullam.*
8 *Abſolutio eſt valida nondum facta reſtitutione, modò pœnitens habeat intentionem reſtituendi, quàm primum commodè poterit.*

1 Gregorius XIV. ut occurreret incommodis, quæ ex prædictis ſponſionibus facile ſequi potuiſſent in Bulla *cogit nos depravatus*; irritat omnes promiſſiones, etiam juramento vallatas, efficit promittentes inhabiles ad acquirendum pecuniarium dominium; etiamſi ſolutæ, aut datæ, ſeu remiſſæ, aut condonatæ fuerint, ſed ad eas locis piis illius civitatis, in qua ſponſiones factæ fuerunt, vel potius ubi primùm detectæ fuerunt, reſtituendas obligat, etiam in foro conſcientiæ, ante ſententiam judicis; nam Summus Potifex ſtatuit hujuſmodi pecunias præfatis locis acquiri, & contrahentes ad reſtitutionem, ſeu elargitionem eiſdem piis locis, in utroque foro teneri. An autem hæc Bulla fuerit cum tanto rigore in hac parte uſu recepta, quiſque poteſt praxim conſulere, licet Azor. 3. *p. lib.* 11. *c.* 20. *lib.* 3. cenſeat uſu receptum non eſſe. Azor. tamen loquitur de Bulla Pii IV. incipit, *intelligendus*.

Præterea idem Gregorius Eccleſiaſticas perſonas, hujus criminis reas, privat omnibus dignitatibus, beneficiis, & officiis, ac ad illa inhabiles reddit. Denique contra omnes delinquentes excommunicationem ipſo facto imponit, cujus abſolutionem Summo Pontifici pro tempore exiſtenti reſervat, excepto mortis articulo cum prævia reſtitutione pecuniarum, occaſione hujuſmodi ſponſionum perceptarum.

Hæc eſt ſummaria compilatio eorum, quæ in præfata Gregorii XIV. Bulla continentur, circa quam.

Primò loco quæram, & explicabo materiam excommunicationis in dicta Bulla impoſitæ.

Secundò ſubjectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Materia iſtius excommunicationis eſt triplex actio in hac Bulla expreſſa.

3 Prima actio eſt ſponſio, ſeu promiſſio, conventio, pactum, ſeu contractus nominatus, vel innominatus ſuper vita, morte, futura electione Summi Pontificis, tam eo vivente, quam Sede vacante, aut ſuper promotione Cardinalis. Iſta actio perſpicue exprimitur in illis verbis. (Pii Papæ IV. prædeceſſoris noſtri, qui pariter hoc ipſum ſuper futura Pontificis electione fieri prohibuit, veſtigiis inhærentes, de tributa Nobis à Domino poteſtatis Apoſtolicæ plenitudine, hac noſtra in perpetuum valitura conſtitutione damnamus, & reprobamus omnes, & quaſcunque ſponſiones, promiſſiones, ſtipulationes, conventiones, aut pacta, excommiſſas vulgò dictas, quovis nomine, aut vocabulo appellatas. Quas ſive per cedulas, ut ajunt, vel apochas; aut alio quocunque publicæ, aut privatæ ſcripturæ, aut chirographi genere, vel per menſariorum, aut mercatorum libros, aut partitas, ut dicunt, ſeu verbo tantùm data fide, aut facto depoſito certæ pecuniarum ſummæ, vel cujuſvis alterius rei pretio æſtimabilis, aut alias quoquomodo, vel ſub quavis nominati, aut innominati contractus forma, aut conditione in eventum vitæ, aut mortis, vel futuræ creationis Romani Pontificis, tam eo vivente, quàm Apoſtolica

Sede vacante, aut in eventum promotionum S. R. E. Cardinalium poſt hac in quibus Chriſtiani orbis regnis, dominiis, provinciis, civitatibus, terris, & locis ubilibet gratium, aut locorum iniri quandocunque contigerit.)

4 Secunda actio eſt reſpectu perſonarum publica auctoritate fungentium, quæ prædictas ſponſiones tacitè, vel expreſsè in locis ſibi ſubjectis fieri permittunt. Idem militat in Conſiliariis, Magiſtratibus, Poteſtatibus, Gubernatoribus præfatis, aut locum tenentibus prædictorum, & perſonarum publicarum, ut patet ex illis verbis, (Ulteriùs etiam in eos, qui talia patrare, & huic noſtræ conſtitutioni contravenire præſumpſerint, tàm ſi prædicti, quæ hic pro expreſſis habeantur, quam ſi quibuſvis mundanis, etiam Ducalibus, Regiis, Imperialibus dignitatibus fungantur, ac etiam in eoſdem, vel alios, qui id in terris, vel locis, civitatibus, ac dominiis ſibi ſubjectis tacitè, vel expreſsè fieri permiſerint, eorumque Conſiliarios, Magiſtratus, Poteſtates, Gubernatores, Præfectos, aut locum tenentes.

5 Tertia actio eſt, auxilium, conſilium, favorem, aut conſenſum in præmiſſis præſtare, aut proxenetam, vel mediatorem eſſe, nam in Bulla dicitur, (eorumque ſingulos, qui pariter conſenſum, auxilium, conſilium, vel favorem in præmiſſis præſtiterint, ac in quoſcunque proxenetas, vel mediatores excommunicationis ſententiam per eaſdem præſentes ferimus, & promulgamus, eoſq; ipſo facto abſq; aliqua monitione, aut declaratione, ſeu judicis decreto, aut miniſterio, excommunicationis ſententiam incurrere volumus; à qua eorum nullus ab alio, quam à Romano Pontifice pro tempore exiſtente, niſi in mortis articulo, & quoad eos, qui pecunias, vel aliud quidpiam præmiſſorum occaſione perceperint, etiam prævia reſtitutione integrè pecuniarum ejuſmodi occaſione perceptarum abſolvi poſſit, aut debeat.)

An autem ob hujuſmodi actiones hoc tertio loco expreſſas ſtatim incurratur excommunicatio, non ſecuta ſponſione, patet ex ſæpiùs alibi dictis, præſertim *de cenſur. in genere diſput. 1. quæſt. 1. punct. 6. n. 2. & ſeqq. tom. 1.* non incurri, quia ſunt acceſſoriæ. Idem dicendum cenſeo de ſecunda actione, ſeu potiùs omiſſione, quæ conſiſtit in permiſſione hujuſmodi ſponſionum; hujuſmodi enim omiſſio contingit, dum non impeditur actio, quæ alioquin impedienda fuiſſet.

6 An autem parvitas materiæ ab hac cenſura excuſet, patet ex regulis generalibus *traditis de cenſuris in communi diſput. 1. quæſt. 1. punct. 3. n. 6. & ſeqq. tom. 1.* & alibi ſparſim excuſare, ut etiam in ſimili docui de datis, vel promiſſis pro gratia, vel juſtitia in Romana Curia obtinenda *in hac quæſt. 3. punct. 31. n. 24. tom. 3.*

SECUNDA PROPOSITIO.

7 SUbjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli, contra præfatam Bullam delinquentes: diſpoſitio enim generaliſſima eſt, ut aperte conſtat ex verbis textus in prima propoſitione relatis.

Nonnullæ difficultates circa pœnas, quæ in hac Bulla ponuntur, hic explicari poſſent. Verùm, quia textus ſatis clarus eſt, & hujuſmodi difficultatum ſolutio facilè colligitur ex regulis generalibus, traditis *de cenſuris in genere, diſput. 1. quæſt. 1. punct. 4. per totum tom. 1. & de legibus diſput. 1. quæſt. 1. punct. 6. per totum tom. 2.* & de aliis cenſuris in particulari, diutius hic non inſiſtam.

8 Solùm mihi dubium ſuborit ur primò: utrùm is, qui pecuniam occaſione ſponſionum accepit, validè abſolvatur in articulo mortis, aut habente privilegium abſolvendi, etiamſi nondum reſtituerit ea, quæ cauſa ſponſionum accepit.

Reſpondendum mihi videtur validè abſolvi poſſe, modò pœnitens intentionem habeat reſtituendi quam primùm commodè poterit. Ratio eſt, tum quia non irritatur abſolutio aliter impenſa: tum quia ablativus ille abſolutus (etiam prævia reſtitutione integra pecuniarum hujuſmodi occaſione perceptarum) non importat conditionem neceſſariam, ſed præceptum, quo admonetur confeſſarius de eo, quod curare tenetur. Ità Azor. *in fortioribus terminis 3. p. lib. 11. c. 20. dub. 2.* ubi aſſerit ex conſuetudine non adeſſe obligationem reſtituendi lucrum acceptum, quia conſuetudo in hac parte derogavit Bullæ. Filliucius *vero tract. 37. cap. 2. quæſito 7.* negat adeſſe conſuetudinem non reſtituendi, & Bullam Gregorii etiam in hac parte eſſe in viridi obſervantia. Vide quæ tradidi *de cenſuris in genere diſput. 1. q. 3. punct. 9. n. 3. tom. 1.* cum Sanchez, Avila, & aliis.

Secundò dubium eſt, utrùm hujuſmodi ſponſiones præciſa Eccleſiæ prohibitione licitè fiant, & pretium ea occaſione acceptum retineri poſſit.

Reſpondeo licitas eſſe, & pretium retineri poſſe præciſa prohibitione, ut benè Azor. *3. p. lib. 11. c. 20.* & Filliucius *tract. 37. c. 2. quæſito 7.* Ratio eſt, quia hujuſmodi ſponſiones ſunt de re dubia, & incerta, & hoc verum videtur, etiamſi alter ſpondentium audierit à ſecretario conſanguineo, vel amico fideliſſimo Summi Pontificis, illum, de cujus creatione ſpondet, creandum eſſe Cardinalem, aut etiamſi aliam diligentiam adhibuerit ad hoc certò ſciendum. Ratio eſt, tum quia ſponſio adhuc dicitur eſſe de re dubia, utpotè pendente a libera Summi Pontificis voluntate; quæ ambulatoria eſt, & ſæpè mutari ſolet: tum quia notum eſt ſpondentibus magnam adhiberi diligentiam; ut quiſque rei veritatē cōperiat: ergò nulli fit injuria in hujuſmodi ſponſionibus. Imò nonnulli DD. quos tacito nomine innuit Azor. *3. p. lib. 11. cap. 20. dub. 5.* exiſtimant id verum eſſe etiamſi hoc audierit ab ipſo Pontifice, ut patet ex rationibus proximè allatis. Oppoſitum ſuſtinet Azor *loc. cit.* quia moraliter certus ſum, illum creandum eſſe Cardinalem, quem Summus Pontifex mihi aſſerit ſe velle in numerum Cardinalium cooptare, nec Summi Pontificis voluntas adeò facilè mutari ſoleat.

PUNCTUM III.

De excommunicatione contra eos, qui litteras, ſcriptum, nuncium, notam, aut ſignum ad exiſtentes in conclavi mittunt, vel recipiunt, vel è contra.

1 *Bulla Pii V. quæ incipit in eligendis eſt textus, in quo iſta excommunicatio continetur, & locus, in quo alibi explicata fuit, eſt quæſt. 2. punct. 34. in hoc tertio tomo.*

1 ISta excommunicatio lata fuit à Pio Quinto in Bulla 63. quæ incipit, *in eligendis*, in cujus explicatione hic detineri nolo, cum eam ſufficienter explicaverim *in quæſt. præcedenti punct. 34.* occaſione alterius excommunicationis non reſervatæ, latæ contra ſecreto alloquentes Cardinales in conclavi exiſtentes.

PUNCTUM IV.

De excommunicatione contra habentes litteras Apoſtolicas falſas, ſi intra viginti dies illas non deſtruant, vel non reſignent.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, eſt cap. Ad falſariorum de crimine falſi.*

2 *Habentes litteras Apoſtolicas falſas non incurrunt excommunicationem Summo Pontifici, ſed Epiſcopis reſervatur, tamen illius excommunicatio eſt à jure communi.*

3 *Materia iſtius excommunicationis eſt omiſſio deſtruendi, vel reſignandi litteras Apoſtolicas falſas intra viginti dies, poſtquam quis cognoverit ſe tales litteras habere, modò ab Epiſcopis ſit lata hæc excommunicatio contra habentes has litteras falſas.*

4 *Littera Apoſtolica falſa, Miniſtris Papæ, vel Epiſcopo loci, vel Confeſſario conſignanda ſunt, ut excommunicatio evitetur.*

5 *Tempus viginti dierum, quibus elapſis excommunicatio incurritur ab eo, qui litteras Apoſtolicas falſas detinet, ab eo die computari debet, quo cognoſcit ſe falſas litteras habere, poſita promulgatione facta ab Epiſcopo.*

6 *Subjectum iſtius excommunicationis eſt quilibet habens falſas litteras Apoſtolicas, & infrà viginti dies illas non deſtruens, vel non reſignans.*

7 *Litteras Apoſtolicas falſas apud ſe habentes excommunicationem incurrunt, etiamſi ipſi eas non impetraverint; elapſis 20. diebus.*

8 *Litteras Apoſtolicas falſas habentes afficiuntur excommunicatione Papæ reſervata, etiamſi ipſi, in ſententia excommunicationis nominatim non exprimantur.*

1 PErſpicuum eſt, falſificantes litteras Apoſtolicas contrahere excommunicationem, non ſolùm *in c. ad falſariorum, de crimine falſi*, verum etiam in Bulla Cœnæ, ut fusè explicavi *diſp. 1. quæſt. 7. per totam*. Quamobrem de illa hic amplius agendum non eſt; ſed de illa diſſerimus, quæ ab Epiſcopo imponenda eſt, juxta *c. dura, de crimine falſi*, ubi Summus Pontifex ſtatuit Epiſcopis, ut excommunicationem ferant contra eos, qui litteras Apoſtolicas habent, niſi infra viginti dies deſtruant, vel reſignent.

2 Advertendum igitur eſt in præcitato cap. non imponi excommunicationem à Summo Pontifice, ſed mandari Epiſcopis, ut eam ferant contra retinentes falſas litteras Apoſtolicas; ità ut ſi eas non deſtruant, vel non reſignent intrà viginti dies, ſubjiciantur excommunicationi, quæ Summo Pontifici reſervata remaneat. Ex quo licet inferre, hujuſmodi excommunicationem non eſſe à jure communi, ſed ab Epiſcopo, ex præſcripto juris communis; reſervationem verò eſſe à jure communi, ex ſuppoſitione, excommunicationis ab Epiſcopo latæ. Ob id iſta excommunicatio recenſetur inter excommunicationes à jure communi reſervatas.

Hoc poſito, duo breviter explicabo.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundo, quodnam ſit ſubjectum.

PRIMA PROPOSITIO.

3 MAteria iſtius excommunicationis eſt omiſſio deſtruendi vel reſignandi litteras Apoſtolicas falſas intra viginti dies, poſtquam quis cognovit ſe tales litteras habere: modò tamen ab Epiſcopis lata ſit excommunicatio contra habentes hujuſmodi litteras falſas. Hæc propoſitio clare conſtat ex verbis præcitatis *c. dura, de crimine falſi* ubi ſic habetur. Statuimus, ut generalem excommunicationis ſententiam promulgetis, quam per ſingulas parochias faciatis frequentiùs innovari. Quod ſi quis falſas litteras, ſe habere cognoſcit, intra viginti dies litteras illas aut deſtruat, aut reſignet, ſi pœnam excommunicationis voluerit evadere, quam, niſi forſan in mortis articulo, ſine ſpeciali mandato noſtro à quoquam nolumus relaxari, nec etiam, ſi præſumpta fuerit contrà hoc abſolutio, quicquam habeat firmitatis.)

Hinc patet, Filliucium *tract. 15. c. 2. quæſito 4. n. 50.* nimis obſcurè locutum fuiſſe: aſſerendo materiam iſtius excommunicationis eſſe perſeverantiam in excommunicatione Epiſcopi poſt viginti dies.

4 Sed modò dubium eſt primò, cuinam conſignandæ ſint litte-

ræ,

Digitized by Google

ræ, ut excommunicationis pæna evitetur. Reſpondeò reſignari poſſe miniſtris Papæ, vel etiam Epiſcopo loci, aut etiam confeſſario, ne periculum gravis damni incurratur. Ob id gloſſa hic *verbo reſignet*, dicit reſignandum eſſe illi, qui poſſit prodeſſe, & non obeſſe: caveat tamen, ne illas alicui reſignet, qui illis abuſurus ſit; hic enim non diceretur reſignare, juxta mentem Summi Pontificis, qui prædictarum litterarum deſtructionem, vel reſignationem præcipit, ut abuſus evitetur.

5 Secundò dubium, eſt, à quo tempore computandi ſint viginti dies, quibus elapſis excommunicatio reſervata incurritur.

Reſpondeo, computandos eſſe à die, qua quis cognoſcit ſe falſas litteras habere, ſuppoſita tamen excommunicationis promulgatione facta ab Epiſcopo. Sed de hac re ſatis in præcedentibus & præſertim *de cenſuris in communi diſput. 3. quæſt. ubic punct. 3. nu. 3., & ſeqq. tom. 1.*, ubi etiam explicavi, an dies termini computandus ſit, ac ibi reſpondi juxta communiorem ſententiam, incipiendum eſſe ab eo die, in quo contracta eſt pæna, & durare per totum tempus aſſignatum, ſe debere eſſe completum, ubi etiam explicavi, an dies termini computandus ſit.

SECUNDA PROPOSITIO.

6 SUbiectum iſtius excommunicationis ſunt illi, qui falſas litteras Apoſtolicas habent, & infrà viginti dies illas non deſtruunt, vel non reſignant. Hæc propoſitio patet ex verbis textus, à me iam relatis.

7 Sed modò dubium eſt primò, utrùm omnes, qui falſas literas apud ſe habent, afficiantur hac excommunicatione, etiamſi eas ipſi non impetraverint.

Reſpondet Sayrus *lib. 3. c. 29. n. 3.* eum, ad cujos manus præfatæ litteræ caſu pervenerunt, non affici excommunicatione. Fillincius *verò tract. 15. c. 2. quæſito 4. n. 50.* exiſtimat illos ſubiici excommunicationi, qui falſas litteras à Sede Apoſtolica impetrarunt. Ratio ipſius hæc eſſe poteſt, quia textus in præcedentibus verbis loquitur de impetrantibus litteras Apoſtolicas.

Ego verò cenſeo illos omnes, qui præfatas litteras habent, elapſis 20. diebus incidere in excommunicationem, (modò promulgata ſit ab Epiſcopo,) etiamſi dictas litteras non impetraverint, & hoc verum eſt ſaltem, cum præfatæ litteræ inſervire poſſunt ad effectum in ipſis expreſſum. Ratio eſt, quia Summus Pontifex indiſtinctè loquitus de habentibus litteras, ibi, *quod ſi quis falſas litteras ſe habere cognoſcit*; non autem dicit, ſe impetraſſe cognoſcit, & hic canon, ſeu ſecunda iſtius canonis pars, diſtincta eſt à præcedente, in qua ſermo eſt de volentibus literas à Sede Apoſtolica impetrare. Secus dicendum eſt de habente apud ſe litteras falſas, quæ iam evanuerunt nec ad uſum ipſis expreſſum inſervire poſſunt, perinde enim eſt, ac ſi non haberet ut in ſimili docui in expoſitione Bullæ Cœnæ *q. 7. punct. 3. n. 2. tom. 3.*

8 Secundò dubium eſt, utrùm habentes litteras Apoſtolicas falſas afficiantur excommunicatione iſtius cap. reſervata Papæ, etiamſi in ſententia excommunicationis ipſi nominatim nõ exprimantur.

Reſpondeo affici, quia ſatis eſt, ut Epiſcopus tulerit generalem ſententiam excommunicationis contrà habentes falſas litteras Apoſtolicas, eaſque non deſtruentes, vel reſignantes infrà viginti dies, poſtquam cognoverint ſe tales litteras habere: in texto enim dicitur *ſtatuimus, ut generalem ſententiam promulgetis*. Ita Suarz *diſp. 22. ſect. 2. n. 3.* & Filliuc. *loco cit. n. 51.* Hoc pacto explicandi ſunt Panormit. *in cap. dura, n. 8.* Sayrus *loco cit. n. 3.* & alii arbitrantes non affici excommunicatione, niſi Epiſcopus ſpecificè excommunicationem contrà ipſum tulerit, ideſt, niſi excommunicationem tulerit ſpecificè contrà habentes falſas litteras Apoſtolicas.

PUNCTUM V.

De excommunicatione contrà eos, qui in litteris Apoſtolicis, ut illarum expeditionem gratis aſſequantur, fingunt ſe nepotes, fratres, aut familiares, continuos commenſales Cardinalium, aut aliorum, quorum litteræ ex privilegio, vel conſuetudine gratis expedire ſolent.

1 Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, eſt in Bulla Innocentii VIII., quæ incipit. Cum ſicut; & fuit confirmata, ac extenſa à Leone X. in Bulla, quæ incipit Inhærendo veſtigiis.

2 Materia iſtius excommunicationis conſiſtit in duplici actione; 1. mentiri perſonam, fingendo ſe fratrem nepotem, vel familiarem continuum, commenſalem in litteris Apoſtolicis; ſecus ſi ſe fingat conſanguineum in tertio, vel quarto gradu, vel non commenſalem continuum 2. reſpectu officialium eſt, complicem eſſe iſtius fictionis procurando, vel permittendo.

3 Fingentes ſe nepotes, vel familiares Cardinalium, aut aliorum, ut litterarum expeditionem gratis aſſequantur, ſubiiciuntur excommunicationi; eidem etiam ſubiiciuntur officiales complices hujus delicti, & iſti dicuntur ſubiectum iſtius excommunicationis.

1 ISta excommunicatio edita fuit prius ab Innocentio VIII. in Bulla 9. in ordine, & incipit, cum ſicut. Deinde à Leone X. in Bulla 28. quæ incipit, *Inhærendo veſtigiis*, confirmata fuit, & extenſa ad officiales procurantes, ſeu permittentes hujuſmodi fictionem, adiecta ſimul cõtrà huiuſmodi officiales ſuſpenſione per annum à perceptione emolumentorum ſui officii, ut patet ex verbis Bullæ eiuſdem Leonis, ibi (Nos igitur fraudibus, & deceptionibus huiuſmodi, prout noſtro incumbit officio, de remedio oportuno providere volentes, moto proprio, & ex certa noſtra ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, omnes, & ſingulos cuiuſcunque ſtatus, gradus, vel conditionis fuerint, & quocunque nomine nuncupentur, qui ſe Vicecancellarii, aut aliorum Cardinalium, vel Abbreviatorum, ſeu ſcriptorum eorundem, aut aliarum perſonarum quaruncunque ex qualitatibus, & privilegiis, ſive ex antiqua conſuetudine hujuſmodi litteras ipſas in toto, vel in parte gratis expedire ſolent, nepotes, aut familiares, & continuos commenſales in eiſdem litteris, & iam motu proprio conceſſis nominaverint, ſi revera tales nepotes, aut fratres, vel familiares continui commenſales non fuerint Necnon officiales præmiſſa fieri procurantes, ſeu niſi per Romanum Pontificem pro tempore exiſtentem (articulo mortis excepto, ac debita ſatisfactione prævia) abſolui poſſint, auctoritate Apoſtolica per præſentes innodamus, eoſque excommunicationis ſententiam huiuſmodi in dictum eventum ex nunc, prout ex tunc, & è contra, incurriſſe declaramus & pro talibus publicè indicari mandamus. Ac ipſos officiales procurantes, ſeu permittentes huiuſmodi à ſuorum officialium perceptione emolumentorum per annum continuum ultra alias pœnas, quas propterea incurrent, omninò ſuſpendimus

Ex quibus verbis facilè colligitur, quænam ſit materia iſtius excommunicationis, & quòdnam ſit ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis in duplici actione conſiſtit.

Prima actio eſt mentiri perſonam fingendo ſe fratrem, nepotem, vel familiarem continuum, commenſalem in literis Apoſtolicis. Qui verò ſe fingeret conſanguineum in tertio, vel quarto gradu, aut affinem, vel etiam familiarem, ſed non continuum commenſalem, non incideret in hanc excommunicationem; quia verba legis non ſunt extendenda ultra propriam ipſorum ſignificationẽ. Quis autem dicendus ſit familiaris continuus commenſalis, patet ex dictis in expoſitione Bullæ Cœnæ *quæſt. 20. punct. 2. n. 13. tom. 3.* Illum dici familiarem continuum commenſalem, qui ſe in obſequium alicuius Principis tradiderunt, & ab eo victum recipiunt, & alibi.

Secunda, actio reſpectu officialium, eſt complicem eſſe iſtius fictionis, procurando, aut permittendo. Secus dicendum eſt; ſi poſt factum non reclament, aut non deferant, quia in textu dicitur, fieri procurantes, ſeu permittentes.

SECUNDA PROPOSITIO.

3 SUbiectum iſtius cenſuræ ſunt ipſimet fingentes, vel officiales procurantes, ſeu permittentes, quia de his ſermo eſt in Bulla, non vero de aliis; propterea ſi alius cooperaretur huiuſmodi delicto, non afficeretur pœna excommunicationis.

Obſervat tamen Filliucius, iſtam excommunicationem à paucis recenſeri, vel quia non eſt in uſu vel quia huiuſmodi fraus (quod ego facilius credo) hoc tempore vix contingere poteſt, eò quòd litteræ gratis non expediantur, niſi clarè cognoſcantur ii, qui eas gratis obtinere cupiunt.

PUNCTUM VI.

De excommunicatione lata contrà percuſſores clericorum.

ISta excommunicatio lata eſt *in cap. ſi quis ſuadente diabolo 17. q. 4. in hæc verba. (Si quis ſuadente diabolo manus violentas in clericum, vel monachum iniecerit, anathematis vinculo ſubiaceat, & nullus Epiſcoporum illum præſumat abſolvere, niſi mortis urgente periculo, donec Apoſtolico conſpectui præſentetur, & ejus mandata recipiat.*

Occaſione iſtius textus explicabo.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis, ſeu quænam actiones ſub excommunicatione prohibeantur.

Secundò, quodnam ſit ſubiectum, ſeu quænam perſonæ vinculo iſtius excommunicationis obſtringantur. Qua occaſione oſtendam etiam, utrùm percutiens volentem, ſeu clericus percutiens ſeipſum, huic cenſuræ ſubiiciatur.

Tertiò, contrà quas perſonas præfatæ actiones fieri debeant, ut cenſura huius canonis incurratur.

Quartò, utrùm iniiciens manus violentas in clericum excuſetur aliquando ab hac cenſura.

Quintò, de iſtius excommunicationis abſolutione diſſeram.

De his ſingulis agam in hoc puncto in quinque ſectiones diviſo; quamvis enim puncta indiviſibilia ſint, inquit Ariſtoteles, noſtra tamen puncta diſidi, & ſecari poſſunt, quia ſæpe magnam habent latitudinem.

SECTIO I.

Quænam ſit materia iſtius excommunicationis, ſeu quænam actiones ſub excommunicatione prohibeantur in hoc texto.

1 Materia iſtius excommunicationis principalis, eſt iniurioſa, & violenta manuum iniectio in Clericum, vel Monachum. Acceſſoria actiones ſunt: Mandatum ad iniectionem manuum; 2. conſilium, auxilium, & favor ad talem percuſſionem: 3. eſt ratihabitio percuſſionis iam ſecuta.

1 MAteria iſtius excommunicationis ſunt actiones in hoc canone expreſſæ, quarum una eſt principalis, aliæ acceſſoriæ.

Principalis eſt injurioſè inijcere manus violentas in clericum, vel monachum, ut patet ex illis verbis, *Si quis violentas manus in clericum, vel monachum. &c.*

Actiones acceſſoriæ ſunt primò, mandare hujuſmodi manuum injectionem, ſive percuſſionem.

Secunda, conſilium, auxilium, vel favorem ad hujuſmodi percuſſionem præbere.

Tertia, ratam habere: ut iſtæ actiones ritè percipiantur, ſingulas in ſequentibus §§. explicabo.

§. I.

In quo explicatur materia, ſeu actio principalis iſtius excommunicationis.

1 *Iniectio manuum violenta ſignificat actionem externam, injurioſam, violentam, conſiſtentem in facto, & attingentem perſonam Eccleſiaſticam.*

2 *Conditiones requiſitæ ad incurrendam excommunicationem ob violentam manuum iniectionem ſunt; 1. violenta; 2. attingat clericum; 3. ſit actio mortalis.*

3 *Percuſſio violenta manuum iniectio nuncupatur à denominatione manus.*

4 *Percuſſio levis, & non ſufficiens ad mortalem culpam, non ſubiicitur excommunicationi.*

5 *Rapiens aliquid è manibus clerici per vim, aut inferens violentiam rebus clerico adhærentibus, excommunicationem incurrit.*

6 *Venenum clerico propinans ligatur excommunicatione, ſaltem quando incipit operari.*

7 *Surripiens clam crumenam clerico, aut dormientem veſtibus ſpolians, non ligatur excommunicatione.*

8 *Clerici veſtes lacerans non incurrit excommunicationem, quoties illæ veſtes clerico non adhærent.*

9 *Detinens, vel detineri curans clericum, in domo, vel cuſtodia, excommunicationem incurrit.*

10 *Injuriis clericum afficiens non ligatur excommunicatione.*

11 *Clericum, qui è fundo exigere cogit per metum abſque ulla vi, non incidit in excommunicationem.*

12 *Sclopum explodens in clericum, qui ob terrorem ex hac vita decedit, excommunicationem incurrit, etiamſi pila eum non attingat.*

13 *Clerici percuſſio ſufficiens cenſetur ad excommunicationem incurrendam, quando ſecluſa excommunicatione cenſetur ſufficiens ad peccatum mortale.*

MAteriam principalem iſtius excommunicationis dixi eſſe violentam, & injurioſam manuum injectionem; hic modò explicandum eſt, quid nomine violentę injectionis manuũ intelligatur.

UNICA PROPOSITIO.

1 NOmine *violentæ iniectionis manuum* intelligitur actio externa injurioſa, violenta, conſiſtens in facto, ſeu opere, & contingens perſonam Eccleſiaſticam.

2 Ex quo licet inferre tres conditiones requiri, ut hujuſmodi actio ſit materia excommunicationis.

Prima, ut ſit actio violenta; hoc enim ſignificant illa verba textus, *manus violentas iniecerit*, Nomine autem *iniectionis manuum* intelligitur quælibet percuſſio, & vis injurioſa, ſive fiat manibus, ſive pedibus.

3 Dicitur autem *manus violentas*, deſumpta denominatione à manu, quæ eſt inſtrumentum conſuetum, per quod vis injurioſa inferri ſolet, ut benè Suarez *diſput.* 72. *ſect.* 1. Reginald. *lib.* 3. *n.* 205. & alii communiter.

Secunda conditio eſt, ut actio injurioſa attingat clericum ut colligitur ex illis verbis textus, *in clericum vel monachum.* Quamobrem afficiens clericum verbis contumelioſis, excommunicationem non incurrit; quia hæc non eſt actio violenta, attingens clericum. Item qui conatus eſt percutere, ſed non percuſſit non incidit in excommunicationem; tum quia non adeſt actio contingens clericum; tum quia punitur in hoc canone violenta manuum injectio, non autem conatus, & verba; præſertim in materia pœnali, cum effectu accipienda ſunt. Neceſſe tamen non eſt, ut perſona clerici immediatè attingatur, ſed ſufficit mediatè ſi actio violenta, & injurioſa fiat circa rem adhærentem clerico, ſeu deferentem, vel continentem clericum; ut ſi fræno violenter detineatur equus, cui clericus inſidet; aut ſi oſtium cubiculi claudatur, ità ut clericus inde exire nequeat, vel non ſine magno dedecore: hæc enim cenſetur gravis injuria in corpus, ex communi Doctorum ſententia ut patebit ex illationibus proximè adducendis.

Tertia conditio eſt, ut actio violenta, & injurioſa ſit mortaliter peccaminoſa. Ratio eſt, tum quia in textu dicitur, *ſuadente diabolo* tum, quia excommunicatio non incurritur, niſi ob mortalem culpam; neque ſufficit, ut procedat ab actu interno mortali, ſed requiritur, ut actus ipſe externus ſit capax mortalis culpæ: niſi enim gravis culpæ capax ſit non poteſt gravi pœna puniri.

4 Ideò qui clericum percutit ità leviter, ut actus exterior, omnibus conſideratis, non cenſeatur ſufficiens ad mortalem culpam, non afficitur excommunicatione: quamvis mortaliter peccaverit in intentione, intendens graviter percutere, ſeu gravem injuriam inferre.

Ex oppoſito, qui leviter percutit clericum, ità tamen, ut illa percuſſio cenſeatur valde injurioſa clerico, incurrit excommunicationem, ut accidit, quando quis conſpuit in clericum, aut virga percutit, aut illum includit in carcere, vel in alio loco, à quo non poſſit exire ſine dedecore, & pudore, nam hæc actio cenſetur graviter violenta clerico, & eſt mortaliter peccaminoſa. Ità Suarez *loco cit. n.* 26. Filliucius *n* 17. Coninchus *nu.* 256. Reginal. *lib.* 1 *nu.* 206. & alii communiter.

5 Ex dictis ſequitur primò illum eſſe excommunicatum, qui rem aliquam violenter eripit è manibus clerici, aut violentiam facit rebus adhærentibus clerico, e.g. violenter iniiciendo manus in frænum equi, cui clericus inſidet, aut lacerando veſtem clerici, aut feriendo equum, aut frangendo frænum equi, dum clericus eo utitur, & c aut ita inſequendo clericum, ut cogatur ſe præcipitem dare in fluvium ad ſe eripiendum è manibus inſequentis. Secus ſi clericus cadat inter fugiendum; tunc enim inſequens non ligatur excommunicatione, eò quòd hujuſmodi caſus per accidens ſequatur, nec illi imputetur, niſi fortè eum prævideret. Ita Sylv *verb. excomm.* 6. *n* 5.

6 Secundò, illum eſſe excommunicatum, qui occidit clericum per cibum, vel potum veneno infectum; nam hujuſmodi actio ita eſt violenta, ut diſſolvat compoſitum, & eſt magis violenta, & injurioſa, quam ſit iniectio alapæ, aut pulveris, aut ſalivæ. Ità Ludovicus Beja 1 *p. caſu* 14 *fol. mihi* 204. Molina *tract.* 3 *diſp* 51. Suarez. *diſp* 5. *ſect.* 1. *n.* 13. & 15. Filliucius *tract.* 11. *c.* 5. *q* 3. *ad finem n.* 126 & *tract.* 15. *c.* 1. *q.* 5. *n* 20. & alii communiter, contrà Avilam 2. *p. c.* 5. *diſp.* 3. *dub.* 12. ubi pro ſe citat Emanuelem Sà, & alios. Exiſtimo tamen contra Suarez, & Filliucium, hanc cenſuram non incurri, antequam venenum operari incipiat; nam anteà non aderat actio violenta; cum venenum ſine ulla vi exhibitum fuerit, ut ſuppono. Secus dicendum videtur de moniali gravida, quæ ſibi propinat potionem mortiferam fętui, nam iſta actio cenſetur violenta fętui, non ipſi moniali, nec videtur injurioſa ſtatui Eccleſiaſtico, conſequenter ex hoc titulo non incurrit excommunicationem. Ex decreto verò Sixti V. & Gregorii XIII. incurrit excommunicationem, ſi fœtus erat animatus, ut explicavi *quæſt. præcedentis punct.* 10. *n.* 1, & *ſeqq. tom.* 3. Ita Sayrus *l.* 3. *c.* 23. Avila 2. *p. c.* 5. *diſpu.* 3. *dub.* 12. Molina *diſp.* 51 *n.* 4. & alii.

7 Tertiò, illum non eſſe excommunicatum, qui clam furatur crumenam clerico, aut illum dormientem veſtibus ſpoliat, aut præſcindit cingulum, quo cingitur, nam iſtę actiones non videntur violentę. Ita Emmanuel Sà *de excommunicationibus Papæ reſervatis n.* 2. Sayrus *loc. cit. n.* 26 Reginald *n.* 208. Suarez *diſp.* 22. *ſect.* 1. *n.* 32. Filliucius *tract.* 16. *c.* 1. *n.* 20. Coninchus *diſp.* 14. *dub.* 15. *n.* 166. ubi cum Innocentio id ampliat, etiamſi ob id clericus domi poſtea commorari cogatur ob privationem veſtium: id enim per accidens ex illo facto ſequitur. Secus dicendum eſt de eo, qui violenter detinet clericum, ut illum veſtibus, aut pecuniis ſpoliet: tunc enim re vera dicitur manus violentas in clericum inijcere.

8 Quartò, illum non incurrere excommunicationem, qui lacerat veſtes, vel alias res, quæ clerico non adhærent, tunc enim non videtur violentiam clerico inferre. Ità Molina *to.* 4. *tract.* 3. *diſp.* 51. Suarez *loco cit.* Filliuc. *n.* 18. & alii communiter.

9 Quintò, judicem ſęcularem incidere in excommunicationem, detinendo, vel curando clericum detineri in cuſtodia, vel in domo, aut ponendo cuſtodes ad domum, qui clericum exeuntem capiant, ità ut clericus non poſſit liberè exire: nam hoc modo cenſetur violentiam in clericum inferre per ſe, vel per alium, qui autem violentiam clerico infert per ſe, vel per alium, majorem incurrit excommunicationem, ut conſtabit ex dicendis *ſect.* 2. *n.* 1., & *ſeqq. p. ſeq.* Ità Navarrus *c.* 27. *n.* 77. Philiarchus *lo. cit.* Sayrus *lib.* 3. *c.* 26. *n.* 13. Suarez *diſp.* 22 *ſect.* 1. *n.* 29. Filliucius *tr.* 14. *c.* 1 *quæſito* 5. *n.* 17., & 32. Coninchus *n.* 165. & alii.

10 Sextò, illum non eſſe excommunicatum, qui verbis, aut etiam factis infert iniuriam clerico abſq; violenta manuum iniectione in clericum, ut accidit, quando quis iniuriis afficit clericum, ſed illum non percutit.

11 Septimò, illum non eſſe excommunicatum qui per metum abſq; ulla vi, vel tactu cogit clericum exire è fundo: non enim dicitur manus violentas in clericum inijcere, cum ſolis verbis illum terreat.

12 Similiter non videtur excommunicatus, qui obſidet caſtrum, aut domum, non ut faciat iniuriam clerico ibi exiſtenti, ſed ut juſtè obtineat illud caſtrum: deficit enim tertia conditio. Ità Sayrus *loc. cit. n.* 13. Suarez *diſp.* 22 *ſect.* 1. *n.* 30. & 31. Molina *loco cit. diſp* 51. *n.* 2 & alii.

13 Octavò, illum ſubiacere excommunicationi, qui ſclopum explodit in clericum, qui ob terrorem moritur, quamvis pila ne leviter quidem tactus, vel læſus fuerit: hæc enim cenſetur actio violenta, & iniurioſa in clericum. Ità Filliucius *nu.* 17 *verſ.* 3 & alii, quos in ſimili retuli *de irregularitate in tract. de cenſur. in communi diſput.* 7 *quæſt* 4 *punct* 7. *nu* 19 *tom.* 1.

Obiicies: inſequens clericum, qui præ timore fugit, non incurrit excommunicationem, ob hujuſmodi inſecutionem: ergò neque eam incurrit, qui ſclopum explodit, ſed clericum non attingit, etiamſi clericus ſtrepitu bombardæ, ſeu ſclopi perterritus moriatur.

Reſp. negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia clericus fugiens nullam vim patitur ab inſequente, ſed ipſe, apprehenſione damni futuri, ſeu poſſibilis fugam arripit. Hoc tamen intellige, modò clericus nullam ob hujuſmodi fugam vim ab extrinſeco patiatur, ut dictum eſt illatione *num* 5. ſtrepitus verò bombardæ attingit ipſum clericum, eique violentiam infert, experientia teſte; conſequenter ſufficit ad excommunicationem incurrendam, quoties inde notabilis læſio clerico ſequitur.

14 Roga-

14 Rogabis, utrùm aſſignari poſſit aliqua regula, ex qua conjicere poſſimus, quandonam percuſſio clerici, ſeu actio injurioſa in clericum ſit ſufficiens ad incurrendam majorem excommunicationem.

Reſpondent Caietanus *de excommunic. c. 10* Avila *loco cit. dub. 13. caſu 3.* Emmanuel Sa *loc. cit. n. 2.* & alii, poſſe hanc regulam aſſignari. Quoties actio eſt tam parva, & levis, ut illata laico non videatur eſſe peccatum mortale; non ſufficit ad incurrendam excommunicationem. Qua de causa ab aliquibus DD. regulariter excuſantur pueri initiati prima tonſura, qui ſe pugno petunt, & ſanguinem è naribus eliciunt in parva quantitate.

Sed hanc regulam meritò negat eſſe ſimpliciter veram Suar. *loco cit. ſect. 1. n. 27.* nam dari poteſt caſus, ut actio, quæ levis eſt reſpectu laici, cenſeatur gravis, & valdè injurioſa reſpectu clerici; adeò judicio prudentis viri ſtandum eſt in judicanda gravitate actionis.

Quarè mihi dicendum videtur cum Molina *diſput. 51. n. 8.* & Coninchb *diſput. 14. dub. 15. nu. 168.* quoties actio eſt injectio manus violentæ, arbitrio prudentis viri, ſecluſa excommunicatione eſſet ſufficiens ad peccatum mortale, eandem eſſe ſufficientem ad incurrendam excommunicationẽ poſitã ob violentam manuum injectionem in clericos, hæc enim ſupponit peccatum mortale. Ex quo ſequitur, clericos impuberes inter ſe rixantes, ſeque percutientes non incurrere excommunicationem, quoties illa actio attenta qualitate perſonarum, & quantitate nocumenti non pertingit ad culpam mortalem. Hac de cauſa pueri ſæpè poſſunt ab excommunicatione excuſari, eò quòd illorum percuſſio regulariter non reputetur graviter injurioſa inter hujuſmodi perſonas, ut patet *ex c. 1. de ſent. excommun.* Ità Molina *loc. cit. n. 8.* Filliuc. *n. 26.* Avila *loc. cit.* Coninchus *n. 190.*, & alii.

§. II.

In quo explicatur materia minus principalis, ſeu actiones acceſſoriæ, ob quas hujus canonis excommunicatio incurritur.

1 *Clerici percuſſionem conſulens, aut mandans, ligatur excommunicatione, ſecuto effectu.*

2 *Percuſſionem clerici conſulens, aut mandans, non ligatur excommunicatione, niſi ſequatur percuſſio.*

3 *Item conſulens, vel mandans clerici percuſſionem, non ligatur excommunicatione, niſi conſilio, vel mandato influxerit in percuſſionem.*

4 *Clerici percuſſionem mandans incurrit excommunicationem, etiamſi conatus fuerit mandatum revocare, ſed re ipſa non revocaverit.*

5 *Clerici percuſſionem mandans, ligatur excommunicatione, etiamſi in gratia exiſtat, dum mandatarius mandatum exequitur.*

6 *Percuſſionem clerici mandans, vel conſulens, aliquando ligatur excommunicatione, etiamſi non ligetur executor, & è contra.*

7 *Percuſſionem clerici permittens, non ligatur excommunicatione, dum obſtare tenebatur ex ſola charitate.*

8 *Percuſſionem clerici permittens, incurrit excommunicationem, dum eam impedire tenebatur ex juſtitia.*

9 *Tenentur ex officio impedire clerici percuſſionẽ illi, quibus incumbit cura.*

10 *Ratam habens clerici percuſſionem ſuo nomine factam, incurrit excommunicationem.*

11 *Ratihabitio percuſſionis clerici has conditiones habere debet, ut ſufficiens cenſeatur ad incurrendam excommunicationem; 1. ut ſit facta percuſſio nomine approbantis; 2. ut ratam habens potuerit mandare; 3. ut ratam habeat ſigno externo.*

Actiones acceſſorias diximus eſſe mandatum, conſilium, favorem, & ratihabitionem, vel etiam omiſſionem in impedienda percuſſione, dum eam tenemur ex juſtitia impedire; de his ſingulis agendum eſt in ſequentibus propoſitionibus.

PRIMA PROPOSITIO.

Conſilium, & mandatum, quo quis conſulit, aut tacitè, vel expreſsè mandat clerici, vel monachi percuſſionem, ſubjicitur huic excommunicationi, ſecuta tamen percuſſione. Ratio deſumitur *ex c. quanta, de ſentent. excommun.* ubi habetur, non ſolum eos ſubjici huic excommunicationi, qui percutiunt; verùm etiam, qui conſentiunt. Is autem procul dubio conſentit, qui conſilium, aut mandatum præbet ad percutiendum. Ita Navarr. *c. 27. n. 51.* Sayrus *lib. 3. cap. 26. n. 22.* Suarez *diſput. 22. ſect. 1. n. 55.* Avila *2. p. cap. 5. diſp. 3. dub. 6.* Molina *tom. 4. diſp. 51. n. 2.* Sylveſter *verbo excommunicatio 7. n. 24.* Filliucius *tract. 15. c. 1. quæſito 7.* Coninchus *diſp. 14. du. 15. n. 171.* Reginald *n. 215.*, & alii communiter. Hoc tamen intelligitur cum duplici limitatione.

2 Prima eſt, modò ſequatur percuſſio, ut colligitur, tum ex *c. mulieres, & c. ultimo, de ſententia excommunic.* tum quia illæ ſunt actiones acceſſoriæ; ob actiones autem acceſſorias non incurritur excommunicatio, nondum ſecuta actione principali, quia in odium ipſius prohibentur.

3 Secunda eſt, modò conſilium, vel mandatum re vera influxerit in percuſſionem. Ratio eſt, tum quia ad incurrendam cenſuram requiritur effectus prohibitus ſub cenſura; tum quia conſilium, & mandatum prohibentur, quatenus ſunt cauſa percuſſionis.

4 Quæres, utrùm iſta excommunicatio incurratur ab eo, qui mandavit percuſſionem clerici, ſed poſteà pœnitentia ductus revocatur mandatum; qua revocatione non manifeſtata mandatario, adhuc ſecutus eſt mandati effectus.

Reſpondeo incurri, nam mandans revera cenſetur ſuo mandato cauſa efficax percuſſionis; conſequenter etiam tenetur ad reſtitutionem omnium damnorũ quamvis curaverit revocationem mandati innoteſcere mandatario, cui re ipſa non innotuit. Ita Leſſius *l. 2. de juſtitia c. 13. dub. 3. n. 17.* Molina *loc. cit. n. 3.* Coninchus *n. 176., & ſeq.* Reginald *n. 176.*, & alii, quos in ſimili retuli de irregularitate *tract. de cenſuris in genere diſput. 7. quæſt. 4. punct. 8. nu. 13., & ſeqq. tom. 1.* ubi etiam diſſerui, utrum mandans, vel conſulens revocato mandato, vel conſilio, contrahat excommunicationem, ſi revocatio pervenit ad aures mandatarii, vel ejus cui datum eſt conſilium.

5 Secundò dubium eſt, utrum mandans incurrat excommunicationem, ſi exiſtat in gratia, dum mandatarius exequitur mandatum, percutiendo clericum.

Reſpondeo affirmativè cum Leſſio *loc. cit.* Sylveſt. *excom. 6. quæſit. 5.* Regin. *n. 261.* & aliis. Ratio eſt, quia ad incurrendas cẽſuras prærequiritur quidem, & præſupponitur peccatum mortale; non tamèn neceſſe eſt, ut peccatum mortale tunc committatur quando cenſura incurritur, ſed ſufficit peccatum mortale prohibitum ſub cenſura commiſſum antè extitiſſe, ut in ſimili oſtendi *de peccatis omiſſionis, in tract. de peccatis diſput. 2. quæſt. 4. punct. 4. n. 5. & ſeqq. tom. 2.* cum multis Doctoribus. Idem in ſimili docet Suarez *tom. 5. diſp. 44. ſect. 1. n. 3.* de eo, qui cauſam dedit homicidii, ſed ante ſecutum effectum mortis egit pœnitentiam ſui delicti: hic enim non excuſatur ab irregularitate; quia ſicut pœnitentia non tollit irregularitatem jam contractam, ità neque facit in prædicto caſu, ne contrahatur.

6 Tertiò, dubium eſt, utrùm dari poſſit caſus, in quo conſulens, vel mandans percuſſionem incurrat excommunicationem; eam verò non incurrat executor, vel è contra.

Reſpondeo affirmativè, ut accidit quando executor ignorat invincibiliter illum, quem percutit, eſſe clericum, aut invincibiliter ignorat, latam eſſe excommunicationem. Ita Molina *loco cit. diſp. 52. n. 9.* & alii. Ratio patet ex dictis de cauſis excuſantibus à cenſuris in communi *diſput. 1. quæſt. 1. punct. 1. n. 6., & ſeqq. tom. 1.*

Plura de mandante, & conſulente percuſſionem hic dici poſſunt, verùm quia hæc ſufficienter colliguntur ex dictis *de reſtitutione in genere diſput. 1. quæſt. 1. punct. 6. & punct. 7. per totam, tom. 2., & de irregularitate in tract. de cenſuris in communi diſput. 7. quæſt. 4. punct. 8. à nu. 13. uſque ad 28. tom. 1.*, ibi videri poſſunt.

SECUNDA PROPOSITIO.

7 Omiſſio, qua quis nõ obſtat percuſſioni clerici, nõ ſubjicitur excommunicationi, dum is, qui non obſtat ex ſola charitate obſtare tenebatur; etiamſi re ipſa poſſit obſtare, & peccet non obſtando. Ratio eſt, tum quia illi, qui non obſtat, cum teneatur ex ſola charitate obſtare, non imputantur cætera damna, nec injunguntur aliæ pœnæ: ergò neque debet injungi, & imputari pœna excommunicationis, tum quia hoc non eſt in jure expreſſum, tum quia excommunicatio lata eſt ob actionem, non verò ob omiſſionem. Et hoc verum eſt etiamſi non obſtet propter odium & pravum affectum: non enim punitur pravus affectus, ſed opus externum, vel ejus omiſſio ſub cenſura prohibita. Ità Philiarchus *loco cit.* Navarr. *n. 78.* Coninchus *lo. cit. n. 74.* Regin. *lib. 4. n. 221.* Henriquez *l. 14. c. 12.* Molina *to. 4. diſput. 33., & 52.* Avila *loc. cit. dub. 8.* & alii contra Cajet. *verb. excomm. c. 10.* Suarez *to. 5. diſpu. 22. ſect. 1. n. 56.* Medinam *C. de reſtit. q. 7.* Sayrum *loco cit. n. 24.* Filliucium *n. 31.* & alios, quos retuli *de reſtit. in genere quæſt. 1. punct. 11. n. 1. & ſeqq. tom. 2.*

8 Neque obſtat caput, *quanta*, ubi dicitur, *nos delinquentibus favere*, interpretamur; qui cum poſſint, manifeſto facinori deſinunt obviare, nam ille textus, aut intelligendus eſt de præſumptione fori externi, in quo puniendus eſt, qui facilè, & abſque incommodo potuit impedire, & non impedivit. Aut intelligendus eſt de aliis pœnis, non verò de excommunicatione; cum hæc non incurratur, niſi exprimatur ex communi Doctorum ſententia. Aut intelligendus eſt de excommunicatione comminatoria, cum textus verbis futuri temporis utatur, ibi *facientes, & conſentientes pari pœna plectendos catholica condemnat auctoritas* ubi notandũ illud verbum, *plectendos*, quod eſt futuri temporis, & non ſignificat pœnam ipſo iure latam, ſed ferendam, & cum verſemur in materia pœnali, non eſt facienda extenſio, ſed benignior interpretatio ſuſtinenda eſt. Aut intelligendus eſt de illo, qui non impedivit, cum teneretur ex juſtitia impedire; nam qui non obſtat, cum poſſit, & teneatur obſtare ex officio, ſeu ex juſtitia, incidit in excommunicationem quia dicitur præſtare auctoritate, illique imputatur percuſſio, ſicut imputantur reliqua damna. Ita Molina *diſpu. 33. membr. 5. n. 6.*, & alii DD. præallegati, & citati *de reſtit. loco cit.* Quamquam oppoſitum etiam in hoc caſu non caret probabilitate, dum non conſentit, nec auctoritatem præſtat, ut ſupra docui *in expoſitione Bullæ Cœnæ diſputat. 1. quæſt. 10. punct. 2. n. 7. tom. 3.* Ratio eſt, quia excommunicatio lata ob actionem, non incurritur ob omiſſionem; nec ullus ex facto alterius remanet excommunicatus, niſi particeps ſit criminis, aut niſi mandatum, vel auctoritatem præſtet, juxtà Gloſſam *hic verſ. interpretamur, ad finem.* Ex quo patet ſolùm conſenſum internum non ſufficere, niſi aliqua cooperatio in externam percuſſionem adſit. Et hoc pacto explicandum eſt caput, *quanta*, citatum.

9 Sed modò dubium eſt, quinam teneantur obſtare ex officio.

Reſp. eos teneri, quibus cura demandata eſt, ut ſunt Reges, Judices, & alii ſuperiores. Prætereà parentes, tutores, heri, pædagogi, Parochi, & alii ſimiles reſpectu filiorũ, & ſubditorum; his enim

commiſſa eſt cura ſuorum ſubditorum, Ita Sayr. *lib.* 3. *cap.* 26. *n.* 24. Philiatchus *loco. cit.* Avila, Filliuc., & alii *locis citatis de reſtit.*, *& Bulla Cœnæ*.

TERTIA PROPOSITIO.

10 RAtihabitio, qua quis approbat percuſſionem clerici ſuo nomine factam, eſt materia iſtius excommunicationis. Pro intelligentia iſtius propoſitionis.

Advertendum eſt, illum dici ratam habere percuſſionem clerici, qui approbat percuſſionem clerici factam ſuo nomine, & contemplatione ſui; quamvis approbans non dederit mandatum. Ita Philiarc. *loc. cit.* Suarez *loc. cit. n.* 55. Sayrus *loc. cit. n.* 32. Molina *diſp.* 52. *n.* 4., *& com.* 4 *tract.* 3. *diſp.* 33. Navarr. *loc. cit.* Reginald. *n.* 218., & alii Hoc poſito, probatur allata propoſitio *ex cap. cum quis, de ſentent. excommunic. in* 6. ubi hoc expreſsè habetur, & ſimul hæc ratio aſſignatur, quia ratihabitio fictione juris retrotrahitur, & comparatur mandato; ſicut ergò mandans percuſſionem clerici, incurrit excommunicationem, ità ratam habens percuſſionem incurrit excommunicationem ab eo puncto, quo ratam habet percuſſionem; cum enim ante ratihabitionem non commiſerit culpam, non eſt ratio cur dicamus excommunicationem ab eo contrahi ante ratihabitionem; ſed dicendum eſt contrahi ab eo puncto, quo culpam admittit per ratihabitionem.

11 Obſerva tamen aliquas conditiones requiri ad incurrendam excommunicationem propter ratihabitionem.

Prima eſt, ut qui ratam habet percuſſionem clerici, potuerit mandare percuſſionem eo tempore, quo ſecuta eſt percuſſio. Quapropter approbans percuſſionem clerici factam eo tempore, quo ipſe approbator erat amens, vel infans, non incurrit excommunicationem; quia tunc temporis, quo facta eſt percuſſio, non potuit percuſſionem mandare. Secus ſi tunc dormiebat; tunc enim facilè poterat à ſomno excitari, & interrogari an vellet ſuo nomine percuſſionem fieri. Ita Molina *loco cit. n.* 4.

Secunda eſt, ut ratam habeat percuſſionem per aliquod ſignum externum, e. g. per verba, aut nutus. Ratio eſt, quia actus merè internus non ſubiacet poteſtati Eccleſiæ, conſequenter non poteſt puniri pœna cenſuræ, niſi externo ſigno manifeſtetur.

Tertia eſt, ut percuſſio facta ſit nomine ipſius, ſciatque illam ſuo nomine factam eſſe: quare, ſi de illa gaudeat neſciens factam eſſe ſuo nomine, non contrahit excommunicationem, niſi fortè velit illam factam eſſe ſuo nomine; nam ſecundùm proprietatem juris non dicitur quis ratum habere id, quod non eſt factum ſuo nomine, nec dicitur facere ſuam præteritam actionem. *de regul. jur. in* 6. Navarr. *n.* 78. Suarez *loco cit. n.* 5. Avila *dub.* 9. Sayrus *loco cit. n.* 25. Molina *loc. cit. n.* 5. Filliucius *n.* 29, & alii communiter.

SECTIO II.

De ſubiecto iſtius excommunicationis.

1 *Perſonæ quæ huic excommunicationi ſubiiciuntur, ſunt omnes, qui aliquam actionem in hoc canone vetitam committunt.*
2 *Percutiens clericum excommunicationem incurrit, etiamſi impubes ſit.*
3 *Fœmina percutiens clericum, aut cooperans, excommunicationem incurrit.*
4 *Clerici percuſſionem mandans, ligatur excommunicatione, etiamſi collegium, vel univerſitas ſit.*
5 *Percutiens clericum volentem, & conſentientem, incurrit excommunicationem quoties percuſſio eſt iniurioſa.*
6 *Clericus conſentiens in ſui percuſſionem, excommunicandus eſt.*
7 *Clericus percutiens ſeipſum, excommunicatus eſt, modò ſe percutiat ex ira, & attingat percuſſio ad culpam mortalem.*

IN hac ſectione tria explicabo.

Primò in genere, qui nam ſubiiciantur excommunicationi violentas manus in clericos iniiciendo.

Secundò, utrùm percutiens clericum volentem, & conſentientem, in hanc cenſuram incidat.

Tertiò, utrùm clericus, qui ſe ipſum percutit, vinculo hujus excommunicationis obſtringatur.

PRIMA PROPOSITIO.

1 OMnes, & ſinguli, qui clericum, vel monachum percutiunt, aut aliam actionem in hoc canone vetitam agunt, in cenſuram iſtius canonis incidunt. Ratio eſt, quia in textu dicitur, *Si quis, ſuadente diabolo, manus violentas in clericum, vel monachum iniecerit, &c.* Ubi notanda eſt illa particula, ſi quis quæ generalis, & univerſalis eſt ut *ex l. qui filiabus* 2. t *ff. de legat.* 1. *& l ſi neceſſarias* §. *ſi annua ff. de pign. act.* obſervat Tiraquel *in l ſi unquam v omnia, n* 40 *C de revocand. donat.*, quem citat, & ſequitur Barboſa *dict.* 322. *ad finem*.

2 Hinc ſequitur, omnes homines baptizatos doli capaces ſubiici huic cenſuræ, ſive ſint puberes, ſive impuberes, ſive ſint laici, ſive ſint clerici, etiam in maxima dignitate conſtituti, excepto Papa, ſive ſint ſuperiores, ſive inferiores, modo ſuperiores id non agant ex officio, ſeu cauſa correctionis, ut conſtabit ex infrà dicendis, de cauſis excuſantibus *ſect.* 4 *nu* 4 *pag. ſeq.*

3 Idem valet in fœminis percutientibus, aut alia ratione concurrentibus ad clerici, vel monachi percuſſionem. Ratio eſt quia dictio, *ſi quis*, non ſolùm complectitur maſculinum verùm etiam fœmininum, *argum. l. cum filiis. ff. vulgar. & pupil.* Bertazol. *in l. ſi quis C. tranſact.* Bartol., & alii apud Gratum *dect.* 259. *n.* 1., & apud Barboſam *loc. cit.*

4 Idem dicendum eſt de collegio, vel univerſitate, quæ clerici percuſſionem mandaret. Quamvis enim dictio, *ſi quis*, perſonam veram, & non fictam, qualis eſt communitas, & collegium, comprehendat, ex Bertazolio *loc. cit. nu* 145., & Barboſa *loco cit. n.* 1. *&* 2. nihilominus ſinguli de communitate, qui delicto cooperantur, afficiuntur excommunicatione, ut ſic enim ſunt perſonæ ſingulares.

SECUNDA PROPOSITIO.

5 PErcutiens clericum volentem, & conſentientem, incurrit excommunicationem, quoties percuſſio eſt injurioſa. Ratio eſt, tum quia excommunicatio incurritur propter percuſſionem clerici injurioſam; tum quia ſic expreſsè habetur *in c. contingit, de ſent. excomm.* & ibi DD. communiter, quos ſequitur Avila *l. cit. dub.* 12. Suarez *diſp.* 22 *ſect.* 2 *n.* 58 Sayrus *lib.* 3 *c.* 26. *n.* 18 Cajetanus *verb. excommunicatio c.* 10. Coninchus *diſp.* 14 *dub.* 13. *n.* 168. Filliucius *trac.* 15. *c.* 1 *q.* 7. *n.* 38 Regin *lib.* 1. *n.* 222 & alii.

Dices volenti, & ſcienti non fit injuria; ergò percutiens clericum conſentientem, & volentem, non incurrit excommunicationem, eo quòd percuſſio non videatur illi injurioſa.

Reſpondeo non fieri injuriam conſentienti, quando conſentiens conſentit in iis, in quibus poteſt conſentire; clericus verò in hoc caſu non poteſt conſentire; cùm privilegium de non percutiendo clerico ſub pœna excommunicationis, conceſſum ſit toti ordini, & ſtatui clericali, cui perſona privata qualis eſt unus clericus, non poteſt præjudicare, & cedere: nam perſona privata non poteſt cedere privilegio conceſſo communitati, aut toti alicui ordini ut patet ex dictis de privilegiis *in tractatu de legibus diſp.* 1 *quæſt.* 3. *punct.* 1. *n.* 10 *tom.* 2. cùm ergò clericus non poſſit conſentire in ſui percuſſionem, eo quòd ipſius percuſſio vergat in damnum aliorum; ſequitur percutientem clericum conſentientem, facere illi injuriam: & ſubiacere excommunicationi, ut habetur *in dicto c. contingit, de ſent. excomm.* Deindè etiamſi daremus, percutientem clericum conſentientem non facere illi injuriam, nihilominus facit injuriam ſtatui clericali, & Eccleſiaſtico: excommunicatio autem non ſolùm incurritur, quando fit injuria clerico ſed etiam quando fit injuria ſtatui Eccleſiaſtico, ut dicitur *in c. contingit, cit.* ſicut peccatum homicidii non ſolùm committitur quando fit injuria occiſo; ſed etiam quando fit injuria Republicæ, etiamſi occiſus forte conſentiat in ſui necem, ut patet ex dictis *de reſtitut. in particulari diſput* 2 *quæſt ultim ſect.* 1. *punct.* 5 *n.* 2. *to.* 2. Ita Suarez *to.* 5. *diſp.* 22 *ſect.* 1. *n.* 58. Sayrus *loc. cit.* Filliuc. *n.* 33 & alii communiter, quos retuli *de reſtit. q* 2. *pu.* 5 *n.* 5. *tom* 2.

Ex quo ſequitur, judicem in cuſtodia detinentem clericum conſentientem, aut illum verberantem, ſubiacere excommunicationi, quia facit injuriam ſtatui Eccleſiaſtico.

6 Quæres, utrùm ipſe clericus conſentiens in ſui percuſſionem, ſit excommunicatus.

Reſpondeo non eſſe ipſo facto excommunicatum, ſed excommunicandum, ut patet *ex c. contingit cit* ubi habetur verbum, *excommunicetur*, quod eſt verbum futuri temporis indicans cenſuram ferendam, non vero ipſo jure latam. Ita Suarez *loc cit. n* 57. Navarr. *c.* 27. *n* 7. Filliucius *q* 7. *n* 33 Reginald *lib* 1. *n.* 222 ubi hoc valere oſtendit, etiamſi conſentiat ſe pluribus actibus ſucceſſivis percuti, non incurrit excommunicationem *c. ſi quis ſuadente*, cum Summus Pontifex *in ea contingit, cit.* dicat excommunicandum; neque incurrit excommunicationem latam in participantes in crimine crimino ſo; quia illi omnes actus ſucceſſivè facti reputantur una percuſſio, unus actus: excommunicatio autem ob participationem in crimine crimino ſo ſupponit contractam excommunicationem ab eo, in cujus crimine participat. Ità Sayrus, Avila, & alii *locis cit*

TERTIA PROPOSITIO.

7 CLericus ſe ipſum percutiens majorem incurrit excommunicationem. Ratio eſt, quia hujuſmodi percuſſio eſt injurioſa ſtatui clericali, cui perſona privata non poteſt cedere; excommunicatio autem incurritur propter percuſſionem injurioſam ſtatui clericali. Ita Navarr. *c.* 17. *n* 78. Sayrus *loc. cit. n.* 20 Avila *n* 12. circa medium, Suarez *loc. cit. n.* 59. Coninchus *n.* 170. Reginald. *lib.* 1. *n.* 222., & alii, quamvis non deſint oppoſitum ſentientes.

Hæc propoſitio intelligitur, modò clericus percutiat ſe ex ira, & percuſſio attingat gravitatem lethalis culpæ: nam excommunicatio major ſupponit gravem culpam.

Hinc ſequitur, majori excommunicatione ligari eos, qui præ deſperatione, vel tædio vitæ ſe ipſos percutiunt, aut occidunt. Secus dicendum eſt de clericis, qui ob mortem parentum, vel amicorum ſeſe percutiunt, aut barbam, vel capillos evellunt: nam iſta actio non cenſetur injurioſa ſtatui clericali. Idem dicendum eſt de illis, qui ſe cauſa mortificandæ carnis, aut ex devotione flagellis petunt. Ità Avila *loc. cit.*, & plures alii, quos citat. & ſequitur Molina *diſp.* 51. *nu.* 4. *tract.* 3.

SE-

Digitized by Google

SECTIO III.

Quænam perſonæ gaudeant privilegio canonis, ità ut qui eas percutit, & vim infert, in excommunicationem hujus canonis incidat.

1 *Clerici nomine intelligitur initiatus ordine, vel tonſura, etiamſi ſit coniugatus, modò gerat habitum.*

2 *Clericus coniugatus gaudet privilegio canonis, ſi ſolùm contraxit cum Virgine, ſi habitum derelictum reaſſumpſit.*

3 *Percutiens clericum coniugatum, qui cum virgine contraxit, & habitum gerit, excommunicationem incurrit.*

4 *Percutiens clericum degradatum verbaliter, pœnam excommunicationis ſubit.*

5 *Percutiens clericum irregularem, vel excommunicatum, excommunicatione afficitur.*

6 *Percutiens clericum, qui matrimonium contraxit poſt ſuſceptionem ſacrorum ordinum, ligatur excommunicatione.*

7 *Monachus gaudens privilegio canonis cenſetur Religioſus non ſolùm Profeſſus, ſed etiam converſus, & Novitius, quamvis admiſſus ante pubertatem; immò omnes moniales profeſſæ, converſæ, & Novitiæ.*

8 *Religioſus bigamus gaudet privilegio canonis.*

9 *Equites religioſi, ſeu commendatarii, gaudent privilegio canonis, ſi vivunt in communi, & tria vota ſolemnia emittunt.*

10 *Tertiarii gaudent privilegio canonis, ſi vivunt in communi ſub aliqua Regula, vel aſſumpto habitu inſerviunt monialibus.*

EX canone *ſi quis ſuadente* 17. q. 4. apertè conſtat, perſonas, quæ privilegio canonis gaudent, & percuti non poſſunt ſub pœna excommunicationis ipſo facto, eſſe clericos, & monachos. Tota difficultas in hoc poſita eſt, ut intelligatur, quinam veniant nomine clericorum, & monachorum; quam difficultatem in duabus proximè ſequentibus propoſitionibus explicabo.

PRIMA PROPOSITIO.

1 NOmine *clerici* intelligitur initiatus prima tonſura, aut aliquo ordine, etiamſi coniugatus ſit; modò gerat habitum clericalem, & tonſuram, & non ſit bigamus; bigamus enim privatur privilegio clericali, *cap. clericus diſt.* 21. & *cap. cum contingat, de ætate, & qualitate*, & *cap. unico, de clerico coniugato in* 6.

2 Hoc privilegio non privatur clericus coniugatus, qui contraxit matrimonium cum virgine, quamvis deſeruerit habitum, & tonſuram, ſed eam poſtea reaſſumpſerit; pœnitentia enim illi prodeſſe debet. Ità Sylveſter *verb. excomm.* 6 *num* 4. Sayrus *lib.* 3 *cap* 27. Suarez *diſp.* 22. *ſect.* 2. Navarr. *cap.* 27 *num.* 79. Filliuc. *tract.* 14. *cap.* 1 *q.* 4. *n.* 8. Coninch. *diſp.* 14. *dub* 15 *n.* 157. & alii.

3 Hinc ſequitur primò, eum ſubiacere huic excommunicationi qui percutit clericum coniugatum, qui contraxit matrimonium cum virgine: nam hic clericus non eſt bigamus: conſequenter gaudet privilegio canonis, dum gerit habitum, & tonſuram; & hoc verum videtur, etiamſi anteà dimiſerit habitum, & tonſuram, ſed eam poſteà abſque fraude reaſſumpſerit. Vide quæ ſuprà tradidi *in Bulla Cœnæ diſp.* 1. *q.* 16 *ſect.* 2 *punct.* 3. *n.* 3. & *ſeqq. to.* 3.

4 Secundò, ſequitur eum affici excommunicatione, qui percutit clericum degradatum verbaliter tantum; clericus enim verbaliter degradatus gaudet privilegio canonis; ſecus ſi percutiat degradatum realiter, *cap. degradatio, de pœnis in* 6.

5 Tertiò, illum eſſe excommunicatum, qui percutit clericum irregularem, aut excommunicatum toleratum, aut vitandum, aut affectum alia cenſura: adhuc enim dicitur percutere clericum qui per irregularitatem, vel cenſuram non amiſit nomen clerici, nec privilegium canonis Ità Molina *to* 4 *diſp* 56 *n.* 12. Navarrus *c.* 27 *n.* 79. Filliucius *tract.* 15 *c.* 1. *q.* 4 *n.* 9 Coninchus *loco cit.* Reginald. *lib.* 1. *n.* 112. & 238. & alii communiter. Secus dicendum eſt, quando quis percutit eum, qui ſuſcepit ordines ante Baptiſmum; ſuſcipiens enim ordines ante Baptiſmum non fruitur privilegio, cum ordines invalidè ſuſcipit: ſicut etiam eos invalidè ſuſcipit, qui per vim abſolutam promovetur ad ordines abſque intentione ſuſcipiendi ordines, ut ſuo loco probavi *in tract. de ſacram. ubi de ordine diſp.* 8 *quæſt. un. punct.* 5. *n.* 57. & *ſeqq. to.* 1. In his ſentit Molina *loc. cit. diſp.* 50 *n.* 3. & 4. Navarr. *c.* 27. *n.* 79. Vgolinus *tom.* 2 *c.* 13 §. 15. Sayrus *lib.* 3. *c.* 26. & 27. Philiarchus *lib.* 3. *de officio Sacerdot. diſp.* 33. & alii.

6 Quartò, illum eſſe excommunicatum, qui percutit clericum qui poſt ſuſceptionem ſacrorum ordinum contraxit matrimonium Ratio eſt, quia revera dicitur percutere clericum gaudentem privilegio canonis; clericus enim ordine ſacro initiatus non amittit privilegium canonis; quamvis alias pœnas incurrat, & fiat bigamus, bigamia ſimilitudinaria, & ficta, non verò reali, vel interpretativa, ut alibi explicavi *in Bulla Cœnæ diſp.* 1. *quæſt.* 16 *ſect.* 1. *punct.* 3. & *ſeqq. tom.* 3. Ità Sayrus *cap.* 27. *num.* 31. Coninchus *loco cit.* alii apud Carolum de Graſſis *effectu* 5. *num.* 91. *de effectibus clericatus*.

Obiicies, percutiens clericum bigamum, non incurrit excommunicationem: ergò neque eam incurrit percutiens clericum, qui poſt ſuſceptionem ſacrorum ordinum fit bigamus.

Reſpondeo, percutientem bigamum bigamia vera, & interpretativa, non incurrere excommunicationem: quia huiuſmodi bigamus caret omni privilegio clericali *c. unico de bigamis in* 6. percutiens verò bigamum bigamia ſimilitudinaria, incurrit excommunicationem, eo quod huiuſmodi bigamus adhuc retineat canonis privilegium, nec jura loquantur de huiuſmodi bigamo: Vide Gloſſam in *c. unico cit.*

SECUNDA PROPOSITIO.

7 NOmine *monachi* gaudentis privilegio canonis, intelliguntur non ſolùm religioſi profeſſi, licèt converſi, verum etiam novitii, ex communi DD. ſententia, & ex *c. religioſo, de ſent. excomm.* ubi hoc privilegium ad novitios extenditur.

Hoc verum eſt, etiamſi novitius admiſſus ſit ad religionem ante annos pubertatis: quamvis enim hic non ſit propriè novitius, ut infrà de ſuſpenſionibus contra Religioſos oſtendam *diſp.* 3. *quæſt.* 8. *punct* 5 *n.* 5. *to.* 3. nihilominus vocatur novitius, & in communi vivit ſub obedientia, validuſque eſt illius ingreſſus *c. religioſo, de ſent. excomm in* 6. Secus dicendum eſt de in[...]te religioni oblato, & admiſſo ante adeptum rationis uſum; hic enim nulla ratione eſt novitius donec acquiſito rationis uſu conſentiat: conſequenter privilegio religioſorum non gaudet. Idem ſentiendum puto cum Sanchez *in opere morali*, *lib.* 5. *c.* 4 *n* 24 quotieſcumque ingreſſus invalidus eſt ob quamcumque cauſam: cum enim admiſſio, ſeu ingreſſus invalidus ſit, nullum privilegium confert: & ſicut clericus invalidè initiatus prima tonſura (ut quia eam recepit ab alieno Epiſcopo abſque licentia proprii Epiſcopi) non gaudet privilegio clericali; ità etiam novitius invalidè religionem ingreſſus non gaudet privilegio novitiorum: ut ſi hermaphroditus, in quo prævalet fœmineus ſexus, ingreſſus ſit religionem virorum: aut ſi impubes recipiatur in religionem, in qua lege cautum ſit, ut impubes ad novitiatum admitti nequeat, aut ſi alia ratione defectum ſubſtantialem habeat ob quem ipſius ingreſſus irritus ſit.

Nomine *monachi* intelliguntur etiam moniales profeſſæ, vel converſæ, ac novitiæ, modò non vivant domi propriæ, more laicorum *c. cum illorum, de ſent. excommunic.*

8 Hoc eodem privilegio gaudet Religioſus bigamus: nullo enim jure conſtat illum privari privilegio religionis, ſicut privatur clericus bigamus. Ità Sylveſter *verb. bigamus*, *q.* 8 Sayrus *li.* 3. *c.* 2 *n.* 32. Molina *to* 4. *tract.* 3 *diſp* 54. Suarez *diſp* 21 *ſect.* 1. Reginald *lib.* 1. *n.* 214. & *ſeqq.* & alii communiter. Eodem privilegio gaudent commendatarii laici, ut ſunt milites Ordinis Chriſti, & S. Joannis: gaudent enim privilegio canonis & fori, ut patet ex dictis *in Bulla Cœnæ q.* 16. *punct.* 3. *n.* 16 *to.* 3 ubi docui equites qui ſunt vere religioſi, ut ſunt equites S. Joannis, qui in communi vivunt, & votum ſolemne caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ emittunt, gaudere privilegio canonis; nam re vera ſunt religioſi, conſequenter gaudent privilegiis religioſorum: religioſi autem gaudent privilegio canonis, & fori. Ità Molina *to* 4 *tract.* 3 *diſp* 30 *n.* 5. Navarr *lib.* 3. *conſiliorum de irregularibus, conſil* 3 Azor *p.* 1 *lib* 13 *c* 4 *q* 4 Vgolinus *hic nu* 1 Carolus de Graſſis *effect.* 1. *n* 109 ubi plures DD. enumerat, & alii apud Sanchez *in ſumma*, *lib* 4 *cap* 16. *num.* 11.

9 Reliqui verò milites commendatarii, qui non vivunt in Congregatione, nec vota paupertatis, obedientiæ, & caſtitatis emittunt, non gaudent hoc privilegio: quia verè non ſunt religioſi. Secus ſi vota emittant, aut illis communicata ſint privilegia clericalia quales videntur equites S. Jacobi, qui licèt non voveant perfectam caſtitatem, & paupertatem: nihilominus habent privilegium canonis, & fori, niſi fortè alicubi contraria conſuetudine fuerit abrogatum: nam in aliquibus regnis uſu receptum eſt, ut equites nonnullarum religionum non fruantur privilegio canonis, aut fori, & in fructibus commendarum fiat executio per judicem ſæcularem ob delicta ab ipſis equitibus contracta, teſte Marta *de juriſdictione p.* 2. *cap.* 32., & Duardo *lib* 2 *can* 15 *q* 4 *num.* 13.

An autem illa conſuetudo contra libertatem huiuſmodi perſonarum legitima ſit, patet ex dictis in Bulla Cœnæ *quæſt.* 15 *punct* 4. § 3. *n.* 1 & *ſeqq. to.* 3. non eſſe legitimam. Vide etiam ibi *quæſt.* 16 *ſect.* 3 *punct* 3. *n.* 9 *to.* 3. Vide Garziam *de benefic.* 1 *p. c.* 4. *nu.* 15. & *ſeqq.* ubi etiam fusè oſtendit equites S. Jacobi, Calatravæ, & Alcantaræ, non eſſe quidem, verè, & ſtrictè loquendo, religioſos: eſſe tamen perſonas Eccleſiaſticas, & ſervantes tria vota ſuo modo: conſequenter gaudere privilegio canonis, & fori. Idem valet in equitibus ordinis Chriſti in Luſitania, S. Lazari in Sabaudia, & S. Stephani Florentiæ, aliiſque conſimilibus, qui privilegio ſunt exempti, aut tria vota emittunt. Ità Navarrus *conſil.* 10 *de regul.* Filliucius *loco cit. n.* 4. *ad finem*, & alii apud Garziam, & apud Sanchez *locis cit.* apud Martam *de juriſdict. p.* 2 *cap.* 32 apud Duardum *in Bulla Cœnæ can.* 1 *q.* 5. apud Alter. *diſp* 16. *c.* 3. Vgolinum, & Azor. *locis cit.*

10 In eadem Bulla Cœnæ *diſp* 1 *qu* 16 *ſect.* 1 *punct.* 3. *n* 17 *tom.* 1. & *in tr. de cenſur in communi diſp* 2 *quæſt* 4 *punct.* 3 *n* 10 *to.* 1. explicavi difficultatem illam, qua quæritur, utrùm Tertiarii S. Franciſci, vel S. Dominici gaudeant prædicto privilegio.

Reſpondi Tertiarios, qui domi vivunt extrà Congregationem, non gaudere dicto privilegio, etiamſi ſervent regulam S. Franciſci, vel S. Dominici; nam iſti non ſunt religioſi. Illi verò, qui aſſumpto habitu monachali ſeſe manciparunt obſequiis alicuius approbatæ religionis ſub obedientia ſuperioribus illius religionis, gaudent hoc privilegio, quandiu ità vivunt: nam pro illo tempore cenſentur religioſi, & perſonæ Eccleſiaſticæ, ſicut cenſentur novitii: nam *religioſi* nomen, in hac re non ſolùm accipitur pro illis, qui profeſſionem emiſerunt: verùm etiam, qui illius ſtatus ſunt participes, ut ſunt Tertiarii gregatim viventes, novitii, & alii. Ità Rota ex Navarro *c.* 27. *n.* 79. *verſ. octava*. Sacra Cardinalium Congregatio ex Filliuco

quæſit.

*quæſt.4 num.*14. Suarez *diſp.* 22. *ſect.*1 *nu.*20. Alterius *loco cit.c.*14.*q*. ubi hoc multis rationibus probat Carolus de Graſſis *effect.*1.*n* 92.& alii communiter, teſte Conincho *loco ſtatim citando*, contra Cajetan. *verb.excommun. verſ. Nota ſeptimò*, contra multos alios apud Carolum de Graſſis.

Hinc ſequitur, illos homines; qui aſſumpto habitu religioſo adhibentur ad ſervitia, & obſequia monialium, & ad petendam pro ipſis eleemoſynam, gaudere hoc privilegio.

Ex quo ulterius patet hoc privilegium extendi ad eremitas, qui in communitate vivunt in aliqua Congregatione gaudente hoc privilegio: vel ad eos, qui vivunt in communi ſub aliquo Prælato ex tacita, vel expreſſa Summi Pontificis auctoritate, quamvis in ea religione non fiat profeſſio: nam iſti cenſentur religioſi. Ità Navarr. *in manuali,c* 27 *n.*70 Sylveſter *verb.excomm.*6 *n.*3. & alii, quos citat, & ſequitur Molina *loco cit diſp* 50 *n.*4 Avila *loco citando*, Suarez *n* 22 Fillincius *n.*14 Reginald. *lib* 1.*n.*214 *lib.*9. *n.*353. Coninchus *diſp.*14. *dub.*13.*nu* 164 Carolus de Graſſis *effectu* 1. *num.* 102. Marta *de juriſdict. caſu* 113 Duardus *quæſtione* 6.*nu* 2. Alterius *c.*1. *dub.*3. ubi hoc privilegium extendi putat ad Eremitas, qui peculiarem vivendi modum tenent habitum religioſum deferentes, ſacro loco ea obligatione ſervientes ſub obedientia Epiſcopi, vel alterius Prælati, quicquid nonnulli apud præfatos Doctores in contrarium ſentiant.

SECTIO IV.
Quandonam injiciens manus violentas in Clericum excuſetur ab excommunicatione.

1 *Clericum percutiens incontinenti vim vi repellendo, excuſatur ab excommunicatione.*

2 *Percutiens clericum ex ignorantia probabili neſciens eſſe clericum, excuſatur ab excommunicatione.*

3 *Percutiens clericum per jocum, non incurrit excommunicationem, niſi poſtea percuſſionem ex odio, vel ira proſequatur.*

4 *Percutiens clericum cauſa correctionis, & diſciplinæ, non incurrit excommunicationem, modò facultatem percutiendi habeat, & modò in percutiendo modum non excedat.*

5 *Clericus percuti debet, quando percuti meretur de rigore juris ab ipſis ſuperioribus; ex conſuetudine poteſt percuti per alios clericos, vel laicos de mandato ſuperiorum.*

6 *Percutiens clericum turpiter inventum cum matre, filia, uxore, vel ſorore, excuſatur ab excommunicatione, modò percutiat in continenti & non ex intervallo.*

7 *Uxor, filia, mater, ſoror dicuntur vera conjux de præſenti, filia naturalis etiamſi illegitima, vera mater, & vera ſoror.*

8 *Percutiens clericum excuſatur ab excommunicatione etiamſi non invenerit in actu carnalis copulæ, ſed in alio turpi actu.*

9 *Percutiens clericum deferentem habitum, & ter à legitimo ſuperiore admonitum, ut habitum deferret, non ligatur excommunicatione.*

10 *Percutiens clericum implicantem ſe negotiis ſæcularibus, & ab iis poſt trinam admonitionem non deſiſtentem, non ligatur excommunicatione in ſententia aliquorum contrà Auctorem.*

11 *Percutiens clericum effectum militem, aut immiſcentem ſe enormitatibus, non incurrit excommunicationem.*

12 *Percutiens clericum conjugatum exercentem officium cauponis, vel macellarii, excuſatur ab excommunicatione, quoties ille poſt trinam admonitionem ſibi nominatim factam à præfato officio non deſiſtit.*

13 *Percutiens clericum non deſiſtentem per trinam admonitionem à delatione armorum, vel ab arte mimica publicè exercenda, non incurrit excommunicationem.*

14 *Percutiens bigamum non incurrit excommunicationem, ſi bigamus ſit ſolum initiatus minoribus.*

15 *Oſtiarius, ſeu officialis Principis non incurrit excommunicationem, quoties turbam arcendo ſimul arcet Clericum.*

16 *Capiens clericum de mandato ſui Prælati, non ligatur excommunicatione, etiamſi ſit ſæcularis qui capit.*

MUlti caſus percenſentur à Doctoribus, in quibus percutiens clericum excuſatur ab excommunicatione incurrenda.

1 Primus caſus eſt, quando aliquis percutit clericum incontinenti, vim vi repellendo, cum moderamine inculpatæ tutelæ ad defendendum ſe ipſum, vel rem ſuam, vel proprium honorem, *c. ex tenore c. ſi verò, de ſent. excommun.* Ratio eſt, quia hujuſmodi percuſſio non cenſetur vis, aut ultio, ſed defenſio, quæ cuilibet jure naturæ licita eſt, modo nõ excedatur modus inculpatæ tutelæ cum advertentia, & deliberatione, & hoc valet, etiamſi percutiens potuiſſet fugere, ſed fuga fuiſſet illi ignominioſa; adhuc enim non cenſetur vis injurioſa, & ultio, ſed defenſio. Ita Suarez *loco cit nu* 33. Sayrus *c* 27 *n* 20 Avila *loco cit dub* 13 Angelus, *verb excommunic. nu.* 13. Molina *diſp.*55.*nu.* 1. Emanuel Sa *de excomm Papæ reſervatis nu.* 2. Reginald. *lib.*1.*n* 224. Coninch *n.*193 Filliuc. *tr* 15 *c* 1 *quæſt.*6.*n.*22. Navarrus *loco cit.* & alii. Imò multi DD. hanc doctrinam extendunt non ſolùm ad ſui defenſionem, verùm etiam ad defenſionem parentum, amicorum, filiorum, aut etiam extraneorum, modò hæc percuſſio fiat ad puram innocentis defenſionem, licitum enim eſt vim vi repellere, & innocentis cauſam ſuſcipere. Vide quæ dixi *de homicidio in tract. de reſtitut. in particulari diſp* 2 *quæſt. ultim ſect.* 1 *punct.* 8 *n.*2. *& ſeqq. & punct.* 11. *n.*1. *& ſeqq. to.* 2. ubi etiam explicavi quandonam ſervari dicatur moderamen inculpatæ tutelæ, & rationes ad hoc facientes adduxi.

Dixi *incontinenti*, quia ſi clericus rem alterius ſurripiens eam aſportavit, & tranſtulit ad locum deſtinatum, non poteſt percuti abſq; excommunicatione, ut oſtendi de homicidio *loc. cit. punct.* 10. *n.* 5. *tom* 2. hæc enim non cenſetur defenſio, ſed ultio. Ità Molina *diſp* 56. *nu* 3. Suarez, Filliucius, & alii communiter.

Ex dictis ſequitur primò, excommunicationem non incurri ab eo qui debitorem fugientem, vel fugam parantem detinet, ut eum ſuperiori præſentet, ſuumq; creditum acquirat. Idem dico de inſequente in continenti clericum furem, qui ſua bona aufert, & aſportat; nam hujuſmodi inſecutio licita eſt: cùm fiat ad res ſuas recuperandas, & defendendas, ut conſtat ex dictis de homicidio *loc. cit. num.* 2. *tom.* 2.

Secundò non incurri excommunicationem ab ea fœmina, quam clericus non ſolùm verbis, ſed facto aggreſſus eſt, ut eam violaret ipſa autem ſe defendit percutiendo clericum: hæc enim cenſetur juſta defenſio caſtitatis, & honoris: hoc tamen intelligitur; modò fœmina non exceſſerit advertenter, & ex propoſito modum defenſionis; ut accidit, quando potuit ſe ſolis verbis tueri, ſed ipſa adhibuit verbera. Ità Navarr. *c* 27 *n* 105 Molina *loco cit. nu* 4. Suarez *loc. cit* Fillincius *n* 22 Avila *loco cit* Coninch *n.*194. & alii.

Tertiò, illum excuſari ab excommunicatione, qui violenter repellit domo clericum, illam injuſtè occupantem, quando repellens non poteſt aliter illam recuperare, quam violenter clericum repellendo; tunc enim non peccat mortaliter, cùm utatur jure ſuo, conſequenter non incurrit majorem excommunicationem, quæ ſupponit peccatum mortale. Ità Molina *loc. cit n* 3 Sayrus *lib* 3. *c.*27 *n.*19. Sylveſt *verb.excomm* 6 Filiucius *tract* 15 *c* 1. *n* 20 & aliis.

Quartò denique, illum excuſari, qui licitè percutit invaſorem ad defenſionem honoris, famæ, pudicitiæ, vel aliorum bonorum ſui vel proximi, juxta dicta *de homicid. loc. cit* Ità Mol. *n* 1 Filliuc. *n.*22. Suarez *loc cit* & alii quos retuli *de homicidio locis citatis*.

2 Secundus caſus eſt, quando aliquis percutit clericum, quem ignorantia probabili neſciebat eſſe clericum, ut patet ex dictis de ignorantia excuſante a cenſuris *in tract. de cenſur. in communi diſp.* 1. *quæſt.*2. *punct.*1. *n.*6. *& ſeqq to* 2 unde ſi quis inveniat noctu clericum vel in loco tenebroſo, & obſcuro, ibiq; eum percutiat, non advertens eſſe clericum, non afficitur excommunicatione.

3 Tertius caſus, eſt, quando quis percutit clericum per jocum non ex odio, vel indignatione, *c.*1. *de ſent excomm* Ratio eſt, quia hujuſmodi percuſſio, quamvis alioquin gravis videatur, non dicitur fieri ſuadente diabolo, ut dicitur in canone, ſi quis, 17.*q.*4. neque eſt injurioſa, ac ſacrilega mortaliter, cùm fiat per jocum interius, & exterius.

Addo hoc verum eſſe, etiamſi fortè aliqualis ira interveniat; modò attenta qualitate percuſſionis, aliiſque circunſtantiis non pertingat ad culpam mortalem. Secus dicendum eſt, quando actio per jocum inchoatur: ſed poſteà mutatur in ſacrilegium mortale per indignationem, interveniente advertentia ſufficiente ad mortale peccatum: nulla enim ſubeſt excuſationis cauſa, ſicut ſubeſt interveniente inadvertentia, & indeliberatione; certum enim eſt inadvertentiam, & indeliberationem excuſare a peccato mortali, conſequenter ab excommunicatione: quapropter ſi Clericus, joco, vel ſeriò proferat convitium in Cajum, & Cajus ex ſubito motu, & abſq; plena advertentia clericum percutiat, vel illum impellat, non incurrit excommunicationem. Præterea excuſari poteſt ab excommunicatione Cajus, qui cùm legeret epiſtolam, repulit ſocium clericum, petentem illam ad legendum, nam hujuſmodi percuſſio, vel repulſio excuſari poteſt aliquando a mortali: tum propter ſubitum motum, tum quia inter familiares, conſuetudinem inter ſe familiariter habentes, non magni penditur hujuſmodi percuſſio, nec ad mortale imputatur. Ità Molina *diſp.*51 *n.*7. & 8. Avila *loc. cit* Suarez *loc. cit. ſect.*1. *nu.*50 Filliuc *n* 26. Coninch. *nu.* 190. & alii.

4 Quartus eſt, quando quis percutit clericum cauſa correctionis & diſciplinæ, habens legitimam facultatem, & poteſtatem ad percutiendum, modò non ita excedat modum in percutiendo, ut exceſſus pertingat ad culpam mortalem, & modò non percutiat principaliter ex odio, vel ira, *c.*1. *ex tenore, ca. univerſitatis, & cap. cum voluntate, de ſent. excomm* Si verò leviter tantummodò excedat, excuſari poteſt ab excommunicatione, quia excommunicatio ſupponit peccatum mortale.

Dixi, *modò non percutiat principaliter ex odio, vel ira*, quia ſi principaliter ex odio percutiat, non excuſatur ab excommunicatione: nam hujuſmodi percuſſio fieri dicitur ſuadente diabolo cum peccato mortali. Secus dicendum videtur; ſi principaliter percutiat cauſa correctionis, etiamſi fortè admiſceatur peccatum mortale interni odii: nam illa externa percuſſio non eſt ſacrilega, ſed juſta: cùm principaliter fiat cauſa correctionis ab eo, qui poteſt infligere: quamvis ex malitia percutientis admiſceatur peccatum mortale odii. Ità Molina *diſ.*56.*n.*10. Angelus *ver.excomm.n* 8. Avila *dub.*13. *caſu* 1. Navarr. *loc. cit.* Filliuc. *q* 6. *verſ ſecunda exceptio*. Regin. *lib.*1. *n.*230. & alii.

Hinc colligi poteſt primò, patrem non incurrere excommunicationem, quando filium clericum cauſa diſciplinæ verberat. Idem dicendum eſt, quando clericus percutitur à propinquo, ad quem pertinet cura corrigendi clericum delinquentem, aut à Prælato, aut à magiſtro percutiente ſuum diſcipulum, modò non excedat modum

nota-

Digitized by Google

notabiliter cum peccato mortali. Et hoc valet, inquit Navar. *c.* 27. *n.* 82. Sylveſt *loc. cit. n.* 6. *caſu* 6. Tabiena *verb. excomm. n.* 8. Filliucius *c.* 8. *q.* 1. *n.* 6. *&* *n.* 15. *& q.* 6. *n.* 25. Suarez *diſp.* 22. *ſect.* 1. *n.* 48. Coninch *n.* 192. Reginald. *lib.* 1 *nu.* 231. Bannes 2. 2. *q.* 65. *art.* 2. Valentia *ibidem q.* 9. *punct. unico*, Lavilius Turrianus *diſp.* 29. *dub.* 2. *n.* 8. & alii, contra Panorm. *in c. canonis voluntate, de ſent. excomm.*, & alios apud Molinam *diſp.* 56. *num.* 6. etiamſi clericus, qui percutitur, ſit majoribus ordinibus initiatus. Ratio eſt, tum quia *c. cum voluntate, de ſentent. excom.* nulla eſt diſtinctio de clerico majoribus, vel minoribus ordinibus initiato; tum quia filius non videtur ſubtrahi diſciplina patris per ſuſceptionem ordinum majorum. Nomine *magiſtri* intelligitur tam Eccleſiaſticus, quàm ſæcularis præceptor, cui commiſſa eſt cura inſtituendi, & docendi clericum, aut illum in officio continendi.

Secundò colligi poteſt, ſubmagiſtrum percutientem clericum cauſa correctionis non incurrere excommunicationem, etiamſi à magiſtro ſit illi vetitum quemquam percutere. Ratio eſt, quia prohibitio magiſtri, non aufert jus commune: jure autem communi conceditur ſuperiori, ut poſſit corrigere diſcipulos, illoſque cauſa correctionis, & diſciplinæ percutere. Itâ Sylveſter, Avila Filliucius, Suarez, & alii *loc. cit.*

Tertiò, clericos ſeniores, aut etiam alios tam laicos, quàm Eccleſiaſticos, qui ratione ſui officii eiiciunt clericum minorum ordinum, turbantem divina officia, non incurrere excommun. Itâ Molina *diſp.* 56. *n.* 4. Filliuc. *n.* 7. Suar. *nu.* 403. Coninch. *nu.* 192. Reginald. *loc. cit.* & alii communiter *in c. veniens, de ſententia excommunicationis*. Aliqui etiam excuſant herum percutientem clericum famulum, modò clericus non ſit initiatus ſacris ordinibus; ſed de hac re *in quarto Decalogi præcepto in tract. de legib. diſput.* 6. *quæſt. unica punct* 8. *num.* 9. *tom.* 2.

Quartò, ſuperiores religionis poſſe ſibi ſubditos verberare, habent enim poteſtatem gubernandi, & hoc pœnæ genus bono communi frequenter conducit. Itâ Bannes, & Turrianus *loc. cit.*

5 Sed modò ſupereſt dubium: per quem percuti, & verberari debeat clericus, vel monachus, quando cauſa diſciplinæ meretur percuſſionem, & verbera.

Reſpondeo, de rigore juris communis, percutiendum eſſe ab ipſiſmet ſuperioribus, dum ſunt inferiores Epiſcopo, ut decernitur *c. univerſitatis, de ſent. excomm.* alioquin tam ipſi Prælati, quàm percuſſores incurrent excommunicationem, percutiendo per alios quando per ſe ipſos commode poſſunt percutere. Secus dicendum eſt, quando percutiunt per alios ex aliqua neceſſitate; nam urgente neceſſitate poſſunt verberare clericos, vel monachos, per alios clericos, vel monachos, *c. univerſitatis, cit.* addo id etiam licitum eſſe per laicos, deficientibus clericis, vel monachis; neceſſitas enim non habet legem, neque hic caſus cenſetur comprehenſus *in c. univer. cit.*

Dixi, *qui ſunt inferiores Epiſcopo;* nam Epiſcopi non poſſunt per ſeipſos extra neceſſitatem verberare, alioquin incurrunt excommunicationem, *c. non licet, diſt.* 86.

Dixi, *de rigore juris communis*, quia ſi reſpiciamus conſuetudinem videtur permiſſum ſuperioribus, ut non ſolùm capiant clericos per laicos: ſed eos percutiant per alios clericos, aut etiam per laicos, potuit enim hæc conſuetudo introduci, eo quod conſentaneum ſit honeſtati, ne clerici, vel monachi tam vile munus per ſe ipſos obeant. Vide Suar. *diſp.* 22 *nu* 45. Molinam *loc. cit. n.* 5 & Navar. *lib.* 5 *de ſent. excomm. conſ.* 42. P. Navar. *lib.* 2 *de reſtit. c.* 3. *nu* 474. Filliuc. *tract.* 15. *c.* 1. *nu* 6. Coninch. *diſp.* 13. *dub.* 13. *n.* 190.

6 Quintus caſus eſt, quando quis percutit, vel occidit Clericum inventum in peccato, cum matre, filia, vel uxore, vel ſorore, modò percutiat incontinenti, & non ex intervallo, *c. ſi verò, de ſententia excommunicationis;* quamvis enim percutiens in his caſibus graviter peccet, percutiendo privata auctoritate, nihilominus eximitur ab excommunicatione, quia Eccleſia non reputat huiuſmodi percuſſionem factam eſſe ſuadente diabolo, ſed vehementi paſſione; cum difficillimum ſit in huiuſmodi caſu juſtum temperaſſe dolorem. Itâ Molina *tom.* 4 *de juſtitia tractat.* 3 *diſp* 7. *nu.* 5. *& diſp.* 55 *n.* 6. Navarr. *c.* 27 *nu.* 84. Avila *loc. cit. caſu* 16. Emanuel Sà *de excommunicationibus Papæ reſervatis nu* 2. Filliuc. *tract.* 15. *c.* 1. *q.* 6. *n.* 2. & alii communiter. Et hoc verum eſt, inquit Molina *diſput.* 7. *citata*, contra Sylveſtrum, & Navarrum apud eundem Molinam, etiamſi occidat, vel percutiat cum plenò judicio, & deliberatione, ut colligitur *ex cap. ſi verò, cit.*

Hinc ſequitur primò, inquit Navarrus *lib.* 5. *conſiliorum, de ſentent. excommunic. concl.* 41., *& in manuali loc. cit.* Molina *diſp.* 55. *nu.* 5. *ad finem;* Avila *loco cit.* Coninch. *num.* 196. & alii, maritum excuſari ab excommunicatione, quando induſtria ſe abſcondit domi expectans clericum, hoc ignorantem, ut eum in flagranti deprehenſum occidat; adhuc enim dicitur occidere clericum turpiter inventum cum uxore, &c. Hoc tamen intelligitur, modò id doloſè non faciat facta conventione cum uxore, quæ illum dolo vocet ad adulterium nam jura non intendunt dolis, & fraudibus patrocinari.

Secundò ſequitur à fortiori, illum non incidere in excommunicationem, qui clericum in prædictis inventum detinet, ut illum præſentet ſuo judici Eccleſiaſtico. Ita Molina *loc. cit. diſ.* 56 *num.* 2. Avila *dub.* 13. *caſu* 13 Coninch *nu.* 191. Navarr. & alii.

Dixi in quinto caſu, *inventum cum matre, filia, &c.* quia ſi quis percutiat clericum inventum in peccato cum aliqua conſanguinea inferioris gradus, non excuſatur ab excommunicatione; tum quia nullo jure probatur excuſari; tum quia in his facillimus dolor compeſcitur, & comprimitur.

7 Rogabis primò, quænam perſonæ intelligantur nomine uxoris filiæ, matris, & ſororis.

Reſpondeo, nomine *uxoris* intelligi ſponſam de præſenti, cum qua contractum eſt matrimonium, quamvis non conſummatum, aut etiam invalidum, defectu alicujus impedimenti à marito ignorati; non verò intelligitur ſponſa de futuro, cum ſponſa de futuro nondum ſit uxor, quicquid in contrarium ſentire videatur Sanch. *de matrim. lib.* 1 *diſp* 1. Coninch. *de matrim. diſp.* 21. *dub.* 1. *nu.* 5 qui in hac re videndi ſunt, cum Guttierez *de matrim. c.* 1. *n.* 6. 13. 15. Nomine *ſororis, matris, & filiæ* intelligo veram, & propriam matrem, ſororem, & filiam, etiam illegitimam, id eſt, non ſuſceptam ex legitimo matrimonio. Non tamen intelligo filiam adoptatam: cum verba textus propriè ſint accipienda, præſertim in materia pœnali, & odioſa, reſtringente privilegia clericorum. Vt igitur percutiens clericum excuſetur ab excommunicatione, requiritur, ut percutiat clericum turpiter inventum cum propria matre, uxore, filia, vel ſorore: non verò ſufficit, ut percutiat clericum inventum cum avia, nepte, &c. Itâ Molina *diſp.* 55. *ad fin.* Filliuc. *n.* 22. Coninch. *n.* 196. & alii communiter.

8 Rogabis ſecundò, utrùm in prædictis caſibus requiratur, ut clericus, qui percutitur, inveniatur in actu carnalis copulæ.

Reſpond. hoc non requiri, ſed ſufficere, ut inveniatur in quolibet alio turpi actu, ut in oſculis, vel amplexibus, vel in loco ſuſpecto ut ſi ſolus inveniatur cum ſola, in loco apto ad turpes actus exercendos, & de illo adſit rationabilis ſuſpicio. Ita DD. citati.

Addit Sylveſter, quem ſequitur Coninch. *n.* 196 & alii ſufficere, ut maritus percutiat clericum loquentem cum ſua uxore, abſq; alio turpi actu, quando illum prius ter admonuerat, & ipſe noluit deſiſtere.

Hoc tamen ego intelligendum cenſeo, interveniente rationabili ſuſpicione: in hoc enim caſu valere poteſt ratio textus, & rationabiliter judicatur turpia tractare, vel ſaltem maritus cenſetur hoc agere ad ſui defenſionem.

9 Sextus caſus eſt, quando quis percutit clericum, qui ab Epiſcopo, vel ejus vices gerente, vel ab alio juriſdictionem quaſi Epiſcopalem in ipſum clericum habente, ter fuit admonitus in particulari, vel generali, ut tonſuram, & habitum clericalem deferat, & ipſe clericus nihilominus non vult deferre. Ratio eſt, quia quandiu huiuſmodi clericus non geſtat habitũ, caret privilegio clericali, *c. cum contingit.* 2. *de ſent. excom.* Itâ Navarrus *loc. citat c.* 27. Sylveſter *verb. excomm.* 6 *nu* 6. Avila 2. *p. c.* 5. *diſp* 3 *dub.* 13 *caſu* 5. Molina *diſp* 54. *n.* 1. & alii communiter, qui addunt non ſufficere unam monitionem, pro tribus: nam in textu dicitur, ter ante commonitus.

Hinc colligi poteſt cum Graſſio *lib.* 2 *c.* 403. *n.* 7. Reginaldo *lib.* 1. *n.* 130. *&* 233 & alii, quos retuli *de legibus diſputat.* 10. *in* 8. *Decalogi præcepto loco ſtatim citando*, non amitti privilegium canonis, per ſolam dimiſſionem habitus clericalis, vel monachalis, ut deducitur *ex cap. contingit, citato, & ex c. ſi verò, de ſent excommunic.* nam dimittens habitum non ob id deſinit eſſe clericus, nec amittit privilegium clericale, niſi ter fuerit admonitus, modo jam dicto, contra Coninchum *diſp.* 14. *dub.* 15 *nu* 163 Suarez *diſp.* 28. *ſect.* 1. *nu* 11. Bannem 2. 2. *q.* 12. *artic.* 1. *difficult.* 3. & Filliucium *nu* 10. aſſerentes clericum minoribus initiatum non gaudere privilegio canonis, dum habitum non defert, ex Trid *ſeſſ.* 23. *c.* 6. *de refor.* Sed hæc opinio mihi non arridet, quia Concilium loquitur de privilegio fori Vide dicta *de legibus, diſp.* 10 *q.* 2 *punct.* 1 § 4. *n.* 1. *& ſeqq. tom.* 2. Secus dicendum eſt de novitio, qui egreditur animo deſerendi novitiatum: hic enim deſinit omninò eſſe religioſus; conſequenter amittit privilegium conceſſum religioſis, ſeu novitiis, *in c. religioſo, de ſententia excommun. in* 6. Itâ Molina *loc. cit. nu* 3., & alii.

10 Septimus caſus recenſeri ſolet, quando percutitur clericus, qui ſeſe implicat negotiis ſæcularibus mercaturæ, vel procurationibus, & adminiſtrationibus perſonarum ſæcularium, & ter monitus non vult deſiſtere. Et hoc verum exiſtimatur à nonnullis Doctoribus, etiamſi deferat habitum, & tonſuram: *cap.* 1. *de vita, & honeſtate clericorum.* Itâ Navar. *loc. cit. n* 80. & alii. Sed contrarium mihi probabilius videtur, cum Molina *loc. cit.* Coninch *nu.* 561. Suarez *n.* 27. & Filliucio *tract* 14 *c.* 1. *n.* 22 & aliis, aſſerentibus huiuſmodi clericum implicantem ſe negotiis, gaudere privilegio canonis & fori, quia *in c.* 1 *citato*, non privatur hoc privilegio, ut patebit legenti ipſum textum, ſed privilegio, quoad res, & facultates. Vide quæ dixi *de legibus, diſp.* 10. *quæſt.* 2. § 4. *n.* 8. *to* 2 cum Farinacio, & aliis & ſupra in Bulla Cœnæ *diſput.* 1. *quæſt.* 16. *ſect.* 2. *punct* 6. *nu.* 1. *& ſeqq. tom.* 3.

11 Octavus caſus eſt, quando quis percutit clericum factum militem, aut ſe immiſcentem enormitatibus, ut graſſando, &c nam per huiuſmodi delicta amittit privilegium canonis. Imò aliqui volunt amittere etiam privilegium fori. Vide Molinam *diſp.* 40. *&* 54. *num* 6. Ambroſinum *de immunit. c.* 17. *n.* 12. Reginald. *n.* 234. & alios quos retuli *de legibus loc. cit.*

12 Nonus caſus eſt, quando quis percutit clericum coniugatum publicè per ſe ipſum exercentem officium cauponis, vel macellarii & ab illo officio non deſtitit intrà terminum ab Epiſcopo præſcriptum, vel poſt trinam admonitionem, ſibi nominatim factam. Ratio eſt, quia clericus coniugatus amittit privilegium clericale non deſiſtendo à prædictis officiis. Secus ſi non ſit coniugatus, &

gerat

Digitized by Google

gerat habitum, & tonſuram, *Clement. 1. clitan de vita, & honeſt. clericorum.* Ità Molina *diſp. 54. n. 7.* & alii, quos retuli *de legibus loc. cit. n. 8.* quibus adde Suar., Coninch., & Filliuc. *loc. cit.*

13 Decimus caſus eſt, quando percutit clericum, qui poſt trinam admonitionem non deſiſtit à ferendis armis, vel ab arte mimica publicè exercenda. Ità Sayrus *loc. cit. num. 8.* Navarrus *loc. cit. n. 80.* Molina *diſp. 54. n. 4.*, qui hoc verum putant, etiam ſi clericus geſtet habitum clericalem, aut etiam ſi percutiens ſciat illum eſſe clericum *cap. 1. de vita, & honeſtate clericorum.* Vide dicta *de legibus loc. cit.* ubi alios DD. adduxi, quibus adde Reginald. *loc. cit. n. 235.*

14 Vndecimus eſt, quando quis percutit bigamum: bigamus enim amittit omnia privilegia clericalia, *c. unico, de clericis coniugatis lib. 6.* & *cap. unico, de bigamis in 6.* ubi ſermo eſt de bigamis initiatis ordinibus minoribus, non verò de conſtitutis in ſacris: conſequenter percutiens bigamum in ſacris conſtitutum incurrit excommunicationem, ut patet ex ſupradictis *ſect. 3. n. 6. to. 3.* cum Vgolino, percutiens verò clericum coniugatum non bigamum geſtantem habitum, & tonſuram, incurrit excommunicationem, nam huiuſmodi clericus non amittit privilegium clericale. Ità Sylveſter *verb. excommunic. 6. n. 4.* Sanchez *lib. 7. de matrimonio, diſp. 46.* Molina *diſp. 54. n. 9.* Reginald. *lib. 1. n. 235.*, & alii communiter.

Neque obſtat decretum Trid. *ſeſſ. 23. c. 3.* Concilium enim non loquitur de privilegio canonis, ſed de privilegio fori, quo privantur clerici coniugati, ut docui *de legib. loc. cit. nu. 20. tom. 2.*

15 Duodecimus eſt, quando oſtiarius, aut alius officialis Principum, turbam arcendo, ſimul arcet clericum, *c. ſi verò, 2. de ſententia excommunic.* Ratio eſt, quia huiuſmodi violentia reſpectu clerici cenſetur caſualis, cum officialis non intendat violentiam clerico inferre; ſecus ſi hoc faciat, animo inferendæ iniuriæ clerico; tunc enim dicitur vim clerico inferre. Ità Sayr. *loc. cit. n. 35.* Avila *loc. cit.* & alii.

16 Decimus tertius eſt, quando ſæcularis capit clericum, illumque tradit in carcerem, de mandato ſui Prælati. Ratio eſt, quia conceſſum eſt Prælatis capere clericos per laicos, quando ſubeſt cauſa, per quam clericus coniici poſſit in carcerem, *c. ſi clericus, de ſentent. excommunicationis in 6.* non tamen licitum eſt majorem violentiam adhibere, quàm neceſſarium ſit ad illos capiendos, alioquin vis diceretur inferri. Ità Molina *diſp. 56. n. 5.*, & alii communiter. Vide quæ fuſiùs diſſerui *de legibus, diſput. 1. q. 2. punct. 1. §. 1. & ſeqq. tom. 2.* & in expoſitione Bullæ Cœnæ *quæſt. 15. punct. 1. & ſeqq. & quæſt. 1. punct. 1. & ſeqq. per totam tom. 3.*

SECTIO V.

Quis poſſit abſolvere ab excommunicatione, ob clerici percuſſionem contracta.

1 *Papa poteſt abſolutionem conferre ab excommunicatione contracta ob clerici percuſſionem.*

2 *Legatus poteſt abſolvere ab excommunicatione contracta ob percuſſionem clerici.*

3 *Epiſcopus abſolvere poteſt ab excommunicatione contracta ob clerici percuſſionem, modò percuſſio levis ſit, aut occulta.*

4 *Vicarius generalis eandem facultatem habet, ac Epiſcopus.*

5 *Superiores monaſteriorum ab eadem excommunicatione abſolvere poſſunt ſuos ſubditos à levi percuſſione ex privilegio.*

6 *Capitulum Sede vacante poteſt à præfata excommunicatione abſolvere.*

7 *Prælati, & alii Sacerdotes Epiſcopis inferiores non poſſunt ab iſta excommunicatione abſolvere.*

8 *Percuſſio levis eſt illa, quæ fit pugno, palma, manu, pede, baculo, lapide, ſine ſciſſione membri, fractione dentis, ſine effuſione multi ſanguinis, ſine evulſione multorum capillorum, ſine macula, vel ſuggillatione carnium. Percuſſio mediocris dicitur illa, quo dens extrahitur, capillorum copia evellitur; ſuggillatio carnis relinquitur, ſanguinis copia effunditur, ſed ſine gravi læſione, & abſque gravi iniuria. Percuſſio gravis eſt illa, quæ infertur gravis læſio, vel gravis iniuria, v. gr. vulnus grave, magna ſanguinis effuſio membri mutilatio, vel quæ fit in ſuperiorem, vel cum magno ſcandalo.*

9 *Epiſcopus abſolvere poteſt ab excommunicatione contracta ob clerici percuſſionem, etiamſi percuſſio mediocris ſit, vel enormis, ſi agatur de collegialiter viventibus.*

10 *Religioſus exemptus à juriſdictione Epiſcopi percutiens Clericum ſæcularem abſolvendus eſt à ſuo ſuperiore.*

11 *Prælatus Religionis, ut Generalis, vel Provincialis poteſt hanc facultatem alteri delegare.*

12 *Religioſus exemptus poteſt hoc tempore abſolvi, vel diſpenſari ab Epiſcopo in iis caſibus, in quibus ipſius Prælatus non habet privilegium abſolvendi, vel diſpenſandi, modò adſit expreſſa, vel tacita facultas Prælati Religionis; immò poterit Epiſcopus huiuſmodi Religioſum abſolvere, vel diſpenſare, diſſentiente Prælato Religionis, quoties conſtet, illum iniuſtè diſſentire.*

13 *Janitor, vel officialis Principis cauſa ſui officii, vel arcendæ turbæ percutiens clericum levi, vel mediocri percuſſione poteſt abſolvi ab Epiſcopo.*

14 *Impedimento legitimo detentus abſolvi poteſt ab Epiſcopo ob clerici percuſſionem.*

15 *Legitimum impedimentum dicitur illud quoad hunc effectum, quod à prudentibus viris, ut tale iudicatur.*

16 *Ille cenſetur impeditus in ſententia aliquorum D. D., qui non poteſt perſonaliter adire pro obtinenda abſolutione, quamvis poſſit alium mittere: contrarium ſuſtinet Auctor.*

17 *Mortis periculum eſt ſufficiens cauſa, ut Epiſcopus abſolvere poſſit ab excommunicatione ob clerici percuſſionem contracta.*

18 *Filii impuberes abſolvi poſſunt ab Epiſcopo ab excommunicatione contracta ob clerici percuſſionem etiam enormem, etiamſi abſolutionem petant poſt pubertatem.*

19 *Fœminæ excommunicatæ ob clerici percuſſionem abſolvi poſſunt ab Epiſcopo.*

20 *Filiusfamilias, aut ſervus, abſolvi poteſt ab Epiſcopo ob excommunicationem canonis, ſi ex ipſius abſentia Pater, vel dominus pateretur grave damnum.*

21 *Impotens ad iter Romam versùs conficiendum obtinere poteſt ab Epiſcopo abſolutionem excommunicationis contractæ ob clerici percuſſionem.*

22 *Impedimentum perpetuum habentes abſolvi poſſunt ab Epiſcopo, nec eſt imponendum onus comparendi.*

23 *Abſoluti ab Epiſcopo propter impedimentum temporale tenentur, ſublato impedimento, præſentare ſe Summo Pontifici, alioquin reincidunt in excommunicationem.*

24 *Ille, cui iniunctum eſt onus ſe præſentandi Superiori, reincidit in excommunicationem, ſi oblata commoditate non ſe præſentat: In eandem reincidit abſolutus à Papa, vel legato cum onere ſe præſentandi alicui, vel ſatisfaciendi iniuriæ, ſi non ſe præſentet, nec ſatisfaciat.*

25 *Impedimentum legitimum habens non accedendi ad Papam non poteſt ab Epiſcopo abſolvi, quoties poteſt adire Legatum, vel alium facultatem Papalem habentem circa excommunicationem.*

26 *Epiſcopus poteſt abſolvere ſibi ſubditos ab excommunicatione contracta ob quamlibet percuſſionem, modò delictum ſit occultum.*

27 *Epiſcopus non ſolùm per ſe, verùm etiam per alium abſolvere poteſt ab excommunicatione contracta ob clerici percuſſionem.*

28 *Vicarius generalis non poteſt in impedimentis matrimonii diſpenſandi poteſtatem aliis delegare, imò neque poteſt per ſeipſum.*

29 *Abſolvendi facultatem habens ſatisfacta parte non poteſt abſolvere pœnitentem, qui tantummodo ſatisfecit percuſſo: ſed requiritur ſatisfactio ſtatui Eccleſiaſtico, quæ exhibetur, dum abſolvendi ſe ſubiicit delinquens paratus ad acceptandam pœnitentiam, & obediendum Eccleſiæ cum iuramento, & propoſito non amplius percutiendi Clericum.*

30 *Clericus, qui ſeipſum percuſſit, eam ſatisfactionem præſtare debet, dum abſolutionem obtinere intendit, quam Confeſſarius in foro conſcientiæ præſtandam iudicaverit, vel Iudex in foro externo, ſi res ad ipſum delata fuerit.*

31 *Satisfactio eſt præſtanda, dum obtinenda eſt abſolutio ob percuſſionem, vel homicidium religioſi Monaſterii ſuperiori, in quo degit, vel degebat Religioſus percuſſus.*

32 *Abſolutionis corpanenda forma ſolitæ in praxi ſervari Romæ à ſacra Pœnitentiaria circa excommunicationē Clerici ob percuſſionem eſt: 1. ut abſolvendus ſit præſens, vel cauſam abſentiæ afferat; 2. promittatur ſatisfactio, quam ſi non poteſt, tradatur pignus, quod ſi deficiat, præſtetur fideiuſſio, aut ſaltem amicabilis compoſitio cum parte læſa, vel quod adſit iuſta cauſa hæc non præſtandi; 3. ſi ſit denunciatus ab ordinario, promittat ſe illius ſententiæ latæ, vel ferendæ pariturum, alioquin reincidat: 4. ſi delictum ſit publicum, non ſe gerat in actionibus publicis tanquā abſolutum: 5. ſi excommunicatio eſt contracta ob homicidium, admoneatur delinquens, tam ipſū, quā eius filios eſſe ad beneficia inhabiles, perpetuo privatos feudo ſeu iurepatronatus ab Eccleſia, in qua Clericus occiſus titulum habebat, ſi ibi illum habebat; 6. ſi delictum eſt occultum, extorqueatur iuramentum, ut ſi detegatur, conſeveat ſe delinquens ad quinque Eccleſias diſcalceatum, nudum, exceptis femoralibus, & habens præ manibus virgam, & corrigiam ad collum publicè fateatur delictum, & ante fores dictarum Eccleſiarum verbera ſibi infligi curet per pſalmum Miſerere, alioquin in excommunicationem reincidat.*

1 CErtum eſt primò, Summum Pontificem poſſe abſolutionem hujus excommunicationis conferre: nam ipſe ſupremam habet in Eccleſia poteſtatem. Imò iſtius excommunicationis abſolutio regulariter eſt illi reſervata, *c. ſi quis ſuadente diabolo 17. q. 4.*

2 Secundò, certum eſt Legatum à latere poſſe ab hac cenſura abſolvere: quia hic Pontificia gaudet auctoritate. *c. ad eminentiam, de ſent. excomm.* Imò etiam Legati miſſi poſſunt abſolvere in provincia ad quam mittuntur, juxtà *c. penult. de offic. leg.* ſecus dic de Legatis natis, niſi peculiare privilegium habeant.

3 Tertiò, certum eſt, Epiſcopum poſſe per ſe, vel per alium abſolvere, quando percuſſio eſt levis *c. pervenit, de ſent. excomm.* Ratio cur per ſeipſum poſſit, patet ex facultate Epiſcopis conceſſa, in dicto *c. pervenit.* Ratio verò cur Epiſcopus poſſit abſolvere per delegatum, eſt, quia facultas abſolvendi in percuſſione levi, eſt facultas ordinaria, quæ competit Epiſcopo ratione dignitatis; qui autem habet poteſtatem ordinariam, poteſt illam delegare, ut eſt communis Doctorum ſententia.

4 Addo, etiam Vicarium Generalem poſſe per ſeipſum abſolvere, & dare aliis facultatem abſolvendi, quia ipſe eſt judex ordinarius, & facit unum Tribunal cum Epiſcopo. Ità Speculum *in Appendice dub. 1. ad finem*, Lazarius *tract. monit. ſect. 1. q. 6.* Molina *to. 4. tract. 3. diſp. 59. n. 2.* Regin. *lib. 1. nu. 238.* Sanchez *lib. 3. de matrim. diſp. 7. n. 10. & diſp. 19. n. 16.* ubi ait, nomine ordinarii venire Vicarium Generalem

Digitized by Google

tuti, quando non excluditur, & quando res competit illi ex officio: ſicut videtur illi competere facultas abſolvendi ab excommunicatione, & adminiſtrandi Sacramenta, &c. Ratio eſt, tum quia Vicarius Generalis facit unum, & idem Tribunal cum Epiſcopo, ut dictum eſt, & quod Vicarius Generalis facit, dicitur ipſe Epiſcopus facere; tum quia, quando Summus Pontifex concedit Epiſcopis aliquam facultatem, quam non intendit conferre Vicario Generali, ſolet hoc exprimere, ut patet ex Trident. *ſeſſ. 24 c. 6. ad finem*.

5 Quartò, certum eſt ſupremos monaſteriorum ſuperiores poſſe ex privilegio ipſis conceſſo, *cap. cùm illorum, c. canonici, de ſent. excomm.* abſolvere ſuos ſubditos ab excommunicatione ob levem percuſſionem contractam; ideo poſſunt abſolvere religioſos, non ſolùm profeſſos, ſed etiam novitios, quamvis contraxerint excommunicationem antè novitiatum, *c. cùm illorum, cit.* Multi tamen Doctores putant novitium egredientem teneri poſtea ſe ſe præſentare illi, qui alias habebat facultatem abſolvendi, ut patet non ſolùm ex dictis de pœnitentia *in tract. de Sacram. diſputat. 5. q. 7 ſect. 5. punct. 4. §. 2. n. 28. n. 1.* cum Reginaldo, & aliis, verum etiam alibi. Vide dicta *de legibus diſp. 4. q. 2. punct. 7 § 4. n 28. tom. 2.*

Hinc ſequitur, Abbatem, Priorem, Guardianum, ſeu Præpoſitum monaſterii, ſeu alium quemcumque, modò ſit ſupremus monaſterii ſuperior, poſſe à dicta excommunicatione abſolvere ſuos ſubditos, *c. cùm illorum, & c. canonicis, de ſent. excommunic.*

Addo, prædictos ſuperiores ſupremos monaſterii, poſſe non ſolùm per ſe ipſos abſolvere, verùm etiam per alios; ſupremus enim monaſterii ſuperior eſt in hac re judex ordinarius. *c. ult. de officio judicum ordinariorum.* Ita Sylveſter *verbo abſolutio 4. nu. 3.* Molina *diſp. 59. & 60.* Reginald. *lib. 1. n. 258.* & alii.

6 Addit Molina *diſp. 59.* hoc privilegium non competere Capitulo Sede vacante. Sed de hac re videri poteſt Sanchez *in ſum. lib. 2. c. 11. n. 4. & 5. & de matrim. lib 8. diſp. 2.* & alii, quos in ſimili retuli *de legibus diſputat. 1. quæſt. 1. punct. 3. n. 29. tom. 2.*

7 Quintò, certum eſt Prælatos, alioſque Sacerdotes, Epiſcopis inferiores, non poſſe ab hac cenſura abſolvere, niſi ſpeciale privilegium obtinuerint à Summo Pontifice. Et hoc verum eſt etiamſi Prælati juriſdictionem habeant quaſi Epiſcopalem. Ratio eſt, quia *in c. pervenit*, dicitur, *Tua fraternitatis arbitrio duximus committendum;* nullus autem inferior Epiſcopo appellatur frater Summi Pontificis, ſed filius.

8 Sed modò difficultas eſt primò, quænam dicatur percuſſio levis, in qua poteſt Epiſcopus abſolvere, & quænam dicatur mediocris, & enormis, ſeu gravis, in qua non poteſt abſolvere.

Reſpondeo ſtandum eſſe judicio prudentis viri; vir autem prudens levem percuſſionem, regulariter loquendo, illam eſſe cenſet, quæ fit pugno, palma, manu, pede, digito, baculo, vel lapide, quæ nullam maculam, vel ſuggillationem carnium relinquit, vel quæ fit abſque abſciſſione membri, ſine effractione dentis, ſine evulſione multorum capillorum, ſive effuſione multi ſanguinis, ut patet Extravaganti Joann. XXII. quam refert Navarr. *d. 27. num. 91.* Molina *diſp. 57. nu. 1.* Sayrus *lib. 3. c. 203. n 8.* Philiarchus *1. part. lib. 1. de officio ſacerdotis ca. 33. folio mihi 171.* Filliucius *tract. 11. c. 1. q. 8.* Suarez *diſp. 22. n. 88. & ſeqq.* Reginald. *lib. 1. nu. 241.*

Dixi, *regulariter loquendo*, nam ex circunſtantiis perſonæ & qualitatis fieri poteſt, ut hujuſmodi percuſſio dicatur gravis: quamobrem, ſi quis manum injiciat in faciem alicujus gravis perſonæ, impingendo alapam, non dicitur leviter percutere; cum hujuſmodi percuſſio graviter injurioſa cenſeatur.

Dicitur *percuſſio levis*, non quia ſit peccatum veniale, ſed ità nuncupatur reſpectu mediocris & enormis. Quare poteſt aliqua percuſſio habere malitiam lethalem, & nihilominus appellabitur levis, ut benè Navarr. *loc. cit. nu. 91.* & alii communiter.

Mediocris percuſſio dicitur illa, quæ media eſt inter levem, & enormem, qualis eſt illa, qua dens extrahitur, vel capillorum copia evellitur; aut ſuggillatio carnis relinquitur, aut ſanguinis copia effunditur, abſque gravi læſione, vel abſque gravi injuria, &c. Verum tamen eſt ad Epiſcopum vel ad alium bonum virum, ſpectare judicium, quodonam percuſſio ſit levis, mediocris, vel gravis, ut dixi initio reſponſionis. Quando verò dubitatur, utrùm percuſſio ſit levis, vel gravis, vel mediocris, judicanda eſt gravis, vel enormis ut patet ex Extravaganti, quæ incipit *Perlectis*, apud Navarr. Sayrum, Molinam, & Philiarchum *loc. cit.*

Gravis percuſſio dicitur illa, quæ conjuncta eſt cum gravi læſione, vel gravi injuria, e. g. cum membri mutilatione, vel cum magna ſanguinis effuſione, quæ non proveniat è naribus, ſed aliunde, vel cum magno vulnere, aut ictu, quamvis parum ſanguinis exeat; talis etiam eſt illa, quæ fit in ſuum ſuperiorem, vel in alium Prælatum, in dignitate conſtitutum, ut in Epiſcopum, aut Abbatem, aut Priorem, qui eſt caput monaſterii; niſi fortè percuſſio, ſeu violentia tam parva ſit, ut moraliter non cenſeatur enormis, ut patet à ſimili in peccatis, quæ contra Deum committuntur, non enim omnia peccata, quibus Deus ipſe offenditur, ſunt gravia, vel enormia, ut bene Suarez *loc. cit. n. 91.* Similiter cenſetur gravis percuſſio, quando percutitur, aut clericus, & ex ea percuſſione oritur magnum ſcandalum, ut quando religioſus percutit clericum in publico, vel in clauſtro coram ſæcularibus, aut in Eccleſia, aut coram Prælato, aut coram alia perſona in dignitate conſtituta, aut quando percutitur ſacerdos ſacris veſtibus indutus, aut quando clericus diu injuſtè detinetur in teterrimo carcere, aut quando percuſſio eſt valde ignominioſa, attentis qualitatibus perſonarum & aliis circumſtantiis, ut accidit, quando perſonæ gravi impingitur alapa in facie, quamvis contrarium exiſtimet Philiarchus *loc. cit.* aut quando laicus officialis percutit auctoritativè, quaſi uſurpans Eccleſiaſticam juriſdictionem; hæc enim cenſetur gravis injuria contra ſtatum Eccleſiaſticum. Ita Navarrus, Molina, Suarez, Filliucius, Reginald. & alii *loc. cit.*

Ex his patet, quænam dicatur percuſſio levis, ità ut Epiſcopus, vel ſupremus monaſterii ſuperior poſſit in excommunicatione, ob ipſam contracta abſolutionem impendere.

9 Secunda difficultas eſt, utrùm detur aliquis caſus, in quibus Epiſcopus abſolvere poſſit, etiamſi percuſſio ſit mediocris, vel enormis.

Reſpond. affirmativè. Primus caſus eſt de clericis collegialiter, ſeu communiter viventibus, qui ſe mediocri, & non enormi percuſſione affecerunt *c. quoniam de vita, & honeſtate clericorum*, & *c. pervenit, de ſent. excomm.* Ità Navarrus *loc. cit. n. 91.* Sylveſter *verbo abſolutio 4. n. 3.* Sayrus *c. 203.* Molin. *diſp 62.* Suarez *n. 71.* Filliucius *tract. 15. c. 1. q. 8. n. 39.* Reginald. *lib. 1. n. 251.* & alii. Idem dicendum videtur, de religioſis ſeſe invicem percutientibus, iſti enim abſolvi poſſunt à ſuis Prælatis *c. cum illorum, de ſent. excommunicationis* ubi habetur, religioſum, qui alium religioſum percuſſit ejuſdem religionis, abſolvendum eſſe a ſuperiore: ſi verò percuſſit religioſum alterius clauſtri percuſſione mediocri, abſolvendus eſt non ſolùm a ſuo ſuperiore, ſed etiam à ſuperiore religioſi percuſſi. *cap. cum illorum cit.* quamvis unus ſuperior poſſit vices ſuas alteri ſe committere. Si verò religioſus percuſſit clericum ſæcularem, debet ab Epiſcopo abſolvi, quando percuſſio eſt levis *c. religioſi, de ſentent. excommunicationis in 6.* aut mittendus eſt ad Summum Pontificem, ut dicitur *ca. cùm illorum, cit.* Vide Molinam Reginald. & Sayrum *loc. cit.*

10 Major difficultas eſt, utrùm religioſus percutiens clericum ſæcularem abſolvi poſſit ab Epiſcopo, etiamſi religioſus ſit exemptus.

Reſpondeo religioſum exemptum à juriſdictione Epiſcopi hoc tempore abſolvendum eſſe à proprio Prælato juxta limites poteſtatis, & juriſdictionis, qua gaudet proprius ejus Prælatus erga ſuos ſubditos. Ratio eſt, tum quia exemptio ſubtrahit religioſos à poteſtate Epiſcopi, ipſoſque ſubjicit magis Prælato ipſorum; tum quia Prælati fere omnes religioſorum exemptorum hoc tempore habent privilegium abſolvendi ſuos ſubditos, etiam ob enormem violentarum manuum injectionem in alium, ut conſtat *ex compend. privileg. fratrum minor. verb. abſolutio ordinaria quoad fratres*, & ex iis, quæ tradidit Hieronym. Sorbus Capucinus *eod. verb. num 7. & ſeqq.* Hoc eodem privilegio gaudent religioſi, quibus communicata ſunt privilegia aliorum habentium hujuſmodi privilegia; ut bene Molina *to. 4. tract. 2. diſp. 60. num. 6.*

11 An autem Prælatus religionis, ut Generalis, vel Provincialis, poſſit hanc facultatem alteri delegare.

Reſp. affirmative, quia hujuſmodi poteſtas eſt ordinaria, competit enim Generali, & Provinciali ratione officii, cum Summus Pontifex hanc facultatem perpetuo concedat illi, qui tale officium habet: ut ſuppono, & pluribus probat Sorbus *loc. cit. n. 40. dub. 2.* ex doctrina Bartoli, & Baldi, de qua re etiam ego alibi egi *in tract. de cenſur. in communi diſput. 2. quæſt. 4. punct 5. n 5. verſ. Addo prædictos. tom. 1.*

12 Gravius dubium emergit utrùm religioſi exempti poſſint hoc tempore abſolvi, vel diſpenſari ab Epiſcopo in iis caſibus, in quibus ipſorum Prælati non habent privilegium abſolvendi, vel diſpenſandi.

Reſpondeo, hanc difficultatem a me ſolutam fuiſſe *in tract. de legibus diſp. 4. q. 2. punct. 7. §. 4. n. 9. & ſeqq. tom. 2.* ubi reſponſum eſt affirmative, dum adeſt expreſſa, vel tacita facultas Prælati religionis. Ratio eſt, tum quia exemptio non eſt inducta in damnum, & detrimentum religionis, ſed in favorem, & commodum: tum quia religioſi exempti non debent eſſe deterioris conditionis cæteris; tum quia *in c. luminoſo 18. q. 2.* habetur Epiſcopum poſſe de conſenſu Abbatis juriſdictionem exercere in monaſterio; ergò poteſt etiam illam exercere in monachum exemptum de conſenſu legitimi ſuperioris.

Si verò ſuperior nulla ratione conſentiat, Epiſcopus abſolvere non poteſt religioſum exemptum, etiamſi religioſus ipſe petat abſolutionem, niſi fortè conſtet ſuperiorem injuſtè denegare conſenſum. Ratio eſt, quia exemptio inducta non eſt in favorem ſolùm alicujus religioſi, ſed in favorem totius religionis, vel monaſterii: non poteſt autem privata perſona cedere favori, & privilegio totius religionis, vel Monaſterii, ut bene Panorm. *c. ſignificaſti, de foro compet.* Molina *tom. 4. tract. 3. diſp. 61. num. 3.* Sanchez *in opere morali l. 4. c. 39.* Suarez, & alii, quos retuli *loc. cit. de legibus*, contra Federicum: & alios apud Panorm. *loc. cit.* aſſerentes Epiſcopum poſſe abſolvere religioſum, eo ipſo, quod petit abſolutionem, quia exemptio eſt in favorem religioſi, qui non tenetur illo favore uti, ſed illi cedere poteſt, & beneficium abſolutionis ab Epiſcopo petere.

Dixi, *niſi fortè conſtet ſuperiorem injuſtè denegare conſenſum*; tunc enim religioſus abſolvi poteſt ab Epiſcopo, etiam diſſentiente Prælato religionis; quia per Epikejam credendum eſt, Summum Pontificem velle religioſum in tali eventu abſolvi ab Epiſcopo, ne religioſo detur occaſio egrediendi, & vagandi pro obtinenda à Summo pontifice abſolutione. Verum ſi dubitetur, an Prælatus juſtè, an injuſtè deneget hujuſmodi facultatem, & conſenſum, præſumitur juſtè denegare, quia in dubio ſtandum eſt judicio ſuperioris, nec ſuperior cenſendus eſt inique agere. Vide dicta *de legib. loc. cit.*

13 Secundus caſus eſt, de janitore, aut de officiali Principis, qui cauſa ſui officii, vel arcendæ turbæ, levi, aut mediocri percuſſione clericum percuſſit, *cap. ſi verò, de ſentent. excommunicat.* Ita Suarez

loc.

loc. cit. n.96. Navarr. *c.27.n.91.* Filiuc. *n.39.* Regin. *n.551.* & alii communiter.

14 Tertius caſus eſt, de habente legitimum impedimentum, propter quod excommunicatus non poſſit Summum Pontificem adire, ſine gravi periculo, vel damno, *cap. de cætero, de ſententia excommunicationis*; unde ſi quis propter capitales inimicitias non poſſit Romam adire, etiamſi inimicitias contraxerit ea ſua culpa, poteſt ab Epiſcopo abſolvi, etiam propter enormem percuſſionem: non eſt enim credibile Summum Pontificem velle abſolutionem excommunicationis ſibi reſervare, cum tanto fidelium incommodo; & periculo; ſublato tamen periculo percutiens tenetur Papam adire, alioquin novam contrahit excommunicationem, ut patet ex dictis de abſolutione cenſurarum in communi, quæ in hoc caſu ſervanda ſunt.

15 Quod autem ſit legitimum impedimentum, arbitrio boni, & prudentis viri; judicandum eſt, *arg. c. de cauſis, de offic. deleg.*

16 Adverſuot tamen aliqui DD. illum cenſeri impeditum, qui non poteſt perſonaliter adire pro obtinenda abſolutione, licèt poſſit alium mittere; jus enim non cogit ad mittendum alium, ſed ad eundem per ſe ipſum. Ita Navarr. *n.* 90 Sayrus *n.38* Reginald. *lib.1.n.456.* Suarez, Sanchez, Avila, Henriqu. & alii, quos retuli *de abſolut. cenſur. in com. diſput. 1. quæſt. 3 punct. 2. numer. 4. tom. 1.* Sed de hac re ſatis conſtat ea ibi dictis, & ex traditis *in hoc tract. diſp. 1. q. 22. punct. 5. numer. 23. tom. 3.* ubi contrarium ſuſtinui, & alibi pluribus locis.

17 Quartus caſus eſt, quando imminet proximum periculum mortis, ut quando excommunicatus gravi laborat infirmitate; tunc enim poteſt à quolibet ſacerdote abſolvi, non ſolùm ab excommunicatione, ob violentam manuum injectionem in clericos, contracta: verùm etiam ab alia quacumque, ut patet ex dictis de abſolutione a cenſuris in communi *diſput. 1. quæſt. 3. punct. 3. numero 3. & ſeqq. tom. 1.*

18 Quintus caſus eſt, de filiis impuberibus; iſti enim abſolvi poſſunt ab Epiſcopo, non ſolùm ab excommunicatione ob levem, ſed etiam ob mediocrem, & enormem percuſſionem, factam tempore impubertatis. Et hoc verum videtur, etiamſi petant abſolutionem poſtquam facti ſunt puberes. *cap. ultimo, de ſentent. excommun.* Ita Molina *diſp. 59.* Suar. Filliuc. Reginald. & Sayrus *loc. cit.* Imò multi DD. apud Molinam *loc. cit.* & apud Suarez *n.67.* exiſtimant, juventutem eſſe cauſam ſufficienter excuſantem excommunicatum, ne Romam adeat; conſequenter juvenem, quamvis puberem, poſſe ab Epiſcopo abſolvi. Sed hoc mihi non probatur, niſi itineratio juvenis ſit periculoſa, ſpectata conditione perſonæ, & aliis circumſtantiis, nec pateat aditus ad Sedem Apoſtolicam, ſaltem per litteras, ut dictum eſt *de cenſuris in genere loco citato.*

19 Sextus caſus eſt, de mulieribus cujuſcumque ſint ætatis, & conditionis, *c. mulieres, de ſententia excommun.* & hoc verum videtur etiamſi percuſſio conjuncta fuerit cum homicidio, *c. mulieres, citato.*

Ex quo patet primò, moniales, quæ excommunicationem contraxerunt, poſſe ab Epiſcopo abſolvi, *c. de monialibus, de ſent. excommunic.*

Secundò, mulieres poſſe ab Epiſcopo abſolvi, etiamſi ſint divites, vel ſui juris, & aptæ ad conficiendum iter. Ita communiter Doctores.

20 Septimus eſt de exiſtente in poteſtate alterius, qualis eſt ſervus, & filius familias, modò dominus inde grave damnum patiatur abſque ſua culpa, ex ſervi abſentia. Ita Sayrus *loc. cit. n. 28.* & alii communiter.

21 Octavus eſt, de aliis quibuſcumque impotentibus ad iter conficiendum: quales ſunt non ſolùm, qui capitales habent inimicitias, ut ſupra dictum eſt, ſed etiam ſenes vel cæci, vel pauperes, qui non poſſunt Romam adire, niſi ſtipem oſtiatim quærant, quam antea quærere non conſueverant, illi enim poſſunt ab Epiſcopo abſolvi, etiam propter percuſſionem. Idem dicendum eſt de illis, qui Romam non poſſunt adire, niſi familiam relinquant in magna neceſſitate, ut probavi *caſu 3. n. 10.*

22 Circa prædictos caſus advertendum eſt primò, habentes perpetuum impedimentum, propter quod non poſſunt adire Summum Pontificem, poſſe ab Epiſcopo abſolvi, non ſolum ab excommunicatione contracta, ob percuſſionem mediocrem, ſed etiam propter enormem: *c. ea noſcitur, & cap. de his, de ſent. excommun.* Addo illis injungendum, non eſſe præceptum præſentandi ſe Apoſtolicæ Sedi; inutiliter enim, & fruſtra injungeretur; propter ſenes, mulieres, &c. poſſunt abſolute abſolvi ab Epiſcopo, non injuncto præcepto præſentandi ſe Summo Pontifici.

23 Advertendum eſt ſecundò, eos, qui abſoluti ſunt ab Epiſcopo propter impedimentum temporale, teneri, ſublato impedimento, præſentare ſe Summo Pontifici. *c. eos, qui de ſent. excommunic.* hac de cauſa, quando impenditur abſolutio pœnitenti injungendum eſt præceptum cum juramento, ut ceſſante illo impedimento, accedat ad Sedem Apoſtolicam, *c. quamvis, de ſent. excomm.* Verum tamen eſt clericis collegialiter viventibus, filiis impuberibus religioſis, & officialibus Principium arcentibus turbam non eſſe injungendum præceptum præſentandi ſe Sedi Apoſtolicæ in iis caſibus, in quibus dixi ipſos poſſe ab Epiſcopo abſolvi, gaudent enim peculiari privilegio, ut patet ex juribus allatis, Suarez *n 8.* Filliuc. *n 41.* & alii.

24 Advertendum eſt tertiò, illum cui injunctum fuit idem præceptum præſentandi ſe ſuperiori, reincidere in excommunicationem, ſi oblata commoditate non ſe præſentaverit *c. eos cit.* In eandem reincidunt illi, qui abſoluti ſunt à Papa, vel Legato, cum obligatione ſe præſentandi alicui, vel ſatisfaciendi injuriæ, & poſteà non ſe præſentant, nec ſatisfaciunt, *cap. eos qui, de ſent. excommunicationis.*

25 Advertendum eſt quartò, eum qui non potuit Summum Pontificem adire, ob legitimum impedimentum, non poſſe ab Epiſcopo abſolvi, quando poteſt ſaltem adire Legatum, aut alium habentem facultatem abſolvendi ab hujuſmodi excommunicatione reſervata Summo Pontifici, ut patet ex dictis *de cenſuris in genere diſput. 1. quæſt. 3. punct. 2. nu. 4. to. 1.* Suarez *loc. cit. n. 62.* Navarr. *n. 88.* Sayrus *c. 28. n. 39.* Reginald. *lib. 1. n. 156.* & alii communiter.

26 Tertia difficultas eſt, utrùm Epiſcopus poſſit quoſcumque ſibi ſubditos abſolvere ab excommunicatione, etiam propter enormem percuſſionem, quando delictum eſt occultum.

Reſpondeo affirmativè cum Molina *diſp. 64. nu. 8.* modò delictum ſit occultum, nec ſit deductum ad forum contentioſum. Ratio deſumitur ex privilegio Trident. *ſeſſ. 24. c. 6.* ubi conceditur Epiſcopis facultas abſolvendi à quibuſcunque cenſuris occultis, & non deductis ad forum contentioſum, nec illam facultatem conſtat revocatam fuiſſe, ut patebit a ſimili, ex dicendis *de abſolutione ob duellum in hac diſputat. 2. quæſt. 3. punct. 48. nu. 50. tom. 3.* Idem ſentire videtur Reginal. *lib. 30. n. 91.* Coninch. *to. 2. diſp. 8. dub. 8.* Suarez *de cenſuris diſp. 54. ſect. 2. n. 4.* Henriquez, & alii apud Auguſtinum Barboſam *ſeſſ. 24. c. 6. n. 10.*

Ex quo patet, prædictum excommunicatum, ab Epiſcopo abſolutum, non teneri poſtea adire Papam, vel Legatum; nam ſimpliciter fuit abſolutus ex privilegio Tridentini.

27 Addo, Epiſcopum non ſolùm poſſe per ſeipſum à prædicta excommunicatione abſolvere, verùm etiam poſſe alteri hanc facultatem, non ſolùm, in caſu particulari, ut voluit Henriquez *lib. 4. cap. 19. in fine*, ſed etiam generaliter delegare alicui Vicario ad id ſpecialiter deputato; nam illa facultas competit Epiſcopo jure ordinario, cum non ſit electa induſtria perſonæ, nam quando aliquid conceditur Prælatis præſentibus, & futuris, non dicitur eligi induſtria perſonæ, ut bene Sanchez *de matrim. l. 2. diſp. 40 n. 17. & lib. 3 diſp. 7. n. 20.* ubi plures alios refert, Reginal. *n. 258.* & alii, quos ſupra retuli: facultas autem, quæ competit alicui jure ordinario, poteſt ab eo delegari, ut eſt communis DD. ſententia, hæc eadem ratio militat in Vicario generali.

Ex quo ulteriùs patet, Epiſcopum in iis caſibus, in quibus neceſſitate urgente diſpenſare poteſt in impedimentis matrimonii, poſſe facultatem diſpenſandi aliis dare; nam hæc facultas competit illi jure ordinario.

28 Vicarius verò generalis, non poteſt hanc facultatem diſpenſandi in impedimentis, aliis delegare, niſi ſpeciale privilegium habeat. Imò videtur neque poſſe per ſeipſum in his impedimentis diſpenſare, ſecluſa ſpeciali commiſſione; nam ex generali facultate Vicarius non habet poteſtatem diſpenſandi quamvis videatur habere facultatem abſolvendi à cenſuris, ut ſupra dictum eſt *n. 27.* cum Molina, & aliis. Ità Sanchez *lib. 2. diſp. 40. n. 12.* ubi quamplures DD adducit.

29 Quarta difficultas eſt, utrùm habens privilegium abſolvendi, ſatisfacta parte, poſſit abſolvere pœnitentem, qui ſolùm ſatisfecit clerico percuſſo, vel debeat aliam ſatisfactionem exigere.

Reſpondet Avila *2. p. c. 7. diſp. 3. dub. 11.* citans Navarrum in manuali, *c. 18. n. 46. & c. inter verba*, Sayrus *lib. 2. c. 18. nu. 9.* Duardus *lib. 3. §. 4. q. 2. n. 5.* poſſe abſolvere, quia præſtita ſatisfactione perſonæ, quæ paſſa eſt injuriam, aut obtenta ab ea remiſſione cenſetur ſatisfactum parti læſæ; conſequenter pœnitens, qui præſtitit ſatisfactionem clerico percuſſo, vel obtinuit ab eo remiſſionem injuriæ, poteſt abſolvi.

Neque obſtat, inquit Avila, percuſſionem clerici redundare in injuriam ſtatus Eccleſiaſtici; nam quando damnum, e.g. infamiæ, principaliter tangit infamatum, & minus principaliter bonum publicum, ſufficit ſatisfactio, vel remiſſio principalis, *cap. quamvis pactum, juncta gloſſa, de pactis in 6.*

Verùm doctrina Avilæ mihi non probatur; videtur enim ſupponere percuſſionem clerici tangere ſolùm ſecundariò bonum commune: præterea privilegium canonis non eſſe privilegium commune, quod eſt falſum, ut bene Suarez *lib. 10. de legibus, ca. 6. nu. 2.* & patet in clerico, quem conſtat non poſſe illi privilegio cedere, imò ſeipſum percutiendo incurrere majorem excommunicationem; ſicut etiam incurrit judex ſæcularis, qui clericum conſentientem trahit ad ſuum tribunal. Quare ad propoſitam difficultatem.

Reſp. neceſſariam quidem eſſe ſatisfactionem clerici percuſſi, vel ejus condonationem, quæ condonatio præſumitur adeſſe, quando clericus, qui alias magno tenebatur amicitiæ vinculo cum percutiente, recipit percutientem ad priſtinam familiaritatem.

Nihilominus exiſtimo etiam neceſſariam Eccleſiæ, & ſtatui Eccleſiaſtico ſatisfactionem; hanc autem ſatisfactionem delinquens regulariter exhibebit, ſi abſolventi ſeipſum humiliter ſubiiciat, oſtendendo ſe paratum ad acceptandam pœnitentiam, quæ ſibi fuerit impoſita, cum juramento obediendi Eccleſiæ, nec amplius in futurum percutiendi clericum ut patet ex dictis *de cenſuris in genere diſp. 1. quæſt. 3. punct. 9. nu. 1. & ſeqq. tom. 1. & eadem diſput. 1. quæſt. 3. punct. 3. nu. 12. & ſeq. tom. 1.* de cautione, quæ præſtanda eſt, antequam obtineatur abſolutio cenſurarum in gravioribus delictis.

30 Sed modò dubium eſt, utrùm ſatisfactio præſtanda ſit à clerico, qui ſeipſum percuſſit. Ratio dubitandi eſt, tum quia, vel tenetur ſibi ipſi ſatisfactionem præſtare, & hoc non, quia nullus percutiens ſeipſum, facit ſibi injuriam, cum ſcienti, & volenti non fiat injuria. Vel tenetur alteri ſatisfactionem exhibere, & hoc neque videtur

Digitized by Google

tur admittendum, cum non conſtet, cui teneatur eam exhibere.

Mihi reſpondendum videtur teneri eam ſatisfactionem exhibere, quam judex exhibendam judicaverit, ſi res ad ipſum fuerit delata; illi enim ex officio incumbit cura conſervandi boni communis, & honoris Eccleſiaſtici. Si verò res ad judicem non fuerit delata, debet eam ſatisfactionem exhibere, quam confeſſarius, vel alius ſuperior abſolvens, judicaverit exhibendam per ſalutares pœnitentias, cum juramento obediendi Eccleſiæ in futurum, & non amplius relabendi, ut dictum eſt in præcedenti difficultate.

Hinc patet reſponſio ad rationem dubitandi.

31 Rurſus dubium eſt, cuinam præſtanda ſit ſatisfactio; dum percuſſus, vel occiſus fuit religioſus.

Reſpondeo, reſtitutionem faciendam eſſe ſuperiori illius religionis, in qua vitam degit, vel degebat religioſus; cum enim bona religioſi monaſterio acquirantur; & damnum religioſi in detrimentum religionis vergat, neceſſe eſt ut ſatisfactio præſtetur ſuperior illius religionis. Ita Filliucius *loco cit. q.* 10. ubi hanc eſſe ſacræ pœnitentiariæ praxim oſtendit.

32 Quæ autem in praxi ſerventur Romæ à ſacra pænitentiaria in abſolutione, ob illam excommunicationem impendenda, videri poſſunt apud Filliuc. *trac.* 15. *c.* 1. *quæſt.* 10. *nu.* 45. ait enim requiri, primò, ut abſolvendus ſit præſens, aut abſentiæ cauſam afferat ſecundò ut ſatisfactionem præmittat, vel amicabiliter componat cum parte læſa, ſi aut realem ſatisfactionem præſtare nequeat, præſtet ſaltem pignoratitiam, aut fidejuſſoriam, ſi poteſt; ſi non poteſt, ſufficit cauſa. Tertiò ſi denũciatus eſt excommunicatus ab ordinario, promittere debet ſe pariturum illius ſententiæ latæ, vel ferendæ, alioquin reincidat. Quartò ut ſi delictum publicum ſit, non gerat ſe in actionibus publicis tanquam abſolutum, nam abſolutio ſacræ pænitentiariæ ferri non ſolet pro foro externo; ſed pro foro conſcientiæ Quintò ſi excommunicationem contraxit ob homicidium, admoneri debet, tàm ipſum, quàm ejus filios inhabiles eſſe ad Beneficia. Rurſus tàm ipſum, quam ejus filios perpetuò privatos eſſe feudo, ſeu jure patronatus, ab Eccleſia, in qua clericus occiſus titulum habebat, ſi titulum in ea obtinebat. Denique ſi delictum eſt occultum, extorqueri debet juramentum, ut ſi detegatur, conferat ſe ad quinque Eccleſias diſcalceatum, nudum, exceptis tamen femoralibus, ſimulque virgam præ manibus, & corrigiam ad collum habens, publice ſuum fateatur peccatum; ac denique ante fores dictarum Eccleſiarum verbera ſibi, per Pſalmum *Miſerere*, infligi curet, alioquin in excommunicationem relabetur. Hæc Filliuc. *loco cit.* ex praxi ſacræ Pænitentiariæ, quæ non ſolùm ipſis pœnitentiariis, verùm etiam ipſis pœnitentibus, & aliis deſervient ad agnoſcendum, an excommunicatus ob clerici percuſſionem relapſus ſit in excommunicationem, ob non præſtita illa, quæ pęnitẽti fuerant iniũcta, in abſolutione ad reincidentiã.

Et hæc de excommunicatione ob clericorum, aliorumve Eccleſiaſticorum percuſſionem.

PUNCTUM VII.

De excommunicatione contra offendentes Cardinales, & Epiſcopos.

1 *Materia iſtius excommunicationis eſt ſacrilegium contra Cardinales conſiſtens in actionibus expreſſis in c. Felicis:* 1. *eſt hoſtiliter inſequi Cardinalem;* 2. *percutere;* 3. *capere;* 4. *ſociari delinquentem, vel mandantem;* 5. *ratum habere delictum;* 6. *conſulere* 7. *favere;* 8. *receptare;* 9. *ſcienter defendere.*

2 *Offendens Epiſcopos excommunicationem incurrit, quæ hoc tempore reſervata eſt in Bulla Cœnæ.*

3 *Perſonæ, quæ huic excommunicationi ſubjiciuntur, ſunt omnes delinquentes contra iſtam conſtitutionem.*

4 *Inſequens Cardinalem, vel Epiſcopum ſtatim ligatur excommunicatione; vexans verò alia ratione ligatur excommunicatione, ſecuta actione principali.*

5 *Summum Pontificem offendens, ligatur excommunicatione.*

6 *Offendens familiares Cardinales, vel Papæ, ligatur excommunicatione, ſi ille ſit verè de familia, & ſit Clericus, vel Religioſus.*

7 *Princeps, aliique officiales non facientes ſervari conſtitutiones cap. felicis, ligantur excommunicatione.*

8 *Sciens hujuſmodi delictum, nec revelans non incurrit excommunicationem in cap. felicis contentum, ſed aliam à Pio V. lata, de qua agetur puncto ſequ.*

NOn ſolùm in Bulla Cœnæ, *can.* 11. verùm etiam jure antiquo, *in cap. felicis, de pœnis* 6. lata fuit excommunicatio contra offendentes Cardinales. Et licet de iſta excommunicatione prolixe ſatis egerim in expoſitione Bullæ Cœnæ *tota q.* 12. *tom.* 3. nihilominus quia iſta excommunicatio *cap. felicis* aliqua ex parte differt ab excommunicatione Bullæ, hic breviter tractare decrevi quænam ſit ejus materia, & ſubjectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria excommunicationis *cap. felicis*, eſt ſacrilegium contra Cardinales, conſiſtens in actionibus expreſſis in *c. felicis citato.*

Prima autem actio eſt, hoſtiliter inſequi Cardinalem: quid autem ſit hoſtiliter inſequi, patet ex dictis *diſp.* 1. *q.* 12. *citata, punct.* 1. *nu.* 6. *tom.* 3. ubi dixi, quod hoſtiliter inſequi eſt aliquem injuſtè ſequi animo nocendi; ubi etiam explicavi, utrùm inſequens Cardinalem in excommunicationem incidat, etiamſi non percutiat.

Secunda actio eſt percutere.

Tertia capere.

Quarta ſociari hæc facientem, aut fieri mandantem.

Quinta ratum habere hujuſmodi delictum.

Sexta conſulere.

Septima favere.

Octava receptare.

Nona ſcienter defendere.

Quid autem unaquæque iſtarum actionum ſignificet, patet ex dictis *loc. cit. quæſt.* 12. *punct.* 1. *nu.* 2. *tom.* 3. ubi docui, quod percutere ſit, verberare manu, pugno, alapa, ſaxo, baculo &c. *&* *num.* 4. dixi, capere, idem eſſe, aliquem comprehendere manu, vinculo, vel alia ratione. *num.* 21. dixi, mandare idem eſſe, ac munus, officium, ſeu onus alteri, imponere, ſeu jubere, rogare, aut committere alteri aliquid fieri, gratis, vel etiam pretio, tacite, vel expreſsè. *nu.* 25. dixi, ratum habere, idem eſſe, quod approbare aliquam actionem ſuo nomine factam. *nu.* 26. docui, auxiliari, eſſe actum, quo quis opem fert ad patrandum delictum. *nu.* 27. dixi conſulere, eſſe actum, quo quis ſuadet, verbis impellit, vel docet modum patrandi delictum, aut ſecuritatem aperit, aut utilitatem ſecuturam oſtendit. *n.* 29. dixi, quod favere idem eſt, ac commodum, ſeu utilitatem præſtare, ſeu aliquid facere conferens, & juvans ad finem ab alio intentum. In eadem Bulla Cœnæ *diſput.* 1. *quæſt.* 2. *punct.* 3. *n.* 2. *tom.* 3. docui nomine receptatorum intelligi eos, qui formaliter recipiunt, *& ibidem punct.* 4. *num.* 8. dixi particulam *ſcienter* excludere ab incurrenda excommunicatione quamcumque ignorantiam etiam craſſam; *& ibi punct.* 3. nuper citato docui *nu.* 2. *cit.* nomine defenſorum venire illos, qui formaliter defendunt, ſcilicet illos, qui ex intentione, & motivo favendi delicto defendunt delinquentes. Vide etiam in eadem Bulla Cœnæ *diſput.* 5. *quæſt.* 12. *punct.* 3. *num.* 13. *& n.* 14. *tom.* 3. ubi etiam explicavi, quandonam receptans, vel defendens hujuſmodi delinquentem incidat in excommunicationem Bullæ, vel iſtius capitis, & ibi cum diſtinctione reſpondi: Si enim recipit, vel defendit ante patratum delictum ligatur excommunicatione, quoties ex receptatione, vel defenſione delictum committitur, vel in fieri conſervatur; Si verò recipiat, vel defendat poſt patratum delictum, non innodatur vinculo excommunicationis.

2 Huic excommunicationi affinis eſt alia *in Clement. ſi quis, de pœnis*, contra offendentes Epiſcopos; verùm in ipſius explicatione hic immorari nolo, quia jam expreſſa, & reſervata eſt in Bulla Cœnæ, *can.* 1. *diſput.* 1. *quæſt.* 12. *punct.* 4. *n.* 1. *tom.* 3. ubi eam explicavi, & nonnulla breviter infrà de interdictis localibus adjiciam.

SECUNDA PROPOSITIO.

3 SUbjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes delinquentes contra iſtam conſtitutionem. Ratio eſt, quia Summus Pontifex univerſaliter loquitur, ibi, *ſi quis deinceps, &c.* dictio autem, ſi quis, omnes comprehendit, niſi quis ſpeciali nota dignus ſit. *l. qui filiabus, ff. de leg.* 1. *l. cum filio.* §. 1 *de vulgar. & pupillar. & l. ſi neceſſari a* §. *ſi annua ff. de pignor. action.*

4 Obſervandum hic ſolùm cenſeo primò, in præcitato *c. felicis, de pœnis* inſequentes, vel manus injicientes, ſtatim ligari excommunicatione; alios verò ſolùm ſecuta actione principali, videlicet, inſecutione, vel percuſſione, vel detentione. Et ſi dicti delinquentes in contumacia permanſerint, ſingulis diebus Dominicis, & feſtivis publicè denunciandi ſunt excommunicati in Eccleſiis loci, in quibus delictum perpetratum fuit, & in Eccleſiis civitatum, & diœceſium vicinatum, & abſolutio Papæ reſervatur. Hæc omnia conſtat ex illis verbis, (præſenti nihilominus adjicimus ſanctioni, ut ex inſecutione prædicta, ſicut ex injectione manuum violenta ipſo facto excommunicationis ſententiam quis incurrat, & tam inſecutor, quàm alii ſupradicti tanti mali participes, quandiu in ſua contumacia perdurarint, ſingulis diebus Dominicis, & feſtivis, pulſatis campanis, & candelis accenſis per omnes illius loci Eccleſias, in quo tantum facinus fuerit attentatum, nec non civitatum, & diœceſum vicinarum excommunicati publicè denuncientur, nec ab alio, quam à Romano Pontifice poſſint abſolutionis beneficium obtinere, niſi dumtaxat in mortis articulo conſtituti.)

5 Sed modo dubium eſt primò, utrùm præfatæ excommunicationi ſubjiciatur is, qui præfatas actiones facit contra Pontificem.

Reſpondeo affirmativè, tum quia Summus Pontifex non eſt deterioris conditionis Cardinalibus, neque per aſſumptionem ad Papatum amiſit privilegia Cardinalibus conceſſa; tum quia in Extravag. *& ſi Dominici, de pœnis, & remiſſionibus*, caſus conſpirationis in perſonam, vel ſtatum Summi Pontificis reſervatur Papæ, & in facultatibus abſolvendi cenſetur exceptus; ergò prohibitus eſt ſub cenſura; alibi prohibitus non eſt, in eadem Extravaganti prohibetur, juxta Filliucium *tract.* 15. *cap.* 4. *quæſito* 5. & quamvis ad illam Extravagantem dici poſſit nullam in ea cenſuram imponi ſed in ea revocari confeſſionalia, ſeu privilegia abſolvendi à Sixto conceſſa: nihilominus inde ſaltem colligi videtur hujuſmodi caſum antea reſervatum fuiſſe, conſequenter pœna cenſuræ punitum.

6 Sed modò dubium eſt, utrùm non ſolùm offendens Cardinalem, verùm etiam familias ipſius, aut familiares Papæ, in hanc cenſuram incidant.

Reſpondeo ſolutionem conſtare ex dictis in Bulla Cœnę *q.* 12. *punct.* 2. *ad finem n.* 12. *to.* 3. ubi affirmativè reſpondi, ſi ſit vere familiaris, & clericus; vel Religioſus: ubi etiam explicavi, utrùm hæc cenſura in hac parte reſervata ſit, ſi lata eſt contra offendentem hujuſmodi familiares, & affirmativam ſuſtinui.

7 Tertiò dubium eſt, utrùm excommmunicatio *c. felicis*, complectatur etiam alios, qui ad aliquam ex actionibus in prima propoſitione numeratis non concurrunt.

Reſpondeo in eodem c. ſub finem latam eſſe excommunicationem, contra Principes, alioſq; officiales, qui prædictam conſtitutionem ſervari non faciunt, verum illa non eſt reſervatâ; conſequenter de ipſa ſeorſim agemus de excommunicationibus non reſervatis contra Principes, & magiſtratus. Civitas vero & alia loca præter Vrbem, quæ conſilium, auxilium, vel favorem dederint hujuſmodi delinquentibus, vel delinquentes punire noluerint, ſubjiciuntur interdicto, ut patebit ex dicendis de interdicto *diſp. 4 qu. 3. punct. 3. per totum t. 3.*

8 Quartò dubium eſt, utrùm ſciens hujuſmodi delictum, & non revelans, afficiatur excommunicatione Pii V.

Reſpondeo ſolutionem conſtare de dictis in Bulla Cœnæ *loc. cit. qu. 12. punct. 3. n. 17. tom. 3.* ubi dixi incurrere, ſi non revelet, cum commodè poteſt, & ex dicendis *puncto proximè ſequenti.*

PUNCTUM VIII.

De excommunicatione contra ſcientes, & non revelantes conſpirationem in perſonam alicujus Cardinalis.

1 Bulla Pii V. eſt textus, in quo iſta excommunicatio continetur, & materia iſtius excommunicationis eſt non revelare Papæ, vel ordinario delictum commiſſum, vel committendum contrà Cardinalem, & non revelare fautores delicti.

1 De conſpirantibus in perſonam Cardinalium ſub graviſſimis pœnis prohibitis, non ſolùm agitur *in c. felicis, de pœnis in 6.* & in Bulla Cœnæ excommunicatione undecima, verùm etiam in Bulla 93. Pii V. incipit, *infelicis ſeculi*, in qua excommunicationem, & alias pœnas latas contra offendentes Cardinales, & offendentium fautores, conſultores, ratum habentes, & ſcienter defendentes, &c. extēdit ad eos qui quovis pacto hujuſmodi conſpirationem ſciverint, intellexerint vel conjecerint, niſi revelaverint Romano Pontifici, ſi in Curia extiterint, ſin autem, ordinario loci; vel ſi Cardinalis ipſe ordinarius extiterit, propinquiori Epiſcopo, & ſi crimen nondum commiſſum fuerit etiam ipſimet Cardinali; verùm quia de hac excommunicatione ſufficienter egi ſupra in explicatione Bullæ Cœnæ *quæſt. 12. per totum tom. 3.* hic eam ſolùm innuiſſe ſufficiat, cum nulli onero ſum eſſe debeat nonnullas paginas in hoc eodem volumine revolvere.

PUNCTUM IX.

De excommunicatione contrà occupantes bona Cardinalium in conclavi exiſtentium, aut etiam ipſorum domum invadentes, & aliquid hoſtiliter deripientes, aut vulnerantes aliquem ibi exiſtentem.

1 Conſtantienſe, & Bulla Leonis X. quæ incipit Temerariorum, textus, in quo iſta excommunicatio continetur, eſt Concilium.

2 Materia iſtius excommunicationis eſt multiplex; 1. armata manu invadere domum alicujus Cardinalis, & aliquid violenter, & hoſtiliter rapere; 2. vulnerare aliquem, qui in domo Cardinalis exiſtit; 3. participare in aliquo ex his delictis; 4. mandare; 5. ratum habere factum ſuo nomine; 6. conſilium, vel favorem præbere, & defendere.

3 Invadens domum alicujus Cardinalis non incurrit iſtam excommunicationem, niſi etiam aliquid rapiat, alium autem incurrit, ut explicatum eſt pu. 7. per tot. in hac pagina.

4 Invadens domum Cardinalis armata manu, incurrit excommunicationem, etiamſi vox non prodierit ipſum in Papam electum fuiſſe.

5 Vulnerans aliquem in domo Cardinalis, poſtquàm eam domum armata manu invaſit, excommunicationem incurrit.

6 Subjectum iſtius excommunicationis eſt quilibet committens aliquam ex dictis actionibus.

7 Excommunicatio lata ob invaſionem domus Cardinalis eſt reſervata.

8 Invadens domum Cardinalis alias pœnas præter excommunicationem incurrit, ut bannum, infamiam, publicationem bonorum, privationem beneficiorum &c.

Iſta excommunicatio lata fuit prius in Concil. Conſtantienſi *ſeſſ. 42.* in decreto, *omnis ætas*, contra eos qui violenter occupantes, res electi in Papam, aut Cardinalium electorum, aliorumque in conclavi exiſtentium; verùm quia fortè decretum Concil. Conſtantienſe omninò receptum non fuerat, Leo X. in Bulla 16. quæ incipit, *temerariorum*, confirmans conſtitutionem Honorii III. & Bonifacii VIII. *in c. felicis, de pœnis in 6.* extendit dictam conſtitutionem ad eos, qui armata manu invadunt domum alicujus Cardinalis, & aliquid violenter hoſtiliter rapiunt, aut aliquem ibi exiſtentem vulnerant, aut ad hujuſmodi delictum mandato, conſilio cooperantur, aut ratum habent, ut patet ex verbis Bullæ Leonis X §. 3 ibi.

1 (Et nihilominus conſtitutiones eaſdem, cum omnibus, & ſingulis in eis contentis cenſuris, & pœnis ad omnes, & ſingulas perſonas cujuſcunq; ſtatus, conditionis, & excellentiæ exiſtentes, qui alicujus dictorum Cardinalium domum, tam tempore dicti conclavis, etiamſi in Romanum tunc Pontificem ſit electus, quàm alias quandocunque, & ex quacunque cauſa armata manu invadētes, aut in ea violenter hoſtiliter aliquid diripientes, aut quempiam ex ibi exiſtētibus vulnerantes, & eorum ſocios, & qui iis fieri mandaverint, vel factum ejus nomine ratum habuerint, ac ipſis invaſoribus conſilium in præmiſſis, vel favorem præſtiterint, & defenderint, extendimus, & ampliamus.)

Ex hoc textu facilè quiſque poteſt colligere, quænam ſit materia & ſubjectum iſtius excommunicationis, cujus explicationem hic proſequor.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Materia iſtius excommunicationis conſiſtit in actionibus in hac Bulla expreſſis.

Prima actio eſt armata manu invadere domum alicujus Cardinalis, & aliquid violenter, & hoſtiliter rapere; is autem dicitur hoſtiliter rapere, qui hoſtili more rapit, ſeu tanquam hoſtis; ſeu publicè, & manifeſtè, ut in ſimili dixi in Bulla Cœnæ *q. 12. punct. 1. nu. 6.*

3 Rogabis primò, utrùm ad incurrendam iſtam excommunicationem ſatis ſit, ut quis armata manu invadat domum Cardinalis; an etiam requiratur, ut aliquid violenter tanquam hoſtis rapiat.

Reſpondeo utrumque requiri, ſi loquamur de excommunicatione, quam hic explicamus. Ratio eſt, quia Summus Pontifex loquitur per particulam conjunctivam, *&* ibi *armata manu invadentes, & in ea violenter hoſtiliter aliquid diripientes;* natura autem dictionis, *&*, eſt conjungere, & copulare antecedentia cum ſubſequentibus, non verò disjungere, & ſeparare. *l. Titia textatores. §. nihil. ff. de legat. l. ſi hæredis plures. ff. de condit. inſtit. & l. ſi quis ità ſtipulatus, ff. de verbor. oblig.*

Hinc ſequitur, eum non affici excommunicatione Bullæ Leonis X. citatæ, qui aliquid e domo Cardinalis violenter, & hoſtiliter rapit, niſi etiam illam armata manu invaſerit.

Secundò, eum non ſubjici huic excommunicationi, qui titulo lætitiæ, & ex rationabiliter præſumpta voluntate Cardinalis in Papam electi domum ipſius diripit, quia hoc non facit tanquam hoſtis; in Concilio tamen Conſtantienſi citato id vetitum erat, etiamſi fieret prætextu lætitiæ.

Tertiò, eum non ligari hac cenſura, qui ſpoliat cubiculum Papæ in conclavi conſtructum; nam Bulla Leonis loquitur de invadentibus, & diripientibus domum, quod verificatur de domo extra conclave poſita.

Dixi in reſponſione, *ſi loquamur de excommunicatione, quam hic explicamus;* nam ſi loquamur de excommunicatione lata contra hoſtiliter inſequentes Cardinales *in cap. felicis, de pœnis in 6.* quam Leo X. in hac Bulla confirmavit, perſpicuum eſt illum, qui hoſtiliter invadit domum, in qua Cardinalis exiſtit, excommunicatione affici, etiamſi nihil violenter diripiatur patet ex dictis in Bulla Cœnæ, *can. 11. q. 12. punct. 1. n. 6. & ſeq.*

4 Rogabis ſecundò, utrùm ad incurrendam iſtam excommunicationem opus ſit, ut invaſio fiat, dum Cardinalis in conclavi exiſtit, & de ipſo prodit vox, quòd in Pontificem ſit electus.

Reſpondeo negativè, ſed ſatis eſſe, quoties tempore fiat quia Leo X. generaliter loquitur, ibi, (*qui alicujus dictorum Cardinalium domum, tam tempore dicti conclavis, etiam in Romanum tunc Pontificem ſit electus, quàm alias quandocunque & ex quacunque cauſa.*)

Secunda actio eſt, vulnerare aliquem ex iis, qui in domo Cardinalis exiſtunt; quamobrem ſi quis armata manu invadat domum Cardinalis, & aliquem ibi exiſtentem vulneret, afficitur excommunicatione, etiamſi nihil inde rapiat. Quid autem ſignificet verbum *vulnerare*, patet ex dictis in expoſitione Bullæ Cœnæ *quæſt. 12. punct. 1. nu. 3. t. 3.* ſignificare, ſauciare, ferire, ſeu ſcindere aliquam partem corporis.

5 Rogabis, utrùm iſta excommunicatio incurratur ab omnibus, qui aliquem vulnerant in domo Cardinalis.

Ratio dubitandi eſt, quia iſta actio eſt diſtincta à prima, & exprimitur per particulam disjunctivam, *aut*; ad verificandam autem propoſitionem disjunctivam, ſufficit alteram partem veram eſſe *l. ſi hæredis plures ff. de condit. inſtitut. & l. ſi quis ità ſtipulatus, in fine ff. de verbor. oblig.* His non, non obſtantibus.

Reſpondeo, iſtam excommunicationem incurri ab iis, qui aliquem in domo Cardinalis exiſtentem vulnerant, poſtquam eam domum armata manu invaſerunt. Ratio eſt, quia Summus Pontifex loquitur de iis, qui domum Cardinalis armata manu invadunt, & ſimul aliquid hoſtiliter rapiunt, aut aliquem vulnerant; quapropter dictio illa, *aut*, non eſt disjunctiva reſpectu invadentium; ſed reſpectu rapientium, ita ut ſufficiat rapere, aut vulnerare poſt invaſionem domus; hinc patet reſponſio ad rationem dubitandi.

Tertia actio eſt, ſocium eſſe, id eſt, eſſe participem delicti, quod committitur aliqua prædictarum duarum actionum.

Quarta eſt mandare.

Quinta, ratum habere factum ſuo nomine.

Sexta, conſilium, vel favorem præbere, & defendere.

SECUNDA PROPOSITIO.

6 Subjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli, qui aliquam ex præfatis actionibus faciunt; nam Summus Pontifex in præfata Bulla generaliter loquitur, ibi, *omnes, & ſingulas perſonas, cujuſcunque conditiones, ſtatus, & excellentiæ exiſtentes.*

7 Sed modò dubium remanet primò, utrùm iſta excommunicatio reſervata ſit. Ratio dubitandi eſt, quia nulla fit mentio de reſervatione in præcitata Bulla.

Reſpondeo, reſervatam eſſe. Ratio eſt, qui excommunicatio *c. felicis, de pœnis in 6.* eſt reſervata Summo Pontifici ergo etiam iſta; nam Leo X. extendit excommunicationem *cap. felicis*, cum omnibus

ibi

Digitized by Google

bi contentis, ad eos qui aliquam ex actionibus in prima propoſitione explicatis faciunt.

3 Secundò dubium eſt, utrùm præfati delinquentes, præter excommunicationem reſervatam, alias pœnas incurrant.

Reſpondeo quamplures alias incurrere, ut bannum, infamiam publicationem bonorum, privationem beneficiorum, & alia, quæ *in eo. ſoliis citato, recenſentur*.

P U N C T U M X.

De excommunicatione contra occupantes bona Montium Pietatis, Eccleſiæ, Beneficii, aut alterius Pii loci.

1 *Concilium Tridentinum eſt textus, in quo lata fuit iſta excommunicatio, ſimulque locus, in quo alibi explicata fuit eſt Bulla Cœnæ tota quæſtione* 18.

1 OCcupatio, & invaſio bonorum Eccleſiaſticorum aliorumq; locorum pluribus in locis, ſub excommunicatione vetita, & interdicta fuit, ut prolixè ſatis oſtendi ſupra *diſp. in explicatione Bullæ Cœnæ tota q.* 18. *tom.* 3. hic ſolùm agendum eſſe de excommunicatione lata in Concil. Trident. *ſeſſ.* 22. *c. ultimo*, ubi plures actiones prohibentur; verùm, quia de illa etiam in ſpecie diſſerui in eadem *q.* 18. *punct.* 4. *n.* 1. *& ſeqq. tom.* 3. non eſt opus hic eadem repetere; vide ibi dicta.

P U N C T U M XI.

De excommunicatione contra eos, qui ſcripturas Cameræ Apoſtolicæ retinent, aut retinentes non revelant.

1 *Bulla Pii V. quæ incipit*, cùm de litteris *eſt textus, in quo excommunicatio continetur*.

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt*; 1. *non reſtituere ſcripturas Cameræ Apoſtolicæ*; 2. *non revelare retinentes has ſcripturas*.

3 *Scripturas Cameræ Apoſtolicæ retinens, aut retinentem non revelans, ſubjicitur excommunicationi*.

4 *Iſta excommunicatio hoc tempore, non ligat poſt obitum Sixti V. in ſententia Auctoris*.

1 ISta excommunicatio contra retinentes, & non revelantes ſcripturas, lata fuit à pluribus Pontificibus præſertim à Pio V. in Bulla 70. quæ incipit, *cùm de litteris*; cum hac tamen differentia, quod Eccleſias, Capitula, Monaſteria, Conventus, & Collegia Eccleſiaſtica, civitates item, provincias, & loca quæcumq; Eccleſiaſtico interdicto ſubjecit, perſonas vero ſingulares vinculo excommunicationis obſtrinxit. Verum tamen eſt, iſtam excommunicationem fuiſſe temporalem pro delictis præteritis, ut patebit legenti præfatam Pii V. Bullam, in qua obligat ad revelandas præfatas ſcripturas cuidam Carolo Epiſcopo Montis Flaſconen., & Honuphrio Camajano clerico Aretino, & Cameræ præſidenti.

Eandem excommunicationem motu proprio tulit Sixtus V. in Bulla 56. quæ incipit, *non ſine maxima*, in qua non ſolum excommunicat detinentes ſcripturas publicas, vel privatas Cameræ Apoſtolicæ, niſi reſtituant intra ſpatium ſex dierum, verùm etiam eos, qui non revelant detentores, ut patet ex illis verbis. (In virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub excommunicationis majoris latæ ſententiæ pœna, à qua nonniſi à nobis, vel ſucceſſoribus noſtris Roman. Pontif. præterquam in mortis articulo conſtituti, abſolvi poſſint, privationiſq; omnium, & ſingulorum officiorum, & beneficiorum ſuorum, ſi quæ obtinent, inhabilitatiſq; ad illa, & alia in poſterum obtinenda, injungimus, & mandamus, ut intrà ſex dierum proximè futurorum terminum, quorum duos pro primo, duos pro ſecundo, & reliquos duos dies pro tertio, & peremptorio termino aſſignamus, libros, ſcripturas, & inſtrumenta præfata, qui illos, & illa habent, dilecto filio Joffredo Lomellino notario, & familiari noſtro, ac dictæ Cameræ generali commiſſario, cui, ſui officii ratione, hujuſmodi ſcripturarum cura, & pro illis procedendi facultas, per alias noſtras litteras præcipuè demandata eſt, reſtituant. Alii verò ſcientes, penes quos illa fuerint, vel ſint, eidem revelent, & ſignificent cum effectu. Nos enim, qui libros, ſcripturas, ſeu inſtrumenta præfata retinuerint, ſeu illa retinentes non revelaverint, dicto termino elapſo ipſo facto, & abſque alia citatione, & declaratione pœnas præfatas incurriſſe, & ad illarum executionem deveniri poſſe, & debere decernimus, & declaramus, ac volumus, & mandamus.)

2 Ex quibus verbis facilè colligi poteſt, quænam ſit materia, & ſubjectum illius excommunicationis. Materia enim eſt duplex actio.

Prima eſt detinere, ſeu non reſtituere præfatas ſcripturas; nam in textu dicitur, *qui illos, & illa habent, reſtituant*.

3 Secunda actio, ſeu potiùs omiſſio eſt, detentores hujuſmodi ſcripturarum occultare, ſeu non revelare. An autem excommunicatio lata contra non revelantes ſemper liget, patet ex dictis *in hac diſp.* 2. *q.* 1. *punct.* 1. *n.* 8. *tom.* 3. non ſemper ligare.

Subjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli, tam Eccleſiaſtici, quàm ſeculares, cujuſcunque ſtatus, gradus, conditionis, & dignitatis; nam Sixtus V. generaliter loquitur, ut patet ex Bullæ verbis, ibi, *omnes, & ſingulas perſonas, tàm Eccleſiaſticas, quàm ſeculares, & cujuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis fuerint &c.*

4 Quæres, utrùm iſta excommunicatio liget etiam hoc tempore auctores, qui hujus excommunicationis meminere, putant etiam hoc tempore ligare. Ego verò probabilius cenſeo non ligare præfatas perſonas non obſervantes hanc Bullam, ſaltem poſt Sixti V. obitum. Ratio eſt, tum quia præcipit reſtitutionem, & revelationem hujuſmodi ſcripturarum fieri cuidam Joffredo Lomellino, quem conſtat obiiſſe; tum quia mandat præfatam reſtitutionem, & revelationem fieri intra terminum ſex dierum proximè futurorum, ex qua loquendi forma indicat nolle pro futuris temporibus obligare, alioquin clarius, & expreſſius, locutus fuiſſet.

P U N C T U M XII.

De excommunicatione contrà effringentes, & ſpoliantes Eccleſias.

1 *Effringens, & ſpolians Eccleſias, videtur ipſo facto excommunicatus in ſententia Auctoris*.

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt ſacrilegium conſiſtens in fractione, & ſpoliatione Eccleſiæ*.

3 Fractio *ſignificat violentam actionem, qua rumpuntur parietes, ſeu valvæ ſeu feneſtra lignea, vitrea, vel papyracea, ſive tectum, ſive cardines valvarum. Hinc non excommunicantur, qui clave ſurrepta, vel adulterina aperit Eccleſiam, ingreditur, & ſpoliat, ſicuti neque, qui impulſu facit, debilem veſtem cadere loco*.

4 *Incendiarius Eccleſiæ ſubjicitur excommunicationi*.

5 Spoliationis *nomine intelligitur rapina, furtum, vel privatio bonorum*.

6 Eccleſiæ *nomine intelligitur Templum ab Epiſcopo deputatum divinis officiis*.

7 *Sacriſtiam frangens, & res Eccleſiæ auferens, non ligatur excommunicatione*.

8 *Oratorium privatum, nec auctoritate Epiſcopi erectum frangens non ligatur excommunicatione*.

9 *Frangens Eccleſiam non incurrit excommunicationem ob fractionem præcisè; niſi etiam aliquid furetur*.

10 *Frangens Eccleſiam, ſimulque damnum inferens frangendo aliquid, v.g. calices, veſtes &c. vel comburendo, ligatur excommunicatione*.

11 *Subjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes frangentes, & ſpoliantes Eccleſiam*.

12 *Excommunicatio lata ob effractionem, & ſpoliationem Eccleſiæ, reſervata eſt Summo Pontifici*.

13 Spolians, *& frangens Eccleſiam, incurrit excommunicationem, quæ Summo Pontifici reſervata eſt, poſtquam ipſe delinquens denunciatus fuit excommunicatus; ideò hæc excommunic. ante denunciationem poteſt tolli ab Epiſcopo*.

14 *Denunciatio excommunicationis contractæ ob fractionem Eccleſiæ, non debet eſſe ſpecifica, & particularis, ſed ſufficit generalis*.

1 CUm Summus Pontifex *in c. conqueſti, de ſent. excomm.* mandet denunciari excommunicatos eos, qui Eccleſias cujuſdam Epiſcopatus perfregerant, & ſpoliaverant, controverſia eſt inter Doctores, utrum effringentes, & ſpoliantes Eccleſias, ſint ipſo jure excommunicati. Ad quam difficultatem ego reſpondi affirmativè *in tract. de legibus, diſp.* 3. *q.* 6. *punct. unic. n.* 12. *& ſeqq. tom.* 2. Ratio eſt, quia Summus Pontifex præcipit hujuſmodi delinquentes denunciari excommunicatos; ergò etiam fert excommunicationem, vel aliundè latam ſupponit, cùm autem non ſufficienter probetur aliundè latam eſſe, ut patebit ex ſolutione objectionum, poſt quartum dubium proponendarum, ſequitur eam ferri in cit. c. conqueſti; ſenſus enim illorum verborum eſt: excommunicatos nuncietis; quia excommunicatos eſſe volo; hic enim ſenſus in præfata loquendi forma continetur; ſicut etiam ſi ſummus Pontifex dicat, qui hoc, vel illud fecerit, noverit ſe excommunicatum, ſubintelligitur hic ſenſus, quia per hanc legem excommunicatur. Vel dic iſtam excommunicationem latam eſſe a Lucio Papa in Epiſtola decretali *ca. omnes Eccleſiæ* 17. *q.* 4. ubi licèt ſermo ſit de omnibus raptoribus Eccleſiarum, dici poteſt illum textum fuiſſe receptum ſaltem quoad fractores, & ſpoliatores Eccleſiarum. Ità Gloſſa *hic verſ. excommunicatos*, Azor. 1. *p. lib.* 9. *c.* 27. *q.* 12. Graſſius 1. *p. lib.* 2. *c.* 28. *n.* 12. Suarez *de cenſuris diſp.* 22. *ſect.* 2. *n.* 10. Sayrus *lib.* 2. *c.* 29. *n.* 14. Reginaldus *lib.* 19. *n.* 60. Filliucius *tract.* 15. *c.* 2. *quæſito* 6. *n.* 55. Toletus *lib.* 1. *c.* 36. *n.* 6. contra Hugonem, Navarrum, Cajetanum, & alios, quorum ſententiam probabilem putat Suar. *loco cit. n.* 10. aſſerentes in capitulo, conqueſti, non eſſe latam ipſo jure excommunicationem.

Hoc poſito explicandum eſt.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundò, quodnam ſit ſubjectum.

Tertiò, utrùm iſta excommunicatio ſit reſervata, & quando.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis, eſt ſacrilegium conſiſtens in effractione, & ſpoliatione Eccleſiæ; nam in c. conqueſti, Summus Pontifex his verbis utitur, *mandamus ſi ità eſt, memoratos ſacrilegos* (qui ſcilicitet Eccleſias violenter confregerunt, eaſque ſpoliare minime dubitarunt) *excommunicatos nuncietis, &c.*

4 Sed modo dubium eſt primò, quid nomine confractionis intelligatur.

Reſpondeo hoc in loco intelligi violentam actionem, quæ fit rumpendo parietem, ſeu valvas, ſeu feneſtram ligneam, vitream, vel etiam papyraceam, ſive tectum, ſive cardines, quibus valvæ ſuſtinentur, ita communiter DD.

Ex quo ſequitur:

Primò, eum non affici hac excommunicatione, qui Eccleſiam ingreditur jam effractam, aut alia via apertam, aut qui Eccleſiam clave domino ſurrepta, aut ſimili, aut adulterina aperit: hic enim non dicitur frangere, cum fractio violentam actionem indicet.

Secundò, eum non affici excommunicatione, qui per impulſum facit debilem vectem cedere loco, ea tamen non perfracta; hic enim non dicitur frangere Eccleſiam. Contrarium docet Sylveſter *verb. excommu. n. 7. n. 16.* & Sayrus *loco cit. n. 16.*

4 Tertiò incendiarium Eccleſiæ ſubiici huic excommunicationi, quia hic dicitur fractor, & ſimul etiam ſpoliator Eccleſiæ. Ita Navar. *c. 27. n. 94.* Suarez *n. 16.* Filliucius *n. 53.* contra Toletum *lib. 1. c. 36. n. 9.* & alios.

5 Secundò dubium eſt, quid nomine *ſpoliationis* intelligatur.

Reſpondeo hoc in loco accipi pro privatione bonorum, ſeu pro rapina, vel furto, quod effringens Eccleſias committere non veretur. Ità communiter DD. Vide dicenda *n. 10.*

6 Tertiò dubium eſt, quid intelligatur nomine Eccleſiæ, cujus effractione, vel ſpoliatione hæc cenſura incurritur.

Navarr. *c. 27. n. 44. §. octavo*, Toletus *li. 1. c. 36. n. 6.* Panormit. hic, Sayrus *nu. 18.* Filliuc. *tract. 14. c. 2. quæſito 6.* quibus adhærere videtur Suarez *nu. 17.* exiſtimant nomine Eccleſiæ intelligi non ſolùm templa publice dicata, & conſecrata auctoritate Epiſcopi, verum etiam monaſteria, hoſpitalia, & alia loca pia per Epiſcopum ſacrata, vel deputata ad divina officia.

Ego verò nomine *Eccleſia* intelligo ipſum materiale templum auctoritate Epiſcopi deputatum ad divina officia; nam in materia pœnali non eſt facienda extenſio. Verum tamen eſt nomine Eccleſiæ intelligi etiam capellam, & ſacriſtiam Eccleſiæ conjunctam, ut colligitur *ex cap. ſi civitas, de ſententia excommun. in 6.* ubi habetur nomine Eccleſiæ venire cappellam, & cæmeterium contiguum, & ratio eſt; quia acceſſorium ſequitur principale; ſecus dicendum videtur ſi ſacriſtia ab Eccleſia disjuncta eſt; nulla enim ratio cogit ad ſuſtinendum ſacriſtiam ſub Eccleſiæ nomine comprehendi.

7 Ex quo ſequitur primò per fringentem ſacriſtiam, & res Eccleſiæ auferentem, non ſubiici huic excommunicationi.

8 Idem dico de oratorio privato, quod Epiſcopi auctoritate conſtructum non eſt; hoc enim non vocatur Eccleſia, ut patet ex dictis *de cenſuris in genere diſput. 5. punct. 4. n. 13. tom. 1.* ubi locutus ſum de interdicto. Idemque in ſpecie tradunt Suarez, Filliuc. & alii *locis cit.* An autem ſpolians hoſpitalia, aut alia loca, incidat in excommunicationem Concilii Tridentini ſuperius explicavi in explicatione Bullæ Cœnæ *quæſt. 18. per totam*, præcipuè *ibi punct. 4. n. 1. & ſeqq. tom. 3.* ubi docui, occupantes, & invadentes Bona Eccleſiaſticorum, aliorumve locorum piorum excommunicationi ſubjacere. Vide ibi dicta, & hic *in hac quæſt. 9. punct. 10.*

Secundò ſequitur perfringentem arcam, in qua res Eccleſiæ continentur, non affici hac cenſura, quia arca non eſt Eccleſia.

9 Quartò dubium eſt, utrùm ad incurrendam illam excommunicationem altera iſtarum actionum ſufficiat, videlicet effractio, aut ſpoliatio, ſeu furtum.

Reſpond. negativè, quia textus loquitur per particulam conjunctivam, & ibi, *confregerunt, eaſque ſpoliare minimè dubitarunt*; dictio autem conjunctiva, &, utriuſque partis veritatem requirit *l. ſi quis ita ſtipulatus, ff. de verb. oblig. & l. ſi quis hæredi plures ff. de condit. inſtit.* & in materia pœnali non eſt facienda extenſio ultra propriam verborum ſignificationem. Ità præcitati DD.

Hinc ſequitur eum, qui effringit Eccleſiam, ſed non furatur; non ſubiici huic excommunicationi. Idem dic de eo, qui furatur, & ſpoliat Eccleſiam, ſed non effringit, licet forte ab alio fracta fuerit. Idem dic de eo, qui effringit Eccleſiam, & ſurripit crumenam alicujus in Eccleſia exiſtentis; hic enim non dicitur ſpoliare Eccleſiam, cum illa crumena ad Eccleſiam non pertineat, ut ſuppono.

Dices contra iſtam illationem primò, quamvis fures abſque prævia effractione non excommunicentur in hoc capitulo, excommunicantur tamen *in c. Canonica. 11. q. 3.* ubi excommunicantur violatores Eccleſiarum, ibi. (Eccleſiarum Dei violatores anathemate, & judicio Sancti Spiritus, è gremio Sanctæ Matris Eccleſiæ, & conſortio totius Chriſtianitatis eliminamus.

Reſpondet Hugo, & Archidiaconus, in eo textu non ferri excommunicationem ipſo facto, ſed tradi formam excommunicandi violatores Eccleſiarum, dum opus fuerit. Alii verò exiſtimant, illum textum non reperiri in Concilio Arauſicano, à quo ferunt ipſum conditum fuiſſe. Alii denique, ut Suarez *loc. cit. n. 7.* reſpondent illud Concilium fuiſſe provinciale, conſequenter obligationem pro illa provincia, non verò pro tota Eccleſia induxiſſe. Mihi placet reſponſio afferenda in ſequenti objectione.

Dices ſecundò, iſtam excommunicationem haberi *in c. omnes Eccleſiæ 17. q. 4.* ubi dicitur, (omnes Eccleſiæ raptores, atque ſuarum facultatum alienatores, à liminibus Sanctæ Matris Eccleſiæ anathematizamus, &c.

Reſpondeo 1. Lucium Papam in eo textu non ferre excommunicationem, ſed eam approbare, ſi feratur; non enim intendit ibi legem ferre, ſed doctrinam tradere. Secundò excommunicationem, ſi forte ibi lata fuit, uſu receptam non fuiſſe; nam in præfato c. ſermo etiam eſt de conſentientibus, quos tamen excommunicatos non eſſe communis eſt Doctorum opinio.

Dices tertiò, iſtam excommunicationem contineri *in c. quiſquis 17. q. 4.* ibi, (ſi quis domum Dei violaverit, & aliqua ſine licentia illius, cui commiſſa eſſe dignoſcitur, indè abſtulerint ſciat ſe communione eſſe privatum.)

Reſpondeo 1. non conſtare de cujus communionis privatione in eo textu ſermo ſit. Secundo ex ſequentibus verbis colligi excommunicationem majorem potius eſſe ferendæ ſententiæ, quam latæ, ibi, (qui infringunt monaſteria, & loca Deo dicata, & Eccleſias, & depoſita, vel alia quælibet inde abſtrahunt, velut ſacrilegi canonicæ ſententiæ ſubigantur.

10 Rogabis, utrùm, qui Eccleſiam perfregit, nihil tamen indè aufert, ſed ſolùm damnum infert, comburendo aliquid Eccleſiæ, aut frangendo calices, veſtes, vel quid ſimile faciendo, in excommunicationem iſtius canonis incidat.

Reſpondeo affirmative juxta probabiliorem ſententiam. Ratio eſt, quia nomine *ſpoliationis* in hoc textu intelligitur quælibet actio damnificativa in bonis Eccleſiæ, pertinentibus ad uſum. vel ornatum ipſius, vel ad facultates, vel ad theſaurum, ſive iſta actio fiat per furtum, ſive per aliam actionem injurioſam damnificativam, qua Eccleſia dominio rei ſuæ injuſtè privatur. Ità Suarez *n. 12.* Filliucius, & *alii loc. cit.* Hoc tamen intelligitur, modo ultra dictam actionem damnificativam adſit etiam confractio Eccleſiæ, nam ad incurrendã iſtam excommunicationem non ſolùm requiritur ſpoliatio; verùm etiam confractio, ut ſupra dictum eſt. Ita communiter DD.

SECUNDA PROPOSITIO.

11 Subjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes confringentes, & ſimul ſpoliantes Eccleſias, quamvis enim præfatus textus loqui ſolùm videatur de illis, qui Eccleſiam Reginen. confregerant, & ſpoliaverant, ibi, *memoratos ſacrilegos excommunicatos nuncietis;* nihilominus dicendum videtur, illam particulam, *memoratos*, non referri ſolùm ad perſonas ibi expreſſas, ſed ad qualitatem facti; & delicti, id eſt ad eos omnes, qui tale ſacrilegium committunt, effringendo, & ſpoliando Eccleſias.

TERTIA PROPOSITIO.

12 Excommunicatio, quæ propter effractionem, & ſpoliationem Eccleſiæ incurritur, reſervata eſt Summo Pontifici. Ratio eſt, quia in textu dicitur, (memoratos ſacrilegos excommunicatos nuncietis, & faciatis ſicut excommunicatos arctiùs evitari, donec paſſis injuriam congrue ſatisfaciant, & damna pro eis data reſarciant, & cum litteris veſtris rei veritatem continentibus, Apoſtolico ſe conſpectui repræſentent.)

13 Sed modò dubium eſt, utrùm iſta excommunicatio reſervata ſit antequam delinquens denuncietur excommunicatus.

Reſp. negativè, tum quia Summus Pontifex loquitur hic de excommunicatis ab Epiſcopo denunciatis ob præfatum ſacrilegium; vult enim illos denunciari excommunicatos, & tanquam excommunicatos evitari, donec ſe præſentaverint conſpectui Summi Pontificis. Supponere ergò videtur ante denunciationem poſſe ab Epiſcopo, & à confeſſariis approbatis jure communi abſolvi; tum quia verſamur in materia pœnali, in qua non eſt facienda extenſio, ut in provincia Mediolanenſi, ita uſu receptum eſt, ut patet ex libello caſuum reſervatorum. Ità Cajetanus *ver. excommunicatio, c. 21.* Navarrus, Sayrus, Reginaldus, Filliucius, & *alii loc. cit.* contra Panormitanum *hic*.

Ex quo ſequitur, hujuſmodi excommunicationem ante denunciationem auferri poſſe ab Epiſcopo, imò etiam à quolibet confeſſario approbato, ſi jus commune ſpectemus, *c. nuper, de ſent. excomm.* poſt denunciationem verò reſervatam eſſe Summo Pontifici, ut patet ex dictis *n. 12.*

14 Rogabis, utrùm iſta denunciatio debeat eſſe ſpecifica, & particularis, an verò ſufficiat generalis.

Reſpondeo mihi probabilius videri ad incurrendam reſervationem ſufficere generalem denunciationem, qua in genere denuncientur excommunicati, qui Eccleſiam confregerunt, & ſpoliarunt; quamvis enim Summus Pontifex unum exprimat, & nominet; alios tamen non nominat, ſed ſimpliciter dicit, præfatos ſacrilegos denunciandos eſſe, & ſic ab aliis abſolvi non poſſe; conſequenter fruſtra nos requirimus ſpecialem, & particularem denunciationem, qua Petrus, e. g. vel Paulus nominatim denuncietur excommunicatus ob ſacrilegium confractionis, & ſpoliationis Eccleſiæ, quamquam ad effectum evitandi talem excommunicatum, hoc tempore requiritur particularis denunciatio, juxta Concilium Conſtantienſe in Extravaganti, ad evitanda. Ità innuit Suarez *n. 14.* ſed oppoſitum poſteà expreſſè docet *n. 19.* Filliucius *n. 53.* & hoc pacto intelligendi ſunt Navarrus, Sayrus, & alii, qui ſpecificam denunciationem requirunt.

Obiices, ea denunciatio in textu præſcribitur, quæ ſufficit, & requiritur ad evitandum excommunicatum; in textu enim dicitur (memoratos ſacrilegos excommunicatos nuncietis, & faciatis ſicut excommunicatos arctiùs evitari.) Sed denunciatio requiſita ad evitandum excommunicatum eſt ſpecifica, & particularis, ergo requiritur denunciatio ſpecifica, & particularis.

Reſpondeo, poſt Concilium Conſtantienſe requiri ſpecificam, & particularem denunciationem excommunicati, ut illum teneamur evitare; ante Concilium verò ſufficiebat cognitio excommunicationis, etiamſi excommunicatus expreſſè, vel nominatim denunciatus non fuiſſet.

PUN-

PUNCTUM XIII.

De excommunicatione contra auferentes, aut retinentes lapides, vel alia ornamenta Eccleſiarum, aut præſtantes conſilium auferenti, vel retinenti, aut non revelantes.

1 *Iſta excommunicatio hoc tempore viget in ſententia Auctoris contrà Fillucium.*

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt multiplex; 1. ab Eccleſiis auferre porphyreticos, marmoreos aliaſque diverſi generis, & coloris lapides, vel alia ornamenta ad ipſarum uſum deputatos; 2. habere, ſeu detinere hæc ornamenta poſt cognitionem hujus Bullæ; 3. auxilium, aut favorem præſtare in his ſurripiendis, ſervandis, vel retinendis poſt notitiam hujus Bullæ; 4. non revelare hos delinquentes.*

3 *Subjectum iſtius excommunicationis, ſunt omnes delinquentes contra hanc Bullam, vel non revelantes.*

4 *Auferens lapides, vel ornamenta Eccleſiarum, incurrit excommunicationem, ſolùm ſi id faciat in Eccleſia urbis Romæ, non verò alibi; incurrit tamen illam contra occupantes bona Eccleſiæ.*

5 *Eccleſiæ, ſeu loca, quibus ornamenta allata ab Eccleſiis urbis Romæ applicantur, ſubiiciuntur interdicto, donec reſtitutæ ſint.*

1 Fillucius *tract. 15. c. 5. quæſt. 21. n. 126* opinatur hanc cenſuram abrogatam fuiſſe, tum ob ipſius ignorationem, tum quia hoc tempore non extat in Bullario novo; tum quia videtur lata ad tempus, occaſione quorundam, qui lapides, & ornamenta Eccleſiarum almæ Urbis abſtulerant. Hæc ſententia probabilis eſt. Alii tamen exiſtimant iſtam excommunicationem etiam hoc tempore vigere; tum quia uſu recepta eſt, teſtibus nonnullis confeſſariis almæ Urbis; tum quia vim habet legis, quæ ex ſua natura perpetua eſt, & ſemper loquitur; tum quia Sixtus IV. non ſolùm intendit eos excommunicare, qui jam abſtulerant, & retinebant ornamenta, & lapides; verum etiam, qui in futurum auferunt, ut colligitur ex illis verbis, *auſu ſacrilego abſtulerunt hactenus in dies auferre, &c.* ob id in libello cenſurarum, & caſuum reſervatorum, juſſu Archiepiſcopi Mediolani edito, inter cæteras excommunicationes hæc etiam recenſetur. Ideò ipſius materiam, & ſubjectum hic explicare intendo.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Materia iſtius excommunicationis ſunt actiones expreſſæ in Bulla tertia Sixti IV. quæ incipit, *cum provida*.

Prima actio eſt, auferre ab Eccleſiis porphyreticos, marmoreos, & alios diverſorum generum, & colorum lapides, ad ipſarum uſum deputatos, aut alia ornamenta.

Secunda eſt, habere, ſeu retinere hujuſmodi ornamenta, poſtquam habita fuit hujus Bullæ cognitio.

Tertia eſt, auxilium, vel favorem præſtare in hujuſmodi lapidibus, vel ornamentis ſurripiendis, ſervandis, vel retinendis poſt habitam hujus Bullæ notitiam. Iſtarum trium actionum veritas conſtabit ex verbis Bullæ in tertia propoſitione referendis.

Quarta eſt, non revelare præfatos delinquentes. Hujuſmodi autem revelatio fieri poteſt per ſe ipſum, vel per alium, etiam per confeſſarios, ſeu minores pœnitentiarios, ut in præfata Bulla dicitur, ibi, *ſcientes verò revelent, & ad notitiam noſtram ſaltem per minores pœnitentiarios deduci faciant*; fieri tamen poteſt, ut hæc Bulla in hac parte uſu recepta non ſit.

SECUNDA PROPOSITIO.

3 Subjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli, qui præfatas actiones faciunt, aut delinquentes non revelant. Hæc propoſitio clare conſtat ex ipſa Bulla, ibi, (*omnes, & ſingulos, cujuſcunque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis fuerint, qui ex prædictis lapidibus, ſive aliis ornamentis earundem Eccleſiarum, ſive baſilicarum dictæ urbis habuerint, aut in ſurripiendo, ſervando, & retinendo auxilium præſtiterint, vel favorem, niſi à die habita præſentium litterarum notitia, ea reſtituant cum effectu; ſcientes verò revelent, & ad notitiam noſtram ſaltem per minores pœnitentiarios noſtros deduci faciant, majoris excommunicationis ſententia, à qua (niſi in mortis articulo, & debita ſatiſfactione prævia) à nullo, præterquàm à Romano Pontifice, abſolvi poſſint, irretitos eſſe.*)

4 Sed modò dubium eſt primò, utrùm iſta excommunicatio afficiat non ſolùm eos, qui prædictas actiones faciunt in Eccleſiis urbis Romæ, verùm etiam in aliis extra urbem exiſtentibus.

Reſpondeo, duplicem aſſignari poſſe in hac difficultate Doctorum opinionem.

Prima eſt affirmativa. Ratio eſt, tum quia Sixtus IV. conſulere intendit Eccleſiis omnibus, præcipue urbis Romæ, ibi, (*nos, cui Eccleſiarum omnium cura diſpoſitione ſuperna commiſſa eſt, ne perverſorum creſcente malitia eædem Eccleſiæ, & ſacra Dei templa, præcipuè almæ Urbis, ſuis audentur ornatibus*:) ubi notanda eſt illa particula, *præcipuè*, quæ accipitur pro, *maximè*, & indicat legiſlatorem etiam aliis de cauſis adductum fuiſſe, nec cæteros caſus excludit. *l. 1. ff. de teſtibus*, & ibi Gloſſa, *verb. præcipuè*, Burgos in *relect. l. 2. Tauri n. 23*; & alii apud Auguſtinum Barboſam *de dictionibus, & clauſulis, d. 230.* tum quia Sixtus IV. confirmat prædeceſſorum ſuorum conſtitutiones, in quibus lata erat excommunicatio contra eos, qui ornamenta Eccleſiarum auferebant, ibi, (*quamvis præmiſſorum occaſione nonnullorum prædeceſſorum noſtrorum ſanctiores prohibitiones variè emanaverint temporibus retractis, quas, & cet.*) tum quia in libello cenſurarum, & caſuum pro diœceſi Mediolanen. iſta excommunicatio abſolutè, & abſque limitatione exprimitur.

Secunda ſententia eſt negativa, quia Sixtus IV. dum fert excommunicationem, loquitur ſolùm de lapidibus, & ornamentis Eccleſiarum, ſive baſilicarum almæ Urbis. Hoc pacto intelligendæ etiam ſunt prædeceſſorum Pontificum conſtitutiones, nec in libello caſuum pro diœceſi Mediolanen. opus fuit limitationem in re dubia addere. Ita Fillucius *loco cit. n. 126.* & Gambarupta *de excommunicationibus Papæ reſervatis c. 7. n. 19.*

Hinc patet reſponſio ad rationes primæ ſententiæ. An autem incurratur excommunicatio lata contra occupantes bona locorum piorum, patet ex ſupradictis *punct. 10. t. 3.* incurrere.

5 Secundò dubium, eſt, utrùm aliqua pœna edita ſit contra Eccleſias, ſeu loca, quibus præfata ornamenta applicantur.

Reſpondeo præfata loca ſubiici interdicto, donec actualis, & omnimoda reſtitutio fiat Eccleſiæ, à qua fuerant ablata, ibi, (*Eccleſias verò, & loca alia, quorum uſibus & ornatui illa deputata fuerint, aut forſan*) *quod abſit* (*deputari contigerit in futurum, tandiu Eccleſiaſtico interdicto ſubiacere, quandiu ad loca, unde priùs ablata fuere, abſque diminutione aliqua fuerint reportata, harum ſerie declaramus.*) *&c.*

§. *Incidens.*

De excommunicatione contra extrahentes reliquias ex cæmeteriis, cryptis, vel catacumbis, intra, vel extra Urbem exiſtentibus.

1 *Textus, in quo continetur iſta excommunicatio, eſt edictum editum ab Emin. Mellino de mandato Pauli V. die 24. Auguſti 1613. & aliud edictum confirmatorium emanatum anno 1614.*

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt; 1. extrahere reliquias etiam in modica quantitate è Cryptis, Cæmeteriis, & aliis locis tàm intrà, quàm extra Romam; 2. auxilium, vel favorem præbere; 3. mandare, vel alia ratione cooperari extractioni; 4. permittere, vel conſentire extractioni, ſi permittens, vel conſentiens habeat curam loci, à quo extrahuntur; 5. has reliquias recipere cum ſcientia, quod fuerint extractæ ab his locis ſine Papæ licentia.*

3 *Hoc edictum non ſolùm ligat commorantes Romæ, verùm etiam extraneos Romam venientes, & inde receſſuros.*

4 *Hoc edictum non ceſſavit per obitum Pauli V. ſed perpetuò durat.*

1 Excommunicationi præcedenti affinis eſt alia contra extrahentes reliquias ex cæmeteriis, cryptis, vel catacumbis, edita ab Illuſtriſſimo Cardinali Mellino de mandato Summi Pontificis Pauli V. die 24. Auguſti 1613. ibi, (Che perſona alcuna di qualſivoglia ſtato, ò conditione dell'uno, e dell'altro ſeſſo, tanto Eccleſiaſtica, come regolare, ò ſecolare, non ardiſca, ne preſuma, ne poſſa eſtrarre in alcuna delle Grotte, Cattacombe, ò cimiterio, dentro, e fuori di Roma, ne da quelle aſtrare reliquie anche in minima particella, ne in ciò dare ajuto, ò favore in qualſivoglia modo, ſotto pena della galera, & altre pecuniarie à noſtro arbitrio da incorrerſi ipſo facto, & da applicarſi come nel ſeguente capitolo, & anco di ſcommunica *lata ſententia*, dalla quale i tranſgreſſori non poſſino eſſer aſſoluti ſe non da Sua Santità, eccetto che in articolo di morte, all'eſecutioni delle quali pene ſi procederà irremiſſibilmente.

E tutte le pene ſopradette tanto corporali, come pecuniarie, & di ſcommunica *lata ſententia* incorrono *ipſo facto* tutti quelli, ad inſtanza de quali ſi cavarà, ò ſi tenterà di far cavare reliquie da detti Cimiterii, ò ſaranno complici, & tutti quelli, che riceveranno reliquie ſapendo eſſer cavate da detti luoghi di qualſivoglia grado, ò conditione, ancor che foſſero tali, de quali ſi doveſſe far ſpecial mentione, dalle quali pene, & cenſure non poſſino eſſer aſſoluti ſe non da Sua Santità, come di ſopra, dichiarando, che li regolari che contraveranno al preſente editto, oltre alle pene ſopradette, incorrono anco *ipſo facto* la privatione di voce attiva, & paſſiva, & inhabilità alle dignità, & governi delle loro religioni, da quali non poſſono eſſer aſſoluti, & habilitati, ſe non dalla Santità di Noſtro Signore.

Hæc & ſimilia edicta confirmata fuerunt in alio edicto anno 1614. addita excommunicationis ſententia rectoribus, ſeu curatoribus Eccleſiarum, locorum piorum, cryptarum, & cœmeteriorum permittentium, vel conſentientium reliquias extrahi. In præfato etiam edicto prohibentur notarii, & alii quicumque, etiam regulares, fidem publicam, vel privatam facere abſque licentia Illuſtriſſimi Vicarii circa extractionem, donationem, conſignationem, tranſlationem, aut alium quemlibet contractum, vel ſcripturam, in qua de reliquiis mentio habeatur: in hoc tamen caſu non imponitur excommunicatio, ſed privatio officii, & aliæ pœnæ.

2 Ex dictis colligitur primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis, materia enim conſiſtit in actionibus proximè ſequentibus.

Prima eſt, extrahere reliquias ex præfatis locis, etiam in modica quantitate; parvitas enim materiæ in hac re non excuſat; tum quia quælibet particula reliquiarum magni momenti eſt, tum quia ita expreſſe in præfato edicto cavetur.

Secunda actio, eſt auxilium, vel favorem præbere.

Tertia eſt, mandare, aut alia ratione cooperari extractioni.

Quarta eſt, permittere, vel conſentire extractioni, ſi permittens, vel conſentiens curam habeat loci, à quo extrahuntur.

Quinta eſt, præfatas reliquias recipere, modò recipiens ſciat illas

ex præfatis locis extractas fuiſſe abſque Summi Pontificis facultate.

Secundò colligitur, omnes cuiuſcunque conditionis, & ſtatus homines huic cenſuræ ſubiici, aliquam ex præfatis actionibus faciendo. An autem Cardinales huic cenſuræ ſubiiciantur, conſtat ex ſolutione illius difficultatis: qua quæritur; utrùm Cardinales ligentur legibus Illuſtriſſimi Vicarii de mandato S. D. N. editis.

Colligitur tertiò, abſolutionem huius cenſuræ Summo Pontifici reſervatam eſſe.

Quæ circa huius edicti intelligentiam hic diſſeri poſſent, iam explicata fuerunt *de cenſuris in genere diſp. 1. q. 1. punct. 11. n. 2. & ſeqq. tom. 1. & de legibus diſp. 1. q. 1. punct. 6. n. 34. tom. 2.*

3 Hinc enim quæri poſſet primò, utrùm hoc edictum liget non ſolùm commorantes Romæ, verùm etiam extraneos, Romam venientes, & brevi receſſuros. Ratio dubitandi pro parte negativa eſt, quia hoc edictum editum videtur ab Illuſtriſſimo Cardinali tanquam vicario Generali Urbis, & diœceſis Romæ: ſuperior autem alicuius territorii non ligat extraneos, intentionem non habentes ibi commorandi maiori anni parte. Ratio verò dubitandi pro parte affirmativa eſt, tum quia hoc edictum latum videtur auctoritate Papæ, cui totus orbis pro territorio inſervit, eique abſolutio excommunicationis in præfato edicto reſervatur; tum quia tranſgreſſores legum, ſeu ſtatutorum alicuius loci in foro externo puniuntur, etiamſi non habeant intentionem ibi manendi maiori anni parte; ergò tenentur ea ſervare, conſequenter ligantur cenſuris ipſis contentis.

Ego ſequor partem affirmativam, quia delinquit in rem in territorio Romæ exiſtentem; delinquens autem in rem exiſtentem in loco legiſlatoris, ſubiicitur legibus legiſlatoris. Hinc patet reſponſio ad rationem dubitandi pro negativa.

4 Secundò quæri poſſet, utrùm hæc cenſura evanuerit extincto Paulo V. de cuius mandato edita fuerat, aut ſaltem ceſſatura ſit poſt mortem Illuſtriſſimi Cardinalis Mellini, qui eam edidit ex ordinatione Sanctiſſimi. Ratio dubitandi prò parte affirmativa eſt, quia hæc cenſura videtur ab homine lata; cenſura autem lata ab homine ceſſat mortuo conditore.

Ego dicendum cenſeo hoc edictum perpetuò duraturum, quia editum eſt per modum legis, & ſtatuti, ut patet ex ipſomet edicto, in quo Illuſtriſſimus Vicarius conqueritur conſimilia ſuorum prædeceſſorum edicta uſu abrogata fuiſſe; ideoque illa confirmat, & innovat, ut in futurum inviolabiliter obſerventur. Hinc patet reſponſio ad rationem dubitandi; nam huiuſmodi edicta non ſunt lata ſimpliciter per modum ſententiæ, ſed potiùs per modum conſtitutionis nomine dignitatis, quamvis etiam perſonæ nomen ſimul exprimitur, ut a ſimili patet ex dictis in Bulla Cœnæ *diſput. 5. quæſt. 1. punct. 1. nu. 10. & 11. & ibi punct. 5. n. 2. tom. 3.*

PUNCTUM XIV.

De excommunicatione contra imponentes, vel exigentes tributa a clericis, aliiſque perſonis Eccleſiaſticis.

1. *Cap. Clerici de immun. Eccleſ. & cap. Quamquam de cenſibus, eſt textus, in quo iſta excommunicatio continetur, & locus, in quo alibi explicata fuit, eſt Bulla Cœnæ quæſt. 19.*

1 Iſta excommunicatio pluribus in locis iure antiquo lata fuit, præſertim *in c. clerici, de immunitate Eccleſiar. in 6.* & *in c. quamquam, de cenſibus in 6.* verum quia hæc, & alia iura, prohibentia tributa, & collectas Eccleſiaſticis imponi, ſufficienter explicavi in Bulla Cœnæ *tota q. 19.* ideò hic ſolùm, innuiſſe ſufficiat locum, in quo explicata fuerunt.

PUNCTUM XV.

De excommunicatione contra vexantes eos, qui cenſuram in aliquem tulerunt.

1 *Caput, Quicumque de ſentent. excommun. eſt textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*

2 *Materia iſtius excommunicationis ſunt; 1. vexare occidendo, capiendo, vel alio modo in perſonis, bonis ſuis, vel ſuorum eos, qui cenſuram in aliquem protulerant, aut qui cenſuras obſervant, niſi re integra revocent licentiam vexandi; 2. temerè exequi præfatam licentiam vexandi; 3. proprio motu, & ſine ulla licentia vexare, vel gravare, niſi intra octo dies ſatisfecerit; hæc limitatio valet etiam in actione dicta.*

3 *Revocatio licentiæ data ad vexandum aliquem, qui cenſuram tulerat, excuſat ab excommunicatione eum, qui licentiam dederat, etiamſi is, cui licentia data fuerat, eam exequatur, modò revocatio innoteſcat.*

4 *Subiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, qui dictas actiones faciunt, etiamſi excommunicatio non contrà ipſos, ſed contrà alios prolata fuiſſet.*

5 *Vexans aliquem, qui cenſuram invalidam tulerat, non incurrit excommunicationem, modò certò conſtet de iniuſtitia.*

6 *Mandans vexari aliquem eo quòd cenſuram tulerit, non ligatur excommunicatione, modò mandatum præbens non fungatur auctoritate publica.*

Ratam habens vexationem alicuius, qui cenſuram tulerat, non incurrit excommunicationem.

8 *Iſta excommunicatio reſervata eſt Summo Pontifici, quoties delinquens perſeverat in excommunicatione ſpatio duorum menſium.*

1 Iſtam excommunicationem tulit Gregorius X. in Concilio Lugdunenſi, & refertur *in c. quicumque, de ſententia excommun.* in favorem libertatis Eccleſiaſticæ circa ferendas, & promulgandas cenſuras, circa quam explicabo.

Primò, quænam ſit illius materia.

Secundò, quódnam ſit illius ſubiectum.

Tertiò, quandonam hæc cenſura reſervata ſit.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Materia iſtius excommunicationis ſunt actiones in præfato Concilio a Gregorio X. ſub excommunicatione prohibitæ.

Prima actio eſt, vexare occidendo, capiendo, aut alio modo in perſonis, aut bonis ſuis vel ſuorum, eos qui cenſuram contra aliquem protulerunt, ſeu quorum occaſione cenſura prolata fuit, aut qui eas cenſuras obſervant, vel cum taliter excommunicatis communicare nolunt; hoc tamen limitatur; niſi re adhuc integra licentiam vexandi revocaverint, aut niſi infra octo dies præſtita ſit ſatisfactio pro captione bonorum; ſic enim expreſsè decernitur in præcitato c. ut patet ex verbis eiuſdem textus, referendis in ſecunda propoſitione.

Ex dictis ſequitur, eum, qui aliquem ex prædictis, occaſione prolatæ cenſuræ vexavit in bonis, non affici excommunicatione, ſi re integra, id eſt, ante ſecutum effectum, licentiam revocavit, aut ſi nondum elapſi ſint octo dies, infra quos præſtita non ſit pro dictis bonis ſatisfactio: utraque enim conditio requiritur ad incurrendam cenſuram, dum gravamen in bonis factum fuit. Secus ſi damnum illatum ſit perſonis: nam ſtatim, ac damnum perſonale illatum eſt, incurritur hæc cenſura: quia in textu aſſignatur ſpatium octo dierum ad faciendam reſtitutionem, vel ſatisfactionem pro bonis, non pro iniuriis perſonalibus: cum enim iniuriæ perſonales graviores ſint, & ut plurimum irreparabiles, iure merito dantes licentiam gravandi aliquem in perſonis occaſione cenſuræ excommunicantur ſtatim ſecuto effectu, ſi re integra, id eſt, ante ſecutum effectum, licentiam non revocaverunt, ut bene Gloſſa *hic ver. re integra* Caietanus *verb. excomm. c. 36.* Navarr. *c. 27. nu. 99.* Suarez *diſp. 22. ſect. 3. n. 3. ver. atque hoc*, Filliucius *tract. 15. c. 3. q. 3. num. 62.*

3 Sed modo dubium eſt; utrùm revocatio licentiæ ſuffragetur ad non incurrendam excommunicationem, etiamſi poſtea is, cui licentia vexandi in perſonis, vel bonis data fuerat, eam exequatur.

Reſpondeo ſuffragari, quia cenſura ſub conditione lata non incurritur, non adimpleta conditione: in hoc autem caſu conditio non adimpletur, cùm revocata fuerit licentia, ut ſuppono. Ita Suarez *nu. 3.* & Filliucius *loco cit.* Hoc tamen limitandum cenſeo, modò revocatio licentiæ ante ſecutum effectum innotuerit illi, cui data fuerat, nam ſi revocatio licentiæ non innotuit illi, non dicitur licentia revocata, ut in ſimili tradunt DD. communiter de revocatione mandati.

Secunda actio in hoc capite prohibita, eſt, temerè uti præfata licentia, id eſt, exequi licentiam, vexando præfatas perſonas in perſonis, vel bonis ſuis, vel ſuorum; textus enim in hæc verba loquitur. *Eadem quoque ſententia ſint innodati omnes, qui auſi fuerunt prædicta licentia data uti.*

Hoc tamen limitatur iuxta dicta in explicatione primæ actionis, modò is, qui gravavit in bonis, reſtitutionem, aut ſatisfactionem non fecerit intra octo dies. Cum hac etiam limitatione intelligenda erit tertia actio; quia Summus Pontifex ſub eadem conditione iſtas actiones prohibuit, ibi, (eadem quoque ſententia ſint innodati omnes, qui auſi fuerint prædicta data licentia uti, vel aliquid præmiſſorum, ad quæ committenda dari licentiam prohibuimus,) &c. ubi notanda ſunt illa verba, *eadem ſententia, & aliquid præmiſſorum*; hæc enim relationem dicunt ad diſpoſitionem præcedentem.

Tertia eſt proprio motu, & abſque licentia ab alio accepta temere gravare in perſona, vel bonis ſuis, vel ſuorum aliquem ex enumeratis in prima actione: in textu enim dicitur, (eadem quoque ſententia ſint innodati omnes, qui auſi fuerint prædicta licentia data uti, vel aliquid præmiſſorum, ad quæ committenda dari licentiam prohibuimus, alias committere ſuo motu.)

Circa prædictas actiones hic explicandum eſſet quid nomine ſuorum, in præcitato textu intelligatur. Secundò utrùm gravamen fieri debeat contra iuſtitiam, & non ſatis ſit contra charitatem ex odio, & pravo affectu.

Verùm illas difficultates in terminis propoſui, & explicavi *diſput. 1. in explicatione Bullæ q. 17. puncto 3. dub. 1. & 2. n. 6. & 7. tom. 3.* & præter DD. ibi à me adductos, idem tenent Caietanus, Navarrus, & Suarez, & Filliuc. *loc. cit.*

SECUNDA PROPOSITIO.

1 Subiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, qui præfatas actiones faciunt, etiamſi excommunicatio non contra ipſos, ſed contra alios prolata fuiſſet. Ratio eſt, quia textus generaliter loquitur, ut verba ipſius apertè indicant, quæ etiam Reges explicite complectuntur, ibi, (quicunque pro eo, quod in Reges, Principes, Barones, Nobiles, Balivos, vel quoslibet miniſtros eorum, aut quoſcunque alios excommunicationis, ſuſpenſionis, ſive interdicti ſententia fuerit promulgata, licentiam alicui dederint occidendi, capiendi, ſeu alias in perſonis, aut bonis ſuis, vel ſuorum gravandi eos, qui tales ſententias protulerunt, ſive quorum ſint occaſione prolatæ, vel eaſdem ſententias obſervantes, ſeu taliter excommunicatis communicare nolentes, niſi licentiam ipſam re integra revocaverint, vel ſi ad

bono-

Digitized by Google

bonorum captionem occaſione ipſius licentiæ proceſſum, niſi bona ipſa fuerint iosra octo dierum ſpatium reſtituta, ant ſatisfactio pro ipſis impenſa, eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrat. Eadem quoque ſententia ſint ionodati omnes, qui auſi fuerint prædicta licentia data uti, vel ad aliquid præmiſſorum, ad quæ committenda dari licentiam prohibuimus, alias committere ſuo motu.)

5 Sed modò dubiom eſt primò, utrùm qui prædictas actiones faciunt occaſione cenſuræ, invalidæ, in excommunicationem iſtius capitis incidant.

Reſpondet Suarez *n. 7.* negativè, quia illa ſententia non eſt ſententia in re, ſed nomine tantùm.

Hoc tamen ego limito, modò certò conſtet de injuſtitia cenſoræ: in dubio enim favendum eſt ſuperiori, & præſumptio ſtat pro valore actus.

6 Dubium eſt ſecundò, utrùm mandans, & præcipiens aliquam ex præfatis actionibus, in iſtam excommunicationem incidat. Sylveſter, & Sayrus, quos retuli *in expoſitione Bullæ Cœnæ loc. cit.* abſolutè affirmant. Sed mihi probabilis videtur ſententia negativa, quoties is, qui mandatum præbet, non fungitur auctoritate publica; nam textus non loquitur de dante mandatum, ſed de dante licentiam: conceſſio autem licentiæ, pertinet ad eum, qui auctoritatem publicam exercet, & in materia pœnali benignior interpretatio facienda eſt, negandum tamen non eſt eum, qui mandatum exequitur, huic excommunicationi ſubjici, quia Summus Pontifex excommunicat eos, qui aliqua ratione id faciont, ibi, *alias committere ſuo motu*, notanda enim aſt illa dictio, aliàs, quæ omnem alium modum diſtinctum à licentia includit. *l. 1. §. illud ff. de aqua quotid., & æſtiva, & l. denique, .. utrum ff. de peculio.*

7 Tertiò dubium eſt, utrùm ratas habens aliquas ex prædictis actionibus, in iſtam excommunicationem incidat.

Reſpondeo negativè, etiamſi eas ratas habeat tanquam ſuo nomine factas. Ratio eſt, quia excommunicatio extendenda non eſt ad actiones in hoc capite non expreſſas, & ex regula generali conſtat excommunicationem latã in facientes, non ligare ratum habentes. Ita Suar. *loc. cit. n. 5* Filliuc *loc. cit. n. 63.* contra Gloſſam *hic verſ. alias*, cuius opinionem probabilem cenſet Suar. *loc. cit. n. 5. ad finem.*

TERTIA PROPOSITIO.

8 Iſta excommunicatio reſervatur Summo Pontifici, quoties delinquens in excommunicatione duorum menſium ſpatio perſeverat, in textu enim dicitur, (qui autem in eadem ſententia permanſerit duorum menſium ſpatio, ex tunc ab ea non poſſint, niſi per Sedem Apoſtolicam, abſolutionis beneficium obtinere.) Ita communiter DD. quomodo autem ſpatium duorum menſium computandum ſit, alibi ſæpius explicatum eſt, eſſe explicandum ità ut ſit completum de momento ad momentum.

PUNCTUM XVI.

De excommunicatione contra violantes immunitatem Eccleſiaſticam locis ſacris conceſſam.

DE hac cenſura proliaè ſatis, & abundè diſſerui *in tract. de legibus diſp. 3 q. 7 per totam in primo Decalogi præcepto tom. 2* præſertim in duodecima, & noviſſima impreſſione, & quia quæ ibi tradidi, maximè ad praxim faciunt, decrevi huc illa eadem ad verbum transferre, ne in re tanti momenti defeciſſe videar.

§. I.

Quid nomine immunitatis intelligatur, & cur Eccleſiaſtica nuncupetur.

1 *Nomine Immunitatis Eccleſiaſticæ intelligitur privilegium, per quod Eccleſiæ eximuntur ab oneribus, vel uſibus, vel operibus eius ſanctitati, & libertati contrariis. Immunitas quoad locum eſt privilegium Eccleſiæ conceſſum, ut ibi exiſtentes ſint tuti à laica poteſtate.*

2 *Immunitas, & libertas Eccleſiaſtica non ſunt idem, eoquod immunitas eſt privilegium locis conceſſum, libertas eſt exemptio conceſſa perſonis.*

3 *Immunitas vocatur Eccleſiaſtica, quia ab Eccleſia, & locis ſacris conceditur.*

4 *Eccleſiæ nomine, cui conceſſa fuit immunitas, intelligitur Templum auctoritate Epiſcopi fundatum, ut in eo Fideles conveniant ad orandum, offerenda ſacrificia, & ſuſcipienda Sacramenta.*

PRIMA PROPOSITIO

1 NOmine immunitatis Eccleſiaſticæ in genere intelligitur privilegium, ſeu exemptio, per quam Eccleſiæ ſubtrahuntur ab oneribus, vel uſibus, vel operibus, eius ſanctitati, & libertati repugnantibus. Immunitas verò Eccleſiaſtica quoad locum, de qua hic loquitur, eſt exemptio, ſeu privilegium Eccleſiæ conceſſum, ut ibi exiſtentes tuti ſint à laica poteſtate. Dicitur autẽ immunitas Eccleſiaſtica quoad locum, non quia non pertineat etiam ad perſonas, ſed quia immediatè, & primariò conceditur loco, ſecundariò perſonis in eo loco exiſtentibus. Ità Suarez *de relig. to. 1 tract. 2 lib. 3 c. 12. n. 2* Marius Italia *lib. 1 c. 7 q. 2. n. 82.* Peregrinus *c. 14 n. 2.* Gambacurta, Farinac., Ambroſinus, & alii, quos infrà referam.

2 Ex quo patet non idem eſſe libertatem Eccleſiaſticam, & immunitatem; nam libertas Eccleſiaſtica eſt exemptio, ſeu privilegium exemptionis conceſſum perſonis Eccleſiaſticis; immunitas verò eſt privilegium Eccleſiarum, *extravag. c. de privilegiis, verb. incendiarios*, Cajetanus *verbo immunitas*, Farinacius *in tract. de immunitate, c. 1 n. 3., & ſeq.* Marius Italia *in tract. de immunitate l. 1. c. 6 nu. 6 & ſeqq.* contra Covarr. *2 variar. c. 20. n. 1.* Peregrinus *de immunitate c. 1 n. 4* & alios, quamquam libertatis nomen ſæpius accipitur pro immunitate, & nomen immunitatis pro libertate, ut in hac Bulla Gregorii XIV. contingit.

SECUNDA PROPOSITIO.

3 PRæfata immunitas vocatur Eccleſiaſtica, tum quia ab Eccleſia conceſſa fuit; tum quia eſt privilegium locorum ſacrorum præſertim Eccleſiarum.

4 Nomine autem Eccleſiæ, cui conceſſa fuit immunitas, hoc in loco intelligitur materialis domus publica, ſeu Templum auctoritate Epiſcopi fundatum, ut in eo fideles convenire poſſint ad orationes Deo fundendas, ad ſacrificia offerenda, & ad recipienda Sacramenta. Quamvis enim Eccleſia iuxtà propriam nominis ſignificationem à verbo Græco Ἐκκλησία deſomptam, indicet fidelium cœtum, & congregationem; nihilominus adhibetur etiam ad ſignificandum locum publicum, in quo fideles cauſa orationis, & ſacrificiorum conveniunt, ut benè Peregrinus *de immunit. c. 1 n. 8 & ſeq*, & alii communiter, conſtatque ex Deuter. 23. 1 Iudic. 20. 2. Pſal. 68. 27. 1. Corinth. 11., & 14.

§. II.

Quo iure introducta ſit immunitas Eccleſiaſtica.

1 *Immunitas Eccleſiaſtica eſt de iure humano.*

2 *Immunitas Eccleſiaſtica, ſtrictè loquendo, non eſt de iure naturali, aut divino, ſed valdè conformis iuri naturali, & divino, immò ſuſtineri poteſt eſſe de iure naturali, & divino in genere.*

PRIMA PROPOSITIO.

5 IMmunitas Eccleſiaſtica iure humano conceſſa fuit Eccleſiis Chriſtianorum, aliiſque locis religioſis, de quibus infra. Hæc propoſitio patet *ex c. miror, c. definitur, c. nullus 17. q. 4. §. inter alia, de immunitate Eccleſiar.* & ex conſtitut. Gregorii XIV. quæ incipit *cum alias nonnulli*; & licet nonnulla loca in hac Bulla non exprimantur, quæ iure antiquo expreſſa ſunt, non tamen ſequitur illa non gaudere immunitate; quia illa Gregorii Bulla non fuit edita ad minuendam, ſed ad roborandam, & manutenendam immunitatem Eccleſiaſticam, & generaliter extenditur ad omnia loca ſacra, & religioſa, ut patet ex ipſa conſtitutione Gregorii, ibi, *ſuper abducendis, vel extrahendis ab Eccleſiis, monaſteriis, ſacellis, domibus, regularibus, & ſæcularibus, locíſue ſacris, aut religioſis*, & infra, *ut laicis ad Eccleſias, locaq; ſacra, & religioſa prædicta*, &c. Addo Eccleſiaſticam immunitatẽ in iure Cæſareo confirmatam fuiſſe, *C. de his, qui ad Eccleſiam confugiunt.*

Obiicies. Eccleſia concedere non poteſt id, quod iure divino prohibitum eſt: ſed delinquentibus jure divino interdictum eſt in Eccleſiis commorari, juxta illud, *Domus mea domus orationis vocabitur, vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum.* Ergo Eccleſia concedere non poteſt delinquentibus facultatem commorandi in Eccleſiis & fruendi immunitatis privilegio, dum ibi commorantur.

Reſpondeo, Eccleſiam non concedere, ut in Eccleſiis nundinæ, mercatus, & fœneratitii contractus exerceantur, de quibus in præcitato loco Chriſtus loqui videtur, ſed facultatem ibi liberè manendi dare, ut qui ad Eccleſiam, & ad loca ſacra confugiunt, erga illa ritè affecti ſint, ibique Deum totè præcitari valeant. Vide Anaſtaſium Germonium *de ſacror. immunit. lib. 3 c. 16. n. 15. & ſeqq.* & Decianum *in tract. crimin. lib. 6. c. 25 n. 2. & 7. & conſ. 80. n. 12. & ſeq.*

SECUNDA PROPOSITIO.

22 IMmunitas Eccleſiaſtica, ſtrictè loquendo, introducta non eſt iure naturali, vel divino. Quod non ſit introducta iure naturæ, perſpicuum eſt; tum quia non eſt intrinſecè malum extrahere delinquentem ab Eccleſiis, nec ſit irreverentia loco ſacro extrahendo, ſi ius naturæ præcisè ſpectemus, cum actio extrahendi per ſe injuſta non ſit, neque fiat in contemptum loci ſacri, ut ſuppono; tum quia nullo in caſu liceret extrahere delinquentes, etiam Summo Pontifice permittente, cum Summus Pontifex diſpenſare nequeat in jure naturali, vel divino, quoties in ipſo humana actio non includitur, ſicut includitur in juramento, voto, & matrimonio rato; ob id in ipſis diſpenſare poteſt.

Quod verò non ſit introducta iure divino, ſtrictè loquendo, conſtat, quia vel ſpectamus ius antiquum, vel nouum; ſi ſpectemus jus nouum, nullus Scripturæ locus afferri poteſt ad oſtendendam hanc immunitatem; ſi ſpectemus ius divinum antiquum, dicendum eſt inde non colligi immunitatem noſtrarum Eccleſiarum. Ratio eſt, tum quia, dato quod privilegium immunitatis iure antiquo conceſſum eſſet templo, tamen illud privilegium non extenditur ad noſtras Eccleſias, cum privilegium uni conceſſum non transferatur ad alia, & noſtræ Eccleſiæ longè differant à templis antiquæ legis; tum quia privilegium illud antiquum pertinebat ad cæremonialia antiquæ legis, ſicut pertinebat ad ipſum altare, & tabernaculum, cui conceſſum fuerat; cæremonialia autem in Chriſti morte ceſſarunt, ut docui de Sacramentis *diſput. 2. quæſt. 2. punct. 2 numer. 12. tom. 1.* Ita Decianus *in tract. crim. lib. 6. c. 25. n. 2.* Abulenſis *in c. 20. Ioſue q. 7.* Suarez *to. 4. de relig. tract. 2. lib. 3. c. 8 n. 9.* Filliucius

Digitized by Google

tract. 15. *c.* 6. *quæſito* 8. *n.* 149. Gambacurta *in* 1. *impreſſione lib.* 3. *c.* 7. antequã corrigeretur. Alexand. Ambroſinus *de immunit. c.* 1. *n.* 3 & alii contrà Doardum *canone* 15. *q.* 58 *n.* 11. 23. *& ſeqq.* Guttierez *practicar. qq. lib.* 1 *q* 5 *n.* 8. Farinacium *in append. c.* 2 *n.* 19 Marium Italiam *lib.* 1. *c.* 2. ubi de hac re fuſiſſimè tracta, Germonium *de ſacror. immunit. l.* 3. *c.* 56. *n.* 6. Cardinalem Tuſcum *to* 3 *verb. Eccleſia, concl* 8. *n.* 4. & alios apud Peregrinum *c* 2. *n.* 1 & apud alios præcitatos DD.

Dixi in propoſitione *ſtrictè loquendo*, ut innuerem primò iſtam immunitatem eſſe ſaltem valdè conformem iuri divino, & naturali, ſic enim recta ratio dictare videtur, & ad hoc facere poſſunt, quæ in jure antiquo adducuntur, & miracula, quibus Deus teſtatus eſt gratum ſibi eſſe locorum ſacrorum cultum, & venerationem, de quibus Bellarminus *in controverſ. to.* 2. *l.* 3 *c* 29 *ad finem*, & Gambacurta *immunit lib* 3 *c.* 7. hoc pacto conciliari poſſent præcitati DD.

Secundò, ut indicarem ſuſtineri poſſe immunitatem eſſe de iure naturali, & divino, in genere loquendo, ſicut decima in genere eſt de iure divino, quota de jure canonico. Jejunium in genere eſt de jure divino, in particulari de jure Eccleſiaſtico. Ablatio rei alienæ, in genere vetita eſt jure naturali divino, nihilominus aliquando licita eſt. Idem dic de homicidio, & ſimilibus. Ita immunitas ſacrorum locorum dici poteſt de iure divino naturali: quia tamen ius naturale divinum non eſt contrarium alteri juri, quo delinquens ob commune bonum puniri præcipitur, ideò relicta videtur poteſtas Summo Pontifici declarandi, & facultatem concedendi, ut delinquentes aliquibus in caſibus extrahantur; tunc enim ius naturale, divinum non obligat, & Pontifex declarat non obligare, ut bene Farinacius *in append. c.* 22. *n.* 346. docens Pontificem poſſe facultatem extrahendi aliquem dare, etiamſi non commiſerit delictum in Bulla Gregorii expreſſum. Peregrinus *c.* 14. *num.* 4. & alii, & hoc pacto explicari poſſe Concilium Trident. *ſeſſ.* 25. *c.* 20 ubi aſſerit immunitatem Eccleſiarum, & perſonarum Eccleſiaſticarum Dei ordinatione, & canonicis conſtitutionibus conſtitutam fuiſſe, quamquam Marius Italia *loc. cit* § *unic nu* 3. exiſtimat Concilium non loqui de immunitate locorum, ſed perſonarum, & rerum Eccleſiæ. Sed hoc mihi non probatur, quia Concilium apertè loquitur de immunitate locorum, ut patet ex ipſo Concilii textu, ibi, *Eccl., & perſonarum Eccleſiaſticarum immunitatem Dei ordinatione, & canonicis ſanctionibus conſtitutam.* An autem libertas Eccleſiaſtica ſit de jure divino conſtat ex dictis in Bulla Cœnæ, ubi ſententiam affirmativam ſuſtinui, & fusè probavi *ibi diſpu.* 2. *quæſt.* 16. *punct.* 2. *per totam to n.* 3.

§. III.

Quos effectus pariat immunitas Eccleſiaſtica.

1 *Immunitas privilegium parit, ut quis capi nequeat in loco ſacro.*
2 *Exiſtens in Eccleſia, cuſtodiri non poteſt à laica poteſtate in ſententia Auctoris.*
3 *Prælati Eccleſiarum aliquando poſſunt laicorum auxilium implorare, vel etiam clericorum opera uti ad tuendam Eccleſiam, & mediis licitis reſiſtere poſſunt Iudici ſæculari.*
4 *Immunitas tunc effectum parit, ut exiſtens in Eccleſia impediri non poſſit, ne ad ipſum deferantur ea, quæ ad victum neceſſaria ſunt.*
5 *Immunitas exiſtentis in Eccleſia adeò ſuffragatur, ut à laica poteſtate cuſtodiri nequeat, donec declaretur, an Eccleſiaſtica immunitate gaudeat, nec illi ulla vis, aut damnum inferri poteſt.*
6 *Iudex ſæcularis eſt reus violatæ libertatis Eccleſiaſticæ ligando de licentia Epiſcopi exiſtentem in Eccleſia ſi hoc faciat nomine proprio, niſi excuſetur à bona fide.*
7 *Exiſtens in Eccleſia ligari non poteſt auctoritate iudicis ſæcularis, nec bonis, quæ ibi iuſtè poſſidet privari.*
8 *Exiſtens in Eccleſia damnari non poteſt ad pœnam, vel ad mortem corporalem.*
9 *Immunitas, non prodeſt confugienti ad Eccleſiam, ita ut bonis, quæ extra Eccleſiam poſſidet, ſpoliari non poſſit, quoties citatus à iudice ad comparendum negligit comparere.*
10 *Immunitas hunc effectum parit, ut per vim extractus ab Eccleſia reſtituendus ſit Eccleſiæ.*
11 *Judex non ſatiſfacit dando cautionem de impunitate extracti ab Eccleſia, ſed tenetur reum Eccleſiæ reſtituere.*
12 *Extractus ab Eccleſia reſtituendus eſt Eccleſiæ, etiamſi ipſe iuriſne cedere velit*
13 *Extractus ab Eccleſia à laica poteſtate reſtituendus eſt Eccleſiæ, etiamſi poſt extractionem patraverit delictum pertinens ad forum ſæculare.*
14 *Reſtitutio violenter extracti facienda eſt eidem Eccleſiæ, vel alteri, aut Epiſcopo, ita ut reus, aquo ſit tutus à Iudice laica.*
15 *Dum ſatellites fatentur, ſe aliquem capiſſe in loco prophano, & reus aſſerat, ſe captum in loco ſacro, quoad fidem præſtandam ſtandum eſt iudicio prudentis, qui debet inſpicere conjecturas; 1 ſi omnes ſatellites id affirment, præcipuè Duo; 2 ſi non caperint media ſtipe; 3. ſi alii teſtentur fuiſſe captum in loco prophano.*
16 *Judex Eccleſiaſticus eſſe debet in caſu, quo quis dicit ſe captum in Eccleſia, & ſatellites fatentur capiſſe in loco prophano.*
17 *Actus, quo delinquens extrahitur à loco ſacro, iuridicè nullus eſt.*
18 *Extractus ab Eccleſiaſtica poteſtate laica iuridicè interrogari non poteſt.*

UNICA PROPOSITIO.

MUltos effectus parit immunitas, quos in ſequentibus explicabo.

1 Primus effectus eſt, ut exiſtens in Eccleſia capi nequeat in Eccleſia à laica poteſtate, ut clarè patet ex ipſa Gregorii Bulla.

2 Sed modò dubium eſt primò, utrum delinquens, dum in Eccleſia exiſtit, à laica poteſtate cuſtodiri poſſit eo fine ut Eccleſiaſticæ poteſtati tradatur, donec ab Epiſcopo declaretur, an Eccleſiaſtica immunitate gaudere debeat.

Reſpondent affirmativè Ambroſinus *cap.* 11. Farinacius *de carcer. q.* 28. *& in append c.* 19 *n.* 298. Marius Italia *lib.* 1 *c.* 6. § 2. *n.* 51 Tuſcus *v. Eccleſia, concl.* 11. *n.* 33. Germonius *de ſacror. immunit. lib.* 3. *c.* 56. *n.* 93. & alii. Sed hoc ego non admiſerim ſine diſtinctione præſertim attenta Gregorii conſtitutione, in qua cavetur ne aliquis e loco ſacro extrahatur, ſine expreſſa Epiſcopi, vel ejus Officialis licentia, cum interventu perſonæ Eccleſiaſticæ ab eo auctoritatem habentis.

Negandum tamen non videtur, quin liceat iudici ſeculari extra locum ſacrum obſidere delinquentem in Eccleſia exiſtentem ut illum capiat, dum ſe receperit extra locum ſacrum. Ratio eſt, quia non violatur immunitas loci ſacri, cùm judex non obſervet locum ſacrum, ſed profanum, ut reum, ſi in profanum locum ſe transtulerit, capiat, in quo ius capiendi habet, cum locus profanus immunitate deſtitutus ſit. Ità Cuvarruvias, & Suarez *locis cit* Marius Italia *l.* 1 *c* 6 § 2 *n* 53. Farinac. *in append. c.* 29. *n.* 299. Peregrinus *c.* 13. *n.* 10.

3 Secundò dubium eſt, utrùm Eccleſiaſtici reſiſtere poſſint judici ſeculari, volenti reum a loco ſacro extrahere.

Reſpondeo poſſe mediis licitis reſiſtere, ut deterrendo cenſuris, vel claudendo ianuas; nam licitum eſt mediis licitis, & honeſtis, vim vi repellere, & Eccleſiaſticam immunitatem defendere Ità Suarez *lib.* 3 *de relig. c.* 13. *n.* 4 Marius Italia *lib.* 1 *c* 6. § 2. *n.* 45 Farinacius *in append. c* 5. *n* 46. Per ſe tamen loquendo licitum non videtur Clericis arma capere ad impediendum judicem, ne reum extrahat. Ratio eſt, tum quia inde poſſent graviora ſcandala ſuboriri, quæ non videntur permittenda ob extractionem alicujus ab Eccleſia: tum quia clericis maioribus ordinibus inſignitis, aut beneficium Eccleſiaſticum habentibus, non eſt licitum ſine Summi Pontificis diſpenſatione arma capere, ut docui *de contractibus, diſp.* 2 *q. ult. punct. ult.* 4. *n.* 18 *to.* 2. Paſtores tamen Eccleſiæ poſſunt aliquando laicorum auxilium implorare, vel etiam uti opera Clericorum ſacris ordinibus nondum initiatorum ad tuendam Eccleſiam, ſi gravis neceſſitas id eis ſuadeat, nec inde magna ſcandala impendeant; licitum enim eſt vim vi repellere, & auxilium petere ad vim repellendam, ſervato moderamine, & regulis prudentiæ. Ita Covar *loco cit. c.* 20. *nu* 58. Suarez *c.* 31 *nu.* 5. Remigius *de immunit, c.* 12. Peregrinus *c.* 14. *n.* 11. Farinacius *loc. cit num.* 47.

4 Secundus effectus eſt, ut non apponatur impedimentum, propter quod exiſtenti in loco ſacro non deferantur alimenta, veſtitus, aut alia, quæ ad vitam neceſſaria ſunt, *l. præſenti, C. de iis, qui ad Eccleſiam confugiunt*, ubi habetur, *nullum Eccleſiis ita detineri, & conſtringi poſſe, ut ei aliquid victualium rerum, aut veſtis negetur, aut requies* Ità Covarr *loco cit num.* 16 Suar. *de relig. lib.* 3 *c.* 13. *nu.* 2. & 4 Farinac *de carcerat. c.* 28 *n* 9 *& in append c.* 19 *n* 205 *& ſeq.* Ambroſinus *c.* 11. *n* 7. Clarus *loc. cit. q.* 30. *n.* 21 Decianus *c* 27 *n* 6 Panor. *c. inter alia, de immunit.* Marius Italia *l.* 1. *c.* 6. § 2 *n* 52. Gambac. *l.* 4. *c.* 22. *n.* 4. Ratio eſt, tum quia ſi exiſtens in Eccleſia poſſet hoc modo impediri poſſet etiam extrahi; tum quia delinquens cogeretur ſeipſum ſeculari poteſtati tradere, aut morti ſuccumbere, conſequenter vanum, & inutile redderetur privilegium immunitatis. Ex quo præcitati DD inferunt delinquentem impediri non poſſe, quin Eccleſia exeat ad corpus exonerandum, modò ſtatim revertatur, *c. definivit* 17. *q.* 4.

5 Tertius effectus eſt, ut exiſtenti in loco ſacro nulla vis, aut damnum inferatur, *ex cap definivit* 17. *q.* 4 & ex Concilio Tolet XII. *c* 19 ubi ſancitur, *ut nullus audeat confugientes ad Eccleſiam, vel reſidentes inde abſtrahere, aut quodcunque nocibilitatis, vel damni inferre: aut impedire, ut extra Eccleſiam per triginta paſſus ſecurè exire non poſſit.*

Ex quo patet primò, exiſtentem in loco ſacro non poſſe ligari, aut bonis, quæ ibi iuſtè poſſidet, privari. Ita Marius Italia *c.* 6 §. 2. Suar. & Covar *locis cit.* Peregrinus *c.* 13 *nu.* 2 Farinacius *in append. c.* 2. *n.* 55. *& c.* 59. *n.* 30, & alii apud præcitatos Doctores. Ratio eſt, quia exiſtenti in loco ſacro nulla vis, aut damnum inferri poteſt.

6 Obſervent tamen Marius Italia *n* 51., & Peregrinus *loc. cit* judicem ſecularem non eſſe reum violatæ libertatis Eccleſiaſticæ ligando de licentia Epiſcopi exiſtentem in Eccleſia; quia hoc non dicitur facere auctoritate laica, ſed Eccleſiaſtica, iuxtà vulgatum axioma: Omnia noſtra facimus, quibus auctoritatem impartimur. *l.* 1. §. *ſed neque. C de ver jur. enucl.*

Sed hoc mihi non probatur, niſi iudex ſecularis id faciat bona fide ſeu ad inſtantiam Epiſcopi, & non proprio nomine. Epiſcopus enim non poteſt in jure communi diſpenſare, & iudici laico facultatem violandæ immunitatis concedere: ſi verò id faciat auctoritate Epiſcopi, & ad eius inſtantiam, non violat immunitatem Eccleſiaſticam, quia id non facit nomine proprio, ſed nomine Epiſcopi; immunitas autem conceſſa eſt Eccleſiis, ne ibi exiſtentes capiantur a laica poteſtate, quamquam Farinacius *in append. c* 2. *nu.* 32. cum Deciano, Abbate, & aliis exiſtimet confugientem ad Eccleſiam non ſolùm non poſſe à ſeculari iudice extrahi, verùm neque ab Eccleſiaſtico, de qua infrà.

7 Secundò patet confugientem ad Eccleſiam non poſſe ibi propriis veſtibus, vel armis, vel aliis bonis in Eccleſia ſpoliari a ſeculari iudice; bonis verò, quæ iniuſtè poſſidet, poteſt ab Eccleſiaſticis miniſtris ſpoliari, ut ſi ad Eccleſiam confugiat cum veſte furto ſublata,

vel

Digitized by Google

vel cum armis prohibitis.Ità Covarr.Decianus Farinac.,Suarez,Ambroſin., & Peregrin. *locis ſuprà citat.*ſicut etiamſi ſi ſeruus, ſeu famulus à domino injuſtè aufugit, illi reſtituendus eſt obtento iuramento, ſeu ſecuritate à domino illum non offendendi ; dominus tamen non poteſt illum propria auctoritate extrahere *cap.nullus Clericorum* 17.q.4. Vide Azor.2 *p.lib.*9 *q.*9.Decianum *tract.crim.lib.*6.*cap.*36.*n.*9. Suarez *de ſtatu relig. li.*3.*c.*10., & Farinacium *in append.de immunit.c.*4.*n.*67.,*& ſeqq.* ubi de hac re prolixius agunt.

8 Quartus effectus eſt, ut dum reus in Eccleſia exiſtit, damnari nequeat ad mortem,vel ad pœnam,ſaltem ad corporalem *c.inter alia de immunit. Eccleſiar*,ubi dicitur, *Neque damnari debeat ad mortem, vel ad pœnam*,quem locum gloſſa intelligit de omni pœnarum genere, & opinio gloſſæ contra Panormit.*cap.inter alia, de immunit.*Decianum *c.*36. *nu.*10.Suarez *lib.*3 *de relig.c.*12.*nu.*5.Peregrinum *num* 8.Farinacium *in append. c.*21., & alios. Confirmatur *ex c. id conſtituimus* 17.q. 4. ubi habetur, de morte, debilitate, & omni pœnarum genere ſiut ſecuri.

Ex quo patet, reum, dum in Eccleſia exiſtit, non poſſe damnari ad exilium, vel ad triremes, vel ad perpetuam ſervitutem, nam iſtæ pœnæ computantur inter pœnas, corporales;reus autem,dum in Eccleſia exiſtit, non poteſt à laica poteſtate ad pœnam corporalem damnari ; vide, ſi libet, Gambacurtam *lib.*4.*c.*33., *& ſeqq* Marium Italiam *lib.*1.*c.*6.§.3.Suar. *loc.cit.*,& Farinacium *in append. c.*11. *n.*333., *& ſeqq.* & quæ ego tradam o. ſequenti.

9 Maior difficultas eſt,utrùm confugiens ad Eccleſiam poſſit à ſeculari poteſtate ſpoliari bonis,quę poſſidet extra Eccleſiam,ſi citatus ſub pęne confiſcationis bonorum negligat coram judice comparere.

Reſpondent negativo Gloſſa *loco citat.*, & Ioannes de Viſehis *tract.de immunit. n.*57. *verſ.nunquid*, & ità colligi videtur *in c. inter alia, citato*, ibi, *neq.e damnari debet ad mortem vel pœnam*. Ego tamen valdè probabilem exiſtimo contrariam opinionem, quam ſequitur Panormit., Decian.,Farinac. Suarez, Gambacurta, Peregrinus, & alii: tum quia jura loqui ſolùm videntur de pœna corporali,non verò de pecuniaria,tum quia hoc pacto non agitur contra ipſum ratione confugii, ſed ratione delicti propter quod lex pœnam inponit. Imò Farinacius *in praxi crim. to.*2.*de carcer. q.*28.*n.*77.*ad finem*, aſſerit judicem conſueviſſe citare delinquentem,illumque condemnare ad mortem, vel ad aliam pœnam, juxta delicti qualitatem, & hæc praxis comprobari poteſt ratione proximè allata ; non enim damnatur, ut mors, vel alia pœna corporalis executioni mandetur, dum reus in Eccleſia exiſtit, ſed dum licitè inferri poterit.

10 Quintus effectus eſt, ut delinquens per vim extractus ab Eccleſia, reſtituatur Eccleſiæ. Ratio eſt, tum quia judex tenetur injuriam Eccleſię illatam reſarcire, & reparare, eam autem non reſarcit,niſi iniquè extractum reſtituat;tum quia ſequeretur judicem ex ſua iniquitate commodum reportare,ſi delinquentem per vim ab Eccleſia extractum retinere poſſet:tum quia *in c.ſicut antiquitus* 17.q. 4.& *c.miner.ead.diſt.* habetur, extrahentem compellendum eſſe per excommunicationem ad reſtitutionem.Ità Baiard.ad Clarum *q.*30.*n.*26.Marius Italia *l.*1.*c.*6.§.1.*n.*41.Card.Tuſcus *verb.Eccl.concl.*10. *n.*60. Decian *tract.crim.l.*2.*c.*28.*n.*7.Azorius 2 *p. c.*9. *q.*15. Farinacius *in append.c.*2.*nu.*48.Suar., Peregrinus,& alii infra adducendi *effectu* 6.*n.*17.

11 Addo primò judicem, qui reum ab Eccleſia extraxit in caſibus in conſtitutione Gregorii non expreſſis, non ſatiſfacere dando cautionem de impunitate ; ſed teneri re ipſa reum Eccleſiæ reſtituere, quia Eccleſię immunitatem violavit pro qua debitã non præſtat ſatiſfactionem, donec actualem faciat reſtitutionem *c.minor.*17 *q.*4 Ita Covarr.2. *var.c.*20.*n.*6.Decianus *in tract.crim.l.*6.*c.*25. *n.*1. Farinacius *in append.c.*2 *n.*50.Suarez *to.*1.*de relig.tract.*2.*lib.*3.*c.*13.*nu.*6.& alii Imò Remig de Gonny *de immunit.q.*15.*verſ. venio ad noſtram quæſtionem*.Peregr.*c.*15.*n.*81. & alii, quorum opinio mihi probatur: idem ſentiendum putant, dum judex extrahit aliquem in caſibus expreſſis in Bulla, ſed formam in Bulla præſcriptam non ſervavit. Ratio eſt, tum quia Eccleſia, immunitatem violavit extrahendo aliquem, cauſa nondum cognita, vel non obtenta ab Epiſcopo licentia : tum quia Eccleſia poteſt contra judicem de ſpolio agere, ex Cardin. Tuſco *to.*3.*lit.E.concl.*10.*nu.*30.,& aliis ergo ſignum eſt judicem de ſpolio teneri ; tum quia extractio juridicè nulla eſt, ut in Bulla Gregorii deciditur, ibi, (necnon irritum decernimus, & inane, ſi ſecus ſuper his per quoſcumque quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari) ergò nulla ratione poteſt judex, in præfato caſu extractum retinere, cum ex actu irrito, & invalido nullum jus acquiratur.

12 Addo ſecundò, judicem teneri extractum reſtituere Eccleſiæ, etiamſi extractus juri ſuo cedere, & in poteſtate judicis ſecularis permanere velit. Ratio eſt, quia hoc privilegium immediatè conceſſum eſt loco ſacro ; nullus autem cedere poteſt juri alteri conceſſo,ob id clericus non poteſt conſentire in ſui percuſſionem,aut in judicium contra ſe à laica judice exercendum, cum hoc privilegiũ conceſſum ſit in favorem ſtatus Eccleſiaſtici,cui perſona privata cedere non poteſt. Ita Decianus *loco cit.* Suarez *n.*11.Peregrinus *c.*15. *n.*8.*verſ.& dato*,Marius Italia *lib.*1.*c.*6.§.2.*n* 23.,*& ſeq.*Farinac.*in append. cu.*2.*n.*51., & alii communiter. Idem ſentiendum eſt de eo, qui in loco ſacro exitit;quamvis enim hic poſſit voluntariè a loco ſacro exire, ut extra locum ſacrum capiatur ; tamen conſentire non poteſt, ut à laica poteſtate in loco ſacro capiatur ; ut patet ex ratione proximè allata. Idem docet Decianus *loco cit.c.*26.*nu.*12 Peregrinus *loc. cit.*Marius Italia *lib.*1.*c.*6.§. 2 *nu.* 82. & alii.Idem ſentiendum arbitror cum præcitatis Doctoribus, dum reus legitimè extractus ab Eccleſia, nomine Epiſcopi in carceribus judicis ſæcularis detinetur; tunc enim,dum agitur, an legitimè extractus fuerit ab Eccleſia in caſibus in Bulla Gregorii expreſſis, non poteſt extractus immunitati cedere quia fieri poteſt, ut extractus fuerit in caſibus, in quibus immunitas loco ſacro conceſſa fuit,ipſa autẽ non poteſt immunitati loci ſacri cedere.Ita Decianus,Marius Italia,& Peregr.*loc.cit.*& alii.

13 Maior difficultas eſt, utrùm reus, qui ab Eccleſia violenter extractus fuit à laica poteſtate,& poſt extractionem patravit delictum pertinens ad forum ſeculare, poſſit priùs pro huiuſmodi delicto puniri, antequam Eccleſiæ reſtituatur.

Reſpondeo priùs reſtituendum eſſe Eccleſiæ, ſi commodè, & abſque dilatione reſtitui poteſt. Ratio eſt, tum quia qui prior eſt tempore, potior eſt iure ; tum quia par non eſt, ut Eccleſia ob injuſtam judicis ſæcularis extractionem detrimentum in ſua immunitate patiatur. Ità Marius Italia *loc.cit. n.* 51. Farinacius *in append. c.*2.*n.*49 Genuenſis in praxi Neapolitana *c.*82.*n.*7., & Peregrinus *c.*15.*n.*25. contra Ant. Gamam *dec.*52.

14 Sed modò dubium eſt primò, cui facienda ſit reſtitutio violenter extracti ab Eccleſia.

Reſpondet Genuenſis in praxi Neapolitana *c.*17. *n.* 8.faciendam eſſe eidem Eccleſiæ, vel Epiſcopo. Ego verò arbitror primò ; ſufficere, ut extractus reſtituatur eidem, vel alteri Eccleſiæ in qua æquè tutus, & liber eſſe poſſit. Ratio eſt, tum quia, qui homicidii, aut mutilationis delictum in una Eccleſia patravit ; poteſt in alia à miniſtris laicæ poteſtatis capi, & in vincula detrudi ; ergò etiam captus in una Eccleſia poteſt alteri reſtitui, in qua æquè tutus, & liber eſſe valeat:tum quia abſtractus nullum damnum patitur,ſed æquale commodum ſentit, quavis in Eccleſia conſtituatur, ut ſuppono;nec Eccleſia,ex qua fuit abſtractus ullum detrimentum ſubit,facta alteri Eccleſiæ reſtitutione, ergò nulli ſit injuria,quavis in Eccleſia conſtituatur ; ergò poteſt alteri Eccleſiæ reſtitui ; tum quia immunitas Eccleſiæ non magis reſpicit hanc, quàm alteram Eccleſiam, cùm omnibus Eccleſiis in univerſum conceſſa ſit.

Secundò arbitror probabiliter ſuſtineri poſſe, violantem immunitatem per extractionem hominis è loco ſacro ſatisfacere reſtituendo extractum Epiſcopo, vel ejus Vicario. Ratio eſt, tum quia offenſa facta Epiſcopo dici poteſt facta Eccleſiæ, tum quia pęna pecuniaria impoſita violantibus immunitatem per extractionem,ſolvenda eſt Epiſcopo *cap.ſi quis contumax* 17.q.4.& *c.quamquam,de cenſibus in* 6.Ergò eidem fieri poteſt reſtitutio extracti, quia Epiſcopus repræſentat Eccleſiam *c ſcire debes* 7.*q* 1.eique cura incumbit ſervandę immunitatis Eccleſiaſticæ ; ergò Eccleſia non violatur, ſi violenter extractus Epiſcopo reſtituatur. Ità Genuenſ. in praxi Neapolitana, *loco cit.,& c.*22. Farinac. *in append.c.*2.*n.*48. *ad finem*.

Hoc tamen limitandum eſt,modò,hac reſtitutione facta abſtractus ſit æquè tutus, ac ſi reſtitutio facta fuiſſet Eccleſiæ; cùm enim immunitas cõceſſa ſit locis religioſis,ut ad ipſam confugientes tuti ſint, cùmque extractus per vim paſſus ſit injuriam, & habeat ius petendi, ut ſuæ libertati reſtituatur,par eſt,ut in loc.æquè tuto conſtituatur.

15 Secundò dubium eſt,an, & cui credendum ſit aliquem captum fuiſſe in loco ſacro, dum ſatellites aſſerunt eum cepiſſe in loco profano ; captus verò teſtatur ſe captum fuiſſe in loco ſacro.

Reſpondent Decian.*tract.crimin.to.* 2. *l.*6. *c.*29. *n.*10.Marius Italia *de immunit li.*1.*c.*6.§.2.*n* 98. Farinacius *in append.c.*2.*nu.*54. Card. Tuſcus *ver.Eccleſia,concl.*10.*n.*17.,& alii, non eſſe præſtandam fidem ſatellitibus, in præjudicium tertii, cum huiuſmodi ſatellites multa ſcelera perpetrare ſoleant.

Ego verò cum Peregrino *cap.*13. *n.*16.& aliis cenſeo ſtandum eſſe judicio prudentis judicis, qui rem adjudicare debet ex conjecturis ; nam in obſcuris, quod veroſimile eſt inſpici ſolet. *leg in obſcuris. ff.de reg.iuris.*huiuſmodi autem conjectura deſumitur primò, ſi omnes ſatellites id affirment, & præſertim ipſorum Dux, & Capitaneus. Secundò ſi ſatellites non ceperint accepto ſtipendio,& mercede. Tertiò, ſi alii affirment ipſum captum fuiſſe in loco profano, &c.

16 Tertiò dubium eſt, ad quem judicem ſpectet decidere & judicare,an reus in loco ſacro, vel profano captus ſit dum ſatellites aſſerunt cepiſſe in loc.profano,reus verò teſtatur ſe captum loc.ſacro.

Reſpondeo ſpectare ad judicem Eccleſiaſticum. Ratio eſt, tum quia *in cap. ſi iudex, de ſent. excomm.* habetur,quando controvertitur, an captus ſit Eccleſiaſticus, vel laicus, controverſiam definiendam eſſe à judice Eccleſiaſtico;ergò etiam in hoc caſu,cùm ſit par ratio, tum quia in hoc caſu agitur de immunitate eccleſiaſtica,quæ ad eccleſiaſticam iuriſdictionem pertinet. Ita Marius Italia *li.*1.*c.*6.§.2.*n.*100 *& ſeqq.*Gambacurta *lib.*4.*ca.*20.*n.*25. Peregrinus *c.*13.*n.*38. *& ſeqq.* Farinacius *in append.c.*2.*nu.*54. & alii quamplures, quos retuli *in* 8. *Decalogi præcepto, & expoſitione Bullæ Cœnæ diſput.*1.*quæſt.*16.*ſect.*1.*punct.* 6.*n.*31.*tom* 3 *diſputat.*10.*quæſt.*2.*punct.*1.§ 4.*n.*19 *tom.*2.

17 Sextus effectus, eſt ut actus, quo delinquens à ſeculari judice per vim extrahitur à loco ſacro, iuridicè nullus ſit ; nam factus eſt ab eo qui non habet iuriſdictionem extrahendi;& delinquenti competit ius, ne à loco ſacro invitus extrahatur. Ita Sylveſter *ver. Immunitas* 3.*q* 7.Panormit.*c.inter alia, de immunit.*Angelus *verb.immunitas n.*20.*verſic.utrum violenter* Marius Italia *li.*1.*c.*6.§.2.*n* 21 Ambroſinus *cap.*15 *n.*7.Peregrinus *cap* 15 *n.*21 Farinacius *tom* 2.*de carcer.q.*28. *n.*5.,*& in append.cap* 2.*nu.*56. Suarez *tom.*1.*de relig.tract.*2. *lib.*3. *c.*13 *n.* 6.à quibus citatur Bartolus *in l.præſenti, C.de his,qui ad Eccleſiam*, & Oldradus *conſ.* 53., & expreſſè colligitur ex verbis conſtitutionis

Gregorii XIV. ibi *nos eos irritum decernimus, & inane, ſi ſecus ſuper his, per quoſcumque, quavis auctoritate, ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari.*

Ex quo ſequitur, actus factos à laico judice erga delinquentem per vim extractum à loco ſacro, irritos eſſe, utpotè factos ſine juriſdictione. Ita Suarez, & Farinacius, contrà nonnullos alios, quos ſequitur Valentia, & Suarez *loco ſtatim citando*. Ratio noſtra eſt, quia iſti actus fundantur in captura, & retentione rei. Sed hæc juridicè nulla ſunt, cum non ſit actus juriſdictionis, ſed violentiæ; ergò etiam actus judicis laici, facti in delinquentem per vim extractum, juridicè nulli ſunt, quia non ſubſiſtente fundamento, neque ſubſiſtit id, quod in eo fundatur, ideò non poteſt judex hujuſmodi delinquentem torquere, vel punire.

c8 Imò neque poteſt juridicè interrogare; conſequenter reus non tenetur interroganti reſpondere. Ratio eſt, tum quia judex non habet juriſdictionem in reum eo modo captum & reo competit actio, & jus eximendi ſe ab ipſius poteſtate, & curandi ut loco immuni liber conſtituatur; tum quia ſicut reus, dum in eccleſia exiſtit, poteſt ſine culpa reſiſtere, ne extrahatur, & non tenetur judici ſeculari interroganti reſpondere, cùm ſit extra ipſius territorium, & extra territorium jus dicenti impunè non paretur. *l. ultim. ff. de juriſd. omnium jud. & cap. 2. de conſtitut. in 6.* ità neque tenetur reſpondere poſtquam per vim extractus fuit, cùm idem jus poſt extractionem retinere videatur, quod ſibi competebat ante extractionem. Ita Suarez *loco cit. nu.* 14. Peregrinus *c. 15. ſub finem*, & Farinac. *in append. c. 2. ad finem n.* 56. contra nonnullos alios, quos tacitè refert Valentia *loc. ſtatim citando*.

§. IV.

Quibus locis competat immunitas, ità ut delinquens ab illis extrahi non poſſit.

1 *Eccleſia Epiſcopi auctoritate conſtructa gaudet immunitate.*
2 *Et hoc valet, etiamſi nondum ſit benedicta, aut in ea celebrata ſint divina officia.*
3 *Eccleſia auctoritate Epiſcopi fundata gaudet immunitate, etiamſi polluta, aut interdicta ſit.*
4 *Eccleſia gaudet privilegio immunitatis, etiamſi diruta ſit.*
5 *Eccleſiæ nomine venit tota Eccleſiæ fabrica.*
6 *Immunitas extenditur ad fines, ſeu confinia Eccleſiæ uſque ad quadraginta paſſus.*
7 *Parochorum, Canonicorum, aliorumque Eccleſiaſticorum domus exiſtentes intra triginta paſſus prope.*
8 *Paſſus metiendi ſunt à muro Eccleſiæ.*
9 *Nomine paſſus intelligitur menſura quinque pedum.*
10 *Monaſteria, & domus religioſorum gaudent privilegio immunitatis.*
11 *Palatium Epiſcopi gaudet immunitate Eccleſiaſtica.*
12 *Domus Cardinalium non gaudent immunitate, niſi in illis extet Oratorium.*
13 *Palatia Oratorum non gaudent immunitate.*
14 *Oratorium auctoritate Epiſcopi conſtructum gaudet privilegio immunitatis.*
15 *Oratorium, an in dubio præſumatur, auctoritate Epiſcopi dicatum, ſi campanam publicam habeat, vel in eo publicè celebretur.*
16 *Immunitas Eccleſiaſtica violatur, dum capitur aliquis, qui fracto carcere ſe receperat intra Eccleſiam, Oratorium vel alium religioſum locum.*
17 *Immunitas illi ſuffragatur, quem ſatellites inſequebantur ad capiendum, ſed reus fugiens in Eccleſiam ſe recepit.*
18 *Epiſcopus non poteſt facultatem extrahendi dare in caſibus in Bulla non expreſſis.*
19 *Immunitate gaudet reus, qui clauſas Eccleſiæ januas vel ferram, vel quid ſimile apprehendit.*
20 *Confugiens ad Eccleſiam extrahi non poteſt per eam palii partem, quæ extra locum ſacrum exiſtit.*
21 *Immunitas non ſuffragatur illi, qui jam captus ducitur per locum ſacrū.*
22 *Immunitate privatur is, qui ſe ipſum voluntariè offert judici, & à loco ſacro recedit.*
23 *Immunitas non violatur, dum capitur is, qui ſemel aufugit à carceribus Eccleſiaſticis, vel etiam ſæcularibus, in quibus nomine Epiſcopi detinetur.*
24 *Immunitas non violatur capiendo reum extra locum ſacrum, dum index blanditiis, aut promiſſionibus illum à loco ſacro extraxerat.*
25 *Immunitas violatur, dum extra locum ſacrum capitur reus, quem privatus extraxerat abſque judicis, vel ſatellitum opera.*
26 *Statua Principis non gaudet immunitate.*
27 *Sacerdos deferens Euchariſtiam in rigore loquendo, non gaudet immunitate locorum ſacrorum.*

Difficultas eſt.
Primò, de Eccleſiis.
Secundò de Monaſteriis, aliiſque locis piis.
Tertiò, de domo, ſeu palatio Epiſcopi.
Quartò de Oratoriis.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Immunitas Eccleſiaſtica competit primò Eccleſiæ auctoritate Epiſcopi fundatæ, & conſecratæ, præſertim ſi in ea divina officia celebrentur. Ratio eſt, tum quia hæc propriè loquendo, dicitur Eccleſia, & eſt locus ſacer Deo perpetuò dicatus: tum quia ſic decernitur *in c. eccleſiæ de immunit.*

2 Addo primò, hoc privilegium competere Eccleſiæ auctoritate Epiſcopi fundatæ, & divinis obſequiis dicatæ, etiamſi nondum benedicta ſit, aut nondum in ea celebrata fuerint divina officia, aut ibi non adſit ſanctiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum. Ratio eſt, tum quia hæc materia favorabilis eſt, conſequenter extendenda; tum quia hujuſmodi Eccleſia verè dicitur Eccleſia: tum quia Oratoria auctoritate Epiſcopi conſtructa gaudent immunitate, juxta Panormitanum *in c. Eccleſiæ, de immunit. c. ultim. de cenſibus*, & alios Doctores, quos infrà referam, ergò etiam gaudent Eccleſiæ, auctoritate Epiſcopi fundatæ, quamvis nondum benedictæ ſint, nec in eis celebrata fuerint divina officia, nec ibi adſit auguſtiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum; tum quia in hujuſmodi Eccleſia militat ratio capitis eccleſiæ citati, ubi dicitur, *Eccleſiam divinis obſequiis dicatam nullis temerariis auſibus profanandam eſſe*. Sed poteſt dari Eccleſia divinis obſequiis dicata, etiamſi nondum benedicta ſit. Ergo hujuſmodi Eccleſia non poteſt in profanos uſus converti (hac de cauſa Eccleſia, in qua Epiſcopus primum lapidem poſuit, profanis uſibus deſervire non debet *c.*) ergò etiam hujuſmodi Eccleſia privilegio immunitatis gaudet: nam ubi militat eadem ratio, ibidem etiam militare videtur eadem juris diſpoſitio, tum quia ſi hujuſmodi Eccleſia polluatur effuſione ſanguinis, vel ſeminis, purificanda eſt. *c. ult. de conſecratione Eccleſiæ*; ergò ſignum eſt hujuſmodi Eccleſiam cenſeri locum ſacrum, & conſequenter gaudere immunitate, cùm enim ſint multa loca ſacra, quæ gaudent immunitate, & tamen non polluantur effuſione ſanguinis aut ſeminis, ſequitur à fortiori Eccleſiam, quæ polluitur, eſſe locum ſacrum, & privilegium immunitatis habere. Ità Sylveſter, & Angelus *verb. Eccleſia* Suarez *loc. cit. c. 9. n. 2.* Farin. *de carcer. q. 8. nu. 34. & in append. c. 17. n. 26 & c 58* Marius Italia *de immunit. li. 1. c. 4. n. 3.* Julius Clarus *§ fin q. 30. n.* 40. Peregrinus *c. 4. n. 3., & 16.* Filliucius *tract. 15. c. 6. q. 5 n 150* Tuſcus *to. 3 verb. Eccl. concl. 9. n. 8.* ubi teſtatur de communi, & alii, contra Decianum *in tract. crim. lib. 6. c. 24. n. 24.* Ambroſinum *loc cit. c. 10. n. 2.*, & alios inter ſentientes, quoties in Eccleſia non conſecrata, nondum celebrata ſunt divina officia. Imò Julius Clarus *n. 30.*, & Tuſcus *n. 10.* obſervant aliquibus in locis, in quibus Euchariſtiæ Sacramentum non exiſtit, immunitatis privilegium non ſervari.

3 Addo ſecundò, cum communi Doctorum ſententia, teſtibus Suar. *n. 6.* Sylveſtro *v. immunitas 1. 5. 1.* Farinac. *in append. loc. cit. n. c 59. & de carcer. q. 28 n. 35.* Card. Tuſco *loc. cit. nu. 9.* Mario Italia *lib. 1 c. 4. §. 3. nu 7.* Peregrino *c. 4. num. 13.* prædictas Eccleſias gaudere hoc privilegio, etiamſi pollutæ ſint, aut interdictæ, quia pollutio, aut interdictum non tollit immunitatem Eccleſiæ, cùm non plus operetur, quam ab Eccleſia præſcriptum, ſit ut patet ex dictis *de interdicto in tract. de cenſur. in communi diſputat 5. punct. 4. n. 10. 11. ca., & 13. tom. 1., & de matrimonio, quæſt. 4 punct. ult. nu. 9. tom. 1.*

4 Addo tertiò, Eccleſiam gaudere hoc privilegio, etiamſi diruta ſit; non enim deſinit eſſe locus ſacer, nec ob id amittit ſua privilegia ut docui *de indulgentiis in tract. de ſacram. diſput. 5 quæſt. 1 punct. 8. nu. 4. de matrimonio quæſt. 4 punct. ultim. n 9 tom. 1. & de privilegiis in tract. de legibus diſput. 1 quæſt. 3 punct. 1 n. 1 c. tom. c.*

Hoc tamen limita, modo non ſit diruta auctoritate Epiſcopi ſine ſpe reædificandi; nam Eccleſia, diruta ſine ſpe reædificandi ſicut amittit indulgentias, ita etiam immunitatem; privilegium enim eſt veluti accidēs morale; accidens autem deſtruitur deſtructo ſubjecto. Ita Decianus *loc. cit. nu.* 22. Clarus *§. fin. q. 3. n. 6.* Card Tuſcus *to. 3 lit. E concluſ. 9. n. 10.* Ambroſinus *c. 10. n. 3.* Farinacius *de carceribus & carcerat. q. 28. n. 70. in append. c. 17. n. 260.* Gambacurta *lib. 4. c. e n.* 10. Marius Italia *lib. 1 c. 4. §. 3. n 13.* & aliis omiſſis, quos retuli *de indulgentiis, de matrimonio, & de privilegiis.*

5 Addo quarto, non ſolùm interius Eccleſiæ corpus, verùm etiam totam Eccleſiæ fabricam, ut tectum, partes parietum exteriores, campanile, ſacriſtiam Eccleſiæ conjunctam, & ſimilia privilegio immunitatis frui. Ratio eſt, tum quia verſamur in materia favorabili, conſequenter extendenda; tum quia *l. quæ religioſis ff. de rei vendicatione*, habetur, *quæ religioſis adhærent, religioſa cenſentur*; ergo, quæ adhærent loco ſacro, cenſentur ſacra; conſequenter gaudent immunitate loci ſacri: tum quia *cap. ſi quis in atrio*. & *c. id conſtituimus 17. q. 4.* decernitur atrium Eccleſiæ, ac porticus gaudere immunitate Eccleſiæ; ergò etiam eodem privilegio gaudet tectum, parietes, & alia ad Eccleſiæ fabricam pertinentia. Idem dicendum eſt de ſcalis, Eccleſiæ clauſtro, & cæmeterio, quia principale trahit acceſſorium, & hoc valet, ſive cæmeterium ſit Eccleſiæ conjunctum, ſive ſeparatum, ſive ſit conſecratum, ſive benedictum, ſive etiam ſolùm effectum ſacrum ob ſepulturam alicujus Chriſtiani cum divinis officiis, & cum licentia Epiſcopi, & domini; tunc enim reputatur locus ſacer, & religioſus ut benè Farinacius *de carcer. & carcerat. q. 28. n. 14. & in append. c. 17. num.* 262. 268 *& ſeqq.* Suarez *loco cit. n. 7.* ubi teſtatur de communi Ambroſinus *loc. cit. nu. 5.*, & 6. Decianus *c. 25.* Marius Italia *l. 1 c. 4. §. 7. n. 28.* Peregrinus *c. 4. 59.* Gambacurta *l. 4. c. 3. n. 3., & ſeq.* & alii quamplures apud Fariuac. & alios.

6 Addo quintò immunitatis privilegium jure communi extendi ad fines, ſeu confinia Eccleſiæ uſque ad quadraginta paſſus ſi Eccleſia fuerit Major, ſeu Baſilica, id eſt, Matrix, ſeu Metropolitana; ſi verò fuerit Eccleſia minor, protenditur uſque ad triginta paſſus in locis ipſius Eccleſiæ *c. definivit, & ſicut antiquitus 17. q. 4.* Imò Archidiaconus, & alii apud Farinacium *in append. 18. n. 287.* extendi putant

etiam

Digitized by Google

etiam ultra triginta, vel quadraginta paſſus, ubi eccleſia plus ſpatii habet, præciſa tamen legitima conſuetudine in contrarium, & exceptis eccleſiis in civitate conſtructis, in quibus ob locorum anguſtiam id ſervari non poteſt, *c. quiſquis inventus* 17. *q.* 4. Ità Suar. *loc. cit. c.* 8. *n.* 3. *& c.* 9. *n.* 8. Tuſcus *lit. E. concl.* 10. *num.* 3. Marius Italia *lib.* 1. *c.* 4. §. 2. Farinacius *in append. c.* 17. *n.* 280., *&* 290. Ambroſinus, Filliucius, Gambacurta, & alii *loc. cit.* quamquam Tuſcus *to.* 4. *lit. I. n.* 18. Peregrinus *c.* 4. *n.* 33. Farinacius *n.* 294. Marius Italia *lib.* 1. *c.* 4. §. 2. & alii putant conſuetudinem non obſtare quoad triginta, vel quadraginta paſſus, ſed de hac re infrà.

7 Hinc factum eſſe arbitror, ut domus Parochorum, Canonicorum, aliorumque Eccleſiaſticorum, exiſtentes propè Eccleſias jotta præcitata confinia, gaudeant Eccleſiaſtica immunitate quamvis eas inhabitent laici, nam privilegium immunitatis directè conceſſum eſt locis, & non perſonis. Ità Decianus *in tractat. crimin. lib.* 6. *cap.* 25. *n.* 16. Ambroſinus *loc. cit. c.* 10. *n.* 8. & alii, contra Marium Italiam *lib.* 1. *cap.* 4. § 6. *n.* 6. Farinacium *in append. cap.* 17. *nu.* 260. Peregrinum *c.* 4. *n.* 27. & alios aliter ſentientes de domibus Eccleſiæ locatis laicis. Sed horum Doctorum opinio mihi diſplicet; tum quia immunitas eſt veluti accidens morale loci affixum: locatio autem eſt actio extrinſeca loco: tum quia ſequeretur in poteſtate locatoris eſſe auferre, vel concedere loco immunitatis privilegium; tum quia immunitas conceſſa eſt locu ſacro, & exiſtentibus in tali loco; per accidens autem eſt, ut in tali loco habitet potius conductor, quàm dominus directus, vel utilis: tum quia idem dicendum eſſet, dum alicubi domus non locatur, ſed gratis, & abſque pretio commodatur; par enim in utroque caſu ratio eſt: tum quia loca ſacra immunitate gaudent, exceptis caſibus in jure expreſſis; hic autem caſus nullibi expreſſus, & exceptus reperitur; tum quia mea ſententia pluribus in locis uſu recepta eſt, & conſuetudine comprobata. Secus dicendum arbitror de viis publicis, & domibus laicorum, etiamſi proximæ ſint Eccleſiis, cùm enim non pertineant ad Eccleſiam, non gaudent privilegiis Eccleſiæ, Tuſcus *loc. cit. concl.* 9. *n.* 8. Magius Italia *lib.* 1. *cap.* 4. §. 6. Peregrinus *n.* 34. Farinacius *in append. c.* 17. *n.* 281. *&* 288. ubi idem aſſerit de ſcalis Eccleſiæ, quod ego non facilè conceſſerim, niſi apertè conſtet ſcalas illas pertinere ad publicam viam illiuſque partem eſſe.

8 Sed modò dubium eſt, quomodo metiendi ſint paſſus.

Reſpondeo, paſſus, ad quos protenditur immunitas Eccleſiaſtica deſumendos eſſe à muro Eccleſiæ, non autem à candelabro poſito in Eccleſia, alioquin Eccleſia non diceretur gaudere immunitate in tanta diſtantia, ut bene Ambroſinus *c.* 10. *n.* 4. *in fine*. Peregrinus *c.* 4. *n.* 35. Decianus *in tract. crim. lib.* 6. *c.* 22. *n.* 29. Farinacius *in append. c.* 18 *n.* 285. Gambacurta *lib.* 5. *q.* 1. *n.* 18. contra nonnullos alios.

9 Nomine paſſus intelligitur menſura quinque pedum: pes autem complectitur menſuram quindecim digitorum, juxtà Gloſſam in *c. ſicut antiquitus* 17. *q.* 4. *in v. paſſus*. Farinacium *loc. cit. n.* 286. Tuſcum *to.* 4. *lit. I. concl.* 59. *n.* 2. & alios Covarr. tamen 2. *var. c.* 20. *n.* 5. & alii putant pedem continere menſuram ſexdecim digitorum tranſverſorum.

SECUNDA PROPOSITIO.

10 Monaſteria, domus religioſorum, tam regularium, quam ſæcularium, aliaque loca ſacra, aut religioſa, gaudent privilegio immunitatis. Hæc propoſitio patet ex Bulla Gregorii XIV. Ibi, *Monaſteriis, Domibus, lociſque ſacris, aut religioſis*. Addo hoc privilegium extendi ad totum clauſtrum, ſeu habitationem religioſorum, etiam ad viridarium. Ratio eſt, quia totus ille locus eſt ſacer & religioſus, & reputatur una, & eadem res cum monaſterio. Præterea extenditur ad Hoſpitale fundatum auctoritate Epiſcopi, quia in jure cenſetur locus ſacer. *c. ad hæc, de relig. dom.* Ità Covarr. 2. *variar. c.* 20. *n.* 4. Sayrus *lib.* 3. *de cenſuris c.* 29. *n.* 16. Innocentius, Panormit., & alii *in c. Eccleſiæ, ſuperiùs cit.* Suarez *loc. cit. c.* 9. Gambacurta *lib.* 4. *c.* 4. Peregrinus *c.* 4. *n.* 49 *& ſeqq.* Filliucius *loc. cit.* Farinacius *in append. c.* 17. *n.* 265. Marius Italia *lib.* 1. *c.* 4. §. 8. Tuſcus *to.* 4. *concl.* 59. *n.* 34. Idem dicendum eſt de ſeminario, quia ſeminarium eſt locus pius, & religioſus. Ita Genuenſis *in praxi Neapolitana cap.* 17. *n.* 10. & alii apud Peregrinum *nu.* 67. Idem valet in Oratoriis diſciplinatorum, ſeu confratrum affixis alicui Eccleſiæ, vel monaſterio; hæc enim ſunt loca pia, & religioſa, ut multis Doctoribus citatis Peregrinus *n.* 64.

TERTIA PROPOSITIO.

11 Palatium, ſeu domus Epiſcopi, gaudet immunitate Eccleſiaſtica. *c. id conſtituimus* 17. *q.* 4. Hoc tamen probabiliter limitari poteſt, modò palatium Epiſcopi conſtructum ſit intra quadraginta paſſus Eccleſiæ ſuæ. Ita Julius Clarus 5. *final. quæſt.* 30. *n.* 3. Decianus *c.* 25. *nu.* 14. quem ſequi videtur Farinacius *loc. cit. q.* 28. *n.* 36. *in* 2. *impoſitione* Ambroſinus *c.* 10. *n.* 7. contra Suarez *loc. cit. n.* 9 Panormitanum *in c. Eccleſiæ n.* 3. Filliucium *loc. cit.* Gambacurtam *lib.* 4. *c.* 3. *n.* 7. Marium Italiam *c.* 4. §. 9. *n.* 5. *& ſeqq.* Card. Tuſcum *to.* 3. *verb. Eccleſia concl.* 9. *nu.* 21. Farinacium *loc. cit. & in append.* 17. *nu.* 272 Zerolam *in ſua praxi verb. immunitas verſ.* 2. Peregrinum *c.* 4. *n.* 69. & alios, quorum opinio probabiliſſima eſt, aſſerentes palatium Epiſcopi privilegio immunitatis gaudere, etiamſi intra quadraginta paſſus non exiſtat, & contra Anaſtaſium Germonium *de ſacrorum immunitate lib.* 3. *c.* 16. *nu.* 45. *& ſeqq.* idem ſentientem etiamſi Epiſcopus duo palatia habeat: nam *c. id conſtituimus*, abſolutè loquitur. Ratio verò Deciani, & aliorum Doctorum aſſerentium palatium Epiſcopi non gaudere privilegio immunitatis, niſi intra præfixos limites exiſtat, eſt, quia domus Epiſcopi non debet diſtare ab Eccleſia, *c. Epiſcopus, de conſecratione diſt.* 3. *& c. Epiſcopus vitem, diſt.* 41. Si ergo ultra quadraginta paſſus diſtet, non debet privilegio immunitatis gaudere; ſed hæc ratio non convincit, quia non quidquid fit contra jus tollit immunitatem à jure conceſſam. Urgentior ratio eſt; tum quia ſic uſu, & forenſi conſuetudine receptum eſſe teſtatur Decianus *loc. cit.* & Covarr. *loc. cit. n.* 5. tum quia immunitas conceditur palatio Epiſcopi ratione loci ſacri: non eſt autem locus ſacer, ſi ab Eccleſia diſtet ultra quadraginta paſſus, niſi fortè in palatio Epiſcopi conſtructum ſit oratorium, in quo divina celebrentur, tunc enim cenſetur locus ſacer, ſaltem intra Oratorii ambitum, conſequenter immunitate gaudet. Decianus, Germonius, & Farinacius *locis cit.* Ambroſinus *c.* 10. *n.* 7. & alii.

Obiicies, *in c. id conſtituimus, citat.* privilegium immunitatis abſolutè, & ſine diſtinctione conceduut palatio Epiſcopi, ergò palatium Epiſcopi gaudet hoc privilegio, etiamſi diſtet ultra quadraginta paſſus, nec in eo conſtructum ſit ſacellum; nam ubi jus non diſtinguit, neque nos diſtinguere debemus.

Reſpondeo, in dicto capite privilegium immunitatis palatio Epiſcopi concedi, non ſecundum ſe, ſed ratione loci ſacri: cùm autem non ſit locus ſacer, ſi diſtet ultra quadraginta paſſus, aut in eo non ſit conſtructum Oratorium, dicendum probabiliter videtur carere privilegio immunitatis, conſequenter non habere jus diſtinguendi, tum ob allatam rationem, tum ob forenſem conſuetudinem

12 Hinc patet quid dicendum ſit de domibus Cardinalium, nam domus Cardinalium, in quibus extat Oratorium, in quo divina celebrantur, gaudere debent hoc privilegio, ſaltem intra Oratorii ambitum, ut in ſimili dictum eſt de Epiſcopis. Ità Julius Clarus §. *finali quæſt.* 30. *verſ. Item adde.* Tuſcus *to.* 3. *lit. E. concluſ.* 9. *n.* 12. Decian. *lib.* 6. *cap.* 25. *nu.* 15. Marius Italia *lib.* 1. *c.* 4. §. 9. *n.* 22. Peregrinus *cap.* 4. *nu.* 75. Farinacius *in append. c.* 17. *n.* 274. Gambacurta *lib.* 4. *cap.* 5. *verſ. de palatiis*, quamquam aſſerunt huiuſmodi privilegium hoc tempore non ſervari in urbe Roma, ut conſulatur bono publico, & delinquentes puniantur, qui vix puniri poſſent, ſi huiuſmodi privilegium in Urbe ſervaretur, quamobrem in hac re Summi Pontificis voluntati ſtandum eſſe arbitror.

13 An autem palatia Oratorum ſupremorum Principum, & Oratorum Cæſareæ Majeſtatis, aut Regis Hiſpaniæ Eccleſiaſtica dignitate gaudeant.

Reſpondeo non gaudere, tum quia non ſunt loca ſacra, tum quia immunitas Eccleſiaſtica huiuſmodi palatii nullibi conceſſa reperitur: extra Urbem tamen gaudere videntur immunitate civili ob reverentiam ſupremi Principis, cujus perſonam repræſentant; ex violatione tamen iſtius immunitatis civilis cenſura non incurritur quia cenſura impoſita eſt ob violationem immunitatis loci ſacri.

QUARTA PROPOSITIO.

14 Oratorium auctoritate Papæ, vel Epiſcopi conſtructum, & perpetuò dicatum cultui divino, gaudet immunitate Eccleſiaſtica. Ratio eſt, quia huiuſmodi Oratorium cenſetur locus ſacer, & religioſus, nec in uſus prophanos transferri poteſt. Secus dicendum eſt, ſi Oratorium privata auctoritate conſtructum ſit, hoc enim non eſt locus ſacer, nec religioſus, nec immutabiliter dicatus cultui divino. Ità Panormit. *c. ult. de conſtitutionibus n.* 4. Julius Clarus *lib.* 5. *quæſt.* 30 *nu.* 5. Sylveſter *cap.* 9. *n.* 10. Armilla *verb. immunitas nu.* 19. Sylveſter *eodem verbo* Farinacius *q.* 78. *n.* 71. *& in append. cap.* 17. *n.* 267. Marius Italia *lib.* 1. *cap.* 4. §. 4. Tuſcus *tom.* 3. *lit. I. concl.* 59. *nu.* 24. Filliucius *loco cit. nu.* 150. Peregrinus *cap.* 4. *nu.* 62. *& ſeqq.* Gambacurta *lib.* 4. *cap.* 1. *num.* 3. *& ſeqq.*, & alii, quorum aliqui benè addunt Oratorium privata auctoritate fundatum non gaudere privilegio immunitatis, etiamſi Epiſcopus facultatem dederit in eo celebrandi, qui non ob id cenſetur perpetuò, & immutabiliter, ſeu ſimpliciter dicatum cultui divino.

15 An autem in dubio præſumatur auctoritate Epiſcopi dicatum, conſtat ex dictis *de matrimonio punct. ult. n.* 9. *ſo.* 1. ubi docui cenſeri auctoritate Epiſcopi erectum, ſi campanam publicam habeat, aut ſi publicè in eo celebretur, admittendo quoſcumque ad divina officia.

16 Ex dictis in his propoſitionibus colligitur primò committi ſacrilegium contra loci ſacri reverentiam, & immunitatem, dum à ſatellitibus fori ſæcularis capitur delinquens, qui fracto carcere recepit ſe intra Eccleſiam, vel Oratorium, vel Hoſpitale, auctoritate Epiſcopi conſtructum, vel in monaſterium religioſorum, vel palatium Epiſcopi, vel in domum Parochi, aut Canonicorum, aliorumve Eccleſiaſticorum non diſtantem triginta paſſibus ab Eccleſia. Ità communiter Doctores. Idem dicendum eſt, ſi ad hæc loca liber confugit, poſtquam ſe ipſum è manibus ſatellitum exemit, etiamſi tunc ad mortis ſupplicium duceretur; nam dum in loco ſacro exiſtit, gaudet privilegio loci ſacri. Ità Decianus *loco cit. n.* 29. Ambroſinus *n.* 13 Suarez *loc. cit. ſ.* 11. *n.* 18. Graſſius 1. *part. lib.* 2. *c.* 48. *nu.* 7. Farinacius *de carcer. q.* 28. *n.* 44. *& in append. cap.* 15. Gambacurta *lib.* 4. *cap.* 18. *n.* 7. Peregrinus *c.* 5. *n.* 4., *& ſeqq.*, & alii communiter. Hæc tamen intellige, modò detineretur in vinculis ob delictum, pro quo Eccleſia immunitatem concedit, alioquin capi poteſt pro delicto, ob quod immunitas non conceditur, ſervata tamen forma in Bulla Gregorii præſcripta, de qua infrà. Ità Farinacius *de carcer. q.* 28. *n.* 46. Peregrinus *c.* 5. *n.* 10. *verſ. eſt tamen*, & alii communiter.

17 Secundò colligitur à fortiori hoc privilegium illi ſuffragari,

qui

Digitized by Google

qui ſe in locum ſacrum recipit, dum ſatellites ipſum inſequerentur ad capiendum. Ità communiter Doctores, ſicque quotidianæ praxi receptum eſſe teſtatur Boſſius *de captura n.* 12. Idem dicendum cenſeo de eo, qui cum juramento promiſit ſe ad carcerem rediturum: quandiu enim manet in loco ſacro, ad quem liber confugit, gaudet privilegio immunitatis, & libertatis. Ità Sylveſter *verbo immunitas q.* 3. Panormitanus *cap. inter alia*, Ambroſinus *c.* 10. *n.* 12. Suarez *c.* 11. *n.* 20. Farinacius *quæſt.* 28. *n.* 43. *& in append. c.* 15. *nu.* 200. Peregrinus *cap.* 5. *n.* 10. Decianus *cap.* 28 *nu.* 33. Covarruvias *loc. cit. n.* 3., & alii communiter, qui tamen obſervant Paſtorem Eccleſiæ ſi obtenta cautione de immunitate pœnæ corporalis, moraliter ſciat reum non eſſe corporali pœna puniendum, poſſe facultatem dare ad capiendum huiuſmodi delinquentem, qui cum juramento promiſit ſe ad carceres, quibus juſtè detinebatur, rediturum. Idem docet Sylveſter *verb. Immunitas* 3. *quæſt.* 4. Suarez *loc. cit. & c.* 13. *n.* 3. cum aliis; ſicut enim reus tenetur redire, ità etiam Epiſcopus poteſt facultatem dare ad eum capiendum, ſi redire nolit. Secus dicendum putant, ſi reus iniuſtè detinebatur, ſicut enim delinquens obtenta iuramenti relaxatione non tenetur redire: ità neque Paſtor Eccleſiæ poteſt illius capiendi facultatem dare.

18 Ego verò in neutro caſu; per ſe loquendo, arbitror Epiſcopum poſſe facultatem illius capiendi dare. Ratio eſt; tum quia non ſunt facienda mala, ut eveniant bona: tum quia reus gaudet privilegio immunitatis, exceptis caſibus in jure expreſſis, tum quia Gregorius XIV. in ſua conſtitutione prohibet extractionem fieri pro quavis pace, & cauſa. Ità Gambacurta *li.* 4. *c.* 19. *n.* 20. Vide infrà dicenda §. 7. *dub.* 2. *n.* 2. *to.* 3.

19 Tertiò colligitur non poſſe capi reum, qui clauſas Eccleſiæ januas, vel ſerram, vel quid ſimile apprehendit. Ratio eſt, quia exiſtit in loco ſacro, & intra ſitum Eccleſiæ, vel ſaltem intra confinia Eccleſiæ, ubi uſu receptum eſt, ut triginta paſſus, quaſi pro cœmeterio concedantur. Ità Covarr. *loc. cit. n.* 18. Gambacurta *lib.* 4. *c.* 20 Suarez *c.* 9 *n.* 8. Farinacius *in append. c.* 15. *& c.* 17. *n.* 279. & alii, contra Joannem de Viſchis *n.* 12. Idem ſentiendum eſt de eo, qui ſupra tectum, ſeu tegulas Eccleſiæ exiſtit. Ratio eſt, tum quia dicitur eſſe in loco ſacro, cum in eo loco quis dicatur eſſe, in quo pedes habet, tum quia ſic uſu receptum eſt; tum quia favores ampliandi ſunt, tum quia domus non ſolùm conſtat ſolo, verùm etiam ſuperficie. §. *eum, qui, in principio*, & ibi Gloſ. *ff. de uſucap.* tum quia hic non minus dicitur eſſe in Eccleſia, quam qui exiſtit in ſuperiori cubile, ſed exiſtens in ſuperiori cubile gaudet hoc privilegio; ergò eodem gaudet exiſtens ſupra tectum. Ità Suarez *loc. cit. n.* 8. Peregr. *c.* 4. Marius Italus *li.* 1. *c.* 4. §. 9. *n.* 24. Farinacius *in append. c.* 19. & alii.

Ex quo patet ſatellites capientes reum ſuper tectum exiſtentem aut adhærentem valvis, aut ſerræ Eccleſiæ, peccare contra immunitatem; nam reus exiſtit in loco immuni.

20 Amplia tertiam illationem, etiamſi delinquens capiatur per eam pallii partem, quæ extra tectum, aut valvas, aut extra aliquem locum immunem prominet; hic enim à loco immuni extrahi dicitur. Ità Decianus *to.* 2 *li.* 6. *c.* 25 *n.* 17. Suarez *c.* 9. *n.* 8. *& c.* 12. *n.* 4. Peregr. *c.* 4. *nu.* 18. Azor *loc. cit. quæſt.* 5. Covarru. *lib.* 2. *var. c.* 20. *nu.* 16. & alii. Idem dicendum eſt, ſi extrahatur per aliquam corporis partem, quam delinquens extra locum ſacrum habebat, ut ſi extrahatur brachio, vel pede extra locum ſacrum extenſo, reliquis præcipuis partibus corporis intra locum ſacrum exiſtentibus: hic enim dicitur extrahi à loco ſacro. Ità Suarez *loco cit.* Secus dicendum videtur de illo, qui ambobus pedibus in via publica exiſtebat, & humeris ſolùm attingebat parietem Eccleſiæ, ſecus ſi manibus apprehenderat ſerram, ſeu valvas Eccleſiæ, ut ſupra dictum eſt. Obiicies, qui manibus apprehendit valvas januæ monaſterii Monialium, non dicitur eſſe in monaſterio Monialium, alioquin reus eſſet violationis clauſuræ Monialium. Ergò neque apprehendens valvas, aut ſerram januæ Eccleſiæ, dicitur eſſe in Eccleſia.

Reſpon. negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia clauſura non violatur, niſi ingreſſu intra clauſtra monaſterii. Immunitas verò Eccleſiæ non coniungitur ad interiorem Eccleſiæ ambitum, ſed extenditur ad partes templi exteriores, conſequenter violatur capiendo aliquem in ianua exiſtentem, vel valvas apprehendentem: tum quia illa eſt materia pœnalis, hæc favorabilis Eccleſiæ; conſequenter extendenda.

21 Quartò colligitur non committi ſacrilegium, nec violari immunitatem Eccleſiæ, dum reus extra locum ſacrum comprehēſus, ducitur ad carceres per cœmeterium, aut Eccleſiam, etiamſi per vim trahatur, & indè recuſet exire, hic enim non dicitur capi in loco ſacro, cum liber ad Eccleſiam, vel cœmeterium non confugiat. Eccleſia autem tuetur eos, qui ad eam liberi confugiunt. *cap. inter alia, de immunit. Eccleſiar.* Ita Farinacius *loc. cit n.* 69. *& in append. c.* 15. *n.* 301. Decianus *loc. cit. n* 30. Ambroſinus *loc. cit. nu.* 10. Covarruvias *loc. cit. n.* 23. Graſſius *loc. cit.* Peregrinus *ex parte c.* 5. *n.* 8. *& ſeqq.* & alii contra Clarum *loc. cit. verſ. ſcias tamen*, & nonnullos alios apud præcitatos DD.

22 Quintò, non committi ſacrilegium, nec violari loci ſacri immunitatem, dum capitur reus ſeipſum voluntariè offerens, nolens loci ſacri immunitate frui. Ratio eſt, tum quia non dicitur violenter extrahi, tum quia ſcienti, & volenti non fit iniuria; licèt enim privilegium immunitatis immediatè conceſſum ſit loco ſacro tamen mediatè redundat in favorem hominum: quilibet autem cedere poteſt juri ſuo. Ità Graſſius *lib.* 1. *cap* 1. *n.* 47. Suarez *cap.* 13. *nu.* 8. Navarr. *cap.* 15. *n.* 31. & alii. Hoc tamen limita, modò non capiatur in ipſo loco ſacro: ſed poſtquam exiit; immunitas enim directè conceſſa eſt loco, cujus privilegio non poteſt ipſe cedere. Ita Farinac. *in append. c.* 19. *n.* 304. Suarez, & alii *locis cit.*

23 Sextò, immunitatem Eccleſiæ non violari, dum reus, qui in Eccleſia captus fuit, & in carcere, ſeu cuſtodia fori ſæcularis, nomine Epiſcopi detinebatur, donec cognoſceret, an reus immunitatis privilegio gaudere deberet, è carcere, ſeu cuſtodia fori ſæcularis abſque ſuperioris culpa aufugit, & poſtea ab eodem foro iterùm in vincula coniectus fuit, & morti adiudicatus, non expectata Epiſcopi ſententia; nam hac ſecunda vice captus non fuit in loco ſacro, ſibique imputare debet damnum, quod occaſione fugæ patitur, fuga enim illi abſtulit privilegium primæ detentionis. Ità Farinacius *in append. c.* 19. *n.* 306. *ad finem*, licèt aliqui Doctores oppoſitum ſentiant. Vide Decianum *tract. crimin. lib.* 6. *cap.* 29. *n.* 7. Marium Italiam *lib.* 1. *c.* 6. §. 2. *n.* 28., & Farinacius *n.* 52. *&* 306.

24 Septimò, non committi ſacrilegium contra loci ſacri immunitatem, dum reus blanditiis, aut promiſſionibus ſine coactione extractus à loco ſacro, capitur extra locum ſacrum. Hic enim non dicitur capi in loco ſacro, nec fit violentia reo in loco ſacro; immunitas autem violatur per violentam extractionem *c. inter alia, de immunit.* Ità Farinac. *in append. n.* 302. Suarez, Navar. & alii *locis cit.*

Verum tamen eſt, eum qui extractus fuit dolo, ſeu data promiſſione impunitatis, aut reſtitutionis in eodem loco, reſtitui debere in eodem loco, illique fidem datam ſervandam eſſe; alioquin gravis ei fieret iniuria, ut benè Navarr., Azor., Cevalos, & alii apud Farinac. *in append. c.* 19. *n.* 301.

25 Sed modo dubium eſt, utrùm lædatur Eccleſiæ immunitas, dum judex, ſeu ſatellites aliquem extra locum ſacrum inventum capiunt, qui per vim extra locum ſacrum tractus fuerat à privato homine abſque judicis, vel ſatellitum cooperatione.

Nonnulli Doctores putant immunitatem non lædi; quia ſatellites exercent ſuam poteſtatem extra locum ſacrum. Ita Suar. *loco cit. lib.* 3. *c.* 13 *n.* 19 *ad finem*.

Sed mihi dicendum videtur cum Valentia *to.* 3. *diſp.* 6. *qu.* 15. *pun.* 1. *in reſponſione ad* 2. M. Ant. Genuenſ. *in praxi Neapolitana c.* 27. *nu.* 6. Peregrino *c.* 5. *n* 12. lædi Eccleſiaſticam immunitatem, & reum hac ratione captum reſtituendum eſſe Eccleſiæ. Ratio eſt, tum quia extractio nulla eſt juridicè; tum quia, qui ad Eccleſiam confugit, non poteſt invitus ab ullo privatæ, vel publicæ auctoritatis nomine extrahi à loco ſacro: jura enim generaliter loquuntur, conſequenter generaliter intelligenda ſunt. *l.* 8. §. *generaliter, ff. de legatis præſtandis* Vide infrà dicenda §. 9 *n.* 9. *& ſeqq. tom.* 3.

26 Quæres primò, utrùm ſtatua Principis immunitate gaudeat ita ut reus ad ipſum confugiens capi non poſſit.

Reſpondeo hoc tempore non gaudere, tum quia non eſt locus ſacer; tum quia non exprimitur in Bulla Gregorii; tum quia ſic uſu receptum eſt. Ita Card. Tuſcus *verb. Eccleſia, concl.* 9. *nu.* 4. Decianus, & alii apud Farinacium *in append. c.* 17. *n.* 278.

27 Quæres ſecundò, utrùm ſacerdos deferens auguſtiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum, privilegio immunitatis gaudeat, ità ut ipſum amplexans à laica poteſtate capi nequeat.

Reſpondeo licitè capi non poſſe ob reverentiam jure divino debitam corpori Chriſti, cui nulla res præferri debet *c. multi* 95. *diſtin.*

Verùm ſi capiatur in rigore loquendo, non violatur immunitas Eccleſiaſtica, nec reus Eccleſiæ de rigore juris reſtituendus videtur Ratio eſt, tum quia ſacerdos non eſt locus ſacer, & religioſus: immunitas autem conceſſa eſt Eccleſiæ, & locis ſacris, & religioſis; tum quia in hac materia argumentandū non eſt à minori ad majus; ſed verbis diſpoſitionis ſtandum eſt, ut Doctores communiter ſentiunt, Gregorius enim privilegium immunitatis ad unicam reduxit formam; tum quia exceptio firmat regulam in caſibus non exceptis. *l. nam quod liquida*, §. *finali*. 1. *reſponſo, ff. de pen. legat. & c.* 2. *de conſtit. in Sexto.* Sed generalis regula eſt, delinquentes privilegio immunitatis non gaudere, exceptis caſibus in jure expreſſis. Hic autem caſus nullibi expreſſus reperitur, tum quia privilegia non debent ad aliud trahi per conſequentiam; quamvis enim hoc privilegium à Summo Pontifice concedi poſſit, & multa privilegia concedantur locis ſacris intuitu Euchariſtiæ, nullibi tamen privilegium immunitatis conceſſum reperitur Euchariſtiæ extra Eccleſias tum quia communicans, & intra os recipiens Euchariſtiam, non gaudet immunitate, ex communi Doctorum ſententia, teſte Farinac. *loc. ſtatim citando n.* 276. ergò multò minùs immunitate gaudet amplexans ſacerdotem deferentem Euchariſtiam, aut alium retinentem idem ſacramentum in ore, aut vaſe. Ita Gloſ. celebris *in c. quæſit* 13. *q.* 2. Covarruvias licèt *dubius* 2. *var. c.* 20. *n.* 6. contra Suarez *l.* 3. *de relig. c.* 9 *n.* 10. *ad finem*, Farinacium *loc. cit n.* 11. *& in append. c.* 17. *n.* 275 Clarum *loc. cit. n.* 24. Ambroſinum *c.* 10. *nu.* 9. Anaſt. Germonium *de ſacrorum immunit. li.* 3 *c.* 26 *nu.* 52. Card. Tuſcum *verb Eccleſia concl.* 10. *nu.* 33. Marium Italiam *lib.* 1. *c.* 4. §. 10. *nu.* 2., *& ſeqq.* Peregr. *c.* 4. *n.* 78. Gambacurtam *lib.* 4. *c.* 6. & alios plures apud præcitatos DD. quorum opinio majori quidem Doctorum numero fulcita eſt, ſed nullo textu munita. Idem ad locum, in quo actu eſt corpus Chriſti, quamvis in tranſitu, extendi poſſe putat Suarez *loc. cit.* aſſerens illum privilegio immunitatis gaudere: ſed hoc ego non approbo, cùm nullo jure ſufficienter probetur, præfatus enim locus non eſt ſacer, & religioſus.

Hæc tamen intelligenda ſunt præciſa conſuetudine in contrarium,

Digitized by Google

rii, cùm enim hæc cōſuetudo immunitatis Eccleſiaſticæ non præjudicet, ſed faveat, nihil obſtat, quominus introduci potuerit immunitas, quæ ſuffragetur amplexantibus ſacerdotem Eucharistiæ Sacramentum deferentem, aut exiſtentibus in loco, ubi auguſtiſſimum Sacramentum reperitur. Imò alicubi conſuetudine receptum audivi, ut amplexans ſacerdotem, quicumque ille ſit, etiamſi Euchariſtiam non deferat, tutus ſit, & in carcerem conjici non poſſit. Ex juris tamen diſpoſitione hoc privilegio non gaudent ſacerdotes, vel etiam Epiſcopi: conſequenter confugientes ad ipſos tuti non ſunt, quia nullum jus afferre poteſt ad probandum hujuſmodi privilegium. Ità Gambacurta *lib. 4. c. 6. verſ. contrariam ſentent.* & alii.

§. V.

Quænam perſonæ gaudeant immunitate Eccleſiæ.

1 *Fideles omnes immunitate gaudent.*
2 *Immunitatis privilegium extenditur ad perſonam interdictam.*
3 *Immunitatis privilegio gaudet excommunicatus.*
4 *Clericus privilegio immunitatis gaudet iis caſibus, in quibus aliàs à laica poteſtate capi poteſt.*
5 *Clericus a miniſtris Eccleſiaſticis extrahi poteſt à loco ſacro in iis caſibus, in quibus laici à laica poteſtate extrahi non poſſunt, quamquam multi Doctores oppoſitum ſentiant.*
6 *Debitores in loco ſacro exiſtentes gaudent immunitate.*
7 *Fures etiam famoſi immunitate gaudent.*
8 *Raptores virginum gaudent immunitate.*
9 *Homicida gaudet immunitate, modò non occidat proditoriè, vel in Eccleſia.*
10 *Arma deferens in Eccleſia gaudet immunitate.*
11 *Sacrilegus, aut perjurus gaudet immunitate.*
12 *Simoniacis prodeſt immunitatis privilegium.*
13 *Blaſphemi gaudent immunitate.*
14 *Sodomitæ non deſtituuntur privilegio immunitatis.*
15 *Exules, ſeu banniti frui poſſunt privilegio immunitatis.*
16 *Adulteri gaudent immunitate.*

QUamvis Eccleſiaſtica immunitas immediatè conceſſa ſit locis piis, nihilominus indirectè conceſſa eſt etiam perſonis, ut ſupra dictum fuit. Hoc igitur in loco quæremus, quibus perſonis, & quibus in caſibus immunitatis favor competat.

UNICA PROPOSITIO.

1 OMnes fideles cujuſcumque conditionis & ordinis, exceptis caſibus in jure expreſſis, immunitatis privilegio gaudent. Ratio eſt, tum quia jura abſolutè, & ſine diſtinctione loquuntur, *c. inter extra, alia de immun. c. frater, c. minor, c. definivit* & *c. id conſtituimus*, 17. q. 4. & noviſſimè Bulla Gregorii XIV. ubi autem jus non diſtinguit, neque nos diſtinguere debemus, & propoſitio indiſtinctè prolata æquivalet univerſali, *l. 1. ff. de legat. præſt.* & *cap. ſolitæ, de majorit. & obed.* tum quia nonnulli ſolùm caſus in Bulla excipiuntur. Exceptio autem firmat regulam in caſibus non exceptis, *c. Dominus 32. q. 7. l. nam, quod liquida, final. ff. de pen. leg.*, & *l. Tribunus. §. ult. ff. de milit. teſtam.* Ità communiter DD.

Hic ſequitur ſolutio plurimorum caſuum. Primò ſequitur, quemlibet delinquentem, qui delictum in Bulla Gregorii non expreſſum, & exceptum patravit, immunitate gaudere, ut patet ex allatis rationibus.

2 Et hoc valet, etiamſi præfatus delinquens interdicti cenſura obſtrictus ſit. Ratio eſt; tum quia conſtitutio Gregorii, & alia præfata jura abſolutè loquuntur, neque hunc caſum excipiunt; tum quia Eccleſia non obligat interdictum cum tanto incommodo, quin ad Eccleſiam confugere poſſit, nec uſpiam reperitur hic effectus, ut interdictus careat immunitate Eccleſiæ: tum quia Eccleſia interdicta non caret privilegio immunitatis ob interdictum locale: ergò neque interdictus privatur favore immunitatis ob interdictum perſonale. Et hoc valet etiamſi interdictus ſit ingreſſu Eccleſiæ: nam cenſura interdicti non privat ingreſſu materiali, ſed formali ad audienda, vel celebranda divina officia, ut patet ex dictis *de cenſuris in genere diſputat. 5. punct. 5. n. 11. to. 1.* Ità Suarez *loc. cit. c. 3.* & 4. Gambac. *li. 5. c. 10. n. 4.* Filliuc. *loc. cit.* Peregr. & alii DD. ſtatim citandi.

3 Idem militat in excommunicato, tum quia immunitas indefinitè conceſſa eſt locis ſacris abſq; exceptione excommunicationis: tum quia nullo jure conſtat excommunicatum privari immunitate, neque hæc pœna inter effectus excommunicationis reperitur, cùm excommunicatus non arceatur à materiali ingreſſu Eccleſiæ, ut patet ex dictis de *excommunicatione in genere quæſt. 2. ante punct. 1. 436. to. 1.* Ità Julius Clarus *lib. 5. §. final. quæſt.* 30. n. 18. Covarr. *loc. cit. n. 11.* Suarez *c. 10. nu. 3.* Ambroſinus *cap. 20. ad finem.* Farinacius *de carcere. quæſt. 18. n. 39.* & *in append. c. 2. n. 44.* Peregrinus *c. 12. n. 2.* Filliucius *loc. cit.* Marius Italia *lib. 1. c. 2. 3. unico* Germonius *lib. 3. c. 16. n. 72.*, & *ſeqq.* Gambacorta *loc. cit.*, & quamplures alii apud præcitatos Doctores contra Felinum *c. 2. de except.*, & alios apud Farinac. *in append. c. 2. n. 45.* & 78.

4 Secundò ſequitur, clericum in iis caſibus, in quibus alias capi poſſet extra Eccleſiam a laica poteſtate, gaudere immunitate, dum in loco ſacro exiſtit; ob id clericus, qui beneficium non habet, nec habitum; neque tonſuram defert; quamvis juxta Tridentini decretum *ſeſſ. 23. cap. 6.* à judice laico extra Eccleſiam capi poſſit, ſi delictum committat, tamen in Eccleſia capi non poteſt à judice laico. Ratio eſt, quia in tali caſu ex Concilii diſpoſitione habetur tamquam laicus. Ergo frui debet privilegio loci, quo laici fruuntur; tum quia non debet eſſe deterioris conditionis laico: laicus autem gaudet immunitate, tum quia nullus judex poteſt juriſdictionem extra ſuum territorium exercere, niſi conſtet hoc ei a ſuperiore alterius territorii concedi; ſed Eccleſiæ, & loca ſacra, ac religioſa non ſunt territorium judicis ſæcularis. Ergò judex ſæcularis non poteſt ibi juriſdictionem exercere, niſi quatenus ei conceditur à Summo Pontifice: Summus autem Pontifex nullibi conceſſit judici ſæculari facultatem extrahendi clericos a loco ſacro, ſed ſolùm capiendi, dum habitum, & tonſuram non deferunt, nec beneficium habent, quo in caſu Pontifex derogavit privilegio perſonali clericorum, non verò privilegio locali ſacrorum locorum jure communi generaliter conceſſo. Hoc tamen intelligitur, niſi præfati clerici commiſerint delicta in Bulla Gregorii XIV. expreſſa, tunc enim extrahi poſſunt, ſervata ejuſdem Bullæ forma, & Concilii Tridentini decreto. Ità Navarr. *in manuali c. 25. n. 22.* Suarez *lib. 3. de relig. c. 10. n. 7.* Ratio eſt, quia in tali eventu non gaudent privilegio locali, aut perſonali, ut ſuppono. Filliucius *tract. 15. c. 6. q. 8. n. 151.* Gambacurta *lib. 4. c. 11.* Farinacius *q. 28. citata, n. 7.* & *in append. c. 2. n. 34.*, & *ſeqq.* Genuenſis *in praxi Epiſcop. c. 22. n. 11.* Anaſtaſ. Germonius *de ſacrorum immunit. lib. 3. c. 16. n. 90.* & *ſeqq.* Marius Italia *lib. 1. c. 3. § 1.* ſacra Cardinalium Congregatio, teſte Farinacio *in append. cap. 2. n. 36. ad finem*, & alii contra nonnullos alios apud præcitatos Doctores, præſertim apud Farinacium *n. 36.*

5 Sed modò dubium eſt, utrùm clericus poſſit à miniſtris Eccleſiæ extrahi à loco ſacro, in illis caſibus, in quibus laicus extrahi non poteſt à Curia ſæculari.

Reſpondeo duplicem eſſe Doctorum ſententiam.

Prima ſententia negat extrahi poſſe. Ratio eſt, primò quia clerici non ſunt deterioris conditionis laicis, & jura indiſtinctè, & abſolutè loquuntur: ſicut ergò laici extrahi non poſſunt non ſolùm à foro ſæculari, verùm neque ab Eccleſiaſtico juxta Bajard *q. 30. n. 3.* Panormit., Decianum, & alios apud Farinacium *in append. c. 2. n. 32.* ità neque extrahi poſſunt clerici. Secundò quia legiſlator tenetur ſuam legem ſervare, *cap. cum omnes, de conſtitut. Patere legem, quam ipſe tuleris.* Ergò etiam Eccleſiaſtici ſervare tenentur legem de immunitate ab Eccleſia latam. Tertiò, quia *c. nullus clericorum 17. q. 4.* dicitur, *Nullus clericorum ſervum, aut diſcipulum ſuum fugientem ad Eccleſiam extrahere audeat, vel flagellare præſumat*, ergò multò minùs clericus ab Eccleſia extrahi poteſt. Ità Innocentius *c. inter alia, de immunit.* Cardinalis *ibid. q. 6.* Decianus *loc. cit. c. 26. n. 1.* Ambroſinus *c. 12. n. 3.* Zerola *in ſua praxi verb. Immunitas, verſ. 8.* Marius Italia *lib. 1. c. 3. § 2.* Gambac. *lib. 4. c. 31. n. 5.* & alii apud Suarez *loc. cit. n. 5.* apud Covarr. *cap. 20.* Ambroſinum, Farinacium, & Decianum *locis cit.*

Secunda ſententia, cui tanquam probabiliori adhæreo, affirmat clericos, ab Eccleſiaſtico Prælato extrahi poſſe ab Eccleſia, etiam in illis caſibus, in quibus laici extrahi non poſſunt à ſæculari judice. Ità Covarruvias *loc. cit. nu. 16.* Sylveſter *ver. Immunitas 3. q. 3.* Panormitanus *c. inter alia n. 13.* Clarus *loc. cit.* M. Antonius Genuenſis *in praxi Neapolitana c. 17. n. 11.* Suarez *loc. cit. n. 5.* Navarr. *c. 25. n. 22.* Peregrinus *c. 13. n. 3.* Filliucius *loc. cit.*, & alii. Ratio eſt, tum quia immunitas Eccleſiæ non præjudicat poteſtati Eccleſiæ; & ſicut Princeps juriſdictionem in locis ſibi ſubjectis exercere poteſt: ita etiam Prælati Eccleſiaſtici in locis ſibi ſubjectis; cujuſmodi ſunt Eccleſiæ, & loca ſacra; tum quia major eſt immunitas perſonalis conceſſa clericis ob ſtatum Eccleſiaſticum, quam conceſſa fidelibus ratione loci ſacri; ſed immunitas perſonalis non obſtat, quominus clericus delinquens capi poſſit ab Eccleſiaſtica poteſtate; ergò neque obſtat immunitas, quæ fidelibus conceſſa eſt ratione loci ſacri: tum quia ſequeretur religioſos rarò capi poſſe, cùm ferè ſemper degant in monaſteriis; tum quia ſic uſu receptum eſt pluribus in locis: tum quia in Bulla Gregorii nulla ſit mentio clericorum, ſed tantummodò laicorum, ibi *ut laicis ad Eccleſias*, &c. ergò clerici ſubjecti remanent poteſtati Eccleſiæ quovis in loco exiſtant.

Ad primam rationem, & fundamentum Innocentii, & aliorum reſpondeo jura non indiſtinctè loqui, ut patet ex conſtitutione Gregorii XIV. in qua non reſtringitur poteſtas Eccleſiaſticorum erga ſibi ſubditos, ſed ſolùm mentio ſit laicorum, illis verbis, *ad unam tantùm formam reducimus, & moderamur, ut laicis ad Eccleſias, locaque ſacra, & religioſa prædicta confugientibus &c.*

Ad ſecundam reſpondeo, legiſlatorem teneri ſuam legem ſervare, quando materia legis eſt communis omnibus: in hoc autem caſu non eſt omnibus communis, cùm extractio à locis ſacris non ſit inducta contra poteſtatem Eccleſiaſticam, ſed contra ſæcularem cùm enim juri communi nullus poſſit juriſdictionem in alieno territorio exercere, jure merito Summus Pontifex ſæcularibus interdixit juriſdictionem in Eccleſia exercere extrahendo ad illam confugientes; non tamen hanc facultatē Eccleſiaſticis Prælatis in ſuis Eccleſiis ademit, cum illæ ad ipſorum quaſi territorium ſpectent.

Ad tertiam reſpondeo ibi ſermonem eſſe de extrahente, privata authoritate: cùm enim clericus juriſdictionem in Eccleſia non habeat, non poteſt aliquem extrahere. Vide, quæ infra tradam §. 14. *num. 11. tom. 3.* Hinc redeamus ad noſtras illationes, ad propoſitionem pertinentes.

6 Tertiò ſequitur, debitores in loco ſacro exiſtentes, gaudere privilegio immunitatis. Ratio eſt, tum quia Eccleſia tuetur delinquentes ad ipſam confugientes in cauſis criminalibus, ergò à fortiori tueri debet, debitorem ex cauſa civili, tum quia hic caſus non

eſt

Digitized by Google

eſt in jure exceptus, ut patet legenti conſtitutionem Gregorii XIV. Ità Farinacius *de carcer. & carcerat. q.*28.*n.*32. *& in app. c.*3. Dec. *c.*28. *n.*34. Suar. *c.*11.*n.*3. Covarr. 2. *variar. c.*20.*n.*14. Ambroſinus *c.*13.*n.*1. *& ſeq.* Panormitan. *cn. inter alia n.*22 Cardinalis Tuſcus *tom.* 3. *lit.* E. *concl.* 11.*n.*3. Peregrinus *c.*12.*n.*4. Gambacurta *lib* 4 *c.*15. & alii communiter, contra Jaſonem, *l. unum ff ſi certum petatur*, *n.*5.

Amplia, etiam ſi debitores obſtricti ſint debito publico, aut ſuſpecti ſint de fuga, aut decoxerint cum magno Reipublicæ detrimento; adhuc enim rationes allatæ valent. Ità Suarez, Ambroſinus Peregrinus *locis citatis*, & alii communiter, teſte Anaſtaſio Germonio *de ſacror. immunit. lib.*3. *c.*8. *n.*99. quidquid in oppoſitum ſentiat Jaſon in debitore de fuga ſuſpecto, & Decianus, Covarr, & Farinacius ſibi contrarius de eo, qui negotiationem exercens, & operam uſuris navans, decoxit lautè vivendo.

Obiicies primò, jura non intendunt derogare juri alterius; derogarent autem juri creditoris, ſi debitor tutus eſſet in loco ſacro.

Reſpondeo jura directè non derogare juri alterius, ſed ſolùm indirectè, & per accidens, quatenus in reverentiam loci ſacri facultatem concedere nolunt extrahendi homines à loco ſacro, qua in re utuntur jure ſuo.

Obiicies ſecundo, Eccleſia confugientem ad ſe intendit ſolùm tueri à pœna corporali *c. inter alia, de imm. Eccl. c. id conſtituimus*, & *c. deſin* 17 *q.*4. nõ tamẽ impedit quominus debitor in Eccleſia capiatur.

Reſpondeo negando, Eccleſiam tueri tantummodo vitam à pœna corporali, ſed ſimpliciter concedit immunitatem, ne ulla ratione quiſpiam per violentiam extrahatur à loco ſacro, præter caſus in jure expreſſos.

Obiicies tertiò, immunitas conceditur, ne rei extrahantur à loco ſacro, *c. id conſtituimus*, *citato*; debitores autem non ſunt rei: præterea in conſtitutione Gregorii citata ſolùm fit mentio de reis: Ergò intentio Summi Pontificis eſt ut immunitas ſuffragetur ſolum reis, non verò debitoribus.

Reſpondeo negando immunitatem concedi ſolummodo reis propriè acceptis, qui rei criminum appellantur, ſed conceditur etiam aliis, qui lato nomine rei in judicio nuncupantur. Vndè reus dicitur, qui in judicium vocatur, ſive civiliter, ſive criminaliter, ut benè Suarez *c.*11. *n.* 4. Genuenſis *in praxi Neapolitana loco ſtatim citando*, & hoc pacto intelligendum eſt *c. id conſtituimus*, 17. *q.*4.

Ex quo patet etiam reſponſio ad conſtitutionem Gregorii XIV., quæ non ſolùm extendenda eſt ad reos propriè acceptos, verùm etiam ad alios. Ratio eſt, tum quia abſolutè loquitur, & ita per conſuetudinem, quæ legitima eſt legis interpres, recepta eſt: tum quia privilegium immunitatis eſt Eccleſiæ favorabile, conſequenter extendendum; conſequenter in dubio in favorem immunitatis judicandum eſt ex Ambroſino *c.*10 *nu* 7 Marius Italia *lib.*1. *cap* 2. *ſ. unico n.*1. Farinacio *in append. c* 2 *n.*21. & aliis, contra Decianum *in tractatu crim lib* 6 *cap* 25 *n.*14. & alios, tum quia in lege, quamvis pœnali, facienda eſt extenſio ultra proprietatem verborum, quoties ex verbis in propria ſignificatione acceptis aliquod abſurdum ſequeretur; abſurdum autem eſſet extrahi poſſe innocentes, nocentes verò, & delinquentes non poſſe. Ità Genuenſis *in praxi Neapolitana*, *c.*17. *num.*2. & alii.

Obiicies quartò, Clemens VIII. anno 1595. Maii, & anno 1607. 11. Aprilis nonnullis nunciis, & Prælatis per litteras ſignificavit, ne condemnatos, bannitos, latrones, decoctores, debitores; aliosq; id genus homines permitterent ab Eccleſiaſticis recipi, iniuncta recipientibus pœna. Ergò ſignum eſt debitoribus, aliiſque præfatis delinquentibus immunitatem Eccleſiarum non prodeſſe.

Reſpondeo negando conſequentiam, quia Clemens VIII. non abſtulit privilegium immunitatis, nec voluit confugientes ad Eccleſiam Curiæ ſæculari tradi, ſed vult non recipi, & manuteneri, ſed potius repelli, ut benè Farinacius *in append. cn.*22. *num.*148. *& ſeq.* Genuenſis *in praxi Neapolitana, c* 22 *n.*2. Peregrinus *c.*11 *n.*14. *& ſeqq.* contra Marium Italiam *lib.*1. *c.*5. *n.*16. & §.8 *n.*1.

7 Primò colligitur fures, etiam famoſos, immunitate gaudere, ut patet ex ſæpius repetita ratione, cùm hic caſus non excipiatur in Bulla Gregorii; quid autem ſentiendum ſit de latronibus, explicabo § *proximè ſequenti*, *num.*1. ubi dicam, latrones publicos non gaudere immunitate.

Amplia præfatam illationem primò, etiamſi furati ſint in Eccleſia: nam huiuſmodi delictum non exprimitur in Bulla Gregor. Ità Cardin *in c. finali*, *de immunit. Eccleſiarum*, & alii, quos citat, & ſequitur Peregrinus *c.*12.*n.*9. contra Decianum *tom.*2. *lib.*6. *c.*26 *nu.*7. Farinacium *de carcer. q* 28.*n.*47. ſibi contrarium *in append. de immunit c.*6 *n* 93. & 217, & alios apud Farinacium. Arbitror tamen huiuſmodi furem, alioſque in Eccleſia delinquentes, capi poſſe ab Eccleſiaſticis miniſtris: nam commiſerunt ſacrilegium, quod eſt mixti fori Ob id datur locus præventioni, ut multis probat Farinacius *in append c* 22 *n.*364 Marius Italia *lib* 1. *cap* 5 § 14 *n* 7. & alii. Imò multi DD putant delinquentem in Eccleſia ſi Epiſcopo videbitur, tradi poſſe poteſtati ſæculari, obtenta prius cautione, ſaltem juratoria, de ſalute delinquentis quoad vitam, & corporis pœnam *c. id conſtituimus* 17 *q.*4. Nam hujuſmodi delictum eſt mixti fori, & fur non capitur intuito laicæ poteſtatis, ſed Eccleſiaſticæ, cui Eccleſiarum immunitas minimè nocet, ut ſupra dictũ eſt de clerico *n.*5. Ità Suarez *de regul. to* 1. *tract* 2. *lib* 3 *c.*13 *n.* 3 Sylveſter *verb. Immunitas* 3 *q.*4 Peregrinus *de immunit c.*12 *dub.*9. *n* 9 & *c.*6 *n.*28 Marius Italia *lib.*1. *c.*5. §.3. *n.*75. *& ſeq.* Farinac. *in append. c.*16. *n.*117. & 256. Verum quid ego in hac re ſentiam infrà oſtendam §.7. *num.*3. ubi dicam, non poſſe.

Amplia ſecundò, etiam ſi fur cum re ablata receperit ſe in Eccleſiam, eaque ibi utatus; adhuc enim militat eadem ratio. Ità Covarr. 2. *variarum*, *c* 20. *n.*15. Card. Tuſcus *tom.* 3 *lit.* E. *concl.* 11. *n.*16. *& ſeq.* Farinacius *in append. c.*16 *n.*218. Peregrinus *loc. cit dub.* 10 *num.* 10 & alii contra nonnullos alios. An autem res illa ſubtrahi poſſit dictum eſt § 3. *n.*7 *tom.* 3. ubi oſtendi, poſſe ab Eccleſiaſticis miniſtris ſpoliari bonis, quæ ibi iniuſtè poſſidet.

8 Tertiò colligitur, raptores Virginum jure canonico non carere privilegio immunitatis, ut patet ex ſæpius repetita ratione. Ità Farinacius *de carcer. q.*28. *n.*17. Peregrinus *dub.*14 Tuſcus *verb. Eccleſia, concl.* 11. *n.*35. *& ſeq.* Marius Italia *lib.*1. *c.*2. § 2 *n.*8. Azorius 2. *p.* / 9 *c.* 9 *verſ. quid vero*, contra Covarr., Suarez, & alios *locis cit.* aliter ſentientes, ſaltem ubi contrariũ conſuetudine receptum eſt.

9 Quartò colligitur homicidium gaudere immunitate, modo non occiderit proditoriè, vel in Eccleſia, ut oſtendam §.7. *per totum* & hoc verum eſt, etiamſi occiderit clericum, aliumve Eccleſiaſticum; nam hoc delictum non eſt exceptum. Ità Marius Italia *l.*1. *c.* 5. § *unic. n* 7. & *c.*3. *num* 80. Farinacius *in append. c.*7. *nu* 114. Boerius *deciſ.* 109 *n* 7. *in fine*. Peregrinus *c.*12 *num.*13. & alii contra Decianum *loco cit. c.*28. *n* 11. & alios a quibus non diſſentit Farinacius *de carcer. q.*28. idem militat in eo, qui ſuum inimicum in duello occidit: hic enim caſus in Bulla exceptus non eſt, ut benè Farinac. *in append. c.*7. *n.*117. contra Mariũ Italiam *de immunit. l.*1. *c* 5 § 4. *n* 42. *& ſeq.*

10 Quintò colligitur deferentem arma in Eccleſia contra Principis, vel Epiſcopi edictum, gaudere immunitate; conſequenter à foro ſæculari capi non poſſe, nam ob huiuſmodi delationem non amittit privilegium immunitatis. Ità Peregrinus *loco cit du.* 11 *n.*11. Farinacius *in append. c* 16. *nn.*247. & alii contra Covarr. *loc. cit. nu.* 18. *verſ.*36 & alios apud Farinacium *n.*246

11 Sextò colligitur periurum, aut ſacrilegum gaudere immunitate. Decianus *tom* 2 *lib.*6 *c* 28 *n* 20. Farinacius *in append. c* 6. *n.*99. Peregrinus *c.*12. *n.*5 & alii communiter contra Gutierez *lib* 3 *q.*8. *num.*33. & alios aliter ſentientes *de ſacrilegio*

12 Septimò ſimoniacos gaudere immunitate. Peregrinus *c.*12. *dub.*17 *n.*17. Farinacius *in append c.*13 *n* 177. contra Decianum *tract. crimin. lib.*6. *c* 26 *n* 5. Hoc tamen intelligendum eſt, modo ſimonia non habeat adiunctam hæreſim; quamvis enim ſimonia in jure vocetur hæreſis, per ſe tamen non eſt hæreſis, conſequenter ſimoniacus privilegio immunitatis gaudet, niſi hæreticus ſit: & hoc pacto intelligi poteſt Decianus *loco cit.*

13 Octavò colligitur, blaſphemos gaudere immunitate Eccleſiæ ita ut capi nequeant à laica poteſtate; illi enim in jure non ſunt excepti, & regula firmat contrarium in caſibus non exceptis. Ità Navarr. & Gambacurta *locis ſtatim citandis*, contra Farinacium *de carcer. q.*18 *n* 67. ſibi contrarium *in append c.*13. *n.*175 Decianum *tract. crimin c.*28 *n.*6. Ambroſinum *c.*8. *n* 10. & alios, quia par non eſt, inquiunt ipſi, ut qui deloquitur in Eccleſiam, aut in caput Eccleſiæ, ab Eccleſia defendatur. Verum hæc ratio non convincit, alioquin dicendum eſſet immunitatem Eccleſiæ nulli unquam prodeſſe, cum omnia peccata ſint contra Deum. Quamobrem arbitror cum Navarr. *c.*52. *n.*20. & Gambacurta 4. *c* 9 blaſphemos ab Eccleſia extrahi non poſſe à laica poteſtate, etiamſi blaſphemiam hæreticalem protulerint, modo illi blaſphemiæ voluntariè, & deliberate aſſenſum non præſtiterint; tunc enim hæretici eſſent, ut docui in explicatione Bullæ Cœnæ *diſput* 1 *quæſt.* 2 *punct* 1. *n.*1. *tom* 3. Ratio eſt, tum quia jura indefinitè loquuntur, nec in jure excipiuntur blaſphemi, tum quia immunitas Eccleſiæ favorabilis eſt; conſequenter non eſt reſtringenda, & hoc verum cenſeo contra Marium Italiam *lib* 1. *c.*5 §.6 *n.*59. & Peregr. *c* 8 *n.*8 & *c.*12. *n.*12. etiamſi valde ſuſpectus ſit de hæreſi, ut patet ex allatis rationibus; quamvis enim Eccleſia poſſit contra ipſum procedere, ac contra hæreticum, non tamen ſequitur ipſum eſſe hæreticum, & à laica poteſtate capi poſſe in loco immuni; capi tamen poterit à miniſtris officii ſanctæ Inquiſitionis, ut patet ex alibi dictis *in lib variar. tractation diſput.*6 *punct.* 2 *n.*12. *ambitionis n. tom.*1. & docet Farinacius *in append c* 13 *nu.*175.

14 Nonò colligitur reos nefarii, & ſodomitici criminis immunitatis privilegio non privari, quia in Bulla Gregorii non exprimuntur. Ità Farinacius *in append. c.*6. *n* 98.

15 Decimò, bannitus, ſeu exules privilegio immunitatis gaudere, modò non commiſerint delictum immunitate privans. Clarus *in pract. fin. q.*3. *verſ ſctas autem.* Mantica, Navarr. & alii apud Farinacium *in append. c.*2. *n* 32. *& ſeqq.*

16 Vndecimò colligitur, adulterum in loco ſacro exiſtentem jure canonico capi non poſſe à judice ſæculari. Ratio eſt, tum quia in jure non privatur immunitate, & quamvis adulterium gravius ſit latrocinio ſecundùm ſe ſpectato, tamen in hac materia non eſt facienda extenſio ab uno ad alium caſum, ob parem, vel majorem rationem: tum quia exceptio firmat regulam in caſibus non exceptis tum quia Gregorius XIV. dum in ſua conſtitutione nonnullos caſus excipit ab immunitate, dicit ſe velle omnes ad unam tantùm formam revocare, & moderari; particula autem, *tantum*, cum ſit taxativa, non admittit extenſionem ad alios caſus non expreſſos, ut benè Suarez *lib* 3 *de relig c* 11 *n.*5. Proſper Farinacius *conſil* 76. *n.* 13 & *in append c* 25 *n* 353 & alii apud Alexand. Ambroſin. *de immunit. c.*1. *n.*14. & apud Peregr. *c.*5. *n.*7. tum quia *c inter alia*, *de immun.* conceditur immunitas reis quamvis graviſſima delicta committerint tum quia in conſtitutione Gregorii præcitata auſertur facultas

aliter

aliter judicandi, & interpretandi, quæ loquendi forma tollit omnem extenſionem ad caſus non expreſſos. Ità Gutterez *lib. 3. pract. c. 4. n. 12. & ſequent.* Len *in theſauro fori Eccleſiaſtici c. 13. n. 23.* Suarez *de relig. lib. 3. c. 11. n. 5.* Farinacius *in append. c. 22. nu. 353.* Anaſtaſius Germonius *de ſacror. immun. li. 3. c. 13. n. 56.* Ambroſinus *c. 1. ad finem*, & alii contra Decianum *lib. 6. c. 28. n. 20.* & alios.

Duodecimò colligitur, hæreticos, latrones publicos, graſſatores viarum, & proditorios homicidas immunitate non gaudere, quia in Bulla Gregorii excipiuntur, ut patebit ex dicendis §. §. *proximè ſequentibus per totum.*

§. VI.

Vtrùm latrones, graſſatores viarum, & depopulatores agrorum immunitate privent.

1 *Latrones publici non gaudent privilegio immunitatis.*
2 *Latro publicus dicitur, qui publicè, & palam furatur.*
3 *Graſſatores viarum immunitate privantur.*
4 *Monetarum tonſores, & fures ſimiles, gaudent immunitate.*
5 *Depopulatores agrorum carent immunitate.*
6 *Depopulator agrorum dicitur, qui ſegetes, & fructus ſurripit, & agros, & vineas vaſtat.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 PUblici latrones gaudent privilegio immunitatis. Hæc propoſitio perſpicuè conſtat *ex c. inter alia, de immunitate, & ex conſtitut.* Gregorii XIV. ſuperius citata.

2 Sed modò dubium eſt, quiſnam dicatur latro publicus.

Reſpondeo, latronem appellari eum, qui violenter aggreditur, & deprædatur. Publicus verò latro dicitur is, qui in viis publicis deprædatur, & ob frequentata latrocinia pro latrone communiter habetur; ſeu qui publicè, & palàm furatur; ſeu qui publicè tranſeuntes in viis invadit, & ſpoliat, vel in mari palam prædas agit. Ita Panormit. *loco ſtatim citando.* Farinac. *tom. 2. de carcer. q. 28. n. 5. & in append. c. 12. n. 149.* Decianus *tract. crimin. lib. 6. c. 28. n. 2.* Peregrinus *c. 6. n. 2. & ſequentibus*, Ambroſinus *de immunit. Eccleſiæ cap. 2. nu. 4. & ſeq.* Marius Italia *de immunit. lib. 1. c. 5. §. 1.* Imò Farinacius *c. 12. nu. 166.* Decianus *loco cit.* putant enim illos cenſeri latrones publicos, qui in domibus privatorum cum violentia furantur: hoc tamen intelligendum eſt, modò delictum ſit publicum, Gregorius enim loquitur de publicis latronibus.

SECUNDA PROPOSITIO.

3 GRaſſatores viarum Eccleſiaſtica immunitate privantur. Ratio eſt, tum quia ſic habetur expreſſis verbis non ſolùm in Bulla Gregorii, verùm etiam *in c. inter alia, de immunit.* tum quia graſſatores viarum nomine latronum comprehenduntur; quamquam à latronibus in hoc differunt, quod latro dicitur, qui vias extra urbem obſidet: graſſator vero in urbe, *lib. capitalium, §. graſſatores, ff. de pœnis.* Ita Decianus, & Ambroſinus *locis cit.* Farinacius *c. 12. in append.* Graſſator igitur dicitur, qui vias in urbe obſidet, & ſæpius hoc crimen commiſit. Graſſator publicus nuncupatur, qui ob frequentata in viis publicis delictorum crimina, fama publica talis exiſtimatur.

Ex quo inferunt Decianus *tract. crim. lib. 8. c. 28. n. 2.* Farinacius *in append. c. 12. n. 164.* Ambroſinus, & alii, eum non privari immunitate, qui ſemel, aut bis aliquem ſpoliavit; hic enim non dicitur latro publicus: Idem dicendum putant de illo, qui ſemel tantùm graſſatus eſt, quia graſſator is dici videtur, qui vias in urbe obſidet, & ſæpius hoc crimen commiſit.

4 Secundò infertur, tonſores monetarum, vel alios ſine armis, & violentia ſurripientes, ſeu occultè furantes, ſeu furantes in viis privatis, vel etiam in via publica, non per inſidias, ſed quaſi ex accidenti, non privari immunitate, quia non ſunt publici latrones, nec dicuntur obſediſſe vias frequentatas, juxta *cap. inter alia, extra de immunit. & juxta l. 1. C. quando liceat unic. ſine judic. ſibi jus dicere*, & juxta conſtitutionem Gregorii XIV. ubi explicans, qui ſint graſſatores, in hæc verba loquitur, *viarumque graſſatores, qui itinera frequentata, vel publicas ſtratas obſident.* Marius Italia *lib. 1. c. 5. §. 1.* Decianus, Ambroſinus, Farinacius, & Peregrinus *locis citatis*, quamvis Covarr. *loc. ſupra cit. n. 14.* Suarez *c. 11. n. 4.* Filliucius *n. 152.* putant contrarium conſuetudine ex parte receptum fuiſſe de eo, qui in privatis viis, aut alibi per inſidias aggreditur, & furatur.

TERTIA PROPOSITIO.

5 DEpopulatores agrorum privilegio immunitatis non gaudent, ut patet *ex c. inter alia, de immunit. & ex conſtitutione Gregorii ſæpius citata*, in qua facta eſt extenſio, *nam in c. inter alia*, mentio ſolùm fiebat depopulatoris nocturni; in conſtitutione verò Gregorii ſermo eſt de quolibet agrorum depopulatore, non facta reſtrictione ad nocturnum.

6 Nomine depopulatoris agrorum intelligitur ille; qui diripit alienos agros, id eſt, qui ſegetes, ſeu fructus ſurripit, & agros, ſeu vineas vaſtat. *l. 1. C. quando liceat unicuique ſine jud. ſibi jus dicere.* Vide Ambroſinum *c. 4.* Tuſcum *verb. Eccleſia concl. 51. n. 1.* Marium Italiam *lib. 1. c. 5. §. 1.* Peregrinus *cap. 6.* Suarez *de relig. l. 3. c. 11. n. 4.* Farinacium *in append. c. 12.* Idem dic de incendente agros; hic enim vocari poteſt depopulator agri. Imò Decianus *tom. 2. lib. 6. c. 28. n. 24.* Marius Italia *lib. 1. c. 5. §. 3. n. 56. & ſeqq.* Peregrinus *cap. 12. n. 6.* & alii. Idem dicendum putant de aliis incendiariis, data opera incendentibus; ſed hoc mihi, per ſe loquendo, non probatur, quia non comprehenduntur in exceptionibus Gregorii.

Dixi, *per ſe loquendo*, quia ſi ex incendio ſequatur proditoria mors, vel aliud delictum expreſſum in Bulla Gregorii, perſpicuum eſt delinquentem immunitate non gaudere.

§. VII.

Utrùm occidentes, vel mutilantes in Eccleſia immunitate gaudeant.

1 *Homicidæ, aut mutilatores in Eccleſiis, vel earum cœmeteriis, privantur immunitate.*
2 *Occidens aliquem in Eccleſia exiſtentem privatur immunitate, etiamſi eum occidat pila plumbea, vel ſaxo, dum ipſe extra Eccleſiam exiſtit.*
3 *Occidens aliquem extra Eccleſiam exiſtentem, non privatur immunitate, etiamſi eum occidat, dum ipſe in Eccleſia exiſtit.*
4 *Extrahens aliquem ab Eccleſia non privatur ipſa immunitate.*
5 *Vulnerans lethaliter aliquem in Eccleſia privatur immunitate, ſi vulneratus ob id moritur in Eccleſia, aut extra Eccleſiam.*
6 *Mutilans in Eccleſia privatur immunitate.*
7 *Vulneratio in Eccleſia præcisè non inducit privationem immunitatis.*
8 *Membrum, eſt pars corporis, quæ habet officium diſtinctum à cæteris partibus.*
9 *Occidens, vel mutilans in Eccleſia non poteſt ob alia delicta capi in Eccleſia.*
10 *Mandans homicidium, vel mutilationem in Eccleſia non privatur immunitate.*
11 *Delinquentes in Eccleſia privantur immunitate, excepto delicto homicidii, vel mutilationis patrato in Eccleſia.*
12 *Delinquens propè Eccleſiam ſpe immunitatis, gaudet immunitate.*

UNICA PROPOSITIO.

1 COmmittens homicidia, vel mutilationes in Eccleſiis, aut earum cœmeteriis caret immunitate *ca. finali, de immunit. Eccleſ.* cui inhærere videtur Gregor. XIV *in conſtit. citat.* Ratio iſtius diſpoſitionis eſt quia par non eſt, ut immunitate Eccleſiæ fruatur, qui in Eccleſia delinquit, juxta, *c. fruſtrà, de uſuris*, ubi dicitur, *Fruſtrà legis auxilium implorat, qui in legem delinquit*, & alibi dicitur *In eo, in quo quis delinquit, puniri debet*, cum ergo committentes homicidia, vel mutilationes in Eccleſiis dicantur delinquere in Eccleſiis, puniri debent in Eccleſia pœna privationis immunitatis. Ita Proſper Farinacius *in append. c. 16. n. 205.* Tuſcus *tom. 3. litt. E concluſ. 21.* Ambroſin. *c. 5. n. 1. & ſeq.* & alii communiter, quamquam præfata ratio affertur potius ad probandam cauſam, qua legiſlator adductus eſt ad hanc conſtitutionem edendam, quàm ad oſtendendam rem ipſam, quæ à legiſlatoris mente pendet.

Amplia primò, etiamſi delictum in alia Eccleſia commiſerint; nam qui delictum in una Eccleſia commiſit, & ad ſui ſecuritatem ad aliam confugit, non eſt tutus, quia adhuc verum eſt hunc perpetraſſe delictum in Eccleſia, juxta jura citata. Ita Covarr. *loco cit. n. 15.* Farinacius *de carcer. loc. cit. n. 59. & in append. ca. 16. n. 219.* Azor. *2. p. lib. 9. c. 9. q. 9.* Ambroſinus *c. 5. nu. 3.* Decianus *loco cit. nu. 28.* Marius Italia *lib. 1. c. 5. §. 1. n. 20.* Peregrinus *c. 6. n. 19.* Filliuc. *tract. 15. cap. 6. q. 8. n. 152.* & alii apud præcitatos DD. quamvis nonnulli oppoſitum ſentiant.

Ampliatur ſecundò, etiamſi præfata delicta commiſſa fuerint in Eccleſia non conſecrata; nam ſi delinquens non gaudet privilegio Eccleſiæ conſecratæ, multò minus gaudere debet privilegio Eccleſiæ non conſecratæ, Ita Marius Italia *lib. 1. c. 5. §. 3. n. 25. & ſeqq.* Farinac. *in append. c. 16. n. 228.*

Amplia tertiò, ſive hæc delicta ſine ſpe immunitatis, ſive cum ſpe immunitatis in Eccleſia commiſſa fuerint; nam Summus Pontifex indiſtinctè loquitur, nec reſpexit animum delinquentis, ſed delicti qualitatem, & periculum patrandi homicidia; alioquin omnes ferè homicidæ perpetrarent homicidia, in Eccleſia, ſpe immunitatis Eccleſiaſticæ. Ita Suarez *c. 11. n. 6.* & alii contra Farinacium *in append. de immunit. c. 16. n. 240.* & alios.

Amplia quartò, ſive præfata homicidia, ſeu mutilationes commiſſæ ſint ex propoſito, ſive ex rixa; textus enim generaliter loquitur. Farinacius *n. 54. & in append. c. 16. n. 239.* Decianus *n.* Peregrinus *c. 6. n. 15.* Marius Italia *lib. 1. c. 5. §. 3. n. 7.* & alii contra multos alios apud Farinacium *n. 238.* Secus dicendum eſt de aliis delictis, Gregorius enim loquitur de homicidiis, & mutilatione in Eccleſia, vel cœmeterio perpetratis, non verò de aliis criminibus.

2 Ex dictis ſequitur ſolutio plurimorum caſuum. Primò eum, qui dum extra Eccleſiam exiſtit, ſagitta, aut plumbea pila per ſclopum emiſſa, aut baculo, aut ſaxo, aut alio inſtrumento mutilat, vel occidit exiſtentem in Eccleſia, privari immunitate; nam dicitur in Eccleſia delictum mutilationis, vel occiſionis, committere. Ita Covarr. *loco cit. n. 15.* Suarez *loco cit. n. 7.* Farinacius *loco cit. n. 61. & in append. c. 16. n. 228.* Marius Italia *lib. 1. c. 5. §. 3. n. 47.* Ambroſinus *c. 5. n. 9.* Decianus *n. 6. & 7.* alii, quos in ſimili reſoluti *de cenſuris loco ſtatim citando n. ſequenti*. contra alios nonnullos apud Farinacium.

3 Secundò ſequitur, eum non privari immunitate, qui dum in Eccleſia exiſtit, aliquem extra Eccleſiam exiſtentem mutilat, vel occidit. Ratio eſt, tum quia hic non dici poteſt committere homicidium in Eccleſia, juxta conſtitutionem Gregorii, cùm non percuſſerit exi-

Digitized by Google

exiſtentem in Eccleſia; tum quia privatio immunitatis non incurritur etiam in caſibus in jure expreſſis; in jure autem non eſt expreſſum, privationem immunitatis incurri ob actionem homicidii, vel mutilationis membrorum inchoatam ſolum in Eccleſia, vel ob quodlibet ſacrilegium in Eccleſia commiſſum, ſed ob homicidia, & mutilationes membrorum in Eccleſiis, ut dicitur *c. ult. de immunit. & in conſtit. Greg. citat.* quæ connotant actum complectum, & perfectum, in Eccleſia; tum quia cum verſemur in materia pœnali, & odioſa, utpote libertati delinquentium, & immunitati Eccleſiaſticæ contraria, non videtur facienda extenſio ad actum homicidii, vel mutilationis inchoatum in Eccleſia, ut in ſimili docui *de cenſuris in genere diſput. 1. q. 1. punct. 11. nu. 11. tom. 1.* alioquin etiam dicendum videretur, eum privari immunitate, qui ſuborta in Eccleſia contentione, aut evaginato enſe in Eccleſia, inſecutus eſt adverſarium, eumque extra Eccleſiam interemit. Contrarium docuit Covarr. *lib. 2. var. c. 20. n. 15.* Suarez *loc. cit. nu. 6.* Panorm. *c. fin. de immunit. n. 11.* Alexand. Ambroſin. *c. 5. n. 7.* Marius Italia *lib. 1. c. 5. §. 3. n. 48.* Peregrin. *c. 6. n. 17.* Gambacurta *lib. 5. c. 24. n. 2.* & alii. Concedo tamen hunc capi poſſe ab Eccleſiaſticis miniſtris ob ſacrilegam vulnerationem in Eccleſia inchoatam; ſicut etiam poteſt ob alia delicta in Eccleſia perpetrata, ut bene docent Marius Italia *li. 1. c. 5. §. 3. n. 53.* Farinac. *in append. c. 16. n. 209.* & alii; a laica tamen poteſtate capi nequit, ut probatum eſt.

4 Tertiò ſequitur, pœnam privationis immunitatis non incurri ab eo, qui occidit aliquem extra Eccleſiam, quem violenter ab Eccleſia extraxit, quia in Bulla excipitur homicidium, & mutilatio in Eccleſia. Contrarium docent Sylver. *Immunit. 3. q. 3.* Azorius *2. p. lib. 9. c. 9. quæſt. 14.* & alii, quos citat, & ſequitur Peregrinus *c. 6. n. 18.* Farinacius *in append. 16. n. 235.* An autem ligetur excommunicatione, infra explicabo *§. 13. n. 5. & 3. to. 3.* ubi dicam incurrere.

5 Quartò ſequitur, illum privilegio immunitatis non gaudere, qui lethaliter vulneravit in Eccleſia, ſed vulneratus extra Eccleſiam mortuus eſt, ut patet ex dictis *de cenſuris, diſp. 1. q. 1. punct. 11. n. 11. tom. 1. & de legibus diſput. 1. quæſt. 1. punct. 6. n. 65. & nu. 69. tom. 2.* Ratio eſt, quia delictum homicidii cenſetur commiſſum in Eccleſia. Ex ibidem dictis colligi poteſt, utrùm occidens, vel mutilans extra Eccleſiam, privetur immunitate, ſi vulneratus recipit ſe in Eccleſiam ibique moriatur, colligitur enim non privari immunitate, quia delictum in Eccleſia commiſſum non fuit.

6 Quintò ſequitur, privationem immunitatis incurri, tam ab eo, qui ſolum mutilavit in Eccleſia, quam ab eo qui occidit; nam alterutra actio ſufficit ad hanc pœnam incurrendam, & non utraque requiritur. Ratio eſt, tum quia ſequeretur, nullos fere homicidas privari immunitate, tum quia quamvis Gregor. XIV. in ſua conſtitutione loquatur per particulam conjunctivam, *&, qui vero homicidia, & mutilationes membrorum in Eccleſiis, earumve cœmeteriis committere non verentur*, tamen intelligendus videtur juxta *c. ultimum, de immunitate*, in quo occidentes, vel mutilantes privabantur Eccleſiaſtica immunitate, nec abſurdum eſt legem poſteriorem explicari per antecedentem, ut patet ex dictis *de legibus diſp. 1. quæſt. 1. punct. 7. §. 4. n. 24. & punct. 8. nu. 21. tom. 2.* Ità ſentire videtur Julius Clarus *§. fin. q. 30. nu. 13. verſic. item quæro.* Farinacius *q. 28. n. 53.* Peregrinus *c. 5. num. 14.*

7 Sextò ſequitur, privilegium immunitatis non amitti ob quamlibet vulnerationem in Eccleſia factam. Ratio eſt, quia jura privant immunitate occidentes, aut mutilantes; quælibet autem vulneratio non dicitur homicidium, vel mutilatio, ut patet ex dictis *de irregularitate in tract. de cenſuris in communi diſput. 7. quæſt. 4. punct. 8. nu. 6. & ſeqq. uſque ad n. 13. tom. 1.* Ita Farinacius *in append. c. 16. n. 227. & 249.* & alii contra Marium Italia *lib. 1. c. 5. §. 3. nu. 18. & ſequentibus.* Tui cum *verbo immunitas, concluſ. 59.* & alios. Ut hæc illatio clariùs intelligatur, advertendum eſt non idem eſſe vulnerare, & mutilare; omnis enim mutilatio dici poteſt vulneratio, non e contra; vulneratio enim ſignificat percuſſionem cum aliqua corporis ſciſſione, ſeu apertura, ut patet ex dictis in expoſitione Bullæ Cœnæ *diſput. 1. quæſt. 10. punct. 1. nu. 14. tom. 3.* mutilatio verò ſignificat abſciſſionem membri.

8 Quid autem ſit membrum, ut patet ex dictis *de cenſur. diſp. 7. q. 4. punct. 8. n. 3. tom. 1.* ubi dixi, membrum dici partem illam corporis, quæ proprium habet officium diſtinctum ab aliis partibus. Ita Bartol. *l. 2. ff. de publicis judiciis*, Navarr. *c. 27. n. 20.* Covarr. *in Clement. ſi furioſus p. 3.* Molina *tom. 4. diſp. 69. n. 2.* Avila *p. 7. diſp. 5. ſect. 2. dub. 1.* & Suarez *de cenſuris, diſp. 44. ſect. 2. n. 6.* Toletus *lib. 1. cap. 71.* Filliucius *tract. 19. c. 9. n. 235.* Reginald. *lib. 30. n. 91.* & alii, contra Cajetanum *2. 2. q. 68. art. 2.* Sotum *5. de juſtitia, q. 2. art. 1.* & alios aſſerentes illud eſſe membrum, quod habet officium diſjunctum, vel conjunctum, cum aliis membris, ut eſt digitus, ſecundùm ipſos. Verùm ſecundùm noſtram ſententiam, digitus, quamvis ſit pollex, vel index, non eſt propriè membrum, ſicut neque ſunt dentes, ungues, teſtes, barba, capilli, articuli digitorum, nares; pars aliqua carnis, vel aliqua copia ſanguinis, vel auricula, id eſt, cartilago illa externa, quæ tuetur aurem; & ornat faciem. Idem dicendum eſt de mamillis virorum, cum non habeant actum proprium, & particularem, ſed potius videantur ad hominis ornatum inſervire; oculus vero, manus, pes, auris, lingua, membrum virile, ſunt propriè membra, cum habeant peculiares actus diſtinctos a cæteris membris. Idem dicendum eſt de mamillis fœminarum, eò quòd habent proprium officium diſtinctum à cæteris, ut benè Ugolinus *de irregular. c. 4. §. 5.* Molina *loc. cit. n. 6.* Sayrus *li. 6. c. 15. n. 18.* Reginaldus *n. 91.* & alii, quamvis Covarr. Baldus, & alii non exiſtiment mamillam fœminæ eſſe membrum, & Cepolla apud Giurbam *conſil. 40. n. 6.* ſentiant linguam non eſſe membrum corporis.

9 Septimò ſequitur, eum, qui mutilavit, vel occidit aliquem in Eccleſia, non poſſe ob alia delicta capi in Eccleſia, niſi ſimul etiam capiatur ob delictum mutilationis, vel homicidii, nondum punitum. Ità Covarr. Boerius, & alii apud Gutierez *lib. 3. practic. q. 1. n. 18.* contra Ambroſinum *c. 5. n. 11.* Decianum, & alios apud Farinacium *de carcer. q. 28. n. 64. & in appe. c. 16. n. 222.* Ratio mea eſt, quia ob alia delicta non datur facultas extrahendi, & verba formaliter accipienda ſunt, ut in ſimili dicam de hæretico, *§. 10. per totum.*

10 Octavò ſequitur, mandantem homicidium, vel mutilationem in Eccleſia, privilegio immunitatis non privari non ſolum quando exiſtens in Eccleſia mandat committi homicidium extra Eccleſiam, ut docuit Decianus *n. 7.* Ambroſinus *c. 5. n. 9.* Peregrinus *c. 6. n. 35.* Farinacius *in append. c. 16. n. 231.* & alii, contra Suarez *nu. 7.* Gambacurtam *c. 25.* & alios; verùm etiam quando exiſtens extra Eccleſiam mandat homicidium, vel mutilationem fieri in Eccleſia. Ratio eſt, quia hic propriè loquendo, non dicitur occidere, vel mutilare, ſed mandare homicidium, vel mutilationem; ſicut autem cenſura lata contra facientes aliquid, non ligat mandantes, vel conſulentes, niſi in ſententia cenſuræ exprimantur; ita pœna privationis immunitatis lata contra homicidas, vel mutilatores membrorum, non afficit mandantes; vel conſulentes. Contrarium ſuſtinet Gambacurta *n. 6.* Suarez *loco citato.* Farinacius *in append. de immunitat. c. 16. n. 229.* Peregrinus *n. 36.* Sylveſter, & alii loquentes de mandante homicidium fieri in Eccleſia.

Obiicies primò: qui per alium facit per ſeipſum facere cenſetur, *reg. 72. de regulis juris in 6.* ſed occidens, vel mutilans in Eccleſia, privatur immunitate; ergò eadem etiam privatur mandans homicidium, vel mutilationem. Neque hæc videtur extenſio legis pœnalis, ſed interpretatio juxta legis diſpoſitionem.

Reſpondeo; facientem aliquid per alium, cenſeri per ſeipſum facere, non realiter, ſed fictione juris: pœna autem privationis immunitatis impoſita eſt ob mutilationem realem ſeu realem occiſionem, non vero ob eam, quæ fictione juris talis reputatur. Summus enim Pontifex loquitur de homicidiis, & mutilationibus, & tollit facultatem interpretandi, & extendendi ſuam conſtitutionem ad alios caſus in Bulla non expreſſos.

Obiicies ſecundò: mandans extrahi aliquem, incidit in excommunicationem illius Bullæ; ergo etiam mandans aliquem occidi in Eccleſia, privatur immunitate.

Reſpondeo negando conſequentiam, quia à diverſis, & diſparatis non valet illatio. *l. Papinianus exul. ff. de minor.* Ratio autem diſparitatis conſtabit ex dicendis *§. 14. num. 5. tom. 3.*

11 Nono ſequitur ſolutio illius difficultatis, qua quæritur, utrùm committens alia delicta in Eccleſia, præter homicidia, vel mutilationes, privilegio immunitatis privetur quamvis enim multi Doctores exiſtiment privari, Navarr. *c. 25. n. 20.* Covarr. *loc. cit. n. 15.* Suarez *c. 11. n. 6.* Decianus *n. 7.* Panormit. *c. ultim. de immunit. n. 9.* & alii communiter, qui ſua ſcripta ante conſtitutionem Gregorii XIV. typis ediderunt, quibus adhærere videtur Gambacurta *lib. 5. c. 18.* Ratio ipſorum eſt, tum quia indigni ſunt, qui defendantur ab Eccleſia; tum quia jura mentionem homicidii, vel mutilationis facere videntur, ſolùm gratia exempli; tum quia in eo quis puniri debet, in quo delinquit. *c. fin. de immunit.* ſed iſti delinquunt in Eccleſia, ut ſupponitur; ergò puniri debent in Eccleſia, ità ut privetur immunitate Eccleſiaſtica, & in Eccleſia capi poſſint à laica poteſtate.

Sed mihi dicendum eſt non incurrere. Ratio eſt, quia privatio immunitatis non eſt trahenda ad caſus in Bulla non expreſſos, ut ſuperiùs dixi, & optime tradit Farinac. *in deciſionibus conſil. 76. nu. 7. & 9.* Peregrin. *c. 15. quæſito 15. n. 15.*

12 Decimo ſequitur, delinquentes propè Eccleſiam ſpe confugiendi ad Eccleſiam immunitatis privilegio gaudere, etiamſi poſtea patrato delicto ſtatim ſe cum armis in Eccleſiam recipiat. Ratio eſt, tum quia qui tempore Jubilæi ſpe abſolutionis, virtute Jubilæi obtinendæ, patrat delicta reſervata, vel adnexam excommunicationem habentia, poteſt abſolvi, quandiu privilegium abſolvendi perſeverat; ergo, &c. tum quia, qui propè Eccleſiam ſine ſpe immunitatis patrat delicta, gaudet immunitate, ſi ad Eccleſiam confugiat; ergò eadem gaudere poteſt, etiam ſi patret delicta ſpe immunitatis. Summus enim Pontifex reſpexit delicti qualitatem, & injuriam Eccleſiæ, non vero ſpem, tum quia in eo loco quis puniri debet, in quo deliquit; ſed hic non deliquit in Eccleſia, ſed extra; ergò puniri debet extra; ergò non debet privari immunitate Eccleſiæ; tum, quia non eſt facienda extenſio ad caſus in Bulla non expreſſos, in Bulla autem exprimuntur ſolùm patrantes homicidia, vel mutilationes membrorum in Eccleſiis, vel earum cœmeteriis. Ità Suarez *loco cit. c. 11. n. 9.* Decianus *lib. 6. cap. ... n. 5.* Filliucius *tract. 15. c. 6. n. 132.* Ambroſinus *c. 5. de immunit. n. 4.* Marius Italia *lib. 1. ca. 4. §. 7. n. 16.* Peregrinus *cap. 6. n. 31. & ſeq.* & alii, contra Covarr. *lib. 2. var. ca. 20. nu. 15.* Menochium *lib. 5. præſumpt. 10.* Gambacurtam *lib. 5. cap. 19. n. 4.* Farinacium *in append. cap. 16. n. 14.* & alios apud Ambroſinum *c. 5. n. 4.* apud Farinacium *de carcer. quæſt. 28. n. 56. in deciſ. crimin. conſil. 76. in 4. du. & in append. ca. 16. n. 210.* apud Peregrinum *c. 6. n. 30.* & apud Gambacurtam *loc. cit.*

§. VIII.

Utrùm proditoriè aliquem occidens Eccleſiaſtica immunitate careat.

1 *Occidens proditoriè caret immunitate.*
2 *Proditor dicitur, qui aliquem occidit; id non præcaventem.*

3 *Im-*

Digitized by Google

3 *Immunitate caret occidens eum, qui ſe tanquam ſocium, & amicum conjunxerat.*
4 *Teſtis falſum deponens contra eum, qui damnatur ad mortem non caret immunitate.*
5 *Occidens inimicum, jam ſibi reconciliatum, non privatur immunitate, ſi occidit ad novam cauſam.*
6 *Occidens proditoriè infidelem, non privatur immunitate juxta nonnullorum ſententiam.*
7 *Vulneratio proditoria præciſè non inducit privationem immunitatis.*
8 *Abortum fœtus animati procurans, non caret immunitate, etiam ſecuto abortu, juxta probabiliorem ſententiam.*
9 *Medicus non privatur immunitate, præbendo pharmacum infirmo, ex quo mors ſequatur præter intentionem.*

UNICA PROPOSITIO.

1 PRoditoriè occidentes proximum ſuum, privilegio immunitatis carent, ſive occiderint fuſtibus, ſive ferro, ſive veneno ſive alia ratione. Ratio eſt, quia hujuſmodi homicidæ in præfata Gregorii conſtitutione excipiuntur, ibi, *aut qui proditoriè proximum ſuum occiderint*.

Hoc tamen intelligendum videtur de illis, qui per ſeipſos homicidium proditoriè committunt; nam ut textu dicitur, *qui proditoriè occiderint*; quamobrem, qui aliquem per inſidias ſeducit, ut ab alio occidatur, non videtur amittere privilegium immunitatis. Contrarium docet Peregr. *c. 7. n. 9.*

An autem hic privetur immunitate, tanquam aſſaſſinus, patebit ex dicendis §. *proximè ſequenti verſ. ſed modò dubium eſt primò*, privari.

2 Sed modò dubium eſt primò, quiſnam dicatur proditor, ſeu proditoriè aliquem occidere.

Reſpondeo illum dici, qui aliquem occidit, id non prævidentem, ſeu qui aliquem occidit, cum quo amicitiam ſimulabat, ſeu qui dolosè aliquem ſeducit, ut occidat.

3 Ex dictis ſequitur primò, illum privilegio immunitatis privari, qui alterum, cui ſe tanquam ſocium, & amicum in via adiunxerat, nulla rixæ cauſa interveniente, occidit: hic enim eſt proditor; qui verò occidit inimicum, non dicitur proditor, in rigore loquendo; quamvis illum occidat à tergo, aut dormientem, aut per inſidias è feneſtra ſclopo petat ad necem; conſequenter immunitate gaudet, quia occiſus necem prævidere poterat, & illius præcavendæ occaſionem habebat. Ità Farinacius *conſil. 76. n. 7. in append. c. 9.* Antonius Gomez *variarum reſolutionum. §. de homicidio c. 3. n. 5.* Ambroſinus *c. 6. n. 3. & ſeq.* Suarez *loc. cit. c. 11. n. 12.* Peregrinus *c. 7. n. 10.* & alii communiter, teſte Farinacio *loc. cit. n. 7. verſ. ad tertiam dubitationem*, contra Marium Italiam *l. 1. c. 5. §. 4.* & alios apud Farinacium *in appen. n. 143.* & apud alios præcitatos DD.

Secundò ſequitur, filium, qui patrem occidit, aut etiam patrem, qui filium interficit, privari immunitate, ſi occiſus mortem prævidere non potuit.

4 Tertiò ſequitur, teſtem, qui falſum in judicio teſtimonium contra aliquem tulit, & ob id morti à judice adjudicatur, immunitate non privari; quia hic, propriè, & phyſicè loquendo, non occidit, ſed moraliter. Idem ſentiendum arbitror de judice, qui aliquem injuſta morte condemnat. Contrarium docet Marius Italia *lib. 1. de immunit. c. 5. § 5. n. 145.* & alii. Farinacius verò *in append. c. 9. n. 141.* conſulendum ait Summum Pontificem, dum caſus acciderit. An autem privetur immunitate, ſi id faciat accepta pecunia, conſtabit ex dicendis §. *ſequenti n. 8.* in rigore privari.

5 Quartò ſequitur, eum non privari immunitate, qui inimicum, cum quo pacem inierat, occidit, nova inimicitiæ, ſeu occiſionis cauſa poſt pacem, ſeu reconciliationem antea initam ſuperveniente; tunc enim occiſus cogitare potuit mortem ſibi inferendam. Quomodo autem hujuſmodi cauſa probari poſſit, videri poteſt apud Farinacium 3. *p. q. 107. n. 435. & ſeqq.* ubi de hac re fusè differit.

6 Quintò ſequitur probabiliter dici poſſe, eum qui dolosè, ſeu proditoriè occidit infidelem, nihil tale prævidentem, immunitate non privari. Ratio eſt, tum quia, ut quis privetur immunitate ob crimen aſſaſſinii, probabile eſt requiri, ut occiſus Baptiſmi ſacramentum ſuſceperit; ergò etiam, ut quis ob homicidium proditoriè factum privetur immunitate, requiritur ut occiderit hominem ſacro Baptiſmatis lavacro initiatum; tum, quia infidelis, ſtrictè loquendo, non videtur noſter proximus, cum nobiſcum non communicet in fide, in ſacramentis, & in Eccleſia: privatio autem immunitatis imponitur occidenti ſuum proximum, ut patet ex verbis conſtitutionis Gregorii XIV. ibi, *qui proditoriè proximum ſuum occiderint*. Ità Ambroſinus *c. 7. n. 12.* contra Marium Italiam *lib. 1. c. 3. §. 3. n. 7. & ſeqq.* Peregrinum *c. 7. n. 3.* Farinacium *in append. c. 8. n. 120.* & alios, quorum opinio probabilis eſt.

7 Sextò ſequitur, eum, qui attentat aliquem occidere, non privari immunitate ob ſolam proditoriam vulnerationem. Ratio eſt, quia lex, præſertim in materia pænali, & odioſa, explicanda eſt juxta propriam verborum ſignificationem: verba autem conſtitutionis Gregorii XIV. *juxta propriam ſignificationem*, non important ſolùm vulnerationem, ſed mortem; loquitur enim de illis, qui proditoriè proximum ſuum occiderint. Ità Rebuffus *de immunitate art. 1. q. 5.* quem citat, & ſequitur Suarez *loc. cit. c. 11. n. 14.* Marius Italia *lib. 1. c. 3. §. 4. n. 22.* Decianus *tom. 2. li. 6. c. 18. n. 17.* Farinacius *in append. de immunit. n. 147.* Peregrinus *c. 7. n. 15.* contra Joannem Igneum *in l. 1. §. ſi dominus, ff. ad Sylleſianum n. 7. & 10.* Covarr. & alios apud præcitatos Doctores.

8 Major difficultas eſt, utrùm procurans abortum fœtus animati privilegio immunitatis privetur, ſecuto abortu; ut ſi concubinarius potionem concubinæ, vel adulteræ tradidit, aut Medicus pharmacum præbuit intentione abortus.

Prima ſententia affirmat privari immunitate. Ità Remigius de Gonny *de immunitate fallent. 14.* Farinacius *de immunit. in append. nu. 138. & ſeq.* Peregrinus *de immunit. c. 7. n. 8. & ſeq.* alii; nam occiditur is, qui nullo pacto prævidit, vel præcavere potuit hujuſmodi mortis genus.

Secunda ſententia, quæ mihi probabilior videtur, negat immunitate privari. Ratio eſt, quia hujuſmodi delinquens, juxta communem loquendi formam, non vocatur proditoriè occidere; is enim dicitur proditoriè occidere, qui per inſidias, ſeu dolum aliquem id non prævidentem occidit; infans autem non dicitur in hoc caſu per inſidias, & dolosè occidi, cum ipſe nullius rationis capax ſit, nec dolus in ipſum committatur; dolus enim eſt fraus ad aliquem decipiendum adhibita; infans autem decipi non videtur, cùm deceptio erga illum adhibeatur, qui dolum cognoſcere, & præcavere aliqua ratione poſſit. Ità Farinacius, Leo in theſauro fori *p. 1. c. 13. n. 25. verſ. dubitari etiam poteſt*.

9 Hinc à fortiori colligitur primò, Medicum immunitatis jure non privari, dum pharmacum fœminæ gravidæ præbet, non intentione abortus, ſed ut bonam recuperet valetudinem, quamvis mors animati fœtus ſequatur; actio enim ex ſua natura ſanitatis curativa eſt, vel ità judicatur à medico. Quando autem medicus peccet præbendo pharmacum, ex quo mors abortus, vel ipſius infirmi ſequi poſſit conſtat ex dictis *de peccatis in tractatu de legibus, diſput. 2. quæſt. 4. punct. 9. à n. 20. uſque ad finem, tom. 2.* peccare quando ſine cauſa utitur pharmaco dubio.

§. IX.

Utrùm reus aſſaſſinii Eccleſiaſtica immunitate privetur.

1 *Aſſaſſinii reus privatur immunitate.*
2 *Aſſaſſini nomine intelliguntur, qui pretio conducti prævio mandato occidunt incautos.*
3 *Aſſaſſinus non vocatur, qui ſine pretio, vel ejus promiſſione aliquem occidit.*
4 *Miles occidens hoſtem non vocatur aſſaſſinus.*
5 *Aſſaſſinus non vocatur is, qui adverſarium occidit ſociis pecuniâ conductis.*
6 *Aſſaſſinii cooperatores privantur immunitate.*
7 *Aſſaſſinium propriè committitur ex mandato ad occidendum, non verò ex mandato ad vulnerandum.*
8 *Judex, aut teſtis privatur immunitate, ſi pecunia accepta in cauſa ſint, ut innocens ad mortem damnetur.*
9 *Aſſaſſinium committitur tam occidendo infidelem, quàm Chriſtianum, licet alii contrarium ſentiant.*
10 *Infidelis non præſumitur occiſus, ſed potiùs Chriſtianus in locis Chriſtianorum.*

UNICA PROPOSITIO.

1 REi aſſaſſinii Eccleſiaſtica immunitate privantur. Ratio eſt, quia in conſtitutione Gregorii XIV. excipiuntur, ibi, *aut aſſaſſinus reus*.

2 Sed modò dubium eſt, primò, quis nomine aſſaſſini intelligatur.

Reſpondeo nomen aſſaſſini tripliciter accipi. Primò pro quodam infidelium Saracenorum genere qui hoc proprio, & communi vocabulo vocabantur, & quorum opera nonnulli Chriſtiani utebantur ad alios Chriſtianos proditoriè occidendos, & de his aſſaſſinis non eſt nobis ſermo in præſenti materia tum quia ſunt infideles, quos probabile eſt, juxta multorum Doctorum ſententiam, privilegio immunitatis non gaudere, ut inferiùs dicetur §. *proximè ſequenti n. 3.* tum quia hujuſmodi hominum genus hoc tempore non reperitur. Ita Suarez *loco ſuprà cit. c. 11. n. 15.*

Secundò nomen aſſaſſini accipitur pro illis qui homines in viis publicis obſident, & deprædantur; & hos immunitate Eccleſiaſtica privari patet ex ſupradictis §. 6. *n. 3.*

Tertiò pro illis, qui pecunia, aut alio pretio accepto, vel promiſſo conducti, prævio mandato, occidunt homines incautos, ſeu nihil tale ab eis præcogitantes. Ità Probus, Ancharanus, & Imola *in c. 1. de homicidio in 6.* Suarez *loco cit. c. 11. n. 15.* Menochius *de arbitrariis lib. 2. centuria 4. caſu 360. n. 42.* Julius clarus §. *Aſſaſſinium, in principio*, Ambroſinus *c. 7. n. 3.* Decianus *tract. crim. lib. 6. c. 28. n. 18.* Maſcardus *to. 1. concl. 138. n. 1.* Covarr. 2. *var. c. 20. n. 9.* Guttierez *pract. q. lib. 3. q. 7.* Farinacius *in append. c. 8. n. 129. & 125.* Peregrinus *c. 7. n. 27.* & alii, hæc enim eſt vulgaris intelligentia, & interpretatio hujus vocis, aſſaſſini: vulgi autem interpretatio maximè attendenda eſt, ut patet ex dictis *de legibus diſput. 1. quæſt. 1. punct. 8. n. 19. tom. 2.*

3 Hinc patet primò, illum non dici aſſaſſinum, qui ſine pretio, ſive ſine prævia pretii promiſſione aliquem interficit, ut alteri rem gratam faciat: hic enim non dicitur aliquem incautum occidere accepto, vel promiſſo pretio, Maſcardus *de probationibus tom. 1. concl. 138. n. 2.* Antonius Gabriel *com. op. tit. de malef. concl. 1. n. 34.* & alii, quos citat, & ſequitur Menochius *loco cit.* Peregr. *c. 7. n. 48.* Farinac. *in append. de immunit. c. 8. n. 130.* & Alexand. Ambroſinus *c. 7. n. 8.*

Idem dici poteſt, ſi rem parvæ quantitatis accepit, ut thoracem, par caligarum, vel quid ſimile; hic enim non videtur pretio conductus, cum parum pro nihilo reputetur, & res illa parva non videatur

pre-

Digitized by Google

pretium; conſequenter delinquens aſſaſſinii, de quo loquimur, reus non eſt, juxta Farinacium *in append. c.8. n.* 176. Ambroſinum *c. 7. n. 9.* & alios.

Secundò patet illum non cenſeri aſſaſſinum qui alterum occidit præviis ſolùm verbis urbanitatis, ſeu prævia ſolùm promiſſione vaga, & jactatoria, ut ſi mandans homicidium dicat mandatario, ſe nunquam defuturum in ipſius neceſſitatibus. Burſatus *lib. 2. conſ. 20. nu. 4.* & Vulpel. *conſil.* 143. apud Ambroſinum *loc. cit. n. 9.* & apud Farinacium *in append. c. 8. n.* 231.

Tertiò, illum non dici aſſaſſinum, qui nullo accepto, vel promiſſo pretio, alterum necat, ſpe alicujus præmii a mandatore obtinendi. Bald. & alii apud Ambroſinum *n. 9.* apud Farinacium *in append. c. 8. n.* 129. & apud Peregrinum *n.* 48. contra Jo. Andream *c. penult. de clerico non reſidente*, & alios.

4 Quartò, militem occidentem hoſtem non venire nomine aſſaſinii tum quia non accipit mandatum ad occidendum adverſarium, cum quo bellum geritur; tum quia non dicitur occidere incautum occidendo adverſarios. Alciatus apud Ambroſinum *n.* 7.

5 Quintò, eum qui adverſarium cum quo inimicitias gerebat, occidit ſociis pecunia conductis, non videri appellandum aſſaſſinum, quia non occidit incautum. Ita Ambroſinus *n.* 10. Farinacius *in append. c. 8. n.* 232. Peregrinus *c. 7. n.* 45. & alii. Idem dic de eo, qui communem inimicum occidit, etiamſi ab altero pecuniam, ad hoc acceperit. Ratio eſt, quia non occidit incautum, & qui pecuniam dedit, potiùs dicitur inſtigator, quam aſſaſſinus. Ita Julius Clarus. Farinacius, & alii apud Peregrin. *n.* 46. & apud Ambroſin. *n.* 10.

Sextò, eum, qui aliquem occidit, ſpe ſuccedendi in bona occiſi, aut vincendæ litis, non dici aſſaſſinum, quia occidit abſque prævia pecunia, vel promiſſione, vel abſque alterius mandato. Ita Peregrinus *n.* 51. Ambroſinus *n.* 10. & alii An autem cenſendus ſit proditor, conſtat ex dictis §. 8. *nu.* 2. dicendum eſſe proditorem.

Septimò eum, qui pecuniam accipit pro expenſis in itinere faciendis, non appellari aſſaſſinum, quia non dicitur accipere pretium pro homicidio. Ita Vulpellus apud Ambroſinum *n. 9.* apud Peregrinum *n.* 50. & apud Farinac. *de homicidio, q.* 123. *n.* 158. *& in append. c. 8. n.* 127.

Ex dictis patet, quiſnam appelletur aſſaſſinus, quem jura Eccleſiaſtica immunitate privant. Obſervandum tamen eſt, ut aſſaſſinus immunitate privetur, debere conſtare plenè, aut per teſtes, aut per confeſſionem partis, pecuniam hac de cauſa datam fuiſſe; nam aliis de cauſis pecunia dari potuit. Peregrinus *n.* 49.

6 Secundò dubium eſt, utrùm immunitate privetur, non ſolùm, quia pecunia conducti occidunt incautum, verùm etiam alii cooperatores hujuſmodi criminis.

Reſpondeo etiam cooperatores aſſaſſinii immunitate privari. Ratio eſt, quia Gregorius XIV. in ſua conſtitutione generaliter loquitur de reis aſſaſſinii.

Ex quo ſequitur primò eum qui tradita pecunia mandat aliquem per aſſaſſinos occidi, immunitatis privilegio non gaudere. Ratio eſt, quia dicitur reus aſſaſſinii. Ita Ambroſinus *c. 7. n.* 1. Suar. *loc. cit. n.* 15. Decian. *tract. cr. lib. 6. c.* 28. *n.* 18. Julius Clarus, & alii apud Peregrin. *c. 7. n.* 29. & apud Farinac. *de homicid. q.* 123. *n.* 26. *& ſeq. & in append. c. 8. n.* 128.

Addo hoc valere, etiamſi effectus non ſit ſecutus ſed ſolùm actus effectui proximus, ut inſultus, aut vulneratio, adhuc enim reus dicitur aſſaſſinii, ut apertè conſtat *ex c. pro humani, de homicid. in* 6. Ita Farinacius *de carcer. q.* 28. *nu.* 26. Guttierez *pract. q. l.* 3. *q.* 7. *n.* 26. *& ſeqq.* Idem Farinacius *in append. c. 8. n.* 123. *ad fin.* Franc. Leo *in theſauro p. 1. c.* 23. *num.* 27. Guttierez *li. 3. pract. q. 7. n.* 20. & alii, contra Marium Italiam *l. 2. c.* 3. §. 3. *n.* 130.

7 Si quæras, utrùm aſſaſſinium committatur non ſolum ex mandato ad occidendum, verùm etiam ex mandato ad vulnerandum, accedente pretio, vel promiſſione pretii.

Reſpondeo aſſaſſinum propriè committi ſolùm, dum mandatum datur ad occidendum *cap. pro humani, de homicid. in* 6. Ita Antonius Gabriel *opinionum communium concl. 2. de delictis n.* 30. Decianus *lib. 9. c.* 50. *n.* 41. & alii apud Maſcardum *loco cit. n.* 2. apud Peregrinum *n.* 44. & apud Ambroſinum *n.* 11. & apud Farinacium *in append. c. 8. n* 134. contra nonnullos alios. Hoc tamen intelligitur, niſi aliud in aliquibus conſtitutionibus, & decretis decernatur, ut patet in bannimentis, quæ in urbe Roma fieri conſueverunt; in illis enim non ſolùm vocatur aſſaſſinus, qui pecunia, vel promiſſione aliquem occidit, verum etiam qui vulnerat, vel offendit.

Ex dictis patet, privationem immunitatis non incurri ob mandatum ad vulnerandum, ſicut incurritur ex mandato ad occidendum, etiamſi homicidium re ipſa ſecutum non fuerat, ſed ſola vulneratio. Ita Ambroſinus *n.* 11. Peregrinus, & Farinacius *loc. cit.* & alii, quos in ſimili refert Maſcardus *loc. cit. n.* 4.

Secundò ſequitur, fautores, auxiliatores, & receptatores aſſaſſinorum immunitatis privilegio nō gaudere, ut patet ex allata ratione. Ita Farinac. *n.* 27. *& in append. n.* 124. Guttierez *n.* 53. Peregr. *loc. c. n.* 35. & alii

8 Tertiò ſequitur juxta Marium Italiam *lib. 1. c.* 5. §. 5. *n.* 144. *& ſeq.* Peregrinum. *loco cit. n.* 42. *& ſeq.* & alios, judicem, qui pecunia corruptus innocentem ad mortem damnavit, aut teſtem, qui pretio falſum depoſuit, & ob id innocens ad mortem damnatus fuit, privilegio immunitatis privari; nam cui competit definitio aſſaſſinii, competit etiam definitum. Hæc opinio, in rigore loquendo, mihi probatur, quamvis oppoſita ſententia probabilis ſit, & favorabilis immunitati.

9 Tertiò dubium eſt, utrùm aſſaſſinium committatur, tam occidendo infidelem, quàm Chriſtianum.

Reſpondendum mihi videtur, ſi rei natura ſpectetur, aſſaſſinium committi poſſe non ſolùm occidendo Chriſtianum, verùm etiam occidendo infidelem. Ratio eſt, quia de ratione aſſaſſinii eſt, ut homicida incautum occidat accepto pretio, vel prævia pretii promiſſione; poteſt autem aliquis occidere infidelem accepto pretio, vel pretii promiſſione; hanc ſententiam tuetur Decianus *lib. 6. cap.* 28. *nu.* 18. Marius Italia *de immunit. lib.* 1. *c.* 5. §. 4. *n.* 20. Peregrinus *c. 7. n.* 39. Contrarium docent Clarius §. *aſſaſſinium, in principio* Bajardus in additione ad Julium Clarum §. *aſſaſſinium n.* 13. Maſcardus *to.* 1. *conclu.* 138. *n.* 23. Ambroſin. *c.* 7. Boſſius, Corneus, Vivius, & alii apud Maſcardum *loco cit.* apud Farinacium *in append. c. 8. n.* 122. & apud Ambroſinum *c.* 7. qui teſtantur de communi, & de recepta conſuetudine. Sed data, & non abſolutè conceſſa opinione aſſerente ad aſſaſſinium requiri, ut occidat Criſtianos.

10 Difficultas ſuboritur, utrùm in dubio præſumendum ſit occiſum fuiſſe Chriſtianum, an infidelem nondum baptizatum.

Reſpondeo præſumi occiſum Chriſtianum, ſi delictum in terris Chriſtianorum patratum fuit, niſi fortè appareat occiſum fuiſſe circunciſum, aut alia ratione appareat fuiſſe infidelem. Ratio eſt, quia fortiſſima præſumptio deſumitur ex communiter accidentibus, *l. certi*, §. *quoniam ff. ſi certum petatur*. Rarò autem accidit, ut infideles in terris Chriſtianorum degant, exceptis illis regionibus in quibus Judæi paſſim permittuntur. Ita Julius Clarus *loc. cit.* contra Joannem Andream, Alexandrum, Jaſonem, Antonium Gabrielem, & alios, quos citant, & ſequi videntur Ambroſinus *c. 7. n.* 13. Maſcardus *loc. cit. n.* 17. Guttierez *lib. 3. pract. q. 7. n. 9.* Farinacius *nu.* 125.

§. X.

Verùm reus hæreſis Eccleſiaſtica immunitate careat.

1 *Hæreſis reus privatur immunitate.*
2 *Hæreticus non caret immunitate ob crimina diſtincta ab hæreſi.*
3 *Infideles nondum baptizati gaudent immunitate, ſaltem dum ex animo baptiſmum petierunt.*

1 REi criminis hæreſis privantur Eccleſiaſtica immunitate, cenſeo autem reos hæreſis non ſolùm eos, qui cum pertinacia ſentiunt contra fidem, verùm etiam eos, qui auxilium, aut favorem hæreticis præbent, juxta dicta *de cenſuris diſput. 2. q. 5. punct. 3. per tot. tex. t.* Ratio iſtius propoſitionis eſt, tum quia ob criminis atrocitatem indigni ſunt immunitate, ſicut enim proditores hominum hoc favore digni non ſunt; ita neque digni ſunt hæretici, qui proditores Dei, & Eccleſiæ jure optimo nuncupari poſſunt: tum quia ab eo non debet quis fructum capere, quod niauſeſt impugnare *cap. non debes ex eo de reg. jur. in* 6. tum quia immunitas Eccleſiæ non conceditur contra Eccleſiam, ſeu contra poteſtatem Eccleſiæ, vel contra Eccleſiaſticum judicem; crimen autem hæreſis pertinet ad poteſtatem Eccleſiaſticam, conſequenter hæreticus in tali eventu capi cenſetur, ut poteſtati Eccleſiæ, ad quam pertinet hujuſmodi judicium, tradatur; tum quia crimen hæreſis expreſsè excipitur in cōſtitutione Gregorii XIV. Ità Covarr. 2. *variar. reſolut. c.* 20. *n.* 11. *in fine verſ.* 14. Suarez *to. 1. de relig. tract.* 2. *c.* 10. *n.* 13. Decianus *lib. 5. cap.* 42. *nu.* 7. Sylveſter *verbo Immunitas* 3. *q.* 3. Ambroſinus *c. 8. n.* 1. Gambacurta *lib. 5. cap.* 38. Filliucus *tract.* 15. *c. a.* 6. *quæſito* 8. *nu.* 151. & alii communiter, qui addunt hoc idem valere, etiamſi nondum ſufficienter declarati ſint hæretici, ſed tales ſufficienter præſumantur.

Obiicies, ſæculares non poſſunt de crimine hæreſis judicare, ut alibi probavi, & clare conſtat ex Bulla Gregorii citata, ibi, *de crimine verò hæreſis cognitio ad forum Eccleſiaſticum tota pertineat*, ergò neque poſſunt hæreticum ab Eccleſia extrahere.

Reſpondeo negando conſequentiam; poſſunt enim extrahere, non ut judicium de crimine hæreſis exerceant, ſed ut à foro Eccleſiaſtico judicetur. Ita Farinacius *in append. c.* 13. *ad finem nu.* 578.

2 Sed modo dubium eſt, utrùm hæreticus non ſolùm ob hæreſim, verùm etiam ob alia delicta diſtincta ab hæreſi, privilegio immunitatis Eccleſiaſticæ careat.

Reſpondeo duplicem eſſe Doctorum ſententiam. Prima eſt affirmantium carere. Ratio eſt tum quia hæretici nullo Eccleſiæ favore digni ſunt, eoſque Eccleſia tanquam pertinaces adverſarios omninò reiici, & repelli curat in deteſtationem hæreſis, tum quia in conſtitutione Gregorii XIV. rei hæreſis ſimpliciter excipiuntur a privilegio immunitatis. Ita Covarr. *loco cit. n.* 11. Gambacurta *lib. 5. c.* 8 Ambroſinus *c. 8. n. 9.* Decianus *lib. 6. c.* 28. *nu.* 4. Peregrinus *c. 8. nu.* 13. & alii.

Secunda ſententia, quæ mihi probabilior videtur, eſt Farinacii *in append. c.* 13. *n.* 172. Sylveſtri, Suarez, & Filliucii *locis cit.* & aliorum negantium carere. Ratio eſt, quia in Bulla excipiuntur crimen hæreſis; conſequenter excipitur crimen hæreticus tantum ratione hæreſis; verba enim formaliter accipienda ſunt, & cum immunitas Eccleſiaſtica favorabilis ſit, reſtringi non debet abſque ſufficienti ratione, & fundamento.

Ex quo patet à fortiori hæreticos, qui ab hæreſi receſſerunt, gaudere immunitate, quia non ſunt amplius rei hæreſis, ſeu per penitentiam reconciliati ſunt Eccleſiæ; conſequenter digni ſunt qui ab Eccleſia per immunitatem protegantur. Ità Doctores citati.

Hinc patet quid dicendum ſit de ſchiſmaticis, apoſtatis & credentibus hæreticorum; iſti enim privantur privilegio immunitatis, quo-

Digitized by Google

quoties ipſorum crimen cum hæreſi conjunctum eſt, & nondum reſipuerint, ut benè Peregrinus *c.8.n.9. & ſeqq.* Marius Italia *lib.1.c.3.§.3.n.17.* Farinacius *in append.c.13.nu.169.* Gambacurta *lib.5.c.8.nu.6. & c.38.nu.6.* Secus ſi crimen ipſorum cum hæreſi, aut favore hæreſis conjunctum non ſit, nam hujuſmodi crimen in Bulla Gregorii non excipitur.

Secundò dubium eſt, utrùm infideles nondum baptizati privilegio immunitatis gaudeant.

Gloſſa *c. inter alia, de immunitate Eccleſiarum, verbo extrahendus.* Hoſtienſis, & Joann. Andreas ibid. Felinus *in c. Judæi 1. de Judæis*, Sylveſter *verbo Immunitas 3. nu. 5.* Marius Italia *lib. 1. c. 3. §. 3.* Card. Tuſcus *verb. Eccleſia concl. 9. n. 18.* Azorius *2. p. l. 9. c. 2. q. 9.* & alii apud Covarr. *loc. cit. n. 11.* apud Suar. *c. 10. n. 9.* apud Clarum §. *finali q. 3. n. 27.* & apud Farinacium *loc. cit.* quorum opinio probabiliſſima eſt, putant infideles immunitate gaudere; tum quia favores Eccleſiæ ampliandi ſunt; tum quia jura indiſtinctè, & indefinitè loquuntur; tum quia immunitas directe conceſſa fuit loco, perſonis ſolùm indirectè, ergò locus ſua immunitate gaudet, quamvis infidelis ibi exiſtat.

Alii ferè communiter, quos ſequitur Covarr. *loc. cit. n. 11.* Jo. Franc. Leo in theſauro fori Eccleſiaſtici *c. 13. n. 13.* Ambroſinus *loc. cit. n. 8.* negant. Ratio eſt, quia par non eſt, ut ab Eccleſia protegatur, qui ſeipſum Eccleſiæ gremio renuit committere.

Alii verò, ut Bajardus *in addit.* ad Julium Clarum *q. 30. n. 53.* Suarez *ca. 10. cit. n. 11.* Filliucius *tract. 15. c. 6. q. 5. n. 151.* Marius Italia *de immunit. lib. 1. ca. 3. §. 3.* Farinacius *in append. immunit. c. 5. n. 83.* Gambacurta *lib. 5. p. 5. c. 7. n. 88.* & alii cum hac diſtinctione reſpondent, vel infideles fieri volunt Chriſtiani, vel non; ſi fieri volunt Chriſtiani, protegendi ſunt immunitate Eccleſiæ. Ratio eſt, tum quia ad hoc faciunt rationes primæ ſententiæ; tum quia par eſt, ut Eccleſia eum defendat, qui ſeipſum gremio Eccleſiæ committere non recuſat, tum quia leges civiles ſervandæ ſunt, quoties jure canonico non repugnant; jure autem civili *l. 1. C. de his*, qui ad Eccleſiam confugiunt, decernitur Judæos ad Eccleſiam confugientes non eſſe defendendos, ſi fingant velle Chriſtianæ legi conjungi, ergò, à contrario ſenſu, ſi non fingant ſe velle Chriſtianos fieri, ſed ex animo petant Baptiſmum, protegendi ſunt, ſi verò fictè petant Baptiſmum, ſeu ſimulent ſe velle Chriſtianæ legi conjungi, non ſunt protegendi immunitate Eccleſiæ, ut patet tum ex *l. 1. cit.* tum ex verbis Apoſtoli, *de his, qui foris ſunt, nihil ad nos*; tum quia ſufficientem rationem habemus, ità explicandi privilegium immunitatis locis ſacris conceſſum.

Ex quo patet primò reſponſio ad rationes primæ ſententiæ, quæ valdè probabilis eſt.

Secundo, patet, eum, qui petit Baptiſmum, antequam confugeret ad Eccleſiam, gaudere privilegio immunitatis: hic enim non præſumitur ſimulaſſe converſionem, ut gauderet immunitate: ſi verò petit Baptiſmum ſolùm, dum ad Eccleſiam confugit, poteſt Eccleſia illum apud ſe cuſtodire, donec examinaverit, an infidelis ſimulaverit converſionem: quamquam ſi Eccleſia nequeat cognoſcere, an ſimulaverit converſionem, in dubio judicandum eſt ſimulaſſe, quia præſumitur Baptiſmum petiiſſe ſolùm, ne caperetur, ut benè Decianus *c. 28. n. 2.* Suarez *loco cit. c. 12.* Gambacurta *loco cit.* Peregrinus *c. 12. n. 1.* & alii apud Alexandrum Ambroſinum *c. 8. n. 8.* & apud Farinacium *c. 5. n. 84.* Hæc tamen præſumptio non eſt juris, & de jure, ſed juris tantum, conſequenter probationem in contrarium admittit, ut benè Suarez, & Farinacius *loc. cit.*

§. XI.

Utrùm reus criminis læſæ majeſtatis immunitate gaudeat Eccleſiaſtica.

1 *Crimen læſæ majeſtatis inducit privationem immunitatis.*
2 *Nomine Principis in materia immunitatis intelligitur, qui ſuperiorem in ſua iuriſdictione locum tenet.*
3 *Offendens uxorem, vel filium Regis, non privatur immunitate.*
4 *Immunitatem non amittit offendens miniſtros Regis, ſeu Principis.*
5 *Conſpirans contra ſtatum præcisè non privatur immunitate.*
6 *Monetam cudens non privatur immunitate.*
7 *Offendens Oratores, alioſve miniſtros Principum, non privatur immunitate.*
8 *Offendens Epiſcopum, aut Nuntium, non privatur immunitate.*
9 *Cardinalem offendens non privatur immunitate, iuxta ſententiam multorum Doctorum.*
10 *Crimen læſæ maieſtatis in perſonam Principis committitur exercendo actionem in perſonam Principis, ut vulnerando, percutiendo, conſpirando &c.*
11 *Crimen læſæ maieſtatis in perſonam Principis inducit privationem immunitatis, etiam effectu non ſecuto.*
12 *Crimen læſæ maieſtatis præſtandum eſt à ſubdito, alioquin non inducit privationem.*
13 *Immunitate non privatur delinquens, niſi ob delicta, inducentia privationem immunitatis.*

UNICA PROPOSITIO.

1 REi criminis læſæ maieſtatis in perſonam Principis privilegio immunitatis non gaudent; hæc propoſitio patet ex verbis conſtitutionis Gregorii XIV. ibi, *læſæ maieſtatis in perſonam ipſiuſmet Principis rei*,

Sed modò tres difficultates ſuboriuntur. Prima eſt, quis nomine Principis hoc in loco intelligatur. Secunda quibus actionibus crimen læſæ maieſtatis incurratur, ſeu quandonam crimen læſæ majeſtatis in perſonam Principis committi cenſeatur. Tertia, à quonam actiones in perſonam Principis fieri debeant, ut crimen læſæ maieſtatis incurratur.

2 Primum ergò dubium eſt, quis nomine Principis, ob cujus offenſionem privilegium immunitatis amittitur, hoc in loco intelligatur.

Reſpondeo illum intelligi, qui ſuperiorem in ſua iuriſdictione non agnoſcit; hic enim per Antonomaſiam Princeps nuncupatur. Ità communiter DD.

Hinc ſequitur primò, offendendentem perſonam Summi Pontificis privari immunitate, quia Summus Pontif. omnes alios Principes maieſtate ſuperat, nullumq; in temporalibus, vel ſpiritualibus ſuperiorem agnoſcit. Ità Jul. Clarus §. *læſa maieſtatis, num. 2.* Decianus *tract. crimin. lib. 7. c. 32. n. 7.* Marius Italia *lib. 1. c. 5. §. 7. n. & ſeqq.* Farinacius *pract. crimin. tom. 5. q. 115. n. 18. tit. de crimine læſæ maieſtatis.* Peregrinus *de immunit. c. 9. nu. 4.* & alii communiter apud præcitatos DD.

Idem dicendum eſt de offendente perſonam Imperatoris, Regis, Principis, Marchionis, Comitis, vel Baronis plenum ius habentis, & ſuperiorem non agnoſcentis. Idem valet in offendente Ducem reipub. Venetæ, aut Januenſis, aut Magnum Magiſtrum Equitum S. Joannis, aut Magnum Ducem Florentiæ, vel Sabaudiæ, vel Parmæ; hic enim dicitur reus criminis læſæ maieſtatis in perſonam Principis, Ità Marius Italia, Farinacius, Peregrinus, & alii DD. citati.

3 Secundò, ſequitur illum non privari privilegio immunitatis, qui offendit uxorem Regis, vel Principis, vel filium; quamvis enim committat crimen læſæ majeſtatis, non tamen eſt reus criminis læſæ maieſtatis immediate in perſonam Principis, de quò in Bulla Gregorii ſermo eſt. Ità Marſilius, Burſatus, & alii, quos citat, & ſequitur Farinacius *loc. cit. n. 45. & in append. c. 14. n. 133.* & Peregrinus *loc. cit. nu. 6. verſ. 2.*

3 Tertiò, illum non amittere privilegium immunitatis qui offendit miniſtros Regis, aut alterius Principis, ut Vicarium, aut Conſiliarios ſupremos, aut Proregem, etiamſi fortè Princeps appelletur, ſed revera Princeps ſupremus non ſit: quamvis enim admittam hunc eſſe reum criminis læſæ maieſtatis, & graviſſimis dignum pœnis, non tamen dicitur committere crimen læſæ maieſtatis in perſonam ipſius Principis, ut in Bulla Gregorii dicitur, cum offendat eum, qui ſuperiorem agnoſcit, ut ſuppono. Ità Julius Clarus *loc. cit. n. 3.* Farinacius *loc. cit. n. 178. & in append. c. 14. n. 187.* Peregr. *loc. cit. n. 6.* Marius Italia *loc. cit. & alii*, contrà Gambacurtam *lib. 4. c. 45. dub. 3. & 4. & alios.*

5 Quartò, ſequitur conſpirantem, coniurantem, ſeu machinantem contra ſtatum, provinciam, vel civitatem præcisè, prilegio immunitatis non privari. Ratio eſt, quia hic non dicitur coniurare in perſonam Principis, nec facit actionem in offenſam perſonæ, ſed dignitatis, quæ tali perſonæ competit: reus tamen eſt criminis læſæ maieſtatis, & graviſſimis dignus eſt ſuppliciis, ut per ſe patet. Ità Farinacius *conſil. 76. n. 13. & in append. n. 190.* Peregr. *c. 10. n. 7.* Marius Italia *num. 45. & alii, contra* Gambacurtam *de immunit. lib. 1. c. 44. dub. 5.*

6 Quintò, ſequitur offendentem ſtatuam Principis, aut cudentem monetam falſam, aut veram, ſed contrà Principis edictum, ſeu imprimentem propriam imaginem, ſublata Principis imagine, non carere immunitatis privilegio. Ità præcitati Doctores contra Gambacurtam *dub. 3.*

7 Sextò, ſequitur offendentem oratores, alioſve miniſtros Principum, non privari immunitate, ut patet ex oratione ſæpius allata contra Gambacurtam *dub. 3.* aliter ſentientem de offendente oratorem ex odio Principis, cujus perſonam repræſentat.

8 Idem dicendum arbitror de offendente Epiſcopum, aut Nuncium Summi Pontificis. Gregorius enim loquitur de offendente perſonam ipſiuſmet Principis. Ità Marius Italia *de immunit. lib. 1. §. 7. c. 29.* Farinacius *in append. c. 145. & alii.*

9 Major difficultas eſt, utrùm offendens Cardinalem privilegio immunitatis deſtituatur.

Reſpondent communiter Doctores affirmativè, tum quia Cardinales æquiparantur Regibus, & Principes Eccleſiæ Romanæ vocantur; ob id Bonifacius VIII. *in cap. felicis de pœnis in 6.* mandat hujuſmodi delinquentem puniri tanquam reum læſæ majeſtatis; tum quia Pius V. in Bulla 93. in ordine, quæ incipit, *infaliciſ ſæculi*, vult Cardinales protegi tanquam partes ſui corporis, ibi, *ut nobiliſſimæ corporis noſtri partes undique protegantur*, ubi notandæ ſunt illæ particulæ, *undique, & partes noſtri corporis*; violans autem corpus Summi Pontificis, immunitate privatur. Ita Julius Clarus *loc. cit. n. 4.* Farinacius *loc. cit. n. 75. & ſeq.* Peregrinus *c. 9. n. 6. & c. 11. n. 1. & ſeqq.* Gambacurta *lib. 5. c. 44. dub. 2. n. 5.* & alii communiter, quorum ſententia probabiliſſima eſt. Contrarium docent Farinacius *in append. c. 14. n. 185.* & Marius Italia *loco proximè citato* quia Gregorius loquitur ſolùm de reis criminis læſæ majeſtatis in perſonam ipſiuſmet Principis Cardinales autem non ſunt verè Principes, licèt regiam quaſi dignitatem habeant, & Principibus æquiparentur, *c. felicis, de pœnis, in 6.*

10 Secundò, dubium eſt, quandonam crimen læſæ majeſtatis committi dicatur in perſonam Principis, ità ut immunitatis privilegium amittatur.

Reſpondeo tunc committi, quando exercetur actio in damnum, & offenſam perſonæ Principis, ut occidendo, vulnerando, percutiendo, conjurando, machinando, hoſtiliter inſequendo perſonam Principis, revelando hoſtibus ſecretum Principis, ut ab ipſis capiatur. Idem dic de conſulentibus, auxiliantibus, favorem præſtantibus; iſti enim omnes criminis læſæ majeſtatis in perſonam Principis rei ſunt. Secus dic de ratum habentibus, aut defendentibus delinquentes poſt factum, aut de ſcientibus delictum patrandum, ſed non revelantibus. Ratio eſt, quia licèt iſti, ut plurimùm, cenſeantur rei criminis læſæ majeſtatis, non tamen dicuntur rei criminis læſæ majeſtatis in perſonam Principis: notanda enim eſt illa particula, *in perſonam*, quæ indicat actionem poſitivam: ratihabitio autem, & omiſſio revelandi non important hujuſmodi actionem, & influxum poſitivum. Ità Peregrin. *c.* 50. *n.* 11. & alii contra Marium Italiam *lib.* 5. *c.* 5. §. 7. *n.* 52. & Farinacium *in append. c.* 14. *n.* 186.

11 Rogabis, utrùm immunitatis privilegium amittatur ab eo, qui crimen aliquod læſæ majeſtatis in perſonam Principis patravit, etiam ſi effectus ſecutus non ſit; ut ſi quis conſilium, aut mandatum percutiendi, vel occidendi Principem dedit, ſed percuſſio, vel occiſio ſecuta non fuit.

Reſpondeo privilegium immunitatis amitti, etiam effectu non ſecuto. Ratio eſt, quia adhuc verum eſt dicere hunc eſſe reum criminis læſæ majeſtatis in perſonam Principis, ut dicitur in conſtitutione Gregorii. Vide Julium clarum *in pract.* §. *crimen læſæ majeſtatis n.* 16. *verſ. ſcias autem.* Farinacius *tom.* 2. *in tit. de crimin. læſæ majeſtatis, q.* 112. *n.* 91. *&* *q.* 116. §. 4. ubi hæc aliis rationibus probat, & Peregrinus *c.* 10. *n.* 7. *&* *c.* 11. *n.* 2. *verſ. quę ampliatio*, ſecus dic de ratum habente; nam ratihabitio eſt poſterior facto, & in crimen non influit. Idem dic de ſciente, & non revelante, hic enim non eſt reus hujuſmodi criminis in perſonam; cùm illa dictio *in*, importet actionem poſitivam, non verò negativam, ut dictum eſt *n.* 10.

12 Tertiò dubium eſt, à quonam actio præſtanda ſit, ut crimen læſæ majeſtatis committi cenſeatur.

Reſp. præſtandam eſſe à ſubdito illius Principis, contrà quem committi dicitur crimen læſæ majeſtatis, quamquam Summus Pontifex facilè poſſet, & deberet privilegio immunitatis privare quemcumque delinquentem, qui tam grave ſcelus in perſonam alicuius Principis, vel Regis perpetrare auſus fuiſſet, etiam ſi alias ſubditus non eſſet illius Principis, nomine ſubditi hoc in loco intelligitur is, qui Principi ſubiicitur ratione domicilii, vel originis. Quamobrem delinquens in aliquo territorio, licèt efficiatur ſubditus ratione delicti, non tamen dicitur committere crimen læſæ maieſtatis, niſi ratione domicilii, vel originis ſit ſubditus Principi, in cuius perſonam delictum commiſit. Ità expreſsè colligitur *ex Clement. Paſtoralis de appellatione*, in qua inter cætera agebatur, an Rex Siciliæ commiſiſſet crimen læſæ maieſtatis; Summus autem Pontifex negativè reſpondet, quia non erat ſubditus Imperatori, ratione domicilii, vel originis. Ibi, *rurſus non eſt ſilentio relinquendum, quod ipſe Rex noſter, & Eccleſiæ Romanæ ratione regni prædicti notoriè ſubditus, homoque ligius, & vaſſallus, ac in eodem regno, non ut prætmittitur, in Imperio certum, continuum, ac notorium ſuum habens domicilium, ac originem inde trahens Imperatori in modo non ſubfuit, quod in eum crimen læſæ majeſtatis commiſerit, quanquamlibet omnia in ſententia ſupradicta contenta veritatem indubiam continerent.* Ità Gloſſa *ibi in ver. non ſubfuit* Decian. *lib.* 7. *c.* 8. *n.* 3. Julius Clarus *in pract. crim. in* §. *læſa majeſtatis in* 6. *verſ. vidi quandoque.* Farinac. *loc. cit. q.* 112. *n.* 240. *& ſequentibus, & in append. c.* 24. *n.* 191. Peregr. *c.* 9. *n.* 5. Ambroſinus *de immunitate, c.* 9.

Ex quo infertur à præcitatis Doctoribus crimen læſæ maieſtatis contrà Papam committi poſſe ab omnibus tam laicis, quàm clericis, quacunque dignitate præditis, ubicumque exiſtant, etiamſi Summo Pontifici in temporalibus ſubditi non ſint. Ratio eſt, quia territorium Summi Pontificis eſt univerſus orbis, cùm ipſe ſit Criſti Vicarius, ſuamque iuriſdictionem in toto orbe exerceat. Idem de offendente Cardinalem (etiamſi offendens non ſit ſubditus in temporalibus) teſtatur Farinacius *loco cit. n.* 100. Gigas *de crimin. læſæ majeſtatis lib.* 1. *rub. qualiter, & à quibus crimen læſæ maieſtatis committatur. q.* 2. *n.* 10. Peregrinus *c.* 9. *n.* 7. *verſ. de offendente*, & ratio deſumi poteſt ex ſupradictis *n.* 9. *verſ. maior difficultas eſt.* An autem offendens Cardinalem privetur immunitate, patet ex dictis *n.* 9.

13 Sed modò circa præcedentes §§. una ſupereſt difficultas, utrùm delinquens, qui propter aliqua delicta privatus eſt jure immunitatis, poſſit in Eccleſia capi non ſolùm propter illa delicta, verùm etiam propter illa, quibus non eſt adjuncta privatio immunitatis, exempli gratia, utrùm qui delictum homicidii, vel mutilationis commiſit in Eccleſia, aut qui conſpiravit in perſonam Principis, capi poſſit in Eccleſia non ſolùm pro homicidio, vel mutilatione, vel conſpiratione, verùm etiam pro furto, vel ſacrilegio, vel pro alio delicto, cui privatio immunitatis Eccleſiaſticæ impoſita non eſt.

Omiſſis aliorum ſententiis, reſpondendum mihi videtur negativè, niſi judex intendat illum capere ob delicta privationem immunitatis inducentia. Ratio eſt, quia Gregorius XIV. in ſua conſtitutione omninò vetuit extrahi delinquentes, exceptis caſibus in ea conſtitutione expreſſis, ſublata facultate alteri interpretandi: tum quia reliqua crimina non efficiunt delinquentem indignum immunitate: ergo propter alia non poteſt extrahi à loco ſacro, & in carcerem detrudi. Ità ſentire videtur Sylveſter, & Suar. quos in ſimili ſupra retuli §. 10. *n.* 2. dum loquerer de hæretico, Farinacius *de carceribus, q.* 28. *num.* 67. in ſimili loquens *de blaſphemo.* Covarr. Boerius, & alii apud Gutierez *lib.* 3. *pract. q.* 1. *n.* 28. contra Julium Clarum *in pract.* §. *fin. q.* 30. *verſ. ſed quid.* Ambroſinum *c.* 5. *n.* 30. Decianum *lib.* 6. *c.* 18. *n.* 10. Peregrin. *c.* 6. *n.* 20. & alios, quorum ſententiam ſatis rationabilem appellat Farinac. *de carceribus, & carceratis, q.* 28. *n.* 60.

§. XII.

Utrùm confugiens ad Eccleſiam tradendus ſit curiæ ſæculari in caſibus Bullæ.

1 *Prælati locorum tenentur delinquentes ad locos ſacros confugientes tradere curiæ ſæculari eos requirenti, modò conſtet de delicto privante immunitate.*

2 *Epiſcopus non ligatur excommunicatione, dum renuit dare facultatem extrahendi delinquentes non gaudentes immunitate remiſſivè.*

3 *Epiſcopus, vel ejus Vicarius non poteſt facultatem dare extrahendi aliquem ab Eccleſia in caſibus in jure non expreſſis.*

4 *Dum aliquis ab Eccleſia extrahendus eſt, ſervanda eſt ſequens forma; 1. obtinenda eſt ab Epiſcopo, vel ejus officiali licentia expreſſa; 2. ut interſit perſona Eccleſiaſtica habens facultatem ab Epiſcopo, vel ejus Vicario; 3. ut delinquens captus detineatur in carcere nomine Epiſcopi donec ab Epiſcopo cognitum fuerit, an privetur immunitate.*

5 *Nomine officialis Epiſcopi intelligitur Vicarius Generalis.*

6 *Nomine Epiſcopi intelligitur verus Epiſcopus excluſo alio ſibi inferiori.*

7 *Licentia debet eſſe expreſſa, dum aliquis à loco ſacro extrahendus eſt.*

8 *Epiſcopo conſtare debet de delicto, antequam concedat facultatem extrahendi.*

9 *Epiſcopus non tenetur ſtare proceſſui facto à laica poteſtate, dum quæritur, utrùm delinquens gaudeat immunitate Eccleſiaſtica.*

10 *Epiſcopus ſervare debet juris ſolemnitates, dum cognoſcit, an aliquis immunitate gaudeat.*

11 *Si ſententia Epiſcopi declarantis reum confugientem ad Eccleſiam gaudere, vel non gaudere immunitate lata eſt in favorem fori laicæ non datur appellatio; ſi in favorem rei datur appellatio juxta ſententiam auctoris.*

12 *Epiſcopus non tenetur exigere cautionem de vita delinquentis, quem foro ſæculari tradit ob delictum immunitatis.*

EXplicandum primò, utrùm Prælati locorum immunium teneantur delinquentem curiæ ſæculari tradere.

Secundò quid ſervandum ſit, antequam eum ſæculari curiæ tradant.

PRIMA PROPOSITIO.

1 PRælati locorum gaudentium immunitate tenentur delinquentes, ad locum immunem confugientes, conſignare curiæ ſæculari, eos requirenti, ſi cognoverint aliquod delictum ab eis commiſſum fuiſſe, propter quod immunitatis privilegio gaudere non debent. Hæc propoſitio evidenter conſtat ex conſtitutione Summi Pontificis Gregor. XIV. nam ubi habemus Pontificiam conſtitutionem, non eſt cur ulteriùs inveſtigemus rationem. Bald. *in l. Gallus* §. *ſi ejus ff. de liberis, & poſthum.* Corneus *lib.* 4. *conſ.* 99. *n.* 2. *& conſ.* 151. *n.* 5. Pariſius *lib.* 2. *conſil.* 23. *nu.* 15. & alii apud Ambroſinum *c.* 11. *nu.* 1. *ad fin.* Verba conſtitutionis Gregorii ſunt hæc, (Univerſis, & ſingulis venerabilibus fratribus noſtris Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, cæteriſque Eccleſiarum, & monaſteriorum Prælatis, tam ſæcularibus, quam cujuſvis Ordinis regularibus diſtrictè præcipiendo mandamus, & præcipimus, ut laicos in caſibus prædictis delinquentes ad eorum Eccleſias, & monaſteria, domos, & alia loca ſupradicta ſacra, ſeu religioſa reſpectivè confugientes, & in eis ſe recipientes, atque morantes, qui prædicta delicta, eorumve aliquod judicio ſuo commiſiſſe videbuntur; quando à curia ſæculari fuerint requiſiti, & quilibet eorum fuerit requiſitus, miniſtris, & officialibus curiæ ſæcularis abſq; irregularitatis nota, aut alicujus cenſuræ Eccleſiaſticæ incurſu tradi, & conſignari curent, & faciant, & quilibet eorum curet, & faciat.)

2 Sed modò dubium eſt primò, utrùm Epiſcopus renuens facultatem extrahendi dare in caſibus in hac Bulla expreſſis, in excommunicationem incidat.

Reſpondeo ſolutionem iſtius difficultatis conſtare ex dicendis, §. 24. *n.* 12.

3 Secundò dubium eſt; utrùm Epiſcopus, vel ejus Vicarius poſſit iudici laico dare facultatem extrahendi aliquem ab Eccleſia in caſibus in jure non exceptis.

Reſpondent Sylveſter *verb. Immunitas* 3. *quæſt.* 4. *n.* 4. Suarez *tom.* 1. *de relig. tract.* 2. *l.* 3. *c.* 13. *n.* 3. Peregrinus *c.* 14. *n.* 3. & alii, poſſe, obtenta prius cautione, ſeu ſecuritate de ſalute innocentis, quoad vitam, membra, & omnem corporalem pœnam; hæc autem cautio debet eſſe juratoria, dum non dubitatur de violatione iuramenti; ſi verò dubitetur, an judex ſervaturus ſit juramentum, requiritur cautio fidejuſſoria, ut in ſimili colligitur ex *c. tranſmiſſa, de reſtitutione ſpoliat.* Ratio verò, cur judex in tali eventu non peccet, eſt, quia licèt faciat violentiam perſonæ, quam extrahit, non tamen eam facit Eccleſiæ.

Ego verò oppoſitum ſuſtinendum cenſeo poſt conſtitutionem

Grego-

Digitized by Google

Gregorii. Ratio eſt, quià Gregorius XIV. facultatem extrahendi concedi mandat ſolùm in caſibus in ſua Bulla expreſſis, aliaſque omnes facultates abrogat, & ad unam tantùm formam reducit, & moderatur, ut inquit idem Pontifex; ergo reus ad Eccleſiam confugiens gaudere debet immunitate, nec Epiſcopus illius extrahendi facultatem dare poteſt. Ita Gambacurta *lib.* 8. *c.* 11. *&* 12. *n.* 4.

Imò Gambacurta putat Epiſcopum in tali eventu incurrere excommunicationem, quia violat immunitatem in Bulla præſcriptam. Sed oppoſitum non videtur carere probabilitate, quia excommunicatio videtur impoſita contra violantes immunitatem per extractionem, non verò contrà Epiſcopum dantem facultatem extrahendi.

Addo mihi valde probabile videri, Epiſcopum non incurrere excommunicationem dando facultatem ſæcularibus miniſtris extrahendi aliquem ſuo nomine pro delictis ad forum Eccleſiaſticum pertinentibus, immunitas enim Eccleſiaſtica non eſt inducta in præjudicium poteſtatis Eccleſiaſticæ, ut ſupra dictum fuit §. 3. *n.* 6. *tom.* 3. *&* §. 14. *n.* 22. *tom.* 3. quamvis Farinacius *in append. c.* 2. *n.* 32. cum Deciano, & aliis oppoſitum ſentire videatur.

SECUNDA PROPOSITIO.

4 ANtequam delinquens, qui ad locum ſacrum confugerat, curiæ ſæculari tradatur, iſtæ circumſtantiæ ſervandæ ſunt: Prima eſt, ut obtineatur ab Epiſcopo, vel ab ejus officiali, facultas expreſſa capiendi, & extrahendi delinquentem. Ratio eſt, tum quia in alieno territorio nemo juriſdictionem exercere poteſt *l. extra territ. ff. de juriſd. omn. jud.* tum quia ſic expreſsè cavetur in dicta Gregorii conſtitutione. Imò idem ſervandum eſt de jure civili. *Authent. ſi quis. C. ad Jul. de Adulter.* quamquam lex illa generalis non eſt in omnibus, ut benè Farinac. *in append. c.* 22. *n.* 356.

5 Nomine officialis Epiſcopi intelligitur Vicarius Generalis, ut ex Clement. 2. *de reſcriptis, junctâ gloſſa, verſ. officialis*, benè docet Sanchez *lib.* 8. *de matrim. diſp.* 27. *n.* 29. & Sbrotius *de offic. Vicar. lib.* 1. *q.* 7. ubi plures alios DD. refert, alios etiam allegat Peregrinus *c.* 16. *n.* 23.

6 Nomine verò Epiſcopi intelligitur verus Epiſcopus, & non alius Epiſcopo inferior, etiamſi ordinarius ſit, aut nullius diæceſis. Imò ſi caſus accidat, ut delinquens ſe recipiat in locum exemptum, & nullius diæceſis, facultas obtinenda eſt ab Epiſcopo viciniori, ut patet ex præcitata Gregorii Bulla.

7 Sed modò dubium eſt primò, à quonam petenda ſit licentia in locis nullius diœceſis.

Reſpon. petendam eſſe ab Epiſcopo viciniore, ut habetur in conſtitutione Gregorii. Verùm ſi detur caſus, ut duo Epiſcopi ſint proximi, ſed alter proximus quoad diæceſim, non verò quoad habitationem, alter proximus quoad habitationem, non quoad diæceſim, facultas petenda eſt ab Epiſcopo viciniori quoad habitationem, modò etiam ipſe proximam habeat diæceſim. Ratio eſt, tum quia Gregorius XIV. principaliter reſpexit perſonam Epiſcopi, ſecundariò diæceſim; ob id Pontifex non dixit ad Epiſcopos proximioris diæceſis, ſed *ad Epiſcopum viciniorem*; tum quia hoc pacto occurritur incommodis, quæ alias ſequi poſſent, adeundo Epiſcopum in remotiori domo exiſtentem.

Hoc tamen colligitur, modò Epiſcopus, qui aditur habeat etiam ipſe diæceſim proximam, alioquin judex poſſet licentiam petere ab Epiſcopo ſolùm titulari, vel ab alio in ſua domo, cauſa recreationis exiſtente, quod non videtur conforme voluntati Summi Pontificis, qui dum voluit facultatem ab Epiſcopo viciniore impetrari, videtur reſpexiſſe perſonam Epiſcopalem, & diœceſim Epiſcopi.

Secundò dubium eſt, quinam adiri poſſit pro facultate extrahendi, dum ſedes Epiſcopalis vacat ob Epiſcopi mortem, aut alia ratione.

Reſpondeo adiri poſſe Vicarium Capituli, Sede vacante, quia hic ſuccedit in juriſdictionem Epiſcopi, & dum Gregorius requirit licentiam vicinioris Epiſcopi, vel ejus officialis, intelligendus videtur ſolùm reſpectu loci nullius diæceſis, non verò reſpectu loci alicujus diæceſis, licet Epiſcopalis ſedes vacet.

Tertiò dubium eſt, utrùm licentia debeat eſſe expreſſa, an ſufficiat tacita.

Reſpondeo requiri expreſſam, quia hæc in Bulla Gregorii præſcribitur, ibi *ſine expreſſa licentia*. Ex quo ſequitur nulla ratione audiendum eſſe Gambacurtam *lib.* 8. *c.* 10. *n.* 7. in prima editione, aſſerentem ſufficere tacitam quandam Epiſcopi licentiam ad eſtrahendum.

Secunda circumſtantia eſt, ut interſit perſona Eccleſiaſtica facultatem habens ab Epiſcopo, vel ab ipſius Vicario, dum aliquis è loco ſacro extrahitur.

Ex quo patet non ampliùs liberum eſſe judicibus propria auctoritate delinquentes extrahere à loco ſacro; ſed neceſſariam eſſe Epiſcopi, vel ejus Vicarii licentiam, cum aſſiſtentia perſonæ Eccleſiaſticæ, auctoritatem ab eo habentis.

Hoc tamen limitandum eſt, modò Epiſcopus, & prædictæ perſonæ Eccleſiaſticæ requiſitæ, reos delictorum, in conſtitutione Gregorii expreſſorum, tradere, aut capturæ intervenire non recuſaverint, ut in prædicta Bulla cavetur. Ideo judices, Epiſcopo recuſante, poſſunt delinquentem à loco ſacro abſtrahere, & abſtractum Epiſcopo conſignare, ut cognoſcat, an commiſerint delictum privans immunitate. Ità Genuenſis *in praxi Neapolit. c.* 17. Marius Italia *lib.* 1. *c.* 6. §. 2. *n.* 80. *& ſeq.* Farinac. *in append. c.* 22. *n.* 366.

Tertia circumſtantia eſt, ut delinquens non ſtatim, ac captus eſt, tradatur laicæ poteſtati, ſed in carcerem nomine Epiſcopi conjiciatur, & detineatur, donec ab Epiſcopo, vel ab ejus deputato cognitum fuerit, an reus ſit delicti, cui privatio immunitatis impoſita eſt, ut patet ex illis verbis Bullæ. (Quodque delinquentes laici prædicti, poſtquam, ut præfertur, ab Eccleſiis, lociſque ſacris eſtracti, & capti fuerint, ad carceres curiæ Eccleſiaſticæ reponi, & inibi ſub tuto, & firmo carcere, ac opportuna, cuſtodia, data illis, ſi opus fuerit, per curiam ſæcularem, detineri debeant, nec inde extrahi, curiæque ſæculari prædictæ conſignari, nec tradi poſſint, niſi cognito prius per Epiſcopum, ſeu ab eo deputatum, an ipſi verè crimina ſuperius expreſſa commiſerint, tùncque demum de mandato Epiſcopi per judicem Eccleſiaſticum curiæ ſæculari, quacumque appellatione poſtpoſita, conſignetur) Vide Farinacium *in append. cap.* 52. *n.* 367. *& ſeq.* & Marium Italiam *lib.* 1. *c.* 5. §. 14. *n.* 7.

Ex quo patet delinquentem non eſſe tradendum curiæ ſæculari, donec Epiſcopo conſtet de patrato delicto, etiamſi alioquin delictum notorium ſit, ut benè M. Antonius Genuenſis *in praxi Neapolitana cap.* 22. *n.* 5. conſequenter audiendus non videtur Gambacurta *lib.* 6. *c.* 14. *n.* 2. Decianus *lib.* 6. *c.* 29. *n.* 4. Covarr. & alii apud Farinacium *in append. c.* 22. *n.* 357. oppoſitum ſentientes, ſicut etiam alias ſentit Farinacius *de carcer. q.* 28. *n.* 75. retractans ſeipſum *in append. loco cit.*

8 Sed modo dubium eſt primò, utrùm Epiſc. antequam delinquentem foro ſæculari tradat, debeat de delicto certè, & plenè conſtare, an ſufficiat, ut illud per conjecturas, & præſumptiones cognoverit.

Reſpondeo debere certe, & evidenter conſtare. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex requirit, ut verè conſtet; quod autem cognoſcitur per conjecturas, & præſumptiones, non dicitur verè cognoſci; ſed præſumi, & putari. Illa verò dicuntur ſciri, aut vere conſtare, quæ propriis oculis inſpicimus, vel alias indubitanter novimus. *c. cum cauſam, de juram. calumn.* tum quia præſumptio ſtat in favorem delinquentis; nam pro eo ſtat præſumptio, pro quo ſtat poſſeſſio, & qui pro ſe habet regulam, dicitur etiam pro ſe habere juris præſumptionem, *l. ab ea parte, ff. de probat.* tum quia lex requirens probationem, intelligitur de plena, & vera; non verò de præſumptiva, nam quando ſolas præſumptiones & conjecturas requirit, hoc exprimit, ut patet ex *c. pro humani, de homicidio in* 6. *& l. non omnes,* §. *à barbaris, ff. de re milit.* Ità Farinac. *conſil.* 76. *nu.* 3. *verſ. ad ſecundam dubitationem, & in append. n.* 374. Ambroſinus *c.* 51. *n.* 4. Gambacurta *lib.* 6. *c.* 14. *&* 15. Marius Italia *lib.* 1. *c.* 6. *q.* 1. *n.* 80. contrà Giurbam, & alios quos referam *dub.* 3. *a.* 10.

9 Secundò dubium eſt, utrùm Epiſcopus poſſit ſtare proceſſui facto à laica poteſtate, ita ut ſi ei per proceſſum à laico factum conſtet delinquentem eſſe reum criminis privantis immunitate, debeat delinquentem curiæ ſæculari tradere.

Reſpond. negativè, ſed Epiſcopum debere novas probationes recipere. Ratio eſt, tum quia proceſſus laicæ poteſtatis aliquam redolet ſuſpicionem, cum exhibeatur in propria cauſa ipſius judicis ſæcularis, de ſua juriſdictione contendentis (niſi forte talis proceſſus à ſæculari judice confectus eſſet, antequam delinquens ſe reciperet in eccleſiam; tunc enim non levem veritatis fidem facit, cum tunc de juriſdictione ſæculari non controverteretur, ex Farinac. *in append. c.* 22. *num.* 375. & alii,) tum quia judex Eccleſiaſticus, regulariter loquendo, non tenetur ſtare proceſſui facto à judice ſæculari, ut cum Julio Claro §. *finali q.* 30. *verſ. ultimò quæro,* & Grammat. *conſ.* 46. Proſper Farinacius *in deciſ. crimin. conſil.* 76. *in principio, verſ. & quidem aſſumendo,* tum quia Summus Pontifex dicit. *cognito prius per Epiſcopum, ſeu ab eo deputatum: an ipſi crimina ſuperius expreſſa commiſerint*) ſed cui datur facultas cognoſcendi de aliqua cauſa, cenſetur etiam data poteſtas recipiendi probationes circa illam cauſam, ut probat Farinacius *in deciſ. crimin. conſil.* 76. & Ambroſin. *c.* 11. *n.* 3. ergo Epiſcopus, vel ejus deputatus debet recipere probationes. Ità Marius Italia *lib.* 1. *c.* 6. §. 5. *numer.* 79. Ambroſinus *loco cit.* Farinacius *in append. c.* 52. *num.* 373.

10 Tertiò dubium eſt, utrùm Epiſcopus ſervare debeat juris ſolemnitates, dum cognoſcit, an reus ad Eccleſiam confugiens privetur immunitate, & curiæ ſæculari tradendus ſit.

Reſp. affirmativè, quia cum judicialiter agat, juris formam ſervare debet; propterea nonnulli Doctores apud Farinacium *conſil.* 168. *nu.* 38. *& ſeqq. append. c.* 22. *nu.* 376. putant citandum eſſe ipſum reum, cum de ipſius intereſſe agatur, & præterea dilationes concedendas eſſe, quamvis reſtringi poſſint, ac deniq; proceſſum publicandum eſſe, hæc enim forma in judiciis ſervari conſuevit. Contrarium docet Marius Giurba *conſ.* 100. *de immunit. nu.* 58. putans ſufficere ſemiplenam judicis cognitionem, etiamſi judex illam deſumat ex proceſſu fabricato coram ſæculari judice. Imò idem Giurba *loc. cit.* Remigius *de immunit. q.* 2. *n.* 3. Gratianus *diſp.* 596. *n.* 26. putant ſufficere informatione ſecretâ, & ſine partis citatione: ſe hoc ego nō approbo, quia cum Epiſcopus judicialiter agat, par eſt, ut judicii formam ſervet, alioquin periculum ſubiret inferendi danum reo de quo agitur, an immunitate gaudeat.

Obiicies cum Giurba *loco cit.* In conſtitutione Gregor. XIV. non præſcribitur forma ſervanda in hujuſmodi cognitione; ſed generaliter & abſolutè dicitur, *niſi cognito prius per Epiſcopum, an ipſi verè crimina ſuperius expreſſa commiſerint*. Cum ergò hujuſmodi verba generalia ſint, generaliter intelligenda ſunt, conſequenter in quavis cognitione verificantur. *l. cognitionem; ff. de var. & extraor. cognit.* Præterea ſicut judex, cui imponitur, ut cognitionem reiiciat, poteſt cognitionem reiicere per informationem abſq; proceſſu, & extrajudicialiter, ex gloſſa *in l. jus alimentor.* §. 1. *ver. cognitionem, ff. ut pupillus educari debeat,* ita, &c.

Digitized by Google

Denique in quæſtionibus emergentibus ſufficit cognitio extrajudicialis, & non requiritur cognitio cauſæ plenaria, ex Bartolo, & Baldo *in l. jus alimentorum, citata*.

Reſpondeo ſolutionem iſtius objectionis conſtare ex dictis *numero* 8. & 10. cùm enim Epiſcopus judicialiter agat in re magni momenti, juxta Gregorii conſtitutionem, par eſt, ut ſolemnitates juris ſervet.

11 Quartò dubium eſt, an dari poſſit appellatio à ſententia Epiſcopi declarantis reum ad Eccleſiam confugientem gaudere, vel non gaudere immunitate.

Reſpondeo diſtinguendo, vel ſententia lata fuit in favorem ſæcularis fori, judicando reum immunitate non gaudere, vel lata fuit in favorem rei, judicando ipſum immunitate gaudere: ſi lata fuit in favorem ſæcularis fori, non admittitur appellatio, quia Gregorio XIV. eam expreſſis verbis excludit, ibi, *per judicem Eccleſiaſticum curiæ ſæculari, quacumque appellatione poſtpoſita, conſignentur*. Si verò ſententia lata fuit in favorem rei, controverſia eſt inter DD. an ſæculari foro competat appellatio.

Alexander Peregrinus *de immunit. c. 16. n. 33.* exiſtimat, non competere, quia eadem in utroque caſu ratio militat.

Sed oppoſitum mihi dicendum videtur. Ratio eſt, quia jure communi datur appellatio ab inferiori ad ſuperiorem niſi aliud in jure exprimatur, in Bulla autem Gregorii exprimitur tantummodò primus caſus, in quo appellatio denegatur, non verò ſecundus. Ita Farinacius *in append. c. 22. n. 372.* Gambacurta *de immunit. lib. 6. c. 17. n. 3.*

Ad rationem Peregrini Reſpondeo primò à paritate rationis argumentandum non eſſe ad legem extendendam, ſed verbis legis ſtandum.

Reſpondeo ſecundò, non militare eandem rationem in utroque caſu, ſed diverſam; Pontifex enim rejicit appellationem in primo caſu, ne forum ſæculare ſuo jure privetur contra reum in Eccleſia exiſtentem, reus enim ſemper appellaret ut laicam poteſtatem eluderet, vel evitaret. In ſecundo verò caſu Pontifex appellationem non rejicit, tum quia probabilis præſumptio non eſt ut fiſcus, ſeu pars reo contraria frivolam, & fruſtratoriam appellationem interponat, tum quia reus interim grave damnum non patitur, cùm in Eccleſia, vel in carcere nomine Prælati Eccleſiaſtici detineatur: nec vitæ periculum interim incurrat.

12 Quintò dubium eſt, utrùm Epiſcopus, antequam delinquentem, qui privilegium immunitatis amiſit ob aliquod delictum, tradat curiæ ſæculari, debeat exigere cautionem, qua judex ſæcularis promittat delinquentem pœna ſanguinis non eſſe puniendum.

Reſpondeo negativè. Ratio eſt, quia Summus Pontifex hanc cautionem in ſua conſtitutione non requirit, ſed præcipit delinquentem trahi abſque nota irregularitatis, aut vinculi cenſuræ. Ità Farinacius *de carcer. & carcerat. q. 28. numer. 77. & in append. cap. 22. numer.* 343. Bajardus *in addit. ad* Julium Clarum, *quæſt. 30. n. 25.* Decianus *tract. crimin. lib. 6. cap. 29. n. 6.* Peregrinus *cap. 26. n. 21.* Gambacurta *lib. 6. cap. 26. n. 5.* Ambroſinus *loco citato, n. 5.* ubi alios Doctores refert, aſſerentes hanc cautionem fore ſuperfluam, quia judices eam non ſervarent ob criminis atrocitatem.

§. XIII.

Quam culpam, & pœnam incurrant violantes immunitatem.

1 *Immunitatis violator duo peccata committit ſacrilegii, & injuſtitiæ.*

2 *Extrahens aliquem ab Eccleſia blanditiis, vel precibus, non peccat contra juſtitiam.*

3 *Immunitatis violator plures pœnas incurrit: 1. Jure civili fit reus læſæ majeſtatis; puniendus eſt pœna capitali: 2. Jure canonico punitur pœna nonaginta ſolidorum pœnitentia publica arbitrio Epiſcopi, ultimo incurrit excommunicationem Pontifici reſervatam.*

PRimo loco explicabo culpam.
Secundò, pœnam.

PRIMA PROPOSITIO.

VIolator immunitatis Eccleſiaſticæ per extractionem delinquentis à loco ſacro multa gravia peccata committit.

1 Primo peccat peccato ſacrilegii, tum quia gravem injuriam facit loco ſacro, in cujus reverentiam conceſſum eſt immunitatis privilegium, faciens autem gravem injuriam rei ſacræ, reus eſt mortalis ſacrilegii, cum ſacrilegium ex ſuo genere ſit peccatum mortale, tum quia ſtrictiſſime prohibetur extractio à loco ſacro adjectis graviſſimis pœnis, ſtricta autem prohibitio, & gravis pœnæ impoſitio indicat obligationem ſub mortali, ut patet ex regulis generalibus traditis *de legibus disputat. 1. quæſt. 1. punct. 7. §. 2. à num. 26. uſq; ad numer.* 31. *tom. 2.* Ità D. Thomas 2. 2. *q. 92. art. 3.* Suarez *to. 1. de relig. tract. 2. lib. 3. c. 13. n. 4.* Valentia *tom. 3. dub. 6. q. 15. punct. 12.* Ambroſinus *c. 5. & c. 15. n. 1.* Card. Tuſcus *verbo Immunitas, concluſ. 59. n. 14.* Decianus *tom. 2. lib. 9. c. 25. n. 1.* Farinacius *de carcer. q. 28. & in append. c. 50. n. 310.* Peregrinus *c. 14. n. 5.* & alii communiter.

Secundò, graviter peccat peccato injuſtitiæ. Ratio eſt, tum quia delinquens, dum in loco ſacro exiſtit, poteſt judici per vim extrahenti reſiſtere, ne extrahatur, ergò ſignum eſt extrahentem non habere jus extrahendi, ſed facere injuriam delinquenti habenti jus reſiſtendi, alioquin daretur bellum ex utraque parte formaliter juſtum, tum quia laicus judex non ſolum peccat peccato ſacrilegii, verùm etiam peccato injuſtitiæ, capiendo clericum, cùm in ipſum juriſdictionem non habeat, ratione privilegii, quo Eccleſiaſtici à laica poteſtate exempti ſunt; ergo etiam peccat peccato non ſolum ſacrilegii, verùm etiam injuſtitiæ, capiendo laicum in loco exempto, cum in ipſum juriſdictionem non habeat ob privilegium immunitatis, quod licèt immediate conceſſum ſit loco ſacro, tamen redundat in homines ad ipſum ſacrum locum confugientes, & cenſetur conceſſum loco, ut tuti ſint in eo exiſtentes. Ita Suarez *loco citato, n. 9. & ſeqq.* Valentia *loco citat. punct. 1. q. 2. verſ. nihilominus contraria ſententia*, ubi refert Turrecrematam, & Victoriam. Ambroſinus *c. 15. n. 7.* contrà nonnullos alios, quorum ſententia non videtur, cùm eam ſuſtinuiſſe videatur S. Thomas *loco ſtatim citando*.

Hinc ſequitur eum qui per vim extraxit delinquentem à loco ſacro, teneri ad reſtitutionem omnium damnorum, quæ inde paſſus eſt delinquens. Ratio eſt, quia ex peccato contrà jus alterius conſurgit obligatio reſtituendi. Ità Ambroſinus *c. 15. nu. 7.* Farinacius *in append. c. 20. nu.* 321. Peregrinus *c. 15. nu. 27.* Valentia, Suarez, & alii *locis cit.* contrà Decianum *lib. 6. c. 28. n. 6.* & alios apud Ambroſinum *loc. cit. num.* 8.

2 Dixi *per vim*, quia ſi blanditiis, aut precibus rogavit illum, ut ſecum exiret, non peccavit contra juſtitiam, quia ſcienti, & volenti non fit injuria, & immunitas violatur ob violentiam alteri illatam.

Imò Sylveſter, Panorm., & alii apud Peregrinum *c. 14. n. 2.* idem ſentiendum putant de judice, qui verbis injurioſis, vel minis induxit reum ad egrediendum de Eccleſia, illumque cæpit extra Eccleſiam. Hæc opinio ſuſtineri poteſt quoad pœnam excommunicationis; hæc enim incurritur ob violentam extractionem, vel cooperationem ad illam, non verò quoad ad malitiam juſtitiæ, quæ minis, & injurioſis verbis adjuncta eſt.

Objicies primò ex S. Thoma 2. 2. *q. 99. art. 1. ad 3.* extrahens à loco ſacro committit ſolùm deformitatem ſacrilegii, quia rem ſacram violat, ſed committens ſolùm ſacrilegium non tenetur ad reſtitutionem, cùm obligatio reſtituendi conſurgat ex violatione juſtitiæ commutativæ, ergò extrahens delinquentem à loco ſacro, non teneatur ad reſtitutionem.

Reſponderi poteſt primò S. Thomam contrariæ opinionis fuiſſe.

Secundò, extrahentem committere principaliter ſacrilegium, quatenus facit contra reverentiam locis ſacris debitam ob immunitatem, conſecutivè verò facere contra juſtitiam, quatenus conceſſa immunitate competit jus hominibus ad loca ſacra confugientibus, ne per vim ab ipſis extrahi poſſint.

Objicies ſecundò, talis reſtitutio non videtur uſu recepta, & durum videtur obligare judices ad hanc reſtitutionem.

Reſpondeo uſu recipiendam eſſe, ſi non eſt recepta, & obligationem reſtituendi imponendam eſſe judicibus, non obſtante contraria conſuetudine; nam hujuſmodi conſuetudo eſt contra jus naturale, quamdiù perſeverat privilegium immunitatis locis ſacris conceſſum, non poteſt autem conſuetudo induci contra jus naturale. Ità Suarez *n. 15.* & Valent. *loc. cit. verſ. ad primum argumentum*.

SECUNDA PROPOSITIO.

3 VIolator immunitatis eccleſiaſticæ varias pœnas incurrit; nam de jure civili incidit in crimen læſæ majeſtatis, *l. 2. C. de his, qui ad Eccleſiam confugiunt*. Imò juxta *l. præſenti. C. de his qui ad Eccleſiam confugiunt*, puniendus eſſet pœna capitali & ultimi ſupplicii, quamquam hæc pœna non videtur amplius in uſu, ut videri poteſt apud Decianum *lib. 6. c. 28. n. 4.* apud Clarum *in pract. §. fin. q. 30.* apud Suarez *c. 13. n. 6.*

De jure verò Canonico *c. quiſquis 17. q. 4.* contra violantem immunitatem Eccleſiarum injungitur pœna nonaginta ſolidorum, præter pœnitentiam publicam judicio Epiſcopi injungendam; & quamvis Clarus, Decianus, & alii aſſerant hanc pœnam contraria conſuetudinem abrogatam fuiſſe; nobis tamen contrarium ſuſtinendum eſt, propter decretum Tridentini *ſeſſ. 25. cap. 20. de reformatione*, & propter conſtitutionem Gregorii, in quibus canones ad Eccleſiaſticam immunitatem pertinentes innovantur. Ita Card. Tuſcus *verbo Eccleſia, concl. 8. n. 11.* Ambroſinus *de immunit. c. 15. n. 3. & ſeqq.* Farinacius *in append. c. 20. n. 319.*

Præter prædictas pœnas, ex jure Canonico recenſitas, impoſita eſt etiam pœna excommunicationis, *cap. definivit, cap. frater, cap. miror, cap. quiſquis. cap. ſi quis contumax 17. quæſt. 4.* in quibus textibus non videtur impoſita excommunicatio ipſo facto, ſed comminatoriè, & ſub conditione, ſi violator immunitatis Eccleſiaſticæ non ſatisfaciat, & reum non reſtituat, ut notat Suarez *loco cit. cap. 13. n. 7.* Zerola *in praxi, verbo Immunitas. verſ. 24.* Peregrinus *c. 15. n. 3.* Idem ſentire videtur Sylveſter *verb. immunitas 3. quæſit. 8.* aſſerentes extrahentem debere excommunicari, Socio. & alii apud Farinacium *in append. c. 20. num. 312.*

Verùm in conſtitutione Gregorii extat excommunicatio ipſo facto iis verbis, *Qui contra noſtræ conſtitutionis tenorem attentare præſumpſerit, declaramus eum ipſo facto cenſuras, & pœnas, &c.* Ita Farinacius *loc. cit. n. 313.* & alii communiter poſt Gregorii conſtitutionem, & apertè conſtat ex decreto Sacræ Congregationis edito de mandato Clement. VIII. incipit, *Sacra Congregatio*, ubi abſolutio iſtius excommunicationis Papæ reſervatur, non obſtantibus quibuſcumque privilegiis.

§. XIV.

Digitized by Google

§. XIV.

Quæ iam ſit materia, & ſubjectum iſtius culpæ, & pœnæ impoſitæ contra violantes immunitatem.

1 *Materia iſtius excommunicationis ſunt ſequentes actiones 1. actio eſt capere exiſtentem in Eccleſia in caſibus in bulla non expreſſis; 2. actio eſt extrahere; 3. actio incarcerare; 4. actio eſt extrahere cum magno ſcandalo, dum ſine ſcandalo extrahi poteſt; 5. actio eſt extractum de licentia, vel ſine licentia Epiſcopi dum renuit eam concedere reponere in carceribus Curiæ ſæcularis; 6. actio eſt præfatas actiones exercere in perſonas Eccleſiaſticas etiamſi reæ ſint criminum in bulla Gregorii expreſſorum; 7. actio eſt attentare aliquid contra, vel præter formam in bulla præſcriptam.*

2 *Hæc forma ſervanda eſt, dum quis extrahendus eſt à loco ſacro; primò ut adſit licentia Epiſcopi, vel ejus Vicarii. 2. adſit interventus perſonæ Eccleſiaſticæ ad id deputatæ.*

3 *Ille dicitur extrahere aliquem è loco ſacro, qui per vim aliquem trahit.*

4 *Immunitatem violans attentando aliquem capere, vel extrahere è loco ſacro, incurrit excommunicationem, etiam effectu non ſecuto.*

5 *Mandans aliquem extrahi è loco ſacro excomm. incurrit.*

6 *Judex nolens extractum ab Eccleſia reſtituere ligatur excommunicatione.*

7 *Conſulens extrahi aliquem ab Eccleſia contra conſtitutionem Gregorii non ligatur excommunicatione.*

8 *Perſonæ, quæ ſubjacent huic cenſuræ ſunt omnes, & ſinguli, qui præfatas actiones faciunt cujuſcunque ſtatus, & conditionis ſint, etiamſi prætextu privilegii id faciant.*

9 *Immunitatem violat non ſolùm perſona publica, verùm etiam privata extrahendo ab Eccleſia.*

10 *Judex in carcerem conjiciens aliquem per vim extractum à perſonis privatis excommunicationem incurrit, etiamſi ipſe particeps non fuerit extractionis.*

11 *Epiſcopus, aliique Prælati extrahentes, vel extrahi mandantes aliquem non ſervata forma Bullæ Gregorii XIV. excommunicationem incurrunt, quoties auctoritate laica faciunt.*

12 *Epiſcopus, vel ejus Vicarius non incurrit excommunicationem, dum renuit laico judici concedere facultatem extrahendi aliquem in loco ſacro exiſtentem.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius excommunicationis, & pœnarum contra violatores immunitatis Eccleſiaſticæ editarum, ſunt actiones in Bulla Gregorii expreſſæ.

Prima actio eſt, capere exiſtentem in Eccleſia in caſibus non exceptis, vel non ſervata forma in hac Bulla præſcripta.

Qui autem ſint caſus in hac Bulla excepti, patet ex ſupradictis §. 6. *& ſeqq.* ne omnia repetam.

2 Forma verò in hac Bulla præſcripta eſt, ut adſit licentia Epiſcopi, vel ejus Vicarii cum interventu perſonæ Eccleſiaſticæ ad hoc deputatæ. Si verò Epiſcopus, vel ejus Vicarius recuſaverit facultatem capiendi, & extrahendi dare in caſibus permiſſis, poterunt laici officiales, majori qua poterunt modeſtia, delinquentem extrahere, ut patet ex ipſa Bulla ibi, *volumus, dictaque auctoritate decernimus, & declaramus, ut curiæ ſæcularis, ejuſque judices, & officiales ab Eccleſiis, monaſteriis, locisque ſacris prædictis laicum aliquem, ut præfertur, delinquentem in nullo ex caſibus ſupradictis ſine expreſſa licentia Epiſcopi, vel ejus officialis, & cum interventu perſonæ Eccleſiaſticæ ab eo auctoritatem habentis, ad quos ſolos, & non alios, Epiſcopis inferiores, etiamſi alii ordinarii ſint, aut nullius diœceſis, aut conſervatores, ab hac ſede ſpecialiter, vel generaliter deputati, prædictam licentiam dandi facultas pertineat; occurrente autem caſu in loco exempto, & nullius diœceſis, tunc ad Epiſcopum viciniorem devolvatur hæc cognitio, & nõ ad alios; capere, extrahere, aut incarcerare nõ poſſint, niſi eo caſu, quo ipſe Epiſcopus, & dicta perſona Eccleſiaſtica requiſita, illos in delictis ſuperiùs expreſſis culpabiles, tradere, aut capturæ, & carcerationi intervenire, & aſſiſtere recuſaverint, tuncque reverentiæ Eccleſiæ, & locis ſacris debitæ memores, prædictos delinquentes minori quo id fieri poterit, cum ſcandalo, & tumultu extrahere curent.*

Ex dictis ſequitur miniſtros curiæ ſæcularis affici excommunicatione capiendo in loco ſacro abſque licentia Epiſcopi, vel abſque interventu perſonæ Eccleſiaſticæ ad hoc ab Epiſcopo deputatæ, dum Epiſcopus facultatem extrahendi conceſſit, ut benè in hac parte Gambacurta *lib. 8. c. 10. n. 8.* Ratio eſt, quia non ſervat formam in hac Bulla præſcriptam.

Et hoc verum cenſeo primò, etiamſi hoc fiat ad bonum finem; nam Gregorius extrahi prohibet pro quavis cauſa. Ità Marc. Anton. Genuenſis in praxi Neapolit. *c. 22. n. 9.* Farinacius *in appen. c. 10. n. 325.*

Secundò, idem verum cenſeo contra Gambacurtam *l. 6. c. 10. n. 2. loc. cit. n. 9.* etiamſi extrahatur aliquis, quem notorie conſtet commiſiſſe aliquod delictum in hac Bulla expreſſum; adhuc enim, ſub pœna excommunicationis ipſo facto, ſervanda eſt forma præſcripta; quia Summus Pontifex abſolute, & indiſtinctè prohibet ullum capi, aut extrahi abſque licentia Epiſcopi.

3 Secunda actio eſt extrahere, is autem dicitur extrahere qui per vim trahit aliquem. An autem ſuadens, aut rogans precibus, aut injuriis, vel minis cogens aliquem exire, in excommunicationem incidat, patet ex ſupradictis §. 13. *n. 2. pag. præced.* incidere, ſi per vim extrahat, ſicut etiam ex dictis §. 3. conſtat, utrùm extrahens illum, quem ducebat per cœmeterium, vel qui è carcere aufugerat, vel è manibus ſatellitum ſe ſubtraxerat, huic cenſuræ ſubjiciatur, & dici non ſubjici.

Tertia actio eſt incarcerare, id eſt, in cuſtodia publica detinere; quod variis modis contingere poteſt, ut explicatum eſt in Bulla Cœnæ Domini.

Quarta actio eſt, extrahere cum magno ſcandalo, dum ſine ſcandalo extrahi poteſt confugiens ad Eccleſiam, quem conſtat patraſſe delictum, immunitatis privationem inducens, & Epiſcopus facultatem illius capiendi renuit concedere: tunc enim capere licet cum minori, quo fieri poteſt, ſcandalo. Ex quo probabiliter inferri poteſt excommunicationem tunc temporis incurri à miniſtris curiæ ſæcularis capiendo magno cum ſcandalo exiſtentem in Eccleſia, quem alioquin ſine gravi ſcandalo capere potuiſſent, ut ſi vulnera, aut necem infligant, cùm alioquin commodè vivum, & illæſum capere potuiſſent. Ità Gambacurta *lib. 8. c. 10. n. 15.*

Quinta eſt, captum, & extractum de licentia Epiſcopi, vel etiam ſine ipſius licentia, dum eam renuit concedere in caſibus in Bulla Gregorii expreſſis, reponere in carceribus curiæ ſæcularis, nam in Bulla præſcribitur reponi in carceribus curiæ Eccleſiaſticæ; quamobrem ſi miniſtri curiæ ſæcularis reponant in propriis carceribus, in excommunicationem incidunt, quia attentant aliquid contra formam in hac Bulla præſcriptam: hæc tamen ab aliquibus limitatur modò miniſtri curiæ ſæcularis id faciant propria auctoritate, & nomine proprio: nam ſi reponant in propriis carceribus nomine Epiſcopi, ut ibi tutius cuſtodiatur, putant non incurri excommunicationem, quia tunc cenſetur reponi in carceribus Curiæ Eccleſiaſticæ; cum ibi Epiſcopi nomine detineatur. Ità Gambacurta *loco cit. n. 12.* ſed hoc ego non facilè conceſſerim, cum Bulla præſcribat extractum reponi in carceribus Eccleſiaſticis.

Additur primò, poſt præfatam actionem, ut debita cuſtodia adhibeatur à curia ſæculari erga extractum ab Eccleſia, & repoſitum in carceribus curiæ Eccleſiaſticæ.

Verùm ego cenſeo hoc non præcipi ſæcularibus miniſtris, ſed potius permiſſivè dici, ne reus interim aufugiat, ut patet ex forma loquendi, ibi, *ſub tuto, & firmo carcere, ac opportuna cuſtodia data illis, ſi quis fuerit per curiam ſæcularem, &c.*

Additur ſecundò, non licere miniſtris ſæcularis curiæ hujuſmodi delinquentem repoſitum in carceribus curiæ Eccleſiaſticæ inde extrahere, donec Epiſcopus, aut alius ab eo deputatus cognoverit, an commiſerit crimen privans immunitate; quamobrem ſi ſecus fiat, excomm. incurritur à miniſtris curiæ ſecularis.

Additur tertiò, hujuſmodi deliquentem conſignandum eſſe curiæ ſæculari poſtquam Epiſcopus cognoverit, patratum ab eo fuiſſe delictum, propter quod immunitas non ſuffragatur; quamobrem ſi miniſtri curiæ ſæcularis propria auctoritate extrahant præfatum delinquentem à carceribus curiæ Eccleſiaſticæ, excommunicationem incurrunt, quia faciunt præter formam in hac Bulla præſcriptam.

Sexta actio, eſt præfatas actiones, capiendi, extrahendi, &c. facere contra perſonas Eccleſiaſticas, etiamſi reæ ſint criminum expreſſorum in conſtitutione Gregorii, nam hujuſmodi perſonæ gaudent privilegio libertatis Eccleſiaſticæ, quod eſt perſonale, & competit perſonis ratione ſtatus Eccleſiaſtici. De qua re ſufficienter egi in expoſitione Bullæ Cœnæ *diſput. 1. quæſt. 16. ſect. 5. punct. 1. & ſeqq. tom. 3. & in octavo Decalogi præcepto diſput. 10. quæſt. 2. punct. 1. §. 5. per totum tom. 2.* Additur etiam in præfata conſtitutione actio cognoſcendi de criminibus ad forum Eccleſiaſticum pertinentibus in caſibus, qui ex juris diſpoſitione non permittuntur, de quibus ſufficienter egi *loc. cit.*

An autem clericus reus alicujus criminis, in hac Bulla expreſſi poſſit extrahi à loco ſacro in præcitatis caſibus, quoties alioquin clericus non gaudet privilegio fori, explicatum eſt *ſupra §. 5. n. 4.* non poſſe extrahi.

Septima actio eſt, attentare aliquid contrà, vel præter formam in hac Bulla præſcriptam; nam in textu dicitur, *ſi quis quicquam præter, aut contra hujus noſtræ conſtitutionis tenorem, attentare præſumpſerit.*

An autem ob præfatas actiones excommunicatio incurratur ſi ignoranter fiant, conſtabit ex infra dicendis §. *proximè ſeq. nu. 5.* non incurri.

4 Sed modò dubium eſt primò, utrùm excommunicatio incurratur, etiamſi extractio, ſeu incarceratio, vel captura ſecuta non fuerit.

Prima ſententia negativa eſt Gambacurtæ *de immunit. lib. 8. c. 13. ad fin.* Ratio eſt, tum quia cenſura nõ incurritur, nondum ſecuto effectu; tum quia Pontifex in præcedenti loquutus eſt de effectu completo, & poſtea nullum addit verbum indicans ſufficere conatum, & attentationem abſque opere completo. Idem ſentiendum putant Gambacurta de attentante extrahere reum de carcere Eccleſiaſtico, niſi ſecuta ſit realis extractio cum effectu.

Secunda ſententia communis Doctorum eſt ſufficere attentationem, id eſt, actionem, qua quis opere externo tentavit capere, vel extrahere, vel in carcerem conjicere exiſtentem in loco ſacro. Ratio eſt, quia cenſura incurritur, dum exercetur actio ſub cenſura prohibita; actio autem ſub cenſura prohibita; in hoc caſu eſt conatus, & attentatio externa capiendi, &c. nam in textu dicitur, *attentare præſumpſerint.* Delictum autem dicitur attentatum, etiamſi effectu ipſo perpetratum non ſit, modò factus ſit aliquis actus conſummationis

proximus. Ità Decian. *tom.* 2. *l.* 6. *c.* 27. *n.* 5. Farinacius *to.* 2. *de carcer. q.* 28. *n.* 3. *& in append. c.* 20. *n.* 322. Marius Italia *de immunit. li.* 1. *c.* 6. *§.* 2. *n.* 54. *& ſeqq.* Peregrinus *c.* 14. *n.* 7. *& c.* 16. *nu.* 39. Hinc patet reſponſio ad rationes primæ ſententiæ.

Tractatio tamen extrahendi non videtur ſufficere, quia hæc non eſt proprie, & proxime attentatio. Vide Marium Italiam *lib.* 1. *c.* 6. *§.* 2. *n.* 54. *& ſeqq.*

Secundò dubium eſt, utrùm hanc excommunicationem incurrant mandantes extrahi reum à loco ſacro.

Reſpondeo affirmative. Ratio eſt, quia Gregor. XIV. in ſua conſtitutione excommunicat omnes attentantes aliquid, præter, vel contrà formam ipſius Bullæ. Sed mandans extrahi reum à loco ſacro non ſervata conſtitutionis forma dicitur attentare aliquid præter, vel contra formam ipſius Bullæ; ergò excommunicatur. Ità Farinacius *in append. c.* 20. *n.* 32. Genuenſis *in praxi Neapolit. c.* 17. *n.* 7. cujus opinio probabiliſſima videtur, licet fortè non deſint oppoſitum ſentientes.

Tertiò dubium eſt, utrùm hac excommunicatione afficiatur judex, qui nec mandavit extrahi, nec extrahit, ſed extractum detinuit, aut Eccleſiæ reſtituere noluit, aut morti adjudicavit.

Reſpondeo affici, quia excommunicantur attentantes, ſeu facientes aliquid contrà, vel præter formam Bullæ; hic autem attentat, ſeu facit aliquid contrà formam Bullæ, dum non reſtituit extractum, cum extractio juridicè nulla ſit, & extractus reſtituendus ſit Eccleſiæ, ut gaudeat immunitate, vel reponendus ſit in carceribus curiæ Eccleſiaſticæ, donec cognitũ fuerit, an delinquens patraverit delictum immunitate privans. Ità Genuenſis in praxi Neapolit. *loc. cit.* Farinacius *in append.* 20. *n.* 324. Marius Italia *lib.* 1. *c.* 6. *§.* 2. *n.* 38. *& ſeqq.* Peregrinus *c.* 14. *n.* 9. loquens de judice, qui non ſuperſedet in cauſa, & aliquid innovat, dum diſputatur, an qui confugit ad Eccleſiam, gaudere debeat immunitate.

7 Quartò dubium eſt, utrùm conſulens aliquid contrà, vel præter formam iſtius conditionis, in excommun. incidat.

Reſpondeo negativè, tum quia cenſura lata in facientes, vel attentantes, non complectitur conſulentes; tum quia verſamur in materia cenſurarum, in qua benignior, & ſtrictior interpretatio facienda eſt.

Ex quo patet à fortiori habentem ratam aliquam ex præfatis actionibus non affici hac cenſura, quia ratihabitio eſt poſterior facto, & qui ratam habet hujuſmodi actionem non dicitur attentare, ſed approbare factum. Vide Mariam Italiam *loc. cit. cap.* 5. *§.* 16. *n.* 16.

SECUNDA PROPOSITIO.

8 SUbjectum iſtius excommunicationis, ſunt omnes, & ſinguli qui præfatas actiones faciunt cujuſcunq; gradus, & conditionis exiſtant, etiamſi hoc faciant prætextu privilegii. Ratio eſt, quia Summus Pontifex revocat omnia privilegia, & formam in hac Bulla præſcriptam ſervari intendit ab omnibus cujuſcumque ſtatus, & conditionis, ibi, *quod ſi quis quacumque dignitate, & auctoritate præditus præmiſſorum, aut alio quovis prætextu, quicquam præter, aut contra hujus noſtræ conſtitutionis tenorem attentare præſumpſerint, declaramus eum ipſo facto cenſuras, & pœnas eaſdem incurrere, quæ contra libertatis, juris & immunitatis eccleſiaſticæ violatores per ſacros canones, & Conciliorum generalium noſtrorumque prædeceſſorum conſtitutiones ſunt promulgata.* An verò mandans, vel conſulens ſubjiciatur huic cenſuræ, patet ex dictis *n.* 5. *&* 7. mandantem, non verò conſulentem incurrere.

9 Sed modò dubium eſt primò, utrùm privata perſona extrahens aliquem ab Eccleſia afficiatur hac cenſura.

Reſpondeo affirmativè, quia Bulla generaliter loquitur de facientibus aliquid contrà, vel præter formam in ea præſcriptam. Idemque colligitur *ex cap. reum, & cap. definivit* 17. *q.* 4. Ità Suarez *tom.* 5. *de relig. tract.* 2. *lib.* 3. *cap.* 13. *n.* 17. Genuenſis *in praxi Neapolitana cap.* 22. *n.* 6. Peregrinus *ca.* 14. *n.* 10. contrà Gambacurtam *lib.* 8. *c.* 7. *n.* 4. *&* 5. aſſerentem eum, qui privata auctoritate violat immunitatem Eccleſiæ non affici hac cenſura; quia hæc Bulla, inquit ipſe, tota dirigitur contra miniſtros curiæ, ſed quaſi minus principaliter ad omnes prædicta attentantes extendi.

10 Secundo dubium eſt, utrùm judex, qui in carcerem conjecit aliquem per vim extractum à perſonis privatis, in hanc cenſuram incidat.

Reſpondeo incurrere, ſaltem ſi particeps fuit extractionis, hic enim dicitur attentare aliquid contra, vel præter formam, iſtius conſtitutionis. Ità Doctores citati: ſi verò non fuit particeps extractionis. Suarez *loc. cit.* exiſtimat non incurrere, nec teneri quidquam Eccleſiæ vel reo reſtituere.

Ego verò probabilius ſentio incurrere, & teneri captum Eccleſiæ, & damna, quæ reus ob actionem judicis paſſus eſt, reſtituere. Ratio eſt, tum quia illa extractio irrita eſt, & nulla; ergò extractus non potuit juridicè in carcerem trudi, quandiù per extractum non ſtetit, ne in loco ſacro reponeretur, tum quia Gregor. XIV. interdixit præfatas actiones per dictionem, *vel*, quæ eſt alternativa, ibi, *capere extrahere, aut carcerare*, propoſitio autem alternativa verificatur, adimpleta altera parte.

11 Tertiò dubium eſt, utrùm Epiſcopi, aliique prælati extrahentes, vel extrahi mandantes aliquem contra formam præſentis conſtitutionis, has pœnas, & cenſuras incurrant.

Reſpondeo diſtinguendo, vel hoc faciunt quatenus utuntur Eccleſiaſtica auctoritate ordinaria, aut delegata, vel quatenus utuntur laica poteſtate. Si hoc faciunt, quatenus funguntur poteſtate laica, perſpicuum eſt affici excommunicatione, tunc enim procedunt tamquam laici, ut ſi Epiſcopus dominium temporale habeat, vel ſit officialis Principis, & hoc titulo procedat; ſi verò id faciant, quatenus utuntur auctoritate Eccleſiaſtica, probabiliter cenſeo non incurrere, quia hæc conſtitutio edita fuit ad frænandam laicorum temeritatem, & audaciam, qui confugientes ad Eccleſiam propriam auctoritate extrahebant.

Contrarium docet Gambacurta *lib.* 8. *c.* 9. *n.* 7. *& ſeqq.* Ratio ipſius eſt, tum quia ſi Eccleſiaſtici immunitatem non ſervent, neque eam ſervabunt miniſtri curiæ ſæcularis ob pravum Eccleſiaſticorum exemplum; tum quia Gregorius poſtquam in hac Bulla expreſſit nonnulla ſervanda tam à laicis, quàm à clericis, abſolute excommunicat omnes temerarios hujus Bullæ tranſgreſſores, qui aliquid contra, vel præter formam hic expreſſam attentare præſumunt. Verùm ad primam rationem Gambacurtæ reſponden, ſæculares arrepturos occaſionem ſcandali, ſi Eccleſiaſtici non ſervent immunitatem, cum auctoritate laica funguntur; ſecus ſi fungantur auctoritate Eccleſiaſtica; immunitas enim locorum ſacrorum inducta eſt in favorem confugientium, ne à laica poteſtate capiantur.

Ad ſecundam reſpondeo Gregorium excommunicare tranſgreſſores hujus Bullæ, qui auctoritate laica aliquid attentare præſumunt. Vide quæ tradidi hic *§.* 3. *n.* 5.

12 Quartò dubium eſt, utrùm Epiſcopus, vel ejus officialis rejiciens facultatem extrahendi dare in caſibus, propter quos confugiens ad Eccleſiam immunitatis privilegio gaudere non debet, afficiatur iſta excommunicatione. Reſpondet Gambacurta *lib.* 8. *c.* 11. *n.* 3. affici excommunicatione. 29.

Sed contrarium mihi dicendum videtur, quia licèt Epiſcopus poſtquam cognovit confugientem ad Eccleſiam patraſſe delictum, cui impoſita eſt privatio immunitatis Eccleſiaſticæ debeat facultatem extrahendi dare, nihilominus non afficitur excommunicatione denegando licentiam extrahendi, quia excommunicatio impoſita eſt ob violationem immunitatis: hic autem non violat immunitatem, ſed eam nimirùm ſervare prætendit.

§. XV.

De cauſis excuſantibus ab hac excommunicatione contrà violatorem immunitatis impoſita.

1 *Ignorantia excuſat ab hac excommunicatione.*
2 *Conſuetudo non poteſt auferre privilegium immunitatis.*
3 *Conſtitutio Gregorii ſervanda eſt etiam ubi non eſt acceptata.*
4 *Immunitatis violatores non ſervantes conſtitutionem Gregorii non excuſantur etiam in iis locis, in quibus delinquentes extrahebantur abſque debita licentia ante Gregorii conſtitutionem.*

QUatuor principaliter explicabo in hoc puncto. Primò, utrùm ignorantia excuſet ab hac cenſura. Secundò, conſuetudo contraria. Tertiò, non uſus, ſeu non acceptatio. Quartò, titulus inobſervantiæ, tam ante Gregorii conſtitutionem, quam poſt ipſius promulgationem.

1 Dubium igitur eſt primò, utrùm ignorantia excuſet ab excommunicatione.

Reſpondeo in foro conſcientiæ excuſare, quia Gregorius utitur verbo *præſumpſerint*, ibi, *contra hujus noſtræ conſtitutionis tenorem attentare præſumpſerint*, præſumptio autem ſupponit dolum, & ſcientiam, conſequenter excludit ignorantiam cùm ingenti temeritate conjuncta ſit, ut alibi ſæpius docui cùm Sanchez, & aliis: idemque in terminis hujus conſtitutionis tradit Marius Italia *lib.* 1. *c.* 6. *§.* 2. *n.* 88. *& ſeqq.*

Dixi *in foro conſcientiæ*, quia in foro externo non ſine difficultate iſta excuſatio admittitur, cùm enim præſumptio ſtet pro lege, quam conſtat publicatam fuiſſe, & quia Gregorius intendit ità arctare, & afficere, ac ſi cuilibet perſonaliter intimata fuiſſet, ut dicitur in præfata Gregorii conſtitutione, ſequitur ignorantiam præfatæ conſtitutionis in foro externo allegari non poſſe; Ita Farinacius *in append. cap.* 20. *n.* 326. & alii, contra Marium Italiam *loc. cit.*

2 Secundò dubium eſt, utrùm per conſuetudinem tolli poſſit privilegium immunitatis; ſeu, an judices laici poſſint per conſtitutionem acquirere facultatem extrahendi delinquentes à locis ſacris.

Reſp. ſolutionem iſtius difficultatis ſufficienter colligi ex dictis *in tract. de legib. diſputat.* 1. *quæſt.* 1. *punct. ultim. §.* 3. *n.* 8. *&* 9. *& de privilegiis ibi diſputat.* 1. *quæſt.* 3. *punct.* 8. *§.* 7. *num.* 1. *tom.* 5. *& in expoſitione Bullæ Cœnæ diſput.* 1. *quæſt.* 16. *p.* 4. *n.* 4. *tom.* 3. ubi negativè reſponſum fuit. Idemque in terminis tradunt Guttierez *pract. q.* 1. *num.* 12. Alexander Ambroſinus *de immunit. c.* 15. *n.* 8. Farinacius *in append. de immunit. c.* 20. *n.* 328. Peregrinus *c.* 2. Marius Italia *de immunit. lib.* 1. *c.* 3. *§.* 1. *num.* 3. *& ſeqq.* & alii. Idem à fortiori ſuſtinere debent DD. abſolute aſſerentes immunitatem eſſe de jure divino, vel naturali; nulla enim conſuetudo juri divino, aut naturæ derogare poteſt. Contrarium ſuſtinent Decianus, & alii. Sed ratio mea eſt: tum quia immunitas Eccleſiaſtica, quamvis quoad particulares caſus, vel ſtrictè, & in rigore loquendo non ſit de jure naturali, & divino, nihilominus eſt illi valdè conformis, & conſentanea: nulla autem conſuetudo induci poteſt contra jus naturale, vel divinum, ut communiter fatentur Doctores; hujuſmodi enim conſuetudo potius corruptela, quam conſuetudo dicenda eſſet, conſequenter ratio-

tiona-

Digitized by Google

tionabilis non eſſet; tum quia ad præſcribendum aliquid contrà Eccleſiam in iis, quæ ſimul ſunt contrà ius commune, requiritur ſpatium quadraginta annorum cum titulo, aut ſaltem tempus immemorabile ſine titulo, ex Maſcardo, Covarr. Card. Tuſco, & aliis, quos retuli, *de legibus, diſp. 2. quæſt. 1. punct. ultim. n. 32. tom. 2.* hæc autem in præfata conſuetudine aſſignari non poſſunt, tum quia conſuetudo eſt quid facti; factum autem non præſumitur, niſi probetur, ex communi ſententia: tum quia in conſtitutione Gregorii ponitur clauſula *irritans aliter factum*, conſequenter conſuetudo illi obeſſe non poteſt.

Imò etiamſi admitterem, huiuſmodi privilegium per contrariam conſuetudinem amitti poſſe, nondum tamen potuit contraria conſuetudine abrogari in ſententia eorũ, qui ad abrogandam legem Eccleſiaſticam per conſuetudinem, præſertim dum agitur de privatione iuris Eccleſiæ, ſpatium quadraginta annorum requirunt *c. 1. de præſcript. in 6.* nondum enim elapſi ſunt quadraginta anni, cum hæc conſtitutio edita fuerit anno 1591. Vide dicenda *dub. 3.*

Tertiò dubium, eſt, utrùm iſta conſtitutio obliget, ubi non eſt uſu recepta.

Reſpondeo ſolutionem conſtare ex regulis generalibus traditis *de legib. diſp. 1. q. 1. punct. 4. n. 27. & ſeqq. tom. 2.* Quamobrem, iuxta ibi tradita probabilius in hoc caſu cenſeo obligare: tum quia Pontifex independenter ab acceptatione obligare intendit; tum quia irritum reddit quidquid ſecus factum fuerit; contra conſtitutionem autem, in qua ponitur clauſula irritans, allegari non poteſt non uſus, ut patebit ex dicendis dubio ſequenti, quamquam aliqui Doctores oppoſitum ſentiunt apud Farinacium *de carcer. q. 28. & in append. c. 2. num. 16.*

4 Quartò dubium eſt, utrùm miniſtri fori ſæcularis excuſentur non ſervando Gregorii conſtitutionem, ſaltem in iis locis, in quibus conſuetudo ante præfatam conſtitutionem invaluerat extrahendi delinquentes abſque debita facultate, & adhuc poſt editam præfatam conſtitutionem eadem conſuetudo ſemper perſeveravit.

Nonnulli Doctores laicalis fori, exiſtimantes conſuetudinem non abrogari per legem poſteriorem, niſi ipſius mentio fiat in lege poſteriori, arbitrantur iudices laicos in iis locis, in quibus ante conſtitutionem Gregorii XIV. extabat conſuetudo extrahendi laicos à loco ſacro, non ſervata debita forma poſſe etiam nunc extrahere; tum quia præfata conſtitutio non eſt uſu recepta, inquiunt ipſi; tum quia in hac conſtitutione nulla fit mentio conſuetudinis, nec revocatur conſuetudo contraria, ſed tantummodò privilegia: conſuetudo autem particularis revocata non cenſetur in lege univerſali, niſi eius mentio fiat in lege conſuetudini contraria, ut docui *de legib. locis citatis*. Ita Gambacurta *de immunit. lib. 5. c. 8. n. 4.* Claius, & alii apud Farinacium *de carceribus q. 28. n. 71. fol. mihi 22.* apud Peregrinum *de immunit. c. 2. q. 5.* & apud Ambroſinum *loco ſtatim citando*.

Sed oppoſitum mihi probatur. Ratio eſt, primò, quia opus non fuit renovare id, quod introduci non poteſt; conſuetudo autem contra immunitatem introduci non poteſt, cum immunitas ſaltem in genere ſit de iure naturali, & divino, vel ſaltem ei conſormis; ut ſuprà docui §. 2. *per totum*, nulla autem conſuetudo iuri naturali, vel divino contraria, introduci poteſt, ut in confeſſo eſt apud omnes, & patet ex dictis *de legibus locis citatis tom. 2.*

Secundò, quia Summus Pontifex expreſsè non revocat conſuetudinem, quia optimè noverat nullam in terris Chriſtianorum extare, aut introduci poſſe conſuetudinem, qua liberè liceret à locis extrahere, poſitis decretis iure civili, & Canonico ſevere prohibentibus abſtractionem, alioquin Principes non petiiſſent privilegia extrahendi delinquentes, quæ Pontifex hoc in loco expreſsè revocat.

Addo præfatam conſuetudinem, ſi quæ extitit, innixam fuiſſe privilegiis: hæc autem eſt natura conſuetudinis innixæ privilegio, ut revocato privilegio, cenſeatur etiam ipſa conſuetudo revocata, ut docui in expoſitione Bullæ Cœnæ *loc. ſuperius num. 2 cit.* cum Cevallo, & aliis communiter.

Tertiò, licèt Summus Pontifex expreſsè non revocet conſuetudinem, tacitè tamen revocat quatenus modum extrahendi à loco ſacro intendit ad unicam formam reducere per dictionem, *tantum*, quæ taxativa eſt; & excludit omnem aliam formam per conſuetudinem, vel corruptelam introductam *l. properandum, C. de iudiciis*. Præterea Pontifex aliter definiendi, & iudicandi quamlibet facultatem auſert, irritumque reddit aliter factum ut patet ex verbis Bullæ, ibi (ſublata eis, & eorum cuilibet, quavis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, in quavis cauſa, & inſtantia iudicari debere, necnon irritum decernimus, & inane, ſi ſecus ſuper his quoſcumq; quavis auctoritate, ſciẽter, vel ignorãter cõtigerit attentari.)

Quartò, quia contrà conſtitutionem, in qua ponitur clauſula irritans, non ſolùm allegari non poteſt non uſus, verùm neque contrarius uſus ex Puteo *dec. 50. n. 5 p. 1.* Caſsadoro *deciſ. 2. de reſervat.* Caputaquen. *deciſ. 134. nu. 4 p. 3.* & aliis apud Farinac. in *append. de immunit. c. 2. n. 15.*

Quintò, quia allegan ti conſuetudinem incumbit onus probandi; conſuetudo enim eſt quid facti, ut benè Surdus *l. 3. conſ. 354.* & Menochius *to. 1. conſ. 37. n. 92. ex lege, in bello §. facta de capt. & poſtlimin. reverſ.* & cùm mutabilis ſit, variaſque conditiones requirat, difficulter probari poteſt. Maſcard. *vol. 2. concl. 423. n. 1.* cum Bart. Burſato, Aretio, & aliis.

Sextò, quia huiuſmodi conſuetudo ſufficienter reprobata videtur in Tridentino *ſeſſ. 25. c. 20.* quatenus Concilium innovat, & exactè ab omnibus præcipit obſervari ſacros canones, & omnia Concilia generalia, nec non Apoſtolicas ſanctiones in favorem libertatis, & immunitatis Eccleſiaſticæ ſancitas: dum enim Concilium Tridentinum legem aliquam edit, iura antiqua innovando, aut contraria revocando, revocare cenſetur omnem contrariam conſuetudinem, quæ antiquis decretis adverſatur, alioquin decreta antiqua innovari, & in priſtino ſtatu conſtitui non dicerentur, nec innovatione indigere.

Neque dicas in lege non cenſeri conſuetudines particularium locorum revocari, niſi exprimantur.

Reſpondeo enim hoc fallere in legibus Concilii generalis: cùm enim generali Concilio intereſſe ſoleant Epiſcopi, & Prælati, ex omnibus provinciis, conſuetudines particulares non præſumuntur ignotæ Concilio; conſequenter cenſentur revocatæ, dum aliquid in Concilio præfatis conſuetudinibus contrarium decernitur. Ita Gambacurta *lib. 5. c. 8. n. 3.* Suarez, Azorius, & alii, quos retuli *de legibus diſp. 1. q. 1. punct. ult. 5. 3. nu. 38 & ſeqq. tom. 2.* quamuis aliqui oppoſitum ſentiant, hac ratione ducti, quia generalis Concilia aliquando exprimunt conſuetudinem, quam revocare intendunt. Verùm ad hanc rationem reſponderi poſſet, conſuetudinem aliquando exprimi, abundantioris cautelę gratia, abundans enim cautela non nocet *l. teſtamentum. C. de teſtamentis*. Hinc licet inferre conſuetudinem extrahendi aliquem ab Eccleſia, præter caſus in Bulla Gregorii expreſſos, non prodeſſe, tum quia introduci non potuit, tum quia huiuſmodi conſuetudo nondum ſufficienter præſcripta fuit, nam ab eo tempore, quo editum fuit Concilium Tridentinum, uſque ad tempus, quo facta fuit conſtitutio Gregorii, nec dum elapſum erat tempus ſufficiens ad legitimam conſuetudinem introducendam, ſaltem in ſententia eorum, qui ad præſcribendum contra ius Eccleſię requirunt tempus immemorabile, aut ſpatium quadraginta annorum cum titulo. Idem dic de tempore conſtitutionis Gregorii uſq; ad hanc diem. Videri poſſunt Farinac *lo. cit.* Mar. Ital *li. 1. c. 3. q. 1.* Gutierez *pract. quæſt. 1 n. 12* Franc. Leo in theſauro *part. 1. cap. 13 n. 27.* Peregrinus *loco cit. & c. 4. dub 8* Ambroſinus *de immunit. c. 14.* ubi late de hoc caſu diſſerunt, (quamuis ipſorum diſcurſus aliquas exceptiones patiatur in afferendis conditionibus ad conſuetudinem legimè introducendam requiſitis,) contra Suarez *lib. 2. de relig cap 15. nu. 4.* Navar. *cap. 26. nu. 18.* Baiardum ad Clarum *q. 30. nu. 6.* & alios.

§. XVI.

Quis poſſit ab hac excommunicatione abſolvere.

1 *Abſolutio iſtius excommunicationis non poteſt ab aliquo, etiam virtute privilegiorum aliàs conceſſorum impendi.*

2 *Epiſcopus abſolvere poteſt ab excommunicatione contracta ob violationem immunitatis Eccleſiaſticæ, modo facta ſit reſtitutio & ſatiſfactio à delinquente.*

UNICA PROPOSITIO.

1 NUllus confeſſarius poteſt abſolutionem virtute alicuius privilegii conferre, niſi facultatem ad hunc effectum obtinuerit poſt decretum Clementis VIII. Ratio eſt, quia in decreto, quod incipit, Sacra Congregatio, edito ſub Clement VIII. anno 1601. & 1602. cautum eſt, ne ullus virtute privilegiorum poſſit abſolvere ab excommunicatione contracta ob violationẽ immunitatis Eccleſiaſticæ in terminis conſtitutionis felicis recordationis Gregorii XIV. quæ incipit: *cum aliàs nonnulli*.

2 Probabile tamen videtur Epiſcopum poſſe ab hac cenſura abſolutionem conferre, facta reſtitutione, & ſatisfactione ab eo, qui in excommunicationem inciderat, modò eam exhibere poſſit iuxta regulas de cenſuris in genere, traditas. Ratio eſt, quia nullibi reperitur hic caſus Summo Pontifici reſervatus, & in decreto Clementis VIII. non eſt imminuta poteſtas Epiſcoporum: ergò Epiſcopus, vel alius confeſſarius, ad hoc ab Epiſcopo deputatus, poteſt abſolvere, iuxta *c. nuper de ſent. excommun.* Ita Genuenſis *in praxi Neapolitana, nu. 4.*, & 12. contra Graſſium *in conſil. unico, de immunitate*, arbitrantem hanc cenſuram reſervatam in Bulla Cœnæ. Sed huius Doctoris opinio mihi non probatur, ſi præcisè loquamur de excommunicatione contracta ob violationem immunitatis localis, non verò de contracta ob violationẽ libertatis Eccleſiaſticæ contrà ea, quę in Bulla Cœnæ continentur, nam in Bulla Cœnæ non eſt ſermo de hac locali immunitate.

Dices, hunc caſum cenſeri Summo Pontifici reſervatum, primò in præcitato decreto Clementis VIII Secundò in Bulla Cœnæ Domini, in qua reſervatur abſolutio excommunicationis latæ contrà violatores libertatem Eccleſiaſticam.

Ad primum reſp. in præcitato decreto non adimi facultatem ordinariorum, qualis eſt facultas Epiſcoporum: imò in illo decreto reſervatur, & corroboratur poteſtas ordinariorum quod ex eo quiſque coniicere poteſt. Primò quia Summus Pont. non vult quemquam virtute privilegii Apoſtolici poſſe à caſibus ab ordinariis locorum reſervatis abſolvere. Secundò, quia in illo decreto adimitur aliis confeſſariis facultas abſolvendi ab excommunicatione contracta ob violentam manuum iniectionem in clericos, & tamen Epiſcopum habere facultatem abſolvendi ab excommunicatione ob levem percuſſionem perſpicuum eſt. Ità Genuenſis *in praxi Neapolitana, loc. cit.*

Ad ſecundum reſpondo negando hunc caſum reſervari in Bulla Cœnæ, cùm in ea quidem excommuoicentur ſtatuentes, aut non nulla alia facientes contra libertatem Eccleſiaſticam, non verò omnes facientes contra Eccleſiaſticam immunitatem: diſtinguo enim immunitatem à libertate, quamobrem caſus violatæ libertatis in hac Bulla expreſſi procul dubio reſeruati ſunt in Bulla Cœnę, non vero caſus violatę immunitatis localis, de quibus hic loquimur reſpectu Epiſcoporum.

Ex quo patet à fortiori Epiſcopum, aliumve Confeſſarium ab eo ſpecialiter deputatum, poſſe ab hac excommunicatione abſolvere, dum crimen eſt occultum, iuxta decretum Tridentini *ſeſſ. 24. c. 6.* ut in ſimili docui *de cenſuris in genere diſputat. 1. quæſt. 3. punct. 2. n. 1. tom. 1.* cum multis Doctoribus ibi citatis.

Non oego tamen, quin pcobabilis ſit, & in praxi tutior, & ſequenda opioio Peregrini *c. 15. n. 18.* Farinacii *in append. de immunit. c. 20. n. 315.* Graſſii, & aliorum ſimpliciter aſſerentium hanc cenſuram, ob violationem immunitatis contractam, reſervatam eſse Summo Pontifici; ſic enim io prætorio ſacræ Pœniteotiariæ deciſum fuiſse, & Paulum V. cui de hac re factum fuit verbum, annuiſse teſtantur.

PUNCTUM XVII.

De excommunicatione contrà exigentes iuramenta illicita, impoſſibilia, damnoſa, vel contraria libertati Eccleſiaſticæ; aut decretis Concilii Tridentini.

1 *Hæc excommunicatio continetur in Bulla 93. Gregorii XIII. edita anno 1584.*

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt exigere iuramenta illicita, impoſſibilia, damnoſa, aut Eccleſiaſticæ libertati ac decretis Concilii Trident. obviantia ſive iuramentum exigatur ante, vel poſtquam admittatur ad beneficium, vel officium, ſive ſit in genere, ſive in ſpecie.*

3 *Perſonæ, quæ huic cenſuræ ſubiiciuntur ſunt omnes, & ſinguli, qui præfata juramenta exigere contendunt.*

4 *Iuramentum illicitum, impoſſibile, vel damnoſum libertati Eccleſiaſticæ attentans extorquere, non ligatur excommunicatione, niſi reipſa extorqueat.*

5 *Canonici omnes, in quorum Capitulo admittitur iuramentum illicitum, impoſſibile, vel contrarium libertati Eccleſiæ, aut decretis Concilii Tridentini, afficiuntur pœna interdicti, niſi contradicant.*

6 *Præſtans iuramentum illicitum, vel damnoſum, ut libertati Eccleſiaſticæ contrarium, non incurrit excommunicationem.*

1 VSu receptum erat, ut Prælati, & Caoonici, cum primo accederent ad Eccleſias, non admittereotur, oon præſtito prius juramento obſervandi ſtatuta illarum. Idem mos iovaluerat in officialibus civitatum, caſtrorum, ac terrarum, qui ad officia non recipiebantur, niſi prius iuraſſent obſervantiam ſtatutorum illius loci, cum autem frequenter accideret, ut aliqua ſtatuta eſsent illicita, vel impoſſibilia, vel contraria libertati Eccleſiaſticæ, aut decretis Sacri Concilii Tridentini, etiamſi fortè ignorarentur ab ipſis iurantibus (cum ſæpe clauſa deferrentur jure merito Gregorius XIII. in Bulla 39. edita anno 1584. quæ incipit, *inter Apoſtolicos*, referens Bullam Nicolai III. in qua Nicolaus declaraverat bujuſmodi juramenta, in genere præſtita, extendi ſolùm ad licita, poſſibilia, & Eccleſiaſticæ libertati oon adverſantia, deceroit nulla juramenta illicita, impoſſibilia, damnoſa, vel libertati Eccleſiaſticæ, aut decretis Concilii Tridentini contraria præſtanda eſse, reddenda, vel exigenda, ut patet ex illis verbis (præcipimus, & interdicimus Prælatis, Canooicis, & aliis ſupradictis, necnon Eccleſiarum capitulis, & monaſteriorum, cæteriſque conventibus, civitatum quoque, caſtrorum, & terrarum communitatibus, & perſonis quacumque dignitate præditis, ne ulla omninò juramenta illicita, impoſſibilia, damooſa, vel libertati Eccleſiaſticæ, aut decretis Concilii Trid. obviantia, ſive ante, ſive poſt electiones, confirmationes, proviſiones, receptiones, admiſſiones, aut alios actus ubicumque, ac quocumqoe tempore etiam prætextu cuiuſuis conſuetudinis, quaotocumque tempore obſervata, quæ potius corruptela eſt cenſenda, ſive in genere, ſive in ſpecie præſtare, reddere, vel exigere, nève ſuper præſtitis, redditis, vel exactis, hucuſque qnemquā in iudicio, vel extra inquietare audeant quoquomodo, vel turbare.) Deinde in eadem Gregorii Bulla additur cenſura contra traoſgreſsores, cuius cenſuræ materiam, & ſubiectum hic paucis explicabo.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius cenſuræ eſt exigere iuramenta illicita, impoſſibilia, damnoſa, vel Eccleſiaſticæ libertati, aut decretis Concilii Tridentini obviantia; ſic enim expreſsè habetur in præcitata Bulla, ut patebit ex ejus textu ad verbum referendo in ſecunda propoſitione.

Et hoc amplia primò, ſive juramentum exigatur antequam admittantur ad beneficia, vel officia, ſive poſt; nam io textu dicitur; *ſivè ante, ſivè poſt electiones, admiſſiones, &c.*

Amplia ſecundò, ſive juramentum præſtetur in genere, ſive in ſpecie, etiamſi præſtetur prætextu cuiuſuis conſuetudinis ut patet ex verbis Bullæ ſuperiùs citatis *nu. 1.*

SECUNDA PROPOSITIO.

3 SUbjectum iſtius cenſuræ ſunt omnes, qui præfata juramenta exigere contendunt cum, hac tamen differentia, quod Epiſcopi, aliique antiſtites ſuſpenduntur à divinis, Capitula, & conventus, eorumque Eccleſiæ, & loca omnia Eccleſiaſtico interdicto ſubiiciuntur: regulares verò perſonæ excommunicationis gladio feriuntur, adiuncta etiam inhabilitate ad officia, vel beneficia obtenta, & obtinenda, ut clarè ex illis verbis, (illos enim quia juramenta illicita, impoſſibilia, damnoſa, vel Eccleſiaſticæ libertati, aut decretis dicti Concilii obuiantia exigere contenderint, Epiſcopos videlicet, & alios quoſcumque Pontificali dignitate prędítos ſuſpendimus à divinis, Capitula verò, & conventus, eorumque Eccleſias, & loca omnia interdicto Eccleſiaſtico ſupponimus, ac ſingulares perſonas excommunicationis ſententia innodamus, inhabileſque facimus ad obtenta, & alia obtinenda eo ipſo, nobiſque, & Romano Pontifici pro tempore exiſtenti relaxationem ſuſpenſionis, & interdicti necnon abſolutionem ab excommunicationis ſententia hujuſmodi perpetuò reſervamus.)

4 Sed modo dubium eſt primò, utrùm iſta cenſura incurratur ab iis, qui conati ſunt huiuſmodi juramentum exigere, ſed re ipſa extorquere non potuerunt.

Reſpondendum videtur negativè, quia cenſura non incurritur nondum ſecuto effectu, & in materia pœnali ſtricta interpretatio facienda, eſt. Neque obſtat illud verbum, *contenderint*: reſpondetur enim explicandum eſse cum effectu; id eſt, cum exactione iuramenti, ut colligitur ex verbis eiuſdem Bullæ relatis *num. 1.* nam una pars legis aliam declarat.

5 Secundò dubium eſt, utrùm ſinguli Canonici, in quorum Capitulo huiuſmodi juramentum emittitur, afficiantur pœna interdicti. Reſpondeo affici, niſi contradicant; cum enim capitulariter concurrant; cenſeotur exigere iurameotum, niſi reclament, quem autem effectum pariat interdictum Capituli, patet ex dictis de ſuſpenſione lata contra ſimoniacos in in ordine *diſput. 3. quæſt. 1 punct. 5. nu 8 & nu 9. tom. 3.* ubi docui ſuſpendere ab exercitio ordinum, & à ſuſceptione ac aliorum non ab officio ſi tamen ſic ſuſpenſi miniſtraverint fieri irregulares, & privari beneficiis quoad ſæculares; quoad Regulares privari voce activa; & paſſiva, & fieri incapaces, quoad illa, & ad alia in futurum obtinenda.

Addo hoc interdictum non ſolùm eſſe perſonale, verùm etiam locale, nam in textu dicitur, *Capitula, & conventus, eorumque Eccleſias, & loca omnia interdicto Eccleſiaſtico ſupponimus.*

6 Tertiò dubium eſt, utrùm præſtantes præfata iuramenta huic cenſuræ ſubiiciantur.

Reſpondeo negativè, quia cenſura non excedit perſonas in lege expreſſas. Verum tamen eſt graviter peccare, niſi ob ignorantiam excuſentur; quia adducunt Deum in teſtem rei illicitæ, vel impoſſibilia, de qua re vide tradita *de legibus diſput. 4. quæſt. 1. puncto 4. per totum in ſecundo Decalogi præcepto tom. 2.* Addo non ſolùm graviter peccare; verùm etiam privatùm ipſo facto remanere gratia, & commodo rei, cuius cauſa ſcienter iuraverunt; quamquam ad hanc pœnam non videotur in conſcientia obligandi ante ſententiam, ut patet ex regulis generalibus traditis *de legibus diſput. 1. quæſt. 1. punct. § 7.. 2. nu. 7., & ſeqq. tom. 2.* Dixi *ſcienter iuraverunt*, ut excipiantur iurantes ex ignorantia legis, vel rei illicitæ, tum quia par eſt, ut ubi non eſt culpa neque ſit pœna, tum quia hic caſus expreſse excipitur in dicta Bulla, ibi, (decernentes eos, qui talia iuramenta ſcienter præſtiterint, uſu, & commodo rei, & gratiæ, cuius cauſa, iuraverint, eo ipſo privatos eſſe. Alias vero ignorantes ad præſtitorum juramentorum huiuſmodi obſervationem oon teneri; necnon irritum, & inane quidquid ſecus per quoſcunque, ſcienter, vel ignoraoter attentum eſt, hactenus, & deinceps contigerit attentari.)

PUNCTUM XVIII.

De excommunicatione contrà præſumentes turbare, vel impedire ea, quæ ſtatuta ſunt pro Eccleſia Toloſana.

1 *Iſta excommunicatio continetur in extravaganti de prabend., & dignit.*

1 IN *Extravaganti ſalvator, de prabend., & dignit.* Eccleſia Toloſana erigitur in Archiepiſcopatum, & de novo eriguntur quatuor Cathedrales, quibus aſſignaotur aliqui fructus Eccleſiæ Toloſanæ, adiiciuntur etiam nonnulla ſervanda donec fieret diſtinctio diœceſum, quarum diſtinctionem ſuppono jam factam fuiſſe, conſequenter ab iis enumerandis ſuperſedeo, & referam ſolùm præcipua verba ipſius textus, in quo fertur lex perpetuo valitura & tranſgreſsores afficiuntur excommunicatione, ſi fuerint perſonæ ſingulares, & interdicto, ſi fuerit univerſitas, & ſuſpenſione, ſi fuerit Capitulum, conventus, ſive collegium, ibi, Hæc igitur predictæ ſedis prudentiam circumſpecta ſic ſtatuta ſalubiter, & utiliter ordinata, perpetuis eſſe valitura temporibus, & robur incommutabilis firmitatis obtinere volentes, auctoritate prędicta diſtrictios inhibemus, ne aliquis cuiuſcumq; prçeminentię, ordinis, cōditionis, aut ſtatus, etiamſi Archiepiſcopali, vel Epiſcopali, ſeu regia præfulgeat dignitate, huiuſmodi ordinationem Apoſtolicam; ſervationem, & alia ſupradicta quovis modo turbare, ſeu quomodolibet impedire præſumat. Nos enim ea tunc irritum decernimus, & inane, ſi ſecus

ſuper

Digitized by Google

ſuper his à quoquam, quavis auctoritate contigerit attentari: & nihilominus in eos, qui ex certa ſcientia contrarium præſumpſerint, niſi intra octo dierum ſpatium poſt publicationem præſentium reſipuerint cum effectu excommunicationis in perſonas, & interdicti in univerſitates: ac ſuſpenſiones in Conventus, capitula ſeu Collegia de conſilio, & auctoritate prædictis ſententias promulgamus: à quibus non niſi per Romanum Pontificem abſolutionis beneficium (præterquam in mortis articulo) valeant obtinere. (Quæ circa hujus excommunicationis intelligentiam diſputari poſſunt: clara ſunt ex dictis in præcedentibus, & ex ipſomet textu ideo opus nõ eſt hic immorari, præſertim enm hæc ad particularem Eccleſiam Toloſanam pertineant. Vide infrà dicta de interdictis.

PUNCTUM XIX.

De excommunicatione contra impedientes executionem litterarum ſacræ Pœnitentiariæ.

1 *Iſta excommunicatio continetur in bulla prima Julii III. quæ incipit Rationi congruit.*

2 *Materia iſtius excommunicationis conſiſtit in his actionibus: prima actio eſt impedire ne litteræ Pœnitentiariæ majoris executioni mittantur: 2. actio eſt præbere conſilium, auxilium, vel favorem ad impediendam dictam executionem.*

3 *Impediens juſta de cauſa litteras ſacræ Pœnitentiariæ non afficitur excommunicatione.*

4 *Litteras ſacræ Pœnitentiariæ nolens exequi non ligatur excommunicatione.*

5 *Subjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, qui præſtant aliquam ex ſupradictis actionibus.*

6 *Iſta excommunicatio Summo Pontifici reſervata eſt.*

7 *Facultatem habens abſolvendi ab omnibus cenſuris, exceptis excommunicationis Bullæ, abſolvere poteſt ab excommunicatione lata contra impedientes executionem ſacræ Pœnitentiariæ.*

1 IVlius III. in Bulla prima in ordine, quæ incipit, *rationi congruit*, excommunicationem impoſuit contra eos, qui executionem litterarum ſacræ Pœnitentiariæ impediunt, vel ad id conſilium, auxilium, vel favorem quomodolibet præſtant. Circa quam excommunicationem tria breviter explicabo.

Primò, quænam ſit ejus materia.

Secundò, quodnam ſit ſubjectum.

Tertiò, utrùm iſta excommunicatio reſervata ſit.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis conſiſtit in actionibus in præfata Bulla Iulii III. expreſſis, quarum.

Prima eſt, quomodolibet impedire, ne litteræ majoris Pœnitentiarii executioni demandentur: nam in Bulla dicitur *Majoris Pœnitentiarii pro tempore exiſtentis litterarum executionem qualitercumque impedientes*.

Ex quo ſequitur, illum affici excommunicatione, qui per ſe, vel per alium, directè, vel indirectè impedit, ne præfatæ litteræ executionem ſortiantur; quia in textu dicitur *qualitercumque*, id eſt, quovis modo: hæc enim eſt dictio generalis, quæ omnem modum comprehendit. *l. pennus ff. de verb. ſignif.* Hondedeus *conſ. 55. nu. 41.* & alii apud ipſum, & apud Gratum *dict. 194. num. 1.*

3 Sed modò dubium eſt primò, utrùm is, ad quem præfatæ litteræ diriguntur, ſi eas examinet, & juſta de cauſa impediat, afficiatur excommunicatione.

Reſpondeo juxta dicta in Bulla Cœnæ *quæſt. 1 punct. 2. nu. 2 tom. 3.* non affici, quia Summus Pontifex cenſetur loqui de impedientibus injuſtè.

4 Secundò dubium eſt, utrùm is, ad quem præfatæ litteræ diriguntur, ut eas expediat, & exequatur, afficiatur excommunicatione ſi eas exequi nolit.

Reſp. negativè, quia aliud eſt impedire, aliud non exequi; illud enim importat actionem poſitivam contra executionem litterarum hoc autem ſignificat omiſſionem actionis: excommunicatio autem impoſita propter actionem non incurritur propter omiſſionem. Vide dicta *in Bulla Cœnæ Domini qu. 14. puncto 2 nu. 1. & ſeqq. tom. 3.* ubi plura alia adduxi, quæ hic neceſſe non eſt repetere.

Secunda actio ſub excommunicatione prohibita, eſt, præbere conſilium, auxilium, vel favorem ad impediendam executionem litterarum majoris Pœnitentiarii, ut patet ex illis verbis, *aut quominus dictæ litteræ juxta illarum formam, & tenorem debitæ executioni demandentur, impedimentum, conſilium, auxilium, vel favorem quomodolibet præſtantes.*

SECUNDA PROPOSITIO.

5 SVbjectum iſtius excommunicationis ſunt illi omnes, qui aliquam ex præfatis actionibus præſtant. Ratio eſt, quia Summus Pontifex indiſtinctè, & illimitatè loquitur, propoſitio autem indefinita æquivalet univerſali.

TERTIA PROPOSITIO.

6 ISta excommunicatio reſervata eſt Summo Pontifici. Ratio eſt, quia Julius III. contra præfatos delinquentes imponit omnes cenſuras, & pœnas editas in Bulla Cœnæ contra eos, qui litterarum Apoſtolicarum executionem impediunt, ibi, *prædictas, ac omnes, & ſingulas alias contra impedientes litterarum Apoſtolicarum in Bulla, quæ quotannis in Cœna Domini legi conſuevit, contentas, & latas ſententias, cenſuras, & pœnas, eo ipſo abſq; aliqua alia declaratione deſuper perficienda, incurriſſe, & incurrere debere decrevit, & declaravit.* Cenſura autem, & pœna contra impedientes literarum Apoſtolicarum executionem, eſt excommunicatio Summo Pontifici reſervata; & licet Julius III. expreſſè non meminerit reſervationis; implicitè tamen expreſſit in illis verbis, *omnes, & ſingulas ſententias, cenſuras, & pœnas*: reſervatio autem eſt pœna in Bulla Cœnæ impoſita contrà præfatos delinquentes, ut ibi explicavi *diſp. 1. q. 14. punct. 1. n. 9. 22. & ſeq. tom. 3.*

7 Major difficultas eſt, utrùm habens facultatem abſolvendi ab omnibus cenſuris, exceptis excommunicationibus in Bulla Cœnæ latis, & nonnullis aliis nominatim expreſſis, poſſit abſolutionem ab iſta excommunicatione latà à Julio III. conferre.

Reſponderi poteſt affirmativè. Ratio eſt, tum quia probabile eſt iſtam excommunicationem, de qua loquimur, non eſſe latam in Bulla Cœnæ, ſed à Iulio III. ergò non cadit ſub exceptionem excommunicationis Bullæ Cœnæ: tum quia exceptio firmat regulam in caſibus non exceptis *l. nam quod liquidè, §. fin. ff. de pœnu legat. l. quæſitum; idem reſpondit, ff. de fund. inſtruct. & c. 2. de coniug. lepros.* hic autem caſus non eſt exceptus in præfata facultate; tum quia privilegium Principis latè explicandum eſt juxta dicta de privilegiis, *in tract. de leg. diſp. 1. q. 3. punct. 7. §. 1. n. 4. 10. 2.* Contraria tamen ſententia probabilis eſt, ut patet ex dictis in Bulla Cœnæ *diſp. 1. q. 14. punct. 1. nu. 22. tom. 3.* cum Regin. ibi allegato.

PUNCTUM XX.

De excommunicatione contra violantes interdictum in certis caſibus.

1 *Interdictum violans etiam hoc tempore excommunicationem incurrit, ſi illud violet in caſibus*, in Clementina gravia, de ſententia excommunicationis *expreſſis*.

2 *Materia iſtius excommunicationis conſiſtit in quadruplici actione: 1. actio eſt cogere quomodolibet aliquem ad celebranda divina officia in locis, ſive jure, ſive ab homine interdictis: 2. actio eſt vocare aliquos ad audienda divina officia in locis interdictis; 3. actio eſt prohibere ne excommunicati publicè, vel interdicti exeant ab Eccleſiis tempore Miſſæ à celebrantibus moniti, ut exeant: 4. actio eſt renuere ab Eccleſia exire dum publicè excommunicatus, vel nominatim interdictus monitus à celebrante, ut exeat vult permanere.*

3 *Cogens aliquem quomodolibet ad celebranda divina officia in locis interdictis excommunicationem incurrit.*

4 *Ad incurrendam excommunicationem ob primam actionem ſequentes conditiones requiruntur, quod primo adſit coactio; 2. præſumptio: 3. coactus inducatur ad celebranda divina officia; 4. quod divina officia celebrentur in locis interdictis.*

5 *Vocans aliquos ad divina officia audienda in locis interdictis excommunicationi ſubjicitur.*

6 *Ad incurrendam excommunicationem ob ſecundam actionem plures conditiones requiruntur: 1. quod adſit evocatio per ſe, vel per alium: 2. quod adſit præſumptio: 3. quod evocatio fiat ad hunc finem id eſt ad audienda divina officia.*

7 *Ad iſtam excommunicationem incurrendum ſufficit evocatio privata.*

8 *Interdicti localis tempore vocans aliquem ad audienda divina extra locum interdictum, non incurrit excommunic.*

9 *Vocans aliquam ad divina officia audienda incurrit excommunicationem, etiamſi evocet perſonam ſingularem.*

10 *Prohibens excommunicatos publicè; vel interdictos exire de Eccleſiis tempore Miſſæ, dum à celebrantibus moniti ſunt exire, excommunicationem incurrit.*

11 *Ad incurrendam excommunicationem ob tertiam actionem requiruntur ſequentes conditiones; 1. quod aliquo modo adſit prohibitio; 2. quod prohibitio ſit conjuncta cum præſumptione; 3. ut qui prohibentur exire ſint publicè excommunicati, vel interdicti: 4. ut prohibeantur exire ab Eccleſiis tempore Miſſæ.*

12 *Neceſſe tamen eſt hoc tempore, ut prohibeat excommunicatos, vel interdictos vitandos.*

13 *Eccleſia, à quibus publicè excommunicati, vel interdicti prohibentur ab aliquo exire, opus non eſt, ut ſint interdicto ſuppoſita ad hoc ut excomm. incurratur ab eo, qui prohibet excommunicatos publicè, vel interdictos exire ab Eccleſiis tempore Miſſæ.*

14 *Eccleſiæ nomine non intelliguntur oratoria privata.*

15 *Excommunicatus, vel interdictus, aut nominatim monitus à celebrante, ut de Eccleſia exeat tempore Miſſæ, excommunicationem incurrit, ſi nolit exire.*

16 *Ad incurrendam excommunicationem ob quartam actionem ſequentes conditiones requiruntur; 1. nolle exire ab Eccleſiis; 2. ut adſit præſumptio; 3. ut nolens exire ſit nominatim monitus à celebrante ut exeat tempore Miſſæ: 4. ut nolens exire ſit publicè excommunic. vel interdictus.*

17 *Opus non eſt, ut Eccleſia, de qua excommunicatus, vel interdictus renuit exire, ſit interdicta.*

18 *Subjectum iſtius excommunicationis impoſitæ ob quartam actionem ſunt omnes excommunicati, vel interdicti, qui à celebrantibus moniti, ut ab Eccleſiis exeant tempore Miſſæ remanere præſumunt: impoſita*

Digitized by Google

poſita ob tres primas actiones ſunt Domini temporales, qui in terris ſuis ſuppoſitis interdicto cogunt aliquem ad Divina officia celebranda, vel vocant aliquos ad illa audienda: vel prohibent, ne excommunicati, vel interdicti exeant ab Eccleſia, dum ſacrum celebratur.

19 *Vt iſta excommunicatio incurratur, opus eſt, ut aliqua ex actionibus hic prohibitis fiat à domino temporali.*

20 *Dominus temporalis faciens aliquam actionem prohibitam in hac* Clem. Gravis, *non incurrit excommunicationem, niſi eam faciat tanquam dominus temporalis.*

21 *Sufficit una ex actionibus hic prohibitis ad incurrendam excommunicationem in hac Clementina impoſitam.*

22 *Cogens aliquem ad celebrandum tempore interdicti, aut faciens aliquam actionem hic prohibitam, non incurrit excommunicationem effectu nondum ſecuto.*

23 *Ceſſationis tempore faciens aliquam actionem in hac* Clem. Gravis *prohibitam, non videtur in excommunicationem incidere, juxta ſententiam aucloris.*

24 *Interdictum violans in aliis caſibus non expreſſis in* Clem. Gravis *non videtur ipſo facto excommunic. incurrere.*

DE pœnis violantium interdictum fuſiùs egi *in tract. de cenſuris in genere diſp. 5. punct. 7. nu. 4. & ſeqq. 525. tom. 8.* hic ſolùm agendum eſt de excommunicatione *in Clemen. Gravis, de ſent. excommun.* impoſitis contra violantes interdictum in quatuor caſibus, in præfata Clementina expreſſis, & licèt fortè aliquis ambigere poſſit.

1 Vtrùm præfata Clementina etiam hoc tempore vires, & locum habeat, eò quòd ſancita fuerit occaſione quorundam dominorum temporalium, qui delicta in præfata Clementina expreſſa perpetrabant; nihilominus dicendum eſt, etiam hoc tempore vigere, & futuris temporibus obligare, ut patet ex illis verbis, *qui in locis interdicto ſuppoſitis quemquam de cætero cogere, &c.* his poſitis, explicationem aggredior dictorum quatuor caſuum, qui ſub excommunicatione ipſo facto in præfata Clementina interdicuntur, & ne ab ordine conſueto recedam.

Primò loco inquiram materiam iſtius excommunicationis in ſingulis quatuor caſibus.

Deinde Subjectum, id eſt, perſonas, quæ huic excommunicationi ſubiiciuntur.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis in quadruplici conſiſtit actione, per quam obligatio circa interdictum violatur.

3 Prima actio eſt, cogere quomodolibet aliquem ad celebranda divina in locis interdictis ſive interdicta ſint à jure, ſive ab homine âſta actio ſub illis textus verbis exprimitur, *qui in locis interdicto ſuppoſitis quemquam de cætero divina celebrare officia quomodolibet cogere præſumpſerit.*

4 Ex quibus verbis quatuor conditiones eliciuntur, neceſſariæ ad incurrendam excommunicationem ob iſtam actionem.

Prima eſt, ut adſit coactio, ex quo ſequitur, inductionem, quæ fit rogando, promittendo, aut alia ſimili ratione, non ſufficere ad incurrendam iſtam excommunicationem, quia non eſt coactio, quæ involuntarium, & vim importat in eo, qui cogitur; ut ſi per vim, aut metum in bonis famæ, vitæ, vel bonorum temporalium trahatur ad celebrandum: non eſt tamen neceſſe, ut coactio fiat in ipſummet celebrantem: ſed ſatis eſt, ut fiat, in perſonas conjunctas ſive per ſubtractionem bonorum, ſive per metum verborum, ſive per alium ſimilem modum, directè; vel indirectè; nam in textu dicitur, *quomodolibet cogere*: dictio autem *quomodolibet*, denotat omnem modum, ut communiter fatentur DD. apud Barboſam *dict.* 282. & apud Gratum *dict.* 218. idemque in terminis tradunt Suarez, Filliucius, Sayrus, & alii *locis proximè citandis*, poſt gloſ. hic in v. *quomodolibet*, ubi ait iſtam dictionem hoc in loco comprehendere omnem modum compulſionis realem, perſonalem, directum, & indirectum, ut ſi res ipſorum occupent, conſanguineos gravent in perſonis, vel rebus. Hæc gloſſa.

Secunda conditio eſt, ut adſit præſumptio. Quamobrem ſi coactio proveniat à domino temporali, qui neſcit locum eſſe interdictum: aut pœnam excommunicationis iſtam eſſe contra cogentes, non incurritur excommunicatio. An autem ignorantia craſſa, vel etiam affectata excuſet, alibi ſæpius dictum eſt præſertim *de cenſuris in genere diſput. 1. quæſt. 2. punct. 1. nu. 10. 11. & 12. tom. 1.* excuſare, niſi cum ingenti temeritate conjuncta ſit.

Tertia conditio eſt, ut quis per coactionem inducatur ad celebranda divina officia. Quid autem nomine *divinorum officiorum*, intelligatur, patet ex dictis *de cenſuris in genere diſp. 2. quæſt. 2. punct. 3. 3. 2. nu. 2. tom. 1.* venire omnes cæremonias ſacras, quæ fiunt ex inſtitutione Chriſti, vel Eccleſiæ, vel quæ ſunt propriæ alicuius ordinis clericalis, ut oratio publica, benedictio ſolemnis Candelarum, Olivarum &c. Hic ſolùm advertendum eſt, hoc in loco nomine divinorum officiorum non ſolùm intelligi Miſſæ ſacrificium: verùm etiam alia divina officia, quia Summus Pontifex abſolutè loquitur de divinis officiis, nec ſolùm intendit prohibere violationem interdicti circa Miſſæ ſacrum: verùm etiam circa alia divina officia, ut patet ex illis verbis initio textus poſitis, *miſſas, & divina officia*. Ità Suarez *diſ. 22. ſect. 4. n. 89.* contra Sylveſtrum, Angelum, & alios, apud Sayrum *n. 43.* arbitrantes, nomen divinorum officiorum coarctari, & referri ſolùm ad Miſſæ ſolemnis, de quibus ſermo eſt in tertia actione.

Quarta conditio eſt, ut officia celebrentur in locis interdictis: Quamobrem ſi quis inducat aliquem, etiam perſonaliter interdictum, ad celebrandum in locis non interdictis, non incurrit iſtam excommunicationem; quia excommunicatio iſta eſt ob coactionem ad celebrandum in locis interdictis, ut patet ex illis verbis, *in eorum terris interdicto ſuppoſitis.*

5 Secunda actio interdicta ſub excommunicatione in hac Clementina eſt revocare aliquos, præſertim excommunicatos, vel interdictos ad audienda divina officia in locis interdictis, ut patet ex illis verbis, (*aut qui modo prædicto ad officia eadem audienda aliquos, excommunicationis præſertim, vel interdicti ligatos ſententia, evocare præſumpſerint;*) ex quibus verbis quatuor conditiones colliguntur neceſſariæ ad excommunicationem incurrendam ob ſecundam iſtam actionem.

6 Prima eſt, ut adſit evocatio; & hæc ſufficit, ſive fiat per ſe, ſive per alium. Ratio eſt, quia Summus Pontifex non ſolùm intendit comprimere audaciam illorum, qui per ſe vocant; verùm etiam qui evocari faciunt, ut patet ex illis præcedentibus verbis, (*faciunt evocare,*) & ex illis, (*modo prædicto,*) quæ relationem habent ad præcedentia.

7 Major difficultas eſt, utrùm ad incurrendum iſtam excommunicationem requiratur evocatio publica: quæ fit tuba, cornu, voce præconis, aut campanarum pulſatione, vel ſufficiat privata, quæ fit clam, per ſe, vel per nuncium.

Reſpondeo ſufficere privatam. Ratio eſt, quia textus indifferenter, & abſolutè loquitur de vocantibus aliquem ad divina audienda; & illa verba, *modo prædicto*, referuntur ad modos evocandi poſitos in principio textus, in principio autem textus exprimuntur varii modi, quibus populi vocabantur ad divina, ibi, (*ad officia eadem celebranda, nunc hos, nunc illos vocantes, interdum compellentes, hiſque non contenti exceſſibus per campanarum non ſolum pulſationem, ſed, & voce præconis populos, etiam interdictos,* &c) ex quibus verbis indicatur exceſſus illorum nobilium, qui aliquando populos vocabant abſque voce præconis, vel pulſatione campanarum, aliquando voce præconis, & campanarum ſono; vox enim præconis, & campanarum pulſatio adhiberi ſolet ad convocandos populos, non verò aliquos ſolùm, ut benè hunc textum perpendit Cajetanus *verb. excommun. cap. 42.* & Suarez *diſp. 22. ſect. 4. n. 28.* contra Navarrum, Sylveſtrum Angelum, & alios apud Sayrum *lib. 3. c. 20. n. 43.*

Secunda conditio eſt, ut adſit præſumptio, juxta dicta in expoſitione primæ actionis.

Tertia, ut evocatio fiat ad audienda divina officia; quamobrem ſi evocatio fiat ad alium finem, excommunicatio iſtius Clementinæ non incurritur. Quarta ut divina officia audiantur in loco interdicto. Propterea.

8 Si quis tempore interdicti localis vocet aliquem ad audiendu divina officia, quæ celebrantur in loco non interdicto, non incurrit iſtam excommunicationem, etiamſi is, qui vocatur, ſit excommunicatus, vel interdictus; nam excommunicatio impoſita ob hanc ſecundam actionem, non incurritur ob violationem interdicti perſonalis, ſed ob violationem interdicti localis, vocando aliquem ad officia divina audienda, quæ celebrantur in locis interdictis: hoc enim apertè indicat illa particula, *eadem officia*, quæ refertur ad officia, de quibus in verbis proximè præcedentibus ſermo fuerat; in verbis autem proximè præcedentibus ſermo fuerat de divinis officiis, quæ in locis interdictis celebrantur, ut dictum eſt in expoſitione primæ actionis.

9 Sed modò dubium ſupereſt, utrùm iſta cenſura incurratur, etiamſi non vocetur populus, ſed perſona aliqua particularis non excommunicata, nec interdicta, ad divina officia in locis interdictis audienda.

Reſpondeo incurri, ut patet, tum ex illa particula, *aliquos*, quæ verificatur de particulari perſona, licèt in plurali pronuncietur, nã quòd etiam *vocantes* in plurali referantur; tum ex illa particula *præſertim excommunicationis, vel interdicti ligatos ſententia.* Dictio enim *præſertim*, non apponitur excluſivè quoad alios ante relatos, ſed comparativè: & eſt idem, quod maximè, & præcipuè, ut multorum DD. auctoritate probat Auguſtinus Barboſa *dict. 230. & 233.* & Gratus *dict. 180.* idemque in terminis Sayrus *n. 43* & alii ſupra citati.

10 Tertia actio eſt, prohibere, ne excommunicati publicè, vel interdicti exeant de Eccleſiis tempore Miſſæ, dum à celebrantibus moniti ſunt, ut exeant, iſta actio continetur ſub illis verbis, (*ſeu qui, ne excommunicati publicè, aut interdicti, de Eccleſiis, dum in ipſis Miſſarum agatur ſolemnia, à celebrantibus moniti ut exeant, prohibere præſumpſerint.*) Ex quibus verbis quatuor conditiones colliguntur.

11 Prima eſt, ut adſit prohibitio, ſive particularis, ſive generalis, ſive per coactionem, ſive per promiſſionem, vel fortè etiam per preces ſaltem importunas: textus enim ſimpliciter utitur verbo, *prohibere*. Ità communiter DD.

Secunda eſt, ut prohibitio conjuncta ſit cum præſumptione, ut dictum eſt in expoſitione primæ actionis, nam verbum illud, *præſumpſerint*, quod ultimo loco ponitur in textu, refertur ad omnes actiones præcedentes, ut examinanti textum perſpicuè conſtabit.

Tertia conditio eſt, ut qui prohibẽtur exire, ſint publicè excommunic. vel interdicti, & præterea moniti ſint à celebrãte, ut exeant,

ſive

ſive monitio ſit generalis, ſive particularis, & nominatim; quia textus in hac tertia actione non requirit particularem monitionem, cum abſolutè dicat, *à celebrantibus moniti, ut exeant*. Ita Sylveſter, & Angelus, quos citat, & ſequitur Sayrus *num.* 43. & Suarez *loco cit. n.* 30. Imò Suarez *n.* 33. addit.

12 Hoc tempore neceſſarium eſſe, ut qui prohibentur exire, ſint excommunicati, vel interdicti vitandi; nam hi ſolùm videntur, hoc tempore publicè excommunicati. Sed hæc limitatio Suarez apud me difficultate non caret; aliud enim eſt eſſe publicè excommunicatum, & interdictum; aliud eſſe vitandum; cenſura hujus Clementinæ lata videtur non ſolùm in deteſtationem communicantium cum excommunicatis, vel interdictis verùm etiam in pœnam ipſorum delinquentium excommunicatorum, interdictorum; violantium interdictum, ut dicam in expoſitione quartæ actionis.

Quarta conditio eſt, ut prohibeantur exire ab Eccleſiis tempore Miſſæ; Summus enim Pontifex loquitur de prohibentibus exire ab Eccleſiis dum Miſſarum ſolemnia celebrantur, ex quo patet differentia inter iſtam actionem, & alias duas præcedentes; in hac enim ſermo eſt ſolùm de miſſæ ſolemniis; in præcedentibus verò de divinis officiis abſolutè, ut benè Cajetan. *verb. excommunic. c.* 41. Suarez *n.* 29. Filliucius *tract.* 15. *c.* 4. *quæſito* 2. *n.* 74. Sayrus *lib.* 3. *c.* 29. *n.* 43. *verſ. quoad officia*.

13 Sed modò dubium eſt, utrùm Eccleſiæ, à quibus publice excommunicati, vel interdicti prohibentur exire, debeant eſſe in locis interdicto ſuppoſitis, & conſequenter etiam ipſæ debeant eſſe interdictæ.

Reſpõdendũ mihi videtur negativè; quia in hac tertia actione nullum extat verbum indicans Eccleſias debere eſſe interdictas; ergo non eſt facienda reſtrictio ad interdictas; ſicut neque ex eo, quòd in iſta actione exprimuntur ſolum Miſſarum ſolemnia; non fit extenſio ad alia divina officia, de quibus ſermo erat in præcedentibus. Oppoſitam ſententiam ſuſtinet Suarez *n.* 30. Filliucius *nu.* 74. & alii quorum opinio probabilis eſt. Ratio Suarez eſt, quia in hac Clementina ſermo eſt de terris interdicto ſuppoſitis, & conſequenter de Eccleſiis in eis exiſtentibus, ac proinde interdictis, unde verba iſtius tertiæ actionis ex materia ſubjecta, & ex antecedentibus, & conſequentibus limitantur: verùm hæc ratio facilè ſolvitur tum ex ratione à me allata, tum ex dicendis circa quartam actionem.

14 Verum tamen eſt nomine Eccleſiæ intelligi Eccleſiam propriè acceptam, non verò oratoria privata auctoritate conſtructa, & nondum benedicta, & auctoritate Epiſcopi deputata ad divina officia: verſamur enim in materia pœnali, in qua non eſt facienda extenſio, ſed reſtrictio. Ita Suarez, & Filliucius *locis cit.*

15 Quarta actio ſub cenſura prohibita in hac Clementina eſt, nolle ab Eccleſia exire, dum publicè excommunicatus, vel interdictus nominatim monitus eſt à celebrante, ut exeat & ipſe remanere præſumit; iſta actio patet ex illis verbis, (*nec non excommunicatos publicè, & interdictos, quia in ipſis Eccleſiis, nominatim à celebrantibus, ut exeant, moniti, remanere præſumpſerint*.) ex quibus verbis quatuor conditiones deſumuntur.

16 Prima eſt, nolle exire ab Eccleſiis.

Secunda, ut adſit præſumptio.

Tertia, ut nolens exire ſit nominatim monitus à celebrante, ut exeat tempore Miſſæ; ex quo ſequitur non ſufficere admonitionem alterius, aut admonitionem generalem, vel ut admoneatur exire tempore aliorum divinorum officiorum; nam in textu dicitur *à celebrantibus moniti, ut exeant de ipſis Eccleſiis*; quæ verba relationem habent ad clauſulam immediatè antecedentem, in qua ſermo erat de celebrantibus Miſſarum ſolemnia. Ita Suarez *n.* 33. contra Cajetanum *loco cit.*

Quarta, ut nolens exire, ſit publice excommunicatus, vel interdictus. Imò Suarez, & Filliucius putant poſt Concilium Conſtantienſe, in Extravaganti *ad evitanda*, opus eſſe, ut ſit evitandus, id eſt ut ſit notorius clerici percuſſor, vel ſit nominatim denunciatus excommunicatus, vel interdictus, nam hoc tempore non tenemur, niſi hujuſmodi delinquentes ex vi cenſuræ præcavere.

Sed contrarium mihi probabilius videtur, ut probavi in expoſitione tertiæ actionis, conditione tertia *n.* 10. quamvis enim celebrantes, non teneantur poſt Extravagant. *ad evitanda*, cavere conſortium illius, qui non eſt interdictus, vel excommunicatus vitandus; nihilominus ipſe excommunicatus, vel interdictus ſervare tenetur excommunicationem, vel interdictum, etiamſi vitandus non ſit; quia Concil. Conſtantienſe nullum ei favorem conferre intendit: conſequenter ſi admonitus exire nolit, excommunicationem illius Clementinæ incurrit, etiamſi vitandus non ſit.

17 Addit præterea Suarez *n.* 33. ad incurrendam iſtam excommunicationem opus eſſe, Eccleſiam, a qua præfati excommunicati, vel interdicti exire nolunt, debere eſſe interdictam; quia præſens clauſula relationem dicit ad præcedentes, in quibus ſermo eſt ſolùm de Eccleſiis interdicto ſuppoſitis.

Sed contrarium mihi probabilius videtur, tum ob rationem allatam in expoſitione dubii propoſiti in tertia actione *nu.* 10. tum quia alioquin ſequeretur etiam præfatos excommunicatos, vel interdictos non affici excommunicatione, dum proprio arbitrio, & non ex inductione, vel prohibitione aliorum noluit exire; cum in præcedentibus ſermo ſit de cogentibus, vel prohibentibus; hoc autem nullus dixerit, nec ipſe Suarez.

SECUNDA PROPOSITIO.

18 SUbjectum iſtius excommunicationis impoſitæ ob quartam actionem, ſunt omnes excommunicati, vel interdicti, qui à celebrantibus nominatim moniti, ut ab Eccleſiis tempore Miſſæ exeant, remanere præſumunt; hoc valet etiamſi fœminæ ſint: textus enim indefinitè loquitur. Ità communiter DD.

Dixi *omnes excommunicati, vel interdicti*, ut indicarem non ſolùm illos qui utroque vinculo excommunicationis, & interdicti ſimul obſtricti ſunt, huic excommunicationi ſubiici; verùm etiam eum, qui altera tantùm cenſura innodatur; quamvis enim textus loquatur per dictionem, *&*, ibi, *excommunicatos publicè, & interdictos*, nihilominus dictio, *&* accipitur pro, *vel*, ut patet, tum ex clauſula præcedente, ubi Summus Pontifex per particulam disjunctivam, *vel*, loquutus fuerat ibi, *excommunicationis, vel interdicti ligatos ſententia*; tum quia cenſura iſtius Clementinæ nunquam fere ad praxim circa quartam actionem revocaretur; tum quia ex doctrina Bartoli *in l. ſi quis is ducenta §. utrum, tractantis de virtute dictionis copulativa*, *&*, quam ſequuntur Anton. de Butrio, & Joannes de Imola, *in Clement. pleriſque, de elect. ſuper gloſſam, in verſic. poſtulo*, quoties dictio, *&* copulat qualitates, nec expreſsè, vel per conjecturas apparet, an copulet illas reſpectu diverſorum ſubjectorum an ejuſdem, in dubio refertur potiùs ad diverſa ſubjecta, quam ad idem, ejuſque diſpoſitio ampliatur, & plura comprehendit, cum natura dictionis copulativæ ſit ampliare, *l. ex tamen adjectio ff. de legat.* 3. ergò à fortiori in noſtro caſu, in quo ſufficienter attulimus conjecturas ad diverſas perſonas refertur; hæc de ſubjecto quartæ actionis.

Subjectum excommunicationis contentæ in primis tribus actionibus ſunt domini temporales, qui in terris ſuis Eccleſiaſtico ſuppoſitis interdicto, cogunt aliquem ad divina officia celebranda, vel aliquos vocant ad divina audienda, vel prohibent, ne excommunicati, vel interdicti ab Eccleſia exeant, dum Miſſæ ſacrum celebratur; juxta dicta in tribus primis actionibus, *nu.* 4. *uſque ad nu.* 15.

Ex quo patet primò, excommunicationem in tribus primis actionibus poſitam non eſſe univerſalem, ſed dominos dumtaxat temporales afficere, ut apertè colligitur ex illis verbis, *præſumptores præfatos*, quæ referuntur ad verba initio capitis poſita, in quibus ſermo eſt de quibuſdam nobilibus, & dominis temporalibus, qui hæc crimina in terris ſuis interdictis perpetrabant. Quamobrem privatæ perſonæ, vel etiam in dignitate conſtitutæ, ſi hæc crimina in terris alienis perpetrare audeant, huic cenſuræ non ſubiiciuntur. Ita communiter DD.

Secundò, patet non ſolùm dominos temporales in laicali ſtatu exiſtentes, verùm etiam poſitos in dignitate Eccleſiaſtica, in hanc cenſuram incidere, ſi aliquam ex præfatis actionibus facere non vereantur; textus enim abſolutè loquitur de dominis temporalibus. Ità gloſſa *hic verb. temporales*. Navarr. Suarez, & Filliuc. *locis cit.* Alterius *tom.* 2. *de interdicto diſp.* 9. *c.* 4. *col.* 9. *&* 10.

19 Sed modò dubium eſt, primò, utrùm ad incurrendam iſtam excommunicationem opus ſit, ut faciens aliquam ex præfatis tribus actionibus ſit nobilis, & dominus temporalis ſimul.

Ratio dubitandi eſt, quia textus conjunctivè loquitur, ibi, (*Gravis ad nos Prælatorum querela perduxit, quod nobiles, quidam, & domini temporales*.)

Reſp. virum nobilem non affici hac cenſura, niſi ſimul etiam ſit dominus temporalis, quia textus excommunicat facientem præfatas actiones in terris ſuis; ſi verò dominus temporalis hoc faciat, afficitur excommunicatione, etiamſi ratione originis non ſit nobilis; nam duplex eſt *nobilitas*, alia ratione originis, quæ trahitur à parentibus, alia ratione ſtatus, quæ conſequitur ſtatum honorificum. Summus Põtifex hoc in loco videtur potius reſpexiſſe ad nobilitatem ſtatus honorifici, & juriſdictionis tẽporalis, quàm ad nobilitatem originis, notanda enim eſt illa loquendi forma, *nobiles quidam, & domini temporales*, ubi illa particula, *domini temporales*, declarare videtur, de quibuſnam viris nobilibus Summus Pontifex loquatur. Ita Suarez *loco cit. numer.* 31.

20 Secundò dubium eſt, quo titulo iſtæ actiones fieri debeant à dominis temporalibus; utrùm videlicet fieri debeant ab ipſis tanquam dominis, an ſatis ſit ſi fiant à dominis quidem temporalibus, ſed non tanquam dominis.

Reſpondeo fieri debere a dominis temporalibus, tanquam juriſdictionem in iis locis habentibus, ut innui *num.* 18. *in ſecunda illatione*. Ratio eſt quia illa verba, præfatos præſumptores, referunt ad verba initio capitis impoſita, id eſt, ad dominos temporales, qui hæc delicta in terris ſuis committere præſumunt. Idem colligitur ex verbo, *prohibere*, quod indicat actionem propriam illius, qui præcipiendi poteſtatem habet, ut bene Suarez, Angelus, & alii *loc. cit.*

Hinc ſequitur, dominum temporalem aliquam ex præfatis actionibus facientem in terris alienis non affici hac cenſura, etiam ſi eam faciat cum ſuo ſubdito ibi exiſtente. Ratio eſt; quia non facit tanquam dominus in terris ſuis. Secus ſi id faciat in terris ſuis cum ſuo vaſallo, vel cum alio in terris ſuis verſante, ut bene Angelus, Sayrus, & Suarez *loco citato*.

21 Tertiò dubium eſt utrùm faciens unam tantùm ex præfatis actionibus, excommunicationem illius Clementinæ incurrat.

Reſpondeo affirmativè, quia Summus Pontif. disjunctive loquitur, & peculiarem in unaquaque actione canonem facit.

22 Quartò dubium eſt, utrùm ad incurrendam iſtam excommunica-

nicationem ſatis ſit cogere, evocare, vel prohibere etiamſi effectus ſecutus non fuerit. Reſpondeo requiri effectum completum, & conſummatum, quia cēſura non incurritur, niſi adſit effectus completus principaliter prohibitus ut patet ex regulis generalibus traditis *de cenſuris in genere diſp. 1. quæſt. 1. punct. 1. nu. 12. & ſeqq. tom. 1.* Propterea qui metum incuſſit ad celebranda divina officia in loco interdicto, vel evocavit ad divina audienda, vel tentavit prohibere, ut publicè excommunicatus, vel interdictus ab Eccleſia tempore Miſſæ exiret, non incurrit excommunicationem, niſi re ipſa ſecutus ſit effectus, ut benè Suarez *n. 32. ad finem*. idem cum proportione dicendum eſt de quarta actione.

23 Quintò dubium eſt, utrùm faciens præfatas actiones tempore ceſſationis incidat in iſtam excommunicationem, Sylveſt. *verb. excomm. 7. excommunicatione 17.* Angelus, & alii apud Savrum *lib. 3. c. 29. nu. 43. ad fin.* exiſtimant huic pænæ locum eſſe in ceſſatione a divinis generali; non verò ſpeciali, poſita in dictis terris, quia hujuſmodi ceſſatio generalis vim habet interdicti, *Clem. 1. §. in ceſſationibus, de ſent. excomm.* Sed hoc ego non facilè conceſſerim, quia in materia pœnali non eſt facienda extenſio ab interdicto ad ceſſationem. Neque obſtat Clemen. citata, quia ibi ſermo eſt de religioſis non ſervantibus ceſſationem, ut explicavi in excommunicationibus contra religioſos editis.

24 Sextò dubium eſt utrùm violans interdictum, præter caſus in hac Clementina expreſſos, incidat in excommunicationem. Ratio dubitandi eſt, quia in Extravaganti, *& ſi Dominici, de pœnit. & remiſſ.* adimitur facultas abſolvendi ab interdicto, à Sede Apoſtolica impoſito; ergo ſupponitur lata cenſura contra violantes interdictum, cenſura enim reſervari non ſolet, niſi ratione cenſuræ. Omiſſis reſponſionibus Filliucii *tract. 15. c. 4. quæſito 5.*

Reſpondeo ex illo textu non colligi latam eſſe univerſaliter excommunicationem contra violantes interdictum; ſed ibi auferri facultatem abſolvendi ab interdicto, à Sede Apoſtolica impoſito, quoties adnexam habet cenſuram reſervatam. Ut hoc meliùs intelligatur.

Adverte multas facultates a Sixto IV. conceſſas fuiſſe, quas poſtmodum revocavit in hac Extrag. *& ſi Dominici*, citata, in qua Summus Pont. non intendit ferre excommunicationem contrà violantes interdictum a Sede Apoſtolica impoſitum; ſed adimit facultatem abſolvendi ab interdicto Sedi Apoſtolicæ in iis caſibus, in quibus habet adnexam cenſuram reſervatam, vel in futurum reſervandam; cum enim fieri poſſit, ut Summus Pontifex interdictum aliquod ferat, & violationi excommunicationem reſervatam adjungat, Sixtus IV. non vult hanc cenſuram relaxari, & abſolvi poſſe virtute privilegiorum, quæ prius ipſe conceſſerat. Ita ſentire videtur Suarez *diſput. 22. ſect. 5. n. 28. & ſeq.* Navarrus *cap. 27. n. 74. & 105.* Sotus, Sylveſter, & Angelus apud Suarez *loc. cit.* & alii, quos ego retuli *in expoſitione Bullæ Cœnæ*. Idem reſponderi poſſet ad aliam excommunicationem, quam Filliucius *loc. cit.* exſtimat in præfata Extravagant. *& ſi Dominici* latam eſſe contra conſpirantes in ſtatum Romani Pontificis, quamquam in meo codice non dicitur, *conſpirationis in ſtatum*; ut Filliucius legit, ſed *conſpirationis in perſonam, aut ſtatum Romani Pontificis*, in quo caſu perſpicuum eſt latam eſſe excommunicationem reſervatam in Bulla Cœnæ, *canone 13. & 20.* ſicut enim ibi excommunicantur conſpirantes in vitam Cardinalium, & occupantes loca Sedis Apoſtolicæ; ita multò magis excommunicati ſunt conſpirantes in perſonam, vel ſtatum Summi Pontificis, ut ſuperius explicavi *puncto 1. & 8. in hac qu. 3. per tot. to. 3.*

PUNCTUM XXI.

De excommunicatione contra participantes in crimine criminoſo.

1 *Iſta excommunicatio continetur in c. nuper de ſentent. excom.*

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt ſcienter participare in crimine criminoſo cum nominatim excommunicato.*

3 *Conditiones requiſitæ ad incurrendam iſtam excommunicationem ſunt ſequentes; prima conditio eſt, ut communicatio ſit mortale peccatum; 2. ut participatio fiat cum excommunicato; 3. ut participatio fiat in eodem crimine, ob quod alter excommunicatus fuit; 4. ut is, cum quo participat, ſit excommunicatus vitandus; 5. ut participans ſciat eum, cum quo participat eſſe ob tale crimen excommunicatum.*

4 *Subjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli ſcienter, & participantes in crimine criminoſo cum excommunicato nominatim, & vitando.*

5 *Ille dicitur communicare in crimine criminoſo, qui cooperatur crimini, vel contumaciæ, ob quam alter excommunicatus fuit.*

6 *Epiſcopus ſcienter participans in crimine criminoſo cum nominatim excommunicato à ſe incurrit excommunic.*

7 *Criminis criminoſi excommunicatio auferri debet per abſolutionem ab eo à quo poteſt abſolvi principalis excommunicatus.*

1 INnocentius III. interrogatus ab Epiſcopo Vratiſlavien. *in c. nuper, de ſent. excommun.* vtrum ſcienter communicans cum nominatim excommunicato abſolvi poſſit à ſimplici ſacerdote, vel ab Epiſcopo, ſeu Archiepiſcopo, reſpondit abſolvendum eſſe ab eo, qui excommunicationem tulit (*cum enim* (inquit Pontifex) *talis communicet crimini, & participet criminoſo, ac per hoc, ratione damnati criminis, videatur contra eum delinquere, qui damnavit, ab eo vel ejus ſuperiore merito delicti, tunc erit abſolutio requirenda; cùm facientes, & conſentientes par pœna conſtringat.*) Hoc poſito explicandum eſt.

Primò, quænam ſit materia excommunicationis.

Secundò, quodnam ſit ſubjectum.

Tertiò, à quonam abſolutio iſtius excommunicationis impendenda ſit.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt ſcienter participare in crimine criminoſo cum nominatim excommunicato. Hæc propoſitio apertè habetur in præcitato *cap. nuper*, & ut melius intelligatur.

3 Adverte, ad iſtam excommunicationem incurrendam nonnullas conditiones requiri.

Prima eſt, ut participatio ſit mortale peccatum; excommunicatio enim major mortale peccatum ſupponit. Quamobrem, ſi quis leviter cooperetur peccato alterius, ita ut illa exterior cooperatio non cenſeatur ſufficiens ad mortale peccatum, hæc cenſura non incurritur. Ita communiter DD.

Secunda conditio, ut participatio fiat cum excommunicato, nam in præcitato textu ſermo eſt de participante cum excommunicatis. Ex quo ſequitur, participationem fieri debere cum excommunicato, poſtquam excommunicationem contraxit; conſequenter illum non ſubjici huic excommunicationi, qui participat cum excommunicato in primo actu, ob quem delinquens principalis excommunicationem contrahit; hic enim non dicitur participare cum excommunicato.

Tertia conditio eſt, ut participatio contingat in eodem crimine, ob quod alter excommunicatus fuit; Summus enim Pontifex loquitur de participante in crimine criminoſo, ob quod is, cum quo participat, excommunicatus fuerat, ibi, (*ſcienter in crimine communicat criminoſo,*) & ibi, (*cum talis communicet crimini, & participet criminoſo*) quid autem ſit *participare in crimine criminoſo*, oſtendam in ſecunda propoſitione *num. 5.*

Quarta conditio eſt, ut is cum quo participat, ſit excommunicatus vitandus. Ratio eſt, quia poſt Concilium Conſtantienſe in Extravagant. Martini V. non tenemur quemquam evitare, niſi ſit vitandus; is autem dicitur vitandus, qui eſt nominatim denunciatus excommunicatus, aut qui eſt notorius clerici percuſſor, ut explicavi *de cenſuris in genere diſput. 2. quæſt. 2. punct. 1. §. 1. n. 2. to. 1.* Addo ad incurrendam iſtam excommunicationem *cap. nuper*, non ſolùm requiri, ut participatio fiat cum excommunicato vitando; verùm etiam, ut participatio fiat cum excommunicato nominatim. Ratio eſt, quia *in c. nuper, cit.* controverſia erat de participante cum nominatim excommunicatis ibi, *utrum, qui nominatim excommunicatis ſcienter communicant*, & ibi, *an is, qui nominatim excommunicato communicat.* Ex quo ſequitur primò, eum non incidere in excommunicationem hujus capitis, qui Cajum hortatur; ne abſolutionem quærat, aut alienas res non reſtituat, ob quarum ablationem ſuppono Cajum vinculo excommunicationis obſtrictum fuiſſe, non tamen nominatim, ſed generaliter, ut ſi lata fuit excommunicatio in genere contra injuſtos rei alienæ detentores.

Secundò eum, qui participat cum notorio clerici percuſſore, non incidere in iſtam excommunicationem, quamvis enim notorius clerici percuſſor vitandus ſit ex conſtitutione Martini V. citata, nihilominus non eſt nominatim excommunicatus, ut ſuppono; conſequenter licet participans etiam in crimine criminoſo cum hujuſmodi excommunicato graviter peccet, & minorem excommunicationem incurrat, hanc tamen excommunicationem non contrahit.

Quinta conditio eſt, ut quis participet cum excommunicato, quem novit ob tale crimen vinculo excommunicationis obſtrictum fuiſſe, hæc conditio colligitur ex illis verbis, *ſcienter communicant*, & ex illis, *ſcienter communicant in crimine criminoſo*. Ex quo ſequitur, quamlibet ignorantiam etiam affectatam, excuſare ab hac cenſura, quia ignorantia quælibet excludit ſcientiam, niſi fortè conjuncta ſit cum ingenti temeritate, in præfatis conditionibus conveniunt Sanchez *lib. 7. de matrim. diſp. 84. n. 3.* & in opere morali *lib. 2. c. 10. n. 50.* Avila, Reginaldus & alii quos retuli *de cenſuris in genere diſp. 2. q. 2. punct. 6. §. 1. nu. 8. & 9. tom. 1.*

SECUNDA PROPOSITIO.

4 SUbjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli ſcienter participantes in crimine criminoſo cum excommunicato nominatim, & vitando hæc propoſitio perſpicuè conſtat ex iis, quæ occaſione præcedentis propoſitionis dixi; quod autem iſti omnes ſint ſubjectum iſtius excommunicationis, patet, quia præcitatus textus univerſaliter loquitur.

5 Sed modò dubium eſt, quid ſit *communicare in crimine criminoſo.*

Reſpondeo idem eſſe; ac cooperari crimini, vel contumaciæ, ob quam alter excommunicatus eſt. Ita communiter Doctores. Hinc ſequitur.

Primò, eum, qui concubinario nominatim excommunicato ob retentionem concubinæ, aut alteri nominatim excommunicato ob retentionem rei alienæ, præbet conſilium, auxilium, aut favorem, ne concubinam dimittat, aut ne reſtitutionem faciat, affici hac cenſura,

Digitized by Google

ſta, quia participat in crimine criminoſo. Secus ſi eum tantummodò ſalutet, alloquatur, oſculum impingat, ſecum oret, vel aliud quid agat, hæc enim non eſt participatio in crimine criminoſo; ut bene Innocentius III. *in præcitato capit. nuper. de ſent. excomm.*

6 Secundò Epiſcopum, qui ſcienter participat in crimine criminoſo cum nominatim excommunicato à ſe laqueo hujus cenſuræ innodari quia iſta excommunicatio univerſalis eſt, & omnes Summo Pontifice inferiores afficit. Epiſcopi enim ſubjiciuntur excommunicationi generaliter latæ; ſecus dicendum eſt de Summo Pontifice, quia legiſlator non ſubjicitur ſuis legibus ex vi coactiva. Ita Vaſq; Avila Suarez, Filliucius, & alii, quos retuli *de cenſuris loc. cit. n. 8. to. 1.*

TERTIA PROPOSITIO.

7 ABſolutio iſtius excommunicationis contractæ ob participationem in crimine criminoſo, ab eo impendenda eſt à quo abſolvi poteſt principalis excommunicatus, cum quo is participat, ſic enim expreſsè deciditur *in c. ſi concubina*, & *c. nuper de ſent. excomm.* Ibi, (*cum per hoc ratione damnati criminis videatur contra eum delinquere, qui damnavit ab eo, vel ab ejus ſuperiore merito delicti, tunc erit abſolutio requirenda.*) & ibi redditur ratio, *quia facientes, & conſentientes pari pœna conſtringit.*

Ex quo ſequitur eũ, qui participat in crimine criminoſo cum nominatim excommunicato à Papa, abſolvendum eſſe à Papa, ſi abſolutio erat ipſi reſervata; ſi verò abſolutio ipſi reſervata non erat, abſolvendus eſt ab Epiſcopo, vel ab ejus delegato, vel etiam à quolibet confeſſario approbato, ſi jus commune ſpectemus. Idem cum proportione dicendum eſt de participante cum excommunicato ab Epiſcopo, ſervatis tamen conditionibus in prima propoſitione enumeratis. Ita Navarr. *cap. 27. nu. 112.* Suarez *diſp. 22. ſect. 1. n. 62.* Filliucius *tract. 15. c. 2. q. 7. n. 56.* & alii communiter.

PUNCTUM XXII.

De excommunicatione contra excommunicatos à delegato, perſeverantes in excommunicatione per annum.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio, ſeu potius reſervatio iſtius excommunicationis continetur eſt cap. Quærenti de offic. & poteſt Judic. delegat.*

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt perſeverantia in excommunicatione lata à Delegato Papæ per annum.*

3 *Excommunicati à delegato Papæ perſiſtentes in excommunicatione per annum contrahunt reſervationem.*

1 CUm delegatus Papæ qui poſt ſententiam diffinitivam excommunicavit nolentem obedire, poſſit ſententiam ſuam exequi uſque ad annum, non verò eo lapſo, ſequitur excommunicationem ab eo latam, elapſo anno reſervatam manere, & auferendam eſſe a delegante, ut conſtat *exc. quærenti de offic. & poteſt judic. deleg.* verum tamen eſt iſtam excommunicationem non eſſe à jure latam; ſed ab homine, quia ſupponitur lata à delegato per ſententiam. Neque eſt propria reſervatio, ſed quaſi indirecta; quia conſequitur ceſſationem juriſdictionis, & officii delegati. Quamobrem hic non agam de materia illius excommunicationis, quæ non eſt à jure communi; ſed agam de ſola reſervatione, quæ conſequitur ex ceſſatione officii delegati, qui excommunicationem tulerat contra inobedientes.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria illius reſervationis eſt perſeverantia per annum in excommunicatione lata a delegato Papæ, nam delegatus Papę non poteſt elapſo anno juriſdictionem ad exequendam ſententiam exercere, quia *in c. quærenti citato*, ipſius facultas uſque ad annum ſolùm prorogatur, ibi, (*ſtatuimus, ut delegati à nobis non ſolùm uſque ad quadrimeſtre tempus, quo ad ſolvendum debitum à lege eis conceditur, ſed uſque ad integrum annum juriſdictionem ſibi commiſſam ad exequendam ſententiam valeant exercere.*) ergo elapſo anno excommunicatio auferri debet à Summo Pontif.

SECUNDA PROPOSITIO.

3 SUbjectum illius reſervationis ſunt omnes excommunicati à delegato Papæ, perſiſtentes in excommunicatione per annum: Summus enim Pontifex abſolute, & indiſtinctè loquitur de excommunicatis à delegato Papæ perſiſtentibus per annum in excommunicatione. Ita Navarr. *c. 27. nu. 93.* Suarez *diſp. 22. ſect. 2. n. 1.* Filliucius *tract. 15. c. 2. q. 2.* Sayrus *lib. 3. c. 29. n. 1.*

PUNCTUM XXIII.

De excommunicatione contra abſolutos in articulo mortis, aut tempore impedimenti, non præſentantes ſe legitimo ſuperiori, a quo alias abſolvendi erant; & contrà abſolutos à Papa, vel Legato ſub conditione, & onere: ſed poſtea conditionem, & onus non adimplent.

1 *Cap. eos, qui de ſent. excommun. eſt textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*

2 *Materia primæ excommunicationis eſt omiſſio, quam abſolutus ob articulum mortis, vel ob legitimum impedimentum committit, non ſe præſentando, ceſſante articulo mortis, vel impedimento, illi, ad quem ſpectat abſolvere præciſo periculo mortis, & legitimo impedimento.*

3 *Abſolutus in articulo mortis, vel tempore legitimi impedimenti incidit in excommunicationem, ſi ſublato impedimento, omittit ſe præſentare legitimo ſuperiori, modò illa omiſſio ſcienter, & malitiosè contingat.*

4 *Excommunicatio, in quam quis reincidit, remanet reſervata illi, cui prior reſervata erat.*

5 *Materia ſecundæ excommunicationis eſt omiſſio, quam committit abſolutus à Sede Apoſtolica, vel illius Legato cum onere ſe præſentandi Epiſcopo, vel alteri, & debitam præſtandi ſatisfactionem, ſi non ſe præſentet, cum primum commodè poteſt.*

6 *Commoditas intelligenda eſt moraliter, & judicio prudentis.*

7 *Abſolutus à Sede Apoſtolica cum onere præſentandi ſe Epiſcopo, vel alteri, ſatisfacit præſentando ſe per procuratorem.*

8 *Abſolutus ad reincidentiam cum onere præſentandi ſe Epiſcopo, ut ſatisfaciat parti læſæ, reincidit in excommunicationem, etiamſi renuat præſentare ſe Epiſcopo eo, quod parti læſæ jam ſatisfecerit.*

9 *Abſolutus ab Epiſcopo, vel ab ejus Vicario, ſub conditione, & onere ſatisfaciendi parti læſæ, non reincidit in excommunicationem, etiamſi oblata opportunitate renuit ſatisfactionem præſtare.*

10 *Cenſura, in quam quis reincidit, non eſt eadem numero cum præcedenti, ſed eadem ſpecie.*

1 ISta excommunicatio habetur *in c. eos, qui de ſent. excommun.* ubi habens cenſuram latam à jure, vel ab homine, ſi propter mortis periculum, vel ob aliud impedimentum abſolvatur ab eo, a quo aliàs abſolvi non poterat, ſi ceſſante mortis periculo, aut impedimento contemnat præſentare ſe illi, a quo erat abſolvendus, ad recipiendum mandatum, & ſatisfactionem, in eandem cenſuram reincidit ipſo jure. Item abſolutus à Papa, vel ab ejus Legato, cum hoc onere, ut præſentet ſe ordinario, vel alteri ad pœnitentiam ab ipſo ſuſcipiendam, & ut ſatisfactionem parti læſæ præſtet, ſi hoc non impleat, dum commodè poteſt, in eandem pœnam reincidit. Quæ circa iſtius capitis intelligentiam hic à me diſputari poſſent, abunde ſatis explicata ſunt *in tract. de cenſuris in genere diſp. 1. q. 3. punct. 3. d. n. 22. uſque ad 19. tom. 1.* quamobrem hic ſolùm explicare decrevi materiam iſtius duplicis excommunicationis.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria primæ excommunicationis conſiſtit in omiſſione, quam abſolutus ob articulum mortis, aut ob legitimum impedimentum committit, ſublato mortis periculo, vel impedimento, omittendo præſentare ſe illi, à quo præciſo mortis articulo, & legitimo impedimento abſolvi debebat, ſic enim expreſsè habetur in præcitato textu, ubi etiam affertur cauſa, ob quam ſe illi præſentare debeat, videlicet, ut ei obedientiam præſtent ſuper iſtis pro quibus excommunicati fuerant, & debitam ſatisfactionem exhibeant.

3 Sed modò dubium eſt primò, utrùm quælibet omiſſio culpabilis ſit materia iſtius excommunicationis.

Reſpondeo negativè, ſed requiri omiſſionem conjunctam cum ſcientia, & malitia, dum per tempus competit facultas adeundi præfatum ſuperiorem: nam textus in hac parte utitur verbo *contempſerint*, ibi, *quàm cito commodè poterint; contempſerint ſe præſentare.*

4 Dubium eſt ſecundò, utrum abſolutio iſtius excommunicationis, in quam quis reincidit, ſemper reſervata ſit Summo Pontifici.

Reſpondeo negativè: ſed ſolùm quando quis tempore impedimenti, vel articuli mortis abſolutus ſuit ab excommunicatione Papæ reſervata; ſi verò non erat Papæ reſervata, ſed Epiſcopo illa cenſura, in quam reus ſublato mortis articulo, vel impedimento reincidit, non eſt reſervata Papæ, ſed Epiſcopo, & ſi nulli erat reſervata, reus in nullam reincidit; quia quilibet confeſſarius approbatus poteſt jure communi abſolutionem cenſurarum non reſervatarum conferre, quoties illæ cenſuræ impediunt ſuſceptionem ſacramenti, ut docui *de cenſuris in genere loc. cit. ſuperius num. 1.* In hoc autem capitulo Summus Pontif. loquitur de illis, qui aliàs abſolvendi facultatem non habebant. Ita Suarez *n. 11. ad finem.*

SECUNDA PROPOSITIO.

5 MAteria ſecundæ excommunicationis eſt omiſſio, quam committit abſolutus à Sede Apoſtolica, vel ab ipſius Legato, cum onere præſentandi ſe Epiſcopo, vel alteri, & debitam præſtandi ſatisfactionem parti læſæ, hic enim ſubjicitur eidem cenſuræ eodem pacto reſervatæ, ſicut prior, ſi hæc non curaverit adimplere, cum primum commodè poterit; ſic enim expreſſe decernitur in ſecunda præcitati capitis parte, ibi, *idem ſtatuimus.*

6 Sed modò dubium eſt primò, quo pacto intelligenda ſit illa loquendi forma; *quamprimum commodè poterit.*

Reſpondeo non intelligi metaphyſice, ſed moraliter, & prudentis viri arbitrio, ut in ſimili docui *de reſtitut. in genere diſputat. 1. quæſt. 6. punct. unic. nu. 1. & ſeqq. tom. 2. & de voti adimpletione in ſecundo Decalogi præcepto diſput. 4. quæſt. 2. punct. 5. §. 1. nu. 1. 2. & 3. tom. 2.* Idemque docent Navarrus *c. 27. n. 113.* Suarez *diſp. 22. ſect. 3. num. 10.* Filliuc. *tract. 15. c. 3. q. 4.* & alii quamquam in foro exteriori arbitrium iſtius commoditatis ad judicem ſpectat, ut communiter conceditur à Doctoribus; in foro conſcientiæ ad confeſſarium pertinet; juxta Suarez *loc. cit.* ſed juxta Navarr. & alios, quibus ego adhæreo, pertinet ad

ipſum

Digitized by Google

ipſummet pœnitentem; cum enim iſta actio præſtanda ſit à pœnitente, cùm primum commode poterit, ipſius eſt videre; quandonam commode præſtare poſſit, quamquam, ne in cauſa propria decipiatur, tutius eſt prudentis viri conſilium petere, & illi acquieſcere.

7 Secundò dubium eſt utrùm pœnitens abſolutus cum præfato onere præſentandi ſe Epiſcopo, vel alteri, quamprimum commodè poterit, ſatisfaciat, præſentando ſe per procuratorem.

Reſpondeo ſatisfacere, præſentando ſe per procuratorem, niſi ei mandatum ſit, ut perſonaliter compareat; nam quæ per procuratorem facimus per nos ipſos facere cenſemur. Ita Cajet. *verb. excommunic. c. 69.* Suar. & Filliuc. *loc. cit.*

8 Tertiò dubium eſt, utrùm in cenſuram incidat, qui obtenta abſolutione, ſatisfacit parti læſæ; ſed non vult præſentare ſe ſuperiori, cui ſe præſentare tenetur ex onere injuncto ſibi à Papa, vel ipſius Legato.

Reſpondeo incidere, quia utrumque onus per particulam conjunctivam, &, injungitur, ut patet ex verbis textus, ibi (*ut ordinariorum ſuorum, vel aliorum quorumlibet ſuſcepturi pœnitentiam ab eiſdem, ſe conſpectui repræſentent, & paſſis injuriam, ſeu iis, quibus propter hoc obligati exiſtunt ſatisfactionem exhibeant competentem.*) Idem dic de abſolutis in articulo mortis ab eo, qui alias abſolvendi facultatem non habebat, ut docui *de cenſuris in genere, diſp. 1. quæſt. 3. punct. 3. num. 12. tom. 1.* cum Sanchez, Suarez, & Covarr. contra Navarr. Henriquez, & alios.

9 Quartò dubium eſt, utrum is; qui ab Epiſcopo, vel ab ejus Vicario abſolutionem excommunicationis ipſi reſervatæ obtinuit ſub conditione, & onere ſatisfaciendi parti læſæ, incidat in eandem excommunicationem, ſi oblata opportunitate ſatisfaciendi renuat ſatisfactionem præſtare.

Reſpondeo negativè, quia verſamur in materia pœnali, in qua non eſt facienda extenſio ultra diſpoſitionem verbis expreſſam. Summus autem Pontifex in præcitato capite imponit onus reincidendi in eandem excommunicationem iis, qui abſoluti ſunt à Sede Apoſtolica, vel ab ipſius Legatis, ibi, (*idem ſtatuimus de his, quibus (cum à Sede Apoſtolica, vel à Legatis ipſius abſolutionis beneficium à quibuſvis ſententiis conſequuntur) injungitur;*) &c. Ita Cajetan. Navarr. & Suarez *loc. cit.*

Obiicies, Summus Pontifex idem in hac ſecunda parte ſtatuit, quod ſtatuerat in prima parte; ſic enim loquitur, *idem ſtatuimus*, &c. ſed in priori parte generaliter loquutus fuerat de abſolutione in articulo mortis, vel tempore impedimenti collata a quolibet ſacerdote Prælato, vel judice, qui alias facultatem non habebat abſolvendi, ergo, &c.

Reſpondeo negando majorem propoſitionem, quia Summus Pontifex in ſecunda parte apertè loquitur de abſolutis à Sede Apoſtolica, vel ab eius Legatis (quorum nomine intelligo etiam Summum Pœnitentiarium;) neque obſtant illa verba, *idem ſtatuimus*, quia non referuntur ad perſonas in prima parte comprehenſas, ſed ad ſimilem modum reincidendi in cenſuram, quoties non præſtantur præſcripta à Summo Pontifice, vel ab ejus Legato, qui abſolutionem cenſuræ contulerit. Ita Suarez *n. 11.* & alii.

10 Quintò dubium eſt, utrum cenſura in quam quis reincidit; ſit eadem numero cum præcedenti. Reſpondeo ſolutionem illius difficultatis conſtare ex dictis *de cenſuris in genere diſp. 1. q. 3. punct. 3. q. 4. n. 16. tom. 1.* quam hic repetere nolo. Ibidem etiam *n. 18.* oſtendi, utrum excommunicatus, qui ob præcedentem excommunicationem vitandus erat, vitari quoque debeat ob excommunicationem, in quam poſtmodum reincidit.

PUNCTUM XXIV.

De excommunicatione contra ſimoniacos in ordine, & beneficio.

1 *Materia iſtius excommunicationis latæ in cap. cum deteſtabile, 2. de ſimon. eſt multiplex actio ſacrilega: 1. dare temporale pro ſpirituali, aut è contra in beneficio, vel ordine; 2. accipere temporale prò ſpirituali, vel è contra prò beneficio, aut ordine; 3. mediatorem eſſe, ſeu procurare, ut temporale tradatur prò ſpirituali, vel è contrà effectu ſecuto.*

2 Ordinum *nomine intelliguntur, tam minores, quam majores.*

3 *Prima tonſura, venit nomine ordinum in ſua probabiliori.*

4 Beneficii *nomine intelliguntur ſolum ea, quæ vere vocantur beneficia.*

5 *Simoniacus in collatione, aut conſecutione penſionis non ligatur excommunicatione.*

6 *Simonia realis requiritur ad incurrendam excommunicationem, nec ſufficit mentalis, aut conventionalis.*

7 *Simoniacus in ordine, vel beneficio, non ligatur excommunicatione effectu nondum ſecuto.*

8 *Excommunicatio incurritur ſtatim, ac pretium traditur, vel accipitur poſtquam ordo, vel beneficium ſimoniace collatum fuit.*

9 *Excommunicatio contracta ob ſimoniam, non retrotrahitur ad tempus commiſſæ ſimoniæ.*

10 *Simonia etiam juris humani in beneficio, & ordine excommunicationem inducit.*

11 *Subjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli cujuſcumque ſtatus, & conditionis, & gradus, etiam Cardinales, & Reges ſimoniam committentes in ordine vel beneficio, dando vel accipiendo, aut procurando.*

12 *Ratam habens ſimoniam in ordine, vel beneficio, non ligatur excommunicatione.*

13 *Cognoſcens beneficium acquiſitum fuiſſe per ſimoniam ab altero commiſſam, ipſe inſcio, tenetur quidem beneficium reſignare, ſed non incurrit excommunicationem illud retinendo immò in duplici caſu neque tenetur reſignare beneficium, ob ſimoniam ab altero commiſſam; 1. dum ſimonia eſt commiſſa ipſo expreſſè contradicente; 2. ſi inimicus per fraudem pecuniam hac intentione tradidit, ut collatio facta alteri irrita eſſet.*

14 *Obtinens beneficium per ſimoniam ab altero contractam, ipſe inſcio, non incurrit excommunicationem, ſi cognito ſimoniæ crimine reſtituat pecuniam, quam alter pro conſecutione beneficii erogaverat.*

15 *Notarius, vel alii officiales accipientes aliquid pro litteris dimiſſoriis, vel pro ſigillo, non incidunt in excommunicationem; & eandem non incurrunt, qui aliquid ipſis tradunt in ſententia probabili.*

16 *Simoniam ſciens ab altero commiſſam in ordine, vel beneficio abſolvi non poteſt, niſi delinquentem denunciet.*

17 *Simoniam committens in qualibet materia, non incurrit excommunicationem, ſed ſolùm in ordine, Beneficio, & religionis ingreſſu.*

18 *Simoniaci in aliis materiis ipſo jure non incurrunt pœnas, & cenſuras, quæ jure antiquo non erant ipſo jure latæ, ſed ferendæ ſententiæ.*

19 *Simoniaci pœna impoſita à jure ſunt excommunicatio, & depoſitio.*

20 *Simoniaci abſolvi debent à Summo Pontifice ob excommunicationem contractam in ſimoniaca collatione, vel receptione ordinis, vel beneficii. Immò poſſunt abſolvi ab Epiſcopo, ſi crimen ſit occultum.*

VT deteſtabile ſimoniæ virium è medio tolleretur, Paulus Venetus Papa ſecundus, in Extravagant. *cum deteſtabile. 2. de ſimonia;* pœnam ſuſpenſionis ab executione ordinum impoſuit ordinato per ſimoniam; aliis verò committentibus ſimoniam; aut ad illam cooperantibus in beneficiorum, vel ordinum collatione, ſeu conſecutione, excommunicationem injunxit, cujus explicationem hic aggredior, juxta ea quæ in tractatu *de ſimonia diſp. 1. quæſt. 7. punct. 1. §. 2. n. 1. & ſeq. per totum to. 1.* de verbo ad verbum tradidi.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius excommunicationis eſt ſacrilegium in ordine, vel beneficio, quod in tribus, vel quatuor actionibus conſiſtit.

Prima actio eſt, dare temporale pro ſpirituali, vel è contra in beneficio, aut etiam in ordine, juxta communem DD. ſententiam ita explicantium illam Extravagantem, hic enim punitur ſimonia externa: hæc autem non committitur, niſi dando, vel paciſcendo temporale pro ſpirituali; non refert autem in hac re, an pretium detur collatori ordinis, vel beneficii, an alteri, ut benè poſt Navarr. *c. 25. n. 68.* & alios obſervat Reginald. *lib. 28. c. 12. num. 174.* adhuc enim ſimonia committitur.

Secunda actio eſt, accipere temporale pro ſpirituali, vel è contra, pro beneficio; aut etiam pro ordine; ſicut enim ſimonia cum eſt dare, ità & accipere.

Tertia eſt, mediatorem eſſe, ſeu procurare; ut temporale tradatur pro ſpirituali, vel è contra, iſtæ tres actiones apertè habentur in illis verbis (*qui quomodolibet dando, vel recipiendo ſimoniam commiſerint, aut quòd illa fiat, mediatores extiterint, ſeu procuraverint, ſent entiam excommunicationis incurrant, à qua, niſi à Romano Pontifice pro tempore exiſtente non poſſint abſolvi;*) exiſtimo tamen mediatorem, & procuratorem non ligari vinculo iſtius cenſuræ, donec effectus ſequatur, quia iſta actio videtur acceſſoriè prohibita.

2 Sed modo dubium eſt, 1. quid nomine *ordinum* intelligatur.

Reſpondeo intelligi tam minores, quàm ſacros; omnes enim propriè loquendo, ſunt ordines, & per unumquemque peculiaris poteſtas confertur per ordinem ad ſacerdotium, in quo caracter ordinis completur.

3 Major difficultas eſt, utrùm prima tonſura veniat nomine ordinis, & conſequenter committens ſimoniam in prima tonſura incurrat excommunicationem.

Reſpondent negativè Leſſius *lib. 2. c. 35. dub. 24. n. 132.* & alii, quibus ſatis ad hæc Reginaldus *lib. 23. c. 12. n. 174.* Ratio eſt; tum quia tonſura, propriè, & ſtrictè loquendo, non eſt ordo, ſed diſpoſitio ad ordines; ergò cenſura impoſita ob ſimoniam commiſſam in ordine, non extenditur ad ſimoniam commiſſam in prima tonſura; pœnæ enim reſtringendæ ſunt, non ampliandæ; tum quia dum Summus Pontifex intendit punire ſimoniam tam in ordine, quàm in prima tonſura, ſolet id exprimere ut fecit Sixtus V. in Bulla contra malè promotos, & Concilium Tridentinum *ſeſſ. 21. c. 1. de reformat.* ibi, *quorumcumque ordinum, etiam clericalis tonſura.*

Sed communior, & probabilior Doctorum ſententia eſt, committentem ſimoniam in prima tonſura conferenda, vel recipienda puniri pœna excommunicationis iſtius extravagantis. Ratio eſt, tum quia in hac Extravag. dicitur, *quomodolibet dantes, vel accipientes,* quæ verba generalia ſunt, & complectuntur omnem ſimoniacam dationem, & acceptionem circa ordines quomodolibet; tum quia diſpoſitio pœnalis explicanda eſt juxta uſitatam loquendi formam ſacrorum canonum; ſacri autem canones vocant primam tonſuram ordinem, *c. cum contingat, de ætate, & qualitate,* clericus enim per primam

ton-

Digitized by Google

cenſuram in ordine clericorum conſtituitur. Ita ſentire videntur, Rota Romana Navarr. Garzias, Avila, Sayrus, & alii, quos retuli *de irregularitate, diſp. 7. q. 1. punct. 1. nu. 4. tom. 1.* ubi oſtendi irregularitatem, quæ ſuſceptionem ordinum impedit, impedire etiam collationem primæ tonſuræ; idem in propriis terminis hujus propoſiti caſus ſuſtinent Vgolinus *de ſimonia tab. 4. c. 3. n. 2. & c. 4. num. 1.* Salzedo ad Bernard. Diaz. *in pract. cano. c. 91.* Alterius *tom. 2. diſp. 15. c. 4. ad finem* Suar. *to. 1. de relig. l. 4. de ſimonia c. 56. n. 5.* Filliuc. *to. 3. tract. 45. c. 13. q. 4. nu. 9.* Reginal. *lib. 23. c. 11. n. 174.* Azorius, Farinacius, & alii, quos retuli *de ſacramentis, diſp. 8. q. unic. punct. 4. n. 26. tom. 1.*

4 Secundò dubium eſt, quid nomine beneficii hoc in loco intelligatur, cujus occaſione iſta excommunicatio incurritur, dum ſimonia committitur.

Reſpondet Cajet. *v. excommunicatio c. 75.* Navar. *c. 27. nu. 116.* Suarez *tom. 5. de cenſuris, diſp. 22. ſect. 5. nu. 24. & diſp. 31. ſect. 4. n. 45.* Filliucius *tract. 15. c. 4. quæſt. 7. n. 78.* & alii, intelligi non ſolùm beneficia propriè accepta; verùm etiam quodlibet munus ſpiritualis regiminis, ut eſt officium Prioris, Guardiani, aut aliud ſimile in aliquo regulari ordine. Ratio eſt, tum quia textus hic noſter generaliter loquitur, ibi, (*per electiones, verò, poſtulationes, confirmationes, proviſiones, ſeu quaſvis aliàs diſpoſitiones, quas ſimoniaca contingerit labe fieri, & qua viribus omninò careant, in Eccleſiis, monaſteriis, dignitatibus, prioratibus, officiis Eccleſiaſticis, & quibuſvis beneficiis, &c.* & poſtmodùm adiicitur excommunicatio; tum quia licèt hujuſmodi munus non ſit beneficium propriè acceptum, eſt tamen officium Eccleſiaſticum, quod beneficio comparatur.

Ego verò probabilius arbitror, nomine *beneficii* intelligi ea ſolùm, quæ propriè beneficia vocantur. Ratio eſt, quia ſi Summus Pontifex voluiſſet quælibet officia ſpiritualis regiminis complecti, clariùs locutus fuiſſet. Qamobrem cum in materia pœnali verſemur, verba non ſunt interpretatione amplianda, ſed potiùs reſtringenda. Ità Navar. *c. 23. nu. 111. verſ. ſeptimò,* Leſſius *lib. 2. c. 35. dub. 25. nu. 137.* Azor. *3. p. lib. 12. de ſimonia, c. 21. q. 6. ad fin. verſ. quares.* Idem ſentire debent Angelus *v. ſimonia 6. n. 9.* Sylveſter *eodem verſ. q. 11.* Tabjena *qu. 73.* & alii, aſſerentes excommunicationem non incurri, niſi ob ſimoniam ordine, vel beneficio.

Ad primam rationem in contrarium reſpondeo, nomine officiorum Eccleſiaſticorum non intelligi quælibet officia Eccleſiaſtica, ſed beneficia, ut patet ex verbis antecedentibus, & conſequentibus, nam ut Summus Pontifex omnia beneficia generaliter comprehenderet, uſus eſt hoc nomine, quia fieri poteſt, ut aliquod beneficium aliquibus in locis officium vocetur. Ex quo patet etiam reſponſio ad ſecundam rationem; nam in materia pœnali, non valet argumentari à pari, vel à minori ad majus; ſed proprietati verborum ſtandum eſt. Hinc ſequitur.

Primò, a fortiori ob officia temporalia, ut ob vicariam temporalem, excommunicationem iſlam non incurri.

5 Secundò ſimoniacum in collatione, conſecutione penſionis, non ſubiici huic cenſuræ, quia penſio non eſt beneficium. Ità Navar. *c. 23. n. 111.* Suar. *de relig. l. 4. de ſimonia, c. 55. n. 22.* Leſſius *lib. 2. c. 35. dub. 28. n. 230. & dub. 25. n. 137. in primis editionibus* Reginald. *l. 23. c. 11. n. 175.* Azor. *loc. cit. q. 8.* Garzias *de benef. q. 1. c. 5. n. 20.* Filliuc. *de ſimonia c. 13. num. 8. & de penſionib. tract. 42. q. 4. num. 6.* An autem militet etiam in ſimonia confidentiali, oſtendam *punct. ſequenti num. 14.* militare, ubi negativam ſententiam ſuſtinebo.

6 Tertiò dubium eſt, quænam ſimonia requiratur ad incurrendam excommunicationem.

Per ſolutione, præmittendum eſt ſimoniam triplicem eſſe, mentalem, conventionalem, & realem. Quid autem unaquæque ſit, patet ex dictis *de ſimonia in libro variar. tract. quæſt. 2. punct. unic. num. 1. & ſeqq. tom. 1.* ubi dixi, ſimoniam mentalem conſiſtere, vel in deſiderio committendi ſimoniam, vel in actione, quæ fit mente ſimoniaca, quamvis illa actio ex ſe, & circumſtantiis ſimoniam non præferat; Conventionalem conſiſtere in pacto expreſſo, vel tacito dandi, vel recipiendi temporale pro ſpirituali; Realem eſſe illam, qua res temporalis traditur, vel accipitur prò ſpirituali. Hoc poſito.

Reſpondeo ſimoniam mentalem non ſufficere, quia Eccleſia non punit actum internum; imò neque ſufficit convenventionalis, quia ad incurrendam cenſuram requiritur effectus completus, & conſumatus; per ſimoniam autem ſolùm conventionalem effectus non eſt completus & conſummatus, ſed per realem; realis ergò requiritur, & ſufficit; tum quia iſta excommunicatio lata eſt contra dantes, & accipientes, quæ verba indicant effectum ſimoniæ completum ex parte dantis, & accipientis; tum quia ſi uſu, ſtylo, & praxi Curiæ Romanæ receptum eſt, ſicque in Rota Romana ſuſtineri ſolet. Ita communiter.

7 Hinc ſequitur eum, qui tradidit pecuniam pro conſecutione beneficii, vel ordinis, non affici hac cenſura, antequam beneficium, vel ordo actualiter conferatur. Ità communiter DD. Idem dicendum arbitror, quoties ordo vel beneficium conferatur, ex prævia conventione ſimoniaca, ſed pretium nondum ſolutum fuit: quamdiu enim pretium non ſolvitur, non dicitur completum delictum ſimoniæ; verum quidem eſt collationem ordinis, vel beneficii fuiſſe ſimoniacam, ſed nego tunc cenſuram incurri, quia nondum conſummatum eſt delictum ſub cenſura prohibitum. Ità Caſſador. *deciſ. 5. de conſtitut.* Gomez *in reg. de triennali, q. 12.* Leſſius *lib. 2. c. 35. du. 27. n. 149.* Navarrus *c. 23. n. 103.* Vgolinus *de ſimon. tab. 3. cap. 5.* Covarr. *reg. peccatum 2. p. §. 8. nu. 7. & ſeq.* Filliucius *tom. 3. in tract. de ſimonia c. 13. q. 5. nu. 15.* ubi teſtatur *de praxi Rom. Curia, & ſacra Pœnitentiaria;* contra Sotum *l. 9. q. 8. art. 1.* Cajetanum, & Palud. & alios apud Suarez *de ſimonia lib. 4. c. 56. n. 26.* quorum opinionem de rigore juris veram putat Suarez, quamvis noſtræ ſententiæ poſtmodum adhæreat *num. 33.* An autem hoc valeat in ſimonia confidentiali, explicabo *punct. proximè ſequenti num. 12.* ubi oſtendam non requiri effectum ex utraque parte completum.

8 Rogabis primò, utrum, dum ordo, vel beneficium ſimoniacè collatum fuit ex prævio pacto, ſed nondum tradita fuit res temporalis, excommunicatio incurratur ſtatim, ac pretium traditur, & accipitur.

Reſpondeo affirmativè, quia tunc completur delictum ſimoniæ, ſub excommunicatione prohibitum. Ita communiter DD. imò Navarr. *conſ. 52. de ſimonia,* & Suarez, *de ſimonia lib. 4. c. 55. nu. 17. & cap. 56. nu. 6.* id verum eſſe putant, etiamſi minima pars pretii ſolvatur; ſed hoc non caret difficultate in ſententia eorum, qui cenſent non quamlibet rem levem eſſe materiam ſufficientem ad incurrendam cenſuram; etiamſi fortè ſufficiat ad incurrendum mortale peccatum, quatenus res ſpiritualis digna pretio exiſtimatur. Sed de hac re *in tract. de ſimonia quæſt. 3. punct. unic. n. 15. to. 2.* Interim non recedas ab opinione prædictorum DD.

9 Rogabis ſecundò, utrùm quando ſimonia priùs erat incompleta per traditionem rei ſpiritualis, & poſtea completur per traditionem pecuniæ, cenſura retrotrahatur, id eſt incurratur non ſolùm a puncto traditionis pecuniæ, verùm etiam à die commiſſi criminis. Navarr. *c. 23. nu. 104.* Leſſius *loc. cit. dub. 27. n. 171.* & alii affirmant.

Sed oppoſitum mihi probabilius videtur cum Suarez *c. 56. n. 34.* & Filliucio *tom. 3. de ſimonia c. 13. q. 5. n. 17.* Ratio eſt, tum quia cenſura non incurritur, niſi adſit delictum completum, ſub cenſura prohibitum, pro tempore autem præterito delictum non erat completum: ergò cenſura ad tempus præteritum retrotrahi non poteſt, tum quia Extravagans nullam de retrotractione mentionem facit: tum quia ſi excommunicatio retrotraheretur, ſequeretur ſacerdotem, qui celebravit præterito tempore, ad quod cenſura retrotrahitur; affici irregularitate impoſita contra celebrantes in excommunicatione, hoc autem neque Navarr. & Leſſius admittunt: non nego tamen, quin produci poſſint aliqui effectus, ac ſi excommunicatio ab eo tempore contracta fuiſſet. Sed hoc non eſt cenſuram propriè loquendo, retrotrahi in hac tamen reſervandus eſt Romanæ Curiæ ſtylus.

10 Quartò dubium eſt, utrùm excommunicatio, quæ contra ſimoniacos in ordine, & beneficio impoſita eſt, incurratur non ſolùm ob ſimoniam juris divini, & naturalis, verùm etiam ob ſimoniam juris humani, (ex dictis enim de ſimonia *quæſt. 3 punct. unic. num. 2. tom. 1.* conſtat aliquam ſimoniam non eſſe contra jus divinum ſed ſolùm contra jus canonicum, ut eſt permutatio beneficiorum inter duos beneficiarios facta propria auctoritate, reſervatio penſionis ſine authoritate Papæ, promiſſio beneficii pro ſuffragio in electione ad Epiſcopatum, &c.)

Reſpondeo excommunicationem incurri etiam ob hujuſmodi ſimoniam. Ratio eſt, tum quia ſimonia iure ſolùm canonico prohibita, eſt vera ſimonia: ergò afficitur pœnis contra ſimoniam generaliter editis, & ſicut committens ſacrilegium, jure ſolùm canonico prohibitum, non minus ſubiicitur pœnis generaliter latis contra ſacrilegos, quam committens ſacrilegium jure divino vetitum ita, &c. tum quia in explicatione, & intelligentia jurium ſpectandus eſt uſus jurium; jura autem eodem nomine utuntur, & ſub eadem voce inſequuntur, tam ſimoniam jure canonico prohibitam, quàm juri divino contrariam, ut patet *ex c. cum olim, c. quæſitum, de rerum permutat.* tum quia hæc noſtra Extravagans *1. de ſimonia,* ſic incipit, *Cùm deteſtabile ſcelus ſimonia, cùm divinorum, quàm ſacrorum canonum authoritas abhorreat, atque damnet, &c.* ergò Summus Pontifex non ſolùm intendit hic punire ſimoniam jure divino interdictam: verùm etiam prohibitam jure Eccleſiaſtico, ſtatim enim confirmat pœnas a prædeceſſoribus impoſitas, & pœnam excommunicationis adiicit quomodolibet dantibus, vel accipientibus, ut bene argumentatur Suar. *de ſimonia lib. 4. c. 55. nu. 10.* Filliucius *de ſimonia c. 13.* idemque ſupponit Navarrus *in c. ſi quando, de reſcript.* licèt ab aliis citetur pro contraria ſententia Redoanus *3. p. c. 8.* Filliuc. *de ſimonia c. 13. q. 3. n. 7.* & alii quamplures contra Arragon. *2. 2. q. 100. art. 6. dub. penult.* Petrum Navarrum *lib. 3 de reſtit. c. 2. num. 430.* & alios, quorum opinionem probabilem putat Leſſius *lib. 2. c. 35. dub. 25. num. 141.* & Reginaldus *lib. 23. cap. 12. n. 184.*

Obiicies, verba legis pœnalis ſtrictè, & rigoroſè accipenda ſunt; ergò lex puniens ſimoniam, intelligenda eſt de ſimonia jure divino prohibita, quæ, ſtricte, & rigoroſe loquendo, vocatur ſimonia. Reſpondeo hujuſmodi verba ſtrictè, & propriè accipienda eſſe juxta uſum legum, quæ pœnam imponunt.

SECUNDA PROPOSITIO.

11 SUbjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli cujuſcumque ſtatus, gradus, & conditionis exiſtant, etiam Cardinales, & Reges, qui ſimoniæ crimen in ordine, vel beneficio committunt, dando, vel accipiendo, vel procurando; textus enim univerſaliter loquitur, ibi, (qui cujuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, conditionis, vel præeminentiæ fuerint, etiamſi Cardinalatus, Patriarchali, Epiſcopali, Reginali, aut alia quavis Eccleſiaſtica, ſeu mundana dignitatibus, &c. ſtatuentes præterea, quod univerſi, & ſin-

Digitized by Google

& ſinguli, etiam præmiſſis dignitatibus præditi, quomodolibet dando, vel recipiendo ſimoniam commiſerint, aut quod illa fiat mediatores extiterint, ſeu procuraverint, ſententiam excommunicationis incurrant, à qua nonniſi à Romano Pontifice pro tempore exiſtente abſolvi poſſint,) &c.

12 Sed modò dubium eſt primò, utrùm non ſolùm dantes, recipientes, & procurantes, hujus excommunicationis vinculo ligentur; verùm etiam ratam habentes ſimoniam, e.g. Titius pecuniam ſolvit, ut Petrus beneficium conſequeretur quæritur, an Petrus in hanc cenſuram incidat, ſi cognito poſtmodum ſimoniæ delicto illud approbet.

13 Reſpondeo negativè, quia in hac Extragante ſermo non eſt de ratum habentibus; an autem Petrus, cognita ſimonia, teneatur beneficium reſignare, utpotè ſimoniacè acquiſitum, patet ex dictis *de ſimonia diſput. 1. quæſt. 7. punct. 2. num. 11. & ſeqq. tom. 1.* teneri, etiamſi crimen ſimoniæ inſcio ipſo Petro commiſſum fuerit; non tamen incurrit excommunicationem, ſi reſignare nolit, cognita ſimonia ab altero facta Petro ignorante: quamvis enim peccet retinendo beneficium, non tamen committit ſimoniæ labem; conſequenter non incurrit excommunicationem contra obtinentes beneficium per ſimoniam, ut benè Suar. *de cenſuris diſp. 22. ſect. 5. nu. 26. ad finem*, *poſt* Covarr. *reg. peccatum 2. p. §. 8. num.* 7. Navar. *c. 25. n. 68.* Henriquez *l. 13. c. 37. nu. 4.* Sayrus *l. 4. c. 14. nu. 6.* Leſſius *l. 2. cap. 35 dub. 24. nu. 136.* Addo neq; teneri beneficium reſignare in duplici caſu ob ſimoniam ab altero commiſſam. Primus eſt, dum crimen commiſſum fuit, Petro expreſsè contradicente, *cap. ſicut tuis litteris, de ſimonia.* Secundus, ſi inimicus Petri per fraudem pecuniam hac intentione tradidit, ut collatio facta Petro irrita eſſet, *c. nobis fuit*, *& cap. ſicut tuis citato.* Verùm quidquid ſit de obligatione reſignandi beneficium ſimoniacè obtentum, de qua re ſuo loco egimus *de ſimonia in loco nuperimè citato.*

14 Magna adhuc difficultas ſupereſt, utrùm Petrus, qui beneficium obtinuit per ſimoniam à Titio contractam, inſcio ipſo Petro, incidat in iſtam excommunicationem, ſi cognito ſimoniæ crimine reſtituat Titio pecuniam, quam Titius pro conſecutione beneficii erogaverat.

Reſpondeo negativè. Ratio eſt, quia Petrus non dicitur accepiſſe beneficium cum culpa ſimoniæ, quæ ipſi imputetur; nam traditio ſimoniaca pecuniæ reſpectu Petri eſt poſterior conſecutione beneficii, nec ipſam beneficii conſecutionem inficit, licet infecta fuerit ob crimen Titii, quod jam tranſactum eſſet, dum Petrus pecuniam tradit: Summus autem Pontifex illam ſimoniæ culpam excommunicatione punit, quæ inficit ipſam collationem, proviſionem, ſeu diſpoſitionem, ut clare colligi videtur ex verbis extravagantis, ibi, *per electiones verò, poſtulationes, confirmationes, proviſiones, ſeu quaſvis alias diſpoſitiones, quas ſimoniaca contigerit labe, fieri, &c.* Ita in ſimili Adrianus *quodlibet. 9 art. 3. litt. C.* Suarez *lib. 4. de ſimonia c. 56. number.* 5. nec improbare videtur Leſſius *lib. 2. cap. 35. dub. 25. number.* 144. & Reginaldus *lib. 23. c. 12. n. 174.* contra Navarr. *lib. 5. conſ. 10. de ſimonia.* Panormit. in ſimili loquentes de eo, qui aut beneficii conſecutionem expreſsè contradixit, ne pecunia ſolveretur: ſed poſtmodùm obtento beneficio approbat ſimoniam, & pecuniam ab altero promiſſam ſolvit, vel ſolutam refundit, eſt reſtituit; Hinc patet, quid in ſimili dicendum ſit de eo, qui poſt ordines ſuſceptos tradit aliquid; vel de Epiſcopo, qui poſt ordinum collationem, aliquid gratis oblatum accipit; hic enim non afficitur excommunicatione, quia hæc nullibi expreſſa reperitur, licet contra contra Tridentini decretum *ſeſſ. 21. c. 2. de reformat.* Ità Suarez *loc. cit.* & Leſſius *loc. cit. dub. 24. n. 133.* qui.

15 Idem aſſerunt de Notario, vel miniſtro, qui aliquid accipit pro litteris dimiſſoriis, vel pro ſigillo; putant enim iſtos non affici excommunicatione, ut patet ex allata ratione. Neque obſtat decretum Tridentini *ſeſſ. 21. c. 1. de reformat.* ubi cum Concilium prohibuiſſet quicquam accipi, vel dari pro collatione ordinum, etiam primæ tonſuræ, aut pro litteris dimiſſoriis, vel teſtimonialibus, aut pro ſigillo, aut aliâ quacunque de cauſa, ſubjungit, (*ſi contra fecerint, tum dantes, quàm accipientes pœnas à jure inflictas incurrant.*)

Reſpondent præfati Doctores, Concilium, dum loquitur de pœnis a jure inflictis, intelligendum eſſe de conferentibus, vel recipientibus ordinem ſimoniacè; non verò de aliis, contra quos in jure non extat excommunicatio. Probabilis tamen etiam eſt contraria opinio aſſerens tradentem aliquid pro dimiſſoriis, vel pro ſigillo ante conſecutionem ordinum, vel etiam, poſt, ex prævio tamen pacto, affici excommunicatione; quia iſta actio eſt ſimoniaca, ſaltem contra jus canonicum, & refertur ad ordines, conſequenter punitur excommunicatione lata contra ſimoniacos in ordine; ſecus ſi aliquid tradatur poſt collationem ordinum abſque prævio pacto, ut patet ex dictis *num. 14. versùs finem.* Ita Vgolinus *tab. 4. ca. 3. num. 2. & cap. 5. nu. 1.* Alterius *tom. 2. diſp. 15. cap. 4. ad finem.* Salcedo *in addit.* ad Bernard. *cap. 91. verſic.* 5. Henriquez, & alii quos referam *de ſuſpenſionibus in particulari diſput. 3. quæſt. 1. punct. 5. num. 2. & ſeqq. tom. 3.*

16 Secundò dubium eſt, utrùm ſciens ſimoniam ab alio commiſſam in ordine, vel beneficio, afficiatur excommunicatione, ſi non denunciet præfatos ſimoniacos.

Ratio dubitandi eſt, quia Summus Pontifex in præfata Extravagante in virtute ſanctæ obedientiæ præcipit hujuſmodi delinquentes denunciari, & ſtatuit eos qui non denunciant, abſolvi non poſſe, donec prædicta revelent.

Reſpondeo nullam extare excommunicationem contra non revelantes: ſed præceptum, & reſervationem imponi, ut abſolvi non valeant, donec præceptum impleant; cùm enim præceptum ſemper obliget, donec impleatur, is non videtur ad Sacramentum ſufficienter diſpoſitus accedere, qui præceptum, ad quod tenetur, non adimplet; conſequenter is, cui noti ſunt ſimoniaci ex diſpoſitione illius Extravagantis, repellendus eſt donec præceptum adimpleverit. Ita Suarez *de cenſuris, diſp. 22. ſect. 5. n. 27.* Filliuc. *tract. 15. c. 4. q. 7. n. 82.* & alii communiter. Imò Navarrus, Sylveſter, & alii, quos Suarez, & Filliucius ſequuntur, aſſerunt hoc præceptum afficere tantummodò curiales, quia iſta Extravagans quoad curiales ſolùm eſt uſu recepta; imò nonnulli, exiſtimant illam Extravagantem, neque quoad curiales circa obligationem denunciandi uſu receptam fuiſſe, & in hanc ſententiam valde propendet Filliucius.

17 Tertiò dubium eſt, utrùm committens ſimoniam in qualibet materia incurrat excommunicationem Extravagantis.

Reſpondeo negativè, quia excommunicatio non incurritur, niſi ſit in jure expreſſa: nullibi autem expreſſa eſt excommunicatio contra ſimoniacos in qualibet materia; ſed ſolùm in ordine, beneficio, & religionis ingreſſu, ut colligitur non ſolùm ex illa Extravagante 2. *de ſimonia*, verùm etiam ex conſtitutione Martini V. Pauli II. & Pii V. Ita Suarez *de ſimonia lib. 4. c. 55. n. 6.* Vgolinus *tab. 1. c. 12. & tab. 4. c. 3.* Nav. *c. 23. nu. 111.* Salzedo apud Bernardum Diaz *in pract. canonic. c. 81. ver. 3.* Alterius *tom. 2. diſp. 15. c. 5. in principio*, Graſſius *1. p. deciſ... lib. 2. c. 97. nu. 3.* Filliucius *de ſimonia, tractatu 48. c. 13. quæſit. 1. nu. 2.* Sylveſter, Redoanus Cajetanus, & alii apud Suarez *loco cit. n. 5.* & apud Reginaldum *lib. 23. c. 12. nu.* 175. & apud Emanuelem Sà *verbo ſimonia, nu. 6.* contra Sotum *lib. 9. de juſtit. qu. 8. art. 2.* Paulum Burgas *de irregularitate, tit. de ſimonia, nu.* 91. & alios.

Obicies, in hac Extravaganti excommunicantur quomodolibet dantes, vel accipientes aliquid ſimoniacè, vel procurantes; ergò committens ſimoniam in qualibet materia excommunicationem illius Extravagantis incurrit, cùm iſta particula, *quomodolibet*, omnem modum includat, ut alibi probavi *de ſuſpenſionibus in particulari diſput. 3. quæſt. 1. punct. 5. num. 1. & ſeqq. tom. 3.*

Reſpondeo illam particulam, *quomodolibet*, referendam eſſe ad ſubjectam materiam; id eſt, ad actiones in hac Extravagante prohibitas ſub excommunicatione, & juxta illas limitandam eſſe; in hac autem Extravagante prohibitum eſt ſolùm aliquid dare, vel accipere, vel procurare in beneficio, vel ordine. Videri poteſt Suarez *loco cit. nu. 9.* ubi plures alias conjecturas ad hoc facientes adducit.

18 Rogabis, utrùm ſimoniaci in aliis materiis incurrant hoc tempore cenſuras, & pœnas, ſaltem in iis caſibus, in quibus cenſuræ, & pœnæ, jure antiquo non erant ipſo facto latæ ſed ferendæ ſententiæ.

Reſpondeo duplicem ſententiam aſſignari poſſe.

Prima eſt Soti, Burgaſii, Redoani, & aliorum apud Suarez *n. 7.* affirmantium incurrere. Ratio eſt, quia Summus Pontifex in hac Extravagante confirmat, & innovat omnes, & ſingulas cenſuras, & pœnas excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, contra ſimoniacos publicos, vel occultos quomodolibet latas, quas ipſo facto inri intendit, ut patet ex verbis, *quas ipſo facto eos incurrere volumus*; ergò ſimoniaci hoc tempore contrahunt ſaltem cenſuras, & pœnas jure antiquo impoſitas: alioquin illa verba fruſtra fuiſſent addita.

19 Iſtæ autem pœnæ contra ſimoniacos, pluribus in locis expreſsè habentur; nam *in c. erga* 1. 1. *q.* 1. decernitur abſolutè ſimoniacos deponendos eſſe, *& in c. quicquid* 101. fertur excommunicatio comminatoria contra clericos vendentes Baptiſmum, chriſmatis collationem, ſeu conſignationem, & promotionem clericorum, & *in c. nullus Epiſcopus*, vendens communionem deponi præcipitur. Aliæ quoque pœnæ enumerantur in jure contra ſimoniacos, quas proſequitur Suarez *lib. 4. de ſimonia, c. 55. nu. 4. & c. 56. per totum*, Leſſius *lib. 2. cap. 35. dub. 23. & ſeq.* Azor. *3. p. lib. 12. c. 11. de ſimonia.* Reginaldus *lib. 23. c. 12. ſect. 1. & 2.* Redoanus, Vgolinus, & alii *in tractatibus de ſimonia.*

Secunda ſententia, cui tanquam probabiliori adhæreo, ſuſtinet pœnas comminatorias, jure antiquo contra ſimoniacos ſancitas, jure novo non incurri ipſo facto ex vi illius Extravagantes. Ratio eſt, tum quia, in hac Extravagante non imponuntur ipſo facto pœnæ juris antiqui, ſed ſolùm jura ipſa antiqua innovantur, ut patet ex illis verbis, *confirmantes, & innovantes*; aliud autem eſt innovare jura, & ipſorum pœnas ipſo facto imponere; *innovare* enim eſt in priori ſtatu conſtituere, ſeu vires, ac robur tribuere, quod alias habebant, ut docui in expoſitione Bullæ Cœnæ *diſput. 1. quæſt. 1. punct. 5. n. 4. & n. 5. tom. 3.* tum quia ſi Summus Pontifex voluiſſet pœnas hoc tempore eſſe latæ ſententiæ, quæ olim erant comminatoriæ, id clariùs expreſſiſſet, ſicut expreſſit pœnam ſuſpenſionis contra ſimoniacos in ordine; quæ jure antiquo non erat ipſo jure lata; tum quia etiamſi daremus Summum Pontificem voluiſſe pœnas jure antiquo comminatoriè latas, ipſo facto ferre: nihilominus in hac parte obſtat conſuetudo, quæ legitima legis interpres nuncupatur, & vim habet abrogandi legem jam introductam. Ita Navarrus, Graſſius, Ugolinus, & alii, quos retuli in ſolutione præcedentis dubii, quibus adde Suarez *loco cit. de ſimonia c. 55. n. 8. & de cenſuris, diſput. 22. ſect. 5. n. 22.* Filliucium *tractatu 45. de ſimonia cap. 13. q. 1. n. 2.*

Ad rationem primæ ſententiæ reſpondeo illa verba referri ad ſimoniacum, tam occultum, quam manifeſtum: cum enim jure antiquo nonnullæ pœnæ latæ eſſent contra ſimoniacos, quæ juxta communiorem ſententiam afficiebant tantummodo ſimoniacos publicos, Summus Pontifex ad tollendas difficultates voluit, illas ipſo facto cadere

etiam

etiam in ſimoniacos occultos, ut apertè colligitur ex illis verbis, (*& eorum quemlibet tam manifeſtum, quàm occultum, quas ipſo facto eos, incurrere volumus, confirmantes, & innovantes, &c.*) Ita Felinus, quem citat, & ſequitur Suar. *loc. cit.*

20 Quartò dubium eſt; quis poſſit ab hac cenſura abſolvere.

Reſpondeo reſervatam eſſe Summo Pontifici. An autem Epiſcopus poſſit virtute Concilii Tridentini *ſeſſ. 24. c. 6.* abſolvere, dum crimen eſt occultum, conſtabit ex dicendis de ſuſpenſionibus contra ſimoniacos, in ordine *diſput. 3. quæſt. 1. punct. 5. propoſit. 5. num. 10. tom. 3.* poſſe Epiſcopum abſolvere, ſi delictum ſit occultum, non verò ſi ſit publicum.

PUNCTUM XXV.

De excommunicatione contra committentes ſimoniam confidentialem in beneficiis, &c.

1 *Simonia confidentialis dicitur ea, quæ fit hoc animo, ut beneficium, vel fructus in totum, vel in partem reſtituantur, vel reſerventur ipſimet reſignanti, conferenti, eligenti, vel præſentanti, aut alteri juxta ipſius electionem.*

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt receptio beneficii in confidentiam, quæ quatuor modis contingit; primò cum recipitur beneficium ab eo, qui hoc ipſi reſignat cum confidentia, quod recipiens beneficium illud poſtea dimittet, vel ſolvet fructus in favorem reſignantis, vel alterius, quem reſignans nominaverit; 2. dum quis confert alteri beneficium, confidens, quod beneficiarius reſignabit beneficium, fructus, vel partem, aut penſionem, juxta voluntatem reſignantis; 3. dum quis eligit aliquem ad beneficium cum fiducia explicata in ſecunda actione; 4. cum patronus etiam laicus aliquem præſentat cum præfata confidentia.*

3 *Reſignatio beneficii ſub confidentia ſimoniaca, non eſt vetita ſub excommunicatione, ſed receptio beneficii.*

4 *Confidentia ſimoniaca in beneficio committitur, & excommunicatione punitur, etiamſi in pactum expreſſum non deducatur ex parte utriuſque.*

5 *Non incurritur excommunicatio à recipiente beneficium, ſi non advertat ſpem, & confidentiam reſignantis: Nec eſt ſimoniacus renuncians beneficium in manu Collatoris, confidens, illud à Collatore conferendum illi, quem deſignaverit reſignans poſt collationem, modò non præceſſerit pactum.*

6 *Non afficitur excommunicatione recipiens beneficium animo reſtituendi danti, vel alteri, modò reſignans non habuerit hanc ſpem, & confidentiam.*

7 *Non ligatur excommunicatione recipiens beneficium, putans adeſſe confidentiam in reſignante, ſed reſignans vere non habebat hanc ſpem, & fiduciam.*

8 *Beneficium recipiens abſque intentione recipiendi illud in confidentiam non videtur affici excommunicatione, etiamſi alter ei beneficium reſignet cum ſpe, & confidentia.*

9 *Ad cognoſcendum beneficium reſignari Beneficiario in confidentia deſumitur ex conjecturis gravibus inducentibus ad probabiliter credendum.*

10 *Reſignans ſuum in favorem Caii, ut Cajus aliud beneficium reſignet, quod poſſidet, vel remittat penſionem, quam reſignans debet, non committit ſimoniam prohibitam in his conſtitutionibus, eſto committat aliam ſimoniam prohibitam jure canonico.*

11 *Simonia confidentialis committitur etiam dum conferens, præſentans, aut eligens ad beneficium confidit, quod beneficiarius reſignabit beneficium juxta ſuam voluntatem, aut fructus, vel eorum partem ſibi, vel alteri tradet, & hoc verum eſt etiamſi conferat, præſentet, vel eligat perſonam alioquin dignam.*

12 *Simonia confidentialis inducit excommunicationem ſtatim, ac penſio, vel beneficium ſub ſpe, & confidentia acceptum fuit.*

13 *Simonia confidentialis inducit excommunicationem ſtatim poſt receptionem beneficii, etiamſi nondum capta ſit pacifica beneficii poſſeſſio.*

14 *Simonia confidentialis ita ſub excommunicatione vetita eſt in penſionibus, ac in beneficiis.*

15 *Subjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes recipientes, vel retinentes beneficium, vel penſiones cum ſimonia confidentiali.*

16 *Cardinales, Epiſcopi, & alii Prælati afficiuntur excommunicatione in ſententia aliquorum.*

17 *Pœna interdicti contenta in Bulla Pii IV. contra Cardinales, & Prælatos violantes præcedentem Conſtitutionem videtur commutata in excommunicationem.*

18 *Cardinales, & Prælati non incurrunt excommunicationem, ſed interdictum in ſententia aliquorum, probabilius auctor ſupponit incurrere excommunicationem, ut n. 16.*

19 *Ad cognoſcendam ſimoniam confidentialem ſtandum eſt in foro conſcientiæ dictis pœnitentis.*

20 *Ad cognoſcendam ſimoniam in foro externo recurrendum eſt ad ſequentes conjecturas, quarum prima eſt, ſi is, qui beneficium reſignavit poſt captam poſſeſſionem à reſignatario ſe ingerat in illo; vel illius fructibus per ſe, vel per alium; vel fructus recipiat, aut ſi reſignatarius fructus, vel eorum partem remittat reſignanti, vel ejus propinquis; 2. ſi reſignatarius conſtituat reſignantem, vel ejus parentes procuratores ad percipiendum, vel locandum fructus beneficii dimiſſi, vel illi, vel illis de fructibus perceptis, vel percipiendis donationem faciat; 3. ſi ſola Procuratoris depoſitione; vel libris Rationalibus menſariorum ex parte dimittentis, expeditio, quæ perſonam recipientis concernit ſecuturum ſimulque expenſa pro ea neceſſaria ab illo facta ſint; 4. eſt ſi quis pro conceſſione alicui facta quacumque auctoritate de beneficio Eccleſiaſtico per ſe, vel alium, ſeu alia intercoſſerit, vel alias in negotio conceſſionis quoque modo immiſcuerit, deinde aliquid de fructibus talis beneficii de facto etiam per manus poſſeſſoris; ac etiam ſimplicis donationis titulo perceperit ſeu de illa poſtmodum ad voluntatem intercesſoris fuerit diſpoſitum quandocumque.*

Contra ſimoniam confidentialem duæ præſertim conſtitutiones, excommunicationis Summo Pontifici reſervatæ pœnam continentes emanarunt, quarum prior eſt Pii IV. 85. in ordine, & incipit, *Romanum Pontificem*; altera eſt 85. Pii V. quæ incipit, *intollerabilis multorum perverſitas*.

1 Simonia confidentialis in beneficiis contingere ſolet in reſignatione, collatione, electione, vel præſentatione, hoc animo, ut beneficium, vel fructus in totum, vel in partem reſtituantur, vel reſerventur ipſimet reſignanti, conferenti, eligenti, vel præſentanti, aut alteri juxta ipſius electionem, quibus autem conjecturis hæc ſimonia probetur, infra oſtendam. Hoc poſito duo explicanda propono in hoc puncto.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis:

Secundò; quodnam ſit ſubjectum.

Sed prius obſerva hanc excommunicationem non eſſe omnibus communem, ſed propriam clericorum; de illa tamen hic agere decrevi, quia valdè affinis eſt præcedenti, & proximè ſequenti, quæ etiam ad clericos, potius, quàm ad alios pertinet.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Materia illius excommunicationis eſt receptio beneficii in confidentiam, quæ quatuor modis contingit.

Primus modus eſt, dum recipitur beneficium ab altero qui hoc ipſi reſignat cum ſpe, & confidentia, quod recipiens beneficium illud poſteà dimittet, vel ſolvet fructus in favorem reſignantis, vel amici, vel alterius, quem reſignans nominaverit; iſta actio exprimitur ex illis verbis conſtitutionis Pii V.) Statuimus ut ſi quacumq; auctoritate Eccleſiam, vel monaſterium, aliudve beneficium Eccleſiaſticum qualecumque ex reſignatione, vel ceſſione, cujuſcunque perſonæ, ſimpliciter, aut cum circuitu retroceſſionis, cum regreſſus, vel acceſſus, etiam ſolâ dimittentis intentione receperit, ut illa, vel illud etiam in eventum regreſſus, vel acceſſus, eidem dimittenti, vel alteri poſtea conferatur, aut illius fructus, vel eorum pars alii, vel aliis concedantur, vel penſiones ſolvantur ex eiſdem, hæc confidentia cenſeatur.)

3 Sed modò dubium eſt primò, utrùm tam reſignatio ſub prædicta confidentia vetita ſit ſub excommunicatione, quam receptio.

Reſpondeo negativè. Ratio eſt quia pœnæ non ſunt interpretatione extendendæ; non ſolùm autem Pius IV. verùm etiam Pius V. loquitur de recipiente, non verò de reſignante, ibi, *etiam ſola dimittentis intentione receperit*. Ita Suarez *de cenſuris diſ. 22. ſect. 6. n. 15.* Navarr. *cap. 23. n. 111.* Azor. *3. p. lib. 12. c. 10.* Filliuc. *tract. 15. c. 5. q. 9. n. 122.*

Ex quo patet Summum Pontificem voluiſſe rigoroſè magis punire recipientem, quam tradentem beneficium, quia homo promptior, & proclivior eſt ad recipiendum, quam ad dandum; idem dicendum eſt in ſequentibus actionibus.

4 Secundò dubium eſt, utrùm ad incurrendam iſtam excommunicationem opus ſit, ut iſta confidentia in pactum expreſſum deducatur, vel ut adſit ex parte utriuſque.

Reſpondeo negativè, ſed requiri ſolùm, ut reſignans, cum hac ſpe reſignet, & reſignatarius iſtum reſignantis animum animadvertat; etiamſi recipiens, hunc animum non habeat. Ratio eſt, tum quia in textu dicitur, *etiam ſola dimittentis intentione receperit*: tum quia eo ipſo, quo reſignatarius advertens illum reſignantis animum, recipit beneficium cenſetur tacitè conſentire, & ſimoniam committere.

Obiicies: actus internus non punitur excommunicatione; ergò excommunicatio non incurritur, niſi confidentia illa, quæ eſt actus internus in pactum deducatur.

Reſpondeo non puniri actum ipſum internum præciſè, ſed externum ab interno procedentem, quatenus ſcilicet, quis recipit beneficium, quod alter ſibi reſignat cum illa intentione, & recipiens illam intentionem animadvertit, ut benè Suarez *loc. cit. n. 23. ad finem*, & Navarr. *c. 23. n. 109.*

5 Ex dictis in hac ſecunda difficultate, ſequitur primò excommunicationem non incurri dum recipiens beneficium non animadvertit ſpem, & confidentiam reſignantis; quia non dicitur recipere beneficium in confidentia, nec ſpes reſignantis inficit actionem recipientis; cum receptio non ſit actus reſignantis, ſed recipientis, qui labem ſimoniæ in hoc caſu formaliter non participat. Imò Navarr. *loco cit.* excuſat etiam ipſum reſignantem cum tali fiducia, modò eam non aperiat ipſi reſignatario, vel collatori; ſicut neque ſimoniam committit, qui renunciat beneficium in manibus collatoris, confidens illud a collatore conferendum ei, quem ipſe reſignans deſignaverit poſt collationem liberè & ſine ullo pacto factam. Idem aſſerit Navarr. de eo, qui abſque ullo pacto procurat beneficium alicui conferri, ſperans fore, quòd beneficiarius illud ſibi, vel alteri in ſui fa-

vorem reſignabit; verùm de hac re *in tract. de ſimonia in libro variar. tract. diſput. 1. q. 7. punct. 1. §. 1. n. 2. & ſeqq. tom. 1.*

6 Secundò illum non affici excommunicatione, qui recipit beneficium animo illud poſtea reſtituendi danti, aut ejus amico, vel alteri; ſed reſignans non habebat hanc ſpem, & confidentiam. Ratio eſt, quia in hoc caſu non committitur ſimonia confidentialis, cùm ſimonia confidentialis originem trahat à ſpe, & confidentia ipſius reſignantis. Ità Suarez *loc. cit.* caveant tamen collatores, ne hujuſmodi beneficia iterum conferant reſignanti, vel ſuis, vel admittentium conſanguineis, vel affinibus, vel familiaribus, ut ſuo loco oſtendam *in hac diſput. 5. quæſt. 7. punct. 4. n. 4. tom. 3.*

Objicies, in Bulla Pii V. poſt enumerationem quatuor caſuum, in quibus confidentia committitur, habetur, pravitatem confidentiæ contrahi, licèt ipſum confidentiæ crimen alterius tantùm partis conſcientia ſit admiſſum.

Reſpondeo primò, hæc verba intelligenda eſſe de conſcientia reſignantis, ut colligitur, cùm ex verbis præcedentibus, ibi, *etiam ſola dimittentis intentione;* tum quia ob ſolam recipientis intentionem non committitur labes ſimoniæ confidentialis.

Reſpondeo ſecundò, iſta verba intelligi poſſe de probatione ſimoniæ in foro externo.

7 Tertiò ſequitur, illum non ligari vinculo excommunicationis, qui beneficium recipit, putans illud ſibi reſignari cum ſpe, & fiducia reſtituendi illud eidem reſignanti, vel alteri in ipſius favorem, ſed reſignans hujuſmodi ſpem, & fiduciam re ipſa non habebat. Ratio eſt, quia conſcientia erronea non inducit excommunicationem, ſed eam inducit delictum ſub excommunicatione prohibitum. Verum tamen eſt, eum, qui hoc pacto recepit, teneri ſe tanquam excommunicatum gerere, donec conſcientiam, ſeu dubium practicè depoſuerit cognita facti veritate, & deceptione, ut patet ex regulis generalibus traditis de peccatis *loco ſtatim citando.* Hujus autem facti, & deceptionis veritatem, in foro conſcientiæ cognoſcere poterit, his duobus modis, quorum alteruter ſufficit ad pacandam conſcientiam.

Primò, ritè expendendo, an conjecturæ, quibus antea adducebatur ad credendum, reſignantem cum tali intentione reſignare, ſufficientes ſint ad hoc iudicium; nam ſi cognoſcat eas conjecturas non eſſe ſufficientes ad hujuſmodi indicium, nec majores habeas conjecturas, poteſt conſcientiam dubiam deponere, ut patet ex dictis de conſcientia dubia *in tractatu de peccatis diſp. 5. quæſt. 4 punct. 7. n. 12. & ſeqq. tom. 2.*

Secundò, interrogando ipſum reſignantem, an talem haberet intentionem; nam ſi reſignans fide dignus neget ſe talem animum habuiſſe, dubium deponi poteſt; præſertim ſi reſignans hoc aſſerat cum juramento, & nolit confidentiam, quam reſignatarius in mente ſua conceperat executioni mandari; ut bene Suar. *loc. cit. n. 17.* & alii quos in ſimili retuli *de irregularitate in tract. de cenſuris in communi diſput. 7. quæſt. 1. punct. 5. n. 2. tom. 1.*

8 Quartò ſequitur ſolutio illius difficultatis, qua quæritur, utrùm recipiens beneficium ab eo, qui cum ſpe, & confidentia illud ſibi reſignat: ſed recipiens non intendit illud recipere in confidentiam, afficiatur excommunicatione.

Suar. *loc. cit. n. 18.* reſpondet non affici excommunicatione, etiamſi animadvertat reſignantem cum hac fiducia beneficium ſibi reſignare. Ratio eſt, quia hic re ipſa non dicitur accipere beneficium in confidentia, etiamſi alter ita det; conſequenter actus in ſuo genere imperfectus eſt, nec malitiam habet ſimoniæ, ex parte ſuſcipientis: cùm recipiens non annuat ſpei, & fiduciæ reſignantis.

Sed oppoſitum mihi probabilius videtur. Ratio eſt, quia Summus Pontifex excommunicare intendit recipientem beneficium, quoties animadvertit illud ſibi in confidentiam reſignari, etiamſi ſolus reſignans intentionem confidentialem habeat, ut patet ex illis verbis, *etiamſi ſola dimittentis intentione receperit;* facto enim conſentit, quia exteriùs annuit recipere juxta intentionem tradentis, licet interiùs diſſentiat, aut voluntatem habeat decipiendi reſignantem, id eſt, non adimplendi confidentiam, ſeu non operandi juxta ſpem, & confidentiam illius, in hoc enim caſu reſignatarium incurrere excommunicationem concedit etiam Suarez, quia participat labem ſimoniæ, illique cooperatur cum actu externo approbet alterius confidentiam, illamque acceptet; licet nolit eam adimplere: ſicut enim aliud eſt promittere, aliud velle promiſſionem adimplere (hæc enim ſeparabilia ſunt:) ita aliud eſt velle recipere in confidentiam, aliud velle confidentiam adimplere. An autem idem militet in ſimonia reali, ſæpius in præcedentibus annui, idem militare, requiri tamen mutuam traditionem.

9 Rogabis, quomodo reſignatarius cognoſcere poſſit beneficium ſibi in confidentiam reſignari, ita ut abſtinere debeat à receptione talis beneficii, aut teneatur ſe tanquam excommunicatum gerere recipiendo hujuſmodi beneficium.

Reſp. in foro conſcientiæ ſtandum eſſe conjecturis, quibus adduci poteſt ad credendum, beneficium ſibi tradi in confidentiam: ſi enim conjecturæ ita graves ſunt, & vehementes, ut inducant ad credendum probabiliter, beneficium tradi in confidentiam, abſtinere tenetur à receptione talis beneficii; ſecus ſi conjecturæ leves ſint, ut ſi conſiderata perſonæ qualitate, & vitæ honeſtate non poſſis ſine temeritate credere confidentiam ab eo committi; nam à temerario judicio, & temeraria ſuſpicione abſtinendum eſt: is autem temere judicat, qui ex levibus conjecturis pravam de altero concipit opinionem, ut patet ex dictis *de reſtitut. in particulari diſp. 2. q. 7. punct. 1. n. 4. tom. 2.*

10 Quintò ſequitur in præfatis conſtitutionibus non damnari confidentiam, qua Titius reſignat beneficium ſuum in favorem Caii, ut Cajus reſignet aliud beneficium, quod poſſidet, vel remittat penſionem, quam Titius debet, in favorem ipſius Titii; quamvis enim iſta confidentia prohibita ſit jure canonico, tamen non comprehenditur ſub verbis prædictarum conſtitutionum. Ex quo ulteriùs ſequitur committentem ſimoniam in hoc caſu non affici hac excommunicatione, ſed alia: modò ſimonia ex utraq; parte completa ſit, juxta dicta *punct. præc. de ſimonia reali nu. 6. & nu. 7.* Hactenùs explicavimus primum modum ſimoniæ confidentialis.

Secundus modus, quo ſimonia confidentialis in beneficiis committitur, contingit, dum quis confert alteri beneficium, confidens quòd beneficiarius reſignabit beneficium juxta voluntatem conferentis, aut fructus, vel eorum partem, vel penſionem tradet ſibi, vel alteri, ut patebit ex verbis textus, in quarto modo referendis.

Tertius modus eſt, dum quis eligit aliquem ad beneficium cum ſpe, & fiducia jam explicata in ſecunda actione, ſeu modo.

Quartus modus, eſt dum patronus licèt laicus, aliquem præſentat cum præfata confidentia. Iſtæ tres ultimæ actiones, ſeu modi continentur in illis verbis Bullæ Pii V. *Eidem ſi ordinarius, vel alius collator contulerit antehac, aut conferat in futurum beneficium Eccleſiaſticum, quovis modo vacans, ea conditione tacita, vel expreſſa, ut poſtea in alterum pro arbitrio collatoris, ſeu alterius cujuſcumque contra juris communis ordinationem diſponatur, ſive ut de eo proviſus fructus illius, vel partem ad utilitatem, vel libitum conferentis, vel cedentis, aut alterius relinquat, & remittat, ſeu penſionem illi, vel illis, quem, vel quos idem collator, aut cedens, vel alius per ſe, vel alium ſcripto, aut verbo juſſerit, ſeu ſignificaverit, perſolvat: & pariter ſi patrono, etiam laico, vel alteri præſentatori, ſeu electori contigerit, aut contingat id fieri.*

11 Sed modò dubium eſt primò, utrùm ſimonia confidentialis committatur, etiam dum conferens, præſentans, aut eligens ad beneficium cum præfata fiducia, confert, præſentat, vel eligit perſonam alioquin dignam.

Ratio dubitandi pro parte negativa deſumitur ex illis verbis, contra juris communis ordinationem: ex quibus verbis colligi videtur ſimoniam confidentialem committi ſolùm, dum beneficii collatio, præſentatio, & electio fit perſonæ contra diſpoſitionem ſacrorum canonum.

Reſpond. ſimoniam confidentialem committi, etiamſi perſona digna eligatur, quia huic convenit definitio ſimoniæ confidentialis; cui autem convenit definitio, convenit etiam definitum.

Ad rationem dubitandi reſpondet Navarr. hinc ſolùm colligi Pium V. non prohibuiſſe quicquam in hac Bulla; quod antea vetitum non eſſet, & ſimoniacum. Idem aſſerit Navarrus de conſtitutione Pii IV. & alias conjecturas affert ad hoc probandum, quæ apud ipſum videri poſſunt.

Ego verò ſentio cũ Suarez ſenſum prædictorum verborum hunc eſſe videlicet, committi ſimoniam, contrariam diſpoſitioni juris communis, quoties collatio, electio, vel præſentatio fit cum præfata intentione; etiamſi alioquin perſona digna ſit, & habilis; nec aliàs ſimonia confidentialis vetita eſſet; is enim contra jus commune delinquit, qui ſimoniam confidentialem aliquo ex prædictis modis committit.

12 Secundò dubium eſt, utrùm excommunicatio, quæ in præfatis conſtitutionibus continetur incurratur ſtatim, ac quis recepit beneficium in confidentiam, vel potius requiratur effectus confidentiæ, id eſt, ut beneficiarius reſignet beneficium, vel conferat fructus, ſeu penſionem juxta intentionem illius, qui beneficium ſibi in confidentiam reſignavit, aut contulit, aut elegit, aut præſentavit.

Ratio dubitandi pro parte negativa eſt, tum quia in materia pœnali ſtricta interpretatio facienda eſt; tum quia cenſura non incurritur, niſi adſit effectus completus, & ſicut excommunicatio impoſita ob ſimoniam realem in ordine, vel beneficio non incurritur, niſi adſit effectus completus ex utraque parte; ita in hoc caſu. His non obſtantibus.

Reſpondeo excommunicationem incurri ſtatim, ac beneficium cum præfata intentione acceptum eſt: receptio enim beneficii, vel etiam penſionis in confidentiam eſt actio ſub cenſura prohibita, nec aliud deſideratur, ut patet ex illis verbis, (*omnes, & ſingulos, qui beneficia, penſiones, hoc interdicente vitio, receperunt, vel quidquid tale admiſerint in futurum.*) Ita communiter DD.

Ex quo patet reſponſio ad rationem dubitandi, & præterea conſtat differentia inter ſimoniam realem, de qua *punct. præcedenti, nu. 7.* actum eſt, & confidentialem, de qua hic loquimur.

13 An autem illa excommunicatio incurratur ſtatim poſt receptionem beneficii, ante captam illius pacificam poſſeſſionem.

Reſpondendum mihi videtur affirmativè, quia tunc completa videtur actio ſub cenſura prohibita, & beneficiarius dicitur beneficium recipere per collationem. Nec eſt eadem ratio de obligatione divini officii, ad cujus recitationem non tenetur beneficiarius, ante captam pacificam illius poſſeſſionem, juxta opinionem plurimorum Doctorum, de qua in tractatu de horis canonicis: alia enim eſt ratio in illo caſu, ut ibidem oſtenſum eſt.

14 Quod dictum eſt de ſimonia confidentiali in beneficiis, dici etiam debet de confidentia in penſionibus, quia conſtitutio Pii IV. complectitur beneficia, & penſiones, ut patet ex verbis ipſius *nu. 8.* relatis.

Digitized by Google

SECUNDA PROPOSITIO.

15 SVbiectum excommunicationis, latæ ob ſimoniam confidentialem, ſunt omnes recipientes, vel retinentes beneficia, vel penſiones cum ſimonia confidentiali: nam Bulla Pii V. univerſaliter loquitur de recipientibus, ut patet ex illis verbis, *omnes, & ſingulos*, de eiſdem etiam loquitur Bulla Pii IV. ibi, *recipere præſumant* dantes verò, vel reſignantes, aut alii cooperatores, non ſubiiciuntur huic excommunicationi, quia diſpoſitio pænalis extendenda non eſt ultra tenorem verborum. Ita Suarez Filliucius, & alii *loc. cit.* Quamobrem non approbo ſententiam Stephani Quarantæ *verb. ſimonia, ſol. penul. verſ. eſt & alia pœna*, & Navarri *c. 23. n. 110. verſ. adde novè* exiſtimantium mediatorem affici hac excommunicatione. An autem mediator in ſimonia reali afficiatur excommunicatione Extravag. 2. *de ſimonia*, *dictum eſt punct. præced. n. 1.* affici.

16 Major difficultas eſt, utrùm Cardinales, Epiſcopi, & alii Prælati afficiantur excommunicatione, an potius interdicto ab ingreſſu Eccleſiæ.

Pariſius *in tractatu de confidentia q. 19.* Auctor *lib. excommunicationum in Archiepiſcop. Bononien. ca. 2. n. 5.* & alii putant affici excommunicatione, quia in Bulla Pii V. generaliter fertur excommunicatio in juris ſubſidium.

17 Adde Pium V. in ſecreto Conſiſtorio anno 1569. die 14. Novembris declaraſſe omnes pœnas, & cenſuras præcedentis conſtitutionis extendi ad Cardinales, ut patet ex Bulla, quam refert Cherubinus ad finem Bullæ 85. eiuſdem Pii V. conſequenter pœna interdicti contenta in Bulla Pii IV. videtur commutata in excommunicationem, niſi dicere velis utramque cenſuram à Cardinalibus & Prælatis incurri; ſed hoc rigorosè diceretur.

18 Alii tamen cenſent Cardinales, & Prælatos non affici excommunicatione, ſed cenſura interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ Papæ reſervati. Ratio eſt: tum quia cum Summus Pontifex Pius V. approbet conſtitutionem Pii IV. in qua latum erat interdictum contra Cardinales, & Prælatos: contrà alios vero lata erat pœna excommunicationis, ſignum eſt, Pium V. dum loquitur de excommunicatione, non facta Prælatorum mentione, velle diſpoſitioni Pii IV. accommodare; tum quia Pius V. excommunicat etiam illos qui antea ſimoniæ confidentialis vitium commiſerant; ſed hoc non poteſt intelligi de Prælatis, cum excommunicatio non extendatur ad præterita non prohibita ſub excommunicationis pœna; Prælatis autem non erat prohibita ſimonia confidentialis ſub excommunicationis pœna, ſed ſub pœna interdicti: ergò, &c. Ità innuit Navarr. *c. 23. n. 109. & 110.* & in terminis hanc ſententiam approbat Aſor 3. *part. l. 12. c. 10. quæſt. 4. verſ. quinta*, Filliucius *tract. 15. c. 7. quæſt. 7. n. 179.* Sayrus *l. 3. c. 31. n. 6.* Sed prima opinio Pariſii, & aliorum mihi probabilior videtur ob declarationem Pii V. in Bulla, quæ incipit, *Hodie in conſiſtorio*.

19 Quæres quomodo poſſimus cognoſcere ſimoniam confidentialem commiſſam fuiſſe, & conſequenter contractam eſſe pœnam excommunicationis.

Reſpondeo in foro conſcientiæ ſtandum eſſe dictis eorum, qui ſimoniam commiſerunt; quia in foro conſcientiæ, creditur ipſi pœnitenti, tam pro ſe, quàm contra ſe, & in foro conſcientiæ parum prodeſt præſumptio, ubi veritas extat in oppoſitum.

20 Ad cognoſcendum verò in foro externo; quandonam ſimonia confidentialis commiſſa fuerit, variæ referuntur, & aſſignantur conjecturæ in Bulla Pii V.

Prima eſt, ſi is, qui beneficium auctoritate ſuperioris reſignavit poſt reſignationem, captamq; à reſignatario poſſeſſionem ſe ſe in illo, vel rebus illius, per ſe, vel per alium de facto ingerat, aut fructus percipiat, aut ſi reſignatarius, ſeu quicumq; ſucceſſor fructus, vel eorum partem remittat reſignanti, vel ejus propinquis.

Secunda eſt, ſi reſignatarius conſtituit reſignantem, vel ejus parentes, vel propinquos procuratores ad percipiendum, aut locandum fructus beneficii dimiſſi, & illi, vel illis, de fructibus perceptis, vel percipiendis donationem fecit.

Tertia eſt, ſi vel ſola procuratoris depoſitione, vel libris rationalibus menſariorum ex parte dimittentis, expeditio, quæ perſonam recipientis concernit, ſecuta ſit, ſimulque expenſæ pro ea neceſſariæ ab illo factæ ſint.

Quarta eſt, ſi quis pro conceſſione alicui facta quacumq; auctoritate de beneficio Eccleſiaſtico per ſe vel alium, ſeu alias interceſſerit, vel alias in negotio conceſſionis ſe ſe immiſcuerit quoquomodo: deindè aliquid de fructibus talis beneficii, de facto, etiam per manus poſſeſſoris, ac etiam ſimplicis donationis titulo perceperit; ſeu de illa poſtmodùm ad voluntatem interceſſoris fuerit diſpoſitum quandocunque: ſic enim in præfata Bulla habetur.

Aliæ etiam conjecturæ, ſeu caſus, in quibus probari poteſt ſimonia confidentialis, recenſentur in eadem Bulla, quæ ibi videri poſſunt, & latiſſimè explicantur à Pariſio *in tract. de confid. benefic.* præſertim *qu. 27. & ſeqq.* à Menochio *de præſumpt. lib. 5. præſumpt. 9.* à Maſcardo *de probat. concl. 1307.* & ab aliis.

PUNCTUM XXVI.

De excommunicatione contra petentes, vel exigentes aliquid in collatione, aliave proviſione beneficiorum Eccleſiaſticorum vel admiſſione ad illorum poſſeſſionem.

1 *Bulla Pii V. quæ incipit; Durum nimis, eſt textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*

2 *Actiones ſub hac cenſura prohibitæ ſunt, 1. retinere fructus, vel diſtributiones, vel eorum partem proventuram ex beneficio primo anno à vacatione, aut longiore, vel etiam breviore tempore, 2. quomodocumque petere, vel exigere renunciationem huiuſmodi fructuum, aut diſtributionum; 3. petere, vel exigere quomodocumque dulciaria, vel quid aliud: 4. inducere aliquem ordinaria, vel Apoſtolica auctoritate proviſum ad præſtandum juramentum de obſervandis his privilegiis, conſuetudinibus, & ſtatutis: 5. præſtare hoc juramentum de prædictis obſervandis, quamvis ſit irritum; 6. impedire, vel remorari poſſeſſionem illi, qui prædicta non facit.*

3 *Iſta excommunicatio non incurritur ob ſolam fructuum petitionem, ceſſationem, &c. ſed requiritur ceſſio, vel traditio.*

4 *Iſta excommunicatio non videtur lata ob petitionem, vel exactionem alicuius rei in quolibet beneficio, ſed ſolùm in Metropolitanis, Cathedralibus, & Collegiatis.*

5 *Iſta excommunicatio non incurritur, dum in proviſione beneficiorum exigitur aliquid convertendum in pios uſus, juxta conſuetudinem, vel conſtitutiones Eccleſiarum.*

6 *Subiectum cenſurarum huius bullæ ſunt perſonæ in bulla expreſſæ cum hac diverſitate; ſi ſunt Epiſcopi, vel Antiſtites, ſuſpenduntur à Pontificalibus, donec præſtita ſatisfactione à Papa abſolvantur: ſi Capitula, Collegia, ſubiacent interdicto; cæteræ perſonæ afficiuntur excommunicatione.*

1 CVm in aliquibus Cathedralibus, & Collegiatis Eccleſiis, ſtatuto, vel conſuetudine introductum eſſet, ut fructus, vel diſtributiones, vel ipſarum pars applicaretur Menſæ Epiſcopali vel Capitulari, aut pio loco, aut in communes uſus cederet, aut inter Canonicos, & perſonas Eccleſiæ, ſeu Capituli divideretur, ut hæc ſimoniaca labes, aut ſordidæ avaritiæ ſuſpicio de medio tolleretur, & Concil. Trid. decretum *ſeſſ. 24. c. 14.* ad praxim reduceretur, Pius V. in Bulla 104., quæ incipit, *durum nimis*, graves cenſuras impoſuit contra facientes actiones in ipſius Bulla expreſſas, abrogat ſtatuta, & conſuetudines, irritat aliter factum, & tollit obligationem juramenti, ut patebit ex duabus proximè ſequentibus propoſitionibus, in quarum una explicabo materiam, ſeu actiones ipſas ſub cenſuris prohibitas, in altera ſubiectum earumdem cenſurarum indicabo.

PRIMA PROPOSITIO.

2 ACtiones ſub cenſuris prohibitæ ſunt.

Primò, retinere fructus, vel diſtributiones, vel eorum partem proventuram ex beneficio primo anno à vacatione, aut longiore, vel etiam breviore tempore.

Secunda actio eſt; quomodocumque petere, vel exigere renunciationem huiuſmodi fructuum, aut diſtributionum.

Tertia petere, vel exigere quomodocumque dulciaria, vel quid aliud; ſufficit tamen primò, ſive exigatur per ſe, ſive per alium, ſivè directè, ſivè indirectè; quia illa particula, quomodocunque, omnem modum includit. Secundò ad incurrendam iſtam excommunicationem ſufficit altera iſtarum actionum, quia textus alternativè & disjunctive loquitur per particulam, vel, fieri enim poteſt, ut unus petat, & alter recipiat.

3 Major difficultas eſt, utrùm petens fructus, ceſſionem, & cætera, cenſuram incurrat, etiamſi nihil obtineat.

Ratio dubitandi pro parte affirmativa eſt; tum quia ad hoc verum eſt dicere petiiſſe; tum quia iſtæ duæ actiones, petere, & exigere disjunctivè ponuntur.

His non obſtantibus, probabilius reſpondeo non incurrere, non ſecuta ceſſione, vel traditione fructuum, &c. Ratio eſt, quia verba in materia pœnali, intelligenda ſunt cum effectu, niſi aliud exprimatur; ex quo patet reſponſio ad rationes.

Quarta eſt, inducere aliquem, ordinaria, vel Apoſtolica auctoritate proviſum, ad præſtandum juramentum de obſervandis hujuſmodi privilegiis, conſuetudinibus, & ſtatutis.

Quinta eſt, præſtare juramentum de prædictis obſervandis, quamquam huiuſmodi juramentum, & alia hujuſmodi, irritantur in hac Bulla, ibi, *decernentes huiuſmodi juramenta non tenere*, &c.

Sexta eſt, impedire, vel remorari poſſeſſionem illi, qui prædicta non facit.

Iſtæ omnes actiones exprimuntur in præfata Bulla §. 2., & 3.

4 Sed modò dubium eſt primò, utrùm cenſuræ hujus Bullæ incurrantur, ſi præfatæ actiones fiant occaſione collationis, aut proviſionis, ſeu poſſeſſionis cuiuslibet beneficii.

Reſponderi probabiliter poteſt negativè, quia Bulla loqui ſolùm videtur de Eccleſiis Metropolitanis, Cathedralibus, & Collegiatis & ratio hujus diſpoſitionis hæc eſſe poteſt, quia fortè abuſus introductus tantummodò fuerat in proviſionibus beneficiorum, quæ in præfatis Eccleſiis exiſtunt; ex quo inferri poſſe videtur, facientem præfatas actiones occaſione beneficii extra præfatas Eccleſias exiſtentis, non affici excommunicatione huius Bullæ; ſecus ſi aliquam ex præfatis actionibus faciat occaſione Canonicatuum,

Digitized by Google

aut aliorum beneficiorum in Collegiatis, vel Cathedralibus exiſtentium. Ratio eſt, quia Pius V. generaliter loquitur, ampliat, & extendit ſuam diſpoſitionem contra quælibet ſtatuta, & conſuetudines introductas in Eccleſiis Metropolitanis, Cathedralibus, & Collegiatis: cum enim retuliſſet ea, quæ in Concilio Trident. diſponuntur, & explicaſſet abuſum nonnullarum Eccleſiarum Cathedralium, & Metropolitanarum, ac majorum, nec non Collegiatarum hæc verba ſubiungit, (*quod vacantibus ipſarum Eccleſiarum dignitatibus Canonicatibus, præbendis, portionibus, beneficiis, & officiis*,) *&c.*

5 Secundò dubium eſt, utrùm cenſura incurratur, dum aliquid ex Eccleſiarum conſtitutionibus, vel conſuetudinibus exigitur in proviſione beneficiorum convertendum in pios uſus.

Reſp. negativè, quia hic caſus excipitur in Trid. *ſeſſ.*24.*c.*14. ibi *ut quicumque huiuſmodi in uſus pios non convertantur*. Ita Genedus *in decret. collect.*16 *nu* 2. Barboſa *in remiſ.*24.*c.*14. idemque à ſacra Cardinalium Congregatione declaratum refert Gallemartius *ſeſſ.*24.*c.*14. *verſ admiſſione ad poſſeſſionem*.

Neque obſtat Bulla Pii V. quia Pius V. non videtur hoc prohibere ſub cenſura: ſed ſolùm ſtatuit, ut ubicomque huiuſmodi fructus: & diſtributiones fabricæ, vel ſacriſtiæ, aut alterius pii loci uſibus, ultra ſemeſtre tempus reperiuntur conceſſi, horum dumtaxat dimidia pars ipſi ſacriſtiæ, vel fabricæ, aut pio loco deinceps tribuatur: alteram verò beneficiati prædicti integrè percipiant: hæc Pius V. in præfata Bulla §.4.

SECUNDA PROPOSITIO.

6 SVbiectum cenſurarum hujus Bullæ ſunt perſonæ in hac Bulla expreſſæ; diverſa tamen ratione: nam Epiſcopi; aliique Antiſtites ſuſpenduntur à Pontificalibus, donec præſtita ſatisfactione à Summo Pontifice abſolvantur, Capitula verò, & Collegia ſubiiciuntur interdicto; aliæ verò perſonæ ſingulares vinculo excommunicationis obſtringuntur; hæc propoſitio patet ex verbis Bullæ, ibi, *quicumq; contrafecerint, ſi Eccleſiarum Antiſtites, tamdiu à Pontificalis officii exercitio ſint ſuſpenſi, donec ſatisfactione prævia, illis per Sedem Apoſtolicam ſuſpenſio relaxetur: Capitula verò, & Collegia quæcumque Eccleſiaſtico ſubiaceant interdicto, & ſingulares perſonæ in excommunicationis ſententiam incurrant, à qua niſi in mortis articulo conſtituti, ab ante, quàm à Summo Pontifice, abſolutionis beneficium nequeant obtinere*; quid autem operetur ſuſpenſio à Pontificalibus, & quem effectum pariat interdictum Capituli, patet ex regulis generaliter traditis *de cenſur. in communi diſput* 3 *punct.*2.*nu.*494. *tom.*1. ſuſpenſionem à Pontificalibus extendi ad ea, quæ ſunt ordinis Epiſcopatus; ſicuti ex dictis ibi *de cenſuris in communi diſput.*5 *punct.*1.*n.*13.*tom.*1. conſtat interdictum Capituli, eſſe interdictum perſonale ſpeciale, ideòque cenſeri interdictum quemlibet de tali Capitulo, & alibi pluribus in locis. Ex quibus etiam patet, an Epiſcopus poſſit à cenſuris Summo Pontifici reſervatis abſolvere, quando delictum eſt occultum, & dixi poſſe.

PUNCTUM XXVII.

De excommunicatione contra dantes, vel promittentes aliquid nunciantibus proviſiones à Sede Apoſtolica factas, &c.

1 *Auctor textus, in quo excommunicatio continetur ſecundum aliquos eſt Gregorius V. ſecundùm alios eſt Gregorius XIII.*

2 *Iſta excommunicatio hoc tempore uſu recepta eſt aliquibus in locis, ut Mediolani.*

3 *Materia iſtius excommunicationis ſunt tres actiones: prima eſt dare aliquid per ſe, vel per alium aliquid nunciantibus proviſionem aliquam à Sede Apoſtolicam factam de Eccleſia, vel Monaſterio; 2. eſt promittere; 3. promiſſum ſolvere per ſe vel per alium.*

4 *Subiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli cuiuſcumq; conditionis, qui præfatas actiones faciunt.*

5 *Nunciantes proviſiones beneficiorum, non incurrunt excommunicationem.*

1 IStius excommunicationis auctorem nonnulli DD. agnoſcunt Gregorium V. alii Gregor. XIII. Sed ego apud neutrum inveni, nec eam in Bullario reperire unquam potui. Quamobrem relationi aliorum in hac re acquieſcam, & quidem.

2 Filliuc. *tract.*15.*c.*5.*q.*2. opinari videtur, iſtam excommunicationem uſu receptam non eſſe. Sed contrarium ego probabilius dicendum arbitror, ſaltem in aliquibus locis, & provinciis: nam in libello cenſuratum, & caſuum in Provincia, & Diœceſi Mediolanen., reſervatorum recenſetur in §. ex volumine collationis diverſarum conſtit.

PRIMA PROPOSITIO.

3 MAteria iſtius excommunicationis ſunt tres actiones. Prima eſt, dare per ſe, vel per alium aliquid nunciantibus proviſionem aliquam à Sede Apoſtolica factam dè Eccleſia, vel Monaſterio.

Secunda eſt, promittere. An autem promittens animo non promittendi, aut animo non ſolvendi, in excommunicationem incidat patet ex dictis in præcedentibus punctis.

Tertia eſt, promiſſum ſolvere per ſe, vel per alium.

Hæc tamen intellige, modò tradat, vel promittat ob nunciationem huiuſmodi proviſionum, ſecus ſi alia de cauſa; nam Summus Pontifex loquitur de primis, non de ſecundis.

SECUNDA PROPOSITIO.

4 SVbjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli, qui præfatas actiones faciunt cujuſcumque conditionis exiſtant. Ratio eſt, quia conſtitutio generaliter loquitur.

5 Sed modò dubium eſt, utrùm ipſi nunciantes huiuſmodi proviſiones in excommunicationem incidant.

Reſpondendum videtur negativè, quia excommunicatio non extenditur ad perſonas non expreſſas. Addo nunciantes huiuſmodi proviſiones ex amicitia non peccare, quia non cooperantur ulli peccato, & nunciatio non eſt mala, niſi prohibita; hujuſmodi autem nunciatio non eſt prohibita. Idem dicendum cenſeo de agentibus Epiſcoporum, aut aliorum, qui de huiuſmodi proviſionibus certiores faciunt Epiſcopos, aut alios: iſti enim non recipiunt ſtipendium ob huiuſmodi denunciationes, ſed ob alia negotia, ut ſuppono. Ità Filliuc. *loc. cit. num.*97.

PUNCTUM XXVIII.

De excommunicatione contra eos, qui pro beneficiis obtinendis ſe ipſos pro aliis in examine ſupponunt, aut beneficium impetrant pro aliis cum oblatione penſionis, aut cum ſpe annuæ penſionis, aut alicuius commodi temporalis, aut beneficia impetrant pro ſe ipſis cum animo illa reſignandi in favorem aliorum.

1 *Bulla Pauli IV. quæ incipit inter cæteras curas, eſt textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*

2 *Materia iſtius excommunicationis ſunt ſequentes actiones, quarum prima eſt ſe pro alio ſubiicere examini cauſa conſequendi beneficii; 2. eſt impetrare beneficium pro aliquo id ignorante, ſe ſubiiciendo examini vel intentione aliquid recipiendi ab eo, cui impetrat beneficium.*

3 *Infertur ex præcedentibus, primo illum non affici hac cenſura, qui alteri obtinet beneficium abſque præfata intentione.*

4 *Secundò illum affici excommunicatione, qui obtinet alteri ignoranti beneficium intentione, ut reſignet ſibi beneficium, quod poſſidet.*

5 *Penſionem pro altero impetrans animo poſteà aliquid paciſcendi circa penſionem, non ligatur excommunicatione.*

6 *Non incidit in excommunic. qui cum dicta intentione procurat alteri beneficium, etiamſi ab illo mandatum acceperit illud procurandi.*

7 *Impetrans beneficium animo permutandi cum alio, aut illud poſſidendi donec pinguius obtinuerit, non afficitur excommunicatione.*

8 *Beneficium impetrans principaliter pro ſe, cum animo poſtea reſignandi in favorem alterius, ligatur excommunic.*

9 *Et hoc verum videtur, etiamſi intentionem habeat reſignandi de conſenſu, & facultate Papæ.*

10 *Beneficium procurans pro ſe intentione illud reſignandi, non incidit ſtatim in excommunicationem, niſi poſtea beneficium re ipſa conſequatur.*

11 *Perſonæ, quæ huic excommunicationi ſubiiciuntur, ſunt omnes, & ſinguli, qui aliquam ex præfatis actionibus præſtant.*

12 *Procurans beneficia extra Rom. Curiam cum animo illa reſignandi, non incidit in excommunicationem.*

1 PAulus IV. in Bulla 12. in ordine, quæ incipit, *Inter cæteras curas*, ad tollendas fraudes, dolos, & ſimoniacas labes, quæ in beneficiis procurandis committuntur, iſtã excommunicationem tulit contra ſupponentes ſe pro aliis in examine, aut impetrantes beneficia cum præfata oblatione, ſpe, aut intentione, prætereà invalidas effecit proviſiones, & diſpoſitiones hoc pacto obtentas, denique ſuam conſtitutionem extendit ad Monaſteria Monialium, & alia beneficia per moniales, aut alias mulieres obtineri ſolita, ut clarè habetur in ipſa Bulla, cujus tenorem quilibet conſulere poteſt in Bullario novo *pag. mihi* 731. Quamobrem hic ſolùm explicabo materiam, & ſubjectum iſtius excommunicationis.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis ſunt actiones in hac Bulla expreſſæ quarum.

Prima eſt, ſimulare perſonam, ſeque pro alio examini ſubiicere cauſa beneficii conſequendi.

Secunda eſt, impetrare beneficium pro aliquo id ignorante; nam in textu dicitur, *aut beneficium, pro perſonis id ignorantibus*; hoc tamen intelligendum videtur, modò procurans beneficium pro altero hoc ignorante ſe ſubiiciat examini pro illo, ut dictum eſt in prima actione, aut modò intentionem habeat recipiendi aliquid ab eo, cui beneficium impetrat; nam diſpoſitio legis convenit propoſitioni; cujus cauſa lex edita fuit; propoſitum autem fuerat Summo Pontifici, nonnullos procurare beneficia pro aliis id ignorantibus, ut poſtmodùm aliquem contractum cum ipſis inirent, & commodum aliquod reciperent, ut patet ex illis verbis (*aliis obtinere procurantibus beneficia, pro perſonis ſibi cognitis, & id ignorantibus, ut poſtmodum cum eis beneficia, etiam per ſimoniacam pravitatem contractare, & ſuper eis paciſci poſſint*, *&c.*) Ex quo ſequitur.

3 Primò illum non affici hac cenſura, qui beneficium alteri, etiam hoc ignoranti, obtinet abſq; præfata intentione.

4 Se-

Digitized by Google

4 Secundò eum ſubiici huic pœnæ, qui conſequitur alteri hoc ignoranti, beneficium, ut poſtmodum ille reſignet ſibi beneficium, quod poſſidet; hoc enim facit intentione contractandi beneficia, ut in Bulla dicitur.

5 Tertiò, eum qui penſionem pro altero id ignorante impetrat animo poſtmodùm paciſcendi aliquid circa penſionem, non ligari vinculo huius cenſuræ quia textus loquitur de impetrante beneficium; à diverſis autem, & diſparatis non valet illatio *l. Papinianus exuli ff. de minor*.

6 Quartò, illum non incidere in hanc cenſuram, qui cum præfata intentione procurat beneficium alteri, a quo mandatum generale, vel ſpeciale accepit procurandi ſibi aliquod beneficium, etiamſi nomen, aut qualitatem beneficii non expreſſerint; tunc enim non procuratur beneficium ignoranti.

An autem incurratur excommunicatio lata contra obtinentes beneficium per ſimoniam, patet ex dictis *puncto* 24. *n.* 1. *& ſeq. tom.* 3. incurrere. Hæc de prima, & ſecunda actione.

Tertia actio eſt, procurare pro ſe, vel pro aliis beneficium cum oblatione alicuius penſionis annuæ, ut ſi Titius dicat Caio. Procura mihi beneficium, & ego ſolvam tibi annuam penſionem.

Hoc tamen limitandum eſt, niſi iſta oblatio in impetratione beneficii aperiatur Summo Pontifici; nam ſi aperiatur, Summus Pontifex diſpenſare cenſetur.

Quarta actio eſt, obtinere beneficium pro aliis cum ſpe conſequendi ab eis annuam penſionem, vel aliud commodum temporale, etiam modicum, & hoc verum videtur, etiamſi huiuſmodi ſpem aliis non aperiat, nam quamvis ſpes ſit actus internus, nihilominus efficit actum externum, qui excommunicationi ſubiicitur.

Quinta, eſt procurare beneficium pro ſe ipſo, cum intentione illud poſtea reſignandi in favorem alterius cum annua penſione, & commodo, aut ſine eo.

7 Sed modò dubium eſt primò, utrùm impetrans beneficium animo illud permutandi cum alio, aut illud poſſidendi, donec pinguius obtinuerit, excommunicatione afficiatur.

Reſpondeo negativè. Ratio eſt, quia in materia pœnali non eſt facienda extenſio ultrà legis diſpoſitionem, lex autem diſponit ſolùm, ut excommunicatione puniatur impetrans beneficium cum animo illud reſignandi in favorem alterius; non autem cum animo permutandi, vel retinendi, donec pinguius invenerit, niſi fortè ſimul intentionem habeat, ut invento pinguiori, prius reſignat in favorem alterius; tunc enim dicitur procurare beneficium cum intentione illud reſignandi.

8 Secundo dubium eſt, utrum obtinens beneficium principaliter pro ſe, cum animo illud poſtea reſignandi in favorem alterius ſine annua penſione, in iſtam excommunicationem incidat.

Reſpondeo affirmativè cum Filliucio *tract.* 15 *c.* 5. *quæſt* 4 *n* 101. *verſ. quinta*. Ratio eſt, tum quia in Bulla Pauli IV. dicitur (*vel pro ſeipſis principaliter, animo, & intentione ea poſtmodum in favorem aliorum, etiam quantumvis idoneorum, & benemeritorum, cum ſimili penſione, aut commodo, aut etiam ſine eo reſignandi, obtinere procuraverint*; tum quia Summus Pontifex intendit occurrere dolis, ac fraudibus, quæ in beneficiorum impetratione committuntur; hic autem committis dolum, ac fraudem; nam ſi Summus Pontifex ſciret iſtum non habere intentionem retinendi beneficium, non conferret, nam initio Bullæ teſtatur, hanc curam animo fixam habere, ut beneficia conferantur iis qui velint, ac poſſint apud ea perſonaliter reſidere; tum quia in verbis bullæ præcedentibus diſpoſitionem, habetur *de eis poſtmodum in favorem aliorum tam ſimili penſione, aut commodo, aut ſine illa, vel illo*, & licèt in verbis ipſis diſpoſitionis non fiat expreſſa mentio penſionis, ſed tantummodò commodi temporalis, nihilominus implicitè cenſetur meminiſſe, aut quia diſpoſitio refertur ad propoſitionem, aut quia non ſuit neceſſe penſionem exprimere, cùm penſio tunc temporis non eſſet aliquid ſpirituale, ſed temporale; penſioni enim nondum adnexum erat onus recitandi divinum officium: contrariam tamen opinionem non exiſtimo probabilem.

9 Rogabis, utrùm obtinens beneficium pro ſe, intentione illud poſtea reſignandi in favorem alterius, de conſenſu, & legitima facultate Papæ, in iſtam excommunicationem incidat. Ratio dubitandi eſt, quia in hoc caſu non intervenit dolus, fraus, aut labes ſimoniæ Paulus autem IV. videtur præfatas actiones prohibuiſſe ad præcavendam ſimoniæ labem, ſeu hæreſim, ut ipſe loquitur, ibi, *nos præmiſſis fraudibus, ac dolis, ac hereſi ſimoniacæ*. Sed contrarium longè probabilius eſt, quia videtur dolum, & fraudem committere recipiendo beneficium cum intentione illud reſignandi; nam Summus Pontifex, ſi conſcius eſſet huiuſmodi intentionis illud non conferret.

10 Tertiò dubium eſt, utrùm procurans beneficium cum præfata intentione ſtatim incidat in excommunicationem, etiamſi poſtea beneficium re ipſa non conſequatur.

Reſpondendum videtur negative, quia ad incurrendam cenſurã requiritur effectus completus, & perfectus, actus autem ſub cenſura prohibitus tunc completus cenſetur, dum beneficium obtentum eſt cum intentione reſignandi cum penſione, aut emolumento. Ita ſentire debent Doctores quos in ſimili retuli *in hac diſput.* 2. *quæſt.* 2. *punct.* 10. *nu* 6. *tom.* 3. de excommunicatione contra procurantes abortum impoſita.

Neque obſtat dicere, eum dici procuraſſe beneficium, qui diligentiam adhibuit ad illud obtinendum, ſed re ipſa non obtinuit. Reſpondo enim, non dici procuraſſe, ſed conatum, & diligentiam adhibuiſſe ad procurandum.

Exiſtimo tamen ad incurrendam excommunicationem non requiri, ut poſtmodùm re ipſa reſignes, ſed ſatis eſſe, ut beneficium cum præfata intentione procuraverit; tunc enim adeſt effectus ſub cenſura prohibitus, & Summus Pontifex non prohibet hic reſignationem cum penſione de conſenſu Papæ factam, ſed impetrationem beneficii cum animo reſignadi cum penſione, vel etiam ſine commodo.

SECUNDA PROPOSITIO.

11 HUic cenſuræ ſubiiciuntur omnes, & ſinguli, qui aliquam ex præfatis actionibus faciunt; nam Summus Pontifex generaliter loquitur, ibi, (*omnes, & ſinguli, &c. cuiuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, & conditionis exiſtant, etiamſi Epiſcopali vel alia maiori dignitate Eccleſiaſtica, vel Cardinalatus honore ſeu mundana, etiam Regia, Ducali, aut Marchionali præeminentia præfulgeant*.

12 Sed modò dubium eſt, utrùm huic excommunicationi ſubiiciatur non ſolùm is, qui aliquam ex præfatis actionibus facit in Curia Romana apud Datarium Papæ, verùm etiam, qui eam facit occaſione beneficiorum, quæ apud Epiſcopos, vel alios Prælatos extra Datariam, obtinentur.

Reſpondeo eos ſolùm affici, qui beneficia in Curia obtinent apud Datarium Papæ, quia Summus Pontifex intendit occurrere incommodis, quæ ſibi à Datario, & nonnullis Cardinal. ſignificata fuerant committi in conſecutione beneficiorum apud Curiam, ibi *verùm cùm audiamus eoſdem Cardinales, & Datarium, &c.* hac de cauſa Filliuc. *tract.* 15. *c.* 5. *q.* 4. putant iſtam excommunicationem non recenſeri ab omnibus, quia non eſt univerſalis; & in libello cenſurarum juſſu Illuſtriſs. Cardinalis Borromæi, pro Diœceſi Mediolanenſi, *in §. ex volum. collectionis diverſarum conſtitutionum*, excommunicatio Pauli IV. non refertur quoad omnes actiones; ſed ſolùm quoad eos qui ſe pro alio in examine ſupponunt, ut beneficium impetrent. Ex quo aliqua coniectura deſumi poſſe videtur, iſtam excommunicationem quoad reliquas actiones uſu receptam non fuiſſe, ſaltem in omnibus, exceptis caſibus ſimoniæ realis, aut confidentialis, de quibus ſupra in præcedentibus *punctis* 24. & 25. *per totum*. Ego tamen hanc Bullam quoad omnia in praxi ſervandam arbitror, donec conſtiterit uſu receptam non fuiſſe quoad alias actiones nam in dubiis favendum eſt poſſidenti; lex autem a legitimo ſuperiore impoſita poſſidere cenſetur, donec de illius abrogatione, vel contrario uſu conſtiterit.

PUNCTUM XXIX.

De excommunicatione contra dantes, vel recipientes aliquid ex pacto pro ingreſſu in religionem.

1 *Caput ſanè extra de ſimonia eſt textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*

2 *Materia iſtius excommunicationis ſunt duæ actiones; 1. eſt dare aliquid ex pacto pro Religionis ingreſſu; 2. eſt accipere aliquid ex prævio pacto.*

3 *Pecuniam tradens, ut in religionem admittatur, excommunicationem incurrit, etiamſi intentionem ſuam recipienti non aperiat.*

4 *Simonia non committitur, dum aliquid traditur, vel recipitur pro ſuſtentatione ingredientis religionem modò non adſit exceſſus, & præciſo ſcandalo, licet multi DD. oppoſitum ſentiant.*

5 *Religionum ſuperiores non poſſunt aliquem ad religionem admittere, quoties ex conſuetis eleemoſynis commodè non poteſt illum ſuſtentare.*

6 *Moniales nolentes aliquam in monaſterium admittere, niſi congruam dotem afferat, non ligantur excommunicatione.*

7 *Monaſterio licitum eſt mutuam pecuniam, vel depoſitum, vel commodatum recipere à parentibus, vel curatoribus puellæ.*

8 *Abbatiſſa, quæ certam pecuniæ quantitatem paciſcitur, donec dos Conventui promiſſa tradatur, ſimoniam non committit.*

9 *Subiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes ſingulares perſonæ, ſive viri ſive fœminæ dantes, vel recipientes aliquid pro ingreſſu in Religionem. Collegium verò, vel Conventus incurrit ſuſpenſionem.*

10 *Suſpenſio lata contra Collegium; vel conventum ob ſimoniacam receptionem alicuius in religionem, hunc effectum parit, ſuſpendit ab officio, & beneficio.*

11 *Simonia committitur non ſolùm, dum aliquid traditur, vel recipitur tempore profeſſionis, verùm etiam in ipſo ingreſſu, & receptione ad habitum; quamquam in hoc ſecundo caſu non incurritur cenſura.*

12 *Religionem ingrediens ſimoniam quidem committit, ſed excommunicationem non incurrit, dum aliquid ex pacto petit, vel accepit à monaſterio, ut ingrediatur.*

1 AD tollendum ſimoniæ crimen, quod admittebatur occaſione ingreſſus in religionem cum magno aliorum ſcandalo, & non ſine gravi damno nonnullorum ad perfectiorem vitæ ſtatum in religione aſpirantium, qui cum tot expenſas, & ſumptus facere non poſſent, à religione capeſſenda retrahebantur, iure meritò Urban. IV. *in c. ſane extra de ſimonia*, excommunicationem impoſuit ſingularibus perſonis dantibus, vel recipientibus aliquid ex pacto pro ingreſſu in religionem, capitulis vero, & conventibus pœnam ſuſpenſionis injunxit. Circa iſtam Extravagantem duo de more explicabo.

PRIMA PROPOSITIO.

a MAteria excommunicationis in hac Extravaganti contentæ, ſunt duæ actiones ſimoniacæ.

4. Prima eſt, dare aliquid ex pacto pro religionis ingreſſu.

Secunda actio eſt, accipere aliquid ex prævio pacto'. Iſtæ duæ actiones continentur in illis verbis, (*diſtrictius inhibemus, ne tam à maribus, quàm à mulieribus volentibus ingredi eorum religionem, Eccleſias, Monaſteria, Prioratus, domos, ſeu loca in earundem perſonarum receptionem, aut antea, vel poſt illam, quoſcumque, paſtus, prandia, ſeu cœnas, pecunias, iocalia, aut res alias, etiam ad uſum Eccleſiaſticum, ſeu quemvis pium uſum alium deputata, vel deputanda, directè, vel indirectè, petere, vel exigere quoquomodo præſumant, ſed eas potius cum omnimoda pietate recipiant, ea in victo, & veſtito, ſicut alias perſonas ſuarum Eccleſiarum, monaſteriorum, Prioratuum, domorum, & locorum, ſincera charitate pertractent. Illa duntaxat, quæ perſonæ ipſæ ingredientes purè, & ſponte, & plena libertate omnique pactione ceſſante, dare, vel offerre Eccleſiis monaſteriis, Prioribus, domibus, locis huiuſmodi voluerint, cum gratiarum actione licitè recepturi.*

Ex quibus verbis colligitur ad incurrendam iſtam excommunicationem opus eſſe, ut adſit præſumptio; nam in textu bis reperitur hoc verbum, *qui præſumunt*, præterea opus eſſe, ut datio, vel receptio fiat ex pacto pro ingreſſu in religionem.

Hinc ſequitur primò excommunicationem non incurri, quoties aliquid ſponte, & liberaliter, ſeu ſine pactione tacita, vel expreſſa traditur.

3 Idem arbitror dicendum de eo, qui pecuniam tradit hoc animo, ut admittatur in religionem, ſed mentem ſuam recipiendi non aperit; quamuis enim traditio illius pecuniæ ſimoniaca ſit, utpote procedens ab actu voluntatis interno ſimoniaco, & conſequenter puniri potuiſſet cenſura excommunicationis nihilominus Summus Pontifex de facto huiuſmodi actum non punivit, ſed ſolum ſub excommunicatione interdixit dationem, vel receptionem ex pacto. Dices, Summus Pontifex excommunicatione punit omnem dationem quæ non fit pure, ſponte, & plena liberalitate, ibi *illa duntaxat, quæ perſonæ ipſæ ingredientes, purè, ſponte & plena liberalitate, omnique pactione ceſſante, dare, vel offerre, cum gratiarum actione licitè recepturi, &c.* Sed actio qua quis dat aliquid animo ingrediendi religionem, non fit purè, ſponte, & plenè, liberaliter, nec alter licitè accipit, ergo excommunicatione punitur.

Reſpondeo actum illum externum eſſe purum, ſpontaneum, & liberalem, quamuis habita ratione actus interni, & mentalis inficiatus labe ſimoniaca, quoties autem punitur actus externus malus, non cenſetur is puniri, qui ſolùm eſt malus per habitudinem, & relationẽ ad actum internum, niſi id exprimatur vel ex verbis diſpoſitionis ita colligatur, quod non accidit in noſtro caſo, in quo Summus Pontifex mentionem facit pactionis, ibi, *ceſſante omni pactione*, conſequenter ille actus externus, qui cum pactione coniunctus non eſt cenſetur purus, ſpontaneus, & liberalis; conſequenter non eſt materia iſtius excommunicationis, etiãſi Summus Pontifex potuiſſet illum ſub excommunicatione prohibere, utpote infectum colpa ſimoniæ, quam actus externus ab interno contrahit, ut benè ratiocinatur Suarez *de cenſuris diſp.* 22. *ſect*. 5. n. 9. Alterius *tom* 2 *diſp* 16. *c* 2. *col*. 13. *in reſponſione ad primam dubitationem*, & alii.

Secundò ſequitur, illum, qui pecuniam tradit, vel accipit, ut obtineat, vel ferat votum, & ſuffragium, pro ingreſſu in religionem, ſubiici excommunicationi, quia in Extravaganti vetita eſt datio, & acceptio, tam directa, quam indirecta, quovis modo pro ingreſſu in religionem; & hoc verum, eſt, ſive detur, vel recipiatur pecunia, ſive paſtus, prandia, cœnæ, iocalia, aut aliæ res, ſive detur in utilitatem ſuperioris, vel alterius religioſi ſive ad uſum Monaſterii, Eccleſiæ, ſive in alium quemlibet pium uſum; hoc enim expreſsè decernitur in præfata Extravagante.

4 Sed modò dubium eſt, utrùm dans, vel recipiens aliquid pro ſuſtentatione ingredientis, incidat in iſtam excommunicationem.

Reſpondeo duplicem eſſe DD. ſententiam.

Prima eſt S. Tho. 2. 2. q. 100. *art*. 3. *ad* 4. Caiet. *ibid. & in ſum. caſu* 73 Navarri *in manuali c.* 27 *num*. 103 *excomm*. 20 Suar. *diſp*. 22. *ſect*. 5. n. 9 *& ſeq*. Alterii *loc cit. col*. 11. *verſ quare videtur*, Toleti *lib*. 1 *c*... *verſ*. 8. *n*. 11. Filliucii *tract*. 15. *c*. 4. *q*. 6 *nu*. 84. *& ſeq*. & aliorum ferè communiter, diſtinguentium hoc pacto, vel monaſterium eſt inops, & pauper, vel non eſt pauper, & inops.

Si monaſterium eſt inops ita ut commodè ipſum ſuſtentare nequeat, niſi aliquid pro ſuſtentatione adducat, non eſt illicitum dare, vel recipere ex pacto, pro ſuſtentatione. Ratio eſt, tum quia hoc eſt ius naturale; tum quia non eſt ſimonia, quoties temporale datur, vel recipitur pro temporali, ſed dum temporale pro ſpirituali, hic autem datur temporale pro temporali.

Si verò monaſterium dives eſt, non poteſt quicquam licitè dari, vel accipi, & dando, vel accipiendo cenſura incurritur. Ratio eſt, quia bona religioſorum ſubiiciuntur diſpoſitioni Summi Pontificis; Summus autem Pontifex diſpoſuit, ut ipſorum bona liberaliter, & gratis inſumantur in alendis religioſis. *cap. quam pio* 1. *q*. 2. *& c. quoniam, de ſimonia*; conſequenter abſtulit religioſis omne ius petendi aliud ab ingredientibus, quoties videlicet facultates monaſterii ſuppetunt ad alendos religioſos.

Secunda ſententia, quæ mihi probabilior videtur eſt Soti, Sylveſtri, Mirandæ', & aliorum *locis ſtatim citand*. aſſerentium iſtam excommunicationem non incurri, dando, vel recipiendo aliquid pro ſuſtentatione ingredientis, etiãſi monaſterium dives ſit, & locuples. Ratio eſt, primò, quia quoties datur, vel accipitur temporale pro temporali, non committitur ſimonia; ſed in hoc caſu accipitur temporale pro temporali, cum accipiatur pecunia, vel res alia pretio æſtimabilis pro ſuſtentatione religioſi, quæ pretio æſtimabilis eſt; ergò non committitur ſimonia'. Sed hæc ratio militat tam in monaſterio divite, quam in paupere; cum in utroq; idem pro eodem petatur; ergò ſicut monaſterium inops non committit ſimoniam recipiendo aliquid pro ſuſtentatione ingredientis, ità neque illam committit monaſterium dives, & locuples, conſequenter neque incurrit excommunicationẽ, quæ in iſta Extravaganti poſita eſt contra ſimoniacos in ingreſſu Monaſterii, ut conſtabit ex quarta ratione. Secundo, quia Monaſterium, ſive dives ſit, ſive inops, non tenetur hunc recipere, & in ipſius ſuſtentationem bona ſua inſumere; ergò nullam cenſuram incurrit recipiendo ſuſtentionem in ipſius igreſſu. Tertiò, quia ſicut vir dives, licèt non poſſit pecuniam pro ſacramentu matrimonii exigere, eam tamen licitè poteſt recipere ad ſuſtinenda matrimonii onera. *l. pro oneribus. C. de iur dot.* ità Monaſterium, & Conventus, licèt nequeat pecuniam pro ingreſſu in Religionem accipere, poteſt tamen recipere pro ſuſtentatione ingredientis, ſive Monaſterium ſit dives & locuples, ſive pauper, & inops. Quartò, quia ut cenſura iſtius Extravagantis incurratur, accipi, vel dari debet aliquid ſimoniace; nam iſta excommunicatio fertur contra dantes, vel recipientes temporale in receptionem perſonarũ ingredientium, quod eſt vitium ſimoniæ; nam in meo textu dicitur, *in earumdem perſonarum receptionem*, ideſt, in pretium receptionis; idem enim eſt, pro receptione, & in receptionem; ſicut ex oppoſito aliud eſt in receptione aut in receptionem, ſeu in pretium receptionis. Confirmatur ex titulo iſtius Extravagantis, qui inſcribitur, *De ſimonia*; dans autem, vel recipiens temporale pro ſuſtentatione ingredientis, non committit ſimoniam, ut patet ex prima ratione; ergò non incurrit iſtam excommunicationem. Ità Sotus *lib*. 9. *de iuſtitia*, *q*. 6. *art*. 2. *ad* 4 Sylveſt. *verb ſimonia n*. 15. Miranda *in manuali Prælatorum, in tract. de monialibus q* 6 *art* 7 *concl*. 2., & alii à me allegati *in meo tract. de ſimonia in libr. varior. tractation diſput*. 1. § 4. n 4 *tom*. 1. quorum opinionem probabilem putat Suar. *a. ta.*, & Filliuc. *loc. cit. num* 84.

Ad rationem primæ ſententiæ, reſpondeo bona religioſorum eſſe Eccleſiaſtica, & illorum diſpoſitionem ad Summum Pontificem maximè pertinere; hinc tamen non colligitur acceptantem pecuniam pro ſuſtentatione ingredientis religionem affici excommunicatione; quia excommunicatio lata eſt contra dantes, vel accipientes aliquid pro ingreſſu, ſeu in receptionem alicuius in Religionem; non verò pro ſuſtentatione.

Neque obſtant textus allati, quia in ipſis non fertur cenſura, nec in ipſis damnatur aliquid accipere pro ſuſtentatione; imò *in c. quam pio*; excipitur caſus, dum accipitur aliquid ſubſidii gratia; *in c. verò quoniam*, prohibetur ſolùm ſimoniaca labes, quæ committitur accipiendo aliquid pro ingreſſu etiamſi prætextu paupertatis accipiatur, ut patet ex ipſo textu; perſpicuum enim eſt, ſimoniam committi, accipiendo aliquid pro ingreſſu religionis, quovis prætextu; iſta acceptio regatur.

Hæc tamen ſecunda ſententia limitanda eſt primò, modò non adſit exceſſus, id eſt, modo non accipiatur aliquid ſuperans, & excedens onus ſuſtentationis hoc enim nullo alio titulo accipi videretur, quàm pro ingreſſu; conſequenter eſſet ſimonia, quæ in præfata Extravaganti punitur pœna excommunicationis; ſicut enim mutuans, qui non poteſt aliquid pro mutuo accipere, niſi fortè ratione lucri ceſſantis, vel damni emergentis, ſi plus accipiat, quàm ferat ratio lucri ceſſantis, vel damni emergentis, committit uſuram; ità cum proportione in noſtro caſu contingit. Ita ſentire debent omnes Doctores relati pro prima ſententia.

Secundo intelligenda eſt; præciſo ſcandalo, aliove pecato; nam ſi monaſterium locuples renuat virum pauperem, bonæ tamen indolis, & doctrinæ, hoc titulo recipere, eo quòd non afferat, quæ neceſſaria ſunt ad congruam ſui ſuſtentationem, facili negotio ſcandali anſam præbebit, & illicitè videbitur eum impedire, qui alioquin in religione valdè proficeret, & religioni non mediocriter prodeſſet. Verum tamen eſt ob huiuſmodi ſcandali peccatum, cenſuram iſtius Extravagantis non incurri, quia excommunicatio impoſita eſt ob ſimoniacam dationem, vel receptionem in ingreſſu religionis, non autem propter ſuſpicionem auaritæ, aut propter peccatum charitati, vel alteri virtuti cõtrarium. Imò Sotus, & Miranda *loc. cit* adduot vix peccato ſimoniæ excuſari moniales, quoties pecuniam recipiunt non pro Monialis ſuſtentatione, ſed quia non eſt tam claro ſanguine nata, aut quia eſt aliqua labe infamiæ, vel aliqua deformitate, aliove defectu notata; & ex oppoſito aliam nobilem, vel formoſã, aut in arte muſica peritam admittunt, ut ſuam amplitudinem, & magnificentiam clariorem reddant, & pecuniam indè acquirant. Ego verò in his caſibus ſimoniæ labem facilè non agnoſco; quia non traditur, vel accipitur temporale tanquam pretium ſpiritualis, ſed conditio illa temporalis vim habet cauſæ allicientis, & attrahentis ad recipiendum unum potiùs, quam alium, ut clarius conſtabit ex *h c dictis num*. 4. de ſimonia, quæ occaſione ingreſſus in religionem committitur.

Ex dictis in hac difficultate, præſertim iuxta ſecundam ſententiam, ſequitur primò, iſtam excommunicationẽ non incurri, accipiendo

Digitized by Google

piendo aliquid pro ſuſtentatione ab ingreſſuro religionem, quoties numerus religioſorum conſuetus jam expletus eſt, ſeu quoties Monaſterium commodè non poteſt plures alere; aut quoties alii qui religionem ea petunt, nequeunt quicquam in ſuſtentationem afferre, vel quoties Monaſterio conducit, & expedit bona Monaſterii multiplicari, ut plures poſtmodùm recipiantur, & religioſorum numerus cum ſuſtentatione congrua augeatur. Ita Suarez, Alterius, & Filliucius *loc. cit.*

5 Obiicies, *in c. unic. §. ſané, de ſtatu regul. in 6. & in Trident. ſeſſ. 25. cap. 3. de reformat. regul.* ſtatuitur, ut is tantum religioſorum virorum, vel mulierum numerus in monaſteriis conſtituatur, qui ex redditibus propriis monaſteriorum, vel ex conſuetis eleemoſynis commodè poſſit ſuſtentari; ergò non videtur quiſquam recipi poſſe, etiam tradita pecunia pro ſuſtentione, dum impletus eſt religioſorum, vel religioſarum numerus.

Reſpondeo hinc potiùs argumentum ſumi debere pro noſtra ſententia; cùm enim dos, ſeu pecunia, quæ pro ſuſtentatione traditur, inter monaſterii bona computetur, ſequitur non excedi numerum eorum, qui ex eleemoſynis conſuetis, & ex redditibus monaſterii ali poſſunt, dum aliquis recipitur in religionem, & in pactum deducitur, congruam dotem pro ſuſtentatione afferat; mens autem Concilii læderetur, ſi ad religionem abſque ſuſtentatione admitteretur. Vide Suarez *nu. 15.* Alterium *loco cit.* & Mirandam *de monialibus, q. 8. art. 6.* Navarr. *de redditibus, q. 1. monit. 62.*

6 Secundò ſequitur, moniales, quæ nolunt ullam in monaſterium admittere, niſi congruam dotem afferat, non affici pœnis illius extravagantis, ut patet, tum ex rationibus à me allatis pro ſecunda ſententia, tum ob conſuetudinem legitimo tempore receptam, & tolleratam poſt iſtam Extravagantem; tum quia multi Pontifices exemerunt ab hac cenſura moniales accipientes dotem ob ingreſſum alicujus in monaſterium; nam Innocentius VIII. privilegium conceſſit monialibus non incurrendi labem ſimoniæ (intellige quoad prohibitionem Eccleſiaſticam) in receptione aliarum in monaſterium excepto duplici caſu, quorum unus eſt, ſi pactum ineant de aliquo dando, vel ſolvendo pro ingreſſu in religionem: alter, ſi recipiant inhabilem ob ſpem habendi aliquid; tunc enim ſufficienter conſtat inhabilem non recipi, niſi ob ſpem habendi aliquid pro ingreſſu; præterea ad tollendos ſcrupulos ſimoniæ, quibus moniales vexabantur in recipiendis fœminis in monaſterium. Clemens VII. indulſit monialibus, ut reæ non ſint labis ſimoniæ, dum conventiones faciunt circa dotem recipiendarum pro congruenti, & ſufficienti ſuſtentatione; hæc privilegia referuntur à Capucino in compendio privilegiorum, *verb. moniales n. 16. & n. 31. pag. mihi* 418. & Ludovico Miranda *in tract. de monialibus, q. 8. ar. 7. concl. 1.* imò Leſſius *lib. 2. ca. 35. dub. 13. n. 131.* Navarrus, Suarez, Alterius, Reginaldus, Filliucius, & alii enumerant etiam alia privilegia.

Exiſtimo tamen, moniales, exigentes aliquid ultra congruam ſuſtentationem, non excuſari ab hac cenſura, niſi aliud ferat conſuetudo, aut niſi liberaliter tradatur, non ex pacto, ut benè Rodriquez *q. regular. tom. 2. q. 48. art. 6.* Reginald. & alii. Ratio eſt, tum quia, tam iſta Extravagans, quam alia præcitata jura loquuntur de religioſis utriuſque ſexus; tum quia Clemens VII. indulſit monialibus, ut ſimoniæ labem non incurrat recipiendo dotē pro congrua, & ſufficienti recipiendarum ſuſtentatione, ut patet ex verbis privilegii ab eo conceſſi; ergò reatum ſimoniæ contrahunt, recipiendo aliquid ultra congruam ſuſtentationem, incluſio enim unius eſt excluſio alterius, *leg. cum prætor. ff. de iudic. l. cum mariti. Cod. de procurat. & l. quamvis, Cod. de pignor.* Excuſarem tamen moniales ab hac cenſura, dum exigunt paſtus, & prandia, quæ tradi conſueverunt, non pro ipſa profeſſione, ſed pro ſuſtentatione ingredientis, & aliarum monialium, & pro ſolemnitate, & feſtivitate profeſſionis hæc videntur permiſſa ex conſuetudine, nec accipiuntur pro re ſpirituali. Ita Suar. *n. 15.* & alii communiter; imò Leſſius *lib. 2. cap. 35. dub. 23. nu. 131.* putat iſtam Extravagantem ſimpliciter receptam non eſſe, ſed hoc ego non approbo.

Obiicies Concil. Trid. *ſeſſ. 25. c. 16. de reformat. ſub. fin.* prohibet ſub anathematis pœna, ne ante profeſſionem, excepto victu, & veſtitu novitii, vel novitiæ illius temporis, quo in probatione eſt, quocumque prætextu a parentibus, vel propinquis, aut curatoribus ejus monaſterio aliquid ex bonis ejuſdem tribuatur; ergò non excuſantur moniales, quæ aliquid accipiunt, quovis titulo, & prætextu accipiant.

Reſp. primo Concilium non ferre excommunicationem ipſo facto, ſed comminatoriam, ibi *præcipit Sancta Synodus ſub anathematis pœna dantibus, & recipientibus, ne hoc ullo modo fiat.*

Reſp. ſecundò, Concil. prohibere aliquid à præfatis perſonis tradi, ne novitius, vel novitia hac occaſione diſcedere nequeat, eo quòd totam, vel majorem partem ſubſtantiæ ſuæ monaſterium poſſideat, nec facilè, ſi diſceſſerit, id recuperare poſſit, ut idemmet Concilium loquitur; nos verò loquimur de iis, quæ traduntur in ipſo ingreſſu, vel pro ſuſtentatione jure naturæ debita, vel etiam pro ſolemnitate profeſſionis juxta receptam monialium praxim, ut benè Suarez, Alterius, & Filliucius *loc. cit.*

7 Hac occaſione rogabis, utrùm licitum ſit parentibus, vel curatoribus puellæ mutuam pecuniam, vel depoſitum, vel commodatum monaſterio dare. Ratio dubitandi eſt quia in præfato Concilii textu cavetur; ut quicquam detur, quocumque prætextu excepto victu, & veſtitu novitiæ, vel novitii.

Reſpondeo hoc in præfato Concilio non prohiberi; nam interpretatio legis ſæpè ſumitur ex fine legis, & juxta illum reſtringi, & limitari debet cum lex à voluntate legiſlatoris, robur & vires accipiat; finis autem Concilii eſt, ut aliquid non tradatur monaſterio ante profeſſionem, ne poſtea novitia, vel novitius cogatur in monaſterio perſiſtere, eo quòd facilè nequeat rem ſuam a monaſterio repetere, & recuperare, quod non accidit in hoc caſu, ſaltem quo cautio debita præſtatur, ut ſuppono. Ita Rodriquez *quæſtionum regularium to. 2. q. 48. art. 5.* Miranda *in tract. de monialibus, quæſt. 8. art. 9. concl. unic.*

8 Tertiò ex dictis in propoſita difficultate ſequitur, Abbatiſſam, quæ certam pecuniæ quantitatem paciſcitur, vel recipit, donec dos Conventui promiſſa pro novitia ingrediente ſolvatur, excuſari poſſe, ſi hanc pecuniam accipiat ratione damni emergentis, quod interim monaſterium patitur ob dotem non ſolutam; ut ſi cenſum redimere non poſſit ob dotem non ſolutam; hoc enim non eſt peccatum ſimoniæ; ſed potiùs uſuræ, quoties non ſervantur debitæ conditiones, accipiendo aliquid ſupra ſortem in contractu mutui formalis, aut virtualis. Ità in terminis Rodriquez *loco cit. artic. 7.* Miranda *loco cit. art. 10.* Idem proportionaliter dici poſſe videtur, ſi exigat aliquid ratione lucri ceſſantis, quoties illa non ſtatim inſumenda erat, ſed emendum aliquid frugiferum, quàmquam in hac re magna circunſpectione opus eſt ad vitandum ſcandalum, & uſuræ periculum.

SECUNDA PROPOSITIO.

9 SUbjectum excommunicationis impoſitæ, in hac Extravaganti ſunt omnes ſingulares perſonæ, quæ aliquid dant, vel accipiunt pro ingreſſu in religionem, ſive ſint viri, ſivæ fœminæ; Collegium verò, vel Conventus incurrit pœnam ſuſpenſionis; hæc propoſitio patet ex illis verbis: *Nos enim, qui ſecus egerint, ſi ſint ſingulares perſonæ, tam dantes, quàm accipientes hujuſmodi excommunicationis; ſi Capitulum, vel Conventus fuerit, ſuſpenſionis ſententiis eo ipſo decernimus ſubiacere, à quibus, præterquam in mortis articulo, abſolvi nequeant.*

10 Sed modò dubium eſt primò, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio.

Reſpondere aliquis fortè poſſet ſuſpendere à receptione in religionem, quia par eſt, ut quis in eo ſuſpendatur, in quo deliquit.

Ego verò hanc reſponſionem non apprebo, quia verba textus generalia ſunt, conſequenter dico hujuſmodi ſuſpenſionem ſuſpendere ab officio, & beneficio; ſuſpenſio enim abſolutè prolata, eſt ſuſpenſio totalis. Ità Navarr. Sayrus, & alii, quos *de cenſuris in communi diſput. 3. punct. 5. §. 3. num. 3. tom. 1. retuli in explicatione ſuſpenſionum*, contra Conventus, & Capitula, probabilis tamen eſt opinio Alterii *tom. 2. diſp. 17. cap. 2. ad finem*, & Suarez *tom. 1. de relig. lib. 4. de ſimonia c. 56. n. 8.* & Filliucii *de ſimonia c. 13. nu. 12.* exiſtimantium Capitulum ſuſpendi ab omni actu, ſeu officio capitulari, & communi, quod juriſdictionem, vel adminiſtrationem Eccleſiaſticam requirit. Ratio eſt, quia Capitulum in communi non eſt capax alterius ſuſpenſionis, & tota illa comprehenditur ſub abſoluta ſententia ſuſpenſionis.

11 Secundò dubium eſt, utrùm cenſuram incurrant, non ſolùm qui dant, vel recipiunt aliquid tempore profeſſionis, verùm etiam, qui dant, vel recipiunt in ipſo ingreſſu, & receptione ad habitum.

Reſpond. committere quidem ſimoniæ culpam, quia ſuſceptio habitus ordinatur ad profeſſionem, nihilominus probabile eſt cenſuram non incurrere, donec profeſſio emittatur. Ratio eſt quia cenſura non incurritur, niſi adſit effectus completus ſub cenſura prohibitus; effectus autem completus ſub cenſura prohibitus adeſt, dum adeſt traditio rei temporalis, & ſpiritualis; nempe profeſſio, ſeu admiſſio ad profeſſionem, Summus enim Pontifex prohibet aliquid dari, vel accipi in receptionem: ergò quamdiu receptio, id eſt, profeſſio, non emittitur, cenſura non incurritur. Ita Suarez *loco ſtatim citando*, contra Filliucium *n. 11. ad finem*. Ex quo ſequitur, excommunicationem non incurri, ſi receptio ad habitum fuit ſimoniaca, ſed profeſſio poſtea gratis admittitur, quia ſcilicet factum retractatur, & pecunia non recipitur, vel redditur; ſicut è contrario, ſi receptio ad habitum gratis facta fuit, ſed poſtea tempore profeſſionis aliquid exigitur, excommunicatio incurritur, quia tunc adeſt effectus completus ſub cenſura prohibitus, ut bene Suarez *to. 1. de relig. lib. 4. de ſimonia c. 56. nu. 7.* & Reginald. *lib. 23. nu. 137.* Filliuc. *de ſimonia tract. 45. c. 13. q. 4. n. 11.*

12 Tertiò dubium eſt, utrùm cenſura iſtius Extravagantis incurratur, quando ingrediens aliquid ex pacto petit, vel recipit à monaſterio, ut ingrediatur.

Reſpondeo negativè, quamvis enim ſimonia committatur, nihilominus cenſura non incurritur, quia Extravagans imponit excommunicationem ſolùm, dum pecunia exigitur à volentibus ingredi; non autem dum traditur ingredienti, ſeu volenti ingredi, vel alteri, qui curet ipſum ingredi. Ita colligo ex illis verbis, *diſtrictiùs inhibemus, ne tam à maribus, quàm à mulieribus volentibus ingredi earum religionem, &c.* Ità Suarez *loc. cit. n. 2.* & Filliuc. *loc. cit.*

PUNCTUM XXX.

De excommunicatione contra eos, qui ob quæſtum publicant, vel concedunt indulgentiam, aut facultates abſolvendi.

1 *Bulla Pii V. quæ incipit: Quàm plenum, eſt textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt ſacrilegium, quod committitur publicando, vel concedendo indulgentias, aut facultatem circa caſus reſervatos, ſolventibus certam pecuniæ ſummam.*

3 Caſuum *nomine intelliguntur ii, quibus eſt adnexa cenſura.*

4 *Simoniaca publicatio, vel conceſſio alicuius facultatis non inducit pœnam cenſuræ, exceptis indulgentiis, & facultatibus abſolvendi.*

5 *Epiſcopi, aliique Antiſtites etiam ſi ſint Cardinales, ſi præfata faciant, incidunt in ſuſpenſionem ab ingreſſu Eccleſiæ, & à fructuum perceptione Papæ reſervatam alii verò inferiores Epiſcopis incurrunt excommunicationem eidem Pontifici reſervatam.*

6 *Indulgentias publicans, vel concedens ob quæſtum, cenſuram incurrit, ſive id per ſe faciat, ſive per alium.*

7 *Ad iſtam excommunicationem incurrendam requiritur effectus publicationis.*

8 *Publicationi, vel conceſſioni indulgentiarum ob quæſtum cooperantes non ſubiiciuntur excommunicationi.*

9 *Indulgentias de novo conceſſas religioſus publicare non poteſt in ſua Eccleſia, abſque licentia ordinarii.*

10 *Deputati eleemoſinis colligendis hæc debent ſervare, & locorum Ordinarii hæc eadem in ipſis requirere debent; 1. ut ſint honeſtæ vitæ, & bonæ exiſtimationis; 2. ut non ſint participes ipſarum eleemoſynarum; 3. ut non Quæſtores, ſed Collectores eleemoſynarum vocentur; 4. ne publicent indulgentias, nec circumferant ſua privilegia, aut reliquias; 5. ne eleemoſynas minis, vel imprecationibus extorqueant; 6. ne Campanas, aliaque inſtrumenta ſimilia, Quæſtorum inſignia ferant; 7. ne petant eleemoſynam tanquam debitam, aut dari ſolitam, 8. ne extorqueant eleemoſynam arte, aut ſpecie dicendi orationes, aut alio more perverſo, ſed ſimpliciter, & modeſtè eleemoſynam petant, tamque in loci pii utilitatem convertant.*

1 PRava quædam conſuetudo, & corruptela in Hiſpaniis invaluerat, qua, prætextu reparationum Eccleſiarum, & aliarum piarum cauſarum ſolventibus certam pecuniæ ſummam concedebatur indulgentia, & facultas eligendi confeſſarium, qui eũ à caſibus reſervatis abſolveret. Præterea concedebatur licentia ſumendi duos, vel plures compatres in Baptiſmo; denique privilegium Miſſæ, & ſepulturæ tempore interdicti concedebatur. Ne autem iſtæ ſimoniacæ facultates in futurum à quoquam concedantur, Pius V. in Bulla 99. quæ incipit, *Quàm plenum*, cenſura excommunicationis aliquibus, & aliquibus ſuſpenſionem contra delinquentes impoſuit, ut parebit ex dicendis in duabus proximè ſequentibus propoſitionibus, in quarum

Prima explicabo materiam iſtius cenſuræ.

In ſecunda ſubjectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius cenſuræ eſt ſacrilegium, quod committitur publicando, vel concedendo indulgentias, vel facultatem circa reſervatos caſus ſolventibus certam pecuniæ ſummam; nam in textu dicitur, *& ne talia de cætero à quoquam fiant, publicentur, vel concedantur, diſtrictiùs prohibemus, quicumque ſecus egerint, &c.*

3 Sed modò dubium eſt primò, utrùm nomine *caſuum* non ſolùm intelligantur caſus ſimplices, verùm etiam habentes adnexam cenſuram.

Ratio dubitandi eſt, tum quia caſus reſervatus diſtinguitur à cenſuris, ut alibi docui *in tractatu de Sacramentis diſput. 5. quæſt. 5. ſect. 5. punct. 5. §. 2. n. 4. tom. 1.* dum loquerer de ſacramento pœnitentiæ, & de abſolutione à caſibus reſervatis; tum quia in materia pœnali non eſt facienda extenſio, conſequenter non valet argumentum à caſu ad alias cenſuras. His non obſtantibus.

Reſpondeo nomine *caſuum*, hoc in loco intelligi etiam eos, quibus cenſura adnexa eſt. Ratio eſt, quia Summus Pontifex loquitur non ſolum de caſibus Epiſcopo reſervatis, verùm etiam de reſervatis Summo Pontifici, ibi, (*non in iis tantùm caſibus, in quibus ſimplex ſacerdos abſolvere poteſt, ſed etiam in iis, quæ ſolis Epiſcopis reſervata reperiuntur, aliquo præterea caſu admixto veluti ſimonia reatu, qui ad examen huius ſanctæ Sedis eſſet referendus.*) Sed caſus referendus, ſeu ſpectans ad ſanctam Sedem non ſolet, regulariter loquendo, reſervari niſi ratione excommunicationis; vel alterius cenſuræ, ut alibi docui, ergò &c.

4 Secundò dubium eſt, utrùm publicatio, vel conceſſio alterius facultatis ſimoniacè facta, puniatur pœna ſuſpenſionis, vel excommunicationis.

Reſpondeo negativè. Ratio eſt, quia cenſura non excedit terminos expreſſos, & in præfata Bulla dicitur, *& ne talia de cætero à quoquam fiant*. Ubi notanda eſt illa particula, *talia*, quæ non ſignificat ſimilitudinem, ſed eſt repetitiva certæ, & determinatæ qualitatis, Rota Romana apud Seraphinum *decif. 822. n. 2.*

SECUNDA PROPOSITIO.

5 EPiſcopi, aliique Præſules, ſeu Antiſtites, etiamſi Cardinalatus dignitate præditi ſint, ſi præfata faciant, incidunt in ſuſpenſionem ab ingreſſu Eccleſiæ, & à perceptione fructuum, reſervatam Summo Pontifici, à qua abſolvi nequeunt, niſi præſtita ſatisfactione, alii verò inferiores Epiſcopis incurrunt excommunicationem eidem Summo Pontifici reſervatam. Hæc propoſitio clarè conſtat ex ipſa Bulla §. 2. *verſ. quicumque.*

6 Sed modò dubium eſt primò, utrùm Prælati his pœnis puniantur, non ſolùm ſi per ipſos publicent hujuſmodi indulgentias, & facultates, verùm etiam per alios.

Reſpondeo affirmativè, quia in Bulla ſermo etiam eſt de jubentibus, ſeu mandantibus, ibi, *appendi iuſſerunt*; & licèt in illis verbis non imponatur cenſura, imponitur tamen in ſubſequentibus, quæ ad præcedentia relationem habent.

7 Secundò dubium eſt, utrùm Epiſcopus, aut alius, qui mandavit hujuſmodi facultates, vel indulgentias publicari, ſi re ipſa publicatæ non fuerunt, ſeu conceſſæ, afficiatur hac cenſura.

Ratio dubitandi eſt, quia cenſura fertur, tam in agentes, quam in attentantes, ibi, *quicumque ſecus egerint, ſeu attentaverint*. Ergò non requiritur opus completum, & perfectum; ſed ſufficit attentatum. His non obſtantibus.

Reſpond. præfatum Epiſcopum, vel alium, non affici cenſura, niſi re ipſa publicaverit aliquid ſolventibus indulgentias, & facultates prædictas. Ratio eſt, quia excommunicatio non incurritur, niſi adſit opus perfectum, & completum ſub cenſura prohibitum.

Ad rationem dubitandi reſpondeo, illud verbum, *attentaverint*, adhiberi non ad excludendam actualem publicationem, ſeu conceſſionem, ſed ad indicandum cenſuram incurri, facta hujuſmodi publicatione, vel conceſſione; cum enim hujuſmodi conceſſio irrita ſit, non poteſt dici validè conceſſa, ſed attentata, ut perſpicuè colligitur ex verbis Bullæ ſubſequentibus, ibi, (*decernimus etiam irritum, & inane quicquid ſecus per quoſcumque, quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari.*)

8 Tertiò dubium eſt, utrùm Miniſtri Prælatorum, aut alii ad hujuſmodi publicationem, vel conceſſionem cooperantes, huic excommunicationi ſubiiciantur.

Reſpondeo negativè, quia Bulla de his non loquitur, & in materia pœnali non valet argumentum à pari, vel à majori ad minus, vel è contra.

Occaſione eorum, quæ in hoc puncto diximus, advertendum eſt, ad tollendos pravos eleemoſynarum quæſtorum abuſus nonnulla in Concil. Trident. *ſeſſ. 25. c. ult.* ſancita fuiſſe.

Primò, ut indulgentiæ, & aliæ ſpirituales gratiæ debito tempore publicentur per ordinarios locorum, adhibitis duobus de Capitulo, quibus datur facultas fideliter colligendi eleemoſynas, nulla prorſus mercede accepta.

9 Secundò, licèt ob hoc decretum nequeant ordinarii locorum prohibere, quominus religioſi, inconſultis ipſis ordinariis, publicent indulgentias olim ſibi à Summo Pontifice conceſſas, nihilominus nullus etiam religionis exemptus poteſt indulgentias de novo conceſſas publicare in ſua Eccleſia abſq; ordinarii licentia. Sic enim per Sacram Cardinalium Congregationem, quæ interpretationi Concilii præeſt, declaratum fuiſſe nonnulli DD. teſtantur *in ſeſſ. 25. c. 9. cit. & ſeſſ. 22. c. 5.*

Tertiò, in præfato Concilii decreto prohibentur quidem pravi eleemoſynarum quæſtores, imò uſus, & nomen ipſorum aboleri præcipitur; non tamen prohibentur collectores eleemoſynarum, qui eas in pios uſus convertunt, ſervatis quibuſdam conditionibus.

10 Rogabis, quas conditiones ordinarii locorum requirere, vel præſcribere debeant iis, quibus colligendi eleemoſynas facultatem præbent.

Reſpond. iſtas recenſeri à Zerol. *in praxi 1. p. verb. quæſtores*, ab Auguſtino Barboſa *in remiſſionibus ad Concil. ſeſſ. 21. c. 9.* à Petro Marzilla ibid. & ab aliis) quamquam illis Doctoribus fortè videbitur alicui non magnam fidem præſtandam eſſe, cum ipſorum libri circa Concilium, & declarationes Cardinalium prohibiti fuerint.)

Prima conditio eſt, ut ſint honeſtæ vitæ, & bonæ exiſtimationis.

Secunda, ut non ſint participes ipſarum eleemoſynarum.

Tertia, ut quæſtorum nomen non gerant, ſed collectores eleemoſynarum vocentur.

Quarta, ut non publicent indulgentias, nec circumferant ſua privilegia, aut reliquias.

Quinta, ne eleemoſynas minis, aut imprecationibus extorqueant.

Sexta, ne campanas, aliaq; inſtrumenta ſimilia quædam quæſtorum inſignia ferant.

Septima, ut non petant eleemoſynam tanquam debitam, aut dari ſolitam.

Octava, ut non extorqueant eleemoſynam arte, aut ſpecie dicendi orationes, aut alio perverſo more, ſed ſimpliciter, & modeſtè eleemoſynam petant, eamq; in loci pii utilitatem convertant.

PUNCTUM XXXI.

De excommunicatione contra dantes aliquid, vel recipientes, promittentes, vel promiſſionem acceptantes pro gratia, vel juſtitia obtinenda in Curia Romana. item contra præbentes conſilium, auxilium, vel favorem contra ſcientes, & non revelantes eos, qui ex pacto tacito, vel expreſſo, dant, vel recipiunt aliquid pro dicta gratia, vel juſtitia obtinenda in Curia Romana.

1 *Iſta excommunicatio continetur in Extravaganti Bonifacii VIII. confirmata, & aucta à Gregorio XIII. & à Clemente VIII.*

2 *Nomine gratiæ intelligitur quidquid à Sede Apoſtolica obtinetur per litteras, diplomata, reſcripta, brevia Pontificia, ſignaturam, aut*

ſolo ver-

Digitized by Google

ſolo verbo vivæ vocis oraculo. Nomine juſtitiæ venit ſententia definitiva, interlocutoria, appellatio, liberatio à pœna, prorogatio, aut non prorogatio termini, extractio à carcere, & ſimilia dependentia à Judicis arbitrio.

3 *Nomine Juſtitiæ non ſolùm intelligitur ſententia æqua, verùm etiam iniqua.*

4 *Nomine gratiæ, vel juſtitiæ in hoc loco intelligitur quælibet gratia, vel juſtitia Romæ obtenta ſimpliciter, & abſolutè.*

5 *Nomine Sedis Apoſtolicæ intelligitur Summus Pontifex non ſolùm, ut habens juriſdictionem ſpiritualem, ſed etiam temporalem in ſententia Auctoris.*

6 *Verba ſemper formaliter accipienda ſunt, & nomine ſedis Apoſtolicæ venit etiam Curia ipſius Pontificis.*

7 *Ligantur his pœnis, qui per munera, vel promiſſionem gratiam, vel juſtitiam obtinent à Summo Pœnitentiario, Datario, Secretario brevium; Vicario papæ, Auditoribus Rotæ, Contradictarum, vel Cameræ, Cubiculariis, Secretariis Cancellariæ, eorumque Officialibus, aliiſque aliis miniſtris in Curia, vel in Urbe extantibus.*

8 *Impetrans gratiam, vel juſtitiam temporalem prævia promiſſione, vel donatione apud Gubernatorem Urbis, Burgi, Judices Capitolii, ipſorum delegatos, Senatorem, Cardinalem, Camerarium, Clericos Cameræ, vel Summum Pontificem, ut eſt Rex ſubjacet pœnis hujus extravagantis in ſententia Auctoris.*

9 *Comparans ſibi pecunia, Officium Auditoris, vel conſimile munus exercendum in Curia alicujus Cardinalis, non ligatur his pœnis, modò hoc Officium non ſit adnexum juriſdictioni Papæ.*

10 *Non afficitur his pœnis, qui gratiam, vel juſtitiam in locis juriſdictioni Papæ ſubjectis obtinet apud Legatos, & eorum Judices, modò in illis locis non exiſtat Papa, vel ipſius Curia.*

11 *Impetrans gratiam, vel juſtitiam, apud Epiſcopos extra Curiam Romanam exiſtentes, Legatos, Nuncios, Collectores, inquiſitores, alioſque Delegatos, vel ſubdelegatos etiam ſpeciali juriſdictione munitos extra Curiam miſſos non incurrit has pœnas.*

12 *Materia iſtius conſtitutionis eſt multiplex actio, 1. pactio quæ fieri ſolet cum tertio, ut ſibi gratiam, vel juſtitiam procuret: 2. promiſſio dandi aliquid; acceptatio promiſſionis: 4. datio ex pacto, vel promiſſione; 5. receptio ex vi pacti, vel promiſſionis, modò ſit illicita; 6. promiſſio facta tertio tanquam mediatori in utilitatem illius, qui gratiam impetrabit 7. acceptatio talis promiſſionis; 8. datio ſine promiſſione; 9. receptio ſine promiſſione; 10. omiſſio denunciationis; 11. uſus gratiæ, vel juſtitiæ ſic obtentæ, modò id fiat ſcienter.*

13 *Gregorius XIII. alias actiones prohibuit; primò nundinariorum, qui lucri cupiditate conquirunt expeditiones negotiorum; 2. eorum, qui ambiunt pollicitationibus, aut donis, id eſt accedunt ad eos, qui valent gratia allicitendo donis, vel pollicitationibus, ut pro ſe, vel pro alio gratiam, vel juſtitiam obtineant apud Sedem Apoſtolicam; 3. eorum, qui mentiendo confingunt ſe dediſſe pretium, vel munera pro opera præſtanda, vel præſtita ab iis, qui gratia valent apud eum, qui gratiam, vel juſtitiam eſt conceſſurus. Ad incurrendas pœnas ob iſtas tres actiones additas à Gregorio XIII. requiritur præſumptio, quæ non requiritur ad incurrendas pœnas pro aliis actionibus relatis à Boniſacio VIII. Acceſſoriæ actiones additæ à Gregorio XIII. ſunt 1. auxiliari; 2. conſulere; 3 favere.*

14 *Non omnes actiones in Bulla interdictæ, vetita ſunt jure naturæ, vel Divino in ſententia Auctoris.*

15 *Promiſſio ficta non inducit excommunicationem latam contra promittentes, vel recipientes aliquid pro gratia, vel juſtitia in Romana Curia, modò promittens mutata voluntate non tradat intuitu præcedentis promiſſionis.*

16 *Promittens aliquid pro gratia, vel juſtitia in Romana Curia obtinenda, non videtur excommunicationem incurrere, niſi promiſſio acceptetur.*

17 *Qui apud gratiæ Collatorem, aut juſtitiæ auctorem valere putant, pravis pollicitationibus inquirunt, ut ea ratione gratiam, vel juſtitiam ſibi, aut aliis apud Sedem Apoſtolicam acquirant, ligantur; pœnis hujus extravagantis etiamſi is cui ſit promiſſio, promiſſionem non acceptet.*

18 *Differt pollicitatio à promiſſione, quod pollicitatio eſt promiſſio non acceptata; promiſſio verò eſt acceptata.*

19 *Promiſſio debiti ex gratitudine non punitur pœna excommunicationis, modò promiſſio proferatur urbanitatis gratia abſque animo ullius obligationis ſibi imponenda.*

20 *Judex, aliuſque gratiæ collator intuitu hujuſmodi promiſſionis aliquid faciens ſubjacet pœnis iſtius conſtitutionis.*

21 *Hæc conſtitutio prohibet ea verba, quæ continent generalem promiſſionem, modò verba non adhibeantur ſolùm cauſa Urbanitatis, & modò non adſit intentio conferendi ſtipem labori debitam.*

22 *Promittens, vel tradens aliquid pro gratia, vel juſtitia in Romana Curia, excommunicationem incurrit; etiamſi non pecuniam, ſed aliquid aliud notabile promittat.*

23 *Parvitas materiæ excuſat ab excommunicatione lata contra promittentes, vel accipientes aliquid pro gratia, vel juſtitia obtinenda in Curia Romana.*

24 *Eum valorem res habere debet, qui ſufficit ad mortale in materia furti, ut incurratur excommunicatio lata contra promittentes, vel recipientes aliquid pro gratia, vel juſtitia obtinenda in Romana Curia.*

25 *Iſta excommunicatio incurritur pro datis, vel promiſſis etiamſi gratia, vel juſtitia non obtineatur.*

26 *Quæ excuſant ab incurrendis cenſuris, excuſant ab incurrendis pœnis hujus Extravagantis.*

27 *Dans, vel accipiens aliis de cauſis, quàm pro gratia, vel juſtitia impetranda, excuſatur ab incurrendis his pœnis.*

28 *Excuſatur ab his pœnis incurrendis, qui dat aliquid ob meram liberalitatem, vel benevolentiam, ſive det ante, ſive poſt gratiam obtentam.*

29 *Dans aliquid ad redimendam injuſtam vexationem, his pœnis non ſubjacet.*

30 *Dans, vel recipiens xenia, vel ſportulas dari conſuetas, non incurrit pœnas hujus conſtitutionis, modò non adſit exceſſus ultra conſuetudinem, & hic exceſſus non dirigatur ad gratiam, vel juſtitiam obtinendam.*

31 *Judex poteſt propinas poſt ſententiam dari conſuetas recipere.*

32 *Dans aliquid ad compenſandum damnum, quod teſtis cauſa ferendi teſtimonii eſt paſſus, non afficitur his pœnis.*

33 *Dans aliquid tanquam ſtipendium laboris præſtiti, dari conſuetum, ſeu taxatum, aut boni viri judicio taxandum nec adſit notabilis exceſſus, vel adſit notabilis exceſſus, ille non detur pro gratia, vel juſtitia obtinenda, ſed ſolum tanquam ſtipendium exceſſivum miniſterii, vel laboris præſtiti, non incurruntur præfatæ pœnæ.*

34 *Eximitur ab his pœnis dans, vel recipiens ad compenſandum damnum, modò non adſit notabilis exceſſus.*

35 *Dans, vel promittens aliquid, ut Judex cauſam expediat, quam alioquin expediret, his pœnis afficitur.*

36 *Dans, vel promittens aliquid pro injuſtitia auferenda, vel differenda, ligatur his pœnis.*

37 *Tradens, vel accipiens aliquid poſt gratiam, vel juſtitiam in Romana Curia obtentam, non ligatur excommunicatione, modò det, vel recipiat ſolùm titulo gratitudinis, & liberaliter.*

38 *Subjectum iſtius conſtitutionis ſunt laici utriuſque ſexus, & omnes, ac ſinguli Clerici, & Religioſi, qui aliquam ex prædictis actionibus committunt.*

39 *Epiſcopi, & Cardinales ſubjacent pœnis hujus conſtitutionis in ſententia Auctoris.*

40 *Probabile eſt, Epiſcopos, & Cardinales non ſubjacere pœnis infamiæ, & inhabilitatis ad Beneficia, & officia, immò exemi ſaltem à pœna amiſſionis Beneficiorum, & officiorum, modò obtenta non ſint per actionem aliquam in hac Conſtitutione prohibitam.*

41 *Papa non ligatur excommunicatione dando, vel recipiendo, aliquid pro gratia, vel juſtitia.*

42 *Excuſatur ab his pœnis, qui facit aliquam actionem in hac Conſtitutione prohibitam cum Summo Pontifice, vel cum ipſius miniſtris de conſenſu expreſſo, vel tacito ejuſdem Pontificis.*

43 *Denunciationem delinquentis contra Bullam de datis, & promiſſis omittens, ligatur excommunicatione, niſi intra triduum deferat.*

44 *Non ſolùm exiſtens in Romana Curia denunciare tenetur delinquentem contra Bullam de datis, & promiſſis, verùm etiam exiſtens extra Romanam Curiam, modò hæc denunciatio ſit in uſu.*

45 *Correctio fraterna præmittenda eſt, antequam denuncietur delinquens, qui delictum aliquod perpetravit contra Bullam de datis, & promiſſis, modò fructus ſperetur ex correctione.*

46 *Pœnæ impoſitæ tranſgreſſoribus hujus Conſtitutionis ſunt; 1. excommunicatio; 2. irritatio gratiæ; 3. utens ſcienter gratia, vel juſtitia ſic obtenta ſubjacet omnibus pœnis iſtius Extravagantis; 4. ut recipiens aliquid contra hanc conſtitutionem non poſſit abſolvi, niſi facta pauperibus reſtitutione, nec ſufficit, ut reſtitutio fiat tradenti; 5. non poſſit extra mortis articulum abſolvi ſine ſpeciali mandato Pontificis: Facta tamen reſtitutione, ſi delictum eſt occultum, poterit ab Epiſcopo abſolvi; 6. privatio ipſo facto omnis Beneficii, & officii tàm Eccleſiaſtici, quàm ſæcularis, perpetui, vel temporalis; 7. perpetua infamia, ſaltem ſi delictum ſit notorium, vel poſt ſententiam criminis declaratoriam; 8. inhabilitas ad omnia officia, & Beneficia tàm obtenta, quàm obtinenda.*

47 *Ad incurrendam iſtam excommunicationem non requiritur effectus conſummatus, ſed ſufficit qualibet iſtarum actionum.*

48 *Ad incurrendam iſtam excommunicationem requiritur ſcientia reſpectu actionum, quas addidit Gregorius XIII. non reſpectu aliarum.*

* Circa hanc excommunicationẽ vide Bullã Alexandri VII quam in calce hujus operis appoſuimus, quia eſt confirmatoria, innovatoria, declaratoria, & extenſiva conſtitutionum Boniſacii VIII. Et Gregorii XIII. Et incipit: Inter graviſſimas, multipliceſque curas, &c.

ISTam excommunicationem prolixè ſatis, & abundè explicavi *in tract. de legib. diſp. 10. q. 2. punct. 8. §. incidento tom. 2. ex quo loco, quæ ibi tradidi* de verbo ad verbum huc paucis additis, vel mutatis, transferenda duxi. Quamobrem advertendum eſt, in Extravaganti Boniſacii VIII. *in rub. de ſent. excom.* quæ incipit, *Excommunicamus, &c. latam eſſe excommunicationem*, contra omnes facientes promiſſionem, vel pactum temporalium pro aliqua gratia, vel juſtitia obtinenda in Curia Romana, & contra dantes, vel recipientes aliquid parvum, vel magnum, ex pacto, aut promiſſione occulta, vel manifeſta, facta etiam ſub generalibus verbis, & Papæ reſervatur abſolutio.

Et quam-

Et quamvis hæc conſtitutio, Navarr. *in man. c. 27. n. 106. verſ. vigeſimatertia,* Angelo, Sylveſtro, & aliis apud Saurum *li. 3. de cenſuris, c. 30. n. 12.* & apud Molinam *to. 1. de iuſt. diſp. 92.* revocata fuerit à Clemente V. nihilominus confirmata fuit; & aucta à Gregor. XIII. in Bulla 24. & à Clemente VIII. ut conſtabit ex dicendis *punct. 32. ſequenti.* tenorem autem conſtitutionum Bonifacii VIII. & Gregorii XIII. referunt Virgin. Boccat. *de pactis c. & 2. p. in principio* Navarr. *to. 3. in commentario de datis, & acceptis, pag. mihi* 299. ea impreſſis Romæ Molina *loc. cit.* & Quaranta §. *data & promiſſa* Naldus *ver. gratia, n. 13.* & Cherubim ex parte in Bullario *to. 2. p. 392.* in primâ impreſſione, his verbis.

1 (*Ab ipſo Pontificatus noſtri principio, quàm maximè poſſumus, enitimur, atque contendimus, ut domus, & Curia noſtra à ſordibus expurgetur, cui rei ſalubri conſilio incumbens fel. record. Bonifacius Papa VIII. excommunicavit, & anathematizavit omnes Clericos, religioſos, & laicos utriuſque ſexus, ſive familiares Curiæ, ſive undecunque alios, qui aliquod pactum facerent, ſeu quid parvum, vel magnum promitterent, vel promiſſionem reciperent, aut ex pacto, vel promiſſione occulta, vel manifeſta, ſive ſub verbis generalibus, & plenè non expreſſis, ſive ſpecialibus, & apertè expreſſis facta, quicquam darent, aut reciperent pro iuſtitia, ſive gratia, ſive pro ſe, ſive pro alio, in cauſis, vel iudiciis, ſeu aliàs, per litteras Apoſtolicas, & quibuſcunque aliis modis apud Sedem Apoſtolicam obtinenda, & eam ſententiam ad promittentes, & acceptantes, danteſque, & recipientes duxit extendendam; illos etiam, qui ſibi intra triduum non renunciarent eum, quem in culpa eſſe ſcirent, vel alicui, per quem ad ſe fideliter referretur ſimili voluit ſententiæ ſubiacere. Addecrevit, ut nullus hanc incurrens excommunicationis ſententiam, abſque ſpeciali mandato ſuo abſolutionis beneficium valeret obtinere, niſi in mortis articulo conſtitutus; ſed nec quiſquam admitteretur ad abſolutionis gratiam, niſi priùs erogatum eſſet pauperibus quantum ille dediſſet, vel etiam recepiſſet. Iuſtitiæ verò, ſive gratiæ expeditiones ſic obtentæ nullius prorſus eſſent roboris, vel momenti, & ſcienter illis utentes ſimili ſententia innodavit, ac reſervavit ſibi abſolutionem eorum cum prædictis, quos ad pœnas ſimiles in omnibus obligavit. Sed hoc ſcelus ita hodie in mores inductum eſt, ut plerique cupiditate improbi quæſtus, potentiorum ſuffragationibus adnixi, huiuſmodi negotiorum expeditiones, hac illac conquirentes turpiſſimè nundinentur. Alii alios, quos gratia præſtare arbitrantur, donis, pollicitationibuſque ambiant. Quidam etiam ſe talium operam, atque induſtriam pretio, & muneribus quæſiiſſe affingant, quæ cùm peſſima ſint, & Curiæ prædictæ exiſtimationem graviſſimè offendant, in eos, qui ea agunt, animadvertendum fore arbitrati, conſtitutionem prædictam cum ſuis cenſuris, & pœnis omnibus innovamus, eaſdemque omnes extendimus ad audientes qualecunque horum facinorum, quæ adſcripſimus, danteſque illis, & aliis ſupradictis auxilium, conſilium, vel favorem. Quin etiam eos omnes omni beneficio, & officio Eccleſiaſtico, & ſeculari, ſive temporali, ſive perpetuo, ipſo iure privamus, ac privatos eſſe declaramus, & prætereà infamiæ ſubiectos perpetuò, ac inhabiles ad illa, & alia eſſe volumus, à quibus etiam, prout quæque res erit, tales pœnæ exigantur, quæ cæteris ſint exemplo; illis tamen, qui rem adhuc incognitam, complicesque, ac fautores, & ſocios retexerint, impunitas concedatur. Dat. Romæ anno 1574. Nonis Novemb.*)

Circa iſtam extravagantem quatuor principaliter quærenda propono.

Primò, quid nomine *gratiæ*, & *iuſtitiæ*, propter quas prohibetur aliquid promitti, dari, aut recipi, intelligatur.

Secundò quænam ſit materia iſtius excommunicationis, ſeu quænam actiones hic prohibeantur, vel præcipiantur.

Tertiò, quodnam ſit hujus excommunicationis ſubjectum, ſeu contra quos feratur præſens conſtitutio.

Quartò, quibus pœnis præter excommunicationem afficiantur tranſgreſſores hujus conſtitutionis.

PRIMA PROPOSITIO.

2 NOmine *gratiæ* hoc in loco intelligitur non ſolùm id, quod à Sede Apoſtolica obtinetur per litteras, ſive diplomata, ſive reſcripta, ſive brevia Pontificia; verùm etiam quod per ſignaturam, aut ſolo verbo, vivæ vocis oraculo concedi ſolet. Quamobrem, qui aliquod horum delictorum committit, obtinendo, e. g. abſolutiones, diſpenſationes, beneficium, penſionem, indulgentias, aut alias gratias, etiam ſolo verbo, his pœnis procul dubio ligatur; licet enim, inquit Navarr. per litteras Apoſtolicas ſolæ expeditæ intelligantur, ut in Extravaganti *Inuncta, de electione, & gloſ. in reg. Cancellariæ 69.* hoc tamen in loco non ſolùm dicitur, *per litteras Apoſtolicas*, verum etiam adduntur alia verba, quamlibet gratiam indicantia; nam in textu dicitur, *in cauſis, vel iudiciis, ſeu alias per litteras Apoſtolicas, & quibuſcumque aliis modis obtinendis, &c.* Qui autem totum dicit, nihil excludit. *c. ſolitæ §. fin. de maior. & obed.* Ità Navarr. *in commentar. to. 2. de datis, & acceptis, notab. 17. nu. 29.* Azor. *2. p. lib. 12. c. 24. q. 6.* Molina *tom. 1. tract. 2. diſp. 95. verſ. pœnæ huius*, Nomine verò juſtitiæ, non ſolùm venit ſententia definitiva; verùm etiam interlocutoria, appellatio, liberatio a pœna, prorogatio, aut non prorogatio termini, extractio a carcere, & alia hujuſmodi, etiamſi in arbitrio judicis poſita ſint. Ità Azor. & Navarr. *locis cit.* Molina *diſp. 92. verſ. cæterum.* Filliucius *tract. 15. c. 6. q. 3.*

3 Addo cum Navarr. *n. 19.* Molina *loc. cit.* & Filliuc. *n. 133.* nomine *iuſtitiæ* non ſolùm venire ſententiam æquam, verùm etiam iniquam *l. ius plurib. modis. ff. de iuſt. & iur.* Quamobrem hac conſtitutione comprehenduntur, & pœnis hujus Extravagantis ligantur, qui promittunt, aut dant aliquid judici pro auferenda, aut differenda juſtitia alterius. Ratio eſt, tum quia dant pro ſententia iniqua, quæ nomine *iuſtitiæ* venit jure, vel ſaltem venit nomine *gratiæ*, reſpectu illius, qui hoc in ſui gratiam fieri cupit; tum quia Summus Pontifex intendit curiam ſuam à ſordibus expurgare; non eſſet autem à ſordibus expurgata, ſi liceret aliquid tradere, ut alteri juſtitia auferatur, vel differatur.

4 Quæres, utrùm nomine *gratiæ*, vel *iuſtitiæ* in hac conſtitutione intelligatur quælibet gratia, vel juſtitia Romæ obtenta ſimpliciter, & abſolutè; conſequenter utrùm quicumq; Romæ obtinet, vel obtinere intendit aliquam gratiam, vel juſtitiam, prævia promiſſione alicujus rei, vel traditione, vel acceptatione, irretiatur his pœnis.

Reſpondeo intelligi ſolùm juſtitiam, vel gratiam obtinendam à miniſtris Papæ immediatis, aut etiam mediatis. Ratio eſt, quia verba Extravagantis non ſunt extendenda ultra id, quod expreſſum eſt, in extravaganti autem exprimitur ſolùm his pœnis ligari eos, qui gratiam; vel juſtitiam obtinent apud Sedem Apoſtolicam, ibi, *apud Sedem Apoſtolicam obtinenda.*

5 Sed modò difficultas eſt, quid nomine *Sedis Apoſtolicæ* intelligatur.

Reſpondent Navarr. *loc. cit. notab. 18. verſ. 3.* & Molina *loc. cit. verſ. iam verò*, intelligi Summum Pontificem, ut Summus Pontifex eſt, juriſdictionem exercens à Chriſto acceptam, non verò quatenus eſt Rex, vel Princeps, juriſdictionem habens temporalem in Urbe; aliiſq; nonnullis locis acquiſitam per donationem à Conſtantino, aliiſq; Sedi Apoſtolicæ factam. Ratio Navarri eſt, quia verba formaliter ſunt intelligenda. *l. in delictis §. extraneus. ff. ad legem Aquiliam*; Sedes autem Apoſtolica formaliter ſumpta importat Spiritualem poteſtatem, & non temporalem; conſtat enim Sedem Apoſtolicam extitiſſe, & inſtitutam fuiſſe, antequam regnum, & adminiſtratio temporalis ei accederet. Non excluduntur tamen à nomine Sedis Apoſtolicæ reliqui miniſtri Summ. Pontif. ſubordinati, poteſtatem ſpiritualem à Summo Pontifice acceptam exercentes in Curia Summi Pontificis, vel ubi Summ. Pontif. eſt.

Sed mihi probabilius dicendum videtur cum Azorio *loc. cit. punct. 7.* Filliuc. *tract. 15. c. 6. quæſt. 3. n. 139.* ubi teſtatur hanc eſſe praxim ſacræ Pœnitentiariæ, & nonnullis aliis, quos tacito nomine refert Azor. *ibid.* primò nomine *Sedis Apoſtolicæ* non ſolùm intelligi Summum Pontificem, qua Summus Pontifex eſt, juriſdictionem habens ſpiritualem, verùm etiam quatenus juriſdictionem habet temporalem. Ratio eſt, tum quia verba accipienda ſunt juxta communem loquendi modum, ut docui *de legibus diſput. 1. quæſt. 1. punct. 8. per totum. tom. 2.* Sedes autem Apoſtolica juxta communem loquendi modum accipitur pro Summo Pontifice, ſeu pro tribunalibus Summi Pontificis concernentibus ipſius juriſdictionem, non ſolùm ſpiritualem, verùm etiam temporalem; tum quia Summus Pontifex in hac Extravaganti intentionem habuit expurgandi domum, & curiam ſuam à ſordibus, ut patet ex primis Bullæ verbis; nominè autem *domus*, & *curiæ* non ſolùm venit tribunal ſpiritualis juriſdictionis, verùm etiam temporalis: nec domus, aut curia Summi Pontificis diceretur à ſordibus expurgata, ſi pateret aditus petendi, impetrandi, vel concedendi gratiam, vel juſtitiam præviis muneribus, vel promiſſionibus apud Summum Pontificem, quatenus juriſdictionem temporalem habet.

6 Hinc patet reſponſio ad rationem Navarri, & Molinæ; dico enim verba accipi formaliter, niſi communis hominum uſus aliter accipiat, aut niſi aliunde colligatur aliter accipi debere. Secundò dicendum eſt, nomine Sedis Apoſtolicæ hoc in loco intelligi etiam curiam ipſius Summi Pontificis; nam ex Clement. ne Romani. §. *ſanè, de electione verſic eo tamen adiecto*, conſtat aliquando Summum Pontificem in uno loco exiſtere, & alio in loco curiam habere, Clementina citata, ibi, (*ſi in certo loco cauſarum, & litterarum Apoſtolicarum audientia remanente, Papam alibi, &c.*) Cum autem Summus Pontifex intendat omnes ſordes à ſua domo, & curia removere, dicendum videtur nomine *Sedis Apoſtolicæ* hoc in loco etiam curiam intelligi; conſequenter Summum Pontificem, velle actiones dandi, vel accipiendi pro juſtitia, vel gratia obtinenda prohibere, ſive fiant in curia, ubi Papa non eſt, ſive fiant, ubi Papa reperitur, etiamſi non ſit ibi curia. Ità Navarr. & Molina *locis cit.*

Ex dictis in ſolutione iſtius quæſiti, & ſubſequentis difficultatis colligitur.

7 Primò, his pœnis eos ligari, qui gratiam, vel juſtitiam per munera, vel eorum promiſſionem obtinent à Summo Pœnitentiario, Datario, & ejus officialibus, à ſecretario brevium, ab officialibus Cancellariæ, Vicario Summi Pontificis, Auditoribus Rotæ, Contradictorum, vel Cameræ, à cubiculariis, ſecretariis, aliiſque quibuſcumque miniſtris Papæ exiſtentibus in curia Papæ, vel in Urbe, in qua Summus Pontifex reſidet; hic enim dicitur obtinere gratiam, vel juſtitiam apud Sedem Apoſtolicam. Ità Navarr. *loc. cit. verſ. 4.* Azor. *loc. cit. q. 7.* Filliucius *nu. 136.* Idem innuit Molina *loco cit.*

8 Secundò colligitur ex noſtra ſententia contrà Navarr. *loc. cit. verſ. ex quibus infertur*, & Molinam *loco cit.* impetrantem gratiam, vel juſtitiam temporalem, prævia promiſſione, vel donatione apud gubernatorem Urbis, vel burgi, vel apud judices Capitolii, vel ipſorum delegatos, apud Senatorem, Cardinalem Camerarium, Clericos, Cameræ, vel apud Summũ Pontificem, quatenus eſt Rex, id eſt, quatenus habet

nus habet

Digitized by Google

nus habet temporale dominium, cum Sede Apoſtolica, ſeu cum juriſdictione ſpirituali per accidens conjunctum incurrere pœnas hujus Extravag. nam in noſtra ſententia dicitur obtinere gratiam, vel juſtitiam in Curia Romana, ſeu apud Sedem Apoſtolicam. Quamquam oppoſita ſententia probabilis eſt; ſicut etiam probabiliſſimum eſt, eum non incurrere pœnas hujus Extravag., qui aliquid tradit majori domus præfecto, ſeu magiſtro domus Summi Pontificis; ut in famulatum, & obſequium temporale inſtar aliorum famulorum qui aliis Principibus inſerviunt, admittatur: hoc enim, propriè loquendo, non videtur venire nomine *gratiæ*, vel *juſtitiæ*. Secus ſi intendat obtinere munus, & officium adnexam habens exercendæ juriſdictionis obligationem, nam conſecutio hujuſmodi officii ad gratiæ nomen revocatur.

9 Tertiò, eum non ligari pœnis hujus Extravag., qui pecunia ſibi comparat officium Auditoris, vel conſimile munus in Curia alicujus Cardinalis exercendum (modò hoc munus, & officium adnexum non ſit juriſdictioni Papæ.) hic enim dicitur obtinere gratiam, vel juſtitiam apud Sedem Apoſtolicam, cum iſtud officium ad Sedem Apoſtolicam non pertineat, niſi remotiſſimè, ut ſuppono, & Summus Pontifex hac ſua conſtitutione intendat ſolùm removere ſordes à domo, & Curia ſua.

10 Quartò, his pœnis non affici eos, qui gratiam, vel juſtitiam Avenionis, Anconæ, aut aliis in locis juriſdictioni Papæ ſubjectis, obtinent apud Legatos, & eorum judices, abſente ab illis locis Papa, & ipſius Curia. Ratio eſt, quia non dicuntur obtinere gratiam, vel juſtitiam apud Sedem Apoſtolicam; ſed extra Curiam, & ubi Papa non eſt. Ita DD. citati contra Boccatium *3 p q 97. &* 98. aſſerentem his conſtitutionibus non ſolùm ligari eos, qui tradunt, vel promittunt aliquid pro obtinenda juſtitia, vel gratia in Curia Romana; verùm etiamſi mandent, vel promittant Legatis, Vicelegatis, Gubernatoribus, & aliis judicibus ſtatus Eccleſiaſtici An autem alio titulo incurrant, vide tradenda *punct. ſequenti*, ubi dicam incurrere ex decreto Clem. 8.

11 Ex quo patet à fortiori impetrantes gratiam, vel juſtitiam apud Epiſcopos extra Curiam Romanam exiſtentes, vel etiam à Legatis, vel Nunciis, Collectoribus, Inquiſitoribus, aliiſq; delegatis, & ſubdelegatis, etiam ſpirituali auctoritate munitis, extra Curiam miſſis, non incurrere pœnas hujus Extravagantis, quamvis aliundè peccare poſſint. Ratio eſt, quia non dicuntur obtinere gratiam, vel juſtitiam apud Sedem Apoſtolicam, cum non obtineant intrà Curiam Summi Pontificis, vel ubi Summus Pontifex eſt; propterea beneficia vacantia in manibus prædictorum, Legatorum non dicuntur vacare apud Sedem Apoſtolicam, Clement. 1. *de ſequeſtr. poſſ. & cap.* 2. *de præbend.* Si verò gratiam, vel juſtitiam obtineant à præfatis Legatis Romæ exiſtentibus, incurrunt pœnas iſtius extravagantis, quia apud Sedem Apoſtolicam, & ubi Papa eſt, dicuntur hæc obtinere, & impetrare, ex ſuppoſitione, quòd Legati facultatem habeant faciendi gratiam, vel juſtitiam in urbe Romana, ut hic ſuppono, gratia exempli, ad hanc rem ſolùm explicandam, ſi caſus daretur. Si verò tradant, vel promittant pecuniam Legato vel alteri in Romana Curia exiſtenti, pro gratia, vel juſtitia alibi obtinenda, non incurrunt excommunicationem; quia non dicuntur tradere pro gratia, vel juſtitia obtinenda apud Sedem Apoſtolicam.

SECUNDA PROPOSITIO.

12 Materia iſtius conſtitutionis, ſeu id, quod in hac conſtitutione prohibetur, ſunt actiones proximè ſequentes.

Prima eſt, pactio, quæ fieri ſolet cum tertio, ut ſibi gratiam, vel juſtitiam procuret, ut patet ex ipſa Bulla, ibi, *qui aliquod pactum facerent*.

Secunda, promiſſio dandi aliquid, ibi *ſeu quid parvum, vel magnum promitterent*.

Tertia eſt, acceptatio promiſſionis, ibi, *vel promiſſionem reciperent*.

Quarta eſt, datio ex pacto, vel promiſſione, ibi, *vel ex pacto, & promiſſione occulta, vel manifeſta, ſive ſub verbis generalibus, & planè non expreſſis, ſive ſpecialibus, & apertè expreſſis facta quicquam darent*.

Quinta eſt, receptio ex vi pacti, vel promiſſionis; ibi, *aut reciperent*; hæc tamen intellige de promiſſione, aut receptione, illicita ut infrà probabo *num.* 37.

Sexta eſt, promiſſio facta tertio, tanquam mediatori, in utilitatem illius, qui gratiam impetrabit; ut ſi quis promittat Cajo ſe daturum Titio centum, ſi Titius ſibi gratiam impetraverit, ut colligitur ex illis verbis, *eandem ſententiam ad promittentes*.

Septima, acceptatio tali promiſſionis, ibi, *& acceptantes*.

Octava, datio ſine promiſſione, ibi, *danteſque*.

Nona, receptio, ſine promiſſione, ibi, *& recipientes*.

Decima, eſt omiſſio denunciationis, ibi, (*illos etiam, qui ſibi intrà triduum non renunciarent eum, quem in culpa eſſe ſcirent, vel alteri per quem ad ſe fideliter referretur;*) an autem iſta Bulla in hac parte afficiat tantummodò Curiales, & utrùm omittens iſtam denunciationem hoc tempore afficiatur excommunicatione, infrà oſtendam *numer.* 43.

Undecima eſt uſus gratiæ, vel juſtitiæ ſic obtentæ, modò id fiat ſcienter, ibi, *& ſcienter illis utentes ſimili ſententia innodavit*.

13 Iſtæ actiones vetitæ etiam erant in Extravaganti Bonif. VIII ſed per Extravagant. Gregor. confirmatæ ſunt: quibus etiam aliæ actiones additæ ſunt; quarum tres ſunt principales, & aliæ tres acceſſoriæ.

Prima actio principalis, addita à Gregorio, eſt nundinariorum, qui cupiditate lucri, expeditiones negotiorum conquirunt, innixi ſuffragationibus potentiorum.

Secunda eſt actio illorum, qui ambiunt pollicitationibus, aut donis, id eſt accedunt ad eos, qui valent gratia, alliciendo donis, vel pollicitationibus, ut pro ſe, vel pro alio, gratiam: vel juſtitiam apud Sedem Apoſtolicam obtineant; & cum iſta actio principaliter prohibeatur, ſequitur exercentes hujuſmodi actionem incurrere pœnam excommunicationis, licèt effectus non ſit ſecutus, vel etiamſi alter, quem adivit, pollicitationes, aut dona non acceptaverit, ut patebit ex dicendis *num.* 16.

Tertia eſt eorum, qui mentiendo confingunt ſe dediſſe pretium vel munera pro opera præſtanda, vel præſtita ab iis, qui gratia valent apud eum, qui gratiam, vel juſtitiam conceſſurus eſt; nam fingens ſe pecuniam dediſſe, vel promiſiſſe illi, qui acceptus, & charus eſt illi à quo gratia, vel juſtitia obtinenda eſt, poteſt hoc pacto permovere illum ad gratiam, vel juſtitiam faciendam, quam alioquin non feciſſet; cum autem hæc actio principaliter prohibeatur, ſequitur hujuſmodi mendacem affici pœna excommunicationis etiamſi nullus alius effectus ſequatur, & mentienti nullum proveniat lucrum. Ita Molina *loco cit. verſ. tertia eſt* Navarr. *loc. cit. notab.* 29 *n* 42. Filliuc. *n.* 129. Hic tamen advertenda eſt differentia inter iſtas tres actiones additas à Gregor. XIII. & alias, quæ in Extravag. Boniſ. VIII. continebantur, quod ad incurrendam excommunicationem, & pœnas ob alias actiones in Extravag. Bonifacii contentas, (excepto uſu gratiæ, vel juſtitiæ,) non requiritur audacia, ſeu præſumptio, conſequenter ſufficit, ut quis iſtas actiones cum ignorantia iſtius prohibitionis mortaliter culpabili, vel cum ignorantia craſſa, & ſupina exerceat, juxta tradita à nobis *de cenſur. diſ.* 5 *q.* 2 *pun.* 1 *n.* 10. *&* 11. *& ſeqq. tom.* 1. Ad incurrendam verò excommunicationem, & pœnas ob aliquam ex his tribus actionibus additis à Gregorio, requiritur audacia, ſeu præſumptio, conſequenter non ſufficit, ut quis aliquam iſtarum actionum exerceat cum ignorantia culpabili craſſa, vel ſupina, vel etiam affectata; modo non ſit conjuncta cum ingenti temeritate, ut docui *de cenſuris loc. cit.* Nam in extravaganti dicitur, (*conſtitutionem iſtam cum ſuis cenſuris, & pœnis omnibus innovamus, eaſdemque omnes extendimus ad audentes qualiscunque horum facinorum, quæ adſcripſimus.*) ita Molina *loc. cit. verſ. cum Gregorius*. Navarr. *loco cit. notab* 23. *n.* 33. ubi refert Cardinalem communiter receptum.

Aliæ tres Actiones acceſſoriæ, & minus principales additæ à Gregorio XIII. ſunt primò auxiliari; ſecundò conſulere; tertiò favere in aliqua ex precedentibus actionibus, contentis in Bulla Bonifacii VIII. vel additis in Extravaganti Gregor. XIII. Circa præfatas actiones ſuboriuntur aliqua dubia, quæ in ſequentibus quæſitis explicabo.

14 Quæres primò, utrùm omnes actiones, quæ hic prohibentur vetitæ ſint jure naturæ, aut divino.

Reſpondent Navarr. *loco cit. ver. tertiò noto num.* 4. Molina *diſp* 92. *verſ.* Navarr. Joannes Monachus *in Extravag* Bonifacii VIII. quæ eſt prima *in tit. de ſent. excommunic.* & alii, actiones, quæ hic vetantur, prohibitas eſſe jure naturæ, vel divino. Ratio eſt tum quia Summus Pontifex in hac conſtitutione intendit ſordes à domo, & curia ſua auferre, iſtæ autem ſordes ſunt peccata juxta illud Apocalypſis ultimo, *Qui in ſordibus eſt ſordeſcat adhuc*, ſed non erant ſordes, aut peccata per aliam prohibitionem, quàm per jus naturæ, & divinum: cùm ante hanc conſtitutionem nulla alia jure humano inducta extaret, conſtitutio enim Bonifacii VIII. revocata fuerat à Clement. V. teſte Navarr. Cajetan. & aliis ſuperiùs citatis) ergo actiones, ſeu ſordes, quas Summus Pontifex in hac conſtitutione intendit auferre. prohibitæ ſunt jure naturæ, vel divino; alioquin ante hanc conſtitutionem non appellatæ fuiſſent ſordes; tum quia ex illis verbis, *quæ cum peſſima ſint, & Curiæ exiſtimationem offendant, &c.* apertè colligitur, quæ hic prohibentur, alias fuiſſe peccata, alioquin Summus Pontifex non appellaret illa peſſima, & exiſtimationis offenſiva: ſed non potuerunt eſſe peccata, niſi contra jus naturæ, & divinum, ergò &c.

Ego verò arbitror non omnes iſtas actiones vetitas eſſe jure naturæ, vel divino. His rationibus ducor ad hoc aſſerendum; tum quia ſequeretur hanc conſtitutionem, quoad omnes actiones in ea vetitas ubique ſub mortali ſervandam eſſe, etiam ubi non eſt recepta, ut concedit idem Navarr. *loc. cit. verſ. tertiò*. Nam jus naturæ idem eſt apud omnes, & omnes ubiq; obligat; tum quia perſpicuum eſt omnes jure naturæ, aut divino non teneri intra triduum Sedi Apoſtolicæ deferre, dantes, vel recipientes aliquid pro gratia, vel juſtitia obtinenda; ergò non omnes actiones in hac conſtitutione contentæ, vetitæ ſunt jure naturæ, vel divino; tum quia ſi tradens aliquid alteri pro munere, dignitate, vel officio apud Sedem Apoſtolicam obtinendo, facit contra jus naturæ, vel divinum; ſequitur etiam Summum Pontificem peccare vendendo officium auditoris, & ſimilia, cùm etiam Summus Pontifex juri naturæ, & divino ſubditus ſit: præterea ſequeretur officia, per ſe loquendo, vendi non poſſe, contra Molin. Rebel. Suar. & alios à me adductos *de contractib. diſ.* 3 *q* 2 *punct.* 2 *n.* 10. *tom.* 2. Sed hoc falſum eſt; ergò falſum eſt omnes aliquid tradentes pro officio, vel gratia in Romana Curia obtinendo facere contra jus naturæ, vel divinum, ergò non omnes actiones hic vetitæ, prohibitæ ſunt jure naturæ, vel divino; tum quia accepta pro re turpi poſt factum jure naturæ, vel divino, non ſunt ob-

Digitized by Google

nuaia reſtitutioni : cùm autem hic præciplantur accepta reſtitui paupetibus, ſequitus actinnem aliquam hic præcipi, vel pruhiberi, quæ non eſt vetita, vel præcepta iure naturæ, vel divinn.

Ad primam ratınnem in contrariuın reſpondeo, Summum Pontificem hahuiſſe intentionem auſerendi peccata, & ſordes avaritiç & ſcandali, quæ promiſſionibus, aut donationibus in gratia, vel juſtitia conſequenda admiſtebantur: non tamen hinc ſequitur, omes actinnes in hac conſtitutinne poſitas, veritas eſſe jure naturali, aut divinn; nam ad vitandum aliquod peccatum, & ad aliquod iuconveniens auferendum fieri poteſt, ut aliquando præcipiantur, vel prohibeantur aliqua ea ſu indifferentia: ſicut ad tollenda bomicidiorum pericula prohibeantut arma noctu deſerri, non ſequitur nocturnam armorum delatinnem eſſe intrinſecè malam quamvis homicidia, ad quæ præcavenda prohibetur armorum delatin, vutita ſint jure naturæ, & divinu, ut in ſimili docui *de legibus diſput* 1. *quæſt.* 1. *punct.* 5. *numer.* 4. *de peccatis diſput.* 2 *quæſt.* 4. *punct.* 3. *num.* 8. *& de cenſuris diſut.* 1. *quæſt.* 1. *punc.* 3. *n.* 8. *verſic. obiicies primò n.* 9 *& n.* 10. *tom.* 1.

Ad ſecundam reſponden huiuſmodi actiones peſſimas eſſe, & Curiæ Apoſtolicæ eaiſtimatinnem minuere, dum aliquod obtinetus per ſimoniam, vel dum aliæ ſimiles eircumſtantiæ interveniunt, non tamen hinc ſequitur omnes actioues iſtius Eatravagantis vetitas eſſe, jure natuſali, aut divinn.

15 Quæres ſecundò, utrum ficta promiſſio hic probibeatur, conſequenter utrum, qui fictè promittit animo non adimplendi promiſſionem, ſubiaceat pœnis huius conſtitutionia.

Ratin dubitandi pro parte affirmativa eſt, tum quia fingens mentiendn ſe aliquem invenisse, qui pretiu, & muneribus gratiam obtineat, ſubiacet his pœnia, ergò etiam ſubiacet his pœois, qui fictè promittit: tum quia huiuſmodi promiſſin in cauſa eſt, ut judex, vel gratiæ collaıor, intuitu promiſſionis gratiam, vel juſtitiam conferat, ergò fictè promittuns ſubiacet his pœnis, cum finis harum conſtitutinnis ſit, ut gratia, vel juſtitia non conferatur ſpe lucri, tum quia acceptans huiuſmodi promiſſinnem ſubiacet pœnia, ergò etiam promittens, nam correlativè ſu habent.

His non obſtantibus arbitror fictè promittentem non ſubiacere his pœnis. Ratio eſt, tum quia ficta promiſſio non eſt promiſſin, niſi oretenus, ut patet ex dictis *de contractibus diſput.* 3. *quæſt.* 12. *punct.* 1. *nu.* 6. *tom.* 2. tum quia verſamur in materia pœnali, conſequenter odiuſa, conſequenter non eatendenda. Ita in ſimili docet ſumma Curona *p.* 3. *de ſimonia*, *n.* 13 *fol. mihi* 72. Leſſius *lib.* 2. *c.* 35. *n.* 11. *dub.* 1. Sotus *lib.* 9. *de iuſtitia*, *q.* 8. *art.* 1. Tolet. *li.* 5. *c.* 9. *ad fin.* Hic tamen in ſoro externn præſumetur excommunicatınnem, aliaſque pœnas contraxiſſe, quia forum eaternum iudicat de externis.

Ad primam raſionem iu contrarium reſpondeo, hoc eſſe ſpecialites conſtitutum in præfatis Extravagantibus de eu, qui ſu bngit talium operam, atquu induſtriam pretio quæſiviſſe, in pœnis autem non eſt argumentandum à minori ad maius, ſed ſtandum eſt verbis legis.

Ad ſecundam reſpondeo huiuſmodi promittentem graviter peccare, quia inducit ad petcata, non verò ſubiacere pœnis huius Extravagantis.

Ad tertiam reſponderi poteſt primò, acceptantem huiuſmodi promiſſionem ſubiacere pœnis; tum quia quantum eſt ex partu ſua acceptat promiſſionem: & gratiam, vel iuſtitiam concedit intuitu promiſſionis, tum quiu nou implicat recipientem aliquid his pœnis ſubiacere, quamuis non ſubiaceat tradens, ut ſi recipiens acceptat pro gratia, tradens verò tradat aliu titulo.

Reſponderi poteſt ſecundò, nec ipſum acceptantem ſubiaceru pœnis, tum quia non dicitur acceptare promiſſionem (cùm ficta promiſſio non ſit promiſſin.) tum quia cum hic ſit velnti contractus onernſus, qui non ſolet claudicare (quamuis re ipſa non ſit verus contractus, cùm huiuſmodi promiſſin, utiamſi hat animu adimplendi, invalida ſit, utpotè de re, quæ ſine peccatn adimpleri nequit) acceptans non cenſetur acceptare, uiſi alter velit promittere, propterea licèt acceptans peccet ob conſcientiam erroneā, & ob affectum ad pecc[illegible]tum, tamen excuſaodus videtur à pœnia, quia promiſſinnem nun acceptat, nec quicquam recipit.

Hoc ramen limita, modò promittens, obtenta gratia vel luſtitia, aliquid mutata voluntate non tradat intuitu præcedentis promiſſinnis; alioquin utrumq; ligari dicendum eſſet, ut patet ex verbis Extravagantis.

16 Quæres tertiò, utrùm promiſſin non acceptata prohibeatur in hac conſtitutione; conſequenter utrùm promittens aliquid pro gratia, vel iuſtitia obtiuenda, pœnas huius Extravagaotis incurrat, etiamſi is, cui promittit, non acceptet; ſed potiùs tepellat promittentem.

Reſpondent affirmativè Molina *loco cit. verſic. cùm omnes*, Virginius Boccat. 1. *p. de pactis*, *n.* 33. *pag.* 16., & Farin. 3. *p. crim. q.* 111. *ar.* 13. *n.* 315. Ratin eſt quia promiſſio eſt actio principaliter prohibita in hac Eatravaganti, & non vetatur copulativè, ſed diſiunctivè, ut patet ex illis verbis, *qui aliquod pactum facerent, vel quid paruum, vel magnum promitterent, vel promiſſionem reciperent*.

Sed mihi dicendum videtur, premittentem non incutrere pœnas iſtius Eatravagantis, altero, cui ſit promiſſin, non acceptante promiſſionem, niſi aliquos pollicitationibus ambiat, quos gratia præſtare arbitretur. Ratin eſt, quia de ratione promiſſionia eſt acceptatio, cum promiſſio ſit datiu fidei, & fides non dicatus data, niſi ſit acceptata; per hoc enim promiſſio differt à pollicitatione, quod pollicitatio uſt ſolius offerentis promiſſio, ut patet ex dictis *de contractibus*, *q.* 12. *punct.* 1. *n.* 2. *tom.* 2., & cùm in materia odioſa verſemur, non eſt facienda extenſio promiſſionis ad pollicitationem.

Neque obſtat satin allata ad probandam Mulinæ, & aliorum opinionem; nam licèt promiſſio ſit actio principaliter prohibita, tamen uuo dicitur propriè promiſſio, uiſi acceptata ſit; & illa formula diſiunctiva adhibetur, non ad uacludendam promiſſionem propriè acceptam, ſed ad indicandum, promiſſione acceptata non ſolùm promittentem, verùm etiam acceptantem his pœuis ſubiacere. Secus dicendum eſt de iis, qui aliquid dant alteri, ut fiat pactiu, vel receptio pro gratia, vel juſtitia obtinenda; iſti enim ligantus pœnis huius Extravagantis, quia dando, vel recipiendo efficiunt actionem principaliter in hac Extsavaganti prohibitam. Ita Azor. *loco cit. quæſt.* 8.

17 Dixi, *niſi aliquos pollicitationibus ambiat, quos gratia præſtare arbitretur*, nam qui aliquos quos apud gratiæ collaturem vel iuſtitiæ aucturem valere putant, præviis pollicitatinnibus inquirunt, ut ea ratione gratiam, vel iuſtitiam ſibi, aut aliis apud Sedem Apoſtolicam acquirant, ligantur his pœnis, etiamſi alter, cui ſit promiſſio, pollicitationem non acceptet. Nam bic caſus in Bulla exprimitur illis verbis, *alii alios, quos gratia præſtare arbitrantur donis pollicitationibuſque ambiunt*; illa autem particula, que, non accipitur copulativè, ſed diſiunctive, pro particula, vel; conſtat enim Summum Pontificem voluiſſe non ſolùm excluderu donatinnes; veſùm etiam ſimplices promiſſiones, & pollicitatinues, ou Curia Summi Puntificis uffendatur, ut dicitur in textu. Ita Mulina *loc. cit. verſ. ſervanda eſt*.

18 Ut hoc clariùs iutelligatur, adverte, pollicitatiunem in hoc differru, à promiſſinne, quod pollicitatio eſt promiſſio non acceptata, promiſſin verò eſt acceptata. Conſequenter pollicitatin dicit ſolùm actum prumittentis; promiſſiu verò non ſolùm dicit actum promittentis, verùm etiam acceptantis, ut patet ex dictis *de contractibus loco cit. diſput.* 3. *quæſt.* 12. *punct.* 1. *n.* 2. *tom.* 2. Quamobrem Summus Pontifex in hoc caſu vetuit non ſolùm promiſſionem acceptatam, verùm etiam ſimplicem pollicitatinnem, qua quis ulterum præſtantem gratia allicit, ut ſibi, aut alteri gratiam, vel juſtitiam apud Sedem Apoſtulicam acquirat.

19 Quæres quartò, utrùm ſub hujus conſtitutionis prohibitionem cadat promiſſin debiti ex gratitudine; conſequenter, utrùm pœnas huius conſtitutionis incurrat, qui promittit aliquid debitum ex gratitudine, & jure animi grati, ut ſi dicat; Omnia quæ ego haben, dicata erunt tuo obſequio, & voluntati, vel de me meiſque rebus, iuxta animi tui ſenſa diſponere poteris, aut numquam me ingratnm eaperieria, vel nunquam te pœnitebit exhibiti beneficii, vel tuus eru impoſterum, vel toi memor eru apud Deum, vel te commendatnm apud Deum habebo, vel gratus tibi ero, vel locu, & tempore gratias tibi referam, vel gratum me habebis, vel etiam ergo tibi inſerviam.

Reſpondent Navarr. *loc. cit. de datis, & acceptis, notab.* 11. & Fillinc. *loco cit.* n. 129. negando has pœnas incurrere, modò civilem obligationem ſibi non imponat, ſed tantummodò promittat jure animi grati, qui jure naturæ debetur conſereatibus beneficium ſine animo aliter ſe obligandi, quam ea ſola gratitudine. Ratin eſt, tum quia Summus Pontifex non præſumitur velle ea prohibere, quæ iuræ naturæ debentur: ſed juru naturæ gratitudo debetur iis, qui nobis beneficia conferunt, & de nobis benè meriti ſunt: ergò &c. tum quia expreſſiu eius, quod tacitè ineſt eo tantummodo, quo ineſt, non facit illicitam rem, alioqnin licitam. *cap. ſignificaſti, de electione, & l.* 3. *ff. de leg.* Sed recipiens beneficium tacite & jure naturæ tenetur obligatinne gratitudinis, ad antidora, & ad agendas debitn loco, & tempore gratias, cum benefacienti benefaciendū ſit: *l. cum in officiis, de teſtamentis, & l. ſi non ſortem, §. libertus, iuncta gloſſa verbo naturaliter*; ergò expreſſio illius obligationis ad antidora, quæ anteà facile inarat petitioni gratiæ, non efficitur illicita per expreſſionem. Azor. verò 3. *p. lib.* 12. *c.* 23. *punct.* 1. putant has pœnas incurrere, quoties hujuſmodi promiſſiu talis eſt, ut moveat ad juſtitiam, vel gratiam concedendam. Ratio eſt, quia Bonifacius, & Gregorius in ſuis conſtitutionibus prohibent quælibet pacta, vel promiſſiones occultas, vel manifeſtas, verbis generalibus, vel expreſſis conceptas. Idem ſentit Monachus, *in gloſſa Extravagantis Bonifacii VIII. verb. ſub generalibus*, & Molina *loco cit. verſ. unde quod*.

Mihi diſtiuguendum videtur, vel hæc verba ſolùm proferuntur urbanitatis gratia, abſque animo ullius obligatınnis ſibi imponendæ, vel proferuntur animo re ipſa promittendi, ſeu ſe obligandi. Si proferuutur ſolùm urbanitatis gratia, cenſeo proferentem non incurrere pœnas à præſatis Pont[illegible]ficibus conſtitutas, ut patet ea rationibus pro ſententia Navarr., & Filliucii allatis. Si verò proferantur animo promittendi, & hoc pactu inflectendi judicem, aut gratiæ collaturem, ad gratiam, vel iuſtitiam concedendam, arbitror promittentem ligari his pœnis. Ratio eſt, tum quia prohibitu ſunt quælibet pacta, & prom[illegible]s, etiam generales, & occultæ: tum quia adminiſtratoribus iuſtitiæ, & collatoribus huiuſmodi gratiarum nihil ſimpliciter debetur ex gratitudine: cùm aliundè habeant ſtipendium, & ſuſtentatinnem, nihilque de ſuo conferant, & obligatio ex gratitudine potiùs oritur ex eo, quod quis ex mera liberalitate confert, quam quod faciat

ciat

Digitized by Google

tutid, quod ex officio, & munere ſuo præſtare debet: tum quia huiuſmodi promiſſiones nihil aliud ſunt, quam munera in ſpe oblata: vetitum eſt autem aliquid tradere cum tacita promiſſione pro gratia, vel iuſtitia obtinenda. Ita ſentire videtur Azor, Molina, & Monachus *loc. cit.* Hinc patet.

20 Primo iudicem, aliumve gratiæ collatorem, qui intuitu huiuſmodi promiſſionis aliquid facit, ſubiacere pænis iſtius conſtitutionis: nam dicitur acceptare promiſſionem, vel donationem pro iuſtitia, vel gratia & hoc præſertim valet in iudice aut gratię collatore, qui novit promittentem conſueviſſe verba, ſeu promiſſionem opere implere. Ita Molina *loc. cit.* Ex allatis rationibus patet reſponſio ad rationes Navarri, quatenus ſecundæ parti huius meæ diſtinctionis adverſantur.

21 Secundò patet his conſtitutionibus prohiberi ea verba, quæ continent generalem promiſſionem: ut ſi quis dicat, recognoſcam labores tuos, vel non ero tibi ingratus, vel honeſtum eſt, ut laborans pro alio recognoſcatur. Hoc tamen intellige, modò hæc verba non adhibeantur ſolùm cauſa urbanitatis aut modò non adſit intentio conferendi ſtipendium laboris debitum. Farinacius 3. *p. crim. q.* 111. *art.* 3. *n.* 325. Virginius Boccatius *in tract. de pactis*, 1. *p. nu.* 26. Fillincius *loco cit. n.* 229.

22 Quæres quintò, utrùm in hac conſtitutione prohibeatur ſolùm promiſſio, vel traditio pecuniæ: ſeu an ad incurrendas pænas iſtius Extravagantis neceſſe ſit, ut id quod datur, conſiſtat in pecunia.

Reſpondeo negativè, ſed ſufficit alia quælibet materia, modò ſit notabilis. Nam Bulla abſolutè loquitur de datis, & acceptis pro gratia, vel iuſtitia obtinenda. Quamobrem has pænas incurrit, qui alteri pretioſam veſtem promittit, vel calicem, aut domum, vel longum iter in favorem alterius, vel quid aliud, &c. Ità Navar. *notab* 16. *n.* 26. Molina *loc. cit. verſ. porrò*, Boccatius 1. *p de pactis n.* 34. Farinac. *n.* 327. 23 Dixi, *modò ſit notabilis*, ut indicarem ſolutionem illius difficultatis qua quæritur, utrùm quælibet res parva, aut magna, promiſſa, data, vel acceptata, pro iuſtitia, vel gratia, cadat ſub præſentem conſtitutionem, & ſufficiat ad incurrendas iſtius Extravagantis pænas.

Reſpondeo negativè. Ratio eſt, tum quia modica res non inducit ſimoniam, ſeu culpam ſufficientem ad incurrendas pænas contra ſimoniacos conſtitutas, *c. & ſi quæſtiones de ſimonia*: ergo neque ſufficit ad has pænas incurrendas; tum quia de modicis non eſt curandum *l. ſcio ff. de reſtitutione in integrum & c. in vera de conſecrat. diſt.* 2. quod (inquit Decius ibi,) procedit ſaltem in extraordinariis, & in quibus non militat eadem ratio; tum quia ad incurrendas iſtas pænas requiritur peccatum mortale, ut patet ex dictis *de legib. diſp.* 1. *q.* 1. *puncto* 7 §. 2 *per totum tom.* 2. *& ex dictis de cenſuris in genere diſput.* 1. *quæſt.* 1. *punct.* 3 *n.* 1. *& ſeqq. tom.* 1., ſed peccatum mortale non incurritur ob parva munuſcula, & ob quamlibet rem modicam; Superior enim non ſtrictiùs hæc prohibet ſuis legibus, quàm ius naturæ prohibeat ea, quæ ſunt intrinſecè mala, in quibus dari poteſt parvitas materiæ excuſans à mortali; immò Superiorem non poſſe rem levem ſub mortali prohibere, docui *de legibus diſp.* 1. *q. punct.* 7. §. 4. *n.* 13. *tom.* 2 ergò ad incurrendas iſtas pænas non ſufficit quælibet res parva. Ità Azor. *loc. cit. q.* 3. Molina *to.* 1. *de iuſt., & iure, tract.* 3. *diſp.* 92 *verſ. utrum vero*, Navar. *notab.* 3. *ad fin. & notab.* 10. *nu* 20. ubi refert S. Thomam. Idem ſentire debent DD. quos retuli *de legibus punct. cit.* §. 4. *n.* 13.

Obiicies, in Bulla dicitur, *qui aliquod paruum, vel magnum promitterent, vel promiſſionem reciperent, &c.* ergò quodlibet munuſculum, quamvis paruum, ſufficit ad has pænas incurrendas.

Reſpondeo rem parvam ſufficere ad has pænas incurrendas, modò non adeò parva ſit, ut non ſit ſufficiens ad mortale peccatum in hac materia; parvitas enim materiæ excuſat à mortali, & eſt incapax tantæ obligationis & pænæ. Ità DD. citati.

Hinc ſequitur, eum, qui rem modicam tradit animo impetrandæ gratiæ, non affici his pænis; nam ad has pænas incurrendas ſufficere non videtur, ut datio, vel receptio mortifera ſit ſecundùm intentionem, niſi etiam ſit ſecundùm rem. Ita Navar. *notab.* 10. *n.* 20 *verſ. per quæ omnia*. Idem tradit *de ſimonia* Molina *loco cit.* & alii; intendens tamen aliquid dare vel recipere, non ligatur his pænis, niſi adſit aliquod verbum, vel pactum externum. Ita Navarr. *notab.* 8. *n.* 14. Boccatius 3. *p. n.* 79. Farinacius *nu.* 353., & alii. Ratio, eſt, quia actus merè internus non ſubiicitur cenſuris ab Eccleſia impoſitis.

24 Maior difficultas eſt, quanti valoris res eſſe debeat, ut quis iſtis pænis ligetur.

Reſpondent Menochius *de arbitrariis lib.* 2. *centuria* 2. *caſu* 145. *n.* 4. Virginius Boccatius 1 *p. de pactis*, *nu.* 31 *pag.* 16 Azor. Molina, & Navarr. *locis cit.* hoc relinquendum eſſe iudicio prudentis viri, ſpectata qualitate dantis & recipientis, gratiæ, aut iuſtitiæ obtinendæ, aliiſque, circumſtantiis concurrentibus. Vnde non eſt in hac re attendenda quantitas, quæ alias ſufficeret ad mortale peccatum furti, ſed inſpiciendum eſt, an res ſit tanti momenti, vt allicere, & pervertere poſſit accipientem; nam ſi ſpectatis omnibus circumſtantiis res non ſit tanti momenti, ut accipientem allicere poſſit, præſumendum non eſt, dantem, aut recipientem his pænis irretiri. Imò, inquit Navarr. tales perſonæ, & tali loco & tempore poſſunt eſſe dans, & accipiens, ut traditio unius equi non videatur ſufficiens ad has pænas incurrendas; nam cauſa finalis huius Extravagantis eſt, ne muneribus obtineatur gratia, vel iuſtitia; fieri autem poteſt, ut traditio unius equi ſpectatis circunſtantiis, notabiliter non moveat, nec probabiliter flexura præſumatur animum recipientis.

Ego verò ad pænas huius Extravagantis incurrendas eam rem ſufficere probabiliùs arbitror, quæ ad mortale peccatum furti ſufficit. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex abſolutè, & ſine diſtinctione has pænas iniungit dantibus, vel accipientibus, promittentibus, vel acceptantibus aliquid paruum, vel magnum; ubi autem ius non diſtinguit, neque nos diſtinguere debemus, niſi adſit ſufficiens ratio diſtinguendi; tum quia ad has pænas incurrendas, eam rem ſufficere cenſendum eſt, quæ in materia furti, vel ſacrilegii, aut aliis materiis notabilis iudicatur: nec inconveniens eſt dicere id, quod eſt notabile, & magnum, in materia aliarum virtutum cenſeri magnum, aut ſaltem paruum in hac materia, iuxta mentem Summi Pontificis, prohibentis etiam promiſſionem rei parvæ: tum quia ferè nunquam conſtaret aliquem his pænis irretitum eſſe, ſi certa rei quantitas ad has pænas incurrendas aliqua ratione aſſignari non poſſet: tum quia idcircò aliquid notabile cenſetur in materia furti, quia eſt contra domini voluntatem (furtum enim eſt contrectatio rei alienæ invito domino,) illique notabile incommodum affert, ſpectatis regulis à nobis aſſignatis *in tract. de reſtitut. loco ſtatim citando*. ergò illud idem cenſequitur notabile, vel ſaltem paruum, ſecundùm huius Extravagantis tenorem, quod eſt iuxta recipientis voluntatem, illique notabile commodum afferre poteſt, ſpectatis iiſdem regulis traditis *de reſtitut. diſp.* 2. *q.* 8. *punct.* 1. *n.* 7. *tom.* 2.

Obiicies primò, Summus Pontifex in hac Extravaganti intentionem habuit auferendi, & prohibendi abuſus, & ſordes quæ in gratia, vel iuſtitia obtinenda committebantur per largitiones & munera; ſed periculum non eſt ut gratia, vel iuſtitia obtineatur, aut concedatur largitione, vel acceptione rei, quæ ſolùm notabilis eſt in materia furti: ergò materia, quæ notabilis eſt in materia furti, non eſt contra intentionem Summi Pontificis, nec ſub illius prohibitionem cadit.

Reſpondeo, data maiori propoſitione, negandam eſſe minorem; nam fieri poteſt, ut accipiens aliquid, quamuis modicum, re ipſa moveatur, & inducatur ad gratiam, vel iuſtitiam, faciendam, quam alioquin non feciſſet; vel ſi re ipſa non movetur, ſufficit ut tradatur, vel acceptetur id, quod aptum eſt ad flectendum animum, modò tanti momenti ſit, ut materia ſufficiens peccati mortalis iudicetur.

Obiicies ſecundò, ubi ceſſat cauſa finalis legis, ceſſat etiam legis diſpoſitio; cum autem cauſa finalis huius prohibitionis ſit ut auctores gratiæ, vel iuſtitiæ, occaſione munerum, non inducantur ad gratiam, vel iuſtitiam faciendam, ſequitur huius legis diſpoſitionem ceſſare: niſi res tanti valoris tradatur, quæ ſufficiat ad movendos animus ad gratiam, vel iuſtitiam obtinendam, vel concedendam; conſequenter non ſufficit res, quæ notabilis cenſeatur in materia aliarum virtutum.

Reſpondeo, ceſſante cauſa finali legis in totum, ceſſare legis diſpoſitionem: ſecus ſi ceſſet reſpectu particularis perſonæ, vel in caſu particulari: alioquin ſequeretur Prælatum in Curia Romana accipientem mille aureos non ligari his pænis, ſi nihil penitus moveatur mille aureos acceptis ad gratiam impertiendam. Quamobrem ad cognoſcendam gravem legis tranſgreſſionem non ſolùm recurrendum eſt ad finem legis extrinſecum, quem docui de legibus *loco ſtatim citando* non cadere ſub legis obligationem: ſed recurrendum eſt ad finem intrinſecum, ſeu ad rem ipſam, quæ præcipitur, vel prohibetur, ut patet ex dictis *de legibus quæſt.* 1. *puncto* 8. *n.* 16. *& ſeqq. tom.* 2. finis autem intrinſecus, ſeu materia, quæ hic prohibetur, eſt promiſſio; vel acceptatio promiſſionis, traditio rei, vel receptio rei.

25 Quæres ſextò, utrùm hæc conſtitutio prohibeat quamlibet dationem, & receptionem, antequàm gratia obtineatur, conſequenter, utrùm pænis huius Extravagantis ſemper afficiatur, qui aliquid dat vel recipit, antequam gratiam obtineat, impetret, vel concedat.

Reſpondeo per ſe loquendo, affici, quoties dat, vel accipit pro gratia impetranda, vel concedenda. Ratio eſt, quia à verbis legis non eſt recedendum, niſi aliqua iuſta cauſa ſuadeat, ex verbis autem legis conditæ, & confirmatæ à Gregorio XIII. colligitur his pænis affici dantem vel recipientem pro gratia vel iuſtitia apud Sedem Apoſtolicam obtinenda, etiamſi detur abſque prævia pactione vel promiſſione, modò detur ad obtinendam gratiam, vel iuſtitiam, nam in Bulla abſolutè dicitur, *dantes, & recipientes*. Ità Navar. *notab.* 21. *n.* 31. Boccatius 3. *p. n.* 78. Farinac. *n.* 348.

Quamobrem his pænis afficitur, qui dat aliquid iudici ut aliquid arbitrarium faciat, ad quod ex iuſtitia non tenetur, e. g. ut det vel non det maiorem dilationem, differat, vel anticipet ſententiam, deferat, vel non deferat appellationem, quia dicitur dare pro gratia vel iuſtitia Ità Virginius Boccatius 3. *part* 9. *q.* 95 *pag.* 78. Farinacius 3. *p. crimin q.* 111. *n.* 339. & Navarus *loc. cit. notab* 9 *n.* 27.

26 Dixi in reſponſione *per ſe loquendo*, ut adverterem aliquos excuſari poſſe iis de cauſis, quas à cenſoris excuſari tradidi *de cenſuris, diſp.* 1. *q.* 2. *per totam tom.* 1., *& de peccatis in tract. de legib. diſput.* 2. *quæſt.* 8. *punct.* 1., *& ſeqq. per totum tom.* 2. hoc enim conſtat ex regulis generalibus, ibi traditis.

27 Dixi,

27 Dixi, *quoties dat, vel accipit pro gratia impetranda, &c.* nam ſi det, vel accipiat alia iuſta de cauſa ab his pœnis contrahendis excuſandus eſt: nam leges non ſunt extendendæ ultra propriam verborum ſignificationem, & legiſlatoris voluntatem: legiſlator autem non vult, his pœnis affici dantes alia de cauſa, quàm pro iuſtitia, vel gratia impetranda, vel concedenda. Ita Navarrus, Azor. & Molina *locis cit.*

28 Hinc ſequitur: excuſari primò eos, qui dant ob meram liberalitatem, vel benevolentiam, ſive dent ante gratiam obtentam, ſive ea jam obtenta. Ita Navarrus n. 12. Azor *q.* 4. Boccatius & Farinacius *locis cit.*

29 Secundò qui dant ad redimendam iniuſtam vexationem, ut à ſimili patet ex dictis *de ſimonia in libro variar. tractation. diſput.* 1 *quæſt.* 6. *punct.* 5 *per totum*, *tom.* 1. iſti enim non dicuntur dare ad obtinendam iuſtitiam, ſed ad redimendam vexationem in iure iam quæſito, & quamvis adſit turpitudo ex parte iudicis recipientis, ac proinde iudex pœnas huius Extravagantis incurrat: nulla tamen adeſt ex parte dantis. Ita Navarrus, Azor., & Molina *locis cit.* Farinacius *nu.* 349. quamvis oppoſitum teneat Virginius Boccatius 3 *parte de pactis num.* 96. hac ductus ratione, quia aliquid datur, vel promittitur pro gratia vel iuſtitia, & iudex iudicat intuitu remunerationis. Sed ad hanc rationem reſpondetur, non ſimpliciter dari pro iuſtitia, vel gratia, ſed pro vexatione removenda.

30 Tertiò qui dant, vel recipiunt xenia, vel ſportulas dari conſuetas modò non adſit notabilis exceſſus ultra conſuetudinem, & hic exceſſus nō dirigatur ad gratiam, vel iuſtitiam obtinēdā. Quamobrē ſi exceſſus gratis detur, & non dirigatur ad gratiam, vel iuſtitiam obtinendam, vel conferendam, non videntur hæ pœnæ incurri; quia nihil datur, vel accipitur quaſi in pretium pro gratia, aut iuſtitia obtinenda, vel ut ad illam concedendam proximè, aut remotè adducatur qui gratiam conceſſurus eſt. Vide Molinam *verſ quando aliquid*. Quamquam Boccatius, & Farinacius *locis ſtatim citandis*, putant hac conſtitutione non prohiberi xenia, id eſt, eſculenta, & poculenta, quæ intrà paucos dies conſumi poſſunt, modo magni valoris, & momenti non exiſtimentur. Ita Boccatius 1. *p. de pactis*, *n.* 32 Farinacius 3 *p. crim q.* 111. *art.* 13. *n.* 337.

31 Addo judicem poſſe propinas, poſt ſententiam dari conſuetas recipere ut patet ex allata ratione. Ità Boccatius 3. *p. de pactis*, *n.* 64. & Farinacius *n.* 358.

32 Quartò, qui dant ad compenſandum damnum quod teſtis cauſa ferendi teſtimonium paſſus eſt.

33 Quinto, qui dant aliquid, tanquam ſtipendium laboris præſtiti, ut ſi dent aliquid Advocato, vel Notario, vel Procuratori, ſeu Sollicitatori, modò non adſit notabilis exceſſus ultrà id, quod dari ſolet, ſed tantummodò exigatur ſtipendium taxatum, aut boni viri arbitrio taxandum; imò etiamſi adſit notabilis exceſſus, qui tamen non detur, neque accipiatur pro juſtitia, vel gratia obtinenda, ſed ſolùm, tanquam ſtipendium exceſſivum miniſterii, & laboris præſtiti, non incurruntur prædictæ pœnæ, ut in ſimili patet ex dictis de ſportulis *num.* 30.; nam hic exceſſus non datur ad alliciendum aliquem, ut ſententiam, vel gratiam concedat, vel obtineat in favorem dantis, ſed datur tanquam ſtipendium exceſſivum laboris, & miniſterii. Concedo tamen recipientem teneri ad reſtitutionem exceſſus, utpotè non debiti, ſed ſupra æqualitatem accepti, niſi aliter conſtet de expreſſa, vel rationabiliter præſumpta tradentis voluntate, iuxta dicta *de reſtitut in genere diſput.* 1. *quæſt* 2. *punct.* 5 *per totum*, *tom* 2. Vide Molinam *loco cit verſ. quando aliquid* Farinacium *n* 356 Boccatium 3 *p. de pactis*, n. 63 poſt Io. Monachum, & Navarrum, *locis cit.*

34 Sextò excuſantur, qui dant, vel recipiunt ad compenſandum damnum, modò non adſit notabilis exceſſus. Hac de cauſa Navarr. *loco cit.* *n.* 51. Azor *loco cit.* *q.* 2. excuſant cubicularios, ſecretarios, aliosque familiares Principum, qui non recipiunt aliquid ob gratiam, vel juſtitiam à principe impetrandam; ſed ad compenſandum damnum, quod ea de cauſa patiuntur, ut ſi ob gratiam ſemel impetratam non audeant poſteà quidquam petere, vel ſaltem minus audeant petere, vel minus obtineant; addunt etiam præfati DD. aliquid exigi poſſe ob majorem induſtriam, & operam præſtitam, quam alioquin præſtare teneantur; licèt enim cubicularii; e. g. aut alii familiares Principum, vel judicum, teneantur mediocri diligentia aditum ſupplicaturis permittere vel ſupplices libellos referre, & reſponſa, vel libellos decreto munitos reddere; & conſequenter hac de cauſa nihil capere valeant, cum hæc gratis præſtare teneantur & ſtipendium aliundè recipiant; nihilominus ſi majorem præſtent operam, quàm ex officio teneantur, poſſunt aliquid hoc titulo accipere, ut ſi humaniſſimè excipiant, vel doceant, vel moneant partes ſupplicantes quid facere, & quo ſe pacto gerere debeant, aut aditum faciliorem, aut frequentiorem, aut opportuniorem cōcedant in porrigendis libellis Principi, aut inſtent pro brevi, & commoda expeditione, magis quàm ex officio teneantur, tunc enim non dicuntur quidquam recipere pro gratia, vel juſtitia; ſed pro maiori opera, & diligentia, quam alioquin ex officio præſtare tenerentur, modò nihil plus detur, vel accipiatur, quàm major illa diligentia mereatur, iuxta dicta in aliis caſibus *ſupra relatis*. Ob id etiam excuſantur Notarii, vel Procuratores, qui aliquid amplius recipiunt ultra conſtitutum ſtipendium, quoties utiliori, & meliori modo functi ſunt officio ſuo, quam tenerentur, ut eundo ad aliquem locum, monendo aliqua, inſtando diligentiùs, & expediendo breviori tempore, quam ex officio tenerentur. Hæc ſunt eadem ferè verba Navarr. *n.* 51. Secus dicendum eſt de iis, qui aliquid ultrà juſtum ſalarium tradunt Advocato, vel Notario, arbitrantes ipſum ob familiaritatem, quam cum iudice habet, ſedulò acturum, & flexurum ad concedendam gratiam, vel juſtitiam ferendam in ſui favorem; nam exceſſum ſalarii tradunt ad obtinendam gratiam vel juſtitiam; quamvis titulo & ſpecie ſalarii palliare conentur: conſequenter à pœnis iſtius conſtitutionis cenſeo non eximendos, ſaltem in foro conſcientiæ, quia magis inſpiciendum eſt, quod verè agitur, quàm quod ſimulatè, juxta rubricam *C. plus valere*, quod agitur, quàm quod ſimulatè concipitur, *d. l. ad audientiam de empt. & vendit* Ità Navarr. *notab.* 21. *n.* 34. *verſ. modò dicen.*

35 Item quia aliquid dat, vel promittit, ut iudex iſtius cauſam expediat, quam alioquin expediret, ligatur pœnis iſtius conſtitutionis: quia re ipſa dat pro iuſtitia vel gratia: contrarium tenet Navarrus *notab.* 9. *n.* 16., Farinacius *n.* 350.

36 Item dans aliquid pro juſtitia auferenda, vel differenda, ligatur pœnis quia obtinet his gratiam. Ità Boccatius 3. *p. de pactis*, *n.* 77. Navarrus *notab.* 9. n. 19. contra Farinacium 4. *par. quæſt* 111, *nu.* 351.

37 Quæres ſeptimò, utrùm traditio, vel receptio poſt gratiam interdicatur in hac Extravaganti: conſequenter utrùm pœnis iſtius Extravagantis afficiatur, qui aliquid dat, vel recipit poſt gratiam, vel iuſtitiam impetratam.

Reſpondeo negativè, ſi det, vel recipiat ſolùm titulo gratitudinis, & liberaliter. Ratio eſt, tum quia pœnæ non ſunt extendendæ; tum quia hic non dicitur dare, vel accipere pro gratia, vel juſtitia, ſed titulo gratitudinis occaſione gratiæ, vel juſtitiæ jam impetratæ, modò id non dirigat etiam ad aliam in poſterum obtinendam, aut modò non det, vel recipiat ob præviam promiſſionem, aut pactum, vel ob iuſtitiam, vel gratiam iam obtentam; tunc enim afficitur his pœnis, quia in Bulla extenduntur hæ pœnæ ad promittentes vel acceptantes promiſſionem, ad dantes, & recipientes. Ita Azor. *q.* 4. Navarr. *notab.* 13. *n* 22, *& notab.* 19 *n.* 21. *&* 29. Boccatius, & Farinacius *locis ſuprà cit.* Molina *loc. cit. verſ. porro qui*.

Explicata materia, ſeu actionibus vetitis, aut præceptis in hac conſtitutione, explicandum modo eſt ſubiectum, ſeu perſonæ, quas hæc conſtitutio complectitur, & punit.

TERTIA PROPOSITIO.

38 SUbiectum iſtius conſtitutionis, ſeu perſonæ, quas afficit hæc conſtitutio, ſunt non ſolum laici utriuſque ſexus; verum etiam quicumque Clerici, & religioſi, qui aliquam ex præfatis actionibus faciunt, ut patet ex illis verbis: (*excommunicavit, & anathematizavit omnes Clericos, religioſos, & laicos utriuſque ſexus, ſive familiares curiæ, ſive undecumque alios.*)

39 Addo hac Conſtitutione ligari Epiſcopos; imò etiam Cardinales, iuxta valdè probabilem nonnullorum DD. opinionem. Ratio eſt, tum quia ipſi ſunt Clerici, & nomine Clericorum veniunt. *c. Cleros* 21. *diſt. c. Conſtantinus*, 96. *diſt. & c. duo ſunt.* 12. *q.* 1. tum quia, in ſententia Navarri & Molinæ, actiones, quæ in hac Extravaganti prohibentur, vetitæ ſunt jure naturæ, in cuius confirmationem, & comprobationem addita eſt præſens Conſtitutio, ſeu Cardinales ligantur iure naturæ; ergò ligantur hac conſtitutione; tum quia lex generalis omnes ligat. *c.* 1. *de conſtitutionibus*; præſens autem conſtitutio eſt lex generalis, ut conſtat ex illis verbis, *omnes Clericos laicos, & undecumque alios* tum quia Cardinales, iuxtà communiorem DD. ſententiam, ſubiiciuntur legi favorabili, etiamſi ipſorum non fiat mentio; ergò ſubiiciuntur etiam legi pœnali, niſi peculiari, privilegio ſubtrahantur: tum quia non poteſt ſufficiens ratio afferri in contrarium. Farinacius 3 *p. crim. q.* 111. *art.* 13 *n.* 306. *&* 307. Caputaqu *deciſ.* 211. *lib.* 1. Flamio Pariſ. *li.* 12. *q.* 4. *n.* 8. Virginius Boccatius 1 *p. de pactis*, *n.* 12. *&* 13. *pag mihi* 10. Molina *loco cit. verſ. pœna.* Io Monachus *loc. cit.* Filliucius *tract.* 15 *ca* 6. *quæſit.* 2. *n.* 131. Sopranus apud Filliuciū *tract.* 44. *c.* 4. §. 4. Vgol. & alii quos retuli *de cenſuris in genere*, *diſp.* 1. *q.* 1. *punct* 4. *n.* 12 *tom.* 1. *& de legibus q.* 1 *punct.* 6. *n.* 34 *tom.* 2. contra Navarrum *loc. cit. notab.* 6. & alios apud Mandoſium *reg. cancell. q.* 2. *n.* 8. *& n.* 9.

Neque obſtat primò, quod aliquando in legibus expreſſa Cardinalium mentio fiat, & ſpeciali nota digni videantur; nam fit expreſſa mentio ad tollendum omne dubium, & ad maiorem cautelam; abundans enim cautela non nocet. *l. teſtamentum C. de teſtamentis*.

Neque obſtat ſecundò, nomine *Clericorum* in materia odioſa non venire Cardinales; reſpondetur enim hoc univerſaliter verum non eſſe, ſaltem dum aliter ex conjecturis, & ex aliis circumſtantiis apparet; alioquin neque huic cenſuræ ſubiiciuntur Epiſcopi, & alii Clerici in dignitate conſtituti, ut Prælati, Canonici Eccleſiæ Cathedralis, & ſimiles, cum etiam iſti nomine Clericorum in materia odioſa non comprehendantur, juxta Abbatem *in rubrica de vita, & honeſtat. Clericorum*, n. 4. Roſellam *v. clericus, initio*, Angelum, Sylveſtrum, & Tabienam apud Sanchez *in opere morali to.* 2. *lib* 6 *c.* 15. n 74. Dico igitur nomine *Clericorum* in hoc caſu intelligi etiam Clericos in dignitate conſtitutos, tum quia in textu dicitur, *omnes Clericos ſive familiares Curiæ ſive undecumque alios*; tum quia iſtam extenſionem, & explicationem poſtulat ſubiecta materia, nam Summus Pontifex intendit ſuam domum, & curam à ſordibus expurgare, non expurgaretur autem à ſordibus, ſi Prælati

nun

Digitized by Google

non ſubjicerentur huic conſtitutioni, cum domus, & Curia Summi Pontificis magna ex parte conſtet Prælatis, quibus ut plurimùm darentur munera pro gratia, vel juſtitia, niſi hoc eis a Sede Apoſtolica ſub excommunicationis pœna interdictum eſſet.

40 Hinc ſequitur, Epiſcopos, aliquod crimen contra hanc conſtitutionem committentes, ſubjici pœnis in hac conſtitutione poſitis, quamquam non exiſtimo improbabilem Navarri, Molinæ, & aliorum opinionem, aſſerentium Cardinales, aut fortè etiam Epiſcopos, eximi ſaltem à pœna amiſſionis beneficiorum, & officiorum (modo obtenta non ſint per actionem aliquam in hac conſtitutione prohibitam) præterea non ſubjacere infamiæ, & inhabilitati ad beneficia, & officia. Ratio eſt, tum quia veriſimile eſt Summum Pontificem noluiſſe tàm gravem pœnam ad viros in tanta dignitate conſtitutos extendere; conſequenter dicere poſſumus illos per Epikejam exceptos fuiſſe; tùm quia Cardinales, aut etiam Epiſcopi in odioſis non veniunt nomine Clericorum, juxta Tiraquellum *de nobilitat. cap. 7. n. 52.* Ambroſinum *de immunitate c. 22. n. 3.* & alios, quos retuli *de legibus punct. 6. n. 34. tom. 2.*

Dices, aut Cardinales his pœnis ligantur, aut nulla ratione in hac lege comprehenduntur, cum Summus Pontifex abſolute, & generaliter loquatur, nullis ulla in parte exceptis, ſciens in Romana Curia Cardinales adeſſe.

Reſpondeo primo, poſita Navarri, & aliorum opinione probabili, non dedecere Cardinales hac conſtitutione aliqua in parte ligari, non verò in alia, cum enim ipſos per Epikeiam, & tacitam Summi Pontificis intentionem eximamus, non incongruum videtur Cardinales ab una hujus Extravagantis parte eximere, alia generaliter omninò intellecta.

Reſpondeo ſecundò, probabiliter ſuſtineri poſſe, Cardinales nulla in parte ligari hac conſtitutione: cum hæc conſtitutio ſit pœnalis, & odioſa, & in odioſis Cardinales non veniant nomine Clericorum, nec ligentur legibus pœnalibus, niſi exprimantur, quamvis ligentur legibus divinis, & naturalibus; noſtra tamen opinio tutior, & probabilior eſt, & praxi Pœnitentiariæ comprobata.

41 Quæres primò, utrùm ſi Summus Pontifex aliquid pro gratia, vel juſtitiæ facienda reciperet, pœnis hujus Extravagantis irretiretur.

Reſpondeo negativè, quia Summus Pontifex non tenetur ſuis legibus quoad vim coactivam, ut multis Doctoribus allegatis docui *de leg. diſput. 1. quæſt. 1. punct. 6. n. 15. to. 2. de irregularitate in tract. de cenſur. in genere diſputat. 7. quæſt. 1. punct. 2. n. 9. to. 1. & de ſimonia in libro variar. tractation. diſput. 1. quæſt. 5. punct. unic. n. 5. & 5. tom. 1.*

42 Addo cum Molina *loc. cit. verſ. illud advertendum*, Navarro *loc. cit.* Filliucio *n. 131.* ab his pœnis excuſari eum, qui aliquam actionem in hac Extravaganti prohibitam facit cum Summo Pontifice: imò etiam eum, qui aliquam facit cum ipſius miniſtris de expreſſo, vel tacito Summi Pontificis conſenſu: tunc enim Summus Pontifex præſumitur diſpenſare, aut legem in ea parte abrogare. Idem ſentire videtur Leſſius, Salas, Suarez, Sylveſter, & alii, quos retuli *de legibus q. 1. punct. ult. §. 3. n. 33. tom. 5.* Vide quæ ibidem, & quæ *p. 6.* dixi *n. 12. & ſeqq. tom. 2.*

43 Quæres ſecundò, utrùm, qui novit aliquod delictum committi contra hanc conſtitutionem, incurrat ipſo facto excommunicationem, non denunciando delinquentes.

Reſpondeo affirmativè, niſi intra triduum deferat Summo Pontifici, aut alteri, qui Summo Pontifici, fideliter denunciet: ſic enim in Bulla præſcribitur, quamquàm hoc parum eſt in uſu, ut viri graviſſimi mihi aſſeruerunt.

44 Obſervant tamen Sylveſter *verb. excommunic. caſu 43.* Navarr. *notab. 22. n. 38.* Molina *loc. cit. verſ. cum omnes* Filliucius *tract. 15. c. 6. q. 2. n. 529.* & Azor. *loc. cit. q. 8. ad finem*, eum ſolùm, qui in Romana Curia exiſtit, ligari hac excommunicatione, niſi denunciet delinquentem. Ratio eſt, quia irrationabilis videretur conſtitutio, qua Summus Pontifex vellet pauperes ab extremis quaſi terræ finibus ad Sedem Apoſtolicam accedere ad denunciandos hujuſmodi delinquentes. Hanc opinionem exiſtimo probabilem, & tutam in praxi, ob gravem iſtorum Doctorum auctoritatem. Nihilominus probabilius arbitror hanc pœnam extendi etiam ad eos, qui extra Romanam Curiam reperiuntur (modò hæc denunciatio ſit in uſu, multi enim putant uſu receptam non eſſe) Ratio eſt, tum quia lex generaliter loquitur: lex autem generaliter loquens generaliter intelligenda eſt, tum quia pœnas iſtius Extravagantis non ſolùm incurrere poteſt, qui reliqua crimina in hac conſtitutione prohibita committit in Curia Romana; verùm etiam, qui extra Romanam Curiam committit, ut concedit etiam *to. 1. tract. 2. de juſt. diſp. 92. ad finem*, Navarr. & Filliuc. *locis cit. n. 131.* fieri enim poteſt, ut commorans extra Curiam Romanam literis Apoſtolicis per munera impetratis ſcienter utatur, vel conſilium det, aut aliquid tradat, vel promittat ad illas impetrandas: ergo illas etiam incurrere poteſt, qui facientes contra iſtam conſtitutionem non denunciat: tum quia ſequeretur alias conſtitutiones, quibus aliquid intra certum tempus Summo Pontifici denunciandum præſcribitur, non ligare, dum intrà illud tempus denunciatio fieri non poteſt: ſed conſequens eſt falſum: ergò etiam falſum eſt id, ex quo ſequitur: conſequenter falſum videtur commorantes extra Urbem non teneri ad denunciandos delinquentes contra iſtam conſtitutionem, quàm primùm commodè poſſunt. Quamobrem præſcriptio termini tridui non apponitur ad finiendam obligationem: ſed ad eam ſollicitandam, ita ut, qui poteſt intra triduum denunciare teneatur intra hunc terminum denunciare; qui verò intra hunc terminum non potuit, aut noluit, teneatur adhuc elapſo hoc termino denunciare, ut in ſimili docui de cenſuris *diſput. 2. quæſt. 1. punct. 11. nu. 6. & ſeqq. tom. 1.* cum Sanchez, & aliis.

45 Sed modò ſuboritur difficultas, utrùm qui novit aliquod delictum commiſſum contra hanc conſtitutionem, teneatur delinquentem fraterna correctione admonere, antequam denunciet.

Reſp. affirmativè, modò ex correctione fructum ſperet. Ratio eſt, quia Prælato non eſt obediendum contra Domini præceptum, nam Deo magis, quam hominibus obedire oportet. *Actor. 5.* præceptum autem Domini eſt, ut frater delinquens prius privatim corrigatur, quàm denuncietur, *corripe eum inter te, & ipſum ſolum*, inquit Chriſtus in Evangelio. Ita Navarr. *loc. cit. notab. 22. nu. 27.* Azor. Vaſq. Sylveſt. & quamplures alii, quos retuli *de correctione fraterna in tract. de legibus diſput. 3. quæſt. 4. punct. 7. n. 4. & ſeqq. tom. 2.*

QUARTA PROPOSITIO.

46 MUltæ pœnæ imponuntur tranſgreſſoribus iſtius Extravagantis.

Primò imponitur excommunicatio, ut patet ex illis verbis, *excommunicavit, & anathematizavit*, contentis in Bulla Bonifacii VIII. quam Gregorius XIII. confirmavit. Hæc excommunicatio non eſt minor, ſed major, quia nomine *excommunicationis* ſimpliciter prolato, intelligitur excommunicatio major, *c. penul. de ſent. excommunic.* Ità Navarr. *to. 3. in commentariis de datis, & acceptis notab. 4. num. 8.* Joann. Monachus in Extravagant. Bonifacii VIII. Molina *diſp. 92. ver. utrum verò*, & alii communiter, quos retuli de cenſuris in genere *diſp. 1. quæſt. 1. punct. 1. n. 6. tom. 1.*

Secundò, imponitur irritatio gratiæ, vel juſtitiæ contra præſcriptum hujus conſtitutionis obtentæ.

Tertiò, ut is, qui gratia, vel juſtitia, hoc modo obtenta ſcienter utitur, ligetur excommunicatione, aliiſq; pœnis, quibus cæteri hujus legis tranſgreſſores puniuntur.

Quartò, ut qui aliquid accepit contra hanc conſtitutionem, abſolvi nequeat, antequam reſtituat pauperibus, quod accepit. Imò dicendum videtur, non ſolùm recipienti denegandam eſſe abſolutionem, nondum facta reſtitutione, verùm etiam danti. Nam in Bulla dicitur, *ſed ne quiſquam admitteretur ad abſolutionis gratiam, niſi prius erogatum eſſet pauperibus; quantum ille dediſſet*, hoc tamen intelligitur, & limitatur, modò per ipſum non ſtet, quin reſtituatur: nam ſi is, qui dedit, rem traditam nondum recuperavit, nec aliud quidquam facere poteſt, ut re ipſa fiat reſtitutio, abſolvi poteſt; idem dic de recipiente, ut probavi *de reſtitutione in genere diſput. 1. quæſt. 3. punct. 9. per totum tom. 2.*

Addo non ſufficere, ut reſtitutio fiat tradenti; nam tradens dignus effectus eſt, qui privetur re tradita, in pœnam delicti perpetrati, & Summus Pont. reſtitutionem pauperibus fieri præcipit. Ità Navar. *notab. 20.* Azor. *q. 8.* Molina *verſ. pœna*, Filliucius *q. 4. nu. 140.* Addo etiam non ſufficere, ut is, qui tradidit, condonet reſtitutionem accipienti: nam in pœnam criminis privatur jure rei traditæ, nullus autem poteſt obligationem reſtituendi condonare, niſi habeat jure. Ita DD. citati, hæc tamen onera ſæpe condonantur à ſacra Pœnitentiaria, teſte Filliucio *n. 140.*

Quintò, ut nullus abſolvi queat extra mortis articulum, abſq; ſpeciali mandato, ut patet ex textu, in quo dicitur abſolutionem iſtius excommunicationis reſervatam eſſe Summo Pontifici extra mortis articulum. An verò Epiſcopus, aliuſque ab Epiſcopo deputatus poſſit virtute privilegii Epiſcopis conceſſi in Trid. *ſeſſ. 24. cap. 6.* abſolvere, quandiu delictum eſt occultum, patet ex dictis *de cenſuris in genere diſp. 1. quæſt. 3. punct. 2. per totum tom. 1.* ubi oſtenſum eſt poſſe, facta tamen reſtitutione.

Sextò, imponitur privatio ipſo facto omnis beneficii Eccleſiaſtici, & omnis officii, tam Eccleſiaſtici, quam ſæcularis, tam perpetui, quam temporalis, ut patet ex verbis Extravagantis. An verò ad hanc pœnam incurrendam requiratur ſententia criminis declaratoria, ita ut reus non teneatur hanc pœnam ſponte ſubire ante ſententiam criminis, conſtat ex dictis *de legibus, loco ſtatim citando* ſententiam criminis declaratoriam requiri, antequam delinquens hanc pœnam pati teneatur. Ità præter DD. ibi citatos. Navarr. *comment. de datis, & acceptis notab. 31. n. 44.* Azor. *loc. cit. q. 8.*

Septimò, ut ſit perpetuò infamis. An verò infamia incurratur ante ſententiam judicis; patet à ſimili ex dictis *de matrimon. quæſt. 4. punct. 18. n. 10. tom. 1.* ubi affirmativè reſpondi. Vide Azorium *loc. cit.* ubi aſſerit, huic pœnæ aliquem non ſubjacere, niſi convictus, vel confeſſus ſit crimen in judicio, vel niſi notorius ſit per evidentiam facti. Idem à ſimili colligi videtur ex traditis *de legibus, diſput. 1. q. 1. punct. 7. §. 2. n. 7. & ſeqq. tom. 2.* Immò requiri ſententiam criminis declaratoriam, putat Filliucius *quæſt. 4.* ſed de hac re alibi.

Octavo, imponitur inhabilitas ad illa omnia beneficia, & officia, & ad alia quælibet in poſterum obtinenda. Utrùm verò hæc pœna incurratur ante ſententiam criminis declaratoriam, patet ex dictis *de legibus, diſp. 1. punct. 7. §. 2. n. 7. & 9. tom. 2.* & Filliucius *n. 240.* teſtatur has pœnas non eſſe admodùm in uſu.

47 Quæres primò, utrùm ad incurrendas hujus extravagantis pœnas requiratur effectus, ſeu conſecutio gratiæ, aut juſtitiæ, vel potiùs ſufficiat ſimplex pactum, vel promiſſio; vel receptio, non obtento effectu.

Reſpon-

Reſpondeo, ad incurrendas iſtius Extravagantis pœnas non requiri effectum ultimum, ſed quamlibet iſtarum actionum ſufficere, etiam ſi nihil poſtea detur, vel obtineatur. Ratio eſt, quia omnes iſtæ actiones, ſaltem excepto conſilio, auxilio, vel favore, principaliter prohibentur verbis disjunctivè intellectis; ad verificandam autem propoſitionem disjunctivam ſufficit alteram partem verificari. *l. ſi hæredi plures ff. de condit. inſtit. & cap. in alternativis, de reg. jur. in 6.* Ità Navarr. *de datis, & acceptis, notab. 8. n. 13.* Molina *to. 1. diſp. 91. verſ. porrò, qui,* Azor. *3. p. lib. 12. c. 23.* Farin. *3. p. crim. q. 111. art. 13. nu. 309.* Filliucius *n. 130.*

Obiicies, pœna impoſita facienti aliquid, non ligat conantem facere, niſi ſequatur effectus; ergò qui promittit, vel acceptat promiſſionem, vel rem promiſſam, aut aliam actionem hìc vetitam facit, non ligatur pœnis iſtius conſtitutionis, effectu non ſecuto, ſeu nondum obtenta gratia.

Reſpondeo, pœnam impoſitam facienti, non ligare conantem, modò conatus principaliter non prohibeatur; hìc autem principaliter prohibetur conatus ad acquirendam gratiam per pactum, promiſſionem, vel receptionem rei promiſſæ, ut patet ex forma verborum disjunctiva. Ità Navarr. Molina, & Azor. *locis cit.* concedo tamen dantes auxilium, conſilium, vel favorem, non ligari his pœnis, nondum poſita actione principali. Ratio eſt, quia iſtæ tres actiones videntur prohiberi tantummodò acceſſoriè ad impediendas actiones principaliter prohibitas, ut patet ex ipſa Bulla; quoties autem aliqua actio acceſſoriè ſolùm prohibetur ſub cenſura, non videtur cenſura incurri nondum poſita actione principali, in cujus deteſtationem prohibetur actio acceſſoria. Ità Molina *verſic. ad tres alias.* Navarr. *loc. cit. notab. 30. n. 43.* Azor. *q. 8.* Farinacius *loc. cit. n. 309.* & alii, quos in ſimili adduxi *de cenſuris in communi diſput. 1. quæſt. 3. punct. 6. per totum tom. 1.* Immò Azor. putat dantem auxilium, favorem, vel conſilium non affici his pœnis, niſi gratia ipſa obtenta ſit. Ego verò omninò arbitror affici, etiamſi ſola pactio, vel promiſſio, vel receptio ſecuta ſit. Ratio eſt, quia ad incurrendam cenſuram ſufficit actus principaliter prohibitus; ſed non ſola conſecutio gratiæ, verùm etiam pactio, vel promiſſio, vel donatio, vel receptio donationis, aut promiſſionis, principaliter prohibetur, ergò dans auxilium, favorem, vel conſilium afficitur excommunicatione, ſecuta pactione, vel promiſſione, vel donatione, vel acceptatione promiſſionis; aut rei promiſſæ, etiam ſi gratia obtenta non ſit. Ità Navarr. *loc. cit. notab. 5. n. 43 verſ. animadvertendum eſt,* & Molina *tom. 1. de juſt. tr. 2. diſput. 91. ſub finem.*

48 Quæres ſecundò, utrùm ad incurrendas hujus conſtitutionis pœnas requiratur ſcientia ejuſdem conſtitutionis, vel ſufficiat ignorantia mortaliter culpabilis, vel craſſa, vel affectata.

Reſpondeo requiri ſcientiam reſpectu illarum actionum, quæ additæ ſunt à Gregorio XIII. nam Summus Pontifex requirit audaciam ad has pœnas incurrendas, reſpectu actionum, ad quas præſentem conſtitutionem extendit; reſpectu verò aliarum actionum, quæ anteà vetitæ erant, ſufficit ignorantia craſſa, vel ſupina, vel affectata, ut patet ex dictis *de cenſuris in genere, diſput. 1. q. 2. punct. 1. n. 10. & ſeq. tom. 1.* ad quæ me remitto, excipe uſum gratiæ, vel juſtitiæ per illicitam actionem obtentæ, ut ſuprà dictum eſt *n. 6. verſ. undecima.*

PUNCTUM XXXII.

De excommunicatione contrà dantes, promittentes, recipientes, &c. pro gratia, vel juſtitia, etiam extra Curiam Romanam in locis Sedi Apoſtolicæ immediatè, vel mediatè in temporalibus ſubjectis.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, eſt Bulla Clementis VIII. quæ incipit, commiſſa nobis.*

2 *Materia iſtius excommunicationis ſunt actiones prohibitæ à Bonifacio VIII. & Gregorio XIII. num. 12. & 13. prohibita à Bonifacio VIII. ſunt: 1. pactio, quæ fieri ſolet cum tertio, ut ſibi gratiam, vel juſtitiam procuret; 2. promiſſio aliquid dandi ſive parvum, ſive magnum. 3. acceptio promiſſionis; 4. datio ex pacto, vel promiſſione; 5. receptio ex vi pacti, vel promiſſionis illicitæ; 6. promiſſio facta tertio tanquam mediatori in utilitatem illius, qui gratiam impetrabit; 7. acceptio talis promiſſionis; 8. datio ſine promiſſione; 9. receptio ſine promiſſione; 10. omiſſio denuntiationis; 11. uſus gratiæ, vel juſtitiæ obtentæ modò id fiat ſcienter: Prohibita à Gregorio XIII. alia ſunt principales, alia acceſſoria; principales ſunt, primò qui nundinariorum cupiditate literi expeditiones negotiorum conquirunt innixi ſuffragationibus potentiorum; ſecunda actio eſt illorum, qui ambiunt pollicitationibus, ac donis, id eſt accedunt ad eos, qui valent gratia alliciendo donis, vel pollicitationibus, ut pro ſe, vel pro alio gratiam, aut juſtitiam apud Sedem Apoſtolicam obtineant; tertiò, eorum, qui mentiendo confingunt ſe dediſſe pretium, vel munera pro opera præſtanda, vel præſtita ab iis, qui gratia valent apud eum, qui gratiam, vel juſtitiam conceſſurus eſt. Ad incurrendas pœnas additas à Gregorio XIII. circa prædictas tres actiones requiritur audacia, ſeu præſumptio; acceſſoria ſunt. 1. auxiliari; 2. conſulere; 3. favere in aliqua ex præfatis actionibus.*

3 *Subjectum hujus cenſuræ, ſunt non ſolùm Officiales, Gubernatores, Judices, vel Præſides communitatum; verùm etiam Cives, oppidanos, incolas, aliaſque ſingulas perſonas communitatum.*

4 *Præfatæ perſonæ n. 3. enumeratæ recipientes, pactum ineuntes, vel promiſſionem acceptantes pro gratia, vel juſtitia non ſolùm incurrunt excommunicationem in caſibus, & actionibus in Bulla Clementis expreſſis, verùm etiam in aliis omnibus contentis in Conſtitutionibus Bonifacii VIII. & Gregorii XIII.*

CLemens VIII. in Bulla; quæ incipit, *pro commiſſa nobis,* & eſt decima in ordine, ut bono publico, ac rectæ adminiſtrationi conſuleret, conſtitutiones Bonifacii VIII. & Gregorii XIII. confirmavit, illaſque extendit non ſolùm ad eos, qui actiones in præfatis conſtitutionibus prohibitas faciunt apud Sedem Apoſtolicam, verùm etiam ad eos, qui eas faciunt apud quæcumque tribunalia, & eorum judices, etiam laicos in terris, & locis temporali ditioni Summi Pontificis mediatè, vel immediatè ſubjectis; ut patet ex verbis Bullæ ejuſdem Clementis VIII. ibi:

1 (*Sed, conſtitutiones piæ memoriæ Bonifacii VIII. & Gregorii XIII. Rom. Pontif. prædeceſſorum noſtrorum contra paciſcentes, promittentes, aut recipientes quicquam parvum, vel magnum pro gratia, vel juſtitia, pro ſe, vel aliis obtinenda, & contrà complices, vel dantes in præmiſſis auxilium, conſilium, vel favorem, cum omnibus in eis contentis pœnis, cenſuris, & extenſionibus, quæ ſupradictis aggregata, & addita, non autem per eas immutata, aut innovata cenſeantur, harum ſerie approbamus, & innovamus, ac ad omnes ſuperiùs expreſſas perſonas, etiam ſpeciali nota dignas, quæ contra ultimò dictas conſtitutiones, in quibuſvis caſibus per eas expreſſis, dando, recipiendo, promittendo, paciſcendo, conſentiendo, aut permittendo non ſolùm apud Sedem Apoſtolicam, ſed in quibuſvis tribunalibus, & eorum quibuſcumque judicibus, etiam laicis almæ Urbis, ac tam in Romana Curia, quàm extra eam, in quibuslibet temporali ditioni noſtræ mediatè; vel immediatè ſubjectis provinciis, civitatibus, oppidis, terris, & locis deliquerint, per eaſdem præſentes extendimus, & ampliamus, pœnis aliis à jure; vel per alias conſtitutiones Apoſtolicas, aut propria locorum ſtatuta, vel conſuetudines contra perſonas aliquid præmiſſorum committentes, vel committentes forſan decretis, vel inflictis, nihilominus in ſuo robore permanſuris.*)

2 Ex dictis colligi poteſt primò, quænam ſit materia iſtius cenſuræ; dicendum enim eſt, materiam eſſe actiones prohibitas à Bonifacio VIII. & à Gregorio XIII. quas puncto præcedente in ſecunda propoſitione *n. 12. & 13.* explicavi. Vide dicenda *n. 4.*

3 Secundò colligitur, quodnam ſit ſubjectum, ſeu quænam perſonæ huic excommunicationi ſubjiciantur. Dico enim eſſe omnes perſonas in Bulla Clementis expreſſas, ut patet ex illis verbis, *ac ad omnes ſuperiùs expreſſas perſonas, etiam ſpeciali nota dignas.* Sed modò dubium eſt, quænam ſint iſtæ perſonæ ſuperiùs expreſſæ, ad quas iſta excommunicatio extenditur.

Reſpondeo eſſe non ſolùm officiales, gubernatores, judices, vel præſides communitatum, verùm etiam cives, oppidanos, incolas, aliaſque ſingulas perſonas communitatum. Ratio eſt, quia de his omnibus mentio ſit in præfata Bulla.

4 Major difficultas eſt, utrùm præfatæ perſonæ in excommunicationem incidant, quoties recipiunt aliquid, vel paciſcuntur, vel promiſſionem acceptant pro gratia, vel juſtitia, non ſolùm in caſibus, & actionibus in Bulla Clementis expreſſis; verùm etiam in aliis omnibus, qui continentur in conſtitutionibus Bonifacii VIII. & Gregorii XIII.

Ratio dubitandi eſt; quia materia pœnalis, & odioſa extendi non debet *c. ſtatutum, de elect. in 6. c. pœna, de pœnis & c. odia; de reg. jur. in 6.* Clemens autem VIII. loquitur ſolùm de perſonis ſuperiùs expreſſis; ergò etiam loqui ſolùm videtur in caſibus ſuperiùs in ſua Bulla expreſſis. His non obſtantibus probabiliùs dicendú arbitror omnes incidere, quoties apud Sedem Apoſtolicam, vel apud tribunalia, vel judices ſtatus Eccleſiaſtici committitur aliqua actio prohibita in conſtitutionibus Bonifacii, & Gregorii. Ratio eſt, quia Summus Pontifex Clemens VIII. dictas conſtitutiones extendit ad omnes, qui aliquid faciunt, ut gratiam obtineant apud Sedem Apoſtolicam, vel apud alia tribunalia, vel judices etiam laicos ſtatus Eccleſiaſtici, in quibuſvis caſibus, per dictas conſtitutiones expreſſis. Quamobrem Clemens VIII. præfatas conſtitutiones extendit ad omnes caſus in illis conſtitutionibus expreſſos, & ad omnia tribunalia, & judices ſtatus Eccleſiaſtici.

Quoad perſonas verò limitat dictas conſtitutiones ad illos, quos in dicta Bulla expreſſerat, & quos ego enumeravi *n. 3.*

Neque obſtat, quod Bulla Clementis edita ſit pro recta adminiſtratione bonorum communitatum, & conſequenter ligare ſolùm videatur, dantes, promittentes, recipientes aut permittentes dari, vel recipi aliquid pertinens ad aliquam communitatem, ſeu civitatem, vel locum ſtatus Eccleſiaſtici. Reſpondetur enim Bullam Clementis VIII. editam principaliter fuiſſe pro recta adminiſtratione bonorum communitatum; eadem tamen occaſione latam etiam fuiſſe pro bono regimine, bono autem regimini maximè conducit, ut liberè exerceatur, nec quidquam pro gratia, vel juſtitiâ obtinenda tradatur, promittatur, vel recipiatur. Oppoſita tamen opinio probabilis eſt, eamque multi recentiores ſuſtinent: ob id in reſponſione difficultatis propoſitæ dixi, meam ſententiam probabiliorem eſſe, ut patet ex ratione ibi allata, quæ ſatis clare conſtat ex verbis Bullæ Clementis VIII. *n. 1.* relatis.

An verò licitum ſit poſt factum aliquid accipere, & an parvitas materiæ excuſet, conſtat ex dictis *punct. præced. n. 57.* eſſe licitum, ſi tradatur titulo gratitudinis.

PUN-

PUNCTUM XXXIII.

De excommunicatione contra docentes fieri poſſe confeſſionem ſacramentalem per litteras, ſeu nuncium confeſſario abſenti, & abſolutionem à confeſſario abſenti obtineri, &c.

1 *Iſta excommunicatio continetur in decreto Clementis VIII. edito in generali Congregatione dicta inquiſitionis.*

2 *Materia iſtius excommunicationis ſunt ſequentes actiones videlicet; primò dicere confeſſionem poſſe fieri in abſentia confeſſarii, & ab eo abſente poſſe abſolvi; 2. defendere hanc propoſitionē tanquam probabilem in aliquo caſu, in quo Pontifex aliter non decernat; 3. facere imprimi hujuſmodi propoſitionem; 4. diſputativè tractare de hac propoſitione, modò diſputatio non fiat ad illam oppugnandam; 5. hanc propoſitionem directè, vel indirectè ad praxim deducere.*

3 *Confeſſionem docens fieri poſſe in abſentia, incurrit excommunicationem, etiamſi non dicat abſolutionem impendi poſſe abſente confeſſario, vel contra in ſententia Auctoris.*

4 *Pœnitens poteſt abſolvi, dum confeſſarium accerſivit per internuncium, & adveniente confeſſario nullum peccatum exprimere poteſt, nec ullus adeſt, qui petita confeſſionis fidem faciat.*

5 *Impreſſor non videtur ligari excommunicatione, imprimendo propoſitionem aſſerentem confeſſionem fieri poſſe in abſentia.*

6 *Subiectum iſtius excommunicationis, ſunt omnes qui præfatas actiones faciunt.*

7 *Excommunicatio contracta ab eo, qui docet confeſſionem fieri poſſe in abſentia, aut hanc propoſitionem defendit, aut eam imprimi facit, reſervata eſt Summo Pontifici, nec auferri poteſt virtute privilegiorum.*

1 CLemens V. in quodam decreto, edito in generali Congregatione ſanctæ Inquiſitionis, hanc propoſitionem, videlicet, licere per litteras, ſeu internuncium confeſſario abſenti peccata ſacramentaliter confiteri, & ab eodem abſente abſolutionem obtinere, ad minus uti falſam, temerariam, & ſcandaloſam damnavit, ac prohibuit. Præterea in eodem decreto contra docentes, defendentes, imprimi facientes, de ea diſputantes alia de cauſa, quàm ad impugnandum, vel ad praxim deducentes hujuſmodi propoſitionem, addita eſt excommunicationis pœna his verbis (*Præcepitque, ne deinceps iſta propoſitio publicis, privatiſve lectionibus, concionibus, & congreſſibus doceatur, neve unquam tanquam aliquo caſu probabilis defendatur, imprimatur, aut ad praxim quovis modo deducatur; quod ſi quis illam docuerit, defenderit, imprimi fecerit, aut de ea etiam diſputativè tractaverit, (niſi forſan impugnando,) vel ad praxim directè, ſeu indirectè deduxerit, præter excommunicationem latæ ſententiæ, quam ipſo facto incurrat, à qua non poſſit (præter quàm in articulo mortis) ab alio, quacumq; etiam dignitate fulgente, etiam S. R. E. majori Pœnitentiario, niſi à pro tempore exiſtente Romano Pontifice abſolvi, aliis etiam pœnis arbitrio infligendis ſubjaceat,*) His poſitis, breviter recenſebo materiam, ſubjectum, & reſervationem iſtius excommunicationis.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis ſunt iſtæ actiones Prima, eſt dicere confeſſionem poſſe fieri in abſentia confeſſarii, & ab eo abſente abſolutionem obtinere.

3 Sed modò dubium eſt, utrùm docens fieri poſſe confeſſionem in abſentia: non autem dicens abſolutionem impendi poſſe à confeſſario abſente, vel contra, incidat in iſtam excommunicationem. Ratio dubitandi eſt, tum quia Clemens VIII. excommunicat docentes præfatam propoſitionem, quæ utramque partem complectitur, & enonciatur per dictionem, &, quæ ex ſua natura eſt copulativa, & conjunctiva, & vocat propoſitionem in ſingulari; tum quia in materia pœnali cenſurarum ſtrictior interpretatio facienda, tum quia ſequeretur damnandam eſſe opinionem aſſerentem abſolvi poſſe pœnitentem, qui accerſivit confeſſarium per nuncium, & adveniente confeſſario ità obmutuit, & ità ſenſibus deſtitutus eſt, ut nullum peccatum exprimere, aut doloris ſignum exhibere poſſit, nulluſque tunc adſit, qui petitæ conceſſionis fidem faciat.

His non obſtantibus, probabiliter dici poteſt, eum excommunicatione ligari, qui tuetur, vel docet abſolutionem in abſentia impendi poſſe, etiamſi neget confeſſionem fieri poſſe per litteras, ſeu internuncium confeſſario abſenti, vel è contra. Ratio eſt, tum quia propoſitio, qua quis affirmat abſolutionem pœnitenti abſenti impendi poſſe, eſt falſa, temeraria, & ſcandaloſa, ut patet ex rationibus, quas ego adduxi *in tract. de ſacramentis diſp. 5. q. 4. punct. 6. per totum tom. 1.* ergò punitur pœna iſtius excommunicationis latæ ob hujuſmodi propoſitionem; nam ubi eſt etiam ratio, adeſt etiam eadem juris diſpoſitio. Si ergò pœna excommunicationis punitur enuncians abſolutionem impendi poſſe abſenti, eadem etiam pœna puniri debet aſſerens licere in abſentia per litteras, vel internuncium confeſſario abſenti peccata ſacramentaliter confiteri; cùm utraque actio eodem pacto, & ſub eodem ſenſu verborum prohibeatur; tum quia perſpicuum eſt, eum, qui alterutram præfatæ propoſitionis partem affirmat aſſerendo confeſſionem, aut abſolutionem in abſentia ſacerdotis licitam eſſe, peccare contra definitionem Clementis VIII. ergò excommunicationem incurrit.

Ad primam rationem in contrarium reſpondeo, illam propoſitionem eſſe unam nomine, ſed re duplicem; nam eſt una quatenus refertur ad primam partem; altera verò quatenus refertur ad ſecundam. Nec obſtat illa dictio, &, quia licet ex ſua natura ſit copulativa, nihilominus accipitur pro disjunctiva, quoties ex ſubjecta materia colligitur exercere officium dictionis disjunctivæ, ut alibi ſæpius docui *præſertim de legib. diſput. 1. quaſt. 1. punct. 8. nu. 28. & ſeqq. tom. 2.*

Ad ſecundam reſpondeo in materia pœnali ſtrictiorem interpretationem faciendam eſſe, niſi aliud ex circumſtantiis, & ex ratione diſpoſitionis colligatur.

4 Ad tertiam reſpondeo primò ab aliquibus receptam non fuiſſe illam opinionem poſt decretum Clementis VIII. quoties nulli adſunt teſtantes petitam fuiſſe confeſſionem, & hoc pacto explicare Concilia, & Rituale Romanum, in quo habetur præfato pœnitenti abſolutionem impendendam eſſe.

Verùm quia poſtmodum à Paulo V. confirmatum fuit Rituale Romanum, & multi Doctores Romæ ſenſerunt impendendam eſſe abſolutionem, ideò reſpondeo ſecundò illum caſum ab hac regula cenſeri exceptum, quoties pœnitens nulla ratione poteſt adveniente confeſſario accerſito peccata exprimere; nullus enim ad impoſſibile obligatur, & multa in extrema neceſſitate permittuntur, quæ alias non permitterentur, tum quia melius eſt pœnitentem in tali caſu recedere cum abſolutione ſub conditione collata, quàm abſque ulla abſolutione; (fieri enim poteſt, cum dicta abſolutione ſolvetur,) nec irreverentia ſacramento irrogagatur, cum abſolutio ſub conditione impendatur ex cauſa neceſſitatis.

Secunda actio ſub excommunicatione prohibita, eſt, defendere præfatam propoſitionem tanquam probabilem in aliquo caſu. Hoc tamen intelligitur, uſu caſus ille ſit a Summo Pontifice approbatus, ut eſt caſus propoſitus in reſponſione ad tertiam rationem in dubio proximo allatam *n. 4.*

Tertia actio eſt facere imprimi hujuſmodi propoſitionem.

5 Sed modò dubium eſt, utrùm ipſemet impreſſor ligetur hac cenſura.

Reſpondendum mihi probabiliter videtur negativè. Ratio eſt, quia ſicut excommunicatio lata contra facientes non afficit mandantes, niſi exprimantur, ita neque excommunicatio lata contra jubentes, vel mandantes afficit imprimentes, in textu autem dicitur, *imprimi fecerit*, graviter tamen peccat, etiam contra præceptum iſtius decreti Clementis VIII. nam ibi dicitur, *præcipit, ne imprimatur*, in præfatis tamen verbis non continetur excommunicatio, ut patet legenti præfatum decretum ſuperius relatum. Non nego tamen, quin oppoſita ſententia valde probabiliter defendi, & ſuſtineri poſſit.

Quarta actio eſt, diſputativè tractare de hujuſmodi propoſitione, niſi forte diſputatio inſtituatur ad eam impugandam, tunc enim licitum eſt de ea diſputare, etiamſi non contraria argumenta proponantur; nam illa argumenta proponuntur, ut ex ipſorum ſolutione veritas clariùs, & diutiuchiùs cognoſcatur.

Quinta actio eſt hujuſmodi propoſitionem ad praxim directè, vel indirectè deducere. Ex quo ſequitur.

Primò, eum, qui aliquem in abſentia abſolvit, affici excommunicatione, quia dicitur hanc propoſitionem ad praxim directè deducere. Secundò, eum qui alium inducit ad abſolutionem abſenti confitendam, vinculo hujus cenſuræ ligari, quia indirectè ad praxim deducit.

SECUNDA PROPOSITIO.

6 SUbjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, qui præfatas actiones faciunt. Ratio eſt, quia in præfato decreto dicitur, *ſi quis*; quæ loquendi forma generalis eſt, & omnes complectitur.

TERTIA PROPOSITIO.

7 ISta excommunicatio reſervata eſt Summo Pontifici, illiq; adeò reſervatur, ut nullus quavis dignitate præditus, quamvis ſit major Pœnitentiarius, abſolvere valeat, ut patet ex illis verbis, *à qua non poſſit, præterquàm in articulo mortis, ab alio quacumque etiam dignitate fulgente, etiam S. R. E. maiori Pœnitentiario, niſi à pro tempore exiſtente Romano Pontifice, abſolvi.*

Ex qua loquendi forma inferri poſſe videtur; neminem poſſe virtute privilegiorum ab hac cenſura abſolvere; quavis enim implicitè non revocentur privilegia, tacitè tamen, & in genere revocantur, ibi, *quacumque etiam dignitate*, & ſicut facultas abſolvendi adimitur majori pœnitentiario, ità multo magis cenſetur reliquis ablata.

Multa potuiſſem hic diſputare de confeſſione, & abſolutione inter abſentes; verùm cum hæc à me ſufficienter pertractatæ fuerint *in tractatu de Sacramentis diſput. 5. q. 4. punct. 5. n. 1. & ſeqq. tom. 1. & quaſt. 5. ſect. 2. punct. 2. §. 4. numer. 6. & ſeqq. tom. 1.* ad ibi dicta remitto.

PUNCTUM XXXIV.

De excommunicatione contra impugnantes Beatiſſimæ Virginis Mariæ Conceptionem, & contra damnantes de hæreſi, vel mortali peccato eos, qui aſſerunt Beatiſſimam Virginem in originali peccato conceptam fuiſſe.

1 *Iſta excommunicatio continetur in Extravag. Sixti V. grave nimis de Relig. & venerat. Sanctorum.*

Digitized by Google

2 *Materia iſtius excommunicationis ſunt ſequentes actiones, quarum aliquæ ſunt contraria ſententia negantis Beatiſſimam Virginem conceptam cum macula; aliæ verò contraria ſententiæ affirmantis conceptam fuiſſe cum originali contraria ſententia negativa primo aſſerere hæreſim, vel peccatum mortale ab eo committi, qui credit, aut tenet Beatiſſimam Virginem præſervatam fuiſſe à peccato originali; 2. affirmare aliquod peccatum committi celebrando Officium Conceptionis, aut audiendo conciones eorum, qui prædicant Beatiſſimam Virginem conceptam ſine macula; 3. legere, tenere, vel habere pro veris libros, in quibus præfata doctrina continetur. Actio prohibita ſententia affirmantis, eſt aſſerere Beatam Virginem in peccato originali conceptam.*

3 *Affirmans hęreſim, vel mortale peccatum ab eo committi, qui credit Beatiſſimam Virginem ab originali pręſervatam fuiſſe, excommunicationem incurrit, etiamſi hoc proferat oretenus, & non ex animo.*

4 *Legens, vel retinens libros docentes mortale peccatum committi ab eo, qui credit Beatiſſimam Virginem immunem fuiſſe à peccato originali, non incurrit excommunicationem, ſi non habeat pro veris, ſed retineat, ut impugnet, vel ob alios fines.*

5 *Aſſerens illum hęreticum, vel reum mortalis culpę, qui tenet libros affirmantes Beatiſſimam Virginem in cum originali peccato conceptam fuiſſe, non incurrit excommunicationem.*

6 *Ignorantia excuſat ab hac cenſura.*

7 *Aſſerens hęreſim, vel mortale peccatum committi ab eo, qui tenet Beatiſſimam Virginem in originali peccato conceptam fuiſſe, incurrit excommunicationem.*

8 *Subjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli, qui pręfatas actiones faciunt.*

9 *Prętor actiones prohibitas ſub excommunicatione, adſunt alię interdictę à Pio V. in Bulla, quę incipit:* ſuper ſpecula, *ſub pęna ſuſpenſionis à Divinis, aliiſque pęnis, quarum prima eſt diſputare unam, vel aliam ſententiam refellendo, vel impugnando in concionibus, vel locis, ubi permiſcuè adeſſe ſolent viri, & feminę; 2. eſt vulgari ſermone ſcribere quovis prętexta refellendo, vel impugnando contrariam; 3. eſt dictare de hac re prętexta pietatis, aut neceſſitatis.*

10 *Diſputans in Academiis, aliiſque locis publicis de quæſtione Conceptionis, non videtur ſuſpenſionem incurrere.*

11 *Paulus V. in ſua Conſtitutione ſub pęna ſuſpenſionis, & aliis pęnis contentis in Bulla Pii V. interdicit; ne quis in publicis concionibus, lectionibus, concluſionibus, & aliis actibus publicis aſſerere Beatiſſimam Virginem in originali peccato fuiſſe conceptam; 2. ſub iiſdem pœnis mandat, ut ſuſtinentes opinionem defendentem, non fuiſſe Beatiſſimam Virginem conceptam in originali, in prędictis actibus publicis aliam opinionem non impugnent, nec de ea aliquo modo agant, vel tractent.*

12 *Gregorius XV. confirmat conſtitutiones Pii V. & Pauli V. & ſub iiſdem pœnis prohibet; 1. in ſermonibus, vel ſcripturis privatis aſſerere Beatiſſimam Virginem in originali peccato conceptam fuiſſe; 2. de hac opinione affirmativa aliquo modo tractare, vel agere, niſi de privilegio Apoſtolico hoc fiat; 3. ubi alio nomine, quam Conceptionis in celebrando officio, vel ſacrificio publicè, vel privatim.*

13 *Scribens, vel dictans aliquid ad probandum, Beatam Virginem fuiſſe conceptam in originali peccato, ſubjacet pęnis iſtius Conſtitutionis.*

14 *Aſſerens defendi poſſe ſententiam affirmativam, aut rationes adducens ad eam probandam, ſubjacet his pęnis, modò rationes affirmativas non adducat ad illas refellendas ſuſtinens negativam ſententiam.*

15 *Subiacet iſti ſuſpenſioni aſſerens feſtum Conceptionis celebrari, quia Beatiſſima Virgo ſanctificata fuit.*

16 *Tradens alteri librum, vel retinens librum, in quo defenditur Beatam Virginem fuiſſe in peccato originali conceptam, non afficitur his pœnis.*

17 *Tranſcribens, vel tranſcribi faciens ſententiam affirmativam, non ſubjacet his pœnis, modò hoc non faciat, ut indicet, quid ipſe ſentiat.*

18 *Non afficitur his pœnis, qui ſecum nullo præſente diſcurrit, & probat Beatiſſimam Virginem originali culpa fuiſſe infectam; modò non proferat aliquam propoſitionem damnatam in Extravagante Sixti IV. tunc enim incidit in excommunicationem latam in illa Extravaganti.*

19 *Suſpenſio lata à Paulo V. & Gregorio XV. ſuſpendit à Divinis, & privat quacumque dignitate, gradu, & adminiſtratione, nec non ad illa, & ſimilia munera obtinenda ipſo facto inhabilem efficit; Delinquens tamen non tenetur à ſe illas dignitates abdicare ante ſententiam Judicis.*

20 *Omnes delinquentes contra Bullam Pauli V. & Gregorii XV. afficiuntur pœnis à Paulo V. latis.*

21 *Abſolutio hujus ſuſpenſionis eſt reſervata Summo Pontifici; Quoties tamen delictum eſt occultum, poteſt abſolvere Epiſcopus, vel alius ab ipſo delegatus.*

* Quæ circa hanc materiam decrevit Alexander VII. vide in tomo 2. diſput. 2. quæſtione prima p. 3. num. 3.

1 Sixtus IX. *in Extravag. grave nimis & de reliq. & veneras. Sanctorum*, ad tollenda ſcandala, quæ ex varia circa conceptionem opinione oriebantur, excommunicationem impoſuit ob nonnullas actiones contra utramque ſententiam, negativam videlicet, & affirmativam. Quamobrem hic.

Primò loco enumerabo actiones contrarias negativæ ſententiæ, quæ negat Beatiſſimam Virginem in peccato originali conceptam fuiſſe.

Secundò, percenſebo actiones contrarias ſententiæ affirmativæ, quæ aſſerit Beatiſſimam Virginem in peccato originali conceptam eſſe.

Tertiò explicabo, quodnam ſit iſtius excommunicationis ſubjectum.

Quartò in medium proferam alia jura, quibus nonnullæ aliæ actiones circa negotiationem, vel aſſertionem iſtarum ſententiarum actibus publicis, vel privatis prohibentur.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Actiones ſub excommunicatione prohibitæ in favorem ſententiæ negantis Conceptionem Beatiſſimæ Mariæ in peccato originali, iſtæ ſunt.

Prima, aſſerere hæreſim, vel mortale peccatum ab eo committi, qui credit, aut tenet Beatiſſimam Virginem Mariam præſervatam fuiſſe à peccato originali; ſecus dicendum eſt, ſi aſſerat eum venialiter peccare; hæc enim non eſt actio ſub excommunicatione prohibita, quia Sixtus IV. excommunicat aſſerentem hæreſim, aut mortale peccatum ab eo committi, qui credit, aut tenet Beatiſſimam V. Mariam ſine macula conceptam fuiſſe. An autem hic aliam pœnam incurrat, conſtabit ex dicendis in quarta propoſitione *nu.* 11. *& ſeqq.* incurrere ſuſpenſionem.

Secunda eſt, affirmare aliquod peccatum committi, celebrando officium Conceptionis, aut audiendo conciones eorum, qui prædicant Beatiſſimam Virginem ſine peccati macula conceptam fuiſſe; & hoc verum eſt, etiamſi ſolum aſſerat committi peccatum veniale, nam textus abſolutè loquitur de iis, qui aſſerunt alicujus peccati reatum incurri ab iis, qui præfatum officium celebrant, vel præfatam concionem audiunt; qui verò diceret, eum peccare mortaliter, qui feſtum Conceptionis celebrat, non videtur iſtam excommunicationem incurrere; quia Papa loquitur de eo, qui peccati damnat celebrantem officium Conceptionis; ſecus ſi implicitè velit eum damnare, qui tenet Beatiſſ. Virginem ſine peccato conceptam fuiſſe, ſeu qui celebrat Conceptionem, ut immaculatam; tunc enim incurrit excommunicationem expreſſam in prima actione. Vide Suarez *diſp.* 22. *ſect.* 5. *n.* 32. *to.* 5. *de cenſuris.*

3 Sed modò dubium eſt, utrùm ob præfatas actiones excommunicatio incurratur, etiamſi ſolùm oretenus, & non ex animo proferatur.

Reſpondeo affirmativè juxtà probabiliorem ſententiam, quam ſequitur Suarez *to.* 5. *de cenſuris*, *diſp.* 22. *ſect.* 5. *nu.* 35. & Filliucius *tract.* 15. *c.* 4. *q.* 8. *n.* 91. Ratio eſt, quia Summus Pont. non intendit punire peccatum internum, ſed externam aſſertionem ad præcavendum ſcandalum; hæc enim eſt actio ſub cenſura prohibita, quicquid ſit de interno animi ſenſu. Ex quo patet iſtam externam aſſertionem graviùs puniri, quam externam propoſitionem hæreticam, prolatam ſine interno errore, & pertinacia contrà Eccleſiam; hæc enim non ſubiicitur excommunicationi, ut ſuo loco docui *de cenſuris in Bulla Cœnæ. diſput.* 1. *quæſt.* 2. *punct.* 2. *n.* 2. *verſic. Dices tom.* 3. quamquam puniri poſſet excommunicatione.

Tertia actio eſt, legere, tenere, vel habere pro veris libros, in quibus præfata doctrina continetur, id eſt, in quibus aſſeritur eſſe mortale peccatum, aut hæreſim, credere, vel tenere Beatiſſimam Virginem ab originali præſervatam fuiſſe; aut aliquod peccatum ab iis committi; qui celebrant officium Conceptionis, aut audiunt concionem eorum, qui eam prædicant ſine macula peccati conceptam. Iſtæ tres actiones evidentiſſimè exprimuntur in præcitata Sixti IV. Extravag. ibi, *qui de cetero auſu temerario præſumpſerint in eorum ſermonibus, aut aliàs quomodolibet affirmare, hujuſmodi ſic per nos improbatas, & damnatas aſſertiones veras eſſe, (id eſt, qui affirmare præſumpſerint eos, qui credunt, aut tenent eandem Dei Genitricem ab originalis peccati macula in ſua Conceptione præſervatam fuiſſe, alicujus hæreſis labe pollutos fore, vel mortaliter peccare, aut hujuſmodi officium Conceptionis celebrantes, ſeu hujuſmodi ſermones audientes alicujus peccati reatum incurrere (aut dictos libros pro veris legere, tenere, vel habere, poſtquàm de præmiſſis ſcientiam habuerint, excommunicationis ſententiam eo ipſo incurrant, à qua ab alio, quàm à Romano Pontifice nequeant abſolutionem obtinere.*

4 Sed modò dubium eſt primò, utrùm legens, vel retinens præfatos libros, ut eos impugnet, vel ut inſpiciat pravam aliorum opinionem, vel ob alios fines, in iſtam excommunicationem incidat.

Reſpondeo negativè, quia non legit, tenet, vel habet pro veris, ut ſupponitur. Ità Suarez, & Filliucius *locis cit.*

5 Secundò dubium eſt, utrùm excommunicationem incurrat aſſerens illum hæreticum, aut mortaliter peccare, qui tenet libros affirmantes Beatiſſimam Virginem in peccato originali conceptam fuiſſe. Reſpondeo non affici excommunicatione; quia iſta actio non comprehenditur in tribus præcitatis.

6 Tertiò dubium eſt, utrùm ignorantia excuſet ab hac excommunicatione.

Reſpondeo

Digitized by Google

Reſpondeo quamlibet ignorantiam excuſare, modò non ſit conjuncta cum ingenti temeritate. Ratio, quia in textu dicitur, *qui auſu temerario præſumpſerint*; is autem non dicitur auſu temerario præſumere, qui aliquid ex ignorantia facit, ut alibi ſæpius dixi cum Sanchez, & aliis. Idem militat in actione explicanda in ſecunda propoſitione *num. 7.*

SECUNDA PROPOSITIO.

7 ACtio ſub excommunicatione prohibita in favorem ſententiæ, affirmantis Beatiſſimam Virginem in peccato originali conceptam fuiſſe, iſta eſt; nempè aſſerere hæreſim, vel mortale peccatum committi ab eo, qui tenet Beatiſſimam Virginem Mariam in peccato originali conceptam fuiſſe; nam in præcitata Extravaganti dicitur, *ſimili pœna, ac cenſuræ ſubjicientes, eos, qui auſi fuerint aſſerere contrariam opinionem, tenentes videlicet Glorioſam Virginem Mariam cum originali peccato conceptam fuiſſe, hæreſis crimen, vel peccatum incurrere mortale.*

Ex quo patet plures actiones in favorem ſententiæ negativæ prohibitas fuiſſe, quam in favorem affirmativæ; propterea aſſerens illicitum eſſe, audire concionatores prædicantes Beatiſſimam Virginem in peccato conceptam fuiſſe, non ſubjicitur huic excommunicationi; item non incurrit excommunicationem tenens, aut legens libros defendentes Beatiſſimam Virginem ab originali præſervatam fuiſſe, etiamſi hujuſmodi libros legat, vel retineat tanquam veros: hoc enim interdictum non eſt.

TERTIA PROPOSITIO.

8 SUbjectum excommunicationis impoſitæ ob actiones explicatas tàm in prima, quàm in ſecunda propoſitione, ſunt omnes, & ſinguli, qui præfatas actiones faciunt. Ratio eſt, quia textus generaliter loquitur, modò adſit cognitio iſtius prohibitionis; hoc enim apertè conſtat ex verbis præallegatis illius extravagantis, quam poſtmodum Concilium Trid. *ſeſſ. 5. de peccato originali, ad finem*, Pius V. Paulus V. & Gregorius XV. confirmarunt; & quamvis occaſin faciendi iſtam conſtitutionem deſumpta fuerit ex quodam Prædicatorum abuſu, ut dicitur initio Extravagantis; nihilominus diſpoſitio generalis eſt, & afficit quoſcumq; præfata facientes in concionibus, aut alias quomodolibet.

QUARTA PROPOSITIO.

9 PRæter actiones in præcedentibus propoſitionibus explicatas, & in præfata Extravaganti ſub excommunicatione prohibitas, nonnullæ aliæ à ſubſequentibus Pontificibus interdictæ fuerunt, non quidem ſub pœna excommunicationis, ſed ſub cenſura ſuſpenſionis à divinis, & ſub aliis pœnis. Ut autem hoc ritè intelligatur, quid ſinguli Pontifices decreverint, ſeorſim explicabo. Pius V. in Bulla, quæ incipit, *Super ſpecula*, tres actiones ſub pœna ſuſpenſionis interdixit.

Prima eſt, de una prædictarum ſententiarum in concionibus, vel locis, ubi promiſcuè adeſſe ſolent viri, & fœminæ, diſputare, affirmando unam, alteram refellendo, vel impugnando; quamvis enim liberam cuique relinquat facultatem adhærendi cui vel opinioni, nihilominus prohibet, ne quis in præfatis locis unam aſſerat, & alteram refellat.

Secunda eſt, de hac re vulgari ſermone ſcribere, prætextu pietatis, aut neceſſitatis, intellige refellendo, aut impugnando contrariam, nam illa verba, *ab hac ipſa quæſtione*; relationem habent ad primam actionem, in qua prohibetur alteram ſententiam in præcitatis locis refelli. An autem hoc ſtrictius prohibeatur in Bulla Gregorii XV. conſtabit ex dicendis *n. 12.* ſtrictius prohiberi.

Tertia eſt, de hac re dictare prætextu pietatis, aut neceſſitatis, ut dictum eſt in ſecunda actione. Obſerva tamen ad incurrendam iſtam ſuſpenſionem, & alias pœnas in hac Bulla expreſſas, requiri præſumptionem, ut conſtat ex ipſo textu, in quo hæc omnia continentur, ibi, *Statuimus, & ordinamus, ac per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus nemo cujuſcumque ordinis, gradus, conditionis, vel dignitatis exiſtat, in popularibus concionibus, vel ubicumque promiſcua virorum; & mulierum multitudo convenire ſolet, de hujus controverſia alterutra parte diſputare, rationibus, vel Doctorum auctoritate aſſerendo propriam ſententiam, & contrariam refellendo, aut impugnando, vel de hac ipſa quæſtione, cujuſvis pietatis, aut neceſſitatis prætextu, vulgari ſermone ſcribere, vel dictare præſumat. Qui contrafecerit, ſuſpenſionis pœnam à divinis abſque nova declaratione ipſo jure incurrat, ſi modo fuerit in ſacris conſtitutus, & quocumque prætereà gradu, ſeu dignitate, vel adminiſtratione fungatur, illis omnibus ſit ipſo jure privatus, & ad eadem, vel ſimilia munera obtinenda perpetua inhabilitatis cenſura ipſo etiam facto ſit obnoxius, ſuper quibus, niſi à Romano Pontifice pro tempore exiſtente, diſpenſari, ſeu abſolvi non poſſit.*

10 Sed modò dubium eſt utrùm vetitum ſit in Academiis, aliiſque locis publicis de altera prædictarum ſententiarum diſputare, unam affirmando, & alteram refellendo.

Reſpondeo in præfata Pii V. Bulla id vetitum non eſſe tum quia loquitur de diſputationibus habitis in popularibus concionibus, ubi promiſcua virorum, & mulierum multitudo convenire ſolet; tum quia hic caſus expreſſè excipitur in præcitata Bulla, modò diſputatio coram viris doctis inſtituatur, & ſcandali periculum deſit.

11 An autem, & quomodo hoc à cæteris Pontificibus interdictum ſit, conſtabit ex proximè dicendis *n. ſeqq.*

Paulus V. ad vitanda ſcandala, jurgia, & diſſenſiones, quæ ex occaſione ſententiæ, affirmantis Beatiſſimam Virginem cum peccato originali conceptam fuiſſe, ſequebantur in publicis concionibus, lectionibus, concluſionibus, & actibus publicis, interdixit ſub pœnis ſuſpenſionis, & aliis contentis in Bulla Pii V. ne quis deinceps audeat in præfatis lectionibus, concionibus, concluſionibus, aliiſque actibus publicis aſſerere Beatiſſimam Virginem in peccato originali conceptam fuiſſe. Præterea ſub iiſdem pœnis mandavit ut ſuſtinentes negativam opinionem, defendentem Beatiſſimam Virginem Mariam in peccato originali conceptam non fuiſſe, in prædictis publicis actibus aliam opinionem non impugnent, nec de ea aliquo modo agant, ſeu tractent, ut patet ex ipſa Bulla Pauli V. quam ad verbum ſimul cum Bulla Gregorii XV. referam *diſp. 3. de ſuſpenſionibus diſput. 3. quæſt. 6. punct. 4. per totum. tom. 3.*

12 Verùm quia in præfatis conſtitutionibus nondum erat conſultum ſcandalis, diſſenſionibus, atque diſcordiis, quæ in ſermonibus privatis oriebantur, vel oriri poterant occaſione opinionis affirmantis Beatiſſimam Virginem in peccato originali conceptam fuiſſe, Gregorius XV. aliam edidit conſtitutionem, in qua tres actiones interdixit ſub pœnis contentis in Bulla Pii V. & Pauli V.

Prima actio eſt, in ſermonibus, vel ſcripturis etiam privatis aſſerere Beatiſſimam Virginem in peccato originali conceptam fuiſſe.

Secunda eſt, de hac opinione affirmativa aliquo modo agere, ſeu tractare, niſi fortè quis hoc faciat ex privilegio Apoſtolico; quo pacto excuſantur fratres Ordinis Prædicatorum, qui de hac re inter ſe diſſerunt. Gregorius enim XV. in Bulla, quæ incipit, *Eximii*, edita die 28. Junii 1622. concedit Fratribus Ordinis Prædicatorum, ut in privatis colloquiis, ſeu conferentiis inter ſe dumtaxat, & non inter alios poſſint de opinione affirmativa Conceptionis Beatiſſimæ Virginis Mariæ diſſerere, & tractare abſque ulla cenſura. Verum tamen eſt ad incurrendas præfatas pœnas ob aliquam iſtarum duarum actionum requiri ſcientiam, & non ſufficere ignorantiam; niſi fortè cum ingenti temeritate conjuncta ſit; nam Gregorius XV. in ſua Bulla utitur hac loquendi forma. *Neque in ſermonibus, & ſcripturis privatis audeant aſſerere, quòd eadem Beatiſſima Virgo fuerit concepta cum peccato originali, nec de hac opinione affirmativa aliquo modo agere, ſeu tractare.*

Tertia actio eſt, uti alio nomine, quàm conceptionis in ſacrificio, vel officio celebrando, publicè, vel privatim. Quomobrem celebrans Miſſæ ſacrum, aut recitans divinum officium publicè, vel privatim, non poteſt alio nomine uti, quàm Conceptionis, alioquin præfatas pœnas incurrit, ut expreſſè habetur in Bulla Gregorii, quam ad verbum referam de ſuſpenſionibus in particulari *loco cit. numer. 11. ad finem.*

13 Ex dictis ſequitur primò, illum pœnis iſtius conſtitutionis affici, qui ſcribit aliquid, vel dictat ad probandum Beatiſſimam Virginem in peccato originali conceptam fuiſſe. Ratio eſt, quia qui dictat, vel ſcribit librum, aſſerit quod ſcribit, vel dictat; Gregorius autem XV. ſuſpendit aſſerentem ſententiam affirmativam, vel agentem de illa, etiam, in privatis colloquiis, & ſcripturis. Ex quo patet hanc ſententiam non poſſe in ſcholis hoc tempore tradi, vel defendi abſque Summi Pontificis facultate.

14 Secundò illum ſubjici huic ſuſpenſioni, qui dicit defendi poſſe ſententiam affirmativam, aut qui rationes adducit ad eam probandam, niſi fortè negativam ſuſtineat, & rationes affirmativæ ſententiæ adducat, ut illis reſpondeat, & refellat. Hac de cauſa excuſari poſſe videntur Scotiſtæ, aut Patres Societatis Jeſu, qui in ſuis ſcholis ſententiam negativam tuentur, & argumenta Thomiſtarum ſectantium affirmativam proponunt, ut ea diluant, & ſolvant. Ratio eſt, quia hoc non eſt agere de ſententia affirmativa; ſed potiùs de negativa, & proponunt contraria argumenta, ut veritas ſententiæ negativæ, clariùs eluceſcat, & in diſcipulorum animis, magis, ac magis imprimatur. Idem dicendum arbitror de eo, qui ſcribit pro ſententia negativa, & argumenta affirmativæ proponit, & diluit, ut dictum eſt.

15 Tertiò illum vinculo ſuſpenſionis obſtringi, qui aſſerit feſtum Conceptionis celebrari, quia Beatiſſima Virgo ſanctificata fuit; hoc enim pacto ſatis apertè aſſerit Beatiſſimam Virginem in peccato originali conceptam fuiſſe, & poſtmodum ſanctificatam, ſanctificatio enim ſupponit privationem ſanctitatis.

16 Quartò, tradentem alteri librum, aut retinentem librum, in quo defenditur ſententia affirmativa, aſtruens Beatiſſimam Virginem in peccati originalis labe conceptam fuiſſe, laqueo iſtius cenſuræ non innodari; quia non facit ullam ex actionibus prohibitis in præcitatis conſtitutionibus; ſecùs ſi ipſe componat hujuſmodi librum, vel ſcripturam, ut ſuprà dictum eſt, *illatione prima, verſ. ex dictis numer. 13.*

17 Quintò, eum, qui tranſcribit, vel etiam tranſcribi facit ſententiam affirmativam, non puniri hac pœna, etiamſi tranſumptum illud alteri tradat. Ratio eſt, quia tranſcribere, non eſt aſſerere, aut agere, vel tractare de ſententia affirmativa. Secus dicendum eſt, ſi hoc faciat, ut indicet, quid ipſe ſentiat; hoc enim eſt aſſerere in privatis ſcripturis, & de ſententia affirmativa aliquo modo agere.

18 Sextò eum, qui ſecum nullo præſente diſſerit, & probat Beatiſſimam Virginem originalis culpæ notam incurriſſe, non affici pœna ſuſpenſionis. Ratio eſt, tum quia ſuſpenſio lata eſt contra

Digitized by Google

eos, qui ſententiam affirmativam ſuſtinent, vel de ea agunt, vel tractant in privatis colloquiis, vel ſcripturis, quod hic non accidit; tum quia in omnibus Summorum Pontificum decretis libera facultas cuiqur data fuit ſequendi, quam velit opinionem, donec lis ab Eccleſia decidatur, & definiatur. Idem dicendum ſentio, ſi hæc proferat coram aliquo non audiente, aut ſermonis imperito, ut patet, tum ex allatis rationibus; præſertim cùm hic non dicatur, propriè loquendo, agere; tum quia ceſſat finis, ob quem lata eſt hæc cenſura.

Hæc tamen illatio intelligenda eſt, modò non proferat aliquam propoſitionem damnatam in extravaganti Sixti IV. perſpicuum enim eſt, proferentem hujuſmodi propoſitionem, in excommunicationem illius Extravagantis incidere: quia vetitum eſt ſub excommunicatione quovis modo affirmare veras eſſe propoſitiones in illa Etravaganti damnatas, ut patet ex dictis *in* 1. *&* 2. *propoſitione*, ubi explicavi actiones in præfata Extravaganti damnatas.

19 Sed modò dubium eſt primò, quem effectum pariat ſuſpenſio, quam incurrit delinquens contrà conſtitutiones Pauli V. & Gregorii XV.

Reſpondeo ſuſpendere à divinis, & privare quacumque dignitate, gradu, vel adminiſtratione; nec non ad illa, vel ſimilia munera obtinenda ipſo facto inhabilem efficere, ut patet ex verbis Bullæ Pii V. ſupra relatis, an autem privatio dignitatum, & adminiſtrationum incurratur ipſo facto, ita ut delinquens teneatur à ſe illas abdicare ante ſententiam judicis, patet ex dictis *de lege pœnali in tract. de legibus diſput.* 1. *quæſt.* 1. *punct.* 7. §. 2. *n.* 6. *& ſeqq. tom.* 2. ubi negativè reſponſum eſt. Secus probabilius dicendum eſt de inhabilitate ad illa munera obtinenda; hæc enim ipſo facto incurritur, ut patet, tum ex regulis generalibus tum ex verbis præcitatæ Bullæ, quicquid alii in contrarium ſentiant.

20 Secundò dubium eſt, utrùm omnes delinquentes contrà præfatas conſtitutiones iis pœnis afficiantur. Ratio dubitandi eſt, quia Pius V. videtur ſolùm his pœnis afficere exiſtentem in ſacris, ibi, *ſi modò fuerit in ſacris conſtitutus*.

Reſpondeo omnes delinquentes contra Bullam Pauli V. & Gregorii XV. affici præfatis pœnis, quia Paulus V. univerſaliſſimè loquitur, ibi, *mandat, & præcipit omnibus, & ſingulis cujuſcunque ordinis, & inſtituti, & regularibus, & aliis quibuſcumque, tàm Eccleſiaſticis, quàm ſæcularibus perſonis cujuſcumque conditionis, ſtatus, gradus, ordinis, aut dignitatis, tàm Eccleſiaſtica, quàm ſæcularis, etiamſi ſpecialis, ſpecifica, & individua earum eſſet neceſſariò mentio facienda, &c.* & Gregorius XV. iſtam, & alias conſtitutiones, ac pœnas extendit ad actiones in ſua Bulla expreſſas, & prohibitas, ut patet ex ipſa Bulla quam ad verbum referam, dum loquar *de ſuſpenſionibus in particulari diſput.* 3. *quæſt.* 6. *punct.* 4. *n.* 1. *& ſeqq. tom.* 3.

21 Tertiò dubium eſt, quis poſſit ab hac ſuſpenſione abſolvere.

Reſpondeo reſervatam eſſe Summo Pontifici, conſequenter ab ipſo abſolutionem obtinendam eſſe, ut patet ex Bulla Pii V. quamquam Epiſcopus, & alii ab eo deputati abſolvere poſſunt virtute Concilii Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 6. quoties delictum eſt occultum, ut patet ex regulis generalibus traditis *de cenſuris in genere diſput.* 1. *quæſt.* 3. *punct.* 2. *n.* 1. *& ſeqq tom.* 1. in hoc tractatu pluribus in locis diſperſim.

PUNCTUM XXXV.

De excommunicatione contra impugnantes inſtitutum, & conſtitutiones Societatis JESU.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, eſt Bulla Gregorii XIII. quæ incipit:* Aſcendente Domino.

2 *Materia iſtius excommunicationis conſiſtit in duplici actione; prima eſt directè, vel indirectè Inſtituta Societatis Jeſu, vel ejus conſtitutionem, vel iſtam Gregorii diſpoſitionem, vel aliquem iſtius diſpoſitionis, aut prædictarum conſtitutionum articulum, licet fiat prætextu diſputandi, vel inquirendæ veritatis.*

3 *Diſputans de rebus ad inſtitutum Societatis JESU pertinentibus, non incurrit excommunicationem, niſi diſputet ad impugnandum, vel contradicendum.*

4 *Diſputatio de inſtitutione Societatis JESU vetita eſt ſub excommunicatione, etiamſi interdictum non ſit de rebus fidei diſputare ad tollendas diſcordias, & compeſcendas maledicas linguas.*

5 *Actiones ſub excommunicatione prohibitæ præter diſputationem ſunt; 1. facere notationes, declarationes, gloſſas, ſuper inſtituto Societatis; 2. interpretari prædicta ultra verborum ſenſum; 3. diſceptare, vel ſcrupulum alicui inicere; 4. revocare in dubium, vel controverſiam; 5. legere gloſſas, ſeu interpretationes ad hoc pertinentes, ſivè ſcripta, ſive impreſſa; 6. illas docere aliiſque tradere; 7. vendere; 8. apud ſe retinere, quæ omnia intelligenda ſunt modò fiant abſq; licentia generalis; & cum præſumptione.*

6 *Explicans conſtitutiones Societatis JESU, aut Bullam Gregorii abſque facultate, graviter peccat, niſi id faciat incidenter, & occaſione alterius materiæ.*

7 *Subjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli, qui prædictas actiones committunt.*

1 Gregorius XIII. in Bulla 89. edita anno 1584. die 14. menſis Junii, quæ incipit, *Aſcendente Domino*, approbavit inſtitutum, & conſtitutiones Religionis Clericorum Regularium Societatis JESU, impoſita pœna excommunicationis, & inhabilitatis ad quælibet officia, & beneficia ſæcularia, vel regularia, contra impugnantes Societatis inſtitutum, conſtitutiones, aut hanc ſuam Bullam, aut aliquem ipſius Bullæ, vel prædictarum conſtitutionum articulum. Qui autem ſint ejus Bullæ, & Conſtitutionum Societatis JESU articuli, quilibet colligere poterit ex præfata Bulla, & ex regulis, atque conſtitutionibus præfatæ Societatis. Hic ſolùm obiter, & in genere afferam materiam, & ſubjectum iſtius excommunicationis.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Materia iſtius excommunicationis eſt duplex ſaltem actio. Prima eſt, directè vel indirectè impugnare inſtitutum Societatis JESU, vel ejus conſtitutiones, vel iſtam Gregorii diſpoſitionem, vel aliquem iſtius diſpoſitionis, aut prædictarum conſtitutionum articulum, etiam ſi hoc fiat prætextu diſputandi, aut inquirendæ veritatis; nam in præfata Bulla dicitur, *præcipimus in virtute ſanctæ obedientiæ, ne quis, cujuſcumque ſtatus, gradus, & præeminentiæ exiſtat, dicta Societatis inſtitutum, conſtitutiones vel etiam præſentes, aut quæmvis earum, vel ſupradictorum omnium articulum, vel aliud quid ſupradicta concernens, quovis diſputandi, vel etiam indagandæ veritatis quæſito colore, directè, vel indirectè impugnare, vel eis contradicere audeat.*

3 Sed modò dubium eſt primò, utrùm ſemper vetita ſit diſputatio de rebus ad inſtitutum, & conſtitutionem Societatis pertinentibus.

Reſp. prohiberi ſolùm diſputationem, quæ inſtituitur ad impugnandum, vel contradicendum, etiamſi fiat prætextu indagandæ veritatis. Quamobrem diſputatio, qua illius inſtitutum, aut conſtitutiones non impugnantur, nec contradicuntur, non prohibetur à Gregorio, etiamſi afferantur argumenta contraria, ut diſſolvantur; ſic enim colligitur ex illis verbis, *impugnare, vel contradicere audeant.* Ità Rodriq. *to.* 1. *quæſt. reg. q.* 1. *ar.* 5. *ad finem.*

4 Secundò dubium eſt, quà de cauſa Summus Pontifex ſub excommunicatione prohibeat diſputare de inſtituto ſacræ Societatis, præſertim cùm uſu receptum ſit diſputare de Myſterio Sanctiſſimæ Trinitatis, & de aliis fidei articulis, qui majoris momenti, & ponderis exiſtunt.

Reſpondeo id factum fuiſſe ad tollendas diſcordias, & ad compeſcendas maledicas malevolorum hominum linguas, profectui tantæ religionis infenſas, ut in ſimili contingit in cauſa Immaculatæ Conceptionis. Ità Rodr. *loco cit.*

Secunda actio, quæ non longè differt à prima, & intelligitur cum ejus ampliatione eſt, contradicere inſtituto, vel conſtitutionibus Societatis JESU, aut huic Bullæ Gregorii XIII.

Obſerva tamen ad incurrendam excommunicationem ob duas præfatas actiones, requiri ſcientiam illius prohibitionis, & non ſufficere ignorantiam, niſi fortè conjuncta ſit cum ingenti temeritate; nam in prædicta Bulla habetur verbum, *audeat*; is autem audere non dicitur, qui ignorantia laborat.

Ex dictis ſequitur primò, eum affici excommunicatione, qui affirmare audet non ritè conſtituta fuiſſe, quæ à religioſis Societatis JESU ſervantur, aut ipſos non eſſe veros religioſos, & ſimilia; hic enim dicitur impugnare inſtitutum; ſeu conſtitutiones Societatis, & hanc Bullam.

Secundò, eum non affici excommunicatione, qui detrahit de aliquo religioſo dictæ Societatis, quia hic non impugnat ejus inſtitutum, vel conſtitutiones. Idem dic de eo, qui aſſerit ſibi non placere, aut probari illum vivendi modum; hic enim non impugnat, nec contradicit, cùm impugnare, & contradicere ſint actus poſitivi contrarii inſtituto Societatis JESU; ſed ſolùm indicat negationem propenſionis ad illam religionem; ſecus ſi affirmare audeat, ſibi non probari, eo quod ille vivendi modus non videatur cum judicio inſtitutus, aut eo quòd præcipiantur nonnulla obſervatu nimis dura, ut eſt obligatio denunciandi ſocium ſuperiori in caſibus etiam occultis.

Tertiò, eum ſubiici huic excommunicationi, qui libellos famoſos facit contrà Societatem; quia id facere non poteſt, niſi ſaltem indirectè contradicat, vel impugnet inſtitutum, vel conſtitutiones iſtius præclariſſimæ Societatis.

Dixi, *contra Societatem*, quia faciens libellum famoſum contra nonnullos Patres Societatis, licèt graviſſimè peccet, & maximas mereatur pœnas; nihilominus excommunicationem iſtam non incurrit, quia non impugnat inſtitutum, vel conſtitutiones Societatis, niſi fortè aliquid addat, propter quod directè, vel indirectè inſtitutum, vel conſtitutiones impugnare dicatur.

5 Quæres, utrùm præter præfatas duas actiones, extent aliæ in hac Bulla ſub excommunicatione prohibitæ.

Reſpondeo in eadem Bulla, & in eodem §. nonnullas alias actiones extare, quas Filliuc. *tract.* 13. *c.* 6. *quæſit.* 6. *n.* 143. putat eſſe materiam iſtius excommunicationis. Idem quamplures alios ejuſdem Societatis Patres ſuſtinere mihi viva voce teſtatus eſt Pater Marcheſius, vir ejuſdem Societatis præſtantiſſimus; ideò huic opinioni ego ſubſcribere decrevi.

Prima actio eſt, facere notationes, declarationes, gloſſas, vel ſcholia ulla ſuper præfato Societatis inſtituto, conſtitutionibus, vel præſente Bulla; & hoc ampliatur, ſive fiat extra, ſive intra dictam Societatem. Limitatur tamen, niſi fiat de licentia generalis ipſius Societa-

Societatis, aut inferiorum præpoſitorum, ut in dicta Bulla habetur.

Secunda actio eſt, interpretari præfata, ultra ipſum verborum ſonum.

Tertia, de eis diſceptare, ſeu ſcrupulum cuiquam inĳcere.

Quarta, revocare in dubium, vel controverſiam.

Quinta, eſt legere gloſſas, ſive interpretationes ad hoc pertinentes ſive ſcriptæ ſint, ſive impreſſæ.

Sexta, illas docere, aliiſque tradere.

Septima, vendere.

Octava, apud ſe retinere: hæc tamen omnia intelliguntur, modò fiant cum præſumptione, & ſine licentia, ut dictum eſt. Ratio autem ad probandum iſtas omnes actiones ſub excommunicationem cadere, eſt, quia recenſetur in eodem §. & clauſula in principio poſita refertur ad omnia ſubſequentia, poſita in eadem propoſitione.

Obĳcies contra dicta in hoc quæſito, excommunicatio iſtius Bullæ videtur ſolum cadere in ea, quæ præcipiuntur in virtute ſanctæ obedientiæ, ibi (*præcipimus in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub pœnis excommunicationis latæ ſententiæ;*) iſtæ autem octo actiones non videntur præcipi in virtute ſanctæ obedientiæ, nec referuntur ad verbum præceptivum, ſed ad verbum prohibitivum, ibi, *diſtrictiùs inhibentes, ne quis, ſive extra, ſive intra dictam Societatem, niſi de illius generalis, aut inferiorum præpoſitorum licentia, notationes, declarationes, gloſſas, vel ſcholia ulla ſuper præmiſſis facere, vel ea, niſi quantum verba ipſa ſonant interpretari, aut de eis diſceptare, ſeu ſcrupulum quemquam inĳcere, vel in controverſiam, aut dubium revocare audeat, quocumque modo, nec gloſſas, nec interpretationes, ſive impreſſas, ſive ſcripta ad id pertinentes legere, dare, aliiſque tradere, vel apud ſe retinere præſumat.*

Reſpondeo iſtas omnes actiones præcipi in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub excommunicationis pœna, quia participium, *inhibentes*, ad quod immediatè referuntur, pendet à verbo *præcipimus in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœnis excommunicationis latæ ſententiæ.*

6 Rogabis, utrùm explicans præfatas conſtitutiones, aut hanc Bullam abſque facultate, graviter peccet.

Reſpondeo affirmativè, quia facit contra dictam prohibitionem ut patet ex illis verbis, *diſtrictiùs inhibentes*, & ex verbo, *præcipimus in virtute ſanctæ obedientiæ;* hoc tamen intellige, niſi id facit incidenter, & occaſione alterius materiæ, quam tractare contingit; ut mihi accidit, qui in explicatione cenſurarum, jure communi editarum coactus fui iſtius etiam mentionem quaſi obiter, ne tractatio, quam præ manibus habeo, manca, & imperfecta remaneat. Eadem de cauſa excuſatur Rodriq. *q. reg. to. 1. q. 1. art. 5.* qui peculiarem fecit articulum, inquirendo, an Societatis inſtitutum verè ſit religioſum.

SECUNDA PROPOSITIO.

7 SVbjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli, qui faciunt actiones, quas in prima propoſitione, & in præcedenti quæſito dixi eſſe materiam iſtius excommunicationis. Ratio eſt, quia in Bulla Gregorii XIII. citata dicitur, *ne quis cujuſcunque ſtatus, gradus, & præeminentiæ exiſtat*, quæ loquendi forma generalis eſt, ut alibi probavi.

An autem conſulens, mandans, aut ratas habens præfatas actiones, huic cenſuræ ſubĳciatur, conſtat tum ex regulis generalibus traditis *de cenſuris in genere diſput. 1. quæſt. 1. punct. 6. nu. 1. tom. 1.* tum ex ſupradictis in explicatione aliarum excommunicationum, ubi negativè reſponſum eſt, quia cenſura non extenditur ad caſus in lege non expreſſos, & pœna lata contra facientes aliquid, non ligat conſulentes, ratum habentes, &c.

PUNCTUM XXXVI.

De excommunicatione contra conficientes libellos famoſos, aut aliqua ſcripta contra Ordinem Prædicatorum, aut Franciſcanorum, aut injurias aliquas eis inferentes, aut recipientes apoſtatas, &c.

1 *Dicens Ordinem Prædicatorum, & Minorum non eſſe in ſtatu perfectionis, non licere eis eleemoſinis vitam ſuſtentare, concionari, aut audire confeſſiones de licentia Papæ excommunicationem incurrit ex Bonifacio IX. Eugenio IV. & Alexandro IV. latam.*

2 *Eĳciens Prædicatores, vel Minores ab Univerſitate Pariſienſi, afficitur excommunicatione.*

3 *Violentiam faciens contra loca Prædicatorum, vel Minorum, aut impediens, ne celebrent in ſuis Eccleſiis, vel prædicent, aut eleemoſynam recipiant, afficitur pœna excommunicationis.*

4 *Apoſtatas Ordinis Prædicatorum retinens, punitur excommunicatione Immò Paulus IV. excommunicat generaliter omnes recipientes, nutrientes Apoſtatas, aut auxilium, conſilium, vel favorem præſtantes ne redeant ad ſuum Monaſterium, poſtquam ab ordinario, in quo degunt, admoniti à prædictis non deſtiterint.*

5 *Libellos famoſos, cantilenas, aut rythmos edens, retinens, vel publicans contra Prædicatores, vel Minores, excommunicationis laqueo ſuſpenditur.*

6 *Libellum famoſum conficiens contra aliquem religioſum, non incurrit excommunicationem.*

7 *Libellos famoſos conficiens contra religiones, quibus communicata ſunt privilegia Prædicatorum, aut Minorum, excommunicationem incurrit.*

8 *Libellos famoſos conficiens contra alias perſonas excommunicandus eſt.*

9 *Libellos famoſos conficiens, edens, vel divulgans aliquibus in locis, ut Mediolani ipſo facto excommunicatur.*

BOnifacius IX. Eugenius IV. & Alexander IV. multa privilegia religioſis Ordinis Prædicatorum, & Franciſcanorum conceſſerunt, impoſita pœna excommunicationis contra eos, qui actiones in ſequentibus caſibus enumerandas faciunt.

1 Primus caſus comprehendit eos, qui dicunt, & defendunt Ordinem Prædicatorum, & Minorum non eſſe in ſtatu perfectionis, aut eis non licere eleemoſynis vitam ſuſtentare, aut concionari, aut confeſſiones audire de licentia Papæ; per hoc tamen non excluditur, quin approbationem, & licentiam juxtà Concilii Tridentini decretum *ſeſſ. 5. c. 2. verſ. ſi qua verò*, ab ordinario loci impetrare teneantur, quoties extra Eccleſias, ſuorum ordinum prædicare volunt. Idem dic de approbatione audiendi confeſſiones, ut docui *de Sacramentis, ubi de Pœnitentia diſput. 5. quæſt. 7. ſect. 5. punct. 4. §. 1. num. 3. & num. 9. & ſeqq. tom. 1.*

2 Secundus caſus comprehendit eos, qui præfatos religioſos eĳciunt ab Univerſitate Pariſienſi.

3 Tertius complectitur eos, qui violentiam exercent contrà loca prædictorum religioſorum, aut impediunt, ne poſſint in ſuis Eccleſiis celebrare, aut prædicare, aut eleemoſynas recipere.

4 Quartus cadit in eos, qui apoſtatas Ordinis Prædicatorum retinent, immò Paulus IV. in Bulla 14. quæ incipit, *poſtquam divina bonitas*, generaliter excommunicat omnes cujuſcumque gradus, & conditionis homines, qui recipiunt, ſeu nutriunt apoſtatas, aut auxilium, conſilium, vel favorem præſtant, ne redeant ad ſuum monaſterium, domum, aliumve locum regularem, ſi poſtquam ab ordinario loci, in quo degunt, admoniti à præmiſſis non deſtiterint; hæc tamen excommunicatio Pauli IV. jure communi non eſt reſervata.

5 Quintus caſus eſt eorum, qui libellos famoſos, cantilenas, vel rhytmos edunt, retinent, vel publicant contrà Ordinem Fratrum Prædicatorum, aut Minorum. Multa hic diſputare poſſem de excommunicatione ob libellos famoſos contrà religioſos impoſita; verùm quia de his ſufficienter egi *in tract. de contractibus diſput. 2. q. 4. punct. 9. num. 1. & ſeqq. tom. 2.* ad ibi dicta te remitto.

6 Hic ſolùm breviter explicabo.

Primò, utrùm conficiens libellum famoſum contrà aliquem religioſum in cenſuram incidat.

Reſpondeo negativè, quia excommunicatio lata eſt contrà infamantes Ordinem; qui autem aliquos religioſos infamat, non dicitur infamare Ordinem, niſi indirectè, ſecundariò, & minus principaliter. actus autem à fine principali ſpecificantur, & judicantur. *l. ſi quis nec cauſam, ff. ſi certum petatur, & cap. cum voluntate, de ſententia excommunicationis.* Ita Navarr. *c. inter verba. 11. q. 3.* Medina, Salonius, Sayrus, & alii, quos retuli *de contractibus loc. cit. nu. 9. tom. 2.*

7 Secundò dubium eſt, utrùm conficiens libellos famoſos, aut alia ſcripta contrà alias religiones, quibus communicata ſunt privilegia Ordinis Prædicatorum, aut Minorum, in hanc cenſuram incidat.

Reſpondeo affirmativè, juxtà communem Doctorum ſententiam Ratio eſt, quia cum iſta excommunicatio lata ſit in favorem, & privilegium Prædicatorum religioſorum, ſequitur eos, quibus dictorum religioſorum privilegia communicata ſunt, non poſſe libellis infamari; conſequenter qui eos infamant, pœna excommunicationis puniuntur, alioquin non viderentur aliis religioſis communicata ipſorum privilegia. Ita Salonius *loco proximè citando pag. mihi* 587. Homobonus *tract. 7. cap. 34. ver. honorem* Filliuc. *tract. 15. cap. 5. q. 11. n. 126. ſub finem*, Gambarupra, & alii, quos retuli *de contractibus loco cit. num. 9. tom. 2.*

Obĳcies, in materia pœnali non eſt facienda extenſio ultra propriam verborum ſignificationem, in Bullis autem præfatorum Pontificum excommunicatio exprimitur ſolùm contrà conficientes libellos famoſos, aut alia ſcripta in dedecus Ordinis Prædicatorum, & Franciſcanorum; Ergò, &c.

Reſp. illam extenſionem contineri in privilegiis eorum, quibus communicata ſunt; non enim neceſſe eſt, ut extenſio fiat in ipſa lege quæ extenditur; oppoſita tamen ſententia alicui fortaſſe non improbabilis videri poſſet ob iſtam objectionem.

8 Quæres, an conficientes libellos famoſos contrà alias perſonas ſint ipſo facto excommunicati.

Reſpondeo excommunicandos eſſe, *c. quidam maligni, ca. ſi quis inventus 5. q. 1. & cap. qui in alterius 5. q. 11.* jure tamen communi non ſunt ipſo facto excommunicati, quia hujuſmodi excommunicatio nullibi expreſſa reperitur: & licèt Salonius 2. 2. *q.* 72. *art.* 2. *in tit. quomodo peccent conficientes libellos, concluſione* 2. cui ego alias nimiam præſtiti fidem, ſentiat conficientem libellos contrà Papam, aut Cardinales eſſe ipſo facto excommunicatos ex quibuſdam Extravagantibus, maximè Pii V. ego tamen hoc nullibi invenio, nec Pius V. in Bulla 147. quæ incipit, Romani Pontificis, edita anno 1572. die 19. menſis Martii, contrà componentes, dictantes, ſcribentes exemplantes, retinentes, tranſmittentes, non imponit excommunicationem ipſo facto: ſed approbat, innovat, & extendit pœnas

Digitized by Google

Eccleſiaſticas, & temporales ad eos, qui libellos famoſos, aut litteras moditorum vulgò *lettere d' aviſi*, continentes convitia, iniurias, aut læſionem famæ: & honoris alicuius, componunt, dictant &c. Idem dic de Bulla 4. Gregorii XIII. quæ incipit, *Ea eſt*, contra famigerentes, eorumq; ſcripta recipientes, & famoſos libellos ſcribentes, & mittentes: ibi enim non imponitur cenſura, ſed pœnæ temporales.

9 Dixi, *jure communi*, quia jure particulari, ut in Provincia Mediolanenſi, lata eſt excommunicatio ipſo facto contra eos, qui libellum famoſum conficiunt, edunt, vel divulgant, ut abunde ſatis explicavi *in meo tract. de contractib. diſp. 2. q. 4 punct. 9. propoſit. 3. nu. 9. 10. 2.* vide quæ ibi tradidi.

Quas autem pœnas temporales incurrat conficiens libellum famoſum, ſcribens, edens, aut fieri mandans, aut repertens, nec lacerans, ſeu aliter non conſumens, videri poteſt apud Iulium Clarum *lib. 5. q. 68.* & apud Ludovicum Molinam *de juſt. tract. 4. diſp* 39. *num. 1. & ſeqq.*

PUNCTUM XXXVII.

De excommunicatione contra impedientes, aut prohibentes ingreſſum religionis iis, qui ad congregationem Monachorum B. Mariæ Montis Oliveti Ordinis Sancti Benedicti, ſe transferre cupiunt.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur eſt Bulla Iulii 2. quæ incipit* Etſi ad Vniverſos Regulares.

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt prohibere, vel impedire moleſtiis, aut verberibus ingreſſum præfatæ Religionis cupientibus illam ingredi.*

3 *Impediens ingreſſum precibus, conſilio, & ſuaſionibus ſolùm, non afficitur excommunicatione, nec promittens bona temporalia, nec avertens à Religione; Hæc intelliguntur, quoties preces non ſint ità importunæ ut habeant rationem moleſtiæ.*

4 *Impediens gravatum ære alieno, ne ingrediatur Religionem, non ſubiacet excommunicationi.*

5 *Impediens ingreſſum in Religionem Monachorum Montis Oliveti ſubiicitur excommunicationi.*

6 *Impediens aliquem ingredi religionem eorum quibus communicata ſunt privilegia Religionis S. Benedicti, non ſubiicitur huic excommunicationi.*

1 DE excommunicatione contra retrahentes fœminas ab ingreſſu in religionem, egimus *q. 2. punct. 3. per totum to. 3.* nunc agendum eſt de quadam excommunicatione in favorem congregationis Monachorum Montis Oliveti, edita à Iulio II. in Bulla 12. quæ incipit, *Et ſi ad univerſos regulares*, ibi, *nec quiſquam perſonas, quæ de jure communi religionem ingredi non prohibentur, ex ſeculo fugientes, & ad dictam congregationem venire affectantes, verberibus, aut moleſtiis quibuslibet impedire, vel prohibere, aut à monaſteriis, vel locis congregationis eiuſdem, præſentibus, vel futuris divertere, aut ſuper hoc illis, vel eas recipientibus iniuriam, vel moleſtiam aliquam irrogare præſumant, contrafacientes verò præſentium notitiam habentes, vel qui eas ignoraverint, & poſtmodum ad eorum notitiam devenerint, a premiſſis iniuriis, & violentiis non deſtiterint, excommunicationis ſententiam ipſo facto incurrant, a qua preterquam in mortis articulo conſtituti, niſi a Sede præfata abſolutionis beneficium nequeant obtinere.* Ex quibus verbis conſtat, quænam ſit materia & ſubjectum illius excommunicationis.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt, prohibere, vel impedire moleſtiis, aut verberibus ingreſſum præfatæ religionis cupientibus eam ingredi.

3 Ex quo ſequitur primò, eum, qui precibus, conſilio, & ſuaſionibus, abſque vi, & metu impedit aliquem, non affici hac cenſura; quia non dicitur impedire verberibus, aut moleſtiis, niſi fortè preces, aut ſuaſiones, adeò frequentes, & importunæ ſint, ut judicio prudentis viri moleſtiæ rationem induant. Item huic cenſuræ non ſubiicitur, qui multa temporalia bona pollicetur, ſi religionem illam non ingrediatur. Idem dic de avertente aliquem à religione qui religionis capeſſendæ propoſitum habebat, ſed nondum firmiter decreverat huius religionis habitum ſuſcipere. Ratio eſt, quia hic non affectabat ad dictam congregationem venire, ut in præcitata Iulii II. Bulla dicitur; affectatio enim ardens animi deſiderium, & propoſitum indicat.

4 Secundò ſequitur, eum qui ære gravatum impedit, ne præfatam religionem ingrediatur, non incidere in hanc cenſuram, quia hic jure communi prohibetur religionem ingredi; Bulla autem loquitur de impediente eos, qui non prohibentur jure communi religionem ingredi: quomodo autem gravatus ære alieno prohibeatur ingredi religionem, explicavi *in tract. de reſtitut. in genere diſputat. 2. quæſt. ultim. punct. 2. q. 1. nu. 1. & ſeqq. tom. 2.* prohiberi, quando ingrediendo nequit ſatisfacere creditoribus, quibus ſatisfaceret manendo in ſæculo.

SECUNDA PROPOSITIO.

5 SVbjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, qui modo explicato prohibent, vel impediunt religionis ingreſſum in præfatam congregationem, nam in Bulla dicitur, *nec quiſquam* quæ loquendi forma æquivalet univerſali, gloſſa *in l. ſi neceſſaria §. ſi annua, de pignor. actio.* & Baldus *in l. qui unum. C. de fideiuſſor.*

6 Sed modò dubium eſt, utrum impediens aliquem ingredi religionem eorum, quibus communicata fuerunt privilegia religionis Sancti Benedicti, incidat in iſtam excommunicationem.

Reſpondet Filliucius *tract. 15. cap. 5. quæſt. 51. ad finem*, incidere in iſtam excommunicationem. Sed hoc mihi non probatur, quia hoc privilegium non videtur directè conceſſum Ordini S. Benedicti ſed congregationi Montis Oliveti, ſecus dici poteſt, ſi loquamur de iis, quibus, in ſpecie communicata ſunt privilegia præfatæ congregationis, ut clariùs conſtabit ex dicendis in excommunicationibus contra religioſos editis, & patet ex dictis *in puncto præcedenti num. 7.*

PUNCTUM XXXVIII.

De excommunicatione contrà fœminas ingredientes monaſteria religioſorum, & contrà alios quoſcumque ingredientes monaſteria Monialium.

1 *Lata ſunt in Concilio Trident. & à Pio V. & Gregorio XIII. conſtitutiones in quibus iſta excommunicatio continetur, & locus ubi prolixe explicatur; eſt quæſt. de excomm. Papæ reſeru. contrà Religioſos quæſt. 5. punct. 1. & ſeqq. to. 1. ubi de clauſura.*

1 ISta excommunicatio lata fuit in Concilio Tridentino *ſeſſ. 25. c. 5.* & à Pio V. & Gregorio XIII. verùm, quia de hac cenſura fuſiſſimè agendum erit *in quæſt. de excommunicationibus Papæ reſervatis contra religioſos quæſt. 5. de Clauſura punct. 1. & ſeqq. tom. 1.* ideò videri poſſunt, quæ ibi tradentur.

PUNCTUM XXXIX.

De excommunicatione contrà accedentes ad Sepulchrum Domini abſque licentia Papæ.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur eſt in libro pœnitentiali ſummi Pœnitentiarii*

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt peregrinatio Hieroſolymitana abſque licentia Papæ.*

3 *Peregrinationem incipiens, ſed non perficiens verſus Sepulchrum Domini abſque licentia Papæ, non ligatur excommunicatione.*

4 *Sepulchrum Domini accedens abſque licentia Summi Pontificis alia de cauſa, quam devotionis, non ſubiicitur excommunicationi.*

5 *Peregrinationem vovens ad Sepulchrum Domini, tenetur votum adimplere obtenta ad id licentia Pontificis.*

6 *Vovens accedere ad Sanctum Domini Sepulchrum ſine licentia Papæ, non tenetur votum adimplere.*

7 *Subiectum iſtius excommunicationis; ſunt omnes, & ſinguli accedentes ad Sepulchrum Domini ſine licentia Papæ.*

1 ISta excommunicatio refertur in libro pœnitentiali ſummi Pœnitentiarii, eamque ſe vidiſſe teſtatur Archidiaconus apud Sylveſtrum *verb. excommunicatio 7. nu. 91. caſu* 55. & S. Anton. *3. p. tit. 24. c. 30. in fine, & de illa meminit* Navar. *ca. 27. num.* 109. Armilla *verb. excommunicatio, nu* 69. Suarez. *diſp. 22. ſect.* 6. *num.* 9. Filliuc. *tract. 15. c. 5. ad finem.*

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt peregrinatio Hieroſolymitana, cauſa devotionis facta abſque licentia Papæ: nam verba S. Antonini referentis iſtam excommunicationem hæc ſunt. *Accedens ad Sepulchrum Domini cauſa devotionis, ſine licentia Papæ, eſt excommunicatus, & eius abſolutio Papæ reſervatur, vel ſummo Pœnitentiario.*

3 Sed modò dubium eſt primò, utrùm inchoans huiuſmodi peregrinationem, ſed non perficiens, incidat in iſtam excommunicationem.

Reſpondeo negativè. Ratio eſt tum quia textus, ſi Divo Antonino credimus, loquitur de accedente; is autem dicitur ad terminum accedere, qui peracto itinere ad illum pervenit; tum quia excommunicatio, regulariter loquendo, non incurritur, niſi adſit effectus completus, & conſummatus. Addo iſtum non affici excommunicatione, ſive propria voluntate non pervenerit ad Domini Sepulchrum, ſive ob infirmitatem ſive alia de cauſa; adhuc enim militant præfatæ rationes.

4 Secundò dubium eſt, utrum accedens ad Sepulchrum Domini alia de cauſa, quàm devotionis, e g cauſa mercaturæ, aut cauſa alterius negotii cum aliquo peragendi, huic cenſuræ ſubiiciatur. Ratio dubitandi eſt, quia turpius eſt accedere cauſa mercaturæ, vel negotii temporalis, quam cauſa devotionis; ergò ſi excommunicatio incurritur ob peregrinationem cauſa devotionis ſuſceptam, multò magis incurretur ob acceſſum ad illa loca intuitu negotii temporalis.

Reſpondeo non ſubiici huic cenſuræ, ſi alia de cauſa accedat, quam devotionis. Ratio eſt, quia in materia pœnali non eſt facienda extenſio ultra propriam verborum ſignificationem: verba autem textus loquuntur ſolùm de accedente ad ſepulchrum cauſa religionis ad loca Sancta viſenda.

Digitized by Google

Nec obſtat ratio dubitandi, quia fieri poteſt, ut Summus Pontifex juſta de cauſa motus fuerit ad huiuſmodi peregrinationem interdicendam, ut quia fortè accedentibus ad illa loca Sancta cauſa devotionis magnum imminebat vitæ, aut perverſionis periculum à Saracenis, & Turcis, à quo fortè periculo immunes erant accedentes cauſa negotiationis, &c. Præterea mercatores rarò ad ea loca ſe conferunt; ob id huiuſmodi acceſſus ipſis ſub cenſura prohibitus non fuit.

Hinc ſequitur, accedentem ad præfata loca, cauſa negotiationis non incidere in excommunicationem, etiamſi, poſtquam cauſa negotiationis ad ea loca pervenit, viſitet Sacroſanctum Domini Sepulchrum. Ratio eſt, quia non dicitur accedere ad Sepulchrum Domini cauſa devotionis; ſed cauſa negotii, & data occaſione viſitare loca Sancta, quod non videtur contra Summi Pontificis intentionem.

5 Tertiò dubium eſt, utrùm vovens peregrinationem ad Sanctum Domini ſepulchrum, teneatur votum adimplere.

Reſpondeo teneri adimplere, petita priùs à Summo Pontifice licentia; nam hujuſmodi votum eſt de re honeſta, & bona, ergo obligat.

Dico, *petita à Summo Pontifice licentia*, quia ſine licentia accedere non poteſt, conſequenter tenetur licentiam petere, ut votum adimpleat, quia qui tenetur ad finem, tenetur etiam ad media conducentia ad finem; niſi valde difficilia ſint, juxta tradita *de legib diſp.* 2. *q.* 8 *punct.* 1 *q.* 2 *num.* 9 *tom.* 2.

6 Major difficultas eſt, utrùm faciens votum accedendi ad Sanctum Domini ſepulchrum abſque licentia Papæ, teneatur votum adimplere.

Reſpondeo negativè, ſi dum vovit, explicitè intendebat accedere ſine licentia. Ratio eſt, quia huiuſmodi votum, ut ſic, eſt de materia illicita, & turpi; ſi verò non cogitabat de licentia, cenſetur voviſſe ſub hac tacita conditione, ſi Papæ placuerit, & accedendi facultatem dederit: cenſetur enim voluiſſe peregrinationem eo modo, quo eam licitè peragere poteſt, ut benè Suarez *loco cit. n.* 10. *tom.* 2 & alii communiter, quos retuli *de voto*, *circa ſecundum Decalogi præceptum*, *diſput.* 4 *quæſt.* 2 *punct.* 6 *n.* 10 *& ſeqq tom.* 2.

SECUNDA PROPOSITIO.

7 Subjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli accedentes ad Domini ſepulchrum ſine licentia Papæ. Ratio eſt, quia lex generaliter loquens, generaliter intelligenda eſt. An autem ignorantia, aut alia cauſa excuſare poſſit ab hac cenſura, patet ex regulis generalibus traditis *de legibus in tract. de peccatis diſput.* 2. *quæſt* 18 *punct* 3 *nu.* 12 *& ſeqq to* 2. *& de cenſuris in genere diſp.* 1. *quæſt.* 8 *punct.* 3. *n* 12. *& ſeqq. tom.* 2. *& de cenſuris in genere diſp.* 1. *quæſt.* 2. *punct.* 1. *& ſeqq per totam & tom.* 1. *poſſe excuſari*.

PUNCTUM XL.

De excommunicatione contrà eos, qui quoslibet libros, & codices impii Thalmud, & alia quæcumque librorum volumina, & ſcripta à conſtitutione Summorum Pontificum damnata, habent, legunt, &c.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, eſt in conſtitut.* 20. *in ordine Clemen. VIII. quæ incipit*; cum Hæbreorum malitia.

2 *Materia iſtius excommunicationis ſunt iſtæ actiones: primò præfatos libros retinere,* 2. *habere;* 3. *legere.* 4. *edere;* 5. *typis imprimere;* 6 *deſcribere, vel exemplare:* 7. *advehere;* 8. *emere;* 9. *vendere,* 10. *donare.* 11. *commutare:* 12. *quomodolibet alienare:* 13. *audere quomodocumque præſtare, aut impedire, opem, conſilium, auxilium vel favorem Hæbreis pro habendis, ſcribendis, ſeu imprimendis huiuſmodi libris, vel undecumque tranſvehendis, aut impetranda de cætero eorundem legendorum licentia.*

3 *Subjectum iſtius excommunicationis ſunt ſinguli Chriſtiani, qui præfatas actiones faciunt.*

4 *Libri, & ſcripta Hæbreorum, quæ prohibentur emi, vendi, retineri &c. ſunt Codices Impii Thalmud, & alii à prædeceſſoribus prohibiti & condemnati; opera, commentaria, tractatus, volumina, & ſcripta quæcumque tam lingua Hæbraica, quàm quavis alia hactenus ſcripta aut verſa, edita, & impreſſa, ac impoſterum conſcribenda, aut edenda, vertenda, vel imprimenda, continentia, ſeu continentes tacitè, vel expreſsè hæreſes, vel errores contra ſacras veteris legis, & Teſtamenti ſcripturas, nec non contumelias, impietates, blaſphemias contra Deum, Sanctiſſimam Trinitatem, & Salvatorem noſtrum Ieſum Chriſtum, Sacramenta, Sacras imagines, ac contra Chriſtifideles, præſertim Epiſcopos, Sacerdotes, & alias perſonas Eccleſiaſticas, ac etiam contra nuper converſos ad fidem, & Neophytos, & alias contra Religionem Catholicam, vel in quibus etiam impudica, & obſcena narrationes memorantur, etiam ſub prætextu quod expurgata fuerint, vel expurgentur, ſive quod de novo typis excuſſa fuerint mutatis nominibus.*

5 *Principes, & Rectores locorum negligentes in inquirendis per domos Iudæorum libris Thalmud, & inventis comburendis, ligantur excommunicatione.*

1 Iſta excommunicatio habetur in conſtitutione 20. in ordine Clementis VIII. quæ incipit, *Cum Hæbreorum malitia*, edita anno 1593. die 3. Aprilis, in qua præter ea, quæ hoc loco tradam, innovantur, & approbantur conſtitutiones aliorum Pontificum prædeceſſorum, qui impium Thalmud, & alia ſimilia reprobata, & deteſtanda ſcripta, & volumina damnarunt, & retineri prohibuerunt. Verùm circa iſtam Clementis VIII. conſtitutionem tria explicabo.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundò, quodnam ſit ſubjectum.

Tertiò, quinam libri haberi, legi, ac retineri prohibeantur.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Materia iſtius excommunicationis ſunt actiones, quæ ſub excommunicatione in hac Bulla prohibentur; iſtæ autem ſunt.

Prima, præfatos libros retinere.

Secunda, habere.

Tertia, legere.

Quarta, edere.

Quinta, typis excudere, ſeu imprimere.

Sexta, deſcribere, vel exemplare.

Septima, advehere.

Octava, emere.

Nona, vendere.

Decima, donare.

Vndecima, commutare.

Duodecima, alias quomodolibet diſtrahere, vel alienare.

Tertiadecima, audere quoquomodo præſtare, aut impendere opem, conſilium, auxilium, vel favorem Hebræis pro habendis, ſcribendis, ſeu imprimendis huiuſmodi libris, vel undecumque afferendis, ſeu tranſvehendis, aut pro impetranda de cætero eorundem legendorum licentia. Illæ omnes actiones diſertis verbis exprimuntur in præfata Bulla §. 6. *verſ præcipientes*, *&* §. 7. *verſ. præcipientes*, *&* §. 7. *ver. neve*. Quid autem unaquæque iſtarum actionum ſignificet, omnibus notum, penituſque perſpicuum arbitror, tum ex clara ipſorum verborum ſignificatione, tum ex iis, quæ ego docui in expoſitione Bullæ Cœnæ *diſp.* 1 *q.* 2. *punct.* 3. *n.* 2. *tom.* 3.

SECUNDA PROPOSITIO.

3 Subjectum iſtius excommunicationis ſunt ſinguli Chriſtiani, qui præfatas actiones faciunt, ut patet ex ipſa Bulla, in qua explicatis pœnis propoſitis, & enumeratis pœnis contra tranſgreſſores huius Bullæ impoſitis, hæc verba adduntur. *Nec non quoad Chriſtianos etiam excommunicationis maioris latæ ſententiæ unumquemque contra facientem eo ipſo incurrenda, &c.*

TERTIA PROPOSITIO.

4 Libri, & ſcripta, quæ in hac Bulla retineri, legi, edi, imprimi &c. prohibentur, ſunt libri, & codices impii Thalmud, vaniſſimi Cabaliſtici, & alii à prædeceſſoribus prohibiti; & condemnati. Item, opera, commentaria, tractatus, volumina, & ſcripta quæcumque, tam lingua Hæbraica, quàm quavis alia hactenus ſcripta, aut verſa, edita, & impreſſa, ac in poſterum conſcribenda, aut vertenda, edenda, vel imprimenda, continentia, ſeu continentes tacitè, vel expreſsè hæreſes, vel errores contra ſacras veteris legis, & Teſtamenti ſcripturas, nec non contumelias, impietates, blaſphemias contra Deum, Sanctiſſimam Trinitatem, & Salvatorem noſtrum Ieſum Chriſtum: ſacramenta, ſacras imagines, ac contra Chriſti fideles, præſertim Epiſcopos, Sacerdotes, & alias Eccleſiaſticas perſonas, ac etiam contra nuper converſos ad fidem, & Neophytos, & alias contra religionem Catholicam, vel in quibus etiam impudicæ, & obſcænæ narrationes memorantur, etiam ſub prætextu, quod expurgata fuerint, vel donec expurgentur, ſive quòd de novo typis excuſſa fuerint, mutatis nominibus, &c. Quæ omnia præfata Bulla §. 2. ſingillatim recenſentur, & ego in ipſorum explicatione non immoror, quia per ſe clara ſunt, & magis eluceſcent viſis, & cognitis iis, quæ in Bulla Cœnæ *loc. ſupra cit. diſp.* 1. *quæſt.* 2. *punct.* 4. *num.* 1. *& ſeqq. tom.* 3. fuſius tradidi.

5 Huic excommunicationi alia ſatis affinis hic explicari poſſet, quæ recenſetur in Bullario *to.* 1 *fol. mihi* 122. contrà Principes, & rectores locorum quorumcumque: qui non faciunt diligenter inquiri per domos, & Synagogas Iudæorum libros Thalmud, & inventos comburi; verùm neque in huius decreti expoſitione detinebor; quia omnia clara ſunt, nec certò conſtat, an uſu, & moribus prædictorum Principum, atque rectorum huiuſmodi decretum receptum ſit, teſte Filliucio *tract.* 14 *cap.* 10 *q.* 8. *n.* 178. licèt ipſe huiuſmodi decretum in ſuo Bullario non extare fateatur.

PUNCTUM XLI.

De excommunicatione contrà ſuadentes Papæ, ut infeudet, aut alienet civitates, & loca S. R. E. quovis prætextu id faciant.

1 *Reperitur in Bulla* 35. *Pii V. quæ incipit*; *Admonet nos*.

2 *Materia iſtius excommunicationis ſunt iſtæ actiones;* 1. *tractare, conſulere, aut alia ratione verba facere de alienandis, aut infeudandis bonis immediatè pertinentibus ad Eccleſiam Romanam, ampliùs primò etiamſi agatur de alienatione bonorum ad Sedem Apoſtolicam devolutorum;* 2. *etiamſi hæc bona aliàs eſſent ſolita in feudum dari:* 3. *etiam ex cauſa permutationis;* 4. *etiam ſub annuo canone, vel alia quavis ratione:* 5. *etiam intuitu meritorum*

Digitized by Google

ad Sanctam Sedem; 6. etiam prætextu neceſſitatis, vel evidentis utilitatis; 7. etiam ſi agatur de poſtulandis aliquibus ut eis titulus Ducis, Vicarii, aut alius gradus in præfatis locis conferatur ad vitam in perpetuum, ad longum tempus, aut ad beneplacitum limitatur tamen primò modò hac de cauſa eligantur oratores, qui mittantur ad Sanctam Sedem: limitatur 2. ad eos, qui aliquam ex præfatis actionibus faciunt ad procurandam alienationem, vel infeudationem bonorum Fiſco addictorum ob delicta; 3. limitatur quo ad eum, qui hoc facit de licentia Papæ.

3 *Proponens oratorem mittendum ad Sedem Apoſtolicam, ut tractet de alienatione bonorum Sedis Apoſtolicæ, excommunicationem incurrat, juxta ſententiam Auctoris.*

4 *Inſinuare, eſt declarare mentem ſuam, ut Papa prædicta loca alienet vel infeudet.*

5 *Subjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli cujuſcumque gradus, & dignitatis ſint, etiam Cardinales, qui prædicta faciunt publicè, vel privatim per ſe, vel per alium.*

6 *Alienationem bonorum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ fiſco addictorum ob delicta procurans, non incurrit excommunicationem, ſicut nec illam incurrit, qui has actiones facit de licentia Summi Pontificis.*

7 *Procurans alienationem bonorum Romanæ Eccleſiæ, quæ Camera Apoſtolica emit à Baronibus, non ſubjicitur excommunicationi.*

1 ISta excommunicatio lata fuit à Pio V. in Bulla 35. quæ incipit, *Admonet nos*; circa quam de more duo quæram.

Primò, quænam ſit ejus materia.

Secundò, quodnam ſit ſubjectum.

Sed prius præmittendum eſt hanc Bullam confirmatam fuiſſe etiam à ſucceſſoribus Pontificibus, præſertim S D N. Urbano VIII. in Bulla quæ incipit, *Sacroſancti*, edita anno 1623. pridie kalend. Octobris.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis ſunt iſtæ actiones.

Prima eſt tractare, conſulere, aut alia ratione verba facere de alienandis, aut infeudandis bonis immediatè pertinentibus ad Eccleſiam Romanam; nam in textu dicitur, *tractantes, conſulentes, aut aliàs verba facientes de infeudationibus, aut alienationibus, de civitatibus, & locis præfatis, immediatè ad nos, & Sedem Apoſtolicam pertinentibus.*

Quæ autem loca dicantur immediatè ad Eccleſiam Romanam pertinere, docui in explicatione Bullæ Cœnæ *diſp.1.quæſt.21 punct.3. nu.3 tom.3.* ubi dixi illa loca dici immediatè ſubjecta Eccleſiæ Romanæ, in quibus Summus Pontifex dicit, vel dicere poteſt jus per ſe ipſum, vel per Gubernatores à ſe miſſos, vel etiam per Delegatos ab ipſis Gubernatoribus, contra Ugolinum, & alios.

Amplia primò, etiamſi agatur de alienatione bonorum devolutorum ad Sedem Apoſtolicam. Secundò, etiamſi hujuſmodi bona alias in feudum dari ſolita eſſent. Tertiò, etiam ex cauſa permutationis. Quartò, etiam ſub annuo canone, aut alia quavis ratione. Quintò, etiam intuitu meritorum erga Sedem Apoſtolicam, Sextò, etiam prætextu neceſſitatis, vel evidentis utilitatis. Septimò etiamſi agatur de poſtulandis aliquibus, ut eis titulus Ducis, Vicarii, Gubernatoris, aut alius gradus, in præfatis locis conferatur ad vitam, vel in perpetuum, vel ad longum tempus, vel etiam ad beneplacitum, hæc omnia expreſsè habentur in præcitata Bulla in quibus explicandis non immoror, quia clara ſunt, tum ex ſe, tum ex regulis generalibus.

Limita primò, modò hac de cauſa eligantur Oratores, qui mittuntur ad Sedem Apoſtolicam, nam in textu dicitur, *ac propterea de eligendis Oratoribus ad nos, & ſucceſſores noſtros ſuper præmiſſis, vel illorum occaſione mittendis proponentes*, eidem excommunicationi ſubjicitur actio, qua quis recipit munus hujuſmodi Oratoris, ut in præfata Bulla habetur.

Limita Secundò juxta dicenda in ſecunda propoſitione *n.6. & ſeq.*

3 Sed modò dubium eſt, utrùm proponens Oratorem, prædicta de cauſa mittendum ad Sedem Apoſtolicam, aut Orator hujuſmodi onus recipiens, ligetur ſtatim excommunicatione, etiamſi poſtea hac de re nihil agatur, cum Pontifice. Ratio dubitandi pro parte negativa eſt, quia in materia pœnali ſtricta interpretatio facienda eſt, & verba cum effectu intelligenda ſunt.

His non obſtantibus, probabilius dicendum cenſeo, ſtatim ligari excommunicatione, quia ſufficienter verificantur verba; conſequenter cenſetur adeſſe effectus ſub excommunicatione prohibitus, nam ſub excommunicatione non ſolùm prohibetur tractare de hac re cum Summo Pontifice; verùm etiam mittere hac de cauſa Oratores, vel hujuſmodi munus Oratoris ſuſcipere. Hinc patet reſponſio ad rationem dubitandi.

Secunda actio eſt, inſinuare, vel ſuadere hujuſmodi alienationem Summo Pontif. ſive id fiat per ſe, ſive per alium, nam in textu dicitur, *aut alii quicumque alienationes hujuſmodi Rom. Pontifici pro tempore exiſtenti, per ſe, vel alium, ſeu alios inſinuantes, vel ſuadentes, eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrant.*

4 Sed modo dubium eſt, quid ſit *inſinuare*.

Reſpondeo idem eſſe, quod declarare mentem ſuam eſſe, ut Summus Pontifex prædicta loca alienet, vel infeudet. Ita ſentire videtur Iulius Clarus *de donat. q.15. n.5.* Leſſius *lib.2.c.18 dub.13 nu.97.* & alii, quos in ſimili retuli *de contractibus diſp.3. quæſt.13. punct.6.n.1. tom 2.* dum loquerer de inſinuatione requiſita ad donationem; *ſuadere* aut eſt conſulere, aut aliquo prætextu, ſeu ratione permovere ad alienationes hujuſmodi faciendas.

An autem inſinuatio, aut ſuaſio puniatur pœna excommunicationis, etiamſi actualis alienatio non ſequatur, patet ex dictis *in Bulla Cœnæ diſput.1. quæſt.21.punct.1.num.9.tom.3.* puniri.

SECUNDA PROPOSITIO.

5 SVbjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, qui præfatas actiones agunt, ſive ſint Eccleſiaſtici, ſive ſæculares, cujuſcumque dignitatis, & ordinis, etiam Epiſcopalis, vel majoris, etiam Cardinalatus honore fulgentes, ſive id agant publicè, ſive privatim, ſive id agant per ſe; ſive per alium. Exprimuntur etiam in præfata Bulla communitates, & univerſitates; quamvis enim communitas, ut ſic, excommunicari non poſſit, ut patet ex dictis *de cenſuris in genere diſp.1.quæſt.1.punct.4.n.11.tom.1.* nihilominus particulares perſonæ communitatis tractantes, vel conſulentes, & ob id Oratorem mittendum ad Sedem Apoſtolicam proponentes, vinculo iſtius excommunicationis innodantur. Vide Franciſcum Leonis *in theſauro fori c.15.n.14.* & Sayrum apud Filliucium *tract.44. c.3.§.3 q 4. & 5.*

6 Limitanda eſt tamen iſta propoſitio primò quoad eos, qui aliquam ex præfatis actionibus faciunt ad procurandam alienationem vel infeudationem bonorum fiſco addictorum ob delicta; nam bona confiſcata ob delicta non comprehenduntur ampliùs in Bulla Pii V. ex conſtitutione Gregor. XIII. in Bulla 66. quæ incipit, *Tanta, tamque horrendi § 13 verſ. declarantes*, & ex conſtitutione Sixti V. in Bulla 5 quæ incipit, *Hoc noſtri Pontificatus initio §.8. verſ. dictos, ſub finem dicti §.*

7 Præterea ſub prædicta Bulla Pii V. non comprehenduntur per triennium loca, quæ Camera Apoſtolica emit à Baronibus: hæc enim per triennium excipiuntur à Clemente VIII. in Bulla 41. quæ incipit, *Juſtitiæ ratio §.14. verſ civitates vero.*

Limitatur ſecundò, quoad eum, qui hoc facit de licentia Summi Pontificis, ejus enim eſt legem abrogare, cujus eſt eam condere. Imò Sayrus apud Filliuc. *tract 44.c.3 § 3.q 4.* illum eximit ab excommunicatione, qui Summum Pontificem adit ipſumq; de hac re alloquitur, & ab eo non repellitur; nam eo ipſo, quo Summus Pontifex illum ad proponendum admittit, cenſetur cum eo diſpenſare, & facultatem tractandi concedere.

Hæc opinio probabilis eſt, modò Pontif. conſcius eſſet rei ab altero agendæ, antequam ille de ea re ageret; nam diſpenſatio præcedere debet actionem ſub excommunicatione prohibitam. Secus ſi Pontif. ignorabat de qua re acturus eſſet, aut ſi eum repulit, poſtquam cognovit quid agere vellet; perſpicuum enim eſt iſtum excommunicationis vinculo innodari, ſi tractatum alienationis, poſtquam à Papa repulſus fuit, proſequatur; facit enim contra conſtitutionem, excommunicationis pœnam continentem.

An autem Summus Pontifex infeudans, aut alia ratione alienans bona Cameræ Apoſtolicæ graviter peccet, & reus ſit violationis juramenti conſtat ex ſupradictis *in libro variar. tractation diſput.2.qu. unic punct.5.§.1.num.1. tom 1.* peccare graviter, & eſſe reum violati juramenti, niſi alienet ex juſta cauſa.

PUNCTUM XLII.

De excommunicatione contrà extrahentes frumentum, blada, legumina, & alia id genus, extra ſtatum Eccleſiaſticum, aut à locis immediatè ſubjectis Eccleſiæ Romanæ ad loca mediatè ſubjecta.

1 *Conſtitutiones, in quibus iſta excommunic. continetur hoc tempore ſunt illæ, quæ latæ ſunt à Gregorio XIII. Paulo V. & Urbano VIII.*

2 *Materia iſtius excommunicationis latæ à Gregorio XIII & Paulo V. ſunt quatuor proximè ſequentes actiones: primò emere, frumenta, blada, legumina ultra uſum, & neceſſitatem unius anni pro ſe, & ſua familia; 2. impedire ea deferri ad Urbem; 3. conducere frumentum, bladas, legumina, oleum extra ſtatum Eccleſiaſticum, vel intra, à locis immediatè ſubjectis ad loca mediatè ſubjecta, hac cenſura innovatur ab Urbano VIII.; 4. facere prædicta aſportari quovis modo, vel conduci per ſe, vel per alium.*

3 *Illa ſunt loca immediatè Eccleſiæ ſubjecta, quæ ab Eccleſia reguntur, ſeu ad quæ mittit Gubernatores, & alios Officiales. Illa verò ſunt mediatè ſubjecta Eccleſiæ, quæ alteri Domino data ſunt in feudum vel quaſi feudum.*

4 *Loca Baronorum, & aliorum exiſtentium in confinibus ſtatus Eccleſiaſtici, ſunt quæ habent fines communes, ſive ſint mediatè ſubjecta, ſive non.*

5 *Transferens triticum, ſegalem, hordeum &c. & ſimilia frugum è ſtatu Eccleſiaſtico ad ſtatum alterius Principis aut è ſtatu immediate ad mediatum, ſeu ad loca contigua incurrit excommunicationem, modò extractio fiat cauſa mercimonii. Viceverſa aſſerendum eſt de transferente, poma, pira, uvas, allium, cepas, & conſimiles fructus: idem dic de extractione animalium.*

6 *Farinam transferens extra ſtatum Eccleſiaſticum, vel ad loca mediatè ſubjecta, ſubjicitur excommunicationi.*

7 *Panem extrahens, non incurrit excommunicationem in ſententia auctoris.*

8 *Oleum*

8 *Oleum transferens extra ſtatum Eccleſiaſticum, ligatur excommunicatione.*

9 *Olei nomine, intelliguntur etiam oleæ ſi ſint maturæ, & aptæ ad faciendum oleum.*

10 *Subiectum iſtius conſtitutionis ſunt omnes extrahentes, vel extrahi facientes, aut aſportari, vel conduci frumenta, bladas, legumina, & oleum extra ſtatum Eccleſiaſticum, vel ad loca in confinibus eiuſdem ſtatus exiſtentia, ſeu à ſtatu immediatè ad loca Eccleſiæ Romanæ mediatè ſubiecta, modò extractio fiat cauſa mercimonii.*

11 *Extractionem conſulens non ligatur excommunicatione.*

12 *Frumenta aſportans non afficitur excommunicatione donec perveniat ad locum, ad quem frumentum deferri prohibeatur.*

13 *Triticum aſportans in ſui, vel familiæ uſum, non ligetur excommunicatione ſi hoc faciat ex gravi neceſſitate.*

14 *Excuſatur extrahens eam ſolùm quantitatem, quæ ſufficit ad neceſſariam ſuſtentationem ſui, & familiæ ſuæ unius anni, ſive uſque ad novam meſſem.*

15 *Item excuſantur pauperes, qui extrahunt faſciculos ſpicarum in agris relictarum unius diei labore collectos pro victu ſuo diurno.*

16 *Item excuſantur Religioſi mendicantes aſportantes granum, legumina, & ſimilia pro eleemoſinis data pro victu Conventuum ſuorum communi.*

17 *Item excuſantur Ruſtici, & pauperes operarii qui diurnam mercedem non niſi in grano, aut alia annonæ ſpecie conſequi poſſunt, vel qui ad mercatus pullos, ova, fructus, vel ſimilia, in parva quantitate ferunt, & ex earum pretio panem, farinam, & ſimilia pro ſuo & familiæ ſuæ uſu ſine dolo, & non cauſa mercaturæ extrahunt.*

18 *Ab his pœnis non excuſatur, qui triticum extrahit ad alendos extraneos non indigentes, immo neque ſi aſportet ad alendos homines ſubditos ſtatus immediati Eccleſiaſt.*

19 *Extrahens triticum ad alendos operarios conductos ad colendum agrum exiſtentem in loco mediatè ſubiecto etiam ſi intentionem habeat referendi poſteà meſſem in ſtatum Eccleſiaſticum immediatè ſubiectum Eccleſiæ Romanæ non afficitur excommunicatione, reus eſt tamen aliarum pœnarum in ſententia Auctoris contra Fillinc.*

20 *Triticum aſportans extra ſtatum Eccleſiaſticum in modica quantitate, excuſari videtur ab excommunicatione.*

21 *Materia parva, aut gravis reſpectu traſferentis triticum extra ſtatum, cenſetur illa, quæ iudicio prudentis viri deffinitur talis.*

22 *Aſportans, vel aſportari faciens extra ſtatum Eccleſiæ magnam frumenti quantitatem, ſed ſingulis vicibus modicam, tunc ſolùm incurrit excommunicationem quoties ad eam pervenit quantitatem: quæ ad peccatum mortale iudicio prudentis in hac materia ſufficiens cenſetur etiamſi ab initio intentionem habuerit paulatim extrahendi notabilem quantitatem.*

23 *Prælati facientes contrà conſtitutiones de non aſportando tritico extra ſtatum, non videtur hoc tempore ligari ſuſpenſione.*

24 *Excommunicatio lata contrà aſportantes triticum; hoc tempore non eſt Summo Pontifici reſervata.*

25 *Aſportans triticum, & aliud genus extra ſtatum ſi in magna quantitate graviter peccat, ſed ad reſtitutionem non tenetur.*

1 VT iſta eſcommunicetin intelligatur, breviter notandum eſt, quid Summi Pontifices in hac materia decreverint.

Clemens VII. in Bulla edita pro abundantia rei frumentariæ, & agriculturæ exercendæ, anno 1523. innovat, & confirmat omnes cōſtitutiones Sixti IV. & Julii II. & inter alia decrnit, ne Barones, & Domicelli Romani, & alii quicumque, tam ſæculares, quàm Eccleſiaſtici, etiam Cardinales, poſſidentes oppida, villas, & terras infrà quinqoagnita miliaria ab Urbe, præſumant à ſuis ſubditis frumenta, & blada ultra ſui, & domus uſum, & neceſſitatem emere, aut prohibere, & impedire ad Urbem deferri, aut ad alia loca, quàm ad Urbem Romam, deferre, abſque Summi Pontificis, aut Cameræ Apoſtolicæ licentia, aut in his conſilium, auxilium, vel favorem publicè, vel occultè directè, vel indirectè præſtare, alioquin tranſgreſſores pœnam excommunicationis ipſo facto incurrant, exceptis Archiepiſcopis, Epiſcopis, & aliis Prælatis, quibus pœna ſuſpenſionis à divinis impoſita fuit.

Pius V. anno 1566. in Motu proprio, de privilegiis artis agriculturæ, & rei frumentariæ, eandem conſtitutionem confirmavit.

Gregorius XIII. ſimilem ferè conſtitutionem facit anno 1579. impoſita excommunicationis reſervatæ pœna contrà ementes ultra ſui, ſuorumque ſamiliarium uſum pro uno anno, aut impedientes per ſe, vel per alium, directè, vel indirectè ea deferri è ſuis locis ad Urbem, aut extrahentes frumenta. Imò in Bulla quæ incipit, *Non ſine gravi*, excommunicationem tulit contrà diripientes animalia, & alia bona cujuſcumque generis in ſtatu Eccleſiaſtico, aut ſcienter ementes illa furto ſublata, aut permutantes, aut recipientes, aut penes ſe habentes, ſeu cum præfatis contrahentes.

Clemens VIII. anno 1596. in Bulla, quæ incipit, *Paſtoralis noſtra*, abſtulit excommunicationem contrà extrahentes è ſtatu Eccleſiaſtico frumenta, blada, legumina, & aliud annonæ genus in modica quantitate & pro uſu proprio tantùm, non tamen cauſa mercaturæ, anno verò 1597. in Bulla, quæ incipit, *Frumenti penuriam*, confirmavit conſtitutionem Gregorii, excepta excommunicationis pœna.

Paulus V. anno 1604. in Bulla ea, quæ incipit, *Inter graviſſimas* confirmavit conſtitutiones Pii V. Gregor. XIII & Clem VIII non ſolùm quoad excommunicationem contrà extrahentes frumentum blada, legumina, & oleum, verùm etiam quoad alias pœnas ob annonam aliarum rerum, & graſciam impoſitas, anno verò 1606. in Bulla, cuius initium eſt, *Pro peculiari*, ut præcedentem conſtitutionem declaret, illam extendit non ſolùm ad extrahentes prædicta extra ſtatum Eccleſiaſticum, verùm etiam ad extrahentes è ſtatu Eccleſiaſtico, ſeu locis immediatè ſubiectis Eccleſiæ ad loca mediatè ſubiecta eidem Eccleſiæ, etiam tempore nundinarum, & emporiorum.

Sanctiſſimus verò Dominus noſter Urbanus VIII. in Bulla, quæ incipit *Superni*, edita anno 1624. duodecim Kalendas Novembris, confirmavit, & innovavit prædictas conſtitutiones Pii V Gregorii XIII. Clementis VIII. & Pauli V. excepta excommunicatione, & aliis cenſuris, quas incurri ſolùm intendit ab iis, qui prædicta extrahunt cauſa mercaturæ extra ſtatum Eccleſiaſticum, vel ad locum Principum, Comitum, Baronum, & aliorum, quorum dominia exiſtunt in confinibus ſtatus Eccleſiaſtici, ut patet ex Bulla præfati Summi Pontificis Urbani VIII ibi, *in quibuslibet earum*, videlicet conſtitutionem Pii V. Gregorii XIII Clementis VIII. Pauli V., & aliorum quorum ibi mentionem facit *demptis tamen ex illis pœna excommunicationis, & aliis cenſuris Eccleſiaſticis, præterquàm in caſibus, in quibus extra ſtatum noſtrum Eccleſiaſticum, vel ad loca Principum, Ducum, Marchionum, Comitum, Baronum, & aliorum, quorum dominia in confinibus dicti ſtatus noſtri Eccleſiaſtici exiſtunt extractio mercimonii cauſa fiet, motu, ſcientia, & poteſtate paribus ſimiliter perpetuò approbamus, confirmamus, & innovamus*, &c. Idem ferè decreverat Gregorius XV.

Ex quo licet inferre tres ſolùm Pontifices hoc tempore cenſuris ligare extrahentes frumenta, & alia id genus, nempè Gregorium XIII. Paulum V. & Urbanum VIII. qui hoc tempore Pontificatus iura obtinet. Bulla verò Clementis VII quoad cenſura videtur in hac parte abolita, ut patebit ex infra dicendis, ad finem huius puncti *nu.* 24.

His præmiſſis duo de more hic explicabo.

Primò, quænam actiones ſub excommunicatione prohibitæ fuerint a Gregorio XIII. & Paulo V. & quænam modò ſub excommunicatione ipſo facto interdictæ cenſeantur à Summo Pontifice Urbano VIII.

Secundò, quodnam ſit iſtius excommunicationis ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria excommunicationis latæ à Gregorio XIII. & Paulo V. erant quatuor actiones proximè ſequentes.

Prima actio erat, emere frumenta, blada, & legumina ultra uſum & neceſſitatem unius anni pro ſe & ſua familia, ſic enim habetur in præfata Bulla Gregorii XIII. quam Paulus V. confirmavit.

Ex quo ſequitur, eum, qui emit frumentum ad vendendum, vel ultra neceſſarium, ſeu concedentem uſum ſuæ familiæ pro uno anno, excommunicari in Bulla Pauli V. hoc tamen tempore non incurrit, quia præfata Bulla quoad cenſuras in hac parte confirmata non fuit à S. D. N. Urbano VIII.

Secunda erat, impedire ea deferri ab Urbem. Ob iſtam actionem etiam hoc tempore excommunicatio incurritur ob diſpoſitionem Bullæ Cœnæ, de qua fusè diſſerui *in explicatione Bullæ Cœnæ q. 9. punct. 8. nu.* 13 *& punct. 2. nu.* 22. *tom.* 3. cum Alterio, & Duardo.

Tertia erat exportare, ſeu conducere frumentum, blada, legumina, & oleum extra ſtatum Eccleſiaſticum, vel intra ſtatum Eccleſiaſticum, è locis immediatè ſubiectis ad loca mediatè ſubiecta. Quamvis enim Gregorius XIII. loquatur ſolùm de extrahentibus è ſtatu: nihilominus Paulus V. in declaratoria Bulla, edita anno 1606 excommunicationem, & alias pœnas extendit etiam ad extrahentes è ſtatu immediato ad mediatum, ibi, *à quibuſvis provinciis & locis eidem Romanæ Eccleſiæ immediatè ſubiectis, ad civitates, terras, & loca eidem Eccleſiæ mediatè ſubiecta* Eadem cenſura confirmatur, & innovatur a S. D. N. Urbano VIII. quoad extrahentem cauſa mercimonii.

Quarta eſt facere prædicta aſportari, vel conduci per ſe, vel per alium, & hoc verum eſt, ſive aſportentur equo, ſive curru, ſive navicula enim omnibus modis frumentum, & alia aſportantur. Ob has duas ultimas actiones etiam hoc tempore excommunicatio incurritur, virtute Bullæ Summi Pontificis Urbani VIII ſi extractio, ſeu aſportatio fiat cauſa mercimoniæ, ut patet ex verbis Bullæ ſuperiùs citatis.

3 Quæ autem dicantur loca mediatè, & immediatè ſubiecta Eccleſiæ patet ex dictis in Bulla Cœnæ *q. 9. punct. 1. n.* 14 *& q.* 21 *punct.* 3. *num.* 3. *tom.* 3. ubi ex dixi eſſe loca immediatè ſubiecta Eccleſiæ Romanæ, quæ ab ipſa reguntur: ſeu ad quæ Eccleſia Romana mittit gubernatores, prætores, ſeu officiales: mediatè verò ſubiecta, ſunt illa, quæ alteri domino data ſunt in feudum, vel quaſi in feudum, ut ſunt Baroniæ, Comitatus, & ſimilia, quæ reguntur ab iis, quibus data ſunt in feudum. Idem dici poteſt de aliquibus Abbatiis, quæ quaſi feudum alicui, quamdiu ipſe vixerit traduntur

4 Loca verò Baronum, & aliorum exiſtentia in confinibus ſtatus Eccleſiaſtici, de quibus ſermo eſt in Bulla Summi Pontifici Urbani VIII. ea cenſentur, quæ fines habent communes ſive ſint mediatè ſubiecta Eccleſiæ, ſive non, quamquam loca nullo ratione ſubie-

ſubiecta Eccleſiæ potiùs dici debent extra ſtatum Eccleſiaſticum, quàm in confinibus ſitus. Ex dictis colligitur.

5 Primò, transferentem triticum, ſegalem, hordeum, avenam, & ſimilia frugum genera è ſtatu Eccleſiaſtico ad ſtatum alterius Principis, aut è ſtatu immediato ad mediatum, ſeu ad loca contigua ſtatui Eccleſiaſtico, affici excommunicatione; id tamen hoc tempore intelligitur, modò extractio fiat cauſa mercimonii, hæc enim limitatio addita fuit à Summo Pontifice Urbano VIII.

Secus dic de transferente poma, pyra, nuces, allium, cepas, & conſimiles fructus; hic enim non afficitur excommunicatione, quia hæc non veniunt nomine frumentorum, & aliarum frugum in his Bullis expreſſarum. Idem dic de extractione animalium; licèt enim extractio animalium extra ſtatum Eccleſiaſticum interdicta eſſet à Gregor. XIII. ſub excommunicatione. Paulus tamen V. excommunicationem abſtulit, relictis in ſuo robore aliis pœnis contra extrahentes alias res ad annonam, & graſciam pertinentes. Idem dici poteſt de Bulla D. N. Urbani VIII.

6 Secundò, transferentem farinam ad præfata loca ſubiici excommunicationi. Ratio eſt, tum quia farina nihil aliud eſt quam triticum, nec mulitura rationem, naturam, qualitates, & accidentia tritici tollit, licèt non eodem nomine ſemper vocetur, & demonſtretur; tum quia hæc videtur intentio Summi Pontificis, qui ſummo ſtudio inopiam, & charitatem e ſtatu Eccleſiaſtico avertere conatur, tum quia ſi nomine frumenti, atque bladorum non comprehenderetur farina, lex facilè eludi poſſet, redacto in farinam tritico; ubicumque autem diſpoſitio, etiam pœnalis, facile illudi poſſet non facta extenſione, facienda eſt extenſio, *c. quam, in fine, de reg. iuris, in* 6. tum quia qui ſolis verbis legis contentus, eius mentem offendit ſubiicitur pœnis illius, *l. non dubium C. de legib. l. fraus, & l. contrà legem, eodem tit.* Ita Iulius Clarus *li. pract. crimin q.* 82. Durardus *in Bulla Cœnæ, lib.* 1 *c.* 3 *q.* 4. *nu.* 9. Azor. 1 *p. lib.* 5. *c.* 26. *q.* 2. *verſ. quæres.* Filliuc *tract.* 13. *c.* 6 *q.* 9. *n* 158.

Contrà Bald. *in l. non dubito. C. de legib.* Albericum, & alios apud Julium Clarum, & apud præcitatos DD. exiſtimantes farinam ſub nomine frumenti non contineri; conſequenter extrahentes farinam non affici excommunicatione.

7 Obiicies, extrahens panem non incurrit excommunicationem, ergò neque extrahens farinam.

Reſpond primò, negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt tum quia panis ſpecie differt à tritico, conſequenter ſub prohibitione tritici comprehendi non poteſt, tum quia extractio panis non ſolet annonæ caritatem inducere, cum difficile ſit panem in magna quantitate extrahere, nec panis diu durare poſſit ſicut farina, & frumentum; tum quia in materia pænali non eſt facienda extenſio; ſed benignior interpretatio accipienda eſt; tum quia nomine materiæ non venit materiatum, id eſt, confectum ex materia. *l. quæ filius. §. illud. ff. de leg.* 3., & nomine lanæ non venit lana neta, id eſt, in filum redacta, ſeu filata. *l ſicut lana ff. de leg.* 3. ergo ſub nomine frumenti contineri non poteſt panis, qui ex tritico conficitur, & tritici ſpeciem, & naturam exuit.

Reſpondet ſecundò Filliuc ſub prohibitione tritici comprehendi etiam panem; conſequenter non ſolum extrahentem farinam, verùm etiam extrahentem panem huic excommunicationi ſubiici; tum quia connexorum eſt idem judicium *l. cum actum. ff. de neg. geſt & cap translato de conſtit* & fruſtra exprimitur, quod ſubauditur. *l. non ſolùm.* §. *C. de fideiuſſ.* tum quia extractio frumenti prohibetur propter panem; ergò multo magis cenſetur prohibita extractio panis; nam propter quod unumquodq; tale, & illud magis. *Auth. multo magis. C. de ſacro ſanct. Eccleſ.*

Mihi magis probatur prima reſponſio, & probabilius cenſeo, extrahentem panem non affici excommunicatione, ſed aliis pœnis; nam in materia pœnali cenſurarum non eſt argumentandum à pari, vel à fortiori; ſed ſtandum eſt juris diſpoſitioni: nec eſt eadem ratio panis, & farinæ; quia panis ſpecie, & eſſentia differt à tritico, non verò farina a tritico.

8 Tertiò colligitur, transferentem oleum extra ſtatum Eccleſiaſticum ad loca alterius Principis, in hanc cenſuram incurrere, quia exprimitur in prima Bulla Pauli V. Probabile id etiam eſt, ſi transferat oleum à ſtatu immediato ad mediatum; licèt enim in declaratione non exprimatur extractio olei; tamen illa Bulla declaratoria, non eſt irritatoria præcedentis Bullæ, ſed confirmatoria, & expoſitoria; præterquam quod dici poteſt expreſſum in illis verbis, *id annonæ genus*. Ità Filliuc. *loc cit. num.* 160 ubi dicit hanc eſſe praxim ſacræ Pæniteotiariæ, & miniſtrorum annonæ; in dubio autem ſtandum eſt praxi, & conſuetudini, quæ legitima legis interpres nuncupatur. Hæc tamen illatio hoc tempore intelligenda eſt, modò extractio fiat cauſa mercimonii.

9 Maior difficultas eſt, utrùm nomine olei intelligantur etiam oleæ, id eſt baccæ, ex quibus oleum conficitur: conſequenter utrùm prohibitio extractionis olei extendatur ad extractionem olearum. Filliucius *loco cit.* putat nomine olei intelligi oleas, & conſequenter prohibitionem extractionis olei ad extractionem olearum extendi.

Alii putant extendi, ſi oleæ extrahantur ad faciendum oleum, non verò ſi extrahantur ad comedendum, vel ſale condiendum, ut poſteà comedantur.

Sed mihi diſtinguendum videtur; vel oleæ ſunt maturæ, & iam aptæ ad faciendum oleum, vel ſunt acerbæ, & minus aptæ ad oleum; ſi ſunt maturæ, & aptæ ad faciendum oleum, cenſeo cadere ſub prohibitionem extractionis olei, ut patet ex rationibus allatis *nu* 6. *in ſecunda illatione*, dum loquerer de farina; ſi verò non ſunt maturæ, nec aptæ ad faciendum oleum, cenſeo non ſubiici huic excommunicationi, etiamſi fortè ſub aliis pænis vetitum ſit illas extrahere. Ratio eſt, tum quia in materia pænali non eſt facienda extenſio, tum quia, ſicut ubi eſt eadem ratio, ibi militat eadem iuris diſpoſitio. *l illud ff. ad legem Aquil* ita ubi non eſt eadem ratio, nec idem nomen, neque debet eſſe eadem pæna, & diſpoſitio, ſicut enim valet propoſitum in propoſito, ita oppoſitum in oppoſito. *l final ff. de fund. inſtruct.*

Ratio autem, & finis extractionis olei eſt, ne inducatur caritas annonæ olei, quam regulariter loquendo, non inducit extractio olearum, quæ in parva quantitate fieri conſuevit.

SECUNDA PROPOSITIO.

10 OMnes extrahentes, vel extrahi, aut aſportari, vel conduci facientes frumenta, blada, legumina, & oleum extra ſtatū Eccleſiaſticum, vel ad loca in confinibus ſtatus Eccleſiaſtici, ſeu à ſtatu immediato ad loca Eccleſiæ Romanæ mediate ſubiecta, afficiuntur excommunicatione. Hæc propoſitio patet tum ex illis verbis in declaratione Pauli V. poſitis (*De cætero etiam nec liceat quibuſuis communitatibus, univerſitatibus etiam qualificatis, & cuiuſvis ſtatus, gradus, & præeminentiæ exiſtant, ſub in eiſdem prioribus noſtris litteris expreſſis, & contentis pænis, etiam prætextu quorumuis privilegiorum, &c.*) tum ex confirmatione Summ. Pontiſ. Urban. VIII.

Hæc tamen propoſitio hoc tempore limitatur, modò extractio fiat cauſa mercimonii, ut dicitur in Bulla Summi Pontificis Urbani VIII. & iam ſæpiùs adverti.

11 Sed modò dubium eſt primò, utrùm conſulens prædicta aſportari, incurrat excommunicationem.

Reſpondeo negative, quia textus loquitur de aſportantibus, ſeu facientibus aſportare; excommunicatio autem lata in facientes non extenditur ad conſulentes, ut dictum eſt *de cenſuris in genere diſput.* 1. *quæſt.* 1. *punct.* 6. *n.* 1. *tom.* 1. cum aliud ſit facere, aut conſulere. Secus dic de mandante aſportari, ſeu conduci, hic enim dicitur facere aſportari, ſeu conduci; & licet per ſe ipſum non faciat tamen per alium. Hoc tamen intelligitur, ſecuta aſportatione, & conductione, ut patebit ex dicendis in ſolutione dubii proximè ſequentis.

12 Secundò dubium eſt, utrùm aſportans frumentum incidat in excommunicationem, antequam perveniat ad locum, ad quem deferri prohibetur.

Ratio dubitandi eſt, quia qui frumentum extrahit, & in itinere deprehenditur, antequam provinciæ fines egrediatur, puniri debet, ac ſi frumentum extraxiſſet, ex Iulio Claro, Azorio, & aliis *locis cit.* ergò etiam affici videtur pęna excommunicationis. Sed quicquid ſit de irrogatione pœnæ temporalis, de qua eſt inter DD. controverſia.

Reſpondeo, aſportantem frumentum non affici excommunicatione, donec ad eum locum perveniat, ad quem triticum deferri prohibetur. Ratio eſt, quia cenſura non incurritur non ſecuto effectu ſub cenſura prohibito; effectus autem ſub cenſura prohibitus eſt extractio frumenti extra ſtatum Eccleſiaſticum, vel ad loca eorum, quorum dominia in confinibus ſtatus Eccleſiaſtici exiſtunt.

13 Tertiò dubium eſt, utrùm exportans in uſum ſuum, ſeu familiæ, ſubiiciatur pænis (hic non loquor de pæna excommunicationis, quam conſtat hoc tempore poſt conſtitutionem Summorum Pontificum Gregorii XV., & Urbani VIII. in hoc caſu non incurri, ſed de aliis pœnis) prædictarum conſtitutionum.

Bart., & Iaſon apud Julium Clar. *lib.* 5 *recept. ſent. pract. criminalis q.* 82. putant ſtatuta, quibus vetatur frumentum, & alia exportari, non ligare deportantes ad proprium uſum.

Sed mihi diſtinguendum videtur: aut is, qui aſportat, vel aſportare facit hoc facit ex magna neceſſitate, cui aliter commodè cōſulere non poteſt (ut ſi familiam ſuam aliter non poſſet alere ſine magna difficultate,) aut id facit ſine gravi neceſſitate. Si facit ex magna neceſſitate, cenſeo excuſari, quia Summus Pontifex non intendit in tali eventu obligare; præcepta enim Eccleſiæ ſuavia ſunt nec obligant cum gravi incommodo, ex communi Doctorum ſententia; ſi verò non aſportat ob neceſſitatem, non excuſatur; tum quia Summus Pontifex vim obligandi habet, & obligare intendit; tum quia alioquin poſſet aliquis ad proprium uſum emere, & poſteà mutata voluntate cuilibet vendere. Ità ſentire debet Iulius Clarus, Azorius & alii *locis cit.* exiſtimantes ſtatutum prohibens, & puniens extractionem frumenti, carnium, & animalium, afficere aſportantes ad proprium uſum; idque uſu, & praxi receptum eſſe teſtatur. Hinc ſequitur.

14 Primò, non ſolùm ab excommunicatione, verùm etiam ab aliis pœnis excuſari eos, qui extrahunt non ſolùm quantitatem, quæ ad neceſſariam ſuſtentationem ſuam, & familiarum ſuarum unius anni, ſive uſque ad novam meſſem ſufficiat.

15 Secundò excuſari pauperes, qui faſciculos ſpicarum, in agris relictarum, unius diei labore collectos, pro victu, & neceſſitate tantùm ſua diurna extrahunt.

16 Tertiò, excuſari religioſos mendicantes aſportantes granum, legumina, & alia ſimilia pro eleemoſynis data, pro victu conventuum ſuorum communi.

17 Quar-

17 Quartò, excuſari ruſticos, & pauperes operarios, qui mercedem diurnam nonniſi in grano, aut aliis annonæ generibus huiuſmodi conſequi poſſunt; aut qui ad mercatus pullos, uva, fructus, vel alia ſimilia in parva quantitate ferunt, & ex pretio rerum prædictarum, panem, farinam, & alia ſimilia pro ſuo, & familiarum ſuarum uſu, & neceſſitate, dumtaxat in locis ſtatus prædicti immediatè ſubiectis; ad loca ſtatus mediatè ſubiecta, aut etiam extra ſtatum Eccleſiaſticum extrahunt, & aſportant, modò id fiat ſine dolo & non cauſa mercaturæ, ut patet tum ex allatis rationibus: tum ex Bulla Gregorii XV. incipit, *Romani Pontificis*, edita 30. Iulii 1622. in qua præſentes caſus nominatim exprimit, & excuſat.

18 Quintò, eum non excuſari à pænis prædictarum conſtitutionum, qui triticum extrahit ad alendos extraneos non indigentes.

Et hoc verum cenſeo, etiamſi aſpectet ad alendos homines ſubditos ſtatus immediatè Eccleſiaſtici: tum quia eadem ratio militat tum quia ſi habetur ratio perſonarum, & non loci; ſequeretur transferentem triticum ab uno loco immediatè ſubiecto ad alium proximum, & immediatè ſubiectum ad alendos extraneos ibi exiſtentes, affici pœnis prædictarum Bullarum; quod durum videtur, quidquid in oppoſitum ſentire videatur Filliuc. n. 146.

19 Addit Filliuc. extrahentem triticum ad alendos operarios conductos ad colendum agrum exiſtentem in loco mediatè ſubiecto, vel ad ſeminandum idem triticum in agro exiſtente in ſtatu mediato, non ſubiici pænis contra extrahentes impoſitis, modò intentionem habeat referendi poſteà meſſem in ſtatum Eccleſiaſticum immediatè ſubiectum Eccleſiæ Romanæ; ita enim adimplet cum fœnore voluntatem legiſlatoris, cum extrahat ſtadium; e.g. ut referat ſex, vel octo.

Hæc opinio probabilis eſt; ſed oppoſitum mihi probabilius videtur. Quamobrem arbitror quidem hoc tempore conſtitutionem Summi Pontificis Urbani VIII. non affici excommunicatione; reum tamen eſſe aliarum pœnarum. Ratio eſt, tum quia Summus Pontif. confirmando prædeceſſorum mentem abſolutè interdixiſſet extractionem, nec reſpexiſſet intentionem extrahentis; ſed actionem externam, præſertim cum multis de cauſis extrahens impediri poſſit, ne poſteà meſſem in ſtatum Eccleſiaſtium referat; tum quia idem etiam dicendum eſſet de extrahente frumentum, ut illud ſeminet in agro extra ſtatum Eccleſiæ exiſtente, (quod Filliuc. non eſt auſus dicere) militat enim in utroque caſu eadem ratio.

20 Quartò dubium eſt, utrùm parvitas materiæ excuſet ab hac cenſura.

Reſpondeo affirmativè. Ratio eſt, tum quia regula generalis eſt, parvitatem materiæ, ubi dari poteſt, excuſare à mortali, conſequenter etiam ab excommunicatione, quæ mortale peccatum ſupponit; tum quia idem declaravit Clemens VIII. anno 1596. in Bulla, *Paſtoralis*.

21 Sed modò difficultas eſt, quænam dicenda ſit materia parva, vel gravis, & ſufficiens ad excommunicationem incurrendam.

Reſp. Filliuc, eam videri modicam, quæ ſolùm ſufficit ad ſuſtentandam familiam per unum, vel duos dies. Alii cenſent materiam cenſeri parvam, quæ non excedit quartam partem rubli, id eſt, tria ſtadia; conſequenter iſti DD. innuere videntur, magnam quantitatem fore, ſi tertiam rubli partem excedat.

Ego verò cenſeo parvitatem, & magnitudinem iudicio prudentis viri metiendam eſſe; cum enim Summus Pontifex eam non definierit, prudentis viri iudicio definiendam reliquit, ſpectata non ſolùm rei quantitate ſecundùm ſe, verùm etiam damno communi, ad quod præcavendum Summi Pontifices tot conſtitutiones ediderunt. Quamobrẽ unum rublum ego vix materiam ſufficientem exiſtimarem. Ratio eſt, tum quia ſicut ea quantitas victualium, quæ per unum equum defertur, non cenſetur materia ſufficiens ad incurrendam excommunicationem Bullæ Cœnæ, octavam in ordine, impoſitam contra impedientes victualia Romam deferri, iuxta eundem Filliuc. *tract.* 16. *cap* 7. *quæſt.* 3. *n.* 160 ubi aſſerit viros doctos Romæ ita ſenſiſſe; ita via arbitror unum rublum, ſeu duodecim ſtadia, quæ per unum equum deferuntur, eſſe materiam iſtius excommunicationis; tũ quia ſicut in ſacra Pænitentiaria non ſolet imponi obligatio reſtituendi pecuniam Cameræ debitam, quæ eſt unus aureus prò rublo; niſi quantitas deportata rublum excedat, teſtu eodem Filliucio; ita neque graviſſima excommunicationis pœna contrahitur ob minorem quantitatem. Vide quæ tradidi in expoſitione Bullæ Cœnæ *q.* 9 *punct.* 3. *n.* 3. *& ſeq. tom.* 3.

22 Maior difficultas eſt, utrùm aſportans, vel aſportari faciens extra ſtatum Eccleſiæ magnam frumenti quantitatem, ſed ſingulis vicibus modicam, pœnam excommunicationis incurrat.

Filliuc. *loco cit.* & Alterius *l.* 3. *diſp.* 19. *c.* 3. *ad fin.* ſentire videntur ſtatim incurrere, ſi aſportare incipiat animo transferendi, & extrahendi materiam notabilem. Sed hoc mihi non probatur, quia tunc non adeſt materia ſufficiens. Quamobrem ego reſpondeo incurrere, quoties ad eã pervenit quantitatem, quæ ad peccatum mortale judicio prudentis viri in hac materia ſufficiens cenſeatur. Ratio eſt, quia iſtæ materiæ continuantur in ratione damni publici, ad quod evitandum Summus Pontifex in ſuis Bullis reſpexit; ergò extrahens triticum excommunicationem incurrit, dum paulatim materiam ad mortale peccatum ſufficientem, extrahit, ut patet ex dictis *de reſtitut. in particulari diſput.* 2. *quæſt.* 8. *punct.* 2. *nu.* 2. *& ſeqq. tom.* 2.

Amplius non ſolùm ſi ab initio intentionem habebat paulatim extrahendi notabilem quantitatem; verùm etiamſi tunc præfatam intentionem non habebat, ſed poſtea paulatim extraxit; parum enim refert illa intentio, cum ipſa ſit actus internus, nec ipſa cadat ſub cenſuram. Sed externa actio eſt culpabilis, & prohibita; conſequenter illa extractio, ob quam pervenitur ad materiam notabilem, ſubiicitur excommunicationi. Idem probabiliter dici poteſt, ſi poſt illam extractionem, modicum quid auferat: nam iſta ablatio continuatur cum extractione præcedente, quam ſupponimus eſſe materiam ſufficientem ob continuationem, & connexionem moralem cum præcedentibus. Oppoſita tamen opinio probabilis eſt, præſertim ob benignam Summi Pontificis intentionem.

Limita, niſi aliqua iuſta de cauſa quantitatem antecedentem aſportaverit, tunc enim antecedens quantitas iuſta de cauſa extracta non eſt materia peccati, neque continuari poteſt cum ſubſequenti ad conſtituendum mortale peccatum & ad cenſuram incurrendam: ut ſi quantitas illa antecedens translata fuerat ad ſui, & familiæ uſum, ſi non neceſſarium, ſaltum commodiorem: titulus enim ſui commodioris uſus videtur à culpa excuſare modicæ rei extractionem: & ſicut auferens quantitatem notabilem ad neceſſariam ſui, vel familiæ ſuſtentationem excuſatur a peccato mortali, & à cenſura, ut ſupra dictum eſt: ita auferens modicam quantitatem ad commodiorem ſui, vel familiæ uſum, non videtur reus peccati, nec videtur facere contra rationabilem Summi Pontificis voluntatem: conſequenter ſi paulatim modicam quantitatem ad eundem finem auferat, graviter non peccat, nec pœnas incurrit, licèt ad notabilem quantitatem paulatim perveniat: & multò minus hoc tempore excommunicationem incurrit, cùm non extrahat cauſa mercimonii.

23 Quintò dubium eſt, utrùm Archiepiſcopi, Epiſcopi, & alii Prælati hoc tempore incurrant ſuſpenſionem a divinis latam à Clemente VIII.

Reſpondeo ob extractionem non incidere in ſuſpenſionem. Ratio eſt, tum quia illa cenſura iam videtur abrogata, nec confirmata fuit a Summo Pontifice Urbano VIII. tum quia illa ſuſpenſio videtur in excommunicationem commutata, ne duplex pœna ſpiritualis pro eodem delicto incurratur, ut in ſimili docui *de matrimonio quæſt.* 2. *punct.* 8. *numer.* 16. *tom.* 1. cum Rebello, & aliis.

24 Sextò dubium eſt, utrùm hæc cenſura reſervata ſit.

Reſpondeo duplicem ſententiam aſſignari poſſe.

Prima eſt Filliuc. *tract.* 15. *c.* 6. *quæſt.* 7. *n.* 147. exiſtimantis extrahentem frumenta, & alia prædicta extra ſtatum Eccleſiaſticum, obſtringi pœna excommunicationis reſervatæ à Gregorio XIII Ratio, eſt quia Paulus V. innovat, & confirmat conſtitutionem Gregorii in qua extabat excommunicatio Summo Pontifici reſervata, idemque obſervari præcipit ſub pœnis, & cenſuris contentis in conſtitutionibus ſuorum prædeceſſorum. Imò idem Filliucius *tract.* 14. *c.* 6. *quæſt.* 10. *n.* 96. *ad finem*, indiſtinctè ait excommunicationem Pauli V. ſtylo Curiæ, & approbatione Summi Pontificis reſervatam fuiſſe.

Secunda ſententia negantium hanc cenſuram reſervatam eſſe, præſertim ſi frumentum extrahatur è ſtatu immediatò ad mediatum. Ratio eſt, tum quia Summi Pontifices Paulus V. & Urbanus VIII. iſtam excommunicationem non reſervant: ergò non eſt reſervata: ergò quilibet confeſſarius legitimè approbatus ad confeſſiones audiendas, iure communi poteſt abſolvere, *ca. nuper de ſentent. excommunic.* & licet Summi Pontifices Urban. VIII & Paulus V. confirment, & in priſtinum reſtituant conſtitutiones Gregorii: cum tamen de reſervatione mentionem non fecerint, non cenſetur voluiſſe reſervationem imponere: hac enim loquendi forma utitur Paulus V. *ſub temporalibus*, *& Eccleſiaſticis pœnis*, *& cenſuris prædictis in illis contentis præcipimus*, *ſtatuimus*, *& ordinamus*: aliud autem eſt cenſura, & aliud reſervatio (niſi fortè dicas reſervationem contineri ſub verbo, *pœnis*.) tum quia à viris fide dignis, confeſſiones in Urbe excipientibus accepi, uſu receptum eſſe, ut confeſſarii abſolutionem ab iſta excommunicatione impendant, licèt Filliuc. oppoſitum loco citat. ſentiat.

Obiicies, Summus Pontifex Urban. VIII. approbat, & innovat, non ſolùm conſtitutionem Pauli V. verum etiam Gregorii XIII innovare autem eſt in priſtino ſtatu conſtituere: ſicut ergò illa excommunicatio tempore Gregorii reſervata erat, ità etiam hoc tempore alioquin non diceretur innovari.

Reſp. innovari eo pacto, quo approbata, & innovata fuerat in Bulla Pauli V. ut conſtabit legenti conſtitutionem ipſius Summ. Pontif. Urbani VIII. Sicut autem Bulla Gregor. innovata non fuerat a Paulo V. quoad reſervationem, ità neque quoad reſervationem innovata cenſetur cenſura à Summo Pontifice Urbano VIII.

Exiſtimo tamen valdè probabilem ſententiam oppoſitam: hac de cauſa iſtam excommunicationum ſub titulo excommunicationibus Summo Pontifici reſervatis poſuit.

25 Occaſione eorum, quæ in hoc puncto docui, poſſem hic in genere explicare, utrùm extrahens frumentum, & alia id genus, graviter peccet, & ad reſtitutionem obligetur. Verùm ab ipſorum explicatione hic ſuper ſedebo, quia iam explicata fuerunt *in tractatu de reſtitutione*, *q.* 1. *punct.* 1. *n.* 3. 5. *& ſeqq. tom.* 2., quæ ibi videri poſſunt.

PUN-

PUNCTUM XLIII.

De excommunicatione contra incendiarios.

1 *Incendiarii excommunicationem ipſo facto incurrunt in ſententia Auctoris, quamquàm iſta excommunicatio non eſt reſervata, niſi poſt publicationem.*
2 *Incendiariis ſunt interdicti, etiamſi incendant loca profana.*
3 *Incendiarii dicuntur, qui ſcienter, & pravo animo contra iuſtitiam incendunt.*
4 *Incendiarius dici debet, qui ſemel tantùm incendit.*
5 *Excommunicatio contra incendiarios lata, eſt Summo Pontifici reſervata, poſt incendiarii denunciationem.*
6 *Excommunicatio lata contra incendiarios, cenſetur reſervata, ſi publicatio excommunicationis fiat in genere contra incendiarios, & non contra determinatam perſonam.*
7 *Epiſcopi non tenentur excommunicationem ferre, vel publicare contra incendiarios præciſè ex hoc textu.*

IN *c. tua nos, de ſent. excommun.* habetur, incendiarios per ſententiam publicatos, à Summo Pontifice abſolvendos eſſe.
Circa quem textum difficultas eſſe poteſt.
Primò, utrùm incendiarii ſint ipſo facto excommunicati.
Secundò à quonam abſolvendi ſint, poſita excommunicatione, vel ſaltem publicatione.

PRIMA PROPOSITIO.

1 INcendiarii excommunicationem ipſo facto incurrunt. In hac propoſitione non conveniunt omnes DD. nam

Prima ſententia eſt Caiet. *verbo excommun. c.* 22. Navari *c.* 27. *nu.* 94. Toleti *lib.* 1. *c.* 36. *n.* 5. Sayri *lib* 3. *c.* 19 *n* 8. Suarez *diſp.* 22 *ſect.* 2. *n.* 1. Filliuc. *tract.* 15. *c.* 2 *quæſito* 5. aſſerentium incendiarios nullibi excommunicatos eſſe ipſo jure, quia non poteſt afferri textus, quo id probetur; poſtquam tamen fuerint ab Epiſcopo excommunicati, abſolutio Pontifici reſervata eſt.

Secunda ſententia eſt Gloſſæ *hic verſ. publicati*. Panorm. *hic*, Sylveſtri *excomm.* 7. *n* 13. §. *ſeptima* Tabinæ, Angeli, & aliorum apud Toletum, & apud Sayrum *locis citat.* aſſerentium incendiarios Eccleſiarum eſſe ipſo iure excommunicatos; alios verò excommunicandos eſſe ab Epiſcopis, & aliorum abſolutionem, poſtquam ab Epiſcopo excommunicati fuerint, Papæ reſervatam eſſe. Hæc ſententia circa incendiarios Eccleſiarum, & locorum piorum uſu recepta videtur Mediolani, ut patet ex libello caſuum reſervatorum §. *conſumo, & caſas*, qui aliquando Summo Pontifici, & aliquando Epiſcopis reſervati ſunt.

Ego verò probabilius cenſeo omnes incendiarios ipſo facto excommunicatos eſſe; ſed excommunicationis abſolutionem non eſſe reſervatam Summo Pontifici, niſi poſt publicationem, ut in ſecunda propoſitione *num.* 5. oſtendam. Quod ſint excommunicati probatur: tum quia Summus Pontifex confert incendiarios cum percuſſoribus clericorum: ſicut autem percuſſores clericorum ſunt ipſo facto excommunicati, ita etiam incendiarii; & ſicut illorum abſolutio reſervata eſt Summo Pontifici, ita etiam abſolutio iſtorum poſtquam publicati ſunt excommunicati; tum quia Summus Pontifex non mandat Epiſcopis, ut excommunicent, ſed poſtquam ipſi publicaverunt incendiarios excommunicatos, reſervat ſibi abſolutionem excommunicationis; cum autem abſolutio excommunicationis ſupponat latam eſſe excommunicationem, dicendum eſt excommunicationem latam eſſe, ſed non eſt lata ab Epiſcopo (quamuis etiam ipſe excommunicare poſſit.) ergò à Papa, & licet fortè alibi non conſtet latam eſſe ipſo iure excommunicationem contrà incendiarios, dicendum eſt, eam latam eſſe in hoc *c. tua nos cit* nam qui vult finem cenſetur etiam velle media; propterea, *c. tua*, citatum. ita explicandum videtur, *fraternitati tuæ taliter reſpondemus, quod non ſolùm, qui in clericos temerarias manus iniiciunt, ſed etiam incendiarii*, qui iuribus antiquioribus excommunicati ſunt, vel hic à me excommunicantur) *ex quo ſunt per Eccleſiæ ſententiam publicati, pro abſolutionis beneficio ad Apoſtolicam Sedem ſunt mittendi.*

2 Non nego tamen, quin probabiles ſint aliorum ſententiæ, aſſerentes iſtam excommunicationem, ſaltem reſpectu omnium incendiariorum, non eſſe latæ ſententiæ, ſed ferendæ in iuribus proximè citandis, in quibus incendiarii licet non ſint ipſo facto excommunicati, videntur ſaltem interdicti, *cap peſſima*, 23. *q.* 8. ibi *excommunicetur, & ſi mortuus fuerit incendiarius, Chriſtianorum careat ſepultura*, & in c. ſi quis membrorum, eodem tit. ibi, *ab Eccleſia ſe privatum agnoſcat, ſi verò poſt ſecundam, & tertiam conventionem cuncta, in quibus arguitur, non emendaverit, tanquam Etnicus, & Publicanus ab omni Chriſtianorum collegio ſeparetur*, id eſt, excommunicetur; hic enim eſt effectus excommunicationis, quamquàm arbitror hunc textum, ſaltem ex parte contrario uſu abrogatum fuiſſe; in eo enim ſermo eſt de truncantibus membra, & mandantibus, & conſentientibus incendiu, & tamen nullus hoc tempore facere ſibi conſuevit conſcientiam interdicti: niſi fortè dicas hoc contingere propter ignorantiam legis vel, quia non tenemur evitare eos, qui denunciati non ſunt.

Ex dictis conſtat primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis, hæc enim eſt actio incendendi, ſive incendantur templa, ſive loca profana; textus enim abſolutè loquitur de incendiariis, nec reſpexit ad malitiam ſacrilegii, ut benè Suarez *in hac parte*, *n.* 16. & alii in prima ſententia relati.

Secundò conſtat, quodnam ſit ſubiectum; hoc enim ſunt incendiarii quicumque, tam locorum piorum, quam profanorum ſive ſint viri, ſive mulieres, ut benè Toletus, Caietanus, Suarez, Sayrus, Filliucius, & alii, qui verò præſtant conſilium conſenſum, vel mandatum, non ſunt ipſo facto ſubiectum iſtius excommunicationis, ſed ſunt excommunicandi, *c. ſi quis & cap. peſſimam* 23. *q.* 8.

3 Sed modo dubium eſt, quinam dicantur incendiarii:

Reſpondeo eos dici, qui ſcienter, & pravo animo contrà iuſtitiam incendunt. Ratio eſt, tum quia, qui præter directam intentionem eſt cauſa incendii, non ſolet propriè, & ſtrictè loquendo, incendiarius vocari, etiamſi fortè ex negligentia mortali ſecutum ſit incendium; tum quia id colligitur *ex c. peſſimam.* 23. *q.* 8. ubi eos vocat incendiarios, qui malo ſtudio, ſive ex odio, ſive pro vindicta ignem apponunt. Ita Caiet. *verb excommun. c.* 22. Suarez *nu* 20. Filliuc. *loc. cit. n.* 53 Sayrus *n.* 10. & alii.

Dixi, *contrà juſtitiam incendunt*, ut adverterem illum inter incendiarios non enumerari, qui ſuam domum propriam incendit, is enim de incendii crimine non tenetur, niſi fortè ſimul malo animo aliena bona incendat, ut benè Sayrus *loc. cit.* & alii.

4 Rogabis, utrùm is dicendus ſit incendiarius, qui ſemel tantùm incendit, nec aliàs conſuetudinem incendendi habuit.

Reſpondeo affirmativè, tum quia ſicut homicida dicitur, qui unum committit homicidium, ità incendiarius, qui unum incendium; tum quia illæ conſtitutiones puniunt actum, non verò conſuetudinem. Suarez *nu.* 21. Filliuc. *loc. cit.* & alii.

SECUNDÀ PROPOSITIO.

5 EXcommunicatio contracta ob incendium reſervatur Summo Pontifici, poſtquàm incendiarius denuntiatus eſt excommunicatus; hæc propoſitio patet *ex c. tua, de ſent. excommun.* ibi, *ex quo ſunt per ſententiam Eccleſiæ publicati, pro abſolutionis beneficio ad Sedem Apoſtolicam ſunt mittendi* Ità DD. ſuprà citati, quamquàm nonnulli DD arbitrantur, incendiarios excommunicatos ab Epiſcopis, ab ipſis abſolvi poſſe.

6 Sed modò dubium eſt primò, utrùm ad incurrendam iſtam reſervationem opus ſit, ut publicatio excommunicationis ſit contrà determinatam perſonam, an ſufficiat generalis.

Reſpondeo ſufficere generalem contrà incendiarios, quia textus abſolutè loquitur de publicatione ſententiæ contrà incendiarios, ſub nomine ſumpto à tali vitio; non verò loquitur de perſonis in particulari, ſeu nominatim. Quamobrem incendiarius abſolvendus eſt à Papa, quoties Epiſcopus excommunicationem publicavit contra incendiarios, etiamſi nominatim eos non expreſſerit, ut in ſimili dictum eſt de effringentibus, & ſpoliantibus Eccleſias, *in hac quæſt* 3. *punct.* 12. *nu* 14. *tom.* 3. Ità Suarez *nu.* 18. Filliucius *num.* 53. & alii contrà Caiet. Navarr. Sayrum & alios.

7 Secundò dubium eſt; utrùm Epiſcopi teneantur ſententiam excommunicationis ferre, ſeu excommunicationem publicare contra incendiarios.

Reſpondeo ex hoc textu præciſè non teneri, quia nullum extat verbum præceptivum, ſicut extat *in c. conqueſti*, contra confringentes, & ſpoliantes Eccleſias; propterea hoc relinqui videtur arbitrio, & prudentiæ Epiſcoporum, qui in caſibus particularibus perpendere debent, an expediat, ſententiam excommunicationis ferre, ſeu publicare excommunicationem ab incendiariis contractam fuiſſe, niſi fortè dicas præceptum ferendæ excommunicationis haberi *in cap ſi quis membrorum, & in cap peſſimum* 23. *quæſt.* 8. ubi Summus Pontifex loquitur per verba imperativi modi.

PUNCTUM XLIV.

De excommunicatione contrà deferentes alumina ex partibus infidelium ad fideles.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, adſcribitur Pio IV. in Bulla, quæ incipit, Ex Apoſtolica.*
2 *Materia iſtius excommunicationis ſunt ſex actiones: 1. conducere alumina ex partibus Infidelium, ut Turcharum, Saracenorum ad partem Chriſtianitatis; 2. facere conduci, ut mandando; 3. adducta vendere; 4. vendere emere; 5. operam ſuam in eis impendere, ſeu in eis laborare; 6. in illis, aut circa illa ſe immiſcere.*
3 *Alumina conduci faciens ex partibus infidelium, vendens, emens, illis laborans, ſeu circa illa ſe immiſcens, ſubiicitur excommunicationi.*

1 ISta excommunicatio adſcribitur Pio IV. in Bulla, quę incipit, *Ex Apoſtolica*, & eſt 43. in ordine in Bullario antiquiori; verùm in Bullario novo illam non invenio, conſequenter non levem coniecturam deſumo ad opinandum iſtam excommunicationem hoc tempore uſu receptam non eſſe. Quamobrem hic breviter ſolùm noto ipſius materiam, & ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis ſunt iſtæ ſex actiones.

Prima, conducere alumina ex partibus infidelium, ut Turcarum,

Digitized by Google

rum, vel Saracenorum, ad partem Chriſtianitatis. Nomine partium Chriſtianitatis non intelligo partes, & regiones hæreticorum, quia veriſimile non eſt Eccleſiam velle clypeo cenſurarum tueri hæreticos, quos ratione hæreſis deteſtatur, & odio proſequitur. Secus dicendum eſt, ſi alumina deferantur ad ea loca, in quibus Catholici, & hæretici degunt.

Secunda, eſt facere conduci, ut mandando.

Tertia, eſt adducta vendere.

Quarta, eadem emere.

Quinta, operam, ſuam in eis impendere, id eſt, in eis laborare.

Sexta, in illis, aut circa illa ſe immiſcere, aſſecurando naves, & alumina, quæ navibus advehuntur.

SECUNDA PROPOSITIO.

3 SUbjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli, qui in præfatis delinquunt. Ratio eſt, quia Bulla generaliter loquitur de omnibus cujuſcumque gradus, ſtatus, & conditionis.

PUNCTUM XLV.

De excommunicatione contrà exenterantes corpora defunctorum, ut alibi ſepeliant.

1 *In extravagant. de Sepulturis Bonifacii VIII. reperitur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*

2 *Materia excommunicationis ſunt plures actiones; 1. exenterare, ſeu interiora extrahere; 2. membratim, vel in fruſta corpus defuncti concidere, ſeu dilacerare; 3. coquere; 4. nudare oſſa, ſeu carnem ab oſſibus excutere, ut gladio, calce, vel alio artis genere.*

3 *Quatuor conditiones requiruntur ad incurrendam iſtam excommunicationem; 1. præſumptio; 2. ut hæ actiones fiant, ut oſſa aliò ſepelienda deferantur; 3. ut Fidelis moriatur in terris Catholicorum; 4. ut hæ actiones fiant à fidelibus ergà fideles.*

4 *Qualibet actio hic prohibita ſufficit ad incurrendam excommunicationem.*

5 *Subjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes cujuſcumque ſtatus, & conditionis, etiam mandantes.*

6 *Exenterans corpora infidelium, non incurrit excommunicationem.*

7 *Cadaver exenterati, ut aliò transferatur, punitur pœna privationis ſepulturæ Eccleſiaſticæ.*

8 *Cadaver exenterati, carere debet Eccleſiaſtica ſepultura ante ſententiam judicis declaratoriam in ſententia Auctoris.*

9 *Sepeliens ante ſententiam corpus exenterati, non videtur peccare.*

1 IN more poſitum fuit aliquando, ut cadavera nonnullorum exenterarentur, membratim conciderentur, coquerentur, & caro ab oſſibus ſepararetur, ut in alium locum tumulanda deferrentur. Ad hanc autem inhumanitatem, & ſæviriam e medio tollendam Bonifacius VIII. excommunicationem impoſuit *in Extravag. de ſepult.* inter communes, cujus explicationem aggredior, animo aſſignandi ipſius materiam, & ſubjectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis ſunt actiones in iſta Extravaganti expreſſæ, & prohibitæ.

Prima, actio eſt exenterare, id eſt, inteſtina, ſeu interiora extrahere; ideo *exentera* vocantur inteſtina, eo quod ex intra trahantur.

Secunda, membratim, vel in fruſtra corpus defuncti concidere, id eſt, partiri, ſeu dilacerare.

Tertia, coquere.

Quarta, nudare oſſa, ſeu carnem ab oſſibus excutere quavis arte, ut gladio, calce. &c.

3 Obſerva tamen ad incurrendam excommunicationem ob aliquam ex præfatis actionibus, quatuor conditiones requiri.

Prima eſt, præſumptio, quia textus utitur verbo, *præſumpſerint*.

Secunda eſt, ut iſtæ actiones fiant, ut oſſa alio ſepelienda deferantur, ſic enim colligitur, tum ex illis verbis, *eadem ad partes prædictas mittant, ſeu deferant tumulandos*, & ex illis, *in ſuis, vel alienis remotis partibus electa ſepultura*; tum ex ſummario, ſeu rubrica iſtius Extravagantis, ibi, *ut ferant ſepelienda*; Ex quo ſequitur excommunicationem non incurri, exenterando cadavera, ut balſamo inungantur, ex communi Doctorum ſententia; quamvis hoc illicitum putet Gloſſa *hic in verb. exenterant*. Item excommunicatio non incurritur ab eo, qui hoc facit animo vindictæ, vel odii, aut in executionem ſententiæ, aut cauſa anatomiæ, vel ad ſuperſtitionem, quia deficit ſecunda conditio. Idem ſentio de illo, qui hæc facit erga corpus in eodem loco ſepeliendum, quia id non facit ad ſepeliendum in alio loco; & quamvis eadem, vel major culpa in hoc caſu committatur, nihilominus hæc culpa non punitur pœna excommunicationis; quia Summus Pontifex prohibuit hæc fieri circa cadaver aliò deferendum, reſpiciens ad praxim, & uſum, quo hæc fieri ſolent circa cadavera alibi ſepelienda, & in materia pœnali, præſertim cenſurarum, non eſt argumentandum a majori ad minùs, vel è contra; ſed ſtandum eſt diſpoſitioni verbis expreſſæ. Ità Suarez, & Filliucius *loc. cit.*

Tertia conditio eſt, ut fidelis moriatur in terris Catholicorum: ideò ſi in terris infidelium, vel hæreticorum moriatur, non videtur ſub excommunicatione vetitum præfatas actiones facere, ut cadaver aliò transferatur, & ſepultura donetur. Hæc conditio exprimitur in illis verbis, *cum quis in civitatibus, terris, locis, in quibus catholicæ fidei cultus viget, diem de cætero claudat extremum*. Ratio cur iſta conditio adjecta fuerit, eſt, quia cadavera non poſſunt alia ratione in remotas regiones deferri; & cum maximum damnum cenſeatur carere Eccleſiaſtica ſepultura, ſatius eſt præfatas actiones permittere circa cadaver, quam jacturam in bonis honoris, & animæ pati. Ita Cajet. Sylveſt. Navarr. Suar. & Filliuc, & Toletus *loc. cit.*

Dices, poteſt ibi ſepeliri, & poſteà aliò transferri, dum caro in cineres redacta fuerit, quod eſt remedium in hoc textu præſcriptum.

Reſpondeo, interim carebit Eccleſiaſtica ſepultura, quod eſt damnum præponderans præfatis actionibus circa cadaver. Ita communiter DD.

Quarta conditio eſt, ut iſtæ actiones fiant à fidelibus erga fideles; hæc conditio probabitur in limitatione afferenda in ſecunda propoſitione *n.6.*

4 Sed modò dubium eſt, utrùm quælibet prædictarum actionum ſufficiat ad incurrendam iſtam excommunicationem.

Reſpondeo affirmativè, quia in textu dicitur, *qui aliquid contrà hujus noſtri ſtatuti, & ordinationis tenorem præſumpſerint attentare, &c.* Ita Suar. Filliuc. & alii contra Toletum *l.1.c.35.n.10.*

Ex quo licet inferre, eum, qui carnem ab oſſibus excutit gladio, vel calce, aut alio artis genere, affici hac cenſura, quia quælibet prædictarum actionum ſufficit ad excommunicationem incurrendam; inter cæteras autem actiones enumeratur nudatio, ſeu excuſſio carnis ab oſſibus; niſi fortè dicas textum intelligendum eſſe de nudatione, & excuſſione carnis aquis immerſæ, & ignibus decoctæ.

SECUNDA PROPOSITIO.

5 SUbjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes cujuſcunque ſtatus, & conditionis homines; ſic enim in textu decernitur, ibi, *nos enim ſi prædicti defuncti executor vel executores, aut familiares ejus, ſeu quivis alii cujuſcumq; ordinis, conditionis, ſtatus, aut gradus fuerint, etiamſi pontificali dignitate præfulgeant, aliquid contrà hujuſmodi noſtri ſtatuti, & ordinationis tenorem præſumpſerint attentare, defunctorum corpora ſic inhumaniter, & crudeliter pertractando vel faciendo pertractari, excommunicationis ſententiam ipſo facto ſe noverint incurſuros, à qua nonniſi per Apoſtolicam Sedem poſſint abſolutionis beneficium obtinere.*

Ex quibus verbis apertè colligitur hanc cenſuram univerſalem eſſe, & non ſolùm complecti facientes, verùm etiam mandantes, ibi, *vel faciendo pertractari*: conſulentes verò, aut ratum habentes non comprehenduntur, quia non exprimuntur.

6 Hæc tamen propoſitio limitanda videtur, modò hæc fiant à fidelibus circa corpora aliorum fidelium, de his enim loquitur textus, ibi, *præfati namque fideles hujus ſuæ improbandæ utique conſuetudinis vitio intendentes, ſi quiſquam ex eis præſertim extra ſuarum partium limites debitum naturæ perſolvat, in ſuis, vel alienis partibus ſepultura electa, &c.* notanda autem eſt illa particula, *ſi quiſquam ex eis*, id eſt, ex fidelibus.

7 Prædictis addendum eſt, non ſolùm hæc facientes, vel fieri mandantes, puniri pœna excommunicationis, verùm etiam ipſummet cadaver puniri pœna privationis Eccleſiaſticæ ſepulturæ, ibi, *& nihilominus ille, cujus corpus ſic inhumaniter tractatum fuerit; Eccleſiaſtica careat ſepultura*; & ratio cur hac pœna puniatur, hæc eſſe poteſt, tum in deteſtationem tanti criminis; tum quia præſumitur defunctum fuiſſe conſcium illius criminis; cùm enim ſciret hanc conſuetudinem, & nihilominus eligere voluerit in remotis locis ſepulturam, cenſetur occaſionem, vel conſenſum delicto præbuiſſe, electa in ſuis, vel alienis remotis partibus ſepultura, ut in texto dicitur.

8 Sed modò ſupereſt dubium, utrùm præfatum cadaver carere debeat Eccleſiaſtica ſepultura, etiam ante ſententiam judicis, qua declaretur tale delictum ab eo commiſſum fuiſſe ante mortem.

Suarez *loc.c.n.4.* cujus opinionem probabilem putat Filliuc. *loc cit. n. 78.* exiſtimat hanc pœnam non incurri ipſo facto, ſed expectandam eſſe judicis ſententiam. Ego verò ſentio hanc pœnam ipſo facto incurri; tum quia hæc pœna etiam in ſententia ipſius Suarez eſt lata per modum cenſuræ, & eſt veluti quædam extenſio prioris cenſuræ ad corpus ipſius defuncti, cenſura autem prolata modo imperativo temporis præſentis, ipſo facto incurritur, ut patet ex regulis generalibus traditis *de cenſuris in genere diſput.1. quæſt. 1. punct. 1. nu 6. tom.1.* & cum hæc ſit extenſio prioris cenſuræ, quæ ipſo jure lata eſt, ita etiam iſta; nam ſicut una lex poteſt aliam explicare, & limitare; ità una pars diſpoſitionis, aliam ejuſdem diſpoſitionis partem *l. ſciendum. ff. qui ſatiſd. cog. & l. quamvis ff. de in jus voc.*

9 Concedo tamen fideles non peccare tradendo huiuſmodi corpus ſepulturæ ante condemnationem, quia poſt Extravag. *ad evitanda*, non tenemur abſtinere ab aliquibus actionibus, circa aliquem exercendis, niſi is ſit nominatim denunciatus per ſententiam, vel ſit notorius clerici percuſſor, ut alibi ſæpius dixi præcipuè *de cenſuris in genere diſput. 2. quæſt. 2. punct. 1. §. 1 n.2. tom. 1.*

Addo etiam judicem non teneri ſententiam condemnatoriam ferre, niſi tale delictum ſufficienter probatum ſit in judicio. Ratio eſt, quia juris ordinem ſervare debet, dum judicialiter agit, ut benè in hac parte Suar. *loco cit.*

PUN-

Digitized by Google

PUNCTUM XLVI.

De excommunicatione contrà eos, qui Chriſtianos in locis Turcarum inventos capiunt, aut liberè eos abire non permittunt.

1 *In Bulla Pii V. quæ incipit:* Licet omnibus notiſſimum *extat textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*

2 *Materia iſtius excommunicationis ſunt: 1. capere, ſeu in ſervitutem redigere Chriſtianos in terris Turcarum repertos; 2. cogere ipſos invitos ad remigandum, etiamſi merces ipſis ſolvatur; 3. Taleam imponere, ſeu nolle, illum abire; niſi ſoluto tanto pretio; 4. ipſorum bona diripere.*

3 *Capientes Criſtianos in terris Turcarum, aut cogentes ad remigandū, aut taleam imponentes, aut ipſorum bona diripientes, ſubiciuntur excommunicationi quicumque illi ſint.*

1 ISta excommunicatio lata eſt à Pio V. in Bulla 149. quæ incipit, *Licet omnibus notiſſimum*, in dubium tamen revocari poteſt, an etiam hoc tempore vigeat.

Filliuc. enim *tract. 15. c. 5. quæſt. 8. n. 121.* exiſtimat iſtam excommunicationem etiam hoc tempore incurri poſſe ab eo, qui actiones in hac Bulla prohibitas faceret. Ratio hæc eſſe poteſt, tum quia lex fertur, pro futuris temporibus, & ſemper loquitur, & obligat; tum quia in præfata Bulla dicitur, *nullus deinceps, ſive ſacri fœderis miles, ſive alius Chriſtianus capiat, &c.* ubi notanda ſunt primò illa verba, *ſive ſacri fœderis miles, ſive alius*; hoc enim verbum, *alius* appoſitum non fuiſſet. Secundò notanda eſt illa dictio, *deinceps*, quæ hunc ſenſum facit, de cætero, ſeu in futurum *l. biſſextus. ff. de verb. ſignific. l. nemo deinceps, C. de Epiſcopali audientia*, imò reſpicit quodcumque tempus futurum, & ſucceſſivum, ex Rebuffo *in l. appellatione parentis. ff. de verb. ſignific.* Hondedeo *conſ. 71. n. 31. tom. 2.* & aliis.

Hæc opinio valdè probabilis eſt, licèt oppoſita carere non videatur probabilitate; tum quia videtur lata ſolùm occaſione claſſis, & belli contra Turcas tunc temporis parati, ut colligitur ex illis verbis, *licet omnibus notiſſimum ſit bellum hoc, quod cum impio Turcarum Tyranno geritur, &c.* tum quia in Bulla dicitur, *declaramus ipſo facto in pœnam excommunicationis incidiſſe*; quæ verba cum ſint de præterito, non videntur referri ad eos, qui futuris temporibus delinquent. Verùm ad hanc primam rationem reſponderi poteſt, iſtam Bullam editam fuiſſe occaſione belli tunc temporis parati contra Turcas, ſed illius diſpoſitionem generalem eſſe, & ad tempora extendi.

Ad ſecundam reſpondeo illa verba indicare cenſuram latæ ſententiæ, non autem ea ratione adhiberi, ut referantur tantummodò ad eos, qui jam deliquerunt, alioquin in ipſis verbis contradictio eſſet. His poſitis explicabo.

Primò, materiam iſtius excommunicationis.

Secundò, ſubjectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis ſunt iſtæ actiones.

Prima, capere, id eſt, in ſervitutem redigere Chriſtianos in terris Turcarum repertos.

Secunda eſt, cogere ipſos invitos ad remigandum, etiamſi merces ipſis ſolvatur.

Tertia eſt taleam imponere; tunc autem quis dicitur taleam imponere, dum non vult eum abire, donec tantum pretii ſolvatur.

Quarta eſt, ipſorum bona diripere; additur etiam in Bulla, *ut amicabiliter tractentur, ac liberè cum liberis ſuis, conjugibus, & bonis abire permittantur.*

Verùm iſtæ actiones, quatenus in præfatis quatuor actionibus non comprehenduntur, videtur poni potius per modum hortationis, quàm præcepti, & prohibitionis ſub pœna excommunicationis; nam iſtæ actiones non ſubiiciuntur verbo *decernimus, & mandamus*, ſed diſtinctum habent conceptum, & ſenſum, ut patet legenti textum.

SECUNDA PROPOSITIO.

3 SUbjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli, qui aliquam ex præfatis actionibus faciunt; nam in Bulla dicitur *nullus deinceps, ſive ſacri fœderis miles, ſive alius*, ubi notanda eſt illa particula, *nullus*, quæ univerſalis eſt, *l. ſi qui ducenta. §. cum ita ff. de reb. dubiis, & c. ſi Romanor. 18. diſtinct.*

Ex quo ſequitur, non ſolùm militex exercitus, verùm etiam alios, quoſcumque affici excommunicatione, redigendo Chriſtianos in captivitatem, aut aliquam actionem hic vetitam faciendo: præfatę enim actiones diſiunctivè ponuntur, & earum unaquæque ſufficit ad incurrendam excommunicationem.

PUNCTUM XLVII.

De excommunicatione contra offendentes Rectores, vel Officiales Provinciæ Marchiæ Anconitanæ, ſubjectæ Sedi Apoſtolicæ.

1 *In Extravaganti Joannis XXII. quæ incipit*, Datum, de pœnis *extat textus, in quo iſta excommunicatio continetur.*

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt multiplex actio; 1. occidere Rectores, ſeu Officiales Marchiæ Anconitanæ 2. inſequi ad offendendum; 3. perſonaliter capere; 4. captivare, ſeu in vincula detrudere; 5. detinere, ſeu tenere invitum; 6. percutere; 7. vulnerare; 8. inſultum facere contra aliquem prædictorum officialium, vel in locum, ubi moram trahunt; 9. obſidere; ſeu detinere aliquem in loco per modum cuſtodiæ, ita ut inde liber evadere nequeat; 10. expellere; 11. fugare; 12. cooperari, ſeu eſſe ſocium in delicto; 13. ſpoliare bonis, ſeu privare bonorum poſſeſſione; 14. excitare populum illius provinciæ, ſeu aliquos de illa provincia ad ſeditionem contra prædictos officiales; 15. præſumere rebellionem, ſeu conſpirationem facere, vel procurare per ſe, vel per alium; 16. dare publicè, vel occultè, directè, vel indirectè auxilium, conſilium, vel favorem ad aliquam ex dictis actionibus.*

3 *Subjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes cujuſcumque conditionis.*

4 *Excommunicatio lata contra offendentes Officiales Marchiæ, afficit tantummodò commorantes in provincia, non advenas, vel viatores.*

5 *Univerſitas, ſeu communitas offendens officiales provinciæ Marchiæ, afficitur interdicto Eccleſiaſtico ſimul cum ejus territorio, & diſtrictu.*

6 *Contra iſtas perſonas fieri debent actiones in hac Extravaganti prohibitæ; 1. contra Rectores; 2. Vicarios ipſorum; 3. Judices; 4. Theſaurarios Provinciæ; 5. locum tenentes Theſaurarii.*

1 IOannes XXII. ad comprimendam facinoroſorum hominum Marchiæ audaciam contra ſuos Rectores, & officiales, excommunicationem, & alias graviſſimas pœnas impoſuit *in Extravag. datum, de pœnis*; quam hic breviter explicabo, &

Primoquidem loco oſtendam materiam iſtius excommunicationis.

Secundò, ſubjectum.

Tertiò, contra quas perſonas actiones hic vetitæ fieri debeant, ut excommunicatio incurratur.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis ſunt actiones in hac Extravaganti expreſſæ, & prohibitæ.

Prima eſt, occidere Rectores, ſeu officiales Marchiæ Anconitanæ.

Secunda eſt, inſequi ad offendendum.

Tertia eſt, perſonaliter capere; ſecus ſi capiantur bona, quia pœnæ extendendæ non ſunt, & in textu ſolùm dicitur, *ceperit*.

Quarta, captivare, id eſt, in cuſtodiam publicam, ſeu in vincula detrudere; hæc enim videtur propria iſtius verbi ſignificatio, quamvis Gloſſa *hic verb. captivaverit, latiùs interpretetur.*

Quinta eſt, detinere, id eſt immorari, & tenere qualitercumque invitum; volenti enim non fit injuria. *l. nemo. ff. de reg. jur. & l. condonationis. C. de tranſact.*

Sexta eſt, percutere, id eſt, violentas, & injurioſas manus iniicere.

Septima, vulnerare. Quid autem ſit *vulnerare*, patet ex dictis *in expoſitione Bullæ Cœnæ quæſt. 11. punct. 1. n. 3. tom. 3.* idem eſſe, ac ſauciare, ſeu vulnus infligere, ſive ut vulgo dicitur *ferire*.

Octava, inſultum facere contra aliquem prædictorum officialium, vel in locum, ubi moram trahunt. Ex quo licet inferre, facientem inſultum in locum, ubi ipſi non exiſtunt, vel in alios, qui ſub nomine dictorum officialium non comprehenduntur; non ligari hac cenſura, quia in textu habetur, *qui ipſorum aliquem, vel aliās in locum ubi moram traxerint, inſultum fecerint.* Quid autem ſit inſultum facere, explicatum eſt in Bulla Cœnæ *quæſt. 9. punct. 1. n. 5. tom. 3.* ubi docui, quod invadere idem eſt, ac contrà aliquem ire, id eſt vim, ſeu impetum inferre, ſeu in aliquem irruere, ſeu aggredi, ut damnum inferat.

Nona eſt obſidere, id eſt, detinere aliquem in aliquo loco per modum cuſtodiæ, ita ut liber evadere, nequeat, ut ſi exiſtentem in aliqua domo, vel caſtro circumdes cum aliqua virorum multitudine, ut inde quoties voluerit, eggredi non poſſit. Vide dicta in expoſitione Bullæ Cœnæ *quæſt. 10. punct. 1. n. 23. tom. 3.*

Decima, expellere.

Vndecima, fugare.

Duodecima; ſocium eſſe facientis, id eſt, cooperari in delicto, hoc enim eſt eſſe ſocium facientis; ſecus ſi comitaretur hæc facientem, ſed nulla ratione conſenſum, in maleficio præſtaret, nec illud influeret.

Decimatertia, ſpoliare bonis, id eſt, privare bonorum poſſeſſione, ut fuſiùs explicatum eſt in Bulla Bœnæ *q. 10. punct. 1. nu. 3. tom. 3.*

Decimaquarta, excitare populum illius provinciæ, ſeu aliquos de illa provincia ad ſeditionem contra præfatos officiales.

Decimaquinta, præſumere rebellionem, ſeu conſpirationem facere, vel procurare per ſe, vel per alium.

Decimaſexta, dare publicè, vel occultè, directè, vel indirectè, auxilium, conſilium, vel favorem ad aliquam ex præfatis actionibus.

An autem excommunicatio incurratur, ob actionem aceſſoriam, antequam principalis actio ſequatur, alibi ſæpiùs explicatum eſt præſertim in in Bulla Cœnæ *quæſt. 10. punct. 2. nu. 7. to. 3.* ubi negativè reſpondimus.

Digitized by Google

SECUNDA PROPOSITIO.

3 Subjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes cujuſcumque conditionis homines; nam in textu dicitur, *cujuſcumque conditionis ordinis, dignitatis, aut ſtatus Eccleſiaſtici, vel mundani fuerint, etiamſi Patriarchali, vel Archiepiſcopali, vel ſuperiori præfulgeat dignitate*. Ex quo patet, etiam Cardinales huic cenſuræ ſubjici.

4 Hæc tamen propoſitio limitanda, & reſtringenda eſt primò ad perſonas commorantes in provincia Marchiæ; nam in textu dicitur, *in ea provincia moram trahens*; Quamobrem viator, vel advena non afficitur his pœnis, ut patet ex allata ratione, & bene probat Gloſſa *hic verb. moram trahens*, contra Filliucium *tract. 15. c. 4. q. 9. n. 93.*

5 Limitanda, & reſtringenda eſt ſecundò ad perſonas ſingulares, nam contra ipſas fertur excommunicatio Papæ reſervata. Vniverſitas verò, ſeu communitas, quæ deliquerit, ſubjicitur interdicto Eccleſiaſtico ſimul cum ejus territorio, & diſtrictu, quamquam nulla ſit mentio de reſervatione hujuſmodi interdicti.

TERTIA PROPOSITIO.

6 Perſonæ, contra quas præfatæ actiones fieri debent, ut cenſura incurratur, ſunt.

Primò, rector, ſeu rectores, qui pro tempore præſunt provinciæ Anconitanæ. Exiſtimo tamen opus eſſe, ut rector, qui offenditur, ſit rector ſimul in temporalibus, & ſpiritualibus, & ſit auctoritate Papæ conſtitutus; conſequenter offendens Vicarium ſolùm in ſpiritualibus, non afficitur hac cenſura. Ratio eſt, quia in textu dicitur, *rectorem, ſeu rectores, qui pro tempore regimini dictæ provinciæ in temporalibus, & ſpiritualibus auctoritate Apoſtolica præfuerint*. Ita Gloſſa *hic verb. in ſpiritualibus*; licèt oppoſitum non improbabiliter ſuſtineri poſſe arbitretur.

Secundò Vicarius rectoris, ſeu rector.

Tertiò, judex.

Quartò, theſaurarius provinciæ.

Quintò locum tenens theſaurarii,

Prædictis addendum eſt, plures alias pœnas in præfata Extravaganti extare ſimiles illis, quæ imponuntur contra vexantes Cardinales *in cap. felicis, de pœnis, de quibus alibi*: & dum caſus acciderit, conſuli poteſt ipſa Extravagans, quamvis fortè in uſu non ſit, ſaltem quoad excommunicationem ut innuit Filliucius *loco cit. n. 93.* Sed de hoc mihi non conſtat; conſtat autem de lege, quam Joannes XXII. edidit, ut in perpetuum valeret, ibi, *hac in perpetuum valitura conſtitutione ſancimus, &c.*

PUNCTUM XLVIII.

De excommunicatione, quæ cauſa duelli contrahitur.

1 *Duellum duobus modis accipitur; 1. prò certamine etiam juſto; 2. prò duello ſtrictè ſumpto.*

2 *Duellum eſt pugna ſingularis deliberata ab utraque parte ſpontè, & ex condicto ſuſcepta ſtatuto loco, & tempore cum periculo occiſionis, mutilationis, aut vulneris.*

3 *Bellum non eſt duellum.*

4 *Conflictus, qui fiunt in bello inter hoſtes, non ſunt duellum, ſed pars belli.*

5 *Conflictus, qui ſubito ex furore naſcuntur, non ſunt duella.*

6 *Invitans ad pugnandum ob privatas inimicitias, non committit duellum, modò non fiat ex condicto.*

7 *Diffidantes ſe ad pugnandum in aliquo loco, quo ſtatim tendunt, duellum committunt in ſententia Auctoris.*

8 *Pugnam inchoantes in Eccleſia non videntur incidere in pœnas duellum committentibus propoſitas, ſi Eccleſia egrediantur ob iſtius reverentiam, & pugnam extra Eccleſiam committant; ſicut nec committit duellum accedens ad aliquem locum, ut ibi inimicum aggrediatur.*

9 *Duellum offerens alteri, illumque eodem tempore aggrediens, duellum non committit.*

10 *Digladiantes cauſa ludi, vel exercitii, non committunt duellum.*

11 *Mulieres capillos adinvicem evellentes, aut pugnis, aut alio inſtrumento non periculoſo ſe petentes, non incurrunt pœnas ob duellum impoſitas.*

12 *Decertantes ſaxis, cultellis, baculis, & fuſtibus, committere poſſunt duellum, modò hæc pugna fiat ex condicto.*

13 *Duelli pœnas non incurrit, qui domum accedit ad capienda arma, & nulla facta ad duellum provocatione rediens inimicum diffidat, & ſtatim aggreditur.*

14 *Diffidans alterum non animo pugnandi, ſed cauſa honoris proprii defendendi, non afficitur excommunicatione.*

15 *Titius, cui fuit relatum, Caium, de ipſo malè locutum fuiſſe, non afficitur excommunicatione, ſi ad Caium accedat arguendo illum mendacii, ſi ſuſtinere voluerit, quod ſibi relatum fuit, & ſimul manum enſi apponendo.*

16 *Provocantes ſe ad pugnandum, nullo ſtatuto loco, & tempore, non afficiuntur excommunicatione.*

17 *Deambulans ante inimicum, aut torva facie intuens, aut enſem diſtringens, & ſimilia, non afficitur excommunic.*

18 *Duellum proponens, vel invitans ad illud, vel pugnans graviter peccat per ſe loquendo. Et Duellum eſt prohibitum jure naturali, Divino, & Eccleſiaſtico. Conſtitutiones prohibentes Duellum ſunt; 1. Concilium Tridentinum, Julius II. Leo X. Clemens VII. Julius III. Pius IV. Gregorius XIII. & Clemens VIII.*

19 *Duellum eſt illicitum per ſe loquendo, exceptis duobus caſibus 1. Ad ſedandos duos Exercitus, ſicut eſt licitum etiam illud acceptare ad conſervandum exercitus exiſtimationem, aut ad debilitandas hoſtium vires; 2. quando quis compellitur ſub vitæ periculo acceptare duellum, vel ad defendendas res proprias, quas aliquis injuſtè invadit, nec aliud extat remedium, quàm acceptare duellum, dummodò tamen ſit in actu aggreſſionis, ſeu dum vis rebus injuſtè infertur.*

20 *Innocens damnatus ab iniquo Judice, ne vel mortem ſubeat vel in duello pugnet, ut ſe probet innocentem poteſt acceptare duellum, non ad probandam innocentiam, ſed ad vitam tuendam.*

21 *Duello dirimi non poteſt lis, etiamſi aliter dirimi nequeat.*

22 *Pœnæ contra Duellum impoſitæ, ſunt, præter confiſcationem bonorum, & alias pœnas excommunicatio; Interdictum cui ſubjiciuntur Civitates, Oppida, & Loca, in quibus duellum committitur, ſcientibus dictorum locorum dominis; Et privatio ſepulturæ Eccleſiaſticæ, quam incurrunt decertantes, ſi in ipſo conflictu obierint.*

23 *Clericus pugnans in Duello, præter pœnas numero antecedenti aſſignatas, eſt ſuſpendendus, & privatur beneficiis, dignitatibus, & officiis Eccleſiaſticis, ac fit inhabilis ad illa, & alia impoſterum obtinenda; Ad has tamen pœnas incurrendas requiritur ſaltem ſententia Judicis declaratoria; immò eſt irregularis, ſi declaretur infamis ob cauſam duelli, etiamſi non ſequatur mors, vel mutilatio.*

24 *Duello decertantes privantur Eccleſiaſtica ſepultura, etiam ante judicis ſententiam.*

25 *Pugnans in duello privatur Eccleſiaſtica ſepultura, etiamſi non ſtatim, ſed alio die moriatur, etiamſi contritionis ſigna dederit, etiamſi ſacramenta Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ ſuſceperit.*

26 *Subjectum iſtarum pœnarum ſunt omnes, & ſinguli committentes aliquam actionem prohibitam in allatis Bullis.*

27 *Actiones cauſa duelli, ſub cenſuris, & aliis pœnis prohibitæ ſunt: 1. pugna, diffidatio, & acceptatio duelli; 2. concedere locum, aut non impedire; ſi ſit dominus, qui non valeat impedire, ne bellum in ſuis locis committatur; 3. cooperatio aliquo pacto ad duellum, ut mandato, conſilio, auxilio, favore, chartellis; intimatione, publicatione, & ſimilibus, etiamſi poſtea provocatio, aut duellum non ſit ſecutum, niſi per ipſos cooperantes ſteterit, ne ſequeretur; 4. ſpectare ex induſtria.*

28 *Refertur Bulla contra duellum edita à Clemente VIII.*

29 *Princeps concedens locum in ſuo territorio duobus infidelibus, non incurrit excommunicationem.*

30 *Duellum mandans, vel conſulens, ligatur excommunicatione, etiamſi duellum ab alio non acceptetur.*

31 *Duellum conſulens, vel mandans non ligatur excommunicatione, ſi non influat in effectum.*

32 *Duellum acceptans incurrit pœnam ſtatim, ac acceptavit.*

33 *Socii, Patrini, & Spectatores ex induſtria comprehenduntur ſub his pœnis.*

34 *Spectator duelli non ligatur excommunicatione, ſi non ſit ex induſtria.*

35 *Provocantes, conſulentes &c. afficiuntur his pœnis, etiamſi illi, qui ad locum ſtatutum pugnaturi acceſſerant, pugnam non commiſerint, eo quod impediti fuerint, nec per eos ſteterit, ne pugna committeretur.*

36 *Cooperantes quovis modo ſubjacent his pœnis, etiamſi duellum, actus proximus, vel acceſſus ad locum, publicatio, denunciatio, aut provocatio ſecuta non ſit, ſi per ipſos non ſtetit, ne ſequeretur.*

37 *Accommodans, vel vendens arma pugnaturo in duello, probabiliter credens, ipſum uſurum ad duellum incidit in pœnas, niſi habeat juſtam cauſam accommodandi, vel vendendi, uti v. gr. ſi traderet arma fratri volenti duellum inchoatum intermittere, ut ſe tueatur, altero nolente intermittere.*

38 *Narrans aliquid, ex quo prævidet aliquos duelli occaſionem accepturos non incurrit excommunicationem in ſententia auctoris, ſicut nec provocatorias ad duellum facit.*

39 *Audiens, vel legens narrationes, in quibus exprimitur provocatio ad duellum non ſubjacet pœnis.*

40 *Excommunicatio, & aliæ pœnæ incurruntur ſtatim, ac præſtita eſt aliqua actio principaliter, & abſolutè prohibita, etiam ſi duellum non ſequatur, non verò ob actionem quaſi minus principaliter prohibitam.*

41 *Actiones in Bulla Clementis VIII. prohibitæ ſunt duplicis generis; 1. aliæ ſunt principaliter, & abſolutè prohibitæ, uti pugnare in duello, provocare ad duellum, publicare, affigere, intimare libellum provocatorium accedere ad locum duelli, acceptare duellum, niſi ſteterit per eos, ne actio principalis ſequeretur. Actiones quaſi minùs principales, & ſub conditione prohibitæ ſunt aliæ actiones provocatoriæ ad duellum, ut componere libellos, conſulere, mandare, ut deferantur, vel duellum offeratur, commodare arma &c.*

42 *Conſulens provocationem ad duellum, incurrit excommunicationem ſtatim, ac provocatio ſequitur, vel ſequi debuiſſet, niſi aliundè impedimentum ortum fuiſſet.*

43 *Commodans arma pugnaturo in duello ſubjacet excommunicationi,*

dum

Digitized by Google

dum cum illis pugnandum erat, vel accedendum ad locum duelli, licet ad locum non acceſſerint, nec pugna ſecuta fuerit ob impedimentum ab alio, quàm à commendante poſitum.

44 *Ad cognoſcendum, an conditio adimpleta fuerit, ſtandum eſt judicio prudentis, & in dubio, probabiliter judicare poterit conditionem eſſe purificatam.*

45 *Libellum provocatorium componens, ſed non affigens, non afficitur excommunicatione; ſecus ſi affigat, vel publicet, etiamſi ſtatim dilaceret.*

46 *Conſilium vel mandatum præbens ad pugnandum in duello, non ligatur excommunicatione ſi influxum ſui conſilii, vel mandati revocavit ante provocationem, & pugnam.*

47 *Conſulens, vel provocans ad duellum, ligatur excommunicatione, etiamſi conatus fuerit influxum revocare, ſed re ipſa non revocaverit.*

48 *Ratum habens duellum, non ligatur excommunicatione.*

49 *Poteſt ab excommunicatione in cauſa duelli contracta abſolvere Summus Pontifex.*

50 *Epiſcopus abſolvere poteſt ab excommunicatione contracta ob duellum, modò delictum ſit occultum, vel pœnitens juſto detineatur impedimento.*

51 *Religioſi poſſunt abſolvere ab excommunicatione contracta ob duellum juxta ſua privilegia. Hæc privilegia ſunt revocata in Decr. S. Congr. ſub Clem. VIII. reſpectu Religioſorum exiſtentium in Italia extra Urbem Romam quo ad provocantes, & pugnantes in duello juxta decretum Trid. & Gregorii XIII.*

52 *Is, qui præmiſſa ad duellum provocatione contulit ſe ad locum conſtitutum, & altero non comparente diſceſſit, non incidit in excommunicationem Gregorii XIII. ſed in excommunicationem Clementis VIII. & abſolvi poteſt à Religioſis virtute privilegiorum.*

53 *Religioſi abſolvere non poſſunt à caſibus duelli expreſſis in conſtitutione Gregorii, & decreto Concilii*

VT debito progrediar ordine, quinque principaliter explicanda propono.

Primò, quid ſit duellum.

Secundò, utrùm committens duellum, vel ad illud aliqua ratione cooperans, graviter peccet.

Tertiò, quibus cenſuris, & pœnis afficiatur committens duellum, vel cooperans.

Quartò, quænam actiones ſub his cenſuris, & pœnis prohibeantur, & quænam perſonæ his pœnis, & cenſuris afficiantur.

Quintò quis poſſit ab his cenſuris abſolvere.

Sed antequam explicationem horum aggrediar.

Notandum eſt duellum dupliciter accipi.

1 Primò, impropriè pro quocumque certamine armorum inter duos, etiam juſto, & non prohibito, & appellatur monomachia, *c. monomachiam 2. q. 5.* id eſt, ſingularis pugna, ..., id eſt, *unus* ... id eſt, *pugna*.

Secundò accipitur propriè pro pugna deliberata inter duos, vel plures, in pari numero, ex condicto, id eſt, ex pacto invicem inito, ſtatuto tempore, & loco, cum periculo vulneris, aut mutilationis, aut mortis. Quare ſi aſſignetur locus, & non tempus, non eſt propriè duellum, ſicut neque eſt propriè duellum, quando aſſignatur tempus, & non locus.

PRIMA PROPOSITIO.

2 DUellum eſt pugna ſingularis deliberata ab utraque parte, ſpontè, & ex condicto ſuſcepta ſtatuto loco, & tempore, cum periculo occiſionis, mutilationis, aut vulneris. Ita Salonius *2. 2. q. 9. art. 3. controv. 3. fol. 376.* Filiucius *tract. 29. cap. 8. quæſt. 1. n. 135.* & alii.

Ex hac definitione benè perpenſa, & examinata, plures caſus colligi poſſunt.

3 Primò bellum non eſſe duellum, eò quòd non ſit ſingulare certamen, nec in bello ſervetur pugna ex condicto, vel idem perſonarum numerus, ſicut ſervatur in duello; nam in duello unus contra unum, vel duo contra duos, vel quinque contra quinque inter ſe decertare ſolent, quamvis ordinariè duellum ſit contra unum, propterea ſolet appellari *monomachia*.

4 Si quæras, utrùm illi conflictus, qui fiunt in bello inter hoſtes, dum unus dux mittit decem milites in arenam contra alios decem, ſint duellum.

Reſpondetur non eſſe propriè duellum, ſed partem belli, publica auctoritate ſuſcepti ob commune bonum; verum tamen eſt hunc conflictum non videri licitum, quando ſit cauſa oſtentationis virium, & ob vanam gloriam, vel abſque juſta cauſa; videtur enim temere exponi periculo vita paucorum militum, ex quorum morte victoria non dependet. Vide Clavem Regiam *loco cit. cap. 13. nu. 16.* P. Navarrum *lib. 2. c. 3. n. 295. & ſeq.* Sanchez *in opere morali, li. 2. c. 39. n. 11.* Reginaldum *lib. 21. n. 79.* Peregrinum *de duello q. 2. ad finem.* Valentiam *loco cit.* & Lucam Floronum *c. 3. de duello.*

5 Secundò colligitur, quotidianos conflictus, qui ſubito iræ fervore, vel ex altercatione naſcuntur, non eſſe duella, eò quòd non fiant ex condicto, etiamſi aggrediens dicat: Evagina enſem; volo tecum duello decertare. Floronus *c. 1.* & alii, quos citat, & ſequitur Filliucius *tract. 15. c. 5. q. 5. n. 107.* Tuſcus *t. 2. concl. 805.* Sanchez *loco ſtatim citando*: Peregrinus *q. 18. n. 9.*

6 Tertiò, milites, vel alios, qui ob privatas inimicitias ſe ipſos invitant ad pugnandum, & diſtrictis enſibus alter alterum occidit, non dici propriè committere duellum, nec incidere in pœnas pugnantibus in duello propoſitas; nam in duello requiritur aſſignatio temporis, cum determinatione loci, ex Bulla Gregor. XIII. quo pacto intelligenda videtur etiam Bulla Clement. VIII. quæ facta fuit ad roborandam, & augendam illam Gregorii, ut ait Floronus *c. 2.* contra Peregrin. *q. 20.* In hoc autem caſu non eſt aſſignatio temporis cum determinatione loci, ut ſuppono.

7 Quartò, juxta Graff. *lib. 1. c. 7. n. 22.* illos non videri incidere in pœnas pugnantium in duello, qui ſeſe obviam habentes, diffidant ſe in tali loco, quo ſtatim tendunt, & ibi pugnant; nulla enim intercedit aſſignatio temporis, aut loci determinatio.

Sed contrarium mihi probabilius dicendum videtur cum Sanchez *in opere morali lib. 2. c. 39. n. 18.* Filliucio *n. 1 ta.* niſi excuſetur ignorantia; adeſt enim aſſignatio loci, & temporis. Qua de cauſa, qui dicit alteri; Veni ad talem locum, te ibi expecto; videtur incidere in pœnas duelli; ſicut etiam incidit, qui videt alterum enſe carere, illique dicit; Eas ad capiendum enſem, hic te expecto, vel in tali loco. Ratio eſt, quia pugnam ineunt ex prævia conventione, ſtatuto loco, & tempore. Idem dic de eo, qui alteri dicit: Invito te ad duellum nunc in hoc loco; adeſt enim aſſignatio loci, & temporis; hoc tamen intellige: modò fiat ex compoſito, & non ex calore iracundiæ. Ità Peregrinus *q. 15. n. 3.* Idem valet, dum quis alterum ad pugnam provocat, cùm prima vice ſibi occurrerit in Urbe: adeſt enim aſſignatio loci, & temporis illius ſcilicet, quo ſeſe obviam habuerint. Si verò dicat inimico: Diſtringe enſem, ut pugnemus, non ſubjacet pœnis: quia non eſt aſſignatio temporis, & loci ex condicto. Rurſus, qui ad vitandam loci irreverentiam, aut ſuum periculum, inimico, quem videt eſſe in Eccleſia, aut in loco ſibi periculoſo, ubi habet comitatum, vel famulos, dicit: Exi inde, non committit duellum, quia non deſtinatur propriè locus, ſed ſolùm intenditur evitatio irreverentiæ loci, &c. Si verò quis dicat inimico exiſtenti, e. gr. in platea ut inde exeat, ne pugna ab hominibus ibi exiſtentibus impediatur, dicitur committere duellum, quia ſtatuit locum, videlicet extra plateam, & ſtatuit tempus, videlicet præſens, & hoc facit præmeditatè, ut ſuppono, & non tantum in rixa, aut calore iracundiæ; nam invitatio, quæ fit ex rixa, non dicitur invitatio ad pugnam ex condicto, ut ex Farinacio advertit Sanchez *loco cit. n. 18.* Graffius *n. 18.* Peregr. *q. 18.* Floronus *c. 1.* Filliuc. *loc. cit. n. 111.* & alii.

8 Quintò, non committi duellum ab iis qui pugnam in Eccleſia inchoarunt, & ob Eccleſiæ reverentiam gladios non evaginarunt, ſed continuata moraliter rixa egrediuntur, ibique pugnæ finem imponunt; hæc enim non eſt pugna ex condicto, ſtatuto loco, & tempore; cum inchoata ſit ex rixa, & principium actionis præcipuè inſpiciendum ſit.

Sextò, non committi duellum, ſed potiùs proditionem quando quis accedit ad aliquem locum, ut ibi inimicum aggrediatur, ut patet ex definitione duelli *n. 2.* relata.

9 Septimò, non committi duellum quando Titius offert duellum Cajo, illumque eodem tempore, quo duellum offert, gladio aggreditur, & Caius cogitur ibi ſtatim pugnare. Ratio eſt quia ex parte Titii dicitur potiùs aggreſſio, & ex parte Caii dicitur defenſio, quam non ſponte, ſed coactè ſuſcipit, nec adeſt aſſignatio loci, & temporis. Ita Peregrinus *q. 23.* Filliucius *n. 107. & 110.* & alii.

10 Octavò, eos non dici duellum committere, qui digladiantur cauſa loci, vel exercitii; ſicut nec ea propriè ſunt duella, quæ ſunt inſtituta ad diſcendam artem militarem. Imò non ſunt illicita, ſi fiant cum debita cautione; non enim adeſt periculum occiſionis mutilationis, &c. cùm periculum debita circumſpectione purgetur. Ita Salonius *2. 2. quæſt. 64. art. 3. controverſ. 3.* Lucus Floronus *de duello c. 5. §. 8. nu. 5.* & alii communiter.

11 Nonò, non committi duellum à mulieribus, quæ non ſolùm verbis, verùm etiam evulſione capillorum inter ſe altercantur. Idem dic de viris pugnis, brachiis, vel inſtrumento non periculoſo ſe petentibus, quia hujuſmodi contentio non fit cum periculo mortis, vel mutilationis, aut vulneris, ut dictum eſt *num. 2.* Ita Ugolinus *de poteſt. Epiſcop. p. 1. c. 8. n. 2.* Filliucius *tract. 15. c. 5. q. 5. n. 107.* Floronus *c. 5. §. 9.* Peregrinus *q. 9.* Imò Peregrinus *q. 9. citata*, Ugolinus, & Floronus *locis cit.* idem dicendum putant, etiamſi ex hujuſmodi contentione pugnis facta aliquando mors ſubſequatur, tum, quia de rarò contingentibus lex non curat. *l. nam ad ea ff. de legibus*: tum quia hæc potiùs dicitur pugna, quàm duellum; nam duellum, regulariter loquendo fieri ſolet armis, vel inſtrumentis, ex quibus vulnus, vel mutilatio, vel occiſio ſequi ſolet.

12 Secus dicendum eſt ſi fiat ſaxis, aut cultellis, vel etiam baculis, & fuſtibus; nam hæc ſunt inſtrumenta, ex quibus vulnus, & occiſio ſequi ſolet. Ita Ugolinus, Lucas Floronus & Peregrinus *locis cit.* & hoc à fortiori valet, ſi fiat enſe, haſta, ſclopo, etiamſi duellum committentes ſint armati, & arma defenſiva habeant, ut galeam, loricam, & ſimilia.

13 Decimò, illum non affici pœnis contra duellantes impoſitis, qui cum altero contendens, cum armis deſtitutus ſit domum adit ad capienda arma, nulla facta ad duellum provocatione, & poſtmodum rediens ad inimicum, illum ira percitus diffidat, & ſtatim aggreditur. Ratio eſt, quia hæc non eſt pugna ex condicto, ſtatuto loco, & tempore; ſed potiùs dicitur pugna ex rixa. Ita Filliucius *n. s ta.* & alii.

14 Un-

Digitized by Google

14 Undecimò probabile eſt eum, qui alterum diffidat, non animo pugnandi, ſed tantummodò cauſa honoris proprii defendendi, in foro conſcientiæ non affici excommunicatione, licèt fieri poſſit, ut aliundè peccet, cum invitet alterum ad peccatum. Ratio illius illationis eſt, quia hæc non eſt diffidatio ex condicto cum periculo occiſionis, aut vulneris, aut mutilationis, duellum enim ſub cenſuris prohibetur ob periculum gravis læſionis. Ita Filliucius *loc. cit.* & Lucas Floronus *c. 6. §. 2.* contra Peregrinum *q. 24.* Imò Filliucius *loco cit. n.* 113. probabile cenſet in foro conſcientiæ non affici excommunicatione, etiamſi ad locum conventum accedant abſque animo verè pugnandi, ſed tantummodo inferendi aliquos ictus cum morali ſecuritate, quod nullum ulli parti ſecuturum ſit, ſed potius pax inde concilianda damnum; hæc enim non eſt pugna cum periculo læſionis, ut ſupponitur; quamquam in foro externo præſumitur duellum; forus enim externus judicium fert ex actione externa, & internas animi cogitationes non intuetur.

15 Duodecimò, Titium cui relatum fuit, Cajum de ipſo malè locutum fuiſſe, non affici excommunicatione, ſi ad Caium accedat coarguendo illum mendacii, ſi ſuſtinere voluerit, quod ſibi relatum fuit, ſimulque manum enſi apponendo; hæc enim non eſt provocatio ad duellum, quæ fit ex condicto, ſtatuto loco, & temporè, ſed potiùs iniuſta aggreſſio. Contrariam ſententiam tuetur Peregrinus *de duello q. 25. n. 2.*

16 Decimotertiò, illos non affici excommunicatione, qui ſe provocant ad pugnandum, nullo ſtatuto loco, & tempore; hoc enim non eſt propriè duellum, de quo Summi Pontifices ſequuntur. Ita communiter DD. contra Peregrinum *qu. 15. num. 3. & ſeq., & qu. 20. num. 3.* ubi probat nullam fieri provocationem, ſeu diffidationem abſque ſtatuto tempore, & loco, ſi non expreſsè, ſaltem tacitè. Sed hoc mihi non probatur; alioquin excommunicatio incurreretur ob quaſcumque diffidationes animo deliberato factas, quod videtur contra uſum, & praxim.

Obiicies, Clemens VIII. generaliter loquitur, & ſub cenſuris, ac pœnis prohibet duellum, quovìſmodo, & ſub quacumque forma fiat, nec ullam mentionem facit de aſſignatione loci, & temporis; ergo ad incurrendas pœnas Bullæ Clementis VIII. non requiritur aſſignatio loci, & temporis.

Reſpondeo Bullam Clement. VIII. intelligendam eſſe iuxta communem loquendi uſum, & iuxta ſenſum aliarum conſtitutionum, quas hic confirmat; in aliis autem conſtitutionibus ſermo eſt de pugna, quæ fit ſtatuto loco, & tempore, ut benè obſervat Lucas Floronus *c. 5. §. 1. verſ. tertium eſt.*

17 Decimoquartò, illum non affici excommunicatione, qui ante inimicum deambulat, aut torva facie intuetur, aut contumelioſis verbis afficit, aut enſem diſtringit, & ſimilia. Ratio eſt, quia hæc non eſt provocatio ad duellum ſtatuto loco, & tempore, ſed potius eſt invitatio ad pugnam, rixam, altercationem, & conflictum, qui duelli nomen non meretur. Secus, ſi nutibus, & ſignis proponeret duellum, ut ſi nutibus indicaret locum ad pugnandum; nutus enim, & ſigna vicem verborum ſuſtinent. Ita Peregrinus *qu. 22. n. 2.* Nota, quod nemo poteſt, etiamſi vir equeſtris ſit, acceptare duellum, ne timiditatis notam apud alios incurrat. Contraria propoſitio eſt damnata ab Alexandro VII. anno 1665. 24. Septembris, quæ ſic ait: Vir equeſtris ad duellum provocatus poteſt illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat.

SECUNDA PROPOSITIO.

18 INvitans alterum ad duellum, aut pugnans in duello, regulariter loquendo, graviter peccat. Ratio eſt, tum quia per duellum vita innocentis periculo temerè exponitur; fieri enim poteſt, ut innocens occidatur, quod eſt intrinſecè malum contra ius naturæ, nec ulla conſuetudine poteſt fieri licitum, ut benè Alciatus, & alii apud Floronum *cap. 3. num. 9.* & apud Peregrinum *q. 17.* tum quia non licet alium occidere privata auctoritate; ergò multò minus licitum eſt occidere in duello; tum quia duellum, non ſolum prohibitum eſt iure naturali, & divino, cum propria, vel aliena vita periculo mortis exponatur abſque ſufficienti cauſa, ut benè oſtendit Peregrinus *q. 2. & 17.* verùm etiam iure canonico ſub excommunicatione; aliiſque graviſſimis pœnis, ut colligitur ex Trident. *ſeſſ. 25. c. 19.* & ex variis Summorum Pontificum conſtitutionibus, Julii II., Leonis X., Clementis VII., Julii III., Pii IV., Gregorii XIII., & Clementis VIII., qui ultimus confirmavit prædeceſſorum ſuorum pœnas, & excommunicationem, eamque extendit ad Reges, Imperatores, & alios quoſcumque, qui publicè, vel etiam privatim, etiam ſine chartulis, litteris provocatoriis, vel patrinis duellum commiſerint, vel ſi convenerint, ut non ſinguli cum ſingulis, ſed bini, terni, aut plures hinc inde pugnent.

Hinc patet quid dicendum ſit de cooperatoribus, participans enim in delicto alterius, peccat pro qualitate criminis, in quo participat, ut patet ex regulis generalibus traditis *de peccatis in tract. de legibus diſp. 2. qu. 4. punct. 2. §. unic. n. 8. & ſeqq. tom. 2.*

19 Sed modo dubium eſt primò, utrum duellum ſit ſemper illicitum.

Reſpondeo, per ſe loquendo, illicitum eſſe, ut patet ex rationibus in propoſitione allatis. Excipi tamen poſſunt duo caſus, quos adducit Azorius *3. p. lib. 2. c. 5. q. 3.* Navarr. *c. 15. n. 9.* Toletus *lib. 5. c. 6.* Sanchez *in ſumma lib. 2. c. 36. n. 16.* Beccanus *in tract. de fide c. 16. q. 3.* Lucas Floronus *c. 5. §. 2.* Filliucius *n. 109.* Peregrinus *q. 16.* & alii.

Primus eſt, ad ſedandos duos exercitus contrarios: tunc enim licitum eſt pugnam periculo duorum dirimere per duellum, quia pars, periculo exponitur, ut totum ſervetur.

Adde licitum eſſe acceptare duellum, ad conſervandum exercitus exiſtimationem, aut ad debilitandas hoſtium vires: nam hic caſus videtur per EpiKeiam exceptus, vel dicas hanc potius eſſe belli partem, quam duellum. Ita Sanchez *loc. cit. num. 14.* Valentia *tom. 3. diſp. 3. qu. 17. punct. 1.* Filliucius *tract. 29. cap. 8. num. 142.* Rodriquez, & alii.

Secundus caſus eſt, quando aliquis compellitur ſub vitæ periculo acceptare duellum, quilibet enim poteſt conſulere vitæ propriæ etiam cum morte invaſoris. Ad defenſionem verò rerum propriarum videtur eſſe licitum acceptare duellum, quando aliquis eas invadit, nec aliud adeſt remedium ad eas defendendas præter acceptationem duelli; tunc enim non dicitur propriè duellum, ſed iuſta defenſio rerum propriarum. In quo caſu ſi invaſus non habeat arma, quibus res proprias defendat, poteſt ab invaſore petere, ut ſibi arma concedat, ut patet ex dictis de homicidio *loco ſtatim citando.* Ita Navar. *cap. 11. n. 39.* nec diſſentire videtur Beccanus *loco cit. qu. 6. & 7.* & Sanchez *cap. 32. loco cit.* non poteſt tamen duellum acceptari ad res proprias defendendas, niſi dum vis infertur rebus, quia non eſt licitum vim vi repellere à vita, & rebus propriis, niſi quando vis infertur; ſicut neque licet duellum acceptare ad defenſionem honoris, ut dictum eſt de homicidio, *in tract. de reſt. in particulari diſp. 2. qu. ult. ſect. 1. punct. 9. n. 5. tom. 2.* nam apud ſapientes, & prudentes honori adſcribitur reſpuere duellum ad ſervandam legem divinam; quamvis apud aliquos plebejos dedecus reputetur. Ita Sanch. *loco cit.* ubi refert Navarrum, Salonium, Bannem, & alios, quibus adde Beccanum *q. 5.* Peregrinum *q. 2.* Reginaldum *n. 80.* Filliucium *tr. 9. c. 8. quæſito 6.* contra nonnullos alios apud Sanch. *n. 9.*

20 Hinc ſequitur innocenti damnato ab iniquo judice, ut vel mortem ſubeat, vel in duello pugnet; ut ſe probet innocentem, licitum eſſe acceptare duellum, non intentione probandi ſe innocentem per duellum, (hac enim ratione non licet ſuſcipere duellum, cum aliquando innocens ſuccumbat, & præſumatur nocens,) ſed ut vitam propriam tueatur, ad quam tuendam habet ius, etiam cum damno alterius perſonæ: poteſt enim magis diligere vitam ſuam, quam vitam proximi. Ita Caiet. *2. 2. q. 95. art. 8. ad 3.* Floron. *c. 5. §. 10.* Petrus Nav. *2. p. lib. 2. c. 3. dub. 13. n. 259.* Toletus *lib. 9. c. 6. n. 32.* Filliucius *n. 109.* Beccanus *in tract. de fide c. 26. q. 3. n. 4. & 6.* & alii, contra Sylveſtrum, Armillam, & Tabienam apud præcitatos DD.

21 Secundò dubium eſt, utrùm quando lis inter duos non poteſt aliter terminari, niſi in duello, licitum ſit litem duello dirimere.

Reſpondeo negativè; quia cauſa innocentis exponitur periculo: fieri enim poteſt, ut innocens occidatur, & præſumatur nocens. Hac de cauſa olim ſuſcipiebantur duella, ut victus putaretur nocens, & convictus haberetur criminis obiecti. Ita Valentia *qu. 7. punct. 1.* Beccanus, & alii *locis cit.*

TERTIA PROPOSITIO.

22 DElinquentes, contra conſtitutiones Pontificias in deteſtationem duelli editas, præter confiſcationem bonorum, & alias pœnas pro qualitate perſonarum in Bulla expreſſas afficiuntur excommunicatione; civitates verò, oppida, & loca, in quibus duellum commiſſum fuit ſcientibus, & permittentibus dictorum locorum dominis Eccleſiaſtico interdicto ſubiiciuntur. Item decertantes, ſi in ipſo conflictu obierint, privandi ſunt Eccleſiaſtica ſepultura. Hæc propoſitio clarè conſtat ex ipſis Bullis, præſertim ex Bulla Clementis VIII. ibi, *ſingulares etiam perſonæ, &c.* Vide ipſum Bullæ textum, quem ad verbum referam *in 4. propoſitione n. 26.*

23 Quæres primò, quas pœnas incurrat Clericus pugnans in duello.

Reſpondeo ſuſpendendum eſſe *ex cap. 1. de clericis pugnantibus in duello.* Ita Henriquez *lib. 3. de excommunicatione c. 39. n. 23.* Suarez *de cenſuris diſp. 31. ſect. 4. num. 48. verſ. 6. caſus,* Becanus *q. 8.* Peregrinus *qu. 6. n. 5.* Floronus *c. 5. n. 22. & ſeqq.* & alii. Rurſus in Trident. *ſeſſ. 25. c. 19.* excommunicatur ipſo iure. Præterea Pius IV. clericum pugnantem in duello, præter excommunicationem, privat beneficiis, & dignitatibus, & officiis Eccleſiaſticis, & facit illum inhabilem ad illa, vel alia in poſterum obtinenda.

Utrùm verò ad has pœnas incurrendas requiratur ſententia iudicis, dictum eſt de legibus *diſp. 1. qu. 1. punct. 7. §. 2. nu. 7. & ſeqq. tom. 2.* requiri ſententiam Judicis, idem ſparſim. Addo etiam illos comprehendi in Bulla Clementis, ibi, *quàm alia Eccleſiaſtica, vel mundana præfulgeant dignitate.*

Addunt Peregrinus *loco cit. num. 6.* Lucas Floronus *c. 5. n. 25.* & alii hujuſmodi clericum eſſe irregularem. Quod etiam ego approbo, non ſolùm dum mortem intulit, aut mutilavit; verùm etiam quoties declaratur infamis ob cauſam duelli: infamia enim ſaltem poſt ſententiam declaratoriam inducit irregularitatem. Vide dicta *de irregularitate diſp. 7. qu. 3. punct. 1. num. 1. & ſeqq. tom. 5.* Quis autem poſſit in huiuſmodi irregularitate diſpenſare, patet ex dictis de irregularitate.

24 Quæres ſecundò, utrùm pugnantes in duello priventur Eccleſiaſtica ſepultura, etiam ante ullam judicis ſententiam.

Reſpondeo affirmativè, ſi in duello moriantur, & notorium ſit ipſos in duello mortuos fuiſſe. Ratio eſt, tum quia ſic uſu Eccleſiæ re-

receptum eſt, teſte Alexandro Peregrino *q. 7. n. 3.* Si verò notorium non ſit delictum, ſed tamen publicè conſtet eos in duello mortuos fuiſſe, parochus non debet illos ſepelire, nec Eccleſiaſticam ſepulturam denegare, quia ipſe non eſt iudex, ſed rem ad Epiſcopum, vel ad ipſius Vicarium deferre debet, ut ipſe debitas aſſumat informationes, & ſententiam ferat, hoc enim eſt conforme diſpoſitioni Clementis VII. qui impunitatem delinquentibus concedi prohibet.

25 Addo probabiliter ſuſtineri poſſe decertantem in duello privandum eſſe Eccleſiaſtica ſepultura, etiamſi ob vulnus in duello acceptum non ſtatim, ſed alio die moriatur: aut etiamſi contritionis ſigna dederit, aut pœnitentiæ, vel Euchariſtiæ Sacramentum ſuſceperit. Ratio eſt, tum quia is dicitur mori in duello, qui ex vulnere in duello accepto moritur, tum quia privatio Eccleſiaſticæ ſepulturæ inducta eſt in deteſtationem criminis, ut reliqui cognoſcentes duellum tam acriter puniri, terreantur, & ab hujuſmodi crimine arceantur. Quamobrem dici poteſt, privationem ſepulturæ non infligi per modum cenſuræ, ſed per modum juſtitiæ vindicativę diſtinctæ à cenſura, alioquin opus non fuiſſet hanc pœnam exprimere, cum privatio ſepulturæ ſit effectus conſequens excommunicationem; tum quia occidens ſeipſum privatur Eccleſiaſtica ſepultura, *c. placuit 23. q. 5. & c. ex parte, extra de ſepulturis*, etiamſi fortè conſtet ante mortem pœnitentiæ ſigna dediſſe: nam præcitata jura generaliter, & indiſtinctè loquuntur: ergò, &c. Ita Peregrinus *q. 74. n. 4.* Guttierez *lib. 2. canonic. q. c. 3. n. 8.* Lucas Floronus *c. 5. n. 20.* & alii apud præcitatos DD. contra Abbatem *c. cum ad monaſterium, de ſtat. monach. n. 15.* Armillam, & alios apud Floronum in ſimili loquentes de moriente in torneamentis.

QUARTA PROPOSITIO.

26 PRæfatis cenſuris ſubjiciuntur omnes, & ſinguli, qui aliquam ex actionibus prohibitis in præfatis Bullis faciunt. Ratio eſt, tum quia Concilium exprimit omnes, etiam Imperatores, & Reges, & Clemens VIII. non ſolum confirmat decretum Concilii Tridentini, verùm etiam generaliùs loquitur, ibi, *excommunicamus, & anathematizamus omnes, & quoſcumque*, & ibi, *tam ſi ſuperiùs enumeratis, quàm ſi aliis etiam majoribus Eccleſiaſticis, vel mundanis dignitatibus, gradibus, & præeminentiis excellant*, & infra, *tam ſuperiùs expreſſa, quàm alia Eccleſiaſtica, vel mundana præfulgeant dignitate*. Ita Floronus *de duello c. 1. §. 1. n. 1. verſ. 5.* Alexander Peregrinus *q. 10.* & alii communiter.

27 Quæres, quænam ſint actiones præfatis Bullis prohibitæ, ob quas cenſuræ, & aliæ pœnæ à præfatis perſonis incurrantur.

Reſpondeo plures eſſe; eas autem brevitatis gratia ad quatuor capita revocabo.

Primum, eſt pugnantium in duello, diffidantium, vel acceptantium.

Secundum, concedentium locum, aut non impedientium, ſi ſint domini, qui valeant impedire, ne duellum in ſuis locis committatur.

Tertium, eſt aliquo pacto cooperantium ad duellum, vt mandato, conſilio, auxilio, favore, chartellis, intimatione, publicatione, & his ſimilibus; etiamſi poſtea provocatio, aut duellum ſecutum non fuerit, niſi fortè per ipſosmet cooperantes ſteterit, ne ſequeretur.

28 Quartum, eſt ſpectantium ex induſtria. Hæ actiones, & perſonæ fuſiùs exprimuntur in ipſa Bulla, cujus tenorem in hac parte ad verbum referam: nam Clemens VIII. relatis aliorum conſtitutionibus in hæc verba loquitur. *Nos nefaria diaboli arma, ſalutaris Eccleſiæ gladio, ad continendos in officio fideles nobis præcipuè ipſius Domini auctoritate traditos, retundere, atque à cervicibus gregis Domini, noſtræ curæ crediti, quantum (eodem Deo adjutore) enixè poſſumus, propulſare cupientes, prædictas omnes conſtitutiones, ac decretum Concilii Tridentini, cum omnibus, & ſingulis in eis contentis, cenſuris, & pœnis, decretis, extenſionibus, quarum, & quorum omnium tenores præſentibus haberi volumus pro expreſſis, & ad verbum inſertis, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium perpetuò approbamus, confirmamus, & innovamus. Ac inſuper, auctoritate, & tenore præmiſſis, decernimus, & declaramus, eaſdem conſtitutiones, ac decretum, locum habere ubique gentium, & terrarum; inter quaſcumque perſonas etiam armatas, & in caſtris, ſeu propugnaculis militantes, etiam ubi noſtrorum, & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, aut Catholicæ fidei hoſtium furor impunè graſſatur, vel in dominiis per eos occupatis, & detentis. Idem quoque juris cenſendum eſſe, ſi publico, & forſan juſto bello indicto, miles aliquis alterum in adverſariorum exercitu militantem, ſive alibi in hoſtium caſtris, præſidiis, aut terris degentem, privatas ſimultates, atque inimicitias, publica cauſa intermiſcendo, etiam ducum permiſſu, ex condicto ad ſingulare certamen deſcendat; aut illum provocet. Nec non iiſdem pœnis, decreto, & conſtitutionibus teneri eos, inter quos pactiones initæ ſunt de dirimendo certamine, cum primum alteruter vulneratus fuerit, ſeu ſanguinem effuderit, aut certus ictuum numerus, utrinque illatus fuerit. Vel ſi convenerint, non ſinguli cum ſingulis, ſed bini, terni, aut plures hinc inde pugnent. Et non ſolum locorum dominos, ſed etiam magiſtratus, præſides, locumtenentes, aut etiam militum Duces, & Capitaneos in caſtris, vel extra ea in alieno, vel hoſtili ſolo, vel cum militibus exercitus adverſariorum monomachiam in quocumque caſu, per præſentem, vel alias conſtitutiones hujuſmodi prohibitio, permittentes, vel quantum in ipſis eſt non prohibentes, aut poſt admiſſum crimen, veniam, & impunitatem concedentes. Præterea pari ratione prohibemus omnia, & ſingula ejuſ generis ſcripta, manifeſta, ſeu fides vulgo appellatas quæ etiam ſine expreſſa provocatione ad certamen, quaſi præparatoria quædam ad cartulas, ſeu ad libellos provocatorios, & ad duellum, illorumque veluti radices, aut ſemina ut plurimum laceſſendi aliquem ad pugnam, & ſuſcitandæ ſimultatis atque inimicitiæ materiam, & occaſionem præbent, dum ſcilicet in illis per modum epiſtolę, libelli, aut publicæ atteſtationis, & intimationis, ſive per authentica documenta, ſive per unius, pluriumve chirographum, ſubſcriptiones, aut relationes, ſub prætextu propriæ, vel alieni honoris, & famę, more militari, atque, ut vulgò dicitur Cavallereſco, tuendi, aut lædendi, ſive ad illata, propulſatave contumelia, aut injuria probationem, ſeu tollendum illime ſuſpicionem rei alicujus geſtæ ad id pertinentis, vel verborum, aut reſponſionum ſeries, & ordo narratur, vel ex ſimili abuſu, hac de cauſa aliquid tale adeò firmiter aſſeritur, aut negatur, ut qui contra dixerint, is ſive nominatim, ſive in genere mendacii arguatur, aut mentiri dicatur. Aut ad hunc effectum in militari, etiam conſuetudine quæritur, declaratur, aut reſpondetur, qua mente, aut quo ſenſu quippiam ejuſmodi, quod ad ſuperiùs expreſſa ſpectet, geſtum, dictumve ſit. Vel denique offert ſe quiſquam contra certam vel incertam perſonam, vel generatim contra quemcumque ad probandum armis, & verificandum etiam inito certamine, aliquid ita eſſe, aut fuiſſe, vel non fuiſſe. Necnon quaſcumque etiam ſine ſcripto factas talium rerum ſupradictarum quoquomodo concernentium, & ob hujuſmodi cauſas in locis publicis, vel privatis, ubi hominum multitudo convenire ſoleat, denunciationes, narrationes, declarationes, & teſtificationes volentes eos omnes, & ſingulos, qui ſuo, vel alieno nomine ad effectum, de quo ſuperiùs dictum eſt, prædicta, vel his ſimilia, multòque magis ad certandum provocatoria ſcripta, libellos, epiſtolas, earumve exempla dictaverint, compoſuerint, ſcripſerint, miſerint, detulerint, divulgaverint, affixerint, exemplaverint, typis impreſſerint, ſubſcripſerint, intimaverint, vel etiam verbo denunciaverint, ſive atteſtati fuerint. Quive aliis ad ſingulare certamen, publicè, vel occultè ineundum, vel ad provocandum aliquem ad pugnam, ſive ad hujus generis ſcripta, quæ manifeſta, quæque chartulæ provocatoriæ appellantur, ſcribenda, dictanda, mittenda, deferenda, divulganda, auxilium, conſilium, operam, vel favorem præſtiterint, ſive id ſuaſerint, aut mandaverint, quęve in præmiſſis, vel eorum aliquo ſe quomodolibet immiſcuerint, etiamſi neque pugna aliqua, nec certamen, aut effectus, nec acceſſus, aut actus, ad pugnam proximus, neque expreſſa, & aperta provocatio ſubſecuta fuerint, neque ſcriptiones prædictæ, quæ manifeſta dicuntur, quæ in publicum prodiderint, aut cuiquam intimata extiterint, ſi per eos non ſteterit, quominus publicatio, aut denunciatio fieret. Nihilominus cenſuris, & pœnis omnibus; in præſenti, & aliis prædictis conſtitutionibus, & decreto contentis, ſubjacere, tam ſi ſuperiùs enumeratis, quàm, & aliis etiam majoribus, Eccleſiaſticis, vel mundanis dignitatibus, gradibus, & præeminentiis excellant. Quinimò de novo etiam per præſentes ex parte omnipotentis Dei Patris, & Filii, & Spiritus Sancti excommunicamus, & anathematizamus, maledicimus, & execramur omnes, & quoſcumque publicè, vel privatim, palàm, vel occultè, in quibuſcumque locis, modis, & formis, ac caſibus ſub præſenti, noſtra, vel aliis prædictis conſtitutionibus, ac decreto comprehenſi ſingulare certamen, (quod duellum vulgo dicitur) ex compoſito ineuntes, nec non id ſcelus ſuadentes, aut provocantes, opem, conſilium, vel favorem præſtantes, equos, arma, & commeatus præbentes, aut comitantes, vel circa chartulas ſeu libellos, literas, nuncios, aut quæcumque, alia ſcripta, hujuſmodi quomodolibet peccantes, hujuſque delicti, ſocios, de induſtria ſpectatores, patrinos, fautores defenſores, quacumque tam ſuperiùs expreſſa, quàm alia mundana præfulgeant dignitate ita ut ſingulares etiam perſonæ cujuslibet communitatis, univerſitatis, Collegii, aut Reipublicæ, quæ hujus criminis participes quoquomodo fuerint, nequaquam excuſentur, ſed ſupradictos omnes, eorumque ſingulos ipſo facto, abſque ulla monitione, judicis decreto, aut miniſterio perpetui anathematis, excommunicationis mucrone percuſſos, & damnatos, harum ſerie declaramus, & ſi in ipſo conflictu obierint, ſepultura Eccleſiaſtica perpetuò privatos eſſe volumus. Ipſas verò civitates, terras, oppida, vel caſtra, & loca in quorum territoriis id fecimus, ſcientibus, & tacitè, vel expreſsè permittentibus, aut tolerantibus dominis, aut Magiſtratibus, vel Senatu, aut populo admiſſum, fuerit, Eccleſiaſtico ſupponimus interdicto, cujus interdicti relaxationem, aut excommunicationis abſolutionem ab alio, quam à nobis, aut pro tempore exiſtente Romano Pontifice, pœnitentia, & ſatisfactione congruè peracta, niſi in mortis articulo conſtituti, nequeant obtinere, etiam prætextu quarumvis facultatum, & indultorum, quibuſvis perſonis, tam Eccleſiaſticis, cujuſcumque ordinis, aut militiæ, ſtatus, gradus, aut conditionis exiſtentibus, quam Laicis, etiam Imperiali, Regali, vel alia mundana præeminentia inſignitis, per Sedem Apoſtolicam in genere, vel in ſpecie conceſſorum. Quæ omnia quo ad præmiſſa nolumus cuiquam in aliquo ſuffragari. Pœnis aliis, tam ſpiritualibus, quam temporalibus contra eos inflictis; nihilominus in ſuo robore permanſuris, &c.*

Ex dictis ſequitur primò nō ſolùm pugnātes in duello, aut diffidantes. vinculo iſtius excommunicationis obſtringi; verùm etiam dominos locorum, magiſtratus, locum tenentes, duces militum, qui non prohibent, quominus hæc fiant (niſi habeant juſtam cauſam permittendi,) aut qui poſt commiſſum crimen, & veniam, & impunitatem concedunt.

29 Exiſtimo tamen Principem Chriſtianum concedentem locum in ſuo territorio duobus infidelibus ad duellum non incidere in excommunicationem, ſicut enim infideles, qui ſunt principales in hac actione, non incurrunt excommunicationem, cùm non ſint ſubditi

Ec-

Digitized by Google

Eccleſiæ, (licèt aliis pœnis temporalibus impoſitis à Principibus locorum puniri debeant; ſubjiciuntur enim jure naturæ, & poteſtati Principum, & in aliquibus etiam Summo Pontifici, quatenus Chriſti Vicarius eſt, ex Emerico *in decret. par.* 2. *q.* 26. Peregrino *q.* 9. Florono *c.* 9. §. 4. *n.* 5. Martino Delrio *diſquiſ. mag. lib.* 4. *c.* 4. *q.* 4. *n.* 56.) Ità nec incurrit Princeps, qui minus principaliter ad duella cooperari videtur. Incurrit verò, ſi concedat locum Chriſtiano pugnaturo cum infidelibus, quia Chriſtianus ipſe incurrit; ergo etiam Princeps qui locum duelli concedit. Ità Sanchez *loc. cit. n.* 29.

30 Secundò, iiſdem pœnis ſubjici mandantes, ſuadentes, conſulentes quolibet modo, etiam ad defenſionem proprii honoris, ſive provocatio ſit contra certam, ſive contra incertam perſonam, ſive generatim contra quemcumque, etiamſi poſtea duellum ab alio non acceptetur, ut benè Peregrinus *q.* 5. *num.* 2. & patet ex Bulla Clement. VIII.

31 Sed modò dubium eſt, utrùm præbens conſilium, vel mandatum debeat in effectum influere, ut cenſura ligetur, id eſt, utrum ad cenſuram incurrendam opus ſit, ut conſilium, vel mandatum ſit efficax, ita ut delictum, ex illo mandato, vel conſilio aliqua ratione ſequatur.

Reſp. ſententiam negativam probabiliter ſuſtineri poſſe; quia licet cenſura impoſita ob delictum, vel mandatum, regulariter loquendo, non incurratur, niſi conſilium, vel mandatum ſit efficax, & influat in effectum ſub cenſura prohibitum: hoc tamen fallit, dum conſilium, vel mandatum ſecundùm ſe, & principaliter prohibetur. In hoc autem caſu conſilium, & mandatum ſecundum ſe, & principaliter prohibetur, & punitur excommunicatione, ſi per conſulentem, vel mandantem non ſtet, ne provocatio, vel pugna ſequatur: & in hoc caſu non ſtat per conſulentem, vel mandantem, ut ſuppono. Ita Alexand. Peregrin. *qu.* 33. *n.* 2. *& ſeqq.* Lucas Floronus *cap.* 15. §. 1. loquens in ſimili de eo, qui nunciat duellum ei, qui illud jam ſciebat; & jam acceptaverat.

Dixi, *probabiliter ſuſtineri poſſe*, quia etiam oppoſita ſententia affirmativa probabilis videtur, ob regulam generalem, & communem DD. ſententiam, aſſerentium conſilium, & mandatum non puniri eadem pœna, quoties conſilium, vel mandatum nihil omnino influit: tunc enim non habet rationem conſilii, vel mandati, ſeu cooperationis ſub cenſura prohibitæ, & Summus Pontifex prohibuit mandatum, & conſilium, quæ rationem mandati, & conſilii habent, etiamſi poſteà pugna, provocatio, & acceſſus, vel actus ad pugnam proximus ſecutus non fuerit.

In dubio tamen judicandum eſt conſilium influxiſſe, & fuiſſe efficax, ut alibi probavi cum communi DD. ſententia, ubi etiam probavi, utrum, qui conſilium, vel mandatum conatus eſt revocare, ſed reipſa non revocavit, incurrat pœnas contra mandantes, vel conſulentes impoſitas. Vide infrà dicenda *q.* 1. *illatione* 4. *n.* 46.

32 Tertio, ſequitur eaſdem pœnas incurri ab acceptante ſtatim ac acceptavit, ut patet ex Bulla Clem. VIII. Ita Filliuc. *tract.* 29. *n.* 176. Præterea his pœnis comprehenduntur comitantes, niſi fortè comitentur, ut impediant, ſi enim faciunt opus virtutis ad quod tenentur, ut benè Sanch. *loc. cit. n.* 35. & Filliuc. *tract.* 29. *c.* 8. *n.* 117.

* *Alexander VII Die* 24 *Septembris* 1665. *damnavit infraſcriptam propoſitionem. Vir equeſtris ad duellum provocatus poteſt illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat.*

33 Quartò, ſub his pœnis comprehendi ſocios, patrinos, & ſpectatores ea induſtria.

34 Si verò aliquis illac tranſiens, aut alia de cauſa ibi exiſtens, aſpiceret duellum, non incurreret pœnas, nam Bulla loquitur de ſpectatore ex propoſito, ſeu ex induſtria, ut benè Sanchez *in opere morali lib.* 2. *cap.* 2. *c.* 39. *num.* 31. Reginald. *tom.* 2. *lib.* 22. *q.* 7. *n.* 77. Filliucius *loco cit. num.* 124. Peregrinus *loc. cit. in expoſitione textus num.* 29. & alii communiter. Addit Peregrinus *quæſt.* 37. eum, qui ad locum duelli cauſa inſpiciendi acceſſit, affici excommunicatione; etiamſi duellum, vel actus ad pugnam proximus ſecutus non ſit. Sed hoc mihi diſplicet; quia non dicitur ſpectator, & in materia pœnali verba ſtrictè accipienda ſunt.

35 Item his pœnis afficiuntur provocantes, conſulentes, &c. etiamſi illi, qui ad locum deſtinatum pugnaturi acceſſerunt, pugnam non commiſerint, eo quòd impediti fuerint, nec per eos ſteterit, quominus pugna committeretur.

36 Quintò, ſequitur, iiſdem pœnis ſubjici cooperantes, & immiſcentes ſe quomodolibet, etiamſi duellum ipſum, actus proximus, vel acceſſus ad locum, publicatio, denunciatio, aut aperta provocatio, ſubſecuta non fuerit, ſi per ipſos non ſteterit, ne ſequeretur.

37 Ex quo patet eum, qui arma pugnaturo in duello accommodat, aut vendit, ſciens, vel probabiliter credens, ipſum uſurum illis ad duellum, in has pœnas incidere, cooperatur enim duello, ut in ſimili patet ex dictis *de contractibus diſp.* 3. *q.* 2. *punct.* 2. *n.* 12. *& ſeqq. tom.* 2. Ita Lucas Floronus *c.* 15. §. 2. *n.* 2. Peregr. *q.* 34.

Hoc tamen limitari poteſt, niſi juſtam habeat vendendi, aut accommodandi cauſam, ut patet ex dictis *de contractib. loc. cit.* cum Sylveſtro, Rebellio, Valentia, & aliis. Juſtam autem cauſam is habere videtur, qui fratri volenti duellum inchoatum intermittere, tradit arma, ut ſe tueatur, altero nolente intermittere. Ratio eſt, tum quia ſicut ille habet jus tuendi propriam vitam; ità, & ego poſſum illi auxilium præbere, tum quia ex parte illius non vocatur tunc temporis duellum; ſed juſta defenſio. Secus dicendum eſt de eo, qui fratrem, volentem duellum committere, conatus eſt à duello avertere, ſed conatus, ac ſuaſio non profuit; ob id dat arma offenſiva, vel etiam defenſiva, ut loricam, ſcutum, vel galeam, ne ab adverſario ſuperetur, hic enim videtur incidere in excommunicationem, quia cooperatur actioni injuſtæ. Item qui fratrem duello decertantem invenit afficitur excommunicatione, ſi fratri, vel amico habenti enſem perfractum, vel debilem accommodet meliorem, etiamſi id faciat, non ut duellum committat, ſed ut ſe ipſum tueatur, vel etiamſi conatus ſit avertere ab inchoato duello, ſed nihil profecerit. Ratio eſt, quia hic, & nunc cooperatur actioni injuſtæ, & iniquæ, & præſtat opem duello decertanti, & non pugnanti ad neceſſariam ſui defenſionem, ſed ad offenſionem alterius, ut benè Peregrinus *in duello q.* 25. contra Floronum *cap.* 11. §. 5. *num.* 4. *verſic. idem conſeo.* Hæc tamen intelligenda ſunt, modò cooperans ſciat duellum ab ipſis committi, nam ſi hoc ignoret, excuſatur ob ignorantiam facti; etiamſi forte aliundè peccet, excedendo debitos defenſionis terminos. Ita Lucas Floronus *loco cit. n.* 1. *& ſeqq.* & Peregrinus *q.* 19.

38 Sextò eum, qui ſcripta, & narrationes provocatorias ad duellum facit, in excommunicationem incidere. Qui verò narrat tantummodo aliquod factum, ex quo prævidet alios arrepturos occaſionem provocandi ſe ad duellum, probabile eſt affici excommunicatione, ut innuit Peregrinus *q.* 27. Sed mihi probabilius videtur oppoſitum, niſi hoc faciat, ut eos ad duellum, vel duelli provocationem incitet. Ratio eſt, quia iſta actio non exprimitur in Bulla Clementis VIII. & in pœnis non eſt facienda extenſio ultra verborum ſignificationem: peccat tamen mortaliter non ſolùm contrà charitatem; verùm etiam contra juſtitiam; quia eſt cauſa actionis injuſtæ.

39 Addit Peregrinus *q.* 28. eos, qui audiunt, vel legunt narrationes, in quibus provocatio ad duellum exprimitur, ligari vinculo excommunicationis. Sed hoc mihi durum videtur, tum quia hoc in Bulla non exprimitur, tum quia odia non ſunt amplianda, juxta vulgata jura, *c. odia, de reg. iur. in* 6. cum aliis.

40 Quæres primò, utrùm excommunicatio, & aliæ pœnæ in hac Bulla expreſſæ incurrantur ſtatim, ac præſtita eſt aliqua prædictarum actionum, e. g. ſtatim ac datum eſt conſilium ad faciendas litteras provocatorias ad duellum, vel ſtatim ac compoſitus eſt libellus, vel ſtatim ac quis commodavit arma ad pugnandum, &c. Pro ſolutione.

41 Notandum eſt aliquas actiones in hac Bulla principaliter, & abſolutè prohiberi ſine conditione: alias quaſi minus principaliter, & ſub conditione. Actiones principaliter, abſolutè, & ſine conditione prohibitæ, ſunt, pugnare in duello, provocare ad duellum, publicare, affigere, vel intimare libellum provocatorium, accedere ad locum duelli. Ratio deſumitur tum ex illis verbis, *ad ſingulare certamen deſcendat, aut illum provocet*, tum ex modo loquendi Clementis VIII. qui prohibet alias actiones, etiamſi neque pugna aliqua, neque certamen, aut effectus, aut acceſſus, aut actus ad pugnam proximus; neque expreſſa, & aperta provocatio ſubſecuta fuerint; ſupponit ergò iſtas actiones eſſe ſimpliciter, principaliter, & abſolutè prohibitas, cum enim dubium ſuboriri poſſet, utrum aliæ actiones eſſent principaliter prohibitæ, an acceſſoriè, & dependenter à primis illis actionibus Summus Pontif. reſpondet eſſe prohibitas etiam independenter ab illis, id eſt, etiamſi aliqua illarum non ſequatur, modò per eos non ſteterit, &c. Idem dicendum eſt de acceptatione duelli, tum quia eſt actus proximus ad pugnam, & eſt pars duelli, actus autem proximus ſimpliciter, & abſolutè prohibetur, tum quia eſt correlativum ad provocationem; correlativorum autem idem eſt judicium, & diſpoſitum in uno trahitur ad alterum, *l.* 5. *C. de tranſact. l. fin. ff. de acceptil. & l. ſi quis ſervo, C. de furtis.* Ex quo ſequitur acceptantem duellum affici pœnis impoſitis contra provocantes ad duellum, ut bene Peregr. *q.* 21.

Actiones verò quaſi minus principaliter, & ſub conditione prohibitæ, videntur eſſe aliæ omnes actiones, provocatoriæ ad duellum, ut componere libellos, conſulere, mandare, ut deferantur, vel duellum offeratur, commodare arma, & aliæ actiones, quæ exprimuntur, ab illis verbis, *volentes eos*, uſque ad ea, *nihilominus cenſuris, & pœnis, &c.* exceptis tamen actionibus principaliter, & abſolutè prohibitis, de quibus jam dictum eſt.

Hoc poſito ad quæſitum reſpondeo excommunicationem incurri ſtatim ac aliqua actio principaliter, & abſolutè prohibita præſtatur non verò ob actionem quaſi minus principaliter prohibitam. Ratio cur incurratur ob actiones principaliter prohibitas, eſt, quia tunc adeſt materia abſolutè prohibita; ergo præfatæ pœnæ ſtatim incurruntur. Ratio verò cur ob alias actiones, quæ non ſunt quidem acceſſoriæ, ſed tamen quaſi minus principaliter prohibitæ, non incurratur ſtatim cenſura, ſed quamdiu per eum, qui eam præſtitit, ſtare poteſt, ne aliqua actionum principaliter, & abſolutè prohibitarum ſequatur. Ratio, inquam, eſt, quia Clemens VIII. afficit excommunicatione præſtantes iſtas actiones ſub conditione, ſi per eos non ſteterit, quominus publicatio, aut denunciatio fieret, ergo non intendit his pœnis punire, quamdiu per eos ſtare poteſt, ne aliqua prædictarum actionum abſolutè, & principaliter prohibitarum ſequatur, ut clariùs explicabo in ſolutione objectionis. Et quamvis Peregrinus *q.* 55. exiſtimet, illam clauſulam *ſi per eos non ſteterit*, referri ſolum ad proximas actiones, expreſſas ab illis verbis, *quive aliis ad ſingulare certamen*; mihi tamen probabilius videtur referri etiam ad alias expreſſas poſt illa verba, *volentes eos omnes*. Ratio eſt, tum quia clauſula in fine poſita refertur ad omnes actiones in eadem propoſitione contentas, *c. ſecundò requiris, extra de*

appoll. tum quia eſt eadem ratio in omnibus; ergò etiam eadem diſpoſitio.

Nec obſtat, quod in illis verbis conditionalibus mentio fiat ſolum publicationis, aut denunciationis, reſpondet enim Peregrinus *q.5.n.8. verſ. in quo textu*, hæc verba non eſſe poſita reſtrictivè, ſed exemplariter: exempla autem non excludunt ſimilia *l.1.§. quod vulgò dicitur, ff. de vi armata, & l. regula §. ult. ff. de jur. & fact. ignor.*

Reſp. ergò ſecundò, nomine *denunciationis* intelligi etiam provocationem ad duellum; conſequenter ea poſita ſtatim excommunicationem incurri, niſi ſteterit per eum, qui cooperationem ad provocationem præſtitit, ne provocatio ſequeretur.

Obiicies 1. contra ſecundam partem reſponſionis allatæ in reſponſione ad quæſitum, omnes iſtæ actiones in ſententia omnium DD. ſunt principaliter, & non acceſſoriè prohibitæ, ob actionem autem principaliter, & non acceſſoriè ſub excommmunicatione prohibitam, ſtatim incurritur excommunicatio; ergò, &c.

Reſpondeo iſtas actiones eſſe quidem prohibitas principaliter, non tamen abſolutè, & ſimpliciter, ſed ſub hac conditione, ſi per eos non ſteterit, &c. ob id illas vocavi quaſi minus principaliter prohibitas.

Obiicies ſecundò, Clemens VIII. in verbis ſubſequentibus, abſolutè, & indiſtinctè ſub eadem loquendi forma excommunicat, non ſolùm pugnantes, & provcantes, verùm etiam præſtantes auxilium, conſilium, & favorem: ergò præſtans aliquam actionem hic prohibitam, excommunicationem ſtatim incurrit, quæcumque actio illa ſit.

Reſpondeo Clementem VIII. ibi iterum repetere, & epilogare, quæ in præcedentibus dixerat; repetitio autem, & epilogus intelliguntur juxta formam, & conditiones in præcedentibus explicatas, verba enim dubia intellectum capiunt ab antecedentibus, & conſequentibus. *l. quæ filiabus. ff. de legat. 3. & leg. ſi ſervum §. fin. ff. de legat. 1.*

Obiicies tertiò, non poteſt aſſignari tempus, in quo ob hujuſmodi actiones hoc pacto intellectas incurratur excommunicatio; ergo non ſunt hoc pacto intelligendæ, ſed abſolutè, ita ut excommunicatio ſtatim, præſtita qualibet actione contrahatur, omiſſis opinionibus Peregrini *q.5.n.14. & 15.*

Reſpondeo aſſignari poſſe illud tempus, in quo ſequi debuiſſet actio aliqua principaliter, & abſolutè prohibita, ad quam præſtita erat cooperatio tunc enim purificatur conditio, & verum eſt dicere per eum ſtetiſſe, ne ſequeretur.

42 Ex dictis ſequitur primò, eum qui conſilium præbuit ad provocandum alterum ad duellum, incurrere excommunicationem, ſtatim, ac provocatio ſequitur, vel ſequi debuiſſet, niſi alter obſtitiſſet, vel niſi aliundè impedimentum ortum fuiſſet.

43 Secundò commodantem arma Titio, qui jam provocaverat Cajum ad duellum in excommunicationem incidere, dum cum illis decertandum erat in duello, vel accedendum ad locum duelli, etiamſi ad locum duelli re ipſa non acceſſerint, nec pugna ſecuta fuerit, ob impedimentum ob alio poſitum, quàm ab eo, qui arma commodaverat.

44 Verum tamen eſt in his caſibus decidendis magna opus eſſe prudentia, quia cum tempus à legiſlatore non ſit ſimpliciter determinatum, vel ſaltem non ſemper facile cognoſci poſſit, quonam tempore adimpleatur conditio, ſtandum eſt judicio prudentis viri. *cap. de cauſis, de offic. deleg. & l. 1. ff. de jur. deliber.* prudens autem vir in dubio ſatis probabiliter judicare poterit conditionem purificatam fuiſſe, tum quia tutior pars eſt eligenda, tum quia conſtat de actione in qua præſtita ex qua, ut plurimum ſequi ſolet effectus; conſequenter contra ipſum in hoc caſu ſtare videtur præſumptio.

Dices in pœnis benignior interpretatio facienda eſt, & in dubio favendum eſt reo. *c. odia, & c. in pœnis, de reg. jur.*

Reſpondeo id verum eſſe, niſi rationabilis præſumptio in contrarium extet. Oppoſita tamen ſententia non videtur improbabilis quia non conſtat delictum eſſe completum, niſi conſtet conditionem adimpletam, vel non adimpletam fuiſſe; nam actiones, de quibus loquor, non ſunt ſimpliciter, & abſolutè prohibitæ, ſed dependenter ab eventu talis conditionis.

45 Tertiò ſequitur illum, qui libellum provocatorium compoſuit, vel ſcripſit, ſed non affixit, nec intimavit, non affici excommunicatione; quia per ipſum ſtat ne publicatio, vel denunciatio ſequatur. Secus ſi jam affixit, vel publicavit; etiamſi poſtea libellum ſtatim dilaceret; vel impediat provocantes ad duellum, ne re ipſa duellum committant; nam illa publicatio, vel affixio libelli eſt provocatio ad pugnam, & eſt actio ſimpliciter, & abſolutè pohibita; conſequenter ea poſita, pœnæ ſtatim incurruntur, ut bene Peregrinus *quæſt.5.nu 3. & 8.*

46 Quartò illum non ligari vinculo excommunicationis, qui auxilium, conſilium, vel mandatum dedit ad pugnandum in duello, vel provocandum ad duellum ſed re integra ante provocationem, & pugnam, influxum ſui conſilii, mandati, vel auxilii revocavit. Ratio eſt, quia per ipſum ſtat, ne provocatio, & pugna ſequatur. Ita Peregrinus contra Floronum *c. 10. §. 1.* Secus ſi impetrat ſolùm, ne ſequeretur pugna, non autè provocatio, ad quam ipſe ſuo conſilio, auxilio, vel mandato influxit; nam per ipſum non ſtetit, ne ſequeretur provocatio, qua poſita purificatur conditio, ſub qua aliæ actiones prohibitæ ſunt, Peregrinus *q. 29.*

47 An autem conſulens duellum, vel provocationem, incidat in excommunicationem, ſecuto duello, vel provocatione, etiamſi conatus fuerit revocare, ſed re ipſa influxum non retraxerit, conſtat ex dictis *de reſtitut. in genere diſput. 1. quæſt. 2. punct. 7. nu. 6. & ſeqq. tom. 2. & de irregularitate diſput. 7. quæſt. 4. punct. 8. nu. 20. tom. 1.* incidere, quia ſuo conſilio cenſetur adhuc cauſa provocationis, vel pugnæ. Contrarium in terminis docet Peregrinus *q. 33.* ſed ipſius rationes non valde urgent, nec cogunt meà communi ſententia recedere. Idem dicendum eſt de eo, qui mandatum dedit ad provocandum alterum, ſed poſteà pœnitentia ductus conatus eſt revocatio non innotuit mandatario, qui mandatum executus eſt. Ratio eſt, quia ſuo mandato influxit in provocationem. Et hoc verum eſt, etiamſi mandans in gratia exiſtat dum provocatio ſequitur. Vide dicta *de cenſuris diſp. 1. q. 1. punct. 6. n. 9. & ſeqq. & de irregul. diſp. 7. qu. 4. punct. 8. nu. 23. & ſeqq. tom. 1.* ubi plura ad hæc facientia diſſerui, & ſupra de excommunicatione, quæ ob clerici percuſſionem contrahitur.

48 Quæres ſecundò, utrùm ratam habens provocationem, vel pugnam, vel aliam actionem hic expreſſam ſuo nomine factam in has pœnas incidat.

Reſpondeo negativè, ſi de ratihabitione præcisè loquamur. Ratio eſt, tum quia ratihabitio eſt poſterior facto ſub cenſura prohibito, tum quia ſuperior, dum vult pœnam ad ratihabitionem extendere, ſolet hoc exprimere, & ratihabitio non comparatur mandato in pœnis, niſi exprimatur, ut alibi ſæpiùs docui cum probabiliori & communiori Doctorum ſententia, hic autem non exprimitur. Ita Lucas Floronus *de duello c. 14. §. 3. n. 1.* contra Peregrinum *q. 31. n. 3.*

QVINTA PROPOSITIO.

49 **A**B excommunicatione contracta ob aliquod delictum in caſu duelli poteſt abſolvere.

Primo, Summus Pontifex; nam ſicut ipſe tulit hanc pœnam; ita poteſt eam auferre, cùm etiam ejus abſolutionem ſibi reſervarit, ut patet ex Bulla Clementis VIII. & ex decreto ſacræ Congregationis infra citando.

50 Secundò, Epiſcopus poteſt abſolvere, quando delictum eſt occultum, ut patet ex privilegio conceſſo Epiſcopis in Tridentino *ſeſſ. 24. c. 6.* quod non videtur abrogatum per Bullam Clementis VIII. cum in ea nulla fiat mentio facultatis Epiſcoporum, aut illius Concilii, quæ mentio neceſſaria videtur, ut illud decretum cenſeatur revocatum ex Rodriquez *to. 1. q. reg. q. 8. art. 10.* Sanchez *loco cit. & lib. 3. de matrim. diſp. 25. num. 7. & lib. 8. diſp. 35. n. 17.* Henriquez *lib. 7. cap. 26 num. 3.* & alis quampluribus, Sanchez *locis cit. num. 17.* Suarez *de pœnitentia q. 30. ſect. 2. n. 12.* Pergrino *loco cit. q. 37. nu. 3.* ubi citat Covarruviam, & alios relatos *in meo tract. de legib. diſp. 1. q. 3. punct. 8. §. 3. n. 13. & 2.* contra Graffium *loc. cit. nu. 20.* & alios quos ſupra retuli de edictorum intelligentia *in hac diſputat. 4. quæſt. 1. punct. unic. num. 8. & ſeqq. tom. 3.* imò clauſula generalis revocatoria privilegiorum non extenditur ad privilegia inſerta in corpore juris, ut ait gloſſa in *leg. 2. §. ligari ff. de rei vendic.* Poteſt igitur Epiſcopus juxta ſentententiam horum DD. (quamquam ratio ipſorum difficultatem patitur, ut patet ex dictis *de legib.* ubi eam limitatur, & moderatus ſum, & ex dictis de abſolutione ab excommunicationibus Bullæ Cœnæ *diſput. 1. quæſt. 22. punct. 2. n. 2. & ſeqq. tom. 3.* abſolvere, quando delictum eſt occultum, vel nondum eſt deductum ad forum contentioſum, ut patet ex Tridentino *loc. cit.* Præterea quando pœnitens juſto detinetur impedimento, ob quod non poteſt adire Papam, poteſt ab Epiſcopo abſolvi, ut patet tum *ex c. de cætero. de ſent. excomm.* tum quia non eſt major ratio, cur potius Epiſcopus non poſſit abſolvere pœnitentem in hoc caſu interveniente juſto impedimento, quam in aliis caſibus recenſitis de abſolutione cenſurarum *in genere diſput. 1. quæſt. 3. punct. 2. n. 1. & ſeqq. tom. 2.* vide Sanchez *de matrim. lib. 2. diſp. 4. n. 2. verſùs finem*, & quæ dixi *de cenſuris in communi diſp. 1. quæſt. 3. punct. 2. n. 1. & ſeqq. tom. 1. & ſupra in hac quæſt. 3. puncto 6. de excom. ob clerici percuſſionem ſect. 5. difficult. 2. verſ. tertius caſus numer. 14. tom. 3.*

51 Tertiò, religioſi poſſunt abſolvere juxta ſua privilegia, modò revocata non fuerint, ſicut de facto, reſpectu exiſtentium in Italia extra urbem Romam revocata fuerunt in decreto Sacræ Congregationis, quod incipit, *Sacra Congregatio*, quoad provocatores, ſeu pugnantes in duello juxta decretum, & formam Tridentini, & Gregorii XIII. Cum enim non omnia eodem modo ſub excommunicatione prohibeantur in Bulla Clementis VIII. & in conſtitutionibus Concilii, & Gregorii XIII. Clemens VIII. in præfato decreto ſacræ Congregationis, abſtulit religioſis facultatem abſolvendi ab excommunicatione impoſita juxta formam Concilii Trid. & juxta Bullam Gregorii XIII. ut benè Fillucius *tract. 29. c. 8. q. 14. n. 167.* Quamobrem cum in Bulla Clementis provocatio ad duellum abſolute, & ſimpliciter puniatur excommunicatione, ſequitur illum, qui provocavit, ſtatim affici excommunicatione reſervata in Bulla ejuſdem Clementis. Idem dic de eo, qui aliqua ratione cooperatur ad hujuſmodi actionem. In Tridentino verò, & in conſtitutione Gregorii punitur excommunicatione provocatio ipſa ad duellum, & cooperatio, ſi per ipſoſmet provocantes, vel cooperantes non ſtetit, ne pugna ſequeretur. Ex quo fit, ut qui ſe provocarunt, vel cooperati ſunt ad provocationem, & per ipſos non ſtetit, ne duellum ſequeretur, non poſſint hoc tempore virtute privilegiorum abſolvi; quia contraxerunt excommunicationem, juxta conſtitutionem Gregorii. Idem dic à fortiori, ſi pugnarunt, vel ad locum deſignatum, acceſ-

Digitized by Google

acceſſerunt, & per ipſos non ſtetit, ne pugna ſequeretur. Qui verò provocarunt ſe ad duellum, vel cooperati ſunt ad provocationem; etiamſi per ipſoſmet provocantes, vel cooperantes ſteterit, ne pugna ſequeretur, abſolvi poſſunt virtute privilegiorum; quia non contraxerunt excommunicationem contentam in decretis Tridentini, & Gregorii, ſed contentam in Bulla Clementis VIII. à qua religioſi, & alii habentes privilegia abſolvendi ab excommunicationibus, Papæ reſervatis, abſolvere poſſunt hoc tempore, per decretum Sacræ Congregationis, licet hæc facultas in Bulla Clementis VIII. antea ſublata fuiſſet.

32 Hinc patet ſolutio illius difficultatis, de qua alias interrogatus fui, utrùm Titius, qui præmiſſa cum Caio provocatione ad duellum, ſeſe contulit tempore præfixo ad locum conſtitutum, ibique Cajum expectavit, quo non comparente intra terminum conſtitutum deceſſit, inciderit in excommunicationem, juxtà decretum Gregorii XIII. quod incipit, *Ad tollendam*, & conſequenter, an poſſit abſolvi à religioſis, aliiſque habentibus facultatem abſolvendi, excepta excommunicatione contracta ob duellum juxta decretum Tridentini, & Gregorii XIII.

Reſpondeo non incidiſſe in excommunicationem Gregorii XIII. Ratio eſt, tum quia ad incurrendam excommunicationem Gregorii XIII. requiri videtur effectus pugnæ, ut patet ex illa clauſula, *monomachiam commiſerint*, excommunicatio autem lata ob aliquem effectum non incurritur niſi ſecuto effectu; tum quia in Bulla Summi Pontificis Gregorii XIII. dicitur, niſi per ipſos ſteterit, quominus pugna committatur: in hoc autem caſu ſtat per ſe ipſos, per illum videlicet qui non acceſſit ad locum, non verò per alios; ſupponi enim impedimentum proveniſſe ab ipſiſmet duello decertaturis, ſeu cooperatoribus, non verò aliundè; tum quia verſamur in materia pœnali, & odioſa, quæ non eſt extendenda, ſed potius reſtringenda, quantum verba autem Bullæ Gregorii XIII. nullo modo patiuntur propoſitam extenſionem, ſed potius poſtulant allatam reſtrictionem, ut patet conſideranti illam clauſulam, *Qui ex conditio, ſtatuta tempore, & in loco convento monomachiam commiſerint* tum quia illa verba in fine Bullæ, *etiamſi illi, qui ad locum deſtinatum pugnaturi acceſſerint, impediti pugnam non commiſerint*, non ſunt referenda ad eos, qui tantummodò diffidarunt, cum excommunicatio feratur contra eos, qui monomachiam commiſerint; qui autem ad locum acceſſit, ibique non pugnavit, non dicitur monomachiam commiſiſſe, ſed dicitur voluiſſe monomachiam committere. Ità DD. ſtatim citandi.

Hinc patet reſponſio ad primum argumentum Peregrini *qu. 41. num. 1. fol.* 213.

Neque obſtat ſecundum ejuſdem argumentum, quod hoc modo proponitur. Socii incurrunt excommunicationem, quamvis diffidantes ſe ad duellum, pugnam non commiſerint; ergò illam etiam incurrunt diffidantes ſe; quamvis pugna non ſit ſecuta.

Reſpondetur negando conſequentiam; nam in pœnis non valet argumentari à maiori ad minus, ſed ſtandum eſt verbis conſtitutionis, cum pœna excommunicationis non incurratur, niſi ſit in jure expreſſa, ut omnes fatentur; ex verbis autem conſtitutionis non colligitur provocantes ſe ad duellum eſſe excommunicatos, niſi ſecutus ſit effectus, ſicut colligitur ſocios eſſe excommunicatos, nondum ſecuto effectu.

Nec valet tertium Peregrini argumentum deductum ex Bulla Clementis VIII. nam Clemens Octavus, extendit excommunicationem ad plures caſus, ad quos non extenditur decretum Tridentini, & conſtitutio Gregorii XIII. Ita Sanchez *li. 1. ſumma c. 9. nu.* 28. Comitolus *lib* 6. *q.* 18. *a.* 7. & 8. & præſertim *q.* 13. *n.* 5. *verſ. quartam*. Filliuc. *tract.* 15. *c.* 5. *q.* 5. *nu.* 106. nec diſſentit à noſtra Doctrina Graſſius *de caſib. reſervatis, lib* 1. *c.* 7. *nu.* 10. & 26. Quamvis oppoſitum ſentiant Peregrinus *in tract. de duello q.* 4. *a.* 5. & 7. *in fine*, & *q.* 4. *per totam quæſtionem*, & præcipuè *n.* 2. *ver. primum probatur*, & *n.* 4. Lucas Floron. *in ſuo tract. de duello c.* 1. §. 1. *n.* 3. *fol* 63. *c.* 3. §. 1. *a.* 14. *fol.* 47. ubi citat in ſuam ſententiam Vgolinum, & *c.* 8. §. 1. *n.* 2. *fol.* 84. ubi citat Cardinalem Tuſcum.

Hinc patet hunc caſum non eſſe reſervatum religioſis per decretum Sacræ Congregationis editum de mandato Clementis VIII. quod incipit, *Sacra Congregatio*, conſequenter religioſos, alioſque facultatem habentes abſolvendi ab excommunicatione, excepta cauſa duelli, juxta decretum Tridentini, & Gregorii XIII. poſſe abſolvere in propoſito caſu.

33 Sed modò dubium ſupereſt, utrùm religioſi, & alii gaudentes privilegio abſolvendi à cenſuris Summo Pontifici reſervatis, poſſint virtute privilegiorum abſolvere à caſibus duelli expreſſis in conſtitutione Gregorii, & decreto Concilii, excepta excommunicatione contracta ob pugnam, vel ob provocationem juxta ſuperiùs explicata.

Ratio dubitandi eſt, quia decretum ſacræ congregationis videtur exorbitans, & contra privilegia; conſequenter ampliandum non eſt, ſed ſtrictè explicandum, juxta verborum proprietatem; cùm autem in præfato decreto habeatur ſolùm non poſſe virtute privilegiorum abſolutionem impendi in caſibus provocantium, & pugnantium in duello juxta decretum ſacri Conc. Tridentini, & conſtitutionem felicis record. Gregorii Papæ XIII. incipientem, *Ad tollendam*, ſequitur præfatos religioſos, & privilegiarios poſſe in aliis caſibus abſolvere, excepta excommunicatione contracta ob pugnam in duello, vel ob provocationem ad duellum, quoties provocatio talis fuit, ut excommunicatione puniatur, juxta decretum Tridentini, & Gregorii, ut ſupra explicavi. His non obſtantibus.

Reſpondeo non poſſe ab ullis caſibus Concilii vel Gregorii abſolvere, tum quia hoc innuit illa loquendi forma, *juxta decretum, & conſtitutionem*, ſatis enim indicat reſervari caſus in decreto Concilii, & conſtitutione Gregorii expreſſos; tum quia uſu, & conſuetudine ita receptum eſt; conſuetudo autem eſt optima legis interpres *l. ſi de interpretatione ff. de legib. l. minimè, eodem tit. & c. cùm dilectus, de conſuetud.* Ità in terminis Alexander Peregrinus *in ſuo tractatu de duello q.* 38. *n.* 4. *& ſeqq.*

PUNCTUM XLIX.

De excommunicatione contra eligentes aliquem in Senatorem, rectorem, vel officialem urbis Romæ abſque ſpeciali Summi Pontificis facultate, &c.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, exiſtit in cap. Fundamenta de elect. & electi poteſt. in 6.*

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt duplex; 1. principalis, ideſt nominare, eligere, aut alias aſſumere aliquem in Senatorem, Capitaneum, Patritium, aut Rectorem, ſeu ad ejuſdem urbis regimen, vel officium; 2. Acceſſoria. & eſt conſentire huic electioni, aut nominationi ſe intromittere, auxilium, conſilium, aut favorem præbere.*

3 *Eligens virum magnæ præeminentiæ, vel filium, fratrem, aut nepotem, in ſenatorem; vel officialem urbis Romæ abſque licentia Papæ, ligatur excommunicatione, etiamſi ad tempus eligat, ſi alius eligatur ad annum, non incurritur excommunicatio.*

4 *Subiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes delinquentes contra hanc conſtitutionem, exceptis civibus Romæ, oriundis habitantibus in ejus territorio, qui ad annum eligi poſſunt ad regimen, & officium, etiamſi ſint filii, fratres, & nepotes Principum, &c.*

1 ISta excommunicatio exprimitur *in c. fundamenta, de elect. & electi poteſt. in* 6. & licèt ad praxim rarò eventura ſit, cùm electio eorum, qui regimini Urbis præficiuntur, fieri ſoleat ab ipſo Summo Pontifice, nihilominus de illis breviter, inquiram materiam, & ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis, alia videtur principalis, alia acceſſoria; principalis eſt, nominare, eligere, aut alias aſſumere aliquem in ſenatorem, capitaneum, patricium, aut rectorem, ſeu ad ejuſdem Urbis regimen, ſeu officium. Acceſſoria eſt, conſentire huiuſmodi electioni, aut nominationi, intromittere ſe, auxilium, conſilium, vel favorem præbere.

3 Sed modò dubium eſt utrùm iſta excommunicatio incurratur ob præfatas actiones, etiamſi electio fiat ad tempus, & non in perpetuum.

Reſpondeo diſtinguendo, vel eligitur vir magnæ præeminentiæ, & dignitatis, ſeu ejus frater, filius, vel nepos: aut eligitur alius. Si eligitur vir magnæ præeminentiæ, ſeu ejus frater, filius, vel nepos, excommunicatio incurritur, etiamſi electio fiat ad tempus, & non in perpetuum; ſi verò eligitur alius, non incurritur excommunicatio; ſi ad annum duntaxat eligatur in ſenatorem, rectorem, capitaneum, aut quovis nomine vocetur, ad regimen Urbis, hæc omnia quiſque facilè poterit ex ipſo textu intelligere, ibi, *de fratrum noſtrorum conſilio hac irrefragabili, & in perpetuum valitura conſtitutione ſancimus, ut quandocumque, & quotieſcumque ſenatores electio, vel alterius quocumque nomine cenſeatur, quod quocumque modo, vel quocumque titulo ipſius Urbis debeat præeſſe regimini, & in poſterum eminebit, nullus Imperator, ſeu Rex Romanorum, aut alius Princeps, Marchio, Dux, Comes, aut Baro, vel quocumque alterius notabilis præeminentiæ, potentiæ, ſeu poteſtatis, excellentiæ, vel dignitatis exiſtat, frater, filius, vel nepos, eorum ad tempus vel in perpetuum, ſeu quivis alius ultra annale ſpatium, quovis modo; colore, vel cauſa, per ſe, vel per aliam perſonam, quomodolibet ſubmittendam, in ſenatorem, capitaneum, patricium, aut rectorem, vel ad ejuſdem Urbis regimen, ſeu officium nominetur, eligatur, ſeu alias etiam aſſumatur abſque licentia Sedis Apoſtolicæ ſpeciali, per ipſius Sedis litteras, conceſſionem ſeu licentiam huiuſmodi ſpecialiter exprimentes. Quod ſi ſecus factum fuerit, nominationem, electionem, & aſſumptionem huiuſmodi decernimus eſſe nullam, ac carere omni robore firmitatis, & non ſolum nominatores, electores, aut aſſumptores, verùm etiam nominatos, electi, & aſſumpti, ſi huiuſmodi nominationi, electioni, ſeu aſſumptioni conſenſerint, aut ſe de ipſis qualibet modo intromiſerint intendentes, & obedientes eiſdem, & in hoc omnes dantes ipſis nominatoribus, electoribus aſſumptoribus, aut nominatis, electis, vel aſſumptis auxilium, conſilium, vel favorem, publicè, vel occultè, cuiuſcumque dignitatis vel præeminentiæ, conditionis, aut ſtatus extiterint, eo ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant.*

SECUNDA PROPOSITIO.

4 SUbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, qui contra iſtam conſtitutionem delinquunt ut patet ex illis verbis, *contemptores quoque, ſeu violatores præmiſſorum, vel aliquorum vel alicujus eorum, ab huiuſmodi excommunicationis ſententia* (præterquàm in mortis articulo) *abſolvi non poſſint, niſi per Romanum Pontificem, vel de ipſius petita, & obtenta licentia ſpeciali.*

Digitized by Google

Excipiuntur tamen cives Romani, orlundi ex urbe Roma, & præterea habitatores continui in vrbe Roma, vel in ejus territorio: iſti enim ad annum nominari, & eligi poſſunt ad regimen, & officium, etiamſi fratres ſint, filii, aut nepotes Principum, Baronum, vel alterius notabilis præeminentiæ, vel dignitatis, niſi forte extra Urbem, & ejus territorium habeant inſignem dignitatem, & iuriſdictionem, ita ut in hac conſtitutione comprehenſi rationabiliter cenſeantur, ut in præfato *c, adſiqem* expreſſè decernitur.

PUNCTUM L.

De excommunicatione contra falſificantes monetas in Regno Franciæ, aut falſas ſcienter introducentes.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, exprimitur in Extravaganti Ioannis XXII quæ incipit*, Prodiens de crimine falſi.

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt multiplex; 1. falſificare monetas in ære, vel pondere licet verum ſignum, forma, vel ſpecies inſculpatur; 2. emere extra Regnum Franciæ hanc monetam, ut in Regnum transferat, nec requiritur actualis tranſlatio pecuniæ, ſed ſufficit animus; 3. portare dictam pecuniam ad dictum Regnum, non ſufficit tamen portare, niſi portans eam expendat. Ad incurrendam etiam hanc excommunicationem requiritur ſcientia, & præſumptio.*

3 *Subiectum quoad perſonas huius excommunicationis ſunt omnes, qui aliquam ex præfatis actionibus faciunt; Quoad loca Pontifex vult monetam falſam fabricari in Regno Franciæ, vel in locis circumvicinis, aut extra Regnum emi, ut in Regnum transferatur, aut ad dictum Regnum deferri.*

4 *Monetam falſam expendens in Regno Franciæ non ligatur excommunicatione.*

1 AD præcavendas fraudes, & damna, quæ ab adulteratoribus monetarum in Regno Franciæ inferebantur, Ioannes XXII. *in extravag. prodiens, de crimine falſi*, contra hujuſmodi facinoroſos homines excommunicationem tulit, cujus materiam, & ſubiectum hic paucis explicabo; præſertim cum Filliucius *tract. 15. c. 4 quæſt. 4. nu 76.* opinari videatur, iſtam Extravagantem latam fuiſſe ad tempus. Et hæc ratio afferri poteſt, quia Summus Pontif. circa principium præfatæ Extravagantis, mentionem facit de illis, qui falſam monetam ſub vero ſigno Caroli Regis Francorum, & Navarræ ſtudioſè depravabant; hoc autem tempore moneta non videtur ſub ſigno Caroli Magni, ſed Regis pro tempore exiſtentis, & regni jura tenentis.

Verùm ad hanc rationem reſponderi poſſet, diſpoſitionem præfatæ extravagantis univerſalem eſſe; neque ratio illa fuit cauſa adæquata iſtius conſtitutionis, ſed partialis tantùm, cum etiam ex aliis ibi aſſignatis Summus Pontifex occaſionem arripuerit ad iſtam conſtitutionem faciendam.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteriæ iſtius excommunicationis ſunt actiones expreſſæ, & prohibitæ in dicta *Extravag. prodiens, de crimine falſi*.

Prima actio eſt, falſificare monetas in ære, vel pondere, etiamſi verùm ſignum, formam, & ſpeciem inſculpant.

Secunda eſt, emere extra Regnum huiuſmodi monetam, ut eam in Regnum transferant. Ex quo ſequitur, non ſatis eſſe eam emere in Regno, quia illud verbum, *emere*, refertur ad antecedentia: imò in ipſa conſtitutione dicitur, *præmiſſa emere*. In præmiſſis autem ſermo erat de ementibus extra Regnum: non eſt tamen neceſſe ad incurrendam iſtam excommunicationem, ut emens ſimul etiam portet dictam pecuniam, vel expendat, quia textus disjunctivè loquitur.

Tertia eſt, portare dictam monetam ad prædictum Regnum, exiſtimo tamen probabiliter iſtam actionem, præcisè non ſufficere, niſi etiam is, qui pecuniam portavit, ſeu introduxit, illam etiam expendat. Ratio eſt; quia in præmiſſis, ad quæ actio portandi relationem habet, ſermo eſt de portantibus, vendentibus, & expendentibus, & ibi, *& poſt intra Regnum ipſum eas portant, vendunt, & expendunt*, quæ verba conjunguntur per copulam, &, is tamen ſufficienter dicitur vendere, qui hujuſmodi monetas contractu oneroſo alicui tradit.

Verum tamen eſt, ad incurrendam ob præfatas actiones excommunicationem, requiri præſumptionem, & ſcientiam, conſequenter ignorantiam quamlibet, etiam affectatam excuſare; ignorans enim ignorantia affectata non dicitur ſcire, & licèt ignorantia affectata non diminuat peccatum, tollet tamen ſcientiam requiſitam ad incurrendam excommunicationem iſtius Extravagantis. Iſtæ omnes actiones clarè exprimuntur in verbis prædictæ Extravagantis, ibi, *Nos igitur attendentes, quod idem falſarii, & fabricatores monetarum talium, & emptores prædicti per hoc ſe dignos maledictione conſtituunt, eos qui* (ut præmittitur) *præmiſſa moliri, aut fabricare aut emere, vel portare ad Regnum prædictum ſcienter præſumpſerint, excommunicationis ſententia innodamus, abſolutione prædictorum nobis, & ſucceſſoribus noſtris, præterquàm in mortis articulo, reſervata*. An autem parvitas materiæ excuſet, patet ex regulis generalibus traditis de peccatis *in tract. de legib. diſput. 2. quæſt. 3 punct. 3. nu. 10. tom. 2.*, alibi ſæpiùs ubi affirmativè reſponſum eſt.

SECUNDA PROPOSITIO.

3 SUbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, qui aliquam ex præfatis actionibus faciunt. Ratio eſt, quia Summus Pontifex, quoad perſonas, univerſaliter loquitur, ut patet ex illis verbis, *eos qui præmiſſa moliri, &c.*

Dixi *quoad perſonas*; quia quoad locum particularis eſt, & reſtricta; quia Summus Pontifex vult monetam falſam fabricari in Regno Franciæ, vel in circumvicinis locis, aut extra Regnum emi, ut intra Regnum transferatur, aut ad prædictum Regnum deferri.

4 Sed modò dubium eſt utrùm expendens falſam monetam in Regno Franciæ, incidat in iſtam excommunicationem, etiamſi ipſe monetam non adulteraverit, nec extra Regnum emerit.

Ratio dubitandi pro parte affirmativa eſt, quia Summus Pontifex excommunicat præſumentes præmiſſa moliri; in præmiſſis autem ſermo eſt de vendentibus, & expendentibus falſam monetam. His non obſtantibus.

Reſpondeo expendentem falſam monetam non affici excommunicatione, quia excommunicatio non excedit terminos, verbis expreſſos. Ad rationem dubitandi reſpondeo, illud verbum *moliri*, referri ad eos qui monetas falſificant in pondere, inſculpto vero ſigno quia videlicet aſſumunt pecunias levioris ponderis, illiſque ſignum Regis imprimunt.

PUNCTUM LI.

De excommunicatione contra revocantes exules ab exilio, concedentes ſaluum conductum, receptantes, auxilium, conſilium, vel favorem præbentes.

1 *Referuntur Bullæ iſtam excommunicationem continentes, & ſunt latæ à Julio II. III & V. à Gregorio XIII.*

2 *Iſtæ conſtitutiones revocatæ fuerunt à Sixto V.*

1 PRo communi ſtatus Eccleſiaſtici ſalute, & utilitate multæ conſtitutiones excommunicationis pœnam continentes, editæ fuerunt à variis Summis Pontificibus, ut à Pio II. Julio II., Pio IV. Pio V., & Gregorio XIII. quas conſtitutiones refert Cherubinus *in Bullario*, & ſummatim innuit in Bulla ſexta Sixti V., quæ incipit *Hoc noſtri Pontificatus initio*.

2 Verùm in earum explicatione opus non eſt, ut ego inſiſtam, & defatiger, quia excommunicatio contra bannitos, receptatores, aliosque conſimiles revocata fuit à Sixto V. in præcitata Bulla, in qua innovat quidem omnium prædeceſſorum ſuorum conſtitutiones, ſed excommunicationis ſententiam excipit, ibi, *excepta excommunicationis ſententia*.

Neque obſtat iſtas excommunicationes adhuc referri, & recenſeri in catalogo cenſurarum, & caſuum pro urbe, & Diœceſi Mediolanenſi: nam ille catalogus factus fuit juſſu Sancti Caroli, qui præceſſit, & obiit ante Pontificatum Sixti V. Prædictis excommunicationibus addi poſſet excommunicatio contra non ſervantes conſtitutionem Joannis XXII circa perceptionem fructuum *in extravaganti unica, ne ſede vacante*, quam infrà explicabo de ſuſpenſionibus in particulari *diſputat. 3. quæſt. 4 punct. 11. per totum tom. 3.* quia in eadem Extravaganti fertur etiam cenſura ſuſpenſionis, & interdicti.

QUÆSTIO IV.

De excommunicationibus non reſervatis contra clericos.

PUNCTUM I.

De excommunicatione contra clericos in ſacris exiſtentes, qui matrimonium contrahere præſumunt.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, extat in Clementina unica de conſanguinitate.*

2 *Clericus matrimonium celebrans, ligatur excommunicatione, ſi ordinem ſacrum tempore amentiæ, infantiæ, vel impubertatis accepiſſet factus pubes, & ſui compos ratificavit ordinem.*

1 IN *Clement. unica, de conſag.* extat excommunicatio contra eos, qui matrimonium in quinque caſibus ibi prohibitis contrahere audent, inter quos eſt caſus matrimonii celebrati ab exiſtente in ſacris. Verùm quia hæc cenſura abundè ſatis in præcedentibus explicata fuit *in hac diſputat. 2. quæſt. 2. punct. 7 nu. 7., & ſeqq. to. 3.* hic eam prætermitto, ibi videndam.

2 Hic tantùm dubium occurrit, utrùm is, cui tempore amentiæ, ſomni, infantiæ, vel impubertatis ſacer ordo collatus fuit, incidat in excommunicationem, celebrando matrimonium.

Reſpondeo incidere, ſi poſtquam factus eſt pubes, & ſui compos, ordinem ratificavit, de qua re conſulenda ſunt tradita *de voto, in tractatu de legibus circa ſecundum, Decalogi præceptum diſput. 4. quæſt. 2. punct. 3. §. 1. n. 9. tom. 2., & de matrimonio quæſt 3 punct. 9. num. 14. tom. 1. & præterea* Saycus *lib. 3. c. 32. n. 21. & Doctores ab eo relati.*

PUNCTUM II.

De excommunicatione contra impugnantes in concionibus, aut diſputationibus montem pietatis.

1 *In Bulla* Inter multiplices *Leonis X. iſta excommunicatio continetur.*

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt audere impugnare montem pietatis prædicando, diſputando, verbo, ſcriptis, montem non eſſe licitum etiamſi fiat iuxta formam à Leone præſcriptam.*

3 *Subiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes Religioſi, & Eccleſiaſtici, ſive Clerici ſolùm ſint, & Novitii audentes impugnare montem pietatis.*

4 *Laicus impugnans montem pietatis, ligatur excommunicatione in ſententia Auctoris.*

1 CUm mons pietatis non ſolùm uſuræ labe careat, verùm etiam magnum pietatis ſpecimen præſeferat, jure merito Leo X. in Bulla, quæ incipit, *Inter multiplices*, & eſt 9. in ordine, excommunicat eos, qui montes pietatis in concionibus, vel diſputationibus, verbo, vel ſcripto impugnare audent, ibi, *Omnes autem religioſos, & Eccleſiaſticas, ac ſeculares perſonas, qui contra præſentis declarationis & ſanctionis formam de cætero prædicare, ſeu diſputare verbo, vel ſcriptis auſi fuerint, excommunicationis latæ ſententiæ pœnam, privilegio quocumque non obſtante, incurrere volumus, non obſtantibus, &c.* Quæ circa juſtitiam, & honeſtatem montis pietatis hic dici poſſent, à me jam diſputata fuerunt *in tract. de contract. diſp. 3. q. 3 punct. 12. n. 8.*, *& ſeqq. tom. 2.* Quamobrem hic ſolùm duo breviter diſſeram.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundò, quodnam ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt, audere impugnare montem pietatis: hæc autem impugnatio fit prædicando ſeu diſputando, verbo, vel ſcriptis, montem non eſſe licitum, etiamſi fiat juxta formam ab ipſo Leone X. præſcriptam; quæ verò forma ſervanda præſcribatur in Bulla Leonis X. patet ex dictis *de contractibus loco cit. n. 1.* Hinc ſequitur primò, eum, qui dubitat, utrùm mons pietatis factus iuxta formam Leonis X. licitus ſit, vel illicitus non affici excommunicatione, quia non dicitur diſputare, vel prædicare contra montem pietatis. Idem dic de eo, qui ab aliquo petit, an ſit licitus.

Secundò eum non affici excommunicatione huius Bullæ, qui ex ignorantia, etiam mortaliter culpabili præfatæ conſtitutionis Leonis X. diſputat, vel prædicat contra montem pietatis. Ratio eſt, quia ad incurrendam iſtam excommunicationem requiritur ſcientia; nam Summus Pontifex impoſuit excommunicationem audentibus prædicare, vel diſputare contra formam ſuæ conſtitutionis, qui autem ignorantia laborat, quæcunque illa ſit, modò non ſit conjuncta cum ingenti temeritate, non audet; audacia enim ſcientiam ſupponit, ut alibi ſæpius dictum eſt *præſertim de cenſuris in communi diſput. 1. quæſt. 2. punct. 1. n. 10. & ſeqq. tom. 1.*

SECUNDA PROPOSITIO.

3 SUbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes Eccleſiaſtici, qui prædictum pietatis montem impugnare audent; nam in textu dicitur, *omnes autem religioſos, & Eccleſiaſticas, ac ſeculares perſonas, &c.* Hinc ſequitur primò, non ſolùm ſacerdotes, confeſſarios, vel concionatores, verùm etiam clericos maioribus, vel minoribus ordinibus initiatos, affici excommunicatione, diſputando, vel prædicando contra montem pietatis, inſtitutum iuxta formam Leonis X. nam in Bulla ſermo eſt de omnibus religioſis, & Eccleſiaſticis: verba autem generalia generaliter intelligenda ſunt. *l. de pretio. ff. de public. in rem act. & leg. 1. §. generaliter ff. de legat. præſtand.*

Secundò ſequitur, novitium diſputantem, vel prædicantem contra prædictam montis pietatis formam, ligari excommunicatione; licèt enim novitius nõ ſit propriè religioſus, nihilominus eſt perſona Eccleſiaſtica, ut patet ex dictis in explicatione Bullæ Cœnæ *q. 16. punct. 3. num. 10. tom. 3.* ubi oſtendi, quinam veniant nomine perſonarum Eccleſiaſticarum

4 Sed modò dubium ſupereſt, utrùm non ſolùm religioſi, aliiqſ Eccleſiaſtici, verùm etiam laici, ligentur excommunicatione hujus Bullæ prędicando, vel diſputando contra montem pietatis.

Reſpondet Fillincius *tract. 24. c. 7. quæſito 7. n. 122.* tantummodò religioſos, & Eccleſiaſticos affici excommunicatione huius Bullæ. Ratio eſt, quia iſti competere ſolet munus concionandi, & diſputandi; & licèt in textu exprimantur etiam ſeculares, nihilominus illud verbum, *ſeculares*, additum eſt ad diſtinguendas perſonas Eccleſiaſticas à religioſis; cum enim etiam ipſi religioſi ſint Eccleſiaſtici, opus fuit aliquid addere, quo ſufficienter indicarentur aliæ perſonæ in hac Bulla comprehenſæ. Hæc opinio probabilis eſt, & ob id iſtam excommunicationem, in hac quæſtione ſub titulo de excommunicationibus contra clericos editis, explicandam cenſui.

Sed mihi probabilius videtur, non ſolùm religioſos, alioſque Eccleſiaſticos huius Bullæ tranſgreſſores, ligari excommunicatione; verùm etiam laicos, ſi actionem in Bulla vetitam faciant. Ratio eſt; tum quia, licèt munus concionandi conveniat religioſis, aliiſque Eccleſiaſticis; munus tamen diſputandi omnibus commune eſt: conſequenter non ſolùm religioſi, aliique Eccleſiaſtici, verum etiam laici, huic cenſuræ ſubiiciuntur; tum quia verba accipienda ſunt, prout ſonant; tum quia ſi Summus Pontifex voluiſſet ſolùm comprehendere religioſos, alioſque Eccleſiaſticos, ut à religioſis diſtinguuntur, non addidiſſet verbum illud, *& ſeculares*, ſed dixiſſet, omnes religioſos, & Eccleſiaſticas perſonas ſeculares.

Ad rationem in contrarium reſponſio patet ex rationibus à me allatis.

PUNCTUM III.

De excommunicatione contrà abſolventes à caſibus in Bulla Cœnæ contentis.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, eſt Bulla Cœnæ explicata à me quæſt. 22. punct. 2. & 3.*

2 *Abſolvens à caſibus Bullæ prætextu privilegii, incurrit excommunicationem reſervatam; abſolvens verò ſine prætextu privilegi incurrit excommunicationem non reſervatam:*

1 ISta excommunicatio continetur in Bulla Cœnæ ſub finem, & ego illam pluribus explicavi *quæſt. 22. punct. 2. & punct. 3. per totum. tom. 3.* ubi etiam oſtendi, quam cenſuram, & pœnam incurrant abſolventes prætextu privilegii à cenſuris Bullæ, ab excommunicatione ob duellum contracta iuxta formam Gregorii XIII. & Concil. Tridentini, ob ſimoniam realem, ob violationem clauſuræ ad malum finem, ob violationem immunitatis Eccleſiaſticæ in terminis conſtitutionis Gregorii XIII. ob percuſſionem clericorum, & à caſibus ab ordinariis locorum reſervatis. Videnda ſunt, quæ ibi tradidi, & quæ infrà tradam de excommunicationibus contra religioſos *in hac diſput. 2. quæſt. 9 punct. 5. n. 15. & ſeqq. tom. 3.*

2 Hæc tamen eſt differentia inter excommunicationem, contractam abſolvendo à caſibus Bullæ, & aliis: quod abſolvens a caſibus Bullæ abſque prætextu privilegii, incurrit excommunicationem, ſed non reſervatam: abſolvens verò prætextu privilegii a caſibus Bullæ, vel ab aliis jam enumeratis, incurrit excommunicationem Papæ reſervatam, ut *loco cit.* explicavi.

PUNCTUM IV.

De excommunicatione contra eos, qui in civitate diverſarum linguarum, & rituum, munus adminiſtrandi ſuſcipiunt ſine conſenſu Epiſcopi.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, reperitur in cap.* Quoniam de Offic. Iudic. ordin.

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt, ingerere ſe in celebrandis officiis, vel ſacramentis miniſtrandis ſine licentia Epiſcopi in iis locis in quibus permixti ſunt populi diverſarum nationum diverſo ritu, & linguæ idiomate utentium ſub eadem fide.*

3 *Ingerere ſe dicitur in ſacramentis adminiſtrandis, qui ſine licentia Epiſcopi tale munus ſuſcipit.*

4 *Suſcipiens munus adminiſtrationis, dum multi diverſæ nationis, & linguæ, ſub eadem fide ad aliquem locum accedunt, in quo permanſuri non ſunt, non ligatur excommunicatione.*

5 *Perſonæ, quæ huic excommunicationi ſubiiciuntur, ſunt omnes & ſinguli, qui in præfatis ſe ingerunt ſine Epiſcopi licentia.*

1 CUm in aliquibus civitatibus, vel diœceſibus permixti ſint populi diverſarum linguarum, rituum, & morum ſub una fide, Epiſcopi curare debent, ut ſingulis nationibus miniſtri idonei, & nationibus conformes tradantur, qui ſecundùm diverſitatem rituum, & linguarum diverſa illis officia celebrent, & ſacramenta miniſtrent, inſtruendo eos verbo, & exemplo, ut dicitur *in c. quoniam, de offic. iud. ordin.* cumque munus deputandi hujuſmodi præſules, & miniſtros Epiſcopo incumbat, jure merito in eodem *c.* excommunicatio fertur contra eos, qui ſe in hujuſmodi miniſterio ſine licentia Epiſcopi ingerunt, ibi, *Unde ſi quis aliter ſe ingeſſerit excommunicationis noverit ſe mucrone percuſſum; & ſi nec ſic reſipuerit, ab omni miniſterio Eccleſiaſtico deponendum.*

Quamvis iſtius excommunicationis cognitio non ſit hoc tempore maximè, ut obſervat Cajetanus *verb. excommunic. cap. 68.* aut fortè, quia paucis in locis diverſitas hujuſmodi nationum reperitur, aut quia diligentia, & vigilantia Epiſcoporum jam ſatis conſultum fuit, deputatione debitorum miniſtrorum: nihilominus ne illam intactam omittamus, cum fieri poſſit, ut ad praxim reducatur, præſertim in Gallia, Caſtella, & Navarra ubi hujuſmodi nationum diverſitas reperitur, teſte Navar. *c. 17. num. 114.* duo breviter explicabo.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundò, quodnam ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt, ingerere ſe in celebrandis officiis, aut ſacramentis adminiſtrandis abſque conſenſu Epiſcopi, in iis civitatibus, vel diœceſibus, in quibus permixti ſunt populi diverſarum nationum, diverſo ritu, & linguæ idiomate utentium, ſub eadem fide: hæc propoſitio patet ex verbis præcitati *cap.*

Digitized by Google

3 Sed modò dubium eſt, quinam dicatur ſe in prædictis ingerere.

Reſp. illum dici, qui abſque licentia Epiſcopi munus adminiſtrandi ſacramenta, & celebrandi officia ſuſcipit. An autem tacita, & rationabiliter præſumpta Epiſcopi voluntas ſufficiat, ſaltem in caſibus neceſſitatis, patet à ſimili ex dictis *de pœnitentia in tract. de ſacram. diſput. 5. quæſt. 7. ſect. 5. punct. 4. n. 1. & 14. tom. 1.*

4 Secundò dubium eſt, utrùm huic excommunicationi ſubiiciatur, qui præfatum adminiſtrationis munus abſque licentia Epiſcopi aſſumit, dum multi diverſæ nationis, linguæ, & ritus ſub eadem fide ad aliquem locum accedunt, in quo permanſuri non ſunt.

Reſpondendum mihi videtur negativè; tum quia textus loquitur de illis locis, in quibus permixti ſunt populi diverſarum linguarum: in hoc autem caſu populi non ſunt permixti, cum extranei eundem populum non conſtituant: nam quia fieri poteſt ut prædicti extranei ſecum ducant proprium ſacerdotem, qui ſuam iuriſdictionem ob brevem in aliquo loco moram in ſuos ſubditos non amittit, ut à ſimili patet ex dictis *de pœnitentia in tract. de ſacramentis diſput. 5. quæſt. 7 ſect. 5. punct. 2. num. 10. tom. 1.* ubi quæſivi, utrùm extraneus poſſit in aliena diœceſi confiteri proprio parocho, ibidem exiſtenti, & dixi poſſe.

SECUNDA PROPOSITIO.

5 OMnes, & ſinguli in præfatis ſe ingerentes ſine licentia Epiſcopi, excommunicationem huius capitis incurrunt. Ratio eſt, quia textus utitur particula, *ſi quis* quæ univerſalis eſt, & indefinita, reſpectu ſcilicet clericorum; de his enim hic ſermo eſt; loquitur enim de exiſtentibus in miniſterio Eccleſiaſtico, & gaudentibus immunitate a laica poteſtate, quod Eccleſiaſticorum proprium eſt. Ita Navarr. *c. 27. n. 114.* Caiet. *de excommunic. c.* 68 Quamquam Sayrus *lib. 3. c. 32. num. 3.* putat iſtam excommunicationem latam, eſſe ſolùm contra Epiſcopos ſuſcipientes præſulatum, & gubernationem eorum, qui ſunt ſuæ linguæ, antequam Epiſcopus loci eum aſſumat in Vicarium. Eandem opinionem probabilem putat Filliucius *tract. 14. c. 9. q. 2. nu.* 153. Ratio deſumitur ex verbis textus, ibi, *prohibemus, ne una, eademque civitas, ſive diœceſis diverſos Pontifices habeat*, & infra, *Pontifex loci catholicum præſulem nationibus illis conformem provida deliberatione conſtituat ſibi Vicarium*. Verùm quod ego dixi probabilius eſt, quia textus univerſaliter loquitur de uſurpantibus ſibi præfatum munus; qui enim propria auctoritate hoc munus ſuſcipiunt, conſtituunt ſe præſules: par autem non eſt, ut multi ſint præſules in eadem civitate, vel diœceſi.

PUNCTUM V.

De excommunicatione contra ſacerdotes præſumentes recipere præfecturam ſæcularem, eamque poſt admonitionem non dimittentes.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, reperitur in cap.* Clerici ne Monachi, vel Clerici.

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt ſuſcipere officium Præpoſiti ſæcularis, ſeu vices Principis ſæcularis cum iuriſdictione temporali.*

3 *Sacerdotes non poſſunt officium Viceregis, Gubernatoris regni, vel provinciæ, tanquam officiales Principum ſæcularium percipere, ſecus nomine Principis Eccleſiaſtici.*

4 *Sacerdotes poſſunt munus conſiliarii apud Principem ſuſcipere, modò illud non exerceant in cauſis ſanguinis in caſu particulari.*

5 *Sacerdotes graviter peccant ſuſcipiendo munus Regis, vel Præpoſiti ſæcularis.*

6 *Sacerdos ſuſcipiens munus Viceregis, ſeu Præpoſiti ſæcularis, non incurrit excommunicationem, niſi admonitus deſiſtere noluerit.*

7 *Iſta excommunicatio eſt ipſo iure lata.*

8 *Sacerdotes ſuſcipientes munus Viceregis, vel Præpoſiti ſæcularis, ſubiiciuntur excommunicationi, etiamſi Prælati, vel Cardinales ſint: ſecus dicendum eſt de illis, qui ſacerdotali ordine inſigniti non ſunt; Hinc Diaconi, & cæteri Clerici non incurrunt hanc excommunicationem.*

1 SAcerdotalem ſtatum dedecet, ut ſacerdos adminiſtrationem ſæcularis Principis ſuſcipiat, & laicalem iuriſdictionem nomine ſæcularis exerceat; ſic enim Principi ſæculari inſervit, & debitum ordinem pervertit; conſequenter prodeſt, ut ab Eccleſia metu alicuius pœnæ retrahatur, hæc autem pœna eſt excommunicatio, lata *in c. clericis, ne monachi, vel clerici*, ibi, *Iubemus etiam ſub interminatione anathematis, ne quis ſacerdos officium habeat Vicecomitis, aut Præpoſiti ſæcularis; ſi quis autem contra hoc venire præſumpſerit, & commonitus emendare noluerit, excommunicationi ſubiacet.*

Circa iſtam excommunicationem duo breviter quæram.

Primo quænam ſit eius materia.

Secundò, quodnam ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt, ſuſcipere officium Vicecomitis, ſeu Præpoſiti ſæcularis; is autem huiuſmodi officium ſuſcipere dicitur, qui vices Regis, vel alterius Principis ſæcularis iuriſdictione temporali ſuſtinet.

3 Ex quo ſequitur, ſacerdotes non poſſe creari Viceréges, aut Gubernatores regni; aut præſidentes cancellariarum, aut adminiſtratores provinciæ, tanquam miniſtros, & officiales Principum ſæcularium; quia iſtæ ſunt præpoſituræ ſæculares.

Dico tamquam miniſtros, & officiales Principum ſæcularium, quia nomine proprio, aut nomine Principis Eccleſiaſtici, abſque periculo excommunicationis hoc fieri poſſe videtur, ut ſi ſacerdos temporalem iuriſdictionem exerceat, vel quia illa ſit annexa beneficio Eccleſiaſtico, vel quia ei competat titulo patrimonii, aut quia hæc provincia ei demandata ſit à Principe Eccleſiaſtico, qui hoc munus per ſeipſum obire poterat; hic enim non dicitur habere officium Præpoſiti ſæcularis, ſed Eccleſiaſtici, cum vices Eccleſiaſticæ perſonæ ſuſtineat, etiamſi fortè illi perſonæ, cuius vices gerit, hoc munus competeret titulo patrimonii, ut patet ex allata ratione.

Obiicies, in Hiſpania Epiſcopi fieri conſueverunt Proreges, aut Præſides ſenatus regii; ergo non videtur illicitum officium Proregis, aut Præfecti ſæcularis ſuſcipere.

Reſponderi poteſt, in Hiſpania id fortè fieri de licentia Summi Pontificis expreſſa, vel tacita; alioquin illicitè fieri, ex Caiet., Suarez, Sayro, & aliis *locis proximè citandis*.

4 Secundò ſequitur, non videri in hoc canone interdictum ſacerdoti munus conſiliarii apud Principem ſuſcipere publicam regni, vel provinciæ adminiſtrationem, modò hoc munus in cauſa ſanguinis proximè, ſeu in particulari non exerceatur. Ratio eſt, tum quia hoc, in rigore loquendo, non eſt Vicecomitis, ſeu præpoſiti ſæcularis officium habere; tum quia id uſu receptum eſſe, & communi omnium DD. ſententia comprobatum teſtatur Sayrus *lib. 3. c. 32. n. 7* poſt Tabienam, Sylueſtrum, Henriquez, & alios.

5 Dixi, *modò hoc munus in cauſa particulari ſanguinis non exerceatur*, quia perſpicuum eſt, cooperantibus ad cauſam ſanguinis pœnam irregularitatis inductam eſſe, ut patet ex dictis *de irregularit. loco ſtatim citando* is verò, qui concurrit ſolùm ad legem condendam, in qua pœna ſanguinis delinquentibus imponitur, non incurrit irregularitatem, quia non dicitur concurrere ad cauſam ſanguinis proximè, ſeu in particulari, Vide tradita *de irregularit. in tract. de cenſur. in genere diſput. 7 quæſt 4 punct. 1. n. 5. & ſeqq. tom 1.*

Sed modò dubium eſt primò, utrùm lethalis culpa committatur, ſuſcipiendo munus Viceregis, vel Præpoſiti ſæcularis.

Reſpondeo affirmativè. Ratio eſt, quia ſuſceptio huius muneris ſub excommunicatione prohibetur, ut patet ex verbis textus ſupra citatis: quæ autem ſub excommunicationis pœna prohibentur, ſunt mortalia crimina.

6 Secundò dubium eſt, utrùm excommunicatio incurratur ſtatim ſuſcepto ſæculari munere.

Reſpondeo negativè, ſed admonitionem prærequiri, in textu enim dicitur, *ſi quis contra hoc venire præſumpſerit, & commonitus emendari noluerit, excommunicationi ſubiaceat.*

7 An autem illa excommunicatio ſit ipſo iure lata, conſtat ex dictis *de cenſuris in genere, diſp. 1. q. 1. punct. 1. nu. 6. tom. 1.* ubi oſtendi hanc loquendi formam, *excommunicationi ſubiaceat*, continere cenſuram ipſo iure latam; quia ad eam incurrendam miniſterium alterius non requiritur, ſed ut illius prohibitionis, imperativo modo prolatæ incurritur. Præter Doctores ibi citatos, idem tradit gloſſa *hic verbo excommunicationi ſubiaceat*. Cajetan. *verb. excommunic.* 76. Navarr. *cap. 27. n. 117. verſic. ſeptima*, Suarez *diſp. 23. ſect. 3. n. 23.* Filliucius *tract. 14. c. 7. quæſt. 4. n.* 106. & alii, qui hanc cenſuram exponunt, tamquam ipſo iure inflictam, contra Sylveſtrum *verb. excommunicatio* 9. *nu.* 28. & alios apud Suarez *nu.* 32.

SECUNDA PROPOSITIO.

8 OMnes, & ſinguli ſacerdotes officium Vice regis, aut Præpoſiti ſæcularis ſuſcipientes, excommunicationi hujus *capitis* ſubiiciuntur, ſi poſt admonitionem præfatum officium non dimiſerint. Ratio eſt, quia textus univerſaliter loquitur de ſacerdotibus, ibi, *ne quis ſacerdos*.

Ex quo licet inferre primò, non ſolùm ſimplices clericos ſacerdotali ordine decoratos verùm etiam Prælatos, Epiſcopos, & alios vinculo huius cenſuræ adſtringi. Idem valdè probabiliter dicendum cenſeo de Cardinalibus; nam iuxta probabiliſſimam DD. ſententiam, quam tradidi *de cenſuris in genere diſput. 2. quæſt. 1. punct. 4. nu. 15. & 16. tom. 1., & de legibus diſput. 2. quæſt. 1. punct. 6. nu 34. tom. 2.* Cardinales ſubiiciuntur cenſuris generaliter latis. Idemque in terminis docet Maiolus de irregularitate, quem citat, & ſequitur Sayrus *loc. cit. n. 7.* hoc tamen intelligendum eſt modò Prælati, Epiſcopi, & Cardinales, ſacerdotalem ordinem habeant; textus enim de ſacerdotibus loquitur.

Secundò infertur, Diaconos, vel Subdiaconos, non incurrere pœnam excommunicationis, ſuſcipiendo munus Vicecomitis, aut Præpoſiti ſæcularis; quia Diaconi, & Subdiaconi, propriè loquendo non ſunt ſacerdotes, ut bene Suarez *loco cit. n.* 21. Sayrus *loc. cit. n.* 6 Filliucius *loco cit. n.* 56. & alii contra Panormit. *in c. clericis, cit.* Sylveſt. Tabien. & alios apud præcitatos DD.

Obiicies, *in c. 2. de cohabitatione clericorum, & mulierum* nomine ſacerdotis intelliguntur etiam Diaconus, & Subdiaconus, ibi, *ſi quiſpiam ſacerdotum, id eſt presbyter, Diaconus, vel Subdiaconus*; ergo cenſura lata contra ſacerdotes afficit etiam Diaconos, & Subdiaconos.

Reſp nomine *ſacerdotum*, propriè loquendo, non venire, Diaconum, vel Subdiaconum, niſi exprimatur: ſicut eos reipſa expreſſit Eugenius Papa *in præcit. c. 2. de cohabit. cler. & mulier.*

Tertiò

Digitized by Google

Tertiò à fortiori infertur, Clericos minoribus initiatos hanc pœnam non incurrere, ſuſcipiendo munus Præpoſiti ſecularis. Ità communiter DD. contra Innocentium apud Sylveſtrum *v. excomm. 9. n. 8. 5. ſeptimo*, & apud Sayrum *loc. cit.* An autem peccent, ſaltem venialiter, patet ex dictis *de matrimonio quæſt. 3. punct. 9. num. 3. & ſeqq. tom. 1.* neque venialiter peccare, ſi adſit juſta cauſa.

PUNCTUM VI.

De excommunicatione contra ſacerdotes, alioſque clericos, dignitatem, aut perſonatum habentes, qui legibus, aut phyſicæ operam navant.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, reperitur in cap.* ſuper ſpecula, ne clerici, vel Monachi, *edito ab Honorio III.*
2 *Materia iſtius excommunicationis eſt audire leges, vel Phyſicam.*
3 *Sacerdotes, aliique clerici dignitatem habentes, non ſtatim ligantur excommunicatione auditione legum, vel phyſicæ; ſed opus eſt, ut auditio prædictarum ſcientiarum infrà duos menſes non intermittatur.*
4 *Tempus duorum menſium, intra quod ſacerdotes ab auditione legum, vel phyſica deſiſtere debent, computandum eſt ab eo die, quo inchoatur auditio.*
5 *Sacerdotes, aliique Prælati phyſicam, vel leges domi privatim audientes, non videntur incidere in excommunicationem in ſententia Auctoris.*
6 *Sacerdotes, aliique Prælati non incurrunt excommunicationem docendo alios phyſicam, vel leges.*
7 *Magiſtri non incurrunt excommunicationem docendo ſacerdotes phyſicam, vel leges; ſecus ſi doceant Religioſos ex cap. periculoſa.*
8 *Magiſter, tenetur ſacerdotem phyſicam, vel leges audientem à ludo expellere, ſi ſit denunciatus excommunicatus, & commodè poſſit.*
9 *Perſonæ, quæ huic excommunicationi ſubiiciuntur, ſunt ſacerdotes, vel clerici habentes dignitatem, vel perſonatum ut Epiſcopi, Præpoſiti &c. ſecus dicendum de Parochis, vel Capellanis.*
10 *Canonici Eccleſiæ Cathedralis cenſentur perſonæ in dignitate conſtitutæ.*

1 VT ſacræ Theologiæ ſtudium, quod in Eccleſia Catholica ad impugnandas hæreſes, & ad fidem ſervandam maximè neceſſarium eſt, non intermittatur, Honorius III. *in c. ſuper ſpecula ne clerici, vel Monachi*, decrevit, ut excommunicatio, quam tulerat contra religioſos exeuntes ad audiendas leges vel phyſicam, & intra duorum menſium ſpatium non redeuntes, extendatur ad ſacerdotes, Archidiaconos, & alios perſonatum habentes, niſi hujuſmodi ſtudium intra duos menſes dimiſerint.

Circa iſtam excommunicationem duo explicabo.
Primò, quænam ſit ejus materia.
Secundò, quodnam ſit ſubjectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt, audire leges, vel phyſicam; quid autem nomine *legum*, vel *phyſica* intelligatur explicabo, dum agam de excommunicationibus contra religioſos in *hac diſput. 2. quæſt. 8. punct. 7. num. 2. tom. 3.* ubi dicam nomine Phiſicæ intelligi medicinam, & per leges eſſe intelligendum jus civile.

3 Sed modò dubium eſt primo, utrùm qualibet auditione prædictarum facultatum incurratur excommunicatio.

Reſpondeo negativè, ſed opus eſſe, ut auditio prædictarum ſcientiarum intra duos menſes non intermittatur: in textu enim hic terminus aſſignatur, ibi, *niſi ab his infrà ſpatium præſcriptum deſtiterint*, quoties autem terminus ad incurrendam cenſuram præfigitur cenſura non incurritur, nondum lapſo termino, ut patet ex regulis generalibus *in tract. de cenſur. in genere diſputat. 1. quæſt. 2. punct. 4. n. 2. tom. 1.*

4 Rogabis, à qua die inchoandum, ac computandum ſit ſpatium duorum menſium, quod ad iſtam excommunicationem incurrendam præfigitur.

Reſpondeo computandum eſſe à tempore auditionis, inchoandum enim eſt ab eo tempore, quo delictum inchoatur; delictum autem inchoatur ab auditione facultatum prohibitarum. Nec obſtat ſimilitudo de religioſis, quorum ſpatium connumeratur ab exitu ex clauſtro. Reſpondetur enim in noſtro caſu locum non habere exitum è clauſtro; cùm clerici ſeculares clauſtrum non habeant, & exitus è propria domo impertinens videatur. Ita Suarez *num. 19.*

5 Secundò dubium eſt, utrùm ſaltem domi licitum ſit præfatas ſcientias audire. Reſpondeo cum Toleto *lib. 1. c. 38. n. 6.* Calderino *conſ. fin. n. 7. de magis.* Ancharano, & aliis apud Toletum non videri ſub excommunicatione interdictum, præfatas ſcientias domi ſuæ audire. Ratio eſt, tum quia ex communi Doctorum ſententia, poſſunt ſacerdotes privato ſtudio operam navare legibus, & medicinæ; ergo etiam poſſunt domi ſuæ lectorem audire; tum quia ſacerdotes non videntur deterioris conditionis religioſis, ſed religioſi ex communi ſententia poſſunt in monaſterio has facultates audire ergo etiam ſacerdotes; tum quia excommunicatio, quæ contra ſacerdotes, & alios clericos perſonatum habentes, habetur *in c. ſuper ſpecula, ne clerici, vel monachi*, eſt tantummodo extenſio illius excommunicationis, quæ contra religioſos in præcedentibus verbis edita erat, ut patet ex illis verbis, *ad Archidiaconos, & alios clericos perſonatus habentes, nec non presbyteros hoc extendi volumus, ſed excommunicatio lata contra religioſos non afficit illos in Monaſterio audientes, ut dictum eſt: ergo neque afficit ſacerdotes in propria domo audientes.*

Contrariam ſententiam non ſine probabilitate tuentur Suar. *diſp. 23. ſect. 3. nu. 19.* Filliucius *tract. 14. c. 6. q. 3. nu. 103.* Navarr. *c. 27. nu. 116.* & alii; nullum tamen ab ipſis affertur argumentum, quod mea prima ſententia retrahat.

Obiicies, Bonifacius VIII. *in cap. 1. ne clerici*, vel *monach. in 6.* referens conſtitutionem Honorii, dicit ab ipſo interdictum fuiſſe clericis audire leges, vel medicinam; non verò dicit, extra propriam domum: ergo ſacerdotes, & alii perſonatum habentes, non poſſunt dictas facultates in propria domo, etiam privatim audire.

Reſpondeo Bonifacium VIII. verum aſſerere, dicendo Honorium interdixiſſe ſacerdotibus leges, & phyſicam; non tamen affirmat ipſum id prohibuiſſe etiam domi propriæ.

Ex dictis à fortiori patet, licitum eſſe privatim operam ſtudio dictarum ſcientiarum navare abſque ullius lectoris ope. Ita communiter Doctores.

6 Tertiò dubium eſt, utrum ſicut ſacerdotibus, aliiſque perſonatum habentibus interdictum eſt, leges, aut medicinam ſub excommunicatione audire; ità etiam eiſdem vetitum ſit, præfatas facultates ſacerdotes, & alios clericos docere.

Reſpondeo negativè, quia *c. ſuper ſpecula*, loquitur de audientibus non autem de docentibus, & in pœnis non eſt facienda extenſio ultra propriam verborum ſignificationem. Ita Navar. *c. 9. ne clerici, vel monach. n. 2. & in manuali c. 27. n. 116. verſ. ſexta* Suarez *diſp. 22. ſect. 3. n. 20.* Filliucius *tract. 14. c. 7. quæſt. 3. nu. 104.* Sayrus *lib. 3. c. 32. nu. 10.* & alii contra S. Antonin. & Sylveſtrum, apud præcitatos DD.

7 Quartò dubium eſt, utrùm magiſtris interdictum ſit ſub excommunicatione legem, vel phyſicam docere ſacerdotes, alioſque clericos, dignitatem, vel perſonatum habentes.

Reſpondeo negativè, quia textus loquitur de clericis audientibus. Neque obſtat *c. ut periculoſa, ne clerici, vel monachi in 6.* quia ibi non eſt ſermo de docentibus clericos, ſed de docentibus religioſos, qui habitum ſuæ religionis dimiſerunt. Ita Tabiena *verb. excommunicatio 5. caſu 23. q. 5. n. 6.* & alii, quos citat, & ſequitur Sanchez *in opere morali lib. 2. c. 8. nu. 91.*

Obiicies, vetitum eſt cooperari delicto alterius; ſed ſacerdos audiens præfatas facultates delinquit, ergo etiam magiſter admittens ſacerdotes ad lectionem audiendam peccat; ſic enim ipſorum delicto cooperatur, conſequenter etiam excommunicationem incurrit nam participans in crimine crimincſo afficitur excommunicatione, *c. nuper, de ſent. excommunicationis.*

Reſpondeo vetitum eſſe ſub excommunicatione cooperari delicto ſacerdotis, leges, vel phyſicam audientis, quoties ſacerdos audiens denunciatus eſt hac de cauſa excommunicatus juxta *c. nuper de ſent. excommunicationis*; ſecus ſi non ſit denunciatus; nam *ex c. ad evitanda*, facultas conceditur ſingulis communicandi cum excommunicatis toleratis.

8 Maior difficultas eſt, utrùm magiſter teneatur ſacerdotem denunciatum excommunicatum expellere.

Reſpondeo magiſtrum legum, ſeu phyſicæ, teneri expellere hujuſmodi ſacerdotem, leges, vel phyſicam audientem, quoties commodè expellere poteſt. Ratio eſt, quia tunc nulla ſubeſt juſta cauſa participandi cum ipſo; ſi verò commodè expellere nequeat. Sanchez *loco cit. n. 99.* Suarez, & Filliucius putant magiſtrum poſſe lectionem proſequi, & non teneri à lectione deſiſtere; quia lector in tali eventu non cenſetur illius delicto cooperari, ſed permittere, & tolerare, dum alius docet. Verùm quid mihi in hac re ſentiendum, ſit patet ex dictis de excommunicatione in communi, *diſputat. 2. quæſt. 2. punct. 3. § 2. nu. 12. tom. 1.* & infrà de excommunicatione, quæ incurritur, admittendo religioſum, qui has facultates, dimiſſo habitu, audit *in hac diſput. 2. quæſt. 8. punct. 7. nu. 9. tom. 3.*, ubi oppoſitum ſuſtineo, quamvis teneatur opus inceptum relinquere, ſecluſa alia neceſſitate.

SECUNDA PROPOSITIO.

9 SUbiectum iſtius excommunicationis ſunt ſacerdotes, & alii clerici, dignitatem, vel perſonatum habentes: hæc propoſitio patet *ex cap. ſuper ſpecula, cit.* ibi, *ad Archidiaconos, Diaconos, plebanos, præpoſitos, cantores; & alios clericos perſonatus habentes nec non presbyteros*: nomine *habentium perſonatum*, non ſolùm intelliguntur illi, qui dignitatem habent; verùm etiam, qui honorificum locum habent in choro abſque iuriſdictione. Hinc ſequitur.

Primò, Epiſcopum, Abbatem, Archidiaconum, Archipresbyterum, Decanum, alioſque clericos dignitatem habentes in hanc cenſuram incidere, audiendo phyſicam, aut legem, etiamſi ſacerdotali ordine nondum initiati ſint.

10 Idem dici poteſt de canonicis Eccleſiæ cathedralis, quia cenſentur in dignitate conſtituti, ex Panormit. *rubrica de vita, & honeſtate cleric. n. 4.* Sanchez *in opere morali lib. 6. cap. 15. n. 74.* & aliis.

Secundò, præpoſitos plebanos, habentes ſub ſe cappellas in quibus ſacerdotes perpetui inſtituuntur, non poſſe abſq; pœna excommunicationis præfatas ſcientias audire, qui dicuntur habere perſonatum, *c. 1. ne clerici, vel monachi.* Idem dic de primicerio, theſaurario, præcentore, ſuccentore & aliis conſimilibus, qui honorificum locum præcæteris juxta variam locorum conſuetudinem in choro habent; iſti enim perſonatu fruuntur.

Ter-

Digitized by Google

Tertiò, ſimplicem parochum, vel capellanum non ſubiici huic cenſuræ, modò ad ſacerdotium nondum promoti ſint; nam textus loquitur de habentibus perſonatum, & de præsbyteris. Idem à fortiori ſentieddum eſt de Diaconis, Subdiaconis, aliiſque inferioribus clericis, perſonatum non habentibus, ſubiectum enim hujus cenſuræ ſunt ſacerdotes, & clerici dignitatem, vel perſonatum habentes; propterea ſi in clerico præſatas ſcientias audiente deſit ſacerdotium, dignitas, vel perſonatus, cenſura non incurritur. Ita Panormitan. *in c. ſuper ſpecula.* Navarr. *c.27. nu.*116. Toletus *lib.* 1. *c.*38. *n.*6. Portius *conſil.*16. *n.*26. Marta *de juriſdict. p.*4. *cent.*2. *n.*2. *caſu* 168. Sayrus, Filliucius, & alii DD. ſupra citati, omiſſis aliis, quos refert Carolus de Graſſis *de effectibus clericatus, effectu* 29.

PUNCTUM VII.

De excommunicatione contra clericos intereſſentes agitationi taurorum, & ferarum.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, reperitur in Extravaganti Pii V. quæ incipit:* De ſalute gregis.

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt intereſſe agitationi taurorum, ſeu ferarum; dicitur verò intereſſe; qui eſt ſpectator ex propoſito, Ideò non dicitur ſpectator ex propoſito, qui alia occaſione, vel obiter inſpicit talem agitationem, aut eſt in tanta diſtantia, ut moraliter non cenſeatur intereſſe.*

3 *Agitationi ferarum aſſiſtens, non incurrit excommunicationem ipſo facto in ſententia Auct*oris.

4 *Subjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes Clerici habentes beneficia, vel in ſacris conſtituti, & Religioſi, ſive interſint diebus feſtis ſive aliis; ſæculares ex Gregorio XIII non ſubiacent huic excommunicationi, modò debita circumſpectio adhibeatur à Gubernatoribus & modò id non fiat die feſto.*

5 *Beneficiarius ſubiicitur excom. aſſiſtendo agitationi ferarum.*

6 *Clericus ſola tonſura, vel minoribus initiatus, non incurrit excommunicationem aſſiſtendo agitationi ferarum, modò non habeat beneficium.*

7 *Religioſi profeſſi ſubiiciuntur excommunicationi intereſſendo agitationi taurorum, etiam ſi non ſint initiati tonſura.*

8 *Novitii intereſſentes agitationi ferarum non ligantur excommunicatione.*

9 *Religioſi militares laici non ſubiiciuntur excommunicationi intereſſendo agitationi ferarum.*

10 *Moniales aſſiſtentes agitationi ferarum non ligantur excommunicatione in ſententia auctoris.*

11 *Religioſi, vel clerici agitantes, vel aſſiſtentes agitationi vituli, non incurrunt excommunicationem, etiamſi vitulus maiuſculus ſit.*

12 *Curſus bubalorum non videtur interdictus, neque equorum.*

13 *Religioſi aſſiſtentes bellicis equitum ſimulacris non incurrunt excommunicationem.*

14 *Agitantes feras, vel tauros, incurrunt interdictum, ſeu privationem Eccleſiaſticæ ſepulturæ, ſi moriantur in congreſſu, exceptis tamen laicis non agitantibus in die feſto: Principes verò permittentes incurrunt ipſo facto excommunicationem.*

15 *Agitationis ferarum prohibitio non videtur revocata.*

16 *Clerici aſſiſtentes agitationi aprorum, aliarumque ferarum, in loco aperto, & libero, non incurrunt excommunicationem.*

1 Pius V. in Extravaganti 48. quæ incipit, *De ſalute gregis*, tulit interdictum, cum privatione Eccleſiaſticæ ſepulturæ contra milites, & alios congredi audentes in ſpectaculis agitationis taurorum, aut ferarum, contra Principes, magiſtratus, & gubernatores id permittentes in ſuis terris, etiamſi regali, aut imperiali dignitate fulgeant, excommunicationem inflixit. Eandem excommunicationem extendere videtur ad clericos beneficiarios, aliosque in ſacris conſtitutos, ſive ſeculares, ſive regulares, agitationibus taurorum, ſeu ferarum intereſſentes, ibi, *Clericis quoque tam regularibus, quam ſecularibus Eccleſiaſtica beneficia obtinentibus, vel in ſacris Ordinibus conſtitutis ſub excommunicationis pœna, ne eiſdem ſpectaculis interſint ſimiliter prohibemus*. Videri poteſt Navarr. *in manuali c.*15. *n.*19. ubi hanc conſtitutionem Pii V. ad verbum refert. Et licèt iſtam Extravagantem Pii V. Gregorius XIII. moderatus ſit quoad ſeculares, auferendo pœnas, & cenſuras à Pio V. contra ſeculares editas; hac tamen conditione, modò agitatio non fiat in diebus feſtis, & modò gubernatores rerum publicarum debitam adhibeant diligentiam, ne cædes hominum ſequantur, nihilominus quoad Eccleſiaſticos in ſuo remanet robore; imò nonnulli DD. iſtam cenſuram recenſere ſolent inter excommunicationes ipſo jure latas, propterea hic eam nolui prætermittere, & indicare, quid ego ſentiam. Duo igitur de more explicabo.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundo, quodnam ſubjectum.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Materia iſtius excommunicationis eſt intereſſe agitationibus taurorum, ſeu ferarum, is autem dicitur intereſſe, qui adeſt tanquam ſpectator ex propoſito, Hinc ſequitur

Primò, eum, qui occaſione itineris peragendi, aut alias obiter inſpicit agitationem taurorum, ſeu ferarum, non affici excommunicatione; quia propriè loquendo non dicitur intereſſe agitationi taurorum. Vide quod in ſimili dixi de ſpectatoribus duelli *in hac diſ.* 2. *quæſt.*3. *punct.*48. *n.*33. & 34. *tom.*3.

Secundo ſequitur, clericum videntem agitationem taurorum è loco ita diſtante, ut, moraliter loquendo, non cenſeatur intereſſe non peccare mortaliter, præciſa alia circumſtantia; conſequenter neque pœnam excommunicationis incurrere. Ita Avila *loco proximè citando, verſ. dico quarto*, ubi etiam *in verſic. dico tertiò*, ait enim, qui occultè aſſiſteret, non peccare mortaliter, quia huiuſmodi aſſiſtentia non eſt ita indecens ſtatui clericali, ſicut aſſiſtentia publica.

Sed oppoſitum in hoc caſu mihi probatur, quia facit contra legem prohibentem aſſiſtentiam ſub excommunicatione, & non diſtinguit de publica, vel occulta. Ita Rodriquez *nu.*3.

3 Sed modò dubium eſt, utrùm iſta excommunicatio ſit ipſo jure lata.

Filliucius *tract.*14. *c.*7. *q.*8. *nu.*123. & nonnulli alii, qui cenſuras collegerunt, putant ipſo jure latam eſſe. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex, dum excommunicationem ipſo facto tuliſſet contra Principes, ac magiſtratus, & gubernatores permittentes agitationem taurorum, eandem excommunicationem extendit ad clericos intereſſentes, ibi *ſimiliter prohibemus*: tum quia illa particula, *ſimiliter*, videtur relativa cenſuræ ipſo jure latæ antea expreſſæ contra congredientes, & permittentes, hæc enim dictio eſt repetitiva præcedentium, & quandam æqualitatem denotat, *Authent. de nupt. §. veniunt, l. non omnes §. hinc autem, ff. de re militar.* Rota *deciſ.* 1384. *n.*1. apud Seraphinum, Menochius, Surdus, & alii apud Barboſam *d.*316. & apud Gratum *d.*445. tum quia hoc pacto videtur uſu recepta, cum inter excommunicatione ipſo facto referri, & recenſeri ſoleat.

Sed mihi probabilius videtur; iſtam excommunicationem non eſſe ipſo jure latam; ſed ferendam: Ita Ludovicus Lopez *in inſtructione conſcientiæ* 2. *p. c.*31. *q.*4. Avila *de cenſuris* 2. *p. c.*5. *diſp.*1. *dub.*4. Gutierez *quæſt. canonic. c.*7. Rodriquez *in ſumma c.*71. *num.*3. Filliucius ſibi contrarius *tract.*29. *cap.*6. *quæſt.*6. *nu.*109. & alii. Ratio eſt, tum quia verſamur in materia pœnali, in qua ſtricta verborum interpretatio facienda eſt, juxta propriam ipſorum ſignificationem, *cap. odia de regul. jur. in* 6. Verba autem Extravagantis Pii V. in hac parte non important excommunicationem ipſo jure latam, ſed ferendam, ut patet ex illis verbis, *ſimiliter prohibemus ſub excommunicationis pœna*; tum quia nonnulli Doctores, qui cenſuras omnes diligenter collegerunt, non referunt iſtam excommunicationem inter excommunicationes ipſo jure latas, ut patet ex memoriali ſciendorum à clericis juſſu Cardinalis Alexandri Ludovici Archiepiſcopi Bononienſis, & poſtmodum Gregorii Papæ, & Gregorii XV. in quo illa excommunicatio prætermittitur.

Hinc patet reſponſio ad rationes Filliucii, & aliorum Neque obſtat illa particula; *ſimiliter*, non enim denotat omnimodam æqualitatem, ſed aliquam ſimilitudinem, nec refertur ad excommunicationem ipſo iure latam, ſed ad prohibitionem, ſub diverſa tamen pœnæ ratione, quia illa eſt ipſo iure lata, hæc ferenda, ut patet; tum ex modo loquendi ex propria verborum ſignificatione, & ex materia pœnali; tum a ſimili *c. excommunicatos* 11. *q.*3 ubi habetur participantem cum excommunicato ſimiliter excommunicationi ſubiacere, in quo caſu perſpicuum eſt participantem cum excommunicato non ſubiici maiori excommunicationi, ſed minori, niſi participet in crimine crimiinoſo. Propterea illa dictio *ſimiliter*; denotat quidem excommunicationem, ſed non majorem, conſequenter in noſtro caſu refert quidem excommunicationem, ſed non ipſo jure latam. Ex dictis colligitur, clericum habentem beneficium, aut ſacris initiatum, ſi agitationi ferarum interſit, poſſe à Summo Pontifice, vel etiam ab Epiſcopo excommunicari, quia intereſſentia ipſis vetita eſt ſub excommunicatione. Ità Rodriquez *loco cit.* & alii.

SECUNDA PROPOSITIO.

4 Subiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes clerici habentes beneficia, vel in ſacris conſtituti, & religioſi, ſive interſint diebus feſtis, ſive aliis; nam Bulla Pii V. abſolutè loquitur; nec Gregorius XIII. quoad Eccleſiaſticos quicquam immutavit, ſed ſolùm excepit ſeculares, modò debita circumſpectio à gubernatoribus adhibeatur, & modò id non fiat in die feſto: quod ego verum puto cum Petro Navarro, & Rodriquez, ſive dies feſtus indictus ſit a jure communi, ſive ex conſuetudine, aut voto oppidi receptus. Secus ſi ex privata alicujus devotione, aut voto celebretur; hic enim iuxta communem loquendi uſum non vocatur dies feſtus. Ex dictis ſequitur.

5 Primò, Clericum habentem beneficium ſubiici huic prohibitioni, etiamſi ſacro Ordine initiatus non ſit: nam Pius V. disiunctivè loquitur: & hoc verum cenſeo, etiamſi beneficium valde modicum, & tenue ſit: adhuc enim dicitur habere beneficium, & ſicut privilegiis beneficiariorum gaudet: ita etiam par eſt, ut ipſorum onera ſentiat. Contrarium tenet Avila *loc. cit. verſ. dico ſeptimò*; & alii, quoties beneficium eſt valdè tenue, ità ut beneficiarius non teneatur ad horas canonicas.

6 Secundò, clericum ſecularem, tonſura, vel minoribus initiatum non delinquere contra hanc Bullam, modo beneficium non habeat.

7 Tertiò religioſos profeſſos eſſe ſubiectum iſtius prohibitionis,

Digitized by Google

nis, & hoc verum videtur contra Rodriquez, & Petrum Navarrum, etiamſi fortè nondum initiati ſint prima tonſura: profeſſi enim vocari ſolent clerici regulares, in Bulla autem Pii V. excommunicantur clerici regulares. Idem dic de Patribus Societatis Jeſu, qui peracto biennio profeſſionem emiſerunt; iſti enim ſunt viri religioſi ex conſtitutione Gregorii XIII. etiamſi nondum prima tonſura, vel minoribus ordinibus inſigniti ſint.

Obiicies, Pius V. loquitur de clericis; tam regularibus, quam ſecularibus, habentibus beneficia, vel conſtitutis in ſacris; ergo religioſi non ligantur hac cenſura, niſi ſacris Ordinibus initiati ſint.

Reſp. cum Petro Navarro *lib. 2. de reſtit. nu. 30. & ſeqq.* & Rodriquez *loco cit. n. 4.* illam conditionem beneficii, vel ordinis ſacri referri ſolùm ad clericos ſeculares, ut patet ex ipſo verborum contextu, ibi, *clericis quoque, tam regularibus, quàm ſecularibus, beneficia Eccleſiaſtica obtinentibus, vel in ſacris Ordinibus conſtitutis, ſub excommunicationis pœna prohibemus.*

8 Quartò, ſequitur, novitios ſub hac Bulla non comprehendi. Ratio eſt, quia novitii non ſunt propriè religioſi, & in pœnis benignior interpretatio facienda eſt.

9 Idem dicendum eſt de laicis religioſis militaribus quorumcumque Ordinum; quamvis enim iſti religioſi ſint, nihilominus excipiuntur à Gregor. XIII. modò in ſacris non exiſtant. Religioſi verò clerici conventuales ordinum militarium afficiuntur hac pœna quia verè ſunt religioſi, & à Gregorio non excipiuntur.

10 Sed modò dubium eſt primò, utrùm moniales afficiantur hac pœna. Avila *loc. cit. verſ. dico ſextò*, & alii putant comprehendi, quia ratio indecentiæ, qua Summus Pontifex adductus eſt ad hanc conſtitutionem faciendam, à fortiori militat in monialibus, ubi autem eſt eadem ratio, militat etiam eadem juris diſpoſitio.

Sed oppoſitum mihi probabilius videtur. Ratio eſt, tum quia Pius V. loquitur de clericis tam regularibus, quam ſecularibus: moniales autem non ſunt clerici ſeculares, aut regulares; tum quia verſamur in materia pœnali cenſurarum, in qua ſtricta verborum interpretatio facienda eſt, & non valet argumentari à minori ad majus, vel è contra; ſed propriæ verborum ſignificationi ſtandum eſt; ut docui *de cenſuris in genere diſput. 7. quæſt. 1. nu. 3.* & ibi *quæſt. 2. n. 7. item. 1.* cum Suarez, & aliis.

11 Dubium eſt ſecundo, utrùm religioſus, vel clericus, qui in atrio, clauſtro, vel agro agitat, vel aſſiſtit agitationi vituli ſub hac prohibitione comprehendatur.

Reſpondeo cum Navarr. *cap. 15. num. 21.* & Avila *loc. cit. verſ. dico octavò*, non comprehendi, etiamſi vitulus majuſculus ſit. Ratio eſt quia Pius V. intentionem habuiſſe videtur prohibendi illam taurorum, & ferarum agitationem, ex qua mors, vulnera, & alia hujuſmodi damna frequenter ſequi ſolent; hæc autem ſequi non conſueverunt ex agitatione vituli. Idem militat in agitatione taurorum, vel aliarum ferarum, cum ea circumſpectione facta, ut probabiliter credantur, gravia damna perſonalia inde non ſecutura.

12 Ob id non damnatur curſus bubalorum cornibus ligatorum, aut equorum, & his ſimilium, qui frequenti hominum cœtu aſſtante celebratur in urbe Roma tempore Bacchanalium: etiamſi fortè aliquando inſidentes equis cadant, aut animalibus præcurrentibus quis occurrat, & notabile corporis nocumentum inde recipiat. Ob id etiam Navarr. *loc. cit.* & alii non damnant Principem permittentem taurorum agitationem, cuſpidibus cornuum præciſis, aliiſque tutis remediis conſtitutis, modò re ipſa grave damnum probabiliter non timeatur. Neque obſtat *c. 1. de torneamentis*, ubi torneamenta abſolutè prohibentur. Reſpondetur enim prohiberi, niſi cum debita moderatione, & circumſpectione fiant ad præcavenda gravia incommoda, quæ inde contingere valent. Navarrus *loco cit. nu. 21.* contra Rodriquez, & Guttierez.

13 Hinc patet a fortiori religioſos non peccare mortaliter inſpiciendo bellica equitum ſimulacra, ex quibus cædes aliquorum ſequi ſolent; hæc enim non eſt agitatio ferarum, nec uſlibi ſub mortali prohibetur. Ita Rodriquez *n. 5.* dicens hoc eſſe contra Navarrum.

14 Dubium eſt tertiò, utrùm ipſimet agitantes tauros, aut feras, excommunicationem incurrant.

Reſpondeo in Bulla Pii V. excommunicationem ipſo facto latam eſſe contra Principes, alioſque ſuperiores, agitationem in ſuis terris permittentes, ibi, *ſub excommunicationis, & anathematis pœnis ipſo facto incurrendis*. Contra ipſos congredientes cum tauris, & aliis beſtiis, latum eſt interdictum, ſeu potius privatio Eccleſiaſticæ ſepulturæ, ſi in congreſſu moriantur, ibi, *militibus quoque, cæteriſque aliis perſonis, ne cum tauris, & aliis beſtiis in præfatis ſpectaculis, ipſi tam pedeſtres, quam equeſtres congredi audeant, interdicimus; quod ſi quis eorum ibi mortuus fuerit, Eccleſiaſtica careat ſepultura.*

Dixi, *in Bulla Pii V.* quia in Bulla Gregorii XIII. edita anno 1575. die 25. Auguſti excipiuntur ſeculares, modò agitatio non fiat in die feſto, & modò gubernatores debitam circumſpectionem adhiberi curent, ne cædes ſequatur.

15 Imò nonnulli Doctores aſſerunt conſtitutionem Pii V. revocatam fuiſſe à Clemente VIII. ſed hoc ego falſum puto; tum quia in Bullis, & conſtitutionibus Clementis VIII. nullam de hac re inveni revocationem, licèt eam diligenter inquiſierim; tum quia nonnulli clerici agitationibus ferarum intereſſentes acriter puniti ſunt; quamvis prætextu alicujus revocationis, à Clement. VIII. factæ, ſe tueri conarentur, teſte Rodriquez *loc. cit. nu. 4.* ubi etiam affirmat Nuncium de huiuſmodi revocatione interrogatum reſpondiſſe, ſibi nihil de huiuſmodi revocatione conſtaret.

16 Dubium eſt quintò, utrùm clerici intervenientes venationi aprorum, taurorum ſylveſtrium, aliarumque ferarum in loco aperto & libero, ita ut feris aditus fugiendi pateat, contra Pii V. conſtitutionem faciant.

Reſpondeo negativè, quia Pontifex loquitur de ſpectaculis, ubi tauri, vel feræ in circo, vel foro agitantur, verùm ſi tauri agitentur per vias civitatis, vel oppidi, portis clauſis, puto conſtitutionem violari, quia iſta agitatio fieri cenſetur in circo, licèt latiori & inde gravia damna contingere poſſunt. Ita Rodriquez *loc. cit. n. 3.*

PUNCTUM VIII.

De excommunicatione contra fictè reſignantes, vel permutantes beneficia.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur eſt Bulla Innocentii VIII. quæ incipit*, Sicut bonus.
2 *Reſignatio beneficii facta extra Curiam, & ultra duas diætas prætextu facultatis Apoſtolicæ, eſt materia iſtius excommunicationis.*
3 *Reſignatio facta in Curia, non eſt materia iſtius excommunicationis.*
4 *Reſignatio facta extra Curiam, non eſt materia iſtius excommunicationis, quoties non eſt facta prætextu facultatis Apoſtolicæ.*
5 *Subjectum iſtius excommunicationis ſunt; 1. Reſignans, & is, in cujus favorem beneficium reſignatur; 2. Admittentes hanc reſignationem: 3. Notarii inſtrumentum reſignationis conficientes; 4. Teſtes concurrentes, ſi ſint conſcii fictionis.*

1 IN Bulla Innocentii VIII. quæ incipit, *Sicut bonus*, excommunicantur fictè reſignantes, & concurrentes ad huiuſmodi reſignationem; verùm quia ego hanc Bullam non legi, nec in Bullario inveni, propterea in omnium auctoritate eam citantium, duo breviter explicabo.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis, ſeu quænam actiones ſub excommunicatione prohibeantur.

Secundò, quodnam ſit iſtius excommunicationis ſubjectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt reſignatio beneficii facta extra Curiam, & ultra duas diætas, prætextu facultatis à Sede Apoſtolica obtentæ, Ex quo ſequitur.

3 Primò reſignationem factam in Curia non eſſe materiam iſtius excommunicationis, quia non dicitur facta extra Curiam, & ultra duas diætas.

4 Secundò reſignationem factam ſimpliciter, & non prætextu facultatis Apoſtolicæ, etiam extra Curiam, non cadere ſub hanc cenſuram, quia Summus Pontifex loquitur de reſignatione facta prætextu facultatis. Imò ad reſignationem ſimpliciter, & abſolutè factam non requiritur Summi Pontificis facultas, ſicut requiritur in reſignatione facta in gratiam tertiæ perſonæ.

SECUNDA PROPOSITIO.

5 SUbjectum iſtius excommunicationis ſunt primò, tam reſignans, quam is, in cujus gratiam beneficium reſignatur. Secundò admittentes huiuſmodi reſignationem. Tertiò notarii rogantes, ſeu inſtrumentum reſignationis conficientes. Quartò teſtes concurrentes, modò conſcii ſint fictionis, perſpicuum enim eſt ignorantiam excuſare, ut patet ex regulis generalibus. Vide Filliucium *tract. 14. c. 7. q. 7. num. 120. & ſeqq.* & Vivaldum *de excommunicationibus non reſervatis num. 44.*

PUNCTUM IX.

De excommunicatione contra clericos, qui domos uſurariis alienigenis locant, aut alio titulo concedunt.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur; eſt* cap. uſurarum, de uſuris in 6.
2 *Materia iſtius excommunicationis ſunt; 1. locare, vel alio quovis titulo concedere domos uſurario alienigenæ manifeſto ad fœnus exercendum 2. permittere habitationem in terris ſuis: 3. non expellere hunc uſurarium: Quoad duas ultimas actiones ſpectat ſolùm ad habentes juriſdictionem externam, & tempus expellendi eſt ſpatium trium menſium.*
3 *Uſurario extraneo non permittitur uſum domus concedi titulo locationis precarii, vel alia de cauſa.*
4 *Uſurarium domi recipiens titulo conſanguinitatis, vel amicitiæ, non peccat.*
5 *Uſurario domum concedens ad alium finem, quàm ad fœnus exercendum non incurrit excommunicationem.*
6 *Uſurarium manifeſtum permittens conducere domum, vel habitare in terris ſuis, vel non expellens excommunicationem incurrit.*
7 *Tempus, intra quod Principes tenentur uſurarios è terris ſuis expellere, incipit à die, qua novit uſurarium uſuras exercere.*
8 *Alienigena dicitur, qui non habet originem, in loco, in quo habitat, etiamſi ſit illius loci civis.*
9 *Uſurarium non expellens de terris ſuis, non ligatur excommunicatione, ſi præfatus uſurarius originem traxerit à loco ſubiecto eidem domino, qui eum non expellit.*
10 *Uſurarius manifeſtus dicitur, qui ita publicè dat fœnori, ut non poſſit*

talare

Digitized by Google

calaro delictum, vel per ſententiam conſtat, uſuras exercere.

31 *Eccleſiaſticæ perſonæ inferiores Epiſcopis locantes domum uſurariis alienigenis manifeſtis, ſubiiciuntur excommunicationi, non autem alii.*

e IN *cap. uſurarum, de uſuris in* 6. decernitur, ne uſurarii, publicè uſuram exercentes quaſi ex officio, & per modum publicæ negotiationis, aut exercere volentes, permittantur domos conducere, vel conductas habere, aut habitare: ſed infra tres menſes expellantur, nec ullus eis domum locet, aut concedat ad fœnus exercendum, vel alio titulo, alioquin tranſgreſſor hujus canonis; ſi fuerit Epiſcopus, aut Epiſcopo ſuperior, ſuſpenſione punitur: ſi fuerit inferior Epiſcopo, excommunicatur; ſi fuerit collegium, ſive alia Univerſitas, interdictum incurrit, ut patet ex verbis textus, ibi, *generali conſtitutione ſancimus, ut nec Collegium, nec alia univerſitas, vel ſingularis perſona, cujuſcumque ſit dignitatis, conditionis, aut ſtatus, alienigenas, & alios non oriundos de terris ipſorum, publicè fœnebrem pecuniam exercentes, aut exercere volentes ad hoc domos in terris ſuis conducere, vel conductas habere, aut aliàs habitare permittant: ſed huiuſmodi uſurarios manifeſtos omnes, infra tres menſes, de terris ſuis expellant, nunquam aliquos tales de cæteris admiſſuri. Nemo illis ad fœnus exercendum domos locet, vel ſub alio titulo quocumque concedat. Qui verò contrafecerint, ſi perſonæ fuerint Eccleſiaſticæ, Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, ſuſpenſionis: minores verò perſonæ ſingulares excommunicationis; ſi autem Collegium, ſeu alia Univerſitas, interdicti ſententiam ipſo facto ſe noverint incurſuros. Quam ſi per menſem animo ſuſtinuerint indurato terra ipſorum (quamdiu in eis iidem uſurarii commorantur) ex tunc Eccleſiaſtico ſubiaceat interdicto.* Circa excommunicationem duo breviter quæram.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundò, quodnam ejus ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis ſunt actiones in præfato *cap.* expreſſæ.

Prima eſt, locare, vel alio quovis titulo concedere domos uſurario alienigenæ manifeſto ad fœnus exercendum, & hoc verum eſt, ſive uſurarius ſit Chriſtianus, ſive Iudæus; jus enim non diſtinguit. Vide Geminianum *hic n.* 6. & Alterium *de interdicto*, *diſp.* 12. *c.* 1. Ex quo ſequitur.

3 Primò, non eſſe licitum concedere uſum domus alicui uſurario extraneo, non ſolùm titulo locationis, verùm neque titulo precarii, aut alia de cauſa; nam in textu dicitur, *vel alio titulo quocumque*. Ita gloſſa *hic in verbo titulo*, Francus Geminianus, & alii. An autem parvitas materiæ excuſare poſſit, patet ex regulis generalibus *traditis de peccatis in tract. de legib. diſput.* 2. *quæſt.* 2. *punct.* 3. *num.* 10. *tom.* 2. poſſe, modò re ipſa materia ſit parva.

4 Secundò, non eſſe illicitum recipere domi uſurarium titolo conſanguinitatis, vel amicitiæ. Ratio eſt, tum quia hoc pacto non videtur ſub excommunicatione prohibitum excipere hæreticum, ut ſuo loco probatum eſt: ergo multo minus vetitum videtur excipere uſurarium, cujus crimen non eſt cæteris ità noxium, & periculoſum; tum quia hoc non eſt locare, vel concedere domum uſurario ad fœnus, ut in hoc textu dicitur.

5 Ex quo patet ſolutio illius difficultatis, qua quæritur, utrùm locans, vel concedens domum ad alium finem, quam ad uſuram exercendam, incidat in hanc cenſuram.

Reſpondet Filliucius *n.* 111. incurrere quoties ſcit uſurarium in ea domo fœnori daturum.

Sed oppoſitum mihi probabilius videtur. Ratio eſt, quia in textu dicitur, *ad hoc*, & infra dicitur *nemo illos ad fœnus exercendum*. Ita Gemin. *n.* 4. Alterius *loco citando col.* 6. *verſ.* 3. Sayrus *nu.* 10. & alii. Quamquam in dubio locator præſumitur locaſſe ad uſuram; quia præſumitur locum donaſſe ad eum uſum, qui ab eo exerceri ſolet, cui domus locata fuit. Gloſſa *hic verb. ad fœnus*, Romanus *conſ.* 178. quem citat, & ſequitur Alter. *loco citando*, *v. quæris*. gloſſ. *de interdicto diſputat.* 12. *cap.* 1. *col* 4. *verſ. quintò*.

Obiicies, in textu dicitur; *vel ſub alio titulo quocumque concederit*, ergo ſignum eſt, iſtam cenſuram incurri, etiamſi domus locetur, vel tradatur ad alium finem, quàm ad fœnus exercendum.

Reſpondeo illa verba, *vel ſub alio titulo quocumque*, appoſita fuiſſe ad comprehendendos varios modos traditionis, domus enim non ſolùm poteſt tradi titulo locationis; verùm etiam pignoris, donationis, venditionis, permutationis, precarii, & huiuſmodi; quovis ergò titulo domus huiuſmodi uſurario tradatur, cenſura incurritur, modò tradatur ad finem exercendi uſuras. Nam verbum *concedo*, commune eſt omnibus contractibus, & illa dictio *alio*, poni videtur non ſolùm ad ſignificandum titulum ſimilem locationis, ſed ad ampliandum, præſertim cùm addatur dictioni univerſali *quocumque*. Ita gloſſa *hic verbo titulo* Francus *hic nu.* 8. Geminianus *hic n.* 8. Alterius *loc. cit. verſ. gloſſ.* & alii.

6 Secunda actio in hoc canone prohibita eſt, permittere, ut uſurarius manifeſtus domum in terris ſuis conducat, vel habeat, aut alias habitet.

Tertia actio eſt, non expellere huiuſmodi uſurarium.

Obſerva tamen primò, illas duas actiones non eſſe omnibus communes, ſed proprias eorum, qui juriſdictionem externam habent. Ratio eſt, tum quia onus expellendi debet eis imponi, qui auctoritatem, & juriſdictionem habent, tum quia in textu dicitur, *in terris ſuis*. Prima verò actio locandi, vel concedendi domum, poteſt ſingulis perſonis competere, & convenire, quia quilibet poteſt domum ſuam alteri locare, vel concedere. Ita communiter DD.

Obſerva ſecundò, in hoc canone præfixum eſſe tempus trium menſium, infra quod præfati uſurarii expellendi ſunt.

7 Hoc tempus juxta gloſſam incipit à tempore publicationis, ſcilicet conſtitutionis, Sed hoc mihi impertinens videtur. Filliucius *tract.* 14. *c.* 7. *n.* 102 putat cum eadem gloſſa inchoandum eſſe à publicatione uſurarum, quas huiuſmodi uſurarii exercent; ego verò cenſeo incipere à die, qua quis novit uſurarium manifeſtum uſuras exercere, ut patet ex dictis de intelligentia edicti, obligantis intra certum tempus ad aliquem ſuperioribus denunciandum, *vide dicta in libro variar. tractation. diſput* 6. *punct.* 2. §. 7. *n.* 1. *& ſeqq. tom.* 1.

8 Sed modò dubium eſt primò, quis dicatur alienigena, & non oriundus de aliquo loco.

Reſpondeo illum dici, qui alibi natus eſt, nec originem habet in loco dominii, in quo habitare intendit, etiamſi fortè effectus ſit civis illius loci. Ut ſi Bergomenſis, Brixienſis, Venetus, Germanus, Flandrenſis, Romanus, aut Gallus Mediolani habitare velit, ubi natus non eſt, iſti enim omnes alienigenæ vocantur, quia nec ipſi, nec eorum patres originem inde duxerunt, ut ſuppono: oriundus enim de civitate dicitur ille, qui in ea natus eſt, vel cuius pater originem inde duxit. Secus de avo *l. aſſumptio* §. *filius*. *C. ad municip.* Vide gloſſam *hic verb. alienigenas*. Francum *nu* 3. Alterium *tom* 2. *de ſuſpenſ. diſp.* 16. *c.* 2. *col.* 4. *verſ. ad declarationem*. Suarez *diſp.* 31. *ſect.* 5. *nu.* 14. Sayrum *lib.* 3. *c.* 32. *num.* 13. Ratio autem, cur hæc conſtitutio facta ſit potius contra alienigenas, quam contra indigenas hæc eſſe poteſt: tum quia indigenæ difficilius expellerentur; tum quia homo proclivior eſt ad fœnus inter extraneos, quam inter ſuos exercendum.

9 Rogabis, utrùm qui non expellit fœneratorem de terris ſuis, incidat in hanc cenſuram, quoties fœnerator eſt oriundus è loco ſubdito ipſimet ſuperiori, cui expellendi uſurarios onus incũbit: ut ſi uſurarius ſit oriundus de terra alicuius domini, ſeque transferat ad habitandum in alia terra ejuſdem domini.

Reſpondendum videtur negativè. Ratio eſt, quia huiuſmodi fœnerator non videtur ſub diſpoſitione hujus textus comprehendi; in hoc enim textu ſermo eſt de uſurariis alienigenis, & aliis non oriundis de terris ipſorum, hic autem eſt oriundus de terra ipſius, ut ſuppono. Ita Gemin. *hic n.* 6. Alterius *loc. cit. col* 2. *verſ. dubitat.* Sayrus *n.* 14. & alii.

10 Secundò, dubium eſt, quiſnam dicatur uſurarius manifeſtus.

Reſpondeo illum dici, qui publicè fœnori dat, ita ut factum nulla tergiverſatione celari poſſit, ſeu quem conſtat per ſententiam uſuram exercere.

SECUNDA PROPOSITIO.

11 SUbiectum iſtius cenſuræ ſunt Eccleſiaſticæ perſonæ inferiores Epiſcopis, domum uſurariis alienigenis manifeſtis locantes ad fœnus exercendum, vel ſub alio quocumque titulo concedentes, aut permittentes in ſuis terris domum conducere, vel habitare.

Ex quo patet, iſtam cenſuram non eſſe univerſalem, ſed ad ſolos Eccleſiaſticos Epiſcopis inferiores extendi. Ratio eſt, quia in textu dicitur; *qui contrafecerint, ſi perſonæ fuerint Eccleſiaſticæ, Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, ſuſpenſionis; minores verò perſonæ ſingulares*, (idest Eccleſiaſticæ, ut explicat gloſſ. ibi, *lit. K. verſ. minores*) *excommunicationis: ſi autem Collegium, ſeu alia Univerſitas, interdicti ſententiam ipſo facto ſe noverint incurſuros*; & infrà, *cæterum ſi laici fuerint, per ſuos ordinarios ob huiuſmodi exceſſus, omni ceſſante privilegio, per cenſuram Eccleſiaſticam compeſcantur*. Non eſt igitur ipſo jure lata cenſura contrà laicos, licèt oppoſitum ſuſtineat Alterius *loc. cit verſ. quintò, col.* 7. qui ſibi contrarius videtur *de interdicto diſp.* 12. *cap* 1 *col* 6. *ver.* Gemin. *q.* 2. Sed de hac re clarius diſſeram de interdictis generalit er latis contra perſonas. *diſput.* 4. *quæſt.* 1. *punct.* 8. *num.* 1. *& ſeqq. tom.* 3.

PUNCTUM X.

De excommunicatione contra clericos, & religioſos habentes curam Eccleſiarum, ſi procuraverint, ut regalia jura, & loca Eccleſiarum vacantium ab aliis occupentur.

1 *Locus ubi iſta excommunicatio explicata fuit eſt Bulla Cœnæ quæſt.* 18. *punct.* 4.

1 IN explicatione iſtius excommunicationis detineri nolo, quia eam prolixè ſatis explicavi *in Bulla Cœnæ quæſt.* 18. *punct.* 4. *per totum tom* 3. dum loquerer de iis, qui huiuſmodi bona occupare conantur. Procuratio autem eſt actio tantummodò acceſſoria; conſequenter ob procurationem excommunicatio non incurritur, niſi ſecutus ſit effectus, juxta regulam generalem. Videnda ſunt, quæ *punct. cit.* dixi, ne idem ſine cauſa repetam.

PUN-

Digitized by Google

PUNCTUM XI.

De excommunicatione, & pœnis contra alienantes bona Eccleſiaſtica, aut illa recipientes ſine juſta cauſa, & ſolemnitate, ac conſenſu Summi Pontificis.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, eſt extravagans* Ambitioſæ de rebus Eccleſiæ non alienandis.

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt alienatio bonorum Eccleſiæ immobilium, vel mobilium pretioſorum, quæ ſervando ſervari poſſunt; modò tamen; 1. non fiat ex juſta cauſa & cum debita ſolemnitate; 2. niſi fiat in cauſa locationis ad breve tempus, vel in cauſa emphyteuſis in caſibus à jure permiſſis, & de bonis in emphyteuſim dari ſolitis, ac in evidentem Eccleſiæ utilitatem; 3. niſi fiat de re levis momenti, ita quòd non excedat decem aureos; 4. niſi fiat de re, quæ ſervando ſervari non poteſt; 5. niſi fiat bona fide, aut alienatio nondum ſit perfecta.*

3 *Alienationis nomine venit actus, quo dominium rei directum, vel utile, aut uſusfructus, aut jus in alterum transfertur; Nomine bonorum veniunt hic bona, quæ ſingulis annis fructus reddunt.*

4 *Super bonis Eccleſiaſticis non licet abſque debita licentia contractum emphyteuticum, precarium, aliumve his ſimile inire. Legati, vel hæreditatis repudiatio, ſub nomine* alienationis *non comprehenditur.*

5 *Locatio, & conductio bonorum Eccleſiaſticorum ad triennium interdicta non eſt; ſecus ad longum tempus, & ultra triennium.*

6 *Contractus emphyteuticus in bonis Eccleſiaſticis interdictus non eſt, ſi fiat in bonis, quæ in emphyteuſim concedi ſolebant.*

7 *Caducitas remitti poteſt à beneficiario, ſi bona nondùm erant Eccleſiæ incorporata, & applicata.*

8 *Alienatio fructuum licita eſt.*

9 *Alienandi promiſſio, ſeu tractatus interdictus non eſt.*

10 *Solemnitas ſervanda in alienatione bonorum Eccleſiaſticorum, eſt conſenſus Rectoris, vel Capituli, ſi ſit Collegiata, Epiſcopi, & Pontificis.*

11 *Alienatio bonorum Eccleſiaſticorum facta cum hac conditione, ſalvo Summi Pontificis conſenſu, invalida eſt, & tradens incurrit excommunicationem.*

12 *Subjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli Eccleſiaſtici, tam ſæculares, quàm Regulares, qui bona Eccleſiæ malè alienare præſumunt: Si ſint Epiſcopi, & Abbates incurrunt interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ, & ſuſpenſionem, modò alienans, & deſtruens habeat adminiſtrationem.*

13 *Ad incurrendam iſtam excommunicationem requiritur ſcientia, & ipſamet alienatio.*

14 *Alienans bona Eccleſiæ excommunicationem incurrere videtur, juxta probabilem auctoris ſententiam, etiamſi alienationem revocet ante realem, & pacificam traditionem.*

1 IN *Extravaganti, ambitioſæ, de rebus Eccleſiæ non alien.* interdicitur alienatio bonorum Eccleſiæ, Monaſteriorum, & locorum piorum tam immobilium, quam mobilium pretioſorum, quæ ſervando ſervari poſſunt. Imò alienatio dictorum bonorum ſine ſolemnitate facta, irritatur, & alienans ligatur excommunicatione; nec non privatur beneficiis, officiis, & adminiſtratione bonorum, quæ alienare præſumpſit. Eadem excommunicatio extenditur ad recipientem. Si verò alienans ſit Epiſcopus, vel Abbas incurrit interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ, & ſi per ſex menſes in interdicto permanſerit, ſuſpenſus remanet a regimine, & adminiſtratione Eccleſiæ, vel monaſterii, cui præſidet in temporalibus. Iſtam excommunicationem prolixè ſatis, & fusè explicavi *in tract. de contractib. diſp. 3. q. 8. punct. 4. §. 1. n. 1. & ſeqq. tom. 2. & in lib. variar. tract. diſput. 2. quæſt. unica punct. 5. nu. 1. & ſeqq. tom.* 1. Ideò hic ſolùm explicabo materiam, & ſubjectum iſtius excommunicationis.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt alienatio bonorum Eccleſiaſticorum immobilium, vel etiam mobilium, pretioſorum, quæ ſervando ſervari poſſunt. Sic enim in præfata Extravaganti habetur. Hoc tamen intelligitur, & limitatur.

Primò, niſi fiat ex juſta cauſa, & cum debita ſolemnitate.

Secundò, niſi fiat in cauſa locationis ad breve tempus, aut in cauſa emphyteuſis; in caſibus tamen à jure permiſſis, & de bonis in emphyteuſim ab antiquo dari ſolitis, atque in evidentem Eccleſiæ utilitatem, ut conſtabit ex dicendis in illationibus.

Tertiò, niſi fiat de re levis, momenti. Res levis momenti in hac materia cenſetur, id quod decem aureos non excedit; immò aliqui putant rem parvi momenti cenſeri id, quod quinquaginta aureos non excedit; ſed de hac re alibi.

Quartò, niſi fiat de rebus, quæ ſervando ſervari non poſſunt, quia de his ſermo non eſt in præfata Extravaganti.

Quintò, niſi fiat bona fide, aut niſi alienatio nondum perfecta ſit, ut conſtabit ex dicendis. Sed modò explicandum eſt.

3 Primò, quid nomine *alienationis* hoc in loco intelligatur, & quid nomine *bonorum*, quæ hoc in loco alienari prohibentur.

Reſp. nomine *alienationis* in hoc loco intelligi actum quo dominium rei directum, vel utile, aut uſusfructus, aut jus in alterum transfertur, ut ſunt venditio, aut alius contractus gratuitus, vel onerosus, quo rei dominium in alterum transfertur; hypotheca, locatio ultra triennium (modò locatio fiat de bonis, quæ ſingulis annis fructus reddunt; nam ſi alternis, vel ternis ſolùm annis fructus reddant, locatio pro rata protrahi poteſt, ut docui *in libro variar. tractation. diſput. 2. quæſt. unic. punct. 2. nu. 24. verſic. Advertendum tamen eſt tom. 1.*) infeudatio, & contractus emphyteuticus, exceptis caſibus à jure permiſſis. Ex quo ſequitur.

4 Primò, non licere hoc tempore abſque juſta cauſa, & ſine Summi Pontificis conſenſu, ſuper bonis Eccleſiaſticis inire contractum emphyteuticum, libellarium, feudalem, cenſualem, precarium, permutationem, pignorationem, hypothecationem, tàm generalem, quàm particularem, obligationem, impoſitionem ſervitutis, ceſſionem jurium, & actionum tranſactionem, & compromiſſum, per quod poſſeſſio in alium transfertur; hæc enim omnia nomine *alienationis* in hac *Extravaganti* interdictæ, comprehenduntur. Ità Redoanus *q.* 2. Armilla *verb. alienatio.* Quaranta *verb. alienatio. n.* 15. & alii communiter. Legati, vel hæreditatis repudiatio non venit nomine alienationis, ut probavimus *in lib. variar. tractat. diſput.* 2. *quæſt. unica punct.* 2. *n.* 33. *tom.* 1.

5 Secundò, non eſſe interdictam alienationem, & conductionem bonorum Eccleſiaſticorum ad triennium; hæc enim permittitur in hac conſtitutione: ſecus dic, ſi bona Eccleſiaſtica locentur ad longum tempus, aut ultra triennium, ut docui *punct.* 2. *n.* 24. *tom.* 1. & *in lib. variar. tract. diſput.* 2. *quæſt. unic.*

6 Tertiò, permitti contractum emphyteuticum, modò fiat in caſibus, à jure permiſſis, & in bonis in emphyteuſim concedi ſolitis; nam hic caſus in Extravaganti excipitur, ibi, *vel contractum emphyteuticum; præterquàm in caſibus à jure permiſſis, ac de rebus, & bonis in emphyteuſim ab antiquo concedi ſolitis.*

7 Ex quo inferri poteſt licitum eſſe beneficiario caducitatem condonare, modò bona nondum ſint incorporata, & Eccleſiæ applicata, ut docui *in libro variar. tractation. diſput.* 2. *quæſt. unic. punct.* 2. *n.* 22. *tom.* 1.

8 Quartò, validam, & licitam eſſe fructuum alienationem, quia hæc non eſt alienatio bonorum immobilium, aut pretioſorum, quæ ſervando ſervari poſſunt.

9 Quintò, in hac Extravaganti non eſſe prohibitum tractatum, ſeu promiſſionem alienandi; aliud enim eſt alienatio, aliud alienandi propoſitum, promiſſio, & tractatus.

10 Secundò dubium eſt, quænam ſolemnitates ſervandæ ſint alienatione bonorum Eccleſiaſticorum.

Reſpondeo ſervandam eſſe ſolemnitatem, quam explicavi *de contractibus loco cit. quæſt.* 2. *n.* 7. & *in lib. variar. tract. quæſt. unica punct.* 4. *num.* 9. *tom.* 1. ubi dixi requiri conſenſum Rectoris, vel Capituli, ſi ſit Collegiata, Epiſcopi, & Pontificis; hoc autem intelligitur, niſi Summus Pontifex diſpenſet; perſpicuum enim eſt, Summum Pontificem poſſe in hac re diſpenſare; conſequenter alienationem factam cum Summi Pontificis aſſenſu validam eſſe abſque alia ſolemnitate, ut Stephanus Quaranta *verb. alienatio num.* 7. & alii, quos in ſimili retuli *de diſpenſationibus in tract. de legib. diſput.* 1. *quæſt.* 5. *punct.* 3. *n.* 1. *tom.* 2.

11 Tertiò dubium eſt, utrùm alienatio facta cum hac conditione, ſalvo Summi Pontificis conſenſu, valeat nondum obtento conſenſu.

Reſpondeo negativè, ut cum communi Doctorum ſententia probavi *in lib. var. tract. loc. cit.* Ratio eſt, tum quia proteſtatio eſt contraria facto; tum quia aſſenſus ſuperioris debet contractum præcedere, cum de illius forma ſit. Quamobrem qui bona Eccleſiaſtica vendit cum hac conditione, *ſalvo Sedis Apoſtolicæ conſenſu*, in excommunicationem incidit, ſaltem ſi bona re ipſa tradat, antequam beneplacitum Apoſtolicum obtineat.

SECUNDA PROPOSITIO.

12 OMnes, & ſinguli Eccleſiaſtici tam ſæculares, quàm regulares, qui bona Eccleſiæ malè alienare præſumunt, excommunicationem incurrunt (modo non ſint Epiſcopi, vel Abbates: illi enim interdicto ab ingreſſu Eccleſiæ, aut etiam ſuſpenſione puniuntur, ut initio innui) & clarius conſtat ex dictis *in lib. variar. locis cit. tom.* 1. Hæc propoſitio patet ex generalibus verbis Extravagantis, ibi, *Si quis contra hujus noſtræ prohibitionis ſeriem*, &c. eadem excommunicatio extenditur ad recipientem: nam in textu dicitur, *tam qui alienat, quàm is, qui alienatas res, & bona prædicta receperit, ſententiam excommunicationis incurrat.*

Limitanda tamen, & reſtringenda eſt hæc propoſitio primò, cum Zabarella *Clement.* 1. *de rebus Eccl. non alienan. q.* 21. *num.* 28. Felino, & aliis, quos ſequitur Sopranus, præceptor meus eruditiſſimus apud Filliucium *tract.* 44. *cap.* 6. *quæſt.* 4. *numer.* 4. modo qui aliquid alienat, deſtruit, vel demolitur, adminiſtrationem habeat: nam in *Extravagant. ambitioſæ*, ſermo eſt de Prælatis, beneficiariis, & aliis adminiſtrationem habentibus. Idem patet ex *Clement.* 1. *de rebus Eccleſ. non alienan.* Propterea religioſus ſubditus, aut alius quicumque, qui nullo jure adminiſtrationem, habens, arbores incidit, domos demolitur, aut aliquid Eccleſiæ deſtruit, vel in alios diſtrahit, & alienat, aut fundos immutat, non ligatur iſta excommunicatione, ſeu pœnis Extravag. An autem alio titulo ligetur excommunicatione, patet ex dictis *in lib. var. tract. diſputat.* 2. *quæſt. unic. punct.* 5. *n.* 3. *tom.* 1. ligari quemlibet alienantem, recipientem, & alienationi conſentientem, ſi ſit clericus. Vide ibi dicta.

13 Limitatur ſecundò, modò alienans ſcienter alienet: nam in textu dici-

Digitized by Google

tu dicitur, *quicquam alienare præſumpſerit*: præſumptio autem ſupponit dolum, & ſcientiam, ut ſæpiùs in præcedentibus dixi.

Ex quo ſequitur alienantem ex ignorantia juris, vel facti, ab hac cenſura excuſari, modò ignorantia non ſit conjuncta cum ingenti temeritate; hæc enim æquiparatur ſcientiæ, ut alibi ſæpiùs dictum eſt. Ità Navarr. *conſ. 19. de rebus Eccleſ. non alien.* Quaranta *loco cit. n. 9. & 50.* Sopranus *tract. 44. c. 6. q. 4. n. 5.*

Limitatur tertiò modò ſecuta ſit alienatio. Ratio eſt, quia pœna impoſita facienti non incurritur ob criminis attentationem, ut docui *de cenſ. in genere diſput. 1. quæſt. 1. punct. 3. n. 12. tom. 1.* & conſtat ex dictis in præcedentibus.

Ex quo ſequitur, hanc cenſuram non incurri ob tractatum, cogitationem, vel attentationem alienationis.

Nonnullas alias limitationes addit in prima propoſitione, quas hic opus non eſt repetere.

14 Sed modò dubium eſt, utrùm qui bona Eccleſiæ alienavit, ſed pœnitentia, aut alio titulo ductus, alienationem revocavit ante realem, & pacificam traditionem, ab hac cenſura excuſetur.

Reſpondendum mihi probabiliter videtur non excuſari, quia dicitur alienaſſe; nam contractus alienationis, locationis, conductionis, & ſimilium, mutuo contrahentium conſenſu perficitur; & poteſt quis dominium, vel jus in rem aliquam acquirere, etiam ante pacificam poſſeſſionem; ergò excommunicatio incurritur, antequam res alienata realiter, & pacificè tradatur, quia ante pacificam rei traditionem cenſetur completus, & conſummatus effectus ſub cenſura prohibitus, ut ſuppono.

Contraria tamen opinio probabilis eſt, quam ſequitur Covarr. *2. var. c. 16. n. 7.* Jaſon. *in l. fin. n. 132. C. de jur. emphyteut.* Navar. *conſil. 18. de rebus Eccleſ. non alien.* Quaranta *loc. cit. n. 50.* & Filliucius *tract. 24. loco cit. n. 319.* & Sopranus apud Filliucium *tract. 44. c. 6. q. 5.*

Obiicies 1. *in c. ſi quis presbyter. de rebus Eccleſ. non alien.* decernitur, ut clericus ſubſcribens alienationi bonorum Eccleſiaſticorum, excommunicetur, niſi alienans, & accipiens celeri reſtitutione ſibi proſpexerint. Is autem dicitur celeri reſtitutione proſpicere, qui reſtituit antequam Eccleſia ex tali alienatione lædatur, juxta Gloſſam *ibidem in verb. celeri.* Ergò à fortiori excommunicationem evadit, qui alienationem revocat; antequam alter poſſeſſionem pacificam obtineat.

Reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia in noſtro caſu incurritur excommunicatio ipſo facto per alienationem; & locationem, quæ mutuo conſenſu celebratur, in caſu autem *c. ſi quis citato*, non imponitur excommunicatio ipſo facto, ſed comminatoriè, & ſub conditione, ſi reſtitutio celeriter non fiat; à diverſis autem, & diſparatis non valet illatio, *l. Papinianus exuli, ff. de minor.*

Obiicies ſecundò. Pœna, ſeu cenſura impoſita contra facientem aliquid, non incurritur effectu nondùm ſecuto. Ergò cenſura impoſita alienanti non incurritur nondum ſecuto effectu, nempè reali, & pacifica traditione.

Reſpondeo effectum alienationis, ſeu alienationem cenſeri completam peracto inſtrumento, ſeu contractu, licet emptor nondùm pacifice poſſideat.

Qui plura ſcire cupit de alienatione bonorum Eccleſiaſticorum, conſulat meum librum *var. tract. q. 2. per totam & ſeqq. tom. 1.* ubi hanc rem fusè, & accuratè, quantum potui, proſecutus ſum.

QUÆSTIO V.

De excommunicationibus contra Clericos Papæ reſervatis.

PUNCTUM I.

De excommunicatione contra obtinentes Eccleſias Parochiales cum juramento inſerviendi perſonaliter infra certum tempus, ſed poſtea juramentum non adimplentes.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, eſt in Bulla Pii V. quæ incipit* Inter multiplices curas, quibus ex paſtoralis officii debito.

2 *Materia iſtius excommunicationis ſunt quatuor actiones 1. non adimplere juramentum inſerviendi perſonaliter infrà certum tempus beneficio à Papa obtento cum præfato juramento; 2. dimittere hæc Beneficia reſignando, permutando, vel cedendo quovis modo etiam occaſione litis, & moleſtiæ; 3. acceptare hujuſmodi Beneficia ſic reſignata; 4. directè, vel indirectè præſtare ſcienter auxilium, favorem, vel conſilium in dictis actionibus.*

3 *Beneficiarius obtinens beneficium à Papa cum obligatione, & juramento reſidendi, & perſonaliter inſerviendi, ſemper ligatur excommunicatione, ſi poſtea perſonaliter non inſerviat.*

4 *Subiectum iſtius excommunicationis quò ad tres primas, & principales actiones ſunt omnes Clerici Epiſcopis inferiores, & quo ad quartum eſt quilibet tam Laicus, quàm Eccleſiaſticus.*

1 ISta excommunicatio lata fuit in Bulla 87. Pii V. teſte Sayro *lib. 3. cap. 31. nu. 5.* Filliucio *tract. 15. cap. 7. quæſt. 1. & 7.* & aliis; & in hac Bulla incipit, *inter multiplices curas, quibus ex paſtoralis officii debito, &c.* verum in Bullario novo eam non inveni, & ibi fortè prætermiſſa fuit, aut quia non erat uſu recepta, aut quia hujuſmodi juramentum non ſolet nunc parochis, aliiſque obtinentibus beneficium cum animarum cura deferri.

PRIMA PROPOSITIO.

3 MAteria iſtius excommunicationis eſt quadruplex actio.

Prima actio, ſeu potius omiſſio, eſt non adimplere juramentum inſerviendi perſonaliter infra certum tempus beneficio à Papa obtento cum præfato juramento.

3 Rogabis, utrùm hoc valeat in quolibet beneficio obtento à Papa cum obligatione reſidendi, & perſonaliter inſerviendi.

Reſp. valere in quolibet beneficio parochiali, ſeu perpetua ejus vicaria, & aliis beneficiis habentibus adnexam animarum curam per obitum vacantibus, & ad Papæ proviſionem, & diſpoſitionem ſpectantibus; ſic enim in præfata Bulla decernitur.

Secunda actio eſt, dimittere hujuſmodi beneficia, reſignando, permutando, vel cedendo quovis modo, etiam occaſione litis, & moleſtiæ.

Tertia, acceptare hujuſmodi beneficia ſic reſignata; Bulla enim Pii IV. non ſolum complectitur reſignantes, verùm etiam eos, in quorum favorem beneficia reſignantur, & admittuntur.

Quarta actio eſt, directè, vel indirectè præſtare auxilium, favorem, vel conſilium in præfatis actionibus, modo hujuſmodi auxilium, favor, vel conſilium ſcienter præſtetur, nam in Bulla dicitur, *directè, vel indirectè ſcienter præſtant.*

An autem excommunicatio incurratur ob conſilium, auxilium, vel favorem, nondum ſecuta actione principali ſæpius, & ſæpius explicavi, non incurri.

SECUNDA PROPOSITIO.

4 SUbjectum iſtius excommunicationis, quoad tres primas, & principales actiones, ſunt omnes clerici Epiſcopis inferiores. Ratio eſt, quia in præfata Bulla exprimuntur omnes inferiores Epiſcopis.

Dixi, *quoad tres primas, & principales actiones*, quia ſubjectum excommunicationis ob quartam actionem arbitror eſſe quemlibet, tam laicum, quam Eccleſiaſticum, quia Bulla generaliter loquitur, ibi, *& etiam illi, qui ad id auxilium, &c.*

PUNCTUM II.

De excommunicatione contra Prædicatores, Sacram Scripturam interpretantes juxta ſenſum contrarium proprio ſenſui, & interpretationibus Doctorum, ab Eccleſia vel uſu approbatorum, aut prædicantes tempus præfixum Antichriſti, vel judicii, aut ſuas inſpirationes, vel revelationes.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, eſt Bulla Leonis X. quæ incipit* Superna majeſtatis.

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt multiplex; 1. explicare ſcripturam contra proprium ipſius ſenſum, & interpretationem Doctorum ab Eccleſia, aut longo uſu approbatorum, 2. præſumere prædicare tempus præfixum alicujus mali, vel adventus Antichriſti, vel judicii, ſi ſit concionator; 3. præſumere prædicare alia futura tanquam revelata, aut aſſeverare vanas divinationes.*

3 *Interpretans, ſeu negans Scripturam contra proprium ſenſum, ligatur excommunicatione Bullæ Cœnæ, ſi externè ſentiat aliquid contrà fidem.*

4 *Scripturam ſacram interpretari poſſumus præter proprium ſenſum à Patribus acceptatum.*

5 *Senſus ſcripturæ duplex eſt; 1. litteralis; 2. myſticus.*

6 *Senſus litteralis dicitur ille, quem verba immediatè ſignificant.*

7 *Senſus myſticus eſt ille, qui non ſignificatur proximè per ipſa verba, ſed per rem ipſis verbis ſignificatam. Senſus myſticus eſt triplex; 1. allegoricus; 2. anagogicus; 3. moralis. Allegoricus eſt ille qui præter ſenſum litteralem ſignificat aliquid pertinens ad fidem, ſeu Eccleſiam militantem. Anagogicus, qui præter ſenſum litteralem ſignificat quid pertinens ad ſpem, ſeu Eccleſiam triumphantem, id eſt vitam æternam. Moralis, qui præter ſenſum litteralem ſignificat aliquid pertinens ad mores, ſeu officia charitatis.*

8 *Scripturæ teſtimonia tripliciter citari poſſunt: 1. in ſenſu litterali intento à Spiritu Sancto, & aliquando locus ſcripturæ poteſt admittere plures ſenſus literales; 2. in ſenſu myſtico intento à Spiritu Sancto; 3. per quamdam accommodationem, quam quiſque prò ſuo arbitrio facere poteſt, modò fiat ſine falſitate, & abſurdo.*

9. *Concionator prædicare non poteſt tempus præfixum alicujus mali, vel adventum Antichriſti, vel judicii.*

10 *Miracula incerta, aut ficta prædicari non poſſunt; non tamen ob id excommunicatio incurri videtur in ſententia Auctoris.*

11 *Subjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli concionatores tam ſæculares, quam regulares, qui aliquam ex præfatis actionibus in hac Bulla vetitis faciunt.*

12 *Ignorantia excuſat ab hac cenſura.*

13 *Revelationem aliquam recipiens, debet antequam illam publicet, vel populo denunciet, illam notificare Summo Pontifici, & ſi neceſſitas urgeat, erit notificanda ordinario.*

1 LEo X. in Bulla 21. quæ incipit, *Superna majeſtatis*, edita in Concilio Generali Lateranenſi, *[illegible]* istam excommunicationem

Digitized by Google

tionem Summo Pontifici reſervatam, tulit, licet nonnulli Doctores, ut Suarez *diſp. 22. ſect. 6. num. 8.* & Filiuc. *tract. 15. c. 7. q. 6. n. 177.* valde dubitent, an iſta excommunicatio uſu recepta ſit, ſicut neque receptæ ſunt omnes ferè aliæ ejuſdem Concilii excommunicationes, teſte Cajet. *verb. excommun. in fine c. 81.* Navarr. *c. 27. n. 110. & ſeqq.* & aliis. Alii tamen, ut Naldus *verbo prædicare, nu. 5.* referunt iſtam excommunicationem tanquam uſu receptam. Propterea ab iſtius explicatione hic ſuperſedere nolo, quia continet doctrinam notatu dignam, & in praxi obſervandam, etiamſi fortè ſub excommunicatione latæ ſententiæ obſervari non conſueverit.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis ſunt actiones in hac Bulla expreſſæ.

Prima actio eſt, explicare Scripturam contra proprium ipſius ſenſum, & interpretationem Doctorum ab Eccleſia vel uſu diurno approbatorum; nam in præfata Leonis X. conſtitutione ſic habetur, *mandantes omnibus, qui hoc onus ſuſtinent: quique in futurum ſuſtinebunt, ut Evangelicam veritatem, & ſanctam Scripturam juxta declarationem, interpretationem, & ampliationem Doctorum, quos Eccleſia, vel uſus diurnus approbavit, legendoſque hactenus recepit, & in poſterum recipiet, prædicent, & explanent, nec quicquam eius proprio ſenſui contrarium aut diſſonum adiiciant; ſed illis ſemper inſiſtant, quæ ad ipſius ſacræ Scripturæ, verbis, & præfatorum Doctorum interpretationibus, ritè, & ſanè intellectis, non diſcordant.*

De hac eadem re extat decretum Conc. Trid. *ſeſſ. 4.* in decreto de editione, & uſu ſacrorum librorum, ubi Sancta Synodus in hæc verba decernit, *ut nemo ſua prudentia innixus in rebus fidei, & morum ad ædificationem doctrinæ Chriſtianæ pertinentium, Sacram Scripturam ad ſuos ſenſus contorquens, contra eum ſenſum, quem tenuit, & tenet Sancta Mater Eccleſia, cujus eſt judicare de vero ſenſu, & interpretatione Scripturarum ſanctarum, aut etiam contra unanimem conſenſum Patrum, ipſam Scripturam Sacram interpretari audeat, etiamſi hujuſmodi interpretationes nullo unquam tempore in lucem edendæ forent, qui contravenerint, per ordinarios declarentur, & pœnis à jure ſtatutis puniantur.* Vide Azorium *1. p. lib. 8. c. 2. quæſt. 1.*

3 An autem interpretans, ſeu negans Scripturam contra propriam ipſius ſignificationem excommunicationem Bullæ Cœnæ, tanquam hæreticus incurrat, colligitur ex dictis *in expoſitione Bullæ Cœnæ q. 2. punct. 1. n. 1. & ſeqq. tom. 3.* ubi affirmativè reſpondi.

4 Sed modò dubium eſt primò, utrum licitum ſit interpretari Scripturam præter proprium ſenſum a Patribus acceptatum.

Reſpondeo affirmativè. Ratio eſt, tum quia in præfatis Conciliis prohibitum eſt interpretari Scripturam contra proprium ſenſum, non verò præter; tum quia Scriptura eſt admodum fecunda, plures aliquando ſenſus admittens, ſi quis ergo Scripturam juxta aliquem ſenſum unanimi Patrum conſenſui minimè contrarium interpretetur, & amplectatur, nullum peccatum admittit. Ità Bannes *1. p. q. 1. art. 10. dub. 6.* Azor. *1. p. lib. 8. c. 2. quæſt. 3.* Gabriel Vaſquez *1. part. diſp. 13. c. 2.* Becanus *in tract. de fide c. 3. quæſit. 6.*

5 Ut hoc melius intelligatur, advertendum eſt primò, ſenſum Scripturæ, alium eſſe litteralem, ſeu hyſtoricum, alium myſticum.

6 Senſus litteralis eſt ille, quem verba proximè, & immediatè ſignificant, ſive illa verba ſint propria, ſive metaphorica.

Dico, *ſive illa verba ſint propria, ſive metaphorica*, quia cum quilibet Scripturæ locus admittat ſenſum litteralem, illum voco ſenſum litteralem, qui proximè ſignificatur per verba, ſive propriè, ſive metaphoricè accepta; nam ad aliquid ſignificandum adhibentur aliquando verba propria, aliquando metaphorica, verum tamen eſt, verba Scripturæ accipienda eſſe juxta ſenſum proprium, niſi ex ipſis in propria ſignificatione acceptis abſurdum aliquod colligatur. Ità S. Auguſtinus *lib. 3. de doctrina Chriſtiana c. 10. & 11.* illud vocatur abſurdum, quod rectæ rationi manifeſtè adverſatur, vel alteri Scripturæ loco contrarium eſt.

7 Senſus myſticus eſt ille, qui non ſignificatur proximè per ipſa verba, ſed per rem ipſis verbis ſignificatam. Senſus myſticus ſubdividitur in allegoricum, anagogicum, & moralem, ſicut tres ſunt virtutes theologicæ, fides, ſpes, charitas; fidei reſpondet ſenſus allegoricus, ſpei anagogicus, charitati moralis. Allegoricus eſt ille, qui præter ſenſum litteralem ſignificat aliquid pertinens ad fidem, ſeu Eccleſiam militantem. Anagogicus eſt ille, qui præter ſenſum litteralem ſignificat aliquid pertinens ad ſpem, id eſt, ad vitam æternam, ſeu Eccleſiam triumphantem, quam ſperamus. Moralis eſt ille, qui præter ſenſum litteralem ſignificat aliquid pertinens ad mores, ſeu officia charitatis, hoc communiter explicari ſolet in voce *Hieruſalem*, quæ litteraliter, ſignificat urbem Paleſtinæ, allegoricè Eccleſiam militantem, anagogicè Eccleſiam triumphantem, moraliter animam hominis. Addo ſuos omnes ſenſus pro faciliori captu, ſeu memoriæ ſubſidio indicari ſolere illis duobus verſibus.

Littera geſta docet, quod credas allegoria.
Moralis quid agas, quod tendas anagogia.

8 Advertendum eſt ſecundò cum Vaſquez, Azorio, & Becano *loc. cit.* teſtimonia Scripturæ tripliciter citari poſſe.

Primò in ſenſu litterali intento à Spiritu Sancto, & fieri poteſt, ut idem Scripturæ locus plures ſenſus litterales admittat, ex S. Auguſt. *lib. 12. confeſſ. c. 30. & 32.* & aliis communiter, teſte Azorio *quæſ. 21.* contra Michaelem Medinam *lib. 6. de recta in Deum fide c. 25.*

Secundò in ſenſu myſtico intento à Spiritu Sancto.

Tertiò per quandam accommodationem, quam quiſque pro ſuo arbitrio facere poteſt, modò id faciat ſine falſitate vel abſurditate.

His poſitis, conſtat concionatores poſſe interpretari Scripturam, ſaltem per quandam accommodationē juxta ſuum prudens judicium, modò illam non retorqueant ad ſignificationem contrariam proprio, vel myſtico ſenſui, quem tenuit, & tenet Sancta Mater Eccleſia, cujus eſt judicare de vero ſenſu, & interpretatione Scripturarum Sanctarum, aut contrariam unanimi Patrum conſenſui, ut in Concil. Trid. ſanctiſſimè decernitur.

Et hæc circa primam actionem in conſtitutione Leonis X. poſitam.

9 Secunda actio eſt, ut concionatores non præſumant prædicere tempus præfixum alicujus mali, vel adventus Antichriſti, vel judicii; nam in præfata Bulla dicitur, *tempus quoque præfixum futurorum majorum, vel Antichriſti adventum, aut certum diem judicii prædicare, vel aſſerere nequaquam præſumant, cum veritas dicat, non eſt veſtrum noſſe tempora, vel momenta, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate.*

Tertia actio eſt; ut concionatores non præſumant prædicere alia futura tanquam revelata, aut aſſeverare inanes divinationes; in Bulla enim dicitur; *inhibentes omnibus, & ſingulis clericis ſecularibus, vel regularibus præfatis, ne de cætero in ſermonibus ſuis publicis, alia quoque futura ex litteris ſacris conſtanter prædicere; nec illa à Spiritu Sancto, vel divina revelatione ſe habuiſſe affirmare, & alienas inanes divinationes aſſeverando, aut alio quocunq; modo tractando aſſumant.*

10 Addunt multi DD. ſub eadem excommunicatione vetitum eſſe prædicare miracula incerta, aut ficta; ſed hoc ego non facile conceſſerim. Ratio eſt, quia licèt in narratione illius conſtitutionis mentio fiat de prædicantibus hujuſmodi miracula, nihilominus verba diſpoſitiva illos non complectuntur; diſpoſitio enim illius Bullæ incipit ab illis verbis, *Sacro approbante Concilio ſtatuimus, & ordinamus &c.* nec ullo pacto exprimit denunciantes hujuſmodi miracula, in materia autem pœnali non eſt facienda extenſio ultra verba diſpoſitionis. Ita Suarez *diſp. 22. ſect. 6. n. 8.*

SECUNDA PROPOSITIO.

11 SUbjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli prædicatores, tam ſeculares, quàm regulares, qui aliquam ex præfatis actionibus contra præſentem iſtius Bullæ diſpoſitionem faciunt; nam textus generaliter loquitur, ibi, *ſi quis autem contra præmiſſorum aliquod committere quidquam auſi fuerint, ultra pœnas contra tales à jure ſtatutas, excommunicationis etiam ſententiam eos incurrere volumus, &c.*

Et quamvis præfata verba ſint generalia, nihilominus relationem habent ad præcedentia, in quibus ſermo eſt de prædicatoribus ſecularibus, & regularibus.

12 Sed modò dubium eſt primò, utrùm ignorantia excuſet facientem aliquam ex præfatis actionibus.

Reſpondeo affirmativè, quia Leo X. utitur verbo, *auſi fuerint*, quod denotat præſumptionem, & dolum.

13 Secundò dubium eſt, quo pacto ſe gerere debeat is, cui facta eſt revelatio.

Reſpondeo debere hujuſmodi revelationem, antequam eam publicet, vel populo denunciet, notificare Summo Pontifici, ut ab ipſo examinetur, niſi periculum ſit in mora, aut neceſſitas urgeat: in moræ autem periculo, vel urgente neceſſitate, debet eam notificare ordinario loci, ut ille adhibitis ſecum tribus, aut quatuor doctis, & gravibus viris, & hujuſmodi negotio cum eis diligenter examinato, licentiam concedere poſſit, quando id expedire videbunt. Ità decernitur in præfata Bulla; ubi etiam aſſignatur ratio, cur hujuſmodi examen adhibendum ſit, tum quia res magni momenti eſt, tum quia non de facili credendum eſt omni ſpiritui; ſed ſunt probandi ſpiritus (teſte Apoſtolo), an ex Deo provenīant.

Quid autem faciendum ſit antequàm imprimantur libri continentes geſta, revelationes, vel miracula per interceſſionem alicujus viri, qui cum fama, vel opinione ſanctitatis ex hac vita deceſſit, conſtabit ex infrà dicendis *de ſuſpenſionibus in particulari diſput. 3. quæſt. 6. punct. 7. n. 2. tom. 3.* requiri cognitionem ordinarii.

PUNCTUM III.

De excommunicatione contra participantes cum excommunicatis à Papa, eoſque admittentes ad divina officia.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, eſt* in cap. ſignificavit, de ſent. excommun. *lata à Clemente III.*
2 *Aſſignatur materia iſtius excommunicationis, eſt participare, & recipere in divinis officiis excommunicatos à Papa.*
3 *Conditiones ad incurrendam hanc excommunicationem ſunt; 1. ut participans ſit clericus; 2. ut participet admittendo ad divina officia; 3. ut participet cum excommunicatis à Papa; 4. ut ſcienter participet; 5. ut ſponte participet; 6. ut participet cum excommunicato denunciato per ſententiam.*
4 *Clerici participantes cum excommunicatis à Papa, eoſque admittentes ad divina officia ſubiiciuntur excommunicationi.*
5 *Religioſi non ligantur excommunicatione admittendo excommunicatos à Papa ad divina officia.*
6 *Religioſi, & interdictum clerici incurrunt admittendo excommunicatos ad divina officia, ſacramenta, & Eccleſiaſticam ſepulturam, aut admittentes interdictos ab ingreſſu Eccleſiæ.*

t Cle-

Digitized by Google

1 CLemens III. *in c. ſignificavit, de ſent. excomm.* iſtam excommunicationem tulit contra clericos, ſcienter, & ſpontè participantes cum excommunicatis à Papa circa quam excommunicationem duo explicabo.

Primò, quænam ſit ipſius materia.

Secundò, quodnam ſubjectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt participare cum excommunicatis à Papa, illoſque recipere in divinis officiis; nam in textu dicitur, *qui participarunt excommunicatis à nobis, & ipſos in officiis receperunt.*

Obſerva tamen ad incurrendam iſtam eacommunicationem ob hujuſmodi participationem, nonnullas conditiones requiri.

3 Prima conditio eſt, ut participans ſit clericus; textus enim loquitur de clericis, ibi, *verum clerici.* An autem nomine *clericorum* hoc in loco intelligantur etiam religioſi, conſtabit ex dicendis in ſecunda propoſitione.

Secunda, ut participet admittendo ad divina officia; nam textus loquitur per particulam, *&*, ibi, *participaverunt excommunicatis à nobis, & ipſos in officiis receperunt.*

Ex quo patet non ſufficere quamlibet participationem ſed eam requiri, quæ fit recipiendo in divinis; hunc enim ſenſum important præcitata verba, conjunctivè pronunciata. Propterea ſi clericus non admittat ad divina, ſed tanquam unus de populo aſſiſtat divinis officiis cum excommunicato, non incurrit iſtam excommunicationem; ſed minorem generaliter impoſitam contra participantes cum excommunicatis vitandis; nomine autem *divinorum* intelliguntur Sacramenta, Miſſæ, & alia divina officia.

Tertia, ut participet cum excommunicatis à Papa; in textu enim dicitur, *participaverunt excommunicatis à nobis.* Ex quo fit, ut participans cum excommunicatis ab Epiſcopo, vel ab alio inferiori Summo Pontifice, non incidit in iſtam excommunicationem.

Quarta, ut ſcienter participet; in textu enim dicitur *qui ſcienter.* Ex quo patet quamlibet ignorantiam excuſare participantem ab hac cenſura.

Quinta, ut ſpontè participet, id eſt, ſine metu, minis, vel timore, in textu enim dicitur, *qui ſcienter, & ſponte.*

Sexta, ut participet cum excommunicato vitando; nam poſt Concil. Conſtantienſe non tenemur quemquam excommunicatum evitare, niſi ſit vitandus: excommunicati autem vitandi ſunt illi, qui nominatim declarati, & denunciati ſunt excommunicati, aut notorii percuſſores clericorum.

Addo probabiliter ſuſtineri poſſe, non incurri excommunicationem, parcipando cum notorio clerici percuſſore; quia licet hic ſit vitandus, tamen Summus Pontifex loqui videtur de participantibus cum excommunicatis à Papa per ſententiam, vel ſaltem denunciatis, ibi, *participaverunt excommunicatis à nobis.* Ita ſentire videtur Gloſſa *hic verb. cauſa.* Cajet. *verb. excommunicatio c.* 58. Coninch. *diſp.* 14. *n.* 33. & in præcedentibus, conſentit Navar. *c.* 27. *nu.* 93. Suarez *diſp.* 10. *ſect.* 2. *n.* 9. Avila 2. *p. c.* 6. *diſp.* 10. *dub.* 2. Gambarupta *de caſibus reſervatis cap.* 6. Filliucius *tract.* 15. *c.* 7. *quæſit.* 2. *n.* 168. *& ſeqq.* & alii communiter.

SECUNDA PROPOSITIO.

4 SUbjectum iſtius excommunicationis ſunt clerici, qui participant cum excommunicatis a Papa, eoſque ad divina admittunt; in textu enim ſermo eſt tantummodò de clericis.

Ex quo patet laicos non affici hac cenſura, quia excommunicatio non excedit perſonas in ſententia expreſſas.

5 Sed modò dubium eſt, primò, utrum huic cenſuræ ſubiiciantur religioſi admittentes præfatos eacommunicatos ad divina officia.

Filliucius *loco cit. n.* 168. affirmat hac cenſura comprehendi clericos, ſive ſeculares, ſive regulares; quia ad eos pertinet admittere ad divina, cùm ipſi dumtaxat miniſtri ſint.

Sed oppoſitum mihi probabilius videtur, quia juxta communem ſententiam religioſi non veniunt nomine clericorum, ſaltem in materia pœnali, in qua benignior interpretatio fieri ſolet. Ità Ugolin. *tab.* 4. *c.* 11. §. 2. Sayrus *c.* 13. *n.* 21. & alii.

6 Secundò dubium eſt, utrum religioſi afficiantur alia cenſura admittendo excommunicatos ad divina officia.

Reſpondeo ſolutionem illius difficultatis conſtare ex dictis *de cenſuris in genere diſp.* 2. *q.* 2. *p.* 3. §. 1. *n.* 10. *tom.* 1. ubi probavi, quam pœnam incurrant admittentes excommunicatos publicè, vel interdictos ad divina officia, ſacramenta, vel Eccleſiaſticam ſepulturam, ibique reſpondi clericos, tam ſeculares, quam regulares, etiam exemptos, incurrere interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ, donec competentem præſtiterint ſatisfactionem ad arbitrium illius, cujus ſententiam contempſerunt. *c. Epiſcoporum, de privileg. in* 6. ubi ſic habetur, *Præſenti decreto duximus ſtatuendum, ne aliqui ſæculares, aut regulares, quantumcumque exemptionis, ſeu libertatis Sedis Apoſtolicæ privilegiis communiti, &c. excommunicatos publicè, vel interdictos ad divina officia, ſeu Eccleſiaſtica ſacramenta, vel Eccleſiaſticam ſepulturam admittant; qui verò contra præſumpſerint, præter alias pœnas à jure ſtatutas, ingreſſum Eccleſiæ ſibi noverint interdictum, donec de tranſgreſſione hujuſmodi ad arbitrium ejus, cujus ſententiam contempſerunt, ſatisfecerint competenter.* Exiſtimo tamen ad incurrendum hujuſmodi interdictum requiri.

Primò, ut qui admittit, ſit clericus ſecularis vel regularis, quia horum eſt admittere ad divina officia, & ſacramenta. Imò Navarr. Avila, Emanuel Sa, & alii putant clericum non affici hac cenſura, niſi ſit privilegiatus.

Sed oppoſitum probabilius cenſeo, quia textus generaliter loquitur ibi, *ut aliqui ſeculares, aut regulares, quantumcumque exemptionis, &c.* quæ verba non ponuntur reſtrictivè, ſed ampliativè. Vide quæ tradidi *de cenſuris loco cit. diſput.* 2. *quæſt.* 2. *punct.* 3. §. 1. *num.* 12. *tom.* 1.

Secundò, ut qui admittitur ad divina, & alia prædicta, ſit excommunicatus, vel interdictus vitandus, tum quia in textu dicitur, *excommunicatos publicè, vel interdictos*, tum quia poſt Concilium Conſtantienſe tenemur ſolùm vitare eos, qui non ſunt tolerati.

Tertiò requiritur præſumptio, quia in textu adhibetur verbum *præſumpſerint*, ex quo licet inferre, ignorantiam juris, vel facti ab hac cenſura excuſare.

PUNCTUM IV.

De excommunicatione contra inducentes aliquem voto, juramento, vel promiſſione ad eligendam ſepulturam apud eorum Eccleſias, vel non mutandam jam electam.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, eſt* in cap. animarum periculis, de ſepulturis in 6.

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt inducere aliquem ad vovendum, jurandum, vel promittendum, ut ſepulturam in eorum Eccleſia eligat, vel electam non mutet; conditiones ſunt;* 1. *ut inducat ad actum obligatorium electionis ſepulturæ;* 2. *ut ſepultura eligatur in Eccleſia pertinente ad inducentem;* 3. *adſit præſumptio. Inducens ad propoſitum, vel promiſſionem eligendæ ſepulturæ non comprehenditur.*

3 *Sepulturam in ſua Eccleſia eligi, aut electam non mutari inducens voto, vel promiſſione, ſubiicitur excommunicationi.*

4 Religioſorum *nomine intelliguntur, qui profeſſionem emiſerunt in approbata Religione, ſive viri, ſive fœminæ.*

5 *Parochus inducens aliquem ad eligendam ſepulturam in ſua Eccleſia, vel ad non mutandam jam electam, non ligatur excommunicatione.*

1 IN *c. animarum periculis, de ſepulturis in* 6. interdicuntur Eccleſiæ, & cœmeteria religioſorum, & clericorum ſecularium, qui in ſuis Eccleſiis, vel cœmeteriis ſepeliunt aliquem quem induxerunt ad vovendum, jurandum vel promittendum, ut apud eorum Eccleſias ſepulturam eligat, vel ſemel electam non immutet; cum hac tamen conditione interdicuntur, niſi infra decem dies integrè reſtituant omnia, quæ occaſione ſepulturæ ad ipſas pervenerunt, vel etiam ipſum cadaver, ſi petatur.

De intelligentia iſtius interdicti plura differam infra de caſibus in quibus incurritur interdictum in particulare, hic ſolùm explicabo cenſuram excommunicationis, quæ in confirmationem, & comprobationem præfati *cap. de ſepulturis*, edita eſt à Clemente V. *Clement. cupientes, de pœnis*, ubi Pontifex contra inducentes voto, juramento, vel promiſſione ad eligendam ſepulturam, vel electam non immutandam, excommunicationem Sedi Apoſtolicæ reſervatam imponit.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt actio inductionis, qua quis inducit aliquem ad vovendum jurandum, vel promittendum, ut ſepulturam apud eorum Eccleſias eligat, vel electam non immutet.

Obſerva tamen, ad incurrendam excommunitationem ob hujuſmodi actionem nonnullas conditiones requiri.

Prima eſt, ut inducat alterum ad faciendum actum obligatorium electionis ſepulturæ; quia in textu dicitur, *ne aliquos ad vovendum, jurandum, vel fide interpoſita, ſeu aliàs promittendum inducant*; votum autem, juramentum, & promiſſio obligationem inducunt, Ex quo ſequitur.

Primò, eum non affici hac cenſura, qui inducit aliquem ad propoſitum, & voluntatem inefficacem electionis ſepulturæ, vel mutationis circa jam electum. Ita Palud. & alii apud Sayr. *lib.* 5. *c.* 12. *n.* 9. apud Suar. *diſp.* 22. *ſect.* 4. *n.* 25. & apud Filliuc. *tract.* 15. *c.* 7. *q.* 3.

Secundò, eum affici excommunicatione, qui aliquem induxit ad promiſſionem de ſepultura eligenda, hic enim dicitur induxiſſe ad promittendum, ut ſepulturam eligat. Et hoc verum eſſe arbitror etiamſi actualis electio nondum ſecuta fuerit, quia in hac Clementina excommunicatur inducens ad promittendum, ut eligat ſepulturam; non verò præſcribitur, ut inducat ad eligendam, vel mutandam electam. Quamborem qui alteri perſuadet electionem ſepulturæ, ſed electio re ipſa ſecuta non fuit, ſed tantummodò promiſſio electionis, inducens incurrit excommunicationem. Contrarium tenet Cardinalis *hic.* Alterius *de interdicto diſp.* 12. *c.* 4. *ad finem.*

Secunda conditio eſt, ut inducat ad eligendam ſepulturam in Eccleſia pertinente ad ipſummet inducentem; quia in textu dicitur, *ut ſepulturam apud eorum Eccleſias eligant*, ideò qui aliquem inducit ad eligendam ſepulturam in aliena Eccleſia, non incurrit excommunicationem.

Ter-

Tertia conditio eſt, ut adſit præſumptio; quia iſta excommunicatio lata eſt in temerarios violatores; temeritas autem requirit ſcientiam, & dolum, vel ſaltem ingentem temeritatem, quæ ſcientiæ æquiparatur.

SECUNDA PROPOSITIO.

3 SUbjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli tam religioſi, quam clerici ſeculares, qui aliquem modo prædicto inducunt ad promittendum electionem ſepulturæ, apud eorum Eccleſias vel ad mutationem ſepulturæ jam electæ; de his enim omnibus ſermo eſt in dicto *c.* ex quo ſequitur laicos huic cenſuræ non ſubiici.

4 Sed modo dubium eſt primò, quinam veniant nomine religioſorum.

Reſpondeo illos venire, qui profeſſionem in approbata religione faciunt, ſive ſint viri, ſivæ fæminæ, quia *in c. 1. de ſepulturis in 6.* dicitur *univerſis religioſis*, & in hac Clementina, quæ præfatum caput confirmat, dicitur, *religioſis*, hoc autem complectitur tam maſculinum; quàm fæmineum ſexum. Secus dicendum eſt de novitio, vel novitia; iſti enim in materia pœnali nomine religioſorum non veniunt.

5 Dubium eſt ſecundò utrùm parochi inducentes aliquem ſuæ paræciæ ad promittendam electionem in ſua parochiali Eccleſia, vel ad mutandam electionem, in hanc excommunicationem incidant.

Reſpondeo negativè, quia iſtæ conſtitutiones editæ ſunt in favorem parochorum, quod autem in favorem alicujus inductum eſt, non debet in ipſius damnum retorqueri *l. nulla iuris ratio, ff. de legibus, l. quod favore. C. eod. tit. & ca. quod ob gratiam; de reg. iur. in 6.* Ita communiter DD.

Addo parochum non ſolùm poſſe inducere ſibi ſubditum ad eligendam ſepulturam in ſua parochia; verùm etiam ad eligendam in alia, quia quilibet juri ſuo cedere poteſt. *l. ſi quis in conſcribendo. C. de Epiſcopis, & cler. l. penult. C. de pact. c. ſi de terra, de privileg. & c. tuis, de teſtibus.*

PUNCTUM V.

De duplici excommunicatione. Prima contra commiſſarios, & judices delegatos Sedis Apoſtolicæ, concedentes alienationem bonorum Eccleſiaſticorum fieri in detrimentum Eccleſiarum. Secunda contra alios dolosè, vel ſcienter procurantes hujuſmodi alienationem, aut alienationis decretum.

1 *Refertur textus in quo iſta excommunicatio continetur, eſt in Bulla Pauli II. quæ incipit,* Cùm omnibus judiciis.

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt duplex actio in damnum Eccleſiæ facta; 1. eſt conſentire alienationi bonorum Eccleſiæ in gravamen Eccleſiæ; unde ſi non ſequatur damnum Eccleſiæ, ceſſat excommunicatio; 2. auctoritatem, aut decretum ad hanc alienationem interponere, quovis modo auctoritas præſtetur ſive gratis, & ſponte, ſive non. Si tamen interponens ſit Commiſſarius, vel Delegatus à Sede Apoſtolica ad examinandas cauſas, propter quas in litteris Apoſtolicis conceditur facultas alienandi.*

3 *Alienationi bonorum Eccleſiæ conſentientes in gravamen Eccleſiæ, aut decretum, vel auctoritatem præſtantes, ſubiiciuntur excommunicationi, ſi ſunt inferiores Epiſcopis, Epiſcopi, & Epiſcopis ſuperiores ſunt ſuſpenſi per annum ab officii executione.*

4 *Iſta excommunicatio probabiliter non incurritur ſtatim poſt conſenſum, vel decretum alienationis; contraria eſt tutior.*

5 *Aſſignatur materia ſecundæ cenſuræ, eſt duplex actio noxia quæ ponitur n. 6. & n. 7.*

6 *Alienationem fieri procurans in detrimentum Eccleſiæ ligatur excommunicatione, ſi adſit dolus, & ſcientia.*

7 *Alienationis decretum extorquens à commiſſariis, vel ſubdelegatis per iniquas donationes, promiſſiones, importunam perſuaſionem, vel ſimilem inductionem, excommunicationem incurrit.*

8 *Perſonæ, quæ ſubiiciuntur ſecundæ excommunicationi ſunt omnes, & ſinguli, qui procurant alienationem fieri, aut decretum alienationis extorquent. Differentia inter hanc, & primam cenſuram, eſt, quod hæc afficit quoſcumque etiam laicos; prima ſolùm Eccleſiaſticos delegatos à Sede Apoſtolica.*

9 *Alienationis decretum extorquens in damnum Eccleſiæ, ligari videtur excommunicatione, etiam non ſecuta alienatione.*

10 *Extorquens, vel procurans decretum alienationis, & damnum Eccleſiæ, incurrit excommunicationem reſervatam.*

1 IN Bulla 2. Pauli II. quæ incipit, *Cùm omnibus iudiciis* præcipitur judicibus, ſeu commiſſariis deputatis ad examinandas cauſas à ſupplicantibus expreſſas, ut examinent cauſas, propter quas Summus Pontifex adductus eſt ad concedendam in ſuis litteris facultatem alienandi, quod ſi conſenſum, vel auctoritatem præſtiterint alienandi bona Eccleſiæ in detrimentum Eccleſiæ, ſubiiciuntur excommunicationi, modò ſint inferiores Epiſcopis; Epiſcopi verò, aut ſuperiores Epiſcopis incurrunt excommunic. & ſuſpenſio non eſt reſervata Summo Pontifici.

Contra verò procurantes dolosè, vel ſcienter hujuſmodi alienationem, aut decretum alienationis, lata eſt excommunicatio Summo Pontifici reſervata.

Ex quo patet duplicem, ſeu triplicem cenſuram hac de cauſa impoſitam fuiſſe, de quibus hic agendum eſt, aſſignando materiam, & ſubjectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria primæ cenſuræ eſt duplex actio, facta in damnum Eccleſiæ.

Prima actio eſt, conſentire alienationi bonorum Eccleſiæ in gravamen Eccleſiæ.

Hinc ſequitur conſentientem alienationi, quæ non vergit in detrimentum, vel gravamen Eccleſiæ, ſed æqualis conditionis, non affici excommunicatione, etiam ſi fortè faciat contra conceſſionem Pontificiam factam ſub conditione evidentis utilitatis. Ità Suarez *diſp. 20. ſect. 6. n. 4. tom. 2. diſp. 16. c. 2. col. 4.*

Secunda actio eſt, auctoritatem, aut decretum ad hujuſmodi alienationem interponere; cum enim bona Eccleſiæ alienari non debeant, niſi in evidentem Eccleſiæ utilitatem, jure merito impoſita eſt cenſura contra eos, qui conſentiunt, vel decernunt alienationem fieri in damnum Eccleſiæ.

Addo illam cenſuram incurri, ſive conſenſus, aut decretum, vel auctoritas præſtetur gratis, ſive per metum, ſive prævia pecunia, vel promiſſione, nam in Bulla Pauli II. dicitur, *Si quis autem commiſſarius, vel delegatus conſcientia ſua prodigus in gravamen, aut detrimentum Eccleſiæ per gratiam, aut timorem, vel ſordes, alienationi conſenſerit, aut decretum, vel auctoritatem interpoſuerit, inferior quidem Epiſcopo ſententiam excommunicationis incurrat; Epiſcopus verò aut ſuperior ab executione officii per annum noverit ſe ſuſpenſum.*

Quid autem ſit conſenſum, auctoritatem, vel decretum interponere, clarum eſt ex uſitata loquendi forma; ſicut quid nomine *gratiæ*, vel *ſordium* intelligatur, conſtat ex dictis in expoſitione excommunicationis latæ, pro datis, vel promiſſis, pro gratia, vel juſtitia obtinenda in Romana Curia *in hac diſput. 2. quæſt. 3. punct. 31. n. 2. tom. 3.* & infra de ſuſpenſione contra judicem Eccleſiaſticum aliquid facientem per gratiam, vel ſordes in damnum partis. *diſput. 3. quæſt. 5. punct. 3. n. 4. tom. 3.* ubi dixi illud fieri per gratiam, quod fit ad alicujus inſtantiam, ſeu ob alicujus favorem. Illud fieri per ſordes, quod fit ob pretium, ſeu pecuniam, & nomine ſordium veniunt iniquæ donationes, vel promiſſiones

SECUNDA PROPOSITIO.

3 SUbjectum iſtius cenſuræ impoſitæ ob præfatas duas actiones ſunt omnes commiſſarii, vel delegati à Sede Apoſtolica ad examinandas cauſas, propter quas in litteris Apoſtolicis conceditur facultas alienandi. Hæc tamen eſt differentia, quod ſi præfati delegati ſint inferiores Epiſcopis, afficiuntur cenſura excommunicationis, ſi fuerint Epiſcopi, vel Epiſcopis ſuperiores, incurrunt pœnam ſuſpenſionis per annum ab officii executione, ut aperte conſtat ex verbis Bullæ præcitatis.

4 Sed modò dubium ſupereſt, utrùm præfati commiſſarii excommunicationem contrahant ſtatim poſt conſenſum, vel decretum alienationis, etiamſi alienatio ipſa nondum ſecuta ſit.

Reſpondeo probabiliter ſuſtineri poſſe cenſuram non incurri ante ſecutam alienationem. Ratio eſt, tum quia cenſuræ non incurruntur, niſi adſit actus perfectus, & completus; tum quia excommunicatio lata eſt ob conſenſum, vel decretum, ex quo Eccleſia patitur gravamen, & detrimentum; Eccleſia autem non patitur detrimentum, niſi actualis alienatio ſequatur; tum quia Summus Pontifex loquitur de præſtantibus conſenſum, auctoritatem, vel decretum alienationi; quandiu autem ſequitur contractus alienationis, non dicitur alienatio, & actus futurus non eſt actus, niſi in potentia, in materia autem pœnali non eſt facienda extenſio a potentia ad actum.

Contraria tamen ſententia in praxi tutior eſt, tum quia poteſt quis conſenſum, & decretum alienationis præſtare, etiamſi alienatio ipſa non ſequatur; & licet damnum actu non ſequatur, ſufficit, ut delegatus ex ſua parte fecerit actionem ex ſua natura damnificativam, tum quia extorquens decretum alienationis incurrit excommunicationem, etiamſi alienatio ipſa non ſequatur, ergò etiam concedens decretum alienationis excommunicationem incurrit, etiamſi alienatio ipſa non fiat.

Ad rationes in contrarium facilis eſt reſponſio, & hæc de prima cenſura, in Bulla Pauli II. contenta; nunc gradum facio ad ſecundam, editam contra complices hujuſmodi alienationis in detrimentum Eccleſiæ.

TERTIA PROPOSITIO.

5 MAteria ſecundæ cenſuræ eſt duplex actio Eccleſiæ noxia.

6 Prima eſt, procurare alienationem fieri in damnum Eccleſiæ, modò iſta actio fiat cum dolo, aut ſcienter; in textu enim ſic habetur. *Is verò, qui dolo, vel fraude, aut ſcienter in detrimentum Eccleſiæ alienationem fieri procuraverit;* propterea neſciens alienationem eſſe in damnum Eccleſiæ, non incurrit excommunicationem.

7 Secunda actio eſt, extorquere ab ipſis commiſſariis, vel delegatis decretum alienationis, per ſordes, id eſt, per iniquas donationes, vel promiſſiones, aut per impreſſionem, id eſt, per importunam perſuaſionem, vel deprecationem, vel ſimilem inductionem, in textu enim dicitur; *aut qui per ſordes, vel impreſſionem, alienationis decretum extorſerit.*

QUARTA PROPOSITIO.

8 SUbjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli, qui procurant alienationem fieri, aut decretum alienationis extorquent; nam textus utitur hac loquendi forma, *is verò*, quæ generalis eſt, & abſoluta.

Ex quo patet differentia inter iſtam, & præcedentem cenſuram, quòd præcedens afficit tantummodo Eccleſiaſticos deputatos à Sede Apoſtolica; iſta verò afficit omnes, ſive ſint clerici, ſive Epiſcopi, ſive etiam laici, ut patet ex ratione proximè allata quamquam Filliucius *tract. 15. c. 7. q. 4. ad finem*, probabiliter ſolum exiſtimat hac cenſura laicos comprehendi.

9 Sed modò dubium eſt primò; utrùm iſta excommunicatio incurratur nondum ſecuta alienatione.

Reſp. affirmative juxta probabiliorem, & tutiorem ſententiam, quia verba iſtius Bullæ verificari videntur, etiamſi actualis alienatio nondum ſubſecuta ſit; poteſt enim quis procurare alienationem, aut decretum alienationis extorquere, etiamſi alienatio ipſa realiter non ſequatur: probabile tamen eſt ob procurationem alienationis, excommunicationem non incurri ante ipſam actualem alienationem, ut patet tum ex rationibus allatis *dub. praced. n. 4.* tum ex dictis in expoſitione excommunicationis latæ contra procurantes abortum fœtus animati *in hac diſput. 2. quaſt. 2. punct. 10. n. 6. tom. 3.*

10 Secundò dubium eſt, utrùm iſta cenſura ſit reſervata Summo Pontifici.

Reſpondeo excommunicationem explicatam in tertia, & quarta propoſitione reſervatam eſſe, quia in Bulla dicitur, *à quo niſi per Romanum Pontificem poſſit abſolvi*; cenſura verò explicata, in prima, & ſecunda propoſitione non eſt reſervata, quia nulla de ipſius reſervatione mentio fit in Bulla; conſequenter quilibet confeſſarius, ab ordinario approbatus, poteſt jure communi abſolvere, *cap. nuper, de ſent. excommun.*

P U N C T U M VI.

De excommunicatione contra Eccleſiaſticos, qui perſonas Eccleſiaſticas coram judice laico conveniunt.

1 *Bulla Martini V. quæ incipit:* Ad reprimendos (*præter Bullam Cœnæ de hac materia fuſius tractantem, & à me explicatam quaſt. 17. punct. 1. n. 22. & ſeqq. & punct. 2. n. 4. & quaſt. 20. per totam*) *eſt textus, in quo iſta excommun cat* [illegible] *notar.*

2 *Materia iſtius excommunicationis reſpectu Eccleſiaſticorum convenientium alium Eccleſiaſticum coram laico eſt directè, vel indirectè trahere perſonam Eccleſiaſticam, Collegium, vel Conventum ad forum laicale, ſive id fiat in actione reali, mixta, vel perſonali, ſive civili, ſive criminali. Materia reſpectu officialium laicorum, vel complicum eſt multiplex. 1. exercere juriſdictionem laicam in cauſis Eccleſiaſticis; 2. mandare; 3. rata habere facta ſuo nomine, & mandato; 4. dare conſilium, auxilium, vel favorem.*

3 *Subjectum iſtius excommunicationis reſpectu primæ materiæ ſunt omnes Eccleſiaſtici cujuſcumque dignitatis; reſpectu ſecundæ materiæ complectentis illas quatuor actiones ſunt omnes, & ſingula perſona tam privata, quàm in dignitate conſtituta. Si tamen ſint Capitula, vel Conventus, qui conveniunt, incurrunt ſuſpenſionem, & interdictum.*

4 *Excommunicatio lata contra Eccleſiaſticos convenientes alios Eccleſiaſticos coram laico judice, reſervata eſt juxta ſententiam Auctoris.*

5 *Ignorantia excuſat ab hac cenſura.*

5 DE excommunicationibus editis contra eos, qui auctoritate laica trahunt, vel trahi faciunt perſonas Eccleſiaſticas ad forum ſeculare; aut qui judicium fori Eccleſiaſtici eludunt recurrendo ad curias ſæculares, ſufficienter egi *diſp. 1. quaſt. 16. ſect. 2. punct. 2. 3. & 4. per totam, & q. 17. punct. 1. n. 22. & punct. 2. propoſitione 2. n. 4. tom. 3.* verum quia nonnullis Doctoribus adduci ſolet cenſura edita à Martino V. anno 1428. in Bulla 10. qui incipit: *Ad reprimendos*, eam hic breviter explicabo; quamquam in excommunicationibus Bullæ Cœnæ comprehendi videtur.

Summus ergo Pontifex in hac Bulla non ſolùm excommunicat laicos officiales, & alios complices, cooperantes ad cognitionem cauſarum Eccleſiaſticarum; verùm etiam perſonas ipſas Eccleſiaſticas, quæ alios Eccleſiaſticos conveniunt coram judice laico in cauſis ad forum Eccleſiaſticum pertinentibus.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius cenſuræ, reſpectu Eccleſiaſticorum convenientium alium Eccleſiaſticum coram laico, eſt directè, vel indirectè trahere perſonam Eccleſiaſticam, collegium, vel conventum ad forum laicale, ſive id fiat in actione reali, ſive mixta, ſive perſonali, ſive civili, ſive criminali; nam in Bulla dicitur, *qua aliam perſonam Eccleſiaſticam, collegium, vel conventum, in actione reali, mixta, vel perſonali, civili, vel criminali, etiam occaſione cujuſcumque ſubmiſſionis, etiam juramento vallata, vel alias ad forum, ſive judicium laicale, directè, vel indirectè trahere præſumpſerint* Quomodò autem quis directè, vel indirectè dicatur trahere, patet ex dictis in Bulla Cœnæ *diſput. 1. quaſt. 16. ſect. 1. punct. 4. nu. 3. tom. 3.* Illum dici trahere directè, qui aliquem ad ſuum judicium quaſi nolentem adducit, & illum dici indirectè trahere, qui aliquo quæſito colore trahit perſonas Eccleſiaſticas ad ſuum Tribunal. v. gr. vexando conſanguineos, famulos, bona &c. ut Eccleſiaſtici cogantur ad ſuum ſæculare Tribunal adire. Vide ibi *dicta nu. 15. & 16.* hic ſolum obſerva, verbum, *trahere*, adhiberi hoc loco ad ſignificandum *convenire*, ut patet ex iis, quæ in Bulla proponuntur; agitur enim contra Eccleſiaſticos, qui in cauſis ad eorum forum pertinentibus, in foro laicorum litigare volebant.

Materia verò reſpectu ipſorum officialium laicorum, vel complicum, ſunt multæ actiones in hac Bulla expreſſæ.

Prima eſt exercere juriſdictionem laicam in cauſis Eccleſiaſticis.

Secunda, eſt mandare.

Tertia, rata habere facta ſuo nomine, & mandato; exiſtimo tamen ob ſimplicem ratihabitionem non incurri iſtam excommunicationem, quia in Bulla dicitur, *eorum nomine, & mandato facta rata habentes.*

Quarta, dare conſilium, auxilium, vel favorem.

Iſtæ quatuor actiones prohibentur etiam in Bulla Cœnæ locis cit. propterea hic neceſſe non eſt eas iterùm explicare.

SECUNDA PROPOSITIO.

3 SUbjectum iſtius cenſuræ reſpectu quatuor ultimarum actionum, ſunt omnes, & ſingulæ perſonæ, tam privatæ, quam in qualibet dignitate conſtitutæ, quia de his omnibus ſermo eſt in præcitata Bulla; reſpectu verò primæ actionis ſunt omnes Eccleſiaſticæ perſonæ cujuſcunque dignitatis, quia in textu dicitur, *tenore præſentium ſtatuimus, ac etiam ordinamus, quod omnes, & ſingula perſona Eccleſiaſtica, ſæculares, & regulares, ordinum quorumlibet, quacumque exemptione ſuffulta, etiam Patriarchali, Archiepiſcopali, Abbatiali, vel alia quavis præfulgeant dignitate, &c.* In dubium tamen verti poſſet, an comprehendantur Cardinales in hac Bulla; nam ex forma loquendi non videtur comprehendi, cum in enumeratione dignitatum gradatim procedatur à dignitate Patriarchali ad alias inferiores.

Hæc tamen eſt differentia inter perſonas particulares, & capitula, ſeu conventus, quod ſingulares perſonæ afficiuntur excommunicatione, capitula verò, & conventus incurrunt ſuſpenſionem, & interdictum; nam in Bulla dicitur, *ſingulares perſonæ, excommunicationis; capitula verò, & conventus, ſuſpenſionis, & interdicti ſententias incurrant ipſo facto, &c.*

4 Rogabis, primò, an iſta cenſura ſit reſervata.

Filliucius *tract. 15. cap. 7. q. 9.* nonnihil dubitant, an iſta cenſura excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti reſpectu Eccleſiaſticorum reſervata ſit in Bulla Martini V.

Reſpondeo reſervatam eſſe Summo Pontifici; quia infrà ſubjiciuntur hæc verba; *nulluſque ab eiſdem ſententiis per alium quàm per Romanum Pontificem abſolvi valeat*; quæ verba non verificarentur, niſi referrentur ad ſententiam excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti ſuperiùs expreſſam.

5 Rogabis ſecundò, utrum ignorantia excuſet ab hac cenſura.

Reſpondeo affirmative, quia Summus Pontifex requirit præſumptionem, & temeritatem, ibi, *adversùs talia præſumentium temeritatem*, & alia conſimilia verba inferius adhibet.

P U N C T U M VII.

De nonnullis aliis excommunicationibus præter ſuperiùs enumeratas contra clericos.

1 *Abſolvens à caſibus contentis, in decreto Clementis VIII. excommunicationem incurrit.*

2 *Simoniam confidentialem committens ligatur, excommunicatione.*

3 *Examini ſe ſupponens pro alio, ut beneficium conſequatur incurrit excommunicationem.*

4 *Clericus bona Eccleſiaſtica occupari conſentiens excommunicationem incurrit.*

1 PRima eſt contra abſolventes à caſibus contentis in decreto juſſu Clementis VIII. edito, quod incipit, *Sacra Congregatio.*

In cujus explicatione non immorabor, quia de hac re ſufficienter egi in expoſitione Bullæ Cœnæ *diſp. 1. q. 12. punct. 2. & 3. per totum tom. 3.*

2 Secunda eſt contra committentes ſimoniam confidentialem, de de qua egi ſupra *diſp. 2. qu. 3. punct. 15. per totam tom. 3.* ubi etiam explicavi utrùm iſta excommunicatio omnes afficiat, & affirmative reſpondi.

3 Tertia eſt contra ſupponentes ſe in examine pro alio, ut beneficium conſequatur; de hac etiam egi in excommunicationibus, quæ ſunt communes omnibus, *diſp. 2. q. 3. punct. 28. per totum. tom. 3.* quia iſta excommunicatio incurri poteſt non ſolùm à clericis, verùm etiam à laicis.

4 Quarta eſt contra clericos, qui in cauſa ſunt, vel conſentiunt, ut aliqui occupent bona, vel jura Eccleſiarum, locorumve piorum; iſta excommunicatio habetur in Trid. *ſeſſ. 22. c. 11.* eamque ſuperius explicavi in excommunicationibus, quæ ſunt communes omnibus, *diſp. 2. q. 3. punct. 10. per totum. tom. 3.*

QVÆS-

Digitized by Google

QUÆSTIO VI.

De excommunicationibus non reſervatis contra Epiſcopos, & Prælatos Eccleſiaſticos.

HIc non enumerabo excommunicationes communes Epiſcopis, clericis, & aliis omnibus, quia de his in præcedentibus ſufficienter egi; proprias tantummodo Epiſcoporum, & Prælatorum hic recenſebo.

PUNCTUM I.

De excommunicatione contra Epiſcopum, qui in Civitate, vel Diœceſi diverſarum linguarum, propria auctoritate ſuſcipit munus adminiſtrandi.

1 *Locus ubi iſta excommunicatio alibi explicata fuit, eſt quaeſt. 4. punct. 4. in hoc tomo.*

1 IStam excommunicationem explicavi *q. 4. punct. 4. per totum. fol.* 311. *tom.* 3. dum recenſerem excommunicationes latas contra clericos, præfatum munus ſine conſenſu Epiſcopi ſuſcipientes, juxta conſtitutionem *c. quoniam, de offic. judicis ordinarii.*

PUNCTUM II.

De excommunicatione contra majorem Pœnitentiarium, & officiales Pœnitentiariæ præſumentes intromittere ſe in expeditionibus prohibitis in Bulla Pii IV.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, eſt Bulla Pii IV. quæ incipit:* In ſublimi Beati Petri ſolio.

2 *Materia iſtius excommunicationis, eſt temerè ſe intromittere in conceſſionibus, & expeditionibus in hac Bulla interdictis.*

3 *Pœnitentiario majori, aliiſque Officialibus pœnitentiariæ prohibentur ſequentes conceſſiones, ne in illis ſe intromittere nequeant: 1. nimirum primò in derogatione, & commutatione ultimarum voluntatum; 2. in unionibus, ſuppreſſionibus, translationibus, & applicationibus beneficiorum; 3. ne concedant facultates ſtandi extra Monaſterium reſpectu Monialium; 4. ne ſe intromittant in conceſſionibus juris patronatus; 5. item in declarationibus ſuper nullitate profeſſionis eorum, qui ſacros ordines in Religione ſuſceperunt; 6. in licentiis commorandi extra Monaſteria abſque voluntate ſuperiorum; 7. ne ſe intromittant in abſolvendis Apoſtatis à Religione, niſi ſub conditione, vel ad proprium ordinem, vel alium æqualis, vel arctioris obſervantiæ tranſeant, neve illis poſſit dari facultas obtinendi beneficia, aut illis inſerviendi, aut extra clauſtrum degendi; 8. Item in alienationibus, vel permutationibus bonorum Eccleſiaſticorum excedentium ſummam viginti Ducatorum de Camera; 9. prohibetur, ne poſſint abſolvere in Criminibus capitalibus in foro fori, ſed ſolùm conſcientiæ; 10. ne ſe intromittant in concedenda facultate circa retentionem beneficii ſimoniacè obtenti, & ejus fructuum; 11. Item circa irregularitatem ob homicidium voluntarium, & retentionem beneficii ob præfatum homicidium; 12. Item circa litteras, promovendi ad ſacros ordines, vel circa ætatem promovendorum; 13 circa licentiam doctorandi reſpectu Religioſi contra ſtatuta ordinis; 14. Item circa abſolutionem à fructibus indebitè perceptis; 15. Item circa abſolutionem ob uſurpatam juriſdictionem, aut violatam libertatem Eccleſiaſticam, ſine clauſula ſatisfacta parte læſa; Item circa facultatem teſtandi; 17. Item circa confirmationem, & validitatem eorum, quæ geſta ſunt ab ordinariis, aliiſque non habentibus facultatem ea gerendi; 18. Item circa caſus, qui in litteris ſuarum facultatum expreſſè non conceduntur, exceptis caſibus jure communi Ordinario conceſſis.*

4 *Iſta Bulla revocata non fuit in ſententia Auctoris.*

5 *Subjectum iſtius excommunicationis ſunt Pœnitentiarius major: Regens, Correctores, Scriptores, Procuratores, reviſores, ſigillatores, & alii officiales Pœnitentiariæ ſe in præfatis intromittentes.*

6 *Datarius, & Doctor in Theologia, intromittendo ſe in conceſſionibus & expeditionibus in Bulla Pii V. prohibitis ligantur hac excommunicatione.*

1 PIus IV. nonnulla interdixit majori Pœnitentiario, aliiſque officialibus Pœnitentiariæ & tranſgreſſoribus. Inter cæteras pœnas, excommunicationem latæ ſententiæ injunxit in Bulla 53. in ordine, quæ incipit, *In ſublimi Beati Petri ſolio*: hoc poſitu explicabo.
Primo loco materiam iſtius excommunicationis.
Secundo ſubjectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt, temerè intromittere ſe in conceſſionibus, & expeditionibus in hac Bulla interdictis; iſta propoſitio conſtat ex ipſiſmet Bullæ verbis, §. 26. *verſ. diſtrictius inhibentes.*

Dixi, *temerè*, ut indicarem excommunicationem iſtius Bullæ non incurri ob bonam fidem, vel ob ignorantiam, qualiſcumque illa ſit; modò ingenti temeritate conjuncta non ſit, juxta alibi dicta; nam textus requirit audaciam, ſeu præſumptionem, ibi, *non audeant, ſeu præſumant.*

3 Sed modò dubium eſt, quænam conceſſiones, & expeditiones in præfata Bulla prohibeantur, in quibus Pœnitentiarius major, aliique officiales Pœnitentiariæ ſe intromittere nequeunt.

Reſpondeo plures in præfata Bulla enumerari.

Prima eſt circa commutationem, & derogationem ultimarum voluntatum.

Secunda eſt circa uniones, ſuppreſſiones, translationes, & applicationes beneficiorum.

Tertia circa conceſſiones juris patronatus.

Quarta circa facultates ſtandi extra Monaſteria reſpectu Monialium.

Quinta circa declarationem nullitatis profeſſionis reſpectu religioſorum, qui ſacros ordines in religione ſuſceperunt.

Sexta circa licentias commorandi extra Monaſterium, niſi adſit licentia ſuorum ſuperiorum.

Septima circa Apoſtatas à religione, ne ſcilicet abſolvantur, niſi hac conditione, ut ad clauſtrum proprii ordinis redeant, vel ad alium ordinem, æqualis, vel arctioris obſervantiæ tranſeant; præterea iſtis facultas dari non poteſt obtinendi beneficia, aut illis inſerviendi, aut extra clauſtrum degendi.

Octava circa alienationes, vel permutationes bonorum Eccleſiaſticorum excedentium ſummam viginti ducatorum auri de Camera.

Nona circa abſolutiones in criminibus capitalibus, in his enim abſolvere nequeunt in foro fori; ſed ſolum in foro conſcientiæ, ſi diſpoſitio hujus Bullæ præcisè ſpectetur.

Decima circa retentionem beneficii ſimoniacè obtenti, & ejus fructuum.

Undecima circa irregularitatem ob homicidium voluntarium, & retentionem beneficii reſpectu præfati homicidii.

Duodecima circa litteras promovendi ad ſacros ordines, aut circa ætatem promovendorum.

Decimatertia circa licentiam doctorandi reſpectu religioſi contra ſtatuta ordinis.

Decimaquarta circa abſolutionem à fructibus indebitè perceptis.

Decimaquinta circa abſolutionem ob uſurpatam juriſdictionem, aut violatam libertatem Eccleſiaſticam, abſolutio enim conferri non poteſt, niſi cum clauſula, *ſatisfacta prius parte læſa.*

Decimaſexta circa facultatem teſtandi.

Decimaſeptima circa confirmationem, & validitatem eorum, quæ geſta ſunt ab ordinariis, aliiſque inferioribus non habentibus facultatem ea gerendi.

Decima octava circa caſus, qui in litteris ſuarum facultatum expreſſè non conceduntur, exceptis caſibus, qui jure communi Ordinario conceſſi ſunt. Videri poteſt Bulla, ubi hæc fuſiùs proponuntur quamquam Cherubinus hic initio Bullæ putat.

4 Eam revocatam fuiſſe à Pio V. in Bulla 83. quæ incipit, *In omnibus.* Ego verò cenſeo in hac parte revocatam non fuiſſe; quia Pius V. non revocat iſtam conſtitutionem, ſed facultates, privilegia, & indulta Pœnitentiariæ, illamque ad novam redigit formam.

SECUNDA PROPOSITIO.

5 SUbjectum iſtius excommunicationis ſunt major Pœnitentiarius, Regens, Correctores, ſcriptores, procuratores, reviſores, ſigillatores, aliiq; Pœnitentiariæ officiales, qui audent intromittere ſe in expeditionibus, in hac Bulla interdictis: hæc propoſitio patet ex verbis Bullæ §. 26. ibi, *diſtrictius inhibentes, &c.*

6 Sed modò dubium eſt utrùm Datarius, Doctor in Theologia, & alter in decretis, de quibus ſermo eſt in conſtitutione 83. Pii V. quæ incipit, *In omnibus rebus*, & in qua reformatur Pœnitentiaria Apoſtolica, & ejus officiales, afficiantur præfata excommunicatione, intromittendo ſe in conceſſionibus, & expeditionibus in Bulla Pii V. prohibitis.

Reſp. affirmativè, quia in præfata Bulla ſermo etiam eſt de aliis officialibus, & licet Datarius, aliique prædicti DD. tunc temporis non eſſent Pœnitentiariæ officiales, nihilominus lex ſemper loquitur, & afficit non ſolùm exiſtentes tempore promulgationis legis, verùm etiam ſucceſſores, ut ſuo loco docui *in tract. de legib. diſput. 1. quaeſt. 1. punct. ultim. §. 3. n. 31. & ſeqq. tom. 3*

PUNCTUM III.

De excommunicatione contra Nuncios Apoſtolicos, & alios ex cauſa quavis tranſmiſſos ad Imperatorem, Reges, Duces, alioſque Principes impetrantes ab ipſis litteras, aut favores vocales ad dignitates obtinendas.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, eſt Bulla Pii V. quæ incipit:* Et ſi Romanum Pontificem.

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt duplex actio; primo eſt impetrare per ſe, vel per alium, directè, vel indirectè, commendationes, preces, alioſve favores, vocales, vel in ſcriptis ad conſequendum dignitates, vel alios honores, & officia ſibi, & conſanguineis, ſeu neceſſariis ſuis quovis modo per ipſum Romanum Pontificem conferenda: ſecunda eſt, uti illis commendationibus, ſeu favoribus:*

3 *Nuncii, aliique miſſi à Summo Pontifice ad Imperatores, Reges, Reginas, Duces, & Principes ſubiciuntur excommunicationi, impetrando commendationes, & alios favores pro ſe, vel ſuis conſanguineis, & neceſſariis.*

4 *Nuncii miſſi à Pontifice excommunicationem incurrunt impetrando favores, etiamſi miſſi fuerint pro cauſa temporali.*
5 *Nuncii miſſi à Collegio Cardinalium Sede vacante, non afficiuntur excommunicatione, impetrando favores, &c.*
6 *Nuncius impetrans commendationes, ſeu favores ab Imperatrice, ſubjicitur huic excommunicationi.*
7 *Idem dic de Nuncio miſſo ad Ducem, vel Principem, & ab ipſius uxore impetrantes commendationes, ſeu favores.*
8 *Secus dici debet, ſi impetret commendationes, vel favores à filiis Regis, vel Principis ad principatus jura nondum promotis.*
9 *Nuncius miſſus ad rempublicam non videtur excommunicatione affici, impetrando favores, ab aliquo illius Magiſtratu.*
10 *Nuncius non ligatur excommunicatione, quoties Rex, ſeu Princeps, ad quem miſſus fuit, ſponte litteras ſcribit, vel per ſeipſum, aut alium, Summum Pontificem rogat, ut gratiam Nuncio, vel ejus conſanguineis conferat, ſi Nuncius negativè ſe habeat.*
11 *Nuncius ligatur excommunicatione, quoties ipſius conſanguinei inducunt Principem ad commendationes, & favores conferendos, Nuncio hoc advertente.*
12 *Nuncius non ligatur excommunicatione, procurando favores ad dignitatem obtinendam, non in Curia Summi Pontificis, ſed alterius Principis.*
13 *Nuncius non incurrit excommunicationem, procurando favores, pro amicis, & affinibus.*
14 *Nuncius non ligatur excommunicatione, impetrando favores poſt expletum Legationis munus.*

1 IN Bulla Pii IV. quæ incipit, *Et ſi Romanum Pontificem*, 96. in ordine contra Nuncios, & alios ad Reges, Duces, vel Principes, ex quavis cauſa miſſos, lata eſt excommunicatio ipſo jure, & privatio omnium dignitatum beneficiorum, & officiorum, & inhabilitas ad illa, & alia in futurum obtinenda; & denique infamia, ſi procurare præſumpſerint à Regibus, Reginis, Ducibus, vel Principibus ſecularibus, ad quos mittuntur, commendationes, favores vocales, aut literas, ad obtinendas dignitates; cum enim hujuſmodi Nuncii negotia Sedis Apoſtolicæ apud Principes agant; non leve præjudicium negotiis Sedis Apoſtolicæ aliquando irrogaretur, relicta Nunciis libera facultate utendi favoribus prædictorum Principum; nam ſpe favoris obtinendi negotia Sedis Apoſtolicæ negligerent, aut non fideliter gererent, ut in præfata Bulla dicitur. Occaſione igitur iſtius excommunicationis duo breviter explicabo.

Primò, quænam ſit ejus materia.

Secundò, quodnam ſit ejus ſubjectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt duplex actio in hac Bulla expreſſa.

Prima eſt, impetrare per ſe, vel per alium, directè, vel indirectè commendationes, preces, aut alios favores vocales, aut in ſcriptis ad conſequendum dignitates Eccleſiaſticas, vel ſeculares, vel alios honores, & officia ſibi, aut conſanguineis, ſeu neceſſariis ſuis, quovis modo per ipſum Romanum Pontificem, conferenda; ſic enim in præfata Bulla habetur.

Secunda actio eſt, uti illis commendationibus, ſeu favoribus.

Obſerva tamen ad incurrendam excommunicationem, ob præfatas actiones requiri præſumptionem, & audaciam; conſequenter ignorantiam quamlibet excuſare, modò cum ingenti temeritate conjuncta non ſit; ut alibi oſtendi *in tract. de cenſur. in communi diſput. 1. quæſt. punct. 1. n. 10. & ſeqq. tom. 1.*

Hæc omnia perſpicue conſtant ex verbis Bullæ, ibi, *Auctoritate Apoſtolica harum ſerie diſtrictius inhibemus, ne deinceps ſimiles Imperatorum, Regum, Reginarum, Ducum, aut aliorum Principum ſæcularium commendationes, preces, aut alias etiam vocales, aut in ſcriptis favores, ad aliquas Pontificias, aut alias dignitates ſeculares, vel regulares, aut etiam Cardinalatus, vel alios honores, & officia Eccleſiaſtica conſequendum, aut ſibi, vel aliis conſanguineis, & neceſſariis ſuis quoquomodo per ipſum Romanum Pontificem conferenda per ſe, vel alium, ſeu alios directè, vel indirectè quomodolibet ambire, ſeu procurare, neve illis etiam ultrò ſibi per Principes ſpontè oblatis uti præſumant, vel audeant, eadem auctoritate, & præſentium tenore ſtatuentes, quòd omnes, & ſinguli in præmiſſis delinquentes, nulla alia monitione præcedente, & abſque proceſſu deſuper habendo ſententias, & pœnas præmiſſas irremiſſibiliter eo ipſo incurrant.*

SECUNDA PROPOSITIO.

3 SUbjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli Nuncii, & alii miſſi à Summo Pontifice ad quoſvis Imperatores, Reges, Reginas, Duces, & Principes; in Bulla enim dicitur, *univerſis, & ſingulis noſtris, & quorumvis Romanorum Pontificum ſucceſſorum noſtrorum Nunciis, aliiſque ad quoſvis Imperatores, Reges, Reginas, Duces, & alios ſæculares Principes pro tempore ex quavis cauſa miſſis, cujuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, & præeminentiæ ſint, etiamſi Epiſcopali, Archiepiſcopali, Patriarchali, vel alia majori præfulgeant dignitate, in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub majoris latæ ſententiæ, & privationis, &c. diſtrictius inhibemus, &c.* Hinc ſequitur.

4 Primò, Nuncios miſſos à Summo Pontifice affici hac cenſura, procurando favores, &c. etiamſi miſſi fuerint pro cauſa aliqua temporali, in textu enim dicitur, *ex quavis cauſa miſſis*, qui etiamſi miſſi fuerint à Summo Pontifice tanquam domino temporali; adhuc enim dicuntur miſſi a Summo Pontifice, tum quia ille idem eſt Princeps temporalis, & ſimul Romanus Pontifex; tum quia militat eadem ratio diſpoſitionis. Ita ſentire debent DD. quos in ſimili retuli *in hac diſput. 2. quæſt. 3. punct. 3.* 1. *nu.* 5. de datis, & promiſſis pro gratia, vel juſtitia obtinenda in Curia Romana.

5 Secundò Nuncios, Sede vacante miſſos à Collegio Cardinalium, non affici hac cenſura, non ſervando præſcripta in hac Bulla, quia hic ſermo eſt de Nunciis miſſis à Romanis Pontificibus.

6 Tertiò, Nuncium impetrantem commendationes, & preces ab Imperatrice, vinculo hujus cenſuræ obſtringi: quia Imperatrix ſub nomine Reginæ continetur, etiam ſi forte coronationis inſignia nondum acceperit; adhuc enim Regina dicitur, etiam ſi mortuo marito in jura regni non ſuccedat; ob non accepta præfata inſignia.

7 Idem probabilius dicendum cenſeo de Nuncio ad Ducem, vel Principem miſſo, ſi ab ipſius uxore præfatas commendationes, ſeu favores impetret: tum quia maſculinum concipit etiam fœmininum, præſertim ubi eadem ratio militat; tum quia ſi uxor Principis mortuo Principe, jura principatus teneat, dicendum videtur Nuncium impetrantem ab ipſa favores, ſubjici huic excommunicationi; ergò etiam ſubjicitur, dum hujuſmodi favores ab illa impetrat, vivente Principe.

8 Secus dicendum arbitror, ſi commendationes obtineat à filiis, Regis, vel Principis, ad jura principatus nondum promotis. Ratio eſt, quia textus non loquitur de filiis Principum, ſed de Principibus, ad quos Nuncii miſſi ſunt; in materia autem pœnali non eſt facienda extenſio ultra ſtrictam, & propriam verborum ſignificationem.

9 Quarto probabiliter ſuſtineri poſſe Nuncium miſſum ad rempublicam, quæ nullum habet Principem, ſeu Ducem, ſed a magiſtratu regitur, non affici hac cenſura, ſi ab aliquo illius magiſtratus, vel etiam ab ipſo magiſtratu commendationes, & favores impetret; textus enim loquitur de obtinente præfatas commendationes a Regibus, Ducibus, & Principibus ſæcularibus; in praxi tamen dum Nuncius litteras favorabiles conſequitur a toto magiſtratu, ſeu ſub nomine magiſtratus, hanc ſententiam non conſulerem, tum ob periculum, ut Nuncius negotia Sedis Apoſtolicæ negligat, & infideliter tractet; tum quia veroſimile eſt, Summum Pontificem, ſi de hac re interogaretur, reſponſurum hanc ſuam mentem eſſe: is autem contra legem peccat, qui verba legis amplectens; contra legislatoris nititur voluntatem, & legis mens magis attendenda, eſt quam verba *l. ſcire leges, ff. de legibus, l. non aliter, ff. de legat. 3. & l. nominis, & rei, ff. de verb. ſignific.*

10 Sed modò difficultas eſt primò, utrùm Nuncius iſtam excommunicationem incurrat, ſi Rex, ſeu Princeps propria ſponte ſcribat, aut per ſeipſum, vel per oratorem ordinarium, vel extraordinarium roget Summum Pontificem pro gratia. Nuncio, vel ejus conſanguineis, conferenda.

Reſpond. negativè, quoties ipſe nulla ratione cooperatur, ſed ſolùm negative ſe habet. Ratio eſt, quia iſta excommunicatio afficit præſumentes ambire, ſeu procurare, aut uti; qui autem negativè ſe habet, non ambit, procurat, vel utitur. Quamobrem ſi Princeps neſcio Nuncio hæc officia faciat, aut fieri curet, Nuncius non afficitur excommunicatione, quia inadvertentia, & ignorantia excuſant, & textus loquitur de præſumentibus procurare, aut ſponte oblatis uti; inadvertentia autem, & ignorantia præſumptionem excludunt, modò ignorantia conjuncta non ſit cum ingenti temeritate. Item non afficitur excommunicatione, quoties advertit hæc munera à Principe obiri, & Nuncius non contradicit; excommunicatio enim lata ob actionem, non incurritur ob omiſſionem, & aliud eſt ambire, procurare, & uti; aliud non impedire; quicquid ſit de foro externo, quod præſumptione utitur.

11 Secus dicendum videtur, ſi Princeps ad hoc inducatur precibus a conſanguineis Nuncii, idq; Nuncius advertat; Nuncius enim non ſolùm incurrit, dum mandatum ad hæc facienda conſanguineis dedit (dicitur enim per alios procurare,) verùm etiam, dum ipſe mandatum non dedit, ſed nihilominus advertit Principem intuitu, & contemplatione Nuncii adduci ad has commendationes, & favores tranſmittendos. Ratio eſt, tum quia in hoc caſu dicitur aliquomodo indirectè ambire, & procurare, vel uti; tum quia reus iſtius cenſuræ, & aliarum pœnarum in foro externo iudicabitur, ut patet ex illius verbis Bullæ §. 3. *Quodque ad illos, ſententias, & pœnas hujuſmodi damnabiliter incurriſſe, legitimè probandum, & omninò convincendum ſola Principum ipſorum litteræ, vel preces etiam per ſuos apud Sedem prædictam oratores verbi tenus porrectæ plenum, indubiam, & ſufficientem in judicio, & extra fidem faciant, nec ad id alterius probationis adminiculum requiratur.*

12 Secundò difficultas eſt, utrùm Nuncius procurans commendationes, & favores ad dignitatem obtinendam, non in Curia Romani Pontificis, ſed alterius Principis, in iſtam excommunicationem incidat.

Reſpondeo negativè, quia textus loquitur de procurantibus favores ad obtinendas dignitates, beneficia, vel officia, quoquo modo per ipſum Romanum Pontificem conferenda.

13 Tertia difficultas, eſt utrùm ambiens, vel procurans favores ad officia, ſeu dignitates obtinendas pro amicis excommunicationem hujus Bullæ contrahat.

Reſpondeo negativè, quia in Bulla dicitur, *ſibi, vel aliis conſangui-*

Digitized by Google

guinei, & neceſſarii ſunt; amici autem non ſunt conſanguinei, aut neceſſarii. Neceſſariæ enim perſonæ dicuntur illæ, quæ ſanguine, vel affinitate nobis conjunctæ ſunt. *l. quamvis 2. C. de adult.* & Gloſſ. *ʃ. Imperator. Antonin. ff. de pactis* : videri poteſt Paulus & Calliſtratus *l. 1. & l. ſeqq. ff. in jus vocati*, quos citat Simon Schardius *in ſuo lexico verſ. neceſſaria*, & Jacobus Spiegellus *eodem verbo*.

54 Quartò, difficultas eſt, utrùm Nuncius impetrans favores, & commendationes, expleto jam legationis munere, in hanc cenſuram incidat.

Reſpondeo negativè, quia textus loquitur de Nunciis, & aliis pro tempore miſſis, iſti autem expleta legatione, non ſunt amplius Nuncii, ſeu miſſi.

PUNCTUM IV.

De excommunicatione contra Epiſcopos alioſq; Prælatos Romam latenter venientes & ab ea recedentes non obtenta à Papa diſcedendi licentia.

1 *Textus in quo iſta excommunicatio continetur ſunt; 1. extravagans; 2. de prælat., & 3. ſi deceat de majorit.*

2 *Materia iſtius excommunicationis, eſt 1. Romam venire, & ab ea recedere non obtenta à Summo Pontifice diſcedendi licentia 2. Epiſcopum, aliumve Prælatum latenter, & prava intentione venientem recipere non admonito prius Papa de illius adventu.*

3 *Conditiones requiſitæ ad iſtius excommunicationem incurrendam; 1. quod Epiſcopus latenter veniat; 2. prava intentione recedat non obtenta facultate.*

4 *Epiſcopum, aliumque Prælatum latenter, & prava intentione Romam venientem recipiens, non admonito Papa de illius adventu, excommunicatione ligatur.*

5 *Idem dicendum videtur, etiamſi eum recipiat titulo conſanguinitatis, affinitatis, vel amicitiæ.*

6 *Idem ligatur excommunicatione ſi recipiat ſciens ipſum latenter Romam accedere cum prava intentione, etiamſi Prælatus promittat ſe perſonaliter ſignificaturum Papæ.*

7 *Epiſcopum latenter venientem bona fide recipiens ligatur excommunicatione, ſi non denunciet Summo Pontifici, poſtquam cognovit latentem ejus ingreſſum, & pravam ejus intentionem.*

8 *Subjectum iſtius excommunicationis ſunt Epiſcopi Romam accedentes abſque facultate, & accipientes juxta dicta n. 3.*

9 *Epiſcopi latenter, & cum prava intentione Romam accedentes, ligantur excommunicatione, non verò alii Prælati.*

1 IN *Extravag. 2. ut Prælatorum, & in Extravagan. 3. & ſi deceat, de majorit. & obed.* fertur excommunicatio contra Epiſcopos ad Romanam Curiam latenter venientes & ab ea recedentes non petita, & non obtenta licentia, & contra eos, qui hoc pacto latenter venientes recipiunt, niſi ante receptionem Summo Pontifici ſignificaverint. In his Extravagantibus duplex perſonarum genus continetur. Primum eſt Prælatorum Romam accedentium, & recedentium ſine licentia. Alterum eſt recipientium. De utriſque more conſueto hic differendum eſt, &c.

Primò quidem loco explicabo materiam iſtius excommunicationis.

Secundò, Subjectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt primò, Romam venire, & ab ea recedere, non obtenta à Summo Pontifice diſcedendi licentia, ut clarè conſtat ex præcitatis Extravag.

3 Exiſtimo tamen, ut ob iſtam actionem excommunicatio incurratur tres conditiones requiri.

Prima eſt, ut Epiſcopus latenter veniat; quia in utraque Extravagante ſermo eſt de latenter, clanculo, & more noctuæ Romam venientibus. Quamobrem Epiſcopus, qui à Metropolitano, vel eo abſente à ſuffraganeo Epiſcopo antiquiori reſidente licentiam veniendi Romam obtinuit, juxta decretum Concilii Trid. *ſeſſ. 23. cap. 1. de reformat.* aut qui poſtquam Romam venit, non veretur ſe omnium conſpectui dare, ſeu publicè incedere, non videtur reus iſtius excommunicationis, etiamſi non obtenta à Summo Pontifice licentia, ab Urbe diſcedat: hic enim non dicitur latenter, & clanculo more noctuæ ad Sedem Apoſtolicam declinare, ut dicitur *in Extravag. 3.*

Secunda conditio eſt, ut Epiſcopus prava aliqua intentione Romam ſe conferat, hæc conditio perſpicuè colligitur *ex Extravag. 3. citata*, in qua Summus Pontifex loquitur de iis, qui ob pravum finem ad Sedem Apoſtolicam declinant, deinde addit, *Nos igitur, & ipſius Sedis honori in hac parte proſpicere, ac talium inſolentiis finem imponere cupientes, &c.*

Tertia conditio eſt, ut recedat non adito Papa, nec obtenta ab eo diſcedendi facultate.

Ex dictis ſequitur primò, eos non affici hac excommunicatione, qui recta intentione Romam proficiſcuntur, etiamſi poſtea non obtenta licentia diſcedant: deficit enim prima conditio.

Contrarium tenet Filliuc. *tract. 14. cap. 9. q. 2. n. 554.* ubi has duas conditiones reiicere conatur. Ratio ipſius eſt, quia licèt Summus Pontifex de illis tantùm loqui videatur, qui latenter tamquam noctuæ, præſertim habitu transformato, ad Sedem Apoſtolicam veniunt intentione mala; attamen, ut apparet *ex Extravaganti 3. in fin.* ubi ponitur lex ipſa, & præceptum Pontificis videtur abſolutè comprehendere quoſcumque venientes, & recedentes ſine licentia. Hæc Filliucius.

Verùm quod ego dixi probabile mihi videtur, nec obſtat ratio Filliucii: reſpondeo enim Summum Pontificem, dum fert excommunicationem contra præfatos delinquentes, ſatis judicare ſe loqui de venientibus latenter, & prava intentione, ut conſtat, cum ex verbis à me paulo ante citatis, & ex illis ſubſequentibus, in quibus Summus Pontifex exprimit perſonas, quas anathematis gladio ferire intendit, ibi, *nos quoſcumque Prælatos, quamvis etiam Patriarchali dignitate fulgentes, ſic ad Sedem Apoſtolicam accedentes, & ab illa, ut prædicitur, recedentes, &c.* ubi notandæ ſunt illæ particulæ, *ſic accedentes, &, ut prædicitur, recedentes*, quæ referuntur ac qualitates in præcedentibus expreſſas, idem colligo ex ſecunda Extravaganti citata, ibi, *ſi qui verò Epiſcoporum, & ſuperiorum hujuſmodi noſtræ inhibitionis contradictores extiterint, &c.* ubi notanda eſt illa particula, *hujuſmodi*, quæ refertur ad antecedentia, in quibus cavetur, ne quis latenter Romam ſe conferat: tum quia Summus Pontifex excommunicat eos, qui hujuſmodi Prælatos recipiunt, niſi ante receptionem Summo Pontifici ſignificaverint adventum illorum; veriſimile autem non eſt, Summum Pontificem velle eos excommunicare; qui recipiunt venientes palam, & abſque prava intentione.

Secundò ſequitur illum affici excommunicatione, qui Romam latenter venit, & cum prava intentione, etiamſi poſtea publicè incedat, ſed non obtenta facultate recedat: ſecus ſi mutata voluntate ad Summum Pontificem ſe conferat, ab eoque diſcedendi facultatem petat: tunc enim deſideratur tertia conditio neceſſaria ad iſtã excommunicationem incurrendam, juxta probabilẽ expoſitionẽ à me traditam.

4 Secunda actio eſt, Epiſcopum, aliumve Prælatum latenter, & prava intentione Romam venientem recipere, non admonito priùs Papa de illius adventu. Verum tamen eſt, ad incurrendam excommunicationem ob receptionem requiri præſumptionem conſequenter ſcientiam, & dolum; nam in textu dicitur, *qui tales apud Sedem ipſam receptare præſumpſerint, niſi ante receptionem hujuſmodi, eidem Romano Pontifici ſignificaverint adventum illorum*, propterea, qui Epiſcopum eo pacto venientem recipit, ignorans illam conſtitutionem; aut neſciens Epiſcopum latenter, & prava intentione acceſſiſſe, non videtur reus excommunicationis; quia non dicitur recipere cum præſumptione.

5 Major difficultas eſt primò, utrùm recipiens Epiſcopum latenter venientem afficiatur excommunicatione, ſi eum recipiat tanquam conſanguineum, affinem, vel amicum; non autem animo favendi illius pravæ intentioni.

Ratio dubitandi eſt, tum quia verba formaliter accipienda ſunt; non videntur autem formaliter accipi, ſi recipiat Epiſcopum alio fine, & illa particula, *tales*, indicare videtur qualitatem, ſub qua recipi debet; tum quia recipiens hæreticum alio fine; quam favendi illius hæreſi, non incurrit excommunicationem, juxta communiorem Doctorum ſententiam; ergò neque illam incurrit qui Epiſcopum clanculò venientem ad Sedem Apoſtolicam recipit, ſi eum recipiat tanquam conſanguineum, vel affinem, vel amicum, &c. tum quia iſta actio videtur acceſſoria principali; ſed principalis actio eſt, venire ad Romanam Curiam latenter, & pravo animo, ergò ſicut veniens Romam non afficitur excommunicatione, niſi latenter, & prava intentione veniat, ita neque recipiens excommunicatione afficitur, niſi eum recipiat, ut latenter, & cum prava intentione venientem, ſeu niſi eum recipiat, ut pravæ illius intentioni faveat.

His non obſtantibus, dicendum cenſeo, recipientem præfatum Epiſcopum affici excommunicatione, quavis intentione accipiat, modò ſciat illum latenter, & cum prava intentione Romam venire. Ratio eſt, tum quia quavis intentione recipiat, dicitur recipere venientem Romam latenter, & cum prava intentione, ſicque verba formaliter accipiuntur: nec Summus Pontifex utitur forma loquendi reduplicativa, ut tales, ſed ſimpliciter dicit, *tales*, & non excommunicat recipientes hac, vel illa intentione, ſed ſimpliciter recipientes latenter venientem ad malum finem; tum quia iſta actio non eſt acceſſoria, ſed principaliter prohibita; nam Summus Pontifex æquali forma loquendi utitur in prohibitione iſtius actionis, ibi *nec non quoslibet alios; qui tales apud Sedem ipſam receptare præſumpſerint*: præterea receptans præfatum Epiſcopum incurrit excommunicationem, antequam Epiſcopus ipſe illam contrahat. Epiſcopus autem non contrahit excommunicationem ob latentem acceſſum ſimpliciter ad Sedem Apoſtolicam, ſed ob præfatum acceſſum, & ſimul ob receſſum ſine licentia Summi Pontificis, ergò receptio non eſt actio acceſſoria, ſed principalis; hæc enim eſt natura actionis acceſſoriæ, ut excommunicatio propter ipſam non incurratur, nondum poſita actione principali ſub cenſura prohibita, in cujus deteſtationem actio acceſſoria ſub eadem cenſura interdicta fuit. Ità in ſimili Suarez *de cenſuris, diſp. 23. ſect. 4. n. 44.* Filliuc. *tract. 14. c. 9. q. 5. n. 159.* Duardus, Ugolinus, & alii, quos in ſimili retuli de excommunicatione Bullæ Cœnæ, lata contra vexantes Romipetas *diſp. 5. quæſt. 21. punct. 3. n. 21. tom. 3.*

Hinc facilis eſt reſponſio ad rationes dubitandi.

6 Secundò difficultas eſt, utrùm recipiens Epiſcopum latenter, & cum prava intentione venientem Romam, incidat in excommunicationem, ſi eum recipiat, non admonito Papa, ſed intentionem habeat illum admonendi.

Filliucius *tract. 14. cap. 9. qu. 2. n. 154.* ait recipientem non affici excommunicatione, ſi præſul ex improviſo ad eum perveniat, vel ipſemet Epiſcopus promittat ſe perſonaliter ſignificaturum Papæ.

Ego cenſeo affici excommunicatione, ſi eum recipias conſcius latentis ipſius acceſſus, & pravæ intentionis. Ratio eſt, tum quia textus abſolutè, & indiſtinctè prohibet recipi hujuſmodi Epiſcopum, nõ admonito priùs Pontifice; tum quia illa tertia Extravagans eſt correctoria præcedentis: in præcedenti autem Extravaganti, ſub excommunicationis pœna præcipiebatur, ne quis hujuſmodi Epiſcopum reciperet, niſi cõfeſtim hoc manifeſtare curaſſet Romano Põtifici aut alteri, per quem hoc ipſum ad Summi Pontificis notitiam deduci credidiſſet: in tertia verò Extravagante Summus Pontifex præcipit hoc ſibi ſignificari ante receptionem; hæc autem Extragans non eſſet correctoria præcedentis; niſi obligaret recipientes ad denunciandum ante receptionem, cùm præcedens obligaret ad denunciandum confeſtim poſt receptionem.

Hoc tamen intelligitur, modò recipiens ſine notabili incommodo valeat denunciare, præcepta enim Eccleſiæ regulariter non obligant cum gravi incommodo, ut ſuo loco docui *in libro variar. tractation. diſputat. 6. punct. 1. §. 3. nu. 2. & ſeqq. tom. 2.*

7 Tertiò difficultas eſt utrùm qui præfatum Epiſcopum bona fide recepit, & poſtea comperit, ipſum Romam latenter, & pravo animo acceſſiſſe, teneatur illum ſub excommunicationis pœna Summo Pontifici denunciare.

Hinc patet quid dicendum ſit de caſibus à Filliucio propoſitis, quos ego non approbo, niſi cùm præfata limitatione.

Ratio dubitandi eſt, tum quia in materia pœnali facienda eſt ſtricta interpretatio; tum quia Summus Pontifex excommunicat eum, qui præfatum Epiſcopum recipit, non admonito ipſo Summo Pontifice; hic autem non dicitur ampliùs recipere, cùm illum bona fide jam antea receperit. His non obſtantibus.

Reſpondeo iſtum incurrere pœnam excommunicationis. Ratio eſt, tum quia, moraliter loquendo, dicitur recipere; cùm receptio ſit actio, quæ tractum ſucceſſivum habet, & ſemper verificatur, quandiu quis apud alterum commoratur; tum quia tertia Extravagans eſt correctoria præcedentis, non ut præcedentis obligationem tollat, vel diminuat, ſed ut augeat, & confirmet, ut facilè intelliget, qui tenorem utriuſque ritè perſpicere voluerit; in præcedenti autem Extravaganti excommunicatur, qui antedictos recipit, niſi confeſtim curet, id ſcri à Summo Pontifice, illa autem particula, *confeſtim*, non eſt addita ad finiendam obligationem denunciandi, ſed ad ſollicitandam.

SECUNDA PROPOSITIO.

8 Subjectum iſtius excommunicationis ſunt.

Primò Epiſcopi latenter, & cum prava intentione Romam accedentes, & ab ea recedentes, non obtenta à Summo Pontifice diſcedendi facultate.

Secundò ſunt illi, qui præfatos Epiſcopos recipere præſumunt, non admonito Summo Pontifice.

Hæc propoſitio patet ex dictis in præcedenti propoſit.

9 Hic ſolùm ſupereſt dubium, utrum non ſolùm Epiſcopi, verùm etiam alii omnes Prælati, qui latenter, & cum prava intentione Romam ſe conferunt, afficiantur excommunicatione iſtarum Extravagantum. Ratio dubitandi pro parte affirmativa eſt, quia in tertia Extravaganti ſermo eſt de quibuſcumque Prælatis, ibi, *quoſcumque Prælatos*; verba autem generalia, generaliter intelligenda ſunt, *l. pretio. ff. de public. in rem action. & l. ſi ſervitus. ff. de ſervit. urban. prædior.*

His non obſtantibus, dicendum cenſeo, ſolos Epiſcopos affici excommunicatione iſtarum Extravagantum, quantum ex vi primæ actionis. Ratio eſt, quia non ſolùm in ſecunda Extravag. ſermo eſt tantummodo de Epiſcopis, & ſuperioribus Prælatis, id eſt Archiepiſcopis; & Patriarchis, verùm etiam in tertia; loquitur enim de Prælatis præditis Pontificali dignitate, ſeu de Pontifice diœceſim habente; Pontifex autem in Eccleſia dicitur, qui Epiſcopalem habet dignitatem. Ita ſentire videntur Doctores, quos in ſimili retuli *de cenſuris in genere diſp. 3. punct. 5. §. 2. nu. 1. & ſeqq. tom. 1.*

Ad rationem dubitandi reſpondeo in tertia Extravag. ſermonem non eſſe ſimpliciter de quibuſcumq; Prælatis; ſed de Prælatis habentibus diœceſim, & Pontificalem dignitatem, & illa verba, *quoſcumque Prælatos*, referuntur ad Prælatos diœceſim, & Pontificiam dignitatem habentes, ut conſtabit diligenter perpendenti, & examinanti verba præfatæ Extravagantis.

QUÆSTIO VII.

De excommunicationibus reſervatis contra Cardinales, Epiſcopos, Prælatos, & officiales Eccleſiaſticos.

PUNCTUM I.

De excommunicatione contra delinquentes in electione Summi Pontificis, vel occaſione Papatus.

1 *Papatum ambiens, ejuſque cauſa ſimoniam committens, ligatur excommunicatione, juxta conſtitutionem Pauli IV. Julii II. Gregorii XV.*

2 *Papam eligens per ſimoniam ligatur excommunicatione lata à Julio II.*

3 *Materia iſtius excommunicationis lata à Julio II. eſt; 1. contravenire Bullæ; 2. ſtatuere, diſponere, ordinare, facere, vel attentare aliquid ſede vacante contra Bullam.*

4 *In bulla Julii II. hæc præſcribuntur; 1. ne electio Papæ fiat cum hæreſi ſimoniaca, dando aliquid, promittendo, vel recipiendo per ſe, vel per alium, vocatur ſimonia tanquam hæreſis hic, quatenus ſpiritualia pretio æſtimantur 2. præcipitur ut electio ſit irrita, nec validetur inthronizatione, adoratione, aut obedientia Cardinalium, vel curſu temporis, & ſic electus privatur ipſo facto Cardinalatu, penſionibus, dignitatibus, ac beneficiis, ſit Apoſtaticus, & uti ſimoniacus, & hæreticus, ſit inhabilis ad prædicta, eandem privationem incurrant e Cardinales eligentes, niſi infra octo dies requiſiti ſe conjungant aliis Cardinalibus; 3. licet omnibus impunè recedere ab obedientia Papæ ſimoniacè electi; 4. poſſe Cardinales implorare brachium ſæculare, ſi ſic electus ſe ingerat regimini univerſalis Eccleſiæ; 5. omnes mediatores hujus electionis ſint privati honoribus, beneficiis, & bonis, ad ſimilia inhabiles, activè, & paſſivè inteſtabiles, & eorum bona ipſo facto applicentur fiſco; 6. omnes obligationes ſimoniacæ in electione Papæ ſint irritæ; 7. Cardinales non complices poſſint alium eligere adhibitis etiam complicibus ſi cum ipſis uniri velint.*

5 *Cardinales excommunicationi ſubjacent, non ſolum ſimoniacè eligendo, ſed etiam ſi decernant non eſſe invalidam electionem ſimoniacam Papæ, vel licitum non eſſe recedere à ſic electo, modo in his adſit præſumptio.*

6 *Illa excommunicatio incurritur ſolùm, ſi dictæ actiones fiant ſede vacante.*

7 *Subjectum iſtius excommunicationis latæ à Julio II. ſunt Cardinales aliquam ex dictis actionibus committentes ſede vacante.*

8 *Materia excommunicationis latæ à Gregorio XV. & Urbano VIII. eſt contravenire formæ præſcriptæ à Gregorio in electione Summi Pontificis.*

9 *Forma præſcripta in electione Papæ à Gregorio XV. eſt; 1. non fiat electio, niſi clauſo Conclavi, celebrato prima die ſacro, in quo Cardinales adſtantes ſolent communicare; 2. electio fiat per ſcrutinium, vel per ſcrutinium, & acceſſum, vel per compromiſſum, aut per inſpirationem, ſervato in his ſingulis formis modo præſcripto. Scilicet ſi electio fiat per ſcrutinium, ſuffragia ſint ſecreta, & duæ partes concurrant; ſi per compromiſſum omnes conſentiant, ſint plures compromiſſarii, ſint Cardinales præſentes, nemo te compromiſſarium inſtituere poſſit, & compromiſſarius non poſſit ſe ipſum eligere, ſi per inſpirationem, nemo diſſentiat, non adſit tractatus de ſpeciali perſona, conſenſus exprimatur per verbum, eligo, intelligibili voce prolatum exceptis infirmis, qui poſſunt conſenſum exprimere per verbum, eligo, ſcriptis exaratum; 3. nemo poteſt ſibi ſuffragium dare, & tale ſuffragium eſt irritum; 4. ſi plures nominati ſint pares in numero ſuffragiorum, nullus remanet electus, modò concurrerint duæ partes; 5. Cardinales jurent de ſervanda forma in ferendis ſuffragiis; 6. electi nomen ſcribendum immutato proprio charactere, ſimul adducto certo ſigno in ſchedulis ſcrutinii, & acceſſus, ſchedula complicetur; 7. ſigna, & ſuffragia in medio Capellæ conſcribantur in menſa ibi parata ad hoc & circumſepta, ſi quis illuc accedere nequeat, ſchedulam ſcribat, & ultimo ſcrutatori tradat; 8. electione in ſcrutinio non ſecuta, inſtituatur ſtatim acceſſus; 9. qui in ſcrutinio plures nominavit, in acceſſu poterit unum ex illis eligere; 10. ſi ſuffragium acceſſus habet idem ſigillum, & eadem ſigna, aperiantur ſchedulæ, ut inſpiciatur an ſit idem electus in acceſſu, & ſcrutinio, & ab eodem; 11. ſi ſchedula acceſſus ſit notata diverſo ſigno ab illa ſcrutinii, ſuffragium, & acceſſus eſt irritus, etiamſi idem fuerit electus in ſcrutinio, & acceſſu; 12. accedens ad aliquem, quem in ſcrutinio non nominavit, non cenſetur recedere à nominato in ſcrutinio; 13. ſchedulæ ſcrutinii, & acceſſus numerentur, antequam aperiantur, & ſi inveniantur plures, quàm ſint Cardinales in Conclavi, comburantur, & iterum ad ſuffragium ſtatim accedendum ſub pœna excommunicationis; 14. infirmus impotens ad ſcrutinium tradat ſuffragium Cardinalibus deputatis, & ſi nequeat ſcribere, ſcribat per alium externo juramento de ſervando ſecreto, quod eſt ſervandum ſub excommunicatione ipſo facto, quod ſecretum ſub eadem excommunicatione eſt ſervandum à tribus ſcrutatoribus electis pro voto infirmorum, & in quolibet ſcrutinio eligendis ab ultimo Diacono; 15. ſcrutatores debent deferre ad infirmos folia, in quibus eſt notatus numerus ſuffragiorum, quem quiſque tulit in ſcrutinio; 16. finito ſcrutinio, & acceſſu ſorte extrahantur tres Cardinales, qui ſchedulas omnes recognoſcant, & ſtatim illas palam comburant; 17. ſcrutinium bis ſingulis diebus peragatur, primò manè poſt ſolitam miſſam, & poſt prandium, cui niſi morbo impediti, accedant poſt tertium campanæ ſonum ſub excommunicatione ipſo facto; 18. ſecretum ſervetur circa ſuffragia lata, vel ferenda; 19. omnes pactiones, promiſſiones, ſigna, juramenta, obligationes, intendimenta, & ſimilia ad aliquem, vel aliquos includendos, aut excludendos ſint irrita, immò prædicta non ſervans nullam incurrit infamiam, ſeu notã violatæ fidei; 20. Cardinales cẽſuris irretiti non excluduntur ab electione activa, & paſſiva; 21. Cardinales ne quid ſtatuant, diſponant, alterent, tractent, faciant, vel attentent ſcienter contra hanc conſtitutionem quovis prætextu cauſa, vel colore ſub excom-*

muni-

municatione ipſo facto; 22. *Cardinales aſſecuto Cardinalatu iurent de ſervanda hac conſtitutione, & ſimilibus; item iurent in prima Congregatione poſt obitum Papæ, & in Congregatione poſt Conclavis ingreſſum.*

10 *Hæc conſtitutio ex parte derogat conſtitutionibus præcedentium Pontificum in ſententia Auctoris.*

11 *Cardinales non ſervantes formam præſcriptam in electione Summi Pontificis ligantur excommunicatione.*

12 *Præter Cardinales, complices omnes, & fautores excommunicantur, quando electio eſt invalida.*

13 *Abſolutio excommunicationis contractæ in electione Summi Pontificis non poteſt virtute alicujus privilegii auferri, niſi à Pontifice, excepto mortis articulo.*

14 *Epiſcopus non poteſt abſolvere ab excommunicatione contracta ab eo, qui formam in electione Summi Pontificis non ſervavit, ſeu conſtitutionem Gregorii XV. de electione Papæ tranſgreſſus fuit, etiamſi delictum ſit occultum.*

15 *Religioſi non poſſunt hoc tempore virtute privilegiorum abſolvere ab excommunicatione contracta in electione Papæ contra conſtitutionem Gregorii XV.*

16 *Abſolutio impendi poteſt ab hac cenſura, ſi Papa de novo creatus dicat aliquibus Conclaviſtis, do vobis facultatem abſolvendi ab omnibus excommunicationibus contractis occaſione conclavis, vel creationis Pontificis.*

1 PLures Summorum Pontificum extant conſtitutiones; in quibus imponitur excommunicatio ob aliqua delicta in electione Papæ, vel ob crimen in perſonam Summi Pontificis. Prima conſtitutio, eſt Pauli IV. Secunda Iuli II Tertia Gregorii XV. quas omnes explicabo hic *in tract. de election. Romani Pontificis*; hic ſolùm nonnulla ad verbum transferam; facientia directè ad cognitionem iſtius cenſuræ, omiſſa excommunicatione contra ambientes Papatum contra quos lata eſt excommunicatio in Bulla Pauli IV. incipit, *Cum ſecundùm*, quam ſuperius explicavi *in hac diſp. 2. q. 3. punct. 1. per totum tom. 3. & in tract. de electione Papæ proximè ſequitur.*

§. I.

De excommunicatione contra Cardinales committentes ſimoniam in electione Papæ.

2 IUlius II. in Bulla, quæ incipit: *Cum tam divino*, non ſolùm prohibet electionem Papæ ſimoniacè fieri; verùm etiam electionem ſimoniacè factam abſolutè, & omninò irritat, graveſque pœnas tam ſic electo, quam eligentibus imponit, ac denique ſtatuentes, diſponentes vel facientes, ſeu attentantes aliquid Sede vacante contra illam conſtitutionem, ſeu contravenientes ſubiicit excommunicationi; circa quam hoc loco explicabo.

Primò, quænam ſit eius materia.

Secundò, quodnam ſit ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

3 MAteris iſtius excommunicationis ſunt ſacrilegæ actiones in præfata Iulii II. Bulla prohibitæ, quarum.

Prima eſt, contravenire iis, quæ in Bulla conſtituuntur.

Secunda eſt, ſtatuere, diſponere, ordinare, facere vel attentare aliquid Sede vacante contra ea quæ in dicta Bulla continentur, in Bulla enim dicitur: *Inhibentes, ne Apoſtolica Sede vacante; prædictis contravenire, vel contra præmiſſa, vel aliquid præmiſſorum, ſtatuere, diſponere, & ordinare, vel aliquo modo facere, ſeu attentare præſumant, quocumque exquiſito colore, vel cauſa, ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna, quam ipſo facto incurrant, & à qua non niſi per Romanum Pontificem canonicè electum abſolui poſſint, niſi in mortis articulo.*

4 Sed modò dubium eſt, quænam in dicta Bulla contineantur.

Reſp primum, & præcipuum eſſe, cavere, ne electio Papæ fiat cum hæreſi ſimoniaca, dando aliquid, promittendo, vel recipiendo per ſe, vel per alium; alioquin Cardinales huius criminis rei, excommunicatione ligantur. Excommunicatio enim lata eſt contra Cardinales, qui prædictis contravenire præſumunt, dando, promittendo vel recipiendo pecunias, bona cuiuſcumque generis, caſtra, officia, vel beneficia, ſeu promiſſiones, & obligationes per ſe, vel per alium, ſeu alios cauſa electionis.

Crimen ſimoniæ vocatur hæreſis, quia qui huiuſmodi crimen committit, ſpiritualia pretio æſtimat, vel æſtimare præſumitur.

Secundum eſt, ut non ſolùm huiuſmodi electio irrita ſit, nec convalidetur per inthronizationem, curſum temporis, adorationem, aut obedientiam Cardinalium; verùm etiam ſic electus, ſit ipſo facto abſq; alia declaratione privatus Cardinalatu, dignitatibus, beneficiis, & penſionibus, ſit Apoſtaticus, & tanquam ſimoniacus, & hæreſiarcha, ad prædicta omnia, & ſingula, inhabilis habeatur. Eandem privationem Cardinalatus, dignitatum, & beneficiorum incurrunt Cardinales ſimoniacè eligentes, niſi conjunxerint ſe aliis Cardinalibus infrà terminum octo dierum, poſtquàm fuerint ab eis requiſiti.

Tertium eſt, licere Cardinalibus omnibus, clero, populo Romano, & omnibus officialibus impunè recedere ab obedientia Papæ ſimoniacè electi.

Quartum eſt, Cardinales poſſe brachium ſeculare implorare, ſi electus per ſimoniam ingeſſerit ſe regimini univerſalis Eccleſiæ.

Quintum eſt, ut omnes mediatores huiuſmodi electionis ſimoniacæ ſint ipſo facto privati honoribus, beneficiis, & bonis ad familia inhabiles, tam activè quàm paſſivè inteſtabiles; & eorum bona fiſco inſtar reorum, criminis læſæ majeſtatis ipſo facto applicentur.

Sextum, eſt ut omnes obligationes ſimoniacæ in electione Papæ, irritæ ſint.

Septimum, ut Cardinales non complices electionis ſimoniacæ poſſint alium eligere, adhibitis etiam Cardinalibus complicibus ſimoniæ, qui ſe cum ipſis coniungere voluerint.

5 Ex dictis facilè colligitur, Cardinales affici excommunicatione, non ſolùm ſi labem ſimoniæ committere præſumant in electione Papæ; verùm etiam ſi præſumant decernere electionem Papæ ſimoniacam, non fuiſſe invalidam, aut licitum non eſſe recedere à ſic electo, & ſic de cæteris.

6 Rogabis, utrùm iſta excommunicatio incurratur quovis tempore præfatæ actiones fiant.

Reſp. incurri ſolùm, ſi fiant Sede vacante; ſic enim decernitur in præfata Iul. II. Bulla, ibi *inhibentes omnibus & ſingulis S. R. E. Cardin. ne Apoſtolica Sede vacante prædictis contravenire, vel contra præmiſſa ſtatuere, &c.* An autem incurratur excommunicatio lata à Paulo IV. patet ex dictis *q. 3. punct. 1. n. 3. & ſeq. tom. 3. incurrere.*

SECUNDA PROPOSITIO.

7 SUbiectum iſtius excommunicationis ſunt Cardin. qui aliquam ex præfatis actionibus faciant Sede vacante, in Bulla enim dicitur, *inhibentes poſtremò omnibus, & ſingulis S. R. E. Cardin. qui pro tempore erunt, & eorum ſacro Collegio, ne Apoſtolica Sede vacante, &c.* Vide quæ infrà § *ſeq. tradam.*

§. II.

De excommunicatione Summorum Pontificum Gregorii XV. & Urbani VIII. contra Cardinales non ſervantes formam, in eligendo Summo Pontifice præſcriptam, aut præſumentes aliquid facere, vel attentare contra ipſam Bullam, quæ incipit Æterni Patris.

TRis principaliter explicabo.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunic.

Secundò, quodnam ſit ſubiectum.

Tertiò, quis poſſit illius abſolutionem conferre.

PRIMA PROPOSITIO.

8 MAteria iſtius excommunicationis præcipua eſt, contravenire formæ a Gregor. præſcriptæ in electione Summi Pontificis; quæ autem forma præſcripta ſit, conſtabit ex infra dicendis, & patet ex ipſa Bulla, in qua non ſolùm traditur forma electionis præciſè, verùm etiam juramenti, & deputationis Cardinalium, ad ſuſcipiendum infirmorum vota Præterea ſub excommunicatione præcipitur, ut ſcrutinium bis ſingulis diebus peragatur; ut Cardinales non infirmi poſt tertium campanæ ſonum, ad locum conclavis ſolitum conveniant; ut ſecretum ſervent; ut à pactionibus, conventionibus, promiſſionibus, aliiſque obligationibus, minis, ſignis, contraſignis ſuffragiorum, aliiſque huiuſmodi tam reſpectu incluſionis, quam excluſionis, ſeu ſuffragio dando, vel non dando abſtineant: ut electio non fiat, clauſo conclavi; alioquin non teneat; ut electio non fiat niſi per ſecreta ſchedularum ſuffragia, vel per viã compromiſſi, vel quaſi, per inſpirationem juxta formam ibi impoſitam, alioquin electio irrita ſit & invalida; in his omnibus caſibus excommunicatio ipſo facto imponitur. Sub eadem excommunicationis pœna Cardinalibus prohibetur mutatio, alteratio, actio, vel etiam attentio contra iſtam conſtitutionem, vel contra aliquid in ea contentum. Ut autem exactior habeatur cognitio eorum, que in hac Bulla Cardinalibus præſcribuntur, ea hic breviter, & compendioſè percurram.

9 Quæres igitur, quænam in Bulla Gregorii XV. præſcribantur, & contineantur.

Reſpondeo multa præſcribi, & contineri, quorum hæc eſt brevis, & compendioſa compilatio, & enumeratio.

Primò, electio fieri non poteſt, niſi in conclavi jam clauſo, & poſt celebratum in eo prima die Miſſæ ſacrum, in quo Cardinales adſtantes Euchariſtiæ Sacramentum ſumere conſueverunt §. *matura.*

Secundò, electio facienda eſt per ſcrutinium, aut per ſcrutinium, & acceſſum, aut per compromiſſum, aut per inſpirationem, ſervato modo in ſingulis iſtis formis præſcripto. Ita que ſi electio per ſcrutinium fiat, ſcrutinium peragi debet per ſecreta ſuffragia, & in eo concurrere debent duæ partes ſuffragiorum, §. *matura*, & § *quod ſi electio.*

Quando electio per compromiſſum facienda eſt. Primò compromiſſum iniri debet omnibus conſentientibus. Secundò eligendi ſunt plures compromiſſarii, & hi quidem, Cardinales in conclavi præſentes, Tertiò nullus poteſt ſe compromiſſarium inſtituere, nec ullus compromiſſarius poteſt ſeipſum eligere. §. *quòd ſi electio.*

Quando electio peragitur per inſpirationem Primò facienda eſt omnibus conſentientibus, & nemine diſſentiente. Secundò ſine tractatu, de ſpeciali perſona Tertiò conſenſus exprimendus eſt per verbum, eligo, intelligibili voce prolatum, niſi fortè eligens infirmus ſit; tunc enim ſufficit conſenſum exprimere, per verbum, eligo, ſcripto exaratum. §. *quòd electio.*

Digitized by Google

Tertiò electus non poteſt ſibi ſuffragium ferre, imò ipſius ſuffragium irritum eſt, dum ſibi ſuffragatur; ipſe tamen computandus eſt in numero Cardinalium eligentium, ſi duæ partes tantùm ſuffragiorum alicui tribuantur, aperienda eſt ſchedula electi ut inſpiciatur, an ipſe ſibi ſuffragium dederit; nam ſi comperiatur ſibi ſuffragium dediſſe electio irrita eſt defectu debiti numeri ſuffragiorum Propterea ſi quis electus ſit cum duabus partibus ſuffragiorum præcisè, electio habenda non eſt valida, donec explicata, & reſignata electi ſchedula conſtiterit ipſum ſibi ſuffragium non dediſſe §. *numerum*, & §. *rurſus*.

Quartò, ſi plures nominati ſint, & pares ſint in numero ſuffragiorum, nullus remanet electus, ſi verò impares ſint, is cenſetur electus, qui ſuperat alium in numero ſuffragiorum, etiamſi uno tantùm ſuffragio ſuperet, modò duas tertias partes ſuffragiorum tulerit. §. *at ſi*.

Quintò, juramentum emittendum eſt à Cardinalibus in ſuffragio ferendo juxta formam præſcriptam *in* § *inſuper*.

Sextò, electi nomen ſcribendum eſt immutato proprio charactere, & ſimul adducta certa nota, ſeu ſigno in ſchedulis tam ſcrutinii, quam acceſſus, ut fraus evitetur, & alia pars ſchedulæ in qua dicta ſigna apponuntur, complicanda eſt. § *ſuffragiorum*, & § *poſtea*.

Septimò, ſigna, & ſuffragia in media Capellæ conſcribi debent ad menſam ibi conſtitutam, & circumſeptam, ut ab aliis videri nequeat quod à ſuffragatoribus ſcribitur. Si quis verò ad menſam ſe conferre nequeat, ſchedulam conficiat, eamque ultimo ſcrutatori tradat §. *quod autem*.

Octavò, electione in ſcrutinio non ſecuta, inſtituendus eſt acceſſus, antequam Cardinales ad alia progrediantur; peracto enim ſcrutinio, quilibet poteſt ſemel alteri accedere; ſchedulæ autem acceſſus conficiendæ ſunt eo pacto, quo diximus conficiendas eſſe in ſcrutinio. Præterea in conficienda ſchedula acceſſus, qui alicui vult accedere, ſcribere debet nomen illius cui accedit; ſi nulli velit accedere, ſcribat: Nemini. §. *& ut acceſſus*.

Nonò, is qui in ſchedula ſcrutinii plures nominavit, poterit in acceſſu unum ex nominatis eligere. Is tamen, qui plures nominavit, in numero Cardinalium computandus eſt, ſed ipſius ſuffragium in ſcrutinio latum invalidum eſt, ac ſi latum non fuiſſet. § *nulli autem*.

Decimò, dum quis in acceſſu nominatus fuit aliquo ſuffragio, idem ſigillum, & eadem ſigna habente cum ſuffragio, ſcrutinii, aperienda ſunt ſuffragia, ut inſpiciatur, an ab eodem nominatus fuerit in acceſſu, qui in ſcrutinio. § *poſtea verò*.

Undecimò, ſi ſchedula acceſſus notata ſit aliquo ſigno, quo notata non ſit ſchedula ſcrutinii, ſuffragium acceſſus nullum eſt. Præterea accedens ad aliquem, cui ſuffragium in ſcrutinio tulerat, invalidè accedit, & irritum eſt ſuffragium acceſſus. §. *at ſi*.

Duodecimò, accedens ad aliquem, qui ſuffragium in ſcrutinio non tulerat, non cenſetur ab eo recedere, quem in ſcrutinio nominaverat. §. *neque in quolibet*.

Decimotertiò, ſchedulæ omnes diligentiſſimè, & palam enumerandæ ſunt, antequam ſchedulæ ſcrutinii, vel acceſſus à ſcrutatoribus aperiantur; & ſi plus inventæ fuerint, quàm ſint Cardinales in conclavi præſentes, omnes comburendæ ſunt, & iterùm ad ſuffragium ſtatim accedendum. § *inſuper*, & *in* §. *ſi quis*, imponitur excommunic. pœna contra non ſervantes ſupradicta.

Decimoquartò: infirmus, qui ob infirmitatem ad ſcrutinium venire nequit, ſuffragium tradere debet Cardinalibus ad hoc deputatis, juxta formam hic præſcriptam *in* § *præterea ſtatuimus*. Verùm ſi infirmus ob infirmitatem ſcribere non poſſit, ſcribere poteſt per alium, extorto juramento de ſervando ſecreto, quod ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ ſervari præcipitur. § *præterea ſtatuimus*. Tres autem ſcrutatores pro votis infirmorum ſuſcipiendis extrahendi ſunt per ultimum Diaconum ante quodlibet ſcrutinium; & hi tenentur ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrenda ſecretò celare, quæ cognoverint in exercendo ſuo officio. Idem militat in recognitoribus. §. *ad hæc ſcrutatores*.

Decimoquintò: ſcrutatores deferre debent folia ad infirmos, in quibus annotatus ſit numerus ſuffragiorum, quem quiſque tulit in ſcrutinio. Vide cæremoniale, *titulo de acceſſu*, *verſ primus*.

Decimoſextò: finito ſcrutinio, & acceſſu ſorte extrahendi ſunt tres Cardinales, qui ſchedulas omnes recognoſcãt, & ſchedulę omnes ſtatim palam comburendę ſunt § *ad hæc*.

Decimoſeptimò: ſcrutinium bis ſingulis diebus peragendum eſt, ſemel manè poſt ſolitam Miſſam, & iterùm poſt prandium, ad quod ſinguli ſub excommunicationis pœna ipſo facto poſt tertium campanæ ſonum convenire debent, niſi prave valetudine impediantur. § *ſimiliter*.

Decimooctavò ſecretum in iis ſervari præcipitur, quæ circa ſuffragium ferendum, vel latum pertinent. § *poſtremò ſtatuimus*.

Decimononò: vetantur pactiones omnes, promiſſiones, ſigna, pacta, juramenta, obligationes, intendimenta, & ſimilia ad aliquem, ſeu aliquos includendos, vel excludendos. § *Cardinales*; ubi etiam irritantur juramenta, & pacta circa prædicta. Imò non ſervans prædicta pacta, conventiones, vel juramenta, non incurrit infamiam, ſeu notam violatæ fidei. Addit Sopranus Cardinalem, qui tranſgredienti tale pactum audet exprobare notam violatæ fidei, vel perfidiæ, in pœnam excommunicationis ipſo facto incurrere. Sed hoc mihi durum videtur, nec clarè colligitur ex Gregorii conſtitutione; imò cum verſemur in materia pœnali, verborum ſignificatio extendenda non eſt, ſed potius reſtringenda. Summus autem Pontifex aſſerit quidem non ſervantem præfata pacta, ſeu juramenta, notam perfidiæ non incurrere; non tamen ſufficienter explicare videtur exprobantem notam violatæ fidei, excommunicationis pœnam ſubire.

Vigeſimò Cardinales cenſuris irretiti, excludendi non ſunt ab electione tàm activè quàm paſſivè § *volumus etiam*.

Vigeſimoprimò cavendum eſt Cardinalibus, ne aliquid contra iſtam conſtitutionem ſtatuere, diſponere, alterare; tractare, facere, vel attentare præſumant, quovis prætextu, cauſa, vel requiſito colore, alioquin excommunicationis cenſuram ipſo facto incurrunt. §. *poſtremò ſtatuimus*, & *in* § *ut autem*, ad obſervantiam iſtius conſtitutionis deputantur Cardinales, qui ſingulis diebus curam habent agendarum congregationum.

Vigeſimoſecundò: Cardinales, aſſecuto Cardinalatu, juramentum præſtare debent de hac conſtitutione, & aliis ſimilibus ſervandis. Idem facere debent Cardinales non ſolùm in prima congregatione poſt obitum Pontificis fieri ſolita, verùm etiam in congregatione poſt conclavis ingreſſum, ut patet ex § *volumus quoque*.

10 Quæ in conſtitutionibus præcedentium Pontificum ſancita fuerunt, in ſuo relinquantur robore. §. *quibus conſtitutionibus* exceptis iis, quæ in hac conſtitutione expreſſa ſunt. Ex quo infert Sopranus *lib 2. c. 2. de electione*, iſtam conſtitutionem non eſſe derogatoriam præcedentium; ſed potius ſuppletivam; nam conſtitutio, quæ præcipit omnia, quæ in aliis conſtitutionibus decernuntur, & præterea aliquid aliud, non eſt derogatoria, ſed ſuppletiva, & accumulativa.

Ego verò cenſeo ex parte derogatoriam eſſe. Ratio eſt, tum quia in præcedentibus conſtitutionibus, decernitur electum à duabus partibus Cardinalium, quacumque forma, & quocumque in loco eligatur, verum Pontificem eſſe; in conſtitutione verò Gregorii irritatur electio alibi in loco quàm in conclavi clauſo, aut alia forma, quam hic præſcripta; ergò iſta Gregorii conſtitutio derogatoria ex parte dici debet: nam illa conſtitutio dicitur derogatoria alterius, quæ aliquid illi contrarium decernit; tum quia Gregorius in § *non obſtante*, & *in* § *quibus*, expreſsè dicit, ſe nolle conſtitutionibus aliorum Pontificum, & pœnis in eis contentis derogare, niſi in ſuperius expreſſis. Ergò dicendum eſt aliquid expreſſiſſe, in quo præcedentibus conſtitutionibus derogare intendit.

Hinc patet reſponſio ad rationem Soprani; reſpondeo enim eſſe derogatoriam, quatenus ſtatuit aliquid contrarium præcedentibus conſtitutionibus, ut patet ex prima ratione.

SECUNDA PROPOSITIO.

11 Subiectum iſtius excommunicationis ſunt Cardinales, contra iſtam conſtitutionem delinquentes; ipſi enim exprimuntur, & ab ipſis hujus Bullæ obſervatio exigitur.

12 Addi poteſt caſus, in quo alii, præter Cardinales, hac cenſura ligantur, nempè ob electionem invalidam, quando electio celebrata fuit conclavi nondum clauſo, aut non ſervata forma ſcrutinii, acceſſus, compromiſſi, & quaſi inſpirationis; tunc enim non ſolùm Cardinales, verùm etiam complices, & fautores laqueo excommunicationis irretiuntur; nam in Bulla dicitur. *Tam ipſe, quàm eligentes, ejuſque fautores, & complices, ſententiam excommunicationis, & anathema, aliaſque cenſuras, & pœnas invaſoribus Sedis Apoſtolicæ à ſacris canonibus, & conſtitutionibus Apoſtolicis impoſitas, pariter ipſo facto incurrant*.

TERTIA PROPOSITIO.

13 Abſolutio iſtius excommunicationis reſervata eſt Summo Pontifici, nec ullus, excepto mortis articulo etiam virtute alicujus privilegii; poteſt ab ea abſolvere; nam in præfata Bulla dicitur: *A qua, ſicut ab alia quacumque in hac conſtitutione impoſita, & irrogata, ſeu infrà imponenda, & in irroganda pœna excommunicationis tàm ipſe, quam quilibet alius, ſive S. R. E. Cardinalis, ſive alia perſona cujuſcumque gradus, conditionis, dignitatis; & præeminentię à nullo, neque etiam à maiori Pœnitentiario, cujuſcumque facultatis vigore præterquàm à Summo Pontifice, niſi in mortis articulo, abſolvi poſſit*.

14 Hinc ſequitur primò Epiſcopum non poſſe abſolutionem impendere, etiamſi delictum ſit occultum; quamvis enim Epiſcopus poſſit à cenſuris Summo Pontifici reſervatis, & ob delictum occultum contractis, abſolvere, ex Concil. Trid *ſeſſ. 24. c. 6.* nihilominus ab iſta non poteſt, quia Summus Pontifex abſolvendi facultatem abſolutè ademit, etiam maiori Pœnitentiario.

Neque obſtat dicere in hac reſervatione non fieri mentionem Concil. Trid. conſequenter non cenſeri derogatum privilegiis Epiſcoporum in Trid. conceſſis; reſpondeo enim primò, juxtà communiorem ſententiam non requiri mentionem Concil. Trid. in conceſſionibus Summi Pontificis, ut patet ex dictis *diſp. 1. q. 22 punct. 2 n. 2 tom. 3.* dum loquerer de abſolutione ab excommunicationibus in Bulla Cœnæ. Reſponderi poteſt ſecundo in hac Bulla derogari omnibus conſtitutionibus, & decretis, etiam Conciliorum generalium, huic Bullæ contrariis, ibi, *non obſtantibus quatenus opus ſit, &c.* quæ derogatio extendi etiam videtur ad reſervationem hujus cenſuræ, cum derogatio ſit generalis, quatenus opus eſt.

15 Secundò ſequitur religioſos non poſſe hoc tempore virtute horum privilegiorum, ante iſtius Bullæ conſtitutionem conceſſo-

Digitized by Google

ceſſorum, ab hac cenſura abſolvere, ut patet ex allata ratione. An autem abſolutio virtute Cruciatæ impendi poſſit, patet ex dictis *de legibus*, de ceſſatione privilegiorum *in tract. de privilegiis, diſp. 5. quæſt. 3. punct. 8. nu. 3. & nu. 53. tom. 2.* & ex dictis de abſolutione ab excommunicationibus Bullæ Cœnæ *diſput. 1. quæſt. 22. punct. 2. num. 7. tom. 3.* impendi poſſe, quia non cenſetur ipſi derogatum.

56 Tertiò ſequitur, abſolutionem ab hac cenſura impendi poſſe dum Summus Pontifex de novo creatus dicit aliquibus conclaviſtis Do vobis facultatem, qua abſolvi poſſitis ab omnibus excommunicationibus, contractis occaſione conclavis, ſeu creationis Pontificis: tunc enim cenſetur data facultas confeſſario, ut patet ex dictis *de Sacramentis, ubi de Sacramento pœnitentiæ diſp. 5. quæſt. 7. ſect. 5. punct. 4. §. 1. num. 1. & ſeqq. tom. 1.*

Nonnullas alias excommunicationes, quæ occaſione Papatus, ſeu creationis Summi Pontificis incurruntur, ſuperius explicavi *q. 4. 3. punct. 1. 2. & 3. per totum to. 3.* quæ ibi videri poſſunt. Hic immorandum eſſet in explicandis iis, quæ hoc tempore ad electionem Summi Pontificis faciunt, præſertim juxta Summorum Pontificum Greg. XV. & Urban. VIII. diſpoſitionem, incipit *Æterni Patris*, edita anno 1621.

PUNCTUM II.

De excommunicatione contra Cardinales revelantes ea, quæ Papa in conſiſtorio, aut alia occaſione ſub ſecreto tegenda expreſsè indicavit.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur Bulla Leonis X.* ſupernæ diſpoſitionis arbitrio eſt

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt revelatio illius, quod Summus Pontifex præcepit ſpecialiter, & expreſsè non revelari.*

3 *Revelans aliquid, de quo Papa ſilentium indixit in conſiſtorio, aut alibi, excommunicationem incurrit.*

4 *Revelans aliquid, quod Papa ſub ſecreto tegendum præcepit, excommunicationem incurrit, etiamſi ex iſtius ſecreti manifeſtatione nullum alteri damnum ſequatur.*

5 *Revelans votum, aut aliquid aliud dictum, vel factum in conſiſtorio, quod Papa ſub ſilentio tegendum non præcepit, excommunicationem non incurrit in ſententia Auctoris.*

6 *Subjectum iſtius excommunicationis ſunt Cardinales, & alii omnes revelantes aliquid, de quo indictum expreſsè, & ſpecialiter fuerat ſilentium à Papa.*

7 *Revelans aliquid quod audivit ab eo, cui Summus Pontifex ſilentium, & ſecretum indixit, excommunicationem incurrere videtur in ſententia Auctoris.*

8 *Cardinalis, cui Summus Pontifex aliquid dixit ſub ſecreto, non videtur in excommunicationem incidere loquendo de ea re poſtquam ab aliis publicata fuit, ſi ſolùm loquatur, prout ab aliis audivit.*

1 LEo X. in Bulla 7. *ſupernæ diſpoſitionis arbitrio*, edita anno 1514. in Concil. Lateranenſi, in hæc verba loquitur. *Statuimus, ne quis Cardinalium vota in conſiſtorio data, & quæcumque ibi geſta, aut dicta, quæ in odium, aut præjudicium, aut ſcandalum alicuius redundare poſſunt, ſcripto, aut verbo, vel quovis alio modo revelet, ſub pœna perjurii, & inobedientiæ, & quotieſcumque à nobis, & Romano Pontifice pro tempore exiſtente ſpecialiter, & expreſsè ultrà præmiſſa indictum fuerit ſuper aliqua re ſilentium; ſi quis contrafecerit, ultra pœnas, excommunicationem latæ ſententiæ incurrat, &c.* De hac igitur excommunicatione agentes explicabo,

Prius ipſius materiam.

Deinde ſubjectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt revelatio illius, quod Summus Pontifex ſpecialiter, & expreſsè præcepit non revelari; nam in Bulla dicitur, *& quotieſcumque à nobis, & Romano Pontifice pro tempore exiſtente ſpecialiter, & expreſsè ultrà præmiſſa indictum fuerit ſuper aliqua re ſilentium, ſi quis contrafecerit, ultra pœnas excommunicationem latæ ſententiæ incurrat.* Hinc ſequitur.

3 Primò; eum affici excommunicatione, qui manifeſtat aliquid de quo Papa ſilentium explicitè indixit, ſive id, de quo ſilentium indixit, geſtum, aut dictum fuerit in conſiſtorio, ſive alio in loco, nam Summus Pontifex generaliter loquitur de iis, de quibus ſpecialiter, & expreſsè ſilentium indixit, ultra ea, quæ in conſiſtorio geſta, vel dicta ſunt: notanda enim eſt illa loquendi forma, *ultra prædicta*, quæ indicat; tam geſta, & dicta in conſiſtorio: quàm alia occaſione reticenda eſſe ſub pœna excommunicationis, quoties Papa præcepit ea non revelari. Ita Filliuc. *tract. 15. c. 9. q. 3. n. 200.* contra nonnullos alios, aſſerentes iſtam excommunicationem incurri ſolùm, quoties revelatur aliquid de actis ſecreto in conſiſtorio, quod Papa præcepit non revelari. Imò libri excommunicationum pro Archiepiſcopatu Bononienſi *c. 1. de excommu. nu. 2.* Cajet. *verb. excom. in fine* Suarez, Navarr. & alii, quos in præcedentibus excommunicationibus retuli, dubitant, an iſta excommunicatio uſu recepta ſit.

Secundò ſequitur, revelantem aliquid, quod Papa ad aurem, vel in ſecreto dixit, ſed de ſilentio ſervando nihil explicitè loquutus fuit, non incidere in iſtam excommunicationem: quia Summus Pontifex excommunicare ſolùm videtur eos qui revelant aliquid, de quo ſpecialiter, & expreſsè indictum eſt ſilentium; Summus autem Pontifex hic, & nunc non indixit ſilentium ſpecialiter, & expreſsè, ſed tacitè.

Tertiò ſequitur, excommunicationem ab eo Cardinali incurri, qui aliquid dictum, vel factum in conſiſtorio detegit, ſi Papa initio aut etiam in fine conſiſtorii dixit; velle omnia quæ in conſiſtorio agentur, aut acta, vel dicta ſunt, ſub ſilentio reticeri. Ratio iſtius illationis eſt, quia revelat aliquid, de quo ſpecialiter, & expreſsè indictum eſt ſilentium. Neque opus eſt, ut Papa in quolibet particulari negotio præcipiat ſilentium; ſed ſufficit, ut in genere mandet dicta, vel audita, aut facta in conſiſtorio, ſilentio involvi; adhuc enim dicitur ſpecialiter, & expreſsè indixiſſe ſilentium, cum illæ dictiones, *ſpecialiter & expreſsè* non cadant ſuper res ſilentio tegendas, & tacendas, ſed ſuper ſilentium. Sed modò dubium eſt.

4 Primò, utrùm manifeſtatio alicuius rei, de qua Summus Pontifex ſilentium indixit, excommunicatione puniatur, etiamſi in nullum vergat alterius damnum, & præjudicium.

Reſpond. affirmativè, quia Summus Pontifex hanc conditionem non requirit: ſed abſolutè loquitur de eo, qui revelat rem aliquam de qua ſpecialiter; & expreſsè indictum fuerit ſilentium.

5 Secundò dubium eſt, utrùm revelans votum, vel quid aliud dictum vel factum in conſiſtorio, de quo Papa ſilentium ſpecialiter & expreſsè non indixit, in iſtam excommunicationem incidat.

Filliuc. *loc. cit.* affirmativè reſpondet, quoties revelat aliquid, quod in odium, aut præjudicium, aut ſcandalum alicujus redundare poteſt. Ratio ipſius deſumi poteſt ex illis verbis, *ultra præmiſſa* quæ hunc ſenſum pariunt: Summus Pontifex excommunicat non ſolùm revelantes ea, de quibus ſpecialiter, & expreſsè ſilentium indixit, verùm etiam, qui ſcripto, aut verbo, aut alio quovis modo revelat vota in conſiſtorio data, & quæcumque ibi geſta, aut dicta quæ in odium, aut præjudicium, aut ſcandalum alicujus redundare poſſint.

Sed mihi dicendum videtur non incidere in excommunicationem niſi Summus Pontifex ſpecialiter, & expreſsè ſilentium indixerit. Ratio eſt, quia verſamur in materia pœnali, & odioſa, in qua benignior interpretatio facienda eſt, *c. odioſa, de reg. jur. in 6.* ita ſentire videtur auctor libelli caſuum, & cenſurarum pro Archiepiſcopatu Bononienſi.

Ad rationem, quam adduxi ad probandam Filliuc. opinionem reſpondeo, ex illis verbis hunc ſenſum elici; Qui dicta, vel geſta in conſiſtorio revelat, ex quibus damnum, vel præjudicium alteri ſequi poſſit, reus eſt perjurii, & inobedientiæ: ſi verò revelet dicta, vel facta in conſiſtorio, aut alia occaſione; non ſolùm incurrit pœnam perjurii, & inobedientiæ, verùm etiam cenſuram excommunic. ſi Summus Pontifex ſpecialiter, & expreſsè præceptum ſilentii de illis rebus impoſuit; hunc ſenſum quilibet legens verba textus, à me ſuperiùs relata, facili negotio eligere poterit.

SECUNDA PROPOSITIO.

6 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt non ſolùm Cardinales, verùm etiam alii omnes, qui rem aliquam revelant, de qua ſpecialiter, & expreſsè indictum fuerat ſilentium à Romano Pontifice. Ratio eſt, quia Summus Pontifex generaliter, & indiſtinctè loquitur, ibi, *ſi quis contrafecerit, ultra pœnas, excommunicationem latæ ſententiæ incurrat, à qua non poſſit abſolvi, niſi à nobis, vel præfato Pontifice Romano, &c.* ubi notanda eſt illa dictio, *ſi quis*, quæ generalis eſt, & abſoluta; imò non ſolùm deſignat maſculinum ſexum, verùm etiam complectitur fœmininum, *l. cum filium §. 1. ff. de vulgar. & pupillar. & l. hominis ff. de verb. ſignific.*

Contrarium docent Filliuc. & auctor libelli caſuum, & cenſurarum pro Archiepiſcopatu Bononienſi, aſſerentes ſubiectum iſtius excommunicationis eſſe tantummodò Cardinales. Ratio prædictorum auctorum hæc eſſe poteſt, quia de ipſis ſermo eſt in eo §. Horum Doctorum opinio probabilis eſt, quamquam ad rationem ipſorum patet reſponſio ex mea ratione, quia Summus Pontifex generaliter loquitur in eo §. ibique propoſitionem facit diſtinctam à præcedente, in qua de Cardinalibus tantummodò loquutus fuerat, ut patebit legenti textum ſimul cum ſubſequentibus §§. Major difficultas eſt.

7 Primò, utrùm Titius, qui aliquid audivit à Cardinali, vel ab alio, cui Summus Pontifex illud dixerat, injunctâ ſpecialiter, & expreſsè obligatione ſecreti, in hanc cenſuram incidat, aliis revelãdo.

Reſpondendum probabiliter videtur affirmativè; quia cui conveniunt verba diſpoſitionis, convenit etiam ipſa diſpoſitio; verba enim ſunt ſigna, & teſtimonia mentis, *l. Labeo ff. de ſupellect. leg. & l. ſcire ff. de tutor. & curat.* Huic autem conveniunt verba diſpoſitionis, quia revelat rem aliquam, de qua ſpecialiter, & expreſsè indictum fuit ſilentium à Papa. Contrarium ſentire debent prædicti DD. aſſerentes ſubiectum iſtius excommunicationis eſſe tantummodò Cardinales, & horum Doctorum opinionem probabilem arbitror, potiùs ad praxim, & uſum, quam ob rationem ex ullo jure deſumptam.

8 Secundò difficultas eſt, utrum Cardinalis, cui Summus Pontifex ſilentium indixit de re aliqua, incidat in excommunicationem loquendo de ea re, poſtquam ab aliis publicata fuit.

Reſpondendum videtur negativè, ſaltem ſi de ea re loquatur ſolùm; quatenus ab aliis audivit. Ratio eſt, tum quia ipſe non dicitur revelare, ſed de re jam relevata loqui; tum quia licitum eſt confeſſario loqui de auditis in confeſſione, non utendo ſcientia

con-

Digitized by Google

confeſſionis, ſed cognitione extra confeſſionẽ habita; ergò etiam, &c.

PUNCTUM III.

De excommunicatione contra Epiſcopos, alioſque Prælatos, qui privant beneficiis curiales, ſeu officiales Papæ, vel Sedis Apoſtolicæ.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, eſt Extravagans Eugenii IV.* Divina de privil.

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt; 1. conferre aliis Beneficia Curialium; 2. illa recipere.*

3 *Officiales Papæ, aliique venientes ad Urbem pro ſuis negotiis hoc privilegio gaudent, ut non poſſint vexari à ſuis ordinariis, vel eorum commiſſariis, & delegatis, alioquin omnia acta ſint irrita; ex conſuetudine tamen hoc privilegium prodeſt ſolis officialibus Papæ, Cardinalibus, familiaribus Cardinalium, Iudicibus, & ſimilibus.*

4 *Curiales conveniri non poſſunt extra curiam, non tamen alios convenire: & ad curiam trahere poſſunt.*

5 *Eugeniana non prodeſt Cardinalibus, neque paſſivè in his caſibus; 1. quando quis recedit à Curia animo non redeundi, aut longo tempore extra Curiam commoratur; 2. quando Curialis non vult hoc privilegio gaudere: 3. de Beneficiariis, quoad ea, quæ ſpectant ad ipſorum Beneficia.*

6 *Subiectum iſtarum cenſurarum ſunt: 1. ordinarii locorum, Commiſſarii, & Delegati eorum, qui Curiales beneficiis privant, eaque aliis conferunt; 2. qui beneficia recipiunt exceptis caſibus iam enumeratis numero 5.*

7 *Eugenianam violans privando curialem beneficiis, alia de cauſa, quam ratione beneficiorum, ſimulque aliis conferendo incurrit excommunicationem, ſuſpenſionem, & interdictum in ſententia Auctoris contra alios aſſerentes Epiſcopos eſſe excommunicatos, & excommunicationem eſſe reſervatam, cæteros inferiores incurrere ſuſpenſionem, & interdictum, & hæ pœnæ non ſunt reſervatæ.*

1 EUgenius IV. *in Extravaganti, divina de privileg.* in favorem officialium pro tempore exiſtentium in obſequiis Papæ, vel Sedis Apoſtolicæ, & in favorem aliorum venientium ad Sedem Apoſtolicam pro ſui cauſis proſequendis, non ſolùm prohibuit, ne ordinarii; aliique ſuperiores, eos vexent, procedendo contra ipſos, vel excommunicando, ſuſpendendo, interdicendo, vel privando officio, vel beneficio, vel aliam ſententiam ferendo; verum etiam acta contra ipſos facta irritat, immò excommunicat, ſuſpendit, & interdicit tam ipſos ſuperiores, qui prædictorum beneficia aliis conferunt, quam eos, qui huiuſmodi beneficia recipiunt, non obſtantibus quibuſcumque privilegiis, conſtitutionibus, &c.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria harum cenſurarum eſt duplex actio in hac Bulla expreſſa.

Prima eſt, conferre aliis beneficia curialium.

Secunda eſt, illa recipere. Ratio eſt, quia in Bulla dicitur: *tàm in dantes, quàm in recipientes, excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti latas ſententias promulgamus, quas volumus eos incurrere ipſo facto,* ubi notanda ſunt illa verba; tàm in dantes quam in recipientes.

Ex quo ſequitur, non videri approbandam ſententiam Fillincii *tract.* 15. *c.* 9. *q.* 2. & aliorum, aſſerentium iſtam excommunicationem extendi non ſolùm ad eos qui prædictorum curialium beneficia conferunt, vel recipiunt; verùm etiam ad eos, qui procedunt contra prædictos curiales, aut alios ad Romanam Curiam pro ſuis negotiis venientes, aut in Curia morantes, vel ab ea recedentes. Imò Filliucios putat ordinarios, vel ipſorum delegatos, ſeu commiſſarios, affici excommunicatione Bullæ Cœnæ, vexando venientes ad Romanam Curiam pro ſuis negotiis, aut morantes in Romana Curia, aut ab ea recedentes. Verùm Filliucios rigoroſè nimis loquitur, & cenſurarum pœnas nimiùm ampliat, & extendit. Ut hæc omnia ritè intelligantur.

3 Obſervandum eſt primò, Eugenium IV. in præfata Extravagante, quæ vulgò Eugeniana nuncupatur, officialibus Papæ, & venientibus Romam pro ſuis negotiis privilegium conceſſiſſe, ut vexari non poſſint à ſuis ordinariis, vel eorum commiſſariis, & delegatis, alioquin omnia acta irrita ſint, & invalida, nihilominus uſu poſtmodùm introductum fuit, ut præfata Eugeniana non proſit, niſi curialibus, videlicet officialibus Papæ, Cardinalibus, familiaribus Cardinalium, iudicibus, & his ſimilibus, de quibus videri poteſt Marcheſanus *part. 2. de commiſſione ſuper Eugeniana §. unico, pag. mihi* 453. *& ſeqq.*

4 Obſerva ſecondò cum eodem Marcheſano *nu* 28., & 61. Rota in una Mediolanenſ. bonorum, coram Illuſtriſſimo Card. Melino 28. Martii 1594 & aliis Eugenianam prodeſſe curialibus paſſivè tantùm, non verò activè, id eſt, curiales vi Eugenianæ conveniri non poſſe extra Curiam, non autem poſſe alios convenire & ad Curiam trahere.

5 Excipi tamen debent tres caſus, in quibus Eugeniana neque paſſivè prodeſt.

Primus caſus eſt, quando quis à curia receſſit animo non redeundi aut longo tempore extra Curiam commoratur; nam tunc extra Curiam conveniri poteſt; quia par non eſt, ut privilegio curialium fruatur. *l. fin. C. de agent. in reb. lib.* 12. & hoc verum eſt etiamſi poſtquam citatus fuit, ad Curiam redire velit. Ratio eſt, quia videtur velle in fraudem citationis inde recedere. Ita Marcheſanus *l. c. n.* 57.

Secundus caſus eſt, quando curialis gaudere non vult privilegio Eugenianæ, quilibet enim privilegio, & iuri ſuo cedere poteſt. Quamobrem ſi coram alio iudice competente extra Curiam conveniatur, & ante litis conteſtationem non apponat declinatoriam fori, in hoc ſibi damnum, & præiudicium infert, quia iuri ſuo cedere videtur, *c. 1. de lit. conteſt. in 6.*

Tertius caſus eſt, de beneficiariis, quoad ea, quæ pertinent ad ipſorum beneficia; nam iſti, quoad ea, quæ ipſis competunt ratione beneficiorum, ab Eugeniano privilegio excipiuntur in Concilio Trid. *ſeſſ.* 23. *c.* 1 *propè finem, & ſeſſ.* 24. *c.* 11 *ad finem,* ibi, *Quæ verò privilegia reſidentibus in Curia Romana vigore Eugenianæ conſtitutionis, aut familiaritatis Cardinalium competere ſolent ea in iis qui beneficia Eccleſiaſtica obtinent, ratione prædictorum beneficiorum minimè intelligantur; ſed ordinarii iuriſdictioni ſubiecti permaneant, non obſtantibus quibuſcunque inhibitionibus.*

His poſitis conſtat, quandonam Ordinarii locorum, aut ipſorum commiſſarii, & delegati cenſuras iſtius Eugenianæ incurrant; arbitror enim incurrere, quoties agunt contra curiales in cauſis non ſpectantibus ad beneficia, eoſque beneficiis privant, & aliis conferunt; tunc enim tàm dantes quàm recipientes cenſuris ſubiiciuntur; quia verificantur verba Eugenianæ conſtitutionis; neque hic caſus in Concilio Tridentino exceptus eſt; hoc tamen intelligitur, modò curiales privilegium curialium non amiſerint, aut privilegio Eugenianæ conſtitutionis non ceſſerint, ut dictum eſt in caſibus ſuperiùs exceptis. Quando verò quis excommunicationem incurrat vexando eos qui ad Urbem Romam cauſa negotiorum, vel pietatis veniunt, patet ex dictis in Bulla Cœnæ *quæſt.* 10., & *quæſt.* 15. *per totum & ſeqq. tom.* 3. incurrere vexando tàm tempore acceſſus, quàm receſſus.

SECUNDA PROPOSITIO.

6 SUbiectum iſtarum cenſurarum ſunt primò ordinarii locorum commiſſarii, & delegati eorum, qui curiales beneficiis privant, eaque aliis conferunt. Secundò, qui præfata beneficia recipiunt, exceptis caſibus in prima propoſitione explicatis. Ratio eſt quia in præfata Extravaganti Eugeniana ſic habetur; *nihilominus in omnes, & ſingulos ordinarios, ac officiales, commiſſarios, & delegatos eorum, qui ſe de dignitatibus, aut beneficiis Eccleſiaſticis, quibuſcumque officialium, aut negotia huiuſmodi apud dictam Sedem proſequentium prædictorum, eos illis forſan privando, aut privatos decernando, vel declarando, ſeu cujuſcumque privationis prætextu, illa perſonis aliis conferendo, ſeu de illis quomodolibet intromiſerint tàm in dantes, quam in recipientes excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti ſententias promulgamus, quas volumus eos incurrere ipſo facto a qua quidē excommunicationis ſententia abſolvi nequeant, niſi a nobis vel per nos deputandis præterquam in mortis articulo conſtituti.*

7 Rogabis, utrùm faciens contra iſta conſtitutionem afficiatur his omnibus cenſuris, nempè excommunicatione, ſuſpenſione, & interdicto.

Reſpondeo affirmativè, ſi faciat contra iſtam conſtitutionem, privando curialem beneficiis, alia de cauſa, quam ratione beneficiorum, ſimulque aliis conferendo ut ſuperiùs explicatum eſt. Ratio eſt, quia Eugenius IV. unico verborum contextu, per dictionem coniunctivam, &, in præfatos conferentes & recipientes, has omnes cenſuras promulgat.

Probabilis tamen eſt opinio Suarez, & Filiucii locis proximè citandis, aſſerentium his omnibus cenſuris non ſingulos affici, ſed cum debita proportione, ità ut Epiſcopi, aliique ſuperiores ligentur ſolùm cenſura excommunicationis non verò interdicti, vel ſuſpenſionis, cùm in regula generali habeamus Epiſcopos non ligari cenſuris interdicti, & ſuſpenſionis generaliter latis; reliqui verò inferiores ligantur cenſura interdicti, & ſuſpenſionis, quia ſubiiciuntur cenſuris generaliter latis. Ratio autem ita ſentiendi, & ratiocinandi in hoc caſu, eſt, quia cum iſtæ cenſuræ generalibus verbis ferantur contra omnes quacumque dignitate fulgeant, ſufficientem rationem habemus ita iudicandi. Hæc tamen eſt differentia, inter cenſuras ſuſpenſionis, interdicti, & excommunicationis in præfato capite expreſſas, quòd excommunicationis abſolutio reſervatur Papæ, non verò ſuſpenſio, & interdictum, quia in eo *cap.* nulla fit mentio reſervationis interdicti, vel ſuſpenſionis. Videri poteſt Suar. *diſp.* 37. *ſect.* 1. *n.* 8. Fillinc. *tract.* 18. *n.* 148.

PUNCTUM IV.

De excommunicatione contra Epiſcopos, alioſque collatores beneficiorum non ſervantes ſuſpenſionem contractam ob indebitam admiſſionem reſignationis, vel collationis beneficii.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur Bulla Pii V., quæ incipit:* Quanta eſt.

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt violatio ſuſpenſionis contractæ admittendo reſignationem beneficiorum, aut illa conferendo contra Bullam Pii V. reſcriptum.*

3 *Epiſcopus, aut alii Collatores, dum reſignationem admittunt, hæc ſervare tenetur, id eſt non admittant reſignationem cum deſi-*

gna-

Digitized by Google

gnatione futuri beneficiarii, vel cum pactione, & intentione externa conferendi beneficium certæ perſonæ.

4 *Epiſcopus in conferendis beneficiis reſignatis hæc ſervare debet; idest, ne illud beneficium conferat reſignanti, vel ſuis, aut reſignantium conſanguineis, affinibus, vel familiaribus.*

5 *Reſignationem admittentes ſive ſint Epiſcopi, ſive alii Collatores non ſervata forma à Pio V. præſcripta, excommunicationi ſubjiciuntur.*

6 *Cardinales non ſervantes formam præſcriptam in reſignatione beneficiorum, ſuſpenſionem, & excommunicationem incurrunt; eſt tamen controverſia inter Doctores.*

7 *Suſpenſionem violans in caſibus non expreſſis in Bulla Pii V. de reſignationibus beneficiorum, non incurrit excommunicationem.*

1 PIus V. in Bulla, quæ incipit, *Quanta*, præſcribit Epiſcopis, aliiſque facultatem admittendi reſignationem habentibus, modum admittendi reſignationem; & prohibet, ne Epiſcopi, aut alii collatores aliter admittant reſignationes, & ne beneficia reſignata conferant ſuis, aut admittentium conſanguineis, affinibus, vel familiaribus, contrafacientes punit pœna ſuſpenſionis à collatione beneficiorum, & officiorum, electione, præſentatione, confirmatione, inſtitutione; & præſumentes violare hujuſmodi ſuſpenſionem afficit excommunicatione, modò ſint perſonæ particulares; Capitula verò, & conventus vinculo ſuſpenſionis à divinis obſtringit, ut patet ex ipſa Bulla, quam de verbo ad verbum retuli *in tract. de reſignationibus beneficiorum punct.* 2. & infra, de ſuſpenſionibus contra Epiſcopos, & capitula editis *diſp. 3. qu. 4. punct. 2. n. 1. & ſeqq. tom. 3.* hic ſolùm agendum ſupereſt de excommunicatione, quæ incurritur, violando præfatam ſuſpenſionem.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt violatio ſuſpenſionis contractæ, admittendo reſignationem beneficiorum, aut illa conferendo contra præſcriptum Bullæ Pii V. citatæ, ipſa autem ſuſpenſio violatur, temerè conferendo beneficia, eligendo, præſentando, confirmando, vel inſtituendo, poſtquam ſuſpenſio contracta fuit, ut patet ex illis Bullæ verbis: *nihilominus in eos, qui ſic ſuſpenſi conferre, eligere, præſentare, confirmare, vel inſtituere auſi fuerint, excommunicationis ſententiam ipſo facto promulgamus, quibus nullus alius, quàm ipſe Romanus Pontifex, ſive abſolutionis, ſive relaxationis gratiam, excepto mortis articulo valeat impertiri.*

Obſerva tamen, violationem præfatæ ſuſpenſionis fieri debere cum præſumptione, ut patet ex illis verbis *auſi fuerint.*

3 Sed modò dubium eſt primò, quænam ſervanda ſint ab Epiſcopis, & ab aliis collatoribus, dum reſignationem admittunt, ut ſuſpenſionem evadant, & conſequenter evitent excommunicationem, quæ ob præfatæ ſuſpenſionis violationem incurritur.

Reſpond. hujus difficultatis ſolutionem conſtare ex dictis de reſignationibus Beneficiorum *in tract. de ſimonia in lib. variar. tractation. diſput. 1. quæſt. 4. §. 14. num. 5. & ſeqq. tom. 1.* ubi docui vigore Bullæ Pii V. non poſſe ſine labe ſimoniæ reſignari beneficium coram Epiſcopo, vel alio Collatore inferiore Papa cum deſignatione futuri Beneficiarii; vel cum pactione, & intentione externa conferendi beneficium certæ perſonæ. Poſſe tamen reſignari abſolutè, & ſine ullo pacto, ac obligatione: ibique dixi reſignationem cum deſignatione ſucceſſoris eſſe vetitam non ſolùm jure humano, ſed etiam divino, quia imponitur Epiſcopo onus pretio æſtimabile in materia Beneficii, quod poſita Eccleſiæ inſtitutione eſt quid ſpirituale, ubi de hac re pluribus egi cum Pariſio, Quaranta, Fuſco, Marco Antonio Genuenſi, & aliis, in quibus explicandis neceſſe non eſt hic immorari; ſed lectori ſufficiet ipſummet Bullæ textum conſulere, quem infra referam de ſuſpenſionibus contra Epiſcopos, illumque retuli *de reſignationibus, loco cit.*

4 Secundò difficultas eſt, quænam ſervanda ſint ab Epiſcopis, aliiſque collatoribus in conferendis beneficiis reſignatis, ut in ſuſpenſionem iſtius Bullæ non incidant, & conſequenter, neque contrahant iſtam excommunicationem.

Reſpondeo hæc ſervanda eſſe, ut collator non conferat beneficium reſignatum ipſi reſignanti, aut ſuis, aut reſignantium conſanguineis, affinibus, vel familiaribus, ut initio hujus puncti breviter adverti; & patet ex præcitata Bulla, quæ in locis proximè allegatis conſuli, & videri poteſt.

SECUNDA PROPOSITIO.

5 SUbjectum iſtius excommunicationis, quæ contrahitur violando præfatam ſuſpenſionem, ſunt omnes Epiſcopi, & alii collatores, qui ſuſpenſionem in præcitatis caſibus violant; nam verba textus generalia ſunt, ibi, *qui contrafecerint, &c.* conſequenter generaliter intelligenda ſunt de Epiſcopis, aliiſque collatoribus; exceptis tamen capitulis, & conventibus; cùm enim capitulum, & conventus, ut ſic, excommunicari non poſſit, contra ipſum fertur ſuſpenſio à divinis, ibi, *excommunicationis quoad perſonas; quo verò ad capitula, & conventus, à divinis ſuſpenſionis ſententiam ipſo facto promulgamus.*

6 Sed modò dubium eſt primò, utrùm Cardinales ſint ſubjectum iſtius ſuſpenſionis, & excommunicationis.

Reſpondeo probabiliter ſuſtineri poſſe, Cardinales non ſubjici huic cenſuræ; etiam ſi Cardinales Epiſcopali dignitate præditi ſint. Ratio eſt, quia Summus Pontifex non videtur loqui de conſtitutis in quelibet dignitate, ſed de Epiſcopis, & aliis collatoribus. Cardinales autem non veniunt nomine Epiſcoporum, niſi aliud addatur, quia excellentiorem dignitatis gradum obtinent. Ita Azor. *lib. 7. cap. 19. qu. 5. ad finem.* Archidiaconus, Gigas, & alii apud Mandoſium *in reg. cancellar. q. 2. n. 8. & 9.*

Oppoſita tamen ſententia etiam valdè probabilis eſt, quia cenſura generaliter lata comprehendit Cardinales, ut patet ex dictis *de cenſuris in genere, diſp. 1. q. 1. punct. 4. n. 15. & 16. tom. 1. & de legibus diſp. 1. punct. 6. n. 34. tom. 2. & ſupra q. 3. punct. 31. n. 39. tom. 3.* ergò etiam lata contra collatores afficit Cardinales, quoties ad ipſos facultas conferendi pertinet.

7 Secundò dubium eſt, utrùm qui ſuſpenſionem violant, ſaltem in conſimilibus caſibus, excommunicationem incurrant.

Reſpondeo non incurrere extra caſus in hoc puncto expreſſos. Ratio eſt, quia pœna non excedit legis diſpoſitionem, ſeu caſum legis. Ita Suarez *de cenſuris diſp. 22. ſect. 6. n. 25.* Filliucius *tract. 15. c. 9. q. 3. n. 291.* & alii.

PUNCTUM V.

De excommunicatione contra Inquiſitores Epiſcopis inferiores, eorumque ſubſtitutos, qui delinquunt in ſuo officio per omiſſionem, aut injuſtam vexationem.

1 *Materia iſtius excommunicationis vetita in Clementina 1. §. verùm de hæreticis ſunt; 1. non procedere contra ſuſpectos, vel diffamatos de hæreſi cum limitatione tamen appoſita num. ſequenti; 2. eſt temerè vexare aliquem imponendo illis notam, vel ſuſpicionem hæreſis, aut ſe impeditum fuiſſe ab ipſo in officio inquiſitionis, modò hæc nota, vel impedimentum imponatur ex odio, gratia, amore, lucro, aut commodo temporali.*

2 *Inquiſitores, aut alii officiales omittentes procedere ex odio, gratia, vel amore, aut lucro contra ſuſpectos, vel diffamatos de hæreſi, excommunicationem incurrunt, ſecus ſi ex metu, juſtè, vel bona fide.*

3 *Hæreſis notam alicui ex odio imponens, excommunicationem incurrit, etiamſi pravum affectum exteriùs non manifeſtet.*

4 *Subjectum iſtius excommunicationis ſunt Inquiſitores, & alii officiales Sanctæ Inquiſitionis inferiores Epiſcopis propter odium, gratiam, amorem, lucrum, vel commodum temporale delinquentes contra hanc conſtitutionem; Epiſcopi, & alii eorum ſuperiores ſuſpenduntur ab officio per triennium.*

5 *Archiepiſcopi, Patriarchæ ſuſpenduntur ab officio per triennium, ſubſtituti Epiſcoporum Inquiſitorum, vel Capituli ſede vacante ſubjacent excommunicationi.*

6 *Epiſcopi non procedentes contra ſuſpectos de hæreſi, aut imponentes notam hæreſis, ligantur ſuſpenſione, & ratio, cur iſti ſuſpenſione ligentur, alii verò excommunicatione, pendet à ſuperioris voluntate.*

7 *Abſolutio iſtius excommunicationis eſt reſervata Papæ, excepto mortis articulo.*

8 *Item ſuſpenſio iſtius conſtitutionis, eſt Papæ reſervata.*

9 *Suſpenſio lata in perpetuam pœnam in perpetuum, vel ad tempus, reſervata eſt Summo Pontifici, poteſt tamen auferri ab Epiſcopo, ſi delictum eſt occultum.*

10 *Abſolutio cenſuræ impendi poteſt in articulo mortis, etiam non præſtita ſatisfactione, quoties procurans nullam ſatisfactionem, vel cautionem præſtare poteſt.*

OCcaſione iſtius excommunicationis tria explicabo.
Primo, quænam ſit eius materia.
Secundo, quodnam ſubjectum.
Tertiò, a quonam eius abſolutio impendi poſſit.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius excommunicationis conſiſtit in actionibus prohibitis *in Clementina 1. §. verum, de hæreticis.*

Prima actio, ſeu potius omiſſio, in hac Clementina prohibita, eſt non procedere contra ſuſpectos, vel diffamatos de hæreſi; is dicitur non procedere, qui non fungitur officio ſuo, agendo contra hujuſmodi delinquentes, ubi fuerit procedendum, nam in textu dicitur, *omiſerint contra quemquam procedere, ubi fuerit procedendum ſupra hujuſmodi pravitate.*

2 Hoc tamen intelligendum, & limitandum eſt primò, modo omittat procedere ex odio, gratia, vel amore, lucro, aut commodo temporali, ut patet ex verbis præfatæ Clementinæ, ibi, *quod ſi odii, gratiæ, vel amoris, lucri, aut commodi temporalis obtentu, &c.*

Ex quo ſequitur eum, qui timore, vel metu omittit procedere, non affici hac cenſura, quia non omittit procedere obtentu odii gratiæ, vel amoris, lucri, aut commodi temporalis, &c.

Secundò, limitandum eſt, modò non omittat juſtè, vel bona fide, nam ad incurrendam iſtam excommunicationem requiritur, ut omittat contra juſtitiam, & conſcientiam; nec ſufficit, ut omittat contra conſcientiam, non verò contra juſtitiam, vel è contra; ſed opus eſt, ut faciat contra utramque; quia in textu dicitur, *contra juſtitiam, & conſcientiam ſuam omiſerint*, ubi notanda eſt illa dictio, *&*, quæ eſt conjunctiva; & copulativa *l. ſi quis ita ſtipulatus, ff. de verb. oblig.*

Secunda actio in hac Clementina ſub excommunicatione prohibita,

ponderi poſſet, clauſulam in fine alicuius propoſitionis poſitam referri ad omnia antecedentia, in quibus eadem ratio militat; non militat autem eadem ratio in omnibus præfatis actionibus, præterea ſequeretur officiales ſacræ Pœnitentiariæ magnis ferè ſemper vexari dubiis contractæ excommunicationis, dubitando, an diligenter munus ſuum expleverint: in praxi tamen non recederem à ſententia Filliucii, quam etiam Illuſtriſſimus Dominus meus Coccinus, digniſſimus Rotæ Romanæ Decanus, & ſacræ Pœnitentiariæ Regens, viva voce mihi de hac reſpſum interroganti comprobavit.

SECUNDA PROPOSITIO.

5 SUbiectum iſtius excommunicationis ſunt perſonæ in præfata Bulla expreſſæ, ut patet ex illis verbis, *omnes vero ſupradicti*, ſupradicti autem ſunt, Pœnitentiarius major, Regens, Datarius Corrector, Magiſter in ſacra Theologia, Doctor in decretis, duo procuratores, duo ſcriptores, & unus ſigillator, ut facilè intelliget, qui præfatam Bullam legere voluerit.

PUNCTUM VII.

De excommunicatione contra miniſtros Cameræ Apoſtolicæ deficientes in reddendis integrè computis, & rationibus.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur eſt Bulla Pauli III quæ incipit.* Cum ſicut accepimus.

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt deficere in quatuor actionibus in hac Bulla deſcriptis; Actiones præſcriptæ ſunt; 1. integrè deſcribere debitum, & creditum; 2. nec directè, vel indirectè quovis quæſito colore retinere penes ſe, vel retineri facere penès eorum miniſtros, aut dependentes ab eis; 3. dum ratio reddenda eſt, integrè deſcribere totum id, quod ad eorum miniſtrorum, vel agentium manus pervenit; 4. omnia fideliter, & diligenter gerere, & adimplere.*

3 *Cameræ Apoſtolicæ miniſtri retinentes aliquid titulo iuſtæ computationis, non videntur ligari excommunicatione.*

4 *Subjectum iſtius excommunicationis, ſunt omnes Theſaurarii, & alii in Camera Apoſtolica, qui debent reddere rationem adminiſtrationum.*

5 PAulus III. ad præcavendum Cameræ Apoſtolicæ damnum, quod ex defectu exhibendarum integrè rationum ſequi conſuevit, excommunicationem Papæ reſervatam tulit contra eos, qui non ſervant præſcripta in Bulla 40. quæ incipit, *Cum ſicut accepimus*.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt, deficere ab actionibus in præfata Bulla præſcriptis.

Prima actio eſt, integrè deſcribere computa, id eſt, integrum debitum, & integrum creditum.

Secunda eſt, directè, vel indirectè, quovis quæſito colore, retinere, vel retineri facere aliquid penes ſe, vel eorum miniſtros, aut dependentes ab eis.

Tertia eſt, dum ratio reddenda eſt, integrè deſcribere omne id, quod ad eorum, vel miniſtrorum, aut agentium ſuorum manus pervenit.

Quarta, omnia fideliter, & diligenter gerere, & adimplere; iſtæ omnes actiones in præfata Bulla exprimuntur, ibi: *Quod omnes & ſinguli prænominati, & alii quicumque in Camera Apoſtolica computa reddere debentes, computa huiuſmodi integra, videlicet integrum debitum, & integrum creditum, deſcribere debeant, nec audeant aliquid penes ſe vel eorum miniſtros, aut ab eis dependentes retinere, ſeu retineri facere, directè, vel indirectè, quovis quæſito colore. Et ſi contingeret eos cogi per Cameram Apoſtolicam, ad reddendam rationem de exactis, vel adminiſtratis ante tempus finitum, vel durante exactione, debeant totum id, quod tempore dationis, rationis, ſeu computorum, ad eorum, vel miniſtrorum, aut agentium ſuorum manus pervenit, integrè deſcribere, & tandem omnia fideliter, ac diligenter gerere, & adimplere. Et ſi ſecus factum fuerit, in præmiſſis, vel aliquo præmiſſorum contra facientes excommunicationis materiis, à qua niſi per nos, vel Romanum Pontificem pro tempore exiſtentem, niſi in mortis articulo abſolvi nequeant, ac periurii, ac falſi, &c.*

3 Rogabis, utrùm retinens aliquid titulo juſtæ compenſationis, dum alia ratione nequit ſe indemnem ſervare, incidat in iſtam excommunicationem, retinendo id quod in iuſtam compenſationem accipit. Reſpondeo in hac re non eſſe laxandas habenas; cum multi amore lucri, & proprii commodi temporalis decipiantur, credentes, ſe poſſe aliquid titulo juſtæ compenſationis retinere. Verùm ſi iudicio prudentis viri in riculum iuſtæ compenſationis aliquid reciperet, ſervatis regulis iuſtæ compenſationis, non videretur reus iſtius excommunicationis, ſi alia ratione, vel non ſine notabili incommodo ſe ipſum indemnem ſervare non poſſet. Ratio eſt, tum quia in hujuſmodi caſu non videretur ſe infideliter gerere; cùm fidem, vel juſtitiam non lædat is, qui retinet id, quod ſibi debetur; tum quia præcepta humana non obligant cum gravi incommodo.

SECUNDA PROPOSITIO.

4 SUbjectum iſtius excommunicationis ſunt perſonæ in hac Bulla expreſſæ, ibi: *Theſaurarii provinciarum ſtatus Eccleſiaſtici, ſive theſaurarii, mercatores Cameræ Apoſtolicæ, miniſtri, aliaque perſonæ computa adminiſtrationum, locationum, affictuum, partitorum, & exactionum reddere debentes, & infrà, omnes, & ſinguli, prænominati & alii quicumque in Camera Apoſtolica computa reddere debentes, &c.*

PUNCTUM VIII.

De excommunicatione contra Rectores, & Gubernatores civitatum, aliorumque locorum ſtatus Eccleſiaſtici recipientes munera, præter eſculenta, & poculenta, & contra eos, qui præfata munera tradunt

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur Bulla eſt Pauli II. quæ incipit:* Munera.

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt; 1. recipere munera, quæcumque illa ſint; 2. tradere hæc munera.*

3 *Munera tradens Gubernatori locorum ſtatus Eccleſiaſtici præter eſculenta, & poculenta, excommunicationem incurrit, ſicuti recipiens, & poteſt hanc excommunicationem incurrere, ratione injuſtitiæ, & periurii.*

4 *Gubernator ſtatus Eccleſiaſtici recipiens aliquid præter eſculenta, & poculenta, non incurrit excommunicationem, ſi ſint in modica quantitate.*

5 *Subjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli Rectores, Gubernatores, aut Officiales ſtatus Eccleſiaſtici recipientes aliquod munus à Provinciis, Civitatibus, & terris, vel à ſingularibus perſonis ſuæ jurisdictioni ſubjectis; modò recipiant à Provinciis, vel locis, in quibus officia exercent, nec adſit parvitas materiæ, aut non recipiat extra ſtatum Eccleſiaſticum.*

6 *Cardinales accipientes aliquid præter eſculenta, vel poculenta, dum Rectoris, vel Gubernatoris officium gerunt, non ligantur excommunicatione; hac tamen ligantur Epiſcopi.*

7 *Munera recipientes præter eſculenta, & poculenta, dum Rectoris, vel Gubernatoris officium gerunt in ſtatu Eccleſiaſtico, præter excommunicationem obligantur ad reſtitutionem accepti, & tantundem.*

8 *Gubernatores, vel Rectores ſtatus Eccleſiaſtici recipientes aliquid præter eſculenta, & poculenta, tenentur rem acceptam, & aliud tantundem reſtituere etiam ante judicis ſententiam.*

9 *Præfata reſtitutio facienda eſt in totum pauperibus.*

1 PAulus II. ad præcavendum violandæ juſtitiæ periculum, quod acceptione munerum incurritur (munera enim oculos ſapientum excæcant, & corda juſtorum pervertunt, teſte ſacra Scriptura) in Bulla 3. quæ incipit, *munera*, jure merito excommunicationem injunxit non ſolùm gubernatoribus civitatum, & terrarum ſtatus Eccleſiaſtici, recipientibus munera, præter eſculenta, & poculenta; verùm etiam ipſiſmet tradentibus munera, eadem Bulla confirmata fuit à Sixto IV. in Bulla 15. quæ incipit: *Et ſi §. 3. verſ. & quia.*

Hic ergo breviter explicabo.

Primò, ob quas actiones iſta excommunicatio incurratur.

Secundò, quas perſonas afficiat.

PRIMA PROPOSITIO.

2 ISta excommunicatio ob duplicem actionem incurritur.

Prima eſt, recipere munera quæcumque illa ſint; nam in Bulla dicitur: *hoc perpetuo prohibemus edicto, ne quiſquam deinceps Rectorum, aut Gubernatorum quorumcumque officialium Romanæ Eccleſiæ, &c. aliquod genus muneris, nec aurum, nec argentum, nec veſtem, aut equum, vel aliquod cujuslibet ſpeciei munus accipiat, præter eſculenta, & poculenta, quæ brevi tempore conſumi poſſunt, quod tempus ad biduum moderamur.*

Secunda actio eſt, tradere hujuſmodi munera; nam in præfata Bulla dicitur, *aliaquam tàm dantes, quàm recipientes, &c.*

3 Sed modò dubium emergit, quomodo potuerit iſta excommunicatio imponi contra dantes munera; cum quilibet ſit rei ſuæ moderator, & arbiter *l. in re mandata. C. mandati*; aut contra recipientes præfata munera, cum recipiant à ſponte dantibus; conſequenter nulli faciant injuriam, & traditio, aut receptio munerum ex ſua natura ſit actio indifferens, quæ non poteſt eſſe materia graviſſimæ cenſuræ.

Reſpond. iſtam excommunicationem jure merito impoſitam fuiſſe, primò contra recipientes, quia faciunt contra legem, juſta de cauſa editam, ut juſtitia integrè, & inviolabiliter exerceatur; imò ſunt rei periurii, quia antequam ad officia admittantur, juramentum præſtant de hac conſtitutione ſervanda; ſic enim præcipitur in hac Bulla. §. 12. *verb. mandantes*. Secundò impoſita eſt contra tradentes munera, quia occaſionem præbent gubernatoribus faciendi contra proprium officium; imò etiam ipſi reatum periurii incurrunt, quia cooperans peccato alterius, reus eſt peccati ejuſdem ſpeciei, & ut patet ex regulis traditis *de peccatis in tract. de legib. diſputat. 2. q. 4. punct. 2. §. unic. nu. 12. & ſeqq. tom. 2.*

Hinc patet reſponſio ad rationem dubitandi.

An verò tradens, vel accipiens munera modici momenti, præter eſculenta, & poculenta, in hanc cenſuram incidat, patet ex regulis generalibus de cauſis excuſantibus à mortali *traditis in tract. de peccatis diſput. 2. qu. 3. punct. 5. num. 10. tom. 2.* & ſimili ex dictis de datis, vel promiſſis pro gratia, vel juſtitia in Romana Curia obtinenda *in hac diſp. 2. qu. 3. punct. 31. num. 24. tom. 3.* non peccare mortaliter in ſententia probabili, ſicut etiam ex dictis *de juramento in ſecundo Decalogi præcepto diſput. 4. qu. 1. punct. 14. num. 2. tom. 2.* patet, utrùm tradens, vel recipiens munera in modica quantitate, lethalem perjurii culpam contrahat, ibique dixi probabilius lethalem culpam contrahit. Obſerva tamen iſtam excommunicationem non incurri ob perjurium, ſed ob violationem iſtius conſtitutionis; perjurium enim incurritur ob tranſgreſſionem juramenti de iſta conſtitutione ſervanda, quamquam contrarium ſuſtinet Filliucius *tract. 15. c. 9. q. 8. n. 210.*

SECUNDA PROPOSITIO.

5 SUbjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli Rectores, aut Gubernatores, ſeu officiales ſtatus Eccleſiaſtici, recipientes aliquod munus à provinciis, civitatibus, & terris, vel à ſingularibus perſonis ſuæ iuriſdictioni ſubiectis; nam in præfata Bulla dicitur, *ne quiſquam deinceps Rectorum, aut Gubernatorum quorumcumque officialium Romanæ Eccleſiæ, vel etiam Legatorum de latere ad regimen, & gubernationem provinciarum, dignitatum, ac terrarum Romanæ Eccleſiæ deputatorum, vel deputandorum, à provinciis, civitatibus, & terris, quibus præſunt, vel officia exercent, nec à ſingularibus ſuæ legationi, regimini, vel gubernationi ſuppoſitis, aliquod genus muneri, &c.*

6 Amplia, etiamſi Epiſcopi ſint, exceptis tamen Cardinalibus; nam in dicta Bulla dicitur, *aliòquin tàm dantes, quàm recipientes, etiamſi Pontificali præfulgeant dignitate (dummodò non ſint Sacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, qui in ſacro Collegio coram nobis ſpontè ſua obtulerunt, & promiſerunt non recepturos huiuſmodi munera) ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant, à qua abſolvi non poſſint, niſi à Romano Pontifice, prætérquam in mortis articulo conſtituti.*

Limitatur primò, modò recipiant à provinciis, vel locis, in quibus officia exercent, vel à perſonis ſuæ gubernationi ſuppoſitis; nam iſta exceptio expreſsè adiicitur in præcitata Bulla, ut patet ex ipſius verbis *n. 7.* relatis. Limitatur ſecundò, modò non adſit parvitas materiæ; hæc enim excuſat à mortali, conſequenter, etiam à cenſura. Quomodò autem habenda ſit ratio in judicanda rei parvitate, conſtat ex dictis *de excommunicatione*, quæ contrahitur pro datis, vel promiſſis in Romana Curia *quæſt. 3. punct. 31. num. 24. tom. 3.* eſſe habendam eandem rationem, quæ habetur in judicando furtum leve, vel grave.

Ex dictis ſequitur, recipientes munera extra ſtatum Eccleſiaſticum non affici hac cenſura; quia hæc lata eſt contra officiales ſtatus Eccleſiaſtici recipientes munera ab iis, qui ſuæ poteſtati ſubditi non ſunt, vel apud quos, officia non exercent, non incidere in hanc cenſuram; quia iſta excommunicatio impoſita eſt contra recipientes munera, habito reſpectu ſubjectionis, ut benè obſervat Suarez *diſp. 21. ſect. 6. n. 7.*

7 Sed modò dubium eſt, utrùm recipientes munera non ſolùm incurrant excommunicationem, verùm etiam alias pœnas.

Reſpondeo obligari ad reſtituendum id, quod acceperunt, & aliud tantumdem; nam in Bulla dicitur, *& inſuper omne id, quod acceperint, & aliud tantumdem reddere teneantur.*

8 Sed major difficultas eſt primò, an teneantur ad reſtitutionem ante judicis ſententiam, vel poſt ſententiam.

Reſpondendum mihi videtur cum probabiliori, & communiori Doctorum ſententia, teneri ad reſtitutionem ante ſententiam. Ratio eſt, quia licet reus non teneatur pœnam, quæ actionem hominis requirit, ad ſui executionem, ſubire ante judicis ſententiam; nihilominus ab hac regula excipitur caſus, dum legiſlator intendit obligare, non expectata judicis ſententia; tunc autem intendit obligare independenter à ſententia, dum hac, vel ſimili loquendi forma utitur, in foro conſcientiæ ſit obligatus; aut reſtituere, vel reddere teneatur. Ita Navarrus, Sanchez, Leſſius, Suarez, Vaſquez, & alii, quos retuli *de legibus, diſp. 1. quæſt. 1. punct. 7. §. 2. n. 15. & 19. to. 2. & in tract. de horis Canonicis, diſp. 1. q. 5. punct. 2. n. 7. tom. 1.*

9 Secundò difficultas eſt, cuinam facienda ſit præfata reſtitutio. Filliucius *tract. 15. c. 9. quæſt. 8. n. 210.* putat rem acceptam reſtitui poſſe tradenti; aliud verò tantumdem reſtituendum eſſe pauperibus; Ego verò cenſeo integram reſtitutionem faciendam eſſe pauperibus, quia veroſimile non eſt, Papam velle quicquam reſtitui tradenti, tum quia tradens dominium rei à ſe abdicavit; tum quia indignus effectus eſt, cur ulla reſtitutio fiat; tum quia eadem excommunicationi pœna punitur; ergo etiam ejuſdem rei privatione.

QUÆSTIO VIII.

De excommunicationibus non reſervatis contra religioſos.

PUNCTUM I.

De excommunicatione contra religioſos, qui ex vi ſuæ regulæ, ſeu profeſſionis bona, ſeu redditus ad congruam ſuſtentationem habere non poſſunt, ſi aliquem ad profeſſionem admittant, vel novam domum, ſeu loca acquirant, vel jam habita alienent ſine licentia Sedis Apoſtolicæ.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur in Concilio generali Lugdun. ſub Gregorio X.* in c. unic. de Relig. domibus.

2 *Materia iſtius excommunicationis ſunt tres actiones, nimirum primò admittere aliquem de novo ad profeſſionem in iis Religionibus, qui paupertatem in communi profitentur, quarum inſtitutio confirmata fuit poſt Concil. Lateran. ſub Innoc. III. 2. eſt acquirere novam domum, ſeu locum; 3. eſt alienare ſine facultate domos, quas habent.*

3 *Religioſi, qui paupertatem in communi profitentur, ſubjiciuntur excommunicationi, admittendo aliquem ad profeſſionem, aut novam domum acquirendo, aut loca iam habita acquirendo, ſine licentia Sedis Apoſtolicæ.*

4 *Excipiuntur à præfato textu primò Ordines Prædicatorum, & Minorum; 2. Ordines Eremitarum, & Carmelitarum; 3. Ordines, qui poſt diſpoſitionem Gregorii X. de licentia Summi Pontificis inſtituti, & approbati ſunt.*

5 *Religioſi novum religionis ordinem inſtituentes non ligantur excommunicatione.*

6 *Habitum aliquem aſſumens humilitatis gratia, non afficitur excommunicatione.*

1 GRegorius X. in Concilio generali Lugdunenſi, cuius diſpoſitio refertur *in cap. unico, de religioſis domibus in 6.* ad vitandam confuſionem ex nimia religionum diverſitate, ſancivit, ut religioſi, quibus ex vi regulæ, ſeu profeſſionis interdum eſt habere poſſeſſionem; ſeu redditus ad congruam ſuſtentationem, in poſterum non poſſent quemquam ad eorum profeſſionem admittere, vel domum, aut locum de novo acquirere, aut domos, ſeu loca antea acquiſita alienare abſque ſpeciali Sedis Apoſtolicæ facultate: præſumentes autem aliter facere, excommunicationi ſubiicit, & ipſorum acta irrita efficit.

Ex dictis quiſque facilè poteſt colligere, quæ ſit materia, & ſubiectum iſtius excommunicationis, ut clariùs conſtabit ex duplici propoſitione proximè ſequenti.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis ſunt tres actiones.

Prima eſt; admittere aliquem de novo ad profeſſionem in iis religionibus, quæ paupertatem in communi profitentur, & quarum inſtitutio poſt Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. id eſt, poſt annum 1215. confirmata fuit.

Secunda eſt, acquirere novam domum, ſeu locum.

Tertia eſt, alienare ſine ſpeciali facultate domos, ſeu loca, quæ habent.

SECUNDA PROPOSITIO.

3 SUbiectum iſtius excommunicationis ſunt religioſi, qui paupertatem in communi profitentur (id eſt, qui redditus; & bona habere nequeunt, ex vi regulæ, ſeu profeſſionis, & victum oſtiatim quærere coguntur mendicando) ſi aliquem ex tribus præfatis actionibus præſtent.

4 Excipiuntur tamen ab iſtis duabus propoſitionibus. Primò Ordines Prædicatorum, & Minorum; ob evidentem Eccleſiæ utilitatem, ut in textu dicitur. Secundò Ordines Eremitarum S. Auguſtini, & Carmelitarum, quia ipſorum conſtitutio præceſſit Lateranenſe citatum, ut in præfato textu habetur. Tertiò excipi debent Ordines, qui poſt diſpoſitionem Gregorii X. de licentia Summi Pontificis inſtituti, & approbati ſunt, ut ex privilegiis ſingularum religionum facile coniici poterit. Ob id excuſari poſſunt Ordines Theatinorum, Patrum Societatis Jeſu, & ſimilium, etiamſi paupertatem in communi ſaltem in aliquibus collegiis profiteantur.

Ex dictis colligi poteſt, excommunicationem iſtius textus hoc tempore parùm utilem eſſe. Ratio eſt, quia vel illa conſtitutio non fuit uſu recepta (quod non præſumitur, niſi probetur, ut dictum eſt *de legibus diſput. 1. qu. 1. punct. 4. num. 27. tom. 2.* & ſic non obligat, vel religio illa, de qua ſermo eſt *in cap. unic.* religionum, de religioſis domibus, extincta eſt, cum ab eius conſtitutione lapſi iam fuerint ducenti, & quinquaginta anni: nam ſi ea uſu recepta fuit, neceſſe eſt, ut tanto temporis ſpatio religioſi illi è vita migraverint, nec præſumendi ſunt voluiſſe quemquam ad profeſſionem invalidam admittere. Ita Suarez *de cenſuris diſput. 23. ſect. 4. num. 19.* Filliucius *tract. 14. c. 8. n. 132.*

Hoc

Digitized by Google

Hoc tamen intelligendum eſt, niſi fortè nova ſimilis religio, poſtmodùm abſque licentia Sedis Apoſtolicæ inſtituta fuerit, quæ paupertatem eodem modo profiteatur; hæc enim ſub diſpoſitione generali iſtius capitis comprehendi videretur, ut obſervat Filliucius *num.131.*

5 Sed modò dubium ſupereſt, utrùm qui novum religionis ordinem inſtituunt, aut novum illius habitum accipiunt, excommunicatione iſtius textus afficiantur.

Reſpondeo non affici excommunicatione. Ratio eſt, quia licèt *in cap. unica, de religioſ. dom.* & in hoc canone interdicatur novum ordinem inſtituere, aut habitum novæ religionis aſſumere, nihilominus hoc non prohibetur ſub excommunicatione; nam excommunicatio; quæ in ſecunda huius canonis parte imponitur, non extenditur ad iſtos, ſed ſolum ad eos, qui aliquam ex actionibus in prima propoſitione recenſitis faciunt. Ratio patet, tum quia ſunt diverſi contextus, ſeu leges; tum quia id clare indicant ipſamet canonis verba; nam Summus Pontifex in prima parte canonis prohibuit novi ordinis adinventionem, vel novi habitus ſumptionem, non iniuncta excommunicatione; in ſecunda verò parte tres actiones vetuit. Primò admittere aliquem ad profeſſionem in ea religione, in qua bona, ſeu redditus ex vi regulæ, ſeu profeſſionis non permittuntur. Secundò, acquirere novam domum, ſeu locum. Tertiò domum, vel locum acquiſitum alienare ſine licentia Summi Pontificis; poſt enumerationem autem harum trium actionum Summus Pontifex ſubiungit; *Si verò ſecus præſumptum fuerit, nec perſonarum receptio, nec domorum, vel locorum acquiſitio, aut ipſorum, cæterorumque bonorum alienatio valeat, & nihilominus contrarium facientes ſententiam excommunicationis incurrant*, ex quibus verbis perſpicuè conſtat, illa verba, *ſi verò ſecus præſumptum fuerit*, ſolùm ad tres actiones ibi enumeratas referri, ut quiſque legendo textum facilius intelligere poterit. Ita Suarez, & Filliucius *locis citat.* Cajetanus *verb. excommunicatio cap. 5.* (contra Navarr. *c. 27. num. 127.* Sylveſtrum *excommunicatio 9. num. 45.* Sayrum *lib. 3. cap. 33. num. 5.* Angelum *verb. excommunic. 7. caſu* 22. & alios apud Sayrum *loco cit.* exiſtimantes inſtituentem novum ordinem, ſeu religionem, aut novæ religionis habitum aſſumentem, excommunicatione huius textus affici) imò nullibi extat huiuſmodi excommunicatio, quia nullus textus afferri poteſt, in quo hæc cenſura contineatur, licet enim Panormitanus, & Sylveſter putent huiuſmodi excommunicationem latam eſſe à Joanne XXII. in Extravagante de religioſis domibus; nihilominus ex verbis illius Extravagantis re ipſa non colligitur, ut benè obſervant Suarez, & Cajetanus *locis cit.* nam in Extravagante Joannis XXII. quæ incipit, *Sancta, de religioſis domibus*, ſermo eſt de ſecta, ſeu religione Fratricellorum, ſive Beguinorum, ſive Bizochororum, de quibus ſuprà egimus *in hac diſp. 2. qu. 2. punct. 26. per totum tom. 3.*

6 Hinc patet à fortiori, eum, qui rudem aliquem habitum aſſumit humanitatis gratia, vel ut ſolitarius in ſua domo, vel in alio loco degat, non ſolùm non affici excommunicatione; verum neque culpæ reum eſſe, quia hic non facit contra ſacrorum canonum diſpoſitionem; cum non intendat novum ordinem inſtituere, aut novæ religionis habitum aſſumere, ut ſuppono. Verum ſi publicè cum eo habitu incedant, fieri poteſt, ut ab officialibus Sanctæ Inquiſitionis capiantur, & de ſua intentione, ac cauſa ſumptionis talis habitus interrogentur.

P U N C T U M II.

De excommunicatione contra Mendicantes recipientes novas domos, vel alienantes iam receptas ſine licentia Papæ.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, eſt* cap. unic. de exceſſ. Prælat. in 8.

2 *Materia iſtius excommunicationis ſunt actiones in textu expreſſæ; videlicet, primò recipere nova loca ad habitandum ſine ſpeciali Summi Pontificis licentia, 2. loca recepta poſt conſtitutionem Bonifacii VIII. mutare; 3. alienare ſine licentia Papæ.*

3 *Religioſi poſſunt antiquas domos reficere, vel augere.*

4 *Religioſi poſſunt in alio oppido domum acquirere, cauſa religionis, vel hoſpitii.*

5 *Religioſi aliqua transferentes, vel alienantes loca ante acquiſita, non ſubjiciuntur excommunicationi c. unici, de excommunicationibus.*

6 *Religioſi mendicantes recipientes novas domos, vel loca ad habitandum, ſine licentia Papæ, ligantur excommunicatione.*

1 In *cap. unico, de exceſſibus Prælat. in 8.* interdictum fuit à Bonifacio VIII. religioſis domos, vel loca acquirere, vel acquiſita alienare: ſed quia illa prohibitio non ſervabatur, Clemens V. in confirmationem conſtitutionis Bonifacii VIII. excommunicationem tranſgreſſoribus adiecit in Clementina *Cupientes, de pœnis*, ibi, *quoa religioſis mendicantibus domos ad habitandum, vel loca quæcumque de novo recipere, receptave hucuſque mutare, vel ea transferre in alios, cujuſvis alienationis titulo, interdicit.*

Circa quam excommunicationem duo de more quæremus.

Primò, quænam ſit eius materia.

Secundò, quodnam ſit ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis ſunt actiones in hac Clementina expreſſæ.

Prima eſt, recipere nova loca ad habitandum, ut patet ex illis verbis, *quæ religioſis mendicantibus domos ad habitandum, vel loca quæcumque de novo recipere, &c.* Hoc tamen intelligitur, niſi adſit ſpecialis facultas Summi Pontificis. Ex quibus inferri poteſt.

3 Primo, licitum eſſe religioſis antiquas domos reficere, vel augere; hoc enim non eſt recipere domos, & prohibitio pœnalis ſtrictè accipienda eſt. Ita communiter DD.

4 Secundò, licitum eſſe domum in alio oppido acquirere cauſa recreationis, vel hoſpitii. Ita Gloſſa hic, Cajetanus *c. 55.* Suar. Navarr. Filliucius & alii. Ratio eſt, quia hoc non eſt acquirere domum ad habitandum, ut in præcitatis juribus habetur, præſertim *in cap. unico*, ad cuius robur, & confirmationem præſens conſtitutio edita fuit.

Dixi in propoſitione, *non adſit ſpecialis facultas Summi Pontificis*, quia de licentia Summi Pontificis conceſſa poſt iſtas conſtitutiones perſpicuum eſt hoc eis licere, Immò iſta licentia recipiendi, & ædificandi quaslibet domos, & loca, conceſſa fuit à Julio II. Minimis, & conſequenter Minoribus, ac aliis gaudentibus eorundem privilegiis, ut bene Navarr. Sayrus, Suarez, & alii *locis proximè citandis*.

Secunda actio eſt; loca recepta mutare.

Tertia eſt, alienare ſine licentia Papæ.

Obſerva tamen has duas actiones intelligendas eſſe de domibus receptis ante iſtas conſtitutiones; conſequenter non extendi ad loca acquiſita poſt conſtitutionem Clementis V. qui ex hac vita migravit anno 1314. 20. Aprilis; cùm enim præfati Pontifices interdixiſſent recipi, & mutari recepta ad illud uſque tempus, de mutatione circa poſtea recepta nihil ſtatuerunt. Ita Ancharanus, & Dominicus hic; Navarr. *cap. 27. num. 144.* Suarez, & Filliucius *locis cit.* & alii apud Sayrum *c. 33. n. 37.*

5 Addo his conſtitutionibus quoad prohibitionem transferendi, vel alienandi loca antea acquiſita, derogatum fuiſſe à Leone X. qui Provincialibus Minorum conceſſit privilegium transferendi ex cauſa neceſſaria Eccleſias, & Monaſteria, tam Fratrum, quam Monialium ab uno loco ad alium, & convertendi prima loca ad uſus humanos, prout expedire viſum fuerit; ita tamen, ut materia Eccleſiæ tranſlatæ ad alteram Eccleſiam ædificandam, juxta antiquos canones converteretur. Ita Navar. *loc. cit. n. 144* Suarez *de conſ. diſp. 23. ſect. 1. num. 35.* idem innuit Toletus *lib. 1. cap. 40. num. 13.* Filliuc. *tract. 14. cap. 8. qu. 8. num. 145.* qui hoc aſſerunt ea privilegio Leonis X. relato in ſupplemento *fol. 92. conceſſ. 277.*

SECUNDA PROPOSITIO

6 SUbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes religioſi mendicantes recipientes novas domos, vel loca ad habitandum. Ratio eſt, quia Clemens V. dum excommunicationem imponit contra facientes præfatas actiones, generaliter loquitur de Mendicantibus, ibi, *quæ religioſis mendicantibus*; ex quo patet conſtitutionem iſtius Clementinæ aliqua ratione diverſam eſſe à conſtitutione Bonifacii VIII. *in c. unic. de pœnis in 6.* & ab excommunicatione Gregorii X. edito in Concilio Lugdunenſi, quam ſupra explicavimus *punct. præcedenti*, in quibus nonnulli excipiuntur.

P U N C T U M III.

De excommunicationibus contra nonnullos religioſos ſine debita licentia transferentes ſe ad alias religiones, vel eos admittentes.

1 *Religioſi reformati nequeunt ad fratres conventuales tranſire, nec conventuales poſſunt eos recipere.*

2 *Capucini recipientes fratres Minores de Obſervantia ſine facultate Summi Pontificis, excommunicationem incurrunt.*

3 *Religioſ. S. Franciſci de Paula ligantur excommunicatione, recipiendo ſine licentia Papæ fratres Ordinis Minorum de Obſervantia.*

NOnnullæ conſtitutiones extant, quibus cavetur, ne aliqui religioſi ad alios ordines tranſeant.

1 Prima eſt Leonis X. in Bulla unionis, in qua ſub excommunicatione latæ ſententiæ interdixit, ne fratres reformati tranſeant ad fratres conventuales, vel recedant ab obedientia ſuorum miniſtrorum, præciſo caſu proxime referendo. Eandem excommunicationem extendit ad omnes, ac ſingulos conventualium, ſecundum privilegia viventium, Prælatos, ac ſubditos, ſi aliquem ex præfatis reformatis recipere audeant.

Excipitur tamen caſus ab hac cenſura incurrenda, quando ſcilicet Capitulum Provinciale minus malum eſſe arbitratur dimittere aliquem reformatum ad nondum reformatos, quam ipſum inter reformatos retinere.

An autem id licitè fiat, etiamſi minus malum cenſeatur, videri poteſt apud Sorbum *in addit. ad collectorem ver. conventuales fratres, num. 2.* ubi ex determinatione capituli generalis Mechlinenſis oſtendit non eſſe licitum fratres familiæ Obſervantiæ dimittere, ſed in propria religione puniendos eſſe, etiam pœna carceris; ſecus ſi antea profeſſi fuerant ſub conventualibus, deindè ad fratres de obſervan-

Digitized by Google

vantia ſe tranſtulerant, & modo ſub Conventualibus juxta Obſervantiæ præſcriptum ſtare volunt.

Ex dictis facilè colligi poteſt; quænam ſit materia, & quodnam ſubiectum iſtius excommunicationis.

2 Secunda conſtitutio eſt Pauli III. edita anno 1537. & incipit *Romani*, præterea Julii III. in Bulla, quæ incipit, *Officii*, edita anno 1550. & denique Sixti V. in Bulla pro ea anno 1586. in qua præcedentes confirmantur, & excommunicantur non ſolum Capucini recipientes fratres minores de Obſervantia ſine facultate Summi Pontificis aut ſine licentia in ſcriptis eorum provincialium miniſtrorum; verum etiam ipſimet fratres de Obſervantia præſumentes ſe ad congregationem Capucinorum transferre abſque præfata licentia; præterea receptio irritatur, & inhabilitas ad quælibet officia inducitur. Hinc colligi poteſt primò, materiam iſtius excommunicationis eſſe duas actiones.

Prima eſt, recipere fratres de Obſervantia ſine debita licentia.

Secunda, tranſire ad religionem Capucinorum ſine præfata licentia.

Secundo colligitur ſubjectum iſtius excommunicationis eſſe ipſos fratres de Obſervantia tranſeuntes ad Capucinos ſine debita licentia, & præterea ipſos Capucinos, qui recipiunt, ſive ſint Provinciales, ſive Guardiani, Vicarii, Præſides miniſtri domorum, aliique ſuperiores; de his enim omnibus ibi ſermo eſt. Vide Sorbum *in verbo recipere, verſ. pariter*, & Filliucium *tract. 14. c. 8. q. 10. n. 150.*

3 Tertia conſtitutio eſt Julii II. in Bulla, quæ incipit, *Exponi*, in qua Summus Pontifex excommunicat fratres S. Franciſci de Paula, qui Minimi nuncupantur, recipientes, vel retinentes ſine licentia Papæ fratres Ordinis Minorum de Obſervantia, quæ circa iſtam excommunicationem dici poſſent, facilè colliguntur ex dictis in præcedentibus. Vide Vivaldum *loc. cit. num. 40.*, & Filliucium *num. 151.* & præterea conſule, quæ tradam *q. ſeq. punct. 1. & 2. per totum tom. 3.*

PUNCTUM IV.

De excommunicatione contra religioſos foventes ſtatum Beguinarum.

1 *Beguinarum ſtatum aſſumentes, & religioſi auxilium Beguinis præbentes, excommunicationem incurrunt.*

1 IN *Clement. 1. de religioſis domibus*, non ſolùm excommunicantur fœminæ ſtatum Beguinatum aſſumentes; verum etiam religioſi hujuſmodi Beguinis auxilium, vel favorem præbentes. Verùm, quia iſtam excommunicationem ſufficienter in præcedentibus explicavi *in hac diſp. 2. quæſt. 2. punct. 26. per totum tom. 3.* dum agerem de excommunicationibus contra omnes latis, non eſt opus hic iterùm eadem repetere, ſed ſatis ſit adnotaſſe religioſos in præfata Clementina comprehendi, & excommunicatione affici, ſi mulieres ad ſtatum Beguinarum admittant, foveant in illo ſtatu, aut auxilium, vel favorem ſuper hoc præſtent.

PUNCTUM V.

De excommunicatione contra religioſos profeſſos matrimonium contrahentes.

1 *Religioſi profeſſi matrimonium contrahentes excommunicationem incurrunt, ut hic innuitur, & alibi fuſiùs ab auctore explicatur.*

1 IN *Clement. unica, de conſanguinit. & affinit.* extat excommunicatio contrà contrahentes matrimonium in quibuſdam caſibus, quos enumeravi in excommunicationibus omnibus communibus *in hac diſp. 2. qu. 2. punct. 7. per totum tom. 3.* dum loquerer de contrahentibus matrimonium in caſibus prohibitis, inter quos recenſetur caſus matrimonii a religioſo profeſſo contracti. Sed cùm hunc caſum ibi ſufficienter explicaverim, nec quicquam hic addendum occurrat, ad ibi dicta te remitto, ubi etiam innui hanc cenſuram jure communi reſervatam non eſſe, cùm in prefata Clementina nullum de reſervatione verbum habeatur.

PUNCTUM VI.

De excommunicatione contra religioſos profeſſos temerè habitum dimittentes.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur eſt* in cap. 2. ut periculoſa de Relig. dom.

2 *Materia iſtius excommunicationis, eſt temerè habitum ſuæ Religionis dimittere.*

3 *Ille dicitur temerè dimittere habitum ſuæ Religionis, qui illum depoſuit ad ſe occultandum, vel incedendum, ut cognoſci non poſſit. Hinc non afficitur excommunicatione, qui habitum dimittit ad alium finem.*

4 *Religioſus in omni loco, & tempore habitum ſuæ religionis deferre debet ſaltem ex honeſtatis debito.*

5 *Religioſus à monaſterio fugiens indutus ſuis veſtibus non afficitur excommunicatione, quamvis fugiat abſque ſuperioris licentia.*

6 *Apoſtata fugiens cum habitu ſuæ religionis, iure communi non afficitur excommunicatione.*

7 *Religioſus, qui per ſententiam perpetuæ carceri damnatus fuit; non ligatur excommunicatione fugiendo ſine veſtibus.*

8 *Religioſus, qui nudus fugit, aut cum ſolis fœmoralibus, in excommunicationem incidit.*

9 *Religioſus excommunicationem incurrit non ſolùm dum totum ſuæ religionis habitum dimittit, verùm etiam dum partem detinet alia dimiſſa, ſed ex parte retenta nequit religioſus dignoſci.*

10 *Religioſus profeſſus excommunicationem incurrit, induendo habitum novitiorum, quoties novitii diverſo habitus genere utuntur.*

11 *Religioſus excommunicationem incurrit, occultando veſtes ſuæ religionis alio habitu ſuperimpoſito.*

12 *Religioſus excommunicationem incurrit, accedendo ad aliquem locum ſine habitu, etiamſi facultatem à ſuo ſuperiore ad illum locum accedendi obtinuerit.*

13 *Religioſus non deferens habitum in ſuo monaſterio, excommunicationem incurrit, juxta probabiliorem ſententiam.*

14 *Religioſus ſolùm incurrit excommunicationem ob habitus dimiſſionem temerariam; ut dicatur temeraria, duo requiruntur; 1. ut id fiat abſque cauſa rationabili vera, vel apparente; 2. ut fiat ex contemptu legis non formalis, ſed animo dimittendi habitum, non obſtante legis prohibitione, quam novit.*

15 *Religioſus excuſatur ab excommunicatione, dimittendo habitum cauſa ſervandæ vitæ, dum per loca Turcarum, vel inimicorum tranſiturus eſt.*

16 *Religioſus non incurrit excommunicationem, dimittendo habitum cauſa alicuius ludicræ actionis.*

17 *Religioſus aſſumens habitum alterius religionis ſtrictioris, non incidit in excommunicationem, modò illam ingrediatur.*

18 *Religioſus aſſumens habitum alterius religionis contra jura, excommunicationem incurrit, licèt multi DD. oppoſitum ſentiant.*

19 *Religioſus dimittens habitum ſuæ religionis, ignorans prohibitionem, non incurrit excommunicationem.*

20 *Religioſus dimittens habitum incurrit excommunicationem, etiamſi animum habeat illud iterum aſſumendi.*

21 *Religioſus dimittens habitum brevi tempore, non incurrit excommunicationem, etiamſi intentionem habuerit diutiùs dimittendi.*

22 *Religioſus dimittens habitum non ſtatim, ac dimittit afficitur excommunicatione, ſed ſolùm quando ea dimiſſe perſiſtit tanto tempore, quod judicio prudentis viri cenſetur ſufficiens ad mortale.*

23 *Quantitas temporis ſufficiens ad mortale juxta ſententiam Auctoris eſt ſpacium duarum, vel trium horarum.*

24 *Subiectum iſtius cenſuræ ſunt omnes, & ſinguli Religioſi temerè habitum ſuæ Religionis dimittentes.*

25 *Religioſus dimittens habitum ligatur excommunicatione, etiamſi ipſius ordo inſtitutus fuerit poſt* cap. 2. ut periculoſa, de religioſis domibus.

26 *Religioſi Societati JESU ligantur excommunicatione, dimittendo habitum religioſum.*

27 *Religioſus promotus ad beneficium parochiale, incurrit excommunicationem, dimittendo habitum ſuæ religionis.*

28 *Religioſus creatus Epiſcopus non tenetur ſub excommunicatione habitum ſuæ religionis deferre iuxta probabiliorem ſententiam.*

29 *Idem dic de religioſo ad dignitatem Abbatis electo, habente propriam diœceſim nulli Epiſcopo ſubjectam.*

30 *Religioſus creatus Epiſcopus, vel Abbas, cum dignitate quaſi Epiſcopali tenetur adhuc tribus votis religionis.*

31 *Religioſus ad Cardinalatus apicem promotus, non ſubjicitur excommunicationi, non deferendo habitum ſuæ religionis.*

32 *Religioſus dimittens habitum ſuæ religionis excommunicationem incurrit, etiamſi phyſicam, vel leges ſine ſuperioris licentia audire non intendat.*

33 *Dare facultatem circa dimiſſionem habitus per ſe ſpectat ad Pontificem.*

34 *Abſolutio iſtius excommunicationis reſervata non eſt.*

1 UT evagandi materia religioſis auſferretur, *in cap. 2. ut periculoſa, de religioſis domibus*, decernitur ſub excommunicatione ipſo facto incurrenda, ne religioſus tacitè, vel expreſsè profeſſus temerè habitum dimittat in ſcholis, aut alibi; in textu enim dicitur, *diſtrictiùs inhibemus, ne de cætero aliquis quamcumque religionem tacitè, vel expreſsè profeſſus in ſcholis, aut alibi temerè habitum religionis ſuæ dimittat, ſi quis autem horum temerarius violator extiterit, excommunicationis incurrat ſententiam ipſo facto*. Circa iſtam excommunicationem duo diſſeram.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundò; quodnam ſit ſubjectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt temerè habitum ſuæ religionis dimittere, ut apertè conſtat ex textu jam allato.

3 Quæres primò, quiſnam habitum in hac materia dimittere dicatur.

Reſpondeo eum dici, qui habitum deponit ad ſic incedendum ad ſe occultandum, ità ut eo depoſito nequeat religioſus dignoſci; cum enim in hoc capite prohibita ſit habitus dimiſſio, ut anſa vagandi religioſis ſubtrahatur, is dici debet habitum dimittere, qui

ha

ita illum deponit ad ſe occultandum, vel incedendum, ut agnoſci nequeat, an ſit religioſus; indè enim occaſionem vagandi arripere poteſt, in cujus deteſtationem hic canon editus fuit. Ita ſentire videntur communiter DD.

Hinc ſequitur primò, illum non affici excommunicatione hujus capitis, qui ſe veſtibus ſpoliat, ut dormiat, ut habitum purget, vel accommodet, ut melius ſtudeat, vel quieſcat, ut ludat, ut ſaxum deferat, ut liberiùs, & voluptuoſius peccet, &c. hic enim non dicitur habitum dimittere ad ſe occultandum, vel incedẽdum, ſed veſtibus ſe ſpoliare, & hoc verum eſt, etiamſi alium ad breve tempus aſſumat. Ità Suar. *de cenſuris diſp. 23. ſect. 4. num. 29.* Navarr. *c. 27. num.* 131. Rodriquez *q. regul. 76. art. 6.* Azor. *1. p. lib. 12. c. 13. & 17.* Filliuc. *tract. 14. c. 8. q. 4. n.* 133. Sanchea *in opere morali, lib. 6. c. 8. n.* 55. Sayrus *lib. 3. c. 33. n. 13.* & alii, quos magno numero refert Sanctarellus *de apoſtaſia c. 1. n. 6. & 7.*

Obiicies primò, dimittere habitum juxta propriam verbi ſignificationem, ſignificat, deponere, relinquere, exuere; qui autem habitu ſe ſpoliat, dicitur eum dimittere etiamſi id faciat cauſa dormiendi, vel ob alium finem.

Reſpond. propriam verbi ſignificationem, aliquando colligi ex fine legis, & ex materia, de qua agitur; cum autem in hoc capite agatur de vitanda vagandi occaſione, verbum, *dimittere*, accipiendum eſt in ea ſignificatione, ex qua vagandi occaſio arripi poteſt, ex depoſitione autem veſtium ad dormiendum, ad ludendum, ad ſaxum deferendum, & ſimilia, non ſequitur occaſio vagandi, cum præfatas actiones liberè facere poſſet religioſus, etiamſi habitum non dimitteret, niſi regula religioſorum id vetet, ut benè obſervat Suarez *to. 4. de relig. lib. 1. c. 5. n.* 8.

4 Obiicies ſecundò, religioſus in omni loco, ac tempore habitum ſuum deferre debet, *cap. vidua, 20. q. 1. & c. ſanctimoniales diſt.* 23. ergò ſignum eſt religioſum teneri quolibet loco, & tempore habitum deferre; conſequenter ſi ſpoliet ſe veſtibus religioſis, ut ludat, dormiat, vel aliquid aliud inutile agat, dicitur habitum dimittere; conſequenter excommunicationem iſtius capitis incurrit; præſertim cum ex uno textu deſumi poſſit alterius cognitio, & intelligentia.

Reſpond. religioſum teneri ex honeſtatis debito, non autem ex præcepto quovis loco, & tempore habitum deferre; non tamen hinc ſequitur ſpoliantem ſe veſtibus affici hac excommunicatione, quia textus, non loquitur de ſpoliante, ſed de dimittente, ut bene obſervat Navarr. *in manuali c. 27. nu.* 131. Sylveſter *verb. excommunicatio 9. caſu 24. nu.* 52. & alii, quos citat, & ſequitur Sanchez *in opere morali lib. 6. c. 8. n.* 49. & Sanctarellus *in tractatu de apoſtaſia c. 1. num. 6.* Suarez *to. 4. de relig. lib. 1. c. 5. n.* 18. Neque obſtant præcitata jura quia non continet rigoroſum præceptum.

5 Secundò ſequitur, religioſum, qui ſuis veſtibus indutus à monaſterio abſque ſuperioris licentia fugit, non affici excommunicatione hujus capitis. Ratio eſt, quia iſta excommunicatio non eſt lata in fugitivos, & apoſtatas, ſed in eos, qui habitum dimittunt; poteſt autem quis eſſe apoſtata, etiamſi habitum non dimittat; & poteſt quis habitum dimittere, etiamſi apoſtata non ſit; & quamvis ſponte dimittens habitum non admittatur ad allegandam quamcumque cauſam, ſed ad monaſterium redire cogatur, & tamquam apoſtata puniatur, ut decernitur in Concilio Tridentino *ſeſſ. 25. cap.* 19. non tamen hinc ſequitur in foro conſcientiæ apoſtatam eſſe. Ita Navarr. *loco cit. n.* 133. Bannes *2. 2. quæſt. 12. art. 1. dub. 1. concl. 6. de apoſtaſia à fide,* Leſſius *lib. 2. de juſt. cap. 41. dub. 51. num.* 109. & Sanchez *lib. 6. c. 8. n.* 46. Sanctarellus *num.* 19.

6 Imò Leſſius *loco cit.* Sanchez *n.* 20. Bannes *dub. 2.* Suarez *de cenſuris diſp. 31. ſect. 6. nu.* 1. Suarez *to. 4. de relig. lib. 3. c. 1. n.* 27. & alii quamplures apud Sanchez *nu.* 20. & apud Sanctarellum *de apoſtaſia c. 9. dub. 2. n.* 19. contra Henriquez *in ſum. lib. 13. c. 40. nu.* 1. Azorium *1. p. lib. 12. cap. 17. quæſit. 6.* Armillam *verb. apoſtaſia* 12. Tabienam *verb. excommunic. 5. caſu 23. q.* 1. Alterium *tom. 2. diſp. 17. c. 2. col.* 8. & alios, exiſtimant apoſtatam fugientem cum habitu jure communi non affici excommunicatione, quia hæc nullibi expreſſa reperitur, quamquam ex jure particulari, ſeu ex privilegio nonnullarum religionum apoſtatæ cenſuram excommunicationis incurrunt; in qua re ſinguli religioſi, ſua privilegia conſulere debent, & quilibet religioſus noſſe debet ſuas conſtitutiones, & præcepta.

7 Tertiò ſequitur, religioſum, qui per ſententiam perpetuo carceri, damnatus, & adiudicatus fuit, non affici hac cenſura, fugiendo ſine veſtibus religioſis. Ratio eſt quia hic non dicitur habitum dimittere, cum eo juſtè privatus fuerit, ſed habitus privationem patitur, quem ipſe licitè nequit aſſumere. Ita Rodriquez *q. reg. to. 2. q. 22. art. 6.* Navarr. *in comment. de regul. n. 64. illat. 5,* quos ſequitur Sanchea *loco cit. nu.* 47.

8 Quartò; religioſum, qui nudus fugit, aut cùm ſolis fœmoralibus in excommm. illius capitis incurrere. Ratio eſt, quia hic dicitur habitum ſuæ religionis deponere ad ſe occultandum, vel ita incedendum, ut cum hoc pacto nequeat dignoſci, & à fuga ſeu vagandi occaſione retrahi, & retardari. Ita ſentire videntur Suarez, & Filliucius *loc. cit.* contra Sanchea *loco cit. n.* 51. Emanuelem Sa *verb. excommunicatio, in tit. de excommun. nulli reſerv. nu. 9. verſ. religioſi* Valentiam *2. 2. diſp. 1. q. 12. punct. 1. ad fin.* Navarr. *loc. cit. n.* 131. & alios apud Sanchez *loc. cit.* aſſerentes religioſum, qui habitum dimittit, & alium non aſſumit, non affici excommunicatione, quia nudi, aut indecenter veſtiti communiter vagari non ſolent, & ad ea, quæ ratò contingunt legis diſpoſitio extendi non conſuevit. *l. nam ad ea. ff. de legib.* Verùm hæc ratio non obſtat, quia ex propria hujus verbi, *dimittere*, ſignificatione conſtat ipſam huic caſui accommodari.

9 Quintò, non ſolùm eum affici excommunicatione, qui totum habitum ſuæ religionis dimittit, verùm etiam illum qui partem veſtium dimittit, & aliam retinet. Sed ex parte retenta cognoſci nequit tanquam religioſus; hic enim perindè ſe habet, ac ſi totum habitum dimiſiſſet; cum non appareat habitum religioſum deferre, & vagandi occaſionem aſſumere poſſit. Idem dic ſi partem ſui habitus dimittat, & partem habitus alterius religionis aſſumat, quo aſſumpto cognoſci nequeat tanquam religioſus; militat enim eadem ratio. Secus ſi aſſumpta parte alterius habitus, & parte ſui retenta adhuc cognoſci poſſit religioſus ſui ordinis, ob partem habitus retentam; hæc enim non videtur dimiſſio ſimpliciter, ſed ſecundùm quid, nec inde liberò vagandi occaſio ſumi poteſt. Ita Suarez *de cenſuris diſp. 32. ſect. 4. nu. 28. verſ. ex his* Filliuc. *tract. 14. c. 6. q. 4. n.* 134. Sanchez *loco cit. nu.* 52. Suarez *tom. 4. de relig. lib. 2. c. 5. n.* 11.

10 Sextò, profeſſum, induentem habitum novitiorum affici excommunicatione, quoties novitii non eodem veſtium genere utuntur, quo profeſſi, quod ut meliùs intelligatur, obſerva, novitios alicubi à profeſſis diſtingui poſſe, aut quia diverſo habitu utuntur, aut quia eodem utuntur, ſuperaddito ſolùm aliquo ſigno diſtinctivo in habitu ipſorum novitiorum, vel in habitu profeſſorum quando novitii non adhibent idem veſtium genus; religioſus induens veſtes novitiorum incurrit excommunicationem, tum quia dicitur habitum dimittere ſuæ religionis; habitus enim novitiorum non eſt habitus ſuæ religionis, ſed tyronum experientium, utrùm ſibi religio placeat, ut in eam recipiantur; tum quia datur ſufficiens vagandi occaſio, in cujus deteſtationem hæc conſtitutio edita fuit; cum enim novitius liberè poſſit à monaſterio exire, & ad ſecularem ſtatum redire, induens novitiorum habitum liberè vagari poterit, vel ad ſummum cogi, ut illum habitum exuat, ut bene in hac parte Sanch. *num.* 53. & Sanctarellus *in tractatu de apoſtaſia cap. 1. num.* 20. ſi novitii, & profeſſi utantur eodem genere veſtium cum aliquo addito in veſtibus profeſſorum, quo profeſſi à novitiis ſecernuntur, cenſeo profeſſum incurrere excommunicationem, ſi illud ſupradditum dimittat; ita ut ab externis non cenſeatur profeſſus, ſed novitius; hic enim habitum ſuæ religionis dimittit, & anſam vagandi arripit, ut dictum eſt, licet in hoc caſu oppoſitum ſentiat Sanch. *loc. cit.* Si verò utantur eodem veſtium genere, ſuperaddito ſolùm aliquo ſigno in veſtibus novitiorum, ut à profeſſis diſtinguantur, arbitror profeſſum aſſumentem illud ſignum ſuperadditum non ſubiici huic excommunicationi. Ratio eſt, quia non dicitur habitum ſuæ religionis dimittere, ſed aliquid aliud aſſumere, etiamſi fortè vagandi anſam inde arripiat; nam in materia pœnali ſtandum eſt propriæ, & ſtrictè verborum ſignificationi. Ità ſentire debent Doctores aſſerentes religioſum non exuentem proprias ſuæ religionis veſtes, ſed illas aliis veſtibus tegentem, & occultantem, non affici pœna iſtius excommunicationis.

11 Septimò, religioſum, qui habitum ſuæ religionis non exuit, ſed illum veſtibus ſecularibus ſuperimpoſitis ita occultat, ut religioſus cognoſci nequeat, non affici excommunicatione, juxta probabilem multorum Doctorum opinionem. Ratio eſt, tum quia textus loquitur de dimiſſione habitus, non verò de occultatione; in materia autem pœnali ſtandum eſt propriæ verborum ſignificationi, & non valet argumentari à paritate rationis, vel à minori ad majus, vel è contra; tum quia ſi occultatio veſtium ſufficeret ad hanc cenſuram incurrendam, ſequeretur religioſum in hanc pœnam incidere, incedendo in tenebris, vel intra currum, aut velata, & cooperta facie, cùm hac ratione vagandi occaſio ſequatur; ſed hoc eſt falſum, ergò, & antecedens. Ita Suarez *loc. cit. nu. 4. & de relig. tom. 4. c. 5. nu.* 12. Filliucius *loco cit. nu.* 133. Sayrus *lib. 3. c. 33. n.* 9. & alii.

Dixi, *juxta probabilem multorum opinionem* ut adverterem majorem Doctorum partem contrariæ opinionis eſſe; aſſerunt enim excommunicationem incurri, quoties religioſus proprium habitum ita occultat, ut à circumſtantibus agnoſci nequeat, cujus ordinis religioſus ſit. Ità Julius Clar. *lib. 5. recept. §. fin. in practica crimin. q. 76. n,* 16. Navarr. *cap. 27. num.* 131. Mandoſius *de ſignat. gratia verb. licentia, verſic. quæ licentia non obtenta;* ubi teſtatur in Rota ita deciſum fuiſſe. Rodriquez *q. reg. tom. 1. quæſt. 29. art. 2.* Valentia *tom. 3. diſp. 1. q. 12. punct. 1.* Bannes *2. 2. qu. 12. art. 1. quæſito 3. dub. 2. concl. ultima.* Azor. *1. p. lib. 12. cap. 13. quæſito 5. & cap. 17. quæſito* 10. & quamplures alii, quos citat, & ſequitur Sanchez *loco cit. nu.* 63. & Sanctarellus *loco cit. n.* 8. Ratio eſt, tum quia licèt occultans habitum non dimittat illum materialiter, dimittit tamen formaliter; quia dimittit tanquàm habitum, quo decerni poteſt, & cognoſci tanquàm religioſus, & hoc pacto vagandi anſam arripere poteſt ad quàm vitandam hic canon editus eſt; tum quia diſpoſitio etiam pœnalis extendi, poteſt, quoties ipſa diſpoſitio eluderetur, non facta extenſione, argumento *ca. quamquam, in fine, de uſur. in 6.* ubi irritatur teſtamentum uſurarii, & illa irritatio extenditur ad codicillum, & donationem cauſa mortis, ne diſpoſitio illa ad teſtamentum reſtricta eludatur; & *Clement. 1. de ſepulturis*, ubi diſpoſitio excommunicans, ſepelientes tempore interdicti in cœmeteriis extenditur ad ſepelientes in Eccleſiis, ne facilè illa diſpoſitione eludatur; neque hæc videtur extenſio, ſed tacita excluſio ex Gloſſa, & aliis *in cap. 1. verb. Italia, de tempor. ordinand. in 6.* Verùm ad has rationes facilis eſt reſponſio ex rationibus allatis ad probandam opinionem Suarez, & aliorum; quamvis

enim occultans habitum ſuæ religionis peccet, non tamen dicitur habitum, propriè loquendo, dimittere; neque ob id conſtitutio hujus noſtri capitis eluditur, cum ſaltem valeat in iis, qui habitum re ipſa dimittunt, & arduum ſit religioſis, alienis veſtibus proprium habitum ita tegere, & occultare, ut à circumſtantibus diſcerni nequeant.

12 Octavò, religioſum, qui obtenta à ſuperiore facultate accedendi ad aliquem locum, ad illum dimiſſo habitu accedit, in excommunicationem incidere; quia licèt hic non dicatur vagari, cum facultatem à ſuperiore obtinuerit, nihilominùs habitum ſuæ religionis dimittit, & vagandi occaſionem acquirit. Ita Sylv. *excomm. 9. caſu* 25. *n.* 55. Sayrus *loco cit. n.* 19. Sanctarellus *n.* 17. Tabiena, Ledeſma, & alii apud Sanchez *loco cit. n.* 90. contra Calcaneum *conſ.* 123. *n.* 7.

13 Nonò, religioſum, qui intra privatos ſui monaſterii parietes habitum ſuæ religionis non defert, vinculo iſtius cenſuræ obſtringi, juxta probabiliorem Doctorum ſententiam, etiamſi poſtea non vagetur, nec monaſterio egrediatur. Ratio eſt, quia textus abſolutè loquitur de dimittentibus habitum, quovis in loco dimittant, ſaltem, ſi hoc faciant ad ſic incedendum, vel ad ſe occultandum, ut patet ex illis verbis, *in ſcholis, vel alibi*, & quamvis re ipſa præfatus religioſus non vagetur, & ſecularium aſpectum fugiat, ſeque occultet, nihilominùs ipſo facto vagandi poteſtatem acquirit, quam textus noſter ſub excommunicatione ſubtrahere intendit. Ita Nav. *c.* 27. *n.* 131. Azor. *loco cit. c.* 17. *quæſito* 17. Sayrus *loco cit. n.* 21. Sanch. *loco cit. n.* 61. Sanctarellus *n.* 17. & alii, contra Calcaneum *loc. cit.* Angelum *v. excomm.* 7. *caſu* 27. & alios, negantes dimiſſionem habitus intra privatos monaſterii parietes ſubiici excommunicationi. Idem ſuſtinent Rodriq. *q. regul. to.* 3. *q.* 76. *art.* 6. & alii, exiſtimantes religioſum in monaſterio dimittentem habitum ab excommunicatione excuſari, modò ſeipſum conſpectui laicorum non exhibeat. Immò nonnulli Doctores, teſte Azorio *loco cit.* arbitrantur idem valere, ſive religioſus in monaſterio, ſive alibi habitum dimittat; ſed perſonam ſuam occultet, ſeque aliorum conſpectibus non offerat; hic enim non dimittit habitum animo vagandi. Sed quod nos diximus; probabilius eſt; quia licèt dimiſſo habitu non vagetur, nihilominus ea dimiſſio vagandi præbet poteſtatem, quam Summus Pontifex ſub excommunicatione interdixit.

14 Quæres 2. utrùm quælibet dimiſſio habitus religioſi ſufficiat ad incurrendam iſtam excommunicationem.

Reſpondeo negativè, ſed requiri, ut dimiſſio ſit temeraria, quià in textu bis exprimitur hæc conditio, ibi, *temerè dimittat*, & ibi, *ſi quis horum temerarius violator extiterit*. Ut autem dimiſſio temeraria cenſeatur, duo conditiones requiruntur.

Prima eſt, ut non fiat ex cauſa rationabili, vera, vel apparente; nam ſi fiat ex cauſa rationabili, vera, vel apparente, non dicitur temeraria; ſed potiùs prudens, diſcreta, & rationabilis, cui temeritas adverſatur.

15 Hinc ſequitur 1. religioſum excuſari, qui cauſa ſervandæ vitæ, dum per loca Turcarum, hæreticorum, vel aliorum tranſiturus eſt, habitum dimittit. Idem militat in eo, qui ob nimium timorem hoc facit ad tuendam propriam, vel alienam vitam, ubi re ipſa neceſſarium non eſſet; quamvis enim malè dimittat habitum, non tamen temerè, ſed, ut ita loquar, timidè, imprudenter, vel ignoranter hoc facit, ut benè obſervat Suar. *loc. cit. n.* 29. *verſ. ſecunda regula*. Idem valet in eo, qui hoc facit cauſa defenſionis famæ propriæ, aut proximi, vel ad præcavendum ſcandalum. Ea quo patet ſolutio illius caſus, in quo quæritur, utrùm religioſus, qui neceſſitatem habet noctu exeundi, excuſetur ab excommunicatione, ſi ad præcavendum ſcandalum, & pravam ſuſpicionem, ſecularem habitum deferat. Reſpondeo eum excuſari, quoties talis ſubeſt neceſſitas inducendi talem habitum, quæ ipſum à mortali excuſet. Secus ſi talis neceſſitas non ſubſit, ut ſi ſolùm cauſa viſitandi amicum, aut cauſa recreationis monaſterio egrediatur (modò tamen ob temporis, ſeu materiæ parvitatem non excuſetur, ut infrà oſtendam *n.* 21.) Ita Bannes 2. 2. *q.* 12. *art.* 1. *de apoſtaſia dub.* 2. *poſt* 2. *concl.* Sanchez *n.* 60. & alii.

16 Secundò ſequitur, illum non affici excommunicatione, qui habitum dimittit, & alium induit ad ludicram aliquam actionem inter religioſos faciendam titulo cujuſdam honeſtæ lætitiæ: quia non eſt temeraria dimiſſio. Ita Sylv. *v. habitus q.* 2. Suar. *loco cit. n.* 29. *ad finem*, & alii.

17 Tertiò, religioſum, qui habitum alterius religionis ſtrictioris aſſumit, non affici excommunicatione. Ratio eſt, tum quia hic non peccat, cum ei permiſſus ſit ad arctiorem religionem tranſitus; excommunicatio autem ſupponit peccatum mortale; tum quia hæc non eſt temeraria dimiſſio, quam textus ſub excommunicationis poena prohibuit. Ita communiter DD.

Hoc tamen intelligitur, modò religionem arctiorem re ipſa ingrediatur; nam ſi habitu ſuæ religionis dimiſſo, veſtes alterius religionis induat, eamque non ingrediatur, excommunicatione afficitur, quia re ipſa habitum ſuæ religionis illicitè dimittit, & vagandi facultatem acquirit, quamvis in eo habitu judicetur religioſus, tamen facile probare poteſt ſe illius ordinis religioſum non eſſe, & vagandi occaſione uti. Ita Bannes *loco cit. poſt* 2. *concl. illat.* 2. Rodriq. *loco cit. art.* 2. *notab.*.... Sayrus *n.* 17. Sanchez *n.* 65. & alii. Addunt Sanchez, & alii, hoc verum eſſe, etiamſi hujuſmodi religioſus habitum ſuæ religionis dimittat, ut ad alias iſtius admittatur. Ratio eſt, quia habitum ſine juſta cauſa dimittit, & evagandi occaſioni ſe exponit. Ego verò in foro conſcientiæ exiſtimarem iſtum, ut plurimùm excuſandum eſſe ab excommunicatione, quia non videtur habitum temerè dimittere, *cum id faciat zelo religionis, & ex cauſa apparente. Ita Tabiena *verb. excommun.* 5. *caſu* 23. *q.* 2. *n.* 3. idemque ſentire videntur Suar. *loc. cit. num.* 29. Filliuc. *num.* 134. & Sanctarellus *n.* 2. dum aſſerunt cauſam veram, vel apparentem excuſare.

18 Maior difficultas eſt, utrùm religioſus dimittens habitum ſuæ religionis, & habitum alterius religionis aſſumens contra jura, excommunicationem incurrat.

Reſpondeo incurrere. Ratio eſt, quia hic temerè, & cum graviſſimo peccato dimittit habitum ſuæ religionis; nam adhuc poſt ingreſſum prior religio eſt ſua religio jure, & obligatione; & licèt omnimodam vagandi occaſionem non habeat, nihilominus aliquam habet, quia ſi ex ſecunda religione ſaltem ante profeſſionem exire prætendat, id facere non poterit ſine aliquo evagandi periculo. Ita Navarr. *cap.* 27. *num.* 132. Sylveſter *verb. excommunic.* 9. *caſu* 24. *n.* 54. Suarez *loco cit. num.* 32. *verſ. amplificatur, præterea* Filliucius *tract.* 14. *c.* 8. *quæſito* 4. *num.* 134. *ad finem*, Azor. *loc. cit. cap.* 14. *q.* 10. & alii, contra Sanchez *loco cit. num.* 68. Rodriq. *loco cit. art.* 4. *notab.* 2. Sayrum *num.* 17. Leſſium *lib.* 2. *de juſt. cap.* 41. *dub.* 13. *n.* 102. Sanctarellum *nu.* 13. & quamplures alios apud Sanch. *loc. cit.*

Secunda conditio neceſſaria, ut dimiſſio habitus temeraria cenſeatur juxta propoſita in ſecundo quæſito, eſt, ut fiat ex contemptu legis, nomine, autem *contemptus* in hoc loco non intelligo contemptum formalem legis, ſed animum dimittendi habitum, non obſtante prohibitione legis, quam vidit latam eſſe.

19 Ex quo ſequitur, eum, qui habitum dimittit ignorans prohibitionem, non incidere in excommunicationem, etiamſi ignorantia ſit vincibilis, & mortaliter culpabilis, vel etiam craſſa, vel ſupina (modò non ſit quaſi ſcientia, & ingens temeritas,) hic enim non dicitur prohibitionem tranſgredi ex contemptu, ſeu ſcienter, & temerè; nam illa dictio, *temerè*, idem eſt, quod conſultò, ſeu ſcienter, ut alibi ſæpiùs dixi; idemque tenent Cardinalis *Clementina* 1. §. *ſi quis, notab.* 1. *de ſtatu monachorum*. Ancharanus *ibi. n.* 15. & alii apud Sanch. *in opere morali lib.* 6. *c.* 8. *n.* 43. Sanctarellus *in tract. de apoſtaſia cap.* 1. *num.* 2. contra Navarrum *in manuali c.* 27. *n.* 28. & alios, exiſtimantes ignorantiam culpabilem non excuſare.

20 Quæres 3. utrùm ad incurrendam iſtam excommunicationem opus ſit, ut dimiſſio habitus ſit perpetua, ideſt, ut religioſus habitum deponat animo illum amplius non aſſumendi.

Reſpondeo ſatis eſſe, ut ad tempus deponat. Ratio eſt, tum quia textus loquitur de illa dimiſſione habitus, quæ vagandi occaſionem præbet; occaſionem autem vagandi præbere poteſt dimiſſio habitus, etiamſi temporalis ſit, & non perpetua; tum quia in hoc capite excommunicantur religioſi dimittentes habitum in ſcholis, aut alibi; ſcholæ autem non ſolent eſſe perpetuæ. Ita Caietan. *in ſumm. verb. excommunic. cap.* 61. Suarez *num.* 30. Sanchez *loco cit. num.* 48. & alii communiter.

21 Sed modò dubium eſt, utrùm dimiſſio habitus, modica, & brevi tempore facta, e. g. ad dimidiam, vel etiam ad integram horam, ſufficiat ad incurrendam hujus canonis excommunicationem.

Reſpondeo negativè. Ratio eſt, tum quia ſicut parvitas materiæ excuſat à peccato mortali, ubi parvitas materiæ dari poteſt, ita etiam excuſat à cenſura, quæ peccatum mortale ſupponit; tum quia non dicitur dimitti, quod brevi tempore ſumendum eſt *l. divortium ff. de divortio*. Ita Navarrus *cap.* 27. *num.* 131. Suarez *de cenſ. diſp.* 23. *ſect.* 4. *n.* 27. Azor. 1. *p. lib.* 12. *cap.* 13. *quæſito* 5. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 33. *n.* 13. Emanuel Sà *de excommunicationibus nemini reſervatis num.* 9. Sanch. *num.* 55. Sanctarellus *n.* 6. & alii communiter, contra ipſum Suarez *de relig. to.* 4. *lib.* 1. *c.* 5. *n.* 9.

Amplia primò, etiamſi dimittens habitum intentionem habuerit diutiùs dimittendi, ſed poſteà modico tempore re ipſa dimiſerit. Ratio eſt, tum quia ad hoc faciunt rationes allatæ; tum quia materia iſtius excommunicationis non eſt animus dimittendi, ſed ipſa externa dimiſſio habitus, quæ licèt per relationem ad intentionem dimittentis ſit mortalis (actus enim voluntatis ſuam malitiam actui externo communicat;) nihilominus in ſe non eſt mortalis, nec materia ſufficiens excommunicationis; ſicut neque excommunicationem in percuſſores clericorum, aut in fures latam incurrit is, qui intentionem habet graviter percutiendi clericum, aut magnæ rei quantitatem paulatim ſurripiendi; ſed poſteà re ipſa leviter percutit, aut modicam rei alienæ quantitatem auferr; ut benè docet Sanchez *loc. cit. num.* 54. & alii contra Suarez *de cenſuris diſput.* 23. *ſect.* 4. *num.* 30. *verſ.* 3. *regula*, exiſtimantem eum affici excommunicatione, qui habitum dimiſit animo diutiùs vagandi, licèt paulò poſt mutata voluntate ad ſuum habitum revertatur.

*Objicies cum Suarez, iſta excommunicatio fertur ob temerariam habitus dimiſſionem; hæc autem in modico tempore conſummatur, ſive breviùs, ſive diutius poſteà duret.

Reſp. excommunicationem ferri ob dimiſſionem habitus ex ſe ſufficientem ad mortale peccatum; non autem ob quamlibet habitus dimiſſionem, ut in ſimili dictum eſt de percuſſione clerici, *in tractatu de cenſuris in genere diſput.* 2. *quæſt.* 4. *punct.* 1. §. 1. *n.* 13. *tom.* 1. *& de furto in tract. de reſtitutione in particulari diſput.* 2. *quæſt.* 8. *punct.* 1. *nu.* 7. *punct.* 2. *num.* 6. *tom.* 2. ſi contra fures lata eſſet excommunicatio.

Ampliari ſecundò poteſt probabiliter, etiamſi dimiſſio habitus ad breve tempus fiat ex turpi cauſa, e. g. animo furandi, vel fornicandi, aut eundi ad lupanar. Ratio eſt, quia licèt illa dimiſſio ſit graviter peccaminoſa pro qualitate finis, & circunſtantiæ; in ratione tamen dimiſſionis temerariæ, quæ hic ſub cenſura prohibetur, non vi-

Digitized by Google

videtur mortalis ob parvitatem materiæ, & potiùs nomen diſpoſitionis meretur, quam dimiſſionis habitus. Ita Azor. *2. p. lib.* 12. *c.* 13. *q.* 5. *caſu* 16. *verſ. is igitur*. Sanchez *loc. cit. num.* 57. Emanuel Sà *loc. cit.* & alii contra Rodriquez *in ſum.* 1. *p. cap.* 43. *num.* 1. *ad finem*, Bannem 2. 2. *q.* 12. *art.* 2. *de apoſtaſia dub.* 2. *concluſ.* 2. Suarez *loco cit. n.* 31. *verſ. at verò*, Sayrum *n.* 15.

22 Ex dictis in hoc dubio ſequitur, religioſum dimittentem habitum, non ſtatim ac illum dimitrit, affici excommunicatione; ſed tunc affici, dum dimiſſo habitu in eo ſtatu perſiſtit tanto tempore, quod judicio prudentis viri ſufficiens cenſeatur ad mortalem culpam. Ratio eſt, quia excommunicatio lata ob aliquem effectum non incurritur, effectu nondum ſecuto; iſta autem excommunicatio lata eſt, ob dimiſſionem habitus; & cum quælibet dimiſſio non ſufficiat ad incurrendam excommunicationem, dicendum eſt, excommunicationem incurri ob dimiſſionem tanti temporis, quæ judicio prudentis viri notabilis exiſtimetur. Ita Sayrus *lib.* 3. *c.* 33. *n.* 11. Tabiena *verb. excommunicatio* 5. *caſu* 23. *quæſito* 1. *n.* 2. Sanch. *n.* 54. contra Suar. *loco citato*, & alios exiſtimantes cenſuram contrahi in ipſo puncto dimiſſionis. Ratio Suarez, & aliorum eſt, quia gravitas hujus delicti non deſumitur ex duratione temporis ſecuta, vel mente concepta, ſed ex ipſamet dimiſſione habitus, quæ per ſe res gravis eſt, & ſufficiens ad mortale peccatum, & conſequenter ad incurrendam cenſuram, quæ ob ipſam habitus dimiſſionem impoſita fuit. Verùm licèt opinio Suarez ſit probabilis, & valdè tuta, nihilominus probabilius mihi videtur, quod dixi cum Sanch. & aliis. Et ex dictis facilis eſt reſponſio ad præfatam rationem Suarez, & aliorum.

23 Major difficultas eſt in aſſignanda quantitate temporis ſufficiente ad mortale peccatum in hac cenſura. Cajet. *v. excomm. c.* 61. Sayrus *c.* 33. *n.* 14. & alii exiſtimant dimittentem habitum ad horam, vel etiam toto die ex levitate quadam, & domi manendo, non affici excommunicatione, verùm iſti loquuntur de dimittente habitum, ſed non exhibente ſe hominum conſpectui. Mihi dicendum videtur duas, vel tres horas ſufficere, quia hoc videtur tempus notabile ſecundùm ſe, unam verò horam, ut plurimùm non exiſtimarem notabile tempus in hac materia; licèt enim una hora notabilis ſit reſpectu viginti quatuor horarum ad incurrendam lethalem culpam ob ſervile opus in die feſto, ut ſuo loco dixi *in tract. de legib. circa tertium Decalogi præceptum diſp.* 5. *qu. unic. punct.* 3. *in* 2. *tom.* 5. cum Suarez, & aliis; in hoc tamen caſu, in quo non habetur ratio ad unum diem, ſed ſimpliciter ad dimiſſionem habitus, notabilem, regulariter loquendo, non cenſerem, & obnoxiam excommunicationi dimiſſionem habitus per unam horam contra hunc canonem, licèt ob alias circunſtantias fieri poſſit ut pluribus lethalibus culpis infecta ſit. Ita ſentire videtur Sanchez *n.* 55. & alii, qui dum aſſerunt modicum tempus ab hac cenſura excuſare, exemplum aſſerunt ſpatii unius horæ.

SECUNDA PROPOSITIO.

24 Subjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli religioſi habitum ſuæ religionis temerè dimittentes. Hæc propoſitio patet ex dictis in prima propoſitione, & ratio eſt, quia in textu ſermo eſt ſimpliciter de religioſis temerè habitum dimittentibus.

25 Hinc ſequitur 1. religioſos habitum dimittentes ſubjici huic cenſuræ, etiamſi eorum ordo, & religio inſtituta ſit poſt editionem hujus textus. Ratio eſt, quia lex generalis, & perpetua non ſolùm reſpicit, & obligat tunc natos, ſed etiam in poſterum naſcituros; cum enim perpetua ſit, ſemper loquitur, & ſemper afficit. Ob id Suarez *de cenſ. diſp.* 31. *ſect.* 6. *n.* 7. & alii docent ſuſpenſionem latam contra ſuperiores ordinum mendicantium, admittentes aliquem ad profeſſionem, nondum expleto novitiatus anno, extendi ad mendicantes poſtea inſtitutos, *& diſp.* 22. *ſect.* 5. *n.* 16. excommunicationem latam contra mendicantes tranſeuntes ad aliam religionem, quam Carthuſianorum, extendi ad Patres Societatis Jeſu, qui finito novitiatus biennio, vota ſimplicia emiſerunt: ſunt enim verè religioſi, & mendicantium privilegiis gaudent ex conceſſione Pii V. in Bulla anno 1571. edita, & ex Greg. XIII. in Bulla anno 1582. & 1584.

26 Secundò, ſequitur religioſos Societatis Jeſu, qui habitu dimiſſo, ſecularem induunt in Italia, ubi ſeculares habitu non incedunt, vinculo hujus cenſuræ obſtringi; ipſi enim ſunt verè religioſi: conſequenter oneribus religioſorum ſubjiciuntur, ſicut etiam illorum privilegiis fruuntur, & cum lex non diſtinguat, neque nos diſtinguere debemus. Ita ſentire videtur Filliucius *tract.* 14. *c.* 8. *q.* 4. *n.* 133. dum ſine diſtinctione ait, perſonas, quæ hac cenſura ligantur, eſſe omnes, & ſolos religioſos. Contrarium ex profeſſo ſuſtinet Sanch. *in opere morali lib.* 6. *c.* 8. *n.* 70. Ratio ipſius eſt, quia cum textus loquatur de profeſſis dimittentibus habitum ſuæ religionis, ſupponit religionem illam habere peculiarem habitum, quo à cæteris diſtinguantur: Societas autem Jeſu non habet habitum peculiarem, & proprium: ſed adhibet habitum communem accommodatum uſui patriæ, ut patet *ex conſtitut. part.* 6. *c.* 2. §. 15. Verùm hæc ratio non obſtat, quia licèt Societas Jeſu in genere non habeat habitum particularem: in ſingulis tamen regionibus habet habitum peculiarem ab aliis diſtinctum, & diſtinctivum: conſequenter ſicut religioſus Societatis graviter peccaret deferendo hic Romæ habitum ſæcularem, ita etiam afficeretur excommunicatione; quia diceretur habitum ſuæ religionis hic dimittere.

27 Tertiò, ſequitur religioſum promotum ad beneficium parochiale alicujus Eccleſiæ, affici excommunicatione, dimittendo habitum ſuæ religionis. Ratio eſt, quia adhuc tenetur votis religionis, nec exemptus eſt ab obſervantia regulæ, dum eam commodè ſervare poteſt una cum parochiali munere. Ita Sylveſter *verb. relig.* 7. *qu.* 11. Sanctus Antoninus 3. *part.* 16. *c.* 5. & alii, quos citat, & ſequitur Sanch. *in opere morali lib.* 6. *c.* 6. *n.* 36.

28 Major difficultas eſt, utrùm religioſus creatus Epiſcopus, vel Cardinalis, in iſtam excommunicationem incidat, dimittendo habitum ſuæ religionis.

Reſpondeo duplicem eſſe Doctorum ſententiam. Prima ſententia eſt affirmativa. Ratio eſt, tum quia huiuſmodi religioſi tenentur habitum ſeu religionis deferre, *c. penult. de vita, & honeſtate cleric.* ubi textus enumerat veſtes, quas Epiſcopi deferre debent, exceptis Epiſcopis religioſis quos ad habitum ſuæ religionis obligat, ibi, *niſi monachi fuerint, quos oportet ferre habitum monachalem*, quamquam hoc tempore poſt rituale Romanum juſſu Clementis VIII. reformatum poſſunt Epiſcopi religioſi, retento colore habitus ſuæ religionis, accommodare ſe formæ veſtium; quas alii Epiſcopi adhibent; tum quia *in c.* 2. *ne clerici, vel monach. in* 6. excommunicatur Abbas religioſus aſſumens rochetum, id eſt, illam albam, & candidam veſtem, quam Epiſcopi ſuperinduunt, & exterius deferunt. Ita Sylveſt. *ver. relig.* 7. *quæſito* 7. Majolus *de irregularitate cap.* 1. *num.* 13. Surdus *de alimentis tit.* 8. *privileg.* 79. *n.* 10. & quamplures alii apud Sanch. *lib.* 6. *c.* 6. *num.* 29. & apud Sanctarellum *n.* 15.

Secunda ſententia, quæ mihi probabilior videtur, negat huiuſmodi religioſos Epiſcopos in excommunicationem incidere. Ratio eſt, tum quia religioſus factus Epiſcopus eximitur ab omnibus regulis, & ſtatutis religionis, *c. unico* 18. *qu.* 1. ibi, *Monachus, quem canonica electio à jugo regulæ monaſterii profeſſionis abſolvit*, ergo in nullam incidit culpam eas non obſervando; cum ergo religioſus teneatur habitum ſuæ religionis deferre, præcipuè ob regulas, & ſtatuta ſuæ religionis ſequitur exemptum à regulis, & ſtatutis ſuæ religionis non teneri ex vi regularis obſervantiæ ad habitum illius deferendum; conſequenter religioſum factum Epiſcopum non affici excommunicatione huius noſtri textus; tum quia in hoc textu ſermo eſt de religioſo regulari Obſervantiæ ſubdito, & ſub obedientia ſuperioris exiſtente, ut clarò ex textu conſtare oſtendam in reſponſionibus ad rationes in contrarium. Ita Bonifacius *Clement.* 1. §. *rurſus n.* 13. *& ſeqq. de ſtatu monach.* Rodriquez *to.* 2. *q.* 58. *ar.* 3. & alii, quos citat, & ſequitur Sanchez *lib.* 6. *c.* 6. *n.* 23. & Sanctarellus *de apoſtaſiæ.* 1. *nu.* 15. & hanc ſententiam probabiliorem cenſet Azor. *tom.* 1. *lib.* 12. *c.* 7. *q.* 4.

Ad primam rationem in contrarium reſpondeo, religioſum creatum Epiſcopum teneri quidem habitum ſuæ religionis deferre, *ex c. penult. de vita, & honeſt. cleric. in fine*, non verò ex vi huius noſtri textus, in quo ſermo eſt de religioſis ſubditis obedientiæ ſuorum ſuperiorum, non verò de exempto, & abſoluto à jugo regulæ, conſequenter non tenetur habitum ſuæ religionis ſub excommunicatione deferre.

Ad ſecundam reſpondeo in præfato textu, cuius explicationem ego in hoc puncto tradidi, ſermonem eſſe de monacho ſubdito, non verò de exempto, cùm enim loquutus fuiſſet de religioſo habitum dimittente, in hæc verba loquitur. *Nec accedat ad quævis ſtudia litterarum, niſi à ſuo Prælato cum conſilio conventus, vel majoris partis ejuſdem, ſibi eundi ad ſtudium licentia primitus ſit conceſſa*; conſequenter Epiſcopus excommunicationem non incurrit deferendo rochetum, vel aliud genus veſtium, cum hoc nullibi cautum ſit ſub excommunicatione.

29 Hinc patet, quid dicendum ſit, primò de religioſo electo ad dignitatem Abbatis, habentem propriam diœceſim, nulli Epiſcopo ſubiectam; huiuſmodi enim Abbas juriſdictionem habet Epiſcopalem, & aſſimilatur Epiſcopis, excepta conſecratione, & functione ordinis Epiſcopalis, ut bene Sanch. *loc. cit. n.* 35. conſequenter etiam exemptionem à jugo regulæ, & ſtatutorum regularium acquirit; conſequenter non ligatur cenſuris contra religioſos impoſitis.

30 An autem præfatus religioſus creatus Epiſcopus, vel Abbas cum dignitate quaſi Epiſcopali eximatur à tribus votis religionis, alibi explicandum eſt *in libro variar. tractation. loc. ſtatim citando* ubi de voto paupertatis loquar interim breviter dico non eximi, cum enim adhuc religioſus maneat, remanet etiam obſtrictus tribus votis, quæ ſunt de eſſentia ſtatus religioſi, *cap. cum ad monaſterium, in fine, de ſtatu monachorum*, imò ſi religioſus ad Pontificatum promoveatur, iiſdem votis detinebitur, & quamvis nulli teneatur obedire, hoc ideò contingit, quia nullum in terris ſuperiorem habet, ex Arragonio 2. 2. *q.* 88. *art.* 11. Sanchez *c.* 6. *n.* 6. & aliis; ergò à fortiori iiſdem votis obſtrictus manet religioſus creatus Epiſcopus, vel Abbas. Quamobrem perſpicuum eſt huiuſmodi religioſum teneri voto caſtitatis, ut communiter concedunt DD. tenetur etiam voto obedientiæ, non quidem Prælatis religionis, cum à regulari obſervantia, & obedientia Prælatorum religionis eximatur, *c. unico* 18. *qu.* 1. ſed Summo Pontifici; religioſus enim, dum profeſſionem emittit, obedientiam potiſſimum ſpondet, & promittit Summo Pontifici: ab hac autem obedientia non eximitur, dum ad Epiſcopatum promovetur; conſequenter Summus Pontifex poſſet illi ea omnia præcipere, quæ in regulis illius religionis continentur; ſicut ea præcipere potuiſſet ſuperior religionis, antequam ille ad Epiſcopatum promoveretur; conſequenter religioſus Epiſcopus tenebitur Summo Pontifici præcipienti obedire non ſolùm ex generali obligatione, qua reliqui fideles, aut ſolùm ex obligatione juramenti, qua omnes Epiſcopi tenentur, ſed ex peculiari voto obedientiæ. Prætereà huiuſmodi religioſus tenetur voto paupertatis, quia etiam iſta eſt de eſſentia ſtatus religioſi. Quamobrem religioſus ad Epiſcopatum aſſumptus non efficitur dominus redditu um Eccleſiaſticorum,

Digitized by Google

ſed adminiſtrator, ut eos in uſus decentes inſumat. Ita S. Th. *2. 2. qu. 88. art. 11.* Arragon. ibidem, Rodriquez *tom. 2. qu. regularium q. 58. art. 3.* Azor. *1. p. lib. 7. q. 2.* Valentia *2. 2. diſp. 10. q. 3. punct. 8.* Leſſius *lib. 2. cap. 40. dub. 14. n. 113.* Sanch. *in opere morali lib. 6. n. 2. & ſeqq.* Sanctarellus *de apoſtaſia cap. 6. dub. 3.* & quamplures alii apud præcitatos DD. contra Angles *in flor. 2. parte, qu. unica, de voto, ar. 2. poſt 3. difficultatem dub. 5.* exiſtimantem religioſum creatum Epiſcopum eximi a tribus votis, & ad caſtitatem teneri ſolum ratione ſacrorum ordinum: contra Vaſqu. *1. 2. qu. 96. art. 4. diſp. 165. c. 8. n. 91. & 104.* Sotum *7. de juſtitia q. 4. art. 2. ad ultimum*, & alios, exiſtimantes religioſum Epiſcopum non teneri voto paupertatis, ſed effici dominum redditvum Eccleſiaſticorum, ſicut efficiuntur Epiſcopi ſæculares; ſed quid ego in hac re ſentiam, aperui de obligatione Beneficiatorum circa fructus *in libro variar. tractation. diſp. 4. punctis. n. 13. tom. 1. & de ejectis à Religione in tract. de clauſura quæſt. 2. punct. 12. §. 3. nu. 1. & ſeqq. tom. 1.* ubi dixi, teneri vota ſubſtantialia ſervare.

31 Secundò patet, quid dicendum ſit de religioſis ad Cardinalatus dignitatem promotis: cenſeo enim hos non ſubjici huic excommunicationi non deferendo habitum religionis. Ratio eſt, quia licèt ſinguli religioſi, excepto Summo Pontifice, teneantur habitum ſuæ religionis deferre, tamen qui ad Cardinalatum aſſumuntur, non tenentur ex vi regularis obſervantiæ illum deferre: cum ab ea ſubtrahantur inſtar Epiſcoporum; nam etiam ipſi in Eccleſiis ſuis titularibus juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habent; conſequenter non afficiuntur excommunicatione impoſita contra religioſos habitum dimittentes. Ita Bonifacius *loc. cit.* Sanch. *n. 34.* & alii.

32 Sed modò supereſt dubium primò, utrum religioſi dimittentes habitum, ut excommunicationem incurrant, debeant etiam ſimul phyſicam, vel leges audire ſine ſuperioris licentia. Ratio dubitandi eſt, quia Summus Pontifex in hoc textu loquitur de religioſo dimittente habitum, & accedente ad ſtudia ſine ſuperioris licentia cum conſilio Conventus, vel majoris partis, & videtur has ſuas actiones copulativè requirere ad incurrendam excommunicationem; nam in plurali ſubjungit, *ſi quis horum temerarius violator extiterit, excommunicationis incurrat ſententiam*; religioſus autem, qui habitum dimittit, ſed ad ſtudium non accedit, non dicitur violator horum, ſed alterius actionis.

His non obſtantibus, dicendum eſt, alteram iſtarum actionum ſufficere ad incurrendam iſtam excommunicationem: hæc enim eſt Summi Pontificis intentio. Ob id Doctores communiter has tamquam duas excommunicationes diſtinctas referunt. Ita Gloſſa *hic verb. horum*, Sanch. *lib. 6. c. 8. n. 39.* Sanctarellus *n. 19.* & alii communiter, teſte Suar. *diſp. 23. ſect. 4. n. 26.* contra nonnullos, quos tacito nomine refert Anton. *c. Deus qui, n. 3. de vita, & honeſtate clericor.*

Ad rationem dubitandi reſpondeo illa verba, *ſi quis horum violator*, non intelligi collectivè, ſed diſjunctivè, & frequenter caſus pluralis adhibetur pro ſingulari, ut dictum eſt in explicatione Bullæ Cœnæ, pluribus in locis præſertim *qu. 2. punct. 4. nu. 2. & ſeqq. tom. 3.* ubi docui legentem libros hæreticorum incurrere excommunicationem, & tamen illam incurrit, qui legit ſolum partem libri notabilem immò aliquas lineas unius libri hæretici, quamvis Bulla loquatur in numero plurali de legentibus libros, & patet ex verbis Scripturæ, e. g. ex illis, *latrones convitiabantur ei*, id eſt, unus latronum, & ex inſtitutione, & miniſtris Extremæ unctionis apud Jacobum, *inducant presbyteros*, id eſt, aliquem ex presbyteris, ut explicavi *in tract. de ſacramentis*, dum loquerer *de ſacramento Extremæ unctionis diſp. 7. q. unic. punct. 4. nu. 7. tom. 1.*

33 Secundò dubium eſt, ad quem pertineat poteſtas diſpenſandi circa delationem habitus.

Reſpondeo pertinere ad Summum Pontificem, quia obligatio deferendi habitum conſurgit ex jure canonico: facultas autem diſpenſandi in jure canonico, per ſe, & regulariter loquendo pertinet ad Papam.

Dixi, *per ſe*, quia per accidens, accessoriè, & conſequenter dimitti poteſt habitus ex licentia Prælati conceſſa ad aliquod opus, quod exercere cōmodè nequit cum habitu, ut ſi Prælatus mittat religioſū ad concionandum in locis, in quibus retento habitu id facere nequit; aut ſi corporale, ac laborioſum opus illi imponat, quod ſine habitus mutatione commode exerceri non poſſit. Ita Navarr. *de apoſtaſia conſ. 70. n. 8. & ſeqq.* Suar. *to. 4. de relig. lib. 1. c. 3. n. 16. & 17.*

Objicies, religioſus, cui à Prælato data eſt facultas peragendi aliquod opus, ſi dubitat, an ſibi liceat opus illud præſtare dimiſſo habitu, ſuperiorem adit, & ab ipſo inquirit, an illud facere poſſit mutato habitu: ergò ſignum eſt ſuperiorem poſſe directè, & per ſe facultatem concedere non deferendi habitum.

Reſpondeo, religioſum tunc temporis adire ſuperiorem, non ut ab ipſo directè circa delationem habitus diſpenſetur; ſed ut ipſe declaret, an tunc temporis licita ſit habitus dimiſſio, ut benè obſervat Suar. *de relig. to. 4. lib. 1. c. 4. n. 17.*

Hæc eadem ad verbum tradidi *in tractatu de clauſura quæſt. 2. punct. 3. n. 1. & ſeqq. tom. 3.*

34 Abſolutio iſtius excommunicationis jure communi non eſt reſervata; Ratio eſt, quia in *c. ut periculoſæ citato* nulla de reſervatione fit mentio; conſequenter abſolutio à quolibet Confeſſario ad Confeſſiones Religioſorum excipiendas approbato conferri poteſt, niſi aliud jure ſpeciali aliquibus in locis caveatur, ut Mediolani, ſicuti docui *de cenſuris in genere diſp. 1. q. 2. punct. 3. n. 6. tom. 1.*

PUNCTUM VII.

De excommunicatione contra religioſos clauſtro exeuntes, ad audiendas leges, aut medicinam, & intra bimeſtre non redeuntes.

1 *Textus iſtius excommunicationis continetur in decreto Alex. III.* in cap. non magnopere, ne clerici, vel monachi, *& Honorii III.* in c. ſuper ſpecula.

2 *Materia iſtius excommunicationis ſunt duæ actiones, nimirum 1. eſt exire de Clauſtro ad audiendum jus civile, vel medicinam; 2. eſt non reverti intra duos menſes.*

3 *Exire de Clauſtro eſt alio ſe transferre ad audiendas dictas ſcientias juxta ſententiam Authoris.*

4 *Religioſus exiens de clauſtro alia de cauſa, quàm occaſione audiendi phyſicam, vel leges, non incurrit excommunicationem.*

5 *Religioſus non exiens animo audiendi medicinam, vel leges, non videtur in excommunicationem incidere, etiamſi poſtea extra clauſtrum permaneat animo eas audiendi.*

6 *Religioſus, qui clauſtro exivit animo audiendi phyſicam, aut leges, excommunicationem incurrit; etiamſi poſtea illas non audiat, modò ad monaſterium intra duos menſes non revertatur.*

7 *Religioſus monaſterio egreſſus intentione audiendi medicinam, vel leges, excommunicationem incurrit, etiamſi poſtquam egreſſus eſt mutaverit intentionem illas audiendi.*

8 *Religioſus egrediens monaſterium ad docendum medicinam, vel leges, non incurrit excommunicationem, juxta communiorem DD. ſententiam.*

9 *Docens leges, vel medicinam coram religioſo, non graviter peccat, nec excommunicationem incurrit.*

10 *Religioſus, qui clauſtro egreſſus eſt animo audiendi leges, vel phyſicam, non incurrit excommunicationem, ſi intra duos menſes ad clauſtrum redeat.*

11 *Tempus, ſeu ſpatium duorum menſium, intra quod religioſus ad monaſterium redire debet, ut ab excommunicationis vinculo ſit exemptus, computandum ſit, & à die quo egreditur ad audiendas ſcientias.*

12 *Subjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes Religioſi exeuntes à Clauſtro ad præfatas facultates audiendas, niſi intra duos menſes redierint.*

13 *Novitius non incurrit excommunicationem exeundo à clauſtro ad audiendas leges, vel medicinam.*

14 *Votum habens ingrediendi religionem non incurrit excommunicationem audiendo leges, vel medicinam.*

15 *Superior religioſorum non poteſt religioſis facultatem concedere audiendi leges; vel medicinam.*

1 Ut evagandi, & ſtudiis à religioſo ſtatu alienis implicandi ſe, occaſio religioſis auferretur, Alex. III. *in cap. non magnopere, ne clerici, vel monachi*, excommunicationem imponit religioſis exeuntibus ad phyſicam, vel leges audiendas, & intra duos menſes non redeuntibus: quàm excommunicationem Honorius III. *in c. ſuper ſpecula, eod. titul.* confirmavit, auxit, & ad clericos extendit, ut infra oſtendam. Hic vero duo principaliter explicabo.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundò, quodnam ſit ſubjectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Materia iſtius excommunicationis ſunt duæ actiones in his textibus expreſſæ, & religioſis prohibitæ.

Prima actio eſt, è clauſtro exire ad audiendas leges, vel phyſicam: per phyſicam intelligitur medicina, per leges jus civile, interpretatio juris communis, inſtitutionum civilium, ſtatutorum alicujus regni, provinciæ, vel civitatis.

Hinc ſequitur, religioſum phyſicæ, vel medicinæ ſtudentem in clauſtro, non affici pœna excommunicationis, quia non dicitur clauſtro exire ad audiendam phyſicam, vel leges.

3 Sed modò dubium eſt, quid ſit exire de clauſtro ad audiendas leges, vel medicinam: dubium .n. eſt, utrùm ſatis ſit egredi de monaſterio, & in eodem oppido prædictas ſcientias audire, & ad monaſterium finita lectione redire, vel opus ſit alio ſe transferre ad habitandum, aut degere extra monaſterium, ibique præfatis ſcientiis ſtudere.

Reſpondent Suarez *de cenſuris diſp. 23. ſect. 3. n. 11.* Filliuc. *tract. 14. c. 8. q. 2. n. 128.* ſatis eſſe exire, & in eodem oppido præfatas ſcientias audire, & redire. Ratio eſt, tum quia iſta conſtitutio nullius ferè momenti eſſet, cum religioſi non conſueverint alia ratione de clauſtris ad audiendas doctrinas, etiam ſacras, exire; tum quia Honorius III. *in c. ſuper ſpecula*, eandem excommunicationem extendit ad clericos ſæculares, præfatas doctrinas audientes; ergò eadem ratione videtur voluiſſe prohibere viris religioſis, etiamſi ad alium locum non ſe conferant ad habitandum.

Sed mihi probabilior videtur opinio Cajet. *verb. excommun. nu. 50.* Navarri *in manuali c. 27. n. 107.* Toleti *lib. 1. c. 38. n. 6.* Sayri *lib. 3. c. 23. n. 2.* Sanctarelli *in tract. de apoſtaſia c. 2. n. 19.* aſſerentium religioſum non incurrere pœnam excommunicationis, audiendo medicinam, aut leges in eadem civitate, ſi domum ſerò redeant. Ratio eſt, quia præfati Pontifices excommunicationem ferunt contra religioſos exeuntes ad præfatas ſcientias audiendas, niſi ad clau-

Digitized by Google

ſtrum ſuum intra duorum menſium ſpatium redierint: ergò indicare videntur opus eſſe, ut exeant ad habitandum extra clauſtrum; nam qui in monaſterio habitant, & ad ſchnlas publicas accedunt, quotidiè ad clauſtrum redire ſolent, vel ſaltem redeunt intra menſes.

Ad rationes in contrarium reſpondeo, ſatis eſſe, ut iſta excommunicatio locum habeat in jis caſibus, quibus verba textus accommodari poſſunt; ex quo patet differentia inter religioſos, & clericos hiſce ſtudiis operam navantes, de quibus ſuo loco *in hac diſp. 5. q. 4. punct. 6. n. 1. & ſeqq. tom. 3.* nam in materia cenſurarum non eſt argumentandum à pari, vel à fortiori, ſed verbis diſpoſitionis ſtandum eſt, ut idem Suarez pluribus in locis *de cenſuris concedit*.

4 Secundò dubium eſt, utrùm ad incurrendam iſtam excommunicationem opus ſit, ut religioſus exeat intentione audiendi præfatas ſcientias.

Reſpond. affirmativè. Ratio eſt, quia in textu dicitur, ut non permittantur ad has ſcientias audiendas exire; ſi ergo alia de cauſa exeant, contra iſtam conſtitutionem non faciunt; licèt aliundè peccent pro qualitate finis; cujus gratia egrediuntur. Ita communiter DD. idem dicendum videtur, ſi principaliter alia de cauſa exeant, & minus principaliter ob præfatas ſcientias; actio enim ſpecificatur à fine principali. Quamobrem non ſolùm à cenſura, verùm etiam à peccato excuſatur religioſus, qui monaſterio egreditur, ut ſua præſentia honoret amicum, concluſiones publice ſuſtinentem, aut lecturam de legibus, vel de medicina inchoahtem. Ita Sayrus *lib. 3. c. 33. n. 3. ad finem.* Panormitanus *in cap. ſuper ſpecula.* Toletus *lib. 1. c. 38. n. 8.* Sanctarellus *loc. cit. n. 16.* & alii communiter.

5 Major difficultas eſt, utrùm religioſus, qui non exivit animo audiendi præfatas ſcientias, ſed poſtea mutata voluntate permanet extra clauſtrum principaliter animo eas audiendi, ſicque poſt hujuſmodi voluntatis mutationem duos menſes extra clauſtrum moratur, in hanc excommunicationem incidat.

Reſp. affirmative Panormit. *in cap. non magnopere, ne clerici, vel monachi.* Suarez *diſp. 23. ſect. 3. n. 15.* Filliuc. *tract. 14. c. 8. q. 2. n. 127.* Sayrus *lib. 3. c. 33. n. 3.* & alii communiter. Ratio eſt, quia licet prior exitus ad hoc ordinatus non fuerit, tamen exiſtentia extra monaſterium ad hoc ordinata fuit; & hoc eſt, quod Summus Pontifex principaliter prohibere intendit, licet verbis ſufficienter non expreſſerit.

Sed mihi probabile videtur non incidere in excommunicationem. Ratio eſt, quia diſpoſitio pœnalis non videtur extendenda ultra mentem diſponentis verbis expreſſam; mens autem diſponentis verbis expreſſa iſtam extenſionem non admittit, cum non loquatur ſimpliciter de exiſtentibus extra monaſterium animo ſtudendi præfatis ſcientiis; ſed de egredientibus eo animo, & ſimul extra monaſterium hoc animo perſiſtentibus ſpatio duorum menſium. Quamobrem ipſemet Suarez, Filliuc., Sayrus, & alii Doctores communiter ad iſtam excommunicationem incurrendam duas ſaltem conditiones requirunt. Prima eſt, ut religioſi exeant de clauſtris ſuis intentione audiendi præfatas diſciplinas. Secunda, ut ad clauſtrum intra duos menſes non redeant; nos autem ſupponimus religioſum hoc animo egreſſum non fuiſſe, conſequenter defectu primæ conditionis in excommunicationem non incurrere probabiliter exiſtimamus, quamquam oppoſita ſententia tutior eſt, & in praxi ſecurior.

Hinc patet reſponſio ad rationem Suarea, & aliorum.

6 Tertiò dubium eſt, utrum religioſus, qui clauſtro egreſſus eſt animo audiendi præfatas ſcientias, ſed re ipſa non audivit, hanc cenſuram incurrat.

Reſpond. affirmativè, modò intra duos menſes ad monaſterium non revertatur. Ratio eſt, tum quia alioquin ſequeretur religioſum, qui integros duos menſes conſumpſit in itinere intentione audiendi præfatas ſcientias in Academia maximè diſtanti, non ligari hac cenſura; tum quia iſta excommunicatio non eſt lata contra religioſos audientes, ſed contra religioſos egredientes animo audiendi præfatas ſcientias, & non redeuntes intra duos menſes, ergo cenſura incurritur, etiamſi auditio non ſequatur; adeſt enim effectus completus ſub cenſura prohibitus, etiamſi auditio non accedat. Ita Suar. *loc. cit. n. 14.* & Sanctarellus *de apoſtaſia c. 2. n. 17.* contra Cajet. *verb. excommunic. c. 50.* ubi cenſet auditionem requiri ad iſtam excommunicationem incurrendam.

7 Addo cum Panormit. *in c. non magnopere, ne clerici, vel monachi* contra Suarea, Sayrum, Toletum, Sanctarellum, & alios, præfatum religioſum excommunicatione ligari, etiamſi poſt exitum è clauſtro intentionem mutaverit audiendi præfatas ſcientias. Ratio eſt, quia mutatio voluntatis non tollit in hoc caſu materiam excommunicationis; materia enim excommunicationis eſt egredi animo audiendi præfatas facultates, & non reverti intra duos menſes; in textu enim dicitur, ſi exierint, & non redierint; non autem dicitur, ſi non mutaverint animum.

Hinc ſequitur, religioſum, qui animo audiendi præfatas ſcientias monaſterio egreſſus eſt, & poſtea mutata voluntate extra monaſterium degit, ut rebus ludicris, vel etiam ſeriis, vel etiam Theologiæ incumbat, ligari cenſura hujus excommunicationis, quia adſunt conditiones requiſitæ ad iſtam excommunicationem incurrendam. Contraria tamen opinio Suarez, & aliorum probabilis eſt, & veroſimili diſponentis voluntati innixa, ut patebit ex objectione ſtatim afferenda.

Objicies: ſicut legislator non intendit hac pœna quoslibet è clauſtro exeuntes punire, ſed exeuntes ad hunc finem, ita neque intendit perſeverantes punire, niſi quatenus ad hunc finem perſeverant, hoc enim ſignificari videtur illo verbo negativo, non redeundi; ergò religioſus non ligatur, ſi mutata poſt monaſterii egreſſum voluntate, non intendit legibus, aut phyſicæ operam dare.

Reſpondeo negando paritatem antecedentis propoſitionis: Summus enim Pontifex ad incurrendam excommunicationem exigit egreſſum eo animo factum, ad excuſandum autem non expreſſit mutationem illius voluntatis ſufficere, niſi actu redeat, actualis autem regreſſus non contingit ſola mutatione voluntatis. Quamobrem ſicut religioſus deliquerat, & excommunicationi ſe periculosè expoſuerat exeundo cum animo audiendi leges, aut phyſicam; ita par eſt, ut periculum purget non ſola mutatione voluntatis, ſed actuali regreſſu.

8 Quartò, dubium eſt, utrùm religioſus exiens ad docendum præfatas facultates, iſtam excommunicationem contrahat.

Reſpondet affirmativè S. Antonin. Hoſtienſis, Archidiaconus, & Sylveſter apud Suarez *diſp. 23. ſect. 3. n. 17.* Ratio eſt, quia Alexander III. in Concilio Turonen. *in c. non magnoperè, ne clerici, vel monachi*, diſertis verbis excommunicat religioſos exeuntes ad legendam phyſicam, aut leges, ibi: *ſtatuimus, ut nulli omninò poſt votum religionis, & poſt factam in aliquo loco religioſo profeſſionem, ad phyſicam, legesve mundanas legendas permittantur exire*, verbum autem legere potius ſignificat docere, quam audire.

Ego verò cum benigniori, & communiori Doctorum ſententia cenſeo, religioſum exeuntem ad docendum leges, vel phyſicam, non ligari excommunicatione. Ratio eſt, quia Honor. III. *in c. ſuper ſpecula, cit.* loquitur ſolùm de exeuntibus ad audiendum legem, vel phyſicam; imò refert excommunicationem Alexandri III. tanquam latam in audientes, non verò in docentes, ibi: *contra religioſas perſonas de clauſtris exeuntes ad audiendum leges, vel phyſicam, Alexander prædeceſſor noſter ſtatuit in Concilio Turonen. ut niſi infra duorum menſium ſpatium ad clauſtrum redierint, ſicut excommunicati ab omnibus evitentur*; cum ergo Honorius loquatur ſolùm de audientibus, & ſimul affirmet Alexandrum de audientibus locutum fuiſſe, procul dubio dicendum videtur, religioſos docentes, non affici pœna excommunicationis. Ita Navar. *c. 27. n. 116. verſ. 6.* Toletus *lib. 1. c. 38. n. 116.* Suarez *loco cit. n. 17.* Filliucius *loco cit. n. 129.* Sanctarellus *num. 18.* Panorm. & alii apud Suarea *loco cit.*

Ad rationem contrariæ ſententiæ reſpondeo, verbum, legere, poſitum in conſtitutione Aleaandri, idem eſſe, ac ſtudere; tum quia aliquando ſic vulgò accipitur; tum quia Honorius III. ita interpretatus eſt.

9 Quintò, dubium eſt, utrum peccet, vel excommunicationem incurrat is, qui leges, vel phyſicam docet coram religioſo.

Reſpondeo negativè, niſi fortè religioſus habitum dimiſerit, ut ſupra explicatum eſt *punct. præcedenti*, & in excommunicationibus, quæ ſunt communes omnibus, & in illis, quæ latæ ſunt contra clericos, vide ibi dicta *in hac diſp. 2. q. 4. punct. 6. n. 6. & 7. tom. 3.*

Secunda actio, ſeu potius omiſſio in hoc textu prohibita eſt, non reverti intra duos menſes, ut patet ex utroque textu ſupra citato.

10 Sed modò dubium eſt primò, utrùm religioſus, qui clauſtro exiit animo audiendi leges, vel phyſicam, liber ſit ab excommunicatione, ſi intra duos menſes redeat.

Reſpond. affirmativè. Ratio eſt, quia cenſura ſub conditione lata non incurritur, non adimpleta conditione; hæc autem excommunicatio lata eſt ſub conditione, niſi religioſi ad clauſtrum intra bimeſtre redeant, ibi: *ſi verò exierint, & ad clauſtrum ſuum infra duorum menſium ſpatium non redierint, ſicut excommunicati ab omnibus evitentur*; Eodem pacto intelligendum eſt *cap. ſuper*, in quo Honorius III. ad tollendas varias quorundam opiniones, clarioribus verbis eandem excommunicationem ipſo facto iniunxit. Ita communiter DD. quamquam non improbabiliter ſuſtineri poteſt, religioſos ſolo egreſſu excommunicationem incurrere ob verba textus *in c. ſuper ſpecula, cit.* ibi: *nos volentes, ut de cætero ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant*; Verùm reſponderi poteſt excommunicationem ipſo facto incurrere, niſi intra bimeſtre redierint; hoc enim ſpatium ibi, non excluditur, cum Honorius referat conſtitutionem Alexandri, & illam non revocet, ſed confirmet, & clariùs indicet excommunicationem ipſo facto incurri, lapſo ſcilicet bimeſtri, juxta conſtitutionem Alexandri, quam ipſe refert.

11 Secundò, dubium eſt, à quo die computandum ſit ſpatium duorum menſium, intra quod, ſi religioſi ad clauſtrum non redierint, excommunicatione ligantur.

Reſp. Gloſſa *in c. ſuper ſpecula, verſ. duorum*, computandum eſſe à tempore ſcientiæ hujus conſtitutionis, ſive publicationis. S. Antonin. *3. p. tract. 24. c. 52.* & alii putant numerandum eſſe à die, qua religioſi leges, vel phyſicam audire incipiunt, cum enim egreſſus è monaſterio non ſit interdictus, niſi per ordinem ad auditionem prædictarum facultatum, metiendum videtur tempus à die, qua religioſi dictas facultates audire incipiunt.

Ego verò cum probabiliori, & communiori Doctorum ſententia exiſtimo tempus computandum eſſe à die, qua religioſus egreditur ad præfatas ſcientias audiendas. Ratio eſt, tum quia ſpatium inchoandum eſt à tempore tranſgreſſionis; tranſgreſſio autem inchoatur ab ipſomet egreſſu è monaſterio; tum quia in textu dicitur, *ſi exierint, & infra duorum menſium ſpatium non redierint*; clarè igitur indicatur initium ab exitu è clauſtro deſumendum eſſe. Ita Panor-

Digitized by Google

mit. *cap. ſuper ſpecula nu* 8. Suar. *loco cit.n.*56. Filliuc. *loco cit.n.*119. Sayrus *lib.*3.*cap.*33.*n.*4. Sanctarellus *loco cit.n.* 50. Angel. Sylveſter, Tabien. & alii apud præcitatos DD.

SECUNDA PROPOSITIO

11 SUbjectum iſtius cenſuræ ſunt omnes, & ſinguli religioſi exeuntes è clauſtro ad præfatas facultates audiendas, niſi intra duos menſes redierint. Ratio eſt, quia *in c. non magnopere, dicitur, ſtatuimus, ut nulli omninò nominatum religionis, &c.* quæ loquendi forma generaliſſima eſt. Hinc ſequitur.

Primò, huic cenſuræ ſubjici religioſos, non ſolùm antiquarum, etiam recentiorum reilgionum. Ratio eſt, quia etiam iſti ſunt veri religioſi, & lex ſemper loquitur, ac ſucceſſores afficit. Ita Sanch., & alii, quos retuli puncto præcedenti de excommunicatione lata contra religioſos habitum ſuæ religionis dimittentes.

Secundò, Patres Societatis Jeſu, ſi contra iſtam conſtitutionem delinquant, in excommunicationem incidere, quia ſunt veri religioſi, ut patet ex conſtitutione Gregor. XIII. quæ incipit, *Aſcendente*. Suar. *n.*9. Filliuc. *n.*127. Sanch. *lib.*6.*c.*8.*n.*74.

13 Tertiò, novitios ab hac cenſura immunes eſſe, tum quia non ſunt propriè loqueodo, religioſi; tum quia *c. magnopere*, loquitur de religioſis poſt factam profeſſionem.

14 Quartò, habentem votum ingrediendi religionem non incidere in hanc cenſuram, quia nondum eſt religioſus, conſequenter neque oneribus religioſorum afficitur.

Objicies: *in cap. non magnoperè, cit.* non ſolum fertur excommunicatio contra religioſos profeſſos; verùm etiam contra habentes votum religionis: ibi, *ut nulli poſt factum votum religionis, & poſt factam in aliquo loco profeſſionem*: ergo habentes votum religionis incidere poſſunt in hanc cenſuram.

Reſpond. illa verba eſſe ſynonima, & ſequentia apponi ad declaranda magis præcedentia, alias reſponſiones afferunt Suarez *n.* 9. & Panormitanus, quæ apud ipſos videri poſſunt, ſi lubet.

15 Sed modò dubium ſupereſt, utrùm ſuperior religioſorum poſſit in hac re cum ſuis religioſis diſpenſare.

Reſpond. negativè. Ratio eſt, tum quia inferior non poteſt in lege ſuperioris diſpenſare, niſi diſpenſandi facultas ei concedatur; tum quia in textu dicitur, *nulli omninò permittatur exire*, ubi notanda eſt illa dictio, *omninò*, quæ diſpenſationem prohibere videtur. Imò illa verba directè ad Prælatos religioſorum diriguntur, & prohibitionem conferunt permittendi quemquam exire ad præfatas facultates audiendas; ipſi tamen ſuperiores permittentes religioſos exire non incurrunt excommunicationem ipſo facto latam, quia in præfatis textibus contra ipſos non extat hujuſmodi excommunicatio. Vide tradita *in tractatu de clauſura qu.*2.*punct.*7. *per totum tom.*1. ubi hæc eadem ad verbum attuli, & docui abſolutionem iſtius excommunicationis non eſſe reſervatam.

PUNCTUM VIII.

De excommunicatione contra religioſos ad ſtudia accedentes abſque licentia ſui Prælati, & conſilio Conventus, vel majoris partis.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, eſt* caput 1. ut periculoſa, ne Clerici, vel Monachi in 6.

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt acceſſus ad ſtudia abſque licentia ſuperioris cum conſilio conventus, vel majoris partis.*

3 *Acceſſus ad ſtudia cenſetur ſub excommunicatione prohibitus, cum cauſa ſtudiorum Religioſus proficiſcitur extra oppidum ſui Monaſterii.*

4 *Religioſus accedens ad ſtudia ſui oppidi ſine licentia ſui Prælati, non incurrit iſtam excommunicationem.*

5 *Religioſus non afficitur excommunicatione, accedendo ad aliud monaſterium ſuæ religionis, in quo ſtudia exercentur.*

6 *Religioſus transferens ſe ad aliud monaſterium ſuæ religionis, intentione dandi operam ſtudiis, quæ extra monaſterium exercentur, non incurrit excommunicationem, ſi intentionem habeat degendi in monaſterio ſuæ religionis, & accedendi ad ſcholas juxta receptam uſum.*

7 *Superioris licentia cum conſenſu, ſeu conſilio conventus requiritur, ut religioſus immunis ſit ab excommunicatione accedendo ad ſtudia, modò Prælatus per conſtitutiones non prohibeatur dare hanc licentiam.*

8 *Generalis, aut Provincialis poteſt facultatem concedere religioſo ſibi ſubdito accedendi ad ſtudia, etiam ſine conſilio conventus.*

9 *Religioſus accedens ad ſtudia ex licentia invalida, non eximitur ab excommunicatione.*

10 *Conſilium ſufficit ut petitum ſit à majori parte conventus, etiamſi non adſit conſenſus, dum ſuperior concedit religioſo facultatem eundi ad ſtudia.*

11 *Non eſt neceſſe totum conventum convocare, ſed ſufficit convocare majorem partem, præciſa contraria conſtitutione, dum alicui religioſo concedenda eſt facultas exeundi ad ſtudia.*

12 *Religioſus non eximitur ab excommunicatione, dum egreditur ad ſtudia, non convocato conventu, etiamſi alioquin adſit conſilium majoris partis religioſorum.*

13 *Subjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes Religioſi profeſſi (non novitii) ſubditi Prælato immediato conventus accedentes ad ſtudia ſine debita licentia, etiamſi ſint Religioſi Societatis Jeſu.*

14 *Prælatus monaſterii non afficitur excommunicatione, accedendo ad ſtudia ſine licentia, etiamſi aliundè peccet.*

15 *Ut Religioſus hanc cenſuram contrahat, requiritur: 1. ut ſit profeſſus; 2. ut accedat ad ſtudia, quæcumque illa ſint, ſine licentia Prælati, & conſilio conventus, vel majoris partis; etiamſi accedat cum habitu, & abſolutio iſtius excommunicationis non eſt reſervata.*

1 INc. 1. *ut periculoſa, ne clerici, vel monach. in* 6. excommunicantur religioſi profeſſi accedentes ad quævis ſtudia litterarum, niſi à ſuo Prælato cum conſilio ſui conventus, vel majoris partis ejuſdem, ſibi eundi ad ſtudium licentia primitùs ſit conceſſa.

Circa illam excommunicationem duo explicabo.

Primò, quænam ſit materia.

Secundò, quodnam ſit ejus ſubjectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt acceſſus ad ſtudia abſque licentia ſuperioris cum conſilio conventus, vel majoris partis, ut patet ex verbis textus proximè citatis.

3 Quæres primò, quinam acceſſus ad ſtudia ſub excommunicatione in hoc loco prohibeatur.

Reſpondeo prohiberi illum acceſſum, quo religioſus cauſa ſtudiorum proficiſcitur extra oppidum ſui monaſterii. Ratio eſt, quia textus loquitur de proficiſcente alio cauſa ſtudendi; & hoc verum eſt, ſive intendat dare operam ſtudiis aliàs prohibitis, ut legibus, aut phyſicæ, ſive aliàs permiſſis, ut Theologiæ, aut ſacris canonibus; textus enim generaliter loquitur, ibi, *ad quævis ſtudia*. Ita Palud. *in* 4.*diſt.*18.*qu.*3.*art.*4.*nu.*42. Navarr. *c.*23.*n.*133. Suarez *diſp.* 53. *ſect.*4.*n.*35. Sayrus *de cenſuris lib.*3.*cap.*33.*n.*20. Filliucius *tract.*14.*c.*8.*q.*4.*n.*136. Sanchez *in opere morali lib.*6.*c.*8.*n.* 76. Sanctarellus *in tract. de apoſtaſia c.*2.*n.*1. & alii communiter.

4 Hinc ſequitur, religioſum, qui ſine licentia accedit ad ſtudia ſui oppidi, non affici excommunicatione hujus capitis, ex communi Doctorum ſententia; & hoc verum videtur, etiamſi dum religioſus ſcholas ſui oppidi frequentat, extra monaſterium commoretur; nam ex vi hujus capitis excommunicationem non incurrit, cùm textus loquatur de proficiſcente alio. Quamquam aliunde fieri poteſt, ut graviter peccet, manendo extra monaſterium abſque debita licentia, ut alibi oſtenſum eſt *de clauſura quæſt.*2.*punct.*1. *num.*1. *& ſeqq. tom.* 5. Ita expreſsè Sanchez *loc. cit. n.* 76. Sanctarellus *n.* 2. Idemque ſentire videntur alii præcitati DD.

5 Sed modò dubium eſt; utrùm accedens ſine licentia ad monaſterium ſuæ religionis in alio oppido exiſtens, ubi ſunt ſtudia intra clauſtrum, afficiatur excommunicatione.

Reſpondro negativè, quia hic non dicitur accedere ad ſtudia, ſed potiùs mutare cænobium, & monaſterium, nec textus intendit quamcumque profectionem abſque licentia prohibere ſub excommunicatione; ſed profectionem ad ſtudia extra clauſtrum ſita. Ita communiter DD.

6 Major difficultas eſt, ſi transferat ſe ad alium ſuæ religionis conventum intentione dandi operam ſtudiis, quæ extra monaſterium exiſtunt.

Reſpond. neque in hoc caſu in excommunicationem incidere, ſi intentionem habeat manendi in monaſterio, & juxta modum ordinarium ad ſcholas accedendi; hæc enim dicitur potiùs mutatio cænobii, quam profectio ad ſtudia, nec ordinarius modus accedendi ad ſtudia, habitando in proprio conventu, prohibitus eſt ſub cenſura in hoc textu. Ita communiter DD. Secus dicendum eſt, ſi religioſus intentionem habeat accedendi ad aliud oppidum, in quo ſunt ſtudia, & ſimul manendi extra conventum, hæc enim eſt vera profectio ad ſtudia; conſequenter eſt materia iſtius excommunicationis, ſi fiat ſine debita licentia. Idem dicendum cenſeo de illo, qui ſine licentia ad aliud oppidum ſe transfert cauſa ſtudiorum, animo tamen habitandi extra conventum, ſed accedendi ad ſtudia, quæ intra ſuæ religionis clauſtrum ſunt; hic enim non dicitur mutare cænobium, ſed ad ſtudia proficiſci, cum in conventu habitare non intendat, niſi occaſione ſtudiorum. Ita Sanchez *loc. cit. n.* 75. Sanctarellus *loc. cit. n.*2.

7 Quæres ſecundò, quænam licentia requiratur, ut religioſus in iſtam excommonicationem non incidat, accedendo ad ſtudia.

Reſp. requiri licentiam proprii Prælati immediati, cum conſilio conventus, vel majoris partis, in textu enim dicitur, *niſi à ſuo Prælato cum conſilio ſui conventus, vel majoris partis, &c.* Prælatus autem, qui conventum habet, eſt Prælatus immediatus; nomen autem *Prælati conventus*, non ſolum intelligitur ipſe Abbas; verùm etiam locum ipſius tenens, qui verè eſt illius religionis Prælatus. Ratio eſt, quia hic Prælati juriſdictionem exercet, & ipſius vices in omnibus gerit, ut ſuppono. Ita Tabiena *verb. excommunic.* 5. *caſu* 23. & alii, quos citat, & ſequitur Sayrus *lib.*3.*cap.*33.*n.* 23. Sanch. *loc. cit. n.*88. & Sanctarellus *n.*3.

Hæc tamen intelligenda ſunt, modò Prælatus immediatus, vel ipſius locum tenens, per conſtitutiones religionis non prohibeatur hanc facultatem concedere cum conſilio conventus; Summus enim Pontifex non videtur velle conſtitutionibus derogare, ſeu facultatem ampliare, ſed potiùs reſtringere, & coarctare, ut ſi facultatem concedendæ hujuſmodi licentiæ habeant, nequeant concedere ſine conſilio conventus, vel majoris partis. Ita Suarez *de cenſuris diſput.* 23. *ſect.* 5. *n.* 37. ubi ſic loquitur. In religionibus, in quibus

Præ-

Digitized by Google

Prælatus non habet hanc poteſtatem, nec cum conſenſu capituli poterit dare hanc facultatem; quia hoc jus non intendit illis dare poteſtatem, ſed illa ſuppoſita ponit modum in uſu, conſequenter ubi hoc fuerit reſervatum Generali, vel Provinciali, ad illud pertinebit dare hanc facultatem. Idem tenet Sanch. *loc. cit. num. 77. ad fin.* Subdit tamen Suarez, eum, qui facultatem obtinuit à ſuo Prælato cum conſilio Conventus, excuſari ab excommunicatione hujus textus; etiamſi Prælatus juxta inſtitutum ſuæ religionis nequeat hanc facultatem concedere. Ratio eſt, quia licet hæc licentia non ſufficiat juxta conſtitutiones religionis, nihilominus ſufficit ad evitandam iſtam excommunicationem, quod duplici ratione probatur; tum quia ſervatur forma iſtius textus; tum quia accedens ad ſtudia cum hujuſmodi licentia non dicitur temerarius violator iſtius canonis. Verùm quid ego ſentiam, explicabo *dub. 2. n. 9.*

8 Sed modò dubium eſt primò, utrùm ſufficiat licentia Generalis, aut Provincialis. Ratio dubitandi pro parte negativa eſt, quia in textu præſcribitur licentia Prælati Conventus, ibi, *à ſuo Prælato cum conſilio ſui Conventus*. Generalis autem, aut Provincialis, propriè loquendo, non habet Conventum. His non obſtantibus.

Reſpond. Generalem, & Provincialem poſſe hanc facultatem concedere. Ratio eſt, quia non minori poteſtate gaudent Generalis, vel Provincialis, quam Abbas, ſeu Prælatus Conventus. Idem dic de Epiſcopo reſpectu religioſorum non exemptorum, niſi aliud ferant ipſorum conſtitutiones; nam Epiſcopus eſt ſuperior immediato Prælato non exempto, ſicut eſt Generalis reſpectu exempti. Ita Sylveſt. *n. 55.* Sanch. *n. 87.* Sanctarellus *loc. cit. n. 3.*

Addo Generalem, aut Provincialem, vel etiam Epiſcopum in caſu propoſito poſſe hanc facultatem concedere abſque conſilio Conventus. Ratio eſt, tum quia Generalis, aut Provincialis non dicitur propriè habere Conventum; dum autem textus requirit conſilium Conventus, loquitur de Prælato proximo, & immediato; qui Conventum habet; tum quia Summus Pontifex voluit ſolum Prælati immediati poteſtatem coarctare, ut in concedenda exeundi facultate maturo conſilio procedat. Ita Navar. *c. 27. n. 33.* Cajet. *verb. excommunic. cap. 61.* Azor. *1. p. lib. 12. c. 13. q. 5.* Sayrus *loc. cit. n. 21.* Sanchez *n. 77.* Suarez *n. 73.* & alii communiter.

9 Secundo dubium eſt, utrum ad excuſandum ab hac cenſura ſufficiat licentia invalide obtenta, ut ſi obtenta ſit per dolum, vel metum gravem, vel à ſuperiore non habente facultatem eam concedendi, ut ſi Prælatus per conſtitutiones ſuæ religionis nequeat hanc facultatem concedere.

Reſpond. hujuſmodi licentiam non ſufficere. Ratio eſt, tum quia idem eſt facere aliquid cum licentia invalida, ac facere ſine licentia; tum quia ſicut contrahens matrimonium cum conſanguinea intra gradus prohibitos incurrit excommunicationem, ſive contrahat abſque ulla prorſus licentia, ſive contrahat cum diſpenſatione invalida, modò ignorantia non excuſet. Clement. 1. *de conſanguinitate, & affinitate*; ita excommunicationem incurrit religioſus, qui ſtudia petit abſque ulla licentia, vel cum licentia invalida, ſive licentia invalide obtenta ſit à Prælato immediato, ſive à mediato, ut à Provinciali, vel Generali, militat enim in omnibus eadem ratio; licet non eadem in omnibus forma ſervanda ſit, cum ad licentiam Prælati immediatè requiratur etiam conſilium Conventus, vel majoris partis; ad licentiam verò Prælati mediati non requiritur hujuſmodi conſilium, ut dictum eſt *num. præcedenti*; Quamobrem Summus Pontifex in hoc textu duo requirere videtur. Primum eſt, ut religioſus ſtudia non petat abſque licentia, ne vagandi anſa tribuatur. Alterum eſt, ut dum licentia à Prælato immediato petitur, ſimul etiam conſilium Conventus petatur. Ita Sanchez *loco cit. nu. 79.* & Sanctarellus *n. 5. quamvis* Suarez *n. 3.* diſſentiat in caſu quem ex ipſo attuli *q. 2. ad fin. n. 7.*

10 Quæres tertiò, utrùm, dum licentia accedendi ad ſtudia obtinetur à Prælato immediato cum conſilio Conventus ſatis ſit, ut Prælatus conſilium Conventus, ſeu majoris partis audierit, an etiam neceſſe ſit, ut Conventus, ſeu major ejus pars conſentiat.

Reſpond. non requiri conſenſum; ſed ſufficere conſilium Conventus, ſeu majoris partis. Ratio eſt, quia in textu non dicitur cum conſenſu, ſed *cum conſilio*; dum autem conſilium ad aliquam rem præſcribitur; ſatis eſt illud petere, & expectare; non verò eſt obligatio illud ſequendi, ut docui *de matrimonio qu. 4. punct. 17. num. 15. & ſeqq. tom. 1.* dum loquerer de matrimonio contracto à filio familias abſque conſenſu patris; quod præſertim valet in hac materia, quæ oneroſa eſt, & pœnalis, conſequenter non amplianda. Ita Francus *hic num. 3. & 5.* Suar. *tom. 5. diſp. 23. ſect. 4. num. 37.* ubi refert Navarrum, & Cajetan. contra Sanch. *n. 82.* Sayrum *lib. 3. c. 33. n. 20.* Sanctarellum *loc. cit. nu. 8.* & alios apud Sanch. *loco cit.*

11 Rogabis, utrùm neceſſe ſit convocare totum Conventum ad conſilium petendum.

Reſpondeo, præciſa peculiari religionis conſtitutione, ſatis eſſe majorem Conventus partem convocare, quia in textu dicitur cum conſilio Conventus, vel majoris partis; fruſtra autem convocaretur totus Conventus, cum totius Conventus conſilium neceſſarium non ſit. Ita Suarez *loc. cit.* contra Monachum *in expoſitione hujus textus n. 2.* & Sanchez *n. 80.*

12 An autem ſufficiat petere conſilium à majori parte religioſorum non convocato Conventu, conſtat ex dictis *in tract. de clauſura q. 2. punct. 6. n. 13. tom. 1.* non ſufficere quia hoc non eſt conſilium Conventus, ſed ſingulorum.

SECUNDA PROPOSITIO.

13 SUbjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes religioſi profeſſi ſubditi Prælato immediato Conventus, accedentes ad ſtudia ſine debita licentia, textus enim de his indiſtinctè loquitur.

Hinc ſequitur, novitium non affici hac cenſura, quia textus loquitur de profeſſo, ut patet ex illis verbis, *tacitè, vel expreſſè profeſſus*.

Secundò, religioſum Societatis Jeſu affici hac cenſura, ſi ſtudia ſine debita facultate petat. Ratio eſt, quia religioſus Societatis Jeſu emiſſa poſt biennium profeſſione eſt verè religionis profeſſus, conſequenter tenetur oneribus religioſorum, conſequenter ſi ad ſtudia accedere velit, licentiam habere debet à legitimo ſuperiore, ut à Rectore, Provinciali, vel Generali. Ita Sanchez *n. 74.*

14 Tertiò, Prælatum monaſterii non affici hac cenſura proficiſcendo ad ſtudia ſine licentia, etiamſi forte aliunde peccet. Ratio eſt, quia hæc licentia neceſſaria eſt religioſo, qui ſubditus eſt Prælato habenti Conventum, ut patet ex illis verbis, *à ſuo Prælato cum conſilio ſui Conventus*, hujuſmodi autem Prælatus non eſt ſubditus Prælato habenti Conventum. Ita Navarr. *c. 27. n. 133.* Sayrus *loco cit. n. 22.* Suarez *n. 38.* Filliuc. *tract. 14. c. 8. q. 4. n. 136.* Azor. *loco cit. q. 5. caſu 16.* Sanchez *n. 85.* Sanctarellus *loco cit. n. 7.* & alii apud præcitatos DD. contra Sylveſtrum *verb. excommunic. 9. caſu 25. n. 55.*

15 Ex dictis colligi facile poteſt, quænam conditiones requirantur, ut religioſus excommunicationem hujus textus contrahat.

Prima eſt, ut ſit religioſus profeſſus.

Secunda, ut accedat ad ſtudia, quæcumque illa ſint, abſque licentia Prælati, & conſilio Conventus, vel majoris partis. Aliquis ut Armilla *verb. excommunic. caſu 53. ad finem*, addunt requiri, ut accedat, habitu dimiſſo; ſed hoc falſum eſt, ut probavi in expoſitione proxime præcedentis excommunicationis *n. 9.* & abſolutio iſtius excommunicationis reſervata non eſt.

PUNCTUM IX.

De excommunicatione contra Monachos, & Canonicos regulares adeuntes curias Principum ad nocendum ſuis Prælatis, aut monaſteriis.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, eſt* Clementina 1. in agro de ſtatu Monach.

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt, accedere ad Curias Principum animo nocendi ſuis Prælatis, vel monaſteriis.*

3 *Conditiones neceſſariæ ad iſtam excommunicationem incurrendam ſunt; 1. acceſſus ad Curias principum; 2. animus nocendi ſuis Prælatis, vel monaſteriis.*

4 *Infertur 1. non affici hac cenſura, ſi deſit animus nocendi; 2. ſi inchoato itinere hoc animo, mutetur voluntate; 3. affici eum, qui in itinere alio fine inchoato, ſtatuit damnum inferre Prælatis ſuis, vel monaſteriis.*

5 *Monachus, qui bono animo curiam ingreſſus eſt, ſed poſtea in curia commoratur intentione damnum inferendi ſuis Prælatis, vel monaſteriis, excommunicationem non videtur incurrere; juxta probabilem auctoris opinionem.*

6 *Religioſus ad Curiam Principum accedens animo damnum inferendi ligatur excommunicatione, etiamſi nullum damnum re ipſa inferat.*

7 *Religioſus accedens ad curias Principum intentione, ne damnum inferendi ſuis Prælatis, vel monaſterio, ſubjicitur excommunicationi, etiamſi ad præfatas Curias accedat cum licentia ſui Prælati.*

8 *Licentiam ſpecialem habere cenſetur, non qui habet facultatem eundi, quo velit; ſed ille, cui à Superiore data eſt facultas accedendi ad Curiam, vel Curias Principum.*

9 *Religioſus Prælatis ſuis, vel monaſterio intentionem nocendi habere debet, ut incurrat excommunicationem latam contra accedentes ad curias Principum animo nocendi.*

10 *Religioſus accedens ad curiam animo nocendi alteri religioſo, qui non ſit Prælatus, non incidit in excommunicationem.*

11 *Religioſus habens intentionem nocendi alteri religioni, aut alteri monaſterio, non obſtringitur excommunicationis vinculo.*

12 *Subjectum iſtius excommunicationis, ſunt Monachi, & Canonici Regulares non habentes adminiſtrationem, ſi ad Curias Principum accedant animo nocendi ſuis Prælatis, vel monaſteriis.*

13 *Monachi omnes, & Canonici Regulares non habentes adminiſtrationem, ligantur excomm. dum ad curias Principum accedant animo nocendi ſuis Prælatis, vel monaſteriis.*

14 *Ut mo[illegible] præfatam excommunicationem incurrant, non debent adminiſtrationem habere; Nomine adminiſtrationis venit ſpiritualis, & temporalis.*

15 *Monachus accedens ad curias Principum animo nocendi, excuſatur ab excommunicat. ſi hoc faciat ex ignorantia.*

1 IN *Clement. 1. in agro, de ſtatu monach.* fertur excommunicatio contra monachos, & Canonicos Regulares accedentes ad curias Principum, his verbis, *Nos eorum in hac parte reprobis auſibus obviare volentes, hoc edicto perpetuò prohibemus, ne monachi, aut Regulares Canonici adminiſtrationem aliquam non habentes, ad curias Principum abſque ſpeciali Prælatorum ſuorum licentia ſe conferre præſumant, quod ſi, ut ſuis Prælatis, aut monaſteriis damnum aliquod inferant, ad dictas curias ſe conferre præſumpſerint, excommunicationis ſententiam eos incurrere volumus ipſo facto.*

Circa hunc textum duo explicabo.
Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.
Secundò, quodnam ſit ſubjectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt, accedere ad curias Principum animo nocendi ſuis Prælatis, aut monaſteriis; ex quo licet inferre, ad incurrendam illam excommunicationem duas conditiones requiri.

3 Prima eſt, acceſſus ad curias Principum.

Secunda eſt, intentio nocendi ſuis Prælatis, aut monaſteriis. Quomodo autem illa intentio, ſeu actus internus puniri poſſit pœna excommunicationis, cum ſub humanam poteſtatem cadere non videatur, patet ex dictis *de legib. diſp. 1 quæſt. 1. punct. 5. n. 7. & ſeqq. tom. 2. & de cenſuris in genere diſput. 1. quæſt. 1. punct. 3. num. 4. & 5. to. 1.* ubi docui poſse puniri actum internum, quando actus internus eſt de eſſentia actus externi.

Ex his duabus conditionibus colligi poteſt ſolutio multorum caſuum.

4 Primò, eum non affici hac cenſura, qui animum habet nocendi ſuis Prælatis, ſed ſe ipſum ad præfatas curias non confert; ut ſi mittat procuratorem, vel etiamſi neminem mittat; textus enim loquitur de conferentibus ſe, ut patet ex illis verbis, *ad dictas curias ſe conferre præſumpſerint.*

Secundò, eum, qui inchoat iter ad curias Principum, ſed pœnitentia ductus animum nocendi mutat, & curiam alio animo ingreditur, non affici excommunicatione, quia textus non loquitur de inchoante iter cauſa nocendi, ſed de conferente ſe ad curias; is autem dicitur ſe ad curiam conferre, qui curiam ingreditur. Idem valet in eo, qui eo pravo animo egreſſus fuerat monaſterio, ſed morbo, aut alio impedimento detentus non potuit curiam ingredi; hic enim non dicitur conferre ſe ad curiam Principum.

Tertiò, eum, qui cauſa negotiorum in utilitatem monaſterii in curia agendorum iter inchoat, ſed in itinere ſtatuit, ac decernit damnum monaſterio, vel ſuis Prælatis inferre, affici excommunicatione, ſi hoc animo curiam ingrediatur.

5 Major difficultas eſt, utrùm excommunicatione ligetur is, qui bono animo curiam ingreſſus eſt; ſed dum in curia commoratur, vult ibi permanere, ut damnum inferat.

Suarez *de cenſur. diſp. 23. ſect. 5. n. 6.* Filliuc. *tract. 14. c. 8. q. 6. n. 141.* putat ligari, quia in hoc textu non tam prohibetur acceſſus ratione itineris, ſeu motus, quam ratione exiſtentiæ, ſeu aſſiſtentiæ in curia ad nocendum, hæc ſententia probabiliſſima eſt, ſed oppoſitum mihi probabile videtur, quia in materia pœnali non eſt facienda extenſio ultra propriam verborum ſignificationem, aliud enim eſt conferre ſe ad curias, aliud in curia exiſtere, & ſicut excommunicationem contrahit is, qui curiam ingreditur animo nocendi ſuis Prælatis, etiamſi ſtatim ac curiam ingreſſus eſt, mutet animum; ita non debet is excommunicationem incurrere, qui bono animo curiam ingreſſus eſt, ſed animo mutato ibi perſiſtit intentione nocendi; conſequenter ſignum eſt, Summum Pontificem noluiſſe excommunicatione punire perſiſtentiam in curia, ſed acceſſum ad curiam cum præfata intentione, alioquin in primo caſu excommunicatio non incurreretur, quod nullus Doctorum conceſſit, nec concedere poteſt.

6 Quartò, colligitur, religioſum accedentem ad curiam Principum ſecularium intentione damnum inferendi, ſubjici huic excommunicationi, etiamſi reipſa nullum damnum inferat; nam hic facit actionem ſub cenſura prohibitam, etiamſi damnum reipſa non ſequatur, actio enim prohibita ſub cenſura eſt acceſſus animo nocendi. Ita Suarez, & Filliucius *locis cit.* Tolet. *l. 1. c. 40. n. 7.*

7 Quintò, religioſum, qui ad curias Principum ſecularium ſe confert animo nocendi ſuis Prælatis, vel monaſterio, in excommunicationem incidere, etiam ſi fortè accedat de licentia ſui Prælati. Ratio eſt, quia licèt in hoc textu præſcribatur, ut nullus monachus, vel canonicus regularis ad curias Principum ſe conferre præſumat abſq; ſpeciali licentia, nihilominus, dum imponitur excommunicatio accedentibus animo nocendi, nulla de licentia fit mentio; conſequenter ſive accedat, obtenta licentia, ſive non obtenta licentia, excommunicationem incurrit, modò accedat eo pravo animo: duo enim prohibentur in hoc textu. Primum eſt accedere ad curias Principum ſine ſpeciali licentia, exceptis iis, qui adminiſtrationem [illegible]ent, quia ipſis ſæpè opus eſt cauſa adminiſtrationis curiam adire. Secundum eſt, accedere ad curias Principum, animo nocendi ſuis Prælatis, vel monaſteriis, ſive licentia obtenta ſit, ſive non. Ita Panormitan. Sylveſter, Cajet. Navarr. & alii, quos citat, & ſequitur Suarez *loco cit. n. 6* Filliucius *loco cit. n. 140* Sayrus *lib. 3. c. 34. n. 27.*

8 Is dicitur ſpecialem licentiam habere, cui à ſuperiore data eſt facultas accedendi ad curiam Principis, vel ad curias Principum. Secus ſi data ſit facultas eundi quo velit; hæc enim non eſt licentia ſpecialis, ſed generalis: conſequenter monachus cum hac generali licentia conferens ſe ad curias Principum, non excuſatur à peccato; conſequenter neque à cenſura, ſi animo nocendi accedat. Ita Sayrus *loco cit.* & alii.

9 Sed modò dubium oritur, erga quas perſonas animum nocendi habere debeat is, qui ad curias ſe confert, ut cenſuram hujus textus incurrat.

Reſpondeo debere animum nocendi habere ſuis Prælatis, vel monaſterio, ibi, *ut ſuis Prælatis, vel monaſteriis.*

Ex quo ſequitur, primò accedentem ad curiam animo nocendi ſuo Abbati, vel Generali, hanc cenſuram incurrere; uterque enim eſt ſuus Prælatus. Idem dic, ſi animum nocendi habeat toti religioni, hoc enim pacto intendit etiam nocere ſuo monaſterio; damnum enim totius religionis eſt etiam damnum ſui monaſterii, & qui prohibet damnum inferri parti, multò magis prohibet inferri toti, ut benè Suar. *loco cit. n. 7.* & Filliucius *n. 141.*

10 Secundò ſequitur, accedentem ad curiam animo nocendi alicui religioſo ſui monaſterii, qui Prælatus non ſit, non affici hac excommunicatione; quia textus loquitur de habente animum nocendi ſuis Prælatis, vel monaſteriis, hic autem non eſt Prælatus, ut ſuppono, neque eſt monaſterium, ſeu damnum monaſterii: quia damnum particularis perſonæ non cedit in damnum religionis, vel monaſterii: quia damnum particularis perſonæ non cedit in damnum religionis, vel monaſterii ſecundùm ſuam communitatem. Quod ſi aliquando id contingit, accidentarium eſt, & alioquin non opus fuiſſet hic exprimere Prælatos, quorum damnum magis in communitatem redundat, quam damnum privatorum.

11 Tertiò, habentem intentionem nocendi alteri religioni, aut alteri monaſterio, non affici excommunicatione, etiamſi alterum monaſterium ſit ejuſdem religionis, textus enim loquitur de nocentibus ſuis Prælatis, aut monaſteriis, ubi notanda eſt illa particula, *ſuis*, quæ ſtrictè, & propriè accipienda eſt, prout habet relationem ad ipſum met religioſum delinquentem, alterum autem monaſterium ejuſdem religionis non eſt ſuum. Ita Suar. & Filliuc. *loco cit.*

SECUNDA PROPOSITIO.

12 SUbjectum iſtius excommunicationis ſunt monachi, & canonici regulares non habentes aliquam adminiſtrationem, ſi ad curias Principum accedant intentione nocendi ſuis Prælatis, vel monaſteriis, hæc propoſitio clare conſtat ex verbis textus initio allatis.

Hinc ſequitur, hac cenſura non ligari quoslibet religioſos, ſed tantummodo monachos, & canonicos regulares; tum quia textus iſtorum ſolum meminit, & verba in materia pœnali, & odioſa non ſunt amplianda; ſed reſtringenda; tum quia fruſtra exprimerentur canonici regulares, cùm perſpicuum ſit omnibus, iſtos eſſe religioſos. Ita communiter.

13 Major difficultas eſt primò, utrum omnes, & ſinguli monachi ſubjiciantur huic excommunicationi.

Reſpondeo duplicem eſſe Doctorum ſententiam.

Prima, cenſet non omnes monachos huic excommunicationi ſubjici, ſed ſolùm nigros, id eſt, Benedictinos. Ratio eſt, quia licèt textus abſolute, & ſine limitatione loquatur, nihilominus, ſi attentè legatur, ſolùm de monachis nigris loquitur; nam in principio illius diſpoſitionis meminit tantummodo monachorum nigrorum, ut patet ex illis verbis, *quia verò nonnulli monachorum ipſorum*, id eſt, nigrorum, ſeu Benedictinorum, *per curias Principum vagando diſcurrunt &c.* conſequenter dum excommunicat monachos ad curias ſe conferentes, intelligendus eſt de illis monachis, de quibus anteà locutus fuerat. Ita Angelus *verb. excommunic. 7. caſu 38.* Suarez *loc. cit. n. 4.* Filliuc. *loco cit. n. 139.*

Secunda ſententia, quæ mihi probabilior videtur, eſt omnes monachos huic excommunicationi ſubjici, quia textus abſolutè, & ſine limitatione loquitur, quamvis enim Summus Pontifex ab evagatione monachorum nigrorum occaſionem arripuerit edendi hanc conſtitutionem, nihilominus, dum excommunicationem impoſuit, eam indiſtinctè poſuit contra monachos, & contra canonicos regulares, de quibus antea mentionem non fecerat. Ita Panorm. *hic n. 9.* Sylveſter *excommunic. 9. n. 78.* Toletus *lib. 1. cap. 40. n. 8.*

14 Secundò difficultas eſt, utrùm ſinguli monachi, vel regulares canonici transferentes ſe ad curiam Principum cum præfata intentione, ligentur hac cenſura.

Reſpondeo ligari, modò adminiſtrationem non habeant: textus enim de his tantum loquitur, & licèt in iis verbis, in quibus excommunicatio continetur, expreſſa mentio non fiat de habentibus adminiſtrationem, nihilominus ex ſerie, & contextu verborum clarè conſtat textum de his loqui. Nomine autem *adminiſtrationis*, non intelligo ſolum temporalem, verùm etiam ſpiritualem, textus enim abſolutè loquitur per verba excludentia quamlibet adminiſtrationem, ibi, *adminiſtrationem aliquam nō habentes*, habens autem adminiſtrationem ſpiritualem, dicitur aliquā adminiſtrationem habere, & ſæpè cōtingit, ut nō ſolùm habentes juriſdictionē temporalē neceſſe habeant ſe cōferre ad curias Principum, verùm etiam habentes juriſdictionem ſpiritualem, ut experientia docet; conſequenter in utriſque militat ratio, & exceptio. Ita gloſſa, & Panormitan. *hic* Suarez *loco cit. n. 5.* contra Angelum *loco cit. & Cardinalis hic.*

15 Tertiò difficultas eſt, utrùm ignorantia excuſet.

Reſpondeo affirmativè, quia textus loquitur de præſumentibus ſe conferre, & hoc verum eſt, etiamſi ignorantia craſſa, & ſupina ſit, modò non ſit conjuncta cum ingenti temeritate, hæc enim comparatur ſcientiæ, ut alibi ſæpiùs oſtenſum eſt *præſertim de cenſuris in communi diſp. 1. q. 2. punct. 1. n. 11. & 12. tom. 1.*

PUN-

Digitized by Google

PUNCTUM. X.

De excommunicatione contra religioſos cujuſvis ordinis, & alios prædicantes, vel privatè pronunciantes indulgentias S. Mariæ ad populum in Urbe extendi ad ſeculares viſitantes Eccleſias privilegiatorum.

1 *Textus in quo iſta excommunicatio continetur, eſt in Bulla Leonis X. qua incipit;* Dudum per nos.

2 *Materia iſtius excommunicationis, eſt prædicare, vel privatim nunciare Indulgentias S. Mariæ ad populum in Urbe percipi poſſe à ſæcularibus viſitantibus Eccleſias privilegiatorum.*

3 *Religioſi cujuſvis ordinis, & alii prædicantes, aut privatim nunciantes indulgentias Sanctæ Mariæ ad populum, in urbe Roma percipi poſſe à ſæcularibus viſitantibus Eccleſias privilegiatorum, ſubiciuntur excommunicationi.*

1 IStam excommunicationem tulit Leo X. in Bulla, incipit: *Dudum per nos*, teſte Vivaldo in excommunicationibus non reſervatis *n. 43. pag. mihi 345. in novis*, & Filliuc. *tract. 14. c. 8. quæſ. 11. ad finem*; hæc tamen Bulla, & excommunicatio non reperitur in Bullario, & à paucis refertur, vel quia fortè ad tempus lata fuit, vel quia eſt ſpecialis contra aliquos religioſos, licet Vivaldus tanquàm univerſaliter latam referat, vel quia ceſſavit periculum, & cauſa, ob quam lata fuerat.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt prædicare, aut privatim nunciare indulgentias S. Mariæ ad populum in Urbe percipi poſſe à ſæcularibus viſitantibus Eccleſias privilegiatorum.

SECUNDA PROPOSITIO.

3 SUbjectum iſtius excommunicationis ſunt fratres cujuſvis ordinis, & alii præfatam actionem facientes, ſi credimus Vivaldo *loc. cit.* ego enim Bullam Leonis non vidi, nec invenire potui.

PUNCTUM XI.

De excommunicatione contra fratres, & moniales S. Claræ utentes Bullis Cruciatæ ſine ſuperiorum licentia.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, eſt à Leone X. in privilegiis ordin. minorum.*

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt uti Bullis Cruciatæ, & aliis ſimilibus contra præceptum ſuperioris.*

3 *Fratres, & moniales S. Claræ utentes Bullis Cruciatæ, aliiſve ſimilibus contra obedientiam ordinis, excommunicationi ſubiciuntur.*

1 ISta excommunicatio lata fuit à Leone X. in privil. ordin. Minor. contra fratres, & moniales S. Claræ ſeu tertiæ regulæ, utentes gratiis, & immunitatibus Bullarum Cruciatæ, vel aliarum conſimilium contra obedientiam ordinis, & ſine ſpeciali ſuorum ſuperiorum licentia. Et licèt iſta excommunicatio non extet in Bullario, nihilominus innuitur à Vivaldo in candelabro in tit. de excommunicationibus non reſervatis *n. 12.* & à Filliucio *tract. 14. c. 8. q. 11.*

2 Materia iſtius excommunicationis, eſt uti Bullis Cruciatæ, aliiſve conſimilibus contra præceptum ſuperioris.

3 Subjectum, ſunt fratres, & moniales Sanctæ Claræ, & hæc circa iſtam excommunicationem breviter prænotaſſe ſufficiat; præſtita præfatis Doctoribus fide, cum ipſam Leonis X. conſtitutionem ego non legerim.

PUNCTUM XII.

De excommunicatione contra religioſos uſurpantes ſibi decimas, vel earum ſolutionem impedientes, vel non permittentes.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, eſt* in Clementina 1. de Decimis.

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt multiplex: 1. appropriare novalia, aut decimas Eccleſiis debitas; 2. ſibi uſurpare novalia, aut decimas, modò ad uſurpantem non pertineant legitima de cauſa; 3. eſt non permittere, ut ſolvantur non quidem negativè, ſed aliquo facto, ut v. g. metu, aut alienatione; 4. eſt prohibere, id eſt verbis obſtare, ne ſolvantur, ut ſi dicat, non debere.*

3 *Novalia dicuntur Agri nunquam ab immemorabili culti, & ad culturam redacti.*

4 Decima *ſignificat certam partem bonorum debitam Eccleſiæ miniſtris in ipſorum ſubſidium.*

5 *Ad incurrendam iſtam excommunicationem, non ſufficit qualibet actio hic expreſſa, ſed uſurpantibus aſſignatur bimeſtre ad ſatisfactionem, prohibentibus, ſeu non permittentibus aſſignatur menſis poſt admonitionem, quo ſpatio elapſo, & non præſtita ſatisfactione incurritur excommunicatio. Tempus reſpectu uſurpantis, & appropriantis incipit à die uſurpationis; reſpectu prohibentis, & non permittentis incipit à die monitionis*

6 *Una monitio requiritur ad incurrendam excommunicationem in religioſo, qui decimas ſolvi prohibet, aut non permittit.*

7 *Ignorantia excuſat ab hac cenſura, cum requiratur præſumptio.*

8 *Religioſus appropriens, vel uſurpans ſibi decimas Eccleſiis debitas, aut prohibens, vel non permittens illas ſolvi, ſubicitur excommunicationi, ſive ſit vir, ſive fœmina, modò non habeat adminiſtrationem.*

9 *Religioſus non ſolvens decimas, non ligatur excommunicatione, modò non prohibeat aliis.*

10 *Religioſus uſurpans ſibi decimas, vel prohibens eas ſolvi, non poteſt abſolvi ante præſtitam ſatisfactionem.*

11 *Religioſus, qui contraxit excommunicationem uſurpatione decimarum, non remanet abſolutus ſtatim præſtita ſatisfactione, ſed adhuc abſolutione indiget.*

1 IN Clement. 1. *de decimis*, excommunicantur religioſi, qui decimas Eccleſiis debitas ſibi uſurpare præſumunt, niſi reſtitutionẽ intra duos menſes fecerint, aut qui decimarum ſolutionem impediunt, niſi poſt monitionem factam ab iis, quorum intereſt, impedire deſtiterint intra menſem, hæc tamen eſt differentia inter religioſos contra hunc canonem delinquentes, quòd religioſi habentes officia, adminiſtrationes, & beneficia ſuſpenſionem incurrunt à prædictis adminiſtrationibus, & beneficiis; qui verò adminiſtrationes, vel beneficia, non habent, incurrunt excommunicationem; quia ſuſpenſio, qua reliqui puniuntur, ipſis infligi non poteſt, cum non habeant officia, vel beneficia, quibus ſuſpendantur, ut benè obſervat Cardinalis *hic num. 25.* & Alterius *tom. 2. de ſuſpenſionibus diſp. 17. cap. 2. col. 5. qu. 5. ad finem.*

In explicatione iſtius excommunicationis de more procedam, duo præcipuè explicando.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundò quodnam ſit ſubjectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis, ſeu actiones in hoc capite prohibitæ, ſunt quatuor.

3 Prima eſt; appropriare ſibi novalia, aut decimas Eccleſiis debitas; nomine *novalium* intelliguntur agri, qui ab hominum memoria antea culti non fuerant, & Eccleſia nullum, aut modicum ex hujuſmodi agris fructum antea percipiebat; modò autem ad culturam redacti ſunt. Vide Monetam *de decimis c. 4.* Innocentium *in c. quid per novale, de verb. ſignific.* & Alterium *loco cit. col. 5. notab. 4.*

4 Nomine decimæ intelligitur quota bonorum, id eſt, certa bonorum pars debita Eccleſiæ miniſtris in ipſorum ſubſidium, explicavi *in tract. de legibus diſp. ultima quæſt. 5. punct. 1. num. 1. & ſeqq. tom. 2.*

Secunda actio eſt ſibi uſurpare novalia, ſeu decimas, modò ad uſurpantem legitima de cauſa non pertineant, ut in textu dicitur, ibi, *aut aliàs decimas Eccleſiis debitas, ad eos ex aliqua cauſa legitima non ſpectantes.* Quid autem ſignificet verbum *appropriare*, & *uſurpare*, patet ex dictis in expoſitione Bullæ Cœnæ *diſp. 1. quæſt. 18. punct. 4. nu. 3. tom. 3.* nihil aliud eſſe, quam actionem, qua quis rem alienam tanquam ſuam, & ſibi debitam vindicat.

Tertia actio eſt, non permittere, ut ſolvantur; ut quidem negativè ſe habendo, ut benè ait Gloſſa hic *verbo non permiſerint*, ſed aliquo facto, ut ſi metu, aut alia ratione, decimas animalium à familiaribus, & Paſtoribus ſuis ſolvi non permittant, ut clarè in textu habetur.

Quarta eſt prohibere, id eſt, verbis obſtare, ne ſolvantur, uti ſi dicant, decimam non debere.

5 Sed modò dubium eſt primò, utrum poſita aliqua prædictarum actionum excommunicatio ſtatim incurratur.

Reſpond. negativè, nam uſurpantibus decimas aſſignatur bimeſtre ad ſatisfactionem præſtandam, qua intra bimeſtre non præſtita, excommunicationem incurrunt; prohibentibus verò, ſeu non permittentibus aſſignatur ſpatium unius menſis poſt admonitionem factam ab iis, quorum intereſt, cenſura igitur non ſtatim incurritur, ſed elapſo certo tempore. Tempus ad deſiſtendum a prohibenda, & non permittenda decimarum ſolutione eſt ſpatium unius menſis, ibi, *niſi à præmiſſis deſtiterint infrà menſem*; conſequenter cenſura non incurritur, nondum elapſo menſe; quia cenſura non contrahitur; nondum adimpleta conditione, ſub qua lata fuit; tempus verò ad præſtandam debitam ſatisfactionem ab iis, qui hujuſmodi decimas, vel novalia ſibi uſurpare præſumpſerunt, eſt ſpatium duorum menſium, ut patet ex illis verbis, *aut ſi de iis, quæ contra prædicta uſurpare, vel retinere præſumpſerint, infra duos menſes damnificatis Eccleſiis emendam non fecerint competentem*; ex quo patet ſpatium duorum menſium in religioſis appropriantibus, & uſurpantibus decimas incipere à die, qua uſurpare præſumpſerint; in prohibentibus verò, & non permittentibus incipit à die requiſitionis, & monitionis. Ita Sayrus *lib. 3. c. 34. nu. 24.* idem innuit Navarr. *c. 27. nu. 138. verſ. trigeſimaquinta* & alii, contra Gloſſam, Alterium, & Suarez *locis proximè citandis*, qui requiſitionem in his omnibus caſibus requirunt; conſequenter nolunt uſurpantes, vel appropriantes ſibi decimas excommunicatione affici, niſi poſt duos menſes ab admonitione.

Obiicies, admonitio non ſolùm præſcribitur contra prohibentes, vel non permittentes, verùm etiam contra appropriantes, & uſurpantes; clauſula enim poſita in principio refertur ad ſequentia. *c. 2. requiris de appell.*

Reſp. admonitionem deſiderari ſolùm in prohibentibus, vel non permittentibus, quia iſta ſunt diverſi textus, & diverſæ diſpoſitiones, ut patebit attentè legenti; conſequenter clauſula in uno textu poſita non extenditur ad alium; conſequenter mirum non eſt, tempus diver-

Digitized by Google

diverſimodè computari. Ità DD. citati (hoc pacto intelligi poſſunt, quæ tradidi *de ſuſpenſionibus in genere contra religioſos latis punct. 5. §. 4. n. 6. tom. 1.* contra Gloſſam *hic verbo, duo menſes, ad finem*, Cardinalem *hic n. 24.* Alterium *de ſuſpenſione diſp. 17. c. 2. col. 4. verſ.* Suarez *de cenſuris diſp. 31. ſect. 6. n. 9.*

Quamobrem inter hos duos textus hæc eſt differentia, quod in prohibentibus, & non permittentibus decimas ſolvi, requiritur admonitio; in uſurpantibus verò requiritur præſumptio; illi enim ſunt duo textus, qui ſub varia loquendi forma editi ſunt.

6 Rogabis primò, quotuplex requiſitio, ſeu monitio facienda ſit, ut religioſus cenſuram incurrat, non permittendo, aut prohibendo.

Reſpondeo unam ſufficere. Ratio eſt, quia hæc non eſt monitio canonica, & textus in ſingulari loquitur, ibi, *niſi poſt requiſitionem*. Ita Gloſſ. *hic verb. facta,* Suarez *loco cit.* Navar. *c. 27. n. 138. ad finem*, & alii.

7 Secundò dubium eſt, utrùm ignorantia ab hac cenſura excuſet.

Reſpondeo affirmativè, quia textus requirit præſumptionem, & conſequenter ſcientiam appropriante, & uſurpante; in prohibente verò præſcribit requiſitionem; ſeu monitionem factam ab eo, cujus intereſt; ignorantia autem poſt requiſitionem adeſſe non poteſt, niſi forte delinquens, poſita hujuſmodi monitione, dubium deponat rationabili aliqua de cauſa, vel requiſitionis obliviſcatur; tunc enim dicitur laborare ignorantia.

SECUNDA PROPOSITIO.

8 SUbjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes religioſi appropriantes, vel uſurpantes ſibi ſine juſta cauſa decimas Eccleſiis debitas, aut prohibentes, vel non permittentes eas ſolvi; hæc propoſitio patet ex ipſo textu, ibi, *religioſi quicumque*.

Hæc tamen propoſitio intelligitur de religioſis non habentibus adminiſtrationem, vel beneficia; nam habentes adminiſtrationem, vel beneficia non incurrunt excommunicationem, ſed ſuſpenſionem, ut ſupra dictum eſt *n. 1.*

Hinc ſequitur, non ſolum viros religioſos, verùm etiam fœminas religioſas, ut Ciſtercienſes, Hoſpitalarias, Benedictinas; & hujuſmodi, affici hac excommunicatione, ſi actiones in hoc canone expreſſas faciant. Ratio eſt, quia textus generaliter loquitur, ibi, *religioſi quicumque*, nomen autem *religioſi* generaliter prolatum extenditur etiam ad religioſas fœminas; maſculinum enim concipit etiam fœmininum. Ita Gloſſ. *hic ver. quicumque*, Suarez *loco cit.* Filliuc. *n. 138.* Sayrus *lib. 3. c. 34. n. 24.* & Alter. *de ſuſpenſionibus diſp. 17. c. 2. col. 2. verſ. notandum tertiò*.

Addo iſtam excommunicationem extendi ad equites militares, qui verè ſint religioſi, ut patet ex allata ratione. Ita Suarez *diſp. 31. ſect. 6. n. 9.*

Secundò clericos, aut laicos non affici hac cenſura, quia non ſunt religioſi. Ita communiter DD.

Tertiò, religioſos tranſlatos ad Eccleſiam ſecularem, ut ejus bona, & fructus adminiſtrent, non ſubiici huic excommunicationi. Ratio eſt, quia nomen religioſi formaliter accipiendum eſt de religioſis in ſuo ſtatu viventibus. Ita Sylveſter *excommun. 9. caſu 36.* Navar. *c. 27. n. 138.* ubi refert Felinum Suarez *loc. cit. n. 9.*

9 Quæres primò, utrùm religioſi non ſolventes decimas ligentur hac cenſura.

Reſpondeo negativè, modò non prohibeant aliis, ut non ſolvant. Ratio eſt, quia textus non loquitur de non ſolvente, ſed de uſurpante, vel prohibente, ſeu non permittente ſolvi; nec religioſi in hac parte ſunt deterioris conditionis laicis, qui principaliter ad ſolvendas decimas obligari videntur, cum ab Eccleſiaſticis miniſtris ſacramenta accipiant. Ita communiter DD.

10 Quæres ſecundò, utrùm præfati Religioſi delinquentes abſolvi poſſint ante præſtitam ſatisfactionem.

Reſpondeo non poſſe, conſequenter illam excommunicationem ante præſtitam à delinquente ſatisfactionem, eſſe Summo Pontifici reſervatam, ut patet ex illis verbis, *ante ſatisfactionem condignam nullatenus abſolvendi*.

11 An verò religioſi habentes adminiſtrationẽ, & beneficia, qui ſuſpenſionem hujus textus contraxerunt, præſtita debita ſatisfactione, ſtatim maneant abſoluti abſq; alia abſolutione, patet ex dictis *de ſuſpenſione in tract. de cenſur. in genere diſput. 3. punct. ultim. n. 1. tom. 1.* ubi dixi, ſtatim ceſſare, videri poteſt Gloſſ. *hic ver. donec*, & Alterius *loc. cit. col. 5. q. 2.* aſſerentes hujuſmodi religioſos non ſtatim remanere abſolutos. Ratio, inquit Gloſſa, eſt, quia quando quis ſuſpenditur ad tempus incertum, hoc modo, *donec ſatisfecerit*, ſemper dubitari poteſt, an ſatisfecerit, donec conſtet de abſolutione. Secus quando ſuſpenditur ad tempus determinatum, ut ad menſem, ad annum, &c. Sed quicquid ſit de hac ratione, aliam ego affero, quæ deſumitur ex hoc textu. ibi, *ante ſatisfactionem condignam nullatenus abſolvendi*, indicare igitur videtur abſolvendos eſſe præſtita ſatisfactione; ſenſus enim illorum verborum eſt, ante ſatisfactionem abſolvendos non eſſe, præſtita verò ſatisfactione, abſolvendos eſſe.

PUNCTUM XIII.

De excommunicatione contra retrahentes auditores à ſolutione decimarum, vel negligentes ſuadere ut ſolvant, & præſumentes prædicare nondum purgata præfata negligentia.

1 *Materia iſtius excommunicationis primo edita* in Clementina: Cupientes, *eſt proferre aliquid, quo auditores retrahantur à ſolutione decimarum Eccleſiis debitarum.*

2 *Religioſus ſcribens epiſtolam alicui, ne decimam ſolvat, non ligatur excommunicatione.*

3 *Religioſus mandans alicui, ut hortetur alterum ad non ſolvendam decimam, non ligatur excommunicatione.*

4 *Religioſus proferens ex inadvertentia, vel ignorantia, aliqua verba, quibus alter retrahitur à ſolutione decimarum, non incurrit excommunicationem.*

5 *Religioſus proferens aliqua verba, quibus auditores à ſolutione decimarum retrahuntur, non incurrit excommunicationem, niſi id fecerit intentione retrahendi ipſos à ſolutione decimarum.*

6 *Religioſus in ſententia auctoris incurrit excommunicationem, retrahendo auditores à ſolutione decimarum Parochis, ſeu miniſtris Eccleſiæ debitarum; ſecus ſi non debeantur Eccleſiis, ſed aliis locis, vel perſonis ex privilegio privato.*

7 *Religioſus non incurrit excommunicationem, niſi retrahat auditores à ſolutione decimarũ ex juſtitia debitarum, ſecus ſi ex voto debeantur.*

8 *Religioſus in ſententia auctoris incurrit excommunicationem, proferendo aliqua verba intentione retrahendi auditores à ſolutione decimarum, etiamſi re ipſa, & actualiter non retrahat.*

9 *Subjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes religioſi aliquid proferentes intentione retrahendi.*

10 *Religioſæ fœminæ retrahentes à ſolutione decimarum non incurrunt excommunicationem in ſententia auctoris.*

11 *Materia iſtius excommunicationis latæ contra præſumentes prædicare, poſtquam negligentes fuerunt in admonendis confitentibus de obligatione ſolvendi decimas, eſt præſumere prædicare nondum admonitis confitentibus, quos Religioſus de obligatione ſolvendi decimas admonere tenebatur, poſtquam à Rectore Eccleſiæ requiſitus fuerat, ut admoneret.*

12 *Præcipitur Religioſis ſub pœna ſuſpenſionis ipſo facto ab officio prædicationis, ut confitentibus conſcientiam faciant ſolvendas de decimis quoties à Parochis ad hoc requirantur.*

13 *Conditiones requiſitæ ad incurrendam iſtam excommunicationem; prima eſt, ut Religioſi requiſiti à Rectoribus Eccleſiarum ſcienter non admonuerint pœnitentes de ſolvendis decimis; ſecunda ut prædicare præſumant nondum purgata negligentia, modò commoditatem habuerint illius purganda.*

14 *Religioſi, qui contracta ſuſpenſione ob negligentiam in admonendis confitentibus de obligatione ſolvendi decimas, prædicare audent, cenſuram excommunicationis incurrunt; 1. modò non agatur de Religioſis Monaſteriorum, vel Rectoribus Eccleſiarum percipientibus decimas; 2. modò opportunitatem habuerint admonendi confitentes.*

15 *Religioſi dicuntur commoditatem habere admonendi confitentes de obligatione ſolvendi decimas, qui admonent data opportunitate, & ſpectata decentia Religioſi judicio prudentis viri.*

16 *Religioſi obligati ad decimas conſcientiam facere tenentur obligationis ſolvendi decimas, ne à cenſura ſuſpenſionis, & excommunicationis eximantur.*

17 *Religioſi non tenentur admonere confitentes de obligatione ſolvendi decimas, quoties certo ſciunt admonitionem non profuturam.*

IN hoc puncto duas excommunicationes, quæ *in Clementina: Cupientes, de pœnis*, referuntur, explicabo, & utriuſque materiam, & ſubjectum ſeorſim inquiram, & expendam.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria primæ excommunicationis editæ contra retrahentes auditores à ſolutione decimarum eſt proferre aliquid, quo auditores retrahantur à ſolutione decimarum Eccleſiis debitarum. Hæc propoſitio clare conſtat ex ipſis verbis textus, ibi: *illos etiam religioſos, qui aliqua, ut audientes à decimarum Eccleſiis debitarum ſolutione retrahant in ſermonibus ſuis, vel alibi, proferre præſumunt, excommunicationis ſubjacere ſententiæ decernimus ipſo facto*. Hinc colligi poteſt.

2 Primò religioſum non affici excommunicatione, dum epiſtolam alicui ſcribit, ne decimam ſolvat. Ratio eſt, quia hic non dicitur proferre aliquid in ſermonibus, vel alibi, ſed ſcribere; verba autem in materia pœnali, in propria, & ſtricta ſignificatione accipienda ſunt, & hoc militat, etiamſi religioſus, dum epiſtolam ſcriberet, ore ſenſum exprimeret, aut ſcriptori dictaret; nam textus non loquitur de qualibet prolatione, ſed de prolatione facta immediatè ad ipſoſmet auditores, qui ad ſolutionem decimarum tenentur.

3 Secundò religioſum non affici excommunicatione, dum alicui mandat, ut alteri, qui decimarum onere tenetur, ſuadeat, ne ſolvat, hic enim non dicitur aliquid proferre ipſis auditoribus, qui decimas ſolvere debent, ut bene Suarez *diſp. 23. ſect. 5. n. 37.* Filliuc. *tract. 14. c. 8. quæſt. 8. n. 146.*

4 Sed modò dubium eſt, primò, utrùm ad incurrendam iſtam excommunicationem ſatis ſit præfata verba proferre ex inadvertentia, aut ex ignorantia.

Reſpondeo negativè, ſed requiri dolum, & ſcientiam, nam in textu dicitur, *proferre præſumunt*.

5 Addo non ſufficere, ut ſcienter proferantur; ſed requiri, ut proferantur intentione retrahendi auditores à ſolutione decimarum. Ratio eſt, tum quia in textu dicitur, *ut audientes à decimarum Eccleſiis debitarum ſolutione retrahant*; qui autem alio fine profert, non dicitur proferre, ut retrahat, tum quia verba formaliter accipienda ſunt, & textus non loquitur de qualibet inductione, ſed de inductione for-

ne formali Ità Poler. *lib.1.c.40.n.13.* Navarr. *n.145.* Suarez, & Filliuc. *locis cit.* Sayrus *lib.3 c.33.n.40.* & alii communiter.

6 Secundò dubium eſt, utrùm excommunicationem incurrat, retrahendo a ſolutione decimarum, paſtoribus, ſeu parochis debitarum.

Ratio dubitandi pro parte negativa eſt; quia in textu ſermo eſt de decimis, quæ debentur Eccleſiis, & in materia pœnali non eſt facienda extenſio. Ita ſentiunt Cajetan. *verb. excom. c.65.* & Navar. *c.27. n.145.* His non obſtantibus.

Dicendum cenſeo, excommunicationem incurri retrahendo a ſolutione decimarum miniſtris Eccleſiæ debitarum. Ratio eſt, quia omnes decimæ Eccleſiaſticæ, proprie loquendo, primò & per ſe debentur Eccleſiis. Secundario miniſtris, quibus per Eccleſiæ paſtores jam ſunt applicatæ. Ita Suar. & Filliuc. *locis cit.*

Secus dicendum eſt, ſi decimæ non debeantur Eccleſiis, ſed aliis locis, vel perſonis privatis ratione privilegii, aut feudi, aut alia ratione. Ita Sayrus, & alii.

7 Tertiò dubium eſt, de quibus decimis hæc conſtitutio intelligenda ſit.

Reſpondeo intelligendam eſſe de debitis ex juſtitia, hoc enim eſt verum debitum, & in materia pœnali ſtricta interpretatio facienda eſt, & verba in potentiori ſignificatione accipienda ſunt. Ità Suarez, & Filliuc. *locis cit.*

Ex quo ſequitur, iſtam conſtitutionem intelligendam non eſſe de decimis debitis ex voto, ſeu religione, vel gratitudine; quamobrem, qui volentem decimas ex pietate, ſeu ex voto ſolvere retrahit, hanc cenſuram non incurrit. Ita DD. citati.

8 Quartò dubium eſt, utrùm ad incurrendam iſtam excommunicationem ſatis ſit aliqua verba proferre animo retrahendi auditores à ſolutione decimarum, etiamſi poſtea re ipſa non retrahantur.

Filliuc. *loco cit. verſ. notandum tertiò*, in ſententiam negativam propendit. Ratio eſt, quia cenſura non incurritur nondum ſecuto effectu ſub cenſura probibito; effectus autem ſub cenſura probibitus in hoc canone eſt retractio, & avocatio a ſolutione decimarum, ut patet ex illo verbo, *retrahant*.

Ego verò cenſeo excommunicationem incurri ſtatim prolatis verbis animo retrahendi, etiamſi audientes à ſolutione decimarum re ipſa non retrahantur. Ratio eſt, tum quia excommunicatio imponitur pro ipſa perſuaſione, ſeu verborum prolatione, ergo non requiritur alius effectus, aliud enim eſt proferre aliquid, ut audientes retrahantur, aliud re ipſa retrahere alioquin Summus Pontifex dixiſſet, *retrahant*, non, *ut retrahant*; tum quia ſicut excommunicatio lata contra monachos accedentes ad curiam, ut nocumentum ſuis Prælatis, vel monaſteriis inferant, incurritur, etiamſi re ipſa nullum damnum ſequatur, ut ſuperiùs probatum eſt cum eodem Filliucio, & aliis: Ita, &c. cùm in utroque caſu Summus Pontifex eadem loquendi forma utatur. Ita Suarez *loco cit. n.37. ad finem*.

SECUNDA PROPOSITIO.

9 SUbjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes religioſi proferentes aliquid ad retrahendum auditores à ſolutione decimarum. Ratio eſt, quia textus in hac diſpoſitione, de religioſis loquitur ſine diſtinctione, etiamſi in præcedentibus verbis loquutus fuerit de mendicantibus, contra quos alia de cauſa excommunicationem tulerat. Ita Suarez, Toletus, Filliucius *locis cit.* Hinc colligi poteſt.

Primò, Fratres Ordinis Prædicatorum, Patres Societatis, & alios religioſos, qui prædicta faciunt in concionibus, vel etiam in privatis locutionibus, ſubjici huic excommunicationi.

10 Secundò; non ſolùm viros religioſos, verum etiam fœminas iſtam conſtitutionem tranſgredientes, ligari hac cenſura, juxta Toletum *loco cit.* qui refert Boniſac. VIII. Ratio eſt, quia maſculinum concipit fœmininum, & cenſuræ contra religioſos generaliter prolatæ etiam ad fœminas religioſas extenduntur.

Sed oppoſitum mihi probabilius videtur in hoc caſu quia textus loqui tantummodo videtur de viris religioſis, quorum proprium eſt ſermonem habere, & fidelibus aliqua ſuadere. Ita Gloſſa *hic* Navarr. *c.27. n.145. verſ. quadrageſimaquarta*.

Tertiò, colligitur ſacerdotes ſeculares, clericos, aut laicos non aſfici hac cenſura, quia non ſunt religioſi. Ita communiter DD.

TERTIA PROPOSITIO.

11 MAteria ſecundæ excommunicationis eſt, præſumere prædicare, nondum admonitis confitentibus, quos religioſus de obligatione ſolvendi decimas admonere tenebatur, poſtquam à rectore Eccleſiæ requiſitus fuerat, ut eos admoneret.

12 Ut iſta excommunicatio, & ejus materia rite intelligatur, advertendum eſt, *in c. cupientes, de pœnis*, præcipi religioſis ſub pœnis ſuſpenſionis ipſo facto ab officio prædicationis, ut confitentibus conſcientiam faciant de ſolvendis decimis, quoties à rectoribus Eccleſiarum ad hoc requiruntur; ſi autem ſcienter negligant confitentibus conſcientiam facere de ſolvendis decimis; dum à rectoribus Eccleſiarum requiruntur, ſuſpenſionem incurrunt, quæ ſuſpenſio durat, donec confitentibus conſcientiam fecerint, quod ſi interim antequam negligentiam oblata oportunitate purgent, id eſt, antequam conſcientiam confitentibus faciant, præſumpſerint prædicare, vinculo excommunicationis obſtringuntur. Hæc clariùs conſtabunt, ex dicendis *de ſuſpenſionibus contra religioſos, diſp. 3. qu. 8. punct. 9. n. 1. & ſeqq. t. 3.*

13 Hinc colligi poteſt, ad incurrendam iſtam excommunicationem duo requiri. Primò, ut religioſi requiſiti ſint à rectoribus Eccleſiarum, & ſcienter non admonuerint pœnitentes de ſolutione decimarum. Quamobrem ſi non admoneant, dum requiſiti non ſunt, excommunicationem non incurrunt. Ita Sylveſter *verb. excomm. 9 nu. 89.* Tabiena *verb. excomm. 5. caſ. 45.* Angelus *verb. excomm. 7. caſu 44.* Filliuc. *tract. 14. c. 8. quæſt. 8. nu. 147.* Alterius *tom. 2. diſp. 17. cap. 3. col. 6.* & alii apud Sayrum *lib. 3. cap. 33. nu. 42.* contra Cajetan. *verb. excomm. cap. 66.* Navarr. *cap. 27. num. 145.* Secundò, ut prædicare præſumant nondum purgata negligentia, ſi verò purgata negligentia concionentur, excommunicationem non incurrunt; quia in textu dicitur, *ſi prædicare præſumpſerint, prædicta negligentia non purgata.* Ita Cajetanus, Sayrus, Filliuc. & alii.

Hoc tamen limitatur à Tabiena, & Ledeſma apud Sayrum, modò commoditatem habuerint illius purgandæ; Summus enim Pontifex non videtur excommunicare concionantem, qui nondum habuit facultatem admonendi pœnitentem; hæc limitatio, & expoſitio mihi probatur, licèt ex ſerie verborum non ſatis clarè colligatur eam debere concionanti accommodari; re tamen ipſa illi accommodari debet, alias ex eo textu recta interpretatio non deſumitur.

QUARTA PROPOSITIO.

14 SUbjectum iſtius excommunicationis ſunt religioſi, qui contracta ſuſpenſione ob non factam confitentibus conſcientiam de ſolvendis decimis prædicare audeant; hęc propoſitio clara eſt ex textu.

Limitatur tamen primò iſta propoſitio in religioſis monaſteriorum, vel rectoribus Eccleſiarum percipientibus decimas; Summus enim Pontifex noluit hos comprehendere, tanquam in re propria delinquentes, ut patet ex verbis textus, ibi, *ad religioſos tamen monaſteriorum, vel rectores Eccleſiarum decimas percipientium nolumus hac extendi.*

Limitatur ſecundò, modò oportunitatem habuerint admonendi confitentes, & re ipſa non admonuerint; nam excommunicatio non incurritur non adimpleta conditione, ſub qua lata fuit. Vide dicta *num. præced. ad fin.*

15 Sed modò dubium eſt primò, quandonam religioſi dicantur commoditatem admonendi habere.

Reſpondeo, id judicio prudentis viri relinquendum eſſe, cùm certa regula aſſignari nequeat, præſertim cùm reſpectu omnium non ſit eadem commoditas, & oportuna occaſio, ſpectata ſtatus religioſi decentia, & honeſtate. Quamobrem ſi illi, qui ad ſolutionem decimarum tenentur, alio in loco exiſtant, vel etiam in eodem oppido, & religioſi nequeant ſe ad ipſos transferre ſine magna evagatione, aut difficultate, non faciunt contra hujus textus diſpoſitionem non admonendo, quia in textu dicitur, *ſi hoc ipſum ſibi dicendi commodè facultatem habuerint.*

16 Dubium eſt ſecundò, quibuſnam religioſi conſcientiam facere teneantur, ut ab his pœnis eximantur.

Reſpond. teneri ipſiſmet, qui decimarum onere tenentur; ut ex textu patet, non tamen opus eſt, ut ſingulos omninò moneant, ſed ſufficit admonere principales domus, id eſt eos, quibus cura domus demandata eſt, his enim cura ſolvendi incumbit; quamquam ſi principalis negligat, alii non eximuntur, conſequenter etiam illi admonendi ſunt, cùm etiam ipſi teneantur, ut ſuppono. Ita ſentire videtur Martinus Ledeſma *2. 4 qu. 28. art. 2. §. quadrageſimaſexta*. Tabiena *verb. excommunic. 5. caſu* 45. Sayrus *loco cit. n.* 43.

17 Dubium eſt tertio, utrùm religioſi teneantur conſcientiam facere, quoties certò ſciunt confitentes nulla ratione decimam ſoluturos.

Reſpondeo non teneri, quia nullus obligatur ad opus inutile; ſecus ſi dubitent de ſolutione facienda, tunc enim poſſeſſio ſtat pro præcepto; conſequenter adimplendum eſt, ut in ſimili cum Sylveſtro, Avila, & aliis docui *diſp. 2. q. 1. punct. 1. per totum de intelligentia edictorum n. 3.* quibus aliquid ſub excommunicationis pœna denunciare jubemur.

PUNCTUM XIV.

De excommunicatione contra religioſos non ſervantes interdictum, vel ceſſationem à divinis, quam ſervari vident à cathedrali, vel à matrice, ſeu parochiali Eccleſia.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur eſt* in Clement. c. ex frequent. de ſent. excomm.

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt violare interdictum generale, aut ceſſationem à Divinis impoſitam à Sede Apoſtolica, vel ab Ordinariis locorum, vel à Concil. Provinc. & quoties obſervantur à Cathedrali, vel Parochiali Eccleſia.*

3 *Conditiones requiſitæ ad iſtam excommunicationem incurrendam ſunt; primò, ut interdictum ſit generale; 2. ſervetur à Cathedrali, vel ubi non eſt Cathedralis à Matrice; 3. ut Religioſi ſciant interdictum ſervari à Cathedrali, vel matrice, quod ſit latum auctoritate Sedis, vel Ordinarii locorum, vel auctoritate Concil. Provinc.*

4 *Interdicti generalis nomine intelligitur illud, quo interdicitur locus univerſalis, aut Regnum, Provincia, Civitas, Villa, aut Caſtrum.*

5 *Religioſi non ſervantes interdictum contra Matricem, vel alium*

locum

Digitized by Google

locum particularem non affici excommunicatione.

6 *Epiſcopus non poteſt interdictum ſpeciale generale in Eccleſiis exemptis ponere.*

7 *Eccleſia matrix dicitur, in qua confertur Sacramentum Baptiſmi.*

8 *Religioſi non ſervantes interdictum generale, quod non ſervatur à Cathedrali, vel Matrice non affici excommunicatione, licet incurrant ſuſpenſionem ab Officio juxta communiorem ſententiam, interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ, privationem electionis activæ & paſſivæ, denique irregularitatem ſi violant interdictum per exercitium ordinis ſacri.*

9 *Religioſi non ſervantes interdictum generale, quod ſervatur à Cathedrali, vel Parochiali ligantur excommunic.*

10 *Religioſi non ſervantes interdictum quoties in Eccleſia Cathedrali, vel Parochiali celebrantur Divina Officia januis apertis, non incurrunt excommunicationem.*

11 *Item ſi non ſervetur à Cathedrali, licet ſervetur à Metropolitana.*

12 *Religioſi tenentur interdictum ſervare, dum vident illud ſervari ab Eccleſia Cathedrali, non verò à Parochiali.*

13 *Religioſi non ſervantes interdictum latum contra aliquod oppidum particulare, in quo non reperitur Eccleſia Cathedralis, vel Parochialis, non ſubiicitur excommunicationi.*

14 *Ignorantia craſſa, & ſupina non excuſat ab iſta excommunicatione incurrenda.*

15 *Religioſi non ſervantes interdictum latum ab Epiſcopo, vel Abbate habente Juriſdictionem Epiſcopalem ligantur excommunicatione.*

16 *Item latum à delegato à Papa.*

17 *Item de Religioſis non ſervantibus ceſſationem generalem à Divinis latum à Concil. Provin. Capitulo, Collegio, Conventu ſæcularium, vel Regularium habentibus facultatem ferendi talem ceſſationem.*

18 *Religioſi non ſervantes interdictum, vel ceſſationem à divinis, incurrunt excommunicationem, quoties interdictum aut ceſſatio obſervantur à Cathedrali, vel Parochiali, modo impoſita fuerint auctoritate Sedis Apoſtolicæ.*

19 *Religioſi non poſſunt tempore interdicti localis generalis celebrare virtute privilegiorum conceſſorum ante Clemens.* ex frequentibus.

20 *Privilegium religioſorum ad celebrandum, tempore interdicti localis, non revocatum fuit in Concilio Tridentino.*

1 IN *Clement. 1. ex frequentib. de ſent. excomm.* ad præcavendas perturbationes, & incommoda, quæ tempore interdicti generalis, aut ceſſationis à divinis religioſis illa violare præſumentibus oriebantur, jure meritò ſancitum eſt, ut religioſi ad eadem obſervanda teneantur, ſub pœna excommunicationis ipſo facto.

Circa quam excommunicationem, duo explicabo.

Primò, quænam ſit ejus materia, ſeu ob quam act. incurratur.

Secundò, quodnam ſit ejus ſubjectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt violare, ſeu non ſervare interdictum generale, aut ceſſationem à divinis, quoties hæc impoſita fuerunt auctoritate Sedis Apoſtolicæ, vel ab ordinariis locorum, vel à Concilio provinciali, & quoties obſervantur à cathedrali, vel matrice ſeu Parochiali Eccleſia; hæc omnia perſpicuè habentur in verbis præfatæ Clementinæ, adducendis infrà in propriis locis.

3 Ex quibus elicio quatuor conditiones, ad iſtam excommunicationem incurrendam neceſſarias.

Prima eſt, ut interdictum ſit generale, ut patet ex illis verbis, *civitatum, terrarum, & aliorum locorum generalia interdicta.*

4 Interdictum locale generale, de quo hic textus loquitur, eſt illud quo interdicitur locus univerſalis, ut regnum, provincia, diœceſis, civitas, villa, aut caſtrum, ut patet ex dictis *de cenſuris in genere diſput. 5. punct. 1. nu. 5. & ſeqq. tom. 1.*

5 Hinc ſequitur, religioſos non ſervantes interdictum latum contra Eccleſiam Cathedralem, vel matricem, ſeu parochialem, non affici excommunicatione; quia hoc non eſt interdictum generale, niſi fortè nomine Cathedralis Eccleſiæ intelligas totam civitatem; & nomine matricis, ſeu parochialis totum ambitum parochiæ, ut patet ex dictis *de cenſuris loc. cit. n. 6.* Idem dicendum eſt de interdicto ſpecialiter lato auctoritate Sedis Apoſtolicæ contra Eccleſiam religioſorum; hoc enim non eſt interdictum generale, conſequenter non ſufficit ad incurrendam iſtam excommunicationem; licet ſufficiat ad incurrendas alias pœnas latas contra violatores interdicti, *de quibus egi in tract. de cenſuris loco cit. punct. 7. n. 4. tom. 1.*

6 Dixi, *auctoritate Sedis Apoſtolicæ*, ut innuerem Epiſcopi auctoritate non poſſe interdictum ſpeciale imponi in Eccleſiis exemptis, dictum eſt *loco cit. de cenſuris, n. 21. & ſeqq. tom. 1.* conſequenter religioſi non ſervantes hujus interdictum ſpeciale non ſubiiciuntur huic cenſuræ.

Secunda conditio eſt; ut interdictum generale ſervetur ab Eccleſia Cathedrali, ut ubi non eſt cathedralis, à matrice, ſeu parochiali Eccleſia.

7 Matrix dicitur Eccleſia major, & baptiſmalis, in qua confertur Sacramentum Baptiſmi; ſicut enim, quæ nos generat dicitur mater, ita illa, ex qua per Baptiſmum regeneramur, vocatur matrix, ut benè Gloſſa *hic verb. matricem*, & alii communiter. Hinc ſequitur.

8 Primò, religioſos non ſervantes interdictum generale, non affici hac cenſura, quoties illud a cathedrali, vel matrice non ſervatur; cenſura enim non incurritur, niſi adſit conditio, ob quam cenſura impoſita fuit: hic autem impoſita eſt cenſura ob violationem interdicti, quod præfata Eccleſia ſervat.

Verum tamen eſt, religioſos in hujuſmodi caſu non ſervantes interdictum validè latum, affici aliis pœnis; incurrunt enim ſuſpenſionem ab officio, juxta communiorem ſententiam, interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ, privationem electionis activæ, & paſſivæ, ac denique irregularitatem, ſi violent interdictum per exercitium ordinis ſacri, ut probavi *de cenſuris diſp. 5. punct. 7. n. 4. tom. 1.* cum Soto, Cajet. Sylveſtro, Sayro, Suarez, & aliis.

9 Secundò, religioſos non ſervantes interdictum generale, quod ſervatur à Cathedrali, vel parochiali Eccleſia, affici excommunicatione, etiamſi illud interdictum forte ſit invalidum. Summus enim Pontifex obligat religioſos ſub eadem pœna ad ſervandum interdictum locale generale, etiamſi appellatio interpoſita ſit, aut alio pacto ſit invalidum, ut patet ex illis verbis: *non obſtantibus quibuſcumque appellationibus, autea etiam ad eandem Sedem, vel alium, ſeu alias interpoſitis, & aliis objectibus quibuſcumque.* Ita Gloſſ. *hic verb. appellationibus* Sayrus *lib. 3. c. 33. n. 48.* Alterius *tom. 2. diſ. 9. c. 4.* Toletus *lib. 1. c. 40. ſub finem*, & alii. Verum tamen eſt, religioſos in hoc caſu non affici aliis pœnis contra violantes interdictum impoſitis, quia hic non dicitur violare interdictum; cùm hoc validum non ſit, nec præſtet impedimentum, quod de jure non ſortitur effectum, *de reg. jur. in 6.* Sicut etiam quando interdictum non eſt validum, nec ſervatur ab Eccleſia Cathedrali, vel parochiali, non incurritur à religioſis cenſura hujus Clementinæ, aut aliæ pœnæ.

10 Tertiò, non affici hac cenſura religioſos non ſervantes interdictum, quoties in Eccleſia cathedrali, ſeu parochiali celebrantur divina officia, non ſervata circumſpectione præſcripta pro tempore interdicti, ſive celebrentur à toto clero, ſeu capitulo, ſive etiam à parte; nomine enim *Eccleſiæ* in materia interdicti localis intelligitur ipſa materialis Eccleſia, & ipſius Eccleſiæ parietes: cum ergò ibi celebrentur ſaltem ab aliquibus divina officia, januis apertis, &c. non dicitur interdictum in ea Eccleſia ſervari; conſequenter religioſi non ſervantes interdictum in tali eventu, non videntur excommunicationi ſubiici, præſertim cum ſtricta interpretatio in materia pœnali facienda ſit. Ita Gloſſ. *hic verb. matricem.*

Afficiuntur tamen aliis pœnis contra violantes interdictum impoſitis, ut ſupra dictum eſt, & dixi etiam *de cenſuris in genere loc. cit. diſput. 5. punct. 7. n. 4. tom. 1.*

11 Quartò, religioſos vinculo excommunicationis non obſtringi, non ſervantes interdictum latum in totam provinciam, ſeu regnum, quoties illud non ſervatur à Cathedrali, licet ſervetur à Metropolitana; nam in textu ſermo eſt de Cathedrali, aut matrice loci, ut benè Gloſſa *hic verb. matricem*; hoc tamen intelligendum eſt, modò Eccleſia Metropolitana non ſit matrix illius loci, ſeu civitatis, ut eſt exempli gratia Eccleſia Metropolitana Mediolani reſpectu civitatis Mediolani; tunc enim ſervari dicitur à matrice. Ita Gloſſ. Sayrus, & alii *locis cit.*

12 Major difficultas eſt, utrùm religioſi teneantur ſub excommunicatione interdictum ſervare, quoties vident illud ſervari à cathedrali, non verò à Parochiali loci, intra cujus ambitum, ipſorum monaſterium continetur.

Reſpondeo teneri, quia textus alternativè, & disjunctivè loquitur per particulam, *vel*, conſequenter ſufficit interdictum ab altera ſervari, ibi, *cùm cathedralem, vel matricem, ſeu parochialem loci Eccleſiam illa viderint, aut ſciverint obſervari.*

13 Quintò, religioſos non ſubiici excommunicationi, non ſervando interdictum locale latum contra aliquod oppidum particulare, quoties in illo oppido, intra cujus terminos monaſterium exiſtit, non reperitur Eccleſia cathedralis, vel parochialis, ſed exiſtit in alio oppido proximo non interdicto: ligantur tamen aliis pœnis. Ita Gloſſ. & Sayrus *locis cit.* Idem dicendum arbitror, quoties interdictum eſt oppidum, in quo non requiritur Eccleſia cathedralis, ſed multæ parochiales, quarum nulla principalior eſt; ſed in ſingulis ſacramenta ſuis parochianis adminiſtrantur; tunc enim, ſi in aliquibus ſervatur interdictum, & non in aliis; cenſeo religioſos non ſervantes interdictum non obſtringi pœna excommunicationis, etiamſi parochialis, intra cujus ambitum poſitum eſt monaſterium, ſervet interdictum. Ratio eſt, tùm quia non eſt verum dicere parochialem illius loci interdictum ſervare; ſed aliquam ſervare, aliam non ſervare; in materia autem pœnali non eſt facienda extenſio; tum quia hujuſmodi cenſura lata eſt ad vitanda incommoda communitatis; hic autem non vitantur, religioſis non ſervantibus interdictum, cùm adſint aliæ Eccleſiæ parochiales illud non ſervantes. Secus ſi omnes illæ parochiales ſervent interdictum; tunc enim verùm eſt dicere parochialem illius loci ſervare interdictum, & incommoda ſequi poſſe, religioſis illud non ſervantibus. Ita Gloſſa *loco cit.* Toletus *loco cit.* & alii communiter, teſte Sayro *loco cit. n. 46.*

Tertia conditio eſt, ut religioſi ſciant interdictum ſervari à Cathedrali, vel matrice, ſeu parochiali; nam in textu dicitur, *cum illa viderint, aut ſciverint obſervari.*

Hinc ſequitur, religioſos hac cenſura obſtringi non ſervando interdictum generale, quoties vident divina officia in Cathedrali, vel parochiali Eccleſia celebrari ſubmiſſa voce, januis clauſis,

excluſis

Digitized by Google

excluſis excommunicatis, & interdictis; iſti enim vident ſervari interdictum. Idem dic, ſi hoc à viris fide dignis acceperint; tunc enim ſciunt ſervari; ſecus ſi bona fide, vel etiam cum ignorantia moraliter culpabili non obſervent; aut neſciant à Cathedrali; vel parochiali obſervari; iſti enim non vident, nec ſciunt, ut patet ex regulis generalibus traditis *de cenſuris in genere, diſp. 1. q. 2. punct. 1. n. 6. & ſeqq. tom. 1.*

14 Major difficultas eſt, utrùm ignorantia craſſa, vel ſupina excuſet. Ratio dubitandi ab oſtendendum excuſare, eſt quia Summus Pontifex iſtam excommunicationem tulit occaſione eorum religioſorum, qui generalia locorum interdicta tranſgredi præſumebant, ut patet ex illis verbis, *locorum generalia interdicta præſumptione damnabili violare præſumunt*; præſumptio autem ſupponit ſcientiam, vel ſaltem ingentem temeritatem, quæ ſcientiæ comparatur.

His non obſtantibus, probabilius dicendum cenſeo, ignorantiam craſſam, & ſupinam, & multò minùs affectatam, non excuſare. Ratio eſt, quia Summus Pontifex abſolutè excommunicat religioſos non ſervantes interdictum generale; nec requirit præſumptionem, ut patet ex illis verbis, *inviolabiliter conſervent, alioquin non ſervantes excommunicationis ſententiæ hoc ipſo volumus ſubjacere.* Ita Cardinalis *hic n. 19.* Alterius *tom. 2. de interdicto, diſput. 9. c. 4. verſ. octavo*, & alii.

Ad rationem dubitandi reſpondeo, iſtam excommunicationem latam quidem eſſe occaſione præſumptionis, quam alias religioſi committebant, non autem ob præſumptionem, tanquam ob materiam: Summus enim Pontifex pro materia iſtius excommunicationis non requirit præſumptionem, ut jam probatum eſt, ſed violationem interdicti moraliter culpabilem.

Quarta conditio eſt, ut interdictum latum ſit auctoritate Sedis Apoſtolicæ, vel ab ordinariis locorum, vel auctoritate Conciliorum provincialium, ut patet ex illis verbis: *circa interdictorum obſervantiam prædictorum, auctoritate Sedis Apoſtolicæ, vel à locorum ordinariis poſitorum, &c.*

15 Hinc ſequitur primò, religioſos affici excommunicatione non ſervando interdictum latum ab Epiſcopo, vel ab ejus Vicario generali, vel ab Abbate exempto habente quaſi diœceſim, & juriſdictionem Epiſcopalem; hic enim vocari poteſt ordinarius loci, ut alibi ſæpiùs oſtenſum eſt, præſertim *in tract. de legibus circa primum Decalogi præceptum, diſput. 3. quæſt. 1. punct. 2. n. 3. tom. 2.*

16 Secundò ſequitur, religioſos non ſervantes interdictum generale, latum à delegato à Papa, affici excommunicatione; quia hujuſmodi interdictum latum eſt Auctoritate Sedis Apoſtolicæ, ſecus ſi latum ſit à delegato ab Epiſcopo; delegatus enim ab Epiſcopo non eſt ordinarius loci, niſi fortè ſpeciale mandatum haberet ad hujuſmodi interdictum ferendum, tunc enim videtur latum ab Epiſcopo.

17 Idem dicendum eſt de religioſis non ſervantibus ceſſationem generalem à divinis, impoſitam auctoritate Concilii provincialis, aut à capitulo, collegio, vel conventu ſecularium, vel regularium Eccleſiarum, habente facultatem ferendi hujuſmodi ceſſationem ex conſuetudine; vel alia ratione, ut patet ex ipſo textu, ibi: *quod etiam in interdictis, & ceſſantibus à divinis indictis per Concil. provincialium ſtatuta, vel ipſorum auctoritate volumus obſervari, in ceſſationibus verò generalibus à divinis civitatum, terrarum, & aliorum locorum, quas aliquando ex conſuetudine, vel alias capitula, collegia, vel conventus, ſecularium, vel regularium Eccleſiarum ſibi vindicant, idem intelligimus obſervandum.* Obſervant tamen, quod licet excommunicatio in his verbis non reperiatur, nihilominus ex connexione verborum apertè ſubintelligitur, ibi, *idem intelligimus obſervandum.*

Tertiò ſequitur, religioſos non ſervantes ceſſationem à divinis, latam à particulari perſona, non affici excommunicatione, quia textus loquitur de ceſſatione lata à Concilio provinciali, capitulo, collegio vel conventu.

SECUNDA PROPOSITIO.

Subjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli religioſi non ſervantes interdictum, juxta dicta in prima propoſitione. Hæc propoſitio patet ex ipſo textu, qui generaliter, & indiſtinctè loquitur de omnibus religioſis tam exemptis, quam non exemptis, ibi: *diſtrictè præcipiendo mandamus, quatenus religioſi quicumque, tam exempti, quàm non exempti cujuſcumque ordinis, & conditionis exiſtant, &c.*

Ex quo licet inferre, clericos ſæculares non ſervantes interdictum, non affici excommunicatione, ſed aliis pœnis.

19 Sed modò dubium eſt, utrùm religioſis proſint privilegia celebrandi, & laicos ad divina admittendi tempore interdicti.

Reſpondeo non prodeſſe, ſi hæc privilegia conceſſa fuerunt ante Clement. *ex frequentibus de ſent. excommun.* editam à Clemente V. qui ad Pontificatum evectus fuit anno 1305. 6. Julii, & obiit anno 1314. 20. Aprilis. Ratio eſt, quia privilegia revocata ſunt in prælata Clement. ibi: *non obſtantibus privilegiis, conventionibus, ſtatutis, & conſuetudinibus quibuslibet.*

20 Major difficultas eſt de privilegiis poſt illam Clementinam conceſſis, utrùm ſcilicet revocata ſint in Concil. Trid. *ſeſſ. 25. c. 12. de regularibus*, ubi ſic habetur: *cenſuræ, & interdicta nedum à Sede Apoſtolica emanata, ſed etiam ab ordinariis promulgata, mandante Epiſcopo à regularibus in eorum Eccleſiis publicentur, atque ſerventur.*

Reſpondeo duplicem eſſe Doctorum ſententiam.

Prima eſt aſſerentium revocata fuiſſe. Ità Navarr. *in manuali c. 27. n. 190. ſub fin. & latius in conſil. 7. de privileg.* Garzias *de beneficiis, 3. p. c. 2. n. 278. & ſeqq. Sacra Cardin. Congregatio*, teſte Garzia *loco cit. n. 280. & p. 5. c. 8. n. 87. dub. 8.* ubi refert declarationem Sacræ Congregationis in hæc verba: *privilegia, ſi ante Concilium conceſſa fuerunt, utique revocata exiſtunt.*

Secunda ſententia, quæ mihi probabilior videtur, aſſerit revocata non fuiſſe. Ratio eſt, quia privilegium ſpeciale non cenſetur revocatum, niſi exprimatur; in Concil. autem Trid. *loco cit.* nulla revocatio exprimitur. Ita Henriquez *lib. 3. c. 48. n. 1.* Emanuel Rodriquez *q. reg. tom. 2. q. 112. art. 3.* Sayrus *de cenſur. lib. 5. c. 13. n. 24. & 25.* Joann. Cruz *de ſtat. relig. ca. 7. du. 5. concl. 2.* Sorbus *in compend. privileg. verb. interdictum 3. in princip.* Barthol. Medina, Lopez, & alii apud Garziam *loc. cit. nu. 279.* & apud Barboſam *in remiſſionib.* ad Concil. Trid. *ſeſſ. 25. c. 12. n. 1.* Neque obſtat declaratio Sacræ Congregationis, tum quia eſt innixa doctrinæ Navarri, quem ego non ſequor; tum quia non facit legem, tum quia cenſentur ſolùm revocata generalia quædam privilegia, ſeu potiùs explicata privilegia, quibus religioſi putant ſe immunes eſſe ab interdictis generaliter latis ab ordinario, cum id in ipſorum privilegiis non eſſet ſufficienter expreſſum; nos autem loquimur de privilegiis hoc exprimentibus conceſſis ante Trident. & à fortiori de conceſſis poſt Tridentinum. Videri poteſt Sayrus, Sorbus, & Rodriquez *locis cit.*

PUNCTUM XV.

De excommunicatione contra Religioſos Mendicantes, & Parochos non ſervantes pacem inter ſe factam.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur* in Extravagant. 2. de treuga, & pace *à Sixto IV. lata eſt.*

2 *Materia iſtius excommunicationis reſpectu mendicantium eſt; 1. prædicare, Parochianos non teneri Miſſam audire in Parœcia diebus feſtis, & Dominicis; 2. inducere laicos ad eligendam ſepulturam apud ipſos religioſos; eadem prohibitio extenditur ad Curatos inducentes laicos ad eligendam ſepulturam in propria Eccleſia; 3. prædicare, Parochianos non teneri confiteri proprio Sacerdoti ſua peccata, ſaltem in Paſchate (ſalvis privilegiis excipiendi confeſſiones quovis tempore) 4. non ſervare inter mendicantes, & Curatos conſuetudinem antiquam prædicandi, horas canendi, pulſandi campanas, vel horam mutare in prædicationibus abſque partium conſenſu; & hæc actio eſt communis etiam Parochis; 5. eſt in concionibus detrahere de Prælatis, & Parochis; 6. quovis modo retrahere populos à frequentia, & acceſſu Eccleſiarum Parochialium. Reſpectu Parochorum materia hujus excommunicationis eſt: 1. dicere hæreſes à mendicantibus proceſſiſſe; 2. inducere ad eligendam ſepulturam apud ſe; 3. non ſervare conſuetudinem horas canendi, & campanas pulſandi; 4. aliquo modo detrahere mendicantibus, aut illis non præſtare favorem, dum poſſunt, & in hac actione includuntur etiam Prælati.*

3 *Religioſi Mendicantes, ſeu Prædicatores; Minores, & Carmelitæ; & Parochi non ſervantes pacem inter ſe factam in partibus Germaniæ, ſubjiciuntur excommunicationi.*

4 *Iſta excommunicatio ante præſtitam ſatisfactionem, & conſenſum expreſſum partis læſæ eſt reſervata.*

1 Cum religioſi Mendicantes, & Eccleſiarum Parochialium rectores, in partibus Germaniæ, præſertim in oppido Eſlinger Conſtan. Diœceſis, maximis diſcordiis agitarentur, ſeque magnis afficerent opprobriis, & contumeliis, Summus Pontifex Sixtus IV. *in Extravag. 2. de tregu. & pace*, ad dirimendas in futurum lites, ad pacem, & concordiam, quam ope nonnullorum Cardinalium invexerat, pœnam excommunicationis ipſo facto tranſgreſſoribus impoſuit, ut patet ex illius verbis: *injungentes nihilominus Archiepiſcopis, Epiſcopis, Plebanis, Rectoribus, Curatis, nec non Prioribus, Guardianis, & ſingulis Fratribus Ordinum Mendicantium ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, &c.* Circa iſtam excommunicationem, quæ à pluribus Doctoribus omitti ſolet, eo quod ſit particularis, & lata ſit ſolùm pro partibus Germaniæ, tria breviter attingam.

Primò, quænam ſit materia.

Secundò, quòdnam ſit ſubjectum.

Tertiò, utrùm hæc cenſura reſervata ſit, ſeu à quo poſſit ejus abſolutio impendi.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Materia iſtius excommunicationis reſpectu Mendicantium eſt, *Prima*, prædicare, Parochianos non teneri Miſſam in Parochia diebus feſtis, & diebus Dominicis audire. *Secunda*, inducere laicos ad eligendam ſepulturam apud ipſos religioſos. Eadem prohibitio extenditur ad ipſos Curatos inducentes laicos ad eligendam ſepulturam apud ſe, id eſt, in propria Eccleſia, ſepultura enim libera eſt; conſequenter jure merito, tam Fratribus Mendicantibus quam ipſiſmet Curatis, inducentibus laicos ad eligendam ſepulturam apud ſe, excommunicatio imponitur. *Tertia*, prædicare Parochianos non teneri peccata ſua, ſaltem in Paſchate, proprio Sacerdoti confiteri (ſalvis tamen manentibus privilegiis ad excipiendas quovis tempore confeſſiones.) *Quarta eſt*, inter Fratres Mendicantes, & Curatos, non ſervare conſuetudinem antiquam quoad effectum prædicandi, horas cantandi, & campanas pulſan-

Digitized by Google

di, aut horam commutare in prædicationibus faciendis abſque partium conſenſu, & hæc actio communis eſt etiam ipſis Parochis. *Quinta* eſt, in concionibus detrahere Prælatis, & Parochis. *Sexta* eſt, quovis modo retrahere populos à frequentia, & acceſſu Eccleſiarum Parochialium.

Materia verò iſtius excommunicationis ex parte Rectorum Eccleſiarum Parochialium eſt, *Prima* eſt dicere hæreſes à mendicantibus proceſſiſſe. *Secunda*, inducere ad eligendam ſepulturam apud ſe, ut dictum eſt *in 2. action. præc. Tertia*, non ſervare conſuetudinem circa horas cantandi, aut campanas pulſandi, ut dictum eſt *in 3. action. præc. Quarta*, aliquo modo detrahere mendicantibus aut illis favorem non præſtare, dum poſſunt; & in iſta actione comprehenduntur non ſolùm Parochi, verùm etiam Prælati, ut clarè conſtat ex verbis præfatæ Extravag. ibi, *& vice verſa ipſi rectores, & Prælati aliquo modo, non detrahant mendicantibus; ſed illum favorem, quem poſſunt, eis impendant, &c.*

SECUNDA PROPOSITIO.

3 SUbjectum iſtius excommunicationis quoad ſex actiones primo loco expreſſas ſunt religioſi Prædicatores, Minores, & Carmelitæ, inter hos enim, & Parochos, & alios Eccleſiarum Prælatos diſſenſio ſuborta fuerat: quoad quatuor actiones poſteriores ſubjectum ſiot Rectores Eccleſiarum; & quoad ultimã ſunt etiam ipſi Prælati, ut patet, tum ex præcitatis verbis, tum ex illis, *injungentes nihilominus Archiepiſcopis, Epiſcopis, Plebanis, Rectoribus, Curatis, nec non Prioribus, Guardianis, & ſingulis fratribus ordinum mendicantium, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, quam contra facientes, & quemlibet eorum contrafacientem incurrere volumus ipſo facto.*

TERTIA PROPOSITIO.

4 EXcommunicatio iſtius Extravag. reſervata eſt ante præſtitam ſatisfactionem, & expreſſum partis læſæ conſenſum à conſequenter non poteſt à quolibet approbato confeſſario auferri, niſi præſtita ſit ſatisfactio, & adſit expreſſus conſenſus partis læſæ; *hæc propoſitio patet ex illis verbis: à qua abſolvi nequeant, niſi de expreſſo conſenſu partis læſæ, & debita ſatisfactione prævia.* An autem in nullo caſu, excepto mortis articulo, poſſit hujuſmodi abſolutio impendi, conſtat ex regulis generalibus traditis *de cenſuris in genere diſput. 1. quæſt. 3. punct. 9. num. 1. & ſeqq. tom. 1.* poſſe impendi abſolutionem aliquando extra mortis articulum ab habente facultatem, ſi pœnitens ſit moraliter impotens ad ſatisfaciendum.

PUNCTUM XVI.

De excommunicatione contra Monachos tenentes arma intra ſepta monaſterii.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, eſt* Clement. ne in agro §. quia vero de ſtatu monach.

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt tenere arma intra ſepta monaſterii.*

3 *Monachus afficitur excommunicatione tenendo arma in monaſterio, vel in alio loco intra monaſterii ſepta exiſtente.*

4 *Monachus tenens ligna, vel lapides in ſuo cubiculo, non incurrit excommunicationem, quam neque incurrit monachus veniens ad monaſterium cum armis non animo tenendi.*

5 *Ignorantia excuſat ab hac cenſura, etiamſi ſit craſſa, & ſupina.*

6 *Subjectum iſtius excommunicationis, ſunt omnes monachi, non autem Canonici Regulares, nec alii Religioſi.*

1 IN *Clement. ne in agro §. quia verò ad finem, de ſtatu monach.* fertur excommunicatio contra monach. infra ſepta monaſteriorum ſine licentia Abbatum ſuorum arma tenentes.

Occaſione iſtius excommunicationis, duo quæram.

Primò, quænam ſit ejus materia.

Secundò, quodnam ſit ſubjectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt tenere arma intra ſepta monaſterii, excommunicatio enim fertur contra tenentes arma. Quis autem dici debeat tenere arma patet ex dictis *in ſimuli in explicatione Bullæ Cœnæ q. 2. punct. 4. num. 15. tom. 3.*, illum dici retinere, qui retinet, ſive retineat curioſitatis gratia, ſive ad confutandos, ſive in domo propria, ſive in aliena, ſive nomine proprio, ſive alieno, dum loquerer de tenentibus libros prohibitos; ſicut etiam ibidem *quæſt. 8. punct. 2. num. 2. & 3. tom. 3.* patet quid nomine *armorum* intelligatur, & dixi, intelligi arma ſive offenſiva, ſive defenſiva; exceptis cultris ad cibos, & calamos ſcindendos, & ex dictis *de clauſura quæſt. 1. punct. 8. num. 5. & quæſt. 4. punct. 1. numer. 1. tom. 1.* de excommunicationibus, quas ob violationem clauſuræ incurrunt conſtat, quænam dicantur monaſterii ſepta; diximus enim illa dici monaſterii ſepta, ad quæ monachus non poteſt fœminas introducere abſque violatione clauſuræ ſeu è quibus non licèt monacho exire abſque licentia, ut communiter DD. in hunc textum exponunt. Ex quo ſequitur.

3 Primò, monachum affici excommunicatione iſtius conſtitutionis tenendo arma in cubiculo, in cella vinaria, in ſtabulo, aliiſq; locis intra monaſterii fines exiſtentibus, etiamſi ea teneat animo neminem offendendi: intentio enim non tollit rationem armorum. Secus ſi teneat in alio monaſterio, vel alia domo; quia tunc non retinet intra monaſterii ſepta. Ita communiter DD.

4 Secundò, monachum tenentem ligna, vèl lapides in ſuo cubiculo non ſubjici huic excommunicationi, quia hæc non ſunt arma; cum ex ſe non ſint inſtituta, & arte facta ad uſum bellicum publicũ, vel privatum, ſed ſunt inſtrumenta quaſi naturalia. Neque obſtat, quòd monachus ea teneat animo aliquem offendendi, adhuc enim ex ſe non ſunt arma; niſi ex intentione retinentis, in materia autem pœnali non eſt facienda extenſio. Ita Sylveſter *verb. excommunic. 9. §. trigeſima octava.* Navarr. *cap. 27. num. 139. verſ. trigeſimo ſeptimo*, Suarez *de cenſuris diſp. 23. ſect. 5. num. 8.* Toletus *lib. 1. c. 40. nu. 8.* Filliuc. *tract. 14. cap. 8. q. 6. n. 142.* Sayrus *lib. 3. c. 34.* & alii, quos retuli *in expoſitione Bullæ Cœnæ q. 8. punct. 2. num. 3. tom. 3.* ubi etiam oſtendi, utrùm cultri ſub nomine armorum comprehendantur, & dixi, non comprehendi.

Tertiò, monachum venientem ad monaſterium cum armis, non animo tenendi, non affici excommunicatione. Ita Toletus, Sayrus, & alii.

5 Quæres, utrùm ad incurrendam iſtam excommunicationem requiratur præſumptio, ſeu ſcientia, vel ſufficiat ignorantia craſſa, & ſupina.

Reſpondeo probabiliter ſuſtineri poſſe requiri præſumptionem, ſeu ſcientiam, conſequenter non ſufficere ignorantiam craſſam, ſupinam, vel affectatam, niſi conjuncta ſit cum ingenti temeritate. Ratio eſt, quia licet textus dicat, *arma tenentes*, non verò arma tenere præſumentes, nihilominus ſubintelligitur in illis verbis, præfatæ ſcientiæ; cùm enim in antecentibus lata fuiſſet excommunicatio contra monachos, & Canonicos Regulares, præſumentes ad curias Principium accedere, animo nocendi ſuis Prælatis, vel monaſteriis, eadem præſumptio in hoc caſu requiri videtur, illa enim loquendi forma, *præfatæ ſcientiæ*, relationem habet ad præcedentem diſpoſitionem. Ita ſentire videtur Cajet. *verb. excommunicatio c. 63.* Navar. *c. 27. num. 139. verſ. trigeſima ſeptima*, Suarez, Filliucius, & Sayrus *locis cit.*

Ex quo patet à fortiori, bonam fidem, aut juſtam, & rationabilem cauſam ab iſta cenſura excuſare, quia præſumptionem excludunt. Hinc ſequitur.

Primò, eum, qui ex oblivione, vel tranſitoriè tantum, quia ſciſicet de foris venit, non commodè potuit arma alio deferre, non ligari excommunicatione, quia non retinet arma cum præſumptione. Ita DD. citati.

Secundò, eum, qui arma in monaſterio tenet ad neceſſariam ſui defenſionem, non ſubjici huic cenſuræ, quia retinet ex juſta cauſa, nec dicitur præſumere, conſequenter hic caſus ſaltem per epikejam cenſetur exceptus. Ita Angelus *excomm. 7. caſu. 38.* Navarr. Suarez, Toletus, Filliucius, & Sayrus *locis cit.*

SECUNDA PROPOSITIO.

6 SUbjectum iſtius excommunicationis ſunt monachi, in textu enim dicitur, *monachos*. Ex quo ſequitur Canonicos Regulares, aut alios religioſos non affici hac cenſura, quia diſpoſitio, præſertim pœnalis, extendenda non eſt ultra verborum ſignificationem, *c. odia de reg. jur.* & licèt alia excommunicatio, quæ in eodem textu lata fuerat, extenderetur ad monachos, & Canonicos Regulares, hæc tamen non extenditur, quia textus in hac excommunicatione meminit tantummodò monachorum. Ita communiter DD.

Major difficultas eſt, utrùm iſta excommunicatio afficiat omnes monachos, vel tantummodò nigros, ſeu Benedictinos.

Reſpondeo cum Sylveſtro, Toleto, Sayro *locis cit.* contra Suarez, Filliucium, & alios afficere omnes monachos, quia textus generaliter loquitur de monachis, ut probavi *in hac q. punct. 9. n. 13. t. 3.*

QUÆSTIO IX.

De excommunicationibus contra religioſos Papæ reſervatis.

PUNCTUM I.

De excommunicatione contra Religioſos Mendicantes, tranſeuntes ad Ordines Monaſticos, exceptis Carthuſianis.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, eſt extravagans Martini V. quæ incipit:* Viam Ambitioſæ de Regular. tranſeunt ad Religionem.

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt tranſire ad Religioſos monaſticos ſine ſpeciali licentia Papæ, & recipere, ſeu cooperari ad talem tranſitum.*

3 *Religioſis Ordinis mendicantium ad monaſticos religioſos ordines tranſire prohibetur.*

4 *Religioſus mendicans tranſeundo ad ordinem monaſticum excommunicatione afficitur ſolum, dum ad illum ordinem tranſit prætextu privilegii.*

5 *Religioſi mendicantis receptio, & admiſſio in ordinem mendicantium non ſolùm eſt illicita; verùm etiam invalida, modò tamen non tranſeat ad Carthuſianos, vel de licentia Papæ.*

6 *Præpoſitus Societatis JESU facultatem concedere poteſt ſuis religio-*

Digitized by Google

ligioſis tranſeundi ad alias quaslibet religiones, quod privilegium non ſuffragatur aliis Religionibus titulo communicationis.

7 *Subjectum iſtius excommunicationis ſunt; 1. Religioſi mendicantes tranſeuntes ad aliquem ordinem monaſticum abſque licentia ſpeciali Papæ; ſicuti etiam religioſi profeſſi Societatis JESU, aut qui poſt biennium tria vota ſimplicia emiſerunt; 2. ſuperiores ordinum monaſticorum recipientes mendicantes abſque ſpeciali licentia Sedis Apoſtolicæ, aut ſaltem Præpoſiti generalis, ſi ſint Religioſi Societatis JESU.*

8 *Religioſi, qui poſt Extravagantem Martini V. in ordinem mendicantium adſcripti ſunt, ligantur excommunicatione, tranſeundo ad ordinem religioſorum non mendicantium ſine licentia Papæ, vel Præpoſiti Societatis, ſi ſit Religioſus Societatis.*

9 *Religioſus ordinis mendicantium ejectus in perpetuum à religione poteſt in ſententia auctoris abſque periculo excommunicationis ad alium ordinem tranſire, ſecus ſi non ſit ejectus in perpetuum.*

1 MArtinus V. ut conſervationi ordinum mendicantium provideret, *in Extravag. viam ambitioſæ, de regular. & tranſeunt. ad relig.* impoſuit excommunicationem religioſis mendicantibus advolantibus ad religionem non mendicantium, abſque ſpeciali Summi Pontificis licentia, excepto Carthuſienſium ordine. In hoc igitur puncto explicabo materiam, & ſubjectum iſtius excommunicationis: quamvis Leſſius *lib. 2. cap. 41. dub. 13. n. 104.* & Sanctarellus *de apoſtaſia c. 8. n. 27.* putant præfatam Extravagantem uſu receptam non fuiſſe, quoad licentiam Sedis Apoſtolicæ, aut ſaltem intelligi ſolùm, dum quis ad laxiorem religionem tranſit abſque juſta cauſa.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt duplex actio in hac Bulla expreſſa.

Prima eſt, tranſire ad religioſos monaſticos ſine ſpeciali Summi Pontificis licentia; nam in præfata Extravag. dicitur, *in futuris autem nullus ex profeſſoribus alicujus ex ordinibus mendicantium hujuſmodi, in aliquem monaſticum ordinem (Carthuſienſium duntaxat excepto, poſſit, aut debeat per quemcumque recipi, vel admitti virtute alicujus licentiæ, vel indulti, abſque Sedis hujuſmodi licentia ſpeciali, ſub dictis pœnis.*

Dices, in præcitatis verbis non prohibetur tranſitus, ſed receptio, & admiſſio, ergo religioſo mendicanti vetitum non eſt ſub excommunicatione tranſire ad ordines monaſticos; in pœnis enim non eſt facienda extenſio.

Reſpondeo prohiberi non ſolùm receptionem, ſed etiam tranſitum, tum quia una pars diſpoſitionis aliam explicat; tum quia præcitata verba relationem habent ad præcedentia, ut conſtat ex illa loquendi forma, *ſub dictis pœnis*; ſed in præcedentibus verbis ſermo eſt, non ſolùm de recipientibus; verùm etiam de receptis, ibi, *ſub pœna excommunicationis, quam tam recipientes, quàm recepti ipſo facto incurrant,* ergò &c. ita ſupponere videntur omnes DD. qui hujus cenſuræ meminerunt.

Secunda actio eſt recipere, ſeu cooptare religioſum mendicantem in ordinem monaſticum abſque ſpeciali Summi Pontificis licentia, ut patet ex verbis relatis in prima actione.

3 Sed modò dubium eſt primò, quinam ſint Ordines, ad quos tranſitus mendicantis prohibetur ſub excommunicatione.

Reſpondeo eſſe ordines monaſticos, qui in præfata Extravag. enumerantur, qualis eſt ordo S. Benedicti, & ſimilium; nam in dicta Extravag. dicitur, *tam S. Benedicti, quam Ciſtercienſis, Camaldulenſis, Vallis Umbroſæ, Canonicorum Regularium, S. Auguſtini, vel aliorum monaſticorum ordinum.*

Hinc ſequitur ex vi hujus juris non eſſe vetitum ſub excommunicatione tranſitum mendicantis ad alium ordinem mendicantem; quia tranſitus ad hunc ordinem ex vi iſtius Extravag. non prohibetur, ut benè Sanchez *lib. 6. c. 7. n. 110.*

Dico, *ex vi iſtius Extravagantis*, quia in privilegiis particularibus nonnullarum religionum fieri poteſt, ut ob hujuſmodi tranſitum excommunicatio incurratur, ut patet tum ex privilegiis ordinum Prædicatorum, & Societatis JESU; tum ex aliis, de quibus infrà *punct. 2. & q. præced. punct. 3. per totum tom. 3.*

4 Secundò dubium eſt, utrùm admiſſio tranſitus mendicantis in ordinem monaſticum ſub excommunicatione prohibeatur, ſive fiat prætextu alicujus privilegii, ſive non.

Reſpondendum mihi videtur, ſub excommunicatione hoc loco prohiberi ſolùm, ſi fiat prætextu privilegii: quia in Extravag. dicitur, *recipi vel admitti virtute alicujus licentiæ, vel indulti*; in materia autem pœnali ſtandum eſt ſtrictæ verborum interpretationi, niſi aliud conſtet de mente diſponentis, aut niſi aliud ferat conſuetudo. Ita Sanchez *lib. 6. c. 7. n. 110.*

An autem religioſus ordinis mendicantium tranſiens ex propria malitia, & abſque ullo privilegio ad ordinem monaſticum, incurrat excommunicationem latam contra religioſos dimittentes habitum, patet ex dictis *q. præced. punct. 6. n. 17. & 18.*

5 Tertiò dubium eſt, utrùm receptio, & admiſſio religioſi mendicantis in ordinem monaſticum valida ſit.

Reſpond. non ſolùm eſſe illicitam, & ſub excommunicatione prohibitam: verùm etiam eſſe invalidam, quia in hac Extravaganti dicitur, *nihilominus ſecus facta non teneant ipſo jure.*

Excipiendus eſt tamen duplex caſus. Primus eſt, dum quis tranſit ad Ordinem Carthuſienſium; nam hic Ordo excipitur in dicta Extravaganti, ibi, *Carthuſienſium duntaxat excepto*; ad hoc facit illud Joannis Majoris *in 4. diſtin. 28. q. 21.* Carthuſia religionum optima.

Secundò excipitur, ſi hoc fiat de ſpeciali Summi Pontificis licentia, quia in textu dicitur, *abſque Sedis hujuſmodi licentia ſpeciali*; illa autem cenſetur licentia ſpecialis, in qua religioſis mendicantibus datur facultas convolandi ad ordines monaſticos, etiamſi fortè nomen particularis perſonæ non exprimatur, quicquid in contrarium dicat Suar. *diſp. 22. ſect. 5. n. 18.* Filliuc. *tract. 15. c. 8. q. 3. n. 91.* poſſet enim Summus Pontifex non ſolùm perſonæ particulari, verùm etiam omnibus religioſis Franciſcanis non reformatis, Vulgò *Zoccolanti*, facultatem concedere advolandi ad Ordinem S. Benedicti, vel ad quemlibet ordinem monaſticum; & hæc facultas valida eſſet, etiamſi nullius religioſi in particulari mentio fieret; aliud enim eſt ſpecialis licentia, aliud expreſſio perſonæ particularis. Ad ſpecialem igitur licentiam ſufficere videtur expreſſio mendicantium, cùm his enim diſpenſatur, & expreſſio religionis non mendicantis, ad quam tranſitus conceditur, ſive iſta religio exprimatur ſpeciatim, ſive ſub communi aliqua ratione pro qualitate licentiæ amplæ, aut reſtrictæ, ut benè in hac parte Suarez, & Filliuc. *locis cit.*

Hinc ſequitur, non ſufficere licentiam Prælati religionis, quam religioſus mendicans derelinquere intendit, ut advolet ad non mendicantes, quia Martinus V. requirit licentiam ſpecialem Sedis Apoſtolicæ.

6 Excipi tamen debet Præpoſitus Generalis præclariſſimæ Societatis JESU, cui ſpecialiter conceſſum fuit, ut facultatem concedere valeat ſuis religioſis, etiam ſolemniter profeſſis, tranſeundi ad alias quaslibet religiones, ut patet ex conſtitutionibus Pauli III. anno 1549. & Gregor. XIII. anno 1582. in Bulla, quæ incipit: *Cùm alias*, editis in favorem illius Societatis.

Verum tamen eſt, hoc privilegium non ſuffragari aliis religionibus; titulo communicationis; quia ſpecialiter, incommunicabiliter huic Societati conceſſum fuit, & participatio cum aliis religioſis explicitè prohibetur in præfata Bulla Gregor. XIII. §. 3. *verſ. non obſtantibus.* Ita Sanchez *in opere morali lib. 6. c. 2. n. 31.*

SECUNDA PROPOSITIO.

7 SUbjectum iſtius excommunicationis ſunt non ſolùm religioſi mendicantes tranſeuntes ad aliquem ordinem monaſticum, ſuperiùs enumeratum, abſque licentia ſpeciali Summi Pontificis; verùm etiam ſuperiores ordinum monaſticorum recipientium mendicantes abſque præfata Sedis Apoſtolicæ licentia; hæc propoſitio perſpicuè conſtat ex dictis in explicatione utriuſque actionis, quæ utrique iſtius propoſitionis parti reſpondent.

8 Sed modò dubium eſt primò, utrùm religioſi, qui poſt editionem iſtius *Extravag.* auctoritate Apoſtolica cooptati ſunt in numerum mendicantium, ſubiiciantur huic excommunicationi, tranſeundo ad ordinem religioſorum non mendicantium.

Reſpondeo affirmativè, quia lex ſemper loquitur, & omnes ſucceſſores afficit, ut patet ex dictis *de legibus diſput. 1. quæſt. 1. punct. 6. n. 27. tom. 2.*

Hinc ſequitur, religioſos Societatis Jeſu, qui poſtquam ſolemniter profeſſi ſunt, aut qui poſt biennium vota ſimplicia emiſerunt, ſubiici huic excommunicationi, tranſeundo ad ordinem Monaſticum abſque ſpeciali facultate Summi Pontificis, aut ſui Præpoſiti, juxta dicta in ſecunda exceptione *n. 6.* nam Societas Jeſu adſcripta eſt in numerum mendicantium, & gaudet privilegiis, indultis, & gratiis fratribus mendicantibus conceſſis, ut patet ex Bulla Pii V. anno 1571. & ex Bulla Pii IV. anno 1565. vide Suarez *loc. cit. n. 16.* & Sanchez *n. 117.*

9 Secundò dubium eſt, utrùm religioſus ordinis mendicantium à religione ejectus, & habitu privatus poſſit abſq; ſpeciali Summi Pontificis facultate ad quemlibet ordinem monaſticum tranſire.

Suarez *loco cit. num. 20.* & Filliuc. *loco cit. n. 191.* negant poſſe, tum quia hoc eſt privilegium ſpecialiter conceſſum Generali Societatis Jeſu à Gregor. XIII. ut Generalis illius Societatis poſſit emiſſis facultatem tranſeundi ad aliam religionem concedere; tum quia religioſus ejectus adhuc eſt verus religioſus talis religionis, illique ſubiicitur, ita ut ſi revocetur, redire teneatur; ergo adhuc nequit ad aliam religionem tranſire abſque ſpeciali Summi Pontificis facultate.

Contrarium tenet D. Antonin. *3. p. tit. 16. c. 4. §. 4.* ubi teſtatur hanc fuiſſe peritorum ſententiam; quia religioſus ejectus non videtur cogendus in ſæculo remanere; conſequenter ei liberum videtur, ad quam velit religionem advolare.

Mihi diſtinguendum videtur, vel eſt ejectus in perpetuum, vel ad tempus in pœnam alicujus criminis. Si eſt ejectus ad tempus, non poteſt abſque ſpeciali facultate Sedis Apoſtolicæ tranſire ad aliam religionem, ut patet ex rationibus Suarez. Si verò eſt ejectus in perpetuum, cenſeo poſſe ad aliam religionem tranſire. Ratio eſt, tum quia veroſimile non eſt, Summum Pontificem velle viam ad perfectiorem ſtatum occludere; tum quia Martinus V. iſtam conſtitutionem edidit ad conſervandum ordinem mendicantium, ibi, *volentes etiam conſervationi ordinum mendicantium providere*; in hoc autem caſu ordo mendicantium nullum patitur detrimentum, cum non ſit repetiturus religioſum, quem in perpetuum ejecit.

Hinc

Digitized by Google

Hinc patet reſponſio ad rationes Suarez, quatenus ſecundæ iſtius diſtinctionis parti adverſantur.

Ad primam enim reſpondeo in præfata Bulla Gregorii contineri non ſolùm facultatem dandæ licentiæ ingrediendi aliam religionem de conſenſu ſuperioris loci, & in ea profitendi impoſita excommunicatione latæ ſententiæ contra monachos, alioſq; regulares audentes aliquid attentare contra illius Bullæ tenorem; verùm etiam contineri facultatem expellendi ab ipſa Societate illos, quos Præpoſitus Generalis emittendos judicaverit: quod non adeò facile concedendum fuit reliquis religioſis, & ob id participatio jure merito prohibetur.

Ad ſecundam reſpondeo adhuc eſſe religioſum quoad tria vota ſubſtantialia, & teneri primo ſuperiori obedire, quamdiu in eo ſtatu perſiſtit, ut illi obedire poſſit; non verò teneri à religionis ingreſſu abſtinere, ſi à prima ejectus eſt in perpetuum. Vide quæ tradidi *in tractatu de clauſura quæſt. 2. punct. 12. §. 3. & 4. n. 5. & ſeqq. per totum tom. 1.* ubi de his mentionem per extenſum feci.

PUNCTUM. II.

De nonnullis excommunicationibus contra nonnullos religioſos admittentes alios ad ſuam religionem ſine debita facultate, aut deferentes alienum habitum, aut detrectantes obedientiam ſuperiorum.

1 *Religioſi Ordinis Humiliatorum admittentes aliquem ad ſuam religionem, excommunicationi ſubiiciantur ex Pio V.*

2 *Religioſi cujuſcunque Ordinis recipientes aliquem ex Patribus Societatis Jeſu, ſine licentia ſui ſuperioris excommunicationem incurrunt, exceptis Carthuſianis; item Patres Societatis ingredientes aliam religionem ſine dicta licentia, exceptis Carthuſianis, & dantes auxilium ex Pio V.*

3 *Religioſi clauſtrales recipientes Minimos ſine licentia, excommunicationem incurrunt ex Julio II.*

4 *Religioſi Minores recipientes fratres Ordinis Prædicatorum ſine debita licentia, laqueo excommunicationis obſtringuntur lata à Clemente.*

5 *Religioſi Minimi ſubtrahentes ſe ab obedientia correctorum, in pœnam excommunicationis incidunt.*

6 *Tertiarii Eremitæ deferentes habitum Minorum non excuſantur ab excommunicatione lata à Leone X.*

SEquentes excommunicationes brevi compendio percurram, tum quia pertinent ad particulares religiones; tum quia conſtitutionum tenores, in quibus præfatæ excommunicationes continentur, non vidi, cum in Bullario novo non reperiantur, excepta ea, quæ contra Humiliatorum Ordinem edita fuit.

1 Prima eſt contra profeſſos Ordinis Humiliatorum, admittentes aliquem ad habitum, vel profeſſionem ſui ordinis; iſta excommunicatio edita fuit à Pio V. in Bulla, quemadmodum occaſione nefandi ſceleris attentati à Farina religioſo illius Ordinis contra Sanctum Carolum, quem ſclopo ad necem petere intendebat ſed eum Deus evidenti miraculo illæſum, & incolumem ſervavit. Propterea vi hujus Bullæ Ordo Humiliatorum paulatim extinctus fuit; conſequenter mihi adempta eſt occaſio differendi de hac excommunicatione.

2 Secunda eſt contra Religioſos cujuſcunque Ordinis recipientes Patres Societatis Jeſu ſine licentia ſui ſuperioris, exceptis tamen Carthuſianis, & contra ipſoſmet Patres Societatis ſine dicta licentia ingredientes aliam religionem, quam Carthuſianam, & contra dantes auxilium; iſta excommunicatio lata fuit à Pio V. in Bulla, quæ incipit: *Æquum reputavimus*. Obſervant tamen Suarez *diſp. 22. ſect. 5. n. 21.* & Sanchez *n. 20.* ſuperiorem Societatis Jeſu ex privilegiis Pii IV. & V. poſſe ab hac cenſura abſolvere. Vide ſupradicta *q. præcedente, puncto ultimo pag. præced. & in hac quæſtione puncto* 1. ubi etiam oſtendi, an Pater Generalis Societatis Jeſu poſſit facultatem dare Patribus ſuæ Societatis ingrediendi quamlibet religionem. Addo cum Sanchez religioſos Societatis neque poſſe ad Carthuſiam tranſire, niſi obtenta à ſuperioribus licentia, quam licentiam Pater Generalis ſibi reſervavit. Ratio eſt quia Patres Societatis Jeſu gaudent privilegiis Carmelitarum ex privilegio Pii V. Carmelitis autem conceſſum fuit privilegium à Paulo V. die 3. Aprilis 1610. ne ad Carthuſiam tranſire valeant ſub excommunicationis pœna ipſo facto.

3 Tertia eſt contra clauſtrales recipientes Minimos ſine licentia Summi Pontificis; iſtam excommunicationem impoſuit Julius II. in Bulla, quæ incipit: *Virtute conſpicuos*.

4 Quarta, contra Minores recipientes Fratres Ordinis prædicatorum, volentes ad ipſos tranſire ſine expreſſa licentia Papæ, vel ſuorum ſuperiorum; iſta excommunicatio lata fuit à Clemente, teſtibus S. Antonino *3. parte tit. 24. cap. 70.* Suarez *de cenſuris diſp. 22. ſect. 5. n. 17.* Armilla *excommun. 67.* Filliucius *tract. 15. c. 8. q. 7. n. 197.* quamquam Filliuc. eam recenſet inter excommunicationes reſervatas; Suarez verò aſſerit in indulto Clementis nullam fieri mentionem reſervationis hujus excommunicationis.

Addit Suarez hac excommunicatione non ligari Fratres Minores tranſeuntes, quia Clemens excommunicat recipientes, non verò tranſeuntes. Videri poſſunt, dum opus fuerit, ſingula privilegia religioſorum, in quorum favorem præcedentes excommunicationes latæ ſunt, & ex dictis in antecedentibus excommunicationibus quiſque facilè poterit ſolutionem occurrentium difficultatum haurire.

5 Quinta, eſt contra Minimos, qui ſe ab obedientia correctorum ſubtrahunt, hæc cenſura dicitur lata à Paulo III. in Bulla, *Cum ſicut*.

6 Sexta, eſt contra Tertiarios Eremitas, deferentes habitum Minorum. Leo X. in Bulla, *licèt alias, &c.*

PUNCTUM III.

De excommunicatione contra detinentes in ſuis monaſteriis Apoſtatas Ordinis Prædicatorum.

1 *Materia iſtius excommunicationis eſt detinere in ſuis Monaſteriis Apoſtatas Ordinis Prædicatorum ex Bulla Bonifacii.*

2 *Religioſi, quorum auctoritate in ſuo monaſterio detinentur Apoſtatæ Ordinis Prædicatorum, ſubiiciuntur excommunicationi.*

3 *Apoſtata à Religione jure communi non eſt excommunicatus.*

4 *Apoſtatæ ex privilegio nonnullarum religionum ſunt excommunicati, ut ex privilegio Societatis Jeſu conſtat eſſe à Gregorio XIII. & abſolutio eſt reſervata Pontifici, & Præpoſito Generali Societatis.*

5 *Apoſtatæ religionum participantium privilegia Societatis Jeſu non ligantur excommunicatione.*

IN explicatione iſtius excommunicationis non immorabor, tum quia non eſt valdè univerſalis; tum quia Bullam Bonifacii, in qua iſta excommunicatio continetur, in Bullario non inveni. Breviter igitur innixus teſtimonio S. Antonini *3. p. tit. 24. cap. 9.* & aliorum, innuam materiam, & ſubjectum iſtius excommunicationis.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius excommunicationis eſt, detinere in ſuis monaſteriis apoſtatas Ordinis Prædicatorum. Quis autem dicatur detinere, patet à ſimili ex ſupradictis *in hac diſputatione q. 4. punct. 6. n. 6. & ſeqq. tom. 3. de iis, qui detinent religioſos in ſcholis poſt dimiſſum habitum*. Ille enim dicitur detinere, qui non expellit, quoties commodè poteſt expellere.

SECUNDA PROPOSITIO.

2 SUbjectum iſtius excommunicationis ſunt religioſi, quorum auctoritate apoſtata in ſuis monaſteriis detinetur.

Hinc ſequitur, religioſum, qui alloquitur, aut inſervit apoſtatæ in monaſterio jam commoranti, non affici excommunicatione, quia hic non dicitur detinere.

3 Hic obiter inquiri poſſet, an apoſtata à religione ſit excommunicatus.

Reſpondeo ex vi juris communis, ob apoſtaſiam præcisè non eſſe excommunicatum; quia iſta excommunicatio jure, non reperitur, ut cum Sanchez, & aliis docui *q. præcedenti punct. 6. tom. 3.* quibus adde Leſſium *lib. 2. de juſtitia cap. 41. dub. 15. n. 109.* Bannem 2. 2. *q. 82. art. 1. dub. 1. concl.* 2. Arragonium *ibid.* & Sanctarellum *de Apoſtaſia, c. 3. dub. 2.* contra Azorium *1. p. lib. 12. ca. 17. q. 6.* & alios.

4 Dixi *ex vi juris communis*, quia apoſtatæ in nonnullis religionibus ex peculiari privilegio ipſarum religionum ſunt excommunicati, ut patet ex privilegiis Societatis JESU conceſſis à Gregorio XIII anno 1584. in Bulla 89. quæ incipit: *Aſcendente Domino*, §. 22. *ver. atnique*, ubi religioſi Societatis deficientes à religione excommunicantur ipſo facto, & apoſtatarum pœnis ſubiiciuntur; & abſolutio iſtius excommunicationis impendi non poteſt ab alio, quam à Summo Pontifice, aut à Præpoſito Generali Societatis, ut ibid. dicitur.

5 Rogabis, utrùm Apoſtatæ aliarum religionum participantium Privilegia Societatis JESU, in hanc cenſuram incidant.

Reſpondeo negativè, quia Gregorius in præfata Bulla §. 29. *verſ. præſentis*, communicationem illius conſtitutionis, & gratiæ fieri prohibet. Vide, quæ tradidi *in tract. de clauſura quæſt. 2. punct. 12. §. 4. n. 1. & ſeqq. tom. 1.* ubi hæc etiam ad verbum adduxi.

PUNCTUM IV.

De excommunicatione contra Minores de obſervantia ſubornantes pro ſe, vel pro alio in electionibus, procurantes favorem extra religionem ad officium in religione obtinendum.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, eſt in Bulla Pii V. quæ incipit*: Paſtoralis officii.

2 *Materia iſtius excommunicationis ſunt; 1. ſubornare pro ſe, vel pro alio etiam ante electionem infra ſex menſes; 2. procurare favorem extra religionem ad obtinendum officium in Religione.*

3 *Religioſus ſubornans pro ſe, vel pro alio in electionibus, aut procurans favorem extra religionem ad officium in religione obtinendum, ſubiicitur excommunicationi.*

4 *Iſta excommunicatio reſervata cenſetur; poteſt tamen tolli à Miniſtro, vel Commiſſario Generali, quando de ipſis non agitur.*

5 ISta excommunicatio lata fuit à Pio V. anno 1575. in Bulla 128. quæ incipit: *Paſtoralis officii*, & poſtmodùm declarata, & in hac parte confirmata à Gregorio XIII. anno 1573. & 1579. & in Bullis, quæ incipiunt: *Conſuevit Romanus*.

PRI-

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt duplex actio, quæ in hac Bulla prohibetur.

Prima actio, eſt ſubornare pro ſe, vel pro alio in electionibus ſive id fiat in actu electionis, ſive etiam ante electionem, infra ſex menſes, nam in Bulla Pii V. dicitur: *qui verò in electionibus, vel ante eas per ſex menſes pro ſe, vel pro alio ſubornaverit, excommunicationis ſententiam ipſo facto incurrat, ac voce activa, & paſſiva perpetuò careant*. Idem confirmatum fuit à Gregorio.

Secunda actio eſt, procurare favorem extra religionem ad officium in religione obtinendum, nam in Bulla Pii V. dicitur: *qui autem ad officium obtinendum quorumvis favorem extra religionem procuraverint, ultra prædictas pœnas*, (id eſt, excommunicationis, & privationis vocis activæ, & paſſivæ) *per menſem carceri mancipetur*; idem confirmatum, & auctum fuit à Gregorio in præcitatis Bullis.

SECUNDA PROPOSITIO.

3 SUbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes religioſi Ordinis Minorum S. Franciſci de Obſervantia, qui præfatas actiones faciunt. Ratio eſt, quia de his ſermo eſt in præcitatis Bullis.

TERTIA PROPOSITIO.

4 ISta excommunicatio ex vi conſtitutionis Pii V. reſervata eſt Summo Pontifici; nam ibi dicitur: *à qua niſi à Romano Pontifice pro tempore exiſtente, præterquàm in mortis articulo, abſolvi non poſſit*. Dixi, *ex vi conſtitutionis* Pii V. quia Gregorius XIII. anno 1573. indulſit, ut tam miniſter, quam Commiſſarius Generalis valeant abſolvere, quando de ipſis non agitur, ibi: *facultatem quoad caſus prædictos Romano Pontifici dumtaxat per dictum prædeceſſorem reſervatos, etiam Miniſtro, & Commiſſario Generalibus, quando de ipſis non agitur, in omnes eventus adictos impertimur*.

PUNCTUM V.

De excommunicatione contra religioſos adminiſtrantes ſine ſpeciali Parochi licentia Sacramenta Extremæ unctionis, vel Euchariſtiæ; vel ſolemnizantes matrimonium, aut abſolventes ſine debita facultate ab excommunicationibus reſervatis, aut pœna, & culpa.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur eſt* Clementina 1. Religioſi de privileg. & exceſs. privileg.

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt multiplex actio; 1. adminiſtrare Sacramentum Euchariſtiæ, aut extremæ unctionis Clericis, vel laicis ſine licentia Parochi; 2. ſolemnizare matrimonia ſine ſpeciali licentia; 3. abſolvere ab excommunicationibus latis à Canone, vel Conciliis provincialibus, aut ſynodalibus; 4. abſolvere à culpa, & pœna.*

3 *Religioſus adminiſtrans Sacramentum Extremæ unctionis, vel Euchariſtiæ ſine licentia, excuſatur ab excommunicatione, quoties id facit credens Parochum ratam habiturum adminiſtrationem.*

4 *Religioſus adminiſtrans Sacramentum Extremæ unctionis, vel Euchariſtiæ exiſtenti in articulo mortis, non incurrit excommunicationem.*

5 *Religioſus excuſatur ab excommunicatione, adminiſtrando Sacramentum Euchariſtiæ, vel Extremæ unctionis, ſive ſibi data ſit licentia, ſive illis, cui Sacramenta adminiſtranda ſunt.*

6 *Licentia generalis conceſſa parochiano ad recipiendum Sacramentum Extremæ unctionis, vel Euchariſtiæ, à quolibet religioſo, excuſat religioſum ab excommunicatione, adminiſtrando præfata Sacramenta; non ſufficit tamen licentia ad exercendam curam Animarum.*

7 *Religioſus, ut excuſetur ab incurrenda excommunicatione, à Parocho licentiam obtinere debet adminiſtrandi Sacramentum Extremæ unctionis, vel Euchariſtiæ.*

8 *Religioſus obtinens facultatem à Parocho adminiſtrandi Sacramentum Extremæ Unctionis, vel Euchariſtiæ, excuſatur ab excommunicatione, etiamſi Parochus nondum ſit promotus ad Sacerdotium.*

9 *Vicarius etiam amovibilis curam animarum gerens facultatem concedere poteſt religioſo adminiſtrandi Sacramentum Extremæ unctionis, vel Euchariſtiæ.*

10 *Epiſcopus, aut ejus Vicarius, præfatam facultatem concedere poteſt; ſicut etiam Cardinales, & Abbates in Eccleſiis ſuorum titulorum exemptis, & habentibus juriſdictionem quaſi Epiſcopalem.*

11 *Religioſus non incurrit excommunicationem, conferendo Baptiſmum, aut pœnitentiam, aut confirmationem, vel ordinem, etiamſi hæc fiant ſine debita licentia.*

12 *Religioſus conferens Sacramentum Euchariſtiæ, Pœnitentiæ, vel Extremæ unctionis alteri religioſo, non incurrit excommunicationem, ſecus ſi Clericis, aut laicis conferat.*

13 *Matrimonium ſolemnizare dicitur, non qui aſſiſtit, ſed qui ſolemniter benedicit ſive primis, ſive ſecundis nuptiis.*

14 *Religioſus benedicens, ſeu ſolemnizans matrimonium ſine licentia, non incurrit excommunicationem, ſed ſuſpenſionem ſolam in ſententia Auctoris.*

15 *Religioſus abſolvens ab excommunicatione canonis, aut Concilii Provincialis, aut Synodalis, excommunicationem incurrit.*

16 *Abſolvens à caſibus Bullæ Cœnæ incurrit excommunicationem non reſervatam. Item abſolvens à caſibus expreſſis in decreto S. C. quod incipit:* Sacra Congregatio, *edito de mandato Clem. VIII. incurrit excommunicationem reſervatam; Caſus ſunt; 1. Caſus Bullæ Cœnæ; 2. Violatio immunitatis Eccleſiaſticæ editæ à Gregor. XIV.; 3. Violatio Clauſuræ monialium ad malum finem; 4. Provocatio, & pugna in duello, juxta Trident., & Gregor. XIII.; 5. Percuſſio Clericorum in cap. ſi quis ſuadente; 6. Simonia confidentialis, aut realis in beneficiis ſcienter contracta; 7. Caſus reſervati ab ordinariis locorum, ſive habeant annexam cenſuram, ſive non.*

17 *Abſolvens à dictis caſibus exceptis in decreto Clementis VIII. tunc ſolùm incurrit excommunicationem, quando audet abſolvere prætextu privilegii Apoſtolici: & hoc decretum afficit omnes abſolventes ad differentiam Clementinæ:* 1. Religioſi, *quæ afficit ſolos Religioſos.*

18 *Religioſus, ut incurrat excommunicationem, abſolvendo debet abſolvere ab excommunicatione à jure lata per ſtatutum, ſeu per legem perpetuò duraturam, vel à ſententiis promulgatis à Conciliis Provincialibus, vel Synodalibus.*

19 *Religioſus abſolvens ab excommunicatione contracta v. g. ob duellum, aut ob data, vel promiſſa pro gratia, vel juſtitia obtinenda in Curia Romana, excommunicationem hujus Clementinæ incurrit; quam non incurrit abſolvendo ab excommunicatione lata ab homine per ſententiam particularem, vel generalem.*

20 *Religioſus abſolvens ab excommunicatione lata in Conciliis Provincialibus, vel Synodalibus, incurrit hujus Clementinæ excommunicationem; immo etiam in illam latam in decreto Clem. VIII. ſi abſolvat prætextu privilegii.*

21 *Religioſus excommunicationem incurrit, non ſolùm ſi abſolvat ab excommunicationibus Papalibus; verum etiamſi abſolvat ab excommunicationibus Conciliis Provincialis, vel Synodalis; ſecus ſi abſolvat ab aliis cenſuris, juxta communiorem DD. ſententiam.*

22 *Religioſus abſolvens ab excommunicatione lata à Legato de latere, non videtur excommunicationem incurrere.*

23 *Religioſus abſolvens ab excommunicatione minori, non incurrit excommunicationem.*

24 *Religioſus abſolvens à peccatis, non ab excommunicatione, non incurrit excommunicationem.*

25 *Religioſus abſolvens ab excommunicatione non reſervata, non afficitur excommunicatione.*

26 *Abſolvere à culpa, & pœna dicitur, qui concedit Indulgentiam plenariam.*

27 *Religioſus impendens indulgentiam plenariam excommunicationem incurrit.*

28 *Religioſus approbatus ad confeſſiones ſacramentaliter abſolvens, & poſtea indulgentiam plenariam concedens, excommunicatione afficitur.*

29 *Religioſus impendens indulgentiam non plenariam, ſed temporalem ſeptem annorum, non afficitur excommunicatione.*

30 *Religioſus conferens indulgentiam plenariam; ligatur excommunicatione, etiamſi eam non conferat ex animo, ſed fingat eam conferre.*

31 *Religioſus fictè præbens Extremam unctionem, vel Euchariſtiam, incurrit pœnam excommunicationis.*

32 *Subiectum iſtius excommunicationis ſunt Religioſi, qui ſine debita licentia præſumunt prædictas actiones committere.*

33 *Religioſus adminiſtrans Extremam unctionem, vel Euchariſtiam ſine licentia, ligatur excommunicatione, etiamſi ipſe non ſit religioſus exemptus.*

34 *Religioſi Militares, vel Religioſi nondum ordine Sacerdotali inſigniti, præfata committentes, excommunicantur.*

35 *Novitius adminiſtrans Euchariſtiam, vel Extremam unctionem ſine licentia, non ligatur excommunicatione.*

36 *Religioſus Parochus non afficitur excommunicatione adminiſtrando ſacramentum Euchariſtiæ, vel Extremæ unctionis, iis qui ſuæ curæ commiſſi ſunt.*

37 *Clerici, vel Sacerdotes ſæculares non afficiuntur hac cenſura, ſi prædicta committant.*

38 *Religioſi hoc tempore adminiſtrantes Euchariſtiam, extra diem Paſchatis, non incidunt in excommunicationem ratione privilegii, quod ferè omnes habent.*

39 *Religioſi præfata committentes ex ignorantia vincibili, craſſa, vel affectata hujus Clementinæ excuſantur ab excommunicatione, niſi ignorantia ſit conjuncta cum ingenti temeritate.*

1 IN *Clem. 1. religioſi de privileg. & exceſſ. privileg.* extat generalis prohibitio, & excommunicatio contra religioſos abſolventes ab excommunicationibus reſervatis, aut à pœna, & culpa; aut Extremam unctionem, vel Euchariſtiam adminiſtrantes; aut matrimonia ſolemnizantes ſine Parochi licentia. Circa quam excommunicationem duo de more quæram.

Primò, quænam ſit ipſius materia.

Secundò, quodnam ſit ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt uſurpata juriſdictio conſiſtens in actionibus hic expreſſis.

Prima actio eſt, miniſtrare ſacramentum Extremæ unctionis, vel Euchariſtiæ laicis, aut clericis ſine licentia curatoris animarum;

in textu enim dicitur, *religioſi, qui laicis, aut clericis ſacramentum Unctionis extremæ, vel Euchariſtiæ miniſtrare præſumpſerint.*

3 Sed modò dubium eſt primò, utrùm adminiſtrans iſta ſacramenta clericis, vel laicis ignorans iſtam conſtitutionem, aut probabiliter credens Parochum ratam habiturum adminiſtrationem, incidat in excommunicationem.

Reſpond. negativè. Ratio eſt, quia iſta excommunicatio lata eſt contra præſumentes adminiſtrare iſta ſacramenta; qui autem ea miniſtrat ex ignorantia, aut probabiliter credens Parochum ratam habiturum adminiſtrationem, non dicitur præſumere ut benè Suarez Henriquez, Nugnus, & alii, quos retuli *de ſacramentis diſp.4. q. 5. punct. 2. n.9. & ſeq.tom.1. & diſp.7. q.unica punct.4. n.6. tom.1.*

4 Idem dic, dum ſacramentum adminiſtratur exiſtenti in articulo mortis. Ratio eſt, tum quia præceptum Eccleſiæ non obligat cum tanto proximi periculo; tum quia cenſetur adeſſe conſenſus Parochi, vel ſaltem Summi Pontificis, vel Epiſcopi; etiamſi fortè Parochus in tali eventu invitus eſſet. Ita Suarez, Navarrus, Henriquez, Nugnus, Coninchus, Reginaldus, Toletus, & alii, quos retuli *de ſacramentis loco cit.* quibus Adde Alterium, & Filliucium *locis proximè citandis*, contra Sayrum *lib.3. c.29. n.29.* Sylveſtrum *excommunicat.7. n.32. dub. 3.* & alios arbitrantes, excommunicationem incurri à religioſis Euchariſtiam, ſeu viaticum in articulo mortis adminiſtrantibus; quia hoc non eſt ſacramentum neceſſitatis.

Obiicies, in textu præſcribitur licentia ſpecialis; ad licentiam autem ſpecialem non ſufficit ratihabitio.

Reſpondeo, ratihabitionem ſupplere vicem ſpecialis licentiæ, quoties de rationabili mente concedentis conſtat; aliud enim eſt licentia ſpecialis, aliud expreſſa: Summus Pontifex non requirit licentiam expreſſam, & explicitam, ſed ſpecialem.

5 Secundò, dubium eſt, utrùm ad evitandam iſtã excommunicationem, ſatis ſit, ut licentia data ſit illi, cui ſacramenta adminiſtranda ſunt, an potius dari debeat ipſimet religioſo.

Reſpondeo ſufficere, ut cuilibet detur; quovis enim pacto tradatur, religioſus non dicitur illa ſacramenta adminiſtrare abſque licentia.

6 Addunt benè Gloſſa *in hac Clementina, verbo ſpeciali.* Suarez *n. 7.* & alii, ſufficere licentiam generalem datam parochiano, ut poſſit illa ſacramenta recipere à quolibet religioſo, quem ipſe voluerit; ſicut etiam ſufficit, ut religioſo facultas detur adminiſtrandi præfata ſacramenta cuilibet. Quamobrem licentia ſpecialis dicitur ea, in qua exprimitur facultas adminiſtrandi ſacramenta; etiamſi ex parte perſonæ, quæ adminiſtrare debet, aut cui ſacramenta adminiſtranda ſunt, ſit generalis. Ex oppoſito verò non videtur ſufficere licentia generalis ad exercendam animarum curam, quia hæc eſt licentia potiùs generalis, quàm ſpecialis. Cajetanus *tamen verb. excommunic. c. 64.* ait ſufficere facultatem ad omnia ſacramenta miniſtranda, quia Summus Pontifex intendit ſolùm, licentiam debere eſſe talem, ut ex ea ſatis conſtet dari tali perſonæ ad talem actum, ſive per ſpecialia verba, ſive per generalia exprimatur. Verùm ex ſententia Cajetani non ſatis explicatur illud verbum *ſpeciali*, nec quidquam operaretur, ſi licentia generalibus verbis conceſſa ſufficeret, ut benè obſervat Suarez *n. 47.* probabilis tamen eſt opinio Cajetani *in caſu*, quem ipſe proponit.

7 Tertio, dubium eſt, à quo præfata licentia obtinenda ſit.

Reſpondeo, obtinendam eſſe a Parocho, id eſt, ab eo, qui curam habet illarum animarum, quibus præfata ſacramenta adminiſtranda ſunt; nam in textu dicitur, *non habita ſuper his parochialis presbyteri licentia ſpeciali.*

8 Rogabis 1. utrùm ſufficiat licentia Parochi, qui nondum promotus eſt ad ſacerdotium. Ratio dubitandi eſt, quia in textu dicitur, *parochialis præsbyteri licentia*; præsbyter autem dicitur, qui ſacro præsbyteratus ordine initiatus eſt. His non obſtantibus.

Reſpondeo, præfatam licentiam ſufficere, Ratio eſt, quia conceſſio illius licentiæ eſt actus poteſtatis Parochi, quem actum alteri delegare poteſt, ſive Parochus initiatus ſit ordine ſacro, ſive non; nomine enim *præsbyteri parochialis*, hoc in loco intelligitur is, qui animarum curæ præeſt, & dicitur præsbyter, quia animarum curam demandari ſolet illi, qui præsbyter eſt, vel brevi ad præsbyteratum promovendus. Ita Navarr. Sanchez, Coninchus, & alii, quos in ſimili retuli *de matrimon.q.2. punct.8. n.13. & ſeqq.tom.1.* contra Rodriquez, & alios; idemque in terminis docet Gloſſa *hic verb.præsbyteri*, & Sayrus *loco cit.n.33.*

9 Addo ſufficere licentiam Vicarii, etiam amovibilis, gerentis curam animarum in locum proprii Parochi; hic enim Parochi vices gerit, & non eſt deputatus tantùm ad aliquem caſum particularem, ut ſuppono. An autem Vicarius Delegatus ad curam animarum exercendam poſſit univerſitatem cauſarum delegare, id eſt, alicui licentiam dare, ut omnia parochialia munera exerceat, patet ex dictis *de matrimon. loco cit.* non poſſe, præciſa legitima conſuetudine in contrarium.

10 Rogabis 2. utrùm ſufficiat licentia Epiſcopi, aut Vicarii generalis. Ratio dubitandi jam allata eſt, quia in textu dicitur *parochialis præsbyteri licentia*; nullus autem illorum eſt præsbyter parochialis. His non obſtantibus.

Reſpondeo cum Gloſſa hic, *verbo præsbyteri*, Sanchez, Henriquez, & aliis, quos in ſimili retuli, *de matrimonio q. 2. punct. 8. n. 13. tom. 1.* præfatam licentiam ſufficere, Ratio eſt, quia diæceſis eſt parochia Epiſcopi. Idem dicendum cenſeo de Cardinalibus in Eccleſiis ſuorum titulorum, & de Abbatibus exemptis habentibus juriſdictionem quaſi Epiſcopalem; militat enim in omnibus eadem ratio. Ita Sanchez, Reginaldus, Henriquez, & alii, quos retuli *de matrim. loc. cit.*

11 Quartò, dubium eſt, utrùm religioſus incurrat excommunicationem, conferendo ſine debita licentia Baptiſmum, aut Pænitentiæ ſacramentum, aut Confirmationem, vel Ordinem.

Reſpondeo negativè, quia textus de his non loquitur, neque facienda eſt extenſio ultra expreſſa in diſpoſitione. Ita Joannes Andreas, & Gloſſa *hic in verb. ſpeciali.* Navarr. *c. 27. n. 102.* Suarez *n. 53.* Filliucius *tract.15. c.8. q.2. n.115.* Sylveſter *loco cit. n.42.* Sayrus *n. 35.*

12 Quintò dubium eſt, cuinam præfata ſacramenta impendi debeant, ut excommunicatio incurratur.

Reſpondeo impendi debere clericis, vel laicis, ut patet ex illis verbis: *religioſi, qui clericis, vel laicis.*

Hinc ſequitur, religioſum non incidere in hanc cenſuram conferendo Extremam unctionem, vel Euchariſtiam aliis religioſis; quamvis ſint religioſi alterius religionis. Ratio eſt, quia in materia pœnali non eſt facienda extenſio ultra propriam verborum ſignificationem; nomine autem *clericorum, & laicorum*, de quibus in hac Clementina ſermo eſt, non veniunt religioſi, præſertim in materia pœnali, & odioſa. Ita Cajetanus *verb. excommu. c. 64.* Navarrus *c. 27. nu. 105.* Angelus, Tabiena, & alii, quos ſequitur Sayrus *lib. 3. c. 29. numer. 28.*

Secunda actio ſub excommunicatione interdicta in hac Clementina eſt, ſolemniſare matrimonia ſine ſpeciali licentia.

13 Is dicitur ſolemnizare matrimonium, qui ſolemniter benedicit, ſive ſolemniter benedicat primis, ſive ſecundis nuptiis. Quamvis enim ſecundæ nuptiæ benedici non debeant, ut docui *de matrimonio quæſt.4. punct.6. n.4. t.1.* nihilominus religioſus impendens benedictionem ſine ſpeciali licentia, excommunicationem contrahit; ſive impendat benedictionem in primo, ſive in ſecundo matrimonio, contracto à conjugibus, qui alias benedictionem obtinuerant.

Dixi, *ſine ſpeciali licentia*; quia hæc præſcribitur in religioſo adminiſtrante Sacramentum Extremæ unctionis, vel Euchariſtiæ, vel ſolemnizantis matrimonium.

Ex dictis colligi poteſt, religioſum aſſiſtentem matrimonio abſque Parochi licentia, non affici excommunicatione, quia non dicitur ſolemnizare matrimonium; aliud enim eſt aſſiſtere, aliud benedicere. Verùm tamen eſt, aſſiſtentem ſine licentia affici ſuſpenſione lata in Concilio Trident. *ſeſſ.24. c.1. ſub finem*, ubi ſub pœna ſuſpenſionis ipſo facto interdictum eſt Parocho, aliiſque ſacerdotibus tam regularibus, quam ſecularibus, ne alterius parochiæ ſponſos, ſine Parochi licentia in matrimonium conjungere, aut benedicere audeant; alioquin ſuſpenſi maneant, donec abſolvantur ab ordinario illius, qui matrimonio intereſſe, vel benedictionem conferre debebat.

14 Sed modò dubium eſt, utrùm religioſus ſine ſpeciali facultate benedicens, ſeu ſolemnizans matrimonia hoc tempore, incurrat utramque cenſuram, ſcilicet excommunicationem latam *in Clement. citata*, & ſuſpenſionem *in concilio Tridentino loco cit.* impoſitam.

Reſpondeo diſſentionem eſſe inter DD. Navarr. *enim tom. 2. conſ. 1. de pæn.lib. 5.* & alii affirmant utramque incurrere. Rebellus verò *in tract. de contractib. & reſtitut.poſt 4. lim. ſect. 3. num.83. in declarationibus* Cardinalium, Henriquez, Sayrus, Suarez, Filliucius, & alii; quos retuli *de matrim. q.2. punct.8. num. 12. tom.1. & q.4. punct. 6. num. 3. tom. 1. & de cenſuris diſp.3. punct. 5. §. 1. num. 20. tom. 1. & diſput. 3. quæſt. 3. punct. 5. num. 1. & ſeqq. tom. 3.* in ultimis editionibus aſſerunt affici ſola ſuſpenſione Concilii Tridentini, in quam excommunicatio illius Clementinæ, in hac parte commutata videtur; tum quia ita declaravit ſacra Cardinalium Congregatio; tum ne duplex pæna ob idem delictum incurratur.

15 Tertia actio eſt, abſolvere ab excommunicationibus à canone latis, vel impoſitis in Conciliis Provincialibus, vel Synodalibus.

Ut excommunicatio ob illam actionem impoſita faciliùs intelligatur; advertendum eſt, jure communi non eſſe generaliter impoſitam excommunicationem, contra abſolventes à cenſuris exceptis.

16 Primò, caſibus Bullæ Cœnæ, à quibus nemo ſine ſpeciali Sedis Apoſtolicæ facultate abſolvere poteſt; alioquin abſolvens in excommunicationem incidit, quam tamen reſervatam non eſſe docui in expoſitione Bullæ *q. 22. punct. 3. n.8. tom. 3.*

Secundo, exceptis caſibus expreſſis in decreto Sacræ Congregationis de mandato Clementis VIII. edito anno 1601. quod incipit: *Sacra Congregatio*, in quo imponitur excommunicatio Papæ reſervata primò contra abſolventes à caſibus Bullæ Cœnæ. Secundò, contra abſolventes ab excommunicatione, ob violationem immunitatis Eccleſiaſticæ in terminis conſtitutionis Gregor. XIV. quæ incipit: *Cum aliàs nonnulli.* Tertiò, contra abſolventes ab excommunicatione ob violationem clauſuræ monialium ad malum finem. Quartò, contra abſolventes ab excommunicatione contracta ob provocationem, & pugnam in duello, juxta decretum Tridentini, & conſtitutionem Gregorii XIII. quæ incipit: *Ad tollendum.* Quintò, contra abſolventes ab excommunicatione ob percuſſionem clericorum, juxta Canonem, *ſi quis ſuadente. 17. q. 4.* Sexto, contra abſolventes ab excommunicatione ob ſimoniam confidentialem, aut realem in beneficiis ſcienter contractam. Septimò, contra abſolventes à caſibus, reſervatis ab ordinariis locorum. Nomine autem *caſuum* non ſolùm ii intelliguntur, qui nullam habent adnexam cenſuram; verùm

etiam

Digitized by Google

etiam habentes adnexam cenſuram, ut patet ex declaratione Pauli V. quam retuli *diſput.* 1. in expoſitione Bullæ Cœnæ *qu.* 22. *punct.* 2. *n.* 19. *tom.* 3.

17 Obſerva tamen abſolventem à præfatis caſibus expreſſis in decreto Clementis VIII. non affici excommunicatione niſi abſolvere audeat ſub prætextu privilegii Apoſtolici; ideò abſolvens ſolum ex malitia, & non prætextu privilegii, non videtur reus excommunicationis, juxta communiorem Doctorum ſententiam contra Duardum, & alios, quos retuli *loc. cit.* in expoſitione Bullæ Cœnæ.

Hæc dicta ſint circa generalem prohibitionem abſolvendi à præfatis caſibus in Bulla Cœnæ, & in decreto Clementis VIII. expreſſis.

In hac autem Clementina non extat generalis prohibitio contra omnes, ſed contra religioſos; qui ſi, excommunicatos à Canone (verbis textus utor) præter quam in caſibus à jure expreſſis, vel per privilegia Sedis Apoſtolicæ conceſſis eiſdem, vel à ſententiis per ſtatuta Provincialia, aut Synodalia promulgatas, ſeu à pœna, & culpa abſolvere quemquam præſumpſerint, excommunicationis incurrunt ſententiam ipſo facto, per Sedem Apoſtolicam duntaxat abſolvendi.

18 Quæres primò à quibus cenſuris abſolutio impendi debeat, ut excommunicatio iſtius Clementinæ incurratur.

Reſpondeo, abſolutionem impendi debere, vel ab excommunicatione jure communi lata per ſtatutum (nam in textu dicitur, *excommunicatos à canone, exceptis caſibus in jure expreſſis*; excommunicatio autem a Canone lata, dicitur lata à jure, ſeu per legem, aut conſtitutionem generalem ex ſua natura perpetuam,) vel à ſententiis Concilii Provincialis, vel Synodalis promulgatis, ut clarè conſtat ex præcitatis Clementinæ verbis *n.* 16. *ad finem.*

19 Hinc ſequitur, religioſum abſolventem ab excommunicatione contracta, e. g. ob duellum, juxta formam conſtitutionis Clementis VIII. aut ob data, vel promiſſa pro gratia, vel juſtitia apud Sedem Apoſtolicam obtinenda, affici excommunicatione iſtius Clementinæ, quia dicitur abſolvere excommunicatos à Canone. Secus ſi abſolvat ab excommunicatione lata ab homine per ſententiam particularem, aut generalem; quia hæc non dicitur lata à jure, ſeu per Canonem, & in materia pœnali non eſt facienda extenſio ultra propriam verborum ſignificationem, quæ autem cenſura dicatur lata per Canonem, ſeu à jure, vel ab homine per ſententiam generalem, vel particularem, patet ex dictis de cenſuris in genere, ubi etiam differentiam inter has cenſuras aſſignavi. Ratio verò, cur Summus Pontifex voluerit potiùs religioſos excommunicationi ſubiici, abſolvendo à cenſuris latis a jure, quàm ab homine, hæc aſſignari poteſt, quia hujuſmodi abſolutio rariùs datur; & is, qui eam tulit, facilè conqueri poſſet, & pœnam à legitimo ſuperiore contra ſic abſolventem obtinere. Ita Alterius *lib.* 5. *diſp.* 22. *cap.* 3. *col.* 9 *verſ.* 2. Suarez *n.* 14.

20 Secundò ſequitur, religioſum abſolventem ab excommunicationibus latis, & reſervatis in Conciliis Provincialibus, vel Synodalibus, in excommunicationem iſtius Clementinæ incidere; imò etiam incidit in excommunicationem decreti Clementis VIII. ſi abſolvat prætextu privilegii; iſti enim dicuntur caſus reſervati ab ordinariis locorum.

21 Major difficultas eſt, utrùm diſpoſitio iſtius Clementinæ extendatur non ſolùm ad religioſum abſolventem ab excommunicatione: verùm etiam ad abſolventem ab aliis cenſuris. Reſpondeo, ſi loquamur de cenſuris Papalibus extendi ſolùm ad abſolventem ab excommunicationibus quia in textu dicitur, *excommunicatos à canone*; ſi verò loquamur de cenſuris in Conciliis Provincialibus, vel Synodalibus editis, diſſenſio eſt inter DD. Gloſſa enim hic *verb. ſententiis*, & alii apud Sylveſtrum *verb. excommunicatio* 7. *num.* 38. *dub.* 10. putant religioſum abſolventem tàm ab excommunicatione, quàm à ſuſpenſione, & interdicto lato in Conciliis Provincialibus, vel Synodalibus, affici excommunicatione, quia textus abſolutè loquitur de abſolvente à ſententiis; nomine enim *ſententiæ* convenit omnibus cenſuris.

Alii verò ferè communiter, quibus ego adhæreo, exiſtimant religioſum abſolventem ab aliis cenſuris non ſubiici huic excommunicationi. Ratin eſt quia verba textus formaliter accipienda ſunt; & textus loquitur de religioſis abſolventibus excommunicatos à canone, vel à ſententiis latis in præfatis Conciliis; qui autem abſolvit à ſuſpenſione, vel interdicto, non dicitur abſolvere excommunicatum. Ita Sylveſter *loco cit.* Angelus, Tabiena, & alii, quos ſequitur Suarez *diſp.* 22. *ſect.* 4. *nu.* 16. Cajet. *verb. excommunicatio, cap.* 64. Alterius *lib.* 5. *diſp.* 22. *c.* 3. *col.* 9. *verſ.* 3. Sayrus *l.* 3. *c.* 29. *nu.* 27. Filliuc. *tract.* 15. *c.* 8. *q.* 2. *n.* 189.

Ad rationem in contrarium reſpondeo, verbum illud, *à ſententiis*, non generaliter accipi, ſed reſtringi per verbum illud, *excommunicatos*, ad quod refertur, ut clarè patebit expendenti textum.

22 Tertiò ſequitur religioſum abſolventem ab excommunicatione lata à Legato a latere non affici excommunicatione. Ratio eſt quia iſta excommunicatio non dicitur lata à Canone, vel per ſtatuta Provincialia, vel Synodalia, & in materia pænali non eſt facienda extenſio ultra propriam verborum ſignificationem. Ita Tabiena *verb. excommunicatio* 5. *caſu* 11. & alii contra Sylveſtrum *loco cit. n.* 36. Suarez *nu.* 18. Sayrum *nu.* 27. & alios ferè communiter.

23 Quartò ſequitur, religioſum abſolventem ab excommunicatione minori non puniri pœna iſtius excommunicationis. Ratio eſt, tum quia nomine, *excommunicationis* ſimpliciter prolatæ intelligitur excommunicatin major, non verò minor ex communi Doctorum ſententia; tum quia Summus Pontifex intelligendus eſt de abſolvente ab excommunicationibus reſervatis; excommunicatio autem minor auferri poteſt à quolibet confeſſario approbato, ut ſuo loco docui *de cenſuris in communi diſp.* 2. *quæſt.* 3. *punct. unic. num.* 11. *& ſeqq. tom.* 1. Ita Panormitanus, Sylveſter, Angelus, Tabjepa, & alii, quos citat, & ſequitur Sayrus *loco cit. n.* 36. Suarez, Alterius, & Filliucius *locis cit.*

24 Quintò, religioſum abſolventem ſolùm à peccatis, non autem ab excommunicatione, pœnitentem obſtrictum excommunicatione, non incidere in hanc cenſuram. Ratio eſt, quia verba formaliter accipienda ſunt, & textus loquitur de abſolvente excommunicatos à canone, & à ſententiis. Ita Sylveſter *loco cit. n.* 36. Sayrus *n.* 37. Alterius *verſu quartò notandum.* Suarez *nu.* 14. Filliucius *nu.* 189. vide tradita in expoſitione Bullæ Cœnæ *diſp.* 1. *q.* 22. *punct.* 3. *n.* 6. *tom.* 3.

25 Sextò, religioſum abſolventem ab excommunicationibus non reſervatis, non affici excommunicatione. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex communicare intendit abſolventes ab excommunicatione in caſibus in jure non expreſſis; ex jure autem, & conſuetudine ſufficienter colligitur quemlibet approbatum confeſſarium poſſe à cenſuris non reſervatis abſolvere, *c. nuper de ſententia excommunicat.* tum quia Summus Pontifex non prohibet legitimæ facultatis uſum, ſed uſurpatæ juriſdictionis abuſum. Ita Suarez, Alterius, Filliucius, Sayrus, & alii *locis cit.*

Quarta actio ſub excommunicatione prohibita in hac Clementina eſt, abſolvere à culpa, & pæna.

26 Sed modò dubium eſt, quid ſit abſolvere à culpa, & pœna.

Reſpondet Cajetanus *verb. excommun. c.* 64. idem eſſe, ac remittere culpam, & pœnam, ſeu conferre remiſſionem à culpa, & pœna, quod aliàs in indulgentiis adhiberi ſolebat, teſte Cajetano, ad ſignificandum aliquid longè majus indulgentia plenaria. Sylveſter *verb. loco cit.* & alii quos ſequitur Suarez *diſp.* 22. *ſect.* 4. *n.* 19. Alterius *loco cit. verſ.* 6. *notandum*, & Filliucius *nu.* 189. putant nomine *abſolutionis à culpa, & pœna*, ſignificari conceſſionem indulgentiæ plenariæ, quam hoc nomine aliàs ſignificare conſueverant; quamvis enim, ſpectata propria verborum ſignificatione Summus Pontifex videatur velle eos excommunicare, qui abſolvunt a pæna, id eſt, cenſura, & culpa; id eſt, peccato, ut etiam indicat illa particula, *ſeu*, quæ ſignificat verba æquivalentia præcedentibus, in quibus ſermo fuerat de abſolventibus ab excommunicatione; nihilominus in hoc caſu non facit eum ſenſum, ſed disjunctivum, juxta eam loquendi formam, quæ tunc temporis uſu recepta eſt.

27 Hinc ergo ſequitur primò, religioſum impendentem indulgentiam plenariam; ſeu ab omni pœna, ſubiici huic excommunicationi; & hoc verum videtur, etiamſi non abſolvat à culpa; abſolvere enim à culpa, & pæna, non eſt impendere abſolutionem ſacramentalem à culpa, ſed conferre indulgentiam plenariam, quæ ſupponit culpam remiſſam per ſacramentum Pœnitentiæ in re, vel in voto, ut bene Sylveſter *loco cit.* Suarez *nu.* 20. Alterius *verſu* 6. *notandum*, nec eſt facienda vis in illis verbis, *à pænà, & culpa*, quia Summus Pontifex vim in verbis facere non intendit; ſed accommodare ſe communi modo loquendi, apud vulgum; & apud religioſos tunc temporis recepto, ut patet ex illis verbis textus, *ut illorum verbis utamur.*

28 Secundò ſequitur, confeſſarium religioſum approbatum ad confeſſiones, qui ſacramentaliter abſolvit, & poſtmodum plenariam indulgentiam concedit, in excommunicationem incidere; non quatenus abſolutionem ſacramentalem confert, ſed quatenus indulgentiam concedit. Ita Suarez *loc. cit.*

29 Tertiò, religioſum non affici excommunicatione, impendendo indulgentiam non plenariam, e. g. indulgentiam ſeptem annorũ. Ratio eſt, quia non dicitur abſolvere à culpa, & pæna, juxta expoſitionem nobis factam. Ita Suarez *loc. cit.*

30 Secundò, dubium eſt, utrùm religioſus conferens indulgentiam plenariam, non animo eam conferendi, ſed fingens eam conferre, in excommunicationem incidat. Eadem difficultas fieri poteſt de eo, qui fingit abſolvere, ſed re ipſa non intendit abſolvere; aut de eo, qui Euchariſtiam, vel Extremam unctionem adminiſtrare confingit.

Reſpondeo, religioſum, qui indulgentiam plenariam confert, affici excommunicatione; etiamſi eam conferat animo decipiendi, & non conferendi indulgentiam. Ratio eſt, quia Summus Pontifex non intendit prohibere, ut indulgentia validè conferatur, cum perſpicuè conſtet eam validè conferri non poſſe ab eo, qui facultatem illius conferendæ non habet; ſed intendit prohibere actionem illam externam, qua quis exteriùs profitetur ſe indulgentiam concedere. Idem dic de abſolvente ab excommunicatione. Summus enim Pontifex prohibet uſurpationem juriſdictionis, qua quis abutitur abſolvendo illos, in quos hujuſmodi juriſdictionem non habet.

31 Idem probabiliùs dicendum cenſeo de eo, qui fictè præbet Extremam unctionem, vel Euchariſtiam tradendo hoſtiam non conſecratam. Ratio eſt, quia Summus Pontifex intentionem habuit coercendi religioſos, uſurpantes juriſdictionem Parochorum decipientes fideles, & ſcandala inferentes; hæc autem æquè fiunt ab eo, qui validè intendit miniſtrare, & ab eo, qui intendit decipere, & præfatas actiones exteriùs exercere, fingens ſe eas ex animo facere. Ita ſentire videtur Sylveſt. & alii contra Suarez *loc. cit. n.* 23. aliter ſentientem de eo, qui fingit miniſtrare Extremam unctionem, aut Euchariſtiam cum hoſtia non conſecrata, & contra multos alios Doctores, quos retuli *diſp.* 1. *q.* 12. *p.* 3. *n.* 3. *tom.* 3.

Obiicies primò, Summus Pontifex excommunicat religioſum mi-

Digitized by Google

niſtrantem Euchariſtiam, Extremam unctionem, &c. ſed qui fingit hæc facere, non miniſtrat Extremam unctionem, quia ſacramentum non ſubſiſtit ſine intentione miniſtri; & qui hoſtiam non conſecratam confert, non dicitur miniſtrare Euchariſtiam; & qui non intendit abſolvere, non dicitur abſolvere; ergo religioſus, qui hæc facit animo decipiendi, hanc pœnam non incurrit, ſicut ficte rebaptizans non contrahit irregularitatem contra baptizantes impoſitam, & proferens hæreſim abſque animo recedendi à fide, non ſubjicitur excommunicationi contra hæreticos latæ.

Reſpondeo, Summum Pontificem excommunicare eos, qui hæc præſtant juxta communem uſum, exercendo exterius illam actionem, qua indicant ſe Parochorum miniſterium exercere. Propterea Sylveſter, & alii aſſerunt, illa verba, *miniſtrare, & abſolvere*, non adhiberi ad ſignificandum legitimum poteſtatis uſum, ſed vulgari modo, prout idem eſt, quod exhibere; Secus dicendum eſt de ficte rebaptizante; aut hæreſim proferente; nam pœna irregularitatis afficit eum, qui quantum eſt ex ſe, rebaptizat; non verò qui ficte, & excommunicatio ligat hæreticos, non verò proferentes ſolùm hæreſim, ut patet ex dictis de excommunicatione contra hæreticos lata, *diſp. 5. quæſt. 2. punct. 1. n. 1. tom. 3.*

Obiicies ſecundò, fingens ſe abſolvere ab excommunicationibus Bullæ Cænæ, non incurrit excommunicationem in Bulla Cænæ latam; ergò neque excommunicationem iſtius Clementinæ incurrit, qui actiones in ea prohibitas ficte facit.

Reſponderi poteſt primò, negando abſolventem ab excommunicationibus Bullæ, non affici excommunicatione Bullæ.

Reſpondeo ſecundò, negando conſequentiam; quia iſta excommunicatio lata eſt ſimpliciter ob externam actionem, qua uſurpari ſignificatur miniſterium parochorum.

SECUNDA PROPOSITIO.

32 SUbjectum iſtius excommunicationis ſunt religioſi, qui præfatas actiones ſine debita facultate præſtare præſumunt. Ratio eſt, quia textus indiſtinctè loquitur de religioſis.

33 Hinc ſequitur, religioſum adminiſtrantem Extremam unctionem affici excommunicatione; etiamſi religioſus, qui hæc facit, non ſit exemptus; nam textus indiſtinctè loquitur. Et quamvis titulus iſtarum Clementinarum ſit, de religioſis privilegiatis; nihilominus diſpoſitio textus non reſtringitur ad exemptos; & aliud eſt eſſe privilegiatum, aliud exemptum. Omnes religioſi habent privilegia, ſed non omnes exempti ſunt. Ita Sylveſter, & Angelus, quos ſequitur Suar. *diſp. 22. ſect. 4. n. 4.* & Filliuc. *n. 186.*

Hic obiter adverte (ne putes me hic contraria dicere iis, quæ tradidi *de Sacramentis diſp. 7. q. unica punct. 4. n. 6. tom. 1.* ibi, *addo religioſos exemptos*, textum illum mendoſum eſſe; legi enim debet, *religioſus licet exemptus*; quamquam multi DD. re ipſa iſtam conſtitutionem intelligunt ſolum de religioſis exemptis

34 Secundò, religioſos militares affici excommunicatione, faciendo præfatas actiones ſine licentia; nam religioſi, qui tria vota emittunt, ſunt veri religioſi; conſequenter pœnis contra religioſos latis ſubiiciuntur. Ita Alterius *lib. 5. diſp. 22. cap. 3. col. 8. verſ. ad clariorem.* Idem dic de religioſis miniſtrantibus Euchariſtiam, aut impendentibus indulgentiam plenariam, etiamſi præfati religioſi nondum ſint ſacerdotali ordine inſigniti. Ita Sylveſter, & Angelus *locis cit.* quos ſequitur Suarez *diſput. 22. ſect. 4. n. 5.* Filliuc. *n. 186.* ubi hoc idem ſentientiendum putant de monialibus, quoad actiones, quæ per ipſas exerceri poſſunt, ut ſi concederent indulgentias. Ratio eſt, quia maſculinum generaliter prolatum, concipit etiam femininum. Sed oppoſitum mihi valdè probabile videtur cum Ancharano, & Cardinali *hic*, quia verba iſtius textus dirigi videntur ad religioſos, qui ſacramenta adminiſtrare ſolent.

35 Tertiò, novitium, præfata facientem, non affici excommunicatione; quia non eſt religioſus, & in materia pœnali, in qua ſtricta interpretatio fieri ſolet, novitius non venit nomine religioſi. Ita Panormitanus, & alii, quos ſequitur Suarez, *loco cit. n. 3.* Filliucius *n. 185.* contra Navarrum *c. 27. n. 102.* Sylveſtrum *ver. excommunicat. 7. n. 31.* Alterium *loco cit. verſic. ad clariorem.* Saytum *loco cit. n. 27.*

36 Quartò, religioſum Parochum præfata facientem erga eos, quorum ipſi cura demandata eſt, non affici excommunicatione quamvis enim hic ſit religioſus, non tamen in hac Bulla comprehenditur; quia iſta excommunicatio edita eſt ad comprimendos religioſos, juriſdictionem Parochi uſurpantes. Secus ſi præfatus religioſus Parochus prædictas actiones faciat erga eos, quorum ipſe curam non habet; nam ipſe eſt religioſus, & aliorum juriſdictionem in hac parte uſurpat. Ita Suarez *n. 15.* Sylveſter, & Alterius *locis cit.* contra Navarr. *loco cit.*

37 Quintò, clericos, ſeu ſacerdotes ſeculares prædicta facientes, non incidere in iſtam excommunicationem, etiamſi fortè fingerent ſe ſacerdotes; nam textus loquitur de religioſis.

Dixi in propoſitione, *ſine debita facultate*; nam religioſi, qui Euchariſtiam, & abſolutionem excommunicationis reſervatæ conferunt, aut alia hic expreſſa faciunt ex legitima facultate, excommunicationis pœnam non incurrunt; tunc enim non dicuntur alienam juriſdictionem uſurpare, ſeu peccare peccato uſurpatæ juriſdictionis alienæ, in cujus defenſionem hæc Bulla edita fuit.

38 Hinc patet, religioſos ferè communiter adminiſtrantes hoc tempore Euchariſtiam, non affici excommunicatione; quia religioſi ferè omnes privilegium habent adminiſtrandi Euchariſtiam, excepto Paſchatis die, teſte Navarr. *c. 25. n. 51. & c. 27. n. 102.* & Sayro *loc. cit. n. 31.* Verùm in hac re quilibet religioſus ſua privilegia conſulere debet.

Dixi in propoſitione *præſtare præſumunt*, quia textus hoc verbo utitur.

39 Ex quo ſequitur, religioſum, qui præfata facit ex aliqua ignorantia, etiam craſſa, vel affectata, modò cum ingenti temeritate conjuncta non ſit, vinculo excommunicationis non obſtringi; verbum enim, *præſumunt*, indicat dolum, malitiam, & ſcientiam.

PUNCTUM VI.

De excommunicatione contra Fratres Minores, qui tempore interdicti admittunt fratres, vel ſorores tertii Ordinis ad audienda divina officia.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, fuit latus à Clemente V.*

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt, quovis modo admittere Tertiarios ad divina tempore interdicti.*

3 *Fratres Minores admittentes Tertiarios tempore interdicti ad divina officia in aliena Eccleſia, non ſubiiciuntur excommunicationi.*

4 *Fratres, & ſorores tertii ordinis dicuntur, non qui ſtrictè in Religione vovent, nec Moniales S. Claræ, ſed fœminæ, & viri Conjugati domi propria degentes juxta præſcriptum S. Franciſci.*

5 *Subjectum iſtius excommunicationis ſunt Fratres Minores recipientes in ſuis Eccleſiis Tertiarios ad divina officia.*

6 *Novitii admittentes fratres, vel ſorores tertii Ordinis ad divina officia tempore interdicti, non ligantur excommunicatione.*

7 *Religioſi, quibus communicata ſunt privilegia fratrum Minorum, ſeu Mendicantium, non incurrunt excommunicationem, admittendo Tertiarios ſuæ religionis ad divina officia tempore interdicti.*

1 CLemens V. ad tollendum ſcandalum, & animi perturbationem, quam nonnulli percipiebant ex eo, quòd Tertiarii S. Franciſci tempore interdicti recipiebantur à Fratribus Minoribus in ſuis Eccleſiis ad divina officia audienda, aliis excluſis, excommunicationem injunxit Fratribus Minoribus, ne in futurum prædictos fratres, vel ſorores ad divina tempore interdicti admittant, non obſtantibus quibuſcumque privilegiis.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt, quovis modo admittere Tertiarios ad divina tempore interdicti; in textu enim dicitur: *ne de cætero aliquem, vel aliquos prædictorum ad divina in ſuis Eccleſiis tempore interdicti quoquomodo admittat.* Quid autem nomine *divinorum* intelligatur, patet ex dictis pluribus in locis præſertim de interdicto *in tract. de cenſuris in genere diſput. 5. punct. 4. n. 1. tom. 1.* intelligi illa divina officia, quæ fiunt in Eccleſia à miniſtro Eccleſiaſtico, ſeu à perſona conſecrata, vel deputata ad illa officia.

3 Sed modò dubium eſt primò, utrùm Fratres Minores admittentes Tertiarios tempore interdicti ad divina in aliena Eccleſia, ſubiiciantur huic cenſuræ.

Reſpondeo negativè, quia in præfata Clementina dicitur, *in ſuis Eccleſiis.*

An autem religioſi violantes interdictum, excommunicationem incurrant, patet ex ſupradictis *punct. 14. q. præced. n. 1. & ſeqq. tom. 3.* incurrere, ſi violent quoties ſervatur ab Eccleſia Cathedrali.

4 Secundò dubium eſt, quinam ſint fratres, & ſorores tertii Ordinis, qui ad divina tempore interdicti admitti prohibentur.

Pro ſolutione advertendum eſt cum Gloſſa *hic verb. cum ex eo, & verb. tertio*, tres eſſe ordines S. Franciſci. Primus Fratrum Minorum qui ſtrictam vovent paupertatem, nec bona poſſident privatim, & in particulari, aut in communi. Secundus fuit monialium S. Claræ, qui adeo arctus non eſt, cum bona in communi habere poſſint. Tertius fuit laxior, tam pro fœminis, quam pro viris etiam conjugatis domi propriæ degentibus juxta formam à S. Franciſco præſcriptam. Iſti ergo ſunt fratres, vel ſorores tertii Ordinis, de quibus Clemens V. loquitur, eoſque continentes, ſeu de pœnitentia nuncupat.

SECUNDA PROPOSITIO.

5 SUbjectum iſtius excommunicationis ſunt Fratres Minores, qui præfatos Tertiarios ad divina recipiunt in ſuis Eccleſiis; in Bulla enim dicitur, *eiſdem fratribus Minoribus diſtrictius inhibemus.*

6 Sed modò dubium eſt primò, utrùm novitii admittentes præfatos Tertiarios, in hanc cenſuram incidant.

Reſpondeo negativè, quia ipſi non ſunt Fratres Minores, nec verè ſunt religioſi antequam profeſſionem emittant. Clemens autem V. loquitur de fratribus Minoribus religioſis, ut patet, tum ex præcitatis verbis, tum ex verbis antecedentibus ibi, *quod religioſi viri fratres Minores.*

7 Secundò dubium eſt, utrùm alii religioſi, quibus Fratrum Minorum, ſeu mendicantium privilegia communicantur, iſtam excommunicationem incurrant, admittendo ad divina officia Tertiarios ſuæ religionis (nam aliquæ religiones præter religiones Minorum Tertiarios habent) vel Tertiarios Minorum.

Reſpondeo negativè, ea vi iſtius Clementinæ. Ratio eſt, quia ipſi non ſunt Fratres Minores, neque diſpoſitio iſtius Clementinæ eſt privilegium, & favor; ſed odium, & pœna.

PUN-

Digitized by Google

PUNCTUM VII.

De excommunicatione contra ſuperiores ordinum religioſorum non denunciantes ſuos religioſos hæreticos, vel de hæreſi ſuſpectos.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, fuit editus à Paulo V. in Bulla, quæ incipit:* Romanus Pontifex.

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt duplex actio; 1. non denunciare Inquiſitoribus, aut Ordinariis locorum viciniorbus eos quos Prælati Religioſorum cognoverint infectos hæreſis labe, vel ſuſpectos; 2. impedire, vel retardare Religioſum volentem denunciare aliquem Inquiſitoribus, aut locorum Ordinariis, ne infectum, vel ſuſpectum de hæreſi denunciet, & ad iſtam ſecundam actionem requiritur audacia ad incurrendam excommunicationem.*

3 *Superiores ordinum religioſorum incurrunt excommunicationem non denunciando religioſos ſui ordinis, non autem non denunciando alios, etiamſi ſint Novitii propriis ordinis.*

4 *Superior religionis prohibens, ſeu retardans religioſum, ne alterum de hæreſis labe infectum denunciet, excommunicationem incurrit. Ad hanc actionem impediendi requiritur præſumptio.*

5 *Subiectum iſtius excommunicationis ſunt Prælati Religioſorum non denunciantes infectos, vel ſuſpectos de hæreſi, aut præſumentes impedire alios Religioſos, ne denuncient.*

6 *Religioſus inferior non ligatur excommunicatione, non denunciando alium religioſum de hæreſis labe infectum. Item non ligatur, ſi ſit Superior circa res domeſticas, ſed careat juriſdictione.*

7 *Superior religionis eximitur ab excommunicatione, quoties alium religioſum de hæreſis labe ſuſpectum denunciat per ſe, vel per alium.*

1 PAulus V. in Bulla 56. edita anno 1606., quæ incipit; *Romanus Pontifex*, revocat omnes facultates quibuſcumque religioſorum ordinum Prælatis, quovis modo conceſſas, cognoſcendi cauſas ad ſanctum Inquiſitionis officium pertinentes: ſimulque mandat, ut religioſi hæretici, vel de hæreſi ſuſpecti denunciari valeant, & debeant Inquiſitoribus, vel Ordinariis locorum vicinioribus injuncta ſuperioribus ordinum excommunicatione, ſi denunciationem prædictorum impediant, aut eos ipſis non denuncient.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt duplex actio in hac Bulla prohibita.

Prima actio prohibita eſt, non denunciare Inquiſitoribus, aut Ordinariis locorum vicinioribus eos, quos Prælati religioſorum hæreſis labe infectos, vel ſuſpectos cognoverint; ſic enim expreſſè decernitur in præfata Pauli V Bulla.

3 Quæ circa obligationem denunciandi hic dici poſſent, ſufficienter explicata ſunt *in lib. variar. tract. diſp 6. punct. 1. & ſeqq. tom. 1.*

Hic ſolùm oritur dubium, utrùm excommunicatio ex vi præſentis Bullæ incurratur ob omiſſionem denunciationis cujuslibet.

Reſpondeo incurri ſolùm non denunciando profeſſores, fratres, & religioſos cujuſcumque ſint ordinis, & inſtituti: ex quo ſequitur Prælatum religionis non teneri, ex vi iſtius excommunicationis denunciare laicum hæreſis labe infectum, vel ſuſpectum. Idem dici poſſe videtur de novitio; quamvis enim Prælato religionis non competat jus agendi de hujuſmodi crimine contra novitium; ſed teneatur illum Inquiſitoribus vel Ordinariis locorum vicinioribus denunciare; nihilominus non videtur hanc pœnam incurrere non denunciando; quia non incurrit excommunicationem ob omiſſionem denunciationis præcisè, niſi omittat denunciare profeſſores, fratres, & religioſos; laici autem, vel novitii non ſunt profeſſores, fratres, & religioſi.

Dixi *ob omiſſionem denunciationis præcisè*, quia ex alio capite poſſunt excommunicationem incurrere, nempè ſi religioſum, volentem denunciare aliquem de hæreſi ſuſpectum inquiſitori, aut Ordinario loci, impedire, vel retardare audeant, ne denunciet. Ratio patebit ex dicendis in expoſitione ſecundæ actionis.

4 Secunda actio, quæ ſub excommunicatione prohibita videtur in hac Bulla, eſt impedire, vel retardare religioſum volentem aliquem denunciare Inquiſitoribus, vel Ordinariis locorum, ne illum denunciet. Ratio, qua moveor ad aſſerendum iſtam actionem ſub excommunicatione prohiberi, eſt, quia Summus Pontifex excommunicat generales, & alios Prælatos, non obedientes huic conſtitutionis, ibi; *quod ſi Generales, aliique prædicti præſentibus litteris non paruerint, eo omnes, &c.* Prælatus autem non paret præſentibus litteris, præſumendo impedire denunciationem, quam alter religioſus facere volebat, nam in his litteris inter cætera præſcribitur, ut religioſi denuncient hujuſmodi delinquentes, & a ſuperioribus non impediantur, ut patet ex illis verbis: *volentes, & expreſſè mandantes ut ipſi religioſi poſſint & debeant omnes etiam ordinum hujuſmodi profeſſores de hæreſi ſuſpectos Inquiſitoribus, vel Ordinariis locorum vicinioribus liberè denunciare, abſque eo quod ſuperiores prædicti perſonas denunciandas, & cauſas perquirere, vel quoquomodo id impedire, vel retardare audeant, vel præſumant.*

Dices, iſta excommunicatio incurritur a ſuperioribus ſolùm, dum non parent huic conſtitutioni; ſuperiores autem non parent huic conſtitutioni ſolùm, dum non denunciant religioſos de hæreſi ſuſpectos: nam illud verbum, *non paruerint*, refertur ſolùm ad actiones ſuperioribus religionum proximè præceptas, ut videlicet omnia acta, & proceſſus ad cauſam inquiſitionis pertinentes remittant Inquiſitoribus, aut ordinariis locorum.

Reſp. illa verba, *præſentibus litteris, non paruerint*, eſſe generalis, & totum complecti: qui autem totum dicit, nihil excludit.

Verum tamen eſt, ad actionem impediendi requiri audaciam, ſeu præſumptionem, quia in Bulla dicitur, *quoquomodo id impedire, vel retardare audeant, vel præſumant.*

SECUNDA PROPOSITIO.

5 SUbiectum iſtius excommunicationis ſunt Prælati religioſorum non denunciantes hujuſmodi ſuſpectos, vel præſumentes impedire alios religioſos, ne denuncient. Ratio eſt, quia Summus Pontifex pœnas, & cenſuras iſtius conſtitutionis dirigit ſolùm ad Generales, ſuperiores, & Prælatos, ut patet ex illis verbis: *præterea ipſis generalibus, ſuperioribus, & Prælatis, pari auctoritate præcipimus, atque mandamus, ut omnes proceſſus, & acta cauſarum hujuſmodi, Inquiſitoribus, ſeu ordinariis prædictis reſpectivè remittant, & conſignent; nec non profeſſores, fratres, & religioſos ſupradictos, quos hæreſis labe infectos, vel ſuſpectos, etiam in viſitatione eſſe noverint, abſque alia conſultatione cum propriis ſuperioribus facienda eiſdem Inquiſitoribus, vel ordinariis locorum vicinioribus reſpectivè denuncient; quod ſi generales, aliique prædicti præſentibus litteris non paruerint, &c.*

6 Hinc ſequitur, religioſum inferiorem non affici hac cenſura non denunciando. Ratio eſt, quia licèt faciat contra iſtam conſtitutionem, non denunciando: non tamen incurrit excommunicationem, quia hæc lata eſt ſolùm contra ſuperiores, & prælatos religionis. Idem dicendum arbitror de iis ſuperioribus monaſterii, qui rebus domeſticis præſunt, ſed juriſdictione carent; nam Summus Pontifex loquitur de ſuperioribus juriſdictionem habentibus, ut patet, tum ex ſubiectâ materiâ tum ex modo loquendi, ibi *ipſis generalibus, ſuperioribus, & Prælatis*, gradatim enim progreditur, recipiendo à generalibus uſque ad Prælatos incluſivè.

7 Sed modò dubium eſt, utrùm ſuperior excommunicationis pœnam evadat, ſi per ſeipſum non denunciet religioſum, quem hæreſis crimine ſuſpectum eſſe audivit, ſed curet eum denunciari ab eo, à quo id audivit. Reſp. evadere, quia ſatisfacit ſibi, & intentioni legis; cum denunciatio ſuperioris non pariat majorem notitiam, & cognitionem ut ſupponu in hoc caſu.

PUNCTUM VIII.

De excommunicatione contra religioſos euntes ultra mare ſine licentia ſui ſuperioris.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, fuit editus à Ioanne XXII. in Extravaganti:* Ad noſtrum.

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt duplex actio: 1. ex parte Religioſi ſubditi, & eſt, transferre ſe ad partes tranſmarinas ſine Superioris licentia. 2. ex parte ſuperioris, & eſt, concedere licentiam accedendi ad partes tranſmarinas aliis, quàm viris doctis, & expertis, ſive litteratis, providis, & expertis, & ad hanc ſecundam actionem requiritur præſumptio.*

3 *Licentia tacita non excuſat religioſum euntem ultra mare ſine licentia ſui ſuperioris, ſed licentia debet eſſe in ſcriptis expreſſa.*

4 *Religioſus transferens ſe ſine licentia ad partes tranſmarinas, ubi eſt major fidelium pars, quàm infidelium, non ligatur excommunicatione.*

5 *Superior concedens facultatem alicui religioſo litterato, ſed non provido, vel experto transferendi ſe ad partes tranſmarinas, non eximitur ab excommunicatione.*

6 *Superior concedens licentiam religioſis alterius ordinis eundi ultra mare non ligatur excommunicatione, ſed ligatur Religioſus cum hac licentia ſe transferendo.*

7 *Subiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli Religioſi cujuſcumque ordinis, & Religionis transferentes ſe ad partes tranſmarinas abſque ſui ſuperioris licentia; & ſuperiores præſumentes concedere hanc licentiam aliis Religioſis, quàm doctis, & expertis.*

8 *Superior alicujus ordinis non incurrit excommunicationem, transferendo ſe ultra partes tranſmarinas ſine licentia.*

9 *Religioſus conferens ſe ad partes tranſmarinas ſine licentia excommunicationem incurrit, etiamſi id faciat abſque pravo animo, vel ſcandali periculo. Et Abſolutio eſt reſervata Summo Pontifici.*

1 JOannes XXII. cum intellexiſſet nonnullos religioſos ſe transferre ad partes tranſmarinas, in quibus pauci fideles reperiebantur, ut eos deciperent, & in errorem inducerent, vel retinerent, ſub excommunicatione interdixit in Extravaganti, *Ad noſtram*, ne ulli religioſi accedant ad hujuſmodi loca ſine licentia ſui ſuperioris; & ne ſuperiores hujuſmodi facultatem concedere audeant quibuſvis fratribus ſui ordinis, exceptis fratribus ſcientia, prudentia, & experientiæ uſu præditis; hoc poſito explicabo materiam, & ſubiectum iſtius excommunicationis.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt duplex actio, *una* ex parte religioſi inferioris, *altera* ex parte ſuperioris.

Prima igitur actio eſt tranferre ſe ad partes tranſmarinas abſque licentia ſuperioris; nam in Bulla dicitur, *ne ipſorum aliquis abſque ſuperioris ordinis ſui licentia, ſibi per ipſius litteras patentes conceſſa, de cætero ad partes ante dictas ſe transferat.*

3 Sed modò dubiū eſt, utrùm ſufficiat licentia, tacita vel etiam ex-

pceſſa, ſed non in ſcriptis conceſſa. Ratio dubitandi eſt, tum quia taciti, & expreſſi eadem eſt conditio, & natura; tum quia de ratione, & ſubſtantia privilegii non eſt ſcriptura, ut probavi *in tractatu de legibus diſp.1.q.3.punct.1.n.1.& q.1.punct.4.n.49. tom.2.*

His non obſtantibus, arbitror licentiam expreſſam, & ſcriptis exaratam requiri, quia Pontifex in ſua Bulla hoc explicitè petit, ibi, *per ipſius literas patentes conceſſo*, & excommunicat aliter præſumentes, ibi, *præſumentes contrarium quovis modo*. Ad rationes dubitandi reſpondeo eas procedere, quoties non conſtat de contraria legiſlatoris voluntate, ut in noſtro caſu conſtat.

4 Secundò dubium eſt, utrùm transferens ſe abſque licentia ad partes tranſmarinas, ubi eſt multitudo fidelium, ligetur vinculo iſtius excommunicationis.

Reſpondeo negativè, ſi ibi major ſit pars fidelium, quàm infidelium; nam in Bulla ſermo eſt de transferentibus ſe ad partes tranſmarinas, in quibus pauci fideles reſpectu infidelium commorantur.

Secunda actio ex parte ſuperioris, eſt, concedere licentiam accedendi ad partes tranſmarinas aliis, quam viris doctis, & expertis nam in Bulla dicitur, *ſuperioribus ipſis nihilominus iniungentes, ne quibuſvis ſui ordinis fratribus* (niſi dumtaxat viris litteratis, providis, & expertis) *hujuſmodi licentiam impertiri præſumant*. Ex quo ſequitur ſuperiorem affici excommunicatione ſi hujuſmodi licentiam concedat fratri ſui ordinis inexperto, aut illiterato, niſi fortè id bona fide, vel ex ignorantia agat; textus enim utitur verbo, *præſumant*.

5 Major difficultas eſt primò, utrùm ſuperior incurrat iſtam excommunicationem; concedendo licentiam alicui, quem noverat litterarum ſcientia valdè inſtructum, non tamen providum, vel expertum.

Reſpondeo incurrere, quia textus requirit triplicem conditionem in eo, cui facultas concedenda eſt, nempè ſcientiam, prudentiam, & peritiam, ſeu experientiam; loquitur enim per dictionem conjunctivam, &, ibi, *litteratis, providis, & expertis*.

6 Secundò difficultas eſt, utrùm iſta excommunicatio incurratur à ſuperiore concedente hujuſmodi licentiam fratribus alterius ordinis, & religionis.

Reſpondeo negativè, quia textus loquitur de concedente licentiam fratribus ſui ordinis, ibi, *ne quibuſvis ſui ordinis fratribus*. Verum tamen eſt, fratres transferentes ſe ultra mare cum hujuſmodi licentia; in excommunicationem incidere; tum quia hujuſmodi licentia irrita eſt, utpotè obtenta ab eo, qui ejus concedendæ poteſtatem non habet; tum quia Summus Pontifex excommunicat religioſos transferentes ſe ultra mare abſque licentia ſuperioris ordinis ſui; hic autem non eſt ſuperior ordinis ſui.

SECUNDA PROPOSITIO.

7 SUbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli religioſi cuiuſcumque ordinis, & religionis transferentes ſe ad præfatas partes tranſmarinas abſque licentia ſui ſuperioris, nam in Bulla dicitur, *univerſis, & ſingulis religioſis, cujuſcumque conditionis, religionis, ordinis, vel ſtatus exiſtant*, &c. Idem dicendum eſt de ſuperioribus, textus enim univerſaliter loquitur, tam de ſuperioribus, quam de religioſis ſubditis, ibi: *nos enim quoſcumque præſumentes contrarium quovis modo excommunicationis ſubjacere ſententia, volumus ipſo facto, à qua nullus ab alio, quam à Romano Pontifice poſſit abſolutionis beneficium obtinere*. Verum tamen eſt, ad iſtam excommunicationem incurrendam requiri præſumptionem, conſequenter ignorantiam excuſare, quia textus utitur verbo, *præſumentes*.

8 Sed modò dubium eſt primò, utrùm ſuperior ordinis accedens ad hujuſmodi loca ſine licentia, pœna iſtius excommunicationis obſtringatur.

Reſpondeo negativè, quia textus loquitur de religioſis ſubditis accedentibus ſine licentia ſuperioris ordinis; nomine autem *ſuperioris ordinis* non intelligo Guardianum, aut Rectorem conventus, ſed Generalem, vel æqualem in juriſdictione, vel alium ab ipſo delegatum ad hanc facultatem concedendam, hic enim per antonomaſiam ſuperior ordinis nuncupatur.

9 Secundò dubium eſt, utrùm religioſus accedens ſine licentia ad hujuſmodi loca abſque animo inducendi aliquem in errorem, & ſine ſcandali periculo, pœnam excommunicationis contrahat.

Reſpondeo affirmativè. Ratio eſt, tum quia licèt Summus Pontifex ob hujuſmodi periculum inductus fuerit ad faciendam iſtam conſtitutionem, nihilominus in diſpoſitione generaliter loquitur; fieri enim poteſt, ut quis ob caſum particularem moveatur ad faciendam legem univerſalem, tum quia quando finis legis ceſſat ſolum in particulari caſu, lex, adhuc obligat, ut docui *in tract. de leg. diſp.1.q.1 punct. ult.§.2.n.1.& ſeqq. tom.2.* cum probabiliori, & communiori Doctorum ſententia. Abſolutio iſtius excommunicationis eſt reſervata Summo Pontifici. Prædictis excommunicationibus nonnullæ aliæ aliis de cauſis contra religioſos latæ hic addi poſſunt verùm quia vel in Bullario non referuntur, vel ſunt propriæ particularium religioſorum, ab ipſarum explicatione hic ſuperſedebo, qui eas ſcire cupit, ex ipſis conſtitutionibus, aliiſque ſæcularium religionum decretis commodè noſſe, & ex dictis à nobis in præcedentibus facilè intelligere poterit.

PUNCTUM IX.

De excommunicatione ob violationem clauſuræ.

DE hac cenſura, quæ incurri ſolet à monialibus exeuntibus clauſtro, aut à fœminis ingredientibus monaſteria religioſorum virorum, aut ab ipſis religioſis fœminas in monaſterium admittentibus, aut ab aliis quibuſcumque ingredientibus clauſtra monialium, fuſiſſimè diſſerui *in tract. de clauſ. per totum t.1.* quem ædidi antequam tractatus iſte typis mandaretur, ad ibi dicta me remitto.

QUÆSTIO X.

De excommunicationibus non reſervatis contra judices, magiſtratus, & dominos temporales.

PUNCTUM I.

De excommunicatione contra dominos temporales, aliosq. Rectores, & Officiales Civitatis, in qua electio Summi Pontificis facienda eſt, ſi obſervari non faciant ea, quæ præſcribuntur *in cap. ubi periculum, de electione in 6.*

1 *Textus in quo iſta excommunicatio continetur, reperitur in* cap. Statuitur.

2 *In dicto capite plura continentur; 1. ut electio poſt decem dies ab obitu Pontificis celebretur in Civitate, in qua Pontifex cum curia reſidebat, ſi periit extra Civitatem, fiat in ea Civitate, in cujus territorio Pontifex deceſſit; & ſi ea Civitas eſt interdicta, vel Rebellis contra Eccleſiam Romanam, electio fiat in Civitate viciniori; 2. nemo accedat ad Cardinales in Conclavi, nec ſecretò alloquatur, nec nuncium mittat: excipiuntur inſervientes; 3. ſi Cardinales intra tres dies poſt Conclavis ingreſſum Pontificem non elegerint, unum ferculum tam in prandio, quàm cœna per quinque dies ſumant, quibus elapſis, & electione non ſecuta, panis ſolùm, vinum, & acqua tribuatur; Non tenentur tamen ad hanc abſtinentiam ſub gravi; 4. Cardinalis ſuperveniens poſt ingreſſum aliorum in Conclave, nec facta electione admittatur in eodem negotio, in illo ſtatu, in quo ipſum invenerit.*

3 *Materia iſtius excommunicationis eſt; 1. omiſſio, vel negligentia in faciendo obſervare, quæ in dicto capite circa Pontificis creationem præſcribuntur; ſi negligentia ſit ſufficiens ad mortale; 2. committere fraudem in iis, vel circa, quæ in hoc capite præſcribuntur circa creationem.*

4 *Domini temporales, & rectores, aliique officiales illius loci, in quo Summus Pontifex moritur, excommunicationi ſubiiciuntur, non ſervando in electione Summi Pontificis ea, quæ præſcribuntur* in cap. ubi periculum, de elect. in 6.

5 *Non ſolùm Laici, ſed etiam Eccleſiaſtici delinquentes contra iſtam conſtitutionem incurrunt hanc excommunicationem; modò ſint Domini, Rectores, Officiales illius Civitatis, in qua eſt Pontificis facienda electio.*

1 IN præfato c. *ſtatuitur*, ut domini, & officiales illius civitatis, in qua mortuus eſt Summus Pontifex, & in qua electio novi Pontificis facienda eſt, præſtent juramentum perſonaliter coram clero, & populo civitatis, quo jurent ſe obſervaturos, & obſervari facturos ea, quæ in præcitato textu habentur: & ſi ea non obſervaverint, cujuſcumque ſint ſtatus, & conditionis, omni ceſſante privilegio, excommunicationem ipſo facto incurrant, ſint perpetuò infames, inhabiles ad dignitates, & officia, feudis, & bonis Eccleſiaſticis privati, & civitas ſit interdicta, & privata Epiſcopo.

2 Si quæras quænam *in præfato c. contineantur*, quorum obſervantiam domini temporales procurare debent.

Reſpondeo plura contineri.

Primò, ut electio poſt decem dies ab obitu Pontificis celebretur in civitate, in qua Pontifex cum ſua curia reſidebat. Si verò periit extra civitatem, in qua cum ſua curia reſidebat, electio fiat in civitate, in cujus territorio Pontifex ex hac vita migravit, niſi forſan ea civitas interdicta ſit, aut rebellis contra Romanam Eccleſiam, tunc enim electio facienda eſt in alia proximiori civitate, quæ hujuſmodi vitio non ſit infecta.

Secundò, ut nullus ad Cardinales in conclave accedat, exceptis ſervientibus, nec ipſum ſecretò alloquatur, vel nuncium mittat, ut ex dicendis puncto proxime ſequenti conſtabit.

Tertiò, ut ſi Cardinales intra tres dies, poſtquam conclave ingreſſi fuerunt, Pontificem non elegerint, unum ferculum tam in prandio, quam in cœna quinque dierum ſpatio recipiant, quibus diebus elapſis, ſi electio ſecuta non fuerit, panis ſolùm, vinum, & acqua tribuatur, donec electionem perfecerint.

Exiſtimo tamen Cardinales non teneri ſub mortali hanc regulam de abſtinentia à cibis obſervare, quia Pontifex non utitur forma loquendi præceptiva ſub mortali; ait enim, *uno ferculo ſint contenti*, & infra, *ex tunc ea tantummodò panis, vinum, & acqua miniſtretur eiſdem, donec eadem proviſio ſubſequatur*; Ergo ſi aliquid ipſis miniſtretur, veſci poſſunt, quia potiùs vetitum eſt miniſtrare, quam recipere, & frui.

Quartò, ut Cardinalis ſuperveniens poſt ingreſſum aliorum in conclave, & nondum facta electione admittatur in eodē negotio in

illo

Digitized by Google

illo ſtatu, in quo ipſum invenerit. Vide præcitatum textum S. *hoc ſacro, his poſitis, in hoc puncto paucis explicabo materiam, &* ſubiectum iſtius excommunicationis.

PRIMA PROPOSITIO.

3 **M**Ateria iſtius excommunicationis conſiſtit.
Primò in omiſſione, ſeu negligentia ad faciendum, obſervare ea, quæ in præfato capite circa Summi Pontificis creationem præſcribuntur; verum tamen eſt non ſufficere quamlibet negligentiam, ſed requiri gravem, ſufficientem ad mortale peccatum. Excommunicatio enim non incurritur niſi ob mortale peccatum. Secundò in commiſſione fraudis in iis, vel circa, quæ in prædicto c. circa præfatam creationem decernuntur; hæc propoſitio patet ex illis verbis *quod ſi præmiſſa diligenter non obſervaverint, aut ſi fraudem in eis, vel circa ea commiſerint, cuiuſcumque ſint præeminentiæ, conditionis, aut ſtatus, omni ceſſante privilegio, eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrant, & perpetuò ſint infames, &c.*

SECUNDA PROPOSITIO.

4 **S**Ubiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes domini, aliique rectores, & officiales illius loci, in quo Summi Pontificis electio facienda eſt, delinquentes contra iſtam conſtitutionem, ut patet, tum ex præcitatis verbis, *cuiuſcumque ſint præeminentiæ, &c.* tum ex illis, *Domini, aliique rectores, & officiales civitatis illius.*

5 Hinc ſequitur, non ſolùm laicos, verùm etiam Eccleſiaſticos contra iſtam conſtitutionem delinquentes affici excommunicatione iſtius capitis; quia textus generaliter loquitur de dominis, rectoribus, & officialibus illius civitatis, in qua Romani Pontificis electio facienda eſt, cujuſcunque ſint præeminentiæ, conditionis, aut ſtatus; quæ autem in hoc capite præſcribuntur, ob quorum omiſſionem & fraudem præfati domini excommunicationem incurrunt, videri poſſunt in præcitato capite & præterea in cæremoniali facto ſub Gregorio XV. circa electionem Papæ, ubi conſtitutiones & decreta circa Papæ electionem ſervanda referuntur; præterea conſuli poteſt Cajetanus *verb. excommunicatio ca. 54* & Sylveſter *verb. excommunicatio* 9. ubi de Summi pontificis electione fuſius tractant, & quæ ego ſuperiùs tradidi *quæſt. 7 punct. 1. §. 1. & 2 per totum tom. 3.*

PUNCTUM II.

De excommunicatione contra violantes exemptionem Ordinum Mendicantium pro eorum perſonis, bonis, colonis, mercibus, & animalibus à ſolutione gabellarum, & quarumcumque contributionum, oneribusque hoſpitandi milites.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, fuit editus à Pio V. in Bulla quæ incipit;* Dum ad uberes.

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt contravenire huic conſtitutioni.*

3 *Exemptio Ordinum Mendicantium conſiſtit in hoc, ut Fratres, Monachi, Moniales, & aliæ Regulares perſonæ, ac ipſorum bona mobilia, & immobilia, item ipſorum laboratores, Coloni, Locatarii, Affictuarii, negotiorum geſtores immunes ſint à qualibet collecta, contributione, tributo, taxa, gabellis, aliiſque oneribus ordinariis, & extraordinariis.*

4 *Subiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli contravenientes.*

5 *Principes, Gubernatores, aliique ſimiles non prohibentes exemptionem ordinum mendicantium violari, non incurrunt iſtam excommunicationem.*

1 **I**Stam excommunicationem tulit Pius V. in Bulla, *Dum ad uberes*, 11. in ordine, in qua eximit ordines mendicantes utriuſque ſexus à quibus libet gabellis, oneribus, & contributionibus quavis ex cauſa impoſitis, vel imponendis.

PRIMA PROPOSITIO.

2 **M**Ateria iſtius excommunicationis eſt contravenire huic conſtitutioni, in Bulla enim §. 6. dicitur: *diſtrictius, etiam in virtute Sanctæ Obedientiæ, & ſub indignationis noſtræ, ac excommunicationis maioris latæ ſententiæ ac duorum millium ducatorum pœnis eo ipſo, ſi, & quoties contra factum fuerit incurrendis, inhibentes, &c.* Is autem contravenire dicitur, qui exemptionem ordinibus mendicantibus, tam viris, quam monialibus conceſſam, violat imponendo taxas, onera, & tributa quavis ex cauſa.

3 Sed modò dubium eſt in quonam conſiſtat iſta exemptio cujus violationem Pius V. in præfata Bulla ſub excommunicatione interdicit.

Reſpondeo in hoc conſiſtere, ut ipſi fratres, monachi, moniales, & aliæ regulares perſonæ, necnon ipſorum bona, mobilia, vel immobilia; item ipſorum laboratores, coloni, locatarii, affictuarii negotiorum geſtores immunes ſint à qualibet collecta, contributione, tributo, taxa, gabellis, aliiſque oneribus, tàm ordinariis quam extraordinariis, ut clare diſponitur in ipſa Bulla, ibi: *quod ex nunc deinceps perpetuis, futuris temporibus omnes, & ſinguli mendicantium ordinum hujuſmodi fratres monachi, & dilectæ filiæ in Chriſto moniales, ſeu ſorores, aut aliæ utriuſque ſexus perſonæ regulares, ubilibet per totum Chriſtianum orbem diffuſi, & conſtituti, illorumque monaſteria, cœnobia, domus, Conventus, Eccleſiæ, Capellæ, Oratoria; & alia loca etiam unita ac membra, & dependentia; nec non terræ cultæ, & incultæ, poſſeſſiones, prædia, agri, & alia omnia, & ſingula mobilia, & immobilia, ac ſe moventia, & ubi libet, & in quibuſcumque rebus conſiſtentia bona, nec non eorum in dictis bonis laborantes, coloni, arrendatarii, locatarii, & affictuarii, negotiorumque ſuorum geſtores univerſi quomodolibet nuncupati, nunc, & pro tempore exiſtentes in perpetuum ab omnibus, & ſingulis exactionibus, tam urbanis, quàm ruſticis, nec non datiis, gabellis, pedagiis vectigalibus, collectis, impoſitionibus, & oneribus ordinariis, & extraordinariis, ac tam realibus, quàm perſonalibus, mixtis, & mixti, etiam ſubſidio trienali, & augmento, ac ſecularibus equorum taxis, militumque hoſpitiis, ac alias quibuſcunque nominibus nuncupatis, quavis auctoritate quomodolibet impoſitis, & imponendis, & quæ laicis, ac aliis quibuſvis quomodolibet imponi conſueverunt, & in futurum imponentur; ac ratione quarumcumque mercium, & rerum cuiuſcumque generis, vel qualitatis exiſtentium, tam per mare, & aquam dulcem, quàm per terram undecumque, & quandocumque pro tempore delatarum, nec non animalium quorumcumque mortuorum, & vivorum, quæ aliàs quomodolibet, & ex quavis cauſa, ac ſuper quibuſcumque rebus, tam in alma urbe noſtra, quàm extra eam ubilibet locorum exiguntur, & in futurum exigentur; nec non à contributionibus, & ſolutionibus in illis faciendis, ac tàm pro victu, & veſtitu, quàm quocumque alio uſu ſuo tantum, ac tàm emendo, quàm vendendo: & alias quomodolibet negotiando, nec non etiam à ſolutione quadrantis pro ſingulis libris carnium de animalibus, quæ nunc, & pro tempore ex armentis occidi contigerit, nec non etiam, quæ in ſuis ædibus, prædiis, & poſſeſſionibus privatim detinent, & nutriunt, ac à contributione ſumptuum, & expenſarum, quæ aliquando pro pontibus, viis, aquæductibus, muris, manibus, aliiſque machinis ſtruendis, & reparandis, ſeu reficiendis, ac civitatum, terrarum, & locorum quorumcumque fortificationibus, nec non etiam aliàs in omnibus, & per omnia, ac tàm in dicta urbe, quàm extra eam ubilibet penitus, & omninò liberi, immunes, & exempti, ac libera, & exempta, liberaque, immunia, et exempta ſint, et eſſe cenſeantur, ac pro talibus teneantur, et reputentur.*

SECUNDA PROPOSITIO.

4 **S**Ubiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli, qui huic conſtitutioni contraveniunt. Ratio eſt, quia Summus Pontifex indefinitè, & indiſtinctè loquitur, ſi, & quoties contractum fuerit.

An autem is, qui ſæpiùs contra iſtam conſtitutionem delinquit, plures excommunicationes incurrat; patet tum ex dictis *de cenſuris in genere diſput. 1. quæſt. 1. punct. 3. num. 2. et ſeqq. tom. 1.* ubi oſtendi toties incurrere, quot ſunt actiones moraliter interruptæ: tum ex illa dictione, *quoties*, quæ in hac Bulla ponitur.

5 Solum mihi dubium oritur, utrùm Principes, Gubernatores, Rectores locorum, aliique ſimiles nō prohibentes fieri contra iſtam conſtitutionem, incidant in iſtam excommunicationem.

Reſpondeo negativè, tum quia excommunicatio lata in facientes non afficit omittentes, ſeu non impedientes; tum quia Summus Pontifex his quidem præcipit, ut hanc conſtitutionem obſervari faciant, non tamen conſtat excommunicationis pœna punire.

PUNTUM III.

De excommunicatione contra facientes ſervari ſtatuta, & conſuetudines libertati Eccleſiaſticæ contrarias, vel non facientes deleri dicta ſtatuta de capitularibus ſuis infra duos menſes poſt ſcientiam ejus, &c.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, reperitur* in cap. Noverit de ſentent. excommunicat.

2 *Hæc excommunicatio afficit; 1. facientes ſervari conſuetudinem introductam contra Eccleſiaſticam libertatem; 2. contra facientes ſervari ſtatuta edita contra eandem libertatem, niſi fecerint ea deleri à ſuis Capitularibus; 3. contra ſtatutarios; 4. contra ſcriptores ſtatutorum; 5. contra poteſtates, conſules, rectores, & conſiliarios locorum, ubi hæc ſtatuta ſunt edita, vel obſervata, modò ſint delicti participes; 6. contra præſumentes judicare iuxta prædicta ſtatuta; 7. contra eos, qui judicata redigunt in formam publicam. Hæc ſunt materia, et ſubiectum iſtius conſtitutionis.*

1 **I**Sta excommunicatio continetur *in c. noverit, de ſent. excommunic. eamque explicavi in Bulla Cœnæ diſp. 1. q. 16. punct. 1. n. 9. & fuſius punct. 4. n. 4. & ſeqq. tom. 3.*

2 Quamobrem hic ſolùm breviter adnotabo iſtam excommunicationem latam eſſe.

Primò, contra facientes ſervari conſuetudinem, contra libertatem Eccleſiaſticam introductam.

Secundò, contra facientes ſervari ſtatuta edita contra libertatem Eccleſiaſticam, niſi ea fecerint à capitularibus ſuis deleri.

Tertiò, contra ſtatutarios.

Quartò, contra ſcriptores ſtatutorum.

Quintò, contra poteſtates, conſules, rectores, & conſiliarios locorum, ubi prædicta ſtatuta edita ſunt, vel obſervata, modò participes delicti fuerint; nullus enim ob peccatum ſimpliciter alienum excommunicatur.

Sextò, contra præſumentes iudicare juxta prædicta ſtatuta.

Septimò, contra eos, qui judicata redigunt in formam publicam.

Hæc omnia perſpicuè conſtaut ex verbis præcitati *c. noverit, de ſent. excomm.* ubi poſt latam contra hæreticos excommunicationem, ſic habetur; *Nec non, & qui de cætero ſervari fecerint ſtatuta edita, & conſuetudines introductas contra Eccleſiæ libertatem; niſi ea de capitularibus ſuis infra duos menſes, poſt huiuſmodi publicationem ſententiæ, fecerint amoveri: Item excommunicamus ſtatutarios, ſcriptores ſtatutorum ipſorum, nec non poteſtates, conſules, rectores, & conſiliarios locorum, ubi de cætero huiuſmodi ſtatuta, & conſuetudines editæ fuerint, vel ſervata: nec non & illos, qui ſecundum ea præſumpſerint judicare, vel in publicam formam ſcribere judicata.* Quæ circa hujus textus intelligentiam hic dici poſſent jam à me explicata fuerunt *in q. 16. citata punct. 4. a. 4., & ſeqq. tom.* 3. quæ ibi videri poſſunt, ne ſæpius eadem ſine urgenti neceſſitate repetam.

PUNCTUM IV.

De excommunicatione contra dominos ſæculares, qui ſuis ſubditis interdicunt, ne cum Prælatis, aut aliis perſonis Eccleſiaſticis contractus ineant, vel communia obſequia exhibeant.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur fuit editus* in exp. eos, qui de Immunitate Eccleſiarum in 6.

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt ſacrilegium, quo violatur Eccleſiaſtica libertas interdicendo ſubditis, ne quicquam Eccleſiaſticis vendant, ab eis emant, aut bladum molant, coquant panem, vel alia præſtent obſequia.*

3 *Domini temporales interdicentes ſuis ſubditis ſolo verbo, ne contractus, vel obſequia perſonis Eccleſiaſticis exhibeant, excommunicationem incurrunt.*

4 *Interdicens ſimplici præcepto, vel prohibitione auctoritativè incurrit excommunicationem hujus Canonis non reſervatam; Interdicens per ſtatuta, ordinationes vel decreta prædictas actiones, ligatur excommunicatione Bullæ Cœnæ quæſt. 16. ſect. 2 punct. 1., & ſeqq.*

5 *Dominus interdicens alicui extraneo, ne obſequia præſtet Eccleſiaſticis, non incurrit excommunicationem.*

6 *Subiectum iſtius excommunicationis, ſunt Domini temporales præfata interdicentes.*

7 *Iudex temporale dominium non habens; Item Heres, & Prælatus Eccleſiaſticus prohibentes ſuis ſubditis, ne prædicta præſtent, non ſubiacent excommunicationi, ſi non habeant temporale dominium.*

1 IN *c. eos, qui de immunit. Eccleſiarum in* 6. extat excommunicatio ipſo facto contra obtinentes dominium temporale, dum ſuis ſubditis interdicunt, ne Prelatis, aut clericis ſeu perſonis Eccleſiaſticis quicquam vendant, aut emant, neque ipſis bladum molant, coquant panem, aut alia obſequia exhibere præſumant. In explicatione iſtius excommunicationis non immorabor, quia de illa ſufficienter tractavi *diſp. 1. in expoſitione Bullæ Cœnæ tota q. 16., & præſertim punct. 4. n. 1 tom.* 3. vbi eam ex profeſſo explicavi. Quamobrem hic breviter duo de more oſtendam.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundò, quodnam ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt ſacrilegium, quo libertas Eccleſiaſtica violatur interdicendo ſubditis, ne quicquam Eccleſiaſticis vendant, aut ab eis emant, aut bladum molant, coquant panem, aut alia obſequia præſtent.

Ex quo patet materiam iſtius excommunicationis eſſe interdicere, ne aliquid prædictorum fiat cum perſonis Eccleſiaſticis.

3 Sed modò dubium eſt primò, utrùm ad incurrendam iſtam excommunicationem ſatis ſit interdicere verbo, an requiratur, ut decretum vel ſtatutum fiat.

Reſpondeo ſatis eſſe verbo interdicere, quia textus abſolutè, & ſimpliciter utitur verbo *interdicunt*.

4 Ex quo patet differentia inter eum, qui ſimplici præcepto, ſeu prohibitione auctoritativè interdicit; & inter eum, qui prohibet per ſtatuta, vel ordinationes, aut decreta, quo ille incurrit excommunicationem iſtius canonis non reſervatam; hic verò afficitur excommunicatione Bullæ Cœnæ, *ut loco cit. explicavi*; hac de cauſa iſtam excommunicationem ſub titulo de excommunicationibus reſervatis poſui.

5 Secundò dubium eſt, utrùm interdicens præfata fieri, excommunicationi ſubiiciatur, etiamſi interdicat extraneo, ne prædicta cum Eccleſiaſticis faciat.

Reſpondeo negativè, ſed opus eſſe, ut hæc interdicat ſuis ſubditis; in textu enim dicitur, *ſuis ſubditis*.

SECUNDA PROPOSITIO.

6 SUbiectum iſtius excommunicationis ſunt domini temporales præfata interdicentes. Ratio eſt, quia in textu dicitur, *qui temporale dominium obtinentes*. Ex quo ſequitur.

7 Primò, iudicem, qui temporale dominium non habet, non incidere in iſtam excommunicationem, prohibendo ſuis ſubditis, ne prædicta præſtent. Ratio eſt, quia præfatus judex non habet temporale dominium, ut ſuppono, licèt habeat temporalem iuriſdictionem. Secundò herum qui ſuo famulo præcepit, ne contractum cum Eccleſiaſticis ineat, aut alia obſequia præſtet, non afficì excommunicatione iſtius canonis, quia non dicitur habere temporale dominium; & hoc verum eſt, etiamſi hoc præcipiat mancipiu, ſeu ſervo. Idem militat in Epiſcopo, aliove Prælato Eccleſiaſtico, niſi fortè principatum ſæcularem habeat, & ut ſic præfata fieri Ihterdicat. Vide tradita in Bulla Cœnæ *loco cit. punct. 4. n. 1 tom.* 3.

PUNCTUM V.

De excommunicatione contra eos, qui intra menſem poſt habitam criminis cognitionem obſervari non faciunt conſtitutionem *c. felicis, de pœnis in* 6. contra inſequentes Cardinales.

1 *Loca, in quibus iſta excommunicatio aliàs explicata fuit, eſt Bullæ Cœnæ* quæſt. 12. punct. 2. 3., & 4., & quæſt. 3. extra Bullam Cœnæ punc. 8.

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt omiſſio, qua Princeps, vel alii Domini, aut Rectores non curant intra menſem à die ſcientiæ obſervari, quæ* in cap. Fælicis *continentur contra inſequentes Cardinales.*

3 *Principes, Domini, Rectores, Conſules, aliique officiales tenentur juxta præſcriptum* in cap. Fælicis *plectere his pœnis omnes hoſtiliter inſequentes Cardinales, cooperantes, mandantes, conſulentes, ratum habentes, fautores, receptores ſcienter defendentes; 1. pœna infamiæ; 2. quod ſint inteſtabiles; 3. non poſſint ſuccedere; 4. ejus domus deſtruatur; 5. bona Fiſco applicentur; 6. priventur ipſo facto feudis, locationibus, officiis, beneficiis; 7. filii, & deſcendentes per lineam rectam ipſo iure priventur beneficiis, & dignitatibus, & inhabiles ſint ad hæc, & alia in futurum obtinenda, 8. non audiantur in Iudiciis, & alia.*

4 *Committentes ſimile delictum contra Clericum, vel Religioſum de familia Papæ vel Cardinalium, iiſdem pœnis ſubiacent pro qualitate delicti.*

5 *Tempus menſis, ſeu ſpatium, intra quod* Principes *temporales curare debent, ut contenta* in c. felicis, *obſerventur, computandum eſt à die ſcientiæ de momento in momentum.*

6 *Non afficitur excommunicatione, qui incipit cauſam, & proceſſum ante lapſum menſem, modò bona fide id faciat & intentione progrediendi.*

7 *Subiectum iſtius excommunicationi ſunt Principes, Senatores, Conſules, Poteſtates, Domini, Rectores, & Officiales qui hanc conſtitutionem obſervari non faciunt intra menſem à die ſcientiæ criminis.*

1 DE inſequentibus Cardinales, aut præſtantes auxilium, vel favorem in huiuſmodi crimine, ſatis egi in expoſitione Bullæ Cœnæ *qu. 12. punct. 2. 3. & 4. & ſeqq. tom.* 3. & nonnulla attigi, dum loquerer de excommunicationibus reſervatis contra omnes; hic ſolùm breviter explicabo, quænam ſit materia, & ſubiectum iſtius excommunicationis in hac parte quoad eos, qui contenta ſin præfato capite obſervari non faciunt.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt peccatum omiſſionis, quo Princeps, aut alii Domini, ſeu Rectores non curant intra menſem à die ſcientiæ obſervari, quæ in præfato *c. felicis*, continentur contra inſequentes Cardinales.

3 Quæres primò quænam ſint ea, ad quorum obſervationem præfati Principes, vel Domini, ſeu Rectores tenentur.

Reſpondeo ea eſſe, quæ ibi præſcribuntur contra hoſtiliter inſequentes Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, aut cooperantes, mandantes, ratum habentes, conſulentes, faventes, recipientes, aut ſcienter defendentes; præſcribitur autem, ut hujuſmodi delinquens ſit infamis, inteſtabilis, non habeat ius ſuccedendi, eius domus deſtruatur, bona fiſco applicentur, privationem ipſo facto incurrat feudorum, locationum, officiorum, vel beneficiorum ſpiritualium, vel temporalium ipſius filii, & deſcendentes per rectam lineam ipſo facto priventur beneficiis, & dignitatibus & inhabiles fiant, ad beneficia etiam temporalia in futurum obtinenda in judiciis non audiantur, & alia, quæ in præcitato capite recenſentur.

4 Eadem pœna pro qualitate criminis plecti debent, qui hujuſmodi crimen committunt contra aliquem de clericis, vel religioſis familiæ Papæ: vel Cardinalium, ut in præcitato textu habetur; de qua re vide dicta in Bulla Cœnæ. *loc. cit.*

5 Quæres ſecundò, quomodo computandum ſit ſpatium menſis, intra quod Princeps, & ejus officiales curare debent prædicta fieri. Reſpondent Geminianus *hic a. 4. verſ. quapropter.* Ancharan. *num.* 8. Francus *nu.* 2. computationem faciendam eſſe de momento ad momentum a die notitiæ, etiam per famam habitæ; cum enim hæc conſtitutio edita ſit in odium tanti criminis, præfatum tempus non eſt dilatandum, ſed coarctandum, *c. ſtatutum, de electione lib.* 6. Verùm quid ego ſentiam, docui in ſimil. *de cenſuris in genere diſput.* 3. *punct.* 3. *num* 2. *& ſeqq. tom* 2. *& de ſacramentis diſp.* 8. *q. unica, punct.* 5. *n.* 14. *& ſeqq. tom.* 1. *& ſupra diſp.* 2. *q.* 1. *punct.* 1. *a.* 9., *& ſeqq. tom.* 3. ubi docui terminum præfixum debere eſſe completum, nec ſufficere eſſe inchoatam ultimam diem.

6 Obſervant tamen Suar. *diſp.* 22. *ſect.* 3. *n.* 15. Navarrus, & alii eum non affici excommunicatione, qui cauſam, ſeu proceſſum ante lapſum menſem incipit; quia hic non dicitur non obſervare ea, quæ in præfato textu præſcribuntur; cum enim verſemur in pœnalibus benignior interpretatio facienda eſt.

Hoc

Hoc tamen limitatur, modo bona fide id faciat, & intentionem habeat progrediendi, & proficiendi cauſam, & proceſſum, alioquin dici non poſſet præſcripta intra menſem obſervare, ſed potius cenſuram eludere, ut benè Suarez. *loco cit.*

SECUNDA PROPOSITIO.

7 SUbiectum iſtius excommunicationis ſunt Principes, Senatores, Conſules, Poteſtates, Domini, ſive Rectores, & eorum officiales, qui præfatam conſtitutionem obſervari non faciunt intra menſem poſtquam de crimine cognitionem habuerunt; in textu enim dicitur; *ſi Princeps, Senator, Conſul, Poteſtas vel alius Dominus, ſive Rector contra præſumptores prædictos præſentis conſtitutionis tenorem non fecerit obſervari tàm ipſe, quàm officiales ipſius, infra menſem, poſtquam res ad notitiam eorum pervenerit, eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrant.*

PUNCTUM V.

De excommunicatione contra Principes, & alios dignitatem ſæcularem habentes, qui poſt trinam admonitionem negligunt ſui officii munus obire.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, eſt* cap. Adminiſtratores.

2 *Princeps, & alii dignitatem ſæcularem habentes incurrunt excommunicationem ipſo facto, quoties munus ſui officii obire negligunt poſt trinam admonitionem.*

3 *Materia iſtius excommunicationis eſt negligentia in defendendis Eccleſiis, pupillis, & Viduis, & in corrigendis rapacibus, modò negligentia committatur poſt ſecundam, & tertiam monitionem.*

4 *Princeps, aliique officiales ſæculares non incurrunt excommunicationem non defendendo Eccleſias, pupillos, aut viduas, dum probabiliter credunt ſe ad hoc onus teneri.*

5 *Admonitio debet eſſe judicialis, triplex, & diverſis temporibus; ſufficit tamen una aſſignato certo dierum numero pro unaquaque monitione.*

6 *Principes aliique ſæcularium dignitatum adminiſtratores incurrunt excommunicationem, quoties poſt trinam admonitionem tueri perſonas Eccleſiaſticas, & loca Eccleſiaſtica negligunt.*

7 *Subiectum iſtius excommunicationis ſunt Adminiſtratores ſæcularium dignitatum, uti Principes, & Poteſtates ſæculares requiſiti ab Epiſcopis; & viris Eccleſiaſticis renuentes hæc facere poſt tertiam monitionem.*

8 *Princeps aliique dignitatem ſæcularem habentes, non ligantur excommunicatione, dum negligentes ſunt in illis actionibus ad quas tenentur ex ſola charitate.*

9 *Principes, & poteſtates ſæculares negligentes munus ſui officii obire, remanent excommunicati, donec condignam præſtent ſatisfactionem; condigna ſatisfactio præſtatur parendo Eccleſiaſtico præcepto, & reſarciendo damnum illatum ſua negligentia Eccleſiis, pupillis, & viduis.*

10 *Præfati Principes, præſtita ſatisfactione non ſtatim cenſentur abſoluti, ſed indigent abſolutione.*

1 IN *c. adminiſtratores*, extat pœna privationis ab omni communione (id eſt, excommunicationis) contra Principes, ſeu ſæculares poteſtates (quos ille textus vocat adminiſtratores ſæcularium dignitatum) ſi requiſiti ab Epiſcopis & aliis viris Eccleſiaſticis negligant Eccleſiam, pupillos, & viduas defendere, & latrocinia, & ſimilia vitia extirpare; in textu enim ſic habetur: *Adminiſtratores planè ſæcularium dignitatum, qui ad Eccleſiarum tuitionem, pupillorum, ac viduarum protectionem, rapaciumque refrenationem conſtituti eſſe procul dubio debent, quoties ab Epiſcopis, & Eccleſiaſticis viris conventi fuerint, eorum quærimonias attentius audiant, & ſecundùm quod neceſſitas expetierit, abſque negligentia examinent, & diligenti ſtudio corrigant; quod ſi Dei timorem præ oculis non habentes neglígere, poſt ſecundam, & tertiam admonitionem inventi fuerint, omni ſe noverint communione uſque ad condignam ſatiſfactionem privatos.* Circa hunc textum tria principaliter quæram.

Primò, utrùm contineat excommunicationem ipſo facto.

Secundò, quænam ſit ejus materia.

Tertiò, quodnam ſit ejus ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 IN hoc textu lata eſt excommunicatio ipſo facto. Ratio eſt, quia cenſura, quæ fertur per verba præſentis, vel præteriti temporis, non eſt ferenda, ſed lata, ut patet ex regulis generalibus traditis *de cenſuris in genere diſput. 1. quæſt. 1. punct. 5. n. 6. tom. 1.* hic autem fertur cenſura per verba præteriti temporis, ibi, *omni ſe noverint communione privatos*. Ita Gloſſa *hic in ver. privatos*. Suarez *diſp. 23. ſect. 2. n. 3.* Filliucius *tract. 14. c. 10. q. 3.* contra Turrecrematam, hic, & alios, exiſtimantes eſſe ferendam; exponunt illa verba, *communione privatos*, id eſt, privandos; verùm iſta expoſitio ſuſtinenda non eſt, alioquin nihil certi in cenſuris definiri poſſet.

Obſervat tamen Toletus *lib. 1. c. 38. n. 1.* iſtam excommunicationem non eſſe ferè in uſu. Idem tradit Suarez *loc. cit. n. 3.* aſſerens hujuſmodi adminiſtratores juſtitiæ ſæcularis non haberi pro excommunicatis in ſimilibus caſibus, donec à Prælato Eccleſiaſtico excommunicentur; conſequenter iſtam excommunicationem non eſſe inter eas computandam, quæ ipſo jure latæ ſunt. Verùm quicquid ſit de uſu excommunicationis, de quo mihi non conſtat, ſufficit mihi iſtã excommunicationem ex vi verborum ipſo jure latam eſſe, & afficere adminiſtratores negligentes in ſui officii functione, ubi hæc cenſura uſu recepta eſt.

SECUNDA PROPOSITIO.

3 MAteria iſtius excommunicationis, eſt negligentia in defendendis Eccleſiis, pupillis, & viduis, & in corrigendis rapacibus perſonis; modò tamen negligentiam, ſeu omiſſio committatur poſt ſecundam, & tertiam admonitionem, ut patet ex verbis præcitati textus.

4 Sed modò dubium eſt primò, utrùm iſta excommunicatio afficiat eum, qui poſt admonitionem non defendit Eccleſias, pupillos, aut viduas, non ex pertinacia; ſed quia probabiliter putat ſe ad hoc non teneri, neque ad ſuum munus pertinere.

Reſpondeo non afficere, ſi ſufficientem habeat rationem ad credendũ ſe ad hoc nõ teneri, & adhibita debita diligentia practicè deponat dubium; tunc enim dicitur habere probabilem opinionem, ſeu laborare probabili ignorantia, quæ à mortali excuſat, & conſequenter à cenſura; nec admonitio inducit obligationem; ſed illam ſupponit, ut benè argumentatur Suarez *loco cit. n. 2.*, & Filliucius *loc. cit.* Sanchez, & alii, quos retuli *in regulis generalibus traditis de peccatis in tract. de legibus diſput. 2. quæſt. 4. punct. 9. num. 4. & ſeqq. tom. 2.*

5 Secundò dubium eſt primò, utrùm iſta admonitio judicialiter fieri debeat. Secundò, utrùm fieri debeat diverſis temporibus. Tertiò, utrùm una ſufficiat, aſſignato certo dierum numero pro unaquaque admonitione.

Reſpondeo, ſolutionem iſtius difficultatis conſtare ex regulis generalibus traditis *de cenſ. in genere diſp. 1. q. 1. punct. 9. num. 1. & ſeqq. tom. 1.* ubi dixi, non requiri admonitionem judicialem: neceſſariam tamen eſſe citationem judicialem, quando eſt declarandum, aliquem incidiſſe in cenſuram: & dixi requiri triplicem admonitionem formaliter, aut virtualiter, & urgente neceſſitate unam ſufficere aſſignatis duobus diebus pro unaquaque monitione.

6 Tertiò dubium eſt, utrùm iſta excommunicatio afficiat adminiſtratores ſæcularium dignitatum, ſi poſt admonitionem negligant tueri perſonas Eccleſiaſticas, & loca Eccleſiaſtica. Ratio dubitandi eſt, quia de ipſis nulla mentio ſit in præcitato capite: & cùm verſemur in materia pœnali, & odioſa, non eſt facienda extenſio ultra verborum ſignificationem. His non obſtantibus.

Reſpondeo afficere. Ratio eſt, quia hujuſmodi omiſſio vergeret in damnum Eccleſiæ, cùm Eccleſia lædi cenſeatur in ſuis bonis, & perſonis. Ità Suarez, & Filliucius, *loc. cit.*

TERTIA PROPOSITIO.

7 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt adminiſtratores ſæcularium dignitatum, id eſt, Princeps, ſeu poteſtates, ſæculares, qui renuunt prædicta facere poſtquam ter admoniti, & requiſiti fuerunt ab Epiſcopis, & viris Eccleſiaſticis.

8 Quæres, utrùm iſta excommunicatio locum habeat, non ſolùm dum præfati adminiſtratores negligentes ſunt in actionibus, ad quas tenentur ex juſtitia; verùm etiam dum negligentes ſunt in illis actionibus, ad quas tenentur ex ſola charitate.

Reſpondeo, locum habere ſolùm in actionibus debitis ex juſtitia; nam textus loquitur de actionibus, ad quas conſtituti ſunt: iſtæ autem ſunt debitæ ex officio; & cùm verſemur in materia pœnali, non eſt facienda extenſio ad actiones aliundè debitas. Non nego tamen, quod Epiſcopus poſſit ſua auctoritate præceptum judici imponere ſub pœna excommunicationis ad faciendam actionẽ ex charitate debitam, quoties id neceſſarium judicaverit; nam iſta actio eſt materia præcepti Eccleſiaſtici. Ita Suar. *n. 4.*, & Filliucius *loco cit q. 8. n. 164. ad finem.*

9 Quæres ſecundò, quamdiu præfati adminiſtratores remaneant excommunicati.

Reſpondeo remanere excommunicatos, donec condignam ſatiſfactionem præſtiterint: condignam autem ſatisfactionem præſtabunt parendo Eccleſiaſtico præcepto, & ſatisfaciendo Eccleſiis, pupillis, & viduis, & ob damnum, quod ob negligentiam Principis paſſæ ſunt; nam qui ex officio tenetur damnum impedire, & non impedit, ad illius reſtitutionem obligatur, ut patet ex regulis generalibus traditis de reſtitutione in genere *diſput. 1. quæſt. 2. punct. 11. n. 2. & ſeqq. tom. 2.*

10 Sed modò dubium eſt, utrùm præfati adminiſtratores ſtatim præſtita ſatiſfactione abſoluti cenſeantur, an nova abſolutione indigeant. Ratio dubitandi ad oſtendendum remanere ſtatim abſolutos eſt, quia ſuſpenſio hoc pacto lata ſtatim cenſetur ablata, poſita ſatisfactione: tum quia cenſura non afficit ultra diſpoſitionem verbis expreſſam: in hoc autem textu diſponitur, ut delinquens contra diſpoſitionem iſtius capitis privatus maneat omni communione uſque ad condignam ſatisfactionem, ubi notanda eſt illa particula, *uſque*, quam taxativam eſſe, & non progredi ultra terminum expreſſum,

Digitized by Google

preſſum, docet Baldus *conſ.* 118. *in fine*, *lib.* 2., & *conſ.* 318. *in principio lib.* 3. Rota in una Spoletana Spolii 3. Decembris 1595. coram Grato apud Farinacium *deciſ.* 3. *num.* 2. *vol.* 1. His non obſtantibus.

Reſpondeo, hujuſmodi adminiſtratores adhuc indigere abſolutione. Ratio eſt, quia excommunicatio non aufertur lapſu temporis, aut actione pœnitentis, ſed abſolutione legitimi ſuperioris; hoc enim diſtinguitur à ſuſpenſione ad certum tempus impoſita, quæ ſolo temporis lapſu diſſolvitur, ut patet ex dictis *de conſ. in genere diſp.* 3. *punct. ult. n.* [illegible] *n. tom.* 1.

Hinc patet reſponſio ad primam rationem dubitandi.

Ad ſecundam reſpondeo, illam particulam, *uſque*, eſſe taxativam non extinctionis excommunicationis, ſed denegandæ abſolutionis, quia ſcilicèt adimpleta conditione præſtitæ ſatisfactionis impendi poteſt abſolutio, quæ antea concedi non poterat; conſequenter illa excommunicatio ante præſtitam ſatisfactionem reſervata erat; ea verò præſtita auferri poteſt jure communi à quolibet approbato confeſſario, & deſinit eſſe reſervata.

PUNCTUM VII.

De excommunicatione contra Magiſtratus ſæculares non præbentes Epiſcopis auxilium circa clauſuram monialium.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, reperitur in Concilio Tridentino* ſeſſ. 25. cap. 5. de regular.

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt omiſſio præbendi auxilium Magiſtratui ſæculari requiſitum ab Epiſcopo, & omiſſio ſit gravis.*

3 *Magiſtratus ſæculares non præbentes auxilium circa clauſuram monialium, ſubiiciuntur excommunicationi.*

4 *Magiſtratuum ſæcularium nomine intelliguntur omnes perſonæ publicæ juriſdictionem ſæcularem exercentes.*

5 *Prætores, Iudices, Rectores Civitatum, Præfecti Provinciarum, & alii exercentes juriſdictionem ſæcularem, ſubjacent huic excommunicationi.*

6 *Principes non præbentes auxilium in clauſura monialium, non ligantur excommunicatione.*

7 *Eccleſiaſtici habentes juriſdictionem ſæcularem, ligantur excommunicatione, quoties ab Epiſcopo requiſiti renuunt auxilium ferre circa clauſuram monialium.*

1 Ista excommunicatio habetur in Concilio Trident. *ſeſſ.* 25. *c.* 5. *de regular.* ubi Concilium curam clauſuræ monialium imponit Epiſcopis cum facultate implorandi, ſi opus fuerit, brachium ſæculare, & injuncta magiſtratibus, nolentibus auxilium præbere, excommunicationis pœna, ibi, *quod auxilium, ut præbeatur, omnes Chriſtianos Principes hortatur Sancta Synodus, & ſub excommunicationis pœna ipſo facto incurrenda, omnibus magiſtratibus ſæcularibus injungit.*

PRIMA PROPOSITIO.

2 Materia iſtius excommunicationis conſiſtit in omiſſione præbendi auxilium, dum Epiſcopus illud ſibi præberi petit à magiſtratu ſæculari.

Hoc tamen intelligendum eſt, modò omiſſio ſit mortaliter culpabilis: excommunicatio enim gravem culpam ſupponit. Quamobrem ſi magiſtratus mandet ſatellitibus, ut in auxilium Epiſcopi ſe conferant, illi verò confingant accedere, ſed re ipſa non accedant, magiſtratus excuſatur ab excommunicatione.

Hac occaſione agendum eſſet, utrùm ſeculares Principes, & magiſtratus teneantur judici Eccleſiaſtico brachium ipſorum imploranti opem ferre etiam non viſo proceſſu, & ſententia judicis Eccleſiaſtici, verùm de hac re ſufficienter egi in expoſitione Bullæ Cœnæ *diſp.* 1. *quæſt.* 20. *punct.* 3 §. 2. & 3. *per totum tom.* 3. quæ ibi videri poſſunt, dum opus fuerit.

Præterea hic agere poſſem de obligatione monialium ad clauſuram, ſed de hac re ſupra diſſerui *in tractatu de clauſura per totum tom.* 2., dum explicarem cenſuram, quam moniales contrahunt violatione clauſuræ.

SECUNDA PROPOSITIO.

3 Subjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli magiſtratus ſæculares, non præbentes auxilium circa clauſuram, in textu enim dicitur *omnibus magiſtratibus ſæcularibus*.

4 Sed modò dubium eſt 1. quinam ſint magiſtratus ſæculares.

Reſpondeo eſſe perſonas publicas, quæ juriſdictionem ſæcularem exercent, *l. cum qui, ff. de juriſd. omn. jud.* Ut hoc clarius intelligatur, adverte, aliàs varios fuiſſe magiſtratuum ordines, alii enim erant magni, alii medii, alii minimi, & infimi, de quibus agit Bartolus *in l.* 1. *ff. de offic. eius*, cui mandata eſt juriſdictio. Speculator *tit. de juriſdictione omn. jud.* Alterius in Bulla Cœnæ *lib.* 5. *diſp.* 2. *cap.* 1. *col.* 2. *verſ. magiſtratu*, Diaſtdua in Bulla Cœnæ *can.* 29. *quæſt.* 2. *num.* 2.

In hoc loco excommunicantur omnes magiſtratus ſæculares, cujuſcumque generis, & ordinis exiſtant, quia illa dictio, *omnibus*, eſt univerſalis, & nullum magiſtratum excludit, *l. Iulianus & l. ſacramentum, in princip. ff. de legat.* 3. & *l. hoc articulo ff. de hæred. inſtit.* Ex quo ſequitur.

5 Primò, Prætores, Iudices, Rectores Civitatum, Præfectos Provinciarum, & alios juriſdictionem ſæcularem exercentes, ſubiici huic excommunicationi, quia ſub generali magiſtratuum nomine comprehenduntur.

6 Secundò Principes, non præbentes auxilium in clauſura monialium, non affici excommunicatione, tum quia Concilium non cogit Principes, ſed illos hortatur ad præbendum auxilium; cogit verò magiſtratus; ideſt eos, qui ab aliis conſtituti ſunt ad juriſdictionem exercendam: nam qui proprio jure jus dicunt, & ſuperiorem in temporalibus non agnoſcunt, non vocantur magiſtratus, ſed Reges, vel Principes. Ita Navarr., & Sanchez, quos retuli in explicatione excommunicationis contra moniales clauſuram violantes *q.* 1. *punct.* 7. *n.* 2. *tom.* 1.

7 Sed modò dubium eſt, utrùm Eccleſiaſtici ſæcularem juriſdictionem exercentes, vinculo excommunicationis innodentur, ſi ab Epiſcopo requiſiti ad afferendam opem, eam ferre detrectent. Reſpondeo innodari, quoties hujuſmodi juriſdictionem exercent titulo ſæcularis poteſtatis, ut ſi à Principe conſtituantur Præſides, vel Conſiliarii alicuius magiſtratus, à quo civitas, vel provincia gubernatur; tunc enim veniunt nomine magiſtratus ſæcularis; Concilium enim non reſpexit ad circumſtantiam perſonæ præcisè, ſed ad qualitatem muneris, & Officii, à quo magiſtratus nomen deſumitur.

PUNCTUM VIII.

De excommunicatione contra dominos temporales reſiſtentes Epiſcopis, & Inquiſitoribus; ſeù impedientes officium Sanctæ Inquiſitionis.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, reperitur in* cap. ut inquiſitionis 18 de Hæreticis in 6.

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt multiplex actio; 1. Non parere Diœceſanis Epiſcopis, & Inquiſitoribus, cum ab eis requiſiti ſunt, ut inveſtigent, capiant, ac diligenter cuſtodiant hæreticos, credentes, fautores, receptatores, & defenſores eorum. Iſta tamen cenſura non ligatur Princeps hanc diligentiam non adhibens; 2. nolle ſtatim recipere hos delinquentes condemnatos ab Epiſcopo, vel Inquiſitore, & commiſſos ſuæ juriſdictioni ad puniendum; 3. cognoſcere, ſeu judicare de crimine hæreſis, quamvis incidenter; 4. liberare captos ob tale crimen à carcere ſine licentia, aut mandatum Epiſcopi, vel Inquiſitoris impoſitam adimplere, ſi ſpectet ad ipſius officium, & diutiùs differat; 6. præſumere impedire directè, vel indirectè judicium, ſententiam, ſeu proceſſum Epiſcopi, vel Inquiſitoris; 7. præſumere opponere ſe Epiſcopo, vel Inquiſitori incumbenti in negotio fidei; immò qui ſe opponit, aut impedit Epiſcopum vel Inquiſitorem in his actionibus, ligatur excommunicatione Bullæ Cœnæ; 8. ſcienter in his dare auxilium, conſilium, vel favorem ſeccata actione principali, qualibet tamen ignorantia excuſat has actiones acceſſorias ab excommunicatione, modo non conjuncta cum ingenti temeritate.*

3 *Domini temporales, ſeù judices recipientes hæreticos condemnatos, excommunicationem incurrunt, quoties puniitionem differunt.*

4 *Dominus temporalis non incurrit excommunicationem, recipiens aliquem de hæreſi condemnatum, ſi eum recepit animo non puniendi, ſed poſtea mutata voluntate punit.*

5 *Dominus temporalis non incurrit excommunicationem differendo executionem ſententiæ illius, quem Inquiſitor vult puniri, Epiſcopo diſſentiente, niſi fortè præcipuum munus procedendi pertineat ad Inquiſitorem; immò ſuperſedendum, donec conſulatur Summus Pontifex.*

6 *Hæreſis criminis cognitio pertinet ad forum Eccleſiaſticum.*

7 *Liberans à carcere captum pro crimine hæreſis abſque licentia excommunicationem incurrit.*

8 *Executionem ab Epiſcopo, vel Inquiſitore injunctam renuens adimplere, punitur excommunicatione.*

9 *Impediens judicium Epiſcopi, vel Inquiſitoris, ligatur pœna excommunicationis, ſeù impediat directè, ſeù indirectè, modò adſit præſumptio.*

10 *Impediens executionem Epiſcopi, vel Inquiſitoris, incidit in excommunicationem, etiamſi hoc faciat ex odio talis perſonæ, & non ex odio fidei, vel favore hæreſis.*

11 *Præbens auxilium, conſilium, vel favorem in præfatis actionibus, excommunicationem incurrit.*

12 *Subjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli Domini temporales, & Rectores Provinciarum, Civitatum, & aliorum locorum, ac eorum Officiales, ſeu Balivi aliquam ex dictis actionibus perpetrantes; quoad actiones acceſſorias ſunt omnes capaces dandi ſcienter conſilium, auxilium, vel favorem.*

1 Iſta excommunicatio exprimitur *in cap. ut inquiſitionis*, 18. *de hæreticis in* 6. Circa quam duo diſſeram.

Primò, quænam ſit ejus materia.

Secundò, quodnam ſit ſubjectum.

PRI-

Digitized by Google

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis ſunt actiones in præfato capite expreſſæ.

Prima eſt, non parere diœceſanis Epiſcopis, & Inquiſitoribus non intendendo, cùm ab eis requiſiti ſunt in inveſtigatione, captione, ac cuſtodia diligenti hæreticorum, credentium, fautorum, receptatorum, & defenſorum ipſorum; ſic enim dicitur in præfato textu.

Obſerva tamen iſtam excommunicationem non incurri à Principe, qui præfatam operam, & diligentiam non adhibet, dum ab Inquiſitoribus, vel Epiſcopis non requiritur, quia in textu dicitur, *cum ab eis fuerint requiſiti*; diſpoſitio autem pœnalis extendenda non eſt ultra propriam verborum ſignificationem, neq. extenſionem admittit, ſed potiùs reſtrictionem, *ex odia de regul. jur.* Quis autem dicatur hæreticus, credens, ſavens, receptas, vel defendens, patet ex dictis in expoſitione Bullæ Cœnæ *diſp. 1 qu. 2. punct. 1. n. 1. & ſeqq.* illum dici hæreticum, qui pertinaciter aliquid ſentit contra definitionem Eccleſiæ, & ibi *punct. 3. n. 2. tom. 3.* docui, nomine credentium intelligi illos, qui fidem præſtant erroribus hæreticorum, nomine fautorum, receptatorum, & defenſorum intelligi eos, qui recipiunt, ſavent, vel defendunt hæreticos formaliter, ſcilicet intentione ſavendi hæreſi, & ex motivo hæreſis.

Secunda eſt, nolle ſtatim recipere hujuſmodi perſonas de hæreſi ab Epiſcopo, vel inquiſitore condemnatas, ſuæ juriſdictioni commiſſas ad puniendum; in textu enim dicitur, *neque de hæreſi à diœceſano Epiſcopo, vel Inquiſitore, ſeu Inquiſitoribus condemnatos, præfati poteſtates, domini temporales, ſive rectores, vel eorum officiales, ſeu nuncii ſibi relictos ſtatim recipiant, indilatè animadverſione debita puniendos.*

Neque obſtare debet appellatio, quia hæreticis denegatur appellatio jure canonico, & jure civili, ut in hoc textu dicitur, ibi, *non obſtantibus appellationibus.*

3 Sed modò dubium eſt primò, utrùm præfati judices, vel Procuratores ſæculares in excommunicationem incidant, ſi hæreticos condemnatos recipiant, ſed punitionem differant.

Reſpondendum eſt, incidere in excommunicationem. Ratio eſt, tum quia receptio hæreticorum præcipitur; conſequenter non minus præcipitur punitio, quam receptio; ſicut ergò nolens recipere præfatos hæreticos ad puniendum, excommunicatione afficitur, ità multò magis nolens eos punire; nam propter quod unum quodque tale, & illud magis; tum quia Summus Pontifex in ſubſequentibus verbis excommunicat detrectantes promptè facere executionem ſibi à Diœceſano, vel ab Inquiſitore injunctam.

4 Secundò dubium eſt, utrùm dominus temporalis, qui, condemnatum de hæreſi, ſibi commiſſum ab Inquiſitore, recipit animo non puniendi, afficiatur excommunicatione, ſi poſtea mutata voluntate puniat.

Reſpondeo, non affici excommunicatione. Ratio eſt, quia Eccleſia non punit intentionem, ſed externam omiſſionem receptionis, & punitionis, hic autem non adeſt externa omiſſio.

5 Tertiò dubium eſt utrùm dominus temporalis in excommunicationem incidat, non puniendo condemnatum de hæreſi, quoties inter inquiſitorem, & Epiſcopum diſſenſio ſuboritur, uno petente puniri, altero volente relaxari.

Reſpond. in tali eventu ſuperſedendum eſſe, donec Summus Pontifex conſulatur. Ratio eſt, tum quia non eſt major ratio, cur uni potius, quam alteri obedire teneatur, in re tanti momenti, in qua de vitæ diſcrimine agitur, & licet Summus Pontifex in hoc textu loquatur diſjonctivè de condemnatis ab Epiſcopo, vel Inquiſitoribus, nihilominus intelligendum eſt cum hac limitatione, modò non ſit inter ipſos diſſenſio, ita ut ab uno ſit condemnatus, & ab altero innocens adjudicatus; tum quia alioquin exponeret ſe periculo interficiendi innocentem Ita Gloſſa *hic verb. puniendos*. Navar. *c. 27. n. 135.* Cajet. *verb. excommun. c. 2.* Sayrus *lib. 3. c. 34. n. 29.* Filliucius *tract. 14. c. 9. q. 5. n. 159.* Suarez *diſp. 23. ſect. 4. n. 54.* ubi obſervat in præfato caſu ſuperſedendum eſſe, niſi ex Summi Pontificis declaratione conſtaret, præcipuum munus procedendi pertinere ad Inquiſitorem, Epiſcopum verò habere tantummodò jus ad ſuffragium in tali conſilio; tunc enim judicio tribunalis ſancti Officii ſtandum erit.

6 Tertia actio eſt, cognoſcere, ſeu judicare de crimine hæreſis, cum enim hoc crimen ſit merè Eccleſiaſticum, ut omnes Theologi, & juris periti fatentur, & expreſsè habetur in hoc capite, jure merito pœna excommunicationis puniuntur ſæculares judices de hæreſi cognoſcentes.

Amplia, etiamſi cognoſcant Incidenter; quamvis enim laicus judex poſſit incidenter cognoſcere, quod non cognoſcit principaliter ut probat Gloſſa *hic verſ. quoquomodo*, nihilominus hic caſus excipitur quia textus utitur particula, *quoquomodo*, quæ univerſalis eſt, & complectitur omnem modum, qui excogitari poteſt. *l. 2. verſ. quoquomodo, ff. de teſt. milit. juncta gloſſ. ff. de fideic.* Rota 1 *part. diverſ. dec. 503. n. 26.* Menoch., Decius, & alii, quos referunt Gratuſ. *dict.* 221. & Barboſa *dict.* 189. Quamobrem hac excommunicatione afficitur judex laicus, qui hæreticum capi facit ob cauſam hæreſis, illumq; de illo crimine interrogat; hic enim dicitur principaliter cognoſcere de crimine hæreſis Idem dic, ſi hæreticum alia de cauſa capi fecit, ſed oblata in proceſſu occaſione illum de crimine hæreſis interrogat. Ita Gloſſa, Sayrus, Barboſa, Filliuc. & alii *locis cit.* omiſſis quampluribus aliis, quos retuli in expoſitione Bullæ Cœnæ *diſp. 1. q. 17. punct. 1. & 2. per totum tom. 3.*

7 Quarta actio eſt, à carcere liberare captos pro crimine hæreſis abſq. licentia, ſeu mandato Inquiſitoris, vel Epiſcopi: ſufficit tamen licentia unius, licèt non adſit mandatum, & facultas alterius; quia textus diſjunctivè loquitur, ibi: *ſive captos pro eodem crimine abſque dictorum Epiſcoporum ſive Inquiſitorum, aut ſaltem alterius eorundem licentia, vel mandato, à carcere liberent.*

8 Quinta actio eſt, renuere executionem ab Epiſcopo, vel Inquiſitore injunctam promptè facere, ſeu adimplere.

Hoc tamen intelligendum eſt primò, quatenus ſpectat ad ipſius officium, nam hæc limitatio in textu apponitur, ibi, *prout ad ſuum ſpectat officium*; quamobrem ſi judici laico conſignetur hæreticus ob hæreſis crimen ſuſpendendus, judex non tenetur propriis manibus ſuſpendere, quia hoc non ſpectat ad ipſius officium, ſed curare debet, ut à juſtitiæ miniſtro hoc munus fiat.

Secundò intellige, modò diutiùs differat, parvitas enim materiæ excuſat, & licèt in textu addatur illa particula, *promptè*, nihilominus intelligenda eſt moraliter, ita ut longa non intercedat dilatio.

9 Sexta actio eſt, præſumere impedire directè, vel indirectè judicium, ſententiam, ſeu proceſſum Diœceſani, vel Inquiſitoris.

Quomodo autem quis dicatur, directè, vel indirectè impedire, patet ex dictis in expoſitione Bullæ Cœnæ *diſp. 1. q. 9. punct. 1. nu. 1. 3.*, ubi dixi, quod verbum impedire ſignificat actionem, qua quis alteri obſtat, ſeu detinet, ſive per viam, ſive per metum, ſive alia ratione.

Septima actio eſt, præſumere opponere ſe Epiſcopo, vel Inquiſitori incumbenti in negotio fidei; iſtæ omnes actiones clarè exprimuntur in textu.

Addo eum, qui ſe opponit, aut impedit Epiſcopum, vel Inquiſitorem in præfatis actionibus, affici excommunicatione Bullæ, ſi favor hæreticorum inde ſequatur, juxta dicta *in expoſitione Bullæ Cœnæ q. 2. punct. 3. n. 2. & 3 tom. 3.*

10 Sed modò dubium ſupereſt, utrùm impediens præfatam executionem, ſententiam, vel proceſſum, aut opponens ſe Epiſcopo, vel Inquiſitori ob inimicitias, & odium talis perſonæ, non ex odio fidei vel favore hæreſis, in excommunicationem incidat.

Reſp. affirmativè, tum quia Summus Pontifex excomunicat ſimpliciter facientes illas actiones; non autem facientes hac, vel illa intentione; tum quia qui præfatas actiones faceret ex amore alicujus perſonæ, vel ob lucrum, & non in fidei deteſtationem, afficeretur hac cenſura, ergo etiam illa afficitur, qui præfatas actiones facit ob inimicitias, vel in deteſtationem Epiſcopi, vel Inquiſitoris; tum quia in textu non ſolùm excommunicantur impedientes directè, verùm etiam impedientes indirectè: hic autem ſaltem indirectè dicitur impedire, ut benè Suarez *diſp. 23 ſect. 4. n. 43.* Filliuc. *loco cit. n. 159.* contra Sylveſtrum *verb. excom. 9. caſu 118 n. 38.*

11 Octava actio eſt, in prædictis ſcienter dare auxilium, conſilium vel favorem. Verum tamen eſt.

Primò, iſtam actionem acceſſoriam eſſe; conſequenter non ſufficere ad incurrendam excommunicationem, nondum poſita actione principali, cujus intuitu actio acceſſoria adhibetur, ut patet ex regulis generalibus *traditis de cenſuris in genere diſp. 1. q. 1. punct. 6. n. 2. 1. 1.*

Secundò ad iſtam excommunicationem incurrendam requiri, ut actio acceſſoria ſcienter præſtetur; conſequenter ignorantia quælibet, modò cum ingenti temeritate conjuncta non ſit, ab hac cenſura excuſat.

SECUNDA PROPOSITIO.

12 SUbjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli domini temporales, & Rectores provinciarum, civitatum, vel aliorum locorum, & eorum officiales, ſeu balivi, qui aliquam ex præfatis actionibus principalibus faciunt, ſic enim ex verbis textus colligitur, ibi, *ſi quis verò de prædictis poteſtatibus, dominis temporalibus, rectoribus, vel eorum officialibus, ſeu balivis contra prædicta fecerit, &c.*

Addo ſubjectum iſtius excommunicationis, quoad actiones acceſſorias eſſe omnes perſonas excommunicationis capaces, quæ conſilium, auxilium, vel favorem in prædictis actionibus ſcienter præbent. Nam Summus Pontifex in hac parte univerſaliter, & indiſtinctè loquitur, ut patet ex illis verbis, *nec non & qui ſcienter in prædictis dederit auxilium, conſilium, vel favorem, excommunicationis ſe noverit mucrone percuſſum.*

PUNCTUM IX.

De excommunicatione contra Magiſtratus, & Officiales non obedientes Cardinalibus Congregationis Sanctiſſimæ Inquiſitionis.

1 *Textus, in quo iſta excomunicatio continetur, reperitur in Bulla Pii V., quæ incipit:* Sanctiſſimus D.N.

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt, non obedire Cardinalibus Sanctiſſimæ Inquiſitionis in iis, quæ officium Sanctæ Inquiſitionis concernunt.*

3 *Magiſtratus, & Officiales excommunicationem incurrunt non tranſmittendo ad carceres Inquiſitionis delinquentem delatum ad Sanctum Officium Inquiſitionis, & in carceribus ipſorum magiſtratuum exiſtentem, ſi Cardinales præcipiant eos ad ſe traſmitti.*

4 *Non*

4 *Non obediens Cardinalibus Inquiſitoribus in iis, quæ non ſpectant ad ſanctum Inquiſitionis officium, non incurrit excommunicationem.*

5 *Subiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli Magiſtratus, & Officiales totius orbis non obedientes Cardinalibus Inquiſitoribus generalibus in iis, quæ ſpectant ad Sanctæ Inquiſitionis Officium.*

6 *Domini ſupremi locorum, ut Reges, & Comites, &c. non ligantur excommunicatione, non tranſmittendo delinquentem ad carceres Sanctæ Inquiſitionis,*

1 PIus V. in Bulla, quæ incipit: *Sanctiſſimus D. N.*, & eſt prima in ordine in Bullario novo, ſub excommunicatione latæ ſententiæ, & aliis pœnis arbitrariis præcipit, ut Magiſtratus, & Officiales omnes Cardinalibus Congregationis Sanctiſſimæ Inquiſitionis pareant. Hoc poſito in expoſitione iſtius Bullæ duo demonſtrare diſſeram.

Primò, quænam ſit materia hujus excommunicationis.

Secundò quodnam ſit ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt inobedientia, ideſt, omiſſio obediendi Cardinalibus Sanctiſſimæ Inquiſitionis, in iis, quæ Offic. Sanctæ Inquiſitionis concernunt, ut clarè conſtat ex illis Bullæ verbis, *ſtatuit, decrevit, ordinavit, ac mandavit ſub excommunicatione latæ ſententiæ, ac indignatione ſuæ Sanctitatis, & aliis arbitrio ſuæ Sanctitatis, & Illuſtriſſimorum, & Reverendiſſimorum DD Cardinalium Inquiſitorum Generalium imponendis, & exequendis pœnis, ut eiſdem Cardinalibus Inquiſitoribus, ac eorum præceptis, & mandatis, in quibuſcunque Officium Sanctæ Inquiſitionis concernentibus pareant, & obediant.* Hinc ſequitur.

3 Primò, magiſtratus, & officiales non tranſmittentes ad Cardinales, & carceres delinquentes, ad officium Sanctæ Inquiſitionis delatos, & in carceribus ipſorum magiſtratuum, ſeu officialium exiſtentes, affici excommunicatione, ſi præfati Cardinales præcipiant eos ad ſe tranſmitti. Ratio eſt, tum quia tenentur ſub excommunicatione latæ ſententiæ obedire Cardinalibus Inquiſitoribus Generalibus, in iis, quæ ad Sanctum Inquiſitionis Officium pertinent; hoc autem pertinet ad Sanctum Inquiſitionis Officium; tum quia id explicitè decernitur in hac Bulla per dictionem, *nec non*, quæ copulativa eſt, & repetit qualitates omnes præcedentes. Bartolus *in l. ſeja § Cajo ff. de fide inſtrument.* & alii DD communiter. Sicut ergò in præcedentibus lata erat excommunicatio contra eos, qui præfatis Cardinalibus non obediunt, ita etiam eadem impoſita eſt iis, qui præfatos delinquentes ad præfatos Cardinales, & Inquiſitionis carceres non tranſmittunt, donec cognita cauſa ad Sanctum Inquiſitionis Officium ſpectante, remittantur ad eoſdem officiales pro aliorum criminum expeditione, ut in præfata Bulla habetur, ibi, *nec non carceratos quoſcumque pro quibuſvis delictis, etiam atrocibus apud dictum Inquiſitionis Officium quomodolibet delatos, vel denunciatos ſuſpenſa aliorum criminum inferiorum cognitione, ad eoſdem Cardinales, & Inquiſitionis carceres, ibidemque ad criminis hæreſis totaliter cognitionem, & expeditionem retinendos, & poſtea ad eoſdem officiales pro aliorum criminum expeditione remittendos, ſine mora tranſmittant.*

4 Secundò eos, qui non obediunt Cardinalibus Inquiſitoribus generalibus in iis, quæ ad Sanctum Inquiſitionis Officium non pertinent non affici excommunicatione, quia pœnæ ultra ſuos terminos extendendæ non ſunt.

SECUNDA PROPOSITIO.

5 SUbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes, & ſinguli magiſtratus, & officiales non ſolùm ſtatus Eccleſiaſtici; verùm etiam totius orbis, non obedientes Cardinal. Inquiſitoribus generalibus in ijs, quæ Officium Sanctæ Inquiſitionis concernunt; Bulla enim univerſaliter loquitur de hujuſmodi magiſtratibus, & officialibus, ibi, *omnibus, & ſingulis almæ Urbis, ejuſq; diſtrictus, Gubernatori, Senatori, Vicario, Cameræ Apoſtolicæ auditori; & quibuſcumque aliis Legatis, Vicelegatis, Gubernatoribus Provinciarum, & terrarum ſuæ Sanctitati, & S. R. Eccleſiæ mediatè, & immediatè ſubjectarum, ac eorum locatenentibus, Officialibus, Bariſellis, & aliis miniſtris, nec non aliis locorum ordinariis, cæteriſque magiſtratibus, & officialibus, ac cujuſvis conditionis, & ſtatus hominibus, in omnibus, & ſingulis terris, oppidis, & civitatibus, ac in tota republica Chriſtiana exiſtentibus.*

6 Dixi in propoſitione, *magiſtratus, & officiales*, ut indicarem ſub hac cenſura non comprehendi ſupremos locorum dominos, quia Summus Pontifex hos non cogit, ſed rogat, ibi, *Reges, Duces, Comites, Barones, & quoſvis alios Principes ſæculares in Dei nomine rogavit, ut iiſdem Cardinalibus Inquiſitoribus, eorumque officialibus faveant, auxiliumq; præbeant, & à ſuis magiſtratibus ſubditis auxilium præberi faciant negotiis ad dictum officium ſpectantibus.*

PUNCTUM X.

De excommunicatione contra Inquiſitores, & cōmiſſarios ipſorum & Epiſcoporum, ſeu Capitulorum extorquentes pecuniam prætextu officii, aut applicantes fiſco bona Eccleſiæ.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, reperitur in* Clementina 2. de Hæreticis.

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt duplex actio; 1. extorquere ab aliquo pecuniam modo illicito prætextu officii Inquiſitionis, & ad hanc actionem tres conditiones requiruntur; 1 pecunia extorqueatur; 2. per modum illicitum; 3. prætextu Inquiſitionis. Ille extorquere dicitur, qui quaſi per vim, ſeu ab invito pecuniam exigit; 2. actio eſt attentare ſcienter bona Eccleſiarum prætextu Inquiſitionis applicare Fiſco, etiam Eccleſiæ ob delictum Clericorum, & ad iſtam actionem requiruntur quatuor conditiones; 1. ſcienter fiat; 2. bona, quæ applicantur, ſint Eccleſiarum, v. g. beneficialia, vel empta nomine vel pecuniis Eccleſiæ; 3. applicentur Fiſco ſive laico, ſive Eccleſiaſtico; 4. applicatio fiat prætextu Officii Inquiſitionis.*

3 *Non ligatur excommunicatione, qui pecuniam à ſponte dantibus recipit, quamvis advertat, eam ſibi dari prætextu officii Inquiſitionis.*

4 *Non obſtringitur vinculo excommunicationis extorquens pecuniam ob laborem, & tamquam pretium operis à ſe præſtiti in alterius obſequium.*

5 *Extorquens pecuniam prætextu crediti, vel pecuniæ mutuatæ, aut alio titulo etiam injuſto, non incurrit excommunicationem.*

6 *Extorquens frumentum, & alia præter pecuniam occaſione Officii Sanctæ Inquiſitionis, incurrit excomunicationem juxta communem DD. ſententiam, licèt fortè contraria opinio aliqua probabilitate carere non videatur.*

7 *Cogens aliquem prætextu Officii Inquiſitionis ad mutuandum ſibi pecuniam, non videtur in excommunicationem incidere.*

8 *Cogens prætextu Officii Inquiſitionis aliquem ad ineundum ſecum contractum oneroſum, non ſubiicitur excommunicationi.*

9 *Attentans bona Eccleſiarum applicare fiſco etiam Eccleſiaſtico prætextu Officii Inquiſitionis, non incurrit excommunicationem ſi re ipſa non applicavit.*

10 *Inquiſitores, & alii Commiſſarii Inquiſitorum, Epiſcoporum, & Capitulorum ſede vacante ſubiiciuntur excommunicationi, extorquendo pecuniam prætextu Officii Inquiſitionis, aut applicando fiſco bona Eccleſiæ.*

11 *Commiſſarii dicuntur, qui aliorum in hoc munere vices gerunt.*

12 *Epiſcopi extorquentes pecuniam prætextu officii Inquiſitionis, aut applicantes fiſco bona Eccleſiæ, non incidunt in iſtam excommunicationem.*

13 *Iſta excommunicatio reſervata eſt antè præſtitam ſatisfactionem reſpectu extorquentis pecuniam; reſpectu applicantis Fiſco bona non eſt reſervata.*

14 *Impotens ad ſatisfaciendum extra mortis articulum, an abſolvi poſſit in ſententia Auctoris, quamvis diſputent Doctores.*

1 ISta excommunicatio impoſita eſt *in Clement 2. de hæreticis*, in verbo, *& tam ipſorum, id eſt, Inquiſitorum, quàm Epiſcoporum, ſeu Capitulorum, Sede vacante ſuper hoc deputatis commiſſariis quibuſcunque, diſtrictius injungentes, ne prætextu officii Inquiſitionis quibuſvis modis illicitis, ab aliquibus pecuniam extorqueant, nec ſcienter attentent Eccleſiarum bona ob clericorum delictum, prædicti occaſione officii, fiſco etiam Eccleſiæ applicare; quod ſi ſecus in his, vel eorum altero fecerint, excommunicationis ſententiæ eos ſubjacere decernimus ipſo facto, à qua non poſſint abſolvi, præterquam in mortis articulo, donec illis, à quibus extorſerint, plenè ſatisfecerint de pecunia ſic extorta*; Circa quæ tria explicanda ſunt.

Primò, quæ ſit iſtius excommunicationis materia.

Secundò, quodnam ſit ſubjectum.

Tertiò, an iſta excommunicatio ſit reſervata, & quando.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis in duabus actionibus conſiſtit.

Prima eſt, extorquere ab aliquo pecuniam modo illicito, prætextu Officii Inquiſitionis. Ex quo licet inferre, tres conditiones, ad incurrendam excommunicationem ob iſtam actionem requiri. Prima, ut pecunia extorqueatur. Secunda, ut per modum illicitum. Tertia prætextu officii Inquiſitionis. Is autem dicitur extorquere, qui quaſi per vim, ſeu ab invito pecuniam exigit. Hinc ſequitur.

3 Primò, illum non affici excommunicatione iſtius capitis, qui pecuniam à ſpontè dante accipit, etiamſi animadvertat eam ſibi dari prætextu officii Inquiſitionis, hic enim non dicitur extorquere ut patet ex dictis *de exigentibus tributa ab Eccleſiaſticis diſp. 8. in expoſitione Bullæ Cœnæ q. 19. punct. 1. n. 11. tom. 3.*

4 Secundò, eum, qui pecuniam extorquet ob laborem, ſeu tanquam pretium, & mercedem operis à ſe in alterius obſequium exhibiti, non ſubjici huic cenſuræ, quia non accipit modo illicito, cum omnis labor optet præmium, & operarius dignus ſit cibo ſuo.

5 Tertiò, eum, qui pecuniam prætextu pecuniæ mutuo datæ, vel alterius crediti, vel alio titulo, etiam injuſto, ſibi tradi curat, non incidere in iſtam excommunicationem, quia non extorquet pecuniam prætextu officii Inquiſitionis.

6 Sed modò dubium eſt primò, utrùm extorquens frumentum, vinum, veſtes, eſculenta, poculenta, aut alia pretio æſtimabilia, in excommunicationem iſtius Clementinæ incidat.

Reſpondendum probabiliter videtur non incidere, quia verba formaliter, & in propria ſignificatione accipienda ſunt præſertim in materia pœnali, in qua benignior interpretatio fieri ſolet; textus autem expreſsè loquitur de pecunia, non verò de alia re pretio æſtimabili, quæ dicitur pecunia virtualiter, & æquivalenter.

Con-

Digitized by Google

Contraria tamen ſententia in praxi tutior eſt, eamque ſequitur Gloſſa *hic verb. pecuniam*. Navarr. *c.27.n.142.* Cajetan. *verb. excomm. c.4.* Suarez *diſp. 23. ſect. 5. n. 25.* Sylveſter *ver. excommunic. 9. nu. 81.* Angelus *verb. excomm. 7. caſu 42.* Sayrus *lib. 3. c. 34. n. 25.* Fillucius *tract. 54. c. 10. quæſt. 3. n. 169.* & alii communiter.

7 Secundò dubium eſt, utrùm cogens aliquem prætextu officii Inquiſitionis ad tradendam ſibi mutuo pecuniam, incidat in iſtam excommunicationem.

Reſpondendum videtur negativè, tum quia oomine *extorſionis*, in rigore loquendo, iotelligi videtur receptio pecuniæ ab iovito, animo retinendi, & non reſtituendi; tum quia non extorquet ſimpliciter pecuniam, cum illam redditurus ſit, ſed extorquet mutuationem, quæ ſecundum ſe non eſt pretio æſtimabilis, alioquin pro mutuo præciſè aliquid ſupra ſortem recipi poſſet à mutuante. Ita Suarez *loco cit.* ubi hoc limitat, modò poſteà pecuniam mutuo acceptam reſtituat, alioquin excommunicationem incurrit: ſed hæc limitatio mihi non probatur, quoties is, qui mutuum extorſit, intentionem habebat reſtituendi. Ratio mea eſt, quia non reſtituendo non dicitur extorquere, ſed non reſtituere; excommunicatio autem lata ob actionem non incurritur propter omiſſionem actionis.

8 Hinc patet, quid dicendum ſit de illis, qui prætextu officii Inquiſitionis cogunt aliquem ad ineundum ſecum contractum oneroſum; iſti enim non ligantur excommunicatione, modò accipiant ſolùm pecuniam ſibi debitam. Secus ſi pecuniam ſupra debitum accipiant, ut ſi cogant emptorem ad tradendam ſibi pecuniam ſupra iuſtum pretium.

Secunda actio eſt, ſcienter attentare bona Eccleſiarum, prætextu officii Inquiſitionis, applicare fiſco, etiam Eccleſiæ, ob delictum clericorum.

Obſerva tamen, ad incurrendam iſtam excommunicationem quatuor conditiones requiri, quæ ex præcitatis verbis colliguntur. Prima eſt, quia hoc ſcienter fiat; in textu enim dicitur, *ſcienter*. Secunda, ut bona, quæ applicantur, ſint Eccleſiarum, ut ſi bona ſint beneficialia, aut empta nomine Eccleſiæ, vel ex pecunia Eccleſiæ, ut alibi docui. Secus ſi bona ſint clericorum propria, ut benè Gl. *hic, v. Eccleſiarum*, in textu enim dicitur, *Eccleſiarum bona*; nomine autem *bonorum* non ſolùm veniunt immobilia, verùm etiam mobilia. Tertia, ut applicentur fiſco, ſive ſit fiſcus ſæcularis, ſive Eccleſiaſticus, hoc enim clarè indicant illa verba *fiſco etiam Eccleſiæ*; illa enim dictio *etiam*, additur ampliativè, & extenſivè *l. 2. C. de teſtibus*. Menoch. *conſ. 331. num. 7.* Rota apud Farinacium *dec. 367. n. 11. to. 1. p. 1.* & alii communiter, apud Gratum *diſc. 60.* & apud Barboſam *dict. 95.* qui verò præfata bona ſibi applicat, non videtur reus excommunicationis; quia non dicitur applicare fiſco. Ita Suarez *num. 26.* contra Sayrum *loco cit.* An verò incurrat tanquam extorquens, dictum eſt in explicatione primæ actionis incurrere, ſi adſint conditiones ibi enumeratæ. Quarta eſt, ut applicatio fiat prætextu Officii Inquiſitionis, ibi, *prædicti occaſione officii*.

9 Sed modò dubium eſt, utrùm iſta excommunicatio incurratur ab eo, qui conatus eſt applicare, ſed re ipſa non applicavit, quia reus ſe ipſum defendit, aut alia ratione.

Reſpondeo negativè, quia verba, præſertim in materia pœnali, intelligenda ſunt cum effectu *l. quoties ff. qui ſatiſdare cogantur*, & *l. 2. §. hæc verba ff. quod quiſque juris*. Neque obſtat illud verbum, *attentare*, quod de conatu ſufficienter intelligitur etiam præciſo effectu; reſpondeo enim verbum, *attentare*, adhiberi non ad excludendam actualem applicationem, ſed ad indicandam applicationem invalidam eſſe, & ob illam, excommunicationem incurrit, etiamſi invalida ſit. Ita Suarez *loco cit. n. 26.*

SECUNDA PROPOSITIO.

10 Subjectum iſtius excommunicationis ſunt.

Primò Inquiſitores; his enim præfatas actiones ſub excommunicatione prohiberi patet, tum ex fine, ob quem Summus Pontifex iſtam excommunicationem tulit; tum ex illis verbis, *& tam ipſorum, &c.* ubi notanda eſt illa particula, *&*, quæ conjunctionem, & relationem habet ad verba immediatè antecedentia, in quibus exprimuntur Inquiſitores. Ita communiter DD.

Secundò commiſſarii Epiſcoporum, Inquiſitorum, aut Capitulorum, Sede vacante deputati circa Inquiſitionis officium.

11 Sed modò dubium eſt primò, quinam dicantur commiſſarii.

Reſp. illos dici, qui aliorum in tali munere vices gerunt, ſive ſint Ordinarii, ſive ad tempus. Ita communiter DD.

12 Secundò dubium eſt, utrùm Epiſcopi, qui præfatas actiones faciunt, in cenſuram huius capitis incidant.

Reſpondeo negativè, quia de ipſis nulla mentio fit; nec diſpoſitio pœnalis ultra perſonas in ea expreſſas extendenda eſt. Ita Gloſſa *hic in verb. commiſſariis*. Suar. *n. 24.* Sayrus, Filliuc. & alii *loc. cit.*

TERTIA PROPOSITIO.

13 Iſta excommunicatio reſpectu illius, qui pecuniam extorſit, reſervata manet, quamdiù plenè ſatisfecerit, ut patet ex illis verbis *à qua non poſſint abſolvi, &c.* præ'tita verò ſatisfactione abſolutio jure communi conferri poteſt à quolibet approbato confeſſario, quia deſinit reſervatio; nam in textu dicitur, *à qua non poſſint abſolvi præterquàm in mortis articulo, donec illis, à quibus extorſerint, plenè ſatisfecerint de pecunia vi extorta*: ubi notanda eſt illa particula, *donec*, quæ eſt limitativa, & reſtrictiva temporis, ex Menochio, Surdo, Burſato, & aliis apud Barboſam *dict. 76.* & apud Gratum *dict. 45.*

Dixi in propoſitione, *reſpectu illius, qui pecuniam extorſit*, ut innuerem iſtam excommunicationem non videri reſervatam reſpectu illius, qui bona Eccleſiarum applicavit fiſco. Ratio eſt, quia conditio ſatisfactionis ante abſolutionem videtur ſolùm ad eum referri, qui pecuniam extorſit, ut patet examinanti, & perpendenti præcitata verba; quamvis enim etiam applicans bona fiſco teneatur plenè ſatisfacere; nihilominus ſi propoſitum ſatisfaciendi habeat, oblata opportunitate, abſolvi poteſt. Ita Suar. *loc. cit. n. 27.* contra Sayrum *lib. 3. cap. 34. n. 27.* Navarr. *cap. 27. n. 141. verſ. quadrageſimaprima*, & alios.

14 An verò impotens ad ſatisfaciendum poſſit extra mortis articulum abſolvi, diſſenſio eſt ioter DD. Navarr. enim *loco cit.* affirmat; Suarez verò negat. Sed quid mihi ſentiendum ſit, patet ex dictis *de cenſuris in genere diſp. 1. q. 3. punct. 2. n. 4. & punct. 9. n. 4. & ſeqq. tom. 1. & hic diſp. 1. q. 22. punct. 2. n. 15. tom. 3.* poſſe.

PUNCTUM XI.

De excommunicatione contra procuratores officii correctoris Cancellariæ Apoſtolicæ, & litterarum minoris juſtitiæ, ſeu contradictarum intromittentes ſe in cauſis ipſis interdictis a Pio IV.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, reperitur in Bulla Pii IV. quæ incipit;* Univerſis gregis Domioici.

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt, temerè quovismodo intromittere ſe in expediendis cauſis, negotiis, & expeditionibus à Pio IV. interdictis.*

3 *Subjectum iſtius excommunicationis ſunt Procuratores litterarum contradictarum, qui ſe in cauſis, negotiis, & expeditionibus intromittere quovismodo audent.*

4 *Corrector Cancellariæ Apoſtolicæ, non ſubjicitur excommunicationi intromittendo ſe in cauſis interdictis à Pio IV. ſed ſolùm incurrit pœnam indignationis Apoſtolicæ.*

1 Pius IV. in reformatione officii correctoris Cancellariæ Apoſtolicæ interdixit correctori, & procuratoribus contradictarum, ne intromittant ſe in cauſis ab ipſo prohibitis in Bulla 54. in ordine, quæ incipit: *Univerſi gregis Dominici*.

Circa quam Bullam duo breviter explicabo.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundò, quodnam ſit ſubjectum, ſeu contra quas perſonas iſta excommunicatio lata ſit.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Materia iſtius excommunicationis eſt, temerè, quovismodo intromittere ſe in expediendis cauſis, negotiis, & expeditionibus, quæ in Bulla Pii IV. citata interdicuntur; ſic enim expreſſe in præcitata Bulla decernitur, ibi, *ne de cauſis, negotiis, & expeditionibus per præſentes interdictis, & aliàs, quàm ut præfertur, etiam prætextu quorumvis privilegiorum, & indultorum, eis, & eorum officio quomodolibet conceſſorum, aut conſuetudinis, vel quaſi poſſeſſionis in ſimilibus materiis prohibitis expediendis ſe intromittere quoquomodo audeant, vel præſumant.*

In quibus autem cauſis, & negotiis vetitum ſit intromittere ſe, videri poteſt in ipſa Bulla citata.

SECUNDA PROPOSITIO.

3 Subjectum iſtius excommunicationis ſunt procuratores litterarum contradictarum, qui ſe in cauſis, negotiis, & expeditionibus intromittere quovismodo audent; dum enim excommunicatio in hac Bulla fertur, ſermo eſt de procuratoribus.

4 Sed modò dubium eſt, utrùm non ſolùm procuratores litterarum minoris juſtitiæ, ſeu contradictarum afficiantur hac cenſura; verùm etiam ipſemet corrector Cancellariæ Apoſtolicæ.

Filliuc. *tract. 14. cap. 10. q. 8. n. 178. ver. quartò, & tract. 15. c. 9. q. 8. n. 209. ad fin.* affirmativè reſpondet. Sed contrarium ſuſtinendum eſt, quia excommunicatio extendenda non eſt ultra perſonas, ad quas legiſlator in ſua conſtitutione extendit; Summus autem Pontifex non extendit iſtam excommunicationem ad correctorem, ſed ad procuratores, & correctorem coercere intendit ſub pœna indignationis Apoſtolicæ, non verò excommunicationis, ut conſtabit examinanti verba ipſius Bullæ, ibi, *diſtrictiùs inhibentes præfato, ac pro tempore exiſtenti correctori ſub indignationis noſtræ: procuratoribus verò præſentibus, & futuris ſub excommunicationis latæ ſententiæ, nec non privationis officiorum, & beneficiorum quorumcumque per eos obtentorum, ac inhabilitatis ad illa, & alia in poſterum obtinenda, aliiſque noſtris, & pro tempore exiſtentis Romani Pontificis arbitrio inferendis, & applicandis pœnis; ne de cauſis, negotiis, & expeditionibus, &c.*

Alia præcedenti ſimilis excommunicatio habetur in Bulla 56. ejuſdem Pontificis Pii IV., quæ incipit: *Inter multiplices paſtoralis officii*, edita anno 1562. 4. Junii, contra locum tenentes, Iudices,

No-

Digitized by Google

Notarios præſumentes ſe intromittere in expeditionibus, decretis, & aliis in præfata Bulla prohibitis, aut ea immutare, vel alterare; quæ autem in præfata Bulla prohibeantur, videri poſſunt in præfata Bulla, quam etiam Paulus V. in Bulla *Univerſi* 44. alias 71. confirmavit, quoad ea, quæ ipſius conſtitutioni non adverſantur.

PUNCTUM XII.

De excommunicatione contra Legatos, Vicelegatos, Gubernatores, Judices, Officiales, & Commiſſarios, qui præſumunt ſe in officiis notariatuum per Cameram venditis, aut vendendis, aut in ſcripturis in præiudicium Notariorum per ſe, vel per alios intromittere, aut Notarios illa officia ementes vexare.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, reperitur in Bulla Pii IV. quæ incipit:* Superna providentia.

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt multiplex actio; 1. temerè quovis prætextu, & colore ſe intromittere in officiis, & ſcripturis Notariorum Officia ementium, in Notariorum præjudicium; 2. diſponere de hujuſmodi officiis, & ſcripturis; 3. Notarios illa officia pro tempore ementes moleſtare, perturbare, impedire, vel contra eos procedere per ſe, vel per alios.*

3 *Subjectum iſtius excommunicationis ſunt Communitates, Collegia, particulares perſonæ, Legati pro tempore, Vicelegati, Gubernatores, Poteſtates, Officiales, Judices, Commiſſarii, quovis privilegio, & dignitate gaudeant.*

1 ISta excommunicatio lata eſt à Pio IV. in Bulla, quæ incipit: *Superna providentia*, circa quam duo de more diſſeram.
Primò, quænam ſit materia.
Secundò, quodnam ſit ſubjectum iſtius excommunicationis.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis ſunt actiones in hac Bulla prohibitæ.

Prima actio eſt, temerè quovis colore, vel prætextu intromittere ſe in officiis, & ſcripturis Notariorum, officia ementium, in præjudicium ipſorum Notariorum.

Secunda, diſponere de hujuſmodi officiis, vel ſcripturis.

Tertia eſt, Notarios, qui illa officia pro tempore emerunt, moleſtare, perturbare, vel impedire, aut contra eos procedere. Ampliа, ſive hæc faciant per ſe, ſive per alios, iſtæ omnes actiones explicitè, & clarè in præfata Bulla §. 11. continentur.

Quid autem unaquæque iſtarum actionum ſignificet, conſtat ex iis, quæ in Bulla Cœnæ *præſertim diſp. 1. qu. 20. n. 1. & ſeqq. tom. 3.* ubi dixi, quod verbum interponere ſignificat concurrere, ſive mandato, conſilio, ſive auxilio, vel favore; *& ibidem qu. 9. punct. 1. n. 7. tom. 3.* docui, quod perturbare, ſive moleſtare ſignificat ſimpliciter impedire, ſeu quovismodo obſtare verbis, vel factis diſponere autem nihil aliud eſt, quàm uſurpando juriſdictionem auctoritate propria officia diſtribuere; Vide etiam, quæ tradidi pluribus aliis in locis in explicatione aliarum cenſurarum.

Dixi in propoſitione, *temerè*, quia ad incurrendam iſtam excommunicationem requiritur audacia, & præſumptio; quia in Bulla dicitur, *ac audeant, vel præſumant*.

SECUNDA PROPOSITIO.

3 SUbjectum iſtius excommunicationis ſunt communitates, collegia, & aliæ particulares perſonæ, & Legati pro tempore, Vicelegati, Gubernatores, Poteſtates, officiales, iudices, & commiſſarii, quovis privilegio, & dignitate gaudent; ſic enim expreſsè decernitur in præfata Bulla §. 11. *verſ. diſtrictiùs inhibentes*, ubi non ſolùm enumerantur actiones ſub cenſura prohibitæ, verùm etiam perſonæ, quæ huic excommunicationi ſubiiciuntur, ibi: *diſtrictiùs inhibentes quibuſvis communitatibus, Collegiis, & aliis particularibus perſonis pro tempore exiſtentibus, Legatis, Vicelegatis, Gubernatoribus, Poteſtatibus, officialibus, iudicibus, & commiſſariis, quibuſcumque auctoritate, poteſtate, facultatibus, privilegiis, indultis, prærogativis, præeminentiis, & dignitatibus, munitis, ne ſub indignationis noſtra, & excommunicationis lata ſententia, aliiſque quoad inferiores Legatis, & Vicelegatis prædictis, eiuſdem theſaurarii arbitrio moderandis, applicandis, & infligendis pœnis, quovis quæſito colore, ingenio, vel prætextu audeant, ſeu præſumant ſe ulteriùs in eiſdem Notariatuum officiis, tàm per cameram venditis, quàm deinceps vendendis, ac aliis præmiſſis, vel eorum, interpretatione, ac originalibus ſcripturis officia huiuſmodi, ipſorumque Notariorum præjudicium concernentibus, per ſe, ſeu eorum cancellarios, ſeu ſecretarios, aut ſcribas, vel alium, ſeu alios intromittere, aut de illis quomodolibet diſponere, ſeu Notarios illa pro tempore ementes moleſtare, perturbare, vel impedire, aut contra eos procedere. Decernentes, & declarantes detentores prædictos ſpoliatos eſſe, dici, & cenſeri, aut illis actionem ſpolii propterea competere, aut deſuper agere;*

Obiicies primò contra dicta in propoſitione quoad communitates, & Collegia: Univerſitas excommunicari non poteſt *cap. Romana, de ſentent. excommun.* ergo neque communitates, & Collegia; ergo communitates non ſunt ſubjectum iſtius excommunicationis.

Reſpondeo univerſitatem, & communitatem, abſolutè, & vagè ſumptam, excommunicari non poſſe; poſſe verò ſingulos de communitate, & univerſitate delinquentes, ut patet ex dictis *de cenſuris in genere diſput. 1. quæſt. 1. punct. 4. verſ. 4. conditio, num. 11. to. 1.*

Obiicies ſecundò. Legati, & Vicelegati non afficiuntur aliis pœnis arbitrariis in hac Bulla impoſitis; ergò neque afficiuntur excommunicatione.

Reſpond. negando conſequentiam; iſti enim excipiuntur ab aliis pœnis arbitrio theſaurarii applicandis, & infligendis, non autem ab indignatione Apoſtolica, & excommunicatione latæ ſententiæ.

PUNCTUM XIII.

De excommunicatione contra Rectores, Gubernatores, alioſque officiales, & miniſtros, qui pœnas, & mulctas pecuniarias, & confiſcationes alteri applicant, quam Cameræ Apoſtolicæ.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, reperitur in Bulla Pii IV. quæ incipit:* Decet Romanum Pontificem.

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt applicatio pœnarum, & confiſcationum alteri facta, quàm Fiſco, & Cameræ Apoſtolicæ, pro quovis crimine debeantur mulctæ, ſive pœna impoſita ſint à jure communi, ſive particulari, ſive per decreta Rectorum, Gubernatorum, aut Officialium modò iſta pœna ſolvenda ſint in locis Summo Pontifici immediatè ſubjectis, modò non debeantur titulo oneroſo, & applicata alteri non fuerint, pecunia actualiter alteri numerata, & modò pœna non debeantur pro reparatione damnorum in agris, vineis, & ſylvis.*

3 *Perſonæ, quæ huic excommunicationi ſubiiciuntur, ſunt omnes Rectores, Præſidentes, Officiales, & miniſtri Civitatum, & locorum ſtatus Eccleſiaſtici præſumentes applicare alteri, quàm Fiſco Cameræ Apoſtolicæ prædictæ pœnas, confiſcationes, & mulctas.*

4 *Applicantes pœnas; aut confiſcationes alteri, quàm fiſco, aut Cameræ Sedis Apoſtolicæ, ligantur excommunicatione, vel ſuſpenſione, prout ipſi elegerint.*

1 PIus IV. in illa Bulla, quæ incipit: *Decet Rom. Pontificem*, & eſt 43. in ordine, contra Prælatos tulit cenſuras excommunicationis, & ſuſpenſionis ſub diſiunctione. Circa quam Bullam.
Primò loco quæram, quænam ſit hujus cenſuræ materia.
Secundò, quodnam ſit ſubiectum.
Tertiò, quam pœnam incurrant, qui contra iſtam conſtitutionem delinquunt.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius Bullæ, ſeu cenſuræ, eſt applicatio pœnarum, & mulctarum, aut confiſcationem alteri, quam fiſco, & Cameræ Sedis Apoſtolicæ; hæc propoſitio præcipuè conſtat ex verbis præcitatæ Bullæ, ſtatim referendis.

Ampliatur hæc propoſitio primò, pro quovis crimine mulctæ, & confiſcationes debeantur, ſic enim colligitur ex illis verbis, *pro quibus criminibus*.

Ampliatur ſecundò, in pœnis, mulctis, & confiſcationibus, tam impoſitis à jure communi, quàm municipali, vel per decreta Rectorum, Gubernatorum, aliorumque officialium; textus enim de his omnibus loquitur, ut patet ex illis verbis, *pro quibuſvis criminibus à jure communi, vel municipali, ſive etiam per decreta, edicta, proclamata, aut banimenta inflicta, &c.*

Limitatur primò, modò pœnæ, & confiſcationes ſolvendæ, & luendæ ſint in civitatibus, & locis Summo Pontifici immediatè ſubiectis; iſtæ enim cedunt fiſco, & Cameræ Apoſtolicæ, ut apertè habetur in illis verbis, *hac in perpetuum valitura conſtitutione ſancimus, ut in omnibus, & ſingulis civitatibus, terris, & locis, ut præfertur, nobis, & Sedi Apoſtolicæ ſubjectis.*

Limitatur ſecundò, modò præfatæ pœnæ, & confiſcationes ex titulo verè oneroſo, pecunia actualiter numerata alteri, applicatæ non fuerint, nam ſi alteri ex præfato titulo oneroſo debentur, Summus Pontifex præcipit illas per officiales Cameræ Apoſtolicæ exigi, & poſtmodum cum prævio dictæ Cameræ mandato tradi iis, quibus applicatæ fuerant, ut in præfata Bulla decernitur §. 4. *verſ. ac autem*. Idem diſponitur in pœnis, mulctis, & confiſcationibus, quæ applicatæ ſunt pro reparationibus murorum, pontium, & viarum, & præſertim Eccleſiarum, & piorum locorum aliiſque rebus publicis, ut in præcitato §. 4. decernitur.

Ex dictis igitur conſtat, pœnas, confiſcationes, & mulctas impoſitas à jure, vel per decretum, & ſententiam pro quovis crimine in locis Sedis Apoſtolicæ ſolvendas eſſe Cameræ; modò ex titulo oneroſo alteri non debeantur, aut applicatæ non ſint pro loco, aut pro bono publico.

Limitatur tertiò in pœnis, & mulctis, quæ pro reparatione damnorum in agris, vineis, aut ſylvis debentur; iſtæ enim abſolutè excipiuntur in §. 2. ibi, *illis tantum, quæ pro damnis in poſſeſſionibus, vineis, agris, ſylvis, & nemoribus illatis impoſita fuerunt, exceptis.*

SECUNDA PROPOSITIO.

3 SUbjectum iſtius Bullæ, ſeu cenſuræ ſunt omnes rectores, præſidentes, officiales, & miniſtri civitatum, & locorum ſtatus Ec-

Eccleſiaſtici, qui alteri, quam fiſco Cameræ Apoſtolicæ, prædictas pœnas, confiſcationes, & mulctas applicare audeant: hæc propoſitio patet ex illis verbis, *Rectoribus, & Provinciarum Præſidibus, ſeu Gubernatoribus, ſive Legatis, cæteriſque officialibus, & juſtitiæ miniſtris*, & ad has perſonas reſpexit Summus Pontifex, dum excommunicationem impoſuit in §. 3.

Obſerva tamen contra Filliuc. *tract. 14. c. 10. q. 7. num. 177.* iſtas cenſuras non extendi ad Legatos; quamvis enim etiam iſti graviter peccent, cum faciant contra Summi Pontificis diſpoſitionem in materia gravi, & illius indignationem incurrant; non tamen ſubjiciuntur pœnis, & cenſuris hujus Bullæ, ut quiſque facilè conjicere poterit, ritè perpendendo præcitatæ Bullæ verba in §. 3. *inhibentes univerſis, & ſingulis Legatis, ſub indignationis noſtræ, ac rectoribus, & aliis ſupradictis ſub excommunicationis, ſeu ſuſpenſionis à divinis, aliiſque arbitrii noſtri pœnis eo ipſo incurrendis.*

TERTIA PROPOSITIO.

4 Delinquentes contra iſtam conſtitutionem, præter pœnam arbitrariam afficiuntur pœna excommunicationis, vel ſuſpenſionis, prout ipſi delinquentes elegerint. Ratio eſt, quia quandò cenſuræ ſub forma disjunctiva feruntur, in poteſtate delinquentis eſt unam cenſuram, quam volit, eligere, ut docui *de cenſuris diſp. 2. qu. 1. punct. 7. n. 4. & 5. tom. 1.* in hac autem Bulla fertur cenſura excommunicationis, & ſuſpenſionis ſub forma disjunctiva, ibi, *ſub excommunicationis, ſeu ſuſpenſionis à divinis aliiſque arbitrii noſtri pœnis eo ipſo incurrendis, &c.* quamquam Filliuc. *loco cit.* opinari videtur, excommunicationem incurri à laicis, ſuſpenſionem verò à clericis. Ugolinus verò, Henriquez, & alii, quos retuli *de cenſuris loco cit.* exiſtimant nullam cenſuram incurri, quoties ſub disjunctione fertur. Vide quæ tradidi *de cenſuris loco cit.* ubi etiam oſtendi, quam cenſuram ſub disjunctione latam incurrat delinquens, qui neutram cenſuram eligit.

PUNCTUM XIV.

De excommunicatione contra Doctores univerſitatum, gymnaſiorum, & alios facultatem doctorandi habentes, ſi patiantur aliquem ad cathedras, vel ad gradum aliquem promoveri, non facta fidei profeſſione.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, reperitur in motu proprio Pii IV. qui incipit:* In ſacroſancta.

2 *Materia iſtius excommunicationis eſt promotio, & permiſſio promotionis alicujus ad Cathedras, lectiones, vel gradus, non facta fidei profeſſione; modò promovens, vel permittens promoveri ſit Rector, Doctor, vel Superior gymnaſiorum, vel Univerſitatum, in quibus fit promotio, aut facultatem habeat Doctorandi, & modò permittens alium evehi ad doctoratum permittat in locis ſibi temporaliter, vel ſpiritualiter ſubjectis.*

3 *Subjectum iſtius excommunicationis ſunt Rectores Univerſitatum, gymnaſiorum, ac alii habentes facultatem Doctorandi, permittentes aliquem retinere, vel conſequi cathedras, lectiones, vel promoveri ad gradus non facta fidei profeſſione, ſive promoventes ſint Laici, ſive Eccleſiaſtici. Antiſtites afficiuntur interdicto ab ingreſſu Eccleſiæ; alii excommunicatione, & privatione dignitatum, beneficiorum, officiorum, & Feudorum Eccleſiaſticorum, & inhabiles ad eas, & alia in poſterum obtinenda redduntur:*

4 *Doctoratus gradum ſuſcipientes non facta fidei profeſſione non ligantur excommunicatione, juxta probabiliorem DD. ſententiam.*

1 Iſta excommunicatio habetur in quodam motu proprio Pii IV., qui incipit: *In ſacroſancta*, in quo motu præcipitur, ut qui artem aliquam litterariam ſuſcepturi ſunt, e. g. Medicinam, Theologiam, Grammaticam, etiamſi eam privatim in domibus docere velint, (ut patet ex illis verbis, *in quibuſvis ſtudiorum generalium univerſitatibus, aut gymnaſiis publicis, aut alibi,*) fidei profeſſionem faciant, alioquin irritus ſit gradus, & promotio; illi verò, qui promotioni præſunt, aut doctorandi facultatem habent, non poſſunt quemquam promovere, ſeu pati ut promoveatur, non facta fidei profeſſione; alioquin non ſolùm privationem dignitatum, & officiorum, & inhabilitatem ad illa, verùm etiam excommunicationem incurrunt, niſi ſint antiſtites; illis enim non eſt impoſita excommunicatio, ſed interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ, ut patet ex verbis præcitati motus, ibi: *Ac omnibus, & ſingulis earundem univerſitatum, & gymnaſiorum Rectoribus, Doctoribus, & aliis ſuperioribus, ac aliàs facultatem doctorandi habentibus, cujuſcumque ſtatus, gradus, conditionis, & præeminentiæ, etiamſi Epiſcopali, Archiepiſcopali, Patriarchali, vel majori dignitate, etiam Cardinalatus honore, ac Ducali, vel alia, etiam Regia, Imperiali auctoritate præfulgeant, ne quem in univerſitatibus, civitatibus, oppidis, vel aliis locis, ſibi in ſpiritualibus, vel temporalibus ſubjectis, aliter cathedras, aut alias lectiones retinere, conſequi, vel ad gradus promoveri reſpectivè patiantur, in virtute ſanctæ Obedientiæ, & ſub interdicto ab ingreſſu Eccleſiæ, quoad antiſtites; quo verò ad inferiores, ſub excommunicationis latæ ſententiæ, nec non privationis omnium & ſingularum dignitatum, beneficiorum, officiorum, & feudorum Eccleſiaſticorum per eos quomodolibet obtentorum, & inhabilitatis ad illa, & alia in poſterum obtinenda, eo ipſo contra facientes incurrendis pœnis diſtrictiùs inhibemus, ad quoſcumque promotiones, electiones, & admiſſiones, abſque proceſſu, certa quis de religione, & fide Catholica notitia, ac dicta fidei profeſſione ſic (ut præfertur) præcedente, pro tempore factas, nullas, invalidas, nulliuſque roboris, vel momenti eſſe, neque cuiquam in judicio, vel extra ſuffragari poſſe, ſicque per quoſcumque judices, & commiſſarios judicari debere, &c. non obſtant, &c.*

Hinc quiſque facilè poterit colligere.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis.

Secundò, quodnam ſit ſubjectum, etiamſi Doctores non conveniant inter ſe, ut ex dicendis clarè conſtabit.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Materia iſtius excommunicationis eſt promotio, & permiſſio promotionis alicujus, ad cathedras, lectiones, vel gradus, non facta fidei profeſſione; ſic enim habetur in præcitato Pii IV. motu, ibi, *aliter cathedras, vel alias lectiones retinere, conſequi, vel ad gradus promoveri reſpectivè patiantur.*

Ex quo ſequitur, eum, qui aliquem ad gradum doctoratus, magiſterii, baccalaureatus, vel licentiaturæ admittit, vel promoveri permittit, abſque fidei profeſſione in excommunicationem incidere.

Hoc tamen intelligi poſſe videtur cum hac limitatione, ſeu conditione, modò permittens promoveri ſit Rector, Doctor, vel ſuperior gymnaſiorum, vel univerſitatum, in quibus fit promotio, aut facultatem habeat doctorandi, ut patet ex illis verbis, *ac aliàs facultatem doctorandi habentibus.*

Ex quo ſequitur, aſtantes teſtes, alioſque functioni doctoratus intereſſentes abſque facultate doctorandi, non affici cenſura iſtius conſtitutionis, modò non ſint univerſitatum, ac gymnaſiorum Rectores, Doctores, vel ſuperiores.

Secundò intelligitur, modò permittens alium ad doctoratum evehi, hoc permittat in locis ſibi ſubjectis ſpiritualiter, vel temporaliter, ut patet ex illis verbis, *in univerſitatibus, civitatibus, oppidis, vel aliis locis ſibi in ſpiritualibus, vel temporalibus ſubjectis.* Quamobrem ſi ego, qui ampliſſimum doctorandi privilegium ab Auguſtiſs. Imperatore Matthia obtinui, aliquem in locis mihi non ſubjectis laureâ doctoratus cohoneſtarem, vel ab alio cohoneſtari permitterem, ab hac cenſura immunis eſſem, ut patet ex allata ratione; non tamen liber eſſem à lethali culpa promovendo ad doctoratum, quia in eadem Bulla ſub initium, interdictum eſt Comitibus Palatinis, & aliis facultatem doctorandi habentibus, ne quemquam ad doctoratum, vel gradum admittant ante fidei profeſſionem, & præterea admiſſio, & promotio irrita redditur, & invalida, ut patet ex verbis ſub finem Bullæ relatis, quæ generalia ſunt, & ad quoſcumque promoventes extenduntur. Imò etiam probabile eſt, admittentem aliquem ad doctoratum in locis non ſuis, ſubjici excommunicationi; quia dici poteſt illa verba, *in locis ſibi ſubjectis*, referri ad eos, qui retinent habentes cathedras in ſuis locis, non facta fidei profeſſione.

SECUNDA PROPOSITIO.

3 Subjectum iſtius excommunicationis ſunt Rectores univerſitatum, ac gymnaſiorum, & alii facultatem doctorandi habentes, qui aliquem permittunt retinere, vel conſequi cathedras, vel lectiones, aut ad gradus promoveri, non facta fidei profeſſione. Hoc verum eſt, ſive promoventes ſint laici, ſive Eccleſiaſtici, in quacumque dignitate conſtituti, ut patet ex verbis, præcitati motus, ibi, *cujuſcumque ſtatus, gradus, &c.* hæc tamen eſt differentia inter antiſtites, & alios, quod antiſtites afficiuntur interdicto ab ingreſſu Eccleſiæ; alii verò puniuntur pœna excommunicationis, & privationis omnium dignitatum, beneficiorum, officiorum, & feudorum Eccleſiaſticorum, & inhabilitatis ad illa, & alia in poſterum obtinenda.

4 Sed modò dubium eſt, utrum illi, qui recipiunt cathedras, vel gradus, non facta fidei profeſſione, ſubjiciantur huic cenſuræ, Rodriquez *tom. 1. q. regul. q. 72. art. 2.* Filliuc. *tract. 14. c. 10. q. 1. n. 163. & q. 5. n. 174.* affirmativè reſpondent.

Sed oppoſitum mihi verius, & probabilius videtur: cenſeo enim iſtam excommunicationem extendi ſolùm ad promoventes, & promoveri permittentes; tum quia ſic clarè colligitur ex præcitato motu, in quo verba, in quibus cenſura continetur, referri ſolùm videntur ad promoventes, ſeu promoveri permittentes; tum quia in materia pœnali benignior interpretatio facienda eſt. Ita Sorbus *in compendio privilegiorum, verb. profeſſio fidei, ſub fin.* Sanch. *in opere morali lib. 2. c. 5. n. 4.* & alii, quos ego retuli *de legibus diſp. 3. q. 2. punct. 3. n. 14. tom. 2.*

Addit Sanchez *loco cit.* iſtum motum non eſſe in omnibus locis receptum, conſequenter ubique non obligare.

PUNCTUM XV.

De excommunicatione contra dominos, alioſque officiales foventes uſuras, aut compellentes ad ſolutiones uſurarum.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, reperitur in Clem. unica de uſuris.*

2 *Materia iſtius excommunicationis ſunt ſequentes ſex actiones; 1. facere ſtatuta de ſolvendis uſuris, vel non reſtituendis cum repetuntur; 2. ſcribere præfata ſtatuta; 3. hujuſmodi ſtatuta dictare; 4. ferre ſententiam de ſolvendis uſuris, vel non reſtituen-*

Digitized by Google

tuendis, cum repetuntur, ad incurrendam hanc excommunicationem requiritur præſumptio; 5. non delere hujuſmodi ſtatuta infra tres menſes de libris communitatum; 6. præſumere ſervare hujuſmodi ſtatuta, vel conſuetudines vim ſtatuti habentes.

3 *Judex ferens ſententiam in favorem uſurarii, ut ei ſolvantur uſuræ, vel ſoluta non repetatur, ligatur excommunicatione.*

4 *Scribens, vel dictans ſententiam, qua præſcribitur, ut uſuræ ſolvantur, vel ſolutæ non repetantur, non ligatur excommunicatione.*

5 *Statuta non delens, quibus decernitur uſuras ſolvi, vel ſolutas non reſtitui, ligatur excommunicatione; ſi is qui non delet, poteſtatem habeat delendi hujuſmodi ſtatuta.*

6 *Statuta præfata non delens, ligatur excommunicatione, etiamſi omittat delere ſcientia, & præſumptione.*

7 *Non delens ſtatuta de ſolvendis uſuris facta poſt iſtam conſtitutionem, non ligatur excommunicatione juxta ſententiam auctoris.*

8 *Præſumens ſervare ſtatuta, vel conſuetudines de uſuris ſolvendis editas*, poſt Clementinam unicam, de uſuris, *ligatur excommunicatione.*

9 *Excommunicatio lata contra ſervantes ſtatuta, vel conſuetudines de abſolvendis uſuris, afficit ſolùm poteſtates, judices, & alios officiales.*

10 *Unaquæque actio in hac Clementina expreſſa ſufficit ad incurrendam excommunicationem.*

11 *Actiones foventes uſuras non ſunt materia iſtius excommunicationis, niſi illæ actiones in hac Clementina expreſſæ ſint.*

12 *Perſonæ, quæ huic excommunicationi ſubjiciuntur, ſunt officiales locorum, & communitatum, qui aliquam ex prædictis actionibus faciunt.*

13 *Communitas, ſeu Reſpublica faciens ſtatuta de ſolvendis uſuris, vel de ſolutis non repetendis, ſubjicitur excommunicationi, non ut Communitas eſt, ſed quatenus ſingulares perſonæ delictum committunt.*

14 *Eccleſiaſtici facientes ſtatuta de ſolvendis uſuris, vel de ſolutis non repetendis, ligantur excommunicatione, quoties id faciunt auctoritate laica.*

15 *Principes temporales, aut alii officiales à Principe conſtituti facientes aliquam actionem in hac Clementina* unic. de uſuris, *expreſſam, juxta tutiorem ſententiam excommunicationem incurrunt.*

1 ISta excommunicatio habetur *in Clement. unica, de uſuris*, ibi: *Nos igitur perniciosis his auſibus obviare volentes, ſacro approbante Concilio, ſtatuimus, ut quicumque Communitatum ipſarum Poteſtates, Capitanei, Rectores, Conſules, Judices, Conſiliarii, aut alii quivis officiales ſtatuta hujuſmodi de cætero facere, ſcribere, vel dictare, aut quod ſolvantur uſuræ, vel quod ſolutæ cum repetuntur, non reſtituantur plenè, ac liberè, ſcienter judicare præſumpſerint, ſententiam excommunicationis incurrant; eandem etiam ſententiam incurſuri, niſi ſtatuta hujuſmodi hactenus de libris communitatum ipſarum* (ſi ſuper hoc poteſtatem habuerint) *infrà tres menſes deleverint, aut ſi ipſa ſtatuta, ſive conſuetudines, effectum eorum habentes, quoquomodo præſumpſerint obſervare.*

Ex quibus verbis, quilibet facilè poteſt colligere materiam, & ſubiectum iſtius excommunicationis, de quibus majoris perſpicuitatis gratia in duabus proximè ſequentibus propoſitionibus breviter diſſeram.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis ſunt ſex actiones hic prohibitæ.

Prima eſt, facere ſtatuta de ſolvendis uſuris, vel non reſtituendis, cum repetuntur. Quid autem *ſtatutorum* nomine intelligatur, conſtat ex dictis in expoſitione Bullæ Cœnæ *diſp. 1. quæſt. 16. ſect. 2. punct. 5. num. 2. tom. 3.* ubi docui, quod ſtatuta, vel ordinationes, aut decreta facere, nihil aliud eſt, quàm aliquid per modum legis, vel decreti, vel præcepti conſtituere.

Secunda eſt, ſcribere præfata ſtatuta.

Tertia eſt, hujuſmodi ſtatuta dictare.

Quarta, ſcienter judicare, ſeu ſententiam ferre, ut ſolvantur uſuræ, vel ut non reſtituantur plenè, & liberè, cum ſolutæ repetuntur.

Obſerva tamen circa præfatas quatuor actiones, excommunicationem non incurri, niſi fiant cum præſumptione; textus enim utitur, verbo, *præſumpſerint*, conſequenter ignorantia quælibet excuſat, niſi fortè cum ingenti temeritate coniuncta ſit, ut alibi ſæpiùs dixi. Ex quo ſequitur; eum, qui ſententiam fert in favorem uſurarii, ignorans latam eſſe excommunicationem, aut neſciens pecuniam, quam uſurario adjudicat, eſſe pretium mutui formalis, aut virtualis, non incidere in iſtam excommunicationem; quia non judicat ſcienter, nec præſumit.

3 Sed modò dubium eſt primò, utrùm judex ferens ſententiam in favorem uſurarii, ut illi uſura ſolvatur, vel ſoluta non repetatur, incidat in iſtam excommunicationem, etiamſi judicet ex propria voluntate, nec adſit ullum ſtatutum fovens uſuras, juxta quod ſententiam ferat.

Reſp. incidere, quia actio judicandi diſtincta eſt à reliquis, & ipſa ſufficit ad excommunicationem incurrendam, etiam præciſis ſtatutis, & aliis actionibus in hoc textu interdictis. Ità Suar. *diſp. 23. ſect. 5. n. 28.* & Filliuc. *tract. 14. c. 10. q. 5. n. 171.*

4 Secundò dubium eſt, utrùm ſcribens, vel dictans præciſè, ſententiam, in qua continetur, ut uſuræ ſolvantur, vel ſolutæ non repetantur, incidat in iſtam excommunicationem.

Reſpondeo negativè, quia cenſura extendenda non eſt ultra perſonas, & actiones in diſpoſitione expreſſas; hic autem non exprimuntur ſcribentes, vel dictantes ſententiam, ſed judicantes; neque valet ratio à pari de ſcribentibus, aut dictantibus ſtatuta, quia in materia cenſurarum non valet argumentari à paritate rationis, vel à majori ad minus, & è contra; & actiones dictandi, & ſcribendi prohibentur circa ſtatutum, non circa ſententiam. Ita Suarez *diſput. 23. ſect. 5. n. 8.* Filliuc. *loc. cit.*

Quinta actio, ſeu potiùs omiſſio eſt, non delere infrà tres menſes huiuſmodi ſtatuta de libris Communitatum.

5 Sed modò dubium eſt primò, utrùm iſta excommunicatio afficiat omnes non delentes præfata ſtatuta.

Reſpondeo afficere eos tantummodò, qui poteſtatem habent delendi huiuſmodi ſtatuta, quam poteſtatem habere ſolent conditores ſtatutorum, ſeu officiales Communitatis; in textu enim dicitur, *ſi ſuper hoc poteſtatem habuerint.*

6 Secundò dubium eſt, utrùm ad incurrendam excommunicationem ob præfatam omiſſionem requiratur ſcientia, & præſumptio, ut in reliquis actionibus.

Reſpondeo negativè, quia in textu habetur ſolùm verbum *deleverint*; conſequenter non quælibet ignorantia excuſat ab hac cenſura, juxta regulas generales traditas *de cenſur. in genere diſput. 1. qu. 2. punct. 5. nu. 10. to. 5.*

7 Tertiò dubium eſt, utrùm qui non delet ſtatuta facta poſt editionem iſtius Clementinæ, in iſtam excommunicationem incidat.

Reſpondeo negativè, quia textus loquitur de jis, qui infra tres menſes non delent ſtatuta hactenus edita, illa autem dictio, *hactenus*, deſignat tempus præteritum uſque ad præſens, in quo profertur *l. 2. in princip. ff. de novi operis nunciat.* Rota apud Farinacium *dec. 223. p. 2.* Tuſcus *litt. D. concl. 283.* Rolandus, & alii apud Gratum *dict. 72.* & apud Barboſam *dict. 92.*

Contrarium tenet Filliuc. *tract. 14. c. 10. quæſt. 4. num. 171.* & Suarez *diſp. 23. ſect. 5. n. 30.* exiſtimantes iſtam actionem reſpicere etiam ſtatuta futura; conſequenter qui ea non delet intra tres menſes, excommunicationem incurrit; quia hic etiam habet ſpatium trium menſium, computandum à principio ſui officii; tum ob ſimilitudinem rationis; tum ob rationabiliter præſumptam Summi Pontificis intentionem.

Sed quod ego dixi probabilius eſt, quia verba textus ſatis clarè meam ſententiam indicant.

Sexta actio eſt, præſumere ſervare hujuſmodi ſtatuta, vel conſuetudines vim ſtatuti habentes.

8 Sed modò dubium eſt primò, utrùm hoc militet etiam in ſtatutis, vel conſuetudinibus editis, vel introductis poſt præfatam Clementinam.

Reſpondeo affirmativè, quia textus univerſaliter loquitur in hac parte de obſervantibus ſtatuta, vel conſuetudines, effectum ſtatutorum habentes.

9 Secundò dubium eſt, utrum iſta excommunicatio afficiat omnes, & ſingulos, qui præfata ſtatuta, vel conſuetudines obſervant.

Reſpondeo afficere ſolùm poteſtates, judices, alioſque officiales, quia de his tantum ſermo eſt in præcitato textu. Quamobrem ſi aliquis de plebe præfata ſtatuta, vel conſuetudines ſervaret, in excommunicationem non incideret; licet in hoc aliàs peccaret, ut benè Suarez *n. 29.* & Filliuc. *loco cit.*

10 Tertiò dubium eſt, utrùm quælibet prædictarum actionum ſufficiat ad incurrendam excommunicationem.

Reſpondeo affirmativè, quia textus disjunctivè loquitur. Idem dic de omiſſione deletionis; hæc enim diſtincta clauſula prohibetur.

11 Quartò dubium eſt, utrùm actiones foventes uſuras, non tamen expreſſæ in hac Clementina, puniātur pœna iſtius excommunicationis.

Reſp. negativè, quia pœnæ ampliandæ non ſunt ultra ſuos terminos. Quamobrem, ſi feratur lex permittens tale officium, in quo exerceri ſolent uſuræ, aut ſi feratur ſtatutum, quod nullus pro uſura recipiat ultra tantam quantitatem, non incurritur excommunicatio. Ratio eſt, quia huiuſmodi ſtatutum non cogit ad ſolvendas uſuras, vel ad eas non reſtituendas, cum exiguntur; ſed vetat in majori quantitate recipi, & permittit in minori quantitate exigi, quod in hac Clementina interdictum non eſt ſub excommunicatione. Ita gloſſa *hic in verb. ſœnore*, & Suar. *diſp. 22 ſect. 5. n. 31.* Secus dicendum eſt, ſi in ſtatuto decernatur, ut ſolvatur tanta quantitas, & non major; vel ut repetentes uſuras non audiantur in judicio infrà talem quantitatem, e. g. infrà ſex pro centum; huiuſmodi enim ſtatutum vetitum eſt in hoc capite, quia præcipit ſolvi uſuras, aut prohibet illarum repetitionem. Ita Suar. *loco cit.*

SECUNDA PROPOSITIO.

12 SUbiectum iſtius excommunicationis ſunt officiales locorum, & Communitatum, qui aliquam ex prædictis actionibus faciunt; in textu enim dicitur, *ſtatuimus, ut quicumque communitatum ipſarum Poteſtates, Capitanei, Rectores, Conſules, Judices, conſiliarii, aut alii quivis officiales.*

13 Sed modò dubium eſt primò, utrùm Communitas, ſeu Reſpublica faciens hujuſmodi ſtatuta, ſubjiciatur huic excommunicationi.

Reſp. illos ſubiici, qui ſuo voto, & ſuffragio ad condenda huiuſmodi ſtatuta concurrunt. Quamvis enim Communitas, ut ſic, excommunicari non poſſit, ut patet ex dictis *de cenſuris in genere diſp. 1. q. 1. punct. 4. n. 11. verſ. quarta conditio tom. 1.* nihilominus ſingulares perſonæ, quæ deli-

Digitized by Google

delictum ſub cenſura prohibitum committunt, excommunicationem incurrunt, ſingulares enim perſonæ ſunt ſubjectum excommunicationis. Ita Suarez, & Filliucius *loc. cit.*

14 Secundò dubium eſt, utrùm Eccleſiaſtici delinquentes contra præfatam conſtitutionem, excommunicationi ſubiiciantur.

Reſpondeo affirmativè, quoties id faciunt auctoritate laica, ut ſi clericus temporale dominium habeat, vel domini ſæcularis vices gerat; iſti enim comprehenduntur ſub nomine poteſtatum, communitatum, judicum, rectorum, conſiliariorum, aut aliorum quorumvis officialium, de quibus in Bulla ſermo eſt.

15 Tertiò dubium eſt, utrùm Princeps temporalis, aut alii officiales à Principe conſtituti, in iſtam excommunicationem incidant, faciendo aliquam ex præfatis actionibus.

Reſpondendum probabiliter videtur negativè; quia textus loquitur de Communitatibus, & officialibus Communitatum, ibi, *quorundam communitates locorum*, & ibi, *quæcunque communitatum ipſarum poteſtate, &c.* & infrà, *de liberis communitatum ipſarum*. Princeps autem non eſt communitas, & rectores, conſiliarii, judices, aliique officiales ab eo conſtituti, non dicuntur juxta communem loquendi modum officiales communitatum. Ita ſentire videtur gloſſa, & Joann. Andreas hic in titulo iſtius Clementinæ. Oppoſita tamen ſententia valde probabilis eſt, & in praxi tutior, ut patebit ex objectione proximè afferenda.

Obiicies: Princeps poteſtatem accepit à communitate; ergo ipſe, & officiales ab eo conſtituti, vocari poſſunt poteſtates, & officiales communitatis, conſequenter ligantur excommunicatione.

Reſpondeo negando conſequentiam; cum enim Reſpublica poteſtatem in Principem transtulerit, ut ſuppono, non poteſt ipſa poteſtates conſtituere, niſi ea concedatur à Principe, vel niſi facultatem ſibi reſervaverit. Præterea officiales conſtituti à Principe non dicuntur officiales communitatum effectivè, ſed ſubjectivè; quia non habent auctoritatem à communitate, ſed à Principe, & juriſdictionem exercent in communitatem, quæ illis ſubjecta eſt. Oppoſita tamen ſententia in praxi tutior eſt, & probabilior, eamque ſequitur Salas *in tractatu de uſuris dub. 47. n. 12.* quem ego ſecutus ſum in meo *tractatu de contractibus diſp. 3. q. 3. punct. 15. n. 12. tom. 2.*

PUNCTUM XVI.

De excommunicatione contra deferentes, vel deferri concedentes in ſtatu Eccleſiaſtico arma brevioris menſuræ trium palmorum.

1 *Textus, in quo iſta excommunicatio continetur, reperitur in Bulla Pii IV. quæ incipit:* Cum cives, *& eſt 49. in ordine in Bullario novo, & innovata fuit à Pio V. in alia Bulla 145. in ordine, quæ incipit:* Cum vices.

2 *Officiales, & miniſtri locorum ſtatus Eccleſiaſtici ligantur excommunicatione concedendo facultatem deferendi arma brevioris menſuræ trium palmorum in urbe aliiſque locis ſtatus Eccleſiaſtici quovis prætextu, aut colore concedant etiam ad breve tempus modò adſit præſumptio, & audacia.*

3 *Arma brevioris menſuræ trium palmorum deferentes in ſtatu Eccleſiaſtico excommunicationem incurrunt, ſi deferant virtute facultatum, exceptis tamen cultellis aptis ad ſcindendum panem.*

4 *Extranei deferentes arma brevioris menſuræ dum per ſtatum Eccleſiaſticum tranſeunt, non ligantur excommunicatione.*

5 *Concedentes, vel deferentes arma brevioris menſuræ in ſtatu Eccleſiaſtico, non ſolùm ligantur excommunicatione, verùm etiam ſuſpenſione à divinis.*

1 PIus IV. in Bulla, quæ incipit: *Cum cives*, & eſt 49. in ordine in Bullario novo, ſub pæna ſuſpenſionis à divinis, & excommunicationis latæ ſententiæ, & aliis pænis arbitrariis, prohibet Legatis, Vicelegatis, Gubernatoribus, Rectoribus, Præſidibus, aliiſque officialibus almæ Urbis, civitatum, aut locorum ſtatus Eccleſiaſtici, ne facultatem concedant deferendi quoquomodo, etiam in itineribus, aut etiam prætextu militiæ, vel executoriæ ſententiæ, tormenta ignea, *archibuſetti* vulgariter nuncupata, brevioris menſuræ duorum palmorum, aut alibi retinendi, vendendi remendi, aut quoquo titulo recipiendi. Ruſſus in eadem Bulla contra eos, qui prædicta tormenta prætextu dictarum licentiarum deferunt, vel retinent, non ſolùm crimen læſæ majeſtatis, ac rebellionis, & aliæ pænæ latæ à jure promulgantur, verùm etiam pæna ſuſpenſionis à divinis, & excommunicationis infligi videtur.

Verùm, quia bono publico ſufficienter cautum non erat per iſtam Pii IV. conſtitutionem, Pius V. in alia Bulla 145. in ordine, quæ incipit: *Cum vices*, non ſolùm præfatam conſtitutionem innovavit, & pro hic inſerta haberi voluit; verùm etiam ſuſpenſionem à divinis, & excommunicationem latæ ſententiæ, aliaſque pænas arbitrarias extendit, primò contra eos, qui facultatem concedunt deferendi in ſtatu Eccleſiaſtico cultellos, pugiones, & quodlibet aliud armorum genus brevioris menſuræ trium palmorum. Secundò contra eos, qui præfata arma deferunt ſub clypeo illarum facultatum, id eſt, virtute illarum licentiarum; eas enim Summus Pontifex viribus privat, & invalidas penitus reddit. His poſitis duo explicabo.

Primò, quinam huic cenſuræ ſubiiciantur concedendo licentiam deferendi præfata arma.

Secundò, quinam iſtam excommunicationem incurrant deferendo hæc arma.

PRIMA PROPOSITIO.

2 OMnes, & ſinguli miniſtri, & officiales civitatum, ſeu locorum ſtatus Eccleſiaſtici huic cenſuræ ſubiiciuntur, concedendo facultatem deferendi pugiones, cultellos, aut quodvis aliud armorum genus brevioris menſuræ trium palmorum in Urbe, civitatibus aliiſque locis ſtatus Eccleſiaſtici, ut conſtabit ex verbis Bullæ ſtatim referendis.

Amplia primò, quovis prætextu, ſive colore concedant, ibi, *ſub quovis colore.*

Amplia ſecundò, etiamſi facultas detur ad breve tempus, ibi, *ad quodcumque etiam breviſſimum tempus concedere.*

Limita, modò adſit præſumptio, & audacia, in textu enim dicitur, *ne ſub ſuſpenſionis à divinis, ac excommunicationis latæ ſententiæ, aliiſque arbitrio noſtro pænis, cuiquam tale genus armorum ſub quovis colore deferendi licentiam, & facultatem ad quodcumque, etiam breviſſimum tempus concedere audeant, vel præſumant.*

Ex quo patet ignorantiam tam juris, quàm facti excuſare. An autem ignorantia pænæ excuſet, dictum eſt *de cenſuris in genere diſput. 1. quæſt. 2. punct. 1. n. 14. tom. 1. excuſare.*

Hæc propoſitio cum præfata limitatione, & ampliationibus manifeſtè conſtat ex verbis conſtitutionis Pii V. ibi, *inhibentes, prout tenore præſentium inhibemus omnibus, & ſingulis, etiam de latere noſtro Legatis, ne ſub indignationis noſtra, & quibuſcumque Vicelegatis, gubernatoribus, rectoribus, Præſidibus, & aliis miniſtris, & Sedis Apoſtolicæ, ſeu civitatum, & terrarum præfatarum officialibus, ne ſub ſuſpenſionis à divinis, ac excommunicationis latæ ſententiæ, aliiſque arbitrio noſtro pænis, cuiquam tale genus armorum, ſub quovis colore deferendi licentiam, & facultatem ad quodcumque, etiam breviſſimum tempus concedere audeant, vel præſumant.*

SECUNDA PROPOSITIO.

3 DEferentes præfata arma in ſtatu Eccleſiaſtico excommunicationem hujus Bullæ incurrunt.

Limita primò, in cultellis aptis ad ſcindendum panem, iſti enim excipiuntur in hac Bulla, ibi, *exceptis cultellis aptis ad incidendum panem, qui tamen eſſe non poſſunt majoris longitudinis unius palmi, & ſine cuſpide, &, ut vulgo dicitur*, ſputanti. Quamquam iſtam Bullam quoad cultellos ſine cuſpide contrario uſu abrogatam eſſe putat Filliuc. *tract. 14. c. 10. q. 7. n. 176.*

Limita ſecundò, modò virtute prædictarum facultatum præfata arma deferant; nam in textu dicitur, *eos, qui ſub illarum clypeo dictum genus armorum detulerint, pænam præfatam omninò incurſuros, illoſque irremiſſibiliter puniendos fore*. Ex quo inferendum videtur, eos, qui propria ſponte, & ex propria malitia, abſque ulla prorſus licentia, præfatum armorum genus deferunt, non incidere in excommunicationem. Quamvis enim in præcedentibus verbis prohibita ſit prædictorum armorum delatio quovis modo, nihilominus dum Summus Pontifex pænam, de qua nos agimus, imponit, loquitur ſolùm de illis, qui præfata arma ſub clypeo facultatum deferunt. Negandum tamen eſt, quin aliis pænis puniendi ſint, præſertim ſi tormenta ignea contra Pii V. conſtitutionem geſtent, ut ex ipſius Bullæ initio hujus puncti adnotavimus.

4 Sed modò dubium eſt primò, utrùm hanc cenſuram illi ſolùm incurrant, qui in ſtatu Eccleſiaſtico degunt, an etiam illi, qui per Eccleſiaſtica loca tranſeunt.

Reſp. in hac re ſervari poſſe regulas, quas ego tradidi *in tract. de legib. diſp. 1. q. 1. punct. 6. n. 35. & ſeqq. tom. 2. & de cenſur. in genere diſp. 1. q. 1. punct. 11. n. 20. & ſeqq. tom. 1.* ubi docui extraneos non affici cenſuris in alieno territorio latis, dum per hujuſmodi territorium tranſeunt. Quamobrem ſi extraneus Romam devotionis, vel alicujus negotii breviter expediendi cauſa ſe conferat, non videtur reus iſtius excommunicationis, deferendo in itinere præfata arma. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex non tulit iſtam excommunicationem generaliter prò toto orbe; ſed pro ſtatu Eccleſiaſtico, ex regulis autem generalibus traditis *de legibus*, conſtat accedentem ad aliquem locum, in quo extat peculiaris aliqua lex, quæ lata non eſt pro ſuo territorio, non teneri ſub mortali ad eam ſervandam, dum tranſit per locum, in quo præfata lex obligat, indeq; brevi diſceſſurus eſt; tum quia viator non ſortitur forum loci, per quem tranſit. *l. hæres abſens. §. proinde, ff. de judiciis*, tum quia qui tranſit, aut breviter commoratur in aliquo loco, non dicitur moraliter eſſe in eo loco *l. quæſitum. §. fin. ff. de legat.* 1. tum quia hic non defert præfata arma ſub clypeo facultatum, ut ſuppono, vide quæ in præfatis tractatibus tradidi.

5 Secundò dubium eſt, utrùm perſonæ, quas in duabus propoſitionibus diximus huic cenſuræ ſubiici, afficiantur cenſura ſuſpenſionis à divinis; & excommunicationis ſimul.

Reſpondeo affirmativè, quia Summus Pontifex utramq; cenſuram imponit copulativè per particulam, *ac*; naturam autem iſtius dictionis eſt copulare, & conjungere præcedentia cum ſubſequentibus, & ponitur pro, *&*, *l. 2. §. & cum placuiſſet, ff. de origine juris. l. 2. §. fin. C. de ſumma Trinitate.*

Digitized by Google

PUNCTUM XVII.

De nonnullis aliis excommunicationibus contra principes, & dominos temporales.

1 *Repreſſalias concedens contra perſonas Eccleſiaſticas incurrit excommunicationem.*
2 *Agitationem taurorum, ſeu ferarum permittens, ligatur excommunicatione remiſſivè.*
3 *Locum in cauſa duelli concedens ligatus excommunicatione.*
4 *Retinens nomen Vicarii Imperatoris ligatur excommunic.*
5 *Cogens ſubditum ne matrimonium liberè contrahat incurrit pœnam excommunicationis.*
6 *Domini temporales impedientes legatos Apoſtolicos ne terras ſibi ſubjectas ingrediantur excommunicationi ſubduntur.*

MUltæ recenſentur excommunicationes, quæ præfatos Principes, & dominos temporales afficiunt, in quarum explicatione non immorabor, quia eas in præcedentibus explicavi.

1 Prima eſt contra eos, qui repreſſalias concedunt adversùs perſonas Eccleſiaſticas, *c. unico, de injuriis in 6.* vide ſupradicta *diſp. 2. q. 2. punct. 22. per totum. tom. 3.* de excommunicationibus non reſervatis, quæ ſunt omnibus communes.

2 Secunda eſt contra permittentes agitationem taurorum, ſeu ferarum, ex Bulla Pii V. quæ incipit: *De ſalute*, & eſt 47. in ordine. Vide, quæ ſupra dixi *de excommunicationibus contra clericos diſput. 2. q. 4. punct. 7. per totum tom. 3.* ubi hanc Bullam pluribus explicavi, & ſimul oſtendi, an hoc tempore quoad excommunicationem afficiat permittentes agitationem, & ipſoſmet decertantes, & negativè reſpondi.

3 Tertia eſt contra concedentes locum cauſa duelli ex Trident. *ſeſſ. 25. c. 19. de reform.* verùm iſta excommunicatio hoc tempore reſervata eſt, tum in decreto ſacræ Congregationis, quod incipit: *Sacra Congregatio*; tum in Bulla Clement. VIII. edita cauſa duelli, de qua ſupra, dum loquerer de excommunicationibus reſervatis omnibus communibus *diſp. 2. q. 3. punct. 48. n. 27. & ſeqq. tom. 3.*

4 Quarta contra retinentes nomen Vicarii Imperatoris.

5 Quinta eſt contra cogentes ſubditos, ne matrimonium liberè contrahant, ex Trident. *ſeſſ. 24. c. 9. de reformat.* Vide quæ ſupra dixi *de excommunicationibus omnibus communibus q. 2. punct. 6. per tot. tom. 3.*

6 Sexta eſt contra dominos temporales impedientes Legatos Apoſtolicos ne terras ſibi ſubjectas ingrediantur, *Extrav. ſuper gentes, de conſuet.* Vide tradita *diſput. 1. q. 12. punct. 1. n. 8. tom. 3.*

QUÆSTIO ULTIMA.

De excommunicationibus reſervatis contra Dominos temporales.

1 *Dominus temporalis cogens aliquem ad celebrandum tempore interdicti pœnam excommunicationis contrahit.*
2 *Banniens, ſeu proſcribens perſonam Eccleſiaſticam, afficitur pœna excommunicationis.*
3 *Domini temporales prohibentes ſubditis, ne vendant Eccleſiaſticis, vel ab eis emant, molant triticum &c. & alia communia obſequia præſtent pœna excommunicationis puniuntur.*
4 *Præfati Domini temporales ſi prohibent hæc fieri per ſtatutum, vel decretum incurrunt excommunicationem in bulla cœnæ; abſque ſtatuto, vel decreto incidunt in iſtam excommunicationem, quæ non eſt reſervata: infertur materia iſtius excommunicationis, prout reſervata non eſt conſiſtere in præcipiendo, ne ſubditi emant, vel vendant, & cætera obſequia communia præſtent Eccleſiaſticis.*
5 *Subjectum iſtius excommunicationis ſunt Domini temporales dominium habentes, qui præcipiunt ſuis ſubditis, ne prædicta faciant cum Eccleſiaſticis.*
6 *Bannitos recipiens in terris Eccleſiæ ſubjectis hoc tempore non incurrit excommunicationem.*
7 *Duellum permittens in terris ſuis gladio excommunicationem ferietur.*

PRæter excommunicationes in præcedentibus quæſtionibus explicatas, hic paucis nonnullas reſervatas attingam, quæ dominorum temporalium propriæ ſunt.

1 Prima eſt contra dominos cogentes aliquem ad celebrandum tempore interdicti, vel prohibentes ne obſtricti vinculo excommunicationis ab Eccleſia careant tempore divinorum.

Iſta excommunicatio habetur *in Clement. gravis, de ſent. excommunicationis*, eamque ſuperius explicavi *in hac diſp. 2. qu. 3. punct. 20. per tot. to. 3.* ideò neceſſe non eſt eam hic iterum explicare.

2 Secunda eſt contra bannientes, relegantes, aut proſcribentes perſonas Ecclaſticas.

Iſta excommunicatio non ſolùm impoſita fuit ab Urbano VI. in Bulla 3. quæ incipit: *Quia ſicut*; verùm etiam quotannis edi ſolet in Bulla Cœnæ *can. 19. eamque ego explicavi diſp. 1. q. 20. punct. 1. nu. 10. tom. 3.* ideò à nova illius explicatione hic ſuperſedebo.

3 Tertia eſt contra dominos temporales prohibentes ſuis ſubditis, ne vendant Eccleſiaſticis, vel ab eis emant, ne molant triticum, coquant panem, & alia communia obſequia præſtent, quæ referuntur *in c. fin. de immunit. Eccleſ. in 6.*

4 Iſta excommunicatio referenda eſt inter excommunicationes Bullæ Cœnæ, quoties domini ſeculares habentes temporale dominium prohibent hæc fieri per ſtatutum, ut patet ex dictis *in Bulla Cœnæ q. 16. ſect. 2. punct. 2. numer. 4. illatione 2. tom. 3.* Si verò prohibent abſque ſtatuto; vel decreto, incidunt in iſtam excommunicationem, quæ tamen in hac parte non eſt reſervata. Quamobrem materia iſtius excommunicationis quatenus reſervata non eſt in præfato *c. fi.* eſt præcipere, ne ſubditi emant, aut vendant Eccleſiaſticis; aliaq; communia obſequia præſtent, modò illa prohibitio non fiat per modum ſtatuti, & decreti formalis, ut explicavi in Bulla Cœnæ *q. 54. punct. 11 poſt primam actionem dub. 1. n. 2. tom. 3.*

5 Subjectum iſtius excommunicationis ſunt tantummodo domini ſæculare dominium habentes, qui præcipiunt ſuis ſubditis, ne præfata faciant cum Eccleſiaſticis. Vide tradita *in Bulla Cœnæ quæſt. 56. citata ſect. 2. punct. 3. n. 1. & ſeq. tom. 3. & in hac diſp. 2. quæſt. 10. punct. 4. n. 1. & ſeqq. tom. 3.* ubi hanc excommunicationem in terminis explicavi.

6 Quarta eſt contra recipientes bannitos in terris Eccleſiæ ſubjectis.

Iſta excommunicatio lata fuerat à Pio V. in Bulla, *Ex ſuperna*, & plures perſonas complectebatur; ſed poſtmodum à Sixto V. in Bulla, quæ incipit, *Hoc noſtri*, ſublata fuit, ut ſuperius adnotavi ideo hic de illa opus non eſt diſſerere.

7 Quinta eſt contra permittentes duellum in terris ſuis.

Iſta excommunicatio lata fuit in Concil. Trid. *ſeſſ. 25. c. 19. de reform.* & in Bulla Clement. VIII. quæ incipit, *Illius vices*, quam pluribus ſupra explicavi *in excommunicationibus*, quæ ſunt communes omnibus *q. 2. punct. 46. per totum tom. 3. eamque innuis qu. præcedenti punct. 17.* ad ibi dicta me remitto.

DISPUTATIO III.

De ſuſpenſionibus omnibus in particulari.

DISPUTATIONEM de ſuſpenſionibus novem quæſtionibus complectar.

In prima agam de ſuſpenſionibus, quæ ob malam ordinum ſuſceptionem, vel ob illorũ exercitium incurruntur.

In ſecunda de ſuſpenſionibus contra Epiſcopos, alioſq; Prælatos delinquentes in ordinum collatione, vel pontificalibus.

In tertia de ſuſpenſionibus ob delicta occaſione functionis ordinum perpetrata.

In quarta de ſuſpenſionibus ob delicta circa beneficia, ſeu occaſione beneficiorum, aut bonorum Eccleſiaſticorum.

In quinta de ſuſpenſionibus contra Prælatos, judices delinquentes in judicio, vel in ferendis ſententiis, vel in proprio officio.

In ſexta de ſuſpenſionibus contra Epiſcopos, Prælatos, & clericos ob alia delicta diſtincta à præcedentibus.

In ſeptima de quibuſdam ſuſpenſionibus dubiis.

In octava de ſuſpenſionibus contra religioſos.

In nona de ſuſpenſionibus contra capitula, & conventus.

QUÆSTIO I.

De ſuſpenſionibus, quæ ob malam ordinum ſuſceptionem, vel ob illorum exercitium incurruntur.

PLures de hac ſuſpenſione eatant, quarum

Prima eſt, contra recipientes ordines ante legitimam ætatem.

Secunda, contra eum, qui ordines per ſaltum ſuſcepit.

Tertia, contra recipientes ordines extra tempora præſcripta.

Quarta, contra recipientes ordines non ſervatis debitis temporum interſtitiis.

Quinta, contra ſuſcipientes ordines ſimoniacè.

Sexta, contra eum, qui ordines ſuſcipit, dum vinculo cenſuræ obſtrictus eſt.

Septima, contra conjugatos ſuſcipientes ordines ſacros.

Octava, contra ſuſcipientes ordines ſacros abſque ullo titulo.

Nona, contra recipientem ordines ab Epiſcopo, qui Epiſcopatui renunciavit.

Decima, contra ſuſcipientes ordines, vel conſecrationem Epiſcopalem ab Epiſcopo excommunicato, ſuſpenſo, interdicto, irregulari, ſimoniaco, hæretico, vel ſchiſmatico.

Undecima, contra ſuſcipientes ordines ab alieno Epiſcopo ſine licentia proprii Epiſcopi, & ſine literis dimiſſoriis aut commendatitiis, ſeu teſtimonialibus.

Duodecima, contra ſuſcipientes ordines à proprio Epiſcopo extra diœceſim abſque licentia Epiſcopi, in cujus diœceſi ordines cõferuntur.

PUNCTUM I.

De ſuſpenſione contra recipientem ordines ante legitimam ætatem.

1 *Recipiens ordines ante legitimam ætatem, pœnam ſuſpenſionis ab executione ordinum incurrit, ſpectato jure novo.*
2 *Modò tamen recipiat aliquem ordinem ſacrum.*

3 Qui

3 *Qui ſuſcepit minores ordines ab infantia, vel alio tempore, non ligatur irregularitate exercendo functiones minorum ordinum.*

4 *Et cum lethali culpa; ſecus ſi bona fide recipiat.*

5 *Qui bona fide ſuſcepit ordines ſacros ante legitimam ætatem, putans legitimam ætatem habere; aut ignorans legem prohibentem, non incurrit ſuſpenſionem; conſequenter, neque irregularitatem functiones dictorum ordinum exercendo, ſecus ſi mala fide ſuſcipiat.*

6 *Ætas requiſita ad ſingulos ordines ſuſcipiendos eſt; primò ſeptennium, ſi agatur de prima tonſura; 2. quod ſit elapſum ſeptennium, ſi agatur de minoribus; 3. Ad ſubdiaconatum ſit inchoatus vigeſimus ſecundus annus. 4. Ad Diaconatum ſit inchoatus vigeſimus tertius; 5. Ad Presbyteratum, ſit inchoatus vigeſimus quintus.*

7 *Dies biſſexti computandus non eſt in an ætate, quam jura præſcribunt ad ſuſceptionem ordinum.*

8 *Ætas legitima computanda eſt à die nativitatis, non conceptionis.*

9 *Probatur ætas per atteſtationes ſuſcepti baptiſmi, vel per Teſtimonium hominum fide dignorum.*

10 *Suſpenſio contracta per ſuſceptionem ordinum ante legitimam ætatem, arcet ab executione ordinis ſuſcepti ante legitimam ætatem, non item ab executione aliorum.*

11 *Recipiens ordines ante legitimam ætatem, incurrit irregularitatem, exercendo functiones ordinum tempore ordinationis.*

12 *Epiſcopus recipiens conſecrationem Epiſcopalem ante legitimam ætatem, non incurrit iſtam ſuſpenſionem.*

13 *Abſolutio ſuſpenſionis contractæ ob ſacrorum ordinum ſuſceptionem, ante legitimam ætatem, impendi poteſt ab Epiſcopo, vel ab alio ab ipſo ad hoc deputato.*

14 *Suſpenſio contracta ex ſuſceptione ordinum antè legitimam ætatem non ceſſat ſtatim adepta legitima ætate.*

15 *Qui functiones ſacrorum ordinum exercet ante legitimam ætatem, eſt duplici titulo irregularis, poteſtque à ſuſpenſione contracta abſolvi manente irregularitate.*

DUo principaliter explicabo in hoc puncto.

Primò, utrùm recipiens ordines ante legitimam ætatem pœnam ſuſpenſionis incurrat.

Secundò, à quo ſuſpenſionis abſolutionem obtinere debeat.

PRIMA PROPOSITIO.

1 RRecipens ordines ante legitimam ætatem, pœnam ſuſpenſionis ab executione ordinum incurrit, hæc propoſitio clara eſt, & perſpicua, ſi jus novuum ſpectemus in Bulla Pii II. incipit: *Cum ex ſacrorum*, ubi Pius II. expreſsè ſuſpendit ordinatos ante legitimam ætatem, & præſumentes miniſtrare in ordine ſuſcepto ante legitimam ætatem, vinculo irregularitatis obſtringit, ibi, *ſtatuimus, & ordinamus, quòd omnes, & ſinguli, qui abſque diſpenſatione canonica, aut legitima licentia, ſive extra tempora à jure præſcripta, ſive ante ætatem legitimam, vel abſque dimiſſoris litteris, etiam citramontanis, ad aliquem ex ſacris ordinibus ſe fecerint promoveri, à ſuorum ordinum executione ipſo jure ſuſpenſi ſint; & ſi hujuſmodi ſuſpenſione durante, in eiſdem ordinibus miniſtrare præſumpſerint, eo ipſo irregularitatem incurrant.*

Dixi, *ſi jus novum ſpectemus*, quia ſi jura ſolùm antiqua inſpiciamus, probabiliſſimum eſt non extare ſuſpenſionem proprie dictam ipſo jure latam contra promotos ante legitimam ætatem. Ita S. Anton. *3. p. tit. 14. cap. 16.* §15. Covar. *Clement. ſi furioſus p. 1. §. 1. nu. 4. de homicid.* Navarr. *in manuali, c. 25. n. 70.* Diaz *in pract. can. c. 26.* initio Suarez *de cenſuris diſp. 31. ſect. 2. nu. 23. & ſeqq.* Alterius *tom. 2. diſp. 10. c. 1. col. 4. & 5.* & alii, contra nonnullos alios, quos innuit Lopez Salzedo apud Diaz *loco cit. verſ. ſi vero.*

Obiicies, Honorius III. *in c. vel non eſt compos, de temporibus ordinationum*, ſuſpendit quemdam puerum tredecim annorum ordinatum in Diaconum.

Reſpondeo cum præcitatis DD. Honorio III. non tuliſſe legem generalem, ſed ſuſpendiſſe puerum in injuriam ordinantis, & hæc ſuſpenſio non fuit cenſura propriè dicta, ſed particulare impedimentum, propter quod ordinatus licitè non poterat ordines exercere antequam ad legitiam perveniret ætatem.

2 Limitari poteſt primò præfata propoſitio, modò recipiat aliquem ſacrum ordinem ante legitimam ætatem. Ratio eſt, tum quia in Bulla Pii II. ſermo ſolùm eſt de recipientibus ordines ſacros; tum quia ad recipiendos ordines majores non eſt præſcripta ætas, ut conſtabit ex infra ſtatim dicendis. Ita Suarez *loc. cit. n. 21.* Toletus, Quaranta, & alii *locis infrà citand.*

3 Ex quo ſequitur, eum, qui minores ordines in infantia, vel alio tempore ſuſcepit, non affici irregularitate exercendo functiones minorum ordinum, etiam in ſententia illorum, qui admittunt irregularitatem incurri ab eo qui cenſuram violat per exercitium minorum ordinum. Ratio eſt, quia non incurritur cenſura ſuſcipiendo minores ordines in qualibet ætate; ergò non incurritur irregularitas exercendo functiones minorum ordinum, cùm nulla cenſura violetur per exercitium ordinis.

4 Limitatur ſecūdò, modò receperit ſacros ordines cum lethali culpa, nam gravis ſuſpenſio non incurritur abſque mortali peccato. Imò Navarr. *c. 27. n. 155.* Suarez *loco cit. nu. 26. ad fin.* Alterius *loco cit. col. 8. dub. 1.* & alii putant excuſari, niſi interceſſerit dolus, ſeu præſumptio; nam in Bulla Pii II. habetur, verbum, *præſumpſerint*, quod ſupponit ſcientiam, ſeu dolum. Ego verò cenſeo ad incurrendam ſuſpenſionem non requiri dolum, & ſcientiam, ſed ſufficere ignorantiam ſupinam, vel affectatam, juxta dicta *de cenſuris in genere diſput. 1. quæſt. 2. punct. 1. n. 10. & ſeq. to. 1.* Ratio eſt, quia Pius II. non requirit præſumptionem ad incurrendam iſtam ſuſpenſionem; ſed ad incurrendam irregularitatem, ut patet ex contextu verborum, ibi; *qui ante legitimam ætatem ad aliquem ex ſacris ordinibus ſe fecerint promoveri, à ſuorum ordinum executione, ipſo jure ſuſpenſi ſint, & ſi hujuſmodi ſuſpenſione durante in eiſdem ordinibus miniſtrare præſumpſerint, eo ipſo irregularitatem incurrant.* Ex dictis patet.

5 Primò, eum, qui bona fide ante legitimam ætatem ordines ſacros ſuſcepit, putans ſe legitimam ætatem habere, aut ignorans legem, ſub pœna ſuſpenſionis prohibentem ſuſceptionem ſacrorum ordinum ante legitimam ætatem, non affici pœna ſuſpenſionis, ſuſcipiendo ſacros ordines: conſequenter neque irregularem fieri, functiones ſuſceptorum ordinum exercēdo, etiamſi fortè, dum functiones ordinum exercet, animadvertat ſe ordines ſacros ſuſcepiſſe ante legitimam ætatem: hic enim non violat ſuſpenſionem per exercitium ordinis ſacri, cùm ſupponam ipſum in ſuſceptione ordinum non contraxiſſe ſuſpenſionem. Ita præcitati DD. Verum tamen eſt, eum, qui ante legitimam ætatem functiones ſacrorum ordinum exercet; cognito ætatis defectu, mortaliter peccare, etiamſi illos bona fide ſuſceperit; facit contra prohibitionem Eccleſiæ in re gravi, & contra irregularitatem; defectus enim legitimæ ætatis inducit irregularitatem, quæ poſtea ceſſat adveniente legitimo ætatis termino, ut nam patet ex dictis *de cenſur. in diſput. 7. quæſt. 2. punct. 4. numer. 1. tom. 1.* cum Navarro, Sayro, Toleto, Vgolino, & aliis, quibus adde Suar. *tom. 5. diſput. 31. ſect. 1. numer. 23.* & Garziam *de benefic. 2. p. cap. 5. n. 51.*

Secundò ſequitur, eum, qui mala fide ordines ſacros ſuſcepit ante legitimam ætatem, affici pœna irregularitatis, utendo ſuſceptis ordinibus ante abſolutionem ſuſpenſionis; nam violat ſuſpenſionem per exercitium ordinis ſacri.

6 Sed modò dubium eſt primò, quænam ætas requiratur ad ſuſcipiendos ordines.

Reſpond. ad ſuſcipiendam primam tonſuram requiri ſeptennium, *c. nullus, de temp. ordinat.* ubi vetitum eſt conferre tonſuram infanti; infans autem dicitur, qui nondum complevit ſeptennium. *leg. ſi infanti §. ult. & l. potuit, Cod. de jur. deliber.* Quamobrem ſi non conſtaret de hora nativitatis, expectandus eſſet totius diei exitus; ſi non conſtaret de die, ſed de ſolo menſe, expectandus eſſet totius menſis exitus; ſi non conſtaret de menſe, ſed de anno, expectandus eſſet totius anni exitus; cum enim poſſeſſio ſtet pro lege, præſcribente certum tempus completum, in favorem ipſius judicandum eſt, ita ut nullus ad primam tonſuram admittatur, quem non conſtet compleviſſe ſeptem annos. Ita Sfortius Oddo in ſimili, *tract. de reſtitut. in integr. p. 1. q. 2. art. 9.* Ad minores ordines non eſt certa ætas præſcripta, ſed quilibet elapſo ſeptennio poteſt prudenti arbitrio Epiſcopi minoribus ordinibus inſigniri, ſervatis interſtitiis, prout Epiſcopo viſum fuerit, ut patet ea Concil. Trid. *ſeſſ. 23. c. 11. de reformat.* quamquam jure antiquo, *c. in ſingulis diſt. 77.* præſcripta eſſent interſtitia ſervanda in ſuſceptione minorum ordinum; Ad ſubdiaconatum requiruntur viginti duo anni inchoati. Ad diaconatum viginti tres inchoati. Ad presbyteratum viginti quinque, etiamſi per medium tantùm diem inchoati ſint, ex Trident. *ſeſſ. 23. c. 12.* quòd licèt mentionem non faciat anni completi, vel incompleti; ſic tamen intelligitur communiter à DD. & ita uſu comprobatur. Ad Epiſcopatum requiruntur triginta anni completi, *c. cum de cunctis de electione.* Ita communiter DD.

7 Rogabis primò, utrùm dies biſſexti computandus ſit in ætate, quam jura præſcribunt ad ſuſceptionem ordinum.

Reſpond. nonnulli DD. non eſſe computandum. Ratio eſt, tum quia annus à jure præfixus, in odioſis conſtat 365. diebus; tum quia ſicut ille annus 1582. ex quo Gregor. XIII. abſtulit decem dies à menſe Octobris juxta Kalendarium novum, cenſebatur annus integer, ita ſentientibus Theologis, & juris peritis apud Henriquez *loco ſtatim citando*, contra Fornarium *c. 3. n. 5.* & alios, ita &c.

Ex quo deduci poteſt, quid dicendum ſit de anno probationis, ſeu novitiatus, aut de anno ſuſpenſionis, quando quis per annum ſuſpenditur. Idem præter DD. relatos *de cenſuris in diſp. 3. punct. 3. n. 4. & ſeq. tom. 1.* tenet expreſsè Sylveſter *verb. ætat. quæſt. 3. & verb. religio 3. quæſt. 10.* Henriquez *lib. 10. ca. 19. in commentario litt. K.* Martinus Fornarius *de Ordine c. 3. num. 4.* favet Suarez *de cenſur. diſp. 29. ſect. 1. num. 6. & ſeqq.*

Sed contrarium mihi probabilius videtur; tum quia dies illa biſſexti eſt complementum quadriennii præcedentis, & deerat ad complementum integri circuli Solis per Zodiacum; tum quia duo illi dies pro uno computantur. *c. quæſivit, de verb. ſignif. & l. 3. §. minorem ff. de minor. & l. cum biſſextus ff. de verb. ſignific.* tum qui anni computandi ſunt juxta ritum, & uſum Eccleſiæ, ut in ſimili tradunt communiter DD. *de interſtitiis.* Uſu autem Eccleſiæ receptum eſt, ut annus biſſexti computetur; alioquin non ſolùm eſſet computandus dies præſentia anni biſſextilis; verùm neque annorum præcedentium biſſextilium, quod puto contra uſum, & praxim multis in locis receptum, ubi ad ſacerdotium non admittatur, qui eadem hora, qua habetur ſacra ordinatio complet 24. annum, non habita ratione annorum biſſextilium. Vide Molinam *de contractib. diſp. 573. n. 3.* Sanchez *in opere morali lib. 4. c. 35. num. 3. & 4.* Monetam *de conſecrantibus c. 7. ad fin. n. 619.* Sfortium Oddo *loco ſupra cit. n. 35.*

Digitized by Google

8 Rogabis ſecundò, utrùm ætas computanda ſit à die nativitatis, an à die conceptionis.

Reſpondeo computandum eſſe à die nativitatis, quia communi uſu receptum eſt, ut ætas à die nativitatis computetur; dies tamen nativitatis non ſolùm dicitur is, quo quis naturaliter ex utero matris prodit, verùm etiam ille, quo quis ſecto matris utero in lucem editur. Ita Covarr. 4. *decret. 2. p. c. 8. §. 2. n. 3.* Mandoſius *de ante minori r. 1. n. 25.* Sanchez *in opere morali lib. 4. c. 35. n. 4.* contra Sfortium Oddo *de reſtitutione in integrum. 1. p. q. 2. art. 2. n. 48.* & alios, arbitrantes ætatem computandam eſſe à die conceptionis, dum favorabile eſt proli ità computari. Secus dum eſt odioſum, ut in hoc caſu. Sed quod ego dixi, ſuſtinendum videtur.

9 Rogabis tertiò, quomodo legitima ætas probetur.

Reſpond. in hac re conſulendum eſſe Menochium *de præſumpt. præſumpt. 51.* & Maſcardum *de probationibus tom. 2. concl. 667.* dicentem tamen, ætatem ſufficienter probari per atteſtationem ſuſcepti Baptiſmi, vel per teſtimonium hominium fide dignorum deponentium in Judicio cum juramento, & hæc videtur praxis Tribunalium.

10 Secundò dubium eſt, quem effectum pariat ſuſpenſio, quam quis contraxit ſuſcipiendo ordines ante legitimam ætatem.

Reſpondeo arcere ab executione ordinis ſuſcepti ante legitimam ætatem. Ratio deſumitur, cum *ex c. vel non eſt compos, de temp. ordinat.* ubi quidam puer, qui ſuſceperat diaconatum ante legitimam ætatem, ſuſpenditur à diaconatu, nulla mentione facta ſubdiaconatus; tum ex Bulla Pii II. ubi imponitur irregularitas miniſtranti in ordinibus ſuſceptis ante legitimam ætatem, ibi, *& ſi hujuſmodi ſuſpenſione durante in eiſdem ordinibus miniſtrare præſumpſerint, irregularitatem incurrant*; ergò ſupponuntur ſuſpenſi ſolùm ab ordinibus ante legitimam ætatem ſuſceptis; alioquin fierent irregulares etiam miniſtrando in aliis ordinibus, quod non eſt admittendum, præſertim cùm verſemur in materia pœnali, in qua benigna interpretatio facienda eſt. Ita Alterius *tom. 2. diſp. 20. c. 1. dub. 2.*

Ex quo ſequitur; eum, qui presbyteratum ante legitimam ætatem ſuſcepit, non repelli ab executione diaconatus, vel ſubdiaconatus legitimo tempore ſuſcepti; qui verò ſubdiaconatum, vel diaconatum accepit ante legitimam ætatem, non poteſt ad ſacerdotium promoveri; nam qui ordines ante legitimam ætatem ſuſcepit non ſolùm ſuſpenſus eſt ab uſu Ordinis ſic ſuſcepti; verùm etiam à ſuſceptione ſuperiorum Ordinum, etiamſi jam ad legitimam ætatem pervenerit; ſed abſolutionem ſuſpenſionis nondum obtinuerit. Ratio eſt, tum quia cui non licet, quod minus, nec ei licere debet, quod majus, *c. cum illorum, de ſent. excommunic.* tum quia ordo ſuperior virtualiter continet minorem; ergò ſuſpenſus à functione minoris Ordinis, ſuſpenſus eſt etiam à ſuceptione majoris, cùm ordo ſuſcipiatur, ut exerceatur. Ita Suarez *diſp. 31. ſect. 1. n. 31.* Alterius *to. 2. diſp. 20. c. 2. col. 4. verſ. his præmiſſis.* Filliuc. *tract. 17. c. 5. part. 6. n. 85.* & alii communiter, quos retuli *de cenſuris in genere diſp. 3. punct. 2. n. 7. tom. 1.*

11 Rogabis, utrùm clericus recipiens ſacros Ordines ante legitimam ætatem, incurrat etiam irregularitatem, non ſolùm ſi functiones Ordinum exerceat poſt completam ordinationem, verùm etiam ſi eas exerceat tempore ordinationis, ut ſi diaconus in Miſſa ordinationis cantat Evangelium, aut ſi ſacerdos poſt acceptam ſacerdotalem conſecrationem conſecret Hoſtiam ſimul cum Epiſcopo, ut communiter fieri conſuevit.

Reſpondeo affirmativè juxtà probabiliorem ſententiam. Ratio eſt, quia facit duplicem actionem prohibitam, unam ſub cenſura ſuſpenſionis, ſuſcipiendo Sacros Ordines, alteram ſub pœna irregularitatis exercendo Ordinem ſacrum jam ſuſceptum. Ità Navarr. *conſ. 5. de cleric. non ord.* Salzedo apud Diaz *in pract. c. 26. in ſpolus verſ. 5.* Sorbus *verb. Ordines ſacri, verſ. Item notandum ſecundò*, & alii apud Stephan. Quarantam *verb. ordo, verſ. colligitur*, contra Suar. *de cenſur. diſp. 31. ſect. 2. n. 70.* Sayrus *lib. 4. c. 15. n. 23. lib. 6. c. 12. n. 11.* Quarantam *loco citato verſ. ampliatio illa.* Rodriquez *in ſumma 1. p. c. 68. concl. 2.* Avila *5. p. diſp. 5. dub. 7. verſ. dico ſecundò.* Henriq. *lib. 13. c. 30. litt. F. & lib. 14. c. 3. n.* Alterium *ex parte tom. 2. diſp. 9. c. 4. col. 12. & ſeq.* quorum opinio valdè probabilis eſt.

Objicies primò, ſi quis celebraret in aliqua capella, in qua vetitum eſſet ſub excommunicatione celebrare, non fieret irregularis prima vice in ea capella celebrando; ergò neque, &c.

Reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia celebrando prima vice in ea capella non dicitur violare cenſuram contractam, ſed tunc contrahit cenſuram, quæ non incurritur ante completam celebrationem.

Objicies ſecundò, ſacerdos ordinatus ante legitimam ætatem, ſi poſtea non celebravit, ex ſtylo curiæ, & cancellariæ non diſpenſatur, tanquam irregularis, ſed abſolvitur ſolùm à ſuſpenſione; ergò non contrahit irregularitatem conſecrando hoſtiam cum Epiſcopo.

Reſpondeo tacitè etiam diſpenſari in irregularitate, quam hujuſmodi ſacerdotes poſt præfatam ſuſpenſionem contrahere ſolent: vel dic ideò non concedi peculiarem diſpenſationem irregularitatis, quia oppoſita ſententia non caret probabilitate.

12 Tertiò dubium eſt, utrùm Epiſcopus recipiens conſecrationem Epiſcopalem ante legitimam ætatem, incurrat iſtam ſuſpenſionem.

Reſpond. negativè, juxta probabiliorem DD. ſententiam; tum quia Pius II. in præcitata Bulla loquitur de recipientibus Ordines ſacros: Epiſcopatus autem, propriè & ſtrictè loquendo, non eſt ordo, ut, cum probabiliori DD. ſententia docui *de ſacrament. diſp. 8. q. unic. punct. 1. n. 3. tom. 1.* tum quia ſuſpenſio generaliter lata non afficit Epiſcopos, niſi exprimantur, *c. quia periculoſum, de ſent. excomm. lib. 6.* in Bulla autem Pii II. non exprimuntur Epiſcopi. Ita Suar. *diſp. 31. ſect. 1. n. 29.* Alter. *tom. 2. diſp. 10. c. 1. dub. 3.*

SECUNDA PROPOSITIO.

13 Abſolutio ſuſpenſionis contractæ ob ſacrorum Ordinum ſuſceptionem ante legitimam ætatem, impendi poteſt ab Epiſcopo, vel alio ab ipſo ad hoc deputato. Ratio eſt, quia in Bulla Pii II. non reſervatur abſolutio ſuſpenſionis, aut diſpenſatio irregularitatis, ſed ſimpliciter dicitur, *à ſuorum ordinum executione ipſo jure ſuſpenſi ſint; & ſi hujuſmodi ſuſpenſione durante, in eiſdem Ordinibus miniſtrare præſumpſerint, eo ipſo irregularitatem incurrant; præterea ultra alias pœnas in tales generaliter à jure inflictas, beneficiis Eccleſiaſticis poſſint jure privari.*

Neque obſtat Bulla Sixti V. contra malè promotos, in qua reſervatur abſolutio. Reſpondetur enim illam, utpote ſatis rigoroſam, ad terminos juris communis redactam fuiſſe à Clemente VIII. ut ſuperiùs adnotavi.

14 Sed modò dubium eſt, utrùm iſta ſuſpenſio ceſſet ſtatim adepta legitima ætate.

Reſpondeo negativè, quia cenſura abſolutè lata non ceſſat lapſu temporis, ſed tollitur per abſolutionem, Secus dicendum eſt de irregularitate, qua quis ab ordinibus ſuſcipiendis, & ab illorum uſu repellitur ante legitimam ætatem; nam hujuſmodi irregularitas ceſſat adveniente legitima ætate, ut docui *de cenſuris in genere diſp. 7. q. 2. punct. 4. n. 1. tom. 1.* cum Navarro, Toleto, Ugolino, Sayro, & aliis. Ex quo ſequitur.

15 Primò eum, qui functiones ſacrorum Ordinum exercet ante legitimam ætatem, duplici titulo irregularem eſſe: uno ob defectum ætatis, altero ob violationem ſuſpenſionis contractæ ob ſuſceptionem Ordinum ante legitimam ætatem.

Secundò illum, qui ab Epiſcopo, vel ab alio abſolutus à fuit ſuſpenſione, contracta ob ſuſceptionem Ordinum ante legitimam ætatem, non poſſe ante legitimam ætatem in præfatis Ordinibus miniſtrare, non defectu ſuſpenſionis, quam ſuppono ablatam fuiſſe, ſed ob irregularitatem ex defectu legitimæ ætatis, in qua Epiſcopus non diſpenſat. Ita declaravit Sacra Cardinalium Congregatio apud Garziam *2. p. c. 5. n. 51.*

PUNCTUM II.

De ſuſpenſione contra eum, qui Ordines per ſaltum ſuſcepit.

1 *Suſcipiens Ordines per ſaltum, incurrit ſuſpenſionem.*
2 *Nec non & irregularitatem, ſi functiones Ordinis per ſaltum ſuſcepti exerceat.*
3 *Dicitur Ordines per ſaltum ſuſcipere, qui intermiſſo inferiori aſcendit ad ſuperiorem.*
4 *Recipiens Ordines per ſaltum, validè recipit.*
5 *Recipiens Ordinem non ſuſcepto Baptiſmo, invalidè ordinatur. Qui verò recipit ante confirmationem, illicitè quidem, ſed tamen validè recipit.*
6 *Epiſcopus recipiens conſecrationem Epiſcopalem antequam recipiat alios Ordines, non incurrit ſuſpenſionem latam contra promotos per ſaltum.*
7 *Conſecratio Epiſcopi, quæ fit prætermiſſo ſacerdotio, invalida eſt, non item aliis Ordinibus prætermiſſis.*
8 *Obtinens dignitatem nondum obtentis Ordinibus ad illam dignitatem requiſitis, non incurrit ſuſpenſionem.*
9 *Tres ſunt effectus ſuſpenſionis latæ contra promotos per ſaltum: 1. ſuſpendere à ſuſceptione ordinum prætermiſſorum; 2. ab executione ordinis per ſaltum ſuſcepti; 3. à ſuſceptione ordinis ſuperioris.*
10 *Promotus per ſaltum non eſt ſuſpenſus ab ordinibus ritè antea ſuſceptis.*
11 *Cenſetur ritè promotus, & non per ſaltum, qui probat, ſe ſacerdotali ordine inſignitum ab eo, qui ſcrutinium, & diligentiam in jure præſcriptam videtur adhibuiſſe in Clericis ad ordines admittendis.*
12 *Epiſcopus diſpenſare poteſt in ſuſpenſione contracta ex ſuſceptione Ordinum per ſaltum etiam tum illo, qui ſcienter ordines majores per ſaltum ſuſcepit, vel etiamſi delictum ſit publicum, modò tamen culpabiliter non exercuerit functiones ordinis per ſaltum ſuſcepti, vel prætermiſſi.*
13 *Ac etiam quoties Ordinatus per ſaltum non miniſtravit in Ordinibus in ſententia Auctoris.*
14 *Diſpenſatus ad ſuſcipiendum Ordinem prætermiſſum, cenſetur etiam diſpenſatus ad exercendum Ordinem ſuſceptum per ſaltum, & ad ſuſcipiendum Ordinem ſuperiorem.*
15 *Ordinatus per ſaltum ex ignorantia non mortali, non incurrit ſuſpenſionem.*
16 *Non tamen poteſt exercere functiones ordinis per ſaltum ſuſcepti, nondum ſuſceptis inferioribus.*
17 *Nec ſuperiorem ante inferiores ſuſcipere poteſt.*

Duo principaliter in hoc puncto explicabo.
Primò, utrùm recipiens Ordines per ſaltum, pœnam ſuſpenſionis incurrat.
Secundò, à quo diſpenſari poſſit.

PRI-

Digitized by Google

PRIMA PROPOSITIO.

1 SUſcipiens Ordines per ſaltum afficicitur ſuſpenſione. Hæc propoſitio probatur.

Primò *ex c unico, de clerico per ſaltum promoto*, obi indicatur ſubdiaconum, qui per ſaltum promotus fuerat ad ſacerdotium, non poſſe diaconatum antea prætermiſſum ſuſcipere abſque diſpenſatione; ergò ſignum eſt ipſum contraxiſſe ſuſpenſionem, qua prohibetur ordinem prætermiſſum capere abſqoe diſpenſatione.

Secundò quia ſubdiaconus, qui prætermiſſo diaconatu, ad ſacerdotium aſcendit, non poteſt, ſuſcepto poſtea diaconatu, ſuoctiones Ordinis ſacerdotalis per ſaltum ſuſcepti eaercere abſque diſpenſatione, ſeu miſericordia, *ut in cit c. unic.* habetur, ibi: *mandamus quatenus condignam pœnitentiam pro hujuſmodi negligentia injungas eidem, qua peracta ipſum in Diaconum Ordinare procures, & ſic de miſericordia eundem miniſtrare permittas in Ordine ſacerdotis*, ergò ſupponitur ſuſpenſus.

Tertiò probatur ex Conc Trid *ſeſſ* 23. *c.* 14 *ad finem*, ubi datur Epiſcopo facultas diſpenſandi cum promotis per ſaltum, ibi: *cum promotis per ſaltum, ſi non miniſtraverint, Epiſcopus ex legitima cauſa poſſit diſpenſare*; ſed diſpenſatio ſupponit vinculum; ergò promotus per ſaltom detinetur aliquo vinculo. Hoc autem vinculum non eſt aliud quàm ſuſpeoſio, qua promotus per ſalsum prohibetur Ordinem antea prætermiſſum ſuſcipere, & in ſuſcepto per ſaltum miniſtrare, vel ad ſuperiorem aſcendere, antequam diſpenſetur; ergò promotus per ſaltum detinetur vinculo ſuſpenſionis. Ita Sotus *in* 4 *diſt* 25 *q* 1. *art.* 3 Navarr *in manuali c.* 27 *n* 242 Salſedo apud Diaz *c* 24 Rodriq. *in ſumma* 3 *par. c.* 17. *n* 7 Suarez *de cenſuris diſp* 31 *ſect* 1 *n* 35 *& ſeq.* Alterius *to* 2 *diſp* 10 *c* 5. *col.* 3. *&* 4. Filliuc. *tract* 17. *c.* 5. *q* 8 *nu* 32 Auguſtio. Barboſa *de offic & pot Epiſc.* 2. *part alleg.* 47 *n.* 1. contra Archidiaconom *in c ſollicitudo diſt* 52 Turecrematam *ibidem art* 3. Præpoſitum, alios, quos citat, & ſequitur Bernardus Diaz *in pract canon c* 24 *n.* 2. aſſereotes hujuſmodi promotum non poſſe quidem licitè functiones ordinis per ſaltum ſuſcepti exercere, vel ad ſuperiorem ordinem aſcendere, antequam Ordinem prætermiſſum capiat, non tamen aſfici pœna ſuſpenſionis ipſo jure lata.

2 Hinc ſequitur, ordinatum per ſaltum incidere io irregularitatem, ſi functiones ordinis per ſaltum ſuſcepti eaerceat. Ratio eſt tom quia violat cenſuram ſuſpenſionis per exercitium Ordinis ſacri, ut ſuppono; tum quia ſic colligitur ea Trid *loc cit* ubi dat Epiſcopo facultatem diſpenſandi, modò promotus per ſaltum non miniſtraverit; ſupponere igitur videtur promotom per ſaltum affici pæna irregularitatis, cujus diſpeoſatio ad Papam pertinet ſaltem in delictis publicis. Ita Sotus, Suarez, Alterius, Barboſa, & alii, cootra alios præcitatos DD. quam autem pænam incurrat ſuſcipiendo abſque diſpenſatione Ordines prætermiſſos, aut aſcendendi ad ſuperiores, conſtabit ex infra dicendis n. 9. & 15. incurrere ſuſpenſionem, ſi ſuſcipiat cum ignorantia culpabili.

3 Sed modò dubium eſt primò, quiſnam dicatur Ordines per ſaltum ſuſcipere.

Reſpondeo illum dici, qui non gradatim promovetur; ſed ad ſuperiorem aſcendit intermiſſo inferiori, ut ſi capias diaconatum iotermiſſo aliquo minori Ordine, aut ſacerdotium intermiſſo diaconato, vel ſubdiaconatu. Ita commuoiter DD.

4 Secuodò dubium eſt, utrùm recipiens Ordines per ſaltum, validè illos recipiat.

Reſpondeo affirmativè, quia ſinguli ordines ſunt ſacramenta, quæ characterem imprimunt, nec eſſeotialem, & neceſſariam habent coonexionem. Propterea jure antiquo præsbyteratom accipiebant aliis inferioribus ordinibus prætermiſſis; nam ordo ſuperior virtualiter contioet inferiocem, nec eſſcotia liter ab eo pendet. Ita DD. citati.

5 Tertiò dubiom eſt, utrum ſicut recipiens ordinem ſuperiorem omiſſo inferiori, validè illum recipit, ſed pœnam ſuſpenſionis incurrit, ita validè ordinatur, & pæna ſuſpenſionis afficitur, qui ordinem recipit prætermiſſo Baptiſmo, vel confirmatione.

Reſpondeo, & dico primò, recipientem ordinem, non ſuſcepto Baptiſmo, graviter quidem peccare, cùm faciat contra inſtitutionem ſacramentorum in materia gravi; non tamen validè ordinatur quia character ordinis neceſſariò ſupponit characterem Baptiſmi, qui eſt janua omniom ſacrameotorum, ut ſuo loco docui cum communi DD. ſeoteotia. Neque afficitur pæna ſuſpenſionis, tum quia hæc pæna nullibi eapreſſa reperitur; tum quia cenſura ferri oon poteſt in eum, qui Eccleſiæ ſubjectus non eſt, juata illud, *de his, qui foris ſunt nihil ad nos*; qui autem Baptiſmi ſacramento nondum initiatus eſt, non eſt ſubjectus Eccleſiæ. Vide dicta *de cenſuris in genere diſp.* 1. *q* 1. *punct.* 4. *n.* 7. *& ſeqq. tom* 1.

Dico ſecundò, recipieotem ordioem, vel tonſuram ante confirmationis ſacramentum graviter peccare, quia facit contra conſuetudinem, & Conc. Trid. *decretum ſeſſ.* 24. *c.* 4 *in materia gravi*, ut docui *de ſacramentis diſp.* 8. *q. unica punct.* 5. *n.* 10 *tom* 1. Idemque ſentiuot Salſedo apud Diaz *c.* 14 Majolus *lib* 4 *de irregularitate c* 22. *n.* 9. Alterius *tom.* 2. *diſp.* 10. *c.* 5 *col.* 1. Barboſa *de offic & pot. Epiſc.* 2 *par. allegat.* contra Sotum, & Coninchum *locis ſtatim citandis*. Validè tamen recipit, quia character ordinis neceſſario ſupponit characterem confirmationis. Neque ſuſpenſionis pœnam incurrit, quia cenſura non incurritur, niſi in jure eapreſſa habeatur. Vide Suarez *de ſacramentis diſp.* 38 *ſect.* 1 Sotum in 4. *diſt.* 22 *qu.* 2. *art* 4 Majolum, & Salſedo *loco cit.* Navar. *c.* 26 *n* 9 Henriquez *lib.* 10 *c.* 15. Coninchum *tom* 1. *q.* 72. *art.* 8 *n.* 90 & *t.* 2. *diſp* 20. *dub.* 10 *n.* 102 Reginald. *lib.* 28. *n.* 24. Alterius *t.* 2. *diſp* 10 *c.* 5. *col.* 1 & 2. Barboſam *loco cit.*

6 Quartò dubium eſt, utrum Epiſcopus recipiens conſecrationem Epiſcopalem, antequam recipiat alios ordines, iocurrat ſuſpenſionem latam contra promotos per ſaltum.

Reſdondeo negative cum Suarez *de cenſ. diſp* 31 *ſect.* 1. *n.* 53 & Filliuc *tom.* 1 *tract.* 17. *c.* 5 *q.* 8 *n* 29 contra Gloſſam *in c unic. de cleric. per ſaltum promoto*, & Alterium *loco cit. col.* 8 *verſic quoad primum*. Ratio eſt tum quia Epiſcopatus non eſt propriè ordo, juatà ſententiam plurimorum DD. quos retuli *de ſacramentis diſput* 8. *q unic punct.* 1. *n* 3 1 1, ergò recipiens conſecrationem Epiſcopalem per ſaltum non ligatur ſuſpenſione lata contra promotos per ſaltum; tum quia cenſura ſuſpenſionis, vel interdicti non ligat Epiſcopos, niſi exprimantur, *cap. quam periculoſum de ſent. excomm.* in ſuſpenſione autem lata contra promotos per ſaltum, non exprimuntur Epiſcopi.

7 Major difficultas eſt, utrùm valida ſit conſecratio Epiſcopi facta per ſaltum.

Reſp invalidam eſſe, ſi fiat pretermiſſo ſacerdotio Ratio eſt, tum qoia character Epiſcopalis neceſſariò ſupponit characterem ſacerdotalem; eſt enim unus, & idem character, qui per conſecrationem Epiſcopalem eateoditur ad peculiares functiones, Epiſcopi proprias tum quia Epiſcopus validè conſecratus ordinare poteſt ſacerdotes; com autem Epiſcopus ſacerdotali Ordine carens, ſacerdotium aliis conferre nequeat, (nullus enim alteri dare poteſt, quod non habet;) ſequitur ipſum non eſſe validè conſecratum; conſequenter non poſſe Pontificalia exercere, antequam novam recipiat conſecrationem Ita Majolus *lib.* 4 *c.* 12 & alii DD. ſtatim citandi contra Abbatem, & Hoſtienſem *in c un. de clerico per ſaltum promoto*, & alios, quos ſequitur Barboſa *de pot Epiſ.* 2 *par alleg n* 38 Si verò conſecratio Epiſcopi fiat ſuſcepto ſacerdotio, aliis tamen Ordinibus præmiſſis, cenſeo validam eſſe conſecrationem. Ratio eſt, quia ſicut ordo ſacerdotalis neceſſariò non pendet ab Ordinibus inferioribus, ſed illos virtualiter cootinet, ita character Epiſcopalis, quem diximus identificari cum charactere ſacerdotali, licèt ſit major extenſivè: conſequenter conſecratio Epiſcopi valida eſt; conſequenter Epiſcopos, hoc pacto conſecratus, validè poteſt Ordines conferre. Ita Gloſſ *ult in cap. unico, de clerico per ſaltum promoto.* Sylveſter *verb. ordo,* 2. *q.* 1 Alber. *in ſuo dict verb Ordinatos* 2. *in fine* Suarez *loco cit n* 53. Henr. *lib* 10. *c.* 7. *n.* 1. Alterius *loco cit col* 8 *verſ. quoad primam.* Filliuc. *ex parte loco cit. n.* 92. & alii aſſerentes hujuſmodi Epiſcopum poſſe quidem omnes alios ordines cooferre, non tamen illum, quem ipſe non ſuſceperat.

8 Quintò dubium eſt, utrùm obtioens dignitatem nondum obtentis Ordinibus ad iſtam dignitatem requiſitis, ſuſpenſionem incurrat, ut ſi quis creetur Epiſcopus ante ſuſceptionem ſacri Ordinis, Conc enim Trid *ſeſſ.* 22 *c.* 2 decernit, ut nullus ad cathedralem Eccleſiam aſſumatur, niſi aotea per ſex menſes in ſacro Ordine conſtitutus ſit, & juata Bullam Greg XIV. editam 15. Maii 1590 ea qua Barboſa *loco ſtatim citando*, & alii colligunt promovendum ad Epiſcopatum debere omnibus ſacris Ordioibus initiatum eſſe.

Reſp. etiamſi admitterem hunc cenſeri promotum per ſaltum, juata Salſedo apud Diaz *in pract. canonic. c.* 24. *verb. dicitur etiam.* Majolum *de irregul. lib.* 4. *c.* 12 *n.* 5. Alter. *loco cit. col.* 10. *verſ. modò inquirendum.* Barboſam *de pot. Epiſ.* 2 *p. alleg.* 1 *n.* 37. & alioa nihilominus non incurrit pœoam ſuſpenſionis, quia hæc non eſt in jure eapreſſa; quamvis vetitum ſit hujuſmodi digoitatem obtinere, non obteoto priùs ordine in jure præſcripto.

9 Seatò dubium eſt, quem effectum pariat lata contra promotos per ſaltum.

Reſpondeo ſuſpendere, *Primò* à ſuſceptione Ordinum prætermiſſorum, ut patet tum *ex c. unico, de clerico per ſaltum promoto*, ubi Innoc. III mandat Epiſcopo, ut illi, qui ſacerdotium omiſſo diaconatu ſuſceperat pænitentiam injungas, eaque peracta ad diaconatum promoveat. Ita Suarez, Filliuc. & alii *locis ſtatim citandis*, contra Sylveſtrum *verb. irregul. q.* 11. Alterium *col.* 5. & alios arbitrantes hanc cenſuram ſuſpendere ſolùm ab ordine malè ſuſcepto. *Secundò* ſuſpendit ab execution ordinis per ſaltum ſuſcepti, ut patet *ex c. unico, citato*, ubi datur Epiſcopo facultas concedendi licentiam in miniſterio ordinis ſacerdotalis per ſaltum ſuſcepti, ibi, *& ſic de miſericordia eundem miniſtrare permittas in Ordine ſacerdotis*.

Addo ſuſpendere etiam conſequenter ab Ordine ſuperiori, ut ſi quis diaconatum, omiſſo ſubdiaconatu, recepit, non poteſt ad ſacerdotium promoveri antequam diſpeoſetur, & ordioem prætermiſſum recipiat. Ratio eſt, tum quia ex regula generali ſuſpenſionis conſtat, ſuſpenſum ab uno ordine, ſuſpenſum etiam eſſe à ſuperiori cum ordo ſuperior virtualiter contineat inferiorem, tum quia ligatus cenſura non poteſt ordinem recipere, alioquin novam cenſuram incurrit, juxta multos DD. quos referam *punct* 6. *ampliatione* 2 *nu.* 2. *tom.* 3.

10 Rogabis, utrùm promotus per ſaltum ſuſpenſus ſit etiam ab ordinibus rite antea ſuſceptis ea gr. utrùm ſubdiaconus, qui omiſſo diaconatu ſacerdotalem ordinem obtinuit, functiones ordinis ſubdiaconatus exercere non valeat.

Reſpondeo, non remanere ſuſpenſum ab Ordinibus ritè antea ſuſceptis. Ratio eſt, quia nullo jure ſufficienter probatur hunc remanere ſuſpenſum ab Ordinibus ritè ſuſceptis, & cum jura, quæ

illios ſuſpenſionis meminerunt, obſcurè loquantur, non eſt facienda extenſio,ſed mitior interpretatio. Ita in fortioribus terminis Sylveſt.*loco cit.*Sotus *in 4. diſt.*23.*q.*1.*art.*23.*verſic. tertio;* Diaz *in pract. can.c.*19.Suar.*loco cit.n.*48.Henriq.*lib.*14.*c.*6.*num.*3.Alterius *diſp.* 10. *c.*35.*col.*5 Campanil.*in diverſ jur. canon rubr.*10.*c.unico.* Barboſa *loco cit. nu.*10 contra Majolum *lib.*14.*cap.*12 ,& Navarr.*c.*27.*n.* 242. aſſerentes abſulutè ſuſpenſum eſſe.

11 Septimò dubium eſt,utrùm is præſumatur ritè promotus, & non per ſalt um,qui probat ſe ſacerdotali Ordine inſignitum eſſe.

Reſpondeo,regulariter luquendo,præſumi ritè promotum, quoties probat ſe ſacerdotium ab eo accepiſſe, qui ſcrutinium, & diligentiam in jure præſcriptam in admittendis ad Ordines clericis adbibuiſſe videtur. Ratio eſt,tum quia de viro diligenti non facilè præſumitur delictum;tum quia ſicutia,qui titulum Doctoratus probat ſufficienter,etiam indicat ſe licentiatum,ita,&c. Abbas *in c. miſſ n.*3.*de præbend.*Innoc.*in c.*1.*de cleric.* Peregrio.Salſedo,Diaz *cap.*14. & alii contra Alterium *c.*5 *citato ad finem*.

SECUNDA PROPOSITIO.

12 EPiſcopus in hac ſuſpenſione diſpenſare poteſt; ſic enim habetur in Conc. Trid. *ſeſſ* 23.*c.*4.

Ampliatur hæc propoſitio etiam reſpectu illius, qui Ordines per ſaltum ſcienter ſuſcepit,aut etiamſi delictum publicum ſit, aut etiamſi majores Ordines per ſaltum acceperit, nam Concilium generaliter loquitur.

Limitatur tamen,modò non miniſtraverit, id eſt, modò functiones Ordinis per ſaltum ſuſcepti, aut prætermiſſi non exercuerit nam Concilium dat Epiſcupo facultatem diſpenſandi cum hac conditione,& limitatione,niſi miniſtraverit,ut patet ex verbis Concilii ſuperius citatis. Ratio autem iſtius moderationis, & limitationis additæ à Concilio hæc eſſe poteſt,tum quia ſuſpenſus cum novum peccatum addat,in cauſa eſt,ut Summus Pontifex ſuſpenſionem illam efficiat magis indiſpenſabilem;tum quia ſicut ſuſpenſus exercẽdo functiones ordinis per ſaltum ſuſcepti incurrit irregularitatem,in qua Epiſcupus non diſpenſat,niſi delictum ſit occultum; ita ſi Ordines prætermiſſos,aut ſuperiores accipiat,contrahit impedimentum,propter quod Epiſcupus diſpenſare non poteſt.

Hæc tamen limitatio intelligenda videtur, modò promutus per ſaltum ſcienter,aut culpabiliter mortaliter miniſtraverit; nam ſi cum ignorantia excuſante à mortali culpa miniſtravit,arbitror Epiſcopum diſpenſare poſſe cum promoto per ſaltum,cum enim ceſſet culpa,ceſſare etiam videtur reſervatio. Ita Navarrus *c.*27.*nu.* 242. Suarez *diſp* 31 *ſect* 1.*n.*52 contra Alterium *col.* 5. *verſ. hoc in loco* Barboſam *de offic.& pot. Epiſc.*2 *part. alleg* 47.*n* 6.*& ſeqq.*& alios.

13 Rogabis,utrùm ordinatus per ſaltum diſpenſari poſſit ab Epiſcopo,quoties ipſe ordinatus non miniſtravit in Ordinibus, ſed ſolùm Ordines prætermiſſos ſuſcepit,antequam diſpenſationes obtineret.

Reſpondeo poſſe diſpenſari, quia non miniſtravit. Contrarium ducent Suarez *n.*52. Alter.*col.*7 *verſ ſed quæris*. Auguſt. Barboſa *de offic.& pot.Epiſc.*n.*p.alleg* 47 *n.*12.ducti hac ratione,quia ſuſcepit Ordines,dum cenſura obſtrictus eſſet, verum an hæc ratio ſubſiſtat, & quænam pœna tunc incurratur, conſtabit ex dicendis *punct.* 6. *n.*2 ubi dicam,nullam incurri.

14 Sed modò dubium eſt primò,utrùm diſpenſatus ad ſuſcipiendum Ordinem prætermiſſum,cenſeatur etiam diſpenſatus ad exercendum Ordinem ſuſceptum per ſaltum.

Reſpondeo affirmativè;ſic enim colligitur *ex c.unico,ſæpius citato*, ubi datur Epiſcopo facultas conferendi Ordines prætermiſſos,& ſic permittendi miniſtrare in ordine per ſaltum ſuſcepto.

Addo cenſeri etiam diſpenſatum ad recipiendum Ordinem ſuperiorem,quia ab ordine ſuperiori repellebatur ſolùm conſequenter, quatenus erat ſuſpenſus ab ordinibus inferioribus;ergo ſublata ſuſpenſione circa inferiores,ceſſat etiam circa ſuperiores; acceſſorium enim ſequitur principale *l.etiam C de jur.dot.& reg. acceſſorium* 42. *de reg.jur.in* 6.

Addo etiam illum, qui diſpenſationem obtinuit ad exercendas functiones ordinis per ſaltum ſuſcepti,cenſeri quoque diſpenſatum in ſuſceptione ordinum prætermiſſorum, quia Papa diſpenſare nequit,ut quis functiones ordinis ſuperioris exerceat, nondum ſuſceptis inferioribus (Papa enim diſpenſare non poteſt in iis, quæ ad ſacramentorum inſtitutionem pertinent.) ergò cenſetur tacitè conſentire,ut inferiores ordines prætermiſſos capiat, cùm alia ratione diſpenſare nequeat. Ita Suarez *n* 50.*&* 47 Alterius *col.*6 *verſ. hinc infertur.*Campanil.*loco cit.n* 6.*& ſeq* Barboſa *loco cit.n.*12.

15 Secundò dubium eſt,utrùm ordinatus per ſaltum ex ignorantia,ſuſpenſionem incurrat,& conſequenter indigeat diſpenſatione.

Reſpondeo non incurrere ſuſpenſionem, niſi ignorantia fuerit culpabilis mortaliter. Ratio eſt, quia cenſura gravis ſupponit mortale peccatum. Ita ſentire videntur Majolus,Bernardus Diaz, Suarez,Navarrus,Alterius,& alii *locis ſupra cit.*

16 Verum tamen eſt primò,promotum hoc pacto per ſaltum, non poſſe abſque mortali culpa exercere functiones ordinis per ſaltum ſuſcepti,nondum ſuſceptis inferioribus prætermiſſis, quia ordo ſuperior virtualiter includit inferiorem; & ſicut non poteſt quis ordinem ſuperiorem capere omiſſo inferiori;ita neq; poteſt functiones ordinis ſuperioris exercere nondum ſuſceptis inferioribus.

17 Secundò verum eſt,non poſſe ſuperiorem ordinem ſuſcipere nondum ſuſceptis inferioribus prætermiſſis, alioquin ſemper dicetur promotus per ſaltum quandiu non ſuſcepit ordines prætermiſſos. Ita communiter DD.

PUNCTUM III.

De ſuſpenſione contra recipientes ordines extra tempora à jure præſcripta.

1 *Tempus legitimum miniſtrandi, & recipiendi ordines majores ſunt Sabbata quatuor temporum,Sabbatum Sanctum, & Sabbatum ante Dominicam paſſionis. Ordines minores etiam ex conſuetudine conferuntur in quatuor temporibus anni præciſo privilegio Papæ vel ſuperioris reſpectivi minorum.*

2 *Prima tonſura conferri poteſt quolibet anni die.*

3 *Conſecratio Epiſcopi fieri poteſt qualibet die Dominica.*

4 *Recipiens cum lethali culpa ſacros ordines extra tempora conſtituta,cenſuram ſuſpenſionis jure novo ſtatim incurrit.*

5 *Hujus ſuſpenſionis effectus eſt impedire executionem ordinum ſuſceptorum extra tempora.*

6 *Epiſcopus abſolvere poteſt à ſuſpenſione contracta per ſuſceptionem ordinum extra tempora.*

TRia principaliter, & breviter agam in hoc puncto.

Primò, quo tempore ſuſcipi debeant ordines.

Secundò,an ſuſpenſionem incurrat ſuſcipiens ordines extra tempora à jure præſcripta.

Tertiò,à quonam abſolvi poſſit,qui ordines extra tempora ſuſcepit.

PRIMA PROPOSITIO.

1 ORdines ſacri, præciſo diplomate, & privilegio Pontificio, miniſtrandi, & recipiendi ſunt tantummodò in Sabbatis quatuor temporum,aut Sabbato Sancto, aut Sabbato proximè præcedente Dominicam paſſionis. Hæc propoſitio conſtat ex *c.ult. diſt.* 75 *& clarius ex c.de eo,temp.ordinat.*

Obſervant tamen nonnulli DD. dies Sabbatorum, à ſacris canonibus præſcriptos ad ſuſcipiendos ſacros Ordines, in duplici caſu transferri poſſe in proximè ſequentem Dominicum diem. Primus eſt,ſi ab ordinante,& ordinandis ſervetur jejunium uſque ad diem Dominicum Secundus,ſi tantus adſit ordinandorum numerus, ut omnes die Sabbati ordinibus initiari non poſſint. In hoc duplici caſu putant,ordines die Dominico conferri poſſe. Sylveſter *verb. ordo* 2.*q.* 6. Diaz *in pract.c.*26.*verſ.iſta autem.*Majolus *de irregul lib* 3.*c.*24. *verſ iſta autem,*& aliis,quos citat, & ſequitur Alter.2 *p.diſp.*10.*cap.* 2 *col.*3.

Sed hoc mihi non placet,tum quia nullo jure probatur; tum quia conſuetudo in contrarium obſtare videtur.

Ordines minores poſſunt uni,vel duobus conferri diebus Dominicis,& aliis feſtivis diebus, ſi juris antiqui diſpoſitionem præcisè ſpectemus,*c.de eo,de temp.ord.*ubi dicitur:*licitum eſt Epiſcopis Dominicis, & aliis feſtivis diebus unum,vel duos ad minores ordines promovere*, uſu tamen,& conſuetudine alicubi receptum videtur,ut iis tantummodò diebus conſcrantur,quibus conferuntur ordines ſacri. Vide Henriq. *lib.*10.*c.*11.*n* 2 Felliuc.*tract.*9.*c.*4.*n.*83. Alterium, & alios DD. proxime citandos.

2 Prima tonſura conferri poteſt quolibet anni die, quia jura non præſcripſerunt tempus,quo prima tonſura conferri valeat; & uſu receptum eſt,ut quolibet die tribuatur An autem tonſura conferri poſſit ab Epiſcopo extra propriam diœceſim,oſtenſum eſt *in tract. de Sacramentis diſp.*8 *q.un.punct.* 4.*n.*29.*verſ.tertiò limitatur,tom.*1. poſſe in ſententia aliquorum.

3 Conſecratio verò Epiſcopi fieri poteſt qualibet Dominica die Vide Rebuffum *in praxi benef p.*2.*tit.de clericis ad ſacros Ordines male promotis*,Silveſt.*verb.ordo*,*n.*6. Vaſqu *t.*3.*in* 3 *p.diſp* 246. *c.* 5. Suarez *de conſ.diſp.*31.*ſect.*1.*n.*30.Majolum *de irreg.lib* 3.*c.*24 Henriq *lib.*13.*c.*1 *n. n.*2 Alter.*de conſ.diſp.*10.*c.*2.Steph. Quarantam *verb.ordo* Graſſium *t.*2. *lib.*3 *dec.*12.*n.*20. Rodriq.1.*p.c.*16.*n* 3 Emanuel. Sa *verb ordo n.*13.

SECUNDA PROPOSITIO.

4 REcipiens cum læthali culpa ſacros Ordines extra tempora conſtituta, cenſuram ſuſpenſionis jure novo ſtatim incurrit. Hæc propoſitio expreſsè habetur in Bulla Pii II. incipit *Cum ex ſacrorum*,in qua eodem pacto ſuſpenduntur,qui ordines extra tempora à jure præſcripta ſuſcipiunt;& qui eos ſuſcipiunt ab alieno Epiſcopo ſine litteris dimiſſoriis,aut ante legitimam ætatem; propterea(quæ tradidi de recipiente ordines ante legitimam ætatem; vel ſine litteris dimiſſoriis juxta diſpoſitionem Pii II.) huic etiam ſuſpenſioni ſervata proportione accommodari debent.

Dixi in propoſitione,*cum lethali culpa*,quia cenſura gravis non incurritur abſque mortali culpa.Imò Nav., Alter.& alii putant non ſufficere culpam conjunctam cum ignorantia vincibili, craſſa, vel ſupina;exiſtimant enim requiri dolum,& præſumptionem.

Verùm quid mihi ſentiendum ſit, conſtat ex dictis de ſuſpenſionibus contractis ob ſuſceptionem ordinum ſine litteris dimiſſoriis, & ante legitimam ætatem *punct.*1.*num.*5. *& punct.*11 *num.*15. non incurri, ſi adſit bona fides.

Dixi

Digitized by Google

Dixi, *ſacros Ordines*, tum quia ad ſuſcipiendos minores ordines non extant tempora conſtituta, ut patet *ex c. de eo, ſiam cit. de temp. ordinat*; tum quia Bulla Pii II. expreſsè loquitur de ſacris ordinibus; in materia autem pœnali non eſt facienda extenſio ultra propriam verborum ſignificationem, *c. odia, de reg. jur. in* 6.

Dixi, *jure novo*, ut adverterem ſuſpenſionem jure antiquo non fuiſſe ipſo jure latam, ſed ferendam, *c. ſané, de temp. ord.* ubi etiam conſuetudo in contrarium improbanda dicitur, & *c. cum quidam*, & *cap. conſultationi, eodem tit. ulo*.

5 Quæres quem effectum pariat iſta ſuſpenſio.

Reſpondeo impedire executionem ordinum ſuſceptorum extra tempora, ut docui *punct. 1. n. 8. dub. 2.* de ſuſpenſione contracta ob ſuſceptionem ſacrorum Ordinum ante legitimam ætatem, ad ibi dicta me remitto.

TERTIA PROPOSITIO.

6 SUſpenſio, quam quis contraxit ſuſcipiendo abſque diſpenſatione Apoſtolica, ſacros Ordines extra tempora, tolli poteſt per abſolutionem Epiſcopi. Ratio eſt, quia in Bulla Pii II. nulla fit mentio reſervationis.

Obiicies, *in c. litteras veſtras, de temp. ord.* ſuſpenditur Epiſcopus Bononienſis à collatione ordinum diaconatus, & præsbyteratus, eo quòd illos duobus diebus continuis extra tempora contuliſſet; ordinatus verò ſuſpenditur ab executione officii ſacerdotalis, & abſolutio utriuſque reſervatur Papæ, ergo Epiſcopus ab hac ſuſpenſione abſolvere non poteſt.

Reſpondeo, illam ſuſpenſionem latam fuiſſe ab homine illamque Papæ reſervatam fuiſſe. Nos verò loquimur de ſuſpenſione lata à jure, quam nullibi reſervatam invenio. Ita Suarez *diſp. 31 ſect. 1. nu. 2.* Alterius *t. 2. diſp. 10. c. 2. ad fin.* Sayrus *lib. 7. c. 10. nu. 56.* Filliucius *tract. 17. c. 5 q. 6. n. 85.*

P U N C T U M I V.

De ſuſpenſione contra recipientes ordines, non ſervatis debitis temporum interſtitiis.

DVobus modis fieri poteſt, ut quis ordines recipiat non ſervatis debitis intervallis. Primò, recipiendo plures ordines eodem die, Secundò, recipiendo diverſis diebus; non tamen ſervato intervallo unius anni inter unum, & alterum ordinem; prius loquar de primo modo, poſtea de ſecundo.

§. I.

De recipiente, vel conferente plures ordines eodem die.

1 *Recipiens plures ordines ſacros eodem die abſque diſpenſatione Papæ, ſuſpenſionem incurrit.*

2 *Similiter, & qui ſine debita facultate ſuſcipit aliquem minorem ordinem cum ſubdiaconatu excepta conſuetudine in contrarium. Non item qui plures minores ſimul ſuſcipit, vel tonſuram cum minoribus.*

3 *Recipiens eodem die ſacrum aliquem ordinem, & conſecrationem Epiſcopalem, non incurrit ſuſpenſionem.*

4 *Epiſcopus conferens plures ordines eodem die, ſuſpenditur à collatione ordinum.*

5 *Effectus ſuſpenſionis, quam incurrit is, qui eodem die plures ſacros ordines, aut minores, cum aliquo ſacro recipit, eſt ſuſpendere ab executione illorum ordinum, qui eo die illegitimè ſunt ſuſcepti.*

6 *Suſcipiens eodem die in temporibus ordines minores cum ſubdiaconatu, ſuſpenditur ſolùm ab executione diaconatus, non minorum ordinum.*

7 *Suſcipiens eodem die ſubdiaconatum, & Diaconatum, ſuſpenditur à Diaconatu, non ſubdiaconatu. Suſpenſus tamen ab executione unius ordinis non poteſt ſuperiorem ordinem ſuſcipere.*

8 *Epiſcopus poteſt dare facultatem ſuſcipiendi omnes minores ea die, qua Eccleſia conferre permittit; non item ſuſcipiendi plures ordines ſacros, niſi adſit licentia Papæ.*

9 *Diſpenſatio in ſuſpenſione contracta ab eo, qui plures ſacros ordines, aut minores cum ſubdiaconatu eodem die recipit, reſervata eſt Papæ, Abbas, & Epiſcopus diſpenſare poſſunt tamen, quando ſic ordinatus religionem ingreſſus eſt, & peracta pænitentia laudabiliter in religione vivit.*

UNICA PROPOSITIO.

1 SUſcipiens plures ordines ſacros eodem die abſque diſpenſatione Papæ, ſuſpenſionem incurrit, juxta communiorem, & probabiliorem DD. ſententiam. Hæc propoſitio patet, primò *ex c. litteras, de temp. ord.* ubi recipiens duos ſacros ordines eodem die, ſeu diaconatum die Sabbati, & ſacerdotium die Dominico continuato jejunio (tunc enim propter continuationem jejunii fictione canonica reputatur unus dies, ut in præfato capite dicitur) ſuſpenditur ab executione officii ſacerdotalis: & quamvis in præfato textu ſermo tantummodò ſit de caſu particulari, nihilominus conſuetudo, DD. teſtimonio fulcita, diſpoſitionem illius textus univerſalem effecit; conſuetudo enim, ſicut legem abrogare, ita etiam inducere poteſt.

Secundò patet *ex c. innotuit, de eo, qui furtivè ordinem ſuſcepit*, ibi, *reſpondemus quod ordinati in ſuſceptis ordinibus de juris rigore miniſtrare non debent*. Ita Sylveſter *verb. ordo 2. n. 7.* Navar. *in manuali c. 25. nu. 71. & c. 27. n. 241.* Guttierez *lib. 1. canonic. q. 26. n. 31.* Armilla *verb. ordo n. 6.* Reginaldus *lib. 3. n. 28* Salcedo apud Diaz *c. 21* Majolus *lib. 4. cap. 31.* Alterius *de cenſuris tom. 2. diſp. 10 c. 9 col. 9 & ſeq.* Emanuel Sa *verb. ordo n. 17.* & alii licèt Suarez *diſp. 31 ſect. 1 n. 41* non audeat hanc ſententiam abſolute affirmare, ſed eam dubiam vocat.

2 Quæres primò, utrùm eadem ſuſpenſione afficiatur, qui minores ordines ſuſcipit, aut aliquem minorem ordinem cum ſubdiaconatu.

Reſpondeo, ſuſcipientem plures minores eodem die abſque debita facultate, non affici ſuſpenſione, quia nullus textus afferri poteſt, in quo hæc cenſura expreſſa reperiatur; graviter tamen peccare videtur faciendo contra diſpoſitionem ſacrorum canonum in materia gravi; vetitum enim eſt *in c. quicumque verb. acolytus*. Salſedo apud Diaz *c. 25* Alterius *loc. cit. col. 7. & 8* & alii communiter. Idem dicendum arbitror de ſuſcipiente primam tonſuram, & minores ordines, hic enim graviter peccat, ut patet ex allata ratione. Si verò ſuſcipiat minores ordines, ſeu aliquem minorum ordinum cum ſubdiaconatu, vel primam tonſuram cum ſubdiaconatu (tonſura enim nomine ordinis, in jure canonico accipitur) aut cum alio ſacro ordine, cenſeo juxta communiorem ſententiam affici ſuſpenſione ab executione ordinis ſubdiaconatus, ſeu alterius ordinis ſacri, quem eo die ſuſcipere non poterat; ſic enim decernitur *in c. 2. cum N. de eo, qui furtivè ordinem ſuſcepit*, ubi ſuſcipiens minores ordines cum ſubdiaconatu permittitur in minoribus ordinibus miniſtrare, non autem in ſubdiaconatu. Si ergò non poteſt miniſtrare, ſignum eſt, ſuſpenſum eſſe ab ordinum miniſterio. Ita Majolus *lib. 4. de irregul. c. 11.* Alterius *loco cit. col. 5.* Navarr. & alii contra Suarez *nu. 41.* qui in hac re ambigit.

Hoc tamen intelligitur, modò non extet conſuetudo in contrarium; nam ſi conſuetudo alicubi invaluit recipiendi minores ordines cum aliquo ordine ſacro, arbitror ſuſpenſionis pœnam non incurri; tum quia conſuetudo legem humanam abrogare poteſt, nec hujuſmodi conſuetudo abrogata fuit in Conc. Trid. *loco cit.* cum nulla ibi mentio conſuetudinis fiat, tum quia ita declaravit Sacra Cardinalium Congregatio, teſtibus Suarez *loc. cit.* Alterio *loc. cit. col. 5.* contra Majolum, & Salſedo *locis cit.*

3 Quæres ſecundò, utrùm recipiens eodem die ſacrum aliquem ordinem, & conſecrationem Epiſcopalem, incurrat ſuſpenſionem.

Reſpondeo negativè, tum quia Epiſcopatus in præcitatis juribus non enumeratur inter ſacros ordines, & in materia pœnali non eſt facienda extenſio; tum quia ſuſpenſio generaliter lata non afficit Epiſcopos, niſi exprimantur, *cap. quia periculoſum, de ſentent. excomm.* Ita Abbas *in c. litteras n. 3. de temp. ordinat.* Alt. *loco cit. col.* 4 Suarez *de cenſuris diſp. 31. ſect. 1, n. 40.* & alii.

4 Rogabis, quàm pœnam incurrat Epiſcopus conferens plures ordines eodem die.

Reſpondeo ſuſpendi à collatione ordinum *c. litteras veſtras, c. dilectus filius, ad finem, de temp. ord.* Ex quo patet differentia inter conferentes plures ordines eodem die, & inter recipientem, quòd recipiens plures ordines eodem die abſque debita licentia ſuſpenditur ſolùm ab executione illius ordinis, quem illegitimè ſuſcepit; conferens verò abſolutè ſuſpenditur à collatione ordinum, donec à Papa diſpenſetur. Ratio autem cur majori pœna puniantur ordinantes in hoc caſu, quam ordinati, eſt: tum quia illi magis delinquunt cum in proprio munere peccent, & cæteris prudentia atque exemplo præire debeant; tum ut reliqui arceantur ab hujuſmodi criminibus. Ita gloſſ. *in c. litteras, v. deliquit, de temp. ord.* Alt. *loc. cit. col. 10. q. 2.*

5 Quæres tertiò, quos effectus pariat ſuſpenſio, quam incurrit recipiens eodem die plures ſacros ordines, aut minores cum aliquo ſacro.

Reſpondeo, ſuſpendere ab executione illorum ordinum, qui eo die illegitimè ſuſcepti ſunt, *c. litteras de temp. ord.* ibi: *executione officii ſacerdotalis tandiu volumus manere ſuſpenſum, donec de illo aliter diſpenſemus*; idem apertè colligitur *c. cum N. 2. de eo, qui furtivè ordinem ſuſcepit*. Ex quo ſequitur.

6 Primò, eum, qui eodem die in temporibus ſuſcepit minores ordines, & ſubdiaconatum, repelli ſolum ab executione ſubdiaconatus non autem minorum ordinum.

7 Secundò, eum, qui eodem die ſuſcepit ſubdiaconatum, & diaconatum, poſſe fungi ſubdiaconatu, non autem diaconatu. Ita Nav. *c. 25. n. 71. verſ. alterò peccat.* Alt. *loco cit. col. 8.* & alii. An autem ſuſpenſus ab executione unius ordinis, poſſit ſuperiorem ordinem ſuſcipere, patet ex ſupradictis *punct. 2 n. 9* non poſſe ut ibi probavi.

8 Quæres quartò, quis poſſit facultatem ſuſcipiendi plures ordines eodem die conferre.

Reſpondeo Epiſcopum poſſe facultatem dare ſuſcipiendi omnes minores ea die, qua Eccleſia ordines conferre permittit, ſic enim colligitur ex Trid. *ſeſſ. 23. c. 11.*

Ordines verò ſacri non poſſunt, niſi de licentia Papæ, eodem die conferri. Ratio eſt, quia ſic decernitur *in c. dilectus, de temp. ord.* ubi Epiſcopus conferens eidem plures ordines ſacros una die, ſuſpenditur à poteſtate ordinandi; etiamſi hoc fecerit de licentia Metropolitani; ergò ſignũ eſt, facultatẽ conferendi plures ſacros ordines eodem die, ad Summum Pontificem pertinere, non ad Epiſcopum, alioquin Epiſcopus pœna ſuſpenſionis non puniretur. Ita gloſſ. *in c. quicumque, verb. acolytus, diſt. 77* Alt. *loco cit. col. 8. verſ. remanet igitur*.

Digitized by Google

9 Quæres quietò, quis poſſit diſponere in ſuſpenſione contracta ab eo, qui plures ſacros ordines, aut minores cum ſubdiaconatu eodem die recepit, aut contulit.

Reſpondeo diſpenſationem reſervatam eſſe Summo Pontifici *c. litteras, & c. dilectus filius de temp. ordinat.* ubi reſervatur diſpenſatio conferenti, ibi: *ipſum tamdiu ab ordinandi ſuſpendimus poteſtate, donec noſtram meruerit gratiam obtinere*, & *c. litteras veſtras*, eodem titulo, ubi reſervatur Papæ diſpoſitio conferentis, & recipientis, ibi: *præfatum Epiſcopum à collatione ordinum; alterum verò ab executione officii ſacerdotalis tandiu volumus remanere ſuſpenſos, donec de illis aliter diſponamus.* Ita gloſſa *in c. dilectus, citato, verb. noſtram;* Alterius *col.* 9.

Excipitur tamen caſus, in quo Abbas, & Epiſcopus diſpenſare poſſunt cum eo, qui plures ordines eodem die ſuſcepit; quando ſcilicet ordinatus religionem ingreſſus eſt, & peracta pœnitentia laudabiliter in religione vixit, *c. cum N. &c. innotuit, de eo qui furtivè ordinem ſuſcepit.* Vide gloſſam, & Panormitanum *in c.* 3 *cit.* Majolum *lib. 4 de irregularitate c.* 11. *n.* 2. *& ſeq.* & Alterium *loco cit. col.* 9. 9. 1.

§. II.

De ſuſcipientibus ordines non ſervatis temporum interſtitijs.

1 *Conferens, aut ſuſcipiens in temporibus, diverſis diebus, ſed non ſervatis interſtitiis, graviter peccat, non tamen incurrit ſuſpenſionem.*

2 *Interſtitia in ſuſpenſione ordinum ſervanda, ita computanda ſunt, ut inter unum, & alium ordinem annus integer intercedat, non mathematicè, ſed juxta ritum Eccleſiæ v. g. à Quadrageſima ad Quadrageſimam, à Pentecoſte ad Pentecoſten ſequentem.*

3 *Epiſcopus in interſtitiis circa minores ordines diſpenſare poteſt cum ſubditis; non item in aliis interſtitiis, ſecluſa neceſſitate, vel utilitate Eccleſiæ judicio ipſius Epiſcopi.*

4 *Leviores cauſæ ſufficiunt in diſpenſatione interſtitiorum circa ordines minores inter ſe, & inter Subdiaconatum, & Diaconatum, quàm in interſtitiis inter Diaconatum, & Sacerdotium.*

5 *Requiritur neceſſitas, & utilitas ſimul, dum quis promovetur à Diaconatu ad Sacerdotium.*

6 *Facultas diſpenſandi in interſtitijs competit Capitulo, Sede vacante, ejuſque Vicario.*

7 *Competit etiam probabiliter Abbatibus in illis caſibus, in quibus poſſunt tonſuram, & ordines conferre.*

8 *Epiſcopus, qui novit ordinandum indigere diſpenſatione interſtitiorum, cenſetur in illis diſpenſare, cum illum ad ſacros ordines admittit, aut dat dimiſſorias non facta mentione interſtitiorum.*

9 *Poteſt, & interdum diſpenſare in interſtitiis religioſorum, quando adeſt cauſa ſibi à ſuperioribus ipſorum per atteſtationem expreſſa.*

UNICA PROPOSITIO.

1 COnferens, aut ſuſcipiens ordines in temporibus, diverſis diebus, ſed non ſervatis interſtitiis, graviter quidem peccat, quia facit contra leges Eccleſiaſticas, præſertim Concilij Trid. *ſeſſ.* 23. *c.* 11. *quicquid dicat* Henriq. *l.* 6. *c.* 10. *n.* 3. Non tamen incurrit pœnam ſuſpenſionis, quia cenſura non incurritur, niſi ſit in jure expreſſa. Ita Zerola *in praxi* 2. *ver. ordo n.* 8. Riccius *in collect. dec. p.* 3. *collect.* 576. Suar. *de cenſuris, diſp.* 31 *ſect.* 1. *n.* 43. Alterius 11 *p. diſp.* 10. *c.* 4. *col.* 2. Barboſa *de poteſtate Epiſcopi* 2. *p. alleg.* 18. *n.* 15.

2 Sed modò dubium eſt primò, quomodo computanda ſint interſtitia, quæ in ſuſceptione ordinum ſervanda ſunt.

Reſpondeo, ita computanda eſſe, ut inter unum, & alterum ordinem annus integer intercedat; hic tamen annus non eſt computandus mathematicè; ita ut ordinandus nequeat ordines ſuſcipere, niſi inter ordinem proximè ſuſceptum, & alterum ſuſcipiendum interceſſerit mora, & intervallum duodecim menſium completorum; ſed computandus eſt moraliter, & juxta ritum, & morem Eccleſiæ, e. g. à Pentecoſte ad Pentecoſtem, à primis temporibus Quadrageſimæ ad tempora ſubſequentis Quadrageſimæ futuræ, hic enim cenſetur annus moraliter, & juxta ritum Eccleſiæ. Ita ſacra Cardinalium congregatio, teſte Barboſa *in remiſſ. ad Concil. ſeſſ.* 23. *c.* 11. Quaranta *verb. ordo ſub finem* Fornarius *de ordin. c.* 3 *n.* 4 ubi aſſerit à Sacra Cardinalium congregatione ita declaratum fuiſſe, Vgolinus *de poteſt. Epiſcop. c.* 26. §. 27 *n.* 6. Sorbus *verb. ordines ſacri, verſic. circa id*, & alii communiter.

3 Secundò dubium eſt, quis poſſit in interſtitiis diſpenſare.

Reſpondeo Epiſcopum in interſtitiis circa minores ordines diſpenſare poſſe cum ſibi ſubditis juxta ſuum prudens arbitrium, ex Tridentino *ſeſſ.* 23. *c.* 11. ſicut etiam juxta ſuum prudens arbitrium diſpenſare poteſt in interſtitiis circa diaconatum, ex Trid. *ſeſſ.* 23. *c.* 13 in interſtitiis verò inter minores ordines, & ſubdiaconatum, & interſtitiis inter diaconatum, & ſacerdotium diſpenſare non poteſt, niſi adſit neceſſitas, vel utilitas Eccleſiæ, judicio ipſius Epiſcopi; ſic enim decernitur in Trid. *ſeſſ.* 23 *c.* 11 *ad fin & c.* 13 *&* 14.

4 Ex quo patet contra Navarrum *conſ.* 11. *n.* 11. *de temp. ordinat.* & Alterium *loco cit. col.* 2. & 3. leviorem cauſam ſufficere in diſpenſatione interſtitiorum circa minores ordines inter ſe, & inter diaconatum, & ſubdiaconatum, quam in interſtitiis inter omnes minores, & ſubdiaconatum, & in interſtitiis inter diaconatum, & ſacerdotium; nam Concilium in diſpenſatione interſtitiorum ad minores ordines, & ad diaconatum requirere videtur ſolum arbitrium; in diſpenſatione verò interſtitiorum inter minores ordines, & ſubdiaconatum, & inter diaconatum, & ſacerdotium, requirit neceſſitatem, vel utilitatem Eccleſiæ.

5 An autem requiratur neceſſitas, & utilitas ſimul, vel alterutra ſufficiat, diſſenſio eſt inter DD.

Ego reſpondeo, Concilium utramque requirere, dum quis promovetur à diaconatu ad ſacerdotium, Concilium enim in hoc caſu conjunctivè loquitur *c.* 14. ibi, *niſi ob Eccleſiæ utilitatem, ac neceſſitatem aliud Epiſcopo videretur.* inter minores verò, & ſubdiaconatum ſufficit neceſſitas, vel utilitas, quia Concilium in hoc caſu utitur forma loquendi disjunctiva *c.* 11. ibi, *niſi neceſſitas, aut Eccleſiæ utilitas judicio Epiſcopi aliud expoſcat.* Vide dicta *de ſacramentis, diſp.* 8. *qu. unica, punct.* 6. *n.* 2. 3. 1. cum Sorbo, Rodriquez, & aliis, quibus adde Carolum de Graſſis *de effectu in prælud. n.* 334. Barboſam *de offic. & poteſt. Epiſcopi* 2. *p. alleg.* 18, *n.* 4 *& ſeq.* & alios DD. ſupra citatos.

6 Eadem facultas diſpenſandi in interſtitiis competere videtur Capitulo Sede vacante, ſeu ipſius Vicario, quia regulariter ſuccedit in juriſdictione ordinaria Epiſcopi, niſi prohibeatur. Ita Carolus de Graſſis *loco cit. n.* 339. Quaranta *v. c. verſ. quæro* 10. Riccius *in praxi dec.* 71 5. *n.* 1 *in prima edit.* & alii apud Barboſ. *de officio, & poteſt. Epiſc.* 11. *p. alleg.* 18. *n.* 6.

7 Probabile etiam eſt Abbates, in iis caſibus, in quibus tonſuram, & minores ordines conferre poſſunt, poſſe cum eiſdem diſpenſare in interſtitiis circa minores ordines. Ratio eſt, quia hæc facultas videtur acceſſoria habenti poteſtatem conferendi ordines, neque Concilium illis hanc facultatem adimere præſumitur. Ita Miranda *in manuali tom.* 1. *q.* 38. *art.* 7. Campanil. *rubr.* 12. *c.* 13. *n.* 43. & Barboſa *de offic. & poteſt. Epiſc. alleg.* 18. *n.* 3. *&* 11.

8 Rogabis primò, utrùm Epiſcopus cenſeatur in interſtitiis diſpenſare, ſi aliquem ad Sacros Ordines admittat, aut dimiſſorias concedat, non facta mentione interſtitiorum.

Reſpondeo affirmativè, ſi noverat ordinandum indigere diſpenſatione interſtitiorum, & eondum elapſum eſſe debitum tempus. Ratio eſt, quia præſumendum non eſt Epiſcopum velle delinquere conſequenter præſumitur tacitè diſpenſare. Secus, ſi ignorabat nondum elapſum eſſe debitum tempus; tunc enim nulla ſubeſt ratio credendi Epiſcopum diſpenſare. Ita Carolus de Graſſis *n.* 340. Menochius *de arb. caſu* 563 *nu.* 10. Majolus *lib.* 3. *c.* 14. *nu.* 14. Salſedo apud Diaz *c.* 25. *in fin* Altarius *loco cit. col.* 3. Avila, Henriquez, Sayrus, Suarez, Vgolinus, & alii, quos retuli *de irregularitate, diſp.* 7. *q.* 5. *p.* 14. 3 *n.* 9. *tom.* 1.

9 Rogabis ſecundò, utrùm Epiſcopus diſpenſare poſſit in interſtitiis religioſorum.

Reſpondeo poſſe diſpenſare etiam cum religioſis ex cauſa ſibi à ſuperioribus ipſorum per atteſtationem expreſſa. Ita declaravit Sacra Cardinalium congregatio ex Riccio *in praxi, dec.* 81. *in* 1. *edit.* Quaranta *verb. ordo verſ quæritur* Barboſa *ad ſeſ.* 23. *c.* 11 Heriuq. *lib.* 10. *c.* 23. *n.* 4 & alii apud Barboſ. *de pot. Epiſc. alleg* 18. *n.* 10. Ratio eſt, quia religioſi non ſunt deterioris conditionis cæteris.

PUNCTUM V.

De ſuſpenſione contra ſuſcipientes ordines ſimoniacè.

1 *Suſceptio ordinum cum vitio ſimoniæ commiſſo ab ipſo ſuſceptore ordinum, vel illi quoad culpam imputato, eſt materia hujus ſuſpenſionis.*

2 *Quæ non incurritur, cum vitium ſimoniæ committitur à tertia perſona, inſcio ipſo ordinando.*

3 *Nec item incurritur ab eo, qui bona fide ſuſcepit ordines ſimoniacè, etiamſi poſt ordinationem ratificet ſimoniam ab altero commiſſam.*

4 *Ad incurrendam hanc ſuſpenſionem requiritur, ut ſimonia ſit completa.*

5 *Subjectum hujus ſuſpenſionis ſunt omnes cujuſcumque gradus, & conditionis homines, etiam Regali, vel quavis dignitate Eccleſiaſtica fulgentes, ſuſcipientes ordines ſimoniacè.*

6 *Mediatores ſimoniæ incurrunt excommunicationem Papæ reſervatam, non tamen ſuſpenſionem; ſuſceptores verò excommunicati, & ſuſpenſi.*

7 *Niſi præſentatores ad ordinem ſint, qui ſuſpenduntur per triennium ab executione ordinum.*

8 *Effectus hujus ſuſpenſionis eſt ſuſpendere ab exercitio, & executione ordinum ſuſceptorum, & ab aliis ſuſcipiendis.*

9 *Non tamen ſuſpendit ab officio.*

10 *Suſpenſio lata contra ſimoniacos in ordine, perpetua eſt.*

11 *A qua poteſt abſolvere Epiſcopus, ſpectato iure antiquo, non autem novo, ſaltem ſi delictum ſit publicum, ſecus ſi occultum, etiamſi ſimonia ſit commiſſa cum ipſo Epiſcopo.*

12 *Simoniacus in beneficio non incurrit ſuſpenſionem.*

13 *Etiamſi non poſſit fructus beneficii percipere, & beneficium validè retinere, quod tamen intelligitur de beneficiis ſolùm ſimoniacè obtentis non de aliis ritè obtentis.*

NOn ſolùm excommunicatio, verùm etiam ſuſpenſio contrahitur ob ſimoniam, tam ab eo, qui ordines ſimoniacè conferet; quam ab eo, qui ordines per ſimoniam ſuſcipit. In hoc puncto non agimus de ſuſpenſione, quam contrahit is, qui ordines ſimoniacè confert; ſed de illa, quam contrahit recipiens ordines cum labe ſimoniæ, omiſſa pœna excommunicationis, de qua *diſp.* 11. *q.* 3. *p.* 24. *n.* 1. *& ſeqq. tom.* 3. fuſius egi; hic ergo explicabo.

Primò

Digitized by Google

Primò, quænam ſit materia iſtius ſuſpenſionis.
Secundò, quodnam ſit ejus ſubjectum.
Tertiò, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio.
Quartò, quandiu duret.
Quintò, quis ab ea valeat abſolvere.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius ſuſpenſionis eſt ſuſceptio ordinum cum vitio ſimoniæ commiſſo ab ipſo ſuſceptore ordinum, vel illi quoad culpam imputato; hæc propoſitio patet, tum Extravag. 2. Pauli II *de ſimonia* ibi: *Omnes illi, qui ſimoniacè ordinati fuerint, à ſuorum ſint ordinum executione ſuſpenſi*; tum ex Bulla Sixti V. contrà malè promotos, quæ incipit, *Sanctum & ſalutare*, ibi: *Clericos poſt hoc malè promotos ab executione, miniſterio, & exercitio ordinum, & ab omni ſpe & facultate aſcendendi ad alios ſuperiores perpetuò ſuſpenſos declaramus.*

Obiicies, Clemens VIII. abſtulit præfatam Sixti conſtitutionem illamque ad terminos juris communis redegit; ergo recipiens ordines per ſimoniam non afficitur pœnis illius Bullæ.

Reſpondeo Clementem VIII moderatum fuiſſe præfatam conſtitutionem quoad reliqua in ea Bulla contenta; quoad vitium verò ſimoniæ illam in ſuo robore, & validitate reliquiſſe, ut benè obſervant Leſſius, & Suarez *locis proximè citandis*, Sayrus *lib. 4. c. 24. n. 6.* & alii communiter.

2 Sed modò dubium eſt primò, utrùm iſta ſuſpenſio incurratur, etiamſi vitium ſimoniæ committatur à tertia perſona inſcio ipſo ordinando, ut ſi tertius tradidit pecuniam Epiſcopo, inſcio ordinando.

Reſp. negativè, quia hoc eſt proprium cenſuræ in pœnam delicti impoſitæ, ut non incurratur, niſi ob culpam; hic autem caret culpa, ut ſuppono. Ita Navar. *c. 25. n. 68* Suarez *lib. 4. de ſimonia, c. 56. nu 9 & de cenſuris diſp. 31 ſect. 1. & ſect. 4. n. 40.* Sayrus *loc. cit.* Coninchus *diſp. 15. n. 37* Henriq. *lib. 13. c. 37. nu. 4* Filliuc. *cap 7 nu 129* Alterius *to. 2 diſp 9 c. 4 ſub finem* Leſſius *lib 2 cap 35 dub 24 nu 136.* contra S. Thomam 2. 2 *q. 100. art. ult ad 3.* Arragonium *ibi concl. 4.* Felinum *in c. per tuas, de ſimonia*, Sylveſtrum *verb. ſuſpenſio, n. 7.* Avilam *3. p. diſp. 5 dub 9. concl 2.* & alios, arbitrantes remanere ſuſpenſum ab ordine ſic ſuſcepto.

3 Addo accipientem ſimoniacè ordines bona fide, non affici ſuſpenſione, etiamſi poſt ordinationem ratificet ſimoniam ab altero commiſſam, nam ſuſpenſio impoſita eſt ob ſimoniam in ſuſceptione ordinum; hic autem in ſuſceptione non commiſit ſimoniam, ſed illam approbat poſt factam, ut ſuppono. Ita Alterius *loco cit.* Covarruvias, Navarr., Henriq., Suarez, Sayrus, Leſſius; & alii, quos retuli *diſputat. 2. quæſt 3. punct. 24 num. 2 & ſeqq tom. 3* dum explicarem excommunicationem latam contra ſimoniacos in ſuſceptione ſacrorum ordinum; contra Avilam, & alios *locis cit.* Secus dicendum eſt; ſi antequam ordines ſuſciperet, animadvertit ſimoniam ab altero commiſſam fuiſſe, occaſione ordinis a ſe ſuſcipiendi; tunc enim volens recipere ordines, retrahere debet influxum alterius ſimoniacum, & abſtinere tenetur ab ordinis ſuſceptione, quatenus illi cauſam dedit is, qui ſimoniam commiſit; alioquin in ſuſpenſionis pœnam incidit, quia dicitur ordines ſimoniacè ſuſcipere, cum eos ſuſcipiat ob ſimoniacam alterius actionem, ut ſuppono.

4 Secundò dubium eſt, utrùm ad incurrendam iſtam ſuſpenſionem opus ſit, ut ſimonia ſit completa.

Reſpondeo affirmativè, ut probavi *de excommun. lata contra ſimoniacos diſput. 2. q. 3. punct 4. nu. 1. & ſeqq. tom. 3.* quia cenſura non incurritur, niſi adſit effectus completus ſub cenſura prohibitus.

SECUNDA PROPOSITIO.

5 SUbjectum iſtius excommunicationis ſunt omnes cujuſcumque gradus, & conditionis homines, ſuſcipientes ordines ſimoniacè; etiamſi Regali, vel alia quavis Eccleſiaſtica, vel mundana dignitate præfulgeant; ſic enim in præcitata Extravaganti habetur.

6 Sed modò dubium eſt primò, utrùm mediatores ſimoniæ ſuſpenſi ſint.

Reſpondeo cum Suar *de cenſuris diſp 31. ſect. 4. num. 29.* in præfata Extravaganti non eſſe latam ſuſpenſionem contra mediatores ſimoniæ, ſed excommunicationem Papæ reſervatam. Ex quo patet differentia inter mediatores, & ſuſcipientes ordines ſimoniacè; illi enim non ſunt ſuſpenſi, ſed excommunicati; iſti verò non ſolùm ſunt excommunicati, verùm etiam ſuſpenſi, ſi communem DD. ſententiam ſequamur.

7 Dixi, *in præfata Extravaganti*, ut adverterem alibi extare ſuſpenſionem, non contra quemlibet mediatorem, ſed contra præſentatorem ad ordinem; nam *in cap. penul. de ſimonia*, lata eſt ſuſpenſio per triennium ab ordinum executione contra præſentatorem ad ordinem per ſimoniam; probabile tamen eſt diſpoſitionem illius textus ſpecialem eſſe, & non extendi ad alios caſus, ut aſſerit Leſſius *lib. 2. c. 35. dub. 24 n. 134.* contra Suarez, & alios. De qua re infra *q. 2 punct. 11. num. 1. tom. 3.*

Quæres, utrùm ſicut ſimoniacus in ordine ſuſpenſionem incurrit, ita eam incurrat ſimoniacus in beneficio.

Reſpond. negativè, ut infra probabo *num. 12. propoſitione quinta, verſic. quæres utrum.*

TERTIA PROPOSITIO.

8 EFfectus, quem parit iſta ſuſpenſio, eſt ſuſpendere ab exercitio, & executione ordinum ſuſceptorum, & ab aliis ſuſcipiendis. Ratio eſt, tum quia Extravagans Pauli II. abſolutè, & indiſtinctè loquitur: tum quia id apertè declaravit Sixtus V. in ſua Bulla, ut patet ex verbis ipſius ſuprà relatis. Ita Communiter DD. licèt Leſſius *loco cit.* Suarez *de cenſuris diſp. 13. ſect. 4. n. 33.* Filliucius *de ſimonia c. 13. n. 12.* probabile exiſtiment, remanere tantummodo ſuſpenſum ab executione ordinum ſimoniacè ſuſceptorum, ut in eo puniatur, in quo peccavit. Sed hoc ego non approbo, ut patet, tum ex allatis rationibus; tum quia ſuſpenſus ab executione ordinis inferioris ſuſpenditur etiam à ſuſceptione ſuperioris ut ſuprà docui *punct. 2. n. 9. tom. 3.*

9 Rogabis, utrùm iſta ſuſpenſio non ſolùm ſuſpendat ab executione, & ſuſceptione ordinum, verùm etiam à beneficio, & officio.

Reſpondeo non ſuſpendere ab officio, quia hoc nullo jure probatur, nec Sixtus V. hanc pœnam impoſuit; ſed ſolùm adjecit, ut ſi ſic ſuſpenſi miniſtraverint, fiant irregulares, & privati beneficiis, quoad ſæculares; quoad religioſos verò, ut fiant privati voce activa, & paſſiva & fiant incapaces ad illa, & ad alia in futurum obtinenda, ut patet ex ipſa Bulla Sixti V. *verſ. nihilominus*, quam de verbo ad verbum cum moderatione Clement. VIII. refert Sayrus *lib. 4. c. 17. ad finem.* ergò ſignum eſt hujuſmodi ſuſpenſionem non ſuſpendere ab officio, & beneficio; alioquin ſuſpenſus non poſſet eligere, aut facere fructus ſuos, etiam antequam miniſtret in ordinibus. Ita Suarez, Coninchus, Filliucius, & alii *locis cit.* contra nonnullos alios, quos tacito nomine innuit Suarez *loco cit. de ſimonia n. 17.*

Obiicies, *in Extravag. 2. de ſimonia, imponuntur ipſo facto pœnæ, quæ aliàs erant ferendæ ſententiæ*, ibi *quas ipſo facto eos incurrere volumus*, jure autem antiquo prohibita erat ſimonia ſub pœna depoſitionis, & ſuſpenſionis ab omni officio, & beneficio, *c. 2. de confeſſis, & c. erga ſimoniacos 110. q. 1.*

Reſpondeo illam objectionem ſuprà ſolutam fuiſſe, dum loquerer de excommunicationibus contra ſimoniacos. Quamobrem hic breviter, in hac Extravaganti dico non ferri ipſo facto pœnas, quæ jure antiquo erant ferendæ ſententiæ ſed ſolùm illas pœnas, quæ contra ſimoniacos publicos erant ipſo jure latæ, extendi etiam ad ſimoniacos, occultos in ſuſceptione ordinum. Quid autem nomine ordinum intelligatur, explicatum eſt ſuprà, dum loquerer de excommunicationibus contra ſimoniacos *in ordine diſp. 2. q. 3. punct. 24. num. 2. tom. 3.* intelligi non ſolùm ordines ſacros, ſed etiam minores.

QUARTA PROPOSITIO.

10 SUſpenſio lata contra ſimoniacos in ordine perpetua eſt. Ratio eſt, quia jura abſolutè loquuntur, ut patet ex verbis præfatæ Extravagantis, & Bullæ Sixti V.

Obiicies, Pius V. in Bulla 5. contra ordinatum ſimoniacè ſic decernit: *Quicumque deteſtabile vitium ſimoniacę pravitatis convictus fuerit commiſiſſe in conſequendis ordinibus, eo ipſo ab illorum executione per decennium ſine ſpe diſpenſationis ſit ſuſpenſus, & per annum carceribus mancipetur*, ergò ſignum eſt, iſtam ſuſpenſionem non eſſe perpetuam.

Reſpondeo Pium V. noluiſſe in ea Bulla rigorem antiquorum canonum lenire, & mitigare ſed potiùs augere hoc pacto, ut ſuſpenſus, poſtquàm condemnatus fuerit de crimine, careat ſpe diſpenſationis per decennium; tranſacto verò decennio liberum ſit Pontifici jure ordinario abſolvere; jure verò antiquo auferebatur ſpes obtinendæ diſpenſationis; conſequenter Pontifex jure ordinario diſpenſationem ante decennium concedebat. Ita Suarez *lib. 4. de ſimonia c. 58. nu. 10.*

QUINTA PROPOSITIO.

11 SI jus antiquum ſpectemus Epiſcopus abſolvere poteſt ab hac ſuſpenſione. Ratio eſt, quia licet in Extravaganti ſecunda abſolutio excommunicationis reſervetur Papæ, non tamen reſervatur abſolutio iſtius ſuſpenſionis; reſervatio autem aſſerenda non eſt, niſi ſit expreſſa.

Dixi, *ſi jus antiquum ſpectemus*, quia ſi inſpiciamus conſtitutionem Sixti V. non poteſt Epiſcopus abſolvere ſaltem in delicto publico, Ratio eſt, quia Sixtus V. revocat omnes facultates, & conceſſiones, etiam Cruciatæ, abſolvendi hujuſmodi ſimoniacos; præciſa tamen hac Bulla Sixti V. Epiſcopus abſolvere poſſet etiam ab excommunicatione ob ſimoniam, in ſuſceptione ordinum commiſſam, ut bene Leſſius *loco cit.* Sayrus *lib. 4. c. 17. ad fin.* & alii, præſertim ſi delictum ſit occultum, juxta facultatem Epiſcopis conceſſam in Trident. *ſeſſ. 24 c. 6.* Ita Henriq. *c. 39 de excomm.* & Suarez *de ſimonia c. 61 n. 11.* aſſerentes Epiſcopum poſſe abſolvere ab excommunicatione, & ſuſpenſione contracta ob ſimoniam in caſibus occultis, & non deductis ad forum contentioſum, quia Concilium generaliter loquitur. Imò idem Suarez *loco cit.* & Garzias *de beneficiis p. 8. c. 1. n. 74.* adducunt declarationem Sacræ Congregationis, in qua dicitur, Epiſcopum non poſſe quidem rehabilitare ſimoniacum ad beneficia in poſterum obtinenda, aut ad ea retinenda, quæ per ſimoniam occultam obtinuit; poſſe tamen abſolvere ſuum ſubditum in ſimonia occulta, & rehabilitare ad ordines, & beneficia antea obtenta.

Ampliat Leſſius *loco cit. n. 136.* etiamſi delictum ſimoniæ cum ipſomet Epiſcopo perpetratum fuiſſet. Ob id enim Epiſcopus non eſt privatus ſua poteſtate, vel ob ea ſuſpenſus, donec denunciatus fuerit excommunicatus. Verùm hæc ratio probat ſolùm poſſe valide abſolvere, non verò licitè; cum enim ſit excommunicatus ob ſimoniam in ordine commiſſam, non poteſt propriam ſpontè cum aliis communicare, & actus juriſdictionis exercere, ut patet ex regulis

gene-

Digitized by Google

generalibus tradita *de cenſuris in communi diſputat. 2. quæſt. 2. punct. 5. num. 2. & ſeqq. tom. 2.* obſervat tamen Leſſius *nu. 134. ad finem*, Bullam Sixti V. à pluribus in locis ignorari, conſequenter uſu receptam non eſſe. Sed hoc ego non facilè admitto, ſaltem in Italia; & aſſerenti legem non fuiſſe uſu receptam, incumbit onus probandi; lex enim poſſidet, cùm preſpicuè conſtet latam eſſe, conſequenter in dubio judicandum eſt in favorem legis.

12 Quæres, utrùm ſicut ſimoniacus in ordine incurrit ſuſpenſionem; ita eam incurrat ſimoniacus in beneficio.

Reſpondeo negativè, quia cenſura non incurritur, niſi ſit in jure expreſſa. Ita Navar. *in manuali c. 25. num. 110. verſ. 3.* Innocentius, Panormitanus, & alii, quos citat, & ſequitur Suarez *lib. 4. de ſimonia c. 56. num. 16. & de cenſuris diſp. 31. ſect. 4. nu 42.* Filliucius *de ſimonia tract. 45. cap. 13. q. 4. num. 10.* Avila *3. p. diſput. 5 dub. 9. concl. 5.* contra Sylveſtrum *verbo ſuſpenſio quæſt. 7* Alterium *tom. 2. diſp. 5. c. 5. col. 3. verſ. ad hanc dubitationem*, Henriquez *lib. 3. cap 37. n. 5.* & alios aſſerentes, incurrere ſuſpenſionem ab ordine, & beneficio.

Obiicies primò, *in Extravaganti 2. de ſimonia* infliguntur ipſo facto pœnæ, quæ jure antiquo erant ferendæ ſententiæ, ſed jure antiquo poſita erat ſuſpenſio, ergo.

Reſpond. ſolutionem iſtius difficultatis conſtare ex dictis *de excommunicatione lata contra ſimoniacos in ordine, & beneficio, diſp. 2. q. 3. punct. 4. num. 19. ad finem tom 3.* ubi negativè reſpondi.

13 Obiicies ſecundò, ſimoniacus in beneficio non poteſt fructus beneficii percipere, & beneficium validè conſequi; *Extravag. 2. de ſimonia*; ergo ſuſpenſus eſt à beneficio.

Reſpondeo negando conſequentiam; nam in præcitata Extravaganti non inducitur propriè ſuſpenſio, ſed irritatio, & privatio collationis beneficii per ſimoniam obtenti; conſecutio enim beneficii per ſimoniam invalida eſt *Extravagant. 2. citata*; conſequenter non tribuit jus acquirendi fructus illius; hæc tamen pœna non eſt ſuſpenſio propriè dicta, quia ſuſpenſio à beneficio ſupponit titulum, & proprietatem beneficii, & privat illius uſu, & uſufructu; aliud autem eſt irritatio collationis beneficii, aliud privatio uſuſfructus beneficii validè obtenti, ut benè Suarez *loco cit. de ſimonia num. 19. & de cenſuris loco cit.* Avila *loco cit. concl. 6.* Henriquez *lib. 13. c. 11. n. 5.*

Obſerva tamen, *in Extravaganti citata*, ſermonem eſſe tantummodo de beneficiis, quæ ſimoniacè obtinentur, de quibus in dicta Extravaganti dicitur, *nec inde faciat aliquis fructus ſuos*; non verò ſermo eſt de aliis ante legitimè obtentis. Propterea probabilius eſt in aliis non incurri ullam ſuſpenſionem, ſeu privationem fructuum, ut benè Suarez *loco cit.* contra Sylveſtrum *verb. ſuſpenſio n. 7.* Abbatem *c. ſancta n. 5.* Angelum *verb. ſimonia nu. 6.* Alterium *loco cit. c. 5. ad finem, & alios*, quamquam clericus ſimoniacus in ordinibus, vel ſacramentis excommunicandus eſt, *c. quicquid, 1. q 1.*

An autem ſimoniacus in beneficio incurrat excommunicationem, oſtenſum eſt *diſp. 2. q. 3. punct. 24. num. 1. & ſeqq.* incurrere.

PUNCTUM VI.

De ſuſpenſione lata contra eum, qui ordines ſuſcepit, dum vinculo cenſuræ obſtrictus eſt.

1 *Excommunicatus ob clerici percuſſionem, incurrit ſuſpenſionem, vel irregularitatem, ſuſcipiendo ordines quamvis minores ante obtentam excommunicationis abſolutionem. Idem probabile eſt de excommunicatione alia quavis de cauſa, modò ſit excommunicatio maior.*

2 *Hæc pœna non extenditur ad ſuſpenſum, vel interdictum ſicut neque ad eum, qui ordines in excommunicatione ſuſcepit, bona fide, aut per vim, aut ex gravi metu, aut ex ignorantia non craſſa.*

3 *Excommunicatum probabile eſt ſuſpenſionem non incurrere, ſuſcipiendo primam tonſuram.*

4 *Non item incurrit recipiendo conſecrationem Epiſcopalem.*

5 *Suſpenſio, quam incurrit excommunicatus ſuſcipiendo ordines antequam abſolvatur, reſpectu clerici ſecularis ſuſpendit ab executione ordinis in excommunicatione ſuſcepti, reſpectu religioſi ſuſpendit ab executione ordinis ſic ſuſcepti, & officii.*

6 *Sed non impedit executionem inferiorum ordinum ante excommunicationem ſuſceptorum.*

7 *Abſolutio iſtius ſuſpenſionis reſpectu clerici ſecularis reſervata eſt Papæ, quomodocumque contracta ſit; reſpectu Religioſi poteſt impendi à ſuo Abbate, modò ex ignorantia facti, & juris deliquerit, & factum non ſit grave; in foro tamen conſcientiæ non indiget abſolutione.*

TRia principaliter explicabo in hoc puncto.

Primò, quandonam obſtrictus cenſura incurrat ſuſpenſionem, ſuſcipiendo ordines.

Secundò, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio,

Tertiò, à quonam diſpenſatio iſtius ſuſpenſionis obtineri debeat.

PRIMA PROPOSITIO.

1 EXcommunicatus ob clerici percuſſionem incurrit ſuſpenſionem, vel, ut alii volunt, irregularitatem, ſuſcipiendo ordines ante obtentam excommunicationis abſolutionem. Hæc propoſitio patet *ex c. cum illorum, de ſent. excommunic.* ubi habetur, clericos ſæculares, qui tempore excommunicationis ordines ſuſcipiunt, à ſuſceptis ordinibus deponi; religioſos verò ſuſpenſos remanere ab ordine ſuſcepto, & officio. Ita communiter DD. Quamquam aliqui hanc propoſitionem aliis textibus probant, ut ex *c. 1. de eo qui furtivè ordinem ſuſcepit*. & ex *c. 1. & 2. de Epiſcopo, qui renunciavit Epiſcopatui*. Verùm probatio ex illis textibus deſumpta mihi non probatur, quia in illis caſibus ſermo eſt de caſu diſtincto; in materia autem pœnali argumentandum non eſt à ſimili, neque facienda eſt extenſio ad alios caſus. Ita Covar. *c. alma mater p. 1. §. 6.* Sylveſter *verb. irregularit. q. 2.* Navar. *c. 27. nu. 241.* Henriquez *lib. 4. c. 6. numer. 4.* Valentia *tom. 4. diſp. 7. quæſt. 19 punct. 3.* Suarez *de cenſuris, diſp. 31. ſect. 1. n. 57.* Coninchus *de ſacramentis, diſp. 14. n. 32.* Sayrus *lib. 7. cap. 10. n. 12.* Toletus *lib. 1. cap. 66. n. 2.* Filliucius *tra. 17. cap. 5. n. 94.* Avila *part. 7. diſput. 9 ſect. 1. dub. 5.* Rodriquez *in ſumma 1. p. c. 108. concl. 4.* Reginald. *lib. 30. tract. 2. nu 181.* Alterius *tom. 2 diſp. 10. ca. 6.* Majolus *lib. 4. cap. 34.* & alii, quamquam iſti DD. in hoc diſſentiunt, quod Navarrus, Sylveſter, Sayrus, Henriquez, Avila, Toletus, Majolus, Valentia, Rodriquez, & alii, quorum opinio probabilis eſt, exiſtimant iſtam eſſe irregularitatem; Suarez verò, Alterius, Coninchus, Filliucius, & alii, quorum opinio de rigore juris mihi probabilior videtur, putant iſtam eſſe pœnam ſuſpenſionis, quia proprium ſuſpenſionis eſt repellere ab executione officii, vel ordinis; iſta autem ſuſpenſio repellit ab executione ordinis, & officii eum, qui ordines in excommunicatione capit, ut conſtabat ex dicendis *propoſitione 2. nu. 5. & ſeqq.*

Ampliari probabiliſſimè poteſt iſta propoſitio. Primò non ſolùm ad excommunicatum ob clerici percuſſionem verùm etiam ad excommunicatos alia quavis de cauſa; nam licèt Summus Pontifex *in cap. cum illorum*, ſpecialiter loquatur de excommunicato ob clerici percuſſionem; nihilominus Summus Pontifex, dum rem definit, univerſaliter loqui videtur. Ita præcitati DD.

Hoc tamen intelligendum eſt, modò ſit excommunicatus majori excommunicatione; nam excommunicatus minori excommunicatione, licet faciat contra prohibitionem cenſuræ in materia gravi, non tamen afficitur ſuſpenſione, vel irregularitate, ſuſcipiendo ordines. Ratio eſt, tum quia ſicut excommunicatus minori excommunicatione non afficitur irregularitate, celebrando; ita neque ſuſcipiendo ordines; tum quia pœna non incurritur, niſi ſit in jure expreſſa. Ita communiter DD.

2 Ampliatur, & extenditur ſecundò ab aliquibus DD. etiam ad ſuſpenſum, vel interdictum: hunc enim putant affici nova ſuſpenſione, vel irregularitate ſuſcipiendo ordines. Ita Covarr. & Majolus *locis citatis*. Marius Alterius *loco cit. col. 2. verſic. ad probandum*, & alii.

Verùm iſta ampliatio nullo ſufficienti textu probatur, quia *c. cum illorum*, loquitur de excommunicato; nec aliud jus afferri poteſt, in quo iſta ſuſpenſio contineatur. Ita Sylveſter, Avila, Henriquez, & alii, quos retuli *de irregularitate, diſp. 7. quæſt. 3 punct. 4. nu. 2. tom. 1.* ubi hanc rem fuſiùs explicavi.

Ampliatur tertiò non ſolùm ad capientes ordines majores, verùm etiam ad eum, qui minores aſſumit. Ratio eſt, quia *cap. cum illorum citatum*, generaliter loquitur de ſuſcipientibus ordines tempore excommunicationis. Ita Suarez, Alterius, Filliuc. & alii, contra Navarr. *conſil. 28. de ſent. excommun.* Avilam *p. 7. ſect. 1. dub. 6.* & alios.

An autem extendatur ad capientem primam tonſuram, vel conſecrationem Epiſcopalem tempore excommunicationis, conſtabit ex infrà dicendis *num. 3. & 4.* ubi negativè reſpondebo. Limitatur tamen præfata propoſitio primò ad eum, qui ordines in excommunicatione capit ex probabili ignorantia, vel inadvertentia ſuæ excommunicationis, vel prohibitionis Eccleſiæ; hunc enim arbitror in foro conſcientiæ probabiliter excuſari poſſe, quia par non eſt, ut pœnam ſubeat, qui culpam non commiſit; in foro tamen externo non præſumitur ignorantia, quia factum grave eſt, & jus valdè manifeſtum. Panormitanus *in c. cum illorum, n. 15. de ſentent. excomm.* Hoſtienſis *ibidem*, Sylveſter *verb. irregularitas q. 7.* Suarez *loco cit. nu. 59* Filliuc. *loco cit.* contra Covarr. *c. alma mater part. 1. § 6. nu. 6.* Majolum *lib. 4. c. 34. num. 4.* Alterium *loco cit. n. 2.* & alios exiſtimantes ignorantiam non excuſare in ullo foro.

Obiicies, *in c. cum illorum, citato*, fertur ſuſpenſio Papæ reſervata contra excommunicatum ſuſcipientem ordines; etiamſi non recordetur ſe excommunicatum, aut neſciat excommunicato interdictam eſſe promotionem ad ordines: ergo inadvertentia, & ignorantia non excuſant.

Reſpondeo ſuſpenſionem ferri in eum, qui non recordatur ſe excommunicatum, aut neſcit prohibitionem, modò ignorantia ſit craſſa, ſupina, vel affectata; ſecus ſi talis non ſit; nam ignorantia excuſat à cenſuris.

Limitatur 2. in excommunicato, qui per vim, aut metum cadentem in conſtantem virum ordines accipit. Ratio eſt, quia metus gravis excuſat à peccato mortali contra prohibitionem Eccleſiaſticam, conſequenter excuſat etiam ab incurrendis cenſuris, ut ſuo loco probavi *in tract. de cenſuris in genere diſput. 1. quæſt. 2. punct. 3. nu. 2. & ſeqq. tom. 1.* Eccleſia enim non obligat cum gravi incommodo. Ita Sylveſter *verb. irregularitas §. 9. q. 7.* Suarez, Filliucius *locis cit.* & alii, contra Alterium *tom. 2. diſput. 10. c. 5 ſub finem*, Majolum *lib. 4 de irregularitate, c. 36. n. 4.* & alios.

Obiicies; baptizatus, qui per vim, aut metum Baptiſmum iterum capit, non excuſatur ab irregularitate, ut docui *de cenſ. in communi diſp. 7. q. 3. punct. 3. nu 1. tom. 1.* ergo neque excommunicatus excuſatur à ſuſpenſione, ſuſcipiendo ordines per vim, aut metum; ſicut enim qui rebaptizatur, poteſt habere animum non ſuſcipiendi Baptiſmum; conſequenter impedire poteſt Baptiſmi reiterationem, & ſacrilegium

Digitized by Google

legium ex parte ſua ; ita etiam excummunicatus babere poteſt intentionem, non recipiendi ordines.

Reſpondo negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, tom quia qui rebaptizatur tenetur ea ſtrictiſſimo præcepto naturali divino abſtinere ab iterata Baptiſmi receptione, quam impedire poteſt ſola voluutate oon ſuſcipiendi Baptiſmum; eacommunicatus verò non tenetor abſtinere ab ordinibns ſuſcipiendis ea præcepto naturali divino, ſed Eccleſiaſtico; Eccleſia autem oon obligat ad obſervantiam ſnorum præceptorum cum notabili incommodu, & ſicut non obligat eacommunicatum abſtinere à celebratione, quoties grave damnum pateretur nun celebrando, ita neque obligat ad abſtinendum à ſuſceptione ordinum, quoties gravi damno exponeretur non ſucipiendu ordines; tum quia non poteſt quis in boc caſu exteriùs ordines ſuſcipere, & interiùs habere intentionem non ſuſcipiendi ordines; quia majus ſacrilegium committetur, & graviora incommoda ſeqoerentur ex ficta ſuſceptione ordinum. Ita Sylveſter *verb. irregularitas q* 7. Suarez *n*.60. Filliucius *n*.94. contra Mainlum *lib.* 4.*c*.16. Alterium *loco cit.*

3 Sed modò dubium eſt primò, utrùm excommunicatus ſuſpenſionem incurrat, recipiendo primam tonſuram.

Reſpond. valdè probabiliter ſuſtineri poſſe non incurrere. Ratio eſt, tum quia prima tonſora, ſtrictè loquendo, non eſt ordo; tum quia eacommunicatus recipiens primam tonſuram non poteſt affici effectibos iſtius ſuſpenſionis, cum tonſura non habet proprium actum, à ſoo ſuſpendatur. Ita Suarez *n*. 58. Alterius *loco cit. dub.* 5. Filliuc. *n*.94 Navarr. Avila, & alii *locis ſuprà cit.*

Dixi, probabiliter ſuſtineri poſſe, quia oppoſitum probabilitate non caret, cum prima tonſura nomine ordinis veniat iuxta uſitatam apud canones loquendi formam, ot alibi ſæpius oſtendi *præſertim de cenſuris in genere diſput.* 7. *quæſt* 1 *punct.* 1 *num* 4 *tom.* 1., & licèt tonſura non babeat functiones ordinis, babet tamen peculiaria privilegia.

4 Secundò dubium eſt, utrùm eacommunicatus recipient conſecrationem Epiſcopalem, incorrat iſtam ſuſpenſionem.

Reſpondeo negativè juxtà probabiliorem ſententiam; tum quia Epiſcopatos ſtrictè loquendo, non eſt ordo; tum quia ſuſpenſio generaliter lata non afficit Epiſcopos, niſi exprimatur. Ita Suarez *diſp* 31 *sect* 1.*n* 18. Filliuc. *tract.* 17.*c* 5.*q* 9 *nu* 94 & aliot qoos retulit *de ſacramentis loco ſtatim citando* contra Alterium *tom.*2 *diſp* ru *c*.6 *col.* 3. *dub* 1. Valentiam. Bellarminum, & alios, quos nominatim recenſuit *de Sacramento Ordinis diſput* 8 *quæſt unica puncto* 1.*num.*3 *tom.*1.

Ex dictis in præcedentibus conſtat, excommunicatum recipientem majores, vel minores ordines, affici ſuſpenſione, niſi recipiat ex ignorantia non craſſa, vi, vel metu gravi, tunc enim non afficitur; ſicut non afficitur, ſi recipiat primam tonſuram, aut conſecrationem Epiſcopalem.

SECUNDA PROPOSITIO.

5 SUſpenſio, quam incurrit excommunicatut, ſuſcipiendo ordines, antequam abſoluarur, reſpectu clerici ſecularis ſuſpendit ab execotione ordinis in e communicatione ſuſcepit. Ratio eſt tum quia par eſt, ut quis in eo puniatur, io quo deliqoit; tum quia ſic apertè colligitur *ex c. cum illorum, de ſentent. excommunicationis*, ibi, *ſi fuerint ſeculares clerici, à ſuſceptis ordinibus cenſemur in perpetuum deponendos.*

Neque obſtat illud participiom, *deponendos*, quod eſt futuri temporis, & non videtur continere cenſuram ipſo jure latam, ſed ferendam. Reſpondeo enim continere cenſuram ipſo jure latam, tum quia conjungitur cum illo verbo *cenſemus*, quod eſt temporis præſentis, & illud verbum *deponendos*, non adbibetur ad ſignificandam ſuſpenſionem comminatoriam, ſed ad ſignificandum eos, qui in futurum poſt editionem illius textus, ordines capient io excommunicatione, cenſuræ ſuſpenſionis obnoxios eſſe; tum quia una pars diſpoſitionis aliam explicat. *l.* 2. *ff. de reb. dubiis* ſed in eadem Bulla fertur ſuſpenſio ipſo facto contra religioſos; ergo etiam ipſo facto fertur contra clericos ſeculares; tom quia in præcitato *cap.* denegatur Epiſcopis facultat diſpenſandi; ergo cenſura cenſetur ipſo iure lata; alioquin fruſtrà denegaretur diſpenſandi facultas.

Dixi in propoſitione, *reſpectu clerici ſecularis*, nam iſta ſuſpenſio reſpectu religioſi ſuſpendit ab executione tam ordinis in excommunicatione ſoſcepti, quam officii, ut patet ex præcitato textu, ibi, *ab executione ſuſcepti ordinis, & officii decernimus manere ſuſpenſos.*

Ao autem ſuſpenſus ab execucione ordinis in excommunicatione ſuſcepti, maneat etiam ſuſpenſus à ſuſceprione ordinum ſuperiorum, conſtat ex dictis *punct.* 2 *n* 8 *tom.* 3. remanere ſuſpenſum à ſuſceptione maioris ordinis, conſecutivè, & acceſſoriè; nam ſuſpenſus ab executione ordinis inferioris, ſuſpenſus etiam eſt à ſuſceptione, & adminiſtratione ſuperioris, non è contra.

6 Sed modò dubium, eſt otrùm iſta ſoſpenſio impediat etiam executionem inferiorum ordinum, quos quis ſuſcepit ante excummunicationem.

Reſpondeo negativè, quia cum in illorum ſuſceptione non deliquerit, non viderur pœnam circa illorum execurionem pati, & quamvis in ona parte textus abſolutè dicatur à receptis ordinibus, nihilominus in alia parte dicitur ab executione ordinis ſuſcepti; conſequenter una pars aliam declarat, & indicat diſpoſitionem illius textus intelligenda eſſe cum prius poſitione pœnæ, & culpæ. Ita Alter. *tom.*2.*diſp.*10.*c*.5.*col.*2.*dub.*1.

Hinc ſequitur eum, qui diaconatum in eacommunicatione ſuſcepit, poſſe obtenta excommuoicationis abſolutione, miniſtrare in ſubdiaconatu, aut minoribus ordinibus, etiamſi diſpenſationem ſuſpenſionis uondum obtinuerit.

TERTIA PROPOSITIO.

7 ABſolutio iſtius ſuſpenſionis reſpecto clerici ſæcularis reſervata eſt Papæ ſive iſta ſuſpenſio contracta fuerit ſcienter ſive ignoranter ignorantia craſſa, ſupina, vel affectata; ſic enim expreſſe decernitur *in c. cum illorum, citato*, ibi, *in reliquis caſibus tam Archiepiſcopi, quam Epiſcopi abſque mandato Sedis Apoſtolicæ ſpeciali, diſpenſandi facultatem ſe noverint non babere*. Hoc tamen intelligitur, modò delictum ſit publicum; nam ſi delictum ſit occultm, Epiſcopus diſpenſare poteſt, ex Concilio Trident *ſeſſ.*24 *c* 6.

Dixi in prośitione, *reſpectu clerici ſecularis*, ut cuntra diſtinguerem ab abſolutione religioſi; nam religioſus abſolui poteſt à ſuo Abbate modò ex inadvertentia facti, vel ignorantia iuris deliquerit, & modò factum non ſit grave, & notabile, ut in præcitato textu dicitur.

An autem in foro conſcientiæ iodigeat abſolutione dum inadvertentia, vel ignorantia non fuit culpabilis mortaliter, craſſa, vel ſupina, patet ex ſupradictis limitatione prima, *num.*2. non indigere.

PUNCTUM VII.

De ſuſpenſione contra conjugatos ſuſcipientes ordines ſacros.

1 *Vir coniugatus illicitè ſuſcipiens aliquem Sacrorum Ordinum, tam ante, quam poſt conſummatum matrimonium, incurrit ſuſpenſionem, & irregularitatem.*
2 *Secus de eo, qui licitè ſuſcepit, ut ſi ſuſcipiat ex legitima Papæ licentia, vel in caſibus à jure permiſſis.*
3 *Caſus, in quibus licèt viro conjugato, etiam durante matrimonio Ordines ſacros ſuſcipere ſunt; 1. quando matrimonium nondum fuit conſumatum; 2. quando uxor conſumato matrimonio de communi conſenſu profitetur in Religione; 3. quando uxor emittit votum caſtitatis, & concedit viro licentiam ſuſcipiendo ſacros ordines, vel ſi vir ad Cardinalatum promovendus ſit; 4. quando per ſententiam factum eſt divortium quoad thorum, & habitationem.*
4 *Conjugatus ſuſcipiens ſacros Ordines ex ignorantia, aut bona fide excuſatur à ſuſpenſione,*
5 *Sicut, & Sacerdotes Græci.*
6 *Qui, ſi poſt initum matrimonium ad noſtras regiones tranſirent, non eſſent ordinandi, quamvis poſſent ordinati uti uxore remoto ſcandalo*
7 *Conjugatu, ſuſcipiens minores ordines non incurrit ſuſpenſionem.*
8 *Suſpenſio lata contra conjugatos ſuſcipientes aliquem ſacrorum Ordinum, ſuſpendit ab execusione ordinis ſuſcepti, à ſuſceptione ſuperiorum Ordinum, à beneficio, & officio.*
9 *Non tamen ab exercitio ordinum ſuſceptorum ante matrimonium, ſaltem mortua uxore.*
10 *Suſpenſio, & irregularitas lata contra conjugatos ſuſcipientes aliquem ſacrorum Ordinum, perpetua eſt.*
11 *Abſolutio prædicta ſuſpenſionis, & irregularitatis reſervata eſt Papæ.*
12 *Diſpenſare tamen poteſt Epiſcopus, ſi crimen ſit occultum, quamvis durante matrimonio non poſſit in illis miniſtrare.*

QUatuor breviter explicabo in hoc puncto.
Primò, utrùm, conjugatus recipiens ordines incurrat ſuſpenſionem.
Secundò, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio.
Tertiò, quamdiu duret.
Quartò à quonam iſtius abſolutio obtineri poſſit.

PRIMA PROPOSITIO.

1 VIr conjugatus illicitè ſuſcipiens aliquem ſacrorum Ordinum, tam ante, quam poſt conſummatum matrimonium, incurrit ſuſpenſionẽ, imò etiam irregularitatem. Quod incurrat ſuſpenſionem, patet ex Extravag *antiqua, unica de voto, & voti redemptione*, obi poſtquam prohibitum fuit, virum conjugatum ſacros ordines ſuſcipere, additur ſuſpenſio, ibi, *quòd ſi ſecus à quoquam forſitan attentatum fuerit, ordinamus, quòd nec matromonio ſoluto, in ſic ſuſcepto ordine miniſtrare valeat*; proprium autem ſuſpenſionis eſt directè impedire executionem ordinum.

Quòd incurrat irregularitatem, patet tum ex eadem Extravagant. *antiquæ concertationi de, voto, & voti redemptione*, ubi conjugatos repellitur ab ordinum ſuſceptione, ibi, *diſtrictiùs inhibentes, ne quiſpiam durante matrimonio, nondum etiam conſummato, aliquem de ſacris ordinibus præſumant ſuſcipere, niſi prout ſacris canonibus noverit convenire*, & infrà coojugatus ſuſcipiens ſacros ordines impeditur promoveri ad ſuperiores ordines ibi, *nec ad ſuperiores ordines provehi*, proprium autem irregularitatis eſt directè impedire ſuſceptionem ordinum; tum quia ita poſtolat decor, & honeſtas ſacrorum ordinum; par enim non eſt, ut qui rei uxoriæ operam impendit, myſteriis ſacri altaris applicetur. Hoc tamen adducitur prius pro congruentia, quam pro ratione obligant, alioquin Græci conjugati irregulares eſſent, nec ſacros ordines ſuſcipere poſſent. Ita communiter DD. Vide dicta *de cenſuris in genere diſp.* 7.*q* 3. *punct.*4.*nu.*9.*tom.*1.

2 Dixi

Digitized by Google

2 Diai in propoſitione, *illicitè ſuſcipiens*, ut exciperem eum, qui licitè ſuſcipit; oam pœna cenſuræ puniri non debet, qui culpam nou commiſit.

Ex quo ſequitur primò, virum conjugatum ſuſcipientem ordines ea legitima Papæ facultate, non affici ſuſpeoſione, tum quia non ſuſcipit ordines illicitè, ut ſuppono: tum quia Summus Pontifex in jure communi poteſt diſpenſare, & cenſuram, aliarumqoe pœnarum canonicarum vinculum auferre; oam res per quas naſcitur per eaſdem diſſolvitur.

Secundò ſequitur, virum conjugatum advolantem ad ſacros ordines in caſibus in jure permiſſis, non ligari vinculo bujus cenſuræ; tom quia non ordinatur illicitè; tum quia in præcitara Eatravaganti excipiuntur caſus à jure conceſſi, ibi, *niſi prout ſacris canonibus noverit convenire*.

3 Sed modò dubium eſt primò, quandonam liceat viro coojngato etiam durante matrimonio, ordioes ſacros ſuſcipere.

Reſp. licere. primò, quando matrimonium nondum fuit conſummatum; tunc enim licitum eſt conjugi religionem ingredi, & profeſſionem in ea emittere, & facta profeſſione ſacros ordines ſuſcipere, quia per profeſſionem diſſolvitur matrimonium, conſeqoeoter ceſſat impedimentum ſuſcipiendi ordioes.

Secuodo, quando uaor, conſummato matrimonio, ingreditur religionem, & in ea profitetur de conſenſu utriuſque coniugis; tunc enim licitum eſt viro ſacros ordines ſuſcipere, etiamſi matrimonium ad huc ſubſiſtat. *c. Epiſcopus benedictionem, diſt* 27.

Tertiò, quando uxor caſtitatis votum emittit de coofenſu viri, illique licentiam concedit ſuſcipiendi ſacros Ordines, tunc enim licitum videtur viro ſacros Ordioes ſuſcipere, etiamſi ipſius uxor in ſeculo remanere velit, *ea ſeriatim, & apertè, diſt.* 32. *c. coniugatus, de converſ. conjug. & c. Agathoſa* 27. *q.* 2. Hoc tamen intelligendum eſt, modò uxor ſit ſenex, & non timeatur incontinentiæ periculum; nam ſi juvenis ſit, huc non permittitur, niſi religionem ingrediatur.

Idem dicendum videtur, quando vir conjugatus ad Cardinalatus dignitatem promovendus eſt; par enim ratio videtur, cùm Cardinalatui adnexos eſſe ſoleat ordo ſacer, nec aliqued peculiare in bac re ſancitum ſit à jure. Ita Saochez *lib.* 7. *diſp.* 41. *n.* 4. contra Maiolum *de irregularitate lib* 1. *c.* 34. *n.* 2 Ioannem Andream *in cap. ſane, de converſ. coniug* & alios, aſſerentes ſemper requiri, ut dum ad Cardinalatus dignitatem promovendus eſt ipſius uxor religionem ingrediatur. Immò gloſſa *in cap. ſanè, de converſ. coniug.* Sotus *in* 4. *diſt.* 27. *q.* 1. *art.* 4. *ad finem*, Alter. *to.* 2. *diſp.* 10. *cap.* 7. *col.* 3. & 4. & alii exiſtimant idem ſufficere, & requiri dum vir conjugatus ad Epiſcopatum promovetur videulitcet uaor religionē iogrediatur, ſi iuvenis eſt, aut voverit caſtitatem, ſi eſt ſenex. Sed probabilius mibi diceodum videtur ſemper neceſſarium eſſe, ut uxor religionem ingrediatur, dum vir ad Epiſcopalem dignitatem promovendus eſt, ſic enim expreſsè decernitur *in cap. ſanè, de converſ. coniugat.* Idemque doceot Covarr. 4. *decret.* 2. *p. c.* 6. §. 3. *nu.* 3. Maiol. *loc. cit. num.* 2. Azor *l.* 13. *c.* 13. *q.* 7. & alii communiter, teſte Sancb. *lib* 7. *diſp.* 41. *n.* 2.

Quartò, quando per ſententiam factum eſt divortium quoad torum, & habitationem; tunc eoim licitum eſt viro lonocenti, etiam invita conjuge religionem ingredi, aut ſacros ordines ſuſcipere, conjugi vero adultero io tali eveotu non licet ingredi religionem, aut ordinem ſuſcipere, abſque tacito, vel expreſſo conſenſu conjugis innocentis; cū innocenti conjugi competat ius concedendi gratiā reconciliationis, & oocentem repetendi, & revocandi; hæc ſumatim, & compendioſè dicta ſufficiant. Videri poteſt Sancb. *lib.* 7. *diſp.* 38 & *lib.* 10. *diſp.* 11. *n.* 6. Henriq. Perez, Coninchus, Ledeſma, & alii quos retuli *in meo tract. de matrim q.* 3. *punct.* 9. *num.* 18. & *q.* 4. *punct.* 5. *nu.* 22 *tom.* 1.

4 Secundò dubium eſt, utrum vir coniugatus ſuſcipiens ſacros ordines ex ignorantia, aut bona fide, eacuſetur à ſuſpenſione.

Reſpondeo affirmativè. Ratio eſt, quia in præfata Extravag. ſermo eſt de præſumentibus, ibi, *de ſacris ordinibus præſumans ſuſcipere*; præſumptio autem ſupponit ſcientiam, & dolum. Ita Suar. *n.* 56. Filliucius *loco cit.* contra Alterium *loco cit. col.* 5.

Hinc ſequitur virum conjugatum, qui bona fide ſacros ordines ſuſcepit, poſſe diſſoluto matrimonio, functiones ordinum abſque diſpenſatione exercere, quia noo detioetur vinculo ſuſpenſionis; conſtante verò matrimooio, non poteſt uti ſacris ordinibus, tum quia non decet: tum quia ſicut probibetur ordines ſuſcipere, ita etiam prohibetur eaercere. Ita Suarez, Alterius, & Filliucius *loc. cit.*

5 Tertiò dubium eſt utrum ſacerdotes orieotales, ut Græci, incurrant ſuſpeoſiooem ſuſcipiendo ſacros ordines poſt contractum matrimonium.

Reſpondeo oegativè, qoia eis premiſſum videtur ſacros ordines ſuſcipere, & uti matrimoonio antea contracto, cùm non voveant continentiam. *c. aliter diſt* 31. *c.* Nicæna Synodus, & *c aliter, diſt* 31. & *c. ut clericorum, de vit & honeſt cler.*

6 Verùm ſi Græcus conjugatus in noſtras regiones ſe conferret, non eſſe promovendus ad ordines, tum ad vitandum ſcandalum, tum ne ritus confundantur, tum quia ordinibus ſacris apud nos adnexum eſt caſtitatis votum. Imò ſacerdos Græcus conjugatus, oon poſſet apud nos beneficium capere abſque diſpenſatione Papæ, ut patet ea duabos primis rationibus.

An autem ſacerdos Græcus accedens cum uaore ad noſtras regiones uti poſſit uxore, patet ex dictis *de legibus diſput.* 1. *q.* 1. *punct.* 6. *numer.* 48. & *ſeqq. tom.* 2. poſſe præciſo tamen ſcandalo. Vide Panormit. *in cap. cum olim, de cleric. conjug.* & *cap. cum ſecundum, de temp. ordinat.* Alterium *loco cit. c.* 7. *ad finem.* Saochez, Bellarm. Rebellum, & alios quos retuli *de matrim q.* 3. *punct.* 9. *n.* 13 *tom.* 1.

7 Dixi iu propoſitione, *aliquem ſacrorum ordinum*, nam ſi conjugatus minores ſuſcipiat, nō afficitur ſuſpenſione, quia Extravagās citata loquitur de ſuſcipiēte ſacros ordines, oec aliud jus afferri poteſt, quo id ſub pœna ſuſpenſionis prohibeatur. Ita Suarez *de cenſur. diſ.* 13. *ſect.* 1. *n.* 54. Alter. *tom.* 2. *diſp* 10 *c.* 7 *col.* 7. Filliucius *tract.* 17. *cap.* 5. *num.* 93. & alii, licitè tamen conferri non poſſunt ordines minores, vel prima tonſura viro conjugato, niſi religionem ingrediatur. *c. nullus, de temp. ordin. lib* 6. *c. diverſis fallaciis, de clericis coniugat* Ita gloſſa *c. coniugatus, de converſ. coniug.* Alterius *loco cit. col.* 4 *verſ dubitari*, & alii, an autem & quādo conjugatus uti poſſit ordinibus antea ſuſceptis, & privilegio clericali gaudeat, probatum eſt in hoc tractatu *in expoſitione Bullæ Cœnæ diſp.* 1. *quæſt.* 16 *ſect* 1 *punct.* 3 *n* 3. & *ſeqq. tom.* 3. *de cenſuris in genere diſput* 2. *quæſt.* 4 *punct* 3 *num.* 3 *tom* 3 & *de legibus, circa octavum Decalogi præceptum diſput.* 10. *quæſt.* 2. *punct.* 1. 3. 2 *nu.* 1. *tom.* 2. ubi diai, gaudere privilegio clericali clericos conjugatos, quando oon ſunt bigami, & deferunt habitum, & tonſuram nec deferant arma.

Diai in propoſitione, *tam ante, quàm poſt conſummatum matrimonium*, quia Extravagans *antiqua*, citata extendit iſtam ſoſpenſionem ad ſuſcipientem ordinea, etiam matrimonio non conſummato, ut patet ex verbis ipſius Extravagantis ſuperiùs citatis.

Obiicies, conjux poteſt ante coſummatum matrimonium ingredi religionem, & profeſſiouem in illa emittere: ergo poteſt etiam ordines ſacros ſuſcipere.

Reſpondeo quidquid ſit de antecedente, de quo ſatis egi *in tract. de matrimonio quæſt.* 3. *punct* 4 *num* 4. *tom* 1. *neganda eſt conſequentia*. Ratio diſparitatis eſt, quia conjogatus ſub pœna ſuſpenſionis, & irregularitatis repellitur ab ordinibus ſacris; validè tamen illos recipit cum adſit materia, & forma, ut ſuppono, & ſubiectum non ſit incapax ea diſpoſitione juris naturalis, vel divini, alioquin Græci coniugati iovalidè ordinareotur.

SECUNDA PROPOSITIO.

8 SUſpenſio lata contra tonjugatos ſuſcipientes aliquem ſacrorum ordinum, ſuſpendit ab eaecutione ordinis ſuſcepti à ſuſceptinne ſuperiorum ordinum (& in hac parte vim irregularitatis habet) & à beneficio, ac officio: ſic enim eapreſsè decernitur *in Extravag citata*, ibi, *quod ſi ſecus à quoquam forſitan attentatum fuerit, ordinamus, quod nec matrimonio ſoluto in ſic ſuſcepto ordine miniſtrare, nec ad ſuperiores ordines provehi, nec ad aliquod beneficium, vel officium Eccleſiaſticum valeat promoveri*.

9 Quæres, otrùm iſta ſuſpenſio repellat etiam ab exercitio ordinum ſuſceptorum aute matrimonium.

Reſpondeo negativè, quia io teatu dicitur, *ſic ſuſcepto ordine*. Ex quo ſequitur, ſubdiaconom, qui ſine diſpenſatione matrimooium contraait, poſſe, ſaltem mortua conjuge, in Subdiaconatu miniſtrare, quia hic oon eſt ſuſpenſus ab ordine ante matrimoniū contractū.

Diai, *ſaltem mortua coniuge*, quia vivente conjuge non videtur poſſe functiones ſubdiaconatus exercere. Sicut enim conjugatus noo poteſt ſacros ordines ſuſcipere: ita nec illos exercere, cum ſuſceptio ordinum præcipuè interdicatur ob ipſorum uſum. Ita ſentire videntur Suar. *nu.* 49. *ad finem*, Alterius, & Filliuc. *loco cit.*

TERTIA PROPOSITIO.

10 SUſpenſio, & irregularitas lata contra coniugatos ſuſcipientes aliquem ſacrorum Ordinum perpetua eſt, & durat donec per diſpenſationem auferatur. Ratio eſt, tum quia bæc eſt materia ſuſpenſionis, & irregularitatis abſolutè latæ, ut perpetuò duret, donec per abſolutiooem tollatur quia in præſata extravagātà dicitur, *nec matrimonio ſoluto in ſic ſuſcepta miniſtrare, nec ad ſuperiores ordines provehi, &c.*

Ex qoo ſequitur, conjugem, qui conſtaote matrimonio ordines ſuſcipit, remanere ſuſpeoſum: ſive matrimonium diſſolvatur morte oxoris, ſive diſpeoſatione Summi pontificis; Summus enim Pontifex aliquando diſpenſare poteſt in matrimonio rato, ut docui *de matrimonio quæſt.* 2. *punct.* 11. *nu.* 4 *tom.* 1. ſive diſſolvatur profeſſione in approbata religione, matrimonium enim ratum, ſed oon coonſummatum diſſolvitur profeſſione in approbata religione, licèt non diſſolvatur ſuſceptione ſacrorum ordinum, ut ſuo loco probavi *de matrimonio quæſt.* 3 *punct.* 4 *num* 4. & *punct.* 9. *n.* 8. & *ſeqq. tom.* 1., & patet ex Extravaganti *antiqua*, citata.

QUARTA PROPOSITIO.

11 ABſolutio iſtius ſuſpenſionis, & irregularitatis reſervata eſt Papæ: ſic enim clarè colligitur ex ipſa Extravag. *antiqua*, ſæpiùs citata, in qoa Summus Pontifex ſibi facultatem tacitè reſervat: conceſſa Epiſcopo facultate abſolvendi ſolùm quando conjugatus, qui ordiuem, conſtante matrimonio ſuſceperat, ingreditur religionem, & in ea profiterur: tunc enim Epiſcopus diœceſanus diſpenſare poteſt, niſi aliud canonicum impedimentum extet, ut in præſata *Extravag.* dicitur.

12 An autem Epiſcopus diſpenſare poſſit, dum crimen eſt occultum, patet ea Concilio Trid. *ſeſſ.* 24. *cap* 7. poſſe: diſpenſatus tamen non propterea poterit durante matrimonio mioiſtrare in ſacris ordinibus: quia licèt ablata ſit ſuſpeoſio, & irregularitas contracta ob ſuſceptionem ſacrorum ordinum tempore matrimonii: non

tamen

Digitized by Google

tamen ablata fuit diſpoſitio ſacrorum canonum, prohibentium conjugatos ſacrorum ordinum ſuſceptionem, & conſequenter illorum uſum: ſicut enim Epiſcopus aliquando poteſt abſolvere ab excommunicatione ob clerici percuſſionem, lata *in ca. ſi quis ſuadente, quæſt. 17.* non tamen diſpenſare poteſt in ipſo canone, ita ut percutiens clericum excommunicationi non ſubiiciatur: inferior enim diſponere non poteſt in lege ſuperioris. Ita in Simili Suarez *de cenſuris diſp. 31. ſect. 1. n. 23.* Garzias *de benef. 2. p. c. 5. n. 51.* & alii.

Hinc patet quid dicendum ſit de pœnitentiariis, aliiſq. confeſſariis deputatis ad abſolvendum à cenſuris in delictis occultis.

PUNCTUM VIII.

De ſuſpenſione contra recipientes ſacros ordines abſque ullo titulo.

1 *Recipiens culpabiliter ſacros ordines abſque ullo titulo, ſuſpenditur ab executione ordinum.*

2 *In Provincia, & Diœceſi Mediolanenſi extat ſpecialis ſuſpenſio ob ordine ad arbitrium Epiſcopi contra eum, qui ad patrimonium in Provincia Mediolanenſi malè promovetur, ex Concilio Pruinciali VI.*

3 *Similiter, & qui aliquem ſacrum ordinem ſuſcipit inito pacto cum ordinante, aut præſentante non petendi ſuſtentationem, beneficium, aut unde ali poſſit, ſuſpenditur ab executione ordinum.*

4 *Clericus, qui nullo prævio pacto cum ordinante, vel præſentante, ordines dolosè ſine titulo accipit, ſuſpenſionem contrahit, titulum patrimonii confingendo in ſententia auctoris.*

5 *Titulus fiduciarius dicitur ille, quem quis alteri aſſignat ex torta promiſſione reſtituendi bona poſt ordinationem.*

6 *Qui fuit ordinatus ſubdiaconus abſque vero titulo, & obtenta ſuſpenſionis abſolutione accedit ad diaconatum, aut ſacerdotium ſine novo titulo patrimonii, vel beneficii, iterum ſuſpenſione afficitur.*

7 *Suſcipiens ſacros ordines abſque titulo ligatur ſuſpenſione, ſive ordinetur à proprio, ſive ab alieno Epiſcopo etiam cum litteris dimiſſoriis proprii Epiſcopi.*

8 *Qui ficto titulo obtinuit litteras dimiſſorias, duplicem incurrit ſuſpenſionem, ſuſcipiendo ſacros ordines.*

9 *Suſcipiens ſacrum ordinem abſque titulo, incidit in irregularitatem, ſi functionem ordinis ſuſcepti exerceat, antequam abſolvatur.*

10 *Non incurrit ſuſpenſionem is, qui aſſignato ſibi vero patrimonio, ſacrum ordinem ſuſcepit, eoque ſuſcepto retrodonat, & renunciat patrimonium donatori, aut alteri, idque etiamſi poſt hujuſmodi renunciationem ad ſuperiores ordines aſcendat.*

11 *Neque is, cui facta ſuit aſſignatio patrimonii cum pacto, vel juramento reſtituendi patrimonium donatori, dummodo non reſtituat ante ordinationem, nec tale pactum inierit cum ordinante, vel præſentante.*

12 *Qui in vera aſſignatione patrimonii juravit, ſe nihil petiturum, aut reſignaturum patrimonium, non tenetur ſervare juramentum.*

13 *Non ligatur ſuſpenſione promotus ad titulum beneficii, cujus fructibus potiri, & frui non poteſt, niſi poſt obtentum Sacerdotium.*

14 *Qui ad minores ordines promovetur abſque titulo, non ligatur pœna ſuſpenſionis.*

15 *Neque is, qui ad patrimonium, aut penſionem ſufficientem ad ſuſtentationem ordinatus eſt.*

16 *Suſpenſionem incurrit is, qui ordinatur ad titulum beneficii, quod actu non poſſidet, ſed ſolum in potentia; eſt tamen probabile, eum cui beneficium collatum fuit, ſed ejus poſſeſſionem nondum capit non affici ſuſpenſione, ſi recipiat ordines titulo illius beneficii.*

17 *Ordinatus titulo coadiutoriæ perpetuæ obtentæ cum futura ſucceſſione eſt ſuſpenſus, niſi aſſignatur quantitas ſufficiens ad ſuſtentationem.*

18 *Qui invalidè beneficium obtinet, ſuſpenſionem incurrit, ſi ad illius titulum promoveatur.*

19 *Titulus, ad quem aliquis promoveri poteſt abſque ſuſpenſione, triplex eſt, nimirum beneficii Eccleſiaſtici, patrimonii, & profeſſionis, n. 24. Ad conferendos ordines titulo patrimonii, vel penſionis requiritur utilitas, aut neceſſitas Eccleſiæ.*

20 *Nomine patrimonii intelliguntur bona, arte, hæreditate, & vera donatione acquiſita. Bona frugifera, aut penſio ſuper re frugifera poſſunt pro titulo aſſignari, non autem bona mobilia.*

21 *Qui donat alicui patrimonium, ut ad illius titulum ordines ſuſcipat, poteſt apponere pactum reſtituendi ſibi patrimonium illud, cum ordinatus adeptus fuerit, unde ſe ſuſtentare valeat.*

22 *Qui ad titulum patrimonii ordinatur, ære alieno ita gravatus, ut ſoluto debito non ſuperſit ei ſufficiens ſuſtentatio, ſuſpenſionem incurrit, ſi patrimonium illud ſit hypothecæ ſubiectum pro debito.*

23 *Si bona alicui ſint donata, ut ad illorum titulum ordinari poſſit, in ipſis bonis conſtitui poteſt titulus, etiamſi donatarius ære alieno ſit gravatus.*

24 *Profeſſio eſt titulus ſufficiens, ut quis promoveatur ad ſacros ordines.*

25 *Doctor, aut Baccalaureus non poteſt ſub titulo ſuæ litteraturæ, aut gradus ordinari.*

26 *Clericus non poteſt ordinari ad titulum alterius beneficii, vel ſtipendii ab Epiſcopo ſibi aſſignandi ſuper fructibus ſuæ menſæ.*

27 *Qualibet penſio, patrimonium, & beneficium, non ſufficit pro titulo promovendorum. ſed requiritur quantitas ad ſuſtentationem ſufficiens.*

28 *Arbitrio Epiſcopi definienda ſimpliciter, non juxta gradum, & nobilitatem.*

29 *Qui non habet titulum beneficii ex ſe ſufficientem, poteſt ad ſacros ordines promoveri, ſi habeat patrimonium, quo beneficii defectum ſuppleat, modò redditus, qui pro titulo aſſignantur, ſint certi.*

30 *Titulus, ad quem clericus ordinatur, debet eſſe perpetuus reſpectu ipſius clerici.*

31 *Nec poteſt juxta aliquos Doctores, obtento beneficio alienari, abſque facultate Epiſcopi. Nomine alienationis venit etiam permutatio.*

32 *Vicaria temporalis, & alia beneficia non perpetua, non ſufficiunt ad titulum; ſecus de vicaria perpetua. Bona patrimonii, ad quorum titulum quis eſt promotus, gaudent privilegio bonorum Eccleſiaſticorum, & hæc bona ſi ſint aſſignata à patre in titulum ſunt addicenda, & computanda in diviſione paternæ hæreditatis.*

33 *Caſus, in quibus ordinans, & præſentator ſuſpenduntur ab executione ordinum, ſunt; 1. ordinans religioſum nondum profeſſum ſuſpenditur per annum à collatione talis ordinis; 2. ordinans aliquem ſine titulo cum pacto, ut ordinatus nihil ab eo petat, ſuſpenditur per triennium à collatione ordinum; 3. præſentans cum eodem pacto, ſuſpenditur per triennium ab executione ordinum; 4. ordinans aliquem ſine titulo, tenetur eum alere, donec fuerit ordinatus proviſus de competenti beneficio per ipſum ordinantem, vel alium, etiamſi inter eos nullum præceſſerit pactum.*

34 *Epiſcopus ordinans aliquem abſque titulo, non tenetur illum ſuſtentare, ſi ordinatus patrimonium habeat.*

35 *Neque eum, cui bona fide contulit beneficium poſtea evictione amittendum. Secus ſi mala fide contulerit.*

36 *Quoties quis ordinatur ab alieno Epiſcopo de licentia proprii Epiſcopi ſine ſufficienti titulo, onus providendi, & alendi incumbit illi, qui licentiam promovendi aliquem in particulari; ſi proprius Epiſcopus dedit alteri licentiam generalem conferendi ordines in ſua Diœceſi nullis perſonis in particulari explicatis, ordinans tenetur providere, & ordinatum alere.*

37 *Qui ordinatus eſt ſine titulo, mortuo Epiſcopo ordinante, alendus eſt à ſucceſſore Epiſcopi.*

38 *Abſolutio ſuſpenſionis contractæ ſuſcipiendo ſacros ordines ſine titulo regulariter poteſt impendi ab Epiſcopo, modò Clericus non fecerit pactum cum ordinante, vel præſentante non petendi quicquam, & delictum non ſit publicum, exiſtente enim hujuſmodi pacto, de quo publicè conſtet, abſolutio eſt reſervata Pontifici, & modo non agatur de ſuſpenſione contracta, poſt conſtitutionem Urbani VIII. quæ incipit,* Secretis Divinæ providentiæ; *quæ pariter eſt Papæ reſervata.*

39 *Epiſcopus ordinans cum pacto, elapſo triennio remanet abſolutus.*

40 *Confeſſarius generalem habens facultatem abſolvendi à cenſuris, poteſt abſolvere à ſuſpenſione contracta ob defectum tituli, quamvis ſint varia Doctorum placita, attamen in foro conſcientiæ poteſt dici, validè abſolvere.*

TRia principaliter explicabo in hoc puncto.

Primò, utrùm recipiens ordines abſque titulo ſuſpenſionem incurrat.

Secundò, quas pœnas incurrat conferens ordines abſque titulo.

Tertiò, quis poſſit abſolutionem iſtius ſuſpenſionis conferre.

PRIMA PROPOSITIO.

1 RECipiens culpabiliter ſacros ordines abſq; ullo titulo, ſuſpenditur ab executione ordinum. Hæc propoſitio probatur.

Primò *ex cap. neminem diſt. 70.* ubi decernitur, ut nullus abſque titulo ordinetur; deinde ſubjungitur, *eos autem, qui abſolutè,* (id eſt, ſine titulo) *ordinantur, decrevit Sancta Synodus vacuam habere manus impoſitionem, & nullum tale factum valere ad injuriam ipſius, qui eum ordinavit;* idem decernitur *in c. ſanctorum, eadem diſtinctione,* ubi dicitur, *decernimus, ut ſine titulo facta ordinatio irrita habeatur.*

Dices, iſti duo textus abrogati fuerunt *in c. Epiſcopus, & cap. cum ſecundum, de præbendis.*

Reſpondeo primò non fuiſſe ſimpliciter abrogatos in præfatis textibus, ut infrà ſtatim probabo.

Reſpondeo ſecundò confirmatos, & innovatos fuiſſe in Concil. Trid. *ſeſſ. 21. c. 2. ad finem, de reform.* ut conſtabit ex dicendis in ſecunda ratione.

Secundò igitur probatur ex Concil. Trid. *ſeſſ. 21. cap. 2. cit. ad finem, de reformat.* ubi prohibetur ordines ſacros ſine titulo ſuſcipere; deinde innovatur pœna antiquitus impoſita, ibi, *antiquorum canonum pœnas ſuper his innovando,* perſpicuum autem eſt *c. neminem, & c. ſanctorum,* eſſe canones antiquos, cum editi fuerunt in Concilio Calcedonenſi, & ab Urbano II. qui obiit anno 1099. die 29. Julii, antiqui ergò canones, quorum pœnas Concilium innovat, non ſunt *cap. cum ſecundum Apoſtolum,* neque aliæ Epiſtolæ, quæ in Decretalibus compilatæ ſunt, ſed *c. neminem, & c. ſanctorum,* aliique textus conſimiles, qui in decretis continentur, ex Gabriel Vaſquez *3. p. t. 3. diſp. 146. a. 6.* & aliis infra citandis.

Tertiò probatur ex Bulla 75. Pii V. edita anno 1568. die 12. Novembris, incipit: *Romanus Pontifex ſacrorum;* in qua Bulla Summus Pontifex ſupponens in Concil. Trid. *ſeſſ. 21. c. 2.* innovatam fuiſſe ſuſpenſionem, contra clericos ſæculares ſine titulo promotos, extendit diſpoſitionem ejuſdem Concilii ad religioſos ante profeſſionem promotos abſque titulo, ipſoſque inhabiles reddidit ad ordines exercendos, &

Digitized by Google

dos, & exercentes efficit irregulares, quod etiam militat in nulliter profeſſis, ut benè ſacra Cardinalium Congregatio declaravit; teſte Gargia *de beneſic. 2. p. c. 5. n. 10. & ſeqq.* Navarr. *de regul. comment. 4. nu. 72. verſ. non obſtat*, & Sanchez *de matrim. lib. 7. diſp. 37. n. 43.* tum quia non habet titulum, tum quia caret litteris dimiſſoriis legitimi Prælati; Patriarchis verò, Archiepiſcopis, & Epiſcopis, qui præfatos religioſos ad ſacros ordines ante validam profeſſionem ſine titulo admittunt, ſuſpenſionem à collatione talium ordinum, per annum imponit. Idem Pius V. cujus Bulla videri poteſt, eamque in hac parte referam *quæſt. ſeq. punct. 10. de cenſuris in particulari tom. 3.*

Quartò, probatur ex Bulla Sixti V. contra clericos malè promotos, in qua ſuſpenſionem imponit clericis, ordines ſacros ſuſcipientibus abſque titulo beneficii, vel patrimonii, & hæc Bulla non videtur in hac parte abrogata à Clemente VIII. quia Clemens VIII. reduxit illam Bullam ad terminos juris communis; jure autem communi lata eſt ſuſpenſio contra clericos, & religioſos, qui ſine titulo ſacris ordinibus initiantur.

2 Prædictis adde pro diœceſi, & Provincia Mediolanenſi in Concilio Provinciali VI. *tit. quæ ad ordines*, extare ſpecialem ſuſpenſionem ab ordine ad arbitrium Epiſcopi contra eum, qui ad patrimonium in Provincia Mediolanenſi malè promovetur. Ex dictis ſequitur.

3 Primo, à fortiori, eum, qui ad aliquem ſacrum ordinem promovetur, inito pacto cum ordinante, vel cum præſentante non petendi ſuſtentationem aut beneficium, aut aliquid aliud, unde ali poſſit, ſuſpenſionem incurrere ab executione ordinis ſuſcepti. Ratio eſt, tum quia hic recipere videtur ſacros ordines ſine titulo; tum quia etiamſi titulus reipſa validus eſſet, nihilominus hic caſus expreſsè definitus eſt *in c. penult. de ſimonia*, ubi dicitur, *eum qui ſic ordinatur, manere ſuſpenſum ab ordine ſuſcepto, donec diſpenſationem ſuper hoc obtinere meruerit*. Idem habetur *in c. per tuas nobis 3. de ſimonia*; ubi ordinatus hoc pacto repellitur ab executione ordinis ſic ſuſcepti, & ab aliis ſuſcipiendis. Imò gloſſa *in dicto c. per tuas, verb. intellexit*, Alterius *de cenſuris tom. 2. diſp. 10. c. 3. col. 6. verſic. poteſt*, exiſtimat iſtum à ſuſpenſione non excuſari, etiamſi ignorantiam juris haberet, id eſt, etiamſi neſciret vetitum eſſe ab Eccleſia ordines hoc prævio pacto ſuſcipere; nam in præfato capite ſuſpenſio extenditur ad illum, qui, *nec ſe in hoc aliquid illicitum egiſſe intellexit*, ut in præfato textu dicitur. Ego verò probabilius arbitror, in foro conſcientiæ excuſari poſſe, ſi tæ vera ignorantia interceſſit, quicquid ſit de præſumptione fori externi: tum argumento *c. ſi qui à ſimoniacis*; tum quia cenſura gravis ſupponere ſolet gravè culpam. Ità Suarez *de cenſuris diſp. 31. ſect. 1. n. 34.*

4 Major difficultas eſt, utrùm clericus, qui nullo prævio pacto cum ordinante, vel præſentante, ordines ſine titulo accipit, ſuſpenſione afficiatur; ut ſi quis titulum patrimonii confingat, mentiendo, aut falsò probando habere quod non habet, vel plus habere, quam habeat; cum tamen id quod habet ad ſuſtentationem non ſufficiat, aut ſi fictam donationem ab aliquo accipiat.

Reſpondeo duplicem in hac re Doctorum ſententiam extare.

Prima eſt nonnullorum negantium clericum ordinatum ſine titulo, vel patrimonio, affici ſuſpenſione, quoties nullum init pactum cum ordinante, vel præſentante petendi quidquam. Ratio eſt, tum quia nullo jure probari poteſt hujuſmodi ſuſpenſio; nam *cap. neminem, & cap. ſanctorum diſt. 70.* revocata fuerunt *in cap. cum ſecundum Apoſtolum, de præbendis*; nec innovata ſunt in Tridentino *ſeſſ. 21. cap. 2.* cum in eo innovari tantummodo videatur *cap. cum ſecundum Apoſtolum, cit.* quod nondum ſublatum erat, ut ex declarationibus Illuſtriſſimorum Cardinalium docet P. Marzila in Trident. *loco citato verſic. antiquorum*; tum quia quamplures ſacræ Congregationes deciſiones pro hac parte adducuntur à Gonzalez *ad regulam* 8. *Cancellariæ gloſſa* 5. *§. 10. numer.* 22. Marzila, & aliis. Eidem opinioni adhæret Gutierrez *lib. 12. pract. quæſt. 65. num. 11. verſic. nec opinio*, Henrique *in ſumma lib. 13. cap. 37. num. 2.* ubi pro hac ſententia duodecim auctores allegat Emanuel Sa *verb. ſuſpenſio num. 10.* Avila *3. p. diſp. 5. dub. 5. concl. 2.* Toletus *lib. 1. c. 49. n. 5.* Fornarius *de ordine c. 8. n. 8.* & alii apud Stephanum Quarantam *verb. ordo, verſ. & conſtitutio*, & apud Garziam *de beneſic. 2. p. c. 5. n. 21. & ſeqq.*

Secunda ſententia ſimpliciter affirmat dolosè ordinatum abſque titulo ſuſpenſionem ipſo facto incurrere ab ordine ita ſuſcepto, Hæc opinio ſufficienter probatur, tum rationibus in propoſitione allatis; tum quia in Bulla Summi Pontificis Urb. VIII. quæ incipit, *ſecretis æterno providentia*, edita 11. Decembris 1624. impoſita eſt ſuſpenſio perpetua contra promotum ficto, falſo, ſeu fiduciario patrimonio, ibi: *Promoti verò perpetuæ ſuſpenſionis pœnam abſque ſpe diſpenſationis à Sede Apoſtolica obtinendæ incurrant, eo ipſo inſuper promotos hujuſmodi, ac etiam eos, qui cum falſis, vel fictis, aut fiduciariis patrimonii titulis ſcienter ſe ad ordines hujuſmodi promoveri fecerint, non ſolùm prædictis, verùm etiam majoribus arbitrio noſtro, & pro tempore exiſtentis Romani Pontificis infligendis pœnis*; quanquam in præfatis verbis ſermo videtur eſſe tantummodo de Hiſpanis, Luſitanis, Gallis, vel Germanis, aliiſque ultramontanis. Hanc ſecundam ſententiam ſequitur Navarrus *conſil. 14. & 46. de temporibus ordinationum, & in manuali c. 27. num.* 158. Bernat. Diaz *in pract. crim. c. 18. in principio*, Suarez *de cenſuris diſp. 1. ſect. 3. num. 31. & ſeqq.* Majolus *lib. 4. de irregular. c. 15.* Graſſius *lib. 2. dec. c. 67. n. 56.* Alterius *tom. 2. diſp. 10. c. 3. col. 3.* Sanch. *de matrim. lib. 6. diſp. 32. n. 8.* Rodriq. Comitolus, Zerola, & alii, quos retuli *de Sacramentis diſp. 8. q. unica punct. 5. nu. 18. & ſeqq. uſq; ad nu. 34. tom. 1.* omiſſis aliis quamplurib. apud Garziam *n. 24.* & apud alios præcitatos DD.

5 Si quæras quiſnam dicendus ſit titulus fiduciarius.

Reſpondeo illum dici, quem quis alteri aſſignat extorta promiſſione reſtituendi bona poſt ordinationem. *l. Seius Saturni, ff. ad Treb. & l. dotem, ff. de collat. bonorum.*

Ad primam rationem primæ ſententiæ reſponſio patet ex rationibus in propoſitione allatis. Neque obſtat *c. cum ſecundum Apoſtolum*, quamvis enim admitterem *in eo cap. revocari diſpoſitionem c. neminem, & c. Sanctorum*; (quamquam Navarrus, & Alterius *locis cit.* conantur pluribus oſtendere præfatos textus *in in c. non revocari*, reſpectu eorum, qui dolosè promoventur ficto patrimonio, ſed ſolùm decerni, ut ordinatus non afficiatur ſuſpenſione, ſi abſque fraude, & malitia fateatur ſe titulum non habere, ſicque permittat ſe ordinari; ordinator verè, ſi in tali eventu ordines ſacros illi ſpontè conferat, obligatur ad alendum ordinatum, donec ei beneficium conferat) nihilominus aſſerimus præfatos textus in Concilio Tridentino innovari quia illi ſunt verè canones antiqui.

Ad ſecundam reſpondeo primò, declarationes ſacræ Congregationis non facere jus, & non ſemper omnibus caſibus accommodari poſſe.

Reſpondeo ſecundò, juxta ſacram Cardinalium Congregationem innovari in Concilio Tridentino *cap. cùm ſecundùm*; non tamen excludi videtur, quin etiam innoventur alia præcitata jura, quæ maximè antiqua ſunt; ita tamen ut contrarietas non admittatur; propterea ordinans aliquem, ſciens ipſum non habere titulum, tenetur ipſum alere, & ſuſtentare, & hoc pacto admitti poteſt in Concilio, innovari, *cap. cum ſecundum Apoſtolum, de præbendis*, juxta declarationem ſacræ Congregationis: ordinatus verò mala fide ſine titulo ſuſpenſionem incurrit, & hoc pacto innovatur *c. neminem, & c. Sanctorum, diſt.* 70. Navar. & Alterius *locis cit.*

6 Secundò, ex dictis in propoſitione ſequitur, ſubdiaconum, qui ſubdiaconatus ordine inſignitus fuit abſque vero titulo, & poſtmodùm obtenta ſuſpenſionis abſolutione accedit ad diaconatum, vel ad ſacerdotium ſine novo titulo patrimonii, vel beneficii, iterum affici ſuſpenſione. Ratio eſt, quia hic dicitur ſacros ordines ſuſcipere ſine vero titulo, & jura abſolutè ſuſpendunt ſuſcipientem ſacros ordines ſine titulo. Ita ſacra Cardinalium Congregatio, teſte Fornatio *de ordine, c. 8.* Suarez *loco cit. n. 39.* Alterius *loco cit c. 3. ad finem.* Stephanus Quaranta *verb. ordo, verſ. an vero*, Henriquez, *& alii.*

7 Tertiò ſequitur, ſuſcipientem ſacros ordines abſque titulo affici ſuſpenſione, ſive ordinetur à proprio, ſive ab alieno Epiſcopo, etiam cum litteris dimiſſoriis proprii Epiſcopi; adhuc enim militat eadem ratio, & eadem juris diſpoſitio, nec litteræ dimiſſoriæ conferunt titulum.

8 Addo eum, qui ficto titulo obtinuit litteras dimiſſorias recipiendo ſacros ordines, affici duplici ſuſpenſione, unam, quia recipit ordines abſque titulo; alteram, quia dicitur ordinatus ab alieno Epiſcopo ſine litteris dimiſſoriis; hujuſmodi enim litteræ irritæ ſunt, utpotè per dolum obtentæ, quo dolo cognito ſuperior dimiſſorias non conceſſiſſet. Ita Suarez *diſp. 31. ſect. 1. n. 30.* Alterius *tom. 2. diſp. 10. c. 3. col. 12. dub. 7.* Idem probabilius dicendum arbitror de eo, qui ſacros ordines recipit cum licentia ſui Epiſcopi impetrata ad titulum patrimonii donati; ſed ordinandus illud ante ordinationem renunciavit; hic enim incurrit ſuſpenſionem, tum quatenus ordinatur abſque litteris dimiſſoriis, cenſetur enim licentiam, ſeu dimiſſorias per dolum, dantem cauſam licentiæ, obtinuiſſe; tum quatenus ordinatur abſque titulo ſufficienti, cùm probabile ſit renunciationem illius tituli factam ante ordinationem validam eſſe juxta Suarez *n. 37.* Garziam *loco cit. n. 170.* & Sanchez *lib. 6. de matrimonio, diſp. 32. n. 8.* & alios contra Navarrum *in manuali, c. 27. n. 158.* Felinum, & alios apud Alterium *loc. cit.* An autem renunciatio facta poſt ordinationem teneat, conſtabit ex dicendis *illatione 5. non tenent.*

9 Quartò, ſequitur ſuſcipientem ſacrum ordinem abſque titulo incidere in irregularitatem, ſi functionem ordinis ſuſcepti exerceat, antequam abſolvatur; nam hic contraxit ſuſpenſionem, ut probatum eſt; violans autem ſuſpenſionem per exercitium ordinis ſacri pœnam irregularitatis incurrit, ut ſuo loco probavi.

10 Quintò ſequitur, eum non affici ſuſpenſione, qui aſſignato ſibi vero patrimonio, ſacrum ordinem ſuſcipit, eoque ſuſcepto, retrodonat, & renunciat patrimonium donatori, aut alteri, aut victum non petit ab eo, qui titulum ſibi aſſignaverat. Et hoc militat, etiamſi facta hujuſmodi retrodonatione, & renunciatione ad ſuperiores ordines aſcendat. Ratio eſt, quia hic non dicitur ſacros ordines ſuſcipere ſine titulo; nam illa retrodonatio irrita eſt, & invalida ex decreto Tridentini *ſeſſ. 21. cap. 2.* ubi dicitur, talem titulum ſine licentia Epiſcopi alienari, aut extingui, vel remitti nullatenus poſſe, ubi notanda eſt illa particula, *nullatenus*, quæ tollit potentiam, & nullitatem actus ipſo jure inducit. *l. ult. C. de teſtament. milit. Authent. ſi qua mulier*, & ibi gloſſa *ver. nullatenus. C. ad* S. C. *Velleyanum. Clem. unica, verb. nullatenus de ſequeſtrat.* Idemque in terminis tradunt. Navarr. *conſ. 21. de temp. ordinat.* Henriq. *lib. 13. c. 37. n. 2.* Avila *de cenſuris 3. p. diſp. 5. dub. 5.* Quaranta *loc. cit.* Garzias *de beneſic. 2. p. c. 5. n. 175. & ſeq. & n. 182.* addens limitationem, quæ mihi non valde probatur. Molina *tom. 1. de juſtitia, tract. 2. diſp. 238. ad finem.* Gratianus *diſcept. forenſ. c. 159. n. 18.* Sayrus *de cenſuris, lib. 4. cap. 15. n. 23.* & alii, contra Sanchez *lib. 6. de matr. diſp. 32. n. 8.* & alios.

11 Major difficultas eſt, utrùm ſuſpenſione afficiatur is, cui facta fuit aſſignatio patrimonii cum pacto, & juramento reſtituendi patrimonium donatori, ſeu non fruendi bonis donatis, ſeu non petendi quidquam.

Reſpon-

Digitized by Google

Reſpondeo probabiliter ſuſtineri poſſe non affici ſuſpenſione, modò non reſtituat ante ordinationem, ut dictum eſt illatione 3. *nu.* 5. & modò pactum non inierit cum ordinante, vel præſentante ad ordines, ut dictũ eſt illatione 1. ex *c. per tua*, & *c. penult. de ſimonia.* Ratio eſt, quia cum aſſignatio invalida ſit (dominium enim tranſlatum eſt in donatarium, ut ſuppono) non dicitur ordinatus ſine titulo. Ita Toletus *lib.* 1. *c.* 49. *verſ.* 5. *num.* 5. Avila *loco cit.* Garzias *n.* 165. & alii quos retuli *de Sacramentis, diſp.* 8. *q. unica p.* 5. *nu.* 26. *tom.* 1. contra Sanchez *de matrimonio, lib.* 6. *diſp.* 32. *n.* 8. & Suarez *n.* 37. & alios apud Garziam *num.* 153. quorum opinionem hoc tempore approbo poſt conſtitutionem Urbani VIII. quia titulus videtur fiduciarius. Si verò patrimonium fictè aſſignatum fuit, ut ſi quis fictè recipit patrimonium à Cajo, non habente intentionem donandi, ſeu aſſignandi, perſpicuum eſt ordinatum cum hujuſmodi titulo ſuſpenſum eſſe, quia hæc non eſt donatio, ſed donationis fictio; conſequenter ordinatus dicitur ordines ſine titulo ſuſcepiſſe. Imò ſi fidem dedit, ſeu promiſit aſſignanti reddere bona, cùm promotus fuerit, Sanchez *loco cit.* putat teneri ad reſtitutionẽ patrimonii eo pacto aſſignati; cùm enim clericus ad illa bona jus non acquiſierit, non poteſt illa retinere; neque obſtat decretũ Tridentini *loco cit.* quia loquitur de obtinentibus patrimonium; ſeu ſuſpenſionem; in noſtro autem caſu hic nunquam obtinuit patrimonium, cùm illa non fuerit vera donatio, ſed fictio donationis. Ita Sanchez *loc. cit.* & quamplures alii apud Garziam *num.* 166. quorum opinio mihi non diſplicet, quoties conſtat donationem fictè factam fuiſſe; ſecus ſi conſtet, vel etiam dubitetur illam validam fuiſſe; tunc enim judicandum eſt in favorem actus, & ſtatus Eccleſiaſtici, ut patet ex dictis *aliàs de Sacramentis loc. cit. n.* 20. cum Toleto *lib.* 1. *c.* 49. *n.* 5. Avila, & aliis, quibus adde Ledeſmam, Henriq. & alios apud Garziam *n.* 164.

12 An verò qui in vera patrimonii aſſignatione juravit ſe nihil petiturum, aut reſignaturum patrimonium, teneatur juramentum ſervare, patet ea dictis *aliàs de Sacramentis loco cit n.* 21. *tom.* 1. non teneri; contra Toletum, & alios.

13 Sextò, illum non affici ſuſpenſione, qui promovetur ad titulum beneficii, cujus fructibus potiri, & frui non poterit, niſi poſt obtentum presbyteratum; hic enim non dicitur promotus ſine titulo. Ita ſacra Cardinalium congregatio, teſte Garzia. *de beneficiis* 2. *p. c.* 5. *num.* 110.

14 Septimò ſequitur eum, qui ad minores ordines promovetur abſque titulo, non ligari pœna ſuſpenſionis; tum quia Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 21. *c.* 2. Pius V. & Sixtus V. loquuntur ſolùm de recipientibus ordines ſacros: tum quia uſu, & praxi receptum eſt, ut titulus ad minores ordines non requiratur. Petrus Ledeſma *de ſacramento ordinis c.* 7. *ad finem.* Pariſius *de reſignat. lib.* 2. *q.* 6. *nu.* 4. Salſedo apud Diaz *c.* 18. *n.* 5. Ugolinus *de irregularit. c.* 61. *n.* 2. Garzias *de beneficiis* 2. *p. c.* 5. *n.* 4. Comitolus *lib.* 6. *q.* 38. Alterius *loco cit. col.* 7. *dub.* 1. & alii, contra Gloſſam *in c. non liceat, de præbendis.*

Nec obſtant *cap. neminem*, & *cap. ſanctorum diſt.* 70. in quibus ſimpliciter præſcribitur titulus in ſuſcipiente ordines. Reſpondetur enim conſuetudinem addidiſſe illis textibus moderationem, vel interpretationem: conſuetudo enim eſt optima legis interpres *c. cum dilectus, de conſuetudine*, & *l. ſi de interpretatione, ff. de legibus.*

15 Octavò, eum, qui ad patrimonium, vel penſionem ſufficientem ad ſuſtentationem ordinatus eſt, à pœna ſuſpenſionis liberari, quia non dicitur ordinatus ſine titulo; penſio enim, & patrimonium rationem habent ſufficientis tituli. *capitulo tuis, de præbendis.* Addit Surdus *de alimentis, tit.* 7. *q.* 37. *n.* 2. aliquem ordinari poſſe abſque titulo, ſi patrem divitem habeat; ſed hoc ego non approbo, quia Concilium Tridentinum *loco cit.* non vult, quemquam ad titulum patrimonii, vel penſionis promoveri, niſi patrimonium, vel penſio verè ab eo obtineatur. Ita Garz. *de benefic.* 2. *p. c.* 5. *n.* 92.

16 Nonò, eum, qui promovetur ad titulum beneficii, quod actu non poſſidet, ſed ſolùm in potentia; pœnam ſuſpenſionis contrahere; tum quia ordinatur ſine titulo; tum quia Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 21. *c.* 2. non vult, quemquam ad ordines promoveri, niſi beneficium pacificè poſſideat; propterea non poteſt quis ordinibus initiari ad titulum de futuro, & in ſpe certa; ut ſi jam præſentatus, poſtulatus, ſeu nominatus ſuit, ſed pacificam beneficii poſſeſſionem nondum cæpit. Ita Ledeſma *loco cit. poſt octavam concluſionem.* Sayrus *de cenſuris. lib.* 4. *cap.* 14. *n.* 19. Garzias *de beneficiis loco cit. n.* 130. Cenedus *pract. lib.* 1. *q.* 4. *n.* 23. Barboſa *in remiſſ. ſeſſ.* 21. *cap.* 2. *n.* 4. Probabile tamen eſt eum, cui beneficium collatum fuit; ſed ejus poſſeſſionem nondum cœpit, non affici ſuſpenſione, recipiendo ordines ad titulum illius beneficii. Ratio eſt, quia hic non dicitur abſolutè ordines recipere ſine titulo; & licèt Concilium præſcribat beneficiarium non admitti ad ſacros ordines ante pacificam poſſeſſionem; nihilominus nullam pœnam imponit, ſed pœnas juxta diſpoſitionem antiquorum canonum innovat; in ſacris autem canonibus non eſt impoſita ſuſpenſio beneficiario ſacros ordines recipienti ante pacificam beneficii poſſeſſionem. Ita Pariſius *lib.* 2. *q.* 6. *n.* 7. Salſedo apud Diaz *in pract. c.* 18. *n.* 7. Garzias *loc. cit. n.* 133. & alii.

17 Secus dicendum eſt de eo, qui coadjutoriam perpetuam obtinuit cum futura ſucceſſione; hic enim non dicitur beneficium pacificè poſſidere: conſequenter ſi ordines ſacros ſine alio titulo accipiat, afficitur ſuſpenſione, niſi fortè in conſtitutione coadjutoriæ perpetuæ aſſignata ei fuiſſet certa quantitas ſufficiens ad ſuſtentationem; tunc enim poteſt ordinibus initiari, non tanquam ad titulum beneficii, ſed potiùs tanquam ad titulum penſionis in eo beneficio fundatæ, ut benè Garzias *loco cit. n.* 132. P. Ledeſma *loc. cit. cap.* 7. *concl.* 11. *dub.* 2. & alii apud Garziam *loc. cit.* & apud Barboſam *n.* 13.

18 Decimò, ſequitur eum, qui beneficium invalidè obtinet, affici ſuſpenſione, ſi ad illius titulum promoveatur. Ratio eſt, quia hic re vera non habet beneficii titulum, ſed eſt intruſus, ut ſuppono, ergo non evadit pœnam ſuſpenſionis, etiamſi fortè beneficium pacificè, & abſque lite poſſideat. Contrarium ſuſtinet Garzias *loc. cit. n.* 148.

Sed modò nonnullæ ſuperſunt difficultates in ſequentibus quæſitis explicandæ.

19 Quæres igitur primò, quotuplex ſit titulus, ad quem aliquis promoveri poteſt, ne ſuſpenſionis pœnam incurrat.

Reſpondeo triplicem eſſe. Primus eſt beneficii Eccleſiaſtici, ut patet ex Concilio Tridentino *ſeſſ.* 21. *c.* 2. ex quo ſequitur, aliquem promoveri poſſe ad titulum Parochialis Eccleſiæ, aut Canonicatus, aut cappellaniæ fundatæ auctoritate Epiſcopi, & collatæ in titulum perpetuum. Idem dic de patrimonio in titulum perpetuum collato, & habente adnexum obſequium ſpirituale; hæc enim ſunt beneficia Eccleſiaſtica.

Secundus titulus eſt patrimonii, ſeu penſionis, ut patet ex eodem Concilio Tridentino *loc. cit.* quamquam Epiſcopus non poteſt quemlibet pro ſuo libito ad titulum patrimonii, vel penſionis ordinare; ſed requiritur Eccleſiæ neceſſitas, vel utilitas, ut in eodem Concilio jure optimo ſancitur. Regulariter tamen loquendo adeſſe ſolet neceſſitas, vel commoditas Eccleſiæ, præſertim, dum vir doctus, & probatæ vitæ ad ordines promovendus eſt; conſequenter poteſt quis, regulariter loquendo, ad titulum patrimonii, vel penſionis promoveri. Ita Flamin. Pariſ. *de reſign. lib.* 2. *q.* 6. *n.* 8. Garzias *loc. cit. n.* 75. & alii.

Addo eum, qui ad verum patrimonii, vel penſionis titulum ſine cauſa neceſſitatis, vel utilitatis promovetur; nullam cenſuram incurrere, quia hæc in jure expreſſa non reperitur. Ita Garzias *n.* 89.

20 Rogabis primò, quid nomine *patrimonii* intelligatur.

Reſpondeo intelligi tam bona propria arte, vel hæreditate, quam donatione acquiſita, modò donatio ſit vera, & non ficta.

Ex quo ſequitur eum, cui certa bona frugifera pro titulo ab aliquo aſſignantur, poſſe ordinibus ſacris initiari; hæc enim veniunt nomine *patrimonii*. Idem dicendum arbitror, ſi aſſignetur penſio, ſeu ſtipendium ſuper re frugifera ad modum cenſus duraturi ad vitam ordinandi, ſeu donec ordinandus beneficium Eccleſiaſticum, aut alia bona ſufficientia obtinuerit. Ratio eſt, tum quia hujuſmodi ſtipendium, ſeu penſio, ſeu annuus redditus eſt jus reale proprium illius, cui aſſignatur; conſequenter ad illius titulum ordinari poteſt; tum quia ſicut clericus ordinari poteſt ad titulum cenſus, non ſolùm perpetui, verùm etiam vitalitii; (nam annui redditus inter bona immobilia recenſentur. Clement. *exivi.* §. *cumque annui redditus, de verborum ſignificatione*;) ita etiam ordinari poteſt ad titulum annui redditus, ſibi ab aliquo aſſignati ſuper ſuis bonis, modò bona ſint frugifera, & certis finibus definita, ut innuit ſacra Cardinalium Congregatio, cujus declarationem citat, & ſequitur Garzias *p.* 2. *c.* 5. *n.* 96. Imò Garzias *loc. cit.* & alii arbitrantur titulum conſtitui poſſe ſuper cenſu temporali, & redimibili; adhibita tamen hac cautione, ut ſi contingat cenſum redimi, pecunia collocetur apud idoneas perſonas, & in res frugiferas convertatur.

Ego verò id facilè non admitterem, quia dari poteſt caſus, ut redempto cenſu pecunia otioſa remaneat, aut pereat, & conſequenter ordinatus debitis alimentis careat. Ita Ugolinus *de officio Epiſcopi c.* 26. §. 10. *n.* 2. & §. 15. *n.* 3.

Ex quo licet etiam inferre, non poſſe aliquem, habentem ſolum bona mobilia, ordinari ad titulum illorum bonorum, tum quia bona mobilia fructus reddere non ſolent; tum quia facilè conſumuntur, & pereunt. Propterea recipiens ordines ad titulum hujuſmodi bonorum, ſuſpenſione ligatur, utpotè ordinatus ſine legitimo titulo. Ita Azorius 2. *p. l.* 3. *c.* 4. *q.* 7. Garzias *n.* 105. & alii.

21 Rogabis 2. utrùm donans alicui patrimonium, ut ad illius titulum ordines ſuſcipiat, apponere poſſit pactum reſtituendi ſibi præfatum patrimonium, cum ordinatus adeptus fuerit beneficium, aut aliundè habuerit, quo ſe valeat ſuſtentare.

Reſpondeo affirmativè, quia hujuſmodi pactum non videtur adverſari diſpoſitioni Concilii Trident. Ita Garzias *de benefic.* 2. *p. cap.* 5. *n.* 159. hoc tamen limitari debet, modò adſit conſenſus Epiſcopi, juxta dicenda *n.* 24.

22 Rogabis tertiò, utrùm qui ad titulum patrimonii ordinatur, ſed ære alieno ita gravatus eſt, ut ſoluto debito ei non remaneat patrimonium ſufficiens ad ipſius ſuſtentationem, ſed ad titulum conſtituendum, incidat in pœnam ſuſpenſionis, ſi ad titulum patrimonii promoveatur.

Reſpondeo diſtinguendo, ſi patrimonium, ad cujus titulum promovetur, hypothecæ ſubjectum eſt pro debito, afficitur ſuſpenſione, quia non dicitur habere legitimum titulum; nam bona tranſeunt cum onere hypothecæ, poſito autem onere hypothecæ non poteſt ordinatus ali, & ſuſtentari ex iis bonis, ſi creditor velit ſolutionem ſibi fieri, nec Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 21. *c.* 3. prohibens alienationem patrimonii, ad cujus titulum quis promotus eſt, tollit obligationem anteà contractam, aut juri alteri quæſito derogat. Ita Navarr. *conſ.* 18. *de temp. ordinat.* & alii DD. ſtatim citandi. Si verò bona non ſunt hypothecæ ſubjecta, arbitror titulum in hujuſmodi bonis validè conſtitui, poſſe conſequenter ordinatum ad illorum titulum ſuſpenſionis vinculo non ligari. Ratio eſt, quia ordinatus

Digitized by Google

natus habet dominium illorum bonorum, & jus ad fructus; ergo titulus in præfatis bonis validè conſtituitur. Sicut enim valida eſſet illorum bonorum alienatio; ita valida eſt tituli conſtitutio, quamvis fortè fieri poſſit, ut graviter peccet, ſi aliunde nequeat creditoribus ſatisfacere ut, alibi docui *de cenſuris in genere, in tract. de irregularit. diſp. 7. quæſt. 2. punct.* 4. *nu.* 6. *tom.* 1. Ita Suarez *de cenſuris diſp. 4. ſect.* 3. *n.* 25. *verſ. contrariò*, cui adde Navarrum, *ex parte loco cit.* Garziam *de beneſic. 2. p. c. 5. nu.* 139. *& ſeqq.* Pariſium *loco cit. q. 6. nu.* 12. loquentes ſub variis diſtinctionibus.

23 Hinc patet, quid dicendum ſit de bonis alicui donatis, ut ad illorum titulum ordinari poſſit; cenſeo enim in ipſis validè conſtitui poſſe titulum, etiamſi fortè donatarius ære alieno detineatur. Ita Garzias *loco cit.* n. 143. ubi refert Genuenſem, & plures alios in additionibus, apud quos hæc non inveni.

Obicies contra ſecundam partem diſtinctionis a me allatæ, bona alicujus dicuntur ea, quæ ſuperſunt deducto ære alieno. *l. mulier bona ff. de jur. dot. l. non poſſunt. ff. de jure fiſci, & l. ſub ſignatum. §. bona. ff. de verb. ſignif.* ſed deducto ære alieno non ſuperſunt huic bona ſufficientia ad ſuſtentationem & ad titulum, ergo titulus fundari, & conſtitui non poteſt ſuper hujuſmodi bonis, quæ deducto ære alieno non ſufficiunt ad ſuſtentationem, & ad legitimum titulum conſtituendum.

Reſpondeo illud axioma intelligendum eſſe moraliter, & non phyſicè; perſpicuum enim eſt, bona illius eſſe phyſicè, & naturaliter, quorum habet jus, & dominium alioquin ea validè in alios trasferre non poſſet.

24 Tertius titulus eſt profeſſionis; religioſus enim profeſſus promoveri poteſt ad ſacros Ordines, quia religio ipſum alere tenetur. Ob id etiam Patres Societatis Jeſu ad ſacros Ordines promoveri poſſunt peracto probationis biennio; quamvis enim ſtatim poſt biennium non emittant profeſſionem ſolemnem, ſed ſimplicem; nihilominus profeſſio illa cum triplici voto ſimplici, in hac parte ſufficit, & ſufficientem titulum præbet ex privilegio, & conceſſione Gregorii XIII. cujus meminit Suar. *de cenſuris diſp.* 31. *ſect.* 1. *n.* 38. Fornarius *de Ordine c.* 8. *n.* 8. Reginaldus *lib.* 3. *n.* 34. Sayrus *lib.* 4. *c.* 12. *n.* 21. Alterius *tom.* 2. *diſp.* 16. *c.* 1. *col.* 7. Emanuel Rodriquez *q. regul. tom.* 3. *q.* 23. *art.* 3. *& in ſumma* 2. *p. c.* 15. *nu.* 1. Garzias *de beneficiis* 2. *p. cap.* 5. *nu.* 13. Auguſtinus Barboſa *in remiſſ. ad ſeſſ.* 21. *c.* 2. *nu.* 3.

25 Ex dictis in hoc quæſito ſequitur primò, Doctorem, aut Baccalaureum non poſſe ſub titulo litteraturæ, ſeu ſui gradus ordinari, quia hic non eſt titulus beneficii, patrimonii, aut profeſſionis. Ita ſacra Cardinalium Congregatio, teſte Garzia *loco cit. nu.* 128. contra Gonzalez *ad regulam* 8. *gloſſ.* 4. *n.* 36. & alios apud Garziam *loc. cit.* & apud Barboſam *n.* 24.

26 Secundò ſequitur, clericum non poſſe hoc tempore ordinari ad titulum alieni beneficii, aut ſtipendii ab Epiſcopo ſibi aſſignandi ſuper fructibus ſuæ menſæ; tum quia hic non eſt titulus ex præfatis tribus, tum quia ſic declaravit ſacra Cardinalium Congregatio, teſte Garzia *num* 93.

27 Quæres ſecundò, utrùm quodlibet beneficium, ſeu quælibet penſio, & patrimonium ſufficiat pro titulo promovendorum ad ſacros ordines.

Reſpondeo negativè, ſed requiri eam patrimonii, penſionis, aut beneficii quantitatem, quæ ad vitæ ſuſtentationem ſufficiat; jus enim præſcribit titulum, ne Clericus cum dedecore ſtatus Eccleſiaſtici mendicare cogatur. Ideò ſacra Cardinalium Congregatio, teſte Garzia *nu.* 121. cenſuit habentem beneficium, etiam curatum, non ſufficiens ad honeſtam ſuſtentationem, non poſſe, nec teneri ad ejus titulum ſacros Ordines ſuſcipere.

28 Rogabis primò, quænam quantitas ad vitæ ſuſtentationem ſufficiat.

Reſpond., quantitatem arbitrio Epiſcopi diiudicandam eſſe; nam determinatio eorum, quæ à jure præſcribuntur, ſed non definiuntur, prudentis viri judicio relinquitur. *c. de cauſis, de officio delegat. & l.* 1. *de lib.* Ita ſacra Cardinalium Congregatio, teſte Fornario *de Ordine c.* 8. *n.* 10. Obſerva tamen hanc quantitatem non eſſe definiendam juxta gradum, nobilitatem, & ſtatum ordinandi; ſed ſimpliciter, ita ut talis quantitas aſſignetur, qua quis ſuſtentari poſſet ſi vellet. Ita P. Ledeſma *de Sacramento Ordinis c.* 7. *concl.* 7. Garzias *loco cit. n.* 114. *&* 206. Pariſius *li.* 5. *q. ult. n.* 155. & alii contra Salſedo *in practic. c.* 19. *n.* 4. Rebuffum, Zerolam, & alios apud Garziam, exiſtimantes attendendam eſſe qualitatem ordinandi.

29 Rogabis 2. utrùm, qui non habet titulum beneficii, ex ſe ſufficientem, poſſit nihilominus ad ſacros ordines promoveri, ſi habeat patrimonium, quo beneficii defectum ſupplere poſſit.

Reſpondeo affirmativè, quia ex beneficio, & patrimonio, vel penſione conflari poteſt unus titulus ſufficens. Ita ſacra Cardinalium Congregatio, teſtibus Quaranta *verb. ordo verſ.* 2. *extendo*, & Garzia *locis ſtatim citandis*.

Hoc tamen intelligitur, modò patrimonium, ſeu redditus, qui titulo aſſignantur, ſint certi, & ab aliorum voluntate non pendeant, ut colligitur ex Tridentio *ſeſſ.* 21. *c.* 2. ubi ſtatuit poſſe aliquem ad patrimonii, vel penſionis titulum promoveri, ſi re vera conſtet ipſum poſſidere patrimonium, vel penſionem; redditus autem, & proventus incerti re vera non poſſidentur. Idem ſacra Cardinalium Congregatio declaravit, teſtibus Quaranta *loco cit.* Grazia *n.* 111. *&* 126. & aliis, ob id non poteſt quis promoveri ad titulum eleemoſynæ, vel anniverſariorum, vel alterius ſtipendii ſuo labore, & induſtria obtinendi, ut quia muſicam, picturam, aliamve licitam artem, vel profeſſionem exercet. Ratio eſt, quia iſti ſunt redditus incerti. Ita communiter DD.

30 Rogabis tertiò, utrùm titulus, ad quem clericus ordinatur, perpetuus eſſe debeat.

Reſpondeo debere eſſe perpetuum reſpectu ipſius clerici, ſic enim colligitur ex Tridentino *ſeſſ.* 21. *c.* 2. ubi decernitur beneficium, ad cujus titulum quis promovetur, reſignari licitè, aut validè non poſſe, niſi conſtet reſignantem aliunde habere, quo vivere commodè valeat. Ibidem etiam ſancitur, patrimonium, vel penſionem, ad cujus titulum promotus eſt, alienari non poſſe abſque licentia Epiſcopi, donec beneficium obtineat, aut aliundè habeat, undè vivere poſſit.

31 Imò aliqui DD. putant præfatum patrimonium, obtento beneficio, alienari non poſſe abſque facultate Epiſcopi. Ita Cenedus *pract. lib.* 1. *q.* 11. *n.* 9. & alii. Sed oppoſitum ſuſtinet Garzias *loc. cit.* Coval. *comm. opin. q.* 527. *n.* 8. *& q.* 561. *n.* 30. Menochius, Gratianus, & alii apud Garziam *loco cit.* & apud Barboſam *in remiſſ. ſeſſ.* 21. *c.* 2. *& de dictionibus, dict.* 76. *n.* 2. Ratio eſt, quia illa particula, *donec*, eſt reſtrictiva temporis, & ſuſpendit facultatem ad tempus. *l. legatum ff. de annuis legat.* Nomine *alienationis* intelligitur etiam permutatio; res enim, quæ cum alia permutatur; dicitur alienari, cum alteri traditur. Ita Gonzalez *ad reg.* 8. *gloſſa* 5. §. 10. *n.* 35. Barboſa *loco cit. n.* 18. Garzias 2. *p. c.* 5. *n.* 216. ubi plura diſſerit de reſignatione patrimonii, vel beneficii, ad cujus titulum quis promotus fuit.

32 Ex dictis ſequitur vicariam temporalem, & alia beneficia manualia, ſeu non perpetua pro titulo non ſufficere; ſecus dic de vicaria perpetua; hæc enim legitimum titulum inducit. *ca. conſtitutus, c. Michael, de filiis presbyterorum*, & *c. poſtulaſti de reſcriptis*. Ita Bernardus Diaz *in pract. canonic. c.* 18. *n.* 8. Garzias *loc. cit. n.* .... Alterius *to.* 2. *diſp.* 10. *c.* 3. *dub.* 3. Gonzalez *ad reg.* 8. *gloſſ.* 5. §. 3. *n.* 41. Pariſius *de reſignat. lib.* 2. *q.* 6. Gonzalez *ad reg.* 8. *gloſſ.* 5. §. 3. *nu.* 41. Quid autem dicendum ſit de coadiutoria, patet ex dictis *illat.* 9. *nu.* 17. non ſufficere, niſi ſit aſſignatum quid ſufficiens ad ſuſtentationem.

Hic agendum eſſet primo, an bona patrimonii, ad quorum titulum quis promotus fuit, gaudeant privilegio bonorum Eccleſiaſticorum, ſed de hac re alibi ſepiùs egi *præſertim in Bulla cænæ diſp.* 1. *quæſt.* 19. *punct.* 3. *nu.* 13. *tom.* 3. videri poteſt Menochius *de recuperanda poſſeſſione remed.* 15. *nu.* 21. Gratian. *diſcept. forenſ. ca.* 159. Cenedus *pract. lib.* 1. *quæſt.* 11. *num.* 9. Cevallos *quæſt.* 527. *numer.* 4. Carolus de Graſſis *de effectu clericat.* Alterius *loco cit. col.* 10. *quæſt.* 2.

Secundò agendum eſſet, an bona a patre in titulum aſſignata, adducenda, & computanda ſint in diviſione paternæ hæreditatis; ſed de hac re egi *in tract. de contractibus diſp.* 3. *q.* 6. *punct.* 7. §. *unico*, *nu.* 3. *&* 4. *tom.* 2. ubi affirmative reſpondi. Idem tradit Covar. *cap.* Raynaldus *de teſtam.* §. 2. *n.* 7. Salcedo apud Diaz *in pract. c.* 18. *n.* 16. Rodriquez, Gutierez, & alii apud Garziam *loco cit. n.* 159. & apud Barboſam *n.* 25. contra Anton. Gomez *in l.* 29. Tauri *nu.* 21. Stephanum Gratianum, & quamplures alios apud præcitatos DD.

SECUNDA PROPOSITIO.

33 ORdinans religioſum nondum profeſſum ſuſpenditur per annum à collatione talis ordinis, ut infrà probabo *quæſt. ſeqq. punct.* 10. *n.* 1. *to.* 3. Item ordinans aliquem abſque titulo, cum pacto, ut ordinatus nihil ab eo petat, ſuſpenditur per triennium a collatione ordinum; præſentator præſentans cum præfacto pacto ſuſpenditur per tiennium ab executione ordinum, ſic enim expreſsè decernitur *in c. ſi quis ordinaverit, de ſimonia*, ubi ſuſpenſio in deſtructionem criminis ſimoniæ imponitur. Præterea ordinans aliquem ſine titulo tenetur eum alere, donec ei de competenti beneficio provideatur per ipſum ordinantem, vel per alium, etiamſi ordinans nullum pactum cum ordinato inierit, *cum ſecundum Apoſtolum, de præbend. & dignit.*

34 Sed modò dubium eſt primò, utrùm Epiſcopus teneatur eum, quem ſine titulo ad ſacros ordines promovit, alere, ſi ordinatus patrimonium valeat ſuſtentare.

Reſpondeo negative. Ratio eſt, quia *in cap. Epiſcopus ſi aliquem, de præbend. & dignit.* decernitur teneri ei, quem ſine titulo ordinavit, neceſſaria ſubminiſtrare, niſi ordinatus de ſua, vel paterna hæreditate ſubſidium vitæ poſſit habere. Ita Hoſtienſis *c. poſtulaſti, de reſcriptis*, & alii; quos citat gloſſa *ca. ſi Epiſcopus, verſ. titulum, de præbend. lib.* 6. contra Innocentium, & alios, aſſerentes ordinatum habere actionem petendi neceſſaria ad victum ab ordinante.

35 Secundò dubium eſt, utrùm Epcſopus, qui beneficium alicui contulit, & ad ejus titulum ſacris ordinibus inſignivit, teneatur illum alere, ſuſtentare, ſeu providere, ſi beneficium evictione, aut alia ratione amittatur.

Reſpondeo diſtinguendo, vel Epiſcopus mala fide contulit ſacros ordines, ſciens beneficium evincendum, ſeu amittendum eſſe, vel bona fide contulit. Si bona fide contulit, non tenetur alere, & ſuſtentare; tum quia nullam in hoc ipſe culpam admiſit; conſequenter neque pœnam luere debet; tum quia ſic colligitur *ex l. ad res donatas. ff. de adilitio edicto, & l. quæritur. §. ult. eodem tit.* Si mala fide contulit, tenetur alere, & providere; quia cenſetur ordinaſſe ſine ſufficienti titulo; & ſicut recipiens ſacros ordines, & conſcius conditionis beneficii evincendi ligatur ſuſpenſione juxta probabiliorem ſententiam, ut ſuprà dictum eſt *nu.* 33. ita conferens ordines conſcius ejuſdem conditionis, obſtringitur onere alendi. Ita Gloſſ. *in c. cùm ſecundum, cit. ad finem.* Navar. *lib.* 1. *conſil.* 14. *de temp. ordinat.* Alter. *tom.* 2. *diſp.* 10. *capit.* 3. *dub.* 4. contra Hoſtienſ. *in ſuo libr.* 3. *tit. de præbend.* & alios apud Alter. *loco cit.* & apud Garziam *de beneſic.* 2. *p. cap.* 5. *num.* 35.

9 Ter-

Digitized by Google

36 Tertiò dubium eſt, quiſnam providere teneatur ordinato ſine ſufficienti titulo, quoties quis ordinatur ab alieno Epiſcopo de licentia proprii Epiſcopi.

Reſpondeo illi onus alendi, & providendi competere, qui licentiam dedit promovendi aliquem in particulari; quia ipſi onus incumbebat inſpiciendi, an titulum haberet. Secus ſi proprius Epiſcopus dedit alteri licentiam generalem conferendi ordines in ſua diœceſi, nullis perſonis in particulari explicatis, in hoc enim caſu tenetur ordinans, quia ipſius erat proſpicere, & prævidere, an titulum haberet. Hic caſus cum allatis rationibus expreſsè habetur *in c. ſi Epiſcopus, de præbend. in 6.*

37 Quartò dubium eſt, utrùm ordinatus ſine titulo, mortuo Epiſcopo ordinante alendus ſit à ſucceſſore, vel potius ab hæredibus Epiſcopi mortui.

Reſpondeo alendum eſſe à ſucceſſore, quia ſic decernitur *in c. cùm ſecundùm, Apoſtolum, de præbend.* ibi, *Nos tamen benigniùs agere cupientes, tamdiu per ordinatores, vel ſucceſſores eorum provideri volumus ordinatis, donec per eos Eccleſiaſtica beneficia conſequantur,* contrarium tenet Abbas *in c. cum ſecundum, cit. nu.* 11. putans cum Hoſtienſi potiùs teneri hæredes defuncti, quam ſucceſſores in dignitate.

TERTIA PROPOSITIO.

38 ABſolutio ſuſpenſionis contractæ ſuſcipiendo ſacros ordines ſine titulo impendi poteſt ab Epiſcopo. Ratio eſt, quia jure communi non eſt reſervata.

Hæc tamen propoſitio limitatur primò, modò clericus non fecerit pactum cum ordinante, vel præſentante non petendi quidquam; nam ſi hujuſmodi pactum iniit, abſolutio conferenda eſt à Papa, quia ei reſervatur *in c. ſi quis ordinaverit, de ſimonia*, ubi ordinans cum hujuſmodi pacto ſuſpenditur à collatione ordinum per triennium, præſentator ab executione ordinum per triennium, ordinatus verò perpetuò ſuſpenditur ab ordine, niſi à Sede Apoſtolica diſpenſetur, ut in præcitato textu dicitur, ibi, *ordinatus, ab ordine ſic ſuſcepto donec diſpenſationem ſuper hoc per Sedem Apoſtolicam obtinere meruerit.*

Hæc tamen limitatio ſublimitari poſſe videtur, modò delictum ſit publicum; nam Epiſcopus in delicto occulto diſpenſare poteſt, ex Concil. Trid. *ſeſſ. 24. c. 6. de reformat.*

39 An autem præfatus Epiſcopus ordinans cum pacto ſuperiùs expreſſo, elapſo triennio ſtatim remaneat abſolutus, patet ex dictis *de cenſur. in genere diſput. 3. punct. ultim. num.* 1. *tom.* 1. ubi doctrinam generalem tradidi, & affirmativè reſpondi, quia cenſura non ligat ultra voluntatem conditoris. Neque obſtat conſtitutio Sixti V. contra male promotos, in qua abſolutio ſuſpenſionis ſtrictè reſervatur Papæ. Reſpondetur enim, illam Bullam ad terminos juris communis à Clemen. VIII. revocatam fuiſſe, ut ſæpius in præcedentibus adnoravi.

Limitatur ſecundò in ſuſpenſione contracta poſt conſtitutionem Summi Pontificis Urbani VIII. incipient. *Secretis divina providentiæ*; hæc enim eſt reſervata Papæ. Ratio eſt, quia Summus Pontifex in præfata conſtitutione contra promotos cum falſo patrimonii titulo eas pœnas imponit, quas impoſuerat Ultramontanis ordinatis ſine litteris dimiſſoriis recognitis à Nunciis, vel collectoribus, vel etiam à Vicario Summi Pontificis in Urbe, dum in Italiam ſe conferunt; Ultramontano autem ordinato ſine præfatis litteris impoſita erat perpetua ſuſpenſio abſque ſpe diſpenſationis à Sede Apoſtolica obtinendæ; ergò, &c. quamquam hæc reſtrictio, & reſervatio afficere videtur ſolùm Ultramontanos, de quibus Papa ibi loquitur.

40 Major difficultas eſt, utrùm confeſſarius, generalem habens facultatem abſolvendi à cenſuris, poſſit abſolvere à ſuſpenſione contracta ob defectum tituli, ſeu ob malam ordinum ſuſceptionem.

Reſpondent multi Doctores affirmativè, quia ſuſpenſio eſt cenſura. Ergo habens facultatem generalem abſolvendi à cenſuris, poteſt etiam abſolvere in foro conſcientiæ à ſuſpenſione, etiamſi contracta ſit ob defectum tituli, vel ob malam ordinum ſuſceptionem. Ita Medina, Lopez, Bannes, & alii quamplures, quos citat Henriquez *in ſummu lib. 7. c. 13. num. 3. in comment. litt. T. & Z.* & ſequitur Ledeſma *de ſacramento ordinis c. 7. dub. 5.* Garzias *de beneficiis 2 p. c. 5. n. 48. & ſeqq.* contrarium ſuſtinent Emanuel Rodriquez *in ſumma 1. p. cap. 164. nu. 3.* Henriquez *loc. cit. in textu*, & alii, quia Pontifex magna cum difficultate hujuſmodi abſolutionem confert. Verùm ad hanc rationem reſponderi poſſet, Summum Pontificem magna cum difficultate diſpenſare in utroque foro; Confeſſarium verò abſolvere ſolùm in foro conſcientiæ. Ita Garzias *nu. 52.*

PUNCTUM IX.

De ſuſpenſione lata contra ſuſcipientem ordines ab Epiſcopo, qui Epiſcopatui renunciavit.

1 *Materia iſtius ſuſpenſionis eſt recipere Sacros Ordines ab Epiſcopo, qui renunciavit dignitati Epiſcopali.*
2 *Qui ſuſciperet ſolos minores, non ſubjaceret huic ſuſpenſioni.*
3 *Secus de eo qui ſubdiaconatum reciperet.*
4 *Duplex modus renunciandi Epiſcopatui, quoad locum ſcilicet, & quoad dignitatem; Ordinatus ab Epiſcopo, qui ſolùm renunciavit quoad locum, non incurrit ſuſpenſionem; ſecus ſi renunciavit etiam quoad dignitatem.*
5 *Qui recipit Ordines ab Epiſcopo, qui loco, & dignitati renunciavit, ſuſpenditur, etiamſi ordines ſacros recipiat de licentia proprii Epiſcopi.*
6 *Recipiens ordines ab Epiſcopo abſque licentia ſui Epiſcopi, ſuſpenditur, etſi Epiſcopus non renunciavit Epiſcopatui quoad locum, vel dignitatem, non ex diſpoſitione hujus textus, ſed aliorum textuum.*
7 *Qui renunciavit Epiſcopatui, cenſetur in dubio renunciaſſe quoad locum tantùm.*
8 *Collatio Ordinum ab Epiſcopo, qui renunciavit Epiſcopatui quoad dignitatem, eſt valida.*
9 *Subjectum hujus ſuſpenſionis ſunt hi, qui Ordines ſacros ſuſcipiunt ab Epiſcopo, qui dignitati renunciavit.*
10 *Prædictus Epiſcopus nullam incurrit cenſuram conferendo Ordines ex vi hujus textus præcisè.*
11 *Recipiens Ordines ab Abbate, qui ſua dignitati renunciavit, non incurrit hanc ſuſpenſionem, neque item qui reciperet ordines minores ab Epiſcopo, qui dignitati renunciaverit.*
12 *Neque etiam qui reciperet conſecrationem Epiſcopalem ab Epiſcopo, qui renunciavit dignitati.*
13 *Pœna impoſita ſuſcipienti ordines ſacros ab Epiſcopo, qui renunciavit Epiſcopatui, quoad locum, & dignitatem, habet potius rationem ſuſpenſionis, quàm irregularitatis.*
14 *Tollitur hæc ſuſpenſio à Pontifice, ſi ſuſcepit ordines ſcienter, aut cum ignorantia craſſa, vel ſupina ab Epiſcopo, qui renunciavit Epiſcopatui, ſi verò ſuſcepit cum ignorantiam invincibili, vel vincibili, poteſt tolli à quolibet Pontifice.*
15 *Nomine Pontificis intelligitur Epiſcopus.*

QUatuor principaliter in hoc puncto diſſeram.

Primò, quænam ſit materia iſtius ſuſpenſionis, ſeu ob quam actionem iſta ſuſpenſio incurratur.

Secundò, quodnam ſit ſubjectum iſtius ſuſpenſionis.

Tertiò, utrùm hæc pœna dicenda ſit ſuſpenſio, an potius irregularitas.

Quartò, quis poſſit abſolutionem ab hac ſuſpenſione conferre.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius ſuſpenſionis eſt recipere ſacros ordines ab Epiſcopo, qui renunciavit dignitati Epiſcopali. Hæc propoſitio expreſſe habetur *in cap. 1. requiſivit, de ordinatis ab Epiſcopo qui renunciavit Epiſcopatui*, ibi, *ſi enim à tali (id eſt, ab Epiſcopo, qui loco, & dignitati renunciavit) Ordines uſque ad ſubdiaconatum aliquis acceperit, quia, & hujuſmodi Ordines à non Epiſcopis quandoque conferuntur, & in illis deſervire poterit, & ad majores ſi idoneus fuerit) promoveri; ſecundò ſi ab eodem ſacros Ordines ſcienter quis receperit, qui indignum ſe fecit, executionem officii non habebit.*

Ex quibus verbis nonnullæ conditiones eliciuntur requiſitæ ad hanc pœnam incurrendam.

2 Prima conditio, eſt ut ordo, qui ab hujuſmodi Epiſcopo recipitur, ſit ſacer, ut patet ex textu, ibi, *ſacros Ordines*. Ex quo.

Sequitur primò; recipientem minores ordines ab Epiſcopo, qui Epiſcopatui renunciavit, ſuſpenſionem non incurrere; tum quia in textu excipiuntur minores ordines, ut colligitur, tum ex verbis proxime citatis, tum ex illis, *ſi à tali ordines uſque ad ſubdiaconatum aliquis acceperit*, & ratio, cur hujuſmodi pœna non incurratur recipiendo minores ab hujuſmodi Epiſcopo, hæc in textu aſſignatur, quia Epiſcopus renuncians Epiſcopatui, cenſetur ſolùm renunciare dignitati, quæ eſt propria Epiſcopi, non verò quatenus convenit etiam aliis, qui non ſunt Epiſcopi; collatio autem ordinum minorum, non ſolùm convenit Epiſcopis, verùm etiam Abbatibus. Ita communiter DD. in hunc textum.

3 Secundò, ſequitur recipientem ſubdiaconatum ab hujuſmodi Epiſcopo ſubiici huic ſuſpenſioni. Ratio eſt, quia ſubdiaconatus eſt ordo ſacer. *c. à multis, de ætate, & qualitate.*

Obiicies, in textu excipiuntur ab hac pœna recipientes ordines uſque ad ſubdiaconatum; ſed illa dictio uſque, accipitur incluſivè *c. à ſubdiacono diſt. 93. & l. ult. §. ſenatores. ff. de ſenatoribus. l. patron. 35. §. Sempronio. ff. de legat. 3. & l. poſt dies. C. de advoc. diverſ. jud.* ergo recipiens ſubdiaconatum excipitur ab hac pœna.

Reſpondeo illam dictionem aliquando accipi incluſivè, ut probatum eſt, & aliquando excluſivè, ut in *leg. ait prætor: ff. de his qui notant. infam.* Mantica *de tacit. lib. 4. tit. 9. num.* 10. Gonzalez *ad regul. 8. gloſſ. 12. §. 1. an. 11. & 12.* in hoc autem caſu accipitur excluſivè, ut patet ex verbis præcitati textus, in quo iſta pœna generaliter fertur contra recipientes à præfato Epiſcopo ſacros ordines. Ita gloſſa, Panorm. Suarez, Alterius, & alii expoſitores iſtius textus.

Neque opus eſt, ut quis plures ordines ſacros à præfato Epiſcopo ſuſceperit, ſed ſufficit unum ſuſcepiſſe; tum quia licet in textu dicatur, *ſacros Ordines*, nihilominus in jure frequenter ponitur plurale pro ſingulari; tum quia ratio textus tam militat in recipiente unum, quam in recipiente plures; in textu enim dicitur, *qui dignum ſe fecit.*

Secunda conditio eſt, ut ordines recipiantur ab Epiſcopo, qui renunciavit Epiſcopatui, quoad dignitatem.

4 Ut hoc meliùs intelligatur, advertendum eſt, Epiſcopatum dupliciter renunciari poſſe. Primo quoad locum tantum, ut ſi quis Epiſcopatum reſignet in favorem alicujus, ſeu alia ratione dimittat in manibus Pontificis. Secundò, non ſolùm quoad locum, verùm etiam quoad dignitatem, id eſt, quoad juriſdictionem, officium, & uſu ordinis Epiſcopalis. Recipiens ordines ab Epiſcopo, qui ſolùm re-

nunciavit Epiſcopatui quoad locum, non incurrit ſuſpenſionem, nam Epiſcopus licitè poteſt alicui de licentia ipſius Epiſcopi ordines conferre, ut expreſsè in hoc textu habetur, ibi, *in primo caſu ordines ut autem rogatus ab Epiſcopo aliquo poterit de ratione conferre*; abſque licentia verò licitè non poteſt, ut alibi oſtendam *in hac qu. 2. punct. 11. nu. 1. tom. 3.* Si verò Epiſcopus, quantum eſt in ſe, poteſtatem etiam ordinis, & juriſdictionis dimiſit, ſeque eius uſu privavit, ordinatus incurrit ſuſpenſionem ab executione ordinis ab eo ſuſcepti; cum enim præfatus Epiſcopus abdicaverit à ſe uſum ordinis Epiſcopalis, quantum eſt in ſe, meritò Eccleſia talis ordinis uſum impedit in recipiente.

5 Rogabis primò, utrùm recipiens ordines ab Epiſcopo, qui loco, & dignitati renunciavit, afficiatur hac pœna, etiamſi ordines ſacros ab eo recipiat de licentia proprii Epiſcopi.

Reſpondeo affirmativè, quia Epiſcopus non poteſt diſpoſitionem juris communis abrogare, aut relaxare renunciationem Epiſcopatus à Summo Pontifice acceptam: renunciatio autem Epiſcopatus à Summo Pontifice acceptanda eſt, nec ſuum habet effectum, donec acceptetur, ut patet ex regulis generalibus traditis *de legibus diſp. 2. qu. 2. punct. 10. §. 2. num. 3. tom. 2.* idemque in terminis ſuſtinent Suarez *diſp. 31 num. 1.* Navar. *c. 27. n. 241.* Majolus *lib. 4. de irregularitate c. 20. n. 6.* Alterius *loco cit. ad finem*.

6 An autem recipiens ordines ab Epiſcopo abſque licentia ſui Epiſcopi afficiatur ſuſpenſione, etiamſi Epiſcopus non renunciaverit Epiſcopatui quoad locum, vel quoad dignitatem, conſtabit ex infrà dicendis *punct. 11. n. 1. tom. 3.* affici ex diſpoſitione aliorum jurium, non autem ex vi huius textus; quia ſuſpenſio in hoc textu fertur tantummodo contra recipientes ordines ſacros ab Epiſcopo, qui renunciavit Epiſcopatui, quoad locum; & quoad dignitatem. Ita Alterius *tom. 2. diſp. 9. c. 1. col. 2. & 3.* Suar. *diſp. 31. ſect. 1. num. 3.* & alii, contra nonnullos alios arbitrantes ſuſpenſionem iſtius textus ab eo incurri, qui ordines abſque licentia proprii Epiſcopi accipit ab Epiſcopo, qui renunciavit Epiſcopatui ſolùm quoad locum.

7 Rogabis ſecundò, utrùm qui renunciavit Epiſcopatui, in dubio cenſeatur illi renunciaſſe quoad locum, & dignitatem, an quoad locum tantùm.

Reſpondeo videri ſolùm renunciaſſe quoad locum, quia quilibet præſumitur velle ſibi quàm minimum præiudicii afferre, ſicut non præſumitur quis velle ſuum prodigere. Ita ex parte Panorm. *hic n. 8.* contra Hoſtienſem *hic*, & Alterium *loc. cit. c. 2. ſub fin.* aſſerentes præſumi Epiſcopum renunciaſſe dignitati, quando renunciavit propter crimen; quando verò renunciavit ob aliam cauſam, ut propter utilitatem Eccleſiæ, præſumitur renunciaſſe ſolùm quoad locum.

8 Rogabis tertiò, utrùm collatio ordinum ſuſceptorum ab Epiſcopo, qui renunciavit Epiſcopatui quoad dignitatem valida ſit.

Reſp. validam eſſe quoad ſubſtantiam, quia collatio ordinis pendet de charactere Epiſcopali. Character autem Epiſcopalis indelebiliter in anima imprimitur, nec amitti poteſt, ut ſuo loco probavi *de ſacramentis diſp. 8. qu. unic. punct. 1. n. 3. tom. 1.* Ita Suar. *loc. cit. num. 1.* Alter. *verſ. eandem*, & alii communiter.

SECUNDA PROPOSITIO.

9 SUbiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt illi, qui ordines ſacros ſuſcipiunt ab Epiſcopo, qui dignitati renunciavit, hæc propoſitio clarè conſtat ex dictis in prima.

10 Sed modò dubium eſt primò, utrùm præfatus Epiſcopus incurrat aliquam cenſuram, conferendo ordines.

Reſp. ex vi textus huius præciſè non incurrere, tum quia cenſura non cenſetur contra aliquem lata, niſi conſtet, tum quia iſta ſuſpenſio lata eſt contra recipientem ordines ſacros, non autem contra conferentem. Ita Alterius *loco cit. c. 1. ad fin.*

11 Secundò dubium eſt, utrùm recipiens ordines ab Abbate, qui ſuæ dignitati renunciavit, iſtam ſuſpenſionem incurrat. Ratio dubitandi pro parte affirmativa eſt, quia in utroque caſu militat eadem ratio, conſequenter etiam militare debet eadem iuris diſpoſitio. His non obſtantibus.

Reſp. non incurrere ſuſpenſionem, quia in materia pœnali non eſt argumentandum à paritate rationis, ſed ſtandum eſt diſpoſitioni ſuperioris, qui poteſt aliquid in uno caſu diſponere, & non in alio. Ita Suar. *loc. cit. n. 4. ad fin.* Alterius *loc. cit. col. 3. verſ. ſi poſtulet*.

Hinc patet, quid dicendum eſſet de recipiente minores ordines ab Epiſcopo, qui renunciaſſet dignitati, & uſui poteſtatis Epiſcopalis, non ſolùm quoad collationem ſacrorum Ordinum, verum etiam minorum; dicendum enim videtur hunc non videri reum pœnæ iſtius textus, in quo ſermo eſt de recipiente ordines ſacros ab Epiſcopo, qui dignitati renunciavit, non verò de recipiente minores, quamquam in utroque caſu graviter peccat. Sicut enim Epiſcopus graviter peccat conferendo minores ordines in tali eventu, ita alter graviter peccat illos recipiendo. Ita innuit Suar. *num. 4. ſub finem*.

12 Tertiò dubium eſt, utrùm Epiſcopus conſecrationem accipiens ab alio Epiſcopo, qui dignitati renunciavit, afficiatur iſta ſuſpenſione.

Reſpondendum alicui videbitur affirmativè, quia Epiſcopatus eſt ordo ſacer, ſeu extenſio ordinis ſacerdotalis, & eadem ratio militat. Sed oppoſitum mihi probabilius videtur, quia Epiſcopi non afficiuntur ſuſpenſione generaliter lata, niſi exprimatur, *c. quia periculoſum, de ſent. excomm.*

TERTIA PROPOSITIO.

13 POena impoſita ſuſcipienti ordines ſacros ab eo, qui Epiſcopatui, quoad locum, & dignitatem renunciavit; potius rationem ſuſpenſionis habet, quam irregularitatis. Ratio eſt, tum quia in dubiis in materia pœnali mitior interpretatio facienda eſt; ſuſpenſio autem eſt mitior pœna; tum quia irregularitas impedire ſolet executionem omnium ordinum ſimpliciter; pœna autem in hoc textu impoſita, non impedit executionem omnium ordinum, ſed illorum, quos à tali Epiſcopo accepit, ut colligitur ex illis verbis, *non habebit executionem officii, ſcilicet officii ſuſcepti per ordinationem à tali Epiſcopo*; verba enim accipienda ſunt juxta materiam, de qua agitur, ut communiter fatentur DD. in hunc textum; nam in eo quis puniri debet, in quo deliquit; cum autem deliquerit, ſuſcipiendo tales ordines ab eo, qui illorum uſum conferre non poterat, par eſt ut illorum executione privetur; tum quia proprium ſuſpenſionis eſt impedire executionem officii iam ſuſcepti, ut patet ex dictis *de ſuſpenſione in tract. de cenſuris in genere diſp. 3. punct. 2. n. 9. tom. 1.* & *colligitur ex c. inquiſitionis, de accuſationibus*, ubi ex conſimili verborum forma arguitur ſuſpenſio in eo, qui ordines ſuſcipit ab Epiſcopo excommunicato, proprium verò irregularitatis officium eſt impedire ſuſceptionem ordinis; conſequenter verò illius executionem; cùm ergo pœna in hoc textu impoſita directè impediat executionem ordinum ſuſceptorum, dicenda eſt potius ſuſpenſio, quàm irregularitas, & potiùs rationem ſuſpenſionis, quam irregularitatis habet. Ita Gl. *hic verb. executionem.* Abbas *hic n. 6.* Suar. *de cenſur. diſp. 31. ſect. 1. n. 7.* Alter. *to. 2. diſp. 9. c. 1. col. 5. verſ. ad hanc difficultatem.* Henriq. *lib. 13. c. 29. n. 1.* Sayrus *c. 14. n. 7.* Filliuc. *tract. 19. n. 76.* & alii, contra Maiolum *lib. 4. de irregul. c. 20. n. 5.* & alios.

Obiicies, Summus Pontifex in textu aſſerit in hac pœna diſpenſari aliquando poſſe ab Epiſcopo: ſed diſpenſatio cadit in irregularitatem, non in ſuſpenſionem, quæ propriè tollitur per abſolutionem, non per diſpenſationem; ergo hæc pœna rationem potiùs irregularitatis habet, quàm ſuſpenſionis.

Reſpond. primò, ſicut aliquando dicitur aliquis abſolvi ab irregularitate, licèt abſolutio ſit propria peccatorum, & cenſurarum, ita aliquando dicitur aliquis diſpenſari in vinculo ſuſpenſionis, licèt diſpenſatio conveniat irregularitati.

Reſpondent alii ſecundò, ſuſpenſionem, quæ eſt propriè cenſura, relaxari per abſolutionem; illam verò, quæ eſt tantummodò pœna, vel impedimentum, tollitur per diſpenſationem, & in hoc convenit cum irregularitate. Ita Suar. & Alter. *loco cit.*

QUARTA PROPOSITIO.

14 ISta ſuſpenſio tolli, & auferri debet à Papa, dum quis ordines ſacros ſcienter, vel ex ignorantia craſſa, vel ſupina recepit ab Epiſcopo, qui dignitati renunciavit; dum verò ſuſcepit ignoranter ignorantia vincibili, aut etiam invincibili, tolli poteſt ab Epiſcopo. Ratio eſt, quia in textu expreſſè datur facultas Epiſcopo abſolvendi ab hac pœna, modò in ſuſceptione ordinum non interceſſerit ſcientia, aut ignorantia craſſa, & ſupina, ut patet ex illis verbis, *ubi autem non ſcienter, poterit (niſi craſſa, & ſupina fuerit ignorantia) diſcretus Pontifex diſpenſare*.

15 Nomine autem Pontificis intelligitur Epiſcopus, qui Pontifex eſt, ſed non Summus.

Obiicies, probabile eſt cenſuram non incurri, niſi delictum ſub cenſura prohibitum perpetratum fuerit ſcienter, vel ſaltem cum ignorantia craſſa, vel ſupina, ex Sanchez, & Navarro, quos retuli *de cenſur. in genere, diſp. 1. q. 2. punct. 1. n. 10. to. 1.* ergò fruſtrà dicimus facultatem relaxandi hanc ſuſpenſionem, dum ordines ſuſcepti ſunt ignoranter ex ignorantia non craſſa, & ſupina, Epiſcopo competere.

Reſpondent aliqui *primò*, cenſuram jure communi latam incurri ob ignorantiam vincibilem mortaliter culpabilem, & diſtinctam ab ignorantia craſſa, & ſupina: nam ex dictis *de cenſur. in genere loco nuper citato*, conſtat dari poſſe ignorantiam vincibilem mortaliter culpabilem, diſtinctam ab ignorantia craſſa, vel ſupina.

Reſp. *ſecundò*, iſtam ſuſpenſionem non eſſe cenſuram propriè dictam, ſed potiùs habere rationem cuiuſdam impedimenti, & defectus conſurgentis in ordinato ex ordine ſuſcepto ab Epiſcopo, qui dignitati Epiſcopali renunciavit; cum enim iure Eccleſiaſtico huiuſmodi Epiſcopo prohibeatur adminiſtratio, & uſus ordinis Epiſcopalis, par eſt, ut recipiens ab illo Sacros Ordines illorum uſum non recipiat; nullus enim dat quod non habet. *c. Dauberium 1. q. 7.* & pro non dato habetur, quod ab illo datur, qui de iure dare non poteſt, *c. quod autem de iure patronat.* conſequenter ordinatus ab huiuſmodi Epiſcopo indiget diſpenſatione, ut executionem ordinis habere poſſit. Vide Suarez *n. 12.* & Alterium *loco cit. verſ. eandem col. 6.* Alias rationes aſſerunt Innocentius, gloſſa, & alii in hunc textum.

PUNCTUM X.

De ſuſpenſione, quæ incurritur ſuſcipiendo ordines, vel conſecrationem Epiſcopalem ab Epiſcopo excommunicato, ſuſpenſo, interdicto, irregulari, ſimoniaco, hæretico, vel ſchiſmatico.

1 *Recipiens Ordines ab excommunicato, ſuſpenſo, vel interdicto vitando, incurrit ſuſpenſionem ab executione ordinum ab eo ſuſcepto-*

ptorum. Similiter, & qui recipit Ordines ab Epiſcopo irregulari, ſimoniacè declarato per ſententiam, depoſito, degradato, hæretico, aut ſchiſmatico.

2 *Quod intellige de Epiſcopo, qui vitandus ſit quatenus per ſententiam ſit nominatim declaratus talis.*

3 *Et modò Epiſcopus tali cenſura affectus ſit, ob quam ordines conferre nequeat, idest, quod ſit ſuſpenſus à collatione ordinum.*

4 *Qui ignorat Epiſcopum excommunicatum, ſuſpenſum, interdictum, aut irregularem, ligatur, nihilominus iſta ſuſpenſione in ſententia Auctoris.*

5 *Idque, etiamſi per vim, aut gravem metum ordinetur ab hujuſmodi Epiſcopo in ſententia Auctoris.*

6 *Epiſcopus conſecrationem recipiens ab Epiſcopo excommunicato, vel ſuſpenſo, &c. afficitur hac ſuſpenſione, etiamſi neſciverit conſecrantem excommunicatum eſſe.*

7 *Non eſt iterùm ordinandus, qui ab ejuſmodi Epiſcopo eſt ordinatus, modò ſit ſervata forma eſſentialis in collatione.*

8 *A Summo Pontifice ſemper auferri debet hæc ſuſpenſio tum ab Epiſcopis tum à Religioſis, aut ab aliis clericis contracta.*

DVo principaliter explicabo in hoc puncto.
Primò, quandonam iſta ſuſpenſio incurratur.
Secundò, à quonam auferri poſſit.

PRIMA PROPOSITIO.

1 REcipiens ordines ab excommunicato, ſuſpenſo, vel interdicto vitando, incurrit ſuſpenſionem ab executione ordinum ab eo ſuſceptorum; hæc propoſitio patet *ex c. 1.* & quamplurimis aliis textibus, *qui habentur* 6. *q.* 1. & ratio eſt, quia hujuſmodi Epiſcopus privatur uſu, ſeu executione ſui ordinis, ita ut licitè nequeat Pontificalia exercere; ergo qui ordines ab eo recipit non recipit illorum executionem, nullus enim alteri conferre poteſt quod non habet *c.* Daibertum 1. *q.* 7. Ita S. Antonin. 3. *p. tit.* 27 *c.* 4. Panorm. *c.* 2. *n.* 1. *de ordin. ab Epiſcop qui renunc. Epiſcopatui.* Sylveſter *verb. irregular.* §. 9. *verſ.* 7. Tabiena *verb. irregul.* 4. *n.* 6 Navarr. *c.* 25. *n.* 69. Bernard. Diaz *in pract. canon. c.* 28 Suarez *de cenſuris, diſp.* 31 *ſect.* 1. *n.* 61 & *diſp.* 41. *n.* 4. *ſub finem* Emanuel Sà *verb ſuſpenſio*, *n.* 7. Sayrus *lib.* 4 *c.* 14. *nu.* 1. Avila *dub.* 8. Coninch *diſp.* 15 *dub.* 5. *n.* 3 Alterius *de cenſuris, tom.* 2. *diſp.* 9 *c.* 2. Filliucius *tract.* 17. *n.* 80. & *tract.* 20. *c.* 7. *q.* 9. *nu.* 199. & alii communiter apud præcitatos DD.

Idem valet primò in recipiente ordines ab Epiſcopo irregulari; nam jura univerſaliter loqui videntur.

Secundò in recipiente ordines ab Epiſcopo ſimoniaco per ſententiam declarato, ut patet; tum ex *cap. ſi quis à ſimoniacis*, tum ex juribus citatis, quorum ratio ad hoc idem probandum maximè conducit.

Idem dic de ordinato ab Epiſcopo depoſito, degradato, hæretico, aut ſchiſmatico, *c.* 1. & 2. *de ſchiſmaticis*, & alibi pluribus in locis militat enim in omnibus eadem ratio, ſaltem quatenus ſunt excommunicati, aut ſuſpenſi.

2 Limitatur hæc propoſitio primò, modò ordines capiantur ab Epiſcopo excommunicato, ſuſpenſo, interdicto, irregulari, ſimoniaco, ſchiſmatico, vel hæretico vitando. Ratio eſt, quia poſt Concil. Conſtantienſe, *in extravag. ad evitanda*, ſublata eſt prohibitio Eccleſiaſtica evitandi toleratos, & ipſimet tolerati uſu juriſdictionis non ſunt amplius privati; conſequenter recipiens ordines ab hujuſmodi Epiſcopo tolerato, ſuſpenſionem non incurrit. Ita Suarez, & *alii loc. cit.*

Quis autem dicendus ſit excommunicatus, ſuſpenſus, aut irregularis vitandus, patet ex dictis *de cenſuris in genere diſp.* 2. *q.* 2. *punct.* 1. §. 1. *n.* 25. 1. Illum dici vitandum, qui eſt nominatim denunciatus excommunicatus, vel notorius Clerici percuſſor.

Hinc ſequitur, ordinatum ab Epiſcopo, hæretico, ſchiſmatico, ſimoniaco, vel alia ratione excommunicato, ſuſpenſo, interdicto, vel irregulari, etiam manifeſto, & notorio, nõ affici, hac ſuſpenſione, niſi per ſententiam ſit nominatim declaratus talis. Ratio eſt, quia hujuſmodi Epiſcopus poſt Concil. Conſtantienſe, non dicitur vitandus ex vi prohibitionis Eccleſiaſticæ. Ita Navar. *conſ.* 10 *n.* 2. *de hæret.* Sotus *in* 4. *diſt.* 25. *q.* 1 *art.* 1 *concl.* 3. & *alii DD. citati contra* Alterium *diſp.* 9. *cap.* 3. *col.* 4. & *cap.* 4. aliter ſentientem de recipiente ordines ab Epiſcopo manifeſtè, & notoriè ſimoniaco, hæretico vel ſchiſmatico.

3 Limitanda videtur ſecundò, modò Epiſcopus tali cenſura, ſeu canonico impedimento affectus ſit, ob quod ordines conferre nequeat. Quamobrem ſi Epiſcopus non ſit ſuſpenſus à collatione ordinum, recipiens ordines ab ipſo non videtur hanc ſuſpenſionem incurrere. Ratio eſt tum quia non eſt facienda extenſio ultra legiſlatoris intentionem, tum quia non videtur interdictum in tali eventu ordines ab hujuſmodi Epiſcopo ſuſcipere; cum in hac parte vitandus non ſit, ut ſuppono; ergò neque incurri videtur pœna, ordines ab ipſo ſuſcipiendo.

4 Sed modò dubium eſt primò, utrùm ignorans Epiſcopum excommunicatum, ſuſpenſum, interdictum, aut irregularem, ligetur iſta ſuſpenſione, recipiendo ordines ab hujuſmodi Epiſcopo.

Reſpondeo duplicem eſſe in hac re DD. ſententiam.

Prima eſt Innoc. *in c.* 1. *n.* 4. *de ſchiſmat.* Panorm. *in cap. veritatis*, *n.* 46. *de dolo*, & *contumacia*. Alphonſ. à Caſtro *lib.* 2. *de poteſt. leg. penal. c.* 15 *concl.* 3. Rodriquez *in ſumma* 2 *p. cap.* 19. Coninchi *de Sacrament. diſp.* 15. *numer.* 32. & aliorum, negantium incurrere. Ratio eſt, quia iſta ſuſpenſio lata videtur à jure in pœnam; pœna autem ſupponit culpam; ſed qui ordines recipit ignorans Epiſcopum excommunicatum, ſuſpenſum, &c. non committit culpam; ergo non incurrit pœnam ſuſpenſionis.

Secunda ſententia, cui adhæreo, eſt Covarr. *c. alma p.* 1. §.... *n.* 6. Diaz *in pract. c.* 28 *nu.* 3. Suarez *n.* 63 Sayri, Filliucii, Alterii, & Avilæ *locis cit.* & aliorum apud præcitatos DD. aſſerentium ignorantiam etiam probabilem, & invincibilem non excuſare ab iſta ſuſpenſione. Ratio eſt, tum quia nemo dare poteſt, quod non habet *c. Daibertum* 1. *q.* 7 Sed Epiſcopus excommunicatus, ſuſpenſus, aut interdictus vitandus, non habet uſum ordinum; ergo neque illum conferre poteſt; ſicut enim, recipiens ordinem ab eo, qui non eſt Epiſcopus, non recipit ordines; quamvis putet illum eſſe Epiſcopum, ita qui recipit ordines à vero Epiſcopo, putans illum non eſſe affectum cenſura, ſeu canonico impedimento, ob quod arcetur ab uſu ordinum, non recipit uſum ordinum. Sicut enim Epiſcopus indiget charactere, ut characterem imprimat; ita opus eſt ut habeat characterem habilem ad operandum, ut alteri conferat characterem habilem, & expeditum ad ſuam operationem; tũ quia Eccleſia hunc defectum induxit non ob culpam ordinati, ſed ordinantis, cujus acta irritare intendit, quantum poteſt; cum autem in hoc caſu irritare poſſit ejus acta quoad ordinum executionem in ipſo ſuſcipiente, jure merito ſuſcipientes ordines ab excommunicato ſuſpenſo, vel interdicto vitando, privat executione ordinum ſuſceptorum.

Ad rationem primæ ſententiæ reſpondeo, iſtam ſuſpenſionem non habere propriam rationem pœnæ, ac cenſuræ reſpectu ipſius ſuſcipientis ordines, ſed potiùs habere rationem defectus & impedimenti provenientis ex culpa conferentis & ex carentia poteſtatis ordinis in ipſo ordinante, qui ab Eccleſia prohibetur ordine Epiſcopali fungi.

5 Secundò dubium eſt, utrùm ordinatus ab huiuſmodi Epiſcopo per vim, ſeu metum cadentem in conſtantem virum, afficiatur iſta ſuſpenſione.

Reſpondeo duplicem eſſe DD. ſententiam.

Prima eſt Sylveſtri, *verb. irregularitas* 5. §. 9. *verſ. ſecundum* Navarr. *c.* 27. *n.* 244. Alterii *dub.* 3 Avilæ *loco cit.* & aliorum negantium affici. Ratio eſt, quia ſuſpenſio ſupponit culpam; qui autem ordines recipit per vim, aut metum cadentem in conſtantem virum, non committit culpam; cùm Eccleſia non obliget cum gravi incommodo.

Secunda ſententia, cui adhæreo, eſt Maioli *de irregul. lib.* 4. *c.* 25 *n.* 2 Suarez *de cenſur diſp.* 32 *ſect.* 1. *n.* 63. & aliorum affirmantium affici. Ratio eſt, tum quia hæc ſuſpenſio non habet propriè rationem cenſuræ, ſed potius eſt impedimentum, & defectus conſurgens ex carentia poteſtatis in ordinante, qui defectus, ſeu carentia poteſtatis non tollitur propter vim aut metum; tum quia ignorantia non excuſat ab hac ſuſpenſione; ergo neque metus.

Ad rationem primæ ſententiæ reſpondeo fieri poſſe, ut recipiens ordines à præfato Epiſcopo excuſetur à culpa; non tamen excuſatur ab hoc defectu, ſeu impedimento, ut probatum eſt.

6 Tertiò dubium eſt, utrùm Epiſcopus conſecrationem recipiens ab Epiſcopo excommunicato, vel ſuſpenſo, &c. afficiatur hac ſuſpenſione.

Reſpondeo affirmativè, ut colligitur ex ratione, & juribus ſuprà citatis *num.* 1. hæc enim non eſt cenſura, ſeu pœna, quæ ob paritatem rationis ad hunc caſum extendatur, ſed eſt defectus poteſtatis in conferente ordines; cùm enim ipſe Epiſcopus, quantum eſt ex diſpoſitione Eccleſiæ, non habeat uſum ordinum non poteſt illum aliis conferre.

Ex quo licet inferre, conſecratum à præfatis remanere ſuſpenſum, etiam ſi neſciverit conſecrantem excommunicatum eſſe; hic enim eſt defectus conferentis, non recipientis. Ita S. Antoninus *loco ſupra cit. c.* 4. *col.* 4. *verſ. circa quam diſpenſationem.* Maiolus *loco cit. c.* 22. *n.* 2. Alterius *tom.* 2. *diſp.* 9. *c.* 2 *col.* 4. *vers. dixi autem.* Suarez *diſp.* 31. *ſect.* 1. *n.* 65. Sayrus Filliucius & alii, à quo autem præfatus Epiſcopus diſpenſari poſſit, conſtabit ex dicendis *in ſecunda propoſitione, vers. ſecundò ſequitur.*

7 Quartò dubium eſt utrùm ordinatus à præfato Epiſcopo iterum ordinandus ſit.

Reſpondeo negativè, quia collatio ordinum valida eſt, utpotè proveniens à charactere Epiſcopali, qui in anima indelebiliter imprimitur. Ita communiter DD.

Hoc tamen intelligitur, modo ordines collati ſint ſervata forma Eccleſiæ, quoties enim in collatione ſacramentorum mutatio formalis, ſeu ſubſtantialis contingit, perſpicuum eſt Sacramentum non confici, neque characterem imprimi, ut patet ex regulis generalibus traditis *de Sacramentis in genere diſput* 1. *quæſt.* 2. *punct.* 1. *per totum tom.* 1. Idemque præter DD. ibi citatos afferunt gloſſa *in c. dominus declaravit*, 1. *q.* 1. & Alterius *loc. cit. c.* 3. *col.* 3. *verſ hac autem.*

Obiicies, *in c. ordinationes*, 9. *q.* 1. & alibi, dicitur, quòd ordinatio, quæ ab excommunicatis celebratur, nullas omninò vires obtineat, nec etiam conſecratio appellanda ſit.

Reſpondeo non habere vires quoad uſum, & executionem, non autem quoad ſubſtantiam, & validitatem actus. Ita Turrecremat. *in c. qui perfectionem* 1. *q.* 1. Suarez *num.* 61. Alterius *loc. cit.* & alii communiter.

SECUNDA PROPOSITIO.

8 ISta ſuſpenſio auferri, & relaxari debet à Papa, quoties quis eam contraxit, ſciens, vel ignorans ignorantia craſſa, vel ſupina

Epiſcopum, à quo ordines recipiebat, eſſe excommunicatum, ſuſpenſum, vel interdictum, &c. Hæc propoſitio ſuſtinetur à S. Anton. 3 *part. tit. 27 c. 9. verſ. circa quam*, Sylveſtro *loco cit. verſ. ſeptimo quæritur.* Covar. *c. alma mater. 1 p. §. 6. n. 6. de ſent. excom. lib. 6.* Majolo *lib. 4. c. 23. n. 1.* Diaz *c. 28 n. 3.* Alterio *loc. cit. dub. 2. n. 63 ad fin.* & aliis communiter, à quorum ſententia recedere non audeo. Ratio eſt, quia recipiens ordines ab hujuſmodi Epiſcopo ſuſpenſus remanet ab ordinum ſuſceptorum executione, ob defectum poteſtatis in conferente; ſed hunc defectum non poteſt quis Papa inferior supplere: (nullus enim in lege ſuperioris diſpenſare poteſt abſque ſuperioris facultate.) ergo, &c.

Objicies, quilibet ſacerdos approbatus ad confeſſiones audiendas jure communi abſolvere poteſt ab excommunicatione, & aliis cenſuris nemini reſervatis, *c. ſuper, de ſent. excomm.* & in Concil. Trid. *ſeſſ. 24 c. 6.* datur Epiſcopo facultas diſpenſandi, & abſolvendi ſuos ſubditos in ſua diœceſi ab irregularitatibus, ſuſpenſionibus, & aliis caſibus occultis; ergo poterit etiam in hoc caſu.

Reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia hæc non eſt ſuſpenſio, vel irregularitas conſurgens ex proprio delicto, de quibus ſermo eſt in Concil. Trid. ſed eſt quoddam impedimentum conſurgens ex defectu conferentis, etiamſi recipiens ordines nullam culpam committat. Hinc.

Sequitur primò, non ſolùm eum qui ſcienter, aut cum ignorantia craſſa, & ſupina ordines recepit ab hujuſmodi Epiſcopo, debere diſpenſationem à Papa obtinere, verum etiam qui recepit ignoranter, ignorantia vincibili, aut invincibili; militat enim eadem ratio; tam in recipiente ordines culpabiliter, quàm inculpabiliter.

Neque obſtat *c. ordinatis ab Epiſcopo, qui Epiſcopatui renunciavit.* nam ibi ſermo eſt de caſu particulari, qui ad alios ſimiles non eſt trahendus quamquam alii DD communiter, quorum opinio probabiliſſima eſt, putent ordinatum ignoranter ab Epiſcopo excommunicato, vel ſuſpenſo &c. poſſe diſpenſationem à proprio Epiſcopo obtinere, modò ignorantia non fuerit craſſa, vel ſupina, *c. 2. de ordinat. ab Epiſcop. qui renunc. Epiſcopat. cap. ſtatuimus, & c. ſi quis à ſimoniacis 1. q. 1.* quamvis enim in his textibus hoc generaliter, & expreſsè non afferatur, nihilominus favor ob paritatem rationis ampliari poteſt.

Secundò, ſequitur Epiſcopum, qui conſecrationem ab Epiſcopo excommunicato, vel ſuſpenſo obtinuit, diſpenſandum eſſe à Summo Pontifice, tum ob rationem in propoſitione allatam: tum quia Epiſcopus immediatè ſubjicitur Papæ. Ita Alter. *diſp. 9 c. 2. col. 4. verſ. Quamquàm* Suarez *loc. cit. n. 36. ad finem*, exiſtimat hujuſmodi Epiſcopum, ſi habet Patriarcham, vel alium Primatem, quem recognoſceret ut ſuperiorem, quoad ſimiles actus ab eo diſpenſari poſſe in caſu ignorantiæ.

Tertiò, religioſum qui ante, vel poſt religionis ingreſſum ordines ab hujuſmodi Epiſcopo ſuſcepit, diſpenſari debere à Papa, non autem à propriis Prælatis, niſi peculiaria privilegia habeant; quamquàm Bernardus Diaz *in pract. crim. c. 28. in addit. in fine.* Alter. *loco cit. dub. 2. ad fin & alii*, putant religioſum poſſe diſpenſationem à propriis Prælatis obtinere.

PUNCTUM XI.

De ſuſpenſione, quæ contrahitur ſuſcipiendo ordines ab alieno Epiſcopo ſine licentia proprii Epiſcopi, & ſine litteris dimiſſoriis, aut commendatitiis, ſeu teſtimonialibus.

1 *Suſcipiens ordines ab alieno Epiſcopo abſque licentia proprii, ſeu ſine litteris dimiſſoriis, ſuſpenſionem ab executione ordinum ita ſuſceptorum incurrit, & incurrit irregularitatem, ſi poſtea functiones ordinum ſacrorum abſque dimiſſoriis ſuſceptorum exerceat.*

2 *Non incurrit irregularitatem promotus ab alieno Epiſcopo ſine dimiſſoriis.*

3 *Idem dicendum de monachis, & religioſis exemptis, qui abſque ſuperiorum licentia ordinantur.*

4 *Ac etiam de iis, qui ab aliquo Abbate, aut alio habente jura Epiſcopalia ordinantur, & de ſuſcipientibus minores ordines.*

5 *Tum denique de clericis Romæ commorantibus, qui tenentur ad ordines extra Urbem recipiendos, niſi licentiam obtinuerint ſaltem à Vicario Pontificis, ſecus dicendum de tonſura.*

6 *Recipiens ordines ab alieno Epiſcopo non incurrit ſuſpenſionem, quando proprius Epiſcopus ſuſpenſus eſt, quod alterius ſubditum abſque licentia ordinavit.*

7 *Neque familiaris Epiſcopi, qui per triennium ſecum commoratus ſit cum his conditionibus; 1. ut ſit familiaris; 2. ut Epiſcopus ſit ordinarius, & habeat diœceſim; 3. ut familiaris triennio commoratus ſit cum Epiſcopo.*

8 *Qualitas tamen familiaritatis plenè probanda eſt.*

9 *Sed ſufficit, ut triennium inceperit etiam antequam ille eſſet Epiſcopus.*

10 *Qui debet ſtatim conferre beneficium hujuſmodi ordinato, etiamſi ſolùm minores contulerit.*

11 *Quem poteſt etiam ordinare ſub titulo penſionis, vel patrimonii, ſi ita expedire judicaverit.*

12 *Si Epiſcopus non det eiuſmodi ordinato beneficium, aut ſtatim moriatur, non eſt ſuſpenſus, ſi bona fide, & cum ſpe beneficii ſtatim obtinendi eſt ordinatus.*

13 *Epiſcopus non poteſt diſpenſare cum familiari triennali, ſuper interſtitiis temporum.*

14 *Ordinatus ab alieno Epiſcopo ſub ratihabitione, non incurrit ſuſpenſionem juxta nonnullos Doctores, contrarium ſuſtinet Auctor ſaltem ante factum.*

15 *Nec etiam qui ordinatur ab alieno Epiſcopo bona fide.*

16 *Qui mala fide ordines abſque debita facultate recipit, non incurrit irregularitatem, niſi mala fide poſtea ordinibus utatur.*

17 *Iſta ſuſpenſio incurritur etiam ab eo, qui minores ordines ab alieno Epiſcopo abſque debita facultate recipit ex Conc. Trident.*

18 *Secus de eo, qui ſolam primam tonſuram ſuſcipit, peccat tamen graviter.*

19 *Epiſcopus conferens primam tonſuram ſubdito alterius diœceſis abſque licentia proprii Epiſcopi, ſuſpenditur per annum à collatione tonſuræ clericalis.*

20 *Et qui eam ſic ſuſcipit, caret privilegio clericali.*

21 *Qui promotus non poteſt beneficium, vel penſionem ſine diſpenſatione Apoſtolica obtinere.*

22 *Qui habet à Papa privilegium recipiendi ordines à quolibet Epiſcopo, non eget litteris dimiſſoriis proprii Epiſcopi, licèt egeat commendatitiis.*

23 *Obtineri debent litteræ dimiſſoriæ ad vitandam ſuſpenſionem ab Epiſcopo, vel ejus Vicario de mandato ſpeciali Epiſcopi.*

24 *Duo caſus, in quibus Capitulum Eccleſiæ Cathedralis poteſt concedere dimiſſorias, ſunt; 1. dum ſedes ultra annum vacavit; 2. dum quis eſt arctatus ratione beneficii ad ſacros ordines ſuſcipiendos.*

25 *In concedendis litteris dimiſſoriis requiritur; 1. legitimum examen, & approbatio; 2. ut in litteris addatur cauſa, ob quam proprius Epiſcopus per ſe ipſum nequit ordines conferre; 3. exprimantur ordines, ad quos ſuſcipiendos Epiſcopus concedit litteras dimiſſorias; 4. exprimatur, an Epiſcopus intendat concedere facultatem generalem recipiendi ordines à quocumque Epiſcopo, vel ſpecialem tantùm ab aliquo Epiſcopo.*

26 *Litteræ dimiſſoriæ non expirant morte concedentis.*

27 *Conceſſæ à Capitulo proſunt etiam finita Capituli auctoritate.*

28 *Abſolutio ſuſpenſionis contractæ ſuſcipiendo ordines abſque dimiſſoriis poteſt dari ab Epiſcopo.*

TRia in hoc puncto principaliter explicabo.
Primò, quandonam iſta ſuſpenſio incurratur:
Secundò, in quibus caſibus non contrahatur.
Tertiò, à quonam abſolutio iſtius ſuſpenſionis obtineri poſſit.

PRIMA PROPOSITIO.

1 SUſcipiens ordines ab alieno Epiſcopo abſque licentia proprii, ſeu ſine litteris dimiſſoriis, ſuſpenſionem ab executione ordinum ita ſuſceptorum incurrit. Hæc propoſitio probatur.

Primò *ex c. 1. & 3. diſt. 71.* ubi dicitur; *conſtituimus, ut quicumque ex alia parochia voluerit alienum miniſtrum, ſine conſenſu Epiſcopi ipſius, & ſine voluntate ordinare, non ſit rata ordinatio ejus*; afferunt etiam DD alia jura antiqua, ſed quia valdè controverſum eſt, an jure antiquo inducta eſſet ipſo facto hæc ſuſpenſio, ideò hanc propoſitionem textibus recentioribus comprobandam cenſeo.

Probatur igitur ſecundò ex Bulla Pii II. ſeptima in ordine, incipient. *Cum ex ſacrorum*, in qua fertur ſuſpenſio ab executione ordinum contra eos, qui abſque licentia ordinantur extra tempora, aut ante legitimam ætatem, vel abſque litteris dimiſſoriis ut patet ex verbis ipſius Bullæ, ibi; *ſtatuimus, ordinamus; quod omnes, & ſinguli, qui abſque diſpenſatione canonica, aut legitima licentia, ſive extra tempora à jure ſtatuta, ſive ante ætatem legitimam, vel abſque dimiſſoriis litteris, etiam extramontanis (præterquam in hoc ultimo caſu per Cameram Apoſtolicam juxta illius ſtilum ordinati fuerint) ad aliquem ex ſacris ordinibus ſe fecerint promoveri, à ſuorum ordinum executione ipſo jure ſuſpenſi ſint; & ſi hujuſmodi ſuſpenſione durante in eiſdem ordinibus miniſtrare præſumpſerint, eo ipſo irregularitatem incurrant.*

Tertiò probatur ex Concil. Trid. *ſeſſ. 23. c. 8. de reformat.* ubi dicitur *Si quis ab alio promoveri petat, nullatenus id ei, etiam cujuſvis generalis, aut ſpecialis reſcripti, vel privilegii prætextu, etiam ſtatutis temporibus permittatur, niſi ejus probitas, ac mores ordinarii ſui teſtimonio commendetur; ſi ſecus fiat, ordinans à collatione ordinum per annum, & ordinatus à ſuſceptorum ordinum executione quamdiu proprio ordinario videbitur expedire, ſit ſuſpenſus.*

Ex quo ſequitur ordinatum abſque litteris dimiſſoriis affici pœna irregularitatis, ſi poſtea functiones ordinum ſacrorum abſque dimiſſoriis ſuſceptorum exerceat, antequam abſolvatur à ſuſpenſione. Ratio eſt, tum quia irregularitas incurritur ab eo, qui functiones ordinum exercet, dum vinculo cenſuræ detinetur; tum quia ſic declaratum fuit à ſacra Cardinalium Congregatione, teſte Suarez *de cenſur. diſp. 31 ſect. 1. nu. 19 ad finem* Alterio *to. 2 diſp. 9 c. 6 col. 3.* Filliucio *tract. 7 c. 9 q. 3* & aliis, qui hac occaſione obiter advertunt.

2 Pœnam latam contra promotos ab alieno Epiſcopo ſine litteris dimiſſoriis, non eſſe irregularitatem, ſed ſuſpenſionem; nam irregularitas non incurritur ab eo, qui celebrat in irregularitate, ſed ab eo, qui ordines ſacros exercet, dum cenſura obſtrictus eſt, ut patet ex dictis *de cenſuris in communi in tract. de irregularit. diſ. 7 quæſt. 3 punct. 5. nu. 1 & ſeqq. tom. 1.* Ita Suarez, & Alterius *locis cit.* Avila, & alii, contra Maiolum *lib. 4. de irregular. c. 20.* & alios, arbitrantes eſſe irregularitatem.

Ampliatur, & extenditur juxta probabiliorum ſententiam præfata propoſitio.

3 Primò.

3 Primò; etiam ad monachos, & religioſos exemptos, qui ſine ſui Abbatis, ſuorumque ſuperiorum licentia ordines recipiunt ab Epiſcopo illius, vel alterius diœceſis. Ratio eſt, tum quia monachus abſque præſata licentia ordinatus non dicitur ordinatus à proprio Epiſcopo; nam Epiſcopus etiam ejuſdem diœceſis cenſetur extraneus; niſi ordinet religioſum de licentia ſuperiorum: tum quia in Tridentino generaliter fertur ſuſpenſio contra promotos ad ordines abſque teſtimonio ordinarii commendantis probitatem, & mores ordinandi. Ita Alterius *loc. cit.* ubi refert gloſſ. *in c. nullus ad Eccleſiaſticum, diſt. 58.* & alii, quamquam illi non loquantur in ſpecie in hoc caſu.

4 Ampliatur, & extenditur ſecundò, etiam ad eos, qui ab aliquo Abbate, aut alio habente jura Epiſcopalia ordines recipiunt; iſti enim non dicuntur ordinati à proprio Epiſcopo, aut ab alio de licentia proprii ordinarii, ut ſuppono, juxta diſpoſitionem Concil. Trid. *loc. cit.* Quamvis enim Abbas jam benedictus, & ſacerdotali ordine inſignitus poſſit religioſis ſibi ſubditis in propria Eccleſia primam tonſuram, vel etiam minores ordines juxta terminos ſuæ facultatis, & dignitatis conferre; nihilominus alios ad ordines promovere nequit, ex Trid. *ſeſſ. 23. c. 10.* Rota apud Seraphinum *deciſ. 985. p. 1.* ubi deciſum fuit, Abbatem non poſſe ordines alicui conferre, etiam ſi hoc faciat de licentia Epiſcopi illius, cui ordines confert; hoc enim illi vetitum eſt in Trid. *ſeſſ. 23. c. 10.* à cenſura tamen videtur excuſandus, ſi hoc facit cum litteris dimiſſoriis Epiſcopi. Hoc pacto intellige, quæ alibi de hac docet *de Sacramentis diſp. 8. quæſt. unic. punct. 4. num. 3. tom. 1.* Vide Majolum *de irregularitate, c. 20.* gloſſam *in ca. Abbates, & ibi Archidiaconum*, Henriq. *lib. 13. c. 38. n. 2.* Geminianum *de privilegiis lib. 6.* Quarantam *verb. ordo, verſ. Abbatibus*, Alterius *loc. cit. verſ. clericorum*, & Jacobatium de Concil. *lib. 1. art. 12.* Barboſam *de poteſt. Epiſcop. 2. p. allegat. 3. num 1. & ſeqq.* Praxim Epiſcop. *p. 1. c. 1. n. 6.* ubi etiam loquuntur de Cardinalibus, qui minores ordines conferunt ſibi ſubditis in Eccleſiis ſui tituli, habent enim poteſtatem Epiſcopalem in Eccleſiis ſui tituli, neque hoc privilegium revocatum videtur in Tridentino.

Ampliatur tertiò etiam ad ſuſcipientem minores ordines, ut conſtabit ex infra dicendis *dubio primo, nu. 17.*

5 Ampliatur quartò in Clericis Romæ commorantibus, ſi extra Urbem ſe conferant ad recipiendos ordines, niſi priùs in Urbe fuerint examinati, & approbati, & licentiam in ſcriptis à Summo Pontifice, vel ejus Vicario obtinuerint; alioquin incurrunt ſuſpenſionem ab executione ordinum Papæ reſervatam, ut patet ex decreto Camilli Card. Burgheſii edito anno 1603. die 24. menſis Novembris de mandato Clementis VIII. in hæc verba: *Univerſis, & ſingulis clericis, nunc, & in futurum pro tempore in Urbe commorantibus, & ad minores, vel ſacros, etiam preſbyteratus ordines promoveri volentibus, de mandato S. D. N. Clementis Papæ VIII. vivæ vocis oraculo deſuper facto edicimus, & præcipimus, ne de cætero extra eandem Urbem etiam vigore litterarum dimiſſorialium ſuorum ordinariorum, vel cujuſvis alterius facultatis ad dictos ordines promoveri ſe faciant, niſi prævio examine ab examinatoribus in Urbe deputatis, idonei reperti, & approbati fuerint, ut à nobis licentiam in ſcriptis obtinuerint; qui ſecus fecerint, ab ordinum executione eo ipſo ſuſpenſi ſint, & exiſtant, donec à S. D. N. Papa, & Sancta Sede Apoſtolica abſolutionis, & habilitatis gratiam obtinuerint.*

Obſerva tamen ſuſpenſione in hoc decreto contenta non affici eum, qui primam tonſuram curat ſibi extra Urbem conferri; quia hoc decretum cadit in clericos, id eſt, initiatos prima tonſura volentes promoveri ad minores, vel ad ſacros ordines.

Limitatur tamen præſata propoſitio juxta ea, quæ tradam in ſecunda propoſitione ſtatim adducenda.

SECUNDA PROPOSITIO.

6 NOnnulli tamen percenſentur caſus, in quibus recipiens ordines ab alieno Epiſcopo ſuſpenſionem non incurrit.

Primus caſus eſt, quando proprius Epiſcopus ſuſpenſus eſt, eo quòd ſubditum alterius diœceſis ſine debita licentia ordinaverit; nam ſi ejus ſuſpenſio manifeſta ſit, ipſo jure conceditur ipſius ſubditis, ut ab alio ordines recipere valeant ſine licentia ſui Prælati (modò reliqua ſerventur; id eſt modò præcedat debitum examen, ſcrutinium, & tempora debita, ut decernitur *in cap. eos, qui de temp. ordinat. in 6.*) par enim eſt, ut in eo puniatur, in quo delinquit. Ita gloſſ. *in c. eos qui, citat.* Sylveſter *verb. irregularitas. § 9.* Majolus *l. 4. c. 2. n. 6.* Suarez *loc. cit. nu. 15.* Alter. *loco cit. verſ. primus*, & alii. Opus tamen eſt, ut ſuſpenſio ſit manifeſta, ſcilicet per evidentiam facti, vel per judicis ſententiam, ſic enim ex præcitato texto colligitur.

Secus dicendum eſt in dubio; cùm enim poſſeſſio ſtet pro Prælato, in dubiis favendum eſt Prælato poſſidenti, ut bene gloſſa *loco cit. verſ. manifeſta*, propterea Bernard. Diaz *in pract. crim. c. 26. in ſcoliis*, Salſedo, & alii apud Alter. *loco cit.* ſentiunt ordinato incumbere onus probandi ſuſpenſionem Epiſcopi per ſententiam Metropolitani; quia præſumptio non eſt contra Epiſcopum.

7 Secundus caſus eſt, quando Epiſcopus ordinat ſuum familiarem, qui ſecum per triennium commoratus fuit; hic enim caſus expreſſe habetur in Concil. Trident. *ſeſſ. 23. c. 9. de reformat.* ibi: *Epiſcopus familiarem ſuum ſubditum ordinare non poſſit, niſi per triennium ſecum fuerit commoratus, & beneficium quacunque fraude ceſſante, ſtatim re ipſa illi conferat.* In quibus verbis tres conditiones requiruntur, ut Epiſcopus ſuo familiari, alias non ſubdito, ordinem licitè conferre valeat.

Prima conditio eſt, ut ſit familiaris, ſecumque commoratus ſit per triennium. Ex quo ſequitur, Epiſcopum non poſſe alicui, qui ſibi in alia civitate, ſeu loco diſtante inſervit, licet ejus ſumptibus vivat, ordines conferre. Ratio eſt, tum quia hic non dicitur ſecum commorari; tum quia idem Concilium facultatem Epiſcopo præbet ordinandi ſuum familiarem triennalem, quia Epiſcopus tanto temporis ſpacio rectè noſſe poteſt mores ſui familiaris ſibi aſſiſtentis non verò exiſtentis in remota regione, etiam ſi ab ipſo alatur, & ſuſtentetur. Ita P. Ledeſma, Sayrus, Suarez, Garzias, Henriquez, Riccius, Barboſa, Quaranta, Rodriq. Zerola, Reginaldus, Avila, & alii, quos retuli *de Sacramentis, diſp. 8. q. unica punct. 4. n. 15. & ſeqq. to. 1.*

Secunda eſt, ut Epiſcopus ſit ordinarius, & diœceſim habeat; propterea Epiſcopus titularis non poteſt ſuum commenſalem, & familiarem ad ordines promovere; tum quia Concil. intelligendum eſt de Epiſcopo habente diœceſim, ut communiter fatentur DD. tum quia Epiſcopo titulari hoc expreſſè interdicitur ſub pœna ſuſpenſionis ab executione Pontificalium per annum, & ordinatus remanet ſuſpenſus ab ordinum executione, donec ſuo Prælato viſum fuerit, ex Trid. *ſeſſ. 14. c. 2.* Ita Henriq. & Quaranta *locis cit.* Alterius *verſ. ſciendum*. Vide Concil. Trid. *ſeſſ. 14 c. 1.* ubi loquitur de ordinatis ab Epiſcopo titulari abſque litteris dimiſſoriis.

Tertia conditio eſt, ut familiaris triennio commoratus ſit cum Epiſcopo. Imò probabiliſſimum eſt, ut triennio continuo cum eo manſerit; nam dum jura tempus aliquod requirunt, regulariter loquendo intelligenda ſunt de tempore continuo. Ita Majolus *lib. 4. c. 2. nu. 5.* Alterius *loco cit. verſ. tertius caſus*.

8 Addit Pariſius *to. 4. conſ. 137. nu. 31.* Bellamer. *deciſ. 747.* & alii, qualitatem familiaritatis plenè probandam eſſe, nec fidem Epiſcopo affirmanti eſſe adhibendam, cùm quilibet in facto, & cauſa propria, ſuſpicione non careat.

9 Sufficit tamen, ut hoc triennium inceperit etiam antequam ille eſſet Epiſcopus, quia Concil. Trid. dat ſimpliciter Epiſcopo facultatem ordinandi ſuum familiarem, qui ſecum per triennium commoratus eſt. Ita Garzias *de beneſic. 2. p. c. 5. nu. 83.* Avila, Henriquez, Barboſa, & alii *loc. cit.* Idemq; declaravit ſacra Cardin. Congregatio, teſte Garzia *loc. cit.* Ex dictis ſequitur.

Primò, Epiſc. poſſe ſuo familiari triennali primam tonſuram, & minores ordines conferre. Concil. enim ſimpliciter utitur *verb. ordinare*. Hoc tamen intelligitur, juxta Rotam *diverſ. dec. 371. n. 15. vol. 1.* Quarantam *verb. ordo, verſ. limita*, & alios.

10 Modò ſtatim conferat beneficium ei, cui majores, vel minores ordines contulit. Quamobrem ſacra Cardinalium Congregatio, teſtibus Pariſio *lib. 4. de reſignat. q. 2. nu. 92.* & Garzia *2. p. c. 5. nu. 85.* declaravit illum Epiſcopum non ſatisfeciſſe decreto Tridentini, qui familiarem ſuum ordinavit, & poſt undecim menſes beneficium contulit.

11 Secundò ſequitur, Epiſcopum poſſe ſuum familiarem triennalem ordinare ad titulum patrimonii, vel penſionis, ſi ita expedire judicaverit. Ita Flaminius Pariſius *lib. 4. qu. 2.* Auguſt. Barboſa *in remiſſ.* ad Concilium *ſeſſ. 15. c. 9.* Genuen. *in prax. c. 81. nu. 3.* Garzias *2. p. c. 5. nu. 80.* ubi plures alios allegat, & in hoc caſu Epiſcopus non tenetur beneficium conferre. Concil. enim obligare videtur Epiſcopum ad conferendum ſtatim ordinato beneficium, ut ordinatus, ceſſante familiaritate habeat, quo ſe alere queat, ne ſtipem contra ſtatus clericalis dignitatem mendicando quærere cogatur; qui autem ad titulum patrimonii, vel penſionis ordinatus eſt, habet quo ſe alere queat.

12 Rogabis primò, utrùm familiaris ordinatus ab Epiſcopo, cujus eſt familiaris ſuſpenſus remaneat ab ordinis executione, ſi Epiſcopus beneficium ei ſtatim non conferat, aut ſi Epiſcopus moriatur, nondum collato beneficio.

Reſpond. negativè, ſi bona fide cum ſpe beneficii ſtatim obtinendi ordinatus eſt. Ratio eſt, quia ubi culpa non eſt, par eſt ut neque ſit pœna. Ita Alterius *loc. cit. verſ. tertius*.

13 Rogabis ſecundò, utrùm Epiſcopus poſſit non ſolùm conferre ordines ſuo familiari triennali, verùm etiam cum eo diſpenſare ſuper interſtitiis temporum, aut illum legitimare, & habilem efficere ad minores ordines.

Reſpondeo negativè, quia facultas ad unum conceſſa, non trahitur ad diſparata, & diverſa. Vide Navarr. *conſil. 27. & 28. de temp. ordinand. in antiq.* Antonium Genuenſem *in pract. ca. 81. num. 3.* Garziam *loco cit. nu. 86.*

14 Tertius caſus, juxta nonnullos DD. eſt, quando Epiſcopus ordinat ſubditum alterius ſub ratihabitione, id eſt, credens fore, ut Epiſcopus alterius, cognita ordinatione, approbet factum. Ratio deſumitur, tum ex facto Sancti Epiphanii, qui ordines contulit nonnullis ſubditis Epiſcopatui Divi Joanis Chryſoſtomi abſque expreſſa ipſius facultate, ut habetur *in ca. final. 9. qu. 2.* tum quia ordinans alienum ſubditum ſub ratihabitione proprii Epiſcopi, dici poteſt aliquo modo ordinare nomine proprii Epiſcopi. Ita Maiolus *l. 2. ca. 2. num. 7.* Suar. *loc. cit. nu. 17.* Barboſa *in remiſſ. ſeſſ. 23. c. 8. n. 11.* Alter. *loc. cit. col. 6. 7. & alii apud* Salſedo.

Sed oppoſita ſententia mihi probabilior videtur, & ſuſtinenda ſaltem ante factum. Ratio eſt, tum quia in iis, quæ ſunt contra ius, & iuriſdictionem alterius, non facilè præſumitur ratihabitio; nullus enim facile præſumitur cedere iuri ſuo. Immo Maiolus *lib. 3. c. 23. num. 10.* docet Divum Chryſoſtomum ægre tuliſſe, quod Epiphanius in ſua Eccleſia ipſo neſciente ordinationem habuiſſet, tum quia ex oppoſita ſententia arripitur occaſio perturbandi iuriſdi-

ctionem, & Epiſcopis datur anſa promovendi extraneos prætextu, ac titulo ratihabitionis; tum quia nullus ratum habere poteſt id, quod ſuo nomine geſtum non eſt, *cap. cum quibus, de ſent. excommunic. & reg. 9. ratum, de reg. jur. in 6.* tum quia non firmatur tractu temporis, quod ab initio non ſubſiſtit, *reg. 38. jun.* ſed ordo collatus abſque licentia proprii Epiſcopi irritus eſt ex juris diſpoſitione, videlicet quoad uſum, & executionem, ergo firmari non poteſt ſuperveniente proprii Epiſcopi approbatione. Ita Bernardus Diaz *in ſua prac. can. c. 26. in ſcoliis.* Lopez de Salſedo apud Diaz *loc. cit. verſ. ſecundus*, Mandoſius, Rebuffus, & alii apud Quaranta *verb. ordo, verſ. amplius.*

Hinc patet reſponſio ad rationes contrariæ ſententiæ.

Ad factum Epiphanii reſpondeo, ipſum in foro conſcientiæ excuſari poſſe ratione bonæ fidei, aut quia oppoſitam ſententiam ſuſtinebat.

15 Quartus caſus eſt, quando quis bona fide ordines recipit ab alieno Epiſcopo, ut ſi neſciat prohibitum eſſe ordines ab alieno Epiſcopo abſque licentia proprii Epiſcopi ſuſcipere, aut ſi ignorantia inculpabili exiſtimet Epiſcopum habere debitam facultatem ordinandi, ſeu tales litteras dimiſſorias eſſe ſufficientes. Ratio eſt, quia iſta ſuſpenſio lata eſt per modum cenſuræ in Bulla Pii II. & in Concilio Trid. cit. cenſura autem non incurritur abſque lethali culpa. Ita Navar. *in manual. c. 27. n. 155. & in cap. accepta, de reſtitutione ſpoliat. propoſitione 8. n. 31.* Suarez *de cenſuris, diſp. 31. ſect. 1. n. 15.* Alter. *to. 2. diſp. 9. c. 6. verſ. aliqui cenſent.* Avila *part. 7. diſp. 9. ſect. 1. dub. 7.* Toletus *lib. 1. c. 48.* Henriq. *c. 38. nu. 1.* Sayrus *lib. 4. c. 14.* Emanuel Sa *verb. ſuſpenſio, nu. 2.* Coninch. *diſp. 14. n. 36.* Filliuc. *tract. 19. n. 175.* & alii.

Ex quo ſequitur illum, qui bona fide ordines ab alieno Epiſcopo ſine debita facultate ſuſcipit, non affici irregularitate, ſi ſuſceptorum ordinum functiones exerceat. Ratio eſt quia irregularitas incurritur ab eo, qui functionem ordinum exercet, dum vinculo cenſuræ detinetur; hic autem non detinetur vinculo cenſuræ, cum eam non contraxerit, excuſante ipſum bona fide, ut jam probatum eſt.

16 Rogabis, utrùm is, qui ſuſpenſionem contraxit, ſuſcipiendo mala fide ordines abſque debita facultate, incurrat irregularitatem, ſi poſtea ſuſceptis ordinibus utatur bona fide, vel ignorantia vincibili.

Reſpondeo non incurrere irregularitatem, niſi mala fide ordinibus utatur; nam ad incurrendam iſtam irregularitatem ex Bulla Pii II. requiritur ſcientia, ſeu præſumptio, ibi, *ſi hujuſmodi ſuſpenſione durante in iiſdem ordinibus miniſtrare præſumpſerit, eo ipſo irregularitatem incurrat.* Ita Navarrus, Suarez, Alterius, Filliucius, & alii *locis cit.* quorum opinio mihi vera videtur, ſi ſolùm Pii II. Extravagantem inſpiciamus. Idem dicendum eſt de eo, qui miniſtrat in ordinibus ſuſceptis ante legitimam ætatem, vel extra tempora à jure ſtatuta; hic enim non afficitur pœna irregularitatis; niſi ſcienter, & cum præſumptione miniſtret, quia Pius II. in præfata Extravaganti idem in hoc caſu diſponit, ut patet ex verbis ipſius initio hujus puncti relatis. Vide ſupra dicta *punct. 1. & 3. in hac quæſt.* 1.

17 Sed modò dubium eſt primo, utrùm iſta ſuſpenſio incurratur non ſolùm ab eo, qui majores ordines ab alieno Epiſcopo abſque debita facultate ſuſcipit, verùm etiam ab eo, qui minoribus ordinibus initiatur.

Reſpondeo primò non incurri ſuſpenſionem contentam in Bulla Pii II. quia in ipſius Bulla ſermo eſt de promotis ad ſacros ordines, neque ea diſpoſitio: *cap. 1. de temp. ordinat. lib. 6.* tum quia loquitur ſolùm de ſacris ordinibus, juxta Navarr. *conſil. 31.* & Lopez, Salſedo apud Bernard. Diaz *in pract. c. 26.* tum quia loquitur ſolùm de Epiſcopo Italiæ præſumente ordinare clericum ultramontanum, ut patet ex illis verbis: *Nullus Epiſcoporum Italiæ de cætero aliquem ultramontanum clericum ordinare præſumat; eos verò, quos contra præmiſſa contigerit ordinari, manere volumus abſque ſpe diſpenſationis ſuper hoc à Sede Apoſtolica obtinendæ ſuſpenſos.* Idem habetur in Bulla S. D. N. Urb. VIII.

Reſpond. ſecundò incurrere ſuſpenſionem ex decreto Concil. Trid. *ſeſſ. 23. c. 8.* ubi Concilium generaliter loquens his verbis utitur, *à ſuſceptorum ordinum executione, quamdiu proprio ordinario videbitur expedire, ſit ſuſpenſus.*

18 Major difficultas eſt, utrùm recipiens primam tonſuram ab alieno Epiſcopo abſque debita facultate, ſuſpenſionem incurrat.

Reſpond. negative Tolet. *lib. 1. c. 44. n. 4.* & Zerola *verb. dimiſſoria, 1. p.* Ratio eſt, quia iſta ſuſpenſio nullibi expreſſa reperitur, & præcitata jura loquuntur ſolùm de ordinibus; tonſura autem non eſt ordo, & in materia pœnali non eſt facienda extenſio: tum quia ſuſpenſio, de qua hic agimus, repellit ab executione ordinum; prima autem tonſura non habet executionem ordinum.

Oppoſitam ſententiam tenet Rebuff. Leſſius, Azor. Fornarius, Ugolinus, Salſedo, Reginald. & alii, quos ſupra retuli *diſp. 2. qu. 3. punct. 24. n. 3. & de ſacram. diſp. 8. q. unic. punct. 4. n. 26. to. 1. & de cenſur. in genere diſp. 7. q. 1. punct. 1. nu. 1. tom. 1.* ubi pluribus probavi, primam tonſuram in jure canonico venire nomine ordinis; conſequenter recipientem, vel conferentem primam tonſuram affici pœnis contra recipientes, vel conferentes ordines impoſitis.

Ex quo ſequitur, ſuſcipientem primam tonſuram ab alieno Epiſcopo graviter peccare, ſicut etiam graviter peccat Epiſcopus illam conferendo. Ratio eſt, tum quia ſuſpenſio ſupponit gravem culpam; tum quia facit contra diſpoſitionem ſacrorum canonum in materia gravi, *c. primatus 7. diſt. 91.* & ibi gloſſa *in verb. obtineat, & in c. eos qui, de tempor. ordinat.* ubi gloſſa *in verb. ordinare*; tum quia.

19 Epiſcopus conferens primam tonſuram ſubdito alterius diœceſis abſque licentia proprii Epiſcopi, incurrit ſuſpenſionem per annum à collatione tonſuræ clericalis, ut expreſsè decernitur *in c. nullus Epiſcopus, de temp. ordinat.* ibi, *nullus Epiſcopus, vel quivis alius infanti, (niſi fortè religionem intraret) ſeu illiterato, ſed nec abſque ſui ſuperioris licentia, homini diœceſis alienæ clericalem præſumat conferre tonſuram: qui verò contrafecerit, &c.* conſequenter Epiſcopus conferens alicui non ſibi ſubdito primam tonſuram graviter peccat, cum ſuſpenſio grave peccatum ſupponat; conſequenter etiam graviter peccat, recipiens ab eo primam tonſuram abſque licentia, quia alieno peccato gravi cooperatur.

20 Addo illum qui primam tonſuram ſine licentia ſui Epiſcopi ab alio Epiſcopo accepit, carere privilegio clericali, *ex ca. illud quoque, & c. ſi quis auſus, diſt. 71.* ubi irritatur ordinatio aliter facta: & ratio eſt, quia collatio tonſuræ, in rigore loquendo, eſt actus juriſdictionis; juriſdictio autem exerceri non poteſt in alienum ſubditum abſque licentia ipſius ſuperioris. Ita Rebuff. *tract. nominat. q. 14. nu. 42.* Alterius *to. 2. diſp. 9. c. 5. verſ. ex dictis* Azor. *3. p. lib. 3. c. 4. q. 4.* Fornarius *de Sacram. Ordinis, c. 5. n. 4.* & alii, quos retuli *de Sacramentis, diſp. 8. q. unic. punct. 4. nu. 26. to. 1.* contra Guidonem Papam *dec. 449.*

21 Ex quo licet inferre eum, qui primam tonſuram ſine debita facultate accepit, non poſſe beneficium, vel penſionem ſine diſpenſatione Apoſtolica obtinere; perinde enim eſt, ac ſi tonſuram non haberet, cùm irrita ſit tonſura; collatio autem beneficii facta non habenti primam tonſuram invalida eſt. Ita Rebuff. *loco cit.* Joann. Cephalus *conſil. 682.* Salſedo apud Diaz *c. 26.* Oldradus *conſil. 215.* quos citat, & ſequitur Alterius *loco cit. verſ. unde ſequitur.* Addo hujuſmodi clericum non gaudere privilegio fori; ſecuta tamen prius ſententia, ut patet ex Bulla Summi Pontificis Urbani VIII. incipiente: *Secretis æterna providentia*, ubi ſtatuitur Italos promotos ab alieno Epiſcopo ad primam tonſuram, vel ad minores ordines cum falſis dimiſſoriis non gaudere privilegio fori ſæcularis poſt ſententiam judicis Eccleſiaſtici, ibi *Italos verò, ſi quos in poſterum clericali charactere inſigniri, vel ad minores ordines promoveri ab alieno Epiſcopo cum falſis dimiſſoriis contigerit, etiamſi qualitatibus per Concil. Trid. decretum c. 16. ſeſſ. 23. requiſitis præditi ſint; nihilominus ſecuta tamen prius deſuper judicis Eccleſiaſtici declaratione, fori privilegio minimè gaudere, ſed ſæculari juriſdictioni, ut antea, plenè in omnibus ſubjacere, & ſubjectos eſſe reſpectivè volumus, ſicque, & non aliter, &c.* Ratio eſt; quia huiuſmodi ordinatio irrita eſt, quoad executionem; licet non ſit irrita quoad ſubſtantiam.

22 Secundò dubium eſt, utrùm qui à Summo Pontifice reſcriptum, ſeu privilegium obtinuit, quo valeat ordines recipere à quolibet Epiſcopo, poſſit impune ordinari abſque ullis literis proprii Epiſcopi.

Reſp. poſſe tunc temporis ordinari abſque literis dimiſſoriis, non autem abſque commendatitiis, quia ordinans ſuſpenditur à collatione ordinum per annum, & ordinatus ſuſpenſionis pœnam ab ordinum ſuſceptorum executione incurrit; ſic enim expreſsè decernitur in Trid *ſeſſ. 23. c. 8. ad finem*, ibi: *nullatenus idem, etiam cujuſvis generalis, aut ſpecialis reſcripti, vel privilegii prætextu, etiam ſtatutis temporibus permittatur, niſi ejus probitas, ac mores ordinarii ſui teſtimonio commendentur. Si ſecus fiat, ordinans à collatione ordinum per annum, & ordinatus à ſuſceptorum ordinum executione, quamdiu proprio ordinario videbitur expedire, ſit ſuſpenſus,* videri poteſt, ſi libet Henriquez *in ſumm. lib. 13. c. 28. nu. 2.* Quaranta *verb. ordo, verſ. ſuſpenſionis pœnam.* Tolet. *lib. 1. c. 49. n. 4.* Fornar. *de ordine, c. 4. n. 3.*

23 Tertiò dubium eſt, a quonam obtineri debeant litteræ dimiſſoriæ, ut culpa, & pœna ſuſpenſionis evitetur.

Reſpondeo poſt editionem Conc. Trident. *ſeſſ. 23. c. 10.* obtinendas eſſe ab Epiſcopo, vel ab eius Vicario, ſpeciale mandatum habente. Ratio eſt, quia ſolus Epiſcopus eas concedere poteſt, aut etiam ipſius Vicarius ad hoc ſpeciale mandatum habens. Vide Concil. Trid. *ſeſſ. 7. c. 10. & ſeſſ. 23. ca. 10.* ubi de hac re agit ex profeſſo.

54 Excipitur tamen duplex caſus, in quo Capitulum Eccleſiæ Cathedralis concedere poteſt dimiſſorias, ſede Epiſcopali vacante. Primus eſt, dum Sedes ultra annum vacavit; tunc enim elapſo anno Capitulum poteſt dimiſſorias concedere, quia ius antiquum in hac re non videtur immutatum in Trident. *ſeſſ. 7. c. 10.* conſequenter ius antiquum ſervari poteſt *l. præcipimus. C. de appellat.* Secundus caſus eſt, quando quis ratione beneficii obtenti, vel obtinendi arctatus eſt ad ſacros ordines ſuſcipiendos, ut in præcitato Concilii Trid. decreto habetur; tunc enim Capitulum poteſt per Vicarium electum literas dimiſſorias concedere.

Addo a fortiori, Capitulum poſſe Sede vacante concedere litteras teſtimoniales, etiamſi alias nequeat concedere dimiſſorias, nam litteræ teſtimoniales non ſunt dimiſſoriæ. Ita Navar. *conſ. 27. de temp. ordinat.* & alii. Vide ſi potes Maiolum *lib. 4. c. 20. de irregul.* Lopez Salſedo apud Diaz *in pract. can. c. 26. verſic. poterit tamen* Zerolam *in praxi verb. Capitulum* Quarantam *verb. verſic. Capitulum, decimoquarto,* & Barboſam *in remiſſ. dec. 7. c. 10.* Henriq. Suar. & alios, quos retuli de Sacramentis *diſp. 8. qu. unic. punct. 4. num. 25. t. 1.*

25 Rogabis primò, quid ſervandum ſit in concedendis litteris dimiſſoriis.

Reſpondeo requiri *primò* legitimum examen, & approbationem, ex Trid. *ſeſſ. 23. c. 3.* ibi: *ſubditos ſuos non aliter, quàm jam probatos, & examinatos, ad alium Epiſcopum, ordinandos dimittat. Secundò*, ut

in

ut in litteris dimiſſoriis addatur cauſa, ob quam proprius Epiſcopus per ſe ipſum ordines conferre nequit; quanquàm pluribus in locis uſu receptum eſt, ut hujuſmodi cauſa non exprimatur, teſte Rebuffo *in pract. benefic. de litteris dimiſſoriis n.* 18. *Tertiò*, exprimendi ſunt ordines, ad quos ſuſcipiendos Epiſcopus litteras dimiſſorias concedit. Quamobrem facultas ſuſcipiendi ordines ſimpliciter, non extenditur ad majores *c.* 1. *de temp. ordinat. Quartò*, exprimendum eſt, an Epiſcopus intendat facultatem generalem recipiendi ordines à quocumque Epiſcopo concedere, an tantùm ab aliquo Epiſcopo; nam ſi facultatem ſpecialem recipiendi ordines à tali Epiſcopo concedat, non poſſunt ordines ab alio ſuſcipi, alioquin pœna ſuſpenſionis incurritur; conceſſio enim unius, eſt excluſio alterius; *c. nonne, de præſumpt. l. cum prætor. ff. de judic. l. cùm maritus ff. de procurator. & l. quamvis C. de pignor.*

26 Rogabis ſecundò, utrùm litteræ dimiſſoriæ expirent morte concedentis.

Reſpondeo negativè, quia gratia facta non expirat morte concedentis. *cap. ſi gratioſe, de præbend. lib.* 6. & pluribus docui *de legibus diſput.* 1. *quæſt.* 3. *punct.* 8. §. 1. *num.* 19. *& ſeqq. tom.* 2. & hæc ratio militat, non ſolùm in litteris ab Epiſcopo conceſſis, verùm etiam in obtentis à Capitulo Sede vacante, dum Capitulum eas concedere poteſt; nam

27 Conceſſæ à Capitulo, proſunt etiam finita Capituli auctoritate, *cap. his quæ, de majorit. & obed. & c. unic. eodem tit. in* 6. Ita Fredericus de Senis *conſ.* 16. Rebuff. *in pract. benefic. de formula dimiſſoriarum, num.* 49. Navarr. *c. placuit, nu.* 163. *de pœnit. diſp.* 6. Henriquez *lib.* 10 *c.* 22. *ad fin.* Gonzalez *ad reg. octavam* gloſ. 12. *n.* 37. Quaranta *ver. Capitulum, dub.* 2. Guttierez *lib.* 2. *can. c.* 17, *n.* 12. ubi conſilium præbet Epiſcopis, ad quos dimiſſoriæ diriguntur, ut ſi tempore præſentationis litterarum dimiſſoriarum noverint à novo Prælato, atque ſucceſſore captam fuiſſe Epiſcopatus poſſeſſionem, vel ipſum in Epiſcopatu adeſſe, illas non admittant, niſi confirmatæ, ſeu niſi novæ litteræ conceſſæ fuerint ab ipſo, vel ab ejus officiali ad hoc ſpeciale mandatum habente.

TERTIA PROPOSITIO.

28 Abſolutio ſuſpenſionis contractæ ſuſcipiendo ordines abſque litteris dimiſſoriis, obtineri poteſt ab Epiſcopo. Ratio eſt tum quia in Bulla Pii II. non reſervatur abſolutio ſuſpenſionis, imò neque diſpenſatio irregularitatis, licèt oppoſitum ſentiat Navarr. loquens de irregularitate; tum quia licet Sixtus V. in Bulla, quæ incipit: *Sanctum, & ſalutare*, abſolutionem ſibi reſervaverit; nihilominus in Bulla per poſteriorem Clementis VIII. Bullam, quæ incipit. *Romanum Pontificem decet*, revocata fuit ad terminos juris communis; tum quia hæc facultas datur Epiſcopo in Concil. Trid. *ſeſſ.* 23. *cap.* 8. *ad finem*, ibi: *ordinatus à ſuſceptorum ordinum executione, quamdiu proprio ordinario videbitur expedire, ſit ſuſpenſus.* Ita Sylveſter *verb. ſuſpenſio*, §. 8. *dict.* 3. Alterius *diſp.* 20. *c.* 1. *dub.* 4. *tom.* 2.

An autem exercens functiones ordinum abſque licentia ſuſceptorum, diſpenſari poſſit ab Epiſcopo, ob irregularitatem per exercitium ordinum contractam, patet ea dictis *de cenſuris in genere diſp.* 7. *q.* 5. *punct.* 1. *n.* 3. *& ſeqq. tom.* 1. diſpenſari poſſe, quamdiu delictum eſt occultum, ex Tridentino *ſeſſ.* 24. *c.* 6. *de reform.*

PUNCTUM XII.

De ſuſpenſione, quæ contrahitur ſuſcipiendo ordines à proprio Epiſcopo extra diœceſim abſque licentia Epiſcopi, in cujus diœceſi ordines conferuntur.

1 *Suſcipiens ordines à proprio Epiſcopo in aliena diœceſi abſque licentia Epiſcopi illius diœceſis, ſuſpenſionem incurrit ab executione ordinum, etiamſi ordines minores recipiantur, vel ab Archiepiſcopo.*
2 *Idem probabiliter dici poteſt de prima tonſura, oppoſitum eſt etiam probabile.*
3 *Quamvis ratio ad probandum adducta, non convincat.*
4 *Recipiens ordines ſacros in aliena diœceſi abſque licentia Epiſcopi loci, & in eadem Miſſa functionem illius ordinis exercens, non incurrit irregularitatem.*
5 *Iſta ſuſpenſio non eſt Pontifici reſervata, ſed poteſt ab Epiſcopo auferri.*

Duo principaliter in hoc puncto explicabo.
Primò, à quonam iſta ſuſpenſio incurratur.
Secundò, à quonam obtineri poſſit abſolutio.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Non ſolùm ſuſcipiens ordines ab alieno Epiſcopo abſque licentia proprii Epiſcopi, pœnam ſuſpenſionis ad executionem ordinum incurrit, ut puncto præcedenti probatum eſt; verùm etiam ſuſcipiens ordines à proprio Epiſcopo, ſed in aliena diœceſi abſque licentia Epiſcopi, in cujus diœceſi ordines conferuntur; Ratio eſt, quia ſic expreſſe habetur in Concil. Trid. *ſeſſ.* 6. *c.* 5. cum enim Epiſcopus nequeat Pontificalia in aliena diœceſi abſque expreſſa licentia ordinarii loci exercere, jure merito ſuſpẽſionis pœna punitur, & ordinatus ab executione ordinum ipſo jure ſuſpenditur in præfato Concil. ibi: *nulli Epiſcopo liceat, cujuſvis privilegii prætextu Pontificalia in alterius diœceſi exercere, niſi ordinarii loci expreſſa licentia, & in perſonas eidem ordinario ſubjectas tantùm. Si ſecus factum fuerit, Epiſcopus ab exercitio Pontificalium, & ſic ordinati ab executione ordinum ſint ipſo jure ſuſpenſi.* Vide Maiol. *l.* 4. *c.* 21. *de irregular.* Suar. *diſp.* 31. *ſect.* 1. *n.* 21. & Alterius *to.* 2. *diſp.* 9. *c.* 4. *ad finem.*

Ampliatur hæc propoſitio, etiamſi ordines recipiantur ab Archiepiſcopo; tum quia Concil. generaliter loquitur de Epiſcopis ibi, *nulli Epiſcopo*; tum quia eadem ratio militat in ſuſcipiente ordines ab Epiſcopo, & ab Archiepiſcopo, cum etiam Archiepiſcopus nequeat in diœceſi Epiſcopi ſuffraganei Pontificalia, & juriſdictionis actus exercere exceptis quibuſdam caſibus, de quibus alibi diſſerui *de cenſuris in genere diſput.* 1. *qu.* 3. *punct.* 2. *num.* 7. *tom.* 1. Ita gloſſa *in c. Romana, notabili* 2. *de officio ordinarii in* 6. Covarr. *pract. cap.* 9. *num.* 2. Zerola *ver. Archiepiſcopus, verſ. ad ſecundum.*

Ampliatur ſecundò, non ſolùm in majoribus, verùm etiam in minoribus ordinibus, nam Concilium generaliter loquitur.

2 Addo idem probabiliter dici poſſe de prima tonſura; ut in ſimili dictum eſt *in punct. præced. dub.* 1. *n.* 17. *pag. præced.* Rebuffus *in pract. benefic. tit. de clericis ad ſacros ordines malo promotis gloſſa* 1. *n.* 4. Alter. *to.* 2. *diſp.* 10. *c.* 2. *col.* 2. *verſ. quod ſi*, & alii.

Oppoſita tamen ſententia non caret probabilitate, juxta Henriq. *lib.* 3. *c.* 6. *n* 6. & alios, exiſtimantes tonſuram ab Epiſcopo conferri poſſe ſuis ſubditis extra diœceſim; quia tonſura ad actus Pontificales pertinere non videtur cùm privatim conferri poſſit in cubiculo.

3 Hæc tamen ratio non convincit, alioquin liceret etiam Epiſcopo extra propriam diœceſim benedicere Calices, vel corporalia, & his ſimilia; cum hæc etiam in cubiculo benedici valeant, & nihilominus perſpicuum videtur hujuſmodi benedictionem pertinere ad actus Pontificales. Ita Zerola *in praxi Epiſcop.* 2. *parte v. Epiſcopi, verſ.* 2.

4 Quæres, utrùm recipiens ordines ſacros in aliena diœceſi abſque licentia Epiſcopi loci, ſimulque in eadem Miſſa functionem ejuſdem ordinis exercens incurrat irregularitatem, eo quod cenſuram violare cenſeatur per exercitium ordinis ſacri.

Reſpondeo negativè, cum ſit una, & eadem actio.

SECUNDA PROPOSITIO.

5 Iſta ſuſpenſio non eſt Summo Pontifici reſervata, ſed jure communi poteſt ab Epiſcopo auferri. Ratio eſt, quia in Concil. Trid. nulla ponitur reſervatio; in cenſura autem nõ reſervata Epiſcopus, & alii ab Epiſcopo ad hoc approbati, & deputati abſolvere poſſunt *c. nuper, de ſent. excommunic.*

Nonnulla alia ad hanc ſuſpenſionem pertinentia, infra *q.* 2. *punct.* 12. *per totum tom.* 3. explicabo, ubi ex profeſſo diſſeram de ſuſpenſione lata contra Epiſcopum exercentem Pontificalia in alia diœceſi.

QUÆSTIO II.

De ſuſpenſionibus contra Epiſcopos, & alios Prælatos delinquentes in ordinatione, & Pontificalibus.

In enumerandis ſuſpenſionibus, in hac quæſtione propoſitis, hoc ordine progrediar.

Primò loco, enumerabo ſuſpenſionem latam contra Epiſcopum præſumentem conferre primam tonſuram infanti.

Secundò, contra Epiſcopum, qui injuſtè ordinat invitum.

Tertiò, contra Epiſcopum, qui ordinat ſacerdotem indignum, ſeu minus idoneum.

Quartò, contra Epiſcopum, vel alium præſumentem conferre tonſuram illiterato.

Quintò, contra Epiſcopum, aut alium præſumentem conferre tonſuram conjugato.

Sextò, contra eum, qui clerico bigamo, aut ei, qui pœnitentiam publicam peregit, ordines confert.

Septimò, contra Epiſcopum, aut alium præſumentem conferre tonſuram alicui non ſibi ſubdito abſque licentia ſuperioris.

Octavò, contra conferentem duos ſacros ordines eodem die, aut duobus diebus continuato jejunio.

Nonò, contra conferentem ordines alicui ſine ſufficienti titulo, cum pacto, ut ordinatus nihil ab eo petat in defectum beneficii, vel patrimonii.

Decimò, contra Epiſcopum, qui ordines confert alicui religioſo ante profeſſionem, ſeu votum ſolemne.

Undecimò, contra conferentes ordines, vel tonſuram ſimoniacè.

Duodecimò, contra Epiſcopum exercentem Pontificalia in aliena diœceſi abſque expreſſa licentia ordinarii loci.

PUNCTUM I.

De ſuſpenſione contra Epiſcopum præſumentem conferre primam tonſuram infanti.

1 *Qui præſumit conferre primam tonſuram infanti, ſuſpenditur, niſi religionem intret hic infans.*
2 *Nomine infantis intelligitur, qui non attigit ſeptennium.*
3 *Non poteſt conferri tonſura, ei, de quo dubitatur, an ſit ſeptennis.*

4 *Hac ſuſpenſio arcet per annum à collatione primæ tonſuræ* .
5 *Epiſcopus incurrit irregularitatem , ſi tonſuram anno nondum elapſo conferat* .
6 *Epiſcopus , & quivis alius tonſuram conferens infanti , ſubjacet huic cenſuræ* .
7 *A qua ſolus Papa poteſt abſolvere , cum ſit lata per annum* .
8 *At etiam (ſaltem in foro conſcientiæ) confeſſarius facultatem habens abſolvendi à cenſuris Papæ reſervatis* .

UNICA PROPOSITIO.

1 PRæſumens conferre tonſuram infanti , ſuſpenſionem incurrit, niſi fortè religionem intret ; ſic enim decernitur *in c. nullus, de temp. ordinat.*

Dixi , *tonſuram* , quia ſi conferat ordines , non afficitur iſta ſuſpenſione , ut oſtendam *punct. 7. n. 3. tom. 3.*

Dixi , *niſi religionem intret* ; nam ſi infans , cui tonſura confertur , religionis habitum ſuſcipiat, is, qui ei tonſuram confert, ſuſpenſionem evadit , quia hæc exceptio ponitur in præcitato *c. nullus* , ubi hoc in favorem religionis ſancitum videtur ; quamvis enim infans profeſſionem in religione emittere non poſſit ; nihilominus poteſt de conſenſu parentum, ſeu tutorum religioni offerri, & in ea educari, ex S. Th. 2. 2. *q. 189. art. 5.* Gregorio *lib. 2. dialogorum, c. 2.* Gloſſ. *hic verb. intret.* Alterio *tom. 2. diſp. 16. c. 1. col. 2.* Suar. *diſp. 31. ſect. 5.* Sayro *lib. 4. c. 12.* Filliuc. *tr. 17. c. 3. q. 2. n. 140.* & aliis communiter.

2 Sed modò dubium eſt primò, quis nomine *infantis* intelligatur.

Reſpondeo intelligi eum, qui ad ſeptennium nondum pervenit. Ita Gloſſa *in dicto c. verbo infantis.*

Ex quo inferri poteſt cum dicta gloſſa , tonſura puero habenti ſeptem annos conferri poteſt .

3 An autem quando dubitatur, an aliquis ſeptennium nactus ſit , licitè poſſit tonſuram recipere , aut Epiſcopus ei conferre , patet ex dictis *de contractibus diſp. 1. qu. 2. punct. 2. §. 1. n. 11. tom. 2.* non poſſe, quia poſſeſſio ſtat pro lege .

4 Secundò dubium eſt, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio.

Reſpondeo ſuſpendere per annum à collatione primæ tonſuræ ; ſic enim habetur *in c. nullus , cit.* ubi dicitur : *qui contra fecerit (ut in eo, in quo peccaverit , puniatur) per annum à collatione clericalis tonſuræ duntaxat noverit ſe ſuſpenſum* .

5 An autem Epiſcopus irregularitatem incurrat , ſi tonſuram anno nondum elapſo conferat , patet ex dictis in præcedentibus incurrere , ſi dicamus collationem tonſuræ eſſe actum ordinis Epiſcopalis , Secus dicendum eſſet , ſi oppoſita ſententia ſuſtineretur . Sed de hac re ſupra *punct. præcedenti , num. 2. punct. 11. nu. 28. & ſeqq. pag. præcedenti* .

6 Tertiò dubium eſt , quis huic cenſuræ ſubjiciatur .

Reſpondeo ſubjici Epiſcopum , & alium , qui tonſuram hujuſmodi infanti confert ; nam in textu dicitur , nullus Epiſcopus , vel quivis alius , &c.

7 Quartò dubium eſt , quis poſſit ab hac cenſura abſolvere .

Reſpondeo Summum Pontificem , non verò Epiſcopum , quia iſta ſuſpenſio lata eſt per annum ; in ſuſpenſione autem lata ad tempus , Epiſcopus non diſpenſat , niſi forte delictum ſit occultum , elapſo verò anno ceſſat abſque alia abſolutione .

8 An autem confeſſarius facultatem habens abſolvendi à cenſuris Summo Pontifici reſervatis , abſolvere poſſit ab hac ſuſpenſione, alibi dictum eſt *de cenſuris in genere diſp. 3. punct. ult. n. 6. ac. 1.* ubi dixi , tunc non poſſe , quando ſuſpenſio eſt lata in puram pœnam ; aliqui enim , ut Rodriquez, negant; alii, ut Henriquez, Ledeſma, & Garzias , affirmant in foro conſcientiæ, quia iſta ſuſpenſio eſt cenſura; ergo facultatem habens abſolvendi à cenſuris, poteſt etiam ab hac abſolvere , cùm in facultate abſolvendi excepta non fuerit, ut ſuppono .

PUNCTUM II.

De ſuſpenſione contra Epiſcopum , qui injuſtè ordinat invitum .

1 *Epiſcopus injuſtè ordinans invitum , Miſſas per annum celebrare prohibetur : Hæc pœna potiùs eſt prohibitio, quàm ſuſpenſio* .
2 *Suſpenſus à Miſſæ celebratione poteſt Pontificalia exercere extra Miſſæ celebrationem* .
3 *Secus de ſuſpenſo ab officio ſacerdotali* .

UNICA PROPOSITIO.

1 EPiſcopus injuſtè ordinans invitum , Miſſas per annum celebrare prohibetur , *c. Epiſcopus, diſt. 74.* Exiſtimo tamen hanc pœnam potiùs vim prohibitionis, quam ſuſpenſionis, habere; nam *in præfato c.* ſic dicit: *Epiſcopus, qui invitum , aut reclamantem præſumpſerit ordinare, annualı pœnitentia ſubditus Miſſas facere non præſumat.* Alii tamen DD. communiter, ut Sylveſt. Angel. Tabiena, & alii , quos ſequitur Henriq. *lib. 13. c. 38. n. 3.* Alterius *tom. 2. diſp. 16. c. 1. col. 7.* Sayrus *lib. 4. c. 6. n. 21.* hanc pœnam inter ſuſpenſiones enumerant .

Dixi , *injuſtè ordinans*; nam juſte ordinans invitum, non ligatur hac pœna , quia pęna ſupponit culpam . Quamobrem Epiſcopus cogens clericum ad ordines recipiendos excuſatur, quoties ille clericus habet beneficium, cui ordo annexus eſt; aut quoties Eccleſiæ neceſſitas , vel utilitas poſtulat, ut quis cogatur ordines ſuſcipere. Ita Sylv. *v. ordo 3. §. 10.* Panor. *in c. quæris, n. 9. de ætat. & qualit.* Alter. *loco cit.*

2 Rogabis , utrùm ſuſpenſus à Miſſæ celebratione poſſit Pontificalia exercere extra Miſſæ celebrationem.

Reſpondeo affirmativè , quia in materia pœnali ſtandum eſt propriæ verborum ſignificationi ; & aliud eſt celebratio Miſſæ , aliud Pontificale munus extra Miſſæ ſacrificium.

3 Secus dicendum eſt de ſuſpenſo ab officio ſacerdotali ; hic enim non poteſt Pontificalibus uti , quia Pontificalia ſupponunt , & includunt officium ſacerdotale ; & ſicut ſuſpenſus à minori ordine , non poteſt maiorem exercere , quia minor virtualiter continetur in maiori , ita neque ſuſpenſus ab officio ſacerdotali poteſt Pontificale munus obire . Ita gloſſa *in c. quia Pontificale , de offic. deleg.* Alterius *tom. 2. diſp. 16. c. 3. col. 6.* gloſſa, & alii .

PUNCTUM III.

De ſuſpenſione contra Epiſcopum , qui ordinat ſacerdotem indignum , ſeu minus idoneum .

1 *Epiſcopus , qui ſacerdotem indignum , aut minus idoneum ordinat , ſuſpenditur à collatione ordinis* .
2 *Probabile tamen eſt ſuſpenſionem hanc non eſſe jure latam* .
3 *Hæc ſuſpenſio arcet à ſola collatione ordinis ſacerdotalis in ſententia Auctoris* .
4 *Nec incurritur pro qualibet ordine collato perſonæ indignæ , ſed ſolùm pro collatione ordinis Sacerdotalis.*

UNICA PROPOSITIO.

1 EPiſcopus , qui ſacerdotem indignum , aut minus idoneum ordinat , ſuſpenditur à collatione ordinis , *c. ſi qui Epiſcopi 1. qu. 1.* ubi dicitur : *ſi qui Epiſcopi talem conſecraverint ſacerdotem , qualem non liceat , ordinationis jus ulterius non habebunt* ; quis autem licitè ordinari non poſſit patet ex dictis *de Sacram. Ordinis diſp. 8. q. unic. p. 5. n. 1. & ſeqq. tom. 2.*

2 Sed modò dubium eſt primò, utrum iſta ſuſpēſio ſit ipſo jure lata

Reſpondendum mihi probabiliter videtur non eſſe ipſo jure latam , ſed ferendam , quia textus utitur verbis futuri temporis. Ita Suar. *de cenſur. diſp. 40. ſect. 8. n. 5.* contra Sayrum *lib. 4. c. 12. num. 17. verſ. ſextus* , Alterium *tom. 2. diſp. 16. c. 1. col. 6. verſ. ſecundus*, & alios.

3 Secundò dubium eſt, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio .

Reſpondent Alterius *loco cit.* & alii, ſuſpendere ſimpliciter à collatione omnium ordinum , quia in textu ſimpliciter dicitur , ordinationis tamen jus ulterius non habebunt .

Sed mihi probabilior videtur opinio *gloſſ. hic verb. illi* , Sayri *lib. c. 12. n. 7.* & aliorum, aſſerentium, ſuſpendere ſolùm à collatione ordinis ſacerdotalis ; tum quia hoc pacto pœna commenſuratur delicto , ut in eo puniatur , in quo deliquit : tum quia in præfato textu adducuntur verba , quæ explicant præcedentia , & ſatis indicant iſtam cenſuram ſuſpendere ſolùm à collatione ſacerdotalis ordinis , ibi , *nec illi unquam ſacramento intererunt , quod neglecto divino judicio immeritò præſtiterunt* .

4 Tertiò dubium eſt, utrùm iſta ſuſpenſio incurratur , quoties quilibet ordo confertur indigno .

Reſpondeo negativè , quia *in c. ſi qui Epiſcopi* , ſermo tantummodò eſt de collatione ordinis ſacerdotalis , ut patet ex verbis textus ſuperiùs allatis .

PUNCTUM IV.

De ſuſpenſione contra Epiſcopum , vel alium præſumentem conferre tonſuram illiterato .

1 *Qui confert tonſuram illiterato , ſuſpenditur per annum à collatione tonſuræ* .
2 *Illiteratus dicitur , qui neſcit fidei rudimenta , nec legere , & ſcribere ; quæ ſcientia requiritur in eo , qui initiandus eſt tonſura* .

UNICA PROPOSITIO.

1 HÆc ſuſpenſio lata eſt *in c. nullus , de temp. ordin.* ubi fertur ſuſpenſio per annum à collatione primæ tonſuræ , contra conferentem tonſuram illiterato , ut patet ex verbis *in 1. punct. dub. 2.* relatis , eadem enim verba hunc etiam caſum comprehendunt , ut legenti textum perſpicuè conſtabit ; ideo quæ dicta ſunt in expoſitione præcedentis ſuſpenſionis , huic etiam accommodantur ; quamquam Emanuel Sà *ver. ſuſpenſio , n. 13.* aſſerat hanc ſuſpenſionem hoc tempore uſu receptam non eſſe .

4 Rogabis, quis nomine *illiterati* hoc in loco intelligatur .

Reſpondet gloſſ. *in c. illiteratos, diſt. 36.* intelligi eos , qui litteras prorſus ignorant . Ego verò cenſeo nomine *illiterati* intelligi eum, qui fidei rudimenta ignorat , quique ſcribere, & legere neſcit ; hæc enim ſcientia requiritur in eo ; qui clericali tonſura initiandus eſt , ex decreto Conc. Trid. *ſeſſ. 23. c. 4. de reformat* . Ita Salſedo apud Diaz *in pract. c. 21. verb. diſpenſare.* Sayrus *lib. 4. c. 12. num. 8.* Henriq. *lib. 13. cap. 38. n. 2.* Toletus *lib. 1. c. 48.* Alterius *tom. 2. diſp. 16. col. 2.* & alii. Vide, quæ in ſimili tradidi *de irregularitate in tract. de cenſur. in genere diſp. 7. qu. 2. punct. 1. n. 2. tom. 1.* qua detinetur omnino illiteratus, ubi etiam explicavi, quis in dicta irregularitate diſpenſare poſſit .

PUN-

Digitized by Google

PUNCTUM. V.

De ſuſpenſione contra Epiſcopum, aut alium præſumentem conferre tonſuram conjugato.

1 *Conferens tonſuram conjugato, incurrit ſuſpenſionem à collatione primæ tonſuræ per annum.*
2 *Niſi conjugatus ingredi velit religionem, aut ſacros ordines juxta canones ſuſcipere.*

UNICA PROPOSITIO.

1 CONferens tonſuram conjugato incurrit ſuſpenſionem à collatione primæ tonſuræ per annum *c. nullus de temp. ordinat.* ubi ſub eodem ferè contextu verborum fertur ſuſpenſio contra conferentem tonſuram infanti, illiterato, non ſubdito, & conjugato, ut patet ex verbis textus, in primo puncto relatis, propterea quæ in expoſitione primæ ſuſpenſionis dicta ſunt, huic etiam accommodari debent, addita limitatione proximè ſequenti.

2 Hoc tamen intelligitur, & limitatur, niſi vir conjugatus, qui tonſuram recipit, velit religionem ingredi, aut ſacros ordines recipere juxta ſacrorum canonum diſpoſitionem; nam *in præcit. c. nullus*, ſic dicitur, *nec etiam conjugato, niſi volenti religionem intrare, aut ad ſacros ordines promoveri, prout eſt à ſacris canonibus definitum*; quatenus autem viro conjugato liceat ordines ſuſcipere, aut religionem ingredi, patet ex dictis *de matrimonio q. 3. punct. 4. n. 4. tom. 1.* tum ex ſupradictis *q. præced. punct. 7. n. 2. & 3.*

PUNCTUM VI.

De ſuſpenſione contra eum, qui clerico bigamo, aut ei, qui pœnitentiam publicam peregit, ordines confert.

1 *Conferens ordines bigamo, aut pœnitenti publico, prohibetur per annum integrum Miſſas celebrare.*
2 *Sed hæc ſuſpenſio eſt potius prohibitio quædam, quàm cenſura.*
3 *Textus, quo habetur hæc prohibitio, non complectitur collationem tonſuræ, peccat tamen mortaliter conferens illam.*
4 *Pœnitens publicus dicitur ille, qui pœnitentiam publicam, & ſolemnem agebat, quæ pœnitentia non eſt amplius in uſu; & repellitur, 1. ob dignitatem ordinum; 2. ob ruborem, & confuſionem vitæ anteactæ; 3. ob timorem relabendi; 4. ob periculum ſcandali.*

UNICA PROPOSITIO.

1 CONferens ordines bigamo, aut pœnitenti publico, prohibetur per annum integrum Miſſas celebrare. *cap. nullus pœnitentem diſt. 55.*

2 Dubium tamen eſt primo, utrùm hæc ſit ſuſpenſio propriè dicta. Reſpondendum mihi videtur habere potiùs rationem prohibitionis, quàm cenſuræ; in textu enim dicitur, *quicumq; ab hac die contra ea, quæ ſuperiùs ſunt comprehenſa, clericum ordinare præſumpſerit, ab ea die, qua ei potuerit hoc approbari, anno integro, Miſſas facere non præſumat.*

3 Secundò dubium eſt, utrum hic reatus complectatur collationem tonſuræ.

Reſp. negativè, quia loquitur de præſumente ordinare clericum; ſupponit ergo illum clericali tonſura inſignitum.

An autem graviter peccet conferens tonſuram bigamo, aut alis ratione irregulari, patet, tum ex traditis *de irregularitate in tract. de cenſur. in genere diſp. 7. q. 2. punct. 5. n. 15. to. 1.* tum ex ſupradictis *punct. 5.* graviter peccare. Sicut etiam ex dictis *punct. 5.* patet, an incurrat ſuſpenſionem *c. nullus, de temp. ordinat. & dixi incurrere.*

4 Tertiò dubium eſt, quis dicatur pœnitens publicus, & cur hujuſmodi pœnitens repellatur.

Reſp. pœnitentem publicum in hoc caſu illum dici, qui pœnitentiam publicam, & ſolemnem agebat, hæc tamen pœnitentia non eſt amplius in uſu; conſequenter ceſſare videtur diſpoſitio iſtius textus, ut explicavi *de irregul. diſp. 7. q. 3. punct. 2. n. 1. & ſeqq. tom. 1.*

Ratio autem, cur is, qui pœnitentiam ſolemnem peregit, ab ordinum ſuſceptione repellatur, multiplex eſt. *Prima* eſt, quia ſic exigit dignitas ordinum. *Secunda* eſt rubor, & confuſio anteactæ vitæ, ob quam ſubditos corrigere non auderet. *Tertia* timor relabendi. *Quarta* periculum ſcandali, quod ex memoria præteritorum ſcelerum ſuboriri poteſt. Ita S. Thomas *in 4. diſt. 14. qu. 1. art. 5. quæſtiuncula 1. ad 3.* Covar. *in Clement. ſi furioſus, p. 1. n. 10. de homicid.* Alterius *tom. 2. diſp. 16. c. 1. col. 7. verſ. quartus.* Henriquez *lib. 13. c. 38. num. 3.* Suarez, & alii, quos retuli *de irregularitate, loco cit. num. 3.*

PUNCTUM VII.

De ſuſpenſione contra Epiſcopum, aut alium præſumentem conferre tonſuram, vel ordines alicui non ſibi ſubdito abſque licentia ſui ſuperioris.

1 *Conferens tonſuram non ſibi ſubdito, ſuſpenditur per annum à collatione primæ tonſuræ.*
2 *Sed non à collatione aliorum ordinum.*
3 *Conferens ordines infanti, illiterato, conjugato, aut non ſibi ſubdito, non ſuſpenditur ex vi capitis* nullus de temp. ordinat.
4 *Conferens ordines majores, aut minores, ſub quovis colore, ſubditis alienis, ſuſpenditur à collatione ordinum, modò conferat ſine licentia proprii ordinarii.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 COnferens tonſuram non ſibi ſubdito, ſuſpenditur per annum à collatione primæ tonſuræ, *cap. nullus, de tem. ordinat.* cujus tenorem ad verbum retuli in expoſitione primæ ſuſpenſionis *citato quæſt. præced. punct. 11. num. 17. tom. 3.* quæ ibi dicta ſunt, huc etiam referri poſſunt, cum eadem ſuſpenſio ſub iiſdem verbis concipiatur, & enuncietur. Quis autem dicendus ſit ſubditus, ita ut Epiſcopus poſſit ei tonſuram, & ordines licitè conferre, patet ex dictis *in præcedentibus diſput. 3. quæſt. 1. punct. 11. num. 1. & ſeqq. tom. 3.* ubi locutus ſum de ſuſpenſione, quam incurrit is, qui ordines ab alieno Epiſcopo ſuſcipit; propterea opus non eſt in expoſitione iſtius ſuſpenſionis immorari.

2 Sed modò dubium eſt, utrùm conferens tonſuram alieno ſubdito, ſit tantummodo ſuſpenſus à collatione tonſuræ, an etiam à collatione omnium aliorum ordinum. Ratio dubitandi eſt, quia *in cap. eos, qui, de temp. ordin.* conferens ordines ſubditis alterius diœceſis ſuſpenditur per annum à collatione omnium ordinum, tonſura autem nomine ordinis venit. His non obſtantibus.

Reſp. ſuſpenſum eſſe tantummodo à collatione tonſuræ. Ratio eſt, quia *in c. nullus* ſermo eſt tantummodo de collatione tonſuræ clericalis, quæ laico conferri ſolet, *in c. verò eos*, qui ſermo eſt de eo, qui ordines confert clericis, tonſura autem non confertur clericis, nec eſt propriè ordo. Ita Gemin. *in cap. eos, qui num. 5.* Franc. *ibid. n. 4.* Suar. *diſp. 31. ſect. 5. n. 5.* Alter. *loc. cit. col. 4. dub. 2.*

3 Sed modò dubium eſt, utrùm conferens ordines infanti, illiterato, coniugato, aut non ſibi ſubdito, ſuſpenſionem incurrat, ſicut eam incurrit conferens primam tonſuram.

Reſpondeo ex vi *c. nullus, cit.* non incurrere ſuſpenſionem, quia in præfato textu ſermo eſt ſolùm de conferente primam tonſuram; in materia autem pœnali non eſt argumentandum à paritate rationis, vel à minori ad maius, ſed ſtandum eſt verbis diſpoſitionis. Ita Alterius *loco cit. col. 3. dub. 1.* Suar. *diſp. 31. ſect. 5. n. 3.* & alii, contra Sylveſtrum *verb. ſuſpenſio. §. 6. verſ. 9.* Sotum *in 4. diſt. 25. qu. 1. art. 2. ſub finem*, & alii apud præcitatos Doctores.

SECUNDA PROPOSITIO.

4 COnferens ordines majores, vel minores quovis quæſito colore ſubditis alienæ diœceſis abſque licentia proprii ordinarii, afficitur ſuſpenſione à collatione ordinum; quod probo quadruplici textu.

Primò *ex c. eos, qui, de temp. ordin.* ubi fertur ſuſpenſio à collatione ordinum per annum, & hæc ſuſpenſio repellit à collatione non ſolùm ordinis, quem alieno ſubdito contulit; verùm etiam ab aliis omnibus, quia textus generaliter loquitur, ibi, *per annum à collatione ordinum decernimus eſſe ſuſpenſos.* Ita gloſſa *hic verb. ordinum*, Suarez *diſput. 31. ſect. 5. num. 5.* Alterius *tom. 2. diſp. 16. cap. 1. col. 3. dub. 2.* & alii apud gloſſam *loco cit.* contra Dominicum, Archidiaconum, & alios *in c. eos, qui cit.*

Secundò probo ex Concilio Trid. *ſeſſ. 23. c. 8.* ubi ordinans alienum ſubditum abſque teſtimonio ſui ordinarii de probitate, & moribus, abſolutè ſuſpenditur à collatione ordinum per annum, & ordinatus ſuſpenditur ab executione ordinum ſuſceptorum, donec proprio ordinario expedire viſum fuerit, ut patet ex dictis *qu. 1. punct. 11. per totum in hac diſp. 3.*

Tertiò probo ex eodem Concil. *ſeſſ. 14. c. 2. de reform.* ubi fertur ſuſpenſio à Pontificalibus per annum contra Epiſcopum titularem, qui vigore cuiuſvis privilegii, etiam familiaritatis, promovet aliquem ad ordinem, vel primam tonſuram abſque expreſſo conſenſu, aut litteris dimiſſoriis ſui proprii Prælati, de qua re ſuperiùs egi *q. 1. punct. 11. citata per totum.*

Quartò, idem contra ordinantem Ultramontanum, & ipſummet ordinatum abſque litteris dimiſſoriis recognitis, probo ex conſtitutione S. D. N. Urbani VIII. in Bulla: *ſecretis æternæ providentiæ*, edita anno 1634. ubi conferens ordines, vel tonſuram Ultramontano abſque litteris dimiſſoriis non approbatis à Nunciis, ſeu collectoribus illorum locorum, eiſve approbatis in Urbe à Vicario Papæ, generaliter ſuſpenditur per annum à Pontificalibus. Ipſi verò ordinati perpetuò ſuſpenduntur, ut patet ex ipſa Bulla, ibi, *Patriarchis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis in Italia exiſtentibus tenore præſentium prohibemus, ne quovis prætextu, & ex quacumque cauſa, Hiſpanos, Luſitanos, Gallos, vel Germanos, aliosque quoſcumque Ultramontanos, & ex quibuſvis locis extra Italiam oriundos, non ſolùm ad ſacros, ſed neque etiam ad minores ordines, vel clericalem characterem promovere audeant, ſeu præſumant, niſi dimiſſoriales ſuorum ordinariorum litteras à noſtris, & huius Sanctæ Eccleſiæ Nunciis, ſeu collectoribus in illis partibus commorantibus recognitas, & ſubſcriptas habeant, eorundemve nunciorum, ſeu collectorum ſubſcriptiones, à dilecto filio noſtro in alma Urbe Vicario in ſpiritualibus generali ſimpliciter examinata, recognita, & probata fuerint, aliàs promoventes ad annum ab exercitio Pontificalium; promoti verò perpetuæ ſuſpenſionis pœnam abſque ſpe diſpenſationis à Sede Apoſtolica obtinenda incurrant eo ipſo.* Vide ſupradicta *q. 1. punct. 11. citato per totum in hac diſp. 3. tom. 3.*

PUN-

Digitized by Google

PUNCTUM VIII.

De ſuſpenſione contra conferentem duos ſacros ordines eodem die, aut duobus diebus continuato jejunio.

1 *Conferens duos ordines ſacros eodem die, aut duobus diebus continuato jejunio, incurrit ſuſpenſionem à collatione utriuſque ordinis, donec abſolvantur, & diſpenſatur à Sede Apoſtolica.*

UNICA PROPOSITIO.

1 CONferens duos ordines ſacros eodem die, aut duobus diebus continuato jejunio, incurrit ſuſpenſionem à collatione utriuſque ordinis, donec abſolutionem, & diſpenſationem à Sede Apoſtolica obtinuerit, *c. litteras, de temp. ordinat.* Accedit decretum Concil. Trident. *ſeſſ. 23. c. 13.* ubi prohibentur duo ſacri ordines eodem die conferri, non obſtantibus quibuſcumque privilegiis; ibi tamen nulla fertur cenſura.

Quæ circa iſtius ſuſpenſionis intelligentiam dici poſſent, ſufficienter à me explicata fuerunt *qu. 1. punct. 4. per totum in hac diſp. 3. tom. 3.* occaſione ſuſpenſionis contra recipientem ordines, non ſervatis debitis interſtitiis, ideò hic immorari opus non eſt.

PUNCTUM IX.

De ſuſpenſione contra conferentem ordines alicui ſine ſufficienti titulo, cum pacto, ut ordinatus nihil ab eo petat in defectum beneficii, vel patrimonii.

1 *Conferens ordines ſine titulo cum hujuſmodi pacto, ut ordinatus nihil ab eo petat in defectum beneficii, vel patrimonii ſuſpenſus manet per triennium à Collatione ordinum.*

UNICA PROPOSITIO.

1 CONferens ordines ſine titulo cum hujuſmodi pacto ſuſpenſus remanet per triennium à collatione ordinum, *cap. ſi quis ordinaverit, de ſimonia.* Vide dicta *diſp. 3. q. 1. punct. 5. & 8. per totam t. 3.* ubi hanc ſuſpenſionem explicavi.

PUNCTUM X.

De ſuſpenſione contra Epiſcopum, qui ordines confert alicui religioſo ante profeſſionem, ſeu votum ſolemne.

1 *Epiſcopus conferens ordines religioſo ante profeſſionem, aut votum ſolemne, cujuſcumque ordinis ſit religioſus, ſuſpenditur per annum à collatione illorum ordinum, quos religioſo contulit, quam ſuſpenſionem incurrunt etiam Patriarcha, & Archiepiſcopi.*

UNICA PROPOSITIO.

1 EPiſcopus conferens ordines religioſo ante profeſſionem, aut votum ſolemne, cujuſcumque ordinis, vel religionis ſit religioſus, cui ordines confert, afficitur ſuſpenſione per annum à collatione illorum ordinum, quos præfato religioſo contulit, nam ita ſancitum fuit in Bulla Pii V. 75. in ordine, incipit: *Romanus Pontifex*, in qua Bulla Pius V. decretum Concil. Trident. *ſeſſ. 21. c. 2. de reform.* de non promovendis clericis ſæcularibus ſine titulo, vel beneficio, extendit ad religioſos, ut pluribus ſupra explicavi *in hac diſp. 3. qu. 1. punct. 8. n. 1. tom. 3.* dum agerem de ſuſpenſione contra recipientes ordines ſine titulo; deinde idem Pontifex pœnam ſuſpenſionis à collatione talium ordinum ipſo facto imponit Patriarchis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis, qui ordines præfatis religioſis non profeſſis conferunt, ibi, *necnon omnibus, & ſingulis venerabilibus fratribus noſtris, Patriarchis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis, gratiam, & communionem Sedis Apoſtolicæ habentibus, ut ordines ipſos hujuſmodi religioſis perſonis impendere, niſi obſervata forma dicti decreti, nos in virtute Sanctæ Obedientiæ, & ſub indignationis noſtræ pœna interdicimus, ac prohibemus, ac contrafacientes per annum à præſtatione talium ordinum ipſo jure ſuſpendimus.*

Excipiendi tamen ſunt Epiſcopi, qui ordines conferunt Patribus ſacræ Societatis Jeſu peracto biennio, etiamſi ſolemne profeſſionis votum nondum emiſerint, iſti enim Patres peculiari privilegio gaudent, ut ante ſolemnem profeſſionem ordinibus initiari valeant, ex Gregor. XIII. in Bulla edita anno 1582. cujus ſuprà memini; idem docent Henriq. *lib. 13. c. 37. n. 1.* Sayrus *lib. 4. c. 12. n. 11.* Alter. *tom. 2. diſp. 26. c. 1. col. 7.* Suarez, Filliucius, & alii, quos ſupra retuli *loco ſtatim citando*, ubi etiam plura de ordinato, vel ordinante ſine titulo diſſerui. Vide ibi *in hac quæſt. 3. quæſt. 1. punct. 8. n. 1. & ſeqq. to. 3.*

PUNCTUM XI.

De ſuſpenſione contra conferentes ordines, vel tonſuram ſimoniacè.

1 *Eſt ſuſpenſio lata contra conferentem ordines, aut primam tonſuram ſimoniacè, & interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ etiamſi hoc delictum ſit occultum.*

2 *Subiectum hujus ſuſpenſionis, ſunt Epiſcopi aliique ordinum, vel tonſuræ collatores, requiritur tamen ſimonia completa ex utraque parte.*

3 *Effectus ſuſpenſionis latæ à Pio V. contra conferentes ordines, vel tonſuram ſimoniacè eſt ſuſpendere à collatione ordinum, & tonſuræ, à Pontificalibus, & ab ingreſſu Eccleſiæ.*

4 *Collator ordinum per ſimoniam non poteſt confirmare, vel ordinare, nec conſecrare calices, Eccleſias, Altaria, Abbates, Virgines, veſtes ſacras, & alias ſolemnes, & Pontificales benedictiones facere.*

5 *Hujuſmodi conferens poteſt juriſdictionis actus exercere.*

6 *Simoniacus collator ordinum, primæ tonſuræ, ſi prædictam ſuſpenſionem, & interdictum non ſervet, incurrit ſuſpenſionem à regimine, & adminiſtratione Eccleſiæ, perceptione fructuum, & irregularitatem.*

7 *Abſolutio prædictarum pœnarum obtinenda eſt à Summo Pontifice.*

8 *Non ab Epiſcopo, etiamſi delictum ſit occultum in ſententia aliquorum.*

CUm ſimoniæ crimen, præſertim in ordine, valde perniciosum ſit in Eccleſia, jure merito Summi Pontifices contra patrantes hujuſmodi crimen acriter invehuntur; & ſicut excommunicationem, & ſuſpenſionem tulerunt contra ipſos promotos, & ordinatos ſimoniacè, ita eaſdem pœnas impoſuerunt contra conferentes ſimoniacè primam tonſuram, & ordines; quamquam in dubium vertitur, utrùm contra hujuſmodi ſimoniacos jure antiquo lata eſſet ſuſpenſio. In hoc igitur puncto quæremus.

Primò, ubinam extet iſta ſuſpenſio.

Secundò, quinam eam incurrant, ſeu quodnam ſit illius ſubiectum.

Tertiò, quem effectum pariat.

Quartò, quis eius abſolutionem conferre poſſit.

PRIMA PROPOSITIO.

1 JUre novo in Bulla Sixti V. quæ incipit: *Sanctum, & ſalutare* lata eſt ſuſpenſio contra conferentes ſimoniacè ordinem, vel primam tonſuram, & quamvis hæc Bulla revocata ſit in alia Bulla Clement. VIII. anno 1595. pridie Kalend. Martii, & ad terminos juris communis redacta, quoad alia, quæ in ipſa Bulla continentur; quoad collationem tamen, aut ſuſceptionem ordinum ſimoniacam, non fuit immutata, ibi, *præterquàm contra ſimoniacè ordinantes, & ordinatos inflictas pœnas volumus in ſuo robore permanere.* Præter ſuſpenſionem imponitur etiam in eadem Bulla interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ contra conferentes ordines, vel primam tonſuram ſimoniacè.

Ampliatur iſta propoſitio, ſive hoc vitium ſit publicum ſive occultum, quia Extravagans abſolutè loquitur.

Dixi, *jure novo*; nam in dubium vertitur, an iure antiquo lata eſſet ſuſpenſio; probabile tamen eſt, etiam iure antiquo impoſitam fuiſſe ſuſpenſionem contra ſimoniacos, tam occultos, quàm publicos in collatione ordinum, ut colligitur *ex c. 45.* quod eſt penultimum, *de ſimonia*, ubi tam collator, quam præſentator ad ordinem extorquens promiſſionem ab ordinando, qua promittit ſe non petiturum ab illo proviſionem, ſuſpenditur per triennium; collator quidem ſuſpenditur ab executione ordinum per triennium; ordinatus verò ſuſpenditur ab ordine ſic ſuſcepto, donec diſpenſetur. Ita Innoc. Panorm. Felin. & Navar. & alii apud Suar. *de ſimonia, lib. 4. c. 56. n. 13. & de cenſur. diſp. 35. ſect. 4. n. 55.* Avila *3. p. diſp. 5. dub. 9. concl. 4.* Henriq. *lib. 13. c. 37.* Filliuc. *tract. 17. c. 7. n. 128.* Leſſius *tamen lib. 2. c. 35. dub. 24. n. 534.* & alii exiſtimant diſpoſitionem illius textus eſſe ſpecialem, & procedere ſolùm in caſu ibi expreſſo; nam pœnæ non ſunt interpretatione extendendæ, ſed reſtringendæ, & mitigandæ. Vide ſupradicta *q. 5. punct. 5. n. 7. tom. 3.*

SECUNDA PROPOSITIO.

2 SUbiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt Epiſcopi, aliique ordinum, vel tonſuræ collatores, qui ſimoniacè ordines, vel tonſuram conferunt. Hæc propoſitio patet tum *ex cap. penult. de ſimonia*, ubi ſermo eſt generaliter de collatoribus, tum ex Bulla Sixti V. ibi: *cæterum ſi quis Antiſtes, vel Abbas ſervatis quidem cunctis præmiſſis, & cæteris omnibus, quæ in ipſius tonſuræ, & ordinum collatione obſervari debent, perſonas habiles, & idoneas, ſed tamen recepta ab iis, quibus tonſuram, aut ordines confert, pecunia, pretio, vel præmio, ſimoniacè in ſacerdotium inſignierit, vel promoverit, volumus, ut præter alias cenſuras, & pœnas contra ſimoniacè ordinantes, & ordinatos à ſacris canonibus, & conſtitutionibus Apoſtolicis alias inflictas, & irrogatas, quibus nequaquàm derogare intendimus, etiam omnia, & ſingula ſupradicta in ſic promoventibus, & promotis locum habeant, &c.*

An autem ad incurrendam iſtam ſuſpenſionem, requiratur ſimonia ex utraque parte completa, patet ex dictis *diſp. 2. q. 3. punct. 24. n. 9. tom. 3.* ubi affirmativam ſententiam ſuſtinui.

TERTIA PROPOSITIO.

3 SUſpenſio lata in conſtitutione Sixti V. contra conferentes ordinem, vel tonſuram ſimoniacè, ſuſpendit à collatione ordinum, & primæ tonſuræ, & à Pontificalibus, necnon interdicit ab ingreſſu Eccleſiæ, ut patet ex verbis præcitatæ conſtitutionis, ibi, *à collatione quorumcumque ordinum, atque adeò ipſius primæ tonſuræ, & ab executione omnium munerum Pontificalium eo ipſo ſuſpenſus, & ab ingreſſu Eccleſiæ interdictus exiſtat.*

4 Hinc

4 Hinc ſequitur, collatorem ordinum per ſimoniam non poſſe ſacramentum confirmationis, aut ordinis conferre, conſecrare calices, Eccleſias, altaria, Abbates, Virgines, veſtes ſacras, & alias ſolemnes, & Pontificales benedictiones facere, quia hæc ad Pontificale munus pertinent, gloſſa ultima *in c. tranſmiſſam, de elect. & c. 1. diſt. 25.*

5 Poteſt tamen juriſdictionis actus exercere, quia exercitium juriſdictionis non venit nomine Pontificalium. Ita Suarez *lib. 4. de ſimonia, c. 56. n. 18.* Leſſius *loc. cit. n. 134.* & alii communiter.

6 Rogabis, quam pœnam incurrat ſimoniacus collator ordinum, vel primæ tonſuræ, ſi præfatam ſuſpenſionem, & interdictum non obſervet.

Reſp. incurrere ſuſpenſionem à regimine, & adminiſtratione Eccleſiæ, & perceptione fructuum, ibi: *quod ſi ſpreta hujuſmodi ſuſpenſione, & interdicto in præmiſſis ſe temerè ingeſſerit; etiam à regimine, & Adminiſtratione ſuæ Eccleſiæ, ſeu monaſterii, & à perceptione fructuum menſæ ejuſdem, ac quorumcumque beneficiorum per eum in titulum, vel commendam, ſeu aliàs obtentorum, ſuſpenſionem eo ipſo incurrat, cujuſque interdicti, aut ſuſpenſionis relaxationem, aut pœnarum remiſſionem ab alio, quam à Rom. Pontif. pro tempore exiſtente nequeat obtinere.*

An autem violans ſuſpenſionem, vel interdictum per exercitium ordinis ſacri, incurrat irregularitatem, patet ex regulis generalibus, traditis *de irregul. in tract. de cenſur. in communi diſp. 7. quæſt. 3. punct. 5. n. 1. tom. 1.* ubi docui incurrere.

QUARTA PROPOSITIO.

7 ABſolutio, & remiſſio prædictarum pœnarum obtinenda eſt à Summo Pontifice. Ratio eſt, quia Summus Pontifex in præcitata Bulla revocat in hac parte omnes facultates, & privilegia, etiam ſub nomine Jubilæi, vel Cruciatæ conceſſa; mandatque abſolutionem non ab alio, quam à Sede Apoſtolica obtineri, ut patet ex verbis ipſius Bullæ relatis in tertia propoſitione, verſic. *Rogabis, n. 6.*

8 Ex quo ſequitur, Epiſcopum non poſſe abſolutionem impendere. Idem ſentiendum putant multi DD. etiamſi delictum ſit occultum; nam privilegium Epiſcopis conceſſum in Concil. Trid. *ſeſſ. 24. c. 6.* illis non ſuffragatur in hoc caſu, ut ex Bulla Sixti V. obſervant Leſſius *loco cit.* & Sayrus *lib. 4. ca. 17. ad fin.* Contrarium docent Suarez, Henriquez, & alii, quos retuli *quæſt. præcedenti. punct. 5.* Vide quæ ibi tradidi *n. 11. tom. 3.* In confeſſo tamen eſt apud omnes Doctores, ſuſpenſionem *ca. penultimo, de ſimonia*, auferri poſſe ab Epiſcopo. Imò lapſo triennio opus non eſt abſolutione, quia ſuſpenſio lata ad tempus, eo elapſo ceſſat abſque alia abſolutione, ut in præcedentibus ſæpiùs dixi; quamquam Alterius *tom. 2. diſp. 15. cap. 4. col. 3.* cum pluribus aliis Doctoribus, quos ipſe adducit, exiſtimat illam ſuſpenſionem *cap. penultimo, de ſimonia, perpetuam eſſe.*

PUNCTUM XII.

De ſuſpenſione contra Epiſcopum exercentem Pontificalia in aliena diœceſi abſque expreſſa licentia ordinarii loci.

1 *Epiſcopus exercens Pontificalia in aliena diœceſi abſque licentia ordinarii loci, aut in non ſubditum, ſuſpenditur ipſo jure ab exercitio Pontificalium.*

2 *Nomine Pontificalium intelligitur uſus inſignium Pontificalium, ut Mitra, baculi Paſtoralis, & Pallii; intelliguntur etiam Dalmatica, Sandalia, Muzzeta, Cappa Pontificalis, & galerum ex lana, & ſerico viridi ornatum. Suſpenſus tamen à Pontificalibus repellitur ſolùm ab uſu auctoritativo Mitræ, Baculi, & Pallii, ſeu ab actibus ordinis Epiſcopalis, qui cum his inſignibus fiunt.*

3 *Epiſcopus, qui poteſt exercere Pontificalia in aliena Diœceſi, non poteſt confirmare, ordinare, conſecrare Virgines, Calices, Eccleſias, vel Corporalia ſine diſpenſatione.*

4 *Hujuſmodi Epiſcopus ſuſpenſus poteſt cenſuram conferre in ſententia probabili.*

5 *Epiſcopus ſuſpenſus à Pontificalibus poteſt baptizare, confeſſiones audire, & celebrare.*

6 *Epiſcopus ſuſpenſus à Pontificalibus poteſt cenſuras ferre, beneficia conferre, & alios juriſdictionis actus exercere.*

7 *Ordinarii nomine intelligitur Epiſcopus, Capitulum Sede vacante, & Prælatus juriſdictionem Epiſcopalem habens in loco nullius diœceſis.*

8 *Vicarius generalis non poteſt licentiam concedere hujuſmodi Pontificalia exercendi, niſi de mandato ſpeciali Epiſcopi.*

9 *Epiſcopus non poteſt in aliena diœceſi de licentia Epiſcopi illius loci ordinare perſonas non ſubditas huic Epiſcopo niſi ordinandus dimiſſorias generales habeat.*

10 *Epiſcopus viſitans loca nullius diœceſis, & ibi exercens Pontificalia de conſenſu Titularis, & tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatus, aut vicinior juxta formam Concilii Trid. poteſt per illa loca contigua ſuæ diœceſi peragrando populum benedicere, & mozzettam deferre, quandiù in illo loco cauſa viſitationis exiſtit.*

11 *Hæc ſuſpenſio poteſt abſolvi ab Epiſcopo.*

UNICA PROPOSITIO.

1 EPiſcopus exercens Pontificalia in aliena diœceſi abſque licentia ordinarii loci, aut in perſonas eidem ordinario non ſubjectas, ſuſpenditur ipſo jure ab exercitio Pontificalium, ex Tridentino *ſeſſ. 6. c. 5.* ubi dicitur: *nulli Epiſcopo liceat cujuſvis privilegii prætextu Pontificalia in alterius Diœceſi exercere, niſi de Ordinarii loci expreſſa licentia, & in perſonas eidem Ordinario ſubjectas tantùm, ſi ſecus factum fuerit, Epiſcopus ab exercitio Pontificalium, & ſic ordinati ab executione ordinum ſint ipſo jure ſuſpenſi.*

Huc referri poſſet *cap. Epiſcopus 7. q. 1.* ubi Epiſcopus præſumens in aliena diœceſi ordinare clericos, aut altaria conſecrare, præcipitur abſtinere à celebratione per unum annum, quo in loco nonnulli DD. putant latam eſſe ſuſpenſionem.

Sed oppoſitum mihi probabilius videtur, tum quia textus non utitur verbis ſufficientibus indicantibus ſuſpenſionem propriè acceptam; tum quia utitur verbo *ceſſabit*, quod eſt futuri temporis, & potiùs indicat ſuſpenſionem ferendam, quam ipſo jure latam.

Dixi, *abſque licentia expreſſa*, quia ſi adſit expreſſa Epiſcopi loci licentia, ordines in ejus diœceſi conferri poſſunt ſubditis Epiſcopi concedentis licentiam, aut etiam ſubditis ipſius ordinantis. Quando autem licentia cenſeatur expreſſa, dictum eſt in præcedentibus *præſertim in hac diſput. 3. q. 1. punct. 11. n. 1.* conferri, ſi adſint litteræ dimiſſoriæ.

2 Rogabis primò quid nomine *Pontificalium* intelligatur.

Reſpondeo intelligi uſum inſignium Pontificalium; ut mitræ, baculi paſtoralis, & pallii. Propterea ſuſpenſus à Pontificalibus repellitur ab uſu auctoritativo mitræ, baculi, & pallii, id eſt; ab actibus ordinis Epiſcopalis, qui cum præfatis inſignibus, regulariter loquendo, fieri conſueverunt. Addit Campanil. *in diverſ. jur. canon. rubric. 9. c. 3. n. 3.* & Barboſa *de poteſtate Epiſcopi 2. p. alleg. 6. n. 9.* nomine *Pontificalium* intelligi etiam dalmaticas, ſandalia, muzzetam, cappam Pontificalem, & galerum ex lana, & ſerico viridi ornatum. Ego tamen cenſeo ſuſpenſum à Pontificalibus, non repelli à quolibet uſu illarum veſtium, ſed ab uſu auctoritativo, id eſt, ab iis actibus, qui cum præfatis inſignibus fieri conſueverunt.

3 Hinc ſequitur primò, Epiſcopum, qui Pontificalia in aliena diœceſi habuit, non poſſe abſque diſpenſatione confirmare, ordines conferre, conſecrare virgines, Calices, Eccleſias, vel corporalia, quia hæc ad Pontificalia pertinent. Ita Zerola *in praxi Epiſcop. 2. parte verb. Epiſcopi verſ. 2.* Alterius *tom. 2. diſp. 16. c. 3. col. 6.* & alii.

4 An autem poſſit tonſuram conferre, diſſenſio eſt inter DD. de qua ſupra *diſp. 3. q. 1. puncto ult. num. 2. & 3. tom. 3. ubi probabiliter negativè reſpondi.* Doctores enim, qui arbitrantur Epiſcopum poſſe tonſuram extra propriam diœceſim ſuis ſubditis abſque licentia ordinarii conferre, admittere etiam debent ſuſpenſum à Pontificalibus non eſſe ſuſpenſum à collatione primæ tonſuræ, ſed de hac re ſupra *loc. cit.*

5 Secundò ſequitur, Epiſcopum ſuſpenſum à Pontificalibus poſſe baptizare confeſſiones audire, Miſſæ ſacrum facere, juxta morem aliorum ſacerdotum inferiorum; hæc enim non ſunt Pontificalia. Ita DD. citati.

6 Tertiò Epiſcopum ſuſpenſum à Pontificalibus poſſe cenſuras ferre, beneficia conferre, & alios juriſdictionis actus exercere, quia hæc non ſunt Pontificalia. An autem, & quando Epiſcopus poſſit extra ſuam diœceſim cenſuras, etiam abſque licentia ordinarii loci ferre, patet ex dictis *de cenſuris in genere loco ſtatim citando*, ubi negativè reſpondeo, ſi opus ſit juriſdictione contentioſa videri poteſt Gonzalez *ad reg. 8. gloſſa 62. num. 12. & ſeqq.* Stephanus Gratianus *diſcept. forenſ. cap. 127.* Suarez, Ugolinus, Avila, Coninchus, Sayrus, & alii, quos retuli *de cenſuris in genere, diſp. 1. q. 1. punct. 11. n. 3. tom. 1.*

7 Rogabis ſecundò, quid intelligatur nomine *ordinarii*; de cujus licentia Pontificalia in aliena diœceſi fieri poſſunt.

Reſpondeo intelligi primò Epiſcopum, in cujus diœceſi conſtitutus eſt locus, in quo Pontificalia exercenda ſunt, ut per ſe patet. Secundò intelligitur Capitulum Sede vacante; hoc enim ſuccedit in locum Epiſcopi, exceptis quibuſdam caſibus, de quibus alibi; conſequenter Capitulum Sede vacante concedere poteſt licentiam extero Epiſcopo exercendi Pontificalia in eorum Eccleſia, & conferendi ordines tam clericis arctatis illius diœceſis, juxta Tridentinum *ſeſſ. 7. c. 10.* quam aliis dimiſſorias habentibus à propriis Epiſcopis; ſic enim nonnulli ferunt declaratum ab Illuſtriſſima Cardinalium Congregatione. Vide Barboſam *de pot. Epiſcopi p. 2. alleg. 6. & 7.* & alios præcitatos DD.

An autem Capitulum Sede vacante concedere poſſit dimiſſorias, aut litteras teſtimoniales, ſuperiùs explicatum eſt *quæſt. 1. punct. 11. num. 24. & 25. tom. 3.* poſſe, ſi Sedes vacavit per annum, juxta Tridentini formam *ſeſſ. 6. c. 10.* Tertiò intelligitur Prælatus juriſdictionem Epiſcopalem habens in loco nullius diœceſis, ſic enim Gregorius XIII. declaravit. Secus ſi Prælatus exiſtat in loco intra fines alicujus diœceſis; tunc enim petenda licentia ab Epiſcopo diœceſis, etiamſi alioquin Prælatus prætendat ſe exemptum à juriſdictione illius Epiſcopi. Ratio eſt, tum quia aliud eſt exemptio à juriſdictione, aliud eſt poteſtas circa Pontificalia; tum quia ſacram Cardinalium Congregationem ita declaraſſe nonnulli DD. fatentur occaſione Concilii Trident. *ſeſſ. 6. c. 5. de reformat.* & colligitur *ex c. cum nullus, de temp. ordinat. in 6.* Imò neque Epiſcopus habens in aliena diœceſi Eccleſiam cum juriſdictione, poteſt in ea abſque licentia ordinarii illius loci ordines conferre, vel alia Pontificalia exercere; aliud enim eſt juriſdictio, aliud uſus Pontificalium.

8 Petes, utrùm Vicarius generalis poſſit hujuſmodi licentiam exercendi Pontificalia concedere.

Reſpondeo negativè, niſi ſpeciale mandatum habeat; quamvis

enim

Digitized by Google

enim Vicarius generalis nomine ordinarii veniat, nihilominus ſicut ei ſpecialiter interdicitur, ne dimiſſorias concedat abſque ſpeciali mandato, ex gloſſa *in ca. cum nullus, citat. verſ. non extendat.* ita etiam eidem interdictum videtur concedere facultatem extraneo Epiſcopo exercendi Pontificalia, niſi ſpeciale mandatum habeat. Ita deciſum referunt Petrus Marzilla, & Joann. Gallemartius.

9 Rogabis tertiò, utrùm Epiſcopus poſſit in aliena diœceſi de licentia Epiſcopi illius loci ordinare perſonas non ſubditas illi Epiſcopo.

Reſpondeò negativè, quia in Concil. Trid. *ſeſſ.6.c.5.* permittitur ſolùm Pontificalia exerceri in aliena diœceſi de licentia ordinarii loci, & in perſonas eidem ordinario ſubjectas tantùm, ut patet ex verbis Concilii ſuperiùs citatis *n.* 1.

Hoc tamen intelligitur, niſi ordinandus dimiſſorias generales habeat recipiendi ordines à quolibet Epiſcopo: tunc enim nulli fit injuria; conſequenter neque cenſura hujus capitis incurritur.

10 Rogabis quartò, utrùm Epiſcopus viſitans loca nullius diœceſis, & ibi exercens Pontificalia de conſenſu titularis, & tanquam Apoſtolicæ Sedis delegatus, uti vicinior, juxta formam Concilii *ſeſſ. 24.c.9.* poſſit per illa loca contigua ſuæ diœceſi peragrando, populum benedicere, & mozetam deferre.

Reſpondeo poſſe, quandiu in loco illo exempto cauſa viſitationis exiſtit. Ratio eſt, tum quia Epiſcopus in actu viſitationis vices gerit Epiſcopi, & Epiſcopali poteſtate gaudet, etiam dum Eccleſiam exemptam viſitat; nam illam tanquam delegatus Sedis Apoſtolicæ viſitat, juxta decretum Concilii Trident. *ſeſſ. 24. c.9. de reformat.* conſequenter ibi Pontificalia exercere poteſt; tum quia ita declaravit ſacra Cardinalium Congregatio in Trid. *ſeſſ. 6. c. 5. de reformat.* teſte Petro Marzila ibi, & Armandoro apud Barboſam *de poteſt. Epiſcopi 2. p. alleg. 6. n. 13.*

11 Rogabis quintò, quis poſſit in hac ſuſpenſione abſolvere.

Reſpondeo ſolutionem conſtare ex dictis in præcedentibus; hæc enim ſuſpenſio lata eſt abſque temporis determinatione, & ſine reſervationis mentione; conſequenter Epiſcopus facultatem habet abſolvendi.

QUÆSTIO III.

De ſuſpenſionibus, quæ incurruntur, exercendo functiones ordinum contra juris diſpoſitionem.

PRima ſuſpenſio in hac quæſtione explicanda eſt contra clericum exercentem functiones ordinum in loco interdicto, aut facientem in præfato loco celebrari.

Secunda, contra ſacerdotem, vel Epiſcopum omittentem ſine gravi cauſa Miſſam jam inchoatam.

Tertia, contra ſacerdotem celebrantem Miſſam, & in ea non communicantem.

Quarta, contra confeſſarios non ſervantes formam à Congregatione præſcriptam circa confeſſiones.

Quinta, contra parochum, vel alium ſacerdotem ſæcularem, vel regularem, qui ſponſos in matrimonium conjungit, aut benedicere audet, abſque licentia parochi, ad quem hoc munus pertinet.

Sexta, contra recipientem oblationes ab uſurario, aut illum ſepelientem, & contra accipientem eleemoſynam à violatore, ſeu raptore publico Eccleſiarum, & contra aſſiſtentem ipſius ſepulturæ.

PUNCTUM I.

De ſuſpenſione lata contra clericum exercentem functiones ordinum in loco interdicto, aut facientem in præfato loco celebrari.

1 *Celebrans, aut celebrari, quicumque ſit, faciens in loco interdicto, incurrit interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ; requiritur tamen præſumptio.*

2 *Intelligitur nomine divinorum officiorum illud, quod fit in Eccleſia à miniſtro Eccleſiaſtico, ſeu à perſona conſecrata, & deputata ad illud officium.*

3 *Celebrans in cæmeterio dum Eccleſia eſt interdicta, (non incurrit celebrando in hac, dum illud eſt interdictum) incurrit iſtud interdictum.*

4 *Qui celebrat, aut celebrari facit in loco interdicto, non incurrit pœnam, ſi locus non eſt nominatim denunciatus interdictus.*

5 *Interdictum hoc ſemper incurritur celebrando, aut celebrari faciendo in loco interdicto nominatim denunciato.*

6 *Reſervata eſt abſolutio hujus cenſuræ Pontifici, niſi ſatisfactio præſtetur à delinquente ad arbitrium illius, cujus ſententia eſt violata.*

7 *Qui eſt abſolutus à prædicto interdicto, non indiget nova diſpenſatione.*

DE pœnis contra violantes interdictum egi hic *diſp. 2. q. 3. punct. 10. per totum, & de cenſuris in genere, diſp. 5. punct. 7. n. 3. & ſeq. tom. 1.* hic ſolùm differam de pœna interdicti, quam incurrit violans interdictum celebrando, aut celebrari faciendo divina in loco interdicto. Duo breviter explicabo.

Primò, quandonam iſtam cenſura incurratur.

Secundò, à quonam ejus abſolutio impendi poſſit.

PRIMA PROPOSITIO.

1 CElebrans, aut celebrari faciens in loco interdicto, incurrit interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ; ſic enim habetur in *c. Epiſcoporum, de privilegiis in 6.* ubi hæc pœna fertur contra celebrantes, vel celebrari facientes in locis interdictis, & præterea contra eos, qui admittunt excommunicatos publicè, vel interdictos ad divina officia, ſeu Eccleſiaſtica ſacramenta, vel Eccleſiaſticam ſepulturam. Alii textus afferuntur ab aliquibus DD. ab probandam hanc propoſitionem, ſed non faciunt ad rem, quia loquuntur de alia materia, vel de alia pœna, ut eſt *c. is, qui, de ſententia excommun.* ubi impoſita eſt irregularitas. Vide Suarez *diſp. 31. ſect. 2. nu. 2. & ſeqq.* Alterium *tom. 2. diſp. 15. c. 1.* & Filliuc. *tract. 17. c. 6. q. 2.*

Ampliatur, & extenditur hæc propoſitio, non ſolùm contra privilegiatos, verùm etiam contra alios quoſcumque, quia textus generaliter loquitur, tam de ſæcularibus, quam de Eccleſiaſticis, ibi, *ne aliqui ſæculares, aut regulares quantumcumque exemptione, ſeu libertatis Sedis Apoſtolicæ privilegiis communiti, cujuſcumque ordinis, religionis, ſtatus, vel conditionis exiſtant, &c.* Ita Suarez, & Filliucius *locis cit.* contra Avilam *p. 5. diſp. 5. dub. 4.* Emanuelem Sà *verb. ſuſpenſio, nu. 18.* Henriquez, & alios, aſſerentes hanc ſuſpenſionem, ſeu potiùs interdictum, afficere ſolùm privilegiatos & exemptos.

Limitatur præfata propoſitio, niſi fiat ignoranter; nam *in ca. Epiſcoporum*, ponitur verbum, *præſumpſerint*, quod indicat ſcientiam, ſeu dolum.

2 Sed modò dubium eſt, primò, quid nomine divinorum officiorum, quæ in hoc textu fieri prohibentur in locis interdictis, & ad quæ non licet admittere excommunicatos, vel interdictos, intelligatur.

Reſpondeo ſolutionem conſtare ex dictis *de cenſuris in genere, diſp. 5. punct. 4. n. 1. & ſeqq. tom. 1.*

3 Secundò dubium eſt, utrùm celebrans, vel celebrari faciens in cæmeterio, dum Eccleſia eſt interdicta, aut in Eccleſia, dum cæmeterium eſt interdictum, incurrat iſtud interdictum.

Reſpondeo ſolutionem conſtare ex dictis *de matrimonio q. 4. punct. ult. nu. 21. tom. 1.* ubi docui, polluta Eccleſia cenſeri etiam pollutum cæmeterium, & polluto cæmeterio non cenſeri pollutam Eccleſiam; Ita à pari interdicta Eccleſia cenſetur interdictum cæmeterium, & interdicto cæmeterio non eſt interdicta Eccleſia.

4 Tertiò dubium eſt, utrùm celebrans, vel celebrari faciens in loco interdicto, afficiatur hac pœna, etiamſi locus non ſit declaratus, ſeu nominatim denunciatus interdictus.

Reſpondeo negativè, quia poſt Extravagantem, *ad evitanda*, non tenemur quemquam ex vi prohibitionis Eccleſiaſticæ evitare, niſi præceſſerit denunciatio nominatim, excepto notorio clerici percuſſore. Ita Suarez *de cenſuris, diſp. 34. ſect. 4. n. 14. & alii*; locus autem cenſetur ſufficienter denunciatus, quando ſuperior generaliter interdicit aliquam urbem, vel diœceſim; conſequenter tunc licitum non eſt celebrare in locis particularibus, quia ſunt pars loci nominatim interdicti. Excipi poteſt ab hac regula, Eccleſia violata, ſeu polluta: dum publicè conſtat pollutam eſſe; nam uſu receptum eſt, ut divina in hujuſmodi loco non celebrentur, donec benedicatur, & reconcilietur.

An autem admittens ad divina excommunicatum, vel interdictum non denunciatum peccet, & pœnam illius *cap.* incurrat patet ex præfata Extravag. *ad evitanda*, non peccare, nec pœnam incurrere; quia non tenemur hoc tempore ex vi prohibitionis Eccleſiaſticæ quemquam evitare, niſi ſit denunciatus, vel notorius clerici percuſſor.

5 Quartò dubium eſt, utrùm ſemper iſtud interdictum incurratur celebrando, aut celebrari faciendo in loco interdicto nominatim denunciato.

Reſpondeo affirmativè, quoties divina fiunt extra caſus à jure conceſſos, & non ſervata forma à jure præſcripta; nam *in c. Epiſcoporum, de privileg. in 6.* dicitur, *niſi quatenus eis à jure conceditur*; quæ autem forma ſeu moderatio ſervanda ſit, dum divina officia tempore interdicti celebrantur, patet ex dictis de cenſuris in genere, *diſp. 5. punct. 4. n. 6. & ſeqq. tom. 1.* quæ videri poſſunt, & præterea *ibid. tradita punct. 3. n. 7. & ſeqq.* ubi plura diſſerui de violantibus interdictum cum Sayro, Henriquez, & aliis, quibus in hoc caſu in ſpecie adde Suarez *diſp. 31. ſect. 2. n. 2. & ſeqq.* Alterium *tom. 2. diſp. 11. c. 2.* Filliucium *tract. 17. c. 6. q. 2. n. 98.*

SECUNDA PROPOSITIO.

6 ABſolutio iſtius cenſuræ reſervata eſt Papæ, niſi ſatisfactio à delinquente præſtetur ad arbitrium illius, cujus ſententia violata eſt; ſic enim decernitur *in c. Epiſcoporum*, citato, ibi: *qui verò contra præſumpſerint, præter alias pœnas à jure ſtatutas, ingreſſum Eccleſiæ ſibi noverint interdictum, donec de tranſgreſſione hujuſmodi ad arbitrium eius, cujus ſententiam contempſerunt, ſatisfecerint competenter.*

7 Sed modò dubium eſt, utrùm is, qui præfatum interdictum contraxit, præſtita dicta ſatisfactione ſtatim remaneat abſolutus, nec nova indigeat diſpenſatione.

Reſpondeo ſtatim remanere abſolutum abſque alia abſolutione, quia ſuſpenſio lata ad certum tempus, ceſſat lapſo eo tempore, & non afficit ultra intentionem conditoris. Vide dicta *de cenſuris in genere diſp. 3. punct. ult. §. ult. n. 1. & diſp. 5. punct. ult. n. 1. tom. 1.* cum Sayro, Avila, Coninchо, Reginaldo, Filliucio, & aliis.

PUN-

PUNCTUM II.

De ſuſpenſione contra Sacerdotem, vel Epiſcopum omittentem ſine gravi cauſa Miſſam jam inchoatam.

1 *Sacerdos, qui Miſſam inchoatam ſine gravi cauſa dimittere præſumit, incurrit ſuſpenſionem à corpore, & ſanguine Chriſti, modò miſſam inceptam dimittat hoc fine, ut ab alio perficiatur.*

2 *Sacerdos dimittens miſſam inchoatam correptus morbo repentino, vel ob metum mortis, vel ob Hoſtes, quos audit ſupervenire, eum quærentes ad necem, vel ob timorem carceris, non incurrit ſuſpenſionem.*

3 *Aliæ cauſæ excuſantes Sacerdotem dimittentem miſſam inceptam ab hac ſuſpenſione ſunt; 1. ſi ſuperveniat excommunicatus denunciatus, qui nolit exire; 2. ſi advertat ſe reum culpæ lethalis; 3. ſi advertat ſe innodatum aliqua cenſura; 4. ſi cognoſcat ſe non eſſe jejunum; 5. ſi advertat, Eccleſiam eſſe pollutam, vel interdictam eſſe, in his caſibus, & ſimilibus, ſi talis ſit cauſa, ut ſacerdos bona fide ſibi perſuadeat, neceſſarium eſſe, miſſam inchoatam dimittere, non incurrit ſuſpenſionem. Poteſt tamen Sacerdos miſſam inchoatam dimittere adveniente excommunicato vitando, vel ſi polluatur Eccleſia, aut interdicatur, aut advertat Sacerdos ſe eſſe excommunicatum, vel lethali culpa infectum, ſi poſſit dimittere ſine ſcandalo, & nondum ſit inceptus Canon; Poteſt etiam miſſa interrumpi, ut baptizetur infans moribundus. Sicuti in ſententia aliquorum poteſt iterùm a capite inchoari miſſa incepta ob ſuperventum Principis magnæ auctoritatis, vel plurium peregrinorum, ne careant miſſa.*

4 *Suſpenſio, quam incurrit Sacerdos omittens Miſſam inchoatam, excludit à ſumptione corporis, & ſanguinis Chriſti.*

5 *More laicorum poteſt communicare.*

6 *Hæc cenſura eſt ſuſpenſio partialis propriè accepta.*

7 *Ejus abſolutio impendi poteſt ab Epiſcopo.*

TRia breviter explicabo in hoc puncto. Primò, utrùm ſacerdos omittens Miſſam inchoatam, incurrat ſuſpenſionem.

Secundò, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio.

Tertiò, à quo auferri poſſit.

PRIMA PROPOSITIO.

1 SAcerdos, qui Miſſam inchoatam ſine gravi cauſa dimittere præſumit incurrit ſuſpenſionem à corpore, & ſanguine Chriſti. Ita DD ſtatim citandi, contra gloſſam hic, & Filliucium *tract.* 17. *c.* 6. *nu.* 103. hæc propoſitio deſumitur *ex cap. nullus Epiſcopus, de conſecr. diſt.* 1. ibi, *cum ingreſſus fuerit Epiſcopus, aut presbyter ad Miſſarum ſolemnia celebranda, niſi paſſio aliqua interceſſerit, nullo modo audeat data occaſione recedere, ut ab alio Epiſcopo, vel presbytero Miſſarum ſolemnia ſuppleantur, ſi quis verò præſumpſerit, præter quod poſuimus, agere, à Sacro Corpore, & Sanguine Domini Noſtri Jeſu Chriſti ſit ſuſpenſus.* Ita DD. ſtatim citandi.

Hæc propoſitio non improbabiliter limitanda videtur, primò, modò is, qui Miſſam inceptam dimittit, ad hunc finem dimittat, ut ab alio perficiatur; nam in textu dicitur, *ut ab alio Epiſcopo, vel presbytero Miſſarum ſolemnia ſuppleantur*, ideò, qui abſque hac intentione dimittit non videtur reus iſtius ſuſpenſionis.

Hanc tamen limitationem non videntur admittere Nav. *de orat. miſcell.* 52 Majolus *lib.* 3. *c.* 13. Sayrus *de cenſures lib.* 4. *c.* 16. *n.* 1. Alter. *t.* 2. *diſp.* 11. *c.* 3 qui hujus cenſuræ meminerunt, ſed abſolutè loquuntur. Imò Alterius, & alii putant iſtam ſuſpenſionem ſemper incurri, dum poſt conſecrationem Miſſa incompleta ex quavis cauſa relinquitur, & ſacerdos poſſet illam perficere.

2 Secundò intelligitur, niſi dimittat ob aliquam paſſionem, ut quia morbo corripitur, aut metum mortis patitur, ſi Miſſæ ſacrum perficiat, aut quia audit adeſſe hoſtes, qui eum quærunt ad necem, aut quia in carcerem truditur, & ſimilia, quam in textu expreſſè additur hæc limitatio, *niſi paſſio aliqua intervenerit*, & *in cap. nihil* 7 *q.* 1. ex Conc. Tolet. VII *c.* 2 dicitur, *nullus abſque præventu patentis moleſtiæ miniſter, vel ſacerdos, cum cœperit, imperfecta officia præſumat omninò relinquere.*

3 Sed modò dubium eſt, utrùm hac cenſura ligetur qui Miſſæ ſacrum incompletum relinquit alia de cauſa, quam ob infirmitatem, ut quia ſupervenit excommunicatus denunciatus, qui non vult exire, aut quia advertit ſe lethalis culpæ reum eſſe, aut vinculo cenſuræ obſtrictum, aut non jejunum, aut Eccleſiam pollutam, vel interdictam eſſe.

Reſpondendum mihi videtur non ligari, quoties cauſa talis eſt, ut ſacerdos bona fide ſibi perſuadeat neceſſarium eſſe Miſſam inchoatam dimittere. Ratio eſt, tum quia tunc dicitur intervenire aliqua paſſio, videlicet ſynderesis, & ſtimulus conſcientiæ, qui viris timentibus Deum magnam vim inferre ſolet; tum quia iſta ſuſpenſio lata eſt contra præſumentes; præſumptio autem ſupponit dolum, quem in hoc caſu ſupponimus non adeſſe; cum ſacerdos bona fide Miſſam dimittat.

An autem, & quando ſacerdos poſſit omittere ſacrum, adveniente excommunicato vitando; aut dum Eccleſia polluitur, vel interdicitur, aut dum ſacerdos animadvertit ſe excommunicatum aut lethali culpa infectum, conſtat ex dictis *de cenſuris in genere diſp.* 2. *q.* 2. *punct.* 3 § 1. *n.* 31. *& ſeqq. tom.* 1. *& de Sacramentis diſp.* 4. *q.* 6 *punct.* 1. *n.* 13. *& ſeqq. tom.* 1. quibus in locis docui, Sacerdotem celebrantem, dum ibi adeſt excommunicatus vitandus teneri admonere, ut exeat; & ſi monitus nolit exire, teneri Sacerdotem omittere miſſam inchoatam, ſi nondum inceptus eſt Canon; incepto Canone proſequi debere ſacrificium uſque ad ſumptionem incluſivè, & tunc omnes Aſtantes debere exire, excepto inſerviente; idem dicendum, dum Eccleſia polluitur, vel interdicitur. Quod ſi Sacerdos advertat, ſe excommunicatum, vel lethali infectum, non debet inchoatam Miſſam relinquere, ut confiteatur, ratione periculi ſcandali, quod ſubeſt ſicut etiam ex dictis *in eodem tractatu de ſacramentis diſp.* 4. *qu. ult. punct.* 7. § 5 *nu.* 9. *& ſeqq. & ibi punct.* 10 *num.* 25 *tom.* 1. utrùm ſacerdos poſſit Miſſam inchoatam interrumpere, ut baptizet infantem morientem, vel poſſit miſſam inceptam iterùm à capite inchoare, dum vir magnæ auctoritatis ad miſſam accedit; vel dum ſupervenit cœtus peregrinorum, qui Miſſa carerent, ibique docui, Sacerdotem ex juſta cauſa poſſe paulisper interrumpere Miſſam, in tanta neceſſitate infantis baptizandi, vel ex alia juſta cauſa non poſſe verò Miſſam inchoatam iterùm à capite incipere in adventu viri magnæ auctoritatis, vel cœtus peregrinorum, niſi adſit conſuetudo, cum hæc in noſtris regionibus abierint in deſuetudinem ob copiam Sacerdotum. Vide Navar. *de orat. c.* 16. *n.* 55 Majolum *loco cit.* Alterium *loco cit. col.* 4. & quæ ego tradidi *de ſacramentis locis cit.* ubi hæc explicavi ex profeſſo.

SECUNDA PROPOSITIO.

4 SUſpenſio, quam incurrit ſacerdos omittens Miſſam inchoatam, excludit à ſumptione Corporis, & Sanguinis Chriſti: in textu enim dicitur, *à Sacro Corpore, & Sanguine Domini Noſtri Jeſu Chriſti ſit ſuſpenſus*, & ratio iſtius ſuſpenſionis eſt, quia par eſt, ut quis in eo puniatur, in quo delinquit.

5 Sed modò dubium eſt, utrùm ſacerdoti, qui hanc ſuſpenſionem contraxit, licitum ſit Euchariſtiam ſumere more laicorum:

Reſp. affirmativè modò ritè diſpoſitus ſit. Ratio eſt, tum quia ſuſpenſio fertur in clericos; conſequenter eos repellit à functionibus clericorum; ſuſceptio autem Euchariſtiæ more laicorum non eſt functio propria clericorum, ſed communis clericis, & laicis; tum quia in textu dicitur, *à Sacro Corpore, & Sanguine*, ſoli autem ſacerdotes ſumunt corpus, & ſanguinem; tum quia ſacerdos punitur in quo deliquit; ſed deliquit in celebratione Miſſæ, ergò punitur in celebratione Miſſæ; ergò non privatur Sacramento Euchariſtiæ more laicorum.

6 Hinc ſolvi poteſt illa quæſtio, utrùm hæc cenſura ſit excommunicatio, an potiùs ſuſpenſio.

Archidiaconus *in c. nihil* 7. *q.* 1. putat iſtam eſſe excommunicationem minorem, quia *in c. nihil*, citato dicitur *nullus abſque præventu patentis moleſtiæ miniſter, vel ſacerdos, cum cœperit imperfecta officia, præſumat omninò relinquere, ſi quis hoc temerè præſumpſerit, excommunicationis ſententiam ſuſtinebit*; ſed hæc excommunicatio non eſt excommunicatio major, ergò eſt minor, quæ privat receptione ſacramentorũ, Majol. *l.* 2. *c.* 16. *in fine*, Alt. *loco cit. col.* 2. & 3. putant iſtam eſſe excommunicationem majorem, quia ſeparatio à Corpore Chriſti, vel à Dominico Altari, ſæpè vocatur anathema. *c. Engeltrudam* 3. *q.* 4. *& c. nemo per ignorantiam, de conſecr. diſt.* 2.

Sed mihi probabilius dicendum videtur cum Navarr. *in miſcellan. de orat. miſcell.* 52. Filliucio *n.* 104. Speculatore, & aliis, hanc eſſe ſuſpenſionem partialem propriè acceptam, quia impendit executionem ordinis ſacerdotalis circa ſumptionem Corporis, & Sanguinis Chriſti; proprium autem ſuſpenſionis eſt impedire exercitium ordinis, vel juriſdictionis.

Ad rationem Archidiaconi reſpondeo in eo textu ſermonem eſſe de excommunicatione commonitoria. Ad rationem Majoli, & Alterii reſpondeo nomen anathema per antonomaſiam accipi pro excommunicatione, poſſe tamen aliquando accipi pro ſuſpenſione, quia *anathema* latinè vertitur *ſurſum poſitio*, ſeu *ſuſpenſio*, ut explicavi *de cenſuris in genere, in principio diſp.* 1. *q.* 1. *puncti.* 1. *n.* 6. *verſic. Tertia eſt. t.* 1.

TERTIA PROPOSITIO.

7 ABſolutio iſtius ſuſpenſionis impendi poteſt ab Epiſcopo. Ratio eſt, quia in jure nulla ſit mentio reſervationis; à cenſura autem non reſervata poteſt Epiſcopus abſolvere etiamſi delictum ſit publicum, *c. nuper de ſentent. excomm.* An autem confeſſarius approbatos ad excipiendas confeſſiones abſolvere poſſit, patet ex ſupradictis, pluribus in locis, præſertim *de cenſuris in genere diſp.* 1. *q.* 3. *punct.* 1. *n.* 10 *t.* 1. poſſe jure communi, non jure particulari; dummodò ſit occulta, nec ſit lata ad tempus.

PUNCTUM III.

De ſuſpenſione contra Sacerdotem celebrantem Miſſam, & in ea non communicantem.

1 *Sacerdos, qui Miſſam celebrat, & in ea non communicat, ſuſpenſionem incurrit, modò propria culpa non communicet.*

2 *Sacerdos celebrans in die Natalis Domini, duas, vel tres Miſſas, & in ultima tantùm communicans, incurrit ſuſpenſionem.*

3 *Sacerdos hac ſuſpenſione innodatus ligatur irregularitate celebrando antequàm abſolvatur.*

4 Se-

4 Item, ſi ſaltem in una ſpecie communicet ſi tamen conſecravit utramque ſpeciem, & unam tantùm ſumat, eſt ſuſpenſus à communione illius ſpeciei, quam culpabiliter omiſit.
5 Non eſt ſuſpenſus, ſi non ſumat omnes ſanguinis particulas.
6 Sacerdos, qui tempore ordinationis celebrat cum Epiſcopo, non ligatur hac cenſura, licèt non ſumat Euchariſtiam in ea Miſſa.
7 Suſpenſio, quam incurrit ſacerdos celebrans, & non communicans, excludit per annum à participatione Euchariſtiæ.
8 Poteſt tamen communicare more laicorum.
9 Ad Papam pertinet abſolutio hujus ſuſpenſionis in ſententia communiori, verùm elapſo anno ſtatim ceſſat.
10 Parochus, vel alius confeſſarius abſolvere non poteſt à ſuſpenſione lata ad tempus.

TRia breviter explicabo.
Primò, utrùm ſacerdos non communicans in Miſſa, ſuſpenſionem incurrat.
Secundò quem effectum pariat iſta ſuſpenſio.
Tertiò, quis poſſit abſolutionem conferre.

PRIMA PROPOSITIO.

1 SAcerdos, qui Miſſam celebrat, & in ea non communicat, ſuſpenſionem incurrit; hæc propoſitio patet ex *c. relatum de conſecr. diſt.* 2. ibi, *quicunque ergò ſacerdotum deinceps divino altari ſacrificium oblaturus acceſſerit, & a communione ſuſpenderit, in ipſa, qua ſe indecenter privavit, gratia communionis anno uno repulſum ſe noverit*. Vide Majolum *de irregul. l. 3. c. 16.* Bernardum Diaz *in pract. c. 42.* Alt. *t. 2. diſp. 11. c. 3. col. 3* & Sayrum *l. 4. c. 16 n. 3.*

Hoc tamen intelligendum eſt, de eo, qui propria culpa non communicat; nam cenſura imponi non ſolet, niſi ob culpam. Quamobrem ſi hoſtia miraculosè eripiatur, aut ab hæreticis auferatur aut ſacerdos alia ratione impediatur, nè hoſtiam, vel ſanguinem ſumat, non afficitur hac cenſura.

2 Ex dictis ſequitur 1. eum, qui in die natalis, duas, vel tres miſſas celebrat, & in ultima tantùm communicat, ligati vinculo iſtius cenſuræ; ſic enim expreſsè habetur *in c. relatum, cit.*

3 Secundò ſequitur, ſacerdotem hoc modo ſuſpenſum ligari irregularitate, celebrando, antequam abſolvatur. Ratio eſt, quia hic eſt effectus conſequens violationem cenſuræ per exercitium ordinis ſacri, ut ſuo loco docui *de cenſuris in genere in tractatu de irregul. diſp. 7. q. 3. punct. 3. n. 1 tom. 1.*

4 Sed modò dubium eſt 1. utrùm qui unam tantùm ſpeciem conſecravit ex inadvertentia, vel etiam ex malitia, & conſequenter ſumit unam tantùm ſpeciem conſecratam, incurrat ſuſpenſionem.

Reſp negativè; tum quia textus loquitur de eo, qui ſuſpendit ſe à communione illius, quod obtulit, & ſacravit; hic autem non ſuſpendit ſe à communione illius quod ſacravit; cum hoſtiam conſecraverit, & eam ſumat, ut ſuppono; tum quia præcipua intentio Concil. Toletani *in c. relatum, cit.* eſt, ut ſacerdos ſacrificet, & particeps ſit ſacrificii; hic autem eſt particeps ſacrificii, cum ſumat ſpeciem, quam ſacravit. Secus dicendum eſt de illo, qui conſecravit utramque ſpeciem, ſed poſtea unam tantùm ſumit, hic enim ex vi præcitati textus directè ſuſpenſus eſt à communione illius ſpeciei, quam culpabiliter prætermiſit. Ratio eſt, tum quia hic dicitur ſuſpendere ſe à communione illius ſpeciei; ergò par eſt, ut noverit ſe uno anno repulſum ab ipſa gratia communionis, qua ſe indecenter privavit, ut in textu citato dicitur; tum quia hic textus præcipit, ut quotieſcumque Sacrificans Corpus, & Sanguinem Jeſu Chriſti Domini noſtri in altari immolat, toties perceptionis Corporis, & Sanguinis Chriſti participem ſe præbeat; ſed hic immolavit Corpus, & Sanguinem, ut ſuppono: ergò debet utramque ſumere; alioquin peccat contra diſpoſitionem iſtius textus, conſequenter ſuſpenſioni in hoc texto impoſitæ ſubiicitur.

5 Secundò dubium eſt, utrùm hac ſuſpenſione ligetur, qui aliquas ſanguinis particulas non ſumit.

Reſp. negativè, quia in hoc textu non præcipitur ſub pœna ſuſpenſionis, ut ſacerdos integrè ſumat omnes partes, quas conſecravit; alioquin non poſſet alias hoſtiarum particulas pro communione aliorum ſervare, quod eſt contra uſum, & praxim Eccleſiæ; fieri tamen poteſt, ut ſacerdos negligenter ſe gerens in ſumptione ſanguinis, vel etiam particularum hoſtiæ, graviter peccet, juxta dicta *de Euchariſtia in tract. de ſacramentis diſput. 4. quæſt. 2. punct. 3 num 6. tom. 1.* ſicut etiam grave ſacrilegium committunt, qui in una tantum ſpecie conſecrant; faciunt enim contra Chriſti inſtitutionem, & hujus Sacroſancti ſacrificii repræſentationem.

6 Tertiò dubium eſt, utrùm ſacerdotes, qui tempore ordinationis celebrant cum Epiſcopo, ligentur iſta ſuſpenſione, ſi Euchariſtiam in ea Miſſa non ſumant. Ratio dubitandi eſt, quia textus generaliter loquitur de quolibet ſacerdote, ibi, *quicumque ergo Sacerdotum*. His non obſtantibus.

Reſpondeo non ligari, tum quia praxis eſt in contrarium, ſaltem circa ſumptionem ſub utraque ſpecie; tum quia textus intelligendus eſt de ſacerdote principali, qui in hac re eſt Epiſcopus, cum quo reliqui ſacerdotes, quaſi per modum unius concurrunt; licèt admittam, ſingulos eſſe cauſas totales, non partiales, ut plurimi Philoſophi concedunt.

SECUNDA PROPOSITIO.

7 SUſpenſio, quam incurrit ſacerdos celebrans, ſed non communicans, excludit per annum à participatione Corporis, & Sanguinis; hoc enim ſignificant illa verba textus, *ab ipſa, qua ſe indecenter privavit, gratia communionis anno uno repulſum ſe noverit*. Quomodo autem annus computandus ſit, ſæpiùs in præcedentibus dictum fuit, ita computandum, ut compræhendat 365. dies à die, qua incurritur hæc ſuſpenſio.

8 Sed modò dubium eſt, utrùm ſacerdos, qui præfatam ſuſpenſionem contraxit, poſſit intra illum annum, in quo ſuſpenſus eſt à Corpore, & Sanguine, communicare more laicorum.

Reſpondeo poſſe, tum quia ſacerdos in præfato textu punitur in eo in quo peccavit, ibi: *ab ipſa, qua ſe indecenter privavit gratia communionis, anno uno repulſum ſe noverit*. Sed peccavit in celebratione; ergò punitur in celebratione; ergò non repellitur à communione more laicorum; tum quia ſuſpenſio eſt pœna clericorum propria; ergò punitur in celebratione; ergò non repellitur à communione more laicorum; tum quia ſuſpenſio eſt pœna clericorum propria; ergò inducere debet effectus clericorum proprios; communicare autem more laicorum commune eſt laicis. Ita Alter. *t. 2. diſp. 1. c. 3. ad finem.*

TERTIA PROPOSITIO.

9 IStius ſuſpenſionis abſolutio pertinet ad Papam, ſi communiorem ſententiam ſequamur, quamquam alicui non improbabile videbitur conferri poſſe ab Epiſcopo. Ratio eſt, quia in textu nulla fit mentio reſervationis. Ita in ſimili Hoſtienſis *in c. cum inhibitio, de clandeſt. deſponſat.* Joannes Andreas *ibid. nu. 10.* Imò anno elapſo abſque alia abſolutione ceſſat, quia ſuſpenſio lata ad tempus, eo lapſo ceſſat: cùm non liget ultra intentionem conditoris.

10 An autem proprius parochus, vel alius confeſſarius abſolvere poſſit à ſuſpenſionibus non reſervatis, diſſenſio eſt inter DD. aliqui enim negant, & excipiunt ſolam excommunicationem; quia abſolutio excommunicationis neceſſariò præmittenda eſt ante abſolutionem peccatorum; alii verò affirmant, *ob c. nuper, de ſent. excomm.* in quo licèt ſermo ſit de excommunicatione tamen eadem ratio videtur de ſuſpenſione non reſervata. Verùm quid mihi ſentiendum ſit, conſtat ex dictis *in aliis ſuſpenſionib. præſertim in hac quæſt. 3 punct. 2. n. 3 præcedenti*, ubi docui parochum, vel alium confeſſarium non poſſe abſolvere à ſuſpenſione lata ad tempus. Sicut enim Epiſcopus non poteſt juxta probabilem multorum DD ſententiam ab hujuſmodi ſuſpenſione lata ad tempus abſolvere; ita neque parochus, vel alius confeſſarius.

PUNCTUM IV.

Contra confeſſarios non ſervantes formam à Congregatione Apoſtolica præſcriptam in confeſſionibus audiendis.

1 Confeſſariis ſub pœna ſuſpenſionis ipſo facto ex decreto Sacræ Congregationis vetitum eſt, ne aliquorum confeſſiones abſque licentia in ſcriptis Illuſtriſſimi Vicarii, aut vices gerentis audiant in domibus illorum, vel aliorum. Excipiuntur; 1 Infirmi, qui ob infirmitatem vel periculum, ne gravior infirmitas efficiatur, non poſſunt ſe conferre ad Eccleſiam; 2. Cardinales, Oratores Regum, magnorum Principum, Duces, & Nepotes Romani Pontificis prò tempore exiſtentis; 3. illi, quorum Confeſſiones audiuntur in via, vel agro; 4. Confeſſarii extra Romanum Epiſcopatum exiſtentes.
2 Confeſſario excipienti confeſſiones mulieris in ædibus ſervandum præcipitur; 1. habere januam cubiculi apertam; 2. velum levatum, ut conſpici poſſit, non audiri.
3 Confeſſario audienti confeſſiones in Eccleſia, ſi ſit ſæcularis, præcipitur induere ſuperpelliceum, & ſtolam; ſi regularis, ſtolam, extra Eccleſiam non præſcribitur hæc cautio.
4 Confeſſarius in iis caſibus, in quibus confeſſiones excipiunt infirmorum vigore facultatum, admoneant Parochum antè, vel ſaltem eadem die, qua abſolutionem contulerunt. Hæc ſuſpenſio non eſt reſervata, eſt ſuſpenſio partialis, & incurreret irregularitatem audiendo confeſſiones, antequam abſolvatur.

IN decreto Congregationis viſitationis, edito die decima 1625. nonnulla præcipiuntur a confeſſariis ſervanda ſub pœna ſuſpenſionis, ipſo facto, a confeſſionibus audiendis, & aliis pœnis arbitrio ipſius congregationis infligendis.

1 Primum eſt, ut confeſſiones aliquorum abſque licentia in ſcriptis Illuſtriſſimi Vicarii, aut vices gerentis non audiant in domibus illorum, vel aliorum.

Excipiuntur tamen primò infirmi laborantes infirmitate, qui videlicet non poſſunt ob infirmitatem, vel ob periculum, ut infirmitas gravior efficiatur, ad Eccleſiam ſe conferre, alias opus erat, ut infirmitas gravis eſſet, ſed hunc rigorē congregatio poſtea moderata eſt.

Secundò excipiuntur Cardinales, oratores Regum, & magnorum Principum, Duces, & nepotes Romani Pontificis pro tempore exiſtentis.

Duces hoc in loco intelliguntur illi, qui de aliquo ducatu inveſtiti ſunt *c. 1. quis dicatur dux, in uſibus feudorum.*

Nepos

Nepos verò hoc in loco non ſolùm accipitur pro filio filii, vel filiæ, aliiſque deſcendentibus, *Inſtit. de patr. poteſt. §. fin. & l. 3. in fine, de grad.* Verùm etiam intelliguntur filii, aliique deſcendentes ex fratre, vel ſorore, iuxta vulgarem loquendi formam, & juriſperitorum praxim. Ita Bud. *in l. Gallus §. inſtituens & §. idem, de lib. & poſthum.* Prateius *in ſuo lexico verb. Nepos*.

Tertiò excipi poſſunt illi, quorum confeſſiones in via, vel in agro audiuntur; quia decretum loquitur de confeſſione in ædibus; nomine autem *ædium* non intelliguntur viæ publicæ, aut ager, pratum, nemus, vinea, & ſimilia, ſed domus, & aliæ omnes ædificii ſpecies, ex Caio *in l. qui ædes ff. de incend.*

Quartò excipiuntur confeſſarii extra Epiſcopatum Romanum exiſtentes; nam hoc decretum editum non eſt auctoritate Papæ, ut Papæ, juriſdictionem in totum orbem exercentis, ſed auctoritate Papæ conceſſa congregationi viſitationis intra præſcriptos limites viſitationi ſubiectos.

2 Secundum, quod præcipitur, obſervandum eſt, ut confeſſarii, dum mulierum confeſſiones in ædibus excipiunt, cubiculi ianuam apertam, & velum levatum ſemper habeant, ita ut conſpici, non autem audiri poſſint.

3 Tertium, ut confeſſarii ſæculares, dum confeſſiones in Eccleſia audiunt, induant ſuperpelliceum, & ſtolam; regulares verò ſtolam. In ſacriſtia tamen, aut alio decente loco poſſunt ſacramentum abſque ſtola, & ſuperpelliceo miniſtrare. Imò Summus Pontifex Urbanus VIII. abſtulit hanc prohibitionem, ut à viris fide dignis audivi.

4 Quartò, ut confeſſarii in iis caſibus, in quibus confeſſiones infirmorum vigore facultatum audierunt, admoneant, ante, vel ſaltem eadem die, qua confeſſionem audierunt, & abſolutionem contulerunt.

Si quæras, an præfata ſuſpenſio reſervata ſit.

Reſpondetur negative, quia nulla de reſervatione mentio habetur in præfata congregationis decreto.

Quem autem effectum pariat ſuſpenſio à confeſſionibus audiendis, & utrùm ſuſpenſus hoc pacto irregularitatem incurrat confeſſiones audiendo, conſtat ex regulis generalibus traditis *de cenſuris in genere diſp. 3. punct. 2. n. 4. 8. & 9. punct. 4. nu. 5. tom. 1.* ubi docui, ſuſpenſum à confeſſionibus audiendis cenſeri ſuſpenſum ab officio ordinis, & juriſdictionis quoad abſolvendum à peccatis, & incurrere irregularitatem abſolvendo, quia exercet ſolemniter ordinem ſacrum cum violatione ſuſpenſionis. Vide etiam *de cenſuris in genere diſp. 7. quæſt. 3. pun. 5. num. 1. to. 1.*

PUNCTUM V.

De ſuſpenſione contra Parochum, vel alium ſacerdotem ſæcularem, vel regularem, qui ſponſos in matrimonium conjungit, vel benedicere audet abſque licentia Parochi, ad quem hoc munus pertinet.

1 *Parochus, vel alius ſacerdos tàm ſæcularis, quàm regularis aſſiſtens matrimonio, vel benedicens ſponſos alterius Parochiæ abſque licentia parochi ſponſorum, ipſo facto ſuſpenſus eſt, ſi adſit præſumptio.*

2 *Modo uterque ſponſus ſit alterius parochiæ.*

3 *Secus eſſet de diacono, ſubdiacono, aut alio clerico, niſi ſit Parochus.*

4 *Parochus, vel alius dans alteri licentiam aſſiſtendi, vel benedicendi ſponſos non ſibi ſubditos non ſuſpenditur.*

5 *Aſſiſtens matrimonio cum licentia per dolum obtenta incurrit iſtam ſuſpenſionem, ſi dolus verſetur circa cauſam finalem.*

6 *Sacerdos regularis aſſiſtens matrimonio abſque parochi licentia, non incurrit excomm.* Clementina 1. de privilegiis.

7 *Suſpenſio, quam incurrit parochus, vel alius ſacerdos aſſiſtendo matrimonio, aut benedicendo abſque parochi licentia, ſuſpendit ab officio, & beneficio, & eſt ſuſpenſio totalis.*

8 *Abſolutio huius ſuſpenſionis pertinet ad ordinarium eius loci, cuius Parochus matrimonio aſſiſtere, vel benedicere debebat: Hinc non poteſt abſolvi à proprio Epiſcopo, ſed ab Epiſcopo illius Diœceſis, cuius Parochus eſt, ad quem ſpectabat aſſiſtere, & benedicere. Poteſt tamen Vicarius Generalis illius Epiſcopi abſolvere per ſe, vel per alium.*

9 *Clericus ſæcularis, vel regularis aſſiſtens matrimonio clandeſtino non incurrit ſuſpenſionem latæ ſententiæ, ſed ferenda per triennium.*

10 *Sacerdos benedicens ſecundas nuptias, nullam, ut ſic incurrit cenſuram.*

IN hoc puncto tria principaliter explicabo.

Primò, an parochus, vel alius ſacerdos aſſiſtens matrimonio, ſeu benedictionem impendens ſponſis alterius parochiæ, abſque licentia proprii parochi, ſuſpenſionem incurrat.

Secundò, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio.

Tertiò, à quo impendi poſſit abſolutio.

PRIMA PROPOSITIO.

1 PArochus, vel alius ſacerdos aſſiſtens matrimonio, vel benedicens ſponſos alterius parochiæ abſque licentia parochi ſponſorum, ipſo facto ſuſpenſus eſt ex decreto Concil. Tridentini *loco ſtatim citando*.

Ampliatur hæc propoſitio, etiamſi parochus, vel ſacerdos aſſiſtens, vel benedicens ſit ſæcularis, aut regularis, aut etiam ſi aliàs extaret conſuetudo, vel privilegium hæc faciendi; ſic enim expreſsè decernitur in Concil. Trid. *ſeſſ. 24. cap. 1. de reformat. ſub finem*, ibi, *quòd ſi quis parochus, vel alius ſacerdos, ſive regularis, ſive ſæcularis ſit, etiamſi id ſibi ex privilegio, vel immemorabili conſuetudine licere contendat alterius parochiæ ſponſos, ſine illorum parochi licentia matrimonio conjungere, aut benedicere auſus fuerit, ipſo iure tandiu ſuſpenſus maneat, quamdiu ab ordinario eius parochi, qui matrimonio intereſſe debebat, ſeu à quo benedictio ſuſcipienda erat, abſolvatur.*

Limitatur hæc propoſitio primò, niſi hoc fiat ex inadvertentia, vel ignorantia, licet craſſa, vel ſupina. Ratio eſt, quia Concilium requirit audaciam, ibi, *auſus fuerit*: audacia autem includit dolum, & ſcientiam, aut ſaltem ingentem temeritatem, quæ cum ignorantia ſtare non poteſt. Ita Henriquez *in ſumma, lib. 13. cap. 23. n. 3.* Sanchez, & alii, quos ſæpiùs in præcedentibus diſputationibus retuli contra Alter. *tom. 2. diſp. 11. cap. 5. ſol. 6. verſ. hoc autem*, & alios, quos alibi adduxi *de cenſuris in genere diſput. 1. qu. 2. punct. 5. num. 10. & ſeqq. tom. 1.* aſſerentes ignorantiam craſſam non excuſare à cenſura lata contra præſumentes, audientes, vel temerè aliquid facientes.

2 Secundò limitatur, modò uterque ſponſus ſit alterius parochiæ; nam ſi unus ſponſus ſit ſubditus illius parochiæ, cuius parochus aſſiſtit, vel licentiam præbet aſſiſtendi, cenſeo parochum, vel ſacerdotem aſſiſtentem matrimonio, vel benedicentem excuſari à ſuſpenſione; quia ſicut ad validitatem matrimonii ſufficit aſſiſtentia parochi viri, aut fœminæ; ita etiam ſufficit licentia parochi viri, vel fœminæ; tum quia Concilium præſcribit matrimonium contrahi coram parocho, & non diſtinguit de parocho viri, aut fœminæ, tum quia quilibet jure ordinario poteſt ſacramenta ſuis ſubditis miniſtrare; ergò etiam intereſſe poteſt ſacramento matrimonii; etiamſi fortè alter ſponſus ſit alterius parœciæ: tunc enim parochus non intendit parocho alterius parochiæ præiudicium afferre, ſed utitur iure ſuo erga ſuum ſubditum, quo iure uti non poteſt, niſi adſit etiam alter ſponſus; cùm matrimonium ſit mutua corporis traditio inter ſponſum, & ſponſam. Ita declaravit Sacra Cardinalium Congregatio apud Rebellum *lib. 2. q. 8. & lib. 8. in declarat. Cardin. ſect. 3. num. 34.* apud Gutierez *de matrim. c. 106. n. 8. quibus adhæret.* Riccius *in praxi dec. 244.* Sanchez *lib. 3. de matrim. diſp. 19.* Marzilla *in declarationib.* Cardinalium Cenedus *collect. ad decretales 81. n. 8.* Navarr. Farinacius, & alii apud præfatos DD. contra Cevallum *in pract. q. commun. qu. 604. n. 148.* Paulum Fuſcum *de viſitatione, lib. 2. cap. 3. n. 11. verſ. benedictionem.* Auguſt. Barboſam *in remiſſ. ad Trident. ſeſſ. 24. c. 1. de reformat. n. 64.* & alios, aſſerentes ſemper requiri, ut parochus fœminæ aſſiſtat matrimonio, & benedictionem impedat; & hoc putant declaratum fuiſſe à ſacra Cardinalium Congregatione, quam declarationem ego hactenus non vidi: conſentaneum tamen honeſtati videtur, ut potiùs parochus fœminæ, quam viri matrimonio aſſiſtat, & benedictionem impendat; nam pudori, & honeſtati fœminarum adverſatur ut fœminæ alio ſe conferant ad quærendum virum.

3 Quæres primò, utrùm ſubdiaconus, vel diaconus, aut alter clericus ſacerdotali ordine nondum inſignitus ligetur hac cenſura, aſſiſtendo matrimonio, vel benedicendo.

Reſpondeo negativè, etiamſi hoc faciat abſque licentia, niſi fortè ſit parochus. Ratio eſt, quia Concilium loquitur de parocho, vel ſacerdote; hunc autem ſuppono non eſſe ſacerdotem, vel parochum. Nomine autem ſacerdotis in materia pœnali non venit diaconus, & alii clerici, qui ad præsbyteratus ordinem nondum promoti ſunt. Ita Alter *to. 2. diſ. 11. c. 5. ſol. 8. quæſito 3. ad finem, & quæſit. 1.* Sanch. *de matrimonio, lib. 3. diſp. 49. n. 3.* & alii.

4 Quæres ſecundò, utrùm parochus, vel alius dans licentiam alteri aſſiſtendi, vel benedicendi ſponſos non ſibi ſubditos, hac ſuſpenſione ligetur.

Reſpondeo negativè, quia in Concilio ſermo eſt de aſſiſtentibus, benedicentibus, non autem de mandantibus, vel conſulentibus; cenſura autem lata contra facientes non afficit mandantes, vel conſulentes, ut alibi ſæpiùs docui *præſertim de cenſuris in genere diſp. 1. qu. 2. punct. 6. n. 1. tom. 1.* idemque in ſpecie tradit Sanchez *lib. 3. de matrim. diſp. 49.* Altertus *loc. cit.*

5 Quæres tertiò, utrùm aſſiſtens matrimonio cum licentia per dolum obtenta, incurrat iſtam ſuſpenſionem.

Reſpondeo affirmativè, ſi licentia extorta fuit per dolum, ſeu mendacia verſantia circa cauſam finalem; nam huiuſmodi licentia irrita eſt; ſacerdos autem, qui ſine licentia valida matrimonio aſſiſtit, vel benedicit, ſuſpenſionem incurrit. Vide dicta *de matrim. q. 2. punct. 8. n. 16. & ſeqq. to. 1.* ubi plura diſſerui de eo, qui matrimonio aſſiſtere debet, aut aſſiſtendi licentiam concedere poteſt.

6 Quæres quartò, utrùm ſacerdos regularis aſſiſtens matrimonio abſque parochi licentia, non ſolùm incurrat ſuſpenſionem Concilii, verùm etiam excommunicationem latam in Clementina prima, *de privilegiis*, vel an potiùs excommunicatio illius Clementinæ commutata ſit in ſuſpenſionem.

Reſpondeo probabiliter ſuſtineri poſſe incurrere ſolùm ſuſpenſionem, in quam illa excommunicatio commutata videtur; tum quia ſic declaravit Sacra Cardinalium Congregatio; tum ne duplex pœna pro uno delicto inferatur; tum quia quando levior pœna fertur in nova lege pro eodem delicto, quod acriùs in lege

ve-

veteri puniebatur, ceſſare debet durior pœna. Ita Rebellus *poſt 4. lib. declarat. ſect. 2. n. 83.* Henriq. *lib. 13. cap. 38. n. 2.* Sayrus *de cenſuris lib. 4. cap. 15. n. 10.* Suarez *in ſimili de cenſuris, diſp. 12. ſect. 4. n. 13. ad finem* , & alii, contra Maiolum *de irregularitate, lib. 3. c. 25. n. 12. verſ. clandeſtinum matrimonium.* Navarr. *conſil. 1. de pœnis, lib. 5.* Alterium *tom. 2. diſp. 11. cap. 5. col. 6. & 7. verſ. ſed quæres*, & alios.

SECUNDA PROPOSITIO.

7 SUſpenſio, quam incurrit parochus, vel alius ſacerdos, aſſiſtendo matrimonio, aut benedicendo abſq; parochi licentia, totalis videtur conſequenter ſuſpendit ab officio, & beneficio. Ratio eſt, quia Concilium abſolutè loquitur; ſuſpenſio autem abſolute lata, abſolutè, & generaliter intelligenda eſt, conſequenter eſt totalis, & ſuſpendit ab officio ordinis, & juriſdictionis, & à beneficio, ut docui *de cenſuris in genere, diſp. 3 punct. 2. nu. 4. uſque ad num. 10. to. 1.* ubi etiam explicavi quem effectum pariat ſuſpenſio ab officio, & beneficio, & præter DD. ibi citatos videri poteſt Sanchez *lib. 3. diſput.* 1. ubi loquitur de ſuſpenſione ferenda contra ſacerdotem, qui matrimonio clandeſtino interfuit.

Probabilis tamen etiam eſt opinio Suar. *diſp. 31. ſect. 3. n.* 18. Filliucii *tract. 7. n. 701.* aſſerentium, iſtam ſuſpenſionem ſuſpendere ſolùm ab officio ſacerdotali, quia ex conſueta canonum praxi pœna determinatur juxta ſubiectam materiam, ut in eo quis puniatur, in quo deliquit, ſed hic deliquit in officio ſacerdotali; ergò punitur in officio ſacerdotali; ergò ſuſpenditur ab officio ſacerdotali.

TERTIA PROPOSITIO.

8 ABſolutio iſtius ſuſpenſionis pertinet ad Epiſcopum, ſeu ordinarium eius loci; cujus parochus matrimonio aſſiſtere, vel benedictionem conferre debebat; ſic enim in Concilio decernitur, ibi: *quandiu ab ordinario ejus parochi, qui matrimonio intereſſe debebat; ſeu à quo benedictio ſuſcipienda erat, abſolvatur.*

Hinc ſequitur primò, ſacerdotem, aut religioſum, qui in aliena diœceſi aſſiſtit matrimonio abſque debita licentia, nòn poſſe abſolvi à ſuo Epiſcopo, ſed ab Epiſcopo illius diœceſis, cujus eſt parochus, ad quem pertinebat aſſiſtere, & benedicere.

Secundò Vicarium generalem poſſe ab hac cenſura abſolvere, & abſolvendi facultatem concedere, quia eſt ordinarius illius loci, ex gl. *in c. ordinarii, de offic. ordin. in 6.* & aliis communiter. Idem dic de Vicario Capituli Sede vacante, ut alibi ſæpiùs docui præcipuè *de cenſuris in genere diſput. 1. quæſt. 3. punct. 2. num. 1. tom.* 1. Ita Sanchez *de matrim. lib. 3. diſp. 42. num. 4.* Alterius *tom. 2. diſp. 11. cap. 5. ad fin.* Barboſa *loc. cit.* & alii.

Occaſione eorum, quæ hactenus explicavi de ſuſpenſione, quæ contrahitur aſſiſtendo matrimonio, vel benedicendo, duplex difficultas incidenter explicanda occurrit.

9 Prima difficultas eſt, utrùm clericus ſæcularis, vel regularis aſſiſtens matrimonio clandeſtino incurrat ſuſpenſionem.

Reſpondeo non incurrere ſuſpenſionem latæ ſententiæ, quia Concilium loquitur de matrimonio, quod in facie Eccleſiæ fit; incurrit tamen ſuſpenſionem ferendæ ſententiæ, *cap. cùm inhibitio, de clandeſt. deſponſ.* ubi fertur ſuſpenſio ab officio per triennium contra parochum contemnentem prohibere matrimonia clandeſtina, & contra clericos etiam regulares præſumentes illis intereſſe; de qua re etiam extat prohibitio in Conc. Trid. *ſeſs. 24. c. 1.* ſed abſque ſuſpenſione. Quando autem matrimonium cenſeatur clandeſtinum, patet ex dictis *de matrimonio quæſt. 2. punct. 6. & 7. per totum & ſeqq.* ubi docui illud cenſeri matrimonium clandeſtinum, quod contrahitur non præmiſſis denunciationibus, vel ſine præſentia Parochi, & teſtium, & in hoc ſecundo caſu matrimonium eſt invalidum, & videri poteſt Maiolus *lib. 2. de irregularit. cap. 25.* Alter. *tom. 2. diſp. 11. c. 5.* Bernar. Diaz. *in pract. canonic. c. 73.* ubi de hac re fusè diſputant; egò verò hæc prætermitto; ut digreſſiones, quæ tractatibus obſcuritatem, & confuſionem pariunt, evitem.

10 Secunda difficultas eſt, utrùm ſacerdos benedicens ſecundas nuptias, incurrat aliquam cenſuram.

Reſpondeo negativè, ex hoc capite præcisè, quòd benedicit ſecundis nuptiis. Ratio eſt, quia licèt vetitum ſit, ſponſos aliàs benedictos benedicere, cùm benedictio ſequatur perſonam; nihilominus lata non eſt cenſura ipſo facto contra benedicentem; neque obſtat *cap. capellanum, de ſecundis nuptiis*, quia, vel continet diſpoſitionem in caſu particulari, ut ait Alter. *diſput. 15. cap. 4. col. 4.* vel continet cenſuram tantummodò ferendam, ut communiter explicant DD. gloſſa ibid. Bernardus Diaz *in pract. cap. 74.* Henriquez *lib. 13. cap. 39. num. 3.* Covar. *4. decret. 2. part. cap. 8. §. 11. num. 2.* Sanchez *lib. 7. de matrim. diſp. 82. n. 27.* plura hic diſputare poſſem de prohibitione benedicendi ſecundis nuptiis, aut de obligatione ſponſorum ſuſcipiendi benedictiones, ſed de hac re ſufficit egiſſe *in tract. de matrim. quæſt. 4. punct. 6. num. 2. & ſeqq. tom. 5. & videri poteſt* Sanchez *lib. 7. diſp. 82.* Diaz, Covarr. & Alterius *locis cit.*

PUNCTUM VI.

De ſuſpenſione contra recipientem oblationes ab uſurario, aut illum ſepelientem, & contra accipientem eleemoſynas à violatore, ſeu raptore publico Eccleſiarum, & contra aſſiſtentem ipſius ſepulturæ.

1 *Accipiens oblationes ab uſurario manifeſto, aut illum ſepeliens; vel admittens ad communionem Altaris, ſi nondùm reſipuit, ligatur ſuſpenſione.*
2 *Dicitur uſurarius manifeſtus, qui eſt nominatim per ſententiam declaratus ut talis, vel ita palam dat, ut non poſſit celare delictum.*
3 *Nomine oblationum intelligitur, quod offertur Deo in recognitionem ſupremæ excellentiæ.*
4 *Comitans cadaver uſurarii manifeſti ad ſepulturam, non ligatur hac ſuſpenſione.*
5 *Accipiens oblationes ab uſurario ſuſpenditur ab officio, ſcilicet ab officio ordinis, & juriſdictionis.*
6 *Impendi debet iſtius ſuſpenſionis abſolutio à Papa ante ſatisfactionem.*
7 *Qui accipit oblationes à raptoribus Eccleſiarum, incurrit ſuſpenſionem, ſaltem ſi raptor eſt nominatim denunciatus.*
8 *Ac etiam clerici, qui huiuſmodi rapinæ participes fuerint.*
9 *Excommunicatur, qui accipit, ſeu uſurpat bona, fructus, emolumenta, & quaſcumque obventiones Eccleſiarum, aut locorum piorum, & excommunicatur Clericus conſentiens uſurpationi, ac incurrit ſuſpenſionem ferenda ſententia.*

QUatuor breviter explicabo.

Primò, utrùm recipiens oblationibus ab uſurariis, aut eos ſepeliens, incurrat ſuſpenſionem.

Secundò, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio.

Tertiò, quis poſſit abſolutionem conferre.

Quartò, loco nonnulla addam de pœnis contra recipientem eleemoſynas à raptore Eccleſiarum, aut aſſiſtentem ejus ſepulturæ.

PRIMA PROPOSITIO.

1 ACcipiens oblationes ab uſurariis manifeſtis, aut eos ſepeliens, ligatur ſuſpenſione; ſic enim habetur *cap. quia in omnibus, de uſuris*; ubi tres actiones prohibentur. *Prima* eſt, admittere ad communionem altaris. *Secunda* ſepelire. *Tertia* oblationes accipere; ſed duæ tantùm ultimæ ſub pœna ſuſpenſionis interdici videntur, ut conſtabit rite perpendenti textum, ibi, *conſtituimus, ut uſurarii manifeſti, nec ad communionem admittantur altaris, nec Chriſtianorum; ſi in hoc peccato deceſſerint, accipiant ſepulturam, ſed nec oblationes eorum quiſquam accipiat, qui autem acceperit, vel Chriſtianæ tradiderit ſepulturæ, & quæ acceperit, reddere compellatur, & donec ad arbitrium Epiſcopi ſatisfecerit, ab officii ſui maneat executione ſuſpenſus.*

Ex quibus verbis colligitur hic ſermonem eſſe tantummodo de uſurario, qui nondum reſipuit, nec ad meliorem rediit frugem.

2 Sed modò dubium eſt primò, quiſnam dicendus ſit uſurarius manifeſtus, cuius oblationes, & ſepultura interdicuntur.

Reſpondeo ſolutionem conſtare ex ſupradictis *diſp. 2. qu. 2. punct. 31. num. 7. tom. 3.* ubi explicavi excommunicationem latam contra ſepelientem manifeſtum uſurarium.

3 Secundò dubium eſt, quid nomine *oblationum* intelligatur.

Reſpondeo, juxta dicta *de legibus, in tract. de præceptis Eccleſiæ diſput. ultim. quæſt. 5. punct. ultim. num. 3. & ſeqq. tom. 2.* intelligi id, quod offertur Deo in recognitionem divinæ excellentiæ, quod verò traditur miniſtris Eccleſiaſticis ad ipſorum ſuſtentationem, vel ſtipendium, vel tanquam aliquid debitum, non venit nomine *oblationis*; hac de cauſa accipiens ab uſurario decimas, vel pecuniam, ut pro ipſo oret, non videtur reus iſtius ſuſpenſionis, quia non dicitur accipere oblationes propriè dictas. Ita Suarez *diſp. 35. ſect. 2. num. 9.* Qui quid in oppoſitum tradat Alterius *tom. 2. diſp. 51. c. 2. col. 3.* cum Gloſſa, & aliis.

4 Tertiò dubium eſt, utrùm comitans cadaver uſurarii manifeſti ad ſepulturam, ligetur iſta ſuſpenſione.

Reſpondeo negativè, ut probavi ſuprà *punct. 35. cit. n. 10.*

SECUNDA PROPOSITIO.

5 ACcipiens oblationes ab uſurario ſuſpenditur ab officio, ut patet *ex c. quia cit.* ibi, *ab officii ſui maneat executione ſuſpenſus*. Quid autem operetur ſuſpenſio ab officio, patet ex regulis generalibus traditis *de cenſuris in genere punct. 2. n. 9. tom. 1.* ubi dixi ſuſpenſionem ab officio intelligi ab officio ordinis, & juriſdictionis.

TERTIA PROPOSITIO.

6 IStius ſuſpenſionis abſolutio impendi debet à Papa, niſi fortè delinquens iam ſatisfecit ad arbitrium Epiſcopi. Ratio eſt, quia Summus Pontifex vult iſtum remanere ſuſpenſum, donec præfato modo ſatisfaciat, ut patet ex verbis in prima propoſitione allatis. An autem accipiens oblationes ab uſurariis, teneatur in conſcientia reſtituere ante judicis ſententiam, patet ex regulis generalibus traditis *de reſtitutione in genere diſput. 1. quæſt. 8. punct. 2. numer. 34. tom. 2.* non teneri, ſi earum dominus erat uſurarius; ſecus ſi earum dominus non erat uſurarius; aut ſi eas accepit in fraudem creditorum.

Vide

Digitized by Google

Vide Suarez *de cenſuris, diſp. 31. ſect. 1. nu. 6 & 9.* tradita *de reſtitut. loco, citato*, ne tractationes rerum confundantur.

7 Quæres utrum, eadem pœna ſuſpenſionis, afficiat accipientem oblationes, ſeu elemoſynas è raptoribus Eccleſiarum.

Reſpondeo affirmativè, ſi ſpectemus diſpoſitionem juris antiqui *in ca. ſuper eo, de raptoribus*, ubi fertur ſuſpenſio ab ordinis executione, contra clericum aſſiſtentem ſepulturæ, aut eleemoſynam accipientem à raptore, ſeu violatore publico Eccleſiarum, quoties præfatus raptor, ſeu violator reſtituere, & pœnitentiam agere noluit ante obitum. Verùm hoc tempore cenſeo id uſu valdè receptum non eſſe, vel ſaltem hic textus intelligendus eſt cum moderatione *Extravagantis ad evitanda*, ſi ſcilicet raptor, ſeu violator Eccleſiarum nominatim declaratus,, & denunciatus fuit; nam poſt hujuſmodi Extravagantem non tenemur quemquam in ſacris, aut in aliis evitare, niſi ſit notorius clerici percuſſor, aut niſi ſententia lata ſit contra, eum, quem evitare jubemur, ut in ſimili Suarez *diſp. 31. ſect. 2. nu. 10.* contra Altecium *to. 2. diſp. 12. cap. 2. ad finem.*

8 Eadem ſuſpenſio extenditur ad clericos, qui hujuſmodi rapinæ participes fuerunt, ibi, *ſeu hujuſmodi rapinæ participes inventi fuerunt, ordinis ſui damnum irrecuperabiliter patiantur, & Eccleſiaſtico beneficio careant.*

9 Hæc pœna aucta fuit in Concilio Trid. *ſeſſ. 22. c. 11. de reformat.* ubi fertur excommunicatio contra uſurpantem bona, fructus, emolumenta, & quaſcumque obventiones Eccleſiarum, aut locorum piorum, & eadem excommunicatio fertur contra clericum conſentientem uſurpationi. Additur etiam in eodem Concilio pœna ſuſpenſionis, quæ tamen ex forma loquendi comminatoria videtur, ibi, *ſuorum ordinum executione, etiam poſt integram ſatisfactionem, & abſolutionem, ſui ordinarii arbitrio ſuſpendatur*, verùm de uſurpantibus bona Eccleſiarum, vel locorum piorum, fuſiùs, & prolixiùs in præcedentibus egi, *præſertim in Bulla Cœnæ diſp. 1. q. 18. & 19. per totam & ſeq. to. 3.*

QUÆSTIO IV.

De ſuſpenſionibus ob delicta circa beneficia, ſeu occaſione beneficiorum, aut bonorum Eccleſiaſticorum.

PRima ſuſpenſio in hac quæſtione explicanda, eſt contra eligentes Epiſcopos, aut curatores animarum, non ſervata debita forma.

Secunda, contra admittentes reſignationem non ſervata forma Pii V.

Tertia, contra compromiſſarium eligentem indignum in Epiſcopum, vel ad dignitatem ſuperiorem Epiſcopatu.

Quarta, contra confirmantem electionem indigni ad curam animarum.

Quinta, tam contra præſumentes eligere ad beneficia Eccleſiaſtica cum abuſu poteſtatis ſæcularis, quam contra conſentientes hujuſmodi electioni;

Sexta, contra Epiſcopum, qui electum ad Epiſcopatum, vel ad dignitatem Epiſcopatu majorem confirmat, vel conſecrat, non præmiſſa inquiſitione, an is, qui appellationem in electionem interpoſuerat apud Sedem Apoſtolicam, & poſtea renunciaverat appellationi, renunciaverit appellationi abſque pravitate.

Septima, contra Epiſcopum, qui religioſum abſque licentia ſui ſuperioris promovet ad clericatum, vel majorem monaſterii in ſuo monaſterio conſtituit.

Octava, contra electores Epiſcoporum, qui electionem electo non præſentant infra octo dies, poſtquam eam commodè illi præſentare potuerunt.

Nona, contra impugnantes electionem, poſtulationem vel aliam proviſionem opponendo aliquid in perſonam electi, vel proviſi, ſed poſtea deficientes in probatione.

Decima, contra Epiſcopos, alioſque Prælatos Epiſcopis ſuperiores, non ſervantes Extravagantem, *ſuſcepti regiminis*, quæ eſt Ioan. XXII. in tit. *ne ſede vacante*, circa perceptionem fructuum beneficiorum vacantium.

Undecima contra Epiſcopos, alioſque Prælatos privantes beneficiis eos, qui in Romana Curia commorantur.

Duodecima, contra Prælatos tam ſeculares, quam regulares procurantes clericos capi à dominis temporalibus, ut beneficia reſignent, vel ut citati ad Sedem Apoſtolicam, non accedant, & contra ipſoſmet citatos procurantes capi, ne ſtatuto tempore comparere valeant.

Decimatertia, contra eum, qui Eccleſiam ſibi commiſſam pro alienis debitis gravare præſumit.

Decimaquarta, contra occupantes bona Eccleſiæ Sede vacante, pertinentia ad ipſam Eccleſiam, vel ad Prælatum defunctum, vel ad ſucceſſorem.

Decimaquinta, contra Prælatos, qui bona Eccleſiarum laicis ſubmittunt, & contra clericos, qui non denunciant Prælatos præſumentes præfata bona laicis ſubmittere.

Decimaſexta, contra Epiſcopum, vel Abbatem alienantem bona Eccleſiaſtica abſque licentia Summi Pontificis, aut non ſervata forma Extravag. *Ambitioſæ, de rebus Eccleſ. non alien.*

Decimaſeptima, contra Epiſcopos, & alios delegatos, non conſentientes alienationi bonorum Eccleſiaſticorum per ſortes.

PUNCTUM I.

De ſuſpenſione contra eligentes Epiſcopos, aut curatores animarum, non ſervata debita forma.

1 *Materia iſtius ſuſpenſionis lata in cap.* Cum in cunctis, *de electione eſt eligere aliquem indignum in Epiſcopum, vel ad Superiorem dignitatem, aut ad inferiora beneficia, quibus eſt adnexa cura Animarum.*

2 *Forma in hoc textu præſcripta, & ſervanda in Beneficiorum electione eſt; 1. nullus in Epiſcopum eligatur, niſi expleto trigeſimo anno; 2. qui eligitur, ex legitimo matrimonio ſit natus; 3. ſit honeſtæ vitæ, & ſcientia polleat. In electione ad quodlibet beneficium, cui ſit annexa cura Animarum eſt 1. ut non eligatur niſi inchoato vigeſimo quinto anno; ut moribus, & ſcientia commendandus exiſtat, unde non ſervata hac forma incurritur ſuſpenſio.*

3 *Hæc ſuſpenſio non incurritur ob præſentationem, aut nominationem indigni, modò revocet nominationem, antequam ſequatur electio.*

4 *Licet eligens indignum incurrat ſuſpenſionem, tamen poſtulans non incurrit, ex vi capitis,* cum in cunctis, *licet eam incurrat per triennium ex cap. diſpendiis.*

5 *Ignorantia à mortali excuſat, & ab hac cenſura.*

6 *Alleganti ignorantiam, incumbit onus eam probandi.*

7 *Subjectum iſtius ſuſpenſionis ſunt clerici, qui eligunt non ſervata forma, non laici, nec Cardinales, aut Epiſcopi. Epiſcopus tamen confirmans electionem indigni, aut illi conſentiens privatur poteſtate conferendi dictum beneficium.*

8 *Clericus eligens indignum, ſuſpenditur per triennium à beneficiis Eccleſiaſticis, & pro ea vice, à poteſtate eligendi.*

9 *Ligat ipſo facto, & obligat ante Judicis ſententiam.*

10 *Clericus, qui delinquit contra hanc conſtitutionem remanet ſuſpenſus ſolùm ab iis beneficiis, quæ poſſidet in ea Eccleſia, contra quam delinquit eligendo indignum.*

11 *Spectat abſolutio hujus ſuſpenſionis intra triennium ad Pontificem.*

IN c. *cum in cunctis, de electione*, præſcribitur certa forma ſervanda in electione non ſolùm Epiſcoporum, verùm etiam aliorum beneficiariorum, curam animarum habentium, juncta tranſgreſſoribus pœna ſuſpenſionis, circa quam quatuor explicabo.

Primò, quænam ſit materia iſtius ſuſpenſionis.

Secundò, quodnam ſit ſubjectum.

Tertiò, quem effectum pariat.

Quartò, quis in ea diſpenſare poſſit.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius ſuſpenſionis, ſeu actio in citato capite ſub pœna ſuſpenſionis ipſo facto prohibita eſt, eligere aliquem indignum ad Epiſcopatum, vel ad ſuperiorem dignitatem, vel etiam ad inferiora beneficia, quibus annexa eſt animarum cura, non ſervata forma in hoc textu expreſſa; ſic enim expreſſe in dicto *ca. ſtatuitur.*

2 Sed modò dubium eſt, primò, quænam forma in hoc textu ſervanda præſcribatur.

Reſpondeo in electione Epiſcopi hanc formam præſcribi. Primò, ut nullus in Epiſcopum eligatur, qui trigeſimum annum nondum expleverit. Secundò, ut Epiſcopus, qui eligitur, ex legitimo matrimonio natus ſit. Tertiò, ut vitæ honeſtate, & ſcientia polleat; nam in textu dicitur, *nullus in Epiſcopum eligatur, niſi qui jam trigeſimum annum ætatis exegerit, & de legitimo matrimonio ſit natus, qui etiam vita, & ſcientia commendabilis demonſtretur.*

In electione verò ad beneficium, cui annexa eſt animarum cura, e. g. ad Decanatum Archidiaconatum, & aliud beneficium, parochiale, requiritur, ut is, qui eligitur, inchoaverit vigeſimumquintum ætatis annum, & prætereà moribus, & ſcientia commendandus exiſtat, ut in ipſo textu dicitur.

Hinc ſequitur eum, qui deliquit in electione Epiſcopi, aut curatoris animarum, affici hac ſuſpenſione, ſi deficiat in hac forma hic præſcripta.

Secus ſi ſervata forma hic præſcripta alio pacto delinquat in electione; poteſt enim quis alia ratione deficere, & errare in electionibus; etiamſi omnia hic præſcripta obſervet.

3 Secundò dubium eſt, utrùm iſta ſuſpenſio incurratur ob præſentationem, aut nominationem indigni.

Reſpondeo negativè, quia textus loquitur de eligentibus; in pœnis autem non eſt facienda extenſio. *l. interpretatione. ff. de pœnis, & c. pœna. de pœnit. diſt. 1.*

Hinc ſequitur eum, qui nominavit indignum, ſed antequam electio ſequeretur, nominationem revocavit, non ligari hac cenſura, quia non dicitur elegiſſe indignum, cum electio nondum ſecuta fuerit, ut ſuppono. Quid autem ſit electio, inſtitutio, poſtulatio, præſentatio, & confirmatio, patet ex dictis *de beneficiis.*

4 Hinc patet ſolutio illius difficultatis, utrùm ſicut eligens indi-

Digitized by Google

gnum incurrit ſuſpenſionem, ita etiam incurrat poſtulans.

Reſpondeo ex vi *cap. cum in cunctis*, non incurrere ſuſpenſionem, quia *in d. c.* ſermo eſt de eligentibus.

Dixi, ex vi *c. cum in cunctis*, quia ſi ſpectemus *c. diſpendiis quod eſt in Extravaganti nova, de poſtulat. prælat.* dicemus ſuſpendi per triennium à beneficiis, ſi non ſervet præſcripta in dicta Extravaganti, ubi decernitur, ut nullus ſæcularis poſtuletur ad Epiſcopatum ante vigeſimum ſeptimum annum, & præterea, ut nullus religioſus cujuſvis ordinis mendicantium ad ullam Eccleſiam inferiorem cathedrali poſtuletur extra ſuum ordinem ante vigeſimumſeptimum annum; alioquin ſcienter poſtulantes ſuſpenduntur ipſo facto a beneficiis, quæ poſſident in illa Eccleſia, ad quam hujuſmodi poſtulationem fecerunt, & privantur ea vice poſtulandi, & eligendi facultate. Vide præfatam Extravagantem, in qua etiam adiciuntur pœnæ contra ſic poſtulatos, qui ſuam poſtulationem in Romana Curia non proſequuntur.

5 Tertiò dubium eſt, utrùm ignorantia excuſet ab hac cenſura.

Reſpondeo affirmativè, ſi ignorantia ſit talis, ut à mortali excuſet. Ratio eſt, tum quia pœna ſupponit culpam; tum quia ſic colligitur *ex c. innotuit, de elect.* ubi Innocentius III. declarat electores cujuſdam Epiſcopi illegitimè incidiſſe in illam ſuſpenſinoem, niſi ignorantiam probaverint: cum enim teneantur ex officio inquirere de vita, & moribus, non præſumuntur ignoraſſe, niſi ignorantiam probent.

6 Allegantienim ignorantiam, in facto etiam alieno, in quo tenebatur ex officio inquirere, incumbit onus probandi ignorantiam. Ita Panormitanus *c. cum in cunctis*.

SECUNDA PROPOSITIO.

7 SUbjectum iſtius ſuſpenſionis ſunt clerici, qui præfatam electionem faciunt, non ſervata forma *c. cum in cunctis, citato*: in textu enim dicitur, *clerici ſanè, qui contra formam iſtam quemquam elegerint, &c.*

Hinc ſequitur primò, Imperatorem, Regem, aut alios laicos eligentes indignum, non ligari vinculo iſtius cenſuræ, quia in textu ſermo eſt de clericis.

Secundò ſequitur, Cardinales non affici hac ſuſpenſione in electione Papæ, quia hic textus loquitur de clericis eligentibus Epiſcopum indignum, aut alium ad beneficium, quod curam animarum habeat adnexam. Papatui autem licet adnexus ſit Epiſcopatus, & cura animarum, nihilominus peculiari expreſſione indiget.

Tertiò, Epiſcopos non ſubiici huic ſuſpenſioni; tum quia Epiſcopi, non comprehenduntur in interdictis, aut ſuſpenſionibus generaliter latis, niſi exprimantur *cap quia periculoſum, de ſent. excomm.* tum quia Epiſcopus eligens indignum, aut conſentiens electioni alia pœna punitur in hoc eodem *c.* videlicet privatur poteſtate conferendi dictum officium, vel beneficium. Eadem pœna *in cap. nihil, de elect.* imponitur Epiſcopo confirmanti indignum ad regimen animarum; ergo fruſtra dicimus puniri pœna ſuſpenſionis; cùm hoc nullo jure probetur, & aliam pœnam ob illud delictum incurrat.

TERTIA PROPOSITIO.

8 ISta ſuſpenſio ſuſpendit clericum eligentem indignum, per triennium à beneficiis Eccleſiaſticis, & pro ea vice privat poteſtate eligendi; nam in textu dicitur, *clerici ſanè, ſi contra formam iſtam quemquam elegerint, & eligendi tunc poteſtate privatos, & ab Eccleſiaſticis beneficiis triennio noverint ſe ſuſpenſos.*

9 Sed modò dubium eſt primò utrum præfati clerici remaneant ipſo facto privati poteſtate eligendi.

Reſpondeo affirmativè, tum quia textus utitur verbis temporis præteriti, ibi, *eligendi tunc poteſtate privatos ſe noverint*, tum quia ſic colligitur *ex c. innotuit, de elect.*

An autem in conſcientia teneantur hanc pœnam pati ante ſententiam judicis, & utrum electio teneat, patet ex regulis generalibus traditis *de legibus diſp. 1. quæſt. 1. punct. 7. §. 1. nu. 7. & ſeqq. tom. 2.* non teneri, quoties requiratur ſententia Judicis declaratoria, vel hęc præſtare nequeant ſine periculo gravis infamiæ, & electionem non tenere.

10 Secundò dubium eſt, utrùm clericus faciens contra hujus textus diſpoſitionem, ſuſpenſus ſimpliciter remaneat ab omnibus beneficiis, an ſolùm à beneficiis, quæ poſſidet in ea Eccleſia contra quam deliquit, eligendo indignum.

Reſpondeo remanere ſuſpenſum tantummodo à beneficiis, quæ in ea Eccleſia poſſidet, tum quia hoc pacto punitur in eo, in quo deliquit; tum quia ſic decernitur *in c. ſi compromiſſarius, de elect. in 6.* ibi, *reſtringitur dicta pœna ſolum ad ea beneficia, quæ ſic peccans in illa obtinet Eccleſia quam taliter eligendo ſpecialiter noſcitur offendiſſe.*

Obiicies 1. lex generaliter loquens, generaliter intelligenda eſt, & ubi jus non diſtinguit, neque nos diſtinguere debemus, ſed *c. cum in cunctis*, generaliter loquitur, & non diſtingit; ergò.

Reſpondeo nos non debere diſtinguere, quoties nullam habemus diſtinguendi rationem, hic autem habemus rationem diſtinguendi; tum quia injuria illata eſt ſolum illi Eccleſiæ; tum quia *c. ſi compromiſſarius*, ſufficienter præbet diſtinguendi rationem, cum hæc diſpoſitio in eo textu habeatur.

Obiicies ſecundò, ſi ſuſpenderetur ſolùm à beneficiis, quæ in dicta Eccleſia poſſidet, ſequeretur eum, qui in dicta Eccleſia non habet beneficium, ſed alibi, aut nullibi, nullam pœnam incurrere, quod æquum non videtur.

Reſpondeo delinquentem, qui in dicta Eccleſia beneficium non habet, ſed alibi, aut nullibi, non affici hac ſuſpenſione, cum pœna proprium legis caſum non excedat, *c. pœna, de pœnit. diſt. 1.* ſed puniendum eſſe pœna judicis arbitraria, ut benè Alterius *to. 2. diſp. 15. cap. 1. col. 4. dub. 1.* & alii.

QUARTA PROPOSITIO.

11 ABſolutio iſtius ſuſpenſionis intra triennium reſervata eſt Summo Pontifici, ſi communiorem DD. ſententiam ſequamur, de qua in præcedentibus ſæpiùs mentionem fecimus, ex quibus peti poſſunt ea, quæ de iſtius ſuſpenſionis abſolutione differere poſſemus. Multi tamen Doctores exiſtimant, Epiſcopum poſſe abſolvere, ſi delictum ſit occultum, juxta Tridentinum *ſeſſ. 24. cap. 6.* idem ſentiunt de confeſſariis habentibus facultatem abſolvendi à cenſuris.

PUNCTUM II.

De ſuſpenſione contra admittentes reſignationem, non ſervata forma Pii V.

1 *Epiſcopi, aliique habentes facultatem admittendi reſignationes, ſi reſignationem admittant contrà præſcriptum Bullæ Pii V. incipientis:* Quanta Eccleſiæ *incurrunt ſuſpenſionem à collatione, confirmatione, præſentatione, vel inſtitutione, quæ ipſis competit; Hæc ſuſpenſio eſt Papæ reſervata, & extenditur ad Capitula: Immò præſumentes tempore talis ſuſpenſionis conferre beneficia, eligere, præſentare, confirmare, vel inſtituere incurrunt excommunicationem ipſo facto reſervatam Summo Pontifici.*

2 *Forma ſervanda in reſignationibus, eſt, ut Epiſcopi, & alii habentes facultatem eorum dumtaxat reſignantes beneficiorum recipere poſſint, qui aut ſenio confecti, aut valetudinarii, aut corpore impediti, vel vitiati, aut crimine obnoxii, & cenſuris Eccleſiaſticis irretiti aut non debent Eccleſiæ inſervire, qui unum, vel plura beneficia obtinuerint, vel ad aliud ſunt promovendi. Religionem quoque ingreſſuri, vel matrimonium contracturi, qui etiam ob capitales inimicitias, nequeant in loco beneficii reſidere ſecuri. Caveant Epiſcopi, vel alii electores, præſentatores patroni, tam Eccleſiaſtici, quam laici, ne verbo, nutu, vel ſigno futuri ſucceſſores deſignentur ab ipſis ſucceſſoribus, aut aliis eorum ſignificatione, vel hortatu, aut de his aſſumendis promiſſio, vel intentio qualiſcumque intercedat; neve Epiſcopi, aut alii collatores in reſignandis beneficiis, & officiis prædictis, aut ſuis, aut admittentium conſanguineis, affinibus, vel familiaribus etiam per fallacem circuitum multiplicatarum in extraneos collationum audeant providere.*

3 *Apponitur tenor Bullæ Pii V. per extenſum.*

UNICA PROPOSITIO.

1 EPiſcopi, & alii facultatem habentes admittendi reſignationes, ſi reſignationem admittant, contra formam præſcriptam in Bulla Pii V. incipit: *Quanta Eccleſiæ*, edita anno 1568. Kalend. Aprilis, ſuſpenduntur à collatione, confirmatione, præſentatione, vel inſtitutione, quæ ipſis competit; quòd ſi tempore hujuſmodi ſuſpenſionis beneficia conferre, eligere, præſentare, confirmare, vel inſtituere præſumpſerint, excommunicationem Papæ reſervatam ipſo facto incurrunt, ut in præfata Bulla decernitur, Imò etiam abſolutio ſuſpenſionis eſt Papæ reſervata, quia in dicta Bulla dicitur, *à beneficiorum, & officiorum collatione, &c. tandiu ſuſpenſi remaneant, donec remiſſionem à Romano Pontifice meruerint obtinere.*

Hæc eadem ſuſpenſio extenditur ad capitula, ut patet ex ipſa Bulla. Vide ſupradicta *diſp. 2. q. 7. punct. 4.*

2 Hic ſolùm explicandum eſſet, quænam forma ſervanda ſit in *reſignationibus*, & collationibus beneficiorum reſignatorum, ſed quia iſtam difficultatem prolixe ſatis explicavi *in tract. de* reſignationibus beneficiorum *in tract. de ſimon. in libro variarum tractationum diſput. 1. quæſt. 4. §. 14. numer. 5. & ſeqq. tom. 1.* ubi docui vigore Bullæ Pii V. non poſſe ſine labe ſimoniæ reſignari beneficium coram Epiſcopo, vel alio collatore inferiore Papa cum deſignatione futuri Beneficiarii, vel cum pactione, aut intentione externa conferendi beneficium deſignatæ perſonæ; ibique dixi reſignationem cum deſignatione ſucceſſoris eſſe vetitam non ſolùm jure humano, ſed etiam divino, quia imponitur Epiſcopo onus pretio æſtimabile in materia Beneficii, quod poſita Eccleſiæ inſtitutione eſt quid ſpirituale. Poteſt tamen reſignari beneficium abſolutè, & ſine ullo pacto, ac obligatione: Hoc idem innui ſupra *diſp. 2. quæſt. 7. punct. 4. n. 5. to. 3.* propterea hic contentus ero relatione Bullæ Pii V. ne quis eam mendicare cogatur, dum ipſius tenore indiguerit.

3 Quanta Eccleſiæ, &c. Epiſcopi, & alii facultatem habentes, eorum dumtaxat reſignationes beneficiorum recipere, & admittere poſſint, qui aut ſenio confecti, aut valetudinarii, aut corpore impediti, vel vitiati, aut crimine obnoxii, cenſuriſque Eccleſiaſticis irretiti,

tiri, aut nequeant, aut non debent Eccleſiæ; vel beneficia inſervire, ſeu quæcumque aliud, vel plura beneficia obtinuerint, vel quos ad aliud contigerit promoveri, religionem quoque ingreſſuri, vel matrimonium contracturi; ſi ſtatim poſtea id ex ipſa exequantur; denique eum; cui ex aliis caſibus acciderit; qui conſtitutione felicis recordationis Innocentii Papæ III. de dimittendis Eccleſiis Cathedralibus edita continentur. Qui etiam ob capitales inimicitias nequeunt, vel non audent in loco beneficii reſidere ſecuri. Sed nec eorum ullus ſacro ordini mancipatus; niſi religionem ingreſſurus, valeat ullo modo beneficium, vel officium Eccleſiaſticum reſignare, niſi aliundè ei ſit, quo in vita poſſit commodè ſuſtentari. Ad hæc beneficiorum, & officiorum permutationes admittere, quæ canonicis ſanctionibus, & Apoſtolicis conſtitutionibus permittuntur. Caveant autem Epiſcopi, & alii prædicti; itemque omnes electores præſentatores, & patroni, tam Eccleſiaſtici, quam laici, quicumque ſint, ne verbo quidem, aut nutu, vel ſigno futuri in hujuſmodi beneficiis, & officiis ſucceſſores ab ipſis reſignantibus, aut aliis eorum ſignificatione, vel hortatu deſignentur, aut de his aſſumendis promiſſio inter eos, vel etiam intentio qualiſcumque intercedat. Præcipimus inſuper, & interdicimus, ut ipſi Epiſcopi, aut alii collatores de beneficiis, & officiis reſignandis prædictis, aut ſuis, aut admittentium conſanguineis, affinibus, vel familiaribus, etiam per fallacem circuitum multiplicatarum in extraneos collationum audeant providere; quòd ſi ſecus, ac etiam quicquid præter, vel contra formam prædictorum fuerit à quocumque temerè attentatum; id totum ex nunc vires, & effectum decernimus non habere. Qui verò contra fecerint, ut in eo in quo deliquerint, puniantur, à beneficiorum, & officiorum collatione, nec non electione, præſentatione, confirmatione, & inſtitutione, pro ut cuique competierit, tandiu ſuſpenſi remaneant, donec remiſſionem à Romano Pontifice meruerint obtinere; & qui talia beneficia, ſeu officia receperint, eos prædictis pœnis volumus ſubjacere, & nihilominus in eos, qui ſic ſuſpenſi, conferre, eligere, præſentare, confirmare, vel inſtituere auſi fuerint, excommunicationis quoad perſonas; quo verò ad Capitula, & conventus à divinis ſuſpenſionis ſententiam ipſo facto promulgamus, quibus nullus alius; quam ipſe Romanus Pontifex, ſive abſolutionis, ſive relaxationis gratiam (excepto mortis articulo) valeat impertire. Vide quæ tradidi *de reſignationibus beneficiorum loc. cit.* ubi de hac re ſufficienter egi.

PUNCTUM III.

De ſuſpenſione contra compromiſſarium eligentem indignum in Epiſcopum, vel ad dignitatem Superiorem Epiſcopatu.

1 *Materia hujus ſuſpenſionis eſt electio indigni in Epiſcopum, aut ſuperiorem dignitatem facta à compromiſſario.*
2 *Non item in inferiorem dignitatem Epiſcopatu.*
3 *Utrùm ad incurrendam iſtam ſuſpenſionem neceſſe ſit indignum ſcienter eligi, duplex ſententia.*
4 *Subjectum hujus ſuſpenſionis ſunt compromiſſarii eligentes indignum in Epiſcopum, aut ſuperiorem dignitatem.*
5 *Compromittentes non ligantur hac ſuſpenſione, & ſi ratam habeant ejuſmodi electionem.*
6 *Effectus hujus ſuſpenſionis eſt ſuſpendere per triennium à beneficiis.*
7 *Non ſuſpendit ab omnibus beneficiis, quæ compromiſſarius ubique poſſidet.*
8 *Ejus abſolutio reſervata eſt Summo Pontifici.*

Iſta ſuſpenſio lata eſt *in c. ſi compromiſſarius de elect. lib. 6.* circa quam quatuor de more explicabo.
Primò, quænam ſit ejus materia.
Secundò quòdnam ſit ſubjectum.
Tertiò, quem effectum pariat.
Quartò; quis poſſit abſolutionem conferre.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Materia iſtius ſuſpenſionis eſt electio indigni in Epiſcopum, vel Superiorem Epiſcopo dignitatem, facta à compromiſſario. Hæc propoſitio certa eſt apud omnes, & clarè conſtat *ex c. ſi compromiſſarius, citato*: quis autem cenſeatur indignus, ſuperiùs explicatum eſt.

2 Sed modò dubium eſt primò, utrùm electio indigni ad beneficium, ſeu dignitatem inferiorem Epiſcopatu, ſit materia iſtius cenſuræ.

Reſpondeo negativè, quia in textu dicitur: *hujuſmodi pœna in aliorum, quàm in Epiſcoporum, & ſuperiorum ipſorum electionibus, cum peccatur in ipſis, vendicat ſibi locum.*

3 Secundò dubium eſt, utrùm ad incurrendam iſtam ſuſpenſionem opus ſit, ut electio indigni ſcienter fiat à compromiſſario, id eſt, ut compromiſſarius eligat aliquem, quem novit eſſe indignum.

Reſp. duplicem eſſe DD. ſententiam. Prima eſt gloſſæ *hic verb. eligitur*, & aliorum aſſerentium ſuſpenſionem non incurri, niſi ſcienter eligatur indignus. Sicut enim Nicolaus III. *in c. compromiſſarius, cit.* non intendit punire compromittentes, niſi ſcienter ratam habuerint electionem indigni; ita neque punire videtur compromiſſarium pœna ſuſpenſionis, qui non eligit ſcienter indignum: hæc opinio probabilis eſt.

Secunda ſententia communior eſt, Suarez *diſp. 31. ſect. 3. numer. 8.* Alterii *tom. 2. diſp. 13. c. 1. col. 2. & 3.* & aliorum aſſerentium compromittentem quidem non puniri in hoc textu, niſi ſcienter ratam habuerit electionem indigni: compromiſſarium verò puniri, etiam ſi ex negligentia culpabili, & non ſcienter deliquerit. Ratio eſt, tum quia cum ad ipſum compromiſſarium pertineat inquirere de habilitate, & ſufficientia electi, ipſius culpæ imputatur, quod indignum eligat; & conſequenter pœna dignus eſt, tum quia in hoc textu nuſquam reperitur exigi, ut compromiſſarius ſcienter eligat indignum ergo ſufficit, ut indignum eligat ex negligentia craſſa, & ſufficiente ad mortalem culpam.

SECUNDA PROPOSITIO.

4 Subjectum iſtius ſuſpenſionis ſunt compromiſſarii eligentes indignum in Epiſcopum, vel ad Superiorem dignitatem, ut patet *ex c. ſi compromiſſarius, citato*, excipiuntur tamen Epiſcopi, ſi ipſi conſtituantur compromiſſarii ad eligendum. Ratio eſt, tum quia expreſsè excipiuntur in hoc textu; tum quia Epiſcopi non ligantur cenſura ſuſpenſionis, vel interdicti, niſi exprimatur, *c. quia periculoſum, de ſent. excomm. in 6.*

5 Major difficultas eſt, utrùm ipſi compromittentes ligentur hac ſuſpenſione, ſi ratam habeant electionem indigni.

Reſpondeo duplicem eſſe DD. ſententiam.

Prima eſt gloſſæ, *hic*, Alterii *tom. 2. diſp. 13. c. 2. col. 4.* & aliorum affirmantium ligari. Ratio eſt, quia ſuſpenſio iſtius textus eſt eadem cum illa, quæ lata fuit ab Alex. III. in Concil. Later. *c. cum in cunctis, de elect.* ſed illa lata fuit contra eligentes ſcienter indignum; ergo etiam iſta lata eſt contra compromittentes, qui ſcienter approbant electionem indigni, à compromiſſario factam.

Secunda ſententia, cui magis adhæreo, eſt Suarez *diſp. 31. ſect. 3. n. 9.* & aliorum, negantium compromittentes ratam habentes hujuſmodi electionem, affici pœna ſuſpenſionis. Ratio eſt, tum quia non poteſt aſſignari textus, in quo hujuſmodi pœna contra compromittentes lata reperiatur, vel ſaltem dubium eſt, an pœna ſuſpenſionis edita *in c. compromiſſarius*, extendatur ad compromittentes; in dubio autem in materia pœnali, & odioſa ſtrictior, & benignior interpretatio facienda eſt; tum quia licet in hoc textu habeatur, compromittentem ratam habentem electionem indigni puniri, non tamen dicitur puniri pœna ſuſpenſionis, ſed pœna paulo ante in textu expreſſa, videlicet facultate eligendi pro ea vice; in textu enim habetur, *compromittentes nequaquam puniri, niſi ſic, ut prœmittitur, ratam habuerint*, id eſt, non puniuntur pœna ſuſpenſionis, ſed facultate eligendi ſuperiùs expreſſa, ſi ipſi ſcienter ratam habuerint electionem indigni; tum quia iſta cenſura lata eſt in auctorem electionis indigni, ibi, *ut pœna ſuum auctorem teneat*; ſed auctor electionis eſt compromiſſarius, qui eligit; non autem is, qui ratum habet; cum ratihabitio ſit poſterior facto; perpendendus eſt diligenter textus, ut illæ rationes ritè percipiantur.

TERTIA PROPOSITIO.

6 Suſpenſio, quam incurrit compromiſſarius eligendo ſcienter indignum in Epiſcopum, vel ſuperiorem Epiſcopo, ſuſpendit triennio à beneficiis; nam *in cit. c. ſi compromiſſarius*, dicitur, *ſed ipſe*, id eſt, compromiſſarius; *ut pœna ſuum auctorem teneat, à beneficiis Eccleſiaſticis triennio, juxta Lateranenſe Concilium ſuſpenditur ipſo iure.*

7 An autem iſta ſuſpenſio ſuſpendat ab omnibus beneficiis, quæ compromiſſarius ubique poſſidet.

Reſpondeo negativè, quia ſuſpenſio Concilii Lateranenſis *c. cum in cunctis, de electione*, reſtringitur in hoc *cit. c. ſi compromiſſarius de elect. in 6.* ad beneficia, quæ delinquens poſſidet in ea Eccleſia, quam offendit, ibi; *reſtringitur etiam dicta pœna ſolùm ad ea beneficia, quæ ſic peccans in illa obtinet Eccleſia, quam taliter eligendo ſpecialiter noſcitur offendiſſe.*

QUARTA PROPOSITIO.

8 Abſolutio iſtius ſuſpenſionis reſervata eſt Summo Pontifici antequam triennium elabatur, elapſo verò triennio, ceſſat. Hæc propoſitio ſufficienter probata, & explicata fuit in præcedentibus; præſertim *quæſt. 3. hujus diſput. punct. 1. n. 6. tom. 3.*

PUNCTUM IV.

De ſuſpenſione ſaltem comminatoria contra confirmantem electionem indigni ad curam animarum.

1 *Confirmans electionem indigni ad curam animarum privatur poteſtate confirmandi ſucceſſorem illius, illius & ſuſpendendus eſt à fructibus beneficii.*
2 *Hæc pœna non videtur iure lata, neque afficit epiſcopos.*

UNICA PROPOSITIO.

1 Confirmans electionem indigni ad curam animarum, non ſolùm privatur poteſtate confirmandi ſucceſſorem illius, cujus electionem confirmavit; verùm etiam ſuſpendendus eſt à fructibus beneficii, *c. nihil eſt de elect.*

2 Obſerva tamen primò, probabiliſſimum mihi videri hanc ſuſpenſionem non eſſe ipſo jure latam, quia textus utitur verbis, *careat, & ſuſpendatur*, quæ ſunt futuri temporis, licet oppoſitum ſentiat gloſſa hic *in verb. careat*, Alterius *tom. 2. diſp. 16. c. 2. initio*, Henriquez *lib. 13. c. 39. n. 2.* Sayrus *lib. 4. c. 12. n. 35.* & alii.

Obſerva ſecundò, huic pœnæ non ſubiici Epiſcopos, quia de ipſis non fit mentio in hac parte. An autem Epiſcopi ligentur ſuſpenſione promovendo indignum ad ordinem, conſtat ex ſupradictis ex *c. cum in cunctis, de elect.*

PUNCTUM V.

De ſuſpenſione, tam contra præſumentes eligere ad beneficia Eccleſiaſtica cum abuſu poteſtatis ſæcularis, quam contra conſentientes hujuſmodi electioni.

1 *Senſus, in quo iſta ſuſpenſio continetur, reperitur in* c. quiſquis de electione.
2 *Præſumens eligere aliquem ad beneficium per abuſum poteſtatis ſæcularis, ſuſpenditur ab officiis, & beneficiis, & poteſtate eligendi tunc privatur.*
3 *Electio fiat per abuſum poteſtatis ſæcularis, quando electores Eccleſiaſtici eliguntur cum auctoritate laicorum modò non habeant jus eligendi ex privilegio Pontificio.*
4 *Hæc ſuſpenſio non eſt ipſo iure lata.*
5 *Eligens per metum cum abuſu poteſtatis ſæcularis non ſuſpenditur.*
6 *Electio facta per metum an irrita ſit; alii affirmant; alii negant quoties metus incutiatur ad faciendam electionem relicta facultate electoribus eligendi quem voluerint; affirmant verò quoties metus incutiatur ad eligendam determinatam perſonam.*
7 *Diſpoſitio textus vetantis hujuſmodi electiones cadit in electiones ad qualibet beneficia, & in quoslibet electores Eccleſiaſticos.*
8 *Conſentiens electioni factæ ab electoribus Eccleſiaſticis cum abuſu poteſtatis ſæcularis; non gaudet electione, & eligi non poteſt ad dignitatem, abſque diſpenſatione.*
9 *Conſentiens hujuſmodi electioni poteſt ad Canonicatum, & alia quædam beneficia promoveri.*
10 *Epiſcopus non poteſt diſpenſare eum, qui hujuſmodi electioni de ſe factæ conſenſit.*

1 IN *c. quiſquis de elect. duo ſtatuuntur.* Primum contra eligentes cum abuſu poteſtatis ſæcularis. Secundum contra acceptantes hujuſmodi electionem de utroque hic differam.

Sed prius advertendum eſt, aliud eſſe electionem fieri à ſæculari poteſtate, ſeu beneficium de manu laicorum accipere, aliud electionem fieri à Clericis per abuſum ſæcularis poteſtatis. Hic loquar de electione facta à Clericis per abuſum poteſtatis ſæcularis, juxta *c. quiſquis citato*; non autem de electione facta à laicis, & acceptata ab aliquo Clerico. De qua ſermo eſt *in c. ſi quis de incepto 16. q. 7. & cap. quoniam*, ibidem, ubi fertur ſuſpenſio, ſeu potius interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ contra recipientem Epiſcopatum, vel Abbatiam de manu laici non habentis debitam facultatem conferendi. Hoc poſito, ſit.

PRIMA PROPOSITIO.

2 PRæſumens eligere aliquem ad beneficium per abuſum poteſtatis ſæcularis, ſuſpenſione ab officiis, & beneficiis, punitur, & poteſtate eligendi tunc privatur. ita decernitur *in cap. quiſquis, de electione*, ibi, *qui verò electionem hujuſmodi, (factam ſcil. per ſæcularis poteſtatis abuſum) quam ipſo jure irritam eſſe cenſemus, præſumpſerint celebrare, ab officiis, & beneficiis penitus ſuſpendantur per triennium, eligendi poteſtate tunc privati.* Circa quem textum nonnulla explicanda occurrunt.

Primò, quid ſit eligere per abuſum poteſtatis ſæcularis.

Secundò, an iſta ſuſpenſio lata contra eligentem, per abuſum hujuſmodi poteſtatis, ſit ipſo facto impoſita.

Tertiò, utrùm hac ſuſpenſione puniri debeat eligens per metum.

Quartò, an hæc pœna ferri debeat contra eligentem ad quodlibet beneficium.

3 Quæres igitur primò, quandonam electio fiat per abuſum poteſtatis ſæcularis.

Reſpondeo tunc fieri, quando electores Eccleſiaſtici eligunt cum interventu, ſeu aſſiſtentia, & auctoritate laicorum. Ita communiter DD.

Hoc tamen limitatur, niſi laici jus eligendi habeant ex privilegio Papæ; tunc enim nullus eſt abuſus, nec libertas Eccleſiaſtica violatur, cum laici tunc temporis jure ſibi conceſſo utantur, *c. Adrianus, diſt. 63.* Ita Innoc. & Panormit. hic, Alterius *tom. 2. diſp. 32. ſect. 3. n. 13.* & alii communiter. Idem ſentiendum putat Innocentius, dum laici hoc faciunt ex conſuetudine.

Sed oppoſitum rectius ſuſtinent Abbas, & Alterius, quia laici non poſſunt per conſuetudinem jus ſpirituale acquirere, & hujuſmodi conſuetudo eligendi reſpectu laicorum corruptela eſt, *c. Meſſana, de elect.* Sed de hac re plura in præcedenti diſputatione, prima ubi *de cenſuris in Bulla Cænæ quæſt. 15. punct. 4. §. 3. per totum tom 3.*

4 Quæres ſecundò, utrùm iſta ſuſpenſio lata ſit ipſo jure.

Reſpondeo negativè, quia textus utitur verbo, *ſuſpendantur*, quod eſt futuri temporis. Ita communiter DD. licèt aliqui eam enumerent inter ſuſpenſiones ipſo jure latas.

Neque obſtat, quod in textu citato eligentes dicantur privati poteſtate eligendi.

Reſpondetur enim privationem illius poteſtatis non induci, niſi poſita ſuſpenſione, eaque poſita perſeverare, per triennium, nam illa dictio, *tunc*, reſpicit triennium, in quo ſuſpenſio durat, & qua inflicta ipſo facto inducitur privatio poteſtatis eligendi; juxta gloſſam *hic verbo tunc*, Alterium *loco cit. c. 5. ſub finem*, & alios. Suarez tamen *loc. cit. nu. 12.* putat electores ipſo facto remanere privatos poteſtate eligendi quoad illum actum, ſicque ſuſpenſionem in hac parte eſſe ipſo jure latam.

5 Quæres tertiò, utrùm eligens per metum cum abuſu poteſtatis ſæcularis, hac ſuſpenſione puniatur.

Reſpondeo negativè, ſi per metum gravem eligat. Ratio eſt, tum quia metus gravis, regulariter loquendo, excuſat à cenſuris; tum quia in textu dicitur, *præſumpſerint hujuſmodi electionem celebrare*; qui autem eligit per metum, non dicitur præſumere; præſumptio enim connotat actum voluntatis mere liberum. Ita Panorm. *hic nu. 6.* Suarez *numer. 14.* Alterius *loc. cit. col. 6.* & alii, contra Innocentium.

6 An autem electio facta per metum, irrita ſit, diſſenſio eſt inter DD. nam gloſſa *hic verb. libertatem, putat irritam eſſe*, quia non adeſt liber conſenſus. Innocentius *in c. quod ſicut, de elect.* exiſtimat electionem factam per metum non eſſe irritam ipſo iure. Panormitanus verò *in c. licèt de elect. numer. 12.* Suarez *loco cit. num. 14.* Alterius *loco cit. col. 6.* & alii diſtinguunt hoc pacto; vel metus incutitur ad faciendam electionem, relicta electoribus facultate eligendi, quem velint ex certo corpore, & genere perſonarum; vel metus incutitur ad eligendum certum aliquem: ſi metus incutitur ad eligendum certum aliquem, electio irrita eſt, utpotè carens debita libertate; nam de ratione intrinſeca electionis eſt, ut unus è pluribus voluntariè eligatur; ſi verò metus incutiatur ad eligendum aliquem ex certo numero, vel ad admittendum in electione abuſum poteſtatis ſæcularis, electio valida eſt, niſi aliud obſtet, quia unus voluntariè eligitur. Hæc opinio mihi probatur, eamque ſuſtinui in tractatu *de electione Pontificis*, ubi de hac re fuſius egi ſupra *diſput. 2. q. 7. punct. 1. §. 2. n. 9. tom 3.*

7 Quæres 4. utrùm diſpoſitio iſtius textus cadat in electiones ad quælibet beneficia, & in quoslibet electores Eccleſiaſticos.

Reſpondeo affirmativè, quia textus indiſtinctè, & generaliter loquitur, niſi forte excipiat Epiſcopos, quos ſæpius in præcedentibus dictum eſt excipi à ſuſpenſionibus, & interdictis generaliter latis, *c. quia periculoſum, & c. ſi compromiſſarius de elect. in 6.* Ita Abbas *hic*, Suarez *n. 14.* Alterius *loco cit. c. 5. ſub finem*, & alii communiter, contra Hoſtienſem aſſerentem hoc locum habere ſolùm in electione ad dignitatem Epiſcopalem. Et hæc de eligentibus per abuſum ſæcularis poteſtatis. Gradum hinc faciamus ad acceptantes hujuſmodi electionem.

SECUNDA PROPOSITIO.

8 COnſentiens electioni de ſe factæ ab electoribus Eccleſiaſticis cum abuſu poteſtatis ſæcularis, non gaudet illa electione; imò ineligibilis efficitur, & ad aliquam dignitatem eligi non poteſt abſque diſpenſatione, ut expreſſe habetur *in c. quiſquis cit. de electione*, ubi dicitur, *quiſquis electioni de ſe factæ per ſæcularis poteſtatis abuſum conſentire præſumpſerit contra canonicam libertatem, & electionis commodo careat, & ineligibilis fiat, nec abſque diſpenſatione ad aliquam valeat eligi dignitatem.* Hinc aliqui Doctores colligunt, conſentientem hujuſmodi electioni eſſe ipſo facto ſuſpenſum, quia privatur commodo electionis, & eligi non poteſt ad dignitatem abſque diſpenſatione, quod eſt proprium pœnæ ipſo jure latæ. Ita gloſſa *hic verb. fiat*. Alterius *loco cit. col. 2. dub. 2.* & alii.

Oppoſita tamen ſententia, quoad ineligibilitatem ad alia beneficia, probabilior mihi videtur, quia in textu dicitur, *ineligibilis fiat*, quod indicat actionem faciendam, & cùm verſemur in materia pœnali, benignior interpretatio facienda eſt.

9 Sed modò dubium eſt primò, utrùm conſentiens hujuſmodi electioni promoveri poſſit ad canonicatum, ad beneficium ſimplex, vel ad beneficium parochiale.

Reſp. affirmativè, quia in præfato textu efficitur ſolùm inhabilis ad dignitatem; præfata autem beneficia non ſunt dignitates, cum annexam non habeant fori externi juriſdictionem. Ita Abbas *loc. cit.* Alterius *loco cit. dub. 4.* & alii.

10 Secundò dubium eſt, utrùm Epiſcopus cum eo, qui hujuſmodi electioni de ſe factæ conſenſit, diſpenſare poſſit, illumque habilem efficere ad recipiendam dignitatem.

Reſpondeo negativè, quia Epiſcopus in jure communi, regulariter loquendo, diſpenſare non poteſt, niſi diſpenſandi facultas concedatur. Ita Panormit. *hic n. 8.* Alterius *loc. cit. dub. 3.* & alii, quos retuli *de diſpenſationibus in tract. de legibus diſput. 1. q. 2. punct. 1. n. 12. tom. 2.* contra Gloſſam *hic verſ. fiat*.

PUN-

Digitized by Google

PUNCTUM VI.

De ſuſpenſione contra Epiſcopum, qui electum ad Epiſcopatum, vel ad dignitatem Epiſcopatu majorem confirmat, vel conſecrat, non præmiſſa inquiſitione; an is, qui appellationem in electione interpoſuerat apud Sedem Apoſtolicam, & poſtea renunciaverat appellationi, renunciaverit appellationi abſque pravitate.

1 *Conceſſio Gregorii III.* in c. quamvis, de elec. *circa appellationes ad Sedem Apoſtolicam in cauſis electionum Epiſcoporum, aut dignitatum Epiſcopatu ſuperiorum, eſt ut appellans renuntiare poſſit appellationi antequam appellatio præſentata ſit Sedi Apoſtolicæ; modò renuntiatio fiat abſque labe ſimoniæ, ſive pravitate. Epiſcopi omittentes inquirere, an renuntiatio facta ſit ex pravitate ſi confirment, vel conſecrent electum in Epiſcopum, vel in ſuperiorem dignitatem ſuſpenduntur per annum à confirmatione, & conſecratione Epiſcoporum; Ita Bonifacius VIII.* in c. provida, de elec.

2 *Materia, iſtius ſuſpenſionis, eſt temerè confirmare electores, conſecrare electos in Epiſcopatum, vel in dignitatem Epiſcopatu ſuperiorem præmiſſa inquiſitione in n. 1. expreſſa.*

3 *Epiſcopus, qui ſe ſe ingerit in hac cauſa circa electionem, ſed non confirmat electionem, vel electum in Epiſcopum non conſecrat; non afficitur ſuſpenſione.*

4 *Incurritur per confirmationem electionis, aut per conſecrationem electi.*

5 *Intelligitur nomine pravitatis, de qua hoc loco inquirere debet Epiſcopus, pactio ſimoniaca, vel datio, vel promiſſio, aut metus injuſtè incuſſus.*

6 *Licet ommittatur ejuſmodi inquiſitio, conſecratio non eſt irrita quoad ſubſtantiam.*

7 *Subjectum iſtius ſuſpenſionis videntur eſſe Epiſcopi, ad quos ſolet ſpectare cognitio hujuſmodi cauſarum, quando appellatio præſentata non fuit Apoſtolicæ Sedi, & quando appellatio revocata fuit abſque ulla pravitate.*

8 *Epiſcopi aſſiſtentes tali conſecrationi non incurrunt ſuſpenſionem.*

9 *Sicut neque omnes Epiſcopi, ad quos iure ordinario non ſpectat prædicta inquiſitio.*

10 *Effectus hujus ſuſpenſionis eſt ſuſpendere à confirmatione, & conſecratione Epiſcoporum per annum, ita ut confirmans ſuſpendatur à confirmatione, conſecrans à conſecratione.*

11 *Annus ſuſpenſionis à confirmatione incipit à die confirmationis, annus conſecrationis incipit à die conſecrationis.*

12 *Abſolutio eius eſt reſervata Papæ.*

1 GRegorius III. *in c. quamvis, de electione concedit*, ut qui appellavit ad Sedem Apoſtolicam in cauſis electionum Epiſcoporum, aut aliarum dignitatum, Epiſcopatu majorum, renunciare poſſit appellationi, antequam appellatio præſentata ſit Sedi Apoſtolicæ, modò renunciatio fiat abſque ſimonia, ſeu pravitate. Bonifacius tamen VIII. *in c. provida, de electione*, mandat Epiſcopo, ut inquirat, an renunciatio appellationis facta ſit ex pravitate; alioquin ſi Epiſcopus hac inquiſitione prætermiſſa confirmet, vel conſecret electum in Epiſcopum, vel in ſuperiorem dignitatem, incurrat ſuſpenſionem per annum à confirmatione, & conſecratione Epiſcoporum. Hoc poſito breviter explicabo materiam, ſubjectum, effectum, & ceſſationem iſtius ſuſpenſionis, quamquam illam ad praxim rarò cenſeo revocandam, cum electio Epiſcoporum, ut plurimùm fiat à Summo Pontifice.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius ſuſpenſionis eſt temerè confirmare electores, conſecrare electos ad Epiſcopatum, vel ad dignitatem Epiſcopatu majorem, non præmiſſa inquiſitione; an is, qui in cauſa electionis appellaverat, & poſtea renunciaverat appellationi antequam appellatio præſentata eſſet Sedi Apoſtolicæ, renunciaverit appellationi ex pravitate; hæc propoſitio perſpicuè conſtat *ex c. provida, citato*.

3 Hinc ſequitur Epiſcopum, qui ſe in hujuſmodi cauſis ingerit, ſed electionem non confirmat, aut electum non conſecrat, non ligari hac cenſura; quia licèt faciat contra *c. quamvis, de elect.* non tamen præſtat actionem ſub pœna ſuſpenſionis ipſo jure prohibitam, *in c. provida, cit.* Ità Suarez *diſp. 31. ſect. 5. nu. 8.* Alterius *col. 2.* Filliuc. *tract. 17. c. 8. q. 4. n. 146.* contra Sylveſtrum *v. ſuſpenſio §. 6. verſ. 12.* & Angelum *eodem verbo*.

4 Sed modò dubium eſt primò, utrùm ad incurrendam iſtam ſuſpenſionem ſufficiat altera iſtarum actionum, videlicet confirmatio electionis, aut conſecratio electi, vel utraque requiratur. Ratio dubitandi ad probandum utramque requiri deſumitur ex modo loquendi Bonifacii VIII. in dicto *c. provida*, ubi loquitur per dictionem conjunctivam, *&*, ibi, *ad confirmandas electiones, & conſecrandos electos temerè procedendo*.

Reſpondendum mihi probabilius videtur, alterutram iſtarum actionum ſufficere; ſic enim colligitur ex dicto *cap. provida*, ubi contra confirmantem imponitur ſuſpenſio à confirmatione per annum; & contra conſecrantem injungitur pœna ſuſpenſionis à conſecratione per annum, ut in eo, in quo peccaverit, puniatur, ut in citato *c. habetur*. Ita gloſſa *hic verſ. in quo* Geminian. *ibi. n. 6.* Franchus *nu. 2.* Suarez *diſp. 31. ſect. 5. n. 8. ad finem*. Alter. *tom. 2. diſp. 16. c. 2. col. ... verſ. ſed quæri*.

5 Secundò dubium eſt, quid nomine *pravitatis* intelligatur, circa quam Epiſcopus, antequam ad confirmationem electionis aut conſecrationem electi procedat, inquirere debet, an ipſa intervenerit in renunciatione appellationis.

Reſpondeo cum gloſſa *c. quamvis, de electione, verb. pravitate*, intelligi pactionem ſimoniacam, ſeu dationem, vel promiſſionem illicitam, aut vim, vel metum injuſtè incuſſum. Idem innuit Suarez *n. 8.* ubi etiam clarè ſignificat, intelligi fraudem.

6 Tertiò dubium eſt, utrùm confirmatio, aut conſecratio facta omiſſa præfata inquiſitione, valida ſit.

Reſpondeo, *in c. provida*, irritari quidem, ſed tamen conſecratio ipſa non eſt irrita quoad ſubſtantiam; ſed quoad uſum, & executionem, ut benè gloſſa *hic in verb. firmitatis*, Saurus *cas. 12. numer. 10.* & alii; quos alibi adduxi, & probavi à ſimili *in tractatu de ſacramentis, diſputat. 6. quæſt. unic. punct. 5. n. 18. & 19. tom. 1.* dum loquerer de promotis ad ordines ſacros ſine titulo ex *cap. neminem*, & aliis textibus.

SECUNDA PROPOSITIO.

7 SUbjectum iſtius ſuſpenſionis videntur eſſe Epiſcopi, ad quos cognitio hujuſmodi cauſarum ſpectare ſolet, quando appellatio præſentata non fuit Sedi Apoſtolicæ, & quando appellatio revocata fuit abſque ulla pravitate. Ratio iſtius propoſitionis eſt, tum quia ſubjectum iſtius ſuſpenſionis ſunt illi, ad quos pertinet cognitio ordinaria electionis ad Epiſcopatum; cognitio autem ordinaria electionis pertinet ad Epiſcopum; cum enim electio ad Epiſcopatum ſit res graviſſima, & inter cauſas majores enumeretur, ut dicitur *in c. quamvis, citato*, illius ordinaria cognitio pertinet ad Epiſcopum, Archiepiſcopum, & Patriarcham, qui poſt Summum Pontificem ſunt omnibus ſuperiores; licèt reſpectu Summi Pontificis ſint inferiores; tum quia iſta ſuſpenſio lata eſt in confirmantes electionem, & conſecrantes Epiſcopum electum; Epiſcopi autem ſunt qui electionem confirmant, & conſecrant Epiſcopos. Ita Suarez *loco cit. n. 8.* Alterius *loco cit. col. 2.*

Obiicies, Epiſcopi non ligantur ſuſpenſione, niſi exprimantur; hic autem non exprimuntur, cum ſermo ſit tantummodo de judicibus. Reſpondeo Epiſcopos ſufficienter exprimi; cum materia, de qua agitur, ipſis tantùm conveniat, alioquin inutilis redderetur diſpoſitio.

8 Sed modò dubium eſt primò, utrùm Epiſcopi aſſiſtentes conſecrationi vinculo iſtius ſuſpenſionis ligentur.

Reſpondeo negativè, quia ipſi non conſecrant Epiſcopum; unus enim tantummodo conſecrat; iſta autem ſuſpenſio lata eſt in confirmantem, & conſecrantem. ita Geminian. *hic. n. 4.* Alter. *loc. cit. col. 4.* & alii.

9 Secundò dubium eſt, utrùm iſta ſuſpenſio afficiat quemlibet Epiſcopum conſecrantem ante præmiſſam præfatam inquiſitionem.

Reſpondeo afficere ſolùm eos Epiſcopos, ad quos jure ordinario ſpectat hujuſmodi inquiſitionem facere; de his enim tantùm ſermo eſt *in c. provida, citato*, ibi, *cum nonnulli conceſſione hujuſmodi abutentes ſuam (inquiſitione præfata omiſſa) cognitionem in iiſdem negotiis interponant ad confirmandas electiones, & conſecrandos electos temerè procedendo, &c.* Ita Geminianus, Francus, & Alterius *locis cit.*

Ex quo ſequitur Epiſcopum, ad quem non pertinet inquirere, an renunciatum ſit appellationi abſque ulla ſimoniaca pravitate, non ligari hac ſuſpenſione, conſecrando Epiſcopum electum; Geminianus tamen, Francus, & Alterius putant ligari Archiepiſcopum, qui conſecrationem, omiſſa præfata inquiſitione, mandavit alteri Epiſcopo.

Sed oppoſitum mihi probabilius videtur (niſi fortè ipſe confirmaverit electionem; tunc enim incurrit ſuſpenſionem quatenus confirmavit electionem, non quatenus mandavit conſecrationem. Ratio, eſt, quia ſubjectum iſtius ſuſpenſionis ſunt illi, qui temerè confirmant electionem, aut conſecrant electos, omiſſa præfata inquiſitione.

TERTIA PROPOSITIO.

10 EFfectus iſtius ſuſpenſionis eſt ſuſpendere à confirmatione, & conſecratione Epiſcoporum per annum continuum, cum hac videlicet proportione, ut confirmans ſuſpenſus ſit à confirmatione Epiſcoporum; conſecrans à conſecratione eorundem, confirmans verò; & conſecrans ſuſpenſus ſit à confirmatione, & conſecratione ſimul.

11 Sed modò dubium eſt, quandonam incipiat iſta ſuſpenſio.

Reſpondeo annum ſuſpenſionis à confirmatione incipere à die confirmationis: annum verò ſuſpenſionis à conſecratione incipere à die conſecrationis; cùm enim ipſo facto incurratur, effectum ſuum ſtatim operare debet. Ita gloſſa *hic in verbo annum continuum*, & Alterius *loco cit. col. 2.*

QUARTA PROPOSITIO.

12 ABſolutio iſtius ſuſpenſionis reſervata eſt Papæ, Ratio eſt, quia ſuſpenſio ad tempus jure communi lata, reſervata eſt Summo Pontifici, ut ſæpiùs in præcedentibus dixi *profertim qu. 2. punct. 11. n. 7 hujus diſp. 3. c. 3.*

PUNCTUM VII.

De ſuſpenſione contra Epiſcopum, qui religioſum abſque licentia ſui ſuperioris promovet ad clericatum, vel majorem monaſterii in ſuo monaſterio conſtituit.

1 *Epiſcopus repellitur à communione aliorum, ſi Religioſum ſine ſui ſuperioris licentia, promovet ad Clericatum, vel majorem monaſterii in ſuo monaſterio conſtituit.*
2 *Ab aliorum Fidelium communione arcetur exceptis ſubditis ſuæ Diœceſis.*
3 *Hæc pœna eſt potiùs prohibitio quàm ſuſpenſio; graviter tamen peccat, ſi ſua ſponte communicet in ſpiritualibus cum aliis.*

UNICA PROPOSITIO.

1 EPiſcopus qui præfata facit repellitur à communione aliorum, *c. ſi quis, diſt. 58.*

2 Rogabis primò, à quorum communione repellatur præfatus Epiſcopus.

Reſpondendum videtur repelli à participatione cum aliis fidelibus, exceptis ſubditis propriæ diœceſis; nam in præfato textu abſolutè dicitur, *à cæterorum communione ſejunctus, ſua tantum plebis communione contentus ſit*; Alii tamen DD. communiter, quorum opinio valde probabilis eſt, putant repelli ſolùm à communione aliorum Epiſcoporum. Vide Sylveſtrum *verb. ſuſpenſio §. 6. verſic. 5.* Tabienam *eodem verb. ſuſpenſio. 1. num. 7.* Sayrum *lib. 4. cap. 12. num. 14.* Henriquez *lib. 13. cap. 38. num. 1.* Alter. *tom. 2. diſp. 16. c. 1. ad finem.* Filliucium *tract. 17. n. 139. & 144.*

3 Rogabis ſecundò, utrùm iſta pœna ſit ſuſpenſio propriè dicta.

Reſpondeo videri potiùs prohibitionem, quæ ad quamdam minoris excommunicationis ſpeciem revocari poteſt. Ita nonnulli ex præcitatis DD. An autem Epiſcopus, qui in hanc pœnam incidit, graviter peccet participando cum aliis, patet à ſimili ex dictis *de excommunicatione in genere in tractatu de cenſuris in communi diſp. 2. qu. 2. punct. 6. n. 1. & ſeqq. to. 1.* peccare, dum loquerer de excommunicatis cum aliis participantibus.

PUNCTUM VIII.

De ſuſpenſione contra electores Epiſcoporum, qui electionem electo non præſentant infrà octo dies, poſtquam eam commode illi præſentare potuerunt.

1 *Materia iſtius ſuſpenſionis latæ à Nicolao III. in cap.* Cupientes de electione in 6. *eſt omiſſio, qua electores Cathedralium, aut Regularium Eccleſiarum facta electione culpabiliter omittunt electionem præſentare electo infrà octo dies, poſtquam jam illi commodè præſentare potuerunt. Hinc ſine gravi diſpendio famæ, ſanitatis, aut facultatum non poſſit fieri præſentatio, non incurritur ſuſpenſio, in foro tamen externo habebitur.*
2 *Quis commodè poteſt electionem præſentare, quando judicio prudentis viri poteſt ſine incommodo.*
3 *Subjectum hujus ſuſpenſionis ſunt Clerici electores, qui electionem Epiſcoporum non præſentant infrà octo dies.*
4 *Epiſcopus hac pœna non ligatur, ſi ad ipſum ſpectat eligere Epiſcopum, aut Metropolitanum, excluditur tamen à proſecutione electionis.*
5 *Effectus hujus ſuſpenſionis eſt ſuſpendere per triennium ab omnibus beneficiis, quæ obtinentur ab electoribus in ea Eccleſia, de cujus electione agitur; ſuſpenſus tamen durante ſuſpenſione, & ſede Epiſcopali vacante poteſt electionem Epiſcopi facere.*
6 *Incipit triennium poſt octo dies.*
7 *Ejus abſolutio reſervata eſt Papæ.*

ISta ſuſpenſio lata fuit à Nicolao III. *in c. cupientes, de electione lib. 6.* Circa quam quatuor breviter explicabo.

Primò, quænam ſit materia iſtius ſuſpenſionis.

Secundò, quodnam ſit ſubjectum.

Tertiò, quem effectum pariat.

Quartò, quis poſſit illius abſolutionem conferre.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius ſuſpenſionis eſt omiſſio, qua electores Cathedralium, aut Regularium Eccleſiarum, facta electione culpabiliter omittunt electionem præſentare electo infrà octo dies, poſtquam eam illi commodè præſentare potuerunt; hæc propoſitio clarè conſtat ex c. *cupientes*, citato, ibi, *cæterum ſi eligentes; electiones ipſas concorditer, vel in diſcordia celebratas infra octo dies, poſtquam commodè potuerunt, electis præſentare diſtulerint, ipſos, qui culpabiles in hoc extiterint (quoad ſe) à proceſſus proſecutione totaliter excludentes, omnibus beneficiis ſuis, quæ in ipſa Eccleſia, de cujus electione agitur, obtinent, per triennium continuum, ex tunc inchoandum volumus eo ipſo fore ſuſpenſos, ad quæ ſi infra illud tempus ſe propria temeritate, vel alio quæſito colore ingeſſerint, illis ipſo jure perpetuò ſint privati.*

Dixi, *culpabiliter omittunt*; tum quià cenſura gravis ſupponit culpam gravem; tum quia in textu dicitur, *qui culpabiles in hoc extiterint.*

Dixi, *infra octo dies, poſtquam electionem electo commodè præſentare potuerunt*, ut indicarem tempus, intra quod electio præſentanda eſt; hoc enim non incipit ab hora electionis, ſed ab hora, qua electio commode præſentari poteſt, ut clarè conſtat ex verbis textus proximè citatis. Idem communiter tradunt DD.

2 Rogabis, quandonam quis dicatur commodè poſſe electionem præſentare.

Reſpondeo tunc dici commodè præſentare, quando poteſt ſine incommodo, quando autem quis dicatur non poſſe ſine incommodo, ſtandum eſt judicio prudentis viri, ex gloſſ. *c. quam ſit, de elect. lib. 6.* & aliis.

Ex dictis ſequitur 1. eos non affici hac ſuſpenſione, qui nullam in hoc culpam admiſerunt, ut ſi nuncium, de cujus diligentia non dubitabant, tranſmiſerunt ad electum, ut electionem deferret, ſed nuncius longiorem moram interpoſuit, aut alio acceſſit.

Secundò eos non ligari hac ſuſpenſione, qui abſque ſanitatis, famæ, aut gravi facultatum diſpendio, electionem deferre non potuerunt.

Obſerva tamen eos in foro externo præſumi ſuſpenſos, & aliis pœnis obſtrictos; qui lapſis octo diebus, electionem non præſentarunt, niſi probent ſe in culpa non fuiſſe, ſeu electionem commodè præſentare non potuiſſe, argumento *c. plerumque de reſcriptis.* Ratio eſt, quia poſſeſſio ſtat pro lege; conſequenter in ipſius favorem judicandum eſt. Ita gloſſa *hic verb. qui culpabiles.* Alterius *to. 2. diſp. 13. c. 3. col. 3.*

SECUNDA PROPOSITIO.

3 SUbjectum iſtius ſuſpenſionis ſunt Clerici electores, qui electionem Epiſcoporum intra præfatum tempus præſentare omittunt; hæc propoſitio patet ex verbis *c. cupientes*, in prima propoſitione relatis.

4 Sed modò dubium eſt, utrùm Epiſcopus hac pœna afficiatur, ſi ad ipſum ſpectet eligere alium Epiſcopum, aut Metropolitanum.

Reſpondeo non affici pœna ſuſpenſionis, quia *in c. cupientes*, non fit expreſſa mentio Epiſcoporum eligentium, Epiſcopus enim non afficitur cenſura ſuſpenſionis, vel interdicti, niſi exprimatur, *c. quia periculoſum, de ſententia excomm. lib. 6.* Excluditur tamen à proſecutione electionis, quia *cap. cupientes*, generaliter loquitur, nec ullo jure ſancitum eſt, ut expreſſa mentio Epiſcoporum fiat in hac parte. Ita gloſſa *hic*, & Alterius *loco cit. col. 4.* Extant etiam in præcitato textu aliæ pœnæ contra eligentes, & poſtulantes, & contra electos, niſi ſervent formam in eo textu expreſſam; verùm ego illas omitto, quia non ſpectant ad iſtam ſuſpenſionem ipſo jure latam.

TERTIA PROPOSITIO.

5 ISta ſuſpenſio ſuſpendit per triennium ab omnibus beneficiis, quæ obtinentur ab electoribus in ea Eccleſia; de cujus electione agitur; hæc propoſitio non indiget probatione, quia in textu clara, & perſpicua eſt. Quid autem importet ſuſpenſio à beneficiis, ſæpiùs explicatũ eſt, & patet ex dictis *de cenſuris in genere diſp. 3. punct. 2. n. 12. to. 1.* intelligi ſuſpenſionem tantùm à fructibus Beneficii, ſeu à jure ad fructus, quicumque ſint.

Hinc ſequitur primò electorem, qui hanc ſuſpenſionem contraxit, non poſſe per triennium beneficii fructus percipere, quia ſuſpenſus eſt à beneficiis.

Secundò electorem, qui jam ſuſpenſus eſt, poſſe electionem Epiſcopi facere, ſi ſuſpenſione durante Sedes Epiſcopalis vacet. Ratio eſt, quià non eſt privatus poteſtate activa iterum eligendi; ſed beneficii fructibus, ipſe tamen non poteſt ſuſpenſione durante eligi in dicta Eccleſia, quia per electionem requiritur jus ad fructus; ille autem non poteſt jus ad fructus acquirere, qui ſuſpenſus eſt à beneficiis, ſuſpenſio enim à beneficiis tollit jus ad fructus. Ita gloſſ. *hic verſ. beneficiis*, ubi alios allegat.

6 Sed modò dubium ſupereſt, quandonam inchoandum ſit triennium, intra quod præfati electores ſuſpenſione ligantur.

Reſp. inchoandum eſſe poſt octo dies, de quibus dictum eſt in prima propoſitione; nam in textu dicitur, *per triennium continuum ex tunc inchoandum*, ubi gloſſ. *in verb. ex tunc, ait*, ſcilicet poſt prædictos octo dies, quomodo autem computandum ſit novum triennium, ſi intra primum triennium nova ſimilis ſuſpenſio incurratur, ſufficienter in præcedentibus explicatum eſt *quæſt. 1. diſput. 3. præſertim de cenſuris in genere diſput. 3. punct. 3. numer. 3. & ſeqq. tom. 1.* computandum eſſe ab ea die, qua nova ſuſpenſio contrahitur.

QUARTA PROPOSITIO.

7 ABſolutio iſtius ſuſpenſionis reſervata eſt Summo Pontifici, juxta communiorem DD. ſententiam. Ratio eſt, quia ſuſpenſio lata ad tempus, nondum elapſo eo tempore reſervata

eſt

eſt Summo Pontifici, etiamſi nulla de reſervatione mentio fiat in textu, ut ſæpius dictum eſt in præcedentibus.

PUNCTUM IX.

De ſuſpenſione contra impugnantes electionem, poſtulationem, vel aliam proviſionem, opponendo aliquid in perſonam electi, vel proviſi ſed poſtea deficientes in probatione.

1 *Hæc ſuſpenſio* in cap. ſtatuimus, & cap. ſi compromiſſarius *eſt ipſo jure lata.*

2 *Ejus materia eſt, deficere in probatione illius, quod oppoſuit contra perſonam electi, vel proviſi de dignitate, præſtimonio, vel Canonicatu, vel Epiſcopatu.*

3 *Electio vel proviſio tripliciter impugnari poteſt; 1. ob defectum eligentium; 2. ob defectum electionis; 3. ob defectum perſonarum electarum.*

4 *Non incurritur occaſione cujuslibet beneficii.*

5 *Defectus plenæ probationis ſufficit ad illam incurrendam.*

6 *Qui plura obiicit in perſonam crimina, & unum, ſolùm probat, non ligatur hac pœna.*

7 *Sicut neque appellans ab electione.*

8 *Subiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt Clerici Beneficiarii obiicientes aliquid in perſonam electi, vel proviſi de dignitate, præſtimonio, Canonicatu, Epiſcopatu, vel majori dignitate, & culpabiliter deficientes in probatione.*

9 *Suſpendit per triennium à beneficiis.*

10 *Beneficiarius, qui durante hac ſuſpenſione temere ſe immiſcet beneficiis ante completam ultimam diem triennii remanet ipſo facto privatus beneficiis ſine ſpe illa iterum obtinendi, niſi probaverit, ſe habuiſſe legitimam cauſam impugnandi electionem.*

11 *Obiiciens aliquid in perſonam, & non probans, condemnandus eſt in expenſis.*

12 *Hæc ſuſpenſio reſervata eſt Summo Pontifici.*

ISta ſuſpenſio habetur *in cap. ſtatuimus, de elect. in 6. & cap. ſi compromiſſarius eodem tit.* Circa quam quatuor de more explicabo

Primò, quænam ſit ejus materia.

Secundò, quodnam ſit ſubiectum.

Tertiò, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio.

Quartò, quis in ea diſpenſare poſſit.

1 Sed in primis, & ante omnia advertendum eſt iſtam ſuſpenſionem ipſo jure latam eſſe, quia *in c. ſtatuimus, cit.* dicitur, *noverit ſe ſuſpenſum;* licèt enim verbum illud *noverit*, ſit modi ſubiunctivi, & poſſit eſſe temporis præteriti, aut futuri; nihilominus adjungitur participio temporis præteriti; conſequenter indicat cenſuram latam, non ferendam. Ita Geminianus *hic n. 7.* Alterius *diſp. 13. c. 4. col. 3.* & alij communiter. His poſitis, ſit.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius ſuſpenſionis eſt deficere in probatione illius, quod oppoſuit contra perſonam electi, vel proviſi de dignitate, præſtimonio, vel Canonicatu, vel Epiſcopatu.

3 Ut hæc propoſitio clarius intelligatur, advertendum eſt, electionem, aut proviſionem tripliciter impugnari poſſe. *Primò*, ob defectum eligentium. *Secundò*, ob defectum electionis, eò quod ſervata non fuerit debita forma, *Tertiò*, ob defectum perſonarum electarum.

Iſta ſuſpenſio non eſt lata contra impugnantem electionem primò, & ſecundo modo, & deficientem in probatione, ſed contra impugnantem electionem tertio modo, videlicet ob defectum electi, & poſtea deficientem in probatione illius, quod obiecerat in perſonam electam.

Quod ſuſpenſio non ſit lata contra impugnantes electionem ob defectum eligentium, probatur, tum quia jus clarius locutum fuiſſet, tum quia in textu dicitur, *obiicit in perſonam*, quòd cum in ſingulari proferatur, non poteſt cadere in electores ſimul, & electum, ut benè gloſſa in *cap. ſtatuimus, cit. verb. perſonam*. Alterius *tom. 2. diſp. 4. col. 2.* Innoc. & alii apud gloſſam.

Quòd ſuſpenſio edita non ſit contra impugnantes electionem, aut proviſionem ob defectum formæ, & ſolemnitatis, patet, quia præcitata jura clarè imponunt ſolùm ſuſpenſionem contra deficientem in probatione ejus, quòd objecit in perſonam, & deficientem in probatione ejus, quòd obiecerat in formam, condemnandum fieturi in expenſis, quas electus ob id ſe feciſſe docuerit.

Quòd verò ſuſpenſio lata ſit in eum, qui deficit in probatione illius, quod objecit in perſonam, probatur, quia *in cap ſtatuimus, cit.* dicitur, *qui verò in probatione defecerit ejus, quòd objecit in perſonam, à beneficiis Eccleſiaſticis triennio noverit ſe ſuſpenſum.* Idem habetur in *cap. ſi compromiſſarius de elect. in 6.* ob illa ſuſpenſione per triennium a beneficio contra compromiſſarium eligentem in dignum, ita ſubjungitur, *& idem in illius beneficiis eſt cenſendum, qui alicujus electionem, poſtulationem, aut proviſionem impugnans, in probatione deficit ejus, quod obiicit in perſonam.*

4 Sed modò dubium eſt primò, utrùm iſta ſuſpenſio incurratur occaſione cujuslibet beneficii, dum quis deficit in probatione criminis, vel defectus obiecti in perſonam.

Reſpondendum mihi videtur, non incurri occaſione cujuslibet beneficii, ſed ſolùm occaſione dignitatum, perſonatuum, & canonicatuum, de quibus ſermo eſt *in cap. ſtatuimus, cit.* & occaſione Epiſcopatuum, & dignitatum Epiſcopatibus ſuperiorum, de quibus loquitur *c. ſi compromiſſarius, de elect. in 6* Ita ſentire videtur Joann. Andreas hic, gloſſa *hic verb. ſtatuimus*, & Alterius *tom. 2. diſp. 13. cap. 4. col. 1. verſ. quantum*, Suarez *de cenſuris diſp. 31. ſect. 3. num. 12.* Filliucius *tract. 17. cap. 7. q. 8. num. 113.*

Hinc ſequitur obiicientem aliquid in perſonam Parochi electi, aut proviſi, non puniri pœna illius cenſuræ, etiamſi poſtea deficiat in probatione. Ratio eſt, quia beneficium parochiale non continetur ſub nomine prædictorum beneficiorum.

5 Secundò dubium eſt utrùm defectus plenæ probationis ſufficiat ad incurrendam illam ſuſpenſionem, hoc eſt, utrùm deficiens à plena probatione, non autem à ſemiplena, incidat in iſtam ſuſpenſionem.

Reſpon. ſufficere defectum plenæ probationis; conſequenter eum, qui ſemiplenè ſolùm probat affici hac ſuſpenſione. Ratio eſt, tum quia, qui non plenè probat, dicitur deficere à probatione, cùm nomine probationis intelligatur plena probatio, non autem ſemiplena, ex gloſſa *in Clement. conſtitut. verb. fides, de elect.* & aliis, tum quia impugnans electionem ob defectum formæ condemnandus eſt in expenſis, ſi non plenè probaverit, ut expreſſè dicitur *in cap. ſtatuimus, cit.* ibi, *adiicientes, ut qui plenè non probaverit, &c.* ergo etiam pœna ſuſpenſionis punitur, qui deficit in plena probatione defectus, ſeu criminis objecti in perſonam, tum quia Greg. X. *in c. ut circa, de elect. li. 6.* confirmans ea, quæ Innoc. IV. decreverat *in c. ſtatuimus, cit.* clarè indicat intelligenda eſſe de plena probatione, ibi, *illa ſanè, quæ fel. record. Innoc. IV. contra non plenè probantes ea, quæ in formam, vel in perſonam objecerant, ſtatuit, in ſuo volumus robore permanere.* Ita gloſſ. *in c. ſtatuimus, verb. qui verò in probatione*, Geminianus *ibid. n. 5.* Ancharan. *nu. 6.* Alter. *tom. 2. diſp. 13. cap. 4. col. 2.* Archidiaconus, & alii, contra Hoſtienſem apud gloſſam *loco cit.*

6 Tertiò dubium eſt, utrùm obiiciens plura crimina, vel defectus in perſonam, ſed unum ſolùm plenè probans, ligetur ſuſpenſione.

Reſpondeo non ligari ſuſpenſione, quia iſta ſuſpenſio lata eſt in calumniatorem, qui electionem temere impugnat, cùm autem plenè probaverit unum defectum, non cenſetur temerè impugnaſſe, o. dolosè egiſſe ad calumniandum. Ita Innocentius, Hoſtienſis, Archidiaconus, & alii, quos in margine citat gloſſa, *in c. ſtatuimus, in verb. defecerit.*

7 Quartò dubium eſt, utrùm appellans ab electione, incurrat iſtam ſuſpenſionem.

Reſpondeo negativè, quia iſta ſuſpenſio lata eſt in eum, qui ſuſcipit in ſe onus probandi crimen, vel defectum, quem in perſonam electam objecit; qui autem ſimpliciter appellat, non ſuſcipit, in ſe hujuſmodi onus. Ita gloſſa *in c. ſtatuimus, cit. in verſ. defecerit*, Alter. *tom. 2. diſp. 13. c. 4. col 2. verſ. & licet.*

SECUNDA PROPOSITIO.

8 SUbiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt clerici beneficiarii obiicientes aliquid in perſonam electi, vel proviſi de dignitate, præſtimonio, canonicatu, Epiſcopatu, vel ſuperiori dignitate, & culpabiliter deficientes in probatione. Ratio eſt, quia ſubiectum cenſuræ ſunt illi, quibus verba diſpoſitionis, & effectus cenſuræ accommodari poſſunt; ſed verba prædictorum jurium, & effectus ſuſpenſionis à beneficiis, accommodari tantum poſſunt clericis beneficiariis obiicientes, ut ſupra. Ergo ſubiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt clerici beneficiarii obiicientes, ut ſuprà.

Dixi, *culpabiliter deficientes in probatione*, nam ſi abſque propria culpa in probatione deficiant, ut quia teſtes renuunt teſtari, aut quia electus, cui obiecta fuerat excommunicatio, oſtendit ſe latenter abſolutum fuiſſe, obiicient defectum in perſonam, in foro ſaltem conſcientiæ excuſatur à cenſura; cùm hæc non incurratur abſque culpa. Ita Suarez, & Filliucius *locis cit.*

TERTIA PROPOSITIO.

9 ISta ſuſpenſio ſuſpendit per triennium à beneficiis; nam in utroque textu ſuperius citato continetur ſuſpenſio per triennium à beneficiis.

Hoc tamen limitandum videtur in beneficiis, quæ obiiciens aliquid in perſonam, & in probatione deficiens obtinet in illa Eccleſia, ad quam aliter electus, vel poſtulatus fuerat; nam *in c. ſi compromiſſarius, cit.* idem ſtatuitur de iſta ſuſpenſione, quod ſtatutum fuerat de ſuſpenſione lata in compromiſſarium eligentem indignum, et clarè conſtat ex verbis illius textus ſæpius cit. ſed ſuſpenſio lata contra compromiſſarium intelligitur de ſuſpenſione à beneficiis obtentis in eadem Eccleſia, quam offendit electione indigni; ergò, &c. Ita gloſs. *in c. ſi compromiſſarius, ver. in illius beneficiis*, Suarez, & Filliuc. *locis cit.* Si verò obiiciens defectum electo, ſeu proviſo, & deficiens in probatione, non habeat beneficium in dicta Eccleſia, puniendus eſt pœna judicis arbitraria; quia pœna contra ipſum taxata non eſt, ut benè gloſs. *in c. ſi compromiſſarius, verſ. in illius beneficiis de elect. in 6.*

10 Sed modò dubium eſt primò, quam pœnam incurrat præfatus beneficiarius, qui contracta dicta ſuſpenſione a beneficiis, intra triennium immiſcet ſe in dictis beneficiis.

Digitized by Google

Reſpondeo, ſi temere ſe in illis ingeſſit; ante completam ultimam diem trienoli, remanet ipſo facto privatus beneficiis abſqoe ulla ſpe iterom illa obtinendi, niſi probaverit ſe rationabilem cauſam habuiſſe impugnandi electionem, ſeque calumniatorem oon fuiſſe; ſic enim habetur *in c. ſtatuimus, ad finem*. Ita Gemin. *hic nu.* 7. Alter. *col.* 3 & 4. & alii.

Ex quo inferunt gloſſa, & Alterius, poſſe illius beneficia alteri conferri ſtatim, ac beneficiarius, durante ſuſpenſione, io illis ſe immiſcuit.

Sed ego probabilius cenſeo illius beneficia alteri conferri non poſſe ante ſententiam privationis declaratoriam quia deliuquens privetur beneficiis abſqoe miſericordia, niſi ſe à calumnia immunem probaverit; ergò beneficium alteri conferri non debet, donec reus citetur, & conſtet à vitio calumoiæ non excuſare.

11 Secuodò dubium eſt, utrùm aliquid obiiciens alio perſonam, ſed deficiens in probatione, non ſolùm ſuſpenſionem incorrat, verùm etiam condemnandus ſit in expenſis.

Reſpondeo affirmativè, *ex c. accedens, in fine, de accuſat.*. Ratio eſt, quia cenſetur cauſa injuſta damni.

QUARTA PROPOSITIO.

12 ISta ſuſpenſio reſervata eſt Summo Pontifici, juxta communiorem ſententiam; nam lata eſt ad triennium; elapſo verò triennio ceſſat, qoia non ligat ultra tempus præſcriptum, & definitum.

PUNCTUM X.

De ſuſpenſione contra Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, Priores, alioſque monaſteriorum Prælatos, promotos à Sede Apoſtolica, aut ab ea recipientes munus confirmationis, conſecrationis, vel benedictionis, & poſtea adminiſtrationem bonorum Eccleſiaſticorum ſine litteris Apoſtolicis recipientes.

1 *Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, Priores, aliique Prælati Monaſteriorum à Sede Apoſtolica promoti, vel ab ea recipientes munus confirmationis, conſecrationis, vel benedictionis, & adminiſtrationem bonorum Eccleſiaſticorum ſine litteris Apoſtolicis ſuſcipiunt, irrita omnia agunt & repelluntur à perceptione fructuum dictarum Eccleſiarum; Capitula, & Conventus harum Eccleſiarum his Epiſcopis obedientes, aut eos ſine his litteris recipientes ſuſpenduntur à beneficiis, donec abſolutionem Apoſtolicam obtinuerint.*

2 *Aut ſi à Sede Apoſtolica diſcedant antequam juramentum fidelitatis, & obedientiæ præſtiterint, eandem pœnam incurrunt, donec juramentum præſtiterint.*

3 *Eandem pœnam incurrunt Archiepiſcopi diſcedentes à Sede Apoſtolica abſque litteris traditionis pallii. Hæc pœna durat, donec obtinuerint litteras traditionis pallii.*

4 *A propriis beneficiis, capitula ſuſpenduntur, quæ ſinguli obtinent.*

1 PRæfati Prælati, ſi ad ſuas Eccleſias accedaot, ſeu adminiſtrationem bonorum Eccleſiaſticorum abſqoe litteris Sedis Apoſtolicæ ſuſcipiant, nihil validè agunt, & præterea ſuſpenduntur, ſeu potius repelluntur à perceptione fructuum dictarum Eccleſiarum; capitula verò conventus hujuſmodi Eccleſiarum, & alii, qui præfatos Epiſcopos, vel Prælatos abſq. litteris Apoſtolicis recipiunt, aut eis obediunt, ſuſpenduntur à beneficiis, donec gratiam abſolutionis à Sede Apoſtolica obtineaot, ſic enim decernitur *in Extravag. injunctæ, de elect.* in quavis.

2 Præfatis Epiſcopis, & Prælatis obligatio iojungitur præſtandi juramentum fidelitatis, & obedientiæ, antequam à Sede Apoſtolica diſcedant; alioquin interdicuntur percipere proventus dictarum Eccleſiarum, donec juramentum præſtiterint.

3 Eadem pœna privationis fructuum imponitur Archiepiſcopis, ſeu Pontificibus diſcedentibus à Sede Apoſtolica abſque litteris traditionis pallii, quæ pœna ipſos ligat ligat, donec litteras traditionis pallii obtinuerint, ut dicitur in præfata Extravaganti, in cujus explicatione non immorabor, qoia textus clarus eſt.

4 Hic ſolùm dubium eſſe poſſet, utrùm capitula ſuſpendantur à beneficiis, quæ capitulariter, ſeu communiter poſſident, vel potiùs à beneficiis, quæ ſinguli obtinent, Suarez *diſp.* 31 *ſect.* 5. *n.* 23. juxta alibi dicta innuit ſuſpendi ſolum à beneficiis, quæ communiter poſſident. Ego verò in hoc caſu probabilius cenſeo ſuſpendi ſimpliciter à perceptione ſuorum beneficiorum, quia Bonifacius VIII. in dicta Extravag. non ſuſpendit ſolùm capitulum, & conventus, ut ſic, verùm etiam ſingulares perſonas, ut colligitur ex illius verbis: *Capitula verò conventus Eccleſiarum, & monaſteriorum ipſorum, & alii quicunque ipſos abſque hujuſmodi dictæ Sedis litteris recipientes, vel obedientes, tandiu ſint à beneficiorum ſuorum perceptione ſuſpenſi, donec ſuper hoc ejuſdem Sedis gratiam meruerint obtinere.*

PUNCTUM XI.

De ſuſpenſione contra Epiſcopos, alioſque Prælatos Epiſcopis ſuperiores non ſervaotes Extravagantem, *ſuſcepti regiminis*, quæ eſt Ioannis XXII. in tit. *ne Sede vacante*, circa perceptionem fructuum beneficiorum vacantium.

1 *Epiſcopi, ſuperioreſve Prælati ſuſpenduntur ab ingreſſu Eccleſiæ, ac Pontificalibus non ſervando formam præſcriptam à Ioanne XXII. in Extravaganti ſuſcepti Regiminis titulo ne Sede vacante: Capitulum tamen, Collegium, vel univerſitas interdicitur: Alia perſona Eccleſiaſtica; aut laica excommunicantur ipſo facto.*

2 *Forma, quæ præſcribitur in Extravaganti ſuſcepti regiminis circa perceptionem fructuum vacantium eſt, ut habentes ex privilegio, conſuetudine, vel ſtatuto jus ad fructus beneficii vacantis poſſint in futurum decimas recipere relictis reſiduis beneficiario electo, vel reſiduum percipere, relictis decimis beneficiario electo, & datur ipſis tempus octo dierum ad eligendum, an velint decimas, vel reſiduum, quibus elapſis, nec facta electione, datur facultas beneficiario electo eligendi, quam partem velit. In Eccleſiis verò, in quibus non ſunt decimæ taxatæ, fructus, & obventiones beneficii tunc vacantis, quæ ſolent in decimis ſolvi dividantur pro medietate inter habentem privilegium, & beneficiarium; & ſi quis non ſit hac medietate contentus, totum alteri tradatur cum onere; ut faciat Eccleſiæ inſervire; & ſi quis aliquid accipiat ultra præmiſſa, illud ne intra menſem non reſtituat, illi cui debetur ſubjaceat ſuſpenſioni, vel interdicto, aut excõmunicationi juxta qualitatem perſonarum, quæ in extravaganti aſſignata, & n. 1. exprimuntur.*

3 *Prælatus, qui per mandatarium accipit Sede vacante Eccleſiaſticos fructus ſibi indebitos, ſuſpenditur.*

4 *Niſi parvitas materiæ eum excuſet.*

5 *Aut ſi infrà menſem reſtituere non potuit.*

6 *Non ſufficit tamen verbalis promiſſio ſatisfaciendi.*

7 *Hæc ſuſpenſio arcet à Pontificalibus, & ab ingreſſu Eccleſiæ.*

8 *Tollitur facta reali ſatisfactione abſque alia abſolutione.*

1 EPiſcopi, aliique Prælati Epiſcopis ſuperiores, ſuſpenduntur à Pontificalibus, & ab ingreſſu Eccleſiæ, ſi non ſervaverint ea, quæ in dicta Extravag. ſtatuta ſunt. Capitulum verò, Collegium, vel Univerſitas interdicitur, aliæ verò ſingulares perſonæ Eccleſiaſticæ, vel laicæ excommunicationis cenſura ligantur, ibi, *& ſi quicquam aliquis prædictorum ultra præmiſſa perceperit, illudque his, ad quos pertinebit, intra menſem non reſtituerit cum effectu, eo ipſo ſi Epiſcopus, vel ſuperior Prælatus fuerit à Pontificalibus & ingreſſu Eccleſiæ noverit ſe ſuſpenſum. Si autem Capitulum, Univerſitas, vel Collegium, Eccleſiaſtico interdicto ſe noverit (donec prædicta cum integritate reſtituerit) ſubjacere. Si verò aliqua ſingularis perſona Eccleſiaſtica, vel mundana id fecerit, excommunicationis incurrat ſententiam ipſo facto, à qua niſi reſtitutione præmiſſa (præterquam in articulo mortis) minimè abſolvatur, non obſtantibus quibuſcumque privilegiis, vel indulgentiis, aut contrariis conſuetudinibus, &c.*

2 Ut hæc intelligantur, obſervandum eſt in dicta Extravag. hanc formam circa perceptionem fructuum vacantium præſcriptam fuiſſe, ut illi, qui ex privilegio, conſuetudine, vel ſtatoto jus habent ad fructus beneficii vacantis, poſſint in futurum decimas percipere, relictis reſiduis, quæ ſuperſunt beneficiario electo, vel percipere reſiduum, relictis decimis beneficiario electo, & datur ipſis tempus octo dierum ad eligendum, an veliot decimas, vel reſiduum: elapſis octo diebus, ſi ipſi non elegerunt, datur facultas beneficiario de novo creato, eligendi quam velit partem; ſicque utrique dabuntur fructus. In iis verò Eccleſiis, in quibus non eſt facta taxatio decimarum, fructus, & obventiones beneficii tunc vacantis, quæ in decimis ſolvi conſueverunt, dividendæ ſunt; & media pars tradenda eſt habenti privilegium, altera tradenda eſt beneficiario, pro ſuſtentatione ſua, & Eccleſiæ oneribus ſupportandis; & ſi qois non eſt contentus hac medietate, & alter eſt contentus is, qui cõtẽtus eſt utramque partem accipiat, cum onere, ut faciat Eccleſiæ inſervire; & ſi aliqoid ultra præmiſſa, illudque infra menſem non reſtituat illi, cui debetur, cenſuram ſuſpenſionis, interdicti, vel excõmunicationis incurrit, juxta qualitatem, & gradum perſonæ in dicta Extravaganti expreſſæ. Epiſcopus enim, & Epiſcopo ſuperior ſuſpenditur à Pontificalibus, & ingreſſu Eccleſiæ, donec integrè reſtituat. Capitulum, univerſitas, vel Collegium interdicitur, donec integram reſtitutionem faciat, alia verò perſona tam Eccleſiaſtica, quàm mundana excommunicationem incurrit, à qua extra mortis articulum abſolvi nequit, niſi facta reſtitutione.

3 Sed modò dubium eſt primò, utrùm hac cenſura ligetur, qui per ſe immediatè non accepit, ſed per mandatarium.

Reſpondeo affirmativè, quia adhuc ipſe dicitur percepiſſe, contra dic contra gloſſam *verb. prædictorum*, & Alterium *de interdicto diſp.* 1. *c.* 1. *col.* 10. *verſic.* 2. de auxiliante, favorem præbente, vel ratum habente; nam cenſura lata in facientes, non afficit conſulentem, faventem, vel ratum habentem.

4 Secundò dubium eſt, utrùm parvitas materiæ excuſet ab hac cenſura, Alterius *de interdicto loc. cit. verſic. ad declarationem*, & alii putant non excuſare, quia in textu dicitur, *quicquam*, quæ dictio de qualibet re, etiam parva, & modica verificatur.

Ego

Ego verò cenſeo parvitatem materiæ excuſare, quia excuſat à mortali peccatu, conſequenter etiam à gravi cenſura, quæ mortale peccatum ſupponit.

Ad rationem in contrarium reſpondeo, prohiberi, quidquam ſub cenſura accipere, modò ſcilicèt ſit materia cenſuræ; quæ autem quantitas cenſeatur materia cenſuræ, conſtat ex dictis *de contractibus*, ubi *de reſtitutione in particulari diſput.* 2. *quæſt.* 8. *punct.* 1. *num* 7. *tom.* 2. & conſtabit ex infra dicendis *in hac quæſt.* 4. *punct.* 17. *num.* 1. illam quantitatem cenſeri materiam cenſuræ, quæ omnibus conſideratis ſufficit ad peccatum mortale furti, & illa ſufficit ad peccatum mortali furti, quæ omnibus perpenſis infert Domino grave damnum, vel notabili privat utilitate.

5 Tertiò dubium eſt, utrùm ab hac cenſura excuſetur, qui infra menſem reſtituere non poteſt.

Reſp. excuſari, quia cenſura ſupponit gravem culpam; poſita autem impotentia non committitur culpa, quia impoſſibilium non eſt obligatio *l. ſi quis in gravi. & l. ſi ſtipulor ff. de verb. oblig.*

6 Quartò dubium eſt, utrùm ſufficiat promiſſio ſatisfaciendi, ſeu obligatio verbalis ſatisfaciendi.

Reſp. non ſufficere, quia in Extrav. dicitur, *cum effectu*.

7 Quintò dubium eſt, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio.

Reſp. ſuſpendere à Pontificalibus, & ab Eccleſiæ ingreſſu; quo autem pacto hujuſmodi ſuſpenſio intelligenda ſit, conſtat ex dictis in præcedentibus, ſicut etiam conſtat, quomodo computandus ſit menſis, intra quem reſtitutio facienda eſt.

8 Sextò dubium eſt, utrùm hæc ſuſpenſio, facta reali reſtitutione tollatur abſque alia abſolutione.

Reſp. affirmativè, quia ſuſpenſio ſub conditione, ut alibi ſæpiùs dixi, quamvis Alter. *tom.* 2. *diſput.* 16. *cap.* 3. *col.* 6. Suarez *diſp.* 31. *ſect.* 5. *num.* 22. & alii oppoſitam ſentiunt. Idem dic de interdicto, ad differentiam excommunicationis; quæ non tollitur, niſi per abſolutionem, ut docui *de cenſuris in genere diſput.* 1. *quæſt.* 3. *punct.* 9. *num.* 10. *tom.* 1. ubi etiam *num.* 1. *& ſeq.* docui, an abſolutio ab Epiſcopo collata ante factam reſtitutionem valida ſit, & dixi habentem facultatem ordinariam, vel delegatam ſine limitatione ſatisfactionis validè abſolvere.

PUNCTUM XII.

De ſuſpenſione contra Epiſcopos, alioſque Prælatos privantes beneficiis eos, qui in Romana Curia commorantur.

1 *Materia hujus ſuſpenſionis eſt conferre aliis beneficia Curialium, vel illa beneficia recipere.*

2 *Subjectum ſunt ordinarii locorum, Commiſſarii, & delegati eorum, ac recipientes.*

3 *Tres caſus, in quibus qui privant curiales beneficiis, non incurrunt ſuſpenſionem ſunt; 1. quando Curialis recedit à Curia animo non redeundi, vel longo tempore extra Curiam moratur; 2. ſi ceſſit privilegio Eugeniano; 3. in his, in quibus Curialis ſubjicitur ordinariis locorum ratione beneficii, v.g. in onere reſidendi, reparandi Eccleſiam, celebrandi, & ſimilibus.*

4 *Effectus ejus eſt ſuſpendere ab officio, & beneficio.*

5 *Poteſt à cenſura hujus ſuſpenſionis, & interdicti diſpenſare Epiſcopus, & quilibet approbatus ad abſolvendum à cenſuris.*

QVæ, occaſione iſtius ſuſpenſionis latæ ab Eugenio IV. in *Extrav. divina, de privileg.* hic diſſeri poſſent, jam à me ſupra explicata ſunt *diſp.* 2. *q.* 7. *punct.* 3. *per totum tom.* 3. ubi tenorem Bullæ retuli. Quamobrem hic paucis explicabo.

Primò, materiam.

Secundò, ſubjectum.

Tertiò, afferam caſus, in quibus iſta ſuſpenſio non incurritur.

Quartò, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio.

Quintò, quis in ea diſpenſare poſſit.

1 Quæres igitur primò, quænam ſit materia iſtius ſuſpenſionis.

Reſpondeo, eam conſiſtere in duplici actione, quarum prima eſt, conferre aliis beneficia curialium. Secunda recipere illa beneficia, ut explicavi ſupra *loc. cit. diſput.* 2. *quæſt.* 7. *punct.* 3. *per totum tom.* 3.

2 Quæres ſecundò, quodnam ſit ſubjectum iſtius ſuſpenſionis.

Reſpondeo, & dico primò, eſſe ordinarios locorum, commiſſarios, & delegatos eorum, qui privant curiales beneficiis, eaque aliis conferunt. Ex quo ſequitur Epiſcopos hac cenſura ligari; quia licèt cenſura ſuſpenſionis, vel interdicti non liget Epiſcopos, niſi exprimantur, *c. quia periculoſum, de ſent. excomm.* nihilominus hic ſufficienter exprimuntur; tum quia ordinarius præcipuè accipitur pro Epiſcopo; tum quia Eugen. in ſua Extravag. generaliter loquitur, & neminem excludit, ibi, *& nihilominus in omnes, & ſingulos ordinarios*. Ita Alterius *tom.* 2. *diſp.* 13. *c.* 6. *col.* 4. *verſ. in quibus*. Vide ſupradicta *q.* 7. *punct.* 3. *diſp.* 2.

Reſpondeo, & dico ſecundò huic ſuſpenſioni ſubjici recipientes hujuſmodi beneficia; ut patet ex dicta *Extravag.* quam ad verbum in hac parte retuli *loco cit. n.* 6.

3 Quæres tertiò, quinam caſus excipiantur, in quibus facientes præfatas actiones ſuſpenſione non ligantur.

Reſpondeo tres enumerari, de quibus ſupra *loc. cit.* diſſerui.

Primus eſt, quando quis à curia receſſit animo non redeundi, aut quando longo tempore extra curiam commoratur.

Secundus, quando quis ceſſit privilegio Eugenianæ.

Tertius eſt reſpectu eorum, quæ pertinent ad beneficia ut eſt onus reſidendi, reparandi Eccleſiam, celebrandi, & ſimilia, ad quæ beneficiarius tenetur ratione beneficii; in his enim Curiales ſubjiciuntur ordinariis locorum, in quibus extant beneficia, ut conſtat ex Trid. *ſeſſ.* 23. *cap.* 1. *propè finem, & ſeſſ.* 24. *cap.* 11. *ſub fin.* Ex quo patet Epiſcopum, vel alium Prælatum privantem Curialem beneficio, ejuſque beneficium alteri conferentem non ligari cenſuris Eugenianæ, ſi hoc faciat ratione beneficiorum, ut quia Parochus contumaciter abfuit; & nunquam reſidere voluit. Secus ſi beneficiatum apud Sedem Apoſtolicam commorantem privet beneficiis, alia de cauſa, quam occaſione beneficiorum. Vide Marcheſanum *part.* 2. *de commiſſ. ſuper Eugeniana. §. unico* Alterium *loco cit.*

4 Quæres quartò, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio.

Reſpondeo ſuſpendere ab officio, & beneficio, ſuſpenſio enim abſolutè prolata, intelligitur ab officio, & beneficio, Ita Suarez *diſput.* 31. *ſect.* 3. *num* 1. Alter. *loc. cit.* Sylveſter, Sayrus, & alii, quos retuli *de cenſuris in genere diſp.* 5. *q.* 6. *punct.* 11. *num.* 1. *tom.* 1. Idem cum proportione dicendum eſt de interdicto; cùm enim abſolutè feratur, intelligitur quoad omnes effectus interdicti, ut cum Henriquez, Avila, & aliis docui *de cenſuris in genere diſp.* 5. *punct.* 3. *num.* 1. *tom.* 1.

5 Quæres quintò, quis poſſit in cenſura hujus ſuſpenſionis, & interdicti diſpenſare.

Reſpondeo Epiſcopum, & alium quemlibet legitimè approbatum ad abſolvendum à cenſuris. Ratio eſt, tum quia iſta cenſura abſolutè fertur abſque ulla mentione reſervationis; ergò non eſt reſervata. Epiſcopus, & alius ad hoc legitimè approbatus abſolvere poteſt *c. nuper de ſent. excomm.* tum quia in dicta Eugeniana fertur excommunicatio, ſuſpenſio, & interdictum, & reſervatur ſolùm abſolutio excommunicationis; ergò cenſetur conceſſa facultas abſolvendi à ſuſpenſione, & interdicto; excluſio enim unius, cenſetur conceſſio alterius; ſicut conceſſio unius, eſt excluſio alterius *l. cum prætor, ff. de judic. & c. nonne; de præſumpt.*

PUNCTUM XIII.

De ſuſpenſione contra Prælatos, tam ſæculares, quàm Regulares, procurantes Clericos capi à dominis temporalibus, ut beneficia reſignent, vel ut citati ad Sedem Apoſtolicam non accedant, & contra ipſoſmet citatos procurantes capi, ne ſtatuto tempore comparere valeant.

1 *Materia hujus ſuſpenſionis eſt duplex actio; prima eſt, ut beneficiarius capiatur à domino temporali, ut beneficium reſignet, vel procurare, ut perſona Eccleſiaſtica citata ad Sedem Apoſtolicam ab homine, vel à jure, non accedat. Secunda eſt, procurare ſi ipſemet citatus procuret capi à ſeculari poteſtate, ne accedat ad præfatam Sedem.*

2 *Procuratio, quæ hanc ſuſpicionem cauſat, fieri debet apud dominum temporalem.*

3 *Prælatus Eccleſiaſticus procurans Clericum capi apud alium Prælatum Eccleſiaſticum habentem dominium temporale, ligatur hac cenſura, modò intendat capi ab ipſo, ut domino temporali.*

4 *Prælatus, qui eſt dominus temporalis, ligatur hac cenſura, ſi curet Clericum capi per ſuos miniſtros.*

5 *Hæc ſuſpenſio non incurritur, ſi reſignatio non ſequatur; aut ſi perſona citata non fuerit reipſa impedita ab acceſſu ad Sedem Apoſtolicam.*

6 *Ad incurrendam hanc ſuſpenſionem ſufficit per ſe, vel per alium capiendi actionem exercere.*

7 *Plures conditiones ſunt neceſſariæ ad hanc ſuſpenſionem incurrendam videlicet; 1. perſona, quæ capit, vel capi procurat, ſit Eccleſiaſtica; 2. ut non capiat per ſe, ſed procuret capi; 3. ut perſona capta ſit Eccleſiaſtica 4. ut capiat ad hunc finem, ut captus reſignet beneficium, vel ne citatus comparcat legitimo tempore coram Pontifice; vel ut ipſemet citatus procuret capi ob finem, ne venire poſſit ad Sedem Apoſtolicam; 5. ut procuratio fiat apud Dominum temporalem; 6. ut ſequatur effectus; ideſt, ut reſignatio beneficii fiat; vel ut citatus ex ipſa ob detentionem fuerit impeditus, ne accederet ad Pontificem.*

8 *Subjectum iſtius ſuſpenſionis ſunt Prælati Eccleſiaſtici, qui apud Dominos temporales procurant capi Eccleſiaſticum, ut reſignet beneficium, vel ut impediatur acceſſus ad Sedem Apoſtolicam.*

9 *In ſubjecto materia datur hæc differentia inter Prælatos, & alios Clericos, quod Prælati inferiores ligantur ſuſpenſione, alii verò privantur ipſo facto beneficiis obtentis.*

10 *Epiſcopi ſunt ejus ſubjectum.*

11 *Effectus ipſius ſuſpenſionis eſt ſuſpendere per triennium à beneficiis.*

12 *Lata eſt ipſo jure.*

13 *Ejus abſolutio ſpectat ad Papam.*

ISta ſuſpenſio lata eſt, *in Clement. multorum, de pœnis*, circa quam quatuor explicabo.

Primò, materiam.

Secundò, ſubjectum.

Tertiò, effectum.

Quartò, ceſſationem.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius ſuſpenſionis eſt duplex actio. *Prima eſt*, procurare, ut beneficiarius capiatur à domino temporali, ut beneficium reſignet; vel ut perſona Eccleſiaſtica, citata ad Sedem Apoſtolicam ab homine, vel à jure, ad illam non accedat. *Secunda actio*, quam ipſemet citatus facit, eſt, procurare capi à ſæculari poteſtate, ut ipſo citatus excuſet ſe hoc titulo ab acceſſu ad Sedem Apoſtolicam. Iſtæ actiones clarè ſatis exprimuntur in dicta Clementina. Videndus eſt textus, ut iſtæ duæ actiones clarius percipiantur.

2 Sed modò dubium eſt primò, utrùm iſta procuratio fieri debeat apud dominum temporalem, an ſufficiat apud Eccleſiaſticum.

Reſp. fieri debere apud dominum temporalem; nam textus clarè loquitur de procurantibus capi apud obtinentes temporale dominium, ſeu à poteſtate ſæculari. Ita gloſſa *hic in verb. ſeculari*, Alterius, Suarez, & alii locis proximè citandis.

3 Rogabis primò, utrùm Prælatus Eccleſiaſticus procurans Clericum capi apud alium Prælatum Eccleſiaſticum, habentem dominium temporale, incidat in hanc cenſuram.

Reſpondent affirmative gloſſa *hic verb. dominium*. Alter. *diſp.* 16. c. 3. *col.* 3. Panorm. *hic*.

Sed mihi diſtinguendum videtur, vel procuravit clericum capi à Prælato tanquam à domino temporali, vel tanquam ab habente juriſdictionem Eccleſiaſticam. Si primum, incidit in ſuſpenſionem, quia verificantur verba dictæ Clement. tuncq; poteſtas ſpiritualis acceſſoriè ſolùm ſe habere videtur. Si verò curat capi ab eo, tanquam Eccleſiaſtico, non incurrit ſuſpenſionem, quia non procurat capi à poteſtate ſæculari. Ita Suarez *n.* 19. In dubio autem, cujus poteſtatis virtute capi procuraverit, probabile eſt præſumi procuraſſe capi poteſtate Eccleſiaſtica; hoc enim pacto minus deliquiſſe præſumitur, juxta *l. merito*, *ff. pro ſocio*.

4 Rogabis ſecundò, utrùm Prælatus, qui ſimul eſt dominus temporalis, ligetur hac cenſura, ſi ipſe non curet clericum capi ab alio domino temporali, ſed ipſe mittat ſuos miniſtros, & procuret ab ipſis capi.

Reſp. ligari, quia dicitur procurare; ut clerici capiantur a ſæculari poteſtate. Neq; in hac Clement. præſcribitur, ut procuratio fiat apud ipſum dominum, ſeu ſuperiorem. Ita Suarez n. 20. Alterius *col.* 3. & Filliuc. *tract.* 17. *c.* 8. *q.* 7. *n.* 155.

5 Secundò dubium eſt, utrùm iſta ſuſpenſio incurratur, etiamſi reſignatio non ſequatur; aut etiamſi perſona citata re ipſa impedita non fuerit ab acceſſu ad Sedem Apoſtolicam.

Reſp. ſuſpenſionem non incurri, niſi reſignatio re ipſa ſequatur, vel impediatur acceſſus ad Sedem Apoſtolicam. Ratio eſt, quia cenſura non incurritur, nondum ſecuto effectu ſub cenſura prohibito, ſeu delicto nondum conſummato; delictum autem in præfata Clemen. prohibitum, non videtur completum, & conſummatum, niſi reſignatio facta ſit, aut niſi citatus impeditus fuerit accedere ad Sedem Apoſtolicam, ut conſtat ex illis verbis *Eccleſiaſticos capere cap. uſq; donec ſua reſignent beneficia; aut ne citati ad Sedem Apoſtolicam venire valeant, auſu ſacrilego detinere non verentur*. Ita Card. *hic nu.* 13. Bernard. Diaz *in pract. canon. c.* 104. Suar. *diſp.* 31. *ſect.* 5. *n.* 21. Alter. *tom.* 2. *diſp.* 16. *c.* 3. *col.* 4. Filliuc. *tract.* 17. *n.* 155. & alii.

Hinc ſequitur, illum non ligari hac ſuſpenſione, qui clericum capi procuravit, ſed reſignatio ſecuta non fuit, aut captus dimiſſus fuit, ita ut carceratio in cauſa non fuerit, cur ad Sedem Apoſtolicam debito tempore non accederet. Ita DD. citati.

Objicies primò, procurans aliquem à domino temporali capi, ut beneficium reſignet, vel ne citatus coram Sede Apoſtolica compareat, ligatur excommunicatione canonis, *ſi quis ſuadente* 17. *q.* 4. etiamſi reſignatio ſecuta non fuerit aut captus non ob id impeditus fuerit, ne debito tempore ad Sedem Apoſtolicam accederet; ergò etiam, &c.

Reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia excommunicatio canonis incurritur ob injuſtam detentionem, quia tunc completur actio ſub excommunicatione prohibita; non verò completur actio prohibita ſub pœna ſuſpenſionis, niſi ſequatur reſignatio, vel impedimentum acceſſus ad Sedem Apoſtolicam.

Objicies ſecundò, iſta ſuſpenſio lata eſt contra procurantes capi; poteſt autem quis procurare, ut alter capiatur, etiamſi re ipſa non capiatur, vel non ſequatur reſignatio.

Reſpondeo iſtius ſuſpenſionis materiam eſſe procurationem, non præciſè, ſed dependenter à reſignatione, vel impedimento reali acceſſus ad Sedem Apoſtolicam.

6 Tertiò dubium eſt, utrùm ad incurrendam iſtam ſuſpenſionem opus ſit, ut quis actionem capiendi per ſe ipſum exerceat, & non per alium; Cardinalis *hic. nu* 6. cui adhæret Alterius *loc. cit. col.* 2. *verſ. quadam*, ſed ſibi contrarius *in verſ. oppoſitum*, reſpondet requiri, ut quis procuret per alium capi, & non ſufficere, ut per ſe ipſum capiat, nam in textu dicitur, *procurantes*, in materia autem pœnali ſtandum eſt ſtrictæ verborum ſignificationi. Hæc opinio mihi probatur.

Oppoſita tamen ſententia, aſſerens ſufficere, ſive per ſe ipſum capiat, ſive per alium valdè probabilis eſt. Ratio eſt, tum quia in textu ſermo eſt priùs de capientibus, & poſtea de procurantibus, ut patet ex illis verbis, *capere, captoſque detinere non verentur*, & infrà, *procurantes, ut ipſa perſona, &c.* tum quia capiens per ſe ipſum immediatè, & phyſicè delictum operatur; procurans verò magis remotè, & moraliter; qui autem phyſicè, & magis proximè delictum operatur non eſt dignus minori pœna. Ita Suarez *num.* 20, & Alter. *col.* 3. *verſ. oppoſitum*. Verùm ad has rationes reſponderi poteſt, hunc textum, dum pœnam infert, loqui ſolùm de procurantibus; præterea procurans graviùs delinquere videtur, cùm ſit cauſa non ſolùm ſui, verùm etiam alieni peccati, argument. *l. athletas. §. Pomponius, ff. de his, qui notant. infam.* conſequenter pœna cenſuræ punitur.

7 Ex dictis in hac propoſitione colligi poſſunt nonnullæ conditiones neceſſariæ ad hanc cenſuram incurrendam, quas hic majoris perſpicuitatis gratia referre decrevi.

Prima eſt, ut perſona, quæ capit; vel capi procurat, ſit perſona Eccleſiaſtica; ut patet ex illis verbis, ibi, *procurantes ipſi perſona Eccleſiaſticæ exiſtentes*.

Secunda eſt, ut non capiat per ſe, ſed procuret capi, ut dictum eſt in ſolutione dubii tertii.

Tertia, ut perſona capta ſit Eccleſiaſtica, ut patet ex illis verbis, *viros ſæpè Eccleſiaſticos capere*.

Quarta, ut capiatur ob aliquem finem in præfata Clementina expreſſum; ſcilicet ut captus reſignet beneficium, vel ne citatus compareat legitimo tempore coram Summo Pontifice, vel ut ipſemet citatus hoc fine procuret capi, ne ad Sedem Apoſtolicam venire poſſit, ut patet ex illis verbis, *viros ſæpè Eccleſiaſticos capere, captoſque, donec ſua reſignent beneficia, aut ne citati ad Sedem Apoſtolicam venire valeant*, & infrà, *qui ne citati ad Sedem Apoſtolicam veniant, ſed ut ſe ſub obtentu hujuſmodi à veniendo excuſent, à poteſtate ſæculari ſe capi procuraverint*.

Quinta, ut procuratio fiat apud dominum temporalem, ut ſupra probavi *num.* 2.

Sexta conditio eſt, ut ſequatur effectus, videlicet, ut reſignatio beneficii fiat; vel ut citatus re ipſa, ob detentionem impeditus fuerit, ne ad Sedem Apoſtolicam accederet, ut dictum eſt *dub.* 2. *n.* 5.

Ex quo ſequitur, eum, qui procurat Clericum à ſæculari poteſtate capi, non ligari hac ſuſpenſione, donec beneficium reſignatum ſit, aut donec elapſum ſit tempus aſſignatum ad comparendum coram Summo Pontifice. Ita Card. Diaz, & Alterius *loco cit.*

SECUNDA PROPOSITIO.

8 SUbiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt Prælati Eccleſiaſtici, qui apud dominos temporales procurant capi perſonas Eccleſiaſticas ob reſignationem beneficii, vel ob impedimentum acceſſus ad Sedem Apoſtolicam, ut in prima propoſitione explicavi. Ratio eſt, quia dicta Clement. dum ſuſpenſionem infert, loquitur ſolùm de Prælatis, ibi, *procurantes ipſi perſona Eccleſiaſticæ exiſtentes a perceptione fructuum Eccleſiarum ſuarum, ſi fuerint Prælati trienno ſint ſuſpenſi*. Idem dic de ipſis Prælatis citatis, qui procurant ſe capi à poteſtate ſæculari, ut hoc prætextu excuſentur ab acceſſu ad Sedem Apoſtolicam, ut dicitur *in Clementina*.

Hinc ſequitur primò, laicos, qui præfatas actiones faciunt, non ſubjici huic cenſuræ. An autem ligentur excommunicatione canonis, aut Bullæ Cœnæ, conſtat ex dictis *ſect.* 2. *quæſt.* 16. *ſect.* 1. *punct.* 5. *n.* 1. *& ſeqq. diſp.* 1. *punct.* 4. *per totum tom.* 3. *ligari. Vide etiam diſp.* 2. *quæſt.* 5. *punct.* 6. *per totum tom.* 3.

9 Secundò colligitur differentia inter prælatos, & alios Clericos, Prælatis inferiores, quod Prælati ligantur ſuſpenſione, alii verò ipſo facto privantur beneficiis obtentis, ibi, *quod ſi inferiores extiterint, eo ipſo obtentis beneficiis ſint privati*; quid autem operetur privatio beneficii ipſo facto, patet ex dictis *de legibus diſput.* 1. *q.* 1. *punct.* 7. *§.* 2. *n.* 8. *& ſeqq. tom.* 1. *& de contractibus diſput.* 3. *quæſt.* 8. *punct. ultim. §.* 3. *per totum tom.* 2. ita operari, ut ſecuta ſententia Judicis cenſeatur beneficium vacaſſe, & fructus beneficii eſſe reſtituendos à die patrati delicti.

10 Sed modò dubium eſt, utrùm Epiſcopi ſubjiciantur huic ſuſpenſioni, præfatas actiones faciendo. Ratio dubitandi pro parte negativa eſt, quia ipſi in Bulla expreſsè non exprimuntur, Epiſcopi autem non ligantur ſuſpenſionibus, vel interdictis; niſi expreſſa mentio de ipſis fiat. *c. quia periculoſ. de ſent. excomm. in* 6.

His non obſtantibus, probabilius cenſeo, Epiſcopos huic cenſuræ ſubjici, quia in dicta Clement. ſermo eſt de Prælatis; nomine autem *Prælatorum* principaliter, & quaſi per antonomaſiam intelliguntur Epiſcopi. Ita Suarez, Alter. & Filliuc. *loc. cit.*

Addo, non ſolùm Epiſcopos huic cenſuræ ſubjici, verùm etiam alios Eccleſiaſticos juriſdictionem ordinariam habentes, ſive ſint clerici ſæculares, ſive regulares; nam iſti omnes propriè vocantur Prælati. Ita Suarez *loco cit. n.* 18. Filliucius *n.* 154. Alterius *loco cit. col.* 2. ubi hoc probabilius eſſe arbitratur.

TERTIA PROPOSITIO.

11 ISta ſuſpenſio ſuſpendit per triennium à beneficiis, nam in Clementina dicitur, *à perceptione fructuum Eccleſiarum ſuarum, ſi fuerint Prælati, triennio ſint ſuſpenſi*.

12 Rogabis, utrùm iſta ſuſpenſio ſit ipſo jure lata, ſtatimque hos effectus operetur. Sanchez, Navarrus, & alii, quos alibi retuli, putant iſtam loquendi formam non continere cenſuram ipſo facto latam, ſed ferendam.

Sed

Sed oppoſitum ſuſtinendum eſt, quia hæc loquendi forma continet cenſuram ipſo facto latam, ut patet ex pluribus locis Concil. Trid. in quibus hæc loquendi forma, *Anathema ſit*, indicat cenſuram excommunicationis ipſo facto latam, ut communiter ſentiunt DD.

QUARTA PROPOSITIO.

13 ABſolutio iſtius ſuſpenſionis Summo Pontifici reſervata eſt; nam lata eſt ad tempus, elapſo verò triennio ceſſat, ut ſæpiùs in præcedentibus dictum fuit.

PUNCTUM XIV.

De ſuſpenſione contra eum, qui Eccleſiam ſibi commiſſam pro alienis debitis gravare præſumit.

1 *Actiones, quæ prohibentur ſub pœna ſuſpenſionis* in cap. ſi quorundam *de ſolut. ſunt duæ ſequentes; 1. gravare Eccleſiam ſibi commiſſam pro alienis debitis; 2. concedere alicui litteras, ſeu ſigilla, quibus Eccleſia obligari poſſunt.*

2 *Beneficiarius afficitur hac ſuſpenſione, qui pecuniam mutuò accipit, eamque alteri tradit relicta obligatione Eccleſiæ; vel alia ratione alienam obligationem transfert in Eccleſiam; ſecus ſi pecuniam Eccleſiæ mutuò tradat pauperibus, aut accipiat ad ſui ſuſtentationem.*

3 *Ad incurrendam hanc ſuſpenſionem requiritur ſcientia, vel ingens temeritas.*

4 *Eccleſia pro alienis debitis gravata non tenetur iis ſatisfacere, modò aliquid converſum non fuerit in Eccleſiæ utilitatem.*

5 *Et qui eam pro alienis debitis ſic gravavit, tenetur ad reſtitutionem.*

6 *Manetque ſuſpenſus, etiam poſtquam Eccleſiam ſervavit indemnem.*

7 *Subiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ Epiſcopis inferiores, quæ præfatas actiones facere præſumunt.*

8 *Suſpenſio, quam quis contraxit gravando Eccleſiam alienis debitis privat adminiſtratione temporalium, & ſpiritualium.*

9 *Prælatus Eccleſiæ hoc pacto ſuſpenſus, non incurrit irregularitatem, celebrando.*

10 *Probabile eſt iſtius ſuſpenſionis abſolutionem conferri poſſe ab Epiſcopo.*

QUatuor breviter explicabo in hoc puncto.
Primò, quænam ſit materia iſtius ſuſpenſionis.
Secundò, quodnam ſit ſubiectum.
Tertiò, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio.
Quartò, quiſnam conferre poſſit abſolutionem.

PRIMA PROPOSITIO.

1 IN c. *ſi quorundam, de ſolutionibus*, duæ actiones ſub pœna ſuſpenſionis ipſo facto prohibentur.

Prima eſt, gravare Eccleſiam ſibi commiſſam pro alienis debitis.

2 Ex quo ſequitur primò beneficiarium affici hac ſuſpenſione pecuniam mutuò accipiendo, eamque alteri tradendo, relicta Eccleſiæ obligatione ſolvendi mutuum. Idem dic ſi pro altero fide jubeat, aut alia ratione alienam obligationem transferat in Eccleſiam. Secus ſi aliquam Eccleſiæ pecuniam mutuò tradat pauperibus; hic enim non dicitur Eccleſiam gravare alienis debitis. Ita gloſſa *hic verb. gravare*. Joann. Andreas hic, Panormit. & Alterius. An verò mutuans pecuniam deſtinatam ad bona immobilia emenda, ligetur excommunicatione, explicatum fuit, *& in lib. var. tractationum diſp. 2. quæſt. unic. punct. 5. n. 5. tom. 1. ſigari.*

Secundò ſequitur, eum non affici hac ſuſpenſione, qui pecuniam mutuò accipit ad ſui ſuſtentationem; hic enim non dicitur Eccleſiam obligare pro alienis debitis, ſed propriis, & ad Eccleſiam ſpectantibus; nam Eccleſiæ ſumptibus alendus eſt, cùm illi inſerviat, ut ſuppono; dignus eſt enim mercenarius mercede ſua, & operarius cibo ſuo, caveat tamen Eccleſiæ cuſtos, ne in hac parte alias conſtitutiones tranſgrediatur. Vide Panorm. hic, & Alterium *tom. 2. diſp. 12. cap. 2. verſ. 2.* Ad quem autem pertineat onus ſolvendi debita a beneficiario contracta, patet ex dictis *lib. variar. tract. diſp. 4. punct. 3. num. 4. tom. 1.* Beneficiarium poſſe diſponere de fructibus beneficii, ideò pertinet ad hæredem.

Secunda actio eſt, concedere alicui litteras, ſeu ſigilla, quibus Eccleſiæ obligari poſſent, ut ſi quis tradat alicui chartam impreſſo ſigillo, & nihil in ea ſcripto, data tamen alteri facultate ſcribendi quicquid velit: aut ſi quis ſigillum alteri tradat, ut eo utatur ad firmandum debitum ſolvendum nomine Eccleſiæ. Ita Panormit. & Alter. *locis cit.*

3 Obſerva tamen ad incurrendam ſuſpenſionem ob præfatas actiones requiri ſcientiam, vel ingentem temeritatem; nam textus utitur verbo *præſumpſerit*, quod ſcientiam, ſeu dolum importat, ut alibi ſæpiùs dixi *præſertim de cenſuris in genere diſput. 1. quæſt. 5. punct. 1. num. 11. & ſeqq. tom. 1.*

4 Sed modò dubium eſt primò, utrùm Eccleſia, quæ pro alienis debitis gravata fuit, teneatur his debitis ſatisfacere.

Reſpondeo negativè, quia ſic expreſsè decernitur *in c. ſi quorumdam, cit.* ibi, *decernentes, ſi ſecus fuerit attentatum, ad ſolutionem talium debitorum Eccleſias non teneri.*

Hoc tamen intelligendum eſt; niſi quatenus aliquid in Eccleſiæ utilitatem converſum fuit; tunc enim perſpicuum eſt Eccleſiam teneri; tum quia nullus ex re aliena locupletari debet, invito domino; tum quia ſic in ſimili decernitur *in cap. quod quibuſdam, de fidejuſſoribus.*

5 Secundò dubium eſt, utrùm qui Eccleſiam pro alienis debitis gravavit, teneatur ad reſtitutionem.

Reſpondeo affirmativè, quia injuſtè egit, & cauſam damni dedit. Ita gloſſa *in cap. ſi quis presbyterorum, de rebus Eccleſiæ non alienand.* Alterius *loco cit. verſ. quartò.*

6 Tertiò dubium eſt, utrùm qui Eccleſiam alienis debitis gravavit, ſuſpenſus remaneat, etiam poſtquam damnum Eccleſiæ reſtituit, eamque indemnem ſervavit.

Reſp. adhuc remanere ſuſpenſum. Ratio eſt, quia reſtitutio non tollit actionem, ſeu delictum propter quod cenſura impoſita fuit, & cenſura ob delictum contracta, non tollitur reſtitutione damni illati. Ita gloſſ. *hic verb. ſuſpenſam*, & alii communiter, teſte Panorm. *in c. quod ſicut, de elect.* contra nonnullos alios.

SECUNDA PROPOSITIO.

7 SUbiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ Epiſcopis inferiores, quæ præfatas actiones facere præſumunt. Ratio eſt, quia in textu generaliter dicitur, *ſi quis autem contra præmiſſa venire præſumpſerit.*

Dixi, *Epiſcopis inferiores*, quia ex regula generali conſtat, Epiſcopos non comprehendi in ſuſpenſionibus, vel interdictis generaliter latis, niſi exprimantur; *c. quia periculoſum, de ſent. excommun. lib. 6.*

TERTIA PROPOSITIO.

8 SUſpenſio, quam quis contraxit gravando Eccleſiam alienis debitis; privat adminiſtratione temporalium, & ſpiritualium, nam in textu dicitur, *ſi quis contra præmiſſa de cætero venire præſumpſerit, ab adminiſtratione ſpiritualium, & temporalium noverit ſe ſuſpenſum.*

Hinc ſequitur Prælatum, qui Eccleſiam ſuam alienis debitis gravavit, non poſſe juriſdictionem temporalem, vel ſpiritualem exercere, quia ſuſpenſus eſt ab adminiſtratione ſpiritualium, & temporalium.

9 Major difficultas eſt, utrùm Prælatus Eccleſiæ hoc pacto ſuſpenſus, incurrat irregularitatem celebrando.

Reſp. negativè, quia irregularitas incurritur ab eo, qui cenſuram violat per exercitium ordinis ſacri; hic autem celebrando non violat cenſuram; cùm non ſit ſuſpenſus ab ordine, ſed ab adminiſtratione Eccleſiæ; adminiſtratio autem Eccleſiæ non eſt actus ordinis. Ita Panorm. *hic n. 8.* Alterius *loco cit. col. 4. dub. 3.* & alii, contra Hoſtienſem apud Panorm. *loco cit.*

QUARTA PROPOSITIO.

10 PRobabile eſt iſtius ſuſpenſionis abſolutionem conferri poſſe ab Epiſcopo, quamvis hoc facere non debeat, niſi prius Eccleſiæ ſatisfactum ſit. Ratio eſt, quia Summus Pontifex abſolutionem ſibi non reſervat. Ita Sylveſt. *verb. ſuſpenſio. §. 6. verſic.* Angel. *verb. ſuſpenſio 1. caſu 10.* & alii contra Panorm. *hic n. 5.* Alter. *tom. 2. diſp. 12. cap. 5. col. 4. dub. 2.* Suar. *diſp. 31. ſect. 3. n. 2.* Filliuc. *tract. 17. c. 6. q. 5. n. 107.* & alios quorum opinio valde probabilis eſt, præſertim ſi hæc ſuſpenſio lata fuit tanquam pœna pro delicto, non autem ob contumaciam per modum cenſuræ, ut aſſerunt Panormit. & Alter. *loco cit.* Vide ſupradicta *diſp. 2. qu. 5. punct. 5. n. 8. & 9. tom. 3.*

PUNCTUM XV.

De ſuſpenſione contra occupantes bona Eccleſiæ Sede vacante, pertinentia ad ipſam Eccleſiam, vel ad Prælatum defunctum, vel ad ſucceſſorem.

1 *Materia iſtius ſuſpenſionis, quæ habetur* in c. quia ſæpè, de electione lib 6. *ſunt ſequentes proximè actiones; 1. eſt occupare Sede vacante bona Eccleſiæ Cathedralis, Regularis, vel Collegiatæ dimiſſa à Prælatis, aut vacationis tempore obvenientia, expendenda in utilitatem dictarum Eccleſiarum, aut ſucceſſoribus reſervanda; 2. eſt inter ſe dividere præfata bona; 3. ſubripere, 4. dilapidare, diſſipare, vel conſumere.*

2 *Limita, primo modo dicta actiones fiant cum præſumptione; 2. fiant vacante Eccleſia; 3. ſint bona Eccleſiarum, Collegiatarum; 4. fiant in grave damnum ipſarum Eccleſiarum; 5. modò dicta bona non pertineant ad aliquam particularem perſonam.*

3 *Nomine bonorum hoc loco intelliguntur bona tam mobilia, quàm immobilia, quæ Prælatus poſſidebat; vel tempore vacationis proveniunt, ut ſunt fructus, emolumenta.*

4 *Nomine bonorum veniunt etiam fructus, & emolumenta provenientia ex juriſdictione; v. g. ex pœna condemnationis, ſigillo vel alia cauſa ex diſpoſitione Clementis V. deductis tamen expenſis rationabilibus, modò hæc bona ex conſuetudine, ſtatuto, vel jure ſpeciali non ſpectent ad aliquam particularem perſonam ratione Dignitatis.*

5 *Subiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt Capitula, Conventus, Collegia, & perſonæ ſingulares Eccleſiarum Cathedralium Regularium, vel* Colle-

Collegiatarum , quæ præſumunt aliquam ex dictis actionibus committere.

6 *Omnes Eccleſiaſtici Epiſcopis inferiores præſumentes occupare , vel quovis modo in ſuos uſus convertere bona in ipſis Eccleſiis , vel tempore vacationis obvenientia , & ſpectantia , vel Rectori defuncto , vel ſucceſſoribus , niſi hoc fiat ex juſta cauſa , incurrunt ſuſpenſionem ab officio , & beneficio ,* ex cap. præſenti de officio ordinarii in 6. *modò fiat tempore vacationis , & Eccleſia ſit ipſis ſubiecta ratione collationis , ordinationis , præſentationis , vel cuſtodia .*

7 *Epiſcopi , & eorum ſuperiores præſumentes facere prædictas actiones nu. 6. allatas interdicuntur ab ingreſſu Eccleſia .*

8 *Si totum Capitulum delinquat contra* cap. quia ſæpè , *ſinguli ligantur ſuſpenſione .*

9 *Quando totum Capitulum , ſive omnes Canonici , & Capitulares ſuſpenduntur , ſunt adducendi Clerici , qui vices ipſorum ſuppleant , & Eccleſia oneribus ſatisfaciant .*

10 *Præter ſuſpenſionem , qui præfatas actiones faciunt , aliquando ſubjacent excommunicationi Concilii Tridentini , ſi occupent , aut uſurpent bona Eccleſiaſticorum , vel piorum locorum , aut impediant , ne percipiantur ab iis , ad quos de iure pertinent .*

11 *Prædicta ſuſpenſio ſuſpendit ab officio , & beneficio .*

12 *Suſpenſio ab officio arcet ab officio ordinis , & juriſdictionis , & hanc ſuſpenſionem violans eſt irregularis .*

13 *Suſpenſio à beneficio ſuſpendit à fructibus beneficii .*

14 *Suſpenſus ob actiones prædictas à beneficio cenſetur ſuſpenſus ab omnibus beneficiis , quæ ubique poſſidet .*

15 *Hæc ſuſpenſio in monacho illam incurrente ſuſpendit ab officio , & beneficiis regularibus , quæ habet .*

16 *Abſolutio huius ſuſpenſionis ante reſtitutionem reſervatur eſt Papæ .*

17 *Ut tollatur ſuſpenſio , reſtitutio debet totaliter fieri .*

18 *Nec ſufficit præbere cautionem de reſtitutione facienda cùm primùm delinquens poterit .*

19 *Ceſſat tamen ſuſpenſio , ſi Prælatus condonet reſtitutionem .*

ISta ſuſpenſio habetur *in cap. quia ſæpè , de elect. lib. 6.* circa quam quatuor breviter explicabo .

Primò , quænam ſit materia iſtius ſuſpenſionis .

Secundò , quodnam ſit ſubjectum .

Tertiò , quem effectum pariat iſta ſuſpenſio .

Quartò , quis poſſit abſolutionem conferre .

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius ſuſpenſionis ſunt actiones proximè ſequentes.

Prima eſt , occupare Sede vacante bona Eccleſiæ Cathedralis regularis , vel Collegiatæ , dimiſſa à Prælatis , aut vacationis tempore obvenientia , quæ deberent in utilitatem dictarum Eccleſiarum expendi , aut ſucceſſoribus reſervari ; ſic enim expreſsè habetur in præfato *c. quia ſæpè , de elect. in 6.*

Secunda , actio eſt , inter ſe dividere præfata bona .

Tertia , ſubripere .

Quarta , dilapidare , diſſipare , vel conſumere præfata bona .

Hinc ſequitur Prælatum , qui bona Eccleſiæ vacantis malè adminiſtrat , & expendit , affici hac ſuſpenſione , quia dicitur diſſipare , vel conſumere præfata bona . Imò probabile eſt hoc verum eſſe , etiamſi bona , quæ malè adminiſtrat , communia ſint Capitulo , & Prælato defuncto , ſeu ſucceſſori . Ratio eſt , tum quia militat eadem ratio , tum quia *Clement. ſtatutum , de elect.* extenditur illa ſuſpenſio ad diſſipantes quodlibet emolumentum undecumque proveniat . Contrarium in hac parte docent Geminian. *hic n. 6.* Francus *n. 1.* & alii .

Hæc propoſitio intelligitur cum quinque limitationibus .

2 Prima eſt , modò præfatæ actiones fiant cum præſumptione , nam in textu dicitur , *de cætero præſumpſerint* .

Secunda eſt , modò præfatæ actiones fiant , vacante Eccleſia , ibi , *Eccleſiis vacantibus* .

Tertia , modò ſint bona Eccleſiarum collegiatarum , de his enim ſermo eſt in præfato textu .

Quarta , modo præfatæ actiones fiant in grave damnum ipſarum Eccleſiarum .

Ex quo licet inferre , facientem præfatas actiones cum levi damno dictarum Eccleſiarum excuſari ab hac cenſura ; ſicut enim levitas materiæ excuſat à mortali , ita etiam excuſat à cenſura gravi .

Quinta eſt modò huiuſmodi bona non pertineant ad aliquam particularem perſonam ratione dignitatis , ut dicam *num 3.*

3 Sed modò dubium eſt primò , quid nomine *bonorum* hoc in loco intelligatur .

Reſp. intelligi quælibet bona tam mobilia , quàm immobilia , quæ Prælatus poſſidebat , aut quæ vacationis tempore proveniunt ex bonis Eccleſiæ , ut ſunt fructus , & reliqua emolumenta . Ratio eſt , quia textus indefinitè , & abſque diſtinctione utitur *verb. bona* ; ergò generaliter explicari debet , ut fusè Covar. *1. var. c.* 13. & in terminis Suarez *diſp. 31 ſect. 3. n. 3.* & alii commentatores in hunc locum .

4 Rogabis , utrùm ſub nomine *bonorum* comprehendantur etiam fructus , & emolumenta , quæ proveniunt ex juriſdictione , e. g. ex pœna condemnationis , ex ſigillo , aliave ſimili cauſa .

Reſp. comprehendi ex diſpoſitione Clement. V. *in c. ſtatutum de elect. & elect. poteſt.* ubi diſpoſitio *c. quia ſæpè , cit.* extenditur ad bona provenientia ex juriſdictione , & ſigillo curiæ Eccleſiaſticæ , vel ſæcularis , aut alias undecumque , quæ ad Prælatos Eccleſiis non vacantibus pertinerent ; hoc tamen intelligitur cùm duplici limitatione . Prima eſt , ut deducantur rationabiles expenſæ ; nam iſtæ non ſunt enumerandæ inter bona alicuius . Secunda eſt , ut hujuſmodi bona ex conſuetudine , ſtatuto , vel jure aliquo ſpeciali non pertineant ad aliquam particularem perſonam ratione dignitatis , quam obtinet , alioquin juriſdictio ad huiuſmodi perſonam devolvitur cum emolumentos tum quia acceſſorium in hoc caſu ſequitur principale ; tum quia hæc limitatio apertè habetur *in c. ſtatutum , citato* ; ſecus dicendum eſt , ſi privilegium ſit perſonale , & non conceſſum ratione dignitatis , ſed perſonæ ; tunc enim emolumentum tradi non debet illi perſonæ ; tum quia non competit illi ratione juriſdictionis , ut dicitur *in c. ſtatutum* ; tum quia *in cap. quia ſæpè , citato* , revocantur conſuetudines , & quæcumque privilegia , excepta tamen limitatione , quæ poſtmodùm addita eſt *in c. ſtatutum* , quam modò explicavimus .

SECUNDA PROPOSITIO.

5 SUbiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt Capitula , Conventus , Collegia , & perſonæ ſingulares Eccleſiarum Cathedralium , Regularium , vel Collegiatarum , quæ aliquam ex præfatis actionibus facere præſumunt . Hæc propoſitio apertè colligitur *ex cap. quia ſæpè , citato* , ibi , *Capitula , Conventus , Collegia , & ſingulares earundem perſonæ* . Ex quo ſequitur .

Primò extraneos , & alios , qui non ſunt de collegio illius Eccleſiæ , cuius bona occupantur , &c. non affici hac ſuſpenſione , faciendo præfatas actiones . Ratio eſt , quia textus loquitur de perſonis earundem Eccleſiarum . Ita gloſſa *hic verb. earundem* , & alii communiter .

6 Obſerva tamen *in c. præſenti , de officio ordinarii in 6.* latam eſſe ſuſpenſionem ab officio , & beneficio contra omnes Eccleſiaſticas perſonas Epiſcopis inferiores , quæ vacantibus dignitatibus , perſonatibus , prioratibus , vel Eccleſiis quibuſcumque ſibi ſubiectis , ſeu ad ſuam collationem , ordinationem , præſentationem , vel cuſtodiam pertinentibus , præſumunt occupare , aut quomodolibet in ſuos uſus convertere bona in ipſis Eccleſiis inventa , ſive vacationis tempore obvenientia , quæ in utilitatem rectorum defunctorum expendi , vel futuris ſucceſſoribus reſervari debent , niſi ſpeciale privilegium , vel conſuetudo legitimè jam præſcripta , ſeu alia rationabilis cauſa hoc permittat . Contra Epiſcopos verò latum eſt interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ , ut dicam illatione ſequenti .

7 Secundò , Epiſcopos facientes actiones in prima propoſitione explicatas non ligari ſuſpenſione iſtius textus ; nam ipſi non exprimuntur ; ex regula autem generali conſtat Epiſcopos non ligari ſuſpenſionibus , vel interdictis , niſi exprimantur ; verum tamen eſt *in c. præſenti , de officio ordinar. in 6.* ferri ſuſpenſionem , ſeu potiùs interdictum ab ingreſſo Eccleſiæ contra Epiſcopos , & eorum ſuperiores , qui præſumunt facere actiones , quas dixi in præcedenti illatione interdictas eſſe quibuſcumque perſonis Eccleſiaſticis Epiſcopo inferioribus , ſub pœna ſuſpenſionis ipſo facto ab officio , & beneficio .

8 Tertiò ſequitur , ſi totum capitulum contra *c. quia ſæpè* , delinquat ſingulos ligari ſuſpenſione .

9 Dices , ſi omnes Canonici , ſeu Capitulares ſuſpenderentur ab officio , & beneficio , vacarent omnia divina officia in Eccleſia ; quod non videtur admittendum .

Reſp. in tali eventu conducendos eſſe Clericos , qui vices ipſorum ſuppleant , & Eccleſiæ oneribus ſatisfaciant ; tum quia par non eſt , ut Eccleſia detrimentum patiatur ob delictum miniſtrorum ; tum quia ſic colligitur *ex c. pervenit , de appell. c. cum ex eo , de elect. in 6. & c. ſapientes , eodem tit.* Vide gloſſas *ibidem* , & Alterium *tom. 2. diſp. 12. c. 3. col. 4. verſ. quòd ſi* .

10 Sed modò dubium ſupereſt , utrùm qui præfatas actiones faciunt , præter ſuſpenſionem afficiantur etiam excommunicatione .

Reſp. fieri poſſe , ut afficiantur excommunicatione Conc. Trid. *ſeſſ. 22. c. 11.* quoties occupant , aut uſurpant bona Eccleſiaſticorum , vel piorum locorum , aut impediunt , ne percipiantur ab iis , ad quos de jure pertinent ; ſed de iſta excommunicatione ſatis dictum eſt in præcedentibus *diſp. 1. q. 18. punct. 4. n. 1. & ſeqq. tom. 3.*

TERTIA PROPOSITIO.

11 SUſpenſio lata contra occupantes præfata bona , aut facientes alias præfatas actiones , ſuſpendit ab officio , & beneficio ; nam *in cap. quia ſæpè* , dicitur , *ab officio , & beneficiis quibuſcumque ſint ſuſpenſi* .

12 Sed modò dubium eſt primò , quem effectum pariat ſuſpenſio ab officio .

Reſpondeo , juxta dicta *de cenſuris in genere , diſp. 3. punct. 2. num. 9. tom. 1.* ſuſpendere ab officio ordinis , & juriſdictionis , quia uſus ordinis , & juriſdictionis competit ratione officii ; contrarium docent Geminianus *cap. hoc conſultiſſimo , de reb. Eccleſ. non alien. and.* Francus *ibid. num. 4.* Alter. *tom. 2. diſput. 12. c. 4. col. 4. verſ. ſed quærunt* , aſſerentes illam ſuſpenſionem ſuſpendere ab officio ordinis , non dignitatis .

Hinc ſequitur , eum , qui præfata ſuſpenſione obſtrictus eſt , irregularitatis pœnam incurrere celebrando , aut alias ſacrorum ordinum functiones exercendo . Ratio eſt , quia violans cenſuram per exercitium ordinis ſacri , incurrit irregularitatem , ut ſuo loco probavi . Ita Alterius *loco cit. cap. 8. col. 9. verſ. ad hanc* . Navarr. Toletus , Avila , Suarez , Coninchus , & alii , quos retuli *de cenſuris in genere , diſp. 3. punct.*

3. punct. 4. num. 5. & diſp. 7. q. 3. punct. 5. num. 1. tom. 5. contra Anchaeanum *hic n. 3.* Francum *n. 2.* & alios.

13 Secundò dubium eſt, quem effectum pariat ſuſpenſio à beneficio.

Reſpondeo, iuxta dicta *de cenſuris in genere, diſp. 3. punct. 2. n. 32. to. 1.* ſuſpendere à fructibus beneficii.

14 Si quæras, utrùm ſuſpenſus ob actiones in hoc puncto explicatas cenſeatur ſuſpenſus ab omnibus beneficiis; quæ ubique poſſidet, an ſolùm à beneficiis illius Eccleſiæ, cuius bona uſurpavit.

Reſp. cenſeri ſuſpenſum ab omnibus beneficiis, quæ ubique poſſidet. Ratio eſt, quia textus generali forma loquendi utitur, ibi, *beneficiis quibuſcumque*, ubi notanda eſt illa dictio, *quibuſcumque*, quæ generalis eſt, & omnia comprehendit, *l. à procuratore, C. mandati, & c. ſolita, de majorit. & obed.* Contrarium in hoc caſu docet Alter. *c. 3. cit. col. 6. ver. 3.* Panorm. & alij, quia quando cauſa ſuſpenſionis eſt determinata ad certam, & determinatam Eccleſiam, ſuſpenſio a beneficiis indefinitè prolata intelligitur ſolum de beneficiis in illa Eccleſia; ſed cauſa ſuſpenſionis in noſtro caſu limitata eſt ad certam, & determinatam Eccleſiam; ergo intelligitur ſolùm de beneficiis in ea Eccleſia. Verùm hæc ratio facilè ſolvitur, aſſerendo id verum, niſi ſuſpenſio feratur verbis generaliſſimis, ut in noſtro caſu.

15 Tertiò dubium eſt, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio in monacho præfatas actiones faciente, omiſſis reſponſionibus Geminiani *hic num. 11. & ſeq.* Franci *n. 2.* Alterii *loc. cit. col. 6.* & aliorum. Dico ſuſpendere ab officio, & beneficiis regularibus, quæ habet; cenſura enim non operatur ultra id, quod expreſſum eſt; quid autem nomine officii in Religionibus intelligatur, explicavi in tractatu *de clauſura qu. 1. punct. 4. n. 6. tom. 1.* intelligi illa omnia officia, quæ Superiorum propria ſunt, & quamdam ſuperioritatem continent, ut Prioratus, Provincialatus, Generalatus, Abbatiſſæ, Prioriſſæ, officium Viſitatoris, Commiſſarii generalis, Vicarii Monachorum, ſeu Monialium, & iſtis ſimilia.

QUARTA PROPOSITIO.

16 ABſolutio iſtius ſuſpenſionis ante præſtitam reſtitutionem reſervata eſt Summo Pontifici, quia Summus Pontifex vult delinquentem vinculo iſtius ſuſpenſionis obſtrictum detinere; donec plene reſtituerit; facta tamen reſtitutione ſuſpenſio ceſſat, quia lata eſt ad tempus.

An autem Epiſcopus diſpenſare poſſit in delicto occulto ſæpiùs dictum eſt, poſſe ex Trid. *ſeſſ. 24. c. 6.*

17 Sed modò dubium eſt primò, utrùm iſta ſuſpenſio tollatur, ſi reſtitutio quidem fiat, ſed non totaliter.

Reſp. negative, ſi delinquens deficiat in reſtitutione rei notabilis ſufficientis ad mortale. Ratio eſt, quia in textu dicitur, *donec plenè reſtituerint quicquid de bonis perceperint*. Secus dicendum cenſeo, ſi res levis non ſufficiens ad mortale retineatur; tunc enim arbitror ſuſpenſionem ceſſare; tum quia ſicut hæc materia non eſt ſufficiens ad incurrendam cenſuram, ita neque ſufficere videtur ad impediendam ipſius ceſſationem; tum quia lex curare non ſolet de re levi, juxta illud, *de modico non eſt curandum, l. omnino, ff. de impenſ. in reb. dotalib. fact. & l. virum, ff. de donat. inter vir. & uxor.* Contrarium docent gloſſ. *hic ver. planè.* Geminian. *hic*, & Alter. *tom. 2. diſp. 12. c. 3. col. 9.*

18 Secundò dubium eſt, utrùm iſta ſuſpenſio ceſſet, quoties delinquens non actu reſtituit, ſed debitam cautionem præbuit de reſtitutione facienda, quamprimùm poterit.

Reſpondeo negative, quia textus requirit plenam reſtitutionem; cautio autem non eſt reſtitutio. Ita gloſſ. *hic verb. reſtituerint*, Geminianus *hic n. 17.* Alter. *loc. cit.*

19 Tertiò dubium eſt, utrùm iſta ſuſpenſio ceſſet, ſi Prælatus remittat, & condonet reſtitutionem.

Reſpondeo affirmative, quoties ipſi reſtitutio facienda eſt; ſeu quoties ipſe liberam habet de re illa diſponendi facultatem. Ratio, eſt, quia remiſſio, & condonatio debiti facta à creditore æquivalet reſtitutioni, tollitque onus reſtituendi; ſublato autem onere reſtituendi ſuſpenſio ceſſat. Secus ſi Prælatus non habeat facultatem remittendi, tunc enim non adimpletur conditio reſtitutionis, quam Summus Pontifex requirit, ut ſuſpenſio ceſſet. Ita Gemin. *hic n. 18.* Francus *n. 2.* Alterius *tom. 2. diſp. 12. c. 3. ſub finem*, & alii.

PUNCTUM XVI.

De ſuſpenſione contra Prælatos qui bona Eccleſiarum laicis ſubmittunt, & contra Clericos, qui non denunciant Prælatos præſumentes præfata bona laicis ſubmittere.

1 *Materia iſtius ſuſpenſionis eſt ſubmittere, ſeu ſubjicere laicis bona immobilia, vel jura Eccleſiarum ſine conſenſu Capituli, & ſpeciali Summi Pontificis licentia, modò tamen bona ſint immobilia, ſubmiſſio non fiat in caſibus à jure permiſſis, non fiat ad breve tempus, & alienatio non ſit inter Clericos.*

2 *Subiectum ſunt Prælati Eccleſiarum, qui Eccleſias ſibi commiſſas bona immobilia, ſeu jura laicis ſubmittunt.*

3 *Nomen Prælati antonomaſticè convenit Epiſcopis.*

4 *Præter Prælatos ligantur hac ſuſpenſione etiam Clerici, qui ſcientes Prælatum præſumpſiſſe bona Eccleſiarum laicis ſubmittere, negligunt Prælatum ſuperiori denunciare, & hac ſuſpenſio excludit per triennium à perceptione beneficiorum, quæ in Eccleſia ſic gravata obtinent.*

5 *Non eſt præſumendum Clericum ſciviſſe Prælati crimen, niſi probetur, modò publicè non conſtaret de delicto in tali loco.*

6 *Clericus crimen Prælati denunciare tenetur, etiamſi juramento promiſerit non denunciaturum, & quando poteſt denunciare ſine notabili ſuo incommodo.*

7 *Effectus huius ſuſpenſionis reſpectu Prælati eſt ſuſpendere ab officio, & adminiſtratione in temporalibus.*

8 *Suſpenſio ab adminiſtratione non ſuſpendit ab adminiſtratione rerum ſpiritualium, ſed temporalium, immò in ſententia aliquorum ſuſpenditur ſolum ab adminiſtrandis illis, quæ laicis ſubmiſit.*

9 *Hæc ſuſpenſio eſt temporalis, & triennalis.*

10 *Ejus abſolutio ſpectat ad Papam in communiori ſententia.*

ISta ſuſpenſio habetur *in c. hoc conſultiſſimo, de reb. Eccleſ. non alienand.* in quo etiam continetur excommunicatio contra laicos, qui Prælatos, aut alias perſonas Eccleſiaſticas compellunt ad ſubmittenda laicis bona Eccleſiaſtica. Verùm, quia de iſta excommunicatione jam diſſerui *diſp. 2. q. 2. punct. 20. n. 1. & ſeqq. n. 3.* in ejus explicatione hic non immorabor. Sed quatuor breviter explicabo.

Primò, quænam ſit materia iſtius ſuſpenſionis.

Secundò, quodnam ſit ſubjectum.

Tertiò, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio.

Quartò, quis poſſit abſolutionem impendere.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius ſuſpenſionis eſt ſubmittere, ſeu ſubjicere laicis bona immobilia, aut jura Eccleſiarum abſque conſenſu capituli, & ſpeciali Summi Pontificis licentia; ſic enim in præcitato textu habetur. Quid autem ſit *ſubmittere bona laicis*, explicatum eſt ſupra *diſp. 2. q. 2. punct. 20. n. 3. tom. 3.* ubi dixi, idem eſſe ac ponere ſub aliqua laicorum poteſtate, vel conſtituendo laicos Patronos, ſeu Superiores, vel conſtituendo illos Advocatos Eccleſiarum, vel recognoſcendo laicos tanquam Patronos, & bona Eccleſiarum à laicis dependere.

Limitatur tamen iſta propoſitio. *Primò*, quando ſubmittuntur bona mobilia, nam textus loquitur de ſubmiſſione bonorum immobilium.

Limitatur ſecundò, quando ſubmiſſio fit in caſibus à jure permiſſis, vel de conſenſu ſui capituli, & ſpeciali Summi Pontificis licentia, ſic enim expreſsè habetur in præcitato *c. qua autem dicatur licentia ſpecialis*, explicat Geminian. *hic n. 6.* Francus *n. 6.* Alterius *tom. 2. diſp. 12. c. 4. col. 3. verſ. 4.* & alii. Sed quid ego ſentiam ſæpiùs in præcedentibus aperui, præſertim in expoſitione Bullæ Cœnæ *diſp. 1. qu. 22. punct. 2. num. 8. tom. 3.* ubi dixi, ad facultatem ſpecialem requiri clauſulam derogatoriam, ſeu expreſſam, & individualem mentionem Bullæ.

Limitatur tertiò, quando alienatio fit ad breve tempus; nam in textu dicitur, *ad tempus non modicum*. Quod autem tempus dicatur breve, aut longum, explicavi ſupra *punct. 20. cit. n. 5. tom. 3.* ubi illud eſſe modicum tempus, quod eſt infrà decennium.

Limitatur quartò, quando alienatio fit inter clericos, nam in textu ſermo eſt de ſubmiſſione bonorum laicis facta.

SECUNDA PROPOSITIO.

2 SUbiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt Prælati Eccleſiarum, qui Eccleſias ſibi commiſſas, bona immobilia, ſeu jura laicis ſubmittunt, ut patet ex illis verbis, *Prælatos, qui ſecus fecerint, &c.*

Ex quo ſequitur non ſolum Prælatos Epiſcopis inferiores, verùm etiam Epiſcopos, Archiepiſcopos, & Patriarchas affici hac ſuſpenſione, ſubmittendo bona Eccleſiarum laicis; nam ipſi proprie vocantur Prælati. Ita Suarez *diſp. 31. ſect. 5. n. 10.* Alterius *tom. 2. diſp. 12. c. 4. verſ. 3.* quamquam oppoſita ſententia circa Epiſcopos, alioſque Epiſcopis ſuperiores carere non videtur probabilitate, ut conſtabit ex obiectione proximè ſequenti.

3 Obiicies, Epiſcopi, & eorum ſuperiores non ligantur cenſura ſuſpenſionis, vel interdicti, niſi de Epiſcopis expreſſa mentio fiat in lege, edicto, vel ſententia, in qua prædicta cenſura continetur, *c. quia periculoſum, de ſent. excomm. in 6.* Sed hic non fit expreſſa mentio Epiſcoporum; ergo Epiſcopi, Archiepiſcopi, & Patriarchæ non ligantur iſta ſuſpenſione.

Reſpondeo Epiſcopos cenſeri ſufficienter expreſſos in verbo *Prælator*, quod præcipuè, & quaſi antonomaſticè convenit Epiſcopis, aliis verò Prælatis quaſi per participationem, & analogiam.

4 Quæres; utrum alii præter Prælatos ligentur ſuſpenſione iſtius textus.

Reſp. Clericos ſcientes Prælatum præſumpſiſſe bona Eccleſiarum laicis ſubmittere, ſuſpenſos eſſe per triennium à perceptione beneficiorum, quæ in Eccleſia ſic gravata obtinent, neglexerint Prælatum ſuperiori denunciare; ſic enim expreſsè decernitur in præcitato *c. hoc conſultiſſimo, de rebus Eccleſ. non alienandis*, ibi, *clericos etiam, qui ſcientes contra inhibitionem prædictam aliquid eſſe præſumptum, id ſuperiori denunciare neglexerint, à perceptione beneficiorum, quæ in Eccleſia obtinent ſic gravata, triennio [illegible] eſſe ſuſpenſos.*

5 Rogabis primò, an præſumendum ſit clericum ſciviſſe tale crimen à Prælato perpetratum.

Reſ-

Digitized by Google

Reſpondeo negativè, quia agitur de facto alieno: non præſumitur autem quis factum alterius ſciviſſe, niſi probetur; reg. *præſumitur, de reg. jur. in 6.* Ita Geminian. *hic n. 7.* & alii.

Hoc tamen limitatur, niſi publicè de tali delicto conſtaret in eo loco; nullus enim præſumitur ignorare ea, quæ publicè in loco fiunt: Ita Gloſſa *in reg. citata, verb. præſumitur ignorantia.*

6 Rogabis ſecundò, utrùm clericus, qui cum juramento promiſit non denunciare, aut qui denunciare non poteſt abſque ſuo gravi incommodo, teneatur adhuc denunciare.

Reſp. ſolutionem iſtius difficultatis, conſtare ex dictis *diſp. 2. q. 1. punct. unic. num. 8. & ſeqq. tom. 3.* teneri; quaſi denunciare poteſt ſine ſuo notabili incommodo impotentia enim phyſica, vel moralis, ſicuti metus gravis, & aliæ cauſæ excuſant. Vide ibi dicta, ubi regulas generales in hac materia tradidi.

TERTIA PROPOSITIO.

7 Effectus iſtius ſuſpenſionis reſpectu Epiſcoporum, & Prælatorum eſt excludere ab officio, & adminiſtratione, ut patet ex illis verbis, *ab officio, & adminiſtratione.* Suſpenſio ab officio excludit ab officio ordinis, & juriſdictionis. Ita Suar. *diſp. 31. ſect. 5. n. 9.* contra Geminianum *hic a. 5.* Francum *a. 4.* & Alterium *c. 4. col. 4.* aſſerentes ſuſpendere ab officio ordinis, non dignitatis.

8 Suſpenſio ab adminiſtratione excludit ab adminiſtratione rerum temporalium, non verò ſpiritualium, nam Summus Pontifex, dum vult ſuſpendere ab adminiſtratione ſpiritualium, ſolet hoc exprimere.

Addo probabiliſſimum eſſe, iuxta ſententiam Panorm. Alterii, Suarez, & aliorum non ſuſpendere ſimpliciter à beneficio, vel ab adminiſtratione bonorum temporalium; ſed ſolùm ab adminiſtratione bonorum temporalium illius Eccleſiæ, cujus bona Prælatus laicis ſubmiſit. Ratio eſt, tum quia hoc pacto punitur in eo, in quo delinquit; tum quia in materia cenſurarum mitior interpretatio facienda eſt; tum quia ſicut clericus non denuncians hujuſmodi Prælatum ſuſpenditur ſolùm à perceptione beneficiorum in ea Eccleſia, ita etiam Prælatus ſuſpenditur ſolùm ab adminiſtratione bonorum temporalium illius Eccleſiæ.

9 Rogabis, utrùm iſta ſuſpenſio ſit perpetua, an temporalis.

Reſpondeo temporalem eſſe, & triennio durare; nam in textu dicitur, *triennio ſtatuimus eſſe ſuſpenſos.* Ita gloſſ. *hic verb. triennio*, ubi hoc refert ad ſuſpenſionem tam Prælatorum, quàm clericorum, contra Suar. *diſp. 31. ſect. 5. n. 9.*

QUARTA PROPOSITIO.

10 Abſolutio iſtius ſuſpenſionis impendi debet à Papa, ſi communiorem DD. ſententiam ſequamur, aſſerentium ſuſpenſionem latam ad tempus reſervatam eſſe Summo Pontifici; elapſo verò tempore præfixo ceſſare. In explicatione iſtius propoſitionis non immoror, quia clarè conſtat ex dictis à ſimili *in præcedentibus punctis paſſim.*

PUNCTUM XVII.

De ſuſpenſione contra Epiſcopum, vel Abbatem alienantem bona Eccleſiaſtica abſque licentia Summi Pontificis, aut non ſervata forma Extrav. *Ambitioſæ, de rebus Eccleſiæ non alienand.*

1 *Epiſcopus, vel Abbas alienans bona Eccleſiaſtica ſine licentia Papæ, & non ſervata forma in Extravaganti, Ambitioſæ, incurrit ſuſpenſionem ab ingreſſu Eccleſiæ, & ſi infra ſex menſes non reſipiſcit, ſuſpenditur ipſo facto ab adminiſtratione ſuæ Eccleſiæ, vel monaſterii, cui præſidet in ſpiritualibus, & temporalibus, ſi fuerit Prælato inferior, incurrit excommunicationem, & privatur ipſo facto officiis, & beneficiis Eccleſiaſticis.*

2 *Abſolutio pœnarum, quas incurrunt prædicti Prælati, non eſt Papæ reſervata.*

UNICA PROPOSITIO.

1 Epiſcopus, vel Abbas alienans bona Eccleſiaſtica abſque licentia Papæ, aut non ſervata forma Extravag. ſuſpenditur ab ingreſſu Eccleſiæ, & ſi infra ſex menſes non reſipuerit, ſuſpenditur ipſo facto in temporalibus, & ſpiritualibus, ab adminiſtratione ſuæ Eccleſiæ, vel monaſterii, cui præſidet, quod ſi fuerit Prælatus inferior, ultra excommunicationem, privatur ipſo facto officiis, & beneficiis Eccleſiaſticis: ſic enim decernitur in Extrav. *ambitioſæ, Pauli II. de reb. Eccleſ. non alienand.* quamquam in dubium vocari fortè poſſet, utrum privatio officiorum, & beneficiorum incurratur ſtatim poſt alienationem, vel poſt ſex menſes. Sicut Epiſcopus, aut Abbas ſuſpenditur ab adminiſtratione ſolùm poſt ſex menſes. Plura, quæ hic diſputari poſſent, ſufficienter explicata fuerunt *in tract. de contract. & reſtit. diſp. 3. q. 8. punct. 4. §. 1. num. 1. & ſeqq. to. 2. & ſupra diſp. 2. q. 4. punct. 11. n. 1. & ſeqq. tom. 3. & in lib. varior. tract. diſp. 2. q. unica punct. 5. n. 1. & ſeqq. tom. 1.* Sicut etiam ex dictis in præcedentibus patet, quem effectum pariat ſuſpenſio ab adminiſtratione in temporalibus, & ſpiritualibus.

2 Hic ſolùm ſupereſt dubium, utrùm abſolutio præfati interdicti, & ſuſpenſionis Summo Pontifici reſervata ſit.

Reſp. negativè, quia in dicta Extravag. nulla ſit mentio reſervationis; ſicut neque reſervata eſt excommunicatio. Quid autem ſentiendum ſit de excommunicatione in Concil. Trid. lata contra uſurpantes bona Eccleſiaſtica, vel impedientes, ne ab iis recipiantur, ad quos de jure pertinent, patet ex dictis *in præcedentibus diſputationibus, diſp. 2. q. 18. punct. 4. n. 1. & ſeqq. tom. 3.*

PUNCTUM XVIII.

De ſuſpenſione contra Epiſcopos, & alios delegatos, conſentientes alienationi bonorum Eccleſiaſticorum per ſordes.

1 *Epiſcopi, aut his ſuperiores, ſuſpenduntur ab executione officii; in cauſa alienationis bonorum Eccleſiaſticorum, ſi in damnum Eccleſiæ conſenſum alienationis præſtent per gratiam, timorem, vel ſordes.*

2 *Ad incurrendam hanc ſuſpenſionem requiritur, 1. ut Epiſcopus decretum, vel ſententiam, vel conſenſum præſtet per gratiam, timorem, vel ſordes; 2. ut tale decretum ſit in damnum Eccleſiæ. Iſta ſuſpenſio excludit ab officio, ſive ab executione officii.*

3 *Non eſt reſervata Papæ; ſi tamen Epiſcopus eam violat per exercitium ordinis ſacri, eſt irregularis.*

UNICA PROPOSITIO.

1 Epiſcopi, aliique Epiſcopis ſuperiores, delegati à Sede Apoſtolica in cauſa alienationis bonorum Eccleſiaſticorum; ſi in damnum Eccleſiæ conſenſum alienationis præſtant per gratiam, timorem, vel ſordes, afficiuntur ſuſpenſione ab executione officii ex Bulla Pauli II. incipit, *Cum omnibus.*

2 Obſerva tamen primò, ad incurrendam iſtam ſuſpenſionem, requiri, ut Epiſcopus decretum; ſeu ſententiam, vel conſenſum præſtet per gratiam, timorem, vel ſordes: ſic enim in dicta Bulla præſcribitur.

Secundò, ut hujuſmodi decretum; vel conſenſum præbeat in damnum Eccleſiæ; conſequenter Epiſcopus non ligatur hac ſuſpenſione, ſi conſentiat alienationi, ex qua damnum Eccleſiæ non ſequitur.

Obſerva ſecundò, iſtam ſuſpenſionem ſuſpendere ab officio, ſeu ab executione officii. Quid autem ſignificet ſuſpenſio ab officio, patet ex ſæpius dictis *in præcedentibus pluribus in locis, & præſertim, & ex regulis generalibus traditis de ſuſpenſionibus in genere in tract. de cenſuris in communi diſp. 3. punct. 2. n. 9. tom. 1.* ſignificare ſuſpenſionem ab officio ordinis, & juriſdictionis.

3 Obſerva tertiò, iſtam ſuſpenſionem Papæ reſervatam non eſſe, quia nulla ſit mentio reſervationis in Bulla. Verùm ſi Epiſcopus ſuſpenſione durante ingerat ſe divinis, incurrit irregularitatem, cujus diſpenſatio Papæ reſervatur. Vide præfatam Bullam.

An autem excommunicatio, tam lata contra delegatos, Epiſcopis inferiores, conſentientes hujuſmodi alienationi; quam contra procurantes decretum alienationis, reſervata ſit, conſtat ex dictis *diſp. 2. q. 5. punct. 5. n. 10. tom. 3.* ubi dictam excommunicationem ex profeſſo explicavi, & ibi dixi, cenſuram latam contrà procurantes alienationem, eſſe reſervatam; non verò, eſſe reſervatam illam latam contra conſentientes.

QUÆSTIO V.

De ſuſpenſionibus latis contra Judices Eccleſiaſticos, ſeculares, vel regulares in judiciis, vel ſententiis ferendis delinquentes.

Prima ſuſpenſio, ſeu cenſura interdicti in hac quæſtione explicanda eſt contra ferentes cenſuram ſine debita ſolemnitate.

Secunda, contra conſervatores, qui de aliis, quàm de manifeſtis injuriis ſcienter cognoſcunt.

Tertia, contra Judicem Eccleſiaſticum, qui per gratiam, vel ſordes aliquid facit in judicio contra conſcientiam, & juſtitiam in damnum partis.

Quarta, contra viſitatores ordinarios, qui occaſione viſitationis aliquid ultra victualia accipiunt.

Quinta, contra promoventes ad doctoratum, vel magiſterium, niſi juramentum priùs extorqueant à promovendis, ut in ſolemnitate recipiendi doctoratum, vel magiſterium, non expendant ultra ſummum trium millium Turonenſium argenteorum.

Sexta, contra Epiſcopum, qui poſt celebrationem Concilii Provincialis non convocat Abbates, preſbyteros, & Clericos, & univerſam ſuæ Diœceſis plebem, ut illis referat geſta in Concilio Provinciali.

Septima, contra Epiſcopos, alioſque Prælatos Epiſcopis ſuperiores, qui præſcriptis temporibus ad Apoſtolorum limina non accedunt.

Octava, contra Epiſcopos, & alios Epiſcopis ſuperiores, ob quæſtum publicantes, vel concedentes indulgentiam, aut facultates abſolvendi.

Nona, contra Archiepiſcopum, vel Epiſcopum relaxantem incendiariis pœnam ipſis impoſitam *in c. peſſimam 33. q. 8.*

Decima, contra Epiſcopos, alioſque Prælatos Epiſcopis ſuperiores, ut Patriarchas, & Archiepiſcopos, qui ex odio, amore, gratia, vel lucro, ſeu commodo temporali omittunt procedere contra ſuſpectos, vel diffamatos de hæreſi, aut temerè vexant aliquem,

im-

imponendo illi notam, vel ſuſpicionem hæreſis, vel impedimenti ab eo illati in officio Inquiſitionis.

Undecima, contra Epiſcopum, qui neceſſariam correctionem non adhibet contra ſimoniacos in ſacramentis, vel in ordinibus.

P U N C T U M I.

De cenſura ſuſpenſionis, & interdicti contra ferentes cenſuram ſine debita ſolemnitate.

INter cætera, quæ in cenſura ferenda præſcribuntur à jure, non infimum locum tenent admonitio, ſcriptura, & expreſſio cauſæ, de quibus in duobus proximè ſequentibus §§. *dilucidè, & ſeorſim, diſſerere decrevi*; & quamvis jura ſint diverſa, nec eandem pœnam tranſgreſſoribus imponant; tamen quia hæc omnia aliquam inter ſe connexionem habent, & ad ſolemnitatem in cenſura ſaltem excommunicationis edenda faciunt, ad alium locum eorum explicationem transferre nolui.

§. I.

De cenſura interdicti per menſem ab ingreſſu Eccleſiæ, lata contra eum, qui excommunicationis ſententiam profert abſque prævia competenti admonitione.

1 *Materia hujus cenſuræ latæ* in cap. ſacro de ſent. excom. *eſt temerè ferre ſententiam excommunicationis abſque prævia competenti admonitione, & præſentibus idoneis teſtibus.*
2 *Sententiam, inquam, excommunicationis, non item ſuſpenſionis, & interdicti.*
3 *Non requiritur particularis admonitio ejus, quem ipſo facto excommunicat Prælatus, quod delictum ſub cenſura comminatoria vetitum commiſerit.*
4 *Citatio debet ſemper præmitti actibus judicialibus.*
5 *Eſt trina admonitio competens, de qua hic agitur.*
6 *Non eſt neceſſarium eam fieri ſcripto.*
7 *Perſonæ idoneæ, quæ monitionem probare poſſint, ſunt teſtes fide digni, nec repellantur à jure.*
8 *Subjectum iſtius interdicti ſunt omnes Prælati Eccleſiaſtici ſæculares, & Regulares, exceptis Epiſcopis ferentes excommunicationem ſine prævia admonitione, & perſonis idoneis.*
9 *Suſpendit per menſem ab ingreſſu Eccleſiæ.*
10 *Interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ non fit irregularis celebrando ſub tentorio, ſub dio, aut in domo privata.*
11 *Abſolutio hujus interdicti ſpectat ad Summum Pontificem.*

ISta cenſura habetur *in c. ſacro, de ſententia excommunic.* Circa quam quatuor breviter explicabo.
Primò, quænam ſit ejus materia.
Secundò, quodnam ſit ſubjectum.
Tertiò, quem effectum pariat.
Quartò, quis ejus abſolutionem conferre poſſit.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius cenſuræ eſt temerè ferre ſententiam excommunicationis abſque prævia competenti admonitione, & præſentibus idoneis teſtibus; nam in præcitato *c.* dicitur *ſacro approbante Concilio prohibemus, ne quis in aliquam excommunicationis ſententiam, niſi competenti admonitione præmiſſa, & perſonis, præſentibus idoneis, per quas (ſi neceſſe fuerit) poſſit probari monitio, promulgare præſumat, &c.*

Ampliatur hæc propoſitio, etiamſi alioquin ſententia ſit juſta; ſic enim expreſsè in dicto capite habetur, ibi, *etiamſi juſta fuerit excommunicationis ſententia.*

2 Limitatur verò, & reſtringitur ad promulgationem ſententiæ excommunicationis. Ratio eſt, tum quia *in c. ſacro*, ſermo eſt tantummodo de excommunicatione, ibi, *excommunicationis ſententiam*; tum quia ſuſpenſio, & interdictum aliquando ferri poſſunt abſque prævia admonitione, quando ſcilicet feruntur pro delicto præterito per modum pœnæ vindicativæ, ut docui *de cenſuris in genere, diſp. 1. q. 1. punct. 9. n. 1. & ſeqq. tom. 1.* Ita Suar. *de cenſuris, diſp. 37. ſect. 1. n. 3. à ſinem*, Filliuc. & alii, contra Felinum *in cap. ſacro, cit.* Henriq. *lib. 13. cap. 39. n. 4.* Alterium *to. 2. diſp. 14. c. 1. initio*, ſibi contrarium *de interdicto, diſp. 12. c. 2. col. 3. verſ. ad declarationem*, & alios aſſerentes, pœnam interdicti *c. ſacro*, extendi ad ferentes cenſuram ſuſpenſionis abſque prævia competenti admonitione, & perſonis idoneis.

Dixi in limitatione, *ad promulgationem, ſententiæ excommunicationis*, ut diſtinctionem facerem inter excommunicationem latam per ſententiam, & excommunicationem latam per edictum, ſtatutum, vel legem, nam in excommunicatione lata per ſtatutum, vel legem, non requiritur promulgatio diſtincta à promulgatione ipſius legis, vel ſtatuti, quia lex, ſeu ſtatutum ſemper admonet ſubditos, ut delictum ſub cenſura impoſitum caveant, ut benè Palud. *in 4. ſentent. diſt. 17. quæſt. 7. art. 3. concl. 30.* Alterius *loc. cit. col. 2.* Vaſquez, Suarez, Ugolinus, & alii, quos retuli *de cenſuris in genere, loc. cit. num. 1. tom. 1.*

3 Major difficultas eſt, utrùm neceſſaria ſit particularis admonitio, quando excommunicatio ipſo facto fertur contra aliquem qui delictum aliquod antea ſub cenſura comminatoria prohibitum, commiſit.

Covarruvias, Cajetanus, & alii, quos innui *loc. cit. de cenſuris, num. 3. dub. 1. tom. 1.* in poſterioribus editionibus, exiſtimant neceſſariam eſſe admonitionem.

Sed oppoſitum mihi probabilius videtur. Ratio eſt, tum quia ſicut ſuſpenſio, & interdictum ferri poſſunt per modum pœnæ pro delicto præterito abſque ulla admonitione, ita etiam ferri poſſe videtur excommunicatio in hoc caſu, cùm jam præceſſerit admonitio legis comitantis excommunicationem delinquenti; tum quia adeſt ſufficiens admonitio ex parte judicis, qui legem antea promulgaverat, & adeſt ſufficiens contumacia ex parte delinquentis, qui novit prohibitionem continentem cenſuram comminatoriam; tum quia non eſt major ratio, cur ad ferendam ipſo facto cenſuram antea comminatoriè latam nova requiratur admonitio, diſtincta à prohibitione, ſeu promulgatione legis; non autem requiratur, dum præceptum, vel prohibitio edita ſub pœna cenſuræ ipſo facto impoſitæ, ſed ad hanc non requiritur nova publicatio; ergo neque ad illam.

4 Obſerva tamen me hic loqui de monitione, non de citatione; differt enim monitio à citatione; monitio adhibetur, ut ſubditus obediat, ſicque cenſuram evitet: citatio verò præmittitur, ut pars certior fiat de eo, quod judex facturus eſt: in judicio autem nihil fieri, & definiri debet, non citata parte, ut benè Alter. *tom. 2. diſp. 14. c. 1 col. 2. verſ. 3.* & alii. Videnda ſunt quæ tradidi *de cenſuris in genere, loc. cit. tom. 1.* ubi etiam explicavi, *Primò* utrùm admonitio ſit de eſſentia cenſuræ. *Secundò*, quotuplex admonitio requiratur. *Tertiò*, utrùm cenſura lata cum una ſolùm admonitione teneat. *Quartò*, cujus auctoritate facienda ſit admonitio. *Quintò*, cui facienda ſit.

5 Hic ſolùm breviter explicandum ſupereſt, primò, quænam dicatur admonitio competens, de qua ſermo eſt *in c. ſacro cit.*

Reſpondeo cum gloſſa *hic verb. competenti*, & aliis communiter competentem admonitionem eſſe trinam, *c. contigerit, de ſent. excomm. & c. de illicita 24. q. 3.*

6 Secundo explicandum eſt, utrùm admonitio facienda ſit in ſcriptis.

Reſpondeo negativè, quia hoc *in c. ſacro*, non præcipitur; ſed decernitur, ut fiat coram idoneis perſonis, ut per eas probari poſſit monitio, ſi opus fuerit, ut dicitur *in c. ſacro, cit.* Ita Alter. *loc. cit. col. 1. verſ. notandum eſt 2.* & alii.

An autem ipſamet ſententia excommunicationis ferri debeat in ſcriptis, conſtabit ex dicendis §. *ſequenti debere*.

7 Tertiò explicandum eſſet, quænam ſint perſonæ idoneæ, quæ monitionem probare poſſint.

Reſp. ſolutionem conſtare ex dictis *in 8. Decalogi præcepto diſp. 10. qu. 3. punct. 1. n. 10. to. 2.* ubi docui repelli excommunicatos, proditores, publicos concubinarios, uſurarios, infames, ſubditos reſpectu Prælatorum, ſervos reſpectu dominorum, filios reſpectu Parentum, clericos, & inimicos, excepta hæreſi, proditione, & crimine læſæ Majeſtatis, vel aliis ita poſtulante bono publico.

SECUNDA PROPOSITIO.

8 SUbjectum iſtius interdicti ſunt omnes, qui ſententiam excommunicationis ferunt abſque prævia admonitione, & perſonis idoneis. Ratio eſt, quia *in c. ſacro*, dicitur *ne quis in aliquem &c.* illa autem dictio, *ne quis*, generalis eſt, & omnes comprehendit, ut ex *l. quo ſi liabus ff. de legat. 1. & ex l. neceſſaria, §. ſi annua ff. de pignorat. act. obſervat.* Tiraquell. *in l. ſi unquam, v. omnia, n. 40. in fin. C. de revoc. qud. donat.*

Hic ſequitur, Prælatum Eccleſiaſticum, tam ſæcularem, quàm regularem ſubjici pœnæ interdicti, ferendo excommunicationem abſque prævia admonitione, & perſonis idoneis. Ita Ugolinus *lib. 1. c. 14. §. 6. n. 2.* Maiolus *lib. 5. c. 45. n. 13.* Sayrus *lib. 1. c. 13. n. 15.* contra Felinum *in c. ſacro, n. 5.* Angelum *verb. excommunicatio 2. num. 3.* & Alter. *loco cit. col. 1. ver. pro declaratione*, & alios putantes Prælatum excommunicantem Monachum ſibi ſubditum abſque prævia monitione, non affici hac pœna.

Excipiendi tamen ſunt ab hac propoſitione Epiſcopi. Ratio eſt, quia licet Epiſcopus peccet ſententiam excommunicationis ferendo ſine admonitione; & perſonis idoneis; nihilominus non ligatur pœna iſtius interdicti, quia Epiſcopi non comprehenduntur in cenſuris ſuſpenſionis, & interdicti, niſi exprimantur, *c. quia periculoſum, de ſent. excomm.* Ita Henriq. *lib. 13. c. 39. n. 3.* Suar. *loco cit. n. 4.* Alter. *loco cit. c. 1. initio*, Sayr. *loc. cit.* & alii.

TERTIA PROPOSITIO.

9 EFfectus iſtius interdicti eſt ſuſpendere per menſem ab ingreſſu Eccleſiæ, nam in textu dicitur, *ingreſſum Eccleſiæ per menſem unum ſibi noverit interdictum; alia nihilominus pœna mulctandus, ſi viſum fuerit expedire.*

Quando autem ſpatium menſis incipiat, & finiatur, conſtat ex dictis *in præcedentibus quæſt. 4. præſertim punct. 8. n. 6. à ſimili. & de cenſuris in communi diſp. 3. punct. 3. num. 2. & ſeqq. tom. 1.* incipere ſpatium menſis ab ea die, qua fertur cenſura, & durare uſque ad eandem diem menſis ſequentis; ſicuti etiam ex alibi dictis *de cenſuris in genere diſp. 5. punct. 5. n. 11.* ſicut etiam ex alibi dictis patet, utrùm interdictus ab in-

ingreſſu Eccleſiæ poſſit divina facere extra Eccleſiam ; cum enim cenſura ſint res pœnalis, & odioſa, extendenda non eſt , ſed potiùs reſtringenda ; conſequenter dixi poſſe ; ideò.

10 Interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ , ſi divina celebret in tentorio , ſub die , vel in domo privata , non afficitur irregularitate . Ita gloſſa *in c. is cui , de ſent. excomm. in* 6. Alterius *tom.* 1. *lib.* 3. *diſp.*4.*c.*3.*col.*4., & alii .

QUARTA PROPOSITIO.

11 Abſolutio iſtius interdicti ſpectat ad Summum Pontificem ; nam eſt latum ad tempus. Vide quæ in ſimili tradidi in præcedentibus *q.*4.*punct.*9.*n.*12.*& in eadem q. pluribus in locis* .

§. II.

De ſuſpenſione ab ingreſſu Eccleſiæ , & à divinis per menſem contra judicem Eccleſiaſticum ferentem cenſuram excommunicationis, ſuſpenſionis , vel interdicti ſine ſcriptis , vel ſine expreſſione cauſæ , exemplar , id eſt copiam ſententiæ infrà menſem .

1 *Materia hujus ſuſpenſionis conſiſtit in tribus actionibus, disjunctivè , quarum ſingula ſufficiunt ſeorſim ad ſuſpenſionem latam* in cap. cum medicinalis de ſent. excommunic. in 6. *Alteri nei aſſignantur num.* 2. 7. 12.

2 *Qui non profert in ſcriptis cenſuram excommunicationis , ſuſpenſionis, vel interdicti , incurrit hanc ſuſpenſionem .*

3 *Quod intellige de excommunicatione majori .*

4 *Et lata per ſententiam hominis non verò ſi ſit lata à jure , vel per modum ſtatuti , ac etiam niſi neceſſitas , periculum in mora ; ignorantia , aut bona fides excuſet .*

5 *Non eſt neceſſarium , ut judex per ſeipſum excommunicationem proferat in ſententia Auctoris .*

6 *Nec etiam , ut ſcriptura , ex qua profertur cenſura , ſit authentica , & publica ; talis tamen debet eſſe , ut ejus exemplar poſſit adduci in judicium .*

7 *Inferenda cenſura debet exprimi cauſa , ob quam fertur .*

8 *Etiam quando fertur in genere, non expreſſa certa perſona .*

9 *Requiritur ad ferendam cenſuram cauſa rationabilis, & manifeſta.*

10 *Requiritur eius expreſſio ; 1. propter reum ; 2. propter Judicem ; 3. ob ſuperiorem ; 4. propter alios .*

11 *Cenſura lata ſine ſcriptura , aut expreſſione cauſa, valida eſt .*

12 *Judex cenſuram ferens debet intra menſem tradere exemplar cenſura, ſi requiſitus fuerit debito loco, & tempore, & temerè non deneget .*

13 *Judex , qui ſemel denegavit exemplar , ſi poſtea illud tradat , antequam elapſus ſit menſis inchoandus à die requiſitionis , non ſubjacet pœnis .*

14 *Qualibet actionum propoſitarum n.* 2. 7. & 12. *ſeorſim ſumpta , ſufficit ad pœnas, de quibus hic ſermo eſt, incurrendas .*

15 *Subiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt omnes Judices Eccleſiaſtici ſaculares, & Regulares (exceptis Epiſcopis , & eorum ſuperioribus) ferentes cenſuram ſine ſcriptis, aut ſine expreſſione cauſa , vel renuunt tradere exemplar intrà menſem .*

16 *Judices omittentes prędictas ſolemnitates , incurrunt hanc ſuſpenſionem , etiamſi invalidè ſententiam ferant .*

17 *Pralatus ferens cenſuram abſque ſcriptura , vel expreſſione cauſa , ſubjacet pœnis capitis* , cùm medicinalis , *licèt poſtea cenſura ab eo lata ſuum effectum non ſortiatur .*

18 *Effectus ſuſpenſionis , quam judex incurrit ferendo cenſuram abſque prędicta ſolemnitatę , aut non tradendo exemplar ſententia , infra menſem ; ſi petatur , eſt repellere ab ingreſſu Eccleſia, & à divinis officiis: Hinc ſi Judex hac cenſura innodatus moriatur, non poterit ſepeliri in Eccleſia, vel cęmeterio , & ſi ordines ſacros ſic ſuſpenſus exerceat in divinis officiis, irregularitate ligatur . Poteſt tamen Epiſcopus in ea diſpenſare , ſi delictum eſt occultum .*

19 *Abſolutio huius ſuſpenſionis reſervata eſt Papa , elapſo tamen menſe ceſſat .*

20 *Ille , in quem lata eſt cenſura ſine ſcriptura , vel ſine expreſſione cauſa , aut cui exemplar cenſura denegatur , ſtatim abſolvendus eſt, abſque cautione , ſi de injuſtitia conſtat , & ferens cenſuram condemnandus eſt , ad expenſas , & intereſſe , & aliis pœnis puniendus : Si tamen dubitatur de juſtitia cenſurę , abſolvendus eſt præſtita cautione .*

Iſta cenſura ſuſpenſionis , ſeu interdicti edita fuit *in c. cùm medicinalis , de ſent. excomm. in* 6. circa quam de more explicabo materiam , ſubjectum , effectum , & ceſſationem .

PRIMA PROPOSITIO.

1 Materia iſtius ſuſpenſionis conſiſtit in tribus actionibus , ſeu potiùs omiſſionibus , quarum ſingulæ ſufficiunt ad incurrendam illam ſuſpenſionem , & ideo ſeorſim examinandæ ſunt .

2 Prima actio , quæ præcipitur , eſt , ut cenſura excommunicationis , ſuſpenſionis, vel interdicti proferatur in ſcriptis ; nam in textu dicitur , *quiſquis excommunicat , excommunicationem in ſcriptis proferat* , & ratio eſt , ne judex temerè , & quavis cauſa cenſuram ferat ; nam quæ ſcribuntur , maturiori judicio fiunt .

Hinc colligitur cenſuram , quæ ab homine fertur per ſententiam , ſcribendam eſſe , antequam proferatur . Ratio eſt , quia non poteſt quit in ſcriptis proferre , quod nondum ſcriptum eſt ; *in c. autem cùm medicinalis* , præſcribitur , ut cenſura in ſcriptis proferatur .

Ex quo patet , eum huic cenſuræ ſubiici , qui prolata cenſura ſine ſcriptura , eam poſtea in ſcriptum redigit . Ita Suarez *diſp.*3.*ſect.*13. *num.* 2. & alii , qui etiam obſervant cenſuræ promulgationem ex ſcripto faciendam eſſe ; hoc enim eſt proferre cenſuram in ſcriptis , *ut in c. ſacro decernitur* .

3 Hæc autem limitantur , & intelliguntur primò de majori , non de minori excommunicatione , quia nomine *excommunicationis* abſolutè prolatæ intelligitur maior excommunicatio , *c. ſi quem, de ſent. excomm.* Ita Marianus Socinus *in c. ſacro* , *n.* 210. *& in c. per pendimus* , *n.* 69. *de ſent. excomm.* Ugolinus *tab.*1.*c.*21.§.1.*n.*3. & alii , quos citat, & ſequitur Sayrus *de cenſuris, lib.*1.*c.*13.*n.*2.

4 Secundò intelliguntur de excommunicatione lata per ſententiam hominis , non verò de excommunicatione lata à jure , ſeu per modum ſtatuti . Ratio eſt , quia in præfato textu ſermo eſt de illis cenſuris , quarum exemplar cum expreſſione cauſæ tradendum eſt delinquenti , ut ſe ipſum coram alio ſuperiore tueatur ; hoc autem contingere ſolet in cenſuris latis ab homine . Ita Geminianus *in cap. cum medicinalis* , *cit.* Stephanus Coſta *hic num.* 73. Sayrus *loc. cit. num.* 2. *&* 17. Alterius *tom.*2.*diſp.*4.*cap.*2. *initio*, & alii : Diſſenſio tamen eſt inter DD. an hoc etiam valeat in cenſura lata ab homine per ſententiam contra perſonam incertam , de qua re infra *num.*8.

Tertiò limitantur , niſi periculum ſit in mora , nec aliud ferat neceſſitas. Ratio eſt , tum quia neceſſitas caret lege ; tum quia non dicitur temerarius violator . Ita communiter DD.

Quartò limitantur , niſi ignorantia , vel bona fides excuſet ; nam *in c. cùm medicinalis* , ſermo eſt de temerario violatore iſtius conſtitutionis ; is autem dicitur temerarius , qui ſcienter , & per dolum aliquid facit contra conſtitutionem . Ita Geminian. *n.* 5. Suarez *diſp.* 37.*ſect.*1.*n.*2. Francus *hic n.* 3. contra Gloſſam *hic in verb. temerarius* , Alterium *lib.*3.*diſp.*4.*c.*3.*col.*3. ſibi contrarium, *de interdicto, diſp.*12.*c.*2.*col.*3. Sayrum *lib.*1.*c.*13.*n.*15.

5 Sed modò dubium eſt primò , utrùm cenſura proferri debet ab ipſomet judice , cuius auctoritate fertur , an proferri poſſit per notarium , vel ſcribam .

Navarr. *conſil.* 1. *de ſent. excomm.* & alii, cenſent proferendam eſſe ab ipſomet iudice ; tum quia *in c. cùm medicinalis* , dicitur , *quiſquis excommunicat , excommunicationem in ſcriptis proferat* ; ſed notarius , vel ſcriba non excommunicat , cùm poteſtate excommunicandi careat ; ergo cenſura proferri debet ab ipſo judice ; non autem à notario , vel alio ; tùm quia *in c. fin. de ſent. & re jud. in* 6. præcipitur iudicibus , ut per ſe ipſos ſententias ferant . Stephanus à Coſta *in cap. cùm medicinalis* , *n.* 26. Ugolinus *tab.*1.*c.*21.§.1.*n.*2. Sayrus *lib.*1. *c.* 13. *n.* 3. & alii putant iudicem Eccleſiaſticum poſſe cenſuram per notarium proferre , modò ipſe ſit præſens, & recitata per alium ſententia, dicat : nos talem in ſcriptis excommunicamus .

Sed mihi probabilius dicendum videtur cum Suarez *diſp.*3 *ſect.*13.*n.* 4. Alterio *tom.*1 *diſp.*4. *c.*2.*lib.*3. & aliis , neceſſarium non eſſe, ut iudex excommunicationem per ſe ipſum proferat . Ratio eſt , tum quia iudex , qui per alium profert , dicitur etiam ipſe proferre ; alioquin deberet etiam ipſe ſententiam ſcribere , quod nullus dicit ; tum quia uſu , & conſuetudine magis receptum videtur , ut cenſura per alium proferatur .

Ad primam rationem in contrarium patet reſponſio ex dictis ; is enim dicitur ſententiam proferre , qui per ſe , vel per alium profert .

Ad ſecundam reſpondeo , in dicto *c. finali* , ſermonem non eſſe de ſententia excommunicationis , ſed de ſententiis definitivis ; alioquin ſequeretur excommunicationem non prolatam ab ipſo iudice invalidam eſſe , quod neque præfati DD. concedunt . Vide Suar. *n.* 11. Alter. *loco cit. dub.*3. & alios aſſerentes in ferendis cenſuris peculiarem formam præſcriptam eſſe , diſtinctam ab aliis ſententiis .

6 Secundò dubium eſt , utrùm ſcriptura , ex qua profertur cenſura , debeat eſſe authentica, & publica, ſeu manu notarii conſcriptá.

Reſpondeo negativè , quia hoc nullo iure præſcribitur . Ita Innocent. *in cap.* 1. *verb. inſcriptis* , *de ſent. excomm.* Stephanus Coſta *in cap. cùm medicinalis* , *n.* 25. Sayrus *lib.* 1.*c.*13.*n.*5. Suarez *diſput.* 3. *ſect.*13.*n.*3. & alii communiter .

Hinc ſequitur non requiri , ut ſcriptura manu notarii ſcripta ſit , aut manu ipſius iudicis ſubſcripta ; talis tamen eſſe debet , ut ipſius exemplar in iudicium adduci poſſit , ſi petatur ; nam finis Summi Pontificis præſcribentis ſcripturam in promulgatione cenſuræ eſt , ut cenſura maturiori iudicio feratur , & in iudicium deducatur , ſi reus voluerit . Ita Alterius *tom.* 1. *lib.*3.*diſp.*4.*c.* 2.*q.*1.*col.*3. Suar. *loco cit.* & alii communiter .

Obiicies , exemplar cenſuræ , quod traditur reo illud petenti , debet eſſe authenticum ; ergo etiam authentica debet eſſe ſcriptura originalis , in qua cenſura continetur .

Reſp. negando conſequentiam . Ratio diſparitatis eſt , quia exemplar , quod in iudicium adducitur , ita confectum eſſe debet , ut fidem in judicio faciat ; eoque uti poſſit judex ad rei veritatem, de qua diſputatur, indagandam . Quamobrem hoc exemplum continere debet non ſolùm ipſammet cenſuram de verbo ad verbum, verùm etiam annum, & diem, quo lata fuit ; hæc enim requiri ſolent in ſcripturis, quæ in iudicium adducuntur, *c. cum te, de reſcript. & c. libellorum*, *q.*8. Ita Stephanus à Coſta *hic n.*38. Sayrus *loc. cit. n.*10. & alii .

7 Secunda actio, quæ in præfato *c. cùm medicinalis* , præſcribitur , eſt ,

eſt, ut in ferenda cenſura exprimatur cauſa, ob quam fertur; in textu enim dicitur, *& cauſam excommunicationis expreſſè conſcribat, propter quam excommunicatio proferatur*.

8 Et hoc ab aliquibus ampliatur, non ſolùm quando cenſura fertur in ſpecie contra certam perſonam, verùm etiam quando fertur in genere, non expreſſa certa perſona. Ratio eſt, tum quia *in c. cùm medicinalis*, ſermo non eſt, de cenſura ſpeciatim, & contrà certam perſonam edita; tum quia in utroq; caſu militat eadem ratio; fieri enim poteſt, ut reus, qui poſt cenſuram generaliter latam in judicio accuſatur, velit ſe tueri, vel ſuperiorem adire; conſequenter indigeat exemplari cenſuræ cum expreſſione cauſæ. Ita Joannes Andreas, & alii, quos citat, & ſequitur Sayrus *loc. cit. n. 7. & 10.* contra Alterium *loc. cit. c. 2. col. 4.* qui ſibi contrarius videtur *col. 6. verſ. ſimiliter*, & contra Suar. ex parte *n. 6.*

Hæc tamen intelliguntur cum limitationibus allatis in explicatione primæ actionis, in omnibus enim militat eadem ratio.

9 Sed modò dubium eſt primò, qualis cauſa requiratur.

Reſp. requiri cauſam rationabilem, & manifeſtam, nam *in c. ſacro, de ſent. excomm.* dicitur, *caveat diligenter, ne ad excommunicationem cujuſquam abſq. manifeſta, & rationabili cauſa procedat*; illa cauſa cenſetur rationabilis, quæ accommodata; & proportionata eſt tali cenſuræ, illa cenſetur manifeſta, quæ judicialiter conſtat. Ita Suar. *diſp. 3. ſect. 13. n. 5.*

10 Secundò dubium eſt, cur requiratur expreſſio cauſæ.

Reſp. requiri, tum ob ipſum reum, ut ſciens cauſam, ob quam cenſura ligatus fuit, eam tollere poſſit; tum propter ipſum judicem cenſuræ latorem, ut ſciens cauſam cenſuræ ad ſuperiorem deducendam, caute, & prudenter ſe gerat in cenſuris ferendis; tum propter judicem ſuperiorem, ad quem reus recurſum habet, ut perſpecta cenſuræ cauſa, de ipſius juſtitia meliùs judicare valeat; tum propter alios, ut ſcientes cauſam, ob quam aliquis cenſura obſtrictus fuit, illum vitare valeant, juxta dicta in præcedentibus diſputationibus. Ita communiter DD.

11 Tertiò dubium eſt, utrùm cenſura lata ſine ſcriptura, vel ſine expreſſione cauſæ, valida ſit.

Reſpondeo validam eſſe, tum quia ſcriptura, & expreſſio cauſæ non pertinent ad formam cenſuræ ſubſtantialem, ſed accidentalem, ut alibi docui *in tract. de cenſuris in communi diſput. 1. q. 1. punct. 8. nu. 1. & ſeqq. tom. 1.* tum quia nullo jure irritatur cenſura ſine ſcriptura, vel ſine cauſæ expreſſione edita; tum quia *in cap. cùm medicinalis*, decernitur, ut ſuperior, ad quem reus ſine ſcriptura, vel ſine expreſſione cauſæ excommunicatus, ſuſpenſus, vel interdictus recurrit, cenſuram ſine difficultate relaxet, & judicem in expenſis, & intereſſe condemnet; ſed relaxatio ſupponit vinculum; ergo cenſura ſupponitur valida, cùm cenſura invalida non liget, nec relaxatione indigeat. Ita gloſſa *hic ver. propter quam*, Ugolinus *tab. 1. c. 21.* Suarez *loc. cit. n 8.* Sayrus *n. 8.* Filliutius *c. 4. n. 109.* Alterius *lib. 3. diſp. 4. c. 2. dub. 3.* & alii communiter, contra Ripam in rubrica *de conſtitut. num. 48.*

12 Tertia actio præcepta *in c. cùm medicinalis*, *cit.* eſt, ut Judex, qui cenſuram tulit, tradat exemplar cenſuræ, ſi requiſitus fuerit, alioquin cenſuram incurrit; nam in dicto *cap.* dicitur, *exemplar verò hujuſmodi ſcripturæ teneatur excommunicato tradere infra menſem, ſi fuerit requiſitus*.

Hoc tamen intelligitur primò, modò requiſitus ſit congruo loco, & tempore; nam ſi eo tempore petatur, quo exemplar ſine incommodo exhibere non poteſt, excuſatur, ut ſi petatur, dum in lecto decumbit, dum officium recitat, vel dum iter peragit, tunc enim non dicitur temerarius violator; tenetur tamen ſublato eo incommodo, quàm primum exhibere, cum ceſſet cauſa denegandi exemplar, quod de jure tradere tenetur. Ita Stephanus Coſta *loco cit.* Sayrus *num. 11.* & alii.

Secundò intelligitur, & limitatur ab aliquibus Doctoribus, modò judex requiſitus ſit intra illum menſem, in quo lata fuit cenſura; menſis enim, infra quem judex tenetur exemplar cenſuræ tradere, eſt à die ſententiæ, non autem à die requiſitionis. Ratio eſt, quia in textu non dicitur, teneatur tradere exemplar infra menſem, poſtquam requiſitus fuerit, ſed dicitur, *ſi requiſitus fuerit*; ergò non eſt ſpectandus menſis à die requiſitionis, ſed à die ſententiæ; tum quia ſequeretur, judicem, à quo poſt multos menſes, & annos, exemplar cenſuræ petitur, affici ſuſpenſione, non tradendo hujuſmodi exemplar; hoc autem non videtur admittendum, præſertim cùm hujuſmodi ſcripturæ frequenter amittantur, nec judex maximam in illis cuſtodiendis curam adhibeat. Ita Stephanus à Coſta *hic n. 41.* Innoc. & alii, quos citat, & ſequitur Sayr. *loc. cit. n. 12.* Gigas *in tr. de penſ. q. 137. n. 6.* Alterius *loc. cit. c. 2. col. 6. verſ. poſtremo*.

Sed mihi improbabile non videtur ſpatium menſis inchoandum eſſe à die requiſitionis, ita ut judici competat ſpatium menſis, poſt requiſitionem ad tradendum exemplar. Ratio eſt, tum quia expoſitio mitior, & benignior eſt, alioquin ſequeretur judicem, à quo ultima die, & hora menſis petitur exemplar, ſubjici pœnis *in c. cùm medicinalis impoſitis*; non tradendo exemplar intra tam modicum, & breve tempus; tum quia iſta expoſitio conformior videtur textui, non dicitur, *teneatur excommunicato tradere infra menſem, ſi requiſitus fuerit*, ubi notandum eſt poni virgulam inter verbum, *menſem*, & dictionem, *ſi requiſitus fuerit*; tum quia ſi vera eſſet oppoſita ſententia, Summus Pontifex clarius locutus fuiſſet; dixiſſet enim, infrà menſem à die ſententiæ, vel dixiſſet, ſi requiſitus fuerit infra menſem. Ita Hoſtienſis, & Archidiaconus.

13 Ex dictis ſequitur judicem, qui ſemel denegavit exemplar, ſi poſtea illud tradat, antequam elapſus ſit terminus menſis, à die requiſitionis inchoari, non affici pœnis *c. cùm medicinalis*; quomodo autem ſe gerere debeat judex, qui ſemel denegavit exemplar, & illud poſtea tradere cupit, ſed non invenit eum, cui tradendum eſt, videri poteſt apud Coſtam *loco cit. n. 40.* Sayrum *lib. 1. c. 13. nu. 12.*

Tertiò intelligitur, & limitatur, modò judex exemplar temerè deneget; nam textus loquitur de temerario violatore, *c. cùm medicinales*.

14 Sed modò dubium eſt, utrùm quælibet prædictarum actionum ſeorſim ſumpta ſufficiat ad pœnas illius conſtitutionis incurrendas.

Reſpondeo affirmative. Ratio eſt, quia qui unam tantum prædictarum actionum, ſeu omiſſionum temerè facit, dicitur temerarius violator iſtius conſtitutionis; temerarius autem violator iſtius conſtitutionis afficitur pœnis iſtius conſtitutionis. Ita Alterius *tom. 1. lib. 3. diſp. 4. c. 3. ad finem*.

SECUNDA PROPOSITIO.

15 Subjectum iſtius interdicti, ſeu ſuſpenſionis ſunt omnes judices, qui cenſuram ſine ſcriptis, aut ſine cauſæ expreſſione proferunt; aut exemplar renuunt infra menſem tradere. Ratio eſt, quia textus generaliter loquitur, ibi, *ſi quis autem judicum*.

Hinc ſequitur primò, non ſolùm judices Eccleſiaſticos ſæculares, verùm etiam regulares huic cenſuræ ſubjici, faciendo aliquam ex præfatis actionibus. Ratio eſt, tum quia textus generaliter loquitur, ergo generaliter intelligendus eſt de omnibus judicibus Eccleſiaſticis, tam ſæcularibus, quàm regularibus, niſi ſpeciali privilegio Summi Pontificis gaudeant, ſeu niſi aliud in ipſorum regulis à Papa confirmatis præſcribatur; tum quia militat in omnibus eadem ratio. Ita Navarr. *c. 27. n. 7.* Ugolinus *tab. 1. c. 14. § 6. n. 2.* Stephanus Coſta *loco cit. n. 79.* Alterius *tom. 1. lib. 3. diſp. 4. c. 3. dub. 1.* Avila *3. p. diſp. 3. dub. 2. poſt 4. concl.* contra Felinum *in c. ſacro, de ſent. excomm. n. 7.* Lapum *allegat. 93. de ſent. excomm.* Henriquez *lib. 13. c. 34.* Angelum *verb. excommunicatio 2. n. 3.* & alios id negantes de religioſis.

Excipiuntur tamen Epiſcopi, & ipſi ſuperiores, quia licèt peccent non ſervando juris communis diſpoſitionem, non tamen ligantur ſuſpenſione, aut interdicto, niſi exprimantur, *cap. quia periculoſum, de ſent. excomm. in 6.* Ita communiter DD.

Secundò ſequitur, judices, qui non ferunt cenſuram, ſed aliquid aliud faciunt, non ſubjici huic cenſuræ. Ratio eſt, quia ſubjectum iſtius cenſuræ, ſunt illi, qui præfatas actiones faciunt; iſti autem non faciunt præfatas actiones, ut ſuppono. Quamobrem, qui abſque præfata ſolemnitate denunciat aliquem ab alio, vel à ſe antea excommunicatum, non ligatur hac cenſura, quia aliud eſt excommunicare, aliud denunciare; prætereà qui abſque dicta ſolemnitate ſimplicem affert prohibitionem, non intendens illam cenſuram ferre, non ligatur his pœnis, ut ſi præfectus chori, abſque ſcriptura expellat aliquem à choro, non intendens illum propriè ſuſpendere, aut ſi Prælatus religioſo præcipiat, ne Eccleſiam ingrediatur, dum ad illam certum hominum genus confluit. Ratio eſt, quia textus loquitur de excommunicante, aut cenſuram ſuſpenſionis, vel interdicti ferente, non verò de ferente ſimplicem prohibitionem. Imo Henriquez *lib. 14 c. 5. n. 1. in fine* Rodriquez *in ſumma, c. 158. concl. 7.* Avila *loco cit.* & alii exiſtimant Prælatum, qui alicui ſolo verbo præcipit, ne celebret, non præſumi propriè ſuſpendere, quia nullus præſumitur delinquere, ferens autem ſuſpenſionem propriè dictam ſine ſcriptura, delinquit. Secus ſi prohibeat in ſcriptis; tunc enim præſumitur ſuſpendere.

Rurſus ſuperior, qui privilegium à ſe alicui conceſſum revocat tanquam jure ſuo utens, non ſubjicitur his pœnis, quia hæc non eſt ſuſpenſio, ſed revocatio conceſſionis pendentis ex voluntate concedentis, hoc pacto intelligendus eſt Palud. *in 4. diſt. 28. q. 7. art. 3. col. 10.* & Alter. *tom 2. diſp. 14. cap. 1. col. 3. verſic. 1.* ubi hoc idem ſentiendum putat de ſuperiore regularium ſuſpendente religioſum ſubditum à poteſtate audiendi confeſſiones quorumcumque ad ſe confluentium, etiam laicorum; nam conceſſio facultatis audiendi confeſſiones aliqua ratione pendet ab ipſo ſuperiore, cùm Summus Pontifex non concedat religioſo facultatem audiendi confeſſiones abſolutè, ſed cum ſubordinatione ad ſuperiorem religionis: neque Epiſcopus ullum religioſum ad confeſſiones approbat abſque teſtimonio ſuperioris, teſtimonium exhibentis de vita, & moribus religioſi.

Ego verò hanc rationem non approbo; excuſarem tamen Prælatum regularium ob aliam rationem, nempè ſi hoc faciat, non tanquam ferens cenſuram in pœnam alicujus delicti, ſed potiùs tanquam ſimplicem prohibitionem ex cauſa, quæ Prælato juſta videatur; religioſus enim ſubjicitur voluntati ſuperioris, conſequenter ſuperior poteſt aliquam actionem prohibere ſimplici prohibitione, dum cum cenſura prohibere non intendat.

16 Sed modò dubium ſupereſt primò, utrùm præfati judices in hanc cenſuram incidant, dum abſque præfata ſolemnitate aliquam cenſuram invalidè ferunt.

Ratio dubitandi pro parte negativa eſt, quia textus loquitur de excommunicante, ſeu ferente cenſuram; cenſura autem invalida, non eſt cenſura. Prætereà Summus Pontifex *in præcitato cap.* mandat ſententiam illius, in quem cenſura lata fuerat abſque ſcriptura, vel ſine expreſſione cauſæ, aut cui exemplar denegatur, relaxari

fine difficultate; quo ſupponi videtur cenſuram antea latam , validam fuiſſe . Ita ſentire videtur Lapus *loco proximè citando*.

Sed mihi dicendum videtur, præfatos judices incidere in hanc cenſuram, etiamſi cenſura ab ipſis lata irrita ſit, & invalida . Ratio eſt , tum quia militat eadem ratio ; nam Summus Pontifex ſcripturam , & expreſſionem cauſæ præſcribit , ut ſuperior , ad quem recurritur , inquirere , & inſpicere valeat , an cenſura valida ſit , nec ne ; cum ergo hæc ratio militet in utroque caſu ; eadem etiam juris diſpoſitio in utroque militare debet ; tum quia qui cenſuram invalidam infert abſque dicta ſolemnitate , gravius peccat , quàm qui validam profert abſque dicta ſolemnitate , ſed hic incidit in hanc cenſuram ; ergo multo magis ille ; tum quia lex non curat de valore actus , quando reſpicit factum aliquod, habens formam facti, in lege contenti ex Bart. *in l. quid ergo , §. cum autem . ff. de his , qui notant. infam.* cenſura autem abſque dicta ſolemnitate inflicta habet formam cenſuræ , quæ *in cap. cum medecinalis* , ferri præſcribitur cum præfata ſolemnitate . Ex quo patet reſponſio ad rationes in contrarium . Ita Cardin. Clemen. 1. *oppoſit. de conſang.* & alii , quos citat , & ſequitur Alter. *to. 1. li. 3. diſp. 4. c. 3. dub. 4.*

57 Secundò dubium eſt , utrùm Prælatus ferens cenſuram abſq; ſcriptura , vel expreſſione cauſæ ſubiiciatur pœnis latis , *c. cum medecinalis* , ſi poſtea cenſura ab ipſo lata ſuum effectum non ſortiatur , ut ſi reus ante diem termini appellavit , vel obedivit , ex hac vita migravit , vel judex ſententiam revocavit .

Reſpondeo ſubiici , quia Summus Pontifex non reſpexit effectum ; ſed ipſammet ſententiam cenſuræ , quam cum dicta ſolemnitate ferri præcepit , ſed hic tulit ſententiam cenſuræ abſq; dicta ſolemnitate ; ergo ſubiicitur pœnis *cap. cum medecinalis* Ita Alterius *loc. cit.* & alii

TERTIA PROPOSITIO.

18 SUſpenſio , quam judex Eccleſiaſticus , incurrit ferendo cenſuram abſque dicta ſolemnitate , aut non tradendo infrà menſem exemplar ſcripturæ , ſi petatur , repellit ab ingreſſu Eccleſiæ , & à divinis officiis , ut patet ex illis verbis , *ab ingreſſu Eccleſiæ , & à divinis officiis noverit ſe ſuſpenſum* . Ita communiter DD. quamvis aliqui , ut Suarez *diſ. 37. ſect. 1. n. 2.* putant hoc potiùs vocandum eſſe interdictum, quam ſuſpenſionem , cum ſuſpenſio ab ingreſſu Eccleſiæ competat potiùs interdicto , quàm ſuſpenſioni .

Hinc ſequitur primò judicem , qui ultra dictum menſem mortuus eſt , non poſſe in Eccleſia ſepeliri . Imò Suarez *loco cit.* innuit neque ſepeliri poſſe in cœmeterio , ſeu alibi cum divinis officiis . Ratio eſt ; quia hic privatus eſt divinis officiis non ſolùm activè , verùm etiam paſſivè ; nam in textu abſolutè dicitur *à divinis officiis noverit ſe ſuſpenſum* . An verò ſepeliens aliqua cenſura ligetur , in præcedentibus explicavi *diſp. 2. qu. 2. punct. 31. nu. 5.* incurrere excommunicationem .

Secundò ſequitur , judicem ; qui contracta dicta ſuſpenſione celebrat , vel alia divina officia facit cum actu alicujus ſacri ordinis , afficì pœna irregularitatis ; tum quia violat cenſuram per exercitium ordinis ſacri , tum quia ſic expreſſè decernitur in hoc *c. cum medecinalis ; ibi , irregularitatem non effugiunt juxta canonicas ſanctiones , ſuper qua non niſi per Summum Pontificem poterunt diſpenſari* . An autem Epiſcopus virtute Concil. Triden. *ſeſſ. 24. c. 6. de reform.* diſpenſare poſſit , quoties delictum eſt occultum , patet ex alibi dictis *de cenſuris in communi diſp. 1. quæſt. 5. punct. 3. n. 1. & ſeqq. & diſputat. 7. qu. 5. punct. 1. num. 3. tom. 1.* poſſe .

QUARTA PROPOSITIO.

19 ABſolutio iſtius ſuſpenſionis, ſeu interdicti reſervata eſt Summo Pontifici . Ratio eſt , quia lata eſt ad certum tempus. Ita Suarez *diſp. 37. ſect. 1. n. 3.* Elapſo tamen menſe ceſſat , quia non obligat ultra terminos præſcriptos . Ita Alter. *tom. 1. lib. 3. diſp. 4. c. 3. cæl. 3. quæſito 3.*

20 Sed modò dubium eſt , utrum ille , in quem lata fuit cenſura abſque ſcriptura , aut ſine expreſſione cauſæ , aut cui exemplar cenſuræ denegatur ; abſolvendus ſit abſque cautione ſtatim , ac recurſum ad ſuperiorem habet .

Reſpondeo diſtinguendo , ſi de injuſtitia conſtat , ſtatim abſolvendus eſt abſque cautione ; nam in textu dicitur , *ſententiam ipſam ſine difficultate relaxans* . Imò lator cenſuræ condemnandus eſt ad expenſas , & intereſſe , & aliis condignis pœnis puniri debet , ut in præfato *c. cum medecinalis* , habetur ; ſi verò dubium ſit de juſtitia , abſolutio equidem impendi debet , ſed præſtita cautione ; fieri enim poteſt , ut alioquin innocens damnum patiatur . Ita Stephanus à Coſta *loco cit.* Savrus *lib. 1. c. 13. n. 13.* & alii ; quis autem ſit ſuperior , ad quem recurſus fieri poteſt , conſtat ex ſupradictis in Bulla Cœnæ *diſput. 1. q. 13. per totum & ſeqq. & quæſt. 16. ſect. 1. punct. 1. & ſeqq. per totum tom. 3.*

PUNCTUM II.

De ſuſpenſione ab officio contra conſervatores , qui de aliis , quam de manifeſtis injuriis ſcienter cognoſcunt .

1 *Materia iſtius ſuſpenſionis latæ in cap.* Hac conſtitutione de officio legati in 6. *eſt exceſſus juriſdictionis à conſervatore commiſſus intromittendo ſe ſcienter in aliis , quàm de manifeſtis injuriis , & violentiis , aut extendendo ſuam poteſtatem ad ea , quæ ritum judicialem requirunt ; Qualibet tamen ignorantia excuſat , niſi ſit conjuncta cum ingenti temeritate , imò in foro externo non præſumitur ignorantia .*

2 *Subiectum ſunt omnes conſervatores exceptis Epiſcopis .*

3 *Conſervator à conſervatore conſtitutus iiſdem pœnis afficitur , ſi intromittat ſe abſque facultate in aliis , quàm in manifeſtis injuriis ; Contrarium tanquam probabilius ſuſtinet Author .*

4 *Hæc ſuſpenſio repellit ab officio per annum continuum .*

5 *Officio , inquam , conſervatoris , non item ordinis .*

6 *Ejus abſolutio reſervata eſt Papæ .*

DE hac ſuſpenſione ſufficienter egi *diſp. 2. q. 2. punct. 35. tom. 3.* dum explicarem excommunicationis cenſuram , latam contra partem , quæ procurat , ut conſervator de aliis , quam de manifeſtis injuriis ſe intromittat . Quamobrem opus hic non eſt in expoſitione iſtius ſuſpenſionis diutius immorari ; ſed ſatis erit innuere materiam , ſubjectum , effectum , & ceſſationem illius materiæ .

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius ſuſpenſionis eſt exceſſus juriſdictionis , quem conſervator committit , ſcienter intromittendo ſe de aliis , quam de manifeſtis injuriis , & violentiis , aut extendendo ſuam poteſtatem ad ea , quæ judicialem indaginem , id eſt ritum judicialem requirunt ; ſic enim expreſſè decernitur *in c. hac conſtitutione de offic. legat. in 6.*

Dicitur *ſcienter* , quia textus hac dictione utitur , ut ab hac cenſura excludantur conſervatores , terminos conceſſæ ſibi juriſdictionis ignoranter excedentes , etiamſi ignorantia ſit craſſa ; ſupina , vel affectata , modò cum ingenti temeritate conjuncta non ſit , ut ſupra *loco cit.* innui cum Sanchez , & aliis . Idemque de ignorantia craſſa tradunt Suarez , & Filliucius *locis ibi cit.* ſcientia enim opponitur ignorantiæ , An autem conſervator præſumendus ſit ignorans , docui *ibid. n. 12.* non præſumi ignorare , quia nullus præſumitur ignorare jus commune , & ea , quæ ad proprium pertinent officium .

SECUNDA PROPOSITIO.

2 SUbjectum iſtius ſuſpenſionis ſunt omnes conſervatores , nam textus citatus indiſtinctè loquitur . Ita Suar. Alterius , Filliucius , & Moneta , quos *loc. cit. n. 9.* adduxi .

Hinc colligi poſſe videtur , capitulum , cui officium conſervatoris demandatum fuit , ſubiici huic ſuſpenſioni ab officio , ſi actionem hic vetitam faciat ; quem autem effectum pariat ſuſpenſio ab officio , quam capitulum contraxit , in præcedentibus explicatum eſt , & iterum infra declarabo .

Excipiuntur tamen Epiſcopi , ob regulam generalem *in cap. quia periculoſum ; de ſent. excommun. in 6. & in cap. ſi compromiſſarius , de elect. & electi poteſt* . Ita Suarez , Alterius & Filliucius quos retuli *loco cit. n. 9.* contra Monetam *de conſervatoribus c. 7. q. 12. n. 571.*

Addo probabiliter ſuſtineri poſſe Cardinalem , qui non eſt Epiſcopus , non affici hac ſuſpenſione , ſi conſervatoris poteſtatem excedens contra iſtam conſtitutionem faciat . Ita Gemin. *de ſacror. immunit. lib. 3. c. 6. num. 5.* Gonzalez , & alii , quos retuli *de cenſuris in genere diſp. 1. q. 1. punct. 4. num. 15. & 16. tom. 1. & de legib. diſp. 1. quæſt. 1. punct. 6. n. 34. tom. 2.* Sed contrarium probabilius eſt , quia Cardinales tenentur legibus generalibus , ut *loc. cit.* docui cum Ugolino , & aliis quamplurimis , quibus adde Monetam *de conſervator. c. 7. q. 12. num. 573.*

3 Rogabis , an ſubconſervator conſtitutus à conſervatore , ligetur his pœnis , ſi abſque ſpeciali facultate intromittat ſe in aliis , quàm in manifeſtis injuriis .

Reſpondet affirmativè Moneta *de conſervatoribus c. 7. q. 12. num. 575.* quia militat eadem ratio in conſervatore , & ſubconſervatore . Sed oppoſitum mihi probabilius videtur . Ratio eſt , tum quia gerens vices officialis non ligatur excommunicatione lata in officialem *c. 1. de offic. vicarii in 6.* ergo neque ſubconſervator afficitur ſuſpenſione lata in conſervatorem , tum quia ſubrogatus non ſapit naturam ejus , in cujus locum ſubrogatur in privilegiis , & in pœnalibus , ex Rota Romana apud Seraphinum *deciſ. 577. n. 4.* & apud Farinacium , *lib. 1. q. crim. q. 24. n. 67.* & aliis apud Simonem Vaz Barboſam *verb. ſubrogatum* .

TERTIA PROPOSITIO.

4 ISta ſuſpenſio repellit ab officio per annum ; nam in textu dicitur , *eo ipſo per unum annum ab officio ſint ſuſpenſi* . An autem hic annus debeat eſſe continuus , & quandonam ſuſpenſio , quam conſervator , contracta ſemel ſuſpenſione iterùm delinquendo incurrit , ſuum effectum habere incipiat , explicavi *loc. cit. n. 13.* debere eſſe continuum , & ſtatim à commiſſo delicto incipere ſuum effectum habere .

5 Sed modò dubium eſt , utrùm iſta ſuſpenſio intelligi debeat ab officio conſervatoris , ſeu juriſdictionis tantùm ; vel etiam ab officio ordinis .

Reſpondeo intelligi ab officio conſervatoris ; tum quia in eo quis puniri debet , in quo deliquit , ut pœna proportionata ſit culpæ , illamq; non excedat *c. quæſivit , de his , quæ fiunt à majori part. c. ſed deliquit in officio conſervatoris* ; ergo in illo tantum puniri cenſetur ; tum quia in dubio in materia pœnali ſtrictior , & benignior interpretatio

facienda

facienda eſt; tum quia ſic expreſsè decernitur in Bulla Gregorii XV. incipit, *Sanctiſſimus*, ibi, *per annum ab officio conſervatoris hujuſmodi ſuſpenſi ſint*, nonnulli tamen DD. ante conſtitutionem Gregorii ſenſerunt iſtam ſuſpenſionem ſuſpendere ab officio, tam ordinis, quam juriſdictionis, quia Bonifacius VIII. *in cap. hac conſtitutione, de offic. leg. in 6.* abſolutè loquitur; ſuſpenſio autem ab officio abſolutè prolata intelligitur de officio ordinis, & juriſdictionis, ex communi DD. ſententia. Idemque in terminis docet Suarez *diſp. 31. ſect. 3. nu. 17.* Moneta *de conſervatoribus, c. 7. q. 12. n. 161.* Sed quod ego, dixi hoc tempore ſuſtinendum eſt. Addit Gloſſa *in verbo, ab officio*, iſtam ſuſpenſionem intelligi etiam à beneficio.

Sed hoc mihi non probatur; tum quia Gregorius XV. expreſsè dicit, *ab officio conſervatoris*; tum quia ſuſpenſio ab officio diſtinguitur à beneficio, & à diſparatis non valet illatio. *l. Papinianus exuli ff. de minor.* Ita in terminis Moneta *loc. cit. n. 568.* idemque docent alii ferè communiter, quos retuli *de ſuſpenſione in genere diſput. 3. punct. 2. numer. 10. tom. 1.* Utrùm verò ſuſpenſus ab officio poſſit beneficii fructus, vel diſtributiones percipere, ſaltem dum tempore ſuſpenſionis munus ſuum non præſtat, vel choro non aſſiſtit, patet ex dictis *de horis canonicis, diſput. 2. quæſt. 5. punct. 2. §. 3. nu. 2. tom. 1.* non poſſe, dum ſuum munus non præſtat.

QUARTA PROPOSITIO.

6 ABſolutio iſtius ſuſpenſionis reſervata eſt Summo Pontifici, quia lata eſt ad certum tempus, nempè ad annum; anno verò elapſo ceſſat, quia non ligat ultra intentionem conditoris, ut ſæpiùs alias dixi, præſertim *puncto præcedenti §. 1. n. 12.*

Hæc tamen propoſitio intelligenda eſt, modò delictum ſit publicum; nam ſi delictum ſit occultum, Epiſcopus, vel ab eo deputatus abſolvere poteſt, ex Trident. *ſeſſ. 24. c. 6.* Ita Henriq. *lib. 13. c. 35.* Avila *3. p. diſp. 6. dub. 1. concl. 3.* & alii.

PUNCTUM III.

De ſuſpenſione contra judicem Eccleſiaſticum, qui per gratiam, vel ſordes aliquid facit in judicio contra conſcientiam; & juſtitiam in damnum partis.

1 *Materia iſtius ſuſpenſionis lata* in cap. cum æterni de ſent. & re judic. in 6. *eſt facere aliquid in Judicio per gratiam, vel ſordes contra conſcientiam, & juſtitiam in gravamen partis.*

2 *Conditiones neceſſariæ ad hanc ſuſpenſionem incurrendam ſunt plures; 1. ut Judex aliquid faciat contra conſcientiam, & juſtitiam, nec ſufficit facere contra conſcientiam ſolùm, vel ſolùm contra juſtitiam; 2. ut Judex aliquid faciat in gravamen partis; nomine partis intelligitur Actor, vel reus; 3. ut hoc fiat in judicio; 4. ut id fiat per gratiam, vel ſordes; Ex his eruitur, Judicem gravantem partem in judicio non excedendo terminos juſtitiæ, vel excedendo, ſed non voluntariò, vel gravantem, ſed abſque damno partis, aut gravantem Notarium, Advocatum, vel tertiam perſonam, non ſubjacere huic ſuſpenſioni.*

3 *Judex aliquid omittens in judicio, ex quo damnum parti ſequitur; non incurrit hanc cenſuram.*

4 *Illud dicitur fieri per gratiam, quod fit ad alicujus inſtantiam, ſeu ob alicujus favorem; Illud dicitur fieri per ſordes, quod fit ob pretium, ſeu pecuniam, & nomine ſordium veniunt iniquæ donationes, vel promiſſiones.*

5 *Omnes prædictæ conditiones ſunt ſimul neceſſariæ ad incurrendam hanc ſuſpenſionem.*

6 *Sententia per gratiam, vel ſordes in præjudicium partis lata, invalida eſt, qua parte vergit in gravamen partis injuſtum.*

7 *Subjectum iſtius ſuſpenſionis ſunt omnes judices Eccleſiaſtici tam ordinarii, quàm delegati, non Actor, Arbiter, Compromiſſarius, Auditor Judicis, aut merè executor, nec Epiſcopi.*

8 *Suſpendit per annum ab executione officii.*

9 *Etiam ordinis, & juriſdictionis.*

10 *Abſolutio reſervata eſt Papæ.*

11 *Eſt 365 diebus ſervanda hæc ſuſpenſio, ſi in anno biſſextili contrahatur, & dies biſſextilis non eſt computandus in ſententia Authoris.*

1 ISta ſuſpenſio exprimitur *in c. cùm æterni, de ſent. & re judic. in 6.* circa quam de more explicabo materiam, ſubjectum, effectum, & ejus abſolutionem.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius ſuſpenſionis eſt facere aliquid in judicio per gratiam, vel ſordes contra conſcientiam, & juſtitiam in gravamen partis; nam in præcitato *c. cum æterni*, dicitur, *ſi quis autem judex Eccleſiaſticus ordinarius, aut etiam delegatus famæ ſuæ prodigus, & propriæ perſecutor honoris contra conſcientiam, & contra juſtitiam in gravamen partis alterius in judicio quicquam fecerit, per gratiam, vel per ſordes, ab executione officii per annum ſe noverit ſuſpenſum, &c.*

Ex quibus verbis colliguntur nonnullæ conditiones neceſſariæ ad hanc cenſuram incurrendam.

2 Prima eſt, ut judex aliquid faciat contra conſcientiam, & contra juſtitiam, ut patet ex verbis jam allatis; imò non ſufficit, ſi faciat contra conſcientiam, non verò contra juſtitiam, vel è contra, ſed opus eſt, ut faciat contra conſcientiam, & juſtitiam ſimul; textus enim copulativè loquitur. Ita communiter DD.

Hinc ſequitur primò, judicem, qui ex odio, vel gratia alicujus, alteram partem in judicio gravat, non excedendo terminos juſtitiæ, non affici hac ſuſpenſione, quia non facit contra juſtitiam, cum gravet partem intra latitudinem juſtitiæ, ut ſuppono, licèt faciat contra conſcientiam, id agendo fortè in gratiam alterius, vel in odium partis. Ita communiter DD.

Secundò ſequitur, judicem, qui partem ultrà juſtitiæ terminos gravat, non ſcienter, & voluntariè, ſed ex imprudentia, inconſideratione, vel ignorantia, non ligari hac ſuſpenſione, quia non facit contra conſcientiam, ſed contra juſtitiam, non formaliter, ſed materialiter. Ita Gloſſa hic verbo, *& contra*, Navarr. *in manuali c. 27. n. 157.* Toletus *lib. 1. c. 15.* Suarez *diſp. 31. ſect. 3. n. 16.* Alterius *tom. 2. diſp. 14. c. 2. col. 2. q. 1.* Sayrus *lib. 4. c. 13. n. 3.* & alii communiter.

Secunda conditio eſt, ut judex aliquid faciat in gravamen partis, nam in textu dicitur, *in gravamen partis alterius.*

Nomine partis intelligitur actor, vel reus, ut benè Geminian. *hic n. 5.* Franc. *n. 5.* Alterius *loc. cit. q. 3.* Hinc ſequitur.

Primò, judicem, qui aliquid in judicio facit abſque damno partis, non incidere in hanc ſuſpenſionem, quia non dicitur aliquid facere in gravamen partis.

Secundò, judicem non ligari hac cenſura faciendo aliquid in judicio in præjudicium Notarii, Advocati, vel tertiæ perſonæ; tunc enim non dicitur facere aliquid in gravamen alterius partis. Ita Doctores citati.

Tertia conditio eſt, ut hoc fiat in judicio; nam in textu dicitur, *in judicio*. Quamobrem ſi judex aliquid in præjudicium partis faciat extrajudicialiter, non eſt reus iſtius cenſuræ. Ita Gemin. *nu. 6.* Alterius *loc. cit. dub. 4.*

3 Sed modò dubium eſt, utrùm judex, qui aliquid facere omittit in judicio, ex quo damnum parti ſequatur, in hanc cenſuram incidat.

Reſpondeo negativè. Ratio eſt, quia in hoc textu non fertur ſuſpenſio propter omiſſionem, ſed propter actionem injuſtam, ibi, *quicquam fecerit*; in materia autem pœnali non eſt facienda extenſio ultra propriam verborum ſignificationem. Ita nonnulli DD. apud Geminian. *n. 7.* contra ipſum Geminianum, Alterium *loc. cit. col. 3. ante 5. dubium*, Hoſtienſem, & alios.

Quarta conditio eſt, ut id fiat per gratiam, vel ſordes, ibi, *per gratiam, vel per ſordes.*

4 Sed modò dubium eſt, quidnam dicatur fieri per gratiam, vel per ſordes. Gloſſa *hic in verbo, vel per ſordes*. Alter. *loc. cit. q. 7.* Sayrus *numer. 3. ad finem*, & alii putant id fieri per gratiam, vel per ſordes, quod fit precibus, pretio, timore, vel odio.

Ego verò probabilius arbitror id dici fieri per gratiam, quod fit ad alicujus inſtantiam, ſeu ob alicujus favorem; gratia enim accipitur pro favore, ut ex *l. 7. §. quæſitum, ff. de minor. & l. 3. C. de iure fiſc.* obſervat P. Pratejus *in ſuo lexico verb. Gratia*, id verò dicitur fieri per ſordes, quod fit ob pretium, ſeu pecuniam, ut ex *l. 3. §. fin. ff. de arbit. & l. 1. §. 2. ff. de mag. convent.* obſervat idem Pratejus in verbo, *Sordes*, idemque ſentire videtur Gemin. *hic num. 8.* & Alter. *diſp. 16. c. 2. col. 3. verſ. 4.* ubi ait, nomine *ſordium* ſignificari iniquas donationes, vel promiſſiones

5 Quæres primò, utrùm omnes præfatæ conditiones ſimul neceſſariæ ſint ad hanc cenſuram incurrendam.

Reſpondeo omnes neceſſarias eſſe, & una earum deficiente, cenſuram non incurri. Ratio eſt, quia omnes ſub uno verborum contextu exprimuntur abſque ulla disjunctione. Ita Gloſſa *hic in verbo, vel ſordes*, Alterius *loc. cit. q. 6.*

6 Quæres ſecundò, utrùm ſententia per gratiam, vel per ſordes in præjudicium partis lata, valida ſit.

Reſpondeo invalidam eſſe, ſaltem qua parte vergit in gravamen injuſtum partis. Ratio eſt, quia ſententia eſt actus juſtitiæ; hæc autem non eſt actus juſtitiæ, ſed injuſtitiæ. Ita Gemin. *hic n. 8.* Alterius *loc. cit. col. 4.* Caſtro, Suarez, Sotus, Arragonius, Valentia, Leſſius, & alii, quos retuli *in tract. de legib. diſp. 10. q. 2. p. 4. n. 3. & ſeqq. tom. 2.* ubi de hac re fuſius egi.

SECUNDA PROPOSITIO.

7 SUbjectum iſtius ſuſpenſionis ſunt omnes judices Eccleſiaſtici, tam ordinarii, quàm delegati, ut patet ex verbis textus in prima propoſitione allatis, ibi, *ſi quis autem judex Eccleſiaſticus ordinarius, aut etiam delegatus.*

Hinc ſequitur primò actorem, aut alium, qui in cauſa eſt, ut judex inique, & contra conſcientiam alterum gravet, non affici hac cenſura; quia ſubjectum iſtius cenſuræ ſunt judices Eccleſiaſtici, aliquid facientes in judicio, &c.

Secundò ſequitur, arbitrum, compromiſſarium, Auditorem judicis, aut merè executorem, non incidere in hanc ſuſpenſionem, quia iſti non ſunt judices ordinarii, vel delegati, & cum verſemur in materia pœnali, non eſt facienda extenſio, ſed reſtrictio. Ita gloſſa *hic verb. iudicio*, Suarez *diſp. 31. ſect. 3. n. 16.* Hoſtienſ. Navarr. Sylveſter, Angelus, & alii apud gloſſam *loc. cit.* Sayrum *lib. 4. c. 13. num. 3. verſ. tertium*, & apud Alter. *loc. cit. col. 3. dub. 5.*

Excipitur tamen ab hac propoſitione Epiſcopus; quamvis enim graviter peccet, judicando per ſordes, vel per gratiam in detrimentum partis, & teneatur ad reſtitutionem damni inde provenientis, non tamen afficitur ſuſpenſione; quia Epiſcopus non comprehenditur in cenſura ſuſpenſionis, vel interdicti, niſi exprimatur, *c. quia periculoſum, de ſent. excomm. in 6.* Ita communiter DD.

Digitized by Google

TERTIA PROPOSITIO.

8 Effectus iſtius ſuſpenſionis eſt, ſuſpendere ab executione officii per annum; nam in textu dicitur, *ab executione officii per annum noverit ſe ſuſpenſum.*

9 Nomine *officii* hoc in loco nō ſolùm intelligitur poteſtas & juriſdictio, ſed officium ordinis, & juriſdictionis. Ratio eſt tum quia in textu dicitur, *ab executione officii* ſuſpenſio autem ab officio abſolutè prolata ſuſpendit ab officio ordinis, & juriſdictionis, ut ſuo loco probavi; tum quia in hoc textu habetur, *judicem, qui ſe durante ſuſpenſionem ingerit divinis officiis, laqueo irregularitatis obſtringi, juxta canonicas ſanctiones, à quo liberari nequeat, niſi per Summum Pontificem.* Sed juxta canonicas ſanctiones non irretitur vinculo irregularitatis ingerendo ſe divinis, niſi ſuſpenſus eſſet à divinis, ſeu ab officio ordinis; ſuſpenſus enim non incurrit irregularitatem celebrando divina officia, niſi faciat contra ſuſpenſionem per exercitium ordinis ſacri. Ergo præfatus judex ſuſpenſus eſt, non ſolum ab officio juriſdictionis, verùm etiam ordinis. Ita Navarr. *c. 27. n. 157.* Gemin. *hic nu. 8.* Alter. *loco cit. col. 3. verſ. quarit.* Sayrus *n. 3.* Suarez *loc. cit.* & alii communiter.

QUARTA PROPOSITIO.

10 Abſolutio iſtius ſuſpenſionis reſervata eſt Papæ; nam ligat per annum; abſolutio autem cenſuræ latæ ad tempus, reſervata eſt Papæ, cum lata videatur in vindictam, & pœnam; inferior autem non poteſt pœnam à ſuperiore impoſitam relaxare, ut ſæpiùs in præcedentibus dictum fuit, *præſertim punct. præcedenti nu. 6. pag. præced.*

Verum tamen eſt, elapſo anno, ſtatim ceſſare; quia non ligat ultra intentionem legiſlatoris.

11 Rogabis, quot diebus ſervanda ſit hujuſmodi ſuſpenſio, ſi in anno biſſextili contrahatur.

Reſpondent gloſſa *hic in verbo annum*, Geminianus *hic num. 13.* Alterius *loco cit. col. 4. verſ. demdè.* Hoſtienſis, & alii apud præcitatos DD. ſervandam eſſe 366. diebus. Ratio ipſorum eſt, tum quia agitur de pœna ſpirituali ad animam pertinente, in qua tutior pars ſuſtinenda eſt; tum quia in præfatam ſuſpenſionem contraxit, tenetur illam ſervare eo anno, quo illam contraxit, ſed ille annus conſtat 366. diebus; ergo tenetur præfatam ſuſpenſionem ſervare 366. diebus. Verùm quid ego in hac re ſentiam, conſtat ex dictis *de cenſuris in genere diſputat. 3. punct. 3. nu. 4. 5. & 6. tom. 1.* ubi de hac re ſufficienter egi, & contrarias ſententias retuli ibique dixi, teneri ſervare ſolùm 365. diebus.

PUNCTUM IV.

De cenſura ſuſpenſionis, & interdicti contra viſitatores ordinarios, qui occaſione viſitationis aliquid ultra victualia accipiunt.

1 *Sub pœna interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ Epiſcopi, & ſub pœna ſuſpenſionis.*

2 *Materia iſtius ſuſpenſionis, & interdicti eſt aliquid recipere ultra victualia ratione viſitationis, etiamſi recipiatur titulo muneris, & quod recipitur, ſponte tradatur, modo non adſit parvitas materiæ, vel aliud non ferat conſuetudo, antiqua conſtitutio, vel pactum in fundatione appoſitum; Unde viſitator non poteſt recipere ſalarium pro vectura equorum, nec expenſas factas circa laminas ferreas equorum, vel medicinas, nec aliquid ratione laboris decretorum, ordinationum, ſcriptura circa viſitationem ſpectantium, niſi ob copiam actorum, vel decretorum viſitationis aliquid competens accipiatur, ſicuti poteſt tempore viſitationis accipi cathedraticum, quod ſingulis annis exigi ſolet.*

3 *Poteſt tamen accipi pecunia loco victualium.*

4 *Non licet plura victualia accipere eo die, quo plura loca viſitantur; poteſt tamen à ſingulis locis accipi procuratio.*

5 *Nec poteſt victualia recipere, qui per alium viſitat.*

6 *Subjectum hujus ſuſpenſionis ſunt Epiſcopi, & alii Prælati, qui jure ordinario viſitant ſuos ſubditos, non vero legati, vel nuncii viſitantes.*

7 *Regulares accipientes in viſitatione aliud, quam victualia ſubjacent huic cenſuræ, niſi aliud ferat conſuetudo, vel ſtatutum.*

8 *Similiter etiam familiares viſitatorum hujuſmodi.*

9 *Epiſcopus non poteſt recipere victualia, aut aliud quidpiam dum exit per villas, & oppida Sacramentum Confirmationis miniſtraturus.*

10 *Epiſcopus tempore viſitationis non poteſt accipere victualia ab hoſpitalibus aliiſve piis locis pauperibus.*

11 *Viſitator recipere non poteſt victualia, dum viſitat loca ſpecialiter exempta ab onere appræſtandi victualia, ſeu procurationem, & ſignificat procuratio id, quod dari ſolet Epiſcopo viſitanti provinciam.*

12 *Qui accipit victualia, dum viſitat loca privilegio, vel conſuetudine exempta, tenetur ad duplum, incurritque ſuſpenſionem.*

13 *Viſitator accipere poteſt victualia à loco, quem viſitat, vel à communitate juxta conſuetudinem.*

14 *Communitas tenetur ad expenſas neceſſarias ad reſtaurationem Eccleſiarum, veſtium ſacrarum, & cæterorum hujuſmodi, cum viſitator decretum fecit de iis reparandis eſt tamen attendenda conſuetudo.*

15 *Ad dupli reſtitutionem tenetur viſitator, vel ejus adjuncti, qui aliquid accipiunt ultra victualia infra menſem.*

16 *Duplum Eccleſiæ reſtituendum eſt, ſi non ab Eccleſia ſed à communitate acceptum ſit aliquid ultra victualia in ſententia probabili.*

17 *Nomine Eccleſiæ hoc loco intelliguntur omnia loca pia, & eorum miniſtri.*

18 *Prælatus non tenetur ad reſtitutionem in defectum familiæ non reſtituendis, ſi particeps culpæ non fuit.*

19 *Hæc cenſura interdicti, & ſuſpenſionis durat donec delinquens reſtitutionem dupli faciat.*

1 Cum viſitator non debeat ſibi ſubditis, quos ex officio viſitat, oneroſus eſſe, *l. obſervare ff. de offic. procons.* & *cap. inter cætera 10. q. 3.* jure merito *in c. Romana. c. exigit. c. felicis, de cenſibus*, & in Trident. *ſeſſ. 24. c. 3. de reformat.* cautum eſt, ne Epiſcopi, aliique viſitatores aliquid occaſione viſitationis accipiant, præter victualia alioquin duplum infra menſem reddere teneantur, impoſita Epiſcopis cenſura interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ, inferioribus vero Prælatis Pœna ſuſpenſionis, cujus materiam, ſubjectum, effectum ceſſationem in hoc puncto breviter explicare intendo.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Materia iſtius ſuſpenſionis, vel interdicti eſt, recipere aliquid ratione viſitationis ultra victualia. Hæc propoſitio patet ex *c. Romana, de cenſibus*, ubi hoc vetitum eſt ſub obligatione reſtituendi duplum, & ex *cap. exigit, eodem titulo*; ubi recipiens aliquid ultra victualia obligatur ad reſtitutionem dupli intra menſem, alioquin cenſuram incurrit, & ex Concilio Trid. *ſeſſ. 24. cap. 3. de reformat. ſub finem*, ubi præcitata jura confirmantur, ibi; *interim caveant, ne inutilibus ſumptibus cuiquam graves, oneroſive ſint, neve ipſi, aut quiſquam ſuorum quicquam procurationis cauſa pro viſitatione, etiam teſtamentorum ad pios uſus, præter id, quod ex relictis piis jure debetur, aut alio quovis nomine, nec pecuniam, nec munus quodcumque ſit, etiam qualitercumque offeratur, accipiant, &c.*

Hæc propoſitio ampliatur primò, etiamſi aliquid titulo muneris accipiatur, hoc enim expreſsè interdicitur *in cap. exigit*, ibi, *recipiendo munera*, & in Concilio Trident. *loc. cit.* ibi, *nec munus quodcumque ſit.*

Ampliatur ſecundò, etiamſi id, quod recipitur, non exigatur, ſed ſponte tradatur, ut patet ex *c. exigit*, ibi, *etiam à volente*, & in Trident. ibi, *etiam qualitercumque offeratur.*

Limitatur primò, ratione parvitatis materiæ, quamvis enim viſitator, & ipſius officiales conſultius agant abſtinendo à receptione cujuſlibet rei, nihilominus, graviter non peccant, nec cenſura afficiuntur, accipiendo rem levis momenti. Immò gloſſa *in cap. Romana, verſ. aliquod munus.* Alter. *loc. cit. col. 3.* & alii putant à mortali excuſari, accipiendo eſculenta, etiam ſi viſitator illa ſecum aſportet extra viſitationem; hæc enim communiter non vetantur, cum non ſoleant à recto avertere. Sed hoc ego non facile admiſerim, niſi parvitas materiæ excuſet; nam Concil. Tridentinum prohibet quodcumq; munus, præter victualia, viſitationis tempore debita, ergo ſi eſculenta tradantur alio titulo, quā victualium viſitationis tempore debitorum, accipi non poſſunt. Ita Imola, & alii apud Barboſam *3. p. alleg. 73. n. 54.*

Limitatur 2. niſi aliud ferat conſuetudo, vel antiqua conſtitutio, vel pactum in fundatione appoſitum, ſicut enim Concilium Tridentinum præſcribit, ut nihil accipiatur in iis locis ubi conſuetudo eſt, ut nec victualia, nec pecunia; nec quicquam aliud accipiatur à viſitatoribus; ita neque derogare videtur iis, quæ debentur ratione conſuetudinis, vel ratione pacti in fundatione appoſiti. Ita gloſſa *in c. exigit, verſ. viſitationis.* Alter. *loco cit. col. 2. verſ. 1.* Sayros *lib. 4. c. 55. n. 26.* Franciſcus Leo *in theſauro fori c. 16. n. 45.* aſſerens ita declaratum eſſe à Sacra Cardinalium Congregatione. Verùm hæc limitatio mihi non probatur quoad id, quod in ea dicitur de conſuetudine; nam Concilium reprobat hujuſmodi conſuetudinem, & prohibet quicquam accipi, non obſtante quacumque conſuetudine, etiam immemorabili.

Ex dictis ſequitur primò, viſitatorem non poſſe ſalarium pro vectura equorum accipere, quia hujuſmodi ſalarium non pertinet ad victualia. Ita Geminianus *in c. exigit, n. 8.* Franciſcus Leo *c. 16. n. 44.* Zerola *in praxi Epiſcoporum ver. viſitatio §. 6. dub. 3.* Barboſa *3. p. alleg. 73. n. 57.* Alter. *tom. 2. diſp. 13. c. 6. col. 2.* contra gloſſam *in c. exigit. ver. pecuniam*, & alios.

Idem dic de expenſis factis circa laminas ferreas equorum; hæc enim nomine victualium non veniunt. Ita DD. citati, contra gloſſam *loco cit.* & alios, nonnulli tamen DD. hoc limitant, niſi Epiſcopi indigeant; tunc enim putant equos, veſtes, familiam, & ſimilia Epiſcopo viſitanti præſtanda eſſe; tum quia magnum non eſt ſi ab eo metantur temporalia, per quem ſpiritualia ſeminantur: 2. Corinth. *c. 9.* & *c. ſi Epiſcopus, de offic. ordin.* tum quia quod licitum non eſt in lege, neceſſitas licitum facit. *c. quod non eſt, de reg. jur.* Ita gloſſa *verb. pecuniam.* Franciſcus Leo *n. 43.* Alterius *loco cit. col. 2.*

Secundò, viſitatorem non poſſe medicinas à viſitatis recipere, quia licet medicinæ inter ſumptus ad vitam neceſſarios comprehendantur, tamen inter expenſas victualium in hoc caſu non recenſentur, ut patet ex propria nominis victualium ſignificatione. Ita Zerola *in praxi ver. viſitatio §. 6. dub. 1.* ubi ait, nomine *expenſarum victualium* intelligi ea, quæ conſiſtunt in victu, non autem alia neceſſaria perſonæ, ut medicinæ, aut alia extra victum.

Tertiò,

Tertiò, Epiſcopum, vel ejus ſecretarium, auditorem, Cancellarium, aut alios ipſi adjunctos, non poſſe quicquam ab iis, qui viſitantur, accipere pro decretis, & ordinationibus ſpectantibus ad viſitationem ſeu pro labore, vel ſcriptura circa decreta viſitationis conficienda. Ita nonnulli ferunt à ſacra Cardinalium Congregatione declaratum. Idem in terminis docet Zerola *loc. cit. dub.* 4. & alii.

Ego tamen exiſtimo competentem mercedem accipi poſſe pro copia actorum, ſeu decretorum viſitationis ab iis, qui ea petunt. Ita Navar *conſ. 1. de conſ. in novis*, Barboſa *loco cit. n.* 42. & alii contra Zerolam *loc. cit.*

Quartò, Epiſcopum, non ligari pœnis horum textuum, accipiendo tempore viſitationis cathedraticum, quod ſingulis annis exigi ſolet. Ratio eſt, quia hoc non accipit ratione viſitationis. Ita ſacra Cardinalium Congregatio die 8 Octobris 1582, apud Marzillam.

3 Sed modò dubium eſt, utrùm accipi poſſit pecunia loco victualium.

Reſpondendum videtur affirmativè, juxta *c. felicis, de cenſib.* ibi, *pecuniam licitè recipere valeant pro ſumptibus moderatis faciendis in victualibus, diebus, quibus viſitationibus officium perſonaliter exercebunt*, liberum tamen eſt iis, qui viſitantur, tradere pecuniam pro expenſis victualium, aut ipſamet victualia præſtare, ut patet ex *c. felicis de cenſibus*, ibi: *à valentibus*, & ex Conc. Trid. *loc. cit.* ibi, *ſit tamen in opinione eorum, qui viſitantur, &c.*

4 Secundò dubium eſt, utrùm licitum ſit plura victualia accipere eo die, quo plura loca viſitantur.

Reſpondeo negativè, quia in *c. felicis, citato*, dicitur, *non liceat viſitanti, niſi unam procurationem recipere uno die, ſive unum locum ſolum viſitaverit, ſive plura*; alioquin poſſet quis, inquit gloſſa, totam civitatem una die viſitare, & tot procurationes recipere, quot ſunt Eccleſiæ illius civitatis, quod eſt abſurdum.

Obſervant tamen gloſſa *in c. felicis*, Alt. *de interdicto diſp.* 12 *c.* 2. *col.* 8. & alii, Prælatos hoc tempore privilegium obtinuiſſe viſitandi uno die plura loca, & accipiendi à ſingulis procurationem.

5 Tertiò dubium eſt, utrùm, qui per alium viſitat, poſſit victualia recipere.

Reſpondeo negativè; nam victualia debentur impendenti officium viſitationis, ut dicitur, *in c. exigit, citato*, ibi, *viſitationis officium perſonaliter exercebunt*, & ibi, *viſitationis officio non impenſo*, hic autem non impendit officium viſitationis, ſed alter ab eo delegatus. Ita gloſſa *in c. exigit verſ. non impenſo.* Zerola *loc. cit. du.* 5. Barboſ. *ad ſeſſ.* 24 *c.* 3. *n.* 9.

SECUNDA PROPOSITIO.

6 PErſonæ, quæ pœnis prædictorum jurium ſubiiciuntur, ſunt Epiſcopi, & alii Prælati, qui jure ordinario viſitant ſuos ſubditos; hæc propoſitio patet *ex c. Romana, de cenſibus*, ibi: *hanc autem viſitandi formam ab univerſis etiam Epiſcopis, aliiſque Prælatis ordinario jure ſuos ſubditos viſitantibus*, & ex *c. felicis, citato*, ibi, *Epiſcopi, & alii, quibus ex officio competit viſitare*, hoc pactum intelligendum eſt, *c. exigit, de cenſibus*, quod editum fuit in confirmationem *c. Romana*.

Hinc ſequitur legatos, vel nuncios Sedis Apoſtolicæ his pœnis non ſubiici accipiendo aliquid pro viſitatione. Ratio eſt, quia ſtrictè loquendo, non dicuntur jure ſuo ordinario viſitare ſuos ſubditos. Ita Palud. *in 4 diſt.* 18 *q.* 7. *art.* 2. *caſu* 5. Gloſſa *in c. exigit. verſ. viſitationis*, Sayrus *lib.* 4. *c.* 25. *nu.* 26. Barboſa *de poteſt. Epiſc.* 3. *p. alleg.* 71. *ad finem*, ubi cum Azorio ait delegato à Papa deberi viaticum, & mercedem equorum.

7 Sed modò dubium eſt primò, utrùm regulares his pœnis ſubiiciantur, accipiendo in viſitatione aliquid ultra victualia.

Reſpondeo ſubiici, niſi aliud ferat conſuetudo, & ipſorum inſtitutorum. Ratio eſt quia *c. Romana*, generaliter loquitur, & eximit religioſos ſolùm, dum aliquid accipiunt ex laudabili religionis conſuetudine, vel inſtituto, ut clarè colligitur ex illis verbis, *ſalvis ſuper hoc rationabilibus, & approbatis religioſorum conſuetudinibus, & regul. inſt.* Ita Pal. *loc. cit.* Sayr. *loc. cit. n.* 27. contra nonnullos alios apud Paludanum.

8 Secundò dubium eſt, utrùm familiares viſitatorum ſubiiciantur his pœnis, accipiendo aliquid occaſione viſitationis.

Reſpondeo affirmativè, modò ſint familiares Prælatorum jure ordinario viſitantium, iſti enim comprehenduntur *in c. Romana*, ibi, *ne ipſe, vel quiſquam ſuorum*, & *in c. exigit*, ibi *viſitatoribus, eorumque familiaribus*, & in Concilio Tridentino *loc. cit.* ibi, *neve ipſi, aut quiſquam ſuorum*.

9 Tertiò dubium eſt, utrùm Epiſcopus recipere poſſit victualia, vel quid aliud, dum per villas, & oppida exit, & Sacramentum Confirmationis conferat.

Reſpondeo negativè, dum exit ſolùm cauſa confirmationis. Ratio eſt, tum quia nullum jus hanc facultatem ei tribuit; tum quia Sacra Cardinalium Congregatio declaravit laicos, aut Rectores Eccleſiarum non teneri ad expenſas Epiſcopo accedenti cauſa tantùm confirmationis ad loca ſuæ diœceſis. Exiſtimabit tamen fortè aliquis Epiſcopum victualia, vel quid aliud tunc temporis accipientem non affici pœnis prædictorum textuum, quia non accipit prætextu, ſeu ratione viſitationis.

Sed oppoſitum mihi longè probabilius videtur, quia dicitur accipere procurationem non impenſo viſitationis officio, accipiens autem procurationem non impenſo viſitationis officio, ligatus interdicto, vel ſuſpenſione, niſi duplum infra menſem Eccleſiæ gravatæ reſtituat, *c. exigit de cenſibus*.

10 Quartò dubium eſt, utrùm Epiſcopus tempore viſitationis recipere poſſit victualia, ſeu procurationem ab hoſpitalibus, ſeu aliis piis locis pauperibus.

Reſpondeo negativè, quia pauperes potiùs ſublevandi, quam onerandi ſunt. Ita Zerola *loco cit. dub.* 7. Surdus *de aliment. tit.* 4. *quæſt.* 22 *num.* 6. Barboſa *de poteſtate Epiſcopi* 3. *part. allegat.* 73. *numer.* 50. & alii. Non facilè tamen viſitatorem recipientem ſolùm victualia à pauperibus, quos viſitat damnarem ad reſtitutionem, quia virtutem potiùs charitatis, quam juſtitiæ violat accipiendo hujuſmodi victualia.

11 Quintò dubium eſt, utrùm viſitator recipere poſſit victualia, dum viſitat loca ſpecialiter exempta ab onere præſtandi victualia, ſeu procurationem (procuratio enim ſignificat id, quod Epiſcopo luſtranti, & viſitanti provinciã dari ſolet, ut docet Cinſius *in ſumma juris canonici tit.* 25. *de cenſibus verſ. à procuratione*, & P. Pratejus *in ſuo lexico, verb. Procuratio*.

Reſpondeo cum Rodriquez *q. regul. t.* 2 *q.* 63. *art.* 7. Barboſa 3. *p. alleg.* 73 *n.* 47 & aliis non poſſe recipere, quia viſitator derogare non poteſt privilegiis eorum, qui à legitimo ſuperiore exempti fuerant. Idem militat ubi conſuetudo invaluit, ut nihil prorſus in viſitatione accipiatur; nam hujuſmodi conſuetudo approbatur in Concilio Trid. ibi, *verò locis, ſeu provinciis, ubi conſuetudo eſt, ut nec victualia, nec pecunia, nec quidquam aliud à viſitatoribus accipiatur, ſed omnia gratis fiant, ibi id obſervetur*.

12 Io dubium tamen verti poſſet, an accipiens victualia, dum viſitat loca privilegio, vel conſuetudine exempta, teneatur ad duplum & afficiatur pœna ſuſpenſionis, vel interdicti lata *in cap. exigit, de cenſibus*.

Reſpondendum mihi probabilius videtur affirmativè, quia Concilium Trid. intendit ſervare illæſum jus monaſteriorum, aliorumque locorum piorum, & extendere videtur diſpoſitionem *c. exigit* ad accipientem aliquid omnibus caſibus, in quibus aliquid in d. accipi vetat, ibi: *quod ſi quiſquam (quod abſit) aliquid amplius in ſupradictis omnibus caſibus accipere præſumpſerit, is præter dupli reſtitutionem, intra menſem faciendam, aliis etiam pœnis juxta conſtitutionem Concilii Generalis Lugdunenſis, quæ incipit:* Exigit, *nec non, & aliis pœnis in Synodo provinciali arbitrio Synodi abſque ulla ſpe veniæ mulctetur*.

13 Sexto dubium eſt, cujus expenſis alendus ſit viſitator, ſeu à quonam viſitator accipere poſſit victualia.

Reſpondeo, ſi rei naturam ſpectemus, alendum eſſe à loco, quem viſitat; par enim eſt, ut quis temporalia ab eo metat, cui ſeminat ſpiritualia.

Hoc tamen intelligitur, niſi aliud poſtulet conſuetudo. Quamobrem ſi conſuetudo invaluit, ut victualia præſtentur à communitate, conſuetudo ſervanda eſt, liberum tamen erit communitati victualia præſtare, vel pecuniam loco victualium, juxta Conc. Triden. diſpoſitionem. Ita Joannes Franciſcus Leo *loco cit. n.* 33. Barboſa 3. *p. alleg.* 73. *n.* 45 & alii, qui tamen ex Sacra Congregatione advertunt, ſi conſuetudo ſit, ut viſitator victualia recipiat à laicis, cogendos non eſſe laicos, dum recuſant alimenta præſtare.

14 Hic obiter quæri poſſet, quiſnam obligandus ſit ad expenſas, & ſumptus neceſſarios ad inſtaurationem, & reparationem Eccleſiarum, oratoriorum, capellarum, altarium, & veſtium, cultui divino inſervientium, quoties viſitator decretum fecit, ut præfata fiant, ſeu reſtaurentur, & reparentur.

Reſpond. in hac re conſulendum eſſe Joan. Franciſcum Leonem *in theſauro fori Eccleſiaſtici p.* 2. *cap.* 16. *nu.* 46 *& ſeqq.* cùm enim ſolutio iſtius difficultatis non ſpectet ad rem, de qua agimus, & longiori diſcurſu, ſeu digreſſione indigeat, ſatius duxi prætermittere innuendo ſolùm auctorem, à quo ſolutio peti poteſt.

TERTIA PROPOSITIO.

15 VIſitator, qui jure ordinario viſitat, vel ejus adjuncti, ſi aliquid ultra victualia accipiant, tenentur infra menſem ad reſtitutionem dupli, alioquin menſe elapſo, ſi fuerit Patriarcha, vel Epiſcopus, incurrit interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ; ſi fuerit inferior Epiſcopo, ſuſpenditur ab Officio, & beneficio, non obſtante quavis remiſſione, ſeu condonatione, nam *in c. exigit, de cenſibus*, dicitur: *duplum ejus, quod receperit, Eccleſiæ, à qua id receptum fuerit, infra menſem reddere teneatur; alioquin extunc Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi duplum ipſum, ultra prædictum tempus reſtituere differentes, ingreſſum ſibi Eccleſiæ ſentiant interdictum; inferiores verò ab officio, & beneficio noverint ſe ſuſpenſos, quouſque de duplo hujuſmodi gravatis Eccleſiis plenariã ſatisfactionem impendant, nulla eis in hoc dantium remiſſione, liberalitate, ſeu gratia valitura*. Ex quibus verbis.

Colligitur primò cui facienda ſit reſtitutio, colligitur enim faciendam eſſe Eccleſiæ, ſeu loco pio, à quo id receptum fuit.

16 Dices, ſi aliquid ultra victualia, acceptum non fuit ab Eccleſia, ſed à communitate, ſeu à laicis, tenebitur ne viſitator ſub pœna ſuſpenſionis, vel interdicti ad reſtitutionem dupli.

Reſpondebit aliquis fortè non improbabiliter viſitatorem non affici his pœnis, non reſtituendo duplum infra menſem; nam cui verba diſpoſitionis non conveniunt, nec convenit ipſa diſpoſitio, diſpoſitio autem *c. exigit*, loquitur de iis, qui non reſtituunt duplum Eccleſiæ gravatæ, à qua aliquid aliud præter victualia occaſione viſitationis acceptum fuit, & Conc. Trid. videtur accomodare ſe diſ-

poſitioni præcitati *c.exigit*. Quamobrem viſitator in hoc caſu ſatisfacere videtur, ſi reſtitutionem faciat illi, à quo aliquid ultra victualia accepit; nam injuſtè accepit, cauſa autem injuſta damni tenetur ad reſtitutionem. Probabilis tamen videtur opinio aſſerentium, viſitatorem teneri ad reſtitutionem dupli; tum quia *c.Romana*, abſolutè loquitur, & ad illius corroborationem, & confirmationem editum fuit *c.exigit*; tum qui *in c.exigit*, reprobatur remiſſio, & condonatio damnum, ergò ſignum eſt reſtitutionem dupli faciendam eſſe, etiamſi res ab Eccleſia immediatè accepta non fuerit, ſed ab alio; nam loco Eccleſiæ ſolvit; tum quia Eccleſia frequentius accipitur pro miniſtris Eccleſiarum *tit.C.de ſacroſanct.Eccl.* Quamobrem.

17 Si quæras, quid nomine *Eccleſia* hoc in loco intelligatur.

Reſpondeo cum Navarr. *in manuali c.27.n.44.verſ.8.* Toleto *lib. 1. c.36.n.6.* Panorm & aliis, quos ſupra retuli *diſp.1.q 3. punct.12.nu 6.* hoc in loco intelligi non ſolum templa Deo dicata, & benedicta, verùm etiam hoſpitalia, monaſteria, & alia pia loca ad divinum cultum deputata, vel etiam ipſos miniſtros Eccleſiarum; nam iſta interpretatio materiæ, de qua agitur, & præfatis textibus maximè congruit. Secundò colligitur Epiſcopum, ſeu familiares Epiſcopi, vel alterius Prælati, accipientes aliquid tempore viſitationis ultra victualia obligari in conſcientia ſub mortali ad reſtitutionem dupli. Ratio eſt, tum quia in textu dicitur, *reddere teneantur*; quæ loquendi forma indicat obligationem in conſcientia, ut docui *de horis canonicis diſp.1.q.5 punct 2 n 1.& ſeqq.tom* 1. & alibi tum quia omiſſione dictæ reſtitutionis incurritur gravis cenſura, gravis autem cenſura ſupponit mortale peccatum, ut patet ex regulis generalibus traditis *de cenſuris in genere diſp.1 q.1.punct.3 n 6 tom* 1.

18 Rogabis, utrum Epiſcopus, ſeu Prælatus teneatur ad reſtitutionem in defectu familiæ non reſtituentis; gloſſa *in verb.teneantur.* Alterius *loco cit.col.3 verſ.quare*, & alii affirmativè reſpondent. Ego verò probabilius cenſeo non teneri, quoties Prælatus culpæ particeps non fuit. Ratio eſt, tum quia hoc nullo jure ſufficienter probatur, tum quia par non eſt, ut innocens pro alterius culpa pœnam luat.

Tertiò colligitur eum, qui elapſu menſe duplum non reſtituit, cum alioquin ſine grave incommodo reſtituere poſſet, affici pœna irregularitatis violando ſuſpenſionem, vel interdictum per exercitium ordinis ſacri.

QUARTA PROPOSITIO.

19 PRæfata cenſura Interdicti, & ſuſpenſionis durat, donec delinquens reſtitutionem dupli faciat; ſic enim apertè conſtat ex verbis *c exigit*, in tertia propoſitione relatis; facta verò dupli reſtitutione ceſſat abſque abſolutione, quia cenſura ſuſpenſionis, vel interdicti lata ſub conditione; ſeu ad certum tempus, eo elapſo ceſſat, ut ſepiùs in præcedentibus dixi præſertim *punct. præcedenti, n.10. tom.3* Idemque in hoc particulari caſu docent gloſſa *in verbo quouſque* Alterius *tom.2.diſp.13.c.6.col.3.verſ.quare*.

PUNCTUM V.

De ſuſpenſione ad ſex menſes ab officio doctorandi lata contra promoventes ad doctoratum, vel magiſterium, niſi juramentum priùs extorqueant à promovendis, ut in ſolemnitate recipiendi doctoratum, vel magiſterium non expendant ultra ſummam trium millium Turonenſium argenteorum.

1 *Materia iſtius ſuſpenſionis lata in Clementina cum ſit de magiſtris eſt omiſſio extorquendi juramentum à doctorando, ut non expendat in ea ſolemnitate ultra tria millia Turonenſium argenteorum; in ea ſolemnitate non includitur examen privatum.*

2 *Nomine Doctoratus, & Magiſterii intelligitur gradus doctoratus, ad quem quis promovetur in jure Canonico, vel in Sacra Theologia, vel artibus.*

3 *Tres mille Turonenſes faciunt ſummam pecuniæ ducentum aureorum, quorum quilibet undecim nummis argenteis æſtimatur.*

4 *Subjectum iſtius ſuſpenſionis ſunt omnes, ad quos ſpectat conferre doctoratum, ſeu magiſterium etiam Epiſcopi.*

5 *Repellit à collatione doctoratus per ſex menſes.*

6 *Qui hanc ſuſpenſionem contraxit, graviter peccat doctoratum conferendo, ſed non fit irregularis.*

7 *Validèque confert doctoratum, niſi ſit denunciatus ſuſpenſus.*

8 *Abſolutio hujus ſuſpenſionis ſpectat ad Papam.*

ISta ſuſpenſio habetur *in Clementina, cum ſit de magiſtris*, & licèt hoc tempore multis in locis uſu recepta non ſit: nihilominus, cum fieri poſſit, ut alicubi moribus utentium comprobata ſit, cumque tanquam lex generalis pro quolibet loco edita fuerit, ut patet ex illo verbo dictæ Clementinæ, *ubilibet*, brevem ipſius explicationem ſilentio præterire nolui.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius ſuſpenſionis eſt omiſſio extorquendi juramentum à doctorando, ut non expendat in ea ſolemnitate ultra tria millia Turonenſium argenteorum; hæc propoſitio expreſsè habetur in dicta Clementina, ibi, *volentes igitur*, &c.

Dixi, *in ea ſolemnitate*, ut excludatur examen privatum, tum quia illud non eſt ſolemnitas doctoratus; ſed præparatio, & via ad dictam ſolemnitatem; tum quia ſicut promoventes ad doctoratum non tenentur fidei profeſſionem in privato examine extorquere, ita neque tenentur præfatum juramentum elicere. Ita gloſſa *hic verſ. doctoratum*.

2 Quæres primò, quid nomine *doctoratus, & magiſterii* intelligatur Gloſſa *hic verb.doctoratus*, Alt.t 2 *diſp.14.cap.14.col* 2 nomine *doctoratus* intelligendum putant gradum, ad quem quis promovetur in jure canonico, nomine verò *magiſterii* intelligi gradum in Theologia; ego verò cenſeo intelligi gradum doctoratus, ſive in jure Canonico, ſive in ſacra Theologia, vel artibus; is enim qui ad doctoratus lauream aſſumitur, aliquibus in locis vocatur Magiſter, alibi Doctor. Ita ſentire videntur Sanchez, Salas, & Reginaldus, quos retuli *de legibus, diſp.1.q.2 punct.2 n 3 verſ hinc patet tom.2.*

3 Quæres ad quam pecuniæ ſummam conſtituant tres mille Turonenſes. Gloſſ *hic verb.argenteorum*, ait ſpectata moneta Bononienſi conſtituere quingentas libras Bononiorum parvorum; Covarruvias *verò in tract.de veter.collat.nummiſ.c 3 §.2 nu.7.* & Alter. *loc.cit. verſic. quanta*, exiſtimant, tres mille Turonenſes non excedere ducentos aureos, quorum quilibet undecim numis argenteis æſtimatur, conſequenter cooptandum ad doctoratus lauream non poſſe ultra ducentos aureos expendere.

SECUNDA PROPOSITIO.

4 SUbjectum iſtius ſuſpenſionis ſunt illi omnes, ad quos pertinet doctoratum, vel magiſterium conferre. Ratio eſt, quia Clemens V. in præfato *c.generaliter loquitur*, ibi, *ſi quis autem Pontificali etiam dignitate præfulgens*, &c. Ex quo patet etiam Epiſcopos huic cenſuræ ſubjici, quia ſufficienter exprimuntur, cùm Epiſcopi Pontificali gaudeant dignitate.

TERTIA PROPOSITIO.

5 ISta ſuſpenſio repellit à collatione doctoratus, ſeu magiſterii per ſex menſes; nam in præfata Clementina dicitur, *ſi quis autem Pontificali etiam dignitate præfulgens non recepto priùs præfato juramento honorem cuiquam tribuerit ſupradictum, à collatione magiſterii, ſeu doctoratus cujuslibet per ſex menſes ſequentes eo ipſo noverit ſe ſuſpenſum.*

Ex quibus verbis colligitur hujuſmodi ſuſpenſionem non ſolùm ſuſpendere à poteſtate conferendi doctoratum in ea facultate, cujus inſignia præbuit, non recepto juramento; verùm etiam ſimpliciter à facultate conferendi doctoratus gradum in qualibet ſcientia. Ita gloſſa *hic verb.cuiuslibet* Cardinalis *hic verſ ſi quis n.1.* Alter. *loc.cit.col.* 3. contra Archidiaconum, & alios apud Cardinalem *loc.cit.*

6 Sed modò dubium eſt primò, utrum is, qui hanc ſuſpenſionem contraxit, graviter peccet, & irregularitatem incurrat doctoratum conferendo, antequam abſolvatur.

Reſpondeo graviter quidem peccare, quia facit contra ſuſpenſionem in re gravi, non tamen irregularitatem incurrit. Ratio eſt, tum quia non eſt inducenda irregularitas, niſi ſit in jure expreſſa; tum quia non violat ſuſpenſionem per exercitium ordinis ſacri; collatio enim doctoratus non eſt functio ordinis. Addo hujuſmodi ſuſpenſum non fieri irregularem celebrando divina officia, quia non eſt ſuſpenſus à divinis, ſed à collatione doctoratus. Ita gloſſa *hic verb. ſuſpenſum*. Alterius *loco cit.qu.* 3.

7 Secundò dubium eſt, utrùm ſuſpenſus à facultate conferendi doctoratum, validè illum conferat.

Reſpondeo validè conferre, niſi fortè denunciatus ſit ſuſpenſus. Ratio eſt, quia poſt Extravagantem *ad evitanda*, verſari poſſumus cum eo, qui non eſt vitandus, & valida ſunt ipſius acta ut patet ex dictis *de cenſuris in genere diſp.2.q.2 punct.5.n.3.& ſeqq.& punct 6.nu.4.& ſeqq.tom* 1. Ita intelligenda eſt gloſſa *hic in verb. ſequentes*, & Alter. *loc.cit quæſt* 2.

Dixi, *niſi fortè denunciatus ſit ſuſpenſus*; tunc enim invalidè confert, cùm acta alicujus vitandi irrita ſint, modò in illis actibus, vitandus ſit. Ita intelligenda eſt gloſſa, & Alterius *loc.cit.* An autem doctoratus collatus alicui excommunicato teneat, patet ex dictis *de cenſuris in genere diſp 2.qu.2 punct.7.n.4.tom.1.* tenere, quia non habet adnexam dignitatem.

QUARTA PROPOSITIO.

8 ABſolutio iſtius ſuſpenſionis pertinet ad Summum Pontificem, tum quia inferior diſpenſare non poteſt in lege ſuperioris, tum quia lata eſt ad certum tempus, ſcilicèt ad ſex menſes, quibus elapſis ceſſat. Vide dicta in ſimili in præcedentibus, *præſertim punct.3.n.10 hujus quæſt.*

PUNCTUM VI.

De ſuſpenſione contra Epiſcopum, qui poſt celebrationem Concilii Provincialis, non convocat Abbates, presbyteros, & clericos, & univerſam ſuæ diœceſis plebem, ut illis referat geſta in Concilio Provinciali.

1 *Epiſcopus prædictam convocationem omittens excommunicationem duorum menſium incurrit.*

2 *Quæ magis propriè eſt ſuſpenſio, quàm excommunicatio, in ſententia aliquorum contra Authorem, qui tamen ſupponit non eſſe in uſu.*

UNICA PROPOSITIO.

1 EPiſcopus, qui præſata non fecit, ſeu parvi pendenda crediderit, ſententia excommunicationis duorum menſium curriculo perſiſtit uſquequaque mulctatus, ut loquitur *c. decernimus, diſt. 28. ad finem.*

2 Obſervant tamen multi DD. primò nomine *excommunicationis ad duos menſes*, non intelligi excommunicationem propriè dictam, ſed ſuſpenſionem; frequenter enim ferri ſolet ſuſpenſio ſub nomine excommunicationis ad tempus latæ, ut dicitur *in c. ſancta, diſt. 86.*, & *c. unica, in fine, 104* 3. nam excommunicatio ferri non ſolet ad tempus. Ita gloſſa *in c. decernimus, cit. verb. ex communicationis*; ubi ait nomine bimeſtris excommunicationis intelligi ſuſpenſionem ab officio. Sylveſter *verb. ſuſpenſio* 9 6. *verſ.* 1. Tabiena *eodem verb. n. 7.* Henriquez *lib. 13. c. 38 n. 3.* Alterius *t. 2 c. 2. col. 1.*, & alii.

Mihi tamen valdè probabile videtur intelligi excommunicationem propriè acceptam, quia verba præſertim in materia pœnali propriè accipienda ſunt, nec implicat Summum Pontificem ferre excommunicationem ad tempus, excommunicatio enim lata ad tempus hanc vim habet, ut infra tempus præfixum auferri non poſſit ab inferiore; elapſo verò termino poſſit, ut docui *de cenſuris in genere diſput. 1. quæſt. 3. punct. 9. n. 10 t. 1.*

Obſerva Secundò cum Suarez *diſput. 21. ſect. 5. n. 7.* iſtam cenſuram hoc tempore uſu receptam non eſſe, etiam in Hiſpania, ubi hoc decretum editum fuit in Concilio Toletano.

PUNCTUM VII.

De ſuſpenſione contra Epiſcopos, alioſque Prælatos Epiſcopis ſuperiores, qui præſcriptis temporibus ad Apoſtolorum limina non accedunt,

1 *Epiſcopus, qui debito tempore ad limina Apoſtolorum non accedit, incurrit ſuſpenſionem, & interdictum latum à Sixto V.*

2 *Qui tenentur accedere ad limina Apoſtolorum ſunt Epiſcopi, Patriarchæ, Archiepiſcopi, quamvis ii ſint Cardinales, & tenentur ex obligatione juramenti præſtiti de accedendo per ſe ipſos, ſi legitimo non detineantur impedimento ſtatis hujus acceſſus eſt, ut referant ſtatum ſuæ Diœceſis, ut ex conſtitutione Sixti V.*

3 *Qui extra Urbem exiſtens, fuit creatus Cardinalis, tenetur intra annum ſe conferre Romam ſub pœna privationis Cardinalatus ipſo facto.*

4 *Diverſum tempus diverſis Epiſcopis præfigitur ad viſitanda limina Apoſtolorum juxta locorum diſtantiam, præfigitur autem Italis, & Epiſcopis Provinciarum Italiæ adjacentium triennium; Cæteris exiſtentibus in Europa circa mare Germanicum, & Balticum, omniumve inſularum maris mediterranei quadriennium; iis, qui intra Europa ſines, ſed his provinciis remotiores, aut exiſtentibus in inſulis maris Oceani ſeptentrionalis, & occidentalis Europæ, & Africæ quinquennium; Aliis demùm Aſiaticis, & quibuſvis mundi partibus exiſtentibus præſcribitur decennium.*

5 *Incipit prædictum tempus à die, quo prædeceſſor Romæ fuit.*

6 *Incurrit Prælatus, hujus conſtitutionis violator ſuſpenſionem in ſpiritualibus, & temporalibus, & interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ.*

UNICA PROPOSITIO.

1 EPiſcopus, qui debito tempore ad limina non accedit incurrit ſuſpenſionem, & interdictum, latum a Sixto V. in Bulla XV. incipit *Romanus Pontifex*, quæ Bulla cum valdè clara ſit, & perſpicua, ea ſolùm proponam, quæ in ea diſponuntur.

2 Quæres igitur primò, quinam, & quo fine, & qua obligatione ad limina accedere teneantur.

Reſpondeo teneri Epiſcopos, Patriarchas, & Archiepiſcopos, etiam Cardinalatus honore inſignitos; tenentur autem ex vi præſtiti juramenti per ſe ipſos accedere, ſi legitimo non detineantur impedimento, vel ſaltem per alium, ut referant ſtatum ſuæ diœceſis, ut prolixè ſatis, & dilucidè in dicta Sixti V. conſtitutione habetur, ibi: *Perpetua conſtitutione, ſancimus, decernimus, & mandamus, ut omnes Patriarchæ, Primates, Archiepiſcopi, Epiſcopi per univerſum terrarum orbem conſtituti, à nobis deinceps ordinandi, etiamſi Cardinalatus honore præfulgeant, antequam munus conſecrationis ſuſcipiant, ſeu eis conſecratis pallium de Beati Petri corpore ſumptum tradatur, aut ſi in aliam Eccleſiam transferantur, antequam illius regimini, ſeu adminiſtrationi ſe immiſcerant, ſi quidem præſentes in curia fuerint in manibus S. R. E. Diaconi Cardinalis ordine prioris, ſi verò abſentes, in manibus Antiſtitis, qui ad impendendum munus prædictum, aut ad tradendum pallium hujuſmodi à Sede Apoſtolica delegabitur, jurent juxta formam in libro Cancellariæ Apoſtolicæ, Quinterno, appellato, nuper deſcriptam ſe Beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli limina ſtatutis in hac noſtra conſtitutione temporibus, perſonaliter, ac per ſe ipſos viſitaturos, ac nobis, & ſucceſſoribus noſtris, pro tempore exiſtentibus, Romanis Pontificibus rationem reddituros de toto eorum paſtorali officio, deque rebus omnibus ad ipſarum, quibus præſunt Eccleſiarum ſtatum, ad Cleri, & populi diſciplinam, animarum denique, quæ illorum fidei creditæ ſunt, ſalutem quovis modo pertinentibus, & viciſſim mandata Apoſtolica humiliter recepturos, & quàm diligentiſſimè executuros. Quod ſi legitimo impedimento detenti fuerint, jurent ſe prædicta omnia adimpleturos per certum nuncium, ad id ſpeciale mandatum habentem, de gremio ſuorum capitulorum, aut alium in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutum, ſeu aliàs perſonatum habentem; aut ſi hujuſmodi hominem Eccleſiaſtica dignitate, & perſonatu præditum non habeant, per diœceſanum ſacerdotem; & ſi Clero careant omninò, per aliquem alium presbyterum, ſæcularem, aut regularem ſpectatæ probitatis, & religionis, de ſupradictis omnibus plenè inſtructum. De hujuſmodi autem impedimento docere debeant per legitimas probationes ad dictum primum Diaconum Cardinalem, per ſupradictum nuncium tranſmittendas.*

3 Prædictis adduco eos, qui ad Cardinalatus gradum evecti ſunt, dum extra Urbem exiſtunt, teneri intra annum ſub pœna privationis Cardinalatus ipſo facto intra annum Romam ſe conferre, ut ſtatuit idem Sixtus V. in Bulla, incipit, *poſtquam*, quæ conſulenda erit, dum opus fuerit.

4 Quæres ſecundò, quodnam tempus Epiſcopis præfigatur ad viſitanda limina Apoſtolorum.

Reſpond. diverſum præfigi, juxta variam locorum diſtantiam, ut ex ipſa Bulla conſtat, ibi: *Ad hoc autem debitum viſitationis officium commodè expediendum ſupradicti omnes Patriarchæ, Primates, Archiepiſcopi, & Epiſcopi, Itali videlicet, vel ex Italicis Inſulis, unde in Italiam commodiùs trajici poteſt. Veluti Siculi, Sardi, Corſi, & aliis adjacentium Provinciarum Italiæ, ac etiam Dalmatiæ, & Græcarum, quæ è regione ipſius Italiæ, & Siciliæ ortiſunt, tertio anno; Germani verò, Galli, Hiſpani, Belgæ, Bohemi, Ungari, Angli, Scoti, Iberni, & cæteri omnes, qui in Europa ſunt circa mare Germanicum, & Balticum, ac omnium inſularum maris Mediterranei quarto anno; & qui intra Europæ fines ſunt, his provinciis remotiores, ac etiam Africani, litoribus noſtris adverſi, ac inſularum maris Oceani Septentrionalis, & Occidentalis Europæ, & Africæ citra continentem novi Orbis, tam qui nunc ſunt, quàm qui ad Catholicam Fidem per Miſericordiam Dei aliquando redierint, quinto anno, Aſiatici verò, & qui extra Aſiam, & in aliis novis terris Orientalibus, Meridionalibus, Occidentalibus, & Septentrionalibus, tam in inſulis, quam in continentibus, & denique in quibuslibet mundi partibus decimo anno iter ſuſcipiant, & Deo concedente perficiant. Idemque inſtitutum tertio quoque, quarto, quinto, & decimo anno repetant, & obſervent. Hæc autem annorum ſpatia tempore ſuſcepti muneris conſecrationis, vel pallii traditionis, aut tranſlationis, ut præfertur, incipiant.*

5 Rogabis, utrùm tempus aſſignatum ad viſitanda limina Apoſtolorum incipiat à die, qua quis ad Epiſcopatum promotus fuit.

Reſpondeo incipere à tempore, quo prædeceſſor Romæ fuit, conſequenter computandum eſſe tempus prædeceſſoris, ut patet ex illis Bullæ verbis: *quæ ne longius differantur, volumus, quod tempus qualecumque excurſum alicui ex ſupradictis Præſulibus, qui ſive morte præventus, ſive alia quacumque de cauſa ob non finitum tempus ei præſcriptum dicta limina non viſitaverit, ita illius ſucceſſoris effluxiſſe, & excurriſſe intelligatur, ut termino ipſo juxta prædeceſſoris ſui juſiurandum completo, debitam tunc viſitationem quamprimum conficere teneatur.*

6 Quæres tertiò, quas cenſuras incurrat Prælatus hujus conſtitutionis violator.

Reſpondeo ſuſpendi, ſeu interdici ab ingreſſu Eccleſiæ, ab adminiſtratione temporalium, & ſpiritualium, & à fructibus ſuarum Eccleſiarum, ut patet ex illis verbis: *Si verò, quod abſit, non egerint, eos, ab ingreſſu Eccleſiæ, ac etiam ab adminiſtratione, tam ſpiritualium, quàm temporalium, nec non à perceptione fructuum ſuarum Eccleſiarum, à capitulis eorum omni exceptione, & mora ceſſante interim liberè exigendorum, & opus fabricæ, ſeu ornamentorum Eccleſiæ emptionem, prout major exegerit neceſſitas, inſumendorum, ipſo facto tamdiu ſuſpenſos eſſe volumus, dum à contumacia reſipiſcentes relaxationem ſuſpenſionis hujuſmodi à Sede prædicta meruerint obtinere.*

Ex quibus verbis colligi poſſe videtur primò præfatos non ſuſpendi à fructibus penſionum, & aliorum beneficiorum; ſed Eccleſiarum Epiſcopalium, Archiepiſcopalium, Patriarchalium. Ratio eſt, tum quia hæc videtur ſignificatio illorum verborum, *Eccleſiarum ſuarum*; tum quia verſamur in materia pœnali, in qua ſtrictior, & benignior interpretatio facienda eſt, niſi aliud ferat uſus, & praxis.

Secundò abſolutionem illius cenſuræ Summo Pontifici reſervatam eſſe, etiamſi Prælati reſipuerint, & ad limina ſe contulerint. Quid autem nomine liminum intelligatur, patet ex ſupradictis in Bulla Cœnæ *diſput. 1. q. 1. punct. 3. n. 8. & t. 3.* Nomine liminum intelligi Urbem Romam, quando agitur de peregrinatione cauſa devotionis; Vel intelligi Papam, ſeu Curiam Romanam, quando de alia re tractatur; ſicut etiam in præcedentibus centies repetita ſunt quæ in illius conſtitutionis explicatione hic dici poſſent.

PUNCTUM VIII.

De ſuſpenſione contra Epiſcopos, & alios Epiſcopis ſuperiores, ob quæſtum publicantes, vel concedentes Indulgentiam, aut facultates abſolvendi.

UNICA PROPOSITIO.

PRæfati Epiſcopi incurrunt ſuſpenſionem Papæ reſervatam, ſeu potiùs interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ, & à perceptione fructuum ex Bulla 99 Pii V. incipit, *Quàm plenum*, in qua Bulla fertur etiam excommunicatio contra alios Epiſcopis inferiores. Vide ſupradicta *diſp. 2. q. 3. punct. 30. n. 1. & ſeqq. t. 3.* ubi has cenſuras ex profeſſo explicavi.

Digitized by Google

PUNCTUM IX.

De ſuſpenſione contra Archiepiſcopum , vel Epiſcopum relaxantem incendiariis pœnam , ipſis impoſitam .
in cap. peſſimam , 23 *quæſt.*8.

1 *Archiepiſcopus , vel Epiſcopus pœnam incendiario debitam relaxans , damnum tenetur reſtituere , & per annum ab officio Archiepiſcopatus abſtinere debet .*

2 *Pœna impoſita incendiario in* cap. peſſimam 23.quæſt. 8. *eſt excommunicatio , nec abſolvitur , niſi poſt reſtitutionem damni , & præſtito juramento non relabendi , ac pœnitentia permanendi per annum in ſervitio Dei Hieroſolymis , aut in Hiſpania , aut alibi. Ille dicitur Incendiarius , qui aliena pravo animo incendit , & eſt ipſo facto excommunicatus .*

UNICA PROPOSITIO.

1 EPiſcopus , vel Archiepiſcopus pœnam incendiario debitam relaxans damnum ipſe reſtituere , & per annum ab officio Archiepiſcopali abſtinere debet , *c. peſſimam , cit.*

2 Pœna autem in dicto *c. impoſita contra incendiarium eſt* , ut non ſolùm excommunicetur , & non abſolvatur nondum facta damni reſtitutione , præſtitoque juramento non patrandi amplius hujuſmodi facinus ; verùm etiam injungatur pœnitentia permanendi per annum in ſervitio Dei Hieroſolymis , vel in Hiſpania .

An autem injungi poſſit pœnitentia permanendi per annum in ſervitio Dei alibi , quam Hieroſolymis , vel in Hiſpaniis .

Reſpondendum videtur affirmativè , juxta gloſſam in dicto *c. initio* , hoc enim apponi videtur exemplariter , & non taxativè ; hæc opinio probabilis eſt ; quamvis oppoſitum probabilius videatur ; in textu enim hæc verba adhibentur , *pœnitentia autem ei detur , ut Hieroſolymis , & in Hiſpania in ſervitio Dei per annum integrum permaneat* , quamquam iſta pœna hoc tempore forſan uſu recepta non eſt:

Quis autem dicendus *ſit incendiarius* , & an excommunicationem hoc tempore ipſo facto incurrat , explicatum *diſp. 2. qu 3. punct. 4 3 num. 1. & 4. tom. 1.* , ubi dixi , illum dici Incendiarium , qui ſcienter , & pravo animo aliena contra juſtitiam incendit , & ipſo facto incurrere excommunicationem .

PUNCTUM X.

De ſuſpenſione contra Epiſcopos , aliaſque Prælatos Epiſcopis ſuperiores , ut Patriarchas , & Archiepiſcopos , qui ex odio , gratia , amore , vel lucro , ſeu commodo temporali omittunt procedere contra ſuſpectos , vel diffamatos de hæreſi , aut temerè vexant aliquem , imponendo illi notam , vel ſuſpicionem hæreſis , vel impedimentum ab eo illati in officio Inquiſitionis .

UNICA PROPOSITIO.

PRæfati Epiſcopi , vel Prælati , qui prædictas actiones faciunt , ſuſpenduntur per triennium ab officiis ; alii verò inferiores Epiſcopis ligantur excommunicatione *in Clement. 1. . . verum , de hæreticis.* Quæ hic diſputari poſſent , à me jam pertractata fuerunt *diſp. 2. q. 7 punct 5. a. 1. , & ſeqq. t. 3.* propterea opus non eſt hic eadem repetere.

PUNCTUM XI.

De ſuſpenſione contra Epiſcopum , qui neceſſariam correctionem non adhibet contra ſimoniacos in ſacramentis , vel in ordinibus .

UNICA PROPOSITIO.

EPiſcopus præfatam correctionem non adhibens ſubjacet excommunicationi , *cap. quicquid. 1. q. 1.* nomine autem excommunicationis intelligitur ſuſpenſio , juxta gloſſam in *d. cap. quidquid , verb. excommunicationis* . Alterium *t. 2 diſp. 16. c. 3. ad finem* . Sayrum *lib. 4. c 12. n. 45.* & alios , quia excommunicatio non fertur ad tempus. Juxta nonnullos alios nomine *excommunicationis duorum menſium* intelligitur ſeparatio, ſeu excluſio à perceptione ſacramentorum .

Sed quid ego ſentiam, in præcedentibus explicavi *in hac q. 5 punct.* 6 dum loquerer de ſuſpenſione lata contra Epiſcopum , qui poſt Concilium Provinciale non convocat Synodum diœceſanam.

QUÆSTIO VI.

De ſuſpenſionibus contrà Epiſcopos , Prælatos , & alios , ob alia delicta diſtincta à præcedentibus .

PRrima ſuſpenſio in hac quæſtione explicanda , eſt contra Epiſcopum concubinarium non reſipiſcentem poſt admonitionem Synodi Provincialis .

Secunda ; contra Epiſcopos , alioſque Prælatos Pontificali dignitate præditos ingredientes monaſteria monialium ſibi ſubjecta extra caſus neceſſitatis .

Tertia , tam contra eos , qui juramentum præſtant de tenendo ſchiſmate , quàm contra ipſos ſchiſmaticos .

Quarta , contra impugnantes Immaculatæ , & Beatiſſimæ Virginis Conceptionem , vel in alterutram partem diſputantes, aliam aſſerendo .

Quinta , contra Epiſcopos , Archiepiſcopos , & Patriarchas locantes , aut alia ratione concedentes domos manifeſtis uſurariis alienigenis , ſcientes eos illis abuſuros ad fœnus ; quaſi ex officio exercendum.

Sexta , contra clericos utentes veſtibus prohibitis .

Septima , contra eos , qui imagines eorum , de quibus fama , vel opinio Sanctitatis , vel martyrii invaluit , proponunt cum laureola , radiis , vel ſplendoribus ; aut libros continentes geſta, miracula , revelationes , vel beneficia , tamquam ipſorum interceſſionibus obtenta , publicant ; aut tabellas , ſeu imagines , fictas , pictas , vel exſculptas appendunt ; aut lampades , ſeu lumina ad ipſorum ſepulchra ſine debita facultate accendunt .

PUNCTUM I.

De ſuſpenſione contra Epiſcopum concubinarium non reſipiſcentem poſt admonitionem Synodi Provincialis .

1 *Epiſcopus concubinarius , qui non reſipiſcit poſtquam à Synodo Provinciali admonitus fuit , ipſo facto ſuſpenſus manet ex Concil. Trid.*

2 *Epiſcopus accedens ad mulierem , quam ante conſecrationem Epiſcopalem cognoverat , non repellitur ipſo facto ab ordinis executione .*

UNICA PROPOSITIO.

1 EPiſcopus concubinarius , qui non reſipiſcit , poſtquam à Synodo Provinciali admonitus fuit , ipſo facto ſuſpenſus remanet , ex Concilio Tridentino *ſeſſ. 25. c. 14 de reformat.* circa quam ſuſpenſionem nihil mihi differendum occurrit , præter id , quod infra *quæſt. proximè ſequenti punct 4. num. 1. & ſeqq. tom 3* adnotabo, dum loquar de ſuſpenſione contra clericum concubinarium .

Nonnulli etiam inter ſuſpenſiones contra Epiſcopos latas enumerant id , quod decernitur *in c. habuiſſe* ; *diſt. in 33 ubi.*

2 Epiſcopus accedens ad mulierem , quam ante conſecrationem Epiſcopalem cognoverat , repellitur ab ordinis executione . Ita gloſſa *in dicto c. verbo depoſito* . Alterius *t. 2. diſp. 16. ſ. 3. n. 3 & verſic. inter hæc* , & alii .

Ego verò exiſtimo hujuſmodi Epiſcopum non ligari ſuſpenſione ipſo facto ; tum quia Concilium Tridentinum ſuſpendit Epiſcopum concubinarium , niſi reſipuerit poſt admonitionem ſibi à Synodo Provinciali factam ; tum quia *ex dicto c. habuiſſe* potiùs colligitur ſuſpenſio ferenda , quàm ipſo jure lata ; ut colligitur ex illis verbis ; *ſacerdotii honore depoſito ad miniſtrandum nullo modo præſumat accedere* ; nam depoſitio requirit actionem judicis Ita Sayrus *li. 4. c. 1 2. n. 4.*

PUNCTUM II.

De ſuſpenſione contra Epiſcopos , alioſque Prælatos Pontificali dignitate præditos ingredientes monaſteria monialium ſibi ſubjecta extra caſus neceſſitatis .

UNICA PROPOSITIO.

EPiſcopus, aut alii Prælati ingredientes extra neceſſitatem monaſteria monialium ſibi ſubjecta , Prima vice incurrunt ſuſpenſionem , ſeu potiùs interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ . Secunda vice ſuſpenduntur à divinis. Tertia vice ligantur excommunicatione , ut patet ex Bulla Gregorii XIII. , quam explicavi in tractatu de clauſura *quæſt. 4. punct. 5. num. 11. tom. 1.* ubi etiam explicavi pœnas , & cenſuras contra religioſos , & alios clauſtra monialium ſine debita facultate ingredientes .

PUNCTUM III.

De ſuſpenſione , tam contra eos , qui juramentum præſtant de tenendo ſchiſmate , quam contra ipſos ſchiſmaticos .

1 *Qui præſtant juramentum de tenendo ſchiſmate , a ſacris ordinibus , & dignitatibus ſunt ſuſpenſi* ex cap. 1. ad finem , de ſchiſmaticis.

2 *Materia hujus ſuſpenſionis eſt juramentum de tenendo ſchiſmate , modò juramentum ſit liberum ; ſubjectum ſunt omnes capaces ſuſpenſionis : effectus eſt repellere ab uſu , & ſuſceptione ordinum , atque dignitatibus : Hæc ſuſpenſio non eſt reſervata .*

DE ſuſpenſione , & privatione Eccleſiaſticæ poteſtatis , impoſita ſchiſmaticis , ſufficienter egi *diſput. 1. quæſt. 2 punct. 5. num. 8. , & ſeqq. tom. 3* propterea hic ſolùm remanet explicanda ſuſpenſio lata contra clericos , qui ſchiſma tenere jurant .

1 Iſta ſuſpenſio expreſſa eſt *in c. ad finem , de ſchiſmaticis* , ibi : *illi verò , qui ſponte juramentum de tenendo ſchiſmate præſtiterint , à ſacris ordinibus , & dignitatibus decernimus manere ſuſpenſos .*

2 Ex quibus verbis patet materiam iſtius ſuſpenſionis eſſe juramentum de tenendo ſchiſmate . Opus tamen eſt , ut juramentum non fiat per vim , dolum , metum , ignorantiam , aliamve ſimilem cauſam , quia textus utitur dictione , *ſponte* , quod puram libertatem connotat , & metum excludit , *l. ſi quis major. Cod. de tranſact.* ubi Alciatus *ver. nullo cogente , & Authentica ſacramenta puberum* , ubi plures DD. quos enumerat Auguſtinus Barbola *dict. 335. n. 2. , & 3.*

Subjectum iſtius ſuſpenſionis ſunt omnes ſuſpenſionis capaces , qui præfatum juramentum præſtant ; nam textus generaliter loquitur . Alterius *to. 2. diſp. 16. c. 6. initio* , innuit ſubjectum iſtius ſuſpenſionis eſſe clericos , non verò laicos .

Effectus iſtius ſuſpenſionis eſt repellere ab uſu ordinum , & eorum ſuſceptione , atque à dignitatibus , quem autem effectum pariat

ſuſ-

Digitized by Google

ſuſpenſio ab ordinibus, & dignitatibus conſtat ex dictis *de cenſuris ingenere, diſp 3 punct. 2.n.4. & n 9 &.* 1. ſuſpendere ab iis, quæ ſpectant ad ordinem, & ab iis, quæ ſpectant ad officium juriſdictionis.

Abſolutio illius ſuſpenſionis, conferri poteſt ab Epiſcopo, quia in præcitato *cap. non reſervatur*.

PUNCTUM IV.

De ſuſpenſione contra impugnantes Immaculatæ, ac Beatiſſimæ Virginis Conceptionem, vel in alterutram partem diſputantes, aliam refellendo.

1 *Qui alterutram partem diſputare præſumit in cœtu virorum, aut mulierum, de Conceptione Immaculata Beatiſſimæ Virginis, aliam refellendo; aut qui hanc quæſtionem vulgari lingua dictat, aut ſcribit quovis etiam pietatis, & neceſſitatis prætexta, aut in publicis concionibus, lectionibus, concluſionibus, & aliis, quibuſcumque actibus audet aſſerere Beatiſſimam Virginem cum originali conceptam eſſe, quoties adſit præſumptio, incurrit ſuſpenſionem à divinis, ſi eſt in ſacris, & ipſo jure privatur omni gradu, & dignitate, & ad ſimilem inhabilis redditur, & à ſolo Papa poteſt diſpenſari.*

2 *Bulla Gregorii XV. etiam privatam de hoc argumento diſputationem vetantis.*

De hac re ſufficienter egi *diſp. 2 quæſt. 3. punct. 34 tom. 3.* ideò hic brevitate utar, ne eadem ſæpius repetam.

Decreta circa hanc materiam ab Alexandro VII. habentur tom. 2. diſput. 2. quæſtione prima punct. 3. num. 3.

UNICA PROPOSITIO.

Non ſolùm, qui præſumit in concione populari, aut ubi adeſt virorum, & mulierum multitudo, diſputare in alterutram partem de Conceptione B. M. V. aſſerendo propriam ſententiam rationibus, vel auctoritatibus, & alteram refellendo; verùm etiam, qui præſumit de hac ipſa quæſtione cuiuſuis pietatis, aut neceſſitatis prætextu, vulgari lingua ſcribere, vel dictare, ſuſpenditur à divinis, ſi eſt in ſacris, nec non privatur ipſo jure omni grado, & dignitate, & ad ſimilem redditur inhabilis, & à ſolo Papa diſpenſari poteſt, ex Bulla Pii V. quæ incipit *Super ſpecula*, Idem Paul. V. die 19 Julii 1616 & die 31 Auguſt 1617. ſub iiſdem pœnis, & cenſuris decrevit contra eos, qui in publicis concionibus, lectionibus, concluſionibus, & aliis quibuſcumque actibus publicis aſſerere audêt Beatiſſimam Virginem cum originali peccato conceptam fuiſſe.

Eandem pœnam extendit ad eos, qui tenentur in publicis actibus Beatiſſimam Virginem in peccato originali conceptam fuiſſe, ſi oppoſitam ſententiam impugnent, aut de illa aliquo modo agant, vel tractent.

Noviſſimè autem Gregor. XV. non ſolùm id vetuit in actibus publicis, verùm etiam privatim. Videri poteſt ipſius Bulla, quam hic ad verbum referre cenſui, ne lector in ea inquirenda defatigetur, ut mihi contigit.

2 *Sanctiſſimus Dominus noſter, auditis votis illuſtriſſimorum, & Reverendiſſimorum DD. Cardinalium contra hæreticam pravitatem Generalium Inquiſitorum, decretum aliàs editum à felic. record. Paulo V. eius prædeceſſore, tenoris ſequentis, videlicet.*

Sanctiſſimus D. N. poſt longam, & maturam diſcuſſionem, auditis votis illuſtriſſimorum, & Reverendiſſimorum DD. Cardinalium contra hæreticam pravitatem Generalium Inquiſitorum, re accuratè, & diligenter perpenſa, providè conſiderans, quod quamvis in conſtitutione felic. record. Sixti IV. ſuper Conceptione Beatiſs. Virg. Mariæ pro ſubmovendis inter Chriſti fideles ſcandalis, rixis, & contentionibus edita à Sancta Tridentina Synodo innovata, & deinde in alia conſtitutione Sanct. mem. Pii V. ſuper eadem re, quas ſimiliter Sanctitas ſua innovavit, cum quibuſdam proviſionibus, & additionibus pœnarum pro efficaciori earum obſervatione, relinquatur unicuique libera facultas tenendi, & etiam aſſerendi utramque partem; quod ſcilicet fuerit, vel non fuerit concepta cum peccato originali, dum tamen neutra, velutì erronea, aut hæretica damnetur: nihilominus ex occaſione aſſertionis affirmativæ in publicis concionibus, lectionibus, concluſionibus, & actibus publicis, quod eadem Beatiſſima Virgo fuerit cum peccato originali concepta, oriuntur in populo Chriſtiano, cum magna Dei offenſa, ſcandala, iurgia, & diſſenſiones. Propterea volens huiuſmodi ſcandalis ex debito ſui muneris providere, decrevit, & præcepit, ac præſentis decreti virtute mandat, & præcipit omnibus, & ſingulis, cuiuſuis ordinis, & inſtituti regularibus, & aliis quibuſcumque tam Eccleſiaſticis, quam ſæcularibus perſonis, cuiuſuis conditionis, ſtatus, gradus, ordinis, aut dignitatis, tam Eccleſiaſtica, quam ſæcularis, etiam ſpecialis, ſpecifica, & individua, earum eſſet neceſſaria mentio facienda, ut in poſterum donec articulus huiuſmodi à Sancta Sede Apoſtolica fuerit definitus, vel per Sanctitatem ſuam, & Sedem Apoſtolicam fuerit aliter ordinatum, non audeant in publicis concionibus, lectionibus, concluſionibus, & aliis quibuſcumque actibus publicis aſſerere, quòd eadem Beatiſſima Virgo fuerit concepta cum peccato originali, contrafacientes autem eadem Sanctitas ſua voluit, & declaravit ſubiacere debere, & ſubiecit cenſuris, & pœnis contentis in ſupradictis conſtitutionibus ſuorum prædeceſſorum, & ſuo ipſo facto incurrendis; per huiuſmodi tamen proviſionem Sanctitas ſua non intendit reprobare alteram opinionem, nec ei ullum prorſus præiudicium conferre, eam relinquens in eiuſdem ſtatu, & terminis, in quibus de præſenti reperitur, præterquam quod ſupra diſpoſita. Ulterius ſub iiſdem cenſuris, & pœnis mandavit, quod negativam opinionem, videlicet, quod non fuerit concepta cum peccato originali in prædictis publicis actibus aſſerentes, aliam opinionem non impugnent, nec de ea aliquo modo agant, ſeu tractent. Inſuper voluit, & expreſsè mandavit, ut extra hos caſus expreſſos publicorum actuum, in reliquis omnibus ſupradictæ conſtitutiones firmæ, & illæſæ remaneant, & exactè obſerventur, perinde, ac ſi præſens decretum non emanaſſet. Et ita decrevit, & mandavit ubique inviolabiliter obſervari, non obſtantibus in hac parte ſupradictis conſtitutionibus, & aliis omnibus in contrarium facientibus, &c.

Hoc ſuo præſenti decreto ex iiſdem cauſis evitandi ſcandala, diſſenſiones atque diſcordias in populo Chriſtiano, quæ pari ratione oriri poſſunt, &, ut accepit, in aliquibus regionibus orta iam ſunt ex ſermonibus privatis occaſione aſſertionis affirmativæ, extendit, & ampliavit etiam ad privata colloquia, & ſcripta, mandans, & præcipiens omnibus, & ſingulis ſupradictis, ne de cætero, donec articulus huiuſmodi à Sede Apoſtolica definitus, vel per Sanctitatem ſuam, & Sedem Apoſtolicam fuerit aliter ordinatum; atque etiam in ſermonibus, & ſcripturis privatis audeant aſſerere, quòd eadem Beatiſſima Virgo fuerit concepta cum peccato originali, nec de hac opinione affirmativa aliquo modo agere, ſeu tractare; exceptis tamen, quibus à Sancta Sede Apoſtolica fuerit ſuper hoc ſpecialiter indultum. Per hoc tamen Sanctitas ſua non intendit reprobare hanc opinionem, nec ei ullum prorſus præiudicium inferre, eam relinquens in eiuſdem ſtatu, & terminis, in quibus reperitur, præterquam quod in ſupradicto felic. record. Pauli V. & hoc ſuo decreto diſpoſita. Eademque Sanctitas ſua voluit, & expreſsè mandavit, ut in reliquis omnibus, ubi huiuſmodi decretis non adverſentur, Conſtitutiones Sixti IV. Alexandri VI. & Pii V. ac Pauli V. eius prædeceſſorum ſuper Conceptione Beatiſs. Virginis firmæ, & illibatæ remaneant, ac exactè obſerventur; perindè ac ſi huiuſmodi decretum non emanaſſet. Et inſuper eadem Sanctitas ſua cum Sancta Romana Eccleſia de Beatiſſima Virginis Conceptione feſtum ſolemniter, & officium celebret, omnibus, & ſingulis perſonis Eccleſiaſticis, tam ſæcularibus, quam cuiuſuis ordinis, & inſtituti regularibus mandat, ac præcipit, ut in Sacroſancto Miſſæ Sacrificio, ac divino officio celebrandis, tam publicè, quam privatim non alio, quam Conceptionis nomine uti debeant. Contravenientes autem Sanctitas ſua voluit, & declaravit ſubiacere debere, & ſubiecit cenſuris, & pœnis; contentis in ſupradictis conſtitutionibus, ac præfato decreto ſuorum prædeceſſorum, ipſo facto incurrendis. Et ita decrevit, & mandavit ubique inviolabiliter obſervari, non obſtantibus in hac parte conſtitutionibus ſupraſcriptis, decreto Pauli V. conſuetudinibus etiam immemorabilibus, nec non omnibus, & ſingulis, quæ prædeceſſores prædicti voluerunt non obſtare; ac aliis quibuſcumque in contrarium facientibus. Volens, & decernens pro obſervatione, & executione præſentis decreti, & omnium in eo contentorum, quòd contra huiuſmodi tranſgreſſores, etiam, regulares cuiuſuis ordinis, & inſtituti, etiam quomodolibet exemptos, & alias quaſcumque Eccleſiaſticas, & ſæculares perſonas, cuiuſque ſtatus, conditionis, gradus, ordinis, aut dignitatis, tam Eccleſiaſtica, quam ſæcularis, tam Epiſcopi, & Prælati ſuperiores, aliique ordinarii locorum, quam hæreticæ pravitatis ubique locorum deputati Inquiſitores procedant, & in eoſdem animadvertant, tribuens eis, & eorum cuilibet liberam facultatem, & auctoritatem contra eoſdem tranſgreſſores procedendi, & pœnis coercendi, & puniendi. Voluit deinum, ne præmiſſorum ignorantia à quoquam prætendi poſſit, quod præſens decretum, ſeu illius exempla ad valvas Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Urbe, & in acie Campi floræ affixa omnes ita arctent, & afficiant; perinde ac ſi unicuique perſonaliter intimata fuiſſent, quodque præſentium tranſumptis etiam impreſſis manu Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides adhibeatur, quæ præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, & oſtenſæ.

PUNCTUM V.

De ſuſpenſione contra Epiſcopos, Archiepiſcopos, & Patriarcas locantes, aut alia ratione concedentes domos manifeſtis uſurariis alienigenis, ſcientes eos illis abuſuros ad fœnus, quaſi ex officio exercendum.

1 *Varia pœna variorum Prælatorum domos uſurariis locantium Epiſcopi enim ſuſpenduntur, alii inferiores excommunicantur, Collegia, & Univerſitates interdicuntur ipſo facto, & ſi per menſem induratus in hiſ reſpectivè cenſuris; eorum terra ipſo facto remanent interdicta à Gregorio X. in Concilio Lugdunenſi.*

2 *Hæc ſuſpenſio expellit ab officio, & beneficio.*

UNICA PROPOSITIO.

1 Prædicti Epiſcopi concedentes domos præfatis uſurariis ligantur ſuſpenſione; alii verò inferiores excommunicantur; collegia verò, & univerſitates interdictum ipſo facto incurrunt, in qua cenſura, videlicet ſuſpenſionis, excommunicationis, & interdicti, ſi per menſem animo indurato perſtiterint, terræ ipſorum ipſo facto remanent interdictæ. Ita decrevit Greg. X. in Concilio Lugdunenſi, & refertur *in 6. uſurarum, de uſuris*.

Quæ circa iſtius ſuſpenſionis intelligentiam hic explicari poſſent, à me prolixè ſatis, & abundè explicata fuerunt *diſp. 2. q. 4. punct. 9. nu. 1. & ſeqq. tom. 3.* ideo hic immorari neceſſe non eſt.

2 Explicandum ſolùm ſupereſt, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio.

Reſp. ſuſpendere ab officio, & beneficio. Ratio eſt, tum quia textus

aut generaliter, & ſine diſtinctione loquitur; ergo generaliter intelligendus eſt; tum quia non eſt major ratio, cur de uno potius effectu, quam de alio intelligatur, ergò generaliter intelligi debet. Vide Suar. *diſp.* 31 *ſect.* 5. *n.* 13. Sayrum *lib.* 4. *c.* 17. *n.* 48. Alterium *t.* 2. *diſp.* 46. *c.* 2. *col.* 6. & 7. Filliuc. *tract.* 17. *n.* 152.

PUNCTUM VI.

De ſuſpenſione contra clericos utentes veſtibus prohibitis.

1 *Suſpenſionem per ſex menſes à perceptione fructuum incurrit clericus beneficiarius, at etiam non beneficiarius inhabilis efficitur per ſex menſes ad recipiendum beneficium, ſi ſit Diaconus, Subdiaconus, vel conjuratus: ſi ſit Sacerdos, vel Religioſus habens beneficium Curatum ſuſpenditur per annum à perceptione fructuum, ſi Sacerdos, vel Religioſus non habens beneficium ſuſpenditur per annum, ſed redditur inhabilis ad recipiendum beneficium Eccleſiaſticum ex Clem. V. in Conc. Viennenſi publicè utentes veſtibus prohibitis, ſeu virgata, vel partita.*

2 *Non incurrit cenſuram ſi id faciat ex rationabili cauſa, aut ex loci conſuetudine, aut citra mortalem culpam.*

3 *Intelligitur nomine veſtis virgatæ, aut partitæ, cujus delatione cenſura incurritur illa, quæ habet diverſos colores intextos.*

4 *Subjectum iſtius ſuſpenſionis eſt deferens virgatam, ſi habet beneficium Eccleſiaſticum; ſi deferens non habet beneficium Eccleſiaſticum, inducitur inhabilitas, vel prohibitio.*

5 *Suſpendit à fructibus beneficiorum,*

6 *Quo nomine non intelliguntur diſtributiones,*

7 *Ad Eccleſiæ utilitatem pertinent fructus ex beneficio percepti, dum beneficiarius ſuſpenſus manet à fructibus beneficii.*

8 *Clericus ſuſpenſus à fructibus beneficii, quod virgatas veſtes ferat, non eſt ſuſpenſus à fructibus penſionis, quam habet.*

9 *Clericus, qui ob publicam delationem veſtium diverſicolorum eſt inhabilis per ſex, aut duodecim menſes ad beneficium Eccleſiaſticum, non poteſt obtinere beneficium validè.*

10 *Abſolutio hujus ſuſpenſionis, juxta communiorem ſententiam ſpectat ad Papam.*

IN hoc puncto priùs explicabo, quandonam clerici ſuſpenſionem incurrant utendo veſtibus prohibitis.

Secundò, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio.

Tertiò, quis poſſit abſolutionem impendere.

PRIMA PROPOSITIO.

1 CLericus habens beneficium incurrit per ſex menſes ſuſpenſionem à perceptione fructuum, ſi publicè utatur veſte virgata, vel partita. Clericus verò non habens beneficium, ſed conſtitutus in ſacro Subdiaconatus, vel Diaconatus ordine, inhabilis efficitur per ſex menſes ad recipiendum beneficium. Eadem pœna inhabilitatis ad beneficium per ſex menſes punitur clericus, qui præfato veſtium genere utitur, dum clericalem tonſuram defert. Sacerdos verò, vel religioſus, aut alius obtinens dignitatem, vel beneficium, cui animarum cura adnexa eſt, ſuſpenſionem incurrit per annum à perceptione fructuum, ſi publicè deferat veſtem virgatam vel partitam, aut capite pileum lineum, vulgo apud Longobardos *la ſcuffia*, in Hetruria, *la berſola, di notte*, quod ſi præfati ſacerdotes, vel religioſi beneficium non habeant, efficiuntur inhabiles per annum ad beneficium Eccleſiaſticum. Hæc omnia expreſsè ſancita fuerunt à Clemente V. in Concilio Viennenſi, in Clementina 2. quoniam, de vita, & honeſtate Clericorum, ubi etiam clericis quibuſcumque ſæcularibus, vel regularibus deferentibus Epithogium, ſeu tabarrum, ſeu mantellum, ac ferajolum; ut vulgo dicunt, ſoderatum uſque ad oram, & adeò breve, ut veſtis inferior notabiliter appareat, & videatur, injungitur obligatio illud tradendi pauperibus, modò præfati clerici, vel religioſi adminiſtrationem non habeant: ſi autem adminiſtrationem non habent, obligantur illud tradere ſuperiori, aut in pios aliquos uſus convertatur alioquin clerici ſæculares, vel regulares ſuſpenduntur per annum à perceptione fructuum, ſi beneficium habent. Si verò beneficium non habent, efficiuntur inhabiles per annum ad beneficia Eccleſiaſtica; Denique in eadem Clement. præſcribitur, ut clerici, præſertim beneficiati, publicè non utantur caligis ſcacatis, vel coloris rubei, aut viridis, nulla tamen adjicitur pœna, ut bene obſervant *hic in verb. partita*. Hæc Clement. confirmata, & ampliata fuit in Trid. *ſeſſ.* 14 *c.* 6. *ad finem*, & *ſeſſ.* 22. *c.* 1. *de reformat.*

Ex dictis ergo conſtat, quandonam clerici ſuſpenſionem incurrant utendo veſtibus interdictis.

Hoc tamen intelligendum, & limitandum eſt primò, modò clerici præfatis veſtibus utantur publicè; nam in præfata Clementina dicitur: *publicè utantur*; quamobrem deferens hujuſmodi veſtes domi, non incurrit iſtam ſuſpenſionem, quia domus rem ſecretam & non publicam denotat, juxta gloſſam *hic verb. publicè*. Bernardum Diaz *in pract. c.* 73. *n.* 3. & alios communiter. Idem dic de eo, qui præfatas veſtes extra domum ſub aliis veſtibus ita defert, ut publicè non appareant; hic enim non dicitur publice deferre, ſed potiùs occulte.

2 Secundò intelligitur, & limitatur, niſi id faciant ex rationabili cauſa; nam in dicta Clemens. ſic habetur, *niſi cauſa rationabilis ſubſit*; quamobrem excuſatur, qui præfatis veſtibus utitur, dum tranſiturus eſt per loca infidelium; vel hæreticorum, aut ſi hoc faciat ob metum ſervitutis, verberum, vel alterius gravis incommodi; leges enim Eccleſiaſticæ non obligant cum gravi incommodo, & periculo, ob id quidam clericus à Papa reprehenſus, quòd clericalem habitum dimiſiſſet, excuſavit ſe his verſibus apud gloſſam *in c. ſi quis de clericis, de vita, & honeſtate clericorum.*

Tutius ut peterem laici ſub imagine Romam,
Fas fuit, ut finerem luxuriare comam.

Addunt etiam aliqui licitum eſſe ſæculares veſtes induere dum peregrinatio longinqua ſuſcipitur, *c. Epiſcopi* 21. *q.* 4. Verùm hoc intelligendum eſt, modò habitus non adeò mutetur, ut quis laicus exiſtimetur, & clericus non dignoſcatur; vetitum enim eſt, habitum abſolutè transformare, niſi aliqua juſta ſubſit cauſa, *c. Epiſcopi, cit.* & *c. contingit* 2. *de ſentent. excommunic.* ob id uſu receptum eſt, ut veſtes quædam breviores, & expeditiores, in itinere adhibeantur, non tamen ob id habitus ita transformari debet, ut clericus non appareat. Ita Sylveſter *verb. clericus* 2 § 2. Alterius *tom.* 2. *diſp.* 12. *c.* 8. *col.* 4. *verſ. ſeptimo.*

Tertiò intelligitur, & limitatur, niſi conſuetudo alicubi in contrarium extet; conſuetudo enim ſicut legem inducit, ita etiam abrogare poteſt Quamobrem nonnulli recentiores apud Avilam aſſerunt illam ſuſpenſionem conſuetudine ſublatam eſſe. Sed hoc ego non facilè conceſſerim, quia Trid. *ſeſſ.* 22. *c.* 1. conſuetudines in contrarium abrogat.

Quartò limitatur, modò culpa mortalis intercedat; ad incurrendam enim cenſuram gravem, gravis culpa requiritur. Quamobrem Cardinalis in dicta Clement. *n.* 4 Navar. *in manuali c.* 27. *nu.* 159 Suarez *diſp.* 31 *ſect.* 3. *nu.* 1. Alterius *loco cit. col.* 3. *verſ.* 2 Scortia *in ſelectas conſtitut. epitom.* 149. *theoremat.* 381. arbitrantur illum à mortali excuſari, qui ſemel, aut iterum ex aliqua cauſa id facit, ut ſi hoc faciat ob celebrationem nuptiarum, aut ob aliam ſolemnitatem, vel feſtivitatem condecorandam, & cohoneſtandam. Verùm hoc ego cenſeo in caſibus particularibus judicio prudentis viri ſtandum eſſe, attentis circumſtantiis tunc temporis contingentibus.

3 Sed modò dubium eſt primò, quid intelligatur nomine *veſtis virgatæ*, vel *partitæ*, cujus delatione cenſura incurritur.

Reſpondeo cum gloſſa *hic verb. partita*, intelligi veſtem habentem diverſos colores intextos cum ipſo panno, vel artificioſe ſuperinductos, aut ſuperimpoſitos.

4 Secundò dubium eſt, in quibus caſibus ſuſpenſio dictæ Clementinæ incurratur, ſeu quodnam ſit ſubjectum iſtius ſuſpenſionis.

Reſp. incurri ſolùm, dum deferens habet beneficium Eccleſiaſticum, ut patet legenti textum, in reliquis caſibus inducitur inhabilitas, vel prohibitio; juxta explicationem à me traditam *in* 1. *propoſitione n.* 1. & 2. Ita Suarez, Alterius, & alii.

SECUNDA PROPOSITIO.

5 SUſpenſio, de qua hic agimus, ſuſpendit à fructibus beneficiorum; ſic enim habetur in dicta Clem. ibi, *à perceptione fructuum*.

6 Sed modò dubium eſt primò, utrùm nomine *fructuum* intelligantur diſtributiones.

Reſpondeo dum mihi videtur, negativè, juxta dicta *de horis canonicis diſp.* 2. *q.* 2 *punct.* 1. *n.* 4. & 5. *tom.* 1. Ratio eſt, quia diſtributiones in materia pœnali ſub nomine fructuum comprehendi non ſolent. Secus ſi ſuſpenſio lata eſſet à beneficio; tunc enim comprehenderentur diſtributiones, quæ intereſſentibus choro conferuntur intuitu beneficii, ut docui *de cenſuris in genere, in ultimis impreſſionibus, diſ.* 3. *punct.* 2. *n.* 14. *&.* 1. ubi etiam oſtendi cum Sayro *lib.* 4. *c.* 6. *nu.* 15 Ugolino, & aliis, fructus patrimonii in titulum aſſignati non venire nomine fructuum beneficii.

7 Secundò dubium eſt, ad quem pertineant fructus ex beneficio percepti, dum quis ſuſpenſus remanet à fructibus beneficii.

Reſpondeo convertendos eſſe in utilitatem Eccleſiæ, ut alias in ſimili docui *de horis canonicis diſp.* 1. *q.* 5 *punct.* 4. *nu.* 1. & *ſeqq. tom.* 1. ubi quæſivi, cui ſit facienda reſtitutio fructuum ob omiſſionem horarum. Diſtributiones verò, quibus privatur excommunicatus, vel ſuſpenſus à beneficio, jure accreſcendi pertinent ad alios intereſſentes ut pluribus probavi *de horis canonicis diſp* 2 *q.* 25 *punct* 1. *n.* 5. & *ſeqq. t.* 1. cum Rota, & aliis, quibus adde Cardinalem in hac Clementina, *n.* 9. Sayrum *lib.* 5. *c.* 6. *n.* 16. Alterium *t.* 2 *diſp.* 12. *c.* 5. *col.* 6 *verſ.* 8.

8 Tertiò dubium eſt, utrùm clericus ob virgatas veſtes ſuſpenſus à fructibus beneficiorum, ſit etiam ſuſpenſus à fructibus penſionis, quam habet.

Reſpondeo negativè, quia in præfata Clementina ſuſpenditur clericus à perceptione fructuum beneficiorum, quæ clericus obtinet. Penſio autem non eſt beneficium. An verò id valeat in clerico abſolutè ſuſpenſo *à fructibus beneficii*, conſtat ex dictis *de cenſuris in genere, loco cit. diſp.* 3 *punct.* 2. *n.* 14. *&.* 1. id non valere.

9 Quartò dubium eſt, utrùm clericus, qui ob publicam delationem veſtium diverſi coloris inhabilis per ſex menſes, vel per annum effectus eſt ad beneficium Eccleſiaſticum, validè poſſit obtinere beneficium.

Reſpondeo negativè intra tempus inhabilitatis, quia habilitatem tollit capacitatem. Ita Cardinalis, & Alter. *locis cit.* & alii, quos retuli *de beneficiis*,

TER-

Digitized by Google

TERTIA PROPOSITIO.

10 QUamvis probabile alicui fortè videatur Epiſcopum poſſe abſolutionem iſtius ſuſpenſionis conferre, tum quia nulla ſit mentio reſervationis in Clementina *quoniam, de vita, & honeſtate clericorum*; tum quia Conc Trid *ſeſſ. 14. c. 6. & ſeſſ. 22. cap. 1. de reformat.* mandat clericos contra decentiam, & honeſtatem habitus delinquentes, arbitrio ordinarii puniri; ergò etiam permittere videtur, ut Epiſcopi abſolvere valeant quoties abſolutionem impendendam eſſe judicaverint. Nihilominus ſi communiorem ſequamur DD. ſententiam, aſſerentium abſolutionem ſuſpenſionis, latæ ad tempus, pertinere ad conditorem legis; dicendum erit iſtam abſolutionem obtinendam eſſe à Summo Pontifice, ut in præcedentibus præſertim *q. 5. punct. 1. n. 20 punct. 2. n. 6 punct. 3. n. 10 punct. 5 n. 8. t. 3.* probavi cum Suar. *diſp. 29. ſect. 1. n. 15. & ſeqq.* Alterio, & aliis.

PUNCTUM VII.

De ſuſpenſione comminatoria, & aliis pœnis contra eos, qui imagines eorum, de quibus fama, vel opinio ſanctitatis, vel martyrii invaluit, proponunt cum laureolis, radiis, vel ſplendoribus, aut libros continentes geſta, miracula, revelationes, vel beneficia, tanquam ipſorum interceſſionibus obtenta publicant, aut tabellas, ſeu imagines fictas, pictas, vel ſculptas appendunt, aut lampades, ſeu lumina ad ipſorum ſepulcra ſine debita facultate accendunt.

1 *Prohibitio Vrbani VIII. ſub pœna ſuſpenſionis de honorando per quibuſdã actiones eos, qui cum fama ſanctitatis, vel martyrii mortuus eſt.*

2 *Materia hujus ſuſpenſionis conſiſtit in variis actionibus; 1. apponere in Eccleſiis ſæcularibus, vel regularibus, oratoriis, locis publicis, vel privatis imagines eorum, qui mortui ſunt cum opinione, & fama ſanctitatis anteſquam canonizentur, vel beati à Sede Apoſtolica declarentur, vel illas non amovere; 2 libros continentes geſta virorum, miracula, revelationes, beneficia tanquam ipſorum interceſſione obtenta imprimere ſine approbatione, & recognitione ordinarii, qui non debet approbare ſine conſilio Theologorum, & priùs inſtruere Sedem Apoſtolicam, ac ab ea expectare reſponſum tenetur; 3. Tabellas, vel immagines ex cera, aut alia materia confectas appendere, aut affigere ad ipſorum ſepulcra, lampades, vel lumina accendere nondum facta ab ordinario recognitione, & approbata à Sede Apoſtolica, exceptis illis viris, qui coluntur communi Eccleſiæ conſenſu, immemorabili tempore, vel Patrum & Sanctorum ſcriptis, aut ſcientia, & tolerantia Sedis Apoſtolicæ, vel ordinarii, quæ ſit longiſſimi temporis.*

3 *Dicitur longiſſimum tempus in iure ſpacium 30 vel 40 annorum.*

4 *Subiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt omnes Eccleſiaſtici ſeculares, & Regulares, ita ut Regulares ſint ſuſpendendi a Divinis, & priventur voce activa, paſſiva, & Officiis; Clerici ſæculares ſunt ſuſpendendi à Divinis, ab adminiſtratione Sacramentorum, & executione ſuorum ordinum, & aliis pœnis puniendi arbitrio Ordinarii, & Inquiſitoris.*

5 *Nomine Ordinarii venit, qui in certa Provincia, Diœceſi, Civitate, vel loco juriſdictionem certis limitibus circumſcriptam habet, v. gr. Patriarcha, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbat, vel alius Prælatus habens poteſtatem quaſi Epiſcopalem, nulliqne Diœceſano ſubiectus, Vicarius Generalis Epiſcopi, vel Capituli Sede vacante. Hoc nomine nõ veniunt Parochi, alii curatores Animarum, neque habentes juriſdictionem delegatam.*

1 SAnctiſs. D.N. Urbanus VIII. in generali Congregatione S Inquiſitionis die 4. Aprilis anno 1635. præcipit ſub pæna ſuſpẽſionis, ne quædam actiones fiant in honorem illius, qui cum fama, ſeu opinione ſanctitatis, vel martyrii ex hac vita migravit, & licèt hæc ſuſpenſio non ſit ipſo jure lata, ſed ferenda, nihilominus, quia eſt de re, quæ ad praxim maximè conducit, decrevi de ea hic agere, & ipſius materiam, & ſubiectum explicare.

PRIMA PROPOSITIO.

MAteria iſtius ſuſpenſionis ferendæ, conſiſtit in actionibus proximè ſequentibus.

2 Prima actio eſt, imagines illorum, qui cum ſanctitatis, vel martyrii fama, vel opinione defuncti ſunt, vel quid aliud, venerationem & cultum indicans, apponere in Eccleſiis quorumcumque, tam ſæcularibus, quàm regularibus, oratoriis, vel aliis locis publicis, vel privatis, antequam canonizentur, vel beati declarentur à Sede Apoſtolica, aut non amovere, quæ jam appoſita fuerint.

Secunda eſt, libros hujuſmodi virorum continentes geſta, miracula, revelationes, ſeu beneficia quælibet, tanquam ipſorum interceſſionibus obtenta imprimere ſine recognitione, & approbatione ordinarii. Ordinarius tamen in recognitione hujuſmodi librorum debet uti conſilio Theologorum, aliorumq; piorum, & eruditorum hominum Deinde rem, ſeu negotium inſtructum Sedi Apoſtolicæ deferre, ab eaq. reſponſum expectare debet, ſic enim expreſsè decernitur in præcitata Bulla, ſicque in ſimili ſancitum fuit in Conc. Lat. *de quo ſupra diſp 2. q 5 punct. 3.*

Tertia eſt Tabellas, aut imagines ex cera, aut alia materia confectas ad ipſorum ſepulchra appendere, vel affigere, aut lampades, vel lumina accendere, nondum facta ab ordinario recognitione, eaque approbata à Sede Apoſtolica.

Excipiendum tamen eſt ab hac Bulla, dum præfata fiunt erga illos viros, qui coluntur communi Eccleſiæ conſenſu, vel immemorabili tempore, aut Patrum, & Sanctorum virorum ſcriptis, aut ſcientia, & tolerantia Sedis Apoſtolicæ, vel ordinarii; modò ſcientia, & tolerantia ſit longiſſimi temporis.

3 Longiſſimum autem tempus videtur eſſe ſpatium 30. vel 40. annorum, *tit. C. de longi temp. præſcript.* Ita Pratejus *in ſuo Lexico, verb. Longiſſimum*, & alii, quamquam nonnulli putant longiſſimum tempus vocari ſpatium centum annorum. Quod autem dicatur tempus immemorabile, docui de præſcriptione, & alibi, *in tractatu de reſtitutione in genere diſp. 1. q. ult. punct. 2. n. 2. n. 17. t. 2.* illam eſſe præſcriptionem, ſeu conſuetudinem immemorabilem, cujus initii non extat memoria.

SECUNDA PROPOSITIO.

4 SUbjectum iſtius ſuſpenſionis ſunt viri Eccleſiaſtici, ſive ſint Clerici ſæculares, ſive regulares, cum hac tamen differentia quod regulares ſuſpendendi ſunt à divinis, & privantur officiis, ac voce activa, & paſſiva; clerici verò ſæculares non ſolùm privantur Officiis, verùm etiam comminatoriè ſuſpenduntur à divinis ab adminiſtratione ſacramentorum, & executione ſuorum ordinum, imò etiam aliis pœnis pro qualitate culpæ puniendi ſunt arbitrio Ordinariorum, vel Inquiſitorum; quibus Summus Pontifex diſtrictè præcipit, ut circa iſtius conſtitutionis obſervantiam ſedulò invigilent, & delinquentes puniant, etiam ipſos artifices, qui libros impreſſerint, aut imagines pinxerint, aut alias actiones in prima propoſitione recenſitas fecerint, nam in dicta Coſtitutione ſic habetur. *Vt præmiſſa diligentius obſerventur, univerſis, ac ſingulis, tam ordinariis, quam hæreticæ pravitatis Inquiſitorib. diſtrictè præcipit, ut in ſua quiſque Diœceſi, vel provincia ſedulò pervigilent, ne ſine approbationibus prædictis imagines cum memoratis ſignis exponantur, aut miracula, revelationes ac beneficia prædicta publicentur, aliave contra ſuperiùs diſpoſita fiant; tranſgreſſores verò, ſi regulares fuerint, privationis ſuorum officiorum, ac vocis activæ, & paſſivæ, necnon, & ſuſpenſionis à divinis, ſi verò Clerici ſæculares, privationis pariter ſuorum officiorum ſuſpenſionis à divinis, & ab adminiſtratione ſacramentorum, executioneque ſuorum ordinum reſpectivè, aliiſque arbitrio prædictorum Ordinariorum, ſeu Inquiſitorum pro modo culpæ infligendis pœnis plectendo. Qui autem libros impreſſerint, aut imagines pinxerint, ſculpſerint, ſeu quoquomodo affixerint, vel formaverint, cæterique artifices circa præmiſſa qualitercumque delinquentes prædicta omnia amittant, & inſuper pecuniariis, aliiſque etiam corporalibus pœnis juxta criminis gravitatem eorundem Ordinariorum, ſeu Inquiſitorum arbitrio afficiantur, contrariis quibuſcumque non obſtantibus.*

Qui autem ſint Inquiſitores hæreticæ pravitatis, à quibus præfata cenſura, vel pœnæ infligi poſſunt, notum eſt omnibus.

5 Major difficultas eſt, quiſnam venit nomine *Ordinarii*.

Reſp nomine Ordinarii eum venire, qui in certa provincia, Diœceſi, Civitate, vel loco juriſdictionem certis limitibus circumſcriptam habet, ut Patriarcha, Archiepiſcopus, Epiſcopus. Papa tamen non venit nomine Ordinarii, quia juriſdictionem certis limitibus definitam non habet, ſed juriſdictionem, & poteſtatem in toto orbe exercet, ipſique totus mundus pro territorio inſervit.

Hinc ſequitur primò, Epiſcopum poſſe hanc cenſuram ferre, quia nomine Ordinarii appellatur, cum juriſdictionem externam, & ordinariam in ſua Diœceſi habeat, *c. cum Epiſcopus, de offic. ord. in 6.*

Secundò Abbatem exemptum, & alium Prælatum poteſtatem quaſi Epiſcopalem habentem, nullique Diœceſano ſubjectum, poſſe hac cenſura delinquentes in ſuo territorio punire nam iſti vocantur Ordinarii *c. Ordinarii, de offic. ordin. in 6.* gloſſ. ibi, *verb locorum*, Panorm. *in c. poſt ceſſionem num. 1. de probat.* Alter. *tom. 1. lib. 5. diſput. 12. col. 7* & alii.

Tertiò, Vicarium generalem Epiſcopi, aut Vicarium Capituli Sede vacante, poſſe hanc cenſuram ferre, quia vocantur Ordinarii, & ordinaria poteſtate gaudent, gloſſa *c. Romana, in verb generaliter, de appell. in 6.* Pariſius *de reſign. lib. 3 q. 11. n. 19* Sanchez *de matrim. lib. 3. diſp. 7. n. 10 & diſp. 29 n. 16.* Auguſtinus Barboſa *de pot Epiſc. 2. p. alleg. 32 nu. 28.* Sbrotius *de offic. Vicarii lib. 2 qu. 55.* & alii quamplures apud præcitatos DD.

Quinto, ſequitur Parochos, alioſque animarum curatores non poſſe hanc cenſuram ferre, quia non ſunt Ordinarii, cum juriſdictione fori externi careant.

Idem dic de aliis habentibus juriſdictionem delegatam; iſti enim non ſunt ordinarii, ſed delegati, conſequenter ipſi nequeunt jure Ordinario hanc cenſuram ferre.

Qua autem pœna puniantur publicantes ſuas revelationes, & ſimilia, patet ex ſupradictis *diſp. 2. qu. 5 punct. 2. n. 1. & ſeqq. tom. 3.* puniri excommunicatione.

QUÆSTIO VII.

De nonnullis ſuſpenſionibus, quæ ab aliquibus Doctoribus aſſeruntur, & aſſeruntur, ſed ab aliis refelluntur, & reiiciuntur.

PRima, ſuſpenſio dubia in hac quæſtione explicanda eſt contra publicum peccatorem.

Secun-

Digitized by Google

Secunda, contra committentes nefandum ſodomiæ crimen.

Tertia, contra clericum raptorem mulieris.

Quarta, contra Clericum publicum, ſeu notorium concubinarium, vel fornicatorem.

Quinta, contra ſimoniacum in beneficio

Sexta, contra Clericum provocantem ad duellum, vel in eo pugnantem.

PUNCTUM I.

Utrùm publicus peccator ſit ipſo facto ſuſpenſus.

1 *Peccator publicus, juxta nonnullos, ipſo jure eſt ſuſpenſus.*

2 *Revera tamen non eſt ſuſpenſus ſuſpenſione propriè dicta, modò delictum non ſit atrox, cui ratione infamiæ eſt adnexa irregularitas.*

1 PRima ſententia videtur nonnullorum affirmantium peccatorem publicum ipſo jure ſuſpenſum eſſe. Probatur ex *c. finali de temp. ord.* ubi habetur notatum crimine adulterii, perjurii, aut falſi teſtimonii, peracta pænitentia repellendum non eſſe à miniſterio ſuſceptorum ordinum, vel à ſuſceptione aliorum, niſi talia crimina notoria fuerint; ergo à contrario ſenſu infertur, repelli ab ordinibus ſuſceptis, & ſuſcipiendis, ſi crimina notoria ſint; nam argumentum à contrario ſenſu validum eſt, *l. t. ..huius rei, ff. de offic. eius, & c. cum Apoſtolicum, de his, quæ fiunt à prælat. ſine conſenſ. cap.*

2 Secunda ſententia communis eſt, peccatorem publicum non eſſe ſuſpenſum ſuſpenſione propriè dicta. Ratio eſt, tum quia nullibi reperitur textus, quo hæc cenſura ſufficienter probetur; tum quia ſi hujuſmodi peccator eſſet ſuſpenſus, fieret irregularis celebrando, ſed non fit irregularis celebrando, cùm nullus ſoleat de hujuſmodi irregularitate diſpenſationem petere (loquitur autem de peccatis non atrocibus, & quæ infamiam non inducunt; nam quæ infamiam pariunt, adnexam habent irregularitatem, ratione infamiæ de qua ſatis diſſerui *de cenſuris in genere, diſp. 7. q. 3. punct. 1. nu. 1. & ſeqq. tom. 1.* cum quia in Conc. Trid *ſeſſ.* 22. in decreto de obſervandis in celebrat. Miſſæ monentur Epiſcopi, ut curent, ne quis publicus, & notorius peccator, ſi ſit Clericus, Altari miniſtret, ſi laicus, ne ſacris interſit, ubi Concilium non imponit ſuſpenſionem, ſed docet, & admonet Epiſcopos, quo pacto ſe gerere debeant ad comprimendam publici peccatoris improbitatem. Ita Cov. *in Clem. ſi furioſus, de homicid. p. 1 § 1. n. 5.* Toletus *lib. 1. c.* 47. Alter. *t. 2 diſp. 15. c. 5.* Suar. *diſp.* 31. *ſect.* 4. *n.* 2 Avila *de cenſuris p. 3 diſp 5. dub. 1.* Henr. *lib. 13. c.* 36. *& alii.*

Ad rationem primæ ſententiæ reſpondeo primò, ibi non eſſe latam ſuſpenſionem, ſed ferendam, ut patet ex ipſo textu.

Secundò hujuſmodi delinquentes non eſſe ſuſpenſos quoad alios licet ſuſpenſi ſint quoad ſe, & hoc eſt, licèt ipſi nequeant licitè in ſuſceptis ordinibus miniſtrare.

Tertiò, in materia cenſurarum non valere argumentum à pari vel à majori ad minus, vel è contra, aut à contrario ſenſu, ſed ſtandum eſſe diſpoſitioni juris,

PUNCTUM II.

Utrùm committens nefandum Sodomiæ crimen, ſit ipſo jure ſuſpenſus.

1 *Committens Sodomiæ crimen ſive publicum, ſive occultum, non eſt ipſo jure ſuſpenſus in ſententia probabiliori.*

2 *Clericus Sodomiæ crimen committens eſt irregularis ratione infamiæ huic crimini ex juris diſpoſitione annexæ, modò delictum ſit notorium majori parti loci, in quo degit Clericus.*

1 PRima ſententia affirmativa eſt Covarruviæ *in Clement. ſi furioſus par. 1. §. 1. n* 6. Lambertini *de jur. patron.* 1. *p lib.* 12 *q.* 9 *art.* 18 *n.* 4. Majoli *de irregul. lib. 5. cap.* 43. Azorii 3. *p. lib.* 3. *c.* 10. Julii Clar. *in pract. crim § Sodomia. verſ. item clericus*, Salſedo apud Diaz *c.* 86. Alterii *tom. 2. diſp.* 15. *c.* 3. *col.* 3. & aliorum, qui hoc aſſerunt, etiamſi delictum ſit occultum; hæc ſententia probari poteſt rationibus, quas afferam in objectionibus.

Secunda ſententia affirmat, modò delictum ſit publicum. Ratio eſt, quia idem judicium ferendum eſt de ſodomia, quod fertur de concubinario; ſed concubinarius notorius eſt ſuſpenſus, ergo etiam ſodomita.

Tertia ſententia, cui tamquam probabiliori adhæreo, negat ſive delictum ſit occultum, ſive publicum. Ratio eſt, quia ſuſpenſio inducenda non eſt, niſi jure ſit expreſſa; nullum autem jus afferri poteſt, in quo iſta ſuſpenſio contineatur.

Ex quo patet reſponſio ad rationem ſecundæ ſententiæ, præſertim cùm in materia pœnali non ſit argumentandum à pari, vel à majori ad minus. Ita Henriquez *lib.* 13 *cap* 36. Suarez *diſp.* 31. *ſect.* 4 *num.* 19 *& ſeqq.* Avila 3 *part. diſp.* 4 *dub* 3. Fillincius *tract.* 17 *cap* 7. *q.* 4. *num.* 125. Graſſius, Ugolinus, Valentia, & alii apud Garziam *de benefic p.* 11. *c.* 10 § 2 *n* 195.

Obiicies primò: peccatum, quod ipſo jure irrogat infamiam, etiam peracta pænitentia inducit ſuſpenſionem, impedit enim executionem ordinis, *cap. infames*, 3. *quæſt.* 7. ſed ſodomiæ crimen, etiam peracta pænitentia, impedit ordinis executionem, ergò inducit ſuſpenſionem.

Reſpondeo negando majorem propoſitionem, abſolutè loquendo, ut patet ex dictis *in tractatu de cenſuris in genere diſput.* 7. *quæſt.* 3. *punct.* 1. *num.* 2. *& ſeqq. tom.* 1. de irregularitate, quæ ob infamiam contrahitur. Ad minorem reſpondeo hujuſmodi crimen impedire ordinis executionem ratione infamiæ, dum crimen eſt notorium; non autem ratione ſuſpenſionis.

Obiicies ſecundò: crimen Sodomiæ, ſaltem ſi frequenter committatur, privat omni gradu, dignitate, privilegio clericali, officio, & beneficio; ergo inducit ſuſpenſionem. Antecedens patet ex Bulla Pii V. ubi dicitur, *omnes, & quoſcumque presbyteros, & alios clericos ſæculares, & regulares cujuſcumque gradus, & dignitatis, tam dirum nefas exercentes, omni privilegio clericali, omnique officio, dignitate, & beneficio Eccleſiaſtico præſentis canonis auctoritate privamus.*

Reſpondent Henriq. *li.* 14. *c.* 5. Avila *p.* 7. *diſp* 4. *dub.* 7. *ad finem*, hanc Bullam uſu receptam non eſſe in foro conſcientiæ. Suarez verò *loco cit. n.* 20. ait in dicta Bulla non ferri ſuſpenſionem; ſed irregularitatem; conſequenter etiam Epiſcopos pænis illius conſtitutionis ligari, etiamſi explicitè non exprimantur. Epiſcopi enim ligantur irregularitatibus in jure latis, non verò ſuſpenſione, vel interdicto, niſi exprimantur. Idem ſentire videtur Fillincius *tract.* 17. *c.* 7. *q.* 4. Garzias *p.* 11. *c.* 10. §. 2. *n.* 196. *& ſeqq.* ubi quamplures alios DD. commemorat.

Ego verò cenſeo in dicta Bulla non induci ſuſpenſionem, aut irregularitatem, ſed graviores pœnas in ea imponi contra exercentes tam nefarium ſcelus, & illas pænas in conſcientia non obligare ante judicis ſententiam, ut cum Azorio, & Stephano Quaranta, & aliis docui *de matrimonio, q.* 4. *punct.* 11. *num.* 2. *tom.* 1. Idemque ſentire videtur Navarr. *c.* 27. n. 248. *dicto* 6. Henriq. *lib.* 14. *c.* 5. *num.* 1. *in comment. litt. F.* Avila *loco cit. concluſ.* 8.

Hinc patet contra Sanchez, & alios clericum conſcium hujuſmodi criminis, non eſſe per ſe, & directè ratione hujus delicti irregularem.

2 An autem clericus Sodomiæ crimen committens ſit irregularis ratione infamiæ, quæ hujuſmodi crimini ex juris diſpoſitione adnexa eſt, conſtat ex dictis *de irregularitate, diſput* 7. *q.* 3. *punct.* 5. *n.* 2. *c.* 1. ubi affirmativè reſponſum eſt cum Navarro, Tabiena, & aliis, modò delictum, notorium ſit majori parti viciniæ, collegii, ſeu loci, in quo hujuſmodi clericus degit. Vide, quæ ibi tradidi.

PUNCTUM III.

Utrùm clericus raptor mulieris ſit ipſo jure ſuſpenſus.

1 *Sententia affirmans clericum, qui mulierem rapuit, aut favorem, conſilium, auxilium in cauſa ineundi matrimonii præbuit, eſſe ipſo facto ſuſpenſum.*

2 *Revera tamen non eſt ipſo facto ſuſpenſus, quamvis ſit ſuſpendendus, & ſit ipſo facto excommunicatus.*

DE excommunicatione lata contra raptorem mulieris ſufficienter diſſerui *diſp.* 2. *quæſt.* 2. *punct.* 9 *num.* 1. *& ſeqq. to* 3 hic ſolùm explicandum eſt, utrùm clericus raptor mulieris ſit ipſo jure ſuſpenſus.

1 Prima ſententia affirmat, modò clericus rapuerit mulierem, aut favorem, conſilium, vel auxilium præbuerit, cauſa ineundi matrimonii. Ratio eſt, quia raptor, & alii conſilium, auxilium, vel favorem præbentes ſunt ipſo jure excommunicati, ergo etiam clericus eſt ipſo jure ſuſpenſus.

Antecedens patet, quia ex Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 6. dicitur, *ſint ipſo jure excommunicati*, conſequentia probatur quia illa verba, *ipſo jure*, non ſolùm referuntur ad excommunicationem, verùm etiam ad alias pænas ſubſequentes, clauſula enim in principio poſita refertur ad omnia ſubſequentia, poſita ſub eodem verborum contextu; in noſtro autem caſu ponitur ſub eodem verborum contextu, ut patet legenti verba Concilii, ibi: *raptor ipſe, ac omnes illi conſilium, auxilium, vel favorem præbentes, ſint ipſo jure excommunicati, ac perpetuò infames, omniumque dignitatum incapaces, & ſi clerici fuerint, de proprio gradu decidant.* Ita Salſedo apud Bernardum Diaz *in pract. canonic. c.* 78. *verſ. clemens autem.* Alterius *t.* 2 *diſp.* 15. *c.* 6. *ad finem.*

2 Secunda ſententia negat clericum eſſe ipſo facto ſuſpenſum, licèt ſit ipſo facto excommunicatus, & ſuſpendendus. Ratio eſt, tum quia Concilium utitur verbo *decidant*, quod eſt futuri temporis; tum quia illa verba, à proprio gradu decidant, deſumpta videntur *ex c. cos, & c. de puellis* 36 *q.* 2. in quibus textibus hæc pæna non videtur ipſo jure lata, ſed ferenda; tum quia in materia pœnali in dubio mitior interpretatio facienda eſt, *c. odia, de regul. jur. in* 6 Ita Suarez *de cenſuris, diſp.* 31. *ſect.* 4. *n.* 48. *ad finem*. Fillinc. *tract.* 17. *nu.* 134. & alii:

Ad rationem primæ ſententiæ reſpondeo, illa verba, *ipſo jure*, referri ad excommunicationem, non autem ad verbum, *decidant à proprio gradu*, ut patet ex duabus ultimis rationibus allatis ad probandam ſecundam ſententiam.

PUNCTUM IV.

Utrùm clericus publicus, ſeu notorius concubinarius, vel fornicator, ſit ipſo jure ſuſpenſus.

1 *Qui abuti ſolet aliqua fœmina, ac ſi eſſet propria uxor, dicitur concubinarius; & fornicarius, qui modò unam, modò aliam cognoſcit carnaliter.*

2 Cle-

Digitized by Google

2 *Clericus concubinarius, aut fornicator non eſt jure novo ſuſpenſus, ſed ſuſpendendus exceptis Epiſcopis non emendatis poſt monitionem Synodi Provincialis.*

3 *Monitio Epiſcopo facienda, antequam pœnam incurrat, debet eſſe ſpecialis, nec ſufficit generalis ex declar. Card.*

4 *Epiſcopus notorius concubinarius, aut fornicator, qui admonitus à Synodo Provinciali non reſipiſcit, eſt ipſo facto ſuſpenſus ab officio, & beneficio.*

5 *Sufficitque unica admonitio.*

6 *Epiſcopus cenſendus eſt non emendatus, ut hanc pœnam incurrat, ſtatim ac concubinam poſt admonitionem carnaliter cognoſcit.*

1 PRæmittendum eſt concubinarium illum dici, qui abuti ſolet aliqua fœmina, ac ſi eſſet propria uxor. Fornicarius verò dicitur, qui modò unam, modò aliam carnaliter cognoſcit. Hoc poſito.

2 Prima ſententia affirmat clericum concubinarium, ſeu fornicatorem, etiam minoribus ordinibus tantùm initiatum, ſuſpenſum eſſe. Ita Sylveſt. *v. concubinarius*, §. 4. S. Antonin. *3. p. tit. 27. c. 3.* Nav. *c. 25. n. 76.* Diaz *in pract. c. 79. n. 2.* Majolus *lib. 5. c. 37.* & alii colligitur *ex can. nullus 32. diſt. c. præter, eadem diſt. can. ſi qui ſunt, & c. miniſtri diſt. 81. & c. ult. de cohabit. cler. & mulier.*

Secunda ſententia affirmat ſolùm de clerico ſacris ordinibus initiato. Ita Covar. Clement. *ſi furioſus p. 1. §. 1. n. 5. de homic.* Valentia *tom. 4. diſp. 7. q. 18. punct. 1. ſub fin.* Turrecrem. *in c. præter, diſt. 32.* Ludovicus Lopez *in inſtruct. p. 1. c. 23. & 31.* Rodriquez *in ſumma tom. 1. c. 202. num. 3.* Alterius *tom. 2. diſp. 15. cap. 2.* & alii quamplures apud præcitatos DD. Ratio eſt; quia *in cap. præter, cit.* ſermo eſt de initiatis ſacris ordinibus, ipſis enim prohibetur Miſſam celebrare, cantare Evangelium, vel Epiſtolam. Idem habetur *in cap. ſi qui ſunt, & in cap. miniſtri, diſt. 81.*

Effectus autem iſtius ſuſpenſionis excludebat ab officio, & beneficio *c. præter, diſt. 32. & c. ſi quis, diſt. 82. in fine.* Ita Panorm. *in c. veſtra n. 7. de cohabitat. cleric. & mulier.* Alterius *loc. cit.* Diaz *loc. cit.* & alii quamplures apud Garziam *de benefic. p. 7. c. 14. n. 15.* & apud Farinacium *in praxi crim. p. 4. q. 138.*

Tertia ſententia, quæ mihi hoc tempore probabilior videtur eſt, clericum notorium concubinarium, vel fornicatorem jure quidem antiquo ſuſpenſum fuiſſe, ut probatum fuit in primis duabus ſententiis, licet oppoſitum ſentiat Suarez; jure tamen novo non eſſe ipſo jure ſuſpenſum, ſed ſuſpendendum, exceptis Epiſcopis qui non ſe emendarunt, poſtquam à Synodo Provinciali admoniti fuerunt. Ratio eſt, tum quia ſacri canones hac in parte abrogati ſunt per contrariam conſuetudinem, teſtibus Soto, Henriquez, Avila, Suarez, Garzia, Guttierez, & aliis *locis proximè citandis*; tum quia ſuſpenſio, quæ ipſo facto jure antiquo incurrebatur, hoc tempore commutata videtur à Conc. Trid. *ſeſſ. 25. cap. 14. de reform.* in ſuſpenſionem comminatoriam, & in alias pœnas; nam Concilium utitur verbis futuri temporis, ibi, *puniantur ſuſpendantur, &c.* gradatim enim procedi jubet à levioribus pœnis ad graviores, contra clericos audentes detinere domi, vel extra, concubinas, aut alias mulieres, de quibus haberi poſſit ſuſpicio, aut audentes cum iis ullam conſuetudinem habere. Videndum eſt ipſummet Concilium, quod clare ſatis loquitur, modumque procedendi Epiſcopis præſcribit: illius ſententiæ eſt Sotus *4. ſent. diſt. 1. q. 5. art. 6. ad ſecundam, & diſt. 13. q. 2. art. 9. ad finem.* Medina *in ſum. p. 1. c. 11. §. 8. circa medium.* Toletus *lib. 1. c. 47.* Guttier. *canon. q. c. 1. n. 43.* Henriq. *in ſumm. lib. 13. c. 36.* Lazarius *verb. concubinarius.* Garzias *loc. cit. n. 33.* Avila *de cenſuris 3. p. diſp. 5. dub. 2.* Suar. *de cenſuris diſp. 31. ſect. 4. n. 10. & 11.* ubi etiam conatur oſtendere clericos concubinarios jure antiquo ſuſpenſos ipſo facto non fuiſſe. Filliuc. *tract. 17. n. 124.*

Nonnulli tamen DD. obſervant primò hoc decretum de ſordibus impudicitiæ, & immundo concubinatu clericorum non procedere in ſimplici incontinentia, non habente adnexam qualitatem concubinatus.

Sed hoc ego limitandum cenſeo, niſi ſimplex incontinentia conjuncta ſit cum familiaritate, & conſuetudine mulierum inhoneſtarum, vel ſuſpicioni obnoxiarum. Concilium enim interdicit clericis, ne ullam conſuetudinem cum mulieribus, de quibus poſſit haberi ſuſpicio, habere præſumant.

3 Obſervant ſecundò ex declaratione Sacræ Congregationis, monitionem, quæ hujuſmodi clericis facienda eſt; antequam privatio fructuum, aut aliæ graviſſimæ pœnæ in Concil. præſcriptæ incurrantur, debet eſſe ſpecialem, & non ſufficere generalem, e. g. per edictum. Exiſtimo tamen non opus eſſe, ut hæc monitio judicialiter fiat, quia Concil. dat Epiſcopo facultatem cognoſcendi de hujuſmodi delicto abſque ſtrepitu, & forma judicii.

Addo non poſſe eſſe præfixum, & determinatum tempus, inter unam, & alteram monitionem, ſed arbitrio Epiſcopi relinqui; in iis enim, quæ à ſuperioribus præcipiuntur, non aſſignato termino, ſtandum eſt prudenti arbitrio illius ſuperioris, ad quem rei cognitio pertinet.

4 Dixi in tertia ſententia, *exceptis Epiſcopis*, quia Epiſcopi concubinarii, ſi a Synodo Provinciali admoniti non reſipuerint, ipſo facto ſuſpenſi remanent; ſic enim in præfato Concil. Trid. decreto ad finem decernitur, & hæc ſuſpenſio, quam præfati Epiſcopi incurrunt, eſt ab officio, & beneficio; quia in Concilio Trident. abſolutè dicitur, *ipſo facto ſint ſuſpenſi*; ſuſpenſio autem abſolutè prolata ſuſpendit ab officio, & beneficio, ut docui *de cenſuris in genere, diſp. 3. q. 6. punct. 2. num. 1. tom. 1.* cum Sylveſtro, Ugolino, & aliis. Idemque in terminis terminantibus tradunt Henriq. & Avila *locis cit.* Suar. *diſp. 31. ſect. 6. num. 24.* Filliucius *tract. 17. c. 8. num. 158.* & Alter. *diſp. 16. c. 3. ſub finem, verſ. cùm hæc.*

Hinc colligunt Alterius *tom. 2. diſp. 9. c. 5.* & alii, eum, qui recipit ordines ab Epiſcopo notorio concubinario, vel fornicario, remanere ſuſpenſum ab ordinis executione. Sed hoc non admitto, niſi Epiſcopus denunciatus ſit ſuſpenſus ob concubinatum; tunc enim recipiens ordines ab hujuſmodi Epiſcopo remanet ſuſpenſus ab ordinis executione. Ratio eſt, quia Epiſcopus denunciatus ſuſpenſus ob hujuſmodi crimen, caret uſu, & executione ordinis, ſeu miniſterii; conſequenter neque poteſt uſum, & executionem ordinum aliis conferre, ut patet *diſp. 3. q. 1. punct. 10. n. 1. & ſeqq. tom. 3.*

5 Sed modò dubium eſt primò; quotuplex admonitio requiratur, ut Epiſcopus non reſipiſcens hanc cenſuram incurrat.

Reſpondeo unicam ſufficere, quia Concilium plures admonitiones fieri non præſcribit. Ita Suar. *n. 24.* Alter. *loc. cit.*

6 Secundò dubium eſt, quandonam Epiſcopus cenſendus ſit non emendatus, ut hanc cenſuram incurrat.

Reſpondeo Epiſcoporum ſuſpenſione ligari, ſtatim ac concubinam poſt admonitionem carnaliter cognoſcit; tunc enim verificantur verba Concilii, *ſuſpendentes Epiſcopum, ſi ab hujuſmodi crimine non abſtinuerit, & à Synodo Provinciali admonitus non ſe emendaverit*; imò Suar. *loc. cit. num. 24.* & Alter. *loc. cit.* exiſtimant Epiſcopum affici ſuſpenſione, niſi ſtatim, & abſque morali dilatione tollat occaſionem delicti, & ſcandali, ſi adſit.

Plura de concubinariis, & fornicatoribus videri poſſunt apud Toletum, Bernardum Diaz, & apud alios præcitatos DD. præterea, quæ ego tradidi *in tract. de matrim. q. 4. punct. 14. n. 1. & ſeqq. tom. 1.*

PUNCTUM V.

Utrùm ſimoniacus in beneficio, ſit ipſo jure ſuſpenſus.

1 *Simoniacus in beneficio ipſo jure ſuſpenſus ab ordine, & beneficio, juxta nonnullos Doctores.*

2 *Juxta alios non item; ſi tamen committatur ſimonia confidentialis, incurritur excommunicatio.*

1 PRima ſententia affirmat ſimoniacum in beneficio ſuſpenſum eſſe ab ordine, & beneficio, ſicut ſuſpenſus eſt ſimoniacus in ordine. Ita Sylveſter *verb. ſuſpenſio, qu. 6.* Henriq. *lib. 13. c. 37. num. 5.* Alterius *tom. 2. diſp. 15. c. 5. col. 5. ver. ad hanc dubitationem.* Hæc ſententia probari poteſt rationibus, quas attuli in objectionibus, dum ſuperiùs loquerer *de ſuſpenſionibus in hac diſp. 3. q. 1. punct. 5. n. 3. & ſeqq. to. 3.* contra ſuſcipientes ordines ſimoniacè.

2 Secunda ſententia negativa, eſt Navarri *in manuali, c. 25. n. 115. verſ. 3.* Innocentii, Panormitani, & aliorum, quos citat, & ſequitur Suarez *lib. 4. de ſimonia, c. 56. n. 16. & de cenſuris, diſp. 31. ſect. 4. n. 42. & ſeqq.* Avila *3. p. diſp. 5. dub. 9. concl. 5.* Valentia *tom. 3. diſp. 6. q. 16. p. 6.* & Garzias *de beneficiis part. 8. c. 1. n. 70.* Ratio eſt, quia cenſura non incurritur, niſi ſit in jure expreſſa; nullum autem jus extat, in quo illa ſuſpenſio exprimatur.

Neque obſtat Extrav. 2. *de ſimonia*, ut patet ex dictis *de ſuſpenſionibus contra ſuſcipientes ordines ſimoniacè*. An autem ob ſimoniam confidentialem cenſura incurratur, conſtat ex ſupradictis, Vide ſupradicta *diſp. 2. q. 3. punct. 24. n. 1. & ſeqq. & diſp. 3. q. 1. punct. 5. n. 1. & ſeqq. to. 3.*

PUNCTUM VI.

Utrùm clericus provocans ad duellum, vel in eo pugnans, ſit ipſo jure ſuſpenſus.

1 *Clericus procurans, vel acceptans duellum, eſt quidem excommunicatus, ſed non ipſo facto ſuſpenſus, & ſuſpendendus.*

2 *Imò neque ſuſpendendus, ex vi capitis* 1. de clericis pugnantibus, *niſi actus ſecutus fuerit.*

3 *Depoſitionis nomine intelligitur ſuſpenſio.*

1 PRima ſententia eſt Sylveſtri *verb. ſuſpenſio. §. 6. verſ. undecimo.* Angeli *verb. ſuſpenſio 1. caſu 11.* Tabiena *verb. ſuſpenſio. verſ. 6. caſu 10.* affirmantium, clericum provocantem, vel acceptantem duellum ipſo facto remanere ſuſpenſum, licèt ab Epiſcopo diſpenſari poſſit, ſi mors, aut mutilatio ſecuta non fuit; hæc ſententia probatur *ex c. 1. de clericis pugnantibus in duello*, ubi dicitur, *hujuſmodi clericum evadere ſententiam depoſitionis, ſi Epiſcopus cum eo miſericorditer diſpenſandum duxerit*; ſupponit ergo ipſum eſſe ſuſpenſum, alioquin non indigeret diſpenſatione.

Secunda ſententia communis eſt, hujuſmodi clericum eſſe quidem excommunicatum, ut probatur *diſp. 2. q. 3. punct. 48. n. 22. tom. 3.* non tamen eſſe ipſo facto ſuſpenſum, ſed ſuſpendendum. Ratio eſt, quia ſuſpenſio ipſo jure inducenda non eſt, niſi ex verbis alicujus diſpoſitionis ſufficienter colligatur; ex verbis autem præcitati textus non colligitur ſuſpenſio ipſo jure lata, ſed ferenda, cum verbis futuri temporis enuncietur ibi, *de rigore juris eſt merito deponendus*. Ita Navarr. *cap. 22. num. 156.* Alter. *tom. 2. diſp. 15. c. 6. col. 1.* Henriq. Becanus, Suar. Peregr. & alii, quos ſupra retuli *loco cit. num. 23. tom. 3.*

2 Addo præfatum clericum ex vi hujus textus non eſſe ſuſpendendum-

Digitized by Google

dendum ob provocationem, vel acceptationem duelli, niſi actus ſecutus fuerit; nam in textu dicitur deponendus; ſive victor, ſive victus fuerit: hoc autem ſupponit pugnam. Ita Alter. *loc. cit.*

Ad rationem primæ ſententiæ reſpondeo, *in eo e.* dari facultatem Epiſcopo diſpenſandi in dicta ſuſpēſione, poſtquam clericus ob hujuſmodi crimen ſuſpenſus fuerit, modò mutilatio, vel homicidium ſecutum non fuerit, ſecuta enim mutilatione, vel homicidio incurritur irregularitas, in qua Epiſcopus non diſpenſat.

An autem Epiſcopus diſpenſare poſſit in irregularitate contracta ob mutilationem occultam, ſuo loco explicavi *in tractatu de cenſuris in genere diſp. 7. q. 5. punct. 1. n. 3. tom. 1.* ubi dixi poſſe.

3 Rogabis quid nomine *depoſitionis* intelligatur.

Reſp. intelligi ſuſpenſionem; quamvis enim textus utatur verbo *deponendus*; nihilominus cum det Epiſcopo facultatem diſpenſandi, ſufficienter indicat hanc non eſſe depoſitionem propriè acceptam, cum depoſitus careat ſpe conſequendi id, à quo depoſitus fuit; ſuſpenſus verò ſpem habeat, ut communiter aſſerunt DD. teſte Molina *de iuſt. & iur. tom. 4. diſp. 49. tract. 3. n. 10.*

QUÆSTIO VIII.

De ſuſpenſionibus contra religioſos.

1 *Religioſi non ligantur ſuſpenſionibus, vel interdictis contra laicos latis.*

2 *Secus eſt de ſuſpenſionibus, vel interdictis generaliter latis.*

PRima ſuſpenſio, in hac quæſtione explicanda eſt contra religioſos, qui ad ordines nondum facta profeſſione promoventur.

Secunda, contra Abbates, alioſque Prælatos religionum à Sede Apoſtolica promotos, accipientes adminiſtrationem ſuarum Eccleſiarum abſque litteris authenticis ejuſdem Sedis.

Tertia, contra Abbates, & alios quoſcumque concedentes litteras dimiſſorias aliis, quam religioſis ſibi ſubditis.

Quarta, contra conjungentem in matrimonium, aut benedicentem ſponſos alienæ parochiæ abſque facultate proprii parochi, vel ordinarii.

Quinta, contra religioſos mendicantes, qui admittunt aliquem ad profeſſionem, nondum expleto probationis anno.

Sexta, contra religioſos pecuniam, vel munera in viſitatione recipientes.

Septima, contra Prælatos religioſos, præſidentes monaſteriis, Prioratibus, Eccleſiis, vel adminiſtrationibus, ſi jura, redditus, aut poſſeſſiones alicui concedant.

Octava, contra religioſos, qui iniquè ſibi uſurpant decimas Eccleſiarum, eaſque intra duos menſes non reſtituunt, aut prohibent eas ſolvi, & intra menſem à prohibitione, ſeu impedimento non deſiſtunt.

Nona, contra religioſos non admonentes pœnitentes de onere ſolvendi decimas, poſtquam à rectoribus Eccleſiarum requiſiti fuerunt, ut admoneant.

Decima, contra Prælatos religioſorum non ſatisfacientes intra menſem partibus læſis, quoties ad ipſos Prælatos aliquid pervenit occaſione exceſſuum commiſſorum à ſuis religioſis, & requiſiti ſatisfactionem intra menſem non præſtiterunt.

Undecima, contra Apoſtatas à religione.

Duodecima, contra religioſum à religione ejectum.

Decimatertia, contra religioſos præſumentes introducere mulieres in monaſteria.

Decimaquarta, contra monachos nigros, non utentes habitu, & veſtitu, juxta formam præſcriptam in Clement. 1. §. *ſi quis autem de ſtatu monach.*

Decimaquinta, contra monachos nigros, qui venationi, aut aucupationi clamoroſæ, aut alias cum canibus, aut avibus ex propoſito interſunt.

Decima ſexta, contra fratres prædicatores præſumentes perturbare officium Inquiſitoris contra hæreticos exercitum a fratribus minoribus.

Decimaſeptima, contra fratres Ordinis Prædicatorum promotos ad prælaturam, ſi poſtquam promoti fuerunt ad Epiſcopatum, vel ad aliam prælaturam, ſuſcipiant conſecrationem, antequam reſtituant ordini libros, & alia, quæ tempore promotionis habebant.

Antequam ad explicationem ſuſpenſionum in particulari contra religioſos accedam, explicandum eſt, utrùm religioſi ligentur ſuſpenſionibus, vel interdictis contra clericos latis.

1 Ad quam difficultatem negativè mihi reſpondendum videtur, juxta probabiliorem Doctorum ſententiam. Ratio eſt, tum quia religioſi, juxta communem loquendi modum, non vocantur clerici, ut patet ex Clement. 1. *de privileg.* ubi tres ordines diſtinguuntur, clerici, religioſi, & laici; ergo non afficiuntur pœnis contra clericos latis; nam ſtandum eſt communi, & propriæ verborum intelligentiæ, præſertim in materia pœnali, & odioſa; tum quia clerici ſæculares non ligantur pœnis contra religioſos editis, ut patet ex dicta Clement. 1. *de privileg.* ergo neque religioſi ſubjiciuntur pœnis contra clericos impoſitis; cum eadem ratio militet, nec religioſi deterioris conditionis exiſtant. Ita Ugolin. *tab. 4. c. 11. §. 2.* Sayrus *l. 4. c. 13. n. 22.* Alter. *tom. 2. diſp. 17. c. 2. col. 1. & 2.* & alii, contra Gemin. *in c. ſi ſententia n. 3. de ſent. excomm.* Navarrum, Suar. & alios, quos retuli *de cenſur. in genere, diſp. 5. punct. 2. n. 5 4. tom. 1.*

2 Secus dicendum eſt de ſuſpenſionibus, vel interdictis generaliter latis; tunc enim comprehenduntur omnes, niſi peculiari privilegio excipiantur, ſicut re ipſa excipiuntur Epiſcopi à cenſuris interdicti, & ſuſpenſionis, ut ſæpiùs *in præcedentibus docui.*

PUNCTUM I.

De ſuſpenſione contra religioſos, qui ad ordines ſacros nondum facta profeſſione promoventur.

ISti ſuſpenſi ſunt ab executione ordinum ex Bulla 75. Pii V. Idem militat in religioſo invalidè profeſſo ſacrum ordinem ſuſcipiente, ex Sacra Cardinalium Congregatione. Quæ de hac ſuſpenſione hic dici poſſent, à me ſufficienter explicata fuerunt *qu. 8. punct. 8. nu. 24. & 33. tom. 2.* dum loquerer de ſuſpenſione contra ſuſcipientes ordines abſque titulo.

PUNCTUM II.

De ſuſpenſione contra Abbates, alioſque Prælatos religionum à Sede Apoſtolica promotos, accipientes adminiſtrationem ſuarum Eccleſiarum abſque litteris authenticis ejuſdem Sedis.

ISti ſuſpenſi ſunt ab adminiſtratione fructuum earundem Eccleſiarum Extravag. 1. *de elect. quam in præced. explicavi qu. 4. punct. 10. n. 5. & ſeqq. tom. 3.*

PUNCTUM III.

De ſuſpenſione contra Abbates, & alios quoſcumque concedentes litteras dimiſſorias aliis, quàm religioſis ſibi ſubditis.

1 *Abbates, aliique Prælati quicumque ſuſpenduntur ab officio, & beneficio litteras dimiſſorias concedendo aliis, quàm religioſis, non ſibi ſubditis.*

2 *Abbas conferens ordines, vel tonſuram clerico ſæculari, ſeu religioſo ſibi non ſubdito, ſuſpenſus manet per annum à collatione ordinum.*

3 *Non tamen ſuſpenditur conferendo minores ordines de licentia proprii Epiſcopi.*

4 *Aut ſi invitatus fuerit ad conferendam tonſuram, & minores ordines in clauſtris aliorum religioſorum exemptorum etiam abſque licentia diœceſani Epiſcopi.*

5 *Aut ſi conferat dimiſſorias novitio ad recipiendam ſolam primam tonſuram, ſecus ſi ad recipiendos minores.*

UNICA PROPOSITIO.

1 ABbates, & alii quicumque concedentes dimiſſorias aliis, quam religioſis, non ſibi ſubditis, ſuſpenſionem per annum ipſo facto incurrunt ab officio, & beneficio, ex decreto Trid. *ſeſſ. 23. c. 10. ad finem.*

Hinc ſequitur Abbatem, aut alium Prælatum regularem concedentem dimiſſorias clerico ſæculari, vinculo iſtius cenſuræ ligari, etiamſi ille clericus aliàs pertineat ad juriſdictionem ipſius Abbatis; hic enim non eſt regularis. Secus ſi dimiſſorias concedat religioſo ſibi ſubdito; nam Concilium loquitur de concedentibus litteras dimiſſorias clericis ſæcularibus.

Utrùm verò Capitulum Sede vacante, aut alii concedentes dimiſſorias ſubjiciantur huic cenſuræ, explicatum eſt *in præc. qu. 1. punct. 12. per totum, & quæſt. 2. punct. 7. n. 1. & ſeqq. tom.* incurrere, ubi etiam docui, utrùm recipientes ordines, vel tonſuram abſque litteris dimiſſoriis, vel iis obtentis ab eo, qui eas concedere non poterat, ſuſpenſionem incurrat, & affirmativè reſpondi.

2 Sed modò dubium eſt primò, utrùm ſicut Abbas concedens litteras dimiſſorias clerico ſæculari ſuſpenſionem incurrit, ita etiam eam incurrat conferendo ordines, vel tonſuram clerico ſæculari, ſeu Religioſo ſibi non ſubdito.

Reſp. remanere ſuſpenſum à collatione ordinum per annum, juxta decretum Trid. *ſeſſ. 23. c. 8.* ibi, *ſi ſecus fiat, ordinarius à collatione ordinum per annum ſit ſuſpenſus.* Imò Sayrus *lib. 4. c. 13. n. 5.* Alter *tom. 2. diſp. 17. c. unico,* & alii putant affici ſuſpenſione ab officio, & beneficio per annum, ſi ſubditis laicis conferat tonſuram, vel minores ordines, idque probant ex Trid. *ſeſſ. 23. c. 10.* Sed hoc mihi in hac parte diſplicet, quia Trid. ibi non imponit ſuſpenſionem conferentibus ordines; ſed concedentibus litteras dimiſſorias clericis ſæcularibus, quibus præfatas litteras concedi poſſe dumtaxat ab Epiſcopis decernit, ut ſuperius explicavi. An autem alio titulo ſit ſuſpenſus, ſuperiùs explicavi *quæſt. 2. punct. 7. num. 4. tom. 3.* incurrere conferendo ordines ſibi non ſubdito, dummodò conferat ſine litteris dimiſſoriis.

3 Rogabis; utrùm Abbas ligetur ſuſpenſione, conferendo minores ordines clericis ſæcularibus de licentia proprii Epiſcopi.

Reſp. negativè, quia Concil. Trid. *loco cit. c. 8.* prohibet ordines conferri ab alio, quam à proprio Epiſcopo, niſi conferantur de licentia proprii Epiſcopi, teſtimonium perhibentis de probitate, & moribus. Ita Geminianus, Stephanus Quaranta; Maiolus, Alterius, & alii, quos ſupra retuli *q. 2. punct. 7. n. 1. & ſeqq. tom. 3.*

4 Idem ſentiendum videtur de Abbate invitato ad conferendam tonſuram, & minores ordines Religioſis in clauſtris aliorum Religioſorum exemptorum, etiamſi hoc faciat abſque licentia Epiſcopi Diœceſani. Ratio eſt, quia non violat poteſtatem Diœceſani

Epi-

Digitized by Google

Epiſcopi, cum non conferat tonſuram, vel ordines clericis ſæcularibus; ſed regularibus de licentia propriorum Abbatum, ut ſuppono. Ita Gemin *in c. Abbates n.6. de privileg. lib.6.* Majolus *lib.3. de irregul. c.23. n.11.* Alter *tom.2. diſp.17. c.1. ſub initium*, & alii.

5 Secundò dubium eſt, utrùm Abbas concedens litteras dimiſſorias novitio, aut ei minores ordines conferens, ligetur ſuſpenſione. Savrus *loco cit.* Henriquez *lib. 13. c.38. n. 2. ſub finem, in comment. litt. A.* Alterius *loco cit. col.2.* Joann. Andreas Lupus, & alii exiſtimant Abbatem peccare quidem conferendo tonſuram, vel minores ordines novitio, non tamen remanere ſuſpenſum, quia novitius eſt ſubditus Abbati quamdiu Religionis habitum defert, & Religione non egreditur; quamquam ſi egrediatur, privilegio tonſuræ non gaudet.

Ego verò dicendum exiſtimo primò, Abbatem concedentem novitio dimiſſorias ad recipiendam primam tonſuram, non incurrere ſuſpenſionem ab officio, & beneficio latam in Trid. *ſeſſ.23. cap. 10.* quia Concil. loquitur de iis, qui concedunt litteras clericis ſæcularibus ad recipiendum ordines; cùm autem novitius carens prima tonſura nondum ſit clericus, ſequitur Abbatem, ſeu Prælatum Religionis non ligari ſuſpenſione ab officio, & beneficio; concedendo dimiſſorias novitio ad primam tonſuram recipiendam.

Dico ſecundò Abbatem, qui dimiſſorias novitio clericali tonſura initiato concedit ad ordines recipiendos ab alieno Epiſcopo, affici ſuſpenſione ab officio, & beneficio. Ratio eſt, quia novitius non eſt clericus regularis, cum profeſſionem nondum emiſerit, liberumque ei ſit ad profeſſionem advolare, vel eam omittere; ergo eſt clericus ſæcularis. Sed Abbas, aut alius, excepto proprio Epiſcopo, concedens dimiſſorias clerico ſæculari afficitur ſuſpenſione per annum ab officio, & beneficio; ergo &c.

Dico tertiò probabile mihi videri Abbatem, vel alium conferentem ordines minores novitio, ſuſpendi à collatione ordinum per annum lata in Concil. *ſeſſ. 23. c. 8.* Ratio eſt, quia Abbates, aut alii quantumvis exempti non poſſunt ordines, vel tonſuram conferre cuiquam, qui regularis ſubditus ſibi non ſit, ut dicitur in præfato Concilio, ſed novitius non eſt regularis, cum efficiatur regularis per profeſſionem; ergo Abbas, aut alius Prælatus ordinans novitium incurrit ſuſpenſionem, contra conferentem ordines non ſibi ſubdito, latam in Concil. *c.8.*

Dices, ibi ſermo non eſt de conferentibus, vel recipientibus quoſlibet ordines, ſed maiores, & ſacros.

Reſponderi poſſe videtur Concil. loqui de quibuslibet ordinibus, quos vocat ſacros, non ad diſtinctionem maiorum ordinum, ſed quia ſinguli ordines ſunt ſacri, & ſacramenta.

PUNCTUM IV.

De ſuſpenſione contra religioſum contrahentem in matrimonium, aut benedicentem ſponſos aliena parochia abſque facultate proprii Parochi, vel Ordinarii.

HUjuſmodi religioſus ſuſpenſus ab officio remanet, donec ordinario Parochi viſum fuerit, ex Trid. *ſeſſ. 24. cap. 1. de reform.* hanc ſuſpenſionem prolixius explicavi *in hac diſp.3. qu.3. punct.4. num.1. & ſeqq. tom.3.* ad ibi dicta te remitto.

PUNCTUM V.

De ſuſpenſione contra religioſos mendicantes, qui admittunt aliquem ad profeſſionem nondum expleto probationis anno.

1 *Materia huius ſuſpenſionis, & excommunicationis comminatoria eſt, recipere aliquem ſcienter, & dolosè ad profeſſionem nondum expleto anno probationis, niſi obſtent privilegia.*
2 *Et niſi novitius, & monaſterium juſta de cauſa renunciaverint anno novitiatus.*
3 *Religioſi Sancti Jacobi, S. Joannis Alcantara, Calatravæ ante novitiatus annum profeſſionem emittunt, & ante 13. annum.*
4 *Hæc ſuſpenſio incurritur ab admittente aliquem ad profeſſionem, non computato die biſſextili.*
5 *Aut ſi annus novitiatus factus fuerit tempore impubertatis.*
6 *Legitima ætas ad novitiatum eſt pubertas completa.*
7 *Hæc ſuſpenſio incurritur, ſi annus probationis fuit interruptus.*
8 *Niſi novitius receſſerit ad breve tempus animo ſtatim redeundi, v.g. per noctem.*
9 *Non incurritur hæc ſuſpenſio, ſi novitius expleto anno novitiatus egrediatur, & poſtea redeat ad idem, vel aliud eiuſdem ordinis monaſterium; in quo ſtatim profeſſionem emittat, etiamſi longa mora interceſſerit.*
10 *Neque item incurritur, licèt novitius aliqua anni parte tulerit habitum ſæcularem, de licentia ſuperioris.*
11 *Aut ſi ex legitima ſuperioris licentia novitiatus peractus fuerit extra monaſterium.*
12 *Subiectum huius ſuſpenſionis ſunt omnes religioſi mendicantes, qui aliquem ad profeſſionem admittunt non expleto probationis anno.*
13 *Etiam illi mendicantes, qui poſt Alexandrum IV. & Bonifacium VIII. inſtituti ſunt, etiamſi agatur de Monialibus mendicantibus.*
14 *Qui in Capitulo ſuum ſuffragium ferunt poſt ſufficientem ſuffragiorum numerum, ligantur ſuſpenſione admittendo religioſum ante annum novitiatus.*
15 *Singulares Capituli perſonæ hanc ſuſpenſionem incurrunt, etiamſi ſe transferant ad aliud Monaſterium.*
16 *Quæ expellit à receptione religioſorum in eodem ordine.*
17 *Religioſus hac ſuſpenſione ligatus graviter peccat admittendo profeſſum, non tamen fit irregularis.*
18 *Epiſcopus poteſt religioſos ſubditos ab hac ſuſpenſione abſolvere, vel Superior, qui non peccavit, ſi hoc ferant privilegia.*
19 *Hæc pœna viget etiam poſt Tridentinum.*
20 *Quod invalidam decernit huiuſmodi profeſſionem.*

ISta ſuſpenſio lata fuit ab Alexandro IV. *in cap. non ſolùm, de regular. in 6. & cap. conſtitutionem, eodem titulo*, cuius materiam, ſubjectum, & effectum hic breviter explicabo.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius ſuſpenſionis, & excommunicationis comminatoriæ eſt, recipere aliquem ad profeſſionem, nondum expleto anno probationis; nam *in c. non ſolùm, cit.* ſic habetur: *In virtute obedientiæ, & ſub pœna excommunicationis diſtrictiùs inhibemus, ne ante annum probationis elapſum quemquam ad profeſſionem veſtri ordinis, ſeu renunciationem in ſæculo faciendam recipere præſumatis, &c.*

Obſerva tamen receptioni debere adjungi dolum, & ſcientiam, vel ignorantiam cum ingenti temeritate conjunctam, quia in dicto c. habetur verbum, *præſumatis*.

Hæc propoſitio intelligitur primò, niſi obſtent privilegia; nonnulli enim DD. fatentur aliquos religioſos peculiari privilegio in aliquibus caſibus gaudere; quamobrem Paſſarelus *de privil. mendic. fol. 123.* Henriq. *lib. 13. c.40. n.2. in comment. litt. R.* teſtantur Pium V. facultatem Ordini Prædicatorum conceſſiſſe, ut novitia morbo vexata, & judicio Medicorum morti proxima profeſſionem emittat, & monaſterium dotem acquirat, & in illius bona ſuccedat. De qua re plura diſſerit Sanchez *in opere morali, l.5. c.4. n.16. & ego egi in meo tract. de clauſura q.5. punct.10. difficult. 2. §. 2. & 3. per totum, tom. 1.*

2 Secundò intelligitur, & limitatur ab aliquibus, niſi novitius, & monaſterium juſta aliqua de cauſa renunciaverint anno novitiatus; tum quia quilibet cedere poteſt favori ſuo; tum quia id permiſſum videtur *in c. ad Apoſtolicam*, cui Conc. Trid. *ſeſſ.25. c.15.* non derogat, cum illius mentionem non faciat. Ita Henriq. *loco cit. n.2.* & alii. Sed oppoſitum ſuſtinendum eſt cum Sanchez *loco cit. n.18.* Azorio *lib. 12. c. 4. quæſt.9.* & aliis; tum quia Alexander IV. abſolutè prohibet recipi non expleto anno probationis; tum quia fruſtra lata eſſet lex de non recipiendo ad profeſſionem ante completum annum probationis, quia ſemper novitius, & monaſterium novitiatus anno cederet; tum quia etiam Trid. *ſeſſ.25. c.15.* excludit hanc renunciationem cùm ſtatuat ne ante novitiatus annum profeſſio emittatur, & irritet aliter factam.

3 Tertiò limitatur in equitibus S. Jacobi, S. Joannis Alcantaræ, & Calatravæ; iſti enim ſtatim elapſo 13. anno, & ante novitiatus annum, profeſſionem emittunt. Neque hoc reprobatur à Concil. Trid. ut Sacra Cardinalium Congregatio declaravit, teſtibus Azorio *lib. 13. c.4. quæſt. 2.* P. Marzilla, & aliis, quibus adhæret Sanchez *loco cit. n.17.*

Ex dictis colligitur Patres, ſeu Generalem Almæ Societatis JESU non ligari hac ſuſpenſione, ſi aliquem ad profeſſionem admittant, completo uno probationis anno, etiamſi nondum expletum ſit biennium, quo novitii in ea religione probari ſolent; nam in dicto *cap.* ſermo eſt de recipientibus ante completum annum, non verò ante completum biennium; ſi verò recipiant ad profeſſionem ante completum annum, ſuſpenſione ligantur; & hoc mihi probabile videtur, non ſolùm ſi admittant ad ſolemnem profeſſionem, verùm etiam ad vota ſimplicia: hæc enim rationem habent profeſſionis; nam Patres Societatis peracto biennio ſunt veri religioſi; veri autem religioſi conſtituuntur per profeſſionem in approbata religione. Oppoſita tamen ſententia non caret probabilitate, ut patet ex dictis *de clauſura loco cit.*

4 Sed modò dubium eſt primò, utrùm iſta ſuſpenſio incurratur, admittendo aliquem ad profeſſionem, non computato die biſſexti, qui cadit in eum annum, quo novitius ad profeſſionem recipitur.

Reſp. affirmativè, quia tempus debet eſſe completum de momento ad momentum, & duplex dies in anno biſſextili tanquam una reputatur, ut alibi probavi *de clauſura loco cit. §. 3. n.3. tom. 1.*

5 Secundò dubium eſt, utrùm iſta ſuſpenſio incurratur, ſi novitiatus uno quidem anno integro factus fuit, ſed non legitimo tempore, ut ſi factus fuit tempore impubertatis.

Reſp. incurri, quia novitiatus in legitima ætate fieri debet, alioquin invalidus eſt, ex communi DD. ſententia.

6 Legitima autem ætas ad novitiatum eſt pubertas completa, iuxta communem DD. ſententiam; novitius enim aſperitates religionis, & onus caſtitatis plenè experiri nequit ante completam pubertatem. Hac de cauſa Trid. *ſeſſ.25. c.15. de regular.* irritat profeſſionem factam ante decimumſextum annum completum, etiamſi fortè novitiatus ante decimumſextum annum completus fuerit.

7 Tertiò dubium eſt, utrùm iſta ſuſpenſio incurratur, dum annus probationis quidem fuit completus, ſed non fuit continuus; ut quia peracto tribus, vel quatuor menſibus novitius aufugit, vel rejectus fuit, & poſtea iterum receptus.

Reſp. ſuſpenſionem incurri; tum quia dum in lege præſcribitur aliquod tempus, debet eſſe continuum, ut pluribus probat Go-

varru.

varr. 5. variar. reſolut. c. 1. *n.* 5. Gutierrez *canonic. q. lib.* 1. *c.* 12. *num.* 24. & alii; tum quia ideò petitur annus probationis, ut novitius onera religionis ritè, & perfectè experiatur; ritè autem, & perfectè non expertus, ea per aliquod tempus intermittendo; ſicut jejunium longi temporis non perfectè experitur is, qui cum intermiſſione, & intervallo illud perſolvit.

Et hoc verum eſt, etiamſi novitius à monaſterio aufugerit animo redeundi, & interim regulas monaſterii ſervaverit, & opera ſubſtituerit; adhuc enim novitiatus dicitur interruptus, interrumpitur enim recedendo à religione contra obedientiæ præſcriptum.

8 Niſi fortè receſſerit ad breve tempus animo ſtatim redeundi, ut ſi cauſa convivii, aut repræſentationis, aut fornicationis quadam nocte monaſterio diſceſſit ſtatim reverſurus, etiamſi interim habitum exuerit, ne dignoſceretur, vel ut commodius peccare poſſet; hic enim non dicitur deſertor religionis, vel ejus habitus, & modicum pro nihilo reputatur, nec moralem continuationem tollit. Secus dicendum videtur ſi duorum, vel trium dierum mora interceſſit; tunc enim annus non cenſetur continuus; nam res illa non dicitur continua, intra quam intercedunt qualitates contrariæ; in hoc autem caſu intercedit factum contrarium, videlicet dimiſſio novitiatus, & regularis obſervantiæ, & obedientiæ. Ita Navarr. *de regular. conſ.* 32. *&* 33. Sanch. *in opere morali, lib.* 5. *c.* 4. *n.* 31. *& ſeq.*

9 Quartò dubium eſt, utrùm iſta ſuſpenſio incurratur, ſi novitius expleto novitiatus anno egrediatur, ſed poſtea iterum redeat ad idem, vel aliud ejuſdem ordinis, & obſervantiæ monaſterium, in eoque ad profeſſionem ſtatim admittatur.

Reſpond. non incurri, & profeſſionem validè emitti, etiamſi longa mora interceſſerit, quia non dicitur recipi ante annum probationis elapſum, cùm integro anno religionis onera expertus ſit; niſi fortè conditio, & circumſtantiæ perſonæ, aut religionis adeò mutatæ fuerint, ut novitius onera, & aſperitates religionis ſufficienter expertus non cenſeatur. Ita Rodriq. *q. regul. tom.* 3 *qu.* 15. *art.* 10. *ad finem*. S. Antonin. Sylveſter, Armilla, & alii apud Sanch. *loco cit. num.* 34.

10 Quintò dubium eſt, utrùm iſta ſuſpenſio incurratur, ſi novitiatus uno anno, vel aliqua anni parte fuit peractus, non in habitu religionis, ſed in ſæculari.

Reſp. non incurri, ſi eum habitum detulit de mandato ſuperioris. Ratio eſt, tum quia hic non dicitur recipi ante annum probationis; tum quia hoc non reprobatur; ſed potiùs approbatur *in c. legem diſt.* 53 *& c. multos, diſt.* 54. Hoc tamen tempore novitiatus peragendus eſt in habitu religionis, alioquin irritus videtur. Ratio eſt, tum quia Concilium Trid. *ſeſſ.* 25. *c.* 15. *de regul.* ſtatuit annum novitiatus menſurandum eſſe à die habitus; tum quia novitiatus inſtitutus fuit, ut novitius exploraret, & experiretur aſperitates, & onera religionis, delatio autem habitus religionis inter onera, & aſperitates religionis jure meritò recenſetur; tum quia ita uſu, & praxi religionum receptum fuit. Ita Sylveſt. *verb. religio.* 3. *q.* 5. Azor. *tom.* 1. *lib.* 12. *c.* 2. *q.* 9. Rodriq. *tom.* 3. *q.* 15. *art.* 9. & alii, quos citat, & ſequitur Sanchez *lib.* 5. *cap.* 4 *num.* 29 contra Panorm. *in c. ſuper eo, in fine, de regular.* & alios. Ex quo patet quid hoc tempore dicendum ſit ad caſum propoſitum.

11 Sextò dubium eſt, utrùm iſta ſuſpenſio incurratur, ſi novitiatus extra monaſterium peractus fuit.

Reſp. non incurri, ſi novitiatus extra monaſterium peractus fuit ex legitima ſuperioris licentia. Ratio eſt, tum quia ſuperior per annum exploravit eo pacto mores novitii, & novitius ea ratione expertus eſt onera religionis, quatenus ei permiſſum fuit à ſuperiore; tum quia novitius extra monaſterium degens de licentia ſui ſuperioris cenſetur in monaſterio commorari; cum ibi exiſtat dependenter à voluntate, & præcepto ſui ſuperioris, ſeu ſub obedientia Prælati alioquin non liceret novitio de licentia ſui Prælati peregrinationem ſuſcipere, aut hoſpitali inſervire, & alia pietatis opera dependenter à Prælati ſui voluntate præſtare. Ita Navarr. *de regul. conſil.* 32. Azorius *tom.* 1. *lib.* 12. *c.* 2. *q.* 8. *in fin.* Sanch. *lib.* 5. *c.* 4. *n.* 27. *& ſeqq.*

SECUNDA PROPOSITIO.

12 SUbjectum iſtius ſuſpenſionis ſunt omnes religioſi mendicantes, qui aliquem ad religionem admittunt, non expleto probationis anno. Ratio eſt, quia licet *in cap. non ſolum, de regular. in* 6. ſermo ſit dumtaxat de religioſis Ordinum Prædicatorum, & Minorum, nihilominus Bonifacius VIII. *in c. conſtitutionem*, eodem titulo id extendit ad ordines aliorum mendicantium.

13 Et hoc verum cenſeo non ſolùm de ordinibus mendicantibus, qui tempore Alexandri IV. & Bonifacii VIII. inſtituti erant; verùm etiam de illis, qui poſtmodùm creati, inſtituti, & approbati fuerunt; nam lex perpetuò durat, nec afficit ſolùm natos tempore conſtitutionis, verùm etiam eos, qui naſcuntur eo tempore, quo lex viget, & durat, ut docui *de legibus diſput.* 1. *quæſt.* 1. *punct.* 4. *num.* 46. *tom.* 2. *& de cenſuris in genere diſput.* 2. *quæſt.* 1. *punct.* 2. *num.* 5. *tom.* 1. idemque in terminis docent Suarez *tom.* 5. *diſp.* 31. *ſect.* 6. *num.* 7. Alter *tom.* 2. *diſp.* 17. *c.* 1. *col.* 9.

An autem moniales ordinum mendicantium huic cenſuræ ſubjiciantur.

Reſpond. probabiliter poteſt affirmativè, quia materia, & effectus illius ſuſpenſionis eſt communis viris, & fœminis religioſis, & maſculinum concipit, & includit etiam fœmininum; nonnulli tamen oppoſitum ſentiunt apud Sylveſtrum *verb. religio* 3. *q.* 3.

Ex dictis ſequitur, tam Prælatum, quam Capitulum huic cenſuræ ſubjici, recipiendo aliquem ante completum probationis annum; tum enim poteſtas recipiendi regulariter reſideat penès capitulum, & conventum, ut pluribus probat Sanchez *in opere morali, lib.* 5. *c.* 4. *num.* 65. ſequitur capitulum hac cenſura ligari recipiendo aliquem ante completum probationis annum.

14 Et hoc verum cenſeo, non ſolùm de illis, qui primo loco ad aliquem recipiendum concurrunt; verùm etiam de illis, qui ſuum votum, & ſuffragium ferunt poſt præſtitum ſuffragiorum numerum ſufficientem; nam etiam illi dicuntur recipere.

15 Major difficultas eſt, utrùm iſta ſuſpenſio afficiat ſingulares perſonas capituli, an verò capitulum, ut capitulum.

Reſp. afficere potiùs ſingulares perſonas, quàm capitulum ut ſic. Ratio eſt, tum quia verba diriguntur potiùs ad ſingulares perſonas, quam ad capitulum, ibi, *vobis de fratrum noſtrorum conſilio, &c.* & infrà, *vos que à receptione quorumlibet, &c.* tum quia, dum Summus Pontifex ſuſpenſionem ipſo facto infligit, eos ligare intendit, quibus anteà excommunicationem ferendam comminatus fuerat; ſed excommunicatio non cadit in capitulum, vel univerſitatem; ſed in ſingulas perſonas; ergo etiam iſta ſuſpenſio cadit in ſingulas perſonas. Ita Suarez *diſp.* 31. *ſect.* 6. *n.* 6. Alter. *loco cit. verſ. de quo*, ubi hanc opinionem probabiliorem vocant.

Hinc ſequitur, Religioſum, qui in uno monaſterio cum aliis ejuſdem monaſterii religioſis receperat aliquem ad profeſſionem ante completum probationis annum, non poſſe, ſi ad aliud monaſterium transferatur, recipere ad profeſſionem. Ratio eſt, quia non eſt ſuſpenſus tantum, ut pars capituli, ſed etiam ut ſingularis perſona; perſona autem ſecum defert vinculum cenſuræ quo detinetur. Ita Doctores citati.

Secus dicendum arbitror, ſi ad aliam religionem convolet, quia hæc ſuſpenſio videtur religioſum afficere ſolùm, ne recipiat ad profeſſionem ejuſdem ordinis, ut patebit ex verbis textus in tertia propoſitione referendis *num.* 16.

Obiicies, in Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *c.* 15. *de regul.* irritatur profeſſio facta ante decimum ſextum annum, & nondum elapſo anno à die ſuſcepti habitus; ergo recipientes ad profeſſionem anno nondum completo non videntur ſuſpenſione ligari.

Reſpondeo negando conſequentiam. Concil. enim non derogat, nec tollit pœnas antea inflictas, nec lex poſterior abrogat priorem, niſi quoad expreſſa. Vide tradenda *n.* 19.

TERTIA PROPOSITIO.

16 ISta ſuſpenſio repellit à receptione religioſorum in eodem ordinem; nam *in c. non ſolum, cit.* dicitur, *vos que à receptione quorumlibet ad profeſſionem ejuſdem ordinis fore ipſo facto ſuſpenſos; & inſuper pœnæ ſubiiciendos, quæ fratribus ipſius ordinis pro culpis infligi gravibus conſuevit.*

17 Rogabis, utrùm religioſus hac ſuſpenſione ligatus graviter peccet, admittendo ad profeſſionem, & irregularitatem incurrat.

Reſp. graviter quidem peccare, quia facit contra gravem prohibitionem in re gravi, non tamen incurrit irregularitatem, admittendo aliquem ad religionem, ſeu profeſſionem, quia non violat ſuſpenſionem per exercitium ordinis. Ita communiter DD.

18 Quis autem ab hac ſuſpenſione abſolvere poſſit, conſtat à ſimili ex dictis in præcedentibus, probabile enim cenſeo Epiſcopum diſpenſare poſſe cum religioſis ſibi ſubditis; quia nulla reſervationis mentio fit in dicto *c. non ſolum*.

Addunt gloſſa *hic verb. ſuſpenſos*, & Hoſtienſis, ſuperiorem, quia non peccavit, poſſe abſolutionem conferre; verùm ego cenſeo in hac re conſulenda eſſe religioſorum privilegia, & judicium ex ipſorum tenore ferendum.

19 Major difficultas eſt; utrùm hæc pœna vigeat poſt decretum Trid. *ſeſſ.* 25. *c.* 15. ubi profeſſio ante annum probationis facta irritatur.

Reſpondendum mihi probabilius videtur adhuc vigere. Ratio eſt, tum quia *in cap. non ſolùm, cit.* ſpectatur factum, non autem valor actus; tum quia profeſſio hoc tempore facta ante completum probationis annum eſt gravius delictum, quam olim; nam olim erat prohibita, ſed valida; hoc verò tempore prohibita eſt, & invalida; tum quia.

20 Factum contra legem habetur pro infecto in utilitatem facientis; non verò quoad damnum, ſeu pœnam, juxta Bartolum in *l. non dubium, num.* 20. *C. de legib.* & alios apud Paridium *de reſignat. lib.* 7. *qu.* 2. *n.* 23. idemque in terminis tradunt Suarez, Alter. & alii, qui hujus ſuſpenſionis meminerunt, contra Sanchez *in opere morali, lib.* 5. *c.* 4. *n.* 10. & alios.

Obiicies, nomine actus, regulariter loquendo, intelligitur actus validus, ut probat Tiraquell. *l. boves ff. de verb. ſignific.* & paria ſunt non eſſe, & eſſe nullum, *l. duo ſunt Titii, ff. de teſtam. tut.*

Reſp. id verum eſſe, quoties lex reſpicit valorem actus, non autem factum ipſum; in noſtro autem caſu reſpicit factum ipſum, ut patet, tum ex allatis rationibus, tum ex verbis textus, ibi, *ne ante annum probationis elapſum, quemquam ad profeſſionem veſtri ordinis recipere præſumatis.*

Digitized by Google

PUNCTUM VI.

De ſuſpenſione contra religioſos pecuniam, vel munera in viſitatione recipientes.

ISti religioſi ſuſpenduntur ab officio, & beneficio, niſi intra menſem duplum reſtituant, *c. exigit, de cenſibus*. Hæc ſuſpenſio in præcedentibus explicata fuit, *q. 5. punct. 4. n. 1. & ſeqq. tom. 3.* ideo opus non eſt hic iterum in ejus explicatione detineri. Quomodo autem religioſi poſſint reſtitutionem facere; cum voto paupertatis detineantur explicavi *in li. variar. tract.* dum loquerer de largitione munerum regular. interdicta *diſput. 3. punct. 6. n. 20. tom. 1.* poſſe reſtitutionem facere ex peculio, quod habet cum licentia diſponendi, ut ſibi placuerit.

PUNCTUM VII.

De ſuſpenſione ab officio contra Prælatos religioſos præſidentes monaſteriis, prioratibus, Eccleſiis, vel adminiſtrationibus, ſi jura, redditus, aut poſſeſſiones alicui concedant.

1 *Materia iſtius ſuſpenſionis eſt concedere alicui quovis modo jura, redditus, aut poſſeſſiones religioſorum ad vitam recipientis, vel concedentis, ſeu ad aliud certum tempus, etiamſi pecunia ob id recipiatur, niſi aliud poſtulet neceſſitas, aut utilitas Monaſterii, Eccleſiæ, ſeu adminiſtrationis, vel niſi locatio, & venditio fructuum fiat ad breve tempus, aut aliud non ferat conſuetudo legitimè præſcripta.*

2 *Nomine proprii Prælati intelligitur Epiſcopus reſpectu non exemptorum, reſpectu exemptorum Abbas plenum jus habens in illis bonis.*

3 *Religioſus concedens jura, redditus, aut penſiones abſque aſſenſu Prælati, à ſuſpenſione eximitur, ſi ita urgeat neceſſitas, aut non pateat aditus ad ſuperiorem, & concedat ad breve tempus.*

4 *Adminiſtrator bonorum monaſterii non incurrit hanc ſuſpenſionem concedendo hujuſmodi bona in caſu neceſſitatis, aut utilitatis, de conſenſu conventus.*

5 *Dicitur tempus modicum judicio prudentis, vel triennium.*

6 *Subjectum iſtius ſuſpenſionis ſunt Religioſi præſidentes Monaſterio Eccleſiæ, prioratui, ſed adminiſtrationi præfata bona ad longum tempus concedentes.*

7 *Religioſus præſidens Eccleſiæ ſæculari non incurrit hanc cenſuram concedendo bona ejus ad longum tempus.*

8 *Neque non clericus ſæcularis præſidens ex diſpenſatione, Eccleſiæ regulari, incurrit tamen excommunicationem in extrav.* Ambitioſæ.

9 *Hæc ſuſpenſio arcet ab officio tam ordinis, quàm juriſdictionis, & incurrit irregularitatem illam violando, & poteſt abſolvi ab Epiſcopo.*

ISta ſuſpenſio lata eſt in *Clement. 1. de reb. Eccleſ. non alien.* cujus materiam, ſubjectum, effectum, & durationem hic breviter explicabo.

PRIMA PROPOSITIO.

1 MAteria iſtius ſuſpenſionis eſt concedere alicui quovis modo jura, redditus, aut poſſeſſiones religioſorum ad vitam recipientis, vel concedentis, ſeu ad aliud certum tempus, etiamſi pecunia ob id recipiatur. Ita decernitur *in dicta Clementina*, ut patebit legenti textum.

Limitatur tamen hæc propoſitio primò, niſi aliud poſtulet neceſſitas, vel utilitas monaſterii, ſeu Eccleſiæ, ſeu adminiſtrationis, præſens tamen in tali eventu extorquere debet aſſenſum conventus, ſi conventum habet; ſi verò non habet conventum, exigere debet conſenſum Prælati; nam *in dicta Clement.* ſic dicitur, *niſi neceſſitas, aut utilitas monaſterii, Prioratus, Eccleſiæ, aut adminiſtrationis hujuſmodi hoc expoſcat, conventus ſui, aut ſi conventum non habent, Prælati proprii aſſenſu ad hoc nihilominus accedente.*

2 Nomine proprii Prælati reſpectu non exemptorum intelligitur Epiſcopus, reſpectu verò exemptorum intelligitur Abbas præditus juriſdictione quaſi Epiſcopali, & plenum jus habens in illis bonis. Ita gloſſ. *hic verb. proprii*, Alterius *tom. 2. diſp. 17. c. 2. col. 7.* & alii apud Gloſſam *loco cit.*

3 Rogabis primò, utrùm religioſus concedens jura, redditus, aut poſſeſſiones abſque aſſenſu Prælati, eximatur ab hac ſuſpenſione, dum neceſſitas adeò gravis, & urgens eſt, ut aditum ad ſuperiorem non permittat, ſummamque celeritatem requirat.

Reſpondent Cardin. *loco cit. n. 27.* Alterius *loco cit. col. 7.* eximi. Ratio eſt, quia hic caſus per epikejam non videtur ſub lege comprehenſus. Hæc opinio mihi probatur, modò jura, ſeu bona non concedantur, niſi pro tempore, quo Prælatus adiri non poteſt. Ratio eſt, quia nulla ratio ſuadet præfata bona ad longius tempus concedi poſſe.

4 Rogabis ſecundò, utrùm adminiſtrator, ſeu præſes bonorum monaſterii incurrat iſtam ſuſpenſionem, concedendo tempore neceſſitatis, vel utilitatis præfata bona de conſenſu ſolùm conventus, non verò Prælati.

Reſpondeo non incurrere iſtam ſuſpenſionem, quia in hac Clementina exigitur conſenſus Prælati, ſolùm in defectum conventus.

An autem alienatio facta abſque Prælati conſenſu, valida ſit, & alias pœnas inducat, patet ex dictis *in libr. var. tract. diſput. 2. punct. 4. n. 1. & ſeqq. & punct. 5. n. 1. tom. 1.* & ex ſupradictis *diſput. 2. quæſt. 4. punct. 11. per totum tom. 3.* de excommunicatione ob alienationem bonorum Eccleſiaſticorum impoſita, invalidam eſſe, & pœnas inducere, *Extravag. Ambitioſæ, de reb. Eccleſ. non alien.*

Limitatur ſecundò præfata propoſitio in locationibus, aut venditionibus redditutum, aut fructuum ad tempus modicum: nam in dicta Clementina ſic habetur: *Verùm præmiſſa ad locationes, vel etiam redditutum, aut fructuum venditiones ad tempus modicum faciendas, declaramus nullatenus non extendi.*

5 Rogabis quodnam dicatur tempus modicum.

Reſpond. varias in hac re percenſeri opiniones apud Gloſam *hic verb. ad tempus*, & apud Prateum *lexico verb. tempus modicum*. Alii enim putant modicum tempus dici tempus duorum, vel trium dierum, alii ſpatium triginta dierum, alii duos annos, alii quinque, alii ſpatium infrà decennium. Ego in hoc caſu probabilius cenſeo, aut id relinqui judicis arbitrio cum non definiatur, *l. ab hoſtibus. §. final. ex quibus cauſis major.* Ita Prateus *locis cit.* aut intelligi ſpatium trium annorum, juxta dicta *in explicatione Extravag. Ambitioſæ locis citatis*. Vide Navarr. *c. 27. n. 157.* Suarez *diſp. 31. ſect. 6. n. 8.* Alterium *loco cit.* Sayrum *lib. 4. c. 13. n. 12.* Henriquez *lib. 13. c. 40. n. 1.* Filliucium *c. 17. n. 168.* Vivald. *de ſuſpenſionibus n. 73.*

Ex quo ſequitur, religioſum non ligari hac ſuſpenſione locando prædium ad triennium pro conſueta penſione, aut colono partiario, aut dimidiam, vel aliam certam fructuum partem ſibi tradat; quia hæc eſt locatio, aut venditio fructuum ad breve tempus. Ita Cardin. & Alter. *loc. cit.*

Limitatur tertiò, niſi aliud ferat rationabilis conſuetudo alicubi legitimè præſcripta. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex non præſumitur particulares conſuetudines abrogare, niſi ea primat; tum quia conſuetudo legem abrogare poteſt. Ita Cardinalis, & Alter. *locis cit.*

SECUNDA PROPOSITIO.

6 SUbjectum iſtius ſuſpenſionis ſunt religioſi præſidentes monaſterio Eccleſiæ, prioratui, ſeu adminiſtrationi, præfata bona ad longum tempus concedentes; nam in dicta Clementina dicitur, *ne quis religioſus, &c.* quæ loquendi forma cùm generalis ſit, extenditur ad quoſlibet religioſos, tam mares, quàm fæminas, etiam ad religioſos militares, juxta nonnullorum ſententiam, quam probabilem arbitror, cùm verba generalia ſint, & materia communis ſit omnibus religioſis.

7 Sed modò dubium eſt primò, utrùm religioſus præſidens Eccleſiæ ſæculari afficiatur hac cenſura, concedendo bona dictæ Eccleſiæ ad longum tempus.

Reſpond. negativè, quia Clemens V. loqui videtur ſolùm de religioſis præſidentibus monaſteriis, & adminiſtrationibus regularibus, quorum diſpendiis occurrere intendit, ut patet ex illis verbis, *monaſteriorum, & aliarum adminiſtrationum regularium diſpendiis occurrere cupientes, &c.* Ita gloſſa *hic verb. cujus* Cardin. *hic n. 52.* Alter. *diſp. 17. c. 1. col. 7.*

8 Secundò dubium eſt utrùm clericus ſæcularis præſidens ex diſpenſatione, Eccleſiæ regulari, ſeu monaſterio, ligetur hac ſuſpenſione.

Reſp. negativè, quia diſpoſitio, præſertim in materia pœnali, extendenda non eſt ultra propriam verborum ſignificationem. In præfata autem Clement. dicitur, *ne quis religioſus*, quæ verba accommodari nequeunt clerico ſæculari, etiamſi Pontifex bonis regularibus proſpicere præcipuè intenderit. Contrarium docent Cardin., & Alterius *locis cit.*

An autem ligetur excommunicatione lata *in Extravag. Ambitioſæ*, ſuperiùs explicatum eſt *diſp. 2. quæſt. 4. punct. 11. nu. 5. & ſeqq. tom. 3.* ligari.

TERTIA PROPOSITIO.

9 EFfectus iſtius ſuſpenſionis eſt ſuſpendere ab officio: nomine autem officii intelligo officium tam ordinis, quàm juriſdictionis, ſuſpenſio enim ab officio abſolutè prolata, intelligitur ab officio ordinis, & juriſdictionis, ut docui *de cenſuris in genere, diſp. 3. punct. 2. nu. 19. tom. 1.* quamvis Cardin. *hic n. 8.* hanc ſuſpenſionem interpretatur ſolùm de ſuſpenſione a divino officio.

Hinc ſequitur, religioſum tempore iſtius ſuſpenſionis celebrantem fieri irregularem, ut ſæpiùs in præcedentibus dixi.

QUARTA PROPOSITIO.

ABſolutio iſtius ſuſpenſionis conferri poteſt ab Epiſcopo, quia ſuſpenſio fertur abſque determinatione, nec Summus Pontifex eam ſibi reſervavit. Ita Cardin. *hic n. 4.*

PUNCTUM VIII.

De ſuſpenſione contra religioſos, qui iniquè ſibi uſurpant decimas Eccleſiarum eaſq; intra duos menſes non reſtituunt, aut prohibent eas ſolvi, & intra menſem à prohibitione, ſeu impedimento non deſiſtunt.

1 *Religioſi ratione decimarum, quas ſibi uſurpare præſumunt ſine rationabili cauſa, vel privilegio, aut quarum ſolutionem Eccleſiis debitam impediunt, ſi requiſiti ab iis, quorum intereſt, non deſiſtant intrà menſem, vel de uſurpatis, aut retentis non ſatisfaciant intra bimeſtre, ſuſpenduntur ab officiis, adminiſtrationibus, beneficiis ſuis, donec deſiſterint, & ſatisfecerint; quod ſi non habeant officia, adminiſtrationes, nec beneficia, ligantur excom-*

excommunicatione, à qua niſi præſtita ſatisfactione, non poſſunt abſolvi, ex Clementina 1. de decimis, *etiamſi decimas animalium ſolvi non permittant à paſtoribus, & familiaribus ſuis, cujuſcumque generis ſint Religioſi, etiam fœminei ſexus, vel equites militares; modò uſurpantes non reſtituant intra bimeſtre, & impedientes non deſtiterint intrà menſem, vivant in ſtatu religioſo, verè uſurpaverit, vel impediverit ſolutionem, & in uſurpantibus adſit præſumptio, & in impedientibus admonitio.*

2 *Modò in ſtatu religioſo vivat, adſintque aliæ quædam conditiones n. 3. enumeratæ.*

UNICA PROPOSITIO.

1 Religioſi, qui ſolutionem decimarum Eccleſiis debitarum impediunt, vel eas ſine rationabili cauſa, aut privilegio ſibi uſurpare præſumunt, ſi requiſiti ab illis quorum intereſt, non deſiſtant intra menſem, vel de uſurpatis, vel retentis intra duos menſes non ſatisfaciant, ſuſpenſi ſunt ab officiis, adminiſtrationibus, & beneficiis ſuis, donec reſtituerint, & ſatisfecerint *Clem. 1. de decimis.* Quod ſi hujuſmodi religioſi nec officia, nec adminiſtrationes, nec beneficia habeant, ligantur vinculo excommunicationis, à qua nequeunt abſolvi, donec ſatisfaciant. *Clement. 1. citata.*

Amplia primò, & extende hanc propoſitionem ad eos, qui decimas animalium à familiaribus, & paſtoribus ſuis ſolvi non permittunt, modò requiſiti non deſtiterint; ut dicitur *in Clement. 1. cit. ibi, non permittunt.*

Amplia, & extende ſecundò ad quoſcumque religioſos, etiam fœminei ſexus, nam in Clement dicitur, *religioſi quicumque;* imò etiam probabile eſt extendi ad equites militares, qui verè ſint religioſi, ut patet ex allata ratione, idemque tradit Suarez *n. 9.*

Limita primò, niſi uſurpantes intra duos menſes reſtituant, aut niſi prohibentes, & impedientes deſtiterint intra menſem, poſtquam requiſiti fuerunt ab ipſis rectoribus Eccleſiarum; quamdiù enim requiſiti non ſunt, hanc cenſuram non contrahunt; quia cenſura non incurritur niſi adimpleta conditione, ſub qua fertur: præfata autem cenſura fertur à jure ſub ea conditione. Vide Sayrum *lib. 4. c. 13. n. 11.* Vvald. *de ſuſpenſ. n. 201.* Henriq. *lib. 13. c. 49. n. 3.* Suarez *diſp. 31. ſect. 6. n. 9.*

2 Limita ſecundò, modò iſti in ſtatu religioſo vivant; verba enim formaliter intelligenda ſunt. Ob id religioſus ad Eccleſiam ſæcularem tranſlatus non afficitur hac cenſura. Navarr. *c. 27. n. 38.* Suarez *n. 9.* & alii contra Roſellam *ver. excommunicatio caſu 39.*

Limita tertiò, modò interveniat prohibitio, vel uſurpatio, &c. conſequenter hac cenſura non ligatur religioſus, qui decimas ſimpliciter non ſolvit. Secus ſi dicat, non eſſe debitas, eaſque ſub ea ratione retineat, aut ſi ſciens illas eſſe debitas ſolvi prohibeat; hic enim ligatur cenſura; quia in Clementina habentur hæc verba, *appropriare, uſurpare, retinere, prohibere, &c.* quæ juxta propriam ſignificationem non cadunt in quamcumque negationem ſolutionis, ut benè ponderat Suarez *loco cit.*

Limita quartò; modò adſit præſumptio in appropriantibus, & uſurpantibus, nam in textu habetur verbum, *præſumpſerint*, in prohibentibus verò, vel non permittentibus, requiritur admonitio.

Ex quo infertur, ignorantiam, etiam culpabilem excuſare, & à fortiori bonam fidem; ut ſi credat ex privilegio, vel conſuetudine jus decimarum ſibi competere. Filliucius *n. 169.* Suarez *n. 9.* & alii. Vide ſupradicta *diſp. 2. q. 8. punct. 12. n. 1. & ſeqq. tom. 3.* de excommunicationibus contra religioſos, ubi ea, quæ ad hanc ſuſpenſionem pertinent, clariùs explicavi.

PUNCTUM IX.

De ſuſpenſione ab officio prædicandi contra religioſos non admonentes pœnitentes de onere ſolvendi decimas, poſtquam à Rectoribus Eccleſiarum requiſiti fuerunt, ut admoneant.

1 *Materia hujus ſuſpenſionis latæ in* Clementina Cupientes de pœnis, *eſt ſcienter prætermittere admonitionem pœnitentibus obſtrictis onere decimarum, modò fuerint requiſiti ab Eccleſiarum Rectoribus, vel Vicariis, aut loca tenentibus, & commodè facere poſſent.*

2 *Subjectum hujus ſuſpenſionis ſunt religioſi, qui conſcientiam pœnitentibus non faciunt de onere ſolvendi decimas, exceptis Rectoribus Eccleſiarum, & religioſis Monaſteriorum percipientium decimas.*

3 *Non item religioſi concionatores, qui de hac re à Rectoribus requiſiti, negligunt hortari populum ad hujuſmodi ſolutionem, qui tamen ſunt puniendi à ſuis Prælatis.*

4 *Hæc ſuſpenſio repellit ab officio prædicandi.*

5 *Idem ſub pœna excommunicationis, ſi ſuſpenſus concionatur.*

6 *Abſolutio hujus ſuſpenſionis reſervata eſt Papæ, ſtatim tamen, ac conſcientiam facit pœnitentibus remanet liber à ſuſpenſione.*

Iſta ſuſpenſio lata eſt *in Clement. cupientes, de pœnis* cujus materiam ſubjectum, effectum, & durationem hic paucis innuam, cùm de hac ſuſpenſione, & excommunicatione ſufficienter egerim, *diſp. 2. q. 8. punct. 13. n. 11. & ſeqq. tom. 3.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 Materia iſtius ſuſpenſionis eſt ſcienter prætermittere admonitionem, pœnitentibus, obſtrictis onere decimarum; nam *in Clement. cupientes*, dicitur; *qui verò ſcienter prætermiſerint confitentibus conſcientiam facere de ſolvendis hujuſmodi decimis, ab officio prædicationis tamdiu maneant ipſo facto ſuſpenſi, &c.*

Hoc tamen intelligitur primò, modò requiſiti fuerint ab Eccleſiarum Rectoribus, vel vicariis, aut loca tenentibus earundem ut in dicta Clement. dicitur.

Secundò intelligitur, modò id commodè facere poſſent. Ratio eſt, tum quia præcepta humana ſuavia ſunt, nec obligant cum gravi incommodo; tum quia cauſa eximens religioſum à ſuſpenſione jam contracta, excuſat etiam a contrahenda. Sed incommoditas admonendi, & conſcientiam faciendi pœnitentibus de obligatione ſolvendi decimas eximit a ſuſpenſione, ut patet ex illis verbis, *maneant ipſo facto ſuſpenſi, donec confitentibus ipſius (ſi hoc ipſum ſibi dicendi commodè facultatem habuerint) conſcientiam fecerint.*

Quando autem quis dicatur commoditatem admonendi habere, explicavi *loco ſuprà cit. n. 15. to. 3.* ubi dixi hoc eſſe relinquendum judicio prudentis, cum non ſit eadem commoditas reſpectu omnium.

SECUNDA PROPOSITIO.

2 Subjectum iſtius ſuſpenſionis ſunt religioſi omnes, qui conſcientiam pœnitentibus non faciunt de onere ſolvendi decimas; nam in dicta Clement. dicitur, *religioſis omnibus injungimus, &c.*

Excipiuntur tamen Rectores Eccleſiarum, & religioſi monaſteriorum percipientium decimas, ut expreſsè dicitur in præfata Clement. *ad finem.*

3 Rogabis utrùm religioſi concionatores, qui de hac re à Rectoribus requiſiti negligunt ſuadere, & hortari populum ad ſolutionem decimarum, in hanc cenſuram incidant.

Reſpondeo non incidere in hanc cenſuram, ſed puniendos eſſe à ſuis Prælatis, ut in dicta Clement. habetur. Ita Suarez, Alterius, & alii *locis infrà citandis*, contra nonnullos alios.

TERTIA PROPOSITIO.

4 Iſta ſuſpenſio repellit ab officio prædicandi, ibi, *ab officio tamen prædicationis.*

5 Rogabis, quam pœnam incurrat religioſus, qui hac ſuſpenſione obſtrictus concionatur.

Reſp. incurrere cenſuram excommunicationis ut in dicta Clement. decernitur, quam excommunicationem *loco ſuprà cit. explicavi diſp. 2. qu. 8. punct. 13. nu. 1. & ſeqq. to. 3.*

QUARTA PROPOSITIO.

6 Abſolutio iſtius ſuſpenſionis reſervata eſt Papæ, quia lata eſt tempus, & quaſi ſub conditione, donec religioſus conſcientiam pœnitentibus fecerit: ſtatim verò ac conſcientiam fecit, liber videtur à ſuſpenſione; conſequenter ſi poſtea concionetur, excommunicat. non incurrit. Vide Suar. *diſp. 31. ſect. 6. n. 12. & 13.* Sayr. *lib. 4. c. 13. n. 18.* Henriquez *lib. 13. c. 40.* Alter. *tom. 2. diſp. 17. c. 2. col. 5. & 7.* Filliucium *tract. 17. n. 171.*

PUNCTUM X.

De ſuſpenſione contra Prælatos religioſorum non ſatisfacientes intra menſem partibus læſis, quoties ad ipſos præfatos aliquid pervenit occaſione exceſſuum commiſſorum à ſuis religioſis, & requiſiti ſatisfactionem non præſtiterunt.

1 *Suſpenſio eſt lata* in Clementina 1. §. quibus verſ. cæterùm, de privilegiis.

2 *Materia iſtius ſuſpenſionis conſiſtit in omiſſione ſatisfactionis præſtandæ infrà menſem iis, qui læſi fuerunt ob delictum vetitum in hac Clementina, ſi occaſione alicujus delicti ibi expreſſi aliquid ad Prælatum Religionis pervenit. Ad hanc ſuſpenſionem requiruntur duæ conditiones; 1. Ut Prælati acceperint aliquid occaſione exceſſuum, à ſuis religioſis patratorum; 2. ut Prælati integrè non reſtituerint intrà menſem poſtquam fuerint requiſiti, & ſufficit unica requiſitio facta ab iis quibus eſt ſatisfaciendum.*

3 *Subjectum ſunt Prælati Religioſorum non plenè reſtituentes intra menſem, quod occaſione exceſſuum acceperant.*

4 *Exceſſus prohibiti* in Clementina 1. §. quibus, ſunt; *1. in concionibus detrahere Prælatis Eccleſiarum, 2. retrahere laicos, ne ad Parochias accedant; pronunciare indulgentias indiſcretas, id eſt non conceſſas; 4. retrahere teſtatores, ne legata matricibus Eccleſiis faciant, id eſt Cathedrali, vel Parochiali, ubi non adeſt Cathedralis; 5. procurare, ut legata debita, vel malè ablata incerta relinquantur, ſibi, vel fratribus, vel conventus in tertii præjudicium; 6. abſolvere à caſibus Pontifici, vel ordinariis reſervatis; 7. præſumere injuſtè vocare Eccleſiaſticas perſonas præſertim coram judicibus delegatis, aut eas convenire ad plura loca penitùs valdè remota.*

5 *Hæc ſuſpenſio repellit ab officio, & beneficio.*

6 *Ejus abſolutio ante præſtitam ſatisfactionem videtur Papæ reſervata, & præſtita ſatisfactione ceſſat.*

1 Iſta ſuſpenſio lata eſt *in Clemen. 1. §. quibus, verſ. cæterùm, de privilegiis*, cujus materiam ſubjectum, effectum, & durationem hic breviter explicabo.

Digitized by Google

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius ſuſpenſionis conſiſtit in omiſſione ſatisfactionis præſtandæ infra menſem iis, qui læſi fuerunt ob delictum in dicta Clement. religiſis prohibitum, ſi occaſione alicujus delicti, ibi expreſſi, aliquid Prælatum religionis pervenit; nam in dicta Clementina dicitur: *caterum Prælati eorum, niſi de his, qui occaſione præmiſſorum exceſſuum ad eos quoquomodo pervenerint, Eccleſiis, aut perſonis Eccleſiaſticis damnificatis, vel læſis ſatisfactionem plenariam exhibuerint, infra menſem poſtquam ſuper hoc fuerint requiſiti, ſuſpenſionis ſententiam uſque ad ſatisfactionem debitam eo ipſo incurrant.*

Ex quibus verbis colliguntur duæ conditiones neceſſariæ ad hanc cenſuram incurrendam.

Prima eſt, ut Prælati aliquid acceperint occaſione exceſſuum patratorum à ſuis religioſis; nam in textu dicitur, *quæ occaſione præmiſſorum exceſſuum ad eos quoquomodo pervenerint*; ſufficit tamen ut acceperint pro ſe, vel pro monaſterio, vel pro aliis, ut patet ex illa dictione *quoquomodo*.

Ex quo licet inferre cum gloſſa *hic in verb. pervenerint*, huic pænæ locum non eſſe, ſi nihil ad eos ullo modo pervenit.

Qui autem ſint exceſſus, quorum occaſione hæc cenſura incurritur, omittendo ſatisfactionem, conſtabit ex infra dicendis *n. 4.*

Secunda conditio eſt, ut Prælati integrè non reſtituerint intra menſem, poſtquam requiſiti fuerunt; ſufficit tamen unica requiſitio acta ab iis, quibus ſatisfactio præſtanda eſt, quia in textu ſimpliciter dicitur, *requiſiti*. Ita Cardinalis hic, Alterius *tom. 2. diſp. 17. c. 1. col. 6. verſ. quæris.*

SECUNDA PROPOSITIO.

3 SUbjectum iſtius ſuſpenſionis ſunt Prælati religioſorum non plenè reſtituentes infra menſem id, quod occaſione prædictorum exceſſuum acceperunt, nam in præfata Clementina dicitur, *Prælati eorum.*

Ex quo ſequitur ipſoſmet religioſos, qui exceſſus illius Clementinæ commiſerunt, non ligari ſuſpenſione, quia textus in hac parte loquitur ſolùm de Prælatis, ut bene Suarez *diſp. 31. ſect. 6. n. 11.* Saÿrus *lib. 4. c. 13. n. 11.* Henriquez *lib. 13. c. 49. n. 4.* Alter. *loco cit. verſ. hac ſunt.* Filliucius *tract. 17. n. 171.* & alii contra Sylveſtrum *verb. ſuſpenſio §. 6. verſ. 36.* & alios, exiſtimantes religioſos ligari ſuſpenſione.

An autem religioſi patrantes aliquod delictum in præfata Clementina expreſſum, excommunicatione ligentur, ſufficienter explicavi *diſp. 2. q. 8. punct. 2. n. 1. & ſeqq. tom. 3. & ibi punct. 5.* ligari.

4 Quæres, quinam ſint exceſſus in dicta Clementina religioſis prohibiti.

Reſpondeo plures eſſe.

Primus eſt, in concionibus detrahere Prælatis Eccleſiarum.

Secundus eſt, retrahere laicos, ne ad parochias accedant.

Tertius eſt, pronunciare indulgentias indiſcretas, id eſt, non conceſſas.

Quartus eſt, retrahere teſtatorem, ne legata matricibus Eccleſiis faciat. Eccleſia matrix eſt cathedralis, *c. cum venerabilis, de verb. ſignif.* vel etiam parochialis, ſaltem ubi non eſt cathedralis, ut ſuperiùs dictum fuit.

Quintus eſt procurare, ut legata debita, vel malè ablata incerta relinquantur ſibi, vel fratribus, vel conventionibus, in præjudicium alterius. Vetitum tamen non eſt religioſis admonere ægrum, ſeu teſtatorem de ſua neceſſitate, ipſumque hortari, ut aliquid ſuo monaſterio relinquat; hoc enim non vergit in injuſtum alterius præjudicium, nec in præfata Clementina prohibetur, ut bene præcitati DD. obſervant.

Sextus eſt, abſolvere à caſibus reſervatis Pontifici, vel locorum ordinariis.

Septimus eſt, præſumere injuſtè vexare perſonas Eccleſiaſticas præſertim coram judicibus delegatis, aut eas convenire ad plura loca, præſertim valde remota.

TERTIA PROPOSITIO.

5 ISta ſuſpenſio ſuſpendit ab officio, & beneficio. Ratio eſt, quia hic eſt effectus ſuſpenſionis abſolutè, & indefinitè prolatæ: in præſenti autem caſu ſuſpenſio abſolutè, & indefinitè profertur, ibi, *ſuſpenſionis ſententiam*. Ita Suarez *loc. cit.* Alter. *loc. cit. verſ. hæc ſunt.* nec diſſentire videtur gloſſ. *hic verſ. ſuſpenſ.*

Ex quo ſequitur, Prælatum divina celebrantem tempore iſtius ſuſpenſionis, in pænam irregularitatis incidere, quia violat cenſuram ſuſpenſionis per exercitium ordinis ſacri.

QUARTA PROPOSITIO.

6 ABſolutio iſtius ſuſpenſionis ante præſtitam ſatisfactionem videtur Papæ reſervata, quia lata eſt ad tempus, & ſub hac conditione; præſtita verò ſatisfactione ceſſat, quia ligare videtur ſolùm donec plena ſatisfactio præſtetur, ut patet ex illis verbis, *ſuſpenſionis ſententiam uſque ad ſatisfactionem debitam, eo ipſo incurrant*, licèt contrarium teneant Cardin. *hic n. 8.* Alterius *quæſito 3.* & alii.

An autem Epiſcopus diſpenſare poſſit, dum delictum eſt occultum, ut patet ex ſupradictis juxta decretum Trid. *ſeſſ. 24. c. 6.* poſſe diſpenſare.

PUNCTUM XI.

De ſuſpenſione, ſeu irregularitate contra apoſtatas à religione, &c.

1 *Apoſtatæ prohibentur* in cap. Hi qui, diſtin. 50. *ad clericatus officium admitti, aut miniſtrare in ſacro ordine ſic recepto, ante diſpenſationem Papæ, etiamſi ſint reconciliati ſuo ſuperiori, & pænitentiam receperint* ex cap. Conſultationi.

2 *Dicendus eſt apoſtata, qui cum habitu, vel illo dimiſſo diſcedit è Monaſterio, animo deſerendi ſtatum religioſum.*

3 *Et differt à fugitivo, qui non diſcedit animo deſerendi religionem, ſed ob metum Prælati, vel rigorem, vel ob aliam cauſam.*

4 *Materia hujus ſuſpenſionis eſt, recipere Sacrum Ordinem in apoſtaſia, non minorem, nec jam antea ſuſceptum uti.*

5 *Religioſus advolans ad aliam arctiorem religionem, & in ea ſacrum aliquem ordinem recipiens non manet ſuſpenſus ab ordine ſic ſuſcepto.*

6 *Subjectum hujus ſuſpenſionis ſunt Religioſi recipientes ſacrum ordinem in apoſtaſia.*

7 *Hoc loco intelligitur nomine Monachi Religioſus profeſſus, & Abbatis ſuperior.*

8 *Hæc ſuſpenſio impedit ab executione ordinis tempore apoſtaſiæ ſuſcepti, non ordinis ante, vel poſt eam ſuſcepti.*

9 *Apoſtata, qui tempore apoſtaſiæ ſacrum ordinem ſuſcepit, non poteſt poſt apoſtaſiam ad alium ordinem aſcendere abſque diſpenſatione; ſublata tamen ſuſpenſione non indiget nova diſpenſatione, ut ad ſuperiores aſcendat.*

10 *Abſolutio hujus ſuſpenſionis ſpectat ad Papam.*

1 IN *c. hi qui, diſt. 50.* prohibentur apoſtatæ ad clericatus officium admitti, *& in c. conſultationi*, de apoſtatis decernitur Monachum, qui aliquem ſacrum ordinem in apoſtaſia recipiens, quantumlibet ſuo fuerit reconciliatus Abbati, & receperit pænitentiam non poſſe abſque diſpenſatione Romani Pontificis in ordine ſic ſuſcepto miniſtrare. In quibus teſtibus colligitur potiùs irregularitas, quàm ſuſpenſio; nam impedimentum à jure inductum, ne quis ad clericatum promoveatur, eſt irregularitas; *in c. autem hi, qui diſt. 50.* extat prohibitio; & impedimentum, ne apoſtata ad clericalem ſtatum, & officium admittatur. Idem colligi poſſe videtur *ex c. conſultationi*. Ideò enim apoſtata prohibetur in ordine ſacro ſuſcepto miniſtrare, quia vetitum illi erat ordinem ſacrum ſuſcipere, pœna enim ſupponit culpam, & prohibitionem: quæ prohibitio vocari poteſt impedimentum canonicum, & irregularitas, ut docui *de cenſur. in genere diſput. 1. quæſt. 1. punct. 3. n. 1. & ſeqq. tom. 1. & de clauſura quæſt. 2. punct. 11. §. 4. n. 1. & ſeqq. to. 2.* cum S. Antonin. *3. p. tit. 27. de ſuſpenſ. c. 4. verſ. Apoſtata.* Ugolino *de irregul. c. 36. §. 4.* Majolus *lib. 5. c. 30.* Henriquez *lib. 13. c. 40. n. 1.* contra Sanctarellum *de Apoſtaſia c. 3. du. 2. n. 16.* & Sanchez *lib. 6. c. 8. n. 26.*

2 Verùm, quia multi putant apoſtatam à religione non eſſe irregularem, ſed ſuſpenſum, data pro nunc eorum opinione, hic conabor explicare, juxta ipſorum ſententiam, quænam ſit materia, ſubjectum, effectus, & duratio illius ſuſpenſionis. Sed priùs præmittendum eſt, apoſtatam eum dici, qui è monaſterio diſcedit animo deſerendi ſtatum religioſum; & hoc verum eſt, ſive diſcedat cum habitu, ſive illo dimiſſo; poteſt enim aliquis eſſe apoſtata cum habitu, & poteſt aliquis non eſſe apoſtata, etiamſi habitum exuerit.

3 Addo non idem eſſe apoſtatam, & fugitivum. Apoſtata dicitur, qui à monaſterio recedit animo non redeundi, ſed excutiendi à ſe jugum obedientiæ; fugitivus verò dicitur, qui egreditur non animo recedendi à religione, ſed ob Prælati metum, & rigorem, aut ob vagandi voluntatem, aut alia ſimili de cauſa. Ita Valentia *2. 2. diſp. 1. q. 12.* Leſſius *lib. 2. c. 41. dub. 15. n. 109.* Azor. *1. p. lib. 12. ca. 16. q. 1.* Arragonius *2. 2. q. 12. art. 1.* Sanctarellus *de apoſtaſia c. 3. dub. 1. n. 1.* Sanchez *in opere morali lib. 6.* Suarez *c. 8. n. 1. de relig. tom. 4. lib. 3. c. 2.* Hic loquimur de apoſtata, non de fugitivo, quamvis etiam fugitivus graviter peccet, & in foro externo aliquando præſumatur apoſtata.

PRIMA PROPOSITIO.

4 MAteria iſtius ſuſpenſionis eſt recipere ſacrum ordinem in apoſtaſia; nam in textu dicitur, *ſacrum ordinem in apoſtaſia recipiens*. Nomine autem ſacri ordinis intelligo Subdiaconatum, Diaconatum, Sacerdotium, & conſecrationem Epiſcopalem, hæc enim eſt extenſio ordinis ſacerdotalis. Ita Suarez *tom. 4. de relig. lib. 3. c. 1. n. 30.*

Ex quo licèt inferre primò, illum non remanere ſuſpenſum, qui minorem ordinem in apoſtaſia ſuſcepit. Ita Suarez, Sanch. Alterius, Sanctarellus, & alii *locis proximè citandis*, contra plures alios; conſequenter eum, qui minores ordines in apoſtaſia ſuſcepit, non indigere diſpenſatione, niſi fortè illos ſuſceperit in excommunicatione; tunc enim eſt irregularis, ſi ſequamur ſententiam, quam tradidi *de irregularitate diſp. 7. q. 3. punct. 4. n. 1. tom. 1.*

Secundò, eum non affici ſuſpenſione, qui ſacrum ordinem ſuſcepit ante apoſtaſiam, conſequenter non repelli ab executione illius ordinis. Idem dic de eo, qui ordinem ſuſcepit poſt apoſtaſiam, poſtquam diſpenſationem à Summo Pontifice obtinuerat; hic enim non recipit ordinem in apoſtaſia, ut bene Suar. *num. 5.* Alterius, Sanctarellus, & alii. Qui verò recepit poſt apoſtaſiam, & poſt reconciliationem cum Abbate, ſed ante, Summi Pontificis diſpenſationem,

Digitized by Google

miniſtrare non poteſt, non ſolum io ordine ſuſcepto tempore apoſtaſiæ, verò neque in ſuſcepto poſt apoſtaſiam. Ratio eſt, quia ordo ſuſceptus poſt apoſtaſiam eſt ordo ſuperior ſuſcepto in apoſtaſia; qui autem ſuſpenſus eſt ab executione inferioris ordinis, ſuſpenſus etiam eſt ab executione majoris, quia major virtualiter continet minorem, ut alibi cum communi DD. ſententia docui *in tractatu de cenſuris in genere diſput.3. punct. 2. nu. 7. tom.1.* dum loquerer de ſuſpenſionibus in genere.

Tertiò, apoſtatam, qui depoſita apoſtaſia ad ſuam religionem redit, & in ea ordines ſuſcepit, poſſe ordinibus uti, quia eos non ſuſcipit io apoſtaſia. Ita communiter DD.

Obiicies, Pauli IV. in Bulla 14. quæ incipit: *Poſtquam divina bonitas*, ſuſpendit apoſtatas ab omni cujuſvis ordinis executiooe, & omni gradu, privatque omnibus officiis, & beneficiis, &c.

Reſpondeo illam Bullam ad terminos juris communis redactam fuiſſe à Pio V. in Bulla 3. incipit: *Sedis Apoſtolicæ*.

Rogabis utrùm religioſus, qui ad aliam religionem advolavit, & in ea ſacrum ordinem ſuſcepit, ſuſpenſus remaneat ab ordine in ea religione ſuſcepto.

Reſpondeo negativè, ſi advolavit ad religionem arctiorem. Ratio eſt, tum quia ita declaratur *in c. ex parte, de temp. ordinat.* tum quia oon eſt apoſtata, & hoc verum eſt, etiamſi forte peccaverit quoad modum; tranſeundo ad aliam religionem, ut quia ad illam tranſivit ſine debita licentia: hic enim ooo eſt apoſtata.

Addo probabiliter non remanere ſuſpenſum ab ordine ſuſcepto, etiam ſi tranſierit ad religionem laxiorem; tum quia hic non videtur ſimpliciter apoſtata; tum quia hoc videtur declaratum *in c. ex part. cit.* ubi hoc Pontifex quendam monachum, qui ad monachos nigros ſe tranſtulerat; & ad ſacerdotii ordiem eo tempore promotus fuerat, mandat in executione officii ſacerdotalis liberè permitti. Ita gloſſa *in c. conſultationi.* Majolus *lib.2. de irregular. cap.1. n.15.* Sayrus *lib.4. cap. 13. n.16.* Sanchez *in opere morali lib 6. ca.8. nu. 8. & 28.* Alterius *tom. 2. diſput.17. cap.2. col.7. & 9. dub.3.* Azor. *1. parte lib. 12. cap. 27. quæſt. 5.* Leſſius *lib.2. cap. 41. dub.13. num. 102.* Sanctarellus *in tractatu de Apoſtaſia ca. 3. dub.2. nu. 17.* & alii apud Alterium, Sanctarellum, & Sanchez *locis citatis*, contra Sylveſtrum *excommunicatio 9. § 54. quæſtio 6. & ver. Apoſtaſia. § 2. verſic. quod intelligo.* Navarr. *in manuali cap. 27. nu. 231.* Cajetanus *in ſumma verbo excommunicatio caſu 61.* Majolum *libro ſecundo, capitulo primo, n.15.* Suarez *diſput. 31. ſect 6. nu 4.* Filliucium, *tract.17. n.163. & ſeqq.* & alios, quorum opinio probabilis eſt.

Obiicies, recedens ab una religione animo non redeundi, & io laxiori profeſſionem faciens eſt apoſtata, & invalide profitetur; ergo ligatur pœnis apoſtatarum.

Reſpondeo invalidè quidem profiteri, ſed non eſſe propriè apoſtatam, cùm non habeat animum recedendi ab inſtituto religioſo; conſequenter non afficiuntur pœnis apoſtatarum.

An autem hic ligetur excommunicatione, ſaltem tanquam deſertor habitus ſuæ religionis, ſuperius explicavi *diſput.2. q.8. punct.6. n.1. & ſeqq. tom.3.* ubi docui incurrere.

SECUNDA PROPOSITIO.

6 SUbiectum iſtius prohibitionis, ſeu ſuſpenſionis ſunt religioſi recipientes ſacrum ordinem in apoſtaſia. Ratio eſt, quia in præcitatis juribus ſermo eſt de apoſtatis à religione.

7 Apoſtatæ autem à religione ſunt religioſi jam profeſſi; nomine autem monachi *in c.* conſultationi intelligitur quilibet religioſus, & nomine Abbatis intelligitur religioſi ſuperior, Ita Suar. *tom.4. de relig. l.3. c.1. nu.29.* ubi ait hanc eſſe veriorem Doctorum ſententiam. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex *in c.2. de poſtulando*, declarat in canone prohibente monacho advocatum eſſe, comprehendi Canonicum regularem, licèt in canone expreſſa mentio fiat tantummodo de monachis; tum quia diſpoſitio facta eſt intuitu religioſi ſtatus; ergo comprehendit omnes religioſos. Ita innuit Panorm. *in ca. quod Dei timorem, de ſtatu monach.* Navarr. *comment.3. de regul. n.41.* Suarez *tom.4. de relig. lib.3. c.1. n.29.* & alii aſſerentes diſpoſitionem etiam odioſam loquentem de monachis extendi ad Canonicos regulares, quando fundamentum diſpoſitionis tale eſt ut monachi, & Canonici regulares æquiparentur ſecundùm jus antiquum; legiſlator enim intendit eos omnes comprehendere, licèt monachos dumtaxat quaſi materialiter nominaverit.

TERTIA PROPOSITIO.

8 EFfectus iſtius prohibitionis, ſeu ſuſpenſionis eſt impedire, ſeu ſuſpendere ab executione ordinis tempore apoſtaſiæ ſuſcepti, ut patet ex verbis *c. conſultationi initio cit.*

Ex quo ſequitur primò, apoſtatam poſſe uti ordine ſuſcepto ante apoſtaſiam, quia repellitur ſolùm ab executione ordinis ſuſcepti in apoſtaſia, niſi forte alia cenſura ſit obſtrictus, de qua hic non loquimur; aut niſi abſtinere debeat ob læthalem culpam nondum deletam, juxta dicta *de Sacram. diſput.4. q.6. punct.1. nu.8. & ſeqq. tom.1.* Ita Suarez *de cenſuris*, Alterius, & alii *locis cit.*

Secundò, apoſtatam poſſe relicta apoſtaſia ordines ſuſcipere, & in eis miniſtrare, quia per pœnitentiam, & redditum ad priſtinum ſtatum tollitur hoc impedimentum, juxta Suarez *de relig. tom.4. lib.3. c.1. n.28.* & alios, textus enim loquitur de recipiente ſacrum ordinem in apoſtaſia.

9 Major difficultas eſt, utrùm apoſtata, qui tempore apoſtaſiæ ſacrum ordinem ſuſcepit, poſſit poſt apoſtaſiam ad alium ſuperiorem ordinem aſcendere abſque diſpenſatione.

Reſp. negativè; tum quia ſuſpenſus ab executione minoris ordinis, ſuſpenſus etiá eſt ab executione ſuperioris ordinis, ut in prima propoſitione dictum fuit *num. 5.* ergo ſuſpenſus eſt etiam à ſuſceptione majoris ordinis, cum ordines ſuſcipiantur propter ipſorum exercitium; tum quia quibus vetitum eſt minus, cenſetur etiam vetitum majus, *c. cum illorum, de ſent. excommun. cap. illud, diſt. 95. & l. qui indignus, ff. de ſenator.* Miniſtrare autem in minori ordine jam ſuſcepto minus eſt, quam ſuperiorem ordinem ſuſcipere. Ita Panorm. *in c. fin n. 2. de apoſtaſia.* Suarez *n.3.* Alterius *loco cit. dub.2. col. 8.* Cardinalis, Tabiena, Armilla, & alii apud Sanchez *in opere morali lib.6. c.8. n.22.* & apud Sanctarellum *loco cit. n. 3.* contra nonnullos canoniſtas, teſte Joann. Andr. hic, Sanchez *loco cit. n. 22.* & Suarez *de cenſuris, nu. 3.* & hæc a fortiori vera ſunt in mea ſententia, qua tueor apoſtatam eſſe irregularem; irregularitas enim impedit ſuſceptionem ordinum, & illorum exercitium.

Verum tamen eſt in ſententia aſſerentium apoſtatam nõ eſſe irregularem, ſed ſuſpenſum ab executiooe ſacri ordinis ſuſcepti in appſtaſia, ſublata ſuſpenſione ordinis ſuſcepti tempore apoſtaſiæ, non indigere alia diſpenſatione, ut ad ſuperiores ordines aſcendat. Ratio eſt, quia impediebatur ſuperiorem ordinem ſuſcipere, eo quòd ſuſpenſus eſſet ab executione ſuſcepti, ex qua ſuſpenſione acceſſoriè conſurgebat impedimentum ſuſcipiendi majores ordines: ſublato autem impedimento principali ceſſat etiam acceſſorium: ut bene Suarez *n. 23.*

QUARTA PROPOSITIO.

10 ABſolutio, ſeu diſpenſatio in hac ſuſpenſione, ſeu potiùs impedimento caoonico, pertinet ad Summum Pontificem; nam *in c. conſultationi*, habetur, eum qui ſacrum ordinem ſuſcipit in apoſtaſia, non poſſe in eo miniſtrare abſque diſpenſatione Romani Pontificis, etiamſi religioſus ſuo Abbati reconciliatus fuerit, & receperit pœnitentiam.

An autem apoſtata ligatus excommunicatione ſuſpenſionem, vel irregularitatem incurrat ſuſcipiendo ordines, & diſpenſationem obtinere poſſit ab Epiſcopo, ſuperius explicatum eſt *diſp.3. q.1. punct.6. n. 1. & ſeqq. tom.3.* & dixi, incurrere, nec poſſe ab Epiſcopo diſpenſari.

Prædictis obiter addendum eſt primò nonnulla decreta circa apoſtatas, & ejectos à religione edita fuiſſe, quæ Sacra Card. Congregatio die 21. Septembris 1624. præcepit à ſuperioribus religionum obſervari, ſimulque privationem officiorum, vocis activæ, & paſſivæ, & inhabilitatis ad illa in poſterum obtinenda inflixit ſuperioribus illa decreta non obſervantibus, & hujus pœnæ ceſſationem Summo Pontifici reſervavit, ut patet ex dictis *de clauſura quæſt.2. punct.11. §.2. nu. 1. & ſeqq. tom.1.* ubi hoc punctum de verbo ad verbum retuli.

Secundò addendum eſt Prælatos teneri, per ſe loquendo, fugitivos, & apoſtatas data opportunitate revocare, tum quia ex officio tenetur ſaluti ſubditorum conſulere; tum quia ſic declaratur in *c. ult. de regular.* Vide Suarez *tom.4. de relig. lib.3. c. 1. num.17. & ſeqq.* & quæ tradidi *de clauſura quæſt. 2. punct. 11. & 12. per tot. uſq; ad 747. incluſivè tom. 1.*

PUNCTUM XII.

De ſuſpenſione ab executione ordinum contra religioſum à religione ejectum.

1 *Religioſus à religione ejectus ſuſpenſus eſt ex Decreto Sacræ Congregationis de mandato Urbani VIII.*
2 *Non item novitius ob delictum ejectus.*
3 *Religioſus ejectus, eximitur ab hac cenſura, ſi iterum recipiatur, aut ad aliam religionem tranſeat.*
4 *Hæc ſuſpenſio repellit ab exercitio ordinum tam majorum, quàm minorum.*
5 *Ejectus à religione, fit irregularis celebrando, aut functiones ſacrorum ordinum exercendo, ſecus ſi minorum.*
6 *Abſolutio hujus ſuſpenſionis pertinet ad Papam.*

IN hoc §. explicabo primò utrùm ejectus à religione ſit ſuſpenſus. Secundò, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio.

PRIMA PROPOSITIO.

1 REligioſus à Religione ejectus ſuſpenſus eſt; nam ita ſancitum fuit à Sacra Cardinalium Congregatione facultate Summi Pontificis Urbani VIII. die 21. Septembris 1624. ibi, *Item ut ejecti extra religionem degentes ſint perpetuò ſuſpenſi ab exercitio ordinum.*

2 Sed modò dubium eſt primò, utrùm hoc militet in novitio ob delictum ejecto.

Reſp. negativè, tum quia Sacra Cardinalium Congregatio loquitur *de religioſis ejectis*; novitius autem nondum eſt religioſus, licet forte religioſorum privilegiis fruatur; tum quia ſicut novitii impunè ſua ſponte exeunt, ita etiam impune ejici poſſunt.

Secundò dubium eſt, utrùm religioſus ejectus, ſi iterùm recipiatur, vel ad aliam religionem tranſeat, eximatur ab hac cenſura.

Reſp.

Digitized by Google

Reſp. affirmativè, quia Summus Pontifex loquitur de religioſis degentibus extra religionem, & hoc verum videtur, etiamſi tranſeat ad laxiorem, aut etiamſi novum ineat, & peragat noviciatum; hic enim non dicitur degere extra religionem.

Quo autem pacto licitum ſit ejecto ad novam religionem ſe transferre, docui *in tract. de clauſura, q. 2. punct. 9. difficult. 1. n. 1. & ſeqq. tom. 1.* licere de licentia ſuperioris, videri poteſt Rodriquez *tom. 1. q. regul. q. 30. art. 22.* Navarr. *conſil. 78. de regular.* Sorbus *in compend. privilegiis verb. ejicere, in fine annot.* Leſſius *lib. 2. de juſtit. c. 14. dub. 15.* Sanctarellus *in tract. de Apoſtaſia c. 4. 5. & 6.* ubi plura *de ejectis a religione differunt*, quæ etiam à me pertractata fuerunt *in tract. de clauſura, q. 2. punct. 12. per totum tom. 1.* ubi etiam hoc punctum ad verbum retuli.

SECUNDA PROPOSITIO.

4 Iſta ſuſpenſio repellit ab exercitio ordinum, ut patet ex verbis Sacræ Congregationis ſuperiùs citatis. Nomine autem *ordinum* hoc in loco probabiliùs cenſeo non ſolùm intelligi majores, verùm etiã minores, quia Sacra Congregatio abſolutè loquitur.

5 Hinc ſequitur, ejectum à religione incidere in irregularitatem celebrando, aut functiones ſacrorum ordinum exercendo, quia violat cenſuram per exercitium Ordinis Sacri. An autem idem valeat in eo, qui functiones minorum ordinum exercet, diſſenſio eſt inter DD. de qua re ſufficienter egi *de cenſuris in genere diſp. 8. q. 3. punct. 5. n. 1. tom. 1.* ubi negativè reſpondi.

TERTIA PROPOSITIO.

6 Abſolutio, aut moderatio iſtius ſuſpenſionis Summo Pontifici reſervata eſt. Ratio eſt, quia in præfato Sacræ Congregationis decreto dicitur, ſublata ordinariis locorum facultate dictam ſuſpenſionem relaxandi, aut moderandi.

PUNCTUM XIII.

De ſuſpenſione contra religioſos præſumentes introducere mulieres in monaſteria.

Iſti incurrunt ſuſpenſionem à divinis, privantur beneficiis, & ad illa inhabiles redduntur, ex Bulla Pii V. quæ incipit, *Regularium*, de qua plura diſſerui *in meo tractatu de clauſura quæſt. 5. punct. 3. num. 3. t. 1.* quæ ibi videri poſſunt.

PUNCTUM XIV.

De ſuſpenſione contra monachos nigros non utentes habitu, & veſtitu juxta formam præſcriptam *in Clem. 1. §. ſi quis autem, de ſtatu monachorum.*

1 *Materia iſtius ſuſpenſionis eſt ferre habitum contra formam præſcriptam* in Clement. 1. § ſi quis autem de ſtatu monachorum, niſi fiat bona fide, vel ad modicum tempus.
2 *Subjectum ejus ſunt monachi nigri.*
3 *Dicuntur monachi nigri, Benedictini.*
4 *Effectus hujus ſuſpenſionis reſpectu Abbatis, vel Prioris non habentis proprium Abbatem eſt ſuſpendere per annum à collatione beneficiorum; ſi ſit inferior habens aliquam adminiſtrationem, privatur per annum adminiſtratione; ſi adminiſtrationem non habet, redditur inhabilis ad adminiſtrationem, & Eccleſiaſticum beneficium obtinendum: Hinc Abbas non poteſt beneficium conferre, poteſt tamen beneficii fructus percipere, & ſuſpenſus ab adminiſtratione non poteſt exercere poteſtatem circa temporalia, ſed ſolum circa ſpiritualia.*
5 *Suſpenſus ab adminiſtratione privatur ſolis fructibus ei competentibus ratione adminiſtrationis, non aliis.*
6 *Suſpenſus à collatione, vel adminiſtratione non fit irregularis conferendo beneficia, aut adminiſtrando, ſed graviter peccat.*
7 *Ad priorem clauſtralem cum conſenſu conventus, pertinent beneficiorum collatio, quo anno Abbas ſuſpenſus manet.*
8 *Valida eſt collatio facta à ſuſpenſo non denunciato.*
9 *Abſolutio hujus ſuſpenſionis ſpectat ad Papam.*

Circa iſtam ſuſpenſionem explicabo.
Primò, materiam.
Secundò, ſubiectum.
Tertiò, effectum.
Quartò, ceſſationem, & abſolutionem.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Materia iſtius ſuſpenſionis eſt portare habitum contra formam in dicta Clementina præſcriptam, ibi, *ſi ſotulares non corrigiatos; & alios, aut caputia non ſiſſo portare præſumpſerint, &c.*

Hæc propoſitio limitatur primò, niſi hoc fiat bona fide, vel ex ignorantia; nam in textu ponitur verbum, *præſumpſerint*, quod indicat ſcientiam, & dolum, ut ſæpiùs in præcedenti dictum fuit.

Secundò limitatur, niſi hoc fiat ad modicum, & breve tempus. Ratio eſt, tum quia parvitas materiæ excuſat à mortali; conſequenter etiam à gravi pœna; tum quia Clem. V. in dicta Clement. utitur verbo, *portare*, quod indicat delationem quaſi per modum ordinarii habitus, ex Suar. *de cenſur. tom. 5. diſp. 31. ſect. 6. n. 10.*

SECUNDA PROPOSITIO.

2 Subiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt monachi nigri, de his enim ſermo eſt in præfata Clemen. ibi, *ne in agro Domini, ſacra videlicet monachorum nigrorum religione, iudicorum aliquid obrepat, &c.* Verum tamen eſt, non omnes eadem pœna puniri, ſed varia pro qualitate perſonarum, ut conſtabit ex dicendis in tertia propoſitione.

3 Monachi nigri vocantur illi religioſi Benedictini, qui utrumque habitum nigrum, videlicet ſuperiorem, & inferiorem geſtant.

Hinc ſequitur monachos Ciſtercienſ. Camaldolenſ. & his ſimiles, non ſubiici huic cenſuræ; quia non ſunt monachi nigri. Ita gloſſ. *hic verb. nigrorum*, Alter. *tom. 2. diſp. 17. c. 1. col. 3.* Suarez *loc. cit.* Henriq. *lib. 13. c. 38.* Sayrus *lib. 4. c. 13. n. 6.* & alii.

TERTIA PROPOSITIO.

4 Effectus iſtius ſuſpenſionis eſt ſuſpendere per annum à collatione beneficiorum, ſi delinquens ſit Abbas, aut Prior non habens proprium Abbatem, ſi verò ſit inferior, habens aliquam adminiſtrationem, privatur per annum adminiſtratione, ſi nullam habeat adminiſtrationem, & Eccleſiaſticum beneficium obtinendum, ut dicitur in præfata Clementina.

Hinc ſequitur, Abbatem non poſſe beneficium eo anno conferre; poſſe tamen beneficii fructus percipere, quia ſuſpenſus eſt à collatione beneficiorum, non autem à beneficio, ſeu à fructibus beneficiorum. Alius verò ſuſpenſus ab adminiſtratione non poteſt exercere poteſtatem, quam habet circa temporalia, poteſt verò circa ſpiritualia, alioquin in dicta Clementina additum fuiſſet, in temporalibus, & in ſpiritualibus.

5 Addunt Cardinalis hic, & Alter. *loc. cit.* ſuſpenſum ab adminiſtratione privari perceptione fructuum, eo quòd ſuſpenſio ab adminiſtratione indicet ſubtractionem fructuum temporalium.

Ego verò hoc generaliter non approbo, ſed exiſtimo, ſuſpenſum ad adminiſtratione privari fructibus, quatenus ei competant ratione adminiſtrationis, ſecus de aliis, ut à ſimili patet ex dictis *de bonis canonicis diſput. 1. q. 5 punct. 3. n. 1 & ſeqq tom 1.*

6 Rogabis primò, utrùm ſuſpenſus à collatione, vel adminiſtratione graviter peccet, aut irregularitatem incurrat conferendo beneficia, aut ingerendo ſe adminiſtrationi.

Reſp. graviter quidem peccare, quia facit contra prohibitionem Eccleſiæ in re gravi, non tamen irregularitatem contrahere, quia hæc non eſt in jure expreſſa, nec violatur cenſura per exercitium ordinis ſacri. Ita Cardinalis hic, & Alter. *loc. cit.*

7 Rogabis ſecundò, ad quem pertineat beneficiorum collatio eo anno, quo Abbas ſuſpenſus remanet.

Reſpondeo pertinere, & devolvi ad Priorem clauſtralem cum conſilio, & aſſenſu conventus; vel majoris partis, ſic enim in hoc caſu ſtatuitur in præfata Clementina.

8 An autem valida ſit collatio facta à ſuſpenſo à collatione, patet ex regulis generalibus traditis *de cenſuris in genere diſput. 2. qu. 2. punct. 5. num. 3. & ſeqq. & diſp. 3. punct. 4. n. 7 t. 1.* videri validam, ſi collator nondum eſt denunciatus ſuſpenſus; ſecus ſi denunciatus ſit.

QUARTA PROPOSITIO.

9 Abſolutio iſtius ſuſpenſionis obtinenda eſt à Papa.

Ratio eſt, quia lata eſt ad tempus; elapſo verò anno ceſſat; quia non ligat ultra conditoris voluntatem.

PUNCTUM XV.

De ſuſpenſione contra monachos, nigros, qui venationi, aut aucupationi clamoroſæ, aut alias cum canibus, aut avibus ex propoſito interſunt.

1 *Eſt lata hæc ſuſpenſio*, in Clem. 1. §. ſi quis de ſtatu Monachorum.
2 *Ejus materia eſt aſſiſtere ex propoſito, non per accidens venationi, vel aucupationi clamoroſæ.*
3 *Subiectum ſunt Monachi nigri.*
4 *Effectus eſt ſuſpendere Abbatem, vel Priorem per biennium à collatione beneficiorum inferiorem ab adminiſtratione per biennium ſi quam habet, ſi non habet, reddere inhabilem per biennium ad adminiſtrationem, & beneficium Eccleſiaſticum recipiendum.*

1 Iſta ſuſpenſio lata fuit *in Clement. 1. §. ſi quis, de ſtatu monachorum*, & eoſdem effectus parit, quos parit ſuſpenſio in præcedenti puncto explicata, præterquam quòd illa ligat ſolùm ad annum, hæc ad duos.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Materia iſtius ſuſpenſionis eſt aſſiſtere ex propoſito venationi, aut aucupationi clamoroſæ, aut cũ canibus, vel avibus.

Ex quo ſequitur eum, qui ex accidenti intereſt venationi, non ligari hac ſuſpenſione, quia non intereſt ex propoſito; idem dic ſi interſit aucupationi; aut venationi non clamoroſæ, id eſt, factæ cum tumultu, & ſtrepitu, aut ſi aſſiſtat venationi ſine avibus, vel canibus, ſed cum retibus, & laqueis, aut alia ratione cum decentia, & honeſtate, ut bene gloſſa *hic in verbo avibus*. Alterius *loc. cit. col. 4.* & alii.

Digitized by Google

SECUNDA PROPOSITIO.

3 Subjectum iſtius ſuſpenſionis ſunt monachi nigri, ut probatum eſt *in praced. punct. quamvis* Navarr. *comment. 4. q. 9. n. 26. de reg.* & Alc. *loc. cit. col.* 4 volunt hac conſtitutione ligari non ſolùm monachos nigros, verùm etiam omnes alios monachos.

An autem, & quatenus venatio licita ſit clericis, conſtat ex dictis *de veſtit. diſp. 2. q. ult. punct. 1. n. 3. t. 2.* licitam eſſe venationem non clamoroſam, nec periculoſam, illicitam verò Clericis eſſe venationem ſaltuoſam clamoroſam, & periculoſam, niſi fortè fiat raro, & ſine ſcandalo.

TERTIA PROPOSITIO.

4 Iſta ſuſpenſio ſuſpendit per biennium à collatione beneficiorum, ſi delinquens ſit Abbas, aut Prior non habens proprium Abbatem. Si verò ſit alius ſuſpenditur per biennium adminiſtratione, ſi quam habet: ſi nullam habeat adminiſtrationem, redditur inhabilis per duos annos ad adminiſtrationem, & Eccleſiaſticum beneficium recipiendum.

Cui autem facultas diſpenſandi in hac ſuſpenſione competat, patet ex dictis *punct. praced. n.* 9. competere Summo Pontifici.

PUNCTUM XVI.

De ſuſpenſione contra Fratres Prædicatores, præſumentes perturbare officium Inquiſitionis contra hæreticos exercitum à Fratribus Minoribus.

Iſti ligantur ſuſpenſione ab exercitio ſacrorum ordinum, donec abſolutionem à Sede Apoſtolica, aut ab illo, cujus officium perturbarunt, obtineant; eadem ſuſpenſio afficit Fratres Minores perturbare præſumentes Officium Inquiſitoris adminiſtratum à Prædicatoribus, ut patet ex quodam Clement. IV. privilegio, incipit: *Paupertatis altiſſimæ*, de quo mentionem faciunt S. Anton. 3. *p. tit. 28. c. 4.* Sayrus *lib. 4. c. 13. n.* 13 Henriquez *lib. 13. c. 40. n. 3. ad finem.*

PUNCTUM XVII.

De ſuſpenſione contra Fratres ordinis Prædicatorum promotos ad Prælaturam, ſi poſtquam promoti fuerunt ad Epiſcopatum, vel aliam Prælaturam, ſuſcipiant conſecrationem, antequam reſtituant ordini libros, & alia, quæ tempore promotionis habebant.

Iſti religioſi contrahunt ſuſpenſionem à Pontificalibus, Papæ reſervatam, teſte S. Antonino 3. *p. tit. 27 de ſuſpenſione cap. 4.* ubi hoc probat ex quodam privilegio Clementis IV. quod ego nondum vidi & propterea hoc dixi innixus fidei, & teſtimonio tanti viri.

QUÆSTIO IX.

De ſuſpenſionibus contra capitula, & conventus.

Suſpenſiones contra capitula, & conventus jam explicavi occaſione aliarum, quæ contra ſingulares perſonas editæ ſunt; ideo hic eas ſolùm innuere ſufficiet, eo ordine, & iiſdem verbis, quibus ea *in tract. de cenſuris in genere enumeravi diſp. 3. punct. 5. §. 3. per totum.*

Primò, capitula Eccleſiæ, vel Monaſterii, quæ Epiſcopum, aut Prælatum religioſum à Sede Apoſtolica proviſum ſine litteris ejuſdem ſedis recipiunt, aut illi obediunt, ſuſpenduntur à beneficiis. *Extrav. 1. de elect.* de qua re ſuperiùs egi cum ſuſpenſiones in Epiſcopos latas explicarem *q. 4. punct. 10. n. 1. & ſeqq. tom. 3.*

Secundò, capitula, & collegia, quæ ſede cathedrali, collegiata, vel regulari vacante occupant, vel dilapidant bona ad Prælatum defunctum, vel ad ipſam Eccleſiam, vel ad ſucceſſorem pertinentia, ſuſpenduntur ab officio, & beneficio, donec plenam reſtitutionem fecerint. *c. quia de elect.*

Eadem cenſura fertur in ſingulares perſonas hujuſmodi delictum patrantes, ut ſuo loco oſtendi cum Suarez, Conincho, & Filliucio, quibus adde Sayrum non ſolum *loco ibi cit.* verùm etiam *c. 13. n.* 26.

Tertiò, capitula, & conventus, qui aliquid directè, vel indirectè accipiunt, aut petunt ob receptionem alicujus in religionem, aut poſt illam, incurrunt ipſo jure ſuſpenſionem totalem, id eſt, ab officio, & beneficio, Papæ reſervatam, ſive quod accipiunt, ſint pecuniæ, ſive cibaria, prandia, cœnæ, jocalia, aut alia etiam ad pium uſum pertinentia, Clement. ſane, *de ſimonia.* Navarrus *loco cit.* Sayrus *lib. 4. c. 13 n.* 27. Filliucius *n.* 161. Vivald. *in candelabro tit. de ſuſpen. n.* 45 & alii. Iſta ſuſpenſio explicata eſt ſupra *de excommunicationibus, diſp. 2. q. 3 punct. 29. n. 9 & ſeqq. tom.* 3 ubi etiam explicavi, utrùm moniales conventionem de dote facientes ante receptionem, excommunicationi ſubiiciantur.

Quartò, capitula, aut ſingulæ perſonæ reſignationem beneficiorum admittentes extra caſus, & formam Bullæ Pii V. quæ incipit: *Quanta Eccleſiæ*, incurrunt ſuſpenſionem à collatione, præſentatione, & inſtitutione, & capitulum faciens contra iſtam ſuſpenſionem, afficitur ſuſpenſione à divinis Papæ reſervata, de hoc caſu quatenus ſingulares perſonas afficit, actum eſt, *diſp. 3. quæſt. 4. punct. 2. num. 1. & ſeqq. tom.* 3.

Quintò, capitula, vel potius ſingulares perſonæ, aliquem ad profeſſionem admittentes nondum expleto probationis anno. De qua re *ſuprà q. præced. punct. 5. n. 1 & ſeqq.*

Sextò, præſumentes perturbare, vel impedire ea, quæ pro Eccleſia Toloſana ſtatuta ſunt *in Extravag. ſalubriter, de præbend.* de hoc *cenſura* vide infra dicenda *diſp. ſequenti q. 1. punct. 6. n. 1. & ſeqq.*

DISPUTATIO IV.

De interdictis in particulari.

Casus, in quibus incurritur interdictum, ad tria capita revocari poſſunt.
Primum eſt de interdictis localibus.
Secundum, de perſonalibus generalibus;
Tertium, de perſonalibus ſpecialibus.
De ſingulis ſeorſim hic, Deo favente, diſſeram.

QUÆSTIO I.

De interdictis perſonalibus generalibus.

Nomine interdicti perſonalis generalis hoc in loco appello id, quod fertur contra plures perſonas, ut capitulum, collegium, vel univerſitatem. An autem hoc, propriè loquendo, appellandum ſit interdictum generale, explicavi *de cenſuris in genere diſp. 5. punct. 1. n. 1. & ſeqq. t.* 1 hoc poſito enumerabo caſus, in quibus interdictum perſonale generale incurritur.

PUNCTUM I.

De interdicto contra eos, qui cauſam dederunt interdicto locali.

1 *Qui dat cauſam interdicto locali, perſonale interdictum incurrit, etiamſi ſit Univerſitas, vel Princeps ex* cap. ſi ſententia de ſent. excommun. lib. 6.

UNICA PROPOSITIO.

1 Dans cauſam interdicto locali, perſonale interdictum incurrit, juxta communiorem ſententiam *c. ſi ſententia de ſen. excommun. lib.* 6 Quamobrem ſi univerſitas, ſeu collegium cauſam interdicto locali generali dedit etiam ipſum remanet perſonaliter interdictum (videlicet quo ad perſonas, quæ cauſam culpabilem interdicti dederunt, innocentes enim puniri non debent.) Item ſi Princeps, civis, aut alius delictum commiſit, propter quod oppidum fuit interdictum, etiam ipſe remanet interdictus, conſequenter non ſolùm in eo oppido divina audire non poteſt, verùm neque alibi, ut patet ex *c. ſi ſentent. cit.* Sylveſter *verb. interdictum 4. q. 2.* Navar: *in manuali c. 27. n.* 169 Soarez *diſp. 37. ſect. 1. n.* 15 Sayrus *lib. 5. c. 12. n.* 11. Alterius *t. 2. de interdicto, c. 1. col.* 3. Filliuc. *tract. 18. c. 6. q. 7. n.* 144. Reginald *lib... n.* 167. & alii apud Sayrum.

Quem autem effectum pariat interdictum perſonale, explicatum eſt *de cenſuris in genere diſp. 5. punct. 1. n. 12. & ſeqq. t. 1. & ibi punct. 3. n. 1. & 2. t. 1.*, ubi dixi, Tres eſſe effectus interdicti; 1. Privatio aliquorum Sacramentorum; 2. Privatio divinorum officiorum; 3 Privatio ſepulturæ Eccleſiaſticæ, & ibi regulas generales, quæ ſingulis caſibus, in quibus incurritur, accommodantur.

PUNCTUM II.

De interdicto contra capitulum, quod Sede vacante litteras dimiſſorias concedit infra annum à die vacationis alicui, qui non ſit arctatus ratione beneficii recepti, vel recipiendi, ex Tridentino ſeſſ. 7. c. 10.

De hac re vide ſupradicta *de ſuſpenſionibus diſp. 3. q. 1. punct. 11. n. 1. & ſeqq. t.* 3.

PUNCTUM III.

De interdicto contra univerſitates imponentes, exigentes, vel recipientes tallias, decimas, ſeu alia tributa; aut conſilium auxilium, vel favorem præbentes. c clericis, de immunit.

Hujus interdicti meminit Filliuc. *tract. 18. c. 6 q. 6.*

Alii tamen obſervant hunc textum, & ejus declarationes revocatas fuiſſe à Clemente V. *in c. quoniam, de immunitate;* ubi præcipit ſuper hujuſmodi exactionibus ſervari præſcripta *in c. non minus, & c. adverſus, de immunitate,* ubi fertur excommunicatio, de qua re in præcedentibus ſufficienter egi *diſp. 1. q. 19. per totam & ſeqq. & diſp. 2. q. 2. punct. 24 per totum t.* 3. ideo hic non immorabor.

PUNCTUM IV.

De interdicto contra univerſitatem, quæ concedit repreſſalias, vel conceſſas extendit contra perſonas Eccleſiaſticas, vel ipſarum bona, etiam prætextu cujuslibet conſuetudinis, niſi conceſſionem, vel extenſionem revocet infrà menſem.

Præfata univerſitas ſubiicitur interdicto Eccleſiaſtico lato *in c. unico, de injuriis in* 6. ubi contra particulares perſonas fertur excom-

excommunicatio, contra univerſitatem fertur interdictum in cujus explicatione hic detineri nolo, quia quæ hic dici poſſent ſufficienter à me pertractata fuerunt *diſp.2.q.2.punct.1.num.1.& ſeqq. tom.3.* ad ibi dicta te remitto.

PUNCTUM V.

De interdicto contra univerſitatem, capitulum, & collegium, quod à ſententiis Summi Pontificis appellat ad futurum Concilium generale, aut conſilium vel favorem præbet.

PRæfata univerſitas, capitulum, & collegium ſubjicitur interdicto lato in Bulla Cœnæ, de quo ibi ſufficienter egi, *diſp.1.qu.3. punct.2.num.11.tom.3.* ubi etiam contra particulares perſonas fertur excommunicatio. Hæc tamen eſt differentia inter abſolventem ab interdicto, & abſolventem ab excommunicatione: quòd abſolvens ab excommunicationibus Bullæ Cœnæ abſque legitima facultate ligatur excommunicatione, non autem abſolvens ab interdicto: quia Bulla meminit abſolventium excommunicationibus, non autem abſolventium ab interdicto. Ita Suar. *diſp.37.ſect.1.n.13.* Alter. *de interdicto, diſp.12.c.1. ſub fin.* Filliuc. *tract.18.c.6.q.7.n.144.* Videque ibi tradidi in Bulla Cœnæ *loc.cit.*

PUNCTUM VI.

De interdicto contra præſumentes perturbare, vel impedire ea, quæ pro Eccleſia Toloſana ſtatuta ſunt in *Extravaganti ſalubriter de prabendis.*

1 *Hæc cenſura lata in favorem Eccleſiæ Toloſanæ, eſt perpetua.*
2 *Et parit omnes effectus quos parit cenſura ſuſpenſionis, & interdicti abſolutè lata.*
3 *Ejus ſubjectum eſt univerſitas, quæ interdicitur interdicto generali perſonali ad differentiam Collegii, Capituli, & Conventus, qui ſuſpenduntur.*

IN præfato textu fertur excommunicatio in perſonas particulares, interdictum in univerſitatem, ſuſpenſio in conventus, capitula, ſeu collegia, ut patet ex textu; quem ſuprà retuli *diſp.2.qu.3.punct.18. per totum tom.3.*

In expoſitione iſtius cenſuræ defatigari nolo; tum quia pertinet ad Eccleſiam Toloſanam; tum quia in dubium verti poſſet, an hujuſmodi cenſura hoc tempore vigeat, cùm edita videatur ſub conditione, niſi tranſgreſſores infrà octo dies poſt promulgationem reſipuiſſent.

1 Ego tamen arbitror legem, & cenſuram perpetuam eſſe, & ſpatium octo dierum aſſignatum fuiſſe illis, qui Eccleſiæ Toloſanæ tunc temporis infenſi erant, & obſtabant.

2 Si quæras primò, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio, & interdictum.

Reſpondeo parere omnes effectus, quos parit cenſura ſuſpenſionis, & interdicti abſolutè prolata. Vide quæ tradidi *de cenſuris in genere, diſp.3.punct.2.num.1.tom.1.*

3 Si quæras ſecundo, quodnam ſit iſtius interdicti ſubjectum.

Reſp. eſſe univerſitatem, diſtinguitur autem in hac Extravag. univerſitas à capitulo, ſeu collegio, ac conventu, quòd hæc ſuſpenduntur, illa interdicitur, & hoc interdictum eſt generale perſonale, juxta dicta *de cenſuris in genere, diſp.5.punct.1.n.12.tom.1.*

PUNCTUM VII.

De interdicto contra capitula, univerſitatem, vel collegium non ſervans conſtitutionem Joannis XXII. circa perceptionem fructuum beneficiorum vacantium, juxta Extrav. unicam: ne Sede vacante.

IStius Extravagantis explicationem ſuperiùs attuli *diſp.3.q.4.punct. 11.n.1.& ſeqq.tom.3.* dum loquerer de ſuſpenſionibus in particulari, & hic nihil addendum occurrit.

PUNCTUM VIII.

De interdicto contra collegium, vel univerſitatem quæ uſurariis manifeſtis permittit conducere domum in terris ſuis ad fœnus exercendum.

1 *Collegium, vel univerſitas permittens uſurariis conducere domum in terris ſuis ad fœnus exercendum interdicitur* ex cap. uſurarum, de uſuris lib.6.
2 *Non tamen interdicitur univerſitas laica juxtà probabiliorem ſententiam.*

UNICA PROPOSITIO.

1 COllegium, vel univerſitas permittens uſurariis conducere domum in terris ſuis ad fœnus exercendum; interdicti cenſura ligatur; *cap. uſurarum, de uſuris, lib.6.* quæ circa iſtius interdicti cognitionem hic differi poſſent, ſufficienter explicata fuerunt ſupra *diſp.2.q.4.punct.9.per totum tom.3.*

Hic ſolùm mihi dubium occurrit.

2 Utrùm non ſolùm collegium, vel univerſitas Eccleſiaſtica huic interdicto ſubjiciatur, verùm etiam laica.

Reſpondeo juxta probabiliorem ſententiam huic interdicto ſubjici ſolùm collegium, & univerſitatem, ſeu communitatem Eccleſiaſticam, laicos verò puniendos eſſe ab ordinariis per cenſuram; nam Summus Pontifex in dicto textu primo loco fert pœnas contra Eccleſiaſticos, diverſas pro diverſitate graduum, ita ut, ſi ſint Epiſcopi, aut majores Epiſcopis, incurrant ſuſpenſionem, ſi ſint ſingulares perſonæ inferiores Epiſcopis, excommunicatione afficiantur; ſi verò ſint collegium, vel univerſitas, ligentur interdicto; quam cenſuram, ſi per menſem animo indurato ſuſtinuerint, ipſorum terræ interdicto Eccleſiaſtico ſubjiciuntur, quandiu uſurarii in eis commorantur. Secundo verò loco loquens de laicis decernit ipſos per cenſuram compellendos, & retrahendos eſſe; quod valet; ſive laici ſint perſonæ ſingulares, ſive ſint communitas, & univerſitas; nam Summus Pontifex univerſaliter, & indefinitè loquitur de laicis, ibi, *Cæterùm ſi laicis.* Ita Gemin. *hic n.4.* Francus *n.2.* Alterius *de interdictis, diſp.12.c.1.col.5.* & alii, contra Ancharanum hic, & alios.

QUÆSTIO II.

De interdictis perſonalibus ſpecialiter latis, & nonnullis etiam generalibus, ſeu mixtis.

PUNCTUM I.

De interdicto contra ferentem excommunicationem abſque pravia admonitione, & teſtibus cap. ſacro, de ſent. excommunic.

FErens excommunicationem abſque prævia admonitione, & teſtibus, interdicitur per menſem ab ingreſſu Eccleſiæ, *cap. ſacro, citato,* & contra ferentem cenſuram ſine ſcriptis, vel expreſſione cauſæ, aut non tradentem exemplar, ſi petatur infra menſem; *cap. cùm medicinalis, de ſent. excomm.* iſtas cenſuras explicavi *de ſuſpenſionibus diſp.3.qu.5.punct.1.§.1.& §.2.per totum, tom.3.*

PUNCTUM II.

De interdicto contra recipientem Epiſcopatum, Abbatiam, vel aliam dignitatem de manu laici.

1 *Recipiens prædictas dignitates de manu laici, ſuſpenditur ab ingreſſu Eccleſiæ quouſque reſipuerit, ex c. ſi quis 16.q.7.*
2 *Materia hujus interdicti reſpectu recipientium eſt recipere Epiſcopatum Abbatiam, vel aliam dignitatem de manu laici.*
3 *Ut incurratur, oportet poſſeſſionem illius dignitatis jam accepiſſe.*
4 *Subjectum hujus cenſuræ ſunt recipientes, & conferre præſumentes.*
5 *Effectus eſt interdicere ab ingreſſu Eccleſiæ.*
6 *Durat, donec recipiens reſipuerit, & dimiſerit dignitatem acceptam.*

1 REcipiens præfatas dignitates Eccleſiaſticas de manu laici, remanet interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ quouſque reſipuerit; *c. ſi quis 16. q.7.*

2 Quæres primò, quænam ſit materia hujus interdicti.

Reſpondeo reſpectu recipientium eſſe, recipere Epiſcopatum, Abbatiam, vel aliam dignitatem de manu laici, ut patet ex textu.

3 Exiſtimo tamen ad incurrendam hanc cenſuram opus eſſe, ut quis poſſeſſionem illius dignitatis jam acceperit; tum quia tunc dignitas capta cenſetur, & tunc conſummatur delictum; tum quia Summus Pontifex hac cenſura punit recipientem quouſque locum deſeruerit. Ergo ſupponere videtur cenſuram incurri capiendo loci poſſeſſionem. Ita Alterius *diſp.12.c.2.col.5.* Filliuc. *tom.2.tract.18.num.145.* Suarez *diſp.37.ſect.1.n.9.*

4 Quæres ſecundò, quodnam ſit ſubjectum iſtius ſuſpenſionis.

Reſpondeo eſſe illos omnes, qui aliquam dignitatem recipiunt, & præterea ipſoſmet laicos, qui eam conferre præſumunt; nam pœna lata contra recipientes extenditur etiam in eod. text. ad laicos conferentes.

5 Quæres tertiò, quiſnam ſit effectus hujus cenſuræ.

Reſp. effectum iſtius cenſuræ eſſe gratiam Beati Petri, & introitum Eccleſiæ interdicere; nam in textu dicitur, *gratiam Beati Petri, & introitum Eccleſiæ interdicimus,* & licet aliqui putent cenſuram non eſſe ipſo jure latam; ſic enim explicant verbum, *interdicimus,* id eſt, interdicendum dicimus; verùm iſta expoſitio nimis extorta eſt, & impropria, tollitque rectam cenſurarum expoſitionem; propterea dicendum eſt cenſuram ipſo jure latam eſſe, quia verbum *interdicimus,* eſt præſentis temporis. Ita gloſſa *hic verbo, interdicimus,* Suarez, Alterius, & Filliuc. *locis cit.*

Obſerva tamen illa verba, *gratiam Beati Petri interdicimus,* non ſignificare peculiarem effectum interdicti, ſed arguere juſtam indignationem, quam erga hujuſmodi delinquentes Sedes Apoſtolica habet.

6 Quæres quartò, quandiu duret iſta cenſura.

Reſp. reſpectu recipientis durare, donec recipiens reſipiſcat, deſerendo dignitatem acceptam: ea tamen dimiſſa probabile eſt non indigere peculiari abſolutione, quia videtur lata ſub hac conditione, & ad hoc uſque tempus, ut patet ex illis verbis, *introitum Eccleſiæ interdicimus, quouſque locum, quem ſub crimine tam ambitionis, quam inobedientiæ cepit, reſipiſcendo non deſerit.* Imò probabiliter cenſeo, etiam ipſum laicum conferentem, liberum à cenſura remanere, ſi ipſe reſipuerit, & recipiens jam reſignaverit; nam in textu dicitur, *ejuſdem ſententiæ vinculo ſe eſſe ſciat obſtrictum.* Sicut ergo eodem pacto ligatur, ita etiam ſolvitur.

PUNCTUM III.

De interdicto contra Epiſcopos, & Abbates, qui in alienatione bonorum Eccleſiaſticorum non ſervant formam præſcriptam in Extravag. Ambitioſæ, de rebus Eccleſ. non alienand.

PRæfati delinquentes interdicuntur ab ingreſſu Eccleſiæ, & niſi intra ſex menſes reſipuerint, ſuſpenduntur ipſo facto à regimine, & adminiſtratione in temporalibus, & ſpiritualibus. De hac cenſura ſufficienter egi *in lib. 1. variar. tract. diſp. 2. punct. 4. nu. 1. & ſeqq. & punct. 5. n. 1. tom. 1. de excommunicationibus in particulari diſput. 2. qu. 4. punct. 11. per totum tom. 3. & de ſuſpenſionibus in particulari in hac diſp. 3. quæſt. 8. punct. 7. n. 1. & ſeqq. tom. 3.*

PUNCTUM IV.

De interdicto contra Epiſcopos, & Epiſcopis ſuperiores, aliquid ſibi uſurpantes ex redditibus Eccleſiarum vacantium, c. præſenti, de officio ordinarii in 6.

COntra præfatos delinquentes fertur interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ; contra alios verò Epiſcopis inferiores fertur ſuſpenſio ab officio, & beneficio; de qua ſuperiùs ſufficienter egi *diſput. 3. qu. 4. punct. 11. per tot. tom. 3.*

PUNCTUM V.

De interdicto contra Judices Eccleſiaſticos, qui officiales Romanæ Curiæ, aut aliàs in Romana Curia pro ſuis negotiis exiſtentes privant beneficiis, eaque aliis conferunt, Extravag. 3. de privilegiis.

IN præfata Extravaganti non ſolùm fertur excommunicatio, & ſuſpenſio, verùm etiam interdictum. Vide ſupradicta *diſp. 2. qu. 7. punct. 3. n. 1. & ſeqq. tom. 3. & diſp. 3. q. 4. punct. 12. n. 1. & ſeqq. to. 3.* ubi etiam explicavi, an ſinguli his tribus cenſuris afficiantur.

PUNCTUM VI.

De interdicto contra quoſcumque, qui interdictum locale generale violant, celebrando, aut faciendo celebrare divina in locis interdictis, aut qui admittunt excommunicatos publicè, vel interdictos ad divina officia, ſeu Eccleſiaſtica Sacramenta, vel Eccleſiaſticam ſepulturam.

1 *Interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ incurrunt prædicti delinquentes, donec ſatisfecerint ad arbitrium ferentis ſententiam*, ex cap. Epiſcopor. de privileg. in 6.
2 *Duæ actiones, in quibus conſiſtit materia hujus interdicti ſunt à 1. ſcienter celebrare in loco interdicto; 2. ſcienter facere celebrare in loco interdicto.*
3 *Tum localis particularis, tum etiam generalis.*
4 *Tertia actio, in qua conſiſtit materia hujus interdicti eſt admittere excommunicatos publicè; vel interdictos ad divina officia, vel ad Sacramenta, vel ad Eccleſiaſticam ſepulturam.*
5 *Dicitur hoc in loco admittere, qui aliquem ad præfata recipit, aut non excludit.*
6 *Requiritur, ut excommunicatus, vel interdictus, qui admittitur, ſit nominatim denunciatus.*
7 *Qui celebrat coram aliquo, cui dubitat interdictum eſſe ab Epiſcopo ingreſſum Eccleſiæ, non ligatur hac cenſura, licèt poſtea comperiat re ipſa fuiſſe interdictum.*
8 *Confeſſarius excipiens confeſſionem alicujus nominatim interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ, non ligatur hac cenſura in ſententia Auctoris.*
9 *Hujus cenſuræ ſubjecti ſunt omnes, & ſinguli Eccleſiaſtici ſæculares & Regulares, qui præfatas actiones faciunt.*
10 *Effectus eſt ſuſpendere ab ingreſſu Eccleſiæ.*
11 *Durat, donec ſit ſatisfactum ad arbitrium illius, cujus cenſura eſt violata, & præſtita ſatisfactione ſtatim ceſſat.*

1 PRæfati delinquentes incurrunt interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ, donec ſatisfecerint ad arbitrium illius, cujus ſententiam neglexerunt, *cap. Epiſcoporum, de privilegiis in 6.* De quo principaliter quæram.

Primò, quænam ſit materia iſtius cenſuræ.

Secundò, quodnam ſit ſubjectum.

Tertiò, quem effectum pariat.

Quartò, quandiu duret.

2 Quæres igitur primò, quænam ſit materia iſtius interdicti.

Reſpondeo conſiſtere in triplici actione, qua violatur obligatio excommunicationis, vel interdicti.

Prima actio eſt, ſcienter celebrare in loco interdicto: nam in textu dicitur, *ſcienter celebrent.*

Secunda eſt, facere celebrare in loco interdicto: nam in textu dicitur, *vel faciendo celebrari divina in Civitatibus, caſtris, villis, ſeu locis aliis interdictis, niſi quatenus eis à jure conceditur.*

Exiſtimo tamen etiam in hac ſecunda actione requiri ſcientiam; tum quia illa dictio, *ſcienter*, etiam huic actioni ritè accommodatur; tum quia in textu habetur verbum, *præſumpſerint.*

3 Sed modò dubium eſt, utrùm hoc militet, tam in interdicto locali particulari, quàm generali.

Suarez *diſp. 31. ſect. 1. n. 5.* Fillinciùs *tract. 17. quæſt. 9. n. 147.* putant hoc valere ſolùm in interdicto locali generali. Ratio eſt, tum quia verba textus ritè accommodantur interdicto locali generali, & cum verſemur in materia pœnali, benignior, & ſtrictior interpretatio facienda eſt; tum quia hæc cenſura lata eſt propter abuſum exemptorum non ſervantium interdicta, ut in præfato textu dicitur. Sed hoc locum habet ſolùm in interdictis generalibus, *Clement. 1. de ſent. excommun.*

Sed oppoſita ſententia mihi non diſplicet, quia textus generaliter loqui videtur, tam de interdicto locali generali, quàm particulari, ibi: *duximus ſtatuendum, ne ſcienter celebrent, vel faciant celebrari divina in civitatibus, caſtris, villis, ſeu locis aliis, interdictis ab ordinariis, ſive delegatis judicibus, vel à jure.*

Ad rationem in contrarium reſponderi poteſt, occaſionem iſtius conſtitutionis condendæ deſumptam fuiſſe à violatione interdicti generalis, ſed conſtitutionem generalem eſſe.

4 Tertia actio eſt, admittere excommunicatos publicè, vel interdictos ad divina officia, vel ad Sacramenta, vel ad Eccleſiaſticam ſepulturam; nam in textu dicitur, *excommunicatos publicè, vel interdictos ad divina officia, ſeu Eccleſiaſtica Sacramenta, vel Eccleſiaſticam ſepulturam admittant.*

Secus dicendum videtur de admittente ſuſpenſum, vel ligatum minori excommunicatione ad præfata; quia textus de his non loquitur, & diſpoſitio, præſertim in pœnalibus, extendenda non eſt ultra verborum ſignificationem & nomine *excommunicationis* abſolutè prolatæ non intelligitur minor, ſed major, ut alibi probavi. Ita Suarez *n. 6.* & alii. Quid autem nomine *divinorum officiorum, Sacramentorum, & Eccleſiaſticæ ſepulturæ intelligatur*, conſtat ex dictis *de cenſuris in genere diſp. 5. punct. 4. n. 1. & punct. 5. n. 1. tom. 1.* Nomine divinorum officiorum intelligi illa, quæ fiunt in Eccleſia à miniſtro Eccleſiaſtico, ſeu à perſona deputata, & conſecrata ad illa officia, & nomine ſepulturæ Eccleſiaſticæ intelligi ſepulturam in loco ab Epiſcopo conſecrato, vel cœmeterio benedicto, vel in loco, ubi divina peraguntur, vel cum pompa funerali Eccleſiaſtica.

5 Sed modò dubium eſt primò, quiſnam dicatur hoc in loco admittere.

Reſpondeo illum propriè dici admittere, qui aliquem ad præfata recipit, ut ſi religioſus conferat excommunicato, vel interdicto Sacramentum, aut ſepeliat; aut dum celebrat, eum non excludat; ſecus ſi comitetur cadaver ad ſepulturam, aut ſi ab excommunicato recipiat Sacramentum; tunc enim ipſe non dicitur recipere excommunicatum ad Sacramentum, ſed recipere Sacramentum ab excommunicato, & ipſius ſacrilegæ actioni cooperari. Addunt Suarez, & Filliucius *locis cit.* Avila, & alii, illum dici propriè admittere, qui ex officio debet prohibere, & non prohibet: ut ſi ſacellarius, ſive adminiſtrator Eccleſiæ permittat interdictum accedere ad divina. Secus ſentiendum putant de clericis, qui more laicorum divina ſimul cum interdictis audiunt; nec regimen Eccleſiæ habent. Sed quid mihi ſentiendum ſit, patet ex dictis de clauſura, dum loquerer de admittentibus in monaſterium contra obligationem clauſuræ, *& de cenſuris in genere diſp. 5. punct. 7. num. 9. tom. 1.* ibi enim dixi violari clauſuram, & interdictum.

6 Secundò dubium eſt, utrùm ad incurrendam hanc cenſuram opus ſit, ut excommunicatus, vel interdictus, qui ad præfata admittitur, ſit nominatim denunciatus.

Reſpondeo affirmativè, quia poſt Extravag. ad evitanda, non tenemur quempiam evitare, niſi ſit denunciatus, ſeu vitandus. Ita Suarez, Filliuc. *loc. cit.* & alii, quos retuli *diſp. 2. qu. 2. punct. 31. nu. 1. & ſeqq. tom. 3. & qu. 3. punct. 20. num. 1. & ſeqq. tom. 3. & q. 8. punct. 14. num. 1. & ſeqq. tom. 3.* Idem dic de loco interdicto, ut conſtabit ex dicendis *q. 3. punct. 2. ad finem n. 8. tom. 3.*

7 Tertiò dubium eſt, utrùm celebrans coram aliquo, cui dubitat interdictum fuiſſe ab Epiſcopo Eccleſiæ ingreſſum, ligetur hac cenſura, ſi poſtea comperiat re ipſa interdictum fuiſſe.

Reſpondeo negativè, quia iſte non dicitur præſumere, cùm neſciat ipſum interdictum; iſta autem cenſura lata eſt contra præſumentes, ibi, *qui verò contra præſumpſerint*, contrarium ſuſtinet Alter. *de interdicto, diſp. 9. c. 4. ſol. 2. dub. 1.*

8 Quartò dubium eſt, utrùm confeſſarius excipiens in Eccleſia confeſſionem alicujus nominatim interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ, ligetur hac cenſura.

Alterius *loc. cit. dub. 2.* affirmativè reſpondet, etiamſi ejus peccata tantùm audiat, & non abſolvat, quia dicitur admittere ad divina nominatim interdictum; auditio enim peccatorum eſt functio ordinis.

Sed contrarium mihi probatur. Ratio eſt, quia interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ poteſt Sacramenta recipere in Eccleſia, ſaltem eo tempore, quo divina non celebrantur, ut cum Avila, Sayro, & Henriq. *docui de cenſuris in genere, diſp. 5. punct. 5. n. 12. tom. 1.*

9 Quæres ſecundò, quodnam ſit ſubjectum iſtius cenſuræ.

Reſpondeo ſubjectum iſtius cenſuræ eſſe omnes, & ſingulos Eccleſiaſticos, tam ſæculares, quam religioſos, qui præfatas actiones faciunt. Ratio eſt, quia textus generaliter loquitur, ibi, *ne aliqui ſæculares, aut regulares quantumcumque exemptionis, ſeu libertatis Sedis Apoſtolicæ privilegiis communiti.* Addo probabiliſſimum mihi videri id valere non ſolùm in exemptis, verùm etiam in aliis, quia verba textus generalia ſunt, & illa verba, *quantumcumque exemptionis, &c.* non adduntur limitativè, & reſtrictivè, ſed ampliativè, ita ut velint, non ſolùm non exemptos, verùm etiam exemptos

pros

Digitized by Google

ptos comprehendi. Ita Gloſſa *hic verb. ingreſſum*, Sylveſt. *ver. interdictum* 6. §.2. *diſt*.3. Angel. *v. interdictum* 6. *n*.5. & alii apud Alter. *de interdicto, diſp*.9. *cap*.4. *col*. 1. Covarruuiam *cap. alma part*. 1. §.7. *num*.9. Navarr. *cap*.27. *n*.157. Suarez *loco cit. n*.5. Avilam *p*.5. *diſp*.5. *dub*.4. Alterium *diſp*.12. *c*.2. *col*.2. *verſ. ſecundum*, Emanuelem Sà *ver. ſuſpenſio*, *n*.18. Fillucium *loco cit*. Henriquez, & alios arbitrantes hanc cenſuram extendi ſolùm ad Eccleſiaſticos exemptos ab ordinaria juriſdictione Epiſcoporum.

10 Quæres tertiò, quem effectum pariat iſta cenſura, quam quis incurrit faciendo aliquã ex actionibus in prima propoſitione explicatis.

Reſpondeo ſuſpendere ab ingreſſu Eccleſiæ, quia in textu dicitur: *præter alias pœnas à iure ſtatutas, ingreſſum Eccleſiæ ſibi noverint interdictum*.

Quem autem effectum pariat cenſura interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ, ſufficienter explicavi *de cenſuris in genere, diſput*.5. *punct* 5. *q*.6. *num*. 12. *& ſeqq. tom*.1. ubi dixi, privare exercitio ordinis ſacri in Eccleſia, nec poſſe in Eccleſia, vel Cæmeterio ſepeliri, nec poſſe formaliter audire divina officia, *& ibidem punct*.7. *num*. 1. *& ſeqq. tom*.1. explicavi, quaſnam alias pœnas incurrat violans interdictum; & dixi, præter peccatum mortale incurri irregularitatem violando interdictum per exercitium ordinis ſacri, interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ immiſcendo ſe divinis, ſuſpenſionem ab officio violando interdictum locale, & poſſe privari beneficiis, & in ſpecie de excommunicationibus latis contra violantes interdictum, egi ſupra *diſp*.2. *q*.2. *punct*. 31. *n*.1. *& ſeq. & q*.3. *punct*.20. *n*.1. *& ſeqq. & q*.8. *punct*. 14. *per totam tom*.3.

11 Quæres quartò, quandiu duret hujuſmodi interdictum.

Reſpondeo durare, donec præſtita ſit ſatisfactio ad arbitrium illius, cujus cenſura violata fuit; in textu enim dicitur: *ingreſſum Eccleſiæ ſibi noverint interdictum, donec de tranſgreſſione, hujuſmodi ad arbitrium ejus, cujus ſententiam contempſerunt ſatisfecerit competenter*. Præſtita tamen ſatisfactione ceſſare videtur interdictum, ut ſæpiùs in ſimili in præcedentibus docui cum gloſſa, contra Alterium, & alios, præſertim *diſput*.3. *quæſt*.5. *punct*.4. *n*.19. *tom*.3.

PUNCTUM VII.

De interdicto contra Metropolitanum, qui per nuncium, aut litteras non defert intra tres menſes Epiſcopos ſuffraganeos, abſq; juſta, & rationabili cauſa non reſidentes ultra annum; & contra Epiſcopum ſuffraganeum antiquiorem reſidentem, qui non defert Metropolitanum ultra annum abſque legitimo impedimento; ſeu juſta cauſa abſentem ultra annum.

ISti ligantur interdicto ab ingreſſu Eccleſiæ ex decreto Trid. *ſeſſ*. 6. *c. ad finem, verſ. creſcente verò contumacia, de reform*. quod decretum clarum eſt, eique accommodari poſſunt regulæ generales, quas retuli *in lib. variar. tract. diſput*.5. *punct*.5. *n*.1. *& ſeqq. tom*.1.

PUNCTUM VIII.

De interdicto contra Patriarchas, Archiepiſcopos, & Epiſcopos accipientes occaſione viſitationis aliquid ultra victualia.

PRæfati delinquentes ſuſpenduntur ab ingreſſu Eccleſiæ, ex Trid. *ſeſſ*. 23. *c*. 3. ubi innovatur *c. exigit, de cenſibus*, ubi hæc cenſura fertur, ibi: *alioquin autem Patriarcha, Archiepiſcopi, Epiſcopi duplum ipſum ultra prædictum tempus reſtituere differentes, ingreſſum ſibi Eccleſiæ ſentiant interdictum*; quæ de hac cenſura hic diſputari poſſent, ſufficienter à me explicata fuerunt ſuprà *de ſuſpenſionibus, diſp*. 3. *q*. 5. *punct*.4. *n*.1. *& ſeqq. tom*.3.

PUNCTUM IX.

De interdicto contra Prælatos edentes, ſeu publicantes gloſſas, ſcholia, aut interpretationes circa Concilium Tridentinum abſque licentia Papæ.

PRæfati Prælati interdicuntur ab ingreſſu Eccleſiæ; alii verò inferiores excommunicantur à Pio IV. in Bulla confirmationis Concilii Tridentini, de qua excommunicatione ſufficienter egi *diſp*. 2. *q*.2. *punct*. 17. *n*. 1. *& ſeqq. tom*.3. Quæ ibi dixi de excommunicatione accommodari etiam poſſunt huic interdicto, cum eadem ſit utriuſque cenſuræ materia.

PUNCTUM X.

De interdicto contra Præsbyteros, Diaconos, vel Subdiaconos, qui in crimine fornicationis jacent.

1 *Prædicti clerici ſuſpenduntur ab ingreſſu Eccleſiæ, donec emendentur* ex cap. ſi qui ſunt d. 81.
2 *Hoc interdictum ceſſat poſita pœnitentia.*

1 PRæfati delinquentes ſuſpenſi ſunt ab ingreſſu Eccleſiæ, uſque dum ipſos pœniteat, & emendentur, *c. ſi qui ſunt*, *d*. 81. Ita Suarez *diſp*. 37. *ſect*.1. *n*.11. Filliuc. *tract*. 18. *n*. 145. Alterius *loco proximè citando*, & alii quamplures.

Exiſtimo tamen illud interdictum hoc tempore uſu receptum non eſſe, ut probavi *de ſuſpenſionibus contra concubinarios*. Vide quæ ibi tradidi *diſput*.3. *q*.7. *punct*.4. *n*.1. *& ſeq. tom*.3.

2 Addo probabiliſſimum mihi videri hujuſmodi interdictum, etiamſi uſu receptum eſſet, ceſſare poſita pœnitentia; quia videtur latum ſolùm, donec delinquentes reſipuerint, nam in dicto *c. dicitur: interdicimus eis ex parte Dei omnipotentis, & S. Petri auctoritate Eccleſiæ introitum, uſque dum pœniteant, & emendentur*. Ita gloſſa *in verbo emendentur* contra Alterium *diſp*. 12. *c*. 2. *col. penultima*, & alios.

PUNCTUM XI.

De interdicto ab ingreſſu Eccleſiæ contra capitula, collegia, ſocietates, congregationes, & locorum piorum ſuperiores, & alios, ad quos pertinet, ſi non auferant capſam cum inſcriptione: Pro eleemoſynis Miſſarum, dum aliæ celebrandarum Miſſarum onere detinentur; aut ſi pecunias acceptas pro perpetuo onere celebrandarum Miſſarum non deponant apud ædem ſacram, vel perſonam fide dignam, & idoneam ut quamprimum in bonis immobilibus frugiferis impleantur.

Hoc punctum continet varia Sacræ Cardinalium Congregationis ſtatuta circa eleemoſynas, quæ pro celebratione Miſſarum dari, & accipi conſueverunt. Continet inſuper varias ejuſdem Congregationis in hanc rem declarationes, quas, quia breviſſimè perſtrictæ ſunt, ſummatim hoc proponere ſuperfluum duximus:

1 *Epiſcopi, & Generales non poſſunt reducere Miſſarum onera impoſita poſt Concilium, vel in limine fundationis Beneficii.*
2 *Non poſſunt plures ſtipes recipi pro eodem ſacrificio.*
3 *Sacerdos non poteſt miſſam ſuſceptam celebrare per alium, retenta parte eleemoſynæ ſibi traditæ. Cuſtodes tamen Eccleſiarum poſſunt aliquam partem retinere ob laborem, induſtriam, vel expenſas faciendas in beneficium Altaris.*
4 *Bona mobilia, quæ acquiruntur quibuſcumque perſonis, & locis tam ſæcularibus, quàm regularibus cum onere perpetuo Miſſarum celebrandarum, debent facta reali acquiſitione ſtatim ab iis, ad quos ſpectat, ſub pœna interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ deponi apud ædem ſacram, vel perſonam fide dignam, ut illorum pretium veſtiantur bona immobilia frugifera cum expreſſa mentione oneris Miſſarum; & ſi illa bona Apoſtolica auctoritate alienentur, iterum idem pretium ad eundem effectum deponatur ſub eadem pœna.*
5 *Nullus quicumque ſit, etiam univerſitas, collegium, vel conventus poteſt ſuſcipere onera Miſſarum perpetua ſine licentia in ſcriptis Epiſcopi, vel Vicarii generalis, vel Provincialis, ſi ſuſcipiens ſit regularis ſub pœna interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ ipſo facto reſpectu ſæcularis, reſpectu verò regularis ſub pœna privationis ipſo jure vocis activæ, & paſſivæ, officiorum obtentorum, & inhabilitatis ad alia impoſterum obtinenda.*
6 *Capitula, & aliæ perſonæ dictæ non poſſunt recipere eleemoſynas etiam ſponte oblatas pro Miſſis celebrandis, niſi priùs ſatisfecerint oneribus miſſarum antea ſuſceptis.*
7 *Habentes onera miſſarum debent auferre capſulas ab Eccleſiis cum inſcriptione: eleemoſyna pro miſſis, ſub pœna interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ ipſo facto reſpectu ſæcularium; & reſpectu regularium ſub pœna privationis vocis activæ, & paſſivæ ipſo jure, officiorum, & inhabilitatis ad illa impoſterum obtinenda.*
8 *Si legatum ſit ita tenue, ut non ſit, qui velit onus ſuſcipere illud adimplendi, eſt recurrendum ad Sedem Apoſtolicam pro reductione oneris ab iis, ad quos ſpectat, quæ ſine ulla impenſa ſtatuet quod judicabit in Domino; immò poteſt ab Epiſcopo fieri reductio, ſi id in erectione beneficii expreſsè fuerit cautum.*
9 *Tot Miſſæ ſunt celebrandæ, quot ad rationem tributæ eleemoſynæ ſunt præſcriptæ ab offerente; & ſi offerens non præſcripſit numerum Miſſarum, debent præſcribi ab ordinario juxta morem civitatis, vel provinciæ.*
10 *Præſcripta eleemoſyna ab ordinario, ſi ſacerdos accipiat ſtipem minùs congruam, tenetur Miſſas ab offerente præſcriptas celebrare.*
11 *Sacerdos obligatus celebrare Miſſas ratione beneficii, capellæ, legati, aut ſalarii, ſi eleemoſynas pro aliis miſſis celebrandis ſuſcipiat, non poteſt eadem miſſa utrique oneri ſatisfacere.*
12 *Si teſtator reliquit v. gr. centum miſſas celebrandas nulla præſcripta eleemoſyna, eſt ab Epiſcopo congrua ſtipes ſtatuenda juxta morem civitatis, vel provinciæ.*
13 *Poſita revocatione privilegiorum facta à Sac. Congregatione, quibus ſatisfiebat per collectas, & orationes certa miſſarum, & anniverſariorum celebrationi, per eaſdem orationes, & collectas non cenſetur ſatisfieri oneribus miſſarum in futurum ſuſcipiendis.*
14 *Non poſſunt adminiſtratores Eccleſiarum retinere aliquam eleemoſynarum partem pro expenſis Eccleſiæ, Altarium, inſervientium, paramentorum, luminum, vini, hoſtiæ, & ſimilium, niſi Eccleſiæ careant reddita ſufficienti ad hunc effectum; & tunc deductis expenſis, quod ſuper eſt, erogandum eſt in tot miſſas juxta præſcriptam tradentium eleemoſynas.*
15 *Beneficiarius poteſt per alium celebrare, nec tenetur celebranti tradere ſtipendium ad rationem redditUum Beneficii, ſed ſolum juxta conſuetudinem, niſi aliud ferat fundatio beneficii.*
16 *Sacerdos, cui pro celebratione Miſſæ offertur eleemoſyna major ſolita, debet integram eleemoſynam tradere illi cui eandem miſſam celebrandam committit, nec ullam partem poteſt retinere.*
17 *Sacerdos, qui non ſatisfecit oneribus ſuſceptis Miſſarum, poteſt nova onera ſuſcipere, modò intra breve tempus poſſit omnibus ſatisfacere.*
18 *Immò poteſt novas Miſſas recipere, quamvis non poſſit intra breve tempus onera antea ſuſcepta adimplere, ſi tribuens novas eleemoſynas id ſciens conſentiat.*

19 *Inter-*

Digitized by Google

19 *Interdictum, & pœna appoſita in Decreto Sacræ Congregationis contra accipientes eleemoſynam non ſervata forma præſcripta, & contra non auferentes capſulas ab Eccleſiis intelliguntur de ſuſcipientibus onera perpetua miſſarum ſine licentia Epiſcopi, vel ejus Vicarii, aut Generalis, vel Provincialis.*

20 *In hoc decreto comprehenduntur etiam illa capſula ſolita apponi in Eccleſiis in die commemorationis omnium Sanctorum vulgò dicta* (Caſſe de Morti.)

21 *Adminiſtratores Eccleſiarum non poſſunt prætextu devolutionis, & concurſus eleemoſinas recipere pro miſſis celebrandis, quando iis nequeunt ſatisfacere, niſi poſt longum tempus, neque titulo cultus Eccleſiæ, devotionis, aut fidelium concurſus, qui diminueretur, modò non adſit conſenſus tradentium eleemoſinas.*

22 *Prohibitio directa ad capitula, collegia, ſocietates, Congregationes, ac ſuperiores ſæculares, & regulares Eccleſiarum, & locorum piorum comprehendit etiam privatos ſacerdotes.*

23 *Ex decreto Sacræ Congregationis in ſingulis monaſteriis Religioſorum eſt præfigendus numerus, qui commodè poſſit ſuſtentari ex conſuetis redditibus, vel eleemoſinis ſervata forma decreti, quamvis facta fuerit præfixio à Paulo V.*

24 *Novitii poſſunt ad profeſſionem admitti in Monaſteriis, in quibus habita præfixione numeri commodè ali non poſſunt, ſi ſint habiles, & in alio Religionis Monaſterio, in quo commodè poſſunt ali, ſunt collocandi.*

25 *Illæ Religiones, quæ non conſueverunt onera Miſſarum recipere, ut Jeſuitæ, & capucini, comprehenduntur in decreto, quo prohibetur, ut nullibi recipiantur conventus Regularium, niſi præter alia ad id requiſita duodecim ſaltem fratres in eis degere, & competenter ſuſtentari valeant, aliquin ſubſint juriſdictioni ordinariæ.*

26 *Hoc decretum proximè antecedens habet locum etiam extra Italiam.*

SAcra Cardinalium Concilii Tridentini Congregatio, ut effrenatæ nonnullorum cupiditati habenas imponeret, & voluntati tradentium eleemoſynas pro celebratione Miſſarum morem gereret; jure merito anno 1625. die 21. menſis Septembris ſtatuit.

1 Primò, ut Epiſcopi, aut Generales Religionum nullo modo reducant onera Miſſarum impoſita poſt Concilium, aut in limine fundationis beneficii.

2 Secundò, ut nullus plures accipiat eleemoſynas pro eodem Miſſæ ſacrificio. Imò revocat omnia privilegia quibuſcunque locis, vel perſonis conceſſa, quibus concedebatur, ut certarum Miſſarum, vel anniverſariorum celebratione, aut aliquibus collectis, ſeu orationibus ſatisfieret pluribus oneribus Miſſarum in futurum ſuſcipiendis.

3 Tertiò, prohibet, ne Sacerdos, qui Miſſam celebrandam pro certa eleemoſyna ſuſcepit, eandem Miſſam alteri celebrandam committat, retenta ſibi ejuſdem eleemoſynæ parte; cuſtodibus tamen Eccleſiarum, aut aliis, quibus pecunia traditur, ut curent Miſſas celebrari, interdictum non eſt eleemoſynæ partem pro ſuo labore, & induſtria, ſeu pro expenſis Altaris detrahere, vel ſibi retinere. Ratio eſt, tum quia omnis labor optat præmium; tum quia nullus tenetur damnum pati, ut alter locupletior fiat; tum quia decretum Sacræ Congregationis loquitur ſolùm de Sacerdote, qui Miſſam cum certa eleemoſyna celebrandam ſuſcepit, non verò de eo, qui ſtipem accepit, ut Miſſam celebrari curet.

4 Quartò, præcipit ſub pœna interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ ipſo facto incurrenda ab iis, ad quos pertinet, ut pecuniæ, ac bona mobilia, Eccleſiis, capitulis, collegiis, hoſpitalibus, ſocietatibus, congregationibus, monaſteriis, conventibus, ac locis omnibus tam ſæcularibus, quam regularibus, atque illorum perſonis in futurum ſimpliciter acquirenda cum onere perpetuo Miſſarum celebrandarum, ſtatim deponi debeant à die realis acquiſitionis penes ædem ſacram, vel perſonam fide, & facultatibus idoneam ad effectum illa, ſeu illorum pretium quamprimum inveſtiendi in bonis immobilibus fructiferis cum expreſſa, & individua mentione oneris, quod illis annexum reperitur; ac ſi eadem bona immobilia auctoritate Apoſtolica deinceps alienari contigerit, pretium eorumdem cum eadem pœna debeat deponi, & in aliis bonis ſtabilibus cum repetitione ejuſdem oneris converti.

5 Quintò, prohibet ſæcularibus ſub pœna interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ ipſo facto incurrenda; regularibus verò ſub pœna privationis ipſo facto vocis activæ, & paſſivæ, officiorum, quæ tunc obtinent, ac inhabilitatis ad alia in poſterum obtinenda, ne onera Miſſarum perpetua ſuſcipiant ſine licentia in ſcriptis, & gratis concedenda ab Epiſcopo, vel ejus Vicario generali, ſi ſæculares ſint, vel à generali, aut Provinciali, ſi ſint regulares; & hæc prohibitio cadit in capitula, collegia, ſocietates, congregationes aliosque omnes, & ſingulos Eccleſiarum, & piorum locorum, tam ſæcularium, quàm regularium ſuperiores, & alios ad quos pertinet præfatarum celebrandarum Miſſarum onus ſuſcipere. Imò Sacra Cardinalium Congregatio caſu 16. declaravit in hoc decreto comprehendi etiam Sacerdotes aliter facientes.

6 Sextò, prohibet capitulis, aliiſque præfatis perſonis, ne eleemoſynas pro Miſſis celebrandis, etiam ſponte oblatas, accipiant, ſi oneri aliarum Miſſarum celebrandarum nondum ſatisfecerint; ſecus ſi oneribus antea impoſitis ſatisfecerunt.

7 Septimò, præcipit præfatis capitulis, ſuperioribus, & perſonis, ad quas pertinet, ut dum onere Miſſarum celebrandarum detinentur, auferant capſulas ab Eccleſiis cum inſcriptione illa: Eleemoſyna pro Miſſis, vel alia ſimili, alioquin ſæculares incurrant ipſo facto pœnam interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ; regulares verò privationem vocis activæ; & paſſivæ, privationem officiorum, & inhabilitatem ad illa in poſterum obtinenda.

Ex dictis conſtat pœnam interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ incurri in quarto, & quinto, & ſeptimo caſu; hæc tamen cenſura jure communi non eſt reſervata, quia Sacra Congregatio nullam injunxit reſervationem.

Plura hic differerem circa præfatos caſus, niſi de illis ſufficienter egiſſem in tractatu *de Sacramentis loco ſtatim citando*, quæ ibi videri poſſunt; hic ſolùm reſeram de verbo ad verbum nonnullas Sacræ Congregationis declarationes occaſione iſtius decreti editas, quarum rationes & probationes ego adduxi *in tract. de Sacramentis diſp. 4. quaſt. ult. punct. 7. §. 2. per totum tom. 1.*

8 Quæritur primò, quid ſi legatum ſit ita tenue, ut non ſit qui velit onus illi injunctum ſubire, & ſi recurrendum ſit ad Sedem Apoſtolicam pro moderatione oneris, totum, aut ferè totum inſumendum ſit pro expenſis ad id neceſſariis.

Et quid, ſi permittatur Epiſcopo in fundatione, ut poſſit hujuſmodi onera moderari.

Sacra Cardinalium Congregatio reſpondit, etſi legatum ſit adeò tenue; nihilominus pro reductione oneris, ut ſupra impoſiti, ab iis, ad quos pertinet, Sedem Apoſtolicam eſſe adeundam, quæ abſque ulla impenſa id ſtatuet, quod magis in Domino è re eſſe judicaverit. Verum tamen ſi in ipſa beneficii erectione expreſsè cautum fuerit, ut liceat Epiſcopo injunctum onus reducere ac moderari, legem hanc fundationis, quàm decreta hac re de edita, non ſuſtulerunt, eſſe validam & obſervandam.

9 Secundò, ſuper ſecundo ejuſdem Congregationis decreto, quo cavetur, ut celebrentur tot Miſſæ quot ad rationem tributæ eleemoſynæ præſcriptæ fuerint.

Quæritur, an verba illa, *præſcripta fuerint*; intelligenda ſint de præſcriptione facta ab offerente, vel ab ordinario?

Reſpondit eſſe intelligenda, de præſcriptione facta ab eo, qui eleemoſynam tribuit, non autem ab ordinario. Quod ſi tribuens eleemoſynam numerum Miſſarum celebrandarum non præſcripſerit, tunc tot Miſſas celebrari debere, quot præſcripſerit ordinarius ſecundùm morem Civitatis, vel provinciæ.

10 Tertiò, an cum ordinarius præſcripſerit eleemoſynam congruam, juxta qualitatem loci, perſonarum, ac temporum, Sacerdotes accipientes ſtipendium minus congruum, teneantur Miſſas illas ab offerente præſcriptas celebrare.

11 Quartò, an Sacerdotes, qui tenentur Miſſas celebrare ratione beneficii, ſeu capellæ, legati, aut ſalarii, poſſint etiam manualem eleemoſynam, pro Miſſis votivis, aut defunctorum recipere, & unico Miſſæ ſacrificio utrique oneri ſatisfacere.

Reſpondit Sacerdotes, quibus diebus teneantur Miſſas celebrare ratione beneficii, ſeu capellæ, legati, aut ſalarii, ſi eleemoſynas pro aliis etiam Miſſis celebrandis ſuſceperint, non poſſe eadem Miſſa utrique obligationi ſatisfacere.

12 Quintò, poſito, quod teſtator relinquat, ut celebrentur pro ejus anima centum Miſſæ abſque ulla præſcriptione eleemoſynæ: quæritur, an liberum ſit hæredibus eleemoſynam ſibi bene viſam præſcribere, an verò eadem eleemoſyna præſcribenda ſit ab ordinario.

Cenſuit, ubi nullam certam eleemoſynam teſtator reliquit, eſſe ab Epiſcopo præſcribendam eleemoſynam congruam quæ reſpondeat oneribus Miſſarum celebrandarum, ſecundum morem Civitatis, vel provinciæ.

13 Sextò, ſuper tertio Congregationis decreto, in quo eadem Congregatio revocat privilegia, quibus indulgetur, ut certarum Miſſarum, vel anniverſariorum celebratione, aut aliquibus collectis, ſeu orationibus pluribus Miſſarum oneribus in futurum ſuſcipiendis ſatisfiat.

Quæritur; an verba, *in futurum ſuſcipiendis*, intelligenda ſint de oneribus ſuſcipiendis poſt privilegium.

Reſpondit ita eſſe intelligenda.

14 Septimò, ſuper quarto ejuſdem Congregationis decreto, quo prohibetur Sacerdoti, qui Miſſam ſuſcepit celebrandam cum certa eleemoſyna, ne eandem Miſſam alteri, parte ejuſdem eleemoſynæ, ſibi retenta, celebrandam committat.

Quæritur, an permittendum ſit adminiſtratoribus Eccleſiarum, ut retineant aliquam eleemoſynarum portionem pro expenſis manutentionis Eccleſiæ, Altarium, inſervientium, paramentorum, luminum, vini, hoſtiæ, & ſimilium.

Reſpondit permittendum non eſſe, ut Eccleſiæ, ac loca pia, ſeu illorum adminiſtratores, ex eleemoſynis Miſſarum celebrandarum, ullam utcumque minimam portionem retineant ratione expenſarum, quas ſubeunt in Miſſarum celebratione; niſi cum Eccleſia, & loca ipſa, alios non habent redditus, quos in uſum earumdem expenſarum erogare licitè poſſint, & tunc quam portionem retinebunt, nullatenus debere excedere valorem expenſarum, quæ pro ipſomet tantùm miſſæ ſacrificio neceſſariò ſunt ſubeundæ; & nihilominus eo etiam caſu curandum eſſe, ut ex pecuniis, quæ ſuperſunt, expenſis, ut ſupra, deductis abſolutè tot Miſſæ celebrentur, quot præſcriptæ fuerint ab offerentibus eleemoſynas.

15 Octavò, an hoc decretum habeat locum in beneficiis, quæ confe-

Digitized by Google

conferuntur in titulum ; id eſt , an rector beneficii, qui poteſt per alium celebrare , teneatur Sacerdoti celebranti dare ſtipendium ad rationem redditaum beneficii.

Reſpondit non habere locum , ſed ſatis eſſe , ut rector beneficii, qui poteſt Miſſam per alium celebrare, tribuat Sacerdoti celebranti eleemoſynam congruam , ſecundùm morem Civitatis, vel provinciæ , niſi in fundatione ipſius beneficii aliud cautum fuerit .

16 Nonò , an Sacerdotes , quibus aliquando offertur eleemoſyna maior ſolita pro celebratione Miſſæ , debeant dare eandem eleemoſynam integram , iis quibus Miſſas celebrandas committunt ; an verò ſatis ſit , ut dent celebrantibus eleemoſynam conſuetam .

Reſpondit , debere abſolutè integram eleemoſynam tribuere Sacerdoti celebranti , nec ullam illius partem ſibi retinere poſſe .

17 Decimò ſuper quinto ejuſdem Congregationis decreto , quo inter cætera ſtatuitur in hæc verba . Eleemoſynas verò manuales , & quotidianas pro Miſſis celebrandis ita demùm iidem accipere poſſint , ſi oneribus antea impoſitis ita ſatisfecerint , ut nova quoque onera obire valeant , alioquin omninò abſtineant ab hujuſmodi eleemoſinis , etiam ſponté oblatis , in futorum recipiendis , & capſulas auferant , &c.

Quæritur , an hoc decretum prohibeat abſolutè , quominus accipiant novas eleemoſynas ii, qui acceptis non ſatisfecerunt , & quid ſi congruo tempore poſſint omnibus ſatisfacere .

Reſpondit non prohibere abſolutè : ac propterea , etſi oneribus jam ſuſceptis non ſatisfecerint , poſſe tamen nova etiam onera ſuſcipere Miſſarum celebrandarum ; dummodo intra modicum tempus poſſint omnibus ſatisfacere .

18 Undecimò , quid ſi offerens eleemoſynas audito impedimento conſentiat , ut Sacerdos Miſſam celebret cum primum poterit .

Reſpondit , quamvis onera ſuſcepta intra modicum tempus adimpleri nequeant , ſi tamen tribuens eleemoſynam pro aliarum Miſſarum celebratione , id ſciat , & conſentiant , ut illæ tunc demum celebrentur , cum ſuſceptis oneribus ſatisfactum fuerit , decretum non prohibere , quominus eleemoſyna eo caſu accipiatur pro iiſdem Miſſis, juxta conſenſum benefactoris celebrandis .

19 Duodecimò , an pœna interdicti , & aliæ appoſitæ in eodem decreto , afficiant tam eos , qui accipiunt eleemoſynas contra formam ibi præſcriptam , quam eos, qui non auferunt capſulas ab Eccleſiis , ut ibidem præcipitur ,

Reſpondit has pœnas non habere locum , niſi in ſuſcipientibus onera perpetua Miſſarum celebrandarum ſine licentia Epiſcopi, vel ejus generalis Vicarii , aut Generalis , vel Provincialis .

20 Decimotertiò , an in hoc decreto comprehendantur illæ capſulæ , quæ apponi ſolent in Eccleſiis in die commemorationis omnium Sanctorum , & vulgo dicuntur (*caſſe de morti* .)

Reſpondit comprehendi .

21 Decimoquartò , an adminiſtratores Eccleſiæ magnæ devotionis , & concurſus , poſſint eleemoſynas pro Miſſis celebrandis accipere , ſi iiſdem Miſſis non niſi poſt longum tempus ſatisfacere valeant , ne alias cultus Eccleſiæ , & devotio , ac concurſus fidelium , ut ajunt , minuantur .

Reſpondit non poſſe , niſi de conſenſu eorum , qui eleemoſynas tribuunt , ut ſupra in reſponſione ad duodecimum .

22 Decimoquinto , quia prohibitio dicti decreti videtur aliquibus directa ſolis capitulis , collegiis , ſocietatibus congregationibus , nec non omnibus , & ſingulis Eccleſiarum , & piorum locorum tam ſæcularium , quam regularium ſuperioribus , de quibus fit expreſſa mentio , non autem privatis ſacerdotibus , qui tamen comprehendi videntur ſub clauſula generali (*& aliis , ad quos pertinet*) ſupplicatur pro opportuna declaratione .

Reſpondit comprehendi , etiam privatos ſacerdotes .

23 Decimoſextò , ſuper ſeptimo ejuſdem Sacræ Congregationis decreto , quo cavetur , ut in ſingulis monaſteriis religioſorum præfigatur numerus , qui ex conſuetis redditibus , aut eleemoſynis commodè poſſit ſuſtentari .

Quæritur , an ubi hæc præfixio facta jam fuit in vim ſimilis decreti ſanctæ mem. Pauli V. abſque tamen computatione redditum cujuſque religioſi , ſit denuo facienda , nécne .

Reſpondit , numeri præfixionem eſſe iterum faciendam ſervata forma ultimi decreti hac de re editi .

24 Decimoſeptimò , an novitii ad habitum regularem admiſſi , poſſint admitti ad profeſſionem in monaſteriis , in quibus habita , ut ſupra præfixione numeri , commodè ali non poſſunt .

Reſpondit , eſſe admittendos ad profeſſionem , ſi aliàs habiles exiſtant , ac deindè in aliquo alio monaſterio ejuſdem religionis eſſe collocandos , ubi commodè ali poſſint .

25 Decimooctavò , ſuper ultimo , quo cavetur , ut nullibi recipiantur conventus regularium , niſi præter alia ad id requiſita , duodecim ſaltem fratres in eis degere , & competenter ſuſtentari valeant , ita ut alioquin ſubſint juriſdictioni ordinariæ .

Quæritur , an hoc decretum , quod videtur editum in ordine ad celebrationem Miſſarum , comprehendat eas religiones , quæ non conſueverunt onera Miſſarum recipere , ut ſunt religiones Capucinorum , ac Societatis JESU . Cenſuit comprehendere .

26 Ultimò , an idem decretum ; ubi diſponit , ut nullibi recipiantur monaſteria , niſi &c. habeat locum in Italia dumtaxat , adquam ad reſtrictum decretum proximè antecedens , an verò etiam extra Italiã

Reſpondit , habere locum etiam extra Italiam .

PUNCTUM XII.

De interdicto contra conferentes ordines ſimoniacè .

SIxtus V. in Bulla , quæ incipit: *Sanctum , & ſalutare* , inter cæteras pœnas , ſimoniacè ordinantibus impoſitas , adjunxit pœnam interdicti , ab ingreſſu Eccleſiæ , Papæ reſervatam ; in cujus explicatione hic non immorabor , quia conſtat ex dictis *diſp. 3. q. 2. punct. 11. n. 1. , & ſeqq. ſ. 1.* ubi explicavi ſuſpenſionem latam contra ordinantes ſimoniacè .

PUNCTUM XIII.

De interdicto contra Cardinales , Epiſcopos , & alios Prælatos recipientes beneficia , vel penſiones in confidentiam .

PIus IV. in Bulla , quæ incipit *Romanum Pontificem* , interdicti pœnam Sedi Apoſtolicæ reſervatam impoſuit Cardinalibus , & Prælatis recipientibus beneficia , vel penſiones in confidentiam ; aliis verò pœnam excommunicationis , de qua ſuperiùs egi *diſp. 2. q. 3. punct. 25. n. 12. ſ. 3.* ad ibi dicta te remitto .

QUÆSTIO III.

De interdictis localibus generalibus , & ſpecialibus .

PUNCTUM I.

De interdicto contra civitatem , cujus domini temporales , rectores , & officiales non obſervant ea , quæ ſervanda ſunt in electione Summi Pontificis , quoties Summus Pontifex mortuus eſt in illa civitate , & in ea futuri Pontificis electio facienda eſt

SIcut præfati domini , ſeu officiales , qui præfata non obſervant , vinculo excommunicationis afficiuntur , ita etiam ipſamet civitas Eccleſiaſtico interdicto ſupponitur , & Epiſcopali , ſeu Pontificali dignitate privatur , *c. ubi periculum , de elect. in 6.* quæ autem obſervanda ſint à dominis temporalibus in civitate , in qua Summus Pontifex moritur , videnda ſunt in præfato *c. & ſimul conſulenda ſunt* , quæ ſuprà tradidi *diſp. 2. q. 10. punct. 1. per totum ſ. 3.* ubi excommunicationem dicti *c. explicavi* , & quæ tradidi *in tractatu de electione Papæ diſput. 2. q. 7. punct. 1. § 1. & 2. per totum ſ. 3.* ubi explicavi , quænam ſervanda ſint in electione Papæ .

PUNCTUM II.

De interdicto contra civitatem , caſtrum , vel locum , cujus collegium , aut univerſitas exigit , ſeu extorquet , aut ſolvere compellit per ſe , vel per alium , ſuo , vel alieno nomine , pedagia , vel guidagia , aut exactiones ab Eccleſiis , vel Eccleſiaſticis perſonis , exceptis rebus , quas cauſa negotiationis deferunt .

1 *Prædicta loca interdicuntur , & ſingulares perſonæ excommunicantur* ex cap. Quamquam de cenſibus lib. 6.

2 *Materia iſtius interdicti eſt exigere , ſeu extorquere pedagia , vel alias exactiones ab Eccleſiis , aut Eccleſiaſticis perſonis per ſe , vel per alium , nomine proprio , vel alieno , vel compellere ad ſolvendum , & hæ actiones debent fieri ab univerſitate , vel collegio , ſive Eccleſiaſtico , ſive laico , alioquin ſi fiant à ſingularibus perſonis , excommunicatio incurritur , non interdictum locale .*

3 *Subiectum ſunt Civitas , Caſtrum , ſeu locus , cujus univerſitas , vel collegium præfata committit .*

4 *Ejus relaxatio ſpectat ad Papam ante factam reſtitutionem , nec ſufficit cautio .*

5 *Reſtitutio facienda eſt illi , à quo iniquè res eſt accepta , ſatisfactio eſt exhibenda , & illi , cui eſt irrogata injuria , & Eccleſiæ , ſeu Prælato nomine Eccleſiæ .*

6 *Cenſura* c. quamquam , *latæ adhuc viget .*

7 *Violans interdictum locale incurrit interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ .*

8 *Non tenemur ſervare interdictum locale , antequam locus denuncietur interdictus .*

1 PRæfata loca Eccleſiaſtico interdicto ſubiiciuntur , & ſingulares perſonæ vinculo excommunicationis obſtringuntur , *c. quamquam , de cenſibus , lib. 6.* quæ hoc loco à me dici poſſent , ſufficienter explicata fuerunt in præcedentibus *diſp. 1. q. 19. per totam & diſp. 2. q. 2. punct. 21. per totum ſ. 3.* Ideo hic libenter innuam ſolùm materiam , ſubiectum , & ceſſationem iſtius interdicti , quod eſt locale , non perſonale ; nam in textu dicitur , *ipſa civitas , caſtrum , vel locus interdicti ſententias ipſo facto incurrant .* Ita Gemin. *hic n. 9* Francus *n. 2.* Alter. *tom. 2. diſp. 12. ſ. 2. col. 1.*

2 Quæres primò , quænam ſit materia iſtius interdicti .

Reſpondeo materiam , ſeu actiones , propter quas hoc interdictum incurritur , eſſe exigere , ſeu extorquere pedagia , aut alias exactiones ab Eccleſiis , vel perſonis Eccleſiaſticis , per ſe , vel per alium , nominè proprio , vel alieno , aut compellere ad ſolvendum , ut patet *ex verbis textus à me relatis punct. 21. citato .* Iſtæ tamen actiones fieri debent à collegio , vel univerſitate , alioquin ſi a ſingularibus perſonis fiant , non incurritur interdictum locale , ſed excommunicatio , ſufficit tamen , ut fiat ab univerſitate ſæculari , vel Eccleſiaſtica , juxta gloſſam *hic verbo univerſitas* , Gemin *n.* 10. Alter *loco cit.* & alios . Vide , quæ tradidi *diſp. 1. q. 19. punct. 2. n. 11. & ſeqq. ſ. 3.*

3 Quæ-

Digitized by Google

3 Quæres ſecundò, quodnam ſit ſubiectum iſtius interdicti.

Reſpondeo eſſe civitatem, caſtrum, ſeu locum, cujus collegium, vel univerſitas præfatas actiones facit, ut patet ex ipſo textu ad verbum ſupra relato.

Au autem hoc valeat, etiamſi collegium illius, loci locum illum tyrannicè regat, & iniquè uſurpaverit, patet ex dict. *diſp.* 1. *q.* 1. 9. *punct.* 6. *n.* 2. *tom.* 3.

4 Quæres tertio, utrùm abſolutio, ſeu relaxatio iſtius interdicti reſervata ſit.

Reſpondeo reſervatam eſſe ante factam reſtitutionem, & præſtitam competentem ſatisfactionem; quam in textu dicitur, *nec ab excommunicatione hujuſmodi abſolutionem interdicti, nec relaxationem obtineant, donec exactè plenariè reſtituerint, & de tranſgreſſione ſatisfecerint competenter.*

Ex quo licèt inferre cautionem de præſtanda ſatisfactione non ſufficere, quia in textu requiritur reſtitutio, & ſatisfactio; gloſſa *hic in verbo reſtituerint*. Hoc tamen intelligendum eſt, juxta dicta *de cenſuris in genere, diſp.* 1. *q.* 3. *punct.* 9. *n.* 3. *& ſeqq. tom.* 1. præſtita verò ſatisfactione, & reſtitutione Prælatus inferior abſolvere poteſt, quia Summus Pontifex relaxationem interdicti in hoc caſu non reſervat. Ita Gemin. *hic n.* 8. Francus *n.* 2. Alterius *loco cit. col.* 2. & alii.

5 Rogabis primò, cuinam facienda ſit reſtitutio, & ſatisfactio.

Reſpondeo reſtitutionem rei faciendam eſſe illi, à quo iniquè accepta fuerat: ſatisfactionem verò non ſolùm exhibendam eſſe illi, à quo res per injuriam accepta fuerat, verùm etiam Eccleſiæ, ſeu Prælato nomine Eccleſiæ; cum enim privilegium exemptionis inductum ſit in favorem ſtatus, & ordinis Eccleſiaſtici, ſequitur violatione iſtius privilegii, irrogatum fuiſſe ſtatui Eccleſiaſtico injuriam, conſequenter ſatisfactionem illi exhibendam eſſe. Ita Geminian & Francus *loc. citatis*, & alii, quos in ſimili ſupra *diſp.* 2. *quæſt.* 3. *punct.* 6. *ſect.* 5. *num.* 29. *& ſeqq. tom.* 3. retuli de ſatisfactione, præſtanda ob clerici percuſſionem.

6 Rogabis ſecundò, utrùm hæc cenſura, ſeu pœnæ *c. quamquam*, adhuc vigeant.

Calderinus apud Sylveſter *verb. interdictum* 4. §. 1. *verſ. tertiò*, exiſtimat conſuetudine abrogatam fuiſſe. Quamvis enim non poſſit induci conſuetudo juri naturæ, vel divino contraria, & immunitas Eccleſiaſtica ſit de jure divino; nihilominus cenſura lata eſt ab Eccleſia, & præceptis ab Eccleſia impoſitis conſuetudo derogare poteſt, niſi conſuetudo in futurum introducenda reprobetur, & irrita reddatur.

Sylveſter *loc. cit.* Alter. *diſp* 12. *ſ.* 2. *col.* 3. & alii exiſtimant has cenſuras adhuc vigere.

Suarez verò *diſp.* 37. *ſect.* 1. *n.* 14. & Filliuc. *tract.* 18. *ſ.* 6. *nu.* 144. exiſtimant conſulendam eſſe locorum conſuetudinem; cùm enim hæc ad factum pertineat, non præſumitur, niſi probetur, & cùm de lege conſtet, in dubio in ipſius favorem judicandum eſt.

7 Rogabis tertiò, quas pœnas incurrat celebrans in loco interdicto, ſeu violans interdictum locale.

Reſpondeo ſolutionem conſtare ex dictis *de cenſuris in genere, ubi de interdicto diſp.* 5. *punct.* 7. *num.* 4. *& punct.* 8. *n.* 19. *tom.* 1. ubi dixi incurrere interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ, & ex ſupradictis de excommunicationibus.

8 Rogabis quartò, utrùm teneamur ſervare interdictum locale, antequam locus denuncietur interdictus.

Reſpondeo negativè, quia poſt Extravagantem *ad evitanda*, non tenemur quemquam evitare ante denunciationem. Eccleſia tamen cenſetur ſufficienter denunciata ſi dicatur, ſinguiæ Eccleſiæ talis loci ipſo facto ſint interdictæ. Ita Suarez *diſp.* 37. *ſect.* 2. *n.* 3. *&* 5. Coninchus *diſp.* 17. *dub.* 5. *in fine*, Sayrus *l.* 5. *c.* 12. *nu.* 24. Avila, & alii, quos retuli *de cenſuris in communi diſp.* 5. *punct.* 7. *num.* 23. *t.* 1. & hoc advertendum etiam eſt pro ſubſequentibus caſibus.

PUNCTUM III.

De interdicto contra Civitatem, quæ inſequentibus hoſtiliter Cardinales auxilium, conſilium, vel favorem præbet, aut hujuſmodi delinquentes infra menſem punire negligit, dum punire poteſt, *c. felicis, de pœnis in* 6.

1 *Ob aliquas injurias Cardinali irrogatas incurritur excommunicatio Papæ reſervata, & injuriæ ſunt, inſequi hoſtiliter Cardinalem, percutere, capere, ſociare delinquentem, vel fieri mandantem, ratum habere, conſulere, favere, receptare, & ſcienter detinere.*

2 *Materia iſtius interdicti eſt; 1. dare auxilium, conſilium, vel favorem ad inſequendum, capiendum, vel percutiendum Cardinalem ſecuto effectu; nolle præfatos delinquentes infrà menſem punire, ex* cap. fælicis de pœnis in 6.

3 *Incipit menſis, infra quem Civitas delinquentes in Cardinalem punire debet, à die ſcientiæ patrati delicti.*

4 *Subiectum hujus cenſuræ eſt qualibet Civitas excepta Urbe Roma.*

5 *Nomine Civitatis non intelligitur Diœceſis, provincia, Reſpublica, villa, caſtrum, vel populus Civitate inferior.*

6 *Civitas poteſt prædictas actiones facere, & ſubiici interdicto quatenus quoad actiones accipitur continens pro contento, ſeu pro hominibus civitatis, id eſt pro collegio, & cœtu præcipuo, à quo populus regitur, & ſic civitas, quæ cenſetur delinquere, ſubiicitur interdicto.*

7 *Civitas non interdicitur, quoties non poteſt abſque gravi incommodo, aut difficultate delinquentem punire.*

8 *Abſolutio hujus interdicti non eſt Papæ reſervata.*

1 Hoſtiliter inſequentes Cardinalem, percutientes, capientes, ſociantes hoc facientem, aut fieri mandantem, ratum habentes, conſulentes, faventes, receptantes, & ſcienter detinentes, ligantur excommunicatione Papæ reſervata, de qua ſusè diſſerui *diſp.* 1. *q.* 12. *punct.* 1. 2. 3. *&* 4. *per totum incluſivè t.* 3. *& diſput.* 2. *q.* 3. *punct.* 7. *num.* 1. *& ſeqq. t.* 3. Vide ibi dicta; hic ſolùm breviter explicabo materiam, ſubiectum, & relaxationem iſtius cenſuræ.

2 Quæres igitur primò, quænam ſit materia iſtius cenſuræ.

Reſpondeo materiam iſtius interdicti eſſe primò, dare auxilium, conſilium; vel favorem ad inſequendum, capiendum, vel percutiendum Cardinales.

Au autem hæc cenſura incurratur ſtatim præſtito auxilio, conſilio, vel favore docui *punct.* 7. *cit. num* 4. non incurri, niſi ſecuta actione principali.

Secundo, nolle præfatos delinquentes infrà menſem punire; quam in præfata Clementina dicitur; *Civitas verò quævis alia, præter Urbem, quæ talia facienti, vel facientibus, ſeu præſumentibus in his auxilium, vel conſilium dederit, aut favorem, vel infra menſem ſaltem taliter, delinquentes, prout tanti facinoris enormitas exegerit, & facultas ei affuerit, non duxerit puniendos, Pontificali, ut ſuprà, ſit eo ipſo dignitate privata, & nihilominus remaneat interdicta.*

3 Rogabis, quandonam incipiat menſis, infrà quem civitas hujuſmodi delinquentem punire debet.

Reſpondeo incipere ſtatim à die ſcientiæ patrati delicti. Ratio eſt, quia cum ſpatium menſis illis aſſignatum ſit, non videtur hoc tempus computandum à die delicti, cum fieri poſſit, ut civitas illud intra menſem ignoraverit; ergo inchoandum videtur à die, ſeu hora ſcientiæ. Ita Gemin. *hic n.* 4. Francus *n.* 2. Alter *de interdicto, diſp.* 12. *c.* 3. *col* 3. & alii, exiſtimantes tempus currere à die ſcientiæ, etiam per famam habitæ de momento ad momentum, cum enim hæc conſtitutio in favorem perſonarum Eccleſiaſticarum, & in deteſtationem tanti criminis edita ſit, tempus potius coarctandum, quam ampliandum eſt.

4 Quæres ſecundò, quodnam ſit ſubiectum iſtius cenſuræ.

Reſpondeo ſubiectum iſtius interdicti eſſe quamlibet Civitatem, excepta Urbe Romæ; nam in Clement. citata dicitur, *Civitas quævis alia, præter Urbem.*

5 Nomine autem *Civitas* non intelligitur diœceſis; conſequenter diœceſis non ligatur hoc interdicto. Ratio eſt, tam quia Civitas, & diœceſis ſunt diverſa, *c. Rodulphus, & c. ſtatutum, de reſcriptis, lib.* 6. tum quia dum Summus Pontifex intendit extendere pœnam pro Civitate, & Diœceſi, ſolet hoc exprimere, *ut in Clement.* 1. *de pœnis.*

Hinc ſequitur primò, hoc interdictum non cadere in totam provinciam, ſeu Rempublicam, cujus ſenatus præfatas actiones facit, ſed ſolum cadere in illam Civitatem, in qua ſenatus reſidet, niſi fortè etiam illæ Civitates illius provinciæ contra hanc conſtitutionem deliquerint. Ita Suarez *diſp* 17. *n.* 17. & Filliucius *n.* 139.

Secundo villam, ſeu caſtrum, ſeu populum, civitate inferiorem non ligari hac cenſura, ſi præfatas actiones faciat; nam hæc cenſura lata eſt in civitatem, in materia autem pœnali verba ſtrictè, & propria accipienda ſunt, neq; argumentandum eſt à pari. Ita Suar. & Filliuc. *loc. cit.*

6 Rogabis primò, quo modo civitas poſſit præfatas actiones facere, & conſequenter ſubiici interdicto, cum ſit res inanimata, quæ delinquere non poteſt.

Reſpondeo quoad actiones accipi continens pro contento, id eſt, pro hominibus civitatis, ſeu pro collegio, & cœtu præcipuo, à quo populus regitur, & gubernatur; conſequenter tunc civitas delinquit, dum homines civitatis delinquunt, non quidem tanquam ſinguli, ſed tanquam univerſitas, ſeu communitas civium. Ita DD. citati.

7 Rogabis ſecundò, utrùm civitas huic interdicto ſubiiciatur, quoties non poteſt abſque gravi incommodo, vel difficultate delinquentem punire.

Reſpondeo non ſubiici, quia in textu additur limitatio hæc, *ſi facultas affuerit*. Ita DD. citati.

8 Quæres tertiò, utrùm abſolutio iſtius interdicti reſervata ſit Summo Pontifici, ſicut reſervata eſt abſolutio excommunicationis.

Reſpondeo negativè, quia reſervatio circa interdictum non exprimitur in hac Clementina.

PUNCTUM IV.

De interdicto contra territorium, & loca illius, qui injurioſè, aut temerè Epiſcopum percutit, capit, bannit, vel hoc fieri mandat, conſulit, vel ratum habet.

1 *Territorium prædicti delinquentis interdicitur, donec ipſe ſatisfecerit, & Epiſcopus dimiſſus ſit* ex Clementina 1. de pœnis, *ibique ultra interdictum locale ſertur excommunicatio Papæ reſervata contra delinquentes.*

2 *Materia iſtius interdicti ſunt actiones in Clementina* 1. *vetita; & 1. injurioſè, & temerè percutere Epiſcopum; 2. capere: 3. bannire;*

Digitized by Google

nire; 4. mandare, hæc fieri 5. rata habere; 6. ſocium eſſe hujus criminis comitando 7. dare conſilium, vel favorem; 8. ſcienter defendere.

3 *Interdictum locale non incurritur cum delictum à privata perſona patratur, ſed cum committitur à domino, ſeu Rectore illius loci.*

4 *Incurritur hæc cenſura, cum dictæ actiones fiunt contra proprium, aut alienum. Epiſcopum.*

Subjectum iſtius interdicti eſt terra ipſius delinquentis, modò non excedat fines unius diœceſis. Si delinquens habeat territorium ultrà unam diœceſim, Civitas, ſeu terra, ſeu diœceſis principalis domicilii remanet interdicta, & inſuper locus, in quo commiſſum eſt delictum cum duobus aliis vicinioribus, modò illæ terræ ſint ejuſdem delinquentis; Imò locus, in quo captus detinetur Epiſcopus, ſubjacet interdicto, donec Epiſcopus dimiſſus fuerit.

6 *Si terra, in qua patratum eſt delictum non ſit tota delinquentis pars ad hunc ſpectans interdicitur, non item ea, quæ alterius eſt domini.*

7 *Terra poſſeſſa à tyranno, qui hoc crimen committit, nullumque in ea terra jus habet, non interdicitur.*

8 *Si Epiſcopus detineatur captus in aliqua domo, tota civitas interdicitur, non item tota diœceſis, vel ſola domus, hoc tamen interdictum eſt deambulatorium.*

9 *Hoc interdictum latum in locum, in quo Epiſcopus detinetur, tandiù durat, quamdiù detinetur: Interdictum latum in terras delinquentis durat, donec delinquens condignam ſatisfactionem dederit.*

10 *Ejus ſubiectum eſt territorium civitatis cum ſuburbiis, & delinquentes incurrunt interdictum perſonale. Civitas etiam ſubiicitur ſolùm interdicto, dum præfata committit contra proprium Epiſcopum, & durat donec ſatisfecerit ad differentiam domini, ſeu Rectoris, qui ſufficit, ut delinquat etiam in alienum Epiſcopum.*

1 TErritorium præfati delinquentis interdicto ſubiicitur, donec delinquens condignam dederit ſatisfactionem, & donec Epiſcopus dimiſſus ſit, *Clement. 1. de pœnis*, in qua non ſolùm fertur interdictum contra loca, verùm etiam excommunicatio Papæ reſervata contra delinquentes, à cujus explicatione hic ſuperſedebo, quia ſufficienter explicata fuit in Bulla Cœnæ *diſp. 1. qu. 12. per totam to. 3.* Quamobrem.

Hic innuam ſolum materiam, ſeu actiones, propter quas hæc cenſura incurritur.

Secundò, ſubjectum.

Tertiò, durationem, & ceſſationem.

2 Quæres igitur primò, quænam ſit materia iſtius interdicti.

Reſp. eſſe actiones in dicta Clem. prohibitas, quarum.

Prima eſt, injurioſè, aut temere percutere Epiſcopum, percuſſio verò facta ob ſui defenſionem, non eſt materia iſtius cenſuræ, quia non dicitur injurioſa, vel temeraria, ſaltem ſi fiat cum moderamine inculpatæ tutelæ.

Secunda, capere.

Tertia, bannire.

Quarta, mandare hæc fieri.

Quinta, rata habere.

Sexta, ſocium hujus criminis eſſe comitando.

Septima, conſilium, aut favorem dare.

Octava, ſcienter defendere, ut patet ex ipſo textu, ibi: *qui quemvis Pontificem injurioſè, vel temerè percuſſerit, aut ceperit, ſeu bannierit, vel hæc mandaverit fieri, vel facta ab aliis rata habuerit, vel ſocius in his fuerit facientis, aut conſilium in his dederit, aut favorem, ſeu ſcienter defenſaverit eundem, &c.*

3 Rogabis primò, utrùm ob præfatas actiones interdictum locale incurratur à quovis fiant.

Reſpondeo fieri debere à domino, ſeu Rectore illius loci, ſeu territorii, nam in Clementina citata dicitur, *terra quoque ipſius*. Ex quo ſequitur terram, in qua hujuſmodi delictum à privata perſona patratur, non ſubiici huic interdicto, quia in materia pœnali non eſt facienda extenſio ultra ſtrictam, & propriam verborum ſignificationem. Ita Alterius *to. 2. de interdicto, diſp. 12. c. 3. col. 6.* Suarez *diſp. 37. ſect. 1. n. 19.* Filliucius *tract. 18. c. 6. q. 6. n. 136.*

4 Rogabis ſecundò, utrùm iſta cenſura incurratur, non ſolùm ſi præfatæ actiones fiant contra proprium Epiſcopum; verùm etiam contra alios.

Reſpondeo incurri, etiam ſi præfatæ actiones fiant contra alios Epiſcopos, nam in textu dicitur, *qui quemvis Pontificem*; hoc tamen intelligendum videtur juxta dicta *n. 3.*

5 Quæres ſecundò, quodnam ſit ſubjectum iſtius interdicti, ſeu contra quæ loca feratur.

Reſpondeo ferri in terram ipſius delinquentis, modò non excedat fines unius diœceſis, id eſt, Epiſcopatus; ſi verò delinquens habeat territorium ultra unam diœceſim, tunc terra, ſeu civitas, ſeu diœceſis principalis domicilii remanet interdicta; & præterea terras ſeu civitas, in qua delictum fuit commiſſū cum duabus aliis magis vicinis, modò illæ terræ ſint ipſius delinquentis, ut patebit ex verbis textus proximè referendis.

Præterea locus, in quo Epiſcopus captus detinetur, eodem interdicto ligatur, donec Epiſcopus captus detinetur, eodem interdicto ligatur donec Epiſcopus dimittatur, ut expreſsè in dicto textu habetur, ibi: *Terra quoque ipſius (dum tamen ultrà unam diœceſim non contineat) uſque ad condignam ſatisfactionem ejuſdem. Nec non locus, aut loca, in quibus captus Epiſcopus detinebitur, quamdiu detentio ipſa in eiſdem duraverit, Eccleſiaſtico ſubjaceant interdicto, quod ſi terra ejuſdem duas diœceſes, vel ultra contineat, diœceſis domicilii principalis ipſius, & illa etiam, in qua fuerit delictum commiſſum, ſi ſua ſit, & duæ aliæ, quæ ſub ipſo ſunt eidem loco magis vicinæ, interdicto ſubjaceant ſupradicto.* Adduntur etiam aliæ pœnæ, quæ in præfata Clementina videri poſſunt.

6 Sed modò dubium eſt primò, utrùm tota terra, in qua patratum fuit delictum, interdicta remaneat, ſi non ſit tota delinquentis, ſed communis cum alio.

Reſpondeo remanere interdictam partem ipſius delinquentis, non verò aliam; quia alia pars non dicitur terra ipſius; hoc tamen intelligitur, ſi unuſquiſque ſuam partem ab alio diviſam habeat. Si verò terra ab utroque indiviſa poſſideatur, probabiliſſimum eſt, terram non ſubiici interdicto, quia par non eſt, ut innocens pro alio patiatur. Ita Cardinalis *hic num. 6.* Alter *de interdicto, diſp. 12. cap. 3. col. 7. verſ. item quæret.*

7 Secundo dubium eſt, utrùm terra poſſeſſa à tyranno, qui hoc crimen commiſit, nullumque in dicta terra jus habet, huic interdicto ſubjaceat. Reſpondent Cardinalis, & Alterius non ſubjacere, niſi terra hujuſmodi tyrannum permittat, & tacite approbet. Ratio eſt, quia interdictum cadit in terras delinquentis. Illa autem terra non eſt tyranni, cum ipſe dominio, & juriſdictione careat. Verùm, quid ego ſentiam, colligitur ex dictis *diſp. 1. q. 6. punct. 3. nu. 5. & 6. tom. 3.* ubi à ſimili docui tyrannum imponentem gabellas injuſtè probabiliter non incurrere excommunicationem, ita à pari in noſtro caſu.

8 Tertiò dubium eſt, utrùm ſi Epiſcopus captus detineatur in una domo, remaneat interdicta ſola domus, aut tota civitas, vel diœceſis.

Reſpondeo remanere interdictam totam civitatem, non autem diœceſim, vel ſolam domum; in textu enim dicitur, *locus, ſeu loca, in quibus captus Epiſcopus detinebitur*, nomine autem *locorum* in plurali, intelligi non videtur ſola domus, nec intelligenda videtur tota diœceſis, quia lata nimis, & ampla eſſet interpretatio. Ita Suarez *loc. cit. n. 19.* Alter. *loc. cit. verſ. 3.* Filliucius *tract. 18. c. 6. q. 3. n. 136.*

Obſerva tamen hujuſmodi interdictum afficiens locum, in quo Epiſcopus detinetur, deambulatorium eſſe, & tranſire de loco ad locum in quo Epiſcopus ſucceſſive cuſtoditur.

9 Quæres tertiò, quamdiu duret hujuſmodi interdictum.

Reſpondeo interdictum latum in locum, in quo Epiſcopus detinetur, durare, quamdiu in eo detinetur; interdictum verò latum in terras delinquentis, perſeverat, donec delinquens condignam dederit ſatisfactionem; conſequenter præſtita ſatisfactione ceſſat, quia interdictum latum ad tempus, vel ſub cõditione, ut probavi *de cenſuris in genere, diſp. 5. punct. ult. n. 1. to. 2.* cum Suarez, Sayro, Conincho, & aliis, contra Cardinalem *loc. cit. n. 3.* Alter. *loc. cit. col. 7. q. 3.* & alios.

Prædictis addendum eſt ſimile interdictum in eadem Clementina ferri contra civitatem, quæ aliquam ex præfatis actionibus facit contra ſuum Epiſcopum: nam in dicta Clementina ſic habetur, (*Civitas autem, quæ præmiſſa, vel eorum aliquid in Epiſcopum ſuum commiſerit, interdicto, donec ſatisfecerit, ſubiaceat memorato.*) hujus interdicti intelligentia colligitur ex dictis in præcedentibus, materia enim ſunt actiones præfatæ, vel earum aliqua.

10 Subjectum videtur territorium ipſius civitatis cum ſuburbiis, videtur enim ferri in civitatem; in interdicto autem civitatis comprehenduntur etiam ſuburbia, ut docui *de cenſuris in genere diſp. 5. punct. 1. n. 23. to. 2.* Addo non ſolùm cenſeri latum interdictum locale, verùm etiam perſonale contra ipſos cives, ſeu delinquentes, qui cauſam interdicto dederunt, ut patet ex regulis generalibus ibi traditis. Non tamen cenſetur interdicta tota diœceſis, aut aliæ terræ; ſicut interdictæ remanent, quando delictum ab ipſorum domino committitur juxta dominii quantitatem, ut ſuprà dictum fuit, *n. 5. & ſeq.*

Obiicies, in textu dicitur, *Civitatem ſubiici memorato interdicto*; illa autem dictio, *memorato*; relationem habet ad præcedentia; conſequenter eodem pacto explicandum eſt.

Reſpondeo illud nomen adjectivum, *memorato*, referri ad antecedentia, quoad qualitatem interdicti non autem, quoad quantitatem; innuit enim interdictum eſſe locale; ſicut ſunt præcedentia expreſſa in dicto capitulo, licèt non tot loca complectatur, ſicut complectitur ultimum; niſi fortè illa civitas ſit reſpublica, quæ aliorum locorum domina ſit.

Quomodo autem Civitas delinquere poſſit, patet ex dictis *puncto præcedenti n. 6.* accipi continentem pro contento.

Obſerva tamen civitatem huic interdicto non ſubiici, ſi præfatas actiones fecerit contra ſuum Epiſcopum: nam in textu dicitur, *in Epiſcopum ſuum commiſerit*, ex quo patet differentia inter civitatem, & dominum alicujus loci aliquam ex præfatis actionibus facientem, ut ſuprà dictum eſt *verſ. rogabis 2.*

Hoc interdictum civitatis durat, donec civitas ſatisfecerit, ut patet ex verbis dictæ Clementinæ ſuprà citatis.

PUNCTUM V.

De interdicto contra regna, terras, & loca eorum, qui impedire præſumunt Legatum, ſeu Nuncium Summi Pontificis, ne terras ſibi ſubiectas ingrediatur.

1 *Loca prædictorum delinquentium tandiu interdicto ſubjecta remanent, quamdiu impedientes non deſiſtant impedire, qui inſuper excom-*

Digitized by Google

... excommunicantur, etiamſi Principes impediant prætextu conſuetudinis ex Extravaganti ſuper gentes de conſuetudine.

1 **L**Oca prædictorum delinquentium tandiu interdicto ſubjecta remanent, quamdiu impedientes non deſtiterint impedire. *Extravag. ſuper gentes, de conſuetudine*, ibi, *Regna, terræ, & loca qualibet ſubjecta iiſdem tandiu ſint eo ipſo Eccleſiaſtico ſuppoſita interdicto, quamdiu hujuſmodi contumacia duxerint perſiſtendum*. Imò impedientes ligantur excommunicatione *in Extravag.* cujus excommunicationis memini *diſp.* 1. *qu.* 12. *n.* 8. *& punct.* 4. *n.* 1. *& ſeqq. tom.* 3. Ideò de ea hic differere opus non eſt. Hic ſolùm advertendum cenſeo, præfatam excommunicationem, & interdictum incurri, etiamſi Principes impediant prætextu conſuetudinis; quamvis enim præfata Extravagans edita ſit occaſione conſuetudinis, qua Principes nolebant Legatos Sedis Apoſtolicæ ad ſe tranſmiſſos admittere, niſi ab eis petiti fuiſſent, vel de beneplacito ipſorum tranſmiſſi, nihilominus Summus Pontifex Joann. XXII. præfatam conſuetudinem abrogat, & in futurum vult libere admitti Legatos à Sede Apoſtolica tranſmiſſos pro quibuslibet cauſis, ibi, *qui vero de cætero ſuper prædictis dictos Legatos, aut Nuntios, quos ad quaſcumque partes pro caſibus quibuslibet Sedes ipſa tranſmiſerit, præſumpſerint impedire, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant, regna terræ*) &c. ubi notanda eſt illa dictio, *ſuper*, accipitur enim pro dictione *ultra. l. divortiò*, §. *quod in anno ver. item. ſi locati*, & *l.* 1. *de pericul. & com. rei vend.* Ruin. *conſ.* 94. *lib.* 4. Barb. *dict.* 341. *n.* 6. Anton. Angel. Grat. *dict.* 249. *n.* 6. & alii.

Contrarium innuit Suarez *diſp.* 37. *ſect.* 1. *n.* 22. & Alterius *de interdicto diſp.* 12. *c.* 8. *ſub finem*, aſſerentes excommunicationem latam eſſe contra eos, qui Legatos Summi Pontificis prætextu conſuetudinis terras aliquas ingredi non permittunt.

PUNCTUM VI.

De interdicto contra terras Eccleſiaſticorum, qui per menſem animo indurato perſtiterint in cenſura contracta, eo quod permiſerint uſurarium manifeſtum in terris ſuis commorari ad fœnus exercendum, ipſorum enim terræ Eccleſiaſtico interdicto ſubjiciuntur quamdiu in illis terris uſurarii commorantur c. uſurarum, de uſuris in 6.

DE hac re ſufficienter egi *diſp.* 2. *qu.* 4. *punct.* 9. *nu.* 1. *& ſeqq. to.* 3. & ſupra *de interdictis perſonalibus, qu.* 1. *punct.* 8. *per tot. tom.* 3.

Hic ſolùm ſupereſt dubium, utrùm iſtud interdictum ceſſet, ſtatim ac uſurarii à dictis terris recedunt.

Reſp. ceſſare, quia non ligat ultra voluntatem conditoris verbis expreſſam: conditor autem ligat, quamdiu ibi commorantur uſurarii; ut patet ex illa dictione, *quamdiu*, quæ ex ſua natura eſt diviſiva temporis, & reſtrictiva ad id, quod expreſſum fuit, ut docet Gonzalez *ad regul.* 8. Cancell. *gloſ.* 43. *n.* 14.

PUNCTUM VII.

De interdicto contra locum, in quo ſcienter ſepultus fuit hæreticus, aut ejus receptator, defenſor, vel fautor.

1 *Ejuſmodi locus in quo ſepultus eſt hæreticus, defenſor, receptator, aut fautor Eccleſiaſtica ſepultura privatur.*

2 *Tota Eccleſia, in qua hæreticus ſepelitur, hac pœna non punitur; ſed tantummodò tumulus.*

3 *Doctores aſſignant alia quædam interdicta localia; 1. ſi Eccleſia aliqua ratione ſit polluta; 2. ſi Eccleſia per ſimoniam ſit conſecrata; 3. ſi Eccleſia ſit ædificata non ex devotione, ſed quæſtus cupiditate; 4. ſi Eccleſia nova fuit dedicata ſine Epiſcopi auctoritate; 5. ſi oriatur diſſenſio inter patronos alicujus beneficii, ita ut divina officia nequeant à Sacerdotibus perſolvi. Auctor negat in his caſibus exiſtere interdictum.*

1 **P**Ræfatus locus Eccleſiaſtica ſepultura privatur, *cap. quicumque de hæreticis in* 6. ubi non fertur interdictum ſimpliciter: ſed potiùs prohibitio, ſeu inhabilitas, ad aliquem ibi ſepeliendum, ut benè obſervat Suarez *diſp.* 37. *ſect.* 1. *ad finem*, & Alterius *tom.* 2. *diſp.* 12. *de interdicto, c.* 4. *initio, n.* 28. contra Tabienam *verb. interdictum* 2. *nu.* 2. Palud. *in* 4. *diſt.* 18. *q.* 8. *art.* ... Filliucium *tract.* 18. *cap.* 5. *q.* 4. *ad finem, nu.* 140. Sayrum *lib.* 5. *c.* 12. *n.* 10. & alios.

Ratio eſt, quia in textu dicitur, *locus ille perpetua careat ſepultura*. In hac pœna non poteſt Epiſcopus diſpenſare, ut concedunt etiam Palud. Tabiena, & Sayrus *locis citatis*, quia diſpenſare non poteſt in jure communi, & illa vox, *perpetua*, diſpenſandi facultatem ab inferioribus removet, & illam conditori reſervat.

2 An autem tota Eccleſia, in qua hæreticus ſepelitur, hac pœna puniatur, an tantummodò tumulus, ſeu parvus locus, in quo reconditum eſt cadaver, patet ex dictis in præcedentibus *diſp.* 2. *quæſt.* 2. *punct.* 30. *n.* 8. *tom.* 3. ubi reſpondi non totam Eccleſiam; ſed ſolùm tumulum perpetua ſepultura carere, ibique etiam explicavi excommunicationem contra ſepelientes hujuſmodi hæreticos, receptatores, fautores, vel defenſores, ſimulque oſtendi hoc valere ſolùm, dum is, qui ſepelitur, vitandus eſt. Vide tradita præſ. in *puncto* 30. *&* 31. *per totum tom.* 3.

3 Prædictis interdictis localibus nonnulli DD. ut Sylveſter *verb. interdictum* 3. Armill. *eod. verb. num.* 22. *& alii* plures alios caſus addunt, in quibus interdictum incurri putant.

Primus, quando Eccleſia polluta fuit ſanguinis, vel ſeminis effuſione, vel alia ratione.

Secundus, quando Eccleſia per ſimoniam conſecrata fuit. *c. Eccleſia* 1. *quæſt.* 4.

Tertiùs quando Eccleſia ædificata fuit, non cauſa devotionis, ſeu quæſtus cupiditate, *cu. ſi quis Baſilicam, de conſecrat. diſtinct.* 1.

Quartus, quando aliqua Eccleſia nova, ſine auctoritate Epiſcopi dedicata fuit, *c. præterea, de conſecrat. diſt.* 1.

Quintus, quando diſſenſio oritur inter patronos beneficii, ita ut divina officia à presbyteris perſolvi nequeant, *cap.* 1. *&* 2. *de jurepatron.* Verùm in his caſibus non fertur interdictum, ut quilibet facilè percipiet, legendo ipſoſmet textus, quorum explicatio brevitati, quam mihi ſemper propoſui, non leviter obeſſet. Vide, ſi lubet Suarez *diſp.* 37. *ſect.* 1. *num.* 27. & Alter. *de interdicto, diſp.* 12. *cap.* 4.

Et hæc dicta ſint ad laudem Omnipotentis Dei, Beatiſſimæ Virginis, & omnium Beatorum Spirituum, ſalvo ſemper in omnibus Sanctæ Matris Eccleſiæ, & Peritiorum judicio.

FINIS.

SANCTISS. D. N. D.

ALEXANDRI DIVINA PROVIDENTIA PAPÆ VII.

Confirmatio, innovatio, declaratio, & extenſio Conſtitutionum Bonifacii VIII., & Gregorii XIII. de datis, & promiſſis pro juſtitia, vel gratia apud Sedem Apoſtolicam obtinenda.

INTER graviſſimas, multiplicesque curas, quæ ex debito paſtoralis officii humilitati noſtræ divinitus commiſſi Nobis aſſidue incumbunt, illam peculiari ſtudio amplectimur, ut juſtitiæ, & gratiæ expeditiones, quæ apud Sedem Apoſtolicam in dies obtinentur, ea qua par eſt, rectitudine peragantur, nec pernicioſo cujuſquam circa illas exceſſu Romanæ Curiæ exiſtimatio ullatenus lædatur, ſed ipſa Curia in omnibus præclara ſemper ſplendeat laude integritatis, & abuſus quicunque ab illa procul arceantur. Quapropter operæ pretium facturos Nos exiſtimamus, ſi ea, quæ à nonnullis Romanis Pontificibus Prædeceſſoribus noſtris ſimili conſilio providè ſancita ſunt, ut in poſterum firmius obſerventur, innovemus, illaque declaremus, & extendamus prout in Domino arbitramur rationi eſſe conſentaneum.

Dudum ſiquidem emanarunt à fel. recordat. Bonifacio VIII., & Gregorio XIII. Romanis Pontificibus Prædeceſſoribus noſtris litteræ tenoris qui ſequitur, videlicet. Excommunicamus, & anathematizamus ex parte Dei Omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, auctoritate quoque Beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli, & noſtra omnes Clericos, & Religioſos, & Laicos utriuſque ſexus, ſive ſint familiares Curiæ, ſive alii undecumque, qui aliquod pactum fecerint, ſeu aliquod parvum, vel magnum promiſerint, vel promiſſionem receperint, aut ex pacto ſine promiſſione occulta, vel manifeſta facta ſub generalibus, & plenariè non expreſſis, ſive ſit ſub ſpecialibus, & expreſſis aperte verbis quicquam dederint, aut receperint magnum, vel parvum, vel promiſſionem de quacunque re, aut utilitate propter hoc conſequenda fecerint, vel receperint pro aliqua juſtitia, ſive gratia pro ſe, aut pro alio in cauſa, vel judicio, ſeu aliàs per litteras Apoſtolicas, & quibuſcunq; modis apud Sedem Apoſtolicam obtinenda.

Et hanc ſententiam ad promittentes, & acceptantes, dantes, & recipientes duximus extendendam.

Illos quoque, qui aliquem ſciverint culpabilem in prædictis, & Nobis intra dierum trium ſpatium non retulerint, vel alicui, per quem ad Nos verbum fideliter perferatur, ſimili decernimus ſententiæ ſubjacere.

Decernimus etiam, ut nullus hanc incurrens excommunicationis ſententiam pro prædictis, vel aliquo prædictorum (abſque ſpeciali mandato) noſtræ abſolutionis beneficium valeat obtinere: niſi forſan

Digitized by Google

ad Nos habere acceſſum non poſſet in mortis articulo conſtitutus: Nec etiam ad abſolutionis gratiam admittatur, niſi priùs quantum dedit, vel recepit integraliter pauperibus largiatur.

Juſtitiam verò, ſive gratiam ſic obtentam nullius prorſus eſſe momenti volumus, omnique ſtatuimus carere effectu, & robore firmitatis.

Sed, & ſcienter utentes ipſis ſimili ſententia excommunicationis adſtringimus, & reſervantes Nobis abſolutionem eorum cum præmiſſis in omnibus ad pœnas ſimiles obligamus.

Gregorius Epiſcopus Servus ſervorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. Ab ipſo Pontificatus noſtri principio quam maximè poſſumus, enitimur, atque contendimus, ut domus, & Curia noſtra à ſordibus expurgetur.

Cui ſalubri conſilio incumbens fel. recor. Bonifacius Papa VIII. excommunicavit, & anathematizavit omnes Clericos, Religioſos, & Laicos utriuſque ſexus ſive familiares Curiæ, ſive undecumque alios, qui aliquod pactum fecerunt, ſeù quid parvum, vel magnum promitterent, vel promiſſiones reciperent, aut ex pacto, vel promiſſione occulta, vel manifeſta, ſive ſub verbis generalibus, & plenè non expreſſis, ſive ſpecialibus, & apertè expreſſis facta quicquam darent, aut reciperent pro juſtitia, ſive gratia, ſive pro ſe, ſive pro alio in cauſis, vel judiciis, ſeù alias per litteras Apoſtolicas, & quibuſcumque aliis modis apud Sedem Apoſtolicam obtinenda, & eam ſententiam ad promittentes, & acceptantes, danteſque & recipientes duxit extendendam. Illos etiam qui ſibi intra triduum non renunciarent eum, quem in culpa eſſe ſcirent, vel alicui per quem ad ſe fideliter referretur, ſimili voluit ſententiæ ſubjacere; Ac decrevit, ut nullus hanc incurrens excommunicationis ſententiam abſque ſpeciali mandato ſuo abſolutionis beneficium valeret obtinere, niſi in mortis articulo conſtitutus; ſed nec quiſquam admitteretur ad abſolutionis gratiam, niſi prius erogatum eſſet pauperibus quantum ille dediſſet, vel etiam recepiſſet. Juſtitiæ verò, ſive gratiæ expeditiones ſic obtentæ nullius prorſus eſſent roboris, vel momenti; & ſcienter illis utentes ſimili ſententia innodavit, ac reſervans ſibi abſolutionem eorum cum prædictis ad pœnas ſimiles in omnibus obligavit.

Sed hoc ſcelus ita hodie in mores inductum eſt, ut plerique cupiditate improbi quæſtus potentiorum ſuffragationibus adnixi hujuſmodi negotiorum expeditiones hac illac conquirentes, turpiſſimè nundinentur. Alii alios, quos gratia præſtare arbitrantur, donis, & pollicitationibus ambiant. Quidam etiam ſe talium operam, atque induſtriam pretio, & muneribus quæſiſſe effingant. Quæ cùm peſſima ſint, & Curiæ prædictæ exiſtimationem graviſſimè offendant, in eos qui talia agunt animadvertendum fore arbitrati, Conſtitutionem prædictam cum ſuis cenſuris, & pœnis omnibus innovantes, eaſdemque omnes extendimus ad audentes qualecumque horum facinorum, quæ adſcripſimus, danteſque illis, & aliis ſupradictis auxilium, conſilium, vel favorem.

Quin etiam eos omnes omni beneficio, & officio Eccleſiaſtico, & ſæculari ſivè temporali, ſivè perpetuo ipſo iure privamus, ac privatos eſſe declaramus, & præterea infamiæ ſubjectos perpetuò, ac inhabiles ad illa, & alia eſſe volumus. A quibus etiam prout quæque res erit, tales pœnæ exigantur, quæ cæteris ſint exemplo.

Illis tamen, qui rem adhuc incognitam, compliceſque, fautores, & ſocios retexerint, impunitas concedatur. Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo, ſeptuageſimo quarto nonis Novembris Pontificatus Noſtri anno tertio.

Cum autem ſubin de variæ vulgatæ fuerint prædictarum Bonifacii, & Gregorii prædeceſſorum conſtitutionum interpretationes, quarum aliquæ ipſarum conſtitutionum rigorem non ſine earum utilitatis diminutione, & boni publici detrimento contra eorundem prædeceſſorum mentem nimium relaxant; Hinc eſt, quod Nos omnem quæ circa præmiſſa in poſterum oriri poſſet, dubitationem tollere, & quamcumque ſpeciem, ſuſpicionem, & occaſionem damnatæ per conſtitutiones hujuſmodi labis à Curia prædicta quantum Nobis ex alto conceditur, perpetuò excludere cupientes, Motu proprio, ac ex certa ſcientia, & matura deliberatione noſtris deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine eaſdem præinſertas Bonifacii, & Gregorii prædeceſſorum conſtitutiones cum omnibus, & ſingulis cenſuris, & pœnis, ac aliis quomodolibet contentis in illis (ſublata tamen revelandi obligatione) tenore præſentium perpetuò confirmamus, innovamus, & adverſus quemcumque non uſum, ſeu contrarium uſum, qui quoquo modo prætendi poſſet, reſtituimus, & plenariè reintegramus.

Ac in iiſdem conſtitutionibus caſus in quibus aliquid promittitur, datur, & accipitur, vel deponitur pro juſtitia, vel gratia ſive in ſpiritualibus, ſive in temporalibus, & mixtis apud Sedem prædictam, & non ſolùm ab ipſo Romano Pontifice, verùm etiam à quibuſcunque ejus Miniſtris, Judicibus, & Officialibus, etiam Epiſcopis, & S. Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, & alia qualibet Eccleſiaſtica, vel mundana dignitate, & auctoritate præditis, & fungentibus, aut ab aliis gratia, vel favore pollentibus etiam eidem Summo Pontifici conſanguinitatis, ſeu affinitatis gradu quocumque conjunctis, ſeu attinentibus etiam laicis obtinenda in alma Urbe, aut in alio quocumque loco, in quo dictam Curiam eſſe contigerit, comprehendi decernimus, & declaramus.

Præterea conſtitutiones hujuſmodi non tantum in actionibus jure naturali, & Divino prohibitis quia malæ ſunt, ſed etiam in aliis, quæ ideò malæ ſunt, quia iure humano, & prædictis Apoſtolicis conſtitutionibus, ac præſenti noſtra interdicuntur, locum habere.

Nec non mediatores ſive immediatos, ſive mediatos quotquot, & quicumque ſint, & quavis dignitate, præeminentia, auctoritate, & favore conſanguinitate, atque affinitate, ut præmiſſum eſt polleant, & præfulgeant.

Ac etiam promiſſiones, ſeu verba promiſſoria, dationes, & receptiones factas ob bonum finem comprendere, nec earum diſpoſitionem, ac pœnas evitari poſſe in caſibus in quibus ceſſet ſuſpicio mali;

Deinde illos etiam comprehendere, qui pro aliorum juſtitia, vel gratia quomodolibet impedienda, vel differenda aliquid dant, & recipiunt, vel deponunt, promittunt, ſeu pollicentur, unde aliis damnum, vexatio, vel moleſtia quomodocunque inferri, & reſultare poſſet, & mediatores quoſcumque immediatos, ſive mediatos.

Inſuper quæcumque verba, ſeu ſigna etiam æquivoca quovis modo apta inducere quamcumque obligationem juſtitiæ, aut fidelitatis in principali, ſeu mediatores, etiam ſub titulo remunerationis, vel gratitudinis à conſtitutionibus ſupradictis prohiberi.

Quinimmò non licere quicquam promittere, dare, vel accipere quibuſcumque Judicibus, Miniſtris Officialibus, & aliis auctoritatem, aut poteſtatem habentibus, nec quibuſcumque mediatoribus pro defenſione juris quæſiti, ſive aſſecutione quærendi, etiam ad redimendam injuſtam vexationem, motu, ſcientia, deliberatione, poteſtatis plenitudine, & tenore prædictis decernimus pariter, & declaramus.

Ad hæc dationes, promiſſiones, & acceptiones pro guberniis, vel aliis quibuſcumque officiis, & muneribus etiam minoribus obtinendis, ſive pro unica vice, ſive in ſingulos annos, aut menſes, vel aliter quomodocumque à conſtitutionibus prædictis interdici; neque Judicibus Miniſtris, ac Officialibus pro gratia, vel juſtitia obtinenda, etiam in his, quæ dependent ab eorum arbitrio; & ad quæ obligatione juſtitiæ non tenentur, quicquam dare, aut promittere, nec ipſis accipere licere.

Neque etiam permiſſum eſſe Officialibus, vel Miniſtris dictæ Sedis in proviſionibus, ſeu earum occaſione quorumcumque officiorum etiam juriſdictionem, vel ejus exercitium annexum non habentium imponere penſionem ullam, reſponſionem, præſtationem, vel onus, ſeu partem aliquam commodi, vel emolumenti ad ſui, vel alicuius alterius cujuſcumque favorem reſervare abſque expreſſa, & ſpeciali in ſingulis caſibus noſtra, & Romani Pontificis pro tempore exiſtentis licentia in ſcriptis in ſingulis caſibus ab utraque parte obtinenda.

Inſuper exigentes à partibus, vel aliis intereſſe habentibus, ſeù agentibus, ac mediatoribus, quibuſcumque pollicitationes, promiſſiones, pacta, vel recipientes aliquid ſub aſſertione, quod Judicum, Miniſtrorum, Officialium, aut Magnatum, ſeu aliorum quorumcumque operam, auctoritatem, vel officia pretio, vel muneribus, aut promiſſionibus hujuſmodi compararint, ſeu quæſiverint.

Nec non pollicitantes, promittentes, offerentes, ac tradere tentantes, licet pollicitatio, promiſſio, & oblatio non fuerint acceptatæ, neque traditio ſecuta, nullumque habuerint effectum.

Ac etiam illos, qui ex eo quòd gratias, & favores ipſis ob familiaritatem, obſequia, ac ſervitia propriis Dominis, vel aliis præſtita debitos, ſeu ab ipſis ſeparatos in aliorum cum propria ejuſmodi juris, vel ſpei jactura commodum, & beneficium transferunt, convertunt, & impendunt, pro gratia, ſeu juſtitia pro eis obtinenda aliquid recipiunt, ſubmemoratis conſtitutionibus contineri, illarumque pœnis, & cenſuris ſubjectos eſſe.

Pro actuali verò labore circa expeditionem impetratorum non licere officialibus, curialibus, & aliis quibuſcumque recipere, nec illis polliceri, promittere, vel cum eis paciſci, niſi mercedem labori convenientem.

Judicibus autem, Officialibus, & Miniſtris quibuſcumque, quibus incumbit expeditio gratiæ, vel juſtitiæ minimè permitti quidquam recipere, neque illis polliceri, promittere, vel cum eis paciſci ultra taxas præſcriptas etiam ratione celerioris, aut facilioris expeditionis.

Quin etiam illicitum eſſe quidquam magnum, vel parvum Judicibus, ac Miniſtris quibuslibet offerre, promittere, paciſci, ſeu polliceri, dare, vel ab ipſis recipere mediatè, vel immediatè etiam quod eorum animum movere non poſſit, pro gratia, vel juſtitia obtinenda.

Demùm ſupradictarum Conſtitutionum diſpoſitionem, cenſuras, & pœnas non cenſeri abolitas, vel ſublatas ob ſcientiam, patientiam, ſeu tolerantiam Romani Pontificis per quemcumque etiam longiſſimi temporis curſum, niſi ſpeciali licentia, vel indulto in unoquoque caſu à ſingulis partibus in ſcriptis particulariter obtinendo fuerint expreſsè remiſſæ, motu, ſcientia, deliberatione, poteſtatis plenitudine, & tenore paribus decernimus, ſtatuimus, & declaramus.

Præfataſque conſtitutiones, ac cenſuras, & pœnas in eis contentas ad omnes, & ſingulos caſus ſupra expreſſos, quatenus opus ſit extendimus, & ampliamus.

Præterea eaſdem Bonifacii, & Gregorii prædeceſſorum Conſtitutiones per alteram piæ mem. Clementis PP. VIII. prædeceſſor pa-

pariter noſtri, quæ incipit: *Præcommiſſa*, anno Incarnationis Dominicæ MDXCII. decimo octavo Kal. Septembris editam ad cæteras Ditionis temporalis S. R. E. Civitates, & loca immediatè ſubjecta (præterquam quoad bona Communitatum) minimè extenſas fuiſſe, neque per hanc noſtram extendi; ſed nos quidem omninò comprehendere, qui in aliis locis ejuſdem Status Eccleſiaſtici, & cujuſvis alterius partis mundi exiſtentes pollicentur, promittunt, paciſcuntur, mittunt, vel dari faciunt per litteras, vel mediatores, vel aliter quomodocumque, & qui ab eis recipiunt contra dictarum conſtitutionum diſpoſitionem quidquam magnum, vel parvum pro juſtitia, vel gratia apud Sedem prædictam obtinenda, declaramus pariter, & ſtatuimus.

Poſtremò tametſi credamus, & ſperemus in Domino nunquam eventurum; ut aliquis ex Ven. Fratribus noſtris Epiſcopis, Archiepiſcopis, Metropolitanis, Primatibus, & Patriarchis; aut in quacumque alia etiam ſuperiori Eccleſiaſtica quantumvis ſublimi, & ſpeciali nota digna conſtitutis dignitate in præmiſſis quoquomodo delinquat; quia tamen diligentiam noſtram in removendis ab eadem Curia abuſibus quibuslibet abundare potiùs, quàm in aliquo deficere volumus, etiam Epiſcopos, Archiepiſcopos, Metropolitanos, Primates, ac Patriarchas, cæteroſque in quacumque alia etiam prædictis ſuperiori, ac quantumvis ſublimi, & ſpeciali nota digna conſtitutos dignitate, etiamſi per noſtras, & Cancellariæ noſtræ Apoſtolicæ regulas cautum ſit, quod illi in Conſtitutionibus per Nos editis, & edendis non comprehendantur, nec comprehenſi cenſeantur, niſi in eiſdem Conſtitutionibus facta fuerit ipſorum expreſſa mentio, in prædictis Conſtitutionibus, ut præmittitur, declaratis, & extenſis, ac in præſenti noſtra quoad cenſuras comprehendi motu, ſcientia, deliberatione, poteſtatis plenitudine, & tenore ſimilibus ſtatuimus.

Porrò xenia ſolita, eſculenta, & poculenta, quæ Judicibus, Miniſtris, & Officialibus Romanæ Curiæ exhiberi conſueverunt, præfatis prædeceſſorum noſtrorum litteris, ac præſentibus noſtris minimè prohibita fuiſſe, nec prohiberi decernimus.

Declarantes per præſentem noſtram Conſtitutionem non cenſeri abrogatam Conſtitutionem ſimilis record. Pii PP. V. etiam prædeceſſoris noſtri contra ambientes dignitates, & officia juriſdictionis adminiſtrationem habentia, eaque pretio, ſeu promiſſione procurantes, quæ incipit: *Et ſi Romanus &c.* nonis Decembris anno ſexto ejus Pontificatus emanatam: ſed illam, ac cæteras ipſius Pii prædeceſſoris, & aliorum Romanorum Pontificum prædeceſſorum noſtrorum quorumcumque Conſtitutiones, ordinationes, canones, & decreta in hac materia vel circa eam hactenus edita, ac noſtram, & Cancellariæ Apoſtolicæ regulam lxvii. qua ſtatuimus, ut Officiales Romanæ Curiæ prædictæ nihil exigant, ultra debitum, in ſuo robore remanere.

Ac decernentes præſentes litteras, & in eis contenta quæcumque etiam ex eo quod prædicti, & alii quilibet etiam ſpeciali nota, & expreſſione digni in præmiſſis intereſſe habentes, ſeu habere quomodolibet prætendentes illis non conſenſerint, nec ad ea vocati, & auditi, ſeu cauſæ propter quas eædem præſentes emanarunt, adductæ, verificatæ, aut juſtificatæ ullatenus fuerint, vel ex alia quacumque quantumvis juſta, legitima, juridica, & privilegiata cauſa, colore, prætextu, occaſione, & capite etiam in corpore juris clauſo nullo unquam tempore de ſubreptionis, vel obreptionis; aut nullitatis vitio, vel intentionis noſtræ, ſeu intereſſe habentium, & aliorum quorumcumque conſenſus defectu notari, impugnari, invalidari, reſtringi, limitari, ad viam, ſeu terminos juris reduci, in jus, vel controverſiam revocari, aut adverſus illas quodcumque juris, facti, vel gratiæ remedium impetrari; ſeu etiam motu ſimili conceſſo quempiam in judicio, vel extra illud, uti ſeu ſe juvare poſſe, neque ipſas præſentes ſub quibuſvis ſimilium, vel diſſimilium Conſtitutionum, & declarationum, & extenſionum revocationibus, limitationibus, ſuſpenſionibus, ſeu aliis contrariis diſpoſitionibus unquam comprehendi, aut comprehenſas cenſeri, ſed ſemper ab illis exceptas, & quoties illæ emanabunt, toties in priſtinum, & validiſſimum ſtatum reſtitutas, repoſitas, & plenariè reintegratas eſſe, & cenſeri, firmaſque, validas, & efficaces exiſtere, & fore, ac ab omnibus, & ſingulis prædictis, & aliis ad quos ſpectat, & pro tempore quandocumque ſpectabit, cujuſcumque qualitatis; dignitatis, ordinis, gradus, & conditionis fuerint, perpetuò inviolabiliter, & inconcuſſè obſervari; Sicque & non aliter in præmiſſis omnibus, & ſingulis per quoſcumque Judices Ordinarios, & delegatos etiam cauſarum Palatii Apoſtolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales etiam de Latere Legatos, necnon Curiæ, & Urbis præfatarum Iudices, & Officiales, & Miniſtros, & alios quoslibet quavis auctoritate, & poteſtate fungentes, & functuros, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane ſi ſecus ſuper his à quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obſtan. de jure quæſito non tollendo, & quod Cardinales non comprehendantur ſub regulis, & Conſtitutionibus editis, & edendis niſi in eiſdem facta fuerit ipſorum expreſſa mentio, ac cæteris noſtris, & Cancellariæ præfatæ regulis, aliiſque conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis etiam conciliaribus, necnon earundem Urbis, & Curiæ, ac illarum Tribunalium quorumvis, & aliis quibuslibet etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel alia quavis firmitate roboratis, ſtatutis, eorumque reformationibus, & novis additionibus, ſtylis, uſibus, & conſuetudinibus etiam immemorabilibus: privilegiis quoque indultis, motuum propriorum cedulis, Chirographis quorumcumque Romanorum Pontificum prædeceſſorum noſtrorum manu ſubſcriptis, ac litteris Apoſtolicis ſub quibuſcumque verborum tenoribus, & formis, ac cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis, & aliis efficacioribus, & inſolitis clauſulis, & decretis etiam irritantibus in genere, vel in ſpecie etiam motu ſimili, & conſiſtorialiter, ac alias quomodolibet in contrarium præmiſſorum conceſſis, confirmatis, & pluries innovatis. Quibus omnibus, & ſingulis etiamſi pro ſufficienti illorum derogatione de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, & individua, ac de verbo ad verbum non autem per clauſula, generales idem importantes mentio, ſeu quævis alia expreſſio facienda, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſervanda foret, illorum omnium, & ſingulorum tenores, formas, & occaſiones, ac alia etiam ſpeciali expreſſione digna præſentibus pro plenè, & ſufficienter expreſſis, inſertis, & ſervatis reſpectivè habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, ad præmiſſorum effectum ſpecialiter, & expreſsè derogamus, ac derogatum eſſe volumus, cæteriſque contrariis quibuſcumque.

Ut autem eædem præſentes litteræ omnibus innoteſcant, & nemo illarum ignorantiam allegare valeat, volumus ut illæ, ſeu earum exemplum ad valvas Baſilicæ Principis Apoſtolorum, ac Datariæ noſtræ, & Cancellariæ prædictæ, necnon in acie Campi Floræ de eadem Urbe per aliquem ex Curſoribus noſtris prout moris eſt, publicentur, & affigantur, quæ ſic publicatæ, & affixæ omnes, & ſingulos perinde afficiant, ac ſi illis perſonaliter intimatæ fuiſſent; quodque illarum tranſumptis etiam impreſſis manu Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo alicujus perſonæ in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ munitis eadem prorſus fides in judicio, & extra illud adhibeatur, quæ ipſis præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem ſub Annulo Piſcatoris die ſecunda Maii M.DCLVI. Pontificatus Noſtri Anno Secundo.

G. Gualterius.

Anno à Nativitate D. N. JESU CHRISTI Milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo ſexto, Indictione nona, Pontificatus autem Sanctiſſ. in Chriſto Patris, & Domini noſtri Domini Alexandri Divina Providentia Papæ VII. Anno ejus ſecundo, die verò decima ſeptima menſis Maii præſentes Litteræ affixæ, & publicatæ fuerunt ad valvas Baſilicæ Principis Apoſtolorum, ac Datariæ, & Cancellariæ Apoſtolicæ, ac in Acie Campi Floræ per me Petrum Paulum de Graſſis Apoſt. Curſorem.

Pro D. Mag. Curſ. A. Caſtruccius Curſor.

INDEX

Digitized by Google

INDEX MATERIARUM,

Quæ in hoc Tertio Tomo continentur.

Prior Numerus Paginam ; Poſterior ejuſdem Paginæ Sectionem demonſtrat.

A

Abbas non ligatur ſuſpenſione, conferendo minores ordines de licentia ipſius Epiſcopi. 361.
Abbas ligatur ſuſpenſione conferendo ordines, vel tonſuram Clerico ſeculari, ibid. n. 1.
Abbas concedens dimiſſorias novitio, vel ordines conferens, ſuſpenſione ligatur. ibid. n. 4
Abbates Archidiaconos impediens, ne ſua juriſdictione utantur, excommunicationi ſubiicitur. 213. 11
Abbates, qui in alienatione bonorum Eccleſiaſticorum non ſervant formam præſcriptam in Extravag. *Ambitioſæ, de reb. Eccleſ. non alien.* interdictum incurrunt. 410. p. 3
Abbatiam, vel aliam dignitatem recipiens de manu laici incurrit interdictum. ibid. p. 2
Abortui cooperans non ligatur excommunicatione, nondum ſecuto effectu. 170. 11
Abortui cooperans ex ignorantia juris, vel facti, non incurrit excommunicationem. ibid. 10
Abortum fœtus animati procurans, videtur in caſum reſervatum incidere, etiamſi abortus re ipſa non ſequatur. ibid. 4
Abortum fœtus animati procurans afficitur excommunicatione, ſive procuret per ſe, ſive per alium. ibid. 5
Abortum fœtus animati procurans, non ligatur excommunicatione, nondum ſecuto abortu. ibid. 6
Abortum procurans ante quadrageſimum diem non tenetur ſe tanquam irregularem gerere. ibid. 8
Abortum fœtus animati procurans, excommunicationem incurrit quovis facto procurat. ibid. 1
Abortus fœtus inanimati non eſt interdictus ſub excommunicatione. ibd. 2.
Abſolvens excommunicatum à peccatis, non autem ab excommunicatione Bullæ, non incurrit excommunicationem. 152. 6
Abſolvens plures unica abſolutione, non incurrit plures excommunicationes. ibid. 7
Abſolvens ab excommunicationibus Bullæ incurrit excommunicationem reſervatam in decreto Clementis VIII. ſi abſolvat prætextu privilegii. 153. 9
Abſolvens eum, qui excommunicationem reſervatam in decreto Clementis VIII. contraxit abſolvendo in caſibus ibi expreſſis, non incurrit excommunicationem in præfato decreto expreſſam. ib. 11.
Abſolvens à caſibus Bullæ, non incurrit alias pœnas præter excommunicationem. 154. 12
Abſolvens ab excommunicationibus Bullæ ex ignorantia, non incurrit excommunicationem. 153. 4
Abſolvens ab excommunicationibus Bullæ per metum gravem, non incurrit excommunicationem. ibid. 5.
Abſolvendus ab excommunicatione Bullæ propoſitum habere debet non relabendi. 154. 1
Abſolvendus ab excommunicatione ob delicta contra libertatem Eccleſiaſticam quid præſtare debeat. 155. 6
Abſolvendus in articulo mortis, aut tempore impedimenti, quidnam præſtare teneatur. 152. 26
Abſolvendi privilegia à quibuſdam caſibus in individuo expreſſis, poteſt etiam hoc tempore abſolvere, non obſtante privilegio Clementis VIII. 155. 21
Abſolvendi privilegium habentes, non poſſunt à caſibus Epiſcopo reſervatis abſolvere, etiamſi caſus illi adnexam habeant excommunicationem. ibid. 19
Abſolvendi facultas in quibuſdam caſibus reſervatur in decreto Clementis VIII. ibid. 18
Abſolutio cenſuræ impendi poteſt à Sacerdote, non ſolùm in articulo mortis, verùm etiam in proximo ejus periculo. 150. 11
Abſolutio ab excommunicationibus Bullæ impendi poſſet, etiamſi in Bulla articulus mortis non exciperetur. ibid. 12
Abſolutio impendi poteſt non ſolùm in articulo mortis, verùm etiamſi tempore impedimenti, quod aditum ad Sedem Apoſtolicam non permittit. ibid. 15
Abſolutio impendi poteſt ab Epiſcopo, vel ab ipſius delegato, dum irretitus cenſura non poteſt Romam adire. 151. 22
Abſolutio ſolemnis quænam dicatur. 154. 2
Abſolutio, quæ ad actum aliquem gerendum conferri ſolet, non prodeſt obſtricto excommunicatione Bullæ. ibid. 4
Abſolutio, quæ ad aliquem actum gerendum cum reincidentia conferatur, in quibuſdam caſibus non prodeſt. ibid. 5
Abſolutionem ſolemnem an alius, quàm Sacerdos poſſit conferre. 154. 3.
Abſolutionem excommunicationis extorquens, ligatur excommunicatione, etiamſi excommunicatio injuſta eſſet. 237. 6
Abſolutionem cenſuræ per vim, vel metum extorquens ligatur excommunicatione, ſive cenſura lata ſit ab homine, ſive à jure. ib. 7
Abſolutionem cenſuræ per vim, vel metum extorquens, mandans, vel conſulens, non ligatur excommunicatione in ſententia auctoris, ibid. 9
Abſolutiones validè Summus Pontifex poteſt ſibi reſervare, etiam in articulo mortis. 150. 13
Abſolutionis impendendæ forma circa excommunicationem ob Clerici percuſſionem, quænam ſit. 207. 32
Abſolutus à Sede Apoſtolica cum onere præſentandi ſe Epiſcopo, vel alteri, an ſatisfaciat præſentando ſe per procuratorem. 308. 7
Abſolutus in articulo mortis, vel tempore legitimi impedimenti reincidit in excommunicationem ſi ſublato impedimento omittit ſe præſentare legitimo Superiori, modo iſta omiſſio ſcienter, & malitioſe contingat. 238. 2
Abſolutus ad reincidentiam cum onere præſentandi ſe Epiſcopo, ut ſatisfaciat parti læſæ, reincidit in excommunicationem, etiamſi renuat præſentare ſe Epiſcopo, eo quod parti læſæ non ſatisfecit. ibid. 8
Abſolutus ab Epiſcopo, vel ejus Vicario, ſub conditione, & onere ſatisfaciendi parti læſæ, non reincidit in excommunicationem, etiamſi oblata opportunitate renuat ſatisfactionem præſtare. ib. 9.
Abſolvere quis poſſit à ſuſpenſione contracta occaſione conceptionis. 260. 21
Abſolutio cenſuræ contra Inquiſitores, alioſvè Officiales, omittentes procedere contra ſuſpectos de hæreſi, impendi poteſt in articulo mortis, etiam non præſtita ſatisfactione quoties pœnitens nullam juriſdictionem, vel cautionem præſtare poteſt. 300. 7. & 10
Abſolutio excommunicationis latæ contra exigentes tributa ab Eccleſiaſticis ante præſtitam ſatisfactionem, reſervata eſt. 180. 8
Abſolutus ab excommunicatione ab Epiſcopo abſolutionem conferente ob timorem amittendi gratuita ſolita beneficia non ligatur excommunicatione. 173. 4
Accipiens aliquid à Religioſo non habente facultatem expendendi obligatur ad reſtitutionem.
Accipiens aliquid à Religioſo non habente facultatem diſtrahendi, quandonam ſatisfaciat reſtituendo ipſimet Religioſo.
Accuſator, aut alii interponentes querelam contra Eccleſiaſticam perſonam, excommunicatione hujus Canonis non afficiuntur. 140. 1.
Actio, per quam oriri poteſt diſcordia in electionibus faciendis in congregationibus fœminarum, quæ verè non ſunt Religioſæ non eſt materia excommunicationis. 164. 8
Actionem acceſſoriam in Canone prohibitam præſtans, non incurrit excommunicationem nondum ſecuta alia actione principali. 145. 28
Additiones plures faciens ſub excommunicatione prohibitas, tot excommunicationes incurrit, quot ſunt actiones moraliter interruptæ. 146. 29
Additiones, ſeu ſcholia hæreticorum in libris Catholicorum legens, an afficiatur excommunicatione. 11. 6
Additiones faciens dum liber imprimitur, non incurrit excommunicationem, ſi antea obtinuerat approbationem. 175. 8
Admittens ad profeſſionem non explero novitiatus anno, ligari videtur ſuſpenſione, etiamſi novitius renunciavit anno novitiatus. 399. 2
Admonitio particularis an neceſſaria ſit, dum excommunicatio fertur contra aliquem, qui delictum antea prohibitum ſub cenſura commiſit. 383. 3
Admonitio competens quænam dicatur. ibid. 5
Admonitio in ferenda cenſura an facienda ſit in ſcriptis. ibid. 6
Adnotationes, ſeu gloſſas quinam dicatur edere. 176. 2
Adnotationes aliquas edens ſupra aliquo Tridentini tantùm decreto incurrit excommunicationem. 177. 9
Adnotationes, ſeu gloſſas edens circa alia decreta, quæ in Concilio Tridentino non continentur, non ligatur excommunicatione, ib. 10
Advocati quinam dicantur. 67. 9
Affinium, & conſanguineorum nomine, non comprehenduntur cognati cognatione legali, aut ſpirituali, aut habens impedimentum publicæ honeſtatis. 73. 5
Aggrediens injuſte aliquod oppidum Romanæ Eccleſiæ, vel illud deſtruens, excommunicationem incurrit, etiamſi hoc faciat abſque animo ſubtrahendi ab Eccleſia Romana. 144. 9
Agitantes feras, vel tauros incurrunt interdictum, ſeu privationem Eccleſiaſticæ ſepulturæ, ſi moriantur in congreſſu, exceptis tamen laicis non agitantibus in die feſto. 383. 14
Agitationem ferarum, ſeu taurorum permittens ligatur excommunicatione. 338. 2

Digitized by Google

Agitationi ferarum aſſiſtens an incurrat excommunicationem ipſo facto. 282.8

Agitationis ferarum prohibitio non videtur revocata. 283.15

Agnos Dei pictos, vel deauratos detinens, non videtur excommunicatus, niſi eos tanquam venales retineat. 184.5

Alchimiſta tradens ſecretum infidelibus conficiendæ pecuniæ excommunicationem incurrit, quoties prævidet damnum inde Chriſtianis ſecuturum. 31.12

Alienandi promiſſio, ſeu tractatus interdictus non eſt. 285.9

Alienatio bonorum Eccleſiaſticorum facta cum hac conditione ſalvo Summi Pontificis conſenſu, invalida eſt. ibid.11

Alienatio fructuum Eccleſiaſticorum licita eſt. ibid. 8

Alienationem bonorum S. R. E. fiſco addictorum ob debita, procurans non incurrit excommunicationem. 264.6

Alienationem procurans in detrimentum Eccleſiæ, ligatur excommunicatione. 289.6

Alienationem procurans bonorum Romanæ Eccleſiæ, quæ Camera Apoſtolica emit à Baronibus, non ſubjicitur excommunicationi. 264.7

Alienationi bonorum Eccleſiæ conſentiens, in gravamen Eccleſiæ, aut decretum, vel auctoritatem præſtantes, ſubjiciuntur excommunicationi. 289.8

Alienationis nomine quid intelligatur. 285.3

Alienationis decretum extorquens à Commiſſariis, vel delegatis excommunicationem incurrit. 289.7

Alienationis decretum extorquens in damnum Eccleſiæ, ligari videtur excommunicatione etiam non ſecuta alienatione. ibid.9

Alienigena quinam dicatur. 284.8

Aliquem impediens, ne votum Religionis emittat, non ligatur excommunicatione. 563.7

Alumina conduci faciens ex partibus infidelium, vendens, emens, in illis laborans, ſeu circa illa ſe immiſcens ſubjicitur excommunicationi. 269.5

Ambiens, ſeu procurans Papatum incurrit excommunicationem, etiamſi id fiat vivente Summo Pontifice. 194.8

Annus, ſeu tempus à lege præſcriptum debet eſſe continuum. 99.13

Applicantes pœnas aut confiſcationes alteri, quàm fiſco, aut Cameræ Apoſtolicæ ligantur excommunicatione, vel ſuſpenſione, prout ipſi elegerint. 335.4

Applicatio pœnarum, & confiſcationum alteri, quàm fiſco facta, excommunicationem incurrit. 334.2

Apoſtata an ſit hæreticus, & quotuplex ſit apoſtata. 2.8

Apoſtata à fide, denunciandus eſt ſancto Inquiſitionis officio. 158.10

Apoſtata fugiens cum habitu ſacræ Religionis jure communi non afficitur excommunicatione. 305.6

Apoſtata à Religione jure communi non eſt excommunicatus. 320.3

Apoſtata quiſnam dicatur. 403.2

Apoſtata, qui tempore apoſtaſiæ ſacrum ordinem ſuſcepit, non poteſt poſt apoſtaſiam ad Superiorem ordinem promoveri. ibid.9

Apoſtata, & fugitivus non ſunt idem. ibid.3

Apoſtatas Ordinis Prædicatorum detinens, ligatur excommunicatione. 320.1

Apoſtata ex privilegio nonnullarum Religionum ſunt excommunicati, ut ex privilegio Societatis JESU. ibid.4

Apoſtatæ Religionum participantium privilegia Societatis JESU, non ligantur excommunicatione. ibid.5

Apoſtolicæ ſedis nomine quid intelligitur. 43.2

Appellans non ſolùm ab ordinationibus Papæ, ut Papa, eſt verùm etiam ut Princeps temporalis, excommunicatione non ligatur. 16.3.

Appellans ad Concilium Provinciale, vel Synodale non ligatur hac cenſura. ibid.5

Appellans à Collegio Cardinalium ad futurum Pontificem non ligatur hac cenſura. ibid.6

Appellans non ſolùm excommunicatur, verùm etiam favorem præſtans. ibid.7

Appellans ab ordinationibus Papæ ad futurum Concilium, ligatur excommunicatione; ſecus ſi contradicat excommunicationis ſententiæ. ibid.10

Appellantes ab ordinationibus Epiſcoporum, non ligantur excommunicatione. 25.2

Appellantes ab ordinationibus Papæ ad futurum Concilium, vel favorem dantes, omnes ligantur excommunicatione. ibid.1

Appellatio ab ordinationibus Papæ cur vetita ſit. 54.p.8

Appellatio quid ſit. ibid.1

Appellatio coram quo facienda ſit, dum cauſa ſemel fuit deciſa per duos judices, unum laicum, & alium Eccleſiaſticum. 96.22

Appellatio frivola quænam dicatur. 70.3

Appellationem conſulentes, non ligantur excommunicatione Julii II. à qua poteſt abſolutio conferri virtute privilegiorum. 16.9

Archiepiſcopi accipientes aliquid ultra victualia occaſione viſitationis, ſuſpenduntur ab ingreſſu Eccleſiæ. 348.6

Archivia, & Capitularia quænam ſint. 355.7

Arma tam defenſiva, quàm offenſiva deferri prohibentur infidelibus. 30.2

Arma brevioris menſuræ trium palmorum ferentes in ſtatu Eccleſiaſtico, excommunicationem incurrunt, ſi deferant virtute facultatum, exceptis tamen cultellis, aptis ad ſcindendum panem. 337.3

Armorum delationem ad infideles ratam habens, non obſtringitur cenſura hujus canonis. 33.28

Aſpiciens obiter fœminam involuntariè ingredientem Monaſterium, non ligatur excommunicatione. 163.11

Aſſaſſinii reus privatur immunitate. 223.1

Aſſaſſini nomine quis intelligatur. ibid.2

Aſſaſſinii cooperatores privantur immunitate. 224.6

Aſſaſſinium committitur tam occidendo infidelem, quàm Chriſtianum, licèt alii contrarium ſentiant. ibid.9

Aſſaſſinium propriè committitur ex mandato ad occidendum, non verò ex mandato ad vulnerandum. ibid.7

Aſſaſſinus non vocatur is, qui adverſarium occidit ſicariis pecunia conductis. ibid.5

Aſſaſſinus non vocatur, qui ſine pretio, vel ejus promiſſione aliquem occidit. 223.3

Aſſiſtens electioni Monialium non incurrit excommunicationem, non deſiſtendo à diſcordiis, quoties ad dirigendas Moniales vocatus non fuit. 165.5

Attentans uſurpare regalia tributa titulo defenſionis, vel ſimilem in Eccleſiis, locíſque piis, ſimulque attentans uſurpare bona, ſeu jura prædictorum locorum, incurrit excommunicationem. 281.3

Auditores quinam dicantur. 67.10

Advocare cauſas quid ſit. 77.2

Avocatio cauſarum actorizativè fieri debet, ut cenſura incurratur. 78.5

Avocatio cauſarum, an ſufficiat ad incurrendam excommunicationem, ſi propria fiat auctoritate, abſque prætextu privilegii Apoſtolici. ibid.10

Avocatio cauſarum an vetita ſit ſub excommunicatione, non ſolùm ſi fiat à Judicibus Sedis Apoſtolicæ, verùm etiam ſi fiat ab aliis Judicibus. ibid.9

Avocatio cauſarum ſpiritualium ad laica tribunalia, an vetita ſit, quando Judices Eccleſiaſtici negligentes ſunt in hujuſmodi cauſis cognoſcendis. ibid.12

Auxiliari quid ſit. 59.26

B

BAnniens, ſeu proſcribens perſonam Eccleſiaſticam afficitur excommunicatione. 338.2

Bannire, ſeu relegare quid ſit. 338.12

Banniti, aut alii, qui Civitatem ingrediuntur oſtentantes ſe Commiſſarios, vel Legatos Summi Pontificis, excommunicationem incurrunt. 345.28

Bannitos recipiens in terris Eccleſiæ ſubjectis hoc tempore non incurrit excommunicationem. 338.4

Baptiſmi occaſione præciſa, an liceat nomen ſibi proprium privata authoritate immutare. 3.4

Beguinarum ſtatum aſſumentes, & Religioſi auxilium Beguinis præbentes excommunicationem incurrunt. 304.1

Beguinæ quænam fuerint. 283.1

Benedicens ſecundis nuptiis nullam cenſuram incurrit. 368.10

Beneficia extra Romanam curiam animo reſignandi procurans excommunicationem non incurrit. 245.9

Beneficiarius incidens, arbores frugiferas an excommunicationem incurrat. 324.5

Beneficiis privans exiſtentem in Romana Curia quandonam excuſetur à cenſura. 377.3

Beneficiorum collatio ad quem pertineat, dum collator ſuſpenſus eſt. 403.2

Beneficiarius, cui beneficium reſignatur, quomodo cognoſcere poſſit beneficium ſibi in confidentia reſignari. 242.9

Beneficiarius ſubjicitur excommunicationi aſſiſtendo agitationi ferarum. 283.5

Beneficiarius obtinens beneficium a Papa cum obligatione, & juramento obſidendi, & perſonaliter inſerviendi, an ſemper ligetur excommunicatione, ſi poſtea perſonaliter non inſerviat. 286.8

Beneficii nomine quid intelligatur. 239.4

Beneficiorum in collatione, aliave proviſione petens aliquid non incurrit excommunicationem, niſi adſit traditio. 243.8

Beneficiorum in proviſione exigens aliquid controvertendum in pios uſus juxta conſuetudinem, vel Conſtitutiones Eccleſiarum non ligatur excommunicatione. 244.5

Beneficiorum proviſiones nunciantes, non incurrunt excommunicationem. ibid.p.27.5

Beneficium conferens Religioſo poteſt aliquid ab eodem Religioſo cauſa remunerationis recipere, modò adſit legitimi Superioris conſenſus.

Beneficium procurans pro ſe intentione illud reſignandi, non incidit ſtatim in excommunicationem, niſi poſtea beneficium re ipſa conſequatur. 245.10

Beneficium impetrans principaliter pro ſe cum animo poſtea reſignandi in favorem alterius ligatur excommunicatione. ibid.8

Beneficium impetrans animo illud permutandi cum alio, aut illud poſſidendi, donec pinguius obtinuerit, non afficitur excommunicatione. 245.7

Beneficium acquiſitum fuiſſe per ſimoniam ab altero commiſſam ipſo inſcio, cognoſcens tenetur quidem beneficium reſignare, ſed non incurrit excommunicationem illud retinendo. 240.13

Beneficium recipient abſque intentione recipiendi illud io confidentiam non videtur affici excommunicatione, etiamſi alter ei beneficium reſignet. 542. 8
Beneficium per ſimoniam ab altero contractam obtinens ipſo inſcio ooo incurrit excommunicatiooem, ſi cognito ſimoniæ crimine reſtituat pecuniam, quam alter pro conſecutione beneficii erogaverat. 240. 14
Bigamum percutiens non incurrit excommonicationem. 204. 14
Biſſexti dies computandus eſt in ætate ad ſuſceptionem ordinum requiſita. 339. 7
Biſſexti dies an computandus ſit, io anoo novitiatus. ibid.
Blaſphemi privilegio immunitatis gaudere videntur in ſententia auctoris. 520. 13
Bona in Eccleſiaſticos tranſlata oneri tributorum ſubiiciuntur, qooties dominus illorum bonorom pro ſe, & ſuis hæredibus promiſit ſolutionem tributorum, antequam illa bona in Eccleſiaſticos transferrentur. 131. 18
Bona, quæ ſurripiuntur in naufragio debent eſſe Chriſtianorum, ut cenſura hujus canonis incurratur. 22. 8
Bona naufragantium bona fide accipiens, comperta rei veritate tenetur reſtitutionem facere ſub excommunicatione contenta *in cap. excommunicationis de raptoribus*. 21. 5
Bona naufragantium ſurripiens non excuſatur à cenſura titulo præſcriptionis. 23. 10
Bona ad quoſnam pertinere debeant, quando uſurpatione, vel ſequeſtratione, cenſura hujus canonis incurritur. 119. 11
Bona Eccleſiæ, vel Monaſterio relicta, non conſignans oon incurrit excommunoicationem. 130. 14
Bona patrimonialia Eccleſiaſticorum, vel ab ipſis acquiſita, immunia ſunt à tributis, & collatis juxta probabiliorem ſententiam. 130. 12
Bona patrimonialia donata, vel aſſignata pro titulo ſacrorum ordinum gaudent privilegio immunitatis à collectis, & oneribus. ibid. 13
Bona donata Eccleſiis gaudent privilegiis immunitatis, etiamſi donans hæc animo donaret, ut ex ipſis collecta noo ſolveretur. 131. 15
Bona ab Eccleſiaſticis empta immunia ſunt ab oneribus. ibid. 16
Bona quænam pro derelictis haberi cenſeantur. 23. 7
Bona Eccleſiaſticis acquiſita obnoxia ſunt tributis, quæ ex prævio partium pacto impoſitæ fuerant ipſis bonis antequam Eccleſiaſticis acquirerentur. 131. 17
Bona naufragorum accipiens in cuſtodiam à ſurripientibus non contrahit cenſuram. 21. 5
Bona naufragantium titulo depoſiti ab ipſo naufragium paſſo accipiens oon afficitur excommunicatione, etiamſi poſtea reſtituere nolit. ibid. 6
Bona naufragantium accipiens animo reſtituendi vero domino non incurrit excommunicationem Bullæ, etiamſi poſtea reipſa non reſtituat, ſed afficitur excommunicatione *cap. excommunicationis de raptoribus*. 22. 5
Bona Eccleſiæ alienans excommunicationem incurrere videtur juxta probabiliorem auctoris ſententiam, etiamſi alienationem revocet ante realem, & ſpecificam traditionem. 286. 14
Bona Eccleſiaſtica alienans in evidentem Eccleſiæ utilitatem, ſed abſque conſenſu Summi Pontificis excommunicationem incurrit juxta ſententiam auctoris. ibid.
Bona loci pii occupana excommunicatione ligatur. 209. 1
Bona Cardinalium diripiens quandonam excommunicatione ligetur. 208. 2
Bona occupans Eccleſiæ Cathedralis, vel Collegiatæ ſuſpenſionem incurrit. 382. 2
Bonorum nomine quid intelligatur. ibid. 3
Bonorum naufragantium quælibet ſurreptio oon ſufficit, ſed ea, quæ ſit ex bonis navium, quæ aliquo modo naufragium paſſæ ſunt. 22. 8
Bulla quid ſit, undè dicatur, & de varia illius appellatione. 8. 1
Bulla Cœnæ vim haberet, etiamſi Summus Pontifex in ea nomen ſibi immutaret. 3. 10
Bulla cur vocetur litteræ lectæ in die Cœnæ. 4. 2
Bulla utrùm valeat, etiamſi non legatur. ibid. 3
Bulla valida eſt, etiamſi ederetur ſine data anoi, menſis, & diei. 4. 5
Bulla ſi ederetur ſine data anni, & diei non fidem faceret in judicio apud eos, apud quos de ipſius editione non conſtaret. ibid. 6
Bulla Cœnæ tenet, donec alia edatur. 5. 8
Bulla quamdiu duret. 147. 1
Bulla præcedens extinguitur per publicationem oovæ Bullæ, etiamſi publicatio ſiat alia die, quam feria quinta. ibid. 3
Bulla à quibuſnam publicanda ſit extra Urbem. 156. 5
Bulla quo tempore publicanda ſit in Eccleſiis. 157. 14
Bullam materialem perfringens, vel coninquinans an peccet. 158. 11
Bullam confringens, aut impugnans præter gravem culpam puniendus eſt pœna arbitraria Summi Pontificis. ibid. 12
Bullæ tranſumptum oon habens non peccat, ſi caſus Bullæ memoriter teneat. 157. 5
Bullæ tranſumpto fides adhibenda eſt. 158. 8
Bullæ tranſumpto fides adhibenda eſt, modò tranſumptum Bullæ munitum ſit manu publici Notarii, & ſigillo Judicis. ibid. 9
Bullæ uſus quandonam, & quo primum inceperit. 2. 3
Bullæ acceptationem, & promulgationem Principes nequeunt impedire. 4. 4
Bullæ Cœnæ quænam ſit cauſa efficiens. 2. 1
Bullæ conditor quibus nominibus appelletur. ibid. 2
Bullæ Cœnæ cauſa formalis quænam ſit. 4. 1
Bullæ Cœoæ cauſa materialis excommunicationis quænam ſit. 5. 1

C

CAdaver exenterati, ut alio transferatur punitur pœna privationis ſepulturæ Eccleſiaſticæ. 269. 7
Cadaver exenterati an carere debeat Eccleſiaſtica ſepultura ante ſententiam Judicis declaratoriam. ibid. 8
Caducitas, ao remitti poſſit à beneficio. 281. 7
Cancellariæ, & curiæ nomine quid intelligatur. 114. 24
Canonici Eccleſiæ Cathedralis cenſentur perſonæ io dignitate conſtitutæ. 281. 10
Canonici omnes, io quorum Capitulo emittitur juramentum illicitum, & impoſſibile, vel contrariom libertati Eccleſiæ, aut decreti Concilii Tridentini, afficiuntur pœna interdicti niſi contradicant. 232. 5
Canonicia omnibus ſuſpenſis quid agendum ſit, ut onera Eccleſiæ ſuppleant. 382. 9
Capiens aliquem ex familia antecedentis, vel recedeotis à Sede Apoſtolica an ſit excommunicatus. 46. 24
Capiens juſtè accedentes ad Sedem Apoſtolicam non punitur pœna excommunicationis. ibid. 27
Capiens aliquem de mandato Superioris noo incurrit excommunicationem. ibid. 30
Capiens, vel interficiens Epiſcopum electum tantummodò, & confirmatum, ſed noodum conſecratum afficitur excommunicatione 60. 7
Capiens præciſe perſonam Eccleſiaſticam non videtur incurrere excommunicationem Canonis Bullæ Cœnæ. 81. 9
Capientes Chriſtianos in terris Turcarum, aut cogentes ad remigandum, aut taleam imponentes, aut ipſorum bona diripientes ſubiiciuntur excommunicationi quicumque illi ſint. 570. 3
Capitulum Sede vacante, an poſſit ab excommunicatione contracta ob Clerici percuſſionem abſolvere. 205. 6
Capitulum Sede vacante concedere poteſt diſpenſatiooem interſtitiorum. 344. 6
Capitulum Sede vacante quandonam dimiſſorias concedere poſſit. 358. 24
Capituli acta valida ſunt etiam finita Capituli auctoritate. 359. 27
Capitulum ſuſpenſum à beneficiis, cenſeatur ſuſpenſum ſolum à beneficiis, quæ capitulariter poſſident. 376. 4
Capituli ſuſpenſio, an afficiat ſingulos, an Capitulum in Capitulo. 381. 8
Capitula, & Univerſitates appellantes ab ordinationibus ad futurum Concilium ſubiiciuntur interdicto perſonali, & hoc verum eſt, etiamſi Capitulum ipſum ooo appellet, ſed appellanti favorem, vel auxilium præſtet. 16. 11
Capitula, Cooventus, Collegia Eccleſiarum veniuot oomine perſonarum Eccleſiaſticarum. 92. 19
Capitulum, quod Sede vacante litteras dimiſſorias concedit infra anoum à die vacationis alicui, qui non ſit arctatus ratione beneficii recepti, vel recipiendi, ioterdictum incurrit. 406. p 2
Capitulum, quod à ſententiis Summi Pontificis appellat ad futurum Concilium generale, aut conſilium, vel favorem præbet, interdicto ſubiicitur. 407. p 5
Capitulum oon ſervans Conſtitutionem Joann. XXII. circa perceptionem fructuum beneficiorum vacantium, ioterdictum incurrit. ibid. p 7
Capucini recipientes fratres Minores de Obſervantia ſine facultate Summi Pontificis excommunicatiooem iocurrunt. 303. 2
Carcerare, capere, aut detinere quid ſit. 37. 4
Carcerans, aut alia ratione moleſtiam inferens agentibus, familiaribus, conſanguineis, vel affinibus Prælatorum ordinariorum excommunicationem incurrit, ſi hoc pacto uſum juriſdictionis impediat. 51. 15
Cardioalem, Epiſcopum, vel Nuncium juſtè occidens non ligatur excommunicatione. 61. 4
Cardinalem, Epiſcopum, vel Nuncium occidens turpiter ioventum cum propria matre, uxore, filia, & ſorore excommunicationem incurrit juxta probabilem ſententiam. ibid. 5
Cardinalem ejiciens ab Eccleſiis ſuis titularis iocurrit excommunicationem. 58. 16
Cardinales, Epiſcopi, vel Nuncii quandonam declarare poſſint delinquentem in cenſuram contra percuſſores Cardinalium, vel Epiſcoporum incurriſſe. 64. 3
Cardinalis ſeipſum ferro, veneno, vel alia ratione occidens, percutiens, aut vulnerans excommunicationem non incurrit, juxta probabiliorem auctoritatem. 61. 3
Cardinalis, vel Epiſcopi percuſſionem non impediens cum poſſit impedire, non incurrit excommunicationem juxta ſententiam auctoris. 63. 16.
Cardinalitia dignitas galerum neceſſariò oon requirit. 39. 3
Cardioalis oomine quid intelligatur. ibid. 2
Cardinales, Minores in Eccleſiis ſui tituli conferre poſſunt. 325. 5
Cardinales de recenti creati tenentur intra annum Romam ſe conferre. 391. 3

Digitized by Google

Cardinales in conclavi exiſtentes non ligantur excommunicatione ſecretò inter ſe loquendo, aut nuncium, & litteras inter ſe mittendo. 189. 6

Cardinales in conclavi exiſtentes recipientes nuncium, vel literas, vel loquentes cum ſecretò loquutoribus graviter peccant, ſed non incurrunt excommunicationem. ibid. 7

Cardinales, & alii Prælati committentes ſimoniam confidentialem videntur potius affici pœna interdicti, quam excommunicationis. 243. 18

Cardinales non ſervantes formam præſcriptam in electione Summi Pontificis ligantur excommunicatione. 296. 11

Cardinales non ſervantes formam præſcriptam in reſignatione beneficiorum, an ſuſpenſionem, & excommunicationem incurrant, controverſia eſt inter DD. 299. 6

Cardinales, an ligentur excommunicatione generaliter lata. 297. 16

Cardinales accipientes aliquo prætextu, eſculenta, & poculenta, dum rectoris, vel gubernatoris officium gerunt, non ligantur excommunicatione. 302. 6

Cardinalem offendens immunitate non privatur. 325. 9

Cardinali in conclavi exiſtenti literas mittens non ligatur excommunicatione, ſi litteræ ad Cardinalem non perveniunt. 188. 3

Cardinali in conclavi exiſtenti literas mittens non ligatur excommunicatione ſivè ſecretò, ſivè publicè mittat. ibid. 4

Cardinalis, cui Summus Pontifex aliquid indixit ſub ſecreto, non videtur in excommunicationem incidere, loquendo de ea re poſtquam ab aliis publicata fuit. 297. 8

Cardinalium famulos in conclavi exiſtentes alloquens, non ligatur excommunicatione. 189. 8

Cardinales recipientes beneficia, vel penſiones in confidentiam interdictum incurrunt. 415. p. 13

Caſtrum, cujus collegium, aut univerſitas exigit, ſeù extorquet, aut ſolvere compellit per ſe, vel per alium, ſuo, vel alieno nomine, pedagia, vel guidagia, aut exactiones ab Eccleſiaſticis perſonis, exceptis rebus, quas cauſa negotiationis deferunt, interdicto Eccleſiaſtico ſubjicitur. 406. p. 3

Caſus aliàs expreſſi in curia, & ſimul in Bulla Cœnæ remanent ſub diſpoſitione juris communis, ſi modò in Bulla retineantur. 6. 4

Caſus juris in Bulla renovati, an acquirant reſervationem Bullæ remiſſivè. ibid. 5

Catechumenus an poſſit dici hæreticus. ibid. 2

Cauſa, in qua de beneficii poſſeſſione agitur, an pertineat ad Eccleſiaſticum, vel ad ſecularem Judicem. 78. 10

Cauſam ſuam in Romana curia proſequi quiſnam dicatur, & quinam procurantes. 66. 7

Cauſarum Eccleſiaſticarum curſus impediri non poteſt. 79. 17

Cauſarum ſpiritualium avocationem à Judicibus Eccleſiaſticis ratam habens non incurrit excommunicationem. 80. 30

Cauſas à Judicibus Eccleſiaſticis conatus avocare, ſed re ipſa non avocavit, non incurrit excommunicationem. 78. 3

Cauſæ ſpiritualibus annexæ quænam dicantur. 79. 15

Cauſæ ſpirituales quænam ſint. ibid. 14

Cauſa, ob quam datur facultas accedendi ad Monaſteria Monialium, debet eſſe rationabilis, & manifeſta.

Cauſa ſola conſanguinitatis per ſe loquendo, non eſt juſta frequentandi Monaſteria Monialium.

Cauſa quænam juſta cenſeatur ad ferendam cenſuram.

Cauſa an exprimenda ſit inferenda cenſura. ibid. 10

Celebrans, vel celebrari faciens in loco interdicto, interdicitur interdicto Eccleſiæ. 408. 1

Celebrans, vel celebrari faciens in cœmeterio, cujus Eccleſia eſt interdicta, an ligetur interdicto. 364. 3

Celebrans, vel celebrari faciens in loco interdicto, non incurrit interdictum, niſi locus denunciatus ſit interdictus. ibid. 4

Cenſura, in quam quis reincidit, an ſit eadem numero cum præcedenti. 238. 10

Cenſura in ſcriptis præferenda eſt. 354. 2

Cenſura an proferri debeat ab ipſomet conditore. ibid. 5

Cenſura an proferri debeat in ſcriptis authentica. ibid. 6

Cenſura ſine ſcriptura, vel ſine expreſſione cauſæ lata, valida eſt. ibid. 21

Cenſuræ lator tenetur exemplar cenſuræ tradere parti petenti. ibid.

Cenſura lata per annum quotnam diebus ſervanda ſit in anno biſſextili. 387. 12

Cenſuræ lator abſq; ſcriptura, vel expreſſione cauſæ, an ligetur ſuſpenſione, ſi cenſura ab eo lata ſuum non ſortiatur effectum. 386. 9

Cenſuræ Bullæ cœnæ non iterantur, iterata publicatione Bullæ. 5. 3

Cenſuras non incurrunt illi, quibus ſub cenſuris interdictum eſt litteras Monialibus ſcribere, niſi ipſæmet litteræ ad Moniales non perveniant.

Ceſſationis tempore faciens aliquam actionem in Clementina *Gravis*, prohibitam, non videtur in excommunicationem incidere juxta ſententiam auctoris. 234. 23

Chriſtiani militantes in caſtris infidelium contra alios infideles non incurrunt excommunicationem. 32. 14

Chriſtiani militantes in caſtris, vel navibus infidelium contra Chriſtianos ſubjiciuntur excommunicationi. ibid. 13

Chriſtiani navigantes in navibus Turcarum metu mortis, excuſantur à cenſura lata contra tradentes arma infidelibus, vel certiores facientes de rebus catolicorum. &c. 31. 7

Chriſtiani piratæ, an incurrant excommunicationem ſurripientes naufragantium bona. 31. 2

Chriſtianorum naufragantium bona capiens excommunicationem incurrit, etiamſi prædicta bona navibus infidelium veherentur, vel etiamſi ab infidelibus aſſecurata fuerint. ibid. 4

Chriſtianorum naufragantium bona ſurripiens, omnes, & ſinguli etiam hæretici ligantur excommunicatione. ibid. 5

Chriſtianorum in damnum conſulens infidelibus aliquid, an excommunicationem Bullæ Cœnæ incurrat, etiamſi nullum damnum Chriſtianis inde ſequatur. 32. 21

Chriſtianorum in damnum conſulens aliquid infidelibus non ligatur cenſura, quoties ſuo conſilio non influit, ut quia infideles jam parati erant damnum inferre. ibid. 26

Chriſtianus vendens in ſua domo, vel ſtatu ſui Principis arma infidelibus, an ſubjiciatur excommunicationi. ibid. 17

Citatio, quid ſit. 68. 10

Citatio an neceſſaria ſit, dum excommunicatio fertur contra aliquem, qui delictum commiſit antea prohibitum ſub cenſura. 383. 4

Civitas, cujus domini temporales, rectores, & officiales non obſervant ea, quæ ſervanda ſunt in electione Summi Pontificis, quoties Summus Pontifex mortuus eſt in illa civitate, & in ea futuri Pontificis electio facienda eſt, interdicto Eccleſiaſtico ſupponitur 412. p. 1.

Civitas, cujus collegium, aut univerſitas exigit, ſeù extorquet, aut ſolvere compellit per ſe, vel per alium, ſuo, vel alieno nomine, pedagia, vel guidagia, aut exactiones ab Eccleſiis, vel Eccleſiaſticis perſonis, exceptis rebus, quas cauſa negotiationis deferunt interdicto Eccleſiaſtico ſubjicitur. ibid. 2

Civitas; quæ inſequentibus hoſtiliter Cardinales auxilium, conſilium, vel favorem præbet; aut hujuſmodi delinquentes infrà menſem punire negligit, dùm punire poteſt, interdicto ſubjicitur. 412. 3

Clericalem ſtatum per fraudem deſumptum fuiſſe cuinam incumbat onus probandi. 96. 13

Clericalem ſtatum ſuſcipiens præcisè non gaudet privilegio fori. 95. 6

Clericalis ſtatus quomodò probari poſſit. 101. 33

Clericalis ſtatus quomodò cognoſci poſſit aſſumptio in fraudem fori ſecularis. 97. 11

Clerici, & Prælati Eccleſiaſtici à quibus puniendi ſint. 83. 2

Clerici, quoad cauſas ſpirituales exempti ſunt jure divino. 88. 1

Clerici, ſeù Eccleſiæ Prælati non utentes litteris ſibi à Summo Pontifice conceſſis, antequam accedat Principis, vel Magiſtratus beneplacitum, vel examen excommunicationem Bullæ Cœnæ non incurrit. 74. 18

Clerici in minoribus conſtituti gaudent privilegio fori. 91. 2

Clerici, an teneantur ſaltùm ex vi directivam ad ſervandas leges Principum. 105. 12

Clerici non ſervantes leges Principum ſecularium in commune bonum editas, à quibus puniri debeant. ibid. 13

Clerici cædentes arbores frugiferas ſuorum beneficiorum an incurrant excommunicationem Bullæ, vel ſaltem Extravagantis Pauli II. vel Concilii Tridentini. 121. 30

Clerici percuſſionem mandans, vel conſulens aliquando ligatur excommunicatione, etiamſi ea non ligetur executor, & è contra. 199. 6

Clerici percuſſionem permittens ligatur excommunicatione, dum obſtare tenebatur ea ſola charitate. ibid. 7

Clerici percuſſionem permittens, incurrit excommunicationem, dum eam impedire tenebatur ea juſtitia. ibid. 8

Clerici percuſſionem quiſnam ex officio impedire teneatur. ibid. 9

Clerici percuſſionem ratam habens ſuo nomine factam incurrit excommunicationem. 200. 10

Clerici percuſſionis ratihabitio, quas conditiones habere debeat, ut ſufficiens cenſeatur ad incurrendam excommunicationem. ib. 11

Clerici percuſſionem mandans, ligatur excommunicatione, etiamſi collegium, vel univerſitas ſit. ibid. 4

Clerici nomine, quid intelligatur. ibid. 1

Clerici non opponentes ſe iis, qui regalia, cuſtodia, vel ſimilem titulum uſurpare conantur, ſimulque locorum piorum bona occupare præſumunt. 181. 7

Clerici veſtes dilacerans non incurrit excommunicationem, quoties illæ veſtes Clerico non adhærent. 198. 8

Clerici percuſſio quandonam ſufficiens cenſeatur ad incurrendam excommunicationem. ibid. 13

Clerici inferiores Prælatis, an ligentur ſuſpenſione. 395. 4

Clerici percuſſionem conſulens, aut mandans ligatur excommunicatione. 199. 1

Clerici percuſſionem conſulens, aut mandans non ligatur excommunicatione, niſi ſequatur percuſſio. ibid. 2

Clerici percuſſionem mandas incurrit excommunicationem, etiamſi conatus fuerit mandatum revocare, ſed re ipſa non revocaverit. ibid. 4

Clerici percuſſionem mandans ligatur excommunicatione, etiamſi in gratia exiſtat, dum mandatarius mandatum exequitur. ibid. 5.

Clerici aſſiſtentes agitationi aprorum, aliarumq; ferarum loco aperto, & libero non incurrunt excommunicationem. 283. 16

Clericis, & Religioſis interdicta eſt peregrinatio ſine licentia Superioris. 54. 18

Clerico pecuniam tradens ad ſolvendum pedagium, ſeù aliud onus non

non incurrit excommunicationem. 128. 18
Clerico injuriam inferens, à quo puniri debeat. 97. 23
Clericum cauſa negotiorum Romam proficiſcentem percutiens, duplicem incurrit excommunicationem. 68. 15
Clericum injuriis afficiens non ligatur excommunicatione. 198. 10
Clericum, qui à fundo exire cogit per metum aliquam nulla vi non incidit in excommunicationem. ibid. 11
Clericum percutiens effectum militem, aut immiſcentem ſe enormitatibus non incurrit excommunicationem. 203. 11
Clericum percutiens conjugatum exercentem officium cauponis, vel macellarii, excuſatur ab excommunicatione, quoties ille poſt trinam admonitionem à præfato officio non deſtitit. ib. 12
Clericum percutiens non deſiſtentem per trinam admonitionem à delatione armorum, vel ab arte mimica publicè exercenda non incurrit excommunicationem. 204. 13
Clericum capiens de mandato ſui Prælati non ligatur excommunicatione. ibid. 16
Clericum percutiens excommunicationem incurrit, etiamſi impubes ſit. 200. 2
Clericum conſentientem percutiens incurrit excommunicationem, quoties percuſſio eſt injurioſa. ibid. 5
Clericum conjugatum percutiens, qui cum virgine contraxit, & habitum gerit, excommunicationem incurrit. 201. 3
Clericum conjugatum degradatum verbaliter percutiens, pœnam excommunicationis ſubis. ibid. 4
Clericum, percutiens irregularem, vel excommunicatum, excommunicatione afficitur. ibid. 5
Clericum percutiens, qui matrimonium contraxit poſt acceptionem ſacrorum ordinum, ligatur excommunicatione. ibid. 6
Clericum percutiens in continenti, vim vi repellendo, excuſatur ab excommunicatione. 202. 1
Clericum percutiens ex ignorantia probabili excuſatur ab excommunicatione. ibid. 2
Clericum percutiens per jocum non incurrit excommunicationem, niſi poſt percuſſionem ex odio vel ira proſequatur. ibid. 3
Clericum percutiens cauſa correctionis, & diſciplinæ non incurrit excommunicationem, modò facultatem percutiendi habeat, & modò in puniendo modum non excedat. ibid. 4
Clericum percutiens turpiter inventum cum matre, filia, uxore, vel ſorore excuſatur ab excommunicatione, modò percutiat in continenti, & non ex intervallo. 203. 6
Clericum percutiens turpiter inventum, excuſatur ab excommunicatione, etiamſi non invenerit in actu carnalis copulæ, ſed in alio turpi actu. ibid. 8
Clericum percutiens non deferentem habitum, & ter à legitimo ſuperiore admonitum, ut habitum deferat, non ligatur excommunicatione. ibid. 9
Clericum percutiens implicantem ſe negotiis ſæcularibus, & ab illis poſt trinam admonitionem non deſiſtentem, non ligatur excommunicatione. ibid. 10
Clericus conjugatus gaudet privilegio fori, modò non ſit bigamus, & modò habitum, & tonſuram deferat in Tridentino. 95. 3
Clericus initiatus prima tonſura, vel ordinibus gaudet privilegio, etiamſi ordines ſuſceperit ſine dimiſſoriis, aut etiamſi eos ſuſceperit ab Epiſcopo excommunicato. ibid. 5
Clericus ſacris ordinibus initiatus privilegio fori gaudet, etiamſi non ſerventur ea, quæ ſcribuntur in Concil. Trident. ſeſſ. 23. c. 6. 98 6
Clericus degradatus non gaudet privilegio fori. ibid. 7
Clericus, qui dimiſſo habitu, & tonſura enormitatibus ſe immiſcet, an privilegio fori gaudeat. ibid. 8
Clericus, qui patrato delicto tempore laicalis ſtatus, ſtatum Clericalem aſſumpſit intentione ſubtrahendi ſe à laica poteſtate, an gaudeat privilegio fori. 95. 9
Clericus non poteſt pro depoſito, coram Judice laico conveniri. 96. 20
Clericus, qui cum laico delictum commiſit, conveniri non poteſt coram laico Judice. ibid. 21
Clericus à laica poteſtate capi non poteſt, dum ab ea puniri nequit. 97 24
Clericus in flagranti crimine deprehenſus capi poteſt à laico Judice, ſi periculum ſit ut aufugiat. ibid. 25
Clericus incedens ad patrandum delictum capi poteſt à laico Judice, Eccleſiaſtico Judici conſignandus. ibid. 26
Clericus debitor de fuga ſuſpectus, an capi poſſit. ibid. 27
Clericus licèt illegitimus capi non poteſt à laica poteſtate, modò ſit ordinibus, ſaltem minoribus initiatus. ibid. 29
Clericus degradatus ſubjicitur laicæ poteſtati. 98. 3
Clericus bigamus ſubjicitur laicæ poteſtati. ibid. 4
Clericus habitum ſæcularem in fraudem ſæcularis juſtitiæ ſuſcipiens, ſubjicitur laicæ poteſtati. ibid. 5
Clericus cauſa feudi ſubjicitur laicæ poteſtati. ibid. 6
Clericus tenetur ſtare juramento fidelitatis. ibid. 7
Clericus ſubjicitur laicæ poteſtati, cauſa renunciationis in civilibus tantùm, & modò renunciatio fiat in continenti. ibid. 8
Clericus immiſcens ſe enormitatibus, ut nonnulli Doctores affirmant, ſubjicitur laicæ poteſtati. ibid. 9
Clericus dum effectus eſt incorrigibilis ſubjicitur Curiæ ſæculari, quamquam incorrigibilitas per ſe loquendo ſufficiat, ſed adhuc requiritur, ut Clericus incorrigibilis brachio ſæculari tradatur. 99. 11
Clericus incorrigibilis in quibus caſibus amittat privilegium, etiamſi brachio ſæculari non tradatur. ibid. 12
Clericus, qui ob artem in legem prohibitam privilegium fori amiſit, poteſt privilegium per diſpenſationem Epiſcopi recuperare poſtquam artem deſeruit. ibid. 14
Clericus negotia ſæcularia exercens, an privilegiũ fori amittat. ib. 15
Clericus lanionem, aut cauponem publicè agens, quandonam fori privilegium amittat. ibid. 16
Clericus aſſaſſinus an poteſtati ſęculari ſubiiciatur ante ſententiam criminis declaratoriam. ibid. 17
Clericus quandonam privilegium fori amittat ex præſcripto. ib. 20
Clericus prima tonſura initiatus ex conſuetudine alicubi recepta, non privatur privilegio fori, etiamſi præſcripta in Concilio Tridentino non obſervet. ibid. 21
Clericus habens beneficium gaudet privilegio fori, licèt non ſervet cætera in Concilio ſancita. ibid. 22
Clericus, cui reſervata eſt penſio tanquam Clerico, non gaudet privilegio fori, dum habitum, & tonſuram non defert; ſecùs ſi habeat præſtimonium, vel aliud, quod in titulum dari ſoleat. 100 24
Clericus, qui beneficii collationem obtinuit gaudet privilegio fori, etiamſi nondum obtinuerit profeſſionem, licèt aliqui oppoſitum ſentiant. ibid. 25
Clericus, ut fori privilegio gaudeat, debet ut plurimum Eccleſiæ inſervire, non autem raro. ibid. 26
Clericus, qui conſuetudinem habet dimittendi habitum, ita ut publicè, ut laicus exiſtimetur, amittit privilegium fori: ſecùs ſi aliquoties dimittat, & Clericus adhuc exiſtimetur. ibid. 27
Clericus minoribus initiatus ſi habitum, & tonſuram non deferat amittit privilegium, abſque alia admonitione: ſi verò beneficium habeat, & ſacris ordinibus initiatus ſit, non amittit privilegium, niſi ter ſpecialiter admonitus, ut habitum Clericalem deferat. ibid. 28
Clericus, qui ob impotentiam, vel ob aliam juſtam cauſam Clericalem habitum non defert, non amittit privilegium fori. 101 29
Clericus non deferens habitum, an graviter peccet. ibid 30
Clericus qualem habitum deferre debeat, ut fori privilegio gaudeat. ibid 31
Clericus non ſervans præſcripta in Concilio, an ſubiiciatur non ſolùm foro laicali, verùm etiam Eccleſiaſtico. ibid 34
Clericus minoribus initiatus non gaudet privilegio fori, ſi inſerviat alteri Eccleſiæ, quàm Epiſcopus non præſcripſit. Ibid. 35
Clericus, qui privilegio fori privatur, an etiam privilegium Canonis amittat. ibid. 36
Clericus gaudet privilegio Canonis etiamſi habitum non deferat, & non ſervet reliqua in Concilio Tridentino præſcripta. ibid. 37
Clericus, an teneatur bona ſibi pro titulo à patre aſſignata adducere in partitionem hæreditatis paternæ. 130. 14
Clericus bona Eccleſiaſtica occupari conſentiens excommunicationem incurrit. 285 4
Clericus matrimonium fictè celebrans altero contrahente, incurrit excommunicationem. 167 9
Clericus contrahens matrimonium incurrit excommunicationem, etiamſi matrimonium non ſit conſummatum. ibid. 8
Clericus ſacris ordinibus initiatus excommunicationem incurrit celebrando matrimonium. ibid.
Clericus ſola tonſura, vel minoribus initiatus non incurrit excommunicationem aſſiſtendo agitationi ferarum. 282. 6
Clericus matrimonium celebrans ligatur excommunicatione, ſi ordinem ſacrum tempore amentię, vel impubertatis accepit. 278. 2
Clericus à miniſtris Eccleſiaſticis extrahi poteſt à loco ſacro in iis caſibus, in quibus laici à laica poteſtate extrahi non poſſunt; quamquam multi Doctores oppoſitum ſentiant. 205. 5
Clericus privilegio immunitatis gaudet in iis caſibus, in quibus aliàs à laica poteſtate capi poteſt. ibid. 4
Clericus, qui ſeipſum percuſſit, cuinam ſatisfactionem præſtare debeat, dum abſolutionem obtinere intendit. 206. 30
Clericus per quem percuti debeat, quando percuti meretur 203. 5
Clericus conjugatus quandonam gaudeat privilegio canonis. 201. 2
Clericus percutiens ſeipſum, excommunicatus eſt. 200. 7
Clericus conſentiens in ſui percuſſione excommunicatus eſt ibid. 6
Clericus, qui habitibus prohibitis utitur, quas pœnas incurrat 394 1
Clericus ſodomita, an ſit irregularis. 396 2
Clericus raptor mulierum in ſententia aliquorum eſt ſuſpenſus. ibid. 5
Clericus provocans ad duellum non videtur ſuſpenſus, niſi actus ſecutus fuerit. 397 2
Coadiutor cum futura ſucceſſione incurrit ſuſpenſionem, ſuſcipiendo ſacros ordines abſque alio titulo. 351. 17
Cogens metu levi fœminam ad Religionem non incurrit excommunicationem. 162 5
Cogens fœminam non ſolùm ad ingrediendum Monaſterium, verùm etiam ad ſuſcipiendum habitum, vel ad emittendam profeſſionem laqueo excommunicationis ſuſpenditur. ibid. 6
Cogens fœminam ad emittendum votum ingrediendi Religionem non ligatur excommunicatione. ibid. 7

Cogens fœminam ad ingrediendum Religionē nō incurrit excommunicationem ſtatim præſtita actione coactiva, ſed requiritur actualis ingreſſus, vel ſuſceptio habitus, vel profeſſio. ibid. 8
Cogens virum ad Religionem non incurrit excommunicationem. 163. 15.
Cogens ad matrimonium celebrandum non videtur juxta probabiliorem ſententiam excommunicationem incurrere, niſi cogens juriſdictionem ſæcularem habeat. 165. 5
Cogens aliquem quomodolibet ad celebranda Divina Officia in locis interdictis excommunicationem incurrit. 234. 3
Cogens aliquem ad celebrandum tempore interdicti, aut faciens aliquam actionem prohibitam non incurrit excommunicationem effectu non ſecuto. 236. 22
Cogere, quid ſit; 164. 2
Cogere, quid ſignificet. ibid.
Collatio facta à ſuſpenſo à collatione an valida ſit. 406 8
Collectas exigens ab iis, qui fructus Eccleſiaſticorum emetunt, excommunicationem non incurrit. 530. 21
Collegium Cardinalium non venit nomine Sedis Apoſtolicæ 71. 19
Collegium, quod à ſententiis Summi Pontificis appellat ad futurum Concilium generale, aut conſilium, vel favorem præbet, interdictum incurrit. 407. p. 5
Collegium non ſervans Conſtitut. Jo: XXII. circa perceptionem fructuum beneficiorum vacantium, interdicto ſubjicitur. ib p. 7
Collegium, quod uſurariis manifeſtis permittit conducere domum in terris ſuis ad fœnus exercendum, interdicitur. ibid. p 8
Coloni partiarii, aut conducticii an obligentur ad collectas, & onera. 130. 8
Coloni non recenſentur inter familiares. 73. 7
Coloni Eccleſiæ, an ſtatutis laicorum ligentur. 107. 34
Colonis Eccleſiaſticorum quaenam imponi poſſint onera. 129. 7
Comitans cadaver uſurarii manifeſti non ligatur ſuſpēſione. 186. 10
Commoditas quomodo intelligenda ſit. 237. 6
Communicare in crimine criminoſo quinam dicatur. 236. 5
Compellens auctoritativè partes actrices ad conſentiendum abſolutioni excommunicatur. 79. 23
Compellens Judicem ad impendendam abſolutionem non incurrit excommunicationem Bullæ Cœnæ, ſed illam, quæ habetur *in cap. unico, de his, quæ vi &c.* 80. 25
Commiſſarii quinam dicantur. 333 11
Comitans ad ſepulcrum cadaver uſurarii excommunicati, vel interdicti non videtur ſubjici excommunicationi juxta probabiliorem ſententiam. 186. 10.
Compromiſſarius eligens indignum non ligatur ſuſpenſione, niſi ſcienter eligat 371. 3
Compromittens, an ligetur ſuſpenſione ratam habendo electionem indignam à compromiſſario factam. ibid. 5
Concedentes deferri, vel deferentes arma brevioris menſuræ trium palmorum in ſtatu Eccleſiaſtico non ſolùm ligantur excommunicatione, verùm etiam ſuſpenſione à divinis. 337. 5
Conceptionem Beatæ Mariæ Virginis impugnans. 393. p 4
Concionator prædicare non poteſt tempus præfixum alicujus mali, vel adventum Antichriſti, vel judicii. 287. 9
Concubinarius quiſnam dicatur. 397. 1
Concubinarius Epiſcopus non reſipiſcens poſt monitionem Concilii provincialis ſuſpenſus eſt. ibid. 4.
Concubinarius Epiſcopus non reſipiſcens poſt admonitionem ſibi à Synodo provinciali factam ſuſpenſus eſt. ibid 1
Conditiones quænam requirantur ad incurrendam excommunicationem contra Magiſtros docentes Religioſos leges, vel phyſicam poſtquam dimiſerunt habitum. 186. 3
Confeſſarius generalem habens facultatem abſolvendi à cenſuris, an validè poſſit abſolvere à ſuſpenſione contracta ob defectum tituli, vel ob malam ordinum ſuſceptionem. 353. 40
Confeſſarius habens facultatem abſolvendi à cenſuris, an poſſit ab hac ſuſpenſione abſolvere. 360. 8
Confeſſarius excipiens confeſſionem alicujus nominatim interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ, non interdicitur. 407. 8
Confeſſionem aſſerens neceſſariam non eſſe ante communionem in iis locis, in quibus Tridentinum non eſt acceptatum, non ligatur excommunicatione. 172. 5
Confeſſionem docens poſſe fieri in abſentia, incurrit excommunicationem, etiamſi non dicat abſolutionem impendi poſſe abſente confeſſario, vel è contra. 262. 3
Confidentia ſimoniaca in beneficio committitur, & excommunicatione punitur, etiamſi in factum expreſſum non deducatur ex parte utrinſque. 241. 4
Confirmatio, aut conſecratio facta ſine inquiſitione, an ſit valida. 373. 6
Conflictus, qui fiunt in bello inter hoſtes, non ſunt duella. 272. 4
Conflictus, qui ſubito iræ furore naſcuntur, non ſunt duella. ib. 5
Confugiens ad Curiam ſæcularem, & ab ea petens admitti appellationem, non incurrit excommunicationem. 71. 20
Conjecturas probabiles faciens ex actis, & ex aliis cauſis, non graviter peccat. 169. 7
Conjugatus recipiens minores ordines non ligatur ſuſpenſione. 348. 7
Conjugatus ſuſcipiens minores ordines non ſuſpenditur ab executione ordinum ſuſceptorum ante matrimonium. ibid. 8
Conſervator, quiſnam eſſe poſſit. 190. 7
Conſervatoris Officium quamdiu duret. 195. 8
Conſervator excedendo limites ſuæ poteſtatis ſuſpenſionem ab officio per annum incurrit. ibid. 9
Conſervator Epiſcopo inferior non incurrit ſuſpenſionem excedendo limites ſuæ poteſtatis ex ignorantia. ib. 21
Conſilium faciens ſupra decretum Concilii Tridentini, illudque apud ſe retinens, non incurrit excommunicationem. 176. 3
Conſilium, auxilium, vel favorem præbens dum fœmina involuntariè Monaſterium ingreditur, non ligatur excommunicatione nondum ſecuto effectu. 163. 12
Conſilium, vel mandatum præbens ad pugnandum in duello, non ligatur excommunicatione, ſi influxum ſui conſilii, vel mandati revocavit ante provocationem, & pugnam. 275. 31
Conſilium, auxilium, vel favorem præbens raptori mulieris, excommunicationem incurrit. 169. 4
Conſilium ſufficit, ut petitum ſit à majori parte conventus, etiamſi non adſit conſenſus, dum Superior concedit Religioſo facultatem eundi ad ſtudia. 311. 10
Conſiliarii, qui de mandatis Principis ſtatutum contra libertatem Eccleſiaſticam faciunt, excommunicationem incurrunt. 209. 3
Conſpirationem in Cardinales non revelans excommunicationem incurrit latam à Pio V. 63. 17.
Conſpuens in faciem, aut aquam emittentes feneſtra contra proficiſcentem ad Romanam Curiam excommunicationem non incurrit. 65. 3
Conſuetudo licet immemorabilis non excuſat avocantes cauſas ſpirituales à Judicibus Eccleſiaſticis. 82. 1
Conſuetudo non ſemper idem operatur, quod privilegium. 83. 4
Conſuetudo, vel privilegium non excuſat à cenſura lata contra rapientes bona naufragorum, niſi fortè juſta de cauſa conceſſum ſit. 23. 8
Conſuetudo immemorabilis confugiendi ad laicos non excuſat ab excommunicatione lata contra fugientes ad laicos Judices appellationis prætextu. 71. 6
Conſuetudine acquiri non poteſt facultas condendi ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam. 109. 9
Conſuetudinem inducens, vel ea utens contra libertatem Eccleſiaſticam excommunicationem non incurrit. ibid. 8
Conſtitutiones Societatis JESU, aut Bullam Gregorii abſque facultate explicans, graviter peccat. 258 6
Conſulens, faciens, vel mandans cauſas ſpirituales à Judicibus Eccleſiaſticis avocari, non incurrit excommunicationem, effectu nondum ſecuto. 80. 32
Conſulens aliquid infidelibus in damnum Chriſtianorum, incurrit, excommunicationem. 32. 24
Conſulens, faciens, & receptans ſumptores bonorum naufragantium non incidit in iſtam excommunicationem. 20 3
Conſulens recurſum, vel aliam actionem in canone 16. prohibitam, non incurrit excommunicationem, nondum ſecuta actione principali. 115. 39
Conſulens, vel mandans Clerici percuſſionem, non ligatur excommunicatione, niſi conſilio, vel mandato profluxerit in percuſſionem. 199. 3
Conſulens extrahi aliquem ab Eccleſia contra conſtitutionem Gregorii, non ligatur excommunicatione. 230. 7
Conſulere, quid ſit. 59. 27
Contumeliis afficiens, aut detrahens de proficiſcente ad Romanam Curiam laqueo cenſuræ non innodatur. 65. 5
Contumeliis afficientes electorem eo, quod noluerit eum eligere, pro quo rogabatur, non ligatur excommunicatione. 177. 3
Conventum omnem non eſt neceſſe convocare, dum alicui Religioſo concedenda eſt facultas exeundi ad ſtudia. 311. 12
Correctio fraterna præmittenda eſt, antequam denuncietur delinquens, qui delictum aliquod perpetravit contra Bullam de datis, & permiſſis, modò fructus ſperetur ex correctione. 255 45
Corrector Cancellariæ Apoſtolicæ, an ſubjiciatur excommunicationi intromittendo ſe in cauſis interdictis à Pio IV. 256. 4
Corrigens errorem Grammaticæ non incurrit excommunicationē, quæ contrahitur ob falſificationem litterarū Apoſtolicar. 27. 4
Corrigens litteras Apoſtolicas juxta Summi Pontificis mentem excommunicationem non contrahit. ibid. 7
Crimen læſæ majeſtatis privationem immunitatis parit. 225. 1
Crimen læſæ majeſtatis in perſonam Principis, quando immunitate Eccleſiaſtica privet. ibid. 10
Crimen læſæ majeſtatis committi debet à ſubdito, ut cenſeatur crimen læſæ majeſtatis. 226. 12
Curiales, conveniri non poſſunt extra Curiam, non tamen alios convenire, & ad Curiam trahere poſſunt. 298. 4
Curiæ Romanæ nomine, quid veniat. 37. 11

D

DEambulans ante inimicum, aut torva facie intuens, aut enſem diſtringens, & ſimilia, non afficitur excōmunicatione. 273. 17
Debitor, ſeu penſionarius, qui prævidet ſe non poſſe tempore præfixo reſtituere, excommunicationem incurrit, ſi reſtitutionem non fecit, dum impotentiam futuram prævidit. 161. 14

De-

Debitor, qui termino præfixo ob impotentiam non reſtituit, tenetur adhuc ſublata impotentia reſtitutionem facere. ibid. 5
Debitor quandonam dicatur fugitivus. 46. 28
Debitores in loco ſacro exiſtentes, privilegio immunitatis gaudent. 219. 6
Decertantes ſaxis, cultellis, baculis, & fuſtibus committere poſſunt duellum modò hæc pugna fiat ex condicto. 272. 12
Deciſio ad quem Judicem pertineat, dum ſatellites aſſerunt aliquẽ in loco ſacro non cepiſſe, captus verò teſtatur ſe captum in loco ſacro. 216. 15
Decreta in curia ſæculari edita ad juſtitiam Judicis Eccleſiaſtici, qui deleri curat, non incurrit excommunicationem. 115. 30
Decretis Tridentini, an derogetur ſine expreſſa illorum mentione. 9. 8
Decretorum nomine, quid intelligatur. 53. 8
Defendens juſte, vel recipiens, interficientes, vel percutientes Cardinales, vel Epiſcopos, non incurrit excommunicationem. 62. 15
Defendens per ſe, vel per alios victualia ad Romanam Curiam deferri, excommunicationem incurrit. 41. 23
Defendens, ſeu protegens poſt ſecutum effectum impedimenti, vel invaſionis excuſatur ab excommunicatione. ibid. 24
Defenſor, vel receptator interficientis, vel percutientis Cardinales, vel Epiſcopos non ligatur cenſura hujus Canonis, ſed *cap. felicis, & Clementinæ, ſi quis de pœnis*. 62. 14
Deferens, vel tranſmittens equos ad infideles ſubjicitur excõmunicationi hujus, etiamſi deferant, abſque prævia intentione. 31. 9
Deferens, vel tranſmittens equos, vel arma ad infideles ſubjicitur excommunicationi cujuſvis dignitatis exiſtat. ibid. 10
Deferens pecuniam ad infideles excommunicationem incurrit, ſaltem ſi deferat tempore belli. ibid. 11
Deferens arma ad Hæreticos ab Epiſcopo, Nuncio, vel alio Prælato declaratos, non verò à Papa, vel ejus Officialibus excommunicationem non incurrit. 33. 3
Deferens arma ad Hæreticos notorios, & manifeſtos, ſed non expreſsè, & nominatim à Sede Apoſtolica declaratos licet actu, vel habitu Catholicos impugnent, non incurrit excommunicationem. 34. 4
Deferens arma ad Catholicos Principes infideli ſubjectos, an incurrat excommunicationem. 35. 6
Deferens arma ad Schiſmaticos pugnantes contra Eccleſiam non ligatur cenſura hujus Canonis. ibid. 7
Deferens arma ad Infideles, ſed non tradens, excuſatur ab excommunicatione. ibid. 3
Deferens arma, pecuniam, & alia infidelibus pro redemptione captivorum, excuſatur per ſe loquendo ab hac cenſura. 36. 12
Deferens arma infidelibus pro neceſſaria ſui, vel ſuorum defenſione à cenſura excuſatur. ibid. 13
Deferens arma Infidelibus in utilitatem Chriſtianorum, excuſatur ab hac cenſura. ibid. 14
Delinquens in Eccleſia privatur immunitate, excepto delicto homicidii, vel mutilationis patrato in Eccleſia. 222. 18
Delinquens prop. Eccleſiam ſpe immunitatis, gaudet immunitate. ibid. 12
Delinquentes contra Bullam de datis, & promiſſis dando, vel recipiendo aliquid pro gratia, vel juſtitia in Romana Curia, ligantur excommunicatione, non ſolùm dum aliquid tradunt, vel promittunt pertinens ad aliquam Communitatem, vel locum ſtatus Eccleſiaſtici, verùm etiam in aliis caſibus expreſſis in Conſtitutionibus Bonifacii VIII & Gregorii XIII. 261. 4
Depopulator agrorum quiſnam dicatur. 221. 6
Depopulatores agrorum carent immunitate Eccleſiaſtica. ibid. 5
Depoſitionis nomine, quid intelligatur. 498. 3
Deprædantes ſolùm in lacu, aut fluvio non incurrunt excommunicationem. 18. 9
Deprædantes muliones accedentium ad Curiam excommunicationem incurrant. 46. 25
Deprædari, quid ſignificet. 51. 7
Deputatis Fabricæ Sancti Petri moleſtiam inferens, ſubjicitur excommunicationi quicunque ille ſit. 183. 4
Deputatus ſpecialiter ad aliquos caſus quiſnam cenſeatur. 109. 16
Deſtruere quid ſit. 144. 6
Detinens, vel detineri juvans Clericum in domo, vel cuſtodia, excommunicationem incurrit. 198. 9
Diaconus, qui in crimine fornicationis jacet ſuſpenditur ab ingreſſu Eccleſiæ, uſque dum ipſum pœniteat, & emendet. 410. 1 & 2
Dictio, ſeù particula, & quandonam disjunctivè accipiatur. 160. 5
Diœceſis nomine quid intelligatur. 51. 10
Diffidans alterum non animo pugnandi, ſed cauſa honoris proprii defendendi non incurrit excommunicationem. 196. 4
Diffidantes ſe ad pugnandum in aliquo loco, quo ſtatim tendunt, duellum committunt. ibid. 7
Digladiantes cauſa joci, vel exercitii non committunt duellum. ibid. 10
Dignitatem obtinens nondum ſuſceptis ordinibus ad illam dignitatem requiſitis, an ſuſpenſionem incurrat. 341. 8
Dimiſſoriæ litteræ à quonam obtinendæ ſint. 318. 23
Dimiſſoriæ litteræ non expirant morte concedentis. ibid. 26
Dimiſſoriæ litteræ quo pacto concedendæ ſint. ibid. 25
Dimiſſorias concedentes Religioſis non ſibi ſubditis ſuſpenſionem per annum incurrunt ab officio, & beneficio. 398. 1
Diſpenſatus ad ſuſcipiendum ordinem prætermiſſum cenſetur eſſe diſpenſatus ad exercendum ordinem ſuſceptum per ſaltũ. 342. 14
Diſputatio de inſtituto Societatis JESU cur vetita ſit ſub excommunicatione, ſi interdictũ non eſt de rebus fidei diſputare. 260. 4
Diſtributiones an veniant nomine fructuum. 394. 6
Divinatores exercentes ſortilegia &c., ſi aliquid contra fidem ſentiant, ligantur excommunicatione. 193. 2
Divinatores exercentes ſortilegia, & his ſimiles, non ligantur ipſo facto excommunicatione juxta probabiliorem ſententiam. ibid. 1
Divinatores divinationem, ſeù nativitatem facientes, quas pœnas incurrunt. ibid. 4
Divinatores nativitatem hominum, ſeù judicia facientes circa futuros effectus contingentes, rei ſunt Aſtrologiæ judicialis, ſi abſolutum ferant judicium. ibid. 4
Docens Religioſum profeſſum ſcienter leges, vel phyſicam poſt dimiſſionem habitus, excommunicationem incurrit. 186. 2
Docens leges, vel medicinam coram Religioſo non graviter peccat, nec excommunicationem incurrit. ibid. 4
Doctor, ſeù Magiſter docens aliquos, dũ novit Religioſum in domo propinqua ipſum audire, non ligatur excommunicatione. 487 9
Doctor, ſeù Magiſter docens Religioſum in ſuis ſcholis, qui habitum dimiſit, excommunicationem incurrit, etiamſi eum non doceat. ibid. 5
Doctor, ſeù Magiſter detinens in ſcholis Religioſum habitu exutum, non ligatur excommunicatione, ſi eum retineat dum lectio non habetur. ibid. 8
Doctor, ſeu Magiſter quidnam facere teneatur, dum advertit Religioſum adeſſe in ſua ſchola, qui dimiſſo habitu intendit ipſum audire. ibid. 10
Doctores, & ſcholares Academiæ Bononienſis excommunicationem incurrunt conducendo hoſpitium aliorum ſcholarium abſq; ipſorum licentia ante finitum conductionis tempus. 192. 2
Doctoris, & Magiſtri nomine quid intelligitur. 187. 13
Doctoratus gradum ſuſcipientes non facta fidei profeſſione, non ligantur excommunicatione juxta probabiliorem Doctorum ſententiam. 336 4
Domini temporales, Rectores, aliique Officiales illius loci, in quo Papa moritur, excommunicationi ſubjiciuntur, non ſervando in electione Summi Pontificis ea, quæ præſcribuntur *in cap. ubi periculum, de electione in 6*. 327. 4
Domini temporales interdicentes ſuis ſubditis ſolo verbo, ne contractus, vel obſequia perſonis Eccleſiaſticis exhibeant, excommunicationem incurrunt. 328. 3
Domini temporales, ſeu Judices recipientes hæreticos condemnatos, excommunicationem incurrunt, quoties punitionem differunt. 331. 3
Domini ſupremi locorum, ut Reges, comites, &c. non ligantur excommunicatione, non tranſmittentes delinquentes in carceres ſanctæ Inquiſitionis. 332. 6
Domini nomine quid intelligatur. 57. 13
Dominium bonorum Eccleſiaſticorum penes quos exiſtat. 128. 5
Dominium bonorum Eccleſiaſticorum non pertinent ad congregationem fidelium. ibid. 6
Dominus temporalis interdicens alicui extraneo, ne obſequia præſtet Eccleſiaſticis, incurrit excommunicationem. 328. 5
Dominus temporalis non incurrit excommunicationem recipiens aliquem de hæreſi condemnatum, ſi eum recipit animo non puniendi, ſed poſteà mutata voluntate punit. 331. 4
Dominus temporalis cogens aliquem ad celebrandum tempore interdicti pœnam excommunicationis incurrit. 338. 1
Dominus temporalis faciens aliquam actionem prohibitam in Clementina *Gravis*, non incurrit excommunicationem; niſi eam faciat tanquam dominus temporalis.
Dubitans an ſua percuſſio ſufficiat ad conſtituendum vulnus, probabiliter non remanet excommunicatus. 51. 5
Duelli pœnas non incurrit, qui domum accedit ad capienda arma, & nulla facta ad duellum provocatione rediens inimicum diffidat & ſtatim aggreditur. 272. 13
Duello dirimi non poteſt lis, etiamſi aliter dirimi nequeat. 273. 21
Duello decertantes privantur Eccleſiaſtica ſepultura, etiam ante Judicis ſententiam. ibid. 24
Duello decertanti accommodans arma, in pœnas incidit. 275 37
Duellum quot modis accipiatur. 272. 1
Duellum quid ſit. ibid. 2
Duellum offerens alteri, illumque eodem tempore aggrediens duellum non committit. ibid. 9
Duellum proponens graviter peccat per ſe loquendo. 273. 18
Duellũ mandans, vel conſulens ligatur excommunicatione. 275 30
Duellũ conſulens, vel mandans, an ligetur excommunicatione ib 31
Duellum acceptans incurrit pœnam ſtatim, ac acceptavit. ibid. 32
Duellum ratum habens non ligatur excommunicatione. 276. 48
Duellum permittens in terris ſuis gladio excommunicationis feritur. 338. 1

Digitized by Google

E

Eccleſia particularis non habet dominium Eccleſiaſticorum. 123. 7
Eccleſia Romana, ſeù Summus Pontifex an dominium in totum orbem obtineat. 146. 1
Eccleſia gaudet privilegio immunitatis, etiamſi diruta ſit. 246. 4
Eccleſia auctoritate Epiſcopi conſtructa gaudet privilegio immunitatis. ibid. 5
Eccleſia auctoritate Epiſcopi conſtructa gaudet immunitate, etiamſi nondum ſit benedicta. ibid. 2
Eccleſia quid ſignificet. 371. 7
Eccleſia matris quænam dicatur. 380. 7
Eccleſia pro alicujus debitis gravata non tenetur ſatisfacere. ibid. 2
Eccleſiam frangens non incurrit excommunicationem ob fractionem præcisè, niſi etiam aliquid furetur. 210. 9
Eccleſiam ſpolians, & frangens incurrit excommunicationem, quæ Summo Pontifici reſervata eſt, poſtquam ipſe delinquens denunciatus fuit excommunicatus. ibid. 13
Eccleſiam frangens, ſimulque damnum inferens frangendo aliquid, vel comburendo ligatur excommunicatione. ibid. 10
Eccleſia Toloſana V. Interdictum.
Eccleſiaſtica ſepultura quænam dicatur.
Eccleſiaſticam perſonam banniens, excommunicationem incurrit. 138. 10
Eccleſiaſtica loca enumerantur, quorum invaſio, occupatio, & detentio in hoc Canone ſub excommunicatione prohibetur. 147. 2
Eccleſiaſticas perſonas etiam gravando habentes jus præſentationis, inſtitutionis, confirmationis, & poſtulationis, excommunicationem incurrunt. 178. 7
Eccleſiaſtici jure divino immunes ſunt à laica poteſtate in cauſis ſpiritualibus. 131. 1
Eccleſiaſtici quoad perſonas exempti ſunt à laica poteſtate jure canonico, & divino. 132. 2
Eccleſiaſtici jure canonico divino, & civili exempti ſunt quoad collectas, & onera. ibid. 3
Eccleſiaſtici habentes juriſdictionem ſæcularem ligantur excommunicatione, quoties ab Epiſcopo requiſiti renuunt auxilium ferre circa clauſuram Monialium. 330. 7
Eccleſiaſtici facientes ſtatuta de ſolvendis uſuris, vel de ſolutis non repetendis ligantur excommunicatione, quoties id faciunt auctoritate laica. 337. 14
Eccleſiaſticis ſuper bonis non licet abſque debita licentia, contractum emphyteuticū, precarium, aliumve his ſimilem, inire 285. 5
Eccleſiaſticorum nomine quinam veniat. 129. 2
Eccleſiaſticorum famulis, quandonam imponi poſſint collectæ. ib. 7
Eccleſiaſticos ad ſæculare tribunal trahens non incurrit excommunicationem, niſi hoc auctoritate ve faciat. 93. 10
Eccleſiaſticos ordinarios Judices impediens, ne juriſdictione ſua utatur an incurrat excommunicationem. 112. 9
Eccleſiaſtico conſilium dans, ut ſolvat tributum, excuſari poſſe videtur ab excommunicatione, etiamſi id faciat in favorem exactorum. 128. 19
Eccleſiaſticos Judices impediens, ne juriſdictione utantur, an incurrat excommunicationem, etiamſi effectus impedimenti non ſequatur. 114. 21
Eccleſiaſticos Judices per mandatum, ſeù per aliud impediens, ne juriſdictione utantur, an incurrat excommunicationem. ibid. 20
Eccleſiaſticus Judex dum adiri non poteſt, an liceat ad laicos confugere. 70. 4
Eccleſiaſticum Judicem impediens ne juriſdictione utatur in cauſis, in quibus juriſdictio ex conſuetudine ad ipſum ſpectat, quandonam excommunicationem incurrat. 154. 18
Eccleſiaſticus Judex dum auxilio brachii ſæcularis indiget, cogere poteſt Judices ſæculares ad præſtandum auxilium.
Eccleſiaſticus, qui ſpontè patitur ſe trahi pro cauſis ſpiritualibus ad Judices ſæculares, non afficitur excommunicatione juxta ſententiam auctoris. 80. 31
Eccleſiaſticæ perſonæ inferiores Epiſcopis locantes domū uſurariis alienigenis manifeſtis, ſubjiciuntur excommunicationi. 284. 11
Eccleſiæ, ſeù loca, quibus ornamenta allata ab Eccleſiis Urbis Romæ applicantur. 311. 5
Eccleſiæ nomine non intelliguntur Oratoria privata. 235. 14
Eccleſiæ bona attentans fiſco etiam Eccleſiaſtico applicare, non incurrit excommunicationem, ſi re ipſa non applicavit. 133. 9
Eccleſiæ auctoritate Epiſcopi fundatę gaudent immunitate, etiamſi pollutæ, aut interdictæ ſint. 216 3
Eccleſiæ nomine venit tota Eccleſiæ fabrica. ibid. 5
Eccleſiæ, à quibus publice excommunicati, vel interdicti, prohibentur ab aliquo exire, opus non eſt, ut ſint interdicto ſuppoſitæ ad hoc, ut excommunicatio incurratur ab eo, qui prohibet excommunicatos publice, vel interdictos exire ab Eccleſiis tempore Miſſæ. 231. 13
Edens librum in laudem Concilii Tridentini non ligatur excommunicatione. 177. 6
Edens aliquas adnotationes ſuper aliquo tantùm Concilii decreto excommunicationem incurrit. ibid. 7
Editum, ſeu monitorium non obligat ad revelandum, niſi eos quos Judex extendit in monitorio includi.
Effectus conſummatus non requiritur ad incurrendam excommunicationem. 255. 47
Effringens, & ſpolians Eccleſias videtur ipſo facto excommunicatus. 209. 1
Ejectus à Religione ſuſpenſus eſt. 406. 1
Ejectus ſi iterum recipiatur non manet ſuſpenſus. ibid. 2
Ejectus à Religione incurrit irregularitatem celebrando. ibid. 5
Ejicere, quid ſignificet. 57. 7
Electio per abuſum poteſtatis ſæcularis quandonā contingat. 372 2
Electio facta per metum quandonam irrita ſit. ibid. 6
Electionem indigni confirmans pœnam ſuſpenſionis incurrit. 371. 6
Electionem impugnans, vel aliam proviſionem opponendo aliquid in perſonam electi, vel proviſi incurrit ſuſpenſionem, ſi deficiat à plena probatione. 365. 4
Electionem impugnans, vel proviſionem, non ligatur ſuſpenſione, ſi objectis plurimis criminibus unum ſolummodò probet. ibid. 6
Electionis Summi Pontificis forma quænam ſervanda ſit. 295. 9
Electorem contumeliis afficiens, eo quòd noluerit eum eligere, pro quo rogabatur non ligatur excommunicatione.
Eleemoſynis colligendis deputati, quænam ſervare teneantur, ſeù quænam Ordinarii locorum in ipſis requirere debeant. 248. 10
Eligendi quænam forma ſervanda ſit. 365. 2
Eligens indignum ad beneficium inferiùs Epiſcopatu non incurrit hanc cenſuram. 371. 2
Eligens ad beneficium per abuſum poteſtatis ſæcularis, ſuſpenſus eſt, & eligendi poteſtate privetur. 372. 2
Eligens per metum gravem cum abuſu poteſtatis ſæcularis, non eſt ſuſpenſus. ibid. 4
Emphyteutæ bona ſubjecta majori collecta gravanda ſunt. 131. 10
Emphyteutæ bonorum Eccleſiaſticorum an teneantur ad collectas, & onera. ibid. 9
Epiſcopi, Cardinales, aut Nuncii, occidentes, vel capientes alios Cardinales, Epiſcopos, vel Nuncios ſubjiciuntur excommunicationi. 61. 2
Epiſcopi, & alii Prælati negligentes publicare Bullam graviter peccant. 156. 6
Epiſcopi extra diœceſim exiſtentes non tenentur Bullam in loco, in quo tunc exiſtunt, publicare. ibid. 9
Epiſcopi non ſatisfaciunt curando Bullam publicari ſolum in Urbe. ibid. 8
Epiſcopi titulares tenentur Bullam publicare. ibid. 11
Epiſcopi, aliique Prælati quandonam à publicatione Bullæ excuſentur, ob metum, & minas. 157. 13
Epiſcopi, Prælati, & Confeſſarii tenentur Bullam legere, & quæ in ea continentur percipere. 158. 7
Epiſcopi, aliique Judices Eccleſiaſtici brachium ſæculare implorare poſſunt. 142. 1
Epiſcoporum cauſæ criminales ad Summum Pontificem hoc tempore ſpectant. 83. 3
Epiſcopus impediens ne juriſdictionem exerceat in iis caſibus, in quibus illam tanquam Sedis Apoſtolicę delegati exercere valent, ex Concilii præſcripto excommunicationem incurrit. 112. 12
Epiſcopum ejiciens, qui Epiſcopatui renunciavit, à regno, excommunicationem incurrit. 58. 18
Epiſcopum ejiciens à terris patrimonialibus incurrit excommunicationem, juxta probabiliorem ſententiam. ibid. 17
Epiſcopum electum tantummodo, & confirmatum, ſed nondum conſecratum capiens, vel interficiens, ligatur excommunicatione. 60. 7
Epiſcopum ſuſpenſum, excommunicatum, aut degradatum occidens afficitur excommunicatione. ibid. 8
Epiſcopum impellens, ne juriſdictione ſua utatur excommunicatione afficitur, etiamſi Epiſcopus nondum ſit conſecratus. 112. 7
Epiſcopum impediens ne abſolutionem ſacramentalem alicui conferat, non videtur excommunicationem incurrere. 113. 16
Epiſcopum impediens ne poteſtatem Ordinis exerceat, non incurrit excommunicationem. 104. 5
Epiſcopus jactans, & oſtentans ſe talis Eccleſiæ, non incurrit excommunicationem. 104. 5
Epiſcopum mandans percuti non incurrit excommunicationem, ſi mandatarius alium Epiſcopum percutiat. 62. 12
Epiſcopus non poteſt hoc tempore ab excommunicationibus Bullę, etiam occultis abſolvere. 148. 2
Epiſcopus an poſſit facultatem laicis concedere cognoſcendi cauſas Eccleſiaſticas.
Epiſcopus, vel etiam alius injoſtè impediens, ne quis diſpenſatione, aliqve privilegio in Romana Curia obtento utatur, excommunicationem non incurrit. 76. 13
Epiſcopus, an poſſit laico facultatem concedere extrahendi Eccleſiaſticum ad ſuum tribunal. 98. 1
Epiſcopus, ſeu Ordinarius quomodò ſe gerere debeat, dum animadvertit aliquod ſtatutum libertati Eccleſiaſticæ adverſari. 108. 41
Epiſcopus ſi unus ſit de Capitulo, & in appellatione à Papa ad Concilium concurrant, tanquam unus de Capitulo, non incurrit interdictum, ſi verò concurrat tanquam particularis perſona, excommunicationem incurrit. 17. 12
Epiſcopus, vel alius Prælatus uſurpans juriſdictionem accedentium

ad Ro-

Digitized by Google

ad Romanam Curiam, ſive occidens, aut mutilans aliquem ex ſibi ſubditis in Curia commorantem, excommunicationem extrahit. 47. 37
Epiſcopi nomine quid intelligatur.
Epiſcopi an teneantur excommunicationem ferre, vel publicare contra incendiarios. 268. 7
Epiſcopi latenter, & cum prava intentione Romam accedentes, ligantur excommunicatione. 294. 9
Epiſcopi non procedentes contra ſuſpectos de hæreſi, vel imponentes notam hæreſis, ligantur ſuſpenſione, & aſſignatur ratio, cur ipſi ſuſpenſione, illi verò excommunicatione afficiantur. 300. 6
Epiſcopi extorquentes pecuniam prætextu officii inquiſitionis, aut applicantes fiſco bona Eccleſiæ, non incidunt in illam excommunicationem. 133. 9
Epiſcopo certo conſtare debet delinquentem non gaudere privilegio immunitatis, antequam ipſum laicæ poteſtati tradat. 227. 8
Epiſcopum, aliumve Prælatum latenter, & cum prava intentione Romam venientem, recipiens, non admonito Papa de illius adventu, excommunicatione ligatur. 293. 4
Epiſcopum, aliumque Prælatum latenter, & cum prava intentione Romam venientem, recipiens, non admonito Papa, excommunicatione ligatur, etiamſi titulo conſanguinitatis, vel amicitiæ recipiat. ibid. 5
Epiſcopum, aliumque Prælatum latenter, & cum prava intentione Romam venientem, recipiens, excommunicatione ligatur, ſciens ipſum latenter Romam accedere cum prava intentione, etiamſi Prælatus promittat ſe perſonaliter ſignificaturum Papæ. ibid. 6
Epiſcopum latenter venientem, bona fide recipiens, non ligatur excommunicatione, ſi non denonciet Pontifici poſtquam cognovit latenter eum egreſſum, & pravam ejus intentionem. 294. 7
Epiſcopus, an poſſit virtute Conc. Tridentini abſolvere ab excommunicatione lata contra revelantes.
Epiſcopus nulla cauſa poteſt perſonam laicam excommunicare.
Epiſcopus cogens aliquem ad celebrandum matrimonium non incurrit excommunicationem juxta probabiliorem ſententiam, niſi temporale dominium habeat. 165. 6
Epiſcopus cogens aliquem ad celebrandum matrimonium, non incurrit excommunicationem, etiamſi matrimonium ſit conſummatum. 66. 8
Epiſcopus ſcienter participans in crimine criminoſo, cum nominatim excommunicato à ſe incurrit excommunicationem. 237. 6
Epiſcopus, aliique Prælati extrahentes, vel extrahi mandantes aliquem non ſervata forma Bullæ Gregorii XIV. excommunicationem incurrunt, quoties id auctoritate laica faciunt. 229. 1
Epiſcopus, vel ejus Vicarius non incurrunt excommunicationem, dum renuunt laico Judici concedere facultatem extrahendi aliquem in loco ſacro exiſtentem. 230. 12
Epiſcopus, an ligetur excommunicatione dum renuit dare facultatem extrahendi delinquentem non gaudentem immunitate remiſſivè. 226. 2
Epiſcopus, vel ejus Vicarius non poteſt facultatem dare extrahendi aliquem ab Eccleſia caſibus in jure non expreſſis. ibid. 3
Epiſcopus non tenetur ſtare proceſſui facto à laica poteſtate, dum quæritur utrum delinquens gaudeat immunitate Eccleſiaſtica. ibid.
Epiſcopus dum aliquem non gaudentem privilegio immunitatis tradit Curiæ ſæculari non tenetur cautionem exigere à Judice, ne delinquentem puniat pœna ſanguinis. 227. 12
Epiſcopus abſolvere poteſt ab excommunicatione contracta ob violationem immunitatis Eccleſiæ, modò facta ſit reſtitutio, & ſatisfactio delinquentis. 231. 2
Epiſcopus abſolvere poteſt ab excommunicatione contracta ob percuſſionem Clerici. 257 3
Epiſcopus quandonam abſolvere poſſit ab excommunicatione contracta ob Clerici percuſſionem, etiamſi percuſſio mediocris ſit, vel enormis. 205. 5
Epiſcopus abſolvere poteſt ſibi ſubditos ab excommunicatione contracta ob quamlibet percuſſionem, modò delictum ſit occultum. 246. 26
Epiſcopus non ſolùm per ſe, verùm etiam per alium abſolvere poteſt ab excommunicatione contracta ob Clerici percuſſionem. ibid. 27.
Epiſcopus abſolvere poteſt ab excommunicatione contracta ob duellum, modò delictum ſit occultum. 276. 50
Epiſcopus non poteſt abſolvere ab excommunicatione contracta ab eo, qui formam in electione Summi Pontificis non reſervavit, ſeu conſtitutionem Gregorii XV. de electione Papæ tranſgreſſus fuit. 297. 14
Epiſcopus, aliique collatores beneficiorum quænam ſervare teneantur, dum reſſignationem admittunt. 299. 3
Epiſcopus quænam ſervare teneatur in conferendis beneficiis reſignatis. ibid. 4
Epiſcopus non poteſt interdictum ſpeciale generale in Eccleſiis exemptis ponere. 316. 6
Epiſcopus diſpenſare non poteſt, ut vir conjugatus miniſtret in ſacris ordinibus conſtante matrimonio. 348. 12
Epiſcopus ordinans aliquem ſine titulo, quam obligationem contrahat. 352. 33
Epiſcopus quandonam alere teneatur eum, cui contulit beneficium, & poſteà ejectus fuit. ibi. 35
Epiſcopus, qui Epiſcopatui ceſſit, an cenſuram aliquam incurrat conferendo ordines. 354. 10
Epiſcopus conſecratus ab alio Epiſcopo, qui renunciaverat Epiſcopatui, non remanet ſuſpenſus. ibid. 12
Epiſcopus conſecratus ab aliquo excommunicato, vel ſuſpenſo, ſuſpenſionem incurrit. 355. 6
Epiſcopus ordinare poteſt ſuum triennalem familiarem, modò beneficium ipſi ſtatim conferat. 357. 7
Epiſcopus ordinare poteſt ſuum triennalem familiarem ad titulum patrimonii, vel penſionis. ibid. 11
Epiſcopus non poteſt diſpenſare cum familiari triennali ſuper interſtitia temporum. ibid. 13
Epiſcopus non poteſt ordinare extraneum ſub ſpe ratihabitionis. ibid. 14
Epiſcopus conferens tonſuram extraneo incurrit ſuſpenſionem per annum à collatione tonſuræ. 358. 19
Epiſcopus, an poſſit calices, & ſimilia benedicere extra propriam diœceſim. 363. 3
Epiſcopus conferens primam tonſuram infanti, in ſuſpenſionem incidit, niſi infans Religionem intret. 359. 1
Epiſcopus conferens tonſuram nondum elapſo anno ſuſpenſionis contractæ ob collationem primæ tonſuræ infanti, an ligetur irregularitate. ibid. 5
Epiſcopus injuſtè ordinans invitum, Miſſas per annum, celebrare prohibetur. 360. 1
Epiſcopus ordinando Sacerdotem indignum ſuſpenditur à collatione ordinum. ibid. 5
Epiſcopus conferens ordinem Religioſo ante profeſſionem, incurrit ſuſpenſionem per annum à collatione ipſorum ordinũ. 362. 1
Epiſcopus, an poſſit ex privilegio Tridentini in hac ſuſpenſione, & pœnis diſpenſare. 365. 7
Epiſcopus exercens Pontificalia in aliena Diœceſi, abſque licentia ordinarii loci, vel in perſonas ejuſdem ordinarii non ſubjectas ſuſpenditur ab exercitio Pontificalium. 363. 1
Epiſcopus non poteſt in aliena Diœceſi conferre ordines perſonis non ſubjectis Epiſcopis illius loci. 364. 2
Epiſcopus aſſiſtens præfatæ conſecrationi non ligatur ſuſpenſione. 373. 8
Epiſcopus conſecratus non præmiſſa inquiſitione, an ligetur ſuſpenſione. ibid. 8
Epiſcopus promovens Religioſum ad Clericatum, vel prælaturam Monaſterii, à quorum communione repellatur. ibid. 5
Epiſcopus non præſentans electionem electo non ligatur ſuſpenſione. 374. 4
Epiſcopi, aliiq; Prælati proviſi à Sede Apoſtolica ſuſpenſione incurrunt accedendo ad ſuas Eccleſias ſine litteris Apoſtolicis. 376. 1
Epiſcopi, aliique Prælati à Sede Apoſtolica proviſi tenentur juramentum fidelitatis præſtare, antequam à Sede Apoſtolica diſcedant. ibid. 2
Epiſcopus, alioſve Prælatus non ſervans Extravagantem ſuſcepti regiminis ſuſpenditur à Pontificalibus, & ingreſſu Eccleſiæ. ib. 5
Epiſcopus, an huic cenſuræ ſubjiciatur. 378. 9
Epiſcopus, vel Abbas alienans bona Eccleſiaſtica non ſervata forma *Extravag. Ambitioſæ, ſuſpenſus eſt*. 382. 1
Epiſcopus delegatus à Papa in cauſa alienationis bonorum Eccleſiaſticorum, ſuſpenditur ab officio, conſentiendo alienationi per gratiam, timorem, vel ſordes in damnum Eccleſiæ. ibid. 1
Epiſcopus, an poſſit victualia recipere, dum per villas, & oppida Sacramentum Confirmationis confert. 389. 9
Epiſcopus, an in præfato canone ligetur ſuſpenſione, accipiendo victualia, vel quod alii ei dant. ibid.
Epiſcopus an poſſit in viſitatione accipere victualia ab hoſpitalibus, aliiſque locis piis pauperibus. ibid. 11
Epiſcopus non convocans Synodum poſt Concilium Provinciæ, ligatur ſuſpenſione. 82. 1
Epiſcopi non accedentes intra debitum tempus ad limina Apoſtolorum, quas pœnas incurrant. ibid. 5
Epiſcopus accedens ad mulierem, quam cognoverat ante conſecrationem Epiſcopalem, an ſuſpenſione ligetur. 302. 2
Epiſcopi, & alii Prælati quas pœnas incurrant ingrediendo Monaſteria Monialium. ibid. p. 1
Epiſcopus non ſervans formam præſcriptam *in Extravag. Ambitioſæ, de reb. Eccleſ. non alien.* alienando bona Eccleſiaſtica interdicitur. 408. p. 3
Epiſcopi, & Epiſcopis ſuperiores aliquid ſibi uſurpantes ex redditibus Eccleſiarum vacantium, interdictum incurrunt. ibid. p. 4
Epiſcopus accipiens occaſione viſitationis aliquid ultrà victualia interdictum incurrit. 409. p. 8
Epiſcopi recipientes beneficia, vel penſiones in confidentiam interdicuntur. 415. p. 13
Epiſcopus ſi detineatur captus in aliqua domo, tota Civitas interdicitur, non item tota Diœceſis, vel tota domus. 413. 8
Epiſcopatum recipiens de manu laici, interdicto ſubjicitur. 407 1
Equites S. Joannis, S. Jacobi, & alii, an gaudeant privilegio fori 92. 16
Equites Religioſi, ſeu commendatarii quandonam gaudeant privilegio canonis. 198. 9

Equi-

Digitized by Google

Equites Religioſi profiteri poſſunt ante novitiatus annum. 399. 8

Equos validos pro invalidis permutans cum infidelibus, vel arma apta pro ineptis, excommunicationem incurrit; etiamſi prædictos equos, & arma è locis infidelium prius extraxiſſet. 31. 55

Equum ſibi furto ſublatum è manibus furis ſubtrahens, non incurrit excommunicationem. 40. 55

Eremitæ, vel etiam alii Religioſum habitum aſſumentes, & locis piis inſervientes quandonam gaudeant privilegio fori.

Euchariſtiam ſumens in peccato mortali non incurrit excommunicationem. 572. 3

Eugeniana in aliquibus locis non prodeſt curialibus neque paſſivè. 298. 5

Eugenianam violans privando curialem beneficiis alia de cauſa, quàm ratione beneficiorum, ſimulque aliis conferendo, incurrit excommunicationem, ſuſpenſionem, & interdictum. ibid. 7

Evocans aliquem ad divina officia in locis interdictis, excommunicationem incurrit. 234. 5

Exactionis nomine quidnam intelligatur. 24. 5

Exactor vectigalium, qui aliquid ſupra taxam à Principe præſcriptam exigit cenſuram hujus canonis non contrahit, juxta probabiliorem auctorum ſententiam. 36. 15

Examini ſe ſupponens pro alio, ut beneficium conſequatur, incurrit excommunicationem.

Excipiens piratam domi, titulo conſanguinitatis, vel amicitiæ, non ligatur excommunicatione. 19. 25

Excommunicati omnes delegato Papæ perſiſtente in excommunicatione per annum contrahunt reſervationem. 237. 3

Excommunicatio ferri poteſt pro cauſa temporali, modò intentio ferentis ſit recta. 559. 5

Excommunicatio, quæ ad reſtitutiones faciendas imponitur, ferri poteſt etiam contra perſonam determinatam. ibid. 5

Excommunicatio lata contra auferentes oblationes de Eccleſiis non eſt reſervata. 162. 7

Excommunicatio lata contra vexantes eos, qui cenſuras in aliquem tulerunt, quandonam ſit Summo Pontifici reſervata. 213. 8

Excommunicatio lata contra raptorem mulieris non eſt reſervata juxta communionem ſententiam. 169. 8

Excommunicatio contracta ob procurationem abortus, an ſit reſervata Ordinario. 570. 15

Excommunicatio, quæ lata eſt contra vexantes aliquos in cauſa ſancti Officii reſervata non eſt. 572. 6

Excommunicatio, in quam quis reincidit remanet reſervata illi, cui prior erat reſervata. 237. 4

Excommunicatio per ſimoniam contracta incurritur ſtatim ac pretium traditur, vel accipitur, poſtquam Ordo, vel beneficium ſimoniace collatum fuit. 239. 8

Excommunicatio contracta ob ſimoniam, an retrâhatur ad tempus commiſſæ ſimoniæ. ibid. 9

Excommunicatio contracta ab eo, qui docet confeſſionem fieri poſſe in abſentia, aut hanc propoſitionem defendit, aut eam imprimi facit, reſervata eſt Summo Pontifici. 257. 7

Excommunicatio lata contra aſportatores triticum, an hoc tempore ſit Summo Pontifici reſervata. 267 24

Excommunicatio lata contra incendiarios an cenſeatur reſervata, ſi publicatio excommunicationis fiat in genere contra incendiarios, & non contra determinatam perſonam. 268. 6

Excommunicatio lata contra offendentes Officiales Marchiæ afficit tantummodò commorantes in provincia. 271. 4

Excommunicatio lata ob invaſionem domus Cardinalis, an reſervata ſit. 208. 7

Excommunicatio lata ob fractionem, & ſpoliationem Eccleſiæ reſervata eſt Summo Pontifici. 210. 12

Excommunicatio lata contra Eccleſiaſticos convenientes alios Eccleſiaſticos coram laico Judice, reſervata eſt juxta ſententiam auctoris.

Excommunicatio, & aliæ pœnæ an incurrantur ſtatim ac præſtita eſt actio aliqua etiamſi duellum non ſequatur. 274. 40

Excommunicatio lata contra ſervantes ſtatuta, vel ex conſuetudine de ſolvendis uſuris, afficit ſolùm Poteſtates, Judices, & alios officiales. 336. 9

Excommunicatio dum propter conſilium incurritur opus eſt, ut conſilium influat in opus prohibitum. 59. 28

Excommunicatio, quæ ob ratihabitionem incurritur, à quo tempore incurratur. 58. 4

Excommunicatio minor, an neceſſariò ſervanda ſit in ſcriptis. 353. 3

Excommunicatio à jure lata ſcripturam neceſſariam non requirit. ibid. 4.

Excommunicatio ad duos menſes, an ſit propriè excommunicatio, vel potius ſuſpenſio. 391. 2

Excommunicatione non ligatur tradens, vel recipiens aliquid poſt gratiam, vel juſtitiam in Romana Curia obtentam, modò det, vel recipiat ſolùm titulo gratitudinis, & liberalitatis. 254. 37

Excommunicationem incurrere non videtur promittens aliquid pro gratia, vel juſtitia in Romana Curia obtinenda, niſi promiſſio acceptetur. 252. 16

Excommunicationem non incurrit diſputans de rebus ad inſtitutum Societatis JESU pertinentibus, niſi diſputet ad impugnandum. 260. 3

Excommunicationem ad reſtitutiones faciendas quiſnam ferre poſſit. 260. 3

Excommunicationem ferre poteſt Vicarius Capituli Sede vacante, & alii Prælati exempti, juriſdictionem Epiſcopalem habentes. ibid. 4

Excommunicationem incurrit conſulens, vel provocans, ad duellum, etiamſi conatus fuerit influxum revocare, ſed re ipſa non revocaverit. 276. 47

Excommunicationem reſervatam incurrit abſolvens à caſibus prætextu privilegii. 153. 2

Excommunicationem incurrit revelans aliquid, de quo Papa in Conciſtorio, aut alibi ſilentium indixit. 297. 3

Excommunicationem incurrit revelans aliquid, quod Papa ſub ſecreto tegendum præcipit, etiamſi ex illius ſecreti manifeſtatione nullum alteri damnum ſequatur. ibid. 4

Excommunicationem incurrere videtur in auctoris ſententia revelans aliquid ab eo, cui Summus Pontifex ſilentium, & ſecretum indicit. 297. 7

Excommunicationis ſententiam promulgans abſque admonitione, an ligetur ſuſpenſione. 383. 2

Excommunicationes plures non incurrit exercens aliquam actionē ſub excommunicatione prohibitam in Bulla contra percuſſores Cardinalium, & Epiſcoporum, & etiam in aliis juribus.

Excommunicationem ferens abſque prævia admonitione, & teſtibus interdictum incurrit. 407. p.r

Excommunicatus ob crimen aliàs in Bulla expreſſum remanet excommunicatus, etiamſi poſtmodum caſus iſte in Bulla non exprimatur donec abſolvatur. 6. 6

Excommunicatus, vel interdictus, aut nominatim monitus à celebrante, ut de Eccleſia exeat tempore Miſſæ, excommunicationem incurrit, ſi nolit exire. 235. 55

Executionem ab Epiſcopo, vel Inquiſitore injuſtam renuens adimplere, punitur excommunicatione.

Executores quinam dicantur. 159. 5

Exemptio mendicantium ordinum in quo conſiſtat. 327. 3

Exenterans corpora infidelium, non incurrit excommunicationem. 269. 6

Exire de Clauſtro quiſnam dicatur.

Extorquens abſolutionem cenſuræ per vim, vel metum, ligatur excommunicatione, ſive cenſura lata eſſet ab homine, ſive à jure. 573. 7

Extorquens, vel procurans decretum alienationis, & damnum Eccleſiæ incurrit excommunicationem reſervatam. 290. 9

Extorquens frumentum, & alia præter pecuniam occaſione officii Sanctæ Inquiſitionis incurrit excommunicationem juxta communem Doctorum ſententiam, licèt fortè contraria opinio aliqua probabilitate carere non videatur. 332. 6

Extractionem olearum conſulens non ligatur excommunicatione. 266. 9

Extrahens aliquem ab Eccleſia blanditiis, vel precibus, non peccat contra juſtitiam. 229. 2

Extrahere aliquem è loco ſacro quiſnam dicitur. ibid. 3

Extranei deferentes arma brevioris menſuræ, dum per ſtatum Eccleſiaſticum tranſeunt, non ligantur excommunicatione. 337. 4

Exules, ſeu latrones, qui viatores ad Sedem Apoſtolicam accedentes ſpoliant, excommunicationem incurrunt. 41. 20

F

FActum contra legem quandonam pro infecto habetur. 400. 20

Facultatem habens abſolvendi ab omnibus cenſuris, exceptis excommunicationibus Bullæ abſolvere poteſt ab excommunicatione lata contra impedientes executionem ſacræ Pœnitentiariæ. 233. 7

Facultatem alicui concedens, ut tantummodò poſſit à Clerico ſibi debitore accipere, quantum ſibi debetur, non ligatur excommunicatione. 186. 5

Falſificans litteras Apoſtolicas incurrit excommunicationem etiamſi præfatæ litteræ invalidæ ſint ob ſurreptionem. 28. 9

Falſificans litteras à Summo Pontifice ſcriptas tanquam à perſona privata immunis eſt ab hac cenſura. 29. 15

Falſificans litteras Apoſtolicas excommunicatione afficitur, licet illis poſteà non utatur, modo litteræ jam ſint expeditæ. 28. 55

Falſificans litteras animo illis non utendi, ſed perdendi, non incurrit excommunicationem juxta ſententiam auctoris. 29. 13

Falſificare incipiens litteras Apoſtolicas, ſed non perficiens, excommunicationis pœnam evadit. ibid. 52

Falſificatio quot modis contingat. 28. 4

Falſificationem litterarum Apoſtolicarum conſulens, favens, aut mandans, non incurrit excommunicationem hujus Canonis, ſed excommunicationem *c. ad falſariorum*. ibid. 8

Falſificationis nomine quid intelligatur. 27. 2

Familiares quinam dicantur. 45. 12

Familiares Papæ, ut Cardinalis, quinam dicantur. 61. 13

Familiaris triennalis Epiſcopi ab eo poteſt ordinari. 357. 7

Familiaris ordinatus ab Epiſcopo, an ſuſpenſus ſit. 378. 57

Familiaritatis qualitas plenè probanda eſt, dum quis ordinandus eſt ab Epiſcopo, cujus eſt familiaris. 317. 8

Fami-

Digitized by Google

Familiatium nomine quinam intelligantur.
Famuli, aut familiares Cardinalium, Epiſcoporum, aut aliorum Clericorum, non gaudent privilegio fori. 91. 7
Farinam transferens extra ſtatum Eccleſiaſticum, vel ad loca mediatè ſubjecta, ſubjicitur excommunicationi. 266. 6
Favore quid ſit. 99. 29
Ferrum tradens artifici infideli, ut ex eo arma ſibi conficiat, non incurrit cenſuram. 35. 4
Ferrum tam factum, quàm nondum perfectum vetitum eſt ad infideles deferri; idem dic de ſtanno, pecunia, & omni alio metallorum genere. 35. 5
Fideles omnes gaudent immunitate. 215. 1
Fides cuinam præſtanda eſt, dum ſatellites afferunt ſe aliquem in loco profano cepiſſe; captus verò teſtatur ſe captũ in loco ſacro.
Filii impuberes abſolvi poſſunt ab Epiſcopo ab excommunicatione contracta ob Clerici percuſſionem etiam enormem, etiamſi abſolutionem petant poſt pubertatem. 206. 18
Filios, vel uxores Romipetarum adducens, an excommunicationem incurrat. 51. 9
Filius familias, aut ſervus, quaonam abſolvi poſſit ab Epiſcopo ob excommunicationem Canonis.
Finem principalem à minus principali, quomodo diſcernere poſſimus. 54. 15
Fingens, vel fraudem committens, ut Judex ſe perſonaliter conferat ad fœminam, non ligatur excommunicatione, effectu nondum ſecuto. 191. 3
Fingentes ſe nepotes, vel familiares Cardinalium, aut aliorum, ut litterarum expeditionem gratis aſſequantur, ſubjiciuntur excommunicationi; eidem etiam ſubjiciuntur officiales complices hujus delicti. 197. 3
Fœmina, cum qua Religioſus contrahit matrimonium, excommunicatione non ligatur. 167. 6
Fœmina ipſa prægnans ſocia, aut conſcia abortus, ſubjicitur excommunicationi. 170. 13
Fœmina rapiens virum non incurrit excommunicationem. 169. 7
Fœmina confingens aliquid, ut Judex perſonaliter ad illam ſe conferat, excommunicationem incurrit. 192. 6
Fœmina percutiens Clericum, aut cooperans percuſſioni, ligatur excommunicatione. 200. 3
Fœminam cogens ad emittendum votum ingrediendi Religionem, vinculo excommunicationis non obſtringitur.
Fœminam impediens ne Monaſterium ingrediatur, & Religionem ſuſcipiat, incurrit excommunicationem. 163. 3
Fœminam impediens ne votum faciat ingrediendi Religionem, excommunicationem non incurrit. ibid. 4
Fœminam retrahens ſolis precibus à Religione non incurrit excommunicationem. ibid. 5
Fœminam dolo retrahens à Religione incurrit excommunicationem. ibid. 6
Fœminæ conantes uſurpare regaliam cuſtodiam, aut titulum defenſionis in locis piis, excommunicationi ſubjiciuntur. 182. 9
Fœminæ Beguinarum ſtatum aſſumentes, vel ſectantes, excommunicationi ſubjiciuntur. 183. 3
Fœminæ Religioſæ, & piè viventes in ſuis, vel alienis domibus, nullis pœnis afficiuntur. ibid. 4
Fœminæ excommunicatæ ob Clerici percuſſionem abſolvi poſſunt ab Epiſcopo. 206. 19
Fœtus quandonam animatus cenſeatur. 170. 7
Forma quænam ſervanda ſit, dum aliquis è loco ſacro extrahendus eſt. 227. 4
Fratres, & Moniales S. Claræ utentes Bullis cruciatæ, aliiſque ſimilibus contra obedientiam ordinis, excommunicationi ſubjiciuntur. 313. 3
Fratres minores admittẽtes Tertiarios tempore interdicti ad divina officia in alienâ Eccleſia, ſubjiciuntur excõmunicationi. 324. 3
Fratres, & ſorores tertii ordinis quinam dicantur. ibid. 4
Fructus Eccleſiaſticorum de licentia Judicis ſæcularis ſequeſtrans, afficitur excommunicatione. 123. 13
Fructus beneficiorum Eccleſiaſticorum ab alio ſublatos, ſed apud ſe exiſtentes, non reſtituens ex negligentia, non ligatur excommunicatione. 118. 5
Fructus beneficii ad quem pertineant, dum quis ſuſpenſus eſt fructibus beneficii. 394. 7
Fructuum nomine, & reddituum nomine quid intelligatur. 119. 6
Frumenti nomine an intelligatur etiam farina, aut panis.
Frumentum extra ſtatum aſportans non incidit in excommunicationem, donec perveniat ad locum, ad quem frumentum deferri prohibeatur. 266. 12
Frumentum extra ſtatum aſportans in ſui, vel familiæ uſum an ligetur excommunicatione. ibid. 13
Frumẽtum aſportans extra ſtatum Eccleſiaſticum in modica quantitate, excuſari videtur ab excommunicatione. 267. 20
Frumentum, & alia id genus aſportans extra ſtatum an graviter peccet, & an ad reſtitutionem teneatur. ibid. 25
Fures in loco ſacro exiſtentes, immunitate gaudent. 220. 7
Fures, qui fructus, vel proventus Eccleſiaſticorum furantur, non incurrunt excommunicationem Bullæ. 112. 4

G

GAbella quid ſit. 23. 2
Gabellam imponi, & exigi mandans, excommunicationem incurrit. 26. 11
Gabellas defraudantes capiens, ipſoſque ad exactores ducens, non ligatur excommunicatione. ibid. 16
Gabellas imponens in terris alienis non incurrit excommunicationem. ibid. 20
Gabellas antiquitus impoſitas, ſed aliqua ex cauſa intermiſſas de novo exigens, non ligatur hac cenſura. ibid. 12
Gabellam imponere quinam poſſint abſque periculo contrahendi cenſuram. 25. 8
Generalis, vel Provincialis poteſt facultatem concedere Religioſo ſibi ſubdito accedendi ad ſtudia. 311. 8
Gloſſas, & adnotationes quiſnam dicatur edere. 176. 2
Gloſſas, ſeu adnotationes edens circa alia decreta, quæ in Concilio Tridentino non continentur, non ligatur excommunicatione, 177. 10.
Graſſatores viarum immunitate privantur. 221. 3
Gratiæ nomine quid intelligatur. 250. 2
Gravans, vel moleſtans ſuo proprio motu ſive Judices Eccleſiaſticos, qui cenſuram tulerunt, vel eos, quorum occaſione cenſura lata eſt, vel aliquam ſuorum excommunicationem c. quicumque incurrit. 117. 5
Gravans Eccleſiam pro alienis debitis, tenetur ad reſtitutionem 379. 9
Gravans Eccleſiam pro alienis debitis, remanet ſuſpenſus etiam reſtitutione facta. ibid. 6
Græcus conjugatus uno eſſet ordinandus, ſi ad noſtras regiones ſe conferret. 348. 6
Gubernator ſtatus Eccleſiaſtici recipiens aliquid præter eſculenta, & poculenta non incurrit excommunicationem. 302. 4
Gubernator Provinciæ, vel Civitatis, qui triticum ex ſua ditione extrahi prohibet, nec ad Romanam Curiam deferri permittit, ut ſuæ provinciæ conſulat; excuſatur ab excommunicatione, contra prohibentes deferri victualia ad urbem Romanam. 40. 8
Gubernatores, vel Rectores ſtatus Eccleſiaſtici recipientes aliquid præter eſculenta, & poculenta, tenentur rem acceptam, & aliud tantummodò reſtituere ante Judicis ſententiam. 302. 8

H

HAbitum novum, ſeu novam Religionem aſſumens ſine Summi Pontificis facultate, non ſubjicitur excommunicationi 183. 2
Habitum aliquem aſſumens humilitatis gratia non afficitur excommunicatione. 303. 6
Habitum ſuæ Religionis dimittere quinam dicantur. 304. 3
Habitus Clericalis cognitio adquem Judicem pertineat, dum ſuboritur controverſia, an Clericalis ſit.
Hæreſim pronuncians per verba æquivoca an excommunicationem incurrat. 9. 6
Hæreſim an committat, qui errat ex ignorantia craſſa, & adhuc erraret, ſi ſciret errorem illum eſſe contra fidem. 7. 7
Hæreſim, vel mortale peccatum affirmans ab eo committi, qui credit Beatiſſimam Virginem ab originali præſervatam fuiſſe, excommunicationem incurrit; etiamſi hoc proferat oretenus, & non ex animo. 258. 3
Hæreſim, vel mortale peccatum aſſerens committi ab eo, qui tenet Beatiſſimam Virginem in originali peccato conceptam fuiſſe incurrit excommunicationem. 359. 7.
Hæreſis quid ſit. 6. 1
Hæreſis quælibet manifeſtatio an ſufficiat ad incurrendam excommunicationem. 9. 7
Hæreſis crimen privationem immunitatis inducit. 224. 1
Hæreſis notam ex odio alicui imponens, excommunicationem incurrit, etiamſi pravum effectum exteriùs non manifeſtet. 300. 3
Hæreſis criminis cognitio pertinet ad forum Eccleſiaſticum. 231. 6
Hæretici an vitandi ſint. 9. 9
Hæretici expreſsè, & nominatim à Sede Apoſtolica declarati, quinam dicantur. 34. 5
Hæreticorum receptores, fautores, defenſores, &c. an ligentur excommunicatione. 20. 5
Hæreticum, vel reum mortalis culpæ aſſerens illum eſſe, qui tenet libros affirmantes Beatiſſimam Virginem in originali peccato conceptam fuiſſe, incurrit excommunicationem. 258. 5
Hæreticum de rebus ad ſtatum Reipublicæ pertinentibus in damnum Catholicæ Religionis certiorem faciens, excommunicationem incurrit. 33. 30
Hæreticus eſt, qui negat hunc eſſe verum Papam. 7. 9
Hæreticus an incurrat excommunicationem. 9. 2
Hæreticus mentalis, à quonam abſolvi poſſit. ibid. 3
Hæreticus an ligetur excommunicatione, non aperiens caput imaginibus. ibid. 4
Hæreticus an adhiberi poſſit ad ſuſcipiendum infantes de ſacro fonte. ibid. 10
Hæreticus an ſit, qui dubitat de fidei veritate. 6. 3
Hæreticus, an ſit, qui non credit articulum revelatum ibid. 4

Hære-

Hæreticus quibus pœnis afficiatur. 8. 1
Hæreticus an ſit negans Chriſtum eſſe riſibilem. 6. 5
Hæreticus an ſit, qui ea ignorantia craſſa errat circa fidem; ſed erat paratus corrigi, cognita veritate. ibid. 6
Hæreticus non caret immunitate ob crimina diſtincta ab hæreſi. 224. 2
Hieroſolymitanos peregrinos jure antiquo vetitum erat ſub excommunicatione vexare. 50. 2
Homicidium, aut mutilationem non impediens an incurrat excommunicationem. 48. 7
Homicidæ, ſeu mutilatores in Eccleſiis, ſeu earum cæmeteriis privantur immunitate. 225. 1
Homicidis privilegium immunitatis ſuffragatur per ſe loquendo. 220 9
Hoſpitale an præſumendũ ſit erectum auctoritate Epiſcopi 230.1
Hoſpitalium Rectores an comprehendantur ſub nomine perſonarum Eccleſiaſticarum. 92. 20
Hoſtiliter inſequi quid ſit. 57. 6

I

JActans, & oſtentans ſe Epiſcopum talis Eccleſiæ non incurrit excommunicationem. 119. 5
Ignorantia probabilis quo pacto excuſetur. 56. 2
Ignorantia quandonam præſumatur. ibid. 2
Ignorantia excuſat à cenſura. 290. 5
Illiterati nomine, quiſnam intelligatur. 360. 2
Immunitas Eccleſiaſtica violatur, dum capitur aliquis, qui fracto carcere ſe receperat in Eccleſiam, Oratorium, vel alium Religioſum locum. 217. 16
Immunitas ſuffragatur in omnibus caſibus, exceptis iis, qui ſunt in jure expreſſi. 219 1
Immunitas ſuffragatur deferentibus arma in Eccleſia. 220.10
Immunitas ſuffragatur perjuris. ibid. 11
Immunitas ſuffragatur ſimoniacis. ibid 12
Immunitas ſuffragatur blaſphemia. ibid.13
Immunitas ſuffragatur adulteris. ibid. 16
Immunitas amittitur ob crimen læſæ majeſtatis in perſonam Principis, etiam effectu non ſecuto. 226. 11
Immunitas Eccleſiaſtica quibus locis conceſſa ſit. 216. 1
Immunitas privilegium parit, ut quis capi nequeat in loco ſacro. 214. 1
Immunitas hunc effectum parit, ut exiſtens in Eccleſia impediri nõ poſſit, ne ad ipſum deferãtur, quæ ad victum neceſſaria ſunt. ib 4.
Immunitas exiſtenti in Eccleſia adeò ſuffragatur, ut à laica poteſtate impediri nequeat, donec declaretur, an Eccleſiaſtica immunitate gaudeat. ibid. 2
Immunitas adeò ſuffragatur exiſtenti in Eccleſia, ut ei nulla vis, vel damnum inferatur. ibid. 5
Immunitas an proſit confugienti ad Eccleſiam, ita ut bonis, quæ extra Eccleſiam poſſidet, ſpoliari non poſſit, quoties citatus à Judice ad comparendum, negligit comparere. 215. 9
Immunitas hunc effectum parit, ut per vim extractus ab Eccleſia reſtituendus ſit Eccleſiæ. ibid. 10
Immunitas irritat actum, quo delinquens à ſæculari Judice extrahitur. ibid. 1
Immunitate privantur proditores. 221. 1
Immunitate non privatur, qui proditoriè vulnus infligit, ſed non occidit. ibid. 7
Immunitatem non amittunt illi, qui alia delicta in Eccleſia committunt præter homicidia, vel mutilationes. 222. 11
Immunitatem non ſolum violat perſona publica, verùm etiam privata, extrahendo aliquem ab Eccleſia. 230 9
Immunitatẽ violans attendendo aliquẽ capere, vel extrahere è loco ſacro, incurrit excommunicationẽ, etiã effectu non ſecuto. 229.4
Immunitatem amittunt non ſolùm aſſaſſini, verùm etiam ipſorum fautores, &c. 224. 6
Immunitatis jus eſt valde conforme juri divino, & naturali. 213 2
Immunitatis Eccleſiaſticæ privilegium an competat Sacerdoti deferenti Euchariſtiam. 224. 27
Immunitatis privilegium extenditur ad perſonã interdictam. 219 2
Immunitatis privilegio gaudet excommunicatus. ibid. 3
Immunitatis privilegium conſuetudine amitti non poteſt. 230. 2
Immunitatis privilegium non amittit is, qui mandat aliquem occidi, vel mutilari in Eccleſia. 222. 10
Immunitatis privilegium non amittit is, qui delictum propè Eccleſiam committit, ſpe confugiendi ad Eccleſiam. ibid. 12
Immunitatis Eccleſiaſticæ violator, quas pœnas incurrat. 228. 3
Immunitatis violator quot peccata committat. ibid. 1
Impediens juſta de cauſa litteras ſacræ Pœnitentiariæ, non afficitur excommunicatione. 233. 8
Impediens executionem Epiſcopi, vel Inquiſitionis, incidit in excommunicationem, etiamſi hoc faciat ex odio talis perſonæ, & non ex odio fidei, vel favore hæreſis. 131. 10
Impediens judicium Epiſcopi, vel Inquiſitionis ligatur pœna excommunicationis. ibid. 9
Impediens fœminam, ne Monaſterium ingrediatur, & Religionem ſuſcipiat, incurrit excommunicationem. 163. 3
Impediens deferri ad Romanam Curiam oves, capras, gallinas, &c. excommunicationem incurrit. 40. 4
Impediens eos, qui deferre volebant, ſed nondum cœperant deferre, excommunicationi ſubiicitur. ibid. 5
Impediens victualia Romam deferri, ligatur excommunicatione, etiamſi ea, quæ deferuntur emi non ſoleant à curialibus, ſed ab aliis incolis ejuſdem loci. ibid. 6
Impediens victualia Romam deferri, ligatur excommunicatione, etiamſi impediat auctoritate privata, vel publica. ibid. 7
Impediens deferri piſces putridos ad Romanam Curiam non ligatur excommunicatione. ibid. 18
Impediens ex juſta cauſa deferentes victualia ad Romanam Curiam excuſatur ab hac excommunicatione. 42. 1
Impediens victualia ad Urbem Romanam in dubio, an præſumendum ſit juſtè, & injuſtè impediſſe. ibid. 2
Impediens executionem litterarum ſacræ Pœnitentiariæ, excommunicationem incurrit. 72. 22
Impediens litteras ſacræ Congregationis Cardinalium, quæ de mãdato Papæ ſcribuntur, excommunicationem incurrit. ibid. 23
Impediens ne executor, cui litterarum Apoſtolicarum executio demandata eſt, Civitatem ingrediatur, excommunicationem incurrit. 74. 15
Impediens executionem litterarum Apoſtolicarum juri patronatus derogantium, peccat contra Bullam Cœnæ. ibid. 16
Impediens juſtè ne quis ad Romanam Curiam accedat non incurrit excommunicationem. 76. 5
Impediens non juſte, ne quis Romanam Curiam accedat, non incurrit excommunicationem, niſi impediat occaſione litterarum, vel gratiarum Apoſtolicarum. ibid. 6
Impediens non ſolum indirectè, verum etiam directè recurſum ad Romanam Curiam, excommunicationis pœna punitur. ib. 7
Impediens aliquem nõ ſolum in particulari, ne ad Romanam Curiam accedat, excommunicationem incurrit, verùm etiam, qui in genere præſcribit, ſeù ſtatuit, ne aliquis accedat. ibid. 8
Impediens, ne aliquis ſuum negotium in Curia Romana tractet per litteras, quod tractare decreverat, excommunicationi ſubiicitur. ibid. 10
Impediens juſtè, ne quis ad Romanam Curiam perſonaliter accedat remanet excommunicatus, etiamſi impeditus in eadem Curia negotium tractet. ibid. 12
Impediens curſum cauſarum Eccleſiaſticarum, non incurrit excommunicationem, niſi etiam ſe tanquam Judicem in caſuum cognitione interponat. 79. 18
Impediens auctoritate judiciaria executionem litterarum Apoſtolicarum, excommunicationem incurrit. 80. 26
Impediens non ſolum executionem litterarum Apoſtolicarum, verum etiam aliorum Judicum Eccleſiaſticorum, an excommunicationi ſubjiciatur. ibid. 27
Impediens ne quis litteras à Sede Apoſtolica impetret, vel litiget coram Iudice Eccleſiaſtico in cauſis Eccleſiaſticis excommunicationi ſubiicitur. ibid. 2
Impediens malitioſè litterarum Apoſtolicarum executionem, non excuſatur à cenſura contra impedientes cauſarum Eccleſiaſticarum curſum, etiamſi id faciat prætextu ſupplicationis Summo Pontifici exhibendæ. 82. 3
Impediens juſtè Prælatos, ne ſua juriſdictione utantur, non incurrit excommunicationem. 112. 4
Impediens Prælatum, quem dubitat juſtè uti juriſdictione, an excommunicationem Canonis incurrat. ibid. 6
Impediens ordinarios Eccleſiaſticos, ne juriſdictione laica utantur, an excommunicationi ſubiiciatur. ibid. 9
Impediens uſum juriſdictionis delegatæ non incurrit excommunicationem. 113. 10
Impediens Abbates, Archidiaconos, & ſimiles ne ſua juriſdictione utantur, excommunicationem incurrit. ibid. 11
Impediens translationem victualium ad Romanam Curiam, quas pœnas præter excommunicationem incurrat. 41. 22
Impediens Epiſcopos, ne juriſdictionem exerceant in iis caſibus, in quibus illam tanquam Sedis Apoſtolicæ delegati exercere valent ex Concilii præſcripto, excommunicationem incurrit. 113. 12
Impediens Epiſcopum, ne ſua juriſdictione utatur, excommunicatione afficitur, etiamſi Epiſcopus nondum ſit conſecratus. ib.13
Impediens Judicem Eccleſiaſticum, ne ſua juriſdictione utatur in cauſis mixti fori, quandonam excommunicationis cenſuram contrahat. ibid. 14
Impediens Epiſcopum, ne abſolutionem ſacramentalem alicui conferat, non videtur excommunicationem incorrere. ibid. 16
Impediens Epiſcopum, ne poteſtatem ordinis exerceat, non incurrit excommunicationem. 114. 17
Impediens Judicem Eccleſiaſticum, ne juriſdictione utatur in cauſis, in quibus juriſdictio ex conſuetudine ad ipſum ſpectat, quandonam excommunicationem incurrat. ibid. 18
Impediens Prælatum, ne juriſdictione utatur juxta ſtatuta Conciliorum provincialium, an excommunicationem incurrat diſſenſio eſt inter Theologos, quæ hic dirimitur. ibid. 19
Impediens per mandatum, ſeu per aliud, ne Judex Eccleſiaſticus Ordinarius ſua auctoritate utatur utrum excommunicationem incurrat. ibid. 20

Impe.

Digitized by Google

Impediens Judices Eccleſiaſticos, ne juriſdictione utantur, an incurrat excommunicationem, etiamſi effectus impedimenti non ſequatur. ibid. 51
Impedimento legitimo detentus abſolvi poteſt, ab Epiſcopo ob Clerici percuſſionem. 206.14
Impedimentum legitimum quiſnam habere dicatur. ibid.15
Impedire intendens viſitatorem Monialium non incurrit excommunicationem, quia requiritur effectus conſummatus. 164.3
Impediri debet auctoritativè curſus cauſarum Eccleſiaſticarum, ut excommunicatio incurratur. 78.19
Impedire conſulens executionem litterarum Apoſtolicarum, non incurrit excommunicationem. 74.13
Impoſitionem, vel exactionem onerum, & tributorum contra Eccleſiaſticos non impediens, cum aliàs impedire poſſit, non videtur reus excommunicationis. 228.20
Impoſitio tributi præcisè non eſt materia excommunicationis latæ in cap. quamquam. 179.3
Impotens ad iter Romanum conficiendum obtinere poteſt ab Epiſcopo abſolutionem excommunicationis contractæ ob Clerici percuſſionem. 206.15
Impreſſor non videtur ligari excommunicatione imprimendo aſſertionem affirmantem confeſſionem fieri poſſe in abſentia. 257.5
Impreſſores quandonam ligentur excommunicatione, imprimendo libros ſine licentia. 12.19
Imprimendo libros quænam conditiones ſervandæ ſint. 275.6
Imprimens libros cum hac loquendi forma, de licentia ſuperiorum, non incurrit excommunicationem. ibid.7
Impugnans litteras Summi Pontificis non ligatur excommunicatione, niſi eas impugnet ex opinione, quod nequeat ſe de proviſionibus, & gratiis faciendis intromittere ante ſuam coronationem. 171.3
Impugnans litteras Summi Pontificis confectas ante coronationem, incurrit excommunicationem, etiamſi hoc tempore impugnet. ib.5
Incendiarii ipſo facto excommunicationem incurrunt in ſententia auctoris, quamquam illa excommunicatio non eſt reſervata, niſi poſt publicationem. 268.1
Incendiarii, an ſint interdicti. ibid.2
Incendiarii quinam dicantur. ibid.3
Incendiariis quænam pœna impoſita ſit. ibid.1
Incendiarius, an dici debeat, qui tantùm ſemel incendit. ibid.4
Indulgentias publicans ob quæſtum cenſuram incurrit, ſive id per ſe, ſive per alium faciat. 248.6
Indulgentias de novo conceſſas, Religioſus publicare non poteſt in ſua Eccleſia, abſque licentia Ordinarii. ibid. 9
Infantis nomine quiſnam intelligatur. 352.2
Infideles quandonam ligentur excommunicatione imprimendo libros ſine licentia. 12.19
Infideles de ſtatu Reipublicæ Chriſtianæ in damnum Chriſtianorum certiores faciens excommunicationem incurrit. 33.29
Infideles quandonam privilegio immunitatis gaudeant. 225.3
Infidelibus in terris Chriſtianorum arma tradens excommunicationem incurrit, juxta probabiliorem ſententiam. 33.31
Infidelibus, qui non ſunt hoſtes Chriſtianorum, arma tradens, non ſubjicitur excommunicationi. ibid.2
Inhabilis per aliquod tempus ad beneficium, an validè illud obtineat intra præfatum tempus. 336.9
Inhibitio quid ſit. 71.12
Injectio manuum violenta in Clericum quid ſignificet. 198.5
Injuriis afficiens Clericum non ligatur excommunicatione.
Inquiſitionis Officiales ommittentes procedere ex odio, gratia, vel amore, aut lucro contra ſuſpectos, vel diffamatos de hæreſi, excommunicationem incurrunt.
Inquiſitioni, prætextu cogens aliquem ad mutuandam ſibi pecuniam, non videtur in excommunicationem incidere. 333.7
Inquiſitores poſſunt abſolvendi facultatem in crimine hæreſis alteri delegare. 149.6
Inquiſitores poſſunt ab excommunicatione, ob hæreſim contracta abſolvere, etiamſi crimen hæreſis ad officiū ipſorū delatum non ſit. ib.5
Inſinuare quid ſignificet. 264.4
Inſequens Cardinalem, vel Epiſcopum, ſtatim ligatur excommunicatione: vexans verò alia ratione ligatur excommunicatione ſecuta actione principali. 207.4
Inſtrumenta fabriferrariorum, agricolarum, &c. non ſunt materia remota hujus cenſuræ. 31.4
Inſultum faciens ad domum Cardinalis quandonam ligetur excommunicatione. 57.5
Interdicti violatoris quænam vocatio ſequiratur, ut excommunicationem incurrat. 234.7
Interdicti localis tempore vocans aliquem ad audienda divina extra locum interdictum non incurrit excommunicationem. ibid.8
Interdictos publicos in loco ſacro ſepeliens excommunicatione afficitur. 285.5
Interdictum violans in aliis caſibus non expreſſis in Clement. *Gravis*, non videtur ipſo facto excommunicationem incurrere. 236.24
Interdictum locale generale quodnam dicatur. 271.4
Interdictum violans etiam hoc tempore excommunicationem incurrit, ſi illud violet in caſibus in Clementina Gravis, de ſententia excommunicationis, expreſſis. 252.1
Interdicto ligantur, qui præſumunt perturbare, vel impedire ea, quæ pro Eccleſia Toloſana ſtatuta ſunt in Extravag. ſalubriter, de præbendis. 407.p.6
De interdictis perſonalibus generalibus, & ſpecialibus: Item localibus generalibus, & ſpecialibus, vide. 406.p.2.& 3 uſque ad finem.
Interdictus ob celebrationem in loco interdicto præſtita ſatisfactione, ſtatim remanet abſolutus. 409.11
Interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ non afficitur irregularitate, celebrando in domo privata. 384.10
Interficere quinam dicantur. 44.10
Interficiens de mandato Superioris, juriſdictionem non habentis, excommunicationem non incurrit.
Interficiens Epiſcopum ſuſpenſum, excommunicatum, vel degradatum, afficitur excommunicatione. 60.8
Interponens appellationem apud Curiam ſæcularem, non ſolùm excommunicationem incurrit, verùm etiam alia ratione recurrens. 72.24
Interponens ſe in cognitionem cauſarum ſpiritualium, excuſatur ab excommunicatione. 79.20
Interpretans Conc. Trid. ligatur excommunicatione. 177.7
Interſtitiorum tempus quomodò computandus ſit. 344.2
Interſtitiorum diſpenſatio à quo obtinenda ſit. ibid.3
Interſtitiorum diſpenſatio non eandem cauſam in omnibus ordinibus requirit. ibid.4
Interſtitiorum diſpenſatio ab Epiſcopo, etiam Religioſis concedi poteſt. ibid.9
Invadens deferentem victualia ob privatas inimicitias, non incurrit excommunicationem. 40.14
Invadens, vel occupans civitatem, vel oppidum cauſa compenſationis faciendæ, aut injuriæ ulciſcendæ, excommunicationem incurrit, ſi hoc injuſtè faciat. 144.12
Invadens portam oppidi, vel provinciæ S. R. E. excommunicationem incurrit. ibid.5
Invadens, vel injuſtè occupans bona S. R. E. non incurrit excommunicationem. 146.2
Invadens, deſtruens, vel occupans bona privatorum, non incurrit excommunicationem Bullæ. 147.4
Invadens domum alicujus Cardinalis non incurrit excommunicationem, niſi etiam aliquid rapiat, an autem aliam incurrat, explicitum eſt. 208.3
Invadens domum Cardinalis quas pœnas præter excommunicationem incurrat. 209.8
Invadens domum Cardinalis armata manu, incurrit excommunicationem, etiamſi vox non prodierit ipſum in Papam electum fuiſſe.
Invadere quid ſit. 28.5
Invitans ad pugnandum ob privatas inimicitias non committit duellum. 272.6
Judex in carcerem conjiciens aliquem per vim extractum ab Eccleſia a perſonis privatis excommunicationem incurrit, etiamſi ipſe particeps non fuerit extractionis. 230.10
Judex nolens extractum ab Eccleſia reſtituere ligatur excommunicatione. ibid.6
Judex obſidere poteſt exiſtentem in Eccleſia, ut illum capiat, dum extra locum ſacrum ſe receperit.
Judex confingens caſum, quo ſe transferat ad fœminam, ut ipſius teſtimonium excipiat excommunicationem incurrit. 192.7
Judex non incurrit excommunicationem ſi ipſe non confingat caſum accedendi ad fœminam, ſed accedat ob alterius deceptionem. ibi.8
Judex non incurrit excommunicationem ſi accedat ipſius teſtimonium excipiat, etiamſi ad alteriùs fictionem advertat. ibid.9
Judex non incurrit excommunicationem conſulens, auxilians, aut conſenſum præſtans accedendi ad fœminam, ut ipſius teſtimonium excipiat.
Judex Eccleſiaſticus poteſt in defectum Principis juriſdictionem exercere. 85.11
Judex laicus poteſt auctoritate privata periculo occurrere, & damnum impedire, dum periculum eſt in mora. 86.12
Judex laicus damnum impedire poteſt auctoritative, dum periculum eſt in mora, interpoſita legitima ſupplicatione apud Summum Pontificem. ibid.13
Judex laicus non poteſt litterarum Apoſtolicarum executionem impedire, ſi interpoſita ſupplicatione Summus Pontifex adhuc velit has litteras executioni mandari. 87.14
Judex non afficitur excommunicatione, dum Clericus propria ſponte ſiſtit ſe coram ipſius tribunali. 93.4
Judex curans Clericum ad tribunal alterius trahi, non incurrit excommunicationem. ibid.13
Judex iniquè vexans famulos, vel conſanguineos Eccleſiaſticorum, ut ipſi Eccleſiaſtici cogantur ad ſuum tribunal accedere incurrit excommunicationem. ibid.17
Judex invalidè ferens cenſuram, abſque debita ſolemnitate, an cenſuram contrahat. 385.16
Judex trahens, vel trahi procurans Eccleſiaſticum ad ſuum tribunal incurrit excommunicationem, licet Eccleſiaſticus ille vinculo excommunicationis, vel irregularitatis detineatur. 93.18
Judex Eccleſiaſticus incurrit excommunicationem trahendo auctoritate laica Eccleſiaſticum ad ſuum tribunal. 94.2
Judex Eccleſiaſticus non incurrit excommunicationem trahendo

alium

alium Eccleſiaſticum ſibi non ſubditum, ad ſuum tribunal. ibid.3
Judex laicus incurrit excommunicationem trahendo Eccleſiaſticum ad ſuum tribunal, etiamſi illum trahat ob graviſſima delicta. ibid.4
Judex laicus ſubjicitur huic excommunicationi trahendo Clericum ad ſuum tribunal ob delicta tempore laicalis ſtatus ab ipſo perpetrata. 95.9
Judex laicus afficitur excommunicatione trahendo Clericum ad ſuum tribunal, etiamſi trahat intentione ipſum abſolvendi. ibid.14
Judex laicus incurrit excommunicationem trahendo Clericum ad ſuum forum ob falſum, coram ſe depoſitum. 96.16
Iudex laicus incurrit excommunicationem trahendo ad ſuum tribunal Clericum, cauſa officiorum ſecularium. ibid.18
Judex laicus non poteſt Clericum ad ſuum tribunal trahere, etiamſi illum trahere intendat, tamquam ſucceſſorem, & hæredem bonorum laici, etiamſi lis coram laico, cujus eſt hæres, inchoata fuiſſet. ibid.19
Judex, cujus auctoritate ſequeſtratio bonorum Religioſorum fit, excommunicationem incurrit. 123.8
Judex concedens facultatem ſequeſtrandi bona Eccleſiaſtica, an excommunicationem incurrat. 124.17
Judex Eccleſiaſticus adeundus eſt, dum ſuboritur dubium inter Eccleſiaſticum, & exactorem vectigalium. 134.15
Judex, qui ſuo mandato, conſilio, &c. concurrit ad proceſſum, afficitur excommunicatione. 132.2
Judex omittens aliquid facere, ex quo damnum parti ſequitur, non incidit in ſuſpenſionem. 387.3
Judex laicus, qui in cauſa criminali informationem judicialiter capit contra Eccleſiaſticam perſonam, excommunicationem incurrit. 138.7
Judex laicus, qui proceſſum in criminali contra Eccleſiaſticos ex propoſito non inſtituit, non ſubjicitur excommunicationi. ibid.9
Judex laicus interponens ſe in cauſis criminalibus contra Clericum conſentientem, excommunicationem incurrit. 140.9
Judex laicus, qui non facit proceſſum, ſed tantummodò examinat Clericum tamquam teſtem, non incidit in excommunicationem, modò illum non examinet, tamquam principalem, aut contra alium Eccleſiaſticum. ibid.10
Judex laicus, aliique Officiales ſeculares Curiæ excommunicationi non ſubjiciuntur proteſtando, capiendo, &c. perſonas Eccleſiaſticas, dum id faciunt ad inſtantiam fori Eccleſiaſtici. ibid.12
Judex laicus non incurrit excommunicationem proteſtando, vel capiendo Eccleſiaſticum degradatum, & Curiæ ſeculari traditum. ibid.1
Judex laicus capiens, & proceſſans Clericum perpetuò diffidatum, & bannitum ab Eccleſiaſtico Judice, excommunicationem non incurrit. ibid.2
Judex laicus capiens, vel proceſſans Clericum bigamum, non incidit in excommunicationem. ibid.3
Judex laicus capiens Clericum non deferentem habitum, & tonſuram non incurrit excommunicationem. ibid.4
Judex capiens Clericum, quem Clericum eſſe ignorabat, tenetur illum ſub excommunicatione dimittere, vel ad Eccleſiaſticum Judicem remittere poſtquam cognovit eſſe Clericum. ibid.5
Judex capiens Clericum, qui minores ordines accepit intra annum à morte Epiſcopi cum litteris dimiſſoriis Capituli, non incurrit excommunicationem, modo Clericus non eſſet coactus. ibid.6
Judex capiens Clericum in flagranti crimine deprehenſum, ut ſuperiori Eccleſiaſtico conſignet, non incurrit excommunicationem. 141.7
Judex capiens Clericum debitorem fugientem, non incurrit excommunicationem. ibid.8
Judex laicus capiens, aut ſententiam exequens contra Eccleſiaſticum non afficitur excommunicatione, dum id facit tamquam miniſter, & auditor fori Eccleſiaſtici. ibid.11
Judex ſecularis negligens Eccleſiaſtico Judici petenti auxilium præſtare, qua pœna puniendus ſit. 542.3
Judex ſecularis tenetur auxilium præſtare Judici Eccleſiaſtico petenti, etiam non examinata juſtitiæ cauſa. ibid.2
Judex ſecularis tenetur auxilium præſtare Judici Eccleſiaſtico, etiam dum Judex Eccleſiaſticus aliquem ſeculari Curiæ puniendum tradit. ibid.3
Judex laicus non tenetur auxilium Judici Eccleſiaſtico præbere dum conſtat de injuſta ſententia. ibid.4
Judicem Eccleſiaſticum privata authoritate impediens, ne ſua juriſdictione utatur, an ligetur excommunicatione. 112.7
Judicem Eccleſiaſticum, vel aliquem ſuorum gravari mandans, incurrit excommunicationem. 117.8
Judicem Eccleſiaſticum impediens, ne ſua juriſdictione utatur in cauſis mixti fori, quandonam excommunicationis cenſuram contrahat. 113.14
Judicem in aliqua neceſſitate circa ipſius juriſdictionem impediens, aut vexans, non incurrit excommunicationem. 145.20
Judices quinam dicantur. 139.2
Judices Eccleſiaſticos, ordinarios impediens directè, vel indirectè, ne ſua juriſdictione utantur, non incurrit excommunicationem. 112.2
Iudices Eccleſiaſtici auctoritate Eccleſiaſtica invicem ſe impedientes, non incurrunt excommunicationem. 516.2
Iudices Eccleſiaſticos impediens in ſua juriſdictione, non animo impediendi uſum juriſdictionis non incurrit excommunicationem. ibid.3
Iudices Eccleſiaſtici interponentes ſe in cauſis criminalibus, excommunicationem non incurrunt. 540.8
Judici ſuadens, ne ſua juriſdictione utatur, non afficitur excommunicatione, ſi hoc faciat ſine vi, & metu. 552.3
Judici Eccleſiaſtico prohibens ne excommunicationem contra aliquem ferat, aut mandans, ut excommunicationem latam revocet, excommunicationem incurrit. ibid.5
Judices Eccleſiaſtici, qui Officiales Romanæ Curiæ, aut aliàs in Romana Curia pro ſuis negotiis exiſtentes privant beneficiis, eaque aliis conferunt, interdicto incurrunt. 408.p.5
Judicium fori eludere, quiſnam dicitur. 114
Judicium fori quodnam dicatur. ibid.26
Judicum Apoſtolicorum litteras apud Judicem laicum, vel alibi exiſtentium impediens, incurrit excommunicationem. 71.25
Juriſdictio Eccleſiaſtica non poteſt ad poteſtatem laicam redire, tamquam ad principium. 85.7
Juriſdictio ſpiritualis, & Eccleſiaſtica à Chriſto collata fuit. ibid.8
Juriſdictio, quam ſimplices Sacerdotes in articulo mortis habent, non eſt ordinaria, ſed delegata. 150.14
Juriſdictione Eccleſiaſtica ſi ſunt Eccleſiaſtici ante Conſtantini, & Sylveſtri tempora. 85.9
Juriſdictionem ſupremam exigens, vel retinens ex legitima conceſſione excommunicationem non incurrit. 145.23
Iuriſdictionis ſupremæ, aut locorum Eccleſiæ Romanæ ſubjectorum uſurpationem, & perturbationem approbans, excommunicationem incurrit. ibid.28
Jus dicere, quandonam quis poſſit in propria cauſa. 64.4
Juramentum impoſſibile, vel damnoſum libertati Eccleſiaſticæ attentans extorquere, non ligatur excommunicatione, niſi re ipſa extorqueat. 232.4
Juſtitiæ, vel gratiæ nomine, quid intelligatur. 250.4

L

LAceratos, aut commaculans edictum Epiſcopi in loco publico affixum an afficiatur excommunicatione Bullæ. 112.8
Laici Principes non poſſunt litteras Apoſtolicas petere a Legato, ut illas auctoritativè recognoſcant. 75.23
Laici facientes appellationem admitti ab Eccleſiaſticis Judicibus, excommunicationem non incurrunt. 72.25
Laici avocantes cauſas Eccleſiaſticas ex privilegio Summi Pontificis, excuſantur ab excommunicatione. 81.2
Laici non acquirunt jus imponendi collectas ob conſuetudinem. 134.14
Laicis quænam bona ſubmitti debeant, & an compellens ad ea ſubmittenda ligetur excommunicatione. 179.4
Laicus ſibi uſurpans oblationes extra Eccleſiam exiſtentes non incurrit excommunicationem. 161.6
Laicus impugnans montem pietatis non ligatur excommunicatione. 279.4
Laicus non poteſt auctoritativè litteras Apoſtolicas cognoſcere, & iſtarum executionem impedire, etiamſi conſtet illas ſurreptitias, & invalidas eſſe. 74.20
Laicus Iudex, cui conſtat litteras Apoſtolicas ſurreptitias eſſe, poteſt dum aditus ad Superiorem non patet, illarum executionem impedire, & interim Summum Pontificem certiorem cum humilitate facere. ib.21
Laicus bona Eccleſiaſtica poſſidens ſine debita licentia, excommunicationem incurrit. 125.6
Laicus poteſt ad Eccleſiaſticum Judicem in defectum ſecularis Judicis refugere, remiſſivè. 71.8
Laicus non gaudet privilegio fori, quoties non mutato habitu, ſe, ſuaque bona, Religioni mancipavit. 92.12
Laicus exequens ſententiam contra perſonam Eccleſiaſticam excommunicationem incurrit. 138.16
Laicus, aut Clericus nondum Sacerdotali ordine inſignitus, non poteſt etiam in articulo mortis ab excommunicationibus abſolvere. 150.10
Laicus abſolutionem impendens, fingendo ſe Sacerdotem excommunicationem incurrit. 152.2
Latro undè dictus ſit. 18.6
Latro publicus quiſnam dicatur. 221.2
Latrones publici non gaudent privilegio immunitatis. ibid.2
Latrones capientes Clericos, eiſque taleam imponentes, pro eorum redemptione, excommunicationem non incurrunt. 127.14
Lædens Civem Romanum ſacra Urbis loca viſitantem non incurrit excommunicationem, modo ille Civis alibi non habitet. 53.4
Legati, ſeù Nuncii an gaudeant privilegio contra mutilantes, aut vexantes perſonas Eccleſiaſticas, dum redeunt a legatione, ſeù nunciatione. 60.10
Legatos, vel Nuncios non admittens, vel impediens ingredi terras ſibi ſubjectas, an ligetur excommunicatione. 57.8
Legati, vel hæreditatis repudiatio, an ſub nomine alienationis comprehendantur. 300.4
Legatorum, & Nunciorum nomine, quid intelligatur. 60.9

Legatus à latere non poteſt abſolvere ab excommunicationibus Bullæ. 149. 4
Legens libros impreſſos ſine licentia, non ligatur excommunicatione, modò illos apud ſe non retineat, aut liber non ſit ex alio capite prohibitus. 174. 4
Legens, aut retinens libros prohibitos, an ligetur excommunicatione. 12. 15
Leges libertatis Eccleſiaſticæ repugnantes irritæ ſunt, & invalidæ. 84. 4
Legum nomine, quid intelligatur. 186. 4
Lecticam, ſellam aut alia hujuſmodi ad animi relaxationem inſervientia tradens infidelibus non incurrit excommunicationem. 31. 7
Libellos famoſos edens, retinens, vel publicans contra prædicatores, vel minores, excommunicationis laqueo ſuſpenditur. 261. 5
Libellos famoſos conficiens contra aliquos, quibus communicata ſunt privilegia prædicatorum, aut minorum, excommunicationes incurrit. ibid. 7
Libellos famoſos conficiens contra alias perſonas excommunicandus eſt. ibid. 8
Libellos famoſos conficiens aliquibus in locis eſt ipſo facto excommunicatus. 262. 9
Libellum provocatorium faciens, ſed non affigens, non ligatur excommunicatione; ſecùs ſi affigat, vel publicet.
Libellum famoſum conficiens contra aliquem Religioſum, non incurrit excommunicationem. ibid. 6
Liber imprimi debet cum nomine compoſitoris. 175. 9
Liber imprimi poteſt cum nomine Academiæ, Collegii, vel Civitatis. ibid. 10
Liberans ex carcere captum pro crimine hæreſis, abſque licentia, excommunicationem incurrit. 331. 7
Libertas Eccleſiaſtica, quid ſit. 88. 1
Libertas Eccleſiaſtica quotuplex. ibid. 2
Libertas Eccleſiaſtica, utrum formaliter lædi debeat, ut cenſura incurratur. 107. 31
Libertas Eccleſiaſtica quænam dicatur. 108. 39
Libri Canonici, & Canones non ſunt idem. 176. 17
Libri hæreticorum quotuplices. 10. 1
Libros docentes mortale peccatum ab eo committi, qui credit beatiſſimam Virginem immunem fuiſſe à peccato originali legens, vel retinens non incurrit excommunicationem, ſi non habeat pro veris, ſed retineat, ut impugnet, vel ob alios fines. 238. 4
Libros imprimens cum hac loquendi forma, de licentia Superiorum, non incurrit excommunicationem. 175. 7
Libros hæreticorum tranſcribens, aut alio transferens, quibus pœnis afficiatur. ibid. 13
Libros Catholicorum corrumpens incurrit excommunicationem comminatoriam. ibid. 14
Libros Canonicos, aut traditiones Apoſtolicas non ſuſcipiens, excommunicatione afficitur. 176. 16
Libros vetitos ob excitationem ad turpem libidinem veneream legens, an excommunicatione afficiatur. 11. 5
Libros hæreticorum legens, retinens, imprimens, aut defendens, tractantes de Religione, aut hæreſim continentes, an incurrant excommunicationem. ibid. 7
Libros hæreticorum legendi facultas, à quonam obtinenda ſit. ibid. 10
Libros hæreticorum defendens, quandonam excommunicatione afficiatur. 14. 20
Libros prohibitos retinens, quomodo excommunicationem incurrat. ibid. 15
Libros hæreticorum, an requiratur, ut aliquis per ſe ipſum legat, ut incurrat excommunicationem. 11. 11
Libros hæreticorum oculis tantum percurrens, an ligetur excommunicatione. 12. 12
Libros hæreticorum legens, ut incurrat excommunicationem, requiritur, ut intelligat. ibid. 13
Librum hæreſiarchæ legens, an ligetur excommunicatione. 11. 3
Librum hæreticum retinens, quandonam præſumatur hæreticus. 12. 17
Librum hæreticum habens tenetur illum tradere inquiſitoribus. ibid. 18
Librum edens in laudem Concilii Tridentini non ligatur excommunicatione. 177. 6
Librum examinatum, & jam approbatum non admittens, nullam pœnam incurrit, exceptis libris Canonicis, & traditionibus Apoſtolicis. 175. 15
Licentia debet eſſe expreſſa, dum aliquis è loco ſacro extrahendus eſt.
Licentia generalis conceſſa Parochiano ad recipiendum Sacramentum Extremæ Unctionis, vel Euchariſtiæ à quolibet Religioſo, excuſat Religioſum ab excommunicatione, adminiſtrando præfata Sacramenta. 323. 6
Licentia tacita non excuſat Religioſum euntem ultra mare ſine licentia ſui Superioris, ſed licentia debet eſſe inſcriptis expreſſa. 326. 3
Licentia Epiſcopi an debeat eſſe expreſſa. 100. 28
Licentia ſequeſtrandi fructus Eccleſiaſticorum petita, ſed denegata, non excuſat ab excommunicatione. 123. 16
Licentia interponendi ſe in cauſis Eccleſiaſticorum, ut excommunicationem evadat, qualis eſſe debeat. 139. 18
Licentia legati ad interponendum ſe in cauſis criminalibus an ſufficiat. ibid. 19
Licentiam extendens contra perſonas Eccleſiaſticas, ultra caſus expreſſos in excommunicationem incidit. 138. 17
Licentiam juſtè petens vexandi eum, qui cenſuram tulit, vel eos, quorum occaſione cenſura lata eſt, non incurrit excommunicationem. 117. 7
Limina Apoſtolorum an idem ſignificent, quod Roma, ſeù Urbis. 53. 9
An Limina Apoſtolorum quinam accedere teneantur. 391. 1
Litteram brevem, ſeù modicum chirographum mittens in conclavi, ligatur excommunicatione. 189. 13
Litterarum Apoſtolicarum executionem impediens in aliqua cauſa, in qua rationabiliter putat illas locum non habere, non incurrit excommunicationem. 73. 4
Litterarum Apoſtolicarum executionem impediens, excommunicationem incurrit, ſive id faciat privata, ſive publica auctoritate. 74. 10
Litterarum Apoſtolicarum falſificatio, interdicta eſt ſub excommunicatione. 27. 1
Litterarum Apoſtolicarum nomine, non ſolùm intelliguntur illæ, quæ à Summo Pontifice conceduntur, verùm etiam aliæ, quæ in Canone conceduntur. 71. 18
Litterarum Apoſtolicarum nomine quid intelligatur. ibid. 9
Litterarum Apoſtolicarum falſificationem conſulens, favens, aut mandans, non incurrit excommunicationem contra falſitatem, ſed excommunicationem c. ad falſariorum. 28. 8
Litterarum ſacræ Pœnitentiariæ executionem impediens, excommunicationem incurrit. 72. 22
Litterarum Apoſtolicarum executionem impediens, excommunicationem incurrit, ſive id per ſe, ſive per alium faciat. 74. 11
Litterarum Apoſtolicarum actionem impediendi executionem ratam habens, non incurrit excommunicationem. ibid. 12
Litteras Summi Pontificis impugnans, non ligatur excommunicatione, niſi eas impugnet ex opinione, quod nequeat ſe de proviſionibus, & gratiis faciendis intromittere ante ſuam coronationem. 171. 3
Litteras Summi Pontificis confectas ante coronationem impugnans, incurrit excommunicationem, etiamſi hoc tempore impugnet. ibid. 5
Litteras mittens Cardinali in conclavi exiſtenti, non ligatur excommunicatione, ſi litteræ ad Cardinalem non perveniant. 188. 8
Litteras mittens Cardinali in conclavi exiſtenti, ligatur excommunicatione, ſivè ſecretè, ſivè publicè mittat. ibid. 4
Litteras, vel ſcripta deferens in conclavi, non ligatur excommunicatione. 189. 11
Litteras Apoſtolicas falſas apud ſe habentes, excommunicationem incurrunt, etiamſi ipſi eas non impetraverint. 197. 7
Litteras Apoſtolicas falſas habentes, excommunicationem incurrunt reſervatam Papæ, etiamſi ipſi in ſententia excommunicationis nominatim non exprimantur. ibid. 8
Litteras à Summo Pontifice obtinens falſas ob defectum expreſſionis, excommunicationem non incurrit. 18. 3
Litteras à Summo Pontifice obtinens falſas pro mentito nomine, excommunicationem non incurrit. ibid. 4
Litteras Apoſtolicas obtentas comburens, aut dilacerans, ita ut ad uſum adhiberi nequeant alio ſenſu, quam Summus Pontifex intenderit, excommunicationem incurrit. ibid. 5
Litteras falſificatas apud ſe retinens, non remanet excommunicatus excommunicatione Papæ, ſed potiùs ordinarii, ſi ea ab ordinario lata ſit juxta c. dura, de crimine falſi. ibid. 6
Litteras Apoſtolicas petens ſibi exhiberi, ut illas examinet non incurrit excommunicationem. 73. 2
Litteras falſificans, quibus nullus unquam utatur, ſubjicitur excommunicationi, ſecus ſi adſit parvitas materiæ, aut ſi litteræ jam evanuerunt. 28. 2
Litteras Apoſtolicas falſificans, incurrit excommunicationem, etiamſi præfatæ litteræ invalidæ ſint ob ſurreptionem. ibid. 9
Litteras Apoſtolicas Summo Pontifici ſcriptas, falſificans tamquam ſcriptas à perſona privata immunis eſt ab hac cenſura. ibid. 10
Litteras Apoſtolicas falſificare incipiens, ſed non perficiens, excommunicationis pœnam evadit. 29. 12
Litteras Apoſtolicas falſificans animo illis non utendi, non incurrit excommunicationem juxta ſententiam auctoris. ibid. 13
Litteras Sacræ Congregationis Cardinalium impediens, quæ de mandato Papæ ſcribuntur excommunicationem incurrit. 72. 23
Litteras Summi Pontificis falſas fabricantes excommunicationi ſubjiciuntur. 28. 1
Litteræ Apoſtolicæ, brevia, & ſupplicationes quænam dicantur. 27. 1
Litteræ executoriales quænam dicantur. 21. 15
Litteræ Sacræ Congregationis, Pœnitentiariæ, Epiſcoporum, &c. non comprehenduntur ſub nomine litterarum Apoſtolicarum. 27. 2
Litteris falſificatis utens, non remanet excommunicatus, excommunicatione Bullæ, ſed contrahit excommunicationem c. ad falſariorum, de crimine falſi, modo utens ſit laicus. 28. 7
Litteris Apoſtolicis aliquid addens, licèt modicum, mutans ſenſum à Summo Pontifice intentum, incurrit excommunicationem, etiamſi parti, aut fiſco damnum indè non ſequatur. 27. 5
Litteris Apoſtolicis non obediens, aut conſenſum non præſtans, non incurrit excommunicationem. 73. 8

Loca

Digitized by Google

Loca mediatè, vel immediatè ſubjecta Romanæ Eccleſiæ quænam dicantur. 142. 3
Locantes, vel concedentes domos manifeſtis uſurariis, cenſuris ſubiiciuntur. 284. 1
Locum in cauſa duelli concedens, ligatur excommunicatione. 338. 3
Locus, in quo ſepultus fuit hæreticus, Eccleſiaſtica carere debet ſepultura, quoad eam partem, in qua hæreticos ſepultus fuit. 185. 8
Locus, in quo ſcienter ſepultus fuit hæreticus, aut ejus receptator, defenſor, vel fautor, Eccleſiaſtica ſepultura privatur. 414. p. 7

M

Magiſter, ſeù Doctor, detinens Religioſum in ſuis ſcholis, qui habitum dimiſit, excommunicationem incurrit, etiamſi eum non doceat. 187. 5
Magiſter, ſeu Doctor retinens in ſcholis Religioſum habitu exutum non ligatur excommunicatione, ſi eum retineat dum lectio non habetur. ibid. 8
Magiſter, ſeu Doctor docens aliquos, dum novit aliquem Religioſum in domo propinqua ipſum audire, non ligatur excommunicatione. ibid. 9
Magiſter, ſeù Doctor quidnam facere teneatur, dum advertit Religioſum adeſſe in ſua ſchola, qui dimiſſo habitu, intendit ipſum audire. ibid. 10
Magiſter an teneatur Sacerdotem phyſicam, vel legem audientem è ludo expellere. 281. 8
Magiſtri non incurrunt excommunicationem docendo Sacerdotes legem, vel phyſicam. ibid. 7
Magiſtri, & Doctoris nomine quid intelligatur. 187. 13
Magiſter, & Scholares Academiæ Bononienſis, excommunicationem incurrunt conducendo hoſpitium aliorum abſque ipſorum licentia ante finitum conductionis tempus. 192. 2
Magiſtratus ſæculares non præbentes auxilium circa clauſuram Monialium, ſubiiciuntur excommunicationi. 329. 3
Magiſtratus, & Officiales excommunicationem incurrunt, non tranſmittendo ad carceres Inquiſitionis delinquentem delatum ad Sanctum inquiſitionis officium, & in carceribus ipſorum Magiſtratuum exiſtentem. 332. 3
Magiſtratus impediens litteras Apoſtolicas executioni mandari, antequam adveniat conſenſus ſui principis, remanet excommunicatus. 74. 12
Magiſtratus ſciens ſervari ſtatutum contra libertatem Eccleſiaſticam, utrum excommunicationem incurrat non impediendo. 109. 10
Magiſtratuum ſæcularium nomine, quid intelligatur 329. 4
Magnam frumenti quantitatem aſportans extra ſtatum, ſed modicam ſingulis vicibus, quandonam ligetur excommunicatione. 267. 22
Mandans verberare aliquem an incurrat excommunicationem ſecuto homicidio, vel mutilatione. 48. 4
Mandans, ratum habens, conſulens, favens, & auxilians occiſionem, vel mutilationem Cardinalis, vel Epiſcopi excommunicationem non incurrit, ſtatim præſtito auxilio, vel conſilio, nondum ſecuto effectu principali. 62. 10
Mandans percuti unum Epiſcopum non incurrit excommunicationem, ſi mandatarius alium Epiſcopum percutiat. ibid. 12
Mare ingrediens animo deprædandi toties excommunicationem incurrit, quoties exercet actionem diſcurrendi moraliter interruptè. 20. 3
Materia parva, aut gravis reſpectu transferentis triticum extra ſtatum, quænam cenſeatur. 267. 21
Materia parva non ſufficiens ad incurrendam excommunicationem contra impedientes deferri victualia ad Romanam Curiam quænam cenſeatur. 42. 4
Matrimonii celebrationem impediens non incurrit excommunicationem, juxta probabiliorem DD. ſententiam. 164. 3
Matrimonii celebrationi aſſiſtens, favens, vel conſulens, non incurrit excommunicationem, etiamſi matrimonium celebratum ſit in caſibus in Clementina unica prohibitis. 168. 21
Matrimonio aſſiſtens cum licentia per dolum extorta ſuſpenſione ligatur 367. 5
Matrimonio clandeſtino aſſiſtens non ligatur ſuſpenſione latæ ſententiæ, ſed ferendæ. 368. 9
Matrimonium ſcienter contrahens in gradibus conſanguinitatis excommunicationem incurrit. 166. 1
Matrimonium ſcienter contrahens cum affine ligatur excommunicatione. ibid. 2
Matrimonium ſcienter contrahens cum Moniali excommunicationem incurrit. ibid. 3
Matrimonium contrahens cum ea, quam putabat conſanguineam, affinem, vel Monialem; cum re ipſa non eſſet, non incurrit excommunicationem. ibid. 4
Matrimonium fictè celebrans cum altero ex animo contrahente in caſibus prohibitis non incurrit excommunicationem, imò neque illam incurrit celebrans matrimonium ex animo. 167. 10
Matrimonium celebrans in præfatis caſibus, cum impubere non incurrit excommunicationem. ibid. 11
Matrimonium celebrans per vim, aut metum in caſibus prohibitis, non incurrit excommunicationem. ibid. 12
Matrimonium celebrans per verba de futuro in caſibus prohibitis, non incurrit excommunicationem. ibid. 13
Matrimonium contrahens in caſibus prohibitis abſente Parocho, vel teſtibus, non incurrit excommunicationem. ibid. 16
Matrimonium contrahens bona fide in caſibus prohibitis, altero mala fide contrahente, non incurrit excommunicationem, alter verò incurrit. ibid. 18
Matrimonium contrahens ex ignorantia in caſibus prohibitis non incurrit excommunicationem, etiamſi poſteà mala fide in matrimonio jam contracto perſeveret. 168. 19
Matrimonium celebrans in aliquo impedimento dirimente, incurrit excommunicationem exceptis caſibus prohibitis in Clement. unic. de conſanguinitate. ibid. 20
Matrimonium ſolemnizare quiſnam dicatur. 322. 15
Matrimonium clandeſtinum celebratum in iis locis, in quibus Tridentinum acceptatum non fuit, aſſerens invalidum eſſe, excommunicationem incurrit. 168. 3
Matrimonium ſine conſenſu parentum celebratum, aſſerens irritum eſſe, vel à parentibus irritari poſſe afficitur excommunicatione. ibid. 4
Membrum jam debilitatum abſcindens excommunicationem incurrit. 45. 17
Mentio Concilii Tridentini non eſt neceſſaria in revocatione decreti ipſius. 9. 8
Merces, vel victualia infidelibus abſque privilegio deferens, quandonam excuſetur à cenſura. 37. 16
Metropolitanus, qui per nuncium, aut litteras non defert intra tres menſes Epiſcopos ſuffraganeos, abſque juſta, & rationabili cauſa non reſidentes ultra annum, & contra Epiſcopum ſuffraganeum antiquorem reſidentem, qui non defert Metropolitanum ultra annum abſque legitimo impedimento, ſeù juſta cauſa abſentem ultra annum, interdicto ſubiicitur. 409. p. 7
Metu levi cogens fœminam ad Religionem non incurrit excommunicationem. 160. 5
Metum injuſtum incutiens ad Religionem, non incurrit excommunicationem. ibid. 6
Miniſtri, & Officiales locorum ſtatus Eccleſiaſtici quandonam ligentur excommunicatione concedendo licentiam deferendi arma brevioris menſuræ trium palmorum. 337. 2
Miracula incerta, aut ficta prædicari non poſſunt, non tamen ob id excommunicatio incurri videtur in ſententia auctoris. 387. 10
Miſſam inchoatam dimittens ſine gravi cauſa ſuſpenditur à corpore, & ſanguine Chriſti, niſi dimittat ob aliam paſſionem. 365. 1.
Miſſam inchoatam dimittens, non ob paſſionem, ſed ob aliam cauſam non remanet ſuſpenſus, ſi cauſa rationabilis ſit. ibid. 2
Mittens ſcripturam in conclavi ligatur excommunicatione, etiamſi ſcriptura non agat de Summi Pontificis electione. 189. 10
Moyſes non ſolum temporale dominium, verum etiam ſpiritualem juriſdictionem habebat. 84. 6
Monachus, qui bono animo ingreſſus eſt curiam, ſed poſtea in curia commoratur intentione damnum inferendi ſuis Prælatis, vel Monaſteriis, excommunicationem non videtur incurrere juxta probabiliorem auctoris ſententiam. 313. 5
Monachus accedens ad curias Principum animo nocendi, excuſatur ab excommunicatione, ſi hoc faciat ex ignorantia. ibid. 15
Monachus, tenens ligna, vel lapides in ſuo cubiculo, non incurrit excommunicationem. 318. 4
Monachus gaudens privilegio canonis quiſnam dicatur. 201. 7
Monaſteria, & domus Religioſorum gaudent privilegio immunitatis. 217. 10
Monaſterii nomine, quid ſignificetur. 120. 15
Monaſterio an licitum ſit mutuam pecuniam, vel depoſitum, vel commodatum recipere à parentibus, vel curatoribus puellæ. 347. 7
Monetam falſam expendens in regno Franciæ ligatur excommunicatione. 377. 4
Monetarum tonſores, & fures iis ſimiles gaudent immunitate. 221. 4
Moniales novitiæ, vel etiam converſæ, gaudent privilegio fori. 92. 13
Moniales aſſiſtentes agitationi ferarum non ligantur excommunicatione in ſententia auctoris. 283. 10
Monialium viſitatorem impedire intendens non incurrit excommunicationem, quia requiritur effectus conſummatus. 164. 3
Monialium viſitatorem impediens incurrit excommunicationem, ſi monitione præmiſſa ceſſet impedire. ibid. 4
Monialium viſitandarum munus ad quem pertineat. ibid. 5
Monitio ſpecialis an requiratur ad incurrendam excommunicationem, dum quis impedit viſitatorem Monialium in ſuo munere. ibid. 5
Monitio quintuplex requiratur, ut impediens viſitatorem Monialium in ſuo munere ligetur excommunicatione. ibid. 6
Monitio à quonam fieri debeat, dum quis impedit viſitatorem Monialium in ſuo munere. ibid. 7
Monitio legitima quænam cenſeatur.
Monitio facienda Clericis concubinariis debet eſſe ſpecialis. 339. 3
Monitorium, quid ſit. 71. 13
Montè pietatis impugnantes ſubiiciuntur excommunicationi. 378. 3
Mortis periculum eſt ſufficiens cauſa, ut Epiſcopus abſolvere poſſit ab excommunicatione contracta ob Clerici percuſſionem. 206. 18
Mulierem rapiens excommunicationem incurrit, etiamſi cum ipſa

ipſa matrimonium non celebret, aut eam carnaliter non cognoſcat. 169. 3
Mulieres capillos ad invicem evellentes, aut pugnis, aut alio inſtrumento non periculoſo ſe petentes, non incurrunt pœnas ob duellum impoſitas. 272.11
Munera recipientes præter eſculenta, & poculenta, dum Rectoris; & Gubernatoris officium gerunt in ſtatu Eccleſiaſtico, quam pœnam præter excommunicationem incurrant. 302. 7
Munera tradens Gubernatori locorum ſtatus Eccleſiaſtici præter eſculenta, & poculenta excommunicationem incurrit, & quomodo poſſit hanc excommunicationem incurrere, ibid. 3
Mutatio nominis reſpectu Summi Pontificis originem traxit a Sergio Papa. e. 7
Mutilans exiſtens in Eccleſia immunitate privatur, etiamſi non occidat. 221. 8

N

NArrans aliquid, ex quo pendet aliquos duelli occaſionem arrepturos, non incurrit excommunicationem. 275.38
Nativitates hominum, vel judicia faciens circa futuros effectus non contingentes, reus eſt Aſtrologiæ judiciariæ, ſi abſolutum ferat judicium. 194 4
Navigationis cauſa navigans, ſed oblata opportunitate deprędatur, non ligatur excommunicatione. 18. 3
Navigationem ſuſcipiens cauſa navigandi, & ſimul deprædandi excommunicatus eſt, etiamſi animum habeat agendi prædas contra unam ſolum nationem. ibid. 8
Nautæ, muliones, & ſimiles, arma, & alia hic prohibita infidelibus deferentes, vel tranſportantes ipſos infideles cum ſuis armis, aut accommodantes, naves, equos, vel ſervum ad deferendum gladio hujus cenſuræ feriuntur. 28. 8
Neceſſaria ad Romanam Curiam quænam dicantur. 31. 9
Nomine pedagii, guidagii, portorii, ſeù gabellæ, ac vectigalis non venit taxa, talea, collecta, præſtantia, perticatus, domus, panis, & hic ſimilia. 23. 4
Nomine auctionis, quid intelligatur. 24. 3
Nominis mutatio, qua de cauſa introducta ſit. 2. 8
Notarii, quinam dicantur.
Notarius, vel alii officiales accipientes aliquid pro litteris dimiſſoriis, vel pro ſigillo, an incidant in excommunicationem, & an incurrant, qui aliquid ipſis tradunt. 240. 15
Novalia quænam dicantur. 513. 3
Novi pedagii impoſitio quænam dicatur. 24. 2
Novitiatus, quo tempore peragi debeat. 399 5
Novitiatus annus an debeat eſſe continuus. ibid. 7
Novitiatus annus non videtur interrumpi ob receſſum ad breve tempus. 400. 8
Novitiatus peragi debet in habito Religionis. ibid. 10
Novitiatus an peragi poſſit extra Monaſterium. ibid. 11
Novitii poſſunt in Religione abſolvi à cenſuris reſervatis, à quibus abſolvi poſſunt Religioſi. 91. 11
Novitii admittentes fratres, vel ſorores tertii Ordinis ad Divina Officia tempore interdicti, non ligantur excõmunicatione. 325 3
Novitii intereſſentes agitationi ferarum non ligantur excommunicatione. 283.8
Novitius non incurrit excommunicationem exeundo è clauſtro ad audiendas leges, vel medicinam. 310. 13
Novitius adminiſtrans Extremam Unctionem ſine licentia, non ligatur excommunicatione. 324. 35
Novitius deſerens Religionem, à quo puniri poſſit ob delictum in Religione patratum. 92. 14
Nuncii, aliique miſſi à Summo Pontifice ſubiiciuntur excommunicationi impetrando commendationes, & favores, pro ſe, vel ſuis conſanguineis, & neceſſariis. 292. 3
Nuncii miſſi à Summo Pontifice incurrunt excommunicationem impetrãdo favores, etiamſi miſſi fuerint pro cauſa temporali. ib 4
Nuncii miſſi à Collegio Cardinalium Sede vacante non afficiuntur excommunicatione impetrando favores. ibid. 3
Nuncium, vel Epiſcopum expellens à loco, in quo juriſdictionem habere poteſt, afficitur excommunicatione. 57. 15
Nuncius impetrans favores, ſeu commendationes ab Imperatrice, ſubiicitur excommunicationi. 292. 6
Nuncius miſſus ad Ducem, vel ad Principem, & ab ipſius uxore impetrans commendationes, ſeu favores, ſubiicitur excommunicationi. ibid. 7
Nuncius impetrans commendationes, vel favores, à filiis Regis, vel Principis ad Principatum nondum promotis, non ſubiicitur excommunicationi. ibid. 8
Nuncius miſſus ad Rempublicam excommunicatione afficitur impetrando favores ab aliquo illius magiſtratus. ibid. 9
Nuncius non ligatur excommunicatione, quoties Rex, vel Princeps, ad quem miſſus fuerat, ſponté litteras ſcribit, vel per ſe ipſum, aut per alium, Summum Pontificem rogat, ut gratiam Nuncio, vel ejus conſanguineis conferat. ibid. 10
Nuncius ligatur excommunicatione, quoties ipſius conſanguinei inducant Principem ad commendationes, & favores conferendos, Nuncio hoc advertente. ibid. 11
Nuncius non ligatur excommunicatione procurando favores ad

dignitatem obtinendam, non in Curia Summi Pontificis, ſed alterius Principis. ibid. 12
Nuncius non incurrit excommunicationem procurando favores pro amicis, vel affinibus. ibid. 13
Nuncius non ligatur excommunicatione impetrando favores poſt completum legationis munus. 293. 14

O

OBiiciens aliquem defectum, & deficiens in probatione condemnari debet expenſis. 370. 11
Oblationes ad quem pertineant. 161. 2
Oblationes de ſacris Eccleſiis auferens, ligatur excommunicatione, juxta probabiliorem ſententiam. ibid. 25
Oblationes de ſacris Altaribus auferens, afficitur excommunicatione, etiamſi auferens ſit Romanus. ibid. 3
Oblationes ſurripiens non ligatur excommunicatione, ſi ſit Eccleſiaſticus. ibid. 5
Oblationes accipiens ab uſurariis manifeſtis, aut eos ſepeliens, ligatur ſuſpenſione. 368. 1
Oblationes accipiens à raptoribus Eccleſiarum ſuſpenſus eſt, modò raptor ſit nominatim denunciatus. 369. 7
Oblationum nomine, quid intelligatur. 368. 3
Oblationum actualis oblatio requiritur ad incurrendam excommunicationem, & non ſufficit conatus. 161. 4
Obſidentes vias, & adorientes Romipetas, illiſque pecuniam, veſtes, & alia ſubtrahentes excommunicantur in hoc canone. 51. 8
Occidens aliquem extra Eccleſiam exiſtentem non privatur immunitate, etiamſi ipſe homicida alium occidat, dum in Eccleſia exiſtit. 221. 3
Occidens, vel mutilans eum, qui in Curia moratur, non afficitur excommunicatione. 44. 8
Occidens, aut vexans denunciatorem, vel accuſatorem in cauſa Officii ſancti, excommunicationem incurrit. 171. 3
Occidens, vel mutilans recedentes à Sede Apoſtolica in hanc cenſuram an incurrant, ſi in Bulla de recedentibus nulla mentio ſiat 44. 9.
Occidens unum dumtaxat hominem ad Romanam Curiam accedentem an ligetur excommunicatione. ibid. 13
Occidens, mutilans, capiens, ſpolians, &c. accedentes ad Romanam Curiam, excommunicationem incurrunt, modò prædicta privata auctoritate faciant. 47. 36
Occidens, vel mutilans plures uno ictu, an pluribus afficiatur excommunicationibus. 49. 11
Occidens, ſpolians, vel mutilans Turcas, aliumve infidelem, an excommunicationem incurrat. ibid. 12
Occidens, aut mutilans accedentes ad Sedem Apoſtolicam, oum occidendi, & mutilandi ſint, tamquam accedentes, & non ex alia cauſa. ibid. 13
Occidens, aut ſpolians Romipetas, aut peregrinos ad Urbem, cauſa devotionis accedentes excommunicationem incurrit. 50. 1
Occidens, aut mutilans proficiſcentem ad Urbem cauſa devotionis excommunicationem incurrit, etiamſi ibi non exiſtat. 53. 3
Occidens, vel mutilans, aut ſpolians Turcas, hæreticos, vel excommunicatos Romam devotionis gratia proficiſcentes excommunicationem incurrit. 55. 20
Occidens, vel detinens Clericum de familia Cardinalis, Epiſcopi, vel Nuncii, non ligatur cenſura. 60. 11
Occidens, vel tenens Clericum de familia Cardinalis, Epiſcopi, vel Nuncii, an excommunicationem incurrat *c. fœlicis de pœnis*. ibid. 12.
Occidens aliquem in Eccleſia exiſtentem privatur immunitate, etiamſi illum occidat pila, vel ſaxo foris exiſtentes. 221. 1
Occidens, vel ſpolians Judicem, Advocatum, vel Procuratorem extra Romanam Curiam exiſtentem cauſa negotii, quod in Romana Curia peragitur, an ligetur excommunicatione. 67. 12
Occidens, percutiens, & ſpolians conſanguineum recurrentis ad Romanam Curiam, non incurrit excommunicationem. ibid. 13
Occidens, vel ſpolians juſtè recurrentem ad Romanam Curiam excuſatur ab excommunicatione. ibid. 2
Occidens, vel ſpolians injuſtè recurrentem ad Sedem Apoſtolicam excommunicationem incurrit juxta ſententiam auctoris. ibid. 3
Occidens, vel mutilans vagabundum à Sede Apoſtolica recedentem, non ligatur excommunicatione. 44. 7
Occidi jubens, vel mandans aliquem excommunicationem incurrit etiamſi in gratia exiſtat tempore executionis mandati. 48. 3
Occidi jubens, vel mandans aliquem, excommunicationem incurrit. 68. 7
Occiſionem, vel ſpoliationem ratam habens, non ligatur excommunicatione. 48. 6
Occiſionem, vel ſpoliationem recurrentium ad Romanam Curiam non impediens, non incurrit excommunicationem. ibid. 7
Occiſionem, vel mutilationem Cardinalis, vel Epiſcopi ratam habens, conſulens, favens; & auxilians, excommunicationem non incurrit ſtatim præſtito auxilio, vel conſilio, ſed dum ſecuto effectu principali. 68. 10
Occiſionem, vel mutilationem Cardinalis ratam habens, an excommunicationem incurrat.

Ee Occul.

cultans, vel retinens bona à pietatis ablata per ſe loquendo non ſi citur excommunicatione. 19. 10
Occultans arma accedentium ad Sedem Apoſtolicam, an remaneat excommunicatus, ſecuta illorum morte, aut mutilatione. 48 8
Occupans Civitates, vel loca Eccleſiæ Romanæ excommunicationem incurrit. 144. 7
Offendens famulos, ſeu familiares accedentis ad Urbem, afficitur excommunicatione, quoties famuli, vel familiares ſunt in comitatu domini. 53. 5
Offendens infidelem recurrentem ad Sedem Apoſtolicam excommunicationem contrahit. 66. 3
Offendens Epiſcopos excommunicationem incurrit, quæ hoc tempore ſervata eſt in Bulla Cœnæ. 207. e
Offendens familiares Cardinalis, vel Papæ, an ligetur excommunicatione. ibid. 6
Officiales Papæ non ligantur excommunicatione occidendo, vel mutilando commorantes in Romana Curia. 47. 38
Officialis Epiſcopi nomine quiſnam intelligatur.
Officiorum Divinorum nomine, quid intelligatur. 264. 2
Olei nomine, an intelligantur etiam oleæ. 266. 9
Oleum transferens extra ſtatum Eccleſiaſticum an ligetur excommunicatione. ibid. 8
Omnibus interdictum eſt accedere ad Monaſteria Monialium.
Opinionem Cajetani ſuſtinens, qui aſſerit confeſſionem non requiri ex jure divino ante communionem, non incurrit excommunicationem. 273. 4
Opus non eſt, ut Eccleſia, de qua excommunicatus, vel interdictus tenuit exire, ſit interdicta. 235. 17
Oratorem mittendum ad Sedem Apoſtolicam proponens, ut tractet de alienatione bonorum Sedis Apoſtolicæ, an excommunicationem incurrat. 264. 3
Oratorium privatū frangens non ligatur excommunicatione. 210. 8
Oratorium authoritate Epiſcopi conſtructum gaudet privilegio immunitatis. 217. 14
Ordinans bigamum, vel pœnitentem publicum, non poteſt per annum Miſſam celebrare. 361. 2
Ordinans infantem, illiteratum, conjugatum an ſuſpenſionem incurrat. ibid. 3
Ordinans alienum ſubditum ſuſpenſus remanet à collatione ibid 4
Ordinare, quid ſit. 10e. 5
Ordinarii nomine, quinam intelligatur. 363. 1
Ordinatus à proprio Epiſcopo in aliena Diœceſi ſimulque in eadem functiones exercens ordinis, an incurrat irregularitatē 359 4
Ordinatus ſimoniace ſuſpenſus eſt. 345. 5
Ordinatus per ſaltum incurrit irregularitatem exercendo functiones ordinis. 341. e
Ordinatus per ſaltum, validè ordinatus eſt. ibid. 4
Ordinatus per ſaltum non remanet ſuſpenſus. ibid. 1
Ordinatur per ſaltum non remanet ſuſpenſus ab ordinibus antea ritè ſuſceptis. ibid 10
Ordinatus probans ſe Sacerdotali ordine inſignitum eſſe, non præſumitur promotus per ſaltum. 342. 11
Ordinatus per ſaltum ex ignorantia non afficitur ſuſpenſione. ib. 15
Ordinatus per ſaltum ex ignorantia, non poteſt exercere functiones ordinis per ſaltum ſuſcepti, nondum ſuſceptis inferioribus ordinibus prætermiſſis. ibid. 6
Ordinatus per ſaltum non poteſt ſuperiorem ordinem ſuſcipere nondum ſuſceptis inferioribus prætermiſſis. ibid. 17
Ordinatus extra tempora abſolvi poteſt ab Epiſcopo. 343 6
Ordinatus eodem die pluribus minoribus ordinibus non ligatur ſuſpenſione, ſecus ſi minores cum aliquo majore eadem die ſuſcipiat. ibid. 2
Ordinatus eodem die ſacro ordine, & conſecratione Epiſcopali non ligatur ſuſpenſione. ibid. 3
Ordinatus per ſimoniam ab alio commiſſam, non ligatur ſuſpenſione, etiamſi poſt ordinationem approbet ſimoniam ab alio commiſſam. 345. 5
Ordinatus Ordine ſacro abſque ullo titulo ſuſpenſus eſt. 349. 5
Ordinatus cum pacto non petendi ſuſtentationem, vel quid aliud ab ordinante, vel præſentante incurrit ſuſpenſionem ab executione ordinis ſuſcepti. 350. 3
Ordinatus ſine titulo, vel patrimonio, ſuſpenſionem incurrit. ib. 4
Ordinatur ſine titulo duplicem incurrit ſuſpenſionem, ſi ficto titulo litteras dimiſſorias obtinuit. ibid. 8
Ordinatus ſine titulo, incurrit irregularitatem exercendo functiones ordinis antequam abſolvatur. ibid. 9
Ordinatus vero patrimonio non incurrit ſuſpenſionem, ſi ſuſcepto ſacro ordine patrimonium retroducat, & renunciet. ibid. 10
Ordinatus ad titulum patrimonii, vel penſionis non eſt ſuſpenſus. 351. 15
Ordinatus ad titulum beneficii, ſed ſolum in potentia incurrit ſuſpenſionem, ſecus probabiliter dici videtur de eo, qui beneficii collationem obtinuit, ſed ejus poſſeſſionem nondum cœpit. ib. 16
Ordinatus ad titulum patrimonii quandonam ligetur ſuſpenſione, ſi ære alieno ita gravatus ſit, ut ſolutis debitis non remaneant bona ad titulum ſufficientia. ibid. 22
Ordinatus ſine titulo de licentia proprii Epiſcopi à quonam alendus ſit. 352. 34
Ordinatus ſine titulo mortuo Epiſcopo ordinante, alendus eſt à ſucceſſore. 353. 37
Ordinatus ordine minori ab Epiſcopo, qui Epiſcopatui renunciavit non incurrit ſuſpenſionem. ibid. 2
Ordinatus ordine Subdiaconatus ab Epiſcopo, qui Epiſcopatui renunciavit, ſuſpenſionem incurrit. ibid. 3
Ordinatus ab Epiſcopo, qui Epiſcopatui renunciavit ligatur ſuſpenſione, etiamſi de licentia proprii Epiſcopi ſit ordinatus. 354 5
Ordinatus ab alieno Epiſcopo abſque licentia proprii ſuſpenſionem incurrit. ibid. 6
Ordinatur ab Epiſcopo, qui Epiſcopatui renunciaverit, validè ordinatur eſt. ibid. 8
Ordinatus ab Abbate, qui ſuæ dignitati renunciavit, non remanet ſuſpenſus ibid. 11
Ordinatus ab Epiſcopo, qui renunciavit dignitati, à quonam diſpenſari poſſit. ibid. 14
Ordinatur ab aliquo obſtricto cenſura, ſuſpenditur ab executione ordinum ab eo ſuſceptorum, modò ille vitandus eſſet, & modò ordinans non poſſet præfatos ordines conferre. 355. 1. 2
Ordinatus ab excommunicato ſuſpenſo interdicto, vel irregulari vitando, ſuſpenſionem incurrit, etiamſi ignoraverit ordinantem hujuſmodi impedimento obſtrictum eſſe. ibid. 4
Ordinatus per vim, vel metum ab Epiſcopo, ſubiicitur ſuſpenſioni. 461. 5
Ordinatus ab excommunicato, validè ordinatus eſt. ibid. 7
Ordinatur ab alieno Epiſcopo abſque licentia proprii ſuſpenditur ab executione ordinum ita ſuſceptorum. 356. 1
Ordinatus ab alieno Epiſcopo ſine dimiſſoriis ligatur ſuſpenſione, non verò irregularitate. ibid. 2
Ordinatus ab Abbate, vel alio abſque licentia proprii ordinarii ſuſpenſione ligatur. 357. 4
Ordinatur ab alieno Epiſcopo ignorans prohibitionem, non videtur ſuſpenſus. 358. 15
Ordinatus ab alieno Epiſcopo minoribus ordinibus, ſuſpenſionem Concilii incurrit. ibid. 17
Ordinatus à proprio Epiſcopo in aliena Diœceſi abſque licentia Epiſcopi illius Diœceſis, ſuſpenſus eſt. 359. 1
Ordines ſacros recipiens ante legitimam ætatem ſuſpenditur ab executione ordinum. 339. 2
Ordines minores recipiens ante legitimam ætatem non eſt ſuſpenſus. ibid. 3
Ordines ſacros recipiens ante legitimam ætatem, an præter ſuſpenſionem incurrat etiam irregularitatem, exercendo functiones ordinis tempore ordinationis. 340. 1 2
Ordines ſuſcipiens per ſaltum afficitur ſuſpenſione. 341. 5
Ordines per ſaltum ſuſcipere quiſnam dicatur. ibid. 3
Ordines ſuſcipiens ante Baptiſmum, vel Confirmationem, non validè recipit. ibid. 5
Ordines quibus temporibus conferri debeant. 342. 1
Ordines recipiens extra tempora, ſuſpenſionem incurrit. ibid. 4
Ordines plures eodem die ſuſcipiens, ſuſpenſionem incurrit. 343. 2
Ordines plures eodem die ſuſcipiendi quiſnam facultatem concedere poſſit. ibid. 8
Ordines recipiens non ſervatis interſtitiis graviter peccat, ſed non incurrit ſuſpenſionem. 344. 1
Ordines ſuſcipiens, dum vinculo ſuſpenſionis, vel interdicti detinetur, non ligatur ſuſpenſione ſuſcipiendo ordines. 346. 2
Ordines ſuſcipiens aſſignato ſibi patrimonio cum pacto reſtituendi patrimonium donatario, ſed non petendi quidquam, non videtur affici ſuſpenſione, modò non reſtituat ante ordinationem, & non inierit hoc pactum cum ordinante. 350. 11
Ordines minores ſuſcipiens ſine titulo non ligatur ſuſpenſione. 351. 14
Ordines ſuſcipi non poſſunt ſub titulo Doctoratus, litteraturæ, vel gradus. 352. 25
Ordines ſuſcipi non poſſunt ſub titulo cujuslibet beneficii, penſionis, vel patrimonii. ibid. 27
Ordines ſuſcipi poſſunt ad titulum conflatum ex beneficio, & patrimonio ſimul, quando alterum eorum non eſt ſufficiens ad ſuſtentationem. ibid. 29
Ordines ab alieno Epiſcopo, quaſi demum, ſine licentia proprii Epiſcopi conferri poſſunt. 357. 6
Ordines, vel decreta facere quid ſit. 502. 2
Ordines, vel beneficia à Schiſmatico recipiens, quam pœnam incurrat. 55. 14
Ordinum nomine quid intelligatur. 258. 2
Ordinum ſuſceptorum functiones exercens ante legitimam ætatem, duplici titulo ſuſpenſus eſt. 340. 15
Ordines conferentes ſimoniacè interdicto ſunt ſubjecti. 411. p. 10
Oſtiarius, ſeu Officialis principis non incurrit excommunicationem quoties tui bam arcendo, ſimul arcet Clericum. 204. 55

P

Palatium Epiſcopi gaudet immunitate Eccleſiaſtica. 217. 11
Panem extrahens è ſtatu Eccleſiaſtico, an incurrat excommunicationem. 266. 7
Pallium Cardinalis auferens, aut frangens non ligatur excommunicatione. 57. 3

Papa non ligatur excommunicatione dando, vel recipiendo aliquid pro gratia, vel juſtitia. 355. 41
Papa poteſt abſolvere ab excommunicatione contracta ob Clerici percuſſionem. 204. 1
Papa cur in excommunicatione contra Romipetas expreſſerit interficientes, & mutilantes, cum alioquin ſufficienter expreſſi cenſerentur in verbo. 51. 6
Papa an poſſit facultatem laico concedere cognoſcendi cauſas Eccleſiaſticas. 90. 9
Papa poteſt concedere laico facultatem judicia exercendi contra perſonas Eccleſiaſticas. 98. 1
Papa non poteſt eſſe hæreticus, neque ut Papa, neque ut privatus Doctor. 8. 12
Papa poteſt in controverſiis errare, imò etiam in rebus fidei poteſt tanquam privatus Doctor ex ignorantia falli, & errare. ibid.
Papa, cur ſe ſervum ſervorum in Bulla appellet. 2. 3
Papæ liberum eſt, quòd ſibi velit nomen aſſumere. ibid. 7
Papam eligens per ſimoniam ligatur excommunicatione. 295. 2
Papatum ambiens poſt mortem Summi Pontificis, ligatur excommunicatione, ſaltem ſi per ſimoniam procuret. 195. 5
Papæ electionis formam non ſervans excommunicatur. 295 8
Papæ officiales, aliique venientes ad urbem pro ſuis negotiis, quonam privilegio gaudere debeant ex vi Eugenianæ.
Parochi, aliique Sacerdotes inferiores non tenentur ex vi Bullæ ad publicationem Bullæ. 157. 12
Parochorum, Canonicorum, aliorumque Eccleſiaſticorum domus exiſtentes intra triginta paſſus prope Eccleſiam, gaudent privilegio immunitatis. 217. 7
Parochus peccat non detinendo apud ſe tranſumptum Bullæ, etiamſi nondum Sacerdotali ordine inſignitus ſit. 158. 6
Parochus inducens aliquem ad eligendam ſepulturam in ſua Eccleſia, vel ad non mutandam jam electam, non ligatur excommunicatione. 289. 5
Parochus, vel confeſſarius, an poſſit à ſuſpenſionibus non reſervatis abſolvere.
Parochus, vel alius Sacerdos aſſiſtens matrimonio, vel benedicens abſque licentia proprii Parochi ſuſpenſus eſt. 376. 1
Parochus dans licentiam alteri benedicendi, vel aſſiſtendi matrimonio non ſibi ſubditorum, non ligatur hac ſuſpenſione. ibid. 4
Participantes cum excommunicatis à Papa, eoſque admittentes ad Divina Officia, ſubiiciuntur excommunicationi. 288. 4
Particula quomodolibet, quidnam ſignificet. 119. 3
Patriarchæ accipientes occaſione viſitationis aliquid ultra victualia ſuſpenduntur ab ingreſſu Eccleſiæ. 409. p. 8
Patriarcharum, Epiſcoporum, & Archiepiſcoporum nomine quinam veniant. 59. 4
Patrimonii nomine quid intelligatur. 351. 20
Patrimonium alicui aſſignans hoc pacto, ut ordinatus illud reſtituat adepto beneficio, non videtur graviter peccare. ibid. 21
Patrimonium, ad quod aliquis ordinatus eſt, an poſſit obtento beneficio alienari abſque licentia Epiſcopi. 352. 31
Patrocinium, auxilium, conſilium, vel favorem præbens, ne Judices Eccleſiaſtici ſua juriſdictione utantur, excommunicationem incurrit. 155. 37
Pecunia ex venditione fructuum redacta, an inter fructus, ſeù redditus computetur. 119. 9
Pecuniam aliquam exigens ab Eccleſiaſticis non incurrit excommunicationem Bullæ ad c. quamquam, de cenſibus, quoties hoc onus non fuit Eccleſiaſticis impoſitum. 126. 7
Pecuniam, aut alia furtim, vel clam Romipetis ſubtrahens, excommunicationem non incurrit. 51. 10
Pecuniam exigens pro fluminis tranſitu, non incurrit excommunicationem; idem valet in facultate tenendi cymbam, qua viatores transferantur. 126. 13
Pecuniam tradens, ut in Religionem admittatur, excommunicationem incurrit, etiamſi mentem ſuam recipienti non aperiat. 238. 2
Peccator publicus in ſententia aliorum eſt ſuſpenſus. 396. 1
Pedagia exigens incurrit excommunicationem Bullæ juxta ſententiam auctoris. 126. 8
Pedagii novi impoſitio quænam dicatur. 24. 2
Pedagii, guidagii, portorii, ſeù gabellæ, ac vectigalis nomine non venit taxa, talea, collecta, præſtantia, perticatus, domus, panis, & his ſimilia. 23. 4
Penſionarius, qui termino præfixo non potuit penſionem ſolvere, excuſatur ab excommunicatione. 160. 9
Penſionarius non incurrit excommunicationem non ſolvendo penſionem, donec is, qui jus penſionis habet, declaret cum decreto Judicis velle excommunicationem à penſionario incurri. ib. 10
Penſionarius, qui ob non ſolutam penſionem declaratur excommunicatus, non cenſetur excommunicatus à die, qua eſt in mora ſolvendi, ſed ſolùm, dum creditor declarat velle, ut debitor excommunicationem incurrat. ibid. 12
Penſionem pro altero impetrans animo poſteà aliquid paciſcendi circa penſionem, non ligatur excommunicatione. 245. 5
Percuſſio levis, gravis, mediocris quænam dicatur. 205. 8
Percuſſio levis, & non ſufficiens ad mortale non ſubiicitur excommunicationi. 198. 4
Percuſſio Clerici, cur violenta manuum injectio nuncupetur. ib. 3
Percuſſionem Clerici mandans, aut conſulens non ligatur excommunicatione, niſi ſequatur percuſſio. 199. 2
Percutere quid ſit. 57. 2
Percutiens Clericum ex ignorantia probabili excuſatur ab excommunicatione. 202. 2
Percutiens eum, qui inchoato itinere Romam versùs revertitur, ut aliquid ibi faciat, non incurrit excommunicationem juxta ſententiam auctoris. 56. 26
Percutiens leviter, an ligetur cenſura, ſi prorsùs ex propria culpa, vel incuria medicorum percuſſus periit. 44. 12
Peregrinatio, & devotio quomodò differat. 53. 10
Peregrinationem incipiens, ſed non perficiens versùs ſepulchrum Domini, abſque licentia Papæ non ligatur excommunicatione. 262. 3
Peregrinationem vovens ad ſepulcrum Domini, an teneatur votum adimplere. 263. 5
Permutans cum infidelibus equos validos pro invalidis, vel arma apta pro ineptis, excommunicationem incurrit, etiamſi prædictus equus, & arma à locis infidelium priùs extraxiſſet. 31. 15
Perſecutio, vel ſpoliatio contra quas perſonas fieri debeat, ut incurratur excommunicatio lata contra gravantes perſonas Eccleſiaſticas, eo quòd eligere noluerit eum, pro quo rogabatur. 178 6
Perſonaliter aliquem comprehendens, ſed poſteà illum liberum mittens, excommunicationem Bullæ incurrit, ſecùs ſi conatus eſt tantummodò capere, ſed non cœpit. 46. 26
Perſonæ Eccleſiaſticæ quænam ſint. 91. 1
Perſonæ quænam incurrant excommunicationem recurrendo prætextu appellationis ad Curiam ſæcularem. 69. 2
Perturbans juriſdictionem Romanæ Eccleſiæ in excommunicationem incidit. 144. 14
Perturbare quid ſit. 38. 7
Pictura, ſeù infectio fieri debet circa ipſammet ceram, ut incurratur excommunicatio lata contra pingentes Agnus Dei. 184. 3
Pilatus, an poteſtatem ſupra Chriſtum haberet. 90. 8
Pirata fidelis, ſi mare Pontificium diſcurrat animo ſolùm deprædandi infideles, non ligatur excommunicatione; ſecùs dicendum ſi animum habeat deprædandi quoſcumque. 19. 14
Piratæ quinam dicantur. 18. 2
Piratæ Chriſtiani, an incurrant excommunicationem ſurripiendo bona naufragantium. 22. 2
Piratis opem præſtans ex metu gravi, an excuſetur à cenſura, licèt à peccato non excuſetur, ſi auxilium ferat ad rem intrinſecè malam. 19. 17
Piratis inſervientes excommunicationem incurrunt. ibid. 19
Piraticus ſolummodò diſcurſus in mari immediatè, vel mediatè ſubiecto Summi Pontifici excommunicatione punitur, non verò diſcurſus in alieno mari. 20. 4
Pœnitens an poſſit abſolvi, dum confeſſarium accerſivit per internuncium, & adveniente confeſſario nullum peccatum exprimere poteſt, nec ullus adeſt, qui petitæ confeſſionis fidem faciat. 257. 4
Pœnitens publicus quiſnam dicatur. 361. 4
Pontificalium nomine quid intelligatur. 363. 2
Pontificis nomine intelligitur etiam Epiſcopus. 354. 15
Portorium quid ſit. 24. 3
Poſſidens bona Eccleſiæ, non tenetur illa ſupervenieute dubio reſtituere, niſi de rei veritate conſtet. 146. 4
Poſtulans indignum ligatur ſuſpenſione per tres annos. 370. 4
Præcepto impeditus, ne domo exeat, & conſequenter ne ad Sedem Apoſtolicam accedat, excommunicationem non incurrit. 46. 34
Præcones, aliique miniſtri inferiores, qui ſtatutum contra libertatem Eccleſiaſticam publicant, an excommunicationem Bullæ incurrant. 102. 8
Prædam agentes contra infideles non baptizatos, non incurrunt excommunicationem, idem valdè probabiliter dici poteſt de ſpoliantibus hæreticos. 18. 10
Prædicens ex aſtris præcipuè futuros effectus contingentes, excommunicationem incurrit. 193. 5
Prælati, & alii Sacerdotes, Epiſcopis inferiores non poſſũt abſolvere ab excõmunicatione contracta ob Clerici percuſſionem. 205. 7
Prælati edentes, ſeu publicantes gloſſas, ſcholia, aut interpretationes circa Conc. Trid. abſque licentia Papæ, ab ingreſſu Eccleſiæ interdicuntur. 409 p. 9
Prælati facientes contra conſtitutiones de non aſportando tritico extra ſtatum, non videntur hoc tẽpore ligari ſuſpenſione. 267. 23
Prælati locorum tenentur delinquentes ad locos ſacros confugientes tradere Curiæ ſæculari, eos requirenti modò conſtet de delicto privante immunitate. 226. 1
Prælati Eccleſiarum aliquãdo poſſunt laicorum auxilium implorare, vel etiam Clericorum opera uti ad tuendam Eccleſiam. 214 3
Prælati recipientes beneficia, vel perſonas in confidentiam interdictum incurrunt. 413. p. 13
Prælati Eccleſiaſtici imponentes onera Eccleſiaſticis, vel ipſorum bonis excommunicationem incurrunt, juxta probabiliorem auctoris ſententiam. 128. 8
Prælatorum nomine intelliguntur Epiſcopi. 381. 3
Prælatum impediens ne ſua juriſdictione utatur, quem dubitat juſtè uti, an incurrat excommunicationem. 112. 6
Prælatum impediens ne juriſdictione ſua utatur juxta ſtatuta Cõ-

ciliorum Provincialium, an excommunicationem incurrat, diſſenſio eſt inter Doctores, quæ hic dirimitur. 154. 19
Prælatus an poſſit ſub cenſura obligare ad reſtitutionem cum notabili debitoris incommodo. 161. 13
Prælatus Monaſterii, non afficitur excommunicatione accedendo ad ſtudia ſine licentia. 311. 14
Prælatus Eccleſiaſticus procurans Clericum capi apud alium Prælatum Eccleſiaſticum habentem dominium temporale, quandonam ligetur cenſura. 378. 3
Prælatus procurans Clericum capi à miniſtris ſuis, ligatur ſuſpenſione, ſi ipſe Prælatus dominium temporale habeat. ibid. 4
Prælatus an incurrat ſuſpenſionem, ſive procuret Clericum capi per ſe, ſive per alios. ibid. 6
Præpoſitus Societatis JESU facultatem concedere poteſt ſuis Religioſis tranſeundi ad alias quaslibet Religiones. 319. 6
Præſtans juramentum illicitum, vel damnoſum, vel libertati Eccleſiaſticæ contrarium non incurrit excommunicationem. 332. 6
Prætextus ſupplicandi, vel informandi Summum Pontificem excuſare poteſt impedientes executionem litterarum Apoſtolicarum. 82. 1
Prætextus prohibendæ violentiæ non excuſat avocantes cauſas Eccleſiaſticas, aut litterarum Apoſtolicarum executionem impedientes. 83. 1
Prætextus Bullæ alicubi non publicatæ, non excuſat tranſgreſſores Bullæ. 87. 1
Prætextus Bullæ non acceptæ non excuſat tranſgreſſores ab excommunicatione. ibid. 2
Præsbyteri, qui in crimine fornicationis jacent, ſuſpenſi ſunt ab ingreſſu Eccleſiæ. 409. 10
Prima tonſura an veniat nomine ordinum. 238. 3
Princeps, Gubernator, aliique ſimiles, non prohibentes exemptionem ordinum mendicantium violari, non incurrit excommunicationem. 327. 6
Princeps laicus, ſivè magiſtratus, dubitans de veritate, vel falſitate litterarum Apoſtolicarum non excuſantur ab excommunicatione contra impedientes executionem litterarum Apoſtolicarum, ſi illarum executionem impediunt auctoritativè cum prætextu cognoſcendi veritatem. 74. 19
Princeps impediens poſſeſſionem beneficii capi abſque ſuo beneplacito excommunicationem contrahit. ibid. 14
Princeps laicus non incurrit excommunicationem petendo litteras à Legato, ut ſciat an ſit verus Legatus, vel Nuncius. 75. 23
Princeps laicus non incurrit excommunicationem petendo litteras ſibi exhiberi, ut eas examinet, & recognoſcat, non autem, ut illarum executionem impediat. ibid. 25
Princeps, qui non facit ſtatutum contra libertatem Eccleſiaſticam, ſed ab alio factum promulgari curat, excommunicationem incurrit. 102. 7
Princeps juramentum adhiberi prohibens in contractibus, ad vitanda perjuria non videtur contra libertatem Eccleſiaſticam delinquere. 106. 26
Princeps laicus faciens ſtatutum, quo prohibetur ne ſeculares cum Monialibus loquantur, etiam obtenta ab ordinario facultate, contra Eccleſiaſticam libertatem peccat. ibid. 27
Princeps juſtam habens cauſam imponendi gabellas in ſuo territorio, ſi eam præſcribat ſolvi, non ſolùm à laicis, verum etiam à Religioſis in excommunicationem contra imponentes gabellas Clericis incidit juxta probabiliorem ſententiam. 25. 7
Princeps Chriſtianus bellum inferens adverſus alium Principem Chriſtianum, ut deſiſtat ab obſidione, vel bello contra Turcas, alioſque infideles, laqueo excommunicationis ſuſpenditur. 32. 19
Princeps temporalis non eſt abſolutus dominus bonorum in ſuo territorio exiſtentium. 128. 4
Princeps permittens e ſuo ſtatu extrahi bona ad partes infidelium, excommunicationem incurrit. 32. 20
Princeps permittens infidelibus tranſitum, laqueo excommunicationis ligatur. ibid. 22
Princeps permittens arma deferri infidelibus, non ligatur cenſura, ibid. 20.
Princeps præſtans auxilium, conſilium, vel favorem infidelibus contra Principem Chriſtianum, ne ita fortis, & potens fiat, ut ei aucta potentia reſiſti nequeat, excõmunicationem incurrit. 36 10
Princeps impediens deferri victualia ad Romanam Curiam abſque juſta cauſa, excommunicationis gladio feritur. 40. 19
Princeps, per cujus territorium ad Romanam Curiam victualia advehuntur, an poſſit impedire, & detinere, ut illa in ſuorum ſubditorum uſum impendantur. 42. 20
Principes non ſunt abſoluti domini omnium bonorum temporalium. 85. 10
Princeps concedens locum duelli in ſuo territorio duobus infidelibus, non incurrit excommunicationem. 274. 29
Principes temporales, aut alii officiales à Principe conſtituti facientes aliquam actionem in hac Clementina unic. de uſuris expreſſam, juxta tutiorem ſententiam excommunicationem incurrunt, 237 15.
Principes, conſules, aliique officiales quænam præſtare teneantur, ne excommunicationem c. felicis, incurrant. 328. 2
Principes, & alii ſecularem dignitatem habentes incurrunt excommunicationem ipſo facto, quoties munus ſui officii obire negligunt poſt trinam admonitionem. 329. 2
Principes, aliique officiales ſeculares non incurrunt excommunicationem, non defendendo Eccleſias, populos, aut Viduas, dum probabiliter credunt ſe ad hoc onus non teneri. ibid. 4
Principes aliique ſecularium dignitatum adminiſtratores, incurrunt excommunicationem, quotieſpoſt trinam admonitionem negligunt tueri perſonas Eccleſiaſticas, & loca Eccleſiaſtica. ib. 6
Principes, aliique ſecularem dignitatem habentes non ligantur excommunicatione, dum negligentes ſunt in illis actionibus, ad quas tenentur ex ſola charitate. ib. 8.
Principes, & poteſtates ſeculares negligentes munus ſui officii obire, remanent excommunicati, donec dignam præſtent ſatisfactionem. ibid. 9
Principes, aliique officiales non facientes ſervari conſtitutiones c. felicis, ligantur excommunicatione. ibid. 7
Principes, & Rectores negligentes in inquirendis per domos Judæorum libris Talmud, & inventis comburendis, ligantur excommunicatione. 263. 5
Principibus laicis licitum eſt conſenſum petere, ut major auctoritas, & facilior fides à populo litteris Apoſtolicis præſtetur. 75. 27
Privilegia conceſſa avocandi cauſas ſpirituales ante hanc Bullam revocata ſunt. 81. 6
Privilegia libertatis Eccleſiaſticæ, quænam cenſeantur. 104. 2
Privilegii revocatio à legitimo ſuperiore facta, valida eſt. 155. 3
Privilegii limites ſervandi ſunt, in avocandis cauſis ſpiritualibus, &c. 81. 6
Privilegium Principibus conceſſum avocandi cauſas ſpirituales, poteſt revocari. ibid. 9
Privilegium Epiſcopi, aliorumque Prælatorum, non excuſat avertentes cauſas ſpirituales, &c. ibid. 4
Privilegium avocandi cauſas ſpirituales non inducitur per tolerantiam Summi Pontificis. ibid. 5
Privilegium, ſeu facultas abſolvendi à caſibus Bullæ quomodo concedenda ſit. 149. 8
Privilegium habens abſolvendi circa caſus reſervatos, & cenſuras, non poteſt ab excommunicationibus Bullæ abſolvere, etiam præciſo Bullæ decreto. 151. 17
Privilegium validè revocari poteſt, etiamſi per modum contractus conceſſum ſit. 155. 4
Privilegium Eccleſiæ conceſſum revocari non poteſt. ibid. 5
Privilegium habens abſolvendi, ab excommunicationibus Bullæ abſolvere poteſt. 149. 7
Privilegium habens abſolvendi, poteſt à caſibus in decreto Clementis VIII. expreſſis abſolvere in Urbe, & extra Italiam, non verò in Italia. 151. 20
Privilegium aſſerenti ſe habere, incumbit onus probandi. 81. 2
Privilegium Apoſtolicum habens recipiendi ordines à quolibet Epiſcopo, impunè ordinari poteſt abſque litteris dimiſſoriis ſui Epiſcopi, non verò abſque commendatitiis. 348. 22
Privilegium Religioſorum ad celebrandum tempore interdicti localis, an revocatum ſit in Concilio Tridentino. 357. 20
Probatio monitorii à quibuſnam facienda ſit. 383. 7
Proceſſare quid ſit. 238. 6
Proceſſus quid ſit. 71. 14
Proceſſus genus quotuplex ſit. 1. 2
Procurans decerni mandata à curiis ſecularibus contra Judices Eccleſiaſticos, excommunicationem incurrit. 215. 31
Procurans abortum fœtus animati excommunicationem incurrit, quovis pacto procuret. 169. 1
Procurans, ut conſervator intromittat ſe in aliis, quam in manifeſtis injuriis, non ligatur excommunicatione, antequam conſervator ſe intromittat. 190. 3
Procurator, vel pars curans Eccleſiaſticum ad ſeculare tribunal trahi, non incurrit excommunicationem. 93. 11
Procurator, Rectores, & Actores negotiorum quinam dicantur. 66. 8
Proditoriè occidens infidelem nihil tale prævidentem, non privatur immunitate, juxta probabilem ſententiam. 223. 6
Proferens ſententiam contra perſonas Eccleſiaſticas, excommunicationem incurrit. 138. 14
Proferens ſententiam quid ſit.
Proferre quid ſit. ib. 15
Profeſſio an valida ſit dum novitius expleto novitiatus anno egreſſus fuerat, & poſtea admiſſus ad profeſſionem, abſque alio novitiatu. 400. 9
Profeſſio eſt titulus ad quem Religioſus promoveri poteſt. 352. 24
Prohibens, vel impediens litterarum Apoſtolicarum executionem, excommunicationem incurrit. 75. 28
Prohibens acceſſum ad Romanam Curiam pro ſuis negotiis, aut alias actiones hic vetitas faciens, incurrit excommunicationē, non ſolùm eas faciens publica, verùm etiam privata auctoritate 76. 4
Prohibens excommunicatos publice, vel interdictos exire de Eccleſiis tempore Miſſæ, dum à celebrantibus moniti ſunt, excommunicationem incurrit. 234. 10
Prohibens, vel prohiberi mandans, & conſulens delationem victualium, juxta probabiliorem ſententiam, excommunicationem contra impedientes victualia ad urbem deferri incurrit. 41. 21

Prohibitiones, vel mandata, quæ contra Judices Eccleſiaſticos procurantur, an debeant eſſe pœnalia. 115. 32
Prohibitiones, vel mandata procurans contra Judices Eccleſiaſticos executioni mandari, ligatur excommunicatione. ibid. 33.
Prohibitiones, vel mandata faciens contra Judices Eccleſiaſticos excommunicationem incurrit. ibid. 34.
Prohibitiones, aut mandata exequens contra Judices Eccleſiaſticos, excommunicationis pœna punitur. ibid. 35
Promiſſio facta non inducit excommunicationem latam contra promittentes, vel recipientes aliquid pro gratia, vel juſtitia in Romana Curia. 252. 15
Promiſſio debiti ex gratitudine, an puniatur pœna excommunicationis latæ contra promittentes, vel recipientes aliquid pro gratia, vel juſtitia in Romana Curia obtinenda. ibid. 19
Promittens, vel tradens aliquid pro gratia, vel juſtitia in Romana Curia obtinenda, excommunicationem incurrit, etiamſi non tradat pecuniam, ſed aliquid aliud. 253. 22
Promittentes, vel recipientes aliquid pro gratia, vel juſtitia in Romana Curia obtinenda, an parvitas materiæ excuſet ibid. 23
Promulgatio Bullæ, an ſufficiat ad interrumpendam præſumptionem. 16. 3
Proponuntur rationes, ad oſtendendum non eſſe valida geſta Summi Pontificis ante coronationem. 2. 1
Proventus unde dicatur. 119. 8
Provocantes ſe ad pugnam nullo ſtatuto loco, & tempore, non afficiuntur excommunicatione. 273. 16
Publicantes decreta contra libertatem Eccleſiaſticam, an illa revocare teneantur, dum abſolutionem obtinere intendunt. 155. 9
Publicatio Bullæ ubi facienda ſit. 156. 2
Publicatio Bullæ Romæ facta ſufficit ad inducendam ubique obligationem. ibid 4
Publicatio Bullæ an ſemel tantùm in anno ex obligatione facienda ſit. ibid. 7
Publicationi, vel conceſſioni Indulgentiarum ob quæſtum cooperantes non ſubiiciuntur excommunicationi. 248. 8
Pugnam inchoans in Eccleſia non videtur incidere in pœnas duellum committentibus propoſitas, ſi Eccleſia egrediantur, ob ipſius reverentiam, & pugnam extra Eccleſiam committant. 272. 8

Q

Quænam forma ſervanda ſit in reſignationibus. 370. 2
Quandonam Epiſcopus cenſendus ſit non emendatus. 357. 5
Quinam tenetur ad limina accedere. 391. 2
Quotuplex monitio requiratur, ut Epiſcopus non reſipiſcens à concubinatu, ſuſpenſionem incurrat. 397. 6

R

Rapere fœminam quiſnam dicatur. 169. 2
Rapiens aliquid è manibus Clerici per vim, aut inferens violentiam rebus Clerico adhærentibus, excommunicationem incurrit.
Rapiens uxorem, filios, vel ſervos, quos accedens ad Sedem Apoſtolicam ſecum ducebat, an excommunicatione ligetur. 45. 21
Raptores virginum privilegio immunitatis gaudent. 220. 8
Raptori mulieris conſilium, auxilium, aut favorem præbens, excommunicationem incurrit. 169. 4
Ratam habens ſimoniam in ordine, vel beneficio ligatur excommunicatione. 240. 12
Ratam habens vexationem alicujus, qui cenſuram tulerat, non incurrit excommunicationem. 213 7
Ratam habens delationem armorum ad infideles, non obſtringitur cenſura contra deferentes arma, vel equos infidelibus. 33. 28
Ratam habens mutilationem, vel occiſionem, an excommunicationem incurrat. 48. 6
Ratam habens actionem impediendi executionem litterarum Apoſtolicarum non incurrit excommunicationem. 74. 12
Ratam habens avocationem cauſarum ſpiritualium à Judicibus Eccleſiaſticis non incurrit excommunicationem. 80 30
Ratum habere quid ſit. 58. 22
Recedere à Sede Apoſtolica quinam dicatur. 44 6
Receptatores, vel fautores piratarum, non ligantur excommunicatione, antequam piratæ ingreſſi fuerint mare. 19. 16
Recipiens tributum ab Eccleſiaſtico ſponte datum, non incidit in excommunicationem. 127. 15
Recipiens aliquem in navim, ut in altum ducat, & vita, vel rebus ſpoliet, excommunicationem incurrit. 18. 7
Recipiens litteras in conclavi miſſas, quandonam ligetur excommunicatione. 189. 9
Rectores piorum locorum excommunicationem incurrunt cædendo arbores, illaſque in proprios uſus convertendo. 125. 7
Recurrens ad Judicem ſæcularem, incurrit excommunicationem, etiamſi recurrat poſt ſententias, vel ante. 114. 23
Recurrens à Judicibus Eccleſiaſticis ad laicos, incurrit excommunicationem, etiamſi ſententia contra recurrentem ab Eccleſiaſtico Judice lata, juſtitiam contineret. ibid. 27
Recurrens ad Curias ſæculares an excommunicationem incurrat, etiamſi à Judice laico, ad quem recurrit, nihil obtineat. ibid. 28
Recurrens ad Curias ſæculares, & ab illis obtinens prohibitiones, eaſque executioni mandari curans, an plures excommunicationes incurrat. 115. 29
Recurrens ad Judices laicos excommunicationem incurrit, etiamſi ſubditi ſint Eccleſiæ, imò etiamſi Eccleſiaſtici ſint, & temporali juriſdictione gaudeant. 72. 26
Redditus unde dicatur. 119. 7
Reformans vectigalia impoſita, non ſubiicitur excommunicationi, modò rem aliam majoris valoris non exigat, aut ſolvi imponat. 26. 17.
Regalium nomine, ſeu cuſtodiæ, guardiæ quid intelligatur. 78
Reges ante Chriſti adventum non ſolùm temporalem, verùm etiam ſpiritualem juriſdictionem habebant. 84. 5
Reges non poſſunt auctoritativè Epiſcopos convocare.
Reges, aliique Principes in cenſuram non incidunt proceſſando perſonas Eccleſiaſticas. 139. 7
Reges, vel Imperator non ligantur excommunicatione, cogendo fœminam ad ingreſſum in Monaſterio, aut aliam actionem hic vetitam faciendo, juxta probabiliorem nonnullorum ſententiam. 163. 14
Regna, terræ, & loca eorum, qui impedire præſumunt Legatum, ſeu Nuncium Summi Pontificis, ne terras ſibi ſubiectas ingrediatur, interdicto tandiu ſubiecta manent, quamdiu impedientes non deſiſtunt impedire, qui inſuper excommunicantur. 413. p. 5
Religioſæ fœminæ retrahentes ſe à ſolutione decimarum non incurrunt excommunicationem in ſententia Auctoris. 315. 10
Religioſi mendicantes recipientes novas domos, vel loca ad habitandum ſine licentia Papæ ligantur excommunicatione. 303: 6
Religioſi reformati nequeunt ad Fratres Conventuales tranſire, nec Conventuales poſſunt eos recipere. ibid. 8
Religioſi S. Franciſci de Paula ligantur excõmunicatione recipiendo ſine licentia Fratres Ordinis Minorum de Obſervantia. 304. 2
Religioſi profeſſi matrimonium contrahentes excommunicationem incurrunt, ut hic innuitur, & alibi fuſiùs ab Auctore explicatur. ibid. 8
Religioſi cujusvis Ordinis, & alii prædicatores, aut privatim nunciantes indulgentias S. Mariæ ad populum, in urbe Roma percipi poſſe à ſæcularibus viſitantibus Eccleſias privilegiatorum, ſubiiciuntur excommunicationi. 313. 3
Religioſi Societatis JESU ligantur excommunicatione dimittendo habitum religioſum. 307. 26
Religioſi, qui contracta ſuſpenſione ob negligentiam in admonendis confitentibus de obligatione ſolvendi decimas prædicare audent. 315. 14
Religioſi quandonam dicantur commoditatem habere admonendi confitentes de obligatione ſolvendi decimas. ibid. 15
Religioſi quibus conſcientiam facere teneantur obligationes ſolvendi decimas, ut à cenſura ſuſpenſionis, & excommunicationis eximantur. ibid. 16
Religioſi non tenentur admonere pœnitẽtes de obligatione ſolvẽdi decimas quoties certò ſciunt monitionem non profuturam. ib. 17
Religioſi an teneantur interdictum ſervare, dum vident illud ſervari ab Eccleſia Cathedrali, non verò à Parochiali loci. 316. 12
Religioſi non ſervantes interdictum, vel ceſſationem à divinis, incurrunt excommunicationem, quoties interdictum, aut ceſſatio obſervatur à Cathedrali, vel Parochiali loci, modo impoſita fuerit auctoritate Sedis Apoſtolicæ, &c. 317. 18
Religioſi non poſſunt tempore interdicti localis generalis celebrare, virtute privilegiorum conceſſorum ante Clementinam ex frequentibus. ibid. 19
Religioſi mendicantes, & Parochi non ſervantes pacem inter ſe factam in partibus Germaniæ, ſubiiciuntur excommunicationi. 318. 3
Religioſi mendicantis receptio, & admiſſio in ordinem mendicantium non ſolùm eſt illicita, verùm etiam invalida. 319 5
Religioſi, qui poſt extravagantem Martini V. in ordinem mendicantium adſcripti ſunt, ligantur excommunicatione tranſeundo ad ordinem non mendicantium. ibid. 8
Religioſi ordinis Humiliatorum admittentes aliquem ad ſuam Religionem, excommunicationi ſubiiciuntur. 320. 1
Religioſi cujuſcumque ordinis recipientes aliquem ex Patribus Societatis JESU ſine licentia excommunicationem incurrunt, exceptis Carthuſianis. ibid. 2
Religioſi clauſtrales recipientes minimos ſine licentia excommunicationem incurrunt. ibid. 3
Religioſi minores recipientes fratres ordinis Prædicatorum ſine debita licentia, laqueo excommunicationis obſtringuntur. ib. 4
Religioſi minimi ſubtrahentes ſe ad obedientia correctorum, in pœnam excommunicationis incidunt. ibid 5
Religioſi an poſſint abſolvere ab excommunicatione contracta ob duellum. 276. 51
Religioſi non poſſunt abſolvere à caſibus duelli, expreſſis in conſtitutione Gregorii, & decreto Concilii. 277. 53
Religioſi profeſſi ſubiiciuntur excommunicationi, intereſſendo agitationi ferarum. 283. 7
Religioſi, vel Clerici agitantes, vel aſſiſtentes agitationi vituli non incurrunt excommunicationem. ibid. 11
Religioſi aſſiſtentes bellicis equorum ſimulacris, non incurrunt excommunicationem. ibid. 13

Religioſi non ligantur excommunicatione, admittendo excommunicatos à Papa ad Divina Officia. 288. 5
Religioſi, an interdictum incurrant, admittendo excommunicatos ad Divina Officia. ibid. 6
Religioſi non poſſunt hoc tempore virtute privilegiorum abſolvere ab excommunicatione contracta in electione Papæ contra conſtitutiones Gregorii XV. 281. 5
Religioſi, qui paupertatem in communi profitentur, ſubiiciuntur excommunicationi, admittendo aliquem ad profeſſionem, aut novam domum acquirendo, aut loca jam habita alienando ſine licentia Sedis Apoſtolicæ. 302. 3
Religioſi novum ordinem inſtituentes, non ligantur excommunicatione. 303. 7
Religioſi poſſunt antiquas domos recipere. 302. 3
Religioſi poſſunt in alio oppido domum acquirere. ibid. 4
Religioſi, aliique transferentes, vel alienantes loca anteà acquiſita non ſubiiciuntur excommunicationi c. unici, de excommunicationibus. 303. 5
Religionem ingrediens ſimoniam quidem committit, ſed excommunicationem non incurrit, dum aliquid ex pacto petit, vel accipit à Monaſterio, ut ingrediatur. 247. 10
Religionem eorum, quibus communicata ſunt privilegia Religionis S. Benedicti, impediens aliquem ingredi, non ſubjiciatur excommunicationi. 263. 6
Religioſi, quibus communicata ſunt privilegia fratrum minorum, ſeù mendicantium, non incurrunt excommunicationem, admittendo tertiarios ſuæ Religionis ad Divina Officia tempore interdicti. 248. 7
Religioſi Sancti Franciſci de Obſervantia incurrunt excommunicationem, dum ad Curias ſæculares recurrunt contemnentes ordinationes commiſſariorum ſui Miniſtri generalis. 116. 3
Religioſi abſolventes ab excommunicationibus reſervatis incurrunt excommunicationem. 253. 10
Religioſi Clerici poſſunt peregrinationem Romam verſus ſuſcipere cauſa proſequendæ appellationis, aut vitandæ gravis, & juſtæ vexationis. 54. 19
Religioſi an ligentur ſuſpenſionibus, ſeu interdictis contra laicos latis. 398. 1
Religioſi ligātur interdictis, ſeu ſuſpēſionibus generaliter latis. ib. 2
Religioſi impedientes ſolutionem decimarum, vel eas ſibi uſurpantes, quandonam ſuſpenſionem incurrant. 342. 1
Religioſis, & Clericis interdicta eſt peregrinatio ſine licentia Superioris ſuſcepta. 54. 18
Religioſum retinens in ſuis ſcholis poſt dimiſſum habitum non afficitur excommunicatione, ſi retinens non ſit Doctor. 187. 10
Religioſum ordinis Prædicatorum conveniens, coram Judice ſeculari ligatur excommunicatione. 183. 1
Religioſus contrahens matrimoniū, ligatur excōmunicatione. 166. 5
Religioſus bigamus gaudet privilegio canonis. not. 8
Religioſus in omni loco, & tempore habitum ſuæ Religionis deferre debet, ſaltem ex honeſtatis debito. 305. 4
Religioſus à Monaſterio fugiens indutus ſuit veſtibus, non afficitur excōmunicatione, quamvis fugiat abſque Superioris licentia. ib. 5
Religioſus, qui per ſententiam carceri perpetuò condemnatus fuit non ligatur excommunicatione, fugiendo ſine veſtibus. ibid. 7
Religioſus, qui nudus fugit, vel cum ſolis femoralibus in excommunicationem incidit. ibid. 8
Religioſus excommunicationem incurrit, non ſolùm dum totum ſuæ Religionis habitum dimittit, verùm etiam dum partem detinet, alia parte dimiſſa, ſed ea parte detenta ne poſſit Religioſus dignoſci. ibid. 9
Religioſus profeſſus excommunicationem incurrit induendo habitū novitiorū, quoties novitii diverſo habitus genere utūtur. ib 10
Religioſus excommunicationem incurrit, occultando veſtes ſuæ Religionis, alio habitu ſuperimpoſito. ibid. 11
Religioſus excommunicationem incurrit accedendo ad aliquem locum ſine habitu, etiamſi facultatem à ſuo Superiore ad illum locum accedendi obtinuerit. 306. 12
Religioſus non deferens habitum in ſuo Monaſterio excommunicationem incurrit, juxta probabiliorem ſententiam. ibid. 13
Religioſus non incurrit excommunicationem, ob quamlibet habitus dimiſſionem. ibid. 14
Religioſus excuſatur ab excommunicatione, dimittendo habitum cauſa ſervandæ vitæ, dum per loca Turcarum, vel inimicorum tranſiturus eſt. ibid. 15
Religioſus non incurrit excommunicationem dimittendo habitum cauſa alicujus lubricæ actionis. ibid. 16
Religioſus aſſumens habitum alterius Religionis ſtrictioris, non incurrit excommunicationem. ibid. 17
Religioſus aſſumens habitum alterius Religionis contra jura, excommunicationem incurrit, licet multi Doctores oppoſitum ſentiant. ibid. 18
Religioſus dimittens habitum ſuæ Religionis ignorans prohibitionem, non incurrit excommunicationem. ib. 19
Religioſus dimittēs habitum ſuæ Religionis incurrit excommunicationem, etiamſi animum habeat illum iterum aſſumendi. ib. 20
Religioſus dimittens habitum brevi tempore non incurrit excommunicationē, etiamſi intētionē habuerit diutiùs dimittēdi. ib. 21
Religioſus dimittens habitum ligatur excōmunicatione, etiāſi ipſius ordo inſtitutus fuerit poſt c. 2. ut periculoſa, de Religioſis domibus. 307. 25
Religioſus promotus ad beneficium Parochiale incurrit excommunicationem dimittendo habitum ſuæ Religionis. ibid. 27
Religioſus creatus Epiſcopus non tenetur ſub excommunicatione habitum ſuæ Religionis deferre ib. 28
Religioſus ad dignitatem Abbatiæ electus, habens proprium diœceſim, nullo Epiſcopo ſubiectum, non tenetur ſub excommunicatione habitum ſuæ Religionis deferre. ibid. 29
Religioſus creatus Epiſcopus, vel Abbas cum dignitate quaſi Epiſcopali, tenetur adhuc tribus votis Religionis. ibid. 30
Religioſus ad Cardinalatus apicem evectus non ſubiicitur excommunicationi, non deferendo habitum ſuæ Religionis. 308. 31
Religioſus dimittens habitum ſuæ Religionis, excommunicationem incurrit, etiamſi phyſicam, vel leges ſine Superioris licentia audire non intendat. ibid. 32
Religioſus audiens leges, vel medicinam in eadem Civitate non incurrit excommunicationem. ibid. 3
Religioſus exiens de clauſtro alia de cauſa, quam occaſione audiēdi phyſicam, vel leges, non incurrit excommunicationem. 309. 4
Religioſus non exiens animo audiendi medicinam, vel leges non videtur in excommunicationem incidere, etiamſi poſteà extra clauſtrum permaneat animo eas audiendi. ibid. 5
Religioſus, qui e clauſtro exivit animo audiēdi phyſicam, vel leges excommunicationem incurrit, etiamſi illas poſteà non audiat, modo ad Monaſterium intra duos menſes non revertatur ibid. 6
Religioſus Monaſterio egreſſus animo audiendi medicinam, vel leges, excommunicationem incurrit, etiamſi poſtquam egreſſus eſt, mutaverit intentionem illas audiendi. ibid. 7
Religioſus egrediens Monaſterium ad docendum medicinam, vel leges, non incurrit excommunicationem juxta communiorem DD. ſententiam. ibid. 8
Religioſus, qui clauſtro egreſſus eſt animo audiendi leges, vel phyſicam, non incurrit excommunicationem, ſi intra duos menſes ad Monaſterium revertatur ibid. 10
Religioſus accedens ad ſtudia ſui oppidi ſine licentia ſui Prælati non incurrit excommunicationem. 310. 4
Religioſus non afficitur excommunicatione accedendo ad aliud Monaſterium, in quo ſtudia exercentur. ibid. 5
Religioſus transferens ſe ad aliud Monaſterium ſuæ Religionis, intentione operam dandi ſtudiis, quæ extra Monaſterium exercentur, non incurrit excommunicationem, ſi intentionem habeat ingrediendi Monaſterium ſui ordinis, & accedendi ad ſcholas juxta receptum uſum. ibid. 6
Religioſus accedens ad ſtudia ex licentia invalida, non eximitur ab excommunicatione. 311. 9
Religioſus non eximitur ab excommunicatione, dum egreditur ad ſtudia non convocato conventu, etiamſi alioquin adſit conſenſus majoris partis Religioſorum. ib. 10
Religioſus ad Curiam Principum accedens animo damnum inferendi, ligatur excommunicatione, etiamſi nullum damnum re ipſa inferat. 312. 6
Religioſus accedens ad Curias Principum, intentione damni inferendi ſuis Prælatis, vel Monaſterio, ſubiicitur excommunicationi etiamſi ad præfatas Curias accedat cum licentia ſui Prælati. ib 7
Religioſus quibuſnam perſonis intentionem nocendi habere debeat, ut incurrat excommunicationem latam contra accedentes ad Curias Principum animo nocendi. ibid. 9
Religioſus accedens ad Curiam animo nocendi alteri Religioſo, qui non ſit Prælatus, non ligatur excommunicatione. ibid. 10
Religioſus habens intentionem nocendi alteri Religioſo, aut alteri Monaſterio, non obſtringitur vinculo excommunicationis. ib. 11.
Religioſus appropriāns, vel uſurpans ſibi decimas Eccleſiis debitas, aut prohibens, vel non permittens illas ſolvi, ſubjicitur excommunicationi. 314. 8
Religioſus uſurpans ſibi decimas, vel prohibens eas ſolvi poteſt abſolvi ante præſtitam ſatisfactionem. ibid. 10
Religioſus, qui contraxit excommunicationem uſurpatione decimarum non remanet abſolutus ſtatim præſtita ſatisfactione, ſed abſolutione adhuc indiget. ibid. 12
Religioſus ſcribens epiſtolam alicui, ne decimas ſolvat, non incurrit excommunicationem. ibid. 2
Religioſus proferens ex inadvertentia, vel ignorantia verba aliqua quibus alter retrahitur à ſolutione decimarum, non incurrit excommunicationem. ib. 4
Religioſus proferens aliqua verba, quibus auditores retrahuntur, non incurrit excommunicationem, niſi id faciat intentione retrahendi. ibid. 5
Religioſus in ſententia auctoris incurrit excommunicationem retrahendo auditores à ſolutione decimarum Parochis, ſeu miniſtris Eccleſiæ debitarum. 315. 6
Religioſus non incurrit excommunicationem, niſi retrahat auditores à ſolutione decimarum ex juſtitia debitarum. ibid. 7
Religioſus in ſententia auctoris incurrit excommunicationem proferendo aliqua verba intentione retrahendi auditores à ſolutione decimarum, etiamſi re ipſa, & actualiter non retrahat. ib. 8
Religioſus Ordinis Mendicantium ad quoſnam Ordines tranſire probi-

Digitized by Google

prohibeat. 319. 3
Religioſus mendicans transeundo ad Ordinem Monaſticum excommunicatione afficitur, ſolùm dum ad illum Ordinem tranſit prætextu privilegii. ibid. 4
Religioſus Ordinis Mendicantium ejectus in perpetuum à Religione poteſt in ſententia auctoris abſque periculo excommunicationis ad alium Ordinem tranſire. ibid. 9
Religioſus ſubornans pro ſe, vel pro aliis in electionibus, aut procurans favorem extra Religionem, ad officium in Religione obtinendum ſubjicitur excommunicationi. 321. 3
Religioſus adminiſtrãs Sacramentũ Extremæ unctionis, vel Euchariſtiæ ſine licentia excuſatur excommunicatione, quoties id facit credens Parochum ratum habiturum adminiſtrationem. 322. 3
Religioſus adminiſtrans Sacramentum Extremæ unctionis, vel Euchariſtiæ, exiſtens in articulo mortis, non incurrit excommunicationem. ibid. 4
Religioſus excuſatur ab excommunicatione adminiſtrando Sacramentum Euchariſtiæ, vel Extremæ unctionis, ſive ſibi data ſit licentia, ſive illi, cui Sacramenta adminiſtranda ſunt. ibid. 5
Religioſus, ut excuſetur ab excommunicatione incurrenda à quonam licentiam obtinere debeat adminiſtrandi Sacramentum Extremæ unctionis, vel Euchariſtiæ. ibid. 7
Religioſus obtinens facultatem à Parocho adminiſtrandi Sacramentum Extremæ unctionis, vel Euchariſtiæ, excuſatur ab excommunicatione. ibid. 8
Religioſus non incurrit excommunicationem conferendo Baptiſmũ, aut Confirmationem, aut Pœnitentiã, vel ordinationem, ib. 11
Religioſus mandans alicui, ut hortetur alterum ad non ſolvendam decimam non ligatur excommunicatione. 314. 3
Religioſus conferens Sacramentum Euchariſtiæ, Pœnitentiæ, vel Extremæ unctionis alteri Religioſo non incurrit excommunicationem. 322. 12
Religioſus benedicens, ſeu ſolemnizans matrimonium ſine licentia an incurrat excommunicationem, & ſuſpenſionem ſimul. ib. 14
Religioſus abſolvẽs ab excõmunicatione Canonis, vel Cõcilii Provincialis, aut Synodalis excommunicationem incurrit. ibid. 15
Religioſus excommunicationẽ incurrit, nõ ſolum ſi abſolvat ab excõmunicationibus Papalibus, verùm etiam ſi abſolvat ab excommunicationibus Concilii Provincialis, vel Synodalis; ſecus ſi abſolvat ab aliis cẽſuris juxta communiorem DD ſententiã 323 21
Religioſus abſolvens ab excommunicatione lata à Legato à latere, non videtur excommunicationem incurrere. ibid. 22
Religioſus abſolvens ab excommunicatione minori non incurrit excommunicationem. ibid. 23
Religioſus abſolvens à peccatis, non ab excommunicatione, non incurrit excommunicationem. ibid. 24
Religioſus abſolvens ab excommunicatione non reſervata, non afficitur excommunicatione. ibid 25
Religioſus impendens Indulgentiam plenariam excommunicationem incurrit. ibid. 27
Religioſus conferens Indulgentiam plenariam ligatur excommunicatione, etiamſi eam non conferat eo animo, ſed fingat eam conferre. ibid. 30
Religioſus fictè præbens Extremam unctionem, vel Euchariſtiam incurrit pœnam excommunicationis. ibid. 31
Religioſus adminiſtrans Extremam unctionem, vel Euchariſtiam incurrit pœnam excommunicationis. 324. 32
Religioſus Parochus non afficitur excommunicatione, adminiſtrando Sacramentum Euchariſtiæ, vel Extremæ unctionis iis, qui ſuæ curæ commiſſi ſunt. ibid. 36
Religioſus inferior non ligatur excommunicatione non denunciando alium Religioſum de hæreſis labe infectum. ib. 6
Religioſus transferens ſe ſine licentia ad partes tranſmarinas, ubi eſt major pars fidelium, non ligatur excommunicatione. ib. 4
Religioſus conferens ſe ad partes tranſmarinas ſine licentia, excommunicationem incurrit, etiamſi id faciat abſque pravo animo, vel ſcandali periculo. 386. 9
Religioſus dum decimas ſolvi prohibet, aut non permittit, excommunicatur, & quotuplex monitio requiratur ad incurrendam excommunicationem. 314. 6
Religioſus accedens ad ſtudia, ut immunis ſit ab excommunicatione, quænam licentia requiratur. 310. 7
Religioſus exemptus recipiens ordinem ſine licentia ſuorum Superiorum ſuſpenſionem incurrit. 357. 3
Religioſus aſſiſtens matrimonio abſque licentia Parochi, non incurrit excommunicationem, ſed ſolam ſuſpenſionem. 367. 6
Religioſus admittens ad profeſſionem, non expleto noviciatus anno ligatur ſuſpenſione, etiamſi ipſius Religio inſtituta fuerit poſt ipſam prohibitionem. 400. 13
Religioſus concedens jura, redditus, ex neceſſitate abſque licentia Prælati non ligatur ſuſpenſione. 401. 3
Religioſus concedens jura, redditus, de conſenſu Conventus, an ligetur ſuſpenſione. ibid. 4
Religioſus translatus ad Eccleſiam ſæcularem non ligatur ſuſpenſione, uſurpando ſibi decimas. 402. 2
Religioſum, vel alium ordinans abſque titulo, quandonam ſuſpenſionem incurrat. 352. 33
Religioſus concionator, qui non admonet populum ad ſolutionem decimarum, non incidit in ſuſpenſionem. 402. 3
Religioſus, quam pœnam incurrit concionando poſt prætermiſſam admonitionem pœnitenti faciendam de onere decimarum. ibid. 5
Religioſus tranſiens ad alienam Religionem, & in ea ſacrum ordinem ſuſcipiens non eſt ſuſpenſus ab ordine ibi ſuſcepto. 404. 5
Religioſus, qui patrato delicto Religionis habitum ſuſcepit, non gaudet privilegio fori. 92. 15
Reliquias extrahens à catacumbis, excommunicatione ligatur ipſo incidenti. 211. 1
Remigantes in triremibus Turcarum aggredientium naves Chriſtianorum excuſantur à mortali, & à cenſura, ſi id faciant ex metu gravis damni. 89 12
Remiſſiones Doctoratus circa Concilium Tridentinum non videntur materia excommunicationis latæ in Tridentino cõtra edentes adnotationes ſuper Concilii Tridentini decretis. 177. 5
Renuncians Epiſcopatui in dubio præſumitur renunciaſſe ſolùm quoad locum, non verò quoad locum, & dignitatem ſimul. 254. 7
Renunciatio Epiſcopatus quot modis fieri poſſit. 353. 4
Repreſſaliæ, quid ſint. 180. 1
Repreſſalias, vel pignorationes concedens contra perſonas Eccleſiaſticas, aut eas extendens, ſubiicitur excommunicationi. ib. 3
Repreſſalias, vel pignorationes concedens contra perſonas Eccleſiaſticas, non ligatur excommunicatione ſtatim poſt conceſſionem ſed poſt menſem ibid. 4
Repreſſalias concedens contra perſonas Eccleſiaſticas incurrit excommunicationem. ibid. 3
Reſignatio beneficii ſub confidẽtia ſimoniali non eſt vetita ſub excommunicatione; ſed receptio beneficii. 241. 3
Reſignatio beneficii facta extra Curiam prætextu facultatis Apoſtolicæ eſt materia excommunicationis latæ contra reſignantes fictè beneficia. 283. 2
Reſignatio verò facta in Curia non eſt materia. ibid. 3
Reſignatio facta extra Curiam non eſt materia excommunicationis quoties non eſt facta prætextu facultatis Apoſtolicæ. ibid. 4
Reſignationis, quæ forma ſervanda ſit. 370. 2
Reſignationem admittens non ſervata forma à Pio V. præſcripta excommunicationi ſubiicitur. 299. 5
Reſignationem admittens non ſervata Pii V. forma ſuſpenditur à collatione, præſentatione, &c. 298. 1
Reſtitutio totalis, an requiratur, ut ceſſet ſuſpenſio lata contra occupantes bona Eccleſiæ Cathedralis Sede vacante. 381. 17
Reſtitutionem omittens ob impotentiam infra menſem excuſatur ab hac cenſura. 377. 5
Reſtitutionem fructuum cuinam facere teneatur is, qui eos uſurpavit tempore ſequeſtri. 182. 5
Retinere aliquem in ſcholis quiſnam dicatur. 1876.
Retinens Religioſum in ſuis ſcholis poſt dimiſſum habitum, non afficitur excommunicatione, ſi retinens non ſit Doctor. 187. 12
Retrahens metu mendacii, aut alia ſimili ratione adducentem victualia ad uſum Romanæ Curiæ cenſuram incurrit. 38. 4
Revelationem aliquam recipiens, quo pacto ſe gerere debeat, antequam illam publicet, vel populo denunciet. 287. 13
Revelandi ab obligatione non eximitur is, qui promiſit eum juramento non revelare.
Revocatio licentiæ ad vexandum aliquem, qui cenſuram tulerat, excuſat ab excommunicatione eum, qui licentiam dederat, etiamſi is, cui licentia data fuerat, non excipiatur. 212. 3
Reus in Eccleſia exiſtens damnari non poteſt ad mortem, vel ad pœnam ſaltem corporalem. 215. 8
Rex Hiſpaniarum exercens ſupremam juriſdictionem in Sicilia, an excuſetur ab excommunicatione. 145. 24
Romam pergens ad viſitandas Eccleſias dicitur peregrinus cauſa devotionis. 53. 11
Romam pergens ad implendum votum dicitur peregrinus cauſa devotionis. ibid. 12
Romam pergens cauſa negotii, vel litis, non dicitur peregrinus devotionis. ibid. 13
Romam cauſa devotionis, vel peregrinationis quiſnam dicatur accedere. ibid. 8
Ad Romanam Curiam recurrere quiſnam dicatur. 66. 2
Romanam Curiam is accedere non dicitur, qui arrepto jam itinere mutavit propoſitum, aut longo tempore ab inchoato itinere deſtitit. 43. 4
Romanæ Curiæ nomine venit Summus Pontifex non ſolùm quatenus juriſdictionẽ habet ſpiritualem, verum etiã tẽporalem. 66. 6
Romanum Civem ſacræ Urbis loca viſitantem lædens, non incurrit excommunicationem modo ille civis alibi non habitet. 53. 4

S

SAcerdos poteſt in articulo mortis ab omnibus excommunicationibus abſolvere. 150. 9
Sacerdos ſuſcipiens munus Viceregis, ſeù Præpoſiti ſæcularis, non incurrit excommunicationem, niſi admonitus deſiſtere noluerit. 280 6
Sacerdos ſuſpenſus à corpore, & ſanguine Chriſti ob dimiſſam Miſſam incompletam, poteſt more laicorum communicare. 365. 5
Sacerdos Miſſam faciens, & in ea non communicans, ſuſpenſus eſt

per

Digitized by Google

per annum à communione. 366. 1
Sacerdos conſecrans in una tantum ſpecie, & illam ſumens non incurrit ſuſpenſionem. ibid. 4
Sacerdos celebrans cum Epiſcopo tempore ordinationis non incurrit ſuſpenſionem, non communicando in ea Miſſa. ibid. 5
Sacerdos, qui ſuſpenſionem contraxit ob omiſſam in Miſſa Communionem, poteſt more laicorum communicare. ibid. 7
Sacerdotes Orientales non incurrunt ſuſpenſionem ſuſcipiendo Sacros Ordines poſt contractum matrimonium. 348. 5
Sacerdotes non poſſunt officium Viceregis, Gubernatoris Regni, vel Provinciæ tanquam officiales Principum ſæcularium percipere. 280. 3
Sacerdotes poſſunt munus conſiliarii apud Principẽ ſuſcipere, modò illud nõ exerceant in cauſa ſanguinis in caſu particulari. ib.4
Sacerdotes graviter peccant ſuſcipiendo munera Regis, vel Præpoſiti ſæcularis. ibid. 5
Sacerdotes ſuſcipientes munus Principis, vel Præpoſiti ſæcularis ſubjiciuntur excommunicationi etiamſi Prælati, vel Cardinales ſint, ſecùs dicendum eſt de illis, qui Sacerdotali ordine inſigniti non ſunt. ibid. 8
Sacerdotes aliique Clerici dignitatem habentes, nõ ſtatim ligantur excommunicatione, auditione legum, vel phyſicæ, ſed opus eſt, ut auditio prædictarum ſcientiarum infra duos menſes non intermittatur. 281. 3
Sacerdotes, aliique Prælati phyſicam, vel leges domi privatim audientes, non videntur incidere in excommunicationem. ibid. 5
Sacerdotes, aliique Prælati non incurrunt excommunicationem, docendo alios phyſicam, vel leges. ibid. 6
Sacramentis in adminiſtrandis ſe ingerere quiſnam dicatur. 280.3
Sacriſtiam frangens, & res Eccleſiaſticas auferens non ligatur excommunicatione. 210. 7
Sanctus Paulus, an peccaverit appellando Cæſarem. 90.7
Satellites, aut alii, qui mandata contra Judices Eccleſiaſticos exequuntur in excommunicationem incidunt. 115. 36
Satellites, aliique officiales cooperantes ſolutioni collectarum, & onerum, in excommunicationem incidunt. 127. 17
Satellites capiendo Eccleſiaſticos, an incurrant excommunicationem Bullæ Cœnæ. 93. 15
Satisfactio cuinam præſtanda ſit, dum obtinenda eſt abſolutio ob percuſſionem, vel homicidium Religioſi. 207. 31
Satisfactio cuinam præſtanda ſit ab eo, qui ſepelivit excommunicatum vitandum, vel alium in caſibus prohibitis. 186. 10
Schiſma, quid ſit. 13 1
Schiſma, quoad definitionem, & eſſentiam, quid ſit. ibid. 2
Schiſma eſt peccatum mortale ex ſuo genere. 14. 4
Schiſma non poteſt fieri peccatum veniale ex parvitate materiæ. ibid. 5
Schiſma utrùm unam tantummodò malitiam habeat. ibid. 6
Schiſmatici, an ſtatim priventur juriſdictione. ibid. 9
Schiſmaticum quiſnam abſolvere poſſit. ibid. 7
Schiſmaticus, quibus pœnis afficiatur. ibid. 8
Schiſmaticus an ligetur, & quando. ibid. 10
Schiſmaticus incurrit pœnam inhabilitatis ad beneficia. 15.11
Schiſmaticus non incurrit ipſo facto privationem beneficiorum priùs adeptorum præciſo alio delicto. ibid.12
Schiſmaticus non incurrit irregularitatem, quàmdiu delictum non ſit notorium. ibid. 13
Scholia, ſeu additiones hæreticorum contentas in libris Catholicorum legens, an afficiatur excommunicatione. 51. 6
Scientia an requiratur ad incurrendam excommunicationem, contra dantes, vel recipientes aliquid promittentes, vel promiſſionem acceptantes pro gratia, vel juſtitia obtinenda in Curia Romana. 256. 48
Scientiam alieni delicti an præſumatur quis habuiſſe. 382. 5
Sclopũ explodens in Clericũ, qui ob terrorem ex hac vita decedit, excõmunicationẽ incurrit, etiamſi pila eum non attingat. 198.13
Scholaris Academiæ Bononienſis conducens alterius domum abſq; ipſius damno ante finitum locationis tempus, non incurrit excommunicationem. 192. 4
Scribens, vel dictans ſententiam; qua præſcribitur, ut uſuræ ſolvantur, vel ſolutæ non repetantur, non ligatur excomm. 336.4
Scripturam mittens in conclavi ligatur excommunicatione etiamſi ſcriptura non agat de Summi Pontificis electione. 189. 10
Scripturam mittens in conclavi, ligatur excommunicatione, etiamſi in illa ſcriptura aliquid aliud involvat, aut credat fore, ut non ligetur. ibid. 11
Scripturam brevem, ſeu modicum chirographum mittens in conclave, ligatur excommunicatione. ibid. 13
Scripturam ſacram contra proprium ſenſum interpretans, ſeù negans, quandonam ligetur excommunicatione Bullæ Cœnæ. 287.3
Scripturam ſacram interpretari poſſumus præter proprium ſenſum à patribus expreſſum. ibid. 4
Scripturę teſtimonia quotupliciter citari poſſint. ibid. 8
Scripturas Cameræ Apoſtolicæ retinens, aut retinentes non revelans, ſubjicitur excommunicationi. 209. 3
Scripturæ per ſe loquendo exhibendæ, & manifeſtandæ ſunt, quoties fertur excommunicatio contra exhibentes, vel non revelantes ſcripturas.
Secretum Chriſtianæ Reipublicæ revelans infidelibus, non ligatur excommunicatione. 35. 9
Sedem Apoſtolicam accedere, quinam dicantur. 43.3
Sedem Apoſtolicam accedere is non dicitur, qui Romam venit putans hic Curiam adeſſe cum alibi exiſtat ex ſuppoſitione. ibid. 5
Sedes Apoſtolica, quid ſignificet. ibid. 2
Senatores, aut alii, qui ſuo voto ad legem contra libertatem Eccleſiaſticam concurrunt, excommunicationi ſubjiciuntur. 109 4
Senſus ſcripturæ quotuplex ſit. 287. 5
Senſus litteralis, quinam dicatur. ibid. 6
Senſus myſticus quiſnam ſit, & quotupliciter ſubdividatur. ibid. 7
Sententia, & decreta quid ſint. 114.25
Sententia criminis declaratoria contra Clericum aſſaſſinii reum, à quo ferenda ſit. 99 19
Sententia lata per gratiam in præjudiciũ partis, an valida ſit. 388.8
Sepeliens ante ſententiam corpus exenterati non videtur peccare. 269. 9
Sepeliens hæreticum nondum denunciatum, vel ejus fautorem, non incurrit excommunicationem. 185. 4
Sepeliens mortuos in loco ſacro tempore interdicti localis in caſibus non conceſſis, excommunicationem incurrit. ibid. 3
Sepeliens excommunicatum denunciatum, aut notorium Clerici percuſſorem, afficitur excommunicatione. ib. 4
Sepeliens in loco ſacro interdictum, excommunic. afficitur. ib. 5
Sepeliens uſurarios manifeſtos excommunicationem incurrit. ib.6
Sepelire, ſeù tradere Eccleſiæ ſepulturæ quiſnam dicatur. ib. 6
Sepulchrum Domini ſine licentia vovens accedere, an teneatur votum adimplere. 263. 6
Sepulchrum Domini accedens, abſque licentia Summi Pontificis alia de cauſa, quam devotionis, non ſubjicitur excommunicationi. 261. 4
Sepultura Eccleſiaſtica, quænam dicatur. 184. 3
Sequeſtrans, vel ſurripiens fructus alicujus beneficii, excommunicationem non incurrit, etiamſi beneficium vacet. 125. 9
Sequeſtrans ex ratihabitione bona Eccleſiaſticorum, non ligatur excommunicatione. 122. 15
Sequeſtrandi facultatem, quiſnam concedere poſſit. ib.14
Sequeſtrare, quid ſit. 118. 8
Sequeſtratio bonorum Eccleſiaſticorum, in quibus cauſis licitè fieri poſſit. 124. 18
Sequeſtrationem fructuum Eccleſiaſticorum ſibi concedi conſulens mandans, vel procurans, non incurrit excommunicationẽ. 123.10
Sequeſtrationem impediens circa beneficium, aut præſumens uſurpare fructus ſequeſtratos ſubjicitur excommunicationi. 182. 3
Sequeſtrum faciens ad tollendas lites, non ligatur excommunicatione. 123. 11
Sequeſtrum, quid ſit. 71. 12
Simonia non inducit ſuſpenſionem, niſi ſit completa. 345. 4
Simonia, quænam requiratur ad incurrendam excommunic. 239.6
Simonia confidentialis quænam dicatur. 241. 1
Simonia confidentialis in beneficio committitur, & excommunicatione punitur, etiamſi in pactum non deducatur ex parte utriuſque. ibid. 4
Simonia confidentialis committitur, etiam dum conferens, præſentans, aut eligens ad beneficium, confidit, quod beneficiarius negabit beneficium juxta ſuam voluntatem, aut fructus, an vel eorum partem ſibi, vel alteri tradat, & hoc verum eſt, etiamſi conferat, præſentet, vel eligat perſonam alioquin dignam. 242.11
Simonia confidentialis inducit excommunicationem, ſtatim ac penſio, vel beneficium ſub ſpe, & confidentia receptum fuit. ib.12.
Simonia confidentialis inducit excommunicationem ſtatim poſt receptionem beneficii, etiamſi nondum capta ſit pacifica beneficii poſſeſſio. ibid. 13
Simonia confidentialis ſub excommunicatione vetita eſt in penſionibus, ac beneficiis. ibid. 14
Simonia confidentialis quomodò dignoſci poſſit. 243. 20
Simonia non committitur dum aliquid traditur, vel recipitur pro ſuſtentatione ingredientis Religionem; licet multi Doctores oppoſitum ſentiant. 246. 4
Simonia committitur non ſolum dum aliquid traditur, vel recipitur tempore profeſſionis, verùm etiam in ipſo ingreſſu, & receptione ad habitum, quamquam in hoc ſecundo caſu non incurratur cenſura. 247. 11
Simoniaca publicatio, vel conceſſio alicujus facultatis non inducit pœnam cenſuræ, exceptis indulgentiis, & facultatibus abſolvendi. 248. 4
Simoniaca confidentia in beneficio committitur, & excommunicatione afficitur, etiamſi in pactum non deducatur ex parte utriuſque. 241. 4
Simoniaci in aliis materiis an ipſo jure incurrant pœnas, & cenſuras, quæ jure antiquo non erant ipſo jure latæ, ſed ferendæ ſententiæ. 240. 18
Simoniaci abſolvi debent à Summo Pontifice ob excommunicationem contractam in ſimoniaca collatione, vel receptione Ordinis vel beneficii. 241. 26
Simoniacis quænam pœnæ impoſitæ ſint à jure. 240. 19
Simoniacus in collatione, aut conſecutione penſionis non ligatur excommunicatione. 239. 5
Simo-

Digitized by Google

Simoniacus in ordine, vel beneficio non ligatur excommunicatione, effectu nondum ſecuto. ibid. 7
Simoniacus in beneficio an ſuſpenſionem incurrat. 346.12
Simon. in beneficio non poteſt fructus beneficii percipere. ibid. 13
Simon. in beneficio an valide poſſit aliud beneficium obtinere ibid.
Simoniacus in collatione ordinum, vel tonſuræ, quam pœnam incurrat, non ſervando ſuſpenſionem contractam ob præfatam ſimoniam. 363 6
Simoniacus in beneficio non videtur ipſo facto ſuſpenſus, quamvis ſit excommunicatus. 397. 2
Simoniæ cenſuram in ordine, quis tollere poſſit. 305 10
Simoniæ cenſuram, quis tollere poſſit. ibid. 12.
Solemnitas præſcripta in libris imprimendis, ſervanda eſt etiam in edendis concluſionibus, & aliis ſcripturis. 175.51
Solemnitas quænam ſervanda ſit in alienatione bonorum Eccleſiaſticorum. 294. 12
Spirituales cauſas à Judicibus Eccleſiaſticis avocari mandans, & ipſarum curſum impediri, excommunicationi ſubiicitur. 80.28
Spectator duelli ligatur excommunicatione. 275 34
Spolians pecuniis proficiſcentem ad Romanam Curiam ſine victualiis, excuſatur à cenſura lata contra impedientes deferri victualia ad Romanam Curiam. 40. 9
Spolians pecuniis proficiſcentem Romam, cum victualiis non ligatur excommunicatione modò victualiis non ſpolietur. ibid. 10
Spolians victualibus aliquem, quæ deferebantur ad uſum certæ perſonæ, excommunicationem contra impedientes victualia Romam deferri, incurrit. ibid. 12
Spolians peregrinum jam ab aliis occiſum excommunicationem non incurrit. 51. 11
Spolians muliones Romipetarum ſarcinas deferentes, excommunicationem incurrit, ſaltem ſi muliones comitabantur ipſos Romipetas. ibid. 12
Spolians infideles advehentes merces ad portas fidelium cum privilegio, ſeu ſalvo conducto, excommunicationem incurrit juxta probabilem ſententiam. 18. 11
Spolians infideles advehentes merces in utilitatem fidelium, ligatur excommunicatione: ſecùs ſi ſpoliat advehentem merces in damnum fidelium. ibid. 12
Spolians naves infidelium mercibus onuſtas non ligatur excommunicatione, modò id faciat ſine damno infidelium. 19. 13
Spoliatio quælibet, vel perſecutio contra electorem non ſufficit ad incurrendam excommunicationem. 177.4
Spoliationis nomine quid intelligatur. 210. 5
Spoliatio, vel perſecutio contra quas perſonas fieri debeat, ut incurratur excommunicatio lata cōtra gravantes perſonas Eccleſiaſticas, eo quòd eligere noluerint eum, pro quo rogabantur. 178. 6
Sponſalia celebrans cū aliqua in caſibus prohibitis non incurrit excommunicationem, etiamſi eam poſteà turpiter agnoſcat. 167.14
Sponſio, vel quilibet alius contractus ſuper morte, vel futura electione Summi Pontificis, aut ſuper promotione alicuius Cardinalis, punitur pœna excommunicationis. 195. 3
Sponſionem fieri permittens in ſuis terris ſuper vita, & morte, vel electione Pontificis, aut ſuper promotione alicujus Cardinalis punitur pœna excommunicationis. 211. 4
Statuta de ſolvendis uſuris facta poſt Clementinam unicam, non delens, non ligatur excommunicatione juxta ſententiam Auctoris. 336 7
Statuta ſervare præſumens, vel conſuetudines de uſuris ſolvendis editas poſt Clementinam unicam de uſuris, ligatur excommunicatione. ibid. 8
Statuta non delens, quibus decernitur uſuras ſolvi, vel ſolutas non reſtitui, ligatur excommunicatione, ſi is, qui delet, poteſtatem habeat delendi hujuſmodi ſtatuta. ibid. 5
Statuta non delens, quibus decernitur uſuras ſolvi, non ligatur excommunicatione, etiamſi omittat delere abſque licentia, & præſumptione. ibid. 6
Statuta contra libertatem Eccleſiaſticam faciendi, auxilium, conſilium, vel favorem præſtans non incurrit excommunicationem, niſi pro voto, vel alio ſimili modo ad ſtatutum concurrat. 109. 5
Statuta quomodo publicè revocentur. 155. 8
Statutis, vel decretis contra libertatem Eccleſiaſticam factis, quiſnam uti dicatur. 102. 9
Statutis contra libertatem Eccleſiaſticam factis privata utens auctoritate, an excommunicationem incurrat. ibid. 10
Statutum faciens contra libertatem Eccleſiaſticam non incurrit excommunicationem, antequam ſtatutum promulgatum ſit. ibid. 3
Statutum edens contra libertatem Eccleſiaſticam ligatur excommunicatione, etiamſi ſtatuti executio non ſequatur. ibid. 4
Statutum, quo decernitur, ne litteræ Apoſtolicæ, quibus juripatronatus laicorum derogatur, admittantur, vel ne penſio exterius ſolvatur, libertati Eccleſiaſticæ adverſatur. 104. 3
Statutum, quo laici prohibentur cum Clericis contractus inire libertati Eccleſiaſticæ repugnat. ibid. 5
Statutum edens, quo Clerici fiunt timidiores, laici verò audaciores, libertati Eccleſiaſticæ repugnat. ibid. 6
Statutum edens, quo perſonæ Eccleſiaſticæ, vel ipſorum bona poteſtati laicæ ſubiiciuntur, libertati Eccleſiaſticæ repugnat. ibid. 7
Statutum extans pœnas in Monaſteriis faciendis, quandonam eſt contra libertatem Eccleſiaſticam. ibid. 8
Statutum, quo cavetur, ne quis beneficii poſſeſſionem capiat ſine licentia Principis, libertati Eccleſiaſticæ opponitur. ibid. 9
Statutum prohibens ædificari Eccleſias ſine licentia Principis laici, repugnat Eccleſiaſticæ libertati. ibid. 10
Statutum laicorum puniens concubinas Clericorum, libertati Eccleſiaſticæ adverſatur in ſententia multorum Doctorum, ſed contrarium ab Auctore probatur. 107. 36
Statutum laicorum repugnat libertati Eccleſiaſticæ, etiamſi prætextu boni communis feratur. ibid. 38
Statutum repugnat libertati Eccleſiaſticæ, etiamſi tantùm contra certas perſonas Eccleſiaſticas feratur. ibid. 37
Statutum faciens, ordinans, publicans, vel utens illo contra jura totius Eccleſiæ, vel Sedis Apoſtolicæ, vel etiam particularis Eccleſiæ, pœnam excommunicationis incurrit. 108.40
Statutum fieri mandans contra libertatem Eccleſiaſticam, utrùm ſententiam excommunicationis incurrat. 109. 6
Statutum, vel decretum contra libertatem ſcribens, non videtur reus excommunicationis. ibid. 7
Statutorum ſcriptores, & alii violatores libertatis Eccleſiaſticæ perſtatuta, vel conſuetudines, ligantur excommunicatione *c. noverit, de ſent. excomm.* quod hic explicatur. 110.4
Statutum præſcribens aliquam formam, non ſolùm à laicis, verùm etiam à Clericis in contractibus ſervandam, eſt contra libertatem Eccleſiaſticam. 105.11
Statutum, quo in publicam utilitatem decernitur, ne oriza propè urbem ſeminetur, aut linum madefiat, non ligat Clericos ex vi coactiva. ibid. 15
Statutum excludens Eccleſiaſticos à Collegio Doctorum eſt contra libertatem Eccleſiaſticam. ibid. 16
Statutum, quo cavetur, ne bona immobilia ad Eccleſiaſticos, vel ad pia loca transferantur, eſt contra libertatem Eccleſiaſticam. ib. 17
Statutum, quo decernitur, ut bona, quæ ad Eccleſiaſticos, vel ad pia loca pervenerunt intra tantum temporis, vendantur, eſt contra libertatem Eccleſiaſticam. ibid. 18
Statutum, quo decernitur, ut de re ad pias cauſas relicta, aliquid fiſco, vel etiam alteri Eccleſiæ ſolvatur, eſt contra libertatem Eccleſiaſticam. ibid. 19
Statutum præſcribens bona in ſubditos alienari, nulla Eccleſiaſticorum facta mentione, libertati Eccleſiaſticæ non repugnat. ibid. 20.
Statutum excludens ingreſſum, aut volentem ingredi Religionem, aut alios Eccleſiaſticos à ſucceſſione; libertatem Eccleſiaſticam offendit. ibid. 21
Statutum, quo prohibetur laicis, ne ad Eccleſiaſticos appellent, offendit libertatem Eccleſiaſticam. ibid. 22
Statutum, quo præcipitur, ut oppreſſi ab Eccleſiaſticis ad ſæculares Judices confugiant, offendit libertatem Eccleſiaſticam. ibid. 23
Statutum decernens, ut pater filios etiam Clericos coram Judice laico emancipet, quoties eos emancipare intendit, libertati Eccleſiaſticæ non derogare, probabile eſt. ibid. 24
Statutum præcipiens, ut Eccleſiaſtici gabellas ſolvant pro rebus ad ſui, vel familiæ ſuſtentationem neceſſariis, Eccleſiaſticam libertatem lædit. 106. 25
Statutum, quo cavetur, ut Eccleſiaſtici non gaudeant privilegiis ſtatutorum ab ipſo ſtatuente editorum, videtur contra libertatem Eccleſiaſticam. ibid. 28
Statutum, quo cavetur, ne illis, qui ſtatuenti ſubditi non ſunt, non ſuffragetur, libertati Eccleſiaſticæ non adverſatur. ibid. 29
Statutum laicorum decernens omne debitum ſpatio quinque annorum intelligi præſcriptum, libertati Eccleſiaſticæ opponitur, ſi de Eccleſiaſticis in ipſo ſermo ſit. 107. 30
Statutum, quo emphyteutæ, ſeu coloni Eccleſiæ gravantur ratione bonorum, ſeu fructuum ex bonis Eccleſiæ perceptorum libertati Eccleſiaſticæ adverſatur. ibid. 33
Statutum, quo revocatur privilegium, ſeu aliud ſtatutum laicorum editum in favorem Eccleſiæ, aut Clericorum repugnat libertati Eccleſiaſticæ. ibid. 35
Sterilitatis venena propinans alicui viro, ut impotens fiat ad generandum non incurrit excommunicationem. 170. 14
Suadens alicui ad occidendum, aut mutilandum exiſtentem in Romana Curia excommunicationem incurrit. 47. 42
Suadens fœminæ ingredi Religionem juncto metu privationis alicujus boni, ad quod fœmina aliàs non habebat jus, non incurrit excommunicationem. 162. 5
Suadens alicui aliquem occidere, non ligatur excommunicatione, modò non ſit ſecutus effectus. 47. 43
Subdiaconus, vel Diaconus aſſiſtens matrimonio, vel benedicens abſque licentia Parochi non ligatur ſuſpenſione. 367.3
Subditi dubitantes de juſtitia vectigalis, an teneantur ad illius ſolutionem remiſſivè. 26. 19
Subditum cogens, ne matrimonium liberè contrahat, incurrit pœnam excommunicationis. 338 5
Submiſſio bonorum ad breve tempus non ſufficit ad incurrendam excommunicationem latam in *c. hoc conſultiſſimo*. 179 5
Subtrahens è manibus ſotia equum ſibi furto ſublatum, non incurrit excommunicationem. 40.15
Subtrahens veſtes, & alia proficiſcenti Romam excommunicatio-

ni

Digitized by Google

ni ſubjicitur, etiamſi proficiſcens eas res ſecum non deferret, ſed domi reliquiſſet. 65. 4
Succeſſor illius, qui gabellam impoſuit, non afficitur excommunicatione Bullæ, non ſatisfaciendo intra menſem. 136.6
Succeſſores, ſeu hæredes imponentium gabellas Eccleſiaſticis, excommunicationem incurrunt illas exigendo. 128. 3
Succeſſores imponentium collectas, excommunicationem incurrunt, dum ſunt in mora ſatisfaciendi. 136. 2
Succeſſores imponentium tributa Eccleſiaſticis, ad quam ſatisfactionem teneantur. ibid. 3
Summi Pontificis electionem attentans ipſo vivente, ſeu inconſulto excommunicationem incurrit. 195. 6
Summi Pontificis in electionem conſulens non incurrit excommunicationem. ibid. 11
Summitti bona laicis, quid ſignificet. 179. 3
Summum Pontificem offendens, ligatur excommunicatione. 207. 5
Summus Pontifex poteſtatem accepit à Deo, & non ab hominibus. 171. 1.
Summus Pontifex poſſet invitis Principibus exemptionem inducere. 88. 3
Summus Pontifex poſſit aliquando privilegia, & leges Principum ſæcularium revocare. 23. 9
Summus Pontifex poteſt alteri facultatem gabellam imponendi concedere, quoties bono ſpirituali expedire judicaverit. 25. 4
Summus Pontifex cur in Bulla contra lędentes Romipetas expreſſerit interficientes, & mutilantes, cum alioquin ſufficienter expreſſi cenſeantur in verbo vulnerantes. 51. 6
Superior Religionis prohibens, ſeu retardans Religioſum, ne alterum de hæreſis labe infectum denunciet, excommunicationem incurrit. 324. 4
Superior Religionis eximitur ab excommunicatione, quoties alium Religioſum de hæreſis labe ſuſpectum denunciet per ſe, vel per alium. 325. 7
Superior concedens facultatem alicui Religioſo litterato, ſed non provido, & experto transferendi ſe ad partes tranſmarinas non eximitur ab excommunicatione. ibid. 5
Superior concedens licentiam Religioſo alterius Ordinis eundi ultra mare, ligatur excommunicatione. ib.6
Superior alicujus Ordinis non incurrit excommunicationem transferendo ſe ultra partes tranſmarinas ſine licentia. 326. 8
Superiores Religionum non poſſunt aliquem ad Religionem admittere, quoties ex Conventus eleemoſynis commodè non poteſt illum ſuſtentare. 247. 5
Supplicationes ſignatæ comprehendi videntur ſub nomine decretorum. 71. 17
Supremæ juriſdictionis nomine quid intelligatur. 144.16
Surreptio bonorum naufragantium facta ante naufragium, vel in ipſa naufragii trepidatione, non ſufficit ad excommunicationem incurrendam. 21. 6
Surripiens bona naufragantium, & poſtea illorum reſtitutionem differens, ligatur excommunicatione Bullæ, & excommunicatione contenta in *c. excommunicationi, de raptoribus*. ibid. 3
Surripiens bona in mare projecta levandæ navis gratia, excommunicationem incurrit. 22. 9
Surripiens navem ipſam jam exoneratam, vel navis inſtrumenta, excommunicationem incurrit. ibid. 10
Surripiens bona naufragantium, excuſatur ab hac cenſura, quoties excuſatur à mortali culpa. ibid. 1
Suſcipiens munus adminiſtrationis, dum multi diverſæ nationis, & linguæ ſub eadem fide ad aliquem locum accedunt, in quo permanſuri non ſunt, non ligatur excommunicatione. 280. 4
Surripiens clam crumenam Clerico, aut dormientem veſtibus ſpolians, non ligatur excommunicatione. 198.7
Suſpenſio lata contra Collegium, vel Conventum ob ſimoniacam receptionem alicujus in Religionem, quem effectum pariat. 247. 10
Suſpenſio lata à Paulo V. & Gregorio XV. occaſione Conceptionis, quem effectum parias. 260.19
Suſpenſio ab officio, quid operetur. 382.12
Suſpenſio à beneficio, quem effectum pariat. 383.13
Suſpenſio non ceſſat præſtita ſola ſatisfaciendi cautione. ibid. 18
Suſpenſio ceſſat, dum creditor obligationem reſtituendi condonat. ibid. 19
Suſpenſio lata contra ſimoniacum in ordine, an ſuſpendat etiam à beneficio, & officio. 345. 9
Suſpenſio lata contra ſimoniacos in ordine perpetua eſt. ibid. 10
Suſpenſio lata contra ſuſcipientem ordinem tempore excommunicationis, non ſuſpendit ab executione ordinum ſuſceptorum ante excommunicationem. 347. 6
Suſpenſione afficiuntur delinquentes contra Bullam Pauli V. & Gregorii XV. de impugnantibus immaculatam B. Virginis Conceptionem. 260. 20
Suſpenſionem incurrere non videtur diſputans in Academiis, aliiſque locis publicis de quæſtionibus Conceptionis. 259. 10
Suſpenſionis tempus quandonam inchoetur. ibid. 11
Suſpenſus à fructibus beneficiorum, an ſit etiam ſuſpenſus à fructibus penſionis. 394. 8
Suſpenſus ob ſuſceptionem ordinum mala fide ſuſceptorum abſque debita facultate, non incurrit irregularitatem exercendo ordines bona fide. 358.16
Suſpenſus à Miſſæ celebratione, an poſſit Pontificalia exercere. 363. 2
Suſpenſus ab Officio Sacerdotali Pontificalia exercere non poteſt. ibid. 3
Suſpenſus à Pontificalibus, poteſt juriſdictionem exercere. ibid.6
Suſpenſus à Pontificalibus, an poſſit cenſuram conferre. ibid. 5

T

Tabellarios impediens, ne ad Romanam Curiam deferat litteras, an incurrat excommunicationem latam contra illos, qui impediunt victualia advehentes ad Romanam Curiam. 38. 10
Talearum, vel collectarum nomine, quid intelligatur. 126. 2
Tempus, ſeu ſpatium anni, in quo ſuſpenſus remanet conſervator ob exceſſum ſuæ poteſtatis debet eſſe continuum. 191. 13
Tempus viginti dierum, quibus elapſis excommunicatio incurritur ab eo, qui litteras Apoſtolicas falſas retinet, à qua die computari debeat. 197. 5
Tempus duorum menſium, intra quod Sacerdotes ab auditione legum, vel phyſicæ deſiſtere debent, à quo die cōputandū ſit. 281 4
Tempus, intra quod Principes tenentur uſurarios è terris ſuis expellere quandonam incipiat. 284. 7
Tempus, ſeu ſpatium duorum menſium, intra quod Religioſus ad Monaſterium redire debet, ut ab excommunicationis vinculo ſit exemptus, à quo die computandum ſit. 309. 11
Tempus, ſeu ſpatium, intra quod Principes temporales curare debent, ut contenta in *c. felicis*, obſerventur, quomodo computandum ſit. 328. 5
Tempus modicum quodnam dicatur. 401. 5
Tempus triennii quando incipiat, dum familiaris triennalis Epiſcopi ab ipſo ordinandus eſt. 357. 9
Tempus Epiſcopis aſſignatum accedendi ad limina Apoſtolorum, quandonam ſit 391. 4
Terræ nomine, quid intelligatur. 37. 12
Terræ Eccleſiaſticorum, qui per menſem animo indurato perſtiterunt in cenſura contracta, eo quod permiſerint uſurarium manifeſtum in terris ſuis commorari ad fęnus exercendum cenſuram interdicti incurrunt. 413. p. 6
Territorium, & loco illius, qui injurioſè, aut temerè Epiſcopum percutit, capit, bannit, vel hoc fieri mandat, conſulit, vel ratum habet interdicto ſubjicitur. 412.p.4
Territorii nomine, quid intelligatur. 57. 11
Tertiarii S. Franciſci, S. Dominici, &c. quandonam gaudeant privilegio fori. 92. 17
Tertiarii, quandonam gaudeant privilegio canonis. 201. 10
Tertiarii Eremitæ deferentes habitum Minorum excuſantur ab excommunicatione. 310. 6
Tyrannus ſolo regimine, & adminiſtratione juxta probabiliorem ſententiam, excommunicatione ligatur, gabellas imponendo injuſtè. 25. 6
Tyrannus uſurpatione Regni poteſt probabiliter leges imponere, quoties poſſidet locum, cui alias competebat jus imponendi vectigalia. ibid. 5
Tyrannus iniquè Regnū poſſidens ligatur excōmunicatione. 128.2
Titulus, ad quem aliquis ordinari poſſit, quotuplex ſit. 351. 19
Titulus, ad quem aliquis ordinatur qua bonorum quantitate conſtare debeat. 352. 27
Tolerantia Summi Pontificis, an excuſet facientes ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam. 234. 10
Tonſura quolibet die conferri poteſt. 242. 2
Tonſura infanti conferri non poteſt, niſi infans ſeptennium compleverit. 360. 3
Tonſuram recipiens ab alieno Epiſcopo abſque licentia proprii, ſuſpenſionem incurrit juxta ſententiam plurimorum DD. 358.18
Tonſuram recipiens ſine licentia Epiſcopi, carere debebit privilegio Clericali. ibid.20
Tonſuram recipiens ſine licentia proprii Epiſcopi, non poteſt beneficium ſine diſpenſatione Apoſtolica obtinere. ibid. 21
Tonſuram conferens conjugato incurrit ſuſpenſionem à collatione primæ tonſuræ per annum. 361. 1
Tonſuram conferens non ſibi ſubdito, excommunicationem incurrit. ibid. 1
Tonſuram conferens non ſubdito, an ſuſpenſus ſit à collatione omnium Ordinum. ibid. 2
Tractans de bonis Sedis Apoſtolicæ infeudandis, ſeu alienandis excommunicationis ſententiam incurrit. 264. 2
Tradens pecuniam Clerico ad ſolvendum tributum, ſeu aliud onus non incurrit excommunicationem. 118 18
Tradens, vel tradi conſulens oppidum, vel arcem infidelibus, cenſuram incurrit. 31. 16
Tradens arma infidelibus in terris Chriſtianorum incurrit excommunicationem juxta probabiliorem ſententiam. 33. 31
Tradens arma infidelibus, qui non ſunt hoſtes Chriſtianorum, non ſubjicitur excommunicationi. ibid. 2
Tradens ferrum artifici infideli, ut ex eo arma ſibi conficiat, non incidit in excommunicationem. 35. 4

Tra-

Tradens, vel tradi procurans indirectè perſonas Eccleſiaſticas ad ſæculare tribunal excommunicationem contrahit. 93.15
Tradens in carcerem deferentem victualia ad urbem excuſatur ab excommunicatione. 40. 27
Tradere ex prætenſo officio, vel ad inſtantiam partis ad ſæculare tribunal, quid ſit. 93. 5
Tributa à laicis Eccleſiaſticis, vel ipſorum bonis impoſita ſolventes, an excommunicationem incurrant. 129. 9
Tributa à laicis Eccleſiaſticis impoſita exigens excommunicationem incurrit. 125. 6
Tributa aliis imponens, excommunicationem incurrit, quoties impoſitio cadit in damnum Eccleſiaſticorum. 127. 16
Tributa imponi nequeuns Eccleſiaſticis. 129 1
Tributa imponi nequeuns Eccleſiaſticis, licèt irretitis cenſura, vel etiam verbaliter degradatis. ibid. 3
Tributa, & onera imponi poſſunt à laicis de conſenſu Summi Pontificis. 134. 12
Tributa, & onera non poſſunt à laicis imponi Eccleſiaſticis de conſenſu Epiſcoporum, aliorumve Prælatorum, etiamſi Princeps velit ea imponere ob publicam utilitatem. 135.16
Tributa non poſſunt à laicis imponi Eccleſiaſticis pro reparatione fontium, pro munitione caſtri, &c. ibid.15.
Tributa, & onera directè, & immediatè reſpicientia utilitatem bonorum Eccleſiaſticorum, an ſolvenda ſint à Clericis, ſaltem ex æquitate, & ex vi directiva. ibid. 18
Tributum ex fructibus, ſeu redditibus Eccleſiaſticorum, an ſolvendum ſit, poſtquam in laicos translati ſunt. 131.10
Tributum ab Eccleſiaſtico ſponte datum recipiens, non incurrit excommunicationem. 127. 18
Tributum, ſeu onus hoſpitandi milites non poteſt imponi Eccleſiaſticis. 129. 5
Tributum, ſeu gabella, quo pacto ſolvenda ſit ex bonis, quæ in communi, & pro indiviſo poſſidentur à Clericis, & laicis ſimul. 131. 19.
Tributum, & aliorum onerum, tam realium, quam perſonalium impoſitio, an vetita ſit ſub excommunicatione. 125. 3
Tributum exigens à ſponte dantibus, non incurrit excommunicationem. 180. 4
Tributum exigens à Clericis, excommunicationem incurrit, etiamſi tributum impoſitum ſit tantummodò laicis. ibid. 5
Tributum exigens ligatur vinculo excommunicationis ſive exigatur per ſe, ſive per alium, ſive nomine proprio, ſive alieno. ib. 6
Tributorum impoſitio vetita eſt ſub excommunicatione, decimi quinti canonis, etiam præciſa exactione. 125. 5

V

VEctigalia, ſeu tributum exigens per metum gravem, aut probabiliter ignorans injuſtitiam vectigalis, excommunicationem non incurrit. 26. 18
Vectigalia imponere poteſt, qui facultatem habet à ſupremo Principe. 25. 3
Veli, aut emiſſionis voti nomine, quid intelligatur. 262. 2
Vendens oppida ſtatus Eccleſiaſtici, excommunicationem incurrit. 145. 29
Venenum Clerico propinans, ligatur excommunicatione. 198. 6
Verba, an ſemper formaliter accipienda ſint. 250. 6
Verborum quantitas non eſt attendenda ad cognoſcendam materiæ parvitatem, & gravitatem, ſed attendenda eſt verborum ſignificatio. 27. 3
Verbum *Impedire*, quid ſignificet. 137. 2
Verbum duplicem habens ſignificationem, genericam, ſcilicet, & ſpecificam in generalibus accipiendum eſt in ſpecifica ſignificatione. 58. 23
Verbum contraire, quid ſignificet. 158. 12
Veſtibus prohibitis ex juſta cauſa utens non ligatur cenſura. 336. 2
Veſtis virgatæ, vel partitæ nomine, quid intelligatur. ib. 3
Vexans peregrinum volentem ſolum loca ſacra viſitare extra Urbis mœnia exiſtentia non incurrit excommunicationem juxta ſententiam auctoris contra alios. 53. 7
Vexans peregrinum ad S. Jacobum Compoſtellanum, vel ad Domini ſepulchrum, vel ad ædem Lauretanam accedentem non incurrit excommunicationem. ibid. 6
Vexans eum, qui Romam proficiſcitur cauſa devotionis, & ſimul cauſa negotii in Curia peragendi, unam tantùm excommunicationem incurrit juxta ſententiam auctoris. 63. 16
Vexans Clericum, ſeù Religioſum peregrinationis gratia Romam proficiſcentem ſine licentia ſui Superioris excommunicationem incurrit. ib. 17
Vexans, mutilans, ſpolians, &c. commorantes in Urbe cauſa devotionis, non ligatur excommunicatione. 55. 21
Vexans, mutilans, ſpolians incolas Urbis Romæ, non ligatur excommunicatione. ibid 22
Vexans, ſpolians, aut mutilans recedentes ab Urbe, ad quam cauſa devotionis venerant, ſubjicitur excommunicationi. ib. 23
Vexans peregrinum incurrit excommunicationem, etiamſi eum vexet, dum it peregrinus ad Urbem. 56. 3
Vexans Cardinalem non afficitur excommunicatione lata contra offendentes Epiſcopum. 60. 6
Vexans accedentes ad Urbem cauſa devotionis, ſed poſtea ibi nulla opera pia exercentes, non incurrit excommunicationem. 55. 24
Vexans aliquem, qui cenſuram invalidam tulerat, non incurrit excommunicationem. 212. 5
Vicaria temporalis, aut beneficium annuale non eſt ſufficiens titulus, ad quem aliquis promoveri poſſit. 352. 32
Vicarii Imperatoris nomen retinens ligatur excommunic. 338. 4
Vicarius generalis non poteſt, abſque ſpeciali mandato facultatem concedere alieno Epiſcopo exercendi Pontificalia in ſua diœceſi. 363. 8
Vicarius Capituli Sede vacante, & alii Prelati exempti, juriſdictionem Epiſcopalem habentes, excommunicationem ferre poſſunt contra eos, qui non reſtituunt. 159. 4
Vicarius Epiſcopi poteſt excommunicationem ferre contra eos, qui non reſtituunt. ibid. 5
Vicarius Generalis poteſt abſolvere ab excommunicatione contracta ob Clerici percuſſionem. 204. 4
Vicarius Generalis nõ poteſt in impedimentis matrimonii diſpenſandi facultatem aliis delegare, imò neque poteſt per ſeipſum. 206. 28.
Vicarius etiam amovibilis curam animarum gerens, facultatem concedere poteſt Religioſis adminiſtrandi Sacramentum Extremæ Unctionis, vel etiam Euchariſtiæ. 322. 9
Victualia, & veſtimenta, an comprehendantur in Bulla contra transferentes equos, aut arma ad infideles 31. 6
Victualia ad Urbem advehi, abſente Summo Pontifice impediens, an incurrat excommunicationem 38. 12
Victualia non quatenus ad Romanã Curiã deferuntur, ſed alio titulo, deferri impediẽs, excuſari poteſt ab excõmunicatione. 39 2
Victualia deferri impediens ad Romanam Curiam, incurrit excommunicationem. 40. 7
Victualia adducẽtes ad uſũ Romanę Curię retrahẽs metu, mendacio, vel alia ſimili ratione, excommunicationem incurrit. 38. 4
Violentiam faciens contra loca Prædicatorum, vel Minorum, aut impediens, ne celebrent in ſuis Eccleſiis, vel prædicent, aut eleemoſynam recipiant, afficitur excommunicatione. 259. 3
Viro alicui ſterilitatis venena propinans, ut impotens fiat ad generandum, non incurrit excommunicationem. 170.14
Vis quandonam licitè repelli poſſit, & quas conditiones requirat. 82. 2
Viſitans per alium non poteſt victualia accipere. 389. 5
Viſitator, an poſſit victualia accipere à loco exempto ab hoc onere. ibid. 13
Viſitator à quo poſſit victualia accipere. ibid. 11
Viſitator, vel ipſius adjuncti, accipiendo aliquid ultra victualia tenentur infrà menſem ad reſtitutionem duplicem, alioquin cenſura ligantur. ibid. 15
Viſitator viſitans eodem die plura loca, an poſſit plura victualia accipere ibid. 4
Viſitandi Moniales munus, cui incumbat. 164. 1
Viſitator, an poſſit loco victualium pecuniam accipere. 389 3
Viſitator, qui accipit victualia, dum viſitat loca privilegio, vel conſuetudine exempta, tenetur ad duplum, incurritque ſuſpenſionem. ibid. 13
Viſitator, ſeù Prælatus, an teneatur ad reſtitutionem in defectum familiæ non reſtituentis, ſi particeps non fuit. 390. 18
Viſitationem Monialium impedire intendens non incurrit excommunicationem, quia requiritur effectus conſummatus. 164 3
Viſitatorem Monialium impediens, non incurrit excommunicationem, ſi monitione præmiſſa ceſſet impedire. ibid. 4.
Viſitatorem Monialium dum quis impedit, an tùm monitio ſpecialis ad incurrendam excommunicationem requiratur. ibid. 5
Viſitatorem Monialium impediens, ut ligetur excommunicatione, quotuplex monitio requiratur. ibid. 6
Viſitatorem Monialium, dum quis impedit in ſuo munere, à quonam monitio fieri debeat. ibid. 7
Viſitatorem Monialium impediendo in munere viſitationis, quænam perſonæ excommunicationi ſubjiciantur. ibid. 8
Viſitatores regulares, an cenſuræ ſubjaceant, recipiendo aliud, quam victualia. 339 7
Viſitatorum familiares, an ſubjiciantur pœnis, recipiendo aliquid occaſione viſitationis. ibid. 8
Univerſitas, ſeù communitas offendens officiales provinciæ Marchiæ afficitur interdicto Eccleſiaſtico. 271. 5
Univerſitates imponentes, exigentes, vel recipientes taleas, decimas, ſeu alia tributa, aut conſilium, vel favorem præbentes, interdictum incurrunt. 406. p. 3
Univerſitas, quæ concedit repreſſalias, vel conceſſas extendit contra perſonas Eccleſiaſticas, vel ipſarum bona, etiam prætextu cujuslibet conſuetudinis, niſi conceſſionem, vel extenſionem revocet infra menſem, interdicto ſubjicitur. ibid. p. 4
Univerſitas, quæ à ſententiis Summi Pontificis appellat ad futurum Concilium generale, aut conſilium, vel favorem præbet, interdicitur. 407. p. 5
Univerſitas non ſervans Conſtitutionem Joan. XXII. circa perceptionem fructuum beneficiorum vacantium, interdicto ſubiicitur remiſſivè. ibid. p. 7.

Digitized by Google

Vniverſitas, quæ uſurariis manifeſtis permittit conducere domum in terris ſuis ad fœnus exercendum, interdicti cenſura ligatur. ibid. p 8
Vniverſitas permittens uſurariis conducere domum in terris ſuis ad fœnus exercendum interdicitur. ibid. 1
Non tamen interdicitur univerſitas laica. ibid. 2
Vocans aliquem ad Divina Officia audienda, incurrit excommunicationem, etiamſi vocet perſonam irregularem. 234. 8
Votum revelans, aut aliquid aliud dictum, vel factum in conciſtorio, quod Papa ſub ſilentio tegendum recepit, excommunicationem incurrit, in ſententia auctoris. 297. 5
Votum habens ingrediendi Religionem non incurrit excommunicationem audiendo leges, vel phyſicam. 310. 14
Votum ſuum præbens poſt alios, an ligetur ſuſpenſione lata contra admittentes ad profeſſionem expleto novitiatus anno. 400. 14
Vſurarii cadaver comitans ad ſepulturam, non videtur ſubiacere excommunicationi, juxta probabiliorem ſententiam. 186 10
Vſurario domum concedens ad alium finem, quam ad fœnus exercendum non incurrit excommunicationem. 284. 5
Vſurario extraneo non permittitur uſum domus concedi titulo locationis, præcarii, vel alia de cauſa. ibid. 3
Vſurarios manifeſtos in loco ſacro ſepeliens, excommunicationem incurrit. 185. 6
Vſurarium domi recipiens titolo conſanguinitatis, vel amicitiæ non peccat. 284. 4
Vſurarium permittens conducere domum, vel habitare in terris non incurrit excommunicationem. ibid. 6
Vſurarium non expeliens de terris ſuis, non ligatur excommunicatione, ſi præfatus uſurarius originem traxit à loco ſubjecto domino eidem, qui eum non expellit. ibid. 9
Vſurarius manifeſtus quiſnam dicatur. ibid. 10
Vſuras alicui ſtatuens ligatur excommunicatione.
Vſurpans ſibi bona ſuis prædeceſſoribus Eccleſiis tradita incurrit excommunicationem. 118. 6
Vſurpans bona Eccleſiaſtica incurrere videtur excommunicationem, quavis intentione uſurpet. ibid. 7
Vſurpans ſibi quamcumque juriſdictionem excommunicationem incurrit 119. 3
Vſurpans juriſdictionem ſpiritualem Epiſcopi, vel etiam temporalem adnexam Epiſcopatui excommunicationem incurrit. ib. 12
Vſurpãs fructus Monaſterii, vel etiam annuum redditum Religioſo relictum de conſenſu Prælati, aut bona patrimonialia Monacho à parentibus tradita, quorum adminiſtratio eidem à Superiore conceſſa fuit, excommunicationem incurrit 120 13
Vſurpans fructus alicuius Oratorii approbati, & deputati ad celebrandum in eo Divina Officia, ligatur excommunicatione. ib. 16
Vſurpans fructus alicujus Oratorii nondum approbati, non incurrit excommunicationem. ibid. 17
Vſurpans fructus alicuius cæmeterii, an excommunicationem incurrat. ibid. 18
Vſurpans fructus, vel redditus hoſpitalium excommunicationem incurrit. ibid. 19
Vſurpans juriſdictionem alteri delegatam, incurrit excommunicationem. ibid. 20
Vſurpans fructus commendarum pertinentes ad Equites S. Joannis vel ad alios Religioſos incurrit excommunicationem. ibid 21
Vſurpans ea, quæ Sacerdos acquiſivit occaſione audiendarum confeſſionum, vel funerum, vel concionum, & ſimilium non ligatur excommunicatione. ibid. 12
Vſurpans fructus bonorum patrimonialium, ad quorum titulum Sacerdos ſacris ordinibus initiatus fuit, non incurrit excommunicationem. ibid. 23
Vſurpans fructus bonorum, quæ beneficiarius nomine proprio emit non incurrit excommunicationem, etiamſi ea emerit ex fructibus beneficii. ibid. 24
Vſurpans fructus pertinentes ad Sacerdotem ratione Altaris, ſeu Capellaniæ, cujus titulum ipſe non habet, non ligatur excommunicatione. ibid. 25
Vſurpans fructus beneficii, quod alter beneficiarius conduxit, non incurrit excommunicationem. ibid. 26
Vſurpans juriſdictionem Epiſcopo competentem titulo paternæ ſucceſſionis, ſeu titulo patrimonii, incurrit excõmunicationem. ibid. 27.
Vſurpans prædia Eccleſiaſtica, vel ipſamet beneficia, an incurrat excommunicationem. ibid. 28
Vſurpans prædia beneficii temporalis, non ſubiicitur excommunicationi. 121. 29
Vſurpans juriſdictionem, vel fructus ab alio uſurpatos, incurrit excommunicationem, ſtatim ac eos tanquam proprios retinere incipit. 122. 3
Vſurpans fructus, vel proventus beneficii vacantis, an incurrat excommunicationem. 121. 31
Vſurpans fructus Sedis Apoſtolicæ, mortuo Summo Pontifice, incurrit excommunicationem ibid. 32
Vſurpans fructus pertinentes ad Summum Pontificem, non ut Summus Pontifex eſt, ſed ut Princeps ſæcularis, an incurrat excommunicationem. ib. 33
Vſurpans fructus Eccleſiaſticos, & ſibi tanquam proprios adſcribens incurrit excommunicationem. 122. 4
Vſurpans juriſdictionem, vel fructus ad Eccleſiaſticum pertinentes titulo patrimonii, non incurrit excommunicationem. ibid. 5
Vſurpans quotidianas diſtributiones excommunicationem incurrit. 125. 8
Vſurpans ſupremam juriſdictionem Romanæ Eccleſiæ excommunicationem incurrit. 144. 13
Vſurpans ſupremam juriſdictionem, excommunicationem incurrit ſive juriſdictio temporalis ſit, ſive ſpiritualis. ib. 15
Vſurpans, vel perturbans ſupremam juriſdictionem Romanæ Eccleſiæ Sede vacante excommunicationem incurrit. 145. 21
Vſurpans juriſdictionem Eccleſiaſticam incurrit excommunicationem, etiam præciſis aliis actionibus. ibid. 22
Vſurpans, vel invadens loca Romanæ Eccleſiæ ex ignorantia, non incurrit excommunicationem. ibid. 25.
Vſurpantes ſibi juriſdictionem contra morantes in Curia Romana eos occidendo, mutilando, ſpoliando, capiendo, & detinendo, &c. excommunicationem incurrunt, modo id auctoritativè faciant. 46. 34
Secus dicendum, ſi privata auctoritate faciant. 47. 36
Vſurpantes ſibi juriſdictionem contra accedentes ad Romanam Curiam, eaſdem actiones exercendo, excommunicationem incurrunt. ib. 37
Vſurpantes juriſdictionem, fructus, vel proventus Eccleſiaſticos excommunicationem incurrunt, ſive laici ſint, ſive Eccleſiaſtici. 122. 2
Vſurpanti bona Romanæ Eccleſiæ adhærens excommunicationem incurrit. 145. 26
Vſurpatio bonorum Eccleſiaſticorum pluribus in locis interdicta eſt. 124. 1
Vſurpatio diſtributionum bonorum Eccleſiaſticorum, an ſub excommunicatione vetita ſit. 119. 10
Vſurpationis nomine quid intelligatur. 124. 3
Vulnerans, occidens, vel ſpolians peregrinos juſta de cauſa, non incurrit excommunicationem. 52. 2
Vulnerans, occidens, mutilans, vel ſpolians peregrinum in adulterio deprehenſum cum propria uxore, matre, filia, vel ſorore, non ligatur excommunicatione juxta ſententiam Auctoris. 56. 5
Vulnerans aliquem in domo Cardinalis poſtquam eam domum armata manu invaſit, incurrit excommunicationem. 208. 5
Vulnerans lethaliter aliquem in Eccleſia, privilegium immunitatis amittit, etiamſi is vulneratus accepto vulnere extra Eccleſiam ſe conferat, ibique moriatur. 222. 5
Vxor Clerici Græci, vel etiam Latini, an poſſit coram Judice ſæculari conveniri. 91. 8
Vxor, filia, mater, & ſoror quænam dicatur. 203. 7

FINIS.

Aol 1468336

Digitized by Google

[illegible]

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google